

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + Refrain from automated querying Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at http://books.google.com/

HARVARD COLLEGE LIBRARY

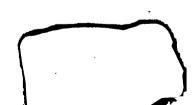
FROM THE BEQUEST OF

JAMES WALKER

(Class of 1814)

President of Harvard College

"Preference being given to works in the Intellectual and Moral Sciences"

٠				
				To compare the second s
			•	
·				

PATROLOGIÆ

CURSUS COMPLETUS

SIVE

BIBLIOTHECA UNIVERSALIS, INTEGRA, UNIFORMIS, COMMODA, OECONOMICA.

OMNIUM SS. PATRUM, DOCTORUM SCRIPTORUMQUE ECCLESIASTICORUM

OUI

AB ÆVO APOSTOLICO AD INNOCENTII III TEMPORA

FLORURBUNT:

RECUSIO CHRONOLOGICA

OMNIUM QUÆ EXSTITERE MONUMENTORUM CATHOLICÆ TRADITIONIS PER DUODECIM PRIORA ECCLESIÆ SÆCULA.

JUXTA EDITIONES ACCURATISSIMAS, INTER SE CUMQUE NONNULLIS CODICIBUS MANUSCRIPTIS COLLATAS,
PERQUAM DILIGENTER CASTIGATA;

DISSERTATIONIBUS, COMMENTARIIS LECTIONIBUSQUE VARIANTIBUS CONTINENTER ILLUSTRATA;
OMNIBUS OPERIBUS POST AMPLISSIMAS EDITIONES QUÆ TRIBUS NOVISSIMIS SÆCULIS DEBENTUR ABSOLUTAS
DETECTIS, AUCTA;

CAPITULIS INTRA IPSUM TEXTUM RITE DISPOSITIS, NECNON ET TITULIS SINGULARUM PAGINARUM MARGINEM SUPERIOREM DISTINGUENTIBUS SUBJECTAMQUE MATERIAM SIGNIFICANTIBUS, ADORNATA;

OPERIRUS CUM DUBIIS TUM APOCRYPHIS, ALIQUA VERO AUCTORITATE IN ORDINE AD TRADITIONEM ECCLESIASTICAM POLLENTIBUS, AMPLIFICATA;

AUGRUS INDICIBUS GENERALIBUS LOCUPLETATA: ALTERO SCILICET RERUM, QUO CONSULTO, QUIDQUID UNUSQUISQUE PATRUM IN QUODLIBET TEBMA SCRIPSERIT UNO INTUITU CONSPICIATUR; ALTERO SCRIPTURÆ SACRÆ, EX QUO LECTORI COMPERIRE SIT OBVIUM QUINAM PATRES ET IN QUIBUS OPERUM SUORUM LOCIS SINGULOS SINGULORUM LIBRORUM

SCRIPTURÆ TEXTUS COMMENTATI SINT.

EDITIO ACCURATISSIMA, CÆTERISQUE OMNIBUS FACILE ANTEPONENDA, SI PERPENDANTUR: CHARACTERUM NITIDITAS
CHARTÆ QUALITAS, INTEGRITAS TEXTUS, PERFECTIO CORRECTIONIS, OPERUM RECUSORUM TUM VARIETAS
TUM NUMERUS, FORMA VOLUMINUM PERQUAM COMMODA SIBIQUE IN TOTO OPERIS DECURSU CONSTANTOR
SINILIS, PRETII EXIGUITAS, PRÆSERTIMQUE ISTA COLLECTIO, UNA, METHODICA ET CHRONOLOGICA,
SEXCENTORUM FRAGMENTORUM OPUSCULORUMQUE HACTENUS HIC ILLIC SPARSORUM,
PRIMUM AUTEM IN NOSTRA BIBLIOTHECA, EX OPERIBUS AD OMNES ÆTATES,
LOCOS, LINGUAS FORMASQUE PERTINENTIBUS. COADUNATORUM.

SERIES PRIMA,

IN QUA PRODEUNT PATRES, DOCTORES SCRIPTORESQUE ECCLESIÆ LATINÆ A TERTULLIANO AD GREGORIUM MAGNUM.

Accurante J. D. Migne,

BIBLIOTHECE CLERI UNIVERSE.

SIVE

CURSUUM COMPLETORUM IN SINGULOS SCIENTIAS ECCLESIASTICAE RAMOS BOSTORB.

PATROLOGIÆ TOMUS LXXIX.

SANCTI GREGORII MAGNI

TOMUS QUINTUS ET ULTIMUS.

VENEUNT QUINQUE TOMI 35 FRANCIS GALLICIS.

PARISIIS, VENIT APUD EDITOREM.
IN VIA DICTA D'AMBOISE, PROPE PORTAM VULGO D'ENFER NOMINATAM,
YEU PETIT-MONTROUGE.

*

HARVARD COLLEGE LIBRARY
1875, March 22.
18 is salst of
James Walker, D.D., L. L.D.
(H. U. 1814.)
President of Harv. Univ.

20.12

SANCTI

GREGORII PAPÆ I

COGNOMENTO MAGNI,

OPERA OMNIA.

AD MANUSCRIPTOS CODICES ROMANOS, GALLICANOS, ANGLICANOS EMENDATA, AUCTA, ET ILLUSTRATA NOTIS.

STUDIO ET LABORE MONACHORUM ORDINIS SANCTI BENEDICTI. E CONGREGATIONE SANCTI MAURI.

BOITIO MEMORATISSIMA QUÆ PARISIIS PRODIIT ANNO DOMINI MOCCY, NUNC AUTEM ACGURATION ET AUCTION REVIVISCIT

ACCURANTE J.-P. MIGNE.

BIBLIOTHECH CLERI UNIVERSE

SIVE

CURSUUM COMPLETORUM IN SINGULOS SCIENTIÆ ECCLESIASTICÆ RAMOS EDITORE.

TOMUS QUINTUS.

VENEUNT QUINQUE TOMI 35 FRANCIS GALLICIS.

PARISIIS, VENIT APUD BDITOREM,
IN VIA DICTA D'AMBOISE, PROPE PORTAM VULGO D'ENPER NOMINATAM,
SEU PETIT-MONTROUGE

ELENCHUS OPERUM

QUE IN HOC TOMO LXXIX CONTINENTUR.

Commentarii in librum I Regum.	cel.	!
Expositio super Cantica Canticorum.		47
Expositio in psalmos possitentiales.		549
Concordia testimoniorum S. Scripturæ.		659
ADe expositione utriusque Testamenti, auctore Paterio		683
A Expositio Novi Testamenti, auctore Alulfo.		1137

(a) PRÆFATIO

DE COMMENTARIO S. GREGORII MAGNI IN LIBRUM PRIMUM REGIIM.

Cum insigne hoc opus abiudicandum sanctissimo Doctori censuerit Petrus Gussanvillæus, idemque visum sit nonnullis viris eruditis, nostram de eo sententiam promere debemus, antequam denuo in lucem edatur.

I. De auctore Commentarii hujus tres omnino sunt sententiæ. Prima est, Gregorium magnum pro vero indubitatoque ipsius parente habendum esse. Hanc secuti sunt quotquot in edendis Doctoris eximii operibus a centum et quinquaginta fere annis, excepto duntaxat uno Gussanvillico omnium novissimo, desudarunt. A prioribus enim editoribus hic Commentarius in Gregorianorum scriptorum censum relatus est tanquam genuinus tanti Patris fœtus. Eorum judicio adstipulantur eruditi fere omnes non solum ex nostris, sed etiam ex heterodoxis, qui operum sancti Doctoris indicem texuerunt; ex quibus polissimum commemorandus venit Guilielmus Cave in historia litteraria Scriptorum Ecclesiasticorum non ita pridem in lucem

II. Secunda sententia, huic omni ex parte contraria, est Petri Gussanvillæi, Commentarium hunc ex Gregorianorum operum censu prorsus expungentis, licet ipsius nomen in Gussanvillæana editione, quod hic non dissimulandum, adhuc retinuerit. Fatetur tamen vir æquissimus dignissimam esse Gregorio commentationem hanc in librum I Regum, quod satis innuit his verbis, quibus ejus judicium censoriumque decretum absolvi-tur: utinam tam pium, tam sanctum opus sancto Gregorio vindicare possemus, salva veritate.

III. Tertia sententia inter utramque fere media, est laudatum Commentarium ex homiliis a sancto Grego-III. Tertia sententia inter utramque sere media, est laudatum Commentarium ex homiliis a sancto Gregorio habitis de libro I Regum, collectum et consarcinatum esse a Claudio ejus discipulo, postea monasterii Classensis albate. In hanc sententiam propendent plerique viri docti, maxime Thomassinus disciplinæ Eccl. parte II, lib. II, c. 28, n. 2, et Ludovicus Ellies du Pin, Biblioth. novæ Script. Eccles. tomo IV, seu sæculo VI, in Gregorio magno. Hac media via tutissimi ibinus, duce præsertim ipsomet Gregorio, qui scilicet lib. xII, indict. 5, ep. 24, hæc Joanni subdiacono scribit: Præterea quia idem charissimus quondam filius meus Claudius aliqua me loquente de Proverbiis, de Canticis canticorum, de Prophetis, de libris quoque Regum, et de Heptateucho audierat, quæ ego scripto tradere præ infirmitate non potui, ipse ea suo sensu dictavit, ne oblivione deperirent, ut apto tempore hæc cadem mihi inferret, et emendatius dictarentur. (Quæ cum mihi legisset, inneni dictarent measur sensur valde invitilius (viisse permutatum) Unde necesse est ut tra experientia. inveni dictorum meorum sensum valde inutilius suisse permutatum.) Unde necesse est ul tua experientia, omni excusatione atque mora cessante, ad ejus monasterium accedat, convenire fratres faciat, et sub omni veritate quantascunque de diversis scripturis chartulas detulit, ad medium deducant: quas tu suscipe, et mihi celerrime transmitte. Ex his liquet sanctum Gregorium aliqua ex libris Regum non scripto, sed viva voce exposuisse : Claudium hæc tum excepisse, tum digessisse, sed non ubique magistri sui Gregorii sensum asseculum esse, imo nec stylum; et sanctum Doctorem hæc, ne in publicam lucem prodirent, quantum potuit obstitisse, ac omnia exemplaria ad se deferri, ut in otio emendarentur præcepisse; quod utrum præstiterit suo loco ape-

IV. Ex his facile intelligitur qui characteres, quæve notæ Claudianæ collectioni conveniant, ex quibus cam dignoscere, et a quavis alia lucubratione discernere operosum non sit: nempe cum ex ipsis Gregorii verbis ac sententiis contexta sit, ejus stylum redolere debet, ejus doctrinam et sacræ Scripture interpretandæ modum, atque ad morales allegoricosque sensus inflectendæ repræsentare: ita tamen ut quandoque, labente forte memoria, Claudius de suo quædam supplere coactus sit; quod satis fuit nostro Gregorio ut

fœtum hunc peue repudiaret.

Fingamus celeberrimum aliquem divini verbi præconem, elegantem de pænitentia orationem habuisse, quam a notario cursim excerptam audit postea typis mandatam et publica luce donatam. Hanc legit, et cum autographo confert. Observat quidem orationis idem esse argumentum, eamdem in varia membra partitionem, easdem sive ex sacris Litteris, sive ex ratione depromptas probationes, transitiones non dissimiles; eadem pene ubique verba, idem fere dicendi genus: nonnullis tamen in locis observat luxatam esse oratiomem, et minus conærentem. Hic occurrit vox obsoleta, hic offendit in Scripturæ sacræ locum perperam explicatum; hic unus ex sanctis Patribus pro alio laudatur; hic obscurioribus coloribus rudiorique penicillo delineata virtus. Que sane sufficiunt huic Oratori talem ut reprobet fœtum tanquam supposititium, palam que corruptam et adulteratam fuisse queratur orationem a se elucubratam. Eodem pene modo Gregorius de suis in librum primum Regum aliasque Scripturæ divinæ partes Homiliis minus accurate exceptis loquitur. Nunc vero perspiciamus utrum Commentarius in librum I Regum de quo hic agitur, notas et signa quæ in

Claudii collectione deprehendenda diximus præ se ferat.

V. Certe stylum sermonemque Gregorii redolere hoc opus non inficiabitur, qui ipsum non oscitanter legerit, et cum libris Moralium potissimum contulerit; quod quia negat Gussanvillæus, nunc demonstran-

Familiare est Gregorio Scripturæ sacræ quam exponit sententias mira varietate enucleare, et modo litteralem sensum, modo typicum, allegoricum, moralem exhibere; quod qui non observabit hoc in commentario, caecutire dicendus est. In eo sane ut in caeteris Gregorii tractatibus exegeticis, eadem prorsus methodo singuli versus libri sacri exponendi sic torquentur, retorquentur, et premuntur, ut quidquid succi continent ac saporis omnino exprimatur.

VI. Ad ipsam dictionem aut orationis constructionem quod spectat, delectatur Gregorius quodam præpostero vocabulorum contextu, frequentibus transpositionibus ac veluti hyperbatis, quorum exempla plurima exbibuimus in Præfatione ad libros Moralium, ex quibus pauca selegimus huc adducenda. Lib. xxxx Moral. num. 4: Scimus enim rhinoceros ille, terrenus videlicet princeps, quanta prius contra Dominum crudelitate sævierit. Pro, scimus enim quanta prius crudelitate rhinoceros ille, etc. Hom. 8 in Ezechielem, num. 27: In

⁽a) Vide monitum quod præfiximus tomo præcedenti. Epir.

quo verbo beati Jacob mens ostenditur quomodo Jesu desiderio ardebat. Pro: in quo verbo quomodo benti Jacob mens Jesu desiderio ardebat, ostenditur. Homilia 32 in Evang.: Dum enim cœlorum regnum constat quia reproborum, etc. Pro, dum enim constat quia, etc. Lib. 11, Dialog. c. 2: Quatenus.... agnoscerent Benedictus provorum, etc. pro, unm enim constat quia, etc. Liv. 11, Dialog. C. x: Quatenus..... agnoscerent Benedictus puer conversationis gratiam a quanta perfectione cœpisset. Pro, a quanta perfectione l'enedictus puer, etc. Quis autem neget his exemplis omnino similia esse quæ legimus lib. 1 Comment. c. 2, n. 10: Videamus jam sancta Ecclesia quibus fecunditatis suæ taudibus in Annæ voce glorietur. Ubi alius diceret: Videamus jam quibus fecunditatis suæ taudibus sancta Ecclesia, etc. Et num. 12: Sed ubi eos robur induit, libet intueri quam fortes fecit. Cum dicendum videretur: Sed libet intueri quam fortes eos secit, ubi, etc. Vide etiam lib. v, c. 2, num. 18: Colligite omnipotentem Deum, quam terribiliter metuere, et quam devote ei semper servire debeatia. Pluribus referendis supersedemus.

Gregorius fere semper graditur periodis bimembribus et quasi bipedibus similiter cadentibus, quod etiam in nostro libri I Regum commentatore observare licet, ejus lucubrationem vel a primo limine salutanti.

VII. Gregorius non raro verba deponentia, ut loquuntur Grammatici, in significatione passiva usurpat, maxime verbum, venerari, quod abunde in præssione generali demonstratum. Idem vero in Commentario deprehendimus, uti lib. 1v, c. 4, num. \$5: Quo tardius aspicitur (Pastor in publico) devotius veneratur, hoc est colitur et honoratur. Et num. 51: Verbo itaque sapientiæ aut prophetiæ spiritu se pollere asserunt, non ut venerentur, sed ut audiantur.

Sanctus Doctor per verbum innotescere passim significat notum facere, ut homil. 1 in Evangelia num. 1: Appropinquantem ejus (mundi) terminum quantæ percussiones præveniant, innotescit, hoc est ostendit; quod eodem sensu legitur centies in Dialogis et sæpius in Epistolis. At hoc sensu quoque non raro adhibetur a Commentarii scriptore, v. g. lib. 1, cap. 2, num. 16: Quod etiam conceptum parit, quando proximis.... innotescit. Et cap. 3, num. 8: Hoc namque insigne fortitudinis nec Moyses, nec Helias habere potuit, ut dum incomparabilia signa innotescerent, etc. Vide quoque lib. 11, c. 2, num. 11: Tamen tunc suis benedixisse sic

Gregorius modo sibi fere peculiari utitur verbo debere, quod exemplis quibusdam palam flet. Lib. xi, ep. 33, scribit Mariniano: Et ideo videtur mihi..... ut tua fraternitas ad me ante æstivum tempus debeat venire; id est veniat. Ibidem: Et ego qui me proximum morti video..... inter tuas manus transire debeam; hoc est, transeam. Ep. 34 ejusdem libri: Id est, quadringenti solidi seorsim fieri debuissent, ac paulo post: Volumus ut..... fraternitas vestra debeat erogare, pro eroget. Hom. 17 in Evangelia: Ut ex eadem salis petra lambere debeant. In eadem significatione accipiendum est verbum debere lib. 1 Commentarii c. 3, num. 14: Quia omnes Scripturas acceperant, ut in eis Sacramenta divinæ Incarnationis invenire debuissent: hoc est, invenirent. Et lib. 11, c. 2, num. 20: Ut ipsi punire neminem deberent; quod idem est ac punirent.

Adversitatem supe Gregorius accipit non in passivo sed in activo sensu, seu pro adversantium nobis actione; qua de re consule lib. 11 Moral. n. 51, et notam ad hunc locum, ubi multis testimonlis id confir-niamus. Addi potuisset quod legimus Libro Reg. Pastor. part. 111, admon. 16, seu cap. 15: Quid per nubes quæ moventur a vento, nisi adversitates pravorum hominum designantur? Hoc est, pravorum nobis adversantium impugnationes et impetus. Nec dissimili sensu occurrit lib. v Commentarii c. 1, num. 15: Quia sancti prædicatores nostri majori victoria coronantur, cum adversa proximorum (id est adversa a proximis illata) tolerant.

Qui Gregoriano stilo assueverunt, non ignorant quam frequenter de Christo loquens, utatur antithesi adverbiorum super et inter; ut l. xv Moral. num. 20: Summi Patris unigenitus cum sit Deus super omnia, homo est factus inter omnia. Similia extant lib. xv1, num. 57; homil. 7 in Ezech., num. 19; homil. 23 in Evang. et passim. Eademque ratione auctor Commentarii lib. 1, c. 1, num. 4: Quia, inqui, qui inter omnes natus est, supra omnes entiuit. Ab aliis exemplis proferendis abstineo. Qui in Gregorianis operibus evolvendis et legendis nou sunt peregrini, norunt ibi frequenter verbum reformare, significatum habere aliis pene scriptoribus incognitum, aut saltem a paucis usurpatum. Lib. xxii Moral. capite et num. 1: Ne..... in desperationem mens corruat, hanc per virtutum suarum memoriam ad spem reformat. Et num. 9 ejusdem libri: Et quam amiserat intelligentiam reformat. Bis eodem sensu occurrit pene in ipso Moralium limine, et lib. 11 in Ezech., Hom. 7, num. ultimo: ad spem animum reformat. In Commentarie vero non procui ab initio, scilicet lib. 1, c. 1, num. 20: Surrexit namque, quia ad prasdicationis instantiam animum reformavit. reformavit.

In Gregorianis scriptis, maxime in Dialogis, ad nauseam usque legitur: sanctæ conversationis habitus. Idemque familiare habet qui Commentarium scripsit. Lege præsertim lib. 1v, c. 1v, num. 18.

VIII, Solet Gregorius auctorem libri Ecclesiastici designare nomine cujusdam sapientis: ut lib. xxvii Moral., num. 53 : Per quemdam sapientem dicitur : sicut glacies in sereno , etc. Et lib. xxxIII, num. 23 : Hinc enim per quemdam sapientem dicitur: Ne dixeris, Miserationes Domini multee sunt: Vide quoque lib. vii, num. 45, et lib. xx, num. 51. Eodemque prorsus modo libri primi Regum Commentator et Interpres lib. v. c. 4, num. 2, laudans Ecclesiastici cap. 2, ait: Unde bene per quemdam sapientem dicitur: Fiii, accedens ad servitutem.

Denique S. Gregorius ex Regula S. Benedicti verba et sententias integras proferre selet, ut demonstravi-

mus lib. 1 ejus Vitæ c. 3, num. 6; quod etiam convenire auctori Commentarii statim ostendemus.

IX. Quod spectat ad doctrinam, eadem pene est ac ipsius Gregorii. (*) Christi divinitas egregie asseritur lib. 1, cap. 3, num. 4, 5, etc. Incarnationis mysterium optime explicatur lib. 1, c. 1, num. 5. De reali corporis et sauguinis Christi presentia in Eucharistia, de incruento novæ Legis sacrificio, et de Christiano religionis sacerdotio lege lib. 11, cap. 1, num. 14, et lib. 11, cap. 1, num. 15. De visione Dei solis cœli civibus concessa (quod sæpe probat sanctus Gregorius) vide lib. 11, cap. 1, num. 4. De Pœaitentia, Confessione peocatorum, Satisfactione, atque Absolutione Sacerdotali consule lib. 11, cap. 5, num. 15

More Gregorii ex tribus sanctis feminis unicam Mariam Magdalenam conflat lib. rv , cap. 4, num. 13. Quod Gregorius asserit de solo Christo inter homines a diabeli servitute libero, docet hic Scriptor lib. III, cap 5, num. 9: Que est igitur manus Philisthiim, nisi potestas illa demonum qua mortuas in pescate animas ad æterna termenta perducunt? Ab ista Philisthiim manu solus liber fuerat qui dicebat : venit Princepe mundi hujus, et in me, etc.

⁽⁴⁾ Hæc omnia doctrinæ capita in Gregorianis operibus adstrui demonstravit præfatio generalis.

Hæc sane pene demonstrare videntur, non alium Commentarii de quo disserimus, parentem esse, quam insummet Gregorium. Attamen occurrunt quedam sive in dicendi genere, sive in doctrina que Gregorium minime sapiunt et indicant.

X. 4º Commentarii procemium a Gregoriana simplicitate deviat : figuris enim turgere videtur ac supremo-

dum luxuriare.

2º Commentarius ipse quibusdam vocibus inspergitur, quæ nullibi leguntur in genuinis sancti Doctoris operibus, ut: terrenitas, lib. 11, cap. 2, num. 27; sonoritas prodicationis, lib. 11, cap. 4, num. 27; carnalitas, lib. 12, cap. 5, num. 40, et lib. v, cap. 4, num. 14; korribilitas lib. 11, cap. 5, num. 9; vaneglorius lib. v, cap. 4, num. 8; granditudo, lib. v1, cap. 2, num. 25.

3º Quod pracipue observandum, a doctrina Gregorii aliquando exorbitare videtur qui Commentarium contexuit, maxime de libero arbitrio, cui nimis tribuit. Quasi enim a Deo sola essent initia fidei et sanctilatis, et a nobis cætera, ait lib. m, cap. 5, num. 20 : Quia bona desideria nobis per divinam gratiam ministrantur; sed nos dona gratics per conatum liberi arbitrii ad virtutum victorias promovemus. At sibi non constat: nam lib. 17. cap. 2, num. 9, in aliud extremum declinans decet aliquando peccatores, etiam quando volunt. a peccato surgere non posso : Quia, inquit, per imitationem Pastoris, reprobi in peccati servitutem incidunt, etiam ab ejus jugo quando volunt, solvi non possunt. Quod adhuc paulo infra confirmat num. 10 : In notitiam prava imitationis, ejus paulatim defluitis : sed pravitatis ejus exempla, quibus vos sponte submittitis, relinquere sponte minime potestis. Omnis enim qui facit peccatum, servus est peccati (Ioan. VIII, 35). Quibus ergo peccata dominantur per se, ab corum jugo liberari nequeunt. Nam sæpe ad Dominum cum precibus veniunt; liberari petunt, sed exaudiri non possunt. Divino siquidem judicio cum eis agitur, ut qui noluerunt mala viture, cum Possent, non possint vitare, cum votant: et qui sponte incurrunt mala pracognita, fugere non possunt experta.
Non minus dure loquitur lib. vi, cap. 2, n. 5, quamquam diffiteri non possimus cadem legi Pastoralis part. 11, cap. 15, sive admonit. 16. Et quidem possunt optimo sensu explicari de peccatoribus, qui prava consuctudine vincti, vix ejus vincula disrumpere possunt, etsi velle profiteantur.

One vincti, vix ejus vincula disrumpere possunt, etsi velle proliteantur.

Præterea lib. 11, cap. 1, num. 6, videtur tantum concedere sanctis post mortem, requiem et securitatem, non gloriam; quod pugnat adversus Gregorium, maxime lib. 12 Dialog. cap. 25.

Inter Commentarii hujus nævos notare licet quod docet lib. v, cap. 2, num. 15, et alibi, olim, hoc est in autiqua lege, non solum licitum fuisse odisse inimicos, sed etiam præceptum. Id enim non de populis quibusdam quos Deus internecione delere ob idololatriam aliaque scelera prægeparat, intelligit, sed de quibuslibet inimicis, male interpretatus ista Christi verba: Dictum est antiquis, diliges, etc., et odto habebis inimicum tuum (Matth. v, 27); quod non de præcepto legis veteris intelligit, sed de falsa legis interpretatione a Judæorum doctoribus qui verbum Dei adulterabantur, excegitata.

Lettur etsi fatendum videatur Commentarium de quo aginus. Gregorii anna essa, minima taman est no-

Igitur etsi fatendum videatur Commentarium de quo agimus, Gregorii opus esse, minime tamen est negandum hoc a Claudio ejus discipulo interpolatum esse, et alique ex parte vitiatum, nec a sancto Doctore postea emendatum, qui videlicet nævos istos non relicturus fuisset. Certe post seriptam supra laudatam epistolam (Lib. x11, 24), Gregorio tot morbis afflicto, tot distracto et cruciato curis, vix integrum fuit opus hoc tantæ molis recognoscere, et ad incudem revocare. Hinc ejus consilium fuit illud perpetuis tenebris opprimere. Neque vero ea de causa contemnendum videatur: si enim a paucis quas indicamus maculis expurgetur, cum optimis tanti magistri lucubrationibus de praestantia certare poterit.

XI. Cur ergo, inquies, illud reprobare cogitavit primus ejus parens, et ne publicam in lucem prodiret,

quantum potuit, obstitit?

Respondemus, sufficientem ut repudiaretur causam fuisse ipsius interpolationem. Precipua tamen ratio petenda est a summa Gregorii modestia et animi demissione, quæ sane tanta erat, ut mere lerret opera sua, quæcunque forent, legi et publicari. Qua de re legenda ex integro epistola mox laudata. Certe in Vita P. Virgilii Maronis auctore Tib. Donato, legimus poetam hunc, cum graveri morbo se sentiret, scrinia sæpe et magna instantia petiisse, crematurum Aneida: quibus negatis, testamento comburi jussisse ut rem inemendatam et impersectam. Quis ideo de Aneide adeo male sentire ut flammis addicendam

judicet? Idem porro de nostro Commentario dicendum. De isto igitur opere hoc esto judicium.

Illud consemus ex Homiliis a sancto Gregorio habitis in lib. I Regum a Claudio ejus discipulo collectis
coaluisse, et cum nonnullis mendis memoriæ lapsui præsertim adscribendis prodiisse. Jam vero quibus ma-

chinis opinionem hanc evertere conetur P. Gussanvillæus optima fide referendum.

XII. 1º Gregorius qui genuina sua opera passim indicat, de hoc ubique silet. 2º Altum de illo silentium apud scriptores omnes aut æquales aut suppares, aut etiam ævi longe inferioris.

Imo vero Gregorius, de Homilis a se habitis et a Claudio exceptis, posteaque in Commentarii modum digestis clare loquitur loco jam indicato. Nec mirum si qui ex Gregorianis sententiis fasciculos quodammodo contexuerunt, Paterius, Tajus, Alulfus, aut qui sancti Doctoris opera recensuerunt, hujus Commentarii non meminerint. Primo enim rarissima semper fuerunt ejus exemplaria, proindeque minus nota. Fatetur ipse Gussanvillæus ounem a se, sed frustra, adhibitam diligentiam, ut aliquod mancisceretur in Gallia, Belgio, Anglia, Romæ, Venetiis, ubi tamen primo excusum esse putat an. 1537, et Argentorati, ubi teste Gesnero in Bibliotheca prodiit cum Pastorali an. 1496. Secundo etiamsi nonnulli ex commemoratis scriptoribus copiam alicujus exemplaris habuerint, Gregorio illud minime probanti morem gerentes, ex ipso nihil decerpendum duxerunt, prætereundumque in Gregorianorum operum indice censuerunt.

Attamen Ratherius monachus Lobiensis, et postea Veronensis episcopus, qui circa an. 928 floruit, seribens De Contemptu Canonum (Spicilegii Acheriani, Tom. 11), part. 1, paulo ante finem, aliquid ex hoe Commentario laudat his verbis: Gregorium audiat: causa, inquit, ruinæ populi, Sacerdotes mali; quæ leguntur lib. 11, cap. 2, ad versum: Et ait ad eos: quare facitis rem hujuscemedi? Dissimulare quidem non debemus eadem fere occurrere lib. Regulæ Pastor. part. 1, cap. 2. At pro causa ruinæ, etc., legitur in Pastorali, laqueus ruinæ; unde liquet Ratherium ad priorem locum potius attendisse quam ad posteriorem. Nac dubium quin si bibliothecarum omnium forulos diligenter explorare liceret, ac libros ineditos legere, multa alia de hoc Commentario testimonia nobis adessent. Sane Expositionem in Cantica cauticorum quæ Gregorio adseribium, at omnibus quaque scriptoribus, et præsertim a Pateria silentio præsertemissam contendit fansaavillans. ab omnibus quoque scriptoribus, et præsertim a Paterio silentio prætermissam contendit Gussavillæus. In germano tamen et sincero Paterio quem edituri sumus invenitur insignis locus hujus Expositionis, ut in admonitione sumus aliquando demonstraturi (Vid. infra). Sed in Gussanvillæi objectis dilaendis

pergamus.
XIII. Contendit vir doctus Commentarii auctorem Vulgata sacræ Scripturæ versione uti, Gregorium vero Italica et Hieronymiana, quod ad utriusque scriptoris discrimen probandum sufficere credit. Infelisiter cessit

viro alioquin erudito id probationis genus : nam quatuor duntaxat vicibus ait prolatum a sancto Doctore testimonium istud lib. I Reg.cap. 15: Nonne cum parvulus esses, etc. At in nullo ex assignatis a Gussanvillæo locis legitur. Præterea solis oculis opus est ut intelligatur non semper usum esse Vulgata versione scriptonocis legitur. Fractica sons oculis opus est ut intelligatur non semper usum esse vuigata versione scriptorem nostrum; imo sæpissime ab illa recedit. Ipso in limine legitur: fuit vir unus de Ramatha. In Vulgata, de Ramathaim. In Commentario, filius Hieroboam; in Vulgata, filius Jeroam. In Commentario, filii Thau; in Vulgata, filii Tohu. In Commentario versu 4, deditque Phenennæ et filiis et filiabus ejus; in Vulgata, deditque Phenennæ uxori suæ et cunctis filiis ejus et filiabus partes. Cætera prosequi superfluum videtur. Ex Habacuc cap. III hæc laudantur in Commentario lib. 1, cap. 3, num. 4: Domine Deus virtus mea, constitue pedes meos in consummatione, et super excelsa statue me; ut vincam in claritate ipsius; quæ omnino a Vulgata versione discrepant. Infra ex ps. xcvii multa proferuntur prorsus aliter, quam legantur in Vulgata. Lib. 1, c. 1, n. 10, legitur ex ps. xxxxv: Et adorabunt coram te, Domine, et honorificabunt nomen tuum, Vulgata habente, et glorificabunt. Cap. 2, num. 47, pro, et calix meus inebrians, quod habet Vulgata ps. xxII, exstat, et poculum meum inebrians. Verum in re lam clara frustra tempus tereremus. Neque tamen inficior aliqua ex sacris Litteris, aliter hic legi quam in aliis Gregorianis. Nimirum Claudius hæc cursim excipiens non potuit tanta fide reddere, ut in repræsentandis Scripturæ testimoniis ne unam quidem syllabam peccaret. Contra vero multa observavimus in hoc Commentario prolata secus ac legi debeant; quod fortasse movit sanctum Gregorium ut hoc opus tanquam adulterinum respueret. De iis autem hoc loco monere operæ pretium est. ne errandi occasionem præbeant.

In fine libri 1, cap. 1, vers. 28 capitis 1 lib. I Regum ita legitur: Commendavi eum Domino; et legendum, commodavi. Lib. 11, cap. 4, hic versus 3 cap. 111. Oculi ejus (lleli) caligaverant, nec poterat videre. Lucerna Dei antequam exstingueretur, Samuel, etc. Ita effertur corrupte: nec poterat videre lucernam Dei antequam exstingueretur; cui lectioni nullæ suffragantur versiones. Ita tamen legerunt Beda, Rabanus Maurus, Angelomus, falsus Eucherius; auctoritate forte Gregorii, cujus nomen huic præfixum commentario legerant, lomus, falsus Eucnerius; auctoritate forte Gregorii, cujus nomen huic prælixum commentario legerant, abrepti. Et hoc sane validissimum est argumentum, laudatis scriptoribus notum fuisse hoc opus: a quo enim antiquiori scriptore hanc Scripturæ lectionem vitiosam desumpsissent? Lib. v, col. 506, legitur: apparuit itaque stationi; ubi legi debet ut in Vulgata, Apparuit uterque stationi. Verum vitium librariorum est, non auctoris; nam in explicatione hujus versus ait: Quidnam est quod apparere Jonathas Philisthæis cum armigero dicitur? Ergo legit: Apparuit uterque. Infra etiam legitur: apparuit itaque uterque, etc. Reliquas Gussan-

villæi objectiones prosequamur.

XIV. Neque vero, inquit, stylus ipse Gregorianum sapit, licet in quibusdam eum imitari conatus sit auctor; quod fortasse erroris occasionem præbuit. Verum quantum stylo Gregorii sit dissimilis, sola Homiliarum in Ezechielem lectio comprobabit. Brevis quidem probatio, sed imbellis, cum solius adversarii testimonio nullis

exemplis roborato nitatur; maxime si quæ in contrarium protulimus relegantur.

Sed quid plura, inquit Gussanvillæus? Si auctoris verba expendantur, luce meridiana clarius apparebit suisse monachum aliquem ; qui frequenter de monachis monasteriorumque regimine ac disciplina sermonem habet ;

quod pluribus probat

XV. Rationum ponderinon inviti cedimus. At quid ex his contra sententiam quam tuemur, militat? Negatne Gussanvillaus Gregorium fuisse monachum, et monachorum abbatem, cui proinde incumbebat frequenter de disciplina monastica sermonem habere? Si vero quæ de monastica vita dicit hic scriptor, cum Regula sancti Benedicti conferantur, vix suberit dubitandi locus, quin ejusdeni Regulæ observationi suerit addictus. Etenim col. 78 legimus. [ervore novitio; quod invenitur S. Benedicti Regulæ cap. 1. Sub initium col. 93 occurrit, in malo inobedientiæ mors prævaluit; quibus verbis alluditur ad hæc Regulæ S. Benedicti cap. 2, tunc demum inobedientibus pæna sit éis prævalens ipsa mors. Col. 95, de obedientia disserens auctor, ob oculos habere videtur quæ de eadem virtute docet sanctus Benedictus tum cap. 5 Reg. tum c. 7. Lib. Iv, cap. 4, num. 17, legitur: Qui arctissimam conversationis viam noviter accedentibus facile non impendant; quæ fere ad verbum ex Regula S. Bened. cap. 58 eruuntur. Imo S. Benedictum laudare minime dubitandum est quando ait? Quare et ejusdem arctissimæ vitæ magister optimus summæ veritatis discipulus eruditus præcipit, dicens : Probate spiritus, si ex Deo sint. Et item : Nuntientur ei dura et aspera, per quæ itur ad Deum, ut

sciat ad quod intrat; quæ capite 58 Reg. totidem fere verbis exstant.

Et his non levis suboritur conjectura, Gregor um non ad populum, ut gratis fingit Gussanvillæus, Homi-

Et his non levis subortur conjectura, Gregor um non ad populum, ut gratis ingit Gussanviizus, Homilias de lib. Regum habuisse, sed ad monachos sibi subditos, eo duntaxat tempore, quo post reditum ab urbe regia, majori otio in monasterio fruebatur: quas ejus filius, seu alumnus et discipulus Claudius excipere curavit. XVI. Composita que de Commentarii auctore erat controversia, de ipso opere quedam, etsi pauca, supersunt observanda. Mutilum illud esse, aliqua licet minima ex parte liquet, quod lib. 1, cap. 2, num. 3, meminerit scriptor explicationis nominis Helcanæ supra allatæ, quæ nullibi tamen legitur. Lacunam suspicamur esse inter num. 4 et 8 cap. 4 lib. 1, ubi ab explicatione verborum illoram: De Ramatha Sophim, de monte Ephraim, transitur ad ista: Qui habebat duas uxores; omissis illis, et nomen ejus Helcana filii Historia delibatur.

Hieroboam, filii Heliu, filii Thau, filii Sup. de quibus ne minimum quid in Commentario delibatur.

Multa occurrunt de nominibus Hebr. quæ notis illustrari potuissent. At vero quæ de iis dicenda sese offerebant intra metas his in notis nobis præscriptas, contineri vix potuissent. Præterea qui de his erudiri volent, nunquam Commentarium hunc lecturi sunt, sed potius consulent Origenem et Hieronymum, præsertim in libris de nominibus Hebraicis et de situ ac nominibus locorum Hebr. Cæterum, loquendo de Hieronymo in nota b ad procemium, col. 2, incaute nobis excidit quod diximus de libro Samuelis ab ipso exposito; nam qui ex nostris edendo huic sancto Doctori strenuam navant operam, Expositionem libri Samuelis Hierónymo abjudicant. At hæc nondum vulgata erant quando ad novam Gregorianorum operum editionem schedas

nostras disposuimus.

XVII. Quid vero nostræ operæ hac in editione collocatum sit nunc breviter aperiendum. Cum alicujus codicis manuscripti, in quo contineretur hic Commentarius copiam habere nobis non fuerit integrum, quavis licet adhibita diligentia, illum tantum recensuimus ad meliores editiones, Gilotianam præsertim et Vaticanam, quarum ope non paucos errores expunximus, omissaque nonnulla restituimus. Aliquando quoque ubi editi omnes vitiosi sunt, non dubitavimus eos emendare. Sic lib. 1, c. 1, n. 1, legebatur prius: hunc.... per manus iniquorum assignerus; ubi procul dubio legendum, assignerus, quam lectionem amplexi sumus. Libro quoque 11, c. 1, num. 2, prius legebatur, ejus se oculis inhæsisse; at series sermonis ostendit legendum, osculis pro, oculis; ut etiam nunc legitur. Quando vero solis conjecturis assecuti sumus qua ratione medendum corruptæ orationi foret, lectionem quæ nobis visa fuerit melior, inscribere margini satis ha-

Nostro quoque more capita, ut pote longiora, plures in articulos appositis notis numeralibus distinximus.

Notulis paginæ subjectis, vel varias lectiones exhibuimus, vel quædam Commentarii loca illustravimus. Utinam laboris nostri sane improbi optimos et jucundos fructus lector carpere possit et degustare.

De expositione in Cantica canticorum que excipiet hunc Commentarium, et de aliis operibus subsequentibus his dicere nihil attinet, cum singulis præfationes, aut admonitiones præfixerimus. At in præfat. ad Expositionem Cantici non debuit omitti testimonium sancti Columbani, qui inter sancti Gregorii Opera eam recenset cum libro Regulæ Pastor. et Homiliis in Ezechielem, ut videre est in ejusdem Columbani epistola inter Gregorianas (Lib. 1x, epist. ultima).

SANCTI GREGORII MAGNI

ROMANI PONTIFICIS

IN LIBRUM PRIMUM REGUM

OUI ET SAMUELIS DICITUR.

VARIARUM EXPOSITIONUM LIBRI SEX.

Proemium.

a octavus sive nonus in canone sanctarum Scripturarum primus liber Regum ostenditur. Qui profecto liber, sicut et pleraque volumina sacri eloquii, quod b a sanctæ Ecclesiæ doctoribus nondum sit expositus, nonnulli simpliciores hunc non esse mysticum arbitrantur, et eo sublimiora per spiritum nulla dicere, quo planiora per litteram videtur enarrare. Sed si ea, quæ in aliis explanationum libris doctores sancti locuti sunt legerent, hujus quoque historiæ quam sit immensa profunditas invenirent. Nam plerumque in illorum expositionibus quod hic planum per litteram dicitur valde esse arduum per spiritalem intelligentiam declaratur, et aperte insinuant quia longe sublimius de sacra historia intelligunt quam in ejus superficie foris legunt. Planum namque est quod El- B cana vir Ephratæus uxores duas habuisse describitur (I Reg. 1, 1, 2); quod Heli sacerdos, dum a censura correptionis filiorum affectione dissolvitur, de sella cadit, et fracta cervice interit (Ibid., 1v, 18); quod rex Saul obedire Deo in Amalecitarum demolitione noluit (I Reg. xv, 9), sed non multo post et vitam et regnum amisit (I Reg. xxxi, 5). Sed hæc nimirum plana, sicut placet 2 simplicioribus, doctores sancti, ut digna sublimitate perciperent, eorum intellectum non in simplicitate quæsierunt litteræ, sed in volatu allegoriæ. Hinc est enim quod cum sanctus Augustinus (L. xvii de Civit. Dei, c. 4) duas Elcanæ uxores per historiam legeret, in planitie lectionis spiritalem C ex ordine aliquam sacræ hujus historiæ partem, sed

Post Movsi et Jesu Nave libros, et Judicum, A altitudinem intuens, Synagogæ typum una, altera vero quia figuram sanctæ Ecclesiæ haberet, exposuit. Sanctus quoque Hieronymus (Advers. Pelag. lib. 1, c. 8; et contra Jovin. lib. 1, c. 10) Heli sacerdotis et Saul mortem, non ad hoc solum in sacra historia positam, ut inobedientes præpositos eorum terreret pæna, sed etiam ut, dum veterum et transgressorum rectorum repulsio legitur, antiquæ legis et sacerdotii interitus designetur. Sacra igitur Regum historia non ideirco spiritalibus sacramentis vacua credenda est, quia a venerabilibus patribus seriatim non est exposita, sed eo altior et profundior, quo, velut immensi vastitas fluminis, ex parte quavis exigua hauriri exponendo potuit, et repletis eorum vasculis, suæ plenitudinis impetu quotidie implendis aliis decurrit. Dum ergo quædam hujus sacræ historiæ ad robur suorum operum tollerent, plenitudinem vero illius in suæ sublimitatis secreto indiscussam præterirent, quid aliud agero visi sunt, quam de immenso amne aliquid capere, quod sitientibus fidelium 3 mentibus propinarent?

2. Quorum profecto morem nos quoque in præsenti opere sequimur, qui ad ingentem hanc historiam gratia aperiendæ intelligentiæ ejus accedimus, cujus tamen universitatem exponendam suscipere non audemus, hoc videlicet a præfatis venerabilibus Patribus distantes, quia non sparsim et de diversis locis eligimus quod exposituri sumus, cum illi non

· Liber primus Regum, sive Samuelis, si liber Ruth a Judicum libro distinguatur, est nonus in Canone. Si vero historia Ruth pro appendice libri Judicum habeatur, est octavus.

b Mirum excidisse buic scriptori sanctum Hieronymum librum hunc Samuelis exposuisse. Intelligit fortasse, ut postea insinuare videtur, neminem sanctorum Patrum omnia libri hujus mysteria explicasse.

ditionem fidelium exponere a habuissent. Dei ergo omnipotentis adjutorio confisi, a principio voluminis usque ad David regis unctionem explanare proponimus, nt brevi isto, quod cernitur, experiri possimus si ultra progredi exponendo debeamus. Plerique etenim dum immoderata proponunt, exsecutores propositi sui fleri nunquam possunt, maxime cum tractator sacri eloquii morem gerat viri in alta specula consistentis. Scriptura vero sacra silve vastioris similitudinem. Qui profecto vir in alto situs, etsi acuta visione nemoris vastitatem considerat, tamen dum summa montium, dum extrema collium, dum arborum celse, in quadam æqualitate sibi convenientia respicit, guam magne valles, quam distente planities in medio lateant, non attendit. Sed si per- B ambulare quod ei breve videtur cœperit, repente cognoscit quia qui se totum vidisse putaverat, valde plura remanserant quæ non viderat. Unde et sæpe immoderatus viator decipitur, ut tanto periculosius iter expleat, quanto et eum in via, expleto die, noctis error intercipit, qui velut in parvi itineris spatio nec diei partem se explere cogitavit. Sic sic nimirum, dum sacræ historiæ intellectum in quadam sensuum eius summitate consideramus, omnipotentis Dei gratia, velut altos opacioris silvæ vertices de quadam sublimitate attendimus. Sed quia dum iidem sensus subtilius considerari et proferri cœperint, alios se multipliciores gignunt, velut in superficie, ut videtur, totius inspecti nemoris, at vallium concava et distenti b Matini latent spatia, quæ non videntur. Tutius ergo C gradimur, si sic metimur ea quæ cernimus, ut etiam ea quæ procedendo visuri sumus percurrenda esse cogitemus. Itaque dum ingentis historiæ parvam partem explanare proponimus, pro modulo imbecillitatis nostræ cursum itineris in vicinio terminamus, tam videlicet ingenii tenuitate diffisi, quam sacri voluminis profunditate perterriti.

3. Sed et primum non tam instituere quam obsecrare lectorem censui, ut inanitate expositionis meze pondus sacræ historiæ neguaguam penset, quia divina eloquia ex mensura tractatorum nunquam æstimanda sunt. Nam nec ideirco sunt vilipendenda, quia non subtiliter considerantur; nec celsa et venerabilia ideo, quia facunde et subtiliter exponuntur. Alia quippe virtus est que apud seculi sapientes tanta p ribus. Maxime cum his temporibus scribendi operam habetur, quantum eam extollere possunt præclara ingenia. Sacra vero Scriptura, quia divinitus inspirata est, tanto sublimius etiam præclara hominum ingenia superat, quanto ipsi præclari homines Deo inferiores sunt, et nihil in illa spiritali sublimitate conspiciunt, nisi quod eis ipsius divinæ dignationis bonitate revelatur. Nemo igitur in ejus scientia ita persectus est. 4 ut proficere ultra non possit, quia inferior est omnis profectus hominis, divinitatis altitudine eam inspirantis. Unde et per Psalmistam de Domino dicitur: Qui tegit in aquis superiora ejus (Ps. cm, 3). Si enim

sparsim testimonia quædam susciperent, quæ ad eru- A aquarum appellatione illæ supermæ desimaatur profundæ intelligentiæ angelorum, dym sacri eloquii altitudinem Deus in aquis tegere dicitur, constat nimirum quia homo semper illa sit inferior cui solum eins inferiora revelantur. Hinc etiam per Moysen præcipitur ut agni residuum igne comburatur (Exod. xii. 10). quia videlicet Scripturæ sacræ, quæ ad cognoscendum Redemptorem sunt editæ, pro sublimitatis suæ dignitate venerandæ tunc etiam sunt cum non intelliguntur. Itaque etsi nihil pensatur quod a me dicitur, nihilominus pensandum est quia hæc sacra Scriptura, quæ a me indigne exponitur, ei cui omnipotens Deus secreta aperire voluerit bona et sublimia multa dicit. Scriptura etenim sacra tam mirabiliter ab omnipotente Dee condita est, ut etsi multipliciter videatur exposita, non desunt tamen ei secreta quibus servet occulta, quia fere nunquam sic exponitur, ut ei non plura remaneant quæ quotidie exponantur. Qua profecto ejus incomprehensibilitate omnipotens Deus humanæ mutabilitati magna dispensatione consuluit; nam, ut vilescere nota non possit. sic mire disposita est, ut cognita nesciatur, et eo legatur gratius, quo quotidie discitur; ac dum semper recentia intimat, suavius oblectet.

4. Historia ergo Regum, quia eo spiritu condita quo et cætera Scripturæ sanctæ volumina cognoscuntur. non debet credi eis esse minor sacramentis. quibus non est inferior titulo auctoritatis. Nam omnes scriptores ejus prophetæ fuisse referuntur, qui cum historica narrant, spiritualia signant; exteriora loquuntur, et intima innuunt; terrena proponunt, ut cœlestia exsequantur. Unde et hic liber primus et secundus ejusdem historiæ ad hoc prophetæ Samueli ascribitur, ut ex auctoris titulo sentiatur historia quam scribit, non tam historia quam prophetia; simplex veraque littera, sed alta nimis et multiplicitate occultorum sensuum profunda. Nos autem de tanto ejus pondere pro modo pusillitatis nostræ assumimus ferenda quæ possumus. Nam cum suavis sit in superficie litteræ, altior in typis allegoriæ, moribus instruendis utilis, lucida in exemplis exhibendis, in locis tamen singulis et historica asserere, et typica proferre, et conferre moralia, et proponere exempla refugio; quanquam alia sub uno intellectu, adjuvante Domino, sim expositurus, alia vero sub pludare censuerim, in quibus dum cordibus quorumdam ecclesiasticorum virorum vetus sollicitudo mundanæ intentionis immergitur, nova scribendi studia eo esse superflua judicant, quo et doctorum venerabilium abundare vetera non ignorant. Qui nimirum ratione convincendi essent, nisi signum calumniæ, exposita fronte, prætenderent. Nam qui nova velut nova contemnunt, illa quæ probant vetera, curarum sæcularium saturitate fastidiunt. Quos sane plures sub unius denotatione Scriptura exponit, dicens: Anima saturata calcabit favum (Prov. xxvii, 7). Favus quippe mel

[&]quot; Gilot, debuissent.

b Matinus mons est Calabria. Horat., epod. 16:

novum continet. Quasi ergo dicat : Dum terrenarum A Sed et ubi & minus placet quod neritus loctor invarerum cura immoderatius pascitur, in ea K que valde placere solet recenti Scripturarum dulcedine non ketatur. Sed quia huins sacræ historiæ commenta veterum nulla reperiunt, rectius agunt, si opus nostri laboris ea charitate qua ad utilitatem parvulorum sanctæ Ecclesiæ impenditur amplectantur, et pro reprebensionum molectia nobis in tanta Scrinture profunditate velut altissimo pelago laborantibus præsidia orationum ferant. Hinc nimirum nostri sudoris fructum soum faciunt, quia dum ex benignitate diligunt. ad æternæ remunerationis sibi cumulum vertunt. et quod tantis temporibus tam clausa et inexposita Scrintura ad communem intelligentiam ducitur, et qued parvuli sanctæ Ecclesiæ dum in veteris Scripturæ tegminibus novæ religionis splendorem suscipiunt, in B profectu suæ devotionis adiuvantur.

5. Sed quia in diversis sanctorum Patrum operibus diversa hujus historiæ testimonia inveniuntur exposita, notare lector debet quia aliquando corum sensus tractando subsequor, aliquando autem enodare historiam aliter insudo, ut et opus quod spe divinæ inspirationis aggredior, et antiquorum patrum auctoritate sit validum, et lectori nequaquam fastidiosum. dum inter ea quæ novit vetera ea etiam ei quæ non novit nova repræsentat. Ad quam profecto sententiarum pronuntiationem aliquando ex necessitate ducor, quia et Patres venerabiles si seriatim cuncta exponerent quæ ex parte tetigerunt, eam seriem locutionis quam tenere visi sunt observare nequaquam potoissent. Dum igitur sanctorum Patrum intellectus C prætereo, necessitate aliquando, aliquando commoditate utor, quia et fastidium lectori amoveo, et dum totum seriatim discutio, multa ex mediis contra me veniunt quæ filorum segui sententias non permittunt. In quo sane opere lectorem flagito, ut non verba ex eloquentium oratorum sanctæ Ecclesiæ comparatione consideret, sed sententiarum intellectus ex ecclesiasticæ disciplinæ rationibus penset, quia etsi juxta Dei prohibitionem in ejus domo nemus plantare nescio (Deut. xvi, 21), regulam tamen, qua sancta Scriptura fideliter exponitur, in nullo derelinguo.

nerit . consideret quod dum spiritelem historiam et altis sensibus profundam . velut magni pelagi procellas nauta peregrinus aggredior, reprehensibile valde non est si gubernaculum dicendi pulchre non ducitur, cum spumantes undarum vertices irrnunt. qui peritissimum regimen sepe solvere clavum cogunt. Sie sie nimirum nec silvosa colere devotus arator ingrediens rectas sulcorum disponit lineas, si ea prius reducto vomere saspius non rescindat, quia artem facilitas nulla seguitur, si camdem arandi peritiam consuctudo culturas presire nulla videatur. Verum nec planitiem historize quis hac gestimations consideret, quia pleramane tanto difficilius ad spiritalium sensuum secreta pertingimus, guanto in littera planiori secretorum adituum situm longius videmus; et eo ejus tangere summa non possamus, quo gradus est inferior unde tangere summa cogitamus. Quid enim est intellectus divinitatis, nisi inoffabilis quædam summa celsitudimis? Et quia omnipotens Deus per Scripturas agaoscitur, quid est cadem sacra Scriptura, nisi gradus quidam, qui conscenditur nt illa sublimitas contingatur? Quoties èrge historia planior est, sed altior intellectus, quid est aliud, nisi quia talem gradum illa sublimitas habet e quo facile contingi non potest? Si ergo aliquid indecens etiam in planioris historiæ explanatione lector inspexerit. tanto benignius dare veniam poterit, quanto rationabilius agnoscit quia, dum a plano quod cernitur ad illa sublimia ultra non tendimus, facile vacillamus. Priora igitur voluminis, quia tam sancta Eeclesiæ sacramenta continent, quam mores electi hominis demonstrant, positi in studio bonze conversationis, sub utroque intellectu sigillatim edissero, ut cum in actibus veterum novæ fidei rationes agnoscimus, in eis etiam conversationis nostræ ædificationem capiamus. Sed et quia in salute fidelium fides operibus prior est, typicam significationem. veluf solidum fundamentum, præmittimus, cui totius suscepti operis fabrica in morali vel historica expositione imponatur vel subsequatur.

LIBÉR PRIMUS.

K CAPUT PRIMUM.

(I. Reg. 1, 1.) Fuit vir unus de Ramatha Sophim, de monte Ephraim, et nomen ejus Uelcana, filius Hisroboam, filii Heliu, filii Thau, filii Suph, Ephrathæus.

1. Quem ergo vir iste nobis insinuat, nisi Dominum ac Redemptorem nostrum, qui et in infirmitate aostræ carnis apparuit, et tamen eamdem susceptæ naturæ infirmitatem vitæ remissioris blanditiis non subegit? Vir quippe a virtute nominatur: Homo autem in paradiso conditus, bellum cum apostata angelo habuit, cui tamen per conditionalem virtutem resistere non curavit. § Fortis ergo conditus, sed hosti enerviter subjugatus, vir non fuit ex congres-

D sione, qui fuit ex munere. Sic itaque factus est fortis, ut damnata humana natura, victori hosti prævalere non posset, si hanc ille non assumeret, qui supra homines exstitisset. Factus est itaque præliator
noster, Conditor noster. Sed utrum vir facrit, noscitur, si ex ostensa virtute consideretur. Assumpsit
nostram naturam, quæ dum in ipso vinceret, noblitatem conditam repararet, et fleret in Redemptore
insirma valida, quæ in Adam facta facrat fortis insirma (Matth. IV). Cui nimirum, dum jejunaret, in eremo tentator adsuit, antiquæ victoriæ suæ tela reparavit, gulæ, 7 elationis ac superbiæ jacula intorsit;
sed eum sibi per omnia resistentem reperit. Vir ergo

tatam angelum superans, non ei potentiam suæ divinitatis exhibuit, sed infirmitatem humanitatis. Hunc virum propheta Jeremias considerans, ait: Femina circumdabit virum (Jerem. xxxi, 22). Hunc Zacharias monstrat, dicens: Ecce vir. Oriens nomen eius (Zach. VI, 12). Hunc beatus Petrus apostolus Judæis prædicans, dicit : Jesum Nazarenum, virum approbatum a Deo in vobis, virtutibus, et prodigiis, et signis : hunc præfinito consilio, et præscientia Dei traditum per manus iniquorum affigentes, interemistis (Act. 11, 22 et 23). Hinc eidem Redemptori in via colloquens Cleophas. ait : De Jesu Nazareno, qui suit propheta, potens in opere et sermone (Luc. xxiv. 19). Vir etenim fuit, qui et in hoc mundo ab Ecclesia expulit antiquum hosmoriens inferni vires comminuit, resurgens nobis aditum reseravit æternitatis, magnitudinem virtutis suze non solum vivendo monstravit nobis, sed etiam moriendo et resurgendo. Quia ergo Redemptor noster per humanitatem, quam assumpsit, magnæ virtutis opera egisse cognoscitur, recte is qui eum typo significat vir fuisse perhibetur.

2. Sed quærendum est, cur dicatur vir unus. Nam si unitas hæc referatur ad numerum, superfluum videtur: unusquisque enim unus, et non duo, est. Et sanctus Samuel, a quo ista scribuntur, contra morem scriptorum sanctæ Ecclesiæ frustra inchoasse nullatenus credendus est. Nam scriptor illius voluminis, cum beati Job vitam ad exemplum fidelium duceret, (Job 1, 1). Evangelista etiam Lucas, cum in principio sui Evangelii justi sacerdotis præconia diceret, ait : Fuit in diebus Herodis regis sacerdos nomine Zacharias (Luc. 1, 5). Nam nec ille ait : Vir unus; nec evangelista: Fuit sacerdos unus. Quid est ergo quod electus propheta contra usum scriptorum, scribendi tale ccepit exordium? Sed quia non solum scriptor erat, sed etiam propheta, noverat de quo historia diceret; et qui per historiam dicebatur, noverat quem signaret. Quod ergo de historia præter usum narrat historiæ, hoc ad usum catholicæ fidei, in intellectu loquitur allegoriæ. Unde et hac nova consuetudine, simul tota confitetur Ecclesia, a quia Deus et homo unus est Christus. Dicit ergo : Fuit vir unus ; quia de Deo homine loquebatur, ut deitatem, et humanita- D Specula quippe in sublimi, ad clariorem visionem tem ejus assereret, et non aliam suscipientis verbi, et suscepti hominis personam, sed Dei et hominis unam, eamdemque esse apertius demonstraret : quæ tamen unitas, ad excellentiam dignitatis ejus referri convenienter potest. Nam etsi Redemptorem alium sancta Ecclesia non habuit, ex virtutis ostensione viros nonnullos habuit. Dum ergo unus dicitur, incomparabilis demonstratur.

3. Nam æqualem non habuit, qui dum humano generi excellenti vita, et verbo consuluit, singulari munere dare potuit dona Redemptionis. Unde et

a Indicare videtur confessionem seu symbolum fidei sub Athanasii nomine editum, quod in Ecclesia

claruit per victoriam, qui fortem jam victorem apos- A Paulus ait : Abundantiam gratia, et donationis, et justitiæ accipientes : in vita regnabunt per unum Jesum Christum (Rom. v, 17). Hanc excellentiæ suæ dignitatem per semetipsum Judæis improperans, ait : Si opera non secissem in eis, quæ nemo alius secit, peceatum non haberent (Joan. xv, 24). Excellentiam quoque pulchritudinis ejus Psalmista considerans dixit : Speciosus forma & præ filiis hominum, diffusa est gratia in labiis tuis (Ps. xLIV, 3). Singulare bonum Redemptionis Isaias in eo testificans, ait : Vere languores nostros ipse tulit, et iniquitates nostras ipse portavit (Isa. LIII, 4). Singularem quoque dignitatem ejus, æternus genitor ostendens, a magnifica gloria clamavit dicens: Hic est filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui. (Matth. III, 17; xvII, 5; I Pet. II. tem, et in inferno, moriens, alligavit. Et quia qui B 17). Unus vir erat, quem Petrus consitens, ait : Non est aliud nomen datum sub cœlo, in que oporteat nos salvos fieri (Act. IV, 12). Hanc excellentiæ eius magnitudinem Paulus asserit, dicens : Dominus exaltavit illum, et dedit illi nomen, quod est super omne nomen (Philip. 11, 9). Et quia excellentia virtutis eius non solum electos homines, sed etiam cunctos beatos angelos superat, Hebræis hunc prædicans Paulus, dicit: Qui cum sit splendor gloriæ, et figura substantiæ ejus, portansque omnia verbo virtulis suæ, purgationem peccatorum faciens, sedet ad dexteram majestatis in excelsis, tanto melior angelis effectus, quanto differentius præ illis nomen hæreditavit. Cui enim dixit aliquando angelorum: Filius meus es tu, ego hodie genui te? Et rursum : Ego ero illi in patrem, et ipse sic exorsus est: Vir erat in terra Hus, nomine Job C erit mihi in filium (Hebr. 1, 5, 4, 5). Recte ergo vir unus dicitur, cui nemo comparatur. Sed quem tantum agnovimus, audiamus jam unde esset.

4. De Ramatha Sophim, de monte Ephraim. Ramatha, Sophim et Ephraim, Hebraica nomina sunt. quorum primum in lingua nostra sonat, Visio consummata, secundum vero, Specula; tertium denique, Frugiser, sive sructisscans, interpretatur. Quæ autem est visio consummata, nisi Dei omnipotentis cognitio perfecta? Hanc profecto consummatam visionem doctor Gentium insinuat, dicens: Videmus nunc per speculum in ænigmate, tunc autem facie ad faciem; nunc cognosco ex parte, tunc autem cognoscam, sicut et cognitus sum (1 Cor. xin, 12). Et quid specula, nisi illa angelorum sublimitas intelligitur? eligitur. Ramatha autem Sophim recte dicitur : quia illa Conditoris nostri perfecta cognitio, a solis illis beatis civibus haberi potest, qui in superna ılla sublimitate consistunt. Jubar quippe æterni luminis in sui plenitudine, non in imo præsentis exilii, sed de statu respicitur æternæ sublimitatis. Unde bene Ramatha Sophim in monte Ephraim sita perhibetur. Quis est enim mons Ephraim, nisi cœlum? Mons quippe est frugifer, qui æternæ pulchritudinis flores, et fructus indeficientis gaudii, semper profert. Bene autem, et Ramatha, et Sophim in Ephraim monte

decantatur.

m - 7* - 1 des-

sita perhibetur, quia illa omnipotentis Dei æterna A quem Virgo peperit, non concepit materiali operes visio, et altitudo illa civium beatorum, non in terra habetur, sed in cœlo. De Ramatha namque se esse insinuans, ait : Sicut novit me Pater, et equ agnosco Patrem (Joan. x. 15). Hinc iterum dicit : Nemo norit Filium nisi Pater, et Patrem nemo novit nisi Filius, et cui voluerit Filius revelare (Matth. x1, 27; Luc. x. 22). De specula, hoc est sublimi fuit, qui et Judeos increpans, dicit: Vos de deorsum estis, ego autem de supernis sum : vos de hoc mundo estis, ego autem non sum de hoc mundo (Joan. VIII, 23). De monte Enhraim fuit, qui dicit : Ego sum panis vivus, qui de cœlo descendi (Joan. vi, 51). De monte Ephraim eum fuisse Joannes Baptista assirmans, ait : Qui de cœlo venit, super omnes est (Joan, III, 31). Hinc Psalmista Gentium doctor ait : Secundus homo de cœlo. cœlestis (I Cor. xv, 47). Vir ergo, qui unus fuisse asseritur, de Ramatha Sophim de monte Ephraim exstitisse 9 perhibetur : quia qui inter omnes natus supra omnes enituit, inde tantus in terra apparuit, quia de ecelo venit. De Ramatha quippe Sophim fuit, quia etsi incomparabilis hic refulsit, magnitudo tamen excellentiæ ejus non capitur, nisi ubi ejus perfecta cognitio æternis civibus exhibetur. Nam hic eum in excellentia virtutis aspexerat, qui dicebat : Oxof vidimus, et audivimus, et manus nostræ contrectaverunt de verbo vitæ (I. Joan. 1, 1). Sed quia magnitudinem excellentiæ ejus non viderat, in Ramatha eam nobis repromittit, dicens: Cum apparuerit, similes ei erimus, quoniam videbimus eum; sicuti est (I Joan. 111, 2). C.

5. Potest autem hujus montis nomine, beatissima semper virgo Maria Dei Genitrix designari : mons quippe fuit, que omnem electe creature altitudinem electionis suæ dignitate transcendit. An non mons sublimis Maria, quæ ut ad conceptionem æterni Verbi pertingeret, meritorum verticem supra omnes angelorum choros, usque ad solium deitatis erexit? Hujus enim montis præcellentissimam dignitatem Isaias valicinans, ait: Erit in novissimis diebus præparatus mons domus Domini in vertice montium (Isa. 11, 2). Mons guippe in vertice montium fuit, guia altitudo Mariæ supra omnes sanctos refulsit. Nam sicut mons altitudinem, ita domus designat habitationem. Mons quippe et domus apte dieitur, quæ dum incomparabilibus est illustrata meritis, Dei unigenito, in nostenditur, de stirpe etiam propaginis agnoscatur. quo recumberet, sacrum præparavit uterum. Nam mons in vertice montium Maria non fieret, si supra angelorum altitudinem, hanc divina fecunditas non levaret. Et domus Domini non sieret, si in ejus ventre, per assumptam humanitatem, verbi divinitas non jaceret. Sed recte mons frugifer dicitur, de qua optimus fructus, id est novus homo generatur, quam certe in fecunditatis suæ gloria pulchram, ornatamque propheta respiciens, ait: Egredietur virga de radice Jesse, et flos de radice ejus ascendet (lsa. XI, 1). De hujus namque montis fructu, David Deo exsultans, ait : Confiteantur tibi populi Deus, confiteantur tibi populi omnes, terra dedit fructum suum (Ps. LXVI, 6). Terra quippe fructum suum dedit, quia

sed sancti Spiritus obumbratione (Luc. 1, 35). Hinc eidem regi et prophetæ a Domino dicitur : De fructu ventris tui ponam super sedem tuam (Psal. CXXXI. 11). Hinc Isaias ait: Erit fructus terræ sublimis (Isa. IV. 2). Nam quem Virgo genuit, non solum homo sanctus suit, sed etiam potens Deus. De hoc fructu ad eamdem beatam Virginem. Elisabeth salutante, dicitur : Benedicta tu in mulieribus, et benedictus fructus ventris tui (Luc. 1, 42). Recte igitur mons Ephraim dicitur, quæ dum ineffabili dignitate divinæ generationis attollitur, in ejus fructu, arida humanæ conditionis germina revirescunt. Vir igitur de Ramatha Sophim factus est de monte Ephraim: quia qui per divinitatis suæ potentiam angelos condidit, de carne ait : A summo colo egressio ejus (Ps. xviii, 7). Hinc R precelse Virginis, formam suscepit humanitatis. Et quia per humanitatem, quam assumpsit, non ex infidelibus, sed ex fidelibus nasci voluit, sequitur: Filius Hieroboam, filii Heliu, filii Thau, filii Suph.

6. Quatuor quippe patrum nomina assignantur: quia dum ex fideli populo Dominus carnem sumpsit, eos per humanitatem patres habuit, quos totidem principalium virtutum gloria illustravit. Unde et non ad infidelem aliquem, sed ad fidelem Abraham divina promissione dicitur: In semine tuo benedicentur omnes gentes terræ (Gen. xxII. 18). Hinc evangelista Matthæus 1 Ogenerationis ejus ordinem texens, ait : Liber generationis Jesu Christi, filii David, filii Abraham (Matth. I. 1). Hinc per semetipsum Samaritanæ mulieri loquitur, dicens : Salus ex Judæis est (Joan. 1v, 22). Hinc Paulus ait: Quorum adoptio est filiorum, et gloria, et testamentum, et legislatio, et obsequium, et promissa: quorum patres, ex quibus est Christus secundum carnem, qui est super omnia Deus benedictus in sæcula (Rom. 1x, 4 et 5). Quibus profecto, quia et prudentia adfuit in cognitione rerum; justitia, qua cognita disponere recta cuperent: fortitudo, qua exegui quæ vellent, bona potuissent; temperantia, per quam discrete cuncta perficerent, apte quaternario numero designantur.

7. Sequitur : Ephrathæus. Qui autem de Ephraim monte asseritur, cur Ephrathæus esse perhibetur? Sed hoc ad litteram patet, quia videlicet de Ephraim monte esse aliquis potuit, qui de tribu Ephraim natus non fuit. Dicitur ergo Ephrathæus, ut qui ex loco Quia vero Ephrathæus fructificans dicitur, recte hoc personæ Redemptoris adscribitur, qui prophetæ vaticinio prædicatur: Erit tanquam lignum, quod plantatum est secus decursus aquarum, quod fructum suum dabit in tempore suo (Psal. 1, 4). Nam in præsinita apparens plenitudine temporum, cœlestis doctrinæ flores, in poma vertit electorum; et quotquot sibi conjunxit ex humano genere, quasi tot fructus protulit ad æternitatem: quo in loco dum Redemptoris vita describitur, latenter etiam diaboli perditio demonstratur. Nam de monte Ephraim fuit, et tamen Ephrathæus non fuit : quia de cœlo quidem cecidit, sed arbor pessima bonum fructum non dedit.

(Vers. 2.) Qui habebat duas uxores, nomen uni

nennæ filit, Annæ vero non erant liberi.

8. Quid per Phenennam, nisi Synagoga exprimitur? Et quid per Annam, nisi sancta Ecclesia figuratur? Phenennæ guippe filii fuisse referuntur: quia cum Redemptor noster in carne apparuit, per Legem, quam dederat, per prophetas, quos miserat. editos in fide synagogæ filios invenit. Annæ autem non erant liberi, quia novitia tunc, et cœlesti sponso nuper conjuncta sancta Ecclesia, prædicando adhuc nequaquam pariebat. Unde et ei ejusdem sponsi voce in Cantico dicitur: Soror nostra parvula est, et ubera non habet (Cant. viii, 8). Vel certe non pro inæqualitate retatis filios non habuisse dicitur, sed per infecunditatem sterilitatis. Quæ est ergo sterilitas An-Judæorum ad Redemptoris fidem convertere non potuit, nimirum sterilis fuit. Sed notandum, quia Phenenna, quæ prius parere dicitur, uxor secunda nominatur. Prius quippe synagoga in side filios edidit, sed tamen dignitate sanctæ Ecclesiæ minor fuit. Secunda igitur uxor exstitit, non tempore conjugalis copulæ, sed inæqualitate prærogativæ. Se-

(Vers. 3.) Et ascendebat vir ille statutis diebus de civitate sua, ut adoraret et immolaret Domino Des exercituum in Silo.

9. Quæ enim spiritalis civitas Redemptoris, nisi Scriptura sacra exstitit? Hæc nimirum civitas suis civibus tot defensionum munimina contulit, quot præcepta; tot arma els præbuit, quot consilia salutis. 🕻 Quid autem fuit Redemptori nostro ascendere, nisi in humanitatis forma, divinitatis suæ alta revelare? Et quia în sacra Scriptura cognoscitur, 11 de civitate sua recte ascendere perhibetur. Statuti vero dies sunt promissiones de se, in sanctis Scripturis positæ. Dies quippe sunt, quia ad cognoscendum eum, electis lucent. Statuti quoque dies sunt, quia ab antiquis Patribus in eodem sacro eloquio eos esse positos non ignoramus. Diem namque ascensus ejus præfigebat Moyses, eum dicebat : Prophetem vobis suscitabit Dominus de filiis vestris, tanquam me ipsum audietis (Deut. xvm, 18). Diem quoque statuebat, qui dicebat : Non deficiet sceptrum de Juda, et dux de femore ejus, donec veniat qui mittendus est, et ipse ascensus statuens, ait Michæas: Et tu Beihlehem terra Juda, nequaquam minima es in principibus Juda: ex te enim exiet dux, qui regat populum meum Israel (Mich. v, 2). Hinc Isaias ait: Ecce virgo in utero concipiet, et pariet filium, et vocabitur nomen ejus Emmanuel (Isai. vn. 14). Quotquot enim de illo Legis et prophetarum promissiones sunt, tot statutos dies ad ejus ascensum intuemur. Nam velut in statutis diebus ascendebat, cum Judzeis dicebat: Scrutamini Scripturas, in quibus vos putatis æternam habere vitam, quia ipsæ sunt, quæ testimonium perkibent de me (Joan. v, 39). Hinc iterum dicit : Si crederetis Moysi, crederetis forsitan et mihi, de me enim ille scripsit (Ibid., 46). Statutis ergo diebus ascendit,

Anna, nomen secunda Phenenna : fueruntque Phe- A quia promissionum insignia, que in sanctis Scripturis posuit, apparendo monstravit. Possunt autem statuti dies intelligi promissi in adventu eius splendores miraculorum. Quos nimirum dies propheta Isaias statutos intuens, ait : Dicite pusillanimis : Confortamini, et nolite timere : acce Deux noster ultiquem adducet retributionis: Deus ivse veniet, et salvabit nos. Tunc aperientur oculi cacorum, et aures surdorum audient : tunc saliet, sicul cervus, claudus; el aperta eril lingua mutorum (Isai. xxxv, 4-6). Sed qui dies statutos ad ascensum Redemptoris agnovimus, utrum in eis ascenderit, videsmus. Requisitus namque a Joanne. si ipsum, an alium exspectarent, respondit missis discipulis, et ait : Ite et dicite Joanni que vidistis et audistis : casci vident, claudi ambulant, leprosi munnæ, nisi obduratio Judææ? Onæ enim dura corda B dantur, pauperes evangelizantur; et beatus homo. aui non fuerit scandalisatus in me (Luc. VII, 19). Statutis ergo diebus ascendit. qui ut ab electorum suorum cordibus vetusti erroris caliginem pelleret, tot promissorum miraculorum splendoribus radiavit. Sed ascendit, ut adoraret et immolaret, quia ad hoc cognosci voluit, ut moriendo redimeret, quos vivendo docuisect. Adoravit quippe, quia in exemplum electorum se Deo Patri totum humilem, et abjectum per obedientiam præbuit. Immelavit autem, quia guimobis exempla humilitatis vivendo dedit. 44 Dee Patri in ara crucis oblationem et hestiam tradidit. et quos vivendo docuit, moriendo redemit. Utramque enim nobis valde necessarium novit, et ideo alterum sine altero non impendit. Nam cum natus esset in Bethlehem Judæ, eum fraude Herodes ad interficiendum quæsivit (Matth. 11, 13); sed si tunc Redemptor moreretur, immolaret utique, et non adoraret : quia victima moriendo fleret, sed quos morte debehat liberare, negnaguam vivendo docuisset. Et si vivendo nos docens, mori centemneret, profecto adoraret et non immolaret. Ut ergo aderaret, persequentem se regem in Ægypturu fugit, et ut immolaret, dissuadenti Petro exprobravit, dicens : Vade retro, satana, non enim sapis ea que Dei sunt, sed que hominum (Matth. xvi. 23). Adorare nauque se insinuans, ait: Non veni facere voluntatem meam, sed ejus qui misit me (Joan. vi. 38). Hinc item dicit: Quæ ei sunt 19 placita, facio semper (Joan. VIII, 29). Immolare etiam se insinuena, ait : Propterea me dierit exspectatio gentium (Gen. xLix, 10). Diem hujus n ligit Paler, quia ego pono animam meam, et iterum sumam eam: nemo tollit eam a me, sed ego pono eam a meipso. Potestatem habeo ponendi eam, et iterum sumendi eam (Joan. x. 17, 18). Et paulo ante: Ego sum Pastor bonus, qui pono animam meam pro ovibus meis (Ibid., 11). Immolare eum Paulus intuens ait : Tradidit semetipsum pro nobis oblationem, et hostiam Dec in edorem suavitatis (Ephes. 4, 2). Ascendit ergo, ut adoraret, et immolaret : quia ad hoc se tot miraculis ostendit, ut nos verbis et exemplis instrueret, et mortem nostram moriendo su-

10. Sed notandum, quia cum ad immolandum Ephrathæus ascendere dicitur, Deus omnipotens, cui immolat, Deus exercituum nominatur. Cur hoc fieri

Indaicus populus, sed omnes Gentes redimebantur? Onid enim sunt fideles multitudines nationum. Disi Dei amminotentis exercitus? Hos mimirum exercitus ad regis sui triumphum Psalmista exsultare cohortans, ait: Omnes gentes, plaudile manibus, jubilate Dee in voce exsultationis (Psal. xLvs). Hos convenire item intuens, flixit: Omnes gentes, quascunque fecisti, venient, et adorabunt coram te, Domine, et honori-Acabant nomen tuam (Psalm. LXXV, 9). Dichur erro Dominus exercituum, quia profecto per mortem Dominicam non solum electa Judæa colligitur, sed omnes gentes ad Dei omnipotentis servitinm perducuntur: que dum contra occultos hostes fidèles acies virtutum armis robustas ducunt, per gioriam triumphi ad superna regna perve- E sent. Unde et sequitor : ningt.

11. Locus etiam immolationis declaratur, quia dicitur: In Silo. Silo enim missus, sive missio interpretatur. Quid namque per hanc missionem, nisi summi Patris injunctum unigenito præceptum obedientiæ designatur? quid est etiam quod in Silo immolare dicitur, nisi quia non aliter se morti dedit, quam a Patre mandatum habuit? Non quippe immolaret in Silo, si aliter moreretur, quam præceptum a Patre habuisset. Unde et per semetipsum dixit : Sicut mandatum dedit mihi Pater, sic facio (Joan. urv, 31). Hinc Paulus ait : Factus obediens Patri usque ad mortem crucis (Philip. 11, 8). In Silo igitur et adoravit, et immolavit : quia tam vivendo. quam moriendo, Patris sui voluntatem fecit. Se- C quitur :

(Vers. 3.) Erant ibi duo filii Heli, Ophni, et Phinees, sacerdotes Domini.

12. De quibus recte quæritur, cur dicantur sacerdotes Domini, qui non valde inferius Belial filii esse * referantur? Sed si ad litteram aimpliciter istud de Heli filiis quæritur, facile respendetur : quia eo tempore sacerdotes Domini dicti sunt, quando simulacrorum sacerdotes ex deorum falsorum nominibus censebantur. Cum ergo dicuntur sacerdotes Domini. per insignia fidei, a simulacrorum cultoribus discernuntur. His enim verbis earum fides, et non vita prædicatur: quia et pravitatem exercebant operis, sed non errabant in fide Conditoris. Quod tamen et tempore divinæ incarnationis Judææ prælatis convenienter adscribitur. Qui nimirum sacerdotes duo esse referentur, et hoc ipsum non refertur ad virtutis laudem, sed ad calliditatis reprehensionem. Unde et per semetipsum Dominus eis comminatur, dicens : Væ vobis, Scribæ at Pharisæi hypocritæ, qui similes estis sepulcris dealbatis, quæ a faris videntur pulchra, intus sunt plena ossibus mortuorum (Matth. XXIII. 27).

13 13. Sed guid est, guod ibi esse referentur? Si enim Silo, id est missio, illam summi Patris præceptionem significat, quomodo pradati Judane ibi fue-

cognoscitur nisi quia Redemptoris morte non unus A runt, qui eum, cui injuncta fuit, non recipiendo venerati sunt. sed expellendo peremerunt? Ibi tamen fuerunt, quia etsi crudeliter seevierunt in mortem Domini, ex illa tamen erudelitate non sunt consecuti. quod sæviendo statuerunt, sed æterni Patris consilium in ejus unigeniti morte complebant. Consilium namque corum fuit, ut cum ideo morti traderent, ne in ipsum populus credere potnisset; sed qui persecutores suos infunctæ sibi paternæ præceptionis adjutores habebat, mortuus resurrexit, et omnis mundus in eum credidit. Ebi enim erant filii Heli. Oohni. et Phinees, id est in missione : quia Redemptor noster ad implendam Patris sui voluntatem. Judzerum prælatos fautores habuit : quamquam ipsi se ei nequaquam favere crederent, quem occidere non pavis-

(Vors. 4.) Venit eroo dies, et immolavit Helcana. deditque Pheneunæ, et filies, et filiabus ejus partes.

14. Quem diem istum esse credimus, nisi quem Scripturæ sacræ testimenio Isaias statuit, dicens: Tanguam ovis ad occisionem ducetur, et sicul agnus coram se tondente b obmutencet, et non aperiet oz suum (Isai. Lm, T)? Venit quippe dies, cum claritas promissi oraculi tempus ostendit Dominicæ passionis. Tune immolavit Helcana, quia se Redemptor noster æterno Patri in sacrificio nostræ absolutionis per mortem crucis obtufft. Tunc Phenennæ et filiis et filiabus eius dedit partes, quia nimirum electos Judæa, quos apud inferos reperit, ad paradisi gaudia reportavit. Partes minne corum, sunt dona gaudiorum perennium. Unde et Psalmista sortis suæ situm eligens, ait: Portio mea, Domine, sit in terra viventium (Ps. CXLI. 6). Bene autem seorsum Phenenna et filii et filiæ seorsum in accipiendis partibus nominantur. Phenenna quippe doctores Judzæ significat, filii vero validieres auditores ejus, filiæ autem infirmieres, ipsios subditos designant. Seorsum ergo mater, et filii, et filiz memorantur : quis propter disparia electorum veterum merita, sequalia corum premia non facrant. Seguitar :

(Vers. 5.) Annæ autem dedit partem unam tristis: quia Annam diligebat.

15. Quid est, quod cum partes Phenenae, et Miis, et Stiabus dedit, tristis neggaguam fait : cam vero partem unum Annas tribuit, tristis fuisse perhibeter? D Sed quid est una pars Anaze, nisi temporalis afflictio sanctæ Ecclesiæ? Hanc namque ei partem dabet, cum dicebat: Amon amon dice vobis, quia plorabitis, et flebitis vos, mundus autein gaudebit, vos vero contristabimini (Joan. xvi, 20). Hanc partem ei dabat, cum Assaise Paulum commendaret, dicens: Vade, quis vas electionis est mihi iste, ut porte! nomen meum coram gensibus, et regibus, et filles Israel : ego enim ostendam ei, quanta eum oporteat pro nomine meo pati (Act. 1x. 15 et 16). Unde in eius acceptione idem docter Gentium gioriatur, dicens : Adimpleo ea, que desunt passionum Christi in corpore mes (Col. 1, 24). Hine iterum dicit : Ego stigmata Jesu in corpore mes

Ai., reseruntur.

b Al., Tondente sine voce non aperiet os summ?

gloriari, nisi in cruce Domini nostri Jesu Christi, per quem mihi mundus crucifixus est, et ego mundo (Ibid., 14). Unam quippe partem a sponso susceperat, qui gloriari in sola cruce disponebat. Cum ergo partes Phenennæ tribuit, Helcana tristis non fuit; quia Redemptor noster electos synagogæ, post mortis triumphum: 14 paradisi gaudiis jam lætus reddidit. Annæ autem partem tristis tribuit, quia non compati ei non poterat, quam mortis conjugem relinguebat, et crucis hæredem. Unde et patiente Stephano, apertis cœlis, Jesus stare perhibetur (Act. vn., 55). Stare enim eius compati est.

16. Quod autem subditur, quia Annam diligebat, utriusque rei causa intelligi convenienter potest. Nam sive hunc ideo tristem esse quis accipiat, quia An- R nam diligebat, sive idcirco ei partem unam tribuisse, a bono intellectu non vacat. Si enim non diligeret, compati eius passionibus nequaquam vellet. Nam cur illa de Ægypto educitur, nisi quia ad passionem invitatur? Sed ei lacte, et melle emanantia loca promittuntur. Bene igitur cum ei partem unam dare dicitur, diligere eam perhibetur : quia nimirum Redemptor noster sanctæ Ecclesiæ, etsi crucis suæ lahorem credidit, excellentiora ei valde in cœlo constituit dona retributionis. Cujus nimirum passionis incrementa edisserens subdit, atque ait:

(Vers. 6 et 7.) Dominus autem concluserat vulvam ejus. Assligebat quoque eam æmula ejus, et vehementer anaebat in tantum, ut exprobraret ei, quia concluserat Dominus vulvam ejus.

17. Vulvam quippe sanctæ Ecclesiæ Dominus clausit. quia summo ejus judicio repulsum Judæorum populum in Redemptoris nostri fide generare non potuit. Quam nimirum ejus æmula afflixit, quia contra eam synagoga minis atque exprobrationibus sævit. Sed ei quam nec minæ neque contumeliæ fregerant, etiam tormento pœnas inferebat. Bene itaque cam non solum affligere, sed vehementer angere perhibetur: quia repulsa Judæa contra electam Ecclesiam cum terrore minarum, movit, et plagis cædit. Unde et de persequente tunc Saulo, in Apostolorum Actibus dicitur: Saulus adhuc spirans minarum, et cædis in discipulos Domini, accessit ad principem sacerdotum, et petiit ab eo epistolas in Damascum, ut si quos inveniret hujus viæ viros, vinctos perduceret in Jerusalem D cui justorum prece nequaquam indulgetur. Cum ergo (Act. ix, 1 et 2). Qui enim minas et cædes spirabat, nimirum eam, quam non bene æmulabatur, Ecclesiam non solum affligebat, sed etiam angebat. Nam ejus æmulum se fuisse fatetur, dicens : Audistis enim aliquando conversationem meam in Judaismo, quoniam supra modum persequebar Ecclesiam Dei, et expugnabam illam, et proficiebam in Judaismo supra multos coætaneos meos in genere meo, abundantius æmulator existens paternarum mearum traditionum (Galat. I, 13, 14). Et quia in tantæ damnationis profundum Judæa cecidit, ut inde lætetur, quod æterna Dei animadversione projicitur, subjunctum est : In tantum. ut exprobraret ei, quod dominus conclusisset vulvam ejus. Adhuc quippe pro magno habebat, quod con-

porto (Galat. vi. 17). Hine ait: Mihi autem absit A verti ad fidem non prævalebit. Quasi ergo magnitudinem cæcitatis ejus propheta admirans, ait: Tanta caligine erroris deprimitur, ut inde bonis insultet, muod ipsa bona fieri ultra non potest. Cui profecto pereunti quia sancta Ecclesia condoluit, sequitur:

(Vers. 7.) Porro Anna flebat

18. Nam et doloris sui lamenta protulit, dicens : Tristitia est mihi magna, et continuus dolor cordi meo: ontabam quidem et ipse anathema fieri pro fratribus meis a Christo, qui sunt cognati mei secundum carnem (Rom. 1x, 2, 3). Et quia de eorum conversione gaudium non recepit, subditur:

15 (Vers. 7.) Et cibum non capiebat.

Cibum denique caperet, si de Judææ integra conversione lætitiæ refectionem habuisset. Quæ ergo flevit cibum non accepit, quia quæ de pereunte Judæa doluit, de ejus salute gaudium non recepit. Sed cibus lætitiæ, qui de Judæorum conversione non datur sanctæ Ecclesiæ, per sponsi cohortationem porrigitur. Nam verba prædicationis ejus, etsi auditores non recipiunt reprobi, non tamen vacant a mercede retributionis. Omnipotens enim Deus, et hoc remunerat quod sine reproborum profectu reprobis imnenditur : et quod electis prædicatoribus adversitatis ingerunt, per libram æqui examinis in lucro eis pensat retributionis. Unde apte subinfertur:

(Vers. 8.) Dixit ergo ei Helcana vir suus : Anna. cur fles? Et quare non comedis? Et quamobrem affligitur cor tuum? Numquid non ego melior sum tibi, quam decem filii?

19. Quasi ergo per internæ inspirationis solatium menti doctoris Redemptor dicat : Frustra de amisso lucro prædicationis quereris, quæ eo abundantiorem fructum recipis, quo affectum charitatis etiam inimicis impendis. Inde igitur doles, unde gaudere debuisses. Et quia ipse est electorum præmium, interrogat dicens: Numquid non ego melior sum tibi, quam decem filii? Decem namque filios Anna pareret, si primitiva Ecclesia Judæorum populum sub decalogo Legis positum in fide genuisset. Et quia nonnulli prædicando prosunt aliis, qui per multa displicent Conditori, ratione ostenditur, quia melior viz suus Annæ, quam decem silii sunt. Potest autem et per boc quod cur fleat, inquiritur, ipsius Judææ perditio designari. Quasi dicat: Otiose plangitur. subsequenter interrogat: Quare non comedis? Profecto ei gaudium de conversione gentilitatis intimatur. Quasi ergo dicat: Cum orbem universum parere debeas, frustra non gaudes, quod ea, quæ projecta est, erroris tenebras non relinquat. Sequitur:

(Vers. 9 et 10.) Surrexit ergo Anna, postquam comederat, et biberat in Silo, Heli sacerdote sedente super sella ante postes templi Domini, et cum esset amaro animo oravit ad Dominum flens largiter.

20. Quid enim fuit tunc sanctæ Ecclesiæ manducare, nisi cibum solatii divina cohortatione suscipere? Et bibere ei quid exstitit, nisi de infusa sibi internæ consolationis suavitate gaudere. Nam si cibus confortat, potus exhilarat; cibum ergo sumimus,

mur. Et quasi post cibum bibimus : quia ubi se mens electi in æternorum bonorum a cogitatione roborat. eo copiosius gaudet inter magna adversa quæ sustinet, quo magnis laboribus ampliores repositas in cœlo retributiones videt. Audax quippe superna refectione tunc reddita, vires renovat, ut tanto fortius terrena despiciat, quanto eam supernorum amor exaltat. Bene itaque postquam manducavit et bibit, surgere Anna memoratur. Surrexit namque, quia ad prædicationis instantiam animum reformavit.

21. Et quia Judaicus populus adhuc sacrificiorum ritus, adhuc et honorem legalis magisterii, et sublimitatem pontificalis dignitatis habebat, super sellam lleli sacerdos sedere perhibetur. Quod tamen 16 Legis magisterium, quia non spiritaliter, sed carna- B liter exhibere poterat, non intra templum, sed ante postes templi sedebat. Quid est enim templum Domini, nisi spiritalis intelligentia sanctarum Scripturarum? Postes autem templi sunt Lex et Prophetia. Unde et in monte Dominus in medio Moysi et Heliæ transfiguratus apparuit (Matth. xvii, 3; Luc. ix, 30): quia tunc divinitatis ejus splendor aspicitur. cum non in occidente littera (II Petr. 1), sed in spiritalis Legis et prophetiæ significatione, ejus sacramenta requiruntur. Heli ergo sedebat ante postes templi, id est foris, quia doctores synagogæ a spiritali Scripturarum intelligentia expulsi erant. et tamen in subversione subjecti populi, auctoritatem habebant magisterii, et dignitatem prælationis. Anna autem amaro animo flevisse scribitur.

22. Et quia potum Annæ ad lætitiam retulimus sanctæ Ecclesiæ, quæ lætari ostenditur, amaro animoflevisse quomodo narratur? Sed rationabiliter intelligi potest, quia ad lætandum hanc contemplatio supernæ retributionis extulerat, et compassio repulsæ Judææ in amaritudinem animi afficiendo concitavit. Inter turbines quippe magnæ persecutionis deprehensa, revelatis sibi supernis præmiis, exsultavit, sed in amaritudinem incidit, quia electum prius populum perire conspexit. Unde et orans largiter flere describitur, ut tantæ affectionis munere, populi sui salutem a Domino impetrare potuisset. Potest et hoc totum aliter intelligi. Nam in Silo, id est in minem Judæorum populum lucrifacere non potuit, plures tamen ex eo ad Redemptoris sidem prædicando convertit. Unde et prædicante Petro, una die quinque millia hominum (Act. rv, 4), altera vero, tria millia crediderunt (Act. 11, 4). b Et quia quod bibimus, facilius glutire possumus, quam quod manducamus: manducavit Anna et bibit, quia difficile alios, alios vero sacile prædicando convertit. Nam et ad prædictam Petri prædicationem plura millia uno

quando visis æternis præmiis, inter adversa robora- A momento crediderunt, sed Paulus non ante credidit, quam ipsis prædicatoribus per minas et cædes vehementer obstitit. Postquam autem manducavit, et bibit in Silo Anna, surrexit : quia ut eos, qui erant prædestinati ad æternam vitam, de Judæa abstulit, sese ad prædicationem Gentium præparavit. Sed qualem gigneré appelebat, ostenditur per hoc, quod additum est:

(Vers. 15.) Et votum vovit, dicens: Domine exercituum, si respiciens videris afflictionem famulæ tuæ, et recordatus mei fueris, nec oblitus ancillæ tuæ, dederikque servæ tuæ sexum virilem, dabo eum Domino omnibus diebus vitæ suæ, et novacula non ascendet super caput ejus.

23. Quid est. quod Anna virilem sexum a Domino postulat, nisi quia eos. quos sancta Ecclesia parere prædicando appetit, Evangelica perfectione fortes esse concupiscit? In comparatione quippe Evangelicæ perfectionis, opera illa Legis, quæ videbantur fortia, non fuerunt fortia, sed infirma. Ibi enim mandatum est : Diliges proximum tuum, et odio habebis inimicum tuum (Levit. x1x 18). In Evangelio autem Dominus præcipit, dicens : Diligite inimicos vestros, benefacite his qui oderunt vos (Matth. v, 44). Ibi c immunditia fornicationis a corpore reciditur, ut fortitudo conversationis, quasi virili sexu præcellat, etiam 17 a corde immunda cogitatio resecutur: Qui viderit, inquit, mulierem ad concupiscendum eam, jam mæchatus est eam in corde suo (Matth. v, 82). Synagoga igitur, quæ infirmitate præceptorum Judaicum populum genuit, non peperit sexum virilem, sed potius muliebrem. Anna itaque dum virilem sexum sibi dari a Domino postulat, quid aliud exoptare cernitur, nisi tales per Evangelium gignere, qui fortes appareant, et exteriori munditia corporis, et interna charitate?

24. Et quia de conversione gentilium humanam gloriam prædicatorum ordo non appetit, subjectum est: Dabo eum Domino omnibus diebus vilæ suæ. Domino namque filium dat qui de eo quem prædicando gignit aliquid suis laudibus non usurpat. Omnibus quoque diebus vitæ suæ hunc Domine tribuit, qui de virtutibus, in quibus subditus meliorando proficit, propriis favoribus nihil ascribit. Dies namque vitæ electi subditi sanctæ virtutes sunt, quæ ejus nisterio, quo missa est, manducavit; quia etsi om- Danimam coruscando illuminant ne in via cœlestis patrize vitiorum nocte tenebrescat.

25. Sed perfectus ordo prædicatoris, dum favores de lucro prædicationis habere despicit, subditorum temporalia bona ambiendo non tollit. Unde bene quoque illic subditur : Et novacula non ascendet super caput ejus. Novacula cum super caput ascendit, capillos radit. Quid enim per capillos, qui corpori superfluunt, nisi abundans terrenæ substantiæ copia designatur? Et quid per novaculam, nisi malorum

Gilot., fructu roborat.

b Eadem dicit Bernardus in Tract, de diligendo

Deo, cap. 11, col. 597 et 598 novæ editionis.

• Quædam h.c deficere videntur. Legendum for-

tasse : Ibi immunditia fornicationis a corpore reciditur: hic, ut fortitudo, etc., ut scilicet ostendatur Legis Evangelicæ ac Mosaicæ discrimen.

pastorum eupiditas exprimitur ? Qua novacula nati A filii caput raditur, cum bona subditorum per prædicatorum cupiditatem rapiuntur. Hinc namque et delinquenti Judææ per prophetam dicitur: Pastorestui lupi vespere non relinquentes in mane (Soph. 111. 3). Vespere namque pastores lupi flunt, quia intenebrescente, atque decrescente in fine isto sæculo. rapere subditorum bona non metuunt. Oui in mane non relinguant, quia dum temporalibus inhiant. inalbescente adventu futuri judicii, danda sibi præmia non reservant. Quos nimirum Michaes denotat. dicens: Prophetæ qui seducunt populum meum, qui mordent deutibus suis, et prædicant pacem : et si quis non dederit in ore eorum quidpiam, sanctificant super eum prælium (Mich. 111. 5). Prophetæ guippe populum Domini seducunt, cum prædicatores reprobi au- R ditorum suorum judicia confundunt. Et mordentes dentibus pacem nuntiant, quia in appetitu suæ rapacitatis, dum terrena flagitiosorum dona suspiciunt, eis divinæ indulgentiæ securitatem pollicentur. Super ipsos autem prælium sanctificant, qui in ore eorum aliquid non dant, quia justos etiam districtis sententiis terrent, qui eis pro voto terrena non exhibent. Oui nimirum super caput filii novaculam ponunt, dum prætextu charitatis cœlestia prædicant, ut eis terrena per cupiditatem tollant. Hanc certe novaculam quod sancta Ecclesia in prædam subditorum non habeat, doctor egregius in semetipso ostendit, dicens: Non quæro datum, sed quæro fructum (Philip. IV, 77). Hinc item dicit: Qui Evangelium annuntiat, de Evangelio vivat. Ego autem non sum C usus hac potestate (I Cor. 1x, 14, 15). Qui enim necessaria non curat a subditis alimenta percipere, ostendit plane qua mundani contemptus sublimitate lucra turpia et illicita dona consutaret. Anna igitur dum novaculam non ascensuram super caput filii vovet, aperte mores sanctæ Ecclesiæ insinuat, quæ ad æternam vitam electos loquendo parturit, 18 sed temporalia bona eorum per avaritiam nunquam tollit. Sed quia hoc de Anna adhuc vovente, et non pariente dicitur, apte subinfertur :

(Vers. 12.) Factum est autem, dum illa multiplicaret preces coram Domino, ut Heli observaret os ejus.

26. Quid fuit sanetæ Ecclesiæ pro pariendi desiderio preces coram Domino multiplicare, nisi assiduis orationibus pro convertenda Synagoga insistere? D Et quid Judaico sacerdotio os ejus observare, nisi prædicationi sanetæ Ecclesiæ insidiari? Os namque ejus observavit, quia rectam prædicationem fidei reprehendere vohementer studuit. Bene autem tunc os ejus observasse dicitur, cum illa preces multiplicaret, quia tanto callidius ei nocere studuit, quanto majora ejus desideria in prædicationis instantia recognovit. Denique os ejus non observaret, sed attenderet, si prædicationem fidei nostræ ad salutis suæ fructum audire voluisset. Sequitur:

a In Editis, Judaicum sacerdotium opera apostolorum miratus est, sed corum prædicatione non est pro(Vers. 13.) Pòrro Anna loquebatur in corde suo, tantumque labia ejus movebantur, et vox penitus non audiebatur.

27. Quid est aliud cor sanctæ Ecclesiæ, nisi ea quæ intra se est devota et erudita beatitudo fidelium? In corde autem suo Anna locuta est, quia sanctæ Ecclesiæ prædicatio eis tantum profuit qui vero lumine illustrandi erant ex divina prædestinatione. Quid vero est motus labiorum, nisi signorum promotio in sanctis prædicatoribus? Qui profecto, etsi velut foris loquentia labia et in imo stare videbantur', dum cæcis visum, auditum surdis, vitam mortuis dabant, magnos utique meritorum motus exhibebant. Unde et illud ingens labium sanctæ Ecclesiæ. dum loquens velut in imo stare videretur, quia non solum verbo et conversatione humilis erat, sed et signorum potestate sublimis, ut motus sui, usque ad coelum se extulit, dicens: Nostra conversatio in coelis est (Philip, III, 20), Heli itaque tantum Anne labia mota conspexit, et vocem penitus non audivit, quia - Judaicum sacerdotium opera apostolorum miratum est, sed ex corum prædicatione non est promotum in salutem. Vox itaque Annæ non audiebatur, quia etsi signorum ostensione sancta Ecclesia mirabilis erat, dum prædicationis verba protulit. ad amorem Redemptoris extrances accendit. Sed quid de ea sentiat Heli, quam non intelligit? Sequitor:

(Vers. 13.) Estimavit eam igitur Heli temulentam.

28. Hoc nimirum etiam juxta historiam Actuum apostolorum agnovimus, quia diebus Pentecostes sancti apostoli ebrii crediti sunt, cum, accepta sancti Spiritus plenitudine. Christi magnalia omni lingua loquerentur (Act, 11, 4). Spiritualiter autem sancta Ecclesia ebria creditur, quam Judea non æstimat vera asserore, sed hæretica, et falsa prædicare. Ebria tamen erat, non potatione erroris, sed repletione Spiritus sancti. Etenim mutare cor, mentem alienare consuevit ebrictas. Mutato autem corde pergebat, qui nuper domos intrans, fideles quosque minis terrens, cædibus lanians, jam eum quem persecutus Jesum fuerat verum esse omnipotentis Dei Filium prædicabat (Act. 1x, 5, 20). Unde et superioris sensus insaniam sese perdidisse glorians, dicit: Qui prius fui blasphemus, et persecutor, et contumeliosus, sed misericordiam consecutus sum, quia ignorans feci (I Tim. 1, 13). Aliud cor se accepisse testilicans, ait : Nos autem sensum Christi habemus (I Cor. 11, 16). Unde et tanto attentius prædicabat, quanto in sensu Christi vim majoris dilectionis acceperat. 19 Sed dum ardenter saneta Ecclesia diligeret, dum siducialiter ea que diligebat prædicaret, Judgeorum sacerdotium ejus verba in onere impatientim, non in suavitate devetionis, habuit. Quare et sequitur:

motus, etc., quod retinere non potnimus.

(Vers. 14.) Dixitave ei : Usquequo ebria eris? Et quia ei silentium indicere tentavit, adiunxit : (Vers. 14.) Digere paulisper vinum, quo mades.

29. Vinum quo madebat Anna digereret, si a fervore prædicationis sancta Ecclesia Judæorum minis victa tepuisset. Et quia ultro prædicationis sensum ei subtrahere nitebantur, vinum Anna paulisper digerere jubetur. An non digerere Annam Heli tunc inssit, cum Judæorum principes cæsis apostolis denuntiaverunt, dicentes ne ultra loquerentur in nomine lesu? * Sed quia illod quo madebant digerere vinum neluerunt, respondentes, dixerunt : Obedire oportet magis Deo quam hominibus (Act. v, 29). Et iterum: Non possumus quæ vidimus et audivimus non logui (Ibid., IV. 20). Sed quia sancta Ecclesia inter verba libertatis virtutem mansuetudinis custo- R superiorem vero sententiam vinum non bibit, quæ divit. sequitur :

(Vers. 15.) Neguaguam, Domine mi.

30. Dominum namque vocavit, cui ministerium prædicationis exhibuit, sed Dominum vocans. ebriam se esse abnegat; ut superiori ordini ex humilitate se subderet, et salse objectioni ex veritate contrairet. Dominum namque eum vocans, honoravit; et ebriam se esse abnegans, quod non erat satis humiliter estendit. Potest autem ebrietatis objectio erga sanctam Ecclesiam aliter accipi. Nam dum ministerio evangelica prædicationis insisteret. dum ex lucro credentium, in magnam populorum gloriam veniret, eam sacerdotes Judzeorum non putabant æternorum bonorum culmen appetere, sed terrenæ sublimitatis gloriam desiderare. Dum ergo ebria vocatur, everso statu mentis, coelestia postponere et appetere terrena reprehenditur.

31. Sed quæ labentia bona sæculi b despexit, dicit: Nequaquam, Domine mi. Nam mulier infelix nimis ege sum. Quasi dicat: Tu me labentis mundi felicitatem appetere cogitas, sed ego tanto infeliciorem me video, quanto felicitatis mez gaudia hinc longius recognosco. Quia vero illic me futuram felicem credo, hie eo valde me infelicem arbitror, quo ad gloriam nullam concupisco. Mulier quippe sancta Ecclesia dicitur pro fecunditate, infelix nimis pro fortitudine, quia et orbem verbo paritura erat, et orbis gloriam non posset persecte despicere, si non eam supernus amor mira fortitudine roboraret; vel nimis infelix fuit, quia de perditione populi sui non parum doluit. Quam profecto sapiens Salomon vehementer admirans, ait: Mulierem fortem quis inveniet (Prov. xxx, 10)? Quo in loco etiam notandum est quia non dicit mulier infelix, sed nimis ego sum. Nimis namque infelix fuit, cui nullum de sæculo blandimentum placuit. Vel certe nimis infelicem se asserit, que se ab æternæ vitæ gaudiis expulsam per primæ culpæ meritum meminit, ad quæ redire non prævalet, nisi per mukas vitæ hujus tribulationes. Non enim nimis infelix existeret, si ad

(Vers. 15.) Vinum et omne quod inebriare potest non bibi.

32. Vinum namque non bibit, quia de prædicationis officio temporalia lucra non petiit. Aliud quod inebriare potest non bibit, quam in lapsum vitiorum carnis concupiscentia non evertit. Juxta aliquid pravitatis hæreticæ non habuit in refectione. Aliud quod inebriare potest biberet, si de verbi facundia decepta tumuisset. Quia vero recta intentione vera docuit, subdens, ait:

(Vers. 15.) Sed effudi animam meam in conspectu

33. In conspectu namque Domini animam effundere est conceptam in mente verbi Dei scientiam pro solo conditoris amore prædicare. Anima quipoe effunditur, cum innatus verbi Dei intellectus ad utilitatem audientium divulgatur. Quisquis enim pro humanis favoribus, quisquis pro terreno commodo. verbum Dei prædicat, quia res alia de prædicatione attenditur, in conspectu Domini verbum illud animæ non profertur. Quare et doctor gentium asserit, dicens: Non sumus, sicut plurimi, adulterantes verbum Dei, sed sicul ex sinceritate, sed sicul ex Deo, coram Deo in Christo loquimur (II Cor. II, 17). Anna ergo in conspectu Domini animam suam effudit, quia sancta Ecclesia in virtutum omnium culmine persecta, in eruditione fidelium magna facundiæ verba protulit. sed ex vitæ verbis soli Deo placere desideravit. Cujus prædicationis etiam ministerium commendat,

(Vers. 16.) Ne putes ancillam tuam quasi unam de filiabus Belial, quia ex multitudine doloris et mæroris mei locula sum usque in præsens.

34. Quasi dicat: Quæ tibi æternæ vitæ bona lequitur, velut e idololatra despici non meretur. Anciliam quoque suam se esse asserit, ut cognoscat ex nomine ministerii quia ad æterna ei appetit lucra famulari. Sequitur: Quia ex multitudine mæroris et doloris locula sum usque in præsene. Quasi apertius loguatur, et dicat: Hinc agnosce quod nihil a malo spiritu habeam, quia ex multa pœna persecutionis ad loquendum venio, et prædicationis instantiam nullis pœnis vieta derelinquo. Potest etiam dolor Annæ ad affectionem sanctæ Ecclesiæ, mæror ejus referri ad passionem. Ex multitudine quidem 4 doloris locuta est, que persunti Indaice populo verbum

A perdita paradisi gaudia sine præsenti tribulatione reverti potuisset. Hinc namque Paulus, nimiz huius inselicitatis ærumnam inevitabilem ostendens, dicit: Per multas tribulationes oportet 20 nos introire in regnum Dei (Act. xxv. 21). Ac si ergo detrahenti sibi Judaico sacerdotio sancta Ecclesia respondens dicat: Tu mihi regnum ascribis in felicitate temporis, sed meum illud est ad quod non pertingitur nisi ex afflictione multæ tribulationis, sequitur:

[·] Gilot., sed qui.

<sup>Gilot., despexerat.
Gilot. et Vatic., idelatra.</sup>

d Deest doloris in Editis. Requiri tamen ex sola lectione liquet.

Paulus insinuat. dicens: Veritatem dico in Christo Jesu, non mentior, testimonium perhibente mihi conscientia mea in Spiritu sancto, quoniam tristitia est mihi magna, et continuus dolor cerdi meo : optabam ego ipse anathema esse pro fratribus meis a Christo, qui sunt cognati mei secundum carnem, qui sunt Israelitæ (Rom. 1x, 1, 2, seq.). Sed qui se ex multitudine doloris loqui insinuat. an ex multitudine loquatur dicat : A Judæis quinquies quadragenas, una minus, accepi, ter virgis cæsus sum, semel lapidatus sum (II Cor. xi, 24). Sancta vero Ecclesia patienter adversa tolerans, humiliter innocentiæ, et veritatis suæ virtutem manifestans, quibusdam Judææ sacerdotibus bonum prædicationis suæ loquendo persuasit. Quare et subditur :

21 (Vers. 17.) Tunc ait Heli: Vade in pace. det tibi Deus Israel petitionem quam rogasti eum.

35. Prius guippe Heli oranti Annæ prolatis contumeliis contradixit, postea vero in ejus sibi devotione complacuit. Quid est hoc, nisi quod Judaicum sacerdotium, et per alios sui officii ministros prædicanti Ecclesiæ obstitit, et per alios cognitæ demum fidei nostræ veritati consensit? Nam de obsistentibus dicitur, qui cæsis denuntiaverunt apostolis, dicentes ne ultra loquerentur in nomine Jesu (Act. v, 40). De consentientibus autem idem Lucas meminit, dicens: Plurima turba sacerdotum obediebat fidei (Ibid., VI, 7). Tunc ergo Heli pro voto fecunditatis Annæ precatus est, cum sacerdotum plurima illa turba, fidei obediens, per prædicationem sanctæ Ecclesiæ electo- C rum numerum multiplicari desideravit. Quam certe in pace ire optavit, quia fructum prædicationis eam desideravit consequi, sine dolore passionis. Et quia in eorum voto sancta Ecclesia sibi complacuit, sequitur:

(Vers. 18.) Utinam inveniat ancilla tua gratiam in oculis tuis.

Quasi dicat: Juxta intuitum desiderii tui opus ministerii mei subsequatur gratia divinæ dispensationis. Sequitur:

(Vers. 18.) Et abiit mulier in viam suam, et comedit, et bibit, vultusque ejus non sunt amplius in diversa mutati.

56. In viam suam mulier abiit, quia sancta Ecclestoli Judæis comminantes dicunt: Quia indignos a vos judisatis æternæ vitæ, ecce convertimur ad gentes (Act. xni, 46). Quæ bene mulier tunc dicitur, cum recedit, quia per prædicationem Redemptoris exhibitura erat in gentibus fructum magnæ fecunditatis. Comedit autem, et bibit, et tamen vultus ejus non sunt amplius in diversa mutati, quia magna lucra de conversione gentium habuit, sed persecutionem quam in Judæa passa fuerat, etiam in gentibus invenit. Sed ordine quo abierit edisserens, ait:

(Vers. 19.) Et surrexerunt mane, et adoraverunt

prædicationis protulit ex affectu compassionis. Quod A coram Domino; reversique sunt, et venerunt in domum suam, in Ramatha.

37. Quid est autem quod supra de sola Anna singulariter dicitur: Abiit mulier in viam suam, nunc vero pluraliter: Surrexerunt mane, nisi ut cum viro descendere cognoscatur? Et quia vir sanctæ Ecclesiæ Redemptor humani generis est, qui jam ad cœlos ascenderat, cum ipsam Judæam incredulitatis suæ caligine obrutam relinguebat, quomodo de Anna et de viro suo Helcana intelligi in Christi et Ecclesiæ typo nunc potest quod simul mane surgerent, et in civitatem suam pariter redirent? Sed quia civitatem Ramatha, cœlestem patriam designare jam diximus. quomodo hoc sanctæ Ecclesiæ convenit. quæ statim ut a Judæorum prædicatione cessavit, ad cœlestem patriam b non ascendit? Verum quia resurgens a mortuis Dominus, missis in prædicatione doctoribus loquitur, dicens: Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus, usque ad consummationem sæculi (Matth. xxviii. 20), absurdum non est ut cum eo sancta Ecclesia surgere et reverti sentiatur. Qui enim electos suos per spiritalem præsentiam nunquam deserit, et cum stantibus permanet, et cum abeuntibus recedit. Ramatha vero cœiestem patriam designare diximus, sed quod nihil aliud significare possit non diximus. Quid ergo aliud hoc 22 in loco significat, nisi adimpletionem prophetiæ in gentium vocatione? Ramatha quippe visio consumnata dicitur, ut jam diximus. Quid vero est gentium jam impleta vocatio, nisi pro. phetarum visio consummata? Nam visionem asserebat, sed non consummatam, qui de futuro adhuc quod viderat pronuntiabat, dicens: Omnes gentes quascunque fecisti venient, et adorabunt coram te, Domine (Psal. LXXXV, 9). Hinc item repromittit, dicens: Adorabunt eum omnes reges terræ, omnes gentes servient ei (Psal. LXXI, 15). Visio igitur consummata recte prophetarum promissio dicitur, quia nimirum auctore Deo, juxta corum oracula, in Redemptorem humani generis omnes gentes crediderunt. Mane autem cum viro suo Anna surgere dicitur, quia sancta Ecclesia in exortu interni luminis ad gentes transiit cum verbo prædicationis. Vel mane surgit, quod Judæam in nocte infidelitatis deseruit. Mane etiam surgit, quia prosperum iter in conversione gentium invenit. Et coram Domino adoravit, quia in repulsia verbum sidei gentibus prædicavit. Quod et apo- D sione Synagogæ incomprehensibile judicium venerata est omnipotentis Dei. Adoravit quippe, et recessit, quia cum a gentis suæ prædicatione pro sola Dei omnipotentis ordinatione recederet, divino judicio per obedientiam obsecuta est quod penetrare intelligendo non potuit. Adorans autem reversa est, quia ministerium prædicationis in vocatione gentium adimplere proposuit, sed tantum ejusdem prædicationis modum in superna contemplatione quæsivit. Reverti enim prædicatoribus est ad divinæ contemplationis lumen recurrere. Inde quippe lucem hauriunt, qua et ad venerationem sidelium luceant, et quam lo-

Gilot., vos fecistis.

b Gilot. et Vatic., non ascenditur.

namque est quod prædicator egregius ante ad tertii cœli secreta sustollitur, et sic terrena disponere perhibetur, et paradisi secreta ingrediens verba percipit, quæ non licet homini loqui (Il Cor. xu. 2), ut discernere et logui utiliter foris possit. Anna ergo reversa memoratur, quia sancta Ecclesia dum terrena disposuit, qualiter sint eadem terrena disponenda. in ea ad quam sæpe revertitur Dei contemplatione instruitur. Et tunc demum in domum suam venit, quia in auditorum devotione collocare se potuit, cum accedendi ad eos modum sursum revertendo cognovit. Domum namque sanctæ primitivæ Ecclesiæ gentium devotio exstruxit, quam, dum sibi in eis condidit, custodiæ sollicitudine inhabitavit. Ouæ videlicet domus posita in visione consummata describitur, R quia non ante condi potuit quam vocationis ejus prædictum a prophetis tempus advenit. Sequitur:

(Vers. 19 et 20.) Cognovit autem Helcana Annam conjugem suam, et recordatus est a ejus Dominus. Et factum est post circulum dierum, concepit Anna et peperit filium.

38. Helcana Annam conjugem suam tunc cognovit, cum Redemptor noster præfinitum tempus vocandæ gentilitatis, aspexit, quo dum novæ sponsæ, sanctæ videlicet Ecclesiæ, gremio gratiam superni amoris infunderet, novam ex ea prolem fidelium generaret. Nam velut nondum cognoscebat eam, cum volentes transire in Asiam prædicatores a Spiritu sancto prohibiti sunt (Act. xvi, 6). Hinc est, quod cum ad prædicationem Judææ discipulos suos mitte- C ret, per semetipsam Veritas prohibet dicens : In viam gentium non abieritis, et in civitates Samaritanorum non intraveritis (Matth. x, 5). Quando autem cognovit 22 Annam conjugem suam Helcana, tunc recordatus est ejus Dominus, quia gentilitas tunc venisse in Dei memoriam visa est, cum sancta Ecclesia. Verbo Dei per amoris gratiam conjuncta, in salute visitatur. Quid est hoc loco circulus dierum, nisi innumeris sancti Spiritus ostensa radiis manifestatio divinæ voluntatis? Quæ profecto dum prædicatorum suorum mentibus, in contemplatione suspensis, claritates supernæ dispositionis innumeras exhibet, nimirum, veluti plures dies, temporum circulus clausas tenet. Circulus quippe dierum Annæ concertum prævenit, quia sanctæ Ecclesiæ Verbum Dei ad docendum D non ante infunditur, quam ab ea supernæ dispositionis radii plenius agnoscantur. Quæ concipiens filium peperit, quia ii quos in fide Redemptoris parit nova conversatione robusti sunt.

(Vers. 20.) Et vocavit nomen ejus Samuel, eo quod a Domino postulasset eum.

39. Samuel interpretatur, nomen ejus Deus. Quem ergo nobis Samuel convenientius insinuat, quam prædicatorum ordinem, qui ad fidem vocatus est ex gentilitate? Quia enim fortis conversatione est, potestate sublimis, et dum in eo speciale signum gratize

· Deest ejus in Gilot. et Vatic. Omittitur quoque Et factum est, etc., qui versus infra explicatur unde

quendo auditorum suorum mentibus infundant. Hinc A divinæ conspicitur, ad venerationem prædicationis ejus devotæ auditorum turbæ deducuntur, recte nomen ejus nuncupatione declaratur. Hinc est quod ad Moysen a Domino dicitur : Posui te in deum Pharaonis (Exod. vu. 1). Hinc item in lege prohibens, ait: Diis non detrahes (Ibid., xxII, 28). Et notandum quia cujus nomen deus dicitur, filius, non filia fuit, quia certe pastoralis dignitas, cum infirma conversatione deprimitur, splendore tam celsi nominis non ornatur. Quia igitur ordo doctorum ad evangelizandi ministerium ex gentilitate promotus excellentiæ dignitatis suæ meritorum gratia impar non fuit, recte nunc dicitur: Vocavit nomen ejus Samuel, eo quod a Domino postulasset eum. Et notandum quia hoc loco postulare dicitur quod postulando promeruit. Apertis ergo verbis ostenditur cur Annæ primogenitus tanto nomine censeatur. Quod tale est ac si dicat : Ideirco ei tantum nomen imposuit, quia is qui superno munere nascitur meritorum gratia magnus fuit. Sed ut ostendatur quo studio eum provida mater foveat, sequitur:

> (Vers. 21 et 22.) Ascendit autem vir eius Helcana. et omnis domus, ut immolaret hostiam solemnem, et votum suum; et Anna non ascendit. Dixit enim viro suo: Non vadam, donec ablactetur b infans.

40. Quæ est autem immolatio solemnis hostiæ. nisi illa sanctæ Ecclesiæ amoris oblatio, qua conditori conjungitur in æterna contemplatione? Ad hanc autem Helcana tunc ascendit, cum Redemptor noster jam de morte triumphans, jam possibilitatis nostræ tenebras superans, carnem, quam pro nostra salute suscepit, ad cœlestia sublimavit. Cum quo et omnis domus ejus ascendit, quia priores electos Synagogæ in altitudinem immortalitatis extulit. Tunc immolavit solemnem hostiam, cum se æterno Patri per glorificatæ carnis materiam in cœlo exhibuit, et angelorum naturam, sicut de redemptione nostra, ita . etiam de eorum reparatione lætificavit. Ad hanc solemnem hostiam Anna invitatur, quia sancta Ecclesia superni sponsi spirituali cohortatione ad æternam contemplationem divinæ claritatis per quotidiana desideria amoris accenditur. Quæ tamen ab ascensu suo abstinet, 24 ut filium lactet, quia ut prosit hic Christi parvulis, dilationem suæ gloriæ patienter sustinet. An non ad immolationem hujus solemnis hostiæ mater illa invitata fuerat, quæ dicebat : Cupio dissolvi, et esse cum Christo (Phil. 1, 23)? Sed quæ per amoris desideria ad sponsi speciem trabitur, an amet lactare filium, dicat : In carne mihi manere necessarium est propter vos (Ibid., 24). Quo etiam cibo se Corinthios aluisse insinuat, dicens: Lac vobis potum dedi, non escam (I Cor. 111, 2). Lactare quippe parvulos sanctæ Ecclesiæ est pastoribus infirmorum sive simplicium auditorum corda planioris Scripturæ pabulo enutrire. Quibus profecto idem doctor egregius dicit : Nihil judicavi me scire inter vos, nisi Christum, et hunc crucifixum (I Cor. II, 2).

eum attexendum esse judicavimus. b Abest infans, a Gilot. et Vatic.

41. Ablactantur autem infantes, cum parvuli san- A vat, eis suæ Majestatis etiam gloriam manifestat. ctæ Ecclesiæ tam spiritualis eruditionis quam bonæ conversationis incrementa suscipiunt, et jam non planiora sacri eloquii, sed alta ejus sacramenta requirunt. Et ablactatus infans ante conspectum Domini ut appareat ducitur, cum per adhortationem prædicatorum quisquis subjectus bene proficiens bonis operibus adornatur. Qui enim ad hoc ducitur ut appareat, non tantum ut videat defertur, sed etiam ut videatur. Quia enim in fine a Domino multi audituri sunt : Nescio vos (Matth. xxv, 12), apparere in conspectu Domini Samuel dicitur, quia electus, et humilis subditus, dum perfecte præsentia despicit, adveniente extremo judice nequaquam reprobatur. Quos autem sæculum in sui amore defixos retinet, in conspectu Domini non apparent. Qui enim in honore B ctum est pt. velut parvulo adbac Anne filio, per rerum transeuntium videri elatiores appetunt, hoc profecto superbiendo agunt, ut ab eo quo solo yideri debent honorabiles nunquam videantur. Unde et rex electus, et in rerum culmine positus, ne in slore sæculi deciperetur obsecrat, dicens: Ne projicias me, Domine, a facie tua (Psal. L, 13). Anna ergo et ablactare filium repromittit, et ante conspectum Domini ut appareat ducere, quia sancta Ecclesia electos subditos quos erudit præsentia perfecte despicere docet, et bona agere, et ad æterna bona per humilitatem festinare. Et notandum quia ab ablactationis loco ductus asseritur, qui apparere debere in conspectu Domini perhibetur, quia videlicet, non parum interest spiritualis itineris, cum ab eo quod de cœlesti magisterio discimus in usum perfectæ tendimus ope- C superans, condita cuncta transcenderet, et quem virationis. Quia vero a studio ejusdem boni operis nunquam cessandum est, sequitur:

(Vers. 22.) Et appareat ibi jugiter.

42. Jugiter namque ibi apparemus unde nunquam discedimus. Jugiter ergo in conspectu Domini apparere est decorem bonæ conversationis nullis vitæ tenebris obscurare, quia qui ad illicita nulla defluit, a secreto divini intuitus nunquam exit; et quasi in luce positum hunc divina bonitas respicit quia eas quas damnavit peccatorum tenebras electione sui examinis non attendit. Donec igitur ablactetur infans, ad immolandam solemnem hostiam se non ascensuram Anna denuntiat, quia sancta Ecclesia tandiu custodire filios proponit, quandiu de eorum persectione secura sieri valeat quia ipsi ab accepta D bonitate ulterius non recedant. Potest tamen ascensus solemnis hostiæ ad altitudinem sanctæ prædicationis referri. Nam de ascensu viri ejus per Prophetam scriptum est : Ascendit super cherubim, et volavit super pennas ventorum (Psal. xvii, 11). Super cherubim quippe Dominus 25 ascendit, quia in sublimibus prædicatorum suorum mentibus ascendit, et scientiæ suæ altitudinem ponit. Et super pennas ventorum volat, quia coram spiritualibus eorum oculis in altitudinem miræ intelligentiæ se sancti Spiritus flatibus elevat. Et tenebras latibulum suum ponit (Ibid., 12), quia majestatis suæ sublimitatem reprobis abscondit. Sed in circuitu ejus tabernaculum suum (Ibid.), quia quos per sublimia dona ele-

43. Bene autem cum Helcanæ ascensus asseritur. omnis domus ejus ascendisse perhibetur, quia illos quorum mentibus eminet in altitudine suze contemplationis velut domesticos et familiares tenet. Ouæ est autem Helcanæ. id est Redemptoris nostri hostia solemnis, misi sanctorum suorum cordibus ineffabilis illius internæ amor eruditionis? Nam corum quicque sibi ineffabiliter complacet in eo. quod se ostensa Redemptoris sublimitas tam sublimiter docet. Anna ergo se cum viro suo ascendero abnegat, donoc filium lactet, quia sancta Ecclesia tandiu vitavit alta prædicando contingere, quandin cognovit rudes auditores suos velet parvulos alta capere neguaquam posso. Hine namque in ipsis sanctæ Ecclesiæ primordiis fatrium evangelistarum scripta, Matthæi scilicet, Lucæ et Marci, lec propinaretur, qui bumanitatis Dominicæ historiam scribentes, pauca de ejus divinitate tractaverunt; sed cum parvulus Ecclesiæ populus cresceret, et in mensuram ætatis plenitudinis Christi proficeret (Ephes. IV, 13), cui lactis potus non suffecerat, pasci cibo solido perquirebat. Compulsa itagne mater Ecclesia ascendere est, ut ipsa quoque cherubim sieret, volantique super se Redemptori appropinquaret, pennas assumeret, ambulantem super eas in sacramentorum aktitudine teneret, atque ex ejus Majestate caperet qued poscenti unico alimentum daret. Unde factum est ut rogatus a fratribus evangelista Joannes, non solum humana sed etiam angelica dere meruit unigenitum in sinu Patris prædicaret, dicens: In principio eras Verbum, et Verbum eras apud Deum, et Deus erat Verbum (Joan. 1, 1). Tunc ergo Anna ascendit, cum sancta Ecclesia se in celsitudinem divinæ prædicationis tam sublimiter extulit. Tunc etiam immolavit solemnem hostiam, quia de cognitione divinitatis in auditorum suorum cordibus flammam miræ devotionis accendit. Solemnis quippe hostia fuit, de incomparabili eloquio, singularis oblatio devotionis. Tunc in conspecta Domini filium adduxit, cum auditorum suorum cordibus perfectam cognitionem summæ divinitatis intimavit. Quæ pro fecto Dei cognitio, quia non solum fide tenenda est, sed confessione, et quod credimus, et confitemur, nec ignorare alterius, nec silere permittimur, puer ablactatus, qui ad domum Domini adducitur, jugiter in conspectu Domini manere declaratur. Sequitur:

(Vers. 23.) Et dixit ei Helcana vir suus: Fac quod tibi bonum videtur; mane, donec ablactes eum.

44. Quid est quod Annæ consilium viri sui auctoritate roboratur, nisi quia propositum sancte Ecclesiæ non ex humano præsumitur judicie, sed ex divino? Nam quidquid sancta Ecclesia in subjectis sibi nationibus disponere voluit, tunc demum id ratum habuit, cum ex internæ veritatis judicio quid disponendum esset agnovit. Et quia advocatum 26 habemus apud Patrem (I Joan, 11, 4), qui interpellat pro nobis, subjungit, atque ait:

saum.

45. Quod est verbum, and implendent asseritur. nisi prædestinata conversio tentilitatis? Et quia per eius sanguinem reconciliamur Deo, inse pre implendo verbo precatur, cujus obtentu salus nottra perficitur. Precari etiam ei est se in humanitate assumuta pro salute nontra seterno Patri continue exhibere: avod dum sic se efferre non desimit, receptioni nostræ aditum ad vitam facit. Quia vero dispositionis see consilium exquirendo perfecit, apte subinfertar : Mansit ergo mulier, et lactavit filium suum dones amoveret eum a laste. Deinde sequitur:

(Vers. 24.) Et adduxit eum, postavam ablactaverat. in vitulis tribus, et tribus modiis farinæ, et amphora vini; et adduxit eum in domum Domini in Silo.

46. Onid namque per vitulum boc loco significature. nisi propositum imitandæ vitæ perfectorum? Sed vitulus est cum in corde exeritur proficientis, bes antem cum per robur virtutis ad affectum perducitur magnæ conversationis. Quo in loco valde quærendum est cur non unus vitulus, sed tres ad tabernaculum adducti perhibentur. Sed in tribus vitulis infans delatus ostenditur, ut eorum formam insinuet qui ad prædicationis ministerium instruuntur. Perfectus etenim doctor, et peccatoribus convertendis, et custodiendis justis invigilat. Quasi enim colorus summi patrisfamilias utrumque bovem aratris inserit, ut non solum vigilare stantibus ne corruant, sed etiam lapses possit erigere ut subsistant. Sed qui duos beves habet in subjectorum sollicitudine, ut esse persectus C valeat, bovem tertium jungat in divina contemplatione, ut et corda proximorum integro jugo, loquendo, velut arando, aperiat, et semetipsum per singularem amoris fortitudinem ad conditoris sui speciem semper extendat. Samuel ergo in vitulis tribus ad domum Domini ducitur, cum bene guisque proficiens proponit ut ex labore prædicationis prodesse valeat proximis, et ex secreto quietis inhærere intimæ visioni conditoris. Et quia id bene exhibere animus imperiti πunquam poterit, in tribus etiám farinæ modiis offerfor. Ex farina quippe cum panes fount, præparatio refectionis perficitur. Quod vero non in panibus, sed in farinæ mediis offertur, bonam devotionem doctrinam proponere ostenditur, non ipsius doctrinæ commodum exhibere. Modius ergo farinæ sanctæ prædi- p puerum Heli. cationis præparationem significat. Sed in tribus modiis farinæ infans adducitur, quia dum prædicare proponimus, verbum scientiæ præparamus peccatoribus ad conversionem, justis ad statum perseverantiæ, et nobis ad supernam contemplationem; vel certe unus modius est, ut dixinius, pro conversione peecatoris, alius pro disciplina conjugati, tertius vero pro excellenti puritate continentis. Et modii quidem dicuntur pro mensura discretionis. Unde et beatus Paulus perhibet, dicens: Non plus sapere quam oportet sapere, sed sapere ad sobrietatem (Rom. xii. 3).

47. Quod profecto, qua prædicatorum ordo electus exigentibus [Forte, electus ex gentibus], non ex levi-

(Vers. 25.) Presorque ut impleat Deminus verbum A tate vanitatis habuit, sed ex virtute bonst intentionis, sequitor: Et amphora tini. Virtus vere botte intentionis est charitas Dei, que in electorent cordibas diffunditure per donum Spiritus sancti. Onod nimirum charitatis domum recte vini appellatione figurator, 27 quia montem occupat, et a terrenis affeclibus alienat, ut intentionem ad seculum non habeat. quam ad appetenda sola coelestia inflammat. Veruni. ut huius quoque virtutis non perfectio, sed initium designetur, amphora viili, et non poeulum fuisse estenditur. In ampheram suippe reportinus suod suandoque per poculum propinemus. Hime est enim quod is qui superne charitatis perfectionem gustaverat. Dee empiretenti confitebatur dicensi: Intelitquasti in oleo capul meum, et poculum meum inebrians. B quam preciorunt est (Psal. 1111, 5)! In Mitchera ergo vini Samuel oblatus ostenditur, ottid electus traisorie. cum ad evangelicie prædicationis ministerium præparatur, ipsius prædicationis bonum proponit, non pro vana hujus sateuli ambitione, sed pro dela charitete impendere, in vitulio ergo adducitar pro proposito fortitudinis, in faridhe modile priv dectriha verbi, in amphora vini pro intentione charitatis:

48. Que profecte virtutant initia, and stat perficienda edocet, cum subjungit: Et adducit in demum Domini in Silo, Domini bancta Ecclesia fecte intelligitur, que nimirum in Silveita esse perhibeter. Silo autem locus est in que arca Dei mansiese perhibetur. Quid ergo aliud Sile isto in loco significat quam veteris legis traditionem? Num volut arcam Dei continet, dum carnelem littéram foris exhibet, qua in suis secretis spiritalem scientium clausam tenet. Quid est ergo, quod donnes Domini in Silv sita esse perhibetur, nisi quia sincta Ecclesia in sacramento Scripturarum velut in loco fundata connoscitor? Illuc Samuel adductus asseritur, illic oblatus, quia præter sanctam Ecclesiam locus non est ubi merita virtutum crescant, et ad culmen perfectionis veniant. Sed cum ipse qui adductus est asseritur, ejus quoque dilationis causa memoratur, cum subditur:

(Vers. 24:) Puer autem adhue erat infantulus.

Nam si infantulus tunc non esset, dam per se posset accedere, duci huc ab atié non oporteret. Seauitur :

(Vers. 25.) Et immolaverunt vitulum, et obiulefunt

49. Superius de sola Asma dicebatur : Et adduxit eum secum, postquam ablactaverat. Nanc kutem de llelcana pariter, et de Anna subfungitur : Et immola: erunt vitulum, et obtulerunt puerum Heli. Tunc immolatus est vitulus, cum adductus est Samuel, ct oblatus. Si ergo ibi erat tune Heleana, et com ducebatur, et eum offerebatur, quare non dictum est, adduxerunt eum secum, sicut dictum est, immolaverunt, et obtulerunt? Sed quia hæc ad Ecclesiam et ad Christum retulimus, illi lactare, illi adducere pertinet, offerre et immelare sibi et Christe. I psa quippe institit verbo prædicationis, sed quibus doctrinam insinuat virtutem adimplendæ operationis nequaquam subministrat. Litteram quippe Scriptura loquendo

sponso dare potest. Immolatur ergo vitulus cum divina gratia cordi bona petentis infunditur, ut bona quæ destinando deliberat studio boni operis hilariter impendat. Vitulus enim tunc immolatur, quia victima boni operis propositi ab omnipotenti Deo devotæ mentis oblatione suscipitur, si id quod ei vovendo mens exhibet, totum Deo mactatur per hilaritatem. De hac immolatione vituli Dominus in Evangelio ait: Si vos. cum sitis mali, nostis bona data dare filiis vestris, quanto magis 98 Pater meus cœlestis dabit spiritum bonum petentibus se (Matth. vii. 11; Luc. xi. 13)? Hinc Paulus ait: Qui seminat in benedictionibus, de benedictionibus et metet, unusquisque prout destinavit in corde suo, non ex tristilia, aut ex necessitate, hilarem enim datorem diligit Deus (II Cor. IX. 6, 7). B Quid namque est destinare in corde, nisi proponere ex deliberatione? Dum ergo destinavit dixit, quasi vitulum adductum asseruit. Sed dum addidit, non ex tristitia, aut ex necessitate, quia hilarem datorem diligit Deus, adductum vitulum qualiter immoletur exposuit. Adducuntur ergo vituli cum ad agenda fortia bene proponenda præparamur, sed vitulus immolatur cum deliberatio boni propositi Deo impenditur in oblatione magnæ devotionis. Uterque autem, id est vir et uxor, vitulum immolasse perhibentur, quia eadem bilaritas fidelibus subditis prædicatoris voce estenditur, atque in corum cordibus divina gratia propagatur. Pariter ergo vitulum immolant cum in corde bene proficientis subditi divina convenit cum quia cum auxilium lapsis et stantibus ferre, et nobis ipsis opem custodiæ proponimus, dum una bona intentione hæc attendimus, tria quidem sunt respectu operis, sed unum in munere oblationis. Tria quidem sunt, quia erga nos, et proximos nostros diverso respectu et diversis temporibus exhibentur, sed unus sunt vitulus, quia simul proponuntur, et pari devotione oblationis Deo impenduntur, et una in eis hilaritas, et alia non habetur.

50. Sequitur: Et obtulerunt puerum Heli. In Heli non solum personæ doctorum veterum, sed etiam doctrinæ figurantur. Quid est ergo quod puer Samuel Heli oblatus asseritur, nisi hoc, quod aperte cognoscitur, quia quisquis prædicando aliis prodesse nititur, non solum nova scribere debet, sed etiam vetera? D Unde et Dominus in Evangelio per parabolam dicit: Ideo omnis scriba doctus in regno cœlorum similis est homini patrisamilias qui prosert de thesauro suo nova et vetera (Matth. xm, 52). Samuel ergo Heli tunc offertur, cum mens bene proficientis subditi legis et prophetarum scientia eruditur, ut in libris antiquorum occidentem litteram legat, sed etiam secundum spiritum vivificantem intelligat; et sic quod foris sonat accipiat, ut præter elementorum sonum, quod intus insonet spiritus recognoscat; et ad fidem nova habeat, sed, quoties necesse fuerit, ad Novi Testamenti confirmationem Scripturas veteres adducat. Tunc quippe desendere nova poterit, cum eorum rationem ex ve-

exhibet, sed ipsum bonum se petentibus nonnisi cum A teribus agnoscit. Aperte igitur Samuel Heli oblatus asseritur, quia solum sufficienter nova prædicat qui eam rationem qua intelligenda sunt vetera non ignorat. Et quia easdem Scripturas veteres intelligere sine præceptore non possumus, et doctor nihil in nobis docendo proficit, si quod ipse foris loquitur in cordibus nostris per divinam gratiam non infundatur. mater non sola puerum obtulit, sed cum viro. Ei autem cui filium tradit se cum verbo præconii Anna insinuavit, dicens:

(Vers. 26.) Obsecro, mi Domine, vivit anima tua, ego sum illa mulier, quæ stetit coram te hic.

51. Coram Heli Anna stetit, quia sancta Ecclesia doctorum synagogæ nullis persecutionibus corcuit. Ouod tale est ac si dicat Ecclesia glorians Synagogæ præpositis: Idcirco orbem parere per Evangelium Deo potui, quia adversa quæ mihi intulistis invicta toleravi. Nam si pœnis victa vetustati 29 me subderem, novam Redemptori tot nationum sobolem nequaquam genuissem. Et quia humiliter loquitur. obsecrando Dominum vocat. Quia vero ei vitæ æternæ pignus in fide Redemptoris dari appetit, dicit: Vivit anima tua. Sed quæ se stetisse gloriata est, magna de se protulit. Et quia eadem magna humiliter, non superbe, dixerat, ea protinus ad laudem omnipotentis Dei retulit, dicens:

(Vers. 27.) Oravi, et dedit mihi Dominus petitionem, quam rogavi eum, idcirco et ego commendavi eum Do-

52. Divina gratia ad hoc sanctæ Ecclesiæ filios trihumana prædicatione. Tres autem vituli adducuntur. C buit, ut eos doctrina veritatis instituat, bonis moribus exornet, pia super eos custodia vigilet, a malo declinare perfecte faciat, et ad æternam patriam sufficientem bonorum operum copiam præparare. Hæc profecto ministerii pastoralis sunt, sed electus predicator ea suis viribus implere posse distidit. Quia ergo nec sua virtute aliquos per Evangelium potest gignere, nec quos generat custodire, recte per Annam in Ecclesiæ typo nunc dicitur: Oravi, et dedit mihi Dominus petitionem, quam rogavi eum. Idcirco et ego commendavi eum Domino, cunclis diebus quibus fuerit commendatus Domino. Nam ut gignere possit obsecrat; et ut hi quos orando obtinet in sancta conversatione permaneant, eos item omnipotenti Deo precibus commendat. Et quia ab eisdem precibus nunquam desinit, cunctis diebus se commendare filium Deo dicit. Cunctis namque diebus Domino filium commendare est ei pro eorum salute quos generat omni hujus vitæ tempore supplicare. Dies namque quibus Domino commendamur tempora præsentis vitæ significant. In quibus profecto diebus tanto validioribus divinæ protectionis auxiliis indigemus, quanto gravioribus spirituum malignorum tentamentis impetimur. Quia vero in plerisque Codicibus non commendatus, sed commodatus legitur, a bono intellectu non vacat. A matre quippe Ecclesia in hac vita filii commodantur. Quidquid vero commodamus, id reddi nobis in fide excipientis exspectamus. Dies vero virtutum spiritalium claritates sunt. Quibus profecto diebus Annæ

filius Domino commodatur, quia ei sancta Ecclesia A electos offert in claritate virtutum, ut eos postmodum ad augmentum sui æterni gaudii sibi omnipotens Deus exhibeat in splendoribus præmiorum. Et notandum quia omnibus diebus commendatus asseritur, at ei de eo quod habendum est de spirituali conversatione nihil desit, quem prædicator electus in æterna vita recipere tenebrosum ex aliqua parte non poterit. Seguitur:

(Vers. 28.) Et adoraverunt ibi Dominum.

Et nos membra sanctæ Ecclesiæ, cum per scripturas Testamenti Veteris, venerationi, et præcepto conditoris a submittimur, ibi profecto Dominum adoramus, quia Patrum veterum fidem tenemus, et eamdem fidem per dilectionem in bono opere exercemus

CAPUT II.

Hæc de principio typica expositione protulimus; nunc in ejusdem verbis historiæ eruditionem nostram per moralem significationem requiramus.

(I Reg. 1, 1.) Fuit vir unus, inquit, de Ramatha Sophim:

1. In hoc viro uno quid rectius quam unusquisque 30 novus sæculi contemptor designatur? Vir namque dicitur, quia proposito fortis est; unus vero. quia amore singularis; vir namque est, quia ex magna virtute cuncta præsentia despicit: sed unus. quia sola omnipotentis Dei specie frui concupiscit. Quisquis enim perfecte terrena despicit, vir est ex fortitudine, sed si conditorem suum ardenter videre non cupiat, non est unus ex intentione. Perfectio igitur viri in præconio ponitur unitatis, ut qui sæculum potenter despicit mentem non dividat, solis supernis inhiet, ad ea tantum quæ de visione conditoris sunt æterna gaudia suspiret. Talis profecto erat qui Deo consitens ait: Quid mihi restat in calo, et a te quid volui super terram (Psal. LXXII, 25)? Hinc item dicit : Vultum tuum, Domine, requiram (Psal. xxvI, 8). Qui enim in terra nihil voluit, profecto vir fuit; sed qui neque in cœlo, neque in terra aliquid præter ipsum voluit, qui, spretis omnibus, solum ejus vultum quæsivit, non solum vir, sed etiam unus exstitit. De hac unitate Dominus in Evangelio Marthæloquitur, dicens : Martha, Martha, sollicita es, et turbaris erga plurima; porro unum est necessarium (Luc. x, 41, 42). Hinc Lucas de perfecto credentium numero loquens, D ait: Erat eis cor unum, et anima una (Act. IV, 32). Unum quippe eis cor erat, quia per intentionem rationis solum conditorem aspexerant; unam animam habebant, quia per affectionem amoris solum ejus faciem videre desiderabant. Hinc est quod diligens Propheta secum reputat, dicens: Sitivit anima mea ad Deum fontem vivum, quando veniam et apparebo ante faciem Dei (Psal. xLI, 2)? Pro hac unitate obtinenda Veritas docens ait : Qui non renuntiaverit omnibus quæ possidet non potest meus esse discipulus (Luc. xiv, 33).

monachi vocamur. Monos quidem Græce. Latine autem unus dicitur. Hoc quippe titulo appellationis inscribimur, ut vox nominis nostri nobis insinuet altitudinem dignitatis, et animus noster tanto ardentiusad conditoris visionem se erigat, quanto sublimitatem claritatis, in qua semper debet consistere, quasi in fronte prælatam portat. Sed divini amoris sublimitas in sola catholica Ecclesia veris electis impenditur. Bene ergo vir, qui unus dicitur, de Ramatha Sophim, de monte Ephraim fuisse perhibetur. Ramatha quippe, ut jam dixi, Hebræum nomen est, sed Làtina locutione dicitur Visio consummata. Ouæ profecto appellatio sanctæ Ecclesiæ convenit, quæ R antiquitus a prophetis prævisa est, sed in finem sæculorum in Redemptoris fide disposita. Consummata ergo visio sancta Ecclesia dicitur, quia per Redemptorem humani generis erecta est in religionis culmine, quæ olim tantum prævisa erat spiritu prophetiæ. Hæc autem Sophim esse describitur in monte Ephraim ædificata (Supra, initio expositionis allegorica), quia contemplatione Dei celsissima est, et spiritalibus virtutibus fecunda. Sophim quippe specula dicitur, Ephraim fructificans. Quæ profecto vocabula situm sanctæ Ecclesiæ recte insinuant, quæ non solum intentione visionis alta est, sed excellentia conversationis. Quibus etiam vocabulis et hæreticorum dementia, et cæterorum improborum sterilitas reprobatur. Illi quidem, dum a rectitudine fidei deviant, speculationem sublimitatis non habent; isti vero, quia recta vident quæ agant, et ea facere semper dissimulant, speculam quidem habent, sed virtutum montem 31 excellenti vita non obtinent. Sancta vero Ecclesia quia in Sophim, id est in speculatione sublimis est, gloriatur, dicens: Nostra conversatio in cælis est (Philip. 111, 20). Quia etiam in virtutum mente per boni operis fructum constituta est, elisam reproborum sidem reprobans, ait : Fides sine operibus mortua est (Jac. 11, 20, 26). Hinc item prædicans dicit: Dum tempus habemus, operemur bonum ad omnes, maxime autem ad domesticos fidei (Galat. vi, 10). Vir ergo qui unus dicitur de monte Ephraim esse memoratur, quia et terrena despicere, et superna desiderare, ei solum prodest qui per fidem catholicam intra sanctam Ecclesiam sese continet. Sequitur:

2. Quæ etiam nostra sunt, quia hi qui, abrenuntiantes sæculo, remotioris vitæ secretum petivimus.

(Vers. 1.) Et nomen ejus Helcana, filius Hieroboam, fiki Heliu, filii Thau, filii Suph.

3. Hoc etiam nomen superius b ostendimus, quia ab Hebræa lingua in nostram, Dei fervor, verteretur. Quod profecto nomen viri bene congruit ordini spiritalis expositionis. Qui enim vir unus dicitur, necesse est ut ex Dei fervore censeatur. Quis enim aut temporalia despicere, aut amare cœlestia sine divina gratia possit? Necesse quippe est ut hunc gratia divina præveniat, quatenus, Spiritus sancti igne succensus, quanto ardentius summa diligit, tanto fortius ima contemnat. Cui etiam in genealogiæ ordine

[·] In Guss. et Vatic. submittitur.

> Superius nulla occurrit explicatio hujus nominis.

quatuor patrum nomina perscribuntur, quia in fide A tione mentis cuncta rerum corporearum phantasmata Redemptoris eorum prædicatione genitus est qui in eumdem humani generis Redemptorem per quatuor Evangelistarum scripta de omni mundi parte credidere. Qui etiam Ephrathæus dicitur. De monte Ephraim et Ephrathæus est qui in fertili terra sterilis non est. Nam plerique intra sanctam Ecclesiam nomine censentur fidei, cuius nullos proferunt fructus actionis. Qui nimirum dum de Ecclesia prodeunt, velut de monte fructifero esse sentiuntur : sed quia ipsi bonorum operum non habent fructum, non sunt Ephrathæi. De monte ergo Ephraim est, et Ephrathæus non est, qui sidem catholicam in Ecclesia dedicit, sed opera digna fidei non impendit. Talibus profecto veritas in Evangelio comminatur, dicens : Auferetur a vobis regnum Dei, et dabitur genti facienti R fructum ejus (Matth. xxi, 34). Hine sub ficulneæ specie, colono sanctæ Ecclesiæ repulsionem infructuosæ animæ imperans, ait : Succide eam, ut quid terram occupat (Luc. xiii, 7)? Hinc Joannes Baptista comminans, ait: Jam securis ad radicem arboris posita est. Omnis arbor, que non facit fructum bonum excidetur, et in ignem mittetur (Matth. 111, 10; Luc. 111, 9). De monte quoque Ephraim eos esse ostenderat, sed non Ephrathæos, de quibus Veritas in Evangelio per parabolam di it : Malos male perdet, et vineam suam locabit aliis agricolis, qui reddant ei fructum temporibus suis (Matth. xx1, 41). Vir ergo de monte Ephraim, dicitur Ephrathæus, quia quicunque intra sanctam Ecclesiam fidem catholicam tenemus, dum per ardorem affectionis terrena abjicimus, cœlestia C amamus, oportet et ut a terrenis quæ despicimus per boni operis laborem separemur, et ad ea quæ diligimus cœlestía præparemur. Esse ergo in Ecclesia, et opera bona non facere, quia ad acquirendæ æternæ salutis bonum non prodest, virqui de monte Ephraim asseritur, etiam Ephrathæus fuisse memoratur.

4. Unde et duas uxores habere describitur, quia activæ vitæ per secunditatem boni operis et contemplativæ vitæ conjuggitor per amorem internæ delectationis. Quamobrem Phenennæ filii fuisse dicuntur, Annæ autem filii non fuisse. Quid enim sunt activæ vitæ filji, nisi bonorum operum fructus? 32 Et quid est quod Anna filios non habet, nisi quia rudis contemplatio ea quæ jam amare cœpit internæ sunt contemplativæ vitæ gaudia internæ visionis. Sed mens, quæ contemplari æterna inchoat, ad eorum gaudia excipienda tanto difficilius pervenit, quanto etiam illorum pulchritudinem non attendit. Quis ergo in gloria ejus pulchritudinis gaudere prævalet quam non videt? Mens autem quæ in æternorum bonorum contemplatione se noviter elevat, ad ea tanto tardius assurgit, quanto humanitatis suæ familiares tenebras velociter non deponit, quia dum a se abjicere mundanas curas non prævalet, velut in oculis gestat pulverem, quo id quod cupit videre non potest. Prius ergo abjiciendus est pulvis ex oculo, deinde oculus refovendus. Pulvis quippe abjicitur cum ab inten-

removentur, et oculus refovetur, cum usu continuæ meditationis eadem mentis intentio ad æterna sustollitur. Quæ profecto cum diuturna consuetudine in supernis morari didicerit, eadem diuturnitate consuetudinis, puritatem obtinet, qua dum clarius æterna respicit, in corum gloria exsultare plenius possit. Anna ergo non habuisse filios dicitur, ut non solum inchoantis imperfectio designetur, sed etiam vitæ contemplativæ celsitudo. Magno enim meritorum sita est culmine. que in fecunditatis sue gaudio facile haberi non potest. Hinc est enim quod Jacob Rachelem conjugem habere desiderat (Gen. xxix, 18, sea.). sed tamen ei prius Lia substernitur, ut pro obtinenda illius specie septenarius annorum numerus in soceri servitio geminetar, quia amater vita contemplativa. hanc in ubertate æterni gaudii cito adipisci desiderat. sed tamen ei omnium donorum largitor Spiritus cito non tribuit, ne habitam quasi vilem despiciat, si facilitas ei hanc pro voto repræsentat; sed tanto ea fruatur dulcius, sollicitiusque custodiat, quanto hanc disticilius promeretur. Quare et sequitur :

(Vers. 3.) Et ascendebat vir ille statutis diebus, ut adoraret, et immolaret Domino exercituum in Silo.

5. Statutis quidem diebus ascendit, quia in splendoribus æternæ visionis paulatim proficit. Quid enim sunt ille manifestationes interni luminis, nisi dies electæ mentis? et statuti namque dies sunt, quia in profectu spiritalis vitæ positis divina ordinatione disponuntur; statuti etiam dies sunt, quia in corum claritate non possumus admitti cum yolumus, sed cum divina dignatione sublevamur. Aliquando namque nos in contemplatione internæ lucis excipit, quandoque labi usque ad præferendas humanitatis tenebras relinquit. Quasi enim statutis diebus elevat. quibus amœnitatem internæ lucis non jugiter aperit. sed per tempora suæ dispositionis ostendit. Dies ergo nostri sunt, quia in magnis splendoribus excipimur. cum internæ gloriæ nobis pulchritudo revelatur. Statuti vero dies idcirco nominantur, quia ut intima luce fruamur, non est nostri conaminis, sed divinæ dignationis. Sæpe namque diuturno silentio, instantibus supplicationibus, crebris gemitibus, illam nobis internæ lucis gloriam aperiri flagitamus, et in eius amœnitate recipi non meremur. Sæpe nil tale pro contemplationis gaudia cito non obtinet? Filii quidem D ejus desiderio agimus, sed subito nos divina gratia prævenit, ab imo nostræ infirmitatis erigit, in superna rapit, insperantibusque nobis gloriam suæ lucis ostendit. Diebus ergo statutis ascendimus, quia in contemplationem coelestium 33 sublimari pon possumus nostro conamine, sed divina dispositione. Ascensus quoque dies sunt, quia quando illa sublimi luce non fruimur, in imo sumus; et cum in illius alta visione assumimur, quam in imo jacuissemus ante assumptionis nostræ horam, cognoscimus. Displicemus nos tunc nobis, in quo fuimus, placemus autem in quo sumus, quia absorpta jam mens amore cœlestium, dum lætatur luce, qua fruitur, cuncta terrena horrore nimio dedignatur. Unde et beatus

Petrus, dum in montem assumitur, dum nube lucida A danæ affectionis deserat, et mulcetur gaudio ut quod obumbratur, dum ei transligurati gloria Salvatoris ostenditur, dicit : Bonum est nos hic esse, Domine (Matth. xvii. 4). Nam quia jam Dei ompipotentis munere meretur a interesse sublimibus, incomparabile illic bonum ineffabiliter diligit, ex cujus pulchritudine cuncta que transeunt velut fœda reprebendit.

6. Sed quid est quod idem vir de civitate sua ascendere dicitur? Quid vero est aliud civitas, pisi cohabitantium munimentum? Quæ autem est hæc civitas, nisi muniti cordis perfecta custodia circumspectionis? Hæc nimirum velut cohabitantes cives altis mænibus protegit, quia dum custodiendis virtutibus solerter invigilat, internam corum pacem hostis callidus non conturbat. In hac certe civitate nos consistere sapiens ille præcepit, qui ait: Omni custodia serva B dium sub Ephrathæo viro ostenditur, et adorare cor tuum, auoniam ex ipso vita procedit (Prov. 14, 23). Hinc etiam Dominus discipulis præcipit, dicens; Vos autem sedele in civitate, donec induamini virtute ex alto (Luc. xxiv. 49). In civitate quippe sedemus cum per quotidianam sollicitudinem in internæ custodiæ desensione requiescimus. In qua sedentes virtute induimur ex alto, quia præparati jam in habitaculum sancti Spiritus per ejus gratiam in supernæ gloriæ contemplationem sublevamur. In hoc igitur quod vir Ephrathæus de civitate sua ascendere dicitur, quid aliud quam negligentiæ nostræ culpa indicatur? Nam per contemplationem rimari cælestia volumus, qui non solum cordis, sed etiam corporis custodiam non habemus. Et quidem sæpe indecenter aspicimus, otiosa audimus, superflua loquimur, somnum, cibum C non ad refectionem corporis habemus, sed ad usum delectationis. Itaque cum discutere ambigua volumus, superna conspicere, tenebras nostras deserere, internæ dulcedinis saporem gustare, ab illius secreto tanto dignius repellimur, quanto munitionis nostræ fortitudines negligentius dissipamus; jamque nobis tanto est ascendere difficilius, quanto ad nosmetipsos relapsi in altitudinem custodiæ erigere non curavimus cordis munitiones. Ascendat ergo vir de civitate sua. ut qui per internam contemplationem appetit proficere, exteriores sensus ordinet, mentem regat, et quasi in altis receptus munitionibus exspectet, ubi eum superna illustratio visitet. Ad statutorum quippe dierum ascensum jam qui paratus invigilat, dignus custodia puritatis efficitur, ut sæpius divina dignatione D visitetur. Sed dum ascendere dicitur, ascensionis etiam causa memoratur, cum subditur: Ut adoraret, ct immolaret Domino exercituum in Silo,

7. Quisquis divinæ contemplationis arce sustollitur, in illa cuncta, illuminante luce, respicit, et quod se admirabiliter terreat, et quod ineffabiliter delectet. Nam illa summa visio, ut electæ menti se aperit, et imperscrutabilem abyssum judiciorum Dei et honitatis ejus abundantiam misericorditer ostendit 34 ut videntem magno pavore dejiciat, et ingenti gaudio sustollat; et terrore quidem dejicitur ut statum mun-

prægustare de conditoris bonitate inchoat ardentius concupiscat. Tunc quippe adorat, cum, considerata illa immensitate omnipotentiæ, sic conditori submittitur, ut contra spiritualem conversationem carnalis concupiscentiæ impulsibus non levetur. Adorans autem immolat, quia quo humilius divina veneratione prosternitur, summæ claritatis illius blandimento suavius refovetur. Adorare igitur ascendenti, est divinæ omnipotentiæ magna casti amoris veneratione submitti; immolare vero, divinæ lucis suavitate ineffabiliter delectari. Electa enim mens velut spirituali immolationi Deo se consecrat, dum in illa ineffabili elevationis suæ lætitia eam ignis divinæ charitatis ardentius inflammat. Deum ergo electi cujusque studicitur, et immolare, quia sic mens electa appetit superna conspicere, ut spirituali visione proficiens, et omnem statum conterat carnalis vitæ, et plenitudinem capiat æternæ lætitiæ. Nam etsi ad hanc summæ contemplationis altitudinem carnalis aliquis non assumitur, quantum tamen ad illam spiritualem conversationem, in quam illo ascensu contemplationis proficit, antequam proficiat, quodam modo carnalis est. Hoc enim ipsum quasi carnale est, per altitudinem visionis a corporearum rerum intentione. separari non posse.

8. Sed, ut temeritas humanæ audaciæ comprimatur, prius adorare dicitur, postea immolare. Ordinatus quippe contemplantis ascensus est, si a timore incipiat. Timor autem ipse, quid est aliud quam electæ mentis ad divinam gloriam speculandam transcuntis præordinata purgatio? Eo enim purius divinæ lucis radios intueri b merebatur, quo, validiori timore dejecta, visioni Majestatis intimæ purgatior exhibetur. Sic ergo Ephrathæi hujus conversatio foris nobis ostenditur, ut ad perfectionem tendentibus quid intus agendum sit rationabiliter demonstretur. Igitur dum summæ gloriæ respergi claritate appetimus, præsumptionis nostræ ausum in hoc timoris transitu præfigamus, ut quo venerabilius omnipotentem Dominum metuimus, eo perspicacius benignitatis ejus gloriam videamus. Cujus etiam timoris magnitudo electæ menti aliquando post ostensionem lætæ visionis incutitur. Quod profecto dum sit, non sit ut mentem ad gloriæ visionem purificet, sed ut custodiat ab elatione. Unde et Petrus, et Jacobus, et Joannes prius transformati Domini gloriam viderunt, deinde incusso eis timore cecidere, ne elati perderent quod humilițer assumpti videre meruissent (Matth. xvII, 2, seq.). Aliquando ergo adoratio immolationem præcedit, aliquando immolatio adorationem, sed nimirum divina dispositione, pon nostro conamine. Vir quippe Ephrathæus, ut prius adoraret, et postea immolaret, ascendisse describitur, quia profecto ordo ita perfectus est, ut a veneratione, quæ ex payore divinæ districtionis nascitur, ad speculationem lætæ majesta-

tis efferamur. Divina tamen clementia electas mentes A nim mens, quo sublimius tollitur in divina contemaliquando sic suæ dulcedinis infusione exhilarat, ut cas in timoris magnitudinem non inducat. Unde et subditur :

(Vers. 4.) Venit ergo dies, et immolavit Helcana. 9. Quid est quod dicit: Venit dies, et immolavit: et non dixit : Adoravit, et immolavit, nisi 25 quia, ut superius dixi, sic sæpe divina dignatione ad videndum gloriam divinæ claritatis extollimur, ut nulla tunc judiciorum immista consideratione turbemur. Et quanquam sine magna veneratione omnipotenti Deo electa anima nunquam assistat, tamen velut immolat, et non adorat, dum sic illa summi gaudii felicitate fruitur, ut dejectione timoris nulla quatiatur. In hunc quippe affectum venerat, quæ dicebat : ris affectum prætendit, quæ osculari appetit? Hinc etiam de Movse scriptum est : Quia Deo loquebatur. sicut solet loqui vir a ad amicum suum (Exod. XXXIII. 11). Nam, velut veniente die, hunc Scriptura sacra sic immolare ostendit, ut eum adoratio timoris nulla prostravisset. Ouo in loco hoc notandum video, quod ut adoraret, et immolaret, ascendere dicitur, non tamen adorasse et immolasse, veniente die, sed immolasse solum. Alii ergo sunt dies quibus ascendimus. ut adoremus, et immolemus; alius ille dies qui dum venerit, immolamus. Dum enim nostro conamine in divinarum rerum meditatione suspendimur, quasi statuti ascensus nostri dies sunt, quia quosdam spiritualis luminis radios intuemur, quosdam nos ipsi altitudine sublevamur. Sed quia his meditationibus sine divina gratia nihil agitur, et quia nec timorem nobis prævalemus incutere, nec divinæ dulcedinis suavitatem exhibere, ascensus quidem dies sunt, in quibus adorare et immolare statuimus, sed tamen in eis nec adoramus, nec immolamus. Dies autem alius venit, et immolamus, quia subita luce gratiæ divinæ respergimur, et de gloria Majestatis ejus inessabilem percipimus abundantiam dilectionis. Hic ergo dies non est illorum aliquis, sed illos sequitur, quia nimirum si nostra dispositione hanc divinæ gratiæ largitatem accipere non valeamus, tamen eam nunquam promeremur, nisi omnino curemus, ut et meditando, et quotidie legendo, et orando, et in iis quæ possumus spiritualibus claritatibus immoremur. Venisse D autem dies dicitur, ut superna dignatio designetur, quia cum electas animas visitat, non est facultatis nostræ, sed bonitatis suæ. Sequitur :

(Vors. 4 et 5.) Deditque Phenenna, et filiis, et filiabus partes. Annæ autem dedit partem unam tristis, quia Annam diligebat.

10. Filii namque Phenennæ sunt mentis sacræ consilia, quæ per studium pietatis activæ vitæ subcrescunt. Qui nimirum filii cum matre partes accipiunt, cum consilia pietatis ad splendorem supernæ gratiæ in operum bonorum pinguescunt devotione. Pia ete-

platione, eo devotius se extendit in sancta operatione. Partes namque matris hujus, et filiorum, præparationes sanctorum operum sunt. Unam vero partem Annæ tristis exhibet, quia per contemplationem, qua superna desiderat, quandiu, in hac ærumna temporis impedita. superna quæ amat non obtinet, in solis fletibus pastum refectionis habet. Jejunam guippe se tenet. quoties, se projectam ab æternis gaudiis memorans, flere non potest. Partem igitur unam a tristi accipit. quia nunquam pro voto reficitur, nisi cum siendo satiatur. Quam ei vir Ephrathæus tristis tribuit, qui cum partem Phenennæ tribueret, tristis non fuit, quia videlicet lætatur in præparatione bonorum operum, quia supernis quæ amat quandiu differtur, 36 Osculetur me osculo oris sui (Cant. 1, 1). Quem timo- B gaudiis non lætatur. Hanc certe partem Annæ tribuerat, qui æternis se intuens exclusum bonis loquebatur, dicens: Fuerunt mihi lacrumæ meæ panes die ac nocte, dum dicitur mihi quotidie : ubi est Deus tuus (Psal. XLI, 4)? Sed inchoantis adduc imperfectio designatur, dum Ephrathæi conjux altera alteram affligere et vehementer angere perhibetur. Perfecto enim cuique eo nequaquam pugna committitur uxorum, quo firma jam experientia novit discrete disponere indigentiam operis et intentionem contemplationis. Nam velut in pace utramque uxorem possidet. qui nec tempora operis contemplationi deputat, nec contemplationis otia per intentionem operis inquietat.

(Vers. 6.) Affligebat quoque eam æmula ejus, et venobis ordinamus, ab imo nostræ humanitatis quadam C hementer angebat; in tantum, ut exprobraret ei quod conclusisset Dominus vulvam ejus.

11. Ab æmula Anna affligitur, cun immoderata intentio boni operis turbat quietem internæ visionis. Affligitur, cum ei illa præponitur qua esse nobilior comprobatur, et vehementer angitur, quia electæ mentis contemplatio angustatur, dum is qui in contemplatione sublimium esse desiderat sese in activæ vitæ operibus immoderatius dilatat. Angere quippe stringere est. Mentis quippe visio stringitur, cum, impedita occupationibus operum, in illa internæ lucis immensitate nequaquam dilatatur. Et quia hanc vehementer angere dicitur, notandum est quia etiam boni operis immoderata sollicitudo contemplationi non parum nocet. Phenenna quippe Annam vehementer angit, quia mens, dum activæ vitæ immoderate impenditur, valde difficile est, ut cum ad disponenda terrena se occupat, in visione cœlestium potenter surgat. Cui etiam velut sterili Phenenna exprobrat, quia dum ex activa vita bonorum operum fructus cito proferimus, et ad internæ contemplationis gaudia facile pertingere non valemus, sterilis ista cernitur, dum rudes de ejus fecunditate desperamus. Dum ergo pro fecunditate Phenennam diligimus, Anna affligitur, angitur, et sterilitatis opprobric notatur, quia dum bonorum actionum sollicitudinem non ea qua debemus discretione restringlmus, pu-

ritatem contemplationis tanto nobis difficiliorem A Heli et Anna insinuant; nam cum ille ante postes reddimus, quanto nobiliorem vitam excellenti studio nequaquam retinemus. Sed quia ad altiora inchoavit ascendere, si fortis est in suo proposito, hujusmodi tentamenta tolerans, non desperat. Nam ad ea quæ cœpit alta contemplationis innititur, et de actionis cibo consolari despicit, qui in sola conditoris specie delectari concupivit. Apte itaque sub-

(Vers. 7.) Porro Anna flebat, et non capiebat cibum.

12. In fletu quippe ardens desiderium divinæ contemplationis ostenditur, in dedignatione verò cibi · despectus lætitiæ transeuntis. Mens enim quæ ferventibus desideriis interna desiderat, dum terrenæ lætitiæ blandimentum respuit, dum instantibus gemi- B tibus infundi sibi supernæ lucis amænitatem expetit. flet utique, et cibum non capit. Hunc namque cibum fastidiebat, qui dicebat : Renuit consolari anima mea (Psal. LXXVI, 3). Sed qui cibum solatii capere de oblectamento rerum conditarum dedignatus est, epulas deliciarum suarum, quia in solo conditore invenerit, dicit : Memor sui Dei, et delectatus sum (Ibid., 4). Ad has profecto epulas flentem conjugem hortabatur, cum diceret : Quare tristis es anima mea, el quare conturbas me? Spera in Deo, quoniam 37 adhuc confilebor illi, salutare vultus mei et Deus meus (Psal. xLII, 5). Quæ nimirum exhortatio hic quoque cognoscitur, quia a viro suo cur fleat, et quare non comedat, et afflictum cor habeat, interrogatur. Quasi contristaris, quam si rudis non obtines, proficiens obtinebis? Unde et quæ afflicta ab æmula comedere noluit, a viro cohortata manducavit; quia quæ b saniori consilio ima despicit, perfectionem contemplationis habet in spe, quam nondum habet in virtute experientiæ. Fere enim deficienti et collapsæ contemplationi spei renovatæ gaudium cibus est. Ad viri ergo sui vocem Anna reficitur, cum contemplationis intentio concussa per tentationem ab eo qui se amare copperat ad spem sui profectus excitatur. Unde sumpto cibo surrexit, omnipotenti Deo preces fudit, atque ei sexum virilem, si hunc ab eo accipere mereretur, vovit.

13. Natum filium omnipotenti Deo vovet, qui non ad favorem vanitatis. Sed bene petentibus in contemplationis desiderio carnales præpositi obsistere vehementer solent; eo quippe ineptius agere secretiorem vitam appetentes cogitant, quo ipsi vim internæ dulcedinis ignorant. Qui si aliquando in spiritales subditos voce asperæ invectionis sæviunt, ab eis humillima ratione sedandi sunt. Nam si se irrationabiliter contra recte agentes erigunt, reverentia superioris ordinis exigit ut tunc honorentur, cum modum rationis excedunt. Quos sane utrosque et carnales scilicet prælatos, et spiritales subditos, bene templi Domini sederet, et Anna oraret, os ejus Heli observavit, et eam ebriam vocavit. Sed hæc, quæ injurias patienter sustinuit, humilitatem responsi exhibuit cum veritate rationis. Ancillam se eius asseruit ex multo dolore et mærore loqui, et surentem in se animum, non solum 'sedavit, sed etiam pro consequendo fructu sui desiderii ad orationem convertit.

14. Sed quia hæc ultima ad historiam diximus. non ab re agimus si in his sacræ historiæ verbis eruditionem nostram paulo subtilius requiramus. Si ergo rerum ordo requiritur, prius manducavit, et bibit, dehine amarum animum habuit, oravit Dominum flens largiter, postea votum vovit, et preces multiplicavit. Quid multiplicatio precum Annæ, nisi illam electorum perfectionem significat, ad quam nos Doctor egregius hortatur, dicens : Sine intermissione orate (I Thess. v. 17)? Sine intermissione namque orare nisi perfectus vir potest; orare enim sine intermissione est per affectum supplicationis conditori semper assistere. Qui autem imperfectionis adhuc infirmitate deprimitur, eo sine intermissione Dominum non obsecrat, quod in ipso etiam orationis tempore a conspectu eius mentis elabitur vagatione. Bene autem ante precum multiplicationem votum vovisse sancta mulier dicitur, quia nisi quis se totum cœlitem per propositi rigorem exhibeat, eo sæpius ab affectu supplicationis educitur, quo mobilitate mentis in gyrum mandanæ intentionis vertitur, et in conspectu Domini per fortem custodiam non dicat : Cur de non habita coutemplationis perfectione C tenetur. Sed spiritali proposito sese vovere electi mens cœlestibus gaudiis poterit, si largiter slere jam novit, si sietuum largitate supernæ dulcedinis saporem gustare jam didicit, atque, in illius internæ refectionis suæ gaudio 38 occupata, respicere terrena fastidit. Aperte igitur ante votum suum sievisse largiter Anna describitur, quia totum sese quis exhibere sic cœlitem, terrena obliviscendo, non poterit, nisi. magnis accensus fletibus, in mortuæ jam mundo mentis solatio delectationis intimæ recipere suavitatem novit. Et quia in gaudio animæ hoc lacrymarum solatium non recipitur, si se prius non afficit per amaritudinem compunctionis, et quidquid in se de labenti vivit lætitia salubris tristitiæ pugione transfigit. Anna amaro animo ante flevisse relata est, et gaudium contemplationis ad fructum mentis expetit. D sic largiter siere potuisse. Quod bene Salomon insinuat, dicens : Cor, quod novit amaritudinem animæ suæ, in gaudio ejus non miscetur extraneus (Prov. xiv, 10). Extraneus quippe est qui adhuc de bonis exterioribus intentionem delectationis habet. Qui certe in gaudio amaricati cordis non recipitur, quia non potest experiri quæ sit interna lætitia, nisi qui perfecte contemnere exteriorem curat. Sed notandum adhuc quia ante ista omnia surrexisse relata est et antequam surgeret, comedisse et bibisse. Quis est cibus electæ animæ, nisi juxta veritatis vocem : Omne verbum quod procedit de ore Dei (Matt. IV, 4)? et quid est ei

gere? Ante ergo surrexisse, quam amero animo fuisse dicitur, et antequam surgeret manducasse et bibisse, quia electa anima de ærumna vitæ præsentis dolere non poterit, si sese ad illa quæ in cœlestibus perdidit non extendit: et se ad illa summa non elevat, si a Scripture sacræ pabulo jejunat. Ut surgamus ergo, manducamus et bibimus, quia tum ad altitudinem superni amoris erigimur, cum Scripturæ sacræ profundis et planioribus sensibus roboramur. Dehing si surgamus, amaritudinem cordis acquirimus, quia dum in superna per amorem ferimur, quæ in imo sunt non nobis præbent blandimenta gaudii, sed asperitatem afflictionis. Sed jam ab amaro animo ad fletuum fluenta conscendimus, quia cum jugi validaque compunctione transfigimur, ea mala quæ in hac 🖁 valle lacrymarum incurrimus, et sutura que timemus. et æterna hona guæ amisimus, flere copiosius valemus. Hinc vero ad vovendorum votorum secreta procedimus, quia dum ab omni quod foris libet fletuum nos largitas sepelit, velut totos effectos cœlites supernis obtutibus ostendit, et vota vovemus quibus sic æterna bona placent, ut mens nostra per nulla terrena atque carnalia se inquinet. Dehinc profectus nostros precum multiplicatio seguitur, quia eo jam libentius, sæpius et instantius æterna orando guærimus, quo in solo futurorum bonorum solatio respiramus. Mane autem adorant, et in civitatem suam revertuntur.

15. Post multiplicationem precum cum Anna conjuge mane adorare est inter magna virtutum dona humilitatis virtutem custodire; et quia in illa sublimi visione diutius stare non potest anima quæ adhuc ista corruptionis sarcina prægravatur, apte in civitatem suam reversi referuntur. Electa anima, cum. infirmitate prægravante, a Dei contemplatione repellitur, ut redire in eamdem visionis altitudinem valeat. debet habere constructa ædificia munitionis, quatenus, ad semetipsam relapsa, in alto se teneat, unde iterum ad eamdem intimæ charitatis altitudinem consurgat. Quod et sub typo Jerusalem electæ animæ per Prophetam dicitur : Sia in excelso, et vide jucun. ditatem quæ veniet tibi 28 a Deo tuo (Baruch. 14, 36; v. 5). Quasi dicat, etsi manere jugiter in Dei contemplatione non potes, ne usque ad ima deponaris. ut ab altis custodiæ tuæ turribus ad eum contemplandum sine difficultate conscendere quem desideras possis. In Ramatha quidem civitatem suam revertitur, si cum a divinæ Majestatis visione repellitur, in sanctorum angelorum contemplatione retinetur. Sed cum de ista subtiliori natura, id est angelica, cogitare non prævalet, si ad beatos martyres, vel electos alios, qui jam æternitate recepti sunt, meditando recurrit, quia de perfecta eorum gloria cogitat, nimirum tunc in sua civitate recipitur, qui morari in sublimibus prohibetur. Bene autem eadem Ramatha civitas sua dicitur, quia quam familiariter diligit,

surgare, nici se ad elejum superne intentionis eri- A suam esse indubitanter credit, suam namque hance civitatem esse cognoverat, qui dicebat : Scimus guia si terrestris domus nostra hujus habitationis dissolvatur, quia ædificationem habemus ex Deo, domum non manufactam, a sed æternam in cælis (II Cor. v, 1). Hinc iterum dicit : Jerusalem, quæ sursum est, mater nostra est (Gal. IV. 26). Sed qui in illa sublimi civitate reverti non potest, redeat nihilominus in civitatem suam Ramatha: et qui ab altissima illa deponitur, in istius Ecclesiæ adhuc in imo peregrinantis, sed sublimis vitæ fulgore radiantis, visione teneatur. Eo quippe hinc iterum redire ad revisendum jubar alti verique luminis poterit, quo eum sensum quem carnis sarcina ab internæ lucis secreto retrahit usque ad terræ b infima non deponit.

> 16. Quid est autem quod post dierum circulum Anna concipit et parit, nisi quia gaudium perfectæ devotionis contemplatio ad conditoris pulchritudinem semel elevata non suscipit? Post dierum ergo circulum concepisse et peperisse dicitur, quia dum ex consuetudine contemplatio ad superna rapitur, in visione superni luminis munus accipit desideratæ fecunditatis. Circulus namque dierum est infusio divinæ lucis. Ouæ profecto in suo ambitu diebus pluribus cingitur, dum una sua claritate mentem irradiat, sed sui splendoris radios per vices dispensativæ manifestationis ei insinuat, quousque perfectius gaudium de ampliori manifestatione comprehendat. Vel certe post dierum circulum Anna concipit, quia nimirum quandiu mentis aciem contemplationis ruditas in gyrum mutabilitatis concutit, ipsa mens ad percipiendum plenum internæ majestatis gaudium non assurgit. Velut enim in quodam circulo dies transeunt, cum mens inchoantis in contemplationis se culmen elevat, sed vix per respecti jubar luminis eam adbuc rorantem ac discurrentem fixam in sua luce servat. Post dierum ergo circulum concipit, quia prius a mutationis suæ vertigine in standi robur anima ducitur, et cum stare axa ex usu ia contemplatione didicerit, gaudium perfectæ devotionis in fructu sux fecunditatis apprehendit. Quod etiam conceptum parit, quando proximis ad gloriam supernæ majestatis innotescit.

> 17. Natus vero puer in tribus vitulis ad tabernaculum ducitur, quia de largitate spiritualis muneris gratias referre debemus summæ-Trinitati. De quibus vitulis Dominum obsecrans propheta dicit: Omnem aufer iniquitatem, et accipe bonum, et reddemus vitulos labiorum nostrorum (Osee, xIV, 3). Quasi dicat : Pro largitate munerum reddemus sacrificia laudis. per obsequium labiorum. 46 In domum vero Domini puer offerendus adducitur, cum sacræ mentis profectus, sanctæ Ecclesiæ doctoribus revelatur, ut dum collatione sapientum discutitur, fraude hostis callidi nequaquam maculetur. Potest et domus Domini æternam patriam designare. De hac quippe Psalmista exsultans, dicit: Beati qui habitant in domo tua, Domine, in sæcula sæculorum laudabunt te (Psal. LXXXIII.

a Abest sed aternam in coolis in Gilot.

in alta sustollitur, et de omni quod spiritualiter proficit omnipotenti Deo gratias referre satagit, a quo profectus sui sibi impensa manera recognoscit. Bene autem unus vitulus immolatur, cum tres delati referantur, quia etsi personarum Trinitas confessione tidelium in divinis laudibus canitur, earumdem personarum inseparabilis unitas prædicatur. Sed qualis, aut quanta sit laus, si devota non sit? Apte itaque tribus vitulis totidem faringe modii conjunguntur, ut de eo quod in Dei laudibus ore dicimus per devotionero satiemur. Nam sine farina vitulum offert, qui in Dei laudibus verha quidem edit, sed mente yaga ad ea quæ loquitur pop intendit. Sed si verba Dei laudando, vel orando, proferentes bilarescimus, dum intelligentia miscemus gaudium, illius viņi quod læ- B tificat cor hominis amphoram farinæ sociamus. Hoc profecto insinuat, qui exoptans ait : Benedicat nos Deus, Deus noster, benedicat nos Deus, et metugnt eum omnes fines terræ (Psal. Lxvi, 7, 8). Quasi tres vitolos ad tabernaculum duxit, qui Deum laudans, divinitatis eius nomen renetendo, personarum proprietates exposuit. Sed cum metuant, non cos, sed eum dixit, profecto qui tres adduxit vitulos unum immolavit. Et quia farinam vitulis, et farinæ vinum miscuit, gloriatur, dicens: Ad ipsum ore meo clamavi, et expultavi sub lingua meg (Psal. Lxy, 17). Dum enim clamavit, quasi ad immolandum sacrificii vitulum duxit, sed sub lingua sua exsultare non posset, si alta precis suæ verba non intelligeret. Cum tavit in oblatione omnipotentis Dei, non solum vitulum hahuit, sed etiam faring modios, et amphoram vini. Igitur vitulus, larina et vinum, laus est Del, intellectus laudis, et lætitia devotæ mentis. Cur autem modius et amphora in Dei oblatione nominantur, nisi quia mensura sunt nomina? Hoc etiam quid spiritualiter indicet Paulus exponit, dicens: Unusquisque a proprium donum habet ex Deo, unus quidem sic alius vero sic (I Cor. vu, 7). Hinc Veritas dicit: Mensuram bonam, et confertam, et coagitatam, et supereffluentem dabunt in sinum vestrum (Luc. vi, 38). Hanç nobis mensuram custodire sacra Scriptura præcepit, dicens: b Supra te onus ne levaveris. Sed electæ animæ valde cavendum est, ut hæc tria omnipotenti Deo ardore piæ devotionis offerat, et studio D manifestæ veritatis. Unde et ejusdem Annæ filius sacerdoti oblatus asseritur. Quod profecto et nos agimus, si cum in sancta conversatione proficimus, cum fecundis jam mentibus spiritalium gaudiorum fructum proferimus, ad prælatorum nostrorum examen ducimus omne quod in nobis ex superna contemplatione generatur. Et quia electi viri inter dona sublimia humilitatis suæ bonum non deserunt, sequitur:

(Vers. 28.) Et adoraverunt ibi Dominum.

18. In domo Domini Dominum adorant, qui et

a In Gilot. deest proprium.

b Ubi hace ju sancta Scriptura? Fortasse Ecclesia-

5). In demum Domini puer adducitur, cum electa mens & &1 alta mente in supernæ patria contemplationem se elevant, sed per humilitatem omnipotenti Deo substernuntur, et omni corde in virtute Spiritus tam sublimiter elevantur. Hæc non ex ordine, sed summatim ad historiam, sive moralem intelligentiam exponendo perstrinximus, ut verba spiritalis cantici auod subsequitur secundum moralem typicamque explanationem paulo latius indagemus.

CAPUT III.

(II Reg. 11, 1.) Et pravit Anna, et ait; Exsultavit cor meum in Domino.

1. In Annæ persona sanctæ Ecclesiæ typum latere jam ostendimus. Quæ pimirum, nato jam puero, in Domino exsultare se perhibet, quia de eo quod ad fidem Bedemptoris gentilem populum traxit vane non tumuit, sed in eo lætitiæ suæ intentionem tenuit, a quo fecunditatis suæ dona suscepit. Quibus nimirum verbis sic lætitiæ suæ situm indicat, ut causam pariter exsultationis ejusdem ostendat. Sterilis quidem flevit, pariens exsultavit, ut sanctæ Ecclesiæ mores portenderet, quæ se in hanc vallem lacrymarum a paradisi gaudiis projectam dolet, sed pro lucrandis animabus exsilii sui ærumnas patienter sustinet. In hoc tantum exsultare consuevit, si in ærumna temporis, qua premitur, per fecunditatis suæ gloriam. multiplicatis electis, cœlestis patriæ damna reparentur. Dicit ergo: Exsultavit cor meum in Domino. quia fructus sui propositi consecuta est. Quo in loco notandum est quia hoc quod glorians loquitur orasse perhibetur. Nam præmissum est : Et oravit Anna, et clamavit ergo, intellexit que clamavit, et cum exsul- C ait : Exsultavit cor meum in Domino. Que autemnihit a Deo petere flagitando cognoscitur, cur orasse perhibetur? Sed quia hoc futurum esse per prophetiæ spiritum sancta mulier noverat, et id fieri vehementer optat, et exsultando loquitur, et orando. Exsultabat quidem certitudine futurorum, vehementer exoptans fieri quod noverat revelatione sacramenti. Sancta quoque Ecclesia inde divina beneficia amando et venerando recolit, prædicat et orat, quia pimirum id foris loquendo exsequitur, quod intus miro desiderio fieri cupit, et factum magna devotione yeneratur. Dicit ergo: Exsultavit cor meum in Domino, quia munera quæ ad æternæ lætitiæ fructum accipit ad temporale gaudium non convertit. Sequi-

(Vers. 1.) Et exaltatum est cornu meum in Dep meo.

2. Quid est cornu Annæ, nisi potestas sanctæ Ecclesiæ? Quod profecto corpu tunc mirabiliter se extulit, cum Dei Filius per assumptam humanitatem naturæ nostræ participem se fecit. In eo igitur cornu sanctæ Ecclesiæ exaltatum est, in quo humana natura jam splendet supra angelos elevata. Sed in hoc quod hunc Deum suum et salutarem sancta Ecclesia singulariter asserit, Synagogæ repulsionem latenter ostendit. In Deo igitur salutari nostro exaltatum est cornu nostrum, quia sublimitas Ecclesiasticæ potes-

stici m, 22, quo loco legimus, altiora te ne quæsieris, quod idem significat.

Unde et de eodem Redemptore per Zachariam dicitur : Erexit cornu salutis nobis, in domo David pueri sui, sicut locutus est per os sanctorum prophetarum suorum (Luc. 1, 69, 70), quia exaltatum cornu suum refert, latenter indicat, quia ante cornu habuerat quod exaltatum non erat. Sancta quippe Ecclesia ante Redemptoris adventum cornu habuit, quia in patriarchis et prophetis tam recte 42 vivendi ordinem quam delinquentes corrigendi potestatem divinitus accepit. Sed tamen cornu exaltatum non habuit, quia etsi vivere juste poterat, tamen ad Paradisi gaudia sine Redemptoris præsentia redire non poterat. Nunc autem sanctæ Ecclesiæ cornu exaltatum est, qui jam mundi Redemptorem venientem recepimus. sed et ad paradisi gaudia transire, quia ille jam pro nobis mortuus resurrexit, in cujus morte mors obiit, et paradisus se ejus fidelibus reseravit. Exaltatum est ergo cornu nostrum in Deo nostro, quia, esfusa jam gratia sancti Spiritus in electorum multitudinem imporessam Redemptoris imaginem videmus, dum qui terrena omnia despiciunt carnis voluptates fugiunt, propria derelinquunt, tanto altiori potestate radiant, quanto hæc tanta virtutis insignia in veterum multitudine sancta Ecclesia non habebat. Exaltatum est cernu nostrum in Deo salutari nostro, quia quotquot eum recipimus, dedit nobis potestatem filios Dei fieri (Joan. 1, 12). Hoc cornu exaltare volebat Salutaris noster, cum dicebat: Ecce dedi vobis potestatem calcandi super serpentes, et acorpiones, et omnem virtu- C tem inimici (Luc. x. 19). Hinc item asserens ait: Quodcunque ligaveris super terram erit ligatum et in celis (Matth. xvi, 19). Hinc iterum repromittit, dicens: Sedebilis super sedes judicantes duodecim tribus Israel (Ibid., xix, 28). Dicat ergo Anna : Exaltatum est cornu meum in Deo meo, ut videlicet sanctæ Ecclesiæ gloria designetur, quæ singulare culmen potestatis obtinet de præsentia Redemptoris. Et quia jam in toto mundo distenditur, quæ quondam intra Judæam persecutionibus angebatur, sequitur:

(Vers. 1.) Dilatatum est os meum super inimicos meos.

3. Qui enim inimici Ecclesiæ alii quam Judæi intelligendi sunt? Supra quos nimirum dilatatum os habet, fidelium linguas movet. Os ergo sanctæ Ecclesiæ dilatatum est, quia per universum orbem diffunditur. et dum nationes universas prædicatione veritatis erudit, Judæorum stultitiam, veluti dilatato ore, reprehendit. Et quia hoc inde potuit, quia venientem in carne mundi Redemptorem gaudenter excepit, causam dilatati oris exponit, dicens:

(Vers. 1.) Quia lætata sum in salutari tuo.

4. Jam quis sit salutaris Dei cognovimus. De quo etiar Isaias vaticinans a ait : Videbit omnis caro Salutare Dei; videbunt omnes fines terræ Salutare Dei (Isa. Ln, 10; Psal. xcvii, 3). Jesus autem nostro

a Hæc Isaiæ omittuntur in Vatic. et in Gussanv.

tatis in humanitate nobis erecta est Redemptoris. A eloquio Salutaris dicitur. De quo etiam Habacuc sibi gaudium repromittit, dicens: Gaudebo in Dea Jesu meo (Habac. III, 18). Ecce veterum Judæorum vocibus Dominus Jesus Deus asseritur. Sed nunc Judæi Salvatorem exspectant, quem Deum esse nequaquam credunt. Sed fortasse hoc Judzei in ore suo reprobare contendunt, et dum Jesum Salvatorem interpretantur, Deum Salvatorem non unigeniti personam, sed Patris intelligunt; verumtamen in codem loco subditur, unde unigeniti persona apertius demonstretur : Domine Deus, inquit, virtus mea, constitue pedes meos in consummatione, et super excelsa statue me, ut vincam in claritate ipsius (Ibid. 19). Ecce Deo loquitur dicens: Statue me super excelsa. Sed quia dicit: Vincam in claritate ipsius, alius utiper cujus gratiam non solum recte possumus vivere, B que est de quo dicit. Quis ergo est de quo dicit nisi unigenitus Dei Filius, quem non solum verum hominem. sed etiam Deum credit? Dum ergo Deo loquitur, dicens: Gaudebo 43 in Deo Jesu meo, et vincamin claritate ipsius, non Deum alium, sed Deus personam aliam demonstrat. Hæ sunt sanctæ Ecclesiæ rationes, hæ contra Judæorum perfidiam invincibiles assertiones per universum orbem diffusæ. Dilatatum ergo os habet sancta Ecclesia super inimicos suos, quia jam. auctore Deo, ubique cognoscitur, unde et Judzeorum perfidia convincatur. Causam igitur dilatati oris audiant, qui Salutare Dei negant, et de gaudio Salutaris nostri feriantur argumento confusionis suæ. Sed feriri possunt, a blasphemiis vero suis cessare nolunt. Jam Dei Salntare mundus excepit, omnis caro vidit, Judæus non credit, quia, ut dixi, Salvatorem exspectat, qui Deus non sit. Audiant ergo maledictionem prophetæ dicentis: Maledictus homo, qui confidit in homine, et a Domino recedit cor ejus (Jerem. xvii, 5). In hominem Juda i confidunt, qui credere in Redemptorem refugiunt, dum Antichristum in fine mundi præstolantur. In quorum confusionem Psalmista prædicat, dicens : Viderunt omnes fines terræ Salutare Dei (Psal. xcvii. 3). Quasi perfidiam Judæorum confundat dicens: Quid in posterum visiones differtis? Quem exspectatis jam venit, quem promissum habuistis jam omnibus finibus terræ apparuit, cum clausistis oculos, transiit; imo sic cæci facti estis, quod coram vobis tanta lux stetit, et non vidistis. Ergo, jubilate Domino omnis terra, cantate, et exsulquia contra corum perfidiam omnium gentium jam D tate, et psallite ; psallite Deo nostro in cithara, et voce psalmi, in tubis ducti'ibus, et voce tubæ corneæ. Jubilate in conspectu regis Domini; moveatur mare et plenitudo ejus, orbis terrarum, et universi qui habitant in eo. Flumina plaudent manu in idipsum, montes b exsultabunt ante faciem Domini, quoniam venit, quoniam venit judicare terram (Ibid. IV, seq.). Quasi dicat: Quia tam immensa cæcitate premuntur, ut nequaquam videre meruerint, vos gaudete abundantius, qui vidistis. Sed quam mirabiliter, atque ineffabiliter gaudendum sit, signa gaudii coacervans, ait: Jubilate, cantate, et psaltite. Celebritatem quoque lætitiæ insinuare gestiens, instrumenta ejus enumerans,

b Gilot., exsultaverunt ante faciem Domini.

dicit: Psallite Domino in cithara, et cithara, et voce A tetigit, sanguis stetit. Non est ergo sanctus ut est psalmi, in tubis ductilibus et voce tubæ corneæ, jubilate in conspectu regis Domino. Quid in conspectu regis, nisi in cognitione Redemptoris? Sed a quantis hæc gaudiorum solemnitas sit agenda exponit, dicens: Moveatur mare, et plenitudo ejus, orbis terrarum, et universi qui habitant in eo. O inselix Judæa, fines terræ viderunt Salutare Dei, omnis terra commota jubilat, gaudet universus orbis, flumina plaudunt manibus, montes exsultant; sed impia Judæorum corda non credunt, et in cecitatis suæ tenebris livoris pœna feriuntur. Sed quem blasphemare non metuunt, sancta Ecclesia attentius commendat, dicens:

(Vers. 2.) Non est sanctus ut est Dominus.

5. In descriptione Redemptoris omnia incomparabilia designantur. Inde enim verus Redemptor osten- B ditur, quod in omni quod ad ejus gloriam dicitur ei nemo comparatur. Ille enim omnes redemit qui omnibus excellit. Quod recte contra Judæam dicitur. quæ eo audacius Redemptorem despicit, quo multos se habuisse viros recolit, qui magna claruerunt laude sanctitatis. Hinc est enim quod illuminato cæco exprobrantes dicunt: Tu sis discipulus illius, nos autem Moysi discipuli sumus. Scimus, quia Moysi locutus est Deus, hunc nescimus unde sit (Joan. 1x, 28, 29). Hinc item gloriantur, et dicunt : Semen Abrahæ sumus, et nemini servivimus unquam (Joan. vin, 33). Sed homo A.L. fuit Moyses, homo Abraham, homo Christus. Verumtamen illi assumpti ad locutionem Dei, iste assumptus in divinitatem. Illi assumpti ad ministerium, iste ut unigenitus assumptus ad regnum. Unde et loquitur, C dicens. Omnia qua habet Pater mea sunt (Joan. xvi, 15). Non est sanctus ut est Dominus. Hoc etiam sacra Scriptura testatur, dicens: Cui se infudit omnis plenitudo divinitatis corporaliter (Col. 11, 9). Hinc Joannes ait: De plenitudine ejus omnes accepimus (Joan. 1. 16). Non est sanctus ut est Dominus. Quia in eo quod Dominus asseritur, sanctitatis ejus excellentia commendatur. Sed Judæi Christum, quem exspectant, purum hominem asserunt, et tamen suum Dominum futurum et singulariter sanctum credunt. Sed Psalmista illos reprobans, nos ad fidei gaudium cohortatur, dicens: Jubilate Deo omnis terra, servite Domino in lælitia. Intrate in conspectu ejus in exsultatione, scitote quoniam Dominus ipse est Deus (Psal. 16, 1, 2, 3). Illi Dominum vocant, qui Deus non sit. Nobis D perfidiæ suæ situm amanter inhabitant, contra Reergo jubilandum, nobis in lætitia serviendum, qui talem habemus Dominum, qui etiam Deus veraciter credatur, qui majestatem divioitatis, quam in se asseruit, incomparabilibus miraculis comprobavit. Qui ergo invisibilem ejus divinitatem abnegant, patentibus operibus credant. Sed quam mira sanctitas illa est, que peccatores sanctificat? Unde et de peccatrice muliere dicit: Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum (Luc. vii, 47). Hanc excellentiam sanctitatis, illa in fluxu sanguinis posita cognoscens, ait: Si tetigero vel simbriam vestimenti ejus, salva ero (Matth. 1x, 21). Sed quis sidem ejus assereret, si effectus fidei non pateret? Nam ut vestimentum ejus

Dominus, quia quisquis potuit sanctus existere, eius accepit munere ut sanctus esse potuisset. Hoc namque sancta Ecclesia subsequenti verbo insinuans, ad eumdem Redemptorem ex nimia charitate convertitur. dicens:

(Vers. 2.) Neque enim est alius extra te.

6. Subauditur, sanctus. Extra eum sanctus aliquis esset, si absque dono unigeniti sanctificationis spiritum habere potuisset. Sed quis hoc asserere audeat de hominibus, quod de Angelis nequaquam constat? Scriptum quippe est: Verbo Domini cæli firmati sunt et spiritu oris ejus omnis virtus eorum (Psal. xxxII, 6). Verbum Domini est unigenitus Dei. Quem profecto evangelista Joannes insinuans, ait: In principio erat Verbum, et Verbum erat apud Deum, et Deus erat Verbum (Joan. 1, 1). Si ergo etiam angeli sanctificati creduntur in Filio, multo magis de hominibus creditur quia extra eum sanctificationis gratiam invenire non possunt.

7. Potest etiam hoc sine aliqua subauditione intelligi. Cum ergo dicit: Nec est alius extra te, quid aliud in Redemptore quam divinæ essentiæ incommutabilitas designatur? Unde et Judæis blasphemantibus dicit.: Antequam Abraham heret ego sum (Joan, VIII. 58). Idipsum in Genesi Moysi insinuans, ait: Ego sum qui sum (Exod. m, 14). Deo enim unigenito esse est dissimiliter nunquam esse. Qui certe status tanto longe est a cunctis mortalibus, quanto clarius cognoscitur quia momentis singulis per multa variantur. Potest hoc et ad justitiæ statum pertinere, quia electorum esse est in Deo per justitiam manere. Et quia unigenitus Dei Deus est, extra eum non est aliquis, quia nemo electorum nisi in ipso est. Quod si refertur ad divinitatem ejus, ut nequaquam intellectum humanitatis ejus evacuet, quia justus esse 45 non potest qui sidem non habet divinæ Incarnationis; Judæi ergo per hæc singula verba feriuntur, qui, dum Redemptorem contemnunt, Antichristum exspectant, qui Deus non esse liquido comprobatur. Unde ct per beatum Job dicitur: Habitent in tabernaculo ejus socii ejus qui non est (Job. xvIII, 15). Tabernaculum Antichristi est amor perfidiæ, quo fidei contradicit Redemptoris. In quo nimirum tabernaculo Judzei nunc permanent, quia dum demptorem pugnant. Qui etiam ejus qui non est socii esse referuntur, quia in proposito suo diabolum adjuvant, qui, dum a summæ illius essentiæ amore corruit, verum esse protinus amisit. Cui nimirum non esse est ab summam illam beatam essentiam per amoris participationem reverti non posse. Et quia Judæorum populus, non solum arduam patrum veterum conversationem, sed etiam miraculorum ostensionem ad augmentum elationis habuit, subditur:

(Vers. 2.) Et non est sortis sicut Deus noster.

8. Quasi inaniter gloriantem Judæam reprimat, dicens: Quos magna fecisse astruis, puri homines fuerunt; quem prædico, non solum homo sanctus fuit, sed

etiam potens Deus. Dum ergo fortitudo respicitur, ex- A et ex seipso potens, paralytico imperans, ait : Tibs cellentia indicatur, quia nimirum omnino infirma est omnis fortitudo hominis in comparatione deitatis. Quo tamen in loco assertio divinitatis non probat excellentiam operis, sed incomparabilitas fortitudinis ostendit veritatem deitatis. Quasi dicat : In hoc cognoscitur quia vera protulit, quia deitatem quam in se asseruit incomparabilibus operibus comprobavit. Unde per semetipsum dicit : Si opera non secissem in els, que nemo alius fecit, peccatum non haberent (Joan. xv. 21). Jam vero ipsa opera discutienda sunt. Movses mare (Exod. xiv, 12), Helias flumen divisit (1V Rea. 11, 8); Dominus noster Jesus super mare ambulavií (Matth. xiv, 24). Quid ergo est elegantius in sicco profundi alveo viam transeunti populo exhiberc, an ipsom maris faciem viam facere? Illi quippe, R quia humanitatis deprimebantur pondere, in prefundi solido viam qua pergerent requirebant: sed qui infirma humanæ naturæ in celsitudinem divinitatis assumpsissé cognoscitur, super aquas virtute propria ferebatur. Moyses de consortio sermonis Domini splendorem vultus obtinuit (Exod. xxxiv, 29), Josue orationibus solem fixit (Josue x, 12, 13); sed quia Deus est Jesus, coram discipulis in solis virtute resplenduit. In illius faciem filii Israel intendere non poterant, istius gloriam qui merucrunt cernere ceciderunt, ut aperte cognosceres quia divinum existeret quo humana transiret. Huic, in monte illis assistentibus, ab æterno Patre dicitur: Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi complacui, ipsum audite (Matth. xvII, 5, 6). Et idcirco ctiam Helias, qui ne plueret cœlum clausit, et ut c plueret reseravit (III Reg. xvII, 1) in eius comparatione quid est qui apertis cœlis, Patrem exhibuit testem suæ divinæ generationis? Non est ergo fortis ut Dominus, quia quidquid virtutis Moyses ostend re potuit, Dominus, non ipse fecit. Jesus autem omnia quæ mire gessit propria virtute exhibuit, quia Dominus etiam Moysi fuit. Non enim Moyses populo perdeserta gradienti, sed Dominus manna pluit (Exod. xvi, 13, seq.). Non Moyses, sed Dominus in columna ignis per noctem, et nubis in die, populum præcessit (Ibid., xiv, 19). Non Moyses, sed verbum quod factum est ad eum, aquam de rupe produxit (Ibid. xvII. 6). Non Moyses, sed Dominus volatilia concupiscentibus exhibuit (Ibid. xvi, 17). Unde et Dominus Ju-Non Moyses, sed Pater meus dedit vobis panem de cœlo (Joan vi, 32). 46 Hinc Psalmista non Moysen inaniter esserens, sed Dominum laudabiliter extollens, dicit: Fecil mirabilia in terra Egypti, in campo Thaneos, interrupit mare, et perduxit eos, et statuit aquas quasi in utre. Eduxit eos in nube diei, et tota nocte in illuminatione ignis. Eduxit aquam de petra, et deduxit tanquam flumina aquas. Et mandavit nubibus desuper, et januas cœli aperuit, et pluit illis manna ad manducandum, et pluit super eos sicut pulverem carnes, et sicut arenam maris volatilia pennata (Psal. LXXVII, 12, seq.). Dominus autem Jesus fortis incomparabiliter non in aliena virtute apparuit, sed in sua. Unde

dico, surge (Matth. Ix, 6). Hinc etiam scriptum est: Quotquot tangebant eum, salvi fiebant a quocunque lanquore tenebantur (Marc. vi. 56). Et iterum : Virtus de illo exibat, et sanabat omnes (Luc. vi, 19). Hoo namque insigne sortitudinis, nec Moyses, nec Helias babere potuit, ut, dum incomparabilia signa innotescerent, adventum unigeniti apertissime designarent. Recte ergo Synagoga perpetuo silentio demaster. cum subditur :

(Vers. 3.) Nolite multiplicare logui sublimia: Recedant vetera de ore vestro.

9. Ouași dicat : Dum incomparabiliter nova cernitis, gesta antiquorum reprehensibiliter effertis. Quasi enim umbra illa præcesserant. Sed nunc palam veri fideles hæc Redemptoris nostri opera venerabiliter adorant, quia quod umbrabatur ibi occultatione sacramenti, in adventu Redemptoris patuit, exspectasse corpus revelandæ veritatis. Ergo si ad nova referantur, vetera non sunt, quia in Spiritu sancto intellecta, vetustatem aliquam non recipiunt. De illo quippe renovante omnia spiritu. Psalmista precatur, dicens : Emille spiritum luum et creubuntur, et renovabis faciem terræ (Psal. CIII, 30). Votera ergo sunt, si Redemptoris operibus conferantur; sed cum ad confirmanda hæc spiritaliter illa proferimus, eo spiritu quo hæc intelligimus illa renovantur. Saneta ergo Ecclesia dum Judæos de veterum narratione reprehendit, quid aliud quam eos acta Patrum spiritualia carnaliter intelligere designatur? Synagoga etenim contra sanctam Ecclesiam se tanto temerius erigit. quanto legis et prophetarum scientia superbius extollitur, quam suis patribus divinitus inspiratam, sibi autem materialiter exhibitam didicit. Unde sequitur: Nolice multiplicare loqui sublimia, gloriantes. Et ut tumere desinant, subjungit, dicens : Recedant vetera de ore vestro. Jam quippe ei vetera snnt, quæ, ut dixi, per renovantem spiritum non intelliguntur. Tale est igitur ac si dicat : Dignum est ut ab eorum narratione sileas, quorum novos et splendidos sensus ignoras. Quæ nimirum etsi subtiliter intelligis, tumorem arrogantiæ tibi præstare non debent, quia Deus scientiarum Dominus est. Redemptor quippe humani generis, quia summi Patris est Verbum, Dominus est utique omnium scientiarum. Alta quippe, et magna dæos in patrum fortitudine gloriantes reprimit, dicens: D locutus est Isaias, magna locutus est Jeremias; sed profecto nihil dicerent, si hoc Verbum seientiarum Dominus non eis, antequam loquerentur, scientias indicaret. Unde et frequenter in libris ejusdem Isaim prophetæ legitur: Verbum quod factum est ad Isaiam prophetam. Frequenter et in libro Jeremiæ scribitur: Verbum quod sactum est ad Jeremiam prophetam. Hoc Verbum scientiarum Dominum Joannes in altissimo summi Patris sinu aspiciens, ait: In principio erat Verbum, et Verbum erat apud Deum, et Deus erat Verbum (Joan. 1, 1). Hinc Paulus scientiarum Dominum Redemptorem nostrum 47 insinuans, dicit: Quia in ipso habitat omnis plenitudo divinitatis corporaliter (Col. 11, 9). Dum egro dicit : Recedant vetera de ere

vestré, qua Deus scientiarum Dominus est, quid est A torum minas non crubescebant delitescendo fugere : aliud dicere, pisi Synagoga aperta ratione monstrare. ut tanto sollicite tacere debeat, quanto non solum quod sint, sed etiam a quo sint ea quæ dicit ignorat? Ouași dicat : Illam scientiam, quam patrum tuorum fuisse astruis, tanto tibi dare arrogantiam non debuit, quanto non ipsorum, sed unigeniti Filii Dei fuit. et insam eamdem scientiam non intelligis. Dicit ergo: Recedant vetera de ore vestro. Ut Judæi nequaquam denravent quod intelligere recte non prævalent. Deus scientiarum, dicit, Dominus est, ut quod veraciter Dei esse comprobant, hominibus fallaciter non ascribant. Sed dum de verbis jactantiæ Judæa reprehenditur, quia nullo timore compungitur, ei etiam de occultis perfidorum cordium motibus tormenta nuntiantur. Nam seguitur:

(Vers. 3.) Et ipsi præparantur cogitationes.

10. Quasi dicat: Quem blasphemare non metuis, non solum linguæ habebis judicem, sed et cordis. Unde et per Isaiam comminatur, dicens: Ego opera, et cogitationes corum penio ut congregem (Isai.-LXVI, 18). Hinc per Moysen Dominus comminans, ait: Nonne hæc condita sunt apud me, et signata in thesauris meis (Deut. xxxii, 34)? Et quia his verbis silentium Synagogæ præcipitur, videamus jam sancta Ecclesia quibus fecunditatis suæ laudibus in Annæ voce glorietur. Subdens namque ait :

(Vers. 4.) Areus fortiam superatus est.

11. Quisnam est arcus fortium, nisi fraudulenta sævitie Judeorum ? Ex occulto quippe, quasi ex areu Redemptori vulnus inflixerant, quem gentium mani- C bus occidebant. Sed superatus est arcus fortium, quia qui corum vulnere obiit, a mortuis resurrexit, in colum ascendit, promissum Spiritum sanctum discipulis misit. Unde subditur:

(Vers. 5.) Et infirmi accincti sunt robore.

12. Appellatione quidem roboris, virtus ostenditur Spiritus sancti. Unde et eumdem Spiritum Dominus discipulis repromittens, ait : Vos autem sedete in civitate, donec induamini virtute ex alto (Luc. xxiv. 49). Robur autem gratia sancti Spiritus recte dicitur, quam ut electi recipiunt, contra omnia adversa huius sæculi fortes fiunt. Qui vero infirmi hoc loco, nisi apostolo intelligendi sunt? Sed infirmi profecto, cum arcus fortium tenditur, non cum virtute ex alto vestiuntur. Nam in flora Dominica comprehensionis D Dei, antequam cæteri populi, habuerunt? Qui ergo scriptum de eis est, quia, relicto Domino, omnes sugerunt (Matth. xxvi, 56). An non valde infirmus tunc Petrus erat, cum interrogantis ancillulæ vocem timuit, et Redemptorem negavit (Ibid., Lxm, 74)? Jan' quippe superatus erat arcus fortium, annihilata sævitia Judzeorom, quia Redemptor morte victa surreterat : et tamen adhuc infirmi apostoli superatos fortes, clausis januis, metuebant (Joan. xx, 19). Sed ubf eos robur induit libet intueri quam fortes fecit. Repentino quippe sonitu super eos Spiritus sanctus venit, et ecrum mirmitatem in miræ charitatis virtutem permutavit (Act. n, 22, seq.). Coperunt enim Christum jam robore induti prædicare, qui persecu-

et qui mulierum verba timuerant, auctoritatem princioum libertate frangebant. Vicit robur formidinem . terrores, minas, et cædes superavit : et omos superveniendo induit, in coelesti militia mirabilis andacia insignibus illustravit, ut inter flagella, cædes et opprobria non metuerent 48. sed exsultarent. Scriptum quippe de eis hoc jam robore indutis est : Ibant apostoli gaudentes a conspectu concilii, quoniam digni habiti sunt pro nomine Jesu contumeliam nati (Act. v. 41). Hinc jam prædicantes, dicunt : Omne gaudium existimate, fratres, cum in tentationes varias incideritis (Jac. 1, 2). Bene ergo dicitur: Arcus fortium superatus est, et infirmi accineti sunt robore. Quia prius a mortuis resurrexit, et sic ad cœkum Redempter B abiit, et Spiritum sanctum discipulis misit. Prius namque superandus erat arcus fortium, et post infirmi robore accingendi. Unde et scriptum est: Nondum erat spiritus datus, quia Jesus nondum suerat glorificatus (Joan. vii, 39).

13. Quo in loco notandum est quia hoe centra Judæam dicitur quæ miracula Redemptoris tanto superbius despicit, quanto inter supplicia mortuum recognoscit. Dicit ergo: Arcus fortium superatus esta et infirmi accincti sunt robore. Quasi mortem Redemptoris calumnianti Synagogæ respondeat, dicens : Noli despicere qued mori potuit, sed mirare potius quia mortuus resurrexit, et gentis tuze szevitiem reviviscendo superavit. Et quia hoc de præterito ostendit, non solum denuntiando ei loquitur, sed insultando. Quasi enim inaniter insultanti improperet, dicens: Quid vobis profuit occidisse quem mortis laqueus non potuit tenere ? Vos occidistis, ne post eum totus mundus iret; sed idcirco post eom totus mundus vadit, quia verum se Dei Fifium probavit, dum moriendo humanum genus redimeret, et dum resurgendo viventem se monstraret, et ad cœlum conscenderet, et spiritum sanctum promissum discipulis destinaret. Et quia pro incredulitatis sux merito Synagoga a participatione promissæ grafia repulsa est, id ipsum sancla Ecclesia improperans ei, subdens, ait:

(Vers 5.) Repleti prius, pro panibus se locaverunt. et famelici saturati sunt.

14. Qui fuerant prius repleti, nisi qui cognitionem repleti prius intelligendi sunt alii quam Judæi, qui in fide conditoris fere ab ipso fuerunt principio mundi eruditi? Ipsi quidem pro panibus se locaverunt. Quid enim panes hoc loco significant, nisi mysteria divinæ Incarnationis? Locus autem inveniendorum panum sacra est Scriptura. Unde el panis, qui de cœlo descendit, ad inveniendum se ignorantibus dicit : Scrutamini Scripturas, quia ipsæ sunt quæ testimonium perhibent de me (Joan. v, 39). Pro panibus ergo se locaverunt, quia omnes Scripturas acceperant, ut in éis sacramenta divinæ Incarnationis invenire debuissent : sed cum panis venit, Synagoga, quæ se pro pane locaverat, locum reliquit, in quo invenire papem debuit quem quesivit. Scripturas quidem, ut A 20), sic dicitur ab eis accipi, sicut nosci, sicut, per dixi, ad cognoscendum Redemptorem habuit, sed qui secundum Scripturas venerat, venientem confutavit. Famelici ergo saturati sunt, quia qui crediderunt de gentibus, dum mysteria divinæ Incarnationis veneranter accipiunt, cœlestem cibum habent ad internæ delectationis usum. Famelici quidem dicti sunt. quia ante adventum Redemptoris, infidelitatis fame projecti, spiritualis refectionis cibum nullum habuerunt. Vel certe famelici dicuntur, quia spiritualis cibi dulcedinem cum magna aviditate suscipiunt. Repleti vero, qui se pro pane locaverunt, audiant quem exspectabant: Ego sum panis vivus, qui de cœlo descendi (Joan. vi, 33, 41, seq.). Sed quia non merebantur agnoscere, respondebant : Nonne hic est filius Joseph? quomodo dicit, quia de cœlo descendi (Luc. 14. B 22; Joan. v1, 42)? Ipse autem, qui 49 omnia noveratad delectationis suæ recubitum famelicos venturos prophetabat, dicens: Amen dico vobis, quia ab Oriente et Uccidente venient, et recumbent cum Abraham, Isaac et Jacob in regno colorum, filii autem regni projicientur in tenebras exteriores (Matth. VIII, 11, 12). Repleti ergo se locaverunt pro panibus, sed samelici saturantur, quia Synagogæ filii in Scripturis sanctis pastum sidei de sutura Incarnatione Redemptoris habuerunt; sed nunc, projectis illis, dum gentiles in eum veraciter credunt, divinitatis et humanitatis ejus sacramenta in delectationis intimæ refectione suscipiunt.

15. Quia vero per egregium Doctorem dicitur: Omnes eamdem escam manducaverunt, et omnes eumdem spiritalem potum biberunt (bibebant de spiritali C consequente sos petra, petra autem erat Christus) (I Cor. x, 3, 4), potest rationabiliter colligi quia illi manducaverunt, et non sunt saturati, isti manducaverunt, et saturati sunt. Quod nimirum contra Synagogam a sancta Ecclesia recte dicitur, ut ii qui sunt sub gratia mira celsitudine præeminere sub lege positis designentur. Quid enim illis fuit se pro panibus locare, nisi sacramenta venturi Redemptoris in Scriptura sacra perquirere? Quorum profecto unusquisque manducavit, et saturatus non est, quia futuram summi unigeniti Incarnationem credidit, sed præsentem non vidit. Manducare quidem ei fuit, divinam Incarnationem in mentis desiderio dulciter retinere, et non saturari ei fuit desideratam ejus præsentiam non videre. Sed infirmi, qui robore accingendi erant. D saturitatis suæ præconia ab eo quo saturabantur pane audiebant : Beati oculi qui vident quæ vos videiis. Amen dico vobis quia multi reges et prophetæ voluerunt videre quæ vos videtis, et non viderunt, et audire quæ vos auditis, et non audierunt (Matth. xIII, 16, 17). Qui enim videre volebant, jam intimæ delectationis panem per desiderium manducabant; sed quia videre non poterant, habebant gaudium desiderii, sed non habebant per fruitionem saturitatis. Nam etsi Scriplura dicat : Quia panem omnem suavitatem habentem et omnem dulcedinem, Deus eis dedit (Sap. xvi,

fidem notus ab eis, per charitatis desiderium poterat concupisci. Synagogæ igitur in primis patribus glorianti, ii accincti robore a præferuntur, ut dum novum culmen electorum conspicitur præcelsum, nequaquam inaniter ultra glorietur. Et quia a discubitu sanctæ Ecclesiæ cibus vitæ nunguam tollitur, tam futura quam præterita insinuans, ait :

(Vers. 6.) Donec sterilis peperit plurimos, et quæ multos habebat filios infirmata est.

16. Ouæ est sterilis, nisi sancta Ecclesia, ut supra latius in Annæ typo jam diximus? Quid est ergo famelicos saturari, donec sterilis pariat, nisi usque in mundi sinem panem vitæ possidere? Quod et ipse repromittit, dicens: Ecce ego vobiscum sum usque in consummationem sæculi (Matth. xxvIII, 20). Non enim sunt nisi famelici quos sancta Ecclesia parit. Ergo donec parit, famelici saturantur, quia usque in mundi finem Deo filios generat, qui dum venisse in carne Redemptorem credunt, panem vitæ, quem desiderant, comedunt, et plenitudine replentur. Sed donec stenilis plurimos parit, ea quæ multos habebat filios infirmatur. Infirmari Synagogæ est institutione legis veteris parere non posse. Quæ enim fidem viri prioris perdidit, diabolo jam et non Deo parit. Bene autem dicitur: Quæ multos habebat filios, quia dum in veritate Scripturarum subjectum sibi 50 populum antiquitus erudiret venturi Redemptoris adventum concupiscere, de complexu cœlestis sponsi filios pariebat. Nunc autem quæ habebat filios infirmata est, et filios non habet. Scripturas quidem suis auditoribus exhibet, sed quia Redemptorem negat, Deo filios nunquam generat. Insirmari ergo dicitur, cui spiritualis fecunditas negatur. Et quia tam Synagogæ repulsio quam electio gentilitatis incomprehensibili Dei judicio facta est, sequitur:

(Vers. 6-8.) Dominus mortificat, et vivificat, deducit ad inferos, et reducit; Dominus pauperem facit, et ditat: humiliat et sublevat. Suscitat de pulvere egenum, et de stercore erigit pauperem, ut sedeat cum principibus, et solium gloriæ teneat.

17. Quasi obstupescenti alicui de tam electæ gentis repulsione respondeat, dicens: Quid in his rationem quæris, quæ summa ratio incomprehensibiliter facit? Quod etiam genus quærendi doctor egregius reprehendens, ait: Homo, tu quis es, qui respondeas Deo? Nunquid dicit figmentum factori suo: Quid me fecisti sic? Aut non habet potestatem figulus ex codem luto aliud quidem vas sacere in honorem, aliud vero in contumeliam (Rom. 1x, 20, 21)? Tale est ergo ac si dicat: Quia omnium Dominus recte cognoscitur, opus illius, et in Judææ abjectione, et in gentium electione, venerandum et non discutiendum esse sentiamus. Mortificat quidem Dominus, quia incomprehensibili judicio quondam electum Judæorum populum a cognitione veritatis separat, et in perpetuum damnat. Vivificat, quia gentilitatem ad agnitionem sui unige-

Vauc. ct Gilot. proferuntur.

Lemplandam gloriam æternaliter perducit. Ad inferos ducit, quia districto ejus judicio ultrix gehenna eos puniendos in perpetuum recipit qui per culpam perfidize a veneratione se dividunt Redemptoris, Reducit ab inferis, quia gentilem populum ad filii sui fidem devote accedentem suscipit, oui, velut altus abyssi carcer, exstitit immensa obscuritas erroris. Pauperem facit et ditat, quia et repulsam Judæam spiritalibus virtutibus spoliat, et electam gentilitatem, tam pretio fidei quam bonorum operum fulgoribus exornat. Oui etiam humiliare et sublimare dicitur. Etenim Synagoga, a Redemptore recedendo, sublimitatis suze alta deposuit, et sancta Ecclesia, Redemptorem venerando, ab imo infidelitatis, ubi projecta jacuerat, in altitudinem rectæ fidei et Christianæ potestatis B quia magna sunt onera quæ prædicatores sustinent, celsitudinem surrexit. Quia ergo Dei Filium Judaca contempsit, gentilitas promeruit, recte et illa humiliata, et ista creditur exaltata. Seguitur : Suscitans de pulvere egenum, et de stercore erigens pauperem, ut sedeat cum principibus, et solium gloriæ teneat.

18. Egenus et pauper gentilis populus intelligitur. qui de pulvere suscitatus et de stercore erectus dicitur, quia cum recipitur in fidem Redemptoris, et ei minima et graviora peccata remittuntur. Quia enim facile pulvis excutitur, et quem stercora inquinant horribiliter fædant, pulvis leviora, stercus graviora peccata significat. Bene etiam de pulvere suscitatus egenus dicitur, et de stercore pauper erectus. In illis siquidem dormiebat, a quibus levi tactu gratiæ suscitari poterat. In illis vero jacebat, quia, lapsus in gravioribus, manu magni auxilii indigebat. Sed jam egenus qui de pulvere suscitatur, et is qui de stercore pauper erigitur, audiamus quo culmine præferatur.

KI 19. Ut sedeat cum principibus, et solium gloriæ teneat. Qui vero principes hoc in loco nisi sancti apostoli designantur? De quibus nimirum principibus, Deo per Psalmistam dicitur: Constitues eos principes super omnem terram, memores erunt nominis tui. Domine (Psal. xLrv, 17, 18). Quid est quod pauper cum principibus sedet, nisi quia ordo prædicatorum, de gentibus electus, in sancta Ecclesia culmen apostolicæ auctoritatis obtinet? Cum principibus quippe sedet. quia de throno cœlestis magisterii doctrinam salutis exhibet. Et solium gloriæ tenet, quia bonæ famæ odorem spargit, quibus dignitate præeminet. Vel D certe solium gloriæ tenet, et cum principibus sedet, quia et sublimitatis honore radiat, et miraculis coruscat. Sed qui tam sublimi dignitate sustollitur. qualiter uti ea debeat indicat, cum subjungit :

(Vers. 8.) Domini enim sunt cardines terræ, et posuit super eos orbem.

20. Cardines terræ sunt extrema terræ. Nomine autem cardinum ipsos prædicatores electos de gentibus voluit designari. Extrema quidem terræ dicuntur, quia de vili quodammodo et abjecta gentilitate producuntur. Qui profecto cardines Domini esse di-

niti temporaliter per fidem recipit, et ad ejus con- A cuntur pro mortificatione propriæ voluntatis. Domini quidem sunt, quia non sua quærunt, sed quæ Jesu Christi. Sed dum Domini esse dicuntur, singularis guædam in eis sanctitas designatur. Qui vero Domini sunt, videant quia super eos orbis ponitur, non sub eis. Quid enim orbis nomine nisi sanctæ Ecclesiæ subiecta designatur plenitudo fidelium? Super cardines auidem terræ Deus orbem posuit, quia prædicatores ad hoc sanctæ Ecclesiæ a præponuntur, ut eorum infirmitatem relevent, et debiles quoque ad cœlestem patriam, velut superimpositum onus portent. Non igitur se semper prælatos debent aspicere, sed quandoque subjectos, ut disciplina cohibendis vitiis præsint, sed æstimatione et obedientia ministerii sæpe subsint eis quibus præeminent cura prælationis. Et subdit atque ait :

(Vers. 9.) Pedes sanctorum suorum servabit,

21. Quasi dicat: Inter opera tam immensa corruerent, si corum pedes Dominus non servaret. Pedes quidem sanctorum suorum sunt affectus mentium. Qui profecto a Domino servantur, quia ab ipsis gratia miræ devotionis infunditur, qua onus tantum gratanter ferunt. Servare quidem pedes sanctorun Dominus dicitur, quia tanti ponderis molem fugerent, si hoc intolerabiliter grave, non eis infusa desuper charitas levigaret. Possunt etiam et status fortitudinis pedum appellatione signari. Pedes vero sanctorum suorum Dominus servat, quando eos mira fortitudine roborat, ut inter tam immensa onera neguaguam cadant. Et quia non pedem. sed pedes servare dicitur, quid in utroque pede sanctorum intelligimus, nisi fortitudinem et humilitatem? Ne enim ruamus, in utroque pede consistimus. Quicunque enim fidelibus gregibus præsunt, in via, qua ad supernam patriam tendunt, modo prospera, modo adversa inveniunt. Ipsa enim prospera, quia elationem menti excitant, eam ad casum valde impugnant; verumtamen ne electa mens cadat, hinc subsistere nititur pede fortitudinis, inde consistit pede humilitatis. Firmum quippe statum inter utramque tentationem retineret, si tam solida humilitate consisteret, ut nulla hanc prosperitas elevaret, adversitas nulla dejiceret. 52 Quid est ergo quod dicitur : Pedes sanctorum suorum servabit, nisi quia debilis est omnis virtus hominis sine auxilio conditoris? Infirma quippe humilitas nostra, dum prosperitatis favore mulcetur, ab ineptæ lætitiæ impulsu prosternitur. Infirma fortitudo nostra, dum adversitate impingitur, leviter superatur. Sed tristibus elidimur, lætis enervamur, cum nos nobis omnipotens Deus deserit, non cum auxilium suæ protectionis impendit. Dicit ergo: Pedes sanctorum suorum servabit, quia omnipotens Deus infirmitatem nostram in ferendis subditorum nostrorum oneribus adjuvat, ut nos nec adversa atterant, nec læta seducant. Tunc quidem a Domino pedes nostri servantur, cum, divino auxilio roborati, obviantia mundi læta contemnimus, adversa nulla formidamus, cum stabili patientia gratanter mala ferivana delectatione refrenamus.

28. Possunt autem pedes sanctorum fides et amor Redemptoris intelligi. Quibus profecto pedibus gradiuntur, cum eum quem per fidem fideles credunt amore consequentur. Hos profecto pedes servari sibi a Domino postulabat, qui precabatur, dicens: * Super excelsa statue me, ut vincam in claritate ipsius (Habac. m, 19). Super excelsa statuitur. cui Redemptoris divinitas revelatur. Et in claritate ejus vincit, quia dum eius b claritatis radiis illustratur. cuncta maligni spiritus tentamenta destruuntur. Statutos guidem in monte pedes tenet, qui veritatis contemplatione arduus est, et eius quem credit summi Patris unigenitum amore succensus. Super excelsa quidem Petrus statutus erat, qui cum Do- R debeant, sequitur: mino confiteretur, dicens: Tu es Christus Filius Del vivi, protinus audivit : Beatus es, Simon Barjona, quia caro et sanguis non revelavit tibi, sed Pater mous, qui est in celis (Matth. xvi, 16, 17). Fundatus enim Ade, accensus charitate, eum quem amabat etiam prædicabat. Bene ergo de reprobis subjunctum est:

(Vers. 9.) Et impii in tenebris conficescent.

23. Qui enim impii hoc in loco, nisi Judzel intelliguntur, qui a pietate veræ fidei sunt extranei, et Redemptoris morte cruenti? De quibus recte dicitur: In tensoris conticescent, quia sancti super excelsa statuti Redemptorem mundi, quem in divinæ majestatis claritate conspiciunt, æternis laudibus confitentur. ptorom non prædicant, quod ineffabilis eos illa claritas divinitatis non illustrat. Scriptum quippe est: Tollatur impius, ne videat gloriam Domini (Isai, xxvi. 19). His quippe tenebris damnatos eos intuens, Joannes ait : Lux in tenebris lucet, et tenebræ eam non comprehenderunt (Joan. 1, 5). Rinc David non optans, sed prophetans, dicit : Obscurentur oculi corum, ne videant, et deorsum corum semper incurva (Ps. LXVII. 24). In tenebris ergo tacent impli, quis etsi Judzei divinze Scripturze verba in Dei laudibus proferent, dum Filium negant, Deo Patri nulla vocum obsequia consecrant. Deo enim silet, qui, Patrem laudans, Unigeniti laudem tacet. Sed quem erucifixum despiciunt, quando judex venerit expavescent. Unde etiam subditur:

(Vers. 8, 10.) Quia non in fortitudine sua roborabitur vir, Dominum sormidabunt adversarii ejus.

24. Nunc autem durus in infidelitate, fortis in errore est, et quem credere Deum contemnit, audacter blasphemare non metuit. Velut vir siquidem nunc vinci non potest, sed tunc sicut vir nequaquam roborabitur, cum is qui eorum insidiis 53 crucifixus est, in sua majestate conspicietur. Tunc formidabunt ejus adversarii, quando crucifixi virtute omnia moveri conspexerint, cum eius judicio universa sub-

mus et faccheusea humilitate sublimena anisuum a A mitti, cum per exceles embe tenzatis judicia audicirint æternæ sum damnationie. Unde et subditur :

(Vers. 10.) Et super ipsos in cælis tonabit.

25. Qui enim emlorum nomine hoc lece, nisi sancti apostoli designantur? Quibus profecte coslis sublimitatis sum gloriam Dominus repromittens, ait: Sedebitis super sedes judicantes duodecim tribus Israel (Matth. xix, 28). Horum profecto coclorum tonitrua Judmis Dominus incipuans, ait : Insi judices vestri erunt (Luc. Mt. 19). Super Judecos initar impios tune in coolis tonabit, quia a sanctis apostelis tune terribilia judicia sue damnationia audient, ut corum examine sententiam æternæ mortis accipiant, quos prædicantes bumiliter vita aterna bena persecutionibus aMisebant. Quis vero de extremo judicio ista intelligi

(Vers. 10.) Dominus judicabit fines terras.

26. Qui sunt fines terres, nisi ultima hujus mundi? Fines vero terrae Dominus judicat, ut aquitatis ejus sententia impunita aut irremunerata nulla derelinquat, quia dum in judicio extrema concludit, aliqua discutienda non deserit.

(Vers. 10.) Tunc sublimabit cornu Christi sui.

27. Quando emaes electos in æterna contemplatione sui Unigeniti recipiet, ut eis æterna illa et ineffabili Majestate præsideat, qui dum in præsentis vita peregrinatione viverent secum o non erant. Tunc sublimabit cornu Christi sui, quando in celeitudine sua 54 respicietur sublimitas Redemptoris. De hac sublimitate per Joannem dicitur : Videbimus eum sicuti In tenebris ergo tacent impii, quia Judzi ideo Redem- C. est (I Joan. III, 2). Nam potestas sive regnum Domini nostri Jesu Christi semper æquale est; sed tunc sublimari dicitur, quando tales erimus ut ejus sublimitatem intueri valeamus; quidquid enim nunc de illa sublimitate humana mens sibi potest fingere, ompino nihil est in illius gloriæ comparatione. Nam acriptum est de illa: Quod oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparavit Deus diligentibus se (Isai. Lxiv, 4; I Cor. u, 9). Prius ergo Christo datur imperium, deinde cornu eius sublimabitur, quia tunc sublimitatis ejus celsitudo respicitur, cum nostra quoque natura a corruptionis suæ imo sublevatur, cum renovationis suæ integritatem resurgendo suscipit, qua præcelsum lumen contemplari valeat Redemptoris.

> 28. Si vero in cornu aliquis valt regaum intelligi. per regnum Christi sancta Ecclesia designator. Quod profecto cornu sublimabitur, quia ima nestra ad angolorum æqualitatem penducentur. Quare et de electie in Evangelio Dominus dicit: Erunt sicut angeli Dei in cælo (Matth. xxu, 30). De ista cornu sui sublimitate iterum dicit : Fulgebunt justi sicut sol in regno Pa. tris earum (Ibid. xIII, 45). Sublimabitur erge corni Christi, quia sancta Ecclesia in aterna contemplatione sui Redemptoris extolletur; et que nunc in has valle miseriæ depositionis suæ pæna deprimitur, ab-

:

c Gilot et Vatic., non erat.

Ibi quidem legitur in cantico ejus, ຄຳ τញ ພໍດີຫຼັ. at aliquis legere potuit, εν τῆ αὐγῆ, in splendore.

b Vatic. et Gilot., charitatis radiis illustratur.

sorpta tune morte, renovata æterni gaudii culmine, A tulimus, restat ut in sequenti volumine moraiiter sublevabitur. Sed hæc jam typica explanatione pro- exprimamus.

LIBER SECUNDUS.

CAPUT PRIMUM.

53 1. Superiori libro, dum sacræ historiæ textum moraliter discuteremus, Annæ fecunditatem in summæ contemplationis perfectione posuimus, quia concipere menti est de summa Dei omnipotentis contemplatione ineffabiliter gaudere, parere autem in mente conceptæ charitatis insignia occultare non posse. Nunc autem parienti canticum dicere quid est, nini conditorem, quem ineffabiliter diligit, veris præconiis prædicare? Dicit ergo:

(I Reg. u. 1.) Exsultavit cor meum in Domino.

2. Sed ea quæ manducavit et bibit, quæ amarum animum habuit, quæ flevit largiter, quæ votum vovit, quia illa mens omnipotentem Deum digne laudare potest, quæ dignis agonibus ad charitatis ejus summa pervenit, hæc quidem diuturno usu contemnere omnia didicit; et dum cuncta creata ab intentione ablicit. tanto amplius in visione æternæ majestatis gaudet, quanto alicujus creaturæ species in sui amore haut retinere non prævalet. Hæe ergo dicit : Excultanit cor meum in Domine, quæ eum, contemptis omnibus, solum amat. In hunc profectó affectum venerat, qui dicebat : Quid mihi restat in colo, et a te quid volui super terram (Psal. LXXII, 25). Hinc in Dec excultans, dicit: Yuttum tuum, vultum tuum, Domine, requiram (Psal. xxvi. 8). Hinc sponsa in Capticis petit. dicens : Osculetur me osculo oris sui (Gant, 1, 1). Dum ergo dieit : Exsultavit cor meum in Domino, guld aliud BA quam in ejus se a osculis inhæsisse quem ardenter diligit gloriatur? Et ideireo illa sola han dicit, qua experta novit que vis amoris sit in thalame sponei. Cunctis guippe passionum victoriis illustrata, et prælata virtutum culmine, ad illam sublimitatem pervenit ex qua per gaudium miræ devotionis exsultationisque cor suum in Deo posuit. Et quia cor suum dicit, quid aliud quam mentis sue libertatem asseruit? Reprobi quidem corda sua non habent, quia ea diabolus possidet. Unde et de proditore dicitur: Cum diabolus jum misisset in cor, ut traderet eum Judas D b Simonis Iscariotes (Joan. xui, 2). Si enim Judas cor suum, et non diabolus, possideret, ipse potius in eo bonum quam diabolus malum poneret. Quo contra electus vir loquitur, dicens: Animam meam porte in manibus meis (Job. XIII, 14). Quid enim aliud manus electi est quam potestas internæ libertatis? Quid ergo ei est, animam in manibus portare, nisi internæ libertatis gleriam in potestate retinere? Quotieseunque ergo graviter delinquimus, cor nostrum nos non habemus. Quare et Jeremias Judaico populo graviter delinquenti improperans, ait : Andi, popule stulte, et qui non habes cor (Jerem. v. 21). Hine item conversus alter propheta Deo confitetur, dicens : Invenit

a lia procudubio legendum, non oculus, ut habent alii editi.

servus tuus cor suum (II Reg. vu, 27). Dicit ergo: Exsultavit cor meum in Domino, ut libertatem mentis assereret, sine qua Deum digne laudare non posset. Sequitur:

(Vers. 1.) Englishum est corns meum in Dec meo. KK 3. In cornu electro mentis intentio designatur, guæ mirabiliter extolliter eum ad eum gaudendo pervenit qui super universa consistit. Unde et cornu suum non in alio aliquo exaltatum asserit, sed in Dec. Qui enim transcuntia bona diligit, hujus profecto intentio depressa, non txaltata est, quia in imo figitar ubi per desiderium locatur. Hino est quod in Evangelio Dominus dicit : USI est thesettrut tute, ibi est of cor tuum (Mutth. vi. 21; Luc. 111, 34). Exaltare ergo cornu nostrum volebat Deminus, cum dicebat : The saurinate pobis the suuros in cato (Matth. vi. 10, 53). Exaltatum cornu habebaat ii quibus se Paulus conformabat, dicena : Nostra conversatio in rælis est (Philip, 14, 20), Sed qui coelestia tantum diligit, si illam intimæ dukcedinis suavitatem gustare non novit, quanquam valde exaltatus eit, ad hujus tamen exaltationis sublimitatem non pervenit. Ille erge hac exaltatione sublimis est, qui per increment virtutum proficient, sublimitatem summe contemplationis obtinuit, non solum ut perfecte collestia diligat sed etiam ut amoris perfectione in sola omnipotantis Dei contemplatione requiescat. In Deo exaltatum cornu habet, qui interni luminis alta visione fruitur. in qua familiari quadam singularitate gloriatur, Quare non ait, In Dee nostro, sed in Dee mee. Meum namque de eo dicit quem familiariter ac singulariter diligit. Ad quam certe divinæ familiaritatis dignitatem pervenerat, qui dicebat : Deus meus es tu, et confitebor tibi: Deus mens es tu, et exaltabo te (Peal. GXVII. 28). Hinc Isaias ait incredulos increpans : Nunquid parum est vobis molestos esse hominibus, quia molesti estis et Deo meo (Isai. vii, 13)? Quæ ergo exaltatione cornu in Deo sustollitur, Deum suum singulariter fatetur, quia summa illa infusio divinæ dulcedinis exaltatam mentem, et sui susceptibilem, et valde familiarem facit. Sequitur:

(Vers. 1.) Distantum est os meum super inimicos mens.

4. Qui sunt inimici electæ mentis, nisi spiritus maligni? Quid ergo est dilutatum os super inimices habers, nisi omnes malignorum spirituum sussioues ampliesima sibi infusæ gratæ largitute reprobare? Angustum quippe es habet, qui cunctis fraudibus malignorum spirituum per considerationem rationis contraire men pravalet. Os quippe mentis ejus ratio est, et lequi deliberare. Os nemque repletur cum mentis ratio per infusam sibi gratiam in contemplas

De Gilot et Vatic., Stariotes.

tionem summæ veritatis attollitur. Repleri quidem ei A ctus dicitur, quia regeneratis per salutis lavacrum est illustratione summæ veritatis imbui. Ibi quinne discit, et quod æternaliter appetat, et quod temporaliter contemnat. Et quia summa veritas amor est. subtilitate veritatis attollitur electa apima, eiusque rei charitate, quam didicerit, inflammatur, et tanto strictius servat magisterium, quanto ferventius id sibi inviscerat vis amoris. Cui nimirum etsi maligni spiritus mala suggerunt, dilatati oris apertione confunduntur, quia, veritate summæ sapientiæ instructa, et summi amoris facibus accensa, habet jam contra suggestionem erroris immensam lucem sapientiæ, habet et contra oblatam mundi huius pompam ineffabilem charitatem. In immensitate lucis videt quæ reprobet, sed per vim summæ charitatis amat inepta reprobare quæ novit. Per sapientiam mala suggesta B reprehendit, sed in virtute charitatis deprehensa redarguit. Os ergo super inimicos dilatat, quia ex abundantia rationis contra dæmones multa deliberat; et eo acutius eorum objecta destruit, quo id unde mala suggesta reprobet in sublimibus agnoscit. Unde protinus causam insinuans, ait:

56 Quia lætata sum in salutari tuo.

5. Quod profecto tale est ac si dicat : Quia exaltatum est cornu meum in Deo meo. Hoc certe est katari in salutare Dei, quod exaltatum cornu habere m Deo suo. Quod non de qualibet lectitia salutaris accipitur, sed de illo perfectissimo gaudio, quo electa perfectaque anima more sponsæ gaudet in sponso. De qua nimirum lætitia David obsecrat, dicens: Redde mihi lætitiam salutaris tui, et spiritu principali C confirma me (Psal. L, 14). Quæ ergo dilatatum os habere super inimicos suos se gloriatur, in salutare Dei prius lætata fuisse describitur, quia illa beata mens valide reprobare malignorum spirituum suasiones poterit, quæ in Redemptoris divinitate per contemplationem sublimiter assumpta, ex eo et sapientiæ accipit magnitudinem, et plenitudinem charitatis. Quem profecto dignis laudibus prædicat, dicens :

(Vers. 2.) Non est sanctus ut est Dominus; neque enim est alius extra te, et non est fortis sicut Deus noster.

6. His namque Annæ vocibus quæque electa anima hoc Redemptori clamat in laude, quod ab ipso credit in munere. Sed ex hoc piæ confessionis ordine ordo innuitur, quo eadem muneris bona quæ seriatim D protulit consequamur. Sanctus itaque Dominus et fortis asseritur, a quo sanctificamur, ad requiem ducimur, et glorisicamur. Sanctisicationem a Domino accipimus in virtute regenerationis; esse autem, id est quietem ab hujus mutabilitate corruptionis, in terminatione exsilii, fortitudinem in triumpho resurrectionis. Primum itaque horum munerum in ista vita consequimur, cum electi cujusque anima in carne est, sed utraque adhuc in agone operis posita; sequens autem in sola anima præter carnem, post carnis vitam, et jam de hujus vitæ laboribus assumpta; ultimum vero, in carne et anima, sed utraque jam per gloriam ætornitatis innovata. Prius itaque san-

charitas Dei cordibus nostris infunditur, per cuius gratiam ad æternæ patriæ bona præparamur, ut dam hæc vita per decursionis suæ tempus elabitur, ea nos vita suscipiat, cuius gaudio hine electorum egredientes animæ sine mortis pavore potiantur. Deinde esse ei ascribitur, quia securi consummationis nostræ diem. videlicet claritatem ultimæ resurrectionis, exspectamus, dum in illo nunere acceptæ requiei discinus extremi examinis discussionem non metuere, sed promissæ gloriæ lætitiam exspectare. Ultimo autem loco fortis asseritur, quia in gandio futuræ resurrectionis infirma nostra roborantur, cum caro surgit de pulvere : sed idem carnis nostræ pulvis translatus in perpetua incorruptionis gloriam, ad fragilitatis sua miseriam ultra non redit. Sed et notandum quia in his tribus ab altero ad alterum ducimur; sed cum habere non habitum corperit, qui boc accipit quod non habuit, quod ante habuerat non amittit. Nam cum de sanctificatione ad requiem perducimur, et de quiete animæ perducimur ad robur æternæ incorruptionis. et sanctificatio charitatis augetur nobis in illa requie. et requies et amor excrescit valde in resurrectione. Conditorem namque suum unaquæque anima per amorem conjuncta in tantis muneribus intuens, Annæ vocihus dicat quam bene sapit sibi donum perfectæ regenerationis et vis amoris. Dicat : Non est sanctus. ut est Dominus. Dicat quam melius munus sibi est promissio quietis in hora sul transitus: Neque est alius extra te. Dicat quam optimum sibi placens 57 præmium sit ultima renovatio sua, in gaudio perfecti spiritus sui et glorificatæ carnis. Dicat : Et non est fortis, sicut Deus noster. Et notandum quia hoc in precis cantico Anna loquitur. Electæ etenim menti hæc in cantico poscere est, dona tam grandia cum gaudio desiderare. Petere quippe ei desiderare est, et gaudere cantare. Sed quæ tam gaudenter dignitatis suæ munera conspicit, quam fortiter occultis hostibus exprobret innotescit. Sequitur enim, et dicit :

(Vers. 3.) Nolite multiplicare logui sublimia gloriantes, recedant vetera de ore vestro.

7. Sublimia guippe et vetera spiritus maligni loquuntur, cum alta quæ videntur hujus sæculi appetenda fidelibus suggerunt. Qui ergo cornu suum in Deo exaltare jam didicit, qui teneri in gaudio Majestatis novit, quidquid offertur sibi de blandimento sæculi labentis, exprobrando despicit, dicens : Nolite multiplicare loqui sublimia gloriantes, recedant vetera de ore vestro. Ac si aperte loquatur, et dicat: Eo mihi ea quæ offeruntur displicent, quo per desiderium alia video quæ valde placent.

8. Quod profecto dicere, quia ei competit qui jam idoneus ad ministerium prædicationis agnoscitur, apte quoque contra arrogantes sapientes, et contra negligentes sanctæ vitæ professores, ista prolata sentiuntur. Alta quippe glorians loquitur, qui per scientiam quam accepit se intelligere sublimiter gloriatur. Vetera vero loquitur, qui, postpositis sanctæ Scripturæ eloquiis, sæcularibus verbis occupatur. Dicitur

staque arrogantibus : Nolite logui sublimia gloriantes. A cum dum intentio impia tetendit, jacere malitize ja-Ouibus profecto verbis ostenditur quia non modum tocutionis prohibet, sed affectum intentionis. Quasi aperte dicat : sublimia loquimini, sed de eo quod altam dicitur gloriari refugite. Unde et Paulus pie discipulum admonet, dicens: Noli altum sapere, sed time (Rom. x1, 20). Non dixit Non altum loqui, sed Noli altum sapere: sicut et hic non dicitur Nolite loqui sublimia, sed Nolite gloriantes loqui, quia sacra eloquia altius exquirenda sunt, sed quo altius exquirens proficit, semetipsum cohibere a vanze glorize fastu debet per custodiam humilitatis. Dicitur etiam otiose loquentibus: Recedant vetera de ore vestro. Vetera quippe sunt verba sæculi, quia dum in eis loquentis animus per intentionem figitur, devotionis suze decore spoliatur. Quare illi sublimia glo- p lapsis, damnationis debitæ pœnas aspicite. riantes loqui non debent, et cur ab eorum ore vetera debeant recodere, hæc causa demonstrat, que subjungitur:

(Vers. 3.) Quia Deus scientiarum Dominus est.

9. Audiat itaque sciens et arrogans quia non inse scientiarum dominus est, sed Deus. Nam recte glorians diceret, si ejus qua tumeret scientia, non omnipotens Deus, sed ipse dominus exstitisset. Audiamus et nos. quando loquimur verba sæculi, quia Deus scientiarum Dominus est. Jam quippe electorum mentes non solum Novi, sed etiam Veteris Testamenti scientia innovat; venit namque qui diceret: Ecce nova facio omnia (Isai. xLni, 19). Cum ergo tot nova habeamus quæ loqui possumus, vetera loqui sine culpa nullatenus valemus. Recedant igitur de C ore nostro vetera, ut cum damnatæ vetustatis culpa etiam a sermone compescitur, in novi hominis pulchritudinem transeamus. Quod profecto si contemnimus, audiamus :

(Vers. 3.) Et ipsi præparantur cogitationes.

10. Quasi a minori culpa, subintellecta comparatione. 58 nos terreat, dicens: Hinc otiosa loquentes cogitent quam metuere culpam locutionis debeant, si is cui loquendo delinquitur etiam cogitationum excessus ad judicii sui examen servat. Audiant item arrogantes quod sequitur :

(Vers. 4:) Arcus fortium superatus est, et infirmi accincti sunt robore.

11. Jam guippe in allegorica expositione diximus designantur. Ovi nimirum quia a cœlesti gloria superbiendo ceciderunt, apte elatis doctoribus ad terrorem proponuntur, ut de se tanto jam humiliter sentiant quanto etiam angelos a superna gloria lapsos per appetitum vanæ gloriæ contemplantur. Quod etiam Redemptorem nostrum in elatis discipulis egisse recolimus, qui cum se subjecta dæmonia habere jactarent, ab eo protinus audiere: Videbam Satanam, quasi fulgur de cœlo cadentem (Luc. x, 18). Arcus itaque fortium superbia est spirituum malignorum. Dicuntur autem fortes, vel quia de se magna senserunt, vel quod humanum genus magnarum tentationum impetu vincant. Quem profecto ar-

cula supra se in conditorem studuit. Ponam, inquit princeps corum, sedem meam ad Aquilonem, similis ero Altissimo (Isa. xiv. 13, 14). Sed superatus est arcus fortium, quia Deus apostatarum spirituum superbiæ restitit, de cœlo præcipitavit, conditionali gloria virtutis exuit, ut in lapsis angelis homo disceret quid timeret. Nam quid de æreo vase flet, si Deus nec aureis superbiæ fetore plenis ignoscit? Unde et Petrus in Epistola sua loquitur, dicens. Deus peccantibus angelis non pepercit, sed rudentibus inserni detractos in tartarum tradidit in judicium reservart (II Petr. 11, 4). Quasi ergo electus et humilis prædicator superbientibus dicat : Ut cessetis ab elatione, in conformibus vobis angelis, videlicet

12. Et quos imitari debeant proponens, ait: Et infirmi accincti sunt robore. Si ob præsumptionem æstimationis mali angeli fortes vocantur, infirmorum appellatio recte beatis spiritibus convenit, qui de se nulla præsumentes, virtuti sui opificis perpetua humilitate subjecti sunt. Infirmi accincti sunt robore. quia, voluntariæ subjectionis merito, sancti angeli interni amoris vinculo conditori suo conjuncti sunt. Ouibus apte accinctionis nomen congruit, quia accinctus quilibet, eo quo cingitur cinctorio, ex omni parte retinetur, quia videlicet beatissimi illi spiritus sic sunt in æternitate solidati, ne ab ea cadere unquam possint. Hinc est quod ad Danielem in Babylonia prædicantem angelus mittitur, qui accinctus obrizo perhibetur (Dan. x, 5). Hinc est quod angelum cum quo in Apocalypsi Joannes colloquium habuit aurea zona ad mammillas circumdatum conspexit. Quia vero iidem beati spiritus ab humilitatis merito in amoris gloriam surrexerunt, sed quia eamdem gloriam in complexu æternitatis habent, et in timore amissionis non habent, gloriosi siquidem ineffabiliter sunt, sed ineffabilem illam gloriam amittere nunquam possunt. Ut itaque desinat gloriari, audiat arrogans : Arcus fortium superatus est. Et ut damnata culpa superbiæ proficiant in humilitate, dieitur sibi: Infirmi accincti sunt robore. Robur namque infirmis impenditur, cum subjectionis merito mitibus infunditur virtus supernæ charitatis. Accingimur etiam cum ad verbi ministerium præparamur. quia immundi spiritus horum fortium appellatione D Bene itaque accincti robore infirmi in alta locutione 59 gloriantibus præponuntur, quia ii qui in ministerium mittuntur spiritus, propter eos qui hæreditatem capiunt salutis, priusquam accingerentur ad ministerium humiles fuerunt. Aute enim memoratur insirmitas, post vero accinctio roboris. Hos profecto nobis accinctos Paulus insinuat, dicens: Nonne omnes sunt administratorii spiritus, in ministerium missi, propter eos qui hæreditatem capiunt salutis (Hebr. 1, 14)? De quibus et propheta etiam loquitur, dicens : Millia millium ministrabant ei (Dan. VII, 40). Quasi ergo dicat: Prius vos agnoscite, et sic vos ad aliorum salutem præparate, quia bonum prædicationis tunc bene impletur, cum prædicator qui sublimis est perios et arrogantes predicatores loquendo redarguit, subdit, dicens :

(Vara, 5.) Repleti prius, pro panibus se locaverunt. el famelioi saturati sunt.

13. Repleti prius illi sunt qui, dum tumoris cibos in mentis refectione suscipiunt, delicias sanctarum virtutum, valut cibo iam pleni, capere non possuut. Sed tamen pro panibus se locant, gula in Scripturis quas intelligunt juxta magnitudinem sapientiæ se percipere spiritualia munera virtnum putant. Sed saturari nequeunt, quia repletioni arrogantizo dona sancti Spiritus adders nequaquam possunt. Ipse Bamque spiritus disciplines effueit fictum, et non habitot in corpare pleno pessatis (Sap. 1, 5). Hine eliani scriptum est : Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam (I Petr. v, 5). Frustra ergo quæ Dei sunt accipere gestiunt, qui in eo quod superbiunt largitorem munerum sibi adversantem reddunt. Saturari ergo nequeunt, quia munera spiritualium gratiarum non adipiscuntur. Qui vero sunt famelici, nisi a cibis vitiorum vacui, a tumore jejuni? Famelici ergo saturati sunt, quia sancti viri humilitatis arce praditi, dum de se alta non sentiunt, alta virtutum dona promerentur. Nam per humilitatis bonum, sancti Spiritus sedes flagt, quem dum in se manentem recipiunt, ejus donis plenius replentur. Unde et per Prophetam Dominus dicit : Super quem requiescit spiritus meus, nisi super humilem, et quietum, et trementem sermones meas (Isa. Lxvi, 2)? Valde ergo saturantur sanctus Spiritus requiescit.

14. Quod tamen contra negligentes sacri altaris ministros atque audaces dominici corporis susceptores dici non inconvenienter potest. Repleti vero prius sunt, vitiorumque cibo saturati, qui pro pane se locant, quia corpus ad susceptionem Eucharistice præparent. Qui nimirum comedunt, et saturari non possunt, quia etsi sacramentum ore percipiunt, virtute sacramenti neguaquam replentur. A virtute ergo illa sacramenti ideo jejunant, quia prius repleti fuerant. Salutis quippa fructum non percipiunt in comestione salutaris hostiæ, qui ea quibus se repleverant flagitia portant in mente. Non saturantur ergo, nisi famelici, quia a vitiis perfecte jejunantes Et quia sine peccato electi etiam viri esse non possunt, quid restat, nisi ut a peccatis quibus cos humana fragilitas maculare non desinit evacuari quotique conentur? Nam qui quotidie non exhaurit quod delinquit, etsi minima sunt peccata quæ congerit, paulatim anima repletur, atque ei merito auferunt fructum internæ saturitatis. Hac repletione 1105 evacuare Paulus insinuans, ait: Probet seipsum homo, et sic de pane illo edat, et de calice bibat (I Cor. x1, 28). Quid enim est hoc loco 60 probare, nisi, evacuata peccatorum nequitia, se probatum ad duminicam mensam, et purum exhibere? De repletis eliam subdit : Qui onim manducat et bibit indiane.

verbo humilis esse satasit ministeria, fied mais su- A judicium sibi menduset et bibit. Oni ergo muntidia delinquimus, quotidio ad possitentia lamenta curramus, quia issa sola virtus est que evacuat quod in ventre anima culpa condunat. Et tunc vere famelici saturantur, quia quo studiosius mundamur lamento ponitentia, co uberiorem divina gratia fructum recipimus in spiritali refectione. Our nimirum electorum saturitas, quia usque in mundi finem extenditur, subdit, atoue ait :

> (Vars. 5.) Donec sterilis peperit plurimos, et aux muitos habebat filios infirmata est.

15. Que itaque bujus appellatione sterilis signater, nist ea de qua Paulus loquitur, dicens : Ouæ sursum est Jerusalem libera est, que mater nostra est (Galat. 1v. 26, 27)? Unde et paulo post Isaiæ vaticinium ei coaptavit, dicens : Beriptum est enim : Lætare sterilis and non paris; erumpe et clama, aud non parturis, quia multi filii desertæ magis quam ei quæ habet virum (Isa. LIV, 1). Sed quomodo Jerusalem starilis, heatorum seilieet angelorum sancta societas, intelligitur, cum junta vecis sum significatum de Eterna pacis visione perenni gandio sit fecunda ? Sad si mater est electorum hominum, sterilis profecto erat quando humanum genus in Adam perierat. Valut enim parturire nen potuit, cum cum in que focuaditatis sum extendere sinum debuit lapsi spiritus suesionibus amisit. Tandiu accinguntur infirmi donec sterilis pariat, quia angelorum humilium valido ministerio eo usque indigemus, donec quotquot ad vitam prædestinati sunt de humano genere, usque famelici, quia in donorum plenitudine super hymiles C in mundi finem colligantur. Mittet namque Filius hominis angelos suos, et colligent electos suos a anatuor ventis (Matth. xxtv, 51; Marc. xm, 27). Ad eos namque colligendos tanc mittendi sunt, in quorum salute quotidie mittuntur, quia ad regnum non colligent, nisi quibus per robur accinctionis suæ munc adjutorium probent. Usque etiam in mundi finent famelici saturanțur. Sed et bene plurimos bæc sterilis parere dicitur, quia non omnes homines, sed clecti solummodo ad æterna gaudia perducuntur. Apte igitur etiam parere dicitur, quia angelorum ministerio docemur superna petere, ut ad corum valeamus bona pervenire. Sed cum hac sterilis parit, ea quæ multos habebat filios infirmatur, quia quo pleniora lucra electorum per angelorum ministedivina sacramenta percipiunt in plenitudine virtutis. D ria superna regna percipiunt, hujus Babyloniæ filis minuuntur. Velut enim infirma in partu suo est, que inordinato amore rerum transcuntium, ut solet, silios gignere nequaquam potest. Ubique enim jam ecclestia.regna prædicant, quæ profecto dum fidelium montes audita diliguat, dum ea ctiam bonis moribus inquirunt, velut in partu sue Babylonia stringitur, quia mater nostra Jerusalem eos per orbem Deo parturit, quos illa lasso perditionis utero parere gehennæ consuevit. Quorum tamen accinctorum robur non ipsis, sed el a que accinguntur ascribitur. Apte itaque subditur :

(Vers. 6.) Dominus mortificat, et vivificat.

16. In quibus profecto verbis etiam ordo notandus

est. Pries quiene mortificare dicitor, deinde vivis- A se pauperiores tenent, que a veris sese divitis pulsos care, quia misi soculum amare desistients, Deo per amerem vivere non valemus. Joanne attestante, cui nit : Oni dilinit mundum, non est churitas Patris in co (I Joan, n. 18). Unde et is qui se mortificatum et vivificatum. qui se prestratum et erectum meminerat, GI loquebatur, disens : Miki mundus erucifixus est, et eco mendo (Galat. VI. 14). Vivebat, sed non mundi vita, quia dicebat : Vivo jam, non ego, virit pero in me Christus (Ibid., E. 20). Non ergo accinctocum aliquis, sed Dominus mortificat et vivificat. Mortificatum quippe et vivificatum esse est præsentia nulla concupiscore, et ætorna desiderare. Cui itaque de his muneribus referendæ sint gratiæ exponit. dicens: Dominus mortificat et vivificat. Unde et terne plantat est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat Deus (I Cor. 111, 7). Sed que ordine oumipotens Deus ista in electis encretur, exponit.

(Vers. 6.) Ducit ad inferes, et reducit.

17. Ut mortificet duippe, ducit ad inferos : et ut vivificet, reducit ab inferis. Omnipotenti etenim Deo ad inferes ducere est peccaterum corda externorum cruciatuma consideratione terrere. El guegue ab inferis reducere est territas prenitentium atque commissa lupentium mentes, spe vitre indelicientis attoliere. Tunc quippe peccare desinimus cum, superna gratia mollitis cordibus, futura tormenta formidamus. Et ab inferis reducimur cum, interno visitati solatio, ad spem venise de prenitentise lamento re- C spiramus. Apte itaque Dominus ducere ad inferos et reducere dicitur, quia humana duritia in hominis selius prædicatione, nec terrore concutitur, nec amore sublevatur. Nam si doctorum esset mortificare quotquot corum pradicatio tangeret, percare desinerent; et si corum esset vividicare. quicunque ab eis coslestia audirent, ad ca nos protinus omni conatu perquirenda intimi affectus sui amor accenderet. Nunc autem, cum sæpe peccatoribus æterna supplicia minentur, cum ea quæ possunt eis cœlestia bona prædicent, et nec supplicia metuant, nec læta concupiscant, clamemus Annæ vocibus in laudibus Dei, et ei etiam illud, quod per eos quidam proficiunt imputantes, dicamus: Dominus mortificat et vivificat. Dominus itaque ducit ad inferes, et reducit, quia illi D cipibus, et solium gioria teneat. possunt futura tormenta metuere, illi superna gaudia diligere, in quibus per eas voces quas foris bomo loquitur intus Dei pietas operatur. Est autem in quo sese quisque cognoscat, si jam ad inferos ductus et reductus sit, si mundo obiit, coelis vivit; nam si electus est, proficit. De eodem vero profectu subdit:

(Vers. 7.) Dominus pauperem facit et ditat.

18. Seculi divites ideirco de larga facultate gloriantur, quia alte et incomprehensibili judicio Dei cœlestia eis bona abscondita sunt. Dominus itaque l'acit pauperes, quia duna esterna elèctis bona insinuat, eo

wident. Unde et rex ille qui seculi pessessione latissimus erat, quia ei veras divitias Deminus petenderat, clamabet ad cum, dicens: Respice in me, et miserere mei, guia unicus et pauper sum eso (Psal. xxiv. 16). Hine propheta Jeremias, electi cujusque illuminationem in se exprimens, ait : Eso vir videns psupertatem meam (Thr. III. 1). Pauperem itaque Domino facere est in contemplatione bonorum perennium electorum mentes ad cantemptum rerum omnium visibilium excitare. Sed cui summa revelat : qui eadem summa diutius laboris pretio sint quærenda insinuat, dicat quia qui pauperes facit, etiam ditat, quia nimirum dum ab omnipotenti Deo bonorum ecclestium cognitionem percipimus, ab inso etiam fam nominatus gentium prædicator dicit : Negue qui B virtutem consequimer, ut digno 62 pro eis labore certemus. Bene autem subditur :

(Vers. 7.) Humiliat et sublevat.

19. Quia in contemplatione coelectium quam abjecti sunt in terra conspicient, sed in cadem abfectione temporalis inopise per Dei gratiam meritorum se pennis sublevant ad gaudia perennis vitæ. Humilitatem ergo percipiunt in estimatione exsitii, sublimitatem vero in praparatione sanctæ operationis. Sequitur:

(Vers. 8.) Suscitat de pulvere ogenum, et de stercore erigit pauperem, ut sedeat cum principibus.

20. Polvis namque est subtilis deliberatio cogitationis illicitæ, quæ eam mentem cui insederit fædam reddit. Quid namque in stercore nisi fœda a perpetratique flagitii audacia designatur? Unde et propheta vitam carnalium cœno sædi operis obrutam intuens, nit: Computruerunt jumenta in stercore mo (Joel 1, 17). Apta igitur serie dona Dei in flagitiosorum conversione numerantur. Prius namque suscitatur de pulvere egenus quam pauper de stercore: muia a corde ante deliberatio immundæ cogitationis abscinditur, et postmodum ab actione culpa resecatur. Apte quoque suscitari de pulvere egenus dicitur, panper de stercore erigi, quia intus prava deliberans dormit a centemplatione justitize, foris illicita perpetrans in iniquitate per actum jacet. Et quia jam cum fortibus de malignis spíritibus trophæa consequitur, suscitatus egenus et erectus pauper quid mercatur exponit, dicens: Ut sedent cum prin-

24. Sedere quippe triumphantis est. Unde et in Apocalypsi Joannis victoriæ nostræ dignitatem Dominus ostendit, dicens : Qui vicerit, saciam eum sedere in throno meo, sicut et ego vici, et sedi cum Patre meo in throne ejus (Apoc. 111, 21). Quod et Paulus intuens, suscitationis, atque sessionis nestræ dona in Dei laudibus numerans, ait : Conresuscitavit. et consedere nos fecil in culestibus in Christo Jem (Ephes. a, 6). Cum eo itaque principes sedent, quia qui ejus auxilio maligocrum spirituum vires reprimunt, in corum triumpho dignitatem sessionis habent quibus

ex presidentis sibi virtute dominantur. Cum co item A relictis vute succularis blandimentis. fortia tentaprincipes sedent, quia etsi stare per corpus in hac vitæ labentis ærumna cernuntur, meritorum tamen sedem cum Redemptore in sublimibus habent, a cuius conformitate claritatis nec in ista feditatis valle senarantur. Egeni quoque rebus et pauneres sunt qui propter Evangelium ea que in seculo habere poterant, cuncta reliquerunt. Qui certe ut cum principibus possint sedere, de pulvere suscitari debent, et de stercore erigi. Quid enim savores linguze, quid sunt aliad labentium dignitatum infule, nisi pulvis? Nam eam quam blandiendo sordidant a veris splendoribus mentem cacant. Et quid divitia percentes, et transitorize facultates, nisi stercora zterna diligentibus sunt? Stercora quippe sunt quz sanetæ animæ in contemptu humilitatis habent, non B in appetitu desiderii. Unde et Salomon in amissione bonorum temporalium contristatum sæculi divitem intuens, ait : De stercore boum lapidandus est piger (Eccli. xxu, 2). Quasi dicat: De co verbera doloris sustinet, quod is qui pro æterna vita laborare appetit velut stercora contemnit. Hine Paulus ait : Omnia detrimentum seci et arbitror ut stercora, ut Christum lucrifaciam. De pulvere itaque egenus suscitatur, et de stercore pauper erigitur, cum meas, sæculo abrenuntians, quidquid sibi placere solebat 62 de linguæ humanæ favoribus, de honore dignitatum, et de abundantia rerum, calcat, dum ad sola æterna respicit, quæ sola ardenter amat. Ei namque suscitari. et erigi, est ea quæ corpore derelinquit mentis sublimitate despicere. Et cum principibus ei sedere C est, supernæ patriæ civibus per gaudium æternæ quietis interesse. Qui certe tunc gloriæ solium tenet. quia qui tam sublimiter præsidet a conditoris sui laudibus nunquam silet. Hanc namque gloriæ sedem Psalmista admirans Domino loquitur, dicens : Beati qui habitant in domo tua, Domine, in sæcula sæculorum laudabunt te (Psal. LXXXIII, 5). Hanc sedem gloriæ Isaias prædicat, dicens : Gaudium et lætitia invenietur in ea. gratiarum actio, et vox laudis (Isa. LI, 3). Hanc item sanctus Tobias ostendens, ait : Et omni lapide pretioso et mundo plateæ ejus sternentur, et per omnes vicos ejus Alleluia cantabitur (Tob. XIII. 22). Sed ea quæ sequuntur ereptus pauper aspiciat, quia ad principum sessionem, ad gloriæ solium non statim ut fuerit erectus adducitur:

(Vers. 8.) Domini, inquit, sunt cardines terræ, et posuil super eos orbem.

22. Quia terræ nomine peccatores in sacro eloquio designantur, cardines terræ hi accipi convenienter possunt in quibus per inepta desideria saculum circuit, et de alio ad alium ducit. Cum igitur conversos peccatores aspicimus, in laudem Creatoris his Aunæ verbis erumpamus. Quasi enim aliis verbis Cunc dicimus: Jam Domini esse per ejus gratiam cœperunt, qui diu in rota rerum transcuntium per thundi concupiscentiam tenti sunt. Et cum, jam de-

menta fortiter tolerant, dicamus : Pomit anner cos orbem. Orbem quippe super ees posuit, qui, antequam eis imponeretur, sub eis fait. Nam eum 1am in onere tentationum habent, qui eis blandiendo velut subjectus serviebat, cum in eo delicias et voluptates sequendo recumberent. Et quia magnas ex eo tentationes habent, qui magna in illo oblectamenta haboerunt, adjungitur:

(Vers. 9.) Pedes sanctorum suorum servabit.

23. Quibus profecto verbis sic auxilium divina protectionis propitiationisque ostenditur, ut pericula tentationum gravia designentur. Quasi etenim dicat: Tam grandia de eo cui adheserant seculo tentamenta sustinent, ut solus ad adjuvandum ille sufficiat qui deesse fidelibus suis in tribulatione non potest. Pedes namque sanctorum suorum servare, est concussos in tentatione affectus electorum, ne corruant, per gratiam roborare. Unde et qui ad casum nutaverat, et tamen a Domino conservatus erat, propheta dixit : Mei autem pene moti sunt pedes, pene effusi sunt gressus mei (Psal. LXXII, 2). Hinciterum: Pulsus sum; et eversus sum ut caderem, et Dominus suscepil me. Fortitudo mea, et laudatio mea Dominus, et factus est mihi in salutem (Psal. cxvn, 13, 14). Et de hostium infirmitate subjunzit, dicens :

(Vers. 9.) Et impii in tenebris conticescent.

24: Ouid est autem quod cum servare sanctorum pedes Dominus dicitur, silentium memoratur impiorum, nisi quia ad peccati lapsum nequaquam impellimur, nisi cum perversa nobis malignorum spirituum tentamenta suggeruntur? Cum ergo pedes nostros Dominus servat, in tenebris tacent impii, quia dum gratia divina protegimur, vocem qua nos præcipitent dare nobis immundi spiritus nequaquam possunt. In tenebris quippe tacent, quia caliginosa reproborum corda possident, a quorum 64 ad nos progredi obscuritate non audent. Quare autem sanctorum pedes servet exponit, dicens:

(Vers. 9.) Quia non in fortitudine sua roborabitur vir.

25. Quasi dicat: Idcirco tenet, quia sine ipso stare non possent. Nam etsi vir virtutis agnoscitur, in fortitudine sua timorem lapsus habet, statum a robur non habet, et toties illicita concupiscendo labitur. D quoties interna ejus vestigia a Domino tenente deseruntur. An vero non vir erat cui in juvencularum choro cantabatur : Saul percussit mille, et David decem millia (I Reg. xvm, 7)? Qui nimirum cum inter onera fortitudini suæ relinquitur, in carnis suæ culpam impulsus corruit, atque in se expertus est quia vir in se non babeat statum roboris, sed lapsum infirmitatis. Unde et relabi metuens, eum a quo teneri ad statum debeat exposcit, dicens : Non me derelinquas usquequaque (Psal. CXVIII, 8). Nemo ergo se fallat, quasi in se robur standi inveniat, quia etsi magna sæpe occultorum bostium bella superamus, și

A Forte legendum statum roboris, ut paulo infra : non habeat statum roboris, sed lapsum infirmitatis,

Ligne eos in suis suasionibus reprobando velut in fu- A gam versos insequimur, non nos tunc refugi spiritus, sed eum quem in nobis aspiciunt expavescunt. Vel certe si nos etiam timent, idcirco profecto timent, quia in divinæ gratæ robur assumptos vident. Apte ergo subjungitur:

(Vers. 10.) Dominum formidabunt adversarii ejus, et super ipsos in cælis tonabit.

26. Cœli namque tonc sumus, com in altitudinem divinæ gratiæ præsidentis nobis sublevamur. Et tonitrua contra ejus adversarios habemus, cum validis sanctorum desideriorum vocibus omne quod nobis de corum suggestione spirat elidimus. Quidquid enim tonitruum ferit, interficit. Tonitrua ergo coelorum sunt perfecta desideria electorum. Nam velut a coelorum altitudine terribiliter sonando prodeunt. B cum ab eo mentis culmine malignos spiritus feriunt. cui empipotens Deus sic præsidet, ut amore præsidentis facile superet omne quod ad pugnam moyeri poterat hostis audacia mala suggerentis. Sed præmonente Redemptore novimus quia qui perseveraverit usque in finem, hic salvus erit (Matth. x, 22). Eodem quoque Domino promittente, didicimus quia quacunque kora peccator convertitur, salvus erit (Ezech. xvm, 21). In extremo itaque sui cantici addat Anna. et dicat unde peccantem terreat, dicat quo justum cautiorem reddat.

(Vers. 10.) Dominus, inquit, judicabit fines terræ. 27. Non ait terram, sed fines terræ. Fines quippe terræ sunt, qui vitæ sua ultima cum culpæ perpetratione clauserunt. Nam qui peccat, et corrigit quod delinquit, terra est per peccatum, et finis terræ non est, quia delinquendo redemptionis suæ alta deposuit, sed ab imo depositionis suæ ante judicium resurrexit. Flevit namque quod fecit, et venturum judicem eo ketius sustinet, quo in damnatione terrenitatis per prenitentiam ipse in se flage!la ultionis tenet. Quia ergo fines terræ Dominus judicat, conversus peccator ad Dominum priora, sive media, non expavescat. Quia item fines terræ Dominus judicat, justus. inchoata justitia, non præsumat. Nam si hunc ab ea qua cadere potest adhuc æquitate labentem subita mors intercipit, quia in suis extrems culpa clauditur, Anjum terræ lege judicatur. Sequitur:

(Vers. 10.) Et dabit imperium regi suo, et sublimabit cornu Christi sui.

28. Hoc profecto superius, quia ad Redemptorem retulimus, in hujus quoque explanationis ordine **65** non mutamus. Ipse namque est pax nostra, qui fecit utraque unum (*Ephes.* 11, 14). Ipse quoque est lapis angularis (*I Petr.* 11, 4, 5, 6), in quo dum electorum paries uterque copulatur, æternæ civitatis fructura disponitur. Teneat itaque morem suum locutio nostra, ut prolato jam sacri cantici et morali et allegorico intellectu, in eo uterque conveniat quem file credimus, moribus promereamar.

CAPUT II.

Sequitur enim divinus sermo, et dicit:

(Vers. 11.) Et abiit Helcana in Ramatha, in do-

1. Ouem profecto virum, humani generis Redemptorem; Annam vero conjugem, ejus Ecclesiam; puerum Samuelem, credentium de gentibus ponulum: Ramatha quoque civitatem, cœlestem patriam designare ostendimus. Quid ergo est quod post coniugis canticum abiisse in Ramatham civitatem suam Helcana dicitur, cum post natum puerum Deo canticum Anna dixerit, atque ante ad cœlos Redemptor ascenderit, quam gentilem populum sancta Ecclesia in fide genuisset? Quod profecto ab eis solummodo quæritur qui tantum Domini nostri corporalem præsentiam scire noscuntur. Nunquid enim tunc non eum secum Paulus habebat qui ad Patrem ascenderat. cum dicebat : An experimentum quæritis ejus qui in me habitat Christus (II Cor. xin. 3)? qui item fatetur dicens : Sicut ex Deo. coram Deo et Christo loquimur (11 Cor. 11, 17). Quid est ergo quod sanctre Ecclesiæ aliquando adfuit per gratiam muneris, aliquando ei se subtraxit per dispensationem probationis? Adfuit namque, ut in acquisitione Gentium vita verba abundanter effunderet; sed aliquando ei velut absens se abscondit, ut, verbi munere sublato, cognosceret sine ejus præsentia qualis esset. Post finem ilaque cantici dicitur: Abiit Helcana in domum suam, quia sancta Ecclesia ex ejus præsentia alta prædicat, qui cum mortalibus per dispensationem se subtrahit, æternis se civibus jugiter repræsentat. Domus namque sua illa supernorum civium, quam C amando, replendo et sociando Dominus inhabitat. æterna societas est. In eam igitur vadit cum Annam descrit, quia qui se nobis adhuc proficientibus salubriter subtrabit, perfectis atque consummatis æternæ patriæ civibus eo se incessanter jungit atque exhibet. quo probari jam probatos ejus absentia ulterius non oportet. Apte itaque post Annæ cantícum dicitur: Abüt Helcana in domum suam, quia sancta Ecclesia. quæ tam sublimia electos edocet, sicut pia semper Domini dispensatione deseritur, ita et eadem alta quæ doceat non semper habet. Sed plerique verba audiunt, præteritam malitiam detestantur, et correctionis vitæ opera proponunt; sed cum audire desierint, ac si nunquam eadem vitæ verba audissent, ad iniquitatem redeunt. Auditor sanctæ Ecclesiæ D gentilis populus devotus ad audiendum fuit, et ad operandum promptus. Apte itaque subditur :

(Vers. 11.) Puer autem Samuel erat minister in conspectu Domini, ante saciem Heli sacerdotis.

2. Ac si aperte diceretur: Ex eo quod audivit, omnipotenti Deo placere studuit. Qui apte puer dicitur, quia etsi grandia pro desensione sidei nostree agenda susceperat, tamen in cadem sidei generatione adhuc novus erat. Et quia placidum omnipotenti Deo ministerium præbuit, minister in conspectu conditoris suit. In conspectu etenim Domini est, quem in oblatione obsequiorum divina dignatio 66 libenter aspicit. A quo nimirum Domini conspectu expelli valde metuens quis, orat, dicens: Ne proji-

cias me a facie tua (Psal. L. 13). In quo item recipi A accepit. Quare et officium sacerdotum ad populam vehementer cupiens, dilationis suæ moram secum reputat, dicens: Quando veniam, et apparebo ante faciem Dei (Psal. XLI. 3)? Hinc Elias gloriatur: et ait : Vivit Dominus, in cujus conspectu sto (III Rea. xvii, 1). Minister itaque erat Samuel in conspectu Domini, quia în novæ religionis obsequiis omnipotenti Deo gentilis populus valde acceptus fuit. Quo nimirum verbo Judææ quoque repulsio latenter innuitur, dum solus Samuel, in quo gentium fidelis populus exprimitur, ante Dominum ministrare perhibetur. Solus itaque in ejus conspectu erat, quia profecto ei Judaicus populus placere desierat. Quod utrumque per Malachiam Dominus loquitur. Nam Judææ repulsionem insinuans, ait : Non est mihi vofuntas in vobis, et sacrificium non suscipiam de manu R lebat sacerdotibus. pestra (Malach. i, 10). Sed qui a facie sua Judaicam persidiam expulit, quem libenter intueatur, subjungens, ait : Ab ortu solis usque ad occasum, magnum est nomen meum in gentibus, et in omni loco offertur nomini meo oblatio munda (Ibid., 11). Sed subtiliter est videndum quod dicitur : Ante faciem Heli Samuel Domino ministravit, quia prædicatorum sanctæ Ecclesiæ ministerium gentilis populi conversionem, amorem et reverentiam circa Redemptoris obsequium, veterum ordo doctorum longe ante videndo cognovit, et prophetando prædicavit. Hunc namque pronum in Domini ministerio noverat, qui dicebat; Adorabunt eum omnes reges terræ, omnes gentes servient ei (Psal. LXXI, 11). Hinc Aggæus loquitur, dicens: Veniet desideratus cunetis gentibus, et replebitur glo-C ria domus Domini (Aggæi 11, 8). Hinc Isaias dicit : Erit radix Jesse, qui exsurget regere gentes; in ipsum gentes sperabunt (Isa. x1, 10; Rom. xy, 12). Hinc Psalmista ait : Laudate, omnes gentes, Dominum et collaudate eum, omnes populi (Psal. CXVI, 1). Hine patriarcha Jacob ait : Ipse erit exspectatio gentium (Gen. LIX, 10). Ante faciem ergo Heli minister Domini Samuel puer fuit, quia quod dignum Deo postmodum gentilis populus habuit, doctorum ordo veterum per prophetia spiritum prævidit. Et atatim de projectis subditur :

(Vers. 19, 13.) Porre filii Heli nescientes Dominum, et officium sacerdatis ad populum.

3. Subaudis erant. Qui namque filii Heli sunt alii. nisi Israelite secusdum carnem, qui Scripturam aa- D eram noverant a patribus editam, et tamen quem Scriptura promiserat nesciebant? Quos nimirum per semetipsam Veritas in Evangelio increpat, dicens: Abraham exultavit ut videret diem meum ; vidit, et gavisus est (Joan. VIII, 56). Et item : Si crederetis Moysi, crederetis utique et mihi, de me enim ille scripsst (1bid. v. 46). Nescierunt ergo Dominum, qui venienteni in carne nostra Redemptorem spreverunt. Unde per Isaiam queritur, dicens : Cognovit bos posaccsorem suum, et asinus præsepe Domini sui; Israel autem me non cognovit (Isai. 1, 3). Quasi dicat: Et incarnationis mex vias ei longe ante per prophetas aperui, et tamen id quod promiseram exhibitum non

nesciit. Officium sacerdotale quippe cognosceret. si ad redemptionem humani generis eum qui a lege et prophetis fuerat promissus jam venisse prædica. ret. In quem profecto quia non solum non credidit. sed etiam persequendo insanivit, et Dominum nesciit, et ad populum officium sacerdotum. Cujus tamen malitia minor esset, si qui prodesse minoribus Redemptoris adventum pradicando noluit, nocere timuisset. Bequitur ergo, et dicit:

67 (Vers. 15, 14.) Bed quieunque immolasset victimam, veniebat puer sacerdetis, dum coguerentur carnes, et habebat fuscinulam tridentem in menu sua, et mittebat in lebetem, vel caldarium, aut in ollam, sive in cacabum, et omne ausd levabat fuscionla, tol-

4. Ouid enim est immolare victimam, nici verze fidei omnipotenti Deo offerre confessionem? Et anid vasa in quibus immolando caro coquitur, nisi fidelium mentes sunt? Que dum Mediaterem Bei et hominum hominem Christum Jeann ease verum summi Patris Unigenitum credunt, nimirum in his caro coquitur quæ Deo per devotionis intimæ obsequium immoletur. Quis puer sacerdotis est alius quam perfidis Synagoga pastoribus per obsequium subjectus populus? Qui apte puer dichtur, quia dum infirma legis ad litteram tenere maluit, in virum perfectum crescere per Evangelium recusavit. Quid vero est unod ad inferendos ciborum rantus destinatur? Quid est iterum quod in illata violentia tenere tridentem fuscinulam dicitur! Sed cibus electr animæ persona est Redempteris. Qui profecte cibus in sacris vasis coquitur, dum per calerem sancti Spiritus ad suavitatem refectionis in electis mentibus præparatur. Caro etenim coquitur, dum per Spiritus seneti gratiam humenitatem Dominicam in divinitatis naturam assumptem, et sirmiter credimus, et efficaciter confitemer. Unde et per Moysen Agni paschalis carnes comedendas insinuat, dicens : Non comedetis es eo crudum quid, es; coctum aqua (Exod. xm, 9). Crudum quippe ex eo manducare est, præter Spiritus sancti gratiam, Redemptorem nostrum purum hominem eredere. Aqua vero coquitur cum Redemptoris essentia per humanam sapientiaun ventilatur. Crudum erge Judei comedunt, aqua coctum hæretici, quia illi ejus divinitatem negant, isti per humanam sapientiam et divinitatis et humanitatis ejus sacramenta evacuant. Puer itaque sacordotis ad tollendum fidelium cibos mittitur, quia Judæorum populus, a fide Redemptoris expulsus, amorem fidei ejus a corde fidelium auferre vehementer studuit. Qui apte fuscinulam tridentem in manu babuisse perhibetur, quibus carnis partem quam posset infigere eductam cequi probiberet. Fuscinula quippe in manu pueri illata sanctæ Ecclesiæ Judaici populi persecutie est. Et quia blandimentis, pænis atque terroribus nocere fidelibus tentavit, tres utique fuscinula dentes habuit. Bene autem dicitur quia quod levabat fuscinula tollebat

prælatorum erat, si eum blandientium sive furen-Simu satellitum turba subverteret, quem in fidei mostre sublimitate stare per confessionem cognevissent. Sequitur :

(Vers. 14. 15.) Sie faciebant universe Israeli ves mienti in Sile, etiam antequam adolorent adipem.

5. Adena suidem interna pinguedo est, in qua mimirum illa devotio mentie exprimitur, qua electorum mentes conditori sua in perfectiori charitate copulantur. Qui recte jam cocta carne immelant. quia assurgere quis ad sublimitatem charitatis non notarit, nisi prius que credit amet mysteria incarnatæ divinitatis. Humanitatem quippe Domini Jesu in divinitatem assumptam per senetum Spiritum credere, qua immoletur Dec carnem coquere est. B amissa ratione, populus coperat, crudam sibi caraem Ante igitur quam adoleretur adens. An puer carnom arminore studuit in universe Israele, quia apparitores Synagoge novos Christi confessores putaverunt evertere prius quam cos empinotenti Dec charitas perfecta sociaret. Quod apertius insa sacre histories verha indicant, quibus dicitur: Dum coquesentur sarnes. Per suse nimirum verba non perfectio soctionis, sed apparatus innuitur. Sed ordo nefariæ hujus exactionis ostenditur per ea quæ sequuntur:

(Vors. 15.) Venishat puer sacerdotis et dicebat immolanti ; Da miki carnem, ut comum sacerdoti : non onim ascipiam a to carnem costam, sed erudam.

6. Carnem crudam puero daret, qui coram persecutoribus humanitatem Christi puram assereret, et eam puer sacerdoti coqueret, quia per ignem malitim 🗗 Judaiqua populus hec putaret, qued ejus prælati in mentis sum refuctione libenter exciperant. Venit ergo puer sacerdotis, et crudam carnem petiit, quando Judaicus populus litteræ legis serviens, divinitatem Redemptoris negare fidelibus suggessit. Veniens erge dicit: Non accipiam a te carnem coctam, sed crudam, Quia quem purum haminem fidelis compulit confiteri. esse Deum nec audire voluit. Cujus profecto populi importunitas ostenditur, eum verba sacrilega in nefaria exactione gomipantur. Nam sequitur: Non onim aecipiam a te carnom caetam, sed orudam. Quia Jesum Dominum ac Redemptorem nostrum, non Dominum et hominem, sed purum tantum hominem audire valde desideravit. Sed ques quasi imperfectes in carne tentavit, perfectos reperit. Nam qui divini- D settur. Apte autem Samuel lineo ephod indutus assetatem Redemptoris negare compulsi sunt, nen solum Redemptorem noluerunt negare, sed compulsores suos curabant ad vitam trahere. Unde et seguitur:

(Vera. 16.) Dicebatque illi immolans: Incendatur primum juxta morem kodie adeps, et tolle tibi quantum desiderat anima tua.

7. A hestiali siquidem appetitu cruda postulantem avertere nititur, qui ei ad libitum coeta pollicetur. Quasi male esurientihus Judæis sancta Ecclesia respousum præbeat, et pro humanitate simplici, quam

a Gilot. et Vatic., Domino eo qui cæcus suerat **n**alus

puer accordatibus, quia magna epulatio iniquorum A vorare per-desiderium cupium, divinitatis cibum repromittat, dicens a Prius cogul sinite quod ad refectionem vite habeatis in Spiritu sancto intellectum. An non tune over sacerdotis crudam carnem petiit. cum illuminato a a Domino ei qui cæcus fuerat natus diceretur: Da aloriam Deo: nos scimus quia hic homo peccator est (Joan. 1x, 24)? Ouid est dicere, da gloriam Deo, nisi non huic curationis tuæ laudes tribuas. quia Deus non est? b et qui peccator asseritur, non solum Deus esse negatur, sed etiam homo lustus. Cui profecto crudam quam petebat earnem præbere noluit, coctam obtulit, quia quem salutis sum auctorem instanter asseruit. e ex ostenso tantes admirationis signo, non solum hominem sanctum, sed verum Deum esse monstravit. Qui autem segui bestias, exhiberi importune postulabat. Nam sequitur :

> (Vers. 16.) Nuns dabis, alloquin tellam tibi vi. Beauitur :

(Vers. 17.) Erat enim pescatum puererum grande nimis coram Domino.

Et causam qua grando fore hoc peccatum demonstraretur adjungit, dicens :

(Vers. 17.) Quia de trakebant 4 homines a sacrificio Domini.

69 8. Grande nimis peccatum esse cognoscitur, quod pænitentiæ lacrymis non deletur. Hoc namque nimis grande peccatum Synagogæ propheta intuens, ait : Peccatum Judæ scriptum est stylo ferreo, in unque adamantino (Jerem. xvII. 1). Vel certe grande nimis coram Domino peccatum erat, quia ad peccandum alios pertrahebat. Quare et subditur : Quia detrahebant homines a sacrificio Domini. Detrahebant quippe a sacrificio homines, quia ad confessionem rectæ fidei progredi infirmorum corda prohibebant. Et notandum quia qui detrahuntur a sacrificio homines dicuntur, quia nimirum si in fidei nostræ vera confessione persisterent, hos divinus sermo filiorum Dei appellatione signaret. Quibus profecto per Psalmistam Dominus dicit : Ego dixi dii estis, et filit excelsi omnes, vos autem sicut homines moriemini (Psal. LXXXI, 6, 7). Sequitur autem:

(Vers. 18.) Samuel autem erat minister in conspectu Domini, puer accinetus ephod lineo.

9. Subtilior quam lanea vestis linea esse cogno. ritur, per quem sacerdetum orde electus ex gentibus designatur. Nam in comparatione legalis vite nova Evangelii conversatio lini subtilitas est. Ibi enim aliquid animale præceptum est, ibi omnis maledicitur a quo semina propaginis in Sion nulla relinquuntur. In Novo autom Testamento, quia subtiliora sunt omnia, quisquis ejus præceptis utitur, velut delicatiori lini veste decoratur : ibi quippe connubii abstinentia damnatur, hie miris laudibus colitur; illic sacerdotes carnaliter generant, hic fructum spiritalis propaginis

b lidem, et quia

e Guss., ex offenso tantæ admirationis signo. d in Vulg., retrahebant.

tanto copiosius afferunt, quanto etiam per conjugale A bonum pudicitize detrimenta sentire non possunt. Bene autem dum Samuelis vestis exponitur linea fuisse perhibetur, ut novi sacerdotii gloriam aperte ostenderet, quod novæ pudicitiæ nitoribus splenderet. Sed dum in conspectu Domini esse minister Samuel dicitur, ephod lineo accinctus memoratur, quia divina obsequia tunc bene, exhibentur, cum exhibentis persona carnalis voluptatis sordibus non fædatur; et acceptum Deo tunc, est munus ministerii, cum per sanctæ conversationis munditiam Deo placita est persona ministri. Et quia inter primordia novitatis suæ proficiebat, adhuc sequitur:

(Vers. 19.) Et unicam parvam faciebat ei mater sua, quam afferebat ei, cum ascendebat cum viro suo, ut immolaret Domino hostiam solemnem.

10. Sanctæ Ecclesiæ hostiam immolare est per eloquia prædicationis auditorum suorum corda in amorem conditoris accendere. Tunc itaque Samueli parva vestis delata perhibetur, quia dum adhuc per novitatis suæ incrementa proficeret, ab Ecclesia apta suæ parvitati accepit monumenta justitiæ, cujus splendore radiaret. Sequitur:

(Vers. 20.) Et benedixit Heli Helcanæ, et uxori suæ, dicens: Reddat tibi Dominus semen de muliere hac, pro semore quod commendasti Domino.

41. Quia in persona Heli sacerdotis etiam boni doctores populi veteris designantur, Helcanæ et uxori ejus benedixisse cognoscitur, quia nimirum eorumdem veterum doctorum ordo Christi et sanctæ Ecclesiæ spiritalem copulam prævidit, et eorum electorum prolem futuram cælo dignam, cum devotione prædicavit. Quod quamvis longe ante actum fuerit, tamen tunc se eis sic benedixisse innotuit, cum, revelata jam nostræ redemptionis gratia, credere unusquisque fidelis poterat, quia tot bona 70 patres nostri veteres de hac renovatione præcinebant. Et ut ordo quo flebat agnoscatur, subjunctum est:

(Vers. 20.) Et abierunt in locum suum.

12. In locum suum cum viro suo sanctæ Ecclesiæ abire, est vitæ activæ molestias interdum fugere, et supernæ vitæ gaudiis per contemplationem vacare. Puerum quippe ad horam reliquerat mater illa, quæ dicebat: Cupso dissolvi et esse cum Christo (Philip. 1, 23). Si cum puero erat, quando eumdem egregium doctorem usque ad tertium cœlum vis amoris extu- D lerat (11 Cor. xII, 2-4)? Si tune erat cum puero. quando in paradiso exceptus, verba quæ non licet homini loqui audiebat, et in locum suum rapiebatur. quia ostendit, dicens: Non habemus hic manentem civitatem, sed futuram inquirimus (Hebr. XIII, 14)? Sed quæ cum viro abibat in locum suum, reverti hanc materna viscera cogebant ad filium. Nam loquebatur et dicebat : In carne manere est mihi necessarium propter vos (Philip. 1, 24). Sequitur :

(Vers. 31.) Visitavit ergo Dominus Annam, et concepit, et peperit tres filios et duas filias.

Forte addendum et magnificatus; quæ enim in explicatione subjiciuntur potius ad hoc membrum 13. In tribus filiis perfectiores quique sanctæ Ecclesiæ designati sunt, qui pro fide Trinitatis fortia semper egisse cognoscuntur. Sed si solos perfectos sancta Ecclesia gigneret, nostra infirmitas ad æternæ vitæ præmia pervenire non posset. Robur ergo filiorum duarum filiarum fragilitas sequitur, quia sancta Ecclesia etsi contra superbientem hostem humani generis fortes protulit, tamen ad æternæ patriæ gaudia etism infirma ejus membra per duo charitatis præcepta perducuntur. Et quia in inchoationis suæ initiis non semper mansit quisquis eo tempere erudiri ad sacerdotale ministerium emperat, sequitur:

(Vers. 21.) El magnificatus est puer Samuel in conspectu Domini.

14. Oue in loce valde notandum est qued puer R Samuel dicitur et magnificatus. Sed et cum magnificatus asseritur, hoc virtutis suze præconium non in conspectu hominum, sed in conspectu Domini habere perhibetur. Cur ergo puer. a nisi quia ad perfectionis erat celsitudinem sublimatus? Puer itaque et magnificatus in conspectu Domini Samuel dicitur, quia novus ordo prædicatorum, etsi ad magnæ conversationis celsitudinem pervenit, humilitatis suz virtutem non perdidit. Magnificari quippe ante Deum non prodesset, si puer esse desisteret, quia amissa bumilitate, placere omnipotenti Deo de conversationis altitudine non valeret. Denique magnificati jam fuerant, qui in nomine Jesu ab obsessis dæmonia ejiciebant: sed quia pueritiæ suæ bonum perdiderant, hos veritas arguit, dicens : Videbam Satanam, quasi fulque de cœlo cadentem (Luc. x, 18). Hinc iterum denuntians, ait : Nisi conversi eritis, et efficiamini sicut parvuli, non intrabitis in regnum cælorum (Matth. xvIII, 3). Quia ergo novorum prædicatorum vita et sublimis est merito, et plana per humilitatem, Samuel apte magnificatus et puer asseritur. Et quia ex utroque valde accepti Deo sunt, magnificatus non simpliciter, sed in conspectu Domini fuisse perhibetur. Sequitur:

(Vers. 22.) Heli autem erat senex valde, et audivit omnia quæ faciebant filii sui in universo Israel, et quomodo dormiebant cum mulieribus quæ observabant ad ostium tabernacuti.

15. In persona Heli non solum vetus sacerdotium, sed etiam antiquorum patrum doctrinæ figarantur, 71 quia ex hoclquod spiritali dignitate præfuit, hoc suscepit officii, ut salutari prædicatione instrueret pro quibus placabiles hostias Domino offerret. Quid est ergo quod Heli senex asseritur, nisi quia in reproborum Judæorum cordibus vis infirmatur cælestium mandatorum? Juvenis quidem fuit Heli quandiu sacra Scriptura in electis Synagogæ vim magnæ auctoritatis obtinuit, quia videlicet promissiones venturi Redemptoris acceperat, et eum cum magno desiderio exspectabat. Tunc ergo Heli senuit, quando Judæa devotionem observandæ promissionis amisit, ut desideratum a patribus suis Redemptorem coram se

pertinent quam ad aliud, puer.

tanta ejus luce de veritatis præsentia dubitaret. Valde etiam fuisse senex dicitur, ut profecto omnis vis fidei in Synagoga emarcuisse doceatur. Vere autem dicimus quia si valde senex erat Heli, omnino debilis vivebat. Onid enim tunc erat seni Scripturæ vivere, nisi debilem valde aspirationem fidei Synagogæ ministrare? Senex quidem valde esse et vivere poterat, cum Judæorum corda nutabant ut Dominum Jesum nec Redemptorem verum esse crederent, nec quasi blasphemum aperte damnarent. Hujus namque senectutis debilitatem evangelista Joannes ostendit, dicens: Alii dicebant, quia bonus est, alii vero, non, sed seducit turbas (Joan. vn. 12). Hinc Judæi ipsi calliditatis suze versutiam proferentes, dicunt: Usquequo animas nostras tollis? si tu es Christus, dic nobis palam B (Ibid. x, 24). Hinc item dicunt: Magister, volumus a te signum videre (Matth. xii, 38).

16. Sed Heli valde senex audivit omnia quæ faciebant filii sui universo Israeli. Audivit certe hæc, quia novit. Quod autem a cognovimus, intra aulas memoriæ clausum tenemus. Consulta vero sacra eloquia, intra se omnem Judæorum perfidiam scriptam foris proferunt, et velut din servatam memoriter ostendunt. Hujus profecto auditus notitiam Amos, velut Heli ascribens, ait: Non faciet Dominus verbum super terram, quod non reveluverit servis suis prophetis (Amos III, 7). Hinc Habacuc Deo unigenito confitetur, dicens : Domine, audivi auditum tuum, et timui; consideravi opera tua, et expavi; in medio duorum ani-Veteribus quippe Synagogæ doctoribus filiorum b scelera audire, præcognoscere est. Sed quid præcognoverit, exponit, quia dicit: Omnia, quæ saciebant filii sui universo Israeli, et quomodo dormiebant cum muheribus, quæ observabant ad ostium tabernaculi. Cum mulieribus quippe Judæis dormire est variis hæresibus pollui. Bene autem ipsæ mulieres ad ostium tabernaculi observare referuntur. Quid enim est ostium tabernaculi, nisı littera legis spiritalis? Judæi autem dum sacram Scripturam juxta litteram solaus intelligunt, ibi hæreses statuerunt, unde ad secretum veræ fidei intrare potuere. Nam sicut per ostium ad interiora tabernaculi, ita per litteram sacræ Scripturæ ad spiritalem intratur cognitionem Redemptoris. mulieres ad ostium, non intra tabernaculum, observare referentur. Et quia in omnibus Scripturis Judæi Redemptori nostro contradicunt, non una mulier faisse dicitur, sed plures. Hæc quidem sibi filii Heli faciunt, quia juxta prophetæ vocem : Anima, quæ peccaverit, ipsa morietur (Ezech. xvIII, 4, 20); sed universo Israeli ea facere dicuntur, quia dum in erroris sui nocte prælati intereunt, caliginis suæ minores excitate involvuntar. Cum mulieribus ergo 72 filii Heli dormiunt, quia reprobi Judæi hæresum suarum admistione usque in mundi finem polluuntur. Dormiunt etiam, quia etsi gravissima sunt erroris sui

Al., cognoscimus.

miraculis se probantem cerneret, et omnino ceca in A nocte obruti, per Heliam tamen sunt in fine mundi ad fidem Redemptoris excitandi (Matth. xvu. 11). Sequitur:

> (Vers. 23.) Et ait ad eos: Quare facitis res hujusmodi, quas ego audio res pessimas ab omni populo?

> 17. Ecce senex erat Heli, et acuta loquebatur, quia virtus sacri eloquii, etsi in reproborum corde deficit, tamen coram recte intelligentibus. Judæorum culpas subtiliter exquirit. Districte enim discutiens. dicit: Quare facitis res kujuscemodi, quas ego audio res pessimas ab omni populo? Sed qui exquirens interrogat Quare facilis? profecto ostendit eos impingere noctem hæresis sine discretione rationis. Ipsos autem fecisse res pessimas, quas audiebat, dicit, et ipsas res pessimas ab omni populo esse asserit. Quid est hoc, nisi quia universitas Judaici populi in hæresum profunda corruerat? Sed ipsius ruinæ causa reprobi sacerdotes erant. Unde et Oseas prophetans. ail: Causa ruinæ populi sacerdotes mali (Osee v, 1). Nam ideo subjectus populus cecidit, quia ruentes prælatos studuit imitari. Cum ergo dicit: quas ego audio res pessimas ab omni populo, ipsæ res a populo agi debent intelligi, non referri. Quod tale est, ac si dicat: Res pessimas, quas fieri ab emni populo audio, quare facitis? Unde et statim quid dixerit apertius insinuans, ait:

> (Vers. 24.) Nolite, filii; non est bona fama, quam ego audio de vobis, ut transgredi facialis populum Domini.

18. In quo autem populus Domini mandata transmakum innotesceris (Hab. 111, 1, ex interpret. LXX). C grederetur, si ipsi dormirent cum mulieribus? Sed quia hoc in figura contingebat illis, hoc profecto, quod dominicæ Incarnationis tempore debebat fieri præsignabat. Nam quando sacerdotes cum mulieribus dormiunt subditi mandata Domini transgrediuntur. quia dum prælati hæresum admistione maculantur, reproba subjectæ Synagogæ multitudo in eisdem fetoribus mergitur. Ait ergo: Quare facilis res hujusmodi. quas ego audio, res pessimas ab omni populo? Quod tale est ac si dicat: Tanto gravius delinquitis, quanto fædius universum populum vestro crimine maculatis. Simile etiam aliquid per prophetam dicitur: A Dan, inquit, auditus est fremitus curruum et equorum ejus (Jerem. viii, 16). In quo nimirum loco non est intelligendum quod a Dan auditum sonitum referat, sed Quia ergo per observantiam litteræ Judæa decipitur, D quod ipse curribus, et equis sæviens, eumdem sonitum qui audiatur agat. Quo in loco hoc etiam notandum est, quia qui res pessimas ab omni populo se audisse retulit, mansuetæ affectionis verba subjunxit, dicens: Nolite, filii; non est bona fama quam audio de vobis, ut transgredi faciatis populum Domini. Et acute quidem reprehendit Heli, et mansuete admonuit, quia Scriptura patrum veterum et errorem Judaici populi denuntians, increpat, et ab ejusdem erroris sui nocte, benigno affectu, ad veræ fidei diem vocat. Filios quidem eos appellat, ut se debere esse bæredes paternæ promissionis agnoscant; et tanto devotius mundi Salvatorem recipiant, quanto pro-

b Omittitur scelera in Guss.

Sed et de peccati audaoia sus revocare gestiens. rationem subjungit, dicens:

(Vers. 25.) Si peccaverit vir in virum, pavari d potest Deus : si autem in Doum pescaverit, quis orabit

19. Vir in virum peccare est home in hominem perversa agere. Quid est ergo quod dicit: Pacari el TA potest Deus, niel quia talia peccata levia erant in illorum comparatione quæ Judær committere in Dei Filium eogitabant? In Doum quippe peccabant, quia eum quem moliebantur occidere Deum se esse apertissima miraeulorum luce monstraverat. Hoc quippe per semetipsum Deminus ostendit, dicens : Si opera non secissem in eis. que nemo alius secit, peccatum cabilitatem Dei Patris, subjungit dicens : Nunc autem excusationem non kabent de peccate suo, quia viderunt et oderunt me, et Patrem meum (Ibid.). Tale est ergo. ac si dient : Cujus prece illud peccatum indulgetur. quod in ipsum indulterem committitur: quis pro eo omnisotentem Patrem obsecrat, qui coæternum Unigenitum in mortem damnat? Nibil enim spertius diceret, si fateretar, dicens: Hic, que:n velut puram hominem persequimini; etiam Deus est. Rationis ergo lex exigit at aul conditorem persequitur venia defraudetur. Sed a ducit divina pietas districtionem rationie: legis eniss seguitatem estendit, sed prointse assertionie vigorem in promulgati juris exsecutione non tenuit. Æquitatis enim rigore decretum est ut ad indulacation obtantum nulls prece pertingeret; sed C quibus oratio hominis nulla suffecit, pletas Redemntoris non defuit. Omnis homo qui pro transgressionibus oret tollitur; sed quibus homo sufficiens erat nullus, iose Deus homo factus est intercessor bius. Nam in cruce suspensus dravit, dicens: Pater, dimitte illis, quia nesciunt quid saciunt (Luc. xx11, 34). Pacatus est ergo Deus iis qui in Deum peccaverunt, non aliena prece, sed sua. Sed pacatus est Deus non omnibus, sed quibusdam. Quidam namque persecutores Demini prædicantibus apostolis conversi sunt. extert vero periere. De istis enim Lucas meminit, dicens: Factus est numerus eorum quinque millia (Act. 1v, 4). De reprobis vero subjungitur:

(Vers. 25.) Et non audierunt vocem patris sui, quia voluit Dominus occidere eos.

20. Per prophetam Dominus denuntians, ait: Nolo mortem peccatoris, sed ut convertatur et vivat (Ezech. xviii, 23; et xxxiii, 11). Quomodo ergo ei competit velle occidere peccatorem, et mortem peccatoris nolle? Sed in præfato testimonio sequitur unde veritas agnoscatur; ait enim : Sed ut convertatur et vivat. Oui enim peccatorem vult vivere ut convertatur, si hunc inconvertibilem divina præscientia noscit, occidit. Vult ergo Dominus occidere, sed eos quos prænoscit converti nolle. Misericors enim et justus

b Gilot. et Vatic., vigore in promulgati juris exse-

missionem eius fuisse factam patribus non ignorant. A asseritut dum a Propheta flagitatur : Domine. inquit libera animam meam, misericors et fusius Deus Hoster (Paci. CXIV. 5). Per misericordiam vero sunversionem peccatorum exspectat; per justitiam neu conversos damust. Per misericordiam converti valt neccatores et vivere, sed per justitiam cos qui converti nolucrunt vuit punire; misericorditer non salvat nisi volens, per justitism nolens damnat. Dum ergo occidere velle dicitur, peccatorum impietas maxima et inemendabilis ostenditur, quæ voluntarie divinæ justitize exsecutione puniatur. Sic utique et piissimos secularium negotiorum judices agere videnus. uul vellent ut nemo delingueret, ut ipsi punire neminem deberent; sed dum ab iniquis audacter scelera committuntur, voluntarie cos puniunt, quos libentius non haberent (Joan. 17, 24). Et ut ostenderet impla- B non commisisse punienda voluerunt. Quo contra illud hoc in loco cernitur, quia non dicit : Quia corrigentis patris vocem audire 74 nolucrunt, sed : Non audiere, quia voluit eos Bominus occidere. Sed qui divini examinis æquitatem recte considerat, interesse nihil putat an occidatur allguls, an illo in scelere dimittatur in quo æterna reprobatione perimatur. Tale est ac si dicat : Tanta fuit magnitudo culpæ, ut ef conversionis monumenta susciperent, et a mortis suze fovea surgere nequaquam possent; et qui iræ Dei pelagus biberant, in damnationis suæ cumulum haberent non solum pænam commissi sceleris, sed etiant additam vindictam contemptæ prædicationis. Sed cur hoc de præterito miramur, quod nunc usque fieri cernimus: Heli videlicet monentem filios contemnentes, Dominum occidere volentem? Quid enim sacra Scriptura quotidie Judzis aliud quam caliginem sul erroris insinuat? Non equidem sic per latentes et spiritales intellectus Redemptorem prædicat, ut ejus incarnationem, nativitatem, passionem, resurrectionem, et ad cœlos ascensionem non patenter ostendat. Nec ipsi tam irrationabiles sunt, ut tam excellentia bona Redemptori convenire non videant; sed tamen cæci sunt, ut promissa patribus suis signa in Redemptorem effulsisse audiant, et ron credant. Cæci ergo sunt e non modo videndo promissa, sed non credendo exhibita. Cur vocem Scripturæ monentis non audiunt, nisi quia eos Dominus ocoidere vult? Nec mirum tamen, si ejus judicio pereunt, cujue Unigenitum occidere. Intimæ enim æquitatis distric-D tione cum Judæorum populo agitur, ut monita vita quotidie, Scripturis loquentibus, audiant, et ipsi Scripturis monentibus nequaquam eredant. Sed, repulsa Judæorum perfidia, quibus successibus sanctorum prædicatorum ordo potiatur in gentibus exponit, dicens:

> (Vers. 28.) Puer untem Sumuel proficielat alque crescebat, et placebat tam Deo quant hominibus.

> 21. Proficiebat quidem lucro prædicationis, crescebat numero ministrorum. Nam de profectu ejus

cutione non tenuit. · Fortanse logandum non modo non videndo pre

missa.

[·] Forte legendum devicit, vel vicit, licet in omnibus Editis legatur ducit.

luricum replevi Evangelium Christi (Rom. zv. 19). Crescendi quoque modum Lucas meminit. dicens: Crescense mumero discimilorum, factum est murmur Gracorum adversus Hebratos, en quod despicerentur in ministerio viduo corum (Act. vi. 1). Et paulo poet: Elegerunt, inquit. Stephanum plenum fide et Spiritu sancto, et Procorum, et reliquos (Ibid., 5). Hos statuere ante conspectum aposiolorum, et erantes imposuerunt eis manus. Item de profectu isto novorum prædicatorum scriptum est: In omnem terram exisit sonus corum, et in fines orbis terra verba corum (Poal. XVIII. 5).

22. Sed subtiliter est intrendum avoa dicitur: Placebet tam Deo quam hominibus. Hominibus placet doctor cum se subditis venerabilem et bonis moribus B ornatum prachet : Deo autem placet cum de bona conversatione inaniter gloriari refugit, et solius Dei laudem promereri concupiscit. Dicit ergo; Placebat tam Deo quam kominibus, quia nonnulli prædicatores przetextem sanctitatis przeferent, quam non habent. Hi erge, quia etsi hominibus placent. Deo displicent, in type novi et electi prædicatoris de Samuele nune dicitur: Placebat tam Deo quam hominibus. Venerabiles quidem se exhibent subditis, et Deo offerunt puritatem intentionis. Hominibus guidem placers studucrat, qui dicebat : Christi benus odor sumus in omai loco (II Cor. 11, 15), Et item: Omnia omnibus factus sum, ut 75 omnes facerem salves (I Cor. 1x. 92). Hominibus etiam placere auditores avos decebat, dicens: Sine offensione estate Judais et gentibus, zi- () cut et ego omnibus per omnia placeo, non quærens quod mihi utilo est, sed quod multis (I Cor. x, 32, 33). Sed qui se hominibus placuises insinuaverat, puritatem cordis commendat, dicens: Gloria nostra hæe est, testimonium conscientiæ nostræ (II Cor. 1, 12). PLACEBAT tam Deo quam hominibus. Qui novus ordo prædicatorum venerabilem se suis auditoribus ad imitationem foris praduit, et intus acceptum Deo per innocentiam voluntatis. Seguitur:

(Vers. 27.) Venit vir Dei ad Heli.

23. Quid per hunc virum Dei, nisi sanctorum apostolorum ille cœtus venerandus exprimitur? Qui certe vir Bei dicitur, pro excellentia sanctitatis, quia culmen ordinis, quod in universi orbis prælatione conscenderat, æquati sublimitate virtutis disponebat. D Qui profecto ad Heli tunc venit, quando ad annuntiandam repulsionem Synagogæ ejus pontificibus accessit. Sequitor:

(Vers. 27, 28.) Et ait ad eum: Nunquid non aperts revelatus sum domul patris tui, cum esset in Ægypto in domo Pharaonis, et elegi eum ex omnibus tribubus Israel mihi sacerdotem, ut ascenderet ad altare meum, et adoleret mihi incensum, et portaret ephod coram me, et dedi domui patris tui cuncta de sacrificiis filiorum

24. Quia divino judicio Judza repellitur, ipsius

Apostolus e gloriatur, dicens : A Jerusalem usque Il- A judicii districtio quam miea sequitatis dispositione illata sit demonstratur. Prius enim collata Heli dona numerantur, ut dum tam benignus dator omnivotens Dous extenditur, contemptorem suum quam juste feriat cognoscatur. Revelatum se domui patris ejus asseruit, ut ignorantiæ excusationem habere non possit. Earndem vero suze revelationis cognitionem se ei in Ægypto exhibuisse edocet, ut se ei suis meritis Heli obtinuisse nequaquam putet. Quasi aperte dicat : Illic me el cognoscendum præbul, ubi mel oblivisci poterat, reminisci nesciebat. Et ne ipsa cognitionis divinæ dona reprobo parva fortasse viderentur, de cæteris tribubus Israel ad culmen sacerdotii assumptus asseritar. Quasi dicat : Els eum prætuli, quibus non superior, sed æqualis tuit.

> 25. Notandum vero est quod in officio ipsius sacerdotii tria denotantur. Ut ascinderet, inquit. ad altare meum, et adoleret mihi incensum, et portaret ephod coram me. Quid verò in hoc altari, nisi ille lapis ostenditur, quem patriarcha Jacob in titulum erexit (Gen. xxvm, 18)? Et quis lapis iste alius nisi ille exprimitur quem Paulus in laude fidelium prædicat, dicens : Edificati super fundamentum apostolorum et prophetarum, ipso summo angulari lapide Christo Jesu (Ephes. 11. 20)? Pater ergo Heli ideo in sacerdotium electus a Domino est, ut ad altare ascenderet, quia ordo doctorum veterum ad hoc subiecto sibi populo præfuit, ut humani generis reparationem in Redemptoris adventu futuram prædicaret. Et jucensum adolevit, quia ei quem futurum Redemptorem prædicat, per desiderium auditorum corda conjunxit. Ephod quoque portavit, quia desiderio tantæ exspectationis dignæ conversationis or natum præbuit. Adoleret utique incensum, et ephod non portaret, si auditorum corda in desiderium veuturi Redemptoris accenderet, a quo ipse sædæ conversationis inæqualitate differret. Et quia omnipotens Deus veritatem religionis, et non prætextum quærebat coram se, et non ceram populo, 76 ephod se ei portare præcepisse perhibuit. Coram Domino quidem ephod portare est de vitæ innocentia solius divinæ bonitatis retributionem quærere. Aperte autem ista contra Heli per improperium dicuntur. Ad altare quippe non ascendit qui sacerdotium il'ud, quod manifestatæ veritatis tempore Synagogæ præfuit, eum qui tanta signorum magnitudine Redemptor humani generis claruit, subjectis plebibus nequaquam prædicavit. Et incensum Deo non adolevit, quia in persecutionem ejus populum, et non in amorem concitavit. Ephod etiam caram Demine portare contempsit, quia nalla religionis veritate resplenduit. Naus etsi 'nonnulla honestatis insignia præferebat ornatus ille vitæ, ex prætextu fallseiæ erat, non ex intentione charitatis. Unde et boc ipsum in eis Dominus reprehendit, dicens: Va vobis, Scriba et Phariemi, quia similes estis sepulcris dealbutis, que foris videntur hominibus speciosa; intus autem plene

sunt ossibus mortuorum (Matth. xxm. 27). Sed cui A tam multa et spiritalia præbuit, minus contulisse videretur, nisi etiam temporalia exhiberet. Unde et subditur : Et dedi domui patris tui cuncta de sacrificiis filiorum Israel. Quasi ei aperta objectione reputet [Forte repetat], dicens : In nullo ei defui; spiritualis honoris potestatisque culmina præbui, et ad temporales usus terrenæ abundantiæ copiam ministravi. Sed qui tam rationabiliter collata dona enumerat, audiamus jam transgressionis eius audaciam qua instantia discussionis exquirat. Nam sequitur:

(Vers. 29.) Quare calce abjicitis victimam meam, et munera mea, auæ præcepi ut offerrentur in templo?

26. Quare enim non dicit judex, nisi qui instanter discutit. Et qui calce repulisse victimam Dei et munera reprehenditur, ei injuriam sine consilio rationis p ultionis. Nam subdens ait : fecisse · judicatur. Notandum vero est quia plurali numero dicit : Quare calce abjecistis victimam meam, ut non tantum ad Heli, sed ad filios quod dicitur pertinere videatur. Fera quippe animalia solent sibi adhærentia calce repellere. Quæ enim fidelibus victimæ aliæ fuerunt, quam Redemptoris sui laudibus insistere. Christum Jesum pro salute mundi in mortem occubuisse prædicare, et resurgendo humani generis vitam reparasse? Et quæ alia corum munera erant. nisi pro tantis sibi collatis beneficiis gratiarum actiones omnipotenti Deo incessanter offerre? Que profecto Heli filii calce repulerunt, quia in repulsione novæ prædicationis, non consilium rationis per sacra eloquia secuti sunt, sed impetum feritatis. Ab irrationabili namque sævitia ad rationalis consilii intentionem eos Veritas revocare cupiebat, dicens: Scrutamini Scripturas, quia vos in ipsis pulatis vitam ælernam habere; et illæ testimonium perhibent de me (Joan. v. 39). Unde et hic quoque dicitur : Quæ præcepi ut offerentur in templo. In lege namque, psalmis, et prophetis scriptum de passione, resurrectione Domini, et universalis Ecclesiæ statu fuerat. Calce ergo Synagogæ præpositi victimam et munera Domini in templo Domini offerri jussa repulerunt, quia profecto prædicationem sanctæ Ecclesiæ, non Scripturæ sanctæ auctoritate discutere, sed solo seritatis suæ impetu reprobare atque abjicere conati sunt. Nam si præcepta Dei in sacro eloquio illuminata mente consulerent, sanctos prædicatores, quos ferociter abjecere, quasi ad se missos divinitus recepissent. Sed qui Heli filios, id est veteres doctores mi- D noris ordinis, de irrationabili seritate 77 reprehendit, ipsum etiam patrem de negligentia arguit, dicens:

(Vers. 29.) Honorasti filios tuos magis quam me. 27. Quasi aperte reprehendens dicat : Illi repulerunt, et tu repulsores honorasti. Magis quam Deum filios honoravit, quia dum aperta eorum opera ostensa contemneret, lucra temporalia iisdem providebat. Unde et subdit :

(Vers. 29.) Ut comederetis primitias omnis sacrificii mei.

Gilot. et Vatic., indicatur.

28. Quibus nimirum verbis arguere majorem ordinem doctorum videtur, qui idcirco in Redemptoris morte consensit, quod oblationum veterum lucra amittere formidavit. Unde et inito consilio cum Pharisæis, dicebant : Ouid facimus, quia hic homo multa siana facit? Si dimittimus eum sic, omnes credent in eum. et venient Romani, et tollent nostrum locum et gentem (Joan, x1, 47, 48). Et iterum : Videte quia nihil proficimus: ecce mundus totus post eum vadit (Ibid. xu. 19). Ideo igitur filios honoravit, ut comederent, quia a prædicationis intentione conticuit, ne dum veritatem novæ oblationis assereret, habere ulterius ad voluptatis suæ luxuriam vetera non valeret. Quia ergo magnitudinem qualitatemque reatus exposuit, videamus iam quanta æquitate examinis modum insinuet

(Vers. 30.) Propterea ait Dominus Deus Israel: Loquens locutus sum, ut domus tua et domus patris tui ministraret in conspectu meo, amodo et usque in sempiternum. Nunc autem absit hoc a me.

29. Quasi aperta congruaque sententia feriens, dicat : Tu filios tuos honorasti, ut omnis sacrificii primitias ederetis; sed ideo vobis primitiarum jura auferuntur, quia indigne honorati sunt. Quid enim est dicere: Absit a me ut domus tua ministret in conspectu meo, nisi : ab illo vos dejicio culmine cui primitiarum inra debebantur? Mira igitor æquitatis exsecutione comprehensus est, qui unde primitiarum esum inhianter appetiit, inde a primitiarum perceptione iciunavit. Nam Redemptorem mori pertulit. C ne sacerdotalia lucra perderet, sed ille de triumpho mortis accepit, unde sacrificii veteris emolumenta destruxit. Dicit autem: Loquens locutus sum, ut domus tua, et patris tui ministraret in conspectu meo; nunc autem absit hoc a me. Quasi verbis apertioribus dicat: Ut in tanto culmine dignitatis stares, te frequenter admonui, sed modo talis non es quaiem esse desideravi. Quod quia in Judaici populi reprobatione dicitur, de ordine novorum prædicatorum subjunctum est:

(Vers. 30.) Sed qui glorificaverit me, glorificabo

30. Jam quippe glorificantis gloriam cernimus, quia prædicatores sanctæ Ecclesiæ magno splendore vitæ omnipotentis Dei laudes concinunt, atque in universali orbis prælatiene gratulantur. Ecce jam sacerdotum vestigiis gentilitas universa substernitur, et eos quibus se gaudet obediendo subjicere patronos gloriatur in cœlestibus possidere. Glorificantem se ergo Dominus glorificat, quia a quibus devotas quotidie laudes accipit, ad universi orbis honorem sustollit. An non glorificati gloria est, in terra manere, et cœlum claudere? Vitam communiter homines vivere, atque supernas cœlorum sedes subditis auctoritate potestatis exhibere? Glorificabat quippe Dominum, qui dicebat : Tu es Christus Filius Dei viri (Matth. xv1, 16). Sed glorisicantem se Dominus glorificavit, quia el respondit, dicens: Tibi dabo claram erit ligatum et in cœlis, et quodcunque 78 solveris super terrain erit solutum et in cælis (Ibid., 19). Sed de projectis Judzeorum reprobis subditur:

(Vers. 30.) Qui autem contemnunt me erunt ignobiles.

34. Iosi quidem contemnunt, qui nequaquam hunc esse mundi Redemptorem credunt: de quibus profecto insa Veritas in Evangelio queritur, dicens : Cipes autem eius oderant illum, et miserunt legationem post eum, dicentes: Nolumus hunc regnare super nos (Luc. xix, 14). Sed corum jam a ignobilitatem cernimus, quia et genere et conditione proscribuntur. Genere quidem ignobiles sunt, quia ab ipsa Veritate audierunt : Vos ex patre diabolo estis (Joan. VIII, 44). Conditione etiam ignobiles sunt, quia amissa liber- R tate, et regno, perpetua gentium servitute deprimuntur. Sed pænarum ordinem clarius ostendit, dicens:

(Vers. 31.) Ecce dies veniunt, et præcidam brachium tuum, et brachium domus patris tui, ut non sit senex in domo tua.

32. Jam quidem sine brachio est, quia qui templum et tabernaculum perdidit, manum ad oblationem sacrificii veteris non extendit. Et quia Heli, id est majoribus Synagogæ sacerdotibus, loquebatur, non solum brachium ejus, sed etiam domus ejus se præcidere minetur, ut profecto universalem ritus veteris destructionem insinuet, et hoc quod novo tempore jam factum cernimus antiquitus fuisse dispositum sentiamus. Et brachium itaque ejus, et domus ejus Dominus præcidit, quia et summos Judææ ponti- C fices, et minores sacerdotes ab immolatione veteri penitus amovit. Unde et convenienter adjungitur: Ut non sit senex in domo tua. Senes quippe intelligendi sunt sacerdotes, quorum officium, quia gravitate magnæ honestatis impenditur, a religionis pondere nulla puerili levitate vacuatur. Brachium igitur ejus. et domus patris ejus ita præcisum est, ut in domo sua senex non sit, quia sic veteris sacerdotii ritus evanuit, ut omnino nemo remanserit, qui veteri more immolare jam possit. Nam postquam Redemptor humani generis pro peccatis nostris novo sacrificii more se obtalit, esse sacerdos consuetudino antiqua cessavit. Sed qui amissi sacerdotii damna sustinet, habet tormentum majoris pœnæ de dolore invidiæ. Quare et subditur:

(Vers. 32.) Et videbis æmulum tuum in templo, in universis prosperis Israel.

33. Intra templum quippe æmulum suum videt, quia ipse jam foras expulsus est. Nam quis æmulus sacerdotii voteris alius est, quam ordo novorum prædicatorum? Qui profecto dum veterum et electorum patrum studia vivendo atque docendo adæquare nititur, bona Heli nimirum in bono æmulatur. Ilinc Paulus admonet, dicens: Bonum æmulamini in bono omnes (Gal. 1v, 18). Quæ autem Israel prospera, nisi felicitates hujus transcuntis temporis intelliguntur, in quibus Israel secundum carnem valde lætabatur?

· Gilot. et Valic. nobilitatem cernimus.

nes requi caelorum, et quodeunque ligaveris super ter- A la universis ergo Israel prosperis æmulum suum videt, qui in sancta Ecclesia prædicatores veritatis felices aspicit, et rerum opulentia et celsitudine dignitatis. Hoc etiam quod in templo videndus asseritur perfectiori intelligentia declaratur. In omnibus quippe prosperis in templo est æmulus, quia ordo prædicatorum omne quod sibi famulatur de felicitate temporis. in contemplatione disponit æternitatis. Sequitur:

> (Vers. 33.) Verumtamen non auferam penitus ex te virum ab altari meo.

79 34. Penitus namque ab altari suo virum auferret, si ad üdei nostræ unitatem nullum admitteret. Penitus ergo non abstulit, quia etsi reprobos Synagogæ sacerdotes repulit, plures tamen ex eis ad sui cognitionem misericorditer adduxit. Quorum profecto in anostolorum Actibus Lucas meminit, dicons: Plurima turba sacerdotum obediebat fidei (Act. vi. 7). Digni namque tanto et novo ministerio inventi sunt, qui remanere cum perditis in vetustate noluere. Sed quia non solum electos prædicatores de gentibus, verumetiam illos qui de Judæa credidere ad tormentum invidiæ Judaicum sacerdotium habuit. sequitur:

(Vers. 33.) Sed ut deficiant oculi tui, et tabescat anima tua.

35. Vel ideirco virum penitus ex eo ab altari suo non abstulit, ut Heli oculi deficerent, et anima ejus tabesceret, quia videlicet electos de Judæa noluit ad ministerium novæ prædicationis assumere, ut, remotis eis, culpa ad pænam reprobos teneret. Defecerunt namque oculi Heli cum summum sacerdotium veritatem fidei per ora prædicatorum in auditu habuit. et non cognovit. Anima quoque ejus tabescit, quia videlicet per repulsionis suæ pænam emarcuit, dum sancti spiritus gratiam amisit. Sequitur:

(Vers. 33.) Et pars magna domus tuæ morietur. cum ad virilem Etatem pervenerit.

36. Ætas virilis tempus est dominicæ Incarnationis. quod profecto Apostolus insinuat, dicens: Quando venit plenitudo temporis, misit Deus Filium suum factum ex muliere, factum sub lege, ut eos qui sub lege erant redimeret, et adoptionem filiorum perciperemus (Gal. IV, 4, 5). Quid igitur præcepta Judææ fuerunt. nisi quædam eruditiones infantiæ? Højus item pueritiæ tempus idem Apostolus insinuat, dicens : Cum D essemus parvuli, sub elementis mundi hujus eramus servientes (Ibid., 3). In virili ergo ætate mortua est, quia in plenitudine temporis in mundi Redemptorem sæviit, et semetipsam inlidelitatis mucrone transfixit. Bene autem non tota domus, sed pars magna domus ejus moritura prædicitur, quia ex eis quidam in Redemptorem crediderunt. Et causam majoris doloris adjiciens, ait:

(Vers. 34.) Hoc autem tibi signum, quod venturum est duobus filiis tuis, Ophni et Phinees. In una die morientur ambo.

57. In duobus filiis Heli geminum sacerdotii veteris ordineni supra ostendimus designari. Qui certe una .

convenerunt. Bene autem sacerdotum mors in sigaum morituræ domus posita memoratur, quia cum nastores intercunt, necesse est ut ad cumdem interitum grex seguatur. Et quia ex falsa ratione decepti sunt, in die mori perhibentur. De cujus falsitate lucis heatus Job loquitur, dicens : Sie in tenebris, sicul in luce ambulant (Job. IXIV. 17). Sed qui vetus expulit, nevum sacerdotium preparavit. Unde et subditur:

(Vers. 35.) Et suscitabo mihi sacerdotem fidelem. 38. Mortuis namque filiis Heli, fidelem sacordotem sibi Dominus suscitavit, quia exstinctis in perfidia prælatis veteris populi, electos ad exhibendum redemotionis nostræ ministerium ascivit. Qui nimirum per infidelitatem fuit reprebatus. Et quia ea fides eins sacerdotis laudibus ascribitur, que per dilectionem operatur, ipsa dilectionis opera per sequentia verba designantur. Nam sequitur:

80 (Vers. 35.) Qui juxta cor moum et animam meam

39. Hoc namque ineffabilis divina substantia signari per partes hominis voluit, quod in se juxta litteram intelligi non oportet. Dixit itaque: Qui justa cor meum, et animam meam faciat. Non avod incorporea et incircumscripta Dei sabstantia cor et animam habeat, sed sic loquitur homini ut home homini loqui solet, ut per bec gued ex verbe sue audiens home cognoscit, aperte sciat quid etiam velit Deus. Quod profecto dici simplicius potuinset : Qui faciat voluntatem meam. Et præmia operis exponit, dicens :

(Vers. 35.) Et ædificabe ei domum fidelem.

40. Quæ namque ista domus alia, nisi atema patria intelligitur? Quam profecte domum Dominus commendans, ait: In domo natris mei mansiones multæ sunt (Joan. xiv, 2). Sed hæc domus ædificari nunc dicitur, quia ex piæ vitæ actionibus præparatur. Verumtamen ad eam promerendam indignum est cous hominis, si non hoc agat gratia misericordis Dei. Bene itaque, cum domus ædificium ponitur, Dominus ei eam ædificare pollicetur, quia nimirum vires humanæ a tanta operatione deficient, si non divinitus adjuventur. Hinc Paulus ait : Deus est qui operatur in me velle et perficere (Philip. 11, 13). Hinc iterum dicit: Non est volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei (Rom. 11, 16). Hanc domum se ædificare promittebat, cum diceret : Vado parare vobis locum, et iterum veniam, et accipiam vos ad meipsum, ut ubi ego sum, et vos sitis (Joan. 14, 2, 3). Quia vere vocantem se gratiam ex arbitrii libertate devote secuturus erat, adjungitur:

(Vers. 35.) Et ambulabit coram Christo meo cunchis diehus.

41. Unicuique enim electorum coram Christo ambulare est se semper in conspectu Redemptoris aspicere, et ea quæ ei accepta cognoscit operari. Vel certe coram Christo ambulat, qui in omni quod agit

die mortul sunt, quie simul in Redemptoris morte A semper ad ipsum respicit, et vite sun rectitudinem in eo dirigit, quem per assumptam humanitatem ad compenendum electorum speciem venisse recognoscit. Sed in carcitatis sua tenebris Judges non semper desarenda est, quia per prophetam dicitur: Si fuerit numerus filiorum Israel, sicut arena maris, tamen retionice sulve fiont (Inci. 1. 23). Hinc Paulus ait : Cocitas ex parte contigit in I trael, donec plenitudo gentium introcut, et sic omnis Israel salvas a fiat (Rom. xt, 25, 26). Hanc erge Judice visitationem subsequenter ostendit, quin dicit :

> (Vers. 35.) Futurum est autem ni micunque remanseritin domo tua, venial, at oretur pro eo.

42. Tunc certe Jedæa pro se orari Dominum postulat, quando, collectis fam electis de gentibus, cæfidelis assumptus dicitur, quia vetus, cui successit, n citatis sue tenebras non ignorat, cum per sacerdotes omnipotentis Dei ei offerri per confessionem sanctæ Trinitatis appetit, quia in vetustate pristina, superna promereri gaudia non præsumit, sed et fidem Redemptoris, quam conversa recepit, prædicando etiam convertendis aliis impendit. Bene etiam subditur:

(Vers. 33.) Ut offerret nummum argenteum.

Argento quippo eloquia divina signantur, quia per Prophetsin dicitur: Eloquia Domini igne examinata, argentum igne probatum (Peal. x1, 7). Quod projecto argentum tung Judzea in Dei laudibus impendit, cum aparte fidem nostram prædicat, cai in infidelitate pesita ante contradizit. Et quia cumdem Redemptorem, quem amando predicat, etlam compatiendo imitatur, adjungitur:

(Vers. 35.) Et tortam panis.

A1 43. Panis namque nomine ille exprimitur qui de sometipeo nit: Ego sum panis vivus qui de ceelo densendi (Joan. vt. 54). Torta itaque panis Rodenpteris care est affecta supplie is. Hune namque tortum panem propheta intuens, ait : Vere languores nostros ipas tulit, et deleres nostros ipas portavit (Isai. 1111, 4). Et quia per quemdam sapientem dicitur : Si sederist ad mensam potentie, aspienter attendo que apponuntur tibi, quie similie opertet le presperare (Proc. xuni, 1, 2, sec. LXX), tortam panis et nummum argentoum Judges tene offert, cam Redemptorens nostrum auerta confessione prædicat, et pre ejus amore, quem pressicat, sustinere termenta a perfidis non recessi. In our nimirum imitatione passionis et resectione dulcedinis quia valde delectatur, sequi-

(Vers. 33.) Dicatque dimitte me, ebesse, ad unam partem sacerdotelem.

44. Dimitte me, ait, quasi dicat : Noli me, quasi infamem et morte Redempteris ernentatam, repellere. Unam quoque partem sacerdotalem sihi concedi obsecrat, quia veris sacordetibus seciani desiderat, ut corum valeat admisceri gandiis, quorum chlationes appetit, seigeam efferens, imitari. Unde et refectionis suze exponens desiderium, dicit:

(Vers. 33.) Ut comedem buccellam panis.

Qua in re notandum est quia tortam panis in de-

a Gilot. et Vatic., fiet.

in appetitu consestionis. Cur erge ad comedendum non torta nanis, sed buccella concupiscitur? Et cur pen brecella, sed torta offerenda perhibetur? Sed quia in rotunditate buccella conflettur, rotunditas autem ipea quodam modo nec principie, nee fine dispessitur, recte per panis buccellam Redemptoris mternitas designatur. Torta igitur panis a nobis offerri, et non buccella potest, quia qui passionem deminicam imitari moriendo, sive carnem affilgendo, possumus, externitatem in nobis, quam presentemus ejus conspectai, non habemus. Et buccella nobis in neriectione desiderii esse, non torta panis, debet, quia qui humani generis Redempterem compatiendo temporaliter sequimur, in superna patria non mortalem lam, nec petientem, sed eternum atque regnamtem possidere desideramus. Eam igitur quam offerre tortam panis desiderat dicit : Ut comedom buccellam panis, quia conversi de Judea Redemptorem nostrum in æternitate refectionis possidere desiderant, cujus passionem imitati hic sunt ad strenuitatem militim, non ad promium retributionis.

CAPUT III.

4. Hec de sacra historia typica explanatione percurrimus, at in siedem escræ historiæ vethis moralis intelligentie aliquid penquiramus. Itaque puer Samuel in conspects Domini minister ameriter; quod tamen ministerium non absolute, sed ante faciem Heli Domine exhiberi memoratur. His isitur verbis non ostenditur persectio ministerii, and humilitatis. C Pacies namque fieli uniqueniusque institutoris ratio est arbitrii. Illi namque ante præcepteris sui faciem Domine ministrat, qui in exhibitione ministerii sui preprii arbitrii rationem non sequitur, qui co operis itinere graditur quod el magistri sui cognitione prævidetur. Nam parfecti quique viri, et docibiles Dei (Joan, vs. 45; Issi. say, 45), ministri quidem in conspectu Domini sunt, sed ante faciem hominis miniatri ejus non sunt, quie ipea cos intus divinitas (rudit qualiter foris ctiam vita et moribus ac dectrina disnomantur; unde et prencursori Redemptoris 92 Daterni oraculi laude promittitur: Tu quidem, puer, propheta Altasimi vacaberis; præibis enim ante faciem Domini parare vias ejus (Luc. 1, 76). Ante faciem quidem Domini præire describitur, qui in ministerio D lege absolvitur, per quam ad luxuriæ caliginem difsuo non erat secuturus arbitrium superioris hominis, sed inspirationem divinitatis. Aute faciem ergo Heli Samuel Domino ministrare dicitur, et subjecti quique ejus exemplo deceantur, quatenus de ministerio suo sic placere conditori studeant, ut præter prælatorum suorum arbitrium agere aliquid non præsumant. Nam qui ante institutoris sui faciem Domini prévister asseritur, si ejus faciem præire per tumorem despicit, minister in conspectu Domini non existit, quia omnipotentem ignorare convincitur, cui per ejus arbitrium placere despicit, cujus se imperio ut ei placeret subjugavit. Unde et Heli, et filii Belial esse; et nescire Dominum dicuntur, et ad populum

- vetione obiationis habitura predicitur, et buccellam A officium sacerdotum. Filii namque sunt qui spiritualibus patribus ad eruditionem subiguntur. Oul profecto cum corumdom natrum segui consilia amperbiendo desnicient, Belial filli recte nominantar, quia eins, qui per superbiam de costo cecidit, apostetze spiritus imitatores flunt. Oui certe tante deterins Dominum nesciunt, quanto ejus sibi cognitionera arreganting ascribuat. Ee namque agitur ut qued seire debent periculesius nesciant, que id qued se scire existimant nescientes discere non curant. Et quia invisibilem conditorem amera mequanat, anem ignorant, in appetite visibilium iosa gue sibi usurpant Dei ministeria dissipant. Unde et ii qui ignorare Dominum sacerdotes relati sunt, et sacerdotum que-Que officium ad populum nescire perhibentur.
 - 2. Et ut reprehensionis ejus causas aperiat, ad omnem immolantem ignorantis sacerdotis prier cum tridente fuscinula venire memoratur, et crudam carnam violenter exigere. Quibus profecto verbis in aviditate sum rapacitatis tres guine species notantur. Nam is cujus puer, antequam cognerentur carnes. ad inferendam pro eis violentiam veniebat, legitimam refectionis horam sustinere non poterat: et cui caraes querebantur, simplicibus cibis uti nesciebat et quia, coctam renuens, crudam carnem exigebat. communi preparatione camdem carnem edere fastidiebat. Verum cum sacerdotum voluntati servierit perversitas famulorum, guid est quod non insorum sacerdotum, sed puerorum peccatum grande nimis, ctiam ceram Domino, fuisse memoratur? Sed eisdem verbis sacerdotum culpa major estenditur; nam qui minorum peccatum grande nimis coram Domino fuisse asserit, majorum inquitatem in quem damnationis cumulum exercvisse cognovit. Que tamen magnitude restus asseritur, non solum pro appetita fincitæ comestionis, sed etiam pro violentia rapacitatis.
 - 3. Sed ad electi pueri narrationem divinus sermo regreditur, ut in eo, non quod reprobandum, sed quod imitandum est, attentivs consideremus. Itaque ephod lineo accinctus, et in conspectu Domini esse perhibetur. Quid ergo in ephod lineo nisi continentiæ candor ostenditur? quo nimirum ephod accingimur, cum ad nitorem pudicitiæ ex omni parte retinemur, cum animæ et carnis pars nulla a districtionis fluamus. Talis itaque minister in conspectu Domini est, quia de omnipotentis Dei sperata visione pon fallitur, cui cum tanto accinctionis suæ nitore famulatur. Cui profecto puero 83 ascendens mater cum viro ad immolandum solemnem hostiam attulisse parvam tunicam dicitur. Mater quidem cum viro ascendit quando mens prædicatoris per præscientjam interni sponsi sese ad contemplanda sublimia illa æternitatis gaudia erigit. Tunc quippe immolat solemnem hostiam, quia dum per illius amoris ineffabilem suavitatem conditori conjungitur, supernis altaribus devotio festiva præsentatur. Et tunc quidem parvam aunicam defert, quia, etsi per magnam in-

terme visitationis gratiam pastoris anima ad superna A quidam bene vivendo præeminent , qui auctoritatem sustollitur, parvulus tamen non ad modum subtilitatis sum, sed pro corum viribus imponere præcepta conversationis debet. Unde et Moyses a monte in immenso vultus sui splendore regrediens faciem velavit, ut in eum populus intendere visum potuisset (Exod. xxxiv. 33). Parvam itaque tunicam ea quæ spiritalis mater est filio deferat, ut parvulis adhuc initia quædam et plana præcipiat, et non fortitudinis suæ onus imponat. Nam sæpe inter magna opera corruunt, qui per minora vincere hostem possunt. Unda et David contra Allophylorum fortissimum in pugnam progrediens, loricam, clypeum et militaria quæque instrumenta deposuit; et qui se in eorum pondere contra hostem exercere non potuit, in uno eum fundæ lapide prostravit (1 Reg. xvn, 39, 40, seg.). Ad R immolandam solemnem hostiam mater illa ascenderat, que dicebat: Scio hunusmodi hominem, qui raptus est in paradisum (II Cor. XII, 4). Sed de tanta magnitudine magnam vestem parvulis non adduxit, quia dicit: Audivit arcana verba, quæ non licet homini loqui (Ibid.). Item: Lac vobis potum dedi, non escam (I Cor. 111, 2). Parvam itaque parvo filio tunicam mater deferat, et pro modo corporis mensura indumenti tendatur, quatenus dum temperatæ conversationis virtute dimicat, hunc hostis inæquali armorum sarcina non substernat.

4. Et quia ex discreto curæ pastoralis studio prædicatori Deus conversorum lucra multiplicat, visitata a Domino Anna perhibetur, atque per gratiam divini muneris in filiis et filiabus meruisse gratiam fecundi- C tatis. Quæ filios quidem parit, cum eos verbo lucratur per quos prædicationis semina aliis tribuit. Filias vero parit cum eas mentes ad omnipotentis Dei servitium revocat, quæ etsi ad prædicationem idoneæ non sunt, verbi Dei tamen semen diligenter a prædicatoribus acceptum nutriunt, quod velut parturientes postmodum filiæ per bona opera in exemplum proximorum gignunt. Sed quia prius Samuel lineo ephod accinctus asseritur, debinc fecunditas matris in pluralitate liberorum potest rationabiliter intelligi hoc quod fieri quotidie cernimus , quia videlicet ex bona opinione electi discipuli magistro succrescunt lucra conversorum. Unde et post ortum fratrum et sororum, magnificatus Samuel apud Dominum fuisse perhibetur, quia profecto coram Domino jam magni D sunt qui per exempla piæ conversationis proximorum corda ad omnipotentis Dei servitium convertemt.

5. Magnus vero nobis timor incutitur, quia Heli filiorum culpa damnatur, cujus peccata propria nulla referentur. Nam bonis subditis bene vivere ad salutem sufficit, prælatis vero propria vita non sufficit. Valde etenim senex est, qui vivere irreprehensibiliter semper studet. Unde etiam scriptum est: Senectus enim venerabilis est, non diuturna, neque annorum numero computata; cani enim sunt sensus hominis, et ætas senectutis vita immaculata (Sap. 14, 8). Sed

RA quam przelatio exigit nullam habent. Nam etsi ad agenda bona excitare subditos satagunt, tamen contraire delinguentibus per zelum rectitudinis eruhescunt. Oui nimirum etsi ad redarguendos eos aliquando exeunt, nocent potius loquendo quan prosunt, quia corum obstinationem non digna severitate confundunt. Nam idem Heli filiorum scelera, et quomodo ad tabernaculi ostium cum mulieribus dormirent, audivit; qui, velut ab aspera invectione auctoritatis incipiens, res pessimas ab omni populo se audisse perhibuit. Sed qui insequi eas quas exposuit culpas debuit, per subsequentia verba lævigavit. dicens: Nolite, filii. In qua nimirum propinquitatis appellatione quantum a Domini voluntate dissentiat liquet, quia illos filios appellavit quos divinus sermo supra Belial, id est spiritus nequam, filios esse perhibuit, dicens : Porro filii Heli filii Beliel. . Cum mulieribus quippe dormire est secure et sine metu futuræ vindietæ peccare. Mulieres quippe meretrices sunt concupiscentiæ sæculares. Quæ bene ad tabernaculi ostium observare perhibentur, quia ad introitum regni cœlestis tendentibus insidiantur. Qui vero sic mundi concupiscentias sequitur, ut sæpe divini metus consideratione terreatur, polluitur quidem cum mulieribus, sed non dormit, quia etsi transgrediendo labitur, in perpetratis tamen facinoribus per securitatem neguaguam requiescit. Dormiens itaque cum mulicribus nomine propinquitatis honorandus non est, quia qui, projecto jam Dei timore, in suis sceleribus obstinati sunt, leviori increpatione arguendi non sunt, ne leve pondus peccati esse putent id in quo corruunt, dum grave eis illud non sonat quod ex auctoritate prædicatur. Sed remissi pastores inter fomenta verborum quædam proferre solent argumenta rationis. Unde et Helf voce dicitur:

(Vers. 25.) Si peccaverit vir in virum, pacari ei potest Deus; si autem in Deum peccaverit, quis orabit pro eo?

6. Vir in virum peccare est de rebus labentibus alterutrum sibi homines nocere. In Deum vero peccare est ea ei quæ ad æternitatem condidit auferre. Quicunque igitur aut suam aut alterius fidelis hominis animam ad peccandum pertrahit, in Deum peccare convincitur, quia sua ei auferre propria nititur. Quod nimirum tanto gravius peccatum esse ostenditur, quanto et qui pro ejus absolutione dignus intercessor existat rarius invenitur. Nam sub interrogatione: Quis orabit pro eo? non dicitur ut talibus etiam pœnitentiæ remedia denegentur, sed quia altiora peccatorum vulnera difficilius curantur.

7. Quod tamen idcirco dictum potest intelligi, quia sacerdotes argunatur. Vir enim in virum peccat, cum ille delinquit cujus culpa corrigenda ad bominis superioris judicium respicit. Quia igitur peccata subditi populi, quæ ad sacerdotes respiciunt, ipsorum sacerdotum precibus delentur, cum sacerdos in culpam labitur, superior persona non est

a Quædam hic deesse videntur; præmitti enim debuit quod legitur 🕈 . 22 : quomodo normiebant, etc.

cuius precibus expietur. Quod et ipsa Veritas per se A designat, quia singula ad tormentum veniunt, quie insinuat, dicens : Si sal evanuerit, in quo satietur (Matth. v. 13)? Dicat ergo : Quis orabit pro eo? Quasi dicat, quis ei intercessor remanet, cum ille se transgrediendo præcipitat, qui ad intercedendum pro aliis ordinatus est? Ouo profecto culnæ magnitudo monstratur, quia plerique eorum a Domino in impœnitentis cordis caliginem projiciuntur, et nulla hominis adhortatione resipiscunt. Quare apte subiunctum est:

(Vers. 25.) Non audierunt vocem patris sui, quis voluit eos Dominus occidere.

25 8. Puer autem Samuel et proficere et crescere memoratur, et tam Deo quam hominibus placere, ut electi auditoris studium designetur, qui rectæ vitæ itinere suos conatus ad supernam patriam dirigit. B dum ad majora convalescit. Unde et per Psalmistam dicitur: Ambulabunt de virtute in virtutem, videbitur Deus deorum in Sion (Psal. LXXIII, 8). Profectus itaque conversationis est crescere meritis, placere Deo et hominibus consummatæ perfectionis. Et quia ad opera conversatio pertinet, meritumque provenit ex charitate, illi auditores proficiunt, et non crescunt. qui bona opera pro studio vanitatis exhibent, et charitatem non habent. Proficimus ergo, et crescimus, si cum sublimiori conversatione per opera meliora sustollimur, ex eadem sublimitate operis ad sola intendimus gaudia æternitatis. Placere autem tam Deo quam hominibus magnæ virtutis est, quia plerumque de bono opere nostro proximos nostros offendimus, si eadem bona opera non cum magna cautela facia- C mus. Tam Deo igitur quam hominibus placet, qui in bono opere quod omnipotentis Dei obsequiis impendit cautus est; qui sic Deo placere curat, ut de Dei ministerio aliquem non offendat.

9. Et quia de Samuele adhuc puero et sub aliena instructione posito dicitur, communiter viventium per hoc vita eruditur. Nam quidam in sacris locis communiter viventes fervore novitio sub colore magnæ operationis sibi vacare appetunt, qui contubernalibus fratribus quo minus sunt utiles, hoc minus placent. Electus itaque per Samuel communiter viventibus forma proponitur, cui imprimuntur. Deo itaque et hominibus quisque eorum placet, cum fratribus utilis est. Deo devotus. Sic ergo agant curam sui, ut ea quæ sunt proximi non omittant, quatenus ex benignitate his placeat qui secum in imo sunt, supernis vero oculis ex devotione fortitudinis suce robur caute exhibeat, ut infirmorum corda non atterat, dum fortitudinis suæ impetu ad superna festinat.

10. Vir autem Dei ad Heli venisse describitur, qui profecto divinæ sententiæ severitatem prolaturus, quanta ei dona contulerat diligenter enumeravit. Et quia tandem vindictæ quam mereretur pænam denuntiat, quid dat intelligi, nisi quia pastorum culpæ subtilius judicantur? et non solum peccata eis pænam ultionis aggravant, sed etiam munera concessa. Item quia sigillatim eadem dona replicat, aliquid gravius male fuisse servata comprobantur. Male namque in se omnivotentis Dei munera custodit, qui nitorem pastoralis culminis per maculas polluit pravæ actio nis. Unde et apte Heli domus munera et victimas Domini calce abjecisse reprehenditur. Calx quidem ea pars corporis est qua terram tangimus. In hac igitur inferiori parte corporis animæ affectus ostenditur quo terrena concupiscuntur.

11. Et quia, ut quibusdam visum est, pro conseenta vel consequenda victoria victimæ offerri consueverant et munera amicis dari, quid in victimis et muneribus nisi proficientium adhuc vota et perfectorum devotiones in omnipotentis Dei laudibus designantur? Oui enim per occultorum hostium tentamenta proficimus, cum ad eorum conflictum virtutem præparamus, profecto victimas in omnipotentis Dei laudibus tenemus. Sed devictis iam iis quæ ingeruntur nobis præliis, cum de victoria consecuta omnipotenti Deo gratias agimus, RG eidem Domino nimirum victimas immolamus. Qui autem ei familiaris amoris affectum offerunt, quasi amico munera impendunt. Munera igitur sunt affectiones charitatis, quibus corda electorum in desiderium sui conditoris inardescunt. Et quia cum rector terrena sequitur, plerisque in spirituali conflictu positis, plerisque etiam jam anhelare incipientibus nocet, calce nimirum Dei victimas et munera abiicit, quia exemplo suæ pravitatis eorumdem utrorumque studia expellit. Abjiciuntur itaque victimæ, quia sæpe a rudibus Christi militibus pugnæ spiritualis labor relinquitur, cum principes Christianæ expeditionis in terrenorum blandimentorum requie sequi corporis otia videntur. Calce abjiciuntur munera, quia affectiones charitatis a plurimorum jam superna diligentium mente frigescunt, dum prælatos suos aspiciunt supernam patriam per nulla amoris desideria quærere, sed corporis frigore constrictos infimis delectationibus jacere. Quorum profecto nonnulli sunt, qui ipsos spiritales honores carnaliter exhibent, et quod meritis debetur, propinquitati tribuunt. Qui profecto præsumptionis suæ reatum expavescerent, si hoc, quod de Heli sacerdote Dominus queritur, attente pensarent.

(Vers. 29.) Honorasti, inquit, filios tuos, magis quam me, ut comederelis primitias omnis sacrificii populi mei Israel.

12. Filios quippe et propinquos magis quam Dominum honorat, qui ad sacros ordines personas eliait non ex conversationis honestate, sed amore propinquitatis. Idcirco filii honorati referuntur, ut sacrificii primitias ederent, quia carnales prælati spiritualis honoris culmina carnalibus propinquis ideo tribuunt, ut ecclesiasticis facultatibus ditentur, et in altitudine ordinis cumulentur abundantia ubertatis. Nec curant quales sunt qui ad spirituale ministerium veniunt, sed tantum ut temporali dignitate præferant quos carnali affectione complectuntur. Queritur ergo honorasse filios, sed scelestos, qui et carnali propinguitate proximi habendi non sunt, si eccle-

sissime dectrime, conversatione negracosm folge- A sunt in oculis hominum, digno stadio in interiori ab scust. Set gui reprobes provehunt ipsum promotioais ordinem confundere designantur, cum ficirco honoratos Alios refert, ut sacrificii primitias ederent. Non enim prædicat sacerdos ut comedat, sed ideo. et prædicet, manducare debet. Quod et Paulus insinuat, dicens : Qui Evangestum annuntiat, de Evangethe rivat (I Cor. 1x. 14). Hinc iterum dicit: Bovi trituranti non claudatur os (I Cor. 1x. 9: 1 Tim. v. 18: Bout. xxv. 4), ut videlicet prædicator senctæ Ecclesix ideo comestionem subministret cornori, ut ferre valeat laborem prædicationis. Rectum itaque promotionis ordinem pervertere comprobantur, qui propingros provebunt, non ad intentionem ministerii, sed ad propositum dignitatis. Quod projecto non facerent. si se et cos in spiritali culmine carnaliter non ama. B rent. Sed si Heli repulsionem intelligunt, sui quoque reaus iudicia pertimescant. Nam divina voce dicitur: Monorasti filios tuos magis quam me, ut comederetis omnes primitias populi mei Israel.

(Vers. 30.) Propterea ail Dominus Deus Israel: Lognens locutus sum, ut domus tua et domus patris tai ministraret in conspectu meo usque in sempiternum. Nunc autem absit hoc a me.

13. Ecce Heli celsitudine dignitatis sententia divina deponitur, qui pro primitiarum esu scelestos filios honorasse convincitur, ut profecto sanctæ Ecclesiæ prædicatores 87 intelligant quia si carnali amore reprobis spiritalia ministeria scienter committunt, ab illo in quo foris stare videntur culmine interni arbitri æquitate ceciderunt. Et quia subsequenter ad- C funxit:

(Vers. 30.) Sed quicunque glorificaverit me, glorificabo eum.

14. Etiam inhonoratum fuisse corum audacia latenter innuit. Quibus profecto et Paulus idipsum improperans ait: Nomen Dei per vos blasphematur inter gentes (Rom. H. 34). Quia enim decorem accepta dignitatis per miseræ famæ sordes maculant, profecto Dominum inhonorant. Digne enim ab honoris arce repellitur, qui ei facit injuriam a quo honoratua fuisse comprobatur. Quo contra generali promissione affirmat, dicens: Sed qui me glorificaverit, glorificabo eum. Deum quippe pastor glorificat qui exemplo bonorum operum ad imitationem fidelium corruscat, qui de sublimitate regiminis ingenti lumine radiat magnæ conversationis, qui ad speculum sacrorum ordinum reproborum ministrorum personas non accipit, sed eos ad formam subjecti gregis eligit quos omnis qui imitationem respicit, quia verum in eis lumen sequitur, non offendit. Quibus nimirum per semetipsum Veritas loquitur, dicens: Sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant vestra bona opera. et glorificent Patrem vestrum, qui in cælis est (Matth. v, 16). Glorificantes quidem se Dominus glorificat, quia quod electi pastores sanctæ Ecclesiæ exterius portant de gloria culminis, hoc intus accipiunt ex gratia divinæ bonitatis, et honorem quo sublimes

internæ majestatis largitate promerentur. Quo contra inhonorantium se gloriam a se non esse els impensam queritur, dicens : Irsi regnaverant, et non ex me : principes exstiterunt. et ego ignoravi (Osce VIII. 4). Ex se namque, et non ex electione summæ ordinationis, regnant, quia ad gloriam ecclesiastici culminis non vocantur divinitus, sed per cupiditatem perducuntur. Quos profecto Dominus ignorat, quia eos per internæ æquitatis judicium reprobat. Tale est erge ac si dicat: Et si meus esse videtur honor quem habent, non illum meruerunt obsequio, sed per cupiditatem rapperunt. Unde et subsequenter adinosit.

(Vers. 30.) Qui autem contemnunt me erunt ignobiles.

43. Quasi aperte loquatur, dicens: Etsi nobilitatem dignitatis preservat prætextu religionis, ignobiles tamen sunt, quia excellentise eius quam habent gloriæ non concordant per sublimitatem vitæ. Sed quia hoc totum expressione futuri temporis promittitur, potest non inconvenienter ad venturæ retributionis meritum referri. De qua nimirum Joannes dicit: Cum apparuerit, similes ei erimus (I Joan. 111, 2). Hinc evangelista Marcus asserens ait: Tunc videbunt Filium hominis cum potestate multa, et gloria (Marc. xui, 26). Cum autem glorificantem se glorificaturum asserit, profecto ei suæ similitudinis gloriam repromittit. Glorificantem quippe se Dominus glorificat, quia eos æterna sublimitate remunerat, qui nunc intra sanctam Ecclesiam per exempla bonorum operum in electorum oculis coruscant. Contemptores autem erunt ignobiles, quia in electorum gloria recipi non merentur. Nam quia modo per conversationem reprobam lapsi angeli imaginem vestiunt, ignobiles cum eo tunc erunt, quando ei in interna pæna sociantur. Horum namque glorificationem at. que illorum ignobilitatem Propheta intuens, 88 ait : Exsultabunt sancti in gloria, lætabuntur in cubilibus suis. Exsultationes Dei in faucibus eorum, et gladii ancipites in manibus corum. Ad faciendam vindictam in nationibus, increpationes in populis. Ad alliquandos reges corum in compedibus, et nobiles eorum in manicis Perreis. Glorificantem se quippe Dominus glorificat, quia humiles electi cum eo in æterna gloria exsultant. Qui nimirum, quia glorificationis claritatem ex modo propriæ conversationis accipiunt, in cubilibus suis lærari de gloria consecuta perhibentur. Contemptores autem ejus perpetua ignobilitate feriuntur, quia nationum reges et nobiles ferreis, æternis videlicet, vinculis ad pænam vinciuntur. Reges autem nationum, et principes, sunt superbi et gloriosi prælati carnalium. Ignobiles autem tunc erunt, quando ferreis vinculis ligantur, quia qui modo se adversus parvulos temporaliter erigunt, a fulgore honoris, et ausu suæ tyrannidis æterna pæna cohibentur. Unde et hic quoque subditur:

chium tuum, et brachium domus patris tui.

16. Brachium guippe contemptoris est fortitudo temporalis. Et quia de summi patris familia transgredlendo exiit, lapsum angelum a cœlesti gloria habere jam patrem coepit. Domus itaque patris eius est ea quæ sibi favet in malo societas subditorum. De auibus profecto superius dicit: Honorasti filtos tuos magis quam me. Brachium ergo contemptoris. et domus patris eius præciditur, cum, interveniente morte carnis, prælatus et subditi violentiam suæ tvrannidis pariter amittunt. Tunc quippe sine brachio est, cum in oppressione parvulorum exercere violentiam negraquam potest. Unde et aterai iudicis æquitate decernitur : Ligatis, inquit, manibus et pedibus, projecte in tenebras exteriores (Matth. XXII, \$3). In cujus etiam dome seesa nen crit. Damnati quippe hominis domus informus est. Senectus autem vera est maturites sapienties. In demo itaque ejus senex non crit, quie in inferno mille inveniri noterant consilia salutis. Unde et ad verse aspientise opera secra Scriptura excitat, dicens : Quadcunqua patest manus tua, instantar aperare, quia nec retio, nec sapientia, nec ecientia est apud inferen, que te properas (Eccle. 1x, 10). Hine Paulus ait : Eace none tempus acceptabile. esce nunc dies solutie (II Cer. vz. 2). In domo itaque contemptoris senen non erit, quia quisque recle sapit, non in inferno, sed in culo sihi mansionera paravit. Qui etiem contemptor ad augmentum penet suse musulum soum videt in templo in universis prosperi: Israel. Templum etenim Dei superne patrie est, C de qua etiam per Prophetam dicitur: Dominus in temple sancto sup, Deminus in cale sedes ejus (Peal. 1, 4). Israel autem, qui videns Deum interpretatur, angelorum illa felia multitudo signatur, de qua Dominus in Evangelio dicit: Angeli corum semper vident faciem Patris mai, qui in calis est (Matth. XVIII, 10). Iarael autom prospera sunt besterum illerum spirituum gaudia sempiterna. In templo igitur mmulum suum contemptor aspiciet, quie predicator reprobus jam dampatus ordinam humilium jam gaudore in emiestibus recognoscit. Cui nimirum æmule universe largel prospera tribuuntur : scriptuut quippe est: Erit Dous omnis in amnibus (1 Cer. xv, 28). Cuneta igitur Israel prospera omnia ques Deus est illis beatissimis civibus designantur. Nam eum æterna illa essentis summum videlicet et simplex bonum D in semetipeo sit, tamen quia revelatione Mujestatis suce 20 omnia illorum beatorum spirituum desideria satiat, hanc esse Doctor egregius demonstrat, Unde et caute non in semetipso Deus omnia, sed in omnibus omnia esse prædicat, quia qui in natura sua unum et simplex honum ineffabiliter existit, tot bana est honis omnibus, quot ipsi omnes de contemplatione gloriæ adimplentur gaudiis. Universa igitur Israel prospera zmulo tribuuntur, quia ordo humihum electorum inter angelorum chores excipitus, ut divince contemplationis gaudiis æterna perceptione

(Vers. 51.) Ecce dies * veniunt, et præcidam bra- A satietur. Qui recte æmulus contemptoris esse perhibetur, quia electi Dei etiam superborum atque negligentium prædicatorum bonæ admonitionis hortamenta suscipiunt. Unde et Dominus præcipit, dicens: Ouæcunque dixerint vobis facite, secundum opera iltorum facere notite (Matth. xxm. 3). Hine Paulus ait: Bonum emulamini in bono omnes (Gal. IV. 18). Sed cum Scriptura dicat : Tolleter impius, ne videat gloriam Domini (Isai. xxvi, 10), contrarium videtur ut ii qui in inferno damnati sant eos qui in cœio gaudent videre intelligantur. Sed quia videre etiam ad cognitionem pertinet, in temple æmulum videt, quiz etsi inferni pœnis constrictus tenetur impius, electos httmiles, quos oculis non videt, in cœlo non dubitat angelorum gaudiis interesse. Et notandum quia bis dicitur: Non erit senex in domo tua, quia nec de pœnarum experientia, quam damnatus habet, nec de scientia alienæ felicitatis, nec de pænarum experientia, guam non habet, ad salutem eruditur. Aliquando autem a pastoribus reprobis electi per doctrinam Alii nascuntur. Quos nimirum obligatos pastorum culpa non retinet, quia bonse prædicationis ejus hortamenta sequentur que audient, et non perversa opera que vident. Unde et subditur:

> (Vers. 33.) Verumlamen non auferam penitus ex te virum ab altari meo.

> 17. Viri namque sunt qui ardua rigidæ conversationis arce fulgescunt. Quasi ergo dicat. Idcirco eos ab altari meo non aufero, quia viri sunt. Nam pro merito conversationis servatur eis fortitudo et celsitudo potestatis. Unde et per prophetam Dominus aquitatis edicta promulgat, dicens : Anima quæ peccaverit, ipsa morietur. Filius non portabit iniquitatem patris, nec pater filii (Ezech. xviii, 20). Ab altari itaque suo ex eo virum Dominus juste auferret, si filius patris iniquitatem portaret. Sed ex eo ipso quod electus auditor in gloria cernitur, reprobe doctori pæna cumulatur. Quare et subditur:

> (Vers. 33.) Sed ut deficient oculi tui, et tabescat anima tua.

> 18. Oculi namque ejus deliciuat, quia ex ejus vita qui sua perfecit exhortatione confunduntur. Anima quoque ejus tabescit, quia abundantius dolere compellitur, dum bonum quod docuit per gloriam retributionis florere noscit in subditis, et ipse hoc agere non curavit. In quibus etiam verbis notandum est quia qui penitus ex eo virum ab altari suo se non ablaturum promittit, rarus invenitur este quem recipit, quia profecto dectoris reprobi plares auditores sunt qui sequantur prava ques agunt, quans recta que docent. Unde et hic quoque magna para domus ejus in virili ætate moritura perhibetur.

19. Ætas namque virilis tempus est administrandi sacerdotii. Imitator itaque doctoris reprobi ad virilem ætatem ducitur cum ad sacri ordinis celsitudinem promovetur. Ad quam profecto ætatem cum perveperit, moritur, quia ad tantum ministerium 90 quiscondemnatur. Unde et Paulus dominici corporis et sanguinis mentionem faciens, ait : Qui manducat et bibit indigne, indicium sibi manducat et bibit (I Cor. x1. 29). In virili ergo ætate moriuntur, quia de præsumptione et ausu ministerii sublimioris intereunt. Hinc ergo, hinc jam quippe præcipites colligant, et tanti ministerii subire onera non ambiant sed expavescant. Nam qui mori prædicitur quando ad virilem. ætatem pervenerit. donec ad eam perveniat vivit. quia nimirum infirmi quique, et illi tanto ministerio impares, si pusillitatis suæ modum considerant, habent in sancta Ecclesia locum in quo se custodientes vivant. Unde et per Moysen Dominus denuntiat, dicens: Bestia, si montem tetigerit, lapidetur (Exod. xix, 12; Hebr. x11, 20). Hinc est etiam quod cum Loth B exiret de Sodomis, ab ascensu montis abstinuit et in Segor parvulam civitatem declinavit (Gen. xix, 20, seq.) ne dum parvulus adhuc ad altiora nititur, virilem ætatem impingens moriatur. Sodomam quippe eximus cum ardentis concupiscentiæ incendia declinamus. Qui statim ad sublimia non ascendimus, quia superioris ministerii summa non tangimus, dum infirmitatem propriam metiendo consideramus, ne si infirmæ ætatis nostræ tenere modum contemnimus, qui parvuli viximus, in virili ætate moriamur. In signum vero morituræ domus ambo Heli filii una die mori prædicuntur. Quos nimirum filios illos signare diximus qui ad sacros ordines a propinquis carnalibus promoverentur, non ad intentionem administrandi ordinis, sed ad gloriam mundanæ dignitatis. In una ergo die ambo moriuntur, quia in appetitu mundanæ felicitatis intereunt. Gloria sæcularis, honoris reverentia, potestas culminis, claritas dignitatis, frequentia obsequentium, affluentia rerum sæculariter amata, dies est, sed quæ interficit.

20. Audiant ergo filii Heli quia in una die ambo moriuntur. Qui enim de accepto pastorali culmine labentis vitæ felicitatem diligunt, intentionem quidem habent gaudii, fructum vero lamenti, propositum in exsultatione vitæ, et perventionem in mortis mœrorem. Ad mortem itaque properant, quoties vane de temporali felicitate gratulantur. Quod et Apostolus probat, cum apostatantis viduæ meminit, dicens: Quæ autem in deliciis est, vivens mortua est (I Tim. V, 6). In die namque hac mori perhibuit, qui causam D mortis viduæ esse delicias ostendit. Sed mors filiorum minus pessima esset, si ipsa causa mortis alienæ non sieret. Unde et non simpliciter mori, sed in signum morituræ domus mori prædicuntur, quia cum li qui de vicino doctorem reprobum imitantur in eodem præcipitio corruunt, et secutores sequentium in ruina cumulantur. Hoc itaque de officio suscepti culminis temporalem felicitatem amantes audiant, et reatus sui magnitudinem pertimescant. Tanto denique graviori pœna digni sunt, quanto aperte conspiciunt quia de vanitate quam diligunt non so'i moriuntur, quia dum in prætextu mundanæ lætitiæ mortem ebibunt, potus sui pestem ad sequentium se

quis indignus accesserit, vel in eo indigne vixerit, A multitudinem transmittunt. Quibus tamen verbis pocondemnatur. Unde et Paulus dominici corporis et sanguinis mentionem faciens, ait: Qut manducat et bibit indigne, judicium sibi manducat et bibit (I Cor. xi, 29). In virili ergo ætate moriuntur, quia de præsumptione et ausu ministerii sublimioris intereunt. Hinc ergo, hinc jam quippe præcipites colligant, et tanti ministerii subire onera non ambiant sed expavescant. Nam qui mori prædicitur quando ad virilem, ætatem pervenerit, donec ad eam perveniat vivit, quia cum sapientem dicitur: Gaudium hypocritæ ad instar puncti (Job. xx, 5). Hinc iterum de hujus mundi amatoribus beatus Job loquitur, dicens: Ducunt in bonis dies suos, 91 et in puncto ad inferna descendunt (Ibid. xxi, 13). Sed raptis ad pænam reprobis, ad gregis dominici curam sapientes et electi pastores excitantur. Quare et subsequenter adjungit:

(Vers. 35.) Et suscitabo mihi sacerdotem fide-

21. Fidelem namque sacerdotem sibi Dominus excitat, quia videlicet eum summus locus ad sui curam exigit qui non solum recte intelligat, sed qui fideliter ministret. Ministrare autem tunc recte poterit . cum ministerii sui modum de sacro eloquio recognoscit. Unde et cum fidelis sacerdos promittitur, juxta cor et animam omnipotentis Dei facturus esse perhibetur. Quid enim cor et animam Dei, nisi sacram ejus Scripturam accipimus? Nam corde cogitamus ad deliberationem, anima vero afficimur ad amorem. Quia ergo in sacro eloquio consilia omnipotentis Dei agnoscimus, ibique amorem quo humanum genus dilexit invenimus, ipsum eloquium cor et anima ejus rationabiliter designant. Illum itaque omnipotens Deus ad suum ministerium sacerdotem eligit, qui juxta cor ejus et animam facit, quia profecto non alius tanto ordine dignus est, nisi qui voluntatem ejus de sacro eloquio didicit, et hoc quod didicit proximorum utilitatibus per studium charitatis impendit. Sed vigilanter est adhuc intuendum qued dicitur:

(Vers. 35.) Juxta cor et animam meam.

22. Nam quædam in Scriptura sacra inveniuntur præcepta quæ dispensatione quidem Dei præcepta sunt, et non amore Dei. Quæ profecto si sacerdos qui excitandus promittitur adimpleret, juxta cor quidem Dei, et non juxta animam, faceret, dum consilium divinæ dispensationis, et non amoris præceptum operibus reddidisset. An non de dispensatione Dei illa mandata ejus fuerant, de quibus loquitur, dicens: Dei eis mandata non bona (Ezech. xx, 25)? Et cum Pharissei de dando repudii libello cum ipsa veritate disputarent, audierunt : Ad duritiam vestram dedit vobis legem Moyses (Matth. xix, 8). Quia itaque de dispensatione consilii ejus illa fuere, quisquis eisdem præceptis usus est, juxta cor quidem Domini, et non juxta animam fecit. Nam cordis et animæ præceptum illud est de quo dicitur : Hoc est præceptum meum, ut diligatis invicem, sicut dilexi vos (Joan. xv, 12). Quia hoc quod per consilium præcipit per amplexum charitatis apprehendit. Hinc item dicit : Diligite inimicos vestros, benefacite iis qui oderunt vos (Luc. VI, 27). Hinc item præcipit, dicens : Quæ vultis ut faciant vobis homines, hæc facile eis. Hæc itaque et hujusmodi cordis et animæ Dei præcepta sunt. Quia hoe revelatione ostenditur secreti A pænitendo properat, a quo peccando recessit. Ut oreeius consilii quod in eius conspectu suscipitur probatione charitatis. Sacerdos ergo fidelis per hoc indicium noscitur. Si videlicet juxta cor et animam ejus operatur, quia profecto tune vere fidelis est, si non dispensationis eius licentiam, sed præcepta sequatur amoris. Sed quia non frustra, sed ad lucrum subjecte plebis eligitur, subdit, atque ait :

(Vers. 35.) Et ædificabo ei domum fidelem.

23. Domus namque sacerdotis est amplitudo in qua conversantur populi subjecti. Que profecto domus ei fidelis a Domino ædificatur, quia ad obedientiæ studium divina inspiratione erigitur. Infidelis namque domus est ea subditorum societas quæ boni rectoris quotidie prædicationem suscipit, cui tamen obedire per studium boni operis non intendit. Infi- B delis enim domus esse cognoscitor, quia verbi Dei pecunia que ei prædicatoris sui ministerio creditur per negligentiam prodigæ vitæ dissipatur. 92 et quod sibi ad negotii lucrum committitur nequaquam in tempore reddendæ rationis invenitur. Bono itaque prædicatori fidelis a Domino domus construitur cum ad obediendum voci ejus subjectæ plebis divinitus corda preparantur, ut non solum id quod in ea reconditur de verbi talento custodiat, sed lucro multiplici cumulatum ad mensam æternæ susceptionis docat. Et notandum quia fidelis domus a Domino ædificari dicitur, ut de bona conversatione subjecti populi prædicator nequaquam inaniter glorietur. Notandum quoque quia sacerdotem fidelem sibi Dominus excitat, ut subjectorum corda hoc ipsum, quod C optimo rectore reguntur, tribuere suis meritis non præsumant. Notandum etiam quod sacerdotem quem excitat Dominus dicit fidelem sibi, domum autem quam ei ædificat fidelem ipsisacerdoti dicit futuram; quia profecto prædicator Deo obedientiam debet, subjectus prælato. Sed ante subjectum tunc recte prælatus graditur, si ad omnia dirigenda vitæ suæ itinera veritas ipsa videatur. Seguitur ergo:

(Vers., 35.) Et ambulabit coram Christo meo omnibus diebus.

24. Christus autem Domini Redemptor est generis humani. Qui nimirum, quia jam ad cœlos ascendisse creditur, a fidelibus suis nunc non oculis corporeis, sed mente, videtur. Coram ipso itaque omnibus die bus ambulat qui cogitatione subita nihil operatur. D Nam ut rectos gressus foris ponat in opere, intus ad Christum respicit, quem per considerationem portat in corde. Sed quia adhuc reprobo pastori loquitur, subjungens, ait:

(Vers. 36.) Futurum est autem ut quicunque remanserit de domo tua veniat ut oretur pro eo.

25. Remansurus namque de ejus domo aliquis dicitur, quia magna pars illius moritura perhibetur. De domo namque reprobi pastoris remanet quem conscientia peccati a spe consequendæ veniæ non exstinguit. Remanet ergo quia pondus conscientiæ per ponitentiæ propositum lævig tur spe consequendæ vitæ. Qui profecto ut oretur pro eo venit, et ad Deum tur itaque pro eo venit, quia qui indigaum Deo se fecit, dignum intercessorem exigit, ut alienis precibus expietur, qui propriis mundari non posse cognoscitur. Unde et pie Jacobus admonet, dicens: Confitemini alterutrum peccata vestra, et orate pro invicem, ut salvemini (Jac. v. 16). Hinc iterum : Multum valet oratio justi assidua. Sed pro eo eratio valet, qui dum se a peccati immunditia cohibet, ad Dei se similitudinem redigit, qua se peccando spoliavit. Unde et hic anoone subditur :

(Vers. 36.) Ut offerat nummum argenteum.

26. In nummo igitur imago Domini sculpitur, ut eius esse cognoscatur a quo formari præcipitur. Nummus itaque Dei similitudo ejus accipitur. Unde in Genesi loquitur, dicens: Faciamus hominem ad imaginem et similitudinem nostram (Genes. 1, 26). Et quia de sacro eloquio Dei imaginem et similitudinem ad quam redigamur agnoscimus, argenteus nummus esse perhibetur. Qui ergo a peccati via ut pro se oretur venit, nummum argenteum offerre debet, quia nibil ei prodest quod pœnitendo compungitur, nec quod flendo confitetur, si, inemendata et incorrepta, interius pulchritudine bonæ voluntatis, luce Dei imaginis nequaquam radiare cognoscitur. Imago etenim et similitudo Dei est inclyto odio malum odire, et amore perfecto Deum diligere. Unde et Propheta claritatem divinæ similitudinis ab humano genere periisse intuens, ad eum 93 qui cum inclyta reparationis nostræ luce de cœlo venit respicit, dicens : Dilexisti justitiam, et odisti iniquitatem (Psal. xLIV, 8). Hinc se jam de ejus contemplatione in perfectionis formam renovatum considerans, ait: Iniques odio habui, et legem tuam dilexi (Psal. CXVIII, 113). Qui ergo de domo reprobi per consessionem venit, qui per humilitatem pro se orari Dominum petit, curet omnino necesse est ut nummum argenteum offerat, quatenus, sumpto splendore bonæ voluntatis, perfecte oderit malum quod fecit, et bonum integro amore diligat quod neglexerit. Unde et justi judicis examine propitiationis edicta promulgantur. In quacunque die, vel hora, ait, peccator convertitur, vita vivet, et non morietur (Ezech. xvIII, 21, 27). Conversio autem peccatoris non est in humilitate confessionis, sed in renovatione intérioris hominis, cum peccatori, jam divina inspiratione correcto, et malum displicet quod amavit, et bonum placet quod odit. Nam sunt nonnulli qui se et de nequitia accusant criminis, et pravitatem non corrigunt voluntatis. Qui profecto converti ad Dominum non creduntur, quia vera conversio in ore non accipitur, sed in corde. Converti etenim simul verti est. Conversio itaque peccatoris vera tunc est, cum ad Greatoris nostri beneplacitum uterque noster homo reducitur, cum et caro nostra per iniquitatis odium cohibetur a perpetratione facinoris, et per amorem justitiæ mens se extendit ad intentionem bonæ operationis. Sed quia nonnulli intra Ecclesiam sunt, qui tantum in vitæ suæ termipum ad pœnitentiæ satisfactionem veniunt, et judicio

Veritatis dicitur: A Quacunque hora peccator conver- A panis offerat, ut qui per bonam voluntatem peccata titur. vivit. a nonnullis valde quæri solet si statim vitam post carnis mortem inveniant qui magnæ vitæ tempore peccata perpetrant, et tantum in vitre exitu se nequiter egisse accusant. Ad quod dicendum est quia ex vi conversionis magnitudo deletur criminis. Vis antem conversionis est affectio charitatis cordi infusæ visitatione sancti Spiritus. Et scriptum est de eodem Spiritu: b Quia ipse remissio peccatorum est. Nam cum electorum corda dignanter visitat, ab omni peccatorum immunditia potenter purgat, quia ut se menti infuderit, eam protinus in peccatorum et vitiorum o**dia et in virtutum amerem i**neffabiliter exci-1at. Facit cam statim odiese quod amabat, et quod odio habuerat ardenter diligere, atque in utroque biliter amasse recellt, et bona gue diligit odisse. Quia enim audeat dicere, licet emaimeda peccaterum sarcina presgravetur, qued perire possit aliquis visitatus gratia Spiritus sancti? Quia ergo poccator nulla hora convertitur, visi qua a sancto Spirite illustratur, ·quid restat, nisi quia sicut peccati mortem exsecrando -deserit, · ita vita justitizo ad quam se desideranter convertit vivat? Qui statim post mortem in vita recipitur, si tantum amoris ignem recipit in conversione qui consumere in anima possit omnom congestam peccati rebiginem. Unde et de peocatrice muliere dicitur: Remittuntur el pescata multa, queniam dilexit multum (Luc. VII, 47). Hine ab cadem Veritate in cruce pendente dicitur : Amen dice tibi, hodie meenitu hi solummodo selubriter resipiscunt, qui et per internam visitationem perfecte boda diligunt, et mala ederunt que amaverant. Qui tamen si sufficienter pro admissis iniquitatibus delere non possunt, nihilominus et isti in hora qua convertuntur vivunt. 👫 Nam qui perfectionem bonze voluntatis liabuerunt in confessione peccati, post mortem purgatoria pecca peccati ad vitam transcunt, si ad delenda peccata sufficientem vim amoris noquaquam habuerunt. Unde et Paulus dielt : Sie salvi fient, quasi per ignem (I Cor. m, 15). Sed peccetor, qui ibi salvari per ignem meruit, Me per afflictionem carnis adimpleat hoc qued sibi de vi amoris deesse cognoscit.

(Vers. 36.) Et tortam panis.

27. Panis namque nomine aliquando terrenze delectationis refectio designatur. Quare et prophota , Jeremias in appatitu suculari corrupts: Judsus populum momorans, alt: Omnis populus sjut gemous (Thren. 1, 11), of quarens panem. Panem itaque peccator conversus torquet cum præteritam delectationom cruciat per afflictionem possitenties. Panem namque torquera est carnem pro perpetrata delectatione affligere. Qui ergo sine tormento ignis ad salutem transiro desiderat, cum nummo argenteo tortam

deserit, ea nimirum valida carnis afflictione penitus exstinguat. Nummum namque argenteum offerebat. qui, recepta jam Dei similitudine, confitendo exsecrabatur quod secerat, dicens : Computruerunt cicatrices meæ a facie insipientiæ meæ (Psal. xxxvn. 6). Et item : Incurvatus sum, et humiliatus usquequuque. Sed qui nummum argenteum sibi non sufficere ad oblationem timuit, panis tortam addere curavit. Nam consitetur, et dicit: Rugiebam a gemitu cordis mei (Ibid., 9). Rugitus enim fletum magni doloris insinuat in afflictione poenitentis. Hunc tortum panem argenteo nummo socians idem ipse loquitur, dicens: Quoniam iniquitatem meam annuntiabo, et cogitato pro peccato meo (Ibid., 19). Pro peccato etenim covalde ingemiseere, quia et mala que odit se damaa- B gitare est delectationi præteritæ dignam carnis afficlionem proponere. Offerendum ergo panem torquebat, qui et flagitia perpetrata pronuntians, qualiter ea delere posset cogitabat. Et quia de austeritate conversationis poenitentibus subrepere aliquando solet cupido laudis, intentio vere conversi peccatoris Insinuatur per hoc quod subditur:

> (Vars. 36.) Dicatque: Dimitte me, absecro, ad unam partem sacerdotalem.

28. Pars namque sacerdotalis uniuscujusque est in æterna vita retributio electi. Sacerdotes etenim Dei omnes electi ejus sunt, quia cui per oblationem ministerii sui incessanter serviunt sacra semper offerre munera uon desistunt. Unde etiam illi in regno tripudiantes. dicunt : Redemisti nos Deo in sanguine cum erle in paradise (Ibid., xxin, 43). In vita igitur C tuo, et secisti nos Deo nostro reguum, et sacerdotes (Apoc. v, 9, 10). Dicere ergo peccatori converso : Dimille me, obsecro, ad unam partem sacerdotalem, est de austeritate vitæ et pœnitentiæ solam partem æternæ beatitudinis exspectare, ut videlicet securitatem delectationis inveniat, quam et perenni perfruitione possideat, et post se tortiones pœnitentiæ nunquam trahat. Quare et subditur :

(Vers. 36.) Ut comedam buccellan panis.

29. Si caim panis in sacro cloquio pro delectatione accipitur, buccella panis est indesiciens delectamen tum zternæ vitæ. De que nimirum oblectamente per prophetam dicitur : Gaudium et lætitia invenietur. in ea, gratiarum actio, et vox landis (Isai., LI, 3). D Hine item jam ad mensam non tortæ panis, sed buccelle invitates convivas intuens, ait : Lætitia sempiterna super capita eorum, gaudium et exsultationem obtinebunt (Ibid., xxxv, 10). Hinc Psalmista voce correpti pænitentis pronuntians, dicit: Notas mihi fecisti vias vitæ, adimplebis 95 me lætitia cum pultu tuo, delactationes in dentera we usene in finem (Psal. xv, 10). Vise elenim with sunt afflictiones penuitertise, quibus nimirum a damnationis suse barathro peccator ad supernam patriam ducitur, dum pro commissis iniquitatibus sponto eruciatur. Unde et

peccates nostris. Multa laudant sancti Patres quæ tautum memoriter proferunt.

[&]quot; Istorum verborum sensus reperitur etiam Ezech. xxxIII, 12.

b Nullibi hoc legitur conceptis verbis in Scriptura sacra. I Joan. 13, 2, legimus : Ipse est prepifiatie pro

e Gussanv., in vita, omisso ita.

sumit, dicens: Tu es, Domine, qui restituisti haredisatem meam mihi (Psal. xv, 5). Et item confidens, sit : Ouspiam non derelingues animam meam in inferno (Ibid., 10). Viæ namque vitæ peccatori notæ fiunt quando afflictiones prenitentiæ ei divinitus insinuantur, quando videlicet illuminata mente considerat quam vitæ amaritudinem singulis præteritæ culnæ delectationibus apponat. Qui nimirum cum vultu omnipotentis Dei jucunda ketitia adimpleri e gloriatur, quia de manifesta divinæ contemplationis satietate reficitor, et qui in læva vitæ præsentis ad tempus pomitendo compungitur, in dextra eterne vite usque in finem delectationibus satiatur. Qui ergo tortam panis obtnit, ad buccellæ comestionem perducitur, quia qui amore supernæ vitæ noxias delectationes P cruciat, in discubitu æterni gaudii sibi perpetuam refectionem parat. Seguitur:

CAPUT IV.

(I Reg. 11, 1.) Puer autem Samuel ministrabat Domino coram Hell.

1. Illud autem hoc in loco repetiisse ostenditur. quod de electo puero superius memoratur, ubi dicit: Puer autem Samuel erat minister in conspectu Domini ante faciem Heli. Hoc quidem est ministrare Domino coram Heli, quod esse ministrum Domini ante faciem Heli. Et quia ibi istud. Domino adjuvante, plenius exposuimus, in iteranda ejus expositione penitus non moramur. Verum quia divinus sermo est, qui hoc in isto loco, et in illo loquitur, sine utilitate rationis nequaquam hoc egisse monstratur. Pro fastidio itaque lectoris explanationem tacemus, repetitionis vero causam dicimus ad ejus utilitatem. Quidam namque prælatorum sanctæ Ecclesiæ magisterio subditi rudes obediunt; sed cum paulo altius per conversationem proficiunt, in eadem obedientiæ humilitate nequaquam persistunt. Quos bene Agar Saræ ancilla spiritaliter designat, quæ cum de Abraham viro ejus concepisse se vidit, dominam despexerit (Gen. xvi, 5). Agar quippe concipit quando reproba mens subditi. aut per eruditionem scientiæ se proficere, aut per vitæ conversationem, credit. Quæ profecto prægnans dominam suam despexisse dicitur, quia jam præsidenti sibi præpositi sul voluntati per obedientiam subdi dedignatur. Sed quæ dominam despicit, ancilla esse perhibetur, quia superbi subjecti et infirmi sunt per elationem, et ad filiorum Dei numerum non pertingunt. Samuelis autem profectus exponitur, quia superius dictum est: Puer autem Samuel proficiebat b et crescebat et placebat tam Deo quam hominibus (I Reg. u. 18). Quæ profecto tria qua sublimitate conversationis percurrerit, supra expositum est. Quia ergo etiam nunc coram magistro ministrare memoratur, quid est, nisi quia electis auditoribus formam præbet, ut quo altiori vita proficiunt, servare bonum obedientiæ nunquam obliviscantur? Nam tunc vere

 Mendoze legitur in omnibus nostris Editis gloriantur.

cum correptum se esse peccatorem insinuat, præ- A proficient, si ad altitudinem meritorum et fortitudine sumit, dicens : Tu es. Domine, qui restituisti hæredi- conantur operis, et virtute humilitatis.

2. Quo in loco est aliud quod notari debeat : ac quia tunc Samuel coram Heli Domino ministrare ostenditur, quando ipse de filiorum negligentia a Domino objurgatur. Nonnulli namque subjecti, dum fortitudinis suæ modum considerant, prælatorum suorum malunt esse severi judices quam auditores pii. Qui nimirum quia exaggerare et discutere eorum vitas consucverunt, si in corum conversatione vel levioris delicti maculas intuentur, subdi eorum præcepto obediendo renuunt. Sed vere fortes existerent. si majorum quæ infirma existimant humiliter sustinerent. Nam ante Deum ille magnus per meritum noscitur, qui ei in bono præcepto sublicitur qui ex parte aliqua venerabilis non videtur. Ecce enim Heli aperta Dei sententia de negligentiæ sua perpetrata culpa reprehenditur, sed puer Domini Samuel coram eo ministrare Domino memoratur, ut profecto anud se colligat qualis sit qui in leviori culpa sibi prælatum despicit, si ei se Samuel obediendo subdidit quem omnipotens Deus sui examinis tanta districtione reprobavit. Sed quia Heli non valde supra peccantes subditos honorasse reprehenditur, ipsæ sacrorum ordinum dignitates pensandæ sunt. Nam rector peccantem subditum nisi correptum honorare debet, subjectus autem nec tunc prælatum despicere, cum se justum et illum agnoverit peccatorem, quia æternus judex subditorum judiclum sanctæ Ecclesiæ rectoribus tribuit, sed eosdem rectores discutiendos suo examini reservavit. Hoc tamen ipsum rectoribus valde timendum est, quod Dei servantur examini, quia tanto subtiliores rationes vitæ et doctrinæ suæ parare debent, quanto sapientior est judex quem sustinent. Nec tantum ejus futurum judicium in futura vita, quasi in longinquo positum, timeant, ne qui ubique præsens est incautum feriat de vicino. Negligentes namque pastores ad evadendam futuræ vindictæ pænam longa vitæ præsentis spatia ad pænam cogitant; sed judex, qui ubique est, de vicino pœnitentiam irrogat, quia prius eis lumen contemplationis subtrahit, deinde ad tormenta per mortem rapit. Unde et de eodem Heli, qui de paulo inserius, fracta cervice, moritur, subjunctum est:

(Vers. 1.) In diebus illis non erat visio manifesta.

3. Nam dum rector agenda quæ novit despicit, agitur cum eo districto judicio, ut agenda non videat, quia implere noluit quod videbat. Manifesta namque visio negligentis pastoris non est, sed amantis. Unde et per seipsam Veritas dicit: Qui diligit me diligetur a Patre meo, et ego diligam eum, et manifestabo ei meipsum (Joan. xiv, 21). Claritas namque manifestæ vigionis, est revelatio amatæ veritatis. Quæ profecto veritas si merito dilectionis ostenditur, iis qui torpent a bono opere dignissime occultatur, quia signum amoris non est in affectione animi, sed in studio bonæ operationis. Unde et in Evangelio Dominus

b Omittitur in Gussanv. et crescebat et placebat tam Deo.

premisit, dicens : Oui habet mandata mea, et facit A ea, hic est qui me diligit (Ibid.). Quia ergo de negligentia operis caligo incurritur internæ visionis, ante nimis, dum de contemptu mandatorum sacerdos arguitur, visio occultata memoratur. Sequitur:

(Vers. 1.) Et sermo Domini erat pretiosus.

4. Quantum ad sacræ historiæ veritatem perlinet. pretiosum pro raro posuit. Pretiosus itaque sermo erat, quia dum rarus esset qui summa contemplando cerneret, frequens esse non poterat qui bona loquendo prædicaret. Quod nunc quoque in sancta Ecclesia 97 fieri videmus, quia dum plerique de reverentia culminis gloriam affectant honoris, dum sacri ordinis ministeria negligunt, summa quæ videre nequeunt subjectis plebibus prædicare non possunt, atque in eorum familia pretiosus sermo esse cogno- B scitur, quia raro bonæ prædicationis hortamenta ardiunt, quorum prælati ex desiderio non quærunt superna quæ dicant, sed terrena quæ agant. Quos profecto sacra Scriptura notat, quæ dicit: Canes muti non valentes latrare (Isa. Lvi, 10). Non dixit non volentes, sed non valentes, quia certe dum mundi gloriam ex toto corde, et ex tota anima, et ex tota mente et virtute diligunt, vellent populo sublimia dicere, ut etiam de sublimitate verbi possent gloriam habere. Canes ergo muti volentes latrare, non possunt, quia dum pravo corde terrena meditantur. occulta veritatis quæ proferant revelatione nulla comprehendunt. Sed quia quod pretiosum est magna cum diligentia custodiri solet, potest hoc quod di-- citur: Non erat visio manisesta, ad carnalium præla- C torum negligentiam referri.

5. Quod vero additur: Et sermo Domini erat pretiosus, ad bonorum ardens studium subditorum, cum fideles subjecti etsi non habent qui eis frequenter de thesauro sacri eloquii superna prædicet, hoc tantum quód aliquando scire potuerunt mira devotione complectuntur, et velut rem ineffabiliter pretiosam custodiunt, dum per bona opera in cœlo collocant, ubi fures qui id auferre valeant nequaquam appropinquant. Unde et in Evangelio de emptore bonæ margaritæ dicitur : Inventa una pretiosa margarita, dedit, omnia sua et comparavit eam (Matth. xm, 46). Cum itaque in occultatæ visionis tempore pretiosus sermo esse describitur electorum, subditorum laudes nunquanto id bonum, quod de eminentiori loco periit, perfectione magnæ charitatis in inferioribus remansit. Quorum profecto bona conversatione plerumque agitur, ut ea quæ occultata fuerat visio, manifestetur, ut qui de vote custodiunt minima, scire debeant quæ faciant, et majora. Unde et subditur:

(Vers. 2-4.) Factum est igitur in die quadam, Heli jacebat in loco suo, et oculi ejus caligaverant, nec poterat ridere lucernam Dei, antequam exstingueretur. Samuel autem dormiebat in templo Domini, ubi erat area Dei. Et vocavit Dominus Samuelem.

 Vatic., quia videlicet Heli et in loco suo jacere.

6. Samuel quippe puer a Domino vocatur quoties humilibus subjectis divini consilii arcana revelantur. et humilitatis sure merito lumen contemplationis acquirunt, quod superbiæ suæ retributione elati prædicatores perdunt. Sed notandum quia id quadam die factum ostenditur, a qua videlicet Heli et in loco suo jacere, et videre non posse perhibetur. In die namque vocatur, qui pro sua et aliorum salute ad supernæ sapientiæ scienda secreta sustollitur. Quo contra et Salomon sapientiam in nocte percepit, ut caligo temporis indicaret quia eamdem sapientiam non perseveratus acciperet (III Reg. m. 5, 12). Quod intelligi et aliter potest, quia videlicet Heli caligo memoratur. Positione itaque diei, ejus ostenditur magnitudo cæcitatis, quia profecto magnas tenebras habuit, qui in die non vidit. Nunc quoque si ad Ecclesiæ statum respicimus, generalis gratia luminis est. Venit namque qui verze claritatis radios spargens. diceret: Ego sum lux mundi, qui sequitur me mon ambulat in tenebris (Joan. vm, 12). Et 98 quia interni splendoris eius gloria ineffabilis est, non dicitur de die isto, vel illo, sed die quadam : cujus profecto diei claritas non est; claritatis vero | Nonne melius, claritas est. Claritatis vero, etc.] magnitudo incognita. Magnas ergo tenebras Pastor sustinet, si is qui Ecclesiæ oculus esse per officium poscitur in gratia tantæ lucis visionem non habet. Quare et ejusdem oculi tenebras per semetipsam veritas magnas ostendit, dicens: Ipsæ tenebræ quantæ erunt (Matth. VI. 23)? Sed jam unde sibi tanta caligo oriatur insinuat, quia dicit: Jacebat in loco suo. Locus namque praedicatoris standi, non jacendi, officium habet. Unde et de seipso Dominus formam > ejusdem prædicatoribus præbet, dicens: Ego autem in medio vestri sum, sicut qui ministrat (Luc. xxII, 27). Stare enim ia medio fratrum est per laboriosam conversationem se in exemplum minoribus præbere. Stare itaque ad labo-. rem operis pertinet, et ad pugnæ necessitatem. Unde et agonotheta spiritualis certaminis præcipit, dicens: State ergo succincti lumbos in veritate (Ephes. vi, 14). Et quia jacere quiescentis est, in loco prælii et laboris quietis teporem sequi reprehenditur, qui in loco jacere memoratur. Stare etiam justi est. Unde et Paulus dicit: Fide enim statis (II Cor. 1, 23). Jacere ergo etiam ad remissioris vitæ negligentiam pertiantur, quia tanto sublimiori gloria prædicandi sunt, D tinet. Tunc itaque Heli jacet in loco suo, cum per lapsum pravitatis reprobus prædicator requiescit in sede justi. Jacentis ergo in loco suo oculi caligant. quia summa videre nequeunt, qui in arce pastoralis culminis non exsequentur virtutis opera, sed remissioris vitæ blanditiis immerguntur. Qui profecto lucerna Dei jam non veritate laudis, sed per improperium appellatur derisionis. Nam qui lucernæ Dei appellatione fungitur, et videre non posse perhibetur, deridetur potius tanto nomine quo censetur. Nam in vera justi laude dicitur : Ipse erat lucerna ardens et lucens (Joan. v, 35). Nam veri luminis jubar quod

> b Gilot., eisdem. Tolerari potest ejusdem, scilicet loci.

etiam carnalis dicitur lucerna per officium, casca per intentionem, quia dignitate fungitur præbendi luminis. aed mentem figit in tenebris vanitatis.

7. Cuius profecto consummata perversitas designatur, quia non dicitur non videbat, sed videre non poterat. Quare et male arboris mentionem faciens Dominus, ait : Non potest arbor mala fructus bonos facere (Matth. vu, 18). Lucerna itaque Dei videri non potest, cum is qui pastorali dignitate præeminet tanta spissitate sæcularis amoris premitur, ut ad internæ claritatis intuitum nulla gratiæ inspiratione subleveter: cum jam videlicet, justa Dei jadignatione projectus, in caliginis suze cacitate relinquitur. ut ulterius per infusionem superni luminis nunquam vigitetur. Bene autem dicitur: Antequem exstingueretur. R Non videre enim poena peccatoris est in hoc tamen . adhuc sæculo viventis, videre autem non posse est mortui impii in alio iam sæculo æteraa pæna damnati. Unde et conditoris judicio in exterioribus tenebris claudi præcipitur, ut videlicet ad lucis intuitum nanquam reducatur. Cum ergo antequam exstingueretur videre non posse dicitur in isto adhuc sæculo vivens prædicator reprobus, damnato jam in perpetoum impio in cæcitate similatur. Exstinguitur autem lucerna cum pastor moritur. Vel certe lucerna exstinguitur, quia cum reprobus prædicator per mortem carnis interit, quidquid in eo lucere videbatur, de gloria culminis amittit, et velut sola lucernæ testa sine lumine remanet, cum ad æternum judicium serfulgore spoliatur. Antequam igitur exstinguatur lucerna Dei, videre non potest, quia et meritum futuræ damnationis per æternitatem suæ cæcitatis possidet, et tamen adhuc coram hominibus per splendorem acceptæ dignitatis følget.

(Vers. 3.) Samuel sutem dormiebat in templo Domini, ubi erat arca Dei.

8. Bene autem repr. bus prælatus non dormire, sed jacere dicitur, puer autem subditus et electus non jacere, sed dormire, quia dormire aliquando in bonam partem accipitur, jacere autem fere semper in malam. Unde et Sponsa in Cantico canticorum dicit: Ego dormio, et cor meum vigilas (Cant. v, 2). In somno itaque pueri perfecti uniuscujusque electi subditi a pravo opere requies designatur. In templo quippe D et ubi est arca dormit, qui, in cœlesti desiderie atque in sacræ Scripturæ meditatione occupatus, ad ca que ad perversitatem pertinent non intendit. Ouidam namque in templo dormiunt, sed in loco ubi est arca Dei non dormiunt, quia nonnulli simplices in coelesti contemplatione per amorem requiescunt, sed sacri eloquii occulta meditari nesciunt. Samuel autem, qui non solum in templo, sed coram arca Dei dormire dicitur, eruditos pariter et electos subditos designat, quia dum amoris sui flammas de sacro eloquio frequentius meditando hauriunt, ad supernæ patriæ

amando hauserat loquendo fundebat. Prædicator A desiderium altius assumuntur, et velut intima templi ad somnum eligunt, dum eo longius separantur a publico terreni operis, quo secretius per meditationem reconduntur in sacrario interna visionis.

(Vers. 4.) Et vocavit Dominus Samuelem.

9. Vocare etenim Dei per vim majoris gratiæ excitare est. Dermientem namque Dominus vocat, quia a terrena intentione quiescentes ad augmentum supernæ cognitionis excitat. Nam dum ad ea quæ foris sunt per sollicitudinem vigilamos, interna et spiritualia non sentimus. Repulsio itaque terrenæ curæ præparatio est nostra ad perceptionem supernæ gratize, quia in electis fit uberior infusio divini muneris. quo mens fuerit purior per custodiam internæ meditationis. Sequitur:

(Vers. 4-9.) Et vocavit, inquit, Dominus Samuelem. Oni respondens, ait: Ecce ego, et cucurrit ad Heli, et dixit: Vocasti enim me, qui dixit: Non vocavi te, fili mi, revertere et dormi. Et abiit et dormivit. Et adiecit Dominus vocare rursum Samuelem. Consurgensque abiit ad Heli, et dixit : Ecce ego, quia vocasti me. Qui respondit: Non vocavi te, fili, revertere et dormi. Porro Samuel non sciebat Dominum, neque revelatus ei suerat sermo Domini. Et adjecit Dominus, et vocavit Samuelem tertio. Qui consurgens abiit ad Heli, et dizit : Ecce ego, quia vocasti me. Intellexit igitur Heli quia Dominus vocaret puerum, et ait ad Samuelem: Vade et dormi, et si deinceps vocaverit te, dices : Loquere, Domine, quia audit servus tuus.

10. Quid est ergo quod omnipotens Deus vocatiovari persona 😘 cogitur, que ouni penitus seculi 🤈 nem suam tanta arte insinuat, ut vocati mens teneater, ne se vocantem cognoscat; Deum audiens, magistrum hunc esse hominem putet: vocationem emittat, et causam taceat; ire ad magistrum sinat, toties ad somni quietem redire, et tamen dormientem quiescere non permittat? Nunquid enim qui ad secreta sua cognoscenda vocavit quem voluit, voce tantum Heli simili, et non potuit voce qua voluit; et qui quando voluit vocavit, causam vocationis 100 statim indicare non potuit; et qui excitare voluit, ut audiret, nisi per magistrum eum docere non potuit quemadmodum audire debuisset? Sed hae in re magna omnipotens Deus dispensatione utitur, ut profecto electorum corda duplici eruditione doceantur, quatenus et in superficie historiæ quod sequantur obedientiæ bonum quique subjecti videant, et prælati intueantur occulta mysteria, que ad lucam intelligentiæ discutiendo perduçant. Sed quod primo loce dicendum arbitror, puer qui loquentem Dominum esse magistrum putavit vocem corpoream audivit. Non itaque per semetipsum Deus, sed a per evange-Neum spiritum puero locutus est, quia qui non stringitur forma corporea, instrumento corporia non angustatur ad sonum vocis. Quod nimirum et puerili audientiæ convenit. Nam etsi magna sunt merita inchoantis subditi, quia tamen adhuc non in perfectione esse, sed in profectu conversationis agnoscitur, ad

* Forte legendum per angelicum spiritum; et paulo post : Exteriorem itaque vocem per angelicum spiritum movil, sed, etc.

eam locutionem qua omnipotens Deus per semetipsum loquitar non pertingit. Per se quidem omnipotens Deus, summus videlicet et incircumscriptus spiritus, magnis viris et spiritualibus spiritualiter loquitur, cum spirituali locutione corum mentibus indicat, et agenda quæ agant, et loquenda quæ sciant. Exteriorem itaque vocem per evangelicum spiritus movit, sed gratiæ suæ præsentia Creator spiritus quæ voluit indicavit. Vocans itaque voce, dum Heli putatus est, cognitione latuit, ut ad magistrum puer curreret, et dem se non fuisse vocatum audiret, deceptus estenderet in quanto culmine virtutie staret. Puer ergo humiliter homini subjectus, atque obadientiæ ardua arce sublimatus, dum vocatus accessit, jusus rediit, quid aliud nobis exemplo præbet, nisi altissimus formam obedientiæ?

11. Vera namque obedientia nec prepesitorum intentionem discutit, noc pracepta discernit, quia qui omne vitæ sue judicium majori subdidit, in hoc sole gandet, si qued sibi præcipitur operatur. Nescit enim judicare quisquis perfecte didicerit obedire, quia hoc tantum bonum putat, si præceptis obediat. Sed in tanta perfects conversationis ejus gloria vita nostra confunditur. Ecce etenim ad supernam patriam and ducibus Christiani exercitus proficisci decrevimus, sed epera diversa etiamsi diversis temporibus jubemur agere, murmuramus. Quis enim sese a murmuratione compesceret, quis ab ira temperaret, si vocatum se bis et ter audiret, et tamen ex vocantis responso persiperet quia vecatus minime faisset? Onem profecto desidice nestre caliginem patimur. quia tante virtatis bonum qua premii sui claritate respondent non videmus. Unicum etenim bonum est ad recuperationem vitæ, si inobedientiæ culpa malum sufficient fuit ad perpetrandam mortem. Si ergo in malo inobedientiæ mors prævaluit, toties vitæ reddimur, quoties obedimus. Puer itaque Samuel nec vocatus, nec repulsus offenditur, quia vocantis aut renellentis animum videre neiuit, qui in hoc solo gaudere noverat quod obedivit. Et quia surgere ad laborem, redire autem ad dormiendum pertinet ad guietem, guid insinuat, misi quia utrumque nobis vitam presparat, si obedientis animus ia so qued agit nomisi obedientize bonum pensat? Przeceptum namque in hou solo pensari debet, quod majoris præcentum est; et qui obedientie bonum exsequitur, non n injanetum ppas debet-considerare, 🛂 🕽 sed fructum, quia ad promerenda seterase vites gaudia non exquiritur qualitas operis, sed mortificatio proprise, et exsecutio alienza voluntatis. Unde et Paulus șit : Cincumeicio nitil prodest, et præputium nitil est, sed observatio mandatorum Dei (I Cor. vu, 19). Jam ergo apud empirotentem Deum nec ea que ad laborem, neque ea que ad quietem pertinent parva sunt, si externam vitam parare obedientibus pessunt. Quisquis ergo alieno imperio subjectus est hec solum consideret, quia quod sthi secundum Deum injungitur valde magnum et excelsum in lucro est menti, quod vitam præparet in mercede retributionis. Quo

eam locutionem qua omnipotens Deus per semetipsum A contra inobedientes aspiciant quia primus humani loquitur non pertingit. Per se quidem omnipotens generis parens a paradisi gaudiis noc furto, nec rapina, nec adulterio, nec homicidio, sad pomi vetiti inobequem spirituali locutione corum mentibus indicat, et agenda que agant, et loquenda que sciant. Exteriorem itaque vocem per evangelicum spiritum movit.

12. Operator itaque strenuus vite socialis, et communiter secum Deo servientium pius amulator, si æterni meriti ampliorem retributionem per obedjentire bonum adioisci desiderat, in boc sele se cornescat excellere, si orza exeteris arbitrio meleris propriam subdiderit voluntatem. Nam nec magna lucra jejunii, nec asperæ vitæ studia devotis Christi militibus in majorum præcepte valde pensanda sunt. Majoris Retenim est meriti charitatis injuncta refectio iejunio propria deliberatione suscepto. Oni crim inssus carnem reficit, invitus jejunii pre-mirm devotione promerait, et amalierem mercedem obedientie manducando conquisivit. Vecavit erro Deus puerum, sed voce magistre simili, ut profecto modem sus locutionis indicaret. Causam vocationis tacuit, ut electus puer qua humilitate obedientia esset sublimis ostenderet. Ire ad praceptorem pertuit, ut devetionis sum munus offerret. Redire ad semmi quietom cinitur, ut prefecto noc en que sunt minima contemames. Rerate excitat, ut eum quem in forma electorum nonere volebat ostenderet, quia nec imacriorum instantia fatigaret. Per eum qui reprobandus erat audire quemadmodum debuisset didicit, ut profecto sciamus quia majorum imperia tunc etiam vaneranda sunt. cum ipsi laudabilem non habent vitam, quia corum doctrina, quæ prava operatione potest superbis vilescere, humiles auditores facit ad divinæ familiaritatis celsitudinem pervenire.

13. Sed qu'a sequitur : Porro Samuel necdum aciebat Dominum, et superius ministrare Domino perhibetur, valde contrarium videtur esse quod dicitur. quia nescire non poterat cui ministrabat. Quis enim ei serviat quem ignorat? Sed profecto per id quod subjunctum est liquet id quod sonat contrarium. qua intelligi convenientia rationis debeat. Neque revelatus ei fuerat cermo Domini. Per quod nimirum datur intelligi quia quem amore et ministerio noverat, sermonis ejus revelatione nesciebat. Nondum enim sic vocantem audierat, quem se cognovisse et devotione ministerii et virtute testabatur amoris. Sed in conversatione fidelium convenienter accipitur; nam pierique sub aliena institutione bene proficient, qui novitatis suz tempore omafpotenti Deo ministeria persolvunt, et tamen puritate contemplationis ad internæ puichritudinis ejus speciem non pertingunt. Ou cum subjectionis suce merito etiam donum divinæ contemplationis accipiunt, et experientia internæ visionis 102 intelligunt quia sic nondum sciebant cui ministrabant. Quod bene Jacob, ad accipiondam conjugem proficis. cens, designat, qui post laborem itineris per soporem quietis Dominum vidit, sed a somno evigilans,

(Gen. xxvm. 16). Negue enim illic esse Dominum anterman dormiret dubitare poterat, dul esse hunc phique sentichat : sed quia tunc com perfectius didicit. ignorasse se tilum perhibuit cum familiarius non agnovit. Via namone the ad conjugem pergitat intentio devota ebedientia est, que fecunditas internæ charitatis consegui desideratur. Jacob itaque dormit in via, cum fidelis subjectus, malieri spiritus supplantator, per isborem obedienties ad quietem suscipitur internet visionis. Qui prefecte tone Dominum se agnoviuse fatebitur, quia dum eam ad quam noviter est assumblus interner lucis miratur speciem. quantum ante nescierit experientia reveletæ polehritudinis agnescit. Fide etenim, velut fama, Deum cognostiums, amore autem contemplationis is qui f fama innotuit nobis velut ex estensione presentie revelator. Bene autem per ebedientiam proficiecens sphditus, dum ad contemplationis altitudinem decitor. dudem ignorance Dominum perhibetur, evin is quast ex præsentise veritate invenitor, qui fama velot incognitus, et non præsentis velut cognitus, ante videbatur,

14. Sed gula separatim dicitur: Nondam sciebat Dominum, neque revelulus ei fuerat sermo Domini, potest subtilius intelligi. Nam in una eademque interna Dei contemplatione et mira charitas contemplanti infunditur de fructu tante gieria, et stupor magnus in secreti verbi revelatione. Quitlam ergo Dominum sciunt, et sermenis ejus revolutionem percipiunt, quia et mira duicedine replentur, ex éa quam ex consuctudine hauriust infusione tantæthatflatis, et magna e erudiuntur sapientia revelatione verbi. A nonnultis vero scitur Dominus, quibus sermo Domini nequuquam revelatur; quia simplices traique, sed matha conversatione perfecti viri, de contemplationis divinæ gloria ineffabllem quidem amoris dulcediaem contemplando percipiunt, sed tamen ad revelati verbi ejus altitudinem non pertingunt, quia ad amanticum ordinem assumpti sunt, non ad celsitudinem prædicationis. Revelatur quidem ei verbam, ut ametur; et ne prædicetur, absonditer. Bene hutem de eo avi ad ministerium prædicationis elevator dichur : Nondum sciebat Dominum, neque revelutus ei fuerat sermo Bomini, ut dum on que nondem habet rudis insinuat quibus bouis ditari predicator debeat patenter ostendat. Nam qui illam intimi amoris virtatem nondum p pas pertinere cognoscitur, necesse est ut rationabipercept, profects samipetentem Dominam, quem fide velut funa nevit, presentia illius magna charitatis mescit. Et si ardenter diligit, et arcana mysteriorum discutere per spiritum nondum norit, jam quidem Dominum cognescit, sed ad sermonis sius revelationem non pervenit. De obcéiente autem puero statim subditur :

(Vers. 9.) Abiit ergo Sumuel, et dormieit.

15. Jam quippe ad divinæ locationis notitiem puer instructus mittitur, cum efectus subditus majoris consilio ad spiritalia cognoscenda preparatur. Et dormire quidem ei est in desiderio aterna vita quiescere. eum videlicet animæ jam sola superna sitienti cuncta

ait : Vere Bombus est in loco isto, el ego nescisbam A presentia in dedignatione sunt, ut quo studiosios ab intentione sua corporeum omne 102 repellitar. amore invisibilium abundantius repleatur. Et notandum quia lam quater ad somni quietem redire præcipitar, quia dum negligenter utimur isto seculo circa visibilia, opere, locatione et cogitatione vigilamus. Ter ergo dormire precipinur, ut ad comitionem supernorum per quietem operis, oris silentium et cogitationum superfluarum ablestionem presparemur. Quarto autem loco ad somnum mittimur cum maiorum nostrorum licentia ab utili etiem ministerio cessare pracipinate, at dum nulla prepetimen ours sol-Reliudinis, totam se mens collicat ad intelium superne visionis.

16. Et notandum quia quiescentem puerum, nesciente Heli. Dominus excitat, sed tamen excitato. nisi codem fieli præcipiente, vocationis suæ causam nequaquam manifestat, quia electos subditos occulta inspiratione ad supernæ patriæ desiderium erigit, sed per quietem vocare cos ad cam adam diligunt patriam sine majorum licentia non permittit. Quia ergo quoties vocatur puer, toties fre ad magistrum sinitur. quid est allud, nisi quia ipsa divinitus inspirate sublestorum desideria majorum judicio aubmittuntur? Oous namque subjecti divinitus inspiratum tune Deo gratuen esse cognoscitur, si majoris imperio aut permissione peragatur. Quater orgo vocatur puer a Domino. qualor somai quies presipitur a magistro, quia ad temperamentum operia, silentium eris, abjectionem internæ sollicitudinis, eessationem ministerii, pro amore secretioris vitæ per divinam inspirationem succendimut, et tamen amoris nostri desideria adimplere sine majorum nostrorum permissione prohibemur. Vocat itaque Dominus, et vocationis causam tacet, at permittente magistro semetiosum vocato subjecto instruct. Nam qui non jusso audire postquam. vocavit siluit, ubi doctor home precepit, vocans Dues vecationis causam indicavit. Sequitur enim :

(Vers. 8-11.) Abili erge Samuel, et dormivit in loco sub. Et venit Dominus, et stellt; et vocavit, sicut vocaveral secundo, Samuel. Bi dil Samuel : Loquere, Domine, quia audit servas tuas. Et ait Dominus ad

· 17. Quibus profecto verbis, quía de incorporea et invisibili divina substantia fillud dicitur auod ad corliter inteffigatur. Nam que veniat qui ubique est? duo pacto stare et legal dicitar qui corporca substantia non formatur? Sed in illa omnia dictante substantia ponuntur verba inopie nostræ, per que surgere valcamus ad cognoscenda mysterfa operationis sue. Nam vehire Domino est presentia gratie som corda electorum tangere, stare ejus est, manenti ejusdem gratic sum dono eas quas tangit mentes inconcesso: gratize suze dono retinere. Vocare autem ejus est electam mentem ad augmentum majoris gratiæ excitare. Venit namque Dominus, et non stat, cum corda negilgentium tanguntur per gratiam, et tamen in affectu et amore tangentis gratiz nequaquem persenerant.

Velut enim præsens est veniens, et non slans rece- A vis, faciamus hic tria labernacula, tibi unum. Mousi dens, cum ex præsenti tactu divinæ gratiæ repente bona facere proponunt, et statim derelicti, ejusdem honi propositi intentionem deserunt. Quod si ad vim contemplationis refertur, venit et stat Dominus cum electorum corda et repente per gratiam tangit. et tacta repente non descrit, ut veniendo visitet, stando confirmet, et qui ad gaudium sibi dilectæ mentis ostenditur, non recedat ipse prius 1 (14 quam illa vivendo) satietur. Sed quia stare dicitur, discessurus quandoque designatur, quia etsi aliquando electas animas in sua revelatione per aliquantulam moram satiat, præsentiæ suæ dulcedinem subtrahit, ut subtractam ardentius concupiscant. Venit ergo Dominus visitans, stat suaviter se demonstrans, vocat ad amorem oscitans. Unde et toties excitatus puer repetito nomine. Vocatur, quia vocatio ex nomine designat affectum magnæ charitatis et familiaritatis. Unde et Moysi loquitur, dicens : Novi te ex nomine (Exod. xx un. 42. 17). Vocati igitur nomen iteratur, cum in magnam jam samiliaritatem internæ Majestatis mens videntis excipitur, et serentibus desideriis ad amorem se vocantis elevatur, ut præter id quod audit nil libeat. atque in lætitia auditus sui immorari perpetuo concupiscat. Unde et hic aperte subjungitur : Ait ergo Samuel: Loquere, Domine, quia audit servus tuus. Qui ergo loquere posuit, ex necessitate conclusit. Quasi enim verbis apertioribus dicat : Ego respondi Loquere, qui aliter respondere non potui. Nam quid aliud desiderare potest mens in illo gaudio loquentis C Majestatis assumpta? Dicere enim menti Deo Loquere, illam ineffabiliter dulcem locutionem semper audire, desiderare est. Dicit ergo Loquere, qui vellet ut nunquam taceret. Unde et subditur quia audit servus tuus. Quasi dicat : quia hoc quod experientia interni affectus excipio æterna frui perceptione concupisco. Petit ergo ut loquatur, qui hunc nunquam in internis suis affectibus silere desiderat, ne qui tam sublimi exsultatione Domino loquente sustollitur, ad proferendas damnatæ bumanitatis angustias, eo tacente, deponatur. Nam si a corruptionis nostræ tenebris, ipso loquente, assumimur, cum nobis per subtractionem gratiæ tacet, eisdem tenebris subjugamur. Merito igitur tanto subvectus culmine Domino dicit Loquo in exterioribus suis nihil placet; et manere cum · colloquente secum tanto ardentius cuperet, quanto ad infirma sua libentius nunquam deponi voluisset.

18. Etiam, auctore Deo, cum Domino dicimus loquere, ipso donante dicimus, sed tamen quo affectu id ei perfectiores electi dicant dicere non valemus, quia quod desiderii est inessabilis non exprimitur locutione rationis. Quem profecto affectum bene Petrus insinuat, qui cum transformato Domino in monte assisteret, refulgentemque faciem ejus sicut sol cerneret, et ad instar nivis albentia vestimenta ejus conspexisset, ait : Bonum est nos hic esse : si

unum, et Helice unum (Matth. xvii, 4; Luc. 1x. 53). Qui enim dicit : Bonum est nos hic esse, si posset, ab illa visione tantæ gloriæ nunguam deponi voluisset. Dum enim dicit Petrus, Domine, bonum est nos hic esse, et Samuel dicit : Loquere, Domine, quia audit serpus tuus, voces quidem diversæ sunt, affectiones æquales. Hoc enim significat Petrus in monte, transfigurato Domino, quod Samuel a veniente, a stante. et stante Domino secundo vocatur. Sed etsi quasi nesciens Petrus quid diceret ab evangelista repreheuditur, huic tamen sensui contrarium non videtur. Evangelista quippe non affectum Petri, sed rationem reprehendit, quia cam Domino assumptus in gloria seorsum, sic esse semper cupiebat, et pro redemintensæ suæ gloriæ per ardentissimum desiderium ex- B tione communi eum ad ignominiam crucis descendere nolebat. Nesciebat ergo quid diceret, sed ardenter quod videbat amabat, quia 105 profecto tantum bonum videbat, quod sic non amari mullatenus poterat. Unde etsi juste Petrus reprehenditur, ei tamen rationabiliter indulgetur, quia amore tantæ Majestatis per fruitionem vincebatur. Verumtamen cum de dicendi ignorantia Petrus arguitur, ejusdem ignorantiæ causa memoratur. Nam subdens evangelista, ait: Erant enim timore exterriti. Illa enim internæ Maicstatis ineffabilis pulchritudo electam mentem cui se delectabiliter ostendit aliquando mirabili pavore concutit, ne de visionis magnitudine ad elationem prosiliat, si eam quam blanda contemplatio ad tam sum ma evehit provector suus spiritus timoris moderamine non refrenat. In una quidem et eadem revelatæ glorize visione, et bonitas Redemptoris aspicitur ineffabiliter blandiens, et æquitas illius ineffabiliter terrens. ut quo videntis animus de respectu Dei bonitate dulcius pascitur, consideratione æquitatis territus caveat, ne inaniter satietur. Unde et Samuel, cum ad divinæ locutionis samiliaritatem sustollitur, ei non læta de electorum profectu, sed de a magnorum defectu terribilia nuntiantur. Nam subditur :

(Vers. 11.) Et ait Dominus ad Samuelem : Ecce ego facio verbum in Israel, quod quicunque audierit, tinnient ambæ aures ejus.

19. Inter dona quippe sublimia electa mens eo cautius ab elatione compescitur, quo per omnipotentis Dei justitiam etiam illos repulsos aspicit, qui quere, quia eo interni auditus gaudio sibi complacet, D donis sublimioribus fulti esse videbantur. Quare et de verbo quod facturum se esse Dominus minatur, tinnire aures audientium prædicuntur. Aures quippe corporis tinniunt, quando intolerabili sonitu impetuntur. Nam eum ultra auditus capacitatem ei clamor infunditur, hunc quem officii angustia sonitum rejicit, in tinnitum convertit, quia dum per aurium antra vox sibilat, quæ infusa simul, ad interiora non intrat. Ad aures vero mentium intolerabilis clamor est alicujus magni repulsio prædicatoris. Clamoris ergo effusi magnitudo non capitur, quia dum sublimia dona prædicatori reprobo concessa recoluntur, que divinæ æquitatis examine projicitur ignoratur.

In tinnitum ergo aurium effusæ vocis magnitudo A tatis propriæ quibus nos pænis ligat? Merito ergo convertitur, quia etsi quo Dei judicio fiat, mentis intentione non capitur, dum diu per considerationem pensatur, corda consideratione timore consternantur. Velut enim de clauso magnæ vocis sonitu aures tinniunt, quando de diu considerata magnorum virorum reprobatione justorum corda pertimescunt. Sed ambæ aures tinnire referuntur, dextera videlicet et sinistra. Et quia per dexteram æterna vita, per sinistram vero præsens designatur, et per aurem ea quæ dicuntur audimus, quid per sinistram aurem nisi intentionem piæ operationis, et quid per aurem dexteram nisi intentionem supernæ visionis accipimus? Ambæ itaque audientis aures tinnient, quia cum summorum virorum ruina ostenditur, electorum intentio ntraque turbatur, quia et paventi corde ad contem- B sinit. Unde et apte subjungitur: planda æterna se erigunt, et sine ingenti formidine temporalia non disponunt. Hunc namque aurium tinuitum passus fuerat, qui Domino loquebatur, dicens: Justitia tua sicut montes Dei, judicia tua abyssus multa (Psal. xxxv, 7). Montes quippe Dei summi et electi viri intelligantur. Quibus profecto montibus Dei justitia æquatur, cum ardua ejus mandata opere perficiunt, sed tamen divina indicia abyssus multa sunt, quia etsi in sanctorum virorum oculis recta sunt ea 106 quæ agunt, ante omnipotentis Dei oculos qualia sunt scire non possunt. Unde et bona quæ prævalent incessanter agunt, et super se tonantem illam judiciorum abyssum pertimescunt. quia de facto Domini verbo quod audiunt tinnitu magni terroris eorum corda quatiuntur. Apte autem non nisi audientium aures tinnire prædicuntur. Nam et in Evangelio hoc admonet, dicens : Qui habet aures audiendi audiat (Luc. viii, 8). Qui enim tota intentione ad ea quæ foris sunt vigilant, hunc timoris tinnitum nesciunt, quia super se divinorum judiciorum altitudinem nequaquam pensant. Sed ecce qui subtilia Dei judicia super se pensare noluit, de eo judiciorum sententiæ quam acutæ replicantur. Nam subdens dicit:

(Vers. 13 et 14.) Prædixi enim quod judicaturus essem domum ejus usque in æternum propter iniquitatem, eo quod noverat filios suos indique agere, et non corripuit eos. Idcirco juravi domui Heli quod non expietur iniquitas domus ejus victimis et muneribus in æternum.

20. Quia enim plerumque justæ severitatis sententia per clementiam temperatur, magnæ districtionis hoo judicium est, ubi animadversionis sententia replicando asseritur. Prædixit enim superius Heli, cum per virum Dei, suppresso nomine, dejectionis ejus sententiam nuntiavit. Quia vero et nunc idem se acturum jurat, profecto damnationis judicium replicat. Qua in re etiam notandum est quia qui inique agentes silios non corripuit, iniquitatem secisse reprehenditur quæ in æternum victimis et muneribus nequaquam expietur. Quæ ergo erit districtio iniquitatis propriæ, si irremediabilis culpa est negligentia curæ alienæ? Nam si subditorum peccata incorrepta perenni reatu nos obligant, audacia iniquiaudientis aures tinniunt, quia nimirum electorum mentes, quæ hoc attente considerant, de tanta districtione contremiscunt. Merito audientis hoc aures tinniunt. quia profecto immensitatem clamoris habet, quam electa corda vix sustinent. Et dextera quidem audientis auris tinnit, quia etsi perfectionis sux merito se quisque ad superna contemplanda erigit, tamen de vitæ suæ celsitudine non confidit. Sinistra etiam auris tinnit, quia etsi dono scientize habet, ut temporalia quis perfecte ordinet, tamen de persectione ministerii sui fiduciam nullam habet. Inter dona quippe sublimia verbum audiunt, de cuius clamore auris utraque tinnitum patitur, sub quo, donec ista incertitudinis vita ducitur, pavere non de-

(Vers. 15.) Dormivit Samuel usque mane.

21. Usque mane enim dormit qui quousque venturi Redemptori splendor appareat in incorptæ bonæ operationis conversatione requiescit. Usque mane dormit, qui tota præsentis vitæ nocte per propositum inchoatæ justitiæ exspectat, ut ad gaudium emeritæ retributionis claritas sibi promissi Redemptoris effulgeat. Verbum enim promissum in Israel audivit, de quo aures ejus tinnire non desinunt, quia de conspecta districtione divinæ justitiæ timoris spiritum hausit, sub cujus pondere ad sæculi amorem evigilare non poterit. Sed fortasse usque mane dormire dicitur, pro tinnitu auris dexteræ. Nam dextera auris tinnit, quia dum perfectus interioris vitæ amator de perfectione contemplationis dubitat, magis ac magis proficere in ea qua cœpit vitæ sublimitate appetit. Sed quandiu in hac 107 mortali carne sumus, maligni spiritus ad summa tendentibus insidiantur; et ut eos ab internæ gloriæ visione retrahant, ineptarum cogitationum figmenta congregant. quæ internis eorum oculis proponant. Bene itaque dicitur: Dormivit Samuel usque mane. Tentatio immundorum spirituum nox est; qui vero usque mane dormit oculos tota nocte non aperit. Dormit ergo in Escie qui figmenta dæmonum dedignatur aspicere in tentatione. Tota nocte etiam dormit, quia caligine tentationis non vincitur, sed viriliter sustinet, donec per adventum gratiæ claritatis supernæ luce visitetur. Et tunc profecto velut mane evigilat, quia oblectamento refusi sibi post tenebras luminis hilarescit. Quasi evigilans quippe tunc oculos aperit, quia lucem qua respergitur lætanter aspicit, qui aspicere sibi illatas tenebras non curavit. De tinnitu quidem dexteræ auris obtinet ut qui supernis innititur videre reproba dedignetur, et certitudinem sui profectus insinuat, dum quod pace proficit per aperta et violenta bella non perdit. Sequitur:

(Vers. 15.) Et timuit indicare visionem Heli.

22. Illud namque ei indicare timuit quod sibi Dominus ostendit, ut temeritatem humanæ audaciæ refrenaret vigore disciplinæ. Quidam namque adeo sunt præcipites, ut ad prælatorum suorum reprehensionem facile proruant, atque eorum erratibus

minari futura supplicia non pavescant. Qui nimi- A rum, quia sanctæ Scripturæ morem nesciunt, loquentem sibi Dominum nequaquam audierunt. Nam quibus omninotens Deus loquens prælatorum suorum pœnas insinuat, ea quæ audierunt eis dicere formidant. Hinc ergo præpositorum suorum reprehensores colligant quanta se inconsideratione præcipitent, et lapsus sui profunda pertimescant. Si enim ii quibus omnipotens Deus loquitur prælatis suis loqui metuunt, ii quibus nequaquam locutus est Deus recondere se sub linguæ suæ silentio quanto terrore debuerunt? Timor ergo Samuelis non paverem servilem insinuat, sed reverentiam debitam culmini pastorali. Nam etsi negligens prædicator reprehensionem et minas ex reatu meretur proprio, timorem reverentiæ exigit eius ordinis celsitudo. Sequitur:

(Vers. 15.) Aperuitque ostia domus Domini.

23. Quidnam est quod is qui loqui timuit, domus Domini ostia reseravit, nisi quia obedire non erabuit, qui indicare tristia expavit? Nam superius dietum est: Samuel dormiebat in templo Domini, ubi erat arca Dei. l'uer enim, qui in templo Domini dormisse et nunc ejusdem aperire ostia dicitur, injunctum ministerium habuisse ostenditur, ut horis congruentibus aperiret ostia, et obseraret. Qui ergo visionem indicare expavit, et ostia domus Domini aperuit, reverentiam magistro depliciter impendit, videlicet cura ministerii, et custodia locutionis. Quam profecto loquendi custodiam quam districte tenuisset ostenditur, si ea quae sequuntur subtiliter attendantur. Nam repente subinfertur: C

(Vers. 16-18.) Venit ergo Heli ad Samuelem, et dixit: Samuel fili mi. Qui respondit: Præsto sum. Et interrogavit eum: Quis est sermo quem locutus est Dominus ad te: oro, ne celaveris mili. Hæc faciat tibi Deus, et hæc addat, si absconderis a me sermonem ex omnibus quæ dicta sunt tibi. Indicavit ergo ei Samuel universos sermones, et non abscondit ab eo.

24. Qui enum tanta imprecationis instantia ad loquendum 108 coactus asseritur, magna districtione silentii obligatus suisse declaratur. Et quia non tam pro custodia puritatis quam obstinatione protervize quidam tacere subjecti solent, Samuel electi subditi formam ostendit, qui reverenter tacuit, sed tacere loqui jussus expavit. Itaque gemina luce conversationis enituit, dum qui filialis timoris virtute siluit, loquendi utilitatem loquendo conquisivit. Sequitur:

(Vers. 18.) Et ille respondit: Dominus est, quod bonum est in oculis suis faciat.

25. Qui simplicius quam debet istam Heli responsionem considerat, tam recte hunc respondisse quam humiliter putat. Nam sicut auditur exterius, quid humilius respondisse potuit, qui reprobationem suam audivit, et minanti Deo, imo reprobationis suæ sententiam promulganti, quidquid de se facere

vellet obtulit? Sed profecto ista responsionia humilitas si subtiliter inspiciatur, vera bumilitas non est. Vera namque esse cognoscitur que bonum obedientize in majoris imperia consequenda comitatur. Vere itague esset humilis, ai sese ad emendationena oulpæ pro qua arquebatur obtulisaci. Sed et fortasse verius esset humilis, si reprehensus nequagnam responderet, sed neglectam correptionem scalectis filias adhiberet, si vel tunc pastorali nelo insisteret, et flagitiosorum sacerdotum scelera digna ultione vindienret. Dum ergo dicit : Dominus est, quod bonum est in oculis suis faciat, electionis sum verbum apertius protulisse cognoscitur quam respensionem humilitatis, quia nimirum potius elegit minarum Dei causas incurrere quam de perpetratis iniquitatibus filios condemnare. O quanti sunt adbuc imitatores Heli. qui cum minantem sibi omnipotentem Deum quotidie de sacro elequio sentiant, et tamen hominibus displicere trepidant, et divinæ indignationis minas incurrere non formidant, et dum inimicities hominum, velut implacabiles metuunt, de Dei misericordia etiam peccando confidunt!

26. Sed inordinata fiducia apud omnipotentera Deum vindictæ locum habere potest, indulgentiam vero obtinere non potest. Incorrepto enim peceatori, et in culpa suæ proposito perduranti, quid est de minanti sibi Beo dicere : Dominus est, anod bonum est in oculis suis faciat, nisi de erdinatissima Dei misericordia inordinate confidere? De emnipotentis etenim Dei misericordia ordinate confidit qui hoe quod peccando delinguit pomitendo corrigit, flendo tergit. Peccare ergo, et de Dei Creatoris clementia præsumere, pelago justitiæ ejus exponi est. Sic nimirum peccata perpetrata non tergero pomitendo. et de Dei misericordia præsumere, in judicium districtionis ejus offendere est. Dum ergo Heli vita in reproborum prædicatorum forma describitur, non solum culpa lapsus ostenditur, sed etiam culpæ in præcipitatione securitas. Nam qui timore pænitentiæ divinæ indignationis magnitudinem placare potuit, dum neglexit quod audivit, incurrit quod meruit.

27. Omnipotens enim Deus, etsi æquitate justus est, abundantior tamen creditur miseratione pius. Unde et per Prophetam dicitur : Miserationes ejus super omnia opera efus (Psal. cxliv, 9). Hinc est id quod per Jonam prophetam Ninivitis minas subversionis protulit, et tamen pœnam evertendæ civitatis pœnitentibus indulsit (Joan. 11, 1, 2, seq.). Hinc est enim quod Ezechiæ regi (IV Reg. xx, 1, seq.) per prophetæ oraculum mortis pæna promittitur (Isa. xxxvni, 1, seq.), sed quia rex, mori metuens, corain Domino se 109 pœnicentiæ lacrymis afflixit, mortem, qua moreretur, apud eum, quem timuit, non invenit. Et supra quidem se a Dominus locutana fuisse asseruit, ut domus Heli et patris ejus in conspectu suo usque in sempiternum ministraret, sed qui de bono agente, bona locutus fuerat, de domo re-

Gilot. et Vatic., se Dominum tocutum suisse asseruit.

proba jam effecta sententiam permutavit, dicens (: A gligentiæ suæ verbum exponebat, dicens : Ouicunque Nune autem absit hoc a me (I Reg. H. 30). Si ergo bona premissa revocat omnicotens Deus, quia ii quibus promiserat male permutantur, quanto magis minarum effectus retrahit, cum bene conversos eos aspieit quibus pro admissis iniquitatibus pœnam animadversionis intimavit? Quid ergo ad hæc dicimus, qui quoticie delinquimus, atque in reatus mostri obligatione securi sumus? Hoc igitur ipsum. and districtionem divinæ justitiæ non tenemus. nobit valde timendum est, quia ecce qui divina indiznationa projectur pro culpa perpetratæ negligentime nullo timere sellicitus fuisse perhibetur. Sed quia ad timorem reprobi prædicatoris repulsionem novimus, electi profectum audiamus. Nam se**coitur**:

(Vers. 19.) Crevit autem Samuel, et Dominus erat 280M 20.

28. Hoc profecto si ad historiam legitur, crevisse puer Samuel ztate corporis designatur; si vero ut cætera spiritali investigatione ista perquirimus, cum eo Dominus esse describitur, qui crevisse memoratur. Crescit autem qui in virum perfectum mentis ætate proficit. Unde et per Prophetam de electis proficientibus dicitur : Ambulabunt de virtute in virtutem, videbitur Deus deorum in Sion (Psal. LXXXIII, 8). Hinc Paulus ait: Donec occurramus ei in virum perfectum, in mensuram ætatis plenitudinis Christi (Ephes. 14, 13). Verum nonnulli sunt qui dum virtutibus crescunt, elatione corrupt. Hi nimirum crescere videntur. sed tamen cum els Dominus non est, quia a se eum, alta sentiendo de se, ejiciunt, quem in profectu virtutum positi per humilitatem secum habere potuerunt. Vel si per exteriorem dignitatem crevisse intelligitur, Dominus cum eo esse memoratur, quia profecto plerique in humiliori ordine religiosi sunt; sed cum subito ad culmen dignitatis pervenerint, prima opera cum humilitate derelinquunt. Samuel igitur et proficit, et proficiens Dominum secum habuit, ut profecto electorum prædicatorum morem præferret, qui cum dona, et dignitates, quibus prosint aliis, assequuntur, de semetipsis placere Deo non negligunt, et ex eo illa quæ pro aliis acceperunt dona multipMcant, unde in semetipsis ostendunt bonum, quod in els loquendo propagare concupiscunt. Quare et subditur:

(Vers. 19.) Et non cecidit ex omnibus verbis ejuş in terram.

29. In terra quippe verbum prædicatoris cadit, cum ex reproba prædicatoris conversatione vilescit. Unde et Veritatis voce dicitur: Ad nihilum valet ultra, nisi ut mittatur foras, et conculcetur ab hominibus (Matth. v, 13). Et notandum quia ex omnibus verbis ejus non cecidisse in terram dicitur, ut protecto præ licatori nihil agere liceat quod licet reprobare. Nam quidquid agi prohibet, is profecto si agit, verbum in terram cadit, quia dum a loquente contemnitur, hes audientes nequaquam venerantur. Verbum namque aliquod in terram cadere prohibebat Dounique, cum negligentibus prædicatoribus ne-

solverit unum ex mandatis istis minimis, et docuerit sic homines, minimus vocabitur in reano colorum: ani autem secerit et docuerit, magnus vocabitur in regno cælorum (Ibid. v. 19). Mandatum namque nec minimum 110 prædicator solvit, cuius verbum ex verbis omnibus in terram non cadit. Dum autem ex omnibus verbis Samuelis verbum in terram non cecidisse dicitur, cuius mores insinuat Samuel, nisi qui merito et prædicationis et operis magni sunt in regno cœlorum? Itaque ex omnibus verbis ejus in terram non cadit. quia omne quod altum sanctæ Ecclesiæ perfectus prædicator loquitur, ab eo etiam sublimi prædicatur conversatione, cum, vetut in ardua specula positus, et sapientes verbo erudit, et simplicibus iter, per quod ad æternam patriam ingredi debeant, operibus ostendit. Unde et subditur:

(Vers. 20.) Et cognovit universus Israel a Dan usque Bersabee, quod fidelis Samuel propheta esset Domini.

30. Quid enim per Dan misi simplices, et quid per Bersabee nisi sapientes designantur? A Dan usque Bersabee fidelis Samuel propheta Domini recognoscitur, quando electi prædicatoris vita simplicibus ad salutis exemplum proponitur, et sapientibus per doctrinam ejus sanctæ Scripturæ arcana revelantur. Quia vero Bersabee puteus septimus interpretatur, possunt per Bersabee non solum sapientes, sed etiam justi designari. Puteus enim septimus quid est, nisi gratia Spiritus septiformis? Per Dan peccatorum vita ostenditur, quia per veterem prophetam dicitur: Fiat Dan coluber in via, cerastes in semita, mordens unqulam equi, ut cadat ascensor ejus retro (Gen. XLIX, 17). A Dan itaque usque Bersabee Samuel Domini propheta cognoscitur, dum electi prædicatoris vita, atque doctrina, peccatoribus est venerabilis, et justis, ut in eo videlicet et lapsi bonum videant, in quo se pænitendo corrigant, et boni mirentur vitæ celsitudinem, ad quam quotidie proficiendo convalescant. Sequitur:

(Vers. 21.) Et addidit Dommus ut appareret in Silo.

31. Superius de tempore reprobi pastoris dicitur: In diebus illis non erat visio manifesta. Cum itaque ex sacro eloquio optimus prædicator ostenditur, apparere iterum Dominus perhibetur, quia nimirum cognitio divini consilii, quæ absconditur reprobis, purilatis merito revelatur electis. Si enim et hominum consilia nisi familiaribus non creduntur, omnipotens Deus secreta suæ dispositionis æstimandus est suis patefacere inimicis? Prius ergo justi doctoris vita prædicatur, deinde addidisse ut appareret Dominus dicitur, quia profecto divines lucis ostensio reprobos et fictos fugit, quæ se electis, et mundis cordibus aperit. Unde et per semetipsam vera lux loquendo, nos illuminat, dicens : Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt (Matth. v, 8). Igitur, ut appareret Dominus, addidit quia mundum prædicatoris sui oculum vidit. Sed cum addidit Ut appareret in Silo, in codem loco illum apparuisse vice alia designatur. Quia autem dixit ubi apparuit, ne Heli ap- A paruisse crederetur, subsequenter et personam eius cui apparuit ostendit, dicens:

(Vers. 21.) Quoniam revelatus fuerat Dominus Samueli in Silo, juxta verbum Domini.

32. Tunc namque se ei revelavit, cum ei secretum sui consilii de repulsione reprobi prædicatoris aperuit. Quod profecto juxta verbum Domini factum asseritur, ut hoc quod non valde superius per virum Dei ad Heli dictum fuerat, etiam secundum historiam impletum esse sentiatur : Et suscitabo mihi sacerdotem fidelem qui juxta cor meum, et animam meam faciat, et ambulabit coram Christo meo omnibus diebus (I Reg. II, 35). Et item : Videbis æmulum tuum 111 in templo, in universis prosperis Israel (Ibid., 32). Quod si juxta spiritalem intelligentiam perscruta- B mur, quomodo addit Dominus ut electis appareat, nisi quia qui electos suos de contemplatione justitiæ suæ mirabiliter terret, etiam de ostensione gloriæ inestabiliter demulcet. Qui enim apparendo justus, corda sanctorum terrore concutit, ut appareat addit, quando cordi territo dulcedo refunditur suæ pietatis. Hinc est enim quod Moysi non semper in igne apparuit, sed in igne aliquando, aliquando in nube. In igne quippe terror judicii est. Unde et de secundo Redemptoris nostri adventu per Psalmistam dicitur : Ianis ante eum præibit, et in circuitu ejus tempestas valida (Psal. xLIX, 3). In nube autem protectio miserationis exprimitur, quia ejusdem protectionis suæ blandimentum electis suis promittens Dominus, ait : Tunc videbunt Filium hominis venientem C in nube (Marc. xIII, 26; Luc xxI, 27). In igne itaque et nube per deserta gradientibus Dominus apparet, quia mentes contemplantium se in hac exsilii peregrinatione, etsi aliquando terret de justitia, pavore dejectas erigit blandimento protectionis. Dominus itaque Samueli apparuit, et, ut appareret, addidit, quia qui ab electorum mentibus in igne terroris aspicitur, in nube etiam dulcedinis exhibetur. Ignis namque visionem intus viderat, qui nuntiabat foris, dicens: Sanctum et terribile nomen ejus (Psal. cx, 10). In igne item eum visum ostendere cupiens, ait : Venite et videte opera Domini, terribilis in consiliis - super filios hominum (Psal. Lxv, 5). Sed qui ei in igne apparuit, ut appareret addidit, quia suavitatem gloriæ, et dulcedinis suæ, ei etiam de nube propina- D ad prævaricationis ausum non proruat. vit. Quare et exhilaratus, qui territus fuerat , dixit : Quam magna multitudo dulcedinis tuæ, Domine, quam abscondisti timentibus te (Psal. xxx, 20). Hinc item additam apparitionem admirans, ait : Quam bonus Israel Deus iis qui recto sunt corde (Psal. LXXII, 1).

33. Sed attente considerandum est quod subjungitur : Juxta verbum Domini. Verbum ergo Domini cognoscendum est, antequam ad apparitionem Domini pertingere mereamur, ne injusta et indiscreta visio ignis et nubis, non solum nobis perfectionem non ostendat cœlestis itineris, sed ad submersionem erroris nos impellat. Origenes quippe 112 dum apparentem Dominum sine verbo Domini videre voluit. visionem nubis inordinate conspexit, a quia ignis apparitionem horruit. Nam dum, abnegata vel minuta justitia Dei, superfluam eius clementiam prædicaret. asseruit quod non solum omnibus damuatis hominibus parceret, sed etiam de æterna pœna reprobos angelos quandoque liberaret. Novatus autem ignis aspicere visionem amplius amavit, qui dum severam omnipotentis Dei justitiam implacabilem diceret, spe veniæ consequendæ et pænitentiæ omne remedium peccatoribus abstulit. Nec Novato igitur, nec illi alii Dominus apparuit, quia uterque eorum juxta quod per veritatem sacri eloquii cernitur, omnipotentem Dominum non conspexit. Tunc ergo juxta verbum Dominus apparet, cum ea ostensione se menti revelat, quam sacræ Scripturæ fides non reprobat. Unde et ante subjungitur :

(Vers. 21.) Et venit sermo Samuelis in universo 1sraeli.

34. Hæreticorum guippe sermo non venit. Novati enim sermo fuit, quia justus Deus semel lapsis fidelibus nequaquam parcit. Origenis sermo fuit quia misericors Dominus nullam creaturam rationalem perire per æternam 'damnationem sinit. Sed quia conversi ad Dominum peccatores nequaquam pereunt, et semel lapsi angeli et in peccato suo mortui peccatores nunquam salvantur, hæreticorum profecto sermo non venit. Sermo igitur Samuelis venit in universo Israeli, quia catholici viri prædicatio completur, quæ in veritate sacri eloquii recte cognoscitur. Et notandum quia ejus sermo venisse dicitur, cui visionem suam Dominus addidisse perhibetur, quia nimirum ejus prædicatio vera est, cui sic divinæ justitiæ terror ostenditur, ut benignitatis ejus abundans gratia non celetur; videlicet ut mentem videntis sic conspecta veritas terreat, ut etiam ostensa benignitas mentem territam in desperationem cadere non permittat; ut sic de benignitate præsumat, quatenus

Hæc autem in secundo libello præsentis operis disputata sufficiant, ut dum ea quæ sequuntur novo principio inchoare disponimus, dicendi etiam studium per devotionem renovetur.

De iisdem Gregorius agit lib. xxxxv Moral., num. 38, ubi vide notas.

LIBER TERTIUS.

111 CAPUT PRIMUM.

1. Cum sacræ historiæ sensus qualiter electorum moribus conveniret studiose quæreremus, allegoriæ ordinem repetere exponendo distulimus. Ut ergo ea quæ omisisse cernimur suppleamus, quæritur : Quid est quod dum Samuel ministrare Domino coram Heli

memoratur, pretiosus sermo Domini esse describitur? A credidit ad tormenta pervenit. Tempus namque tune Sed, signt superius est dictum, per Samuelem prædicatores sanctæ Ecclesiæ, per Heli etiam electi patres testamenti veteris designantur. Puer ergo Samuel ministrabat Domino coram Heli, cum novus doctorum ordo Redemptoris fidem prædicabat. De quo nimirum ministerio Paulus loquitur, dicens: Quandiu sum gentium apostolus, ministerium meum honorificabo (Rom. xi, 13). Hinc iterum dicit; Hebræi sunt, et ego: Israelitæ sunt, et ego: ministri Christi sunt, et ego (II Cor. xI, 22). 112 Ministrare ergo Domino, in laborem prædicationis pergere est. Ouod profecto ministerium Samuel coram Heli Domino impendisse dicitur, quia quidquid de religione novæ fidei, novus prædicatorum ordo asseruit, hoc Patrum veterum auctoritate roboravit. Domino B tur: quippe ministrabat Samuel, quando novus prædicator asserebat, dicens : Dico enim Christum Jesum ministrum suisse circumcisionis propter veritatem Dei, gentes autem super misericordia honorare Deum (Rom. xv, 8). Qui profecto ut ministerium', quod Domino exhibebat, coram Heli quoque impenderet, adjunxit, dicens: Sicut scriptum est: Laudate, omnes gentes, Dominum, et collaudate eum, omnes populi (Psal. CXVI, 1). Et ut se arctius coram Heli in ministerio Domini cohiberet, adjunxit: Isaias enim dicit: Erit radix Jesse, qui exsurget regere gentes, in eum gentes sperabunt (Rom. xv, 12; ex Isa. xi, 10). Puer Samuel Domino ministrabat, cum dominicæ Resurrectionis gloriam 113 Petrus assereret, dicens : Jesum Nazarenum virum approbatum a Deo in vobis signis et prodigiis, traditum per manus impiorum interemistis: hunc Deus suscitavit a mortuis præfinito consilio tertia die. sicul impossibile erat teneri eum doloribus inferni (Act. 11, 22, seq.).

2. Sed hoc ministerium, quod Domino exhibuit, etiam coram Heli exhibuit, quia subjunxit, dicens : David enim dicit: Quoniam non derelingues animam meam in inferno, nec dabis sanctum tuum videre corruptionem (Act. 11, 27; Psal. xv, 10). Coram Heli itaque Samuel ministrare Domino apte dicitur, quia electi sanctæ Ecclesiæ prædicatores, dum statum novæ fidei prædicando erigerent, quod ratione asserere conati sunt, Patrum veterum auctoritate firmawerunt.

perhibetur. Pretiosa quippe res parvo pretio emi non potest. Pretium autem, quo sermo Dei emitur, labor est sanctæ operationis. Velut enim rem quam habere volumus pretio emimus, cum per sermonem prædicationis quem accipimus laborem operis exhibemus. Tunc autem erat sermo pretiosus, cum pro qualicunque labore operis non dabatur, cum omnis qui emptorem sermonis interficiebat obsequium Deo se præstare cogitabat. Eo igitur tempore sermonis emptor multo pretio eguit, quia sine magno labore verbum fidei servare non potuit, qui pro eo quod erat quo is qui emebatur sermo, non a typo figurata moralitatis, sed apertæ locutionis præcepto hortabatur, dicens : Qui vult venire post me, tollat crucem suam quotidie, et sequatur me (Matth. xvi. 24). Hinc item dicit: Qui autem amat patrem aut matrem plus quam me, non est me dignus (Ibid., x, 37). Et; Qui non renuntiaverit omnibus quæ possidet, non potest meus esse discipulus (Luc. xiv. 33). Itaque cum ministerium Samuelis asseritur, pretiosus sermo Domini esse perhibetur, quia profecto inter initia sidei, illi qui prædicantibus æternæ vitæ doctoribus crediderunt, pro accepto verbo fidei magni laboris opera expendisse credendi sunt. Et quia Judaicus populus iam lumen divinæ cognitionis amiserat, sequi-

(I Reg. 5, 1.) In diebus illis non erat visio manifesta.

4. Manisesta namque visio eius esset, si in Redemptorem, quem ad visitationem suam venisse audierat, credidisset. De qua nimirum ejus cæcitate subjungitur:

(Vers. 2.) Factum est autem, Heli jacebat in loco suo, nec poterat videre lucernam Dei, antequam exstingueretur.

Visio namque Heli manifesta non est, quia Judæorum sacerdotium in perfidiæ suæ cæcitate sepultum est. Heli ergo jacet in loco suo, quia et litteram legis habet, et in lege et prophetis non habet statum luminis, sed lapsum cæcitatis. Locus namque Heli, videlicet Judaici prædicatoris, sacra lex est. Quia ergo Judaicum sacerdotium adhuc sacram Scripturam habet, in loco suo est. Et quia virtutem sanctæ Scripturæ nesciens ad statum fidei non erigitur, nimirum in loco suo non stare, sed jacere perhibetur. Quia item usque ad mundi finem projectus est, lucernam Dei videre non posse memoratur. Unde et cum quotidie tot a sancta Ecclesia prædicationis hortamenta suscipiant, cum tot sacræ fidei assertionibus Judæi victi non credant, quid aliud, nisi hoc quod in sancta Scriptura 114 de eis legimus, et etiam per experimentum tenemus, quia videlicet projecti sunt, non solum ut non videant, sed etiam ut videre non possint? Unde et apostoli superfluum laborem reputantes eorum qui videre non poterant, in Acti-3. Et tunc quidem sermo Domini pretiosus fuisse D bus suis dicunt : Quia indignos vos secistis æternæ vitæ, ecce convertimur ad gentes (Act. xIII, 46). Sed qui videre non posse relatus est, Dei lucerna vocatur. Synagogæ namque ministerium Dei lucerna fuit, quando in electis Patribus et per veræ prædicationis lumen, et per venturi Redemptoris promissionem luxit. Quæ profecto lucerna, ministrante Samuele, videri non potuit, quia tempore novæ prædicationis, Synagogæ magisterium pænam perpetuæ repulsionis incurrit.

5. Et notandum quia non dicitur, lucere non poterat, quia profecto adhuc lumen sanctæ Scripturæ

pro nobis pertat, sed qued pertet ignorat. Unde et A delictum est in vebis, ausd indicis habetis inter ves. antequem exetingueretur, videre non posse dicitur. Nondum enim exstinguitur, et videre non potest, quia certe, ut jam dixl. lumen gerit, qued non attendit, ante enim quam exstinguatur, est, donec lucet. Et quia ab eo usque ad mundi finem sacra Scriptura non tollitur, si antequam exstinguatur, non videt, cum mundi fine extenditur in excitate. Quod si acconsio ejus refertur ad zelum perfidiæ, idcirco non potest videre, quia non exstinguitur. Nam si iguem perfidize de mente exstingueret, ablato impietatis zelo, ad placitum verze fidei lumen mentis oculos aperiret. Sed dum videre non posse dicitur, indigna lucerna perhibetur, et ad videndum ea quæ digna est quæritur. Nam subdit, dicens :

(Vers. 3.) Samuel autem dormiebat in templo Do- B mini. uhi erat area Domini, et vecavit Dominus Samuelem

6. Confirmata consitate Heli, Samuelem Dominus vocavit, quia, damnato Judeorum sacerdotio, ad majorom gratiam novum prædicatorum ordinem assumpsit. Sed qui exposuit quem vocavit, unde etiam vocaret estendit, quia in templo Domini, ubi erat arca, Samuelem dermire perhibuit. Templum enim Dei est locus ubi habitat Deus. Unde et per Psalmistam dicitur; Dominus in templo saneto suo, Dominus in cœlo sedes ejus (Psal. x, 5). Quem profecto locum Paglus insiguat, digens : Templum Dei sanctum est. qued estis pes (I Cor. m., 17). Templum itaque Dei uniuscujusque est anima electi. Templum ubi arca Dei reconditur mens est , in qua divini eloquii sacra- C menta per intelligentiam reservantur. Quid ergo ei aliud dormire in templo, nisi per intentionis custodiam in propria circumspectione persistere? Samuel itaque dormiebat in templo Dei, quia novæ gratiæ unusquisque prædicator, dum cuncta quæ mundi sunt perfecte contempsit, in electæ suæ mentis intima circumspectione requievit. Et quia in sacramentis divinæ Scripturæ eruditus fuit, in templo dormiebat, ubi erat arca.

7. Et notandum quia non dicitur dormivit, sed dormiebat, quia nimirum eamdem mentis suæ circumspectionem non in transitu servare studuit, sed in diuturnitate perseverantiæ. Sumnus itaque Samuelis perfectum mundi contemptum designat in mente doctoris. Dormit ergo prædicator in templo, dum, repulsa a se penitus mundana sollicitudine, sese per considerationem rerum spiritualium recondit in mente. Hujus namque somni quietem Petrus elegerat, cum dicebat : Non est bonum relinquere 115 verbum Dei, et ministrare mensis (Act. vl. 2). Hinc Jetro Madianita Movsen cognatum suum juste arguit, dicens: Stulta labore consumeris tu; sed audi verba mea, et erit Dominus tecum. Esto tu populo in iis quæ ad Beum pertinent, ut reseras quæ dicuntur ad eum (Exod. xvin, 18, 19). Hinc Paulus ad templi somnum Corinthios revocat, dicens : Jam quidem

Ouere non magis fraudem patimini (1 Cor. VI, 7)? Dormire quippe in temple Dei non pesse conspexerat, quos judiciorum occupatio a spiritali meditatione retrabebat. Dormiens erre in temple vecatus a Demino dicitur, quia ille tune dector ad compocenda divina cacreta assumptus est. qui per cordis intentionem non in exterioribus, sed in interioribus murabatur. Sequitur :

(Vara. 4. 5.) Oni respondent, ait : Ecos ego. Et quourrit ad Heli et dixit : Vocasti enim me-Qui dimit : Non vocavi te, fili mi, revertore et dormi.

8. Cur is qui vecantem se Dominum audivit, ad Heli cucurrit, nisi quia se ab Heli vocatum putavit? Et quia explanationis typicm ordinem tenemus, quemode Heli putatur, cum vocate puere Deus lequitur? Sed quacunque in Scripturis sanctis Patres nestri veteres locuti sunt, ad Heli referentur locutionem. Oui nimirum, quia a semetipsis non sunt lecuti, dum Deus per cos que voluit locutus est. ca que in Seripturis sanctis auditur vox Dei esse cognoscitur, que per Heli profertur. Puer autem, quia, loquente Deo, ad Heli cucurrit, vocem profecto Deus Heli similem protulit. Quid ergo est quod divinæ locutionis vox ab Heli voce non differt, nisi quia et per Patres veteres ipse locutionem profert? Vox pamque Heli Dei esse cognoscitur, quoniam electi Patres quidquid per sacra eloquia loquuntur, non a semetipsis, sed a Domino acceperunt. Unde et in prophetis per omnem fere locutionem repetitur : Hæc dicit Domimus, ut ea quæ prophetæ oraculo vox resonat sentiamus non esse loquentis hominis, sed pracipientis

9. Aliquando autem per Scripturam loquitur Dens. aliquando per occultam inspirationem. Revelatione autem occulta loquitur, cum electæ menti per Spiritum, aut agenda, aut docenda panduntur. Samuel itaque, cum vocantem se Dominum audivit, ad Heli cucurrit, quia electus ordo predicatorum sancta Ecclesiæ hoc quod, Deo revelante, cognoverat, quale esset in sacro eloquio perquirebat. Regula quippe rectæ intelligentiæ in Scripturæ sacræ libris expressa est, quia divina consilia ibi per venerabiles Patres nostros exposita sunt, qui Spiritum sanctum habuerunt. Vocatus ergo a tam sæpius a Domino Samuel, ad Heli cucurrit, quia ordo prædicatorum in omni quod spiritali revelatione didicit Patrum veterum dicta consuluit, ut tunc demum a Domino sibi fuisse revelatum crederet, cum ab eo quod in sacra Scriptura legebat nequaquam differre cognovisset. Nam facile fallitur qui hoc quod occulta contemplatione colligit in præclara sanctæ Scripturæ veritate nescit discutere quale sit. Unde et Apostolus denuntiat, dicens: Transfigurat se Satanas in angelum lucis (II Cor. xi, 14). Quemode autem falsa in veræ lucis claritate discernuntur? Ad Heli ergo currit Samuel,

quoties a Domino vocatar, quia sancti predicatores, A minime possunt. Quid est engo dicere Neu te vocavi. ne falsæ lucis imagine in intima contemplatione fallantur, modum occulta revelationis in TIA aperta Scripturæ sanctæ veritate discutiunt.

10. Ogia in te guærendum est guemodo Heli dicere competat : Non te vocavi , fili mi. Sed Patres nostri, qui per sacrum eloquium novis prædicatoribus loquuntur, non eos vocant, sed qualis sit interna corum revelatio indicant. Vocare etenim Dei electorum suorum mentes aspiratione suse gratize excitare est. Antiqui vero Patres per Scripturam quidem sacram loquuntur, sed tamen aspiratione divinæ gratiæ cerda audientium excitare non possunt. Consulta ergo sacra eloquia, dum se donum spiritualis gratiæ dare non posse a indicant, auctoritate Samuelis sese Heli velut guibusdam locutio- n nibus excusant. Sed hoe aimiram, quod dare non nossunt, insinuare qualiter acquiri debeat pesennt. Unde et Heli vece ad Samuelem dicitur : Revertere. et dormi.

11. Oxid est quod vocatum puerum redire Heli ad sombum precipit, nisl quia predicatoribus ostendit ut ad percipiendum denum internæ gratiæ se per mentis quietem parent? Et notandum quia dicitur : Reserters. Samuel namque revertitur cum electus prædicator a meditatione sacri eleguli ad secretum redit internæ contemplationis. Reversus ergo dormivit, quia in internæ contemplationis intentione requievit. Quo in loco etiam hoe notandum est, gula Samuel a Domino ter vocatur, ter iterum ab Hell dormire pracipitur :

12. Quid est hoc, nisi quia tres gradus dilectionis esse, ipsa Veritate docente, didicimus? Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, et ex tota anima tua, et em tota virtute tua (Matth. xxII, 17), Sed quid in corde accipimus, nisi consilium? Quid autem in mente, nisi voluntatem? Quid vere in virtute, nisi amoris affectio designatur? Sed et per consilium quid aliud quam veritatis certitudinem investigamus? Et per voluntatem quid diligentes, nisi bona valde concupiscimus? Per affectionem quid nisi veri gaudi? perfruitionem querimus? Per gradus namque dilectionis ad summa sustolliurut, cum cordis nostri consilio veritas revelatur, et voluntati mentis bonitas vera conceditur, atque affectioni virtutis nostræ per datur

13. Ter igitur est Samuel vocatus a Domino, quia dum ordo prædjeatorum rudis adhuc Ecclesiæ ad superna so studia extendit, et veritatem de ratione consilii, et bonitatem de efectione voluntatis, et verum gaudium appetiit de intentione affectionis. Ter etiam ad Heli vocatus accessit, quia de omni appetitu suo sacram Scripturam meditationis festinatione consuluit. Ter item, quia ab eo non vocaretur audivit, quia meditando didicit quod Patres nostri ad eruditionem nostram sacra nobis eloquia scripta tradiderunt; verumtamen dona nobis spiritalia dare

mini desiderium denorum spiritalium ego non dedi? Nama si sacra Seriptura, aut aliquis seriptorum dona spiritalia conferret, quotquot sasra eloquia legerent, quotquet sancta Scriptura tractatores audirent, donis spiritalibus ornarentur. Nunc vero cum multi sacram Scripturam legant, et tractantes prædicatores audiant, et post studium lectionis, et prædicationis adhortationem, alii in pristino frigore vitiorum suorum remaneant, alii per gratiam in amorem sanctarum virtutum ferveant; aperte liquet quia 117 ordo Patrum venerabilium dona nobis virtutum per editas Scripturas ostendit, sed amorem virtutum. quas insinuat, solus nobis conditor tribuit. Quare et Jacobus pie admonet, dicens : Omne datum optimum. et omne donum perfectum desursum est, descendens a Patre luminum (Jac. 1, 17). Hinc Paulus ait : Neque qui plantat est aliquid, sed qui incrementum dat. Deus (I Cor. 111, 7). Quid est ergo aliud dicere: Non te vocavi, nisi aperta eruditione estendere quia hoc quod fidelis anima ad superna desideria erigitur. ex sola divinæ gratiæ infusione generatur? Quia ergo ter vocatur a Domino, ter ad dormiendum a magistro reverti precipitur, tres ille gradus dilectionis insinuat qualiter acquirantur. Nam quia cordi consilium aptavimus, consilium vero invenire veritatem desiderat, magnus utique sopor est necessarlus, ne prius amans evigilet quam quæsita veritas inveniatur. Revertatur ergo puer, et dormiat, ut qui veritatis lucem invenire desiderat, per quietem caveat, ut ad se errorum tenebras non admittat. Secundo etiam dormiat, ut amoris obsequium omnipotenti Deo ex tota mente impendat, ut bona quæ amat pura simplicitate nulloque malorum velamine pallientur. Quod profecto quia non nisi magna discretionis subtilitate cognoscitur, vocatus puer a Domino ab Hell reverti ut dormiat jubetur. Nam si dormire pro ascendendo isto amoris gradu negligit, hoc quod de virtute appetit non acquirit, quia etsi jam bona, Deo aspirante, amare possumus, nisi magna mentis quiete qualia sint ipsa bona quæ volumus non dijudicamus. Ter ergo ad dormiendum Samuel mittitur, quia profecto novus prædicatorum ordo ut ex tota virtute diligat admonetur. Et quia virtutem ad affectionem retulimus, affectio autem mentis de gaudio spiritali persicitur, magnam intusionem divinæ gratiæ spiritale et verum gaudium 👸 somni quietem Samuel habuit; et dum spiritualia per quietem ordo prædicatorum certus didicit, sub specie veri gaudii gaudium extraneum non recepit. Nam sicut de virtutibus cæteris, ita et de profectu contemplationis mens contemplantis plerumque inaniter hilarescit. Dormivit ergo iterum Samuel, quia nimirum ordo doctorum nisi caute se in contemplatione circumspiceret, aliquando vane gaudendo se vero gaudio gaudere existimaret. Primo itaque dormivit, quia dum cognoscendæ veritati animum intendit, magna consilii subtilitate erronea cuncta reprobavit. Secundo dormivit, quia cum conditorem diligere ex tota mente didicit, magna apud se quiete disposuit ut bonis que cuperet aliqua reproba non misceret. A Tertio etiam dormivit, ut dum supremum gaudium de divina contemplatione perciperet, vanam lætitiam reprobare consulta mente potuisset. Et quia hoc de Samuele adhuc proficiente dicitur, apte subjuntitur:

(Vers. 7.) Porro Samuel necdum sciebat Dominum, nec revelatus ei suerat sermo Domini.

14. Dominum namque a tunc ordo prædicatorum nesciit ea persectione qua postea prosecit. Vel fortasse idcirco nescire Dominum dicitur, quia alta et profunda quæ noverat infirmis adhuc et rudibus auditoribus non pandebat. Unde et volentibus diem dominici adventus agnoscere ea quæ omnia noverat, et indicare nolebat, Veritas dicit : De die autem illa et hora nemo scit, neque angeli cælo, neque Filius, nisi solus Pater (Marc. XIII, 32). Quid est quod sciens omnia Filius judicii diem nescit, 118 nisi quia inter cuncta quæ noverat, diem sciens, nesciebat eum ut diceret, sed ejus tempus et qualitatem sciebat? Hinc Joannes Baptista, qui Dominum perfecte noverat, ad eum quasi nesciens discipulos mittebat, dicens: Tu es qui venturus es, an alium exspectamus (Luc. vii, 20)? Velut enim Dominum nesciens Samuel prædicabat, cum evangelista Matthæus, divinitatem Redemptoris præteriens, a sola humanitate ejus inchoavit, dicens: Liber generationis Jesu Christi filii David, filii Abraham (Matth. 1, 1, seq.). Sed sciebat profecto Dominum, et revelatus erat ei sermo Domini, cum Joannes, divinitatem ejus alta exponendo suscipiens, ait : In principio erat Verbum, et Verbum erat apud Deum, et Deus erat Verbum (Joan. 1, 1). Nesciebat Dominum, cum Paulus loqueretur, dicens: Factus sum omnia omnibus, ut omnes sacerem salvos (I Cor. 1x, 22). Qui enim infirmis infirmus, et parvulis siebat parvulus, et omnibus omnia, nimirum cum ignorantibus etiam ignorabat. Nam ut eiusdem ignorantiæ verbo uteretur, Corinthiis loquens, ait: Nihil judicavi me scire inter vos, nisi Christum Jesum, et hunc crucifixum (Ibid., 11, 2). Nam cum sapientibus et Dominum noverat, et sermonem ejus revelatum habebat. Unde et dicit : Nos autem revelata facie Domini gloriam speculantes, in eamdem imaginem transformamur, tanquam a Domini spiritu (II Cor. III. 18). Hinc item loquitur, dicens : Sapientiam loquimur inter perfectos, non sapientiam hujus mundi, neque principum hujus sæculi, sed loquimur Dei sapientiam, quæ in mysterio abscondita est (I Cor. 11, 6). Hinc item eum quem noverat Bominum prædicat, dicens: Qui cum sit splendor gloriæ, et figura substantiæ ejus, porlansque omnia verbo virtutis suæ, purgationem peccatorum faciens, sedet ad dexteram majestatis in excelsis, tanto melior angelis effectus, quanto differentius præ illis nomen hæreditavit. Cui enim dixit angelorum : Filius meus es tu, ego hodie genui te (Hebr. 1, 3-5)? Nescire ergo Dominum dicitur, non ignorantia cognitionis, sed prætextu simplicitatis. Sequitur:

(Vers. 9.) Intellexit ergo Heli quia Dominus vocaret puerum.

15. Nam si non intelligeret, per sacra eloquia ei salutis consilia nequaquam ministrasset. Intellexit namque, quia prævidit. Quidquid enim omnipotens Deus in constructione futuræ Ecclesiæ agere disposuit, hoc veter bus Patribus per sanctum prophetiæ spiritum revelavit. Nam per Amos prophetam dicitur: Non faciet Dominus Deus verbum, quod non revelaverit servis suis prophetis (Amos. III, 7). Quid enim aliud quam novorum prædicatorum vocationem intellexerat qui dicebat: Pro patribus tuis nati sunt tibi filii, constitues eos principes super omnem terram (Psal. XLIV, 17). Sed ei quem vocandum intellexit etiam consilium subministravit. dicens:

(Vers. 9.) Vade et dormi, et si deinceps vocaverit te, dices : Loquere, Domine, quia audit servus tuus.

16. Jam guidem de somno Samuelis satis, ut arbitror, quia internæ meditationis quietem designet ostensum est. Qui profecto somnus ab Heli Samueli præcipitur, quia ad contemplanda interna mysteria vacare doctor per sacrum eloquium docetur. Sed quid est quod Samuel quoties vocatur, toties ad dormiendum remittitur, et tamen ei adhuc nequaquam jubetur ut dicat Deo: Loquere, Domine, quia audif servus tuus. Ibi enim dormire jubetur, non tamen loqui; hic autem etiam cum obedienda somni etiam licentia injungitur locutionis. 119 lbi etiam ad dormiendum misso, non dicitur: Vade, sed, Revertere; hic quoque nequaquam dicitur Revertere, sed Vade. Quid enim sibi vult tanta præcipiendi varietas? Quam nimirum varietatem clarius agnoscimus, si Alud quod hoc in loco Samuelis somuus signiücat attendamus. Et quia superiores somni modos ad probationem donorum sanctæ dilectionis retulimus (Supra, num. 11, 12), quid est hoc loco Samueli, id est novo prædicatori dormire, nisi probata jam et cognita eadem dona cum securitatis quiete possidere? Merito igitur ei prius non dicebatur Vade, sed Revertere; nunc autem non Revertere, sed Vade. Qui enim adhuc examinabat reverti jubebatur, ut mentis tranquillitate aliud donum discuteret, qui aliud jam eadem mentis quiete cognovisset. Ei autem quia jam cuncta examinando probaverat, Vade dicitur, quia ad possidenda cognita secura jam intentione mittebatur. Cur ergo prius somnus sine locutione præcipitur, nunc autem somnus cum locutione, nisi quia non licebat dicere Loquere, nisi ei qui vera cognitione certus existeret quia is qui loqueretur mentis suæ affectibus Deus esset? Examinanti ergo non dicitur, quia nisi loquentem intus perfecte dijudicet, locutionem spiritalem sibi adhuc incertam non debet cupere, et excipere quasi certam. Dicere enim menti Deo Loquere, est internam ejus aspirationem secure excipere. Igitur perfecte cognoscenti hoc competit, non probanti, quia ante judicium interni examinis, sicut divina locutio non probatur, ita quod de Deo nobis est incognitum pro certo et cognito non exci-

[.] Gilot., nunc orde prædicatorum nesciit ea persectione,

pitur. Dictum namque est Samueli Vade et dormi, A prædicationis officium duplex præduit, ut videlica quia cum ordo sanctorum prædicatorum dona spiritalia per sacri eloquii probationem didicit, eiusdem sanctæ scripturæ eruditione cognovit, ut in ejusdem donis eo securius per amorem requiesceret, quo eorum virtutem apertiori ratione cognovisset. Præcentum quoque est ei ut vocanti Deo diceret Loquere. Domine. Quia sacræ locutionis studio doctus est. non solum per internæ visitationis gratiam loquentem Dominum devote audire, sed silentem etiam, ut loqui dignaretur, magnis desideriis implorare.

(Vers. 9.) Abiit ergo Samuel, et dormivit in loco suo. 17. Tot habet loca prædicator sanctæ Ecclesiæ, anot profectus vitæ. Unde et profectus sui loca divinis laudibus consecrans, beatus Job dicit : Per singulos gradus meos pronuntiabo eum (Job. XXXI, 37). B guia gudit servus tuus. Non enim jam in loco examinis, sed certe cognitionis sistitur, cum ad altiora sublevatur. Locus namque prædicatoris rerum cognoscendarum certa cognitio est. Nam de reprobis prædicatoribus Dominus dicit: Tenentes legem meam, nescierunt me (Jerem. 11, 8). In loco igitur suo Samuel dormivit, cum ordo doctorum spiritalium rerum cognitionem cum certitudine veritatis retinuit. Sed in quem gradum proficiat ostendiditur, quia repente subinfertur.

(Vers. 10.) Venit ergo Dominus, et stetit.

18. Quia non redire, sed venire Dominus dicitur, Judææ destitutio et sanctæ Ecclesiæ visitatio designatur. Unde non solum venire, sed stare perhibetur. Ad Judææ • visitationem se venisse insinuat, dicens: Non sum missus nisi ad oves quæ perierunt domus C Israel (Matth. xv. 24). Sed veniens non stetit, quia salutis suæ bonum contemnentem deseruit. Unde et Synagogæ principibus minatur, dicens : Relinquetur vobis domus vestra deserta (Ibid., xxIII, 38). Hinc item denuntians, ait: Amen dico vobis quia auseretur a vobis 120 regnum, et dabitur genti facienti fructus ejus. Ad Samuelem itaque venit, et stetit, quia prædicatores sanctæ Ecclesiæ semel assumpsit, a quibus per custodiam suæ gratiæ ulterius non recedit. Nam ad Samuelem venerat, cum novos præferens orbi prædicatores, dicebat : Ite in orbem universum, et prædicate Evangelium omni creaturæ; qui crediderit, et baptizatus fuerit, salvus erit; qui vero non crediderit, condemnabitur (Marc. xvi, 15, seq.). Sed si stare debeat qui venit Dominus, dicat : Ecce ego vobiscum D sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi (Matth. xxvIII, 20). Venerat ergo Dominus, non ut recederet, sed ut staret, quia novos fidei ministros elegit, quos usque in mundi finem per sanctarum virtutum sibi patrimonium succedentes protegit. Sed qui venit per gratiam visitans, qui stat per electionis suæ immutabilitatem perseverans, quid adjungat au-

(Vers. 10.) Et vocavit, sicut vocaverat secundo, Samuel, Samuel.

19. Secundo quippe vocavit, quia ei in ministerio

Synagogæ superbiam repellendo contereret, et humilitatem gentilitatis ad finem vocando sublevaret. Vel certe secundo vocatur, quia in destructionem veteris hominis atque in novi ædificationem excitatur. Vocatus est ergo semel cum per spiritum instruebatur qualiter peccata et vitia in peccatorum cordibus delere potuisset: secundo vocatus, cum interni magisterii eum Deus documento instruxit, ut. destructa in mente conversorum impietatis ædificatione, novam sauctarum virtutum fabricam erigere deberet. Quod profecto magisterium, quia ordo sanctorum prædicatorum et libenter didicit, atque ad obediendum devote se obtulit, subditur:

(Vers. 10.) Ait ergo Samuel: Loquere, Domine,

20. Audire loquentem Deum præcepta ejus operibus adimplere est. Quod contra in Evangelio reprobis per semetipsam Veritas dicit: Qui ex Deo est verba Dei audit; propterea vos non auditis, quia ex Deo non estis (Joan. vin, 47). Sed audienti quod insinuare appetit subdit: namque sequitur:

(Vers. 11.) Et ait Dominus ad Samuelem: Ecce facio verbum in Israel, quod quicunque audierit tinnient ambæ aures eius.

Et idem verbum aperiens, ait:

(Vers. 13 et 14.) Prædixi enim ei quod judicaturus essem domum ejus usque in æternum propter iniquitatem, eo quod noverat indique agere filios suos, et non corripuit eos. Idcirco juravi domui Heli quod non expietur iniquitas domus ejus victimis et muneribus in ælernum.

21. Quid enim his verbis aliud quam toties jam explicata Judæorum repulsio designatur? Domus namque prædicatoris est multitudo populi subjecti. quam velut possidendo inhabitat, dum per suæ sollicitudinis curam servat. Domus ergo Heli, id est sacerdotii veteris, Judæa fuit, quam dum per conversationem reprobam coluit, pravitatis suæ maculis immundam fecit. Qui profecto filios suos indigne agere conspexit, quia summum sacerdotium minoris ordinis sacerdotes in Redemptorem sævientes vidit, et eos non corripuit, nec ab effusione tanti sanguinis ulla eos auctoritate revocavit. Idcirco ei divina comminatione promittitur quod domus ejus in æternum judicetur. Judicare etenim Dei damnare est. In æternum ergo 121 judicatur, quia perireæterna pæna decernitur. Et quia hoc æterna Dei animadversione fit, jurejurando se affirmasse perhibuit quod iniquitas domus Heli in æternum precibus et muneribus non expietur. Quod profecto aperta veritate impleri conspicimus, quia Judaicus populus in suæ perfidiæ obstinatione perseverat. Quid enim est præsens duritia, et cæcitas quondam tam electi populi, nisi jusjurandum divinæ animadversionis? Nam digno supplicio se sub æterna morte cohibuit, qui ad mortem temporis æternam vitam cogere non expavit. Sed

· Gilot. visionem se venisse insinuat.

hoc auod iurejurando asserit prædixisse se dicit, A sed in audientium lucrum spargant. Sequitur: quia nimirum sanctæ Ecclesiæ doctoribus subsequentibus de Judææ repulsione illud innotuit, quod corum prædecessoribus ante manifestavit, quia hoc pe · Samuelein ad Heli nunc dicitur, quod ei per viru n Dei superius dicebatur. Sequitur:

(Vers. 15.) Dormivit Samuel usque mane.

22. Quid est quod per sacrum eloquium Samuelis somnus tam attente describitur? Et quia fain quater repetisse sompum dicitur, multum desipit qui a Dei Spiritu hoc non spiritualiter dictum credit. Nam etsi dormisse toties recte intelligitur pro veritate historiæ, ad hoc scribitur, ut in veritate litteræ intellectus proferantur allegoriæ. Quid ergo designat Samuelis hæc quinta dormitio? Sed quia primum somnum retulimus ad exquisitionem veritatis, se- C cundum ad probationem veri operis, tertium ad explorationem veri gaudii, quartum ad perfruitionem inventæ et probatæ cognitæque perfectionis, quinta somni species refertur ad studium disponendæ locutionis. Samuel igitur quinta repetitione dormivit, quia ordo prædicatorum, etsi per cordis consilium veritatem didicit, per voluntatem mentis bona elegit, per affectionem virtutis verum gaudium recepit, per certitudinem inventæ et cognitæ beatitudinis in virtutum sublimium securitate requievit, hoc tamen quod in semetipso cognovit sine magni dispensatione consilii subditis prædicare non potuit. Plerumque etenim doctor et quæ prædicet apud semetipsum habet, sed tamen ea quæ habet prout debet prædicare ea non potest, quia si ea que dicat jam Domino re- C velante didicit, modum quo ad populum sunt proferenda non novit. Dormivit ergo Samuel iterum. quia ordo prædicatorum apud se magna quietis intentione disposuit ne prædicando verbi Dei semen inutiliter spargeret, quod utili contemplatione collegisset. Nam dum prædicator considerare compellitur guld et guantum, sive guando, loguitur, guæ dicat simul omnibus, qualiter moneat aliquos seorsum, quia magna sanctæ meditationis quiete utitur, apte nimis in typo povi prædicatoris Samuel iterum dormire perhibetur. Dormire quippe ei tunc est dicendi modum tranquilla mente disponere. Et evigilare ei est a quiete meditationis ad loquendum exire. Et quia rationabiliter non evigilat antequam dicenda disponat, sequitur: Usque mane. Mane enim per- D fecta pronuntiandi verbi cognitio in mente doctoris est. Unde et præcipites doctores Propheta arguit. dicens: Vanum est vobis ante lucem surgere (Psal. cxxvi, 2). Ante lucem quippe surgant qui usque mane non dormiunt, sed in vanum evigilant, quia inutiliter verbum proferunt, quod qualiter proferri debeat meditatione nulla didicere. Unde et consilium eis ostendit, dicens: Surgite postquam sederitis, ut videlicet per quietem meditando 122 verbum colligant, quod per laborem locutionis non in vanum.

(Vers. 15.) Et timuit indicare visionem Heli

23. Quidnam est quod timebat, nisi quia hoc dormiendo didicerat? Nam qui meditando verbum ordinat, ratione statuit quando etiam verbum dicat. Visionem quippe Samuel vidit, et l'Heli indicare timuit, quia doctorum ordo sanctæ Ecclesiæ, et Judææ repulsionem debitam conspexit, atque ei eam objicere ante repulsionis suæ tempora formidavit. Unde et ad pœnitentiæ remedium eam potius cohortatur, dicens : Ponitentiam agite, et baptizetur unusquisque vestrum (Act. n. 38). Quare et subditut :

(Vers. 15.) Aperuit ostia domus Domini.

24. Quænam est alia domus Domini quam saucta Ecclesia? A Et quæ sunt huius domus ostia, nisi spirituales virtutes? Ostia nanique domus Domini Samuel aperuit quando concurrentibus ad unitatem veræ sidei prædicatorum ordo virtutum spiritalium dona patefecit. Velut enim clausa erant domus ostia cum sanctæ Ecclesiæ virtutes ignorabantur. Bene autem, cum visionem Heli indicare Samuel timuit, domus Domini ostia aperuisse memoratur, quia prius quam apertam Judææ repulsionem prædicatorum ordo indicaret, dum ad pænitentiam monuit, electis ad fidem currentibus virtutum spiritalium occulta reseravit. Nam qui misericordiæ tempore dicere visa timuit, tempore exquirendæ justitiæ visionem justitiæ indicavit, dicens: Quia indiquos vos fecistis æternæ vitæ, ecce convertimur ad gentes. (Act. xiii, 45). Ex qua profecto ratione quæstio oritur, quia videlicet visionem Samuelis prece magis et imprecatione Heli indicatam fuisse perhibetur. Nam subditur:

(Vers. 16-18.) Venit ergo Heli ad Samuelem, et dixit : Samuel, fili mi. Qui respondit : Præsto sum. Et interrogavit eum: Quis est sermo quem locutus est Dominus ad te? oro, ne celaveris mihi. Hæc fuciat tibi Deus, et hæc addat, si absconderis a me sermonem ex omnibus quæ dicta sunt tibi. Indicavit igitur ei Samuel universos sermones, et non abscondit ab eo.

25. Quomodo enim ab exsecutore divinæ sententiæ visionem suæ repulsionis didicit, qui hoc non tam a comminante quam ab eo qui magis precibus cogebatur audivit? Sed qui istud quærunt primo intelligant quia non ad litteram, sed ad spiritalem et typicam significationem ista discutimus. Hoc enim loco venire Heli, neque ad motum corporis Judaici sacerdotii refertur, neque ad affectum nientis, sed tamen venire ei suit hoc ipsum quod rationalis Dei creatura est prædicatoribus apparere. Venit itaque cum in humana natura visus est, doctorumque corda sibi ad b miserandum movit. Venire ergo Heli non est in veteri populo accessus mentis. -aut corporis, sed ostensio humanæ conditionis. Vel fortasse venire ei fuit ex eo quod ex omnibus populis ad Dei cultum electus fuit. Eum quoque filium appellavit qui ab illo respicitur qui in electis Pa-

prædicatorum, etc. LAl., miserendum movit.

a Gilot.; Et quæ sunt hujus domus Domini Samuel averuit, quando concurrentibus ad unitatem veræ fidei

tribus institutor sauctee Eccleske fuisse memoratur. A quod de fama sanctitatis redoluit, omne quod clarum Vecat ergo filum non affectu appeliationis, sed catenciene amisso dignitatis. Et quia in caligine carcitatia asnicitor, indiceri sibi visionem postulasse perhibetur. Obsecrare etenim ei est respectu communis natures predicatorum mentes ad misericordiam provocare. Qui etiam imprecationem 192 precibus addidit, quia ordo presdicantium, dum in tanta miseria positum Judworum accerdotium attenderet, irasei sibi emnipotentem Dominum timuit, si non ei verbo subveniret. Unde et apte subinngitur ! Indicavit ei Saumel universes sermones, et non abseendit ab eo. Omnia quippe el visa indicavit, ut, audite qued meruit, magaltedo formidinis ad sollicitudinam cam converteret impetranda divina miserationis. Universos si Domini sermenes indicavit, ut i dum in vetustate sua se projectum cognosceret, per pœnitentim lacrymas ad verm fidei renovationem festinaret. Qui profecto respondit, dicens :

(Vers. 18.) Deminus est, and beaum est in esulis suis faciat.

26. Quibus nimirum verbis quid attud quam Judaici pepuli perfidia clarius agnoscitor? Nam qui omnipotentem Doum Dominum vocat, adhue ei servire se existimat. Cam igitur Judaico popule repulsio sua a sanote Ecclosies doctoribus insimuatur. dicit : Dominue cet, quad bonum est in sculie suis facial. Quia dum Deo se placere per veterem institutionem credit, saneta Ecclesia navusquam minas expavescit. Quasi enim apertiori voce Judajes perfidia asserat, et comminantibus sibi sancta Reclesies C prædicatoribus dieat : Be nobis minis vestris terrorem nullum incutitis, que circa Adem ei nos ministrare credimus a cujus gratia nos decidiose prædicatis, Cum ergo adjungit : Faciat qued benum cot in oculis suis, sanetse Ecclosice doctores subsannat polius quam se divines sententim offerat. Quaei alla intentione lequatur, et dient : Eo nobis tale aliquid non facit, que noster est Dominus ille quem nobis ad vindictam proponitis. Sequitur :

(Vers. 19.) Crevit autem Samuel, et Deminus eraf cum eo.

27. Quid est quod postquam Helt visionem exposuit, crevisse Samuel dicitur, nisi quia doctorum nostrorum ordo, postquam verbo Synagoge filios repulit, majoris reverentie gloriam anud gentilitatem D invenit? Crevit ergo, quia qui per verbi ministerium se prius in una gențe cohibuit, postmodum sanctitatis alque doctrinæ famam in universo mundo dilatavit. Unde et per Psalmistam dicitur : In omnem terram exivit sonus corum, et in fines orbis terres verba so. rum (Peal. xviii, 5). Hine iterum sanctæ Esolesiæ loquens, ait : Pro patribus tuis nati sunt tibi filii, constitues eos principes super omnem terram (Psal. XLIV, 17). Crevit itaque cum in universo mundo radiavit. Cum quo etiam Bominus esse perhibetur, quia omne

per verbum luxit. de præsentia Redemptoris accepit. quem secum habuit. Nam etsi verbo Paulus non solum infirma et terrena, sed etiam summa et cœlestia penetrat, ex eo hanc dicendi virtutem obtinet, quem secum esse aftirmat, dicens : An experimentum ejus quæritis a qui in me habitat Christus (II Cor. x111, 3)? Qui enim in se loquebatur secum erat. Redolet omni mundo per vitam, sed ex eo vitæ odorem trahit quem ostendit: dicens: Christi bonus odor sumus in omni loco (Ibid. 11, 15). Omnia esse de præsentia Redemptoris Joannes insinuat, quia dicit: De plenitudine ejus omnes accepimus (Joan, 1, 16). Samuel ergo cum crevisse dicitur, cum eo Dominus esse memoratur, quia doctorum ordo cum magnæ sanctitatis atque doctrinæ gratla omni mundo resplenduit, ex eo tam magnus apparere potuit qui eum in mundo positum non reliquit. Séquitur :

124 (Vers. 20.) Et cognovit universus Israel d Dan usque Bersabee quod fidelis Samuel propheta esset Damini.

28. Quibus profecto terræ nominibus Judææ universitas designatur. Onid ergo in universa Judæa nisi omnis designatur Ecelesia? Universitas itaque Istael quia Samuel propheta est Domini recognoscit, quia profecto omnis qui fidells est credit quod sanctorum prædicatorum ordo vera de futuris dicit. Prophetæ namque officium est, et futura prædicere, et occulta revelare. Prædicatores autem sanctæ Ecclesiæ dum latentia quæque vîtia în mente deprehendunt, dum spiritaliam virtutam secreta aperiunt, dum sanctatum Scripturarum latentes intellectus ad communem notitiam proferunt, dum futura coelestis patrize gaudia electis fidelibus repromittunt, prophetæ ministerio utuntur. Ab universo igitur Israele propheta Domini fldella Samuel esse cognoscitur, quia omnipotentem Dominum fide videre non potest, qui sanctæ Ecclesiæ doctoribus filem non adhibet. Et quia eadem divinæ cognitionis gloria in saneta Ecclesia remansit, quæ se doctoribus primis aperuit, subditur :

(Vers. 21.) Et addidit Dominus ut appareret in Sila.

29. Silo quippe missus interpretatur. Et quia usque in mundi finem in predicationis ministeriem mittit, in Silo Dominus apparet, quia se eis clarius ostendit per ques lucis sua gleriam aliis aperit. Bene autem dicitur Addidit ut appareret, quia incessanter cliguator quibus claritas divinas lucis infunditur. Unde et causem cur auditem visionem amerat subdit, dicens:

(Vers. 21.) Queniam revelatus fuerat Dominus Samueli.

30. Ideirco enim ut appareat addit, quoniam qui revelatus fuerat Dominus se iterum atque iterum revelat, et sum ostensionis donum a sancta Ecclesia nequaquam subtrahit, quam ei exhibere ex ejus ex-

cans hunc locum subdit : qui enim in se loquebatur, secum erat.

^{*} Forte legendum qui in me loquitur, ut exstat in Græco fonte as in Versionibus. Hinc Gregorius expli-

ritur, quoties apparere addiderit non refertur, quia mimirum usque in mundi finem sancta Ecclesia ducitur, cui prædicatores præsunt, qui ex eo in insimis alta æternitatis gaudia prædicent, quo summa quæ prædicant in alta Dei manisestatione vident. Quam profecto apparitionem juxta verbum Domini factam perhibetur. Quid est autem verbum Domini, nisi promissio Redemptoris? Addidit ergo ut appareret juxta verbum Domini, quia promissionis sux veritatem exhiberet non desinit. Verbum namque Domini in additione apparitionis est: Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus, usque ad consummationem sæculi (Matth. xxviii. 20). Sequitur:

(Vers. 21.) Et venit sermo Samuelis in universo Israeli. dicatorum nostrorum promissio adimpletur. Promissio enim verbi est gaudium sine fine mansurum. Universo igitur Israeli sermo Samuelis venit, quia omnis multitudo sanctæ Ecclesiæ ad gaudium æternæ beatitudinis pervenit, et quod nunc in side sermonis a sanctis ejus prædicatoribus repromittitur, per rei veritatem eidem in regnis coelestibus exhibetur. Verbum namque doctorum in repromissione fidelium est: Omnis qui credit in ipsum non perit, sed habebit vitam æternam (Joan. III, 15). Vel certe sermo doctorum in repromissione munerum est : Quas oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, que preparavit Deus diligentibus se (Isa. LXIV, 4; I Cor. 11, 9). Sermo itaque Samuelis in universo Israeli venit, 125 quia quisquis sanctis prædicato- C ribus et vitæ præsentis religiosam conversationem suadentibus et æterna gaudia justis promittentibus credit, ad ea quæ pie vivendo exspectavit gaudia æterna carne moriendo transivit. Unde et is in cuius fide promiserat affirmat, dicens: Amen dico vobis, colum et terra transibunt, verba autem mea non transibunt (Marc. xIII, 31). Vel certe sermo Samuelis in universo Israeli jam venit, quia per effectum divinæ animadversionis generalis impleta cognoscitur repulsio Judæorum. Unde et ordinem quo idem sermo in universo Israeli venerit latius exponens, ait:

CAPUT II.

(I Reg. 17, 1-3.) Egressus namque est Israel obviam Philisthiim in prælium, et castrametatus est juxta Aphec, et instruzerunt aciem contra Israel. Inito autem certamine, terga vertit Israel, et cæsa sunt in illo certamine passim per agros quatuor millia virorum. Et reversus est Israel in castra.

1. Esse spiritalia prælia beatus Apostolus ostendit, dum sanctæ Ecclesiæ castra ad victoriam cohortatur, dicens: Non est nobis colluctatio adversus carnem et sanguinem, sed adversus principes et potestates, et contra spiritales nequitias in cælestibus (Ephes. VI, 12). De quibus profecto præliis etiam consequendæ victoriæ consilium præbens, ait : Et scutum fidei, in quo possitis omnia tela nequissimi ignea exstinguere, et galeam salutis assumite, et gladium spiritus,

ordio non cessavit. Sed qui Samueli revelatus asse- A quod est verbum Dei (Ibid., 16, 17). Himc Petrus axhortans dicit : Solliciti estote, et vigilate in orationibus. auia adversarius vester diabolus circuit, quærens quem devoret; cui resistite fortes in fide (I Petr. IV. 7: v. 8). Dum ergo Israelitis prælia per litteram referuntur. interna et spiritalia designantur. Philisthim namque cadentes poculo interpretantur: quo nimirum nomine reprobi angeli exprimuntur, quia per abundantiorem potum superbiæ statum perdiderunt æternæ vitæ. Eis quippe velut poculo cadere fuit potum superbiæ sine omni mora retractionis assumere. Nam quod potatur facile sumitur. De quorum profecto cadentium principe velut de potante Dominus dicit : Quia in veritate non stetit (Joan. viii, 44). Velut enim potu corruit, qui, su-31. Sermo etenim venire cognoscitur, cum præ- R perbiæ suæ velocitate ebrius, in ea qua fuerat conditus veritate nec ad momentum stetit.

2. Sed valde quærendum est quomodo Israel secundum carnem egredi in prælium contra istos cadentes poculo intelligatur. Nemo enim pugnat cura eo qui sibi subjicitur. Judaicus ergo populus, qui malignis spiritibus per infidelitatem subjectus, contra eos in prælium quomodo egredi dicitur? Pugnare tamen asseritur non veritate fortitudinis, sed fallacia æstimationis. Veritate quippe fortitudinis a malignis spiritibus victus est, sed tamen dum Patrum veterum traditiones servat, cum malignis spiritibus se certamen habere existimat. Unde et sub captivitatis suæ vinculis tanto strictius ligatur, quanto ipsa libertatis quam non habet fiducia ab eorum sibi calliditate suggeritur. Versuti namque adversarii occultis suggestionibus ei falsæ libertatis fortitudinem prædicant, ut eam qua premitur caliginem non attendat. et eo securius jam eum deceptum possideant quo ab eis quibus tenetur infidelitatis vinculis solvi in Redemptorem nostrum credendo non curat. Et notandum quia de repulso populo dicitur : Egressus est Israel. 126 Tunc recte exiit cum sacræ fidei monumenta dereliquit. Unde et de iis qui a Scripturæ sanctæ mysteriis errando deviaverant, Joannes dicit: Ex nobis exierunt, sed non erant ex nobis (I Joan. 11. 19). Exire igitur Israeli secundum carnem est rectæ sidei terminos errando præterire. Sed quia alium Christum exspectare non desinunt, juxta Adjutorii Lapidem castra ponunt. Merito igitur terga vertisse Lapidem Adjutorii. Porro Philisthiim venerunt in D Israel dicitur, quia et egressus suisse perhibetur. Nam si intus maneret, vinci nequaquam potvisset, quia si se intra munitiones servaret fidei, armatos spiritus debellaret erroris. Et quia fraude superatur, Philisthiim in Aphec aciem instruxisse perhibentur. Malignis namque spiritibus aciem instruere est incautis Judæorum cordibus argumenta deceptionis ordinare. Sed inito certamine, terga vertit Israel, quia dum mori metuit, malignis spiritibus non resistit. Ideo quippe pugnæ profugi terga hostibus vertunt, ne resistentes moriantur. Quia vero, si in Redemptorem Judæi credant, mori trepidant, idcirco non resistunt, ut vivant, quia in Redemptorem non-credunt, ut in veteri circumcisione salventur. Resisterent quippe

demptoris nostri fide tenuissent. Sed ideo ne moriantur fugiunt, et ideo quia fugiunt moriuntur. Hostis namque insequens eo facilius fugientem interficit, quo is qui sugiendo percutitur imminentis victoris sui gladio non resistit. Unde et in eodem certamino quatnor Judæorum millia cæsa memorantur. Quæ enim sunt hæc quatuor millia, nisi qui recinere quatuor Evangeliorum veritatem noluerunt? Onare et in agris mori perhibentur, quia in errorum suorum latitudine immorantur. Et quia erroris sui latibula adhuc neguaquam derelinquunt, Israel in castra reversus asseritur. Nam, ut jam dixi, cum malignis spiritibus adhuc habere certamen se æstimat cum corum voluntati potius obediat quam repugnet.

- 5. Quia vero etiam in bona significatione poculum B accipitur, cadentes poculo intelligi sanctæ Ecclesiæ prædicatores possunt. De quo nimirum poculo Propheta gloriatur, dicens : Impinguasti in oleo caput meum, et poculum meum inebrians, quam præclarum est (Psal. xxn, 5)! Poculum namque inebrians, abundans est gratia Spiritus sancti, quæ apte poculum dicitur, quia ejus plenitudine electorum corda in momento inebriantur. Unde et de primis sanctæ Ecclesiæ pastoribus dicitur : Factus est repente de cœlo sonus, tanguam advenientis spiritus vehementis, et replevit totam domum ubi erant sedentes (Act. 11, 2). Quo nimirum poculo prædicatores cadunt, quia dum sancti Spiritus gratiam abundanter excipiunt, statum vitæ carnalis ex toto derelinguunt. Quotidie namque per hoc poculum velut nimiæ potantes ca- C dunt, quia etsi eos aliquando carnales motus ad perpetrandas culpas erigunt, virtute tamen potati spiritus in statu peccati non inveniuntur. Cum quibus profecto quia Judaicus populus certamen habet fidei contra Philisthæos istos, carnalis Israel quotidie egreditur ad campum belli.
- 4. Possunt autem Philisthinorum appellatione idcirco sanctæ Ecclesiæ prædicatores intetligi, quia de errore gentilium ad gratiam fidei per Dei misericordiam sunt perducti. Cum quibus nimirum Israel prælians terga vertit, quia loquenti per ora prædicatorum spiritui non resistit. In prælium namque Israel contra Philisthiim exierat cum prædicanti Stephano Judæi obsisterent, et de fidei nostræ ratione disputarent. Sed prælians terga vertit, quia 127 resistere D disputando non potuit. Nam de terga versentibus in apostolorum Actibus dicitur : Non poterant resistere sapientiæ et spiritui qui loquebatur (Act. V1, 10). Cædi autem Israelitis est ab infidelitatis vita separari. Bene quoque in agris mori perhibentur; agri enim certaminis sunt sacri eloquii virentes intellectus. In agris igitur cæsa pugnatorum Israelitarum millia assignantur, quia qui sanctorum prædicatorum ministerio de Judza conversi sunt in Redemptorem humani generis per sanctarum Scripturarum

malignis spiritibus, si arma suze fortitudinis in Re- A documenta crediderunt. Quatuor vero millia casorum fuisse memorantur, quia eamdem sacri eloquii auctoritatem de lege, prophetis, psalmis, atque de Evangelio voverunt. Sed et cæcis aliis, alii in castra revertuntur, quia de Judæa nonnulli prædicatorum ministerio ad cognitionem Redemptoris perducti sunt, sed eiusdem gentis plenitudo sanctæ Ecclesiæ assertionibus tanto audacius adversatur, quanto, in intidelitatis suæ tenebris profundius ejecta, ad veritatis lumen non ducitur. In castra quippe ei reverti est adversari non desistere. Et quia eos qui crediderant velut stultos, et nulla sufficienti ratione superatos arguunt, sequitur :

> (Vers. 3.) Dixeruntque majores natu Israel: Quare percussit nos hodie Dominus coram Philisthiim?

> 5. Quare enim hoc loco non est inquisitionis interrogatio, sed querela admirationis. Sub admiratione ergo de percussione interrogant, quia ad eam rationem qua religionis suæ homines fidem Redemptoris excepisse conspexerant pertingere non valebant. Et notandum quia qui admiranter interrogant. majores natu de Israel fuisse memorantur, quia profecto superbi quique, in sua sapientia gloriantes, ad divinorum mysteriorum cognitionem pertingere nequaquam potuerunt. Unde et in Evangelio Dominus ad Patrem loquitur, dicens: Confiteor tibi. Pater, rex cœli et terræ, quia abscondisti hæc a prudentibus et sapientibus, et revelasti ea parvulis (Matth. x1, 25). Qui profecto se percussos fuisse conqueruntur, quia dum per eos qui crediderunt veterem legis consuetudinem solvi conspicerent, quædam percussionis vulvera incomprehensibili judicio Dei inslicta sibi arbitrati sunt, quæ communi dolore declamarent. Sed qui cecidisse alios conqueruntur, quo se consilio ad resistendum præparent, subdunt :

> (Vers. 3.) Afferamus ad nos de Silo arcam fæderis Domini, et veniat in medio nostri, a et salvet nos de manu inimicorum nostrorum.

> Et de affectu ejusdem consilii protinus subinfertur: (Vers. 4.) Misit ergo populus in Silo, et tulit inde arcam fæderis Domini exercituum sedentis super cherubim.

- 6. Hoc est certe consilium, hoc opus b Israelis contra certamen cadentium poculo, sed profecto consilium, et opus inauditum, quia non est Israelis secundum spiritum, sed Israelis secundum carnem, videlicet non · Deum videre videntis, sed Deum quem despicit se videre arbitrantis. Quid est enim ad Silo mittere, nisi ad legem Moysi recurrere, cui a Domino dicitur: Veni, mittam te ad Pharaonem (Exod. 111, 10)? Quid est afferre arcam Domini, nisi veteris legis sacramenta ad reprobandam novæ fidej veritatem recolendo adducere? Et quia eamdem legis scientiam suorum neminem ignorare patiuntur, in medium eorum arca adduci præcipitur. 126 Quid est item quod dicunt : Et salvet nos de manu
- · Forsan legendum Deum videre volentis, ant polius non Deum vere videntis, sed... se videre arbi-Irantis.

a Valic., et salvet nes de manu inimicorum nostro-

b Gussanv., Israelitis.

inimicorum nostrorum, nisi quia dum pertinaciter A Judaice derisionis verba addentes dicunt : defendunt votera. repellant nova. et hoc habent in fiducia salutis, si ad verze fidei rationem bosorum prædicatorum studio trahi non possunt? Quia igitur veritatem divinæ cognitionis per veterem legem hsbere se iactant, eamdem arcam, quam ad salvatienem suam deferri præcipiunt. Domini exercituum esse contirmant. Et quie incomparabili scientia eius dem legis se pollere arbitrantur, dum arca deferri dicitur, Domini exercituum sedentis super cherubim essa perhibetur.

(Vers. 5.) Cumque area venisset, omnis Israel grandi clamore vociferatus est.

7. Quia profecto de eo quod carnaliter scientiam legis accipiunt, in sanctæ Ecclesiæ exprobratione garriunt, sine ostensione rationis. Qui enim clamasse, et nihil dicuntur dixisse, hoc profecto exprimunt quod agunt, quia dum loqui spiritualia carnaliter satagunt, clamorem quidem in garrulitate babent, sed rationem veritatis non habent. Voce quidem multa dicunt, sed, sine ratione loquentes, sanctæ Ecclesiæ electis in nullo obsunt, et, in semetipsa Synagoga loquens, inani devotione concutitur, quia eius verbis sancta Ecclesia non movetur. Unde ante nimis terra tantum sonuisse relata est. Terra quippe Judæa nunc dicitur, non quia Deo fructificet, sed propter carnalitatem, quia nimirum, dum Redemptoris fidem recipere noluit, cœlestem conversationem penitus amisit. Sed dum vociferatione sua concuexcultat.

(Vers. 6.) Et audierunt Philisthiim vocem clamoris, dixeruntque: Ouænam est hæc vociseratio in castris Hebræorum?

8. Terræ quippe sonitum et castrorum vociferationem Philisthiim audiunt, quia ii qui in sancta Ecclesia poculo sancti Spiritus refecti sunt Judae quidem et garrulitatem et vanam perfidiæ devotionem cognoscunt. Et quia eorum æstimationem in contemptu derisionis habent, subditur:

(Vers. 6. 7.) Et cognoverunt guod arca Domini venisset in castra, timueruntque Philisthiim dicentes : Venit Deus in castra, et ingemuerunt.

Area in castra Hebrzorum venisse, et cadentes p poculo timuisse, atque ingemuisse per ironiam dicitur, quia ad conflictum sanete Ecclesia sacramenta legis veteris a Synagoge carnalibus defeneoribus carnaliter exponuntur. De co namque disputant, qued si secundum Dei spiritum saperent, hostibus suis, si quos haberent, in veritate terribiles esse petuissent. Dum ergo pertimuisse et ingemuisse cadentes poculo dicuntur, non passiones mentium in sanctis prædicatoribus Scriptura estendit, sed subsannationem Judaicze disputationia; que tanto contemptibllior, et risu dignior noscitur, quanto ad spiritalem conversationem Judaicus populus legum a Domino spiritalem accepit, et hoe auod spiritu donante acceperat, in spiritu non attendit. Quare et ejusdem

(Vers. 8.) Væ nobis, non fuit tanta equalitatio heri. et nudiustertivs.

Et quia abundantius deridendi sunt, subdentes dicupt:

(Vers. 8.) Quis nos liberabit de manu deorum intorum sublimium?

199 9. Et notandum quia deorum appellatione deridentur qui, a fide veterum Patrum recedentes. se in veritate fidei existere, atque in filiorum Dei ppmero contidunt. In se quidem ille divine laudationis præconia prolata asserunt, que per Prophetem Dominus propunțiat, dicens ; Ego disi, dii astic. et filii excelsi omnes (Peal. LEVEL, 6). Si Mague mandaci existimatione omnes Israelite corundum corneus B nuncupative dii sunt, sublimes dii eiusdem Judaice existimationis mendacio sunt sapientes Judaorum. Et quia periti Synagogæ ad sanctæ Ecclesiæ conflictum veniunt, ipsi sanctorum prædicatorum voce deridentur, qui de ea quam non habent doctrinæ virtute gloriantur. Et quia de antiqua Patrum veterum conversatione superbiunt, verba subsannationum supponuntur.

(Vers. 8.) Hi sunt dii qui percusserunt Aguptum omni vlaga in deserto.

10. Ipsi namque essent, si nobilitatem quam trahunt ex carnis origine rectæ sidei virtutibus illustrarent. Nunc autem quia per carnis propaginem corum sunt filii quorum virtutes non habent, de amissa earumdem virtutum successione per contraria verba esse se terribilem sanctæ Ecclesiæ prædicatoribus C deridentur: Hi sunt, inquiunt, dii. Quasi aperta derisione Judæorum sapientes doctorum nostrorum ordo reprobet, dicens: Carne quidem magnorum virorum se filios esse gloriantur, sed eorum de quorum generatione superbiunt nobilitatem fidei non consequuntur. Ipsi ergo sunt dii subsecutione generis, sed quia ipsi non sunt imitatione virtutis, cum ipsi esse dicuntur qui virtute claruerunt, deridentur potius quam laudantur. Et quia eorum assertiones sanctæ Ecclesiæ doctores pro nihilo ducunt, sequitur:

(Vers. 9.) Confortamini, et estete viri, Philisthiim, ne serviatis Hebræis, sicut ipsi servierunt vobls.

11. Contra Judæorum quippe vanas assertiones sanctæ Ecclesiæ doctores eo nihil fortius noviter præparant, quo quidquid a Judæis de Redemptoris contemptu falso asseritur pro nullo pensant. Contra eorum quippe congressioneni confortarentur, et quasi virili fortitudine decertarent, si velut a sapientioribus et rationabiliter disputantibus assertionis suæ munimenta infringi timuissent. Quasi enim dicat: Contra eorum objectiones eo robusta et acuta aliqua nobis exquirenda non sunt, quo ipsi nequaquam subtilia et timenda, sed debilia et contemnenda objiciunt. Sed, ut dixi, prædicatores sanctæ Ecclesiæ etsi contra Judæorum vaniloquia noviter nulla præparant, plana tamen et humili veræ sidei nostræ ratione quocunque modo defensorum Synagogæ Impetum debellant. Unde et subdit :

(Vers. 10, 11.) Pagnavit ergo Phillothiim, et aversus est Israel, unusquisque in tabernaculum suum, et facta est plaga magna nimie, et arca Dei capta est. Due A immensitas averso jam Israeli perhibetar, quia Juquegus filit Heli mortui sunt, Ophni et Phiness.

daicus pepulus ante fuit a sanctæ Ecclesiæ doctori-

12. Philiathiim, id est poculo cadentes pugnant, cum ductores sancta Ecologia cum catholica fidei vexillo Judgia impurpantibus obvient, Israel autem avertitur, quie in omei disputatione Judzorum versutia superatur. Averti enim ei est ex pari virtute adversari non pesse. Qui entem præliande avertitur. in prælio guidem est, sed fugiens, etsi virtute deficiens, nocendi tamen desiderium non amittens. Sie namene est amnis repulsus Israel. Fugit quippe. quia doctoribus sanctee Ecclesiee respondere non sufficit : sod fuzione vellet resistere, quia victus et confusus superet sibi 120 suppetere unde veritati. and vincitur, refragari potnisset. Bene itaque cum aversus Israel dicitur: caute subjunctum est : Unus- R quisque in tabernaculum suum. Tabernaculum quippe uniuscujusque Israelitæ est cor perfidiæ conclusione circumseptum. Quia igitur, victi a sanctæ Ecclesiæ prædicatoribus, erroris sui latibula repetunt, singuli fugientes de prælio in suum tabernaculum revertuntur. Et quia hoc totum de adimpletione verbi Samuelis, videlicet de Ecclesiæ primitivæ comminatione, dicitur, plaga magna nimis facta fuisse perhibetur, quæ profecto plaga, pro lectoris arbitrio, et secundum spiritalem percussionem, et secundum materialem accipi convenienter notest.

13. Nam de spiritali eorum plaga ad discipulos in prædicatione destinatos Dominus dicit : Quicunque non receperint vos exeuntes foras de domo, vel civivobis: tolerab lius erit terræ Sodomorum et Gomorrhæorum in die judicii, quam illi civitati (Matth. 1, 14). Hine iterum dicit : Qui crediderit et baptizatus fuerit, salvus erit; qui vero non crediderit, condemnabitur' (Marc. xvi, 16). Secundum materialem quoque percussionem plagam magnam insinuat, cum ad Jerusalem loquitur, dicens : Venient dies in te, et circumdabunt te inimici tui vallo, et coangustabunt te undique et filios tuos, et ad terram prosternent te, et non relinquetur in te lapis super lapidem (Luc. xix. 43. 44). Hine compatientibus sibi atque lugentibus mulieribus, ad passionis suæ dignationem proficiscens, loquitur, dicens : Filiæ Jerusalem, nolite flere super me, sed super vos ipsas flete, et super filios vestros, quonium ecce venient in te dies in quibus dicent : Beaton eleriles, el rentres qui non genuerunt, el ubera quæ non lactaverunt. Tunc incipient dicere montibus: Cadite super nos; et collibus: Operile nos. Quia si in viridi ligno hose faciunt, in urido quid fiet (Luc. XXIII, 28, seq.)? Quibus profecto verbis ea quæ Judæorum populo a Romanis principibus Vespasiano et Tito illata est et mors et captivitas designatur. Tunc quippe plaga magna facta fuit, quando cum interneciona populi Judæorum civitas et capta exstitit et eversa. quande pro ultione divini sanguinis, et hostili gladio populus cerruit, et qui evadere ferrum potuit pœnam sustinuit æternæ captivitatis, Quæ profecto plagæ

daicus populus ante fuit a sanctæ Ecclesiæ doctoribus et victus et reprebatus quam a Romano exercita expugatus, peremptus et in captivitatem ductus. Nam inde expugnari, occidi et in captivitatem duci temporaliter potuit, quia eternæ libertatis securitatem oblatam sibi a sanctæ Ecclesiæ doctoribus non recepit. Sed et eadem plaga in Israelem veterem alta divines bonitatis dispensations desernitur, at area Dei a gentilibus caperetur, et divinorum sacramenterum intellectus sanctæ Ecclesiæ fideles tento securius sub spiritali explanatione perciperent, quanto in Judza nihil remaners cernerent, quod carneliter exhiberet. Volente namque Deo, civitatem, templum, arcam fooleris vetus populus perdidit, ut nova nicht sanctæ Ecclesiæ ee plenius veri et novi sacrificii mysterium recognoscat, quo apud Judmos, novis apparentibus, vetera penitus defecisse considerat. Araa itaque Dei a Philistheis capta asseritur, quia, destructo more veteris Scriptura, sacramenta a gentilibus secundum veritatem epiritus fideliter accipiume tur. Capit quippe arcam Dei qui divine cognitionis mysteria in sacro eloquio per veritatem 121 intelligentiæ, mentis devotione comprehendit. Sed capta arca, duo protinus Heli filii moriuntur, quia professe et majoris ordinis sacerdotes, atque minoris, in officio immolationis veteris nusquam vivunt. Mori namque perhibentur, qui offerre sacra empino desiere. Sequitur :

non receperint vos exeuntes foras de domo, vel civitate, excutite pulverem de pedibus vestris. Amen dico min ex acis, venit in Silo in die illo, scissa veste, et vobis: tolerabilius erit terræ Sodomorum et Gomor-rhæorum in die judicii, quam illi civitati (Matth. x, sedebat super sella, spectans contra viam. Vir autem 14). Hinc iterum dicit: Qui crediderit et baptisatus fuerit, salvus erit; qui vero non crediderit, condemna-omnis civitas.

14. Quid per virum istum exprimitur, qui de acie fugit, nisi ea pare Judaici populi que ad Rademptoris cognitionem veniendo Judaicam pertidiam deraliquit? Currere namque ei fuit a pravitate erreris sul devotionis velocitate desistere. Quia vero fortia agere in Redemptoris professione disposait, vir fuit. Qui nimirum eo die quo victus est de predio currit, quia ea tidei illuminatione qua perfidize tenebras deseruit ad prædicandum veritatem quam noverat accessit. Unde et in Silo venisse perhibetur, • quia ad prædicationem mittitur. Qui vestem seidit, quia veterem se hominem exuit; caput pulvere conspersit, quia de splendore novi hominis, que se induit, nequaquam superbivit. Seima namque vestis ad decerem sanctæ conversationis pertinet, conspersio pulveris ad estimationem humilitatis. Quía ergo sanctis prædicatoribus, nas yita munditia sine humilitate, nee humilitas sufficit sine seneta conversatione, vir qui in decterum type ad annuntiandum leruelis interitum venit, et vestem scidit, et caput pulvere conspersit. Hos namque pulvere saput conspersum portabat, qui, Domino loquens, sit : Loquer ed Deminum moum, sum sim pulvis et sinis (Gen. 2721, 27)? supplicaret, dicens: Memento, Domine, quia pulvis sumus (Psal. CII, 15). Vestem quoque sciderat, qui confitens, dixit : Conscidisti saccum meum, et præcinxisti me lætitia (Psal. XXIX, 12).

15. Sed cum ecclesiastici prædicatoris humilitas commendatur, pariter et superbia Judaici doctoris exprimitur, quia videlicet Heli super sella sedere perhibetur. In isto quippe loco Heli non pontifices, sed legisperitos Synagogæ insinuat. Quid est autem quod sedet super sella, nisi quia superbe extollitur de doctrina? Et quid est quod spectat contra viam. nisi quia dum superbe Scripturas accipit, ei per quem ire ad æternam patriam debuit contradicit? Via quippe salutis illa est quæ semetipsam asserit, Non itaque viam, sed contra viam respicit, quia Redemptorem non cognoscit, cui contradicit. Et bene mortuis filiis pater super sella sedere dicitur, quia qui veteri more sacrificent Synagoga non habet, et tamen qui veteri more doceant adhuc habet. Et quia per sapientes doctores ad ministerium erudiebantur, dum cessavit qui sacrificaret, et adhuc qui doceat remaneret, apte filii referuntur mortui, et pater super sella sedere; sed de ea quam audivit annuntiatione Redemptoris multitudo Synagogæ non gaudium, sed mœrorem habuit. Unde et postquam vir de prælio venit, et captionem arcæ annuntiavit, ululasse omnis civitas dicitur. Quæ nimirum tristitia, quia usque ad doctores pervenit, sequitur:

(Vers. 14.) Et audivit Heli sonitum clamoris, dixitque: Quis est hic sonitus tumultus hujus?

132 16. Tumultus est vociferatio populi, sed confusa, cum videlicet sine disciplina audiendi, multis simul loquentibus, magnitudo fit murmuris sine ostensione rationis. Heli ergo cum ululatum civitatis audivit, dixit: Quis est sonitus tumultus hujus? Quia videlicet magisterium Synagogæ, subjectis sibi perfidis, de prædicatione Jesu Christi dolentibus, dum causam doloris audire voluit, non percepit responsionem rationabilem, sed confusionem querelæ. Ut autem excusationem ignorantiæ habere non posset. qui de circumcisione ad ministerium ecclesiasticæ prædicationis accesserat, ei rei veritatem aperuit. Unde et subditur :

(Vers. 14.) At ille festinavit, et venit, et nuntiavit

Sed quia idem Heli statim mortuus annuntiationem suscepit viri venientis, qualis sit ipse audiens subsequenter innotescit:

(Vers. 15.) Heli autem erat nonaginta et octo annorum, et oculi ejus caligaverant, et videre non poterat.

17. Perfectæ namque senectutis esset, si centenarium numerum annorum vivendo peregisset. Cui profecto numero, quia duo anni deesse conspiciuntur, quid est aliud, nisi quia perfectæ maturitatis existeret, si sacramentum geminum in Redemptoris nostri incarnatione cognovisset, videlicet veram divinitatem in humanitate eius, et veram humanitatem in divinitate? Nunc autem, quia multa de lege ve-

Consperso item capite loquebatur Propheta, cum A teri, plurima de mandatis cœleatibus recte intelligit. nonaginta et octo annorum est. Et dum Deum credit, et ex Virgine nasci potuisse per carnem, et humanitatis eius naturam suscipi abnegat in divinitate. centum annorum non est. Unde et. audita viri relatione, juste moritur, quia sine side Redemptoris ei hona quæ cognoscit et alia nequaquam prosunt. Et quia alto et incomprehensibili judicio Dei cecitas ignorantiæ ejus menti incutitur, caligasse et videre non potuisse memoratur. Sequitur:

> (Vers. 16.) Et dixit ad Heli : Ego sum qui veni de prælio, ego qui de acie fugi hodie.

18. Quasi in prælio se fuisse memorabat ille qui dicebat: Audistis conversationem meam aliquando in Indaismo: quoniam supra modum persequebar Eccledicens: Ego sum Via, Veritas et Vita (Joan. xiv, 6). B siam Dei, et expugnabam illam, et proficiebam.in Judaismo supra mullos coælaneos meos, in genere meo, abundantius æmulator existens paternarum mearum traditionum (Gal. 1, 13, 14). Sed de prælio venit qui dicit : Qui prius fui blasphemus et persecutor ; sed misericordiam consecutus sum, quia ignorans feci (I Tim. 1, 13). Fugere ergo de acie Judæo quid est aliud quam a perfidorum errore separari? et de prælio venire quid est, nisi rectæ fidei bonum aliis nuntiare? Fugere namque metuentis est; venire, volentis. Quo in loco, quia prius dicitur venire de prælio, quam ex acie fugere, cum prius deseratur perfidia quam veritas prædicetur, mirum non est. Nam hoc, quod de acie se fugisse posterius dicit, non ad ordinem quo factum est dicitur, sed ad certitudinem verbi quod præmisit. Quod etiam secundum historise ordinem demonstratur, quia nisi prius de acie fugisset, venire de prælio nequaquam potuisset.

19. Nos autem qui secundum spiritum spiritalia etiam in rebus Judæorum carnaliter gestis inquirimus, illum virum quem loquentem paulo superius introduximus attendamus. Nam auditum est ab Eccle:ia quia is qui quondam persequebatur evangelizaret, sicut scriptum de eo jam evangelizante est : Cum autem venisset Jerusalem, tentabat 133 se jungere discipulis, et omnes timebant eum, non credentes quia esset discipulus (Act. 1x, 26). Hinc item ad Ananiam discipulum Dominus Damasci apparens, ait : Surgens vade in vicum qui vocatur Rectus, et quære in domo Judæ Saulum nomine Tarsensem, et impone sibi manum, ut visum recipiat (Ibid., 11 et 12). Qui nimirum confestim Domino respondit, dicens: Domine, audivi a multis quanta mala sanctis tuis fecerit in Jerusalem, et potestatem habet a principibus sacerdotum alligandi omnes qui invocant nomen tuum (Ibid., 13 et 14). Cum ergo illum Judæis prædicabat, quem impugnare minis solebat et cædibus, nimirum de prælio veniebat. Sed dum ei prædicanti discipuli omnes se jungere timerent, de acie eum fugisse dubitabant. De prælio quippe veniebat, cum a vocante Domino in terram prostrato dictum fuerat : Surge, et ingredere civitatem, et dicetur tibi quid te oporteat sacers (Ibid., 7). Sed fugisse enm de acie, Ananias non credidit, qui ca mala que sanctis in Jerusalem fecerat, et potestatem quant acceperat, Domino præcipienti intimavit. Ut

ergo cum venisse de prælio et fugisse de acie vera- A citer demonstraret, eldem Ananiæ Dominus præcipit, dicens : Vade, quia vas electionis est mihi iste, ut'portet nomen meum coram Gentibus, et regibus et filiis Israel (Act. 1x, 15). Et notandum, quia eo die quo hæc nunliabat, se venisse de prælio et fugisse de acie asserebat. In die guippe fugiunt : guia, attestante Veritate: Qui in tenebris est, nescit quo vadat (Joan. XII, 35). Hinc etiam scriptum est: Oui dormiunt, in nocte dormiunt: et qui ebrii sunt, in nocte ebrii sunt (1 Thess. v, 7). Et quia in exemplo beati apostoli Pauli, virum de acie fugientem videre cœpimus; hoc quod in die fugiat attendamus. Nam nox erat quando aciem contra sanctam Ecclesiam construebat, quando acceptis epistolis a principibus sacerdotum ad Damascum, minarum et cædis spirans in discipulos, festinabat B mysteria cognoscuntur. Sequitur: (Act. 1x. 1, 2). Sed qui in nocte bellum paravit, in die fugit : quia in itinere lux de cœlo eum subito circumfulsit, in terramque prostravit, ineffabili pavore terruit, ut tenebras immensi erroris agnosceret, et pro ea quam expugnabat nocte Ecclesia in diei lumine dimicaret. In die igitur fugit, quem ut persidiæ noctem desereret, de cœlo ostensa Redemptoris claritas circumfulsit. Quid est ergo quod eo die se fatetur venire de prælio quo de acie fugerit, nisi quia rectæ prædicationis intentio designatur? Ouidam namque eo die de acie fugiunt, sed alio veniunt de prælio: quia errores pristinos amore æternæ vitæ derelinquunt, sed, cum ad prædicationis ministerium assumuntur, de sua prædicationis facundia temporales retributiones appetunt. Alio igitur die quam eo C quo fugerant veniunt : quia nimirum recti sunt con versatione, sed prædicationis intentione perversi. Sancti ergo prædicatores, qui per Redemptoris nostri gratiam de circumcisione crediderunt, non alio die, sed eo quo de acie fugerant de prælio venerunt : quia profecto utrumque donum in superni amoris splendore consecuti sunt, veritatem scilicet conversationis, cum prædicatione verbi. Et quia Judaicum magisterium, etsi non intentione cognoscendæ veritatis. curiositatis tamen sollicitudine sanctorum prædicatorum assertiones audire voluit, sequitur:

(Vers. 16.) Cui ille ait: Quid actum est, fili mi? 29. Sub unius quippe descriptione omnibus loquitur, quia gentis suæ homines vidit, quos aliquando non affectu amoris, sed adulatione calliditatis: 134 ut eo hunc facilius per deceptionem caperet, quo se eum paterno affectu diligere demonstraret. Eum itaz que flium vocat, a quo quid actum fuerit scire appetit : ut profecto ille, pro impenso honore adulationis, seriem perverteret veritatis. Honor igitur appellationis non ad amorem refertur, sed ad calliditatem. Sed qui prælatæ laudis favorem respuit, constanter vera patefecit. Unde et subditur :

(Vers. 17.) Respondens autem qui nuntiabat: Fugil, inquit, Israel coram Philisthiim, et ruina magna sacia est in populo. Insuper et duo filii tui mortui sunt, Ophni et Phinees. Et arca Dei capta est.

21. Hoc namque vir fugiens nuntiavit, 'quod experientia didicit. Quid est igitur quod fugisse Israelem asserit. nisi quia constanter affirmat quod. dum Judaicus populus Legis sensum carnaliter retinet, spiritalibus sanctæ Ecclesiæ doctoribus resistere disputando non potest? Et quid est quod magnam rui nam factam fuisse in populo prædicat, nisi quia om nes qui de Judaico populo verbum fidei repulerunt æterna morte periisse confirmat? Et quid est quod duo Heli filii mortui referuntur, nisi quia uterque 👡 ordo veteris sacerdotii defecisse asseritur? Et quid est quod arcam Dei captam suisse dicit, nisi quia cognitionem divinorum sacramentorum a Judæisablatam. atque a Gentibus fideliter apprehensam asserit? quia a Gentibus jam, Dei gratia vocante, sidelibus divina

(Vers. 18.) Cumque ille nominasset arcam Dei, cecidit Heli de sella retrorsum juxta ostium, et fractis cervicibus, mortuus est.

22. Quid est quod Heli, audita Israelis fuga, relata sibi ruina populi, intimata filiorum morte, de sella nequaquam cadit : cognita autem arcæ captione, et de sella cadit, et vitam perdit? Sed quia in Heli sapientes Judæorum et legisperitos designari diximus, audita Israelis fuga, de sella non cecidit : quia, quod simplices Synagogæ filii a sanctæ Ecclesix doctoribus in prædicatione superentur, pro parvo ducit. Non cadit relata sibi ruina populi : quia , dum perire audit eos qui in Judaismo moriuntur, nequaquam expavescit. Intimata liliorum morte non cadit: quia, et objecta sibi sacerdotii utriusque cessatione, superbire non desinit. Illata autem sibi arcæ captione cadit: quia, dum sacramenta Scripturæ suæ profunde et spiritualiter sciri a sanctæ Ecclesiæ prædicatoribus et fidelibus videt, de ea quam carnaliter tantum intelligit, sacri eloquii eruditione superbire non audet. De sella igitur cadit, quia, spiritali cognito, superbire de carnali magisterio non præsumit. Sed, quia vera prædicari sublimiter audit et nequaquam credit, dum confunditur et non salva tur, cadit et moritur. Capit quippe de sella, quia extolli desinit de doctrina. Sed cadens moritur, quia si ratione vincitur, ejusdem tamen rationis judicio. pervenire ad æterna gaudia non meretur.

23. Qua in re notandum est, quia qui cadens modoctrina Legis instruxit. Vel fortasse filium vocavit, p ritur, juxta estium cadit. Quid est enim quod cadit juxta ostium, nisi quia, dum cæcus errat, impingit in Redemptorem? Qui nimirum de semetipso asserit, dicens: Qui ceciderit super lapidem istum, confringetur; super quem vero ceciderit, conteret eum (Matth. XXI, 44). Ipse quoque de semetipso ait : Ego sum ostium; per me si quis introierit, salvabitur et egredietur, et regredietur, et pascua inveniet (Joan. x, 9). Juxta ostium ergo mortuus est Heli, quia Synagogæ magisterium ideirco 125 periit, quia in Redemptorem offendit. Ibi enim cecidit, ubi deliquit. Qui etiam cadens, cervices fregit. In cervice tumor temporalis potentiæ designatur. Fracta ergo cervice moritur, qui perfidiæ magnitudine, amissa regni potentia, condemnatur.

24. Potest guogne per ostium sacræ Scripturæ lit- A tem quod, audita arcæ captione et soceri atque viri tera designari. Nam velut per ostium ad æterni templi atria ducimur, dum per sacri eloquii litteram ad allegoricam et spiritualem intelligentiam sublevamur. Intus quoque rex cernitur: quia promissus Redemptor humani generis in spirituali sacræ Scripturæ intelligentia invenitur. Heli ergo juxta ostium mortuus cecidit : quia profecto Synagogæ magisterium ideirco interiit, quia per spiritalem Scripturam eum qui in spiritu promissus suerat Redemptorem humani generis, non spiritaliter, sed carnaliter. quæsivit. Juxta ostium namque mortuus est: quia de eo interiit, quod spiritalem Redemptoris promissionem, non secundum intelligentiam spiritalem. sed secundum simplicem locutionem historiæ intellexit. Et quia per doctrinæ suæ studium multo tem- p pore, Judææ, non amore bona operanti, sed timore a malo declinanti, præsuit, sequitur:

(Vers. 18.) Senex enim erat, et grandævus : et ipse judicavit Israel quadraginta annis.

25. Senex etenim fuit, et grandævus diuturnitate temporum. Ocadraginta vero annis præfuit, per timorem legalium mandatorum. Quadragenarius quippe numerus ad peccatores pertinet. Unde et Quadragesimæ tempus in saneta Ecclesia eodem dierum numero consecratum est, ut videlicet ea quæ committimus peccata tergere poepitendo studeamus. Quadragenarius quippe numerus ex denario et quaternario consummatur. Et quia, peecando, Decalogum diviuæ Legis transgredimur, ipsam vero peccandi facultatem ex ea qua consistimus, quatuor ele- C mentorum compactione contrahimus; sub numero quadragenario, quandiu in peccato existimus, continemur. Heli ergo quadraginta annis Israelem judicavit, quia Synagogæ magisterium et austeram Legis disciplinam ad timorem subjectæ plebis exhibuit : ut materiam humanæ conditionis, per concupiscentiam fragilem, in statu justitize per timorem retineret. Sed jam mortuus est Heli, jam fractis cervicibus juxta ostium jacet; sed tamen pravæ doctrinæ ejus virus in semine remanet. Jam quippe, qui non credit de Judæorum sapientibus, judicatus est; sed quia in ejus instructione pravitatis semina mentes concipiunt, qui ejus doctrina filii nascuntur perfiliæ ejus vesaniam non relinquunt. Quare et subditur :

prægnans erat, vicinaque partui : quæ, audito nuntio, quia capta ceset arca, el mortuas socer suus, el vir smus, incurvavit se, et peperit. Irrnerunt enim in eam dolores mbiti. In ipse autem momente mortis ejus diserunt ei, que stabant justa eam : Ne timeas, quia filium peperisti. Que non respondit, neque animadvertit.

26. Que autem fuit nurus Heli, nisi plebs Judesorum, reprobis sacerdotibus subjecta? Quæ quia per eorum prædicationem semina perfidke in mente susceperat, prægnans erat. Et quia conceptam malitiam ipsa quoque cogitabat effundere, non solum prægnans fuisse dicitur, sed etiam partui vicina. Quid est au-

sui morte, peperisse dicitur, 136 nisi quia Judaicae plebis residuum, dum spiritalia sacramenta Scripturarum ad Gentium eruditionem transisse cognoscit. dum sapientes Synagogæ cum utroque sacerdotio interiisse jam conspicit, ea quæ concepit, hæresis suæ semina, loquendo effundere non desistit? Parere autem ei, est conceptam pravitatem loquendo aliis auerire. Et quia reproba prædicat, dum parere asseritur. incurvata memoratur. Velut enim non se curvantes pariunt, qui cœlestia loquuntur : quia in statu fidei auditorum suorum corda ad studium erigunt bonas operationis. Quæ igitur prava asserit, incurvata parit : quia profecto hoc sibi loquendo agitur, ut quo attentius loquitur, in damnationis suæ barathro profundius deponatur. Recte igitur dum ad partum incurvatur, mori dicitur. Pariens namque moritur, quia in blasphemiæ suæ merito condemnatur. E! quia mortis suæ tormenta non prævidet, subiti dolores in eam irruere dicuntur. Subiti namque dolores sunt repentinæ afflictiones mortis sine prævisione venientis. Subito enim dolores irruunt, cum Judaica plebi suppliciorum perennium retributiones obviant: quæ nune in contemptu veritatis posita, non formidat. Quia enim pro paternarum traditionum observatione, ad æternam vitam moriendo se transire æstimat, in subitos dolores tunc corruit, cum sustinere tormenta inchoat, quæ non speravit. Et notandura. quia de moriente dicitur: Irruerunt in eam dolores subiti: quia videlicet dum per carpis molestias ad exitum vitæ cogitur, tunc flagella dolorum irruera in eam temporaliter incipiunt, quibus ejus impietas æterna vindicta puniatur; et quia vicino exitu reprobæ Judæorum mentes se alterutrum ad perlidiam cohortantur. In ipso autem momento mortis ejus, dixerunt ei, quæ stabant juxta eam: Ne timeas, quia filium peperisti. Filium quippe peperit: quia durum in nequitia et insuperabilem populum erudivit. Quæ autem mulieres juxta stant, nisi mentes æquali ordine impietatis adstrictæ? Stant quippe nou Veritate et rectitudine sidei, sed præsumptione et jactantia religionis. Idcirco eam, ne timeat, cohortantur, quia filium peperit : ut videlicet tanto securius in veteri traditione mori non timeat, quanto illos etiama in ea obduratos et inconvertibilés aspicit, quos suo ma-(Vers. 19, 20.) Narus autem ejus uxor Phinees D gisterio eruditos cognoscit. Sed dum in se abundan tius dolore compellitur, pro nihilo ducit, quidquid alii sua eruditione profecerunt, unde et subditur: Que non respondit, neque animadvertit. Nam dum æterni doloris experiri amaritudinem inchoat, hoc. Quod temporaliter aliis præfuit, non delectat. Vel certe idcirco de nato puero non lætatur: quia is, qui gignitur sua institutione, in captivitate conspicitur. Unde et subditur :

(Vers. 21, 22.) Et vocamt puerum Hichaboth, dicens: Translata est gloria Domini, quia capta est

27. Arca quidem capitur: quia jam, auctore Deo, a veris tidelibus, sanctes Seriptures sacramenta verm intelligentiæ capacitate retinentur. Et gloria Israel A pronus in terra jacet, faciem in terra deprimit. Per translatif est : ould: postettam a vera religione cesiont, redelere per bonæ famæ opinionem cessavit. Bene autem non berire Israel gloria dicitor, sed transferri : quia religionis fama, quam perdidit, ad Gentilitatem transivit. Translata quippe est gloria: mia in saneta Ecclesia veræ religionis frágrantia redolet, tritte in fide Rédemptoris posita, pro aterni splendoris certitudine, duch exspectat, domin saneti Shiritus pienus tenet. Ideirco de nato filio lætari referit souls professo, dunt 137 ad Gentes transisso precieritam gloriam conspicit, ad captivitatem as marete ingenificit. A translatione enam gloria fi-Horn nominat : daia profecto impietatem in qua permanet, dassi prælate nomine, perpetue repræsentat. Potest autém per hoc, quod a matre el nomen îm-B ponitur, aperte intelligi qued videmus. Ex ea énimnomen suscepit, à qua el meritum impletatis venit. Seduiter:

CAPUT III.

(f Reg. v. 1-3.) Philisthfim autem tulerunt arcam, et asportaverunt a Lapide Adjutorii in Azotum. Tulerund Philisthiim arcam Dei, et intulerunt eam in templam Dagon, et surrexerunt Azotit altera die, et invenerunt Dagon jacentem ante arcani, pronum in terru:

1. Quid est quod area a Lapide Adjutorii asportatur, misi quia pracones veritatis ab eo, quem Judai falsa opinione exspectant. Christo mysterla Scripturarum anscrumt? Dum enim at veri Redemptoris cognitionem sancial Scriptural testimonia convertunt. C ad ev timirum in guem sui auxilii spem Indzei poseterant aream tollunt. Et quia Centibus fidei mysteria creduntur, arca Dei in Azotum perducitur. Que profecto area in templem inferter. Quid ergo fait templum bagon, nici unaqueque anima infidelio, duondam idoleiatriss superstitions politite? Quid simulaerum Dagon, nisi totius idololatrise superstitionem designat? Quid igitur etat aliud, mysteriz fidei cordibus Gentilium intimare, quam arcam Dei in templum Dazon inferri? Velut enim juxta Dagon statuebatur area, dum presticatores sametee Ecclesite Gentiles admonerent, ut, ad prebandam fidei verkatem, et prædicationem quam audichent, et idololatrke quam tenchant errores disenterent. Bene itaque die alia repererunt. Unam quippe diem Azotus habuit, in audita pradicatione verhatis, alteram in cognitione fidei. Prime namque die area Dei juxta Dagon stattitur, quia in audita pradicatione Redemptoris, erroris vetusti tenebras deprehendunt. Altera vero die surgentes, pronum in serva ante aream jacentem Dagon inventorunt: quia et in cognitione veritatis statum idolelatria perdidit. Unde et bene cum lapsus Dagen asseritur, jacere pronus in terra memeratur. Ante arcam quidem cadit, quia ex mysteriorum divinorum scientia innotescit. Sed pronus in terra jacot, quie, auctore jam Deo, ad aspectum fidelium simulata rationis imaginem non habet. Qui enim

faciem vero simulacri, simulatio exprimitur rationis. Pronum itadue in terra lacere, est jam vera cognoscentibus, simulationis sum fraudibus illudere neguaquam posse. Sed tamen, ut certius Gentiles vera cognoscerent, eamdem fidei nostræ auditam rationem. et superstitionis sum vetustam consuetudinem magis ac magis discutere conati sunt. Apte itaque sequi-

(Vers. 3.) Tulefunt Dagon, et restituerunt eum in tocum suumi.

2. Id est, in templo, ubi arca Dei posita fuerat. Quid est ergo Dagon in Iocum suum restituere, nisi iuxta jam cognitam spiritualium sacramentorum veritatem idololatriæ statum subtili consideratione perquirere? Et quia quo subtilius idololatriæ error aspicitur, verius condemnatur, subjunctum est:

(Vers. 4.) Rursusque diluculo surgentes, invenerunt Dagon jacentem super faciem suam coram arca Domini

132 Diluculo iterum surgunt : qua ad amorem auditæ bonitatis iam certitudine deliberationis se erigunt. Primus itaque dies probationis est, sequens cognitionis, tertius vero deliberatæ iam certitudinis. et oblatæ professionis. Qui profecto dies, quia illuminatis conversorum mentibus, in splendore perfectæ et consummatæ fidei illuxit, sequitur:

(Vers. 4.) Caput autem Dagon, et duce palmæ manuum ejus abscissæ erant super limen. Porro Dagon truncus remanserat in loco suo.

3. Quid enim Dagon, id est idololatrice caput, est aliud, nisi ipsum initium omnis iniquitatis diabolus? Et quæ sunt palmæ manuum ejus, nisi universa opera idololatriæ? Caput itaque Dagon amisit : quia per idolorum culturam regnare maligni spiritus in corde Gentilium desinunt. Palmæ etiam manuum ejus abscissæ sunt, quia idolis vanis sacrificia nusquam offeruntur. Et quia a cunctis fidelibus ejus deformitas ubique conspicitur, truncus Dagon in loco suo remansisse memoratur. Caput vero et manus abscissæ, et super limen positæ memorantur: quia profecto guisquis ad veram fidem ingreditur, principia diabolicæ suasionis repellere, atque universis ejusdem Satanæ operibus renuntiare præcipitur. Posita ergo hæc sunt in fimme, ut ab introeuntibus Dogom produme im torra ante arcam jacentem Azotii D' conculcentur : quia vere fidelis esse non poterit, qui et pravis maligni spiritus consiliis adversari, atque iniquis operibus, non proponit. Nam qui Dagon caput atterere, et manus vitat, etsi fidelium numero contineri videtur, idololatra quodam modo esse convincitur. In oblectatione etenim dæmonum non solum exteriora sacrificia, sed etiam iniqua desideria ab eorum cultóribus offeruntur. Qui ergo in veræ fidel cognitione receptus est, et ab immundis desideriis et pravis operibus non remotus, quia Dagon collidere caput et manus despicit, maligno spiritui, quem in oblatione cærimoniarum despicit, per internæ concupiscentiæ, et exterioris vitæ immundisiam, oblationem sacit. Quare et subditur:

gon super limen usque in hodiernum diem.

4. Sacerdotes quippe Dagon se esse insinuant. qui super limen non calcant. Quibus in verbis caute inspiciendum est, quia non dixit, limen, sed super limen, ut caput et manus Dagon calcanda esse doceantur, quæ super limen abscissa esse referuntur. Ideirco autem sacerdotes super limen non calcant, quia abscissas ejus manus et caput pede conterere vitant. Sacerdotes namque Dagon usque in hodiernum diem remanent : quia qui per immunda desideria antiquo hosti sacrificent, adhuc sunt. Qui profecto super templi limen calcare refugiunt : quia nec immuudis suggestionibus, nec malis operibus resistunt. Dagon itaque sacerdotes sunt, quia etsi manutamen simulacris per nefaria opera se incurvant. Sequitur:

(Vers. 6.) Aggravata est manus Domini super Azotios.

5. Manus Domini est virtus divinæ potestatis. Et quia in Azotiis primordia gentilitatis designata sunt, quid est quod manus Domini super Azotios aggravata perhibetur? Sed manum super Azotum aggravavit, tum Gentilium corda virtute suæ potentiæ ad conversionem movit. Nam dum per internam aspirationem eis vim æternæ mortis innotuit, de perpetratis iniquitatibus, Gentium mentes mirabili terrore percussit. Quia ergo dum manus Domini aggravata dicitur, interfici Azotii perhibentur, 139 gravedo hæc manus accipitur in multiplicatione conversorum. C Nam mori Gentilibus fuit, ab infidelitate separari. Manu quoque Domini occidi, est eamdem veræ fidei cognitionem, non ministerio hominum, sed divina virtute, promereri. Levis itaque erat manus Domini super Azotum, cum adhuc per paucos ministros fidei pauci errorem desererent gentilitatis. Unde et quasi de aggravatione manus orare verbi ministros Dominus admonet, dicens : Messis quidem multa est, operarii autem pauci : rogate Dominum messis, ut mittat operarios in messem suam (Matth. 1x, 38). Quasi aliter dicat: Qui per paucos ministros, velut levi manu paucos ab infidelitate separat, rogate ut ministros multiplicet, ut quasi in conversorum multitudine manum gravet. Sed et modus interfectionis exponitur : quia quisquis mori hac interfectione D cumducatur arca Dei. dicitur, dum ad purgandum ventrem exiret, in secretiori parte natium morderi a muribus perhibetur. Ad litteram una percussio hic ostenditur, sed in typica expositione geminatur. Nam per litteræ significationem, et gravationem manus Domini, et murium morsus ad ejusdem mortis effectum pertinet : quia ad hoc dicitur manus Domini super Azotios aggravari quod per murium morsus interfici.

6. Quia vero per spiritalem significationem duas mortes agnovimus: unam videlicet qua peccatores justitiæ peccando moriuntur, alteram qua justi a peccatis in quibus vixerant pœnitendo se erigunt; unam quæ ad humana corda, diabolo suadente, in-

(Vers. 5.) Propter hoc non calcant sacerdotes Da- A greditur, alteram quam omnipotentis Dei virtus operatur : necesse est ergo ut utramque mortem in hoc loco spiritualiter attendamus. Mors quidem. qua peccatores a peccatis poenitendo resurgunt, designatur , quia dicit : Aggravata est super Azotios manus Domini. Illa autem mors qua Gentiles se immunditim et iniquitati servos exhibuerunt, designatur, cum morderi a muribus, et interfici, dicuntur. Mus quippe immundum est animal, et per Legem edi prohibitum (Levit. xI, 29). Quid ergo per mures, nisi dæmonia designantur? Et quid est morderi a muribus. nisi peccati pœna lacerari? Sed mordebantur a muribus, cum ad purgandum ventrem egrediebantur. Quid est ergo purgare ventrem. nisi expletione peccati, miseræ samæ setorem proferre? Qui ergo ad factis se idolis non humiliant, concupiscentiarum B purgandum ventrem egreditur, murium morsu perimitur : quia qui peccando ad aliorum notitiam per exemplum pravitatis extenditur, ad æternam quoque mortem gravi dæmonum obligatione retinetur. In secretiori enim parte natium percussi perhibentur: quia peccator quisque ex ea parte vuinus accipit animæ quam incurvat ad peccati delectationem. Cum ergo manus Domini super Azotum aggravatur, a muribus percussus asseritur : quia prædicantibus æternæ vitæ doctoribus, dum ab infidelitate Gentiles conversi sunt, qua peccatorum morte, suasione demonum, obligati essent, cognoverunt. Morderi igitur Azotiis post aggravatam manum Domini, est post veræ fidei cognitionem, dæmonibus non subjici, sed quibus se peccati fetoribus pænæ mortis obtulerant, per sidei illuminationem intueri. Quasi enim tuuc morsi sunt, quando peccatorum suorum morsus agnoverunt. Sequitur:

> (Vers. 7.) Videntes autem viri Azotii kujuscemodi plagam, dixerunt; Non maneat area Dei apud nos, quoniam dura est manus ejus super nos, et super Dagon deum nostrum.

7. Nam cum cernerent templa destrui, sacrificia 140 cessare, uxores a viris et viros ab uxoribus dividi, a genitoribus filios et patres a filiis separari; quid aliud quam et super se et super superstitionem suam manum Domini duram esse putaverunt? Sed quid deinde factum fuerit, sequitor:

(Vers. 8.) Et mittentes congregaverunt omnes satrapas Philisthinorum, responderuntque Gethæi: Cir-

8. Quia satrapas Philisthinorum congregaverunt dicitur, quare autem congregaverunt non dicitur. Sed quia respondisse satrapæ dicuntur, et circumducendæ arcæ consilium tribuisse, quia ad tribuendum pro eadem arca consilium vocati essent aperte cognoscitur. Qui ergo sunt satrapæ Philisthinorum, uisi electi prædicatores Gentilium? Satrapæ quidem principes dicuntur. De quibus profecto principibus per Psalmistam dicitur: Principes populorum congregali sunt cum Deo Abraham (Psal. xLvi, 10). Populorum namque appellatione Gentes designantur. Qui ergo populorum nomen et principum posuit, nimirum eos, de quibus loquitur, Philisthinorum satrapas designavit. Qui certe populorum principes cum A putrescunt : quia ad consuetum peccatorum fluxum Abraham Deo convenerunt, quando ad salutem convertendarum Gentium, hoc prædicatores sonuerunt verbo, quod omnipotens Deus interno eis aspirabat desiderio. Quasi enim in auditorum Gentilium cordibus mira erat convenientia Dei et principum, cum simul et a sanctis prædicatoribus rationem rectæ prædicationis acciperent, atque a Domino fructum benæ voluntatis. Et quia adversarii esse cognoscuntur, qui dixerant : non maneat arca Dei apud nos : quomodo principes mittentes congregant? Sed mittere, et principes congregare, est sanctorum prædicatorum mentes ad prædicationis instantiam provocare : quia illic erat attentius prædicandum, ubi Gentilium corda in errore profundius mergebantur. Hinc est quod egregius doctor nobiliorem de indomi- B tis hostibus se elegisse victoriam gloriatur, dicens: Ab Jerusalem usque Illuricum per circuitum replevi Evangelium Christi : sic autem hoc prædicavi Evangelium, non ubi de eo annuntiatum fuerat, ne super alienum fundamentum ædificarem (Rom. xv, 19, 20). Provocati ergo sunt principes non desiderio, sed errore infidelium, cum inde Deo lucrum majus facere arbitrati sunt, unde caligo errorum per flatum superbiæ sublimius ferebatur. Quare et sanctæ prædicationis instantia designatur, cum subditur: Responderuntque Gethæi : Circumducatur arca Dei, Illi dicunt: Non maneat area Dei apud nos; et isti dicunt : Circumducatur. Quid est enim arcam Dei circumducere, nisi veræ fidei mysteria publice prædicare? Manet enim arca apud eos, qui veræ fidei sa- C cramenta, quæ audiunt, per amorem amplectuntur. Qui autem Non maneat apud nos arca dicunt, prædicationem fidei a se averti concupiscunt. Satrapæ ergo e contrario dicunt : Circumducatur arca Dei: quia illis attentius divina prædicabant, quos ad odium veritatis gravis error accenderat. Et quia per sanctorum prædicatorum ministeria etiam talium magna lucra regnis cœlestibus illata sunt, sequitur:

(Vers. 9.) Illis autem circumducentibus eam, fiebat manus Domini per singulas civitates interfectionis magnæ nimis, et percutiebat viros uniuscujusque urbis a parvo usque ad majorem, et computrescebant prominentes extales corum.

palam et sine timore prædicantur. Et quia inter initia fidei innumeri convertebantur, interfectio magna nimis 141 per civitates singulas facta perhibetur. Item quia non solum simplices, sed sapientes conversi sunt : eadem interfectio a parvo usque ad majorem facta asseritur. Sed per eamdem percussionem computrescere extales referentur. Extales quippe putrescere, est peccati meatus ab effusione consucti fetoris penitus interire. Bene namque percussus est, cujus prominentes extales computrescunt: quia nimirum nonnulli sunt, qui post munditiam conversionis, pristina involventur sorde flagitii. Horum profecto prominentes extales minime comper iniqua opera recurvantur. Hos nimirum ab imperfecta percussione male sanos ille redarguit, qui ad fetores pristinos devolutos insinuat. Canis reversus ad vomitum, et sus lota in volutabro luti (Prov. xxvi, 11; II Petr. II, 22). Quasi enim ad computrescendum extales percutiebat ille, qui verbi gladium ingerens, ait: Non regnet peccatum in vestro mortali corpore, ut obediatis concupiscentiis eius (Rom. VI. 12).

10. Potest autem per hoc, quod Azotii dicunt : Non maneat arca apud nos, corum, qui de cisdem Gentibus et verbum fidei audierunt, et ad æternam vitam minime prædestinati credere noluerunt, perversitas designari. Circumducere ergo arcam Dei satrapis fuit, sanctis prædicatoribus eius verbum veritatis subtrahere, atque illis, qui digni erant, mysteria fidei revelare. Circumducta ergo est arca: quia fidei nostræ sacramenta ab aliorum notitia sublata sunt, atque aliis revelata. Unde et cum circumduceretur, interfectio magna nimis per singulas civitates fieri perhibetur: quia ubicanque verbum ducebant fidei, gratia multiplicabatur conversionis. Et quia ubicunque prædicabant, inter eos qui credebant erant qui prædestinati ad æternam vitam non erant, sequitur:

(Vers. 10, 11.) Miserunt arcam Dei in Accaron. Cumque venisset arca Dei in Accaron, exclamaverunt Accaronitæ, dicentes: Miserunt ad nos arcam Dei, ut interficial nos el populum nostrum. Miserunt ergo et congregaverunt omnes satrapas Philisthinorum, qui dixerunt: Dimittile arcam Domini in locum suum.

11. Satrapæ, ut diximus, sancti prædicatores intelliguntur. Accaronitæ, qui interpretantur steriles, Gentiles designant inconvertibiles. Qui nimirum prædicatores dimittendæ arcæ consilium tribuerunt, ut si salutem suam de divina prædicatione recusarent. fidelibus ad æternam patriam cum sacramentis fidei tendentibus, non obsisterent. Locus namque arcæ, divinorum videlicet sacramentorum ibi esse cognoscitur, ubi quidquid de omnipotente Deo nunc per Scripturarum mysterium dicitur, aperta postmodum nobis cognitione revelatur. Proprium quippe arcæ locum cognoverat, qui dicebat: Videmus nunc per speculum in anigmate, tunc autem facie ad faciem: nunc cognosco ex parle, tunc cognoscam, sicut el co-9. Arca quippe circumducitur, cum mysteria fidei D quitus sum (I Cor. xIII, 12). Consilium itaque satraparum fuit, ut in locum suum reverti arcam Dei permitterent: ut videlicet, qui de verbi prædicatione nullum fidei fructum ferebant, eam saltem illis dimitterent, qui ex ea fructum sibi in æternitate præpararent. Bene igitur, qui remittendæ arcæ consilium accipiunt, Accaronitæ nominantur. Accaronitæ quippe interpretantur steriles. Quia enim de audita fidei veritate, nullum credulitatis, aut boni operis fructum dederant, steriles erant. Tollende ergo arce principes consilium 142 præbuerunt, sed a sterilibus; ut videlicet verbi Dei semen, quod in pessima terra germinare non poterat, terræ optimæ servaretur, quæ de hoc labore hiemis, in perenni vita fructum

rentesimum proferret æstatis. Et causam protinus A Neque enim in cœlum ascendere clamor poterat virelaxandæ arcæ ostendunt, cum prædicatores subdont .

(Vers. 41.) Ne interficial nos cum populo nostro.

12. Accaronitæ clamaverunt : Miserunt arcam Dei ad nos, ut interficiat nos et populum nostrum. Satrapæ consilium tribuunt, dicentes : Dimittite arcam Dei Israel, ut non interficiat nos cum populo nostro. Quis est populus, de quo satrapse, id est principes. dicunt : ut non interficial nos cum penulo nostro? Quis est populus, nisi populus Christianus? Dieunt ergo principes, Bimittite arcam Dei Israel, ut revertatur in locum smm. Quasi dicat hoe: Unde vos mori pertimescitis, nobis ad seternæ vitæ meritum exercere non probibeatis. Sed guod addunt: Ut non interficiat nos cum populo nostro, Gentilium quidem repreborum corda B quia omnipotens Deus conversorum gemitus clein errore suo per hanc responsionem confunduntur. dum inde se isti affirmarent mertem evadere, unde illi trepidarent mori. Arcam quoque Dei sancti prædicatores auferant : quia dum contemptoribus spiritalia panduntur, ad damnationem indiscreti prædicatoris agitur, si eadem divina mysteria, non imitanda perfidis, sed irridenda, et a concludenda deserantur. Nam quasi transferende arce non tam satrapæ, quam satraparum Deminus præceptum ponebat, dicous: Nolite sanctum dare canibus, neque ponatis margaritas ante porcos, ne conversi conculcent eas pedibus suis (Mank. vn. 6). Hine iterum dicit : Si persecuti vos fuerint in una civitate, fugite in aliam (Matth. x, 23). Arcam itaque, ne moriantur, auferunt : quia contemptoribus (deireo spiritualia abscondunt, no de A corum contemptu ii qui temere ca proferunt, ex indiscretione puniantur. Sed quia Accaronitis area præcipitur dimitti, hoc profecto insinuat, qued præmisi: quia tempore persecutionis sanctorum prædicatorum exhortatio facta est, ut ipsi crederent; aliquando autem, ut si ipsi vitæ verbum pen reciperent, illud recipientibus non ebstarent : et si ipsi tormenterum meta, salutis viam non arriperent, eis impedimente non essent, qui ad regna coolestia festinare nec minis, nec pænis destitissent. Bequitur:

(Vers. 12.) Fishat enim timor mortis in singulis urbibue, et gravissima valde manus Domini.

Hoc guidem ad exteriorem persecutionem qualiter accipiatur, supra expositum est. Sequitur:

(Vers. 12.) Viri quoque, qui mortui non fuerant, p percutiobantur in secretiori parte natium: et ascendebat ululatus uniuscujusque civitatis in cœlum.

13. De natium quidem percussione, quia superius diximus, dicendum hic non esset, si hic aliud quam ibi nequaquam diceretur. Quid est erge, quod dicit: Viri quoque, qui mortui non fuerant, percutichantur? Numquid vere ii, qui mertui fuerant, merderi iterum pro arcie pæna debuerunt? Sed et cum percussorum clamor in coolum ascendisse dicitur, satis ostendi poterat, quia de vivis, et non de mortuis diceretur.

a Fortasse legendum, conculcanda. Sane, concludenda, nihil hic significat. Optimus autem est sensus legendo conculcanda. Præterea, quod hic ait scriptor,

rorum mortgorum. Sed quia percussionem natium superius retulimus ad cognitionem peccatorum, sunt profecto viri, qui non sunt mortui, Viri quippe sunt, qui pro æterna vita quam appetunt, agere fortia decreverunt. Sed viri adhuc non sunt mortui, qui agere magna deliberant, 143 et tamen ad dolorem compunctionis mala præterita neguaquam pensant. Mordentur ergo a muribus, ut moriantur: quia in quibus nequiter ceciderunt, recolunt, et pro præteritis actibus se promereri æternæ vitæ amissionem credunt. Quia ergo viri sunt, de Dei misericordia non desperant: et quia mordentur, ut moriantur, de eo ouod magni esse incipiunt, se non exaltant.

44. Querum profecto clamor in cœlum ascendit menter accipit. Et quia in tempore conversionis Gentium magnus erat ad fidem concursus, non ab aliqua una, sed a pluribus civitatibus clamor ascendisse per hibetur. Unde et in persona universalis Ecclesian propheta deprecatur, dicens: Intende orationi meæ, a finibus terres ad te clamavi (Psal. Lx, 2, 3). Et in costum ascendisse clamorem a finibus terræ clamantis estendens, ait : Exaudivit de templo sancto suo vocem meam, et clamor meus in conspectu ejus introivit in aures eius (Psal. xvII. 7). Cum erge unaquieque civitas ia coslum clamanes dicitur, universalis poenitentia conversionis commendatur. Qued si percussio ad conversionem, clamor autem refertur ad divinæ landis devotionem; hec profecte in mysteriis Scripturarum legimus, quod videmus. In Dei namque omnipotentis laudibus unaquæque civitas clamat: quia Redemptoris præconia orbis universus nequaguam tacet; quem non absconse prædicat, sed ineffabilis lætitiæ jubilatione collaudat. Quid enim aliud, quam universas civitates ad clamorem cohortabatur, qui dicebat : Omnes Gentes, plaudite manibus, jubilate Deo in voce exsultationis, quoniam Deus summus et terribilis, et rex magnus super omnes deos (Psal. xLvi, 2, 3). Hinc iterum admonens, ait: Jubilate Beo omnis terra, servite Domino in lætitia (Psal xcix, 2). Hinc rursum, tam plagam mordentiqui mu rium, quam clamorem civitatum exprimit, dicens : Commaveatur a facie eius universa terra, dicite in Gentibus, quia Dominus regnavit (Psal. xcv, 9, 10). Præniserat enim: Cantate Domino canticum novum, cantate Domino omnis terra (Ibid. 1). Commotio quippe terræ pertinet ad dolorem pænitentiæ: cantare Domino, sive annuntiare in Gentibus quia Dominus regnavit, ad studium prædicationis, et ad devotionem divinæ laudis. Uniuscujusque civitatis clainor in cœlum ascendit: quia în universo orbe tam prædicationis veritas, quam devotionum laudes a fidelibus sanctæ Ecclesiæ declamantur, quæ ad superni auditus celsitudinem per susceptionem divinæ dignationis assumuntur.

confirmat hoc Matth. testimonio. Nolite sanctum, etc., conversi conculcent eas.

CAPUT IV.

(I Reg. vi., 1.) Fuit ergo area Domini in regions.

1. Quid septem menses ieti, nici totam vitæ præsentis prolixitatem designant? Quanquam Azotii et Accaronite clamarent, Circumducatur arca Dei Israel, et non manest area Dei spud nos: veritate tamen sanetæ bistoriæ dicitur, qued in type sanetæ Ecclesize cognescamus, quia in regione Philisthinorum area Dei sentem mensibus feit. Non argo malorum et impiorum hominum voluntas, sed Dei dispensatio in salute Gentilium adimpleta est. Jam quidem de gentilitate sublati sunt impii, jam mortui sunt, qui Christi confessores persequebantur, et tamen arca Dei a Philisthinorum regione non tollitur: quia divina. sacramenta apud Gentes, sancti Spiritus poculo de- B briatas, per studiosam sollicitudinem reservantur. Bene autem dicitur septem mensibus, quia sanctarum Scripturarum mysteria 144 usque in mundi sinem cum Christi fidelibus perdurabunt. Sed quisquis ejusdem sanctæ Scripturæ mysteria per gratiam intimæ charitatis apprehendit, non de loco, in quo temporaliter arca dimittitur, sed de eo, in quo æternaliter sistitur, sollicitus fuit. Ouare et subditur :

(Vers. 2.) El vocaverunt Philisthæi sacerdotes, et divinos dicentes: Quid faciemus de arca Dei? Indicate nobis. Et quomodo remittamus eam in locum suum.

2. Qui sunt, qui sacerdotes et divinos consulunt. nisi fideles sanctæ Ecclesiæ, qui æternæ salutis viam sine errore tenere concupiscunt? Et qui sacerdotes, C et divini, nisi sanctæ Ecclesiæ prædicatores intelliguntur? Sacerdotes quippe sunt ob oblationem sacramenti: divini vero, ministerio prædicationis. Nam duo ista in pastoris persona conveniunt, si ei adsit et sanctitas vitæ, et eruditio sapientiæ: quia ad purganda peccata subditorum constitutus est, et ad errorum caliginem prædicationis luce depellendam. Pastor ergo sanctæ Ecclesiæ, qui vitæ sanctitatem habet, et divinæ prædicationis virtutem non habet, sacerdos quidem, et non divinus est. Item si verbi facundiam retinet, sine vitæ sanctitate, etsi divinus esse cernitur, sacerdotii honore nequaquam decoratur: quia quod sublimiter prædicat, terrena actione conculcat. Qui autem de arcæ loco, et de remittenda area Dei interrogant, et sacerdores et divinos vocant: quia nimirum ii, qui de cognitione divina prædicationis, venturæ vitæ gaudia diligunt, ad salutis consilium, nec carnales sapientes, nec multum simplices religiosos pastores quærunt. Sacerdotes itaque et divinos vocant: quia eis se committunt, qui et superni rectitudinem itineris demonstrant sublimitate scientiæ, et pro subditis omnipotenti Deo idonai intercessores sunt, per puritatem vitæ. De remittenda igitur in locum suum arca interrogant : quia de ista cognitione Scripturarum, quam in mysteriis verborum accipinnt, transire ad perfectam Dei cognitionem in æternitate concupiscunt. Velut enim arca remittitur, cum parva ista cognitio per vitæ præsentis transitum adkupletur. Et in loco suo ostensæ arcæ Dei

A gloriam ceraimus, quando ab altis figurarum tegminibus speciem divinæ majestatis revelata facie contuemur. De ista quippe in loco auo arcæ relatione per prophetam dicitur: Et non docebit vir ultra proximum suum, dicens: Cognosce Dominum: a minimo usque ad maximum cognoscent me (Jerem. XXXI, 34). Hinc Joannes repromittit, dicens: Cum apparuerit, similes ei erimus, quoniam videbimus sum sicuti est (I Joan. 111, 2). Sed jam remittendæ quod consilium sacerdotes et divini quærentibus tribuant, attendamus, Nam sequitur:

(Vers. 3.) Qui dixerunt: Si dimiseritis aream Dei Israel, nolite dimittere eam vacuam, sed quod debetis, reddite ei pro peccato, et tunc curabimini, et scietis quare non recedat manus eius a vobis.

5. Quidnam est arça vacua, nisi divina scientia sine bona operatione? Vacuam namque arcam remittere, est de cognitione spiritualium sacramentorum fructum boni operis nullum ferre. Vacua ergo area remittitur, eum mens ad fidem venientis, ad externam Dei contemplationem jam transire desiderat, et tamen in hac vita bonis operibus insudare neguaguam curat. Prædicatorum ergo voce præcipitur, ut arca cum dimittitur, vacua non relaxetur, ut, si bona opera, quisquis fidelis est, non multiplicat, ad æternam Dei omnipotentis cognitionem, quod transiturus sk, confidere non præsumat. 143 Vacua autem arca non dimittitur, si illud ei pro peccato redditur, quod debetur. Quid est quod pro peccato debetur arce. nisi afflictio devotæ pomitentiæ? Quo in loco notandum est, quia eis loquitur qui a muribus morsi sunt. Qui enim sunt morsi a muribus, nisi qui in sigei catholice illuminatione positi, ante ejusdem fidei cognitionem, sive post, prava egisse se recolunt? Nam qui ante gratiam regenerationis nulla crimina admisit, et regenerationis donum digna conversatione retinuit, arcæ quidem debet, sed ei pro peccato non debet. Cognitione quidem divini eloquii, boni operis reddere fructum cogitur, sed ad possitentia satisfactionem ex soelerum, que respuit, debito non urgetur. Qui ergo mordentur adhuc, debitum arcæ pro peccato reddant; ut pro criminum memoria, humilem pœnitentiæ oblationem omnipotenti Deo restituant. Et tunc quidem curantur; quia tum conscientiæ vulnus obducitur, cum afflicta mens per prenitentiam ad sperandæ veniæ securitatem relevatur. Tunc etiam sciunt, quare manus Domini nea recedat ab eis: quia tune utilitatem compunctionis, seu afflictæ carnis bonum intelligunt, cum de fiducia divinæ indulgentiæ ineffabiliter lætantur. Quid est enim dolor pœnitentiæ, nisi plagæ molestia ex dæmonum percussione? Nam quasi in dolore plagae adhuc acriter pungentis suspirabat conversus ille, cum dicaret: Conversus sum in ærumna mea, dum configitur spina (Psal. xxxi, 4). Quid enim ærumna, nisi afflictionem insinuat pænitentiæ? Sed in eadem ærumna conversum se asserit, dum spinæ confixuram sentit. Quasi dicat: Dum recordatione flagitii mordeor, arcæ debitum reddere non desisto. Spina quip-

tionem, ad lacrymas conversorum anima criminum recordatione inflammatur. Et arcæ debitum solvitur. quando jam pro qualitate criminis, mensura extenditur lamentationis: cum post diuturnas lacrymas afflictæ diu menti, interni solatii lux infunditur, at-. que a percussionis intimæ pondere divino dono levigatur : cum jam purgatæ menti per gratiam suæ inspirationis omnipotens Deus appropiat, atque ex fiducia consecutæ indulgentiæ eam exbilarat, quam ei ex præsentjæ suæ gratia subministrat. Quasi enim de percussione tunc sanatur, cum per refusæ indulgentize, gratiam magnitudo doloris de pœnitentis afflicta mente removelur.

4. Unde et is, qui in ærumna convertebatur. dum configeretur spina, in eodem psalmo omnipotentem Denm curationis suæ auctorem lætanter alloquitur. dicens: Tu es mihi resugium a pressura, quæ circumdedit me, exsultatio mea (Psalm. xxx1, 7). Pressuram quippe vocat gravissimam valde manum Domini. De qua percussione gravissimæ manus etiam Paulus loquitur, dicens: I pse enim spiritus pro nobis postulat gemitibus inenarrabilibus (Rom. viii, 26). Qui ergo a pressura invenisse Domini refugium, et exsultationem insinuat, ab interni doloris percussione, gaudio divinæ indulgentiæ curatum se esse manifestat. Hinc item dolens adhuc confitetur, dicens : Tibi soli peccavi, et malum coram te feci (Psal. L, 6). Sed quia de curatione præsumit, insinuans, ait: Auditui meo dabis qaudium et lætitiam, et exsultabunt ossa humiliata (Ibid., 7). Debitum ergo arcæ redditur pro peccato, cum peccatores ex Scripturæ sacræ cognitione affligunture et cruciatu tergere culpas satagunt, quas carnis delectatione traxerunt. Curantur autem, quando jam expleta mensura afflictionis, ad fiduciam divinæ indulgentiæ 146 per auxilium relevantur interni solatii. Unde et Psalmista loquitur, dicens: Cibabis nos pane lacrumarum, et potum dabis nobis in lacrymis in mensura (Psal. LXXIX, 6). Lacrymarum quippe potus ad mensuram dat : quia profecto peccator, etsi ex interna Dei aspiratione pro culpa compungitur, ex eadem compunctionis afflictione eodem consolante relevatur. Unde et per Moysen Dominus dicit : Ego occidam, et ego vivere faciam : percutiam, et ego sanabo (Beut. xxxII, 39). Percutit namque, et sanat : quia quos per compunctionem sauciat, per indulgentiæ securitatem curat. Bene itaque curatis jam dicitur: Et scietis, quare manus ejus non recedat a vebis. Nam antequam curet, quare manus Domini ab eis non recedat, scire non possunt : quia tunc pænitentiæ bonum intelligant, cum in purificato jam corde sancti Spiritus gratiam recognoscunt, et divinæ indulgentiæ dona concupiscunt, de quibus ineffabili exsultatione gratulantur. Nam curantis jam manus Domini causam, qua ab afflictione non recesserat, cos scisse conspexerat, qui percussorum exsultationes exprimit, Deo loquens et dicens : Repleti sumus mane misericordia tua, exsultavimus et delectati sumus pro diebus, quibus nos humiliasti, an-

pe configitur, dum per omnipotentis Del dispensa- A nis quibus vidimus mala (Psal. LXXXIX. 14. 15). Velut enim in nocte poenitentia luctum exceperant, qui mane, videlicet divinæ dignationis apparente claritate, se repletos misericordia congaudebant, qui se delectatos pro diebus, in quibus humiliati fuerant. asserunt : per donum curationis, gravitatem manus Domini, quare ab eis non recesserat, scire demonstrantur. Sed quia a principibus adhuc per consilium dicitur, ut quod debetur pro peccato arese reddatur: et quid sit illud quod debetur, non exponitur, adjunctum est :

> (Vers. 4, 5.) Our respondentes dixerunt : Ouid est quod pro delicto reddere debeamus? Responderunt illi: Juxla numerum provinciarum Philisthiim quinque anos aureos facietis, et quinque mures : quia plaga una fuit vobis et satrapis vestris. Facietisque similitudines anorum vestrorum, et similitudines murium, aui demoliti sunt terram, et dabitis Deo Israel gloriam, si forte relevet manum suam a vobis, et a diis vestris, et a terra

> 5. Quid est, quod quinque anorum similitudines, et totidem similitudines murium, juxta provinciarum numerum, fieri jubentur, et sic arcæ debitum solvitur? Hæc profecto, si more Judaico secundum litteræ vilitatem pensantur, non solum despicienda sunt. sed nec auditu digna. Oux profecto digne accipit. qui quo viliora per litteræ sonum audit, eo ea per spiritalem significationem utiliora esse intelligit. Nam sanctus Spiritus, quo inspirante tota hæc sacra historia scribitur, nunquam tam vilia promeret, si in hujus vilitatis arcano magna quædam, et pretiosa valde mysteria non signaret. Unde doctor egregius fatetur, dicens: Omnia in figura contingebant illis; scripta sunt autem propter nos, in quos fines saculorum devenerunt (I Cor. x, 11). Eo igitur per spiritum altius requirenda sunt, quo in exposita velut carne litteræ vile cernitur quod loquuntur. Quæ ergo sunt anorum similitudines, quæ murium imagines? Et quia bæc tam ad tentantia dæmonia, quam ad membra peccatorum fetoribus exposita, superius retulimus, similitudines anorum et murium, qua significatione deaurantur? Sed profecto tunc arcæ debitum pro peccato bene solvitur, si anorum et murium similitudines ex auro fabricentur. In ani quippe similitudine emittendi 147 fetoris membrum cernitur: et tamen, quia similitudo, non veritas est, fetore jam nullo maculatur. Et quia de auro efficitur, hoc profecto insinuat : quia ex splendore pulchritudinis species commutatur deformitatis. Peccator ergo conversus ani similitudinem facit, cum quibus peccati fetoribus membra sua deposuerat, ad memoriam ducit. Ani ergo similitudinem fabricare, est membrorum suorum nuper peccantium turpitudinem peenitenti corde recolere. Non itaque anum, sed ani similitudinem fabricat, qui et a peccati feteribus membra abluit, et eadem membra, quibus peccatis subdiderit, recolere non omittit. Et quidem ex auro fleri ani similitudo cernitur, quia ad pretium æternæ salutis peccatorum turpitudines atteruntur. Vel for-

tassa mamorando similitudines anorum flunt. flendo A supernæ conversationis fulgorem radiant : et insi qui deaurantur: quia et recolendo, quæ secimus, fingimus; et dum commissa attentius lugemus, in justitize splendorem membra deauramus. Anorum ergo similitudo, non veritas cernitur, quia tune peccator suæ deformitatis ignominiam respicit, cum prava opera non solum committendo non exercet, sed etiam in præterito se commisisse vehementer dolet. Quinque autem ani fieri iubentur, quia universalis omnium Gentilium satisfactio imperatur. Unde et caute notatum est : Juxta numerum provinciarum Philisthiim. Quare enim quinque sunt Philisthinorum provincia. nisi ania carnalis vita Gentilium designatur? Quia enim quinque sensus corporis non ad laudem Creatoris, sed ad carnalem vitam contulit, per quinarium Quinque-anos aureos præcipientur ut faciant, ut de omnibus compungantur sensibus : et quia omnes peccaverunt, ideo ad supernæ vitæ claritatem membra omnia redigant, quæ per oblectamenta carnis omnimoda polluerunt sorde flagitii. In auro quippe supernæ conversationis fulgor ostenditur, quia per Joannem de superna civitate dicitur: Ipsa vero civitas gurum munaum, similis vitro mundo (Apoc. XXI, 18). Membra igitur deaurantur, cum corpus terrena et cœnosa concupiscentiarum fœditate defórme, in splendorem commutatur æternæ vitæ: cum videlicet per sanctæ conversationis pulchritudinem radiat, quod in appetitu mundanæ delectationis peccatorum fetore sordebat. Ad istam namque deaurationem beatus exhibuistis membra vestra servire immunditiæ, et iniquitati ad iniquitatem, ita exhibeatis membra vestra servire justitiæ in sanctificationem (Rom. v1, 19). Et quasi ad anorum similitudines eos respicere compellens, intulit, dicens: Quem ergo fructum habuistis in illis, in quibus nunc erubescitts? Nam finis illorum mors. Anorum ergo similitudines ad ruborem fiunt : quia profecto fœditatis nostræ maculas ad memoriam ducimus, ut de eisdem maculis confundamur. Sed deaurantur ad securitatem : quia profecto dum deformitatem nostram supernæ vitæ claritate obducimus, divini examinis discussionem quadam securitate præstolamur.

6. Mures etiam, qui terram demoliti sunt, de auro nostræ corruptionis oblectamenta suggerunt, ad justificationem nostram memorantur. Quid est enim similitudines murium facere, nisi eas quas de nobis maligni spiritus habuerunt victorias, memorari? Sed murium quoque similitudines deaurantur, cum nos eorum elisos viribus suspiramus. Nam dum ipsorum nos fraudibus victos plangimus, 148 similitudines profecto murium aureas tenemus, dum præterita consilia dæmonum non habemus in blandimento operis, sed in contemptu reprobationis. Ex auro itaque similitudines murium flunt, quia præteritæ fraudes dæmonum ad fulgorem nobis bonæ vitæ proficiunt. Tanto enim humiliores jam sumus, quanto membra nostra per jam Dei omnipotentis auxilio fortia agimus, immuudorum spirituum prostratos fuisse fraudibus posmetipsos videmus. Onod profecto consilium, quia pluribus tribuunt, eiusdem quoque rationem ostendunt. quia dicunt : Quia plaga una fuit vobis et satrapis vestris. Quasi aperte dicant : Quia omnes peccato subditi fuistis, necesse est ut ad melioris vitæ studium corda pariter præparetis. Unde et Paulus dicit: Omnes peccaverunt, et egent gloris Dei, justificati gratis per gratiam ipsius (Rom. III. 23).

7. Et ut attentius melioranda vita propositum commendent, inculcando repetunt, dicentes: Facietia similitudines anorum vestrorum, et murium, qui demoliti sunt terrum, et dabitis Deo Israel gloriam, si forte numerum Philisthinorum provinciæ exprimuntur. R relevet manum suam a vobis, a diis vestris, et a terra vestra. Eis, quæ prædictæ sunt, similitudinibus factis. Deo gloriam dare, est de studio boni operis, et de æstimatione humilitatis, in semetipso inaniter non gloriari: sed Dei omnipotentis laudibus omne quod agitur impendere. Et quia dicunt : Si forte relevet manum suam a vobis (1 Reg. v1, 5): quid aliud in hoe verbo dubitationis accipitur, nisi quia difficilis ostenditur reconciliatio criminosorum? Unde et per Jonam dicitur: Quis scit, si convertatur, et ignoscat Deus (Jonæ III, 2)? Quia ergo, si forte relevet manum, dicitur, commoveri ad pœnitentiæ lacrymas cum magna fortitudine debemus : quia etsi hi qui pœnitentiam austeram faciunt, vix fiduciam salutis inveniunt, negligentes salvi fieri quando possunt? Quæ Paulus auditores suos admonebat, dicens: Sicut C profecto reconciliationis difficultas si in poenitentium æstimatione tenetur, apud omnipotentem Deum nequaquam invenitur : quia et dum Ninivitæ velut pro difficili reconciliatione gravi pœnitentia se dejiciunt. omnipotentis Dei misericordiam facile meruerunt. Et cum prophetæ Joelis voce acri se Deo populus lamento prostraret, egit profecto, ut qui videbatur ad placandum difficilis, ejus iram levigaret. Nam statim in eo scriptum est: Zelatus est Dominus terram suam, et pepercit populo suo (Joel 11, 18). Manus itaque relevatur, cum mens in pomitentia valide compuncta ad consecutæ misericordiæ donum, divina aspiratione sustollitur. Et quia, ut dixi, in initio nascentis Ecclesiæ, sicut generalis peccatorum conversio, ita et generalis erat reconciliatio conversorum: manus Dei. fieri jubentur : quia et immundi spiritus, qui carni p quæ relevanda asseritur, et ab auditoribus, et a diis corum, et a terra relevanda perhibetur. Per deos namque sublimes et sapientes viri designantur. Nam et ad Moysen Dominus dicit: Posui te in deum Pharaonis (Exod. vn, 1). Et in Legis etiam mandato præcipitur: Diis non detrahes (Exod. xxII, 28). Per terram vero, simplicium vita exprimitur : quia dum prædicationem superiorum, velut cœli pluviam in se cadentem, recipiunt, de irrigatione verbi fructum proferunt bonæ operationis. A diis ergo, et a terra manus Domini relevatur, cum tam sapientes, quam simplices ad certitudinem divinæ indulgentiæ aut occulto et spiritali solatio, aut prædicatorum judicio reducuntur, Unde et is, qui paulo superius deaurari membra mo-

uorat, dicens : Echibete membra vestra servira justitia A simul manota Essiesia, aut unaquesque cujusque fiden sanctificationem (Rom. vi. 19), quasi relevate mamus 1 49 Domini judicium proferens, ait : Nunc autem liberati a peccato, servi autem facti Deo, habetis fruchum vestrum in sanctificationem, finem vero vitam æternam (Ibid., 22). Hinc kerum conversis a nequioris vitæ deformitate, integrum auri fulgorem mirabatur, dicens: Fwistls aliquando tenebra, nunc autem lux in Domino (Eph. v. 8), Hine idem sugs collaudans, alt: In medio nationis pravæ et perveres. in quibus lucetis, quasi humbnaria in mundo (Phil. 11, 15). Factis igitur ex auro similitudinibus anorum et murium, et data Deo gloria, manus Domini relevatur : quia post pœnitentiæ luctum, post meliorationem vitæ, et æstimationis humilitatem, ad plenam tur. Et quia ista omnia adhue per consilium præcipjuntur; prædicatorum vere consilium alii devote perficiunt, alii vero contemnunt, qui de bonz vita aplendore bonos landibus efferunt, contra superbos per invectionem increpationis accenduatur. Nam seauitur :

(Vers. 6.) Ovare aggravatis corda vestra, sicut Ægyptus, et Pharao?

8. Cor namque, ut Ægyptus et Pharao, aggravat, qui jam cognitione sacri eloquii, vulnera peccatorum suorum intelligit, et tamen per meliorationem vita. per amaritudinem pœnitentiæ, ad vera futuræ vitæ gaudia animum non intendit. Bene ergo Ægyptiis in gravitate cordis similatur. Ægyptus quippe tenebre dicitur. Quid ergo Ægypti nomine accipitur, nisi a C coelorum sedibus angelorum lapsa multitudo? Et quid in Pharaone Ægypti rege, nisi ipse tenebrarum auctor diabolus designatur? Bene ergo dissimulatores pœnitentiæ, Ægypto et Pharaoni in cordis aggravatione similantur. Reprobi quippe angeli semel a cœlestibus lapsi, sicut amorem amissæ beatitudinis non recipiunt, ita et pœnitentiam agere de perpetrata superbia nunquam possunt. Dam ergo sancti prædicatores contra impudentes peccatores per aeutam increpationem se invehunt, Ægypti et Pharaonis similitudinem ad medium ducunt; ut auditores eorum tanto facilius ad satisfactionem proruant, quante per id, quod pœnitentiam nolunt agere, damnalis angelis se esse similes non ignorant. Unde et instanter ad studium adimplendi constili eos cogunt, dum sub- 🎗 inferentes dicunt:

(Vers. 7-9.) Accipite ergo, et facite plaustrum novum unum, et duas vaccas setas, quibus non est impositum jugum, jungite ad plaustrum, et claudite vitulos earum domi: tolletisque arcam Domini, et ponetis eam in plaustrum, et vasa aurea, quæ exsolvistis ei pro delicto, ponetis in capsella ad latus ejus, et dimitute eam, ut vadat. Et aspicielis: et si quidem per viam confinium suorum ascenderit contra Bethsames, ipse fecit vobis grande malum hoc. Si autem minime, scietis quia nequaquam manus ejus tetigit nos, sed casu accidit.

9. Quid enim plaustri nomine, nisi aut universa

lis anima designatur? Cuius profecto plaustri/reiz sunt utrumque Testamentum. Nam dum sancta Ecclasia. vel electa auxelibet meas per vetus et povum Testamentum instructa, ad esternam vitam inpititur, quasi sublimibus prælatis rotis, ad propositum locum per altum fertur. Sed plaustrum sieri novum przecipitur, ut videlicot, qui ad æterna gandia pervenire desiderat, per presceptum dilectionis novi hominis splendore vestiatur. Hoc quippe plauatrum innovari pracipiehat Deminus, 150 dicens: Hec est praceptum meum, ut diligatis invicem, sieut dilesi nos (Jean. xv. 12). Hine Paulus przecipit, dicens : Reneramini spiritu mentis vestre, et induimini novum hominem. qui secundum Deum oreasus est (Ephen. 1v. 23). Hinc omninotentis Del misericordiam peccatores reducua- B Remanos alloquens, ait : Non in comesantionibus et ebrictatibus, non in contentione et comulatione, non in cubilibus et impudicitiis, aed induimini Dominum Jesum Christum (Rom. xIII, 43). Plaustrum igitur novum facit, qui et utrumque Testamentum recte intelligit, et splendore sanctes conversationis indutus. ad superna sese desideria extendit.

10. Possunt quoque rote, quibus hos plaustrum graditur, electi cujusque geminum desiderium designare : quia quisquis jam, epitulante Dee, præsentem vitam in serumnam peregrinationis tenet, ad faturam beatitudinem ideireo pervenire desiderat ; ut impassibilis et immortalis flat : ut videlicet per unum, cam quam horret, miseriam descrat; per aliud, cam, quam promoretur, beatitudinem aunquam perdat. Vacces autem sunt sancti prædicatores. Qui quia et gemino precepte charitatis insignes sunt, et in nova conversatione conversorum apimas gignunt, recta tam binario numero, quam feminino genero designantur. Vituli autem sunt desideria terrena. Cum ergo vaceze plaustrum trahunt, domi vitulos claudunt : quia dum electis fidelfbus ad supernam patrism ducatum preebent, ea desideria que eis reprobam vitam suggerant, prodire ad effectum prehihent. Claudunt quippe vitulos, cum jam superba dezideria in ipso suggestionis initio, intra conscientiam conterant, et profecre on ad effectum operis non permittunt. Undo et vacese, quibus non est jugum impositum, ad trahendum plaustrum exquiri perhibentur: quia praedicatores electis Adelibus providendi sunt, qui per nulla onera eriminis subjecti sint imperio diabolicae petestatis. De que profecto jugo per prophetam dicitur: Computrescet jugum a facie olei (Isa. x. 27). Bene autem processus sensuum ordini concordat verborum: quia etsi adversa dominatione sunt liberi. necesse est ut semper sint de futura conversatione suspecti. Vacco ergo et sine juge sunt, et tamen carum vituli domi clauduntur: quia sancti predicatores adversariis spiritibus ex virtute dominantur: sed ab edomandis pravis desideriis, eo intentionem non auferunt, quo de sanctitate, qua se ornatos aspiciunt, securitatem in hae vita perpetuam habere non possent. Et quia talibus divince cognitionis gratia latius aperitur, apte arca Domini tolli, et super

auditoribus super plaustrum jubetur, hoc profecto insippat, videlicet, quod in sancta Ecclesia plures ordines præsulum invenimus ; quia dum prærogativa alii aliis digniores sunt, etiam auctoritatem præcipiendi sortiuntur a in culmine ordinis altioris. Cum ergo arca Domini reduci præcipitur, super plaustrum novam poni perhibetur: quia profecto ad æternam patriam cum cognitione sacramentorum spiritualium recte graditur, qui hoc quod de sancta Scriptura didicit, per novæ conversationis pulchritudinom non relinquit.

11, Ad latus autem ejusdem arcæ vasa aurea, quæ ei pro delicto sunt reddita, poni præcipiuntur. Vasa quippe aurea vocat, que superius memorat, dicens: Facietis similitudines anorum pestrorum et murium. In quibus profecto vasis peccatorum atque tentationum memoria designari dixeramus. Quid est ergo. quad superius anorum, at 1K1 murium similitudines esse perhibuit, nunc vasa aurea appellavit? Sed ibi de eo, quod arcæ pro peccato exsolvi debebat, tractabatur, hic autem de arcæ remissione. Quid ergo est, quod res istæ eædem honestigri nomine exprimuntur, nisi quia peccata, quæ pæpitentiæ fletibus tersa non sunt, in deformitate sua attentius videnda atque lugenda sunt : ea vero, quæ jam sunt diluta magnis fletibus, non attentius, neque in deformitate sua respicienda, sed æstimatione humilitatis aliquando cogitanda? Quasi enim in mente prenitentis, et acriter dolentis ani similitudo, et murium est : quando ut attentius lugeat eam, quam ante mentis suae 6 oculos congerit, peccati massam coadunatam videt, Sed cum jam magnis et diuturnis fletibus quodammodo de peccatorum suorum remissione securus ad supernam patriam festinare eursu magnæ conversationis cœperit, quasi aurea jam vasa conspicit : quia peccata videt, non quibus se obligatum viderat, sed quæ omnipotentis Dei laudibus impendat. Bene autem in capsella ad latus arcæ eadem vasa reponuntur. Nam si arca divinæ cognitionis secretum insinuat, ad latus vasa dependuntur: quia dum altitudo divinæ cognitionis mentem elevat, ad virtutem humilitatis infirma nostra præterita ad memoriam reducenda sunt. Non igitur ponenda sunt ante arcam; ne, dum immoderatius infirma respicimus, attolli ad superna nequeamus. Constat itaque, quia ex latere dependan. D possessiones dispositas habent, Contines igitur electur : ut et superna videamus libere, et, cum expedit. ad nestra infirma mentis oculos revocemus.

12. Quid est autem, quod præcipiuntur: Et dimittite cam, ut vadat? Sed arca dimittitur, quando eruditæ mentes subditorum a svis rectoribus libere vivere permittuntur: ut videlicet ad æternam patriam properent, non jam majoris imperio, sed propriæ arbitrio rationis. Tenenda est igitur, ut plaustro imponatur; imposita quoque dimittitur: b quia nimirum electis subditis disponendæ vitæ suæ licentia a prælatis ante danda non est, quam doctrinæ spiritualis

Al. az culmine ordinis altieris.

plaustrum poni przecipitur. Onod autem impopi arca A cruditionem percipiant, et firmem concuetudinem bonos operationis. Nam nec simplicibus subjectis et bene viventibus, nec eruditis et infirmis vivendi libertas recta conceditur. Illi guione a callido adverserio decipi tento facilius poterunt, quando et deprehendere eius insidias per spiritaless cruditionem nequaquam didicerunt : isti vero ee difficilius servant bonum erudiționis, que tentateris laqueos erudiți conspiciunt, et corum vincula devitere eruditi non possunt. Tunc ergo competenter area dimittitur, cum id, cui imponi debeat, plaustrum ante fabricatur. cum ei vasa aurea, gue debentur pre peccato, ex latere dependuntur : quia profecto tuno secura esse poterit vita libere viventis subditi. cum renevationem interioris hominis custodire longo usu didicerit; cum ex vitæ puritate celsitudinem divinæ eruditionis apprehen dit, atque inter dona sublimia, ea que afiquando prave egissa memerat, recolere ad humilitatem non negligit. Que profecto vivendi libertas, quia ad soluna studium sunerni amoris benis subjectis impenditur. apte et causam. que eadem arca dimittatur, adjungit : ut vadat, inquit. Quasi enim et aliis verbis dicat: Ad hec solum liberius vivere permittendi sunt. ut ail collestem patriam celerius proficiscantur. Sed onia nonnulli subditi tam conversatione quam scientia humano judicio perfecti sunt, 159 non divino; providendum benorum rectorum studio est, ut corum curam tune sec omnino pratereant, cum ildem subditi se de corum cura dimissos putant, sed pia calliditate explorent jam liberi qualiter vivant, quorum subditionis bona plenius noverant. Quare et subjungitur : Et aspicietis, et si quidem per viam finium sugrum ascenderit contra Bethsames, ipse fecit nobis kos malum grande. Sin autem minime, sciemus quia nequaquam manus ejus tetigit nos, sed casu accidit.

13. Bethsames, ut jam diximus, interpretatur domus solis. Dimissam autem aream prædicatores aspiciont, utrum recto itinere contra Beth sames gradiatur : quia et oum proprio arbitrio dimittuntur subditi, explorare prælati debent, an honum. libertatis ad profectum convertant occlestis itineris. Sed et caute notandum est ; quia tune recte contra Bethsames area accendit, oum confinium viam gradiendo non descrit. Confines etenim nostri sunt electi priores : confines quippe sunt, qui juxta sa torum sunt æterni regni perpetui cobæredes. Nam velut juxta se dispositis possessionibus habitant, qui in camdem æternæ patriæ societatem vocati, de una et eadem Conditoris majestate sortiti sunt jura æternæ hæreditatis. Vel idcirco dicuntur confines: quia cum de bona conversatione ad perennis vitæ gaudia electi perveniant, qui recte vivunt in hoc mundo, cœlestibus civibus vicini sunt. Quæ est ergo via confinium, nisi afflictio temporalis? Hanc viam Bethsamis per semetipsum Dominus demonstrat, dicens: Arcta est via, quæ ducit ad vitam (Matth. VII, 14).

nedicti c. 1, ubi eadem compendiose legimus.

٠. .

b Hic attendere videtur ad Regulam sancti P. Be-

Hanc item commendat, cum discipulos increpans. A ait : O stulti, et tardi corde ad credendum, nonne ovortuit pati Christum, et ita intrare in gloriam suam? (Luc. xxiv, 25.) Hinc Paulus ait : Per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei (Act. XIV. 21). Contra Bethsames ergo tunc arca dirigitur, cum per viam confinium ascendere videtur: quia in superna conversatione ille verius proficit, qui ad zterna gaudia pervenire non per mundanas delectationes, sed per carnis'afflictiones et mundi adversitates quærit. Sed quia non ire, sed ascendere dimissa arca dicitur, altior via dimissis in libertate subditis indicatur: quia oper viam Bethsamis non recte gradiuntur, si non quotidie de bonis ad meliora proficiunt. Ascendere enim meritis virtutum, quotidie ad meliora proficere est. Sed cum recte contra Beth- B sames arca ducitur, malum grande quod perpessi fucrant omnipotentis Dei operibus ascribunt. Malum namque grande eam percussionem vocant, de qua superius legitur: Fiebat manus Domini super singu-Las civitates intersectionis magnæ nimis. Et quia eamdem interfectionem tam ad conversionem Gentilium, quam ad fidelium delinguentium salubrem compunctionem retulimus, cum arca recte contra Bethsames graditur, malum illud grande quod aceiderat, a Deo esse indicatur: quia profecto electorum singulorum finis indicat, qualiter prædicatoris animus eorum prima opera recognoscat.

14. Nam si in fine deficient, aperte cognoscitur, quia bona eorum principia a Domino non fuerunt. Unde et subditur : Sin autem minime, scimus quia C nequaquam manus ejus tetigit nos, sed casu accidit, Manus Domini quid est, nisi unigenitus Patris æterni? Manu namque Domini non tanguntur, qui 153 non inspiratione divini verbi, sed subita deliberatione cordis sui a pristina conversatione separantur. Qui certe tanto celerius ab incæpta bonitate deficiunt, quanto quod per arctam viam ingredi ad æternam patriam proposuerant, qua fortitudine exseguendum esset, præcogitare nescierunt. Quare apte dictum est: Casa accidit. Quod enim casu accidit, subito et sine consilio et provisione contingit. Cum ergo hi qui a mundi amore, sive qui ab infidelitate discessisse videbantur conversi, ad prioris vitæ nequitiam reviviscunt, aperte cognoscitur, quia non manu Domini, ut videbantur interfecti, sed accidente casu a pristi- 🛂 na sint conversatione separati. Sequitur:

(Vers. 10, 11.) Fecerunt illi hoc modo, et tollentes duas vaccas junxerunt ad plaustrum, vitulosque earum clauserunt domi, et posuerunt arcam Dei super plaustrum, et capsellam quæ habebat mures aureos et similitudines anorum.

Quia bæc supra latius exposita sunt, quid jam in se de spiritali eruditione contineat ipsa profectio arcæ, videamus. Nam sequitur:

(Vers. 12.) Ibant autem in directum vaccæ per viam quæ ducit Bethsames, et ilinere uno gradiebantur, pergentes et mugientes : et non declinabant neque ad dexteram, neque ad sinistram.

15. In directum per viam quæ ducit Bethsames ire, est in studio cœlestis perfectionis, afflictionem carnis tenere per virtutem discretionis. Nam in directum vaccæ neguaguam gradiuntur, si in afflictione carnis discretio non servatur. Denique dum ultra modum caro affligitur, conferre opem spiritui eadem caro omnino defecta non sufficit. Et si digue non affligitur, dum superbit, velut libera servire menti indomita dedignatur. Bene igitur, dum per viam Bethsamis in directum vaccæ ire referentur, subjunctum est: Quia non declinabant neque ad dexteram, neque ad sinistram. Ad dexteram quippe declinare, est virtuti abstinentiæ immoderate insistere : quia per bonum, quod videtur, viam deserimus, dum sic necessariam abstinentiæ virtutem sequimur, ut alia nobis auxilia de carne subtrahamus. Ad sinistram quoque declinare, est carni abundantius indulgere. Nam per apertæ remissionis vitium a Bethsamis via deflectimur, dum carnem per delicias deducimus, qui naradisi viam in afflictione dispositam noveramus.

16. Et quia nulla est vitæ parcioris sinceritas, si munditiæ boni operis simplicitas non concordat intentionis, caute expressum est: Et itinere uno gradiebantur. Uno quippe itinere graditur, qui virtutem quam prætendit in bono opere, in recta servat intentione. Quo contra de unoquoque reprobo dicitar: Væ peccatori ingredients terram duabus viis (Eccli, II. 14). Duabus quippe viis peccator terram ingreditur. cum Dei videtur esse quod agit, sed ex omni quod religiosum foris exhibet, intus sæculi intentionem tenet. Uno autem itinere gradi electos suos Dominus insinuat, dicens: Si oculus tuus suerit simplex, totum corpus tuum lucidum erit (Matth. vi, 22). Hinc Paulus ait: Gloria nostra hac est, testimonium conscientia nostræ (II Cor. 1, 12). Hinc David : Omnis gloria ejus filiæ regis ab intus (Psal. xLIV, 14). Uno igitur itinere contra Bethsames vaccæ gradiuntur, quia electi ad æternam patriam festinantes, bona foris agunt, sed ex eisdem bonis operibus sæculi præmia non requirant.

17. Quid est autem quod de eisdem vaccis dicitur, quia gradiebantur pergentes et mugientes. Sed pergere dicuntur, quia sancti viri bona incessanter faciunt: 154 mugiunt vero, quia carnalia desideria in semetipsis exstinguere sine magna quotidie tribulatione non possunt. Mugire nanique, ad laborem edomandæ carnis pertinet; pergere autem, ad perseverantiam bonæ voluntatis. Nam dum contra naturam caro carnales motus comprimere cogitur, velut mugit dum graditur, quia propria desideria adimplere prohibetur. Bene quippe duo hæc in sanctorum profectione describuntur, videlicet pergere et mugire. Quia etsi eis ad supernam patriam festinantibus. magna est instantia desiderii, est nihilominus invincibilis patientia laboris. Nam de his vaccis pergentibus per Ezechielem dicitur: Non revertebantur, cum incederent (Ezech. 1, 12). Vaccarum quoque mugitum, et causain exprimit Paulus, dicens: Video aliam le gem contradicentem legi mentis mea, et captivum me

ducentem in lege peccati. Infelix ego homo, quis me A plationis altitudinem, aut per assumptionem retribuliberabit de corpore mortis hujus? (Rom. v11, 23, 24.)

Mugiunt ergo vaccæ, sed pergunt: quia sancti viri,
etsi magna sunt tentamenta quæ perferunt, viam tamen supernæ patriæ non relinquunt. Pergunt item,
sed mugiunt: quia etsi magnis desideriis ad superna
properant, profectum tamen superni itineris non de
quiete pacis obtinent, sed ex triumpho tentationis.

Sequitur:

A plationis altitudinem, aut per assumptionem retributionis, ad æterna gaudia sublimatur. Qui ergo æternum illum, et inessabilem arcæ situm scire non possumus, ea, quæ de isto, quem novimus, dicuntur,
audiamus. Quid est ergo, quod Bethsamitæ metunt
triticum in valle, nisi quia contemplativæ vitæ dediti, delicias internæ resectionis colligunt in virtute
humilitatis? Vallis quippe in sacro eloquio æstimationem designat humilium, Psalmista testante, qui de

(Vers. 12.) Sed et satrapæ Philisthinorum sequebantur usque ad terminos Bethsamis.

48. Quinam sunt termini ad quos segui proficiscentem arcam Dei prælatis necessarium est, et quos in areæ Dei comitatu progredi congruum non est? Quos nimirum terminos si accipiamus in eruditione sacri eloquii, et bona operatione, contrarium non B videtur. Sed hi profecto termini Bethsamis, sequentium principum termini sunt, cum pro modo suo quisque super subditis perfectus est doctrina sacri eloquii, et usu bonæ operationis. Eo enim jam de isto securus pastor efficitur, quo et caute jam spiritalia conspicit, et ea quæ ratione comperit fortitudine boni operis apprehendit. Qui profecto termini, Bethsamis esse termini dicuntur: quia nimirum, dum eruditos Dei operarios dignanter excipiunt, ad contemplationem supernæ patriæ introducunt. Termini namque sunt : quia et dignos ad contemplationem suscipiunt, indignos expellunt. Indocti quippe si ad contemplanda subtilius superna se sustollere præsumunt, potius errando deviant, quam lumen veritatis apprehendant. Et nisi quis bona opera præ- C. mittat, hoc profecto agit, ut illam guam appetit claritatem internæ visionis, nunquam inveniat. Unde et Dominus in Evangelio, quasi ad terminos Bethsamis contemplative vitæ amatores transmittens, ait: Qui habet verba mea, et facit ea, hic est qui me diligit : qui autem diligit me, diligetur a Patre meo, et ego diligam eum, et manisestabo ei meipsum (Joan. xiv, 21). Qui enim se manifestaturum non nisi diligentibus dicit, se autem diligere eos qui servant mandata ejus, aperte docet quia lucem suæ occultæ visionis non tribuit. nisi pro retributione bonæ operationis. Sequitur:

(Vers. 13.) Porro Bethsamitæ metebant triticum in valle.

19. Qui enim Bethsamitæ rectius possunt intelligi quam hi qui perfecti jam viri sunt in sublimitate D contemplationis? Nam velut de domo solis sunt, qui, contemptis terrenis omnibus, veri luminis splendoribus illustrantur. De domo quidem solis sunt, qui, jam omni mundo sepulti, ad videndam Conditoris sui claritatem flamma miræ dilectionis inardescunt. Qui ad civitatem suam duobus modis 155 ascendunt: qui ad supernæ patræ claritatem, et nunc per contemplationem, et in fine per veritatem gloriæ perducuntur, nunc ad domum solis contemplando evolant; sed quod nunc mentis puritate aspiciunt, tunc per præsentem lætitiam æternæ retributionis veritatem apprehendunt. Bethsames ergo arca Dei perducitur, cum mens electa, aut per contem-

tionis', ad æterna gaudia sublimatur. Qui ergo æternum illum, et inessabilem arcæ situm scire non possumus, ea, quæ de isto, quem novimus, dicuntur, audiamus. Quid est ergo, quod Bethsamitæ metunt triticum in valle, nisi quia contemplativæ vitæ dediti, delicias internæ refectionis colligunt in virtute humilitatis? Vallis quippe in sacro eloquio æstimationem designat humilium, Psalmista testante, qui de Domino loquens, ait: Qui emittis fontes in convallibus (Psal. CIII. 10). Nam infusionem supernæ gratise mentibus infundit dispositis per humilitatem. Bethsamitæ ergo in valle triticum metunt : quia contemplationi vacantes, dum pro humilitatis merito clarius superna conspiciunt, ad suaviorem refectionem mentium ligant manipulos gaudiorum. Nam triticeus panis, sicut aspectu candidior, ita et sapore delectabilior est.

20. Sed fortasse in ista vita adhuc positi non sumimus panem, sed spicas metimus; in illa autem superna vita beatitudinis, non spicas, sed panem manducamus. In ista etenim vita, cum ad contemplanda æterna sustollimur, supernarum rerum similitudines capere de rebus istis infimis et visibilibus. nitimur: ut juxta egregii doctoris vocem. Invisibilia a creatura mundi, per ea quæ visibilia facta sunt, cognoscamus (Rom. 1, 20). Quare et ille verus Bethsamita, et domesticus solis justitiæ exsultans, ait : Delectasti me, Domine, in factura tua, et in operibus manuum tuarum exsultabo. Quam magnificata sunt opera tua. Domine, nimis profundæ factæ sunt cogitationes tuæ (Psal. xci, 5, 6). Sed dum in rebus visibilibus invisibilium rerum gaudia excipimus, velut intra paleas adhuc triticum tenemus. Tunc autem nobis purum triticum, sive de tritico panis erit. Nam cum absorpta jam morte, in æterna vita, revelata facie, clarius Redemptorem cernemus, ad ejus cognitionem thecis similitudinum non egemus. Bene ergo de Bethsamitis dicitur, quod metebant triticum in valle : quia perfecti viri, etsi pro humilitatis merito sublimitatem supernæ contemplationis accipiunt, ad illam omnipotentis Dei puram substantiam contemplandam eo pertingere nequeunt, quo refectionem suæ mentis adhuc velut inter paleas metunt. Cujus profecto humilitatis bonum designatur, cum subditur:

(Vers. 45.) Et elevantes oculos viderunt arcam Dei. 21. Oculos quippe elevant: quia dum de se alta non sentiunt, æstimatione sua velut in plano sunt. Oculos elevant: quia eos, quos divina gratia dignos aspiciunt, in alte positos meritorum culmine contemplantur. Sed elevantes oculos arcam vident: quia quo se humilius per æstimationem dejiciunt, proximorum bona cognoscere melius possunt. Ea etenim veritas, quæ superborum corda per semetipsam deserit, illa eis etiam dona, quæ confert humilibus, abscondit; ut velut obcæcati penitus, nec in terra diffusum jam solem videant, qui ejus claritatis radios videre in cœlo desierunt. Sed quia regressionem arcæ Dei ad propositum 156 contemplativæ vitæ retuli-

dorum spiritnum non inconventienter referri potest. Betheamiter duines oculos levant, com vites secrétioris propositio agadinentique ad se dotta, subtiti ihspections considerant; cum intenta mente discutiunt, an vite altieris propositum, quod secedendo expetunt, recte validaque intentione prosequantur. Levare igitur oculos els est novitiorum spiritum altius considerare. Bed levantes oculos arcam Dei respieinna : ante dum aubtilins elus conversiones discutions, quie virtetum spiritualium gratia fulgeant, deprehendunt. Et quia per affectum dilectionis, de degnitis corum bomis hilarescunt. Ante subjungitut :

(Vers. 18.) Et gavisi sunt. • cum venissent. Scoultur :

Bethaamilæ, et stetit ibi.

22. Si Bethsames interpretatur domus solis, domus solls civitas est coelestis. Hic Josue Bethsamita non tam typo, quam ipso nomine et dignitate humani generis Redemptorem significat. Josue quippe, salvator nostro eloquio dicitur. Et de semetipso Dominus dicit ! Venit filius hominis quærere, et salrum facere guod perieral (Luc. xix, 10). Hinc est etiam, quod Joseph in somnis per angelum repromittitur : I pse salvum faciet populum suum a peccatis corum (Math. 1, 21). Bethsamitam quoque se esse per semetipsum manifestat, dicens : Ego sum panis vivus, aul de cœlo descendi (Joan, vi. 41). Hinc Joannes Baptista ait : Qui de cœlo venit, super omnes est (Joan. 111. 31). Quis est ergo ager Josue Bethsamitæ, C. nisi amænitas vilæ contemplativæ? Ibi enim et hetbarum virores, et odores aromatum, et florum diversa pulchritudo cernitur; quia nimirum quo superne illa societas clasius aspicitur, quod incorruptibile floret angells, quod immarcescibile viret sanctis, quod inviolabile in virginibus redolet, contemplantium oculis gratius exhibetur. Bene autem idem ager Balvatoris esse perhibetur; quia contemplative vitæ amatores, quo secretius conversantur, Redemptori nostro gratieres et familiariores sunt. In agrum quoque Josue Bethsamitæ plaustrum venit, cum mens electa a seculi intentione divisa, solls coelestibus intendit, cum collestis jam amoenitate visionis fruitur; quia terrena respicere per amorem dedignatur. valde supra relatum est; quia profecto mens criminum vetustete resolute, ad tantam gloriam recipi non matelut.

23. Sed habet vita secretion delicias in amounitate visionis, habet ingentem laborem in strenuitate cettaminio; quia nimirum divina pramia sicut ex triumpho consequimur, ita et stronue dinticando custodimus. Bens ergo de vealente in agram Jesu plaustro subjungitur : Es stest ibt. Stare quippe ad prælii custodiam persinet, non ad paels quietem. Stetit quippe plaustrum in agro; quia etsi mens, amcena jam illios supernee, et semper virentis patrize videndo atque

mus, elevatio etiam oculorum ad studium discernen- A amando inhabitat: tamen quod amorem visionis delectabiliter possidet, sine incessantis curæ sollicitudine necongular servat. Sed nimirum in talle adone posité mons homana deficeret, si ille, qui humanam infemitatem in sua divinitate robotavit, el presentim sure auxilium non præberet. Quare et causam exponens, qua stare in agro planstrum potuccit, addidit, dicens:

(Vern. 44.) Erat duine ibi lante mantus.

157 24. Lapis quippe magnus Redemptor intelligitur generis humani. De quo lapide ber Pselmistem dicitur: Lanidem > No auem Petrobaterunt edificantes, factus est in court anout (Paul, 2271: 25). Mine doctor exterius collendans, alt : Superedificati supra fundamentum apostolofiim el prophettrate, ipso (Vers. 14.) Et venit plaustrum in agrum Josue Boummo angedari lapide Christo Jesu (Enk. 11. 29). in ane et vos tanguam lavides viri superadificamini (I Petr. n. 5). Et magnus quidom lavis dicitar : quia Incomparabili fortitudine prædicator. Com erro venisse et stetisse in agre plaustrum dicitur, additum est : Eral ibi lapis magnus : ut latentibus mysteriis designatel: quia contemplativa vita dediti, servare dona tam ingentia ideo possunt, ouis juxta cam ber efatiam sunt, a quo cadem dona perceperunt. Sequitur :

> (Vers. 14.) Et conciderunt liana plaustri, paccasque imposserunt super ea in holocaustum Domino.

25. Out sunt ligna plaustri arcæ def, nisi sanctæ Scripturæ sententiæ, et exemple justorum? Bethsamitæ quippé fixaa concidum, cum secrétioris vitæ prepositi subjectorum suorum mentibus Scripturarum sensus subfilius aperiunt, cum excellentiora exempla Patram ad corum imitationem proferent; nt in corum cordibus superni amoris fiamma tanto ferventius ardeat, quanto fomentum incendii, velut concisa figna, citius subministrant. Plaustri quippe ligna sunt, quia mens per Del gratiam renovata, ea per memoriam retinet. De quibus profecto lignis sanctus legislator decernit, dicens: Ignis in altari meo semper debet esse: quem nutriat sacerdos, suggerens mane ligna per singulos dies (Levil. VI, 12). Quia vero concidì ligna memorantur, apertius indicant, quia contemplativæ vitæ puritatem quærentibus, non communia de sacro eloquio, sed altiora et excellentia quæque pandenda sunt; ut co forfus se în alta videndo sublevent, quo eis nobiliora bona quæ Et notandam quia hoc plametram novum fuisse, non p audiunt magis placent. Unde et bene subjungitur : Quia vaccas imposuere super ea in holocaustum Domino. Holocaustum namque combustum dicitur. Cum ergo ligna conciduntur, holocausta desuper impositis vaccis flunt: quia qui eximia de Scripturis devota mente suscipiunt, quo in superna se desideria altius extendunt, eo nil in eis deseritur, quod non divini amoris flamma comburatur. Et tunc quidem curare doctorem necesse est, ut religiosi subjecti alta considerent, et tamen per æstimationem de se alta non teneant; ne, quo celsíus summa videndo proficient, per elationem corruentes, periculosius elidantur. Unde et hic quoque subditur:

(Vers. 15.) Levitæ autem deposuerunt arcam Dei, A et capsellam quæ erat juxla éam, in qua erant vasa aurea, et posuerunt super lapidem grandem.

26. Levitæ interpretantur assumpti. Qui ergo sunt Levite, nisi qui sic sunt divina gratia confirmati, ut a sancto Spiritu deseri nunquam possint? Arcam quippe Levitæ deponunt, cum perfecti prædicatores suos subjectos admonent, ut eos spiritalis scientia nequaquam inflet. Capsellam quoque cum vasis aureis deponunt, cum eos etiam de vitæ splendore conveniunt, ut eo de se humilius sentiant, quo etiam Redemptorem nostrum ad exaltationis sua pramium. eorum quisque jam pervenisse didicit, quia de se inaniter alta non sensit. Bene itaque deposita arca, et vasa aurea super grandem lapidem posita memorantur: quia inter dona sublimia de se humiliter sa- B pere illi verius possunt, qui Redemptoris magnitudinem et humilitatem recolere 158 ampius didicerunt. Nam deponere arcam Dei, et super lapidem grandem volebat ponere, qui dicebat : Hoc sentite in vobis, anod in Christo Jesu. Qui cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est se esse æqualem Deo; sed semelipsum exinanivit, formam servi accipiens, in similitudinem hominum factus, et habitu inventus ut homo; humiliavit se factus obediens usque ad mortem crucis (Philip. 11, 5). Sed qui de subditorum cordibus amoris hostlam ministerio prædicationis Deo immolant, de suis etiam mentibus excellentiora valde oblationum dona repræsentant. Unde et subditur:

(Vers. 15.) Virì autem Bethsamitæ obtulerunt holocausta, et immolaverunt victimas in die illa Domino. C

27. In qua die, nisi in illa in qua holocaustum Domino vaccas super plaustri ligna posuere? Que est igitur dies illa. nisi illuminatio divino prædicationis? Ea namque die Bethsamitæ holocausta Bemino offerunt, ea die victimas immolant dua lisua conciduat, qua super en holocaustum Demine vaccus imponunt; quia saucti prædicatores ea luce verbi, qua subjectis emicant, sibi quoque ad rectitudinem superni itineris officines visionis administrant, et contemptis rebus infimie, per vira dilectionis ornalpotenti Deo tanto se liberius exhibent, quanto etien auditores suos ei jam magna familiaritate conjunctos vident. Quia vero non solum helocausta obtulisse, sed immolasse victimas viri Berhamitæ relati sunt. persectorum virorum spiritalis oblatie designatur. D Nam holocausta offerunt, cum per contemplationis ascensum se Deo omnipotenti incliabili affectione conjungunt. Sed holocaustie victimas socient ; quia nimirum tantæ jucunditatis bonum non suis meritis. sed divinæ referunt bonitati. Sind victimis quiden holocaustum offert, qui jam supernis in magna delectatione conjungitur; et insurgettibus elationis occultæ motibus, per humilitatis virtutem nequaquam dominatur. In oblationibus ergo perfectorum simul belocausta et victima convenisse describuntur : quia et divina frui dulcedine digni sunt, et in omni qued totte se jum codites faciant, claticnis ignari.

(Vers. 16.) Et quinque satrapæ Philisthinorum viderunt, et reversi sunt in Accaron in die illa.

28. Satrapæ Philisthinorum, ut jam superius dixi, electi sunt prædicatores Gentilium. Qui nimirum quinario numero continentur; quia ad refrenandos quinque sensus corporis, aut rudibus adhuc sidelibus, aut carnalibus præsunt. Hi profecto plaustrum cum Dei arca comitantur; quia ad studium spiritalis vitæ transeuntes jam erúditos discipulos. sollicitudinis suæ cura prosequuntur. Sed applicante in agrum Josue plaustro, et vaccis immolatis, in Accaron redeunt : quia cum eorum perfectionem jam consideraverint, conversationis eorum itinera ulterius non explorant. In Accaron autem redeunt, quia ad convertendos alios se convertunt. Accaron duippe nostro eloquio sterilis dicitur. Steriles quoque sunt, qui aut fide carent, aut bona conversatione. Bene autem cum reversi principes dicuntur, additum est : În die illa : quia nisi în eis claritatem tantæ perfectionis agnoscerent, ab eorum sollicitudine securitatis certitudine non redirent. Seduitur :

(Vers. 17, 18.) Hi sunt ani aurei, quos reddiderunt Philisthiim pro delicto, Azotus unum, Gaza unum, Ascalon unum, Geth unum, et Accaron unum. Et mures aureos, 159 secundum numerum urbium Philisthiim, quinque provinciarum, ab urbe murata usque ad villam, qua erat absque muro, et usque ad Abelmagnum, super quem posuerunt arcam Domini, qui erat usque in die illa in agro Josue Bethsamitæ.

29. Quid hæc omnia designent, late supra expositum est. Quid est autem, quod eum reddi pro peccato debitum arcas præcipitur, quinque ani aurei et quinque mures simul nominantur; cum vero jam redditum quod debebatur asseritur, urbes singulæ separatim unum reddidisse referentur? Sed simul supra nominantur : quia simul omnium membrorum demonstrabatur ornatus, in commutatione bonorum operum; hic autem cum redditum debitum arcæ describitur, caute ostenditur: quia urbes singulæ anos aureos singulos et mures obtulerunt : ut profecto peccatori converso insinuetur, ut semel peccata deserat, quæ per solitam pravitatem ulterius non requirat. Urbes quippe singulæ anos et mures singulos reddunt, cum conversi peccatores semel tersa lacrymis prenitentire precata non repetunt. Unde et sacra Scriptura admonet, dicens: Non iteres verbum in oratione (Eccli. vn, 15). Verbum quippe in oratione iterat, qui precibus purgare peccata conatus est; sed tamen committere non omittit alia, pro quibus oret. Qui profecto anum anum et murem Deo pro deficto non offert: quia etsi pænitendo compungitur, foeditates multiplicat, quas Deo confitens ei repræsentat. Com ergo anum unum et murem unum urbes Philisthim sive provinciæ singulæ reddidisse describuntur, quid afind designat, nist perfectionem veræ conversionis? Perfecte enim convertitur, qui cum semel quod prave egerat plangit, quod rursum plangat ultra non repetit. Igitur anum unum et mu-

rem unum pro peccato offert, qui sic commissa lu- A potest hoc colligi : quia hæreticorum alii inter alios. get præterita, ut perfecte caveat futura. Et quia ista forma conversionis tam sapientibus quam indoctis. tam fortibus quam debilibus in sancta Ecclesia observanda est, bene ab urbe murata, usque ad villam sine muro hæc solutio debiti extensa perhibetur. Nulli enim intra sanctam Ecclesiam constituto liberum est peccare, nulli innoxium prava committere. Quare per prophetam Dominus comminatur, dicens : Anima quæ peccaverit ipsa morietur (Exech. XVIII, 4). Muratæ quippe urbes sunt mentes sanctarum Scripturarum eruditione circumdatæ. Villæ autem absque muro sunt mentes simplices. Unum ergo anum aureum non solum singulæ urbes reddunt, sed etiam villæ; ut quicunque ad religiosam vitam. Deo aunon fædetur. Et quia nemo tam sanctus est, qui in se non habeat aliquid fœditatis quod plangat, solutio huius debiti usque ad Abelmagnum, super quem posuerant arcam Dei, pertenditur. Abel quippe interpretatur luctus. Quo nimirum nomine lapis in quo arcam Dei posuerant vocabatur. Sed hoc prosecto Redemptori nostro nomen congruit : quia, etsi propria que fleret non habuit, nostra tamen quotidianis precibus et fletibus peccata purgavit. Sunt quoque in sancta Ecclesia viri perfecti, et illi summo lapidi charitatis consummatione conjuncti. Buic namque unitus erat lapidi, qui dicebat : Nemo me separat a charitate Christi (Rom. vm, 35); qui an arcæ debitum solvat, audiamus : Primum, inquit, sui blasphemus, et persecutor (I Tim. 1, 13). Hinc iterum C confitens, ait: Non sum dignus vocari apostolus: quia persecutus sum Ecclesiam Dei (I Cor. xv, 9). Notandum etiam quod usque ad lapidem excurrisse arcæ debitum legitur, qui usque in die illo 160 in agro Josue manere, et in quo posita arca Dei memoratur. Qua in re quid aliud tenemus, nisi quod in sancta Ecclesia cernimus: quia illi etiam Deo pro culpa satisfaciunt, qui non solum a peccatis per Dei gratiam erepti, sed etiam per magna sanctarum virtutum culmina, in ejus tabernaculum sunt assumpti? Sequitur:

(Vers. 19.) Percussit autem Dominus de viris Bethsamilibus, eo quod vidissent arcam Domini, et per-

30. Qui sunt Bethsamitæ percussi, nisi falsa contemplatione decepti hæretici? Bethsamitæ enim non veritate fuerunt, sed præsumptione. Dum igitur arcam videre in lapide præsumerent, percussi sunt : quia cum Domini ac Redemptoris nostri sacramenta indigni discuterent, æternæ damnationis laqueis, per fallaciam proprii sunt depressi erroris. Quid est autem, quod de populo septuaginta viri, de plebe autem quinquaginta millia percussa sunt? Sed quia appellatione populi etiam urbium nobiles continentur, plebs autem vulgus est reliquum sine nobilibus,

quasi nobiles exstiterunt, qui in munditia operum. solo errore perierunt: cæteri vero quasi plebis rusticitatem secuti, cum errore fidei obscurati sunt sorde pravæ operationis. Unde et alii quinquagenario, alii septuagenario numero exprimuntur: quia et illi per quinque sensus corporis concepta flagitia persecerunt; illi dum falso sibi dona ascriberent spiritus septiformis, æterna obruti sunt caligine cæcitatis. Et quia de eorum percussione veri fideles contristati sunt, sequitar :

(Vers. 20.) Dixeruntque Bethsamitæ: Quis Boterit stare in conspectu Domini Dei sancti huius?

Quasi etenim veri fideles, sed simplices, dicant: Si tam sapientes et philosophi in summæ veritatis ctore, convertitur, ablutis jam fetoribus, ulterius B cognitione falluntur, indocti et simplices quando venire ad ejus notitiam possunt? Sed etsi de sua mensura diffidunt. donum tamen divinæ cognitionis adesse Ecclesiæ non diffidunt. Quare et subditur:

(Vers. 20.) Et ad quem ascendet a nobis?

31. A nobis quippe Dominus ascendit, quando id quod de ejus cognitione nobis absconditur, per electorum fidelium vocem prædicatur. Velut ascendere namque ejus a nobis est, quod simplicioribus, sive infirmioribus, de æterna contemplatione celaverit, sublimibus per humilitatem cordibus revelare. Quid est ergo dicere : Ad quem ascendet a nobis : nisi dignum doctorem quærere, qui sic divina prædicet, ut a via veritatis non erret? In quibus etiam verbis, si historicum sensum requirimus, aperte cognoscimus: quia qui ideo mortui sunt quia arcam Domini viderunt, intelligimus nempe quod eadem visione digni non fuerunt. Merito igitur, qui percussos aspiciunt, dicunt : Quis poterit stare in conspectu Domini Dei sancti kujus? Nam si hi qui indigni sunt videndo moriuntur, contrectantes, quomodo vivunt? Bethsamitæ quidem in sancta Ecclesia sunt mortui sacerdotes, et ministri sacri altaris reprobi : quia de domo quidem solis justitiæ sunt dignitate ministerii, non virtute et gratia sanctitatis. Bethsamitæ quidem sunt : quia per sacræ oblationis officium conversantur in domo Dei; sed tanto sunt acriori damnatione percutiendi, quanto non solum videre audent sacra mysteria, sed contrectare, quanto non jam veteris Testamenti arcam respiciunt, sed, quod omnia supecussit de populo septuaginta viros, et quinquaginta D rat, 161 indigne se corpori et sanguini ingerunt Redemptoris: quos percussos insinuat Paulus, dicens: Qui manducat et bibit indigne, judicium sibi manducat et bibit (I Cor. x1, 29). Veri etenim fideles dicunt : Quis poterit stare in conspectu Domini Dei sancti hujus? Altitudinem quippe tantæ administrationis considerant, et tanti sacramenti dignitateni formidant. Sed dum tantæ rei subire officium metuunt, qui id exhibere valeant, digniores quærunt. Unde et sequitur: Et ad quem accendet a nobis. Quasi ergo sacra mysteria humiliter fugientes, dicant: Quia a nos infirma conversatione percutimur ministri ex altiori vita querendi sunt, quos dum ir

a Gilot. et Vatic., quia non infirma conversatione percutimur.

altissimam virtutum sanctificationem conversatio A cum divina gratia ministrando conveniunt, et quos sublimis erigit, assistere Deo per officium tantæ oblationis possint, Sequitur:

(Vers. 21.) Miserunt ergo nuntios ad habitatores Cariathiarim, dicentes: Remiserunt Philisthiim arcam Domini, descendite et reducite eam ad vos.

32. Cariathiarim dieitur, civitas eorum. Ouæ est sanctorum civitas, nisi illa Jerusalem que sursum est? Oui sunt ergo habitatores ejus, nisi perfecti viri ab amore mundi alta conversatione separati ? Ouorum profecto unus cæteris efficacior ait: Nostra conversatio in cælis est (Philip. III, 20). Ad hos quippe nuntii mittendi sunt, ut Dei arcam suscipiant : quia ad electionem sacerdotum viri sancti non solum recipiendi sunt, sed etiam invitandi. Et notandum, quia viris sublimioripus per nuntios dicitur : Descendite et re- R exhibet esse debet ex dilectione. ducite eam. Descendunt quippe, quia obediunt : nequaquam enim descenderent, si id. quod ab eis fraternus amor expetit, impendere superba mente refutarent. Tunc quidem vere sublimes sunt, cum se Christo non auferunt; cum id. quod ex fraterno judicio eis imponitur, non repellunt. Unde apte subinfertur:

CAPUT V.

(I Reg. VII, 1.) Venerunt ergo viri Carrathiarim, et reduxerunt arcam Domini, et intalerunt eam in domum Aminadab in Gabaa. • Eleazarum autem filium eius sanctificaverunt, ut custodiret arcam Domini.

1. Aminadab interpretatur, populus meus spontaneus; Gabaa, sublimis. Et nimirum talibus arca Dei committenda est. Populus namque spontaneus est, C quem ad exercenda virtutum opera, sola bona voluntas trahit, quem ad implenda mandata Dei necessitas non compellit. Quos nimirum sub unius descriptione beatus Paulus prædicat, dicens : Hilarem datorem diligit Deus (II Cor. 1x, 7). Quæ est domus spontanei populi, nisi munimentum sanctæ dilectionis? Nam in virtutum ministerio spontaneus esse non posset, si mansionem sibi dilectionis non conderet, Quæ profecto domus in Gabaa, id est in sublimi sita cognoscitur: quia charitatis altitudine ad cœlestia sublevamur. Vel certe in sublimi est domus, quia charitas omnibus virtutibus antefertur. Nam sublimitatis hujus altitudinem insinuans Paulus, ait: Adhuc excellentiorem viam vobis demonstro. Si linguis hominum loquar et angelorum, charitatem autem non D quippe, in conspectu Dei, qui fortis est in ordine dihabeam, factus sum velut æs sonans aut cymbalum tinniens (1 Cor. xii, 31; xiii, 1). Quid est autem. quod Eleazarum sanctificant ad custodiendum arcam Dei? Sed hoc nimirum ex usu sanctæ Ecclesiæ novimus, quia electus minister prius benedictionem consecrationis a summis viris accipit quam ministerium impendat oblationis. Quia vero Eleazarus Dei adjutor dicitur, 162 profecto ostenditur quia non solum sanctificari Dei ministri debeant, sed etiam inspici quales sint ad ejusdem consecrationis ordinem promovendi. Qui enim sunt Dei adjutorium, nisi qui

omnipotentis Dei dignatio intus visitat, quam ipsi per exterius ministerium bene vivendo et docendo confirmant? Unde et cum Paulo non inaniter gloriantes dicunt: Dei etenim sumus adjutores (I Cor. III. 9). Qui nimirum conversatione fortissimi, scientia eruditi, amore fervidi, constantia robusti, non solum alieno non egent auxilio, sed quocunque se confe runt, subvenire aliis possunt. Bene itaque dicitur: Eleazarum sanctificaverunt, ut custodiret arcam. Onia hi, quibus adhuc aliena auxilia necessaria sunt. ad subveniendum aliis promovendi non sunt. Bene item idem Eleazarus filius Aminadab esse dicitur : quia certe. qui ad ministerium prædicationis eligitur, in imitatione sanctorum positus, auxilium omne quod

2. Quia vero nos superius plaustrum Scripturam sacram, arcam vero scientiam ejus spiritalem esse diximus, vaccas quoque electas animas, timor Bethsamitarum, quem inesse electis ostendimus in oblatione sacramenti, potest referri etiam ad onus prælationis. Non enim minor sanctitas idonea est animabus instruendis, quam offerendis sacris mysteriis. Et idcirco Bethsamitæ perhibentur percussi: quia plerique vivunt subditi, qui moriuntur prælati. Habet enim arca Dei etiam extrinsecus pulchritudinem, quam si minister infirmus non ad spiritalem venerationem, sed ad concupiscentiam sæcularem inspexerit, nequaquam vivit. Bene itaque causa percussionis corum declaratur. cum dicitur : Quia viderunt arcam Dei. Quid est enim. viderunt, nisi quia ejus gloriam videndo concupierunt? Nunc autem, auctore Deo, per orbem universum sanctæ Ecclesiæ gloria est copiosa. Quæ profecto gloria. Quia a reprobis sacerdotibus seculariter anpetitur, Bethsamitæ viri arcam Dei exterius videndo moriuntur. Non enim spiritalem ejus honorem pro interna virtutum gloria appetunt, sed ut arcze Dei splendorem rapiant, et ecclesiasticæ prælationis fulgorem, in flore sæculi suis cultibus ferant. Arca quoque Dei male foris ad percussionem respicitur, quando flagitiosi præpositi subditarum personarum exteriori specie devicti, ad carnalem concupiscentiam pertrahuntur. Viri timore ingentem multitudinem concupiscentiæ felo prostratam intuentes, dicunt : Quis poterit stare in conspectu Domini Dei sancti hujus? Stat vini ministerii. Stare etenim fortitudinis est, ministrare obseguii. Stare ergo in conspectu Dei dicitur, qui ordinem superni officii in altitudine disponit dignæ conversationis; qui in ministerio quo fungitur nullo appetitu ecclesiastici honoris decipitur, nulla carnali concupiscentia superatur. Quia vero tam idonei ministri raro inveniuntur, merito dicunt: Quis poterit stare in conspectu Domini Dei sancti hujus? Et quia tantum onus parvuli Christi viris fortioribus deserunt, subdunt: Et ad quem ascendet a nobis? Quomodo autem ad habitatores Cariathiarim miserint,

a Heec in ceeteris editis omissa restituenda duximus, quia infra tanquam jam proposita exponuntur.

quomodo arcam Dei in domum Aminadab intulcrint, A ad mundi amorem petest defici, pest Bomim quomodo Eleazarum sanctificaverint, sicut supra expositum est, non mutamus.

quaquam requiescit. Cum ergo manet area in thiarim, et dies multiplicantur, universus Isra

(Vers. 2.) 163 Et factum est ex quo arca Dei mansit in Cariathiarim, multiplicati sunt dies.

Si ad historiam respicimus, dies mansionis areas multiplicati sunt, quia illic multo tempore fuit. Unde et subditur:

(Vers. 2.) Erat enim annus vicesimus.

Et ad quid istam dierum multiplicationem intro. duxerit, subdens, ait:

(Vers. 2.) Et requievit omnis Israel poet Dominum. Quæ nimirum requies in illo veteri populo nou bonorum operum, sed bonæ devotionis intelligenda est. Nam sequitur:

(Vers. 3.) Ait autem Samuel ad universam domum Barael, dicens: Si in toto corde vestro revertimini ad Deum, auferte deos alienos de medio vestrum, Baalim et Astaroth; et præparate corda vestra Domino, et servite ei soli, et liberabit vos de manu Philiothim.

- 3. Oui deos alienos de medio sui non abstuierant, nisi bona voluntate, post Dominum quomodo requiescebant? Ouz nimirum omnia si spiritaliter inquirantur, dies mansionis area multiplicantur, ded cum manet in Gabaa; cum manet in custodia Eleazari; quia cum animarum fidelium cura apud religiosos prædicatores reconditur, perfectio religionis, que sublimi doctrina impenditur. Donorum operum stadio adimpletur. Unde et annus vicesimus tunc instare elatus est. Si enim denarius numerus perfectionem antiquæ Legis designat, quid vicenarius, nisi spien- C didiorem novæ vitæ religionem significat? Vicenarius quippe numerus, denarius est duplicatus. Qui certe numerus in electorum conversatione perficitur. cum per amorem vitant Legis prohibita, et sublimia Evangelii mandata complent.
- 4. Quia vero nos area profectionem ad contemplativa vitas perfectionem retulimes, in Cariathiarim manet area Dei, cum eruditæ mentes contemplantium, ejusdem eruditionis ause donum, in oblectamento perficiunt revelatæ sibi supernæ claritatis. Viginti quippe annis manet ibi nune area Dei, quia electæ 'animæ, ad exaltationis intimæ culmen evectæ, habent donarium numerum in perfectione scientiæ, vicenarium vero in superna delectatione. Potest etiam dierum multiplicatio ad virtutum spiritalium incre-D menta referri. Cum igitur causa, qua dies multiplicentur, expressius dicitur, annus vicesimus esse perhibetur: quia videlicet electæ mentes contemplantium, que uberius superna contemplatione pascuntur, eo plenius virtutum spiritalium fulgoribus tillustrantur.
- 5. Quid vero est, quod sono viscaimo requiescere omnis israel post Dominum dicitur, niui quia sublimitas perfectionis electorum non consistit in fertitudine boni operis, sed in virtute contemplationis? Quiescere namque post Bominum, Redemptoris nostri imitationem invincibili cheritate retinere est. Et quisquis illa supernæ civitatis ineffabilia gaudia contemplando fortiter amare non didicit, quia seguius

- ad mundi amorem potent defici, past Bominum noquaquam requiescit. Cum erge manet area in Cariathiarim, et dies multiplicantur, universus Ierael post Bominum requiescit: quia prefecte dum electe mentis scientia in experientiam superuse deletationia erigitur, dum luce refune glorie, virtutum spiritalium sibi claritates glomerantur, imitationem Dominicam tenere ee perseverantius potest que, immensis illustrata claritatibus, sas tenebras quibus a vere dividatur lumine sentira non potest. Unda et bone qui post Dominum 164 requiescere dicitur, Israel essa perhibetur, videlicet videns Deum: quia que altius contemplator in divina rapitur, ee ab humanis qua potenter cohibet nequaquam superatur.
- 6. Verum quia, auctore Deo, aream ains proficiscen. tem usque ad sublimitatis eius situm dedeximus, que studio predicator erga subditerum correctionem invigilet, videamus. Nam sequitur: Et ait Samuel ad universam domum Israel : Si in toto corde pestro revertimini ed Deminum, auforte deos alienos de medio sestrum. Ques autem alienos dece Seriptura sacra appellare conservit, nisi demonia, que in manufactis simulacris habitant? In Samuele novos senctes Ecclesiæ prædicatores designari diximus. Recte itaque de medio sui deos alienos in universam Israel domun auforre prescepit : quia in accedentibus ad fidem Gentlibus, non solum ractæ profectionis verutatem prædicatorum orde petitt, and etiam demnationem antique superstitionis. Nil coim els prodesset veritatem profitendo colore, vel obsequendo, nisi falsa prius detectanda reliquissent. Quisquis etiam nunc intre senetem Ecclesiam positus est per fidem, sed Deo rebellis per iniquam operationem, admonendus est ut alienos dees de medio sui auferat. Nam, etsi manufacta simulacra detestatur, dæmenum tamen imperiis prava actione submittitur. De medio autem aui alienes deos abjicit, qui sic ad Deum convertitur, ut per mala opera immundos spiritus aunquam
- 7. Potest etiam cantioris vite studium per hac exhortationis verba designari. Nam in medio nostri quid est, nisi cor nestrum? Sunt tamen nonuulli operatione mundi, sed infirmitate cordis, usu fædantur pravæ eogitationis. Bona quidem incessanter faciunt, sed cogitare reproba nunquam prætermittunt. Quia vero tot in sorum cordibus dæmonia requiescunt quot desideria immunda, auferre de medio sui alienos deos instanter admonentur : quatenus omnipotenti Deo non solum rectitudinem impendant operis, sed et gloriam internæ puritatis. Unde et apte subditur : Et præparate corda vestra Domino. Cor quivoe Domino præparat, qui mentem non solum ab immunda cogitatione separat, sed etiam cogitationum sanctarum ae virtutum fulgoribus illustrat : ut velut abjectis et comminutis idolis, se Dei templum esticiat; dunt illie divinæ gratiæ sødem erigit, ubi reprobos spiritus manere per subjecta eis prava desideria non permisit Bene itaque prius auferre alienos deos de medio su Israelitas admonet, deinde corda Deo præparare.

quia rectus ordo inchoatæ religionis est, ut prius A rituum malignorum, ut velut fugatis de itinere cruunusquisque prava reprobet, deinde ad omnipotentem Deum studio bonæ intentionis appropinquet. Ad
extremum vero necesse est, ut qui jam Deo bonæ
voluntatis propositum, et puri cordis munditiam obtulit, id quod intus bene vivendo deliberat, in rectitudine boni operis exponat. Quare et subditur: Et
servite soli Deo.

A rituum malignorum, ut velut fugatis de itinere crudelibus hostibus, dum mors carnis intervenit, ea quan
rupitis æterna gaudia securius adeatis. Magna itaque
promisit, qui magna præcipiendo docuit, ut magnitudo muneris ad fortitudinem incitaret laboris. Magnum quippe est soli Domino servire, videlicet instanter bona agere, bonis actibus reproba non misservite soli Deo.

8. Soli quippe Domino servit qui bonis operibus prava non inserit. Nam qui sie bona agit, ut mala non deserat. Deo soli nequaquam servit : quia malo spiritui obsequium exhibet, cujus perticere non metait voluntatem. Unde agitur, ut etiam bona agens Deo non serviat : quia qui totom hominem condidisse creditur, habere eum communem cum adversario non dignatur. Hinc namque est, quod ipsa Veritas per B semetipsam denuntiat, dicens : Nemo petest duobus dominis servire (Matth. vi, 24). Hine Paulus 165 exquirens, ait : Que participatio justitie cum iniquitate, aut oue societas luci ad tenebras? Que autem conventio Christi ad Belial? aut que pare fideli cum infideli, aut quis consensus templo Doi cum idolis (11 Cor. vs. 14, 15)? Soli erro Domino servire precipimur, ut qui jam aspirante Deo pre obtinenda peccatorum nestrorum remissione agere bena copimus, eisdem bonis prava nulla misceamus. A peccatorum namque : nostrorum obligatione tunc solvimur, cum bona que pro corum impendimus absolutione malis admixta non sunt. Devotis namque pænitentibus loquens prædicator, dicit : Si in toto corde vestro revertimini ad Dominum, auserte deos alienos de medio vestri, et servite Deo soli. Quasi dicat : Tunc a peccatis solvi poteritis, cum cordis et operis bona, quæ pro vestra absolutione impenditis Deo, supervenientibus criminibus aliis non fædatis. Quare et repromittens; dicit: Et liberabit vos de manu Philisthiim.

9. Qui hoc loco alii Philisthiim quam maligni spiritus designantur? Qui nimirum dum superbiæ suæ calice in momento debriati sunt, a statu gloriæ tumescendo ceciderunt. Quæ est igitur manus Philisthiim, nisi potestas illa dæmonum, qua mortuas in peccato animas ad æterna termenta perducunt? Ab ista Philisthiim manu solus liber fuerat, qui dicebat : Venit princeps mundi hujus, et in me non habet auidquam (Joan. xiv, 30). Hinc Paulus ait : Omnes peccaverunt, et egent gloria Dei (Rom. 111, 23). Hinc D iterum dicit : Eramus et nos filii iræ, sicut et cæteri (Ephes. 11, 3). O quam magni muneris est ista promissio, qua dicitur: Liberabit vos de manu Philisthiim. Nam ille solus liber hujus manus exstitit, qui peccatum non fecit. Ab ea utique omnes contra meritum liberamur. Unde et Paulus dicit : Justificati gratis per gratiam ipsius, per redemptionem justitiæ suæ, propter redemptionem præcedentium delictorum, in sustentations Dei ad ostensionem justitiæ ejus in hoc tempore, ut sit ipse justus, et justificans eum, qui est ex fide Domini nostri Jesu Christi (Rom. III, 24-26). Hinc item dicit : Gratia liberati estis (Ephes. 11, 8). Tale est ac si dicat: Liberabit vos de potestate spi-

delibus hostibus, dum mors carnis intervenit, ea qua cupitis æterna gaudia securius adeatis. Magna itaque promisit, qui magna præcipiendo docuit, ut magnitudo muneris ad fortitudinem incitaret laboris. Magnum quippe est soli Domino servire, videlicet instanter bona agere, bonis actibus reproba non miscere. Sed o quam maximum in vitæ huius transitu. notestatem cruentorum spirituum pon incurrere, nullas in via horribilitates cernere, contrarietates objectionum pullas invenire, æternas pænas evadere, liberatoris nostri præsidia sentire, momentaneam sæculi lucem perdere, sed repente ineffabilem claritatem æternitatis invenire. Audiant ergo, audiant, qu'i de manu Philisthiim liberari desiderant : Præparate corda vestra Domino, et servite illi soli : ut hic sibi quique colligere studeant, unde illic manus tantorum hostium non incurrant, et securi ad vitam transeant. qui inter salutis suæ thesauros, quos hic bene vivendo congregant, mortis opera nulla portant. Electorum vero mores insinuantur, per hoc. quod subditur:

(Vors. 4.) Abstulerunt ergo filit Israel de media sui Baalim, et Astaroth, et servierunt Domino seli.

dicationis hortamenta suscipiunt, ad studium audita bonæ operationis accendantur. Nam reprobi 166 el frequenter verba Dei audiunt, et eisdem tamen verbis nulla bona opera proponent. Pigri, in suis actionibus remanent: quia a divina luce projecti, omnipotentis Dei gloriam, cujus verba audiunt, interna contemplatione non vident. Recte ergo, qui chediunt, Israel filii dicuntur: quia que majestatem apertiori manifestatione conspiciunt, ejus præceptis obedira devotius agnoscuntur. Sed quia conversis lequitur, quid eis adhuc deesse conspiciat, audiamus: Nam sequitur:

(Vers. 5, 6.) Dixit autem Samuel: Congregate universum Israel in Masphath, ut erem pro vobis Dominum. Et congregaverunt in Musphath.

11. Masphath dicitur speculatio seu contemplatic.
Quam profecto speculationem beatus Paulus exponit dicens: Videmus nunc per speculum iu enigmate (I Cor. xm, 12). Speculari etenim nobis est, de altitudine Scripturarum æterna bona contemplari. Quasi enim speculamur, quod jam fidei veritate cognoscimus, et adhuc revelata facie non videmus. Conversis vero peccatoribus in Masphath convenire, est per mentis intentionem de Dei omnipotentis miseratione confidere. Sed sie de Dei misericordia præsumant, ut tamen id, quod se nequiter egisse recolunt, per pænitentiam delere non negligant, Unde et illic repente subjungitur:

(Vers. 6.) Hauseruntque aquam, et effuderunt in conspectu Domini.

42. Quid enim est aquam haurire, nisi de profunda animi poenitentis confusione lacrymarum fluenta producere? Velut enim aquam haurimus, dum, quam profunda iniquitate cecidimus considerantes,

plangimus. Quam profecto aquam in conspectu Do- A mini effundimus, si cum pænitendo compungimur, de ejusdem compunctionis fletu non quærimus favorem sæculi, sed solum fructum divinæ placationis. Sed et dum mens flendo compungitur, necesse est ut etiam caro quæ delectationibus subjacuit affligatur. Unde et subditur :

(Vers. 6.) Et jejunaverunt in die illa.

13. Dies peccatricis animæ est spes consequendæ indulgentiæ in divini verbi repromissione. Unde et per prophetam Dominus repromittit, dicens : Nolo mortem peccatoris : magis autem, ut convertatur et vivat (Ezech. xviii, 32, 33, 11). In die igitur illa jejunant, qui idcirco carnem pœnitendo atterunt : quia in luce spei pervenire ad indulgentiam se indubitanter peccata tunc demum idonea est, cum sacerdotis fuerit judicio imperata, cum ab eo confitentium actibus discussis, pro modo criminis, onus eis decernitur afflictionis Bene itaque sequitur :

(Vers. 6.) Dixeruntque: Tibi peccavimus, Domine. Judicavitque Samuel filios Israel in Masphath.

14. In Masphath quippe sacerdos judicat, cum non humanum arbitrium sequitur, sed divinum ; cum in omni quod disponendum est se in alta contemplatione sublevat, et hoc in subditorum judicio disponit : quod æquum esse in superna visione cognoscit. Hinc namque est, quod in omni fere negotio Moyses in tabernaculo fœderis Dominum consulit (Exod. xxxIII, 8): quia nimirum prædicator sanctæ Ecclesiæ in intima debet veritatis contemplatione conspicere. C ut subditorum vitam foris irreprehensibiliter valeat ordinare. Tunc enim et tenere peccata, et dimittere verius potest, cum in arcano speculationis. Domino loquente, audit quod loquitur. Unde et resurgens à mortuis Dominus prius in discipulorum faciem insufflavit, et postea dimittendi 167 retinendique peccata auctoritatem tribuit (Joan. xx, 21, 25): ut profecto monstraret, quia qui illam mentis speculationem non habet, judex animarum esse non debet. In electorum quippe prædicatorum faciem Dominum insufflare, est intimas secretasque vias spiritalis examinis eis per Spiritum sanctum revelare. Hine Paulus ait: Spiritalis judicat omnia (I Cor. 11, 45). Hinc item divinæ gratiæ largitatem commendans, ait : Nos spiritum hujus mundi non habemus, D sed spiritum qui ex Deo est, ut sciamus quæ a Deo donata sunt nobis (1bid., 12). Qui autem hujus mundi spiritum habet, in Masphath, id est in speculatione subditos judicare non potest: quia dum per spiritum interiora non penetrat, in causis examinis quas exquirit, mundano spiritu foris errat. Bene igitur Samuel filios Israel in Masphath judicasse dicitur: quia nimirum prædicatores sancti, in subditorum judiciis aliud extra nequaquam definiunt, nisi quod intus eis divina inspiratione revelatur. Sed dum boni subditi majorum judicio semetipsos subjiciunt, spiritalium hostium iras contra se validius accendunt. Unde et subditur:

(Vers. 7.) Et ascenderunt satrapæ Philisthinorum ad Israel.

45. Ablatis namque diis alienis, peracto jejunio. exhibita a prædicatore censura examinis, ad Israel Philisthinorum principes ascendunt : quia cum altiori vita proficimus, maligni spiritus, qui semper bene agentibus invident, nobis infestiores sunt. Et quia de innocentis vitæ sublimitate nos deponere anpetunt, ascendere dicuntur. Ascendere quippe malignis spiritibus, est se ad expugnanda alta per cœleste desiderium corda sublevare. Quia etiam contra perfectiores Christi milites non quorumlibet malorum spirituum, sed fortiorum dæmonum prælia excitantur; non Philisthiim contra Israel ascendere, sed Philisthinorum satrapæ perhibentur. Principes quocredunt. Quæ tamen afflictio pœnitentiæ ad delenda B que pluribus præsunt. Per hoc ergo, quod contra Israel satrapæ ascendere dicuntur, potest rationabiliter colligi quia ad probandam electorum patientiam, nec unus spiritus malus electorum singulis. sed innumeri deputantur; ut de consecuta eorum victoria, tanto sit copiosior fidelium gloria, quanto eis irrogata fuerint prælia graviora. Tamen inter eadem prælia nuper conversi vehementer pavere solent : repente etenim inveniunt se in campo laboris. præter experimentum consuetudinis. Armata hinc contra se aspiciunt desideria, quæ sibi dudum pacata serviebant : illinc supernus amor invitat, ut coepta bona non deserant. Hinc spiritus mentem elevat, illine caro gravat: ac dum finis sui modum scire non possunt, de electionis suse incertitudine vehementer expavescunt. Unde et hic apte subditur :

> (Vers. 7.) Quod audientes filii Israel, timuerunt a facie Philisthinorum.

16. A facie enim Philisthinorum timent, ut eorum posteriora non timeant. Quæ est enim malorum spirituum facies, nisi concupiscentia sæcularis? In hac enim specie quicunque componitur eorum imagini conformatur. Quia vero non Philisthinorum facieun, sed ab eorum facie timuisse Israel dicitur; sic electorum mentes insinuat, ut etiam reproborum stultitiam latenti ratione reprehendat. Non enim faciem, sed a facie timuerunt : quia videlicet sancti viri, aliud est quod foris aspiciunt, aliud quod intus expavescunt. Nam etsi aliquando florentem mundum humana ratione considerant, repente mentis oculos ad ea mala quæ mundi gaudia sequuntur retractantes levant, et 168 velut a facie trepidant, qui pœnis sequentibus contingere præsentes delectationes vitant. At contra reprobi, qui hanc Philisthinorum faciem nequaquam metuunt, sequentes serocitatis eorum impetus non evadunt. Dum enim vana mundi gaudia tota virtute suscipiunt, afflictiones perpetuas, dæmonum virtute, capiunt. Quibus nimirum Veritas comminatur, dicens: Væ vobis, divites, quia recepistis consolationem in vita vestra (Luc. vi, 24). Hinc item denuntians, ait : Va vobis qui ridetis, quia flebitis (Ibid., 25). Quasi aliter dicat : Quia a Philisthinorum facie nequaquam pertimescitis, cum sequentes eorum vires irruunt, salutis invenire refugium non potestis. Tunc quidem timos

adest, sed qui adjuvet non adest. Vindicta datur fla- A Non mochaberis; ego autem dico vobis, qui viderit gitii sine spe liberationis; et quem sint Philisthinosum horribilia posteriora sentiunt, qui faciei corum blandimenta in mundi amore voluerunt. Bene igitur de Israelitis, in electorum typo dicitur: Timuerunt a facie Philisthinorum: quia nimirum dum conversandi modum sibi solerter ordinant, non disponunt metuere æterna mala, cum veniunt; sed a temporali concupiscentia trepidant, cuius merito irrogantur. Et quia non tam suis meritis quam majorum hoc intercessione posse obtinere credunt, sequitur:

(Vers. 8.) Dixeruntque ad Samuelem: Ne cesses clamare pro notis ad Dominum Deum Israel, ut salvet nes de manu Philisthiim.

17. Sed et tentatis subditis pastores boni non soficiorum. Unde subditur:

(Vers. 9.) Tulit autem Samuel agnum lactentem unum, et obtulit illum holocaustum integrum Domino, et clamavit Samuel.

Quid est clamor Samuelis, nisi in supplicatione pontificis magna virtus desiderii? Unde ad tacentem labiis Moysen, licet populi subditi salutem ferventi devotione cupientem; a Domino dicitur: Quid clamas ad me (Exod. xiv, 15)? Quis vero est agnus lactens, nisi ille quem præcursor ejus ostendit, dicens: Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi (Joan. 1, 29)? Et lactens dicitur, quia in ejus innocentia vera humanitas prædicatur. Sed unus agnus offertur, quia, præter ipsum, qui mundi tollat peccata nequaquam reperitur. Quem profecto agnum inte- C grum obtulit. Integritas quippe agni àd soliditatem pertinet catholicæ professionis. Velut enim agnum dividit, qui a canone fidei per gladium separatur erroris. Agnus itaque dicitur pro innocentia, lactens pro assumptione naturæ, unus pro singularitate potentiæ, integer pro fidei nostræ firmissima soliditate.

18. Quod si quis hæc non ad ipsum, sed ad ejus imitatorem referre voluerit, potest. Agnum quippe offerimus, cum per bonum castitatis et innocentiæ, Redemptori nostro conformamur; et cum doctrina innocentium Patrum nostrorum pascimur, velut übera sugimus, quibus ad æternam vitam nutriamur. Unum quoque agnum offerimus, si post initia religiosæ conversationis, nulla polluimur inquinatione pravi- D tatis. Unum quippe agnum offert, qui a proposito innocentiæ, ad pollutæ vitæ maculas nequaquam diffiuit, a quibus redeat per iterationem bonæ operationis. Integrum quoque agnum offerre, est ad æternam vitam non solum carnis continentiam, sed mentis integritatem præparare. Integrum quoque agnum Domino nequaquam offert, qui carnem Deo per continentiam consecrat, sed mentis suæ secreta ab immundarum cogitationum lascivia 169 non refrenat. Velut enim agni partem sacrificio subripit, qui puritatem cordis, corporis continentiæ non conjungit. Unde et ipse agnus agnum integrum offerre discipulis præcipiens, ait : Audistis quia dictum est antiquis :

mulierem ad concupiscendum, mæchatus est in corde suo (Matth. v. 27, 28). Hinc etiam fatuæ virgines in Evangelio notantur, quæ lampades paraverunt, et oleum non paraverunt (Matth. xxv, 3). Lampades namque paratas habent, qui bonum pudicitiæ servant in corpore : oleum quoque habent, qui nitorem puritatis tenent in mentis suæ circumspectione. Dicatur ergo de Samuele : Obtulit agnum integrum Domino: quia ut bonum pudicitize divinæ placationi sufficiat, non solum in candore corporis servari debet, sed in splendore internæ puritatis. Merito itaque subditur:

(Vers. 9.) - Et exaudivit eam Dominus.

19. Ille namque exaudiri a Domino pro aliis orans lum orationum præsidia conferunt, sed etiam sacri- B potest, qui ex parte aliqua ei, cui supplicat, Domino odibilis non est. Nam si adhuc propria infirmitate deprimitur, pro obtinenda proximorum fortitudine nequaquam exauditur : et eo desiderium suum ad divinæ celsitudinis arcem non sublevat, quo ipse de imo, quo per lapsum jacet, conatu ferventioris studii ascendere nequaquam curat. Sed et modus exauditionis exponitur, cum subinfertur:

> (Vers. 10. 11.) Factum est, dum Samuel offerret holocaustum, Philisthæos inire prælium contra Israel, Intonuit autem Dominus fragore magno in die illo super Philisthiim, et exterruit eos, et cæsi sunt a filiis Israel. Egressique filii Israel de Masphath, persecuti sunt Philisthæos, et percusserunt eos usque ad locum, qui erat subter Bethchar.

> 20. Offerente holocaustum Samuele, Philisthiim contra Israel prælium ineunt: quia maligni spiritus tunc adversus fideles subdites graviores tentationes commovent, cum contra se stare instantius Pastores vident. Sed super Philisthæos Dominus intonat : quia orantibus doctoribus et fidelibus subditis, divina gratia robur administrat. Tonitrua enim sieri per nubila solent. Nubes autem sublimes per cœleste desiderium animæ intelliguatur. Unde et propheta mentes electorum in amore cœlestium elevatas admirans, dixit: Qui sunt isti, qui ut nubes volant (Isa. Lx, 8)? Quæ sunt autem tonitrua nubium, nisi illa ferventia et superna electorum desideria: quibus dum per divinam gratiam eorum mens succenditur, omne, quod maligni spiritus decipiendo suggerunt, ab ea penitus expellunt? Bene ergo dicitur: Intonuit Dominus super Philisthæos, et exterruit eos. Nam dum per gratiam suam electis mentibus superna desideria infundit, quia etiam terrena omnia facit contemnere, eos etiam, qui ea eis appetere suggerunt, nequam spiritus in fugam vertit. Velut enim tonitruo territi fugiunt, dum in electis mentibus, quas tentando pulsaverant, ingentem sonitum divinæ virtutis expavescunt. Quia vero fragore magno intonuisse Dominus dicitur, quid est aliud, nisi quia imperfecta Christianorum desideria dæmonibus terribilia non sunt? Fragor enim magnus tonitrui, perfectum est uniuscujusque desi derium electi. Cum igitur fragore magno super Phi. listhæos Dominus intonat, tunc a filiis Israel cædun

tur : quia dum electorum mentem perfecta devotio ad A cogitatione subjecti. Dum erro povitiorum fidelium superna gaudia erigit, omne, quod adversæ parti militat, a se penitus abscindit. Bene quoque prius territi Philisthæi, deinde a filiis Israel 170 cædi memorantur : nam terrentur electorum devotione, cæduntur anare. Et quia opere devotio prior est, terreri prius. postea vero cædi recte perhibentur. Nam prius donum house voluntatis a Domino accipimus, ut consilia malorum spirituum postmodum confutare valeamus. Bene etiam Dominus super Philisthmos intonare, et exterrere eos dicitur, filii autem Israel illos condere perhibentur: quia bona desideria nobis per divinam gratiam ministrantur, sed nos dona gratiæ per conatum liberi arbitrii ad virtutum victorias promovemus. Ordo igitur coelestis militize est, ut ante tenans fragore magno audiatur Deus, et post miles B ad ceedenda hostium agmina progrediatur : ut videlicet in 20 prius dona gratim videat, deinde ad certaminis campum validius erumpat, et securus victoriæ proventum speret, qui eis, quibus coronetur, viribus ante congressionis tempora fultus est.

21. Bene autem, qui Philisthmos cædunt, de Masphath egressi perhibentur, la Masphath etenim, quæ speculatio dicitur, morantur, qui in divinarum rerum contemplatione persistunt. Sed ad cædendos Philisthæos exeunt, cum ex arcano internæ meditationis consulti venientes, comprimunt vires adversæ dominationis. Intus enim latenter ordinant, qualiter foris in apparato opere, hostium cuneos irrumpant. Tanto quidem graviores pugnas eis procedentes exhibent. quanto, dum interna cogitant, apud se quietiores C latent. Et quia maligni spiritus ab electis Dei semper comprimendi sunt, usque ad locum subter Bethchar Phisisthiim percussi suisse memorantur. Bethchar quippe, domus agni interpretatur. Hunc agnum nobis Isaias insinuans, ait: Tanquam agnus ad occisionem ducetur, et tanquam ovis coram tondente se, sine voce (Isai. LIII, 7). Quæ igitur fuit domus agni, nisi illa sublimis, et singulariter munita conversatio Redemptoris, quæ dum culpa caruit, cunctis nequam spiritibus inaccessibilis exstitit? Ad Bethchar, id est domum agni pervenire nemo potest : quia quisquis multum proficit, sanctitate Redemptoris inferior est. Unde et prædicator egregius ejusdem Redemptoris laudibus insistens, dicit : Talis decebat, ut nobis esset pontifex sanctus, innocens, impollutus, se- D gregatus a peccatoribus, et excelsior cælis sactus, qui non habet necessitatem, sicut sacerdotes, prius pro suis delictis hostias offerre (Hebr. vii, 26, 27). Quis est ergo locus subter Bethchar, ad quem usque Philisthiim cædere, et persequi debemus? Sed si Bethchar perfectionem signat Dominicæ conversationis, locum subter Bethchar, communem Sanctorum summam exprimit sanctitatis. Qui et eidem Redemptori se obediendo humiliant, et ejus gloriæ per studium vitæ innocentis appropinquant. Locus enim, qui subter Bethchar situs ostenditur, eidem loco cui subest, et inferior esse cognoscitur, et vicinus : quia sancti viri, quo Deo per vitæ altitudinem vicini sunt, eo et humiliori

triumphus sub Israelitarum gestis ostenditur, usqua ad locum sub domo agni cæsi alienigenæ dicuntur : quia profecto per indesinentem conatum certaminis. contendere debemus ad arcem perfectionis: ubi jam tanto simus hostibus nostris terribiliores, quanto Redemptori nostro viciniores. Ibi enim jam quædam securitas est, qua perturbari hostium pavore non potest. Talibus namque concessa virtutis dona insinuans Dominus, ait : Ecce dedi vobis potestatem calcandi super serpentes, et scorpiones, et omnem virtulem inimici (Luc. x, 19). Unde et is, qui ad locum domui agni 171 viciaum pervenerat, dicit : Quis nos separabit a charitate Christi, tribulatio, an augustia, an fames (Rom. vin. 35), an cætera talia? Potest etiam domus agni cœlestem patriam designare. Unde et Joannes dicit: Vidi supra montem Sion agnum stantem. et cum eo centum quadraginta quatuor millia, habentia nomen ejus, et nomen patria ejus scriptum in frontibus suis (Apoc. xrv, 1). Quis est igitur locus, qui est sub domo agni, nisi terminus temporalis vitæ, ex quo ad supernæ patriæ gandia assumuntur electi? Qui enim usque ad statutum nobis terminum ducimur, quem præterire vivendo non possumus, velut ad locum venimus, unde alio transferamur. Sed terminus vitæ electi viri sub domo agni situs ostenditur : quia unde per angustias mortalitatis demergitur, inde ad vitæ indeficientis gaudia sublevatur. Nam et agnus ipse, qui in citharcedorum citharizantium et cantantium domum suam lætus inhabitat, antequam ad hujus domus lætitiam duceretur, sub domo fuit. Hine namque est, quod immolationis suze tempore dicit: Tristis est anima mea usque ad mortem (Matth. xxvi. 38; Marc. xiv. 34), Electi ergo uniuscujusque finis dum loco ostenditur, subter Bethchar, id est domo agni esse memoratur; quia sancti viri cum per mortis pœnam temporalia deserunt, de vicine præeminentem sibi supernam patriam conscendunt. Nam Paulus, confidenter asserens, dicit: Scimus, quia si terrestris domus nostra dissolvatur, habemus habitaculum ex Deo, non manufactum in colo (11 Cor. v, 1). Igitur usque ad locum, qui est subter domo agni, Philistheos cædimus, si quandiu ia hac vita sumus, de malignia spiritibus triumphamus. Sequitur:

(Vers. 12.) Tulit autem Samuel lapidem unum, et posuit eum inter Masphath et Sen; et vocavit nomen ejus Lapis Adjutorii, dixitque; Hucusque auxiliatus est nobis Dominus.

22. Lapis in saero eloquio Dominum, et Redemptorem nostrum significat. Lapis vero unus a Samuele tollitur, cum a sanctæ Ecclesiæ prædicatore Redemptoris fortitudo singulariter prædicatur. Qui profecto inter Masphath et Sen præfigitur: quia in vitæ exitu electos protegit, reprobos confringit. Sen quippe excussio dicitur. Excussi autem sun reprobi, id est a fidelium societate separati. Dum ergo usque ad locum subter Bethchar Philisthæi cæsi perhibentur, lapis inter Sen et Masphath præ-

fixus assertur: quia dum electi Dei victoriæ suæ A tes illi radii fulgentis æternitatis? Qui apte Samueifa titulum in fine percipiunt. Redemptoris judicio a majorum societate separantur. Modo vero, velut in area frumentum, et palea simul sumus, sed duni ad vitæ terminum ducimur, electi a reprobis Dominica virtute dividuntur, et velut inter se lapidem habent medium, dum illi pondus Redemptoris in damnationis suæ judicium sustinent, et isti in ejus fortitudine æternæ gloriæ palmas tenent. Possunt per Sen etiam maligni spiritus designari. Excussi guippe sunt, quia a cœlesti secreto per superbiam projecti. Et quia nunc in hac vita nobiscum præliantur, bene cum victoriæ nostræ tempus asseritur, lapis inter nos et eos positus perhibetur: quia cum militize nostra donativa percipimus, ultra nobis corum prælia neguaguam renovantur. Samuel autem 🗎 hunc lapidem in medium ponit: quia nobis-Redemptoris nostri bonitatem sanctæ Ecclesiæ doctor ostendit. Et quia omne, quod a nobis in omni vita nostra prosperum geritur, divinæ gratiæ adscribitur, apte ab so lapis ille, qui in medio sistitur, Lapis Adjuterii vocatur. Pres est namque Lapis Adjutorii, qui si nobis subvenire 172 nolucrit, vinci possumus, vincere nequimus. De quo jam in medium posito dicitur: Usque hue auxiliatus est nobis Dominus 1 quia ejus præsidia electos suos usque ad æternæ retributionis tempora persequuntur. Et quia, ut diximus, jam tunc a nobis in æterna requie susceptis, a depressis hostibus prælia nulla commoventur. sequitur:

(Vors. 15). Et humiliati sunt Philiethim, nes ap Q posuerunt, ut venirent ultra in terminos Israel.

23. Here profeste sic electorum singulorum facta expriment, at sanctæ outholice Ecclesiæ et procinctum inpuant belli, et gaudin remunerationis. Hanc namque universalis Ecclesise victoriam jam post resurrectionis nostræ gloriam futuram, beatus Paulus estendit; qui, quasi future incorruptioni presens, morti insultabat', dicens : Absorpte est mere in victoria? ubi cet more victoria tua? ubi est more stimulus tune (I Cor. xv. 54, 55)? Humiliates etiam Philistbæos vidit: quia apostatarum angelorum memorans, ad amorem futuræ dignitatis electos accendit, dicens : An nescitis, quia angeles judicabimus (I Cor. vi. 3)? Tune quippe Philisthai humiliantur, cum in præparata sibi ab origine mundi æterni ignis in- D delere obliti non sunt. Sequitur : condia demones mittanter. Et in terminos Israel venire ulterius non apponunt : quia ad tentanda electorum corda non exeunt. Qui autem sunt Israelis termini, nisi cesli? Quomodo autem mali spiritus in Iaraclis terminos venient, qui sie in inferni profundo damnati sunt , ut a summersione possarum nunquam resurgant? Quia ergo esterna oppressione dejiciuntur, apte aubinfertur :

(Vers. 13). Facta est, inquit, manus Domini suver Philistheos cunctis diebus Samuelis.

24. Qui enim sunt dies boni doctoris, nisi vernan-

esse referentur: quia etsi communes sunt electorum omnium, speciali quadam gratia ad gaudia lucent prædicatorum. Vel certe prædicatorum sunt, quia specialius eorum mentibus fulgent, quorum prædicatione nunc sanctæ Ecclesíæ demonstrantur. Manus autem Domini super Philisthæos cunctis diebus Samuelis facta perhibetur, quia divina potestas malos spiritus semper opprimit, que in eterne claritatis gloria etiam electos exhilarare nunquam desistit. Tunc vero angelorum danma reparantur, cum quidquid de ordine conditoram spirituum, corum superbia sublatum beatitudini fuerat, de electis hominibus adimpletur. Quare sequitur:

(Vers. 14.) Et redditæ sunt urbes, mas tulerant Philisthiim Israeli.

25. Urbes sublatæ sunt illæ perditæ multitudines angelorum. Sed tunc redduntur, quando de electa natura humana assumitur, unde quod de angelis periit, suppleatur. Quod etiam in conversione flagitiosorum hominum accipi convenienter potest. Urbes namque Philisthiim tollunt, cum unitas fidelium mentes tentando decipiunt, et sibi eas peccatis immergendo supponunt. Sed ablatæ urbes Israeli redduntur: quia sic in hac vita poenitentes satisfaciunt, ut in perenni gloria splendidi ad electorum gaudium exhibeantur. Quia vero non solum, qui agere bona negligunt, sed etiam, qui abundanter iniquitatem faciunt, prenifendo salvantur, subditur;

(Vers. 14.) Ab Accaron usque Geth.

26. Accaron dicitur sterilis, Geth torcular. Steriles quidem sunt, qui bona opera non agunt. In torculari autem uva premitur, et vinum a promulgatur. 173 Quid est autem concupiscentia sæcularis, nisi uva reprobæ mentis? Quid vero est fervor peccandi, nisi liquor vini, qui peccatoris mentem æternorum bonorum immemorem facit? Dum enim ex concupiscentia cordis peccatum generatur, quasi in torculari de uva vinum producitur. Ab Accaron ergo usque Geth sublatæ urbes Israeli redduntur : quia bona agera negligentium, et mala audacter perpetrantium mentes, quæ pænitendo ad Dominum modo redeunt. tunc în communi electorum gloria splendidæ demonstrantur. Earum quippe mala in Dei memoria nequaquam veniunt, quæ ipsi pænitentiæ afilictiona

(Vers. 14.) Eratque pax inter Israelem et Amorrhæum.

27. Que est lets pax, nisf quam propheta Michæas assorit, dicens: Et erit iste pax in terra, cum venerit (Mich. v, 5). Hinc Paulus ait : Ipse est pax nostra, qui facit utraque unum (Eph. 11, 14). Quid est autem, quod inter Israelem, et Amorrhæum pax ostenditur? Sed quid per Amorrhæum, nisi pars hominum reproba designatur? Qui vero per Israelem figurantur, nisi electi? Et quia electi in dextera Dei, reprobi vero in sinistra futuri sunt (Matth. xxv, 55), dum

[·] Forte legendum, promulgetur.

tudo inclyta demonstratur; qui iustitize Conditoris tanta aquitate conveniunt, ut de conspecta reproborum pœna nulla compassione moveantur. Dum erze inter Israelem, et Amorrhæum pax esse ostenditur. non demonstratur bonum, quod commune cum sanctis habeant reprobi, sed quo muniantur electi. Unde et sub Israelis specie per prophetam sanctæ Ecclesiæ repromittitur: Qui posuit fines tuos pacem, et adipe frumenti satiat te (Psal. CXLVII. 14). Pacem quippe Ecclesize fines ponit : quia dum Redemptoris potentia eam in intimæ æquitatis celsitudinem erigit, per dolorem compassionis, perditorum miseria non affligit. Sed ad tantam beatitudinem quo pastorum studio boni subditi promoveantur, exponit, dicens :

(Vers. 15.) Judicavit quoque Samuel Israelem om- B nibus diebus vitæ suæ.

28. Qui sunt dies vitæ uniuscujusque doctoris. nisi virtutum spiritalium claritates? Omnibus namque diebus vitæ suæ Israelem judicat, qui lucem justitiæ, quam loquendo asserit, ad subditorum sidelium exemplum, perfectione repræsentat bonze conversationis. Qui autem virtutum spiritalium lucem non habet, quia ad docendum assumit bona conversationis extraneæ, diebus profecto judicat vitæ alienæ. De quibus profecto per prophetam Dominus dicit: Ecce ego ad prophetas, qui furantur verba mea. unusquisque a proximo suo (Jerem. xxIII, 30). Verba quippe furantur, qui bonum, quod docendo prædicant, operando non sequenter : quia veluti ciam de alieno tollunt, quod dato proprii laboris pretio suum C nequaquam faciunt. Post denuntiatam itaque futuram beatitudinem, qualis interim debeat esse fidelium pastor, ostenditur : quia omnibus vitæ suæ diebus Samuel Israelem judicasse perhibetur. Perfectionis etenim viam male insinuat, si lucis iter quis voce volens pandere, actione tenebrescat. Nam qui cunctos vitæ suæ dies ad judicandum Israelem contulerat, dicit: Non audeo loqui horum aliquid, quæ per me non efficit Deus, in obedientia Gentium verbo et factis (Rom. xv. 18). Judicet igitur doctor, sed qui dies vitæ suæ inclytos habet : ut videlicet in se prius virtutum spiritualium radios bene vivendo foveat, quos providendis subditorum itineribus loquens administrat : quia et lucerna tunc iis, qui 174 in domo sunt, utiliter ostenditur, si ipsa antea eo, D quod sparsura est, bene repleatur lumine. Sequi-

- (Vers. 46.) Et circuibat per singulos annos Bethel, et Galgal, et Masphath, et judicabat Israelem in suoradictis locis.

29. Bethel dicitur domus Dei; Galgal, rota; Masphath, ut jam superius replicatum est, speculatio interpretatur. Quid ergo Bethel, nisi viros officio sacri altaris deputatos significat; qui dum spiritalibus studiis inhærent, velut domestici Dei omnipotentis amiliares sunt? Et quid Galgal, quæ rota dicitur, nisi conjugatorum ordinem designat? Velut enim in rota circumeunt, dum volubilis mundi curis penitus

max esse inter utrosque asseritur, sanctorum beati- A carere non possunt. Et quid per Masphath. que speculatio interpretatur, nisi illi exprimuntur, qui divinæ contemplationi vacantes, solis supernis gandiis inardescunt? Quid ergo est, quod Samuel et Bethel. et Galgal, et Masphath circuire dicitur, et in eisdem locis Israelem judicare, nisi quia electus prædicator omnium electorum ordinum exempla sequitur, ut subditorum fidelium esse valeat censor doctus? Non enim esse poterit ægui examinis, si de exemplis præcedentium electorum dedignatur assumere, quod decernit. Sed et per singulos annos ista circumeat, ut doctor providus ordinum singulorum perfectionem sigillatim respiciat : ut. quo subtilius præcedentium bona viderit . præsentia disponere decentius possit. Ibi ergo, ibi judicet Israelem, ut subjectos fideles . quos ad Dei visionem erudit, illorum rectitudine corrigat, quos Deo placuisse indubitanter credit. Potest etiam per Bethel, quæ domus Dei dicitur, universa electorum Ecclesia designari: per Galgal, quæ interpretatur rota, Scriptura sacra. Quidquid vero in subditorum profectu doctor exhibet, aut de exemplo electorum accipit, aut magisterio sacri eloquii. aut revelatione internæ ac secretæ contemplationis.

> 30. Samuel itaque Bethel circuit, cum prædicator Ecclesiæ auctoritatem disponendorum operum, de exemplis majorum quærit. Galgal, id est, rotam circuit, quando doctrinæ suæ auctoritatem de magisterio sanctæ Scripturæ comprehendit. Masphath quoque circuit, cum per secretæ contemplationis meditationem, revelationem meretur suscipere veritatis. Ibi enim judicat Israelem: quia quidquid subditis proponit ad normam rectitudinis, aut de exemplis electorum accipit. aut doctrina sacri eloquii, aut ex revelatione internæ contemplationis. Quibus profecto verbis ostenditur, non tentum, quæ doctor perfectus agat, sed etiam quia perfectus non sit, si agere hæc non possit. Nam si solum bonorum exempla noverit, aut si sacræ Scripturæ etiam quis eruditus sit, et contemplationis revelatione caruerit, in ordine prædicationis vir perfectus non erit. Contemplatio enim virtus est, per quam non solum ipsa Scriptura condita recognoscitur, sed per quam nondum condita conderetur: et per quam condita ad Dei voluntatem quotidie disponatur. Bene ergo dicitur : Et judicavit Israelem in supradictis locis. Nam non solum in Bethel', et Galgal, sed etiam in Masphath: ut qui ad persectionem prædicationis innititur [Forte leg. enititur], dum per humilitatem exempla majorum sequitar, dum per studium sacri eloquii eruditione fulcitur, curet omnino necesse est, ut puritate mentis, ea quæ disponenda sunt, contemplando cognoscat. Dei namque debet esse docibilis, qui suscepto prædicationis officio, 175 docere homines cupit. Tamen sic præsumat de eo, qui secretæ contemplationis eruditione instruitur, ut nec editas per Spiritum sanctum Scripturas fastidiat, nec sequi electorum exempla dedignetur. Samuel enim Bethel, et Galgal, et Masphath circuire describitur; ut alterum ab altero per discordiam nequaquam dividatur: ut

videlicet et exempla recipiat que sacra Scriptura A Bethel namque circuit, Galgal, et Masphath, et in approbat: et illas sacras Scripturas, quas electi homines scripserant, recognoscat : atque eas revelaiones contemplationis a Deo sibi ostensas sentiat. que nec ab electorum operibus, nec a sanctæ Scripture auctoritate discordant. Sed et omne quod agit. ad rectitudinem redigat supernæ intentionis. Unde et enhditne .

(Vers. 17.) Revertebatur in Ramatha: ibi enim judicabat Israelem, et ibi erat domus ejus.

31. Ut longe supra jam diximus, Ramatha interoretatur visio consummata: et supernorum civium illam beatam et perfectam societatem significat : ad guam Samuel revertitur, ne laboris sui onere deprimatur. In Ramatha quippe Samuel revertitur, cum mens prædicatoris per amorem cœlestium relevatur. B Nam inter officii sui onera tam immensa corrueret. si ad amorem cœlestium per spei suæ desiderium non rediret. Reverti etenim prædicatoribus, est intentionem mentis suæ ad gaudia patriæ cœlestis reducere. Et ibi Israelem judicant: quia supernæ patriæ pulchritudini, quam in mente retinent, fideles subditos facere conformes prædicando, student. Ibi judicant Israelem: quia ex illa jam perfecta civitate formam videntes trahunt, quam filiorum mentibus loquentes imprimunt: et quidquid illa pulchritudine indignum conspiciunt, ab eorum mentibus abscindere conantur. Et quia in illius beatæ patriæ gloria tota dilectione requiescunt, ibi ejus domus esse perhibetur. Ejus namque 176 domus esse cognoscitur, in qua amando conversatur. Unde et ille egregius prædica- C tor gloriatur, dicens: Nostra conversatio in calis est.

carum aliqua non habet domum, in Ramatha autem domum habet : quia doctores sanctæ Ecclesiæ quidquid nunc accipiunt de exemplis electorum, quidquid de eruditione sacrorum voluminum, quidquid de altitudine supernæ revelationis transitorie rimantor. ad adjutorium habent itineris, non ad amorem remuherationis. Illud vero, quod in superna civitate diligunt, non ad profectum itineris, sed ad sufficientem, imo ad abundantem largitatem mercedis. Et quia illuc cuncta bona congregantur, sequitur:

(Vers. 17.) Ædificavit ibi etiam altare Domino.

32. Quid est enim altare Domini, pisi cor justi? Veritatis autem judicio dicitur: Ub: est thesqurus tuus, ibi et cor tuum (Matth. vi. 21). Oui autem proamore supernæ patriæ bona agit . dum ardenter ad ea, quæ sursum congregat, pervenire desiderat, prosecto altare æditicat, super quod quotidiani desiderii hostias incendat. Bene autem dicitur : Edificanit ibi altare Domino: quia ex incremento studii cœlestis, sicut flamma crescit in corde boni desiderii. ita et velut additis lapidibus, altare sursum construitur, ubi Deo holocausta offerantur amoris. Ouod etiam ad lucrum animarum referri convenienter potest. Doctor namque in Ramatha altare Domino ædificat, cum subditorum merita in cœlo locat, et dum quotidiano ejus studio electæ animæ ad cœlestia regna conscendunt, velut ad structuram superni altaris lapides mittuntur. Dicatur ergo de Samuele, dicatur : Ædificavit ibi altare Domino: quia nimirum valde otiosum est doctoris studium, si per hoc, quod ab illo in terris agitur, cœleste ædificium non augetur.

LIBER QUARTUS.

CAPUT PRIMUM.

175 1. Sanctorum virorum facta præcedentium sæpe electorum sequentium solatia sunt. Mira etenim dispensatione divini consilii, et altissimæ conversationis arce sic sublimati sunt, ut fortia agerent sibi. recta subditis providerent; sic sibi quandoque derelicti, ut ea quæ recta intentione disponerent, secundum Dei providentiam recta non essent; quatenus illorum infirmitas, electorum sequentium firmitas D fleret : quia etsi ut homines in disponendis sanctæ Ecclesize negotiis falli possunt, ipsæ tamen ecclesiasticæ dispositiones deserendæ non sunt. Ecce etenim dicitur :

(I Reg. viii, 4-3.) Factum est autem cum senuisset Samuel, posuit filios suos judices Israel, fuilque nomen filii sui primogeniti, Johel, et nomen secundi, Abia, judicum in Bersabee. Et non ambulaverunt filit sui in viis ejus.

2. Ecce qui prophetiæ spiritu plenus fuerat, ii, quos judices Israeli ponebat, quia post avaritiam postmodum declinare debebant, et munera accipere, et pervertere judicium, non cognovit. Quid ergo mirum, si falli in disponendis ordinibus possumt, qui

- Gussanv. et Vatic., prava pericula intuemur.

prophetiæ gratiam non accipiunt : si ii qui prophetiæ spiritum 176 habent, eumdem spiritum ad disponenda cuncta non habent? Quis autem de tanto viro dubitet, quia si futuram perversitatem filiorum prænosceret, eos utique forensibus honoribus non præserret? Qui ergo reprobos scienter provehunt; hoc prophetæ exemplo sibi blandiri nequaquam possunt : quia tunc solum innoxie agitur, cum in eis, tempore quo promoti sunt, subsecutæ iniquitatis signa nulla patuerunt. Quare et apte ii, qui judices Israeli a Samuele positi sunt, cum ponerentur, ejus filii dicebantur: ut ex eo pon solum per carnem credantur geniti, sed etiam conversationis ejus splendoribus adornati. Quare et eorum nomina caute assignantur: ut ex titulo nominis, illa, quæ tunc eis inerat, cognoscatur forma virtutis. Nomen, inquit, uni Johel, alterius Abia, judicum in Bersabee. Sed et de illis, qui post acceptam dignitatem declinasse ad avaritiam dicuntur, aperte ostenditur : quia antequam ejusdem dignitatis culmen attingerent, in eis futuræ pravitatis signa nulla videbantur. Sed ecce, dum pastorum solatia attendimus, gregis Dominici on parva pericula iutuemur. Nam steterunt subditi,

med in cummes preclationis positi prophete filli ceci- A ab hujus lumine rationis co exectores sunt, quo illis derunt : ut si nobis sub cura majorum positis indesinens sanctos vitos studium. 177 aut securitas magaze conversationis arrideat, præesse tamen aliis non habeamus in appetitu desiderii, sed in magnitudine timoris. Sed carnales guique, dum sola visibilia attendunt, spiritalem sanctorum conversationem cognoscore non merentur. Pastorum quidom sanctæ Ecclesiæ culmen aspiciunt, sed cogitare nesciunt. quam inviti illi intus decorem tellerent, quem in splendore culminis foris tenent, quod sublimitatem honoris in oppressionem magni sustinent oneris, quod magno desiderio fugiunt. quod exteriori ministerio preseguentur. Testante etenim egregio doctore didicimus. quod animalis homo non percipit ea quæ sunt spiritus Dei (I Cor. 11, 14). Unde et tanto dementius carnalia 1 sequens errat, quanto per discretionis virtutem spiritalia nulla jam penetrat. Et nonnulli tales in tantum dementiæ malum proficient, ut commovere ipsum etiam statum ecclesiastici culminis non vereanter. Unde et sequitur :

(Vers. 4, 5.) Congregati ergo universi majores natu en Israel venerunt in Ramatha, diveruntque ei : Ecce tu senuisti, et filli tui non ambulant in viis tuis. Constitue super nos regem, ut judicet nos sicut universæ habent nationes.

3. His autem, qui vivebant sub spiritali regimine, regem petere, quid aliud est quam eamdem spiritalem orzelationem in sæcularem dominationem transferre gestire? Sed sancti viri cum se a subditis contemni tur, quam quod contemptores sul Deo non placent. Eorum quippe contemptu, sum interna gloria dari ncrementa conspiciunt, sed augeri merita sua subditorum defectibus ingemiscunt, quos sic meritis vellent proficere, ut in zeterna meritorum retributione. secum cos, quibus præsunt, habere petuissent. Quare et subditur :

(Vers. 6.) Displicuit sermo in oculis Samuelis, eo quod dixissent : Da nobis regem, ut judicet nos.

4. Hoc namque ei displicuit, per quod displicere Deo, qui loquebantur, existimavit. Quia vero non simpliciter dicitur: displicuit sermo Samueli, sed in oculis Samuelis, et statim subditur :

(Vers. 6.) Et oravit Samuel pro populo Dominum. Paulo subtilius ea nos considerare oportet. Saneti D viri, qui omnipotenti Deo valde displicere metuunt, in suis judiciis faciles non sunt, sed cuncta prius rationabiliter intus ordinant, ut ea foris in opere irreprehensibiliter disponant. Nam electionem accipiunt nullam judicii, si non probatur contemplatione rationis. Hos profecto ocules prophetæ Dominus aperire volebat, cum dicebat : Vide oculis tuis, et auritus tuis audi (Ezec. xL, 4). Hinc in Evangelio discipulis dixit : Beati oculi, qui vident que vos videtis (Luc. x. 25). Oculi quippe sanctorum, sunt intellectus rationis, reserati per gratiam Spiritus sansti. Et idcirco Samuelis esse dicuntur : quia carnales quique, etsi per humanam sapientiam rationales esse videntur.

solis oculis vident, quos serpens aperuit. Nam si spiritualium virtutum fulgorem sspicerent, cum prefecto in ornatu sum mentis habere desiderarent. Tan tus siquidem decor earum est, ut visus nunquam non possit videntis desiderio concupisci. Sapientes ergo seculi cum se oculos rationis habere arbitrantur, ex hoc cognoscere possunt, quam dementer in seniant : quia virtatum sanctarum pulchritudine non illici, earum arofecto gloriam non solum non cernere, sed nee somniari est. Sancti ergo viri, qui jam illuminatione sancti Spiritus 178 in internorum amore obligati sunt, mentis suæ oculos ad videndam intime claritatis gloriam tauto clariores habent, quanto de mundi caligine in desiderie nihil habent: et discernere carnalia tanto rectius possunt, seante longe a carnalibus assumpti, in Spiritus sancti gratia altius profecerunt. Unde et apostolus Paulus de experientia tanta visionis sententiam protulit, dicens : Spiritalis judicat omnia (I Cor. 11, 15). Bene erge dicitur: Displicuis sermo in oculis Samuelia. Quia a viris spiritualibus nil ante despicitur, quam despiciendum esse per spiritalem mentis intuitam judicetur. Et quia que abundantiori gratia Spiritus sancti pleni sunt, de virtutis sum celsitudine non præsument, sequitur: Et oravit Sassuel Dominum. Quid spins Deminum ofavit, nisi ut sibi dignaretur ostendere, si tumpituantis populi petitioni assensum dare debuisect ?

(Vers. 7, 8.) Dixit autem Dominus ad Samuelem: vonspiciunt, non tam eis displicet, quod contemnun. C Audi vocem populi de omnibus que loquuntur tibi. Non enim abjecerunt to, sed me, ne regnem super cos, juxta omnia opera sua, quæ secerunt a die, quia eduxi eos de Ægypto usque ad diem hanc.

> 5. Oura oranti prophetæ dicitur: Constitue super eos regem; plane estenditur, quia an hoc faciendum esset, sibi revelari postulavit. Et quia subdess, ait : Non te abjecerunt, sed me, ne regnem super cos, apla ostenditur, quantum sibi sermo displiceat, quem in ocalis Samuelis displicuisse perhibetur. Que convepientia judicii in sanctis oritur ex virtute charitatis : quia dum ex tota mente Conditorem diligunt, et ejus voluntati obedire devote conantur, ex præmio supernæ retributionis accipiunt, ut ab cadem Dei omnipotentis voluntate aliter sentiendo non discrepent, quam in bonis operibus semper tenent. Scriptum quippe est : Qui adhæret Deo, unus spirius est (1 Cor. vi, 17). Domino quippe adhæret, qui præcepta voluntatis ejus facere semper studet. Sed unus spiritus cum eo fit : quia ex diuturna devotione pi operis in tantam gratiam divinæ cognitionis assumitur, ut ab interni ejus æquitate judicii per errorem mundani spiritus dissentire ultra non possit. Sed valde dissicile respondetur, si quæritur, cur omnipotens Deus et abjectum se in regis petitione conqueratur, et tamen id quod petebatur beri decernat : rursumque si dignitas regia ordinanda fuerat, cur velut indignata Dei majestate fuerit permissa; et cum provisus rex eligi decernatur, cur reprobandus

nisi id quod apostolus Paulus ineffabilem abyssum Iudiciosum Dei perserutari audentibus respondebat : Homo, inquit, tu quis es, qui respondeas Des (Rom. 1x. 20)? Sed si hoc efficaciter definire non possumus, tangere inquirendo possumus. An fortasse abjectum se in regis petitione conqueritur? Pro reproba voluntate male petentis populi, netitus rex conceditur pro vindicta. Quod si rationabiliter dicitur, dum utrumque posuit, et culpam et ultionem pariter estendit. Ex reproba guippe voluntate injusta postulare convincitur, qui abiecisse Conditorem petendo monstratur. Culpam ergo malæ petitionis insecuta est poena districts seguitatis. Magna etenim vindicta est. aum ex districtione procedit interni examinis, quando reproba mens sie proficitur, ut quod male deliberat, agere permittatur. Oul erge in petendo rege Dominum abjecisse convicti sunt. dum id eis permitteretur agere, per quod a se Dominum abjicerent, gravior poena non erat, qua hic plecti debuissent.

179 6. Quo in loco notandum est, quia abjectionem prophetæ Dominus suam facit. Non enim simpliciter dicit : Abjecerunt me, ne regnem super eos; sed non le abjecerunt, sed me, ne regnem super eos. Ut profecto ostendat, quia in persona electi præsulis lpse suis subjectis præemineat; et cum ad spiritale culmen electorum carnalis rector assumitur, ipse abjici videtur, cujus præcepta dissipantur. Ergo quam reverendi sint optimi pastores sanctæ ecclesiæ liquet. Ecce enim dum fideliter Deo serviunt, tanto ei amoris vinculo conjunguntur, ut guidauld eis ingeritur. divinæ injuriæ adscribatur. Unde et in Evangello primis Ecclesia pastoribus dicit : Qui vos spernit, me spernit (Luc. x, 16). Ubi etiam aliquid gravius cernitur : quia cum abjectum pastorem conqueritur, abjicientium peccata omnia, et parentum etiam mala memorantur. Juxta omnia, inquit, opera sua, quæ fecerunt a die, qua eduxi eos de terra Equpti. Summum namque crimen agnoscitur, ad cujus discussionem in Dei memoria præterita cuncta peccata reducuntur. Et abjectum ergo se Dominus conqueritur, et tamen ordinare, in quo abjicitur, concedit : quia cum districtæ æquitatis suæ virtutem exequitur, ab eo carnalium desideria impleri per ejus misericordiam nequaquam prohibentur. Sed et quæ con- p cedi dignitas pro vindicta potuit, non tranquilla majestate divinitatis concedi debuit, sed velut indignata. Indignatam vero majestatem Dei a non in seipsam asserimus, quæ passioni non subjacet : sed quia dum culpas discutit, indignationis verba per Scripturas dicit. Item quia in typum carnalium prælatorum assumitur, reprobandus rex eligitur, non electus. Vel fortasse ideirco reprobus rex eligitur, ut electus successor ejus rex David in eo cognosceret,

aligitus? Quid ad hase aligid respondere possumus. A guid cavere debuisset. Sie nimirum et de illa angolorum curia legimus, quia de apostata primo angelo scribitur : Ipse est principium vigrum Dei (Job. xi.: 44) : sed qui ante omnia conditus est, per superbiam cecidit, et in eius ruina sancti angeli didicerunt, qua virtute stare potuissent. Quod nimirum, qui apertis rectæ fidei oculis, intueri poterit, pariter attendit : quia omnipotens Deus etiam tunc magnæ misericordiæ dona tribuit, cum vindictam irrogat; quia dum reprobos punit, sanctos erudit : ut unde illi deficiunt. isti in suis profectibus adiuventur.

> 7. Districto siquidem judicio permittit mala fleri. sed misericorditer previdet de bis malis, quæ per judicium irrogat, ques bona facere disponat. Nam qua major culpa, quam illa, qua omnes morimur? Et que major bonitas, quam illa, per quam a morte liberamur? Et quidem, nisi Adam peccaret, Redemptorem nostrum carpem suscipere nostram non oporteret. Non enim venit vocare justos, sed peccatores ad panitentiam (Marc. 11, 17). Si ergo pro peccatoribus venit, si peccata deessent, eum venire non oporteret. Si peccata, ad quæ delenda venisse creditur, per justitiam Dei permissa esse sentiuntur : dum pro peccatoribus Deus homo nasciturus erat, ex illo malo, quo morituri erant, bonum, quod malum illud vinceret, omnipotens Deus sese facturum providerat. Cujus profecto boni magnitudo, quis fidelis non videat quam mirabiliter excellat? Magna quippe sunt mala, ques per primæ culpæ meritum patimur, sed quis electus nollet pelora perpeti, quam tantum Redemptorem non habere? Eligatur ergo rex; sed reprobandus: eligatur 190 velut indignatione, non voluntate Dei : subsequatur etto rez juxta cor Dei: ut ex judicii ejus districtione vindictæ malum procedat in reprobos; et bonum, quod ex malo facturus erat, per largitatem divina gratia redundet in pios. dum illi in malo, quod cupiunt, cadere permittuntur. Sed unde se illi præcipitant, agitur, ut alli nequaquam cadant. Sed quia his verbis judicium divinæ districtio-Dis asseritur, videamus jam, quanta dispensatione utitur, ne id male deliberantes agant, unde puniatur. Nam seguitur:

> (Vers. 9.) Nunc ergo audi vocem eorum; verumtamen contestare eos, et prædic eis jus regis, qui regna turus est super eos.

> 8. Quasi aperta ostensione clementiæ dicat : Sic audi voces eorum, ut tamen ipsi prius de jure regis, quem petunt, audiant quod expavescant; et velut tunc male cœpta deserant, cum, quam sit res operosa, cognoscitur, quam petebant. Sequi-

> (Vers. 10-17.) Dixit itaque omnia verba Domini ae populum, qui petierat a se regem, et ait : Hoc erit jur regis, qui imperaturus est vobis. Filios vestros tollet et ponet in curribus suis, facietque sibi equites, b es

Gussanv., non seipsam asserimus.
Gilot. et Vatic., persecutores; legendum præcursores, ut liquet ex cap. 2, num. 4, etsi inde quoque

discamus multis in codicibus olim lectum, persecutores.

procursores quadrigarum suarum : et constituet sisi A audacius nunc mala proponimus, quanto jam eum tribunos, et centuriones, et aralores agrorum suorum, el messores segeium, el fabros armorum, el curruum suorum : filias quoque vestras faciet sibi unquentarias. et focarias, et panificas. Agres quoque vestros, et vineas, et oliveta optima tollet, et dabit servis suis. Sed el segeles vestras, el vinearum reditus addecimabil, ul det eunuchis et samulis suis. Servos etiam vestros, et ancillas, juvenes optimos, et asinos auferet, et ponet in opere suo. Greges quoque vastros addecimabit, vosque erilis ei servi.

9. Cum a carnalibus subjectio guæritur, profecto quidquid præcipitur eis, grave est, etsi non sit dislicile : quia cum ex superbiæ tumore habeant, ut propriæ voluntatis arbitrium sequantur, quidquid eorum cum dura et contraria jubentur, quæ ei est moles oueris? qui tumor cordis? Cum ferre etiam blanda et levia vix nolentes possent, quæ si vellent, facillime pertulissent. Videamus ergo stultæ audaciæ hominis. quam digne respondeat pia dispensatio Conditoris. Jura hominum proponuntur contemnentibus jura Dei; et his, qui mitia et salubria divinitatis consilia spreverant, dura et importabilia humanæ servitutis onera prædicuntur : ut ex his secum rationem facerent, quam intolerabilia essent imperia hominis eis. qui non tam imperantis, quam monentis Dei, ne id peterent, consiliis obedire noluissent. Sed habent corda carnalium temeritatem ex incremento audacia. habent duritiam ex simulationis ratione. Ex temeritate quidem facile agenda deliberant; sed quia, quod C male proponunt, non intelligunt, meliorum consiliis adjuvari non possunt. Quare et hic quoque subditur:

(Vers. 19.) Noluit populus audire vocem Samuelis. Et dixerunt : Nequaquam : rex enim erit super nos, et erimus nos quoque, sicut omnes gentes, et judicabit nos rex noster, et egredietur ante nos, et pugnabit bella nostra pro nobis.

10. Magnæ quidem temeritatis exstitit, contra Dei voluntatem regem petere; magnæ duritiæ, consiliis prophetæ vinci non posse. Magnæ temeritatis 181 fuit, ei rationes proponere, quem sciebant cuncta, quæ acturus erat, revelante Domino, prius scire. Magnæ duritiæ, illi non acquiescere, quem noverant ea tantum, quæ Domino revelante didicerat, impe- D rare. Nam quid est, quod respondentes, dicunt : Nequaquam, sed rex erit super nos? Sed qui, Nequaquam, dicunt, profecto id negant quod audiunt. Aperte ergo in hoc verbo ostenditur, quia ad hoc propheta grave jus regis exposuit, ut nequaquam peteretur. Jus vero regis audiunt, et id propter quod exponitur, detestantur; ut reproborum cordium profectus exprimatur, in quibus mali propositi consummatio est, et inconvertibilitas voluntatis. Sed nos antiqua tempora reprehendimus, qui nostra videre non curamus. Quæ nimirum tempora, que senescente mundo, vetustiora sunt, eo et in pluribus per temvoris ac negligentiæ vitium remissiora. Tanto etenim

robusta juventute sæculi, robur exaruit humanæ conditionis: tanto difficilius qued male est propositum revocamus, quanto ex laxato vigore spiritus, mens nostra carnalis efficitur. Ita enim sunt humani lapsus, ut quod in spirituali virtute deficit, in carnali vita roboretur. Omnia quidem hæc juxta egregii doctoris vocem : In figura contingebant illis : scripta sunt autem propter nos (I Cor. x. 11). Jam quiden aperte cognoscimus horum Israelitarum audaciam. quæ divinæ indignationis judicia secuta sunt : et tamen contra voluntatem Dei, contra prælatorum sanctæ Ecclesiæ consilium agenda proponere non timemus. In malo quoque proposito reprehensi resistimus, et salubria majorum consilia insuperabili deliberationi obviat, gravissimum pensant. Jam vero B malo pervicaciæ vincere conamur. Videmus quanti mali incrementum sit, pereuntes aspicere, et sequi ad perditionem corum vestigia non timere : pænales laqueos mortis incurrentes cernere, et eisdem laqueis irretiri neguaquam metuere. Et illi guidem contra Domini voluntatem regem petierunt: sed a regia dignitate postea actum est, ut populus, qui Deum abjecerat, idola coleret, simulacra adoraret. Quam reverenda ergo sint majorum consilia cernimus, si hoc sollicite consideramus : quia qui ea despicere ausi sunt, hoc se non providerunt agere, unde tam profundo erroris pelago demergi potuissent. Merito igitur se abjectum Dominus in regis petitione conqueritur, merito regiam dignitatem concedit indignatus. Tanta quidem erat iniquitas postulantium, vt cum illud peterent, per quod a Deo recederent, ex Dei judicio permitti posset, prohiberi non posset. Quia vero hæc juxta litteram diximus, quid etiam spiritualiter designent ea, quæ continentur in jure regio, videamus.

CAPUT II.

1. Abjecto etenim Samuele, rex petitur: quando reproba multitudo populi spiritualem pastorem despicit, et præesse sibi carnalem quærit. Com quibus sæpe divinæ æquitatis districtione agitur, ut eo ipso, quod electum prædicatorem despiciunt, subesse reprobo permittantur: ex cujus imitatione tanto deterius pereant, quanto majori superbia id ex quo vivere in æternum poterant, audacius contemnebant. Cum ergo jus regis prædicitur, nimirum in unius carnalis præpositi conversatione ostenditur, quod carnales cæteri ex tyrannide acturi sunt, non quod electi debeant imitari. Nam in eadem Regum historia legitur: quia cum rex Achab Naboth vineam abstulit, iram Dei omnipotentis 182 incurrit. Hic vero cum jus regis prædicitur, agri, vineæ, et optima oliveta tollenda esse memorantur (III Reg. xxi, 2 seq.). Cum ergo hic prædicitur quod commissum illic punitum est: ostendit, quod divino judicio non jubetur. Quare et electus rex David cum a l ædificandum altare Domino Ornam Jebusæi aream peteret, regio illo tyrannorum jure non uti voluit (1 Par. xxi, 24): cum eam accipere nullatenus acquiesceret, nisi ante pro ea dignum pretium dedisset.

- vitanda potius, quam imitanda prædicuntur, eo subtiling consideranda sunt, quo vitari nequeunt, si nesciantur. Ait ergo: Filios vestros tollet, et ponet 'n curribus suis. Filii electorum ii sunt. qui eorum virtutes imitantur. Currus etiam, carnalium prælatorum sunt fastus mundanæ elationis. Nam dum cæteris se sublimiores esse gloriantur, quasi curribus vecti, per alta gradiuntur. In curribus ergo fidelium filii ponuntur, quando pastores reprobos per appetitum mundanæ gloriæ sequuntur : cum relictis spiritualibus studiis, carnalis vitæ commoda expetunt: et deposita illa sublimi intentione cœlestium, alta szeculi assegui conantur. Bene itaque non in curru, sed in curribus ponendi Israelitarum filii dicuntur: quia ex omni, quod præcellit in carna- B sequendo sparsere. lium prælatorum culmine, proficiunt in elatione: et quasi tot sublimibus curribus in alta se elevant, quot alta conspiciunt, quibus aliis se superiores putant. Bonorum ergo filios rex in curribus ponit, quando carnalis rector electorum imitatores exemplo suæ pravitatis ad elationis vitia pertrahit; ut cœlestia postponant, terrena appetant, et in hoc solo gaudeant, si ex eo quod temporaliter altum volvitur, cæteris præferantur.
- 31. Et quia contra minores non solum erecti, sed etiam fortes sunt, sequitur: Et faciel sibi equites. Velut enim in equis sæviunt, qui et sublimes sunt dignitate, et potentia truces. Equites quoque sunt, quia dum feroces cordis sui motus contra impotentes dirigunt, ad omne, quod per tyrannidem exercere C appetunt, veloces sunt. Anhelant quippe impetu. spumant rabie, et quos cursu tyrannidis impetunt, elidunt. Sed dum in pastoribus reprobis alii mundanæ elationis fastus æmulantur, alii eorum exemplo, quos valent, opprimunt: nonnulli etiam sunt, qui ad exercenda mala, quæ per seipsos bonis inferre nequeunt, nequiores se alios introducunt. Unde et sequitur: Et præcursores quadrigarum suarum.
- 4. Ouæ sunt enim quadrigæ regis, nisi perversæ mentes malorum subditorum, in quorum consiliis prælatus reprobus requiescit? Quadrigæ etenim sunt, quæ reges portant : dum per iniqua consilia pravorum acta rectorum adjuvantur. In eis quippe, quasi per sublime rex ducitur, dum per eos, qui ad temporales honores eis favent, quidquid carnales præ- D positi de altitudine, sæculi in desiderio volunt exsequantur. Qui recte quadrigarum nomine designantur. Quadriga enim inde stat, unde volvitur: quia reproba mens finem suæ intentionis habet sæculi volubilitatem. Inde quidem requiescit, quo per innumeras curas mentis rotantis mundi negotia ventilare non desinit. Regum ergo quadrigæ sunt, dum per omne, quod altum volvendo cogitant, in se carnalium præpositorum jussa portant. Sed qui locum familiaritatis juxta carnales prælatos habent, habent minores, quibus imperent. Ipsi ergo, velut quadrigæ regis sunt, illi 183 præcursores quadrigarum; quia eo modo, quo carnalem præpositum ad opprimendos

- 2. Quia igitur ea , que in jure regio continentur, A humiles invehunt , iosi quoque ad nocendum quibus possunt, per aliorum ministerium deducuntur. Quasi enim quadrigarum præcursor est, qui iniqua mentis suæ versutia artem cogitat, per quam illum ad inferenda mala mitibus introducat. Si vero, ut plerique codices habent, non præcursores, sed persecutores guadrigarum legimus, profecto ii sunt, qui reprobos ad malum currentes imitantur. Quadriga etiam honoris causa portari regibus solet. Quasi ergo in quadriga rex sistitur, quando carnalis rector de magnorum, qui videntur juxta se, adulationibus gloriatur. Qui vero istos in eorum laudibus præcedit, aut sequitur, præcursor seu persecutor est quadrigarum, quia adulationes isti vel post vel antea proferunt, quas illi in auribus populi præeundo aut sub-
 - 5. Sequitur: Et constituet sibi tribunos, et centuriones. Tribuni et centuriones siunt, cum in tantum mali profectum veniunt, ut ad exsequenda tyranni imperia, implis satellitibus principantur, cum mundanarum virium acies ordinant, quas ad innocentium bella producant. Tribuni quidem sunt, qui per plures sibi fautores recte viventibus insidiantur. Centuriones vero sunt, qui nulla nocendi genera prætermittunt. Ex eo enim persectionem iniquitatis obtinent, quo multa, et ingentia mala, quæ possunt, inferre semper student. A centenario quippe numero centurio dicitur. Et quia centenarius numerus perfectionem significat, in mala parte perficitur, quando ad summam nequitize ab impiis pervenitur. Qui nimirum calliditate suaves sunt terrore violenti. Suaviter quidem blandiuntur aliis, ut eorum auxilie terrere alios ferociter possint. Bene itaque subditur: Et aratores agrorum suorum, et messores segetum.
 - 6. Carnalis præpositi agri, mentes sunt subditorum: aratores vero horum agrorum sunt, qui arte sæcularis ingenii eis suadent acta pravitatis. Velut enim agrorum soliditatem loquendo aperiunt, qui per reproba consilia simplicium corda corrumpunt. Et segetes metunt, quando semine pravi consilji decepta corda minorum fructum reddunt malæ operationis. Quæ profecto opera segetum appellatione designantur: quia perversitas reprobi subditi, dum a carnalibus rectoribus gaudenter excipitur, eorum quasi electus est cibus mentis. In qua certe perversitate, quia paulatim proficiunt, sequitur: Et fabres armorum, et curruum suorum. Quæ sunt arma et currus tyrannorum, nisi illa omnia nocendi instrumenta, quæ ad evertenda corda minorum præparantur? Sed quia curru pervenitur, quo armis seriatur, armorum et curruum regis fabri flunt, quando nequissima cordium suorum machinatione inveniunt, et mala, quæ agant, et eadem malainventa qualiter inferant. Arma quippe fabricare; est nocendi genera reproba mente colligere. Et currus fabricare est ad eadem mala inferenda artem, qua accedere possint', invenire.
 - 7. Sequitur : Filias quoque vestras faciet unguentarias, et socarias, et panificas. Filiarum nomine in-

firmorum mentes intra sanciam Ecclesiam positæ A rum reditus addeeimabit, ut det eunuchis et famulia designantur. Que regis unquentariz fiant : quia dum carnales prespositos in celsitudine glorize transcuntis aspiciunt, cos delinire adulationibus conantur. Horum prefecto unquentorum usum Psalmista reprobans, ait: Oloum peccatoris non impinguet caput meum (Psalm, gain, 5) Filise ergo unguentarize fiunt : quia dum 184 carnalibus prespositis intirmi displicere metuunt, corum feritatem, cui timendo subjacent, blandimento demulcent. Et notandum. quia filii prius dicuntur a rege telli . et sic equites , et centuriones, sive armorum fabri fieri : filice vero . non tolk , sed simpliciter unguentarize et panificze fleri. Tolli etenim violentiæ est. Filii ergo tolluntur. guia robusti difficile evertuntur. Dum igitur filize non tolli sed unguentarize fieri perhibentur, quid est R aliud, nisi quia qui infirmi in bono sunt. per exempla pravorum facile dissipanter? Quæ etiam focariæ. et panificæ regis fiunt: quia qui tyrannis adulando serviunt, dum favendo placent, velut cibos exhibent. Focariæ etenim sunt, que focis coquunt que reges comedunt. Focarize ergo sunt, que per obsequia favoris carnali præposito accendunt tumorem cordis: ut eo audacius favores excipiant, quo velut delicatiores sibi cibos ignis excitatæ devotionis parant. Quæ etiam panificæ flunt : quia dum reprobam vitam laudant, carnalem mentem tyranni ad exercendam pravitatem reberant.

8. Sequitur : Agros quoque vestros tollet, et vineas, et oliveta, et dabit servis suis. Qui sunt agri bonorum, nisi devotæ mentes subditorum? quæ dum eorum G verba libenter audiunt, bonorum operum uberem fructum reddunt. Ouæ autem vineæ eorum, nisi mentes corum ita imitatione proficientium, ut etiam aliis verbum vitæ præbeant, et quos loquendo in amorem Conditoris accendunt, velut potando ebrios faciant? Quæ vero oliveta sunt, nisi corda auditorum, qui bonorum exemplo, et exhortatione proficiunt in opus misericordiæ? Sed dum rex conatituitur, agri tolluntur: quia dum carnales perveniunt ad culmen regiminis, nonnulli bonorum auditores exempla suscipiunt pravitatis. Tolluntur ergo agri, cum nuper devota corda seducuntur, quando ex nequitiæ semine fructum reddunt in maligna conversatione. Oliveta et vineæ tolluntur, cum exemplo mali præpositi misericordiæ opera, et sanctæ D prædicationis verba exhibenda et loquenda deseruntur. Bene autem servis regis dari ablati agri, et vineæ, et oliveta memorantur. Servi quippe sunt, qui dominorum juri semper subditi, evadere nequeunt juga dominationis. Servi itaque sunt regis, qui per abundantem iniquitatem sic se tyrannorum voluntatibus obligant, ut ab eis ulterius non recedant. Ablatos ergo agros, et vineas, et oliveta servi suscipiunt: quia reprobi fautores prælatorum carnalium, dum decepta corda in propositum transferunt pravi operis, velut electorum agris, vineis, et olivețis titulum imponunt tyrannicæ potestatis. Sequitur: Sed et segetes vestras, et vinea-

auis. Cum mali præsunt, difficile valde est, ut qui eis aubiicitur, nulla religionis damna patiatur. Aliorum namque mentes omnino percunt: sed il quos pervertere penitus nequeunt, dum incessanter et verba et opera eorum prava conspiciunt, qualicunque sorde maculantur. Bene erro dicitur: Segetes vestras, et vinearum reditus addecimabit. Quasi dicat: Sub pastore reprobe electorum etiam bona integra non sunt. Sed guod bonis demitur, eunuchis et famulis regis dator. Eunuchi, et famuli carnalium prælatorum, sunt ejus auditores hypocritæ. Eunuchi guidem sunt, quia sæcularem voluptatem se abjecisse estendunt : sed regis sunt famuli , quia per omne, quod de virtutibus se habere simulant. in se reproborum præpositorum jugum portant. Bene autem segetum, et 125 vincarum decima cunuchorum esse refertur : quia hypocritarum virus leviter non agnoscitur. In quo dum sancti etiam viri possunt decipi, quod perdunt, illis adscribitur. quorum fraude capiuntur. Sequitur: Serves etiam vestros el ancillas, et juvenes optimes, et asinos auferet. et ponet in opere suo. Servi et ancille sanctorum sunt, qui eis temporalia necessaria subministrant. Servi et ancilles sunt, quia dum eis corporum necessaria tribuunt, in eodem opere misericordiss. alii aliis robustiores sunt. Et optimi juvenes : quia et qui multum, et qui parum pessunt, dum omne quod prævalent, in opere misericordiæ expendunt, velut electi juvenes, divina servitia valenter operantur. Asini quoque electorum sunt, quibus ferenda oners obedientie imponuntur, ut corum fragilitatem adjuvent, dum ea cum eis portant, qua sine eis portare nequaquam possent. Quid est autem, quod in opere regis ponendi prædicuntur? Sed qui in opere regis ponuntur, diebus constitutis debitum persolvunt angariæ, juri publicæ potestatis. Quid est ergo, quod in opere regis servi et ancillæ, et juvenes optimi ponendi prædicuntur; nisi quia præeminentibus carnalibus, et electorum ministri, et devote obedientium corda, plerumque maculantur? Nam dum reprobam corum vitam indesinenter aspiciunt, paplatim sic decidunt, ut aliquid de corum factis imitentur. Ex longo quidem usu electis serviunt; sed dum sæpe vident eorum excellentiam culminis, serviri sibi ab aliis quandoque appetunt per impulsum elationis. Bua quoque misericorditer tribuunt, sed tyrannorum sæpe exemplo aliena tollunt. Sed quia servi sanctorum sunt , de jure eorum exire, non possunt. Ad horam quidem possunt deseri, sed ab errore, in quem decident, per divinam misericordiam facile sublevanter. Quia ergo per exempla prayorum corruunt, qui cito resipiscunt, velut per angariam ponuntur in regis opere : in quo diu non permanent per continuam servitutem.

9. Sequitur: Greges quoque vestros addecimabit, vosque eritis ei servi. Quasi dicat: Dum pastor vobis carnalis præponitur, non solum vestris, sed etiam vobismetipsis virtutum prædæ inferuntur. Greges et

enim electorum, sunt turbæ virtutum spiritualium, A Oni vero et iosæ spirituales virtutes exemplo pravorum dissipantur, rex decimas tollit gregis, quando is qui carnaliter præeminet, in sanctorum cordibus aliquas virtutes perimit. Decimas tollit : quia dum mentis integritatem dissipat, virtutum numerum imperfectum derelinguit. Denario guippe numero perfectio designatur. Unde et cum lapsæ humanitatis nostræ damna Dominus aperta comparatione ostenderet. mulierem, quæ de decem drachmis unam perdiderat. in medium ducit (Luc. xv. 4 seq.); ut per hoc. quod denarius anguerus periisse estenditur, superna illa societas, quæ novenario numero remansit in angelis, sine reparatione conditionis nostræ imperfecta esse doceatur. Et quia decime per annos singulos exiguatur, apte qui decimas offerre non desinunt, servi esse regis perhibentur. Eis quippe per annos singulos serviunt, quorum exemple sæpe pejores fiunt. Possunt et per hoc, quod post datas decimas servitus is a asseritur, mali profectus ostendi. Nam qui paulatim deficiunt, quotidie agunt, unde ad iniquitatis profunda deducantur. Dicit ergo: Greges vestros addecimabit, vosque eritis ei servi. Quasi dicat : Malorum exemplo paulatim decidetis, sed cadendo agitis, ut ab eorum imitatione nunquam recedatis. 186 Scriptum quippe est : A quo quis vincitur, ejus servus efficitur (II Petr. 11, 19). Quia enim per imitationem pastoris reprobi in peccati servitatem inciduat. etiam ab ejus jugo, quando volunt, solvi non possunt. Unde et subditur:

(Vers. 18.) Et clamabitis in die illa a facie regis vestri, quem elegistis vobis, et non exaudiet vos Dominus in die illa: quia petistis vobis regem.

10. Quasi dicat, in notitiam pravæ imitationis eius paulatim defluitis : sed pravitatis ejus exempla, quibus vos sponte submittitis, relinquere sponte minime potestis. Omnis enim, qui facit peccatum, serous est peccati (Joan. viii, xxxiv). Quibus ergo peccata dominantur, per se ab eorum jugo liberari nequeunt. Nam sæpe ad Dominum cum precibus veniunt, liberari petunt, sed exaudiri non possunt. Divino siquidem judicio cum eis agitur, ut qui noluerunt mala vitare, cum possent, non possint vitare, cum volunt: et qui sponte incurrunt mala præcognita, fugere non possint experta. Quare et causam insinuans, qua exaudiri prohibeantur, ait : Quia petistis vobis regem. Quasi D aperte dicat: Quia illud vobis dari postulastis, in quo hæc omnia futura, me prædicente, cognovistis. llæc, ut superius dixi, in typo prælatorum carnalium de futura regis conversatione prædicuntur : ut ab ejus petitione quiescerent, in quo tanta mala cognovissent. Sed habent corda reproborum, ut malum cite proponant, et a malo proposito non celerius resipiscant. Quare et subditur :

(Vers. 19, 20.) Noluit autem populus audire vocem Samuelis, sed dixerunt: Nequaquam. Rex enim erit super nos, et erimus nos quoque, sicut omnes gentes, et judicabit nos rex noster, et egredietur ante nos, et pugnabit bella nostra pro nobis.

11. Quibus profecto verbis mores subditorum carnalium aperte describuntur : quia dum exteriora anpetunt, interiora damna etiam exposita non attendunt. Sed qui carnaliter præsunt, ipsa ostensione temporalis potentiæ subditis sibi minoribus magnam spem dant tutelæ. Dum ergo dicunt : Rex erit super nos, et pugnabit bella nostra pro nobis, quid aliud. quam reproborum subitorum mores insinuant, qui humiles et spirituales prædicatores despiciunt, ut temporaliter a carnalibus adjuventur? Quod certa nullatenus agerent, nisi prius lumen cordis amisissent. Nam si spiritualium virorum humilitatem foris despiciunt, sed qua potestatis sublimitate intus emineant, cernere non merentur; in illis quoque externam potestatis tyrannidem vident, sed qua infirmin tate intus deprimatur, non vident. Isti, quia Deo adhærent, cum volunt, etiam in exterioribus potentes sunt : illi, qui a Domino recedunt, spem, quam promittunt de potentia sæculari, exhibere non possunt fortitudine operationis. Nam, ut de vicino exempla capiamus, Saul ad pugnanda bella regem postulautium, fortis et potens eligitur : ila ut, sacra hac historia teste (I Reg. 1x, 2), ab humero, et sursum populo universo emineret. A Deo igitur ad regni gubernacula electus, cum bonus existeret, et de filiis Israel aliquis melior illo non esset, tamen, cum tantus ac talis vir carnali fortitudini relinguitur, bella perdidit, quæ pugnaturus acceperat, et vitam pariter amisit (1 Reg. III, 1). Samuel autem, qui saculi potentia sublimis non exstitit, qui humiliter non solum Deo, sed etiam hominibus ministravit, de exterioribus quoque bellis trophæa potenter exhibuit. Nam non valde supra de eo dictum est: Tulit Samuel agnum lactentem unum, et 187 obiulit illum holocaustum integrum Domino, et clamavit Samuel ad Dominum pro Israel, et exaudivit eum Dominus. Factum est autem, cum Samuel offerret holocaustum Domino, Philisthiim iniere prælium contra Israel, Intonuit autem Dominus fragore magno in die illa super Philisthiim, et exterruit eos, et cæsi sunt Philisthiim a fiffis Israel (I Reg. vn, 9, 10). Dicat ergo: Noluit populus audire vocem Samuelis, ut in eorum inobedientia superborum corda designentur, sic divinæ æquitatis judicio projecta, ut magna mala immineant, quæ incursuri sunt : sed tamen ea videre non possint. Sequitur:

(Vers. 21.) Et audivit Samuel omnie verbe populi.

12. Hoc profecto Samuel audivit, quod populus locutus est, sed ipsum populus non audivit. Populo enim reprobo loqui et non audire, fuit verba contra Dei voluntatem promere, sed pænam pravæ locutionis minime prævidere. Samuel autem populi verba audivit: quia spirituales viri, dum superbæ locutionis voces audiunt, futurum in eis divinæ ultionis maritum recognoscunt. Dicat ergo: Audivit Samuel omia verba populi, quia sancti, ac spirituales viri, quidquid carnales superbe foris insonant, quale sit in divino judicio intus pensant, Sed quia, dum carna-

hum subditorum (damnabilem vitam reperiunt, pro A que petens, auditus est. Quid hoc esse dixerimus, delendis eorum criminibus intercedunt : Sequitur :

(Vers. 21.) Et locutus est ea in auribus Domini.

In corum auribus loquimur, apud quos magnæ familiaritatis gratiam habemus. Sancti autem viri. quia omnipotenti Deo in magni amoris vinculo conjuncti sunt, ei in auribus loquuntur : quia divinæ probitiationis eius auditum tanto fiducialius exposcunt. quanto apud ejus misericordiam, impetrandi locum sublimius acceperunt. Peccata vero populi loquuntur pro humilitate confessionis, sed in auribus loquuntur Domini: quia cum magno affectu precis januam pul-Bant Dominicæ propitiationis. Sed fortasse in auribus Domini loqui dicitur: quia dum sancti viri pro peccatoribus obsecrant, preces quas pro eis Deo offerunt, hominibus non revelant. Unde et in Evangelio Dominus prohibet discipulos, dicens: Cum oratis, nolite fieri sicut hypoeritæ tristes, qui amant in sunggogis, et in angulis platearum stantes orare, ut videantur ab hominibus (Matth. vi, 5). Verba ergo, sive opera populi loquuntur, cum delicta locutionis et operis orationibus delenda Domino exponunt. Ea vero in auribus Domini loquuntur, ut dum hominum testimonia orantes fugiunt, ab eo, qui occulta respicit, celerius audiantur. Dum ergo in auribus Domini Samuel logui perhibetur, modum profecto insinuat. quo quis auditum mereatur divinæ dignationis. Nam pervenire ad Deum oratio nequaquam potest, quæ ex Intentione promitur, ut ab hominibus agnoscatur. Unde et qui in auribus Domini locutus: asseritur, res-

(Vers. 22.) Dixit autem Dominus ad Samuelem: Audi vocem populi, et constitue super eum regem.

13. Qua in re notandum, quia Samuel verba populi, quibus regem petierat, in auribus Domini loeutus est : et Dominus se abjectum asserit in eo, quod populus regem petit. Dum igitur oranti respondet, et regem facere orantem jubet, quid aliud insinuat, nisi quia devota electi viri oratio nunquam est infructuosa? Nam si populi correctionem non obtinuit, eruditionis suæ bonum obtinuit, cum abjectum populum pro mala petitione cognosceret, 188 sed et nihilominus sciret, quid facere projectis ipse debuisset. Audiri ergo propheta potuit, et non audiri : quia orando qualis esse deberet, novit, sed a populo reproba postulanti, duritiam cordis non abstulit. Sed hoc obtinere ille potuit, qui in auribus Domini locutus est: quia sancti viri eo ipso, quo devote pro peccatoribus Dominum obsecrant, divinæ propitiationis auxilio muniuntur, ut eorum criminibus nequaquam polluantur, quorum sordes delere precibus nequeunt. Quid vero est, quod Dominus ait : Audi voces eorum, cum superius dictum sit : Audivit Samuel omnia verba populi. Sed verba populi audierat, ut sciret quæ dicebantur, non ut quæ petebantur, concederet. Dum ergo ei a Domino dicitur : Audi vocem populi, et constitue super eum regem, favere voluntati populi prophetam jussit. Et ecee, ut palam cernitur, propheta orans non auditur : populus Deum abjiciens, regemnisi quia miro et tremendo divinæ incomprehensibilitatis judicio sancti viri pro reprobis orantes exaudiri nequeunt: in adimplendis vero suis pravitatibus, audiri ipsi reprobi delinquentes possunt : ut illis libera iniquitas æternæ vindictæ meritum augeat, et istis ex affectu compassionis merces perpetuæ retributionis accrescat? Et statim eum ordinem, quo ad ejusdem regis constitutionem ventum sit, ostendere incipiens, ait:

(Vers. 22.) Et ait Samuel aa universos filios Israel: Vadat unusquisque in civitatem suam.

14. Cum spiritualia discutere volumus, necesse est ut ab intentione nostra carnalia removeamus : quia mens interna non penetrat, quam exteriorum ac-B tuum pulvis cæcat. Dum igitur propheta Domini omnem populum abire ad propria loca præcipit, a se utique tumultum carnalium repellit : ut eo spiritualia, quæ disponenda sunt, clarius videat, quo mentis eius aciem terrenorum actuum intentio non obscurat. Sed qualis sit, qui divino judicio prævidetur, insinuans, ait :

CAPUT III.

(1 Reg. 1x, 1, 2.) Erat vir de Benjamin, nomine Cis, filius Abiel, filii Seor, filii Bechorath, filii viri Gemini, fortis robore. Et erat ei filius nomine Saul, electus et bonus, et non erat vir de filiis Israel melior illo: ab humero et sursum eminebat super omnem populum.

1. Cum ordinandi regis persona exponitur, cur paponsa ejus etiam percepisse perhibetur. Nam sequitur: 👝 trum ejus nomina describuntur, nisi ut regnum ejus durabile non sentiatur? Nam de regno, quod futurum præviderat Moyses, ait: Non deficiel sceptrum de Juda, et dux de semore ejus, donce veniat, qui mitlendus est: et ipse erit exspectatio gentium (Gen. XLIX, 10). Quia ergo tribus Juda ad regni diuturnitatem prævisa exstiterat. Cis generatio memoratur; ut regia dignitas, quæ condebatur in filio, aperte sciretur esse dispensatoria, non mansura. Sed qui carnalem regem generat, Cis, idest durus nostro eloquio dicitur, et is fortis robore prædicatur. Nunc quoque plerique carnales intra sanctam Ecclesiam sunt, qui magna agere videntur : carnales vero sunt, quia sancti Spiritus gratiam non habent. Fortes ergo sunt robore, quia omne, quod magnum videntur agere, corporale est. Nam et Cis pater Saul ideo fortis robore dicitur, ut vires corporis magnas habuisse sentiatur. Fortis ergo robore, durus est : quia qui magna carnaliter exhibet, cor molle per compassionem, in fraterna charitate non habet. Valenter agit 189, que non imitari homines foris possint, sed intus conjungi fraternis mentibus nescit per affectum dilectionis. Fortia agit, quæ Deus reprobat; et affectum charitatis, quem approbat, exhibere non curat. Durus ergo est, quia dum superbo corde corporalia agit, ejus mentem gratia sancti Spiritus non emollit. Quo contra sanctus vir gloriatur, dicens : Deus mollivit cor meum, et omnipotens turbavit me (Job. XXIII, 16). Et sæpe, qui talium mores imitantur, Dei judicio rectoratur. Unde et apte Saul filius Cis fuisse memo- A quæreret, quo efficacius superna prædicare poterat, ratur. eo ad ea nihilominus verbis, et exemplis subditorum

2. Sed guærendum est, cur idem Saul electus et bonus esse dicitur, qui duri filius esse perhibetur ? Sed electus dicitur non secundum gratiam, sed secundum judicium. Bonus etiam dicitur, ut divinæ æquitatis dispositio commendetur. Nam et mala, quæ pro peccatis nostris sæpe patimur, quia per divinam justitiam nobis irrogantur, bona sunt. Bonum profecto est quidquid est justum. Per justitiam quippe Dei pastores reprobi ad regimen sanctæ Ecclesiæ ascendere permittuntur; sed qui mali sunt periniquitatem, boni sunt divina dispositione; et occulta nunc ordinatione Dei electi sunt. qui ultimo erunt universali judicio reprobandi. Pastor ergo reprobus, quia ut sit, Dei indignatione decernitur, dicatur electus: B et quia juste permittitur, dicatur bonus. Item quia ad exsequenda divina judicia cæteris utilior providetur, melior illo esse de filiis Israel nemo dicitur. Qui etiam ab humero, et sursum eminere super omnem populum memoratur: quia qui carnalium mores vivendo sequitur, valde nititur, ut ea agat, quæ agere alter non valeat. Carnalis etenim rector ab humero, et sursum universo populo eminet; cum in exterioribus fortis est sine comparatione.

3. Possunt et hæc omnia verba laudis intelligi, quibus dum ordinandi regis persona prædicatur, regem petentium intentio confundatur. Nam dicunt: Rex erit super nos, et judicabit nos, et puquavit bella nostra pro nobis (I Reg. VIII). Dicitur electus et bonus, et quia non sit de filiis Israel melior illo. ut C bona omnia in petiti regis persona excellant: sed dum ad ea non sufficit, quæ populus proposuerat, præsumptio humana confundatur, ut victa tabescat. Et quidem, ut supra dixi, rex, qui populum præiturus eligitur eorum bella pugnaturus, cum a divino auxilio deseritur, bello depressus obiit, et populo. quem ad eadem bella præivit, tunc non salutis causa. sed mortis fuit. Quod denique Deo populus ascriberet, si is qui Dei judicio electus rex fuerat, ad agenda quæ volebat populus, non tam idoneus exstitisset. Potest etiam electus et bonus intelligi, dum asseritur, non qualis in futuro prævidebatur. Dicitur ergo electus et bonus, ut talis a Domino sentiatur electus, qui per inobedientiam postea fuit reprobatus. Quare et ipsa ratio exigit, ut quæ de electo et bono D asque ad reprobationis tempora dicuntur, et in bona parte sentiamus.

CAPUT IV.

1. Summatim ergo cuncta repetentes, quid ædificationis in se contineant, secundum aliam significationem videamus. Quia in Samuele novum sacerdotium diximus designari, quid est quod senuit, nisi, quia dum per decurrentium spatia temporum sancta Ecclesia ducitur, in nonnullis sacerdotibus conversationis pulchritudo veteratur? Senuit autem Samuel, quia vigor auctoritatis emarcuit. 190 Quasi enim juvenis erat Samuel, quando sacerdotum ordo solis cœlestibus desideriis inhians, dum nulla terrena

eo ad ea nihilominus verbis, et exemplis subditorum animos accendebat. Valebat enim robore, et juvenili pulchritudine radiabat, dum vim cœlestis verbi in splendore ostenderet sanctæ conversationis : quia quidquid validum loquendo poterat prædicare, nitebatur etiam sublimiter vivendo ostendere. Nam et mortuas animas vivificabat verbo; sed miro flore iuventutis emicans, mortua corpora resuscitabat imperio. Cum et cæcis visum, claudis gressum, et omnibus ægritudinibus medelam tribueret, et adeo sanctissimæ conversationis pulchritudine radiabat: ut majoris virtutis esset, hoc modo posse vivere, quam illo aliis subvenire. Velut ergo in juventute vigebat Samuel, quando in ordine sacerdotum pariter refulgebat et mira virtus operis, et tam immensa pulchritudo sanctæ conversationis. Sed jam dju est, qued Samuel senuit. Multa enim tempora elapsa sunt, ex quibus multi eorum amorem sæculi sequantur, quorum virtute depelli gaudia mundi ab aliorum cordibus debuerunt. Quod tamen non ideireo dicimus. ut sancta Ecclesia nullos viros religiosos habeat : sed quod pauci sunt, qui in prædicationis culmine perfecte noverint mundum contemnere, et summis desideriis inhærere. Quare apte Samuel et senex dicitur, et prophetare. Senex quidem est, quia rigorem asperæ conversationis in pluribus perdidit: prophetare tamen non desinit, quia dum aliquantes vires spiritales habet, virtutem providi spiritus valenter exhibet. Ouod in uno eodemque prædicatore in. telligi convenienter potest. Senes quidem sunt, et prophetant, qui sic per negligentiam resolvuntur, ut bene doceant, sed male vivant. Qui filios suos judices ponunt, quando illos in sacerdotii dignitate constituunt, qui remissioris vitæ eorum tempora contemplantur. A senibus tamen juvenes ordinantur: quia, qui promovendi veniunt, fortia promittunt. Sacerdotalis quippe vitæ fortissimam professionem spondent, cujus virtutem in futura conversatione non habent. Juvenes igitur promoventur : quia. qui eos ordinant, prius quam ab eis professionem virtutis accipiant, eos ad tanti ordinis celsitudinem non assument. Prius namque eis insinuant, et quam sublimiter vivant, et quam subtiliter doceant : quod ideirco debent sublimiter vivere, ut utiliter valeant prædicare, ut vitæ propositum semper ad superna dirigant, ut de labore prædicationis temporalia præmia non requirant, ut personas in judicio non accipiant, sed justa æquitatis lance cuncta disponant: quatenus viarum Dei difficultates audiant, et an velint subire earum labores, dicant.

2. Has profecto difficiles vias plerique dum sacros ordines ambiunt, se ambulare profitentur: sed dum ad id quod ambiunt, perveniunt, sponsionis suæ tenere fortitudinem prætermittunt. Unde et Samuelis filii non ambulasse in viis ejus, sed accepisse munera, et pervertisse judicium apte relati sunt. Samuelis enim viæ sunt, quia prædicatoris officio exponuntur. Filii ergo in viis patris sui non ambulant,

quando il qui ad sucros ordines ambitiose perveniunt, A student, ut se sequens populus meriret ? Sed tamen ardua religionis ltinera a majoribus sibi ostensa deserunt, et perversa intentione in appetitu terrenarum rerum aktius immerguntur. Unde et post avaritiam declinare, munera accipere. 191 et judicium pervertere, aperte a perhibentur. Qui enim laborare pro celestibus negligunt, necesse est. ut in appetitu terrenorum arctius inserantur. Declinare quidem post avaritiam, est ambitione rerum terrenarum tota intentione definere. Nam nonnulli sunt, qui terrena lucra per avaritiam expetunt, sed tamen post avaritiam non declinant : quia et temporalia appetunt, sed in appetitu comm incurrere crimen vitant. Declinant ergo post avaritiam, qui pro terrenis, quæ ardenter ambient, incurrere crimen nequaquam pertimescent. quam possunt concupiscere. Hinc namque est rapina violenta, hinc funt furta latentia: quia eos quibus avari prævalent, violenter opprimunt, et guorum rebus inferre violentiam nequeunt, furta inferre moliuntur. Sæpe et quibus non prævalent furto manuum. insidiantur fal itate verborum. Unde et filii Samuelis. ordinato processu, in inordinata avaritize confusione denotantur, cum dicitur:

(I Reg. vin. 3.) Declinaverant post avaritism, accepere munera, perverterunt judicium.

3. Out enim ut munera acciperent, judicium perverterunt, ad inferendam furtum concupitæ rei, non quesierunt obscuritatem noctis, sed tenebras rationis. Et notandum, quia ardor avaritiz causa est accipiendorum munerum, et acceptio munerum causa est pervertendi iudicii: ut prophette narratione hulus vitii pravitas ostendatur, non solum qualiter in reproborum cordibus proficit, sed a sanctorum mentibus qualiter exstirpari funditus possit. Nam si perversitas ista judicii ex acceptione munerum nascitur. qui munera non accipit, judicium non pervertit. et oblata munera leviter respuit, qui avaritize radicem a corde suo penitus extirpavit. Sed istam culpam filiorum Samuelis, plenius videndo, quam loquendo, colligimus. Nam si ad destituta Ecclesiarum loca respicimus, ubi pater senescit, notam avaritiæ, suscepti muneris, et perversi judicii filii incurrunt : quia ubi per lucra turpia rectoris persona dissolvitur, subjecti gregis corda facile dissipantur, ut in se nequiter libet in iis valde admirari judicia omnipotentis Dei. Nam filii Samuelis, dum post avaritiam declinant, dum causa pervertendi judicii munera suscipiunt, populo, cui præsunt, exempla pravitatis impendunt. lpse autem populus, dum regem petit, de culmina potestatis prophetæ filios abiicit. Deus vero omnipotens et regem petentium preces suscipit, et irascitur, quod petatur. Quibus profecto rebus turbari possumus, si corum rationem non subtiliter videamus. Quid enim justius est, quam, ut populi judicio corruat, qui reprobo mentis suæ judicio sic

cum sacerdotes male vivunt, a laicis judicandi non sunt. Digne erge indigniorem recipiunt, qui indignum indigne ejicere præsumpserunt. Nam de Miis Samuelis dicitur : Acceperunt munera, et perverterunt judicia. De eo autem rege, quem filii Israel petunt. terribiles valde minæ proferuntur, quia dicitur: Agros vestros tollet et oliveta, et dabit servis suis (I Reg. vin. 14). Et quis sapiens non attendat, quia nequins sit publica violentia agros et vineas tollere, quam ut acciperent manera, prætextu veritatis judicium permutare? Hæc culpa quadam verecundia tegitur, budore obumbratur. Culpa vero illa tanto nequior 199 cernitur, quanto manifestius, atque atrocius perpetratur. Sed nos nondum ad illa regni tempora Animam quippe suam estimant inferiorem omni re B discritienda pervenimus, in quibus ista fieri mala etiam ad litteram describontur : dum ergo juxta propositum nostrum de electo et bono loquimur, utile videtur, ut etiam jus regis, quod prædicitur, qualiter in bona parte possit accipi, subtiliter videamus. Nam si aliquid boni spiritualiter non ostenderet, neguaquam in hac sacra historia diceretur:

> (I Reg. x, 15.) Locatus est Samuel ad 'populum legem regni, et scripsit in libro et reposuit coram Domino.

A. Onid est, guod Israelitarum filii ponendi in regis curribus dicuntur? Sed prælatorum sanctæ Ecclesize currus eorum devota sunt desideria. Nam dum annerna gandia ferventer appetunt, velut in curribus per alta feruntur. Hinc est quod Elias in curru igneo in cerlum sublevatus asseritur (IV Reg. 11, 1): quia profecto ad superna gaudia sustolli non poterit, qui ea per alta et ferventia desideria non inquirit. Cum ergo boni auditores per exempla prædicatorum terrena contempere, et amare æterna incipiunt, kraeli tarum profecto filil in regum curribus ponuntur. Et notandum, quia et tolli dicuntur, et in curribus poni: quia prius debent a carnalibus desideriis abstrahi, ut bene valeant superni amoris ignibus inflammari. Oue nimirum terrena desiderla, quia non facile deseruntur, tolli filii perhibentur. Nam per magnam violentiam fleri oportet, ut terrena desideria electus auditor penitus deserat, et in coelestibus sublimiter se sustollat. De hac quippe violentia Dominus ait: Regnum coelorum vim patitur, et violenti diripiunt itlud vivant, et aliis exempla pravitatis præbeant. Sed D (Matth. xx, 12). De hac Paulus ait: Nemo coronabitur, nisi qui legitime certaverit (II Tim. 11, 5). Quod etiam his verbis latenter ostenditur, quia filii qui tolluntur. non in sedibus, sed in curtibus poni perhibentur. Curra quidem antiqui pugnare consueverunt. Sed et qui curru ducitur, sublimis ac terribilis contra hosteru fertur. Electi etenim viri tanto sublimiorea atque terribiliques sunt, occultis hostibus, quanto interni amoris celsitudige altius profecerunt. Sublimes quippe sunt, quia usque ad corum intentionem malignorum spirituum suggestio non pertingit. Terribiles etiam sunt, quia reprobare corum consilia tanto facilius possunt, quanto per intimi affectus vi- A exempla electorum, quae norumt, ad amorem Condigorem in superni gaudii contemplatione consistunt. Hoe guidem quoties his dicitur, qui adhuc carnales sunt, piarum minarum illis bonitas exhibetur. Ouod tale est, ac si dicat: Quia virtutis personam petitis. sub eins disciplina vacare vita otio non potestis. Quare et equites regis et persecutores regalium quadrigarum, tribuni et centuriones sieri perhibentur. Omnia quidem hæc militiæ terrenæ sunt. Dum ergo equites, et persecutores quadrigarum, tribuni, et centuriones fleri prædicuntur, ad omne belli exercitium summoventur. Equites quippe sunt, quando in virtute spiritus carnis suæ voluptatis fluxa restringuntur, et cunctis illecebrosis motibus magna potestate dominantur. Velut enim equo sublimis invehitur, qui per bonum castitatis carni suæ præpositus, B liber, et velox, et effugere hostem, cum dedignatur, boterit, et invadere, cum dignatur. Per hoc quidem quod bene præsidere didicit, tanta virtutis incrementa accepit, ut velut irruentis equitis impetum austinere hostis non possit. Et quia in virtutis suce robore exempla electorum Patrum sequentur, persecutores sunt regalium quadrigarum. 193 Quadrigæ eterim regis sunt, bona exempla electi prædicatoris. In eis quippe et pugnans et triumphans ostenditar: quia dum sancta opera prædicatoris aspicimus, hunc profecto sublimem videmus et in agone certaminis, et in virtute triumphi. Sed carnalibus desideriis oppressi videre hunc in quadrigis suis possuat, persequi ejus quadrigas non possunt. Velut pedites quippe in plano sunt pigri ad cursum. de-C bites ad conflictum. Ut ergo regales quadrigas persequi valeant, prius equites flant, terrena desideria conterant, carni suæ præsideant, pudicitiæ armatura candescant. Tunc quidem post electos Patres in spirituali conflictu currere tanto decentius possumus, quanto per id quod nobis laudabiliter præsumus. occultorum hostium agmina potenter ferimus. Quod si, velut plures habent codices, non persecutores, sed præcursores legimus, a bono intellectu non vacat. Regalium quidem quadrigarum præcursor est. qui laudat verbo exempla justorum. Qui nimirum eques esse debet: quia reprobus laudator est, qui altam vitam atque doctrinam sanctorum prædicat, quam sublimi proposito imitari nequaquam curat. akis ad imitationem novit, jam quidem spiritalis militire esse magister incipit. Bene ergo subjunctum est :

(1 Reg. vm, 12.) Et constituet sibi tribunos, et centuriones.

5. Tribust sunt, cum incipiunt : centuriones, cum in spiritzli magisterio perficiuntur. Etenim, ut superius diximus, a centenario numero dicitur centurio. Tribuni etiam intelligi possunt spirituales viri, scientia simplices, sed amore Dei et proximi inflammati. Qui licet alta et spiritualia loqui nesciant, tamen per

toris, quos prævalent, accendere conantur. Tribus quidem cognatio, sive curia dicitur. Si ergo tribuni dicuntur a tribu. qui ad profectum proximorum sauctorum exempla proferunt, tribuni nominantur. Ad rusticitatem quidem nostram destruendam, velut curia veniunt, quando nobis illa proponunt, per quæ sancti viri omnipotenti Deo placuere. Et cum plurimorum sanctorum proprias virtutes exponunt. quasi spiritualium cognationum nobilitatem nobis aperiunt. Centuriones ergo intelligi viri perfectiores possunt, qui prædicatorum magisterio dum bene proficiunt, a corum auditores atque cooperatores fiunt. De quibus profecto in Evangelio Dominus ait : Omnis scriba doctus in reano cœlorum, similis est homini patrifamilias, qui profert de thesauro suo nova et vetera (Matth. xiii, 52). Tales quippe non solum operatione præcipui sunt, sed etiam verbi Dei scientia eruditi. Unde et ad spiritalis militize conflictum cohortari proximos tanto utilius possunt, quanto et alla, quæ prædicare sciunt, in opere virtutis ostendunt. Habent in eruditione verba, habent ad exempla simplicium opera: ut alta quæ loquuntur sapientes, intelligant; et qui verborum secreta non vident in intimis, imitentur opera, quæ vident foris. Centuriones ergo constituuntur, quando perfectione virtutis, culmen obtinent dignitatis: ut sublimiter vivant, et que altins vivunt, utilius doceant.

6. Sed qui centuriones sunt, cum belli tempora ordinent, proficere debent : ut pacis etiam fructus ferre cognoscantur. Post tribunos ergo, et centuriones, agrorum flunt aratores, et messores segetum; ut victorum jam corda vomere adhortationis aperiant, ex quibus uberius bonorum operum triticum 194 metant. Velut in pace jam quidem arant, qui ea corda, quæ spiritalia impugnamenta devicerant, ad exercenda opera pietatis excitant. Et segetes metunt, quando de divini verbi semine, quod in auditorum cordibus sparserant, electa opera prorupisse gratulantur. Velut enim de agro triticum fal cibus metunt, quando amplexu charitatis, id de superna conversatione accipiunt, quo interna devotione satientur.

7. Sed quandiu in hac vita vivimus, in pace nulls Sed qui aliorum vitam, atque doctrinam proponere D possidemus. Agtiquus etenim hostis, quia semper bene agentibus adversatur, necesse est semper nos ea quæ bene agimus, defendamus. Quare et bene post aratores agrorum, et segetum messores, armorum fabri, et curruum regis sieri perhibentur. Arma et currus fabricant, ut ipsos agros quos excolupt. easque segetes quas metunt, desendant. Currum quippe fabricant, ut ad occursum adversariorum veloces sint: arma vero, ut sint potentes. Currum quidem conscendunt, ut magno impetu castra dæmonum atterant; et, ut exstinguant quos impetunt, arma portant. In hac quippe currus sublimitate sta-

Gilot., eorum adjutores atque cooptatores fiunt.

Philip. III. 20). Unde et securus jam, qui superior. cunctis suis hostibus apparebat, assirmans, ait : Nulla creatura poterit nos separare a charitate Christi (Rom. vin. 39). Sed qui currum conscenderat. arma tenebat; unde et exponit, dicens: Ego autem sic curro, non quasi in incertum : sic pugno, non quasi gerem verberans, sed castigo corpus meum, et in servitutem redigo (I Cor. IX, 26, 27). Quid ergo in hoc curra rectius exprimitur, quam rectæ intentionis sublimitas? Currum ergo fabricare, est in mentibus auditorum altitudinem rectæ intentionis erigere. Qui enim per exempla meliorum prædicationis ministerium sortiuntur, currus post aratri et messionis studium fabricant, quando bene agentes subditos docent, at ex omnibus operibus bonis, quæ agunt, B sola æterna retributionis præmia præstolentur. Terrena quidem despicere, nulla transitoria desiderare, æterna diligere, atque ad illa magnis desideriis festinare, jam quidem sublimi currui præsidere est. De quibus nimirum curribus per Psalmistam dicitur: Currus Dei decem millibus multiplex, millia lætantium. Dominus in illis ascendit (Psal. LXVII, 18). Arma vero eorum, sunt acuta consilia, quibus tanto validius hostes feriant, quanto celerius eorum astutias deprehendunt. Unde et quasi armatus ille potens loquebatur: Non ignoramus ejus astutius (11 Cor. II. 11). Arma etiam fabricabat, cum dicebat : Et scutum fidei, in quo possitis omnia tela nequissimi ignea exstinguere, et galeam salutis assumite, et gladium spiritus, quod est verbum Dei (Ephes. vi, 16, 17). In C illis quidem curribus, et armis positi electi, veloces atque potentes sunt. Veloces quidem : quia dum spiritualia cupiunt, nequitias spirituales in momento deprehendunt. Potentes vero sunt : quia dum ardentius summa desiderant, quidquid eis de imo sæculi amore suggeritur, pro nullo pensant: et quasi currus vecti pondere, in hostes magnum impetum habent. qui sanctis virtutibus, et acutis consiliis pleni, tentamenta omnia, quæ ingeruntur, in momento destruunt. Nec vacat ab isto sensu, quod currus, dum per terram volvitur, et inferiorem partem levat sursum, et superiorem deprimit deorsum. Sic nimirum et sanctorum virorum recta intentio, dum de terrenis, quæ agit, cœlestia exspectat, velut partem, quam de bono opere, quam de exspectatione æternæ retributionis 195 in conspectu Conditoris humiliat, velut ad terram mergit partem, quam sursum levat. In rotis quippe suis currus noster incessanter volvitur, si de bono opere semper æterna intendimus, et de omni profectus nostri altitudine humiles esse curamus. Quæ profecto arma, et curros tunc sunt regis, cum a prædicatorum sanctæ Ecclesiæ forma et doctrina discrepare minime videntur. Currus ergo et arma electi prædicatores fabricant, quando auditores suos ad supernampatriam festinare docent, et intentionis rectitudine et munitione virtutis. Sed hæc omnia, quæ in profectu unius ostendimus, nibil ob-

Dat. qui dicebat : Nostra conversatio in cœlis est A stat, si per se in pluribus distributa sentiamus. Electos quidem per virtutum gradus proficiscentes, ostendimus prius in curribus poni; deinde equites, et regalium quadrigarum præcursores ordinari: tribunos, centuriones, aratores, et messores constitui: ad extremum vero fabros armorum lieri. Sed quia sancta Ecclesia diversis electorum ministeriis utitur, qui vult, potest gratiarum dona singula ordinibus attribuere singulis, ut eorum quæque sint propria illis, qui eorum affectibus strictius inse-

> 8. Quid ergo est quod subdit: Filias Israelitarum unguentarias, et focarias, et panificas esse futuras? Sed filiarum appellatione aliquando infirmitas, aliquando fecunditas designatur. Quæ ergo Israelitarum filiæ, nisi mentes electæ sunt, ad divini verbi conceptum præparatæ? Ouæ regis unguentariæ fiunt : quia dum prædicatoris sui institutione proficiunt, in se abundantem gratiam Spiritus sancti percipiunt, per quam mederi contritis cordibus salubriter possunt. Focarize etiam fiunt : quia dum fervore sancti Spiritus plenæ sunt, exemplo suo proximorum corda in amorem Conditoris accendent. Panificæ flunt, quando electas mentes verbi Dei alimento reficiunt. Unquentariæ ergo flunt filiæ, quando vulnera peccatorum curant. Focariæ, quando purgata a sordibus peccatorum corda, ad studium boni operis exemplo suæ virtutis inflammant. Panificæ vero sunt, quando proficientibus per exempla, non jam exempla proponunt, sed altæ scientiæ verba proferunt; ut velut solido cibo pasti, tanto fortius agant, quanto jam spiritaliter instructi, ferventius æterna desiderant. Sequitur:

> (Vers. 14.) Agros quoque vestros, vineas, et oliveta optima tollet, et dabit servis suis.

9. Quinam sunt agri, quæ vineæ, quæ oliveta, que jure prælatorum nobis anfernatur? Sed prædicatores sancti, quando ad correptionem peccatorum loquuntur, delectationes carnis, concupiscentias mentis, simulationes bonorum operum reprehendunt. Nam si carnis delectationes iniquæ possessionis agri non essent, Apostolus nequaquam diceret : Qui seminal in carne, de carne melet corruptionem (Gal. VI, 8). In carne quippe seminare, est propositum mentis obcuere in delectationes corporis. Qui profecto per terram trabit, ad summa dirigit. Et quia se tam n corruptionem de carne metunt : quia in electorum resurrectione renovationem æternæ incorruptionis nequaquam recipiunt. Vinearum quoque appellatione mentis concupiscentiæ recte figurantur: quia reproborum corda inebriant, et a cognitione veritatis alienant. Hujus vineæ fructus vituperans Moyses, ait: Ex vinea Sodomorum, vinea corum, et de suburbanis Gomorrhæ: uva eorum, uva fellis, et botrus amarissimus (Deut. xxxII, 32). Ex Sodomorum quippe vinea vitem, ex Gomorrha ducit propaginem, qui nesandissimis concupiscentiis mentem replet. 196 Quasi enim vineam facit, qui inde æterna obli viscitur, unde et per concupiscentias debriatur; et qui se quasi sub umbra vineze, et amœnitate prava

tionem parat. Unde apte nimis ejusdem vineæ fructus exponens, uvam fellis, et botrum amaritudinis dixit. Uva quippe in visu est, fel in sapore: visum oblectans, gustum amaricans; quia nimirum reprobæ menti valde placet, quod concupiscit, sed in æterna pœna, quod sibi modo est dulce. amarescit. Rex ergo nobis agros tollit, cum electus prædicator lætos in delectatione motus carnis nostræ loquendo subtrabit. Vineas tollit, cum debriantes concupiscentias a corde nostro penitus abscindit. Oliveta etiam tollit, cum falsæ misericordiæ opera reprehendit. cum recte exhortando suggerit, nullum esse meritum operis, nisi prodeat de proposito bonæ intentionis.

gis asseruntur. Nam si bæc nobis jure auferuntur. quinam erunt, quibus non indigne tribuantur? Quod tamen si subtiliter quærimus, magnos in imperiis anis sanctos prædicatores nostros invenimus. Qui sunt ergo ji servi, nisi illi, de quorum capite ad beatum Job Dominus dicit: Nunguid accipies eum seroum sempiternum (Job xL. 23)? Maligni namque spiritus servi sunt sanctorum hominum; sed in hac vita servi perpetui, in illa vero servi sempiterni. Quotidie namque hoe ingerunt, unde sancti viri coronentur. Nam cum ex prælio hujus vitæ, æternæ gloriæ victoria nobis præbeatur, qui contra nos ea bella innovant, quibus ad æternam requiem ducimur, profecto nobis magna servitia impendunt. Servi quoque victorum sunt, testante veritate: A quo quis vincitur, C ejus servus efficitur (II Petr. 11, 19). Nam dum prælia contra eos, qui victuri sunt, excitant, serviunt eis, qui inde coronantur, unde ad tempus eorum prælia potenter excipiunt. Sed quia quod ad sanctorum gioriam proficit, malignis spiritibus crescit in damnationis augmentum, ablati agri, et vineæ, et oliveta servis tribuuntur. De omni quidem malitia sua dæmones in æterna pæna punientur. In congressione quidem occulti certaminis, quando electi vincunt, mala quæ repellunt, suis hostibus tribuunt : quia isti, tanquam aurum in fornace (Sap. 111, 6), probantur, illi pro reproba suggestione puniuntur. Agros ergo, vineas, et oliveta servi suscipiunt: quia cum peccatores ad vitam, prædicantibus doctoribus, redeunt, hoc etiam ad damnationis cumulum dæ- D ancillæ, juvenes optimi tollendi prædicuntur, atmonibus proficit, quod pænitentes in culpa præterita tandiu eorum fraude retenti sunt. Dantur etiam hæc servis, quando officio prædicatoris conversi peccatores ad Dominum, agnoscunt quod in amore præteritorum criminum fraude dæmonum tenebantur.

11. Quid vero est, quod segetes, et vinearum reditus addecimari, et eunuchis famulis regis dari ea perhibentur? Sed segetes electorum addecimantur, quando excellentiora eorum opera colligimus, ut ea, ad exemplum fidelium producamus. Unus denique solus fuit, qui m se omnium virtutum plenitudinem habuit, cui se emnis plenitudo divinitatis corporali-

delectationis refrigerat, æterni sibi incendii retribu- A ter infudit (Coloss. 1, 19). Nos autem, quia de plenitudine eius omnes accepinius, dona gratiarum per partes divisas possidemus. Hinc Paulus ait : Alii auidem per spiritum datur sermo savientiæ, alii sermo scientiæ, alii genera linguarum, alii interpretatio sermonum, alteri fides in eodem spiritu, alii operatio virtutum. alii prophetia. alii discretio spirituum (I Cor. xII, 8). Denario vero 197 numero, quia persectus est, virtutes addecimamus, cum singulorum dona electorum colligimus, quæ minores imitentur. Nam de Moyse scriptum est : Quia erat mitissimus super omnes homines terræ (Num. xII, 3). De Abraham quoque dicitur : Credidit Abraham Deo, et reputatum est ei ad justitiam (Gen. xv, 6). Cum ergo mansuetudinem cum side imitari volumus, necesse est ut de 10. Sed valde guærendum est, cur dari servis re- B exemplo Moysi et Abrahæ ad refectionem mentis nostræ, velut electarum segetum, cibi decimentur. Sic sic nimirum castitatem Joseph (Gen. xxxix, 8), sic Job patientiam (Job. 1, 21), sic zelum Phinees (Num. xxv. 7) ad exemplum nostrum prædicatores proferunt: quia dum perfectorum virtutes ostendunt, velut electarum messium decimas congregant, quas bene proficientibus apponant. Unde et bene eunuchis et famulis eædem frugum decimæ dari prædicuntur. Eunuchi quippe sunt, qui animi virtute, oninia in se libidinis fomenta contriverunt. De quibus nimirum in Evangelio Dominus dicit : Sunt eunuchi, qui castraverunt se propter regnum cœlorum (Matth. xix, 12). Famuli sunt, qui adhuc studiis vitæ activæ sub aliena cura inserviunt, et ad altitudinem charitatis liberi adhuc exire non possunt. Qui et apud Moysen sex annis servire dominis suis debere inveniuntur (Exod. xxi, 2), ut septimo liberi egrediantur : quia nimirum prius debent perfecti esse in opere, ut ordinate in summa contemplatione exire valeant. Eunuchis ergo famulis doctor messium decimas tribuit, quando ii, qui in candore castitatis obediunt sibi, opera majorum electa seguuntur. Vinearum etiam decimas tribuit, cum eis, quam mira charitate Patres nostri Deum et proximum dilexerunt, ostendit; ut et ipsi etiam ejusdem charitatis abundantia repleri studeant, ac velut ebrii, præteritorumque obliti, sola futura diligant, atque ad illa ferventer currere non omittant.

12. Post ista vero omnia servi Israelitarum, et que in regis opere ponendi. Qui sunt servi carnalium, nisi qui, malorum exemplo, diuturna consuetudine sic depravati sunt, ut colla mentis sub jugo nequis. simæ imitationis' perpetuo subdidisse videantur? Servi ergo illorum tolluntur, quando electorum prædicatorum studio illi etiam peccata deserunt, qui reprobæ imitationi carnalium vehementer subdi videbantur. Qui etiam juvenes optimi dicuntur. Juvenes quidem sunt, quia in malo fortes; optimi etiam dicuntur, quia cœteris peccatoribus nequiores sunt. Quibus nimirum per prophetam dicitur : Væ qui potentes estis ad bibendum vinum, et viri fortes ad miscendam ebrietatem (Isai. v, 22). Vinum denique

(Philip. m., 20). Unde et securus jam, qui superior. cunctis suis hostibus apparebat, assirmans, ait : Nulla creatura poterit nos separare a charitate Christi (Rom. vin. 39). Sed qui currum conscenderat, arma tenebat; unde et exponit, dicens: Ego autem sic curro, non quasi in incertum : sic pugno, non quasi gerem verberans, sed castigo corpus meum, et in servisutem redigo (I Cor. Ix. 26, 27). Quid ergo in hoc curra rectius exprimitur, quam rectæ intentionis sublimitas? Currum ergo fabricare, est in mentibus auditorum altitudinem rectæ intentionis erigere. Qui enim per exempla meliorum prædicationis ministerium sortiuntur, currus post aratri et messionis atudium fabricant, quando bene agentes subditos docent, ut ex omnibus operibus bonis, quæ agunt, B sola æterna retributionis præmia præstolentur. Terrena quidem despicere, nulla transitoria desiderare, æterna diligere, atque ad illa magnis desideriis festinare, jam quidem sublimi currui præsidere est. De quibus nimirum curribus per Psalmistam dicitur: Currus Dei decem millibus multiplex, millia lætantium, Dominus in illis ascendit (Psal. LXVII, 18). Arma vero eorum, sunt acuta consilia, quibus tanto validius hostes feriunt, quanto celerius eorum astutias deprehendunt. Unde et quasi armatus ille potens loquebatur: Non ignoramus ejus astutius (II Cor. II. 11). Arma etiam fabricabat, cum dicebat: Et scutum fidei, in quo possitis omnia tela nequissimi ignea exstinguere, et galeam salutis assumite, et gladium spiritus, quod est verbum Dei (Ephes. vi, 16, 17). In C illis quidem curribus, et armis positi electi, veloces atque potentes sunt. Veloces quidem : quia dum spiritualia cupiunt, nequitias spirituales in momento deprehendunt. Potentes vero sunt: quia dum ardentius summa desiderant, quidquid eis de imo sæculi amore suggeritur, pro nullo pensant : et quasi currus vecti pondere, in hostes magnum impetum habent. qui sanctis virtutibus, et acutis consiliis pleni, tentamenta omnia, quæ ingeruntur, in momento destruunt. Nec vacat ab isto sensu, quod currus, dum per terram volvitur, et inferiorem partem levat sursum, et superiorem deprimit deorsum. Sic nimirum et sanctorum virorum recta intentio, dum de terrenis, quæ agit, cœlestia exspectat, velut partem, quam per terram trahit, ad summa dirigit. Et quia se tam n de bono opere, quam de exspectatione æternæ retributionis 195 in conspectu Conditoris humiliat, velut ad terram mergit partem, quam sursum levat. In rotis quippe suis currus noster incessanter volvitur, si de bono opere semper æterna intendimus, et de omni profectus nostri altitudine humiles esse curamus. Quæ profecto arma, et currus tunc sunt regis, cum a prædicatorum sanctæ Ecclesiæ forma et doctrina discrepare minime videntur. Currus ergo et arma electi prædicatores fabricant, quando auditores suos ad supernampatriam festinare docent, et intentionis rectitudine et munitione virtutis. Sed hæc omnia, quæ in profectu unius ostendimus, nihil ob-

bat, qui dicebat : Nostra conversatio in calis est A stat, si per se in pluribus distributa sentiamus. Electos quidem per virtutum gradus proficiscentes, ostendimus prius in curribus poni; deinde equites. et regalium quadrigarum præcursores ordinari: tribunos, centuriones, aratores, et messores constitui; ad extremum vero fabros armorum sieri. Sed quia sancta Ecclesia diversis electorum ministeriis utitur, qui vult, potest gratiarum dona singula ordinibus attribuere singulis, ut eorum quæque sint propria illis, qui eorum affectibus strictius inse-

> 8. Quid ergo est quod subdit: Filias Israelitarum unguentarias, et focarias, et panificas esse futuras? Sed filiarum appellatione aliquando infirmitas, aliquando fecunditas designatur. Que ergo Israelitarum filiæ, nisi mentes electæ sunt, ad divini verbi conceptum præparatæ? Ouæ regis unguentariæ fiunt: quia dum prædicatoris sui institutione proficiunt, in se abundantem gratiam Spiritus sancti percipiunt, per quam mederi contritis cordibus salubriter possunt. Focariæ etiam fiunt : quia dum fervore sancti Spiritus plenæ sunt, exemplo suo proximorum corda in amorem Conditoris accendunt. Panificæ fiunt, quando electas mentes verbi Dei alimento reficiunt. Unguentariæ ergo flunt filiæ, quando vulnera peccatorum curant. Focariæ, quando purgata a sordibus peccatorum corda, ad studium boni operis exemplo suæ virtutis inflammant. Panificæ vero sunt, quando proficientibus per exempla, non jam exempla proponunt, sed altæ scientiæ verba proferunt; ut velut solido cibo pasti, tanto fortius agant, quanto jam spiritaliter instructi, ferventius æterna desiderant. Sequitur:

> (Vers. 14.) Agros quoque vestros, vineas, et oliveta optima tollet, et dabit servis suis.

> 9. Quinam sunt agri, quæ vineæ, quæ oliveta, que jure prælatorum nobis auferuntur? Sed prædicatores sancti, quando ad correptionem peccatorum loquuntur, delectationes carnis, concupiscentias mentis, simulationes bonorum operum reprehendunt. Nam si carnis delectationes iniquæ possessionis agri non essent, Apostolus nequaquam diceret : Qui seminal in carne, de carne metet corruptionem (Gal. VI, 8). In carne quippe seminare, est propositum mentis obruere in delectationes corporis. Qui profecto corruptionem de carne metunt : quia in electorum resurrectione renovationem æternæ incorruptionis nequaquam recipiunt. Vinearum quoque appellatione mentis concupiscentiæ recte figurantur: quia reproborum corda inebriant, et a cognitione veritatis alienant. Hujus vineæ fructus vituperans Moyses, ait : Ex vinea Sodomorum, vinea corum, et de suburbanis Gomorrhæ: uva eorum, uva fellis, et bourus amarissimus (Deut. xxxII, 32). Ex Sodomorum quippe vinea vitem, ex Gomorrha ducit propaginem, qui nefandissimis concupiscentiis mentem replet. 196 Quasi enim vineam facit, qui inde æterna obli viscitur, unde et per concupiscentias debriatur; et qui se quasi sub umbra vineze, et amœnitate prava

tionem parat. Unde apte nimis ejusdem vineæ fructus exponens, uvam fellis, et botrum amaritudinis dixit. Uva quippe in visu est, fel in sapore: visum oblectans, gustum amaricans; quia nimirum reprobæ menti valde placet, quod concupiscit, sed in æterna nœna, quod sibi modo est dulce, amarescit, Rex ergo nobis agros tollit, cum electus prædicator lætos in delectatione motus carnis nostræ loquendo subtrabit. Vineas tollit, cum debriantes concupiscentias a corde nostro penitus abscindit. Oliveta etiam tollit, cum falsæ misericordiæ opera reprehendit. cum recte exhortando suggerit, nullum esse meritum operis, nisi prodeat de proposito bonæ intentionis.

10. Sed valde quærendum est, cur dari servis re- B gis asseruntur. Nam si hæc nobis jure auferuntur. quinam erunt, quibus non indigne tribuantur? Quod tamen si subtiliter quærimus, magnos in imperiis suis sanctos prædicatores nostros invenimus. Qui sunt ergo ji servi, nisi illi, de quorum capite ad beatum Job Dominus dicit : Nunquid accivies eum seroum sempiternum (Job xL, 23)? Maligni namque spiritus servi sunt sanctorum hominum; sed in hac vita servi perpetui, in illa vero servi sempiterni. Quotidie namque hoe ingerunt, unde sancti viri coronentur. Nam cum ex prælio hujus vitæ, æternæ gloriæ victoria nobis præbeatur, qui contra nos ea bella innovant, quibus ad æternam requiem ducimur, profecto nobis magna servitia impendunt. Servi quoque victorum sunt, testante veritate: A quo quis vincitur, C ejus servus efficitur (II Petr. II, 19). Nam dum prælia contra eos, qui victuri sunt, excitant, serviunt eis, qui inde coronantur, unde ad tempus eorum prælia potenter excipiunt. Sed quia quod ad sanctorum gloriam proficit, malignis spiritibus crescit in damnationis augmentum, ablati agri, et vineæ, et oliveta servis tribuuntur. De omni quidem malitia sua dæmones in æterna pæna punientur. In congressione quidem occulti certaminis, quando electi vincunt, mala quæ repellunt, suis hostibus tribuunt : quia isti, tanquam aurum in fornace (Sap. 111, 6), probantur, illi pro reproba suggestione puniuntur. Agros ergo, vineas, et oliveta servi suscipiunt: quia cum peccatores ad vitam, prædicantibus doctoribus, redeunt, hoc etiam ad damnationis cumulum dæ- p ancillæ, juvenes optimi tollendi prædicuntur, atmonibus proficit, quod pænitentes in culpa præterita tandiu eorum fraude retenti sunt. Dantur etiam hæc servis, quando officio prædicatoris conversi peccatores ad Dominum, agnoscunt quod in amore præteritorum criminum fraude dæmonum tenebantur.

11. Quid vero est, quod segetes, et vinearum reditus addecimari, et eunuchis famulis regis dari ea perhibentur? Sed segetes electorum addecimantur, quando excellentiora eorum opera colligimus, ut ea. ad exemplum fidelium producamus. Unus denique solus fuit, qui in se omnium virtutum plenitudinem habuit, cui se omnis plenitudo divinitatis corporali-

delectationis refrigerat, eterni sibi incendii retribu- A ter infudit (Coloss. 1, 19). Nos autem. quia de plenitudine ejus omnes accepinius, dona gratiarum per partes divisas possidemus. Hinc Paulus ait : Alii quidem per spiritum datur sermo sapientiæ, alii sermo scientiæ, alii genera linguarum, alii interpretatio sermonum, alteri fides in eodem spiritu, alii operatio virtutum, alii prophetia, alii discretio spirituum (I Cor. xII, 8). Denario vero 197 numero, quia perfectus est, virtutes addecimamus, cum singulorum dona electorum colligimus, quæ minores imitentur. Nam de Moyse scriptum est : Quia erat mitissimus super omnes homines terræ (Num. xII, 3). De Abraham guoque dicitur : Credidit Abraham Deo, et reputatum est ei ad justitiam (Gen. xv, 6). Cum ergo mansuetudinem cum fide imitari volumus, necesse est ut de exemplo Movsi et Abrahæ ad refectionem mentis nostræ. velut electarum segetum, cibi decimentur. Sic sic nimirum castitatem Joseph (Gen. xxxix, 8), sic Job patientiam (Job. 1, 21), sic zelum Phinees (Num. xxv. 7) ad exemplum nostrum prædicatores proferunt: quia dum perfectorum virtutes ostendunt, velut electarum messium decimas congregant, quas bene proficientibus apponant. Unde et bene eunuchis et famulis eædem frugum decimæ dari prædicuntur. Eunuchi quippe sunt, qui animi virtute, oninia in se libidinis fomenta contriverunt. De quibus nimirum in Evangelio Dominus dicit : Sunt eunuchi, qui castraverunt se propter regnum cœlorum (Matth. xix, 12). Famuli sunt, qui adhuc studiis vitæ activæ sub aliena cura inserviunt, et ad altitudinem charitatis liberi adhuc exire non possunt. Qui et apud Movsen sex annis servire dominis suis debere inveniuntur (Exod. xxi, 2), ut septimo liberi egrediantur : quia nimirum prius debent perfecti esse in opere, ut ordinate in summa contemplatione exire valeant. Eunuchis ergo famulis doctor messium decimas tribuit, quando ii, qui in candore castitatis obediunt sibi, opera majorum electa seguuntur. Vinearum etiam decimas tribuit, cum eis, quam mira charitate Patres nostri Deum et proximum dilexerunt, ostendit; ut et ipsi etiam ejusdem charitatis abundantia repleri studeant, ac velut ebrii, præteritorumque obliti, sola futura diligant, atque ad illa ferventer currere non omittant.

12. Post ista vero omnia servi Israelitarum, et que in regis opere ponendi. Qui sunt servi carnalium, nisi qui, malorum exemplo, diuturna consuetudine sic depravati sunt, ut colla mentis sub jugo nequissimæ imitationis' perpetuo subdidisse videantur? Servi ergo illorum tolluntur, quando electorum prædicatorum studio illi etiam peccata deserunt, qui reprobæ imitationi carnalium vehementer subdi videbantur. Qui etiam juvenes optimi dicuntur. Juvenes quidem sunt, quia in malo fortes; optimi etiam dicuntur, quia cæteris peccatoribus nequiores sunt. Quibus nimirum per prophetam dicitur : Væ qui potentes estis ad bibendum vinum, et viri fortes ad miscendam ebrietatem (Isai. v, 22). Vinum denique

piscentise pracipitanter excipiunt, et ebrietatem miscent: quia dum concupiscentiarum ardoribus inflammantur, ad vias rectitudinis, perdita ratione. redire nesciunt. Potentes vero et fortes tam ad bibendum, quam ad miscendam ebrietatem sunt, ut pro ferventi proposito mali velut optimi servi esse doceantur. Hos optimos juvenes item divinitus sermo demonstrat, cum diaboli aviditatem exponit, dicens: Esca eius elecia (Habac, 1, 16). Nam antiquus hostis in corum nequitia valde reficitur, qui nequissimis nequiores sunt.

13. Ancillarum vero nomine illa nequissima peccatorum conditio designatur, qui per iniquitatem valde sunt pessimi, et aliis præbent exempla pravitatis. Velut enim ancillæ servos pariunt, dum magnæ R sed etiam in exquisitione conitationis. Ad extremum iniquitatis non sunt solum operarize, sed etiam matres. Quia vero sanctorum prædicatione 198 tales etiam convertuntur, qui magna postmodum omninotenti Deo servitia impendunt, apte servi et ancillæ dicuntur auferri, et in opere regis poni. Annon tunc ancillam rex regum tulit, quando de illa magna peccatrice dixit : Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum (Luc. vii, 47)? Et hanc in opere suo posuit, quando in castellum intravit, et eum illa in domo sua recepit (Luc. x, 38). Hanc etiam in opere suo posuit; quia resurgens a mortuis, ei prædicationem suæ resurrectionis injunxit (Marc. xvi, 7). Servum quoque tulit, quando a telonei lucro Matthæum ad se sequendum vocavit. In opere suo hunc etiam posuit, quia ei in domo sua convivium præbuit, et c Æthiopiæ prædicatorem, conversi orbis Evangelistam fecit (Matth. 1x, 9; Marc. 1, 14; Luc. v, 27). Quia ergo prædicatorum ministerio bi etiam ad Dominum redeunt, de quorum salute humana cogitatio desperare poterat, bene servi et ancillæ et optimi juvenes in regis opere ponendi describuntur.

14. Possunt servorum et ancillarum nomine, motus cordis et affectiones intelligi. Nam quando nobis reproba suggerunt, servi sunt: quando affectiones mentis pravorum motuum suggestionibus substerni appetunt, ancillæ. Tunc quidem necesse est, ut per rigorem propositi utrisque dominemur. Servos nostros et ancillas prædicatores tollunt, cum motus cordium nostrorum, et affectiones instruunt, qualiter quando jam idem Dei omnipotentis servitium, quod eorum magisterio didicimus, exercemus. Quare et in asinis quid aptius, quam lascivi motus animæ figurantur? In opere autem regis ponuntur, quando illa mens, quæ pravis cogitationibus moveri ad lasciviam solebat, prædicatione doctoris proficit, et affectus suos in appetitu imitandæ castitatis ponit. Possunt servorum et ancillarum et asinorum nomine designari, qui sæcularibus hominibus corporalia obseguia fortiter impendunt. Sed in opere regis ponuntur; quia conversi ad Dei omnipotentis servitium, spiritualia tanto devotius pro æterna retributione tolerant, quanto clarius agnoscunt, quia magna sine fru-

bibunt, qui deliberatione mentis, fervorem concu- A ctu tolerabant. Greges étiam rex addicimare dicitur: quia quisquis omnipotenti Deo placere appetit, oportet, ut mundus sit per innocentiam, et studio beni operis intentus. Per illud guidem arbor est bona. per istud etiam fructus facit. Quia vero multis utimur, ut servare innocentiam, et hona opera exhihere valeamus, ipsæ cogitationum innocentium turbee greges nostri sunt. Quid erge est, quod addecimantur, nisi quia cogitationum subtilitas facile non videtur? Nam sæpe bona nos cogitare putamus, que subtiliter discussa, bona non sunt. Addecimari ergo greges debent, ut illud solum regii juris sit, qued denario numero continetur. Quod in nobis tunc bene agitur, cum prædicatorum nostrorum magisterio discimus, perfecti esse non solum exhibitione operis, vero dicitur :

(Vers. 17.) Vosque eritis ei servi.

15. Ut videlicet sic eius juri se subditos sciant, ut ejus mandata præterire non audeant. Hanc profecto regiam dominationem volebat Dominus statuere, cum dicebat : Quodcunque liquveris super terram, erit ligatum in cælis; et guodcunque solveris super terram, erit solutum in cælis (Matth. xvi, 19). Hanc etiam potestatem exigebat a subditis, qui dicebat : Si quis evangelizaverit vobis aliud, quam ego evangelizavi vobis, anathema sit (Gal. 1, 8). Hinc item Dominus discipulos mittens 199 in prædicationem, dicit: Qui vos audit, me audit; et qui vos spernit, me spernit (Luc. x, 16). Iline de Judææ prædicatoribus eisdem discipulis Dominus dicit : Quæcunque dixerint vobis, facite (Matth. xxui, 3). Servi ergo regum nostrorum sumus, quando sic prælatorum nostrorum imperio subdimur, ut præter eorum auctoritatem agere nulla præsumamus. Quia ergo eis præsunt, qui in virtute obedientiæ suas virtutes roborant, in fine regii juris dicitur : Vosque eritis ei servi : ut fideles subditi, tunc etiam se subditos prædicatorum præcepto debere esse cognoscant, quando per virtutum profectum, ad perfectionis culmina perducuntur. Quod etiam eisdem verbis ipsa Veritas discipulos edocens, ait: Cum feceritis hæc omnia, dicite: Servi inutiles sumus (Luc. xvII, 10). Verumtamen, quia carnalibus ista loquebatur, adjunxit, dicens

(Vers. 18.) Et clamabitis in die illa a facie regis, ad Dei servitium dirigantur. In opere regis ponunt, n et non exaudiet vos Dominus in die illa, quia petistis vobis regem.

> 16. Qui regem petierant, a facie regis clamant, quando ii, qui agere spiritualem vitam sub bono rectore voverant, ejusdem vitæ relinquere labores tentant. Facie quidem omnes agnoscuntur. Facies ergo regis est cognita conversatio, et eruditio boni prædicatoris. Qui nimirum, quia dura et aspera pro æterna vita agunt, et dura præcipiunt, eorum vitam atque doctrinam carnales subditi non imitari, sed fugere conantur. Faciem quippe regis tunc vident qui regem petierant, cujus aspectum ignorabant; quia in prælato suo cœlestis itineris districtio, quam sit faboriosa, considerant, quam velut rem facilem, ante

quam cognoscerent, appetebant. Tunc a facie regis A clamant, qui regem petierunt; quia dum carnalis vitæ deserere a morem nolunt, eius quem sibi præesse voluerunt, optimi pattoris sui laudabilem imitationem effugere nituntur. Et quia caco corde lucem videre non possunt, ad Dominium clamant, id est, ut evadere spirituale jugum Dei possint, Dominum obsecrant. Sed non exaudit eos Dominus in die illa. Quæ est dies illa, qua reprobi subjecti Dominum obsecrant, nisi intentio vanæ prosperitatis? Non exaudiuntur: quia profecto per divinam gratiam nunquam fit, ut bonis rectoribus semel promissa subjectio, libera exredi ad mundi delectationes possit. Quare et causam subjunxit, dicens :

(Vers. 18.) Quia petistis vobis regem.

subjectio indissolubilis est. Facile quidem vobis regem petitis : sed quia dignitas regia gravis est, eorum potestatem effugere facile non potestis. Hoc quia ad historiam dicimus, notandum esse censemus, quia omnipotens Deus, dum jus regis prædicit, religiosis præpositis formam institutionis impendit. Quare? Ut qui arctissimam conversationis viam imperant, b noviter accedentibus facile aditum non impendant. Quare et ejusdem arctissimæ vitæ magister optimus, summæ veritatis discipulus eruditus præcipit, dicens : Probate spiritus', si ex Deo sint (I Joan. 1v. 1). Et item : Nuntientur ei dura et aspera, per quæ itur ad Deum, ut sciat ad quod intrat. Prædicat ergo Dominus jus regis, dicat, sciat omnia, quales carnales futuri sunt in ejus observatione : et ut ad vitam C virtutis 200 debiles facile non accedant, fortes præpositi facile debiles nequaquam accipiant. Celeritas quidem conversionis plerumque oritur ex præcipitatione consilii, non ex incremento devotionis. Nam cum infirmi fortia promittunt, non est expertum robur animi, sed confusio discretionis. Quos omnes sub unius denotatione sapiens admonet, qui dicit: e Super te onus ne levaveris. Qui ergo in regularis vitæ forti proposito aliis præsunt, tanto discretius debent ad eamdem vitam conversos recipere, quanto et utilius prænoscendum est, accedentium petitio ex virtute sit animi, an ex præcipitatione voluntatis. Nam qui in suis actibus faciles sunt, solent instanter vitæ spiritalis asperitatem appetere, ut videantur magna animi virtute, quod expetunt, desiderare.

(Vers. 19, 20.) Noluit autem populus audire vocem Samuelis, et dixerunt : Nequaquam, sed rex erit super nos, el erimus nos quoque sicul omnes genles, et judicabit nos rex noster, et egredietur ante nos, et puquabit bella nostra pro nobis.

Hoc quia superius late expositum est, in eorum exquisitione otiose retinemur. Sequitur:

a In Vatic. et Guss., volunt, quod intentum a Grogorio sensum evertit.

b Hæc ex regula S. P. Benedicti, cap. 58 de-prompta sunt non solum quoad sensum, sed etiam quoad verba: Noviter quis veniens ad conversionem, non ei facilis tribuatur ingressus: sed sicut ait Apostolus, probate spiritus si ex Deo sunt, etc. Multa alia

(Vers. 21.) Et audivit Samuel omnia verba populi. et locutus est ea in auribus Domini.

18. Audire vocem populi, est quæ sanctæ conversationis habitum petentes, exterius dicant agnoscere. Nam velut solam accedentium vocem audimus, cum scimus quæ exterius asserunt : sed quales inter sponsionis assertiones futuri sint, non videmus. Loqui ergo ea in auribus Domini debemus, ut ipse sponsionis verba suscipiat : qui dum verba audit. corda discutit, et ex textu profectionis, usuras exquirit robusti operis. Hoc namque novitiorum nostrorum mentes audiant, et expavescant : quia videficet guod nobis dicunt, in auribus Domini loquimur. Nam quod coram nobis promittunt, Deo offerimus. ut ipse jam de manibus nostris teneat, quod exqui-17. Quasi dicat : Pastoribus spiritalibus promissa B rat. Quæ profecto libertas rectoris, est obligatio subditi: quia tanto districtiori sententiæ subditur, quanto apertius scire potest : quia de eo, quod respondet, omnipotenti Deo reddere rationem debet. Cum ergo ea quæ novitii promittunt, Deo offerimus, quasi chirographum, quod nobis faciunt, illi damus. Et quia latenter hoc agitur, in auribus Domini Samuel ea, quæ populus dixerat, locutus fuisse perhibetur. In auribus quippe amicorum loquimur, quando ea quæ dicimus, extraneis celamus. Sequitur:

(Vers. 21.) Dixit autem Dominus ad Samuerem: Audi vocem eorum, et constitue super eos regem.

19. Superius propheta futura prospiciens, ait: Clamabitis ad Dominum, et non exaudist, quia petistis vobis regem. Nunc vero Dominus dicit: Audi vocem eorum, et constitue super eos regem (I Reg. VIII, 18). Quid per hoc nobis ostenditur, nisi quod sæpe bonis rectoribus sanctæ Ecclesiæ divinitus inspiratur. ut cœlestis vitæ studiis eos subdant, qui sub disciplina ejusdem professionis postea devoti non sunt? Qui profecto postea a facie regis clamaturi sunt, et tamen divino præcepto regem recipiunt : quia divinitus inspirantur ad servitutem Dei devote accedere, quos in augmento mercedis æternæ pastorum sollicitudo magni laboris, sub ejusdem servitutis vinculo 201 debeat cohibere. Ad Dominum nempe clamare dicuntur, a facie regis sui : sed quid a Domino missus propheta respondeat, ipsi reges audiant, ut quid agere debeant, inter ipsos clamores sciant. Non, inquit, exaudiet ros. Ergo nec ipsi exaudire debent. n Qui enim in sanctis monasteriis sunt tepidi, medendi sunt, quasi ægri; non sunt eficiendi, ut mortui. Nam si a Domino missi sunt, inter spiritualium unguentorum fomenta resipiscent. Dicat ergo Dominus: Constitue super eos regem : quia profecto nonnulli ad servitutem Dei veniunt devoti, qui et refrigescere permittuntur, sed pastorum studio, quorum se præcepto subdiderant divina inspiratione, ad amorem

ex eadem regula desumpta observavimes in Præfatione.

c Fortasse Ecclis. cap. m. 22, ubi legitur altiora te, vel difficiliora te ne quæsieris. Et in Vers. Arabica, ne quæras quod vires tuas superet. Vide supra lib. I, cap. 2, num. 17.

coelestis patriæ recalescunt. Sed jam qualis pastor ad A gradiebatur ille de quo scriptum est: Regressus est uwe sit idoneus, exponit, dicens:

Jesus in virtute spiritus in Galilæam (Luc. 17, 14).

(I Reg. 1x, 1, 2.) Erat vir de Benjamin, nomine Cis, filius Abiel. filii Seror, filii Rechorath, filii Aphia, filii viri Jemini fortis robore. Et erat illi filius vocabulo Saul, electus et bonus, et non dat vir de Israel melior illo, ab humero et sursum eminebat super omnem populum.

20. Quid est, quod cum rex constituendus ostenditur, patrum nomina prædicantur : nisi quia indigne assumitur ad principatum sanctæ Ecclesiæ, qui sanctorum Patrum in moribus nobilitatem non tenet? Sex autem patrum nomina assignantur, ut sanctæ conversationis corum in bona actione perfectio designetur. Sex enim diebus mundus conditus est, sex ætatibus consummatur. Sex ergo sunt patres, qui in B genealogiæ ordine electorum pastorum sanctæ Ecclesiæ nominantur : quia nimirum illorum sunt per imitationem filii, qui in forma sequentium culmen obtinent perfectionis. Pater vero regis, Cis, id est durus dicitur: quia profecto ii, quorum sancti prædicatores imitatores sunt, vita et zelo remissi non sunt. Duri namque sunt, quia peccatoribus mollia non loquuntur : duri etiam sunt, quia ut alios bene corrigant, dura quæ Illis præcipiunt, in sua conversatione demonstrant. Durus namque videbatur, qui Judæos arguebat, dicens: Genimina viperarum, quis ostendit vobis effugere a ventura ira? Facite dignos fructus pænitentiæ (Matth. ın, 7). Sed qui aliis durus erat, sibi remissus non erat. Nam ut pœnitentiæ duritiam, quam prædicabat, Evangelista eum tenere ostenderet, ait: Habebat C vestimentum de pilis camelorum, et zona pellicea cinstus lumbis: esca autem ejus locustæ et mel sylvestre (Marc. 1, 6). Ad Ezechiel quoque dicitur : Ecce dedi frontem tuam duriorem frontibus eorum, ut adamantem et silicem dedi faciem tuam (Ezec. 111, 8). Sed qui tam durus contra duros in malo veniebat, ut dura, quæ ventura erant, locuturus ostenderet, diebus septem in medio eorum, antequam loqueretur, flebat. Sic enim dicit : Et sedi ubi illi sedebant, et mansi septem dies mærens in medio eorum. Quia ergo sancti prædicatores, obstinatis peccatoribus, lenes et mansueti non sunt, et quod asperum prædicant operantur, duri illius Saul recte perhibetur. Illos enim imitari electus prædicator debet, qui et acuta prædicant, et quæ loquuntur, observant. Unde et de eodem regis patre D subjungitur: Fortis rebore. Sunt nonnulli intra sanctam Ecclesiam, qui elatione sunt, et arrogantia fortes. Nam magna agunt; sed cum laudare homines ea quæ agunt, desinunt, eadem magna ipsi agere prætermittunt. Fortis ergo robore est, qui virtutem, quam monstrat in opere bono, habet a Spiritu sancto. De quo nimirum robore superius (Ad. vi, 2) Anna in cantico vaticinata est, dicens: Infirmi accincti sunt robore. 202 De hoc Dominus discipulis repromittit, dicens: Sedete in civitate, donec induamini virtute ex alto (Luc. xxiv, 49). In hoc robore fortiter

Jesus in virtute spiritus in Galileam (Luc. 14, 14) Qui ergo durus dicitur, fortis robore perhibetur : quia electi viri, dum summa prædicant, ingentia demoustrant: et omne quod altum præcipiunt, omneque quod magnum agunt, in virtute sancti Spiritus operantur. De quo digne subjungitur: Et erat ei filius Saul nomine, electus et bonus. Nam qui talium imitator est, utilis non solum est ad laborem ministerii. sed aptus ad fructum hæreditatis. Electus quippe etiam Judas ad ministerium fuit : sed quia bonus non fuit, jus amisit successionis. Oui ergo in Saul adhuc electo et bono significantur, nisi sanctorum Patrum electi imitatores, qui per doctrinam aliis utiles sunt, et per conversationem sibi : qui sic alios possunt regere, ut sibimetipsis nequaquam desinant providere? Electi namque et boni sunt, quia sic lucra aliorum expetunt, ut sui nulla damna patiantur. Pleni quippe in seipsis sunt, essuentes aliis, et de abundantia sui sic aliis tribuunt, ut suæ plenitudinis aliquid non amittant. Habent quæ aliis præbeant, sed habentes quæ sibi possint sufficere, nulli præbent. Sie aliis præbere oleum nituntur, ut a se fomenta luminis non colfantur : ut dum illuminant alios, se non extinguant. Bene ergo electus et bonus dicitur : quia certe, qui sanctæ Ecclesiæ regimen suscipit, dives esse debet, et ornatus donorum spiritalium et plenitudine meritorum. Et quia de communi ordine, qui præcellant, eligendi sunt, sequitur: Et non erat de filiis Israel melior illo. Cuius profecto excellentia commendatur, cum subditur : Ab humero, et sursum eminebat super omnem populum. Hac quippe specie corporis in persone ordinandi antistitis, præsignantur acta virtutis. Quid enim in bumero nisi fortitudo designatur? Sed qui ab humero, et sursum super omnem populum eminebat, tam sublimis staturæ erat, ut qui altior esset in populo, capite usque ad humerum regis pertingeret: futurus vero rex collo et capite altitudinem ómnium superaret. Capita vero quæ sunt, nisi subjectæ plebis mentes? Quæ cum valde tenduntur, usque ad humerum ordinandi regis pertingunt? quia is qui ad regendum culmen sanctæ Ecclesiæ quæritur. tantæ debet esse perfectionis, ut quidquid populus de bono opere sibi vult proponere, in sua conversatione debeat demonstrare. Quasi enim regis humerum capita plebis tangunt, quando eorum corda, quidquid virtutis in suo pastore quærunt, inveniunt. Sed rex præcellit collo, præcellit et capite. Quid enim in collo, nisi locutio : quid in capite, nisi meu tis contemplatio designatur? Capite ergo et collo subditorum omnium capita excellit, si contemplationis altitudine mirabilis est, et sublimitate doctrinæ. Quasi enim capite sublimis est, cum illa de secretis cœlestibus contemplatur, quæ alii contemplari non possunt. Collum quoque super alios habet, qui altitudine locutionis suæ mirabilis, æquandus ab aliis non est. Quasi enim caput in sublime extulerat, qui dice-

Scio hujusmodi hominem sive in corpore, sive extra corms, nescio, Deus scit (II Cor. xii, 1, 2). Sed velut electus et bonus rex, ut collum etiam super capita omnia se tenere ostenderet, ait: Audivit arcana verba. quæ non licet homini loqui (Ibid., 4). Quid vero quasi eminens collum ejus miramur in iis. 2012 guæ tacuit? Adæquemus eum, si possumus, in iis quæ dixit. De collo apostoli Pauli processerunt epistolæ ejus, et cum ab illo tempore copperint eas viri sapientes exnonere, adhuc conantur ea quæ dixit melius scire. Cumque quotidie in ejus eruditione proficiunt, quasi ad summitatem colli innitentes, pertingere nequaquam possunt. Emineat ergo rex collo, emineat canite, sit humero sublimis; ut conversatione perfectus sit, eloquio mirabilis, præ cæteris arduus in arce R contemplationis. Sed. qui conversatione magnus est. eloquio præcipuus, præ omnibus contemplatione suspensus, priusquam perveniat ad culmen regiminis, signa exterius habere debet fraternæ charitatis: ut videlicet sic proximorum sollicitudinem babeat, ut ad æternam vitam lucra animarum quærat. Bene ergo in corum typo subjungitur:

(Vers. 3, 4.) Perierant autem asinæ Cis, patris Saul: et dixit Cis ad Saul filium suum: Tolle tecum unum de pueris, et surgens vade, et quære asinas. Qui cum transissent per montem Ephraim, et per terram Salisa, et non invenissent, transierunt etiam per terram Salim, et non erant, et per terram Jemini, et minime reperers.

21. Cis. qui durus dicitur, non solum electos ejus, C sed ipsum etiam Redemptorem significat. Nemo enim sibi eo durior exstitit. Hujus namque duritiæ asperitatem propheta insimuans, ait: Vere languores nostres ipse tulit, et dolores nostros ipse portavit (Isa. LIII, 4). Mori enim mortalibus non est pati, passibiles damnatæ naturæ. Ille ergo sibi durus vehementer exstitit, qui in se unde pateretur, non habuit : sed ut nos patiendo liberaret, in quo sibi durus esset, et pati posset dignanter assumpsit. Asinæ Cis sunt animæ peccatrices (I Reg. x). Quia etiam in fide Redemptoris regeneratæ sunt, duræ esse dicuntur : perditæ autem asinæ, quia per immunditiam ab ejus sunt servitio separatæ. Hinc est enim, quod ad passionem tendens, absolutæ asinæ, et pullo insedit (Matth. xxi, 7); ut patenter ostenderet, quia ad hoc pati venerat, ut peccatoribus subveniret. Pereuntes namque asinas se guærere fatebatur, cum dicebat: Venit filius hominis quærere, et salvum facere quod perierat (Luc. xix, 10). Has asinas et per semetipsum quæsivit, et adhuc prædicatores ad quærendum mittit. Dicit ergo Cis filio suo, ut asinas quærat, quando electorum cordibus spirituali inspiratione Redemptor imperat, ut in prædicationis ministerium pergant. In prædicationis autem officio pergentes, quia solum spiritalem sensum secum debent ducere, unum de pueris tollere b jubentur. Unum namque puerum tollit, qui dum ad præbendum aliis formam vivendi pergit, in

a Alii editi corrupte, ad divisiones gratiarum et revel

hat : Veniam ad a visiones et revelationes Domini. A omne quod agit spiritualis est. Unum namque de pueris tulit, de quo prædictum est: Ipse pracedet ante illum in spiritu et virtute Eliæ (Luc. 1, 47). Unum puerum secum tulerat, qui ait : Non habemus sviritum hujus mundi, sed spiritum qui ex Deo est (1 Cor. II. 12). Hinc iterum dicit : Nos sensum Christi habemus (Ibid., 16). Hinc per Ezechielem de sanctis animalibus dicitur: Ubi erat impetus spiritus, illuc aradiebantur (Ezec. 1, 12). Quærens ergo asinas, unum de pueris tollit : quando is, qui noviter animarum lucra quærere incipit, quæ agere putat, omnia spiritaliter agere disponit. Invenire autem asinas, est peccatores in luce sanctitatis conversos aspicere. Nam velut perditæ asinæ non inveniuntur, guando in peccatorum tenebris, reproba corda se obrunnt.

> 22. Et quia per quinque sensus corporis ad easdem peccatorum tenebras decidunt, quinque regionibus 204 non inveniendæ perguiruntur, videlicet monte Ephraim, terra Salisa, et Salim, et viri Gemini, et Zuph. Unusquisque etenim ubi per peccatum projicitur, ibi occultatur; et quasi perditus, ubi sit nescitur, quando justitiæ lucem, in qua eum Deus posuit, derelinquit. Hinc est, quod in paradiso post peccatum, primum hominem quærit, dicens : Adam, abi es (Gen. 111, 9)? Quasi dicat: Quia te in luce qua posui non invenio, demonstra te ubi posuisti. Hinc de mortuo Lazaro exquirit, dicens : Ubi posuistis eum (Joan. x1, 34)? Sed quem quasi perditum quærebat, ut inveniret progredi imperabat, dicens : Lazare, veni foras. Perditur ergo homo, cum peccat : invenitur, cum peccatum adversum se, jam pœnitendo pronuntiat. Quia enim per sacra eloquia peccatori præcipitur: Dic tu prior iniquitates tuas, ut justificeris (Isa. XLIII, 26, sec. LXX): dum ille, qui peccavit, confitendo justificari incipit, in luce jam cernitur, ubi jam positus invenitur. Saul autem, qui asinas quærens, non invenit, eruditi quidem prædicatoris personam designat, sed noviter incipientis. Quem profecto omnipotens Deus prædicationis fructum afferre non patitur, ne vilem peccatorum conversionem æstimet. dum leviter convertere eos ad Dominum potest. Differtur ergo conversio, ut conversi diligantur: et eos prædicator tanto amplius amet, quanto clarius videt, quia eos lucrari cito non prævalet. Sed dum sancti viri de prædicatione sua alios convertere non possunt, de se vehementer timere incipiunt : ne inde omnipotenti Deo displiceant, unde se ei vehementer placere cogitabant : et plerumque agitur . ut sic novorum prædicatorum corda terreantur, ut jam proponant ejusdem prædicationis officium deserere, et Deo per silentium vacare. Quare et subditur :

> (Vers. 5.) Cum autem venissel in terram Zuph, et non invenissel, dixit Soul ad puerum suum: Veni, revertamur, ne forte dimiserit pater meus asinas, et sollicitus sit pro nobis.

> 23. Ad patrem reverti deliberat, qui postposita intentione prædicationis, Deo vacare appetit in secreto silentii. Reverti quidem dicitur, qui missus ante

b Gilot et Valic., jubetur.

do electi viri immorantur in secreta contemplatione Redemptoria. Revertuntur itaque, quando a publico sanctæ prædicationis veniunt ad rimanda gaudia æternæ claritatis. Sed cruia sancti viri nibil agunt inconsulti. Saul de reversione ad patrem puerum consuluit. Tunc namque puerum cousulimus, quando intenta mente providemus. ut avod tentamus disponere, a spirituali sensu non debeat differre. Ad patrem quippe reverti disposuerat, qui dicebat : Dixi, custodiam vias meas, ut non delinguam in lingua mea: Posti ori meo custodiam, cum consisteret peccator contra me (Pagl. XXXVIII. 4. 2). Adversus prædicatores peccator consistit, quando ad prædicationem corum. statum sue iniquitatis non deserit. Et quia tunc prædicator deat, obmutescit. Sed quia per silentium voluntatem Dei melius didicit, cor eius conceluit, et exardescente igne internæ meditationis. locutus est. Ouod in hoc etiam loco ostenditur, quia consultus puer, consulenti se consilium impendit, dicens:

(Vers. 6.) Ecce est vir Dei in civitate hac, vir nobilis, omne quod loquitur absque ambiquitate venit: nunc ergo eamus illuc, si forte indicet nobis de via nostra propter quam venimus.

205 24. Virum Dei Samuelem dicit, in quo prædicatores sanctæ Ecclesiæ designari jam diximus. Oui vir quidem dicitur, pro reverentia sanctæ conversationis, et omne quod loquitur, absque ambiguitate yenire perbibetur : quia quidquid minatur de æternis suppliciis, quidquid de æterna lætitia promittit justis. ita ut denuntiat, et impii abibunt ad pænam, et electi ad gloriam. Qui etiam in civitate esse perhibetur: quia electus pastor in communi subjectæ plebis custodia, semper vigilare cognoscitur. In civitate est pastor, quia cum custodit alios, in se munitus est. Unde et per prophetam in omnium virorum Dei laudibus, sub unius descriptione dicitur: In excelsis habitat, munimenta saxorum sublimitas ejus (Isa. xxxIII. 16). Nam quo altius in æternorum civium visione suspenditur, eo et sibi fortior, et proximis utilior invenitur.

25. Nobilis etiam dicitur: quia superna conversatione conspicuus est, et de mundanæ vitæ rusticitate Sæcularium quippe hominum, quia nulla est morum compositio, quasi in exterioribus locis nutriti, rustici sunt. Ex consueta namque animi inhonestate, turpes proferunt motus corporis; et velut valde degeneres, urbanæ consuctudinis gestum neschunt, dum per omne quod agunt, vitte suæ speciem vilitate terrenze obscuritatis operiunt. Quo contra viri Dei nobiles sunt, qui dum fortiter ea, quæ divina sunt, agunt, in emni suo opere, superna luce resplendent: et nihil degenerositatis habent, qui in magna luce omnis suæ conversationis radios proferent cœlestis originis. Ad hoc ergo a puere Saul ducitur, ut instruatur: quia qui in arce prælationis ponendi sunt,

perhibetur. Quasi enim estam patre sunt filii, quan- A spirituali sensui perfectorum prædicatorum magisterio subjici monentur. Ab hoc puero nos duci admonet . qui dicit : Si spiritu ducimini. non estis sub leae (Gal. v, 18). Quærendum vero est, cur dubitative dicatur : Si forte indicet nobis de pia nostra, propter quam venimus. Sed quia spiritualia discere appetit, quia ingentia dona gestit accinere : utrum eisdem donis sit dignus, scire non potest. Dubitare ergo incipit, qui tam magna promereri se suis meritis non præsumit. Quæ nimirum dubitatio electis oritur ex virtute humititatis. Quare et comitantis pueri voce Sauli dicitur : Si forte indicet nobis de via nostra. Onia nimirum spiritualis sensus non alta nobis sasere suggerit, non audacter de omnipotenti Deo præsumere, sed ejus dona cum summa sancti timoris reveei silere, et Deo vacare proponit, ut ad patrem re- B rentia postulare. Merito ergo puer dicitur, qui humilia semper docere prædicatur. Dum ergo dicit: Egmus illuc, et repente subjungit : Si forte indicet de nia nostra, aperte indicat, quia in sensu electorum Dei spiritus operetur, dum ad spiritualia dona expetenda, et devote cos facit accedere, et de largitoris omnipotentia magna cum reverentia formidare. Unde et qui a spiritu ductur, inopiam meritorum suorum respicere perhibetur, cum subditur:

(Vers. 7.) Dixitate Saul ad puerum suum : Eece thimus, quid feremus ad virum? Panis defecit in sitarciis nostris, et sportulam non habemus, ut demes homini Dei, nec quidquam aliud.

26. Habent proprium mentes humilium, at spiritualia dona habeant, sed in iis que habent, se nou C attendant. Quia enim a Spiritu sancte virtutem dena percipiunt, ideo sanctus spiritus, qui dona tribuit, ea eis ab æstimatione tollit, ut in virtute conversationis have habeant, in tumore elationis 206 non habeant. Bene ergo de Saute dicitur : Ab humero et sursum eminebat super omnem populum. Et dixit ad puerum suum : Panis defecit in siturciis nestris, et sportulam non habenus : quia electi viri, et ad disponendum sanctæ Ecclesiæ enlmen idenei, is eo etiam se per humilitatem parvos aspicient, in quo per virtutem magni sunt. Et panem quidem ad refectionem fidelium animarum habent in sapientia verbi, sportulam vero in memoria internæ meditationis. Cum enim ea quæ in secreta meditatione colliguat, servant in memoria ad eruditionem fidelium, velut panihil habet. Inde enim nobilis cernitur, unde civis. In nem in sportula reportut. De his enim sportis in Evangelio dicitar : Impleverant septem sportas de fragmentis (Matth. xv, 37; Marc. vni, 8). Com in mensa Domini panes abundant, sportæ impleri præcipiuntur : quia cum electi anima in superna Redemptoris contemplatione reficitur, in eadem contemplatione veritatis eruditur, ut verbi alimonia, quæ in se excrescere cernitur, in memoria ad eruditionem fidelium reponatur. Ahud etiam præter panem et sportulam abundanter habent, qui cum virtute contempiationis, et doctrina verbi, abundant copia sanctæ operationis. Ut ergo humilitas sanctorum in ordinandi regis locutione resonet, dicit : Panis desecit in sitarciis nostris, et sportulam non habemus, ut demus

tus cos, qui ad ecclesiastici colminis regimen prænarantur, magnos facit in virtute interni muneris, sed omnino parvos in respectu proprize zestimationis. Dicat ergo puer : Eassus illuc, si forte indicet nobis de vie nostra. Seul autem vacuum se inspiciat : quia Spiritus sanctus dum sensus honeste viventium instruit, audaces modo, modo timidos reddit. Audaces guidem', ut præsumant : timidos, ne superbiant. Impellit, ut necessaria postulent : retrahit, ne nimis przesamendo, vitium incurrant temeritatis. Et quia guos pavidos facit, per robue fiducise ad præsumendum erigit, repente subinfertur : Rursus itaque puer Sauli respondit, et ait :

(Vers. 8.) Ecce inventa est m manu mea guarta pars stateris argenti, demus komini Dei, et indicet B prophetiæ spiritum habere nequaquam vosset. Hoc nobis de via nostra.

27. Onași auer bona loguitur sensus electi hominis, quando ad loquendum impellitur, nutu Spiritus sancti. Quid est ergo, quod dicit: Inventa est in manu mea quarta pars stateris argenti? Quæ est ista pars stateris argenti? Sed quia argenti nomine divina eloquia designantur, argentum in manu pueri, est serma divinus in virtute sciendi. Sermonem quidem aliud est posse dicere, aliud est posse sentire. Nam divina eloquia etiam reprobi eloquuntur, sentire autem nisi electi a non possunt. Sentitur etenim ea res. eujus virtus agnoscitur. Nam et ægri pisces comedunt, sed vis ægritudinis tollit eis experimentum saporis: ut quod videntur comedere, probibeantur et sentire. Sic sic nimirum carnales quique dum cœle- C stia loquuntur, quæ non diligunt, velut ægri rebus utuntur, quas sentire prohibentur. In manu ergo pueri argentum invenitur, quando per humilitatis meritum sancti viri, cœlestia quæ loquuntur, in magoo affectu charitatis excipiunt : ut valde dulce sit eis superna dicere, eo quod dulciter, ac valde dulcius per amorem saturantur. Unde etiam scriptum est: Edent pauperes, et saturabuntur (Psal. xxi, 27). Quia enim'cibus animæ est sermo Dei : pauperes edunt et saturantur, divites saturari non possunt : quia nimirum electi viri, 207 qui superna diligunt, quoties hæc audiunt, ad hæc ferventius incalescunt; reprobi superna loquuntur, et audiunt, quæ in nulla dulcedine, ad mentis suæ refectionem suscipiunt. Quarta vero pars stateris argenti dicitur, pro qualitate tem- p prædicatores pergimus, ut salutis nostræ consilium poris. Nam ut alias partes hujus stateris videamus. prophetæ, apostoli, martyres intuendi sunt. Quia enim pro qualitate temporis, singulis ordinibus distributa est sonoritas prædicationis, velut singuli quartam partem stateris habuere. Quartam ergo partem stateris illi exhibuerunt, cum Synagogæ adventum Redemptoris promitterent. Apostoli partem suam dederunt, cum Judæis eum, qui promissus fuerat, jam venisse prædicarent: Martyres etiam partem suam tribuerunt, cum infideles ad fidem Redemptoris adducerent. Quarta ergo pars stateris remansisse cognoscitur: quia per episcopos et doctores sanctæ Ec-

homini Dei, nec quidquam aliud : quia senctus spiri- A clesiæ, verbum fidei usque ad mundi finem electis Adelibus exhibetur. Sed ab his verbum fidei bene prædicatur, quibus per manus pueri subpinistratur. quia nimirum illi debent superna prædicare, qui in mentis suæ dulcedine meruerunt eerum snavitatem cognoscere. Hæc namque pars stateris datur, ut viam quis rectæ prædicationis plenius mercatur agnoscere : quia summi doctores sanctæ Ecclesiæ auctoritatem prædicationis aliis committunt, nisi eis, quos sciunt cœlestia diligere, quæ loquentur. Quibus verbis simpliciores ad litteram admonendi sunt, ut in viro Dei pravitatem avaritize suspicari non audeaut. per boc quod dicitur: Ut demus homini Dei, et indicet nobis de via nostra. Nam si propheta venalem sermonem haberet, homo Dei non esset, et ipsius ergo cum dicitur, non exponuntur mores hominis Dei, sed devotio accedentis: quia in magna eum Saul habebat veneratione, in cujus conspectu apparere vacuus erubescebat. Et quia ad ejusdem viri Dei venerationem eos fama celebris invitabat, adjungit:

(Vers. 9.) Yocabatur enim Videns.

28. Vocari etenim, est publica relatione dici. Videns autem est qui interna etiam respicit, quæ mens carnalium non attendit. Unde et de sanctis animalibus dicitur: In circuitu et intus plena erant oculis. Qui in exterioribus circumspecti, et intrinsecus providi sunt. Quo contra carualium doctorum præsumptionem in Evangelio Dominus arguens, ait: Si cœcus cœco ducatum præstet, ambo in foveam cadunt (Matth. xv. 14). Videns etiam dicitur, cui remota et absentia, præsentia sunt. Quod sanctis prædicatoribus bene convenit, qui per cognitionem tanto sunt præsentes spiritalibus, quanto in exterioribus intentionem figere dedignantur. Velut enim occulta patentia, et remota præsentia habent, qui ea, quæ carnales scire nequeunt, semper intelligunt. Talis namque esse pastor sanctæ Ecclesiæ debet : quia in via cœlestis patriæ ad præbendum lumen subditis constitutus est. Semper ergo spargat radios lucis, ut sideles subjecti ex illuminationis suæ experientia, alios ad illuminationem trahant. Sequitur, et dicit :

(Vers. 9.) Olim sic loquebatur in İsrael unusquisque vadens consulere Deum: Venite, eamus ad Videntem.

29. Dominum imus consulere, quando ad eruditos inveniamus. Sed quia modo tam perfectorum virorum raritas est, dum antiquorum temporum slorem religionis attendimus, defectum ejus 208 in præsenti tempore desleamus. De miseria præsentis temporis et calamitate compuncti, florem elapsi temporis cum pulchritudine sanctitatis emarcuisse suspiremus. Dum ergo pastores Ecclesiarum cernimus terrenis inbærere, labentia quærere, nulla spiritalis vitæ insignia proferre, dum nulla nobis prælatorum nostrorum lux infunditur, ad laborem compunctionis illa, quæ præierunt, memorantes, dicamus: Olim sic loquebatur in Israel unusquisque vadens consulere Dominum: Venite,

Beest negatio in Gilot. et Vatic.

in quo est Deus. Quod certe nomen sanctæ Ecclesiæ convenienter aptatur, cujus populus dicitur. Nam et in Eyangelio dicitur : Ecce ego vobiscum sum usque ad consummationem sæculi (Matth. xxvIII, 20). Quæ mimirum, quia in priori tempore pastores habuit spiritali conversatione floridos, magna scientia eruditos, qui magno despectu terrena vilipenderent, cœlestia cogitarent : ad lumen, quod in eis videbat populus, se invicem exhortari poterant, dicentes: Eamus ad Videntem. Si ergo eundum est ad videntes, nariter est divertendum a cæcis : quia reproborum prælatorum exempla non debemus imitari, sed fugere : ab eis autem, qui conversationis merito spiritualia cognoscunt, semper ædificationis nostræ eruditionem postulare. Et quia hoc non nisi viri spiritales B faciont, sequitur:

(Vers. 10.) Et dixit Saul ad puerum suum: Optimus sermo tuus: veni, eamus.

30. Optimus sermo est, quo melior audiri nequaquam potest. Quoties nobis ergo salutis nostræ con-Bilia spiritaliter suggeruntur, intus nobis sermo fit, quo melior inveniri non possit. Pueri ergo sermonem laudamus, quoties nobis in spiritualis sensus nostri proposito complacemus. Et cum eo ire promittimus, quando spiritualibus cogitationibus consentimus. Sed quia tunc fructuosa est bona cogitatio, quando in operatione perficitur, sequitur:

(Vers. 10, 11.) Et venerunt in civitatem, in qua erat vir Dei : Cumque ascenderent clivum civitatis, invenerunt puellas egredientes ad hauriendam aquam, et dixe- C runt ad eas: Nunquid hic est Videns?

31. Qui virum Dei quærunt, in civitatem veniunt: quia plerumque fit, ut vita atque doctrina prælati in subditorum conversatione requiratur. Sic nimirum et arbores sæpe requiruntur, quarum species non in foliis, sed in fructu inveniuntur. Plerumque autem suborta fruteta magnis arboribus admiscentur, et fructus suos earum arborum, quibus sunt mixtæ, esse mentiuntur. Qui ergo fructum discernere vult, prius discernat et ramos : ut ex qua arbore fructus procedat, agnoscat. Sic sic nimirum est in conversatione fidelium: quia in electa plebe boni prædicatoris, dum plures mali admixti sunt, velut intra bonas arbores spinæ oriuntur. Conversatio itaqué electi prædicatoris non est exploranda in omnibus subditis, sed in p solis electis. Tunc quidem velut ramos bonæ arboris cum discretione secernimus, quando in plebe rectores illos velut electa poma imitamur, qui magistri sui exemplo proficiunt; et illos velut vepres fugimus, qui antiqui hostis fraude reprobantur. Bene ergo de Saul, et ejus puero dicitur: quia venerunt in civitatem, et clivum ejusdem civitatis ascenderunt; quia nimirum perfectio sanctorum virorum cum in subditis quæritur, non imperfecta membra, sed electa atque perfecta requirenda sunt. Nam et artifices opera sua prius inchoant, deinde comunt. 209 Pictor

samus ad Videntem. Israel dicitur videns Deum, sive A etiam cum puichros colores, aut aurum superducere appetit, prius viliorem colorem sternit. Qui ergo judicare de peritia artificum vult, non inchoata corum opera, sed perfecta respiciat. Clivum ergo civitatis ascendat, ut qui invenire appetit Videntem, reperiat. Clivus enim infimus et desossus locus est. In qua nimirum parte civitatis illi signantur, qui adhuc in altiorem conversationem minime profecere. Clivum ergo ascendimus, cum planitiem infirmorum auditorum ad exemplum nobis propopere vitamus.

> 32. Et tunc quidem puellas egredientes ad hau. riendam aquam invenimus : quia pulchritudinem sanclarum mentium in perfectiori conversatione respicimus. Puellæ quidem sunt mentes electorum, integræ per innocentiam, decoræ per virtutum claritatem. Et quia in secretiori vita pulchritudinem suam conservant, videri nequeunt, nisi cum ad hauriendam aquam egrediuntur. Puellæ aquam hauriunt, quando electæ animæ ex profundo dolore præsentis exsilii Auenta lacrymarum fundunt. Haurire guidem aguam dicuntur : quia dum se projectas in hac valle lacrymarum lugentes memorant, quasi ad profundum, funem cogitationis mittunt, a quo cum labore aquas lacrymarum trahunt. Tunc etiam egressæ videntur : quia quæ quales sunt intus latent, apparent tamen in oculis; et quantum diligant Conditorem, indicant, quæ in tanto dolore præsentis sæculi vitam sustinent. Ab istis ergo quærendum est : Ubi est Videns? Quia locus perfectorum tunc bene cognoscitur, cum ab eis nobis ostenditur, qui per profectum vitæ eorum conversationi vicini sunt. Sed babent prædicatores loca diversa. Alium quippe locum habent pro se, alium pro subditis : quia nimirum in seipsis in altissima contemplatione morantur, pro subditis ad doctrinæ montem descendunt. Per contemplationem velut in cœlo sunt; et quia alta sunt quæ docent, et descendunt cum docent, et sublimia loquentes in alto se retinent. Persectiores igitur auditores vicini suo rectori sunt, non cum in summa contemplatione est. sed in inferiori monte doctrinæ. Quare et puellæ respondentes dicunt:

> (Vers. 12.) Hic est, ecce ante te : hodie enim venit in civitatem.

/ 33. Quasi dicant: Ideo locum ejus indicare possumus, quia illuc venit, ubi eum videre solebamus. Nam si in suæ sublimitatis arce resideret, eum tibi nemo ostenderet. In civitate etenim doctor est, quando per ministerium prædicationis moratur in eruditione populi subjecti. In civitate est doctor, quando relinquit propria, ut communia disponat. Quia enim boni prædicatoris plebes • per ejus exhortationem munitæ ac fortes sunt, quando in eorum ministerio moratur, in civitate esse cognoscitur. Item quia in subjectæ plebis multitudine alii simplices, alii sapientes sunt, puellæ subjungunt:

(Vers. 12, 13.) Festina nunc, hodie venit in civitatem : quia sacrificium est populi in excelso. Ingredientes autem statim inventetis eum, antequam ascendat A non alta eruditione eos indigere existimamus. Tunc in excelsum, ad vescendum. Neque enim comesturus ergo prædicatores sanctos audire debent, quando est populus, donec ille veniat: quia tpse benedicet hostiæ, et deinde comedent, qui vocati sunt.

34. Cum in civitatem venit Samuel, in excelsum ascendit: quia electus prædicator in eruditione subditorum, modo plana verba, modo alta pronuntiat. Ouando igitur plana et intelligibilia præcipit, 210 in civitate est: quando sublimia, et quæ vix intelliguntur, in excelso. In civitate est, quando simplicibus proponit exempla: in excelso autem, quando perfectis verborum spiritualium alta pronuntiat. Quasi enim in civitate erat, qui dicebat : Nihil judicavi me scire inter vos. nisi Christum, et hunc crucifixum (I Cor. 11, 2). Item in civitate erat, quando infirmis remedia demonstrabat, dicens: Propter fornicationem P vir suam uxorem habeat, et uxor suum virum habeat (Ibid., 7). Sed in excelsum ascendit, quia non multo post subdit : De virginibus autem præceptum non habeo, consilium quiem do. Vellem omnes homines esse sicut meipsum (Ibid., 8). In excelsum etiam verborum se sæde ascendere fatetur, quia dicit : Sapientiam loquimur inter perfectos (1bid., 6).

35. Quid est ergo, quod dicunt puelle: Festina nunc, hodie venit in civitatem, nisi quia raro videbatur in civitate, videlicet tarde veniens, cito recedens? Quo nimirum magisterio sanctæ Ecclesiæ doctor instruitur, ut videlicet raro sit in publico, frequens in secreto: ut quo tardius aspicitur, devotius veneretur. Tunc quidem quasi cælestis excipitur: quia quo amplins in secreto contemplationis latuit, verbi Dei thesauros ad eos, qui se exspectant, ditiores trahit. Ille enim potest multa bona in infimis dicere, cui per secretum mentis intuitum conceditur summa videre. Et quia dulcius videntur illa quæ dicuntur, puellæ dicunt: Festina. Quasi dicant: si id, pro quo in civitate venit, expleverit, videre in secreto suo repositum non potestis.

36. Quod profecto verbum a jam litteram non ad verbum, sed exemplum religiosorum est. Nam sanctus vir tantæ erat districtionis, ut statutas dies et horas haberet, in quibus eum, qui cuperet, videre potuisset. Dicunt ergo: Festina. Ac si dicant: Si statutum tempus transierit, in horis suæ quietis, verbis, aut actionibus non intendit. Qui ergo remotæ vitæ ordinem sumpsimus, hor observare attentius debemus. D Statuendæ sunt nobis horæ ministerii, ut breviter persistamus in opere, festinanter redire valeamus ad contemplationis arcem. Ipsæ autem secreti silentii nostri moræ, tanta lege districtionis custodiendæ sunt, ut ipsi etiam, qui accedere solent, sciant, quia contra propositum nostrum ad nos accessum non habeant.

37. Quia vero hæc spiritualiter explanare coepimus, contra simplices hoc dici convenienter intelligi potest. In civitate quippe is, qui videtur extraneus, Samuelem alloqui posse putatur, in excelso autem non putatur: quia quos simplices esse credimus, plana,

ergo prædicatores sanctos audire debent, quando plana simplicibus loquuntur, quæ intelligunt : non quando dicunt alta, quæ intelligere nequaquam possunt. Dicunt ergo: Festina nunc, hodie venit in civitatem : quia sacrificium est populi in excelso. Quod tale est, ac si dicat : Quia multi sunt, qui summa audire desiderant, nunc tu debes sestinare, quando ille similes tui simplices videtur instruere. Sacrificium quidem populi est devotio electæ plebis. Quæ nimirum devotio, quia verbo prædicationis in electorum cordibus excitatur, quasi a Samuele perficitur. In excelso est autem sacrificium populi, quando corda fidelium subditorum alta verba sanctæ prædicationis devote audire concupiscunt. Unde et apte dicitur : Quia populus non comedit, nisi prius Samuel hostiæ benedixerit: 911 quia persectiores auditores. dum ad summam virtutum perfectionem pervenire desiderant, verbum scientiæ, per quod ad desiderata perveniant, in magno desiderio exspectant. Quo in loco notandum est, quia oblatum sacrificium nondum erat, et tamen dicit: Sacrificium est populi in excelso. Si enim sacrificium antequam offerri incipiat, non est, quomodo erat sacrificium, quod non erat? Sed quia nos spiritalia sequimur, nondum erat sacrisicium, et erat : quia cum electi fideles altius erudiri appetunt, jam guidem magnam devotionem audiendi habent, quam, post auditam prædicationem, valde majorem habent. Non est ergo adhuc oblatum sacrificium : quia illa magnitudo devotionis, quæ nascitur in corde electi de verbo prædicationis, ante prædicatoris verbum in corde non est. Et est quidem in excelso sacrificium : quia de exspectatione verbi. magna jam est in corde audire volentis vis devotionis. Quare et bene dicitur: Quia populus non comedit, donec ille hostiæ benedicat. Quia enim summa inhianter diligunt, donec eadem summa percipiunt, non quiescunt. Si enim hostia mentis, ejus devotio est : hostiæ benedicitur, quando ad vocem prædicationis sanctificatur, ut quo purior efficitur, divina susceptione acceptior habeatur. Quod enim in Dei sacrificio benedicitur, mundum quidem est cum offertur, et materiale : oblatum vero tanto est mundius, quanto non solum materiale, sed spirituale: quanto non solum mundum, sed etiam mundans est. Hostiarum quippe oblationibus mundari peccata quis dubitet? Sic namque, sic est mentis devotio: nam cum bona audire gestit, munda est; sed cum sanctæ prædicationis accepta et benedicta manibus fuerit, tanto ardentior et sacratior redditur, quanto clarius didicit, quem amare dulcius notum possit. Munda quidem ante, velut præparatio sacrificii fuerat, quæ bonum nosse cupiebat, et tamen materialis erat apparatus: quia nondum novit, quæ discere appetit, sed munda valde et spiritalis, cum jam doctrinæ sanctificata vocibus, non jam appetit audire, quod sciat, sed audita delectatur experiri, quæ amat. Tunc etiam non solum munda est hostia, sed mundans : quis

Forte leg., jam ad litteram non verbum, etc.

negligentiæ carnalis tenebræ potentius effugantur. Scriptum quippe est : Quia charitas operit multitudinem peccatorum (1 Petr. IV. 8): quia nimirum carnalia nostra destruimus, cum ardenti devotione ad cœlestia sublevamur.

38. Et quia subditur : Et tunc comedent, qui vocati sunt. Quid aliud designat, nisi quia devotionis affectus mentis est cibus? Tunc namque comedemus, com hostice benedicitur : quia cum ad prædicatorum vocem devotio nostra in amorem Conditoris extollitur, anima, quæ ad dulcedinem Conditoris pervenit, habet jam cibum suum. Tunc ergo comedunt, qui ante benedictionem hostiæ comedere noluerunt. Nam qui summa intentionis exspectatione ad divinæ dulcedinis perceptionem se præparant, dum mala desideria per appetitum nulla recipiunt, velut jejuni, refectione devotionis avidius replentur. Velut enim benedictionem hostiæ ad refectionem exspectant, qui cuncta illicita desideria fugiunt, ut de visione internæ gloriæ per devotionem satientur. Scriptum quippe est : Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt (Matth. v. 8). Qui enim in corde inepta non recipit, dum superna desiderat, mundus corde est: et dum per bonum prædicationis ad divinæ contemplationis dulcedinem ducitur, 212 quasi benedictionem hostiæ habet in animæ saturitate. Dicit ergo: Deinde comedent, qui vocati sunt. Jejuni quippe vocantur ad comestionem, dum prædicator foris loquitur, qui a pravis desideriis mentem custodiunt, et per gratiam Spiritus sancti ad internæ dulcedinis ex- c perientiam trabuntur. Vocati enim tunc erant invitati, qui venerant. Vocati ergo jejuni tunc comedunt. quando hi spiritualis gratiæ devotione pascuntur, qui ad eam percipiendam se magna mentis suze custodia paraverunt. Quid vero est quod dicunt :

(Vers. 13.) Ascendite, quia hodie reperietis eum? 59. Sed dum electi bona prædicatorum laudant. auditorum corda magna luce irradiant. Cœlestis namque illa conversatio boni doctoris, quam prædicant, dies est. Dicant ergo: Hodie reperietis eum. Eo uauque die prædicator invenitur, quando non est minor vita, quam fama : quando electorum voce laudatur. sed qui laudes audiunt, omne quod audiunt, in ejus laudabili conversatione inveniunt, atque cognoscunt. Quo contra Pharisæos increpans Dominus, ait: Va p vobis, Scribæ, et Pharisæi, qui similes estis sepulcris dealbatis, qua foris videntur hominibus pulchra, intus autem plena sunt ossibus mortuorum (Matth. xxIII, 27). Hinc iterum vane gloriosos infidelibus comparat, dicens: Quomodo poteștis credere, gloriam ab hominibus accipientes (Joan. v, 44)? In die quidem laudantur, qui ejusmodi sunt, sed eo die non reperiuntur: quia qui eorum laudes audiunt, quasi candorem sepulcri a foris aspiciunt ; sed cum laudatas virtutes quærunt. intus peccatorum noctem quasi tristia atque putentia mortuorum ossa inveniunt. Dicant ergo, pro signiticanda vera gloria justi : Hodie reperietis eum : quia cum justi laudantur, in veritate conversationis ha-

quo ferventiori crelestium amore succenditur, ab ea A beat, quidquid lucidum emicat de cis vece laudis. Et quia tanti viri festina devotione querendi sunt. se-

> (Vers. 14.) Et ascenderunt in civitatem. Cumque illi ambularent in medio urbis, apparuit Samuel, egradiens obvigus eis, ut ascenderet in excelsum.

40. Com sanctorum virorum præconia audimus, in civitate ascendimus: quia illic eos quærimus, ubi descendunt, non ubi sunt. Sed, ut superius dixi, prædicatorum locus, quem pro se habent, secreta divinitatis contemplatio est : locus autem pro subditis. przedicatio. Aliquando vero plana, aliquando alta lo-Guuntur. Habent ergo communem locum pro omnibus, habent sublimem specialemque pro quibusdam. habent secretum pro se. Hæc nimirum tria spiritualia B loca signantur: quia Samuel egredi dicitur, et apparere in medio urbis, et ascendere in excelsum. Nam qui, ut appareret, egressus est. érat ubl. antequam appareret, latuisset. Egrediuntur ergo sacerdotes, quando a secreto meditationis ad prædicandum veniunt. In civitate apparent, quando planiora, id est ad agendum, vel ad intelligendum dicunt. In excelsum ascendunt, quando sapientibus aut fortia præcipiunt operis, aut revelant alta mysterii. Ordinatus ergo ascensus moster ostenditur, per hoc, quod Saul in civitate ascendere perhibetur. Nam nobis Pastorum nostrorum loca, in quibus orare, aut secreti essé consueverunt, veneranda, non adeunda sunt. Ouod non solum exemplo, sed etiam divina cohortatione cognoscere possumus. In Cantico guidem canticorum sponsus denuntiat, dicens: Obsecto ros, filia Jerusalem, ne evigilare faciatis dilectam, quousque ipsa velit (Cant. III, 5). Mentes enim perfectorum sponsæ sunt : quia dum secreto divini amoris se velut 213 in thalamo collocant, ibi per visionem inveniunt, cui ineffabili amore junguntur. Cum ergo sponsa dormit in thalamo, conjungitur sponso : quia dum electa prædicatoris anima in secreta contemplatione reconditur. quasi in sponsi thalamo collocatur. Qui ergo hanc suscitat, sponso toltit: quia nimirum requies electæ animæ non solum sna, sed etiam delectatio sponsi est. Unde et per prophetam dicitur : Gaudebit sponsus super sponsam (Isai: Lxn, 5). Merito ergo Jerusalem filias sponsus adjurat, tit ab eis sponsa, quandiu dormire voluerit, non excitetur : ne, dum îlla surgit a quiete thalami, ipse perfruitionem perdat amoris. Egressus ergo Samuelis exspectetur, quia viri sancti in secreto sui silentii venerandi sunt, inquietandi non sunt. In civitate igitur ascendendum est; quia electus doctor in communi loco doctrinæ tanto lucro suls videtur, quanto ut prosit, exire cognoscitur. Ogo in loco notandam, quia de Samuele non dicitur : Hodie ascendit in civitate, sed, hodie venit in civitatem : de Saule autem, et puero : non venerunt, se l ascenderunt, dicitur. Hie enim velut per planum veuit, iste velut in alta conscendit. Quid aliud per hoc nobis ostenditur, nisi quia plana que loquuntur prædicatores, nobis plana non sunt? In civitate ergo non venimus, sed ascendimus, quando aut plana pre-

nicationia difficulter aspicimus, aut parva, que præ- A ctitudo intentionis. Recte ergo ante unam diem cipimur, cum labore portamus. Sed quia stare in civitate, munitum esse est, idcirco ascendimus; quia cum nos summi viri parva bona agere docent, malignorum spirituum consiliis acquiescere vehementer prohibent. Et quia valde laboriosum est, omnia tentamenta vincere, ad verba doctorum, quæ hoc nobis præcipiunt, quasi per ascensus laborem conamur pervenire. Sed quia scriptum est, quod Unusquisque mercedem accipiet secundum suum laborem (quod nimirum non solum de æterna retributione accipitur, sed etiam de præsenti) omnipotens Deus pro merito operis, electis suis tribuit augmenta virtutis (1 Cor. 111, 8). Nam et Abrahæ silio non parcenti dicitur : Per memetipsum juravi : quia secisti rem hanc, et non pepercisti filio propter me : benedicam tibi, et multiplicabo semen tuum (Gen. xxII, 16). Plerunique enim. qui fideliter laborant, in faciendis iis quæ sciunt, per divinam gratiam majora, quæ agant, cognoscere merentur. In quorum typo bene Saul in civitate prius ascendere dicitur, in excelsum postea a Samuele ductus perhibetur. Verum obviam venire, est per eamdem viam venienti occurrere. Cum ergo a sanctis prædicatoribus salutis viam discere volumus, nobis quidem obviam veniunt, quando cum verbo salutis, quod quærimus, occurrunt. Quasi enim eadem via veniunt, cum id nos docere festinant, quod nos propostimus discere. Hoc profecto morale est omnium; si enim ea quæ spiritualiter quibusdam competunt. indagamus, obviam venit; quia ordinandum regem ad se venire præcognoscit. Unde autem cognoscat, adjungitur:

(Vers. 15, 16.) Dominus autem revelaverat auriculam Samuelis anis unam diem, quam veniret Saul, dicens: Hac ipsa, quæ nunc est, hora, cras mittam ad te virum de terra Benjamin, et unges eum ducem super populum meum Israel, et salvabit populum meum de manu Philisthiim.

41. Exiit ergo ei obviam, ut in excelsum ducat: quia is, qui ad sanctæ Ecclesiæ regimen quæritur, et divino munere demonstrandus est, et ad sublimem conversationem vocandus. Auricula Samuelis, quia diminutive dicitor, quid designat, nisi humilem 214 intelligentiam doctoris spiritalis? Auricula ergo revelatur a Domino, quando humilis intelligentia prædicatoris a Spirita sancto instruitur; ut quæ facturus est, audiat, et audita disponat. Sed subtiliter est intuendum quod dicitar : Ante unam diem. Dies enim est vita justi, Paulo attestante, qui ait: Fuistis aliquando tenebræ, nunc autem lux in Domino (Ephes. v, 8). Quando autem vita electi ostenditur, dies latens revelatur. Nam homo videt prætextum boni operis, Beus autem lucem cordis. Quia ergo electi, et reprobi intentione cordis absconditi sunt, ante uttam diem Dominus venientem regem insinuat; quando per ejus gratiam sancti prædicatores agnoscunt in eis, qui promovendi sunt, testimonium bom operis præcedere puritatem intentionis. eaim est lux operis, quam non præcedit rerex ordinandus agnoscitur. Sed subsequentem quidem diem non aspiciunt, nisi ex præcedente nascatur: ut diem ante diem intentionem ante operationem considerent, et a Deo missum in luce sancta operationis aspiciant, quem lucere per propositum cordis divina gratia demonstrat. Et quia eadem hora. qua promittitur, exhibetur : quid dat intelligi, pisi quia perfectus debet esse, qui eligitur, non solum corpore, sed mente? Nam quando Deus loquitur sanctis viris, plena lux diei est. Habet namque originem dies, habet et finem. Juxta finem peccatorum arguit. dicens : Adam, ubi es (Gen. 111, 2)? Et quia nec qui bona incipiunt, nec qui a bono opere torbescunt. promovendi sunt, hora perfectæ locutionis prædicator mittitur, quando talis exhibetur, qui plena ful geat luce boni operis, et pleno resplendeat fulgora veritatis. Qui etiam vir de terra Benjamin venire describitur. Vir quidem dicitur, pro operis sortitudine : de terra Benjamin, pro recta fidei confessione. Benjamin quidem dicitur filius dexteræ. Quis erge hic filius dextræ dicitur, quam ille, de quo scriptum est : Ascendit in cœlum, sedet ad dexteram Patris (Marc. xvi, 19)? Terra ergo Benjamin sancta Ecclesia est. Quia ergo hæretici ab hac terra expulsi sunt. de terra Benjamin venit rex, quando non aliqua hæresi pollutus, sed fide catholicus sanctæ Ecclesiæ primatum suscipit. Qui viri præconio fruitur, si fide. firmus est, operatione fortis. Hic nimirum super populum Domini dux ungi præcipitur: quia exteriora sacramenta sacerdotibus illis prosunt, qui corumdem sacramentorum donis indigni non sunt. Vel sacerdotes unguntur, quando per ordinantium se ministerium, gratiarum spiritualium incrementa percipiunt, Unde et sequitur: Salvabit populum meum de manu Philisthiim. Velut uncti salvare alios possunt; quia spiritales gratias abundantius perceperunt. Nam qui populum salvant, super populum uncti sunt: quia quí a Domino ad regendos alios ordinantur, spiritualia charismatum dona, quibus eis prodesse possunt, accipiunt; et els, quos ordine præcedunt, meritia etiam superiores sunt. Et quia plerumque bonus pastor merito bonæ plebis eligitur, bene subjunctum est:

(Vers. 16.) Quia respexi populum meum.

Item quia magnis precibus a Domino bonus pastor quærendus est, subditur:

(Vers. 16.) Venit clamor eorum ad me.

42. Sed fortasse nonnulli moventur, quia contra rium videtur, quod hic dicitur, et quod superius dicebatur. Ibi enim ait: Non te abjecerunt, sed me, ne regnem super eos, juxta omnia opera sua, quæ secerunt a die, qua eduxi eos de terra Ægypti, usque 215 in diem hanc (I Reg. vIII, 7). Nunc vero dicit; Unges eum ducem super populum meum Israel, et salvabit populum meum de manu Philistiim: quia respexi. populum meum: venit enim clamor eorum ad me. Superius quasi ab irato rex ordinari permittitur, nune quasi a pio et benigno ordinatur. Hujus etiam beni-

iHa dissentiant, quæ eidem a Samuele illata fuit? Ouia, inquit, projecisti sermonem Domini, projecit te Dominus, ne sis rex (I Rea. xv. 26), Ouod profecto celeriter solvimus, si ipsam verborum vim subtiliter intueamur. Nam omnia hæc'divinæ benignitatis verba populi meritis ascribuntur : Salvabit populum meum; et, respexi populum meum; et, clamor eorum venit ad me. Pro illis ergo rex ordinari decernitur. quorum clamor exauditur. Nam etsi pro futura nequitia repellendus a regno erat Saul, tamen habebat in se, donec regnaret, unde populo sibi subdito prodesse potuisset. Futurus certe erat bello strenuus, mente elatus. Habiturus erat unde sibi caderet, et unde aliis staret. Illud ergo unde prodesse subditis meum de manu Philistiim : et, venit clamor corum ad me. Adhuc tamen valde contrarium videtur, ut eius populi clamorem exaudire credatur, qui eum abjecisse reprehenditur. Ad anod respondendum est: quia erant in illo populo et reprobi et electi. Ibi ergo abjecisse' Dominum reprobi arguuntur, hic electorum desideria ad omnipotentis Dei aures perveniunt. Qua ex re quid colligendum est, nisi quia sæpe electis bonum est, quod mali rectores ordinantur? Non ergo mirum est, si Deus quasi de abjectione sua irascitur, et regem ordinat : quia ipsa dignitas futuri regis et mala erat, et bona. Mala denique, quia superba: bona vero, quia in defensione subjectorum strenua. Quod totum, et in sancta Ecclesia nunc fieri cernimus: quia plerumque ille ejus primatum sus- C cipit, qui verbo utilis est aliis, mente tumidus sibi. Prædicando virtutes, velut stando vitia destruit, sed alta de se sentiendo, cadit. Hic itaque prædicando populum Dei salvat, sed semetipsum tumendo præcipitat. Quasi rex potens verbo populi Dei occultos adversarios atterit, sed elatione a regni sublimitate eadit. Non ergo pro se, sed solum pro populo rex constituitur; quando ille in sancta Ecclesia præesse permittitur, qui bona quæ prædicat, superbiendo. aut nequiter vivendo, conculcat.

43. Quo in loco notandum est, quia cum in sancta Ecclesia pastor eligitur, aliquando ordinatur pro se. et populo; aliquando nec pro populo, nec pro se; aliquando pro se, non pro populo; aliquando vero pro populo, non pro se. Pro se et populo, quando D dentis. electus prædicator electis subditis datur: quia nnde subjectorum multitudo adæternam patriam dueitur, bono pastori meritorum dona cumulantur. Nec pro se, nec pro populo pastor datur; quando reproba plebs reprobum pastorem habere permittitur, cum sic ille præest, sic illi obediunt, ut ad æterna bona, nec ille qui docet, nec illi qui docentur, pervenire mereantur. De quibus per Oseam Dominus dicit. Dabo eis reges in surore meo (Osee, xin, 11). In furore etenim Dei rex datur, quando malis pejor præesse decernitur. Talis quippe pastor tunc datur, cum talis populus regendus suscipitur, qui pariter zeterna pœna damnetur. Pro se, nou pro populo

gnitatis verba quis non videat, quantum a sententia A pastor datur, quando bonus malis præponitur : sieut ad Ezechielem Dominus dicit: Mitto ego te ad filios Israel, ad gentem apostatricem, 216 que recessit a me (Ezec. 111, 3). Pro se guidem, non pro populo tunc pastor datur, quando etsi auditores suos electus prædicator convertere ad Deum non poterit, ipse tamen laboris sui æterna luera non perdit. Pro populo autem, non pro se; quando bonis subditis pastor tribuitur, qui dona habeat, per quæ illis prosit, et sibi non prosit. Tales quidem erant, de quibus Dominus discipulis præcipit, dicens: Quæ dicunt, facite: quæ autem faciunt, facere nolite (Matth. XXIII, 5). Quasi dicat: Quod utile pro vobis acceperunt, ab eis quasi vestrum tollite; et in eis quasi suum dimittite, quod non habent ad lucrum vestrum, sed poterat, Dominus providens dicit: Salvabit populum R ad interitum suum. Saul ergo, abjecto Domino, eligitur, et tamen populum Domini de manu Philistinorum liberaturum perhibetur, quia omnipotens Deus sæpe suis bonis fidelibus per illos prælatos prodest, qui de officio ejusdem prælationis sibi non placent. Sequitur:

- (Vers. 17.) Cumque respexisset Samuel Saul, Dominus ail: Ecce vir, quem dixeram tibi, iste dominabitur populo meo.

44. Hoc namque in sequenti die actum est, quod præcedenti Dominus repromisit, dicens: Cras hac eadem hora mittam ad te virum de terra Benjamin, et unges eum super populum meum Israel. Aspicitur ergo in secundo die, qui primo promittitur: quia prædicatores sanctæ Ecclesiæ virtutes electorum in secreta eorum vita perquirunt. Hi enim qui promoyendi sunt, dum bona proferunt, aliquid magnum ex se repromittunt. Primo igitur die rex promittitur; quia magna electorum opera prædicatores aspiciunt, et, quasi Domino loquente, intus agnoscunt, quos ordinare sanctæ Ecclesiæ rectores volunt. Aspicit ergo Samuel in sequenti die, quando prædicator eum, qui promovendus est, in magna luce conversationis videt. Et tunc quidem, quasi indicante Domino, ordinaudum regem cognoscit: quia eum, qui in alta arce sanctitatis præeminet, præferre aliis dignum videt. Et quia qui magni sunt meritis, parvi sunt per humilitatem, sequitur:

(Vers. 18.) Accessit Saul ad Samuelem in medio portæ. Indica, oro, mihi, inquiens, ubi est domus Vi-

45. Si in civitate tunc est prædicator, cum plana et communia loquitur, quæ intelliguntur, porta civitatis hujus quæ est, nisi humilitas ? Nam divini verbi cognitio superbis absconditur, humilibus revelatur. Unde et in Evangelio Patri loquitur, dicens: Confteor libi, Pater, rex cœli et terræ, quia abscondisti hæc a sapientibus et prudentibus, et revelasti ea parvulis (Matth. x1, 25). Sapientes quidem superbos et alta de se sentientes, parvulos vero dixit humiles. Quorum certe alia Scriptura meminit, dicens: Deus superbis resistit, humilibus dat gratiam (I Petr. V, 5). Resistit namque superbis, ne æterna bona intelligant sed parvulis gratiam dat, ut eadem bona æterna, ip-

ritalem sententiam per humilitatem veniunt, ad audiendos prædicatores, quasi per portam vadunt. Electus etiam prædicator, quia spiritualia humiliter dicit, Samuel Sauli in eadem porta occurrit. Ouasi enim ambo in porta sunt, quando ea, quæ electus prædicator loquitur, ab electo alio humiliter audiuntur.

46. Sed qui noviter venerat, quem quærebat, invenerat, et ignorabat. Quare et idem Saul ad Samuelem dicit: Indica mihi, oro, ubi est domus Videntis. Hoc namque proprium magnorum virorum est. ut a minimis difficile cognoscantur. Carne quidem 217 despecti sunt, sed mente sublimes. Foris contemptibiles apparere appetunt, sed agere venerabilia non desistunt. Quia ergo valde proficere per eorum exempla appetunt, eos non solum in exteriori- B bus, sed in intimis admirantur. Vident ergo in eis exterius, quod possit a carnalibus despici, sed et pariter attendunt, quod intus spirituales viri magna admiratione debeant venerari. Quos dum fama sublimes audiunt, in altitudine suæ conversationis agnoscere concupiscunt. Secundum historiam ergo Saul Samuelem videbat, et non cognoscebat: ut quod in figura contingebat illis, nobis spiritualia designaret. Nam cum parvuli sumus, quasi videmus perfectos viros, dum corum virtutes a referentibus audimus; sed quos videmus, non cognoscimus, quia per experientiam scire non possumus, quia hoc, quod auditu percipimus, in cordis oculis tenemus. Quando igitur ab eis conversationis ejus secreta ad imitandum requirimus, eos nimirum quasi de propria domo inter- C rogamus. Domus namque eorum conversatio est. Hanc domum scire volebat discipulus Joannis, quando Dominum interrogavit, dicens: Magister ubi habitas (Joan. 1. 38)? Qui nimirum, quia ad familiaritatem illius, quasi domesticus perducendus erat, audivit : Veni, et vide. Hanc domum visam Philippus non cognoscebat, cui dicit: Tanto tempore vobiscum sum et non cognovistis me : Philippe, qui videt me, videt et Patrem meum (Joan. xiv, 9). De Domino etiam scriptum est, quia loquebatur Moysi sicut cum amico suo ; sed idem Moyses videns, et non cognoscens, interrogabat, dicens: Si inveni gratiam in conspectu tuo, ostende mihi faciem tuam (Exod. xxxIII, 13). Spiritualis autem conversatio sanctorum, quia nonlis Saul indicari sibi similiter deprecatur. Sancti etiam prædicatores cum de se magna audiunt, per humilitatem se dejiciunt, non inflant. Sciunt se petentibus magna, quæ imitentur, ostendere; sciunt inter magna, quæ ostendunt, magni per jactantiam non apparere. Quare et subditur :

(Vers. 19.) Et respondit Samuel Saul dicens: Ego sum Videns. Sed ascende ante me in excelsum hodie, ut comedas mecum, et dimittam te mane.

47. Quid est dicere : Ego sum Videns : nisi se, sicut in oculis videbatur, humilem demonstrare? Quasi dicat: Tu in æstimatione tua magnum habes.

so revelante, cognoscant. Electi ergo, quia ad spi- A quem quæris, sed parvus est ille, quem vides. Hoe namque in verbo, Videns, non prædicatur, sed ego. Quasi dicat: Videns ille, est, ego: non quod sostimas, sed quod cernis. Sed qui humiliare se novit. novit dare dona non humilis, sed sublimis. Onare et in excelsum ante se ascendere eum, ut secum comedat, præcipit. In excelsum ascendit, qui ad scienda altiora mentem erigit. In excelsum quidem ascendere, est cor ad altiora intelligenda præparare. Unde et Petrus in monte assumitur, ut gloriam transformati Redemptoris videre mereatur (Matth. xvn. 1). In illo etenim ascensu montis, sublimis præparatio mentis exprimitur : quia alta videre non poterit, qui per intentionem animum in sublimibus non ponit. Quia ergo sublimia præparati melius intelligimus, ante Samuelem Saul in excelsum ascendere jubetur. Quasi enim ante prædicatorem in excelsum ascendimus, quando nos prius ad alta scienda animum intendimus, et ipsi nobis ea, ad quæ intendimus, postmodum loquuntur. Quid vero est. quod ait : Ut comedas mecum hodie? Sed quando prædicatores sancti 218 cœlestia loquuntur, electorum suorum auditorum corda reficiunt : testante etenim veritate, quia cibus animæ est verbum Dei. Non in solo pane vivit homo, sed in omni verbo quod procedit de ore Dei (Matth. IV. 4). Panis namque alimentum corporis est. verbum mentis. Qui vero corpus sine mente reficiunt, mente mortui sunt, carne vivi. Quare et de delicata vidua Paulus ait : Vivens mortua est (1 Tim. v, 6). Nam per ciborum delicias non moreretur vidua, si animam verbi Dei cibo satiaret, cum ipse Paulus dicat: Nihil esse immundum, quod cum gratiarum actione percipitur (I Tim. rv, 4). Sed vivens vidua moritur, quando cibo corpus nutrit, animam fame interficit (Matth. 1v). In solo ergo pane homo non vivit: quia cum ex anima et corpore constet homo, sicut aliter per corpus vivit, ita et necesse est ut alimentis diversis singula nutriantur. Ut comedamus itaque, cum propheta ascendimus, quando ad alta divini verbi mentem erigimus, ut ejus cœlesti sapore per devotionem satiemur.

48. Et quia ipsi prædicatores valde amant cœlestia, quæ loquuntur, quasi simul comedimus, cum devote illi loquendo proferunt, quod nos devote audiendo, in ventre animæ locamus. Simul enim comenisi devotis, ac supplicibus panditur, domum Samue- p dimus : quia verbum Dei pariter audimus. Prædicatoribus namque Veritas dicit : Non vos estis, qui loquimini, sed spiritus Patris vestri, qui loquitur in vobis (Matth. x, 20). Quod et Paulus probat, cum suos auditores interrogat, dicens : An experimentum queritis ejus, qui in me habitat Christus (II Cor. XIII, 3)? Quia ergo in sanctis prædicatoribus Christus, et ejus spiritus loquitur, ipsi prædicatores tanto clarius loquentem audiunt, a quanto ei viciniores sunt, cujus sedes esse merentur. Tanto ergo plenius de verbi alimento poterunt refici, quanto jam intra se habent cellam refectionis. Amici etenim sponsi sunt, et stant, et gaudio gaudent propter vocem sponsi, Cum

a Vatic. et Gilot., quanto eis. Intra Gilot. habet meruerunt, pro merentur.

ergo divina locuuntur sancti prædicatores, audiunt : A non in amore, sed in scientfa, de plenitadine accised quia certa experientia norunt, quando in eis loquitur spiritus, audiunt se, sed non in se, quia et ipui loquantar, sed in se locuti, loquentem alium venerantur. In eo igitur, quod audiunt et loquuntur. et reficient, et reficientur, Reficient quidem auditores, dum verbum proferunt voce sua: reficiuntur ipsi, dum verbum, quod proferunt, profertur eis revelatione divina. Ipsi tamen devotius saturantur. qui in locatione spiritus, mentis delicias experti sunt. Annon experientia loquentis spiritus est, inconsultos et impræmeditatos se cernere, subitoque consultos, et paratos esse? Scire, quæ nescierant : habere, quæ non habuerant: torporem mentis amittere, repente mira devotione servere : pienitudine scientiæ statim et in momento mirabiliter repleri, mira verbi R facundia intellecta proferre? Habent ergo electi prædicatores experientiam spiritus in se loquentis, in repentina revelatione veritatis: habent subito ardorem charitatis, habent in plenitudine scientiæ. habent in facundissima verbi prædicatione. Nam et subito instruuntur, et repente fervescunt, et in momento replentur, et mirabili eloquii potestate ditantur. De illa namque repentina experientia Dominus dicit: Dabitur vobis in illa hora, quid loquamini (Matth. x, 19). De illo autem subitaneo servore charitatis Cleophas dicit: Nonne cor nostrum ardens erat in via; dum loqueretur, et aperiret nobis Scripturas (Lac. xxiv, 32)? De repletionis quoque et facundize experientia Lucas meminit, dicens: Factus est repente de culo sonus tanquam advenientis 219 spi- C. ritus vehementis, et replevit totam domum, ubi erant sedentes (Act. u. 2). In codem quippe spiritu repleti et locuti sunt, ut hoe, quod asserimus, designarent : quia videlicet loquendo, alios pascunt, qui de eo. quod dieunt, audiendo pascuntur. Et quia sonum vehementis spiritus arderem, sive locutionem, aut repletionem cognoscunt, tanto dulcius in donis spiritualibus epulantur, quanto ad ejus recubitum dignius assumpti sunt. Dicit ergo : Ascende, ut comedas mecum hodie; quia boats dector, dum dulciter, que dicit. in devotionem mentis accipit, se et eos qui audiunt simul pascit.

49. Quo contra doctores reprobi, quia quæ dicunt, non amant, cum alios verbo pascunt, jejunant. Nam dixerit, verbam vero Dei in mente piena sit eruditio, plena devotio; verbo Del non pascuntur, qui devota. quod loquenter, non audiunt. Apostolus quidem. quasi jam illa verbi dulcedine repletus, ait : De pienitudine ejus omnes accepimus (Joan. 1, 16). Alia quidem est plenitude verbi, alia libri. De plenitudine quidem verbi accipere nonnisi electi possunt, de plenitudine vero Scripturæ possunt et reprobi. Liber namque beati Joannis apostoli, et liber beati Pauli apostoli plenitudines quidem sunt, quæ de eis habentur. Rorum mimirum verba Paulus sive Joannes scripsit, sed quod quisque scripsit, loquens in eis verbum inspiravit. Qui ergo verbum Scripturæ accipit,

pit, non verbi, sed libri. Et quia rem mortuam accipit, in eius inse accentione non vivit. Sed aud dica Scripturam mortuam? Non est mortua tantum, sed interficiens. Nam scriptum est : Littera occidit . spiritus autem vivisicat (II Cor. m. 6). Hoc quidem facit omnis divina littera. Nam littera corpus est, hujus vero corporis vita spiritus. Vivificatum quippe. et vivisicans corpus accipit, qui litteram legit, et in amorem intelligentiæ mentem reficit. Reprobl ergo, qui Scripturas rimantur, quas non ament, qui audacter foris loguuntur, cujus saporem intus non intelligunt; dam refectionem Scripturarum, quas exponunt, alii devota mente percipiunt, quasi de eo. quod ipsi dant, alii saturantur, non ipsi. Dicat ergo Samuel : Ascende, ut comedas mecum hodie : quia ex eo, quod subditis de verbo electi doctores tribuunt. et pariter audiunt, et pariter saturantur. Ecce enim in eodem ipso verbo, quod dicimus, demonstratur. Nam quis dubitat, quod hanc Scripturam, quam exponimus, Samuel scripserit? Et tamen ipse, qui scripsit, hæc dicit : Respondit Samuel : ut profecte ostenderet, quia quod ipse scribebat, allus impartiebatur. Quia ergo Spiritus sanctus, qui per eum loquitur, per eum de eo dicit : Respondit Samuel Sauli : Ascende ante me in excelsum, ut comedas mecum hodie. Hoc dicit, quod audit: et simul audit, et dicit. Dum ergo magna veneratione amoris audit, et loquitur prædicator electus; magna devotione auditores boni quæ dicuntur, excipiunt: Saul et Samuel pariter in excelso comedere dicuntur. Item quia prædicatores auditoribus in ejusdem verbi refectione digniores atque ferventiores sunt; non Samuel cum Saule, sed Saul cum Samuele comesturus asseritur. Sed et quia tam splendida mentis erudhio, in magna luce spiritualis vitæ est, non dicit : Ut.comedas mecum hac nocie; sed hodie. Quem etiam mane dimittit. Mane dicit initium diei sequentis. Sequens vero dies, est serena lux sanctæ conversationis. Dicit ergo:

220 (Vers. 19.) Dimittam te mane.

50. Mane quidem ab excelso dimittitur, qui cum ad altioris scientize lumen proficit, in magna luce boni operis se proponit immorari. Vel mane dimittitur, qui verbum magna scientia, quod prædicatoris ore didicit, prædicare aliis intendit. Quando enim cum animæ refectionem verbum Dei esse Dominus D bona proponimus , quasi mane in initio dici sumus ; quia boni claritatem jam aspicere cœpimus, quam sequamur. Sed hoc mane in pleaum diem crescit, quando is, qui magna bona agere, aut alta æternitatis gaudia prædicare proposuit, id quod proposuit, in magna exhibet luce virtutis. Mane ergo Saul ab excelso dimittitar; quia auditores prædicatorum bonorum, quod ab eis sublime audiunt, exercere sublimiter non morantur. Sed electi viri, bona que habent, et abscondere, et manifestare sciunt. Abscondunt quippe, no per elationem percant, sed no infructuosa remaneant, manifestant. Dum absconderunt, tunc custodiunt; sed dum manifestant, proferunt fructum. Nam sequitif:

(Vers. 19, 20.) Et omnia quæ sunt in animo tuo A absconderant; ad liteem justitie redirent, in qua viri indicabo tibi; et de asinis, quas perdidisti nudiustertius. ne sollicitus sis, quia inventæ sunt.

nisi quia sæpe in éis sommi viri salutis bonum facile.

51. Celare se quidem prædicatores qualiter studeant, superius in verbo Samuelis ostenditur, tibi dicitur : Ego sum Videns. Nunc autem quia dicit : Omnia, quæ sunt in animo tuo, indicabo tibl; quid aliud tenemus, nisi quia sæpe viri sancti, virtutes, quas habent, et abscondunt et proferunt? Sed, til dixi, abscondant, ne in magnis virtatibus magni videantur; proferunt eas, üt electi imitentur. Verbo itaque sapientiæ, aut prophetiæ spiritu se pollere asserunt, non ut venerentur, sed ut audiantur. Ottare et Psalmista verbi gratiam se habere insinuans, aft: Super omnes docentes me intellexi (Psal. cxvIII, 99). Certus ergo de perítia spiritus, confidenter nos invitat. dicens: Venite, filii, audite me, limorem Domini docebo vos (Psal. xxxii), 11). Propheta namque se affirmabat Michæas, cum diceret: Utinam non essem vir habens spiritum; et mendacium potius loguerer (Mich. 11, 11). Hinc Helisæus de Naaman Syro dicit: Veniat adme, et sciat Prophetam esse in Israel (IV Reg. v, 8). Hinc Paulus ait : Hebræi sunt, et ego ; semen Abrahæ sunt, et ego; ministri Christi sunt, et ego; ut minus sapiens dico, plus ego (11 Cor. xi, 22, 23). È contra autem Amos dicit: Non sum propheta, sed armentarius vellicans sycomoros (Amos. vii, 14). Hinc etiam Paulus cum se vult abscondere ad custodiam, dicit: Non sum dignus vocari apostolus, quia persecutus sum Ecclesiam Dei (I Cor. xv. 9). Hinc interrogatus Joannes Baptista ait: Non sum propheta (Joan. 1, 21). Non C. erat quippe ad elationem, sed erat propheta et plusquam propheta ad ministerium. Samuel ergo, ut se custodiat, ait : Ego sum Videns; et ut se ad lucrum exhibeat dicit : Omnia indicabo tibi. Quod si aliquis vult, eodem modo intelligere potest; quia cum dicit; Ego sum Videns, si videntem se asserit, ad hoc dicit ut bonum, quod habet, cum electis communicet. Ut ergo quod asserit, probet, subsequenter adjungit: Omnia indicabo tibi. Quod sanctæ Ecclesiæ doctores agunt : quia dum virtutes mentium intuentur, et vitia : et mederi vitiis, et promovere virtutes evidenter sciunt. Omnia ergo, quæ sunt in corde, findicat, quando virtutis viam, quam bonus auditor cupit tenere, ipse documento manifestæ eruditionis dignatur exponere. Quod si magnus est, et bona non solum p agere, sed etiam prædicare disposuit. Omnia, quæ sunt in ejus corde prædicatores, indicant; quando corum mentibus aperlunt, 221 quidquid cupiunt de doctrina. Quia vero ei, cui loquitur, eum significat, qui ad lucra prædicationis innititur, subdit, atque ait ; Et de asinis, quas perdidisti mudiusterelus. ne sollicitus sis, gaia inventæ sunt.

52. Hoe superius in persona Saul, qualiter rudibus predicatoribus conveniat, expositum est. Asinas quippe perdidit, qui peccatores, quibus verbum vitæ præbuit, ad pænitentiam nequaquam traxit. Invehitet quitem, si ii qui se in nocte pravitatis

inventral potuissent. Cur ergo dicit: Inventre sunt. nisi duia sæpe in éis summi viri salatis bonum facile inveniri posse considerant, de quorum vita ineruditi desperant? Nam of periti medicl corporum, illos sæpe cutate præsumunt, de quorum salute imperist præsumere non possunt. Sie nimfrum et ab eruditis doctoribus sæbe 4 ad pomítentiam, et satisfactionem peccatores trabuntur, qui trahi ab ineruditis rudibus nequivertifit. Ouis igitur tam prædicatione quam exemplo perfectorum illi ad Dominum prenitendo rédeunt, qui converti per allorum ministerium nequiverunt; bene Samuel inventas asinas dicit, quas Saul invenire non potuit. Potest etiam hoc dictum pro profectu ordinandi rectoris intelligi. Quasi dicat: Dum eruditione et vita proficis, illos etiam lecrari Domino poteris, quos nondum potuisti. Tam certa quidem virtus profectionis est, ut fructus ejus, ani nondum constant in re, constent in spei certitudine. Et quia his verbis ad perferendos labores sanctæ prædicationis invitatur, quæ mercedis lucra exspectare debeat, exponit dicens:

(Vers. 20.) Et cui erunt quæque optima Israel, nonne sidi et omni domni patris tui?

53. Istael, qui dicitur, videns Deum, quem rectius hoc loco significat, quam æternorum civium iliam beatam societatem, qui ex labore vitæ hujus. ad wierpam omnipotentis Dei visionem pervenerunt? Quæ ergo sunt Israel obtima, nisi æternæ retributionis dona? Paulus quidem dicit: Unusquisque mercedem acciviet secundum laborem suum (I Cor. m, 8). Hinc item dicit: Alia est gloria solis, alia lunce, et stellarum. Stella enim differt a stella in claritate (1 Cor. xv, 41). Omnitim ergo fidelium retributiones, et præmia, bona sunt Israel. Quia vero electorum prædicatorum merces summa est, corum sunt optima Israel. De his quippe Israelis optimis Dominus fideli servo suo repromittit, dicens: Amen dico vobis, super omnia bohu sua constituet eum (Matt. xxvv, 47). Bui enten non in omnibus, sed super onnia constituitur, non tantum bona israel, sed etiam optima habere declaratur. Dicat ergo Samuel: Cui erunt guzque optima Irrael, nonne tibi et omni domni patris tui? Quasi dicat : Et si magnus est labor prædicationis, tanto devotius ferri debet, quanto majora lucra mercedis habet. Sollicita ergo mente doctor sanctæ Ecclesiæ pensare debet : quia israel non bona tantum, sed etiam optima ejus sunt, ut majera et extellentiora agat semper, qui tam summa et optima exspectat. Eadem quippe summa, den summe ordini debentur, sed summo labori. Nam et decter egregius non dixit: Unusquisque merceden accipiet juxta suam dignitatem, sod, juxta laborem. Cum ergo prædicatorum æternæ vitæ eptima referuntur, 1 magnus eis in hac vita labor injungitur : quia nimirum meliora cæteris habere non prævalet, qui melior esse non studet. Et quia hoc omnium prædicatorum 222 sanctes Ecclesies commune est, non solum

Aliter, ad pænstentiæ satisfactionem, ut observat Gussanv.

referentur. Quasi enim ex patre filii nascuntur, quando in ordinem prædicatorum noviter alii aliis. eadem nobilitate sanctitatis splendidi subrogantur. Domus quoque prædicatoris est spiritualis ejus conversatio. Omni ergo domui patris eius Israel optima sunt : quia ubicumque sacerdotalis conversatio est. illa nimirum est, et tam summa est, ut ex celsitudine meriti, in æterna vita sua sint optima retributionis. In hoc ergo se subtiliter prædicatores aspiciant : quia non solum sibi, sed omni domui ejus ontima erunt Israel : quia si de domo exeunt. optima non habebunt. Nam si solam prædicationis sublimitatem tenent, optima non habebunt: quia altitudinem vitæ non tenent. Sed electus quisque, dum de se ab elatione custodiat, ne bona, quæ habet, amittat. Unde et subditur :

(Vers. 21.) Respondens Saul, ait: Nunquid non filius Gemini ego sum de minima tribu Israel, et coanatio mea novissima inter omnes familias de tribu Benjamin? Quare ergo locutus est mihi sermonem istum?

54. Quasi dicat: Quare mihi tam magna adscribis. cum sim nihil? Gemini quippe filius est, qui negligentes imitatur in cura sui, et in exemplo proximi. Geminus quippe est, quia dum curam sui negligit, exempla boni operis aliis non impendit. Qui ergo tales imitatur, filius Gemini dicitur. Qui de minima tribu Israel esse dicitur : quia ultimus ordo sanctæ Ecclesiæ conversorum peccatorum est. Merito igitur, qui peccatorem se esse fatetur, de minima tribu C Israel esse dicitur. Cuius etiam cognatio novissima inter alias esse perhibetur: quia juxta Veritatis vocem : Qui minimum mandatum solvit, minimus est in regno cœlorum (Matth. v, 19). Benjamin quippe dicitur filius dexteræ. Qua profecto appellatione sanctæ Ecclesiæ populus designatur: qui dum in fide Redemptoris nascitur, per bona opera ad cœlestis patrize bona przeparatur. Dextera guidem Dei illa æternæ vitæ fortitudo est. Cognationes tribus Benjamin, sunt diversæ conversationes electorum. Nam velut ab uno generationis principio diversæ cognationes veniunt: quando ab una origine orthodoxæ sidei, conversationes sidelium plures oriuntur. Sancti ergo viri, cum se per humilitatem dejiciunt, quia peccatores se esse fatentur, et tamen recte n in Deum credere, quasi se et Gemini filios asserunt, et de novissima Israel cognatione. Sed quia quanto plus se humiliant, juxta Veritatis vocem, amplius exaltantur (Luc. xiv, 10, 11), sequitur:

(Vers. 22.) Assumens itaque Samuel Saul et puerum ejus, introduxit eos in triclinium, et dedit eis locum in capite eorum qui suerant invitati.

55. Samuel Saul assumit quando prædicator sanctæ Ecclesiæ electo auditori suæ alta prædicationis aperit. Assumitur quippe subditus, quando per verbum doctoris in cognitionem cœlestium elevatur. Et quia non carnali intentione spiritualia scire appetit, non solum ipsum Saul, sed etiam ejus assumpsit

Saul, sed omni domni datris sui Israel optima esse A puerum. Quasi enim sine puero in imis remanserat. qui dicebat : Cor meum dereliquit me (Psal. xxxyu. 11). Cor quippe nostrum nos derelinquit, quando sic a concupiscentiis carnalibus vincimur, ut intentionem cordis in terrenis, et carnalibus, atque corporeis, et non in cœlestibus, et spiritualibus ponimus, Hunc puerum perditum invenerat, qui dicebat : Invenit servus tuus cor suum (II Reg. VII, 27), Cor quippe nostrum 223 invenimus, quando per intentionem cordis spiritalia guxrimus; guando hanc a terrenis avellimus, ut ad coelestia dirigamus, Electus ergo prædicator iis, qui adhuc carnales sunt, nec fortia imperat, nec spiritalia manifestat. Nam et Paulus Corinthiis dicit : Non potui vobis loqui tanquem spiritualibus, sed quasi carnalibus, tanquam ce magna audit, infirma sua ad memoriam ducit, ut B parvutis in Christo lac vobis potum dedi, non escam (I Cor. 11, 1). Quasi his verbis dicat : Idcirco vos ad excelsum non duxi, quia spiritualem sensum vobiscum, velut Saul puerum, non habebatis. Quare et causam insinuans, ait : Adhuc enim estis carnales. Bene ergo Samuel Saul, et puerum assumpsisse dicitur: quia doctores sanctæ Ecclesiæ illis fortia imperant, illis alta manifestant, quos spirituales esse considerant. Qui etiam in triclinium introducuntur: quia eis charitatis latitudo monstratur. Velut enim in triclinio ponitur, qui per id, quod altum didicit, moratur in latitudine charitatis. Vel certe introitus noster ad triclinium, amor est; triclinium pulchritudo est spiritalis vitæ. Unde Joannes dicit : Ous non diligit, manet in morte (I Joan. 11, 14). Si enim. qui non diligit, manet in morte, ille qui diligit, in vita manet. In triclinium ergo introducimur, quando in affectum supernæ conversationis surgimus per affectum charitatis. In hac nimirum mansionis latitudine superiorem locum sancti prædicatores obtinent. quia beatus Joannes Evangelista dicit: Et in circuitu sedis sedilia viginti quatuor, et super sedes viginti quatuor seniores (Apoc. IV, 4). Seniores quippe sancti sunt prædicatores maturi sensu, moribus graves, qui thronum Dei juxta positis sedibus ambiunt: quia qui præ cæteris Conditorem diligunt, per altissimam conversationem ei vicinius requiescunt. Bene itaque Saul cum puero suo locum in capite eorum, qui invitati fuerant, sortitur; quia in eis eligendorum pastorum typus ostenditur. In capite quidem rector statuitur, quando per vim magni amoris supernæ vitæ singulare propositum accipit; cum sidem catholicam cum cæteris communem tenet, sed præ cæteris virtutem sublimem. Unde et sequitur :

(Vers. 22.) Erant enim quasi triginta viri.

56. Ter decem triginta fiunt. Ternarius vero numerus sidem sanctæ et individuæ Trinitatis insinuat. Denarius vero per decem præcepta legis, boni operis perfectionem designat. Tricenarius ergo numerus eos designat, qui eam fidem tenent, quæ per dilectionem operatur. In horum capite Saul ponitur, quando per divinam gratiam is, qui futurus est pastor Ecclesize, sublimior fit merito, quibus debet esse somerior dignitate. Hunc sublimem locum Samuel A lia oportet te præparare. Similia enim præparando tribuit : quia qui tantam vitæ meretur celsitudinem. ad eam majorum proficit institutione. Cui nimirum quia jam magna, quæ agat, et non minima demonstrantur, subditur :

(Vers. 23, 24.) Dixit Samuel coquo: Da partem. quam dedi tibi, et præcepi, ut reponeres seorsum apud te. Tulit ergo coquus armum, et posuit ante Saul. Dixitaue Samuel: Ecce quod remansit, pone ante te, et comede : quia de industria servatum est tibi, quando populum pocavi: et comedit Saul cum Samuele in die illa.

57. Quid in armo pectoris, nisi fortitudo signatur actionis? Ouæ a Samuele coquo tribuitur, quando a summis prædicatoribus minoribus demonstratur. delibus in fervore spiritus loquuntur, cibos mentis. velut per ignem coquunt. Sed pars, quæ datur, posita seorsum dicitur : quia fortitudo boni operis in prædicatore debet esse singularis. Quam 224 ante Saul ponit, quando ordinandum pastorem sanctæ Ecclesiæ, quantæ fortitudinis esse debet, considerare præcipit. Sed et de eo, quod coquus apposuit, Samuel Saul dicit: Ecce quod remansit, pone ante te. Remansit quidem, quia non omnia nostra Christus explevit, per crucem quidem suam omnes redemit. sed remansit, ut qui redimi et regnare cum eo nititur, crucifigatur. Hoc profecto residuum viderat, qui dicebat: Si compatimur, et conregnabimus (II Tim. 11, 12). Quasi dicat: Quod explevit Christus, non valet, nisi ci, qui id, quod remansit, adimplet. C Hinc beatus Petrus apostolus dicit: Christus passus est pro nobis, vobis relinguens exemplum ut seguamini vestigia ejus (I Pet. 11, 21). Hinc Paulus ait : Adimpleo ea, quæ desunt passioni Christi, in corpore meo (Col. 1, 24). /

58. Sed notandum quia armum ante Saul coquus posuit, et tamen Samuel Saul præcipit, ut ante se eum ponere debeat. Quid est hoc? Sed ponere ante discumbentes dapifer in mensa ferculum solet : quod dum is, qui discumbit, trahit ad se, illud ponit ante se vicinius, quod paulo longius erat ante se. Coquus ergo ponit armum ante Saul, Samuel Saul præcipit, ut ponat ante se: quia hoc quod novo prædicatori injungitur de fortitudine boni operis, velut ad se Quod etiam postquam ad se traxerit, comedit: quia diu consideratum agere disponit. Armum quippe manducare, est quod exterius de forti actione præcipitur, per propositum in mente recondere. Quasi enim armum ante se ponere et manducare electo cuique suadebat, qui dicebat : Si sederis ad mensam potentis, sapienter attende, quæ apponuntur tibi : quia similia oportet te præparare (Prov. xxIII, 1). In mensa quippe potentis virtutem armi designavit. Et dum dixit: Sapienter attende, quæ opponuntur tibi: armum ante se eum, cui dixit, ponere docuit. Sed manducare eum debere insinuavit, quia dixit : Simi-

manducamus; quia dum fortia, quæ audimus, proponimus agere, velut comedentes, in cordis ventre reponimus cibos vitæ. Sed ipsis summis doctoribus vas electionis sub unius discipuli eruditione imperat, dicens: Manum cito nemini imponas (I Tim. v. 22). Quia enim magna retractatione consilii eligendi sunt, qui in culmine sublimentur, apte subjectum est: Quia de industria servatum est tibi, quando populum vocavi. Quasi dicat : Pone ante te. quod antequam apponeretur, ego posui ante me: considera quod ego consideravi. De industria quippe pars armi servatur; quia fortissima prædicatoris actio illi bene committitur, qui a summis viris magna consideratione dignus tanto ministerio judicatur. Ista vero pars Coqui etenim sacerdotes sunt : quia dum ejectis fi- B tunc servata est de industria, quando populus vocatur; quia cum ad suscipiendum prædicationis ministerium subditi fideles veniunt, bonis prædicatoribus non infirmis infirma, sed fortibus fortia injunguntur, Sed qui bene proficiunt, in sublimi sua conversatione ante omnia tenere student bonum obedientiæ. Bene itaque subjunctum est : Et comedit Saul cum Samuele in die illa. Ut jam dixi, promovendo doctori comedere, est hoc quod sibi de virtute præcipitur, se ad faciendum præparare. Bene autem cum Samuele comedisse dicitur; quia cum ii, qui noviter veniunt, magna agere proponunt, in virtute boni operis summi viri ferventiores flunt. Potest etiam in ista comestione illa signari, de qua superius repromisit, dicens: Ascende ante me, ut comedas mecum hodie. Saul ergo cum Samuele comedit; quia 225 cum intus prædicator cœlestem verbi Dei suavitatem audit, quod, loquente ipso, subditi foris audiunt, de divina resectione a utique satiantur. Seanitar :

> (Vers. 25.) Et descenderunt de excelso in oppidum, et locutus est Samuel cum Saul in solario. Stravitque Saul in solario, et dormivit.

59. Quicunque ad celsitudinem curæ pastoralis assumitur, in eadem ordinis sui sublimitate habere debet et vitæ propriæ altitudinem, et alienæ infirmitatis compassionem. Ascendat ergo Saul cum Samuele, descendat in oppidum. Sciat rector, quæ agat alta: sciat quæ disponat, communia. Dicat cum Paulo: Nostra conversatio in cœlis est (Philip. m, 20): propius debet trahere per studium considerationis. D dicat nobiscum: Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus? video aliam legem contradicentem legi mentis meæ, et captivum me ducentem in lege peccati (Rom. vii, 24). In excelso est rector, eum sapientiam loquitur inter perfectos. Carnalia quando disponit, descendit in oppidum, dicens: Propter fornicationem unusquisque uxorem habeat, et unaquæque virum : uxori vir debitum reddat, uxor viro .similiter (I Cor. vii. 2). In excelso est, quando dicit: Nulla creatura poterit nos separare a charitate Christi (Rom. vm, 39). In oppidum vero descendit: quia loquens, ait : Factus sum infirmis infirmus, ut infirmos lucrifaciam: omnia omnibus factus sum, ut omnes facerem

salvos (I Cor. IX, 22). Samuel ergo Saul ad excel- A siderationem ordinavit. Et quie ordinaudi regis nesum tulit, et in oppidum deposuit : quia summi viri eum sanctæ Ecolesiæ eulmen ordinaut, illos quos in sodem culmine ponunt decent sublimiter vivere. plana prædicare, sibi esse rigides, sed subditis temperatos : sic attendere proprim saluti, ut cum infirmis nossint infirmari : infirmari dixerim per affectum mentis, non per languorem internæ ægritudinis. Nam ai per mentis languorem doctor jacet, curare ægros et jacentes erigere non potest. Bene ergo cum Samuele Saul in oppidum descendisse, et in solario locuți esse referuntur, Oppidum quippe in plano est. solarium vero in alte. Ad excelsum quoque solarium planum est, ad oppidum non planum, sed altum. Sic nimirum electi predicatores, quando minoribus memhris compatiuntur, quasi excelsum deserunt : sed in R oppidum descendentes, in solario sunt: quia ab alto quidem veniunt, sed infirmitatem subditorum miserando et consulendo, non agendo et infirmando assumunt. Infirmis namque compatientes, uxorem ducere præcipjunt, nec tamen ipsi infirmando uxorem ducunt. In oppidum ergo descendentes, in solario sunt : quia etsi plana jubent, in se ipsi infirma non retinent. Onia vero non esse in solario, sed logui cum Saul Samuel dicitur, hoc profeeto significat, quia futurus doctor doceri debet sic infirmis subditis comnati, ut inse tamen teneat alta conversationis.

60. Et quia ad hæc agenda multa consideratione novus pradicator indiget, stravisse sibi Saul, et dormisse perhibetur. Dormira in solario nevo prædicatori, est in sublimi sua consideratione disponere. C qualiter subditorum onera debeat portare. Nam si ad sæculi intentionem vigilat, hos profecto agit, ut tantæ discretionis bonum in intimis non requirat. Dormire igitur debet, ut seeçularia pulla cogitet : quia spiritualia disponere oppressus sæcularibus nunguam potest. Sed et dormire non poterit, qui sibi non sternit : quia nimirum si bonorum exempla, sive dicta non cogitat, impossibile est, ut ab exterioribus requiescat. Velut mollia quidem nobis 222 subjicimus, quando electorum doctrinam, aut vitam cogitamus. In eisdem quoque stramentis dormimus: quia quiescere tune bene consideratione possumus, quando in rebus spiritualibus occupamur. Dicat erge : Quis stravit sibi Saul, et dormivit, ut electæ menti insinuet : quietis grațiam non acquirat. Sed qui spiritualia bene vult considerando disponere, donce es intus perfecte ordinet, ad ea quæ foris sunt, evigilare non debet. Apte ergo subjungitur:

(Vers. 26.) Cumque mane surrexissent, et jam dilucesceret, vocquit Samuel Saul in solario, dicens; Surge, et dimittam te.

61. Mane quidem lucescit, quando quietze menti veritatis splendor se aperit. Humana etenim mens per ignorantiam tenebrosa, et per illüstrationem veritatis lucida fit. Ignorans ergo, in nocte est; cum illustratur, in die. Mane autem surgit qui dormit nocte : quando ad agenda se erigit ea, qua per con-

gotium tractabatur, ambo surrexisse perhibentur. Surgit quidem summus prædicator, ut auditorem suum ad ministerium ejusdem prædicationis ordinet. Surgit qui ordinandus est, ut tam sublimem ordinem imo cordis affectu recipiendum esse non speret. Pariter quidem surgunt, quia sublime officium datur, sublime recipitur. Quo in loco est aliud notandum: quia ambo prius surrexerunt, deinde Samuel Saul vocavit, dicens : Surge, et dimittam te. Sed ad historiam si ambo surrexerunt, a somno Saul, quia consurgere præcipitur, ad opus præparari admonetur. Quia vero tam summi sacerdotes, quam ille, qui ad ordinem prædicationis assumitur, tanti ministerii onus attente considerant, quasi pariter dormiunt, pariter surgunt. Sed qui noviter ordinandus est, surgens a somno, ad opus item surgere jubetur : quia ad altitudinem ordinis quanquam pensare meditando studuit, pertingere debet tamen per meritum conversationis. Surgens ergo surgere jubetur, ut sublimem ordinem, quem subire deliberat, æquare meritis proponat. Unde et in solario vocatur : quia ad alta conari præcipitur. Qui etiam dicit : Et dimittam te. Surgit quippe ut dimittatur : quia ille liber esse in ministerio prædicationis poterit, qui in altitudine magnæ conversationis excrevit. Surrexit quidem qui surrexerat : quia qui considerando didicit altitudinem dignitatis, in eadem dignitatis altitudine erigere se curavit per sublimitatem vitæ. Unde et subdi-

(Vers. 26.) Et surrezit Saul, Deinde subditur:

(Vers. 26.) Egressique sunt ambo; ipse videlicet et Bamuel.

62. Pastor egreditur, quando a secreto meditationis venit ad publicum operis. Quando enim disponit, quæ vult agere, intus est : quando autem ea agit foris, quæ cogitavit, quasi exit. Exiit etiam Saul, quia in exteriori dignitate, is qui promovetur, illud suscipit quod, an esset suscipiendum, diutius cogitavit. Ambo igitur dicuntur egressi, quia ambo fuerunt intus: dum ille sollicita mente præviderit, quid aut eui daret; ille item attentius cogitaret, qualis esset, qui tam summa perciperet. Quia ergo ministerium sanctæ prædicationis cum summa discretione triquia ai negligenter ad exteriora se occupat, intimæ p buendum atque recipiendum est, dum rex Israelis ungitur, et rez et propheta uncurrus eum, egressi perbibentur. Plerique autem 227 codices habent : Cumque mane surrexissent, antequam dilucesceret: quod nimirum intelligi convenienter potest. Mane est quidem, antequam dilucescat, quando quodammodo aspirare dies incipit, et tamen plena lux diei non est. Prædicatores autem sanctæ Ecclesiæ, dum corum bonam conversationem considerant quos ordinare disponunt, quasi mane est. Sed quia corum futura scire non possunt, mane est, sed antequam dilucescat. Quod bene in ejus ordinatione dicitur, qui omnipotenti Deo postca displicuisse memoratur. Quasi enim mane, antequam dilucesceret, propheta vidit bunc,

qui ei in luce bonze conversationis apparuit. Sed A dicatori convenit : nam dum pondus pastoralis curze plena diei claritas nondum erat, quia in eo futuras tenebras per præsentem cognitionis lucem videre non poterat. Quod nimirum toties sanctæ Ecclesiæ agitur. quoties boni sunt, qui eliguntur in præsenti, sed in eodem bono perseveraturi non sunt. Quasi enim maneet ante lucem egreditur, qui lucem boni operis præsentem monstrat, caliginem vitæ futuram celat. Sed quid inde actum sit, sequitur:

(Vers. 27, seg.) Cumque descenderent in extrema parte civitatis, Samuel dixit ad Saul: Dic puero ut antecedat nos, et transeat : tu autem subsiste paulisper, ut indicem tibi verbum Domini, Tulit autem Samuel lenticulam olei, et effudit super caput ejus, et osculatus est eum.

63. Quid est enim, quod in extrema parte civitatis B rex ducitur, et ungitur? Sed extrema pars civitatis est ultima pars populi subjecti. Qui ergo ultimum locum tenent in sancta Ecclesia, velut in extrema parte civitatis sunt. Ipsius autem Ecclesiæ in ultima parte. conversi peccatores esse videntur. Nam justi quique in superiori vel prima sunt parte. Aut fortasse primum locum virginitas tenet, secundum continentia, tertium conjugalis vita, ultimum conversio peccatorum. In extrema igitur civitatis parte rex ungitur: quia sanctæ Ecclesiæ rector ordinatur, pro peccatoribus, non pro justis. Hinc enim per semetinsum Veritas dicit: Non veni vocare justos, sed peccatores ad pænitentiam (Matth. 1x, 13). Hinc iterum dicit : Non opus habent sani medico, sed male habentes (Ibid., 13).

61. Sed puerum Saulis spiritualem sensum desi- C gnare diximus. Quid est ergo, quod præcedere et transire a Samuele imperatur? Sed præcedit pyer. quando hoc agitur, quod a spirituali sensu nobis suggeritur, non quod a motu carnali imperatur. Sed quosdam præcedit et transit, quosdam præcedit et non transit. Non transit quidem præcedens puer arrogantes, transit humiles : nam dum arrogantes magna et spiritualia agunt, in oculis suis magni sunt. Quasi enim secum habent puerum, quem sequuntur, qui in spiritualibus, quæ agunt, spirituales se esse gloriantur. Quibus profecto propheta exprobrat, dicens: Væ qui sapientes estis in oculis vestris, et coram vobismetipsis prudentes (Isa. v, 21). Electi ergo in omnibus quæ agunt, esse quidem spirituales curant, merito, humiles æstimatione: quia semper magna agunt, sed in eisdem magnis se magnos nunquam aspiciunt. Quasi ergo puerum, quem præmittunt, transire faciunt, cum spiritualem sensum præsentem babent in opere, sed longe ab æstimatione. Quid vero est, quod paulisper subsistere præcipitur, ut ei verbum Domini indicetur? Sed paulisper subsistit, præmisso puero, qui ad horam se proprio arbitrio subtrahit, et alienam voluntatem facit. Transire ergo facit puerum, et 228 paulisper subsistit, qui ad præceptum majoris illa etiam, quæ putat spiritualia, deserit: deserit, ut ea, quæ sibi injunguntur, efficere convenienter possit. Quod certe ordinando præ-

considerat et infirmitatem suam, hoc sibi se præcedens spiritus dicit : quia tantum onus tam infirmus indigne suscipit. Prætermittat ergo non solum, sed transire faciat puerum: ut non arbitrium suum sequatur, sed illud suscipiat, quod ei melioris provisione decernitur. Et de subsistente protinus additur-CAPUT V.

(I Reg. x, 1.) Tulit autem Samuel lenticulam olei. et effudit super caput eius.

1. Hoc profecto hac unctione exprimitur, quod in sancta Ecclesia nunc etiam materialiter exhibetur: quia qui in culmine ponitur, sacramenta suscipit unctionis. Quia vero ipsa unctio sacramentum est, is qui promovetur, bene foris ungitur, si intus virtute sacramenti roboretur. Ipsas ergo olei virtutes prius videamus attentius. Oleum quippe liquoribus aliis superfertur, oleum ignem fovet, oleum vulnera curare consuevit. Per illud ergo misericordiæ bonum significat, quia scriptum de Domino est : Miserationes ejus super omnia opera ejus (Psal. cxliv, 9). Quia ignem fovet, prædicationis gratiam designat, quæ electorum mentes illuminat. Quia vero vulnera per oleum curantur, hoc profecto insinuat, quod detergenda sunt vulnera peccatorum. Ungatur ergo caput regis, quia spirituali grația mens est replenda doctoris. Habeat in unctione sua oleum, habeat misericordiam abundantem, quæ sibi virtutibus aliis præferatur. Habeat oleum, ut dum ardorem sancti Spiritus in se nutrit, lucere vehementer aliis per verbum possit. Habeat nihilominus oleum medicinæ, ut sapienter disponat, qualiter peccatorum fœtores tergat, et ægras mentes saluti restituat. Sed lenticula Saul ungitur, non pro præsignanda doctrina, sed ad exprimenda futura. Lenticula quidem parvum est vas: quid ergo est, quod lenticula olei Saul ungitur, nisi quia in fine reprobatur? Nam quia obedire Deo postea noluit, a Samuele audivit : Quia projecisti sermonem Domini, projecit te Dominus, ne sis rex (I Reg. xv, 26). Velut enim lenticula olei parum habuit, qui spiritualem gratiam projiciendus accepit. Quod in rectoribus quoque sanctæ Ecclesiæ convenienter accipitur. Plerumque enim culmen prælationis accipiunt, qui in charitate Dei et proximi perfecti non sunt. Quemdam namque affectum charitatis habent, sed et tenere se spirituales vitant. Magni quidem sunt p plenitudinem ejus non habent. Illa ergo rudis et imperfecta mentis affectio, quid est nisi lenticula olei? Nam dum ungit caput, et non replet : tota quidem esfunditur, sed parum exhibet. E contra autem cum electus rex, ungi præcipitur, eidem prophetæ Dominus ait : Imple cornu tuum oleo, et veni mittam te ad Isai Bethlehemitem: providi enim in filiis ejus mihi regem (I Reg. xvi, 1). Hinc est, quod idem electus rex plenitudinem unctionis suæ Dei laudibus imputans, ait : Impinguasti in olco caput meum, et poculum meum inebrians quam præclarum est (Psal. xxII, 5). Qui ergo gratiam unctionis non perseveraturus accepit, dispensante Deo, per illius vasis liquorem ungitur, quo uncti defectio signaretur. Sequitur:

te Deus super hæreditatem suam in principem, et liberabis populum ejus de manu inimicorum ejus, qui in circuitu eius sunt.

229 2. Ad culmen sanctæ Ecclesiæ rector ducitur. ut hoc officium habeat, quo inter Deum et homines pacem ponat. Peccando etenim, inimicitias Creatoris incurrimus. Dum ergo ad peccatorum correptionem rector ponitur, illud de medio tollit, quod Dei nos inimicos fecit. Bene ergo Samuel Saul caput osculatus fuisse perhibetur. Prophetæ namque osculum defixum ille portat in capite, qui reconciliationis nostræ suffragium portat in mente : cum videlicet in se nulla gerit fomenta divinæ discordiæ, qui in mente paci reddere discordes studet. Osculato ergo principe, dicitur : Unxit te Deus in principem super hære- R ditatem suam. Quasi rebus eum admoneat, dicens: Oni te ad hoc positum nosti, ut peccati inimicitias debeas solvere, quod in aliis destruis, in te non debes retinere. Nonnulli etenim et unguntur, et osculum non accipiunt; liberare populum Domini satagunt, sed se inimicorum jugo subjicere non pavescunt. Nam qui aliis bona prædicat, quæ non agit, quasi osculum dat, quod non accipit. Amicos etenim Dei alios facere quærit, et ipse inimicus esse non desinit. Inimicitias peccati in se ædificat, quas in aliis destruere per verbum tentat. Quia ergo ille solum præeminet utiliter, qui per affectum magnæcharitatis Dei amicus est, Samuel caput regis osculatus fuisse dicitur. Hinc Ipsa Veritas prius osculatur, quos ordinat : deinde ad liberandos alios mittit. Vos, ait, amici mei estis; C deinde addidit, dicens : Posui vos, ut eatis, et fructum afferatis, et fructus vester maneat (Joan. xv, 14). Hinc item resurgens a mortuis dicit: Pax vobis: deinde subdit : Quorum remiseritis peccata, remittentur eis : et quorum relinueritis, relenta sunt (Joan. xx, 23). Ut velut osculum pacis in corum mente figeret, quos peccati odia solvere præcepisset. Osculatus ergo rex super hæreditate Domini constituitur, quia electus doctor eligitur, ut fidelibus subditis dignitate præemineat, sed de prælatione sua non suum, sed Domini lucrum quærat. Quare ad hoc constitutus asseritur, ut qui sub eo sunt, de inimicorum manibus liberentur. Hæreditas Domini multitudo fidelium est. Omnis ergo sæcularis intentio removetur, cum rex super hæreditate Domini unctus asseritur. Unctionis ergo fructus est, cultus divinæ hæreditatis. Ille ergo officium unctionis exsequitur, qui sola quærit lucra animarum. Super hæreditate quippe Domini in principem se unctum meminit, qui hoc solum de terrena dignitate quærit, quod per suum ministerium Christus quæsivit. Hoc igitur verbo negligentium rectorum intentio reprobatur.

Audiunt namque, quia super hæreditate Domini uncti sunt: quia de terra Dominus nonnisi electos quærit; norunt quod non terræ latitudinem, non auri copiam, non divitiarum affluentiam, sed fideles suos hæreditatem suam dicit, et tamen terrenum quærere, et quod perit congregare non desinunt, Ad

(Vers. 1.) Et osculatus est eum, et ait : Ecce unxit A id quod Dominus non quærit, tota sollicitudine intendunt: et auod solum quærit, quærere negligunt, Dicitur ergo, in quo se negligentes aspiciant; dicitur. in quo boni meliores fiant : Unxit te, inquit, Deus in hæreditate sua in principem. Qua sidicat : Hæreditatem suam tuam fecit, vide ut tu in ea aliter non regnes. Liberabis ergo populum de manu inimicorum. qui in circuitu ejus sunt. Grandis labor prædicatori præcipitur per hoc, quod inimici in circuitu esse referuntur. Satis enim grave prælium esset, si in una parte malignorum spirituum sævitiam tolerarent. Hinc per prophetam denuntians, 230 dicit: In circuitu impii ambulant (Psal. x1, 9). Hinc beatus Petrus exhortans, ait: Adversarius vester diabolus, tanquam leo rugiens, circuit quærens quem devoret, cui resistite fortes in fide (I Petr. v. 8). Inimici igitur nostri in circuitu nostro sunt. quia immundi spiritus cogitationi nostræ, verbo et operationi semper insidiantur. Nam dum prava nobis suggerere appetunt, ab una parte sunt : cum ad mala pertrahunt, eorum prælio ab alia parte pulsamur : cum ad mala opera invitant. ex parte reliqua bellum excitant. In circuitu ergo hostes habemus, qui in omni, quod cogitamus, loquimur et operamur, malignorum spirituum bella patimur. Sed quia non a bello, sed de manibus inimicorum liberare populum dicitur, magna virtutis insignia prædicatoribus adscribuntur: quia non solum liberos, ne capiantur, debent protegere, sed etiam captos de eorum servitute liberare. Hoc autem tunc a regibus nostris agitur, quando illi per eorum prædicationem resipiscunt, qui per audaciam transgressionis subjecti sunt jugo diabolicæ potestatis. Quod profecto agere illi solummodo prædicatores possunt, qui ad culmen regiminis divina ordinatione perveniunt. Nam quos omnipotens Deus ordinat, ad toleranda prælia antiqui hostis mittit, sed eos inter ipsa bella non descrit, quia milites suos protegit, et victores facit. Sed cum sancti viri ad primatum sanctæ Ecclesiæ sustolluntur, vehementer expavescunt, ne onus tanti ordinis sibi judicio hominum sit impositum, non ordinatione Conditoris. Ad robur ergo humilium dantur signa, quibus se a Deo, non ab hominibus, electos sciant. Quare et Samuel subjungens, ait:

(Vers. 2.) Et hoc tibi signum, quia unxit te Deus in principem. Cum abieris a me hodie, invenies duos viros juxta sepulcrum Rachel, in finibus Benjamin, in meridie salientes magnas soveas, dicentque tibi: Inventæ sunt asinæ, ad quas ieras perquirendas, et intermissis, pater tuus, asinis, sollicitus est pro vobis, et dicit: Quid saciam de filio meo?

4. Quasi enim humili pastori, et de tanto ministerio trepidanti dicat: Tu idcirco trepidas, quia an sit ex Deo hoc, quod de te actum est, nescis; sed quia hoc scire potes, trepidare non debes. Hoc igitur tibi signum, quia te non homo, sed Deus in principem unxerit: duo videlicet viri illi tibi dicent: Inventæ sunt asinæ, ad quas ieras perquirendas. Quasi dicat: Si illos duos viros inveneris, et hoc tibi dixerint, scito, quia te Deus principem, non ego consti-

quosque sanctæ Ecclesiæ prædicatores designant? Duo quidem sunt, quia perfecti in utroque præcepto charitatis: viri, quia in sancta conversatione robusti. Oui juxta sepulcrum Rachel inveniri perhibentur, quia per contemplativæ vitæ studium divisi sunt ab intentione sæculi; et dum animarum lucra quærunt. non sunt sepulti. Per Rachel quippe contemplativa vitæ speciositatem signari venerabilium patrum indubitata sententia est. Juxta sepulcrum ergo Rachel stant viri, quia sic supernæ contemplationi perfecti doctores vacant, ut sanctæ Ecclesiæ sollicitudinem gerant. Juxta sepulcrum Rachel stant, quia statum boni operis dirigunt per virtutem contemplationis: et quia nibil gerunt in opere, nisi quod contemplando disponunt. Et quia in ipsa altitudine supernæ con- B templationis non præsumptionem suam, sed rationem sanctæ Ecclesiæ tenere student, sepulcrum Rachel in finibus Benjamin esse describitur. Ut jam dixi, 231 in Benjamin, qui filius dexteræ dicitur, Redemptor humani generis designatur. Fines ergo Benjamin regulæ sanctarum Scripturarum sunt : de quibus profecto finibus scriptum est: Ne transgrediaris terminos, quos posuerunt patres tui (Prov. xxII, 28). Ouia ergo sancti prædicatores, cum summa contemplando vident, a sidei regula non discordant; sepulcrum, juxta quod stant, esse in finibus Benjamin recte dicitur. Qui profecto viri in meridie magnas foveas saliunt, quia per servorem persectæ charitatis. in qua assumpti sunt, cuncta, quæ videntur, sæculi cernitur, non est vera altitudo, sed fovea, quæ omnes, quos in sua ambitione recipit, ad inferna deponit. Alta ergo sæculi viris spiritualibus vitanda, non appetenda sunt, quia ex occulto se aperiunt, et quos absorbendo recipiunt, ad inferna perducunt. Viri ergo spirituales foveas saliunt; quia dum se per cœleste desiderium erigunt, terrena contemnunt. Velut enim visis foveis saltum dant, quando ut terrena contemnant, ad æterna bona concupiscenda se elevant. In meridie ergo foveas saliunt; quia sæculum non possunt contemnere, nisi qui plenam lucem et ardorem supernæ charitatis habent. Tunc ergo Saul unctum a Domino in principem se intelligat, quando isti sibi dicent.: Inventæ sunt asinæ, quas quærebas. genda animarum lucra idoneum cernunt. Quasi aliter dicat : Electum te a Deo in ministerium prædicationis non ab hominibus credas, si illi hoc de te indicant, qui dum Dei spiritu pleni sunt, quæ dicunt, non humana, sed divina esse sentiuntur. Quia ergo de nobis non nobis, sed nobis melioribus credendum est, apte Saul a viris in meridie magnas foveas salientibus, se a Domino unctum in principem recognoscit. Sed alius est a quo ungitur, alii qui ipsam unctionem a Domino esse attestantur; quia omne negotium sanctæ Ecclesiæ, sicut collatione sanctorum patrum magis probatur, ita et magis robustum est.

5. Quasi enim signum sum unctionis beatus Pau-

tui. Ouid ergo duo viri isti nobis, nisi perfectos A lus tunc quæsivit, quando videre Petrum Jerosolymam venit, et cum eo, et cæteris apostolis Evangelium contulit. Non enim ab homine neque per hominem, sed a cœlo, vocante Domino Jesu, apostolatum susceperat (Gal. 1); et tamen ministerium unctionis suæ per coapostolorum suorum collationem probabat. Nam de seipso ait : Contuli cum illis Evangelium, ne in vacuum currerem, aut cucurrissem (Gal. 11. 2). Præcursor etiam Redemptoris discipulos unxerat, sed ut signa suæ unctionis agnoscerent, quasi ad salientem magnas foveas mittebat, dicens : Tu es qui venturus es, an alium exspectamus (Matth. x1, 3)? Sciebat enim Joannes, quem prædicaverat, quem baptizaverat; sed discipulos mittebat, ut visis signis, quo firmius crederent, electionis suæ indicia securius tenuissent. Qui ergo ad prædicationis ordinem idonei providentur, in signum suæ electionis inventas esse peccatorum, quas quærunt, animas recognoscunt. Et quia omnipotens Deus non solum prædicatione, sed etiam conversatione electi doctoris gaudet, subdit, atque ait : Et intermissis, pater tuns, asinis, sollicitus est pro vobis, et dicit : Quid faciam de filio meo? Patrem Saul Cis, qui durus nostro eloquio dicitur, eos designare diximus, qui verbo et exemplo docent terrena despicere, et ad cœlestem patriam per duram et asperam conversationem festinare. Hanc quoque cœlestis vitæ duritiam tam in verbo, quam in vita nostri Redemptoris agnovimus. 232 Si ergo ad summam nostræ eruditionis aspicimus, filii Redemptoris sumus. Pater ergo noster. alta despiciunt. Quidquid enim in hoc seculo altum C dimissis asinis, sollicitus est pro nobis; quia Redemptor noster sic vult nos quærere salutem alienam, ut non negligamus nostram. Vult, ut vocentur peccatores ad pœnitentiam, sed non vult ut percant ii qui ipsos peccatores vocant. Vult, ut conversus peccator justitiam, quam non habuit, habeat; sed non vult, ut justus eam quam habet, justitiæ palmam perdat. Intermissis ergo asinis pro filio sollicitus est, quia prædicatores suos vult ad horam ab aliorum sollicita intentione quiescere, ut sibi ipsis per quietem valeant melius providere. Et quia ipsa sollicitudo sanctæ Ecclesiæ a bono rectore resumenda est, intermittitur quies nostra; quia prævenit hanc sollicitudo prior, comitatur posterior. Electus ergo prædicator vacet utilitati subditorum, vacet suæ; sed sic suæ curam Inventas quippe asinas Saul dicunt, quando ad colli. D habeat, ut statim ad eam, quam deserit, alienam recurrat; quia tunc Conditor noster nos, quasi filios diligit, cum et subditos nostros, tanquam fratres diligimus, et ipsum quasi patrem amamus, dum per affectum sollicitudinis istis jungimur, et ad illum per quietem nostram, quam diligit, quasi ad patrem festinamus. Hæc namque dilectio quietis nostræ exprimitur in hoc, quod dicitur: Quid faciam de filio meo? Hoc profecto pater dicit, qui tenere filium diligit. Hoc igitur non dicitur de præsente filio, sed absente. Sed quia perditas asinas patris quærit, ei valde dilectus est; quia qui peccatorum animas convertere prædicando nititur, Redemptori nostro jam in magna charitate copulatur. Qui certe per aliorum solli-

citudinem ab eo quasi longe est, per quietem con- A quippe veniens lumen interpretatur. Lumen etenim templationis, et affectum orationis prope. Quia ergo nos sibi vicinos esse et per contemplationem, et orationem appetit, quasi diligens pater dicit: Quid faciam de filio meo? Quasi dicat: Quomodo absentem illum, mihi præsentem exhibebo? Quia vero prædicationis nostræ sollicitudinem makni sanctæ Ecclesiæ viri laudant, sed sollicitudinis nimietatem vituperant, illi qui inventas patris asinas dicunt, sollicitum patrem pro filio asserunt. Signum ergo suæ unctionis cognoscere electi possunt; quia nimirum tunc a Deo ad sanctæ Ecclesiæ culmen perducuntur, cum per verba et exempla idonei sunt ad salutem alienam, et per quietem studiosi ad suam; et cum peccatores ad cœlum quærunt, semetipsos ad sæculum non relingunnt. Seguitur:

(Vers. 3, 4.) Cum inde abieris, et ultra transieris, et veneris ad quercum Thabor, invenient te tres ibi viri, ascendentes ad Dominum in Bethel, unus portans tres hædes, et alius tres tortas panis, et alius lagenam vini. Cumque te salutaverint, dabunt tibi duos panes, et accipies de manu eorum.

6. Cum bene proficere in sancta conversatione volumus, necessarium nobis est, ut electorum plurimorum nobis exempla colligamus; nam et apes componere mella nequeunt, si ea in floribus variis nequaquam legunt. Bene ergo Saul a viris aliis ad alios pervenit; quia exempla sanctorum, quo copiosius cernimus, melius edocemur. Flores quippe æternorum fructuum. sunt opera sanctorum, quæ dum superni amoris rore perfunduntur, ex eis carpimus, unde ad nostrani do- C etrinam, et ad aliorum utilitatem repleamur. Inde etenim abit, et ultra transit Saul; quando rudis prædicator per electorum exempla proficit, et a conspecta virtute unius, ad explorandam alterius conversationem vadit. Quem sæpe delectat in aliis mirari laborem prædicationis, 233 sæpe in aliis fortitudinem boni operis; illos loquentes veneratur, istos operantes imitari nititur. Illos aspiclt, qua pulchritudine foris fulgeant, istorum splendorem non in exteriori conversatione, sed in intima perscrutatur. Unde et bene cum transit, ad quercum Thabor venire perhibetur. Quercus enim umbrosa est arbor, et fortis. In qua profecto arbore secretior conversatio sanctorum exprimitur. Hujus namque conversationis viri, dum ad exteriora opera activæ vitæ non exeunt, quasi in D totum corpus a prava operatione custodiunt, tres umbra sunt; quia incendia tentationum sentire non possunt. Quia enim in cœlesti desiderio requiescunt, quo longius amoti sunt ab amore mundi, eo et quietiores manent in umbra refrigerii. Sed umbra hæc fortis est arboris, quia conversatio sanctorum tanto validius terrena despicit, quanto purius in amorem cœlestium surgit. Fortis est etiam, quia sœculi adversa potenter tolerant, qui sola cœlestia, quæ vident, amant. Et quia in magno lumine interni splendoris sunt, qui terrena respicere per amorem dedignantur, quercus ipsa Thabor esse dicitur. Thabor

venit, quando electæ menti se interna Conditoris claritas aperit. Quercus ergo Thabor dicitur : quia secreta conversatio, terrena despiciendo agit, quo intimam Conditoris lucem clarius aspiciat. Secreti namque sumus, quando sensus nostros in Dei timore custodimus. Et tunc quidem veniens lumen cernimus. quia cum bene reguntur membra corporis, menti nostræ refunditur gratia Conditoris. Et notandum, quia ad quercum Thabor venire dicitur, qui a salientibus foveas sollicitum pro se patrem esse sciehat. Nam prædicatores sanctæ Ecclesiæ plerumque virtutes laudant, quibus ipsi vacare non possunt. Contemplativæ quidem vitæ secretum prædicant; sed dum solliciti sunt pro subditorum custodia, illius vi-B tæ adhærere secretis vitant. Quasi ergo Samuel dicat: Viri illi tibi contemplationis studium laudant; sed quia quod laudant, tenere non possunt, in aliis guærendum est. Inde ergo ad quercum Thabor transimus, quando a sanctis prædicatoribus contemplativæ vitæ studium laudabile noscimus; sed perfectionem ejus in illis quærimus, qui ad eam spiritualiter intendunt. Tres ergo viri, qui unctum regem ad quercum Thabor inveniunt, illos designant, qui in contemplativæ vitæ studio perfecti sunt. Qui bene non inveniri a rege, sed regem illic invenire perhibentur. Non enim inveniuntur; quia absconditi sunt. Insi vero nos inveniunt; quia lucem suæ secretæ conversationis nobis aperiunt, cum dignantur. Non inveniuntur; quia vitam suam ab omni hominum testimonio auferunt. Sed nos inveniunt; quia per affectum charitatis nobis ad imitandum aliquid suze lucis ostendunt. Qui item imitandas virtutes suas non proferunt, nisi iis, qui magno desiderio eas obtinere et exercere concupiscunt. Prius ergo nos oportet ad quercum Thabor venire, ut a viris illis tribus valeamus inveniri. Nam velut jam in umbra venientis luminis sumus, quando a magnis summæ contemplationis desideriis inflammamur.

7. Tunc ergo nobis tres viri apparent : quia qui se nobis desiderantibus dignantur ostendere, in custodia locutionis, cogitationis et operis fortes sunt. Nam secretioris vitæ esse non possunt, si oculorum, cordis et oris ostia aperta tenuissent. Quia ergo cor ab inepta cogitatione, os ab otioso sermone, 234 sunt : viri autem, quia eamdem'custodiam fortissime observant. Tres ergo viri nobis apparent: quia cum tales cernimus, in eis robur virtutis intueniur. Qui certe in umbra venientis sunt luminis; quia videre internam lucem Conditoris tanto clarius possunt, quanto studiosius mundum cor a mundi inquinatione custodiunt. Talibus quidem a mortuis resurgens apparult Dominus, tales replevit Spiritus sanctus. De illo etenim secreto dicitur: Cum sero esset una sabbatorum, et fores essent clausæ, ubi erant discipuli propter metum Judæorum (Joan. xx, 19). Et rursum:

Post dies octo iterum erant discipuli ejus intus, et A tur autem Deus par speculum, cognoscitur per se-Thomas cum eis. venit Jesus junuis clausis, et stetit in medio. et dixit eis: Pax vobis. De alio item secreto scriptum est : Dum complerentur dies Pentecostes. erant omnes discipuli pariter in eodem loco, et façtus est repente de cœlo sonus advenientis spiritus vehementis, et replevit totum domum, ubi erant sedentes. Et apparuere illis dispertitæ linguæ, tanguam ignis, seditque super singulos egrum, et repleti sunt omnes Sviritu sancto (Act. 11, 1). Clausas quidem januas babent, qui contra humani lapsus negligentiam officia corporis, sub forti custodia stricta retinent. Intus etiam sunt: quia in interna dilectione supernæ vilæ requiescunt, Quibus profecto resurgens Dominus apparet, quia ejus gloriam tanto clarius aspiciunt, quanto per mundi contemptum passionis eius myste- R rium strictius sequuntur. Hi etiam repleri Spiritu sancto, quasi in domo possunt; quia illi percipiunt abundanter gratiarum ejus dona, qui ad ea percipienda sese, visibilia contempendo, paraverunt.

8. Qui bene ad Dominum in Bethel ascendere dicuntur. Bethel quippe dicitur domus Dei. Domus vero Dei quæ est, nisi domus illa, quam inhabitat lux inaccessibilis? Lux etiam inaccessibilis est, revelatio divinitațis ejus, Lux quippe est; quia a mundis cordibus qualitercunque videri potest. Plenissima quidem in semetipsa replet omnia, sed abundanter replens universa, non capitur. Capitur quidem, ut repleat, sed repleas non capitur, que repletis omnibus, non expletur. Revelatio itaque Conditoris, quia tauta immensitas lucis est, ut illumi. C net omnia, et angustetur in nullo; dum videtur et non comprehenditur, lux est inaecessibilis. Viri ergo hi tres ad Dominum ascenduat; quia qui se in secretiori vita custodinat, in divinæ lucis contemplatione sublimantur. Sed quia ad ipsam Dei omnipotentis speciem adhuc pertingers non possunt, in Bethel ascendere dicuntur, Quidquid entin de empipotente Deo humana mons potest cogitare, Daus non est. Sed dum cogitando suncta transcendit, dum quidquid potest intime lucis, quidquid interne suavitatis et duleedinis, quidquid spiritualis delectationis sibi fingere, minus illa esse creditor, ad quamdam lucem tamen pervenit, que non est Deus, sed quam inhabitat Deug. Et quia tunc electi anima militer delectatione fruitur, cogitare compellitur quam ineffabilis luz, dulcedo, et delectatio sit, quæ ipse est, și țam immensa lux est illa, quam inhabitat, et non est ipse, Ad Dominum quippe in Bethel Moyses ascenderat, quando cum eo in monte loquebatur. Sed qui ad lucem pervenerat, quam inhabitat Dens, lucem, quæ ipse Deus erat, quærebat, dicens: Ostende milii faciem tuam (Exod. xxxIII, 13). De quo etiam scriptum est, quia, Loquebatur Mousi 225 Dominus facie ad faciem (Ibid.). Quid est, quod facie ad faciem Moyses cum Domino loquitur, et tamen Dominum obsecrat, ut faciem suam Dominus ostendat? Sed facies Dei cognitio eius est, Cognosci-

ipsum. Per speculum hic, per semetipsum in coelo. Speculum vero est illa lux, quam habitat Deus; inse autem lux illa, quæ inse est (I Cor. xui, 12). Moyses autem qui facie ad faciem Deum videre dicitur, et ejus faciem ad videndum postulare (Exod. xxxii, 13). quid rectius designat, quam perfectionem electorum. qui jam speculum illius summæ lucis intuentur, sed tamen ad insam lucis veritatem pertingere vehementer cupiunt? Ista quidem cognitio lucis electorum desideria satiare non novit, sed excitare; illa yero et satiare, et excitare. Nam tam jucunda res est, ut ineffabiliter concupiscatur; et tam plena, ut qui jam semper hanc in magno desiderio viderunt, semper ineffabili plenitudine satientur. Viri argo, qui ad Daminum ascendunt, in Bethel ascendere dicuntur: quia cum multum in ista vita proficimus, videre insam lucem Conditoris per speculum possumus, in seipsam autem minime valemus.

9. Et quia 'ad banc sublimem visionem nonnisi humiles exaltantur, bene de eisdem viris dicitur: Quia unus tres hædos, alius tres tortas panis ferebat. Tres denique hædos portat, qui ore, corde, et opere se deliquisse pænitendo considerat. Quia enim per hædos, peccatores significantur, ii qui in extremo examine ad sinistram æterni judicis statuendi sunt. hædorum nomine exprimuntur. Tres ergo hædos ad Dominum portat, qui peccata operis, verbi, et cogitationis prenitendo considerare non desinit. Et vir quidem est, et tamen hædos portat; quia peccare fortiter cavet, sed quasi peccator non desinit satisfacere. Nam vir erat, et hædos portabat, qui dicehat : In multis offendimus omnes (Jac. m. 2). Et quia peccata, que confitentur, delere posnitendo satagunt : unus tres hædos, alius vero tres tortas panis portat. Tortas guippe panis superius ad afflictionam poenitentiæ retulimus; quia si panis aliquando delectationem præsentis vitæ significat, panis torquetur, cum pro præterita carnis delectatione cruciamur. Unde et rex Ezechias cum ponitendo compungitur, delectationes regias se torturum promittit, dicens: Recogitabo omnes dies meos in amaritudine anima mea (Isai. xxxvIII, 15). Quando etenim carnalis mens in culpæ delectationes resolvitur, quasi diem babet; quia boc quod agit, lætanter videt. rabiliter inflammatur, mirabiliter reficitur, ineffabi- 🐿 Dies ergo mentis reprobse aunt delectationes malse. Ompes ergo dies sues peccator recogitat : quia cum per divinam grațiam resipiscit, satisfacere pro universis malis non desinit. Prius enim dicitus unus portare tres bædos, deinde alius tres tortas panis; ut electi cujusque virtus apparent, qui fortis est in bong opere, humilis per æstimationem, afflictus per contritionem pænitentiæ. Et quia tantæ perfectionis esse pequeunt, nisi qui amore æternorum bonorum, temporalium obliti sunt, tertius lagenam vini portare dicitur. Lagenam quippe vini portat, qui meatem replevit calore Spiritus sancti, quo et anteriora fortiter currendo appetat, et ea quæ retro sunt, velut in magna ebrietatis oblivione derelinquat. Nam

heedos portabat, qui dicebat : Venit Christus vocare A sexu secunda est poenitentis afflictio : quia quo sepeccatores, quorum primus eqo sum (I Tim. 1, 15). Et quia etiam tortam panis portabat, dicit : Castigo corpus meum, et in servitulem redigo (1 Cor. Ix. 27). Sed quasi amphoræ vino ebrius, dicit: Quæ retro sunt obliviscens, ad ea vero, auæ sunt priora, extendens meinsum, ad destinatum perseauor 938 bravium supernæ vocationis Dei, in Christo Jesu (Phil. 111, 13). Viri ergo tres ad Dominum ascendent, et tres hædos, et tres panis tortas, et vini lagenam deserunt : quia remotioris vitæ studiis dediti, ad contemplationem veri luminis surgunt ex merito humilitatis. Sed quales sunt in se, quales vero sint aliis exponit, dicens : Cumque te salutaverint, dabunt tibi tres tortas vanis. et accipies de manu eorum. Salutant nos viri sancti, vero nos per corpus salutant, caput inclinant, ut reverentiam salutatis exhibeant. Viris autem spiritualibus caput inclinare, est mentem a summa contemplatione deponere. Nam si caput non inclinant, salutare non possunt : quia nos salutari eruditione non instruunt, si mentem a summa contemplatione cœlestium non deponunt. Tunc enim nobis magnam reverentiam exhibent : quia eos, pro quibus ab alto suo culmine descendere dignantur, parvos esse non tenent.

10. Sed dum futurus rex salutatur, duo ei panes tribuuntur. Duo enim panes ordinando prædicatori dantur, quando flere docetur peccata non solum sua, sed aliena. Habet ergo panem unum tortum, quando pro peccatis suis affligitur, habet alium, quando subditorum peccata plangere conatur. Sed et hunc panem Psalmista clarius insinuans, ait : Surgite, postquam sederitis, qui manducatis panem doloris (Psal. CXXVI. 2). Hinc Domino confitetur, dicens : Cibabis nos pane lacrymarum, et potum dabis nobis in lacrymis cum mensura (Psal.LXXIX, 9). Panis ergo torta, panis est doloris, et panis lacrymarum. Et fortasse ideireo ille vir unus tres panis tortas portabat : quia tres erant, qui simul pergebant, ut cum inter se eos dividerent, singuli singulos panes haberent. Quod etiam de hædis intelligi convenienter potest. Qua in re quid notandum est, nisi quia remotioris vitæ viri dum singularem conversationem tenent, sollicitudinem aliorum non habent? Unum ergo hædum, et unum panem habent, qui pro solis suis peccatis compunguntur, et alienis per pastorale officium non gravantur. Et quia, qui ejusdem perfectæ conversationis sunt, in seipsis afflictionem carnis æmulantur: bene tres panes unus, et alius tres hædos, et tertius vini lagenam portat. Velut enim unus portat, quod oblaturi, aut comesturi sunt omnes; et omnes manducant vel offerunt, quod portat unus, quando pia semulatione eorum quisque succensus, in se habet bona exempla pro aliis, et bona, quæ habent alii, non negligit imitari. Et quia seminino genere dicuntur tortæ panis, hoc profecto insinuat; quia qui ex consuetudine compungitur, ei nimirum ex lacrymis aliis alize plures oriuntur. Quasi enim in femineo

pius quisque compungitur, eo et largiora ei lacrymarum fluenta ministrantur. Saul ergo non unus panis, sed duo dantur, quia flere prædicatori pro se solo non sufficit. Accipiat ergo de virorum manibus duos panes; ut videlicet flere exemplo perfectorum discat, sed fletum necessarium sibi, et pro se subditis recognoscat. Et quia in manu aliquando potestas accipitur, viri tres panes habent in manu; quia qui provecti sunt in arcem contemplationis, fletum habent in virtute potestatis. Quia enim nolunt vana lætitia dissolvi cum possunt, possunt merito sere cum volunt. Nos quippe infirmi et custodiam mentis nostræ negligentes, etiam cum compungi et flere pro peccatis nostris volumus . non valemus. Quia enim quando nobis bona æterna salutis annuntiant. Oui B ex magno fervore spiritus, spirituales 237 lacrymæ producuntur, qui negligentiæ nostræ frigore constringimur, incalescere cito ad lacrymas prohibemur. Bene ergo panes in manibus habere dicuntur. qui ad quercum Thabor futuro regi apparere perhibentur: quia qui in contemplatione vitæ privatæ perfecti sunt, lucrum habent subditorum pro observatione virtutum.

> 11. Et notandum, quia uncto regi Samuel præcipit, dicens : Et accipies de manu corum. Cuins verbi. quæ melior ratio colligi potest, quam ea quæ palam cernitur: quia videlicet in sanctis viris afflictionem non libenter æmulamur? Nam qui honorem prælationis, et dignitatem ambiant, innumeri sunt : qui vero laborem ministerii, et afflictionem carnis de C eadem prælatione appetant, pauci, Libenter quidem volumus super alios sublimari, sed corum plangere peccata vitamus. Tunc enim panes nobis oblatos videmus, sed de manibus offerentium recipere nolumus : quia in electis viris afflictionem cernimus. quam non imitamur. Præcipiat ergo propheta, dicens: Accipies de manu eorum. Ut qui idoneus esse appetit rector Ecclesiæ, quod dictum est, assumere nequaquam vitet. Bene quoque Saul prius ad viros salientes magnas foveas ducitur, deinde ad eos, qui panes, hædos, et vinum portant : ut rudis prædicator in aliis discat, sæculi alta despicere, et in aliis carnis afflictionem, et lacrymarum hostias pro se. et subditis omnipotenti Deo offerre. Sed et adhuc profectus ejus summam insinuans propheta, subjun-D git, dicens :

(Vers. 5, 6.) Post hæc venies ad collem Domini, ubi est statio Philisthinorum, et cum ingressus sueris urbem, obvium habebis gregem prophetarum, descendentem de excelso, et ante eos psalterium, et tympanum, et tibiam, et citharam; ipsosque prophetantes. Et insiliet in te spiritus Domini, et prophetabis cum eis, et mutaberis in virum alium.

12. Collis, altitudo est montis. Quid vero in colle hoc rectius accipitur, quam sancta intentio Scripturarum? Altitudo quidem montis est : quia non jacet in plano litteræ, sed nimis erecta est in spiritualium sensuum sublimitate. Recto igitur virtutum itineri rudis innititur prædicator, si postquam publicos

3

١;

۶.

١.

Ľ

۳

1

ş.

١.

r

ذ ا

:

۶

ŗ.

þ

przediculures et remotos anachoretas viderit, Scrip- A tio Philisthinorum, ascendunt : sed quia prophetature altitudinem videat et agnoscal. Qua in re notandum est, quia Saul in eo quod ab humero et sursum supra omnem populum eminet, eruditum, et magnæ conversationis virum signare diximus. Cur ergo ad collem Domini ascendit, ut ad Scripturarum altitudinem veniat, quam cognoscit? Sed simili modo de eo quæri potuit, quod ad videndos viros salientes magnas foveas ierit, qui magnæ conversationis esse dicebatur. Ad quod dicendum : quia magnos viros designare ostensus est in conversatione, sed ministerio prædicationis rudes. Qui ergo per exempla meliorum proficere, et in contemplationis puritate et officio prædicationis potest, redire ad altitudinem Scripturarum debet : quia quo altiori vita proficit, sublimitatem sacri eloquii valde subtilius attendit. B listhæi sunt : quia per auctoritatem sanctorum præ-Dicat ergo propheta: Post hose venies ad collem Domini. Quasi dicat: Cum perfectionem sanctorum virorum perfecta imitatione comprehendis, in tantam Scripturæ sacræ intelligentiam proficies; ut planum jam esse videas, quod in ea te sublimiter videre cogitabas.

13. Ibi est statio Philistinorum: quia qui superbiæ potu de cœlo ceciderunt, Judæis atque hæreticis per Scripturas illudunt. Stant ergo in colle: 238 quia eorum corda, quæ possident, in Scripturis decipiunt intelligentiæ falsitate. Quoties ergo Judæi ad collem Domini ascendere præsumunt, a Philisthæis ibi stantibus captivantur. Dum enim Scripture sensum se sublimiter intelligere æstimant, eis in ascensu suo dæmones obviant, et decipientes necant. Merito ergo Saul non statim, sed prius, visis salientibus foveas, et panes et vinum portantibus, ad collem Domini ire præcipitur: quia viri sideles magna et doctrinæ meliorum et exemplorum tutela muniuntur. Unde et eidem Saul dicitur : Obvium habebis gregem prophetarum venientium de excelso. Quasi dicat: Philisthinorum stationem timere tanto minus poteris, quanto ad securitatem obvios prophetas habebis. Et quia grex prophetarum dicitur, magna desensorum nostrorum multitudo signatur. Timeat ergo Judæus: quia dum solus ascendit, interit. Quid enim iidem prophetæ nobis obviam venientes dicunt? Væ soli, quia si ceciderit, non est qui eriqut eum (Eccle. IV, 10). Solus namque est, qui a Deo relinquitur. Hunc certe cadentem nullus erigit, quia relictum a Deo sanctorum aliquis non assumit. Electus ergo quisque securus ascendit : quia solus non est. Qui enim per nos loquitur, nobiscum est. Nam et repromittit, dicens: Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus, usque ad consummationem sæculi (Matth. xxvm, 20). Solus quippe non erat, qui dicebat: Solus non sum, sed qui misit me, mecum est (Joan. vm, 16). Solus item non erat, qui exquirebat, dicens: An experimentum ejus quæritis, qui in me loquitur Christus (II Cor. xui, 3)? Quod non solum de Domini spiritali præsentia, sed et materiali electorum doctrina intelligi convenienter potest. Sancti quidem prædicatores in collem Domini, ubi est starum gregem habent obvium, ipsos Philisthæos nequaquam metuunt. Qui vero sunt hi prophetse, nisi magni prædicatores sanctæ Ecclesiæ? Prophetæ namque ministerium est occulta revelare, et futura prædicere. Doctores autem sanctæ Ecclesiæ dum occultos Scripturarum sensus ad communem scientiam trabunt, secreta, quæ nesciuntur, aperiunt: et dum æterna gaudia prædicant, futura revelant. Prophetæ ergo nobis obviam veniunt : quia doctores sanctæ Ecclesiæ, Scripturæ sanctæ veritatem nobis ostendunt. Dum enim ea, quæ de sacro eloquio scire volumus, nobis dicunt, per viam, qua ad collem Domini pergitur, euntibus occurrunt. Ibi ergo per occursum prophetarum securi sumus, ubi Phidicatorum Scripturæ intellectum agnoscimus, in qua Judæi, et hæretici errorum suorum gladio a dæmonibus perimuntur. Ecce enim si ad Legem Movsi recurrimus, collem profecto Domini invenimus. Ibi certe de tabernaculo, ibi de magno pontifice, ibi de hircorum et vitulorum simul, et Agni paschalis sanguine legimus. Judæi hoc suo spiritu juxta litteram intelligunt, in quo quia nullum prophetarum secum habent, moriuntur. Ego si ad hunc montem ascendere volo, ante descendentes prophetas video, et securus ascendo. Et ut novos interim deseram, Isaias ascendenti prius occurrit, dicens : Quasi ovis ad occisionem ducetur, et quasi agnus coram tondente se, non aperiet os suum (Isai. LIII, 7). Hinc Paulus ait: Christus assistens pontisex suturorum bonorum, per amplius et perfectius tabernaculum, non manu factum, id est non hujus creationis, neque per sanguinem hircorum aut vitulorum, sed per proprium sanguinem introivit semel in sancta, æterna redemptione inventa (Hebr. 1x, 11, 12). 239 Sed si plures habere volumus in isto colle, omnes prophetas requirentes invenimus: quia quod veteres doctores promiserant. hoc in Redemptore nostro novi prædicatores impletum esse demonstrant.

14. Quare et collis nomine Redemptor humani generis convenienter designari potest. Unde Isaias vaticinans, dicit: Erit in novissimis diebus præparatus mons domus Domini in vertice montium (Isai. II. 2). Collis quidem dicitur pro sublimitate sanctitatis: Domini vero, quia summi est filius Genitoris. In quo nimirum colle statio Philisthinorum esse dicitur: quia et in signum natus est, cui contradicatur. Statio quidem Philisthinorum est contrarietas hæreticorum. Velut enim in colle stantes, ad collem ascendentibus insidiantur: et dum Scripturas sacras male exponendo pervertunt, ad cognoscendum Redemptorem negligenter ascendentes perimunt. Electus ergo ne trepidet, gregem prophetarum ascendens obvium habet : quia ei ipsum Redemptorem annuntiant omnes prædicatores Testamenti veteris et novi. Qui nimirum de excelso veniunt : quia quæ in terra prædicant, in cœlo vident. Unde et Joanni quasi vero ex electo grege prophetarum a cœlo dicitur: hee (Apoc. 1v. 1). Qui cum ascendisset, agnum quem Moyses occidendum figuraverat, et ipse in cruce oblatum viderat, iam regnantem conspexit et agnovit : et quantas gratias agerent ei ii pro quibus occisus fuerat, didicit. De excelso igitur prædicatores veniunt : quia quod minoribus prædicant, in cœlesti contemplatione didicerunt.

15. Bene etiam grex prophetarum Saul occursus in ingressa urbis asseritur; quia summos prædicacores sanctæ Ecclesiæ illic videre possumus, ubi descendant, non ubi sublimantur. Ea enim, quæ nobis parvulis dicunt, audimus : sed ea quæ vident in celestibus, quomodo videant, aut dulciter ament, non videmus. Paulus namque apostolus raptus est audivit etiam arcana verba, quæ non licet homisi loqui (II Cor. xn. 4). Quis ergo invenire tantum prædicatorem possit in paradisum raptum, aut ad tertium cœlum assumptum? Sed ista de se coactus beatus Paulus dixit. Unde et in fine expositæ sublimitatis se humilians, ait : Factus sum insipiens, vos me coegistis (II Cor. xn, 11). Quanta ergo fuerunt illa, quæ dicere noluit, si ad hæc manifestanda coactus venit? Nam et qui audivit et quæ homini non licet loqui, vidit que homini non licet scire. Dicas fortasse: Si vellet, humana tamen quomodo dicere posset locutione. illius tertii cœli pulchritudinem. intimæ illius claritatis lucem referre, angelorum fulgorem inenarrabilem, et inaccessibilem claritatem, auam dulciter de plenitudine illius electi et beati illi c æterní cives omnes accipiant, quam desideranter sumant, quam pleniter repleantur, quam suaviter divinæ bonitatis dulcedinem gustent, quam delecta. bili plenitudine satientur : qui splendores sunt singulis de una ineffabili illa luce Conditoris, quæ sìmul omnium de una illa gioria pulchritudo: qua excellentía dignitatis alii præemineant aliis, qua sunt boni melioribus ineffabilis justitiæ jucunditate subjecti?

16. Ad hoc ergo excelsum Paulum sequi non possumus, sed urbem ingredimur, in qua velut ab alto descendens, nobis obviam venit. Nam qui cernere non possumus alta que prædicatores vident, venerabilitet audire debemus plana, quæ docent. 240 Sed cum descendunt, ante se psalterium, tympanum, tiblam, et citharam deferunt. Psalterium quippe habent, quia regnum coelorum annuntiant: tympanum habent, quia prædicant mortificationem carnis: tibiam babent, quia flere subditos jubent pro acquisitione æternæ lætitiæ: citharam quoque habent, quia gaudere pios pro certitudine æternorum benorum edocent. Psalterium quidem, qui a superiori parte resonat, etiam æternorum gaudiorum prædicationem designat : quia dum superna amare suggerit, quasi a superiori parte suæ dulcedinis sonum mittit. Tympanum vero, quia de mortui anlmais corio tenditur, in eo non inconvenienter carnis nostree mortificatio figurator. Tibiam autem, quia

Ascende hue, et ostendam tibi quid oporteat fieri post A in mortuorum hominum exequiis haberi soleal, de Evangelio didicimus: quia dum Dominus archisvnagogi filiam resuscitare vellet, de domo illius tibicines ejecit, et turbam tumultuantem expulit (Matth. 1x, 25). Quid ergo in tibia, nisi sanctorum luctus exprimitur? Nam dum se ab illa vita æterna, quam appetunt, projectos aspiciunt, semetipsos quasi mortuos plangunt. Cithara autem valde lætum musicum est instrumentum. Quo nimirum instrumento verbum solatii electorum apte figuratur : quia velut ad sonum citharæ hilarescimus, quandò nos electi prædicatores inter ærumnas præsentis exsilii consolantur. Psalterium ergo primum in promissione prædicatorum ponitur : quià ante omnia cœlestis regni gloria prædicanda est; ut dum bonum agnosciin paradisum, et assumptus est ad tertium cœlum, R mus quod amemus, laborare pro eodem hono adipiscendo cupiamus. Hinc est quod cum in Evangelio Matthæus principia Dominicæ Incarnationis assereret, dixit : Capit Joannes pradicare, et dicere : Panitentiam agite, appropinquabit regnum cælorum (Mattk. IV. 17). Sed quia cum cœlestia noscimus, si ad ea pervenire volumus, necesse est, ut passiones carnis mortificemus, prædicatores sanctæ Ecclesia velut post psalterium, sonum tympani faciunt. Ipsa autem mortificatio corporis quid est aliad, quam prieparatio æternæ beatitudinis? Cælestia ergo præparari tilligimus, et ardentissimis setibus es postulare subemut. Quasi enim tibis mortuos plangimus, quando vehementer dolemus, quia adhuc in fila seterna vita non vivimus. Post tympanum ergo, prædicatores nostfi tibiam habent, quando et membra nostra nos docent mortificare, et pro amore æternæ vitæ ingemiscere. Citharam quoque post tibiam ducunt : quia pracipiumt sic deffere ærumnas præsentis exsilii, tit gaudeamus de promissione æternæ fiæreditatis. Nam psalterium insonabat propheta magnus, cum dicebat : Over mete vocem meam audiunt, et vicam eternam do eis (Joan. x, 27). Psalterium item percutiens, nit : Exaltari oportet filium hominis, ut omnis qui credit in eum, non pereat, sed habeat bitam Eternam (Joan. m., 14). Tympanum sonabat, gui dicebat: Mortificate membra vestra, que sunt super terram: fornicationem, immunditiam, libidinem, concupiscentiam (Coloss. m. 5). Tiblam sonabat, tut dicebat : Miseri estote, lugete, visus vester vertatitr in luctum; & gaudium in mærorem (Jac. tv, 9). Tympanimi sonsbat, qui dicebat : Propier te mortificamar tota die, testimati sumus, sicut oves occisionis (Psul. xum, 22). Tibiam vero ante se habet, qui kem Deo loquitat, dicens: Cibabis nos pane lacrymurum, et potum dabis nobis in mensura (Psal. Lxxix, 6). Tibiam unte se habebat Dominus, cum theebat: Amen dico volit, quiu plorabitis et flebilis vor, mundus autem guadebit. vos vero contristabimini (Ivan. xvi, 28). Sed velat citharm sonum subjungens, ait : Tristitie vestra vertetur in gaudium (Ibid.). Quasi cithatam nobis sonabet, qui dicebat : Gandete 241 in Domino semper, iterum dico, gaudete : modestia vestra nota sit omnibus hominibus; Bondrus prope est (Philip. 17, 4). Q-

puplians, ait : Gandium et lætitia inventetur in ea, gratiarum actio et vez landis (Isa, Li. 3). Quia ergo prædicatores sanctas Ecclesias coeleste regnum annuntiant, et pro codem regno adipiscendo, mortificare carnem, flere captivitatem, in spe future beatitudinis nos exsultare præcipiunt : prophetæ ab excelso descendentes, ante se psalterium, tympanum, tibiam, et citharam habere perhibentur. Et grex quident prophetarum dicitur, quia multi sunt pastores sanctæ Ecclesiæ, et wastorem unum habent Dominum Josuto Christum.

17. Et notandum quia psalterium, tympanum, tibiam, et citharam ante se habere prophetæ perhibentur, ut electorum prædicatorum forma videatur. Reprobi namque post se, quæ prædicant, habent : k quia dicunt et non faciunt, negligant bona agere, quæ cognoscunt. Unde et adhuc regi Saul, jam Domini mandata contemnenti, dicitur : Quia projecisti sermonem Domini, projecit le Dominus, ne sis rex (I Reg. xv, 23). Hinc per prophetam de Judæis Dominus queritur, dicens : Projecerunt me post corpus suum (III Reg. xiv, 9). Sancti ergo doctores, quia iter supernæ conversationis, quod prædicant, continuo incessu boní operis servant, in corum typo dicitur, quia prophetæ psalterium, tympanum, tibiam, et citharam ante se descendentes habuerunt. Possunt enim hæc instrumenta ad prædicationem redemptoris referri. Et quia non valde superius, collem Domini ipsum esse Redemptorem diximus, organorum convenientiam intucamur. Qui regni æterni eum regem C nominat, nobis profecto psalterium sonat. Et qui disciplinam mortificationis nostræ in eo asserit, velut tympanum ferit. Tibiam sonat, qui mortuum Redemptorem pro salute mundi denuntiat. Citharam percutit, qui eum a mortuis surrexisse, et ad coelos ascendisse dicat. Sed ad tantorum organorum jucunditatem hilarescimus, si ipsum prophetarum gregem insonantem audíamus. David namque dicit: A summo cœlo egressio ejus, et occursus usque ad summum (Psal. xvm, 7). Hinc item dicit : Adorabant eum omnes reges terræ, omnes gentes servient ei (Psal. LXXI, 11). Velut enim psalterium in laudem Redemptoris tenuit, qui superiorem partem laudis obtinuit, et Redemptoris adventum a summo cœlo prædicavit. Tympanum mortificationis ejus Isaias tetigit, dicens: D Et vidimus eum, et non erat aspectus, et desideravimus eum, despectum, et novissimum virorum, virum dolorum, et scientem infirmitatem : et quasi absconditus vultus ejus et despectus; undo nec reputavimus eum (Isa. Lin, 3). Tibiam mortis ejus item sonans, ait: Tanquam ovis ad occisionem ducetur, et quasi agnus obmutuit (Ibid.: 7). Citharam resurrectionis David încrepitalis, ait : Commoveatur a facie ejus universa terra, dicite in gentibus, quia Dominus regnavit a ligno : etenim filmatik orbem terræ, gul non commovebitur (Psal. xcv, 10). Chtharam ascensionis etiam tangens.

sharam nobis sonat. Gui civitatis nostræ bona an- A dixit : Regna terræ cantate Deo, qui ascendil super cælos cœlorum ad orientem (Psal, LXVII, 53, 34). Prophetæ ergo de excelso descendunt, quando sanctí prædicatores illa sacramenta nobis annuntiant, quæ alta contemplatione didicere. Et psalterium, tibiam, et citharam dicunt : quia Redemptorem nostrum æterni regni Dominum asserunt, et per humananı conditionem humiliatum, et morte sua mundum redimere, et resurgendo cœlestia reparare. Quæ nimirum laudis instrumenta ante se 244 habent : quia ea, quæ dicunt, intelligunt. E contra vero Calphas prophetare dicitur (Joun. xi), et ea quæ dixit, ignorare; cum tibiam Dominicæ mortis, quam tetigit, et non ut electus propheta haberet ante se, sed post se. Bene ergo de electis prophetis subjungitur: Ipsosque prophetantes. Quia dum vident que dicant, velut ante se habent instrumenta, quæ tangant; et dum prædicant. illud proferunt, quod prævidendo cognoverum. Sauf ergo ad collem Domini venit, quando electus et rudis prædicator spirituali scientia proficit; et Redemptorem humani generis non in plano humanitatis, sed in alta divinitatis ejus majestate cognoscit. Tonc quidem prophetarum choros concinentes audit : quit omnes Scripturas, quæ de ipso sunt, perfecte intelligit. Qui igitur viros magnas foveas salientes vidit, qui hædos, et tortas panis, et amphorant vini portantes aspexit, ad collem Domini pervenit; quando is, qui per electorum exempla profecisse cognoscitur, ad culmen scientiæ sublimatur, et Redemptorem sublimiter sciens, inessabiliter diligit, a quo quod item scire de eo appetit, quasi familiarls amicus possit.

> 48. Bene a subditur : Et insiliet in te spiritus Domini, et prophetabis cum eis. Invilire spiritus Domini dicitur, quia electorum corda donis eius subito replenter. Qui statim prophetare incipiunt : quia qui divino spiritu pleni suat, Dei magnalia tacere non possunt. Vel prophetaturus asseritur, cui Samuel divini verbi gratiam pollicetur. Quod tale est, ac si dicat : Qui modo in illa abundantia in te supervenientis spiritus logui non potes, quando illa se tibi plenitudo infuderit, loquendi copia abundabis. Hunc quippe insilientem spiritum discipulis promittens Dominus, ait: Cum venerit ille spiritus veritatis, docebit ros omnem veritatem, et quæ ventura sunt, annuntiabit vobis (Joan. xvi, 13). In eos quidem superveniens spiritus insilit, quorum corda repente veniens, illustravit (Act. 11, 2). Et illustrati prophetavere, quia Redemptorem humani :generis omni lingua prædicaverunt. Qued certe in sancta Ecclesia etiam nune fleri cornincus: quie sæpe qui divina loqui appetunt, ab eodem spiritu subito docentur, et loqui optime ea etiam possunt, quæ præmeditatione nulla didicere. Pro custodia quippe mandatorum Dei, percipiunt gratiam verbi in sublimi revelatione Redemptoris. Quid enim mirum, si lucem scientiæ percipers bubito possunt; dui per vite puritatem sedes

sancti Spiritus semper sunt ? Sed quale esset sancti A magna charitatis abundantia virtutem suscipit Spi-Spiritus donum, si scientiam daret, et affectum magnæ charitatis non daret? Qui enim illo spiritu replentur, cœlestia prædicant, sed quæ loquuntur, amant. Apte ergo subjungit: Et mutaberis in virum alium. Amor electæ mentis quid est aliud, quam immutatio vetustatis? Natura enim postra per lapsum primi hominis sic damnata est, ut quotidie labendo deficiat, et deficiendo veterascat. Sed qui in nobismetipsis deficimus, cum in nos ille spiritus insilit, renovamur: quia statim quod non eramus, efficimur. Tepidus erat quis, sed repente visitatus a spirity, fervens efficitur. Incipit ardere per devotionem, fortiter exerceri in bono opere. In virum ergo alium mutatus est : quia esse cœpit, quod ante insilientem spiritum in se, esse non potuit. Jam honæ conversa- B tionis est aliquis, cœlestia amat, terrena despicit, sed pro iis, quæ sursum diligit, et pro iis, quæ odit in infimis, flere non prævalet. Sæpe vero flere appetit et non 243 potest qui plura, quæ flere debeat, commisisse recolit : sed cum subito ille spiritus insilit, in lacrymarum fontes erumpit. In virum ergo alium mutatur, qui compunctionis gratiam per advenientem spiritum suscipit, quam ante adventum ejusdem spiritus non habebat. Puritatem cordis quis obtinere appetit, cœlestia cogitare, nullis curarum sæcularium occursionibus impediri; sed ad id, quod per devotionem appetit, assurgere nequit per affectum puritatis. Repente autem raptus in virtute supervenientis spiritus esse carnalis desinit, potenter sæculi curas abjicit, et in æternorum contemplationem C mira puritate consurgit. Miratur se tunc esse, quod non erat : miratur se tunc non fuisse, quod est. Nam cum in spiritualibus talem se vidit, miratur qui talis est, quod talis fuisse non potuit. In virum ergo alium mutatur, qui illud, quod non fuit, se videt esse. et illud, quod fuerat, non esse. Bene ergo de Saul: Mutaberis in virum alium. Quia prædicatores sanctæ Ecclesiæ cum gratiam divinæ prædicationis accipiunt, non accipiunt solam scientiam verbi, sed virtutem amoris: ut per verbum aliis prodesse valeant, et per verbi amorem ipsi meliores fiant. Quando etenim loquuntur, mutantur in virum alium: quia cum per eos spiritus loquitur, ipsi mira charitate eidem spiritui conjunguntur, et ab eius voluntate jam nec verbo nec operatione dissentiunt. Talem nam- D que virum sacra Scriptura collaudans, dicit: Qui adhæret Deo, unus spiritus est (I Gor. vi, 17). Deo namque adhæremus, quando Spiritus sancti gratiam abundanter accipimus; et unus spiritus cum eo esscimur, quando divinæ voluntati mente, ore, et opere concordamus. Bene ergo propheta Samuel subjunxit, dicens:

(Vers. 7.) Quando enim venerint tibi omnia signa hæc, fac quodeunque invenit manus tua : quia Dominus lecum est.

19. Hæc quidem signa sunt in quibus se prædicator agnoscat, et tunc omne, quod disponit agere, audeat, cum certa experientia noverit; quia in ritus sancti. Sed docere ea debet prædicator, quæ agit, sicut de Domino Lucas dicit : Ovia camit Jesus facere et docere, usque in diem qua præcipiens apostolis per Spiritum sanctum, quos elegit, assumptus est (Act. 1. 1. 2). Hinc Paulus ait : Non audeo loqui ea. quæ per me non effecit Deus, in obedientia gentium verbo et factis (Rom. xv, 18). Samuel itaque uncto regi precipit, dicens t Fac quodcunque invenit manus tua. Ouasi dicat: Cum te divina gratia plenum videris, dece alios quidquid facis, quia ex præsidente tibi eadem divina gratia habes et optime vivere, et utiliter prædicare. Sed tamen quid ante hæc omnia observare debeat subjungit, dicens:

(Vers. 8.) Et descendes ante me in Galgala. Equ ouione descendam ad te. ut offeras oblationem, et immoles victimas pacificas. Septem diebus exspectabis me, donec venium et ostendam tibi quæ facias.

20. Quid est, quod prius dicit : Fac quodeunque invenit manus tua, deinde subdit; Septem diebus exspectabis me, donec venium, et ostendam tibi, quæ facias. Sed qui signa perceperat, quibus se unctum regem a Domino sciret, probandus erat an ipsa signa cognosceret. Quod quidem magis spirituali, quam historicæ explanationi convenit. Nam venire in collem Domini, ad perfectam cognitionem et amorem Redemptoris pertinere diximus: prophetiæ dono repleri, ad virtutem Spiritus sancti. Dicit ergo: Quando tibi omnia hæc signa venerint, 244 fac quodeunque manus tua invenit. Quia quisquis certus est de intima inspiratione sancti Spiritus, præsumere potest tam de proposito boni operis, quam de dispositione prædicationis. Dixit item: Septem diebus exspectabis me, donec veniam; et ostendam tibi, qua facias. Quia summi pastores sanctæ Ecclesiæ dum de minorum profectione dubitant, solliciti valde sunt, ut hanc in eis certis; indiciis recognoscant. Ouz autem sunt indicia spiritus, nisi excellentia dona humilitatis. Sanctus enim Spiritus, quo majori luce virtutum electorum corda irradiat, éo et abundantiori dono humilitatis ditat. Quo enim celsiores sunt meritis, planiores sunt per virtutem humilitatis. Qui ergo ante prophetam in Galgala descendere et exspectare jubetur, ei nimirum pro cognoscenda humilitate, obedientiæ onus injungitur. Rectus quoque ordo electæ conversationis est, ut obedientiam non injungat aliis, quam ipse aliis impendere non curavit. Exspectare ergo præcipitur, ut, an sit vere humilis, agnoscatur. Si ergo signum perfecti prædicatoris est repletio sancti Spiritus, et virtus humilitatis signum illius plenitudinis, quid in laude humilitatis dicitur, nisi quia ejus dona sunt signa signorum?

21. Sed quia immolaturus rex per prophetam præire jubetur, ea, quæ dicuntur, melius cernimus, si ex ordine videantur. Galgala quidem interpretatur rota. Quid vero rota in isto loco significat, nisi vitam obedientium? Rota quidem volvendo graditur, et modo alta petit, modo inferiora. Sic nimirum vita obedientium, quia inferius agit quod sursum pertrahit, et

enrsum videt quod inferius exhibet, quasi ad alta A mones impugnamus, per obedientiam vincimus, Visublevatur, et ad ima deponitur. Nam quod obedientes inferius agunt, sursum tollunt; quia quando prælatorum jussis obedient , terrena sunt mæ onerantur ; sed de terrenis, quæ faciunt, superna præmia præstolantur. Item quod sursum habent, ad terram flectunt, quia ut bene terrena agant, cœlestia contemplantur, et illud solummedo operantur, quod summæ illi felicitati convenire conspicient. Hanc profecto rotam flectere Moysi Dominus præcipiens. ait: Omnia fac sicut ostensum est tibi in monte (Exod. xxv, 40). Qui enim in summis vidit, quod fecit in infimis; nimirum superiorem rotæ partem ad terram flexit. Inferiorem quoque partem ad superiora extulerat, qui dicebat: Vivit Dominus in cuius conper humilitatem obedientiæ, dum regi perfido exprobraret; sed planitiem operis in sublimitate extulit divinæ contemplationis, ut velut currentem rotam optime volveret, dum in terreno opere, quid cœleste mereretur, aspiceret. Hæc profecto forma est electæ obedientiæ; ut in omni, quod foris agimus, ad potentiam Conditoris ubique præsentem respiciamus. Sic nimirum in subditione obedientiæ nostræ habere possumus et rectitudinem operis, et incrementa devotionis. Recti quidem tunc sumus opere, quia pro eo, quem cernimus, nos in labore obedientiæ exercemus. Devoti etiam sumus, quia ei nos placere credimus, quem inspectorem nostrorum laborum attendimus, et largitorem æternæ retributionis. Et quia majorum imperia perfecta humilitate observanda C sunt, bene Saul dicitur: Septem diebus exspectabis. Septenarius quippe numerus propter dona septiformis Spiritus est. Septem diebus doctores Ecclesiæ exspectamus, quando per virtutem septiformis Spiritus. tantam intimæ devotionis claritatem suscipimus, ut eorum præcepta nullatenus negligamus. 245 Quo in loco notandum est, quia non dixit : Septem diebus eris in Galgala, sed: Septem diebus exspectabis me, postquam descenderis ante 'me. Ante prædicatorem descendimus, quando hoc agimus, quod ejus nobis judicio imperatur. Tunc quidem descendere dicimur, quia mentes nostras corum imperio subjugamus. Septem vero diebus exspectare est bonum obedientiæ omni luce cordis implere. Quod tunc certe agipraterimus. Nullam quippe dierum ab hac luce vacantem Dominus esse volebat, quando dicebat: Qui solverit unum de mandatis istis minimis, et docuerit sic homines, minimus vocabitur in regno cœlorum (Matth. v. 19). Et quia perfecta obedientia quam hominibus exhibemus munus est Creatoris; qui septem diebus exspectat oblationem offerre dicitur et pacificas victimas immolare. Oblatio quidem Domini est quia hominibus pro Deo offertur, sed oblata hominibus a Deo suscipitur. Victimæ sunt obsequia obedientium, quia cum hominibus pro Deo subjicimur, superbos spiritus superamus. Cæteris quidem virtutibus dæ-

ctores ergo sunt. qui obediunt, quia dum voluntatem suam aliis perfecte subjiciunt, ipsi lapsis per obedientiam Angelis dominantur.

22. Sed notandum est quia Samuel ante se Saul in Galgala descendere præcipit, sine se autem eum offerre oblationem et victimas noluit. Nam dixit : Ego quidem descendam ad te ut offeras oblationem, et immoles victimas pacificas. Septem diebus exspectabis me, donec veniam ad te, et ostendam tibi quæ facias. Quid est hoc nisi quia ipsa bona nostra et ignorare sapienter, et scire aliquando utiliter debemus? Ignoranda quidem sunt, ne infirmis nobis elationem præbeant : sed a perfectioribus scienda sunt, ut per devotionem crescant. Unde et bene spectu sto (III Reg. xvii, 1). In imo quidem stabat B in Evangelio de Elisabeth prægnante dicitur : Et occultabat se mensibus quinque (Luc. 1, 24). Qui enim spirituales ac fortes esse nequeunt adhuc, per quinarium numerum designantur. Ouæ autem noviter concipit, quinque se mensibus celat : quia per sensus corporis bona agit : sed quia spiritualis ac fortis in hoc bono opere nondum est, ea quæ agit sapienter abscondit. Ille ergo victimas Deo, ille oblationem offert, qui septem diebus exspectans venientem prophetam recipit : quia tunc Deo dignum est quod impendit, cum impendens justus est virtute obedientia. et divinæ immensitatis consideratione timoratus: cum se aliud esse non credit, nisi quod majorum probatione cognoscit. Quasi enim, præsente propheta. offerimus, quando illa solummodo opera nostra digna esse divina susceptione credimus, quæ sanctorum prædicatorum iudicio comprobantur. Et quia coram propheta immolare dicitur, hoc profecto signat: quia operibus [Forte in operibus] nostris sapientibus atque spiritualibus viris credere debemus. Quia item septem diebus exspectat Saul, prædicator sanctæ Ecclesiæ virtutem subjecti disponere sapienter debet, ut coram eo bona ejus non laudet nisi quando laudis suæ contemnere favorem potest. Unde et eadem oblatio et victimæ Deo a offerri a Saul prædicuntur. et non sibi. Deo quippe victimas offert, qui de virtute quam habet inaniter non extollitur, sed omne quod perficit gratiæ tribuit conditoris. Hoc etiam, quia doctorum magisterio discimus, bene Samuel sermonem concludens, ait : Et ostendam tibi quæ facias. mus quando majorum mandata nec dura nec levia p Exspectanti quidem 246 quæ faciat, indicat: quando is, qui perfecte obedire cognoscitur, qualiter imperare aliis debeat, edocetur. Sed istud Saul adhuo non exhibetur, sed promittitur. Non enim mittitur ad immolandum, sed ad exspectandum. Et quia sanctorum collocutione proficimus, apte illatum est.

(Vers 9.) Itaque, cum avertisset humerum suum, ut abiret a Samuele, immutavit ei Deus cor aliud.

23. Cor enim aliud immutatur, quando ad appetenda meliora dirigitur; cor etiam immutatur; quando ad malum deseritur. In Saul autem qui prius bonus, postea malus fuit, quomodo potius intelligi ad litteram debeat non valde clarum est. Sed si pro

profectu eius dicitur, cor immutatum babebat, quia A viderit in virtute perfectionis. Primum ergo signum omi asinas quæsierat, jam de regni dispositione cogitabat. Si vero malum cor tunc recepisse cognoscitur, coram propheta humilis fuit : sed ut coesit discadere, pariter cospit et superbire. In mente sua iam non esse parvulum sed regem cogitabat. Adhuc non erat sublimis ordine. sed erat sublimis assimatione. Sed quia per hanc sacrem bistoriom adhue de eius superhia aparte nihil dicitur, rectius nas queque agimus, si interim quod do so sinistrum videri potest reticemus. Quod vero adhuc manenti ejus innacentia suffragari potest, in sequentibus dicitur : Quia filius unius anni crut Saul, cum regnare (epicaet, at duabus annis requavit super Israel (I Reg. 200, 1). Si enim duobus annis humilis rex fuit, immutatum inmoris. In eo ergo guod immutatum cor Saul babere dicitur, novis prædicatoribus sanctæ Ecclesiæ similatur, qui cum ordinem prædicationis acciniunt. ner divinam gratiam meliores fiunt. Samuel guippe Saul in principem unxit. Deus autem ei cor aliud immutavit, quia sacrorum ordinum sacramenta ab Ecclesize doctoribus foris accipimus, sed cacramentorum virtute ab omnipotente Deo interius reberamur. Virtus vero sacramenti gratia est spiritus septiformis. Quam certe gratiam qui accipiunt, quasi alie accepto corde immutantur, quia quos gratia sua sanctus Spiritus roborat, esse cos facit protinus quod nos crant. Sic nimirum et Redemptoris discipuli ante metuchant; and ubi per adventum sancti Spiritus cor alind eie immutatum est, verbum Dei cum fiducia prendicabant (Act. 17. 34). Alind suippe Done cor eis immutavit, guibus linguarum ompism peritiam tribuit (Act. 14. 6). Aliud quippe car eis immutavit ques mira charitate induit et virtutum omnium aplenderibus illustravit. Et notandum, quia tuno ei Deus cor aliud immutavit, quando ut abiret a propheta humerum avertit. Quasi enim ut abeat, humarum avastit, quando is qui prædicationis ordinem suscinit, id qued sibi de pestorali officio prescipitur agere dispenit. Dispenit quidem, sed non provalet, si Dous-si cor alied non immutet, quia summus locus bene non regitar, visi rectoris mens divini muneria summa gratia repleatur. Hac antem, quia ei in futuro promittitur, subjunctum est :

(Vars. 10.) Et venerunt ei omnia signa hæc in die illa,

alfud, quam dies eruditi discipuli? Nam qui in die ambulat, videt et plana que ambulet, et præcipitia que declinet. Sie nimirum, dum sanctorum prædicatorem doctrinis illuminamur, quod agendum et quod vitandum est patenter aspicimus. In illa ergo die que propheta prædicat, bonus auditor suæ electionis signa percipit, qui in se ea virtutum dona 247 conspicit quæ ante ei affutura suus prædicator ostendit. Signa quidem sunt, quia per hæc se a Deo electos intelligunt qui ad prædicationis ordinem promo intur. Unctum ergo se aliquis an Ecclesia prin-

prius attente conspiciat, videlicet si exemplo virorum salire jam magnas foveas sciat. Sequens etiam signum cognoseat, si ad quercum Thabor tres viros obvios habuit, quos hædos et panis tortas portare in Bethel ad domum Domini vidit, si panes duo, de corum manibus accepit. Tertium nihifominus videat, ai ad collem Domini venit, si prophetantes cuneos assexit, si in com spiritus Domini insilivit et in corum medio prophetare jam possit. Et viros quidem selientes forces vidit, si perfectorum exemplo omnia seculi confetare jam didicit. Ad quercum Thabor venit, si contemplative vite fortitudinem atque amesaitatem experiri fam novit. In qua et hædos et panis tortas et vinum ad Dominum portantes asei cor asseritur pro vigore propositi, non pre accitate perit, quia ab amatoribus vitæ contemplativæ fam didicit, et peccatorem se indesinenter agnoscere, et pre eisdem peccatis carnem affligere, et afflictionis ann dolorem ompinetenti Deo gratanter offerre. Ad cellom Domint venit, si ad revelatam intimam Redompteris gleriam aut Serioturarum sublimem intellectum proficiendo conscendit. Obvium gregem prophetarum habuit, si prædicatorum sanctæ Ecclese concordem scientism intellexit. In quorum medio insilientem in se spiritum Domini sensit, a in illa ineffabili suavitate internæ experientlæ in se doaum sapervenientis divinitatis agnovit, et notæ gratim abundantiam loquendo effudit. Hac quoties sancti pradicatores imperfectis nobis estendunt, per doctrinam, qua nos Huminant, quasi ciarissimum e diene produnt. Et ista quidem omnia fam promoti predicatores, exponentibus ordinatoribus, schunt.

25. Quia ergo diem signorum habent, salubriter attendant si promissa signa jam videagt. Nam qui mundi glorium contemnere nondum didicit, primum signum audire promiseum potuit, sed non vidit ostensum. Bi contemplative vite robur et dulcedinem nescit, sequentis signi bonum videre non merult. Si skitudinem Berlpturarum per intimæ eruditionis notitium non conscendit, ad collem Domini nondum venit. Si supervenientis in se Spiritus sancti virtutem nondum habet, prophetare non potest. Sine illo stenim spiritu paster carnalis est, et quod loquitur. non ad dignitatem prædicationis referri potest, sed ad ausum temerkatis. Qua ergo formidine nos miseri 24. Doctrina etenim electi prædicatoris, quid est p terreri possumus? Ecce enim afforum ducatum suscepimus, qui virtutem suscepti regiminis non habemus. Signa spiritualis prælationis audivimus quæ in nobis per lucem experientiæ non videmus. Terrena concupiscimus, curis exterioribus occupamur, et tanto longius a cœlesti contemplatione repellimur. quanto terrenorum actuum sollicitudine prægravamur. Hac quoque terrenæ vitæ mole depressi, quando illum splendorem intimæ gloriæ Redemptoris attingere, quando ad altissimos sanctarum Scripturarum sensus possumus pervenire? Sed et cœlestia, quæ neschnus, loqui quasi nota non possumu. Et qui per quietem amori internæ vitæ vacare nolumus,

a Vatic. et Gilot., si illa ineffabili suavitate, etc.

insilientem in nos spiritum Domini non sentimus. Nota A I. Cor. 14, 7). Talis erat, qui gloriabatur, dicens . ergo et non habita signa nos terreant : ut cum 248 pro negligentiæ nostræ immensitate compungimur, virtutem suscepti ordinis per fletus et lamenta requiramus. Hinc Psalmista voce infirmorum deplorat dicens: Signa nostra non vidimus, jam non est propheta (Psal, LXXIII. 9). Nam propheta est, cum jam dicta lice prophetizi signa ei adesse prævidentur. Si ergo ad culmen prælationis assumitur, non se teneat, quod est altitudine ordinis, sed quod est virtute perfectionis. Dicat ergo: Signa nostra non vidimus, jam non est propheta. Quasi dicat: Esse nunc prophetam dicerem, si dona spiritus cernerem, quibus prophetæ persona fulgere debet. Qui ergo suscepti ordinis pastoralis perfectionem audivit quam in se obtinere vivendo non primo igitur rege, pastorum omnium sanctæ Ecclesiæ profectus estenditur. dum dicitur: Venerunt ei emnis signs hee in die illa. Et quia idem profectus electorum prædicatorum mirabilis est, sequitur:

(Vers. 11.) Videntes autem eum, qui noverant eum heri et nudiustertius, quod esset cum prophetis, et prophetaret, dixerunt ad invicem : Quænam res est, quæ accidit filio Cis? Num Saul inter prophetas?

26. Quid est, quod dicunt : Quæ res est, quæ accidit, nisi valde admirari, quod ab eis non poterat comprehendi? Hominem hominis filium noverant. prophetis sociatum videbant : carnalem noverant, spiritualem videbant : simplicem noverant, prophetam videbant. Dicunt ergo : Quænam res accidit filio Cis? Qui nosse quod fuerat poterant : quod erat, C qualiter esse posset ignorabant. Nie denique profectus spiritualis prædicatoris est, ut qui in communi vita aliquando notus est, in superiori ordine habeat, quod ignoretur. Tres quidem gradus perfectionis ostensi sunt, quia dicit: Heri, et nudiusterifus. In duobus quidem diebus prædicator agnoscitur, in tertio habet guod etham ii, gui noverant, non cognoscant, Primus namque dies auditoribus pertinet, secundus sodalibus, tertius est prædicationis. Primum namque diem pastor habuit, quando prælatis suis a discipulus obedivit. Quasi enim in magna luce cernitur, qui in virtute obedientiæ devotus est. Secundum diem habuit, quando meliorum eoadjutor esse jam cœpit. Ista quippe claritas magnæ conversationis, in electorum in inwans, ail: Sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant vestra bons opera, et glorificent Patrem vestrum, qui in cœlis est (Matth. v, 16). Tertius vero dies insilientis spiritus est, et prophetiæ. In tertio grippe die pastor aspicitur, quando sublimitatem dignitatis sue adæquat splendore conversationis, quando cœlesti virtute indutus, ea vita eaque doctrina subditis lucet, ut videri ab eis possit, discuti, et judicari non possit. Talis quidem erat Moyses, quando lucidissimo vultu a monte descendit, cujus subditi fulgorem videbant, sed in fulgentem clarita tem intendere visum non poterant (Exod. xxxiv, 35;

Nos autem revelata facie gloriam Dei speculantes, in samdem imaginem transformamur, tanquam a Domini spiritu (I Cor. III, 18). Tales utique erant, quos Spiritus sanctus repleverat. Unde et qui in Jerusalem convenerant, admirantes dicunt : Nonne isti. aui loquuntur, Galilæi sunt (Act. 11, 7)? Interrogabant quippe, ut scirent quod audiebant, et scire non noterant. Qui autem noverant Saul, de re quæ ei accidit admirantes interrogant; quia eos aliquando in humiliori ordine sanctæ Ecclesiæ humiles et despectos cernimus, 249 quos dum sanctus Spiritus ad ordinem prædicationis assumit, gratiarum suarum splendoribus induit et in eisdem splendoribus mirabiles ostendit. Sed bene sanctorum virtutes admirameruit, idoneus sanctæ Ecclesiæ doctor non est. In B mur, cum eas bonitati conditoris ascribimus. Quare et Movses Domino confliens ait : Quis similis tibi in dils. Domine, quis similis tibi aloriosus in sanctis, mirabilis in majestate, faciens prodigia (Exod. xv. 11). Hine Psalmista dicit : Mirabilis Deus in sanctis suis. inse dabit virtutem, et fortitudinem plebi suæ (Psat, Lxvii, 36)? Bene subjungitur:

> (Vers. 12.) Respondit alter ad alterum, dicens: Et quis pater eorum?

27. Quid est quod hucusque de solo Saul dicebatur : Quænam res accidit filio Cis? Et nunc quasi de multis repondetur: Et quis pater eorum? Sed si ad historiam intelligatur, stare nullo modo potest. Restat ergo ut sensus qui litteræ demitur in spirituali significatione requiratur. Cum ergo dicitur : Quis pater eorum? Non solum Saul prophetans attenditur. sed omnis ille cuneus prophetarum. Qui nimirum prophetæ omnes, quia valde spirituales erant. non ex carnali progenie, sed ex cœlesti origine censebantur. Pater quidem prophetarum ille est, qui per Malachiam exquirit, dicens : Si Dominus sum, ubi est timor meus? Et si pater sum, ubi est amor meus (Malach. 1, 6)? Quia enim omnipotenti Deo in magna charitate conjuncti sunt, ejus, quem quasi patrem diligunt, filii nominantur. Quod novæ Ecclesiæ prædicatoribus tanto decentius convenit quanto ille eos in cœlestem pobilitatem altius extulit, qui eis claritatem tanti generis in forma detexit orationis. Sic, inquit, orabitis: Pater noster qui es in cælis (Matth. vi, 9). Quod tale est, ac si dicat: Mirandi essent exemplo maximum diem facit. Hane diem Dominus D sancti prædicatores, si mira quæ agunt, sua virtute perficerent: nunc mirum non est quod cernitur; quia per eos ille hoc agit cui aliquid difficile non videtur. Dicat ergo alter ad alterum : Et quis pater eorum? Quasi dicat: Quid mirum est, si mirabiliter doceant cum non ipsi sint, qui loquuntur : sed spiritus patris eorum qui loquitur 'in eis? Non ergo dicitur: Quis pater ejus (Joan. vi, 42)? Ne, quod pluribus convenit filiis, unico conferatur. Solus etenim ille, qui natura Filius est, dicere audet: Pater meus usque modo operatur (Joan. v, 17). Et item : Dominus dixit ad me, Filius meus es tu, ego hodie genui te (Psal. 11, 7). Nam ut utriusque dignitatis

a In aliis Editis legitur, discipulis; quod emendandum judicavimus.

dicens : Ascendo ad Patrem meum, et Patrem vestrum; Deum meum, et Deum vestrum (Joan.xx, 17). Onoties ergo unus prædicator mirabili vita aut prædicatione clarus aspicitur, in superna generatione non solus, sed cum aliis innumeris videtur: quia omnipotens Deus qui mirabilis in uno ostenditur mirabiliorem valde hominum admirationem facit, cum innumerabiles attenduntur, qui id, quod in uno mirantur, habuerunt. Quod tamen ad detractionem carnalium referri convenienter potest : nam cum spiritualium virorum famam minuere tentant. corum carnalia explorant quæ ad derogationem proferant. Et plerumque in sancta Ecclesia miram sanctitatis famam habent qui sæcularem altitudinem nullam habent. Cum ergo carnales quique aut car- B excelsum. nis originem aut paupertatem in eis reprehendunt, qui divina generatione jam magni et divites sunt. quasi subsannando de prophetarum patre sciscitantur. Et quia pro re valde nova habent quod parvi homines sæculi tam magni videri possuni, subjungitur:

250 (Ibidem.) Propterea versum est in proverbium: Num Saul inter prophetas?

28. Quod nimirum si oculis cordis a inspicerent, pro nova re non haberent. More etenim suo agit Spiritus sanctus, cum ad virtutum culmen pauperes. humiles, atque simplices erigit. Nam de eo scriptum est : Qui ponit humiles in sublime, et mærentes eriqit sospitate (Job. v, 11). Hinc omnipotens Pater de eodem omnipotente suo Spiritu per prophetam dicit : Super quem requiescit spiritus meus, nisi super humi- C lem, et quietum, et trementem sermones meos (Isa. LXVI. 2)? Hinc Paulus ait : Non multi sapientes secundum carnem, non multi nobiles, sed quæ stulta sunt mundi elegit Deus, ut confundat fortia : et ignobilia mundi elegit Deus, ut ea, quæ sunt, destrueret; ut non alorietur omnis caro in conspectu ejus (I Cor. 1. 26, etc.) Quod certe proverbium etiam electis ascribi potest. Non enim minor admiratio habita est de beato Paulo apostolo, quando auditum est ab Ecclesia quia ille evangelizaret, qui Ecclesiam minando et cædendo expugnare solebat, nunc prædicando defenderet. Tunc quidem ii qui audiebant dicere poterant: Num Saulus inter apostolos? Nunquid ille Jesum prædicat, qui Jesum persequi solebat? Sed verbium quidem est, quando in eo, quod dicitur, aliud occultatur. Conversio autem beati Pauli apostoli, facta est proverbium peccatoris. Audiat ergo unusquisque peccator beati Pauli conversionem, et non desperet de criminum multitudine. Saulus enim spirans minarum et cædis in discipulos Domini, ubique electos affligebat, lapidantium protomartyrem Stephanum vestimenta servabat, et velut omnium manibus lapidabat, qui expeditos ad lapidandum omnes reddebat (Act. 1x, 1 seq.). Sed qui talis exstitit Christum persequens, ad Christum conversus, caput effectus est nationum, quia obtinuit totius Ecclesiæ

differentiam promeret, Mariæ Magdalenæ loquitur, A principatum. Dum ego tam magnum peccatorem conversum, tam sublimi dignitate a Domino honoratum conspicimus, peccatorum nostrorum invenire nos posse remissionem præsumamus. Proverbium ergo nostrum id est quod ad evangelizandum persecutor assumitur, quod hoc mysterium continet; quia conversus peccator non solum sperare a Domino veniam, sed quod viriliter certando pertingere valeat ad coronam. Sed hoc distare inter carnales et spirituales prædicatores solet, quia carnales post alta verba prædicationis, ad ima descendunt pravi operis. spirituales vero post sublimia quæ loquuntur in altiora valde cœlestis patriæ desideria se sustollunt. Unde et subditur :

(Vers. 13.) Cessavit autem prophetare, et venit ad

29. Ad excelsum post prophetiæ ministerium venit, qui ad cœlestia gaudia, quæ prædicat, mentem erigit : et ad ea amando se sublevat, quæ loquendo monstrat. Doctores guidem cum minoribus plana prædicant, cum eis quos docentb, quasi in plano sunt. Et quia post verba prædicationis ad promerenda ea quæ prædicant se bonis operibus præparant, ad excelsum venire perhibentur. Qui certe sublimes verbo et opere sunt, cogitatione elationis non sunt. Magna quidem semper agunt, sed magni videri nunquam appetunt. Bene ergo subjungitur:

(Vers. 14, 15 et 16.) Dixit autem patruus Saul ad eum, et ad puerum ejus : Quo abistis? Qui respondere: Quærere asinas, quas cum non reperissemus, venimus ad Samuelem. Et dixit ei patruus suus : Indica mihi, quid dixerit Samuel. 251 Et ait Saul ad patruum suum : Indicavit nobis, quia inventæ sunt asinæ. Sermonem autem reani non indicavit ei, quem locutus ei Samuel suerat.

30. Sermo regni est honorabilis dignitas pastoralis. Ipsa enim repræsentatione sua loquitur : quia patruus non est qui tanto ordine sublimatur. Verbum ergo regni rex non indicat : quia pastor Ecclesiæ magno divinitatis splendore loquitur, sed elatione non loquitur. Qui vero verbum non indicat illud celat quod loquitur. Verbum enim semper loquitur cui verbum est, alioquin verbum non est. Verbum ergo regni habet qui ea conversatione fulget, quæ exempla (cœlestis itineris aliis quasi loquendo præhoc jam in electorum proverbium versum est. Pro- D bet. Verbum ergo non indicat qui magnitudine:n sanctitatis per vanam gloriam non revelat. Habet quidem quod indicet, sed quod per seipsum ostenditur indicare non vult. Nam qui magna dignitate magnaque sanctitate radiat, multa vivendo ostendit quæ loquendo non dicit. Hoc profecto regni verbum habere Dominus prædicatorem voluit, quando in veste pontificis tintinnabula poni mandavit (Exod. xxviii, 34). Vestis quidem pontificis est ostensio bonæ conversationis. Quæ quasi tintinnabulis multis inseritur, quando opera bona multiplicat quæ ad minorum exemplum clamant. Sed indicare rex regni verbum non audet : quia præceptum est sacerdotibus

[•] Gilot. recte inspicerent.

b Hæc desunt in Gussanv.

ut coram Domino vestis decorem portent. Coram A affligebant vos. Vos autem hodie projecistis Dominum Domino quidem vestis decorem portat et qui bona ostendit, et de ostensione bonorum operum non hominibus per vanitatem foris, sed Deo intus per amorem placere appetit. Tunc certe sacerdos tacet, sed dum incedit quod portat clamat; quia electus prædicator se jactando non indicat, sed bene vivendo loqui nequaquam cessat. Dicatur ergo de Saul, quia patruo suo sermonem regni non indicavit : quia electi viri, cum splendorem dignitatis ant bonæ vitæ incrementa percipiunt, per exempla se proferunt, sed silentio occultant. Et quia aliis electis se esse meritis minores credunt, ille cui sermonem non indicat ejus patruus esse dicitur. Patruus quippe dicitur frater patris. Redemptor autem generis humani quotquot fidei suæ et doctrinæ sacramentis instituit. B dicatores eos quos arguendo compungunt, docendo ad immarcescibilem æternæ hæreditatis gloriam tot filios facit. Qui enim instituuntur in Ecclesia, quasi parvuli adhuc filii sunt. Sed, qui magnis meritis ei jam in virum perfectum occurrit, frater est redemptoris. Tales nimirum beatus Paulus apostolus collaudans. ait : Hæredes Dei, cohæredes Christi (Rom. viii, 17). Quia ergo perfecti prædicatores electos alios perfectos tenent et se imperfectos, patruus Saul dicitur qui de regni sermone eum interrogasse perhibetur. Eumdem vero regni sermonem Saul Samuel dixerat: quia electi viri spiritualem conversationem quam habent majorum locutione didicerunt. Sed rex qui initiatus per unctionem fuerat, a populo adhuc electus non erat. Unde et sequitur:

31. Masphath, ut dixi, speculatio interpretatur. In ordinatione autem regis populus in Masphath vocatur, quia qui ad ordinandum sanctæ Ecclesiæ pastorem conveniunt, ejus spiritualia, non carnalia attendere docentur. Speculari quidem est per formam sacræ Scripturæ ordinandum prædicatorem cognoscere. Nam electorum speculum sacra Scriptura est. Quasi enim per speculum noscitur pastor, 252 quando moribus talis ostenditur, qualis in sacro eloquio prædicatur. Bene igitur Samuel populum in Masphath convocat, ut electio boni antistitis non sit humano judicio, sed divino : cum non talis eligitur, qualis hominum arbitrio decerni potest, sed qualis in sacro eloquio declaratur. Quod quia divini mune- D ris est, oportet ut populus qui a Deo tam magna exspectare cognoscitur a reatu suo per pœnitentiæ satisfactionem purgetur. Ipsa autem cognitio peccati est præparatio divini muneris, quia sæpe cum nos divino munere indignos credimus, id per humilitatem promeremur. Unde et Samuel cos qui ad excipiendum regem convenerant prius ad peccatorum suorum considerationem convertere satagit, quia subjunctum est:

(Vers. 18, 49.) Et ait Samuel ad filios Israel: Hæc dicit Dominus Deus Israel : Ego eduxi Israel de Ægypto, et erui vos de manu omnium regum, qui

Deum vestrum, qui solus salvavit vos de universis malis et tribulationibus vestris, et dixistis : Neguaguam, sed rex erit super nos.

32. Attente quidem ostendit eis et bona quæ eis impendit Dominus et mala quæ Domino fecerunt ipsi ut tanto gravius se deliquisse cognoscerent. quanto illum peccando offendere ausi sunt, a quo tanta bona perceperant. Quid vero sit abiicere Dominum, et qualiter secundum litteram et secundum spiritualem sensum intelligi debeat, superius late expositum' est (Supra in exposit, vers. 7, cap. viii), ubi ad Samuelem Dominus ait : Non te abjecerunt , sed me, juxta omnia opera sua, quæ fecerunt a die, qua eduxi eos de terra Ægypti. Sed quia sancti præinstruunt, subintulit, dicens:

(Vers. 19.) Nunc ergo state coram Domino per tribus et familias vestras.

33. Coram Domino quidem stare præcipimur, quando majorum præcepto corda nostra ad scienda ejus mandata præparamus. Vel coram Domino stant electi, quando a summis viris in spiritualibus virtutibus considerantur: ut qui melior in eis aspicitur, per pastoralem curam cæteris præferatur. Et quia plures sunt fidelium ordines, per tribus et familias stare coram Domino jubentur. Quod profecto latius exsequens, subdit dicens:

(Vers. 20, 21.) Et applicuit Samuel omnes tribus Israel, et cecidit sors super tribum Benjamin, et appli-(Vers. 17.) Vocavit Samuel populum ad Dominum C cuit tribum Benjamin et cognationes ejus, et cecidit cognatio Metri, et pervenit usque ad filium Cis.

34. Stare omnes per tribus et samilias fecit: ut omnes consideraret, et consideratis omnibus utiliorem eligeret. Sed quia ipse jam, Domino revelante, regem cognoverat, eumque ipso præcipiente in principem unxerat, quid est quod adhuc eligendum -[Forte, eligendus] per tribus et familias quæritur? sed inventus rex a solo propheta erat. Inventus ergo quæritur, ut non inventus a populo inveniatur. Sorte etiam quæritur, ut eum quem propheta eligeret dispensatione divina a provisum populus non posset dubitare. Quid ergo in hoc facto signatur, nisi quia sanctæ Ecclesiæ principes multa consideratione eligendi sunt? Summi etenim prædicatores, ex interna gratia sancti spiritus quam habent, magno providentiæ lumine pleni sunt. Et quia valde sunt humiles, de internæ illuminationis suæ magnitudine non præsumunt. Quare et ea quæ apud se bene ordinant coram aliis probant. Solus enim propheta 253 regem futurum noscit, quando summus sanctæ Ecclesiæ. rector personam ordinandi rectoris et merita couspicit. Quem etiam in principem ungit quando eum donis spiritualibus plenum asserit. Tamen adhuc populum convocat, per tribus et cognationes dividit. sortes ponit, et eum quem novit quasi per artem invenit. Tribus quidem et familiæ quasi divisæ stant, quando in statu virtutum diversi sanctæ Ecclesiæ

· Vatic. et Gilot. provisus populus non esset dubitare.

rum plares intuemur, cum candorem virginum, cum rebur continentium, sum bonesta ministeria ciericorum, cum monachorum sollicitudinem videmus, velut stantes tribus attendimus. Et quie in Dei servitie horum multa varietas est, dum ea que sunt in singulis ordinibus, item varietates aspicirous, quasi stantes non solum tribus, sed etiam cognationes videmus. Et sors super tribum cadit : quia meliores viri sepe in uno ordine quam in alio inveniuntur. Nam velut sortem tribus accipit, quando ii qui perfectiores sunt aliis convenire videntur ministerio prædicationis. Sed non super personam adduct sed super tribum sors cadit, quando plures sunt in quibus persona digna reconditur. Adhuc itaque summis viris remanet unod inquirant. Bene ergo sors super tribum Benjamin i cecidisse dicitur; Samuel autem ipsam tribum et eius cognationes applicuisse et ad Cis filium pervenisse, quia electi et summi viri sances Ecclesise considerare virtutes singulorum non desinunt. donec ad eum veniant qui ministerii pasteralis serte dignus inveniatur. Sed qui digni sunt, onus tanti erdinis suscipere vohementer expavescunt. Unde et sequitur:

(Vers. 21, 22.) Quesierunt erao eum, et non invenerunt : et consuluerunt pro co Dominum, utrumnum venturus esset illus. Responditque Dominus: Ecce absconditus est domi.

35. Abscondunt quipne se ne inveniantur : quia subire dignitatem refugiunt cujus oneri se esse impares arbitrantur. Habet quippe spiritualis prælatio C exteriorem gloriam dignitatis, habet et interioris magnitudinem operis. Nam rector et onoratur a subditis, et portat eos a quibus honoratur. Cum honoris ergo principio causa nascitur honeris, quia unde honor a rectore excipitur, inde illud suscipit quo gravetur. Quanquam ipse honor dignitatis per seipsum magnum sit onus mentis, quia contemni debet, et placet. Contemni quidem debet ne mentem per superbiam elevet; et suscipi debet, ut cœlestia quæ doctor loquitur, subjecti venerentur. Gravius ergo onus de honore nascitur, quia electus pastor magna animi virtute ferre potest, ut despiciat illud in se quod pro Deo recipit in se, ut videlicet talis pro Deo sit, sed sibi talis non sit et semetipsum abneget et non abneget; ut sit quod est pro Deo, et quod est D pro semetipso, non sit. Honor itaque oblatus a sub-Jecto suscipitur, ut prædicatio commendetur. Honorem quoque oblatum prædicator despicit quia non extollitur quod honoratur, sed gaudet quod verbi Dei ministerium commendetur. Hoc autem quam difficile agatur, cogitando melius quam loquendo comprehenditur. Nam infirmis mentibus impossibile est onus aliorum fortiter ferre et oblati honoris reverentiam mentis virtute disponere; ut inter ejusdem honoris obsequia, de profectu subditorum gaudere sciat, et pro reverentia sua tumere nesciat. Quia ergo electi

ardices attendentur. Nam come perfectiones electo- A viri displicere Dec notunt, 25%, prelationis officium suscinere vocati refugiunt. Sed et camdem fugam ministerii ad virtutem humifitatis habent, nom ad jactantiam dignitatis. Nam quantum possu it fitgiunt : sed si a Domino provisi sunt, delitescere nequacuam possunt. Quare et idem Saul domi absconditur, sed Domino pandente monstratur, quia electi viri exterioribus se sanctæ. Ecclesiæ ministeriis subtrabunt, sed tamen ad exteriora ministeria disponenda Domino dispensante producuntur. Quia vero nunc in sancta Ecclesia qui se subtrahant tantis hoporibus pauci sunt, qui se ingerant multi, notare qui se ingerunt debent : quia is qui a propheta domi absconditus dicitur, non ad spiritualem Ecclesias dignitatem, sed ad sæcularem regni gloriam quære. betur. Non enim in pontificem hunc quærebant, sed regem facere volebant. Videat ergo sacerdos, qua mente fogiendum sit cuimen sanctæ Ecclesiæ, si culmen seculi conscendere tam caute reges fugere. Sed quia sancti viri quo instantius suscipere ordinem prælationis refugiant a devotis plebibus devotius requirenter, sequitor:

> (Vers. 23.) Concurrerunt et tulerunt eum inde. Post hæc etiam subditur:

(Ibidem.) Statitque in medio populi.

36. In medio populi stat preslatus, quando ab uni versis subditis ejus fortitudo conspicitur. Stare namque virtutis est. Qui erge bona operatur instanter stat. Et quia eadem bona opera exemplum minoribus prestant, in medio populi stare non in solitudine cernitur. Quod etiam pro rectitudine intentionis dictum esse convenienter accipitur. Qui enim stat rectitudine corporis, caput in sublime tollit. Qui vero bona publice agit non stat fertitudine operis si rectitudinem non habet intentionis. In medio ergo populi stare rex dicitur, ut prælatorum sanctæ Ecclesiæ forma monstretur; quia ad exemplum subditorum bona opera debent ostendere, sed de codera bono opere suscipere mundi gloriam devitare. Sed et quantus apparere debeat subdit, atque ait :

(Ibidem.) Et altior erat omni populo ab humero et SUTSUM.

37. Late supra ostendimus (Lib. 14, cap. 4, sum. 20), quod excellens magnitudo corporis in sanctis prædicatoribus designet augmentum perfectionis. In medio ergo populi sublimis aspicitur, qui in virtutum culmine positus, a subditis non nescitur. Rectus quidem ordo electi prædicatoris est ut ante sublimitatem ecclesiastici culminis, culmen conscendat virtutis, pro honore Dei culmen obtineat glorize, sed majori sublimitate fulgeat. * revelata virtutum persectione Talis quidem Pastor a perfectis viris valde prædicandus est, a minoribus cupiendus atque diligendus. Bene ergo subjunctum est : Et ait ad omnem populum : Certe videlis, quem elegit Dominus, quod non sil ei similis in omni populo.

a Vatic. et Gilot. addunt in.

(Vers. 23.) Et clamavit cunctus populus: Vivat A altario vivat (I Cor. 1x, 14). Hanc quippe legem regni rex.

Seguitar:

(Vers. 24.) Locates set Samuel ad popular togen regni, at scripett in libro, at possit corum Domino.

38. De jure regio, quia fate superius diximus (Lib. iv, cap. 4, nam. 4, seq.), hoc tantuni de illo memoramus, quia ad historiam non præcipitur, sed ostenditur quid acturi sint reges reprobi, quid vitaturi sint boni. A regibus quidem desendendi sunt subditi. non bonis propriis spoliandi. Auxilium præstare subjectis debent, agros, vineas et oliveta auferre non debeut. Quod si non vitanda, sed agenda scripta hæc contendere 255 quis voluerit, tyrannorum jus pro co rege scribitur qui, abjecto Domino, postulatur. B Crudelis ergo lex regni, ultio est Dominum abjicientis populi. Non enim injustum erat ut agros et vineas perderet, qui regnantem super se Dominum sponte perdebat. Cuncta ergo que contra æquitatem in hoc juro regio continentur segua esse cernimus, si in petendo rege quidquid populus deliquerat consideramus. Nam quod magnum in divinæ æquitatis examine onus legis est, si filios et filias in regis opere inviti pomerent quos Dei libertate sponte tulissent? Et quid inconveniens esse cernitur, si quod ad ultimum ponitur, ipsi fierent servi hominum qui abliciebant super se regnantem Deum ? Dum ergo regni lex scribîtur, perpetuz memoriz pœna traditur qua audaces puniantur; quæ quia per Domini justitiam lata fuerat, coram Domino reponi perhibetur. Sed fortasse C jus illud aliud fuit quam lex ista quescribitur. Quod si verum est, hanc Samuel coram rege ad populum loquitur, et rex sciat a populo quid exquirat, sciat populas quid exhibere suis regibus debeat. Quæ lex in libro scribitur ut pro futurorum memoria reservetur. Coram Domino ponitur, ut venerabilis habeatur. Nos autem reges Ecclesiarum esse sanctos prædicatores diximus, quibus aperte omnia convenire ostendimus quæ jure regio continentur. Hanc ergo legem Samuel ad populum loquitur, quando electus doctor fideles sanctæ Ecclesiæ instruit, qua humilitate suis præpositis debeaut subjugari. In libro etiam scribitur quando in corum mente hæc firmiter inserit. Nam qui sic loquitur, ut audita auditores ejus obliviscantur, ad populum legem dicit, sed hanc in D libro non scribit. Verba ergo, que doctor loquitur. in libro-scribere, est auditorum suorum mentibus attente commendare. Quasi scribere volchat Dominus, que dizerat, quando dicebat : Mementote sermonis mei, quem ego divi vobis. Non est servus major Domino suo (Joan. 14, 20). Hinc Paulus locutam regni legem in libro describens, ait : Mementote præpositorum vestrorum, qui vobis locuti sunt verbum Dei. quorum intuentes exitum conversationis, imitamini fidem (Heb. xiii, 7). Bi-vero et hic aliani legem quis esse præsignatam accipere voluerit, Illam aspiciat . quam beatus Paulus ostentit, dicens : Qui evangellum annuntiat, de evangelio vivat : et qui altario cervit, de

altario vivat (I Cor. 1x, 14). Hanc quippe legem regni Dominus loquebatur ad populum, quando dicebat: Qui recipit prophetam in nomine propheta, mercedem propheta accipiet; et qui recipit justum in nomine justi, mercedem justi accipiet (Matth. x, 44). Et ut arctius hanc in fibro describeret, a minori verbum roborans, att: Qui dedertt unt ex minimis meis caticem aquae frigidae tantum in nomine discipuli, non perdet mercedem suam (Marc. 1x, 46). Sequitur:

(Vers. 25, 26, 27.) Dimisit Samuel omnem populum, singulos in domum suam. Sed Saul abiit in domum suam in Gabaa, et abiit cum eo pars exercitus, quorum tetigit Deus cords. Filii vero Belial dixerunt: Nunquid salvare nos poterit iste? Et despexerunt eum.

39. Si simplex historia quæritur, quid unquam planius dici potuit? Sed si vim verborum singulorum attendimus, magna sunt quæ in hac simplicitate verborum clauduntur. Nam populus in domum suam dimissus asseritur, rex autem in domum non esse dimissus, sed abiisse perhibetur. Separatim quoque de domibus populi et de domo regis dicitur: quia populus refertur dimissus in domum suam, et rex abiisse in suam. Prius tamen populus 256 dimissus est quam ahiret rex. De abeunte etiam populo caute signatur, et non simul, sed singuli abiisse in domum suam referentur. De his vero qui regem secuti sunt non dicitur: Abiit pars exercitus, singuli post regem, sed : Abiit cum eo pars exercitus. Ad extremum vero qui regem sequentur, corum corda a Deo tacta referuntur; qui regem spernunt, Belial filii nominantur. Hic profecto modus dicendi non simplex. sed valde ei subtilis est, qui considerare novit, non quod simpliciter foris sonat, sed quod sapienter intus insinuat. Quid est ergo, quod rex in domum suam abire, populus vero dimitti dicitur? Sed regem, Ecclesiæ pastorem, populos, subjectos designare ostendimus. Ire autem liberi est : dimitti cius, qui retineri potest. Rex ergo abire dicitur ut in persona prædicatoris libertas animi prædicetur. Abire quippe doctores possunt, cum volunt, et redire, quia fortes sunt in bono opere, sapientes in interna dispositione. Veniunt quippe, quando ad subditos exeunt aut exemplo boni operis aut verbo prædicationis. Abeunt autem, quando ad mentis secretum redeunt, et quod foris acturi sunt, intus disponunt. In qua nimirum consideratione quia quotidie permanent quasi intra domum latent. Abire ergo in domum suam rex dicitur, quia prædicator æternæ vitæ operatione probatus, sapientiæ doctrina securus, liber ad opera potest egredi, et ad consilia mentis intrare.

40. Populus autem in domum suam dimittitur, quia fideles subjecti non sunt liberi ad disponenda quæ volunt, sed ad ea quæ jubentur. Quasi tenti quidem dimittuntur, dum jussa præcipiuntur agere; præsumere non jussa, devitare. Et quia ad opera diversa mittuntur, in suam domum corum unusquisque dimittitur. Ut enim ea quæ nobis præcipiunt bene perficiamus, priusquam appareamus in opere, intus re-

condimur in interna consideratione. Reges ergo A tribuit. Et ejus tactum sentiunt : quia, recesto internostri nos singulos in domum nostram dimittunt. quia ad ea quæ nobis injungunt, nos per secretam mentis dispositionem ire præcipiunt. Bene quidem ipsi præcipiunt, sed si operationis nostræ modum negligimus prævidere, quæ bene præcepta sunt, inconsulta mente dissipamus. Singuli ergo in domum suam redeunt, quando unusquisque fidelis subditus onus obedientiæ quod proponit consilio mentis disponendo prævenit. Quia vero electo rege in domum suam ante populus dimissus, quam rex abiisse asseritur, potest in hoc aliud designari. Qui enim regem excipiunt in domum suam vadunt quando se unusquisque subjectus considerando præparat, ut ei quem præesse sibi petiit fidelem obedientiam impendat. In hoc ergo loco non est imperata considerare, sed im- R perandis infima se dispositione substernere. Regi quoque in domum suam abire est ut discrete paralis imperet considerare. Alia ergo est domus regis, alia populi subjecti; quia alta illi mente subditorum itinera disponenda considerant, isti prælatorum imperia exsegui per intimi propositi robur parant. Unde et domus regis in Gabaa sita perhibetur. Gabaa quippe sublimis dicitur. Domus ergo regis in Gabaa esse ostenditur; quia electus doctor non ima et terrena cogitando incolere, sed alta et cœlestia meditari studet. Unde et bene pars exercitus cum eo ire in Gabaa dicitur, quia hi, qui contra diabolum fortes sunt, electum pastorem suum ad virtutum alta prosequuntur. Pars ergo exercitus iro cum rege dicitur. quia in sancta ecclesia plerique fideles sunt, qui præ- C latis suis humiliter obedire sciunt, alta 257 cogitare nesciunt. Sciunt quidem imperata perficere, nesciunt aliis imperanda prævidere. Quasi enim hujus partis milites commemorabat Paulus, cum Colossensibus scriberet, dicens : Salutat vos Aristarchus concaptivus meus, et Marcus consobrinus Barnabæ, et Joannes qui dicitur Justus, qui sunt ex circumcisione: hi soli sunt adjutores mei in reano Dei (Colos. 14, 10). Item Romanos alloquens, ait: Salutate Priscam et Aquilam adjutores meos (Rom. xvi, 5). Et post pauca: Salutat'vos Timotheus adjutor meus, et Lucas, et Jason (Ibid. 21). Adjutores quippe suos discipulos vocavit, quia ordine minores erant, sed laboris participes; obedientiæ humilitate' Apostolo subjecti erant, sed dum cum eo æterni regni gloriam prædicarent, D cum eo pariter veritatem defenderent, infidelibus obsisterent, illatas persecutiones fortiter sustinerent. quasi in bello Dei milites regis erant. Cum rege in Gabaa pars exercitus ire dicitur, quia perfecti discipuli in alta dispositione sanctæ Ecclesiæ magistrorum suorum coadjutores sunt; auxilia, quæ possunt, per altitudinem virtutis ferunt, sed eis quos adjuvant per humilitatem serviunt.

41. Et quia hoc nonnisi illi possunt, qui Spiritus sancti gratia præventi sunt, cum pars exercitus ire cum rege dicitur, subjungitur. Quorum Deus tetigit corda. Quia enim digito tangere solemus, Deus corda Sanctorum tangit, quando eis Spiritus sancti gratiam

næ virtutis munere, a carnalitatis suæ debilitate commoventur. Qui protinus colestis exercitus milites flunt, quia per virtutem sancti Spiritus infirma deserunt, et ad agenda fortia in Christi bello præparantur. Quia vero intra sanctam Ecclesiam quidam praelatos suos despicere non verentur, audiant, quia qui regem despiciunt Belial filii dicuntur. Per superbize quidem vitium in illius imitatione generantur, de quo scriptum est: Umne sublime videl, et ipse est caput super omnes filios superbiæ (Job XLI, 25). Qui apte superborum mores insinuant, quia dicunt: Nunquid ister salvare nos poterit? Sancti etenim viri, quia præsentia despiciunt, æterna inquirunt, contemptum mundi quem in mente retinent proferunt etiam in exteriori conversatione; intus venerabiles sunt, foris despicabiles videntur. Superbi ergo, quia illud solum quod in Sanctis foris despici potest aspiciunt; illud vero, anod valde venerandum est, cernere non merentur. dicunt: Nunquid iste salvare nos poterit? Quasi despiciendo interrogent: A tam parvo tam grandia speranda sunt? Iste tam parvus, nos tam magnos, tame debilis, tam fortes salvare posse credendus est? Nam quid est aliud quod dicunt : Iste et nos; nisi quod superbi et arrogantes inspicientes alios, semper parvos 258 et debiles esse credunt : se autem magnos, fortes, atque sapientes? Merito igitur Belial filii dicuntur, quia dum superbiendo se extollunt, illi se conformant, qui eodem modo cecidisse de cœlo dicitur. De quibus etiam regem despicientibus dicitur:

(Ibidem). Et non attulere ei munera.

42. Si ad litteram ista discutimus, hoc profecto insinuant, quia et terrarum domini, et spirituales sanctæ Ecclesiæ prælati exterioribus officiis honorandi sunt. Unde et beatus Paulus Apostolus elatos Romanos alloquitur, dicens : Reddite omnibus debita; cui tributum, tributum: cui vectigal, vectigal (Rom. x111, 7). Hinc Apostolorum princeps exhortans, ait : Subjecti estote omni humanæ creaturæ propter Deum, sive regi tanquam præcellenti, sive ducibus tanquam ab eo missis (1 Petr. 11, 13). Spiritualia vero munera rectoribus nostris tribuimus, quando debitam eis honoris reverentiam offerimus, et ea quæ præcipiunt cum magna devotione servamus. Magna enim munera sunt reverentia honoris et humilitas subjectionis; quia dum rectoribus nostris, et intus per humilitatem subdimur, et per exteriora obsequia foris honoris reverentiam exhibemus, munus eis unum præbemus a corpore, aliud a corde. Ut ergo superborum typum insinuet propheta, non dicit: Non attulere ei mumus; sed, non attulere ei munera; quia dum electos pracdicatores despiciunt, eis utique honorem a corpore offerre dedignantur et humilitatem a corde. Sed cum electi prædicatores subditorum culpam agnoscumt. aliquando eam statim corrigere increpando gestiuut, aliquando hanc se nosse dissimulant; ut ad cam delendam congruum tempus quærant. Unde et de eode in despecto rege protinus subditur:

(Ibidem.) Ille vero dissimulabat se audire.

•

noscit: sed audit, et non respondet, imo se audire dissimulat : quia plerumque, causa exigente, nota subditorum superbia incorrepta deseritur, ut opportuniori tempore, quasi cognita feriatur. Quam profecto ecclesiastica censura discretionem bene in hoc ipso Israelis rege agnoscimus, si regni tempora et acta diversa videamus. Nam rudis adhuc, et noviter ordinatus dissimulare se audire despicientium

43. Subditorum quidem pravitatem audit, qui A verba dicitur, sed confirmato regno super Israel ad dexteram et sinistram pugnare, et quocunque se vertebat, superare perhibetur. Culpa ergo quæ feriri digna severitate non potest, dissimulanda, non exponenda est, quia audacius a subjectis delinquitur, si prælatorum infirmitas agnoscatur. Hæc in quarto hujus operis libro disputata sufficiant, ut per loquendi principium ad exponenda, quæ restant, studium renovemus.

LIBER OUINTUS.

CAPUT PRIMUM.

1. Cum sacræ hujus historiæ profunditatem asserere in istius operis præfatione voluissem, in eo po-Lissimum videri posse asserui, quod scripta fuerit a prophetis. Iosi quidem mystica dicere, non solum verbis, sed etiam rebus consueverant; plana proferre, B sed alta signare. Quia enim per eos Spiritus sanctus loquebatur, et planum erat, quod ipsi, velut homines dicebant, sed profundum et mysticum; quia locutionem hominibus summus et incircumscriptus Spiritus suggerebat. Quia ergo prophetam Samuelem loquentem exponimus, tanto majori studio indigemus, quanto ipse in Spiritus sancti gratia sublimiter assumptus, exteriora dixit, sed interiora vidit. Carnalia plerumque asseruit, sed intima et spiritualia signavit. Sed quia humano studio ad divina pervenire impossibile est, non est 259 nobis confidendum de viribus propriis, sed de dignatione Spiritus sancti qui a Redemptore missus, Replevit orbem terrarum, et hoc, quod continet omnia, in omnibus jam scientiam habet vocis (Sap. 1, 7). Quid ergo jam idem pro- C pheta de incœptis Israelitarum gestis exsequatur, audiamus.

(I Reg. cap. xi, vers. 1, 2.) Et factum est (inquit) quasi post mensem, ascendit Naas Ammonites, et pugnare cæpit udversus Jabes Galaad. Dixeruntque omnes viri Jabes ad Nuas: Habeto nos sæderatos, et serviemus tibi. Et respondit ad eos Naas Ammonites: In hoc feriam vobiscum (ædus, ut eruam omnium vestrum oculos dextros, ponamque vos opprobrium in universo Israel.

2. Si historia quæritur, nihil planius dici, nihil facilius potest intelligi. Si vero spiritum sequi volumus, Paulum prius loquentem audiamus qui vetera intuens ait: Omnia in figura contingebant illis: scripta sunt autem propter nos, in quos fines sæculorum deve- D bent in fædere amicitie, sed in pugnæ contrarietanerunt (I Cor. x, 11). Esse etiam spiritualia bella insinuat, dicens : Non est nobis colluctatio adversus carnem, et sanguinem, sed adversus principes et potestates, adversus sviritualia nequitiæ in cælestibus (Ephes. vi, 12). Cum ergo Naas ascendere et pugnare contra Jabes Galaad dicitur, interiora vitiorum prælia designantur. Quibus nimirum verbis sacræ historiæ processus ostenditur, ut novo regi nova bella moverentur; quæ dum bene consiceret, strenuitatis suæ gloriam demonstraret. Quis est ergo iste Naas

Ammonites? quæ est Jabes Galaad? Sed Naas interpretatur, serpens, Jabes exsiccata. De serpente autem in Genesi dicitur: Quia callidior erat cunctis animantibus (Gen. III, 1). Cujus profecto serpentis similitudo si in vitiis quæritur, quid similius quam violentum gastrimargiæ, id est gulæ motum invenimus? Luxuriæ quidem motus, furti crimen, turpis lucri appetitus, iræ impetus, amaritudo sæcularis tristitiæ, desidia acediæ, appetitus vanæ gloriæ, tumor superbiæ aperte detestabilis est; gulæ vero vitium tanto est fraudulentius, quanto et occultius, quia et quasi necessarium suggerit cibum corpori, sed dum abundanter carnem reficit, luxuriæ gladium in mentem mergit. Suadet quod peccatum non est, sed unde comestio quasi non peccatum recipitur, inde peccato luxuriæ anima subjugatur. Unde et in paradiso ad mulierem gulæ vitio decipiendam serpens venisse ostenditur qui aliud suggereret, aliud obtineret; ut dum comedenda ostenderet, improvisam mortem propinaret. Serpens ergo iste gulæ designat aviditatem, quia et respectu justæ necessitatis repit et virus impiæ delectationis spargit. Bene etiam Ammonites dicitur, qui populus mœroris interpretatur, quia lætum videtur quod suadet, sed valde luctuosum erit in æterna damnatione. Populus autem dicitur, quia gulosi quique pro sollicitudine ventris innumerabilium curarum frequentia deprimuntur. Qui ad Jabes Galaad ascendit, quia in alta abstinentiæ virtute posita justorum corpora ad ciborum concupiscentiam præcipitare appetit. Exsiccata quidem recte caro dicitur, quæ humore pinguedinis non gravatur. Ad eos quidem Naas ascendit, quos exsiccatos videt: quia illis graviora bella gulæ spiritus ingerit, quos attenuatos jejuniis agnoscit. Bene autem pugnare cœpisse Naas dicitur : quia sancti viri gulæ suggestionem non hatem. Abstinentes enim, quasi cum serpente pugnant, quando gulæ appetitum magna virtute deprimunt, ut veneno luxuriæ non inficiantur. Pugnare quidem golæ est esurientia abstinentium corpora ad 260 inordinatam ventris repletionem provocare.

3. Sed perfectos viros gulæ appetitus tentare potest , superare non potest. Bene ergo pugnare cœpisse contra exsiccatam dicitur, non vicisse, quia electi viri desideriorum carnalium impetum sentiunt, sed eisdem desideriis sciunt virtute mentis obsistere, sciunt

necessaria per discretionem providere. Sciunt qui- A sed dum exsiccate et esurientis carnis cruciatum non dem guize impetum ferociter insurgentem deprimere. sciunt necessitati corporis alimenta fusta præstare. lime namque Doctor egregius dicit: Scio manducure et envire (Philip, rv. 12). Manducare quidem et esurire novit, qui et corpus moderate refleit, et ad imnioderatam ciborum perceptionem suggerenti guize vitio non consentit. Quare et ad Naas respondentes. dicunt : Mabeto nos fæderatos, et servientus tibi. Fædus quippe a gula petunt qui vellent carnem pro voto reficere, si in carne nulla possent incitamenta sentire luxuriæ. Quasi dicant: Nos dabimus quod tibi justum est ut tu nobis non inferas quod justum non est. Justum quidem est ut reficiatur corpus, sed iniauum valde est ut refecta caro per ardorem libidinis ad contumeliam spiritus excitetur. Fædus ergo ex- B petimus, cum sic favere carni ad ciborum perceptionem volumus, ut a carne nulla luxuriæ mala sentiamus. Sed hoc profecto velle possumus, obtinere non possumus, quia nimirum nos justam refectionem quasi tributum carni offerimus, sed a carne nobis nulia pacis bona promittuntur. Nam cum auditum mentis ad vitierum responsa bene dirigimus, hoc profecto in gulæ voce cognoscimus, quia si carnem impinguemus per excrescentem concupiscentiam, cordis cæcitate percutimur. Quare et idem Naas dicit : In hoc ferium vobiscum fadus, ut oruam omnium vestrum oculos dextros. Dexter oculus noster est intuitus æternæ ciaritatis, sinister vero oculus est concupiscentia carnalis. Dexter ergo oculus eruitur, quando mens ea cæcitate percutitur, ut ultra ad videnda cœlestia non C aperiatur. Eruitur quidem oculus quando a mente reproba sic lumen evellitar, ut radix ei nulla remaneat de qua redivivum lumen erumpat. Nass ergo dextros oculos fæderatorum suorum ervit, quando gula sic devictis abstinentibus prævalet ut carnalia sola cupiant, et ultra quæ solebant amare non attendant. Et quia quisquis in hac vita projicitur, in futura coram angelis et electis hominibus condemnatur, subjungitur: Ponamque vos opprobrium in universo Israel. Tunc quippe reprobi in universo Israel opprobrium ponuntur, quando in extremo examine, coram electis omnibus de perpetratis iniquitatibus erubescunt. Vel in opprobrium in hac vita ponuntur : quia, dum ipsi obcæcato corde mala audacter perpetrant, sancti viri pro eorum culpis erubescunt. Sed qui p turpes videri, avulsis dextris oculis, dedignantur, attendant quod sequitur:

(Vers. 3.) Et dixerunt ad eum habitatores Jabes: Concede nobis septem dies, ut mittamus nuntios ad terminos Israel; et si non fuerit qui defendat nos , egredienner ad to.

4. Qui sunt habitatores Jabes, id est exsiccatæ, nisi qui castigationem extenuatæ carnis in longo habent usu virtutis? Nem plesique resistere gulæ incipiunt. sed dum fatigari abstinentize labore inchoant, ad warm se consuctes guiositatis inclinant. Velut enim

a Gilot. temptus.

urbem Jahes ingredi et essici ejus cives appetunt,

perferunt. Heri eius habitatores nequaquam possunt. Jabes ergo inhabitant, qui attenuationem corporis 261 per vigorem mentis în jus habent possessionis. et velut exsicratæ muris ambiuntur, dum per id quod corpus extenuant ab ignitis fuxurize jaculis proteguntur. Qui cum validissimis insurgentibus gulæ stimulis fatigantur, septem diebus inducias expetant, in quibus si auxilia desunt, ad Naas egrediantur. Sed hoe Ammonitarum bellum melius exponimus, si in ee deprehensæ carnis infirmitatem intueamur et sagacitatem eruditæ mentis. Hanc quoque clarius videmus, si qued contrarium est, in stultis infirmis subtilius attendamus. Nam quidam intra sanctam Ecclesiam devoti per desiderium sunt, sed consueta vitiorum debilitate remissi. Possunt quidem bona proponere, sed quia exsegui quod proponunt negueant, et a præsenti concupiscentia superantur, et bonum quod in præsenti deserunt in vicino tempore se recuperare posse confidunt. Sæpe guidem feiunare disponunt. sed cum consueta gula vincuntur, eo die manducandum judicant, in futuros jejunandum. Cumque guiz feritas semper eis præsens sit, præsens et desiderium futuræ bonitatis, hoc serpentis fraude agitur, ut bonum quod proponitur non Inveniatur. Cras enim qued semper promittitur nunquam reperitur. Sed quia hoc ab illis agitur quorum mens debilis est, caro fortis, videamus qualiter serpenti illudant Illi quorum mens fortis est, caro autem infirma. Nam de eodem serpente Psalmista ad Dominum dicit: Draco iste, quem formasti, ad ittudendum ei (Psal. CIII, 27). Nunquam enim convenientius vincitur quam cum ejus versutia pia fraude superatur. Unde et sapientiz sux astutiam beato Job Redemptor improperans, ait: In oculis, quasi hamo, capies eum (Job xL, 10). In oculis quippe, quasi hamo serpentem cepit qui ei carnem exhibuit, divinitatem celavit; et dum cepit ille quod appetiit, eo a tentus, et peremptus est, quod non viđit.

5. Sancti ergo viri, ut hosti illudant, rigorem conversationis in præsenti virtute habent; pro illusique infirmitatis carni commodum quoddem in futuro promittunt. Nam sæpe ingentia sunt, quæ agunt, sed pro infirmitate carnis semper agere dura, et aspera promittere non præsumunt. Tanto quidem facilius eadem dura sustinent, quanto corum onera sibi inesse in perpetua promissione non vident. Sed dum entime vivant, et quotidie proficere et non deficere conantur, illud carnis licitum blandimentum, de quo desperare non possunt, semper carni in futura æstimatione promittunt; sed ei cœptæ affiictionis dolorem infligere nequaquam desinunt. Per id ergo, quod in appetitu suo spes carni relinquitur, quasi ad futurum bonum ejusdem carnis, sui adventus præsentiam spiritus pollicetur. Sed quia solitum continentie rigorem deficiendo non descrit, promissum voluptatis caro habet in futuro, et electa mens virtutis robur in presenti. Quo in loco notandum est, quia ad Naas

egredi sub conditione promittunt, sed urbis mossi. A vina charitate inflammatur et inde proximum ordibus sine conditione muniuntur : quia abstinentes eo etiam, quod secundum carnem infirmi sunt, roborari per divinam misericordiam confidunt. Et quia gula vitium decipiendo supplantare se gestiunt, dicunt: Concede nobis septem dies. Quasi enim a gula tempus conceditur, quando eo respectu comprimitur ut eius desideriis quandoque servia ur. Quo nimirum dierum spatio Naas egressum ad se obsessorum civium, cives vero Jabes auxilia præstolantur, quia nimirum gulæ appetitus de infirma carne refici 222 appetit, sed electa mens in abstinentiæ virtute roborari. In septem vero diebus auxilia quæruntur, quando contra tentamentorum tenebras omni luce cordis erigimur. quando adversus prava consilia quidquid possumus. invenimus ratione nostra; et lucis radios quos in B nobis non cernimus de eruditione munimur aliena. Dum enim ad robur nostræ virtutis, perfectorum conversationes aspicimus, quasi per septem dies auxilia defensionis invenimus. Inducias quidem petimus; quia cum Naas, id est serpente, pugnamus, cujus quo latentia sunt venena, eo nobis subtiliora sunt querenda consilia. Unde et in universos terminos Israel mittere nuntios se promittunt : quia electi viri ad ædificationis suæ commodum, omnium videntium Deum exemplis adjuvantur, sed quod dicitur: Si non est qui desendat, egrediemur ad vos: in electorum voce, non auxiliorum dubitatio, sed certitudo monstratur. Quasi astutis verbis suadenti adversario illudentes, verba proferunt quibus illi spem tribuant et sibi siduciam nequaquam tollant. Qui enim dicunt : C Si non suerit qui desendat, egrediemur ad vos; quamdam exeundi spem tribuunt. Sed quia illi hoc dicunt. qui de auxilio certi sunt, hostes suos promittendo decipiunt. Sed ubi jam eadem auxilia inveniantur, exponit diceus:

(Vers: 4 et 5.) Venerunt ergo nuntii in Gabaa Saul. et locuti sunt verba hæc, audiente populo, et levavit omnis populus vocem suam, et flevit. Et ecas Saul veniebat mane seguens boves de agro, et vidit plorantem populum, et ait : Quid habet populus, quod plorat?

6. Gabaa, ut supra jam diximus, sublimis interpretatur. Et quia omnium electorum non est aqualis altitudo meritorum, in Gabaa Saul nuntii venisse perhibentur; ut spirituali significatione doceamur, ut D cum validis tentamentis impellimur, ad prædicatorum nostrorum consilia recurramus. Sed et flentis populi afflictione instruimur, ut fraternis necessitatibus intima mentis compassione jungamur. Saul autem flentem populum vidit, ob quam causam fleret interrogavit, quia electus doctor subditorum necessitatem compatiendo suam facit, et hanc relevare appetit. De agro quidem venit, quia a secreto sui fertilis cordis exit. Mane vero de agro venit, quia in oriente sibi splendore veri luminis subditorum causas inquirit. Et boves sequitur, quia eum validi affectus charitatis antecedunt. Quasi enim duos boves ante se habet, qui et proximis per amorem jungitur, et di-

nate diligit, quia hunc amor Dei fortiter accendit. Quare et per Moysen Dominus ait: Non grabis in bove et asino (Deut. XXII, 10). Asinus quippe est amor carnalis, quia qui portat quos amat, quasi forte est animal; et quia inordinate idem non pro Deo diligit, lascivum. In bove erro et asine arari non botest, quia fractu æternæ mercedis anima non excolitur, si puritas amoris, quo Deo conjungitur, inordinato proximi amore polluitur. Saul ergo de agro veniens, boves sequitor quia electus doctor utrumque affectum charitatis in frugifero corde integrum retinet, ex quibus præparare sibi æternæ retributionis uberes fractus potest. Et mane venit, quia 🗸 cum ad subditos exit, diem suæ virtutis aperit. Sed jam cognitis necessitatibus populi, quid egerit audiamus. Nam sequitur:

(fbid. et vers. 6, 7.) Et narraverant ei verba virorum Jabes, Et insiluit spiritus Domini in Saul, cum audisset verba hæc; et 263 iralus est furor ejus nimis. Et assumens utrumque bovem, cecidit in frusta mistique in omnes terminos Israel per manus nuntiorum, dicens: Quicunque non exierit, secutusque fuerit Saul et Samuelem, sic fiet bobus ejus,

7. Quid in his verbis dicimus, nisì quia sanctorum infirma, et quæ videntur carnalia, non sunt infirma et carnalia, sed spiritualia et robusta? Iræ quippe nimietatem in religiosis viris reprehendere solemus. sed ecce Saul, ut irasci nimis potuerit, prius in eum spiritus Domini insiliit. Quam metuenda sit ergo sanctorum ira cernimus, si insilientem in eos Domini spiritum cogitamus, si dum illos foris irascentes aspicimus, commoventem spiritum intus pariter attendamus. Quoties ergo majorum zelo corrigimur, sub corum indignatione vehementer possumus pavere, si eorum impetuni motum sancti Spiritus credimus. Et quia Saul utrumque bovem in frusta concidit, in omnes terminos Israel misit, minas protulit, sic omnium bobus fleret, qui se et Samuelem sequi noluissent, quid aliud insinuat, nisi quia pigriores quique ad auxilia præbenda proximis, non solum invitandi, sed cogendi sunt? Unde et statim subjunctum est.

(Vers. 7.) Invasit ergo timor Domini populum, et egressi sunt quasi vir unus.

8. Quia enim proximos sicut nos ipeos diligere jubemur, recto ordine eis auxilia præbemus, quando ad hæc exhibenda non timore cogimur, sed amore provocamur. Cum vero nos effectum hujus debiti amoris perdimus, ad prædicatorum nostrorum zelum pertinet, ut in fratrum auxilia ex timore consurgamus. Bene ergo dicitur: Invasit timor Domini populum, et egressi sunt quasi vir unus : quia plerumque sumus in amore proximorum tepidi; sed prælatorum nostrorum minis erigimur ad statum devotionis, et ex timore bonum opus aggredimur, sed ex initio timoris, ad vinculum perducimur magnæ charitatis. Unda et bene timer invasisse populum dicitur, sed quasi vir unus omnes egressi perhibentur. Quasi vir quippe

conscendunt unitatem dilectionis. Hinc namque et de perfectis discipulis Redemptoris dicitur : Erat illis cor unum, et anima una (Act. IV. 32). Sequitue ·

(Vers. 8.) Et recensuit eos in Bezech: sueruntque filiorum Israel trecenta millia, virorum autem Juda triginta millia.

9. Prius dicuntur filii Israel egressi, deinde a Saul recensiti, quia electus prædicator, cum contra occultos hostes movere subjectorum suorum militiam tentat, prius eorum forte propositum aspicit, deinde eos in numero bellatorum ponit. Quasi enim intus sumus. et recenseri non possumus, quandiu virtus nostræ mentis nostris pastoribus occultatur. Et cum egredimur recensemur, quia cum mentium nostrarum eis fortitudinem pandimus, nos jam habere socios in spirituali pugna confidunt. Sed cum infirmas mentes ad propositum boni operis erigere appetunt, non solum majorum doctrinis nos erudire conantur, sed etiam minorum electorum exemplis accendere. Bene ergo filiorum Israel trecenta millia, virorum autem Juda triginta millia, recensita fuisse perhibentur. Tricenarius quippe numerus ad rectitudinem sidei et studium pertinet bonæ operationis : quia nulla sunt præcepta legis, si ad contemplationem non tendunt summæ Trinitatis. Apte ergo viri Juda dicuntur, qui triginta millibus continentur, quia confessionem 264 habent rectæ sidei, et robur bonæ operationis. Patres autem nostri ejusdem fidei atque operationis fuere, sed in contemplatione divinitatis, quo longe altius quam nos profecerant, eo et opera fidei fortiora exhibebant. Quare ctiam filiorum Israel trecenta millia recensentur. Triginta quidem a tribus, et decem in triginta veniunt, sed in tricenario numero tam denarius, quam ternarius simplex est; sed ut usque ad trecentos numeremus, et denarium tricesies, tricenarium decies multiplicamus, quia et si magna est contemplatio, magna sunt opera subjectæ plebis. illa tamen quæ præcesserunt in patribus nostris incomparabilia fuerunt. Velut enim denarius noster numerus decies in illorum perfectione glomeratur. dum corum perfectioni valde nostra submittuntur. Triginta ergo millia virorum Juda, et trecenta filiorum Israel nobiscum recensita, ad pugnandum contra Naas prædicatores ducunt; si cum adjuvare tentatos abstinentes subditos volunt, et fortissimorum patrum eis eximia facta proponunt et minorum. Israel quidem dicitur Videns Deum, sive, in quo est Deus; quod profecto nomen infirmo adhuc aut imperito non convenit. Quotquot perfectos viros in afflictione carnis et contemplatione mentis proferimus, serpentem Naas tot armatis elidimus. Sed jam obsessos quibus verbis regis exercitus confortet au-

(Vers. 9.) Et dixerunt iis qui venerant : Sic dicetis viris, qui sunt Jabes Galaad : Cras erit vobis salus, cum incaluerit sol.

10. Tale fortasse est illud, quod nobis sapientis

unus plures non possunt egredi, nisi qui ad parem A illius consilio dicitur : Si spiritus potestatem habentus ascenderit super te. locum tuum cito non deseras (Eccle. x. 4). Locus uniuscujusque electi est situs bonæ conversationis. Quando autem permittitur. impugnans spiritus potestatem habere potest, quia impugnare electorum corda nullatenus posset, nisi hoc dispensatio divina permitteret. Præcipit ergo, ut locum nostrum non deseramus, quia si inter tenta tionum breves tenebras fortes sumus, cito divina lux aderit, in cuius adventu tenebrarum virtus evanescit. Bene ergo dicitur: Cras enim, cum incaluerit sol, erit vobis salus. Sanctorum prædicatorum exhortatio dies est, quia dum tentata minorum corda tangit, ad spem victoriæ erigit. Sed hanc nox sequitur. quia etsi divina auxilia separantur, adhuc tamen irruentes desideriorum carnalium tenebræ non discedunt. Quis est ergo dies crastinus nisi divinæ visitationis adventus? Crastinus enim dies dicitur, quia tentatis electis divini auxilii splendor valde vicinus est. Unde et per prophetam Dominus dicit : Ego Deus de ricino, et non Deus de longe (Jerem. XXIII, 23). Hinc Psalmista dicit: Prope est Dominus omnibus invocantibus eum in veritate (Psal. CXLIV. 18). Hinc item ipse Dominus repromittit, dicens: Antequam me invocetis, dicam: Ecce, adsum (Isa. LVIII, 9). Dies ergo primus, lux prædicationis, crastinus divinæ gratiæ est. Sed notandum quia dixit : Cum incaluerit sol; ut diei claritas obscuritatem sensus illuminet, et calor solis accendat amorem cordis; ut mens bonum quod cupiat per lucem videat, et quod videt per calorem mentis concupiscat. Geminum quippe hoc mentis remedium contra duplum diaboli bellum exhibetur. Nam malignus spiritus, ut mentes electorum tentando superet, prius tenebras cogitationum malarum objicit, deinde concupiscentiarum flammas accendit, quia nisi prius mentem cæcaverit, ad pravitatem concupiscentiæ non impellit. Electa vero 265 mens dum tentari permittitur, ejus status in utroque turbatur, quia in tantum concupiscentiarum molestias sentire potest, in quantum, permittente Deo, cogitationum tenebras abjicere a se non potest. Sed quia a Deo tentari permittitur, in adventu ejus gratiæ, ab utroque malo relevatur : dum contra tenebras lucem accipit, et per calorem advenientis spiritus, abjicit frigus mentis. Incipit enim videre cœlestia qui levare mentem a carnalibus non valebat, et quæ amanter aspicit ardenter cupit. Bene ergo dicitur: Cras erit robis salus, cum incalucrit sol; quia si validas antiqui hostis impugnationes viriliter ferimus, divinæ gratiæ celeritate sublevamur ad lucem cordis et virtutem magnæ charitatis. Et quia hoc sanctorum prædicatorum consilium electa subditorum corda gratanter excipiunt, sequitur:

(Vers. 9.) Venerunt ergo nuntii et annuntiaverunt virit Jabes. Qui lætati sunt.

Sed etiam promisso sibi auxilio, quid Ammonitis respondeant audiamus. Nam sequitur:

(Vers. 10.) Et dixerunt : Mane exibimus ad ros, et faciciis nobis omne quod placuerit vobis.

auxilio securi sunt quamdam spem hostibus tribuunt quos promittendo illudunt. Voce quidem debilitatem simulant, sed fortitudinem promissi auxilii intus servant. Aliud ergo promittunt, aliud credunt. Qui enim dicebant: Cras exibimus ad vos, et facietis nobis omne quod placuerit vobis, hoc dabant hostibus credere, quod sic se in corum manibus traderent, ut sacere de eis possent quæcunque voluissent. Sed qui in diem sequentem venturum regem in suum auxilium noverant, exire cum eo non ad hostium manus, sed ad interfectionem cogitabant. Secundum spiritualem vero sensum serpenti Naas, id est gulæ concupiscentiæ in die suo nostrum exitum promittimus. sed nos in die nostro ejus acies debellamus. Dies quidem ejus est delectatio corporeæ saturitatis. Qui B enim proponit ventrem pro voto replere, quasi diem primum concupiscentiæ dedicat, et tamen adhuc intus est, quia quamdam lucem delectationis proposuit. quam operando non vidit. Cras ergo exiit, qui hoc lætum quod carni promisit, et operando et delectando exhibuit. Sed sancti viri, ut superius dixi, gulæ illudunt; quia cum ab ejus appetitu desperare in perpetuum nequeunt, illud quod promittunt et non sumunt, quasi in futura luce delectationis repromittunt. Coacti quidem sunt foris nimia fragilitate carnis, et intus induti robore magnæ charitatis. Per illud quidem, qui appetitibus renuntiare nequeunt, quasi exteriori voce promittunt, quod in intentione non habent. Per illud vero, quia de divino securi sunt, aliud proponunt agere, quam loquuntur C infirmitatis voce. In die igitur suo ad Naas exeunt, quia ad oppugnandum gulæ concupiscentiam, per lucem superni auxilii progrediuntur, et visitati superna gratia, jam contra omnem carnis impetum fortes sunt, qui derelicti ad modicum, ejus impugnamenta timuere. Qui profecto divinæ gratiæ splendor, quia per ora prædicatorum aliquando minoribus sanctæ Ecclesiæ membris infunditur, sequitur:

(Vers. 11.) Et factum est, cum venisset dies crastinus, constituit Saul populum in tres partes, et ingressus est media castra in vigilia matutina, et percussit Amnson usque dum incalesceret sol.

12. In partes guidem dividitur populus, ut serpentem Naas 266 non una acie feriamus. Et quidem in tres partes dividitur, ut sacræ abstinentiæ fructus p et dignitas ostendatur : quia ad eam, quam manducando perdimus, sanctæ Trinitatis contemplationem jejunando revocamur. Hinc est enim, quod legis, et Prophetiæ, et Evangelii jejunia commendantur. Nam Moyses ut legem percipere mereretur, bis quadraginta dierum numero jejunavit (Exod. xxxrv, 28). Elias ut Jesabel manus evaderet, quadraginta diebus in unius cibi fortitudine ad Oreb Dei montem pervenit (III Reg. xix, 8). Dominus ac Redemptor noster Jesus Christus per quadraginta dies in eremo jejunans, nullum omnimodo cibum sumpsit (Matth. IV. 2). In tres ergo partes Saul populum dividit : quia in exemplum abstinentium, Legis et Propheta-

11. Hoc profecto, quia illi dicunt qui iam de vicino A rum, atque Evangelii jejunia producuntur. Et veniente die crastino, media castra doctor ingreditur: quia cum divina gratia, quæ ad docendum corda prædicatorum illuminat, auditorum etiam mentes irradiat, et ad spem victoriæ potenter levat. In die igitur crastino doctor triumphaturus castra inimicorum ingreditur, et aperit, in eisque concupiscentiarum acies potenter ferit. Et quia ipsorum subditorum mentes audiendo proficient, in vigilia matutina rex dicitur castra Ammonitarum ingredi, et usque dum dies incalesceret, in enrum cædibus immorari. Vigilia quidem matutina in Dei aspiratione est fervor solis in ejus plenitudine. Velut enim matutina nobis lux oritur, quando tenebris tentationum depressi. lucem virtutis ab ore prædicatorum videre incinimus. quam sequamur. Et sol nobis incalescit, cum per eorum verba mens nostra succenditur, et quasi ferventis solis calore decocta, desideriis inflammatur. Tunc quippe Ammon vehementer cæditur : quia vitiorum populus de nostris sensibus effugatur. Rector igitur, qui in vigilia matutina Ammonitarum castra ingreditur, usque dum incalescat dies, ab interfectione gladium non recondat, quia tandiu debet subditorum suorum eruditioni insistere, quandiu illos aspiciat magnis interni luminis caloribus inflammari. Ouo in loco notandum est: quia Naas, id est serpens Ammonitarum rex esse dicitur: ipse autem Ammon populus mœroris interpretatur. Et quia in hoc serdente gulæ vitium designari diximus, cum Naas percutitur, mæroris populus debellatur : quia ex uno gulæ vitio, innumera vitiorum agmina ad conflictum animæ producuntur. Et cum idem gulæ vitium reciditur, alia multa nobis vitia subjugamus. Unum quidem gulæ vitium est, sed aculei libidinis innumeri sunt, qui præcedentem illum, quasi regem sequentur. Qui læta quidem suggerunt, sed ad æterni fletus lamenta perducunt. Cum Naas ergo pugnatur, sed mœroris populus cæditur: quia cum gulam domamus, libidinum incitamenta perimuntur. Unde bene non ipse Naas, sed Ammon subjectus sibi, id est populus interfectus asseritur: quia appetitus comestionis restringendus, non exstinguendus est. Sed bene nunquam restringitur, si subsequens mœroris populus, id est turpes motus libidinum non necantur. Contra Naas ergo nobis principale certamen est : quia cum iste superatur, Ammon interficitur: quia libido tunc bene cæditur, si ejus principale initium subjugatur. Sed profectus pudicitiæ quousque procedat. latenter ostenditur per ea quæ subsequuntur. Nam

> (Vers. 11.) Reliqui vero dispersi sunt, ita ut nec relinquerentur duo pariter.

> 13. Probatio veræ abstinentiæ non est in attenuatione corporis, sed in perfectione castitatis. Nam 267 bene serpens atteritur, si sic gula restringitur, ut libidinosi motus corporis omnis violentia minua. tur. Nam metus illicitus carni, quandiu ipsa caro est, tolli non potest, violentia movendi tolli potest. Non quidem tolli potest carni, quod lex carnis mem

lentia motionis, ut relinquatur ei motus: sed eidem motui omnis delectationis obscomitas auferatur, et simplex motus ille sit, in quo a reliqua libidinis turpitudo non sit. Bene ergo alii in fugun versi perhibentur, quia cum abstinentes quosque divina gratia perfecte remunerat a corporalibus corum motibus omnium obscenitatum aculeos tollit; sed cis ipsos motus naturales descrit, ut tentari semper possint, vinci nunquam possint; dum id deserit, quod eis valde displicet, sed sic debilitat quod deserit, ut prævalere victoribus non permittat. Ammonitas anippe percusserat, qui dicebat : Castigo corpus meum, et servituti subjicio, ne aliis prædicans, reprobus efficiar (I Cor. 1x, 27). Interfectis etiam aliis. fugitivos interficere non poterat, quia deplorat. B dicens: Video aliam legem in membris meis repugnantem tegi mentis mea (Rom. VII, 23). Item quia debilitatos videbat, qui remanserant, dicit : Nulla creatura poterit nos separare a charitate Christi (1514. VIII, 59). Onid est ergo, quod deplorat legem inesse membris legi mentis repugnantem, si extinctis affis, affi in fugam versi sunt : nisi quia perfecti viri hoc ipsum, and simplices motus carnis contra voluntatem suatinent, vehementer dolent? Vellent quippe sie manere in carne, ut contra mentis voluntatem de carne nulla sustinerent. Quod quidem, quia impossibile est, præmisit dicens: Velle adjacet mihi, posse autem non invento. Non enim quod volo bonum, hoc ago; sed quod odi malum, illud facio (Ibid. vii, 18, 19). Quasi dicat : Vellem esse in carne, non ea perfectione, qua per- C fectus in carne perfectus est, sed sicut Angeli Dei in cœlo. Sed hoc posse non invento, quia quandiu mors peccati absorpta in futura resurrectione non fuerit. illud, quod in me peccatum inhabitat, movet me contra me. Sed quod exstingui peccatum non potest, effugari potest. Motus quippe carnis quasi in fugam vertitur, dum ipsa bene jejunando castigatur. Tanto enim rarius ac difficilius se contra spiritum erigit, quanto sibi eam præsidens spiritus per ext-nuationem subdit, cum sic eam domat, ut tarde superbiat, cito conquiescat.

14. Sed subtiliter est intuendum, quod dicitur: Ut non relinquerentur duo pariter. Duo quidem remanent, sed pariter non remanent. Duo quidem sunt, cogitatio immunda, et naturalis motus carnis. Ad D sanctorum quidem conflictum aliquando immunda cogitatio prævenit, aliquando insurgentem sibi sentiunt legem carnis contra legem mentis; sed qui victores jam sunt, hostes in fugam versos non timent, si iterum ad pugnam redeunt; quia cum eis pariter pugnare non possunt. Nam eum prava cogitatio ebviat, prius cam abjiciunt, quam de ejus suggestione eare moveatur. Et cum carnis lex membra commovet, lex mentis turpem motum, turpia cogitando nequaquam fevet; et dum alterum abjicit, afterius pugnam nequaquam sentit. Bene ergo de electorum perfecta victoria dicitur, quia: Dispersi sunt alii, ut

bra non moveat ; sed tamen tolli potest carni vio- A duo pariter ex sis non sint relicii : quia per macerationem corporis in tantum proficiunt culmen nerfeetionis, ut ab eis quidquid a carne, quidquid a mente ingeritur, leviter superetur, dum convenire in pugnam non sinitur. 268 Et bac quidem victoria de omnibus sensibus corporis electi percipiunt, qui obsidentem Naas sibi subjicere per abstinentiæ virtutean possunt. Nam refecta caro et impiaguata, ad lapsum linguæ, oculorum, auditus, elfactus, et tactus facilia est. Dum ergo illiciti corporalium sensuum motus a guke vitio, ad mentis pugnam deducuntur, quasi Ammon populus Nass regem ad Israelitarum obsidionem comitatur. Sed dum Naas perfecte vinciture. Ammon et exstinguitur ex parte, et ex parte sic im fogam vertitur, ut ex eo due pariter non inveniantur : quia dum per abstinentiam corpus atterimus, ignatemeros nostrorum sensuum illicitos motus enervamus : et quos omnino eradicare non pessumus, quasi debiles effugamus. Ex quibus duo pariter nobis in pugamam non remanent; quia in oblectatione alicuius sensus cerporei, non conjungimus sensum mentis. Nama sæpe oculis aspicimus, sæpæ audimus auribus, sæpæ tectu, sepe olfactu percipimus, gue carnalem amimum trahere ad illicitum amorem possunt, sed nostram perfecte carmem macerande victores sumus, quia duos pariter de victis adversariis non videmus. Concupiecenda quidem tune cernimus, sed ocui motibus appotitum animæ conjungere devitamus. Sæpe etiam cerdi cegitatio illicita obviat, sed victor serpentis, fugitivum motum suum, quem attendit, solum invenit. Ad ea enim, quæ corde accidenter cegitat, alignem de sensibus corporis per motum illicitum nequaquam levat. Tales quippe sunt, quos propheta miratur, dicens : Qui sunt isti, qui ut nubes volunt, et quasi columbes ad senestras suas (Isa. LI, 8). Oussi enim columbæ ad fenestras suas sunt, qui concupiscenda recipiunt, sed simplicitatem mundi cordis concupiacendo non perdunt; quia vident qua appetant, sed illicite appetere quod cernunt, vitaut. Ad hane profecto victoriam, quia prædicatorum nostrorum exhortatione pro: cimus, bene per Saul Ammonitarum populus devictus et casus esse memoratur. Quorum profecto bella non uniformia, sed diversa sunt. Nam aliquando occultos adversarios potemter opprimunt, aliquando falsos fratres savienter ferunt. blee intus magna virtute domant, istes foris mira patientia toli rant. Intus per immensa certamina magnorum triumphorum gloria insignes sunt, sed foris incomparabilibus tante mansuetudinis sue titulis adornantur. Qui ergo interna victoria narrationem cognovimus, qualiter etiam foris vincent, audiamus, Nam sequitur :

> Et ait populus ad Samuelem : Quis est, qui dissit : Saul num regnabit super nos? Date viros, et interficiemus eos. Et ait Saul: Non occidetue quisquam in die hac, quia fecit Dominus salutem in Israel.

> 15. Ad Samuelem quippe Dominus apperius dixerat : Non to abjecterunt, sed me, ne reguem super cos

Aliter, aliqua libidinis turpitudo non sit.

(1 Reg. viii, 7). De Saul autem paulo ante dictum est: A gatur, utrum sit merito, quod est ordine, non cogno-Ouia despexerunt eum, et non attulerunt ei munera (Ibid., x, 27). Sed ille abjectus, iste despectus, cæsis jam hostibus consecuta victoria, vociferantem populum audivit : Date nobis viros, et interficiemus eos. Posset quidem uterque, non interficiendo, sed consentiendo, de inimicis vindicari, sed etiam quia abjectus fuerat propheta loquitur, rex despectus favet dicenti: Non occidetur quisquam, quia sancti prædicatores nostri maiori victoria coronantur, cum adversa proximorum tolerant, quam cum foris hostes expugnant. Unde et vera sapientia in Salomone loquitur, 269 dicens : Melior est b patiens, viro forti (Prov. xvi., 32). Sed notandum, quod dicitur : In die hac. In die quidem victoriæ suæ occidere appetit, qui eos, quos claritate virtutum ad amorem Dei pertrahit, ad nocendum aliis accendit. Vel in die victoriæ occidit; quia ea luce claritatis, qua in venerationem prædicatoris adducitur, ad odia eidem doctori detrahentium excitatur. Qui enim odit fratrem suum, homicida est (I Joan. 111, 15). Quia enim de doctrina boni pastoris sic adjuvandi sunt boni, ut toferentur mali: causa, qua nemo occidendus sit, bene subjungitur: Quia, inquit, hodie fecit Dominus satutem in Israet. Sequitur:

Dixit autem Samuel ad populum: Venite, eamus in - Galgala, et innovemus ibi regnum. Et perrexit omnis populus in Galgala, et secere ibi regem Saul coram Domino.

16. Si ergo omnia eo modo, quo superius in ordinando regem, flunt, ad sanctæ Ecclesiæ morem dedu- C Israel : Ecce audivi vocem vestram junta omnia, qua cimus, magna subtilitate ejus rectores ordinantur. Prius quippe prophetæ rex eligendus ostensus est. deinde quæsitus quasi incognitus : postea etiam sorte inventus, domi abseonditus, revelatus a Domino, a populo sublatus, et in regiam dignitatem ab omaibus receptus est. Quid est ergo, quod adhuc in Galgala tenditur, ut illic regnum innovetur? Sed magna discretione rex quæritur et invenitur, quia altissima sunt Ecclesiarum negotia, quæ si infirmi et imperitisuscipiunt, ipsa rerum magnitudine deprimuntur. Attente ergo et subtilissima investigatione, perquiritur, qui tanto culmini præferatur. Qui profecto valde prædicandus est, non cum quærentium judicio constituitur, sed quando in ipsa dispositione summi ministerii strenuus invenitur. Bene ergo jam trium- D phante constituto rege dicitur: Perrexerunt in Galgala. et secerunt ibi regem Saul coram Domino: quia cum prædicatoris fortitudo cognoscitur, in auditorum suorum mentibus honoratur. In Galgala quidem, id est rotam, imus, quando per sacrum eloquium doctoris nostri operationem diseutimus, et eum illic coram Domino regem facimus: quia, quem probabilem cernimus, dignum esse tanto culmine judicamus. Prius ergo dicitur Saul a populo electus, ad extremum rex in Galgala constitutus coram Domino: quia licet multa consilii gravitate in sancta Ecclesia pastor eli-

scitur, nisi cum operum fortitudine declaratur. Dicatur ergo non de alio, sed de eo alio [Forte alio superfluit], qui magna victoria claruit : Perrexit omnis populus in Galgala, et fecerunt ibi regem Saul coram Domino, ut dignitas summi pontificis non constet in ambitione culminis, sed in summa virtutis. Et in Galgala guidem itur, ut ind care de anmo loco non audeat, cui Scriptura sacre abscondita sunt præcepta. Et coram. Domino rex constituitur: quia tune doctor subjectorum suerum devotione colitur. cum ipsi acceptam ejus vitam omnipotenti Domino recognoscunt. De ipsa autem cognitione vitæ. et doctrinæ pastoris sui : quia sæpe non sibi, sed melioribus creditur, bene dicitur populus in Galgala regem ceram Domino constituisse: sed idem populus in Galgala, monente Samuele perrexisse. Eanus, inquit, in Calgala, et innevenus ibi regnum. Regnum quione innovatur: quia dum electus prædicator in magna virtute conspicitur, ei nova et recenti devotione auditorum corda submittuntur. Unde quasi ostensa regis victoria regnum innovatur, quando cogaita magaa 270 conversatione doctoris, ipea subditorum corda spleadorem nova devotionis accipiunt. et per eius exemplum ad propositum magnæ virtutis excitantur. Sed jam qui in uno internorum prælio triumphos aspeximus, in altero jam pacia tempora. mirabili sequitate decursa videamus.

CAPUT IL

(I Reg. xII, 1-3.) Dixit gutem Samuel ad universum loguti estis ad me, et constitui super pos regem: et nunc rex gradiatur ante vos. Ego autem senni, et incanni, Porro filii mei nobiscum sunt. Itaque conversatus coram vobis ab adolescentia mea usque ad diem hanc, ecce præsto sum. Lognimini de me coram Domino et coram Christo ejus, utrum bovem oujusquam tulerim, aut asipum, Si quempiam calumniatus sum, si oppressi aliquem, si de manu oujusquam munus accepi, contemnam illud hodie, restituamque vobis.

1. Cum reprobi pastores presunt, principale eis propositum est in rapina subditorum. Quia enim aternorum bonorum abundantiam aspicere nesciunt, que præsentia ardentius concupiscuot, eo avidius oblata recipiunt, non oblata violenter tollunt, Innocentibus insidiantur, debiles opprimunt, munera accipiunt, juraque pervertunt. De his pastoribus per prophetam Dominus Judzez improperat, dicens; Pastores tui lupi vespere, non relinquentes in mane (Soph. 111, 3). Calumniatores innocentium pariter et oppressores debilium item percutit, diceps: Si quis non dederit in ore eorum quippiam, sanctificant super illum bellum. Quanropter nox eis pto visione erit, et tenebræ pro divinatione (Mich. 111, 5, 6). Nam dum iniquitatem cognescunt quam faciunt, per audaciam nequissimi operis, cadunt in excitatem cordis, ut per amorem, lucem veritatis ultra nou videant, per quam

^{*} Moc est, adversa a proximis illata. Eodem sensu vox adversitas sumitur lib. x1. Moral. num. 38; lib.

xvi, num. 45, et alibi. Vitiose in Vatic., Gilot. et Gussanv. sapiens.

a pravitate resipiscant. Item munerum acceptionem A matur inter gentes (Rom. 11, 24). Hinc item discipureprehendit Isaias, dicens: Omnes diligunt munera. sequentur retributiones (Isa. 1, 23). Sanctus ergo vir. dum innocentiæ suæ simplicitatem ostendit. qua meritorum altitudine fuerit, sublimis apparuit. Oued quidem virtutis præconium in eo uno ostenditur, ut omnibus electis doctoribus eadem bonitatis conformitas ostendatur.

2. Vitæ guidem innocentiam pro nobis habemus, sed prælationis culmen pro aliis, non pro nobis ascendimus. Per innocentiæ bonum ad æternam patriam tendimus, per altitudinem prælationis in aliorum custodia vigilamus. In illa virtute securi sumus, istam vero celsitudinem cum magno metu possidemus: quia qui nostrorum operum rationem reddere vehementer expavescimus, de eo quod aliis præsu- B sumus, Deo reddere rationem debemus. Si ergo electi viri, volente Deo, etiam prælationis culmen inviti conscendunt, volente Deo, idem culmen devotionis deserunt. Sanctus ergo vir dicit: Ecce audivi vocem vestram, et constitui super vos regem; et nunc rex a graditur ante vos. Ego autem senui, et incanui. Porro filii mei vobiscum sunt. Quasi aliis vocibus dicat : Quia non pro me, sed pro vobis præfui, dignitatem quam tenui, libenter alii dedi. In eadem dignitate jam senui, et tamen longus usus præeminendi. quem tenui, obligatum me in sui ambitione non tenuit. Quid ergo est quod ait : Filii mei vobiscum sunt, nisi quia in sanctis viris magna vis spiritualis amoris est, qua filiis ad culmen nascentibus, jus auferunt successionis? Sed qui summam ordinis tam quietus C descrit, 271 qualis in codem culmine manscrit, ostendit. Quia enim rapinæ violentiam non exercuit, dicit: Loquimini de me coram Domino et coram Christo ejus, utrum bovem cujusquam tulerim, aut asinum. Item quia nulli nocendi occasionem quæsivit, subjunxit, dicens: Si quempiam calumniatus sum. Item quia debilibus gravis non fuit, dicit : Si oppressi aliquem. Item quia de prælatione sua non terrena, sed coelestia quæsivit, dicit: Si de manu cujusquam munus accepi, et contemnam illud hodie, restituamaue vobis. Quia vero in tanto contemptu rerum ab omnibus notus extiterat, sequitur:

(Vers. 4-6.) Et dixerunt : Non es calumniatus nos, neque oppressisti, neque tulisti de manu alicujus quipvos, et testis Christus ejus in die hac, quia non invenietis in manu mea quippiam. Et dixerunt: Testis. Ipse vero adhuc subdit, dicens: Dominus, qui secit Moysen et Aaron, et eduxit patres nostros de terra Ægypti, ipse testis est.

3. Quo in loco notandum est, quia bona quæ fecit vir sanctus, non dixit: mala vero, quæ non fecit, exposuit; ut silendo ad æterna lucra bona servaret, et loquendo odorem bonæ opinionis non perderet. Paulus vero loquitur, dicens: Christi bonus odor sumus in omni loce (II Cor. 11, 15). Ipse eliam quosdam redarguens, ait: Nomen Dei per vos blasphe-

lum admonet, dicens: Oportet etiam Episcopum bonum testimonium habere ab iis qui foris sunt (I Tim. 111, 7). Dum ergo mala se tam caute vitasse asseruit, et ingentia bona, quæ fecit, siluit: aperte vir beatus ostendit, in quanto culmine virtutum stetit, dum mala reprobando, ad electorum exemplum odorem servavit bonæ opinionis : et occultando virtutum opera, præmia custodivit æternæ retributionis. Sed notandum, quia cum Dominum testem suæ innocentiæ assereret, ipsum Dominum fecisse Moysen et Aaron dixit. Quid est hoc aliud, nisi quia et virtutis suæ culmen ostendit, sed in tanto culmine solus anparere noluit? Quasi latentibus sensibus dicat: In tanta animi virtute mirandus non sum : quia in ea solus non sum. Contemptum rerum in munere virtutis habeo, sed hunc in intentione vanæ landis non habeo : in quo valde meliores atque sublimiores cerno. Et quia ipsum Moysen et Aaron Dominum fecisse asseruit, tale est item ac si dicat: Quod mala tam fortiter cavere potui, illius debet gratiæ ascribi. qui Movsen et Aaron tales fecit. Sed ad quid sanctus vir ista præmiserit, ostendit : quia subintulit, dicene .

(Vers. 7.) Nunc erao state et judicio contendam adversus vos coram Domino de omnibus misericordüs quas fecit vobiscum et cum patribus vestris

- 4. Ordo summæ rationis est, ut gui bona agere non curat, mala in aliis nequaquam reprehendat. Sanctus ergo vir prius mala se vitasse caute asseruit. deinde ad reprehensionem aliorum prosiliit; ut electi prædicatoris mores insinuet, qui prædicationis fructum bene ferre non prævalet, nisi cum id, quod de æternitate lucidum prædicat, splendida etiam conversatione demonstrat. Dicit ergo: Nunc state, et judicio contendam adversus vos de omnibus misericordiis Domini. Stare quidem auditoribus, est intentionem mentis ad verbum prædicatoris erigere. Merito ergo stare præcipiuntur : quia doctor nihil exhortando proficit, si auditor mentem ad ea, que loquitur, non intendit. Easdem misericordias enumerans, ait :
- 272 (Vers. 8-11.) Quomodo ingressus est Jacob in Ægyptum, et exclamaverunt patres nostri ad Dominum, et misit Dominus Moysen et Aaron : et eduxit patres viam. Dixitque ad eos: Testis mihi Dominus adversus D nostros ex Ægypto, et collocavit eos in loco hoc. Et quia obliti sunt Domini Dei sui, tradidit eos in manu Sisaræ magistri militiæ Assur, et in manus Philisthi. norum, et regis Moab : et pugnaverunt adversus vos. Postea clamavere ad Dominum, et dixere : Peccavimus, quia dereliquimus Dominum, et servivimus Baalim, et Astaroth: nunc ergo erue nos de manu Philisthinorum, et serviemus tibi. Et dimisit Dominus Jerobanl, et Barach, et Jepte, et Samuel; et eruit vos de manu inimicorum vestrorum per circuitum, et habitustis confidenter.
 - 5. Has quidem misericordias factas secundum historiam idcirco commemorat, ut in eo, quod re-

Nam qui ad omnia pericula submovenda Dominum præsentem habuit, hominem super se regem necessarium non habuit. Ipsam autem præsentiam Domini ner impensas misericordias ostendit. dum de manu Egyptiorum per Moysen et Aaron, et de manu Sisarse et Philistinorum, et de manu regis Moab per Jerobaal, Barach, et Jepte, et a Samuele eos liberatos asseruit. Quo in loco valde quærendum est, cur petitio, qua rex petitur, tam districte et reprehenditur, et ipsa divinæ misericordiæ auxilia populo Dei per prelatos homines impensa esse doceautur. Qua in re quid respondendum est, nisi quia valde diversa est prælatio regum a prælatione judicum? Isti quidem ut pares præsunt, illi vero in potestate præeminendi arrogantiam exhibent dominationis. Isti innocentiae B sum testimonium coram Domino et omni populo commendant : quia nec aliquem opprimunt, nec alienum aliquid in suis usibus tollunt : illi vero non solum propria subditis auferunt, sed etiam ipsas subditorum personas onere servitutis premunt. Subdens ergo ait :

(Vers. 12.) Videntes autem, quod Naas ascenderet, et pugnaret adversus vos : Neguaguam, dixistis : sed rex erit super nos; cum Dominus regnaret in vobis.

6. Quasi dicat: Ad hoc vobis hominem elegistis. ad quod Deum habere solebatis. Quem nimirum locum si spiritualiter discutere volumus, hoc ex eo colligitur : quia qui carnalem sibi præesse expetunt. divinam gratiam a se repellunt. Nam dum humilium doctorum exemplo vivunt, velut ab Ægypto liberan- C tur: quia caliginem mundani amoris toto desiderio fuguant. Quia etiam omnium vitiorum tyrannidem eorum doctrina evadunt, velut de manu Sisaræ, Philistinorum, et regis Moab, missis ducibus, liberantur. In quibus Deus jam solus omnipotens regnat: guia dum humiles pastores foris imitantur, regnantis inter se divinitatis amorém gratanter excipiunt. Dicat ergo propheta: Dixistis mihi: Nequaquam, sed rex erit super nos; cum Dominus regnaret in vobis: ut ostendat quia qui carnalibus se imitando subjiciunt, divinæ gratiæ dignitatem perdunt. Notandum etiam, quia propheta Samuel per virtutem humilitatis ubique se electis ostendit in norma rectitudinis. Nam cum Israeliticæ plebis liberationem assereret. non ait: Misit Dominus Jepte et me; sed: Jepte et Samuel, et eruit vos de manu inimicorum vestrorum. Se quidem quasi alium nominavit, ut virtus liberationis uon ascriberetur personæ missi : sed gratiæ mittentis Dei. Misit, inquit, Dominus Samuel, et eruit vos. Quasi dicat: Quem voluit, misit; et per quem 273 voluit, secit. Et sortasse de se quasi de alio loquitur: quia non ipse est, qui per seipsum loquitur : sed Spiritus sanctus. Et quia permissione Dei. jam rege constituto, vir Domini ista loquebatur; ad hoc profecto loquebatur, ut regem et populum ad Dei cultum dirigeret, non ut ipsam dignitatem regiam evacuaret. Unde et subjungens, ait :

(Vers. 13-15.) Nunc præsto est rex vester, quem

gem petiit, reum se coram Domino populus agnoscat. A elegistis, et petistis. Ecce dedit Deus vester vobis regem. Si timueritis Deum, et servieritis éi, et gudieritis vocem ejus, et non exasperaveritis os Domini. eritis et vos , et rex vester qui imperat vobis , sequentes Dominum Deum vestrum. Si autem non exaudieritis vocem Domini, sed exasperaveritis sermones ejus, erit manus Domini super vos, et super patres vestros.

7. Hæc profecto non mystica, sed historica sunt in omnibus. Nam ubi prælati et subditi reprobam vitam ducunt, divinæ ultjonis pænam pariter subeunt. Sed quia separatim ducuntur [Forte legendum. dicuntur | bona, separatim mala; illa, pro quibus manus Domini super eos futura prædicitur, subtilius consideranda sunt. Quid ergo, quod ait : Si timueritis Dominum . et servieritis ei : nisi quia plerique divinæ districtionis judicia metuunt, et tamen prava agere non desistunt? Paventi quidem corde futura indicia cogitant, sed præsenti voluptate devicti, mala committere nequaquam vitant. Bene ergo post timorem Domini ejus servitia memorantur: quia ille solus timor probabilis est, qui dum mentem concutit, ad boni operis studium trahit. Item quia nonnulli sunt qui per timorem Domini quædam mala respuunt. aliqua bona agunt: et tamen nec mala plene deserunt, nec bona sufficienter operantur, adjungitur: Et audieritis vocem ejus. Qui vocem Domini audit. et bona plene agit, et mala penitus deserit. Eadem vero bona opera in delectatione suavitatis habenda sunt, non in æstimatione asperitatis. Nam quibus semper dura et aspera videntur quæ a Domino præcipiuntur, paulatim decidunt et desiciunt. Hinc enim per semetipsam Veritas dicit: Jugum enim meum suave est, et onus meum leve (Matth. x1, 30), Hinc Joannes ait: Mandata ejus gravia non sunt (I Joan. v, 3). Gravia quippe non sunt electis: quia dum æternæ vitæ gloriam magno desiderio appetunt . præcepta Evangelica gratanter ferunt. Potest et os Domini prædicatio perfectæ charitatis intelligi. Quasi enim oris sui blandimenta volebat ostendere, cum dicebat: Hoc est præceptum meum, ut diligatis invicem sicut dileci vos (Joan. xv, 12). Hoc quippe præceptum Domini, hoc jugum est divinæ suavitatis. Quid enim levius, aut unquam gratius, quam amor fertur? Quid præterea grave non leviter tolerat, qui amat? Quidquid enim diligitur, cum magna devotione portatur. Quia ergo vinculum perfectionis est charitas Dei et proximi, bene in ultimo loco propheta denuntiat, dicens: Si non exasperaveritis os Domini, eritis et vos, et rex qui imperat vobis, sequentes Dominum Deum vestrum. Quasi dicat: Tunc bene divinam voluntatem perficitis, si et contemptum pravitatis, et boni operis studium in divina charitate solidatis. Tunc ad summam æternæ vitæ beatitudinem bene post Redemptorem curritis. si ea quæ carnalibus aspera sunt præcepta charitatis, usque ad vitæ finem cum jucunditate deducitis.

8. Sed quia infirmis et carnalibus loquebatur, sub sequenter denuntians ait: Si non audieritis vocem

}

Domini . sed exapperaveritis sermonem eius . erit ma- A fecit . sed etiam bona fortiter agat, que appetit. Sed nus Domini super vos , et super patres vestros. 274 Manus Domini divinæ est severitas ultionis. Quæ profecto manus super filios et patres extenditur. cum divini contemplus merito, et reprobi prælati et subditi punluntur. Eadem quoque manus ad ultionem extenditur, cum vox Domini non auditur, cum 'elus sermones exasperantur: quia ii. qui divina mandata quasi dura et importabilia respunt, into-Térabili pœnæ onere in futuro deprimuntur. Stulta duippe audacia hominis, unde ad modicum subire ea, quæ sibi videntur aspera, refugit; inde se asperioribus in æternum subdit. Nam si sapienter saperet, hoc sibi quod displicet suaderet : ut per dura et aspera hujus brevissimi temporis, dura et aspera evaderet futuræ damnationis. Hæc profecto dura cor- R da carnalium velociter audiunt, sed per salubre consilium facile molliri non possunt. Bene ergo subjungitur:'

(Vers. 16, 17.) Sed et nunc state, et videte rem istam grandem, quam facturus est Dominus, in conspectu vestro. Nunquid non messis tritici est hodie? Invocabo Dominum, et dabit voces et pluvias; et scietis et videbitis, quiu grande malum feceritis vobis in conspectu Domini, petentes super vos regem.

9. Quia tam attente, et toties ista petitio regis reprehenditur, hoc electis insinuat : quia qui ad culmen sauctæ Ecclesiæ carnales provehunt, gravissima peccati obligatione retinentur. Nam peccata religua singularis pœnæ meritum obtinent, qui vero carnalem præpositum constituit, tot incurrit pæ- 🕻 narum merita, quot ille fidelibus subditis præbet pravitatis exempla. Sed grave pondus criminis deponi non potest, nisi austeritate magnæ compunctionis. Compunctionis autem gratia menti non infunditur, nisi prius ipsa ei peccati magnitudo monstretur. Propheta ergo Domini, ut ad congruæ pænitentià fructum peccantem populum provocaret, per mirabilem motum aeris, ei insinuat magnum peccatum transgressionis. In messe autem tritici, pluviæ et tonitrua in illa regione non fiunt. Bene autem subsequenter adjunctum est :

(Vers. 48, 19.) Clamavit Samuel ad Dominum. et dedit Dominus voces, et pluvias in die illa: et timuit omnis populus nimis Dominum, et Samuelem. Dixitque universus populus ad Samuelem: Ora pro D servis tuis ad Dominum Deum tuum, ut non moriamur. Addidimus enim universis malis nostris, ut peteremus nobis regem.

10. Quod sane, si ad nestra tempera deducimus, ut populus ad cognitionem peccatorum veniat, predicatores pro ois ad Doum clamant: quia fidelium salutem magnis desideriis flagitant. Clamare quidem prædicatoribus, est electorum salutom megaa devotione postulare. Ad quorum clamorem Dominus vocem dat: quia peccatorum corda excitat, ut pravitatis suæ nequitiam recognoscant. Dat pluvias: quia excitata corda per infusionem supernæ gratiæ adjuvat; ut non solum deserat mala quisque quæ

hoc in die messis tritici fleri dicitur, ut virtus miraculi designetur. Non est quidem minus miraculum imputatio cordis, quam perturbatio aeris. Non minus miraculum est arentia corda reviviscere, quam astivis ardoribus inusitato more pluvias inundare. Mains quippe miraculum est, intimo sonitu insensibilem mentem concutere, quam, collisis per ventum nubibus, tonitruum insonare. Sed rectus ordo conversionis ostenditur in ordinata positione verborum. Nam dicit: Dedit Dominus voces et pluvias: et timuit omnis populus nimis Dominum 275 et Samuelem. Ordinatissima quippe conversione cum malum deseritur, bonum in mente propagatur; cum conversi mens quasi per pluviam bonum semen nutrit, et se Deo et hominibus per obedientiæ virtutem subdit. Bene ergo dicitur: Timuit omnis populus Dominum et Samuelem, quia qui summi Spiritus adventum suscipit, et mala deserit, et bona apprehendit, et sic Deo subditur, ut pro Deo etiam hominibus substernatur. Et quia præsumptionem in ipsa obedientiæ virtute non habent, dicunt : Ora pro servis rais ad Bominam, at non morfamur. Cum spiritus vitæ se menti infundit, protinus cam ad mortis pavorem erigit : quia magisterium efusdem spiritus est, at timendo mens agat, ne quod timet inveniat : sed sencti viri pro eis orantes exaudiri possunt, qui et occulta peccata cordis per humilitatem revelant confessionis. Unde et subditur : Addidinus enfac aniversis mails nostres, at peterenas noble region. Onla vero hec satis jam exponendo ventilata sunt. sequentia videamus.

(Vers. 20.) Dixit autem Samuel: Nolite timere. Vos fecistis universum malum hoc. Verumtamen nolite recedere a lergo Domini.

11. Pœnitentis mens tunc bene dirigitur, si divina ludicia metuat, et de Dei omnipotentis miseratione confidat. Timor quidem sine spe in desperationem præcipitat, sed cum spei conjungitur, salutem anentis operatur. Quare et summo atudio invigilare optimus doctor debet, ut peccantem terreat, et territum ad veniæ spem reducat : quatenus per metum peccare desinat, et per spem impetrandæ indulgentiæ, divinæ misericordiæ portum quærat. Territos ergo subditos ad spei virtutem Samuel erigens, dicit: Vos secistis universum malum hoc, verumtamen nolite receders a tergo Domini. Quasi dicat: Si peccare desinitis, ad obtinendam commissorum veniam pervenire citius potestis. Nolite ergo resedere a tergo Domini. De justi laude promittitur. Præibis enim ante faciem Domini parare vias ejus (Luc, 1, 76). Hinc Elias ait: Vivit Dominus, in cujus conspectu sto (111 Reg. xvii, 1). Hinc Psalmista dicit : Exsultent justi in conspectu Dei (Psal. LXVII, 4). In conspectu quidem Domini, vel ante Dominum stare, est tastimonio bonæ conscientiæ de amore Conditoris præsumere. Stant quidem in conspectu ejus, qui ex merito magnæ actionis, de superna Conditoris sui gratia securi sunt. Peccatores autem cum mala commit-

unt, a facie Domini sugiunt, sed cum redire pœ- A dum est: quia eis temporalia bona non proderunt. nitendo deliberant, quasi post tergum Domini sunt : ania et discedere longius nolunt, et tamen præsumere de Deo quasi amici non possunt. Hinc est. quod peccatrix mulier retro stetisse dicitur, ut nedes Domini deosculari mereretur (Luc. vn., 38 1. Retro etiam illa stetit, quæ fimbrias eius tetigit. et a fluxu sanguinis sui curari meruit (Matth. 1x. 20). Retro quidem stat pro verecundia peccati, sed tangit per virtutem spei. Quia ergo pro commissis iniquitatibus semper erubescere debemus, et in quibus confundimur devitare. Samuel peccatoribus imperat, ut a tergo Domini non recedant. Sed quia non sufficit a conversio peccatori, ut peccata non agat, subsequenter adjunxit:

12. Tunc namque promereri veniam possumus, si peccare desinimus, et bouis operibus inhæremus. la omni etenim corde Domino servire, est peccandi nullam in corde intentionem retinere. Omne quidem cor ad servitium Conditoris inflectitur. 276 quando sic bona agimus, ut mala per propositum nulla teneamus. Quod et propheta Domini Samuel aperte insinuat, cum subjungit:

(Vers. 21.) Et nolite declinare post vana, qua non proderunt vobis , neque eruent vos : quie vana sunt.

15. Ad litteram vana, simulacra demonum appellat. Nobis autem vana ilia hic accipienda munt, que concionator ostendit, dicens : Vanitas panitatum, et omnia vanitas. In comparatione etenim miernorum honorum, vana sunt omnia, etiam bone tous. C peratia. Quidquid enim in bos accoule lestum, delectabile, sublime, aut prosperum cornitur, vanum profecto est : quia difficile babetur, et cito amittitur. Repente quidem alta seculi corruent, pulchra transount, læta et prospera evanescunt. Nam cum stere in his floribus suis mundus blandiens cernitur, repentina fortuna turbatur, aut festina, et omnia deturbante morte, concluditur. Vana ergo sunt gaudia sæculi, quæ quasi manentia blandiuntur: sed amatores suos cito transcundo, decipiunt. Dicat ergo propheta Samuel: Nolite declinare post vans, ques non proderunt robia. Quasi dicat: Stulte appetuntur bona sæculi , quæ ab appetitoribus suis non poterunt diutius teneri. Et notandum, quia de future dicitur : Non proderunt vabis : quia nimirum nune D prodesse cernuntur; sed cum in futuro pro eis puniri coeperint nequaquam prosunt. Unde et apte subditur : Neque eruent vos, quia vana sunt. Quesi dicat : Ideireo vos tune non adjuvant, quia cum mundo desiciunt, et post sæculum non habentur. Multum quidem suculi bona durant, si cum amatore usque ad extremum vitæ perveniunt. Post sæculum erzo non prosunt, que finem vite transire non possunt. In hac quidem vita suos amatores peccatis obligant; sed tune non eruent, ubi quidem per meritum sunt,

qui post hæc declinare perhibentur. Post bona etenim temporis declinare, est in corum appetitum defluere, amorem illorum divino amori præferre. Merito ergo his vana non proderunt: quia ea so ordine, quo condita sunt. habere noluere. Sed quo fructa Vana despiciantur, insinuatur, dum subditur:

(Vers. 22.) Et non deretinquet Deminus populum suum propter nomen suum magnum : quia havit Dominus facere sibi povatum.

14. Magnum malum hæt vana post se declinantibus ingerunt : quia dum inordinate terrena appetant . a summo et omnipotenti Deo ad sustinenda futura tormenta deseruntur. His ergo , qui declinare post vena prohibentur, merito propheta repromittit, dicens: (Vers. 20.) Et servite Domino in omni corde vestro. B Non derelinquet Dominus populari saum proprer as. men suum magnum. Quia qui pro eias aplore yana despicient, a veris malis ernuntur, et ex fide promissionis mercedem accipiunt æternæ hæreditatis. Populum quippe suum Dominus facit, quem ad wierne beatitudinis gaudia sustollit. Ibi quippe revelata majestatis suæ gloria illi præsidet, quem in mundo ab amore vanitatis per occultam gratiam assumptum tenet. Jurare quidem Domino, repromittere est camque populum suum facere. Dominus jurat, vai non declinat post vana : quia terrena despicienda sunt, ut æternæ hæreditatis adipisci bona merea. mur. Nec tamen ad ea posse his meritis se perduci allquis credat; quia bic districte expressum est : Propter nomen suum magnum. Non enim bonitate mostra, sed Dei fit, 277 ut homo terrenus bonds ocelestibus perfrustur. Domum quippe Defeat, non ex nobis. Sequitar :

(Vers. 25.) Aboit autem a me hoc percusum in Domine, ut cessem orare pro vobis.

15. lile ista loquitur, cui superrus de fis, quibus lequitur, Dominus ait : Non te abjecerunt, sed me, no regnem super cos. Ecce abjicttur propheta, et abficientibus so roquitur dicens : Abstr a me hoc peccutum in Domine, at cessem orare pro vobie. Equidens. si secundum Legis praceptum hoc discutitur, peccafum non esset, si pro abjicientibus se non eraret, Nam Lex Moysi præcipft, dicens : Diliges proximum tuum, et odio habedis infinicum tuum (Levit. xix, 18). Sed et qui prophetam abjiciebant, non amici, sed inimici exstiterant. Quid estergo, quod dicit : Absit a me hoc peccatum, nisi quin vir sauctus ad charitatis verticem sublimatus, non solum diligebat amicos. sed ipsos etiam amplectebatur inimicos? Legis quidem veteris mandato instructus, sed novæ gratic fulgoribus filustratus, licentiam vetustatis Evange lion perfectione reprehendit. Quo afmirum in facto, pos nobiscum facere rationes cogimur. Mine enim per Evangelium jubetur : Diligite inimicos vestros. benefacite ile, qui oderunt voe (Matth. v., 44). Quantum ergo nunc inimici diligendi sunt, cum precipised per auxilium non sunt. Que in re caute neten- , odio haberi jubebantur? Et quia non solum erare

⁻ Gilot., Conversio peccatori.

pro eis, sed eos erudire conabatur, subjungens, A ait:

(Vers. 23.) Et docebo vos viam bonam, et rectam. 16. Cur enim viam divini obsequii bonam dicit, et rectam: cum bona non sit, si non sit recta; nec recta, si non sit bona? Sed bona fuit via, quia populus ab Ægypto ad terram promissionis ascendit, et tamen dum per eremum circuivit, recta non fuit. Bona ergo via est, qua ad supernam patriam tenditur: recta, qua facile pervenitur. Via ergo bona et recta est, cum ad religiosam vitam convertimur, divina obsequia cum instanti fervore magnæ devotionis exercemus. Unde et bene eamdem viam Samuel exponit, dicens:

(Vers. 24.) Igitur a timete Dominum, et servite ei in veritate, et ex toto corde vestro.

17. Hæc quidem via bona et recta est : quia ad eternam vitam tendit, et velociter pervenit. Per timorem anippe Domini devitantur mala: serviendo ei. eius mandata complentur. Cui nimirum in veritare servimus, quando ejus præcepta pro sola superna retributione perficimus. Nam qui de bono opere temporalem mercedem expetit, Deo in veritate non servit, quem falso proposito in sua operatione non diligit. Oui autem in veritate Deo servire cupiunt. Lotum cor in divinis obsequiis ponere jubentur, ut sic quæ Dei sunt agant, ut in mente aliquid quod contra Deum sit, non retineant. Hæc profecto via non solum bona, sed recta est : quia ad salutem tendit, et vistorem suum ad perfectionem velociter deducit. Velut enim altera via terræ repromissionis C ostenditur bona, quæ perducat; recta, quæ diverticulum caveat. Per hanc quippe unusquisque tanto melius ad culmen virtutum pervenit, quanto per negligentiarum circuitus non divertit. Hæc quidem via recta in illa exprimitur, per quam Dominus filios Israel ducere ad terram promissionis voluisse perhibetar. Voluit quippe illis labores deserti committere. ut nobis post unigeniti sui vestigia gradientibus cursum tanti itineris levigaret. Non enim adhuc audire poterant: Si vis 272 persectus esse, vende quæ habes, et da pauperibus, et sequere me; et habebis thesaurum in caelo (Matth. xix, 21). Dum enim licentia rerum temporalium vetus populus per diversa discurreret, quasi per circuitum laboris ad terram promissionis cito duci non potuit. Ut ergo nobis no- D væ vitæ viam propheta insinuet, viam bonam et rectam esse dicit. et Deum metuere, et ei in veritate. et ex toto corde servire : quia ad sublimitatem divinæ gratiæ cito perveniunt, qui omnipotentem Deum et bono opere, et serventibus desideriis inquirere non desistunt. Et quia eumdem populum ad audienda prædicationis verba per miraculum attentum fecerat. subdit:

(Vors. 21.) Vidistis enim magnifica, quæ in nobis gesserit Dominus.

Ordine prepostero in aliis Edit. legitur: Servite Domino et timete eum. In Hebr. textu et in omnibus rersionibus, timor præmittitur. Sic etiam legisse

18. Quasi dicat: Ex iis, quæ vidistis, colligite omnipotentem Deum quam terribiliter metuere, et
quam devote ei semper servire debeatis. Quæ profecto verba, si ad nos trahere volumus, tanto nobis
est et venerabilius metuendum, et devotius Deo
serviendum, quanto in Redemptore nostro mirabiliora perspeximus. Sed quia quod boni audiunt, audacter mali contemnunt, subjunxit, dicens: Quod si
perseveraveritis in malitia, et vos et rex vester pariter
peribitis.

CAPUT HI.

(1 Reg. x111, 1.) Filius unius anni erat Saul, cum regnare caepisset: duobus autem annis regnavit super Israel.

1. Superius cum ordinandi regis negotium tracta-B retur, de eo, qui divino judicio præserendus erat cæteris, dictum est, Quia erat electus, et bonus. Item de eo jam electo in regnum, et in medio populi statuto Samuel ait : Certe videtis, quem elegit Dominus, quoniam non est ei similis in omni populo (I Reg. IX, 24). De eodem item rege nunc dicitur : Filius unius anni erat Saul; ut dum attente laudatur. a Domino bonus electus fuisse sentiatur. Cur ergo unius anni esse dicitur, cum regnare coepisset, nisi ut ejus innocentia prædicetur? Nam ad litteram, unius anni quomodo esse filius potuit, qui universo populo ab humero et sursum eminebat? Quod ergo secundum litteram intelligi non potest, intelligi per internæ intelligentiæ rationem debet. Unius itaque anni rex esse describitur, ut donum pueritize in persona regis innocentiæ bonum signet. Unde et æterni regni filiss jubetur: Nolite pueri effici sensibus, sed malitia parvuli estate (I Cor. xiv, 20). Quod certe et Ecclesiarum pastoribus ipsa Veritas comminatur, dicens : Nisi conversi fueritis et efficiamini sicut parvuli, non intrabitie in regnum colorum (Matth. XVIII, 3). De rege ergo, qui prius bonus, postea malus exstitit, dicitur: quia unius anni fuit, cum cœpit regnare, et duobus annis regnavit. Licet enim multis annis regnaverit, illis solis regnare dicitur, in quibus innocens et humilis fuisse perhibetur. Nam postea superbus et inobediens audivit : Quia projecisti sermonem Domini, projecit te Dominus, ne sis rex (I Reg. xv. 26). Se quidem a regno projectum cognovit, et Lamen projectus regnare non timuit. Quanta postea fortiter egit? Sed ecce omnia illa tempora ad regnum ei deputata non sunt. Illo ergo solum tempore nos vixisse gaudeamus, quo innocenter et humiliter viximus. Nam illa tempora, que in seculi vanitate. et fluxa carnis vita consumpsimus, quasi perdita minime memorantur. Sunt adhuc quoque, qui ad rapiendum culmen sanctæ Ecclesiæ ingeruntur: de quibus per prophetam 279 Dominus queritur, dicons : Regnaverunt, et non ex me : principes exstiterunt, et ego ignoravi (Osee viii, 4). Qui nimirum dum quædam fortiter agunt, rapinam invasi culminis a

Gregorium, liquet; cum ea verba exponendo, prius dicat: per timorem, etc., postea: serviendo ci, etc.

numerant, et quod præter Deum agunt. a Deo remunerandum putant. Oui certe, ut rectius ea. qua agunt, enumerent, Saul abjecti tot fortia facta numerent, quæ divinus numerus nequaquam tenet. Dicat ergo Saul: Duobus unnis regnavit super Israel, ut de omnibus sentiatur : quia quod nobis vivimus, mercede vacuatur: et nequiter præesse, non est veritas præeminendi, sed temeritas puniendæ præsumptionis. Sed jam quid unius anni rex fecerit. audiamus.

(Vers. 2.) Et elegit Saul triu millia de Israel, et erant cum Saul duo millia in Magmas, et in monte Bethel: mille autem cum Jonatha in Gabaa Benjamin.

2. Millenarius numerus, qui a centenario decies collecto perficitur, summam perfectionis insinuat. B Qui profecto cum ter repetitur, in eo electorum perfectiones variæ designantur. Saul ergo tria millia virorum de Israel elegit : quia prædicator veritatis ad defensionem sanctæ Ecclesiæ non infirmos et debiles, sed robustos et validos bellatores ducit. Tria Quippe millia esse perhibentur : quia in summa perfectionis facie, virgines proferent : juxta quos et continentes, et veritatis desensores ponunt. Dum enim exemplo virginum ad summam incorruptionis alios accendunt, dum continentium vita alios a sæcuh corruptionibus auferunt, dum humilium debilitatem per auxilia potentium defendunt, contra hostes sanctæ Ecclesiæ boni doctores quasi cum tribus electorum virorum millibus veniunt. Viri autem dicuntur pro fortitudine, de Israel esse referentur pro C divina contemplatione. In summo enim defectionis numero contineri non potest, qui aut virtute caret magni operis, aut notitia internæ visionis. Quid est quod alii cum Saul, alii cum Jonatha ex electis viris esse perhibentur? Sed et ipsa locorum nomina, in quibus esse dicuntur, mysteriis vacua credenda non sunt. Jonathas, qui filius regis esse describitur, et partem bellatorum habet, eos profecto insinuat, qui in prædicationis ministerio doctorum adjutores sunt. Fifii quippe corum sunt : quia vehementer cos diligunt, quorum ministerio Deo generantur. Sed parti bellatorum præsunt : quia sanctæ Ecclesiæ curam gerunt, et exemplo alios, alios vero exhortationibus ad amorem virtutum provehunt. Quasi enim magnus rex filium in exercitum miserat, qui Corinthiis D loquebatur, dicens: Ideo misi ad vos Timotheum, qui est filius meus charissimus, et fidelis, in Domino : que vos commonefacial vias meas, quæ sunt in Christo Jesu, sicut in omnibus Ecclesiis sanctorum doceo (I Cor. 1v, 47). Hinc item dicit : Cum venerit Timotheus, videle ut sine timore sit apud vos: opus enim Domini operatur, sicut ego (I Cor. xvi, 10).

3. Jonathas vero cum mille viris in Gabaa Benjamin esse dicitur, Saul autem cum duobus millibus in Magmas, et in monte Bethel. Gabaa, ut sæpe jam dixicuus, sublimis interpretatur: Magmas, bumilitas; Bethel, donius Dei; Saul, petitio; Jonathas, columbæ donum dicitur. Tria vero millia virorum electo-

1.

Deo oblivioni traditam arbitrantur. Secum sua opera A rum de Israel, ad virgines, et continentes, et veritatis desensores retulimus. Dum ergo columbæ denum Jonathas dicitur, et in Gabaa, id est sublimi, mille cum eo esse viri perhibentur: quid aliud, quam illos insinuate qui lucidissimo 200 virginitatis exemplo, aliis przebent eiusdem normam pudoris? Bene autom columbæ donum, institutor virginum dicitur : quia incomparabili gratia Spiritus sancti efficitur, ut a manentibus in carne, carnis corruptio nesciatur. Bene et in sublimi esse virgines dicuntur: quia quod naturam humanam supergreditur, in altissimo virtutum culmine situm est. Unde et virgo ille dilectus Jesu locum virginum insinuans, ait : Vidi supra montem Sion agnum stantem, et cum eo centum quadraginta quatuor millia, habentia nomen ejus, el nomen patris eius scriptum in frontibus suis (Apoc. XIV. 1). Quos etiam ex luce propriæ conversationis insinuat, dicens: Hi sunt, qui cum mulieribus non sunt coinquinati, virgines enim sunt, et sequuntur agnum quocumque ierit (Ibid., 4). In monte quidem esse cum agno dicuntur; quia per meritum incorruptionis, quo a terrenis et carnalibus delectationibus se dividunt, in superna Redemptoris gloria sublimantur. Cum Saul vero duo millia esse dicuntur in Magmas. et in monte Bethel. Magmas que humilitas interpretatur, quid aliud, quam continentium ruborem significat? Nam dum præterita carnis oblectamenta recolunt, erubescunt. Sed quia viri fortes sunt, cum Saul esse referuntur ; et dum experta seculi blandimenta despiciunt, exemplo suze virtutis innumeros alios ad ejusdem sæculi contemptum trahunt. Sed tamen Magmas inhabitant : quia dum recolunt, quales fuerunt in sæculo, superbire non possunt, de eo. quod magnos se vident esse in Deo. Qui bene cum Saul esse referentur, qui petitio dicitur. Prædicator etenim veritatis tantæ charitatis esse debet, ut instanti desiderio non petitor, sed petitio esse sentiatur. Salutem quippe fidelium tam instantius debet appetere, ut ex usu interni gustus, omnem motum cordis in affectum ducat supplicationis. Cum quo mille viri sunt : quia perfectiores auditores cum electis doctoribus in charitate conveniunt, et pro salute fidelium omnipotentem Dominum communiter deprecantur. In Magmas ergo cum rege sunt : quia humilitatem pro se incolunt; ut exaudiri pro aliis mereantur. Sed dum electus doctor omnibus subditis utiliter præest, omnium virtutes ad victoriæ coronas promovet. Nam cum humilibus supplicat, cum fortibus pugnat, cum remotis viris, orationibus insistit, cum expositis Ecclesiæ defensoribus, debiles et infirmos protegit. Bene ergo non solum in Magmas, sed in monte Bethel esse cum Saul in beliatorum millibus dicuntur : quia prædicator Ecclesiæ sicut diversis ordinibus electorum præeminet, ita corum esse cooperator debet. Bethel quippe, id est Dei domum custodiunt, qui verbi auctoritate saq ctam desendunt Ecclesiam. Cum quibosque tyrannis voce liberæ auctoritatis obviant, cum contra hujus sæculi potentes se erigunt, cum pro defen-

dicent. Bethel demum Dei quasi regis a bellatores custodiunt. Oni certe cum Saul esse referuntur: quie in defensione Ecclesize magnorum doctorum coadjutores sunt. Bene autem de reliquis dicitur :

(Yere. 9.) Perro coterum populum remisit umummenero in tatomanda ma.

4. Casterum populum dicht, quem millenarius numerus non concludit. În tabernacula guissus sus remittitur, quia ad summa et fortia opera infirmi. et imperfecti producendi non sunt. Nam nec continentes, nec virgines, nec martyres fleri debiles possunt. 281 lilis quidem, ut ad eos præterita carnis oblectamenta non redeant : istis, ut inexperta carnie blandimenta contemnant; illis. ut adversa mundi non metuant, maxima fortitudo necessaria est. In tabernacula ergo sua cestera plebe receittitur, ne de altioris vitze temeritate damnetur. et velut debille et infirma in bello percat, dum alto conversationis fidem spondet, que altæ virtutis robur non habet. Ouesi enim unumquemque in tabernacula sue dimittebat beatus Paulus apostolus, cum dicebat': Prepter fornicationem unusquisque unorem suam habeat. et unaqueque suum virum (I Cer. VII, 2). Velat enim peritus magister interne militie, et coronas victorim, et pugne considerans gravitatem, militam viree in belli pendere librabet, optimum judicane in-Armis, ut in urbibus vivorent, ne accrbo merte perirent. Quare et item ees a castris fortium segregans, alt : Revertinini in idipeum, ne tentet vos Satatrae propter incontinentiam vestrem (Ibid., 5). Bod C remoth debitibue, quid in fortissime virginum acie agetur, expenitur, cam subjungitur :

(Vers. 3.) Et percussit Jonathas stationem Philistinorum, que erat in Gabas.

5. Sicret excellit ordine azensi acles, its et victorin titulos prima anecenit. Ienethes quippo stationem Philistingsum percutit: quia cleeta virginitas de carna, continentim areo sublimata, motos turpes exstinguit. Bene autem statio Philistinorum dicitur : quia in corpore virginali, carnales motes non babent requiem delectationis, sed statum certaminis. Stant quippe: quia impugnant, sed requiescere non possunt : quia menteur sauctem minime eblectant. Statie ergo Philistinorum in Gabas percutitur, quando D ah electic virginibus carnis desideria penitus enervantur, et pacem triumphi obtinent, dum solita bella non habent. Ad quam profecto victoriam, quia majorum exhortatione seepe proficiuat, mille viri in Gabaa cum Jonatha sunt : sed Jonathas percutere Philistinorum castra perhibetur. Et quia exemplo aliorum, sæpe alii ad æmulationem virtutis excitantur, sequitur :

(Vers. 5, 4.) Et percussit Jonathas stationem Philistinorum, que erat in Gabaa. Quod cum audissent Philiotæi, Saul cecinit buccina in omni terra, dicens: Andiant Mebrail Et universus Israel audivit hujusce-

slose humilium, sweuli hujus patestatibus contra- A wedi famem. Perasent Soul stationem Philistinorum. et erexit se Israel adversus Philisteros, Clamanit ergo populus post Saul in Galagia.

> 6. Percussa quippe Philistinerum statione. Sant buccina canit, et post Saul populus clamat : quia auditas electorum virtutes sancti prædicatores prædicant, et subditorum corda ad exemplum boni operis inflammant. Buccina quidem canere, est et victoriam nuntiare, et exemplo victorum aliorum mentes ad spiritualis belli propositum excitare. Populo etiam post Saul clamare, est de audita prædicatione magnæ devotionis ausum suscipere. Quo in loco notandum est, quia Jonathas stationem Philistinorum percussit : sed Saul tuba canens, se percussisse camdem stationem perhibuit. Quia nimirum electorum prædi-B catorum triumphis ascribitur, quod a subditis occulti adversaril superentur. Sed quoties alios hostes vincimus, necesse est ut ad aliorum devincenda certamina preparemur. Omnipotens enim Deus, quia electos suos copiosius remunerat, cos semper vult in pugna consistere : ut ipsi semper possint sibi seterni muneris bona præparare. Quare et cum populus clamasse post Saul dicitur, subjunctum est:

282 (Vers. 5.) Et Philistai congregati sunt ad præliandum contra Israel, triginta millia curruum. et sex millia equitum, et reliquum vulgus sicut arena. quæ est in littore maris plurima.

7. Superius rex Saul tria milita virerum sibi elegisse describitur. Si ergo partes utriusque 'exercitus conferre volumus, contra unumquemque virum Saul. decem currus Philistinorum, et duo equites deputantur. Decies enim tria millia, triginta millia sont. In senario quoque numero ternarius geminatur. Quo nimirum belle occultorum hestium tam multitude, quam feritas designatur. In curribus quidem et equis centre nes veniunt : quia mode malas cogitationes electorum cordibus, modo corum corporeis sensibus rerum visibilium blandimenta noxia offerse meliuntur. Equi namque ad cursum celeres sunt, ad impetum fortes. Quibus nimirum cogitationes make apte comparanter, que ad cor velociter veniunt, et fortiter pungunt. Equites contra nes la predium veniunt, quando maligul spiritus nobis males cogitationes et celeriter excitant, et nos per eas fortiter impagnant. Sed contra unumquemque fidelium due equites vemiunt: quia si occuitas reproborum spirituum insidias in considerationis summam colligimus, illud corum speciale propositum est: ut videlicet nobis principalem virtutem foriant, et charitatem Dei et proximi penitus exstinguant. Equus vero unus szevire cernitur, quando reproba cogitatione nobis malignus spiritus suggerit, ut proximus odio babeatur. Sed equus, qui selus cernitur, solus non est : quia Deam nemo diligit, qui fratrem odit (I Jean. 1v, 20). Quia item divina charitas cum nullo principali vitio in mente convenit, quoties spirituale vitium nobis dæmonum fraude suggeritur, equitum sævientium cavere debeurus velocitatem nimiam et ferocitatem violentam. In comparatione quidem equitis, sagittare

· Gilot. et Vatic., bellaterie.

equitis, equi viribus violentus est ; quia nimirum virtus maligni spiritus nulla est in electorum certamine. si inse residere non permittitur in mala cogitatione. Quia ergo valde fortes in bello hostes nostri sunt. quando insidere internis cogitationibus permittuntur. in Philistinorum exercitu equitum turba numeratur. Cursus vero decem uniquique electo in prælium deputantur. Quinque enim nobis sunt sensus corporis, quibus experimentum accipimus delectationis. Sed spiritus maligni, quando per blandimenta carnis meutem decipere gestiunt, corporeis sensibus rerum species estendant quas care appetat, et par earundem rerum species suggerit, ut mens oblata concupiscat. Quasi enim in rotis suis currum adversarius erigit, dum hine rerum blandimenta offert, inde co- B gitationes retinet; ista porrigit, illas immittit, et quasi volvendo se sublimem ad animam invehit, dum contra electos sa malignus spiritus erigit, et per blandimenta rerum et per artem suggestionum. Decom ergo currus sunt: quia contra singulos sensus corporis nostri habent species blandimentorum visibilium, behent contra totidem sensus animæ, et decoptorias artes suasionum.

8. Quid est autem quod reliquum vulgus sicut arena, que est in littore maris, esse plurima memoratur, nisi quia ad ducatum malorum spirituum, innumerabilis sævit contra nos turba vitiorum? Velut enim subjectum vulgus, currus et equites sequitur, quando demonum insidiæ mentem impuguando præveniunt: ut a subsequentibus vitiis, quasi ab 283 C irrationabilis yulgi multitudine, devastetur. Bene autem mius currus et equites, deinde vulgi numerositas in spirituali sanctorum pugna describitur : quia nimirum pulla est numerositas, pulla fortitudo vitiorum, si excitando et immittendo non præcedat hane malignorum turba spirituum. Quibus etiam varbis inquitur, quam cauta et circumspecta sentper esse debeat vita ganctorum. Nam si vulgus reliquum arenæ maris plurimæ comparatur, innumerabilis et fere inevitabilis est multitudo jaculorum. Quamvis enim peritis fidelibus omnia nota aint vitia, quantis tamen cor motibus pulsent. quibus modis, aut quibus causis semper ad cor veniant, omnino scire non possunt. Apertas quidem tentationum tenebras potenter abjiciunt; sed sape n caliginem ignorantiæ in rebus levioribus quasi arenæ minutias non evadunt. Semper fortitudinem ostendunt boni operis; sed qui magnos exercitus equitum magna virtute superant, linguam penitus ab omni superflua locutione non refrenant. Continuo usu corpus in Dei omnipotentis servitio dirigunt; sed eorum mens, que foris membra perfecte ordinat, cogitationes superfluas aliquando pequaquam vitat. Quid enim aliud tunc, quam vulgi importunam multitudinem sentiunt. qui currus et equites magna virtute prostraverunt?

9. Sed doctor egregius dicit: Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum (Rom. vih, 28). Permittit quidem Deus electos suos magnis tentationibus

ant peditis intra omnimodo debilis est. Impetus vero A impeti, ut magnificentissime in collesti regno debeant coronari : sed magna prælia permittit, quæ vincant : levia excitat, in quibus cadant : ut victoria fortium magna sit, casus innoxius; ut cadentes se facile erigant, et eos fortia, in quibus victores steterant, non. extollant. Nam si currus, et equites vincimus, extolli de victoria non debemus: quia innumerabilia sunt. qua cogitando, loquendo, vivendo, gustando, et audiendo, et operando committimus. Huius namque vulgi innumerabilis tela, etiam ille vitare non poterat. qui dicehat : In multis offendimus omnes (Jac. III. 2). Hinc item dilectus Jesu loquitur, dicens: Si dixerimus, enia peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, et veritas in nobis non est (I Joan. 1, 8). Quis. ergo jam quasi victor extolli audeat, si tanti viri peccatorum tela se omnino evadere non posse manifestant? Sed quia hæc in spirtuali bello describuntur. non debemus nunc æstimare, quid patimur, sed qualiter hostium nostrorum impetum infirmare valeamus. Vulgus Philistinorum arenæ comparatur, quæ est in littore maris plurima: quia omnis virtus vitiorum et numerus ex sæculi perturbationibus augetur. Mare quippe hoc sæculum designat : quia dum magna rerum et temporum varietate impellitur, quasi ventis surentibus perturbatur. In littore autem, quando impulsa maris aqua refunditur, innumerabiles arenæ minutiæ glomerantur. Quid est ergo littus maris, nisi cor uniuscujusque in spirituali conversatione negligentis? Per ordinem quippe religionis, quasi in solido stare cernitur; sed dum sæculares cogitationes non reprimit, quasi frangentes in se maris fluctus excipit, et cumulos arenarum : et inde quidem impelli fluctibus, et obrui arena potest, unde mari appropinquare non timet : quia si sæculi cogitationes spiritualium rerum contemplatione reprimeret, vitia mentis et corporis, quæ sæcult occupatio velut arenas et fluctus invehit, non sentiret. Cur ergo vulgus hostium arenæ simile esse dicitur, nisi quia maligni spiritus eisdem vitiis electos Christi 284 athletas impugnant, quibus negligentes superant? Cum turba quidem sæcularis strepitus contra eos veniunt, qui seculum in suis delectationibus spernere tota mente didicerunt. Pompas rerum visibilium formant, contemptum jam sæculi amorem fingendo renovant : ut corda superno amore fiammantia, ad noxias delectationes trabant. Sed sancti viri, quia innumerabilem hanc nequam cogitationum turbam de sæculi pelago prodire considerant, sæculum tota mente fugiendo, fieri littora maris vitant, et tantum vulgus hostium jam non timent : quia dum in intima contemplatione se retinent, vitiorum turba ad eos accessum habere non potest. Scquitur:

(Vers. 5.) Et ascendentes, castrametati sunt in Magmas ad orientem Bethaven.

10. Maliguis spiritibus ascendere, est ad decipienda sanctorum corda, per cœleste desiderium alta conari. Bene autem dicitur: Castrametati sunt in Magmas: quia in illis cordibus resident, quæ in alto

20 4.00

ne hamilitas interpretatur. Humiliari vero in sacro eloquio pro defectu sæpe virtutis accipitur. Unde et in hac eadem regum historia Thamar David regis filia, quam violasse Amon frater eius legitur, humiliata perhibetur. Corrupta quidem humiliata est: quia sublimis steterat virgo, et dum altum honoris virginei culmen perdidit, velut de sublimi ad planum et humilem locum venit (II Reg. xm). De futura etiam superborum depressione dicitur: Omnis, qui se exaltat, humiliabitur (Luc, xiv, 11); quia in examine superni judicis corruunt, qui vane de hujus sæculi sublimitate gloriantur. Bene ergo in Magmas castra ponere Philistæi perhibentur : quia per iniqua consilia in eis dæmonia " habitant, qui alta virtutum culmina tenere non curant. Nam ubi invisibiles hostes castra ponere leviter possunt. De quibus nimirum bostibus per prophetam dicitur: Oui dicunt animæ tuæ: Incurvare, ut transeamus (Isai. L. 23). Erecta quidem sublimis est anima. incurvata humilis: quia per virtutum celsitudinem, est per cœleste desiderium in alta sustollitur: sed quando ad vitia, vel ad sæculi amorem defluit, illuc quidem cadit, ubi hanc hostis irruens leviter atterit. Dicunt ergo animæ tuæ: incurvare, ut transeamus: quia si hanc ad agenda, vel cogitanda terrena non humiliant, nec malignis persuasionibus penetrant, nec vitiorum bello perturbant.

11. Hinc ergo colligere possumus, quantum a seeculo actu, verbo et cogitatione longe fieri debeamus. Verba quippe nostra, cogitationes, et opera plana c et cisternis. et humilia sunt, quando sæcularia. Per hæc quidem ibi sumus, ubi occultorum hostium castra libere ponuntur, ubi tanto facilius capi possumus, quanto nulla munitionis arce sublevamur. Quis enim jam (idelis nesciat : quia culpas verborum, cogitationum, et operum nostrorum colligant, et ad accusationem nostram in adventu venturi judicis servent? Unde et hunc humilem atque despectum locum Magmas fugiendum nobis esse Dominus insinuans, dicit: Omne verbum otiosum, quod locuti fuerint homines, reddent rationem in die judicii (Matth. x11, 36). Locus ergo hostium humilis dicitur; ut profecto nobis insinuet, quia verbo, cogitatione et opere semper sublimes esse debeamus. Et quia dum in humili remissioris ostendunt, quæ aliis imitanda proponantur: ab oriente Bethaven Magmas esse dicitur. 285 Ab oriente quidem solis lucem oriri cernimus. Reproborum autem vita, quamquam veritatem obscuritatis habeat; qui hanc tamen pro vana sæculi delectatione semper appetunt, nimirum velut falsæ lucis splendore falluntur. Unde et per beatum Job dicitur : Auferetur ab impiis lux sua (Job. XXXVIII, 15). Modo quidem velut lucidum eis placet blandimentum sæculi; sed dum de sæculo exeunt, perpetuas subibunt tenebras, quas lucem esse crediderunt. Tunc videbunt quia lux non fuit, quando in adversitatem pro-

amore colestium sublimata non vident. Magmas quip- A speritas, lux in tenebras, risus in mororem, dulcado in vermem, decor in deformitatem, honor in dedecus, blandimenta in pœnas et æterna tormenta commutantur. Hæc profecto, quia nunc impiorum corda non sentiunt, bonorum mores imitari refugiunt: et exemplo perditorum, quidquid de suculo eis placet. sumere nequaquam timent: quia illos imitantur. gui per vitam reprobam habitacula dæmonum facti sunt. Unde et merito domus inutilis dicuntur: quis sape sanctorum prædicationem suscipiunt, sed væbum quod ab corum ore audiunt, in se habitare ner amorem nequaquam patiuntur. Inutilis ergo domus sunt: quia aptam in se Deo habitationem non faciunt. Hanc inutilem domum per semetipeam Veritar in Evangelio designat, dicens: Vulpes foreas habent, dum terrena guzerunt, velut plana et humilia incolunt. Rel volucres cali nidos : Filius autem hominis non habe? ubi capul suum reclinet (Matth. vni, 20). Hinc iterum scriptum est : Spiritus sanctus disciplina effugit fictum, et non habitat in corpore subdito peccatie (Sap. 1. 5). Bene ergo inutilis domus habere in orientis parte Magmas dicitur : quia, qui sanctorum prædicationem spernunt, in reproborum exemplo ima et terrena quærentium, velut in magne lucis exorte gratulantur. Sed dum, loquentibus sacræ historiæ mysteriis, malorum conversatio demonstratur, quam sit cauta sanctorum vita, subsequenter ostenditur. Nam sequitur:

(Vers. 6.) Quod cum viasssent viri Israel, se in arcto sitos, afflictus est populus, et absconderunt se in speluncis, et in abditis, in petris quoque, et in antris,

12. In arcto quidem sumus, quando ab impundis spiritibus intus tentamur, et foris malorum hominum exempla conspicimus. Contra internam ergo malorum spirituum tentationem bene dictum est: Affictus est populus, et contra exteriora exempla impiorum hominum, Absconderunt se. Quia blanda et læta nobis appetenda callidus adversarius suggerit, qui nunquam melius vincitur quam si tentati ad devotæ orationis lamenta curramus. Et exempla pravorum vitare citius possumus, si ea etiam respicienda non esse judicemus. Abscondi ergo sanctorum, est reproba videre dedignari. Et quia quinque sensus corporis a reproborum imitatione custodiant, quinque etiam latibulorum genera describuntur : speluncæ vitæ suæ loco reprobi capiuntur, exempla pravitatis n scilicet, abdita, petræ, antra, et cisternæ. Speluncæ vero montium occulta sunt : quia vero alta in cœlesti desiderio sunt corda sanctorum, et malignis spiritibus clausa et inaccessibilia sunt. Speluncas ergo ingredimur, quando ad mentium secreta recurrimus, ne vagantibus oculis foris concupiscenda videamus. In abditis abscondimur, quando clausi oris silentia occulta servamus. Petras ascendimus, quando actum corporis in robusta operatione locamus. Unde et de his absconditis per prophetam dicitur sub unius assignatione: Qui claudit oculos suos, ne videat malum, et obturat aures suas, ne audiat sanguinem, et excutit manus ab omni munere; in excelsis habitabit, mum-

.

menta 2008 saxorum sublimitas ejus (Isa. xxxm, 15). A ad gravissima tentationum prælia faciles excunt; ad Antra et cisternas intramus, quando et olfactum ab obscenitatibus mundi, et aures ab audiendis vaniloquiis custodimus. Cisternæ namque aquarum sanctarum Scripturarum verba sunt. In cisternis ergo abscondimur, quando ad sacri eloquii aquas ingredimur, ut per aurium officium mentium prata rigemus. Bene autem in electorum typo Israelis latibula memorantur: quia qui sensus corporis a delectationum carnalium inquinamento non protegit, occultorum hostium gladium non evadit. Dicat ergo occulta illius congressionis victoriam, dicat : Affictus est populus. Dicat aperte objecti extra certaminis triumphos: Absconderunt se. Afflictio quippe electre mentis, omnis diabolicæ tentationis peremptorius mucro est. Nam dum profunde compungitur, in superni R gaudii amorem sublevatur; et tanto jam fortius oblata mundi oblectamenta respuit, quanto jam cœlestia ferventius diligit, ad quæ flendo conscendit. Doctor namque egregius dicit : Per multas tribulationes oportet nos introire in regnum Dei (Act. x1v, 21). Qui certe regni cœlestis introitus sic speratur in fine temporum, ut in quotidiana sanctorum vita sentiatur. Tribulatio igitur nostra superni gaudii introitus est. Merito ergo quoties electa mens in afflictionis saz lamento compungitur, se tribulando, hoc obtinet, ut intret in contemplationem illius superni regni, in quo ineffabiliter gratuletur. Et dum sancti viri amatores mundi in flore transcuntis lætitiæ videre refugiunt, dum corporeos sensus suos ab corum imitatione abscondunt, eorum, que cernitur non est C fuga, sed gloriosa victoria. Actus quidem terrenes fugiunt, sed cœlestes asseguentur : mundo delitescere videntur, sed cœlesti gloriæ revelantur. Fugiendo igitur noxia, hostes suos validius insequentur, et valde nobilius triumphant, cum sic ad coelestia properant, ut eos adversariorum a polluta sævitia non contingant. Sequitur:

(Vers. 7.) Hebræi autem transiere Jordonem ad terram Gad, et Galaad.

13. Hoc profecto si prius juxta litteram scire volumus, Hebræi isti et timore perterriti, et ad hostes suos confugisse sentiuntur. Nam non multo post in aperta Jonathæ victoria scribitur : Hebræi, qui fuerant cum Philistiim heri et nudiustertius ascenderuntque cum eis in castra, reversi sunt ut essent cum n quippe primi angeli sublimitatem deposuit, hxc per-Israel, qui erant cum Saul et Jonatha (I Reg. XIV. 21). Quid vero in hoc facto signatur, pisi quod quotidie in sancta Ecclesia fieri cernimus, bonorum esse tutam et cautissimam vitam, negligentium præcipitem impatientiam? Infirmi quidem et audaces sunt curiosi ad actiones sæculi; debiles ad tolerandum bellum tentationis. Et si in his nostra discutimus, in monasteriis plerique tales inveniuntur. Intra portus quidem tranquilla inhabitant, sed aperti pelagi procellas, et tempestatum turbines nequaquam pensant. Cumque foris quasi fortes agere se magna æstimant,

Locus obscurus. Forte legendum polluta vitia non contingant. Vel expungendo eos : adversariorum

fortes adversarios, impotentes. Ratione guidem improvidi, robore infirmi, sicut astutæ tentationis frau des pon intelligunt, ita et apertas blandimentorum decipulas non evadunt. Jordanem ergo transcunt. quia ad perpetranda carnis flagitia incurvantur Jordanis quidem, descensus eorum interpretatur Qui ergo justitiam deserunt, ab alto monte virtutum caduat. Quia ergo infirmi quique libenter appetunt mundi blandimenta que cernunt, in corum typo Hebræi non trans Jordanem perlati, sed Jordanem transire perhibentur. 287 Transire quidem volentis est. Jordanem itaque transennt, qui ad carnales delectationes voluntaria et festina deliberatione flectuntur. Possunt autem intelligi Jordanem transire. qui noviter peccare incipiunt, sed aliorum peccatorum hominum neguitias peccando transcendunt. Ad descensum quippe corum desinendo, non transcundo pertingerent, si aliis æqualia mala facerent, et non ea audendo superarent. Et quia in nequiori etiam vita pares suos inveniunt, bene ad terram Gad et Galaad, trans Jordanem pervenire memorantur. Velut enim trans Jordanem habitant, qui per peccandi usum malis pejores flunt. Ab hoc descensu culpæ erigere-peccatores venerat ille, de quo scriptum est: Venit in omnem regionem Jordanis, prædicans baptismum ponitentie in remissionem peccatorum (Luc. III. 3). Oni de omnibus culpis pradicare paratentiam venerat, in omnes utique descensus regiones venisse prædicatur. Sequitur:

(Vers. 7-9.) Cumque adhuc esset Saul in Galgala, universus populus perterritus est, qui sequebatur eum. Exspectavit autem septem diebus juxta placitum Samuelis, et non venit Samuel in Galgala, dilapousque est populus ab eo. Ait ergo Saul : Afferte miki kolocaustum et pacifica: et obtulit holocaustum.

14. Hucusque quia de Saul, ut superius dictum est, electo et bono divinus sermo locutus est: rationabile visum est, ut quæ de eo dicebantur, tam per historiam quam per moralitatem, in honam partem acciperemus. Nunc vero, quia ad locum transgreesionis ejus pervenimus, nimirum necesse est, ut in eo etiam, quæ sunt vitanda, videamus. Sed quid upquam studiosius vitandum electis omnibus, quam superbiæ et inobedientiæ malum videri debuit? Hæc ditorum spirituum gloriam stravit. Hæc primo bomini felicitatem abstulit; hæc captivitatis humanæ perpetuas ærumnas invexit. Et ecce primo angelo, primo homini, electi populi per inobedientiam rex primus adjungitur, ut dum magna proruunt, minima erigantur. Bene quippe erigimur, si et illorum lapsus aspicimus, et vitamus. Ubi ergo Saul ceciderit, attente considerandum est. Superius namque ei dixerat Samuel : Descendas ante me in Galgala. Ego quidem descendam ad te, ut offeras holocaustum, & oblationem, et immoles victimas pacificas. Septem pollula se vilia non contingant.

dam tibi, que facias (I Reg. x, 20). Ideireo igitur per inobedientiam cecidit, quia integris septem diebus, sieut lussus fuerat, non exspectavit. Nam in eodem loco repente subjungitur:

(Vers. 10.) Cumque complesses offerens holocenstum, esse Samuel veniebat.

15. Quo in loco trementi corde considerandur est, quem brevies mi temperit exapestatione neglects, repulsus sit. Cum complesses, inquit, holocanstum, ecce Samuel venichat. Si exco cum solo temperiis brevissime intervallo enspectaret, que obtulit holocoustum, securus jam regai sui robur obtinere voluisset. Magne si tanta pena est, quando prophete desnicitur : quid putampe de pelago ille divince animadversionis incurretur, cum ipse divina pracepte dissipantur? Et quie in momento transit carnis delectatio, et omnis peccatorum cammissio, et brevia unidem est hora transgressionis, non tamen brevis pena flagitsi; quia dum ad momentum in nobis reguum precati erigimus, illa regna perdimus omnium smeulorum. Statim, enim post peocatum sermo prophoticis: venit, ut increpet : qui adesset, si SRR non poccaremus, ut in bene roborsret. Poliuta quidem conscientia habet jam divinum elequium contra se; qua si poliui vitaret, ab eo adiuta, et relevata propria vigore subsisteret. Quid onim nobis altud spiritualiter designat, quod dicitur: Cumque complacest offerene holocanetum, ecce Samuel veniebal? Et si non obtulisset holocaustum, nihiteminus et Saunnel venisset. Sic nimirum et cum tentamur, divina gratia junta est, que sustinentes adjuvet: junta et divina justitia , que delicientes demnet. Undo secre Seriptura nos euspectare cohertano, ais : Si spiritus potestatem habous ascenderit super to, locum tum cito non deseras (Escle. x, 4). Hine prophota testificone, ait : Deminus availlator meus, et idee non sum confusus (Issi. 1, 7). Hine Packwists vicing cadem auxilia resplciens, ait : Providebem Dominum in conspecto mae semper, queniam a destris est mihi, ne commencer (Past. xv, &). Sed jam prophete quid mon exepectanti dient; quid is, qui exepectare neluit, respondent, audienses :

(Vers. 11.) Locutusque est ad eum Samuel: Quid feciati?

16. Sciebat quidem propheta quid fecerat, sed interrogando, inobedientiæ factum reprobabat. Unde et ad peccantem Adam in paradiso a Domino dicitur : Adam ubi es? (Gen. m., 9). Potest etiam per hanc interrogationem magnitudo reatus intimari. Ac si aperte dicat: Parum tibi videtur, quod inobediendo deliqueris, sed a sublimi gloriæ tuæ culmine delinguendo cecidisti. Nunc ergo plerique intra sanetam Ecclesiam se flagitiis obruunt, et quasi qui nulla aut minima perdant, securi sunt. Dicatur ergo lapea, dicatur : Quid fecisti? Parum tibi videtur, quod te peccati sorde pollueris, quia quam æternitatis gloriam perdideris, quam geheunæ pænam merue-

diebus exspectabis me, donec veniam ad te : et osten- A ris, non attendis. Interrogator quidem peccator quid fecerit, ut ad cor per lamenta perducatur, ut magua se incurrisse sciat, et parum non doleat. Sed qua ex radice superbiæ ipsa culpa inobedientiæ nascitur. solent inobedientes reatus sui magnitudinem objurgantibus doctoribus audire, sed non humiliter confitendo satisfacere. Nam cum sublimes videri appetunt, lapsus suos ostendere dedignantur; et ideo excusationes proferunt, justiliam prætendunt; quia apparere peccatores erubescunt. Bene ergo subjun-

> (Vers. 11, 12.) Respondit Squl: Quia vidi, quod dilaberetur a me populus, et tu non veneras juxta placitos dies. Porro Philistiim congregati sucrent in Maymas. Dixique: Nunc descendent Philistim ad B me in Galgala, et saciem Domini non placavi. Necessitate compulsus obtuli holocaustum.

17. Ecce qui de magnæ transgressionis temeritate arguitur, magnas causas justitiæ asserere non veictur. Vidi, inquit, quod dilaberetur populus a me. Ecco hic asseritur destitutus a populo: Porro non veneras juxta placitos dies. Hic se ostendit prophetæ promissione fraudatum. Porro Philistiim congregati fuerant in Magmas. Hic pariter objicit imminens periculum congressionis. Quare ex actione sua verbum subinferens, ait : Necessitate compulsus obtuli holocaustum. Quasi dicat : Tu me de magno reatu arguis, cum reatus tanto sit levior, quanto non temeritate constat, sed necessitate. Sed qualem eum cognoscat propheta, qui se cognoscere noluit, subjungens, ait:

(Vers. 13.) Stulte egisti, nec custodisti mandata Domini Dei tui.

18. Superbi quique, quia per tumorem supra homines se esse arbitrantur, competenter argumntur, cum eis divina voluntas obsicitur, quam offendunt. 289 Saul ergo superborum more arguitur, qui Domini Dei sui mandata contempsisse perhibetur. Quod tale est, ac si superbientem et contempentem terreat, dicens: Et si homines despicis, nunc non consilium hominum, sed Domini Dei tui mandata dissipasti. Recte ergo tuum reatum pensas, și illum, quem contemnis, trementi corde consideras. Et notandum, quia non ait: Non custodisti mandata Dei tui, aut, mandata Domini tui, sed : Non custodisti D mandata Domini Dei tui. Ac si aperte dicat : Ausus magnæ transgressionis esset, si ille, cujus mandata despiels, tantum Dominus tuus, non etiam Deus existeret. Quantum ergo est quod committitur, cum Dei et Domini mandata negliguntur? Quia item non dixit : Domini Dei mei, aut Domini Dei nostri, divinæ familiaritatis gratiam eum offendisse redarguit. Quasi dicat : Ejus præcepta contempsisti, qui dum te de imo extulit, dum super alios te constituit, dum regem fecit, per impositionem tantorum munerum, velut specialiter taus fuit. Adhuc quoque subjungitur, unde transgressionis ejus audacia major esse doceatur :

(Vers. 13.) Que, inquit, precepit tibi.

Martin Company of the

omnium, non specialia aliquorum. Ut ergo andacem reum temeritatis sum patenti objectione convincat. non cum præcepta communia, sed propria et singularia contempsiese demonstrat. Oues, ait, preservit tibi. Ac si dicat : Illa Doi et Domini tui mandata contempsisti, gum non velut communia omnibus, sed velut propria, et soli tibi singulariter credita observare debuisti. Sed quid mercatur, exponit, dicens:

(Vers. 13, 14.) Quad si non fecisees, jare praparesect Dominus regrum tuum super Iarael usque in sempileruum, sed nequaquam ultra consuraet.

20. Ecce quam magna perdidit, qui, ut putabat, nulla contempsit. Ecce septem diebus prophetam sustinuit : sed dum præstolari eum in fine diei desiit. gloriam tantæ dignitatis amisit. Unde et per prophe- B tam dicitur: Væ iis qui perdiderunt sustinentiam (Eccli. v. 16). Sustinentiam quidem perdunt, qui hona, que inchoant, non consummant. Quibus nimirum væ esse dicitur : quia non solum incæpti laboris mercedem perdunt, sed etiam apostatatus sui pœna seriuntur. Pæna autem superbi et inobedientis regis declaratur, cum dicitur : Quod si non secisses, præparasset jam Dominus regnum tuum super Israel amodo et usque in sempiternum; sed non consurget. Amodo et usque in sempiternum electum regnum paratur : quia qui temporalia bene ordinant, æternæ gloriæ sibi sublimitatem parant. Modo quidem electorum regnum paratur, cum per divinam gratiam recte corum ministeria dispensantur. Quod amodo et usque in sempiteroum proficit : quia de sublimi actione C hujus temporis, sublimiorem illam æternitatis gloriam promerentur in cœlis. In finem itaque reprobo regi dicitur : Regnum wum neguaguam ultra consurget. Quasi dicat: Dum a temporali rectitudine deficit, ad æternitatis celsitudinem non pertingit. Vel idcirco ad litteram non consurgere dicitur: quia cum isso corruit, et post ipsum in ejus Altis non remansit. Sed, ut liveris poesa feriatur, non solum repulsionem smam, sed etiam electionem alienam audire compellitur. Nam subjungens propheta ait:

(Vers. 14.) Quescivit sibi Dominus virum juzta cor seeum, et prescepis ei, ut esset dux super populum suum Israel.

21. Per omaja verba hæc superbus eliditur : 200 Quesioit, inquit, virum justa cor suum. Quasi dicat : D Rene ergo de co, qui peccatorem arguerat, dicitur : ideo cum questivit, quie tu juxta cor suum esse noluisti. Quasi dicat : Talem virum populi sui ducem constituit, qui prescepture divini consilii exsequatur virtute devotionis. Quia enim corde ea que agere vosumus, deliberare solemus: dum usu nestræ locutionis cor Bei in sacre elequie ponitur, per eum voluntas ejes intima designatur, qua a nobis tunc foris agnoscitur, quando inobedientiæ præcepta revelantur. Juxta cam vero sumus, quando hanc, et per intellectum agnoscimus, et per amorem custodimus. Bene ergo de Domine prophota Samuel dicit : Quasivit sibi strum junta cor suum, et pracepit, ut esset dux super vopulum suum. Quia ille aliis utiliter præcipit, qui

19. Opendam denique Dei presenta sunt communia A obedire Dec perfects iam pozit; qui solum boc precipit, quod ex consilio procedit intime veritatis.

> 22. Sed quid est, quod quasi de præterito dicitur: Quæsivit sibi Dominus virum, et præsepit ei, ut saet dux, cum non fuerit quesitus, nec ei, ut populo sue precesset, injunctum? Nam postquam Saul percussit Amalech, eidem prophetæ Dominus ait : Imple corne tuum oleo, et veni, mittam te ad Isai Rethlehemitem (I Reg. XVI. 4). Sed here expectio facile solvitur, si omnipotentis Dei præscientia, et prædestinatio videstur. Ei quidem prædestinare, facere est, et apud ipsum jam facta sunt, qua ab inco fieri preordinate sunt. Unde et de eo scriptum est : Fecit, que future sunt (Isa, XLV, 11, sec. LXX), Sed quesisse virum Deus dicitur, ut eligendorum antistitum forma haminibus præbeatur. Quærere enim solemus, quæ auf præsentia non cognoscimus, aut absentia non videmus. Dens autem, cni nihil est absens, nihil latens, non dicitur quæsisse virum, ut absentem, aut abscon ditum: sed quæsisse dicitur, ut omnis, qui ad sancta Ecclesiæ culmen eligitur, discutiendus ab hominibus esse doceatur. Sed quæri dehet secundum cor Dei: w videlicet non solum divinam voluntatem intelligat. sed bonis operibus ostendat. Quia item electi viri ad honorem primatus non ex ambitione veniunt, sed coacti perducuatur, bene dictum est: Et pracapit ei. ut esset dux : Quari dicat : In honorem prælationis non per ambitionem subiit, sed coactus ascendit. Potest etiam intelligi vir pro fortitudine; secundum cor Dei, pro interna charitate. Quando igitur pacessitas exigit, ad curam sanctæ Ecclesiæ quæratur vir. ut sit conversatione fortis; quæratur secundium cor Dei, ut per effectum magni amoris, quasi unitus sit divinæ voluntati : præcipiatur ei, utsit dux : quatenus sublimitatis ordinem conscendere ex cupiditate non ambiat, sed ex humilitate pertimescat: sicque sibi humilis metuat, ut subdi praccepto Dei devotius agnoscat. Sed quia his verbis propheta lapsi regis vitam reprehenderat, sequitur:

(Vors. 15.) Surrexit autem Samues et accendit de Calaclis in Gabaa Benjamin.

23. Quasi ab alto ad planum sanctæ Ecclesia doctor venit, quando peccatorum culpas redarguit, et status sui sublimitatem curvat, cum ad discutienda malorum crimina se per affectum charitatis humiliat. Surrexit, et ascendit. Surgit quippe electus prædicater, quando ad altitudinem suæ spiritualis conversationis se per intentionem erigit : ascendit autem, quando ad arduam ejusdem vitæ suæ celsitudinem per consuetum opus venit. Cœlestia quidem desideria, spirituales virtutes, bona opera in sublimi sunt: affectus terreni, concupiscentiæ sæculares, vitia et peccata in infimis. Doctor vero, 291 ut lapsos bene corrigat, prius culpas discutiendo invenit, deinde luventas ferit. Ut ergo quæ feriat, perspicue et aperte videat, mentis oculos ad videnda ima peccatorum vulnera curvat. Sed perspecta non ferit, si ad tangenda ea in infimis, non descendit. Surgere ergo et

ascendere propheat dicitur, quia electi dolores sic ad A perpetrasse recolunt. agere bona instantius conanima nostra videnda et emendanda plerumque veniunt. ut redire statim ad alta conversationis suz nunquam obliviscantur. Quibus etiam verbis sacerdotalis animi libertas asseritur. Nam plerique alios increpant, qui semetipsos validissimo iræ bello perturbant. Post increpatas vero culpas surgere et ascendere nequeunt: quia in semetipsis turbidi, ad alta intimæ quietis progredi nequaquam permittuntur. Quidem coercendas aliorum turpitudines audiunt: sed cum ad cogitanda ima descenderint, noxia eorum delectatione sordidantur. Infirmi quidem et tanti ministerii impares, dum solvere inferius aliorum a nodos gestiunt, illos non liberant, sed semetipsos ligant. Quid ergo significat, quod de Samuele dicitur : Surrexit, et ascendit, nostra inquinamenta respiciunt, ut ab eis neguaquam sordidentur: sic nobis irascuntur, ut quietis intus secreti sui alta conscendere velociter possint? Fortes namque et potentes sunt, et qui magna et fortia sua levicer ferunt, nostris infirmitatibus non gravantur. Et quia in correctione nostra sanctæ Scripturæ testimonia proferunt, a Galgalis surgere, et ascendere perhibentur. Galgala quidem, ut plerumque jam dixi, rota nominatur. Testimonia vero Scripturarum, quia per diversos sensus in nostra eruditione volvuntur. velut rotæ sunt. Et quia cum sancti prædicatores subditorum sollicitudinem deserunt, in æternæ vitæ contemplatione sublimentur, in Gabaa Benjamin Samuel ascendere dicitur. Gabaa denique Benjamin, collis filii dextræ interpretatur. Quis ergo est filius C dextræ, nisi quem sancta Evangelia confitentur ad cœlos ascendere, et ad dextram Dei Patris sedere? Collis igitur filii dextræ, æterna est celsitudo Redemptoris. Quando enim ima nostra sancti prædicatores deserunt; in alta illa divina Redemptoris per intentionem surgunt, et per visionem conscendunt.

24. Potest et secundum historicum sensum simplicius intelligi hoc, quod dicitur : Surrexit, et ascendit : quia videlicet in rege, quem arguerat, humilitatem pœnitentiæ, qua manere cogeretur, minime cognovit. Idem tamen rex in ministerio relinquitur, ut ipsa prophetæ separatione corrigatur; quia plerumque quos prædicatoris verba non corrigun, dividi a prædicatorum familiaritate, vel a sanctæ Ecclesiæ unitate pertimescunt. Juxta prædicatores duri sunt, sed se- n parati resipiscunt; et qui inobediendo peccaverunt, obedire Deo, jam humiliter parant. Unde et rex Saul non multo post demoliri Amalechitas præcipitur: ut, si mandatum Domini ejusdem cæde gentis perficeret, prioris inobedientiæ nexus enodaret (I Reg. xv). Separatus quidem a propheta, ea agere visus est, ut ad agenda alia juberetur. Quare et subditur :

(Vers. 15.) Et reliqui populi ascenderunt post Saul obviam populo, qui expugnabat illos : venientes ex Galgala in Gabaa Benjamin.

25. Nonnulli sic in peecato corruent, ut in nullo bono opere teneantur : nonnulli vero dum mala se

tur. 999 Agendo quippe bona, mala que relinguant operiunt : ne ab æterno judice detecta judicentur. Hoc nimirum si factum Saul in bonam partem deducimus, hoc invenimus: quia qui prius in sacrificio. metuens prophetæ mandata contempsit, postea vero ad eos, quos metuerat, conterendos populi Dei adversarios festinavit. Ouo in loco etiam hoc notandum est, quia quem propheta deseruit, ad experienda bella hostium de Galgalis ascendit. Plerosque etenim peccatores justa prædicatorum severitas projicit. quos tamen divina memoria non relinquit. Solatia et adhorationes rectorum propter culpas amittunt: sed sacras Scripturas consulunt, propositum resumunt; et qui inobedientiæ malo velut lapsi iacuerant, nisi quod in persectioribus viris aspicimus, qui sic R erecti per obedientiæ servorem ad occultoram hostium bella procedunt. Bene ergo de Galgalis, id est de rotis venire memorantur : quia de sanctis Scripturis accipiunt, unde adversæ partis militiam comprimere fortiter possint. Quia vero perditæ conversationis altitudinem recuperare vincendo satagunt. in Gabaa Benjamin ascendere dicuntur. Quia item alii in latibulis se clauserant, alii ad hostes confugerant, reliqui populi vocantur, qui nullo sunt timore perterriti, sed cum rege suo ad locum festinant congressionis. Quod etiam nunc in Ecclesia videmus : quia videlicet plerique quasi parvuli proficere per private vitæ studium proponunt, plerique fortes in expositis quoque maligni hostis certaminibus audaces sunt; ut aperte videant sæculi blandimenta, quæ appetant, sed appetere visa contemnunt. Hi quidem nou in latibulis, sed in aperti certaminis campo consistant, expositi ad prælium, fortes ad triumphum, qui pugnare possunt, et nequeunt superari. Unde et per perfectum numerum designantur, cum subditur:

> (Vers. 15.) Et recensuit Saul populum qui inventus fuerat cum eo, quasi sexcentos viros.

> 26. Septem quippe diebus hebdomada impletur, sed unus eorum ad operandum prohibitus est, sex vero ia boni operis studio conceduntur. Centenarius autem numerus summam continet numerorum. In sexcentis ergo viris, qui alii designantur, nisi qui opere, et cordis deliberatione robusti sunt? Nam quidam fortia proponunt, sed quia quod proponunt, non faciunt, ad sexcentorum virorum numerum non pertingunt. In sexcentis ergo viris, fortes operarii sanctæ Ecclesiæ designantur, quia magna proponunt, et rigorem propositi, fortitudine complent bonze operationis. Qui bene cum rege inventi perhibentur, quia cum pastoribus sanctæ Ecclesiæ in bona voluntate, et pia actione conveniunt. Cum eis namque sunt, a quibus nec voluntate discrepant, nec operatione discordant. Qui sic convenire dicuntur, ut excellere prædicatorum dignitas sentiatur; quia etsi idem bonum subditi, quod prædicatores volunt, faciunt, illi tamen in eodem bono præcipui sunt, quorum, ut ordo est celsior, ita et ardentior virtus animi, et ro

Austior nixus operationis. Quare et separatim de A tionis a mente non auferunt, ad eradicandos virturege, et ejus filio dicitur :

(Vers. 16.) Et Saul, et Jonathas.

Ut quid enim separatim rex, et ejus filius nominatur, nisi quia actio boni præsulis claret esse singularis? Et quia omnium fidelium subditorum non est uniformis æqualitas, sequitur:

(Vers. 16.) Et populus, qui inventus in Gabaa Beniamin.

27. Satis replicatum est, quod Gabaa collis interpretatur. 292 Collis vero non summitas, sed montium est altitudo summitati vicina. Quid vero in isto colle, nisi alta et perfecta vita intelligitur fidelium subditorum? Hæc nimirum quamvis prædicatorum celsitudini æqua non sit, tamen ab aliorum meritis przecipuis electis in Apocalypsi legitur: Nemo poterat dicere canticum, nisi illa centum quadraginta quatuor millia (Apoc. xIV. 3). Quos et clarius demonstrans. ait: Hi sunt, qui cum mulieribus non sunt coinquinati. virgines enim sunt, et sequantur agnum, quocunque serit. Dum ergo spiritualia prælia describuntur, populus inventus in Gabaa Benjamin specialiter recensetur. quia virginum chorus contra immundorum spirituum ferocitatem tanto violentior est, quanto nullo corum vulnere saucius, nulla eorum suggestionis sorde polhatus. Liber quippe et integer, expeditus est ad occursum, fortis ad ictum. Au non in colle filii dextræ sunt, quos integritatis sum merito dilectus Jesu respicit, dicens: Vidi supra montem Sion agnum stan-(Apec. xiv, 1.) Sed et nisi valde fortes essent, ad tantam celsitudinem fatigati ascendere neguaquam possent. Item nisi omnium cogitationum liberi essent, post agnum ubique currere non valerent. Quia ergo in occulti certaminis triumpho virgo quisque mirabilis est. 1um ordo congressionis describitur. sub typo populi Gabaa, virginitatis specialis dignitas memoratur. Sequitur:

(Vers. 16-18.) Porro Philistiim conscenderant in Magmas. Et egressi sunt ad præliandum de castris Philistiim tres cunei : unus cuneus pergebat contra viam Ephraim, ad terram Saul; porro alius ingrediebatur per viam Bethoron; tertius autem vertit se ad viam termini in terra Sabaa, imminenti valli Seboim, contra desertum,

28. Quid est, quod Philistæi tres cuneos faciunt misi quia maligni spiritus cordi nostro, linguæ, et operi inserere perversa moliuntur? Quia enim cogitando, vel loquendo, sive faciendo omne peccatuni committitur, tres sunt Philistinorum cunei : quia maligni spiritus impellere ad peccandum animas satagunt, negligentia cordis, effrenatione oris, audacia perversi operis. Unde et primus cuneus contra viam Ephralm pergere dicitur, quia expugnare innocentiam a corde incipiunt. Via quippe Ephraim, id est fructiferi cordis, bona est cogitatio. Contra viam ergo Ephraim primus Philistinorum cuneus pergit : quia occulti adversarii, si prius usum bonæ cogita-

tum eius fructus pervenire non possuut. Contra Ephraim igitur viam veniunt, quando bonæ cogitationi insidiantur, qua via ad terram Saul tendere dicitur. Quid enim est aliud mens electi discipuli, nisi fructifera valde terra doctoris? Unde et Dominus in Evangelio parabolam seminum exponens, ait: Quod cecidit in terram bonam hi sunt, qui in corde bono et optimo verbum excipiunt, et fructum afferunt in patientia (Luc. viii, 15). Dicitur ergo de primo cuneo Philistinorum : Pergebant contra mam Ephraim: ut dum litteræ sensum spiritualem percipimus, cogitationis aditum malignis spiritibus obstruamus. Sed dum cor munimus, linguam pariter a superfluis locutionibus refrenare compellimur. Unde et secundus valde cernitur esse sublimis. Unde et de quibusdam B cuneus per viam Bethoron ingredi dicitur; Bethoron quippe, domus iræ interpretatur. Domus vero iræ, est mens usui serviens linguæ litigiosæ. Quant certe domum sapiens 294 ille insinuat, qui ait : Ira requiescit in sinu stulti (Eccl. vii, 11). Per hanc quidem ad cor stulti hostes ingrediuntur, quia maligni spiritus, dum ad effrenata verba linguam solvunt, iras accendunt, et mutuam fidelium charitatem feriunt. Qui ergo cavere cogitationes noxias didicit, si oris custodiam tenere non novit, unius cunei impetum vicit. alterius non evasit. Tertius vero cuneus vertit se ad iter termini. Ouis est terminus cogitationis et verbi, nisi consummatio boni operis? Nam idcirco bona cogitamus et loquimur, ut ea ad finem boni operis perducamus. Sed cum antiquus hostis verbis et cogitatem, et cum eo centum quadraginta quatuor millia ? C tionibus nocere non prævalet, in finem laqueos teudit, et bonum opus fidelium evacuare, vel impedire appetit. Quod vero est iter termini, nisi studium bonæ operationis? Quia ergo multis insidiis maligni spiritus nituntur, ut studium boni operis deseratur, ad iter termini tertius cuneus verti dicitur. Potest etiam in hoc termino, vitæ nostræ finis intelligi. Ad iter vero termini enneus vertitur, quia interrumpere hostis opus bonum nititur, ne usque ad vitæ finem perducatur. Unde et Psalmista lapsorum fletus in se exprimens, ait : Funes extenderunt in laqueum pedibus meis, juxta iter scandalum posuerunt mihi (Psal. CXXXIX, 6). Juxta iter quidem scandalum ponitur, ut bona electorum opera ante hujus vitæ consummationem deserantur.

29. Quid est autem quod ait: In terra Sabaa, imminenti valli Seboim contra desertum? Sed hæc nomina locorum ad designandum situm termini, quem dixerat, posita sunt. Sabaa vero in lingua nostra, captiva dicitur: Seboim, capreze nuncupantur. Quze est autem ista captiva, nisi humana natura, quæ in paradiso fuit posita, et nunc ad perferendas hujus mortalitatis ærumnas in hoc sæculum est ligata? Quæ est autem terra captivæ hujus, nisi peregrinatio vitæ temporalis? Bene igitur, dum verti cuneus dicitur terra captivæ memoratur: quia maligni spiritus in hac terra peregrinationis nostræ prælia contra nos movere possunt; in illa vero vita nostra non possunt. Sed electorum præsens conversatio quamvis in hoc captivitatis exsilio posita sit, si iter termini A Philistiim ne forte facerent Aebræi gladium. et lanpersecte custodit, post termini huius angustias. ad altitudinem immortalitatis pervenit. Unde et termini hujus merce valli Seboim, id est caprearum imminere perhibentur. Vallis quippe caprearum, est mors pretiosa sanctorum: quia unde moriendo deponuntur, inde ad gaudia zeterna sublevantur. Capreas quidem velocia animalia esse, et magnos saltus dare quis nesciat? Recte ergo sanctarum animarum dignitatem capres designant, que in morte corpora deserunt, sed quasi magnos saltus dantes, per ingentia merita ad superna regna conscendunt. Dicat ergo, quia terminus terræ cantiva imminet valli Seboim: quia etsi damnata est humana conditio, sic tamen est in Dei filio exaltala, at com ad vitæ temporalis terminum ducitur, in morte datur, ut in æternæ vitæ celsitudinem sub- B tur, et b carnalia dicendo deponuntur. Ovem prolevetur. Dicat ergo: Quia tertius cuneus ad iter se vertit termini in terra captivæ, quæ imminet valli caprearum: ut malignos spiritus ad hoc electorum extrema bona pervertere conari asserat, ut ad superna gaudia non conscendant. Quæ etiam vallis sita contra desertum dicitur. Quid deserti nomine hoc loco, nisì infernum accipitur? Desertum quidem recte intelligitur. ubi electorum nullus invenitur. Desertum etiam dicitur, in quo ærumnarum solatia nulla sentiuntur. Vallis ergo caprearum contra desertum sita perhibetur : quia sanctorum mors 295 diversum omne ab inferni meritis habet, et conveniens aliquid, et dignum inferni pœnis non habet. Sequitur:

(Vers. 20, 21.) Porro faber ferrarius non inventebatur in omni terra Israel. Caverant enim Philistiim C ne forte facerent Hebrai gladium aut lanceam. Descendebat ergo omnis Israel ad Philistiim, at exacueret unusquisque vomerem, aut ligonem, el securim, et sarculum.

30. Hæc profecto omnia describuntur, ut modus subsecutoræ victoriæ insmuetur. Armati gulppe ab inermibus victi sunt, ut totum, quod vincitur, omnipotentis Dei laudibus tribuatur. Nos autem si more nostro spiritualiter ista prosequimur, mysteriis vacua non inveniemus. Quid est ergo, quod dicitur: Faber serrarius non inveniebatur in Israel: nisi quia ad spiritualia bella non per sæculares litteras, sed per divinas instruimur. Faber quippe ferrarius in Israel non invenitur, quia fideles Domini videntes, arte sæcularis scientiæ contra malignos spiritus ne- D rem animarum lucris diligentius intendunt. Vonnequaquam præliantur. Fabri namque arte adjuti vincerent, si sæcularis eloquentias faculis, occuitis hee-Tibus prævalerent. Que profecto secularium librerum cruditio, et si per semetipsum ad spiritualem sanctorum conflictum non prodest, si divina Scripturæ conjungitur, ejusdem Scripturæ scientia subtilius eruditur. Ad hoc quidem tantum liberales artes discendæ sunt, ut per instructionem illarum divina eloquia subtilius intelligantur. A nonnullorum cordibus discendi desiderium maligni spiritus tollunt : ut et sæcularia nesciant, et ad sublimitatem spiritalium non pertingant. Bene ergo dicitur: Coverant

ceam. Aperte quidem demones sciunt, quia dum sacularibus litteris instruimur, in spiritualibus adiuvamur. Cum ergo pos ea discere dissuadent, quid aliud. quam ne lanceam aut gladium faciamus przecavent ? Dicat ergo historica, et studium electorum propheta insinuet, et exponat : Descendebat Israel ad Philislitm, ut exacueret unusquisque vomerem cum, aut ligonem. Ad Philistæos descendimus, quando ad discendos seculares libros animum inclinamos. Et descensus dicitur, quia Christiana simplicitae in alto est. Sed ouid est, ouod seculares littere dicuntur in plano esse, modes vero a docendi sublimis? Onix cum cuelestia nulla narrent, et miro dicendi ordine. que proponuntur, explicant, et narrando sublimanfecto dicendi, sive intelligendi modum avi seire appetit, descendat ad Philistiim, vomerem et ligonem acust, nt ad sæcularium etiam carnalia audienda deponatur, qui corum cloquentia instrui penitus nititur. Hanc quippe sæcularem scientism omnipotens Deus in plano anteposuit, ut nobis ascendendi gradum faceret, qui nos ad divinæ Scripturæ altitudinem levare debuisset. Ideireo eam præmittere voluit. ut in ipsa nos instrucret ad spiritualia transire. Unde et Moyses, qui nobis divinorum cioquiorum principia edidit, won prius divina didicit, sed ut capere, vel exprimere divina posset, in omni Ægyptiorum scientia rudem animum informavit. Lesias ctium prophetis airis eloquentior extitit: quia nec. ut Jeremins Anathotites, mee, at Ames armentarius, sed nobiliter instructus atque urbanus fait. Paulus quoque vas electionis aute ad Gamalielia podes instruiter, quan replater in paredisons, vol ad cooli tertli akitadinem sublevetar (Act. xxx). Et ideo fortasso per doctrinum 206 aliis apostolis excellit : usia futurus in ecclestibus, terrent prius studiosus didicie.

54. Sed jam, ut arbitror, ruralitum instrumenterum proprietates spiritualiter exquirendes sunt. Quid ergo in vocave, qui presentibus bobas trahitur, nisi affectus gemine charitatic incluentes ? Et quid in Hgone, que solus quieque in agri cultura ensecutor, sini private vite studium ostenditus? Quidum me que et dites et fortes ruricolte in bobus prant : quie et Dominum fortiter difigunt, et per fraternum anverem igitur apud Philistinerum fabros scuunt : quia annetus preedicationis studium de assenhat cauditions component. Monaulfi vere, at pauperes, ligene atentur : quis qui ad lucrandes aliorum animes se nes pesse sufficere arbitrantur, sibi solls non desimunt presparare de esternitate quod pessunt. Voiut ligoue quisque corum utitur : quia agraia summentis diviso cultui presparare non desimunt. Et quie in hoc etiam private vita atudio valde sihi amenleria eruditio prodest, ligonom, dum decetur executs : quie in proprie vita studio oruditus grazure subtilius intendit. Securi autom non terrem fedimus, sed remos enherun

[&]quot; Bilot., dicendi sublimis?

b Gilot, et Vatic., et carnalia docendi deponuntur

detruncamus. Quid ergo aliudisignat socuris, nisi ze- A erudita per scientiam, pungenda non videt. Unde et lum bonze æmulationis? Nam quando ad imitanda meliorum exemula succendimur, yelut ramos nobir incidimus, quibus ignem depellendis negligentie nostræ frigoribus nutriamus. Hanc securem nos tenere Paulus apostolus praecinit, dicens : Bonum amulamini in bono omnes (Gal. 14, 18). Duze nimirum securis acuitur : quia eruditi fideles, sient melius agnoscunt exempla fidelium, ita et ferventius imitari concapiscunt. Sarculum sive tridens subtilius terram fodit : ita ut non tam fodere, quam scalnere, et glebas cunfringere cognoscatur. Quid per hoc tridens sanculum. nisi virtus discretionis exprimitur? Per quam certe dum acta, vel agenda subtili consideratione discutimus, velut secender terree nostree glebas in tenuem tridens asseritur, quia vis discretionie non solumi agenda, sed etiam cogitanda, et loquenda componit. A manu quidem, corde, et lingua cuncta monia seserat ; ut semen, quod terme mentis nostre committimus, uberem fructum ferat. Ante itaque dicitar: Descendebat omnis Israel ad Philistiim, ut exacueres unusquisque vomerem suum, ligonem, securem, et sarculum: quia affectum geminæ charitatis, privatæ vitæ studium, alienæ perfectionis exempla in sacro eloquio legimus : sed eiusdem sacri eloquii profunditatem penetrare ignari sæcularis scientiæ non valemus. Unde et rationabiliter subinferens, ait :

(Vers. 24.) Retuse itaque erant acies nomerum, et ligonum, et securium, et tridentium, usque ad stimulum corrigendum.

32. Non dicentur acies replicate, aut attritæ : sed retusze. Nam si replicatze essent, vel attritze, omnino nihil inciderent. Retusa vero acies, et si celeriter non incidit emnia, quædam objecta in mora laboris se-624. Sie nimirum sunt corda simplicium, quæ si subtiliter spiritualia non intelligunt, a dum tamen tarde quædam intelligunt, acuitatem ingenii non acutam habent, sed retusam. Sape enim discutere obscura volunt : sed dum vix diu cogitando ad sa etiam, qua sunt aperta, perveniunt, velut retusa acie morando incidunt. Quod certe non solum 227 in occultis sacramentis Scripturarum ostenditur, sed etiam in latentibus suggestionibus dæmonum. Depellere quippe a se hostem nequeunt, quem cognoscere cito non Dossunt. Dum ergo magna mora cogitationis, insidias malæ suggestionis expellunt, velut retusa acie secant, quod per acuitatem ingenii abscindere velocius poterant. Quid est autem quod dicitur : Usque ad stimulum corrigendum? Stimulus dicitur increpatio prælatorum. Unde et scriptum est: Verba sapientum sunt quasi stimuli (Eccl. xn, 11). Stimulus quidem increpatio dicitur, quia dum culpas arguit, mentem pungit. Sed retusus est stimulus, quando prælati languet intellectus, ut subditorum culpas, nec cognoscendo reperiat, nec inveniendo reprehendat. Bene ergo increpatio rectoris stimulus asseritur, quia tumores victorum pungerenon prævalet, si ejus mens

in type eruditorum prælatorum bene subjungitur :

(Vers. 22.) Cumque assisset dies predii, non est inventus ensis, et lances in manu totius populi qui erat cum Saul et Jonatha, excepto Saul et Jonatha filio ejus.

33. Quid per lanceam, nisi sauctorum prædicatorum acuta providentia accipitur? Et quid per ensem. nisi eqrum intelligentia: subtilitas demonstratur? Per lanceam quippe longe nobis ante objecta perfodimus. Per ensem vero vicini. et fere conjuncti nobis hostes trucidantur. Bene ergo in lancea, providentia electorum ostenditur, per quam occultos hostes percutiunt, antequam vicinum eorum impetum patiantur. Dum enim futuras dæmonum insidias cavendo præveniunt. velut a longe lancea feriunt, quorum vicinos excipulverem complanamus. Qued profecto sarculum R pere ictus noiunt. Unde et beatus Paulus apostolus dum a longe armatos fornicationis spiritus cerneret. conjugalem castimoniam quasi lanceam tenuit, et eos accedere propius non permisit, dicens: Propter fornicalionem unusquisque uxorem suam habeat, et unuquæque virum. Uxori vir debitum reddat, similiter autem uxor viro (I Cor. VII, 2). Et iterum : Revertimini in idipsum, ne tentet vos Satanas propter incontinentiam vestram (Ibid. 5). Hinc etiam de semetinso ait : Castigo corpus meum, et in servitutem redico. ne prædicans aliis, reprobus efficiar (I Cor. IL, 27). Qui enim ne reprobus fieret, corpus castigaverat, nimirum fancea hostes suos longiuscule positos ante se perfodiebat. Providentia ergo abstinentiæ pro edomanda carnis libidine quasi lancea accipitur, per quam venturi hostes feriuntur. Bene etiam per ensem intellectus exprimitur : quia qui pravas maligni spiritus suggestiones in præsenti tempone cognoscit et abjicit. velut vicinum, et juxta se positum hostem ferit. Oni etiam velut ense utraque parte acuto incidit : quia tam falsa bona, quam vera mala reprehendit. Onid vero est, quod in manu Saul et Jonathæ ensis case perhibetur? Sed in manu non sunt corum, ani acute vicina et præsentia intelligunt, et futura prævident. et ad exstinguenda ea fortia non exercent. Aperte sciunt, quia antiquus hostis maximam partem humani generis per robur carnis in fornicationem precipitat. qui tamen carnem per abstinentiam castigane non curant. Sic etiam nonnulli præsentia mala aperte conspiciunt, sed bac vitare minime conantur. Hi nimirum ensem et lanceam habent, sed in manu non habent. Beue ergo in die prælii in manu Saul et Jonathæ ensis et lancea invenitur : quia solum electi viri sunt, qui et præsentia et futura mala intelligant. et ea cordis intentione vincere ardentins concuniscant. Quod tamen hoc loco ideo digitur, ut populus 222 nihil in manu tenuisse doceatur, qui vomeres, ligones, secures, et sarculos tenere ostenditur. His enim verbis non electi distinguuntur a reprobis, sed hehetes a peritis. Sed quia jam armatos viros estandimus...modum certaminis explicemus. Sequitur.

CAPUT IV.

(l'Reg. XIV, 1.) Egressa est statio Philistinorum

ceret Jonathas filius Soul ad adolescentem armigerum suum : Veni, et transeamus ad stationem Philistinorum, quæ est trans locum illum.

1. Philistinorum statio egreditur, quando malorum spirituum turba electis mentibus per suggestiones noxias demonstratur. Quæ nimirum idcirco statio dicitur, quia electorum bella describuntur. Stare guippe malignis spiritibus, est in electorum pugna magnas vires exercere. Nam stando validius unusquisque, quam sedendo, conari ad aliquid faciendum potest. Philistinorum igitur statio egressa dicitur. ut dænionum conatus in bello nostro aperte colligatur. Et quia velut se inseriores, atque minores opprimere fideles cogitant, in Magmas ascendere egredientes parant. Vel in Magmas ascendere gestiunt, quando B parvulorum corda decipere tentando moliuntur. Sed electi prædicatores, dum tentata corda subditorum intelligent, ferre auxilia non morantur. Hos velut in tuto reponunt, illos secum ad sustentanda pericula bellorum ducunt. Quid est quod ab bella armiger ducitur, nisi quia per scientiam eruditi subditi ad internorum certaminum victoriam promovendi sunt? Quidam namque artem physicam sciunt, qui medendi experientiam pesciunt : sie nimirum in sancta Ecclesia quidam sunt qui artem interioris pugnæ didicerunt, sed ad districtas necessitates certaminum adhuc perducti non sunt. Magnos viros pugnantes audiunt. sed prælia, quæ magni magnifice tolerant, auditu sciunt, virtute nesciunt. Tales quippe sunt qui ad imitanda vestigia Redemptoris invitantur. Qui vult. C inquit, venire post me, abneget semetipsum, et tollat crucem suam, et sequatur me (Matth. xv1, 24). Arma vero Jonathæ sunt hortamenta doctoris. Armiger vero arma portat, cum quibus non ipse, sed alius pugnat. Sic nimirum sunt, qui in sancta Ecclesia noviter instruuntur. Dum enim virtutes a doctoribus audiunt, quibus ipsi doctores contra malorum spiritoum versutiam pugnant, illud nimirum habent in ore. quod nondum habent in virtutis exhibitione. Dixit ergo Jonathas ad armigerum suum : Veni, transeamus ad stationem Philistinorum: quia electi doctores, subditos suos docent non solum artem, qua dimicent, sed etiam ab bella pertrabunt, quo triumphent.

2. Et quia remissi pastores bella, quæ insinuant, transi ad stationem Philistinorum : sed : Veni, transeamus. Alios quidem ad certamen provocant, sed eadem certamina ipsi priores tentant. Quid vero est, quod dicit: Quæ est trans locum illum? Sed quidam locus in sancta Ecclesia est, qui magnis præliis clausus, non expositus est. Possidere quidem bona seculi, uxorem ducere, filios procreare, blandimenta de omnibus rebus licitis corporibus exhibere, eo munitum ab hoste manere est, quo aliquid impositum in eo ordine positis onerosum non est. Sed hunc locum si quis melioris vitæ desiderio accensus transire nititur, necesse est ut ad gravissima bella 299 præ-

nt ascenderet in Magmas, et accidit quadam die ut di- A paretur. Divitias namque contemnentes, paupertatem Christi amplectentes, spernentes conjugia, amorem pudicitiæ semper amplecti debent. Habent continuo isti insurgentia gravissima prælia carnis, illi impugnationem cordis : quia nec paupertas leviter fertur. nec sine magnis agonibus pudicitize corpora subjugantur. Unde bene per quemdam sapientem dicitur: Fili, accedens ad servitutem Dei, sta in timore, et præpara animam tuam ad tentationem (Eccli. II, 1). Quasi dicat : Quia egredi voluisti de loco muniminis, necesse est ut iam patenti bello contra fortissima hostium castra muniaris. Dum ergo trans locum illum, non istum dicit, doctorum Jonathas virtutem insinuat, qui per singulare propositum religionis, semper sunt in aperto campo certaminis. Et quia de omni, quod strenue dimicant, de omni quod nobiliter triumphant, jactantiæ et elationis vitium fugiunt, sequitur :

(Vers. 1.) Patri autem suo hoc ipsum non indicavit. 5. Tacendæ guidem sunt electorum virtutes, ne per jactantiam dicantur, sed aliquando ad Dei gloriam eas manifestare culpa non est. Quia vero nos in Saul magnos prædicatores expressimus, hoc profecto, quod patrem Jonathas pugnæ initium celat, illud insinuat : quia magna qua agimus, quandoque propter humilitatem laudabiliter celamus. Tales quidem jam facti per corruptionem sumus, ut boni videri etiam ab illis, qui præsunt nobis, sine elatione nunquam valemus. Cum ergo de manifesto lateus malum nascitur, sapienter bonum absconditur, ne malo superveniente maculetur. Sed inter hæc sciendum est, quia illi virtutes celare prælatis suis ista necessitate possunt, qui bene cognoscere bonum quod agunt, sciunt. Si enim nimis sunt simplices, sæpe non est bonum, quod esse bonum arbitrantur; et dum vitium quasi virtutem non indicant, in se absconditum hostem portant. Unde et Jonathas, qui patri belli propositum texit, tantus asseritur : ut sub ejus ducatu pars exercitus producta referatur. Erant, inquit, duo millia virorum cum Saul in Magmus, et in monte Bethel, mille autem cum Jonatha in Gabas Benjamin (I Reg. xIII, 2). Dicatur ergo de Jonatha: Patri autem suo hoc ipsum non indicavit : quia eruditi viri, dum elationis vitium incurrere de magnis operibus suis metuunt, ea nimirum ipsis abscondunt, a quibus adjuvari potuerunt. Quæ nimirum prædicatosuscipere nequaquem curant, non dicit: Vade, et n ris auxilia melius discimus, si ipsos in loco sue perfectionis videamus. Nam sequitur:

(Vers. 2.) Porro Saul morabatur in extrema parte Gabaa a sub malo granato, quæ erat in Magron.

4. Gabaa, ut diximus, collis interpretatur; Magron, de fauce dicitur. Prædicatores autem sancti sublimes valde sunt, non solum opere, sed etiam contemplatione. Extrema ergo pars ista sublimitas est operis, intima vero illa, contemplationis. Per hanc quidem extremam partem suze celsitudinis, ad exempium a nobis conspiciuntur; per illam vero intimam, in magno amore conditori conjuncti sunt. Hos quidem nobis extrema parte sublimitatis suæ propheta mirandos

and there is

Male hic et infra in aliis Editis legitur, male granata et malus granata.

ostendit, quando ait : Qui sunt isti, qui ut nubes vo- A · 6. Achias namque umbraculum nostro sermone di lant, et quasi columbæ ad fenestras suas? (Isa. 1x. 8.) Volant guippe ut nubes : quia a gravedine culpæ sunt leves, et gratia sancti Spiritus in bono opere veloces. Quasi columbæ vero sunt ad fenestras, quia ad exemplum per bona opera se nobis, quasi per foramina porrigunt, sed de ostensa vitæ munditia, laudis appetitu neguaquam Ann capiuntur. Sed et sub malo granato rex residet; quia in umbra Redemptoris prædicator requiem habet. Magno quidem labore fatigatur. sed verborum Domini consolatione reficitur. Unde et eadem malus arbor in eo loco, qui de favce dicitur, morari perhibetur. Quid enim hoc loco istud de fauce dicitur aptius quam sancti Evangelii dulcedo designatur? Sic enim nunc morari in umbra Redemptoris possumus, si videlicet verba ejus ad consolationem B de Evangeliorum meditatione capiamus. Sed in hoc residere quietius prædicatores possunt, qui quo altius et propius illud divinæ faucis verbum suscipiunt, dulcius saginantur. Hæc etiam causa est qua rex Saul non stare, neque sedere, sed morari sub malo granato in Magron dicitur: quia perfectus doctor Dei docibilis est : et dum pascere cibo alios nititur, ipse multiformium deliciarum spiritualium dulcedine satiatur. Nam dum Redemptoris amœna singulariter aspicit, in miram'contemplationem virtutum surgit : et quasi de uno cortice plurima grana colligit, dum per ea omnia, quæ in Redemptorem recolit, deliciosam mentem gratanter ducit. In hac quidem Redemptoris amenitate sponsa se requievisse gloriatur, qua dicit : Sub umbra ejus, quem desideraveram, sedi C (Cant. 11, 3). In umbra quippe ejus sedere est in ejus contemplatione requiescere. Eius certe contemplatio umbra est, quia in ejus visione protegimur, ne diabolica tentatione velut solis ardore denigremur. Qui ergo tam sublimiter requiescunt, ferre se consulentibus auxilia utiliter possunt. Sed tamen nonnulli electi subditi dum infirmitatem propriam metuunt; dum solum Deum agonis sui testem requirunt, tantorum hominum judicia fugiunt, ut a solo Deo in bona sua actione videantur. Bene ergo et Saul in extrema parte Gabas sub malo granato morari dicitur, et Jomathas belli propositum ei non indicasse : quia dum perfecte cavere elationem non possumus, bonum, de quo nasci potest, omnibus abscondi debet. Sequitur:

(Vers. 2.) Erat populus cum eo quasi sexcentorum D virorum,

5. Hoc numero fortes viros in bono opere superius designari diximus, qui cum rege esse reseruntur: quia per studium boni operis, concordes sunt vitæ doctoris sui. Sed habent prædicatores Ecclesiæ sub se, non solum qui magna agant, sed et verbi commimistros qui summa doceant. Habent duces, qui ad bella ferventes roborent, habent qui audacter curraint, habent qui potenter protegant. Bene ergo subfrankitur :

(Vers. 3.) Achias filius Achitob fratris Ichabot, filii Pfzinees, qui ortus fuerat ex Hela sacerdote Domini in Silo. Qui portabat Ephod.

citur. Quid vero per umbraculum hoc in loco, nisi protectio designatur? Oui ergo in sancta Eeclesia minores quoslibet ab occultis adversariis protegunt. per umbraculum recte designantur. Qui autem umbraculo residet, ardorem solis sentire non potest. Cur vero in sacro eloquio umbracula prædicantur. nisi quia etiam solem reprobum ostendunt, quo viror mentis exuritur? De quo nimirum sole Veritas in divisione seminum dicit : Orto sole, aruerunt (Matth. xm, 6). Fervens quippe ardor concupiscentiæ sol est, qui velut luce candeat, sed qui mentem, cui lucet, exurat. Dum ergo majorum exhortationibus omnium concupiscentiarum blandimenta respuimus, quo alibi, quam in umbraculo amoeno substernimur. 301 ubi tentationum incendia declinemus? Sed diminutive umbraculum Ecclesiæ minister dicitur, ut Redemptori nemo comparetur. De illius namque protectione sponsa in Canticis gloriatur, dicens: Sub umbra illius, quem desideraveram, sedi (Cant. II. 5). Et Psalmista deprecans, ait : Sub umbra alarum tuarum protege me (Psal. xvi, 9). Sed unde tantus Achias iste procedit, exponitur, quia filius Achitob esse memoratur. Achitob, frater meus bonus dicitur. Quis igitur iste frater bonus intelligitur, nisi Redemptor noster? Frater quippe, quia naturæ nostræ particeps : sed bonus, qui naturam nostrain quam suscepit, ab æterna morte liberavit. Vel bonus, quia omnes nos mali sumus, dicente ipso: Si vos mali cum sitis, nostis bona data dare filiis vestris (Matth. vn, 11). Achias ergo filius Achitob dicitur : ut qui in Ecclesia potentes sunt, eorum potentia ex sola Redemptoris imitatione eis inesse sentiatur. Idem vero Achitob frater Ichabot asseritur, quia a translatione 'gloriæ nuncupatur. Nam Redemptor noster secundum carnem de Judæorum gente est natus. A quo nimirum populo, quia omnis ornatus templi, omnes sacrificiorum ritus, omnia Scripturarum mysteria ad gentilem populum transierunt, translatio gloriæ in Achitob fratre recte memoratur. Ipse quoque Achitob Phinees suisse filius dicitur : quia Judaicus populus in erroris sui perfidia, qua se mersit, ejusdem gentis suæ doctores se valde nequiores habuit. Unde et idem Phinees, os mutum, sive, ori parcens interpretatur. Os quippe dicitur, quia per eumdem populum Dominus locutus est. Sed mutum os nunc esse cognoscitur, quia dum Redemptorem repulit, loquentem in se olim Spiritum pariter amisit. Qui etiam ori parcens recte dicitur, quia sic semel in reatu tanti sanguinis cecidit, ut per pænitentiam, et confessionem ad eum converti nequaquani possit. Ori igitur parcens dicitur, quia confitendo pie erubescere dedignatur. Quo contra beatus Job ex persona conversorum promittit, dicens: Non parcam ori meo, loquar in tribulatione spiritus mei (Job vii, 11). Sed quia item religionis dignitatem in patriarchis et prophetis habuit, idem Phinees ex Heli sacerdote Domini natus asseritur. Heli quippe Deus meus, Silo missus interpretatur. Dii vero aliquando

Unde et ad Mayson a Domino dicitur : Posti te Deum Pharaonis (Exed. vu. 1). Et in lege præcepit dicens : Diis non detrahes (Exad. XXII, 28). Pater ergo Phinces. Deus mens dicitur, quia pimirum Judaicus nonulus corum secundum litteram Scripturas imitatur, qui verbum Dei et revelata mente meruerunt cernere, et theca litteræ ne videretur occultare. Hos nimirum per semetipeen Verilas ostendit, cum verba Psalmistæ exposuit, dicens: Illos dizit Dees, ad mos factus est seemo Dei (Joan. x. 35). In Silo autem natus asseritur : ania dudajous populus, licet carnaliter, adhuc tamen in Scripturis spiritualibus eruditur. Quia ergo electus quisque et sapiens in sancta Ecclesia natum Baminum ex Judaico nopulo per doctrinam sesuitur. Achias, gui umbracu- R lum dicitur, filius Achitob fratris Ichabot, filii Phinees, filii Heli esse perhibetur. Qui etiam enhod portare describitur, ut sacrte monstretur quia protegere alios nequaguam potest, qui pulchritudine bonze conversationis, Incoque non fulget. Sequitur:

202 (Vers. 3.) Sed et populus ignorabat quo issal

7. Quid est quod populus quo est Jonathas nescit, nisi quia electus doctor ea que intendit agere, studet perhamilitatem colore? Hade et in Evangelio Dominns dicit: Nescial sinistra tus quid facial destera tus (Natth. vs. 3). Si enim per dextersup æterna, per sinistram vero præsens vita figuratur : homines in sinistra. angelos ad dexteram habemus. Quando autem per boua onera ad consortium supernorum civium tendimus, C dextera manus acetra operari perhibetur. Sinistra vero manus postra opera pescit dexteræ, si cooperatores neetros, fideles videlicet sancte Ecclesia, adjutores habemus in opere, et laudatores habere nolumus ad clationers. Bene ergo dicitur : Populus ignorabet quo isset Jonathas, quia tune solum bons agere magna nitimur, cum ea que agimus pandere ad ostensionem vitamus. Sed quia ad exemplum electorum ista proferimus, non solum que eat, sed etiam qua eat, explorare attentius debemus. Seauitur :

(Vers. 4.) Erant inter ascensus per quos milebatur Ionathas transire ad stationem Philistiim, eminentes petræ ex utraque parte, quan in modum dentium. alteri b Sane.

8. Cam electorum vita alta sit meritis, ima vero conditio malignorum spirituum, quid est quod ascensus esse dicitur, unde ad Philistinorum stationem Jonathas tendere conatur & Nam de eisdem Philistreis in typo dæmenum non longe superius dictum est: Ascendentes castrametati sunt in Magmas (I Reg. KIH, 5). Sed super nos esse dicuntur, que mi-

in sancta Scriptura electi prædicatores intelligantur. A nores fortitudine videamur. Super nos etiam esse cognoscitur, quod penetrare per intelligentiam non valenus. Quoties ergo cum aniritibus renrobis certare proponimus, robur parare dehemus ad ascensum, quia homines cum angelis pugnare contendimus. Unde et ille athleta strenuus confortans vehementer commilitones sugs, ait: Non est nobis colluctatio adversus carnem et sanguinem, sed adversus principes et potestates, adversus spiritualia pequitiæ in cælestibus (Eph. vi. 12). Quia enim contra principatuum et potestatum spirituales nequitias se pugnaturum piznoverat, nimirum robur mentis ad altitudinis ascensum parabat. Peccatorum corda dum nequam spiritus sibi subjiciunt, eis utique per multiformia vitia dominantur. Si ergo illuc quoque eos expugnare contendimus, valde nos oportet ascendere, ut eorum possimus agmina potenter ferire. Aliter enim lubrici, aliter salvandi sunt acediosi : aliter vaneglorii, aliter superhi. Ut vero ad hæc omnia electus doctor possit sufficere, quia per assiduze meditationis acuta consilia mentem levat, quasi ad ascensum Philistinorum se roborat.

9. Bene autem non unus asseritur, sed plures dicti sunt ascensus: quia innumeris hostibus multis itineribus occurrendum est. Quod tunc bene agitur, quando vitiis singulis congruentes, et proprize curationes adhibentur. Nam, ut aliqua ex eis breviter perstringamus, fornicationis spiritus continentiz virtute depellitur : sed tamen levius superatur, si caro impetum suum per abstinentiam minuat, ne se mundanæ concupiscentiæ victa substernat. Gula per abstinentiam frangitur : sed abstinentiam ciborum corporalium habere non potest, qui 203 mentem spiritual bus cibis non replet. Potenter enion corpus extenuat, qui amore cœlestium cor inflammat : quia dum spiritualia sortiter diligit. desideria carpis valenter premit. Avaritize quoque vitio bonum paupertatis voluntarize contrarium est, sed pauper spiritu esse pon poterit, qui amare adhuc æternæ thesaures nescit. Sic nimirum ira vincitur, si amore coolestium perfecte terrene omnie despicientur : quie unde irascatur, jam non habet, qui damnum temperale non timet. Sic quoque acediæ vitium, id est tædium cordis depellitur, si semper bona coelestis cogitentur. Tædere guidem mens pullatenus potest. scopuli hinc inde prærupti : * nomen uni Bores, nomen p quæ tam jucunda bona lætanter pidet. Tristitiæ e etiam angusticeum malum spiritualis lectitize campo devoratur : sed tamen ipsa spiritualis latitia se menti non infundit, que temporalis vitre anguelis transgredi contemplando non novit. Bene spidem tristitia vincitur, si temperalium isherum pramia videantur, quia unde electa mena temporaliter se affligi considerat, inde gaudere in cadesti patra eternaliter sperat. Quia ergo magna divernitate con-

e Vatic. et Gilot., enim.

a In textu flebr. et in Versionibus omnibus legitur Boses, per duplicem Tsade. Gregorium tamen i gisse Rores, constat ex significatione quam hujc voci affingit infra num. 9. Bores quippe, in primatu dicitur, deducta nimirum a win ros, vel niwin resith: que significant principium, caput et similia.

b Cum hæc vox, at infra docet Gregorius num. L significet solem vel auditionem, legendum hic roties videtur Seme. Nam Semes Hohr, ass sol, Seme vel Sama auditio.

silii ad discress animarum morbos curandos prædi- A Tapto quidem erit poet peceatum concupiscentia macator militur, quia idem consilium alta mentis consideratione comprehenditur, bene unde Jonathas transire ad stationem Philiptinorum appetit, ascensus esse perhibentur. Et quia ad expugnandos malignos spiritus a peccatorum cordibus plures difficultates obviant, petras inter ascensus esse memorantur. Quid enim per istas duas petras, videlicet Bores et Sene, nisi concupiscentia et peccatum designatur? Bores quippe in primatu dicitur, Sene sol, sive auditio. Bene autem concupiscentiæ primatus nomen convenit, quia ipsa prior mentem occupat, quam se mens peccato substernat. Solis etiam nomine recte pecesti delectatio figuratur : quia a veritatis intuita mentis oculos claudit, et ad vanitature spiritu per serventem dicitur : In quecunque die comederitis de ligno, quod est in medio paradisi, aperientur aculi vestri (Genes. 14). In comessatione quidem illa, peccando aperti sunt oculi transgrescorum, ut falsæ lucis redios in experientia delicti perciperent, et a superem claritatis alta contemplatione caligarent. In hanc suippe lucem aperize ocudos Psalmi ta refugiens, Dominum obsecrat, dicons: Averte ocules meos, ne videant vanitatem (Psal. CEVIII. 57). Hanc beatus Job alta mente despicions, perfectorum meritis se inseri exoptans, ait: Nunc enim dormiens silerem, et somno meo requiescerem; aut, sicut abortivum absconditum non subsisterem : vel qui concepti non viderunt lucem (Job., IH, 45). Qui sunt isti, nisi qui peccare fortiter caveront? Unus ergo C scopulus Bores, alter Sone dicitur, quia si concupiscentia in mente sibi logum vindicat, ejusdem mentis oculos ad placidum peccati blandimentum, quasi ad solis lucem videndam levat. Bene item petræ nominantur, quia iniquorum mentibus ista duo convemiunt, ut jam redire prædicatores ad se facile non admittant. Sed et dicuntur scopuli : quia hinc inde, videlicet tam mente quam corpore præruptum retiment usum pravitatis. Dum enim nukla morum, nulla operum integritate solidantur, in modum scopoli, kinc et inde prærupti sunt. Et quia dicitur in modum dentium, quid dat intelligi, nisi quod sæpe viciemus, quia qui pradicatorum hortamenta despiciunt, corum vitam 304 mordere detractionibus conantur? Sed de eisdem scopulis subditur ;

(Vers. 5.) Unus prominens ad Aquilonem, ex adverso Magmas, et alter ad Meridiem, contra Gabaa.

10. Ad Aquilonem primus scopulus prominet, alter ad Meridiem, quia per concupiscentiam fervor charitatis exstinguitur, et per pecestum ardor concupiscentiæ augmentatur. Mens enim reproba, dum concupiscentia subditur, charitate spoliatur, et dum peccare non inesuit, acriora in se valde peccandi desideria accendit. Quasi enim in summa diri sum altitudine et calore posita, in fluxu peccati, et immoderate lætatur, et ardenter resolvitur. Male ergo mederi concupiscentia morbo satagit, qui ad hoc explore concupiscentias peccando cogitat ut quiescat.

jor. quanto ipsa sibi esse incipit peccati delectatio gratior. Sed primus scopulus ex adverso Magmas situs, alter contra Gaban prominere perhibetur. Magmas, ut iam satis diximus, humilitas, Gabaa collis interpretatur. Ex adverso utique concupiecentia humilitatem babet, blandimentum vere peccati colestem conversationem. Omnis enim, qui vetita concupiseit, dum preceptorem despicit, superbit. Ex adverso itaque humilitatem habet, quam in obedientiæ devotionem non retinet. Sed et gut in peecati fervore, velut meridiana claritate resolvitur, contra Gabea. id est collem prominet, quia dum adversatur cœlestibus, pœnis tarsareis præparatur. Sed suia tales etiam ad æternam vitam Sanctorum prædicatione tem aperit. Unde et in primis hominibus a seduc- B perducuntur, ipserum prædicatorum studium in Jonathæ facto videamus. Nam sequitur :

(Vars. 6.) Veni, transcamus ad stationem incircum cisorum horum, si forte faciat Dominus pro nobis. quia non est Doming difficile salvare, vel in mulaine. dine, vel in paucis.

14. Que est statio Philistingrum, pisi robur malignorum spirituum? Sancti etenim viri, eum ad pegcatorum correctionem se presparent, aperte seiunt quia cum de corlo lapais angelis pugnant. Dugna argo hæc, quia angelorum est et hominum, pugnatur a fortibus cum infirmis, oum simplicibus ab astutis. Nam ab his fortibus insultum ecceperat, qui dicebat: Irryerunt in me fortes, neque iniquitas mea. neque peccatum meum, Domine (Psal. LVIII, 4). Astutias lapsi angeli etiam Paulus intuens, ait : Non ionoramus ejus astutias (II Cor. n. 11). Contra astutos igitur via cautæ rationia guerenda est, contre fortes vero divina sunt auxilia petenda. Ut ergo magne cautela prædicatio exhibenda esse sentiatur. Jonathas armigerum suum ad seeum transcundum invitasse dicitur. Et ut in expellendis hostibus de Bei miseretione præsumatur, loquitur dicens : Quia non est Deo difficile salvere, vol in multitudine, vel in pancis; et quia flagisfosorum conversio facilis son est, dicit : Si' forte sacial Deus pro nobis. Si forte dicit, quia de plena criminosorum salute adhuc pienius non prasumit. Sed formam electi subditi in virtute ostendit humilitatis, quia subdit :

(Vers. 7.) Dixitque ei armiger suus : Fae omnia que D placent animo tuo. Perge quo cupis, et ero tecum quocunque volveris.

12. Nonnulli subjecti, dum mensuram ordinis sul negligunt, camdemmensuram sic confunduat, ut prelatorum suorum dispositioni communicent, sed 2005. obedire imperiis recusent. Emendare guidem meierum diota facile audent, sed facile implere que precipiunt, non conantur. Quid ergo in bujus armigeri voce nobis ostenditur, nisi quia reliaquenda est præpositis dispositio libera, tenenda est subditis virtus obedientiæ non remissa? Ut enim liberam disponendi auctoritatem prædicateribus assignent, ait : Fac omnia, qua placent animo tue. Et ut subditorum pronam voluntatem ad omnia servitia ostonderet, subdit: Perge quo cupis, et ero tecum quosunque volueris. Nec ibi quidem dixit: Quædam fac quæ sunt in animo tuo, quædam non fac, vel aliter fac; nec hic, perge illuc, et ero tecum, et illuc non ero tecum. Omnia, inquit, fac, quia dispositione prælatorum disponenda sunt omnia: Ero item, ait, tecum quocunque volueris; quia alicui præcepto obedientiæ subjectus entimus deesse non debet. Sequitur:

(Vers. 8-10.) Et ait Jonathas, ecce nos transibimus al viros istos, cumque apparuerimus eis, si taliter locuti fuerint ad nos: Manete donec veniamus ad vos, stemus in loco nostro, nec ascendamus ad eos. Si autem dixerint: Ascendite ad nos, ascendamus, quia tradidit eos Dominus in manibus nostris.

13. Certa et indubitata sanctæ Ecclesiæ sententia R est, quia electi prædicatores non solum quid, quantum et quando loquantur considerare debent, sed quibus etiam loquantur. Unde et Dominus a quorumdam notitia verbum recondens, discipulos prohibet, dicens: Nolite ponere margaritas ante porcos (Matth. vn. 6). Hinc item Scriptura inutiliter effundi verbum vetat, et dicit: Ubi non est auditus, non effundas sermonem (Eccli. xxxII, 6). Quid ergo, quod Jonathas dieit: Si dixerint: Manete donec veniamus ad vos. stemus in loco nostro: Si vero: Ascendite ad nos, ascendamus, quia tradidit eos Dominus in manibus nostris, nisi quia electus prædicator attente debet colligere, quibus verbum vitæ debeat proferre. Sed quia hoc ostendi nunc in sensu litteræ videtur, nos subtilius exprimamus. Ad peccatores, prædicatores C transcunt, quando his quibus verba exhibent, non solum verbo, sed etiam vita placent. Qui ergo sunt qui dicunt : Ascendite ad nos, nisi hi qui devotionis signa proferunt, quia salutis verbum et venerabiliter audiant, et retinere fortiter concupiscant? Ad istos itaque ascendendum est, in quibus etsi magnus labor est in opere ministerii, sunt et magna lucra salutis. E contrario vero ad doctores peccatores transire gestiunt, quando tam profunda cæcitate merguntur, ut ad imitandæ suæ pravitatis exemplum ipsos etiam prædicatores convertere nitantur. Proni quippe ad malum sunt, corde imponitentes, et peccati lepra, quam induunt, maculare alios non expavescunt. De quibus sapiens ille loquitur, dicens : Lætantur cum male secerint, et exsultant in rebus pessimis (Prov. 11, 14). Et item Propheta de his vaticinans, ait : Prædicaverunt peccatum suum sicut Sodoma (Isai 111, 9). Quid est ergo quod ait: Stemus in loco nostro? Sed tale est, ac si dicat: Si illos lucrari non possumus, nosmetipsos in bona conversatione servemus. Locus enim noster bona conversatio est, de quo nimirum loco alias scriptum est : Si spiritus potestatem habens ascenderit super te, locum tuum non deseras (Eccl. x. 4). Locus quidem iste non solum a spiritu, sed etiam ab homine cavendus est : quia ipse spiritus non solum per se nobis obviat, sed contra nos etiam per hominem pugnat. Si vero locus noster Dominus est, cum mali se nobis objiciunt, in loco nostro persistamus, quia cum incorrigibiles 306 prædicatorum

dit: Perge quo cupis, et ero tecum quoeunque volueris. A monita non recipiunt, solerter debent ipsi circum-Nec ibi quidem dixit: Quædam fac quæ sunt in spicere, ut ad se nulla possint eorum exempla peranimo tuo, quædam non fac, vel aliter fac; nec hic, venire. Seguitur:

> (Vers. 11, 12.) Apparuit itaque stationi Philistinorum, dixeruntque Philistiim: En Hebræi egrediuntur de cavernis in quibus absconditi fuerant. Et locuti sunt viri de statione Philistinorum ad Jonatham, et ad armigerum suum: Ascendite ad nos, et ostendemus vobis rem.

14. Quidnam est, quod apparere Jonathas Philistæis cum armigero dicitur : nisi quia doctor ipse prior debet bonum ostendere, quod alios contendit edocere? Non enim potest in prædicatione venerabiliter recipi, si prius in se honorem ministerii non præfert luce bonæ conversationis. Unde et egregius prædicator contidenter asserit, dicens: Quandiu quidem sum gentium Apostolus, ministerium meum honorificabo (Rom. xi, 13). Apparet ergo doctor, non tam cum verbo loquitur quam cum vita et moribus venerabiliter demonstratur. Propheta igitur cum typis sacræ historiæ prædicatorum mores ostenderet, rationabiliter subintulit, dicens: Apparuit itaque uterque stationi Philistinorum. Quasi dicat : Quia docere proposuit, prius iis, quibus loqui disposuit, vitam monstravit. Sed quid est, quod Philistæi apparentes despiciunt, et tamen eis. Ascendite ad nos. dicunt. nisi quia plerumque illi etiam prædicatorum optimam vitam despiciunt, qui corum prædicatione ad pænitentiæ lamenta cursuri sunt? Et dum eos deserere vitæ remotioris studium reprehendunt, eos nimirum de cavernis egressos asseverant. Quasi dicant : Illi nunc sub colore prædicationis ad sæculum exeunt, qui hoc fugisse tota intentione videbantur. Sed plerique justos prædicatores arguunt, qui mala quæ eis objiciunt, in eis esse suspicantur. Qui nimirum eo ipso quo malum damnant, spem prædicatoribus tribuunt, quia ad bonum quod defendunt, exsequendum pertrahi facilius possunt. Dum ergo bona intentione falsa justorum mala vituperant, insaniunt quidem voce, sed prædicatoribus fructum suæ salutis, etiam insaniendo spondent. Et quia de ascensu superius dictum est, restat inquirere quid sit quod dicunt: Ostendemus vobis rem. Sed hoc ad litteram minas significat. Quod tale est ac si dicant : Si huc ascenderitis, quantum valemus patiendo sentictis. In malorum vero conversione item facile est colligere, cum justos expellunt, quantum soleant nocere. Sed quia, auctore Deo, carnalitatem historiæ ad spiritualem intelligentiam duximus, dum sancti doctores, erumpentibus quibusdam signis, peccatorum conversionem considerant, res etiam ab eis promittitur, quia ad verum esse redire pollicentur. Res quidem aliquid habet esse, peccatum vero esse nullum habet. Unde et Paulus Corinthiis dicit: Scimus quia nihil est idolum in mundo (I Cor. viii, 4). Peccator autem, quia peccando ad nihilum tendit, cum nihil illud cui inhæsit deserit, quasi ad esse redit. Rem ergo in se ostendere, id e i aliquid quod esse habet, potest, quia jam per divinam gratiam opera virtutis tenet. Dicunt ergo: Ascendite

ad nos, et ostendemus vobis rem. Quasi signo quodam peccatores repromittant, et dicant: Si verbo ita in nobis laborare proponitis, sine magno lucro non erit quod laboratis: Quare et de aliorum certitudine subinnetum est:

(Vers. 12.) Et ait Jonathas ad armigerum suum: Ascendamus, sequere me, tradidit eos Dominus in manus Israel.

307 15. Quisquis nititur magna agere, hæc bene pensare novit, si semper studuit divinis laudibus imputare. Bene ergo Jonathas de consequenda victoria confidens, non in manus suas, sed in manus Israel tradendos inimicos asseruit, ut triumphum ostenderet, et qualis esse debeat triumphator pariter designaret. Israel quippe videns Deum interpretatur. Cui ergo in manus hostes tribuuntur, videns Deum dicitur, ut non si ea quæ in manu data sunt doceatur attendere, sed tenens datum, ad largitorem munerum cor levare. Aliud enim tenet manibus, aliud oculis videt, ut triumphi palmam fortiter teneat, sed videntem Deum retenta palma victoriæ non extollat. Hæc autem quia confidendo, non possidendo loquitur, qualiter ad eadem possidenda veniat, audiamus. Sequitur:

(Vers. 13.) Ascendit Jonathas reptans manibus, et armiger ejus post eum.

16. Quid est reptare manibus, nisi corpus omne curvare, nihil in se sublime relinguere, superiora membra ad inferiora officia peragenda inclinare? Quid autem in hoc facto nobis insinuatur, nisi quia multa prædicatorum compassione indiget conversio peccatorum? Quid enim aliud quam reptare manibus vilebatur Redemptor noster, cum publicanorum amicus fleret, et peccatores reciperet, et cum ipsis manducaret? Manibus quidem reptabat cum dicebat: Non habent opus sani medico, sed male habentes (Matth. 1x, 12). Hinc iterum dicit : Non veni vocare justos, sed peccatores. Hanc etiam incurvationem reptandi, in sacro eloquio cameli appellatio designat. Quia ad hoc Salvator usque ad ima nostra se voluit humiliare, ut nos ad alta suæ divinitatis extolleret. Hunc namque reptantem manibus Paulus sequi se insinuans, ait : Omnibus omnia factus sum, ut omnes facerem salvos (I Cor. 1x, 22). Sed et quia in manibus opera solent significari, reptat manibus pastor, quando peccatoribus viam quam tenere conversi debeant, non profert sapientia verbi, sed exemplo conversationis. Reptare quidem manibus prædicatores suos docebat Dominus cum dicebat : Sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant vestra bona opera, et glorificent Patrem vestrum, qui in cœlis est (Matth. v. 16). Bene autem reptans ascendere ad stationem Philistinorum dicitur, quia ad destruenda peccatorum vitia pervenire ille doctor potest, qui ipsos peccatores magna humilitatis ostensione, et magna charitatis affectione demulcet. Nam dum convenien-Liam gratize foris porrigit, manum intus ad incidendrien mentis languorem mittit. Unde et bene subjungitur:

(Vers. 13.) Et cum vidissent faciem Jonathæ, alii

ad nos, et ostendemus vobis rem. Quasi signo quodam A cadebant ante Jonatham, asios armiger ejus interfi-

17. Facies Jonathæ cernitur, quando qui verbum prædicatoris audiunt, charitatem etiam mentis eius agnoscunt; cum videlicet hunc audiunt et collestia prædicare, et eos, quibus ipsa pandit cœlestia, mira charitate diligere. Bene autem ante faciem cadere dicuntur, quia dum bona quæ sunt in mente prædicatoris agnoscunt, statum pravitatis deserunt. Sed et dum ad remedium pœnitentiæ plures veniunt, alii in magnorum, alii in minorum exempla confugiunt. Apte igitur dictum est: Alios armiger ejus interficiebat. A vita quidem reproba privari, interfici est: et cujus exemplo. vel monitis malum quis deserit, ante eius pedes quasi interfectus cadit. Generali quippe sententia singulorum victorias exponens Jacobus ait : Qui converti secerit peccatorem ab errore viæ suæ, salvabit animam eius a morte, 308 et operiet multitudinem peccatorum (Jac. v. 20). Sequitur ;

(Vers. 14.) Et facta est plaga prima, qua percussit Jonathas et armiger ejus, quasi viginti virorum, in media parte jugeri, quam par boum in die arare consuevit.

18. Plaga prima hæc dicitur, quia sancti percutere noxios etiam post, in ultimo judicio describuntur. Unde et Paulus Corinthios excitat, dicens : An nescitis quia angelos judicabimus? (I Cor. v1, 3.) Hine Psalmista vaticinans, ait: Exsultabunt sancti in aloria, lætabuntur in cubilibus suis, exsultationes Dei in faucibus eorum, ad faciendam vindictam in nationibus, increpationes in populis (Psal. CXLIX, 5, 6). Plaga prima ista conversionis est, secunda damnationis, quia modo sancti converti nos ad Dominum rogant, sed non conversos tunc durius danmant. In qua viginti viri mortui referuntur, ut quinarii numeri mysterium commendetur. Quinquies enim quatuor repetiti, aut quater quinque viginti flunt. Et quia vigore quinque sensuum omne tempus peccati perficitur, et in quatuor evangelistarum libris remedia nostræ salutis invenimus, viginti virorum typo omnes salvandi peccatores exprimuntur. Qui in media parte jugeri interfecti perhibentur, quam par boum in die arare consuevit. Boves sunt prædicatores Ecclesiæ, qui dum prædicant, arant, qui dum verbis cœlestibus corda auditorum aperiunt, quasi in bona terra semen spargunt. Sed in die arant boves, quia Dominus comminatur, dicens: Veniet nox, quando nemo potest operari (Joan. 1x, 4). Item duo boves arant, Jonathas videlicet et armiger ejus. Quibus nimirum bobus, aut sapientes et simplices intelligendi sunt, aut minores, et altioris ordinis sacerdotes. Possunt autem generaliter in duobus bobus omnes sancts Ecclesiæ prædicatores intelligi, quia et geminæ charitatis gratia pleni sunt, et se privato amore non diligunt. Media ergo pars jugeri ista est vita præsens. Ista quidem temperata ad cultum imbribus mollescit hiemis, illa ad sterilitatem pigrorum caloribus terretur æstatis. Istam partem jugeri boves arare possunt, illam vero non possunt, quia in hac vita bona opera seminanda

retributio metenda. Bene ergo in media parte jugeri. viginti virt interfecti perhibentur, quia converti peccatores hie sofum salubriter possunt. ubi magnitudo criminis purgari creditur per lamenta conversionis. Sed nonnulli in subita peccatorum conversione mirantur, quia eis propter usum curæ exterioris quotidiana tot que agit Deus mira viluerunt. Unde et enbaitur :

(Vers. 15.) Et factum est mirasulum in cartris per øgrøs.

19. Perfecti quique in omnibus quæ facta sunt, sive flunt, omnipotentis Del virtutem et sapientiam mirari non desinunt. Unde et Psalmista divinis laudibus insistens, ait : Mirabilis Deus in sanctis suis, Deus Israel ipse dabit virtutem et fortitudinem plebi B suce, benedictus Dens (Psal. LXVII, 36). Hinc Moyses eidem Domino confitetur, dicens: Quis similis tui in diis, Domine, quis similis tui in sanctis gloriosus, mirabilis in majestate, faciens prodigia (Exod. xv, 11)? In sanctie quidem mirabilis dicitur, quia que altius divina conspiciunt, es et mirabilius obstapescunt, quia nimirum altissima contemplatione vident quibus stupeant, nen que ratione comprehendant. Quotles ergo prester quotidianum usum nova quædam accidunt, que caralles ac simplices admirentur. miraculum per agros fieri dicitur. In comparatione namque sanctorum velut agrectes homines sunt, qui tot conditoris antiqua opera, tot dispositiones temporam, 300 et tot ordines creaturarum mirari neseiunt. Bene igitur in eadem rusticitatis hebetudine omnes C generaliter concluduntur, cum subditur :

(Vers. 15.) Sed et omnis populus stationis corum, qui ierat ad prædandum, obstupuit.

20. Quam stationem nominant, nisi Philistinorum? Quid est ergo quod Philistiim admirantur, nisi quia aliquando conversionem peccatorum alii peccatores obstupesceptes aspiciunt, et dum bonitatem Dei in illerum visitatione intelligunt, ad simile conversionis propositum accenduntur? Ad prædandum quippe stationis populus pergit, quando agere perversa non metuit. Quod enim, prohibente Deo, Scripturis minantibus, contradicentibus doctoribus, quis audet agere, quasi per violentiam nititur suis usibus usurpare. Si quis per hunc populum dæmonia intelligere voluerit, potest, quia ad prædandum pergunt, cum D violentas tentationes ingerunt, et captivas animas peccatorum ducunt. Qui certe populus obstupescere dicitur, quia cor poenitens, quod demones habere non possunt, qua gratia conversi peceatores recipiant, non intelliguat. Sed dom peccatores resipiscunt, tam sibi quam ailis prosunt, quia nonnulli corum exemplo corriguntur. Unde et subditur :

(Vers. 15.) Et conturbata est terra.

21. Dum populares viri neva mira conspicient, terra turbatur, quia sæpe contingit, ut dum per exteriora miracula alii convertuatur, aliorum duritia incitamentis quibusdam ad propositum boni operis moveatur. Male etenim tranquille est terra,

sunt, in illa véro non seminanda opera, sed operam A quando vita carnalium in mundi jucet delectationibus secura, quando peritura cust ardenter desideret, hanc dulciter oblectant. Terra vero tarbater quando carnalis mem a mala sua soliditate comentitur, et cogitare fluctuando inchoat, inter mala que respuit, et bona que amat. Turbari etenim metni tune est, serenitatem make delectationis proposito Christianæ religionis obducere. Sed carnalis affectus concutitor, ut spiritualis vice reveletur. Unde et subditur :

(Vers. 15.) Et accidit quasi miraculum a Beo.

22. Quando namque mens hominis earnali delectatione deprimitur, eius utique vistes obtunditur, ut spiritualia bona ignorare mercatur. Sed cum in seis carnalibus infirmari incipit, parlatim in spiritualibus convalescit, ut superna proficiendo videat, infirma obliviscendo derelinquat, profettus quidem converse mentis ostenditur, quia prius terra turbari dicitur, deinde miraculum quasi a Deo accidisse memoratur. Miraculum vero a Deo est, quod sine homine Mcit Deus. Quod enim manna in deserto Mis Israel pinerit Dominus (Exed. xvr), quod concupiecentibus velatilia præbuerit (Exod. xiv), zbiraculum utique sine homine Deus fecit; sed dum mare dividere voluit, virga hoc Moysen tangere pracepit, ut miraculum ostenderet, quod per hominem popule demonstrafet. Sic nimiram virga petra percutitur, ut aqua fluenta producantur (Num. xx), quia aimirum miraculum quod ostendere voluit; per hominem, nen per semetipsum fecit, ut dum hominem ventrabilem redderet, huic Israeliticus populus humiliter subjici, et devote obedire debuisset. Quid est ergo quod miraculum quasi a Dee accidisse asseritur, postquam terra turbatur, nisi quia dum sanctus Spiritus moutem ad conversionem commovet, commetæ menti électorum exempla insinuat; que et venerabiliter videat, et imitari devote concupiecat? Hoe quidem miraculum 310 juxta historiam sic accipitur, quia plures interficiebantur. Nune vero in sancta Ecclesia ad religiosam vitam peccatores convertuntur, quos alli ad virtutis exempla sequuntur. Spiritus quidem sanctus illos trahit, et quia trahuntur aliis estendit, ut tractos trahat, et videntes tractis inserat, quatenus per largitatem suze gratize utrosque comprehendat. Quando enim hoc sine homine per semetipsum operatur in cordibus fidelium, utique miraculum non si quasi a Deo, sed a Deo. Quando autem prædicantibus hoc æternæ vitæ doctoribus agit, quasi a Deo est miraculum, quia mirabiles suos ministros ostendit, ut qui cos aspiciunt, devote valeant imitari. Sed quia summos sacerdotes Saul signare superius diximus, Jonatham vero filium ejus subditas prædicatorum personas, si sequentia attendimus, sollicitudinem apostolicam in summis pontificibus, quam retinent, invenimus. De quo nimirum beatus Paulus loquitur, dicens : Quis infirmatur, et ego non infirmor? Quis scandalizatur, et ego non uror? Præter illa quæ extrinsecus sunt, instantia mea quotidiana, sollicitudo omnime Ecclesiarum (II Cor. XI,

29). Qui vero omnium Ecclesiarum sollicitudinem A cognovit. Ab irreligionis quidem religionis consilium, gerebat, non solum parvulorum, sed etiam ad discutienda majorum facta vigilabat. Unde et hic subjungitur:

situr:

(Vers. 16, 17.) Et respezerunt speculatores Saul, qui erant in Gabaa Benjamin, et eece multitude prostrata fue illucque diffugiens. Et ait Saul populo qui erat cum eo: Requirite, et videte quis abierit en nobis. Et repertum est non adesse Jonatham et armigerum ejus.

23. Pugnam Jonatha Saul speculatores aspiciunt, quia summi pontifices, son solum subditorum facta discutiunt . sed doctrinam prælatorum. Istos guidem explorant, si bene agent; illes autem an recte doceant. Sæpe conversationem aliorum audiunt, sed ne sint bene eruditi, pertimescunt. Quid enim est aliud B quod quis abierit, quaritur, nisi quia qui ad prædicandum mittitur talis esse debet, ut onus ministerii ei secure imponatur; ut mens mittentis nulla dubitatione fluctuet qued recte deceat, et doctringe verba operibus estendat. Et quia innumeri sunt Ecelesiarum præsules, a speculatoribus Jonathas asnicitur, quia summum culmen universalis Reclesia. sic per orbem prædicatores ardinat, ut circa se ministros habeat, per ques illorum doctrinam discutiat. et opera diligenter inquirat. Sed qui summi culminis ministerio et legatione funguntur, in alta vite et scientim sede sublimantur. Unde et bene iidem speculatores in Gabaa Benjamin esse memorantur. Gabaa quidem Benjamin cellis filii dextre nuncupatur. In colle quidem filii dextræ sunt, qui jam per C sublimem vitam, et per altam scientiam, ad conformationem videntur pertingere Redemptoris. Hi nimirum victorum acta de sublimi conspiciunt, quia bonorum vitam probare, et malos discutere, ex vitæ merentur celsitudine, et summæ scientiæ perfecta eruditione. Qui Jonatham non adesse reperiunt, quia lucra prædicationis tunc optima esse considerant. cum predicatoris landabilem personam probant. Seguitur :

(Vers. 18.) Et ait Saul ad Achiam : Applica arcam Dei.

24. Cur Achiam sacerdotem Saul applicare arcam præcipit, nisi quia modum certaminis a speculatoribus audiunt? Quod quidem a summis sacerdotibus bene spiritualiter agitur, cum ea quæ a relatoribus audiunt non ante dijudicant, quam eorum rationem in consilio interno meditationis 211 quærant. Et, quia sæpe alienæ etiam mentis consilia sequuntur, Achias arcam applicare jubetur. Arcam quippe sacerdos habet, qui scientia spirituali mentem vacuam non habet. Saul ergo arcam applicare Achiam jubet, quando summus doctor consilium a minoribus suis et eruditis quærit. Ibi enim sunt postulanda consilia, ubi spiritualis scientiæ gratia coruscat. Undo et subditur:

(Vers. 18.) Erat enim arca Dei in die illa cum filiis Israel.

25. Quasi dicat: Hoc applicare prescapit, quod esse

cognovit. Ab irreligiosis quidem religionis consilium, aut sapientize a stultis petere, non est consilium accipere, sed pracipitare. Bene ergo dicitur: Erat enim ibi arca Dei, quia in rebus dubiis illos debemus consulere, quibus aperte scimus spiritualia dona non deesse. Sed quædam sunt quæ per consilium, quædam vero quæ per auxilium meliorantur. Ubi enim aperta et indubitata necessitas est, illic non est idonea mora consilii, sed celeritas subventionis. Ambigua quidem, et obscura melius consulendo peragimus, sed aperta et cognita subveniendo et festinando sublevamus. Unde et subditur:

(Vers. 19, 20.) Cumque loqueretur Saul ad sacerdotem, tumultus magnus exortus est in castris Philistiim, crescebatque paulatim, et clartus resonabut. Et ait Saul ad sacerdotem: Contrahe manum tuam. Conelamavit Saul, et omnis populus qui cum eo eral, et venerunt usque ad locum certaminis.

26. Quid enim aliud signat quod prius Saul applicare arcam petiit, deinde sacerdetem contrahere manum juesit, nisi quia et obscura debemus consulendo disponere, et quæ clarius innotescunt, cum festinatione complere? Sed prædicatori tumultum erescentem paulatim audire, est conversorum peccatorum devotionem cognescere. Quod paulatim crescere dicitur, quia dum mentem nostram ad bona opera spiritus dirigit, hanc ad meliora per quotidianos profectus leniter ducit. Quid vero est, quod Saul et omnis qui cum eo est populus clamat, nisi, quia se præliatoribus sociant? Sed et usque ad locum certaminis veniunt. Locus certaminis cor est verbum Dei audientis. Certaminis vero locus dicitur quia verbum quod recipitur, cum præterita conversatione præliatur. Placent enim ei jam cœlestia quæ audit, sed vetus consuetudo insurgit, et ut audita contemnat, suggerit. Fit pugna item gravior, quia quod prædicator laudat, hoc maligni spiritus dissuadendo vituperant, et quasi præliando se contra sanctos erigunt, dum illud bellando destruunt, quod istorum voce prædicatur. Quid est ergo venire usque ad locum certaminis, nisi per exquisitionis aditum pervenire ad secreta cordis auditoris, ubi hostes celeriter inveniat, et potenter cædat? Nam qui discutere interna nesciunt, ad locum certaminis pervenire non possunt. Vel locus certaminis est, ubi crebra sama magnæ réligionis est. Illuc quippe dum ab innumeris curritur, qui et vitam deponere veterein, et induere novam concupiscunt, certaminis locus recte nuncupatur, quia quotidie illic spiritualium virtutum éxercitus pugnat cum numerositate vitiorum. Illic quidem quanto graves pugnæ, tanto gloriosæ victoriæ. Illic quo frequentius accessus hostium, eo et laudabilior numerus triumphorum: ubi non solum magnorum alta virtus extollitur, sed communis omnium strenuitas mira fortitudinis ostensione monstratur. Unde et seguitur :

(Vers. 20.) Et ecce versus fuerat gladius uniuscujusque ad proximum suum, 312 et cædes magnanimis.

est verbum Dei? Qui enim innumerabilibus locis ad omnipotentis Dei servitium conversi sunt, quia verbo Dei inseparabiliter inhærent, quasi juxta se quisquis gladium tenet. Gladius ergo uniuscujusque ad proximum vertitur, quando hi qui in monasteriis conversi sunt, et vicissim se verbo Dei perforant, et carnalitatem in se penitus necant. Velut enim alterutro vulnere interficiuntur, dum alter alterum verbo Dei percutit, et quidquid in se carnaliter vivit, exstinguit. Qui, quia nuper conversi, a seculari vita ceciderant. Philistinorum typo signati sunt. Vel, gladius alterius ad proximum vertitur, quando per conversorum exhortationem, nondum conversi peccatores ad Dominum convertuntur; quando non solum hi qui præsunt verbo prædicationis alios lucrifaciunt, R sed multitudo subditorum quotquot possunt verbis et exemplis instruere, et præsentis vitæ desideriis conantur velut interfectos subducere, et æternæ vitæ vivos exhibere. Hæc quidem lucra peremptorum jam in tota Ecclesia per orbem universum diffusa conspicimus, quia quicunque per divinam gratiam jam Deo vivunt, alternæ charitatis mucrone huic mundo mortui videntur. Gladius quippe uniuscuiusque ad proximum vertitur, quia omnes electi se in sancta Ecclesia vicissim roborant, et ad cœlestem patriam studio alternæ prædicationis inflammant. Et quia innumerabilis populus quotidie Deo acquiritur, bene illic subditum est : Et cædes magna nimis. Magnum utique nimis est, quod in magnitudine potest quomodocunque dignosci, sed excellentia non valet C comprehendi. Ad hanc quidem magnam nimis cædem oculos extulerat, qui dicebat : Mihi autem nimis honorificati sunt amici tui, Deus, nimis confortatus est principatus corum; dinumerabo eos, et super arenam multiplicabuntur (Psal. CXXXVIII, 17). Potest etiam magna nimis cædes intelligi, non solum ut multi, sed etiam ut bene interfecti videantur. Quod quidem in conversione peccatorum fieri cernitur. cum sic præterita deserunt, ut ad eadem delectamenta nunquam reviviscant. Cædi utique peccatoribus, est ad tempus a turpi vita separari. Vehementer ergo, sive nimis cædi, est temporalis vitæ illecebras perfecte deserere, et futuræ gaudijs inhiare. Ipsorum vero, qui convertuntur, quia multa diversitas est, D sequitur:

(Vers. 21.) Sed et Hebræi, qui fuerant cum Philistiim heri et nudiustertius, ascenderantque cum eis in castris, reversi sunt, ut essent cum Israel, et his qui erant cum Saul et Jonatha.

28. Qui sunt Hebræi, qui fuerant cum Philistæis, nisi peccatores a religiosa conversatione lapsi? De quibus non valde supra dictum est: Hebræi transierunt Jordanem. Hebræi quidem sunt ordine religionis, sed cum Philistæis sunt, et cum eis ascendunt, quandiu per suggestiones noxias illuduntur, et in prava operatione proficiunt. Cum malignis quidem spiritibus sunt proposito et voluntate peccati, sed cum eis ascendunt, quia ipsis impellentibus, in audaciam se

27. Quis est hic gladius, nisi gladius spiritus, quod t vérbum Dei? Qui enim innumerabilibus locis ad peccata sua operando perficiunt; cum eis vero ascendinipotentis Dei servitium conversi sunt, quia verbo in inseparabiliter inhærent, quasi juxta se quisquis adium tenet. Gladius ergo uniuscujusque ad proximum vertitur, quando hi qui in monasteriis conversi nt, et vicissim se verbo Dei perforant, et carnalisem in se penitus necant. Velut enim alterutro linere interficiuntur, dum alter alterum verbo Dei rentit, et quidquid in se carnaliter vivit, exstinit. Qui, quia nuper conversi, a seculari vita cecirant, Philistinorum typo signati sunt. Vel, gladius

(Vers. 22.) Omnes quoque Israelitæ, qui se absconderant in monte Ephraim, audientes quod fugissent Philistiim, sociaverunt se cum suis in prælio.

29. Hoc quidem toties fit quoties remotiori vitæ dediti. ad guærenda animarum lucra intorquere studium dignantur. Cum suis namque se in prælio sociant, cum vera æternæ vitæ gaudia cum sanctæ Ecclesiæ doctoribus prædicant, pariterque a peccatorum cordibus malignos spiritus fugant. Sed quærendum valde est quomodo dicatur : Audientes quod sugissent Philistiim. Præclara quidem victoria non est fugientes insequi, sed resistentes effugare. Quid est ergo quod dicitur : Audientes quod fugissent Philistiim, sociaverunt se cum suis in prælio, nisi quia his verbis ejusdem remotæ vitæ convenientia lucra signantur? Mos namque illorum virorum esse solet, ut verbum potius consulentibus se quam sibi obsistentibus proferant, quia nisi devotum cor auditoris agnoscunt, prædicationem suam quasi in vacuum perituram emittere dedignantur. Prius ergo quam se suis in prælio socient, Philistxos fugisse audiunt: quia non tam scelestis convertendis invigilant, quam conversis ad perfectioris vitæ fastigia sublevandis. Ipsa autem sublimitas vitæ perfectioris, quia suaderi magnæ exhortationis laboribus solet, qui fugisse Philistæos audiunt, præliari merito dicuntur. Hostes itaque fugiunt, sed nuper absconditi præliantur, quia remotæ vitæ viri non dignantur loqui, nisi devotis auditoribus, sed loquentes vitæ quam ipsi tenent, altitudipem magna verborum atque exemplorum pugna suadere vix possunt. Et quia magna lucra prædicationis infirmi, et imperfecti colligere non possunt, seguitur:

(Vers. 22.) Erant cum Saul quasi decem millia virorum.

Non ait decem millia, sed quasi decem millia. Hujus denique numeri perfecta perfectio in terra non invenitur, sed in cœlo. Quia enim novem suat ordines angelorum, et ad illorum societatem electorum illa hominum multitudo sustollitur, decem millia virorum illa sunt, quæ in sanctis angelis, et electis hominibus in illa æternæ gloriæ sede gratulantur. Quasi ergo decem millia virorum illa sunt, quæ in istius adhuc sæculi exsilio posita, illius beatæ societatis formam in moribus susceperunt. Quia item illius supernæ vitæ amore peccatorum tenebræ relinquuntur, sequitur:

(Vers. 23.) Et salvavit Dominus in die illa Israel.

atque clarissima dies est, in qua Dominus Israelem salvat, quia quorum corda luce intimi splendoris irradiat, in celsitudinem perpetuæ salutis levat. Salvare guippe in die illa Dominus dicitur, quia ad æternæ vitæ amorem nemo succenditur, cui intimæ lucis splendor occultatur. Ad hanc salutis gratiam non solum electa, sed etiam despecta quæ videntur mundi perveniunt. Unde et subditur :

(Vers. 23.) Pugna autem pervenit usque Bethaven. 30. Bethaven dicitur domus inutilis. Hanc quippe inutilem Dominus in parabolis ostendens, regem servo in nuptiis a præcipientem introducit, dicens: Exi cito in plateas et in vicos civitatis, et pauperes ac debiles, cæcos ac claudos introduc huc (Luc. xiv, 21). R mortem æternaliter non amittat. Qui enim ante ves-Pauperes quidem sunt, qui verbi Dei thesauros in corde suo 314 minime recondunt. Debiles vero sunt, qui laborare satis pro æterna vita non possunt. Cæci vero idiotæ ac simplices designantur, quia dum cœlestia neguaquam vident, lumine mentis carent. Claudi vero sunt, qui gressum boni operis perdiderunt. Sed, Pugna pervenit usque Bethaven, quia sape inutiles personæ dum sermonis Dei bello capiuntur. in ejus redactæ servitium utiles fiunt. Pugnatur quidem cum cæcis ut videant, cum claudis ut subsistant, cum pauperibus ut morum thesauros accipiant, cum debilibus ut ad robur boni operis convalescant. Usque ergo Bethaven pugna perducitur, quando illi sa nctorum prædicatione capiuntur, qui utilitatem alicui necessariam habere nullam videbantur. Unde et su bditur:

(Vers. 24.) Et omnis vir Israel sociatus est sibi in die illa.

31. Omnis quidem vir prædicatori conjungitur. quando couditio hominum nulla relinquitur, ex qua conversi ad bonam conversationem minime perducantur. Sed qui Saul sociantur viri dicti sunt, quia qualescunque in sæculo sumus, in Dei omnipotentis servitio esse fortes admonemur. Nisi viri etenim prædicatoribus nequaquam sociantur, quia cum eis non conveniunt, nisi fortia ipsi agant, quæ illi docendo laudant. Sed jam devictis hostibus, jam sibi fortibus conjunctis, quid rex agat, attente considerandum est. Sequitur:

(Vers. 24.) Et adjuravit Saul populum, dicens: Maledictus vir qui comederit usque ad vesperum, donec ulciscar de inimicis meis.

32. Inimici prædicatorum illi sunt, de quibus Psalmista obsecrat, dicens: Eripe me de inimicis meis, Deus meus, et ab insurgentibus in me libera me (Psal. LVIII, 1). Inimici quidem sanctorum recte immundi spiritus dicuntur, quia mundi blandimenta quæ illi suggerunt, amplecti isti magno studio detestantur. Nam quibus adhuc aliquid de maligni spiritus consiliis placet, ejus utique inimicus non est, quia odisse nondum novit, cujus blandimenta non respuit. Inimici etiam sanctorum dicuntur, ut ex sacro eloquio detegantur. Nam per omne quod suggerunt, per

Gussany. cum Valic., præcipiendum introducit.

Contemplatio quidem internæ lucis splendida valde A omne quod blandiuntur, eas animas quibus delectabiliter favent, perdere conantur. Quid est ergo quod populum adjurat, ne usque ad vesperum comedat. donec de inimicis suis ultionem sumat? Sed notandum quia jam devictis hostibus ista loquebatur. Onid vero est comedere victoribus, nisi de peracto virtutis opere cibos vanæ laudis delectanter excipere? Malediclus, inquit, omnis, qui ante vesverum comederit. quia qui modo vanas laudes gratanter excipit, tune æternas Creatoris laudes amittit. Adjuratur ergo nopulus ne comedat, quia doctorum præcepto constringitur, ut de bono opere inaniter nunquam glorietur. Fortia bene vivendo agat, sed quandiu vixerit, appetere de fortitudine laudes caveat, ut laudari post perum populum manducare prohibuit, ad vesperum utique esse comedendum concessit. Et quia in vespere finis diei est, in vesperum comedunt qui abstinere ante vesperum possunt, quia qui laudari modo de magna actione despicit, cum ad vitæ finem ducitur, æternis dignus laudibus invenitur. Hoc est, quod Dominus se daturum electis in Evangelio repromittit. dicens: Euge, serve bone et fidelis, quia in pauca suisti fidelis, supra multa te constituam, intra in gaudium Domini tui (Matth. xxv, 23). Hinc iterum ad judicium veuieus, dicit : Venite, benedicti Patris mei, percipite regnum, 315 quod vobis paratum est a constitutione mundi (Ibid., 34). Tunc quidem de inimicis nostris ulciscimur, quia omnes tune diabolicæ tentationes evanescunt. Quia enim ultra dæmonum insidiæ tentando nihil obsunt, cum per carnem morimur, de inimicis nostris ulciscimur, quos jam velut interfectos penitus non pavemus. Vel ergo usque ad vesperum comestionem differimus, si laudis nostræ præconia in fine venturo judici reservemus. Tunc quidem manducandum est, quia qui judex tunc venit, modo dux nostri exercitus commilitonibus repromittit, dicens: Faciet illos discumbere, et transiens ministrabit illis (Luc. x11, 37). Tunc quippe victores discumbunt, quia internæ quietis alta sede recepti, perennis vitæ laudibus delectantur, quando insis tacentibus omnium bonorum operum præconia concinunt, et simul proferuntur ad gloriam quæ hic magna virtute fereban-D tur ad pugnam. Sequitur:

(Vers. 25, 26.) Omneque terræ vulgus venit in saltum, in quo erat mel super faciem agri. Ingressus est itaque populus saltum, et apparuit fluens mel , nullusque applicuit manum suam ad os suum.

33. Saltus, silvosus atque clivosus locus est. Quo nimirum nomine apte corda sæcularium designantur, quia dum tota intentione curis exterioribus serviunt, velut silvosa loca, culta ad fructum boni operis prædicationis vomere non sunt. Qui vero vulgus [Forte leg. vulgi] nomine hoc loco signantur, nisi religiosi viri et simplices? Terræ quidem vulgus dicitur : quia in bono opere magni sunt, sed tamen altissima coutemplatione magni non sunt. Nobiles quidem actione, sed vulgus summorum virorum comparatione. Quid

ergo est quod válgus terræ ventt in sátium, nisi quia Á óperis vani favoris gustum recipere? Sed quia more religiosi et simplices virl per exempla bonorum eperum, sæpe að notitiam sæcularium deducuntur? Udf mel in agro apparet, quia de exemplo boni operis anud sæculares inveniunt, et devotionis latitudinem, et fructum venerationis. Onid enim est ager in saltu. nisi devotio in inculto et inexpurgato corde seculariam! Et quid met saper faciem agri, tisi duicedo favoris? Our merito post ingressum vulgi apparere dicitur, quia videlicet asperà sucularium corda, sf prius religiosorum exempla non vident, nec latitudine devotionis se valent distendore, nec affenæ sanclitatis gloriam prædicare. Ante ingressum quidem; fantam saltus est, nec agrom habet, nec fluens mel. Post ingressum vero, et latitudinem agri habet, et # dulcedinem mellis, quia sæpe qui mundum diligunt, sanctorum exempla ferventi amore recipiunt, ut bonum quod vident, sibi non solum placeat, sed etiam prædicare attentius concupiscant. Iosa tamen sanctotum vita laudanda est, et laus ista ab eis, quorum est, per vanam gloriam nullatenus capienda. Videri tantum debet, excipi non debet, ut glorificari Deum quisque in suo opere gaudeat, sed de Dei gratia exfolli contemnat. Unde et caute expressum est, quia fluens mel super faciem agri apparuit, et tamen manum cum melle ad os nemo applicuit. Mel quidem ffuit, quiá duicis fama sanctorum dulciter velociterque currit. Sed manus ad os nullus ducit, quia de operé bono dutcedinem laudis non accipit. Manum quidem cum melle ad os applicare est laudem operis sui grafanter accipere. Decurrat ergo mel, et nemo ad os manum applicet, ut sanctorum fama dulciter fluat, et ipsos a quibus defluit non extoliat. Fluat, ut alios satiet, sed non sumatur, ne mortem propinet. Unde et subditur :

(Vers. 26.) Timebat enim populus juramentum.

316 Juramentum regis est : Omnis qui se exaltat, humiliabitur (Luc. xvm, 14). Item juramentum regis est, quod contra hypocritas profert, dicens: Amen dico vobis, receperant mercedem suam (Matth. vi. 18). Juramentum ergo populus timet, quia ne æternas amiitat, temporales recipere laudes cavet. Sequitur:

(Vers. 27.) Porro Jonathas non audierat, cum adjuraret pater ejus populum, extenditque summitatem D virge quant habebal in manu, et intinoit in favo mellis, et convertit manum suum ad os suum, et Alaminuti sant oculi ejas.

34. Quos in hoc loco Jonathas, nist illos insinuat, qui verbo et opere magni sunt, sed tamen studio circumspectionis magni non sunt? Alta quidem prædicant, fortia exercent, sed in humilitatis circumspectione se non viriliter tenent. Quid est enim, quod virgam tenet in manu, nisi quia disciplina, qua peccare alios prohibet, semetipsum non coercet? Virga quidem qua parvuli solont corripi, sermo correctionis potest apte designari. Prædicatio ergo et opus bonum, virga et manus est. Quid est igitur virgam extendere, et marram ad os cum melle revocare, risi tam de prædicationis verbo, quam de studio boni

électorum péccat, non virga, sed extremitate virgae mel levaré dicitur. Virgam quippe et manum melle plenam ad os convertunt, qui juxta veritatis vocem: Omnis opera sua faciunt, ub ab kominibus videanter (Matth. xxiii; 5). Duni enim stis laudibus saturantur. mel non aid tenuem gustum habent in summitate virgæ, sed vel in tota virga, vel in manu ad plenam refectionem. Tales utique erant, quibus Dominus in Evangelio exprobrat, dicens: Quomodo potestis credere, gloriam ab invicem recipientes? (Joan. V, 44.) Ouid ergo est hæc virgæ extremitas, nist quia plefumque et Dominum glorificare in suo opere quidem volunt, et appareré ipsi landabiles non refugiunt? Merito igitur vocem patris, qua populum adjuravit Jonathas non audisse dicitur, quia Dei, sive ejus prædicatoris verba non audit, qui ea implere negligit. Quid vero est, quod ex gustu mellis illuminati sunt oculi Jonathæ, nisi quia qui vani favoris auram recibiunt, ex eodem ad agenda fortia roborantur? Hoc quidem loco non dicontur aperti oculi, ut clausi fuisse sentiantur, sed ut reparato vigore corporis, ad videndos intelligantur, et ad exstinguendos hostes reparati. Quod nimirum elatis omnino convenit, qui ex éo majora et fortia agunt, quo laudabllia opera sua efferri conspiciunt. Sed sæpe minor zelo charitatis accenditur, qui delinquentes magnos viros ad Scripturarum memoriam reducere conatur. Unde et sequitur:

(Vers. 28.) Respondensque unus de populo, ait: Jurejurando constrinxit pater tuus populum, dicens: Maledicius vir qui comederit panem hodie.

35. Patrem quippe adjurasse populum, et maledictum protulisse retulit, quia cum minor errantem vult pra latum dirigere, non debet aspere objurgare, sed dulciter atque humiliter ad majorum statuta memoranda reducere. Unde dicit: Jurejurando constrinxit pater tuus populum. Ut enim eum dulciter admoneat eum qui jurejurando populum constrinxit, patrem ejus esse asseruit. Quasi enim aliis verbis dicat: Tanto dilectius debes majorum instituta conservare, quanto eorum locum altius videris per successionis dignitatem retinere. Constrictus etiam populus jurejurando patris asseritur, ut non loquentis personæ humilitas, sed ostensæ auctoritas attendatur: ut si suggerentis ordo despicitur, mius, 317 qui monstratur, celsitudo timeatur. Quem tamen patrem asserit, ut pracepta majorum et timori esse debeam et amori. Dicat ergo: Jurejurando constrinxit pater tuus populum, dicens: Maledictus qui comederit partem kodie. Quod tale est ac si dicat : Eorum te memorem esse volo, quæ tua, non mea sunt, quia dum culmen majorum obtines, corum leges quasi hæreditario jure servare debes. Pattis vero nemine favor adulantium recte exprimitur, quia mentem vahitati intentam et satiat et confortat, dum hanc ad agenda quæ landari debeant, valentiorem reddit. Quod guldem arrogantibus valde convenire ceraitur, qui ad loquendum prolatis laudibus animautur. Et quia arrogams præsegnitur :

(Vers. 28:) Defecerat autom populus.

56. Ould est ad lifteram deflecre, nisi lassescere? Oni epin landes Manattorlas de Verbi arredicatione requirant, deficient cam hadantur, quis nullo vixore verba proferent, que non latidati cernunt. Velut enim lassescentes deficient dum despecti obmuteseunt. Sod et dem non comedunt, videntar deficare. onia si Meitum haberent cibum favoris, velut refecti et fortes insequerentur vitia prædications verbi. Unde et arregantis prendicatoris forma estenditur, per id and subinnetum est:

(Vers. 29. 50.) Dissigne Jonathas : Turbonit water mene terrum. Vidietis enim ipoi, quia illuminati sunt oculi meis es quod quataverim paululum de melle isto; R quanto magit si comedistet populus prædam inimicorunt morunt quam reperit, nonne major facta fuisset mines in Philistiins?

37. Quid est enim qued turbasse terram patrem reprehendit, nisi quia majores statuta sua per imperitiam confudisse redarquit? Terres quidem nomine sabditorum humilitas designatur, quat nimirum turbari cernitur . quando errante pastorum judicio. tranguille veritatie ordingm deserere videtur. Et quia dum favores hominum arrogantes inhianter ambiunt, et bec licitum esse asserere conantur, pro-Foctus suce in testimonium perducunt. Vidistis enim, mit, quie illuminati sunt sculi mei, es quod gustaverim pomiulum do mette into. Quasi dicat : Ex laude subjectorum erevi, dum non esse minor laudibus studui. C Nam et electorum prædicatorum mos esse solet, ut dum se laudari considerant, hoc quod de se foris audiunt, esse viribus contendant. Et ideiree paululum mellis se Jonathas comedisse retulit : quia arrogans linguze favores se excipere licenter putat ad vitæ profectum, non ad intentionem vanitatis. Sed omnino aliad est laudis praconia moribus adaquare contendere, aliud laudes appetere, ut in iisdem laudibus profectum vita possit invenire. Laudes quipae suas moribus exacquare conantur, qui ipeas laudes despiciunt, qui laudari ab heminibus nunquam velunt. Quantum certe in els est landari vehementer refugiunt, sed quia non possunt emnino effugere ne laudentur, conantur tose qued audient. Sed quidam, bonis ostensis operibus, ideleco laudari volunt, ut lau- D dati majus conscendant in opus virtutis. Qua profecto præsumptionis sus æstimatione falluntur, quia qui in minimis laudes appetit, cum majora opera fecerit, ardentius et valde avidius laudes quærit. Et fortasse ideo post patrem Jonathas non potuit regnare, quia illos signabat qui dum vane se extellunt vere deficiunt. Addidit quoque ratiocinando, et dicit : Quante magis si comedisset populus prædam inimicorum suorum, nonne major facta suisces plaga in Philistiim? Mellis paululum in virgæ summitate gustare, est de 212 doctrine facundia qualitercunque gloriari. Prædam vero inimicorum comedere, est virtutis opera per memoriam repetere, et recolendo gaudere.

dicator habet similes sibi subditos kiudis eupides. A Quasi enim pradam inimicorum facit a dum ca, in quibus occultis hostibus quis senvaluit, ad memoriam ducit. Ea quoque ad saturitatem comedit, qui quasi sua virtute hae fecerit, se ineniter et vehementer extollit. Dicit ergo: Quanto magis si comedisset ponulus prædam inimicorum suorum, noune major facta fullset plage in Philistiffe? Quasi ditat : Cum en brevi Austu lavoris, tautus profestus sit, quid electi præliatores facerent, si plenas operum laudes licitas ac justas haberent? Sequitur :

> (Vers. 51.) Percusserunt ergs Philistope in die ille a Macmis usque in Aion.

58. Dies mentis est splendor erudificais. Sed illi ques arregantes erudiunt, quia ambitione temporalis gloriæ accenduntur, simulationem lueis accipiunt, non veritatem. Dum erge dies ille dieitus, quid aliud signatur, niei quia sæpe proposito temporalis gloriæ fortia fieri viderentur? In die namque illa, id est doctrina: vel exemple superburum percutiunt, quia ad hoe ministerio prædicationis inservient, ut splenderem glerise temporalis adipiscantus. Et quia omnibus innotescere cupiunt, dicit: A Maginis usque in Aion. Magmas, ut jath satis dictum est, humilitas, Aion vero frater mens morens interpretatur. Humiles autom hoe loco, pusilli ac simplices in sancte Ecclesia designantur. Morens vero frater ones alies asinuat, nisi cos guos Dominus in Evangelio collaudat. dicens: Beati qui lugent, quoniam ipei consolabuntur? (Matth. v. 5.) Qui enim jam temporalia cuneta novit despicere, et ad æterna magnis desideriis anhelare, dum horret teneri in corpore, et gemit in iliaæternæ vitæ kætitia nondum esse, frater meus mærens recte nominatur. Frater quidem, quia Christi cohæres jam esse coepit, ad cujus beatissimam illam atque lætissimam hæreditatem totis desiderlis ingemiscit. Mærens autem dicitur, ut perfectorum luctus inenarrabilis esse designetur. Mærere autem non quemodolibet, sed affectuosissime flere est. Quia enim Suiritus sancti gratia repleti sunt, ad illam fletuum ubertatem pervenerunt quam egregius doctor asserit, dicens : Ipse attem Spiritus postulat pro nobis gemitibus inerrabilibus (Rem. vas, 26). Mærens etiam frater dicitur; quia Redemptori in magna familiaritate perfecti quique conjuncti sunt. Quem enim singulariter Redemptor diligit, quem singulari dignitate ad perpetua hereditatis possessionem nutrit; cum frater eius asscritur, singulari numero declaratur. Unde et ad Moysen quasi singularem amicum dicit : Novi te ex nomine (Exod. xxxxx, 12). Hinc est quod de Joanne in Evangelio dicitar : Hie est discipulus ille quem ditigebat Jesus (Juan. xxi, 20). Qui enim omnes discipules valde diligebat, dum hune diligere dicitur, frater singulari namero demonstratur. In die illa a Magmis usque la Aion Philistæos arrogantes percutiunt, quia ut lucem glorim sæcularis accipiant, non solum parvulis parva prædicant, sed alta quæ perfectiores agnoscant. Et quia cum sibi per intentionis perversitatem obsunt nonnallis in Christo parvulis, pluribus etiam perfectioribus prosunt loquendo, a

Magmis usque in Aion non pugnare, sed percutere & tollunt quod aliquis sponte non tribuit. Sequitur : dicuntur. Philistæos quidem percutere, est dæmonum Insidias, vel vitiorum tyrannidem ab electorum corde perimere. Sed sæpe elati doctores aliis per verbum prosunt, et eiusdem verbi laudes nullas accipiunt quas concupiscunt. Unde et frequenter accidit, ut dum laudari et efferri se 319 non considerant, velut fatigati magnis laboribus obmutescant. Quare et

(Vers. 31.) Defatigatus est autem populus nimis.

Mos quoque esse elatorum solet ut cum ab eorum laudibus lingua aliena silet, æstimatio sua non sileat. Tacentibus quidem aliis clamant, quia æstimationis suz przeconia in corde portant. Bene ergo de eodem populo subditur:

(Vers. 32.) Et versus populus ad prædam, tulit oves, et boves, el vitulos, et mactavere in terra, comeditque populus cum sanquine.

39. Oves quidem tollit, qui innocentiæ suæ causas multiplices ad elationem recolit. Boves in prædam tollit, quando labores prædicationis suæ cogitat, et quidquid aliis loquendo, velut terram excolendo profecit, memorando coacervat. Vitulos tollit, cum de eo extollitur quod compressi motus lasciviæ ad meñtem reducuntur. Quia enim duo in magna justorum laude præcepta sunt; videlicet splendor charitatis. cum luce boni operis, dum æstimatione sua quisque arrogans extollitur, et oves, et vitulos tollere perhibetur. Oves quidem in innocentia bonorum operum. vitulos vero in mortificatione corporalium passionum. Quibus nimirum boves inseruit, quia perfecte non extollitur, qui se insirmum et impotentem in parte aliqua contemplatur. Magnus quidem apud se jam est æstimatione pudicitiæ et boni operis, sed in fastu amplioris elationis se elevat, dum perfectum se recolit in labore prædicationis.

Sed hæc omnia ad quem sinem perducantur, subsequenter expositum est: Et mactavere in terra. In terra oves, et boves, et vitulos mactare, est de virtutum conscientia, ima et carnali lætitia exsultare. Unde et per Oseam de elatis et arrogantibus dicitur : Victimas demergebant in prosundum (Ose. v, 2). In profundum quidem victimas mergunt, qui cœlestes virtutum hostias non in cœlum per gratiarum actionem sublevant, sed ad terram per appetitum vanæ D laudis inclinant. Unde et bene subditur : Comeditque populus cum sanguine. Mentis cibus interna ejus lætitia est. Quid est ergo comedere cum sanguine, nisi ab interno appetitu mentis intentionem vani favoris nequaquam removere? Velut enim sanguis abjicitur. cum mens a gaudio boni operis intentionem removet vanitatis. Aujusmodi enim mens lætari in bono opere novit, quia appropinquare cœlestibus per opera bona gaudet, quæ in eisdem operibus videri ad tempus refugit. Cum sanguine ergo comedere, est gaudium boni operis sumere permixtum vanitatis intentione. Quod nimirum cum ab aliis offertur, elatis simplex cibus est; cum vero nullis laudantibus, conscientia superborum intumescit, quasi per prædam violenter

(Vers. 33, 34.) Nuntiquere autem Saul dicentes muod populus peccaret Domino, comedens cum sanguine. Qui ait, prævaricati estis. Volvite ad me jam saxum arande. Et dixit Saul: Disperaimini in vulque, et di-

cite eis ut adducat unusquisque bovem suum, et arietem. el occidite super istum lapidem, et vescimini, et non

peccabitis Domino cum sanguire comedentes.

40. Prædicatorum sanctæ Ecclesiæ proprium est. et perpetratas culpas reprehendere, et qualiter reprehensæ vitari debeant, monstrare. - Reprehensæ quidem innotescunt, sed si vitari nesciantur, ostensa repetuntur. Quid in hac sanguinis comestione, nisi latens elationis virus ostenditur? Latentia autem vitia nisi exposita non curantur. Ut ergo prædicatorum mores 320 insinuet, Saul prius przevaricatum fuisse populum asserit, deinde in lapide occidi quæ manducent animalia præcipit. Sed saxum, sive lapidem novimus, quia hunc Paulus ostendit, dicens: Petra autem erat Christus (I Cor. x, 4). Lapis vero ad prædicatorem volvitur, cum coram eo Redemptoris exempla memorantur. Devolvi etiam dicitur, ut ex omni parte videatur. Grandis vero dictus est. quia per Danielem crescere perhibetur, et omnem orbis faciem implere (Dan. 11). Non ergo quomodolibet, sed ab utroque latere revolutus aspicitur, ut ab arrogantibus conspiciatur Deus, et eorum arrogantia deprimatur. Videat ergo arrogans quam potens in virtute, quam sublimis in majestate, quam humilis in virtute, Redemptor noster apparuit. Nam cæcos illuminans, ægros sanans (Matth. 1x), præcipiebat ut quod potenter egisset nemini diceretur. In monte resplenduit. Patrem testimonium suæ divinitatis produxit, et tamen discipulis ait : Nemini dixeritis visionem hanc, donec Filius hominis a mortuis resurgat (Matth. xvII, 9). Et fortasse idcirco resurgente jam Domino, ad monumentum angelus apparuit, qui ab ejus ostio lapidem revolvit. Tunc quippe revolvendus erat lapis, quia Christus verus homo et potens Deus post resurrectionis gloriam erat agnoscendus. Si ergo unam partem lapidis aspexit elatus, volvat lapidem, et aliam videat. Non qualitercunque lapidem videat, quia non est mortuus Christus, sed revolutum ab angelo, quia a mortuis resurrexit. Aspiciat ergo facundiam prædicationis hinc, et volvat, et miretur illine splendorem humilitatis. Videat signorum potentiam hinc, et inde videat quia qui virtutis potentia claruit, eamdem virtutem præcepto silentii occultavit. Sed dum videt partem humilem, videat et sublimem. Ecce humilis pars lapidis cernitur, quia dicit: Humiliavit semetipsum, factus obediens usque ad mortem (Philip. 11, 8). Sed si ista pars volvitur, altera revelatur, quia subjungitur : Propter quod Deus exaltavit illum, et donavit illi nomen quod est super omne nomen. Ad prædicatorem ergo lapidem volvimus, cum coram ipso Redemptoris nostri potentiam, et humilitatem memoramus; cum et in operibus eum attendimus humilem, et ex humilitate in corlo sublimem. In hoc quidem lapide bos, et aries occidatur, ut in omni homi-

mactetur. Ibi quippe omnis sanguis effunditur. quia qui exemplo Christi instruitur, magna agit, sed de illis magnis operibus se non extollit. Pascitur quidem lætitia boni operis, sed non cruentatur cibus ejus sanguine vanæ laudis. Nam lapis ille si in verbis revolvitur, dicit : Si opera non fecissem in eis, quæ nemo alius fecit, peccatum non haberent (Joan. xv. 24). Sed quia de verbis non tumuit, volvens se, ait: Ego non quæro gloriam meam (Joan. VIII, 50). Bos ergo et aries in lapide occiditur, quando exemplo Redemptoris omnis cornuta elatio condemnatur: quando electus quilibet, et bene agit, et optime docet, sed nec vita eum erigit propria, nec eruditio aliena. In ariete quippe robur propriæ innocentiæ R exprimitur, in bove autem labor, et fortitudo prædicationis. Oui in petra occidentur: ut sic electam mentem gaudendo reficiant, ut ei mixtum in se cruorem carnibus non impendant. Hoc quidem electus prædicator non solum loquitur, sed etiam persuadet. Unde et subditur:

(Vers. 34.) Adduxit itaque populus unusquisque bovem in manu sua, usque ad noctem, et occiderunt ibi.

41. Bovem in manu adducere, est peccatum elationis pœnitentiæ afflictione delere. Dum enim operando 321 delet, quod superbiendo deliquit, mactandum bovem in lapide per manum ducit. Quid est a utem, quod dicit: Usque ad noctem, nisi quia et peccare non licet, sed delere peccata usque ad mortem licet? Usque ad noctem ergo boves mactandi sunt, non in nocte, quia dum vivimus, peccata delere pœnitendo possumus, post mortem fructuosam agere pœnitentiam non valemus. Bene autem in eodem loco subditor:

(Vers. 35.) Ædificavit autem Saul altare Domino. 41. Quia dum peccatores convertuntur, quasi ex lapidibus cœleste ædificium fabricatur. Et quia plerique codices habent : Tumque primum cœpit Saul ædificare, potest altaris nomine compunctio cordis intelligi. Quando enim per verbum doctoris compunctio cordis erigitur, nimirum altare Domino ædificatur. Et primum ædificatum dicitur, quia est compunctio amoris. Unde et in tabernaculo fœderis duo altaria fieri a Domino jussa sunt, adolendis scilicet thymiamatibus unum, alterum comburendæ carnis (Exod. xxvii, xxxvii). Primum altare foris erat, secundum intra sancta sanctorum. Altare ergo primum compunctio timoris est, altare secundum compunctio amoris. Illud quippe peccata lugentium est, istud vero ad æterna gaudia totis desideriis inhiantium; illius lapides, recogitationes peccatorum, hujus lapides, meditationes perennium gaudiorum. Altare ergo primum doctor ædificat, quando culpas exponit quas dum in se peccator aspicit, ingemiscit. Merito etiam altare compunctio dicitur, quia incensat. Sed cum diu pro peccatis suis unusquisque compungitur. r cenitendo proficit ad usum securitatis. Nam post affictionis tempora ardere incipit ad æternam vitam, et qui prius lugebat pro pavore supplicii, flere jam

num genere elationis vitium Christi contemplatione A copiosius incipit pro dilatione mercedis. Quia ergo mactetur. Ibi quippe omnis sanguis effunditur, quia qui exemplo Christi instruitur, magna agit, sed de illis magnis operibus se non extollit. Pascitur quidem lætitia boni operis, sed non cruentatur cibus ejus sanguine vanæ laudis. Nam lapis ille si in verbis responsive dicitate. Si opera non feriscem in eigen magna.

(Vers. 36.) Et dixit Saul: Irruamus super Philistiim nocte, et vastemus eum usquequo illucescat mane, et non relinquamus de eis virum.

42. Hoc supra satis expositum est, sed quia in nocte, usquequo illucescat dies, percutere Philistæos appetit, hoc profecto insinuat, quia ne in futurum nocere dæmones possint, a cordibus peccatorum modo expellendi et perimendi sunt. Nox quidem vita hæc dicitur, cum æternæ comparatur. Nam qui illam vitam contemplari digne potuerit, illius comparatione quidquid hic lucidum cernitur, noctis obscuritas esse judicatur. Illucescit autem dies illa, quando in fine hujus vitæ electis animabus se aperit. In egressu quippe suo de corpore electa anima illucescentem sibi æternitatem videt, quia lucem præsentis sæculi quasi tenebras non aspexit.

43. Quid vero est quod dicitur: Et non relinguamus ex eis virum? Sed omnis Philistaus vir vastari debet, parvulus omnis nequaquam vastari potest. Nemo enim sine peccato, nisi solus Deus. Viri ergo capitalia crimina et vitia principalia sunt. Sed tune virorum, id est fortium nomine designantur, cum peccatorum sibi corda subjiciunt. Bene ergo dicitur: Non relinguamus ex eis virum, quia conversi peccatores sanctorum prædicatorum consilio fortia quæque peccata, et vitia deserunt, sed nullum peccatum aut vitium habere non possunt. 322 Possunt cavere crimina, sed omnia non possunt vitare peccata. Possunt vitia exstinguere, sed ne aliquo eorum quomodocunque pulsentur, non prævalent exercere. Dicit ergo: Non relinquamus ex eis virum, quia prædicatores sanctæ Ecclesiæ et vitia nos eradicare præcipiunt : sed dum fortia et principalia in nobis necant agere nequeant ut quædam corum per tenuem motum nequaquam vivant. Et de populi obedientia subjungens, ait:

(Vers. 36.) Dixit populus: Omne, quod bonum est in oculis tuis, sac.

44. Oculi prædicatorum sunt intuitus rationis. Qui ergo arbitrio doctoris committitur, dicere ei recte perhibetur: Omne quod bonum est in oculis tuis, fac. Quasi dicat: Qui nos de rationis nostræ illuminatione diffidimus, rationis tuæ luci committimus, quod nobis deesse judicamus. Sed hoc quod dixit Saul: Irruamus super Philistiim, potest intelligi quia non deliberata protulit, sed hoc dicendo, an esset super Philistiim irruendum consuluit. Quod autem populus cito assensum præbuit, hoc quod videmus insinuat, quia nonnulli intra sanctam Ecclesiam, antequam verba majorum intelligant, probant. Nam-protinus subditur:

(Vers. 36, 37.) Et ait Sacerdos: Accedamus huc ad

nersequar Philistiim? Et non respondit gi Dominus in die illa.

45. Quid est quod consulentis regis verha, quæ populus laudat, sacerdos ad Dominum esse deferenda denuntiat, nisi quia obscura et magna negotia, quæ simplices latent, nunquam bene disponuntur, si corum exitum in sacrario mentis anbtili meditatione non quarimus? Ad Dominum quinne accedere, est ejus voluntatem secreta contemplatione cognoscere. Et bene accessus dicitur, quia ab exterioribus ad interna tendimus, quando operis nostri exitum in divina voluntate cognoscere tentamus. Nam qui occulta et intima quærit, et exteriora non deserit, ca quæ nescit adire non invenit. Quando ergo a nobis de occultis rebus consilium quæritur, ad Deminum accedamus, ut tunc demum quod agendum est neoponatur, cum in divina voluntate cognoscitur. Multa enim videntur bona esse et non sunt. Pleraque etiam facienda sunt, sed utilius flunt si congruo tempori reserventur. Quædam quoque alii facere debent, alii vero non debent. Quæ nimirum si electus quilibet in secreto meditationis videre negligit, ea utique recto ordine non disponit. E contra autem qui discutere ea, vel agere meditando consuevit. non solum agenda, sed etjam vitanda cognoscit. Unde et bene dicitur :

(Vers. 37.) Consuluit Saul Dominum, et non respondit ei Dominus in die illa.

46. Dies est cogitatio mentis, que bona putatur et non cognoscitur. Nam dum bonam se esse simulat, quasi lucem portat. In die ergo illa Dominus consulenti se non respondit, quia verbum Dei cum mala deliberatione convenire non potest. Per responsum quidem verbi patefacere solemus sensum intimæ voluntatis. In illa igitur die Dominus non respondet : quia omnipotens Deus in simulata cogitationis luce non cernitur, qui semper in claritate veritatis invenitur. Et notandum, quia qui accedendi ad Dominum consilium tribuit, sacerdos fuit. Quid enim sanctius, quam consilium accedendi ad Deuni? Sacerdotes ergo toties sumus, quoties fratribus bona consilia ministramus. Sacrius enim nihil dari potest, quam id per quod quisque ire ad conditorem debet. Nos autem quia ordinem spiritualis pugnæ describimus, 323 continuare priora sequentibus debemus.

47. Verbum quidem Saul fuit, ut sic Philistæos vastaret, ut ex iis virum non relinqueret. Quod sic etjam intelligi potest; quia ita volebat Philistxos perimere, ut corum nullus ultra movere bella potuisset. Magna quidem hæc dies mentis est, qua sic æterna gueruntur, ut temporalis hostis nullus a cæde relinguatur. Sed quia pulli conceditur sic temporaliter vincere, ut non debest omni tempore pugnare, merito dicitur: Non respondit ei Dominus in die illa. Respondere Dei non solum intimi verbi ejus est, and gratize et muneris. Quando enim benigne concedit quod pie petitur, respondere perhibetur. Non ergo respondet Dominus in die illa, quia permittit

Dominum. El consuluit Seul Dominum, dicens : Num A quidem electis ut vincant, sed de hostibus quasi viventes descrit, ut cum quibus semper purnent inveniant. Quod tamen si ideo dicitur, quis Jonatha culpa celatur, magnus timor prelatis incutitur. Filius quidem peccat, et patri ejus responsionem negat. Unus etiam deliquisse cognoscitur, sed pro unius culpa insequi hostes suos cuncti pertimescunt. Quid in hoc facto signatur, nisi quia peccata subditorum non soluni sibi, sed etiam prælatis et secum communiter viventibus nocent? Quia vero latens hæc culpa a rege discutitur, videamus jam qua sublimitate latentia quæque nerquirantur. Nam sequi-

> (Vers. 38, 39.) Applicate huc universos angulas populi, el scitote, el videte per quem acciderit peccatum hoc hodie. Vivit Dominus salvator Israelis, quia si per Jonatham factum est, absque retrectione [Forte legendum retractatione hic et inf. | morietur.

48. Quibus nimirum verbis ordinatum valde judicii ordinem demonstravit, quia culpa prius inveniendo est, deinde pœna irroganda. Nam judioji ordo confunditur, si ante inventæ culoæ discussionem proferatur. Ne enim ante discussionem feriat, dicit: Applicate huc universos angulos populi, et pidete, et scitote ver quem acciderit hoc peccatum hadie. Et quis cognita culpa austerius ferienda est, jurat, dicens: Vivit Dominus, quia si per Jonatham flium meun factum est, absque retructione morietur. Tractari quidem diutius debet, ut inveniatur culpa, sed postquam inventa est, in ea viyus aliquis relipuui non C debet. Absque retractione perimitur, qui vivere in peccato, statim ut innotuerit, probibetur. Sed istud absque retractione, scilicet perimere, absque retractione non est, quia multa consideratione paster utitur, ut culpa, quam retractando invenit, feriri absque retractione, et exstingui velociter possit.

49. Quod si juxta historiam hujus paterni juramenti pondus attendimus, et illius temporis fervorem, et hujus teporem pariter contuemur. Antiqui etenim patres, ut Deo placerent, ad mortem fillis etiam non parcebant. Nos autem eos quos secundum carnen diligimus, etiam tenui asperitate verborum insequi non audemus. Ecce qui ad regnum filium nutriebat, dicit : Quia si per eum peccatum factum est, absque retractione morietur. Nos peccantes cernimus, et n objurgare peccantes aut nolumus, aut timemus. Cur ergo hoc facimus, nisi quia Deum sicut illi nequaquam diligimus? Nam Moyses, ut bene peccatum idololatriæ vindicaret, Levitas viginti tria millia virorum jussit occidere. In cujus nimirum exercitatione cadis dixit: Si quis est Domini, jungatur milis. Ponat vir gladium super semur suum. Ite et redite de porta usque ad portam, et occidat unusquisque fratrem suum, et amicum, et proximum (Exod. xxxII, 26, 27). Quasi dicat : In hoc ostendet quisque 324 quia sit Domini, si pro ejus amore fratri, proximo, vel amico pon parcit. Dicit ergo Saul de silio: Quia absque retractione morietur, quia nobis jain sub Redemptor's gratia viventibus, etsi mors non decernitur corporis,

peccenti non dibet vita dileteri. Absque retractione A querere, et quales simus invenire vix aut nunquem quippe rector interficit, com affectus parnis non aspicit, sed cam crimen invenit velociter ferit. Retraotat anidem, qui ne scolestam acriter pungat, obsequia ab co sibi impense, aut consanguinitatis affectum cogitat. Que in re notandum est a quod non omnes culture acriter feriender sunt. Nam leves pulveris maculæ melius excutiendo quam lavando, aut ignem apponendo, terrentur. Graves etiam culaze in amnibus mous asperitate insequende non sunt, quis vulnera corporum pro ipsorum corporum astura et robore, vigerem exiguat medicine. Plesumque tamen prodati Ecclesia, com culpas audiunt, plus juste infervescent; et dum windictere metiuntur, nec welnerum qualitatem, nec persenarum delinquentium p vigorem respleient. Qui aimirum telerandi aunt cum minanter, sed ab ultione bonorum consilio acdandi sunt. Unde et hic subjungitur :

(Vers. 59.) Ad anod nullus contradicit ei ec omai monulo.

Quia enim mesorum minæ bumiliter ferendæ sunt. dicitur : Nulles controdizit ei. Et quie sorum nimistas salubri pierum consilio nefrenanda est, non valde inforius oum comdom mortem filio inforre rex tentet, omnis populus clamat : Ergone morietur Jonathas. qui soit salutem hape in Israel? Liberavit ergo papults Ionatham ne moreretur. Sed suis nondum imventam outpam non ferire, sed invenire sategis latentem, sequitur:

(Vers. 40.) Et ait ad universum Israel: Separaunini vos in parte una, el ego cum Jonatha filio meo ero in parte altera.

50. Quid est, quod regis præcepto populus a rege. et ejus filio separatur, nisi quia dum culpa latens, et suspecta quæritur, et superiores et inferiores persome discutiendle sunt? Sæpe quidem populus, sæpe eorum rector delinquit : et aliquando ipsa subditorum culpa prælato ascribitur, quo negligente impieri perhibetur. Cum ergo ostensis superius indiciis, quia lateat in populo culpa cognoscitur, et in quo sit abscondita nescitur, se rex admisceat, ut an sua sit culpa, vel populi, pastor sciat. Equidem rex Saul conscius culpæ non erat quam ipse nec consensu, nec opere perpetraverat, et tamen discutiendus miscetur, ut si in se etiam latet, inveniatur. Quasi enim se peccali inscium perquirebat, qui dicebat: Nihil enim mihi consoius sum, rod non in học justificatus sum : qui autem judicat me, Dominus est (I Cor. st. 4). Quasi dicat: Quanere meinsum, et invenire non desino, quia si mibi lateo, cui nuda sunt omnia non latebo. Dicat ergo tex peccati illius, quod discutiebatur, non conscius: Ego cum Jonutha filio meo ero in parte altera; quia electi doctores, cum in aliis per rectitudinis zelum sæviunt, sibimetipsis et anis familiaribus neguaquam parcunt. Quasi enim in una parte populum separant, et semetipsos non separant. qui subditorum culpas discutiunt, et ut semetipsos inveniant, investigare non curant. Magnum quippe est humanæ ignerantiæ pelagus. Nam ei normetipses

possumus, alios quando possumus? Quid est enim. quod Propheta deplorat. dicens : Cor meum dereliquit me (Psal. xxxix, 13). Quid est, quod Scriptura sacra denuntiat: I anorat homo utrum odio vel amore dianus sit (Eccl. 1x, 2). Hem quæstionis suæ fructum Propheta denuntiat, dicens: Invenit servus tuus cor spum (II Reg. Ru. 27). 225 Si vix invenire cor sancti possunt, nosmetipsos inquirere qua temeritate cessamus? Sed fortasse nec Propheta potuit, quia subjunxit: Ut timeat te. Inveniret utique cor suum. si pleniter cognovisset, odio au amore dignus existeret. Qui ergo non invenit, ut coram Deo securus esset, invenit utique at timeret. At nos nec istud facile possumus, quia dum invenire peccata nostra. et inventa pensare negligimus, quasi perdito corde securi sumus. In parte erge altera bi, illi in altera statuuntur, ut singulorum occulta considerentur, et inventa culpa digna pœna feriatur. Quod quia laudandum valde non dissuadendum est, sequitur:

(Vers. 40.) Respondit populus Saul: Quod bonum est in oculis wis, fac,

54. Quid est autem, quod populo Saul, ut se in partem unam separaret præcipit, et populus facere regam roget quod pracipit, nisi quia inquirere semetipsos simplices nescinat, etiam cum jubentur? Digit orgo; Fas guod bonum est in oculis tuis. Quasi dient: Tu melius agere nostra noteris, qui lumen cordis non solum tihi, sed etiam pestris prævidendis itineribus suscepisti, Sed rector de interna illuminatione landstur, quam per gratiam habet, per æstimationem non habet. Laudatur quidem, quia cognoscore secreta aliorum possit, sed ipse semetipsum posse scire diffidit. Quia ergo lumen sibi tantæ gratize non adacribit, a Deo postulare hoc precibus non omittit, Unde et sequitur :

(Vers. 41.) Et dixit ad Dominus Dous Isrgel: Ds indicium. Quid est, quad non responderis serve tue hodie? Si in me aut in Jonatha filio mee has iniquitas est, da octonoionem ; aut ai est in papula tuo hac iniquitas, da sanctitatem.

53. Indicium ergo dari petimus, quando pobis abscondita revelari flagitamus. Sed guærendum est quid sibi vult tanta verborum diversitas? Nam iu se n et filio ostensionem dari petit, si in populo est iniquitas sanctitatem. Quod tamen dici breviter potest, quia electi doctores sciunt propriam fortitudinem, sciunt populi subjecti infirmitatem. Pro se ergo solam ostensionem culpæ petunt, quia austeritate pœnitentiæ hanc soleant insequi, sciunt. Pro populo autem sanctitatem quærunt, quia culpas subditorum solum scire appetunt; sed quos inveniunt prava agere, rogant ad veniam per lamenta pervenire. Quid est enim dicere: Da sanctitatem, nisì: Sanctifica, quos demonstras? Mihi eorum occulta detegis, sed detegendo nihil agitur, si quos ostendis, gratiam refundendo, non operis. Quia vero sæpe stant subditi et prælati cadunt, sequitur :

(Vors. \$1.) Et depeghensus est Jonathas et Saul.

petrata cognoscitur, sequitur:

(Vers. 42.) Et ait Saul: Mittite sortem inter me et filium meum. Et captus est Jonathas.

53. Qui sortes mittunt, per visibilium rerum conjecturas latentia sæpe deprehendunt. Sic nimirum Jonas fugiens noscitur (Jon. 1); sic Matthias Apostolus Apostolica celsitudine dignus invenitur (Act. 1). Sortes ergo spirituales ponimus, quando per exteriora signa operum, ad occultorum notitiam pervenimus. Sors enim uniuscujusque propria est conversatio. Unde in Sapientia reprobi dicunt: Coronemus nos rosis, antequam marcescant; nullum pratum sit quod non pertranseat luxuria nostra; ubique relinquamus signa lætitiæ, quoniam hæc est pars nostra, et hæc est sors nostra (Sap. 11. 8). E contra autem Psalmista precatur, dicens : 396 Pertio mea, Domine, sit in terra viventium (Psal. CXLI, 6). Quod etiam Paulus denuntians, ait : Nostra conversatio in cœlis est (Philip. III, 20). Doctor ergo quasi singulorum sortes tenet, dum uniuscujusque conversationem videt. Et dum culpa noscitur, et rei persona nescitur, quasi sortes mittit, dum modum facinoris comparat personæ negligentis. Sed et forte culpam deprehendit, dum quodam signo conjecturæ pervenit ad evidentem criminis veritatem. Negligenter quidem præeminet, qui commissorum sibi fidelium nescit et fortitudinem et infirmitatem. Nosse enim debet fortes subditos, quibus sint virtutibus apti, quibus infirmi sint vitiis per negligentiam proximi. Nosse debet quæ virtutum devotio istos excitet, quæ illorum negligentiam qualitas vitiorum turbet. Quasi ergo in exterioribus sortes singulorum tenet, dum prævidet quibus Ili possunt vitiis obrui, quibus isti virtutibus exaltari. Causa igitur cognita, quasi sortibus signa imprimit, dum patentis culpæ notam illius conversationi ascribimus, qui per negligentiam pronus, et vicinus ad illud facinus perpetrandum ante fuisse videbatur. Sed conjectura hæc habeatur ad indagandam veritatem, non ad rei inventæ certitudinem, quia illic statim subditum est :

(Vers. 43.) Dixit autem Saul ad Jonatham: Indica mihi quid feceris.

54. Quid est enim quod captus interrogatur, nisi quia culpæ, quæ signis aut conjecturis deprehensæ videntur, feriendæ adhuc non sunt? Quasi enim jam D vulnus tenetur, sed adhuc tectum est. Discooperiatur ergo, ut mederi valeat, et curari. Cogendus quidem aut admonendus est, ut culpam, quæ jam velut palam cernitur, confiteatur. Dicit ergo: Indica mihi quid seceris, quia crimen quod apertis quibusdam indiciis noscitur, ante judicandum non est quam aperlissime demonstretur. Et quia electorum est peccare et resipiscere, culpas perpetrare, et perpetratas confitendo detegere, sequitur:

(Vers. 43.) Et indicavit ei Jonathas, et ait : Gus-

Et quia insa etiam culpa non facile a quo sit per- A tans questavi in summitate virga, qua erat in manu mea, paululum mellis, et ecce morior.

55. Ouid est quod ait : Gustans gustavi? Quare non dixit superius : Gustans gustavi paululum de melle isto : cum dixit : Vidistis quia illuminati sunt oculi mei, eo auod austaverim paululum de melle isto? Sed quidam dum peccata confitentur, ea nimirum quibusdam vocibus minuunt, dum se non ex toto animo commisisse ostendunt. E contra autem clecti viri quando se de minimis accusant; ea utique non quasi parva, sed quasi magna pronuntiant. Quid est dicere: Gustans quetavi, nisi quod foris peccatum exercui, magno concupiscentiæ ardore complevi? Et quid est post peccati confessionem dicere, Merior, nisi mortem a se pænitendo et confitendo expellere. et expulsam timere? Quod quidem proprie est electorum, qui peccata sua deserunt : et tamen hæc. quasi non deserta, pertimescunt. Et quidem puris confessionibus, et austeris pœnitentiæ cruciatibus delent, sed quasi non deleta vehementer timent. Sed quid est, quod ait: In summitate virge? nisi quiz dum nos confitendo insequimur, proferre contra nos mendacium non debemus. Peccatum quidem in confessione prodendum est, sed augmentandum mendacio non est. Tale quidem debet esse in confessione, quale fuit in opere. Ut ergo ardor concupiscentiæ bene prodatur, dicit : Gustans gustavi : Et ut qualitas ejus appareat, subditur : In 327 summitate virgæ, quasi dicat: Audacter inflammatus feci, sed hoc feci. Et quia filius regis confitetur, dicit: Quæ erat in manu mea. Virga Jonathæ prædicatoris doctrinam atque disciplinam signat. Quæ in manu tenetur, quando non solom docet, sed quod docet, operando exercet. Quid est ergo, quod ait: Quæ erat, non, Quæ est in manu mea? nisi quia æstimationem electorum insinuat, qui etiam cum prava committunt, prædicationis ministerio se indignos arbitrantur. Dicit ergo: In summitate virge, que erat in manu mea. Quasi dicat: De illo superbiens peccavi, quo peccando me indignum feci. Erat ergo in manu mea. et non est, quia etsi aliquando feci quod docui, illud quod operando tenui superbiendo amisi. Nunc igitur timore perterritus dicit : Ecce morior. Et quia idem metus aliquando divina inspiratione menti incutitur, aliquando comminatione doctorum, subditur:

(Vers. 44.) Et ait Saul: Hæc faciat mihi Deus, et hæc addat ; quia morte morieris, Jonatha. Sequitur:

(Vers. 45.) Dixitque populus ad Saul: Ergone Jonathas morietur, qui fecit salutem magnam in Israel? Hoc nesas est. Vivit Dominus, si ceciderit capillus de capite ejus in terram; quia cum Deo operatus est hodie. Liberavit ergo populus Jonatham, ne moreretur.

56. Quid est ergo, quod dicit; Ergone Jenathas morietur, nisi quia a alius de eadem culpa morere-

a In aliis excusis legitur, quia aliud: Quod retinere non potnimus.

tur? Quibus nimirum verbis populi nobis ostenditur A insinuat, dicens : Sit sermo vester : Est, est, non, virtus magnæ discretionis, quia in electorum examine non solum culparum causæ pensandæ sunt, sed etiam merita personarum. Quod aperte his verbis ostenditur, quia non ideo Jonathas non moriturus asseritur, quia erat filius regis, sed quia in Israel magnam salutem fecit. Cum ergo magni viri cadunt. communi judicio tradendi non sunt, quia priora opera promerentur, ut posteriorum gravitas levigetur. Insa autem culpæ levigatio non acceptione personæ decernenda est, sed respectu prioris vitæ, quia ad absolutionem illius sanctæ Ecclesiæ lucra pensanda sunt, non carnalis affectio admittenda. Sed quid mirum, si ad absolutionem peccatoris propria merita suffragantur, quando in sacri eloquii auctori- R tate discamus, quia alii pro aliis liberati sunt? Aliorum quidem bono opere alii adjuvantur, sicut ad peccantem regem Salomonem a Domino dicitur: Quia non custodisti præcepta mea, disrumpens scindam regnum tuum, et dabo illud servo tuo. Verumtamen in diebus tuis non saciam propter David patrem tuum, sed de manu filii tui scindam illud (III Reg. XI. 11). Hinc est quod non solum patrum opera filiis prosunt, sed etiam cives pro civibus liberandos agnovimus. Evertendæ quidem Sodomæ se promisit Dominus parcere, si in ea tantum decem justos inveniret (Gen. xvIII). Jerusalem quoque respici misericorditer dicitur, quia aliquanta bona opera in ea inventa sunt. Hinc est quod Heli vita propria justus, sed aurctoritate pastorali remissus, a viro Dei audivit : C Pars magna domus tue morietur, cum ad virilem etatem pervenerit; verumtamen non auseram penitus ex te virum ab altari meo (I Reg. n. 33); ut sacra Scriptura hic aperte monstraret, et pro dissolutione percussum, et pro præterita conversatione respectum. Sed percuti fortasse ex parte potuit, quia qualemcunque vitæ immunditiam habuit. De Jonatha ergo bene dicitur: Ergone Jonathas morietur, qui secit salutem hanc magnam in Israel? Hoc nefas est; Vivit Dominus, si ceciderit capillus de capite ejus in terram. quia cum Deo 322 operatus est hodie. Quasi dicat : Qui magna opera fecit, absolvi ex toto digne promeruit. Quia igitur in Ecclesiastica censura, etsi non est acceptio personarum, est tamen discretio meritorum, apte conclusit sententiam, dicens; Liberavit ergo Jonatham populus, ne moreretur.

57. Quo in loco notandum est quia rex bis jusjurandum interfectionis Jonathæ superius protulit, quem tamen victus populi instantia non occidit. Quid est quod juravit, et juramenti assertionem nequaquam servavit? Sed ex hac re duo nobis documenta proveniunt, ut cauti scilicet, et discreti esse debeamus. Cauti quidem, ne juremus, discreti, si agere perversa juramus. Qui enim jurare cavet, perjurare omnino non potest. Sed cum male juratur, justius jusjurandum dimittitur quam compleantur crimina que jurantur. Sit ergo unusquisque cautus antequam juret, ut aut ne omnino juret, aut facturum se mala non juret. Cautos quidem nos esse Dominus

non. Nolite jurare per cælum, neque per terram (Matth. v. 37). E contra autem reprobi, et incauti guidem sunt, et discreti non sunt. Nam sæpe se acturos mala repromittunt, et revocare promissa, quasi perjurium incursuri, non satagunt. Hinc est, quod Herodes incaute juravit. et nefarium jusiurandum quod protulit, in præcursoris Domini morte complevit (Marc. vi). Cauti ergo in nostris dispositionibus esse debemus. sed si cauti esse negligimus, prætermittenda sunt proposita, non implenda. Sic quippe a proposito desistere non est vitium levitatis, sed virtus discretionis. Tamen jurare quæ revocanda sunt et detestanda. omnino cavendum est, et vehementer horrendum, quia cum tale jusiurandum non impletur, non omnino culpa vitatur, sed minor eligitur. Sequitur:

(Vers. 46.) Recessitque Saul, nec persecutus est Philistiim.

58. Cum Jonathæ culpa reperitur, cum jusiurandum rex non perfecisse cognoscitur, cessare Philistæos persequi perhibetur, quia dum propria infirmitate pastores deprimuntur. lucra aliorum exquirere fortiter nequeunt. Cessare etenim persegui Philistæos, est ad tempus vitia aliorum insequi, prædicando desistere. Prius enim esse intendendum judicant ad purificationem suam, deinde purgati vigilandum ad salutem alienam, quia dum silent semetipsos præparant, ut quasi per pœnitentiam suam ad lucra aliorum fortiter surgant. Et quia sæpe dum doctor sibi conscius silet, quibusdam eius subditis maligni spiritus, impia suggerendo non silent. Sequitur:

(Vers. 46.) Porro Philistiim abiere in loca sua.

59. Tacentibus guidem doctoribus, in loca sua dæmones abeunt; quia per pastorum silentium non percunt, nisi quia ad vitam æternam prædestinati non sunt. Loca etenim dæmonum sunt, quia divina præscientia in habitaculum Dei præordinati non sunt. Hinc est quod prædicantibus primis doctoribus dicitur : Credebant quotquot prædestinati erant ad vitam æternam (Act. XIII, 48). Hinc Paulus ait : Quos præscivit, et prædestinavit, et ques prædestinavit, vocavit (Rom. viii, 30). Hinc est quod volentes apostoli transire in Asiam, a Spiritu sancto prohibiti sunt (Act. xv1). Qui ergo non prædestinati sunt, sive audiant doctorum verba, sive non audiant, vocari in Dei habitaculum nequeunt, quia per nequitiam, in qua sunt ante constitutionem mundi præcogniti. locum in se malignis spiritibus paraverunt. Bene igitur, dum insequi Philistacos 329 cessare [Forte cessaril dicitur, in loca sua dæmones ablisse referuntur, quia aliquando Dei dispensatione doctores tacent, ut illis tacentibus hi qui Domini non sunt, a malis spiritibus recipiantur. Sed, ut dixi, cum post culpam pastores tacent, semetipsos humiliant, ut purgati in ministerium prædicationis potenter surgant. Dum tacent, infirmitatem suam pensant, sed considerando semetipsos, contra occultos hostes se validius roborant. Unde et bene subjungitur:

(Vers. 47.) At Saul, confirmate regno super Israel, A noxia reprobant, et reprobando triumphant. Cunetis pugnabat per circuitum contra inimicos ejus.

60. Debilitatur quidem regnum, quando pastores in aliquibus culpis cadunt. Sed debile confirmatur cum ner satisfactionem possitentiæ ad onus magnæ virtutis eriguntur. Et super Israel confirmari dicitur. guis dum ad vitæ altitudinem proficit. cos guibus preseminet ordine, vincit conversatione. Videntibus Doma produtes est, sed supra Deum videntes extollitur, cum prze castoris in divina assumitur contemplatione. Merite erge dicitar: Pugnabat contra omnes " inimices ejus, et quocunque se vertebat superabat : quie qui esterna altius conspicit, facile conterit quidquid de infimis sibi ad pugnam venit. Quia enim nulla terrena sibi jam placent, qui per magnam charitatem se vertit, superat. Quid enim huic malignus spiritus suggerat, qui terrena nulla considerat, qui læta saculi nulla iam amat? Pugnat doctor, dum prædicat. sed superat, quia quod prædicando prohibet de mundi delectatione contingere, conversationis virtute persuadet. Et quia pugnare in circuitu contra inimicos dicitur, magnæ laudis eius victoria esse demonstratur. Ex omni quidem parte perfectum esse doctorem docet, qui ex omni parte fortissimos habet inimicos. Dum ergo ubique verti et superare dicitur, quanta eius gloria prædicatur? Ould est ergo quod in circuitu hostes habere dicitur, nisl quia maligni spiritus omnibus sensibus nostrīs insidiantur? Nam loquendo alios per gustum vel olfactum fallunt. Alios etiam per insidias illecebrosæ? delectationis vel cogitationis pertrahere ad immundities satugunt. Aliis foris obscena efferunt, que mentis deliberatione sequantur. Sed at rectine hunc circuitum demonstremus, hunc dum ad læta pertrahunt, eis quasi ad dexteram insidias ponunt, Illum dum per adversa dejiciunt, quasi a læva parte constringunt. Nos dum ad præterita eblectamenta invitant, quasi a retro præcipitant. Illis quasi ab anteriori parte obviant, quia sæpe infirmorum mentibus districtæ conversationis et vitæ longitudinem quasi consulendo monstrant. Ab ante enim veniunt, quia proficisei ad ccelum animas non permittunt. In circuitu ergo inimicos habemus, quia ante, retro, in dexteram et sinistram malignorum n spirituum eertamen patimur. Unde et beatus Petrus apostolus nos cohortatur, dicens: Adrersarius vester diabolus, tanquam leo rugiens, circuit, quærens quem devoret; cui resistite sortes in fide (I Petr. v. 8).

61. Sed jam belli circuitum novimus, qualiter per circuitum reges vincant, videamus. In circuitu quidem vincunt, qui linguam, et os, et oculos, et omnia corporis membra ab illicita actione custodiunt. Dum enim linguam perfecte per silentium muniont, enasi in una parte victores sunt, et dum vident oculis quæ concupiscere dedignantur, ex alia parte victores flunt. Sæpe etiam mala audiunt 330 et repellunt, et quia

ergo sensibus victores sunt, qui per corum aliquem subdi malignis spiritibus nolunt. Sed et dum cordi inepta cogitatio offertur, hostis qui reprobatur eliditur. Qui enim noxia quæque abiicit, hostem potenter premit. Et quia item læta contemnit, et adversa non metuit, quæ reliquit aliquando perversa non repetit, et ad cœlestia ferventer currit, hostes. ques in circuitu patitur, superare declaratur. In quibus profecto adversariis, quia insidiæ oppositæ quiaque corporalibus sensibus designantur, apte per quinarium numerum exprimuntur.

(Vers. 47) Contra Meab, inquit, et filios Ammon. et Edom, et regem Suba, et Philistæos.

62. Qui enim quinque gentium nomina posuit. super Israel, id est in collectibus regnat, quecunque B oppositas quinque sensibus corporis fraudes demonum designavit. Sed quia doctor non solumivivendo. sed etiam docendo dimicat, cum contra omnia vitia disputat cum ca verbi gladio in auditorum suorum mentibus necat, nimirum in circuitu et pugnare cernitur, et quocunque se vertit superare. Sed quadam specialitet pominantur, que sibi principaliter obstant: Gentra Moab, inquit, et filies Ammon, Edom. et reann Suba, et Philisteos. Moab, ex patre interpretatur, Ammon, populus mororis, Edom, rutus, Suba, incensa, sive convertens, Philistxus, poculo cadens. Quid enim his nominibus nisi gradus b pessimæ vitæ exprimitur? In Moab quippe, qui ex patre dicitur. concuniscentia designatur. In mente quidem reprobaalios, alios videndo decipiunt. Alios per auditum, e quia a diabelo ponitur, quasi a patre generatur. Quid vero per Ammon, qui populus mæroris interpretetur, ostenditur, nisi frequentia malorum operum? Quia enim multa sunt, populus dicitur, et quie ad eterni luctus amaritudinem reprobum unumquemque perducunt, morroris populus recte nominatur. Edom vero, qui rufus dicitur, quid nisi peccandi nimium fervorem insignat? Prius enim peccare quisque consuevit, deinde per usum peccandi proficit in augmeatum fervoris, ut neocare sanius audeat, et hoc, quod audendo ingeminat, semper iterare ardentius concupiscat. Que nimirum peccandi ardore agitur, ut in mente reproba quidquid virtutis aut boni operis viruit, comburatur, Incensa ergo post Edom in spirituali bello describitur, quia ita est perditæ mentis casus, ut cum ferventer mala congregare nititur, bonis omnibus quasi per combustionem perditis et redactis ad nihilum spolietur. Suba etiam convertens dicitur, quia et formam Dei de reproba mente fervens peccatum tollit, et banc ad apostatæ angeli formam redigit. De qua jam per divinam sententiam dicitur: Cum venerit impius in profundum malorum, contemnit (Prov. xvIII., 3). Superba quidem mens jam divina mandata despicit, el semetipsam carnalibus desideriis subdit. Quis ergo est rex Suba, nisi ille, de quo ad beatum Job a Domino dicitur: Inse est res super universos filios superbice (Job. XLL, 2). Philistæi vero, qui poculo cadunt, qui sunt, nici qui omnibus

^{*} Deest superabat, in Gilot. et Vatic.

b Gilot. at Vatic., passing expaining.

anneadictis malis abrii sunt ? Oui sic colestia obli. A tus quidem cordis intenti coelestibus, contra carnis viscentor, ut ad hæt evigilare aut vix, aut hungsam videantur. Per Monb erro concupiscentia carnis exprimitur, nor Ammon, frequens usus male operationis : per Edom, percandi ardens desiderium : per Suba. vastatio et combustio virtutum : per Philisteos. oblivio colestium. Cam erro electus doctor aliquem aducere de tantorum laqueorum medio appetit, quantæ virtutis certamen ART sumit? Et quia de omni hoc perditionis grade per doctorum laborem ad pænitentiam redeunt, quocunque se vertit superare perhibetar. Predicando etenim aliquando concupiscentlam in alieujus cordo interficit, aliquando usum pravæ eperationis. Modo illos trahit, qui in usum peccandi transierant, mode illos qui combustis et ad nibilum redactis virtutibus, regi suo diabolo quasi incensi servichant. Et ereia prædicando superna memorat, cadontes poculo, et emlestium oblitos ad spiritualis vitæ studium excitat et per amorem ardenter inflammat. Bene ergo dicitur :

(Vers. 47.) Quocamque se vertebat, superabut.

63. Quia dum de ombi genere peccatores afi vitam trahit, triumphere ubique cognoscitur. Hos nimirum triumphos agere suos milites, suos principes imperabat Dominus, cum dicebat : He in orbem universum, et prædicate Evangelium omni creaturæ (Marci XVI, \$5). Omni creature Evanselium prædicare przefpit, qui omnia genera hominum duci ad fidem voluit, ut dum nobiles regum suorum triumphes estenderet, eos superare abique monstraret. Unde scriptum est: Qui vull omnes homines salvos fieri, et ad agnitionem veritatis venire (I Tim. 11, 4). Omnes quippe homines vult C salvos fieri, quia de canni hominum genere eligit, quos ad gaudium æternæ salutis trahit. Sed guid ececiali fortitudine agat, exponit, quia dicit :

(Vers. 48.) Congregatoque exercitu, percussit Ama-Lech, et eruit Israel de manu vastatorum ejus.

64. Amalech populus lambens interpretatur. Quid ergo per Amalech, nisi fornicationis spiritus designantur? Lambere enim corum est, ad percandum mentem carnis blandimento delinire. Velut enim linguæ tactu lambere ambiust, cum levibus suggestionibus mentem tangunt. Quid est qued contra Moab et Ammon, quod contra Edom et regem Suba pugnasse et vicisse dicitur, non tamen exercitum congregasse, sed at Amalech vinceret, exercitum congregavit? Quid est quod exercitum congregavit, nisi quia ad D asseritur. Erui quidem evelli dicitur. Et qued evelliexstinguendum forpicationis spiritum, virtus una non sufficit? Abstinentia quidem ciborum contra hoc vitium fortissima est, sed sola aon prævalet; velut enim miles est, et pugaare potest, superare non potest, quia Amalech non vincitur, nisi exercitus congregetur. Qui erge fornicationem percutere appetit, addat abstinentiæ corporis virtutem humilitatis. Nam si mens Dee subdi humiliter despicit, carnis suæ desideria dominando ac preceminendo non premit. Sed adhuc necesse est, ut congreget, quia exercitum parvum habet. Virtoti ergo humilitatis et abstinentiæ corporis addatur frequens numerus orationis. Affec-

bellum fortes milites sunt. Jam ergo in frequenti assiduitate precum aciem habet, sed exercitus non unam tantum aciem, sed plures habet. Adhuc itaque exercitum persectum non habet, et Amalech percutere nequaquam valet. Nunquid ei prodest quod jejunando se atterit, quod ad tempus orando compungitur, si mens lubrica cogitet, et phantasmata lascivice in semetipsam portet? Sed vitare turpes cogitationes non prævalet, qui honestas in se non habet. Quia enim semper cogitamus, exquirenda sunt nobis bona, ne mala cogitemus. Quid vero sunt omaes turbæ bonarum cogitationum, nisi innumerabiles mentis acies? Nam dum mentem ambiunt et minuunt, ad eam accedere turpissimos inimicos non permittunt. Et 222 quia cogitando ad desiderium magnæ puritatis accendimur, armis potentibus milites nostri induti sunt, quibus fornicationis impetus et depellendo, in fugam vertunt, et ad nihilum deducendo perimunt. Nam unde ad animam intrare cogitationes possint, non habent. quæ quasi fortissimo milite, honestate cogitationem bonarum undique ornata est. Nunc ergo exercitum anima congreget, quæ Amalech vult perimere, et de manu vastatorum ejus videntem spiritum liberare. In horum medio resideat, ut cuncta exemplis electorum fortium, circumdata doctrinis Scripturarum, nullam partem sui vacuam habeat unde hostis irrumpat. Quia ergo innumerabilia sunt exempla fidelium, quia multa documenta Scripturarum, exercitus magnus et fortis est, sed ad congregandum difficile non est. Beur ergo de Israelis rege dicitur : Congregato exercitu, percussit Amalech, quia fornicationis spiritus non ante vincitur quam per abstinentiam corpus atteratur, et em. nis turnitudo obscomo cogitationis, book mentem replentibus, effugatur. Tunc quippe cum lambere, id est delinire populus lambens delectando non potest, quia domita carne jejuniis, humilitatis aree prædita mente, orationis armis accineta, intenta dettrinis cœlestibus, exemplis munita, impim suggestioni aditum præbere consentiendo non prævalet. Que nimirum exercitus congregatio bene regibus, id est Ecclesiæ doctoribus convenit, quia quisquis ad exetinguendam fornicationis rabiem electes subdites instruere nititur, hæc plura auxiliorum agmina ei verbo congreganda sunt.

65. Bene et Israel erutus de mant vastatorum ejus tur, altas radices in profundiera mersiese sentitur. Manus vero vastatorum potestas est malorum spirituum. Unde etiam scriptum est: A quo quis vinoitur ejus servus efficitur (II Petr. 11, 19). Quid erge colligitur, nisi quia dum fornicatores dasideriis carnis assentiunt, potestati malorum spirituum subiguntut? Quia item altum est fornicationis blandimentum, dum in hoc anima per desiderium merchar, quasi in profundum radicibus tenetur. Erui ergo de manu vastatorum est a fornicationis abysen, qui in potentate demonum est, liberari. Bene etiam vastatores fornicationis impetus dicuntur: quis de vitio luxuri.B per

beatum Job dicitur : Ignis est usque ad perditionem A meum esse perhibentur. Que quidem vox parvulogerminans; et omnia eradicans germina (Job xxxi, 12). Vastator quippe fornicationis spiritus dicitur, quia quem invaserit, ei nimirum nulla virtutum dona derelinquit. Ad laborem quidem ministerii, bona quidem aliqua habere potest, sed ad meritum salutis ea habere non potest. Vastari ergo dicitur, cui perdita castitate ad vitam bona alia nulla prosunt. Vastari etiam horti tenera dicuntur. Qui enim sunt horti superni sponsi, nisi corda sanctorum per custodiam munita, et per castitatis odorem florida? Nam dum nullos motus turpes recipiunt, albo pudoris flore decorantur. Unde et sponsæ in Cantico sponsi laudibus dicitur: Quæ habitas in hortis, audire me fac vocem tuam (Cant. ult., 13). Et rursus : Hortus conclusus soror mea sponsa (Cant. 17, 12). Hortus qui- B dem, quia virtute eximiæ castitatis floridus, conclusus autem, quia per continentiam munitus. Hinc sponsa quid sponsum oblectet, exponit, dicens: Sponsus meus mihi, et ego illi, qui pascitur inter lilia, donec aspiret dies, et inclinentur umbræ (Cant. 11, 16). Immundi ergo spiritus vastatores sunt. quia si pudica corda decipiunt, decepta teneros flores tantæ virtutis perdunt. Qui itaque cum ab immunditiis ad castitatem redeunt, 333 quia diras dæmonum potestates effugiunt, et a profundo perditionis ascendunt, de manu vastatorum erui apte memorantur. Sed rex, qui eruere populum dicitur, quales adjutores habeat videamus. Nam sequitur:

(Vers. 49.) Fuere autem filii Saul Jonathas, et Jesui, C. et Melchisva: nomina duarum filiarum ejus, nomen primogenitæ Merob, et nomen minoris Michol.

66. Filii Saul, qui non ad quamlibet hæreditatem. sed ad regnum nascuntur, illos insinuat, de quibus sanctæ Ecclesiæ per Psalmistam dicitur: Pro patribus tui nati sunt tibi filii, constitues eos principes super omnem terram (Psal. xLIV, 17). Quos tres esse agnovimus, quia fidem sanctæ Trinitatis prædicando defendunt. Sed quia percusso Amalech, regis filii nominantur, eorum numerum ad virtutum merita referamus. Maceratio quidem corporis, circumspectio mentis, simplicitas intentionis, tria sunt. Quia ergo doctores sanctæ Ecclesiæ ad reprimendam carnis libidinem fortes sunt, ad cordis custodiam sapientes, intentionem cordis in cœlum sublevando sublimes, tres esse Saul filii dicuntur. Tria etiam sunt, fortitudo operis, virtus charitatis, et affluentissima gratia prædicationis. Doctores quippe sanctæ Ecclesiæ, quia magna conversatione sublimes sunt, magna charitate ferventes, magna verbi sapientia facundi, ternario numero apte signati sunt. Quorum certe virtutibus nomina conveniunt, quia Jonathas columbæ donum dicitur; Jesui, planities, sive desiderium meum; Melchisva, rex meus salus. Quia enim præcellentia dona Spiritus sancti doctores habent, columbæ donum recte nominantur. Quia item inter dona sublimia humiles sunt, planities dicuntur. Quia pro subditis sibi fidelibus ardenter æterna postulant, desiderium

rum subditorum esse cognoscitur, virtus vero tanti nominis prælatorum. Qui enim parvuli et frigidi adhuc in nostris negligentiis jacemus, ad cœlestem vatriam ardentibus desideriis non flagramus. Sed quod nos ardenter flagitare non possumus, pro nobis postulat a qui ad illam quam nobis adipisci desiderant patriam magnis desideriis anhelant. Pro excellentia ergo charitatis non desiderantes, sed desiderium regis filius dicitur, ut in doctoris mente flagrare ignis dilectionis specialiter demonstretur. Unde et de Domino per Psalmistam dicitur: Qui facit angelos suos spiritus, et ministros suos ignem urentem (Psal. CHI. 4). Hinc est item quod Daniel vir desideriorum dicitur (Dan. 1x), quia prospera populi sui magnis precibus postulasse perhibetur. Melchisva vero dicitur, rex meus salus. Rex quippe prædicator dicitur, quia celsitudinem tenet ordinis, et dignitatem magnæ conversationis. Rex item dicitur, quia summam tenet celsitudinis et vigorem auctoritatis. Salus etiam dicitur, ut ejus integritate ægritudo populi depelli posse sentiatur. Merito enim vitæ et devota oratione homo agere quotidie debet doctor, ut subjectus sibi quisque pertingere valeat ad salutem.

Sed notare iterum doctor debet quia cum a subditis nominatur, non rex noster, sed rex meus dicitur. Quid est ergo quod rex meus dicitur, nisi quia tam familiaris esse debet omnibus, ut singulorum esse per amorem sentiatur? Sed qui meus dicitur, rex nominatur, quia humilis et affabilis prædicator hoc ipsum quod præeminet non videtur esse suum singulariter, sed speciale singulorum, cum tam communis per gratiam esse nititur, ut 334 ejus celsitudo propria uniuscujusque fore videatur. Onus autem verbi dicitur, quia videlicet salus mea dicitur, per quod nimirum diligens prædicatoris studium et sollicitudo commendetur, quia sic debet intendere simul omnibus, ut quærat et agat propria singulorum. Ab unoquoque etenim salus mea dicitur, si uniuscujusque infirmi curam suscipit, et hunc ad æternæ salutis bona perducit.

67. Quæ vero sunt Saul filiæ, nisi prædicatori subditæ electorum qualitates? Aki quippe activæ vitæ studiis serviunt, alii vero contemplativæ remotionibus absconduntur. Filiæ quidem dicuntur pro fecunditate. Illa quidem parit multitudinem bonorum operum, ista vero internorum plenitudinem gaudiorum. Merito igitur regis filix nominantur, quia dum concipiunt de verbo Dei, cœlestes fructus parturiunt. Unde bene Merob de multitudine dicitur. Activa etenim vita, quia ex multis bonis operibus perficitur, de multitudine recte noninatur. Vel de multitudine dicitur, quia qui Deo per activam vitam placent multi sunt. Quia enim pauciores numero sunt qui per contemplativam coelestibus gaudiis inhiant, in eorum comparatione illos qui activæ vitæ inserviunt multos vocat. Qui profecto multi sunt numero, ministerio divisi, quia etsi unam coslestem patriam

a Gilot. et Vatic., quia ad illam.

tis inserviunt. Quorum certe nonnulli in tantum amorem conditoris proficiunt, ut ipsa etiam opera bona deserant, atque ad contemplativæ vitæ dulcedinem transire, et in ea Deo vacare concupiscant. Unde et bene Michol in lingua nostra ex omnibus dicitur. Ex omnibus quidem fit, quia nullus est persectus in contemplatione, qui ex labore boni operis non pervenit ad arcem ejusdem contemplationis. Unde et in Evangelio Dominus dicit : Venite ad me. omnes, qui laboratis, et onerati estis, et ego reficiam ses (Matth. xi, 28). Tunc qui laborat vocatur, quando bene agendi desiderium æternitatis infunditur. Et ad vocantem se accedunt. quando ad contemplativæ vitæ quietem veniunt. In quo nimirum laborantes reficiuntur, quia amoris gaudia de divina contempla- B tione abundanter sumunt. Ipse quidem accedentes reficit, qui puris mentibus semetipsum ostendit. In cujus revelatione quia contemplationis gaudia multa inveniunt, quasi omnimoda delectationis dulcedine. non ab alio, sed ab ipso saturantur. Michol ergo ex omnibus dicitur, quia contemplativæ vitæ secretum nullus expetit, qui in aliqua prius operatione bona non fuit. Minor ergo soror dicitur, non quia inferior dignitate, sed quia posterior tempore. Si quis autem velit per primogenitam filiam contemplativam vitam, per minorem activam potest accipere. Et tunc quidem Merob de multitudine dicitur, quia multitudinis turbas deserit, et ad rariorem numerum in contemplatione persectorum venit. Non ergo multitudo, sed de multitudine esse dicitur, ut non hi cum quibus C est, sed unde venerat agnoscatur. Michol vero ex omnibus dicitur, ut in activa vita universalis vita sanctæ Ecclesiæ designetur. In activa etenim vita etiam illi sunt prius qui postea ad contemplativæ secretum transeunt, sed in contemplativæ remotione, exterioris vitæ sollicitudine gravati non sant. Illa ergo de multitudine, ista vero de omnibus dici potest, quia activa vita omnes continet, contemplativa omnium conspectum declinat, ut se, conspectu mentis, 335 ecelestibus jungat. Quomodo igitur Saul siliæ dicuntur, nisi quia a utraque vita studio boni rectoris ostenditur? Qui enim nos docent bona agere, æternæ vitæ studiis vacare, ab illo nobis generantur, cujus magisterio in corde nostro discuntur. Quod quidem templativa videtor, quæ per Mariam Marthæ sororem, quæ ad pedes Domini sedere et verbum ejus audire describitur (Luc. x). Sed facile respondetur quia dum sedet Maria, perfectos in contemplatione signat. Filia tamen Saul Merob recte dicitur, quia etsi sedens ad pedes Domini quæ vult ab eo audit et discit, tamen prius discere debet quomodo sedere possit. Hoc nimirum quia sapientis et eraditi doctoris eruditione cognoscitur, Saul esse finam Merob recte memoratur (I Reg. xvm). Quam profecto in conjugium David dare promisit; sed ei minorem dedit, quia nonnulli contemplativæ vitæ pulchritudinem diligunt, ad cujus

bonis operibus quærunt, tamen variis operibus pieta- A amplexus accedere nequaquam permittuntur. Quia enim regendis fidelibus gregibus foris necessarii sunt. summus rex sic ordinat, ut Michol minorem accipiant, et Merob majorem nunquam comprehendant. Plerique autem post minorem majorem accipiunt. quia post devota charitatis opera ad intimi secreti amorem recipiuntur; quod bene Jacob insinuat, qui Rachelem amavit, sed prius Liam accepit, et sic deinde Rachelem in conjugium sumpsit (Gen. xxix). Ouid est hoc, quod Jacob utramque sororem habere licuit. David autem ad majoris thalamum non pervenit, nisi quia David rex fuit, Jacob vero rex non fuit? Qui ergo regimen animarum suscipit, hunc censura ecclesiastica susceptum gregem deserere et remotæ vitæ otiis vacare non sinit. Sed Merob David promittitur, et nunquam datur; Michol sola datur, quia nonnulli cum curam animarum suscipiunt, putant se sic aliorum sollicitudinem gerere, ut sibi ipsis valeant per sollicitudinem vacare; et tamen quietem quam in prælatione quærunt nunquam inveniunt; fitque ut dum impetrare a Domino gratiam tantæ puritatis nequeunt, quasi iram incurriscent Domini, pertimescunt. Quasi ergo irato rege promissam sibi primogenitam perdunt, quia eum quem se putabant in prælatione habituros amorem quietis intimæ amplecti non possunt. Hæc autem breviter per excessum diximus, nunc ergo ad dimissa redeamus.

68. Ambæ ergo Saul filiæ dicuntur, sed nomina diversa sortiuntur, quia et differunt et conveniunt. Conveniunt quidem, quia ad æternam vitam, quam diligunt, per amorem tendunt. Item conveniunt, quia bona opera, quibus hæc indesinenter extenditur, illa quomodolibet operatur. Quia igitur ambæ amant quæ vident æterna, ambæ ad illa per bonam operationem pervenire desiderant, quomodocunque conveniunt; differunt autem, quia plus agit una, plus videt altera. Nam et Lia non dicitur fuisse exca, sed lippa. Et Rachel si non tantos peperit, omnino tamen sterilis non remansit. Nam si altera vita alteram contemplando aut operando superat, nulli autem eorum visionis claritas demitur, nulli fecunditatis gloria denegatur. Videndo tamen et agendo differunt, quia activa vita visionem habet in transitu, opus vero in intentione; contemplativa vero opus in itinere, intentionem in quiete. Unde bene evangelista Marcus, cum sub illarum trium mulierum specie contemplativæ quia de activæ vitæ operibus constat, mirum de con- D vitæ amorem ostenderet, ait: 336 Emerunt aromata, ut venientes ungerent Jesum (Marc. xvi, 1). Quasi dicat: Steterunt in opere, ut currere valerent ad contemplationem. Aromata quidem emere est per laborem boni operis, bonæ opinionis odorem circumquaque dilatare. Et Jesum in sepulcro ungere est per mortificationem carnis ad devotionis intimæ pinguedinem pervenire. Nam velut in sepulcro ungitur, quando a consepultis ad gaudium intimæ claritatis suæ devotissime pervenitur. In transitu ergo operationem habent, quia etsi aliquando operantur, quasi currendo hoc deserunt, qui ad locum dilectæ solitudinis magno spiritus impetu impelluntur. Nam quia

totis desideriis in eternorum amore requiescunt, vi- A contemplativa pobilitate religionis sonorum amore requiescunt, vi- A contemplativa pobilitate religionis sonorum dere magis quam ministrare appetunt. Rari ergo sunt in publico operis, assidui in secreto contemplationis; foris parum, satis intus immorantur. Nam et fornicationem esse solent judicare, vel ad momentum a Christi contemplatione discedere.

69. Econtra autem activa vita, quæ frequens circa ministerium satagit, rara est in secreto contemplationis. Nam quæ æterna sibi præparare non sedendo, et audiendo, sed satagendo et ministrando proposuit, non damnum, sed dispendium putat, si sibi vacans, et sua petens, et non quæ aliorum, a solita obsequiorum oblatione requiescat. Plus igitur operando laborat, minus obsecrat. Unde et Martha, quæ circa frequens ministerium satagebat, stetit, et locuta est non liquit, quia si ad audiendum sederet. imparatum fortasse ministerium et insussiciens impendisset. Et notandum quia transcundo. Dominum Martha vidit, non tamen transcundo, sed stando loquitur. Nam evangelista caute expressit, dicens : Quæ stetit, et ait (Ibid.). Quo profecto exemplo instrumur, ut qui fratribus ministeria exhibemus, si per moram sedere ad Redemptoris pedes non possumus, per aliquantulam morulam Redemptori assistere debeamus. Sed bene ei assistimus, si transeundo et serviendo videamus. Quid est autem transeundo Dominum cernere, nisi in omni nostro bono opere ad ipsum cordis dirigere intentionem? Transimus enim, quando huc illuc discurrendo in membris suis Domino miper omne quod agimus præsentem nobis insum, cui placera cupimus, contemplamur. Quo in loco notandum est quia confidenter Martha loquitur, dicens: Domine, non est tibi curæ quod soror mea reliquit me solam ministrare? (Luc. x, 40.) Quod certe perfectis quibusdam operariis sanctæ Ecclesiæ convenit, qui omnipotenti Deo preces tanto fiducialius offerunt quanto laboriosius ei in membris suis se ministrasse meminerunt. Sed quia in ipsis etiam quæ activæ vitæ deserviunt nimietas sollicitudinis cohihenda est. Martha reprehenditur, quæ tam sollicita asseritur, ut erga plurima turbetur. Actionis quidem fervor tunc recte disponitur, cum sic insistimus operi, ut tranquillo corde eum cui opera nostra consecrare nitimur videamus. Quid est ergo nimietas sollicitudinis, nisi confusio supernæ intentionis? quia dum se erga plurima dividit, divisa jam ad supernorum intuitum non assurgit. Illud enim æternum et simplex bonum æternæ visionis anima quia vix unita comprehendit, sa nimirum ad id divisa non erigit. Dicit erge operum nostrorum dispositor et receptor: Unum est necessarium, ne se mens ad multa dividat, ut. per tranquillitatem unita, ad summi boni intuitum potenter surgat. 337 Dun igitur filin Saul, etsi pariter regis sunt filiæ, nominibus different, quis vita activa et

· Legendum videtur, principis militiæ, ut exstat in sacro contextu. Attamen Gregorium legisse principis sed non sunt pares pro diversitate officii. Sed quia earum patrem ostendimus, matrem pariter demonstremus. Sequitur :

SANCTI GRECORU MACNI

(Vers. 30.) Et nomen uppris Saul Achines, filia Achimaas.

70. Que est enim prædicatoris uxor, nisibona voluntas? Oui enim per amorem bonæ voluntati conjungitur, el utique quasi ex nobill conjuge filii oriuntur. Nameum bonorum operum fructus proferre volumus. necesse est ut prius eos in bona voluntate seminemus. Unde bene Achinoe, fratris requies interpretatur. Frater guippe noster ille est, gui a mortuis resurgens. Mariæ Magdalenæ locutus est dicens : Vede, et dic fratribus meis : Ascendo ad Patrem moum et Patrem (Luc. x. 40). Quæ enim stetit, ei nimfrum sedere R pestrum (Joann. xx. 17). Bine Paulus nobilitatem electorum asserens, ait : Hæredes autem Dei, cohæredes Christi (Rom. VIII, 17). Quid est quod dicitur, fratris requies, nisi quia Redemptor humani generis in bona cohæredum suorum voluntate requiescit ! Et quia ab loso nobis bona voluntas impenditur a que inhabitatur, filia Achimass esse perhibetur. Achimass enim fratris decor, vel frater decor interpretatur. Frater quippe et decor Redempter noster dicitur, quia humana natura per peccatum primi beminis dignitatis sue vigorem perdidit, sed in persona Redemptoris, aucto sibi spiendere radiavit. Decor quippe noster est, quia quicunque in saneta Ecclesia virtutum claritate fulgescunt, de plenitudine lucis illius omnes accipiunt. Hinc Paulus ait: Ei se infudit nistramus. Sed transeundo Dominum cernimus, si Commis plenitudo divinitatis corporaliter (Col. u. 9). Dum ergo bonem prædicatorum nostrorum voluntatem propheta Samuel respicit, typis visa exprimit, dicens: Achinoe filla Achimaas, quia nimirum maana est pulchritudo bonæ veluntatis, sed de infusione nascitur Redemptoris. Debet namque amari ut conjux, sed si pater aspicitur, ex nobilitate amplius amater.

> (Vers. 80.) Et nomen principis a ejus Abner, flius Ner, patruelis ejus.

71. Abner dicitur pater meus lucerna, Ner etiam lucerna dicitor. Quid ergo Ner, nisi sermo Scripturarum accipitur ? Littera quidem sanctæ Scripturæ quasi hujus luceram testa est, intellectus vero spiritualis claritas luminis, oleum vero ejus devetio amoris. Filius ergo lucernæ est, qui verba Scripturarum libenter audit, et sapienter intelligit, et que per intollectum colligit, per affectum charitatis apprehendit. Cur itaque dicitur filius lucernes, nisi quia quod de lumine nascitur lumen est ? Quid enim peccatum, nisi tenebræ? Quid item bonum opus, nisi lumen? Sencti enim viri dum ad ducatum Scripturarum gressus operum dirigunt, quasi ex lumine lumen accipiunt spiritualis eruditionis. Hoe quippe lumen do lumine Joannes exprimens, ait: Omnis qui natus ex Dec est non peccat, quia generatio cestestis servat eum (Jean. v, 18). Quid est nasci de Deo, nisi cogni-

ejus, constat ex verborum illorum expositione num. sequenti: Lucernæ verg filius, dicitur princeps regis.

tam in sanctis Scripturis ejus voluntatem diligere? A confidat de scientia, ut aligrum exempla minima se-Et quid est non peccare, nisi in luce justitize semper consistere? Quasi enim de luce nos lucem facere volebat beatus Petrus apostolus, cum dicebat: Il abelis propheticum sermonem, cui bene facitis attendentes, tanquam lucernæ lucenti in caliginoso loco. donec aspiret dies, et lucifer oriatur in cordibus vestris (II Petr. 1, 19), Merito igitur Abner pater meus lucerna dicitur, inse quoque pater eius lucerna nominatur, 238 quia illi in sancta Ecclesia lucere per exempla aliis possunt, qui eruditione Scripturarum et claritatem acceperunt luminis, et oleum perfectæ charitatis. Sed per Joannem non peccare dicitur, ut prædicatorum rehur insinuet, qui sic peccatoribus manum perrigunt, ut tamen ipsi peccatorum tenebris citur? Patruelis autem dicitur qui nascitur ex fratre patria. Unde et bic quoque subjungitur:

(Vers. 51.) Cis sugrat pater Saul, et Ner pater Abner filius Abiæ.

72. Et cum eligendus rex peteretur, dictum est : Et erat vir nomine Cis filius Abiæ (I Reg. 12, 1). Quia vero ista stirpis regize nomina quid significent, plenius exposuimus; hoc tantummodo exprimamus, quomodo Abner patruelis Saul esse referatur. Sed Saul filius Cis. id est duri esse cognoscitur: Abner etiam lucernæ filius perhibetur. Durum hunc, austeræ nimis conversationis viros ostendimus designare, Ner lucernam interpretari. Quid est igitur quod Incerna, et durus ejusdem patris esse filit dicuntur, nasi quia a Deo est, et quod Scriptura sancta auste- C rum præcipit, et virtus exterior duræ conversationis? Frater quippe lucernæ durus est, quia gratiam implendæ legis ab eo habet a quo ipsa lex ortum habet. Unde et Psalmista considenter repromittit, dicens: Elenîm benedictionem dabit, qui tegem dedit (Psal. LXXXIII, 7). Legem quippe dare est præcepta vitæ electis proferre, benedictionem etiam dare est gratiam implendæ legis impendere. Quia ergo ab uno sunt tam lumen Scripturæ quam asperitas vitæ nostræ, Cis et Ner unius patris filii esse referuntur. Abner ergo filius Ner, Saul regis patruells esse recte dicitur, quia qui ad curam animarum eligitur, duræ et asperæ vitæ debere esse judicatur. Sed qui prædicatorum adjutores esse cupiunt, nunquam agunt, quod cupiunt, si lumen Scripturæ sanctæ, in quo per D ergo çausa potentis belli subjungitur: cognitionem concepti sunt, in bona operatione atque sancta prædicatione, velut nascendo, non perficient. Cum vero Scripturarum sanctarum cognitio magis summis doctoribus quam eorum adjutoribus subditis adscribatur, et exempla conversationis sequi magis minoribus quam majoribus convenire videantur; quid est quod duri filius rex dicitar, lucernæ vero filius dicitur princeps regis? Sed his verbis non significat quod summi doctores et eorum adjutores habent, sed suppresso quod habent, exponit quod singulis agendum est. Rex quippe, videlicet summus et electus prædicator, quia jam per altissimæ eruditionis scientiam, Scripturæ lumen habet, non sic

quatur. Princeps quoque, id est magni doctoris adjutor, quia exemplis ejusdem sui præpositi subditur. ad lumen innitatur, ut qui exempla sequitur, in doctrinæ altioris eruditionem, quasi in magna lucernæ luce nascatur. Qui ergo eruditus ad majorum exempla per humilitatem reducitur, exemplis instructus ad Scripturarum splendorem discendo sublevatur. bene rex filius duri, et princeps lucernæ filius esse perhibetur. Tales viri, quia electis fidelibus utiliter præeminent, quia subjectos ad virtutum victorias fortiter provehunt; sequitur:

(Vers. 52.) Erat autem bellum potens adversus Philistæos ginnibus diebus Saul,

73. Debile et omnino infirmum bellum illorum non fedentur. Sed quid est quod patruelis Saul di- B doctorum est, qui nec iumen habent divinæ cognitionis 239 nec fortitudinem boni operis. Potens ergo bellum dicitur, quando electis plebibus duri filii, dominantur, quia ille potest aliis utiliter bona dicere, qui consuevit verba magna operatione praire. Sed et subtiliter est intuendum, quod implexius dicitur: Cunctis diebus Saul. Quid sunt dies Saul, nisi lucis opera? Ouod bellum doctoris est allud quam quod lingua conficitur? Omnibus itaque diebus pugnat, qui multa alios docet, sed nil docendo profert, nisi quod suo prius fulget opere. In die etenim sua pugnat, qui verba prædicationis ex propria trahit luce virtutis. In die ergo alleno pugnare walt, qui contraire reprobis spiritibus satagit, non loquendo quæ agit, sed prædicando quæ novit. Sed omnibus diebus pugnat : quia omnia præcenta Dei ostendit in luce operis, quæ subsequendo vult pandere per curam prædicationis. Merito itaque bellum potens dicitur, in quo cum omnimoda virtufum, vel operum luce pugnatur. Potest etiam per hoc quod omnibus diebus pugnare dicitur, agonis spiritualis instantia designari. Oni enim vitam ducit plenam virtutibus. in diebus vivit. Cunctis ergo diebus bestum potens electi doctoris agnoscitur, quia is semper maios spiritus superare cernitur, qui a luce virtutum nunquam separatur. Sed habent electi viri virtutem prællandi, habent et humilitatem timoris. Per virtulem triumphant, sed per timorem auxilla congregare non cessant. Unde tanto fortius præliantur, quante et vires confligendi congregare non desinunt. Bene

(Vers. 52.) Nam quemcunque videbat Saul virum fortem et aptum ad prælium, sociabat eum sibi.

74. Quasi dicat: Idcirco bellare potenter poterat, quia congregare exercitum non cessabat. Sed quia non solum fortes, sed etiam aptos ad prælium sibi sociasse dicitur, cautus doctor in eligendis Christi militibus demonstratur. Fortes autem ad ferenda onera quidam sunt, non ad prælia exercenda, quia præliari de fortitudine sua dum nesciunt, nequaquant possunt. Viri ergo fortes et ad prælium apti sunt, qui sciunt pugnare, et volunt. Per voluntatem quippe fortes sunt, et per scientiam apti ad prællandum. 340 Quorumdam ergo temeritas a Christi bello

.

Nam quidam sciunt cum diabolo pugnare, et nelunt. Sapientes quidem sunt, ut faciant mala, bona autem facere nesciunt (Jerem. 1v. 22). Hi antiquo hosti servire volunt, resistere nolunt. Quid enim faciat doctor, si aptos istos ad prælium sibi societ. Magis tales possunt alios per exempla destruere quam ipse per verbum ædificare. Nam et sæpe tales docere audent, et docendi virtutem operando non tenent. Cum loquuntur nobiscum, in hostes irruunt, sed per opera subito in viscera nostra torquentur. Velut proditores quidam exercitus, arma Christianæ doctrinæ induunt, et per exempla subito parvulos Christi feriunt, quos velle protegere loquendo putabamus. Non apti ergo viri fortes repellendi, non sociandi nobis sunt, quia per sapientes reprobos robur nostrum destruitur, non z augetur. Qui ergo sunt fortes et non apti, nisi quos videmus onera sæculi fortiter ferre, et fortitudinem suam in servitium Conditoris transferre nescire? Nam jugum hominum, et magnos sæculi labores fortiter ferunt, sed ad servitutem Dei accedere velut in-

repellitur, cum apti et fortes electi memorantur. A firmi pertimescunt. Quid ergo isti, nisi fortes et non apti sunt, qui sæculi magna faciunt, et Christi agera levia et blanda non possunt? Sæpe etiam in monasteriis convertuntur, et qui sæculi onera fortiter tulerant in parvis, quæ agunt, quasi inter magnos labores sudant. Quid ergo his verbis ostenditur, nisi ut viros ad Christi militiam cum magna nobis discretione sociemus, nec accedentibus ante præbeamus ingressum quam eos et aptos per scientiam, et fortes per bonam voluntatem esse sciamus? Possunt autem idcirco viri fortes et apti ad prælium dici, qui Amalech, id est libidinum bella subsequuntur. Nam viri fortes non sunt, qui carnales concupiscentias exstinguere nequeunt. Et apti ad prælium non videntur, qui pro pudicitia apti ad præliandum non sunt. Eligat ergo doctor milites Christi, eligat fortes, ut dum carnem fortiter domant, immundos spiritus potenter vincant. Eligat ergo aptos ad prælium: ut dum inter dona fortitudinis non superbiunt, triumphi gloria in colestibus sublimentur.

LIBER SEXTUS.

229 CAPUT PRIMUM.

(I Reg. xv. 1-3.) Et dixit Samuel ad Saul: Me misit Dominus ungere te in regem super populum ejus Israel. Nunc ergo audi vocem Domini. Hæc dicit Dominus exercituum: Recensui quæcunque fecit Amalech Israeli, quomodo restitit ei in via, cum ascenderet de Ægypto. Nunc ergo vade, et percute Amalech, et C demolire universa ejus.

1. Superius Amalech luxuriæ vitium designare diximus, quæ velut lambit, dum voluptatem blandiendo suggerit. Profectus ergo conversationis ostenditur, eo quod superius a Saul percussus asseritur, et nunc non simpliciter jubetur percuti, sed omnia ejus demoliri. Primo quidem hunc doctor percutit, quando per ejus verbum agitur, ut pudicitia in conversorum cordibus et corporibus teneatur. Quasi enim percussa est libido, quando caro armis pudicitize qualitercunque subacta est, et perfecte subacta non est. Nam qui luxuriæ jam inquinamenta 340 deserit, sed adhuc motus turpes ex se contra se insurgentes sentit, jam opus nefarium non exercet, sed tamen abigere hoc a cogitatione non potest. Sæpe invitus et incautus ad immundas cogitationes trahitur, sed ea quæ negligendo intus cogitat, carnem foris excitant, ut ad turpes motus voluptatis surgat. Quid ergo est quod percussus Amalech iterum percuti et demoliri præcipitur, nisi quia prædicator eos quos ad pudicam vitam erudit, promovere debet ad perfectionem virtutis? Iterum ergo jubetur Amalech percuti, quia adhuc non bene interfectus vivit. Iterum Amalech percutitur, cum verbis doctoris illi etiam motus qui carnem pulsant eliduntur, cum ob hoc coronari subditos doctor docet, ut sic corpus domare debeant, ut ad illecebrosos motus nequaquam surgat. Sed quia nunquam

sic caro restringitur, si mens ad immunda cogitando labitur, post percussionem, Amalech demoliri præcipitur. Percutitur ergo in corpore, demolitur in corde, dum caro digne per abstinentiam 341 teritur, et mens a cunctis immundis cogitationibus refrenatur. Quo in loco priora etiam consideranda sunt, quæ ex persona Domini Samuel loquitur, dicens: Recensui quæcunque fecit Amalech Israeli, quomodo restitit ei in via, cum ascenderet de Ægypto.

2. Quid est quod Amalechitarum opera recensentur, nisi quia luxuriæ inquinamenta Deo valde odibilia sunt ? Unde beatus Paulus apostolus dicit: Omne peccatum extra corpus est, qui autem fornicatur, in corpus suum peccat (I Cor. vi, 17). Item dicit: Fornicatores et adulteros judicabit Deus (Hebr. xiii, 4). Hinc etiam acrius increpans, et a regno Dei eos segregans, ait: Neque immundi requum Dei possidebunt (Ephes. v, 5). Cur luxuria recensetur, nisi quia justitia Dei peccator projicitur, quando ad perpetranda ejus inquinamenta curvatur? Qui ergo recensetur ut cadat, aliquando recensetur ut pereat, aliquando recensetur ut surgat. Et quia post tanta temporum spatia recensita, Amalech facta memorantur, utcunque nobis insinuatur; quia tales aliquando post longa tempora resipiscant. Ipsa autem ejus opera exprimuntur, cum dicitur: Quomodo restitit ei in via cum ascenderet de Egypto. Israel videns Deum dicitur. Qui quia de Ægypto perhibetur ascendere, noviter conversos insinuat, qui peccatorum tenebras et ima deserunt, et ad lumen veritatis accedunt, et montem boni operis ascendunt.

3. In via autem Amalech Israel restitit, quia libido ad perfectionis summam tendentibus arma voluptatis objicit, et corda quæ potest, gladio immundæ sugpugna fornicationis, non quomodolibet obviasse Israeli , sed restitisse perhibetur. Resistere quidem forti oppognationi instare est. Hos nimirum resistentes Amalechitas videbat Israelita ille ascendens cum dicebat: Video aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meæ (Rom. VII, 23). Unde et ad anxiliatorem respiciens, ait: Infelix ego, quis me liberabit de corpore mortis hujus? gratia Domini nostri Jesu Christi (Rom. VII, 24). Resistere ergo Amalech dicitur, quia dum in carne sumus, libidinis fortia bella sustinemus. Sed quid de Ægypto ascendentibus resistere dicitur? Ecce qui ad tertii cœli se secreta sustulerat, resistentes motus carnis habehat. Merito igitur non solum novitios, sed etiam magna nuat. Ægypti quidem nomine huius mundi tenebræ designantur. Israel autem de Ægypto ascendit, quia electi omnes dum sancte vivendo proficiunt, ad supernam patriam pertingere conantur. Et quia quandiu in carne sunt, carnis legem legi mentis contrariam habent, sibi utique per validos motus Amalech resistentem vident. Hujus namque violentia passionis ostenditur, cum eadem, quæ recensentur, Amalech bella describuntur. Nam pugnante Israele, cum elevabat manus Movses, vincebatur Amalech; et vincebat ille, cum iste manus deponeret (Exod. xvII). Quid est autem, quod contra alios solis armis pugnabat Movses . contra Amalech vero non solis armis . sed etiam virtute orationis? Ouæ autem virtus et instantia supplicationis erat tunc necessaria, ubi si C manus deponeret. Amalech victoriæ honorem daret? Sed profecto magnum certamen fornicationis ostenditur, quod tanta virtute, tanta difficultate superatur. Arma igitur exercitus oratio intentissima necessaria est. Arma quidem necessaria sunt, quia qui contra fornicationem pugnare volunt, vincere 249 nequeunt, si non cæteris virtutibus muniuntur. Exercitus, ut supra ostendimus, exempla Patrum et Scripturarum præcepta sunt, quæ quidem quilibet etiam considerare debet, ac illis sic mentem occupare, ut lascivize inquinamenta non spectet. Sed exemplis atque doctrinis instructus, de se confidere nequaquam potest. Levet ergo manus suas levet mentem, ut opere bono et devotione resplendeat,

4. Quid item est quod depositis manibus vincitur. nisi quia sæpe per audaciam pravi operis, ipsa etiam tollitur pulchritudo castitatis? Sæpe ex toto non a tollitur, sed cum infirmantibus operibus infirmatur. Inter opera quidem, et labores spirituales, contra stimulos carnis fortes sumus, sed si quasi fessi a solitæ conversationis rigore torpescimus, vel mollescimus, dum paulatim negligimus, aculei carnis insurgunt, qui quasi depositis Moysi manibus Israelem vincunt (Exod. xvII). Ne ergo manus lassescant, Aaron et Hur lapidem supponant, et graves Moysi manus deponi nequaquam sinant. Aaron quidem, mons

gestionis ferit. Et quia valde fortis et violenta est A fortitudinis, Hur, ignis vocatur. Ozando enim lassescimus consideratis colestibus roboramur. Mons ergo fortitudinis quid est, nisi altitudo supernæ contemplationis? Que profecto, quia in electo corde sine magna charitate non est, mons fortitudinis Movsi adstare recte perhibetur. Qui nimirum lapidem supponunt, et manus sustinent, quia qui summa cœlorum præmia ardenter aspicit, fortitudinem magnam sumit, et bene operari, et conditorem exorare non desinit. Quia ergo valida sunt, et omnino violenta bella carnis, ascendenti Israeli Amalech restitisse ante perhibetur. Regi igitur Propheta præcipit dicens: Audi vocem Domini. Recensui quæcunque fecit Amalech Israeli.

5. Quid est, quod dicit: Audi vocem Domini, nisi virtute præditos, Israel de Ægypto ascendens insi- B quiz caste vivere volentibus, contra fraudes fornicationis spiritus subtiliter vigilandum est? Quasi dicat : Considerare non desinas quantis insidiis sibi subdere electos parat. Et idcirco non dixit: Recensui quod restitit Israeli, sed: Audi vocem Domini. Recensui quomodo restitit Israeli. Quasi dicat: Si modum insidiarum cognoscis, hostem superare facilius valebis. Merito igitur subintulit, dicens: Nunc ergo vade, et percute Amalech, et demokre universa ejus. Quasi dicat: Quia nosti quemadmodum ire debeas: Vade, et demolire universa ejus, et sic eum deleas, ut aliquid de eo ultra non vivat. Sed quis ita sibi subjicere carnem', quis unquam sibi restringere mentem potuit. guis sic manere in carne, ut de carne turpes motus nullos sustineret? Quis ita refrenare cogitationem potuit, ut ad eam immunditiarum obscuritas per cogitationem nulla perveniret? Sed si de carne non tollitur turpitudo motionis, tamen turpitudinis robur enervatur, cum motus quidem simplex in carne est, sed in motu pruritus libidinis nullus est. Hic quidem motus Amalechita non est, quia menti non lambit quam oblectare non poterit. Non potest tolli menti . quod aliquo modo immunda non videat, sed in mirabilem usum puritatis deducitur, ut immunda videns, nulla delectationis labe maculetur. Quisquis ergo sic præest carni, quisquis sic mentem regit, ideo præest, ideo regit, quia Amalech cuncta demoliri fortiter potuit. Sed jam quæ sunt ejus universa subsequenter exponit, dicens:

(Vers. 3.) 343 Non parcas ei, et non concupisqui abscindere persecte a se libidinis bellum tentat. D ces ipsius aliquid ; sed interfice a viro usque ad mulierem, et parvulum, et lactentem, et bovem, et asinum, et ovem, et camelum.

> 6. Quis est hic qui parcit Amalech, nisi qui aut in cogitatione, aut in ore, aut in carne lasciviæ aliquid retinet? Nam plerique turpitudinis opera non exercent, sed linguam a turpi locutione non cohibent. Plerique per opus luxuriam vitant, per cogitationem non vitant. Ouidam nihil turpe agunt, sed quod actu refugiunt corde coneupiscunt. Parcit ergo Amalech qui blandimenta laseiviæ, aut in locutione, aut per intentionem, aut per cogitationem tenet. Dicit itaque: Non parcas ei, quia de tam nequissimo vitio nihil accendi

como : Man parvas si, ut omnes Hhidinesi motus, omnes obecense locationes proreus perimantur in-corpore. Dicht erge: Non concupieces ipsine aliquid; ut nenitus eradicetur a cogitatione. Quid caim est libido, nisi iguis? Et quid de carne, et mente execte virtutes, niei florea? Ouid item turnes cogitationes, nisi pales: ? Ouis etiam pesciat, quia si in paleis ignis negligenter eretinguitus, en parva sciptilla que remanet, oranes palese acconduntur? Qui ergo virtutum flores in mento non vult exurere, its debet libidinis ignem exstinguere, ut per tenuem scintiliam nunguam possit ardere. Carnalium etiam cogitationum stimulas auferat. ne dum is, qui exstingui non potest, calor noturalis acconditur, virores virtuium, qui per se accondi nequeunt, quasi per admixtas paleas exprantur.

7. Quid est ergo: Non parcae ei, et non consunieces ineine aliquid, nici quie luxurie emeis in carne perfecte domanda est, et a mente radicitus extirpanda? Posest etiam întelligi : Non parcae ei, et non concupisces es co aliquid, quit et viri, et mulieres, parvuli et Inctentes, interfici procipiuntur. Nom mulicros equeupicci poterant, parruli et lactentes ad minericardiam aperocase. Qui ergo sunt visi interficiendi, que mulicres, qui partuli, qui baves, que eves, qui cemeli, qui asini, subsiliter considerendum est. Qui enim sunt Amelechites viri, nisi suadentes metes turplindinis 9 Viri etenim sunt, quie. violenter suggestant, et corruptis mentibus, semina pravitatie infundant. Mulicres and mentic concupiecontico , que predictis motibus ad fetus, impios sub- (sternantur. Sed et parvuli, et lactentes qui sunt, mbi qui de Amalechitarum vinonum et mulienum commissione generantur ? Nam si motes make sugrectionis, quasi adulter in mente recipitar, concupiscentia quasi meretrix impregnatur. Ipsa ergo comcupiscentia, si nefarium eliundere pastum sinitur, Mbidiaum motus jam non solum mente, sed ctiam In carne generanter. Qui dum nascuntur parvoli sunt, quia adhuc carni violentiam mevendo non inferunt. Lactentes vero sunt, cum tenui et negligenti cegitatione nutriuntur. Qui enim jam libera cogitatione motus turpes in carne refleit, non jam lac parvulls, sed cibum adultis impendit. Lac ergo parvulorum Amalochitarum tenuis est cogitațio immunditire, quie si metus turpis per cogitationem non paggitur, l quasi negatasibi lacte, partuli necantus. Quod prefecto lac meretrix mater porrigit, quia dum arder concupiscentia mentem pravenit, quasi ex pes ima cordia ubertate agitatur, ut pejorea motuum soboles in carne nutrientur. Quid vero in bove, nisi consilinm fraudulentum, 244 accipitur, quod exemplo veterum carnis voluptatem suggerit, qui inter carnis opera omnipotenti Deo placuere? Nam quasi discretionis vomere scindere terram cernitur ; sed si ex deliberatione suscipitur, jugo turpitudinis colla misera mentis illaquest, quem per simulationem gestat,

8. Ovis autem nomine innoceptium vita significa-

" Gilot. et Vatic., ut.

debat in mente, nihili posmitti ardege in opere. Dicat A tur. Undo electi omnes Redomptoris nostri unco essa nominantur, even dieil : Over most vocem moste audiunt (Joan, x. 27). Que est ento evis Ameloch, nisi simulatio innocentice? Nam quidan dum et incenformam bumani corporis, et proprietates sexus utriusque, dum încitem libidipem membris considerant, quasi paturali bone se hee pesse uti liamter putant. Quasi ergo ovis Amalochita est, quando continentibus illud quasi bonum suggesitus, qued vere bonum non esse liquide comprehetur. Quid ethus in camelo signatur? Sed camelus ruminat, et ungulam nequequem findit. Quid erge in camelo signatur, niel cogitatio guadam luxuriza, qua guasi a rationo incinit, sed per discretioners pen floitus? Num dum cogites, quesi intus camelus remines, sed dum ened R cogitat per veritatem non disponitur, ejus ungula dividi non vidotur. Nonnulli etenim continentiam professi, dem a carris concupiecentia superantur, in conjugali vita salvari posso confidunt. Quidam et dun apostoli licentiam audiunt : Emeguisque suçm useran habest et unaquæste sums virust (1 Coc. vp. 2), sine discretione personarum omnes in hec præcepte concladi, et sacrorum ordinam visco conjugali copula uti pesso fatentur. Huinsmedi enim senene Amelachita camelus est, quie quesi ex retione incipit, sed ad irrationabilem vitam trahit. Quid copp seinus, nisi aporta noquitla fornitationis nocipitus? Quocdam enim diaboles in apertum chaos fornicationis invehit. quibasdam per fraudes illudit. Asimus etiom aliena onera portare consucrit. Buctor vere centium dum virum sui corporis potestatem non habers, sed mu-Kerom doorit, item : Nee mulieren sui corporio habere pelestatem, sed virame (Ibid., 4), quid aliad quam aliena onera coe portare justit? Asini care nomine robur conjugatis copule designatur, quia electi conjuges invicem enera sua fostites pertant, 4 na per carnis infirmitatem in fornicationic baratram reminsius corvuent. Asimus ergo interficiendus, est, sed Amalechita, quia copula conjugalis in heacstate thalami roboranda est, sed a turpitudine interficienda. Debent quidem conjuges debitum sibi invicem reddere, sed turpiter convenire non debent. Asimus erge Amalech interligitur, cum in bonis conjugibus chazitas tenetur houesta copuka, sed omnis chacanitas vitatur in turpi conjunctions. Omnie igitar Amalech demoliri jubentur, quin qui caste proponent vivese, de blandimento carnis in se aliquid retinese non deheant. In carne quidem case dehent, ut bona per camem agant, sed sic debent a carnis voluptate per sublimitatem discodere, ut contempolian de carne non tolerest. Tales quidem esq esse volebet, quibus Apostolus loquebatur, dicens: Vos enten in earne non estis, sed in spirita (Rom. van, 8). Sed qui Amalech delero pracipitur, quibus adjutoribus ad heec sufficies attendamus. Nam sequitur:

> (Vers. 4.) Protospit Saut popula, et recensuit ess enaci agnoc.

S. Agnorum nomine selent viri magna prudentia

designari. Unde per Joannem dicitur: Vidi suvra A pegligenter Dee per pudicitiam narriumt. contenamontem Sion Agnum stantem, et cum eo centum quadraginta quatuor millia habentia nomen eius, et 3AA nomen Patris eius scriptum in frontibus suis (Apoc. xry. 1). Oui enim nomen Agni assumpserant, agni dicebantur. Insos etiam exponens, ait : Hi sunt, qui cum muferibus non sunt coinquinati, virgines enim sunt. Ould est ergo, quod cum Amalech deleri præcipitur, quasi agni regis milites recensentur, nist quia cum fornicationis spiritum delere prædicando volumus, perfectorum exempla producere debemus? Onotruot enim pudicitiæ gioria insignes sæcularibus convertendis ostendimus, velut tot milites quasi agnos recensitos ad Amalech bella portamus. Possunt autem horum recensitorum nomine insi ministri divinæ prædicationis intelligi. Quasi agni ergo sunt, quia per B regis ab intus, in fimbriis aureis circumamicia vasicgloriam perfectæ pudicitiæ, jam illis virginibus cum Christo in regno gaudentibus similantur. Oulbus profecto verbis ostenditur, quia qui prædicationis ministerium sumunt, prescipuo castitatis fulgore ante decerandi sunt. Tuia si per incontinentiam defaunt, continentes alfos facero nequaquam possunt, et ad tantæ lucis bonum provocare non prævalent, qui eins radios in proprim conversationis fulgore non habent. Bene ergo dicitur: Recensuit eos quasi agnos, quia pudicos valde esse eos oportet, qui fornicationis effugare spiritum per accepti ordinis potestatem debent. Unde in Evangelio els Dominus dicit: Sint tumbi vestri præcincti, et lucernæ ardentes in manibus vestris (Luc. xn, 55), ut verbum prædicationis subditi audiant, sed eos ad bonum castitatis, c est, quia cadem splendet in corpore, cadem fulget quod audiunt, exempla lucidissimæ conversationis trahant. Unde bene perfecto numero designantur, cum subditur:

(Vers. 5.) Ducenta millia peditum, et decem millia virorum Juda.

10. Peditum nomine electi figurantur, non cum alta prædicant, sed cum per bona exempla cœlestis itineris rectitudinem aliis demonstrant. Pedites quidem gressibus currunt, quo producere arma volunt. Quid vero sunt exempla castitatis, nisl cœlestium militum terris impressa vestigia? Nam ut vitia libidinum in lubricis feriant, ad cordium corum tenebras, cum bonorum exemplorum luce festinant, et quasi gressu pervenientes, hostes perimunt, qui postquam per opera cognoscuntur, corda peccatorum ad pudicitiæ bonum trahunt. Cum ergo per exempla castitatis in peccatorum cordibus tenebras immunditiarum destruunt, pedites recte nominantur. Et quia non solum prætextu corporalis munditiæ splendidi sunt, sed etiam luce cordis, ducenta millia esse perhibentur. In centenarlo quippe, et millenarlo numero, omnis decalogi summa concluditur. Perfecti ergo viri in ducentis millibus continentur, quia per divinam gratiam tam corporis continentia quam integritate mentis ad summam pudicitiæ arcem pervenere. Tam enim in corpore quam in mente habent perfectionem intentionis. Vel quia non remisse aut

rium habent operis, et quia ei servire non desinunt. habout millenarium multiplicationis. Sed fortes et assidui sunt ad continentiam corporie, perfecti et instantes ad circumspectionem cerdis perfectione vistutis. Talem quidem etiam viduam Apostolus esse præcipiens, ait : Ut sit sancta carne et spiritu (I Cor. vii, 54). Sancta quippe carne et spiritu est, si perfectione castitatis qua fulget in corpore, fulgeat etiam in mente. Quod si viduæ tales sunt, quales esse jusse sunt virgines? De illis namque pluribus, sub unius descriptione dictum est : Astitit regina a dextris tuis in vestitu deaurato (Psal. xLIV, 10). 346 in codem quoque psalmo (vers. 14) laudatur eadem regina, cum dicitur: Omnis oloria che filice tatibus. Quid est enim vestitus aureus, nisi decor et honor corports virginalis? Vestitus quidem dicitur. quia foris fulget in corpore, aureus autem, quia præcellit dignitate. Omnis autem metalli species auro inferior est. Sic nimirum omnis pudicitia alia decori virgineo comparari non potest. Quid est ergo quod dicitur : Omnis gloria filia regum ab intus, si foris esse gioria vestitus aurei prædicatur? Si enim foris est aliqua magna aurel vestitus gloria, intus omnis gioria videri non potest. Ould est ergo, quod omnis gloria intus esse perhibetur, nisi quia et illa. quæ foris est, gloria, cum aliis innumeris intus esse cognoscitur? Aurea enim virginitas non est, si foris est, et intus non est. Oula ergo intus, et foris in mente, omnis gloria filiæ regum intus esse sentiri convenienter potest. Omnis gloria intus est, quia foris sola, intus sola non est. Ouia enim multæ sunt virtutum claritates in mente virginis, sic virgineus splendor asseritur, ut intus omnis gloria prædicetur. Hoc nimirum est, quod subsequitur: In fimbriis aureis circumamicta varietatibus. Fimbriæ enim aureæ sunt claritates a mente nunquam deficientes. Fimbriæ quidem finales vestimenti partes sunt. Quæ ideireo in sponsæ Christi decore laudantur, quia nuila est virtutum gloria, si lucere ante vitæ consummationem desistat. Regina ergo a more dicitur, in vestitu aureo virginitas prædicatur. Sed omnis gloria intus, et in fimbriis aureis, et varietate circumamicta asseritur, ut innumeris virtutibus adjuncta integritas, usque in finem deduci sentiatur. Bene itaque contra Amalech ducenta peditum millia recensentur, quia illi ad debellandos immundos spiritus idonei sunt per exempla castitatis, qui cam tenere didicerunt et in luce operis, et in splendore circumspectionis.

11. Quia item eruditi ac perfecti sunt verbo Dei, decem millium virorum Juda numero demonstratur. Viri etenim sunt fortitudine, Juda autem prædicatione. Juda etenim, confitens interpretatur. Sed denatio numero designatur, quia perfectionem doctrinæ per gratiam Spiritus sancti consecuti sunt. Unde

et Movel decem legis precepta tribuuntur, que Dei A pariter involvatur? Sed fortage hic ille est, de quo digito scripta sunt (Exod. xxx1). Quid est enim digitus Dei. nisi Spiritus sanctus? Qui cum legem scripsit, hanc utique in decem præceptis edidit, quia etsi in ea carnale aliquid foris protulit, intus hanc spiritualis intelligentiæ perfectionem signavit. Decem millia igitur virorum Juda contra Amalech producenda sunt, ut fornicationis spiritus anti viribus superetur. Lambit quippe suggestione, quia levia et hlanda consulit, sed res quas lambendo consulit, per cogitationum phantasias ostendit. Ergo ut mens obscena sibi a dæmonibus ostensa non videat, electorum exempla revelanda sunt. Et ut eam suggestionibus turpibus immundus spiritus delinire non possit. lingua prædicatorum debet per pudicitiæ laudem lingere nequaquam possit. Et hanc verbis oblectet. ne cui cœlestia desunt, hanc diabolus per suggestionum oblectamenta dilaniet. Contra duplex ergo bellum cordis, quia duplex est necessarium bonum auxilii, bene contra Amalech et pedites, et viri Juda parari perhibentur. Si quis autem alios per pedites, alios per viros 347 Juda vult intelligi, sensus aperte veritatis patet, quia summi doctores habent, qui docere nesciunt prædicatione, prodesse autem valeant opere. Sed jam recensiti ad tanta prælia audiamus qua arte subsequenter dimicent. Sequi-

(Vers. 5.) Cumque venisset Saul a usque ad civitatem Amalech, tetendit insidias ad torrentem.

12. Quis hic torrens est, nisi ille de quo per Psal- C mistam dicitur : De torrente in via bibit (Psal. eix. 7)? Torrens quippe decursum nostræ mortalitatis designat. Saul ergo in torrente insidias tendit, quando prædicator Ecclesiæ æternis præmiis considerationem nostræ mortalitatis inserit. Ut enim lubricas animas quasi per fraudem capiat, modo cœlestialoqui inchoat, sed repente ad exponendam æternarum pœnarum acerbitatem convertitur, ut securæ in carnis delectatione mentes terreantur. Quasi enim per fraudem educit, per insidias percutit, dum læta loquens ad audiendum provocat, et mortis b tristia inserit: ut audiant lubrici quod expavescant. Saul ergo ad Amalech civitatem venit, cum doctor munita per illicitum amorem corda peccatorum dulcedine æterabscondit, quia mortis considerationem inducit, ut quasi ex insidiis erumpentem contra se militem peccator videat, et dum se velociter moriturum considerat, moram peccati tendere ultra pertimescat. Sequitur:

(Vers. 6.) Dixit Saul Cyneo: Discede ab Amalech, ne forte involvam te cum eo. Tu enim fecisti misericordiam cum omnibus filiis Israel, cum c ascenderent de Equpto.

15. Quis est Cyneus, qui cum Amalech habitare cognoscitur, qui et discedere cogitur, ne cum eo

dicit Apostolus: Uxori vir debitum reddal, similiter et uxor viro (I Cor. vii. 3). Cui etiam nomen convenit, quia Cyneus, possidens dicitur. Qui profecto conjugati, quia conjugio obligati sunt, relinguere omnia non coguntur. Quid est ergo quod Cyneo dicitur: Discede ab Amalech, nisi quia his verbis in conjugibus omnis obscenitatis turpitudo dampatur? Cum Amalech quidem conjuncti sunt, qui meretricio more junguntur. Quos discedere sb Amalech doctor præcipit, cum ad honestatem conjugalem eos revocare contendit. Quasi dicat: Si continere ab invicem non potestis, honorabile connubium vobis sit, et thorus immaculatus. Ab Amalech itaque discedere, est conjuges seipsis uti, non ad turpitudinem tangi. Lingat hanc prædicator, ut malignus spiritus B meretriciæ obscenitatis, sed ad temperantiam honestatis, et ad fructum propaginis. Unde et idem doctor egregius de vidua, quæ juxta ejus consilium sic permanere non potest, dicit: Quod si se non continet. nubat tantum in Domino (Ibid., 9). Non in Amalech, sed in Domino: ut quæ a nuptiis abstinere non prævalet, obscenos gestus in fædere nuptiarum vitet. Cui etiam comminatur, dicens: Ne involvam te cum eo. Involvi peccatoribus est æterna pœna damnari. Unde et de nequam servo in Evangelio Dominus dicit : Ligatis pedibus, et manibus, projicite in tenebras exteriores (Matth. xxu, 13). Modo ergo prædicatores auditores reprobos non involvent, quia etsi verbum contemnunt, redire tamen ad pœnitentiam donec vivunt, cum volunt, possunt. Instanter ergo conjugibus conjugalis honestas imperanda est, quia valida mulctatione dicitur : Abite, 348 recedite absque læsione. Discede ab Amalech, ne involvam te cum eo. Absque læsione quidem nunc, non tunc receditur, quia qui per omnia turpibus similantur, eorum læsionis expertes non erunt. Qui etiam fecisse cum filiis Israel de Ægypto ascendentibus misericordiam dicitur, quia infirmi sanctæ Ecclesiæ filii, dum perpetuæ continentiæ bonum servare nequeunt, conjugii miseratione suscipiuntur. Ab Ægypto quidem ascendunt, quia luxuriæ et fornicationis tenebras deserunt. Et misericordiam a Cyneo suscipiunt, quia conjugii indulgentiam promerentur. Unde et doctor gentium dicit: Hoc dico secundum indulgentiam, non secundum imperium (I Cor. VII, 6). Et quia næ jucunditatis attrahit. Sed insidias ei in torrente D sancta Ecclesia electis subditis bona quæ loquendo exhibet persuadet, sequitur:

(Vers. 6.) Et recessit Cyneus de medio Amalech.

14. De medio quidem Amalech discedit conjunx, de parte non potest, quia etsi gestus vitat turpitudinis, vitare non potest affectum voluptatis. Ignem quippe temperare per honestatem conjuges possunt. De medio igitur Amalech exeunt, quia etsi carnalibus desideriis omnino carere nequeunt, ipsum tamen carnis imperium sub præcepto honestatis vinculo moderantur. Sequitur:

(Vers. 7.) Percussitque Saul Amalech ab Evilat,

a Deest, usque in Gilot.
b Gilot. et Vatic., mortis tristitia.

[·] Gilot., accenderet de Ægypto.

donec venirel Sur, quæ est e regione Ægypti.

15. Evilat parturiens interpretatur. Sur angustia. Ægyptus tenebræ. Concupiscentia autem peccatum parit. Merito igitur parturientis nomine concupiscentia designatur. Propheta etiam imprenitentis cordis angustias incurrere metuens obsecrat, dicens: Ne absorbeat me profundum, neque urgeat super me putens os suum (Psal. LXVIII, 16). Doctor ergo ab Evilat usque Sur Amalech percutit, cum in auditorum suorum cordibus vitia conceptæ delectationis comprimit, et fidem deliberationis. Sur etiam percutit. cum eas mentes videtur ad pudicitiæ amorem trahere, quæ in luxuriæ fetore proposuerant vitam finire. In angustia enim sunt qui capti jam malæ consuetudinis laqueo constringuntur. Et notandum, quia luxuria vitam finire deliberat, modo in interioribus tenebris clauditur a quibus ad exteriores perducatur. Sed etiam liber a iste claudatur, ut ad consequentis considerationem per silentium veniamus. CAPUT II.

1. Rex Saul, qui principia bona habuit, sed in bonis quæ cœperat nequaquam perseveravit, per sacræ Historiæ textum ostenditur, ut in eo imitanda et cavenda videamus. Sic nimirum et male cultas segetes carpimus, quæ ad messionem spinis admixtæ consurgunt. Bene quidem eas legere novit, qui sic curat spicas carpere, ut spinas studeat evitare. Sic dum horti cura negligitur, cum olere quod reficit nascitur vicia quæ pungit. Quasi enim male cultos agros ingredi caute discipulis praccipiebat Dominus, C cum dicebat : Super cathedram Mousi sederunt principes et Pharisæi. Quæcunque dixerint vobis, facite; quæ autem faciunt, facere nolite (Matth. xxIII, 2). Quasi dicat: Quia mista sunt acta, et verba reproborum, sic utendi sunt, ut in eis sumatur quod vivificat, vitetur quod necat. Hinc iterum prænuntians. dicit: Venient ad vos in vestimentis ovium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces (Matth. VII, 15). Hucusque ergo 349 regem Saul strenue regni curam gerentem, libenter attendimus, contemptorem jam Dominicæ jussionis, in quo vitari et abjici debeat subtiliter videamus. Nam sequitur:

(Vers. 8, 9.) Apprehendit Agag regem Amalech vivum, omne autem vulgus interfecit in ore gladii. Et pepercit Saul et populus Agag, et optimis gregibus D ovium, et armentorum; et vestibus, et arietibus, et universis, quæ pulchra erant, nec voluerunt disperdere ea. Quidquid vero vile fuit et reprobum, hoc demoliti sunt.

2. Verbum Domini fuit: Nunc vade, et percute Amalech, et demolire universa ejus. Non b parcas ei, et non concupisces ex eis aliquid. Aperte ergo transgressor per inobedientiam exstitit, quia implere preceptum Domini per superbiam recusavit. Dominus quidem prophetæ præcepit, dicens : Ne parcas ei . et non concupisces ex rebus ipsius aliquid. Hic vero et

· Forte hic liber quintus absolvitur, et sextus inchoatur, adeoque caput præcedens libro quinto debetur. A communi tamen Editorum omnium divi-

A pepercisse, et omnia electa ejus concupisse ostenditur : ut. dum transgressionis modus ostenditur. quam sit detestabilis inobedientiæ culpa monstretur.

3. Quod si carnis bella describimus, magnos esse lansus regios invenimus. Unde et Dominus in Evangelio dicit : Si sal evanuerit, in quo salietur ? (Matth. v. 43.) Reges vero Ecclesiæ, ejus sunt prædicatores, sicut supra jam ostensum est. Quis ergo est Agag rex Amalech, nisi sensus carnalis? Nam cum ex anima rationalitatem ac sensualitatem habeamus. rationalitas menti, sensualitas carni adscribitur : et per illam cum angelis, per istam cum brutis animalibus convenimus. In illa quo altius extollimur, supernis civibus appropinguamus. Per istam vero quo ad carnis blandimenta dilabimur, carnaliores, ut ita Sur e regione Ægypti esse ostenditur, quia qui in B dixerim, invenimur. Unde et visis et concupitis jam filiabus hominum, jam impletis in luxuria voluptati- bus, de his qui puritatis merito filii Dei vocabantur, in Genesi Dominus minatur, dicens : Non vermanebit spiritus meus in homine in æternum, eo quod caro sit (Genes. vi, 3). Caro quippe homo efficitur, quando sensui carnis ratio subjugatur. Rex ergo Amalech vigor est sensus carnalis, qui motibus turpibus imperat, ut captivam rationem ad illecebras obscenitatis trahat. Bene autem carnali sensui nomen congruit Amalechitæ regis. Agag quippe, meditans, sive loquens interpretatur. Meditari quippe ei est, phantasmata lasciviæ interna meditatione colligere. Et loqui ei est carnem motibus turpibus ad libidinem excitare. Quasi enim magnum clamorem locutionis habet, quia carnem pulsando ardentius commovet. Nam et meditando colligit quod loquendo exponat: quia unusquisque carnati sensui subditus, quo liberius lasciviæ simulacra intus conspicit, eo validiores motus turpitudinis foris sentit. Meditatur ergo per internam visionem turpitudinis; loquiturautem per exteriorem motum delectationis. Rex ergo Amalech loquens et meditans dicitur, quia illis labentia blandimenta carnis excitare potest, quibus per turpes cogitationes illudit, et quos per experientiam blandæ motionis erudit. Sed notandum, quia quo liberius meditatur, eo et liberius loquitur: quia carnem eo fortius commovet, quo causas suæ commotionis intus impressas per cogitationem tenet. More etenim ignis quo attentius insufflatur, eo magis accenditur: quia si flatus immundæ cogitationis deest, ardor libidinosæ commotionis adesse non potest. Rex ergo Israel contra Amalech regem pugnat, cum doctor Ecclesiæ contra fornicationem disputat. Quem victum capit, quando ad veniam 350 conversos peccatores non solum pœnitentes, sed etiam confitentes accipi. Quasi ergo Amalech regem jam vinctum tenet, qui carnalem sensum, in conversis peccatoribus per amorem pudicitiæ, jam rationi subjectum videt. Sed quid est quod vinctus vivit, nisi quia nonnulli sunt qui propriis passionibus non moventur, sed, auditis alie-

sione recedere non licet, nullis Mss. nobis prælucen-

b Gilot et Vatic., non parcas eis.

sed victores cadunt. Qui enim expugnatum regens vivum servavit. liquet quia in ejusdem belii triumphe capti sibi regis persona placuit.

4. Quid vero aliud faciunt, qui ab allis veccatorum confessionem recipiunt? Nam dum cogitant, quæ confitentes fecerunt, ad scelera, quæ audiunt, inardescunt : nam sæpe dum audiunt, quibus se alii blandimentis obruerant, amare insi incidiunt, duce jam corum exhortatione morientes illi confitentur. Jam ergo in urbe sua victus et captus est Agag. sed a victore servatur. cum quod detestatur a subditis, diligitur a prælatis : quia carnalis sensus in eis vigere incipit, qui in illis vigorem iniquæ dominationis amisit. Et quia dum pastores currunt ad præcipitium, subjecti comitantur; rex vivum Agag R species non placeret. cenisse dicitur, sed idem rex, et populus eidem regi, et quibusque Amalech optimis pepercisse memorantur. Parcere enim, affectæ mentis est, amore eius cui parcit. Quod certe libidinis vitio convenit: quia ut placere incipit, mentem in sui amorem trahit. Quia etiam vehemens est virtus illius, statum habere non novit : quia nimirum cito persicit, si a se hanc cito evigilans animus non expellit. Nam dum mentem invadit, se per innumeras turpitudinum cogitationes spargit. Unde et bene optimis gregibus et armentis, et Saul et populus pepercisse memorantur. Cogitationes quidem libidinum greges, et armenta dicuntur : quia et innumeræ sunt, et de contemplatione immunditiæ in reprobo corde pascontur. Optimi etiam sunt, non probatione bonitatis, c sed appetitu eligentis. In corde etenim reprobo, quia nihil diligitur charius, optimi greges dicuntur, quibus alia nulla comparantur. Sed optimi dicuntur pro cæcitate cordis, armenta vero pro reatu transgressionis. Reprobis guippe mentibus magnum non est. immunda cogitare; sed coram Deo a parvum non est, in templo Dei, hoc est in regenerato spiritu immunda reponere. Parcit ergo non solum ovibus, sed armentis: quia qui per amorem libidinis, quasi parvas immunditiæ culpas aspicit, quasi parvis modo parcit, sed merita pœnarum parva non invenit. Possunt autem ovium nomine leviores luxuriæ cogitationes intelligi, armenta vero fortiores et molestiores. Quibus utique rex et populus parcit, cum reprobus doctor, et subditi tam levibus quam fortibus immundæ cogitationis vexationibus substernuntur. Quid vero est parcere vestibus, nisi damnatæ jam menti immunda deliberare! Si enim aureus vestitus sponsæ virginalis gloria est, que sunt vestes Amalech, nisi fæda inquinamenta luxuriæ? Sed vestimenta dicuntur : quia eorum velamine tam anima, quam corpus inficitur. Quia enim animam sædat et corpus perpetratio luxurite, non vestis, sed vestes nominantur. Sed, ut dixi, parcere deliberare, per affectum mentis immunda difigere est. Infelix vero anima sic capta, sie illaqueata, quia miris impulsionibus ad

nis obscenitatibus, moventur ? Pugnantes fortes sunt. A deliberatam pravitatem perpetrandam cogitur. hene post oves, armenta, et vestes, arielibus penerciase memoratur. 351 Quasi enim arietum cornea sibi in leace libidinum ictos placent, qui hoc in te unam retinere nititur, unde ad immunditist mortem perforetur. Arietibus ergo parcit, qui præcipitationis suse ictus gratanter recipit. Pungitur quippe, ut carnis sum desideriis serviat : sed quod se fortiter pungit. leviter oblectat. Quia item per immumeres modos obscenitatis mentem libido b illicit, non solum his nominatis rebus, sed omnibus, que pulchra erant. pepercisse memorantur. Omnia que sibi immunda anima de luxuriæ voluptate • gratsmter fugere cernitur, Amalech pulchra nominantur. Appetere hæc quippe nullatenus posset, si vehementer sibi corum

> 5. Sed quia casus victorum asseritur. dicitur: Nec voluerunt disperdere ea. Quasi dicat : Potuissent disperdere, si voluissent. Nam nil facilius, quam libido vincitur, si omnis immunda cogitatio devitetur. Tanto igitur facilius disperdi potest, quanto unusquisque cogitare alla quam carnis oblectamenta potest. Quia enim duas simul res imaginari non possumus, dum quidquid est, alfud cogitamus, cogitare immunda non possumus. Celer ergo et facilis victoria libidinis, est circumspectio cogitationis: si quoties carnalia obviant, ad aliquid omnium recurramus, quod libidiais non sit blandimentum. Hoc quidem facile stantibus, non lapsis facile dixerim : quia qui perpetratione peccati immundi spiritus servus efficitur, nec carnis cogitationes libere potest vitare. nec ad alias cito recurrere. De victoribus ergo dicitur: Noluerunt ea disperdere, qui potnerunt, quia ante casum a liberis facile peccata vitantur; sed si nolunt vitare, cum possunt, postea non possunt, si volunt. quia perfecte velle non possunt. Quibus utique per se Veritas dicit : Si vos filius liberaverit, vere liberi eritis (Joan. vm, 36). Quasi dicat: Quia sponte liberi esse desiistis, potestatem adipiscendæ libertatis in vobis jam non habetls. Quid vero est, quod dicitur: Quidquid verv fuit vile et reprobum, hot demoliti sunt, nisi quia nonnulli majorum delectationum usa. minores fastidiunt? Reprobum quidem et vile eis est, avod electione corum aux magis placent, villpendunt. Quia enim delicatiora peccata expetunt, quadam reprobant; et quia pretiosiora peccata approbant, vilia minora putant. Bene ergo dicitur : Quidquid vile fuit et reprobum, hoc demoliti sunt. Quia delicatiora peccata eligunt, et quæ minus placent, quati inepta reprobant et velut vilia contemnunt.

> 6. Ista vero omnia moraliter intellecta, Hbidinum pugnas atque victorias; sed ad historiam, superborum et inobedientium tumorem designant. Nam pr.p. ceptum a Domino Saul fuerat, ut Amalech sic deleret, ut alicui eorum non parceret, nihilque concupisceret. Qui ergo et regi Amalech peperciase, et optimis quibusque rebus asseritur, superbus et imobe-

a Vatic. et Gilot., peccatum parvum. b Vitiose in Vatic. et Guss., illicite.

[·] Corrupte in Guss. et Vatic., gratantent.

contempsit: quia hoc a propheta, non a Domino audivit. Qui certe sic prophetam audire debuit, ut auctoritatem attendefet, quam præmisit. Nam præcenturus propheta, ut Amalech regem percuteret. przemisit dicens : Hæc dicit Dominus: ut przceptum quod per hominem audisset, quasi hominis despicere non auderet. Ne iterum ministerium eius rex elatus vilipenderet, item præmisit, dicens : Me misit Dominus ungere te in regem. Quasi dicat : Per illum tibi Dominus regale ministerium præcipit, per quem te in dignitatem regiam 359 sublimavit. Tanto igitur humilius obedire debuit, quanto hunc esse a Deo missum apertius agnovit. Sed dum missum prophetam sprevit, mittentem pariter Dominum contempsit. Unde subdit :

(Vers 10, 11.) Factum est verbum Domini ad Samuelem, dicens: Pænitet me, quod constituerim regem Saul: quia dereliquit me, et verba mea opere non implevit.

7. Ille prophetæ verba se non audire credidit, sed Dominus se derelictum conqueritur, dum verba sua opere non impleta ostendit. Nunc Ecclesiæ Dominus loquitur, dicens: Qui vos audit, me audit: et qui vos spernit, me spernit (Luc. x, 16). Qui ergo per inobedientiam a prædicatorum verbo discedunt, Dominum derelinquunt : quia ab iffis recedunt, per quorum ministerium divinæ voluntati præsentes flunt. Verba Domini tunc opere non implent: quia foris homines loquantur, intus vero in hominibus Deus loquitur. Non ergo ipsi sant qui loquantar, sed Spiritus sanctus C (Matth. x, 20). In prædicatoribus ergo contempenda non est foris vilitas carnis, quorum mentes tem dignanter incolit sublimitas deitatis. Quid est ergo, quod poenitere Dominus dichur, cum mutari affectibus non credatur? Sed quia cum mutabilibus samua immutabilitas loquitur, more corum, quibuncum toquitur, dum pænitere dicitur, displicere sibi superhorum temeritas designatur. Premitere enim solemas. cum mala nobis illi retribuunt, quibas nos honores aut dona impendisse memoramus. Quia orgo more nostro omnipotens Deus de superbi regis ingraticadine queritor, dignitatem regiam contuines se illi. pornitere perhibetar. Quod profesto ad camaium magne damnationis de unporbis dicitar : truin anod sunt, jam non ad meritum, sed ad pusnam sunt, quia D in voluntate Bei non sunt. Peenitere orge Dei, est voluntatem in reprebie non habere, cum a se honores impensos meminit, sed cos quibus bona contulit, male uti bonis que contelit, agnoscit. Sanc quippe parsitentiam suam Dous verbis chie per Malachiam prophetam Indais insimual, dicens: Non est mili soluntes in vodis, et sacrificium won suscipiam de manu vestra (Molach. 1, 10). Quantum ergo cavenda sit inobedientite culpa cornimus, si his verbis Damini, quam districte percetitur, attendames.

8. Nos autem in bello Amalech femicationis pugnam descripcimus, qui mobis conninc delari per agera oloquia jubatur. Marito igitur de lapais in carnis

diens merte monstratur. Sed fortasse praceptum A bello doctoribus intelligi potest, hot quod Dominus queritur. dicens: Pænket me, quod constituerim regem Saul : quia derellouit me, et verbu men overe non implevit. Verbum quippe eius pracentum prædicatos ribus est: Sint tumbi vestri præcincti, et lucernæ ardentes in munibus vestris (Luc. xu. 35). Oni ergo verbum in prædicatione habet, et in prædinetu castitatis non habet ! toquendo, Dei esse cernitur, sed operando. Deum derelinquere probatur. Foris divina exsequitar, sed occulte, dum in carnly veloptate resolvitur, verba Domini opere non implere declaratur. Dominum quippe derellquit, mala proponendo: verba ejus non implet, prohibita præsumendo. Bene eras dicitur: Panitet me, quod constituerim regem Saul. Quasi dicat: Quem præesse aliis tone volui, mode nolo: auia quem humilem prætuli, nunc superbientem et elatum transgressorem cerno. Onod minimum de quibuslibet fansis non dicitur : sed de his museum lapsus ostenditur, et pænitentia nequaquam prævidetur. Nam de justorana casa seriotam est : Senties in die cadit justus, ANN et resurvit (Prop. xxvv. 16). Korum certe casus quodam mode status corum est t quia aliquando permittuntar cadere, ut semper valeant fortius stare. Permittuntur ut in malis corrugat, në summa virtutum dona per ciationum perdant. Mi profecto, etsi verba Domini quandoque non impicat, a Domino non recodunt : quia ad tempus relinquuetur, ut estermiliter teneantur; et in medice-desipiunt, sed post modicum resipiecent. Dum erze Saul non solum verba Domini opere nen implesse reprehenditur, sed iprum Deminum reliquisse, ques melius. quam lapses, et impernitentes significat? De quibus profects per prophetam dicitur: Percasserunt feeden oum morte et inferno (Isa. xxvIII, 15). Gum morte quidem feedus percutere, est mala audacter perpetrare, et ea semper agenda promittere. Mala quippo indesinenter facient, sed diligende qued facient, quasi a mortis amicitia se aunquam renedere pollicentur. Hi quince in mortis fredere quante insensibiliores funt, viscora matris Ecclesia tanto acrius miserando quatientur. Undo bone subjungitur.

> (Vers. 11.) Contristatusque est Samuel, et clamavit ad Dominum tota nocte.

> 9. Samuel quidem contristatur, quia de perditione subditi summus prædicator affligitur. Et tota nocte ad Dominum clamat, quia pro restitutione lapsi divinam misericordiam devotis precibus obsecrat. Clamare quippe doctori, est pro peccatis subditorum magnis desideriis omnipotentis Dei misericordiam postulare. Qui tota nocte clamat, cum per affectum totam illius peccati caliginem suscipit, et pro ea, quasi pro proprio crimine. Deo poenitens satisfacit. Tota ergo nocte prædicatori clamare, est totam subditi causam suscipere, et omnem caliginem peccati illius, devotæ compunctionis affectu destruere conari. Sed quid est, quod clamasse dicitur, et Dominum non respondisse, nisi quia ea quam dixi cordis imponitentis caligo, in illa pro qua clamat, Saul

culpa signatur? Responderet quidem Dominus, si vo- A foliorum judicant, sed in sapore pomorum probant. cem clamantis exaudiret. Sequitur:

(Vers. 12.) Cumque de nocte surrexisset Samuel, ut iret ad Saul mane, nuntiatum est Samueli, auod venisset Saul in Carmelum, et erexisset sibi fornicem triumphalem.

10. Quidnam est peccatoris vita, nisi nox? Et quid justi lux aliud, quam dies? Unde et per Paulum conversis peccatoribus dicitur: Fuistis aliquando tenebras, nunc autem lux in Domino (Ephes. v, 8). De nocte autem prædicatori surgere, est ab alienæ culpæ susceptione affectum mentis erigere. Quasi enim in nocte jacet doctor quando alieni peccati tenebras luget, quia ab alta innocentiæ suæ securitate deponitur, ut in imo alienæ considerationis cum ab afflictione se erigit; et mane ad reum venire disponit, quia occulte per compassionem plangit, et aperta increpatione per zelum percutit. Nocte etiam luget doctor, sed mane ad arguendum venit; quia intus peccantem subditum diligit, sed palam errantem arguere nequaquam erubescit. Quasi enim mane lucescit, cum doctor aperire crimen, quod latet, incipit. Quid ergo est, quod in Carmelum venisse, et fornicem sibi triumphalem erexisse, is ad quem venit asseritur, nisi quia profectus mali liquido prædicatur? Post inobedientiæ guidem culpam, triumphalem arcum, vel fabricam erigere, est mala agere, et de corumdem malorum perpetratione superbire. Quasi enim triumphalia signa erigunt, 354 quando cum quadem ostentatione ea proferunt, quibus aliis se c excellere arbitrantur. Quod certe tam arrogantibus quam lubricis doctoribus convenit. Illi quidem, dum magna dicunt, se in sublime æstimationis erigunt: et quales se intus aspiciunt, per jactantiam et ostentationem foris innotescunt. Cumque et illud, quod per se alii proficiunt, ad favorem propriæ laudis trahunt, quid aliud videntur agere, nisi altum victoriæ signum insigni titulo demonstrare? Nonnulli vero et cum turpiter vivunt, et honestissime loquuntur, considerant verborum honestatem, non tamen reputant propriæ vitæ turpitudinem. Cum ergo non rebus operum, sed splendore verborum apparere gestiunt; nimirum triumphalem arcum fabricant, in quo se quasi victores extollant. Et quia turpium verbo, turpes plerique alii resipiscunt, post expugnatum Amalech, eis in Carmelum venire est, et fornicem triumphalem erigere, de exstincta in subjectis libidine, inaniter coram simplicibus gloriari. Carmelus quidem, mollis, sive tener interpretatur. Qui enim teneri hujus nomine, nisi in sancta conversatione rules intelliguntur? Qui etiam molles vocanfur, nisi qui adhuc per usum virtutis non sunt in inchoata bonitate solidati? In Carmelo igitur signum victoriæ erigunt; quia rudibus et debilibus se ostendunt, ne a peritis fortibus, quales in veritate sunt, inveniantur.

11. Hi anim non in verbis, sed in operibus fulgorem victoriæ quærunt; quia arbores non in decore

Unde et Dominus docens, ait : A fructibus corum cognoscetis eos (Matth. VII, 20). Quia ergo landari inaniter appetunt, quia probatissimorum virorum judicia fugiunt, et rudibus ac debilibus aliud quam sunt se esse mentiuntur. Saul in Carmelum venisse et fornicem sibi triumphalem erexisse dicitur. Quid vero est, quod in Galgala transit, nisi quia eo modo. quo se simplicibus et religiosis ostendit, in religiosis et doctis innotescere appetit? Galgala quippe, ut iam multoties dixi, rota nominatur. Quidam vero intra sanctam Ecclesiam et eruditi in sacra Scriptura sunt et religiosi non sunt, quia virtutem Scriptura, videlicet charitatem, non habent. Qui dum loquentes facundos viros et carnales audiunt, verba quæ sciunt peccatorum caligo destruatur. De nocte ergo surgit, B admirantur. Sed discutere non possunt corum occulta, quæ nesciont. Bene igitur Saul in Galgala transire dicitur; quia qui favorem de facunda locutione quærunt, id quod cupiunt, non apud eruditos religiosos, sed apud simplices et rudes, aut apud irreligiosos sapientes inveniunt. Sed summi viri cum reprobi bona docent, electis subditis magis timent: ne quos lingua ædificant, manu, id est operatione pervertant. Quia ergo diu in ministerio prædicationis lubrici doctores dimittendi non sunt, apte illatum est:

> (Vers. 12.) Venit ergo Samuel ad Soul, et Saul offerebat holocaustum Domino, initia prædarum, quæ attulerat de Amalech.

12. Venit quippe ad Saul, ut superbum deponat, quem humilem ad regni culmen extulerat. Quem qualis erat invenit, non qualem se superbiæ signis ostenderat. Quid est ergo, quod holocaustum Domino Amalech primitias offert, nisi quia nonnulli et prave vivunt, et placere se Deo per aliorum profectum arbitrantur? Et quia non parum placere credunt Deo quod offerunt, non sacrificium aut victimam, sed holocaustum offerre perhibentur. Initia vero prædarum dicuntur, ut in Samuele summi 255 et electi antistitis vigilans studium designetar, a quo malorum principia velociter comprimuntur. Onasi dicat: Valde festinus occurrit, quo absente nec initium holocaustorum habere liberum potuit. Possunt initia prædarum intelligi electa quæque de prædis. Quæ aperto ore lubrici, sed occulta cæcitate percussi offerunt, quando inde se placere Deo credunt, quod in auditoribus suis ea perimunt, quæ in se vivere permittunt. Quasi enim indiscrete offerentem apertius reprehendens dicat : Illud vivum offerebat, quod melius offerret exstinctum. Nam si juxta verba Domini prædam omnem in Amalech exstingueret, holocaustum omnino acceptabile omnipotenti Deo obtulisset. Sic nimirum et doctor lubricus, si cuncta blandimenta carnis, quæ loquendo reprobat. volendo reprobaret, holocaustum combureret, quod reprobari non posset. Quid est ergo, quod dicitur, quia offerebat prædarum initia, quæ attulerat de Amalech, nisi quia cæci cordis caligo damnatur, quo-à sic de co reputat, quod prodest aliis, ut videre nogligat, quod obest sibi? Quasi dicat: De illo quasi A molarentur Domino Deo tuo. Quasi dicat: Vere pecvictor gaudebat victor in aliis, quod in se vivum et
invictum portabat. Et quia plerumque tam dementer
insaniumt, ut etiam ipsis electis et summis prædicatoribus prætextum virtutis offerre conentur. Sequitur:

(Vers. 13.) Et dum venisset Samuel ad Saul, dixit Saul? Benedictus tu a Domino, implovi verbum Domini.

13. Verbum Domini fuit, ut Amalech delere debuisset. Quid est autem, quod dicit, implevi verbum Domini, nisi quia culpa fornicationis quo fœdior cernitur, eo a reprobis studiosius occultatur? Quia ergo ii, qui eidem fornicationis vitio subjecti sunt, semper latere appetunt, in eorum typo et Amalech Saul demoliri despexit. et ad Samuelem dixit : Implevi ver- B bum Domini. Quasi dicat : Et in aliis libidinem domui, et in meipso ejus blandimenta peremi. Et quia blanda adulatione summi viri flectere mentem nititur, præmisit, dicens: Benedictus tu a Domino. Quasi dicat: Hoc quidem ego egi, sed agere non meis viribus, sed tuis meritis, et intercessionibus potui. Sed perfecti viri audire laudes suas possunt, a rigore autem justitiæ flecti nequeunt. Quare et subditur :

(Vers. 14.) Dixitque Samuel: Et quæ est hæc vox gregum, quæ resonut in auribus meis, et armentorum, quam ego audio?

44. Vox gregum et armentorum Amalech, fama turpitudinum est. Quando de minoribus luxuriæ culpis quilibet diffamatur, vox gregum resonare di-C citur. Quando item de criminosioribus et obscenioribus accusatur, vox armentorum. Quasi sub falsæ virtutis suæ simulatione reconditum denudet, dicens: Tu te proprio ore justificas; sed immunditiarum turarum turbæ per omnium ora clamant. Sed jam qui excusationes prætendere cæpit, quibus defensionibus objectæ infamiæ crimen evadat, videamus. Sequitur:

(Vers. 15.) De Amalech adduxerunt ea. Pepercit populus melioribus ovibus et armentis, ut immolarent Domino Deo tuo: reliqua occidimus.

15. Quid est quod ait : De Amalech adduxerunt ea, et non dixit, Adduximus? Sed quando reprobi arguuntur, culpas aliquando negando tegunt, aliquando in alios transferunt. Tegunt quidem ne- D gando, cum latere possunt; sed, dum quasi in aperto deprehensi tenentur, quod negare nequeunt, aliis ascribunt. Horum siquidem mores Saul insinuans, 356 ait : De Amalech adduxerunt ea. Pepercit populus metioribus ovibus et armentis. Quasi dicat : Malum, quod auditur, ex populi fragilitate pensandum est, non ex virtute pastoris. Peccata quidem subditorum in prælatorum comparatione despicienda sunt. Dicit ergo : De Amalech adduxerunt ea. Quasi dicat: Hoc, quod de turpi vita resonat, verum est, sed tamen eadem turpitudo in parvulis viguit, non in magnis. Adhue item eamdem culpam levigans, ait: Pepercit populus melioribus ovibus et armentis, ut in-

٠.

cavit populus, sed non ad mortem: quia neccata operis, jam, me exhortante, delere nititur humilitate confessionis. Greges quippe Amalech, et armenta Domino immolantur, quando lubrici et incontinentes ad confessionem veniunt, et quod nequiter egerunt, pænitendo delere satagunt. Dicit ergo: Pepercit populus; id est, peccato indulsit. Sed adduxerunt ea, ut immolarentur: quia in quibus se cecidisse populus recolit, jam se confitendo et prenitendo compungit. Meliores vero greges et armenta, ut supra, electiora peccata luxuriæ designantur. Quasi dicat : Et si graviter deliquit populus, arguendi non sumus; quia pro magnitudine criminis habet lamenta compunctionis. Quid est, quod ait : Ut immolarentur Domino Deo tuo? Sed fallacium per hoc consuetudo ostenditur, qui dum summis viris latere appetunt, adulantur. Quid enim est, quod Deum suum singulariter asserit, nisi quia eum familiarem Dei amicum ostendit? Domino, inquit, Deo tuo. Non meo, sed tuos quia ego peccator, tu singulariter sanctus es. Sed mirabili usu fraudis fallaces sic se tegunt ut proferant, et justificant ut accusent. Accusationis quoque modum sic temperant, ut accusando justi appareant, ne excusando innotescant. Dum enim suum Qeum dicit, illum quidem extollit, se minuit. Sed. dum adducta ab Amalech asserit quæ Domino immolentur, tacite profert non unde reprehendi debeat, sed laudari. Et adhuc addens, dicit : Reliqua vero occidimus. Occiduntur quidem peccata, quæ dimittuntur. Viva quidem peccata sunt, quæ aut in mente adhuc per concupiscentiam regnant, aut quæ per conversionem contempta, sed per pœnitentiam adhuc non sunt deleta. Illa quidem vivunt adhuc ad voluptatem, ista vivunt ad pœnam; quia etsi jam peccare deseruimus, nisi commissa plangamus, commissorum obligatione retinemur. Sed majora minoribus. Ieviora majoribus tribuit. Nam quid est, quod dicit : Reliqua occidimus, nisi quia sunt parvissima peccata majoribus, quæ sola confessione lavantur? Ouæ doctores occidunt, quando humiliter confitentibus apostolica auctoritate dimittunt. His enim verbis omnibus, quia se fallaces tegere nituntur, non prodere, qua electorum prædicatorum auctoritate reprobentur, adjungitur :

(Vers. 16.) Dixit enim Samuel ad Saul: Sine me, indicabo tibi, quæ locutus sit Domiñus ad me nocte.

16. Quid est, quod ait: Sine me, et indicabo tibi; nisi quia dum fallaces verbositati insistunt examinantibus prælatis loquendi locum non tribuunt? Quasi dicat: Dum a verbositate non desinis, ea quæ audire debes, loqui me non permittis. Potest etiam hoc verbo adulatoris intentio derideri; qui dum blandimento laudis placere se credit, eos quos laudat, se quasi tenere eisdem laudibus arbitratur. Tale est ergo ac si laudatorem suum electus præsul honesta gravitate derideat, dicens: Qui me laudas, 357 loqui tibi dura non possum. Sine ergo, id est permitte me loqui, et ea quæ sun locuturus intel-

lige. Et quis, ut dixi, placere se laudando adulatores A credunt, audire ab eis dura, quos laudant, nequaquam putant. Quasi ergo jam læta et prospera auditurus, subsequitur Saul, dicens: Leguere, Sed electi viri, cum laudes suas audiunt, inter fomenta laudis a rigore justitise non mollescunt. Nam qui reproberum acta despiciust, excipere verba nequaquam possunt. Quia ergo flecti laudibus nequeunt, laudatores improbos et subtili ratione discutiunt, et districtis sententiis insequuntur. Unde sequitur;

(Vers. 17-19.) Et ait Samuel: Nonne cum parvulus esses in oculis tuis, caput in tribubus Israel factus es? Unxitque te Dominus in regem super Israel; mistique te Dominus in viam, et ait: Vada, interfice pecateres Amelech, et pugnabis contra eos usque ed internecionem serum. Quere erge non audisti vocem Do-Bmini, sed versus ed prædam es, et fecisti malum in aculis Domini?

17. His quippe verbis superbi regis inobedientia subtiliter examinatur; quia a prius dona collata objicit : deinde audaciam transgressionis per ejusdem culpae exquisitionem ferit. Subtilis namque examinatio est, quando sic versutus quisque peccator discutitur, ut ei culpæ excusatio nulla relinquatur. ut hune ad mortem flagitii guasi vinctum Dei sententia tenest, cui peocati confugium nullum restat, Ut ergo omnis via fugiendi fallacibus superbis obstruatur, memorantur ei et sublimitas dignitatis et modus ministerii, cum dicit : Nonne cum parvulus esses in oculis tuis, caput in tribubus Israel sactus es; et ait tibi Dominus: Interfice peccatores Amalech? C Et ut circumdatum jam et obsessum ratiocinationibus capiat, manum culpse injicit, dicens; Quare ergo non audisti vocem Domini, sed versus ad prædam es, et secisti malum coram oculis Domini? Quasi dicat: Ecce quid eras, qui factus es, quid debuisti facere. ecce quid fecisti; ecce quantum ab eo, quod debuisti exercere, recesseris. Dum ergo intulit, dicens: Quare fecisti malum in oculis Domini? quasi fallacem reum circumdando comprehendit.

18. Sed in hoc loco notandum est quia, dam rex superbus arguitur, electionis ejus tempora meinorantur, ut tumor cordis sentiatur, non adfuisse eligendo, sed ex culmine crevisse prælato. A Domino quidem bonus electus est, sed dum crevit ex culmine, decrevit elatione. Dicit ergo: Cum esses parvulus D in oculis tuis, caput in tribubus Israel factus es; modo versus ad prædam, fecisti malum in oculis Domini. Quasi dicat: Per veritatem humilitatis regnum promeruisti, sed nunc prætextu humilis, veritate tumidus regnum perdis. Quid enim sunt oculi cordis, nisi aspectus rationis? Nam qui integros visus rationis habet, perfecte illuminatus est. In oculis ergo suis est humilis, qui se persecte respicit, et humilem perfecta visione cognoscit. His ergo verbis lapsi regis non solum præterita humilitas, sed etiam rationis acuitas commendatur: quia videlicet tantus erat ratione, ut se perfecte cognosceret; et tantus virtute. ut se subtiliter intuens, vere humilem videret. Quia

igitur cum arguitur, eius presterita memorantur, quid aliud, quam his, que habehat, carere describitur? Nam superbire nequeunt, nisi qui prins oculos cardis perdunt. De libidinosis vero valde clarius constat: quia in fornicationis baratro se nunquam obruerent. si a luce intimæ gloriæ non ante caligarent. Qui quia alta 250 pudicitiz przecepta contempunt, etiam tumoris arguuntur. Qui ergo deponere præpositum regem venerat, dicit : Cum esses parvulus in oculis tuis, caput in tribubus Israel factus es; nunc fecisti malum in oculis Domini. Quasi dicat : Superbus modo, et cæcus justo deponeris, qui prius videns et hamilis regnum sortiri meruisti. Nam et superbi Pharisæi ab iosa veritate ceci nominantur, quæ ad discipulos ail : Sinite eas; cæci sunt, et duces cæcorum (Matth. xv. 14). Quæ utique cacitas specialiter libidinosis ascribitur, quia nulla sunt vitia quæ spissiores tenebras menti ingerant quam libido. At nunc plerosque videas stetisse elericos, sacerdotes corruisse. Quibus certe per Samuelis imperium dicitur: Cum esses parvulus in oculis tuis, caput in tribubus Israel factus es. Quasi dicat: Cum in minori ordine illuminato corde pudicitiæ præcepta servaveris; nunc, amissis oculis, in fornicationis baratrum corruisti. Ad prædam versus es, quia divina præcepta violenta præsumptione rupisti. Quia enim prohibente, et quasi minis armato et obstante Deo, ad violandum sacrarium castitatis irrumpunt: quasi per rapinam prædæ, Amalech electa ad Domini terram ducunt. Et quia quantum possunt, lubrici prædiçatoribus absconduntur, in conspectu Domini malum Saul fecisse reprehenditur. Quasi enim minans et terrens prædicator in carnis voluntate lapso dicat : Crimen immunditiæ hominibus quidem absconditur, sed videnti omnia non celatur. Hæc quidem et his similia cum impænitentes audiunt, terreri nequaquam possunt. Unde etsi jam ratiocipatione capti sunt, velut angues per lubricum dilabi a tenentis se manibus satagunt. Caudam proferunt, caput abscondunt : quia videntur jam extrema operum, sed earumdem tegitur qualitas actionum. Unde et sequitur:

(Vers. 20.) Et ait Saul ad Samuelem s Ima andisi vecem Domini, et ambulavi per viam qua misit me Dominus, et adduzi Agag regem Amelech, et Amalech interseçi.

19. Quasi enim occulta tegens, aliorum disceoperta proferens, se lubricus dector de prefectu peredicationis commendat, dicess: De subditorum culpa
reprehendi non debeo, sed laudari, quam in delimquentibus prædicando delevi. Amalech percussi: quia
fornicationis spiritus in auditorum mecrum cordibus
lingum meæ gladio corruit, Rex etsi vivit, adductus
est: quia etsi sensus carnis, quandiu sumus in carne, omnino perdi non potest, captus est, ut cari potuit quia prævalere rationi non potest. Ipsos subditos
correptos, et poccata confitentes estendere gestions,
subjunxit dicens:

(Vers. 21.) Tulit autem populus de præda over et

boves, primitias eorum quæ cæsa sunt, ut immolaret A dum suit, ut Amalech percuteretur: sed quia, Deo Domino Deo suo in Galqalis.

auxiliante, vincitur, supplendum erat, ut quæ in eius

20. Quando armatorum violentia alicujus aliquid proprium tollitur, præda nominatur. Vitia antem carnis et animæ, quia diabolo suggerente propagantur, eius velut proprium sunt. Quisquis ergo in se nuper remissus, nunc autem violentus vitia destruit, prædam facit ; quia quæ aliena sunt, potenter rapit. Et notandum, quia cædere et præda dicitur, ut alia mortua relicta, alia viva delata esse doceatur. Cæduntur quidem oblectamenta libidinis, quando virtute supernæ intentionis depelluntur a corde, et contritione spiritus reciduntur a corpore. Sed viva ad immolandum deducuntur; quia etsi conversione peccatoris, carnis laut mentis delectamentum deseritur. pæna præteritæ delectationis penitus non deletur. B Cædantur ergo vitia, 359 primitiæ vivæ ad immolandum nullatenus serventur: ut qui vim peecati in contemptum oblectationum potenter perimit, vivere sibi ad immolandum timeat pœnam delectationis. Primitiæ ergo cæsorum quid sunt, nisi delectationes peccaminum? Has quidem offerre dicitur, qui coram Dec sacerdotibus conflictur. Et oblata immolantur. quando eorum pœna pœnitendo destruitur. Quasi enim in primitils cæsa offeruntur, et per posteriora vivunt : quando aliquis peccata confitetur, et immolare, hoc est coram Deo mactare, pænitendo non nititur. Dum ergo cæsorum primitiæ reservari ad immolandum dicuntur, quorumdam error confunditur, qui peccata deserunt, nec tamen plangunt. Quia ergo C non solum confitenda sunt peccata, sed etiam pænitentiæ austeritate delenda, dum boni doctoris Saul typum simulat, subjectos suos cæsorum primitias Immolandas tulisse asseverat. Quia etiam ratione scripturarum modus pœnitentiæ decernendus est, in Galgalis primitiæ immolandæ deducuntur. Boves autem non solum, sed et oves ad immolandum servantur : utqui circa salutem suam solliciti sunt, sic delere poenitendo magna studeant, ut minora plangere non omittant. De superbis autem manifestum est : quia, cum semper magni videri appetant, notari peccatores erubescunt. Deprehensi etiam resistunt, et in his etiam justi apparere cupiunt, quæ agunt. Quid est ergo, quod ait: Imo qudivi vocem Domini? Samuel D autem dicit; Sine me, et indicabo tibi, quid locutus sit mihi Dominus nocte, Et post pauca : Quare versus ad prædam es, et secisti malum corum oculis Domini? Patet ergo, quam mirabiliter tumeat, qui tunc se justificare appetit, quando Dominum se reprehendere de neccato recognoscit.

21. Si vero ideireo sie respondisse creditur, quia verba prophetæ, non Domini esse crediderit, sed prophetæ, videmus adhue imitatores Saul, qui dum in propria eruditione confidunt, majorum jussa quæ audiunt, et per tumorem despiciunt, et meliorare permutando credunt. Quid est ergo, quod dicit: Imo audivi vocem Domini, et adduxi Agag regem Amalech? Sed tale est, ac si dicat: Et quod præceptum fuit, implere studui, et quod minus erat supplevi. Agen-

auxiliante, vincitur, supplendum erat, ut quæ in eius immolarentur sacrificio servarentur. Quod aperte in superbis apparet : quia cum apertam culpa celare non possunt, permutare aut minuere conantur. Quasi dicat: Et si judicas apertas culpas operis, attendenda est occulta simplicitas intentionis. Culpa quidem esset de Amalech aliquid afferre, nisi allata Deo deberent immolari. Hoc quidem sæpe in monasteriis accidit, cum quisque nimis religiosus subditus spiritualium prælatorum imperiis adiicere præsumit : cum regularem communem vitam despicit, et propriæ sequitur arbitrium voluntatis. Dum enim meliorare vitam eligendo quam obediendo nititur, quid aliud quam apertam inobedientiam intentione virtutis colorare monstratur? Quem profecto locum non solum subditi, sed etiam prælati intueri subtiliter debent. Subjecti quidem notare subtiliter debent : quia ex eo Saul Deo displicult, quod Deo immolare præter prophetæ præceptum tentavit. Subtiliter notent prælati. quia demoliendi Amalech propheta regi præceptum dedit. Sie enim debet doctor laudare communia, ut singulorum propria non contemnat. Illa quidem communis vita laudatur, quæ 360 charitate conjungitur, vitlis mediantibus non fuscatur. Apostoli quidem sententia est: Quia unusquisque proprium donum habet a Deo, unus quidem sic, alius vero sic (I Cor. VII, 7). Quorum ergo cibi et mensa communes sunt, debent attendere non solum commune bonum refectionis. sed proprietatem passionis: ut pariter comedant, sed contra fornicationis stimulos certare per abstinentiam pariter non contendant. Ejus vero caro amplius domanda est, cui carnis stimulus magis infestus est. Jam ergo non excitare communis est vita, ubi communitas refectionis attenditur, sed contra singularem pugnam pugnare singulariter perhibetur. Nec doctor bene præcipit, si non præcipit, unde Amalech percutitur, sed unde vivit. Præcipiat ergo doctor, sed ut fornicationis spiritus superetur. Non obedire subjecti refugiant, sed ubi superbiæ crimen incurritur. non unde baratrum mortis devitatur. Inobedientes autem dum tumenti corde majorum jussa non faciunt. cum meliorare quod eis injungitur conantur, sua opera Deo offerre dum cupiunt, semetipsos tollunt. Nam per alias virtutes nostra ei impendimus, per obedientiam nosmetipsos exhibemus. Samuel ergo subjungens, ait:

(Vers. 22.) Nunquid vult Deus holocausta et victimas, et non potius ut obediatur voci Domini?

22. Quid enim sunt bona electorum hominum opera, nisi victimæ et holocausta? Cum ergo holocausta et victimas per legem offerri Dominus præcepisset, quid est, quod Dominus holocausta et victimas nolle dicitur, velle autem ut ei obediatur pollicetur, nisi quia quæ præter obedientiam flunt, holocausta et victimæ non sunt? Quasi dicat: Tunc bona sunt bona opera, quando a præpositorum conscientia non discordant. SI vero hoc ideo dicitur ut virtus obedientiæ commendetur, liquet quam sublime bonum sit, quod

citur, vult ut obediatur voci Domini, nisi quia omnia bona opera postponenda sunt his bonis quæ jubentur? Nam cum bene prælati jubent, bona quæ ex arbitrio subjecti eligunt, prælatorum imperiis postponuntur. Ipsa vero opera illis postposita, holocausta et victimæ nominautur, ut non solum sentiantur non esse conferenda majorum imperiis minorum parva, sed maxima holocausta quidem eorum sunt, qui se omnino subtrahere volunt a publico opere, ut Deo se totos per amorem combustos offerant in secreto contemplationis. Victima sunt corum qui se a communi publico nequaquam separant, sed singulari virtute agunt, ut virtutes aliorum districtius vivendo transcendant. Hæc quidem, et hujusmodi cum bonorum B rectorum permissione aguntur, victimæ et holocausta sunt, quæ Deus probat : cum vero sic fiunt, ut per ea majorum præcepta negligantur, audiant qui offerunt, quid a Domino missus ad inobedientem regem propheta loquitur: Nunquid vult Deus holocausta et victimas, et non potius ut obediatur voci domini? Quasi iussa patrum velut minora despicientes, et sua quasi majora exhibentes terreat, dicens: Hoc quia magnum agere putatis, parvum, et abjectum despicitis; sed si aperte cernitis, per hoc Domino non placetis. Bene autem, dum superborum opus discutitur, propheta acute exquirit, dicens : Nunquid vult Deus ho-. locausta et victimas, et non potius ut obediatur voci Domini? Exquirit siquidem, ut superbiæ tumor pas- C. torali auctoritate feriatur. Dicit : Nunquid vult Deus holocausta et victimas? Quia qui sequi propriam voluntem 360 eligunt. Deo placere se putant; sed Deus corum opera, cum magna et ingentia sunt, nequaquam probat. Sed jam quibus laudibus obedientia prædicanda sit subjunxit, atque ait :

(Vers. 22.) Melior est enim obedientia quam victimæ, et auscultare magis quam offerre adipem arietum.

23. Ouia enim superius ait : Nunquid vult Deus holocausta et victimas? Nunquid utrumque obedientiæ laudibus subjiciens, dum victimas et arietum adipem posuit, in adipe holocaustum intellexit? Quidquid melius est, bono utique melius est. Illa autem holocausta et victimæ, quas non vult Deus, bona n minime sunt. Quid est ergo, quod in obedientiæ laudes dicitur, Melior est obedientia quam victima, et auscultare quam offerre adipem arietum, nisi quia tunc obedientia melior est, cum holocaustum et victima mala non est? Quasi ergo superbientes, inobedientesque ad tanti boni considerationem reducat, dicens: Et si nil a vobis per præsumptionem fieret, obedientiæ virtus operibus quæ eligitis melior esset. Liquet ergo, quo sita sit culmine, quam divinis oblationibus propheta vidit altiorem. Quod si, ut supra, spiritualem sensum sequimur, victimæ ad magnæ conversationis austeritatem, holocausta ad compunctionem vitæ secretioris referenda sunt. Melior est enim obedientia quam victimæ, et auscultare magis quam offerre arietum adipem. Quia longe altioris meriti est

" Corrupte in aliis editis simulantur.

victimis et sacrificiis excellit. Quid est ergo, quod di- A propriam voluntatem alienæ semper voluntati subiicere quam magnis jejuniis corpus atterere, aut per compunctionem se in secretiori sacrificio mactare. Quid est enim adeps arietum nisi pinguis et interna devotio electoris? Adipem ergo arietum offert, qui in studio secretæ conversationis devotæ orationis affectum habet. Melior est tamen obedientia quam rictimæ. et auam offerre adipem arietum. Quia qui perfecta voluntatem præceptoris sui implere didicit, in cœl sti regno, et abstinentibus et flentibus excellit. Hoc certe, quia contra superbientem atque aperte Domini mandata contemnentem dicit, non confert bonum quod fecit bono quod contempsit; sed boni simulationem destruit, melioris boni ostensa veritate. Quasi dicat; Et si pro excellentiori virtutum gloria excellens bonum quærebas, bonum obedientiæ, guod excellentibus etiam excellit, eligere potius debuisti. Sic profecto loquens simulationem boni argumentando destruit; sed subjungendo, parens inobedientiæ malum aperte confundit, dicens:

> (Vers. 23.) Quoniam quasi peccatum ariolandi est, repugnare; et quasi scelus idololatriæ, nolle acquiescere.

> 24. Quidnam est, quod ariolis et idololatris, repugnantes, et acquiescere nolentes a propheta a similantur, nibi quia arioli divina cognoscere atque absconsa divinare nitebantur; idololatræ autem figmentis se venerando subdidere? Qui autem repugnant prælatorum imperiis, ideo utique repugnant, quia divinam voluntatem se scire melius æstimant. Quasi ergo peccatum ariolandi est repugnare : quia, velut contempto divino altari, ad aras dæmonum responsa percipiunt, dum cordis sui præstigiosis ac superbis adinventionibus credunt, et salubribus prælatorum consiliis contraria sentiendo refragantur. Nolle autem acquiescere, idololatriæ sceleri simile dicitur; quia nimirum in inobedientiæ suæ obstinatione nemo persisteret, si propositi sui figmentum in corde, quasi idolum non gestaret. Dum enim agenda in corde concipit, quasi 362 idolum facit, et dum conceptum mentis propositum se acturum deliberat, quasi ad adorandum simulacrum se inclinat. Quasi ergo scelus idololatria est, nolle acquiescere : quis quisquis in propria deliberatione obstinatus est, idcirco foris in majorum contemptum erigitur, quis intus eis quæ fingendo statuit propositi sui simulacris incurvatur. Sed quærendum valde est, cur repugnare ariolandi peccato, et nolle acquiescere sceleri idololatri e comparatur. Scelus quippe nounisi magnum peccatum dicitur, peccatum vero etiam quod leve est nominatur; sed si ab ara dicebantur arioli, eo quod responsa percipere consulendo consueverant, idololatriæ peccatum in ejus comparatione scelus erat, quia dementius erat lapides adorare quam sub specie divinorum falsa bene vivendi responsa percipere. Cur ergo repugnare peccatum per similitudinem esse dicitur, acquiescere autem nolla scelus? Sed repugnare est ab imperantis voluntate

dissidere. Plerique autem ad horam repugnare vi- A men perdant : unde et subditur : dentor, dum statim præpositorum imperia non recipiunt, qui tamen eisdem imperiis post modicum acquiescunt. Nolle autem acquiescere, quid est nisi et injunctæ obedientiæ repugnare, et in ejusdem repugnationis obstinatione persistere? Non enim acquiescunt, qui in cordis sui proposito invincibiles sunt. et quæ decernunt agere nullius auctoritate prætermittunt. Merito igitur in comparatione repugnandi scelus nolle acquiescere dicitur, quod majus valde atque horribilius peccatori esse videatur. Quia ergo qui huiusmodi sunt, rationibus non vincuntur, qua pœna cohibeantur, propheta intulit, dicens :

(Vers. 23.) Pro eo quod abjecisti sermonem Domini, abjecit te Dominus, ne sis rex.

25. Quid est enim, quod Saul abjicitur, nisi quia incorrigibilis judicatur? Onași ergo dicat: Onia cuncta salutis consilia respuis, pro culpa pervicaciæ non debes verbis ulterius corrigi, sed abjectionis pœna damnari. Quantum itaque timeri debeat inobedientiæ culpa ostenditur, si hoc attente consideretur. quia propter hanc etiam reges deponuntur. Quid est. quod ait : Quia projecisti sermonem Domini, projecit te Dominus? Sed sermo projicitur, quando in sui sublimitate venerabiliter non servatur; projicere enim, est de manu aliquando labi in terram aut negligenter sinere, aut violenter jactare. Sermo autem Domini, quia salubria loquitur cœ!estis aut sublimis est; qui in terram negligenter projicitur, quando per desidiam non impletur. Per contemptum vero projicitur, quando bunc superbi et inobedientes tumenti corde repellunt, et manu operationis observare C dedignantur. Quia vero non projicere, sed abjicere sermonem reprehenditur, hoc signat; quia dum superbi proprium arbitrium sequuntur, a Domino longe flunt. Abjicere enim, est aliquid longe repellere. Qui enim aliorum ducatum digne suscipiunt, non solum per obedientiam Deo vicini sunt, sed etiam illos ei vicinos faciunt, qui per vitia et scelera ab eo longe sunt. Tale est igitur, ac si dicat : Longe ab ordine dignitatis expelleris, quia dignitatis ejusdem merito præsens esse noluisti. Meritum quippe dignitatis est, observatio divini verbi. Quod cum abjicitur, quia meritum dignitatis amittitur, ipsa quoque dignitas amovetur. Libet ergo intueri, quanta per inobedientiam superbis pereant, humiles quanta lucrentur. Illi dum implere propriæ voluntatis arbitrium 363 laborum præmia nulla habent; isti dum se deserunt, dum alienæ voluntatis arbitrium sequuntur, æternæ sublimitatis gloriam promerentur; unde et per beatissimam Mariam Domini Redemptoris nostri genitricem, dicitur : Deposuit potentes de sede, et exaltavit humiles (Luc. 1, 52). Potentes quidem de sede Dominus deponit, cum inobedientes superbos abjicit, et humiles exaltat ; quia æterna gloria obedientes glorificat, superbos autem verba non corrigunt, sed tantum, dum amittere honores trepidant, humilitatem, quam non habent, simulant ne gloriæ cul-

(Vers. 24.) Dixitque Saul ad Samuelem: Peccavi. quia prævaricatus sum sermones Domini et verba

26. Quid est, quod Saul a propheta vocem Domini non audisse, et malum in oculis eius fecisse reprehenditur, et se peccasse minime fatetur; sed, cum se abjici de regno conspicit; se peccasse et prævaricasse Domini sermonem et eius verba satetur? nisi quia superbi ad contemnenda verba humilium audaces sunt, sed electorum more honores. quos ambient, contemnere non possent. Audaces quidem sunt ut majorum contemnant imperia, sed parati non sunt ut alta relinquant. Econtra autem humiles ad majorum imperia prompti sunt, et ad alta perdenda securi. Quia enim non terrena, sed cœlestia appetunt, terrenæ sublimitatis alta despiciunt. laborare pro cœlestibus conantur; subdi libenter volunt, præferri refugiunt. Saul ergo obedire Deo refugiens, perdere regnum timens, quid aliud nobis, quam superborum mores insinuat, qui cum prævalent, videri parvi aut peccatores vitant; cum coguntur, humilitatis virtutem simulant. Sed. cum compulsi confitentur, peccatum quod accusant loquendo minuunt. Quia etsi peccasse sermonem Domini prævaricando perhibuit, eamdem prævaricationem dispensatione potius quam voluntate se incurrisse memoravit, dicens: Timens populum, et obediens voci eorum. Quasi dicat: Peccatum quod fecisse reprehendor, tanto leviori pœna feriri debet, quanto commissum non constat per malitiam, sed per insirmitatem. Studio autem et voluntate peccare magna prævaricatio est : infirmitate vero peccare, tanto tolerabilius est, quanto is, qui peccato subjacet, ejusdem peccati viribus impar est. Et quia eadem cordis sui versutia se prævalere simplicium doctorum humilitati astimant, quasi jam suasim subjunxit, dicens:

(Vers. 25.) Sed nunc porta, quæso, peccatum meum, et revertere mecum, ut adorem Dominum.

27. Corrigibilia equidem peccata portantur, quia postquam a delinquentis voluntate discedunt, purgari satisfactione salubriter possunt. Non autem portantur peccata eorum, in quorum mentibus per impænitudinem inviscerata sunt. Unde et Joannes ait : Est peccatum ad mortem, ne pro illo oret quis (I Joan. v, 16). Peccatum quippe ad mortem est, quod ab eo gaudent, Deo magnos operum labores exhibent, et D committitur, qui resipiscere nunquam potest. Quod nimirum peccatum a præpositis non portatur, quia sacerdotum orationibus aut oblationibus non deletur. Saul autem per omnia superbos obstinatosque designans, et tumere non cessat, et peccalum suum portari obsecrat; importabile onus congerit, et quasi leve portari petit. Hoc quidem toties in Ecclesia agitur, quoties hi, qui magna scelera libenter committunt, eorum magnitudinem non attendunt. Importabilia congregant, et hæc levia, atque 364 nullius esse ponderis pensant. Peccata sua suis præpositis abscondunt, et ut vix inveniri possint et argui, quantum possunt, eadem peccata levigant, ne qui eis A et quasi recedentes veniunt, dum lapsos subditos papræsunt, eorum granditudinem attendant. Ad peccatum etiam fortes sunt, ad flenda peccata debiles: volunt quidem peccati delectationibus resolvi, sed nœnitentiæ nolunt acerbitate purgari. Quid est ergo, guod dicit. Porta peccatum meum, nisi quia et peccatorum dulcedinem in se ipsis excipiunt, sed onerare prælatos onere eorumdem peccatorum volunt? Quidam etiam sponte ad confitendum veniunt, sed pro quibus se accusant, non ipsi lugent, sed pœnitere aling obsecrant, fide sola salvari æstimant, per pænitentlam revettere abjecti non curant. Unde et Saul subdit, dicens: Et revertere mecum ut adorem Dominum. Quasi enim recedens est prædicator, cum impudentes ablicit: dicit ergo: Revertere mecum ut adorem Dominum. Cum eo tantum a communione electorum non dividi putat, quod sidem communem R jecit te Dominus, ne sis rex; et, quia versuti et abiinervat : vel certe Dominum adorare est subdi reli gioni fidei, et custodiæ bonæ operationis. Quia vero fictos hypocritas Saul insinuat, sequitur:

(Vers. 26.) Ait Samuel ad Saul: Non revertar tecum, quia projecisti sermonem Domini, et projecit te Dominus, ne sis rex.

28. Quid est ergo, quod propheta portare peccatum pænitentis regis renvit, nisi quia hunc non vere pænitentem vidit? Cui ea quæ prius abjectionis verba respondit, quia eum immutandum a minime cognovit. Qua nimirum prophetæ constantia quidam nimis clementes hujus temporis sacerdotes arguuntur, qui conversatione infirmi sunt, temeritate fortes. Se se vix sustinent, et portanda suscipere aliorum onera audent : levia sua non ferunt, et importabilibus se subjiciunt. Ecce fortis propheta refugit suscipere onus C regalis peccati, ut sacerdos Ecclesia timeat, et peccatorum importabilium pondera subire pertimescat. Plerumque autem sic aliena peccata suscipiat, ut tamen ea quæ expianda suscipit, flere eum, a quo sint commissa, permittat. Unde et Samuel portare peccatum regis minime promisit, et tamen eum, quem retulit, abjectum planxit. Nam de eo post pauca scriptum est: Lugebat Samuel Saul, quoniam Dominum pænitebat, quod constituisset eum regem super Israel. Non quidem promisit ei portare peccatum regis, ut rex illud flere studeret. Sed tamen quem retulerat flebat, ut Dominum ei propitium faceret. Ad litteram vero, dum sententiam propheta ingeminat, irrevocabilem divinæ æquitatis sententiam monstrat qua sic peccator projicitur, ut redire ad divinæ misericordiæ D manum nunquam permittatur. Potest et aliter intelligi, quod reverti secum prophetam, ut adoret Dominum, rogat. Nam sancti viri, qui Dominum peccando non desernnt, ad eum necesse non habent ut pœnitendo revertantur. Reverti enim abeuntis est. Quod nimirum peccatoribus per peccatum a Domino recedentibus convenit, justis permanentibus non convenit. Quid est ergo, quod reverti cum peccante Saul justus Samuel petitur, nisi quia electi prædicatores pro lapsis subditis velut pænitentes affliguntur

terna afflictione comitantur? Cum els ergo revertuntur, cum peccata subditorum et iesi subditi, qui peccaverunt, et prælati qui steterunt, pariter plaugunt. Tale est igitur ac si dicat : Jam te paternis visceribus adhærere 265 per increpationem prædi cationis mihi agnovi, quem nec longius peccare reliquisti. Quia ergo, te objurgante, resipui, mecum redire te rogo, quia propriis viribus ad tantæ pravitatis magnitudinem deleridam nequaquam sufficio. Sed tanti affectus preces recipiend e essent, si ex cordis veritate procederent: ante ergo hypocrita esponsum est: Non revertar tecum. Quasi dicat: ro te sacrificare Deo nescio, quem veritate humilitatis Deo subditum non attendo : et que priora inceminans, ait : Quia projecisti sermonem Domini, prociendi et deserendi sunt, sequitur :

(Vers. 27.) Et conversus est Samuel, ut abiret.

In qua profecto majorum decessione magis hypetritæ amissionem temporalis honoris timent, quam zeternæ hæreditatis. Unde et quiescere etiam derelicti non possunt, sed ea quæ agere per se non audent, impetrare aliis intervenientibus student. Bene ergo subjungitur:

(Vers. 27.) Ille autem apprehendit summitatem pallii eius, quæ scissa est.

29. Quæ sunt vestimenta doctoris, nisi docere sibi adhærentium subditorum qualitates? De quibus profecto vestibus magno pastori per prophetam repromittitur. Vivit Dominus, quia his omnibus velut vestimento vestiris (Isa. xlix, 18). Et per Psalmistom canitur: Dominus regnavit, decorem induit, induit Dominus fortitudinem (Psal. xcxu, 1). Induit quippe decorem, qui ad seipsum splendidas fidelium mentes. quasi vestimenta conjunxit. Saul ergo Samuelis pallium apprehendit, cum superbus quisque et abjectus honorem culminis sibi deferri a summis viris per cohærentes sibi dilectos et familiares quærit, et quia pro reprobo perfectorum auditorum nullus obsecrat, non pallium, sed pallii summitatem, id est extremitatem apprehendisse perhibetur; sed ea extremitas scinditur, quia qui inutilia suggerit, reprobatur. Cum enim minor indiscreta rogans repellitur, velut vestimenti summitas scindi perhibetur. Velut enim para pallii sumini prophetæ scissa est, quando niale suggerenti Petro respondit, dicens: Vade retro me Satana, non enim sapis ea quæ Dei sunt, sed quæ heminum (Matth. xvi, 23). Hinc item præcipit, dicens: Si manus tua, vel pes tuus scandalizat te. abscinde eum, et projice abs te; item, si oculus tuus scandalizat te, erue eum, et projice abs te (Matth. v. 30). Quibus nimirum verbis non solum summitas pallii, sed etiam media abscindenda designantur: quia cum male suggerunt, perfecti etiam auditores contemnendi sunt. Hinc namque est, quod Zebedæi filii simul cum matre unus ad dexteram, alter vero ad sinistram Redemptoris sedere petunt; sed quasi bonze

a Vatic. et Gussanv., nomine cognovit. Error est, quem ex Gilot. emendavimus.

petitionis ignari, repelluntur (Math. xx). Velut enim A cunte Juda Dominus dicit : Nunc clarificatus est filius partem chlamydis Dominus scidit, cum ea membra. quæ movebant scandalum, increpando confutavit. Et notandum quia non totum pallium, sed pars pallii scinditur: quia dum bonus mala suggerit, in eo quod male suggerit repelli debet, et in eo quod aliter bonus est, ex dilectione retineri.

30. Per vestimentum etiam rectoris conversatio designatur, Psalmista attestante, qui ait : Sacerdotes tui induantur justitiam (Psal. Cxxx1, 19). Summitas ergo pallii apprehenditur, quando doctor de magna sanctitate laudatur, cum illud in ejus laudem dicitur, quod decorum foris ostendit. Sed quia justorum plura sunt bona quæ latent, pallii tantum summitas apprehendi potest : quia parum est quod de electi doctoris justitia cernitur, multum vero quod occultatur. 366 lpsum vero parum quod scitur, cum apprehenditur, scinditur : quia justi suis laudibus non tenentur. Quia enim eas in momento contemnunt. quasi scissura pallii teneri nequeunt. Tenetur quidem pars scissa vestimenti, propheta non tenetur: quia verum est, quod de justi laude dicitur, et tamen justi, dum contemnunt quod audiunt, quasi scissuram in tenentis manibus relinguunt. Majorum ergo quia quædam scirt possunt, quasi pars apprehenditur. Cum vero totum scitur a parvulis quod agetur, si laudatur, nihilominus abiiciendum est: quia aliquid bonorum operum per vanitatem tenendum non est. Hinc namque est, quod dum Joannes adhuc adolescens comprehensum jam Dominum sequitur, et per pallium tenetur, et relicto pallio nudus fugisse describitur (Marc. xiv). Per vestimentum namque adolescens capitur, quando de bonæ conversationis initio collaudatur; sed relicta sindone nudus profugit, qui laudes quas audit vilipendit. Nudum namque sugere, est laudabilem vitam habere, sed electæ vitæ laudem despicere. Quasi enim nudus fugit, qui de ornatu virtutum sibi per vanam gloriam nihil ascribit. Potest etiam idcirco nudus lugisse intelligi, quia qui per partes sindonis captus asseritur, reliquisse sindonem perhibetur: quia plerumque in electorum conscientia agitur, ut, per hoe quod ex parte laudantur, non pars meritorum, sed omne bonæ vitæ meritum perdidisse suspicentur. Samuelis ergo pallium scinditur, quia laudes suas electi doctores vilipendunt. Et quia landibus non flectuntur, severitatem prioris sententice replicat, dicens:

(Vers. 28.) Scindit Dominus regnum Israel de manu

31. Perfecti etenim viri, quia a rigore justitiæ nulla laude mollescunt, tales ante quales post laudis suæ testimonium sunt, et quæ prius dixerant, eadem post repetendo confirmant. Sed quærendum est, quid significet hoc, quod dicitur: Hodie. Si enim reproborum vita nox est, quid est quod in die Saul regnum scinditur? Sed si nox est vita pastoris reprobi, cum ejus regnum scinditur, diem facit. Dies guippe non fit, nisi cum nox recedit. Dicit ergo, Hodie, quia caligo inobedientis damnari perhibetur. Unde et exhominis (Joan, xIII. 31); quia noctem vitæ illius vidit discedere, et puram lucem justitize in aliis discipulis permanere. Dicitur etiam: Hodie, quia amoto superbo, regi humili regnum tradebatur. Unde et sub-

(Vers. 28.) Et tradidit illud proxime tuo meliori te. Cum ergo dies dicitur, non abjecti regis lucidum aliquid cernitur, sed substituti gloria prædicatur, qui de regni culmine magnæ virtutis debebat splendore radiare. Et divinæ sententiæ incommutabilitatem asserens subdit, dicens :

(Vers. 29.) Porro triumphator in Israel non parcet, et pænitudine non flectetur.

32. Ouis enim hujus triumphatoris nomine, nisi Conditor humani generis intelligendus est? Nam occultos adversarios quicunque superat, eius virtute vincit, qui ei gratiam superandæ tentationis impendit. Ouid est quod triumphator non parcere dicitur, cum Samuel rogatur? quia cum prædicatores peccantibus subditis irascuntur, cum superbos aut lubricos divina sententia feriuat, non impetu furoris sui, sed divinæ voluntatis judicium exsequuntur. Quasi certe dicat: Ego quidem non meam, sed illius sententiam protuli, qui quod decernendo profert, revocari non potest. Non ergo parcit, 267 et pomitudine non flectitur; sed eis qui, nec a peccatis suis desinere, nec peccatorum possunt quæ diligunt pænitere · et causam subjiciens, ait :

(Vers. 29.) Neque enim homo est, ut agat panitentiam.

Quasi dicat: Et iterum esse ei est, cui mutabilitas nulla est. Potest etiam triumphatoris nomine substituti regis perfectio designari, qui et multorum triumphorum gloriam habiturus erat, et coutra voluntatem Conditoris parcere alicui non auderet. Unde et in hoc ipso eodem libro, de eo scriptum est: Et percutiebat David omnem terram, nes relinquebat viventem virum, et mulierem (I Reg. xxvII, 9). De co etiam dicitur: Neque enim home est, ut anat penitentiam. Quid enim hoc loco homo, nisi carnalibus passionibus subditus designatur? Quasi adhut superbum mordeat, dicens: Te mede peccasorum pemitet, cum audaciæ tuæ sententiam percipie; sed ille ponitentiam non aget, qui, ut homo et inobedientist, et tumori non subjacet. Et alle adduc in ore sue confitetur, dicens:

(Vers. 30.) Poscavi.

Ipsius autem confessionis qualitatem estándit, eu subjunxit, dicens:

(Vers. 30.) Sed nunc honora me coram tenioribus populi mei, et coram Israel.

33. Liquet, quam posnitudinem gerat, qui etilant honorari desiderat. Nam si sui peccati hunc veragiter poeniteret, inhonorari potius quam honorari concupivisset. Admirari igitur libet projecti cordis duritiam. Ut vir Dei mandatum Conditoris exsequens, dicit: Projecit te Dominus, ne sis rex: econtra vero qui abjectionis sententiam suscipit, per appetitum

elationis, honores quærit. Quid est ergo, quod dicit: A rique illorum dum quodammodo ad cor redeunt. se Peccavi? Confessionem quidem peccati non honor aut gloria, sed utilitas et contemptus sequi debet. Ouid enim prodest confiteri flagitia, si confessionis vocem non sequitur afflictio pænitentiæ? Tria quippe in unoquoque consideranda sunt veraciter pœnitente. videlicet, conversio mentis, confessio oris, et vindicta peccati. Nam, qui corde non convertitur. quid prodest ei, si peccata confiteatur? Peccatum quod diligitur confitendo minime deletur. Nonnulli quidem sunt qui peccata confitendo aperiunt, sed non convertendo, neguaquam detestantur. Hi profecto conlitendo nibil agunt, quia quod loquendo ejiciunt, amando introducunt. Unde et salubriter confiteri volentibus Scriptura insinuat, dicens: Corde creditur p ad justitiam, ore autem confessio fit ad salutem (Rom. x, 10). Quid est corde credere ad justitiam, nisi vofuntatem dirigere ad fidem, per dilectionem operan tem? Cum ergo quis cordis intentionem ad iustitiam per amorem dirigit, per initium bonæ voluntatis, fructum habet bonæ conversionis. Hic certe jam ad salutem confitetur, quia plus loquendo de vulnere ejicit quam conversione compunsit. Tertia ergo species, id est vindicta, quasi medicina necessaria est; ut apostema reatus, quod conversione compungitur, confitendo purgetur, afflictionisque medicina sanetur. Ergo qui corde ad justitiam non credit, confes-🖔 Monem ad salutem neguaguam facit, quia velut malæ arboris folia ostendit, cujus altas radices figit in corde. Signum ergo veræ confessionis non est in oris confessione, sed in afflictione poenitentiæ. Tunc namque bene conversum peccatorem cernimus, cum digna afflictionis austeritate delere nititur, quod loquendo confitetur. Unde Joannes Baptista RAR male conversos Judæos ad se confluentes increpans, ait: Genimina viperarum, quis ostendit vobis sugere a ventura ira? Facite ergo dignos fructus pænitentiæ (Matth. m, 7). In fructu ergo, non in foliis aut ramis pœnitentia cognoscenda est. Quasi arbor quippe bona voluntas est. Confessionis ergo verba quid sunt aliud, nisi folia? Non ergo nobis folia propter seipsa, sed propter fructum expetenda sunt : quia idcirco omnis confessio peccatorum recipitur, ut fructus pœnitentiæ subsequatur. Unde et Dominus arborem foliis decoram, fructu sterilem maledixit (Marc. xi); guia consionis ornatum non recipit sine fructu afflictionis. Saul ergo, qui confitetur et honorari vult, non affligi D et humiliari, quid designat, nisi eos qui confessionem sterijem habent, et fructum non habent; qui decorem confessionis verbis humilibus præferunt, sed verborum virorem, non humilitate pænitentiæ, sequuntur?

34. Sed quid aptiquos attendimus, cum nunc tantam lapsorum regum multitudinem videamus? Catervatim namque nunc in flagitia corruunt, non solum subjecti debiles, sed etiam prælati et sacerdotes negligentes. Lubrica peccando agunt, qui ordine ministerii sacramentis cœlestibus deputati sunt. Sed pleerrasse confitentur. Qui tamen sic volunt contra se peccata proferre, ut velint adhuc de officio sacri ordinis honorari: turpes in secreto se proferunt, sed foris præter ordinis celsitudinem videri humiles erubescunt. Quid ergo isti nisi abjectos se vident, et tamen velle honorari audent? Sæpe autem non a seinsis veniunt, sed inviti capiuntur; abjectionis sure mandata percipiunt, et tamen rogant, ut honorentur. Volunt quippe immunda agere, sed audent sacris altaribus inhærere. Ecce quot Sanles attendimus, quot reges lapsos a sanctæ Ecclesiæ culmine contemplamur. Quorum profecto singulis dicendum est: quis projecisti sermonem Domini, projecit te Dominus, ne sis rex: ut ministerium cœleste non agant, quos terrena flagitia inquinare non cessant. Sed hoc profecto licere possumus, lubricis tamen ministris suadere non possumus. Nam Saul et abjectum se audivit et regnavit; quia immundi sacerdotes se sacerdotali culmine dejectos per luxuri e inquinamenta cognoscunt: et tamen contra Dei voluntatem sacra mysteria tractare non desinunt. Sed rex contra Domini voluntatem regnans, non est rex, sed tyrannus fuit; quia sacerdos indignus, qui merito suæ inquinationis abjicitur, cum ministrare præsumit, ad tantæ gloriæ culmen a damnandus ascendit. Unde et tyrannos terrere volens cœli ille magnus senator : Qui manducat panem, inquit', et bibit sanguinem Domini indigne, judicium sibi manducat, et bibit (I Cor. x1, 27). Plerumque autem instanti confessione agitur, ut confitentibus de cordis etiam conversione credatur. Aliquando reproborum falsam humilitatem electi prædicatores accipiunt, ut exemplo eorum alii ad salutem perducantur. Duo quippe in hypocritis agnoscunt, unum intus, alterum foris. Intus quidem purum malum, foris bonum simulatum. Utrumque detestantur. sed sæpe prætextum boni in eis simulant; ut'qui bonum foris cernunt malum interius nesciunt, boni quod aspiciunt exempla sequantur. Bene ergo subjunctum

(Vers. 51.) Reversus ergo Samuel secutus est Saul. et adoravit Saul Dominum.

35. Per malum quippe, quod interius latebat, 369 audire meruit : Projecit te Dominus, ne sis res. Sed ut prætextu boni ad ejusdem boni veritatem alios traheret, Samuel Saul sequi voluit, et eum adorare Dominum vidit. Quandoque etiam mala regum, et terræ magnorum toleranda sunt, ne exasperati ad pejora dilabantur. Deos quippe gentium filii Israel sæpe coluerunt. Unde et de conversis a Samuele superius dictum est : Abstulerunt filii Israel de medio sui Baalim et Astaroth (I Reg. VII, 4). Et fortasse si abjectus rex secum ad adorandum Dominum revertentem prophetam non cerneret, dæmonum simulačra adoraret. Et projicit ergo eum, et cum eo revertitur; quia in potentibus hujus sæculi sic est dammanda iniquitas, ut bonum quod habent exasperati nou perdant. Sæpe enim mali sunt in occulto, et bonum

suod cernitur alii devotius imitantur. Mala certe po- A plerique, dum converti incipiunt, expayescunt. Et mentum sæculi, magna eis mala sunt; sed bona quæ proferunt, ad exemplum fidelium. magis quam bona aliorum prosunt. Bene ergo Samuel cum abjecto rege revertitur: quia electi prædicatores, sæculi potentes et pro iniquitate percutiunt, et pro exemplo bona agere quædam sinunt. Unde et sequitur:

(Vers. 32.) Dixitque Samuel : Adducite Agag reaem Amalech. Et oblatus est ei Agag pinguissimus tremens.

36. Reges Dominum adorant, quando superbi et contemptores se ad Domini mandata facienda humiliant. Adorant lubrici, quando Deo subjiciuntur per obedientiam castitatis. Aliquando autem adorare se simulant : quia nonnulli prætextum humilitatis aut castitatis habent, sed dum habere in veritate bonum R creduntur, alii per bonum quod credunt mali operis usum perdunt. Agag ergo regem Samueli tradunt, quia sensualitatis suæ vigorem confitendo proferunt. Quando enim confitentur peccata luxuriæ, quæ per vigorem carnis commiserunt, quid aliud, quam Amalech regem interficiendum prophetis offerunt? Sed quid est quod pinguissimus Agag dicitur, sed seusualitatis vigor in aliis pinguis, in aliis macer est? Quid est ergo, quod pinguis offertur, nisi quia a subditis regis reprobi ducebatur? Nam sæpe negligentes sunt subditi; sed dum electi pastoris sui exempla conspicient, inter mala quæ faciunt ingemiscunt. Per fragilitatem carnis ad immunditias cadunt: sed percussi exemplis majorum, omnino gaudere inter immunditiæ oblectamenta non possunt. In quibus ergo pinguissimus est Agag, nisi in illis de quibus C dicitur: Lætantur, cum male fecerint, et exsultant in rebus pessimis? (Prov. 11, 14). Subjecti namque lascivi doctoris tanto audacius peccant, quanto majorum suorum nulla coram posita habent exempla, quæ videant. Sed valde dementius se præcipitant, cum in pastoribus suis bonum, quod sequantur non vident, et cujus exemplo pereant malum vident. In his quippe Agag pinguescit : quia gaudenter, secure et libere vigor carnis in luxuriæ voluptate distenditur, qui usu illecebræ, nulla re obviante, fraudatur. Pinguissimus ergo interficiendus offertur, quando illi convertuntur, qui in voluptate luxuriæ valde lætati sunt : quasi enim traditur rex, quando is, qui menti imperabat, carnalis sensus, Christi sacerdotibus per confessionem revelatur. Nutrire etiam ignem D pinguedo solet. Bene ergo Amalechitæ regi ascribitur: quia dum mentem fornicationis spiritus obtinet, quo dulcius ac sæpius illic per turpes cogitationes pascitur, ad a augendum ignem concupiscentiæ uberiora sibi fomenta tribuuntur. Tremens vero 370 dicitur, quia carnalis sensus, quando spiritualibus viris per confessionem traditur, infirmatur. Signum ergo dat tremens, quia membrorum robur non habet. Dum ergo infirmari vigor sensualitatis incipit, quid aliud, quam rex Amalechitarum tremit? Vel tremere dicitur, quia rigorem pænitentiæ

quia carnales quique relinquere oblectamenta carnis solita sine mœrore non possunt, sequitur :

(Vers. 32.) Dixitage: Siccine separat amara mors? 37. Hoc quippe dicere carnali sensui, est mentem, pro amissione voluntatis solitæ, tristitiæ conversione pulsare. Quia enim magna amaritudinis tela nuner conversi patiuntur, quasi rex, cui servierant, de morte queritur: quia in eis carnalitas sine magna tribulatione minime necatur. Interrogare ergo de separatione mortis, carnali sensui, est tristem adhuc conversi mentem de præteritæ delectationis aguissione pulsare. Sed et modus separationis exquiritur, cum dicit : siccine ? Quasi enim visis austeritatibus. quibus subdenda est, dicat menti sensualitas sua: Læta pro tam tristibus spernis? Hanc certe vocem Samuel audit: quia tentatum cor subditi, quibusdam indiciis electus prædicator agnoscit. Sed quid prodest agnoscere, si contra id, quod intus in corde subjecti infremit, aliquid ipse non dicit? Sequitur ergo:

(Vers. 33.) Et ait Samuel : Sicut fecit mulieres absque liberis gladius tuus, sic absque liberis erit inter mulieres mater tua.

38. Quæ est mater carnalis sensus, nisi originalis culpa? Quia enim ante peccatum primi hominis nulla membris libido inerat, rex Amalechita non erat. Erat quippe sensus carnis, sed turpis ac libidinosus non erat; sed statim ut ad culpam cecidit. pruritum membrorum sensit : quia obedientem motum carnis habere non potuit, quando ipse Deo inobediens fuit. Culpa ergo originalis mater contumeliosi sensus carnis recte intelligitur, quia ex illa nascendo prodit, qui esse ab illa cœpit. Unde et Apostolus quasi severissimi tyranni legem carnalis sensus exhorrens, non solum ipsum regem, sed matrem ostendit, diceus: Itaque jam non ego operor illud, sed quod inhabitat in me peccatum (Rom. VII, 29). Peccatum namque, quod se non operari perhibuit, motum carnis intellexit; peccatum autem in se inhabitans, originalem culpam. Quia ergo ex originali culpa fit peccatum motionis carnis, dum regem carnalem sensum attendimus, matrem ejus esse primam culpam recte nominamus. Liberi autem hujus matris sunt omnes concupiscentiæ, peccata, et vitia. Absque liberis utique fit mater, quando omnis a carne, omnis a mente jam culpa remanere videtur. Sine liberis namque tunc est, quia etsi a carne nulla jaun turpitudo est, si nulla jam regnat concupiscentia in mente, manens tamen in nos illa culpa, nunc doctoris virtute perdi non potest. Quid est enim, quod ait Apostolus: Jam non ego operor illud, sed quod inhabitat in me peccatum? Ex illa quidem culpa, quam ex vitiosa naturæ nostræ radice contrahimus, habemus ut corrumpi vitiorum passionibus valeamus. Lex ergo inordinata membrorum quando præter voluntatem nostram membra movet, nos non hoc operamur, sed quod inhabitat in nos peccatum. Velle quident

Acres 1

siquidem veilemus, ut nobis invitis, aliquid in nobis moveri non posset. Et hi fortasse 371 pessime matris conceptus, quibus culpa illa imprægnatur, si lasci perhibentur. Fissi ergo sunt motus, qui non solum naturaliter intus sunt, sed qui in turpibus et obscenis operibus manifestantur. Mater ergo Agag sine liberis sit, quando originalis culpa sic restringitur, ut nullos actus aut motus edere permittatur. Vei fortasse sine liberis sit, quia liberos habuit. Quando ergo peccatores conversi, esse turpes tam actu, quam gestibus luxurize desinunt, quasi mater habitans in els culpa filis orbatur.

Lur, quia quoties pulsat, necatur. Dum ergo vices motuum convenire non sinuntur, quasi cadaver Agag in frusta conciditur. Vel fortasse talis est Agag iste, ut nisi concisus in frusta mori non possit. Ut enim superius dixi, more ignis libido succenditur; et, si negligenter exstinguitur, adjacens stipula velociter insimmatur. Magnus quoque ignis dispersus sæpe exstingui melius potest. Nam cum in unum multi carbones conveniunt, ingentem massam prunarum faciunt. Ne ergo exstinguens comburatur, prunarum gulorum carbonum frusta velociter exstinguatur. Quid enim cogitationes luxuriæ, quid sunt libidinosi corporis motus, nisi carbones ignis? Qui nimirum

59. Et notandum, quia sine filis fieri dicitur mater per comparationem. Sicut, inquit, sine liberis fecit p mulieres gladius tuus, sic erit sine liberis mater tua. Virtutes mentis, ex quibus bona opera procedunt. matres sunt : gladius vero Agag luxuriæ telum dicitur, qui pimirum mulieres absque liberis facit, quia cuncta bona opera libido interficit. Vel certe mulieres fidelium mentes intelliguntur, filii vero sanctarum mentium bonæ cogitationes, virtutes et bona opera sunt. Agag vero gladius matres absque liberis fecit : quia delectatio luxuriæ, si evaginari quasi gladius sinitur, ab eis nimirum omnes bonæ cogitationes, omnes virtutes, et bona opera necantur. Acuta quippe pestis hujus delectationis, si a mente recipitur, dum libet attentius immundum cernere, mundum et sanctum cogitare nihil potest; et dum ardenter ad nefarii operis expletionem pertrahit, virtutis aliquid agere nihil permittit. Et quia per ejus combu- C stionem omnia pereunt, non solum Agag filii, sed omnes mulierum filii trucidantur. Absque liberis ergo matres facit, quia delectatio luxurize ad instar gladii dum fructus mentium percutit, virtutis cogitationes aut operis bonum vivere nequaquam sinit. Sicut ergo absque liberis fecit matres, ita et mater ejus sit absque liberis, cum sic peccator convertitur, ut præter culpam nobis insitam naturalem, nil conversis de obscœnis operibus, aut motibus remanere videatur. Unde et apte subjungitur:

(Vers. 33.) Et in frusta concidit Agag Samuel coram Domino in Galgalis.

40. Quod in frusta conciditur, per parvas particulas mortuus secatur. Agag quippe interficitur, quando carnis vigor abstinentiis, vigiliis, ac spiritualibus meditationibus sic eliditur, ut nihil lascivum, nihil libidinosum movere sentiatur. Interfici quippe ejus, est carnem turpiter movere non posse. Sed interfecti cadaver integrum est, quando ejus motus remanet. Libido non remanet, quando solo pondere mentem gravat; cum videlicet membris simplex ac naturalis insidet motus carnis, sed libidinosi nil habet ardoris. Hoc ipsum autem, quia electorum mentes graviter tolerant, quasi regis mortui integrum cadaver portant. Quid vero est, quod in frusta conciditur, nisi quia nec ipsi naturali motui relinquere vigorem volunt? In frusta ergo concidi-

motuum convenire non sinuntur, quasi cadaver Agag in frusta conciditur. Vel fortasse talis est Agag iste. nt nisi concisus in frusta mori non possit. Ut enim superius dixi, more ignis libido succenditur; et, si negligenter exstinguitur, adjacens stipula velociter inflammatur. Magnus quoque ignis dispersus sæpe exstingui melius potest. Nam cum in unum multi carbones conveniunt, ingentem massam prunatum faciunt. Ne ergo exstinguens comburatur, prunarum massa ante sapienter dispergitur. 379 ut per sinzulorum carbonum frusta velociter exstinguatur. Quid enim cogitationes luxuriæ, quid sunt libidinosi corporis motus, nisi carbones ignis? Qui nimirum si in corde aut in carne conveniunt, comburere cito possunt, exstingui facile nunquam possunt. Dispergatur ergo ignis, in frusta concidatur Agag, et custodiatur mens, ut immundas cogitationes dispergat, ne unam alteri adhærere permittat. Quia enim agere non potest, ut innoxia nunquam cogitet, agat quod potest, ut statim cogitationem ejiciat, quæ negligenter ad mentem intrat. Sic nimirum quasi ignem maximum in carbones singulos et velociter dividit, et celeriter exstinguit, si omnes sammas cogitationum sic separat, ut conjungi in mente neque per negligentiam, neque per desiderium sinat. Sic nimirum et motus corporis vigorem mentis reprimit, cum ad invicem convenire minime permittit. Motus quippe illecebrosus carnis, si per cogitationem minime pascitur, convenire cum altero non videtur. Glutinum quippe illecebrosorum motuum, immunda cogitatio est : quia qui libenter immunda videt, statim carnem ad amata concupiscendo violenter movet; quo libentius ac morosius cogitat, quasi carbones carbonibus, turpes turpioribus motus ligat. Teneat ergo fortem custodiam animi, qui potenter vult dispergere motus carnis. Intus quippe ante Agag dividitur, ut foris pariter in frusta dividatur; quia qui cogitationes malas convenire non patitur, et nimirum turpes motus carnis, quasi in frusta dividuntur. Sic nimirum Agag pinguissimus occiditur, si in frusta dividatur; quia sensum carnis cum immundis motibus, cum in corpore, tum in anima tunc potenter exstinguimus, si ad ejus singulas insidias singulari intentione vigilemus. Unde et Sapiens ille diligenter admonet, dicens: Omni custodia serva cor tuum, quia ex ipso vita procedit, et de neglecto mors exit (Proverb. IV, 25). Vita namque procedit, cum cor servatur, quia, dum immunditia omnis repellitur, ad virtutes couverserum spiritus animatur. In frusta ergo Agag a propheta conciditur, quando per doctorum consilium singulæ immunditiarum particulæ, et in corpore auditorum, et in mente perimuntur. Bene autem et? coram Domino et in Galgalis concidi perhibetur; quia illi minutias illecebrosarum cogitationum, et turpium motuum dividere potenter possunt, qui et de omnipotente Deo, et de sauctis Scripturis cogitare sapienter sciunt. Sed, ut dixi, simulata bona malorum, sape doctores non pro ignis, and pre aliis

austinent: quia quod simutata agunt non situatato- A emendationo invitati redeunt. Abiro erro dectoris. ribus, and videntibus prodest. Saspe quidem electi simulate bene malorum vident; sed ouls cords nosciunt, honum, quod fulgere videtur exterius imitantur. Saul Samuelem ut secum ad adorandum Dominum reverteratur, rogavit; sed ille reversus Agag in frusta concidit, quin electi doctores per opera, que reprobi faciunt, electos ad bene vivendi studia convertunt. Sed quia idipoum dispensative, id est propter aligd faciumt, cum dispensationis necessitas transit, ipoce reprobes, quos quesi ad bona opera soquantur, ad reprebi cordis impomitudinem lapoes deservat. Bene itaque subditur:

(Vers. 84, 85.) Abiit autom Samuel in Ramatha. Saul vere accendit in domum snam in Gabaa, et non pidit Samuel ultra usque ad diem mortis sua.

41. Que est domes trangressoris, pici consuctudo pravi eperia? Quiaquis enim in perversa consuctudine clauditur, quasi in domo conversatur. In 373 domoun ergo suam Saul accendit, quando reprobus quisque post increpationem dectorum ad mali operit usum redit. Quasi enim ad plana descendit, quando humilitatem simulat, ut prestulum mandata cognoseat. Quid est vero, qued prius Samuel abire, quam Saul in demum suam ascendere dicitor? Sed, ut dixi. cum necessitas aliorum non est, manere cum versuto electus prudicator non potest; et quia in absentia dectoris simulator proficit. Soul in domum non abiit. sed accendit. Ascendere quippe reprobis, est de male ad pejus proficero. Cum item descendere superbus C dicitur, accendere perhibetur. Ascendere quippe in domum suem superbo, est superbiendo usque ad meneuram, a qua damnandus est, se extollere. Domus namque superbi, est nequities suæ mensura. Dum caim per prospera suculi agere tyrannidem, turbare terram, premere bonce, innocentes affligere permittuntur, quid allud, quam ascendere superbi videntur-Sed quis preficitum est a Des quantum noceant, quantum seviant, quantum per tyrannidem se extelient, usque ad domum suam ascendere permittuntur. Domus namque coram, mensura nequitise est, in qua semper erunt : quia ubi ad plena flagitia venerint, repluntur per mortem, et per seterna termenta puniuntur. Quasi enim in demo manet, qui a conversationis sue poenis egredi D sionem viscerum nequaquam fiere? Mortuum sine nunquam potest. Qued non solum de superbis, sed et de lazariosis, et emalbas reprobis convenienter intelligi petest. In accensu quippe, et non in domo adhue erant, de quibus dicitur : Nondum impleta sunt pecceta Amorrheorum (Gen. xv, 16). Hine item beatus Paulus apostolus dicit: Ut impleant peccata sua (I Thess. H. 16). Ergo ad domum ascendunt, quando profectu mati ad opera nequiora proficiunt, pro quibus eterna tormenta sustinebunt.

42. Samuel autem in Ramatha abire dicitor. A reprobis quippe divisi doctores non eunt, sed abeunt. Vadunt quippo, quando corrigendos deserunt, quia quos velut irati dimittunt, ab eis postmodum bona est impænitentes impies perpetua animadversione deserere. Sic enim peccata ad mortem per imponitudinem operantes descrunt, ut ad cos redire ulterius non cogantur. Bene ergo dixit: Non vidit Saul Samuelem ultra usque ad diem mortis sua. Et quia hoc esse agendum in summe veritatis contemplatione percipient, in Ramatha abire memorator, Consummata namque visio, est intimæ veritatis ratio perfecta Ne ergo prædicatorum districtio nimia esse carpalibus judicetur, cum ab Ecclesiæ communione reprobos in perpetuum separant, audiant; quia postquam Samuel in Ramatha venit, Saul ultra non vidit; quia illum doctor æternaliter dividit, quem pertinere ad electorum numerum non cognoscit. Sed hoe fiducialiter creditur, si in forma Samuelis prædicatorum sanctæ Ecclesiæ charitatis affectus districtius videatur. Districtionis quippe zelus ostenditur, quia non vidisse Saul usque ad diem mortis sum memoratur. De affectu vero charitatis subinnetum est :

(Vers. 35.) Verumtamen lugebat Samuel Saul, quoniam Dominum pænitebat, quod constituisset regem Saul super Israel.

45. Quid enim est, quod luget, quem cernere dedignatur, nisi guia et cum nelo rectitudinis sancti doctores habent affectum magnæ charitatis, ipsa autem charitatis magnitudo ostenditur, quia projectum regem 37& plangere perhibetur? Quo ergo affectu electorum subditorum peccata plangunt, qui pro projectis reprobis plangere tam affectuose didicerunt? Instantia namque luctus ostenditur, quia subiunctum est:

CAPUT III.

(I Reg. xvi, 1.) Dixit Dominus ad Samnelem: Usquequo tu tuges Saul, cum ego projecerim eum, ne regnet super Israel?

1. Cui enim dicitur : Usquequo tu luges? instanter lugere declaratur. Magnus ergo est affectus sanctorum, etiam cum austeritatem vindictæ exterius proferunt. Nam foris sæviunt, sed intus per amorem fiquescunt. More matrum parvulos verberant, sed affectu gemunt cum parvulis, quos castigant. Sed quid est, guod Dominus ait: Usquequo tu tuges Saul? Au potest mater flium morientem cernere, et per scisluctu tolerat, quæ moritur, sed infirmatur. Quid est, quod dicit: Usquequo tu luges Saul? Nisi quia perditi nimis lugendi non sunt? Nam sæpe doctor de perditione subditi vehementer affligitur, sed respectu summæ justitiæ consolatur. Hoc ergo dicere Dei ad prophetam quid est, nisi prædicatoris mentem per internum solatium ab afflictione relevare? Et quia lapsis prælatis electi per divinam misericordiam subrogantur, subjungens Dominus, ait:

(Vers. 1.) Imple cornu tuum oleo, et veni: mittam te ad Isai Bethlehemitem. Providi enim in filiis ejus mihi regem.

3. Quasi enim lugentem consolans, ait : Cur pro-

fecti persona plangitur, cum melior subrogatur? Unde A nis, quando et sublimis gradus ascenditur, sed qui et Saul non provisus. David autem provisus ostenditur. Quantus ergo, et qualis fuerit, citata consideratione pensetur, qui judicio et electione Dei omnipotentis decernitur. Quid est autem quod Deus providet. et propheta ad ungendum mittitur; nisi quia sanctæ Ecclesiæ spirituales mores describuntur, quæ constituere nulla cernitur, nisi que præcligere et præordinare Deum contemplatur? Veni, inquit, mittam te ad Isai Bethlehemitem. Providi enim in filiis ejus regem. Quasi dicat: A te nihil præsumas, sed illum, quem prævidi, ordinando subsequeris. Unde et paulo post subdit. dicens: Et unges quem monstravero tibi. Onid est hoc, nisi quia prophetæ esse debent, qui in culmine Ecclesiæ alios volunt ordinare? Prævisum hamque a Deo cognoscere possunt, si ad inveniendum personam eligendi pontificis sacras consulunt Scripturas. Quasi enim loquente Deo ostenditur, cum talis Pastor eligitur, qualis per sacrum eloquium commendatur. Ad litteram vero Samueli venire a Domino dicitur, ut a reprobi et abiecti regis compassione revocetur. Si vero luctu assiduo lapsi restitutionem poscebat, ei venire fuit, a tali intentione quiescere. Et cornu suum oleo implevit, quia pastoralem sublimitatem in ungendo rege laudis nitore temperavit. Cornu quippe aspero Saul impetiit, quia peccantem velut magno impetu prostravit, dicens: Quia projecisti sermonem Domini, projecit le Dominus, ne sis rex (I Reg. xv. 23). Quid est ergo, quod cornu impleri oleo præcipitur, nisi quia ungendi regis justitia commendatur? Quasi dicat : Rex., qui modo ungitur, non erit increpatione feriendus, sed miræ c laudis favore prædicandus, non eget impeti, sed faveri. Ad Isai Bethlehemitem mittitur, ut rex, qui eligitur, permansurus esse 375 doceretur. Per patriarcham quippe Jacob longe ante regni mansuri status ostensus est, quia dixit: Non deficiet sceptrum de Juda, et dux de semoribus ejus, donec veniat, qui mittendus est (Gen. xLIX, 10). In filiis ergo Isai rex prævisus asseritur, ut rex, qui ungi præcipitur, non ut Saul recessurus, sed durabilis doceatur. Quasi prophetam in abjecti angustia tabescentem excitet. dicens: Cur abjectus pro culpa plangitur, cum laudandus subrogetur?

3. Hæc autem ad litteram tetigimus; nunc sub litteræ narratione prælatorum nostrorum electionem videamus. Quid est, quod cornu oleo implere præci- D est: In excelsis habitabit, munimenta saxorum sublipitur, nisi quia talis in sancta Ecclesia pastor eligendus est, qui non argui velut transgressor debeat, sed ad exemplum aliorum miris laudibus commendari? Cornu namque telum animalium est. Auctoritas autem et increpatio summi antistitis quid sunt aliud, nisi tela? Cornu quippe feriunt, quando peccatoribus per increpationem acumina conjunguntur. Ferire etenim cornu, est peccatores acute redarguere. Cornu oleo impletar, quando prædicatoris sublimitas non habet asperitatem minarum, sed blandimenta favorum. Vel cornu oleo impletur, quando electo pastori simul datur et sublimatus culminis, et virtus unctio-

ad alta sustollitur, meritorum ubertate repletur. Cornu ergo pleno sacerdotes unguntur, qui ad summum gradum perveniunt cum plenitudine gratiarum. Quia vero oleo ignis accenditur, oleum doctoris amor est cordis. In quo ignis accenditur, quia in pinguedine oris virtus et gratia ardet Spiritus sancti. Quia ergo pinguedinem magnæ charitatis habere doctor debet, rex, qui ungi præcipitur, pleno cornu ungi perhibetur. Dicitur etiam plenitudo cornu pro perseverantia gratiarum; nam qui ante finem deficiunt, ungi cornu plenitudine non merentur. Adhuc guoque dicendum de cornu hujos plenitudine est: quia idcirco præcipitur, quia magna unctione indiget. qui de sua plenitudine replere alios debet. Unde et Movses tam plenus exstitisse dicitur, ut de spiritu ejus Dominus tulisse et aliis dedisse doceatur (Num. x1). Vel cornu prophetæ impletur, cum pontificalis sublimitas ad perfectiora docenda præparatur. Onando enim Ecclesiæ principes ordinantur, eis, quæ agere debeant, semipleria prædicanda non sunt. Cornu ergo pontifices implent, quando plenas atque perfectas virtutes proferunt, quas electi Ecclesize principes imitentur. Quia vero ipsi, qui ungunt, esse spiritales debent, cornu jubentur implere... Cornu quidem de carne est, sed clausum in carne non est. Cornu ergo spiritualis conversatio doctoris est. Cornu vero oleum effundit, cum ille alta prædicat, qui hæc alta conversatione demonstrat. Cornu ergo oleo implere, est prædicationem magnarum virtutum in alta conversatione suscipere. Et in capite effundit, quando in mente illius imprimit, qui ad summum ordinem novus venit. Quando ergo electi promoventur, pleno cornu unguntur, quia ad aktitudinem ordinis proficiunt virtute perfectionis.

4. Sed propheta ad Isai Bethlehemitem mittitut: rex in ejus filiis providetur, quia ille pastor eligitur, qui ecclesiastica religione eruditus est. Bethlehem igitur, que domus panis dicitur, quid aliud, quam unamquamque designat domum religionis? Panis namque nomine doctrina perfectionis ostenditur. Paulo attestante, qui ad conversionem debiles excitans, ait: Lac vobis potum dedi, non escam. Nondum enim poteratis, sed necdum potestis (I Cor. 113, 2), 376 Si enim lac parvulorum est, panis non est nisi persectorum. Unde et de persecti viri robore dictum mitas ejus, panis ei datus est (Isai. xxv, 12). In domo ergo panis rex ad ungendum quæritur, quia utiliter promoventur, qui in perfectæ conversationis ordine nutriuntur. Ille etenim facere fortes alios potest, qui remissa et negligenti conversatione nutritus non est. In domo igitur quæritur panis, quia in promovendo antistite, quærendum est robur conversationis. De congregatione quidem debili fere nunquam accipitur persona virtutis. Unde bene in Isai filiis quæritur, qui salus Domini, aut certe salus absolute nominatur. Salus quidem recte prælatus dicitur. Quid enim sunt peccata et vitia, nisi languores animarum? Electes

autem prædicator per integritatem sanæ doetrinæ, A vera dicens, deludat. Quia enim immolaturus abiit. per soliditatem innocentiæ, per splendorem electæ vita, salus Domini recte nominatur. Alii quidem sunt doctores, quorum sermo serpit, sicut cancer. De horum quippe familia rex non assumitur, quia ægras mentes ad salutem non ducit, sed interficit. Et notandum, quia Isai alio nomine Jesse dicitur. Duplex uuidem nomen habet, quia bonus doctor non semper in pace est. In pacis quidem tempore salus Domini dicitur, ut bellorum munera, quasi intra domus secura vestibula sanare doceatur. In bello autem Jesse nomen habet, quia et seipsum fortiter munit, et alios valenter protegit. Jesse quippe insulæ levamen dicitur. Onid autem insulæ nomine, nisi mentes tentationum fluctibus vallatæ intelliguntur? Insulæ cuidem sunt, quia etsi magnos conflictus sustinent, non moventur. Unde et electorum victoriam Psalmista prædicans, ait : Dominus regnavit, exsultet terra, lætentur insulæ multæ (Psal. xcvi, 1). Dominus quidem regnat, quando ejus sedem, electas videlicet mentes, turbo hostium nullas inquietat; sed lætatur terra, quia solida corda doctorum gratulantur. Lætantur insulæ, quia cum ejus gratiam tentamenta superant-majorum auditores hilarescunt. Terra quidem est mens fortis, et firma lingua doctoris. Insula vero dicitur, cor forte subjecti, quod adhuc tentamentis impetitur, nec tamen movetur. Quid est ergo, quod Jesse levamen insulæ dicitur, nisi quia per robur doctorum minorum corda sublevantur? Nam inter tot fluctus tentamentorum corruerent, si non majorum robore ad altæ vitæ desiderium eorum corda leva- C rentur. In Isai ergo, et Jesse filiis rex latere describitur, quia illi utiliter ad Ecclesiæ culmen veniunt, qui electorum magisterio et pacem custodire et disponere, sive conficere spiritualia bella didicere. Bene ergo dicitur : Providi enim in filiis ejus mihi regem. In his quippe non in aliis rex providetur, quia ad culmen Ecclesiæ per divinam gratiam nulli perveniunt, qui electorum magisterium per omnes temporum ordines non sequentur. Sequitur:

(Vers. 2, 3.) Et ait Samuel: Quomodo vadam? Audiet enim Saul, et interficiet me. Et ait Dominus: Vitulum de armento tolles in manu tua, et dices : Ad immolandum Domino veni. Et vocabis Isai ad victimam, et ego ostendam tibi quid facias.

5. Quid his verbis ostenditur, nisi quia tyrannorum versutia atque sævitia quandoque est pia fraude deludenda? Precepto namque Domini de armento vitulus tollitur, immolatio simulatur, et ad regiam unctionem pervenitur, quia dum nocere tyranni cupiunt, objicienda sunt eis quædam, quæ credant, ut nocendi aditum non inveniant. Sic tyranni 377 deludendi sunt, ut caveatur culpa mendacii. Quod tunc bene perficitur, cum illud fit, quod asseritur, sed quod fit sic dicitur, ut celetur, quia ex parte dicitur, et ex parte reticetur. Prophetæ namque Samueli præcipitur, ut ad ungendum regem vadat, et se immolaturum Domino, non regem ancturum asserat; ut immolans verum dicat, et unctionem celans, tyranni sævitiam.

paulo post manifeste expenit, ubi dicit : Sanctificavit ergo Isai, et filios eius, et vocavit eos ad victimam.

6. Sed jam melius agitur, si quid spiritualiter designent ista, videamus. Quid est ergo, quod vitulum in manu propheta tollit, et sic ad ungendum regem pervenit? Sed vitulus quid est, nisi splendor imaginis Redemptoris? Quia enim eum, quem eligit, conformem facere Redemptori studet, quando formam insam Redemptoris prædicat, quasi vitulum in manu portat. Et quia splendorem Dominicæ conversationis. quem prædicat, in virtute operis monstrat; vitulum. quem de armento suscipit, per manum ducit. Vitulum namque in manu tollere, est prædicationem Dominicæ conversationis servare in virtute operis. Sic nimirum vadens non occiditur, aliter occideretur: quia qui dicit, et non facit, oris proprii gladio condemnatur. Quid est, quod dicere jubetur : Ad immolandum Domino veni? Quid est item, quia facit, quod dicit, dum venit et immolat, nisi quia tantæ debet esse efficaciæ qui alios promovet, ut bona non solum dicat, sed persuadeat? Immolationis quidem victima, que in prophetæ manu videtur, in altari cognoscitur. Quid est enim cor electi auditoris, nisi altare Dei? Quando enim bona doctor loquitur ore, et ostendit opere, vitulus in manu est. Quando autem et quod dicit, et agit, auditoribus persuadet, victima in altari est. Tunc ergo immolat, quando electa corda per amorem suscipiunt, hoc quod in verbo et exemplo doctoris radiat, de imitatione Redemptoris, Seguitur: Et vecabis Isai ad victimam: Fortasse hoc. locus iste insinuat, quod præter prælatorum conscientiam subditi promovendi non sunt. Isai prius ad victimam vocatur, ut bonum, quod subire subjectus cernitur, in magistri sui mente fundetur. Bene subjungitur : Et ostendam tibi quid facias. Idipsum quoque exprimens. ait:

(Vers. 3.) Et unges, quem monstravero tibi.

7. Nisi enim Isai prius vocetur, ei, quæ facienda sunt, non pandentur : quia sine magistri voluntate aliquid de subjecti persona faciendum non est. Illo ergo vocato, quod est faciendum, ostenditur, quia cum voluntate religiosi doctoris, subjecti humilitas ad arcem sustollitur prælationis. Quid est autem, quod dicitur: Unges quem monstravero tibi, nisi quia electi pastoris æquales discipuli omnes non sunt? Sunt namque ex illis, alii utiles ad obediendum: alii et humiliter obediunt, et jubere discrete didicerunt. Dicit ergo : Unges quem monstravero tibi : ut, cum ad culmen sacerdotii persona quæritur, cum magna subtilitate requiratur. Quibus nimirum verbis ordinatoribus Ecclesiarum in electione aliorum nihil suum relinquitur. Quem, ait, monstravero tibi, illum unges. Qui sunt qui ungunt quos non monstrat Deus, nisi qui carnali affectu ad Ecclesiarum culmen ordinandos ducunt, qui non merita discernunt, sed personas accipiunt? Isti quidem reges ungunt, sed non qui a Deo monstrantur. Quod suum est, faciunt; quod Dei est, tollunt. Dei quidem personam mous-

Dum ergo ipsi sibi monstrant quos ungant, babere Deum cooperatorem polunt. Unde et per prophetam Oseam de talibus electis Dominus gueritur, dicens : Insi reanaverunt, non ex me; principes exstiterunt, et ego ignoravi (Osee, viii, 5). Dicitur ergo electis, quod audire non possunt reprobi : Unges quem monstravere ### : ut nullus promoveatur, nisi qui dignus tante ordine. Scripturarum sanctarum laude decernitur. Ia eis quidem Dominus loquitur, ibi qualis et quantus esse debeat magister Ecclesiæ, memoratur. Ille ergo monstratas a Domine eligitur, qui per sacrum eleenium commendatur. Hæc quidem mali rectores contempunt, boni faciunt. De bonorum erzo obedientia recte subjungitur:

(Vers. 4.) Fecit ergo Samuel, quod locutus est el Dominus. Venit in Bethlehem, et admirati sunt seniores civitatis, occurrentes ei.

8. Ad historiam sepiores admirantur, quia illuc venire propheta non erat solitus. Quo in loco fortasse signatur : quia electi doctores vix aliquando videri in publico debent, esse frequentes in secreto, aegotils civilibus vacui, spiritualibus pleni. Miraculum ergo fit populi, in publico visa persona pastoris. Mirantur quod exeat, quem secreti cultorem sciebant. Qui quia in magna populi veneratione sustollitur, seniores civitatis et admirati, et ei occurrisse refaruntur. Quia vero non populus, sed seniores admirantur, perfecta doctorum virtus ostenditur, que non a parvulis et simplicibus, sed a magnis et eruditis prædicatur. Qui etiam de pacifico ingressu prophetæ sciscitantur. Quasi ergo ingressum non pacificum minabatur, qui dicebat : Quid vultis, in virga venium ad C sos, an in spiritu mansuetudinis? (I Cor. 17, 21.) Ouid est ergo, quod dicitur:

(Vers. 4.) Pacificus est ingressus tuus?

9. Nisi quia electi fideles dum bene spiritualium doctorum acta considerant, in eis utique divinam voluntatem pensant. Quia enim esse Samuelem prophetam sciebant, utique quia divinæ dispensationis necreta cognoverat. Dum ergo de pacifico ingressu interrogant, quid aliud interrogando faciunt, quam divini consilii nosse velle secretum? Utinam et nos quoties sanctos viros cernimus, inquirere de pacis nostræ securitate studeremus, et diligenter ab eis scire, quales a Deo cernamur, qui cognitionis nostræ oculos non habemus. Pacificus ergo ingressus doctorum est, cum ad eos veniunt, qui non sunt pro culpa feriendi, sed pro justitia prædicandi. Qui ergo D promotum justum venerat, respondit dicens :

(Vers. 5.) Pacificus, ad immolandum Domino veni. Sanctificamini, et venite mecum, ut immolemus.

10. Cum doctoribus, ut immolent, vadunt, qui intentionem ad superna dirigunt. Et coram euntibus propheta immolat, quando id doctor, quod verbo pronuntiat, in assistentium cordibus per amorem ligat. Sed ut historiam paululum attendamus, vigilanter est discutiendum, quod dicitur: Sanctificamini et

trare est, ordinatoris 378 præbere unctionem. A venite mecum. Si enum interesse sacrificantibus nou andent, nici sanctificati, quid de sacrificantibus cene sendum? Sanctificare enim purgare est. Quantum argo puros decet esse pontifices, ubi invitatæ ad sacrificium nonnisi sanctificate admittende sunt plebes? Sanctificatio quippe corporis pudicitia est. sauctificatio mentis charitas et humilitas. Sanctificetur ergo ad sacrificium invitatus, sed magis ille cogitur, s que invitatur. Notent secordotes, que invitatis dieant : Venite mecum. Secum quione 270 sanctificati veniunt, si cum mundis plebibus ad Dei obsequia mundi sacerdotes accedunt. Secum quinos ire. est mundos cum mundis accedere. Nam si mundo sunt piebes, non mundi sacerdotes, secum non veniunt: quie menali puritatis ordine non accedunt. Audiant hujusmedi quid alter propheta admonet, dicens : Mundamini, qui fortis vasa Domini (Isai, L.11, 11). Audient item. suod dicit : Lavamini, mundi estote (Isai. 1, 16). Quia ergo mundanda sunt plebes, dicit; Sanctificamini. Quia item summi viri in continuo munditize suze statu semper debent permanera. et ad formam suze puritatis alios trabere, subdit : Et penite mecum. Sed quia seniores ad victimam invitantur, quid per typum demonstrant, pisi quia ad eligendum antistitem, sive ad ungendum et consecrandum, plures sapientes atque religiosi viri vocandi sunt? Qui nimirum sanctificantur et veniunt, si propopula, et in electione illa carnale aliquid non sequantur. Sanctificari quidem eis est, ad præbenda dona anneti Spiritus spiritusium et sanctem intentionem adductree. Bene autem in type electorum et de Isai . et eige filije dicitur :

(Vers. 5.) Sanctificavit ergo Isai, et filies ejus, et vocavit sos ad sacrificium.

11. Et quia per seere eloquia Deminum eligendos antistites menstrare dossimus, jam quales monatrel, qualesque reprobet subsequenter, loquentibus sacra hujus historim mystoriis, videamus, Sequitar ;

(Vers. 6, 7.) Cumque ingressi essent, vidit Eliab, et all : Num coram Domino est Christus ejap? Et disit Dominus ad Samuelem ! Ne respicies sultam ejus, neque altitudinem statura ejus, quoniam abjeci enm, nec justa intuitum hominum judico. A Homo evim videt ea, que apparent, Dominus autem intebilur cor.

Quid enim est sapientibus ingredi, nisi ad subtile discretionis sacrarium intrare? Sed ingressum Eliab vidit : quia illum esse dignum presistione sancte Ecclesiæ pastor agnoscit, qui et fortitudinem habet boni operis, et scientiam veritatis. Quid est autem, quod ei Dominus nec staturam ejus, nec vultum aspicere pracipit, nisi quia in sancta Ecclesia nec opus, nec scientia sine humilitate prædicatur? Quid est enim vultus alicujus, niei exterior conversatio, per quam noscitur? Et quid est statura ojus, nisi alditudo scientire, per quara ad superiora sublimatur? Ques ergo Efiab rectius, quam bona agentes, et erudites significat, sed arrogantes? Unde et Eliab, Dous mous pater, interpretatur. Hoe quippe ejus nomen, quod

andent præsumere. Quid namque est, quod Deus A meus pater dicitur : nisi quia dum fortiter bona agunt, spiritualia sapienter intelligunt, se per singulare meritum in filiorum Dei numerum transisse gloriantur? Nam pater non meus, sed noster omnipotenti Domino dicerent, si per humilitatem se cum electis cæteris in supernæ generationis ordine communiter viderent. Merito ergo repellitur, quia in spirituali culmine ponnisi humiles præferuntur. Subtiliter ergo propheta de ungendi persona exquirit. dicens : Num coram Domino est Christus eius? Modo hoc fit, quando summus doctor, et vitam et intelligentiam eligendi cognoscit, sed adhuc de humilitatis virtute perquirit. Sed vultum et staturam ejus abjectam videt, quando ei, quidquid pulchrum habet ln opere, quidquid altum in eruditione inest ei, absque humilitatis virtute cognoscit. Merito igitur Dominus dlcit: 320 Projeci eum, nec juxta intuitum hominis judico : quia homo videt in facie, Deus autem intuebitur cor. Quasi dicat: Homines solent magna opera, et scientize verba laudare : exo autem nec verba, nec opera laudo, quæ in humilitate vera fundata non video. Indignitatis quippe suæ repulsam, qui ejusmodi sunt, expavescerent, si attente audire vellent, quod ad propheiam Dominus dicit: Ne respicias vultum ejus, neque altitudinem staturæ ejus, quia projeci eum. Pro magno namque habent, quod arrogantes faciunt: sed ecce tam vile esse a Domino dicitur, ut nec respiciendum esse judicetur. Sed isto amoto, quid sequatur ostenditur :

eum coram Samuele. Qui dixit: Nec hunc elegit Dominus.

12. Aminadab interpretatur, urbanus. Merito igitur, Domino consulto, repellitur : quia sancta ecclesia ad regimen animarum non eligit negotiis sucularibus strenuum, sed spirituali conversatione decerum. Urbani quidem sunt, qui postposita intentione cœlestium, exterioribus studiis se ostendere strenuos conantur. Nec hunc ergo elegit Dominus, quia pii pastoris studio emiestia, non terrena, provideri fidelium gregibus debent, non intirma et labentia, sed sublimia et æterna.

(Vers. 9.) Addusit autem Sama, de que et aft: Etiam huno non alegit Dominus.

15. Sama, audiens, interpretatur. Quid erge Sa- D ma designat, nisi obedientes et simplicas? Andire quidem eis, est ea que a majoribus jubentur, obediendo perflocre. Unde et de obedientia gentilis pepuli per Psalmistam dicitar : Populus, quem non cognovi, servisit miki, in auditu auris ebedivit miki (Peal. xvn, 45). Quid est autem, quod non eligi a Demine dicuntur : nisi quia in Keclesia: culmine non penuntur imperiti humiles, sed humiles sapientes, qui et facere jussa sciant, et que facienda sunt, sapienter jubeant? Facere quidem cum oportet, et decere. Facial ergo humiliter, doceat sapienter. Quia ergo. qui facere per humilitatem sciunt, et jubere per truditionem nesciunt, in dignitatem regiam assu-

mendi non sunt. Sama ad regnum a Domino non eligi perhibetur. Hinc ergo, hinc simplices et inobedientes colligant, quam pœnaliter ad præeminendum se ingerunt, si omnipotens Deus nec illum ad regimen suscipit, qui per humilitatem obedientiæ audiens vocatur. Et quia plures sancta Ecclesia hujusmodi. tam simplices et bene viventes, quam humiles sapientes habet, sequitur :

(Vers. 10.) Adduxit itaque Isai omnes filios suos coram Samuele. Et ait Samuel: Non elegit Dominus ex istis.

14. Quia in septenario numero soleat perfectio designari, testatur liaias propheta, qui dona sancti Spiritus Redemptore nostro manentia asserens, ait: Requiescet super eum spiritus Domini, spiritus sapientiæ et intellectus, spiritus consilii et sortitudinis, spiritus scientiæ et pietatis, et replebit eum spiritus timoris Domini (Isa. x1, 2). Quid est ergo, quod hi, qu! a prædicationis officio repelluntur, septenario numero designantur, cum idem numerus perfectionem designet, quam alius nisi de sancti Spiritus infusione non habet? Sed convenienter hoc asseritur : quia pluribus gratia Spiritus sancti ad bene vivendum datur, ad docendum non datur. Qui quia plures sunt. et in bona operatione perfecti, apte septenario numero continentur. Item quia robusta faciunt, et subtilia non intelligunt, a regal gubernatione RRT repelluntur. Et septem ergo sunt filii, et eorum aliquis ad animarum regimen non assumitur : quia etsì bene vivendo regere fortiter semetipsos sciunt, tuer? alios fortiter per doctrinam nequaquam possunt. (Vers. 8.) Et vocavit Isat Aminadab, et adduxit C Nunquam se tam in ordinando præcipitet ordinator Ecclesiæ, quia, etsi plures habet, qui ad suscipiendan: animarum curam non sunt idonei, qui tamen præesse possint el deesse non possunt. Quærat erge doctor instanter, non deficiat guærere, donec latentes possit invenire. Magnæ quidem electorum virtutes quasi thesauri omnipotentis Dei fere semper in occulto sunt. More etenim timoratorum divitum omnipotens Deus facit: quia ne virtutum thesauros perdat, hos et in electis mentibus collocat, et ipsas mentes per secretum celat. Quærat ergo, qui ordinare, imc ornare, Ecclesiæ caput cupit, occultos thesauros. Christi sponsam ornare gestit; sed non potest, nis occultos sponsi thesauros ad ejus ornatum producat, et non desistat, donec latentes inveniat. Sed quic hortor pastores quærere, cum nisi Deus oculos [Legendum videtur occultos] proferat, nequeant inveniri? Ouid est enim aliad: Unges quem monstravero tibi? Tamen quærendi sont, quia, nisi quæsiti diu, minime monstrantur. Nam et Bominus se monstraturum promittit, et tamen propheta querere nititur, ut invenire mercatur. Unde et Bomiaus querendi instantiam imperat, dicens : Quærite et invenietie, petite et accipietis, pulsate et aperietur vobis (Matth. vn., 7). Querons orgo prophets, et tot junt repulsis, querore perseverans, quid nobis insinuat, nisi ut nulla dispeneations indigal ad onlinea religionis venire permittamur [Forte permittantur] ? Nam cum in plerisque sanctæ Ecclesiæ negotiis salubris sit dispensatio, le-

thalis profecto et mortifera est, ubi aut cæci per A *venigt?* Quem requirit, nisi quia in observatione ignorantiam, aut irreligiosi sapientes, aut ad sæcularia negotia projecti ad aliorum primatum venire permittuntur. Hi enim ignorando, illi sciendo et non faciendo, subditorum animas perimunt : illi item negligendo spiritualia, sequendo carnalia et terrena. Illi quidem totis viribus laborant, ut laudentur quæ dicunt: isti quæ dicant nesciunt; illi ad hoc omni intentione conantur, ut inter summos seculi abuudantius honorentur : qui profecto tanto pejores prioribus sunt, quanto illi in spiritalibus, isti in carnalibus et sæcularibus apparere sublimes volunt. Horum finis desiderium est, fulciri divitiis, honoribus extolli, potentum hujus sæculi familiaritatibus sublimari. De quibus omnibus reprobæ mentis affectibus temptus Christi, et Ecclesiæ dilapidatio facultatum. Ouærat itaque doctor, ut nulla dispensatione indignos præferat : quia quod lethiferum est, nunquam permitti debet. Unde et subditur :

Dixitque Samuel ad Isai: Nunquid completi sunt filii? Quid est, quod alium quærit, nisi quia non debet ante quærens quiescere, quam mereatur invenire? Et quia sæpe abjecta foris et vilia, intus excelsa sunt, sequitur:

(Vers. 11.) Qui respondit : Adhuc reliquus est, et qui pascil oves.

15. Quid est reliquus, nisi abjectus? Abjectum dico a se, non a Deo: quia a Deo per superbiam quis abjicitur; a se abjectus est, qui vilis et humilis æstimatur. Vel religius dicitur, qui in C aliorum comparatione esse aliquid non videtur. Abjectus ergo humilis dicitur; quia contemni se videt, et tolerat, 389 ostendi nequaquam curat, sed oves pascit; quia cogitationes simplices in contemplatione æternæ hæreditatis nutrit. De his certe pascuis eleetorum a Domino dicitur: Ingredientur et egredientur. et pascua invenient (Joan. x, 9). Intus quippe habent pascua contemplationis, foris pascua boni operis. Intus mentem devotionibus impinguant, foris se piis operibus satiant. Merito parvulus iste dicitur oves pascere, quia electus quisque humilis est, et sterilis non est, qui quotidie magna agit, sed de se magna non sentit. Merito ergo non solum parvulus, sed pastor asseritur : quia qui vere humiles sunt, foris se dejiciunt, sed per internam societatem in summis, et æternis pascuis immorantur. Nam scriptum est: Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam (I Petr. v. 5). Quæ autem gratia? Nisi ut summa videant et cognescant, cognescant et diligant, atque ad ipsa dilecta quasi pingues et fortes currant. Hic itaque. quia valde idoneus est, instanter exhiberi jubetur. Nam sequitur:

(Vers. 11.) Et ait Samuel ad Isai : Mittite, et adducite eum. Neque enim discumbemus, priusquam ille

46. Quid est aniem, Non discumsemus, prinsquam

fejunii celebranda sunt sacramenta unctionis? Nohis autem non solum insa sacramenta, sed vis sacramentorum attendenda est. Nam quidam cibi sunt. qui si non caventur, ungere bene reges nequaquam sinunt. Exteriora quidem Ecclesiae negotia quidam cibi animæ sunt, qui ab electis devote administrantur. Sed si negotiorum multitudine anima saturetur, ad suscipienda spiritualia intrare perfecte non sinitur. Cum ergo spiritalia instant, exteriora dilforantur : quia cum magna mentis quiete disponenda sunt. Sequitur:

(Vers. 12.) Misit ergo, et adduxit eum.

Rex futurus adducitur, quando ab occultationis suæ latibulis humiles producuntur. Latent guidem, oriri potest negligentia animarum subditorum, con- B sed in pascuis; quia, etsi hominibus intra carnis vilia et infirma se tegunt, magna est superna: contemplationis latitudo, in qua morantur. Sed qualis jam prælatus appareat, videamus. Sequitur enim, et dicit:

> (Vers. 12.) Erat autem rufus, et pulcher aspectu, decoraque facie.

17. Quid est, quod tanta pulchritudo regis asseritur, nisi quia magnis virtutum fulgoribus ornari debet persona doctoris? Nam de Redemptore dictum est: a Spiritus ejus ornavit cœlos (Job. xxvi, 13). Cœli namque sunt sublimes prædicatores. Qui profecto cœli a spiritu ornati sunt, quia virtutes quibus emicant a Spiritu sancto percipiunt. Quid est ergo, quod rufus asseritur, nisi quia in rubra sæpe materia charitatis fervor designatur? Unde et in veste poutificis coccus ponitur bis tinctus, ut duplici vestiatur charitate. Rusus ergo dicitur per ardorem charitatis, quia dum ardentia præcepta charitatis exhibet, quasi per calorem rubet. Quid item est pulcher aspectu, nisi interna contemplatione conspicuus? Quasi enim pulchrum aspectum habet, qui decore visionis radiat in interna contemplatione. Quid ergo facies designat, nisi exteriorem gloriam honestatis? Nam quia per faciem quisque cognoscitur, decor faciei est præclara bonestas conversationis. Quasi enim per faciei decorem cernitur, qui in omni gestu corporis splendidus invenitur. Rufus ergo amore est, pulcher aspectu propter scientiam decora facie, splendidus houestate. Quia vero charitatis fervor 383 per sancta opera demonstratur, potest per ruborem ipse labor operis designari. Qui enim nimis laborat, faciei ruboren: repræsentat : quia dum intus incalescit, foris in vultu ruborem trahit. Sic namque est omnis spiritualis labor. Quia enim unusquisque quanto amplius prezeterna vita laborare conatur, tanto ferventius ad laborandum sancti Spiritus ardore succenditur, velui in fervescendo ruborem excitat, quem foris portat. Rusus est ergo doctor labore pii operis, pulcher aspectu in fulgore contemplationis. Decor vero facie' ipsa est pulchritudo charitatis. Per alias quippe virtutes forman sanctitatis accipimus; per ipsam cha-

a Corrupte in aliis excusis, spiritu ejus ornaint celos.

ritatem, psam formam nobis quasi mirabili decore A metuunt. Hi profecto ungunt, et non surgunt; quia vestimus. Illæ aliæ virtutes corpus justitiæ sunt, charitas vero hujus corporis facies recte intelligitur. Per faciem quippe, non per corpus unusquisque coanoscitur. Nam si corpus videas, et faciem non videas, eum cuius solum corpus aspicis non agnoscis. Onid vero est aliud, quod fatuis virginibus respondetur a sponso: Nescio vos (Matth. xxv, 12)? Ecce per magnos labores virginitas conservatur, insa quoque virginitas magna et incomparabilis virtus agnoscitur. Quid est ergo, quod fature virgines a sponso non cognoscuntur, nisi quia corpus habent quo subsistant. decorem vero non habent faciei quem sponsus agnoscat. Habent quidem laborem in conservándo corpore, non habent decorem vultus in perfecta charitate. Hæc namque tria eo quo ponuntur ordine, in electi conversatione proficiunt. Nam pulchros contemplationis aspectus habere non prævalet, nisi qui prius se in labore pii operis vehementer exercet. Æternæ quidem lucis gaudia illius summi luminis immensitas, zeternus ille vigor splendoris ineffabilis. quo laboriosius quæritur, se quærentibus laxius aperitur. Oui ergo iam talis est, idoneus quidem ad docendum cernitur; sed nisi decora facie fulgeat, nisi mentem charitatis perfectæ radiis illustratam gerat, dignus tanta celsitudine non probatur. Sit ergo rufus pastor, et non sit remissus in opere; sit pulcher aspectu, videlicet sublimis in eo contemplatio; sit decora facie, ut totum robur operis, et altitudo contemplationis, supernæ majestatis oculis notum, sit per C ineffabilem pulchritudinem charitatis. Hæc quippe tria immensi decoris insignia, quia sanctæ Ecclesiæ doctor habere debet, pro omnibus Petrus assumitur, et an amet Redemptorem tertio interrogatur. Primo namque ei dicitur: Petre, amas me (Joan. xxi, 16)? ut per amorem agere fortia studeat; secundo. nt in contemplando alta cognoscat; tertio, ut perfectæ charitatis affectu, et erga proximum ferveat, et ad speciem Conditoris ferventius inardescat. Talis ergo ac tantus tam pulcher, tam decorus puer, quo testimonio proferatur, audiamus. Nam sequitor:

(Vers. 12.) Surge, et unge eum, ipse enim est.

parvulus, ut sedendo ungi non posset? Sedendo quippe, tangere alta non possumus. Magna ergo est virtus, magna celsitudo humilium, si ad eorum summa nec prophetæ pertingunt. Surgit ergo propheta, cum se pontifex in miram electi prædicatoris venerationem erigit. Nam foris humilem quasi videndo conspicit; sed interius ejus meritum, nisi se in interna contemplatione erigat, non agnoscit. Surgere ergo doctor præcipitur: quia cui tanta vult sacramenta impendere, ejus ante cognoscere meritorum sublimitatem debet. Quid est ergo, quod dicitur, Surge, et unge eum, quia ipse est, nisi sublimi 204 sublimia sacramenta sublimiter præbe? Nam sæpe indiscreti pastores negligentem et reprobam accedentium vitam sciunt, et eos promovere non

quibus sacramenta unctionis tribuunt, in alto sitos meritorum loco non cernunt. Quando igitur docter sublimis ostenditur, eius ordinator surgere monetur; quia per ministerium tunc digne tribuuntur sagramenta unctionis, cum ungendus in alta conspicitur sublimitate virtutis. De quo nimirum. Onia ipse est, dicitur : Si ergo ipse est, alius non est : quia. nisi his virtutibus fulgeat, necesse est ut ordinem tantæ celsitudinis non attingat. Quem ergo monstraturum se Dominus promisit, rufum et pulchrum aspectu, et decora sacie ostendit, dicens: Ipse est enim. Quia nullus debet subire culmen regiminis. qui robur non habet magni operis, scilicet contemplationis scientiam, et servorem charitatis. Bene ergo subjungitur :

(Vers. 13.) Tulit igitur Samuel cornu olei, et unxit eum in medio fratrum suorum.

19. Cornu-olei tollitur, ut tota vita pontificis spiritualis esse doceatur. Cornu olei tollitur, ut in excellenti liquore magister Ecclesiæ vir esse studeat magnæ misericordiæ. Oleo ungitur caput regis, quia lucere super candelabrum debet per flammam verbi. Cornu oleum recipit, ut increpando purget, et miserando per blandimentum trahat. Cornu etiam recipit in sublimitate ordinis, oleum ad fomenta virtutis. Sed pleno cornu ungitur, ut virtus pontificis plena doceatur. Cornu namque plenum in unctione sua habet, si tam in virtute misericordiæ quam charitatis et verbi perfectus est. Plenum etiam cornu in unctione sua habere cognoscitur, cujus omnis potestas per misericordiam dispensatur. Ipsa quippe auctoritas sanctæ Ecclesiæ, cum sine misericordia est, nulla est; quia tunc spiritualis est rigor disciplina, cum a linimento non vacat misericordiæ. Cornu ergo et oleum simul ostenditur, ut disciplina semper cum misericordia teneatur. Cornu namque oleo plenum dicitur; ut ubicunque cornu acumen exhibet, exhibeat refusæ gratiæ unctionem. Sed dum ad ungendum regem unctio ducitur, cornu foris cernitur, intus plenitudo olei occultatur. Portet igitur propheta cornu foris, intus oleo repleat; foris textum insinuet, intus sacramenta declaret. Sciat ergo pro-48. Quid est, Surge, et unge eum? An tantus erat p pheta quod tribuat; sciat rex unctus exhibita recipiendo, quid agat. Quid est ergo, quod foris est cornu, intus oleum, nisi quia plerumque subditorum duritia meretur, ut pastoris increpationem sentiat, sed misericordiæ ejus aliquid non attendat? Rector ergo cornu exhibet, in quo oleum latet; quia, cum quis acriter ex charitate corrigitur, pœna sentitur, charitas non videtur. Sævus enim rector aspicitur, qui sic increpat, quasi qui non amat; quasi qui vehementer odit, sic objurgat. Quid tunc a compunctis cernitur, nisi cornu acumen, quo acrius feriantur? Sed quia valde intus prius pastor diligit, quem foris arguendo ferit; quid aliud quam cornu increpando monstrat', oleum diligendo celat? Plenum ergo cornu in unctione regis asseritur, ut in electo prædicatore perfectum utrumque esse doceatur. Nam

Perfecte feriat, ut ennem vim merbi perfecte confediat; perfecte per misericordiam uncat, ut pladas quas princit ad sanitatom reducat. Si caim mimus violenter guam debet ferit, plus anod latet men efficit. Et ai violenter ferit, et 305 abunde son ungit, pencussum per sunteritatem interficit, et saluti non reddit. Sit argo integrum cornu , integra alci mienitudo, ut austero per counq ferianter valuera, et per oleum fementur.

20. Sed quid est, quod in medie fratram engiter, nisi quia virtutis exempla circumquaque sparyere ichetur? in medio fratrum angitur, at tante anctiomis fieri participes sunnes pessint. Qui cuim in medie quoitur, ab sumi parte videtur. Olos quippe in media aliorum ungitur : quia qui in aliorum exemplum pesitus est, sullam sui partem habene obscuram debet. nt hunc omnes aspiciant, et ab co lucis exemplum sumant. Unde et sancta animalia in circuitu oculos habere describunter (Exech. 1) : quia electus docter dum arderem cheritatis, dum virtutem misericordize, dum zelum poctitudinis ex deno sancti Spiritus pecipit, guasi globum habitat luminis, qui cum ex omni parte circumstantibus fulgentem reddit. Vel iu medie fratrum ungitur, ut unclum et medium se esse semper arbitratur. Agnoscat ergo dignitatem suam, et vino dignitatis exerceat, quia unctus est. Videat se medium, et communis conditionis hominem, ut pares sibi esse cos quibus eminet recognoscat. In medie ergo fratrum ungitur, ut sit humilis et sublimis. Sublimis ordine, humilis metimatione, la medie item ungitur, ut se privato amore non diligat, sed ex omni quod præeminet lucra aligrum querat. Unde et Saul solus in extreme parte civitatis unctus fuisse perhihetur (I Reg. 5x). Quid est enim. quod solus a solo inungitur, nisi quia de culminis potestate per amorem privatum dehebat intumescere! Dum spim de accepta dignitate se singulariter amare voluit, velat fomentum luminis solus tulit. Unde et puer, qui comitabatur, præmittitur: quia electorum nullus eins exempla sequitur, qui divina auctoritate reprobatur. David ergo in medio fratrum ungitur: quia electus doctor de co, quod singulari sublimitate sustollitur. singulari amore nequaquam gioriatur. Et quia per ministerium hominum spiritualia in electis rectoribus dona cumulantur, adjunctum est:

(Vers. 13.) Et directus est spiritus Domini in Dapid a die illa, et in reliquum.

tur : quia foris sacramenta percipimus, ut intus sancti Spiritus gratia repleamur. Foris namque home. intus Deus operatur, et non homo, Foris namque homo surgit, intus se spiritus dirigit : quia ordinem religionis homo homini præbet, sed in eum cui ordo datur spiritus dirigitur, ut foris sublimitatem suscipiat ordinis, et intus robur sancti Spiritus. Foris ordo committitur, ut quæ Dei sunt, agere debeat; intus dirigitur spiritus, ut quod injungitur, potenter

acutas adjusquendum care dehet, mellis ad miseren. A agut. Magnum quippe est onus ordinis, unexan frant-Beas carrie. Onus ergo tautum quia debili committiinc. dirigitur spiritus : at debilis asboretur, et macomm caus * tento gratius forat, grando ipeum combipetens spiritus fortius ed ferendum juvet. Sed dirial aniritas dicitar, ut conversus a rece superbo sentiatur. Se ergo spinitus in ulterum dirigit, quando ciusdom spiritus gratia superbos ac fictos fegit. Unde et acciptom act : Sptriter Domini discipting effequet Actual (Say, J. 7), Mac of per comotingum in Honngelio ait : Spiritus abi putt spirat, et pocen ejus andis, et mescis sende veniet, aut oue vadet (Joan. 111, 6) Soirites quidem regit et vadit, quie reprobes deserit, electos assumit. Et quie judicium emuipotes Bei imperserutabile est, unde reniat et quo vadat homo 200 noscit : quia sciri non potest, en quis in eratia quam nocipit pesseverare in perpetuam debeat. Ab eo igitur qui desecit venire spiritus digitur, ire ad esta qui perseveraturus est : quia alios in tempore descrit, alies assumit, nec tamen descrit. Unde et an type electorum de David dicitar : Directus est soiritus Domini én David a die illa in reliaucu. In die guidem unctionis dirigitur, quando sie foris Christi sacramenta percipimus, est intus saucti Spiritus gratia repleamer. Et in reliquem dirigitur spiritus, qui a gratia quam percipit nunquam recedit. Manc quippe gratiam directi spiritus sie pradicatoribus ascribimus, ut cannibus ordinibus sanctus ficclesia: tribuamus. Quisquis enim Redemptoris mostri Sdom suscipit, per redemptionis apetres haptismum renascitur, et Spiritus sancti gratia ab omai peccato redimiter. Unde et electis redemptis ejuséem Spiritas sancti denum insinums Paulus apostelus, eft : In 400 signati estis in die rodemptionis (Ephes. 11, 50). Si ergo considerennes populum dudum in circonscisione superbum, Spiritum senetum amittere, videmus pariter in haptizatos ejusdem spiritus directioners. In 1990 not quidem dirigimer, quia per superbiam illi sancti Spiritas gratiam perdiderunt. Onid act area, and dicitar, A die illa et un rolleum. nici quia caneti Spiritus gratin sic recipitur, ut in ca electi usque in finem perseverare doceantur? Maid quidem past remissionem pocceterum pocesta ad mortem faciuat, in quibus nimirum spiritus in religunn dirigi non videtur. Dirigitur erge spiritus te clectis tentum in die ille in seligmem, quie reprobis ją asertu fidei per Apinitum canetum popusta diudttantur, and Spiritus sancti gratiam postmodum per 21. Spiritus quippe Domini post unctionem dirigi- D iniquitatem perdant. Birigitur namque in reliquem, sad in David, onic many fortis interpretatur. Monu quidem fortis ant qui dishole pueralet, et henun quad accipit per perseverantism usque in from tonot. De quibus corso Dominus nit : Qui perseveraveril 44que in Suem, salous eril (Matth, x, 22). Quod si universalis Ecclesies status conspicitur, spiritus Domini in David in reliquum directum videmus: quia electos sancto Roclosio ab ejuadem Reclesia primardiis Spiritus sancti gratia replere coepit,

22. Jam unippe juxta propositum nostrum claudi Ther ad finem debet; sed ad memoriam redit quia principla voluminis at conversationem retulinms Redomptoris. Di cula per Joannem initium, et finis Adem Redemptor poster assertant, ontime ther the chaudituit, si in Redomptoris mostri marratione a consummeter (Apoc. 1, 8). David ergo manu fortis ipsum Redemptorem human teneris insignat, oui antiquo hosti prævaluit, et de eius potestate electos milit. Qui Bathlehemit e Issi filius dicitur, quia de co petrolo nasei voluit, quem Scripturarum emectarum scientia quasi ex pane saturavit. Domus quithe ponis Juden fuit, gum solidum Scripturerum cibum in spirituali intelligentia, quasi ex pane habuit. Quid vere Sumuel, aisi, ut jam sæpe dizimus, aeverum prædicatorum ordinem signat? Quid vero David, nici Rodemptorem insinuat? Ad eam enge augendum Samuel mittitur. Ungere quippe eum, est ejus incomparabilem manetificationem ignorantibus prædicare. Nam quesi ungitar. quando neccientibus opinionis cius oder aperitur. Hunc namque angebat, qui dicebat : Quia ei se infundit omnis plenitudo divinitatis corporaliter (Colos. st. 8). Sed quid tantum 387 noves predicatores ad cits tactionem recipients, cum ètiam voteres tam ventrabiliter un risse videnmus? Quid enim mellus ac euavius redelet, quam illud, qued in co propheta fraiss effedit, dicens : Requiesodi super cum spiritus Domini, spiritus sapienties et intellectus, opiritus obusidii et fortiludinis, spiritus scientice et piotatis; et replebit sum spiritus timoris Domini (Isai. m. 2)? b Hine item, qui tenetur in C manibus. David ei loguens, ait : Speciours forma præ fillis hominum, diffusa est gratia in latiis tuis (Poal. xary, 3). Et post spanca : Unnit de Deus tuus vice intitie præ consortibus tuis. Hanc nutem Daniel unzit, et oznais unctionis sacramentum dudmis artebult. dicens: Cum venerit Sanctus sunstantim, cessabit amotes regina (Dim. 12). Ad ungendum ergo propheta michitar; quia ejus odor a parvulis munquam capitur, nisi per prædicatorum oca pandatur. Unde et tres illæ mulieres aromata præparant, et in sepulero Redemptosem ungunt (Marc. xvi). In sepulcio quidem Jesus ungitur, cum resurrectionis ejus gloria prædicatur. Unde et cum veniunt, Jesus non invenitur; quia cum bene de Dominica morte disputant, mortuum jam resurgentem monstrant, et quasi veniendo non inveniunt; quia ubi bene mortis causam cognoscunt, vitam esse redditam per illius mertem inveminnt.

23. Sed quid est, quod implere cornu oleo juhetur? Quid namque suit austeritas legis, nisi cornu acuitas? Quasi enim cornu percussit, dum peccata non per misericordiam indulsit, sed pænam insligendo vindicavit. Cornu ergo oleo impletur; quia talis Rex ungitur, qui peccata hominum misericorditer dimittat, non per legis austeritatem puniat. Nam

woos usane ad mundi them custodire non desinit. A Movsi cornu præferedant, qui de ea que in adulterio deprehensa fuerat Domino dicebant : Moyses jubes huiusmodi lapidare: tu quid ticis de ea (Joan. vm. 15)? Sed qui pleno cornu unctus fuerat, dicit : Qui sine peccato est vestrum, primus in eam lapidem mittai. Quasi cornu teriendi ille, assumpsetat, qui dicebat . Aic si esset propheta, sciret aux et mualis est hec mulier que tangit eum, quia peccatrix est (Luc. VII. 39). Sed auf ex plenitudine cornu unclus Jesus fuerat, totum remittebat. dicens : Remittuntar ei peccata matta, quonium dilecti multum. Hinc de peccatorum assumptione murmurantibus dicit : Non veni vocare fustos, sed peccatores (Matth. 1x, 15). Cornu ergo pleno ad ungendum David propheta mittitur, quia mon modo doctores prædicant, qui duritiam legis solvit, et omne, quod rigidum prætulit, per gratie suze fomenta reparavit. An non ungebat eum ille, ad eum ungendum missus, de quo dicitur : Fuit homo missus a Deo, cui nomen etal Joannes : hic venit in lestimonium, ut testimonium perhiberet de lumine (Joan. 1, 6)? Sed audivinus quomodo missus fuerat. audiamus quomodo ungat : Ecce, inquit. Agnus Dei. ecce qui tollit peccata mundi (Ibid., 29).

24. Potest per cornu, regni eius videlicet, sanctæ Ecclesiæ sublimitas designari, quæ magna est, sed austera et superba non est. De quo nimirum cornu superios per Annam Samuelis matrem dicitur : Sublimabit cornu Christi sui (I Reg. n. 10). Hinc namque per Zachariam dicitur : Erexit cornu salutis nobis, in domo David pueri sui (Luc. 1, 69). Cornu quidem salutis quid est, nisi sublimitas ecclesiasticae potestatis? Nam quod antiquis nusquam dicitur. modo universali Ecclesiæ dicitur: Quodcunque ligaveris super terram, erit ligatum et in cælis: et quodcunque solveris super terram, erit solutum et in cœlis (Matth. xvi, 19). Quod profecto cornu erectum et oleo plenum dicitur, quia sancta Ecclesia. 322 cum sublimitate potestatis, extendit viscera miserationis. Et quia per damnatæ humanitatis vitium. facilius in auctoritatem potestatis extolli possumus quam flecti ad mollitiem pietatis; bene non cornu. sed præparare oleum jubetur. Qui enim, imple cornu tuum oleo, dicit, cornu sine oleo esse signavit. Quid est hoc, nisi quia irasci et arguere etiam inconsulti possumus, sed flecti ad misericordiam, nisi ex magna meditatione, non possumus? Quasi dicat: Zelum. quem naturaliter habes, imple oleo, quod si non habes ex te. habere potes ex virtute. Quod certe ei dicitur, qui ungere Redemptorem mittitur; ut qui in officio pradicationis ponitur, dives esse misericordia semper conetur.

25. c Potest hoc cornu mentis affectus ostendi. Quod certe cornu impleri præcipitur, quia perfecte debet Redemptoris nostri unctio, id est sanctificatio, ante sciri quam sufficienter valeat prædicari. Cornu ergo impletur, quando bene sanctitas Redemptoris agnoscitur. Et pleno cornu ungitur, quando optime

[·] Vatic. et Gilot., consumetur.

b Gilot. et Vetie., kic stem.

Vatic. et Gussanv., post hoc corren, ubi omnino deficit sensus.

venerat, quasi cornu implevit sciendo; ut eum ungere bene loquendo potuisset. Si autem bene scire impletionem volumus, audiamus quod in Evangelio dicitur : Factum est verbum super Joannem Zachariæ filium in deserto (Luc. 111. 2). Cornu ergo pleno eum unxit, qui perfecte prius a verbo doctus est quam verbi divinitatem et assumptam hominis naturam logui potuisset. Sed veniens, in manu vitulum habuit; quia, ut dignus præco Redemptoris fieret, carnem suam Deo per abstinentiam mactavit. Potest etiam vituli appellatione ipse Dominus designari. Quid ergo est, quod propheta in manu vitulum tulit. nisi quia, qui Jesum vult prædicando ostendere, per mortificationem carnis debet ejus, quem prædicat, passiones imitari? Vitulum quippe in manu tenere. est similitudinem passionis Christi in virtute operationis ostendere. Aliter enim, qui ad ungendum regem venit, occiditur; quia nimirum in salutis suae periculum prædicator veritatis efficitur, qui verbum and ore prædicat prava operatione conculcat. Samuel itaque ad ungendum regem veniens, in manu vitulum tulit; quia præcursor Domini se prius mirabilem per supernæ conversationis fulgorem præbuit, et sic bonum tantæ gratiæ nescientibus indicavit.

26. Sed quid est, quod quæri inter silios Isai jubetur, nisi quia et de veteri populo nascituras erat, et æqualem nullum habiturus? Quæri itaque præcipitur, ut ei rationabiliter credamus. Et quia per semetipsum dicit : Nemo venit ad me , nisi Pater, qui misit C me, traxerit eum (Joan. vi, 44), bene Samueli a patre dicitur : Unges quem monstravero tibi. Quasi enim monstratum unxerat prius, qui ab eo, quem unxerat, audiebat : Beatus es Simon Bar-Jona, quia caro et sanguis non revelavit tibi, sed Pater meus, qui est in cælis (Matth. xvi, 17). In Bethlehem ergo mittitur, quia cum secundum carnem quæritur Christus, natus ex Judæorum populo invenitur. Venit etiam in Bethlehem, quia ordo prædicatorum ante Judæam convertere studuit, et postea gentibus Redemptoris finem [Legendum videtur fidem] prædicavit. Quid est autem, quod seniores civitatis mirantur, nisi quia, qui ad maturitatis sensum pervenerant, in tantæ novitatis prædicatione stupebant? Sed admirantes ei occurrunt, quia prædicationem veritatis libenter audiunt. Oc- D gæ persecti? Qui ad prophetam veniunt, sed eorum currere quidem prædicatoribus, est verbum fidei quod prædicant desideranter audire. Quid de pacifico ingressu ejus 389 interrogant? Quid est ingressus pacificus, nisi cum præsentia pacis venerit? Hanc item pacem ostendit, qui ait: Ipse est pax nostra, qui secit utraque unum (Ephes. 11, 14). Quid est ergo quod de pacifico ingressu interrogant, nisi quia patrum promissionem electorum Judæorum corda desideranter exspectabant? Quasi nutantes, qui exspectabant, dicant : Nunquidnam venit pax, quæ se venturam, tanto temporum spatio præcurrente, prædixit? Et quia novi doctores, quod antiqui patres promiserant, exhibitum narrant, dicunt : Pacificus. Quasi dicat: Nos non futura promittimus, sed præsentia pacis dona monstramus. In ingressu nostro

prædicatur. Nam Joannes quia prædicando ungere A præsens est, in verbo nostro futura non est. Jam justus Simeon vidit, jam tenuit et adoravit, dicens: Nunc dimittis servum tuum, Domine, secundum verbum tuum in pace (Luc. 11, 29). Jam pastoribus apparuit, iam missa de cœlis diu exspectata pace, angelorum multitudo cantavit : Gloria in excelsis Deo, et in terra pax hominibus bonæ voluntatis (Luc. 11. 14). Et quia non solum prædicare pacem venerat, sed etiam persuadere, subdit, dicens : Ad immolandum

> 27. Quid est sacerdoti immolare, nisi Redemptori nostro corda electorum per amorem conjungere? Quasi dicat: Vos, an venerit, scire vultis, sed non prodest sciri, nisi prosit amari. Ad immolandum ergo Domino veni. Hinc est, quod Paulus eos in quibus immolare non poterat expellit, dicens: Qui non amat Dominum Jesum, anathema sit (I Cor. xvi. 22). Sed invitatis ad victimam dicitur : Sanctificamini, et venite. Judzi idcirco nobiscum ad fidei sacrificium venire nequeunt, quia Dominum Jesum ex Scripturis judicare nolunt, sed solo odio audire eius prædicationem refugiunt. Unde per semetipsum Dominus queritur, dicens : Si opera non fecissem in eis, quæ nemo alius fecit, peccatum non haberent: nunc autem excusationem non habent, quia viderunt et oderunt me, et Patrem meum (Joan, xv. 24). Ouid est ergo, quod dicitur: Sanctificamini, et venite? Sed sanctificari auditoribus, est audiendum puræ mentis secretum præparare. Sanctificari quippe eis, est odium de corde projicere, et ad audiendum verbum prædicationis, intentionis puritatem parare. Sanctificatis ergo venire pracipitur, quia venire nibil prodest qui intentionem puritatis audiendo non habent. Et quia per doctores sanctos sanctus loquitur Spiritus, dicit : Venite mecum: quasi dicat: Sic loquentem attendite, ut vobiscum credatis audientem, quia sic loquor ut audiam, dum ipse sum qui loquor et locutionem administro. Et quia in initio nascentis Ecclesiæ multi ex Judæis, et devote audierunt, et fideliter crediderunt, bene dicitur, quia Isai et ejus silii sanctificati a Samuele sunt, et ad victimam invitati.

> 28. Sed in septem Isai filiis rex non invenitur. Quid enim septem Isai filii, nisi omnes sunt Synagonullus eligitur : quia electus prædicator, et perfectos Synagogæ filios aspicit, et ex eis Redemptorem humani generis nullum credit. Adducit ergo omnes priores filios, ut cum perfectos omnes aspicimus, Redemptoris excellentiam cogitemus. In quibus profecto nisi parvulus adducitur, rex esse a Domino non monstratur : quia nimirum cum Redemptori nostro magnos viros conferimus, quantum excellat ejus dignitas, videtur. Non invenitur ergo in aliis, quia puri homines sunt. Quæritur ergo in pascuis puer qui pascit oves, quia usque ad mortem Patri obediendo se subdit : generationem tamen ejus 390 quis enarrabit (Isa. LIII, 8)? Parvulus quippe dicitur. quia humilitatis ejus gratia commendatur. Parvulus ergo dicitur, qui minoratus ab augelis per Psalmi-

stam perhibetur (Peal. v). Sed parvulus oves pascit, A similes ei erimus, quoniam videbimus eum, sicuti est quia per humilitatem est humilis, et per majestatem sublimis. Hic laborat et esurit, sed ibi de gloria maiestatis sux angelos pascit. Dum enim de plenitudine glorize eius omnes accipiunt, quasi in illis beatissimis pascuis per puerum saturantur. Parvulus etiam pastor asseritur : quia de carnis ejus assumptione, superni cives ineffabiliter gaudent. Gaudium quippe illud ineffabile beatorum civium, quasi ovium cibus est. Hic ergo adduci instanter præcipitur, hic donec veniat, discubitus necesse est differatur. Discumberet quippe, antequam veniret, si plebs in alium credidisset. Exspectari ergo debuit, qui beatarum animarum singularis et unicus cibus fuit. Unde et per semetipsum dicit : Ego sum panis vivus, qui de cælo descendi (Joan. vi, 51). Sed quia qui ascendit, ipse est, qui descendit (Ephes. 1v, 10), illuc mittitur, ut adducatur. Mittere namque ad pascua, est mentem supra Angelos usque ad æqualitatem æterni Patris extendere. Et invenire eum, est summo patri eum per omnia æqualem credere. Adducit autem eum, qui etiam ad Redemptionem humani generis per assumptam humanitatem venisse jam asserit. Miserat namque, et adduxerat eum hic, ad quem in ejus typo mittitur, cum dicebat : Qui de cœlo venit, super omnes est (Joan. III, 31). Parvum pascentem oves adducebat Isaias, com dicebat : Parvulus natus est nobis, et filius datus est nobis, et vocabitur nomen eius, admirabilis, consiliarius, Deus, fortis, pater futuri sæculi, princeps pacis (Isai. 1x, 6). Sed quia doctoris fides ad salutem C sibi tantum, non etiam audi oribus proficit, mitti et adduci præcipitur, ut unusquisque fidem ejus habeat, per quam salvari mercatur. Ire etenim singuli, et adducere eum debent, quia sirmiter debent eum credere per divinitatem æterno Patri æqualem, et per manitatem naturæ nostræ participem.

29. De cujus etiam descriptione dicitur : Qui erat rufus, et pulcher aspectu, et decora facie. Rufus quippe, quia lancea vulneratus : rufus, quia ex passione rubicundus. Unde et per prophetam ei dicitur: Quare rubrum est indumentum tuum (Isai. LXIII, 2)? Rufus quippe exstitit, cui candorem tantæ innocentiæ pretiosi sanguinis rubore coloravit. Pulcher etiam aspectu fuit, quia et resurgendo immortalitatis pul- D Hic est filius meus dilectus. Ihi quia in typis ostende chritudinem induit, et mortales nos ex magna charitate respexit. Quasi enim aspectus sui pulchritudinem repromittens discipulis, ait : Iterum videbo vos, et gaudebit cor vestrum (Joan. xvi, 22). Hinc item repromittens, ait : Vado parare vobis locum, et veniam, et accipiam vos ad meipsum, ut, ubi ego sum, et vos sitis. Quis est decor faciei, nisi ejus gloria majestatis? Facies namque ejus perfecta cognitio est. Hanc etiam Paulus commemorans, ait: Videmus nunc per speculum in ænigmate, tunc autem facie ad faciem. Nunc cognosco ex parte, tunc cognoscam, sicul et cognitus sum (I Cor. x,11, 12). Decor ergo faciei quid est, nisi splendor æternæ divinitatis? Qui nimirum decor modo creditur, non videtur: tunc non creditur, sed videtur, quia apostolus ait: Cum apparuerit

(I Joan. 111, 2). Unde et Moysi quærenti eumdem faciei decorem, respondit: Posteriora mea videbis (Exod. xxxIII. 23). Quidquid de illius divinitate contemplari nunc possumus, non est ipse decor, sed velamentum decoris. Posteriora quidem cernimus, ut sequamur: sed, dum sequendo pervenimus ad eum, anteriora, id est faciei decorem cernimus. 391 Rufus ergo in sæcuio fuit, pulcher in paradiso, decora facie perennis in cœlo. Potest et omnis hæc trina pulchritudo in hac præsentis vitæ ejus conversatione cognosci. Rufus quippe exstitit: quia ferventer amavit eos, pro quibus animam posuit. Pulcher aspectų fuit: quia omnia novit. Decora facie: quia bona omnia fecit. Sed quæ illa aspectus pulchritudo? Nemo novit patrem, nisi filius (Matth. x1, 27). Hunc item Petrus admirans, ait : Nunc scimus, quia scis omnia, et non est opus, ut quis te interroget (Joan. xvi. 30). Decorem faciei turbæ intuentium protestantur, quæ dicunt : Bene omnia fecit, et surdos fecit audire, et mutos loqui (Marc. VII, 37). Hinc item alii admirantes, dicunt : Qualis est kic, quia venti et mare obediunt ei (Matth. VIII, 27)? Decor ergo faciei quid est, nisi pulchritudo sanctitatis? Quid item est decor faciei, nisi splendor conversationis ejus incomparabilis? quia per omne, quod egit, incomparabili luce gratiæ resplenduit. Hunc namque faciei decorem Psalmista admirans, ait: Speciosus forma præ filiis hominum, diffuşa est gratia in labiis tuis (Psal. xLIV, 3). Hanc Paulus prædicans, ail : Qui cum sit splendor gloriæ, et figura substantiæ ejus, portansque omnia verbo virtutis suæ, purgationem peccatorum faciens, sedet ad dexteram majestatis in excelsis, tanto melior angelis effectus, quanto differentius præ illis nomen hæreditavit. Cui enim dixit aljquando angelorum : Filius meus es tu, eso hodis as. nui te (Hebr. 1, 3)? De hoc igitur recte prophetæ præcipitur: Surge, et unge eum, ipse est enim.

30. Petrus quoque apostolus non solum propheta, sed summus patriarcha, vidit inenarrabilem lucem fusam desuper, nubem obumbrantem, clamantem patrem : Hic est filius meus dilectus, in quo mihi bens complacui (Matth. xvii, 5; Marc. 1, 11; Luc. 111, 22; II Petr. 1, 17). Ibi dicitur : Ipse est enim. Hic dicitur : batur, quasi absentior cernitur, dum dicitur: Ipse est. Hic autem, quia jam revelata claritas ejus erat, præsentior cernitur, quia dicit : Hic est filius meus dilectus, in quo mihi complacui. Hic ergo ungendus est, hic laudandus, et perpetuis favoribus demulcendus. Sed quis digne laudare sufficiat, cum non sufficiat gloriam videre, quam laudat? Quid est, quod Petrus cadit, cum vocem audit insonantem tanti verba præconii? Sed parvulus erat, adhue videbat, quod videre non sufficiebat. Videbat, et quia videndo cadebat, significat, quod ad id non poterat attingere, quod merebatur videre. Nemo potest dicere, Dominus Jesus, nisi in Spiritu sancto (I Cor. x11, 3). Quia ergo Petrus nondum illam plenitudinem spiritus acceperat, prædicare Jesum quasi parvulus non valebat :

cere, donec a mortuis resurrexisset. Post resurrectionem quippe accepturus erat Spiritum sanctum. Unde scriptum est : Nondum erat spiritus datus, quia Jesus nondum fueral 399 glarificatus (Joan, vu. 39). Nondum debebat ergo Petrus ante resurrectionem visionem dicere, quoniam quidem bene vidit, sed antequam spiritum baheret, non intellexit.

31. Quid est ergo quod ad Samuelem Dominus ait : Surge, et unge eum? Quid est, quod surgere jubetur, ut ungat, nisi quia multum oportet eum erigi ad superna, qui sublimitatem Domini gestit prædicare? Sed quantum erectus erat Petrus, qui ad tanta videnda sustollebatur? Sed si ille adhuc altiarem statum perfectionis exspectat, quis tanta prædi- p cationis officium subire non metuat? Si prophetam Dominus surgere admonet, prædicare Dominum andet, qui per lapsum pravitatis jacet? Hinc est enim, quod unicuique prædicatori per Isaiam præcipitur: Super montem excelsum ascende tu, qui evangelizas Sion (Isqi. xL, 9). Mons excelsus, perfectio doetriue, et operis est. Surgat ergo, qui ungere regem præcipitur, in sublimia se extendat. Surgat in alto opere, surgat in alta contemplatione, surgat in sapientia verbi, surgat in virtute charitatis. Ille quidem, qui prædicando ungitur, tantus est, ut vix ad eum a sublimibus perveniatur. Et fortasse Paulus hunc ideo ungere poterat, quia dicit : Nostra conversatio in colis est (Philip. 111, 20). Ideo hunc ungere poterat, quia

ergo surgere jubetur prius, et visionem nemini di- A ad tertii coli secreta se erezenat, et in panadiso arcana verba audiebat. Quia ergo Dominus Jesus sublimiter a sublimibus prædicari debet, surgere prophota pracipitur : quia eum, per quem ipse signatur. ungere jubetur. Alta quidem, imo altissima hæc perfectie conversationis virtus est, sed a multis perfecte perficitur. Magna quidem sublimitas bac est. sed tamen sublimes. Ecclesia sancta multos habet. Nam ex quo Synagogam repulit, in innumerabilem celsitudinem virtutis sanctam Ecclesiam sublimavit Bene ergo dicitur: Et directus est spizitus Domini in David a die illa in reliquum. Dies quidem est sides Redemptoris: in qua nimirum et sancta Ecclesia illuminatur, et repulsa Synagoga mira cæcitate deprimitur. In die ergo illa Spiritus sanctus in David dirigitur : quia ejus gratia Synagoga tollitur, et sancta Ecclesiæ electis datur. Dirigitur enim, quia illos deseril, istos assumit. Sed in die dirigitur, quia qui in fide Redemptoris illuminatus non est, in se se dirigentem spiritum habere non potest. Spiritus ergo in die dirigitur, quia sidei lumen habentibus datur. Dirigitur antem in David, quia hunc sola saneta Eoclesia suscipit, que corpus est Redemptoris. Sed quia. auctore Dea, ea, que proposuimus, de libra Regum tractanda compleximus, erandus est summus atque omninotens Spiritus, ut qui verba per quem voluit, protulit, tam scribenti, quam legenti tribuat affectum virtutis. Amen.

ADMONITIO

in subsectioniem canticorum expositionem.

398 I. Cum ex amnibus sacras Scripture Canticis, illud prastantissimum sit, quad ideo Canticum Canticorum tam ab Hebræis quam a Græcis et a Latinis dicitur, mirom videri non debet in ipso interpretando et empenendo, non solum ex Christianis, sed etiam ex Judais tot virorum cruditorum ingenia decordasse. Inter Hebræorum doctores geleberrimi recensentur Rabbi Salomon, Abn Ezra, David Kisshi. At ex Caristianis, and a Carrai inginianus instruires Estataio Carrai Salomon, Abn Ezra, David Kisshi. ut a Græcis incipiamus, insigniores Ecclesiæ Græcæ Patres ac magistri, in investigandie et simandia hujus divini Cantici mysteriis suam exercuerunt industriam, præsertim Origenes, Gregorius Nyssenus, Theodoritus, Inter Latinoa autom, emissis etiam recentioribus interpretibus, Nicolao Lyrano, flugone cardinali, Dionysio Carthusiano, et sexcentis aliis; quotquot fere sæculis superioribus pietatis ae doctrina laude floruerunt, in hujus sacri Cantici reconditis sensius, unde se aliosque ad divinum amorem inflammanent, sollicite scrutati sunt. In his Thomas Aquinas, Honorius Augustodumenis, Richardus a S. Victore, Bernardus Clarae Valtenaia Bunardus Tuitionale abbas. Behantus de Europalasia aujus Communici (Pulaticus Vicales Valleneis, Rupertus Tuitiensis abbas, Robertus de Tumbalenia, cujus Commentarii meminit Ordericus Vicalis Lib. viii (ad an. 1087), Angelomus Luxoviensis, Alouinus, Venerabilis Beda, Aponius, Cassiodorus, aut quivis alius auctor Commentarii Cassiodoro ascripti, et Justus Urgelitanus. Julianum Gelanemem, vel potius Ecclanensem, in Campania episcopum, quem in Cantica scripsisse testatur Venerabilis Beda (Lib. 1 in Cant.), præterimos, utpote gratiæ hostem, quæ in hoc libro sacro copiosissime effunditur.

M. Attennen ante nostrum Gregorium, ex quatuor sanctis doctoribus, quos potissimum colit et observat Ecclesia Latina, nemo data opera librum Cantici Canticorum explanare aggressus fuerat.

Itaque non satis suit sauctissimo Patri sparsim suis scriptia excerptos ex Cantico Canticorum flores interserere, et adjectis juxta multiplices Scripturæ sacræ sensus, variis interpretationibus, velut totidem vitis
coccinois et aureis innectere (ex quibus tamen florenlis, corum odore defectatus Venerabilits Beda, integrum
librum sentimum in Cantica auteviit. librum septimum in Cantica contexuit; que in scribendi genere Paterium sibi prælusiese libenter fatetur); verum suavissima divinorum mysteriorum in ille sacre libro reconditorum contemplatione inchriatus, in Commentario quem hic edendum aggredimur, quod assidua meditatione biberat, eructavit.

III. Egrogiam quidem hanc expositionem Gregorio nostro abjudicare conatus est, qui ipsius operibus evulgandia ultimus insudavit Petrus Gussanvillieus, quem errantem olim secuti sumus in Vita sancti Gregorii Gallice scripta, cum nondum incidissemus in tot libros manu exaratos, tum expesitionis bujus, in quibus hucusque magna ex parte latitarat, tum genuinæ collectionis Paterianæ, ex qua invictum eruitur argumentum, ad hoc opus Gregorio ascribendum. Verum rationes omnes, quibus opinionem suam astruit, exsuffare operoum non est, ex tot veteribus monumentis in lucem a nobis erutis.

IV. Sane inficiari nemo potest Gregorium de Canticis Canticorum disseruisse, et Homilias habuisse, que

ab ejus discipulo Claudio postea abbate descripte sunt, id enim docet inse enist. 24 libri xu., indiet.

Joanni subdiacono, jam laudata in Præfatione ad Commentacium in librum primum Regum.

Przeteres non negat ipse Gussanvilizus Ildefonsum Toletanum episcopum, epus morsie ia Cantica Canti-corum Gregorio nostro tribuere. Neque vero tanti viri aucteritalem elevare abe un negotio est, ut putat Gussanvillaus. Sexaginta solum annis Gregorio junior fuit Ildefonsus; floruitque Hispanica in Ecclesia, que prima fere libris eximii hujus pontificis potita est, nempe missis ad S. Leandrum Hispalensem episcopum ejus amicissimum.

Libenter tanen assentimur Gussanvillæo respondenti, unius Paterii hac in causa auctoritatem, multis præ-Libenter tamen assentimur Gussanvilizo respondenti, unus Baterii hac in causa auctoritatem, mutte presponderare. At pro nobis militat ipse Paterius, nen quidem spurius, qualem Gussanvillaus edidit, alies prime errantes secutus, sed genvinus et sincerus, quem ex plurimis indubitatae idei Mes. mox io lucem sumue emissuri. Nimirum în Explanatione Evangelii secundum Lucam cap. xvii, ad illa verba: Et erat pernoctame in oratione Dei, legitur in Paterio nostro: Item de eadem, 394, in Expositione Cantici Canticorum lib. 1: Compunctio qua per charitatem fit, qua ex desiderio accenditur, quasi quoddam asculum est. Totice srimanima osculatur Deum, quoties in amore ejus compungitur, etc., ut leges lib. 1, num. 5, pene integro-, scilizati nella precessitate est (v. la propagatam necesse est) ut selemnem diem. Pomimo de nostra entima osculatur Deum, quoties in amore esus compungitur, etc., ul leges iib. i, num. 5, pene integro; schicet usque ad hæc verba: nulla necessitas est (v. l nequaquam necesse est) ut solamnem diem. Domino de nontra
lamentatione saciamus. Hæc in omnibus veri Paterii codicibus quos consulere nobis licuit existant; nimirum
in Vaticano, in Belvaceusi S. Petri, in Beccensi, in Val. Cl. et in Michaelino; quæ diu casso labore in expositione Cantici Canticorum Gregorii nomine in vulgatis munita inquisivimus. At in omnibus Mss. quos max
recensedimus, loco jam indicato, totidem verbis leguntur. Ergo Paterius Gregorii discipulus et notarius prolegitimo sancti Patris scetu habuit expositionem in Cantia Canticorum, pro qua hic decertamus. Si cui vero scrupulus superesset de nostri Paterii sinceritate, legat que ad eum prælati sumus; ubi non solum indubitalis testimoniis, Paterio restituimus ipsius Collectanea e tenebris erula, verum eliam Alulfo longe sequioris sevi monacho vindicamus excerptiones, quæ pro Paterianis hucusque venditatas sunt. Nunc vero mas, cadi-cum Expositionis in Cantica fides statuenda est ac sinceritas; ex qua dirimendæ bujus controversiæ ratio aliqua ex parte pendet.

V. In primis magnam antiquitatem redolet codex Divionensis S. Benigni, ubi legitur: In nomine Domini, etc. Incipit Expositio in Cantica Cunticorum Beuti Gregorii papæ urbis Romæ. Postquam a Paradisi gandiis. etc. In homilia prima continetur insignis locus a Paterio prolatus. In his verbis desinit homilia prior, tune enim post currimus, quando et amando et timendo divina judicia non prævenimus. Post bæc verba quæ legesis lib. 1, n. 11, in fine, sequitur: Explicit Hom. 1. Incipit 2. Introduxit me rex, etc. Ecclesia Dei quasi quasi dum domus regis est. Et ista domus, etc.

Mirum non videbitur hic in Homilias distribui hoc Cregorii epus, cum in ejusdem epistola superius in testinosium adducta constat Expositiones in lib. Regum in Cantica etc. ex Homilia excentas et collectas.

testimonium adducta constet Expositiones in lib. Regum, in Cantica, etc., ex Homilis exceptas et collectas fuisse: Quia, inquit, charissimus quondam filius meus Claudius aliqua me loquante de Proverbiis, de Gauticis Canticorum... de libris quoque Regum... que ego scripta tradere præ infirmitata non potus, ipse ea suo aensuet stylo dictavit, etc. Ad primam igitur ac rudiorem huius operis delineationem spectando, potuit in Homilias dividi. Tempore tamen Paterii partitionem in libros jam receptam fuisse liquet, cum insignam legum precompunctione decerptum laudet ex libro primo Expositionis S. Gregorii in Cant.

They varios in libros divisio perseverare videtur in codice ontime nete S. Martini Tucon, plusquana, 2000.

The varios in libros divisio perseverare videtur in codice optima note S. Martini Turon. plusquam 500 annorum. Nam initio preemittiur: Incipit liber I Benti Gregorii papa urbis Bomo super Cantica: Postquam a paradisi. Qui usque ad versum 5 capitis 1 Cant., Introduxit me rax, continuatur; hic enim, quasi alterius libri exordium sit, linea incipit a maxima littera. Ibi etiam absolvitur prima homilia in ecdice Divionensi, et in Val. Cl. aimilis divisionis exstant signa. Secundus bic liber pervenit usque ad partem versus nomi cap. n, en ipse stat post parietem, etc., quæ verba præmissa littera quadrata maxima inchoant lineam, et no n, en spec sur post partetem, etc., quæ verna præmissa intera quadrata maxima intendant inemas, et newent veluti librum, scilicet tertium. Desinit hic in Expositione versus 5 capitis iv, post quam sequitus, adhibita maxima littera initio lineæ: Vadam mihi ad mantem myrrhæ, qui versus est ejusdem capitis somus. Quartus liber hic incipiens protrahitur usque ad versum 5 capitis vi, Pulchraes, amica mea, quæ eodem medo seribuntur ac aliorum librorum faitia; unda conjicimus hic libri v esse enordium, cujus finis simu'que sexis libri et ultimi principium signari videntur ad hæs verba versus noni capitis vi: Qua est ista qua progradium, etc., ut ex grandiori littera initio observata deprehendiums. Libro primo occurrit prolatus a Paterio de: compensation contextus nuti positi primo interactions. punctione contextus, uti in aliis Mas. infra enumerandis.

Horum prestantior est, qui in monasterio Vallis Clarze asservatur; imo catoria a nobis adhibitis eb antiquitatem elegantiamque videtur antenomendus, ideoque accuratius hic describendus. Coden hic prima loccontinet librum Regulæ Pastoralis, in cujus caloe legitur litteris rubris: Explicit liber Pastoralis banis Gran gorii papæ urdis Romæ. Deinde eadent manu, iisdemque, characteribus minie splendentibus: Insipis Prologue beati Gregorii papæ super Cantica: Postquam a paradisi, etc.. Absoluto prologo, minio sarintum legitur Explicit Prologus. Lacipit Explanatio in Canticis Canticorum. Osculetur me. Nulla est hoo in codico sive librorum, sive capitum distinctio. Ultima verba sunt, uti in editis et in nastris Mss.: Cui me nabis tradicis mortem, et resurgenti in immortalitatem, nos ipsos et spiritum et corpus debemus. Qui vivit, etc. Mox subditur:

Estplicit Repositio bouti Gregorit paper super Cantica Canticorum.

Eadem manu codex videtur exaratus ac priores charts: ad monasterii fundationem dotationemque pertinentes; illius autem complète consideram assignatur ann. 1733. Lectum olim finsse conform hanc in conventu Fratrum ante Completorium, ut apud Cistercienses et alios sub S. Benedicti regula militantes 395 monarearum and compressions, it apid discreteness et anos sub S. Benedicti regula mittantes 333 monachos moris est, manifestum fit ex interpunctione ac metulis vocem modo attollendam, modo deprimendam signantibus. Unde non leve argumentum suppetit, scriptum fuisse et ad quotidianas lectiones publicas adhibitum fuisse, antequam eximium S. Bernardi opes super Canties elucubratum fonet,, aut subem vulgatum. Neque enim par est cuedera fiatere emissa, most hanc Canties rum explanationem emerit longe præstantissimam, in lucem emissam a tanto Cisterciensis familiæ alumno, imo patre, aliam legendam in collatione ante Completorium adhibere voluisse.

Ex codicis hujus antiquitate facile conficitor prologons in so descriptum : Postquam a paradisi, Richardo Victorino immerito attributum; qui nimirum de scribendo super Cantica necdum fortasse cogitaverat, quando laudatus codex est exaratus. Quid igitur responderent Richardi operum editores, si ipsis exhiberentur codices Richardo longe antiquiores, quelis est codex Divionensis, de quo jeun dictum, seculo 10, vel

Ad hane setatem accodit Uticensis seu monasterii S. Ebruiphi codex. Hic quidem (ne quidquam dissimulars videamur quedeauss nestru officiat) & Cregorie, vel'alterius suctoris nomes non habet, aut in exercito, aut in fine; sed simpliciter legitur : Incipit Prologus, etc. Verum cum in ipso, sicut in cateris Mss. legatur insignis sententia de Compunctione, quam Paterius Collectioni suze inserendam judicavit, dubitare non licet, quin assutus Expositioni Gregorianze prologus, his verbis continuo et consequenter scriptis: Explicit Prologus. Incipit Expositio super Cantica Canticorum, pro Gregoriano tunc habitus sit. Verum qui codicem hunc descripserunt, et in eo multa ex diversis Patribus opuscula complexi sunt, non solent ipsis auctorum nomina præfigere. Liber hic accuratissime est exaratus, ita ut in ipso vix unum mendum notaverimus. Non dividitur in libros, aut in homilias, imo nec in capitula; sed eadem serie scriptura decurrit absque ulla linearum interruptione, etiam ubi absoluta unius versus explicatione, alius profertur explanandus, si septem duntaxat versus excipias, qui lineam incipiunt, scilicet: Filii matris meæ pugnaverunt adversus me. Pulchræ sunt genæ tuæ sicut turturis. Egredimini, filiæ Sion. Duo ubera tua sicut duo hinnuli. Revertere, revertere Sunamitis. Quæ est ista quæ ascendit de deserto deliciis affluens? Vinea suit pacifico. Alii tamen versus plurimi littera grandiori rubra inchoantur, at non interrumpitur ideireo scripturæ series.

Ultimo loco commemorandi veniunt duo alii codices, unus ex Bibliotheca Remigiana apud Remos, alter ex Theodericensi monasterio, non longe ab eadem urbe. Uterque codex cccc annorum ætatem non superal,

sed Theodericensis ex longe antiquiori ejusdem monasterii, qui nunc desideratur, descriptus est-

VI. Tot Mss. inspectione, testimonioque præsertim Paterii confirmati, non dubitavimus quin Gregorio lucubratio hæc, tanto sane doctore digna, restituenda foret. Accessit Magistri Sententiarum auctoritas, lib. 1, dist. 37, num. 1, ubi legitur: Beatus Gregorius super Cantica Cantic. inquit, Licet Deus communi modo omnibus rebus insit, præsentia, potentia, substantia, etc., quem locum laudat etiam S. Thomas. Etsi vero uterque in hac sententia laudanda, videatur hallucinatus (abest enim ab expositione in Cantica), inde tamen probatur Petri Lombardi temporibus, qui floruit duodecimo sæculo, Richardique Victorini coævus fuit, ac

probatur Petri Lompardi temporious, qui noruit duodecimo secuio, Richardique victorini cuevus iut, ac postea, dubium non fuisse S. Gregorium exposuisse Cantica; cujus opus tuncin omnium manibus versabatur. VII. Neque vero quis suspicetur, pro Gregoriano potius opere habendum, quod jam typis mandatum est, cujus Prologus ita incipit: Quia si ceco, si longe a Dee posito. Exstant sane nonnulli codices mss. in quibus ita legitur Prologus, quem sequitur Expositio ab his verbis incipiens: Os sponsi inspiratio Christi, etc., ut in vulgatis. Tres invenimus Parisiis in Bibliotheca Victorina, in quibus auctoris nomen tacetur, nisi quod in propositio de la contra del la contra de la contra del contra de la contra del la contra del la contra del la contra de la uno recentior manus S. Gregorium inscripsit, cum alterius nominis erasi supersint vestigia. His aut similibus codicibus usi sunt, qui priorem expositionis Gregorii in Cantica editionem curarunt Parisiis apud Remboldum ann. 1498, quam videre nobis non licuit; at usi sumus alia Parisiensi anni 1518, Gilctiana 1571, Vaticana, etc. Et facile deprehendimus Prologum hunc nihil aliud esse quam nostri compendium, quod cuilibet legenti et conferenti statim patebit.

Quod spectat ad Expositionem jam vulgatam, quæ a nostra discrepat, usque ad illa verba: Pulchræ sunt genæ tuæ, vers. 9 cap. 1, post indubitatum Paterii testimonium pro nostra prolatum, hanc alteri anteponen-

dam esse quis neget?

Noverat hoc opus Joannes Trithemius, qui in indice voluminum a S. Gregorio papa scriptorum, quem ipse

Noverst hoc opus Joannes Trithemius, qui in indice voluminum a S. Gregorio papa scriptorum, quem ipse Gussanvillæus exhibet, illa designans per priora verba a quibus incipiunt, istud commemorat: Scripsit, inquit, plura necessaria volumina, in quibus feruntur subjecta: In lib. Job: Inter multos sæpe quæritur.... In Cantica Cantic. Postquam a paradisi gaudiis, etc.

VIII. Itaque tot in Mss. latitans insigne opus e tenebris eruendum et publica luce donandum 396 censuimus. At de ipsius divisione et partitione, in qua codices non conveniunt, diu ancipites deliberavimus. Tandem potior illa visa est, quam offerre videtur liber ipse sacer hic expositus. Ut enim octo in capita secatur, ita in totidem dividendam duximus ipsius explanationem. At capita varios in articulos numeris designatos pro more nostro distribuimus. In cæteris quoque eamdem secuti sumus niethodum, quoad breves annotationes, tum marginibus inscribendas tum columnis subiliciendas quam in aliis S. Gregorii operibns. annotationes, tum marginibus inscribendas, tum columnis subjiciendas, quam in aliis S. Gregorii operibus edendis adhibuimus, et a viris doctis novimus approbari.

IX. Superest ut objectioni, quæ ex styli diversitate fleri potest, occurramus; aliquam enim hic deprehendi non inficiamur. Stylum tantisper mutare fortasse coegit argumenti propositi et pertractati quadam insolentia, nimirum Canticorum liber explanandus, in quo aliud omnino scribendi genus observatum, quam in cæteris sacræ Scripturæ libris. Præterea cum hanc expositionem a Claudio exceptam legamus, ut de Commentariis in lib. Regum jam dictum est, audiamusque Gregorium de immutato suo stylo conquerentem in epistola jam superius laudata; ex hac styli discrepantia, quæ in procemio potissimum observatur, magis ac magis nostra confirmatur sententia. Nimirum hoc opus ita Gregorio vindicamus, ut Claudio, qui illud excepit ac digessit, nonnullaque ob margoria languar supulare coagus est tantilla ex parte quoque tribuaexcepit ac digessit, nonnullaque ob memoriæ lapsum supplere coactus est, tantilla ex parte quoque tribua-tur. Aliunde vero styli Gregoriani multa supersunt vestigia, uti diligens lector haud difficile observabit, maxime usque ad versum 9 capitis primi, ubi iidem versus in varios sensus, typicos, allegoricos, morales, inflectuntur et vertuntur, methodo sancto Doctori familiari, et in libris Moralium notissima. Hace eruditi lectoris diligentiam non fugient. Præcipua tamen cura legentis sit, in hoc evolvendo libro, cujus quot verba, tot esintillo cura discontinua moralistica de la contra del contra de la contra del la contra del contra de la contra del la tot scintillæ sunt divini amoris, his sacris flammis cum Gregorio aduri, per quem Deus ignem misit in terram; et quid vult nisi ut accendatur?

SANCTI GREGORII MAGNI

ROMANI PONTIFICIS

SUPER CANTICA CANTICORUM **EXPOSITIO.**

· PROCEMIUM.

est genus humanum, in istam peregrinationem vitæ quere Deum, vel dilige Deum, sicut ei in Lege di-

A præsentis veniens, cæcum cor a spirituali intellects 397 1. Postquam a paradisi gaudiis expulsum habet. Cui cæco cordi si diceretur voce humana, se-

a In cod. Rothom., Prologus, ut in edit. Richardi a S. Victore.

delitatis frigidum non caperet quod audiret. Idcirco ner guzedam zenigmata sermo divinus animæ torpenti et frigidæ loquitur, et de rebus quas novit, latenter insinuat ei amorem quem non novit.

- 2. Allegoria enim animæ longe a Deo positæ quasi gnamdam machinam facit, ut per illam levetur ad Deum. Interpositis quippe ænigmatibus dum quoddam in verbis cognoscit quod suum est, in sensu verborum intelligit auod non suum est; et per terrena verba separatur a terra. Per hoc enim quod non abhorret cognitum, intelligit quoddam incognitum. Rebus enim nobis notis per quas allegoriæ conficienter sententiæ divinæ vestiunter, et, dem re cognoscimus exteriora verba, pervenimus ad interiorem intelligentiam.
- 3. Hinc est enim guod in hoc libro, qui in Canticis canticorum conscriptus est, amoris quasi corporei verba ponuntur, ut a torpore suo anima per sermones suæ consuetudinis refricata recalescat; et per verba amoris qui infra est, excitatur ad amorem qui supra est. Nominantur enim in hoc libro oscula, nominantur ubera, nominantur genæ, nominantur femora; in quibus verbis non irridenda est 398 a sacra descriptio, sed major Dei misericordia consideranda est; quia dum membra corporis nominat, et sic ad amorem vocat, notandum est quam mirabiliter nobiscum et misericorditer operatur. Qui ut cor nostrum b ad instigationem sacri amoris accenderet. usque ad turpis amoris nostri e se verba distendit. C Sed unde se loquendo humiliat, inde nos intellectu exaltat; quia ex sermonibus hujus amoris discimus qua virtute in divinitatis amore ferveamus.
- 4. Hoc autem nobis solerter intuendum est, ne cum verba exterioris amoris audimus, ad exteriora sentienda remaneamus; et machina, quæ ponitur ut levet, ipsa magis opprimat, ne levemur. Debemus ergo in verbis istis corporeis, in verbis exterioribus quidquid interius est quærere, et loquentes de corpore, quasi extra corpus fieri debemus. Ad has nuptias sponsi et sponsæ cum intellectu intimæ charitatis. id est cum veste venire nuptiali necesse est; ne si veste nuptiali, id est digna charitatis intelligentia non induimur, ab hoc nuptiarum convivio in exteriores tenebras, id est in ignorantiæ cæcitate repellamur. Debemus per hæc verba passionis transire ad ${f D}$ virtutem impassibilitatis. Sic est enim Scriptura sacra in verbis et sensibus, sicut pictura in coloribus et rebus; et nimis stultus est qui sic picturæ coloribus inhæret, ut res quæ pictæ sunt ignoret. Nos enim, si verba quæ exterius dicuntur amplectimur, et sensus ignoramus, quasi ignorantes res quæ depictæ sunt, solos colores tenemus. Littera occidit, sicut scriptum est, spiritus autem 390 vivificat (II Cor.

ctum est. semel foris missum et per torporem infi- A III. 6); sic enim littera cooperit spiritum, sicut palea tegit frumentum; sed jumentorum est, paleis vesci; hominum, frumentis. Qui ergo humana ratione utitur, inmentorum paleas abiiciat, et frumenta spiritus edere festinet; ad boc quippe utilis est, ut mysteria litteræ involuta tegantur. Hinc enim scriptum est: Savientes abscondunt intelligentiam (Prov. x. 14). Onia nimirum sub tegmine litteræ spiritalis intelligentia cooperitur. Hinc rursum in eodem libro scriptum est : Gloria Dei celare verbum (Prov. xxv. 2). Menti epim Deum quærenti tanto Deus gloriosius apparet, quanto subtilius atque interius investigatur. ut appareat: sed nunquid quod in mysteriis Deus celat, nos requirere non debemus? Debemus utique, nam sequitur: Et aloria regum investigare sermonem (Ibid.). Qui enim jam corpora sua vel motus carnis regere et investigare noverunt, reges sunt. Regum ergo gloria investigare sermonem, quia bene viventium laus est perscrutari secreta mandatorum Dei. Humanæ ergo conversationis verba audientes, quasi extra homines esse debemus; ne si humanitus que dicuntur audimus, nihil divinitatis de his que audire debemus, sentire possimus. Quasi jam non homines desiderabat esse Paulus discipulos suos, quibus dicebat : Cum enim sit inter vos selus et contentio, nonne homines estis (I Cor. 111, 3)? Quasi jam non æstimabat homines discipulos sues Dominus, cum dicebat : Quem dicunt homines esse filium hominis (Matth. XVI. 13)? Cui cum verba hominum respondissent, illico adjunxit: Vos autem quem me esse dicitis? Cum enim supra dicit homines, ac deinde subjungit vos autem, inter homines et discipulos quamdam distantiam facit, quia videlicet divina eis insinuans, esse eos super homines faciebat, ut ait Apostolus: Si qua igitur in Christo nova creatura, velera transierunt (11 Cor. v. 17). Et scimus quia in resurrectione nostra ita corpus spiritui adnectitur, ut omne quod suerat passionis in virtute spiritus assumatur. Is ergo qui Deum sequitur, imitari debet quotidie resurrectionem suam; ut sicut tunc nihil passibile habebit in corpore, ita nunc nihil passibile habeat in corde; ut secundum interiorem hominem jam nova creatura sit, jam quidquid vetustum fuerit calcet, et in verbis

> 5. Scriptura enim sacra mons quidem est, de quo in nostris cordibus ad intelligendum Dominus venit: de quo monte per prophetam dicitur : Deus a Li. bano veniet, et Sanctus de monte umbroso et conaense (Habac. 111, 3). Iste mons et condensus est per sententias, et umbrosus per allegorias. Sed sciendum est quia com vox Domini in monte sonat, vestimenta lavare præcipimur, et ab omni carnis inquinatione mundari, si ad montem accedere festinamus. Scriptum namque est, quia, si bestia tetigerit montem,

veteribus solam vim novitatis inquirat.

Rich., Sacra Scriptura.

Rem. et Theod., ad investigationem. Sequimur Rothom., Val. Cl. et edit. Rich.

^c Abest se a Theod. et Rem. In Rothom. et Rich.

legitur, ad turpis amoris nostri verba descendit. 4 Hoc verbum in Val. Cl. et in Rich. incipit sequentem periodum; in qua minime legitur, necesse

tem , quende irrettemebilibus meribus dediti, Senipturas sacres geinitudini propinguent, et non com eqcundum qued debent, intelligunt, sed irretienabilitar ad sun voluptatis [Forte voluntatin] intelligention flectunt. Chanis enim abourdus, un sensu piger, si circa hane meaters visus foorit, atrochsimis seatendis veloci buidibus necetus. Andet enim mons. iste, quin Seriptura sacra videlicet, quem spiritalitar replet, amerip jane succendit. Unde seriptum est : Deniture elegation tour (Poak Cares, 140). Unde cass verbe. Dei audirent quidam in vin ambul-miss. dinorunt: Nonno cor nostrum ardena etak in nobis. com aperiret nobis Scripturas (Luc. xxx, 32) 1 Undo per Moyeen dicitor: In dextern eine ignes les (Dentor: xxxxx. 20. Sinistra Bei iniumi accipiumtur, uni R in dratere parte son 400 transcust; dectors Bei clueti sant, qui a sinistris separantur. In dectura orgo Dot low ignes est, quis in electorum entdibus, qui ad desteram ponendi sunt, flagrant divina processa, et charitatia ardena succensi sunt. Iste cope ignie; quidquid in nehis est enterius rubiginis et vetuetatis, exurat, ut menteus nostram vejut helecoustum in Dei contemplatione offeret.

6. Nor vacue attendendum est quod liber iste non Cantieum, sed Cantieum cantiorum vocatur; nicut enim in votori Testamenta alia sunt saneta, et alio Suneta sanetorum, alia Subbuta, et alia Subbuta Suneta sanetorum, alia Subbuta, et alia Subbuta Subbuta sunt Cantien, et alia Cantieu emiliorum. Saneta erant que ite C Teheranculo, et que exteriua agebantur; Subbuta crant que et singulis hebdomedibus colobrabantur; sed Suneta sanetorum secretieri quadam veneratione ameigibbantur, et Subbuta Subbuturam mensisi in suls festivitatibus colobratur. Ita Cantieu canticorum secretum et solomne quedibus interius cet, qued secretum in occultie intelligentiis penetratum. Num si entericulius verbis attenditur, secretum non ces.

7. Subindum est etlam, quin in Seriptura sacre alle sunt Camtica victories, alia Camtica exhortationis et contentationis, alla Cantica exsultationis, alia Cantica adjutorib, alia Cantica conjunctionis cum Dao. Canticum victorim est, quad Marie transacto mani. rubro cocinit, diogna: Cantenua Demine; gloripes enim: honorificatus; est : equam et ascensorem projective mane (Exad. xx. 1). Centiour exhaptetic. nis et contactationis est, qued Moyses Isasclitis ad tamam promissionis, propinguaatibus dixit: Attenda calum que loquer, audiet terre verbe en ore mes (Deutes, xxxxx, 1). Cantinum ensultationis est, qued Anne, parenerte fecunditate Ecologie in semetinee. coninit dicere: Equitarit cor maum in Demine (1 Reg. II, 1). Ubi per semetipsam figuratam fecunditatem prolis ecclesiasticæ expressit, cum dicit: Sterilis peperit plurimos, et quæ multos habehat filios infirmata est (Hid., 5). Canticum adjutorii David gued nost prælium cecinit, dicens : Diligam te, Domine, virtue

lem, quande irrettembilibus metihus dediti, Senipturæ sacres subituellui propinquant, et non cam sacundum qued debont, intelligant, sed irrettembilitarad sum voluptatis [Forte voluntatis] intelligantium
flectunt. Camis onim absurdus, un samus pigar, si
circa hans meatem visus favrit, atmoshsimis sentensitis volust hopidibus necetus. Ardes enim mass.

8. Et notandum, quia aliquando se Bominus in Scriptura sacra Dominum vocat, alignando patrom aliquande sponsum. Quando enim se vult timeri. Deminum se nominat; quando vult honorari, patrem; quando vult amari, sponsum. lose per prophetam dicit : Si Dominus ego sum, uhi est timor mens? Si pater ego. sum, ubi est banar meus (Malach. L. 6,? Et rursum dicit : Desponsavi te milii in justitia et fide (Osse v. 20). Vel certe : Resordatus sum diei despansationis tuce in deserto (Jerem, 11, 2). Et quidem apud Deum quando et quando non est, sed quia prius timeri se vult ut honoretur, et prius honorari ut ad eum perveniatur, et Dominum se propter timorem nominat, et patrem propter honorem, et sponsum. propter amorem. Per timorem veniatur ad honorem_ per honorem vero, eius, perveniatur ad amorem. Onanto ergo dignius bonor anam timor, tento plus gaudet Deus pater quem Dominus dici; et quante. charius est amor quam honos, tanto plus, gaudet Deus, sponsus dici quam, pater. In hoc esso libro. 401 Dominus et Ecclesia, non Beminus et ancilla. sed sponsus nominatur et sponsa; ut non soli timori. non soli neverentia, sed etiam amori deservictor, et in his verbis, exterioribus incitetur effectus interior. Cum se Dominum nominat, indicat quod erecti sumus; cum se patrem nominat, indicat quod adoptati; cum sponsum se nominat, indicat mod conjuncti. Plus, est autem, conjunctos esse Deo, quam creatos. et adoptatos. In hoc ergo libro uhi sponsus dicitur. aliquid sublimius iusinuatur, dum, in eq fredus conjunctionis estenditur. Que nomina in Testamento novo (quia jam peracta conjunctio. Verhi et carnis Christi et Ecclesia celebrata.cst).frequenti iteratione memorantur. Unde Joannes dicit. Domino veniente : Qui habet sponsam, sponsus, est (Joan. vi, 29), Unde idem. Dominus dicit : Non. jejunakunt filii eponsi., quandin cum illis est sponsus (Matth, 1x, 15). Unde Ecclesiæ dicitur : Desponsani vos uni vire, virginem castam exhibere Christa (LL Cor. 14, 2),. Rursum: Ut exhiberet sihi gloriqsam, Ecclesiam, non habentem maculam aut rugam (Ephes. v., 27). Et rursum in Apoealgpsi Joannis: Besti qui ad consen nuptiarum Agni vecati sunt (Apoc. xxx. 9), Et rursum ibidem : Et vidi eponeam quasi nangu. nuptam, descendentem, de cola (Appel, XXI, 2).

In the book magnes, mysterio abharret, quad liber iste Salomonis tertius in opusculis ejus ponitur. Veteres enim tres vita ordines esse dixerunt, moralem, naturalem, et contemplativam; quas Græci vitas, ethicam, physicam, theoricam nominaverunt. In Proverbils queque moralis vita exprimitur, ubi dicitar:

Audi. fili mi. sapientiam meam, et prudenties mess in- A amoris. Unque sancta Ecclesia din prestolans advenclina augun tram (Pron. 1. 8). In Ecclosiasta vera naturalie : ibi quippe quad empie ad finem tendunt. consideratur, cum dicitur: Vanitae vanitatum, et omnia vanitas (Eccles, 1, 2). la Canticia canticonum contemplative vite exprimitur, dum in sig insing Domini adventus et aspectus desideratur; cum sponsi voce dicitus : Veni de Libana, veni (Cant. 12, 8). Vel etiam ordinos trium petriarcherum et vitas significavit, Abraham videlicet, Isaac, et Jacob, Moralitetem guingo Abraham per obedientiam tenuit; Isaac vero naturalem vitam nutees fediendo figuravit. In imo enim puteos fodere, est per considerationem naturalem omnia cum infra sunt, perscrutando rimari. Jacob vero contemplativam vitam tenuit, qui ascendentes et descendentes angelos vidit. Sed quia naturalis consideratio ad perfectionem non perducitur, nisi prine moralitas teneatus: recte post Proverbia. Ecclesiastes ponitur. Et quie superna contemplatio non consuicitur, nisi prine has infra labortia despiciantur, recta post Ecclesiasten Cantica canticorum nonuntur. Prins quinno est mores componere; postmodum omnia que adaunt, tanguam non adeint considerare; tertio vero loco munda cardis acia superna et interna conspicero. His itaque librorum gradibus quasi quamdam ad contemplationem scalam fecit ut dum primum in sæculo bane geruntur, postmodum et honesta sæculi despiciantur: ad extremum etiam Dei intima conspiciantur. Sic autem generaliter ex voce Ecclesia adventus Domini in hoc opere prostoletur, ut etiam specialiter vaaqueque anima ingressum dei ad cor suam, tan- C quam aditum enone; in thelemum conspiciet.

46. Et soiendam est, quie in hoc libre quatuer persous loguentes introducuntur; spangus vidalicat AAA et mones : adolescentulo vero cum apones, et gregge eadelium eum spansa. Spansa anim ipsa perfects Ecologia est; aponeus, Dominus; adologicantulo vocaours, spones, sunt incheantee animes, of per novem atadium pubescentes; sedales vere sponsi, sunt sive angeli, qui seepa hominibus ah ipso venientes appaquerunt, son costo posfecti quique viri in Ecclesia, gui veritetem heminibus muntiere noverunt. Sed hi qui singillatim adolescentuke vel podeles sunt, teti simul sponsa sunt, quia toti simul Ecclesia sunt. Quantitie et junte unempquemque tota has trie nosponse est; qui sponsum pradicat, sodalis est; qui adhue novelbus viam honorum sequitur, adolescentula cak. • Invitamur ergo, ut simus spensa ; si hoc needum pravolemum, simus sodalus ; si neque hoe adopti munus, galtem ad hune thalamum adoleseen-'alm conseniames. Quin igitur sponcum et sponcom, Dominum et Acelesiam dinimus, velut adelescentule vel sodales audiamus verba sponsi, audiamus verba sponsæ ; et in eorum sermonibus fervorem discamus

tum Domini, din sitione featern, vites, guernede and tet videre presention enenei sui, quemodo decidente. odicaL.

CAPUT DRIMUM.

(Cap. 1, vers. 1.) Osculetur me osculo oris sui.

f. Angelos ad eam Dominus, patriarchas ad illam et prophetas miserat, spiritualia dona deferentes: sed ipsa munera non per servos sponsi, sed per ipsum sponsum percipere quærebat. Ponamus ante oculos omne genus humanum ab exordio mundi usque ad finem mundi, totam videlicet Ecclesiam, unam esse sponsam quæ arrhas spirituali dono per Legem perceperat; sed tamen sponsi sui præsentiam quærebat, que dicit: Osculetur me osculo oris sui. Suspirans enim sancta Ecclesia pro adventu Mediatoris Dei et hominum, pro adventu Redemptoris sui. ad patrem orationem facit, ut filium dirigat, et sua illam præsentia filustret : ut eidem Ecclesiæ non jam per prophetarum, sed suo ore allocutionem faciat. Unde et de codem sponso în Evangelio scriptum est. cam sederet in monte, et sublimium pracentorum verba faceret : Aussiene autem ce suam dixit (Matth. v. 2): as ai aperie diestur : Tune os summ aperuit. qui prins ad exhortationem Ecclesiae aperuerat ora propholarum. Sed acco cum suspirat, cum quasi absentem quarit, subite intustur præsentem. Ifaliet hoc gratia Creatoria mestri, ut cum de illo quarentes, em lequimer, ejus, presentia perfruamer. Unde in Evangelio scriptum est, quiz dum Cleophas et alfus de illo in itinevo verba facevent, presentem oues videre meruerunt. Dum erge sageta Ecelesia incarnandum sponsum adhuc alisentene docklerat, subito intuetur progenium, atque subjungit :

(Vers, I.) Quia meliora sunt ubera tua vina. Et odor unquentorum tugrum super omnia argmala.

2. Vinum fuit scientia Legis, scientia prophetarum. Sed veniens Domínus, quia sapientiam per carnem b voluit prædicare : quasi fecit eam in caraïs ubera latescere : gram e enim in divinitate sua capere minime poteramus, in incarnatione ejue agnosecremus. Ends non immerito ejus ubera laudantur. guie prodicationis ejus condescensio hoc egit APP in cordibus nestrio, qued doctrina Legio minime vamina accipi passunt. Nam qui Beum perfecte amat, p luis : 4 prius enim nes mutririt incarnationir prædicatie, quam Legis dectrina. Dicat orgo : Moliora sunt ubera tua super vinum. Quad adhue confirmens subjungit an dieit: Et odor unquentorum tuorum super omnin cromate. Unguenta Bomini virtutes sunt; unguenta Domini Spiritue senetue fuit, de quo per prophetam dicitur: Unaid to Done Done tone ofte lætitiv præsonsertione tale (Peal: xer, 8). Her elec tune unclus est, cum incarnatus; non enim prius homo exstitit, et nostmodum Spinitum sanctum accepit; sed quia

> legeretur: ut quam in divinitate, etc. Sod quia in has lectione conveniunt Mss. omnes, ab illa recedere non audemus.

^{*} Ita omnes codices Mas. In edit. Richardi legitur: ioni tamer

b In Cod. Theod. noluit, cateris dissentientibus.

[·] Hie alique desiderari videntur. Sensus pateret si

d Val. Cl. et Rothomag., plus enim.

oleo tunc unctus est, cum homo creatus. Odor ergo unguenti eius, est flagrantia Spiritus sancti, qui ex illo procedens, in illo permansit: odor unguentorum ejus, est flagrantia virtutum quas operatus est. b Habuit autem Ecclesia aromata, quia habuit multa Spiritus sancti dona, quæ in domo Dei, id est in congregatione sanctorum, odorem bonæ opinionis redderent, et suavitatem futuri Mediatoris nuntiarent. Sed odor unquentorum tuorum super omnia aromata: quia flagrantia virtutum sponsi, quæ per incarnationem eius facta est. vicit prædicamenta Legis, quæ in arrhis a sponso fuerant prærogata. Tanto quippe amplius ad intellectum crevit Ecclesia, quanto et amplioris visionis gratia meruit illustrari. Illa Legis aromata per angelos administrata sunt : istud unguentum per præsentiam datum est. Sed quia claritate ejus præsentiæ superata sunt bona Legis, quæ sublimia esse credebantur, dicatur recte: Odor unquentorum tuorum super omnia aromata.

3. Hoc autem quod generaliter de cuncta Ecclesia diximus, nunc specialiter de unaquaque anima sentiamus. Ponamus ante oculos esse animam quamdam donorum studiis inhærentem, intellectum ex aliena prædicatione percipientem, quæ per divinam gratiam etiam ipsa illustrari desiderat; ut aliquando etiam per se intelligat, quæ nibil se intelligere, nisi per verba prædicatorum; considerat, et dicit: Osculetur me osculo oris sui. Ipse me tangat intus, ut cognoscam intelligentia; et non jam prædicatorum vocibus, sed C internæ gratiæ e ex tactu perfruar. Quasi osculo oris sui osculabatur Moysen, cum ei per fiduciam familiaris gratiæ intellectum porrigeret. Unde scriptum est: Si suerit propheta, in somnio loquar ad eum; et non sicut famulo meo Moysi: os enim ad os loquor ei (Num. xII, 6). Os quippe ad os loqui, quasi osculari est, et internam intelligentiam mente tangere. Sequitur:

(Vers. 1.) Quia meliora sunt ubera tua vino.

4. Ubera Dei sunt, sicut prius diximus, humillimæ incarnationis ejus condescensio. Sapientia autem sæculi quasi quoddam vinum est : debriat enim mentem, quia ab intellectu humilitatis alienam reddit. Quasi quodam vino debriantur philosophi, dum per D tur, adhuc ejus vestigia non osculatur. Præponitur seecularem vulgi amorem transeunt. Quam sapientiam Ecclesia despiciat, humillimam Dominicæ incarnationis prædicationem appetat (plus ei sapiat quod per infirmitatem carnis ejus nutritur, quam quod mundus hic per elationem falsæ prudentiæ extollitur), et dicat: Quia meliora sunt ubera tua vino, id est humillima incarnationis tuæ prædicatio, velatam

Spiritu sancto mediante incarnatus est, codem a hoc. A mundi sapientiam superat. Unde AAA scriptum est : Ouod infirmum est Dei, fortius est quam hominis; et and stultum est Dei, savientius est anam homin s (I Cor. 1, 25). Sed quia ipsi hujus sæculi sapientes nonnunquam videntur quibusdam virtutibus studere (vid-as enim plerosque habere charitatem, servare mansuetadinem, honestatem exteriorem in omnibus exercere: quas virtutes, non ut Deo, sed ut hominibus placeant, exhibent : quæ idcirco virtutes, virtutes non sunt, quia placere Deo non appetunt : olet tamen in humanis naribus, dum humano judicio bonam opinionem reddunt), sed comparentur hæc vero odori Redemptoris nostri, comparentur veris virtutibus, et dicatur : Odor unquentorum tuorum super omnia gromata. Id est, flagrantia virtutum tuarum, omnem speciem virtutum sapientium mundi superat, quia videlicet fictas imagines eorum ex veritate transcendit. Ovia secundo loco sentiri hoc, quod dictum est, de unaquaque anima diximus; adhuc eumdem sensum, si possumus, adjuvante Domino, subtilius exsequamur.

5. Omnis anima quæ timet Deum, jam sub jugo ejus est, sed adhuc longe, quia timet : nam tantum quisque ad Deum proficit, quantum pænam timoris amittit, et gratiam de illo charitatis percipit. Ponamus ante oculos animam cuiuslibet electi. quæ continuo desiderio in amorem visionis sponsi accenditur, quia quod in hac vita perfecte percipere non valet, contemplatur eius celsitudinem, et ex inco amore compungitur: d ipsa enim compunctio quæ per charitatem fit, quæ et desiderio accenditur, quasi quoddam osculum est : toties enim anima osculatur Deum, quoties in eius amore compungitur. Sunt enim multi, qui jam quidem Dominum metuunt, jam bonam operationem recipiunt; sed necdum osculantur, quia amore eius minime compunguntur. Ouod bene in convivio Phariszi signatum est, qui cum Dominum recepisset, cumque osculanti mulieri pedes ejus, ia corde suo derogaret, audivit : Intrunti in domum tuam, osculum mihi non dedisti; hæc autem ex que ingressa est, non cessavit osculari pedes meos (Luc. VII, 44). Omnis qui jam eleemosynas facit, qui jam bonis operibus studet, quasi Christum in convivium recipit, Christum pascit, qui eum in membris suis sustentare non desinit; sed si nondum per amorem compungiergo pastori mulier quæ osculatur, quia o præponitur exteriora sua danti, is qui interno mentis ardore in desiderio Domini compungitur. Bene autem dictum est: Non cessavit osculari pedes meos. Non enim sufficit in amorem Dei semel compungi et quiescere, sed compunctio esse debet et crebrescere : unde mulier ideo laudatur, quia osculari non destitit, id est

A Rem. ac Theod., hoc loco. b Ita Val. Cl. aliis contradicentibus ubilegitur, hau-

riat autem. e Sic habet Rothom. In tribus aliis, ex actu. Priorem lectionem pluris habendam suaserunt que paulo post leguntur: Os quippe ad os loqui, quasi osculari est, internam intelligentiam mente tangere.

d Hic locus in genuina Paterii collectione, quam

daturi sumus, laudatur tanquam a Gregorio prolatus in Canticorum expositione, quod observatione dignum. Ne vero fraudis oriatur suspicio, admoneo sententiam hanc ex integro reperiri in omnibus Mss. nostris, sci icet Turonensi S. Martini, Divionensi S. Benigni, Val. Cl., Theod., Rem. ac Rothomag.

• In Theod. et Rem. solum legitur, præponuur

danti.

citur: Constituite diem solemnem in frequentationibus, usone ad cornu altaris (Psal. cxvII, 27). Dies solemnis Domino est compunctio cordis nostri; sed tunc in frequentatione dies solemnis constituitur, cum ad lacrymas pro amore eius assidue movetur. Cui velut si diceremus: Onandiu ista acturi sumus? Quandiu tribulationibus afficiemur ? Illico terminum quousque fieri debeat subjunxit, dicens : Usque ad cornu altaris, Cornu quippe altaris est exaltatio sacrificii interioris, ANK ubi cum pervenerimus, jam nequaquam necesse est, ut solemnem diem Domino de nostra lamentatione faciamus. Anima ergo quæ jam per amorem compungi desiderat, que jam contemplari visionem sponsi sui appetit, dicat : Osculetur me osculo oris sui.

6. Vel certe osculum eius oris, est ipsa persectio B pacis internæ, ad quam cum pervenerimus, nihil remanebit amplius quod quæramus. Unde et apte subjungitur. Quia meliora sunt ubera ejus vino. Vinum enim est scientia Dei, quam in ista vita positi accepimus; ubera autem sponsi tunc amplectimur, cum eum jam in æterna patria per amplexum præsentiæ contemplamur. Dicat ergo: Meliora sunt ubera tua vino. Ac si dicat : Magna est quidem scientia, quam de te mibi in hac vita contulisti; magnum est vinum notitiæ tuæ, quo me debrias; sed ubera tua sunt vino meliora, quia tunc per speciem et per sublimitatem contemplationis transcenditur quidquid de te modo per fidem scitur. Et odor unquentorum tuorum super omnia aromata; dum virtute scientiæ, virtute castitatis, virtute misericordiæ, virtute humilitatis, C virtute charitatis pollet. Si sanctorum vita odorem aromatum ex virtutibus non haberet, Paulus non diceret: Christi bonus odor sumus Deo in omni loco (41 Cor. 1, 15). Sed longe excellentior est illa unctio Dei, ad quam quandoque ducendi sumus; longe excellentior est odor unquentorum Dei aromatibus virtutum nostrarum : Et si jam magna sunt quæ accepimus, valde tamen potiora sunt quæ de contemplatione Creatoris nostri accepturi sumus. Unde anhelet anima et dicat : odor unquentorum tuorum super omnia aromata; id est, bona illa quæ per contemplationem præparas, ista omnia virtutum munera quæ in hac vita tribuisti, transcendunt. Dicamus huic Ecclesiæ, dicamus huic anima, sic amanti, sic æstuanti in amorem sponsi sui, unde tantum desiderium perceperit? Unde notitiam divinitatis ejus apprehenderit? Sed T lentem se viderat Paulus, cum diceret: Mente servio ecce unde exprimeret, dicit:

(Vers. 2.) Unquentum effusum nomen tuum.

7. Unguentum effusum, est divinitas incarnata. Si enim sit unquentum in vasculo, olet minus, si vero effunditur, odor effusi unquenti dilatatur. Nomen ergo Dei, unguentum effusum est, quia ab immensitate divinitatis suæ ad naturam nostram se exterius fudit, et ab eo quod est invisibilis, se visibilem reddidit; si enim non se effunderet, nequaquam nobis innotesceret. Effudit se unguentum, cum se Deum servavit, et

compungi minime cessavit. Unde per prophetam di- A hominem exhibuit. De qua effusione Paulus dicit: Qui cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est se esse aqualem Deo. sed semetinsum exinanivit formam servi accipiens (Philip. u. 7). Quod Paulus dixit, exinanivit; hoc Salomon dixit, effudit. Quia ergo humano generi Dominus per humilitatem incarnationis innotuit. dicatur ei : Unquentum effusum nomen tuum. Sequitur:

(Vers. 2.) Ideo adolescentulæ dilexerunt te.

- 8. Quid hoc loco adolescentulas, nisi electorum animas per baptismum renovatas accipimus? Vita quippe peccati ad veterem hominem pertinet, vita justitiæ ad novum. Quia ergo unguentum foras effudit, in amore suo adolescentulas ardentes fecit; quia renovatas animas desiderio suo fragrantes exhibuit. Puerilis ætas amori necdum congruit; senilis ab amore desinit. Puer est, qui vitæ ardentis studium necdum cœpit; senex est, qui cœperat quidem, sed desiit. Quia ergo neque hi flagrant in 406 Domino. qui necdum ceperunt, neque hi qui lam ceperant. sed friguerunt; postposita puerili vel senili ætate. adolescentulæ currere dicuntur, id est illæ animæ quæ in ipso fervoris amore sunt.
- 9. Quod tamen intelligere aliter possumus. Potest enim adolescentia ad infirmitatem referri. Juveniles quippe ætates sunt ordo angelorum, qui nulla debilitate victi sunt, nulla infirmitate superati. Dicatur ergo: Unquentum effusum est nomen tuum, ideo adolescentulæ dilexerunt te; id est, quia per incarnationem tuam, notitiam tuam exterius effudisti, idcirco infirmæ animæ naturam humanam diligere prævalent. Illæ quippe Virtutes summæ quasi ætatis juvenilis, etiam ibi te diligunt, ubi fusus non es, quia et ibi te vident, ubi in statu divinitatis te contines. Qui ergo ab illis summis ordinibus, quasi a juvenilibus ætatibus etiam non fusus videris, exterius propter homines funderis; ut etiam ab adolescentulis, id est ab infirmis mentibus diligaris. Sequitur:

(Vers. 3.) Trake me.

10. Omnis qui trahitur, aut non valens, aut non volens, invitus trahitur. Sed qui dicit: Trahe me, habet aliquid quod vult, habet aliquid quod non vult [Forte legendum non valet]. Natura humana segui Deum vult, sed infirmitatis consuetudine superata, sicut debet sequi a non prævalet. Videt ergo aliud in se e-se quo tendit, aliud in se esse quod non valet, et recte dicit : Trahe me. Quasi volentem, nec valegi Dei, carne uutem legi peccati (Rom. VII, 25); et, Video aliam legem in membris meis, repugnantem legimentis meæ (Ibid., 23). Quia ergo aliud est in nobis quod nos incitat, aliud quod gravat, dicamus: Trahe me post le; curremus in odorem unquentorum tuorum. In odorem unquentorum Dei currimus, cum donis ejus spiritualibus afflati, in amorem visionis ejus inbiamus.

11. Sciendum vero est, quia in eo quod homines Deum sequentur, aliquando ambulant, aliquando

current, affiquando fortiter current. Duasí post Deum A ambulat, qui tepide sequitur; currit, qui frequentet secultur: perfecte currit, qui perseveranter sequitur. immobile evim erat cer ad sequendum Demm, et post eum ambulare nolebat, cum adventus Domini in mundo apparuit, et ab însensibili sua statione humahas mentes movit. Unde scriptum est : Pedes . eius steterunt, et mota est terra (Habac. 111, 3, fuxta LXX). Hic autem non motus, sed cursus dicitur, quia non sufficit ut sequamur, nisi etiam desiderando curramus. Ouia vero neque currere sufficit, nisi etiam perfecte curratur. Paulus dicit : Sic currite ut comprehendatis (I Cor. 1x. 21). Et nonnulli dum nimis current, in indiscretionem dilabuntur; plus enim quam necesse est sapiunt, et se jam ei quem sequebantur præferunt, dum suas virtules eligunt, et ejus quem sequebantur judicia postponunt. Unde bene cum diceretur, curremus, præmissum est, post te. Post Doum enim currunt, qui ejus judicia considerant, ejus voluntatem sibi prælerunt; et pervenire ad eum sub digna operatione, discretione contendunt. Hinc propheta voluntatem Dei considerans ait : Adhæsit anima mea post te (Psal. LXII, 19). Hinc Petro consilium danti dicitut : Redi post me, Satanas; non enim sapis quæ Dei sunt, sed quæ hominum (Matth. xvi, 23; Marc. vni, 13). Quia ergo perfectæ animæ summa cautela Dei judicia contuentur, et neque per torporem, neque per indiscretum fervorem prævenire præsamunt, bene dicitur : Post te curremus in odorem unquentorum tuorum. Tunc enim 407 post te currimus, quando et amando sequimur, et timendo divina judicia non prævenimus ".

[Vers. 3.] Introduxit me rex in cubiculum suum: C extultabimus, et lætabimur in te.

12. Ecclesia Dei, quasi quædam domus regis est: et ista domus habet portam, habet ascensum, habet Triclinium, habet cubicula. Et omnis o qui intra Ecclesiam fidem habet, jam pertam istius ingressus est; quia, sicut porta reliqua domus aperit, ita fides reliquarum virtutum ostium aperit. d Omnis qui intra Ecclesiam spem habet, jam ad ascensum domus ve-Mit; spes enim elevat cor, at sublimia appetat, et Ima deserat. Omnis qui in ista domo positus, charitatem habet, quasi in triclinium deambulat; lata enim est charitas, que usque ad inimicorum dilectionem tenditur. Omnis qui in Ecclesia positus, jam sublimia rimatur, jam occulta judicia considerat, quasi In cubiculum intravit. De porta domus istius dicebat quidam : Aperile min portus justilite, et ingressus in D eur consitéber Domino (Psul. cxvII, 10). De ascensu spei dicebat: Ascensus in ejus corde disposuti (Psul. Exxxin, 6). De tricimils lavis domus istius dicitui: Latum mandatum taum nimis (Psal. cxvin. 96). In mandato lato specialiter charitas designatur. De cu-

Apud LXX, Interpr. legitur; ad pedes ejus stotit el commota est terra.

b In Divion, absolvitur hic homilia prima. In Val-Cl. quoque, vetati finito primo dibro, scribitut, fintroduxit, majori littera variis coloribus ornata et depicta.

Diculo regis loquebatur, qui dicebat : Secrence menue elife (9 sa. xxiv, 16). D. alfas : Auditi aroma cerba. quie non livet homentous tout (11 Cor. 24. 1). Primate ergo aditus domus Istius, porta fidoi : secundus non-Vectus, ascensos spei: tertitas, lacinado variableisduartos, jam perfectio charitadis ad cocultionem setretorum Dei. Quia Ecclesia santta in membris mis perfectls, in sanctis eigo doctorants, in els uni tana steni et radicati sunt in mysteriis Dei, quasi ad suiffimia secreta pervenit, et athitte in ista voce posita. iam fila penetrat. Introducit the tex in cabiculus strum. all: per prophetas enim, per apostolos, per doctores, qui in ista vita positi iam sublimba secreta Iffus vitz venetrabant. Ecolesia in unbicalata resta filius ingressa fuerat.

13. Et caute intuendum est, quia non dicit the biculum sponsi, sed in custculum revis. Nominando enim regem, reverentiam secretorem valt batendere. quanto potens est cobicultura, tanto major est reverentia exhibenda in his ad dute installar. Ne vreo dum cognoscit secreta Dei unusquisque, dum veculta fudicia rimatur, dum ad sublimia contemplationis Mtoffitat, extoffator et in superbiam dilabatut, rogis ficitur cubiculum intrare; id est, cui tanto unafer reverentia exhibenda est, quanto magis anima ad cognoscenda ejes secreta ducitur. Ut unasquisque proficiat, qui jam exaltatus per gratium ad sublita secreta pervehit, seipsum attendat, et ex ipso profectu amplius hamilietur. Unde et Ezechiel, queties ad sublimia contemplanda ducitat. Hitus homiuls vocatur, ac si ei dicatur : Attende quild es, et mon entoflaris de his tid quit attefferts. Sed paucerem est În Ecclesia, îstă sublimia et soculta insiela Dei Timari et comprehendere. Tannen dem vidennes forces viros posse ad tantam sapientiam pertentre, at contemplentur secreta Bei in cordibus suis, et nus bat-Yuli habeamus fiduciam; quià quandoque ad venian, duandoque ad clus gratism verhance. Unde et et Verbis adolescentilarum wobditor:

(Vers. 3.) Exsiliabimus et læiabimus in th.

ZOR 14. Dum Ecclesia in his qui perfecti sunt, Ingredicar cubiculam regis, unolescentale spem sist exsultations promissons; quia dum fortes ad sublimia contemplanda perveniunt, indirud spein de venta petcalorum súmant.

(Vers. 3.) Introducit me tex in tubiculum mum, exsultablimus et lætablimar in te, memores uberum morum super vinum. Recti diligunt le.

15. Habet iste sponsus übera, qui eliam rex propter reverentiam vocatur. Habet ubeta, sancus vitos corde adhærentes sibi. Ubera • in arca pectoris fixa soni, et interno notrimento trahunt ad cos quos fortes nutriont. Sancti ergo viri obera spousi sunt; quit ex intimis trahum, et exterius nutritim. Obera Mins

· Ita Divion. et Val-Ch in Rethem. legitur, qui

intral Ecolesiam, consentientibus Rhem. et Theod.

d Hic sequimur adhuc Divion. et Val-Cl., cum m Mis legatur, omnis qui murat Deviestam.

e Val-Cl., in arcano pectoris fixa sunt.

sunt apostoli, ubera illius sunt omnes prædicatores A Parantur ergo præmia exspectantibus adventum Dei. Ecclesiæ. Vinum, sicut superius diximus, fuit in prophetis, vinum fuit in lege: sed quia ampliora sunt data per apostolos mandata, quam data fuerant per prophetas, recte nunc dicitur : Memores uberum tuorum super vinum : quia qui ista possunt implere quæ in Novo Testamento mandata sunt, illam scientiam Legis sine dubio transcendent.

16. Quod tamen et aliter intelligere pessumus : Memores uberum tuorum super vinum. Sunt multi qui vinum quidem sapientire habent, sed cognitionem humilitatis non habent. Istos scientia inflat, quia charitas non ædificat. Sunt vero multi qui sic vinum scientize habent, ut sciant considerare dona doctrinæ. dona spiritualis gratiæ; dona enim spiritualis gratie, quasi quædam mamillæ sunt in pectore, quæ subtiliter occultis meatibus spiritualibus ministrant. et autriunt. Memores ergo uberum tuorum super vinum : quia bi qui sectari sciunt dona gratiæ tuæ, ut sibi son tribuant quod sapiunt, sed de eadem sapientia quam acceperunt, non extolluntur; super illos qui de sapientia sua extolluntur, efferuntur. Plus est enim humiliter sapere quam sapere: neque enim vere sapere est, humiliter non sapere. Memores ergo uberum tuorum auper vinum: quia scientes dona spiritualis gratiz considerare, transcendunt eos qui scientiam quidem habent, sed cognitionem in memoriam donorum non habent. Aperte ergo dicere est : Memores uberum tuorum super vieum : quia fortior est bumilitas quam scientia. Vinum enim, est scientia que inebriat, memoria uberum que debriat, que ad cognitionem donorum revocat. Memores uberum C tuorum super vinum ; quia vincit humilitas abundantiam scientiæ.

47. Recti diligunt te : Ae si diceret : Non recti adbue timent. Recti diligunt te : omnis enim qui bone opera agit pro timore, etsi in opere rectus est, in desiderio rectus non est; vellet enim non esse quod timeret, et bonn opera non faceret. Qui vero bona epera pro amore agit, et in opere et in desiderio roctus est, a sed dulgado amoris timentibus abscouditor. Uade scriptum est : Quam magna multitudo dulcedinis me. Domine, quam abscondisti timentibus te, et perfecisti eis qui sperant in te (Psal. xxx, 20). Dulcedo enim Dei, timentibus Deum incognita est. amantibus fit nota. Qui ergo per amorem studuerit rectus esse, perfecta dilectio illius est, ut judicem D venientem non timent, ut quidquid de æternis suppliciis audierit, 400 non formidet. Unde et Paulus dum advantum judicis exspectaret, dum præmia vitæ mternæ quareret, dicit : Quæ præparavit Deus non solum mihi, sed et omnibus qui diligunt adventum ejus (11 Tim. 1v. 8). Przemia enim diligentibus a judice præparantur æternå, quia omnis qui se mala opera agere scit, judicem venientem timet; qui vero de operibus suis præsumit, judicis adventum quærit.

a Desunt heec in codd. Val-Cl., Theod. ac Rhem. Sumpta sunt ex Rothomag.

b Ita Rothem., Theod., etc. In Val. Cl. legitur:

et diligentibus adventum eius; quia non diligunt adventum judicis, nisi de causa sua præsumentes. Omnis autem certitudo. b rectitudo certitudinis in dilectione est; et ideo recte dicitar: Recti difficunt te. (Vers. 4, &) Nigra som, and formers, Elie Acre-

salem, sicut tabernacula Cedar, c sient mellis Saleman nis. Nolite me considerare anod fusca sim. quia decoloravit me sol.

18. Scimus quia in primordiis Ecclesiæ, dum prædicata fuisset gratia Redemptoris nostri, alii crediderunt, alii non crediderunt: sed hi sui crediderunt, ab infidelibus despecti sunt, et quasi persecutionem passi, quasi in viam Gentium discessisse judicati sunt. Unde Ecclesia in eisdem clamat adversus oos qui conversi non sunt : Nigra sum, sed formosa. fliæ Jerusalem. Nigra sum quidem vestro judicio. sed formesa per illustrationem gratize. Quomode nigra? Sicut tabernacula Cedar. Cedar interpretatur tenebræ; Ceder enim secundus fuit de genere Ismahel. et Cedar tabernacula Esau fuerunt. Quomodo ergo nigra siout tabernacula Cedar? quia in conspectu vestro ad similitudinem Gentium judicata sum. idest ad similitudinem peccatorum. Quomodo formosa sicut pellis Salomonis? Fertur Salomon quando templum ædificavit, omnia illa vasa templi factis pellibus cooperuisse. Sed nimirum pelles Salomonis decorze esse potuerunt in obsequium regis. Sed quia Salomon interpretatur pacificus, nos ipsum verum Salomenem intelligamus: quia omnes animæ adhærentes Deo, pelles Salomonis sunt, macerantes seipsas et in obsequium regis pacis redeuntes. Sum vero in judicio sicut tabernacula Cedar, quæ quasì in viam Gentium discessisse judicor; sed juxta verkatem sicut pellis Salomonis sum, quia in obsequium regis adhæreo.

(Vers. 5.) Nolite me considerare quod fusca sim. auia decoloravit me sol.

19. Peccatricem attendebat, Main partem que Christo crediderat. Sel dicat ista : Notice me considerare quod Jusca sim, quia decolorant me vol. 901 ipse Dominus, ipse veniens decoloravit me. Praceptis suis ostendit, quia puichra fron fei in 1919cebth Legis. Sol quem arctius tangit, ipsum decolorat : no et Dominus veniens, quem per gratiam suam districtius tetigit, decoloravit; quià dum plus appropinquamus ad gratiam, plus nos esse peccavores agnoscimus. Videamus Paulum ex Judea venicinem decoloratum: Quod si volentes in Christo justificari incensi sumus et ipsi peccalores (Sal. 11, 17). Des se in Christo peccatorem invent, in sole se decoloratum invenit. Sed ecce pars ista dus ex Judza credidit, persecutionem ab handelibus Judzas passa est, afflicta multis tribulationibus. Unde sequitur :

(Vers. 5.) Filii malris meæ pugnaverunt adversum me.

Omnis autem certitudo rectitudirás in allectione. e Rothom. sicut pelles, at infra cum cæteris habet, sicut pellis.

20. Quia filii Synagogæ qui in infidelitate perman-A serunt, bellum persecutionis contra Synagogæ fideles gesserunt; sed dum persecutionem patitur ea pare, quæ ex Judæis venit ad fidem, 'discessit ad 410 prædicationem Gentium. Unde et seguitur:

(Vers. 5.) Posuerunt me custodem in vineis; vineam meam non custodivi.

21. Quia dum me perseguuntur hi qui in Judæa sunt. • in Ecclesiis me custodem fecerunt. Vineam meam non custodivi. quia Judaam descrui. Unde et Paulus dicit, unde et apostoli : Vobis missum suerat rerbum Dei; sed quia indignos vos judicastis, ecce imus ad Gentes (Act. xm. 46). Ac si dicat: Nos vineam nostram custodire volumus, sed quia nos ipsi respuistis, ad alienarum vinearum custodiam nos transmittitis. Itaque que diximus de Synagoga ad fidem conversa, dicamus modo de Ecclesia ad fidem vocata: Nigra sum, sed sormosu, filiæ Jerusa: Lem. Ecclesia ex Gentibus veniens considerat fidelium animas, quas invenit, quas et filias Jerusalem vocat. Jerusalem quippe visio pacis dicitur; considerat quid fecit, quid facta est; et confitetur printeritas culpas, ne superba sit: confitetur præsentem vitam, ne ingrata sit, et dicit : Nigra sum, sed formosa. Nigra per meritum, formosa per gratiam; nigra per vitam præteritam, formosa per conversationem sequentem. Quomodo nigra sicut tabernacula Cedar? Cedar, tabernacula gentium fuerunt, tabernacula tenebrarum fuerunt. Et gentibus dictum est : Fuistis aliquando tenebræ, nunc autem lux in Domino C (Ephes. v, 8). Quomodo formosa sicut pellis Salomonis? Macerati enim sumus per pœnitentiam. Mortisicata caro per pœnitentiam, quasi pellis in obsequium regis adducitur. Omnes per pænitentiam seinsog affligentes, membra Christi se faciunt. Membra ergo Christi per pænitentiam afflicta, pelles Salomonis sunt, quia mortificata caro flunt.

22. Sed ecce erant in Judgea fideles, qui dedignabantur ad sidem venire gentiles; unde et Petrum redarguunt, quod Cornelium susceperat. Unde in Ecclesia Gentium subjungitur: Nolite me considerare quod susca sim. Nolite despicere gentilitatem meze infidelitatis, nolite despicere peccata priora. nolite attendere quid sui. Quare? quia decoloravit n me sol. Sol in co decolorat, in quo arctius et districtius se imprimit. Deus quando districtum judicium tenet, quasi districtionem suam amplius exhibet; et decolorat dum amplius fulget, quia dum districtionem subtilius exercet, districte adjudicat. Quasi enim radios suos suspendit sol, quando elementer opera postra considerat; quasi districte virtutem suam exhibet, quando districte opera nostra pensat. Dicat ergo Ecclesia; inde sum fusca, unde peccatrix, quia me sol decoloravit; quia Creator meus dum me deserit, ego in errore lapsa sum.

23. Sed ô tu sic afflicta, sie destituta, quid meruisti? quid ex dono consecuta es? Filii matris meæ pugnaverunt adversum me. Filii matris sunt apostoli; mater enim omnium Jerusalem superna est. Ipsi pugnaverunt con ra Ecclesiam, dum ab infidelitate ad fidem prædicationibus suis, quasi quibusdam lanceis confoderunt. Unde et Paulus quasi quidam pugnator dicit: Cogitationum consilia destruentes, et omnem altitudinem extollentem se adversus scientiam Dei (II Cor. x, 5). Qui altitudinem destruit, utique pugnator est. Isti ergo pugnatores, isti filii matris Jerusalem debellaverunt Ecclesiam ab errore suo, ut illam fundarent ad justitiam. Filii matris meæ pugnaverunt contra me. Et quid fecerunt pugnantes? Posuerunt me custodem in vineis. Vineæ Ecclesiæ, sunt virtutes quæ fructificant: quia dum depugnant in me vitia, quasi de mala mea me expugnant fructificatione, All et virtutum studia mihi dederunt; in vineis me custodem fecerunt, ut fructificationem afferrent. Post expugnationem specialiter dicat: Vineam meam non custodivi. Vinea Ecclesiæ, antiqua consuetudo erroris est, quæ dum custos ad virtutes ponitur, desernit antiquam consuetudinem erroris sui.

24. Diximus de Synagoga ad sidem veniente; diximus de Gentilitate conversa; dicamus ergo generaliter de tota simul Ecclesia, et specialiter quid de unaquaque anima sentiendum est. Solent pravi auditores, doctores suos non considerare quod sunt, sed quod fuerunt. Sani ergo doctores ei confitentur and fuerunt, et proferunt quod sunt; ut nec peccatores se abscondant, nec iterum dona velut ingrati denegent. Dicat ergo in istis Ecclesia: Nigra sum, sed formosa. Nigra per me, formosa per donum; nigra sum de praterito, formosa ex eo quod facta sum in suturis. Quomodo nigra, quomodo sormosa? Nigra sicut tabernacula Cedar, formosa sicut pellis Salomonis. Et non est justum ut aliquis ex præterita vita pensetur, b et non magis attendatur quod fuit, sed quod esi. Unde subjungit: Nolite me considerare quod fusca sim; quià decolorarit me sol. Aliguando in Scriptura sacra, sol ponitur nimius restus terrenorum desideriorum. Unde ergo fusca? Quia decoloravit me sol, et ardore amoris terreni apud sponsum decolorata sum, id est indecora apud regem facta.

(Vers. 5.) Filii matris meæ pvgnaverunt adversum

25. In omni creatura duze creaturze rationales sunt conditze, humana et angelica : cecidit angelus; persuasit homini c. Mater enim omnis creaturze, benignitas et potentia Dei. Nos ergo et Angeli, ex co quod rationales conditi sumus, quasi quamdam societatem fraternitatis habemus. Sed quia angeli ab cadem potentia conditi sunt, a qua et nos, qui tamen cadentes angeli contra nos quotidie bellum gerun;

[·] Val. Cl., in Ecclesia.

b Hic non magis, idem significare videtur ac minume.

c Supple at caderet, angeli lapsi superbiam sequendo.

dicat : Filii matrie Ecclesite pugnaverunt contra me. A catholicis non bene agentibus dicere. Multi enim par-Ecce dum pugnant isti spiritus rationales, isti spiritus filii matris dum pugnant contra animam, faciunt eam rebus terrenis incumbere, actionibus sæcularibus vacare, res transitorias quærere. Unde et subjungit: Posuerunt me custodem in vineis, vineam meam non custodivi. Vineæ enim sunt actiones terrenæ. Ac si dicat : in actibus terrenis custodem me posuerunt. e et quæ vineam meam, id est animam meam non custodivi, vitam meam, mentem meam custodire neglexi: quia dum exterius in rerum terrenarum actione involuta sum, ab interna custodia elapsa sum. Plerique ex eo se considerant quod juxta ipsos est, non ex eo quod sunt. Juxta ipsos sunt dignitates, juxta ipsos sunt exteriora ministeria; et dum custodiunt quod juxta se habent, seipsos custodire negligunt. Dicat ergo: Posuerunt me custodem in vineis, vineam meam non custodivi: id est, dum exteriori custodiæ in actibus sæculi deservio, interioris custodiæ sollicitudinem amisi. Sed ecce reducta anima ad gratiam Creatoris sui, jam amet, jam requirat ubi Redemptorem suum inveniat.

(Vers. 6.) Indica mihi, quem diligit anima mea, ubi pascas, ubi cubes in meridie.

26. In meridie sol ferventior est. Omnis qui in fide fervet, in amore desiderii fervet. Iste sponsus qui subter hinnulus vocatur, in corde ipsorum pascit virtutum viriditatem; in corde ipsorum recumbit in meridie, in fervore charitatis. Indica mihi, A19 quem diligit anima mea, ubi pascas, ubi cubes in meridie. Quare sic quærat ubi pascat, ubi cubet, reddit C causam inquisitionis suæ.

(Vers. 6.) Ne vagari incipiam post greges sódalium tuorum.

27. Sodales Dei sunt amici familiares, sicut omnes qui bene vivunt ; sed multi apparent sodales esse. et sodales non sunt. Multi enim doctores dum perversam doctrinam suaderent, sodales quidem videbantur, sed inimici exstiterunt. Dum adhuc doctor esset Arius, Sabellius, Montanus, quasi sodales videbantur; sed dum districte diffusi sunt, inimici apparuerunt. Et plerumque fideles animæ, dum inhærent verbo Dei, dum amant in doctoribus unde proficiant, cavere nesciunt perversorum verba doctorum, et ex ipsorum ore deficient. Quam multæ enim plebes istæ, quæ de sodalibus crediderunt, et dum eas persequantur, per greges sodalium erraverunt! D sed motus carnales. Abi juxta tabernacula pasto-Dicat ergo: Indica mihi ubi pascas, ubi cubes in meridie, ne vagari incipiam post greges sodalium tuorum. Indica in quorum corda veraciter requiescas, ne incipiam vagari post greges eorum, qui sodales tibi videntur, id est qui familiares tui creduntur, et non sunt. Omnes sacerdotes, omnes doctores sodales Dei sunt, quantum ad speciem; quantum vero ad vitam, multi non sodales, sed adversarii sunt. Sed hæc ipsa que diximus de hæreticis magistris, possumus de

vuli intra Reclesiam fideles appetunt bene vivere volunt vitam rectitudinis tenere, considerant vitam sacerdotum qui eis præpositi sunt; et dum sacerdotes ipsi non bene vivunt, dum hi qui præsunt, non recte vivunt, hi qui subsequentur in errorem dilabuntur. Unde et Ecclesia quasi in eis parvulis et ildelibus dicit: Indica mihi, quem diligit anima mea. ubi pascas, ubi cubes in meridie. Vitam mihi veraciter servientium tibi indica, ut sciam ubi pascas: viriditatem virtutum, ut sciam ubi cubes in meridie. id est ubi quiescas in fervore charitatis; ne dum greges sodalium tuorum aspicio, ipsa vagari incipiam. nesciens cuius verbis me et doctrinis committam. Caute enim debet omnis auditor, omnis infirmus, R considerare cujus verbis se credere debeat, cuius magisterio uti debeat, cujus exempla sequi debeat. Et ecce verba sponsi redduntur ad sponsam.

(Vers. 7.) Si ignoras te, o pulchra inter mulieres, egredere, et abi post vestigia gregum, et pasce hædos tuos juxta tabernacula pastorum.

28. Omnis anima nibil debet amplius curare. quam ut seipsam sciat. Qui enim seipsum scit, cognoscit quia ad imaginem Dei factus est, non debet similitudinem jumentorum sequi, sive in luxuria. sive in appetitu præsenti dissolvi. De qua ignorantia alibi dicitur: Homo cum in honore esset, non intellexit, comparatus est jumentis insipientibus, et similis factus est illis (Psal. xLvIII, 13). Vestigia gregum sunt actiones populorum, quæ quanto multæ sunt, tanto impeditæ, tanto perversæ. Dicatur ergo Ecclesiæ: Si ignoras te, o pulchra inter mulieres, egredere, et abi post vestigia gregum, et pasce hædos tuos, juxta tabernacula pastorum. O tu, quæ sæda per ignorantiam, per fidem pulchra facta es inter aliorum animas. Quod evidenter dicitur ad Ecclesiam electorum; si ignoras te, id est hoc ipsum, quod ad imaginem meam facta es, ignoras; egredere, id est foras, Si vero non cognoscis ha quo facta es, egredere et abi; vade post vestigia gregum; sequere, non exempla mea, 413 sed exempla populorum, et pasce hædos tuos juxta tabernacula pastorum. Hædi nostri sunt motus carnales, hædi nostri sunt tentationes illicitæ. Abi post vestigia gregum, id est descende post vestigia populorum, et pasce hædos tuos, id est nutri motus carnales, non jam sensus spirituales, rum, si agnos pascis in tabernaculo pastorum, pasceris, id est in doctrinis magistrorum, in doctrinis Apostolorum, in doctrinis prophetarum. Si vero hædos pascis, juxta tabernacula pastorum pasce, ut fide voceris Christiana, et non operibus; quia intra videris esse per fidem, et non intra per opera. Quia ecce increpasti, ecce redarguisti (quid enim non dicis), quid tu benigne ea jam operatus es? Dic plane: Nam sequitur:

٠. ؛

assimilari le. amica men.

29. Omnes qui luxuriæ, qui superbiæ, qui avaritiæ, qui individiæ, qui fallaciæ deserviunt, adhuc sub curru Phargonis sunt, id est sub regimine diaboli; omnis vero qui in humilitate, in castitate, in doctrina, in charitate fervet, jam equus effectus est Creatoris nostri, jam in curru Dei positus est, jam sessorem Deum habet. Unde cuidam cui Dominus præsidebat, dicitur : Darum est fibf adversas stimuhim calcitrare (Act. 1x, 5). Ac si diceret : Mens equus es, jam contra me calcitrare non potes, jam tibl ego præsideo. De istis equis alibi dicitur : Misisti in mari eanos tuos turbantes aguas muitas (Nabac. 111. 15). Habet ergo currus Deus, quia animabus sanctis præsidet, et per animas sanctas circumquaque per- R Ecclesiæ designantur, d fir ponifibra gennue in auro currit. Unde scriptom est : Currus Dei decem millis. multiplex millia lætantium Dominus (Psat. 12711, 18). Habet currus Pharao, oui tamen currus in mari rubre submersi sunt, quia multi perversi in baptismale mutati sunt. Dicat ergo Sponeus: Equitatui meo in curribus Pharaonis assimilavi te. amica mea: id est, dum adhuc tu esses in curribus Pharaonis. dum adhue operibus dæmonicis deservires : ego te equitatui meo assimilavi, quia attendi quid prædestinatione in te fecerim, et equis meis te comparavi. Vider enim Deus adhuc muitos luxuriæ, adhuc avaritiz servientes, et tamen attendit in secreto indicio quid jam de ipsis operatus est, quia habet equos Deus: sed multos videt adhue equos esse Pharzonis. Et quia considerat occulto judicio, occulta prædesti- C zatione ad bonum commutandos, similes iños attendit janr equis suis, quia videt a illos ad currum summ ducturus, qui prius in curru Pharaonis deserviebant. Ubi consideranda sunt occulta judicia, quia mulfi videntur per prædicationem, per sapientiam, per eastitatem, per largitatem, per longanimitatem equi Bei esse; et tamen occulto judicio Del, equis Pharuonis assimilantur : et multi videntur per avarifiam, per superbiam, per invidiam, per luxuriam equi Pharaonis esse: et tamen occulto Dei judicio equis Dei sestmilanter. Quia et illes videt de bonis ad mala, verti, et hees videt de malls ad bone reduch Sieut erre b per discretionem multi qui equi videntur Dei, equi sunt Pharaonis per reprobam vitam que illos sequitar; its per pietatem muiti qui equi Pharaonis D videntur, ejus electi per sanetum vitam quam in fine suo servaturi sunt, equis Dei susimilanter. Unde AFA blanditur Sponson et dieit : Equitatui mes in carribus Pharaonis assimilavi te, amica mea. Id est, ta adhue in curribus Phasaonis subdita deserviabas. sub vitis currebas, sed ego attendi quid de te per pro-

a Val. Cl., illes surrum suum ductures.

b Val. Cl., per indiscretionem Rothomag., per prædestinationem

Hic absolviour homilia secundo in codice Divis-

d In vulgatis additur, monilibus prædicatores comparantur, vel quia Ecclesiæ sunt ornamentum, vel quia Ecclesiam muniunt, ut pectus monile; vel a rotunditate, id est persectione. In mon. Que mull ex Mas. codici-

(Vers. 8.) Equitatui meo in curribus Pharaonis A destinationem feci. Equitatui meo assimilari te. id est electis mels similem to s'attendi.

> (Vers. 9.) Pulchræ sunt genæ tuet sicul turturis: collum tuum sicut monilia.

39. Turtur postquam parem suum perdiderit semel, nunquam alteri se jungit, sed semper solitarie habitans in gemitu perseverat; quia quem diligebat non inveniens quærit. Sic sancta quæque anima dum a Sponso suo absens est, ab eius amore non recedit. sed in eius desiderium semper anhelat et gemit; et dum issum quem valde diligit, non invenit, quiz ab omni alieno amore se retrahit, quasi in gensrum verecundia castitatem cordis loso habitu et actu exteriori ostendit. Seguitar : Coffeet aune sicut monilla. Per collum sponste, prædiesfores sanctas ponuntar. Per aurum quippe sapientia, per lapides opera exprimentur. Collum ergo sponse sicut monilia existit; quia quilibet rectus Eccleste predicator et sapientia interius se induit, et spera exterius exercet, quæ in sapiontis videt. Cui et adhee dicitur:

(Vers. 16.) Harenulas aureas facientes tibl vernicalatas araento.

31. Murenulis monilia collo ligantur; quia et sapientia et religio a Scripturis sanctis prædicatoribus adjungitur; per murenulas enim sancta Scriptura intelligitur. Quæ, bene aureæ et argento vermiculatæ dicuntur; quia et sapientia sancta Scriptura fulget, et sonora prædicatione per mundum auditur. Sicut enim per aurum sapientia, sic per argentum sancta prædicatio demonstratur. His verbis Sponsi sponsa respondet, et per corporeas rerum species amorem intimat, quo spiritualiter intus ardef, dicens:

(Vers. 11.) Dum esset rex in accubitu suo, nardus mea dedit odorem suum.

32. Acerbitum sums rea tone intravit, quando Bearinus meeter Jeeus Christus corporaliter ceali interiora penetravis. Que ihi requiescente, nardus sponese edorem suum dedit; quia virtus sanctes Eccleaice empresa famom benitatis longe lateque sparsit. Ad ecolor enim Dominus ascendit, et Spiritum sanctum suum super discipulos misit (Act. 11); quo impleti verba salutis mundo prædicarent, et per sancta epera boni odoria famam circumquaque diffunderent. Hune quippe Spiritum in baptisme unaqueque fidelis anima recipit; ut per eum sibi ex virtutum confectione unquenta componet, et proximes exempli exhibitione quasi unquenti edore reficiat. Sequitor :

bus nostris exhibent.

· In nullis Mss. inventure que in edits her antocodunt, sollices: Mureun piecis cet, qui captus ver-tit se in circulum, ad cujus exemplar fit inauris que murenula dicitur; qua designatur prædicatio, quæ auribus inhæret, et eas penetrut. Murenutis...

ins *e*st kerbalionii f Przemittitur in excusis : Nam quæ gustata frigus expellit, et calefacit membra; quæ

mss. nesciunt.

(Vers. 12.) Fasciculus murrha dilectus mens mille & Catores intelligi ; qui simplicitatem quam pradicant. inter ubera mea commorabitur.

35. Mortuorum corpora myrrha condiri solent. ne putrescant. Myrrham guippe corporibus ne putrescant adhibemus, dum membra nostra in Christiexemplum, per corumdem mortificationem a putredine luxuriæ restringimus; ne dum ea sine condimento dimiserimus, dissoluta putredine escam A1K vermibus æternis nostra corpora faciamus. Sed onid est quod dilectum suum sponsa non myrrham, sed fasciculum myrrhæ nominat, nisi anod dom sencta mens Christi vitam ex omni parte considerat, contra omnia vilia ex ejus imitatione repugnantes virtutes congregat; ex quibus sibi fasciculum aptat. quo carnis suæ putredinem sempiternam abstergat? Oui bene inter ubera commorari dicitur, quia in R suum Christum singulariter attat inquimeum poteste dilectione Dei et proximi habitatio Christi sancta ædificatur. Sancta quippe anima dum Deum sic diligit, ut proximum non contemnat, et proximi amorem sic exsequitur, ut divinum non minuat, procul dobio ubera in pecsore sibi locat, quibus Christum amplectens ipsum nutriat. Quasi enim uberibus Christus nutritus roboratur, dum hac gemina dilectione, ut fortius inhæreat, delectatur. De quo et adhuc dicitur :

(Vers. 13.) Botrus Cupri dilectus meus mihi. in vineis Engaddi.

34. Cyprus insula est, in qua uberiores vineza quam alibi nascuntur. Per Cyprum ergo Ecclesia universalis designatur, quæ multas vineas nutrit, cor hominis, gignit, a Engaddi interpretatur fons hædi. Hædus autem antiquitus pro pecca:is immelabatur. Quid ergo per fontem hædi nisi baptismus Christi figuratur? In quo dum corpus intinguitur. anima abluitur; et per illius sidem qui pro peecatoribus mortem pertulit, anima humana a peccatis omnibus mundari se credit. Cui mox dilectus respondet:

(Vers. 14.) Ecce tu pulchra es, amica mea, ecce tu Pulchra, oculi tui columbarum.

35. Bis pulchram Sponsus sponsam suam vocat 2 quia cui dilectionem Dei et proximi denat, geminam pulchritudinem ei inserit, qua delectatur, et quam laudat. Cujus oculi bene columbarum esse perhibentur; quia dum in temporalibus gemit, et p dicit: ad æterna 🌣 desiderio rapitur , in simplicitate sensus suos custodit, et carnales concupiscentias detestatur. Columba quippe in amore pro cantu gemit. Et bene sancta anima columbæ comparatur; quia dum reprobi quique in amore mundi garriont et lætantur, mens electa in cœlesti desiderio atteritur; quia timet ne amittat quod diligit, dans differtar. Possunt etiam per oculos columbarum, Esclesiarum prædi-

· Hic inscriber in allis excusis: In Engaddi balsamum gignitur, quod cum oleo, pontificali benedi-ctione chrisma espicitur, quo dona sancti Spiritus exprimuntur. Enguddi, etc. Q : c, utpote mss. ignota expunzimus. Besumpta videntur ex Beda lib. u in Cant. art cumdem vers. Botrus.

servant, et visibilia contemnentes, ad mterne cum magnis gemitibus anhelant. Segnitur von monse dicentis :

(Vers. 15, 16) Ecos tu sulcher ese dilette mi. et dans corus : lectulus noster floridus, tiana domerum madicirum cedrina . laquearia eugreccina.

36. Pulcher et decorus dilectes dicitur, quia in divinitate et humanitate ab omni amenti se mente sine macula reprehensionis aspicitur. Quem dum sponsa pleno desiderio sequitor, cumium mundi perturbationum obliviscitur; et dum in ejus pacequiescit, magis as magis decoratur. Unde sequitur : Lectulus noster floridus. Quid lectulum sponse, nist otii quietem intelligimus? Mens enim quæ sponsum ab omnibus sollicitudinibus mundi vacat, virtules étibus Sponso suo placcat, intus accumulat. And Qua dum omnie que temporalia sunt contemnit; lectalum sibi cum Sponso in pace victorità ficit, thi que quietius pausat, co amplius flores invent quibus se decoram Sponso ostendat. Sequitur: Tigna domorum nostrarum cedrina, laquearia nostra cubressind. e Per domos, plures Ecclesius intellikimus. . ver tigna cedrina prædicatores designames, per latrucaria overessina ieses populos figuramus. Tigna enim tectum sustentant, laquearia vero dominin filiblent et ornant. Sie sie in sancta Ecclesia priedicatores boni Scripturam difinam in corde et ere portant, quam fidelibus e expandentes prædicant; ut dun Ecclesia dum in multas Ecclesias divisa, vinum quod lectificat C predicatione colecti instruitor, munimen accipiat, quo ab imbribus tentationum protegatur. Cedrus autem et cypressus imputribilia ligna esse perhibentur. Quibus bene omnes electi figurantur; quia dum temporalia nullo desiderio sectantur, æternf flunt, eo quod mente in æterna figuntur. Respondet Sponsus et dicit :

CAPUT II.

(Cap. II. - Vers. 1.) Ego flos campi, et fitium convalbium:

1. Bene florem Christus se nominat, qui dum spinas peccatorum exterminat, mentem sponsæ et pulchritudine suæ justitiæ exornat, et naribus cordis dum cœleste desiderium applicat. interiora animæ quasi odore refocillat. Qui sequitur adhuc et

(Vers. 2.) Sicut lilium inter spinas, sic amica mea inter filias.

2. Bene sicut filium inter spinas, sponsa inter filias esse perhibetur; quia cum multi sint in Ecclesia qui solis verbis Christum confitentur, operibus vero nihil nisi humanas sofficitudinės sectantur, dum sola illa anima in lilit dignitate computatur, que a mortalitatis radice ad custestem pulchritudinem assurgit, et

b Editi, ad æterna desideria.

· Hoc loce octo linearum assumentum resecuimus. Mss. omnium consensu rejiciendum.

d Hæc omissa ex Mss. revocavimus.

e In vulgatis, contra Mss. Adem, quasi territic espandentes.

et proximes quosque bonz opinionis odore rescit. Sed quia Sponsus sponsam suam tanta laude dignam habuit, josa jam ex debito laudat, a quo laudari perspicit, et dicit :

(Vers. 3.) Sicut malus inter ligna sylvarum, sic dilectus meus inter filias.

3. Ligna sylvestria esui hominum habiles fructus non gignunt; malus vero quod gignit, congrue et salubriter homines edunt. Merito ergo per malum Christus, per sylvestria vero ligna cæteri homines figurantur; quia in solo Christo cibum salutis quoties quærimus invenimus; in ejus verbis et exemplis animas nostras fructu suavi et salubri reficimus. Ipse est quippe lignum vitæ, a quod nobis tribuit. lpse est qui dum nobis semetipsum inspi- B rat, animam pascit. In cæteris vero si quid refocillationis invenimus, non quod illorum, sed quod Christi est, ab illis sumimus; quia quidquid in eis præter Deum est, mortiferum nobis procul dubio invenimus.

(Vers. 3.) Sub umbra illius quem desiderabam, sedi; et fructus ejus dulcis gutturi meo.

4. Umbra Christi protectio est Spiritus sancti. Spiritus quippe sanctus mentem quam replet, obumbrat; quia omnem tentationum fervorem temperat: et dum aura suæ inspirationis suaviter mentem tangit, quidquid noxii caloris sustinebat expellit: et quam jam forsitan nimius vitiorum æstus 417 marcidam fecerat, umbra sancti Spiritus protegens recreat; ut dum in ejus inspiratione sedens pausat, vires colligat quibus ad æternam vitam robustius currat. Sequitur : Et fructus ejus dulcis gutturi meo. Arbor quippe fructifera ipse Christus in corde plantatus consistit; quam si mens nostra digne diligit. et instanter excolit, fructus nimirum interius pulchros et utiles gignit. Quos dum mens capiens avide comedit, omnes mundi voluptates præ ejus dulcedine postponit. Dulce enim est valde sibi cœlestia cogitare, in æternitate oculum intimum figere, ut aliquando in fletibus etiam mens accensa compungatur, et inter lacrymas sublevata, angelorum cibo, ipsa videlicet sapientia, quanto dulcius, tanto avidius pascatur. unde est quod subditur:

(Vers. 4.) Introduxit me Rex in cellam vinariam, ordinavit in me charitatem.

5. Quid enim per cellam vinariam congruentius, quam ipsam arcanam æternitatis contemplationem accipimus? In hac æternitate angeli sancti vino sapientiæ inebriantur, dum ipsum Deum facie ad faciem videntes, omni voluptate spiritali satiantur. Hanc sancta mens (postpositis omnibus temporalibus) si a sponso introducatur intrat, in qua ex illis angelicis deliciis quantum sibi conceditur, gustat. Et quia adhuc in corpore corruptibili detinetur, se persecte non

munditize candorem corde et corpore sibiipsi custodit, A satiat, tamen ex illo minimo quod cursim sumit, considerat quantum debeat amare quod amat. Potest tamen per cellam vinariam Scriptura divina figurari. Per hanc quippe in sponsa charitas ordinatur, quia in eius doctrina maniseste discitur qualiter Deus et proximus ordinate diligantur. Hac charitate percussa sequitur et dicit :

(Vers. 5.) Fulcite me floribus, stipale me malis, quia amore langueo.

6. Per flores teneri quique et incipientes, per mala vero perfecti fideles designantur. Sponsa quippe quia amore languet, fulciri se floribus et stipari malis appetit, quia dum se æternitatis desiderio afficit, dum qualiter illuc perveniat, tota anxietate perquirit, sed perventionem dum in carne vivit, omnino non invenit, fatigata in desiderio suo requiescit, et in hoc solo gaudet, si circa se prospicit vel quibus ipsa, vel in quorum perfectione consolationem de languore suo perspicere possit. Quibus de sponso suo subsequenter hæc dicit:

(Vers. 6.) Læva ejus sub capite meo et dextera illius amplexabitur me.

7. Per lævam sponsi vita præsens, per dexteram vero vita æterna designatur. Per caput autem sponsæ, mens quæ animæ dominatur assumitur. Sed læva sponsi sub capite sponsæ esse dicitur, et dextera ejus amplexatur eam, quia vitam temporalem sub mente sua semper ponit, vitam vero æternam ut omni modo amplexetur concupiscit. Hæc quippe que videt, magnanimiter mente sublimi conculcat, officiis cœlestibus se occupat. Hæc ex necessitate tolerat, ad illa summo desiderio quasi brachio dextero sponsi astricta suspirat. In quæ cum aliquantulum intrat, delectabiliter quiescit, cujus quietis dilectione mundanos tumultus omnino fastidit. Sic quiescentem utique sponsus amplius diligit, et ab ejus excitatione improbos quosque repellit, dicens:

(Vers. 7.) Adjuro vos, filiæ Jerusalem, per capreas, cervosque 418 camporum, ne suscitetis, neque evigilare saciatis dilectam, e donec ipsa velit.

8. Cervi et capreæ munda animalia in lege esse perhibentur. Quid ergo per cervos et capreas, nisi sidem, spem et charitatem accipimus? Quas dum nobis mundas servamus, per easdem altos montes contemplationis ascendimus. Sancta autem anima sponsa Christi a cunctis mundi perturbationibus quiescere appetit, in sinu sponsi sopitis terrenis cupiditatibus dormire sancto otio concupiscit, ita ut etiam necessaria colloquia aliquando fastidiat, soliusque sponsi collocutione quanto quierius, tanto serenius hilarescat. Sed hanc dormientem carnales qui sunt in Ecclesia, nonnunquam importune excitant, megotiis mundi eam implicare desiderant; quia ejus vitam inutilem existimant, dum ab eorum curis eam se abstinentem considerant. Hi tales satis congrue

Excusi, quam nobis tribuit.

b Sic legitur in omnibus Mss. Quam lectionem, etsi obscuriorem, præferendam duximus Editorum alteri; perquirit, eo quod perfectionem, dum in carne vivit... requiescit. Et in hoc solo gaudet si circa se respicit; vel quibus ipsa proficiat, vel in quorum prosectione consolationem de languore suo recipere possit.

e ln Rothomag, et Val. Cl. quoadusque ipsa velit.

non filii, sed filize nominantur, quia dum effemina- A autem et cancellos qui aspicit partim videtur, partim tos mores nutriunt, virili dignitate amissa, quales interius habentur, exterius nomine femineo designantur. Hi dilectam suscitare sub adjurationis pondere prohibentur, ne videlicet mentem quæ ad vacandum Deo se accingit, et solis spiritalibus studiis inhærere concupiscit, importunis sollicitationibus inquietent, et tenebris curarum terrenarum oculum cordis eius obnubilent. Et tamen non ei omnis cura proximi interdicitur, sed quando suscitari debeat, ejus voluntati relinquitur, quia profecto omni perfectæ animæ discernendum est, et quando cœlesti contemplatione studeat, et quando proximorum utilitatibus inserviat. Hanc vacandi Deo licentiam libentissime sponsa suscipit, statimque verbum sponsi amplectitur et dicit :

(Vers. 8.) Vox dilecti mei : ecce iste venit saliens in montibus, transiliens colles.

9. Ac si diceret: Hanc vocem dilecti mei sponsi esse recognosco, hanc ab eius ore semper audire desidero, quia in hoc video quantum me diligat, cum me ab amplexibus ejus desiderabilibus impediri prohibeat. Ad hos amplexus qualiter pervenerit, subito naffat, dicens: Ecce iste renit saliens in montibus, transiliens colles. Ad amplexus sponsæ suæ Christus venire disponens, humanitatem nostram dignanter assumpsit. Ad quod mysterium peragendum, quasi saliens in montibus venit, quia quædam opera inter homines ostendit, quæ valde sublimia et super homines esse perspiciens humanum genus admirari potuit, attingere non potuit. Quod enim de virgine natus est C quod ad vagientem adorandum ire pastores angelus admonuit, magos stella perduxit; quod pendens in cruce qua hora voluit spiritum emisit; quod mortuus tertia die seipsum suscitavit, quod cœlum ingressus, Spiritum sanctum quibus sibi placuit donavit; quod lidei suæ per piscatores et idiotas mundum subjugavit; hæc faciens quasi in montibus ambulavit, quo eum nulla creatura assegui valuit. In his nimirum operibus colles transilivit, quia sanctos omnes, quantumcunque excreverint, potentia suæ operationis transcendit. De quo et sequitur:

(Vers. 9.) 'Similis est dilectus meus capreæ, hinnuloque cervorum.

Similis capreæ bene esse dicitur, quia ex Synagoga carnem traxit, quæ per capream ostenditur. 🚣 🕽 🕏 Et quia ex antiquorum sanctorum stirpe progenitus est, quasi hinnulus cervorum recte esse perhibetur. Sequitur:

(Vers. 9.) En ipse stat post parietem nostrum, aspiciens per fenestras, a prospiciens per cancellos.

10. Quasi post parietem nostrum Christus incarnatus stetit, quia in humanitate assumpta divinitas latuit. Et quia ejus immensitatem si ostenderet, infirmitas humana ferre non posset, carnis obstaculum. objecit, et quidquid magni inter homines operatus cet, quasi post parietem latitans fecit. Per fenestras

vero se abscondit. Sic et Bominns Jesus Christus dum et miracula per divinitatis potentiam fecit. et abjecta per carnis infirmitatem pertulit, quasi per fenestram et cancellos prospexit, quia in alio latens, in alio quis esset apparuit. Incarnatus itaque Ecclesiæ suæ, vel uniquique perfectæ animæ loquitur, et ad æternam exhortatur patriam, dicens :

(Vers. 10.) Surge, propera, amica mea, columba mea, formosa mea, el veni.

11. Propter fidem Christus sponsam suam amicam vocat, columbam propter simplicitatem, formosam propter operationem. Quia enim sine side Deo placere non possumus, bene per fidem amici vocamur, quia dum fide cœlestia appetimus, abjectis terrenis Deo adhæremus. Columba vero bene anima propter simplicitatem dicitur, quia dum simplicem Deum cordis simplicitate perscrutatur, nequaquam mundi ineptam lætitiam dissoluta sectatur, sed semper ad æterna festinans, columbæ gemitum diligendo imitatur. Propter operationem anima formosa recte appellatur, quia dum præteritæ vitæ peccata per bona opera redimit, quasi antiquam turpitudinem assumpta forma meliori ante sponsi oculos abscondit. Hanc itaque hortatur Sponsus ut surgat et veniat; quia dignum est ut quicunque ad amorem Christi properat, carnis torporem quantum potest abjiciat, et se ad æterna consequenda celeriter accingat. Sed quia ut ad cœlestia festinemus, per exhibitionem Novi Testamenti a Deo accepimus, ideo recte sequitur:

(Vers. 11.) Jam enim hyems transiit, imber abiit et recessit.

12. Quid per hyemem, nisi legis austeritas intelligendum est? Ouæ dum in carnalibus sacrificiis populum antiquum detinuit, ad appetenda spiritalia et cœlestia observatores suos non adjuvit. Possumus etiam per hvemem vitam præsentem intelligere, quæ dum nos assiduis tentationibus impetit, quasi imbribus importunis ad sequendum Christum torpere compellit. Sed jam sponsa surgat, quia hyems transiit, quoniam quanto magis dies ultimus instat, præsens vita recedit, et quo amplius tempus ad terminum ducitur, eo citius currendum est, ne electa anima oblatis sibi muneribus æternis privetur. Transiit enim dicitur, D quia in proximo transitura esse non dubitatur. Se-

(Vers. 12.) Flores apparuerunt in terra, tempus putationis advenit.

13. Flores apparuisse in terra dicuntur, quia sanctæ animæ cum a corporibus recedunt, in cœlo recipiuntur. Et quia in hac vita quamvis hyems fuerit, a bono opere non torpuerunt, mox ut recesserunt, in terra viventium gloriose floruerunt. Bene ergo sequitur quod dicit: Tempus putationis advenit, quia quo amplius in cœlo electorum numerus 420 congregatur, eo celerius reprobi ab Ecclesia tanquam sar-

[&]quot; Val. Cl.; per senestras et per cancellos. Rothom., per senestras et cancellos.

menta inutilia amputantur, ut mundus citius finiatur. A gnari, et per cevernem meceriæ, fosa protectio an-Sequitur:

(Vers. 12, 13.) Vox turturis audita est in terra nostra, ficus protulit grossos suos, vinea Aorenias dederunt odorem suum.

14. Quid per turturem, nisi Ecclesia: quid per terram sponsi, nisi vita illa beata designatur? Sed vox turturis in terra sponsi audita esse dicitur : quia dum pro desiderio suo sancta Ecclesia deprecatur, a Christo in cœlo clementissime exauditur. De qua recte subditur : Ficus protulit grosses suos, vineæ florentes dederunt odorem suum. Ficus quippe grossos suos protulit, quia sancta Ecclesia martyres suos ad æternam patriam præmisit. Post quos vineæ florentes odorem suum dederunt, quia per universum mundum exempla bonorum operam excreverunt. R Vineze utique flores producunt, cum singulæ Keclesiæ animas prius infideles ad fidei novitatem per baptismum educunt. Sed flores ipsi odorem proferunt, cum credentes animæ exempla bona per suavem opinionem sibi invicem et aliis aspergunt. Sed quia Christus utroque modo exhartationis nos trahit, ut videlicet et præceptis nos admoneat, et exemplis sanctorum nos erigat, idcirco sponsæ suæ prius ut surgeret admonendo præcepit, et deinde exempla sanctorum ad cognitionem adduxit, et post exemplorum exhibitionem iterum se ad præcepti commonitionem convertit, dicens:

(Vers. 13, 14.) Surge, amica meg, soror mea, et veni, columba mea in foraminibus petres, in caverna maceriæ.

15. Surgit anima, cum a peccati perpetratione se erigit; venit, cum per bona opera desiderii sancti passibus sanctis ad coalestia tendit. Sancta etenim mens oum presterite vites turpitudinem conspicit, emm neccata sua enumerat que focit, mox secum in conscientia erubescit, et quacunque in mundo dilexerat, ad odium sibi transferene fletibus se punit, et ipsa popnitentia facta rebustior, ab omni inquinatione ctiam • exilit, et ab omni torpere negligentie se execuit, ut jam in infimis cogitationibus non insect, sed ad appetenda invisibilia per sancia desideria se extendat. Hæe itaque mons surgit et rapit, quia et a torporis infirmitate per compunctionem se erigit, et in sanctis studiis se exercens, ad seteena pedibus amoris currit. Per foramina autem petræ, vulnera manuum et pedum Christí ia cruce pendentis libenter intellexerim. Cavernam vero maceriæ, vulnus lateris quod lancea factum est. eodem sensu dixerim. Et bene columba in foraminibus petræ et in caverna maceriæ esse dicitur, quia dum in crucis recordatione patientiam Christi initatur, dum ipsa vulnera propter exemplum ad memoriam reducit , quasi columba in foraminibus. sic simplex anima in vulneribus nutrimentum quo convalescat, invenit. Possunt tamen per foramina petræ, incarnationis Christi sacramenta si-

selice oustodia figurari. In qua custodia cum anima ponitur, bene ei a spenso dicitur:

(Vers. 14.) Ostende mihi faciem tuam, senet vez tue in auribus meis : vox enim tue dulcis, et facies ma decora.

46, Quid enim per faciem, nisi fidem qua a Deo cognoscimur, accipimus? Et quid per vocem, nisi prædicationem intelligienus? Sed præcipit sponsus ut ei sponsa faciem suam estendat, quia quicunque se fidem dicit habere, necesse est ut in bonis operibus 491 se exerceat, ut in operibus exterioribus fides interior innotescat. Sed et opera necesse est ut vox prædicationis seguator. Quia quicunque in sanctis operibus se dilatat, consequens est ut ad eadem facienda proximos quosque exhortetur. Ideo sequitor : Vox enim tua dulcis at facies the decora. Tune coim et vex placet. et facies decoratur, quando et enera pradicatio seguitur, et russum prædicationem bena opera comitantur. Liviusmodi armiiestoribus consequenter dicitur :

(Vers. 15.) Capite nobis b vulpeoulas, que demoliuntur vinsas : nam vinsa nostra floruit.

17. Per vulpes heretici, per vincas singuise Eccleaim designantur. Sed vulpes vincas demoliuntur; quia per horeticos Reclesia a recto fidei viriditate exsiccantur. Our bene parvotes diounter, quia quamvis contra veritatem intus superbiant, exterius tamen in verbis humilitatem per simulationem sectantur. Que tune a sanctis predicatoribus capiuntur, quando instante altercatione, sententiis veritatis convincuntur. Prædicatores quippe sancti allevende canes per similitudineas dicuntur: quia prodicationibus assiduis, guasi latratibus importuais, adversaries quesque a grege ovium arcore nituatur. Isti canes vulnes Christo capiunt; quia ducem suum dum fideliter diligunt, pro ejus amore laborantes, tergiversantes hæretices ab involutionibus questionum, quasi a tenebresis caveis ad lucem veritatis educunt. Quare vere vulpium demolitio timeatur, manifestatur cum dicitur: Nam vines nestra floruit. Vinea quippe floruit, quia sancta Ecclosia per baptismum filios ad fidei novam conversationem perduzit. Quibus timendum est, as ab hereticis depreventur, quia dum quique crédentes in novitatem Christi regenerantes. quo quisque tenerior est, es citius ad pravitatem seducitur. Floribus emaine timendum est, ne percant. quia dum adhue quisque ad perfectionem per exercitium diuturaum non convaluit, facile si a dente venenoso mordetur, ab hoc quod nactus fuerat. evanescit. Perfecta enim queque anime in que se fam diu exercuit, facile non amittit, quia que frequentius palato intimo quam dulcis sia Dominus gustavit, co constantius sponsi restitudinem tenet, et distorta fastidit. Quæ prosequitur convenienter, et dicit :

(Vers. 16, 17.) Dilectus mays mili, et age illi, qui pascitur inter lilia, donce aspiret dies, et inclinentur unibræ.

[.] In Excusis, etiem cogitationis exilit.

b Sie legimus in omnibus Mss. ubi Editi habent,

ter teneo, quia ejus constantem benevolentiam erga me sentie. Quia dum eius familianitatem henignam habao, danum mibi est quidquid ei adversum inimicas latrantes audio. Et dum in oius assiduitate qualis sit video, si quid exposis applement adversarii, a venitate guam in ains visions cognori, nen recede. De ene bone goguitur: Qui pascitur inter tilia, donce aspiret dies, et inclinantur umbre. Quid per lilia, a piei apimee designantur? Quee dum castitatis canderem retinent. ner bonz femz eninienem prezimis quibasque suaviter olent. Inter lilia sponeus ergo pascitur, quia procel dukio animarem castitate delectatur, euro et ia se manditiam carais conservant, et aer nitidas cogitationes coram eo plaçent, et exempla preximis aussi ederis £99 susvitatem donant. Dies vere trac aspirabit, et umbre inclinabuntur, quando vita esterne asperchit, et presens vita finietur. Guinne dies erit, hic vers bass; quia hie in visione caligamus. ihi dies ipsa tota veritas mentibus elucebit. Ad hane diem proraus anima enimatur at pervenient : prouter hanc, justitiam illibatam in avantum poseunt conservant; et quia sine Christo nihit possunt, ejus auxilium invocant, eius familiaritatem desiderant. Quarum duin mentem considerat, prope est benignes et adjuvat, et que amplins proficient, ce familiaries semper amat, donce finitis tenchris mundi, ad vitm mterne luccas perfectas educat. Quam incem quia valde desiderent, camene cam Dominus ad judicium venerit, videndam cone putant, ideiros cum summo desiderio

(Vers. 17.) Revertere', similis este, dilecte mi, caproc himulogue cornerum super mantes Bethel.

19. A nobis dilectus corporaliter tunc abiit, quando nest resurrectionem in ecolum ascendit. Tunc autem revestetur, quando in fine mundi resuscitatis corporibus homicum, omnibus in judicio manifesbiter. Qui vere similis caprese et hinnule cerverum apparebit, quia in carne nostra veniens ad judicium, omnibus se monstrabit. Per capream enim, que mundum est animal, Ecclesia designatur, que dum in conlectibus mente habitat, quasi in montibus nascitur. Per cervos autem quid aliud quam patres antiqui designantur, ex quorum carne Christus natus. quasi binnulus cervorum mundo est presentatus? Ecclesia Dei dicitur, quia in ca Dominus habitat. dum per fidem corda nostra mundautur. Super mentes ergo Bethel similis esprese hinnuloque cerverum apparehit; quia in ea humanitatis forma ad judicium veniet, quam ab Ecclesia sumpsit, quando in hoc mundo ex patrum progenie quasi hinnulus ex cervis humilis natus fuit. Qui vore et similis capreze, et super mentes Bethel apperebit, quia ex humanitatis

Addust Vulgati, sisi sunda anima, silentibus Mes. b Ita legitur in omnibus Mss. At in Excusis; hic quippe nox est, ibi vero dies erit, quia hic in visione veritatis caligamus, ibi Deus ipse tota veritas mentibus

Vulgati, reluctantibus omnibus Mss., a se non

46. Ac si diceret : Dilecti mei amicitiam constan- A forma similis Ecclesize erit, et tamen super losos summos, qui quasi montes excellunt, in Ecclesia sublimior eminebit. Qui dum venire meratur, quia eum semper sancta anima perquirere nititur, ideo sequitur:

CAPUT III.

f Cap. III. -Vers. 1.) In lectulo meo per noctes quesivi quem diligit anima mea : aucesivi illum. et non

1.Loctulum sibi sancta anima per noctes facit, dum omnes perturbationes mundi fugiens, secretum comparat, in que requiescit. In hec lectule guem diffigit querit, quia dum ab omnibus sollicitudinibus mundi vacat, in cius inquinitione quemede ad illum perveniat, non quiesch. Notandum est autem quia per noctes quarit, qui mode in hoc mundo vivit, et perfecte tenebras temporalitatis a se exentit. Quas que graviores patitur, co ferventius quarit cum, que invente, tenebras amplius non patietur. Sed quia quem unesrit, nunquam perfecte in hoc mundo invenit, idea aphiungit: Quesini dilum et man inveni. Quia vero maximo desiderio estuat, et quidquid teact, ei aca sufficit, donec dilectum inveniat, ideo constantiam inquisitionis subjungit, dicens:

422 (Vers. 2.) Surgam, circuite sixitatem; per nicos et platees queram quem diligit smime men : quesivi illum, et non inveni.

2. Quid per civitatem in hec loce, nici Ecclesiam: auid per vices civitatis, nisi spiritales quesque necipimus? Qui dum d ad Ecclesiam tote corde gradientur, angustam viam tenent, que ad vitam perducantur. Per plateas autem , seculares designantur, nui dum voluptates suas multas sequentar, latas vius gradiuntur. Surgit ergo sponsa et civitatem circuit, quia perfecta anima que visibilia factidit, emacs sanctos qui sunt vel fuerunt in Ecclesia, mente conspicit, si quid forte in corum actibus reperit qued imitandol, ad sponsi inventionem aliquando pervenire possit. Per vices, autem et per plateas quærit, quia dum per bonorum imitationem ad dilecti familiares amplexus pervenire satagit, non solum in spiritalibus, sed et in ipsis etiam carnalibus aliquande invenit aued imiteri digne pessit. Sed postquem laborem geminatum insinuavit, iterum difficultatem inventionis subdit, dicens : Quereiri illum, et non inueni. Bethel autem domus Dei interpretatur. Ques bene n Sed dum querit et non invenit, insa etiam queritur et invenitur, et ideo subditur :

> (Vers. 3.) Invenerunt me vigiles ani custodiunt cinitatem: Num quem diligit anima mea vidistis?

> 3. Quid per vigiles, nisi doctores Ecclesize designantur? Qui dum lucrandis animabus et scriptis et dictis invigilant, ubi desiderii aliquantulum sentiunt, augmentare ad melius nunquam cessant. Hi sponsam quærentem inveniunt, quia piam animam Christum

excutit. Lectio nostra, etsi prima fronte, veritate carere videatur, est tamen verior, juxta S. Gregorfi mentem, anima coim que enme mundi perturbationes sugiens lectulum sibi facit, tenebras temporalitatis perfecte, quantum in ipsa est, a se excutit. d Excusi, qui dum ad costestia.

præceptis instruunt, exemplis accendunt. Quos illa interrogans, dicit : Num quem diligit anima mea vidistis? Bene eos sponsa interrogare dicitor, quia dum eorum scripta vel verba vigilanti animo perscrutatur, tanquam præsentibus etiam absentibus animi intentione loquens, quid de Christo senserint, sciscitatur. Quia vero dum in eos intendit, nunquam sponsum invenit, consequenter subjuncit:

(Vers. 4.) Paululum cum pertransissem eos, inveni avem dilioit anima mea.

4. Paululum vigiles transit, et dilectum invenit. quia dum eos puros homines esse cogitat, ad divinitatem mentem erigit, ibique sponsum suum supra homines Patri æqualem cognoscit. Quem tunc invenisse se dicit, cum sanctis laboribus adjuta, in ejus B divinitatis claritatem oculum fidei tanguam per speculum contemplando aliquantulum figit. Quod tantillum quanta aviditate mentis suscipiat, ostendit, dicens:

(Vers. 4.) Tenui eum, nec dimittam, donec introducam illum in domum matris mew, et in cubiculum genitricis meæ.

5. Mater Ecclesiæ Synagoga exstitit : quia ex ipsa sanctos prædicatores habuit, a quibus verbum veritatis suscepit, per quod in fide regenerata fuit. Tenet ergo sponsum Ecclesia donec in domum matris eum introducat, quia usque in finem mundi ab eius fide et amore non recedit, donec ad fidem Judæos adducat. Non quod postea recedat; guippe guem in exsilio diligit, in patria videns amplius amabit. Sed de illo tempore dici debuit, de quo a quibuslibet propter obsistentes tentationes dubitari potuit. In domum ergo matris dilectum introducet, quando in fine mundi Ecclesia per prædicationem 424 in plebem judaicam Christiana sacramenta immittet. In cubiculum autem quasi in secretiorem partem domus eum introducet, quia ex eadem plebe ita plurimos convertet, ut omnes mundi sarcinas abjiciant, et in intimis cogitationibus soli Deo placere concupiscant. Hujuscemodi homines cubiculum facient sponso, quia dum a se omnes sordes cupiditatis abiicient, quasi secretum locum in mente in quo delectetur, component. A quorum inquietatione in eis delectabiliter pausans sponsus, improbos prohibet, dicens :

cervosque camporum, ne suscitetis, neque evigitare faciatis dilectam, donec ipsa velit.

6. In hoc utique ostendit, quia ejusdem perfectionis quosdam de Synagoga post conversionem inveniet, cujus de Ecclesia quam plurimos, dum in eorum quiete similiter delectatur, ab eis a inquietatorem prohibet, sicut ab Ecclesia prohibuit. Introducta ergo ad fidem Synagoga, Ecclesiæ mentem per opera quæ videt, conspicit, et sublimitatem ejus valde admirans, dicit:

(Vers. 6.) Quæ est ista quæ asendit per desertum,

invenire satagentem excipiunt, et ut citius inveniat, A sicut virgula fumi ex aromatibus myrrhe, et thurus, et universi pulveris piamentarii?

> 7. In deserto itaque, in hoc mundo Ecclesia. sive sancta quæque anima vivit, dum a regno exsul inter bestias, dæmones videlicet, degit. Hic enim etsi non ompino a sponso descritur, tamen dum in carne est. nondom ad certam eius visionem admittitur, dum ab eo per exsilia et tentationes peregrinatur, quia dum adhuc cum eo non regnat, deseri ab eo sibi videtur. Oh hoc semper laborat ut ascendat, ut quem valde diligit, magis ac magis sentiat, quatenus quoniam perfecte eum in deserto non tenet, vel in ipso ejus desiderio se reficiat, ut sic in via roborata, guandoque ad hoc quod diu concupivit, perveniat. Sant quippe nonpulli, qui dum omnia visibilia fastidiunt, mentem in cœlestia erigunt, et quia in infimis nihil quod eis dulcescat, conspiciunt, totum cor ad superna convertunt. Hi ab omnibus malis moribus se expunt, censum mundi cum cupiditatibus contemnunt, spe ad invisibilia tendunt, et quo ampliori desiderio illis inhærent, eo magis ac magis moleste corruntionem ferunt quam habent. Hi nimirum per desertum ascendunt, quia dum in hoc mundo inter tentationes vivunt, quo amplius dum hic morantur deseri metuunt, eo guidem fortius ista deserunt, et ferventius ad illa gradiuntur, in quibus cum fuerint, nihil amplius quod cos amoveat, jam timebunt.

8. Bene autem sicut virgula fumi ascendere dicun. tur, quia et odorem bonæfamæ, et subtilitatem mentis habere dicuntur. Non autem quarumlibet rerum fumus iste esse dicitur, sed ex aromatibus myrrbæ, et thuris, et universi pulveris pigmentarii existere dedeclaratur. Myrrha quippe mortuorum corpora condiuntur ne putrescant, thura vero accenduntur ut redoleant. Per myrrham ergo carnis mortificatie signatur, per thus vero orationum munditia intelligitur. Sancta igitur anima dum carnem suam a putredine vitiorum mortificat, dum omnes mundi voluptates per continentiam abnegat, quasi myrrham morituro corpori adhibet, ut post judicium a corruptione æterna sanum permaneat. Cum vero se ad cœlestia majori desiderio accendit. 495 et a cordis cubiculo omnes superfluas cogitationes ferventer abjicit, quasi thuribulum cor suum coram Deo facit. In guo dum per dilectionem virtutes congregat, quasi carbones (Vers. 5.) Adjuro vos, filiæ Jerusalem, per capreas D in thuribulo coaptat, in quo seipsam mens in conspectu Dei igne charitatis accendat. Dumque ferventes et mundas orationes ad Deum emittit, quasi fumum aromatum ex thuribulo educit, ut coram dilecto suave redoleat, et proximos quosque ad ejus amorem per bona exempla concitare non desinat. Sed notardum quod non ait universi pigmenti, sed universi pulveris pigmentarii. Pigmenta quippe facimus, quando virtutes congregamus in corde. Quando vero ipsas nostras virtutes per singula quæque opera diligentius retractamus, ne quid in operibus nostris incultum remaneat, ne inter virtutes vitium lateat, tunc pro-

Rothomag., inquietationem: Lectio priorum Editorum paululum est diversa.

cul dubio unguenta virtutum quasi in pulverem tun- A quia, secuadum a præscientim suæ gratiam. Christus dimus, ut eo mundiora sint opera nostra, quo subtilius ea ab omni subreptione vitiorum discernere non cessamus. Hujuscemodi mentes dilecto suo delectaniles se per eius gratiam faciunt, et dum ab omni mundano strepitu se dividunt, locum in quo sponsus requiescat, in scipsis component. De qua requie subditur :

(Vers. 7, 8.) En lectulum Salemonis sexaginta forles ambiunt ex sortissimis Israel, omnes tenentes aladios, et ad bella doctissimi, uniuscujusque ensis super femur suum propter timores nocturnos.

9. Salomon guippe pacificus interpretatur. Quid ergo per Salomonem, nisi Christus intelligitur, de auo scriptum est : Ipse est pax nostra, qui fecit utraque mus, quando a mundi sollicitudinibus omnino cessamus, dum in solo desiderio Christi libenter pausamus, eigne, ut nobiscum pauset, cor ab omni terrena cupiditate mundamus. Denarius autem numerus si per senarium multiplicetur, nimirum sexaginta complentur. Per denarium itaque Decalogum legis accipimus, per senarium autem totum hoc tempus intelligimus quod sex diebus operatoriis volvi videmus. Per sexaginta igitur fortes omnes perfectos qui fuerunt ante nos in Ecclesia intelligimus: qui dum decem præcepta legis quo spiritalius, eo fortius in sex diebus compleverunt, quasi sexagenarium numerum perfecerunt. Hi lectulum Salomonis ambiunt, quia mentem sanctam in qua Christus pausat verbis et exemplis muniunt, quibus ab aditu mentis venientes hostes repellunt. dum ipsam mentem exemplis sustinent, scriptis erudiunt. Hi tenent gladios, et ad bella doctissimi existunt, quia dum verbum Dei opere complent, quod corde sciunt, magis ac magis semper docti hostem suum, dæmonem scilicet, sapientia et fortitudine vincunt. Per gladium enim, verbum Dei designatur, per manus autem quibus gladios tenent ipsa opera figurantur. De quibus bene subditur: Uniuscujusque ensis super femur suum propler timores nocturnos. Quid per ensem, nisi rigorem conversationis; et quid per femur, nisi carnis appetitum accipimus? Electi ergo quique, qui jam ad perfectionem vitæ provecti sunt, semper ensem super femur suum ferunt, quia rigore conversationis appetitum carnis assidue franrepente veniens, mollem aditum inveniat, et per voluptatis mollitiem 426 eo facilius, quo voluptuosiores invenerit, ad graviora peccata perducat. De laude itaque Salomonis adhuc subditur:

(Vers. 9, 10.) Ferculum fecit sibi rex Salomon de tignes Libari. Columnas argenteas, reclinatorium aureum, ascensum purpureum; media charitate constravit, propter filias Jerusalem.

 Ligna Libani imputribilia esse asseruntur. Ferculum ergo fecit sibi rex Salomon de lignis Libani,

Excusi, ei non possunt comparari.

sanctam Ecclesiam de sanctis in æternum permansuris construxit. Columnas ejus fecit argenteas, quia eidem Ecclesiæ prædicatores dedit, qui et ut eam exemplis sustentarent, magna justitiæ rectitudine roboravit, et ut prædicationibus erudirent, nitore eloquii, quasi splendore argenti, decoravit, Reclinatorium aureum secit, quia dum in cordibus persectorum resplenduit, eis divinitatis suæ potentiam per contemplationem ostendit. In qua contemplatione dum eis pulchritudinem cœlestium gaudiorum monstravit. quasi reclinatorium ex auro composuit, quia locum in quo se refociliantes requiescant apposuit. Quod reclinatorium bene aureum esse dicitur : quia melior est sapientia cunctis opibus, et omnia auæ desideranunum? (Ephes. II. 14.) Salomoni ergo lectulum faci- B tur b huic non valent comparari (Prov. VIII. 11). Ad hoc reclinatorium multis laboribus pervenitur, multis tribulationibus ascenditur, ita ut, si necesse fuerit, etiam sanguis effundi permittatur. Ideo ascensus recte purpureus esse dicitur. Dum enim sancti quique martyres propter vitam æternam corpora sua ad supplicia tradiderunt, dum flagella, e equuleos, ignes, gladios et alia innumerabilia tormenta patienter pertulerunt, nonne ad reclinatorium istud, ad beatam scilicet vitam, per ascensum purpureum ascenderunt? Sed nos miseri quid agimus, qui in hoc ferculo cohumnæ argenteæ non sumus, quia sanctam Ecclesiam nec exemplis sustentamus, nec prædicatione docemus? In ea reclinatorium aureum non habemus, quia, terrenis cogitationibus involuti, ad splendorem sapientiæ per contemplationem non assurgimus. Ascensum purpureum nec etiam cognoscimus, quia, voluptatibus vacantes, labores et persecutiones pro zeterna beatitudine ferre recusamus. Consolatur nos aliquantulum quod de hoc ferculo subditur : Media charitate constravit, propter filias Jerusalem. Quid enim per filias Jerusalem, cum non filios sed filias dixerit, intelligimus, nisi nos debiles, qui in Ecclesia non viri, sed feminæ sumus, quia contra vitia fortiter non reluctamur, viriliter non resistimus, muliebriter subjacemus? Jerusalem enim visio pacis interpretatur, per quam Ecclesia, quæ est mater nostra, designatur, eo quod assidue pacem perpetuam contemplatur. Si ergo nos in ferculo Regis columnæ argenteze non sumus, reclinatorium aureum non habegunt, ne hostis quem in nocte hujus mundi timent, $\mathbf{p}_{ ext{mus.per}}$ per ascensum pur pur eum ascendere non valemus; saltem charitatem, quæ communis omnibus electis quasi in medio posita est, teneamus. Per hanc quippe rex Salomon nos in ferculo suo esse cognoscit, quia in eo cum columnis argenteis, cum reclinatorio aureo, cum ascensu purpureo, propter filias Jerusalem etiam media charitate constravit, quia cum Ecclesiæ membris ad eamdem sponsi beautudinem pervenimus, si charitatem indefessam observamus. Sequi-

427 (Vers. 11.) Egredimini, filiæ Sion, et videte

ter:

· Ita omnes Mss. et Edit. Paris. 1518. Aliæ habent aculeos. Erroris occasio fuit modus scribendi veterum amanuensium eculeos.

a Val. Cl., præsentiæ suæ gratiam, quod minime probamus. Contradicunt quoque alii Mss.

regem Salemenem in diadomete, quo coronavit eum A testimonium veritati etiam per mortem suam perhimater sua in die desponentionis illius, et in die lætitiæ buisse scimus. Grex itaque iste caprarum de monte cordis oius.

44. Mater Christi besta Maria esse creditur, que corenevit com diadomete, quia humanitatem nostram ex ea ipae assumpsit, eleut in Evangelio recitatur (Matth, 1). Et has in die despensationis eins et in die lestitim condis cius facteur casa dicitur, quis quando uniconitus Pilius Del divinitatem evam humanitati nestra copulare voluit, quando per benem veluntasom suam tempere apportune Ecclesiam 4 suam sibi assumers placuit, tone cum charitatis exsultatione carnem mestram ex motos Virgine suscipere voluit. La qua cum deleribus pro tempore vivens, de redemptions nostre vehementer excultavit. Sed cum dia-Acme pre giorie assumetur, in humanitatis autem sus- R ceptione non gloria Verbi Bei, sed humilitas esse cognoscatur, quomedo humanitate nestra quasi diadomate corenatus fuicee dicitur? Sed com ipea eius incarnatio vere gieria neetra fuerit, quia membra ejus sumus propter communicaem carporis, diadema membrorum bene capitis Scriptura prædixit. flic Itaque quia a aponsa laudatur, et lese vicissim sponsam landare dignetur, dicens :

CAPUT IV.

(Cap. IV.—Yers, 1.) Quam pulches es, amies mas, quam pulches es et decors! Qculi tui columbarum, abaque so quad intrinsecus latet.

1. Quia bec superius exposuieus (Cop. 9, n. 55). ut patuirous, nunc esdem repeters propter brevita-.C. tem servandam devitames. Sed quia adjunctum est Absque so suod intrinsecus latet, bravitar vidandum est quemodo superioribus conjungatur. Pulchra est erge sponse, et oculi ejus columbarum, absque eo quad intrinsecus latet, quia valde honestum est quidquid in exterioribus operatur, quod simpliciter inter homines conversatur, quod es que videt temperaliter concunicates dedignatur, at si quid tamen in hoc mundo placet, post concuniscentias suas ire detestatur. Sed vehementer pulchrius et honestius est gued cordis desiderium illibatum retinere constur, and sterus bestitudinis claritatem in mente retinet. erects contemplatur, qued in his que interius videt quaritor requiescit at mandatur. Sequitur:

(Vers. 1.) Capiti tui eleut gregor caprarum, que no \mathbf{p} senderunt de mente Caland.

- S. Si per certes predicatores Sectesia designantur, quia exteria viam estendit, bono per capitios poputi significantur, quia eldem Sectesia ernatum tribuunt. Capitii erge sponses sicut grex saprarum esse dicuntur, quia poputi Sectesia dum, precepta legis suminantes, estlectia tide contemplantur, munda aunt animalia, et in attis pascuntur. Galand autem acervus testimonii interpretatur. Quid autem per acervus testimonii interpretatur. Quid autem per acervus testimonii, sici multitudinom martyrum intelligianus? Qui dum fidem Christi insuperabiliter tenuerunt, eos
- * Placuit recentioribus Edit. explicationis gratia inserere sponsam suam. Lectio nostra est Mss. et Edit.

- testimonium veritati etiam per mortem suam perhibuisse scimus. Grex itaque iste caprarum de monte Galaad ascendit, quia populus Ecclesize eo magis fide se ad æterna suspendit, quo fortius sanctos martyres eidem fidel testimonium perhibuisse scivit. Sequitur:
- (Vers. 2.) Dentes tui sicut o greges tonsarum, que ascendunt 428 de lavacro, omnes gemellis schibus, et sterifis non est inter illas.
- 3. Sicut per oculos prædicatores intelliguntur. quia per eos Ecclesia illuminatur, similiter et dentes ejusdem possunt dici, quia per eos infideles consumuntur, et parvuli nutriuntur. Bentes quippe bene sancti prædicatores vocantur, quia dum sanctam Scripturam exponendo minoribus fratribus elucidant. quasi panem parvulis, tanquem matres filis commasticant, que infirmi ad fortiera convalescant. Hi nimirum bene sicut grex tensarum, que ascenderunt de lavacro, esse dicuntur, quia dum se a peccatis omnibus in bentiamo eblutos esse recordentur. Vibenter onera mundi deponunt, ut ad ceclestia consequenda et prædicanda que Morius, ce facilius gradiaptur. De guibus subditur : Omnes gemelle feditus, et sterilis non est inter illas. Gamelles fotas empes sancti predicatores habeat, quia dum in duebus pracentis charitatis exteres bomines supereminent, cominam dilectionem prædicant, et in sa dues popules, Judaicom et gentilem gignere non cossant. Inter ques nulles est sterilis, guis profecte predicator non est dicendus, si filles spiritales gignere contemnit. De quibus adhue subditur :

(Vers. 5.) Sicut vitta coccinea labia tua, et eloquium tuum dulce.

- A. Iidem prædicatores labia Ecclesiæ dicuntur, quia nimirum per eos populis præcepta vitæ loquitur. Qui bene sicut vitta dicuntur, quia dum fluxas cogitationes in cordibus hominum suis prædicationibus restringunt, quasi sparsos crines ne immoderate diffluant reprimunt. Sed quid est quod non tantum vittæ, sed coccineæ comparantur, nisi quia per coccum flamma charitatis intelligitur, qua illi ardent, et per eos alii accenduntur? Per quos eloquium sanctæ Ecclesiæ dulcoratur, quia dum quæ dicunt faciunt, prædicationes suas hominibus quasi sapidas escas apponunt. Sequitur:
- (Vers. 3.) Sicut fragmen mali punici, ila genæ tue, abaque en quod intrinseeus latel
- 5. Quid per genan Scelesim, nisi equelem ipane pundicatores intelligious, qui dum in populis ut ais predicient aminent, quasi in facie Scelesia manifesti apparent? Per malum autem punicum ipan Scelesia designatur, quia dum multes popules in unitate fidei nutrit, quasi multa grana sub une cortica stringit. Fragmen arga mali punici aaneti predicatores existent, quia dum se ut grana in divino servitio exteris fortius affligunt, dum omnia mundana contemnunt,

vet. Paris.
b Rothom. et Rhemens., grea tensarum.

dum e malantates eura abnogant, et vitia eur omnino A dinem mortificationis in opere, et quid per collem mortificant, bat enteres extellunt, et dum per exempla ana excluses autriunt, quaei fracti et aperti se cibos offerent. Sed guarreis magna sint que extrinsecus apparent, majora tamen in occulto retinent, qua divini centi seli vident. Idee subinnetum est: Absens es enos intrinseres letet. Seguitur :

(Vers. 4.) Sicut turris David collum tuum, qua ædificala est cum propugnaculis, mille clypei pendent ex ea, amnis armatura fortium.

6. Collum quione extendimus, quando longius prospicere volumes. Propter alied ergo sancti prædicatores aculi, propter aliud dentes, propter aliud autem genm, et collum prapter aliud convenienter vocantur, Bene igitur sigut turvis Devid collum 429 sancta Enclesia dicitur, quia sancti pradicatores B procul vanientes bestes sanets Ecclesia eneculantur. et fortiter resistunt, si quid in Eoclesia imdere cenantur, et, libere terrana despicientes, esclestia contemplantur. Collum ergo propter hostium speculationem, turris vere disuntur prepter fortitudinem, et propter excelsam cœlestium gaudiorum centemplationem. Que turris recte David esse dicitur, quia David manu fortis interpretatur : per quod Christus significatur, cujus est quidquid forte et excelsum eseratur. De qua subditur : Que edificata est cum propugnaculis; mille clypsi pendent ex ea, emnis armatura fertium. Cum propugnaculis turris David medificata dicitur, quia sancti prædicatores contra adversaries homines, si necesse sit, miraculia armantur. Contra vitia autem se clypeis municat, quia no spiritalibus C hostibus succumbant, virtutibus as defendant. In quibus empis armatura fortium pendent, quia quisquis hostium cuncis fortiter resistere vult, in eis exempla videt, quibus sarmates bastes atronue valet superare. Mille autem his pre perfectione ponitur, quia in millenario numero omnes numeri perfecti complentur. Sequitor:

(Vers. 5, 6,) Due ubera tua cient due hinneli caprese gemelli, qui passuntur in titis donce aspiret dies, et inclinentur umbra.

7. Per due ubera due aradicaterum ordines, unus in circumcisione, alias in proputio, designantur. Qui bene sicut due bianuli caprece dicuntur, quia et filii Synagogea existuat, et in mentibus contemplaconcorditor provincent, et concorditor captunt. In Lliis vero pascuntur donce aspiret dies, et inclinentur umbræ, quie munditism infatigabiliter sectantur, donec in die judicii permin recipiant, que in Inberibus noctis assidue contemplantur. Sequitur sponsus, dicens:

(Vers. 6.) Fadam 4 ad menten myrrhes, et ad collem thuria.

8. Quid per montem myrrhes, nisi fortem altitu-

Ad montem ergo myrrhæ et ad collem thuris sponsus vadit, quia eos familiariter visitat quos per mortificationem vitiorum ad alta proficere et per mundas et humiles orationes suaviter recolere perspicit. His quippe virtutibus sancta Ecclesia vel unaquæque anima munda efficitur, quia dum per voluptatum mortificationem vitiis reluctatur, et per sanctas orationes frequenter lacrymis abluitur, sordes lavat ut sponso placeat, cui pulchra apparere conatur. Cuius conatum ad effectum sponsus per gratiam suam ducit, opusque suum in sponsa benigne laudat et dicit : (Vers. 7.) Tota pulchra es, amica mea, et macula non est in te.

thuris intelligimus, nisi altam humilitatem in oratione?

9. Cum scriptum sit; Nemo vivit sine peccato, nec infans cujus vita est unius diei super terram (Job. XXIV. 4, sec. Septuag.), quid est quod sponsa tota pulchra esse dicitur, in qua macula non habetur? Alibi quippe scriptum est ; Stellæ non sunt munde in conspectu ejus (Job. xxv, 5). Et alibi ; In multis offendimus omnes (Jac. 111, 2). Et Joannes apostolus ait : Si dixerimus o quia peccatum non habemus, veritas in nobis non est (I Joan. 1, 8). Et idem : Si dixerimus quia non peccamus, mentimur, et veritatem non facimus (Ibid. 6.) Sed dum 430 sancta anima a peccatis quotidianis se per pomitentiam mundat, dum quotidie peccata minuta cum lacrymis abluit, et a majeribus se observat, quamvis frequenter peccet. per assiduam tamen popoitentiam munditiam suam assidue servat. Hinc enim alibi præcipitur : Semper sint vestimenta tua candida (Eccli, 1x, 8). Et illud : Justus autem ex fide vivit (Rom. 1, 17). Quamvis enim mox ut peccat a justitia devict, tamen dum semper credit in eum qui justificat impium, et assidue sub ejus fide peccata sua deflet, per assiduas ablationes justitiam suam retinet. Se igitur ita mundanti sponse consequenter dicitur:

(Vers. 8.) Veni de Libano, sponsa mea, veni de Libano, veni; coronaberis de capite Amana, de pertice Sanir et Hermon, de cubilibus leanum, de montibus pardorum.

10. Libanus quippe dealbatio interpretatur. Quid ergo per Libanum nisi baptisma intelligitur, in quo sancta Ecclesia aqua abluitur, et a peccatorum nitionem pascuntur. Gemelli vere ideo dicti sunt, quia p gredine per Spiritum sanctum quem recipit et per Christi fidem dealbatur? Unde scriptum est: Asperges me, Domine, hyssopo, et mundabor (Psal. L. 9). De Libano ergo sancta Ecclesia ad coronam venit, quia in Christi baptismo sidem percipit, sub qua cum Christi gratia meretur ut præmium recipere possit. Sed quid est quod ter dicitur Veni, nisi quia in side et in spe et in charitate quidquid operatur subsistit, ut his tribus munita virtutibus robur haheat, per quod in via non lassescat? De fide enim dicitus ; Fide

Editi, voluntates suas abnegant.

b Ibid., post mortificant, additur dum scipsos humi-Hant. Que absunt a Mss.

c Excusi, quibus armatus.

d Rothom., Turon., Rhem. et Theod., Vadam mihi ad montem myrrhæ. De hoc loquendi modo jam dietum cap. 4 lib. 1 Dial., col. 173, not.

e Excusi, quia peccatum non habemus.

fide impossibile est placere Deo (Hebr. x1, 6). De spe autem dicitur : Non consundentur omnes qui sperant in le. Domine. Quis enim in le speravil, et derelictus est? (Eccli. 11, 14, 12.) De charitate autem dicitur : Charitas operit multitudinem peccatorum (I Pet. 1V. 8). Et iterum : Si distribuero omnes facultates meas in cibos pauperum, et si tradidero corpus meum ita ut ardeam , charitatem autem non habuere , nihil sum (I Cor. xIII, 3). Et Joannes apostolus : Deus charitas est (Jean. IV. 16). Potest tamen et aliter intelligi quod ter dicitur Veni. Venit enim sponsa sancta ad Christum, dum in hoc mundo vivens, bona quæ potest operatur. Venit quando in hora mortis anima, ipsa videlicet sponsa, a carne exuitur. Venit tertio quando in die judicii ultimi carnem resumit, et cum R Christo thalamum coelestem ingreditur. Ibi quippe omnium laborum suorum præmia consequitur; ibi, jam omnino prostratis et exclusis hostibus, gloriose coronatur. Ideo et hic per promissionem ei dicitur: Coronaberis de capite Amana, de vertice Sanir et Hermon, de cubilibus leonum, de montibus pardorum.

11. Quid per Amana, Sanir, et Hermon, nomina videlicet montium, nisi potentes hujus sæculi intelliguntur? Qui quanto ditiores, tanto excelsiores et firmiores apud infirmos esse videntur. Sed de his montibus sancta Ecclesia coronatur, quia dum regnum prædicat æternum, dum exemplo suo omnia quæ mundi sunt vilia esse demonstrat, ipsos etiam potentes ad pœnitentiam inclinat, et sibi ipsi pro eorum • inquisitione coronam in coelestibus parat. Sic quippe fit ut humiles superbos prosternant, et b infirmi excelsos inclinent. Ideo scriptum est: Omnis vallis implebitur, et omnis mons et collis humiliabitur (Isa. xL, 4). Sed quid est quod non solum de montibus, sed etiam de capitibus montium coronanda 431 esse dicitur, nisi, quod impletum videmus, quia jam ipsæ excelsiores personæ in Christum credunt, et ejus præceptis per Ecclesiæ prædicationem obediunt? Reges enim et imperatores Christo serviunt, coronas deponunt; et per pænitentiam in Ecclesia veniam petunt. Si itaque per capita montium summas personas intelligimus, bene per cubilia leonum et montes pardorum principes quique et ministri designantur, qui crudelitati inserviunt, et dolositatibus suis quos vi non possunt lædere decipiunt. Pardi quippe maculas in cute semper portant, per quos qui alii quam hypocritæ vel discordes significantur? In illis quippe qui credulitatem sectantur dæmones tanquam leones cubant. In illis vero quasi pardi montes ædificant, quos dum vitiis suis aliquas virtutes admiscere consentiunt, pro omnibus bonis suis laudis gloriam affectare compellunt. Hi itaque vere pardorum varietatem imitantur, quia dum cum virtutibus etiam vitia sectantur, quasi in vario corio coloris dissimilitudine dividuntur. Sed de cubilibus leonum,

Mutarunt Editores vocem hanc in acquisitione, quæ sane convenire magis videtur. Prior tamen est in omnibus nostris Mss.

mundans corda eorum (Act. xv, 9). Et iterum : Sine A et de montibus pardorum Ecclesia coronatur, quia fide impossibile est placere Deo (Hebr. x1, 6). De spe autem dicitur : Non confundentur omnes qui sperant in te, Domine. Quis enim in te speravit, et derelictus pro his omnibus præmium percipiet quod meretur.

(Vers. 9). Vulnerasti cor meum, sorer mea sponsa, vulnerasti cor meum in uno oculorum tuorum, et in uno crine colli tui.

12. Per oculos sponsæ sanctæ Ecclesiæ prædicatores, sicut dictum est, designantur; per crines vero populi multitudo figuratur; per collum autem sancti capitis et corporis conjunctio demonstratur, quæ fides Ecclesiæ intelligitur. Per hanc enim caput et corpus conjungitur, dum Christo quisque eo tenacius inhæret, quo fidelior in bona conversatione habetur. In uno ergo oculorum et in uno crine colli sponsæ sponsus vulneratur, quia profecto usque ad mortem crucis afficitur, ut unitas prædicatorum et plebis in Ecclesia confirmetur. De cujus dilectione erga sponsam iterum subdit sponsus.

(Vers. 10). Quam pulchres sunt mamme tue, soror mea sponsa?

13. Quid per mammas convenientius in hoc loco quam ipsa dilectio Dei et proximi, de qua superius diximus, intelligitur? Per quas mens sancta omnes sensus suos in dilectione nutrit, dum Deo suo charitatis tenacitate conglutinatur, et proximis si quid utilitatis habet, quando licet, libenter impendit. Has mammas sponsæ quantum sponsus diligat, in repetitione laudis aperte manifestat, dicens:

(Vers. 10.) Pulchriora sunt ubera tua vino, et odor unquenterum tuorum super omnia aromatu.

14. Quod superius de sponsi uberibus diximus, hoc et hic cum de sponsa loquitur intelligi posse æstimamus. Et odor unquentorum tuorum super omnia aromata. Per unguenta quippe ipsæ virtutes quæ ex charitate oriuntur intelliguntur. Habent quippe etiam reprobi aliquando aromata quibus redolent, quia virtutes quasdam possident, et bona opera perpetrant; sed quia sine charitate vivunt, in conspectu Dei nulla quæ faciunt placent. Unde in judicio cum dicent: Domine, nonne in nomine tuo prophetavimus, et in nomine tuo virtutes multas fecimus (Matt. VII, 22) ? respondebitur eis: Nunquam novi vos, discedite a me, omnes operarii iniquitatis. Bone ergo unguenta Ecclesiæ super omnia aromata redolere dicuntur, 432 quia etsi opera reproborum aliquando hominibus placent, hæc quæ sancta Ecclesia ex charitate conficit, in divinis naribus sine cessatione redolent. Sequitur:

(Vers. 11.) Favus distillans labia tua, sponsa; mel et lac sub lingua tua, et odor vestimentorum tuorum sicut odor thuris.

15. Prædicatores Ecclesiæ bene labia sponsæ esse dicuntur, quia per eos populis loquitur, et per eos ad fidem parvuli quique erudiuntur, dum per eos occulta divinæ Scripturæ quasi cordis latentia mani-

b Mss. et vet. Ed. Paris. ita habent; at in aliis Excusis legitur infimi.

Recte ergo labia sponsæ favus vocantur, quia dum in carnis fragilitate sapientia magna habetur, quasi mel in cera absconditur. Quando vero electus quisque prædicat, quando cœlestia gaudia nescientibus revelat, tunc favus distillat, quia quanta dulcedo sapientiæ in corde lateat, per oris fragilitatem audientibus manifestat. Unde scriptum est: Habemus thesaurum istum in vasis fictilibus (I Cor. 17, 7). Ideo subditur : Mel et lac sub lingua tua. Nimirum falsi prædicatores mel in lingua portant, quod sub lingua non habent, quia cœlestia gaudia aliquando prædicant tanquam veri sint, cum ipsa terrestria bona totis desideriis appetant. Sancta vero mens mel in lingua prætendit, quia sapientiæ dulcedinem loquendo ostendit, quam veraciter prædicans, au- R dientes tanguam mellis dulcedine reficit. Lac gerit. quia congruenti sibi doctrina parvulos quosque in Ecclesia nutrit. Sub lingua autem hæc omnia sibiipsi reservat, quia internam dulcedinem assidue secum pertat. Dum enim terrena abjicit, dum vitiorum amaritudinem respuit, in interioribus sensibus sapientiæ dulcedine se pascit, qua robur colligit, ut ad æterna gradiens, in labore viæ lassescere non possit.

16. Cui bene dicitur : Et odor vestimentorum tuorum sicut odor thuris. Quid per vestimenta hæc, nisi sancta opera designantur, quibus præcedentium malorum turpitudo operitur, ne videatur? Hinc enim scriptum est : Beatus qui vigilat, et custodit vestimenta sua ne nudus ambulet, et videatur turpitudo ejus (Apoc. xvi, 15). Thus vero per significationem pro oratione ponitur, sicut scriptum est : Ascendat oratio mea, sicut incensum in conspectu tuo (Psal. CXL, 2). Sancta itaque anima in hoc mundo, quanta potest, bona opera operatur, et bene operans desiderio et intentione sancta ad æterna se extendit; nihilque boni agit, nisi ea intentione, ut ad cœlestia quæ diligit quandoque pervenire possit. Bene igitur odor vestimentorum ejus sicut thuris esse perhibetur, quia in omnibus operibus suis orat, dum perveniendi intentione, ea quæ potest bona operatur. Sequitur:

(Vers. 12.) Hortus conclusus soror mea sponsa, hortus conclusus, fons signatus.

17. Hortus sancta Ecclesia existit, quia dum poterra emittit. Qui hortus conclusus bene esse dicitur, quia charitatis vallo circumquaque munitur, ne intra numerum electorum reprobus aliquis ingrediatur. Unaquæque anima sancta etiam hortus conclusus esse intelligitur, a quia dum bona sua intentione vitæ zeternze abscondit, dum humanas laudes omnino contemnit, ipsa bona intentione se circumsepit, ne ad interiora rapienda hostis antiquus irrumpere possit. Fons etiam dicitur, quia dum coelestia assidue cogitat, dum scientiam Scripturarum 433 semper

In recent. Ed. inseritur: Quia dum virtutes nutril, flores gignit; et dum virtulum exhilaratione se reficit, fructus quos genuerat eadem custodit. Conclusus enim hortus esse dicitur, quia dum bona. Hujus

festantur. In favo autem mel latet, et cera videtur. A in ventrem memoriæ congregat, quasi aquas viventes sancta mens in se gignere non cessat, quas sitientibus proximis præbere ut reficiantur valeat. Unde scriptum est dicente Domino: Qui biberit ex aqua quam ego dabo ei, non sitiet in æternum; sed aqua quam ego dabo ei, fiet in eo fons aquæ salientis in vitam æternam (Joan. IV. 13). Et alibi : Qui credit in me , sicut dicit Scriptura, flumina aquæ vivæ fluent de ventre eius (Joan. VII. 38). Sed cur dicitur fons ille signatus, nisi quia sensus spiritalis mentibus indignis absconditur? Infideli enim homini a Domino dicitur: Spiritus ubi vult spirat, et vocem ejus audis, et nescis unde veniat, aut quo vadat (Joan, 111, 8). Et iterum scriptum est : Signatum est super nos lumen vultus tui, Domine (Psal. IV, 7). Quod enim ibi lumen signatum hoc hic procul dubio fons signatus esse perhibetur. Sanctus enim Spiritus mentem quam replet, et illuminans irrorat, et irrorans illuminat : ut et de luce eius videat quid appetat, et de rore ejus se refrigeret, ne lassescat. Sequitur:

> (Vers. 13.) Emissiones tuæ paradisus malorum punicorum cum pomorum fructibus.

18. Quid emittit sancta Ecclesia, nisi cum sanctis operibus sancta verba, quibus filios gignit et nutrit? Quorum dum alios usque ad martyrium perducit, alios in sancta conversatione erudit; hos sanguine martyrii rubentes ad æternam patriam transmittit, illos vero in sanctis operibus viventes, proximis in exemplum sanctitatis tradit, quid aliud quam mala punica et pomorum fructus emittit? Mala enim punica sub rubeo cortice multitudinem granorum continent; fructus vero pomorum in se refectionis dulcedinem habent. Sic sic martyres dum sub igne tribulationis laborant, dum pro Christo sanguinem exterius fundere non dubitant, multitudinem virtutum interius sibi congregant in mente. Sancti etiam quique qui in pace Ecclesiæ vivunt; fructus pomorum gerunt; quia dum sancta opera faciunt, proximis exempla tribuunt, quorum exhibitione se qui volunt reficiunt. Quotquot enim sunt in Ecclesia sancti, sive igne passionis ardeant, sive in pace Ecclesiæ quiescentes succrescant, sanctarum virtutum odorem tanquam paradisum suavitatis et deliciarum construere in se, dum vivunt, non cessant. Cujus paradisi ubertatem Scriptura demonstrat, dum sub voce sponsi per pulos multos in fide gignit, quasi flores pulchros bona $\mathbf p$ arbustorum nomina, quasque virtutes designat, dicens:

> (Vers. 14.) Cypri cum nardo, nardus et crocus, fistula et cinnamomum cum universis lignis Libani, myrrha et aloe cum omnibus primis unguentis.

> 19. Quid enim per has diversas aromatum species designatur, nisi sanctarum virtutum b odor et profectus, qui in sanctis habetur? Ex his quippe speciebus regalia unguenta conficiuntur, ex his corporum sanitates inveniuntur. Bene igitur virtutes animarum designant, quibus congregatis et confectis, et bonus

> additamenti nulla exstant vestigia in Mss. aut in vet. Ed. Paris.

b Val. Cl. et Rothom. honor.

odor opinionis egreditur, et ægris animabus compe- à designatur, qui reprobos omnes dum possidet, a tens sanitas reparatur. Sed adhuc laus Ecclesia a sponse repetitur, cum subditur:

(Vers. 15.) Fons hortorum, puteus aquarum viventium, qua fluunt impetu de Libano.

20. Recte in emissionibus, fons hortorum et pua teus aquarum viventium describitur. Quid enim per fontem et puteum , nisi sancta Scriptura designatur? 424 que sic aquam sapientie generat. ut et potantes semper reficiat, et tamen manare non desistat. Ovæ bene borterum esse perhibetur: quia illorum specialiter est sancta Seriptura, in quorum montibus virtutum semina oziantur. Sed guzerendum nobis est, quare fons et puteus utrumque simul Scriptura dicatur, cum fons in superficie appareat. puteus vero in imis latens comnes se quærentes B maiori labore exerceat. Sed sciendum est, quod divina Scriptura in quibusdam manifesta existens, in quibusdam vero locis obscuram se præbens, et aliquando leviter sicut invenitur. tanquam fons potatur, et aliquando magna inquisitione a eget, ut inventa sumatur. Quod vero sanctæ Scripturæ intellectus per aquam designetur, ostenditur alibi cum divina voce de reprebis dicitur: Mittam eis sitim aques, et famem panis (Amos viii, 11). Et per Isaiam dicitur: Auseret Dominus ab Jerusalem et Juda onine robur panie et emne robur aqua (Isai. m, 4). Ubi notandum, sued robur panis prius, et postea robur aquæ aufertur. Dum enim gravia dicta Scripture non perquirement at mandantur, paulatim a scientia decidit mens, ut aliquando levia etiam C intellecto non capianter. Sed aquæ istæ bene de Libano fluere cum impetu dicuntur: Libanus enim. ut dictum est, dealbatic interpretatur. In haptisme quippe dealbamur, dum amissa nigredine peccaterum, ad munditiam novos vitos reformamor. De Libane ergo aques b putei cum impetu fluunt : quia in baptismo electi quique donum Spiritus saneti accipiunt quo illuminati Scriptura sacras sensum intelligunt. Outs Scriptura senette scientia tanto fluit impetu, ut electos dum tangit, ab hujus vitæ amore submeveat, et ad æterna gaudia vi impetus sui quosque adhærentes trajiciat. Hino est enim quod in psalmo scriptum est : Fluminis impetus lætificat civitatem Dei (Psal. xLv, 5). Impetus enim fluminis civitatem Dei lætificat, eum per donum sancti Spiritus fortiter inundans Scripturæ sapientia sanctam Ecclesiam, vel cujuslibet capientis mentem, infusione suz exhitarat. Ad oujos Spiritus adventum maligaus spiritus increpatur, cum hie in subsequentibus dicitur :

(Vers. 16.) Surge Aquilo, et veni Auster: perfla hortum meum, e et fluent aromata illius.

24. Quid enim per Aquilonem qui in frigore constringit, et terpens facit, nisi immundus spiritus

bono opere torpere facit ? Per Austrum vero . calidum scilicet ventum. Spiritus sanctus figuratur: qui dum mentes electorum tangit, ab omni torpore relaxat, et ferventes facit, d'ut bona quæque desideranter operentur. Hinc enim dicitur : Converte. Domine, captivitatem nostram, sicut torrens in Austro (Psal. cxxv. 4). Surgat ergo Aquilo, et veniat Auster. et perflet hortum Sponsi, et fluant aromata illius: ut videlicet spiritus malignus ab Ecclesia vel ab unaquaque anima discedat, et Spiritus sanctus adveniat. Oui veniens charitatis ignem cogitationibus infundat, et a terpore negligentia dum se infuderit_solvat. Quod dum agit, aromata fluunt; quia dum adveniente sancto Spiritu, cor quod prius torpuerat, ad opera se excitat, mox sanctæ operationis opiniones per proximos quesque suaviter discurrunt, ut quique audientes ad eadem se accendant, et Austro flante. id est Spiritu sancto se infundente, virtutum odores 425 emittant, ut ubique sanctus hortus floreat, et post florem fructus redolentes et reficientes producat. In quem hortum spones dilectum invitet. cum subdit:

CAPUT V.

(Gap. V. - Vers. 1.) Venial dilectus mous in hortum suum, * ut comedat fructum pomorum suerum.

1. In hortum dilectus venit et fructum comedit. quando Christus mentes visitat, et bonorum operum delectatione se satiat. Unde et idem subjiciens dicit :

(Vers. 1.) Veni in hortum meum, sorer mea sponsa , messui myrrham meam oum aromatibus meis : comedi favum cum melle meo, bibi vinum meum cum lacte meo.

2. Myrrham dilectus cum aromatibus metit . cuando Christus mortificatione vitæ ad perfectionem perducta, electum suum ab hao vita succidens, ad coeleste horreum cum sancta opinione inducit. Favum cum melle comedit, quando desiderium sesctum in sanctis operibus latens perficit , et ad sanctorum convivium sanctant animam sua delectatione impinguandam transigit. Vinum vero suum cum lacte bibit, quando et perfectione quorumdam se relicit, et innocentiam aliorum cum pietate diligens, utrosque ad æternum convivium ingerit. Ad caorum D exemplum quosque remanentes invient, cum sub-

(Vors. 1.) Comodite, amici mei , biblie et inebriamini, charissimi.

3. Notandum in primis est , quia qui comedunt , amiel; qui vere bibunt et inchriertur, charissimi esse perhibentur. In quibus verbis intelligh dutur, quia in hoc loco comedere benum cut; sud bibere et inebriari amplius bonum est. Sunt mitairum quidam in sanota Ecologia, qui sie princepta divinti audiunt,

etiam in Volgata legitur, habeturque paulo infra:

surgat ergo Aquilo.... et fluant, etc.

d Sic restituimus ex Mss. In edilis legitur, ut bona quæ desiderant operentur.

· In excusis, el comedat.

[·] In excusis, si excipias vel. Ed. Paris. additur, tanquam puleus, post eget. Glossema est quo ca-

b In vulgatis omissum, cum impetu.
c In Rothom. et Val. Cl., et fluant aromata, quod

corum desiderio multa pauperibus tribuant, a pratis operibus se custodiumt, multa stiest violenter projent. Ecclesius predicutionem liberter audient, in fide se instruent, duom as overlibus sensils expresent : es tamen waeres hubeant, phynora nutriant, res suce dillgant, quantis his condition Christian prasponant. His profesto conscient, et amid sent; quid sentctens Scripturant authentes, takem sibt refectionent assumust ; ut out ad summum perfectionie adher nost assurguit, timen secundam medum suum perfect. in presceptie divinis sine erimine vivant. Quod duns heati Journic serentes . Zacherius videlicas et Elleabeth (Luc. 1), conservare studecreat, per revelationens aspelleaus in senerause sue filium accipere morratural, que major issur major revierum non a columba mea , immacalata mea. surrexit, et fesam Salvatorem mundi dicite esténdere et bapthare mercht (Matth: X1). De coius parentibus dicitur: Erant autem hati ambo untel Deum. incedentes in omnibus mandails at justificationibus Domini sine querels (Luc. 1, 6). Bunt vero alif qui tanta aviditate divinant Scripturam andiunt vel legund, at profinus cuncils terrenis operibus abdicatis sofa coelestia ambiant, paremes, axores, domos, filios etiam et omnia transitoria abficiant ; solummodo Christum secui et annolecti concuniscent. Eins desiderio se affiguat feluniis, afficiunt lacromis. exercent meditationibus divinis, soia que sunt æterna cogitant, contemplationibus vacant, ad hoc laborantes, ut ea oute retro sunt obliviscentes, in anteriora mugis ac magis se 430 extendent (Philip. 111). C Quid profecto isti, quid afrud agunt, nisi bibentes inebriantur: ut dum omnium terrenorum per desiderfam obliviscenter, fure a sponso coelesti non tentuny amici , sed et charlssimi vocari mercantur? De aufbus idem sponsus sequitor et dich:

(Vers. 2.) Ego dormio et cor menn vigilat.

4. Hojusmodi guippe electi cor sponsi bene vocari possunt, qui que amplius exteriora que sunt in mando, fugiant, eo secretius ex que sunt interiorx sponsi cognescent. De quibus precui dubio ident sponsus alibi dicit : Gut diligit me, diligetur a Patre mes, et eo d'figum eum, et munifestato ei meiphum (Joan. XIV, 21). Dormit ergo sponsus, et cor ejus vigilat: quia dum Christus jam glorificatus, in beatitudine quiescht, quicunque eum persecte diligit, ut D ad fostim perveniat allaborat. De qua vigilantia sponsa superius dixit: Cum esset rex in accubitu suo, nardus med dedit odorem suum (Cant. 1, 11). Quod enim illud quiescere dormire dicatur, id manifestat quod alibi legitur: In pace in idipeunt dormiam et reguiescam (Psal. 1v, 9). Quod tamen ipsum et ipsa sponsa de se dicere potest. Diess ergo : Ego dormio, et cor meum vigilat. Ac si aperte mens sancta loqueretar, dietas: Dant a mundanis tantultibus caterius dormio.

ut coelestia plus quam terrena amare discant, pro A interiori cogitatione que sint coelestia vigilans penso. Sancti etenim viri dens terrene sunth despiciant. dum tumultus mundi omnine feriunt. dum ottoni in via Dai assument, neglaquam et tersori tacent. éa dissistant and inserted laborantes, our sint life of quæ facti sunt , in corde aspicere contendunt. Reque enim ut torpeant derminatt, sed ut fiberfus æterna contempientor, a transitoriis rebus quiescunt. Quos tamen aliquando sponsus ad profectum proximorum exektat, et et ein eum schibus vivant proficiant, aft otio atted diligant . revocat. Citing vocent audiens . ctions com dormit, sponsa dicit:

> (Vers. 2.) Ves dilecti mei pulsantis. Quid etiam pulsane dicat, subtungit:

(Vers. 2.) Apert milit soror med, anded med,

Causam etiam clamoris annectit. dicens:

(Vers. 2.) Outa capat meum plenum est fore, el cinciuni mei attis noctiunt.

5. Dum sponsa dormit, dilectus ut aperiatur el pulsat : quia dum sancta mens sibiipsi per olium intendit. Christos muita peccatorum opera in hoc mundo tolerat; que misi spiritales viri ad doctrinam se accingant, numquam per seipsos carnales vel agnoscunt, vel corrigere curant. Vult ergo sponsus ut aliquando otium disaltator, et ad ædificationem proximorum spiritales aulque sofficitentur; quia dum perfects virt sibi sofis per interferem quietem intendent, dolet sponsus quod sæculares ad pejora magis ac magis corruunt, dum eum propter silentium spiritualium semper minus ac minus cognoscunt: avod inse manifestat cum dicit : Quia capul meum plenum est rore, et cincinnt met guttis noctium. Quid per capat sponsi, nisi Deus, et quid per rorem in hoc loco, ubt laurentando dicitor, nisi frigus mentium accipitor? Scriptom est enim: Caput Christi Deuts (I Cor. 11, 3). Et de frigore enjuslibet carnalis mentis iteram scriptum est : Sicut frigidam facil cisterna aguant, sic frigidam fecit malifiam suant (Jerem. vr. 7). Caput ergo Christi plenum est rore, quia malti in Ecclesia positi et Deum eum credunt, et tamen frigidi persistentes, ad ardorem charitatis non accenduntur. 1 Per 437 cincianos actem ejusdem, populos intelligimus, quos in fide divinitatis, quasi in capite Christi pendentes et opprimentes scimus. Sed cincinni pleni esse dicuntur guttis noclium; quia dum · in tempore hojus tenebrosæ temporalitatis se suspendunt, magis ac magis stillationibus iniquitatum fluunt. Ad hos accendendos sponsa excitatur, dunt spirkalis gulidet pro zedificatione plutimorant, ab odio ad prælationem Ecclesiae vocatur. Sed questions messis as si ad precincionem venerit, solicitudinibae mundi occupari mucches sis; sieque dum per occasionem settificationis piterinnerem; telmpossibus se inclinaverit, quietem amittat, è ctiam-

d In vulgatis præter vet. Ed. Paris., camque.

In edit., sponsa mea, good Mss. et sacro textui

b Vet. Ed. Paris., cui favent omnes Mss. nostri per cincinnos autem cosdem populos. Alia tamen lectio potior videtur-

e Eadem vet. Ed. Paris. cum omnibus Mss. ita habet, ubi in aliis excusis legitur in torpore. Paulo post Rothomag. pro, stillationibus habet, titillationibus.

que sordibus peccatorum inficiat, ideo clamanti A sponso respondet, dicens:

(Vers. 3.) Exspoliavi me tunica mea, quomodo iterum induar illa? Lavi pedes meos, quomodo iterum inquinabo illos?

6. Tunica sua sponsa se exspoliavit, quia omnia exteriora, • quibus onerabatur, abjecit. De qua tunica dicitur: Nunc autem qui habet tunicam, vendat eam, et emat gladium (Luc. xxII, 36). Gladium quippe vendita tunica emit, qui pro æternis temporalia abdicat : et in sancta conversatione vivens, verbum prædicationis acquirit. De quo dicitur: Et gladium spiritus, quod est verbum Dei (Ephes. vi. 17). Pedes autem suos sponsa lavit; quia dum in sancto otio sancta anima vivit, opera sua studiose ad memoriam reducit : et quidquid in eis sordidum examinando deprehendit, lacrymis quotidianis et gemitibus plangit. Pedes itaque lavit, quia præterita opera, quibus per hunc mundum dissolute ambulaverat, planxit. Pedes lavit, quia peccata abluens lacrymis, munda in conspectu dilecti sui apparere concupivit. Hos pedes iterum inquinare metuit; quia valde sollicita est, ne si in prælatione ponatur, per terrena ambulans, iterum suscipiat quod dimisit. Idcirco ab otio invita recedit; quia dum a maris fluctibus aliena est, quasi in littore posita securius vivit. Sed dilectus non leviter mortem proximorum tolerat. Ideoque propius accedens, per seipsum eam excitare non dubitat, dum dicitur:

(Vers. 4.) Dilectus meus misit manum suam per foramen, et venter meus intremuit ad tactum illius. C

7. Manum dilectus ad sponsam mittit per foramen ut surgat, quando per subtilem intellectum quanta sit operationis divinæ virtus, ei inspirando manifestat : quod videlicet et inter pericula salvare possit ; quod etiam in pace nisi per eum salvus sit nemo; quod in tumultu certaminis sperantes in se non derelinquit. Ad cujus tactum venter sponsæ intremiscit : quia sancta anima quo amplius divinam potentiam per interiorem visitationem præsentialiter sentit, eo districtius judicat quidquid in se carnale deprehendit. Quo enim majori charitate in eum ardet, quem mente concupiscit, eo timidius se ei subjicit, et amplius veretur ne sponsus in ea aliquid inveniat, propter quod eam a se dimittere velit. Idcirco sponso D obediens ad laborem se præparat; ut sicut in quiete familiaris sponso, sic et in labore devote serviens appareat. Ideo subdit, dicens :

(Vers. 5.) Surrexi ut aperirem dilecto meo.

8. Tacta surgit ut aperiat : quia dum spiritum dilectionis amplius solito accipit, mox de ædificatione proximi 438 cogitat; et prædicando agit, ut apertis cordibus Sponsus ad inhabitandos proximos veniens aditum intrandi inveniat. Quæ etiam cum prædicatione exempla operum auditoribus demonstrat, dicens:

Vulgati omnes, quibus honorabutur et onerabatur.
 Ita cum omnibus Mss. vet. Ed. Paris. Recentiores

(Vers. 5.) Manus meæ stillaverunt myrrham, et digiti mei pleni murrha probatissima.

9. Quid per manus, nisi operationes: quid per myrrham, nisi mortificatio carnis accipitur? b Manus ergo sponsæ prædicantis myrrham stillant: quia quicunque aliis prædicant, necesse est si multis proficere velint, ut in omni opere suo carnalem vitam mortificare contendant. Sed ut hoc cum magna discretione fiat, manifestat cum subjungit, dicens : Digiti mei pleni sunt myrrha probatissima. Sicut enim ab una manu plures digiti dividuntur, sic in una sancta conversatione per discretionem diverse virtules inveniuntur. Alia enim est virtus largitatis, alia virtus parcitatis. Aliud opus humilitatis, aliud liberæ increpationis. Aliud vero agimus quando nos sub silentio continemus propter ædificationem propriam; aliud quando proximis loquimur propter utilitatem suam. Sed digiti myrrha probatissima pleni esse perhibentur; quia in omni quod agitur, semper necesse est ut mortificatio carnalitatis teneatur. Quæ tunc probatissima esse jure dicitur, quando in omni suggestione quæ ab hoste ingeritur, sine cessatione voluptas carnalis cavetur ne suscipiatur. Quod quando fit, omnis duritia mentis dissolvitur, et ut Sponsus intret ad cor. aditus præparatur. Hinc est quod sequitur:

(Vers. 6.) Pessulum ostii mei aperui dilecto meo: at ille declinaverat atque transierat.

10. Pessulum ostio faciamus, quando per voluptates carnis, aditum cordis contra sponsum obseramus. Pessulum vero aperimus, quando remotis voluptatibus fluxis, cor nostrum in amorem Christi, quod prius durum fuerat, solvimus, et Sponso pulsanti ad ostium, introitum liberum facimus. Quod dum in hac carne vivimus, quia repente fieri non potest, restat ut magis ac magis quotidie faciamus. Nemo enim, sicut scriptum est, repente sit summus. Aliquando enim dum in hac corruptione positi Dominum nostrum quærimus, magis nobis elongari quam appropiare videtur. Ideoque sequitur: At ille declinaverat aique transierat. Modo Sponsus dilectam tangit, modo declinat : quia quando nos torpentes conspicit, ad amorem incitat : quando vero laborantibus nobis posse apprehendi videtur, tunc ne apprehendatur transit et declinat. Quod maxima in nobis ejus gratia agitur, ut videlicet nec in torpore nostro jacentes, omnino eum amittamus, nec de plena ejus, ut nobis videtur, apprehensione superbiamus. Qui mox tamen ut recesserit, redit : et ne diutius anima sancta a dilecto suo alienetur, verbo inspirationis suæ desideranti animæ se infundit, et eam liquefacit. Unde exsultat sponsa, dicens:

(Vers. 6.) Anima mea liquefacta est, ut dilectus locutus est.

11. Ad verbum Sponsi liquefactam se dicit, quia dum Christus se per spiritum suum animæ desideranti infundit, omnem duritiam cordis mox dissolvit:

Ed. mutarunt prædicantis in prædicationis.

et aliquando mentem in tantas lacrymas liquefacit, ut A vix capere possit hoc quod se capere intra se exsultat : et intus miretur quid suerit, et quid 439 factam subito seipsam videat. Quem liquorem dum sentit. perfectius apprehendere concuspicit; et aliquando dum hoc ipsum cogitat, hoc quod modo sentiebat. jam non sentit. Unde sollicitatur ad guzrendum, ut hoc idem inveniat; sed aliquando cum etiam diu fatigetur, non invenit, quod modo tam præsens tenebat. Ideo segnitur :

(Vers. 6.) Quæsivi, et non unveni illum : vocavi, et non respondit mihi.

12. Quærit sponsa dilectum, sed non invenit; quia a Deo inspirata mens assidue suavitate illa intima perfrui concupiscit, sed corruptio prohibet, quam in et orationibus et operationibus suis dulcedine illius præsentiæ satiari appetit, sed ad votum snum hoc auod invocat, non occurrit. Restat ergo ut in se revertens se cognoscat, et per Scripturas sanctas dilectum suum magis illo gustu adjuta perquirat. Et boc est auod seauitur:

(Vers. 7.) Invenerunt me custodes, qui custodiunt civitalem, percusserunt me, et vulneraverunt me : tulerunt palium meum custodes murorum.

13. Dum inquisitione dilecti sponsa sollicitatur, in custodes civitatis incidit : qui dum sancta mens desiderio Sponsi sui Christi se affligit, prædicatorum verba in Scripturis divinis suscipit, et eis quandiu a Christo a exsulat, ejusdem quem quærebat b amori intendit. In quibus quid exercitationis inveniat, sub- C jungit: Percusserunt me, et vulneraverunt me : tulerunt pallium meum custodes murorum. Custodes percutiunt sponsam et vulnerant; quia prædicatores sancti dum cœlestia loquuntur, amantem animam afficiunt, et majori amore sagittant. Pallium tollunt; quia si quid pompæ sæcularis residuum eratin corde. exhortationibus suis ab animo auferunt. Pallium tollunt; quia aliquando ante verba prædicatorum nos non cognoscebamus, ipsique omne quod interius latebat dum loquuntur, detegunt. Quod dum fit, amplius diligendi sunt : et ut pro nobis dilecto loquantur, devotius exorandi. Quod agit sponsa dum subjungit:

(Vers 8.) Adjuro vos, filiæ Jerusalem, si inveneritis dilectum meum, ut nuntietis ei quia amore lanqueo.

reseramus, dum eis sive viventibus nobiscum, sive jam vitam æternam ingressis desiderium nostrum expandimus, et per Deum oramus, ut Domino Christo pro nobis orando offerant desiderium quo afficimur, 'quid aliud agimus, quam filias Jerusalem adjuramus, ut difecto, cui nobis proximiores sunt, nuntient quia amore languemus? Sed et ipsi Sancti, si adhuc nobiscum sunt, et oratores suos orani, et qui ut nuntient, orantur, præ humilitate tanquam ignari interrogant, dicentes:

Rothomag. quem sequitur Edit. Gilot., exultat. Nounulli Ed., amore incendit.; cateri amore intendil.

(Vers. 9.) Ouglis est dilectus tuus ex dilecto, o micherrima mulierum?

Sed quia quo ardentius diligunt, eo dulcius verba de eo repetunt, idem ipsum iterum dicunt :

(Vers. 9.) Qualis est dilectus tuus ex dilecto : quia sic adiurasti nos?

Dilectus ex dilecto Sponsus dicitur: ut videlicet per repetitionem dilectionis, maximus amor loquentis ostendatur. Vel dilectus ex dilecto bene Christus vocatur; quia si Filium diligimus, et Patrem ex quo est, consequenter amamus. Respondet sponsa subsequendo, dicens :

AAO (Vers. 10.) Dilectus meus candidus est et rubicundus, electus ex millibus.

15. Candidus et rubicundus Christus esse perhibehac vita gerit. Vocat ergo et non respondetur ei ; quia R tur; quia nullum omnino peccatum faciens, justitize pulchritudinem ex integro tenuit, et tamen tanquam peccator esset, ad mortis passionem accessit. Cui per prophetam dicitur: Quare ergo rubrum est indumentum tuum? (Isai. LXIII. 2.) Electus vero est ex millibus, quia ex totius generis humani massa, nullus sina peccato reperitur: ipse vero non solum sine peccato fuit, sed etiam peccatores sua justitia et sanguine redemit. Sequitur:

> (Vers. 11.) Caput ejus aurum optimum : comæ ejus sicut elatæ palmarum, nigræ sicut corvus.

16. Caput Christi Deus. Quod caput bene aurum dicitur: quia ad comparationem Creatoris omnis creatura res vilissima perpenditur (I Cor. x1). Comæ ejus sicut elatæ palmarum, nigræ sicut corvus. Quid per comas Christi, nisi fideles quosque intelligimus? Qui dum sidem Trinitatis in mente custodiunt, et Deo adhærentes, quod credunt faciunt, quasi in capite pendentes honorem portanti conferunt. Palma autem in altum ascendendo valde proficit, et victoriam significatione sua prætendit. Comæ ergo sicut elatæ palmarum sunt : quia electi quique dum semper ad alta virtutum se efferunt, per Dei gratiam quandoque ad victoriam se perducunt. Nigræ autem sicut corvus existunt : quia quamvis virtutibus se erigant, semper tamen peccatores se esse cognoscunt. Sequitur:

(Vers. 12.) Oculi ejus sicut columbæ super rivulos aquarum, quæ lacte sunt lotæ, et resident iuxta fluenta plenissima.

17. c Oculi sponsi sicut columbæ sunt, quia præ-14. Dum enim sanctis viris cogitationes nostras D dicatores Christi qui viam nobis ostendunt. in simplicitate vivunt. Super rivulos autem aquarum esse perhibentur, quia semper in refectione divinarum Scripturarum conversantur. Lacte vero sunt lotæ: quia gratia creatricis sapientiæ tanquam lacte matris, a peccatis per baptismum sunt mundatæ. Quid autem per fluenta plenissima, juxta quæ resident, intelligimus, nisi sacræ Scripturæ profunda et arcana dicta, quæ discerpimus, quibus nos reficimus, dum ea legendo vel audiendo haurimus? Ad hoc etiam columbæ juxta fluenta residere solent, ut volantium

> e In nonnullis Mss. et omnibus excusis, oculi sponsæ; errore manifesto.

١.

ŧ

iicientes, ungues rapientium sic effugiant. Sic sancti viri in Scriptura sancta fraudes dæmonum perspiciunt, et ex descriptione quam vident, quasi ex umbra hostem cognoscunt. Dumque se consiliis Serinturæ ex toto addicunt, ut videlicet nihil agant nisi quod ex responso Scripturarum audiunt, quasi in aquam se projicientes, hosti illudunt. Quæ fluenta plenissima dicuntur: quia de quibuscumque scrupulis în Scripturis consilium quæritur sine minoratione de omnibus ad plenum invenitur.

(Vers. 13.) Genæ illius sicut areo.æ aromatum, consitæ a piamentariis.

18. Si per oculos prædicatores designantur, bene per genas ipsi in Ecclesia figurantur, qui in Ecclesia martyrio vitam finisse perhibentur. Dum enim pro B fide Christi sanguinem suum fundere non dubitant. quasi genæ in facie Sponsi rubent. Per eos quippe pulchritudo fidei christianæ publicatur: quia ad quantum fidei præmium tendant, ostendunt, dum pro ea moriuntur. • Quæ bene sicut 441 areolæ aromatum esse dicuntur: quia dum in constantia fidei, martyrio electi exercentur, per cultum virtutum sanctæ opinionis fama, b quasi odore aromatum dilatantur. Sed areolæ aromatum a pigmentariis conseruntur; quia martyres sancti et a præcedentibus prædicatoribus ad confessionem roborantur, et a subsequentibus ad imitationis exemplum populis adducuntur. Ab illis qui præcesserunt, pigmenta virtutum coluntur: ab his vero qui sequantur, pigmenta exemplorum sumuntur. Unde et sequitur.

(Vers.13.) Labia ejus lilia stillantia myrrham primam.

19. Quid enim per labia Spensi, nisi ipses quas diciones prodicatores Christi, intelligione? Qui duca mortes martyrum populis prædicant, quasi myrrham mortificandis carnibus ad condimentum distillant. Que myrrha bene prima esse dicitur a quia nullus sic mortificatur, quomedo ille qui pre Christo martyrio finitur. Primam enim dirit non pro tempore, sed pro dignitate. Quid est quad labia Sponsi lilia esse dicuntur, nisi qued illi per quos Christus loquitur, necesse est ut mundi sint, et per cos honus ador aspergatur? De quibus erat apostolus Paulus, qui dicebat : Bonus odor sumus Deo in omni loco, et in his qui percunt, et in his qui salvi fiunt (II Cor. 1, 15). Sed notandeun est, quoniam quidquid in Ecclesia justitize et sortitu- D dinis habetur, ab inso Christo per exempla operum illius trabitur. Ideo sequitur:

(Vers. 14.) Manus illius tornatiles, aurea, plene huacinthis.

- 20. Quid enim per manus Christi designatur, visi opera sancta qua in mundo gessit, et que nobis imitanda proponuntur? Ipse enim ait: Qui me diligit, me sequatur (Forte Joan. XII, 26). Et Apostolus : Qui dicit se in Christo manera, sicut ille ambulavit, et ipse ambulare debet (I Jean x 6). Manns vero tornatiles
- a In Val. Cl. Rhem. et Theod., qui (scilicet martyras) bene signt.
 b Val. Cl., quasi odor.

 - c Lu aliis Edit. excepta vet. Paris. post disponeba-

avium umbram in aqua videant, super quam se pro- A esse perbibentur; quia sancta opera ejus sine impositione iniquitatis ex omni parte in justitia gradiebantur. Quod enim tornatur, in rotunditate sui sine obstaculo volvitur. Sic Christi opera in rectitudinis rotunditate volvebantar ; quia nulla culpa ei adhærebat; quia minus justitia ejus in rotundum duceretur. Aureæ etiam manus esse dicuntur : quia quidquid exterius inter homines operabatur, interius in divinitatis pulchritudine disponebatur. . Manus quoque Sponsi pleme hyacinthis esse dicuntur: quia quicunque illius opera pio corde imitantur, felicitatis æternæ muneribus in retributione ditantur. Unde et idem Redemptor ait : Qui mihi ministrat, me sequatur; et ubi eqo sum . illic et minister meus erit (Joan. xII, 26). Sequitur:

(Vers. 14.) Venter ejus eburneus, distinctus sapnhiris.

21. Quid per ventrem, nisi mertafitas? Et quid per ebur, nisi incorruptio designatur? Ebur quippe valde durabile os habetur, et in ornamenta regum assumitur. Venter ergo Christi recte eburneus esse dicitur; quia mortalitas Christi ad immortalitatem perducitur, dum per resurrectionem ad gloriam Patris sui, regis videlicet æterni, in vita æterna collocatur. De quo dicitur: Christus resurgens es mortuis. jam non moritur, mors illi ultra non dominabitur (Rem. vi, \$). Qui vere in ornamento regum assumitur; quia quisquis carnis sus rex et domisus case probatur, ipsius Christi mortalitate et resurvectione, amore cognitionis et spe immortalitatis ornatur. Unde alibi dicitur: Qui gloriatur, in Domino glorietur (F Cor. 1, 34). A42 Sed venter distinctus sapphiris esse perhibetur; quia in nostra corruptione quam portavit, cœlestia opera per miracula quar faciebat. passionibus nostais inseruit. Sapphirus enim qui acreum colorem portat, bene coelestia facta que in miraculis estendebantur, designat. Venter vere Christi sapphiris distinguiter; quie dem inter passiones carnis divine miracula operabetur, quasi incorruptione corruptio variabatur. Qua dispensatione apostoli in fide eruditi sunt, et ad passiones teleraudas robusti exstiterant. Ideo sequitur:

(Vers. 15.) Crura illius columnæ marmoreæ, quæ fundatæ sunt super bases aureas.

22. Per crura enim apostolos intelligimus, per quos universum mundum circuivit, et fidem eis prasdieantibus, populis audientibus sparsit. Quibus ipsa in Evangelio ait: Ite in orbem universum, et prædicale Evangelium omni creature (Marc. xvi, 15). Sed crura columna marmorea essa perhibentur, quia Ecclesian inflexibiliter sustinent, dum contra omnes adversarios corum prædicationibus et exemplis roboratur., Super basea autem aurees columna fundata sunt; quia a prophetarum, dictis, ut fortes existerent, fidem integram acceperunt. Unde ipse primus apostolorum ait : Habemus firmiorem propheticum tur, additur: quid vero per hyacinthum, qui valde pretiosus lapis est, niei munus retributionis aterna desi-gnatur? Manus erga sponsi, etc. Bee nallis is lies,

exslant.

sormonem, cui bene sacilis intendentes tanquam hucurnæ ardanti de caliginese laco (FF Pat. 2, 19)s. Edea eniso aureze discuntur, quia laca aspientice resplendero acinotur. Sequitar:

(Vers. 15.) Species ejus ut Libani, electus ut codri. 23. Libanus suiane mans est in que sublimes valde et edoriferm arbores bahentur, leteraretatur autem Libanus dealhatio sive candidatio. Et de Christa dicit angetalus Paulus : Ince foctes est metis a Dec sepiontia et sanctificatio et justitie (I Car. 1, 30). Bene erze species eins ut Libani existit : quie per eun credentes dealhamur : ei ai adharenns radicitus, sublimes efficience. A enjus gratia etiam home opinionis odorem, si quent habemus, accipimus. Electus etiam ut cedri case dicitur; quia de ca Pater locuitur: Ecce puer mone enem clesi, dilectus mone, p complaint sibi in ille anime men (Issi, XXX, 1). Codrus autem excelse est valde arbor et odora et imnatribilio. Christus autom exechier cadris existit: quia quamvia homo sit, tamen Dens esse non desistit. De que per lesiem dicitur : Et aublimis evit valde (Isoi, LIL 14). Oderus etiam super campes est Christus, quia ipse da seipse ail : Ego fas campi, at litima convoltant (Cont. s. 1). Et per spessem ei dicitur : Currenus in edorous unguentorum tuerum (Cant. 1, 8). De que hic hene seguitur :

(Vers. 16.) Guttur illius suavissimum, et totus desiderabilis.

24. Per guttur quippe voces transferuntur, et sapores in ventrem hauriuntur. Quid ergo per guttur Sponsi, nisi Testamentum Christi intelligitur, per C quod Christus nobis loquitur, et in quo quatu suavis sit Dominus, a fidelibus gustatur? Totus ergo desiderabilis esse dicitur; quia per hoc quod de eo bona omnia anima sancta audit, magis ac magis semper eum videre concupiscit. Cujus tot honis enarratis consequenter concludit, et dicit;

(Vers. 15.) Talis est dilectus meus, et ipse est amicus meus, filiæ Jerusalem.

25. Sed enumeratis tot laudibus, ostensis tot muneribus, quis audiens non concupiscit, quis intendena non inordescit? Fidelis quippe anima quæque, quo dulciora et ampliora de Redemptore suo audit, 443 eo ardentius inhiat, et manifestiora de eo cognoscera appetit, dicens:

(Vers. 17.) Quo abisi dilectus tuus, o pulcherrima mulierum? Quo declinavit dilectus tuus. et guerremus eum teeum?

Cum enim prenimus prenimo de Christo loquitur, cum alter ab altere qualiter inveniatur scissitatur, quid alind quam quamedo queri debeat perscrutatur? Quantvis hoc de Synagoga intelligi valeat, ut aliquando cumuna linclusiam internogot, cui pretinus Ecclesia respondet.

CAPUT VI.

(Cap. VL.—Vers. 1.) Dilectus mous a descendit in

sormonem, cui bene facilis intendentes tanquam lu- A hortum summ ad areolam aromatum, ut pascatur in curnæ ardants in caliginese laco (II Pat. 1, 19). Likea hortin, at lilin colliges

4. Dilectus in hortum summ ad arcolant arcumatum descendit; quia Ecclesiam visitame, ad cos majori gratia venit, ques sanctie eperibus et virtutum exemplis home fames edorum ex se proximis emittere esquesti. In hortis pascitur, quan multarum animarum virtutibus delectatur. Lilie colligit, 'quando perfectos quesque ab hac vita succidit. Sed quia sancta Ecclesia in filiis suis fido Christo ita conjungitur, spe suspenditur, charitate congletinatur, ut nihil extra Christum diligat, et cum sibi familiariter fide et amore inseparabilem tenest, ideo subjungit:

(Vers. 2.) Ego dilecto meo, et dilectus meus miki, oui vascitur b in lilis.

2. Notandum quippe, quod Syuagoga per pradicationem Ecclesize ad fidem quandoque converteur, ita ut se abnegans, Christum, solum sequatur, et eodem desiderio diligat Christum, quo eum Ecclesia diligit, quem cæteris postpositis solum amat. Quem jam amicam factam, jam sponsam sibi conjuncteur. Sponsus alloquitur, congratulans et disens.

(Vers. 3.) Pulchen es, amico mon, movis et decora stout Januarium, terribilis ut sastrorum acino ordinata.

5. Pulchra et amica, suavis et decora sicut Jerusalem, Synagoga esse perhibetur; quia sancta quatuor Evangella, aliquando conversa sicut Ecclesia sectabitur. Jerusalem quippe visio pacis intepretatur. Per quam bene sancta Ecclesia figuratur: quia duin in mundo semper pressuram patitur, viam fastidiens. que sit par patrie collestis currendo contemplatur, confidens in eo qui discipulis suis dicebat : In mundo guidem pressuram habebitis; sed confidite, ego vici mandum (Joan. xvi, 55). Digne autem Synagoga conversa, sicut Jerusalem pulchra et amica et suavis et decora dicitur: quia dum sanctam Ecclesiam imitator, quatuor Evangefforum præcepta operatur, a quibus pulchritudinem morum accipit ut placeat, exercitium sanctæ operationis colligit ut in amicitia hæreat, snavitatem mansuetudinis discit ut permaneat, speciem decorae conversationis ostendit, ut per exemplum trahat. De qua consequenter dicitur: Terribilis ut castrorum acies ordinata. Notum expertis est, quod milites cum in procinetu contra hostes D vadunt, si strictim et concorditer gradiuntur, ab hostibus contra venientibus timentur; quia dum in eis aditum per scissuram non aspiciunt, qualiter eos penetrent, hæsitantes non inveniunt. AAA Misque hoe impenetrabile munimen efficitur, quod concorditer ordinati seipsis semetipsos tuentur. Dum cnim de scipsis sibi vallum efficiunt, intrandi ad se aditum hostibus non relinquunt, et ut occidantur appetiti, ipsi facilius occidunt. Sic in multitudine fidelium contingit, quæ dum contra malignos spiritus pugnere non desinit, necesse est ut pace charitatis constringatur, e quo salva sit. Si enku pacem tenet, terribi-

e Val. Cl., Rhops., Thoud., secondia.
b Ed. recent., inter lilia.

² Val. Cl. et Rhem., qua salva sit.

lis hostibus apparet. Si per discordiam scinditur. A monum gladio verbi pugnantes AAK abstrahunt undique ab hostibus leviter penetratur. Pace se itaque muniat, unitate se vinciat, charitate se uniat; ut dum in seiosa per scissuram damnum non patitur, ducem suum semper exsultans sine confusione sequatur. In pace quippe oculus mentis mundatur. ut in insam beatitudinis visionem intendatur. Quam nemo sicut est, in hac vita conspicit; quia impossibile est patriam tenere, dum in exsilio unusquisque nostrum gemit. Ideo sanctæ animæ inardescenti, inhianti, propinquanti Sponsus respondet, dicens:

(Vers. 4.) Averte oculos tuos a me, quia ipsi me avolare fecerunt.

4. Oculos ad Sponsum tendimus. dum intuitum mentis ad videndam Christi beatitudinem aliquantulum aperimus. Sed oculos avertere præcipimur, ne B videlicet aspicere eam sicuti est, quantumcunque videamus, arbitremur. Ipsi enim oculi eum avolare fecerunt; quia quo amplius videtur, eo magis invisihilis esse cognoscitur. Et a nobis avolat: quia quantulumcunque ictu mentis apprehensus, incomprehensibiliter super omnem conatum nostrum se exallatum esse manifestat. Oculi quippe mentis quasi hoc efficient ut avolet; quia per hoc tantillum quod videtur, valde longinguus et avolans a nobis, sicut dictum est, apparet. Sequitur:

(Vers. 4-6.) Capilli tui sicut greges caprarum, a qui ascenderunt de monte Galaad. Dentes tui sicut greges ses gemellis fetibus, et sterilis non est c inter eos.

Sicut cortex mali punici, sic genæ tuæ, d absque C occultis.

5. Hæc omnia dicta de Ecclesla superius, ut potuimus, exposuimus; ideo nunc de Synagoga eadem replicare devitamus. Unum est tamen quod non similiter repetitur; quia ibi sicut fragmenta mali punici, hic autem sicut cortex mali punici dicitur. Quo nihil aliud designari puto, nisi sanguinem martyrum, qui sub Antichristo morientur: et unitatem fidei, sub qua multi Judæorum stringentur. In cujus constantia dum sanguinis effusionem patientur, sidei tribulatione quasi corticis rubore decorabuntur. Sequitur :

(Vers. 7.) Sexaginta sunt reginæ, et octoginta concubinæ; et adolescentularum non est numerus.

6. Quid per reginas, nisi sanctorum animæ desi- 🦡 gnantur; quæ dum,corpora sua prudenter regunt, et aliis præsunt, regnum sibi æternum acquirunt? Sunt enim nonnulli in sancta Ecclesia qui carnem suam macerant, et propter Deum affligunt, vitia vincunt. dæmones velut tyrannos sibi subjiciunt, omnes motus suos ut ordinate currant, sapienter regunt, aliis prædicant hoc quod ipsi faciunt, multos a faucibus dæ-..

b Omitutur tonsarum, in excusis.

e Omnes Mss. nostri inter eos, scilicet greges; editi ut in Vulgata, in eis.

d Hic etiam sequimur unanimem Mss. consensum. In editis legitur, absque eo quod intrinsecus latet. Recent. editoribus placuit explicationis gratia

regem Christum sponsum suum valde diligunt, amoris commistione et libidinis execratione, regios fi lios, id est fideles populos gignunt? Quibus omnibus beatus Petrus apostolus dicebat : Vos autem genus electum, regale sacerdotium, gens sancia, populus acquisitionis (1 Pet. 11. 9). Sed regina sexaginta esse perhibentur. Denarius quippe numerus per senarium multiplicatus in sexaginta completur. Et quid per denarium, nisi decem præcepta Legis; et quid per senarium, nisi labor hujus vitæ signatur? Sex enim diebus quod necessarium est operamur, et in septimo quiescere per Legem jubemur (Exod. XXIII et XXXI). Bene ergo sexaginta reginæ esse dicuntur : quia dum decem præcepta in hoc sæculo operantur, sæculum autem hoc sex diebus operatoriis evolvitur. in eis quasi per senarium numerum, denarius replicatur. Prædicant enim quique decem præcepta Legis. in quorum operatione se exercent in temporalitate huius corruptionis. Sex igitur decies, vel decem sexies multiplicant; quia universale hoc tempus in explenda decem præcepta Legis spiritaliter esse transigendum, operibus suis manifestant, et verbo prædicant. Quorum laudem in hoc mundo aliquando reprobi aspiciunt : et ut similiter laudentur, vel ut aliquod commodum in hac vita quomodocunque adipiscantur, etiam ipsi per semetipsos prædicatores flunt. De quibus bene subditur : Et octoginta concubinæ. 7. Concubinæ quippe non vere, sed ficte dominos diligunt, et ab eis non posteritatem filiorum,

Quid hujusmodi animæ nisi reginæ existunt, quæ dun

• sed præsentiam expetunt, nec continentia se exercent, sed libidinem explere concupiscunt. Sic falsi prædicatores in Ecclesia existunt : quia dum non Christum, sed lucrum vel laudem diligunt, non spiritaliter et caste, sed carnaliter et libidinose Christo se conjungunt. Bene ergo concubinæ vocantur; quia Christum quem prædicant, non in spiritu, sed carne sectantur. De quibus apostolus Paulus dicebat : 1 Multi quidem secundum carnem ambulant, sed non secundum Christum (Phil. 111, 38.) De quibus idem ipse ait : Quos sæpe dicebam vobis, nunc autem et flens dico, inimicos crucis Christi, quorum finis interitus, quorum deus venter est. De quibus ipse idem ait : Hujusmodi non serviunt Domino Jesu, sed suo ventri (Rom. xvi, 18). Quæ tamen concubinæ bene octoginta esse dicuntur; quia etsi toto corde terrena diligunt, cœlestia tamen loquuntur. Octonarium quippe numerum per denarium ducimus, et ad octoginta venimus. Per decem autem Decalogus, sicut dietum est, significatur : per octo vero resurrectio, quia octavo die Redemptor noster resurrexisse pro-

interserere, commodorum; sic enim legendum exhibent : sed præsentiam commodorum; nimirum non intelligentes ad quid referri posset, præsentiam. At optime refertur ad dominos, quorum præsentiam expetunt ut libidem expleant.

Multa hic ex Mss. supplevimus, quæ in vulgatis

desunt.

Rothomag., quæ ascenderunt. Vulgati, quæ apparuerunt.

hatur. Predicatores vero etsi falsi sunt, per deside- A pradicaverunt : regine et concubina rium tamen, et Scripturam divinam, et resurrectionem quam credimus, manifestant per verbum. Si enim aliud prædicarent prædicatores, inter Christianos non essent; de quibus in Evangelio Veritas ait: Super cathedram Mousi sederunt Scribæ et Pharisæi: quæ dicunt facite, quæ autem faciunt, facere nolite (Matth. xxIII. 2).

3. Sed quia et falsorum et verorum prædicatorum prædicatione plurimi ad fidem veniunt, et cum electis multi intrant, qui ad sortem electorum non pertingunt. ideo subditur: Et adolescentularum non est numerus. Cum enim scriptum sit : Adolescentia et juventus vana sunt (Eccle. 11, 10, ex Hebr.) : quid per adolescentulas has, 446 a nisi animas intelligimus, quæ dum vana hujus mundi sectantur quæ diligunt, numerum elec- B torum excedunt? De quibus per Psalmistam dicitur : Annuntiavi et loculus sum, multiplicati sunt super numerum (Psal. xxxix, 6). Quod enim electorum numerus apud Deum sit constitutus, manifestat apostolus Paulus qui ait : Novit Dominus qui sunt ejus (II Tim. 11, 19). Et per semetipsum Dominus ait : Ego scio quos elegerim (Joan. XIII, 18). Quos quia non imperfecte scit, sec perfecte novit, procul dubio et numerum in quo eliguntur, cognoscit. De quibus per Paulum dicitur: Quos enim præscivit et prædestinavit conformes fieri imaginis filii sui (Rom. VIII, 29). Bene ergo adolescentularum non est numerus: quia dum per vanitatem quam diligunt, in numerum electorum non currunt, extra remanentes quasi in cognitionem divinam non veniunt. Quibus ipsa Veritas C in futuro judicio dictura est : Nescio vos (Matth. xxv, 12); et: Discedite a me omnes qui operamini iniquitatem (Psal. vi, 9). Sed dum reprobi mundana guærunt, et per multiplices cupiditates animum dividunt. sancta qualibet anima in numerum electorum se stringit, multa quæ videt fastidiens, unum quod non videt, ardenter appetit, quod quandiu non tenet, in fide se nutrit, in charitate se unit. Et dum id quod unum et idipsum est sequitur, de hujusmodi multis una Ecclesia conficitur, de qua per Sponsum dici-

(Vers. 8.) Una est columba mea, perfecta mea, una est mairi suæ, electa genitrici suæ.

9. Mater nostra est regeneratrix gratia, apud qui in simplicitate permanent, et ab unitate non scinduntur. Multi quippe fideles dum in idipsum intendunt, dum uno desiderio Christi se invicem nutriunt, dum habentes cor unum et animam unam, in charitate se vinciunt, ex multis membris corpus esticiunt. Omnesque in unitatis simplicitate viventes, una columba existunt. Quæ sola perfecta et electa genitrici suæ dicitur, quia extra hanc quam dicimus Ecclesiam, nemo ad perfectionem, nemo ad vitam, nisi per hanc solam gratia fovente nutritur. De qua **be**ne subditur :

(Vers. 9.) Viderunt eam filiæ Sion, et beatissimam

10. Sion filiæ, filiæ sunt Ecclesiæ, guæ dum vitam æternam in hac carne contemplantur, a peregrinante Ecclesia ad regnantem Ecclesiam eriguntur. Vident filiæ Sion columbam, et beatissimam prædicant : quia sanctæ animædum virtutes Ecclesiæ snectant, in laudem prorumpunt, et ad ejus beatitudinem inhiant. Saucta quippe Ecclesia gratia genitrice nutritur, dum fide eruditur, carne sui Sponsi pascitur, sanguine lavatur. Scriptura divina saginatur. Hujusmodi robusta nutrimentis dæmones expugnat, vitia sullocat, carnem domat, spiritum roborat, vitam exspectat. Hæc omnia quicunque aspicit, recte in admirationem protinus assurgit, et beatissimam pronuntiat, quia videt ad quantam gloriam per tot virtutes exsurgat. Cum reginis etiam concubinæ laudant; quia etsi operibus falsi prædicatores contradicunt, sermonibus tamen eadem quæ et veri populis ostendunt. De talibus ipsa Veritas dicit : Populus hic labiis me honorat, cor gutem eorum longe est a me (Matt. xv, ex Isai. xxv11). Quod aperte manisestat dum iterum dicit : Dicunt enim, et non faciunt (Matth. xxIII, 3). AA7 De quibus et per apostolum Paulum dicitur: Dictis confitentur se nosse Deum, factis autem negant (Tit. 1, 16). Sancti autem viri dictis et factis Deum confitentur; quia quod credunt faciunt, et ad bona quæ faciunt, etiam alios sermonibus et exemplis trahunt. Quorum virtutibus adversarii ad fidem excitantur. dum in eis et pietatem sidei, et constantiam operis admirantur. Unde et Synagoga ad fidem erigitur, cum in Ecclesia quæ sint merita fidei admirans contemplatur, dicens:

(Vers. 9.) Quæ est ista quæ progreditur quasi aurora consurgens, pulchra ut luna, electa ut sol, terribilis ut castrorum acies ordinata?

11. Ecclesia sancta quasi aurora consurgens in judicio ultimo progreditur, quia relictis tenebris corruptionis, incorruptionis claritate innovatur. Quœ bene ut sol electa dicitur; quia ad eamdem gloriam perducitur ad quam caput ejus Christus, qui sol justitiæ esse perhibetur. Unde est quodidem sol ait: Volo Pater, ut ubi ego sum, illic et minister meus sit (Joan. xix, 26; xvii, 24). Quod tamen et de membris ejusdem Ecclesiæ adhuc in hac carne viventibus inquam una columba eligitur, quia illos solos eligit, p telligi potest. Sunt enim nonnulli qui magna intentione quæ sint tormenta reproborum aspiciunt, et quæ sunt facta sua sine palpatione examinare contendunt. Dumque se peccasse cognoscunt, et per boc ire ad reproborum tormenta pertimescunt, subito tenebras iniquitatis derelinqunt, et luce justitize accendi concupiscunt. Mox ad sanctam operationem consurgunt; et per bona opera quæ faciunt, clarere quibusque proximis incipiunt. Hi procul dubio velut aurora consurgentes progrediuntur; quia subi- to noctem peccati evacuantes, ad lucem magis ac magis dilatantur. Sic anima quæ prius erat in tenebris, nunc splendens apparet; et quæ etiam in se

^{*} Ea. nisi vagas animas? Frustra autem additum vagas, restituta interpunctione.

unes efficientates summe telis funcine sametre opera- A tionis resplendet. De qua bene subditur : Pulchea et hunt, alonte set sol. E.ma ouispe dem noctem illuminat, caligantibus oculis iter, per qued home gradieter, demonstrat, Sic nimiran quesque mima, anne senchras dimittit, et in canctam operationem se entendit, dans operanium bose operandi tribuit pronis, gnaci incem tenebrevcentibus coufis sparkit. Dum coim pecesates quique beauta spus aspicient, at ad idem faciendam se convertent, quasi errantes In mache, per lumen lume ad visus redeemt. Meet jingue saucta miena dem poconstibut exempla pembet, mani lam in morte facet. Dam vero magis acmagis openia, et de die in diem per commetudinera maeris lum en institue de maenfecte accipit, utotiam bonit enemnia imitationis probent, que prius selis peccaseribus imitando apparehat, prefecto jum luna sol efficieur; quie que in necte etrantibus mune tucebat. mede in die andrehmtibus kumen verstatis manifesant. Hine est and negativer: Electa ut sol. De qua hene subditur : Terribille accastrorum ucies preinata. Moe quia jam dictum est, iterum non necesse est esmuni, ne nic videntar fastidium generari. Sequitar etno Sponsus, ut caussus dicit unde tanta virtus in Ecclesia exercacere possit. Visitatione quippe renowater, et quod in en temebrosum est, respectione cius illuminatur. Et biuc est qued subdens ait :

(Vers. 10.) Descendi in hortum mean, at viderem nome convallium; et inspicerem si florwissent viness, et gorminament mala punica.

aimus, qui dum divinam sapientiam intra corpora sua 448 retinent, quasi nucleum in fragili testa portant? Count com quampheres in Ecclesia, qui assidine divina Stricture intendent, quam survis sit Dominus gustantes, amplius gustare concupiscent, sancta gaudia in corde ruminant, et ruminantes matis ac matis convalescent; et tamen foris nescicatibus cos, vilos apparent; quia ignoratur quam survem in suis interioribus elbum portent. Quid inti, nisi nuose existunt, qui mudei dulcedinemintus femmt. exterios vero carvis vilitatem prætendunt? De quibus erat Apostolus, qui dicubat : Mabemus thesources istem in vacie fictilibus (II Cor. 14, 7). Hor. tus initur mucum, corda sunt sanctorum, qui dum diligunt, coelectom dulcedinem in intimis gerunt. D Bade in Panino scriptum est : Quam magna multitude dulcedinis tur, Dendne, quam abscondisti timentibus to! (Psal. xxx, 20.) Sed quid est quod in hortum nucum Sponsus descendit, ut poma videat, cum potius muces videre debent? Verumtamen sciendum ent, quod plerunque corda perfectorum visitat, eisque benignitatis sum suavitatem manifestat; ut per eos adinármiores permodum veniat, et quantum in augmentum justitus profeserint, per illos cognoseat. Unde scriptum est : Dominus de cælo prospexit super filips hominum, ut videat si est intelligens, aut

resident Down (Paul. Min. 2). Dam enim divina lunites borda perfectorum illustrat, eosque ad curanproximorum per charitatis sofficitudinem instiga!. quid hee est aliud, nisi quod ad hortum veniens. pema convalles per filos quibus præsidet, prospectat? Tane enim Dominus videre, vel cognoscere dicitur. cum sanctos suos quos fflustrat, ad videndum exhortatur. Sed quid est quod non poma montis, sed poma convollis, at videat, descendit, nisi quod illis respoctum sum miserationis tribuit, quos in humilitate persistere cognoscit? De quo per Psalmistam dicitet : Ouvriem excelsus Dominus, et humilia resnicit. et afta a longe voquoscit (Psal. CXXXVII, 6). Et ipse Dominus per semetipsum ex voce prophetæ dicit: Super ween regulescet spiritus meus, nisi super humibem et quietam, et trementem sermones meos? (Isai. LXW. 2.) Sequitur autem Sponsus, et dicit : Et inspicorem si floruissont vinea, et germinassent mala punica. Vinez florent, quando in Ecclesia fili recenter in 16e generantur, et ad sanctam conversationem. cuasi ad fructus tofiditatem, præparantur. Mala punica germinant, quando perfecti quique per exempla sua proximos redificant, et in novitatem sanctæ conversationis per prædicationem et bonorum operatu estensionem immutant. Iflud guippe malum punicum, videficet apostolus Paulus germinaverat, qui dicebat : Filiofi mei, onos iterum parturio, donec formeter Ohristus in vobis (Gal. rv. 19). Sic etenim in sancta Ecclesia agitar, ut per bonos mali convertantur, per perfectes imperfecti nutriantur, donec et 42. Quid mer muces, misi perfectes graceme intelli- C insi ad perfectionem veniant, et infirmos gracegue sicut ipsi perducti sunt, ad mellora perducant. Hoc Christas Declesiae Sponsus b visitando prospicit, respiciendo corpus sanctum conjungit : qui ideo corpes infirmitatis assumpsisse cognoscitur, ut in corpus sue claritatis tota simul Ecclesia transformetur. Unde beatos Paulus alt : Qui reformabit corpus humilitatis nostræ, configuratum corpori claritatis suæ (Philip. In. 21). Hee omnia in fine mundi Synagoga tandem excitata percipiet, et se tandiu hæc iguorasso reprehendet, dicens :

(Vers. 11.) Nescivi: anima mea conturbavit me, propter quadrigas Aminadab.

13. Ac si diceret : Tot virtutes in saucta Ecclesia AAD fieri videns, quare in tanto tempore non percepi? Quare incredula perstiti? Cur tandiu per infidelitatem meann in tenebris ignorantiæ perstiti? Sed propter quadrigas Aminadab conturbatur, quia quandoque per Christi prædicationem ad fidem suschiendam excitatur. Aminadab enim spontaneus populi mei interpretatur. Et bene procul dubio Christu; Jesus a Patre spontaneus populi mei dicitur; quia vere spontanea charitate ad populum salvandum descendit, et ut nos a morte relevaret, pia voluntate et benigna gratia mortem in cruce suscepit. Unde et ipse ad Patrem ait : Voluntarie sacrificabe tibi (Psal. Lin, 8). Et onus ex redemptis ad Chri-

[·] Male legerunt edit. invitant, pro immutant, quod habent Mss. omnes.

b Excusi, visitando perficit.

tom loquens, aiebat : Exaudi me, Domine, quoniam A be rigna est misericordia tua (Psal, LXVIII. 17). Propter quadrigas ergo Aminadab Synagoga conturbatur: quia quando tandem quatuor Christi Evangelia in um ado currentia, in cordibus hominum ferventia per fidem contemplatur, mox de infidelitatis suz tenebris confunditur, et oborta confusione salubri, ad nœnitentiam commevetur. Cui Ecclesia benigne loquitur, dicens:

(Vers. 12.) Revertere revertere, Sunamitts, revertere revertere, ut intuoumur te.

14. Sunamitis guippe captiva interpretatur. Sunamitis ergo ut revertator vocatur: quia Synagogæ in fine mundi fides ab Ecclesia offeretur, ut dignitatem pristinam recipiat, quæ sub infidelitatis jugo a dæmonibus captivatur. Et bene quater reverti admone- Best : qui bene crater esse dicitur, quia dum per ces tur; quia in quatuor mundi partes modo Judzi dispersi sunt, qui ubicunque fuerint, ut dictum est, in line mundi convertentur, sicut prædictum est per prophetam: Si fuerit numerus filiorum Israel velut arena maris, reliquià salva fient (Isai. x. 22). Revertatur ergo Sunamitis, ut eam intueamur, id est Svnagoga ad fidem convertatur, et in pænitentia sua ommbus ostendat quantum malum faceret, quando Deum suum in cruce configebat. Sed protinus cum Ecclesia fidem Synagogæ intueri appelit, Sponsus congratulando quasi interrogans respondet, et dicit: CAPUT VII.

(Cap. vn. — Vers. 1.) Quid videdis in Sunamite, nisi choros castrorum?

1. Castra quippe militantium sunt. Castra ergo in C gemelti. Sanamite videbuntur; quia pro fide, quam modo impugnat, tunc robuste contra perfidos præliabitur. Sed quia hoc per sanctam Ecclesiam fiet ut Synagoga convertatur, quia sermonibus et exemplis prædicatorum ad fidem convertetur, ideo recte ad laudem sponsæ Sponsus se convertit, dicens :

(Vers. 1.) Quam pulchri sunt gressus tui in calceamentis tuis, filia principis?

2. Filia principis sancta Ecclesia dicitur, quia prædicatione Christi in vitam novam regeneratur, qui per divinitatis potentiam, omni creaturæ quam condidit, principatur. Quid autem sunt calceamenta Ecclesia, nisi exempla præcedentium patrum, quibus in via mundi hujus munitur, ut per omnes tribulationes quæ exsurgunt, confidenter calceata gradiatur? D Unde alibi prædicatoribus Paulus dicit : Calceati pedes in præparationem Evangelii pacis (Ephes. v1, 15). Calceamenta quippe de mortuis animalibus fiunt. Et nos pedes spiritaliter calceamus, quando a patribus sanctis carne mortuis exempla sumimus, ut ad corum similitudinem mundi hujus tentationes expugnemus. Potest tamen intelligi quod Ecclesia 450 calceatur, quando in prædicatione sua ad perferenda insurgentia mala morte Christi munitur. Pulchri ergo sunt sponsæ gressus calceatæ, quæ filia est principis; quia coram divinis oculis placet officium cujuslibet electi secundum exempla patrum prædicantis. Sequitur:

(Vers. 1.) Junctura a feminum tuorum, sicul monilia auce fabricata sunt manu artificis.

3. Per duo femina sponse, duo populi Ecclesia: per juncturam seminum, concordia designatur aradicatorum, quibus populi uniuntur, dum ad Fidem catholicam circumcisio et præputium per eos erudiuntur. Qui ut monilia existunt: quia dum in sapientia, qua refulgent, sancta opera faciunt, quasi in auro lapides gerunt. De quibus sequitur : Quæ fabricata sunt manu artificis. Manu artificis monilia fabricantur. quia opere Christi pradicatores pulchri et atiles efficiuntur. Secuitur.

(Vers. 2.) Umbilicus tuus crater ternetilis, sunquam indigens poculis.

4. Umbilicus etiam sanctorum prædicatorum erdo populus eruditur, vine spiritali ipsorum officio ebriatur. Qui bene tornatilis nuncupatur; quia juxta mores hominum universos necesse est ut lingua prædicateris volvatur. Oui poculis non indiget: quia quod aliis propinat, necesse est nt abundantius cæteris bibat, et plenius quod dat, contineat. Sequitur:

(Vers. 2.) Venter tuus sicut acerms tritici, vallatus liliis.

5. Per ventrem, populi latitudo designatur: qui bene sicut acervus tritici liliis vallatur; quia dum operibus sanctis intendens, in coeleste horreum præparatur, exemplis sanctorum, ut perseveret, undique munitur; de quibus iterum dicitur:

(Vers. 3.) Due ubera tua sicut due himnuli caprese

6. Due ubera, due populi existent : quia dum in amere fraterne semper vivuot, se invicem lacte pietatis io charitate nutriunt. Qui bene duo hinnuli capreze gemelli nominantur: quia dum perprædicationem Synagogæ in fide geniti, in ejus Scripturis nutriuntur, in spem æternitatis intendentes, quasi in montibus concordes pascuntur. De quibus prædicatoribus sequitur:

(Vers. 4.) Collum tuum sicut turris eburnea.

7. Collum sponsæ sicut turris eburnea dicitur; quia prædicatores Ecclesiæ et alti per contemplationem, et fortes per sanctorum operum exercitationem, et pretiosi per divinam sapientiam habentur. De quibus iterum dicitur:

(Vers. 4.) Oculi tui sicut piscinæ in Hesebon, quæ sunt in porta fliæ multitudinis.

8. Hesebon cingulum mœroris interpretatur. Oculi ergo sponsæ sicut piscinæ in Hesebon dicuntur; quia dum de peregrinatione sua contristantur, et mærore corroborati, contra spiritales hostes accinguntur, lacrymis se lavant, ut per eos populi convenienter coram Deo mundentur. In porta autem filize multitudinis sunt : quia in fide stant, per quam Ecclesiæ multitudinem ad cœlestia introducunt. Sequitur:

(Vers. 4.) Nasus tuus sicut turris Libani, quæ respecit contra Damascum.

9. In naso odoris discretio habetur. Per nasum

^{*} Ita Mss. pro femora, femorum, quod habent vulgati.

ergo e ordo prædicatorum designatur : quia per eos A nobis virtutum odores, et vitiorum sœtores demonstrantur. Sed nasus sicut turris Libani existit : quia dum semel prædicatores agua Baptismatis lavantur, A51 et quotidianis lacrymis a peccatis quæ contra Deum commiserunt, dealbantur, digni flunt ut ad altiora magis ac magis per fortitudinem erigantur. Sed turris contra Damascum respicit: quia peccatoribus semper sanctus quilibet prædicator contradicit. Damascus quippe sanguineus interpretatur, et peccatrici genti dicitur: Manus tuæ plenæ sunt sanquine (Isqi, 1, 16). Sed quia de membris dixit, dignum est ut de capite loquatur. Ideo subditur :

(Vers. 5.) Caput tuum ut Carmelus, et comæ capitis tui ut purpura Regis juncta canalibus.

dicitur: quia inse per passionem quam sustinuit, ad gloriam Patris est exaltatus. De quo scriptum est: Et erit in novissimis diebus præparatus mons domus Domini in vertice montium (Isai. n, 2). In Carmelo quippe Elias orans pluviam impetravit (III Reg. 18): et nos in Carmelo orantes pluviam impetramus. quando in Christum credentes Christum desideramus, et a Patre irrigationem gratiæ suscipimus, quam rogamus. Moraliter autem caput sponsæ mens vocatur : quia sicut a capite membra, sic a mente omnes cogitatus nostri disponuntur. Carmelus autem scientia circumcisionis interpretatur. Caput ergo sponsæ ut Carmelus esse perhibetur; quia quælibet sancta mens novit qualiter digne circumcidatur: novit quia nihil est quidquid in corpore agitur, si mens im- C et odor oris tui sicut malorum. munda fuerit; quæ templum Christi si essicitur, ab Ipso inhabitatur. Quod quia Phariszei non agebant, ideo dicebat beatus Stephanus eis qui eum occidebant : Dura cervice, et incircumcisis cordibus et auribus, vos semper restitistis Spiritui sancto (Act. vn. 51). Comæ autem capitis ejus ut purpura regis juncta canalibus esse memorantur. Purpura quippe per fasciculos in canalibus ligatur, super quos dum aqua projicitur, per canales ad vestem quæ supposita est, currit; ut vestis tingatur; et inde nomen accipit, ut tincta colore purpureo purpura vocetur; quæ omnia sanctæ menti congruunt, si intelligantur. Comæ quippe capitis sunt cogitationes mentis, quæ in canalibus ligantur, quia in Scripturis divinis ne inutiliter fluant, stringuntur. Super quas aqua projicitur, D quæ vestem regiam tingit: b quia in cogltationibus sanctæ mentis, gratia cœlestis suscipitur, et totam animam in coeleste ornamentum componit; ut jam tota anima in vitam æternam inardescat, et ad æternum Sponsum etiam per sanguinem martyrii pergere concupiscat. De tota quippe Ecclesia Paulus dicit: Qui exhibuit sibi Ecclesiam, vestem sine macula et ruga (Ephes. v, 27). Et de singulis Ecclesiæ fidelibus dicitur: His omnibus velut ornamento vestieris (Isai. xLix, 18). Sic tinctæ ergo, sic pulchræ, sic purpureæ factæ sponsæ adgandens sponsus loquitur, dicens:

a Excusi, discretio prædicatorum.

(Vers. 6.) Quam pulchra es et quam decora, charissima in deliciis.

11. Notandum quod charissima in deliciis dicitur. quia ad charitatem et familiaritatem Christi non pervenit, quisquis Scripturæ sanctæ deliciis e abundare non contendit. Inde enim dicitur: Omni habenti dabitur, et abundabit : ei autem qui non habet, et auod videtur habere, auferetur ab eo (Matth. xm. 12). His enim deliciis qui abundat, reficitur: his refectus, assidue ad majora percipienda præparatur. Unde et buic sponsæ charissimæ dicitur :

(Vers. 7.) Statura tua assimilata est palmæ, et ubera tua botris.

12. Palma quippe dum crescit, deorsum stringitur, et sursum dilatatur. Sic sancta anima ab imis 459 10. Caput Ecclesiæ Christus : qui bene ut Carme us B ad minima incipit, et paulatim ad majora crescendo. usque ad amplitudinem perfectæ charitatis pervenit. Nemo enim, sicut scriptum est, repente fit summus. In psalmo autem de justo homine dicitur : Justus ut palma florebit (Psal. xci, 13). Ubera autem sponsæ, duo præcepta charitatis existunt : quæ animam possident, vino cœlesti inebriant et nutriunt. Potest tamen per palmam crux Christi intelligi. Palma enim in sublime valde crescens, dulcissimos fructus gignit: et crux Christi cœlestem cibum nobis præparavit. Cui statura sponsæ assimilatur: quia pro Christo mori non dubitat, quisquis Christum valde diligens digne imitatur. De palma sequitur Sponsus, dicens:

> (Vers. 8.) Dixi, Ascendam in palmam, et apprehendam fructus ejus; et erunt ubera tua sicut botri vineæ;

13. Dixit vere, et ascendit : quia sicut ante secula pro morte nostra mori disposuit, sic in fine mundi propitius et verax adimplevit. In palmam ergo ascendit, et fructus ejus apprehendit : quia in cruce suspensus, fructum invenit, apprehendit, et nobis tribuit. Unde adimpletum est quod sequitur : Et erunt ubera tua sicut botri vineæ. Vere per crucem ubera sponsæ sicut botri vineæ existunt; quia in morte Christi duo præcepta charitatis sensus animæ susceperunt, quibus pasta anima debrietur, debriata posteriora obliviscatur, et in anteriora extendatur. His uberibus etiam proximos quosque nutrit, ac roboratos secum ad ea quæ concupiscit perducit. Unde scriptum est: Qui audit, dicat: veni. Sequitur: Et odor oris tui sicut malorum (Apoc. xxviii, 17), Mala punica, de quibus superius tam sæpe dictum est, hic rememerantur, quorum odori odor oris sponsæ bene satis assimilatur. Per mala autem punica martyres designari superius diximus (Cap. 4). Per os autem sponsæ hic debere intelligi ejus prædicationem putamus. Quæ dum virtutes martyrum prædicat, dum ad corum similitudinem animos audientium instigat, dum in unius prædicatione fidei multas virtutes esse manifestat, quid aliud quam malorum odorem in ore portat? Quia et ruborem corticis in martyrio ostendit quod prædicat, et in virtutibus multitudinem gra-

excusorum lectio non multum a sensu deflecteret.

Val. Cl., abundare contemnit.

Hic nonnulla mutavimus, ope cod. mss. etsi

norum sub eadem fide quasi sub eodem cortice de- A teste Veritate, est hic mundus (Matth. xiu), in agrum monstrat. De quo et subditur :

(Vers. 9.) Guttur tuum quast unum optimum. dignum dilecto meo ad potandum, labiisque et dentibus illius ad ruminandum.

14. In gutture quippe vox est. Per guttur ergo ipsa prædicatio iterum designatur : quæ quasi vinum ontimum esse dicitur, quia mentes hominum inebriat. ut præteritorum, sicut dictum est, obliviscantur, et in anteriora currentes non lassentur. De quo sponsa. verbum de ore Sponsi suscipiens, adjungit: Dignum dilecto meo ad potandum, labiisque et dentibus illius ad ruminandum. Tale est sponsæ vinum, ut dignum sit dilecto ad potandum: quia dum sancta Ecclesia Adem veram prædicat, dum auditores suos ad sancta opera excitat, dum solum Christum diligere, imitari, B amplecti, bonum esse, verbis et operibus demonstrat, quid aliud quam vinum suum dignum facit, ut in ore Sponsi sapiat? Quod bene Christus potate dicitur: quia a corpore suo, id est a populis sidelibus amabiliter potatur. De quo notandum est quoti omnes potant, sed labia sola et soli dentes ruminant : quia dum 453 Ecclesia per sanctos suos prædicat, omnes quidem audiunt, sed non omnes quanta sit virtus sententiarum quæ dicuntur, discernunt. Labia vero et dentes ruminant; quia dum perfectiores quique post auditum verba ad memoriam revocant, dum audita quæque exercitatione assidua cogitant, quasi ad os revocantes quod sumpserunt, quanta sit virtus cibi quem comedunt, sentiunt. Idcirco in Lege scribitur, quia animal quod non ruminat, immundum c habeter (Levit. x1): quia quisquis bona quæ audit sive legit, non recogitat, vacans a sanctis cogitationibus, necessario a immundas cogitat. Sequitur sponsa et dicit :

(Vers. 10.) Ego dilecto meo, et ad me conversio ejus.

45. Ac si diceret, quoniam fide ac dilectione soli Christo adhæreo, solum sequor, solum cum Patre et Spiritu sancto unum Deum videre concupisco, respectionis ejus suavitatem, visitationis benignitatem, b conversionis dulcedinem gaudenter experior, experiens proclamo:

(Vers. 11, 12.) Veni, dilecte mi, egrediamur in agrum, commoremur in villis; mane surgamus ad vineas, videamus si floruit vinea, si flores fructus partu- ${f p}$ meum sugentem ubera matris meæ, ut inveniam te soriunt, si floruerunt mala punica: ibi dabo tibi ubera mea.

16. Dum sponsa Sponsi dulcedinem experta se reficit, de proximo etiam cogitat, quem ipsius Sponsi præcepto sicut se diligit; et quia Sponsi • præcepta intelligit, etiam ut alii intelligant concupiscit, dicens: Veni, dilecte mi, egrediamur in agrum. Ager quippe,

* Excusi, immundas congregat.

b lidem, conversationis. Optime Mss., conversionis; cum hæc verba exponantur, et ad me conversio ejus. e in recent. vulgatis, præcepta vel secreta; quod in

Mss. non legimus.

d Hic non consentiunt Mss. In Val. Cl. legitur : quando verbum Dei susceptum in thalamo Virginis in nundo monstratur. In Theod. Rhem. et Rothom.,

vero cum Sponsa Sponsus egreditur, 4 quando Verbum Dei carne suscepta, in thalamo Virginis mundo monstratur. In villis commoratur, quando Gentes per fidem visitat, quam recipientibus largitur. Mane ad vineas surgit, quia post resurrectionem suam in gloria Patris sedens, ecclesias quas construit, etiam defendit. Si floruit vinea conspicit; quia omnem profectum Ecclesiæ districto examine perpendit. Videt si flores fructus parturiunt, quia perspicit ad quem profectum teneri quique et imperfecti excrescunt. Videt etiam si floruerunt mala punica: quia perfectos quosque respicit, et quid utilitatis in proximis habeant, quasi in floribus fructum cognoscit, de quibus bene seguitur : Ibi dabo tibi ubera mea. In malis punicis dat Sponso sponsa ubera; quia in perfectis vivit charitas gemina, ex qua dum infirma membra in Ecclesia nutriunt, quasi Christum lactant. quem in minimis suis esse præsentem cognoscunt. De quibus bene subditur:

(Vers 13.) Mandragoræ dederunt odorem suum in portis nostris.

17. Quid per mandragoram, herbam scilicet medicinalem et odoriferam, nisi virtus perfectorum intelligitur? Per quam perfecti quique dum imperfectorum infirmitatibus medentur, in fide quam prædicant, id est in portis Ecclesiæ veri medici esse comprobantur. Qui dum exempla bonorum operum circumquaque per sanctam famam tribuunt, quasi odorem quo ægroti sanentur, aspergunt. Sequitur:

(Vers. 13.) Omnia poma, nova et vetera, dilecte mi,

18. Hic per poma, sensus Scripturarum sanctarum 454 intelliguntur; quæ dum ex Patribus sanctis ad nos usque perveniunt, et creduntur, quasi ex arboribus poma exsurgunt, quibus animæ delectantur. Omnia ergo poma, nova et vetera dilecto suo Sponsa servat : quia sic Novum Testamentum Ecclesia catholica recipit, ut Vetus non abjiciat : sic Vetus veneratur, ut Novum semper in ipsis sacrificiis carnalibus per spiritum intelligat; in Novo scilicet Christum venisse congaudens, in Veteri autem semper venturum exspectans, et dicens:

CAPUT VIII.

(Cap. vm. - Vers. 1.) Quis mihi det te fratrem lum soris, et deosculer, e et jam me nemo despiciat?

1. In veteri Lege posita Christum exspectabat, et in secreto Patris manentem, foras venire per carnem ad humanos oculos non mediocriter cupiebat. Unde et David desiderans dicebat : Exurge, et ne repellas in finem (Psal. XLIII, 23). Et alibi : Inclina cœlos tuos et descende (Psal. CXLIII, 5). Et Isaias

quando Verb. Dei suscepta.... carne in mundo monstratur.

e In Val. Cl., Theod. ac Rhem., etiam cum me nemo despiciat.

In recent. Ed., Christum exoptabat et exspectabat. In vet. Paris. tantum, Christum exoptabat, et in. Superfluit tamen, exoptabat, cum paulo post legatur, cupiebat. Alioquin abest ab omnibus mss.

valde conjent com videra . dicabat : Utinom disrum- A videt, venni consta et universit suis confitationibus peres carlos, of descenderes (Ion. LEIV, 1). Vult ergo Sponsum foris Sponsa invenire, et deseculari: quia concupies t sub Logo posita ut per carnem apparent: ut di per amorem serviat, cui prius non accepta gratia, plus timore guera amore servichet. Post cuius esculum jam a nemine despicitur; quia pestquam Christus venit, et fidelibus suis spiritum libertatis infudit, ab ipois ctiam angelis Ecclesia honoratur. Hinc cet quod Josus angelum aderavit (Josus v); Joanni vera volenti se adarare disit : Vide ne feceris. conservus enim taus sum, et a fratrum tuorum habendinm testimonium Jose (Apoc. XXII, 9). Sed quia venientom Acclosia suscepit, Synagoga repulit, que Merum eum in fine mundi suscipiet et amebit, ideo anhequitur Ecclesia, et dicit :

(Vers. 2.) Apprehendam te, et ducum in domma matrie mes, et in cubiculum quaitrisis mes. Ibi me decebis, et ibi dabe poculum es vino conditum, et mustum malorum granatorum meerum.

2. Approhiment in domain matrix sum ducit. quia Synagogæ in fine mundi Christen, in quem credit, prædicabit; dumque per prædicationem Ecelesise susceptus facrit, ibi Ecclesiam docebit : quin se doceri gaudebit, quando Synagogam jam idem serves factora erudiri secum videbit. Pocutum ex vine conditum Ecclesia dabit, quia ipui Synagogue Novam Testamentum cum Veteri pradicabit; et quasi vine poculum condict, quia dulcedinem Evangelii testimoniis Legis, que aspera est, ut rebustius tesuorum tribuet, quia fortium virorum qui vaitatem Ecclesia: etiam in martyris tennerunt, exempla apponot, at ad corum similitudinem Synagoga inardesent. et Antichristi persecutionibus, martyrum præcedentium exemplis roberata non soccumbat. Cum enim fortium puguatorum victorias audicrit, ad corum imitationem pugnam subire non dubitabit. Quod aperte manifestat cum subjungit :

(Vers. 3.) Luva ejas sub capite mes, et dexteru illine amplexabitur me.

3. Leva Ghristi vita presens, dextera vero vita beata 455 habetur. Caput autem nostrum spiritualiter mens esse perhibetur. Bicit ergo Synagoga piædicationibus Ecclesiæ jam conversa, exemplis reboet destere illius amplenabitur me. Le si diceret, moniam wenc tandem Christi fidem tenco, ejus ineffabilem gratism experior concupiscibilem, et quam desiderare nesciebam dulcedinem sentio; jam terrena omnia postpone, etiam ipsem vitam carnis pre cjus amore contemne, et ad ejus beatitudinem videndam totis derideriis ambelo. Moc quippe quod rem aliquem amplectitur, ipsam quam amplectitur rem, ex omni parte intra se habere non ignoratur. Læva ergo sub capite est, et dextera amplexatur, quando sancta anima menti ea quæ videt sapponit, et ea quæ noa

a in vulgatis, et unus fratrum.

appetit. Sunt quippe mede mennulli, qui tante desiderio conlectia sectantur, at unmia visibilia pro mitilo reputent; mentem suom embestibus studiis aine intermissione occupent; ut nihil alied agere libert; quidquid extra spiritalem actionem est, animus fastidiat. hanc solam diligat, cestera centennat, nigi forte es isti necessaria esse cogneccat, isti vero sub canite lævam habent, b quia mente erecta ad bentitudinem Christi, vitam præsentem sub se vident. Et dextera Christi cos amplexator; quia ex emai parte cos dilectio ordestis intra se retinans tuetur. Hajasanali quippe viri sancto etio delectanter, in que vite beate dilections concepts cibiliter per contemplationem perfranatur. In que contemplatione oculum cordis mundent, ut Deum adhec ctism in hac carne positi, guantum humang infirmitati datum est, videant, cujus visione se illuminent, suavitate reficient. Isti illau beatitudinem jam aliquantulum experimeter, de qua in Evangelio Veritatis voce dicitur · Bonti mundo corde, quoniam ipsi Dann videbunt (Matth. v. 8). Quod enim futurum est, jam in eis incipit compleri; auia etsi in hoe mundo adhue M carpe virunt , jem tamen per hoc qued majus est in cis, entra carnen sunt. Ab his impleter qued per Pealmistam divina vece precipiter: Vacate et videte, quemiem ego sum Daus (Peal. Mr. 11). Hi caim one sine mundi strepitu vivunt, eo mentem in Dei visionem per desiderium et contemplationem figunt. Et queniem tales multi ex Synagoga in dos mundi, ut credimus, per evotur, cisgot. Mustam vare malorum grannforum C conversionem crust , bene ad hujummedi dictum intelligitur: Lava eius oub capite mes, et deztera illius amplenabitur me. De quibus et pro quibus Sponsus loquitur consequenter:

(Vers. 4.) Adjuro vos, filiæ Jerusalam, me suscitciis moque avigilare faciatis dilectam, denoc ipue velit.

Sed quia hoc superius exposuimus (ad vers. 7 sep. st. etc.), iterum expenere recusemus. Sed de eadem Synagoga jam facta Ecclesia, filite Jepucalem admirantes interrogant et dicant :

(Vers. 5.) Que est ista que encendit de deserte, deliciis affuens, innina ouper dilectum suum?

4. Sancta Ecclesia, vel qualibet sancta anima, de deserto accendit, quie in excilio hujes peregrisatiomis posita, ad contentia gradia mente et engitationivata, imitatione sublevata : Leus sjus out capite mes. D bus tendit. Unde et Paulus dicabut : Mestra courseeatie in culis est (Philip. m., 201. Deliciis affluit. quia sanctæ Scripturæ meditationibus intendens. ocelesti pabulo assidue mentem pasoit. Super dilectum innititar, quie in solius Christi auxilio confidons, eo largiente, ab excilio ad patriam transfertur. Apsa quippo Veritas amnibus fidelibus ait : Sine me nikil potentis facere (Joan, IV, 5). LES Unde vero acceperit, ut ab infimis ad superiora, a deserto a.1 regnum ascendere possit, manifestat dilectus cum

(Vers. 5.) Sub arbore male enecitavi te, ibi cor-

currentes.

b'lidem, qui mente erecta ad beatitudinem Christi

rupta cel maler ina, ibi violata est genitris tea.

5. Quid per arberem malum, nisi emeta crux designatur? quæ malum illud sustinuit, de quo cadem Sponsa in superioribus dicit : Sicut matus inter liana sulvarum, sic dilectus meus inter alios (Cant. H. 3). Sed soonsam suam Christus sub arbore malo suscitavit, quia in cruce positus, subditam sibi Ecclesiam ad vitam vocavit; ut a somno mortis resurgeret. et cum illo se crucifigens, ad novam resurrectionem properaret. Unde et Apostolus cuivis animæ mortuæ dicit : Surge, qui dormis, et exsurge a mortuis, et ilfaminabit te Christus (Ephes. v. 14). Et quibusdam qui jam surrexerant, alibi dicit: Si consurrexistis cum Christo, que sursum sunt quærite (Col. 111, 1). Sed trais infidefitas Synagogæ Christum crucifixit, ideo sequitar: Ibi corrupta est mater tua. Sub ar-1 here malo mater Ecclesize corrupta esse dicitur, quia quando Salvatorem suum in ligno fixit, nefando scelere se corrupit. Cujus sceleris magnitudinem inculcat, cum idem replicat, dicens: Ibi violata est gewithis tas. Sed quoniam ad hoc cæcitas in israel faeta est, ut pienitudo Gentium intraret (Rom. x1), ideo intranti Ecclesia dicitur:

(Vers. 6.) Pone me ut signaculum super cor tuum, ut sinenuculum super brachium tuum.

6. In corde sunt cogitationes, et in brachio operationes. Super cor ergo et super-brachium Sponsse,
diffectus ut signaculum ponitur; quia in sancta anima
quantum ab ea diligatur, et voluntate et actione detignatur. Signum quippe sancta mens interius et
exterius Christum portat; quia dum in ejus meditaexterius Christum portat; quia dum in ejus meditationibus assidue laborat, in exteriori actione eum
imitari non cessat, quo ejus dilecta esse dubitari non
debeat. De quo signo ipse Sponsus discipulis suis
nichat: In hoc cognoscent omnes quia vere mei discipuli estis, si dilectionem habueritis ad invicem (Joan:
xiii, 35). De qua dilectione mox subditur:

(Vers. 6.) Quie fortis est ut more dilectio; dura sicut insernus æmulatio; lampades ejus lampades égnis atque flammarum.

7. Bene procul dubio fortis ut mors dilectio esse perhibetur; quia dum per dilectionem a vitiis mortificamur, quod mors agit in sensibus corporis, boc agit dilectio in cupiditatibus mentis. Sunt enim nonnulli qui sic diligunt Deum, ut omnia visibilia negligant, et dum mente in æterna tenduat, ad omnia a temporalia pere insensibiles fiant. In his nimirum ut mors dilectio fortis existit, quia sicut mors exteriores corporis sensus ab omni proprio et naturali appetita interficit, sic dilectio in talibus viris omnia terrena desideria contempere mentem alias intentam compellit. Hujusmodi mortuis et vivis dicebat Apostolus: Mortui enim estis, et vita vestra abscondita est cum Christo in Dee (Col. 111, 3). Hi procul dubio vitam suam cum Christo abscondunt; quia dum omnia qua videmus, postponunt, in his quæ non videmus, in beatitudine scilicet Christi, veraciter et secrete vivunt. Quia enim falsam vitam despiciunt, quæ visi-

Rhem., Theod., Rothom., chrismata majora.

Forte Psal. xcvi, 3, ubi legimus : ignis ante ips.

A biliter apparet, in vera vita se abscondunt, que non usi invisibilibus oculis se manifestam præbet. Potest taunen intelligi, ut hoe de veipse Christus dicat, inquiens: Pone me ut signaculum ouper vor tuum, ut signaculum super truchium tuum; quia fortis est ut mors difectio. Ac si diceret; AST Begnum est ut in mente et actione signam dilectionis mese meipsum tecum feras, quia in fortitudine difectionis tuæ mortem subii, ut tu qua mortua in infidelitate eras, mecum reserguas, in fidei novitate upiritaliter vivas.

8. Sed quin in cruce suspensus neguagram fuisset. nisi ad magnam invidiam cor Synagogæ exarsisset. ideo subditur : Dura ut informus comulatio. Emulatio eniune et in bendur et in matum accipitur. In bonum enim accipitur, sicut per Apostolum dicitur: Emu-Lamini a charismata meliora (I Cor. xxx. 11). In malum antem assumitur, ubi per Samuelem Sauli dicitur : Auferetur a te ramum, et dabitur comulo tuo (I Rea. xva). Æmulus quippe ejus David dicitur, cui Saul invidere non ignoratur. Dura est erro ut infermus amulatio; quia dum Synagoga Chrystem ad inferos posse transmittere se putavit, ei usque ad mortem corde immisericordi invidit. Utinforaus semulatio dura exethit: suia sicut inferans sine misericordia quos tenet crucial, sic Judaica piche Christum apprehendens sine respectu pietatis ad mortem trahebat. De sua hene subditur : Lamvades eine, lampades ignis esque flammarum. Sicut enim ignis que incendit consumit, sic Judgees ab omni Adei virtute invidia sua destruxit; de quibus bone affbi dicitur: 5 Et nunc ignis adversaries consumit. At si diceretur: Antequam ad asteroum ignem veniant, in prosenti consumuntur, quia in se ipsis ignem invidize portent, qui sina portantis combustione non portatur. Hic ignis invidiæ flammas proteit, quando per exempla in quibus accompus est, etiant in Gentilibus usque ad Christianorum martyria per mundum universum excrevit. Sed quia hine ignis invidise, hine ignis charitatis se extelit, ideo subtitur:

(Vers. 7.) Aque mutte non poterant exstinguers charitatem, noc flumina obvient illam.

9. Charitate quippe martyres sancti vivaciter ardebant, quia in Dei et proximi dilectione mirabiliter flagrabant. Hanc charitatem aque multe exstinguere non poterant; quia quantecumque tribulationes eis fierent, ad odiem cos transmutare non valebant. Hoc nimirum esset charitatem eastinguere, si in tribulationibus quas ingerebant, ad Dei aut proximi odium eos humiliare potuissent. Sed cum aque dicte sint, quid cumum per dumina, nici aquarum ipsarum incrementa et vivacitas intelligitur? Flumina quippe vivas aquas solere dici cognescimus. Flumina ergo maximas tribulationes accipitum; quæ dum per totum orbem super martyres ebullierunt, ad exstinguendum charitatis ignem grandi impeta confluxerunt. Sed quia inter flumina cadeo charitas vivit, ut poties flumina consumeret, quam se th Mis exstingui permitteret; ideo multi etiam persecutarua

præc. et inflammabit in circ. inimices ejas.

· Edili, ades charitatis vigor visit.

terent quidquid in mundo possidebant, et seipsos morti darent, quam prius patientibus crudeliter inferebant. Unde et aub.litur :

(Vers. 7.) Si dederit homo omnem substantiam domus suæ pro dilectione, quasi nihil despiciet eam.

40. Cum terrenæ substantiæ cupiditate Deus non diligitur, quia terrenus amor oculum cordis sordidat, ne divina claritas videatur. Contra quod in Evangelio dicitur : Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt (Matth. v. 8). Et Joannes apostolus ait : Si mis diligit mundum, non est charitas Patris in eo (Joan. u. 15). Nec mirum, quomodo enim eum diligere potest, quem nescit? 458 Aut quomodo eum scit, ad quem sciendum, oculum cordis claudit? Sed homo omnem substantiam domus suæ pro dilectione I tribuit, quando quidquid in mundo possidet, pro Christo distribuit; ut abiiciens quod impedit, Deum diligat, et terso pulvere sollicitudinum, oculos aperiat ut videat. Et cum omnem substantiam dederit. quasi nihil eam despicit, quia postquam oculum tersit, et Deum conspexit, in illius visione quidquid possederat, nihil pendit. Hoc apostoli fecerunt, qui non solum possessa, sed etiam cupita, ut Christum sequerentur, dimiserunt. Quibus ipse Christus, pro quo omnia dimiserant, dicebat : Cum feceritis omnia quæ præcepta sunt vobis, dicite: Servi inutiles sumus; quod debuimus facere, fecimus (Luc. xvii, 10). Sed quoniam abjecta terrena substantia non statim ad perfectionem ascenditur, quia rebus abnegatis, restat etiam labor, ut idem ipse homo a semetipso abne- C getur, quatenus gradatim proficiat, et quandoque perfectus non solum se, sed et alios secum ad vitam trabat, ideo de nova et tenera adhuc Ecclesia, vel unaquaque anima consequenter dicitur:

(Vers. 8.) Soror nostra parvula est, et ubera non habet.

11. Sororem Christus Ecclesiam vocat, quia de ipsis apostolis dicebat : Ite, dicite fratribus meis (Matth. xxviii, 10). Soror autem parvula, ubera non habebat, quando in solis apostolis Ecclesia erat, in quibus seipsam, vel alios nutrire lacte prædicationis non poterat (Matth. xxvi). Quid enim Petrus aliis prædicaret, cum seipsum discipulum Christi in unius ancillæ voce detestando et jurando negaret (Joan. xx)? resurrectionem in una domo inclusa (Act. 1), inter persecutores suos non dico prædicare, sed et videri timebat. Consequenter ergo dicitur:

(Vers. 7.) Quid faciemus sorori nostræ in die quando alloquenda est.

Allocutus est Christus sororem suam, quando Spiritum sanctum super apostolos misit (Act. 11), et eis in interioribus loquens, illos omnes mundi loquelas multiplici distributione docuit. Sed a quibus hoc quærere intelligendus est qui omnia novit, nisi a sauctis patribus, quos ad quærendum Spiritu san-

a Ita omnes Mss. In vet. Ed. Paris. legitur. universi exercitus assultantis illæsa pedem contemnit. In recent., universi exercitus assultus illæsa contemnit.

ad eamdem charitatem se convertebant, ita ut dimit- A cto instigavit? Quibus codem Spiritu ono inquestionem eos induxit, respondet protinus convenienter.

> (Vers. 9.) Si murus est, ædificemus super eum propugnacula argentea.

12. Dato Spiritu sancto murus sancta Ecclesia efficitur, quia quæ prius timida erat, instruente eodem Spiritu omnipotente, ad resistendum adversariis impenetrabiliter roboratur. Quod manifestat idem Petrus sub aucilla timidus, mox contra principes rigidus, quibus dicebat : Obedire oportet Deo maais auam hominibus (Act. v, 29). Et iterum : Si justum est vos potius audire quam Deum, judicate: nos enim non possumus quæ vidimus et audivimus, non logui (Act. IV. 19). Et de cæteris discipulis scriptum est: Ibant discipuli gaudentes a conspectu concilii, quoniam digni habiti sunt pro nomine Jesu contumeliam pati (Act. v. 41). Ecce qualis murus facta est Ecclesia, quae modo tenerrima, nec pedem cujuslibet gradientis sine sui læsione gerit, modo vero accepto mirabili artifice Spiritu sancto, a universi exercitus assultantis contumelias illæsa contemnit. Super quam propugnacula ædificantur, quia ut non tantummodo se defendat, sed ut et impugnantes resistendo prosternat, miracula ei facere 459 conceditur, quæ cum hostes viderint, ab eius aggressione jacula timentes terreantur. Ouz propugnacula bene argentea esse perhibentur, quia ipsa miracula cum verbi prædicatione donantur. Et quia argentum valde sonorum est metallum, argentea propugnacula existunt, quia per miracula factum est, ut corum verba per universum mundum convalescerent, et sidei prædicationem inslexibiliter circumquaque dissunderent : quod manifestat Psalmista, dicens : In omnem terram exivit sonus corum, et in fines orbis terræ verba corum (Psal. XVIII, 5). Sequitur :

(Vers. 9.) Si ostium est, compingamus illud tabulis cedrinis.

13. Ostium etiam bene esse Ecclesiam dicimus, quam ah ipso Christo potestatem aperiendi et claudendi accepisse scimus. Ostium procul dubio in suis prædicatoribus existit. quia per eos aditus ad vitam se nobis aperit. Unde et ipsi primo pastori Ecclesiz dicitur: Quodeunque ligaveris super terram, erit liga-Parva ergo Ecclesia ubera non habebat, quia post D tum et in cælis; et quodcunque solveris super terrom, erit solutum et in cælis (Matth. xvi. 19). Vel ostium in ipso capite suo existit, quia ipse de se veraciter dicit: Ego sum ostium (Joan. x, 7). Ostium vero tabulis cedrinis compingitur, quia sancta Ecclesia fidem prædicans, multitudinibus populorum decoratur; et dum populi variis virtutibus asperguntur, ut videlicet alius de rebus quas possidet, indigentibus necessaria tribuat : alius omnia abjiciens, etiam a legitimo connubio se abstineat; alius vero tantum proficiat, ut aliorum etiam prædicator fiat; tanquam pictura multis coloribus, sic Ecclesia multis b ditionibus

> b Sic restituimus ex omnibus Mss. cum prius legeretur, multis distinctionibus.

respondet, dicens:

(Vers. 10.) Ego murus, et ubera mea sicut turris, ex mo facta sum coram eo quasi pacem reperiens.

14. Ubera sua sicut turrim habuit, ex quo pacem coram Sponso reperit; quia postquam sub ipso spiritum pacis accepit, prædicatores contemplatione altos, et robore inflexibiles nutrivit. Sed quid est quod aon ait pacem, sed quasi pacem reperiens; nisi quia dum in hoc mundo sumus, a a peccato omnimodis non desistimus, et quandiu cum peccato vivimus, pacem perfectam cum illo qui sine peccato in carne vixit. non habemus? Sed quoniam tantillam pacem quam habemus, per ipsum Mediatorem Dei et hominum tenemus, ideo subditur

pulos: tradidit eam custodibus; vir affert pro fructu ejus mille argenteos.

15. Ipse vero pacificus noster esse dieitur, quia per ipsum Deo omne genus humanum reconciliatur. Huic pacifico vinea fuit, quia in labore præceptorum carnalium Synagogam plantavit, de qua dicitur: Vinea Domini sabaoth domus Israel est (Isai v. 7). Quæ vinea in ea quæ habet populos exstitit; quia in Lege posita est, que neultos sub se populos collegit. De quibus populis dicitur : Populi meditati sunt inania (Psal. 11, 1). Hanc vineam custodibus tradidit: quia Synagogam Movsi et cæteris patribus custodiendam subjecit. De qua bene subditur : Vir affert pro fructu ejus mille argenteos. Hæc vinea fructum proterra promissionis allatus est, Christus videlicet Jesus, per humanitatem processit. De quo fructu Pater ad David ait: De fructu ventris tui ponam super sedem tuam (Psal. cxxxi, 11). 460 Unde et Apostolus scribit: Quorum patres, et ex quibus Christus (Rom. 1x, 5). Per argenteos vero in hoc loco omnem terrenam substantiam intelligimus, de qua Petrus eleemosynam petenti claudo dicebat : Argentum et aurum non est mihi (Act. 111, 6). Pro fructu ergo vineæ vir mille argenteos affert; quia quisquis viriliter in tide quam suscepit, se habet, libenti mente et persecte omnia terrena dimittit, ut Christum veraciter habeat. Millenarius enim persectus est numerus, ideo per emn perfectio rei cujuslibet demonstratur. Hos ergo argenteos in primitiva Ecclesia illi offere- D bant, de quibus in Actibus Apostolorum scriptum est: Quolquot autem possessores agrorum aut domorum erant, vendebant, et afferentes ponebant ad pedes apostolorum pretia eorum quæ vendebant (Act. 17, 34). Isti congregati aliam vineam, videlicet sanctam Ecclesiam, ex seipsis construxerunt, et ut boni agricolæ, sanguine suo propagaverunt, et prædicationibus usque ad fines terræ dilataverunt; ut jam mundum pene universum impleat, et fructum gratum locata ágricolis, suis temporibus reddat. Unde in Evangelio dieitur : Malos male perdet, et vineam suam locabit

· Edit. maluerunt, a peccatis omnimodis. b Its legere cogunt omnes Mas.; quod editores

nonesialut, que sancto Spiritu convalescens hilariter A aliis agricolis, qui reddant ei fructum temporibus suiz (Matth. xxi, 41). De qua vinea jam bonis locata ipse Pacificus dicit :

(Vers. 12.) Vinea mea coram me est.

Coram ipso vinea sua existit, quia perditis malis agricolis, sanctam Ecclesiam bonis doctoribus respectu benigno erudit. Cui dicit:

(Vers. 12.) Mille tui pacifici, et ducenti iis qui custodiunt fructus eius

16. Qui sunt isti pacifici qui mille dicuntur esse et ducenti, nisi illi superiores argentei, quos dum perfecte dimittimus, pacem per eorum distributionem cum sanctis nobis ipsis acquirimus? Unde et in Evangelio Dominus dicit : Facite vobis amicos de mammona iniquitatis: ut cum defeceritis, recipiant vos (Vers. 11.) Vinea fuit pacifico, in ea que habet po- B in eterna tabernacula (Luc. xvi, 9). Sed quid per ducentos intelligimus, nisi duplicem retributionem quam acquirimus, dum b eos in hoc mundo perfecte pro Christo contemnimus? Mille ergo et ducenti Ecclesiæ argentei existunt, quia dum fideles quique omnia quæ possident, ex toto relinquunt, et pacem sibi cum sanctis faciunt, et præsentis vitæ remuneratiorem cum coelesti percipiunt. Et hoc est quod Dominus in Evangelio ait: Amen amen dico vobis, nemo est qui reliquerit domum, aut fratres, aut sorores, aut patrem, uut matrem, aut filios, aut agros, propter me et propter Evongelium, qui non accipiat centies tantum, nune in tempore hoc, domos, el fraires, el sorores, el maires, et filios, et agros, cum persecutionibus, et in sæcula futuro vitam æternam (Marc. x, 29, 30). Sed quibus tulit, quia ex Synagoga botrus ille magnus qui de C ista remuneratio sic duplicatur, nisi his qui custodiunt fructus eius? Qui sunt autem qui fructus vineze custodiunt, nisi illi qui in sancto opere quod inceperunt, perseverantes existunt? Opus enini quod sancto desiderio incipitur, si constantia mentis usque ad finem non tenetur, sine fructu habetur; quia innuature ab hoc unde processerat vacuatur. Ideoque Dominus in Evangelio ait : Qui perseveraverit usque in finem, hic salvus erit (Matth. x, 22). Sequitur Sponsus, et dicit :

> (Vers. 13.) Quæ habitas in hortis, amici auscultant; fac me audire vocem tuam.

> 17. Sponsa in hortis habitát, quia sancta Ecclesia, vel quælibet sancta anima in fructificationem 461 virtutum mentem versat. Cujus vocem sponsus audire desiderat, quia hoc summopere Christo placet, ut persectus quilibet vir infirmos quosque verbo sanctæ prædicationis admoneat. Amici enim auscultant, quia sideles in Ecclesia, ut amicus sponsi loquatur, pio desiderio exspectant. Et notandum quod amicus est qui auscultat; quia qui Deum mente integra diligit, prædicantem quod diligit, libenter audit. Unde in Evangelio dicitur: Qui ex Deo est, verba Dei audit (Joan. viii, 47). Sed quia dum Ecclesia veritatem prædicat, multi non intelligunt, multi quod percipiunt, pravo intellectu subvertunt; ideo admonenti ut prædicet, respondet sponsa, et dicit :

> ita mutandum putarunt : Dum in hoc mundo perfecte pro Christo omnia terrena contemnimus.

(Vers. 14.) Fuge . dilecte me, et assimilare capress A latur; qua in cordibus sanctorum viserum manihinnulaque cervorum super montes gromatum.

18. Dilectus fugit, quia a reprobis cordibus se, ne intelligatur, alexandit. Dum enim reprehm mentes ad audienda yel legenda verbe Dei, perversa intentione accodunt, digno judicio veritatem non inveniunt, quam digno appetitu pop requirust. AGA Unde et inea Dei sapientia dicit : Querent me mali, et non invenient (Joan, VII, 34). Sed fugiens reprebos dilectus, montes aromatum petit ; quia perversos dimitteus, sanctas animas visitare non desinit, qua et per contemplationem exceles fiunt, et per confectiones virtutum odora unquenta ferunt. Super has montes dilectus caprese et bionulo cervorum assimi- B

festatur, quia pia charitate humanitatem pro mahis abrumpoit. Qui dum ex patribus antiquis natur fuit, quasi ex cervis hinnelus, sicut dictum est superius, venit. Oni dum esset dives, pauperem se, ut nos ditaremer, focit; et dum coset super emais excelens, humilitatem nostram incliabili dignatione suscepit. Cui immenes graties quoedusque vivinus reddamus: cui pro nobis tradito in morten, et squagenti in inmortalitatem, mosipeos, et spiritum, et corpus debenus (11 Cor. van) : Qui vivit et regnat cum Dee Potre je unitate Sairitus sancti Bure, ner infinita accula speniorum. Amon.

DE OPERE SUBSEOUENTI CENSURA.

LGB Utrum S. Gregorii papa primi sit hic in septem Psalmos Penaitentiales Commencarius, an alterius, non levis aut facilis est quæstio. Illum quidem sancto Doctori tribuit, qui primus e tenebris eruit, et publica luce donavit an. 1512, et iterum an. 1518, Berth. Remboldus; cujus sententiam secuti sunt quotquot deincops Gregoriana opera ediderent, excepte duntaxat une Petro Gussavilkee. Qua autem potissizaum

raliene adductus sit vir dactissimus, ut tritam ab celeris viam descreret, ince proposet.

Argumentum, inquit, aliud jam volo adjungere, et quidem quod, ni fallor, esse debeat hac in causa descrerium. Ducitur autem ex tribus ejusdem Co., mentarii locis, in quibus multa sunt, que cum historia, et cum sancti

Gregorii doctrina pietatoque pugnant. Ivinus est paalmi v, versu 9, ubi eucter in Simonia vitima invehena ita bequitar : • Enjus errorib vesenia licet ex tunc dammata fuerit, postea tamen in Ecclesia germine postifore pullulanit. Nostris vere maxime temperibus malitice suce virus exercuit, et totiu; Ecclesiae pacem schismatica insestatione turbavit. Concitanit enim adversus Ecclesiam Dei non solum innumerabilem populi multitudinem, verum etiam regiam, si sas est dici, polestalem. Nulla enim ratio sinis ut inter reves habeatus, qui destruit potine quam regus imperium, et quoscur-que habere polest perversitatis sue socios, cos a consortio Christi efficit alienos. Qui tunpissimi hacri empidicate illectus, sponsam Christi captivam cupit abducere, et passionis Dominicæ sacramentum ausu temerario contendit evacuare. Ecclesium quippe, quam sui sanguinis pretio redemptam Salvator noster voluit esse liberam, kane iste potestatis juro transcendens, facere conatur ancillom. Quambo molius fores ello dominam suam esse agnoscere, cique religiasorum principum example, devetimis absoquium exhibero, nec contra Deum factum extendere dominais a quo sua dominium accepit potestatis. Iusa enim vit: Per me reges regnant. Sed immensa cancome cupiditatis caligine, et divino, ut patet, ingratus beneficio, et contra Deum fastuosus, terminos quos posuerunt Patres nostri, contempto divino timore, transgreditur, et contra cutholican veritatem sue furore tyrannidis efferatur. In lantum autem sua temeritatem extendis vesanias, ut caput omnium Ecclesiarum Romanam Ecclesiam sibi vindicet, et in domino gentium terrenes jus potestatis usus pet, etc. :

Secundus in eodem psalmo vers. 26, in quo imperatoris impietatem sic exaggerat; a Sunt etiam portee inferi quædam potestates hujus mundi. Quid enim Nero, quid Diochetianus, quid denique este qui hoc tempore Eccle-

sium persequitur? etc. 1

Tertius in procenio psalmi vii, ubi in imperatorem tunc regnantem ita invehitur : (Peran ur etimu bee tem-

pore schismaticus corpus Christi : impugnat hæreticus Ecclesiam; unitatem infidelis perturbat.

Quis porro imperator temporo Gregorii Magni Ecclesiam persequebatur? Quis contra catholicam verilatem efferebatur? Quis Ecclesiae unitatem turbubat? Gerte tempore S. Gregorii duo tantum principes Romanum imperium administratunt, Mauricius et Phocas. De Mauricia hac dici non pomunt, quem historiai cames certes them imperatorem, religiosissimum, liberalissimum, et in pauperes effusissimum appellant. Gregorius incomentatione de la contra del contra de la contra del contra de la contra pissimum et clementissimum passim nuncupat, et ut ipse din imperium pro Dei gloria et Ecclesiæ utilitate admi-nistret, litteras ad quosvis dirigit. Legantur epistola 62 lib. n, ind. x; epist. 48 lib. n, ind. x; ep. 40 lib. 1x, et plures aliæ, in quibus de pietate et bonitate Mauricii multa congeris.

Sed neque tria illa toca, quæ retulimus, ad Phocam pertinere videntur, qui una tantum anna Gregorii tempere imperavit. Quomedo autem inveheretur in l'hocam, eni de adepto imperio ita gratulatus est : « Cloria in excelsis Deo, etc. De qua exsultationie abundantia roberati nos citius credimus, qui benignitatem vestræ pietatis ad imperiale satigium pervenissa gaudemus? Tota epistola similitar in tandes pietatis es benignitatis Phoca excurrit, sicut et epist. 45 ejusdem libri, quam ita concludit: In amnipotente Domina confidente. Les que que copit consolationis me nobis dons perficiel; et qui suscitavil in republica pios Dominos, ctiam exclinguet

Ex his liquido apparet relata Commentarii leca nes Maurichum nes Phosem ettingere. Si quem vere imperatorum spectant, revera Henricum IV, Gregorio VII æqualem, immo et ipsi infassissimum, utpete què cum ca graves inimicidiae exercuit, ut videre est apud scriptores hujus temporis. Unde et nom als se Gregorio VII nentarium istum quidam asjudicant.

In tribus his locis id solum negotium fecessit, qued agains hic de quedan imperatore, qui Ecclesiz fuit inlensissimus, et Simonize ubique grassanti patrocinatus est; quod Gregorium nostrum dixisse vel de Mauri-cio piissimo principe, vel de Phoca quem ultra modum laudavit, suspicari non liget. Respundeni potest primo asperas illas neccio cujus principis insectationes, assutas fuisse Gregoriano Companierio; ut same plurima sunt hujusmodi assumenta, quæ ex quibuslibet fere S. Gregorii operibus, manuscriptorum codicum ope revulsimus. At desunt hic nobis veteres scripti codices.

Socundo quid vetat hic dieta, intelligane de Langabarderum regibus Arianis Ecclesius Romanes houtibus.

atrocissimis, Ecclesiarum omnium depopulatoribus, et Simoniæ patronis; qualis suit nesandiesimus Autharis; sic enim appellatur ab ipso Gregorio epist. 17 libri primi? De rege aliquo sane non minus quam de imperatore, interpreturi ficet: Concitavit adversus Ecclesium Dei non solum innumerabilem popali multitudinem, verum ettum rugiam, si fas est dici, potestatem. Nulla enim ratio sinit ut inter reges habeatur, qui destrute potius guam regat imperium. In his tamen verbis unicus est dissicultatis nodus.

Tertio non omnino absurdum nobis videtur ista de Maurici meratore accipere, cujus temporibus passim in Ecclesiis illi subditis invaluerat Simonia, ut ex multis Gregorii epistolis liquet. Videsis lib. v epistolam 57, Joannt Cerinthiorum episcope, et 58, universis episcopis per Helladiam provinciam constitutis. In atraque videliert epistola bæc leguatur: Perveniu ad nes quod in idia partibus, multus ad sacrum endinum, sine commodi datione perveniat. Consule quoque lib. sv ep. 27, lib. x1 ep. 46, lib. x11 ep. 28, lib. x11 ep. 41. Præterea qui Gregorii vitam scripsit Joannes Diaconus, Mauricium appellat avarissimum et rapacissimum, lib. m, cap. 50, ubi de funestissims lege ab eo lata lequitur. De ejusdem tyrannide in Gregorium pergit agera Joannes lib. 10, capp. 16 et 17.

De codem imperatore Gregorius ipse licet modestius ita scribit, lib. xm., ep. 31.: Cum injustorum multorum peccata ferienda sunt, unus imperitus erigitur per cujus duritiam tribulationis jugo subjectorum colla deprimantur. Qued in nostra diutius affictione prodavimus. Et exponens, quomodo sub Mauricio respublica prædes pataisset, subdit: Cossent testamentorum insidia, danationum gratis rislanter constat. Bedeau amnetis, in rebus propriis secura possessio. Et ep. 38 pergit conqueri de jugo tristitia asperiaque temporibus, quae regnanta Mauricio perpessus fuerat. Denique ep. 39 easdem iterat querelas, gratulaturque, tam dura longi temporis pondera cervicibus tandem amota esse. Quis igitur adeo miretur Gregorium toties a Mauricio pulsatum amo graviter vexatum, illa de ipso scripsisse aut dixese, que en Septem Psalmorum Commentario excepsit Gussanvillæus; non eo tamen animo ut vivente imperatore, publica luce Commentarius hie.

At qua ratione, inquies, Mauricius fidei catholicæ addictissimus, et hoc nomine laudatus a sancto Pontifice, potuit ab cadem infamari ut harreticus, schismaticus, infidelis? Verum responteo, en qua legantur in procume septimi et ultimi pealmi: Persequitur etiam hoc impore schismaticus, etc., ad questibet schismaticos, bæreticos et infideles referri posse. Ecclesiam autem multis schismatibus tempore Gregorii laborasse, meritaque ab hæreticis et ab fittei hostibus passam esse, quis nesciat?

Ultro tamen concedimus a Gussanvillaso profata melius convenire Henrico IV quam Mauricio; quæ consideratio parsuasit doctissimo viro Commentanium hunc Gregorii pepas septimi fetum ense. At vere incubrationem hanc laudato Pontifici prorsus abjudicat stylus omnino diversus. Deceme epistelarum a Gregorii VII. nem hanc laudato Pontifici prorsus abjudicat stylus omnino diversus. Decem epistelarum a Gregorio VII scriptarem fibros habemus, quæ si conferantur cum Commentario in Septem Psalmos, non eumdem esse scriptorem palam flet. Contra vero hoc in Commentario phrasis tota est Gregoriane; unde sancto Poctori pettius quam alteri exipiam tribuendus videtur. De late tamen controvensis judicet prudens lecter. Unum tan tummodo hic asserimus opus hoc dignum esse quod sanctissimo Patri vindicetur. Ad tuendam conjecturam nostram non usurpayimus quod lib. xm epist. 24 acribit ipse Joanni subdiacono: Dic ei (Mariniano Ravennes episcopo) ut commenta Psalmorum legi ad vigitias faciat; etsi nonnulli hoc utantur testimonio, ut probent Assegurimo 1655 Commentarii in Septem Psalmos pomitentiales pomentam se proditisse. Nam que sequinatur: Negue enim volo dum in hoc carne sum, si qua me dicisse contigit, ea facile homisibus involessi; sequinatur sanctum Doctorem non de suo in Psalmos Commentario locutum esse, sed de alio quopiam ei su Barrouveni siva Augustini siva Ambrasii ate

satis ostendunt sanctum noctorem non de suo in realmos commentario locasami case, act de discipula, sive Efferonymi, sive Augustini, sive Ambrosii, etc.

Vernan praterematam non est, quandam videvi a Paterio, S. Gregorii discipula, en hor Commentario excerpta. Nam quæ ad exponendum versum primum psalmi xxxx ille adhibet, pertim aunt decumenta exprimi versus hujus psalmi expositione. Id etiam agnoscit Gussanvillæus, qui in edendo Paterio, ad bume locum indicat in margine Commentarium in Psalmos tanquam fontem ex quo deprompta Paterii

ldem observare lices ad cap. 68 Paterii in Praim., ubi monet Gues. locum inveniri in explanatione pual Poent. Id sane probare videtur virum doctum sibi non constitisse, et agnovisse tandem Commentarium in Septem Psalmos penitentiales, Gregorio tribuendum. De Commentario quoque in lib. Regum quem Gregorio abjudicavit, melius postea sensisse credendus est. Nam ad cap. 50 Paterii in Psalm. monet in nota margin. illud haberi lib. 1 in cap. 1 Reg... Hac in editione omissos in aliis emnibus psalmorum titulos procemiis przefiximus, quod ad corum explicationem procemia hac przemissa fuisse observaverimus: ita ut nisi prus lectis titulis vix intelligi possit

mens auctoris qui præfatur. Cætera in aliis Gregorianis operibus edendis observata præstitimus.

SANCTI GREGORII MAGNI

ROMANI PONTIFICIS

IN SEPTEM PSALMOS PONITENTIALES,

EXPOSITIO.

466 PROEMIUM IN PRIMUM PSALMUM MOENITENTSALEM. In finem in Carminibus, Psalmus David pro octava.

Si ille rex et propheta convenienter David. manu fortis vocațus est, quia ursum interfecit, leonem suffocavit, Galiath fertissimum logidis union iesu

prostravit, et Gentes innumeras imperii sui ditioni A suavemad aures misericordis Dei vocem exsultationis subegit (1 Reg. xvii); non incongrue eodem nomine zanctam animam accipimus, quæ illum, qui quasi les rugiens circuit quærens quem devoret, in se ipsa interfecit (I Petr. v). Et si quando eam sicut fortis armatus aperto certamine aggreditur, lapidis, quem reprobaverunt ædificantes, illum ictu prosternit, corporis nihilominus passiones subigit, atque ad virtutum officia convertit (Luc. xi, I Petr. 11). Psalterium quoque eamdem animam spiritalibus exercitiis assuetam non inconvenienter nominamus. Sicut enim musicum illud instrumentum triangulum decem chordarum inferius quidem percutitur, superius vero sonare videtur: ita anima sanctæ Trinitatis fide formata. decem Legis præceptis instructa, inferius percutitur et superius auditur; quia cum carnem aliquis per- B quam in futuro horrendis suppliciorum cruciatibus fecte afflixerit, tunc suavissimum Deo in dulcedine melos reddit. Per psalmum ergo, meditationes et laudes et gaudia de Deo in animo concepta accipimus, sicut cantum illius musici instrumenti psalmum vocamus. Psalmus ergo iste, id est hæc meditatio, David, id est fideli animæ virtutibus a exercitatæ attribuitur; animæ scilicet tendenti in finem, id est in Christum, qui est initium et finis (Apoc. xxi). Christus finis dicitur, vel quia est consummatio Legis et Prophetarum, sicut ipse pendens in cruce testatus est, cum aceto et felle potatus dixit : 467 Consummatum est (Joan. xix, 30). Vel quia bonorum omnium perfectio est, quia nullum bonum perficitur, nisi quod in summo bono solidatur. Sicut enim nobis non sufficit alios bonos quærere, nisi ad C ejus studeamus agnitionem pervenire: ita eo invento nullus jam melior quæritur, quia omnis creatura eo, sub cujus pedibus a Patre omnia sunt subjecta, inferior invenitur. Pro b octava vero psalmus iste factus asseritur, quia pro consideratione futuræ resurrectionis Domino decantatur. Omne præsentis vitæ tempus septem diebus evolvitur; et ideo æterna dies, quæ expleta horum dierum vicissitudine futura est, octava vocatur. Et quia pro consideratione extremi judicii psalmus iste concinitur, recte pro octava intitulatur. Vel quia sequitur finem carnalis et spiritalis generationis, ideo octava dicitur resurrectionis. Caro enim ex quatuor constat elementis, anima tribus vegetatur naturis. Est enim rationalis ad discernendum, concupiscibilis ad virtutes appetendum, irascibilis ad vitia D ripe; dum dies salutis est, exerce. Quisquis in hac aversandum. De hac enim ira per eumdem prophetam dicitur : Irascimini, et nolite peccare (Psal. IV, 5). Quod enim se contra seipsum erexerit, et zelo rectitudinis inflammatus, contra vitiorum se importunitates viriliter commoverit, in conspectu interni judicis nequaquam deliquit. Vel secundum quosdam octava dicitur, quia sequitur sex ætates in hoc sæculo viventium, et septimam dormientium justorum. Hunc autem psalmum in hymnis habendum titulus adstruit; quia qui tactus dolore cordis intrinsecus pecceata sua confitens cor in prenitentia conterit,

reddit. Maius est enim angelis Dei super une neccatore pœnitente gaudium, quam de nonagintanovem perseverantia justorum (Luc. xv). Et qui pro indulgentiæ desiderio iniquitates suas annuntiat, in tabernaculis justorum dulciter hymnizat. AGR Loquitur ergo in boc psalmo fidelis anima, octavam illam, id est diem judicii tremendam considerans, terroremque districtionis divinæ et reproborum damnationem pernetuam prudentise intuitu contemplans. Et quia de suis meritis dissidens, in se qualiter in illo tremendo examine iram ultionis divinge effugere possit, non invenit; audacter quidem, sed confidenter ad fontem misericordize, faciem eius przeoccupans accedit, malens in hac vita per poenitentiam et flagella conteri, affligi. Quid ergo dicat audiamus, et illius exemplo cum fiducia ad thronum gloria: Dei adeamus.

EXPLANATIO

PSALMI PRIMI POENITENTIALIS.

(Psal. vi. - Vers. 1.) Domine, ne in surore tuo erguas me , neque in ira tua corripias me.

1. Vides quam bonum principium, quam affectuosum, quam gratiæ plenum. In eo enim quod Dominum eum vocavit, quod sui jure misereri deberet ostendit. Dominorum enim est, servos alere, non negligere; delinquentes corrigere, non necare; fugientes requirere, non abdicare. Domine, ne in surore two. Solet fleri, ut qui dominorum iram incurrunt, si eis reconciliari appetunt, patronos quærant, interventores adhibeant, advocatos adsciscant. Sed hæc anima illius terribilis judicii terrore perculsa, amoris Dei desiderio accensa, moras non patitur, dilationem aversatur; et si ad horam Deum convenire distulerit. damnationem se evadere non possembitratur. Desiderium enim non sustinet, et in ratientia modum non habet. Vires ergo colligit, de misericordia Conditoris confidit, et quasi eum præsentem videat, loqui præsumit. Ac si dicat : Scio quidem quia ab oculis tuis, meis excludor meritis; sed tamen minor sum cunctis miserationibus tuis. Tu igitur, Domine, cujus me servum esse non abnego, cujus imperiis obtemperare desidero, cujus suave jugum ferre nequaquam recuso, ne arguas me in surore tuo. Hic me potius argue; dum tempus est misericordize, corvita flagellis atteritur, in mansuetudine corripitur; quia correptionibus emendatur. In illo autem tremendo examine iniques omnis in furore arguitur; quia pœnam interminabilem venia nulla comitatur. Absit ut in Deo furorem credamus. Non enim esset incommutabilis, si eum commovere posset alicujus necessitas passionis. Sed quia aliter de Deo, nisi secundum humanum morem loqui non possumus, infinitæ damnationis sententiam, furorem vocamus. Non ut in illa justitize severitate, aliqua ommuo perturbatione Deus moveatur, sed quia in eos qui

Alludit ad psalmi titu.um, in quo legitur: In finem in Carminibus, Psalmus David, pro octava.

b Vide superiorem notam.

denlici sunt contritione conterendi, irremediabiliter A mas verborum Dei epulas, quibus interius reficienaviudicantur. Ne arquas me in surore tuo; non humano, man transitorio. Furor humanus sicut cito præterit. ita sue vigorem potestatis nonnisi in corporibus extendit: divinæ vero ultionis animadversio, non solom menas in corpore et anima multiplicat, verumetiam in damnatis immobiliter perseverat. Neque in ira tua corrivias me. Sicut major est furor quam ira, ita arquere maius est quam corripere. Eos corripimus. quos amantes emendamus. Et quia post mortem carnis alii æternis deputantur supoliciis, et alii ad vitam per ignem transcunt purgationis: AGO fidelis anima non solum furorem timet, sed etiam iram abhorret, teste beato Augustino: Hi omnes qui non posuerunt sibi fundamentum Christum, in furore eidem fundamento superposuerunt lignum, fenum, stipulam, in ira corripiuntur; quia igne purgati, ad beatitudinis requiem a deducuntur (I Cor. III). Dicat ergo fidelis anima, quid fecit considerans, et quid sit receptura contemplans: Domine, ne in surore tuo arguas me, neque in ira tua corripias me. Ac si aperte dicat: Hoc solum tota cordis intentione efflagito. hoc indesinenter votis omnibus concupisco, ne me in illo tremendo examine vel cum reprobis ferias. vel cum purgandis, flammis ultricibus affligas. Et ut hoc flat :

(Vers. 2.) Miserere mei, Domine, quoniam infirmus sum : sana me, Domine, quoniam conturbata sunt ossa mea.

2. In eo quod nomen venerandum repetit, piæ C precis affectum se habere ostendit. Quasi dicat : Tu Domine, quem suave videtur mihi sæpius b invocare. miserere mei dum tempus est misericordize. Hic me misericorditer corripe; hic per flagella contere; hic gne tribulationis exure. Et ne quid in me post hujus vitæ terminum vindicandum invenias, oro ut per ignem tui amoris omnem in me vitiorum rubiginem consumas. Et hoc opus est ut facias, quoniam infirmus sum. Ex peccato primi parentis pœnam contraxi magnæ infirmitatis (Rom. vII): non enim quod volo. ago: sed quod odi malum, illud facio. Infirmus sum, quia ad malum pronus sum. Sed tu, Domine, animarum debilium velox medice, sana me, scilicet interius omni vitiorum labe emunda: quoniam conturbata sunt omnia ossa mea, id est, virtutes animæ obscuratæ n sunt, et extenuatæ virtutes simul conturbatæ sunt. Charitas enim confunditur, humilitas impingitur, fortitudo dejicitur, castitas impugnatur. Per ossa virtutes accipimus, per quas nimirum animam sustentamus. Sicut enim in ossibus est fortitudo corporum, ita in virtutibus robur invenitur animarum. Et plane debilis omnis comprehenditur anima, nisi quæ faerit virtutum fortitudine fulta. Postquam enim in ordine culpam incurrit primus humani generis parens, ab illa in qua positus fuerat mentis celsitudine decidit, claritatem visionis divinæ perdidit, suavissi-

PATROL. LXXIX.

tur. amisit: oculos carnis ad obscena et turpia videnda aperuit, qui prius aciem mentis, qua lucis summæ fulgor intuebatur, obscuravit.

(Vers. 3.) Et anima mea turbata est valde : sed fu. Domine, usquequo ?

3. Et quia me infirmum sentio, quia ossa mea conturbata agnosco, anima mea, scilicet eo quod mea est. quod per me corrupta est, quod per me debilis et ægra facta est, turbata est ad gemitum. commota est ad compunctionem et lamenta, valde magna scilicet et multimoda turbatione. Turbatur enim, quia peccavit quia bonum Dominum offendit. e quia vitam perdidit, mortem incurrit. Sed tu, Domine, usquequo turbaris contra me, quia peccavi. arguuntur, quia æterno igne cruciantur. Qui autem R quia te ad iracundiam delinquendo provocavi? Vel. tu Domine. Dæmones quidem invasores, non domini. naturaliter malunt meam perditionem quam salutem: sed tu, Domine, qui non vis mortem peccatoris (Ezech. xxxin): singulariter Domine, non abusive, sed proprie: usquequo, id est quandiu dissers sanare? Ecce in conspectu boni medici et curare valentis 470 assisto, vulnera detego, preces emitto, dolores augeo. lacrymas effundo. Cur ergo dissimulas, cum non sit tibi minor potentia, quam voluntas? Licet hoc celes in corde tuo; tamen scio, quia universorum memineris. Omnis curatio quanto difficilius acquiritur, tanto acquisita cautius custoditur.

> (Vers. 4.) Convertere, Domine, et eripe animam meam : salvum me fac propter misericordiam tuam. -

4. Ne magis turberis, supplico; ne ultra misereri differas peto; immo convertere, Domine. Sicut anima mea conversa est ad te per turbationem poenitudinis. ita tu convertere ad eam per serenitatem miserationis. Et conversus, eripe animam meam. Impediunt eam vepres carnalium delectationum, detinent illam sæcularium illecebræ cupiditatum; sed tu, qui potens es omnia facere superabundanter quam petimus aut intelligimus (Ephes. III), eam eripe; igne tui amoris, terrenarum dumeta voluptatum, quibus irretitur, adure; extra omnem peccati appetitum illam tuæ manu fortitudinis trahe. Salvum me sac propter misericordiam tuam. Parum est ut animam meam a mundi voluptatibus liberes, nisi me ab hostium tentationibus virtutis tuæ protectione conserves. Boni medici officium est, non solum salutem restituere. sed etiam restitutam custodiæ sedulitate servare. Sic ergo et tu cum animam meam a carnalibus desideriis eripueris, da mihi in bono perseverantiam, ne mihi demissos laqueos iterum tentationum incurram. Et hoc propter misericordiam tuam : non de meis meritis confidens, me ut salvum facias supplico, sed de sola misericordia tua præsumens impetrare, quod non de meis meritis spero.

(Vers. 5.) Quoniam non est in morte qui memor sit tui : in inferno autem quis confitebitur tibi?

- Peccata consumniata generant morteni (Jac. 1)
- o Omittitur in Guss., quia vitam perdidit.

Gilot. et Vatic., reducentur.

b Rembold., Gilot. et Vatic., invocari.

Nisi enim conversus fueris, nisi animam meam eri- A scendum astimo, quia pre camibas me peccasse pueris, nisi me salvum feceris, in peccatorum me caligine, id est in morte dimittis; quod si in morte fuero, tui procul dubio memoriam perdo. Et inde hoc scio, quod in morte penitus tui memor esse nequibo: auoniam non est in morte aui memor sit tui. Quomodo namque mihi conceditur, quod omnibus denegatur? In inferno autem quis confitebitur tibi? Sicut de morte ad infernum peccator pervenit, ita de peccatorum multitudine in desperationis foveam cadit. Unde et scriptum est: Peccator cum venerit in prosundum matorum, contemnit (Prov. xvIII. 3). Fidelis anima non exaudiri metuens, miserias quas perlatura est si non exauditur, enumerat; ut se maximo timore concutiat, et Deum citius ad misericordiam flectat. Ait ergo: În inserno autem quis confitebitur tibi? Quasi R licat: Dico, si non eripueris me, a in morte futuram me prævideo. Et non solum in morte futuram me prævideo, sed etiam in inferno, id est in desperatione me sepeliendam cognosco. Quod si in interno fuero. tibi me confiteri non posse perpendo. Nullus enim in inferno confitebitur tibi. Et hoc est quod ait sub specie interrogantis: In inferno autem quis confitebitur tibi? Scilicet nullus. Non enim est speciosa laus in ore peccatoris (Eccle. xv, 9). Aliter: Luoniam non est in morte qui memor sit tui, precor ut animam mean fiberes a carnalibus desideriis, que militant adversus eam (I Petr. 11). Si enim hoc non faceris, interficient me; quia a te, qui es vita mea, separabuat me. Cum enim tu sis illud idem anima. quod est anima corpori; si tibi inseparabiliter non inhæsere. 471 ne- C cessario mortem incurro. Et si in morte fuero, tui memor non ero: quoniam non est in morte qui mamor zit tui. Sicut nullius rei meminit care mertue, ita nec te sentire prævalet a te Deo anima divisa. Nulla societas luci ad tenebras. Ubi autem tui ingreditur memoria, ibi est lux veritatis immensa. Quod taunen antelligi et aliter potest, quasi dicat : Immedicabile corpus est recidendum ense, et membri in corpere mortui abscissio potius est necessaria, quam medicina. Sed ego non sum ut membrum mortuum, cui medigina non proficiat, sedulitas nihil conferat. Nam sum memor tui, scilicet misericordiæ. Te enim medicum scio, misericordem non ambigo, longanimem agnosco, quod non facerem si in morte essem. Et has apparet a toto, quoniam non est in morte.

(Vers. 6.) Laboravi in gemitu meo : lavabo per Angulas nocles lectum meum, lacrymis meis stratum meum rigabo.

6. Dixerat superius, Salvum me fac, et tempus est ut facias; nam ego laboravi in gemitu meo. Adest miser, adsit et misericordia. Miseriam meam ego cognosco, vulnus non dissimulo, peccatum non celo. Nisi enim miserum me agnoscerem, in gemendo non laborarem. Sed ego laboravi, id est studiose egi, ut essem in gemitu, scilicet ut quousque viverem, gemendum mihi putarem. Et laboravi in gemitu, id est, modo mihi proprio. Nemini enim sicut mihi ingemi-

perpendo. Et quia non sufficit bene incipere, misi studeat quis in bono opere perseverare, adjuncti: Lavi per singulas noctes, id est per singulas tenebresas cogitationes, lectum meum. Per lectum, conscientiam accipimus; quia sicut in lecto iacentes suiescimus, ita in ca vel legi Dei, vel legi peocati consentimus. Et sicut laboribus pressi in lecto quiescentes reficieur, ita dun mendi hujus adversitatibus preminur, in bona conscientia interius delectamur. Paulo attestante qui ait: Gloria nostra hec est, testimonings conscientie nestre (II Cor. 1, 12). Lectum ergo per singulas noctes lavat, qui conscientiam a cogitationibus tenebresis, lacrymis compunctionis emundat. Et aon solum conscientiam purificabo, sed ctiam lacrumis meis stratum meum rigabo. Quia vilis lectes est stratum, per ipsum carnem accipimus. Et auoniam sicut stratum facile concutitur, ita caro sh infirmo anime varie versatur, sicut per cumdem prophetam dicitur, Universum stratum efus versauti du insirmitate ejus (Poul. ALH, 2). Rigat ergo lacryanis stratum suum, quia continuo luctu et dolore, carnis maculas difuit, et cordis duritiani imbre compunctionis emolfit: at sicut hortus recepta suavi physia evidenter germinat, ita care facrymarum Auentis rigata, benerum operum et justitise germen emittit. Cur autem laboraverit, causam subdit, ac si dicat : Ideo laboravi, ideo ingenesi, quia,

(Vers. 7.) Turbette set a farere oculus meno; inveteravi inter omnes inimicos meos.

7. Humana natura ad imaginem primitus et similitudinam Dei condita (Gan. 2), per prevericationis culoem a centemplationis divina claritate expulsa, aigut immertelitatis microse beatitudinem perdidit, ita interiorem oculum animes, scilicet aptionshilem chacuravit. Et quia nastea honum a ando discernere poluit, splens pantmodum quid sibi sequendum, quidne fugiendum caset, scire nequivit (I Jean. 18). Et amie illum qui les cet, et in que sen cont ulle topohre, 479 non tennit, sicut in mocte, sie poster in meridie palpavit. Diest ergo fidelis anima: Turbatus est a surore aculus mous : quin discornende recte voluntatem non kabni, per fareren, id est damnationis aestentiam, ipaam eligandi potentiam umisi Vel chiam illius a funore aculus turbatur, quia tremendi diem judicii, demosri metucus, intutter. Cur caim quod quiaque gosserit, quia ibi sit receptus, con siderat, mentem que hoc pressidet, malerum enerum consciam, ipae judicii terner perturbat. Et quia ac illud judicium wenise non tropidat, misi quem conscientia de pocentis accusat, ideo adjungit : fineteravi inter annes inimicas mass. Ac si diceret : Idea ad illud tegribile examen deduci metus, quia per coa suctudinem et perseverantiem preverum operum, non novem, sed veterom me poscatorem agnosco. Cum enim sim inter inimices mees, spiritus videlice? malignos; quia corum a me anggestiones non reputi, illis consentiens in tenebrarum operibus inveteravi,

a Hic multa restituimus ex aliis editis in Gussanv. Edit. omissa; unde sensus labefactatus.

id est in veteris hominis inobedientiam redii. Factus A et decorem quem perdidit, et obscenitatem qua se sum comparabilis veteri vesti. Sicut enim vetus vestis nec ornatum adjicit, nec frigus repellit; ita ego nec frigus tentationis expellere valeo, nec proximorum animes per doctrinæ verbum adorno. Vel. inveteravi habitans inter inimicos meos, inimicos scilicet catholicze fidei et Christianze religionis.

(Vers. 8.) Discedite a me omnes, qui operamini iniquitatem : quoniam exaudivit Dominus vocem fletus

8. Que societas luci ad tenebras? Oue conventio Christi ad Bolial? Aut auce pars Adelis cum infideli? (II Cer. vi. 15). Sicut enim qui diabolum sequitur. Sanctorum collegium affectu et opere aspernatur: ita qui Dee perfecte adhæserit, impiorum consortium sequaquam admittit. Quia ergo inveteravi conver- R satus inter inimicos meos, ne amplius aliquid vetustatis in me apparent, ne inimicorum conversatio notam mihi prævaricationis infigat; vos qui operamini iniquitatem, qui culpas vestras confiteri negligitis, qui in malis operibus impœnitentes perseveratis, hic a me affectu discedite, hic vos a me operum dissimilitudine elongate; ut quia a Deo receditis hic animo, et in futuro etiam corpore a me discedatis. Discedite, ut amplius non communicem operibus veuris iniquis: Quoniam exaudivit Dominus vocem fletus mei. Lavi pedes meos, quomodo inquinabo illos? (Cant. v.) Vocem flebilem Dominus exaudivit; quia ab omni inquinamento carnis et spiritus me mundavit. Quomodo autem exauditus sit, ostendit :

(Vers. 9.) Exaudivit Dominus deprecationem meam: C Dominus orationem meam suscepit.

9. Exaudivit Dominus deprecationem meam, peccata dimittendo. Dominus orationem meam suscepit, perseverantiam dando; quasi dicat: Non solum pro peccatis meis fienti delictorum mihi indulgentiam contulit, sed etiam ne eadem ulterius committerem, gratiæ suæ ubertatem concessit. Dixerat superius: Discedite a me omnes qui operamini iniquitatem. Sed quia charitas non quærit quæ sua sunt (1 Cor. xiii); et hinc vera esse ostenditur, cum ille diligitur qui adversatur, ideo subjungit:

(Vers. 10.) Erubescant et conturbentur vehementer omnes inimici mei: convertantur et erubescant valde velociter.

40. Ille veraciter charitatem habet, qui et amicum n diligit in Deo, et inimicum diligit propter Deum. Hinc namque per semetipsam Veritas dicit: Diligite inimicos vestros, benefacite his qui oderunt vos (Luc. VI, 27). Ne ergo surda aure præcepta transeat 472 Dominica, pro inimicis orat anima exaudita: Erubescant et conturbentur. Ergo quia propter peccata quæ perpetraveram, erubui; erubescens vero ut ea diluerem, in gemitu meo laboravi, exaudita veniam impetravi. Et utinam meo exemplo erubescat quicunque quod ad imaginem et similitudinem Dei sit factus (Gen. 1) intelligit, et qualiter illam peccando foedavit, agnoscit. Si se circumspiciens, consideret

velut quodam teterrimo colore perfudit, de operum suorum qualitate, nisi sit lapis, erubescit. Nobilis anima si quas aliquando peccati notas admiserit, verecundiam tamen a se funditus non repellit. Nam et illud verum est apertæ desperationis indicium, si verecundia non sequitur peccatum. Unde sub Judame specie contemnenti animæ dicitur : Frons mulieris meretricis facta est Abi. noluisti erubescere (Jerem. 111. 5). Qui enim neglecto Dei timore peccata peccatis accumulat, profecto ut meretrix frontem obdurat.

11. Sed quia minus est de anteacta vita erubescere. nisi quis etiam studeat ea quæ admisit, pænitendo corrigere, subjungit : Et conturbentur vehementer. Quisquis peccati sui modum considerans, sibi iratus. contra seipsum graviter, quod egit puniendo, invehitur, per compunctionis lacrymas vehementer conturbatur. Qula vero per dolorem pœnitentiæ pervenitur ad conversionem vitæ, protinus additur: Convertantur. Ille nimirum ad Deum convertitur, qui tam cogitatus suos, quam etiam operationes ad Deum semper dirigere conatur. Et quoniam tempus breva est, et finis peccatorum mors est; ne quis putaret in hominis esse potestate quando vias suas velit corrigere, repetit : Erubescant, se peccasse, erubescant conversionem distulisse. Et hoc faciant valde velociter. DIES enim Domini sicut sur in nocte ita veniet (II Petr. 111, 10), Unde et Salomon; Ne tardes, inquit, converti ad Dominum, neque differas de die in diem (Eccli. v, 8).

PROCEMIUM

IN SECUNDUM PSALMUM PCENITENTIALEM. Ipsi David intellectus.

Sicut supra jam diximus, per David, tidelis anima accipitur, cui et nominis interpretatio, et operum magnificentia convenienter aptantur. Fidelis ergo anima, ea quæ in hoc Psalmo dicuntur, intelligat, et ab isto nunquam intellectu recedat. a Intellectus vero David in hoc psalmo est, ut nemo se ante fidem de meritis suis, quæ nulla sunt, efferat; nemo fide per gratiam accepta, de peccati impunitate præsumat: nemo bonum quod facit, sibl, sed gratiæ Dei attribuat; nemo per desidiæ torporem in bona operatione pigrescat. Videamus nunc quid dicat.

EXPOSITIO

PSALMI SECUNDI POENITENTIALIS.

(Psal. XXXI. - Vers. 1.) Beati, quorum remisse sunt iniquitates, et quorum tecta sunt peccata.

1. Quasi dicat: Cum omnes velint esse beati. diversi de beatitudine diversa sentiunt ; et desideriorum suorum errorem sectantes, ad beatitudinis portum per devia venire proponunt. Sed quidquid Illi æstiment, istud est ratum, istud est catholicum, 474 quod illi solum sunt beati, quorum remisse sunt iniquitates originales per baptismum ; et quorum tecta sunt peccata actualia post baptismum commissa. Si tegit infirmus vulnera, quomodo illi a medica adhibetur medicina? Nonne si celara vulnus corperit.

⁻ Hæc ad titulum Psalmi referuntur: ipsi David intellectus.

latius extensum introrsum putrescit? Sic et pecca- A 32) .-- Nec est in spiritu ejus aolus. Illi auidem peccatum, nisi per confessionem detegatur, lethaliter in intimis dilatatur. Et sicut vulnus non ostensum etiam sanam carnem putredine inficit, ita peccatum nisi confitendo reveletur, etiam si qua ibi sunt bona corrumpit. Non enim accepta sunt Deo bona. que malorum admistione maculantur. Sed aliud est quod a peccatore homine per obstinationem tegitur, aliud quod miserante Deo per remissionem operitur. Tegit medicus vulnus sanandum medicamine, tegit Deus peccatum ea, quæ multitudinem peccatorum operit (I Petr. IV, 8), charitate. Si quis ergo peccata sua tecta esse desiderat, Deo ea per vocem consessionis ostendat. Sunt tamen quædam peccata, quæ quandiu in hac vita vivitur, etiam a perfectis viris aut vix. aliquid quod in hac vita operire debeant: quia omnino est impossibile ut in locutione, aut etiam in cogitatione nunquam delinquant. Student igitur viri Dei oculorum linguæque culpas tegere meritis vitæ. student pondere bonorum operum premere immoderata verborum. Verum quomodo in electis est possibile eorum transgressiones contegi, cum ab illo, cujus oculis nuda et aperta sunt omnia, non possunt abscondi? (Hebr. IV, 13). Sed quia hoc quod tegitur, inferius ponitur, et aliquid aliud superducitur, ut quod est subter positum, tegatur; tegere peccata dicimus, quæ quasi subter ponentes abdicamus. Quibus nimirum quasi tegmen superducimus, dum bonorum operum nos indumento vestimus. Peccata itaque tegimus, si bona facta malis actibus superponamus.

(Vers. 2.) Beatus vir, cui non imputavit Dominus peccatum, nec est in spiritu ejus dolus.

2. Si nosmetiosos judicaremus, non utique judicaremur. Si nobis peccata nostra imputaverimus, non ea nobis imputat Deus (1 Cor. x1, 31). Si ea satisfaciendo puniremus, nullum qui nos in futuro puniat, inveniremus: Imputare sibi Adam peccatum suum moluit, quando culpam suam in Creatorem refudit, dicens: Mulier, quam dedisti mihi sociam, dedit mihi de ligno, et comedi (Gen. 111, 12). Unde quia se confiteri culpabilem renuit, mortiferæ damnationis sententiam ad posteros misit. Judicare autem seipsum nemo poterit, nisi qui virilem animum ad vitia persequendum assumit, sicut per eumdem prophetam dicitur : Persequar inimicos meos, et comprehendam p illos, et non convertar donec deficiant (Psal. XVII, 38). Oui enim mollis est, et dissolutus in opere suo, frater est opera sua dissipantis (Prov. xm, 9). Ideo dixit: Beatus vir. Quasi dicat: Ad hoc opus nemo assurgere prævalet, nisi qui sanctæ fortitudinis vires habet. Quid enim fortius, quam omnes animi sui motus rationi subigere, omnia carnis desideria spiritus virtute frenare, proprias voluntates abjicere, contemptis visibilibus ea quæ non videntur amare? Unde et Salomon ait : Melior est patiens, viro forti; et qui dominatur animo suo, expugnatore urbium (Prov. XVI,

tum non imputabitur, in cujus spiritu dolus menda. cii non invenitur: qui se justum esse non simulat. qui ea etiam quæ occulte deliquit, non celat. In spiritu publicani ad templum ascendentis, 475 dolus non fuit : quia dum illum quem occulta non transeunt. placare voluit judicem, confiteri se non erubuit peccatorem. Ait namque : Deus propitius esto mihi neccatori (Luc. xviii, 13). Magis ergo justificatus descendit, quam qui se de meritorum enumeratione jactabat. Denique et justus in principio sermonis accusator est sui (Prov. xvIII. 47). In Pharisæi vero spiritu dolus fuit, qui magis videri, quam esse justus optavit. Dum ergo ea quæ clamare debuerat, tacuit. miser quod sibi tacendum esset, clamavit. Et per ant nullatenus declinantur. Habent enim sancti viri B superbiam, si qua in eo suerant, minuit merita, qui humiliari contemnens, adauxit peccata. Ft nos ergo exemplo hujus publicani, præoccupemus faciem hujus judicis in confessione, et effundamus coram illo corda nostra, levantes puras manus sine ira et a disceptatione, in habitu ordinato, cum verecundia el sobrietate: ut qui omni tentationi patentes, manun effugere non possumus judicis, per confessionen mundati . clementiam experiamur misericordis (l Tim. 11, 8, 9).

(Vers. 3.) Quoniam tacui, inveteraverunt ossa mea dum clamarem tota die.

3. Ille, in cujus spiritu dolus non est, beatus est: e contrario ille, in cujus spiritu dolus est, infelix est Et hoc mihi experto credendum est : nam invetera-C verunt ossa mea, quoniam tacui, dum clamarem. Pet 0832 nimirum virtutes accipimus, quia per eas animam, sicut corpus per ossa, sustentamus. Qua profecto inveterantur, quando a statu suce fortitudinis insirmantur. Sicut enim morborum infestationes corporis ossa debilitant, vitiorum importunæ turbationes animæ virtutes infirmant. Ait ergo: Inveteraverunt ossa mea. Ac si dicat : Virtutes et justitia, ve. ratio et intelligentia, ita in me debilitatæ sunt, ut nec per me quidem vitiis resistere, nec animani ægram, et ad ima ruentem, virtutum valeam fortitudine sustentare. Et quia per humilitatem confessionis ad novum homineni pervenire nolui, per arrogantiæ jactantiam in veteris infirmitate permansi. Quare antem inveteraverunt, causam ape it, cum ait : Quoniam tacui, dum clamarem tota die. Gum clamare et tacere inter se repugnent, quomodo potest fieri ut aliquis taceat, et clamet? Sed ille tacet nimirum, et clamat, qui peccata quidem sua silentio contegit, merita vero per vocem magnificationis extollit. Aut certe ille tacet, et clamat, qui peccata quidem præterita per confessionem non annuntiat, et per cor imponitens alia committere, accepta peccandi libertate, non cessat. Nam quod peccatum clamor sit, testatur Scriptura quæ dicit : Clamor Sodomorum et Gomorrhæorum ascendit ad me (Gen. xvIII, 20). Et iterum : Descendam videre utrum clamorem qui venil

Remb. cum Gilot. et Vatic., deceptione; quod pro errore ab una ed. in alias incaute translato, haberi debet

6 64

ad me, opere compleverint (1bid., 21). Peccatum quippe A meam Domino; et tu remisisti impietatem peccati mei.

cum voce, culpa est in actione: peccatum cum clamore, est culpa cum libertate. Dum clamarem tota die. Tota die clamat, qui pro omni bono opere quod agit, laudari affectat; vel etiam tota die clamat, qui publice peccare non trepidat.

6. Quod delictum meum cognitum tibi feci, quod injustitias meas non abscondi, non fuit ex necessitate, vel alicujus levitatis occasione, sed ex posnitendi et confitendi præmeditatione. Nam Dixi, id est in corde meo statui: Confitebor adversum me injustitiam meam

(Vers. 4.) Quoniam die ac nocte gravata est super me manus tua: conversus sum in ærumna mea, dum configitur spina.

4. Sicut per noctem opera tenebrarum, ita per diem, bonorum intelligimus lucem actionum. Qui ergo peccare non desinit, et cæteris se præferens, per bona opera superbit, die ac nocte divinæ potentiæ iram incurrit. Vel die ac nocte, id est in prosperitate et adversitate. Gravata est super me manus tua. 476 Quia enim et in adversis succubui, et in prosperis B me nimis erexi, iram tuæ potentiæ super me provocavi. Conversus sum in ærumna mea, dum configitur spina: quoniam manus tua, quæ superbos humiliat, humiles exaltat, gravata est super me. Me enim superbum depressit; quia non solum peccatum mihi dominari permisit, sed etiam de qua nimis gloriabar, justitiam mihi difficilem fecit. Ideo conversus sum in ærumna mea. Qui enim de me præsumens, quasi divitem me prius et nullius egentem credidi, postea ad me rediens, quam sim miser et infelix agnovi. Et hoc feci, dum configitur spina. Per spinam, omne peccatum ideo accipitur, quia dum confert delectationem, quasi pungendo lacerat mentem. Tunc autem prenitentis anima ad lamentum ducitur, cum perpetrata nequitia in memoria fixe retinetur. In alia translatione non C configi, sed contringi spina dicitur: quia nimirum mens ad luctum vertitur, ut peccati compunctio pœnilendo frangatur. Quomodo autem sit conversus, ostendit. dum subdit:

(Vers. 5.) Delictum meum cognitum tibi feci, et jinjustitiam meam non abscondi.

5. Quamvis omnia sint nuda et aperta oculis tuis (Hebr. 1v, 13), tamen quia ore confessio fit ad salutem (Rom. x, 10), feci tibi cognitum delictum, dicens illud esse meum. Mihi enim, quia deliqui imputo, me solum in operum meorum pravitate culpabilem clamo. Plus est delictum cognitum facere, quam delictum manifestare. Ille enim delictum cognitum facit, qui non solum quod fecit annuntiat, sed etiam omnem peccati causanı et originem narrat. Qui non superficie tenus pec- D catum loquitur, sed et quando, et ubi, et quomodo; et si vel ignorantia, vel casu, vel studio deliquerit, conflictur. Et injustitiam meam non abscondi. Nullum in corde meo dolositatis scrupulum retinui : injustum esse quidquid a me habeo intimavi. Omne enim datum optimum, et omne donum perfectum desursum est. Delictum meum cognitum tibi feci, et injustitiam meam non abscondi (Jac. 1, 17). Non solum quod deliqui, quæ mihi facienda fuerant bona præfereundo aperui; sed quidquid commisi, quæ prætereunda fuerant mala faciendo nar-

(Vers. 6.) Dixi, Confitebor adversum me injustitiam

Salara Salar

6. Quod delictum meum cognitum tibi feci, quod injustitias meas non abscondi, non fuit ex necessitate, vel alicujus levitatis occasione, sed ex pomitendi et confitendi præmeditatione. Nam Dixi, id est in corde meo statui : Confitebor adversum me injustitiam meam Domino. Adversum se confitetur, qui omnino confitetur quod aperit. Qui in peccati confessione sibi non parcit; quidquid peccavit, non Deo imputat, non Deo annotat, non fortunæ attribuit, non diabolo, non constellationi ascribit. In eo autem evasurum se credit, si sibi iratus se sine moderatione accusat. Et tu remisisti impietatem peccati mei. Attende quanta sit indulgentiæ vitalis velocitas, quanta misericordiæ Dei commendatio, ut confitentis desiderium comitetur venia, antequam ad cruciatum perveniat prenitentia: ante remissio ad cor perveniat, quam consessio in vocem erumpat. Tu remisisti impietatem peccati mei. Tu qui solus parcis, qui solus peccata dimittis: quis enim potest dimittere peccata, nisi solus Deus? (Luc. 1v., 21.) remisisti impietatem peccati mei; projecisti post tergum tuum omnia peccata mea (1s. xxxviii, 17), 477 Non solum peccatuni remisisti, sed etiam ipsam impietatem, pravm scilicet operationis intentionem; ut jam nulla in'eorde meo malitiæ radix remaneat, ex qua pestiforæ actionis de cætero germen succrescat.

(Vers. 7.) Pro hac grabit ad to omnis sanctus in tempore opportuno.

7. Scriptum est. Quia nemo sine peccato, neque infans cujus est unius diei vita super terram (Job. XIV, 41. sec. Lxx). Et iterum Job testatur, quia cœli non. sunt mundi in conspectu ejus, et in angelis suis reperit pravitatem (Job. xv, 45; Iv, 48). Quanto ergo electus quisque majori sanctitate præeminet, tanto magis de his, sine quibus hæc vita non ducitur, venialibus peccatis dolet. Quis autem sanctior Paulo, qui cum delectaretur Lege Dei secundum interiorem hominem. et aliam Legem in membris suis, Legi mentis suse videret repugnantem, miserum se exclamans commemorat, et de se diffidens, de corpore mortis illius per Dei gratiam liberari exspectat? (Rom. vii.) Idem nihil sibi conscius fuerat, sed nequaquam in hoc se instificatum credebat (I Cor. 17, 4). Sancti etenim viri licet magnis jam virtutibus polleant, habent tamen adhuc de culpæ obscuritate quod seriant. Et licet magna jam vitæ claritate luceant, aliquas tamen peccati nebulas, velut quasdam noctis reliquias, nolentes trahunt. Quod divinæ profecto pietatis dispensatione agitur, ut qui ascensiones in corde suo disposuit, ad humilitatis celsitudinem sua melius infirmitate sublevetur (Psalm. LXXXIII, 6): quatenus unde parva reprehensibilia humiliter patitur, inde verius in justitiæ virtute roboretur; et eo se in virtutis culmine erectus minimum sentiat, quo suis viribus etiam parva quæ eum impediunt, non expugnat. Orat ergo pro remissione peccati omnis sauctus : quia sine peccati macula solus invenitur homo Jesus Christus. Denique de ipso solo legimes, quod non haberet

considie necessitatem. quemadmodum sacerdotes. A lecebræ, circumveniunt ignominiosæ passiones, prime are sule delicale heatiem offerre, deinde a um buseli (Mes. vm. 27).

S. Verum ne aliquid intelligas transitorium appeti in oratione sanctorum, adjunctive. Ad ts. Electi etenim Dei orantes ut ad Deum perveniant, infirmitatis sue incessanter excessos deplorant : quia et inde refectionis intimæ duicedinem sentiunt, unde vim suavissimi amoris per lacrymas emittunt. In tempore ouvortuno. Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis, dicht apostolus (II Cor. vi, 22). Tempus opportunum, tempus gratize, dies remissionis, pienitudo temporis (Ephes. n. 4); in quo propter nimiam charitatem suam qua dilexit nos Deus, misit filium saum factum ex mallere, factum sub Lege: ul eos reciperemus (Gal. 17. 5). Sed quid est, quod dicit: In tempore opportuno? Nunquid et ante adventum Christi non exstiterunt Sancti, qui orarent pro hac sea et populi imorantia? Fuerunt plane: sed oula ipsum in carne venturum exspectabant, eumque solum Selvatorum suum esse sciebant, per ejus nimirum Adem salvati sunt. Jamque illud tempus opportunum in corde susceperant; quie ad ipsum toto cordis desiderio nihil hesitantes suspirabant.

(Vors. 8.) Verum tamen in diluvio aquarum multarun, ad oum non approximabunt.

9. Aqua profunda, verba ex ore viri (Prov. xvin, 4). Et de herretteorum adinventionibus scriptum est : Aquæ furtivæ dulciores sunt (Prov. 1x, 17). Per aquarum erge diluviem, multiplicitatem intelligimus doctrina- C rum. A quibus mimirum Paulus non prohibet, dicens: Doctrende varile \$78 et peregrinis polite abduci (Hoby. zm., 3). Quisquis cuim hurculeas et profanas advitates suscepteit, longe a veritate abducitur. Et ee ad littus misericordize Dei non approximat, quo icanium garrulitatum fluctibus raptus, in procellosam se disputationum caliginem omnes recipiens ineptias jactat. Illis ergo tempus opportunum non est, qui de sua stulta supientia inflati, unde Deum placare debuerant, inde cutu magis per vanarum assertionum blasphomiam intent. Et excusando excusationes in peccatis, ut wi Decim veniant non inveniunt remedium, quem per compendium confessionis possent habere placatam.

(Vors. 8.) In es refugium meum a tribalatione que circumdedit me: exsultatio mea, erue me a circumdauthus me.

🤾 10. Quasi dicat : Illi in diluvio aquarum, id est in multiplicitate doctrinarum et excusationum, ad te non approximabunt; sed ego, qui delictum meum cognitum tibi feci, qui injustitias meas non abscondi, qui a fidei unitate non exorbito, qui de me diffidens, de multitudine miserationum tuarum præsumo, ad te per humilitatem confessionis approximo. Nam tu 28 resugium meum. Maledictus homo qui spem suam ponit in homine (Jer. xvII, 5); et benedictus homo qui confidit in Domino. Impugnant me carnis il-

a In Rembel., Vatic. 44 Gilst., pro populs.

perturbant inordinati desideriorum tumultus; sed eo tutius omnia despicio, quo de me vilia sentiens, in solo virtutis tum munimine confido. Exsultatio mes, erue, me. In divinæ contemplationis claritate electorum mentes quanto graviores rerum temporalium tumultus tolerant, tanto in meditatione secuture in persetuum felicitatis suavius exsultant. Et cum coperint eis mundanæ perversitatis iumqualitates amarescere, tunc primum possunt internæ quietis suavitatem sentire. Et quia nibil de szeculo. misi tristitize fructus colligunt. Deum solummodo suum esse gaudium ducunt. Caterum quoniam secundum Apostolum, Umnes qui volunt pie vivere in Christo, persecutionem patiuntur (II Tim. 161, ani sub Lege erant . redimeret, ut adoptionem filiorum B 12) : ideo subfungitur : Erue me a circumdantibus me. Sancta etenim anima divini amoris spiculis valuerata, com anhelare in Deum coeperit, com ad supernam se patrium per desiderium extendit, ad tentationem ei vertitur quidquid in hoc sæculo amicum antea blandumque putabatur; quia qui peccantem amare consueverant, recte viventem crudeliter impugnant. Voluptates nihilominus pristinæ ad memoriam redeunt, et resistentem sibi gravi aperti certaminis perturbatione affligunt. Orat ergo, ut in his omnibus liberationis præsidium a Deo habeat, metuens ne ipso fatigationis suæ tædio devicta suc-

> (Vers. 10.) Intellectum tibi dabo, et instruem te: in via hac qua gradieris, firmabo super te oculos mens.

11. Pendent inferiora ex superioribus. Dixerat enim propheta superius: Remisisti impietatem peccati mei: nunc vero ipsius propitiationis divince verba interserit, in quibus significat, non solum de præteritis adeptum veniam, sed etiam de futuris peccatis divinitus sibi provisam esse cautelam, dicens: Intellectum tibi dabo, et instruam te. Homo cum in honore esset, non intellexit; comparatus est jumentis insipientibus, et similis factus est illis (Psal. XLVIII. 21). Qui naturæ rationalis dignitatem contra auctoris nostri præcepta superbiendo perdidimus, per infusam cordibus nostris Spiritus sancti gratiam, quam in nobis peccatum obscuraverat, intelligentiæ lucem confessionis humiliatione revocamus. Cum enim ad secretarium cordis 479 accedimus, et quam districtus judex futurus sit, qui nunc est patiens et longanimis, consideramus; cum ad intuenda Sanctorum præmia, et iniquorum damnationem oculos mentis attollimus; cum de futuris incerti, ne labamur motnimus; et ea quæ male egimus, flendo punimus; tunc nimirum salutari a Deo intellectu accepto, de cordis nostri habitaculo ignorantize tenebras effugamus. Sed quia minus est recte intelligere, nisi studeat quis recte intellecta morum honestate complere, adjungitur: Et instruem te. Non te permittam perfunctorie voluntatis meze arcana cognoscere; sed et hoc tibi conferam, ut etiam bonum

an structure of the con-

quod intellereris, peragas; et qualiter id agen-Alise divities Sonitate Dei contemuere nolite siene dam sit, cents consideratione discernes. Sunt naurque nonnulli, qui recte quidem offerunt, sed recte dividere non scient, quis bonum quodlibet recta intentione incipiunt, sed habere in codem bono opero discrettonis virtutem periponunt. Ni nimirum suod bene incheens, melo plerumque fine consummant; quia inde reatum incurrent criminia, unde fructum habere potuerunt vistntis.

12. Quie vere nihit est benum gued incipimus, nisi nerseveranti illud fine complement, rette subditur: In vio has que gradierio, firmabe super te oculos mess. Quandiu his vivimus, ja via sumus, que ad natriam tendimus. Meliani, autom sniritus iter nestrum quasi quidem latrunculi cuntodiums, et one- B ri nostro insidiantes, deceptionis sum ubique laquees tendant. Facile erge inter laquees ambulantes. labimur, nisi aspientim Dei duestu gubernemur, fin hac vere via ille non graditur, qui temperalium rerum vel copiem supiene, vel mepium metuene, a reete operationis studio revocatus. Sed queniam is qui spiritu Dei operatur, non desidia corrumnitur. non timore repellitur, non labore lassatur, non incongrue subjungitur: Oua gracieris: quia nimirum semper de virtute in virtutem graditur, qui a sanctæ operationis studio nulla antiqui hostis calliditate superatur. Super eum ergo qui in hac via graditur. Deus oculos suos firmat; quia quicunque a boni propositi intentione non deficit, respectus ab eo divinæ misericordiæ nunquam recedit; quatenus eum C semper in omnibus adjutorem habeat, ad quem indeficientis amoris desiderio incessanter anhelat. Unde et alibi per eumdem prophetam scriptum est: Oculi Domini super justos (Psal. xxxIII, 16).

(Vers. 11.) Nolite fieri sicut equus et mulus : quibus non est intellectus.

13. Sancti viri eum male sue superant, cum ad superna intuenda bonorum eperum perfectionibus volant, nihil case quad factuat deputant, nici etiam alios ab errore compensant. Seriptom eniment : Cherilas non quarit qua ma met (I Cor. 218. B). Sollicitæ ergo discretionis inspectione in secretio comium ipsam matrem virtutum charitatam empirumt, quam profecto se non habere compenient, nici emaibut II autem in Domino miesricordia circumdabit, etiam inimicis eadem velint tribui, quas sibi entent impendi. Unde sancte anima que per confessionie vocem peccata sibi dimissa nem dubitat, et ipgins promissionis divises ometalo reberato, in se quad superest vize hostium insidies incurrent non formidat, ad prezimes alloquendos convertitur, et no inciab bac immensitate pietatis Dei invenientur exsertes, hortatur, disens: Nelite fieri sicut equue et mulus. Ac si dicet: Queniem quidem ad nature vestre statum pietas divina vas novocat, at similitudiais sue imaginem quam inchedientia destrunerat, benignitae Bakrateris apetzi 🗚 in vehis refermat ; mo-

equis slienum sessorem indifferenter porture. Equan enim sicut dominum suum ad portandum recluit. its ctiam sine discretione allos, and velual ascendere. sessores admittit. Oui ergo, timore Bei postuosito. qui Dominus oumium est, diabolica se potestati subjectrit, et animam que sedes senientite esse debuerat. fallecis deminé ditioni mancipavotit, sine intellecte procesi dubio sicut eques existit. Mules vere sient onus domini sustinet, ita se cuilibet extraneo enerabilem predet. Quisquit flaque Benthi illius, cujus jugum suave, et cuius onus leve (Manh. 11, 59), precepta religions. gravissimas peccatornas sarcinas ferre non recusaverit, irrationabilem se profette sicuf multum ostendit.

(Vers. 12.) In came of from macillas corum constringe, qui non approximant ad te.

14. Pierumque qui pracepta Dei sure cordis audire renuunt, persecutionum verberibus admonentur, ut ad virtutis amorem pœnarum dolores pertrahaut, quos æternæ vitæ præmia non invitant. De quibus nimiram scriptum est : Sola venatio intellectum dabit anditai (Isai, xxyni, 19). Sæpe etenim amater præsentis sæculi ita ab eodem, quem diligit, mundo despicitur et impugnatur; ut eum eo nequaquam currere valeat, sed fractus adversitate torpescat. Quod divinæ profecto dispensatione miserationis agitur: a quia in hoc mundo despectus, tanto celerius trahitur ad Deum, quanto nihil habet in sæculo ubi delectetur. Orat igitur fidelis anima, ut lubricos peccantium cursus mundana adversitate virtus divina coerceat: quatenus erroris sui desideria sequi non valeant; et hoe mode ad se reversi, saltem 'ex difficultate et impotentia peccandi resipiscant. Possumus unoque per cammur et fremum verba divince Legis accipere: que quie peccantibus aliquando graviter minanter de pome, aliquando suaviter blandiunter de venia, dum in era Adelium veniunt, vagos corum gressus more from et cami reflectant. Maxillas constringent, quie vocem jactantise compriment; dun qui ex vitio superbiæ solebant jactare merita, per humilitatis virtutem discust confiseri peccata. Quare autem tantopeno perverum hominum etiam invitam conversionem exeptet, estendit cum subdit :

(Vors. 13.) Multo flagello peccatorio; sperantan

.45. Oni onim per seperbiam erestus centra Conditorem peccata augere non desierit, et hic curarum adversantium flagollis affligitur, et in futuro duplici nibiloginus contritione conteretur (Jerem. XVII). Cui si ad iniquitatis sum enmulum peccanti contigerit exterius proficere, hoe ipsum sibi est divina animadversionis flagella tolerare: quia mode in conspectu Del co ipso interius dejicitur, quo falsa gloria in conspects hominum exterius elevatur. Et illi sua in perham vertitur cules : quie hes ipsum fuit vere intun cadere, quod foras estenditur profesissa. Henc. quidem prodicta inconfidentes inveniunt: Sperantent autem in Domino misericordia vircumdabit (Rom. viii, 28). Diligentibus enim Deum, omnia cooperantur in bonum. Qui in amore coelestium fixus, sæculum perfecte despexerit, nulli omnino vanitati succumbit, nulla hunc adversitas dejicit; nulla prosperitate corrumpitur; flagellis proficit: quippe qui ea aut quæ perpetravit peccata obliterat, aut quæ perpetrare poterat, futura devitat. Et sibi omnia fore 481 existimat prospera, quæ a dilectoribus mundi putantur adversa.

(Vers. 14.) Lætamini in Domino, et exsultate justi; et gloriamini omnes recti corde.

16. Quasi diceret: Quandoquidem sperantes in Domino misericordiæ divinæ clypeo muniuntur. Lætamini in Domino, et exsultate justi (Isa. XLVIII, 2). Non est impiis gaudere, dicit Dominus: quia qui B terrenarum rerum amore vincitur, in Deo nullatenus delectatur. Et quanto quis ad temporalia acriore cura exarserit, tanto magis ab æternis damnabili torpore frigescit. Justis ergo solummodo ut in Domino lætentur dicitur: quia qui Deum toto corde non diligunt, in eo lætari, quandiu sæcularibus delectantur, non possunt. Scriptum est enini: Ouicunque umicus hujus sæculi esse voluerit, inimicus Dei constitaitur (Jacob. IV, 4). Neque enim possumus hic gaudere cum sæculo, et illic regnare cum Christo. Sed justi tantum in Domino exsultant; quia ita extra mundum sunt facti, ut nec prosperari in mundo cupiant, nec adversa pati nullo tacti præsentium amore pertimescant. Et notandum, quia non solum lætamini dixit, sed etiam et exsultate adjecit : ut intelligas, C eos non posse tristari in corpore, quibus divinæ claritas miserationis fulget in mente. Et gloriamini omnes recti corde. Illi quidem qui habent cor ad terrena distortum, non gloriantur in Domino: quia spem suam posuerunt in mundo. Vos autem qui cor vestrum secundum Dei voluntatem dirigitis, in spe beatitudinis æternæ gloriari debetis: ut qui gloriatur, in Domino glorietur (II Cor. x. 18). Illa namque sine dubio est vera gloria, quam nullius mœstitiæ obtenebrat pœna.

PROCEMIUM.

IN TERTIUM PSALMUM PORNITENTIALEM.

Psalmus David in rememorationem de Sabbato. Sabbatum requies interpretatur. Sabbatum humanum genus in primo parente habult, qui quandiu in D Conditoris sui obedientia perstitit, in suavissimo contemplationis divinæ lecto requievit. In paradiso namque primus homo deliciis potitus, sicut nullam in anima poterat sentire esuriem, ita etiam omnem quæ ex carne nascitur, ignorabat passionem. At postquam divini colloquii peccando familiaritatem perdidit, mertis legibus succumbens, requiem felicitatis æternæ amisit; et in procellosos mundanæ instabilitatis corruit fluctus, quia statum rectitudinis servare contempsit. Fidelis ergo anima requiem in primo homine perditam ad memoriam revocans, et futurum nihilominus vitæ æternæ Sabbatum spiritus agilitate contemplans, ab omni spiritus et carnis op-

autem in Domino misericordia circumdabit (Rom. viu, A tat corruptione eripi, et ad suturam indeficientis bea-28). Diligentibus enim Deum, omnia cooperantur in bonum. Qui in amore cœlestium fixus, sæculum perorat sine cunctatione perduci. Ait ergo:

EXPLANATIO

TERTH PSALMI POEMITENTIALIS.

(Psal. XXXVII. — Vers. 1.) Domine, ne in surore tuo arguas me, neque in ira tua corripias me.

1. Quasi dicat: Scio futurum esse, ut post hujus vitæ exitum alii slammis expientur purgatoriis, alii sententiam æternæ subeant damnationis. Sed quia illum transitorium ignem omni tribulatione præsenti ARS astimo intolerabiliorem, non solum in furore æternæ damnationis opto non argui, sed etiam in ira transcuntis timeo correptionis purgari. Tu ergo, Domine, cui in spiritu meo servio, quem oumium Salvatorem esse cognosco, ne arguas me in furore damnationis perpetuze, neque corripias me in ira expurgantis vindictæ. De furore et ira, quia sufiicienter in superioribus exposuimus (In psal. van), iterum tractare superflaum putamus, ne cadem repetentes, legentibus fastidium generemus. Quare autem non debeat in ira corripi, et in furore damnari. subjungit cum ait:

(Vers. 2.) Quoniam sagilla tua infiza sunt mihi; et confirmasti super me manum tuam.

2. Quanto quisque plus cœperit quod amisit intelligere, tauto plus incipit corruptionis suæ sententiam, quam subivit, lugere. Fidelis ergo anima perpendens quod perdidit, considerans quod invenit, videns se a paradisi gaudiis venisse ad miserias vitæ præsentis, a societate angelorum transisse ad curas necessitatum; pensat quod subjacet periculis, quz peccando gloriam perdidit æternæ incorruptionis. Novit etiam quia mortem nulla possit ratione evadere quæ posset, si non peccasset, semper vixisse. Has ergo sibi sagittas infixas esse conqueritur : quia jam nobis est naturaliter inditum, quod primo homini fuit pro culpæ vindicta illatum. Mortalitas et passibilitas sunt sagittæ quæ nimirum nobis infixæ sunt; quia quandiu in præsenti sæculo vivimus, ab eis liberari aliqua ratione nequimus. Dicat ergo fidelis anima: Quandoquidem pro originali commisso mortalis effectus, magnam hujus seculi miseriam sustineo, pro me autem pomitentiam ago; tu qui visitabis iniquitates in virga, ne impleas amaritudinibus universa; sed cum in hoc seculo peccati pœnam lugeam, saltem in futuro districtæ animadversionis terrorem evadam. Quod ut facere debess, confirmasti super me manum tuam. Sicut studiosus magister frequenter verbere puerum corripit, ita a me tuz vindictee manus nunquem recedit. Per manum Domini, quam super se asserit confirmatam, miseriarum frequentiam et assiduitatem intellige. Quam ideo memorat, ut tanto facilius in futuro acquiratur venia quanto mejor hic fuit irrogata vindicta. Possumus etiam per sagittas verba Dei intelligere, que corda quidem nostra transfedient, cum nobis altius infixa, amoris Dei nos vulnere compungunt. Quomodo

*

autem sit continua hæc pæna quam patitur, osten- A sorum conscientia interius, gravatur. Et quidem dif. dicens :

(Vers. 3.) Non est sanitas in carne mea a facie iræ tuæ: non est pax ossibus meis a facie peccatorum meorum.

3. Caro humana, ex quo maledictionis promeruit sententiam, portare non destitit peccati continuam pœnam. Et quia nos eius incessanter infirmitas debilitat, iræ Dei faciem nobis indesinenter repræsentat. Portamus namque corpus mortale, doloribus obnozium, indigentiis impeditum; quod nimirum tentationes sollicitant, sollicitudiaes augustant, angustiæ conterunt, contritiones affligunt; quodque etiam si aliquando videatur esse validum, ipsa sua valetudine magis invenitur infirmum. Quid enim infirmius quam assidue fame tabescere, disticultate B somni languere, frigore dissolvi, æstu torreri? Quæ autem sanitas esse poterit, ubi tot malorum multitudo concurrit? Dicat ergo fidelis anima: Non est sanitas in carne mea. Ut videlicet corpus infirmum esse sentiat, quod tam facile passionum inæqualitas permutat. Ne autem intelligas propter peccati poenam non infirmari in mente, 483 quia dixerat sibi non esse sanitatem in carne, subjungit: Non est pax ossibus meis a facie peccatorum meorum (Psal. 1 et Psal. 11). Sicut jam dictum est, per ossa virtutes accipimus, quia sine eis nullum in anima robur habemus. Omnes autem virtutes in conspectu Dei vicaria ope se sublevant, nec virtutes veræ sunt, si a se invicem aliqua diversitate discordant. Una enim virtus sine altera, aut omnino nulla est, aut minima. Si C tur, si caro sanata iterum vulneratur. Ubi quanto enim aut castitatem humilitas deserat, vel humilitatem castitas derelinguat, cum Deus detestetur tam superbiam, quam immunditiam, quomodo oculis ejus accepta erit castitas elata, vel humilitas immunda? Non enim bona accepta sunt Deo, quæ malorum admistione maculantur; quia modicum fermentum totam massam corrumpit (I Cor. v, 6); et qui in uno offendit, multa bona perdit; et qui sine humilitate virtutes congregat, quasi in ventum pulverem portat. Quia ergo virtutes animæ aut vitiis impugnantur. aut plerumque elatione deprimuntur, recte nunc dicitur: Non est pax ossibus meis a facie peccatorum meorum; quotidieque peccatorum pænam patior, quam in ipsa peccatorum facie contemplor. Et quia sentio pœnam, recogito culpam. Vel: Non est pax D ossibus meis a facie peccatorum meorum; quia videheet nullam anima mea potest habere requiem. donec aliquam peccati in se habeat recordationem.

(Vers. 4.) Quondam iniquitates mea supergressar sunt caput meum; et sicut onus grave gravatæ sunt super me.

4. Quasi dicat: Non est mirum si non est pax ossibus meis; nam iniquitates meze gravatze sunt super me sicut onus grave. Iniquitas in talento plumbi sedet (Zac. v, 7). Plerumque aulma amoris Dei desiderio accenditur, adeo ut etiam ad summa ambienda sustolli videatur; sed quia gravi peccetorum pondere premitur, eo citius ad ima labitur, quo admis-

ascendere ad Deum ea qua potest virtute nititur, sed ipso suo conamine lassata, relabi compellitur. Causam vero tantæ gravitatis præmisit, cum ait : Quoniam iniquitates meæ supergressæ sunt caput meum. Nisi enim iniquitates principale cordis mei superando transcenderent, nequaquam tanta me pravorum operum depressione gravarent. Sancti namque viri, si quando in mente tentationes tolerant, illicitum cordis appetitum magna virtutis dominatione refrenant: ne si in aliquo lapsu tentatori consentiant, non jam cogitationum suarum, sed servi crudelium dominorum existant. Cum enim diabolicis anima subesse suasionibus cœperit, quanto se hosti callido crebrius subjicit, tanto eum sibi intolerabiliorem facit; ut ei jam in nullo resistere valeat, qui in uno sui oblita assensum præstat. Solerter itaque vigilandum est, ut cum pulsare mentem culpa inchoat, peractam culpam quis finis sequitur, attendat : ne si malæ suasionis blandimenta non perspiciat, in nequissimæ tenebras perpetrationis nesciens

(Vers. 5.) Putruerunt et corruptæ sunt cicatrices meæ, a facie insipientiæ meæ.

5. Fidelis anima quæ in seipsam, sibi non parcens, vehitur, deteriora adhuc de se quam prius dixerat, confitetur, dicens: Putruerunt et corruptæ sunt cicatrices meæ. Super curatum vulnus cicatrix obducitur, dum signum præteritæ plagæ in resarcita cute monstratur. Quæ nimirum cicatrix necessario corrumpimagis extenditur inæqualitas corporis, tanto difficilius ostenditur efficacia curationis. ASA Sed quid per vulnus, nisi peccatum exprimitur? Quid vero per cicatricem, nisi pœnitentiæ actio designatur? Qui enim per pænitentiæ lamenta peccatum corripit, quasi cicatricem vulneri superducit. Quod si dimissæ neguitiæ mentem iterum ad delectationem pertrahunt, superductæ vulneri cicatrices putrescunt. Cicatrices namque putrescere, est sanata jam peccatorum vulnera rursum in tentationem serpere, atque de eorum iteratione delectationem sentire. Cicatrices computrescere, est ex peccatorum suggestionibus post superductam cutem pænitentiæ, dolorem iterum culpæ in occulto cordis per putridas cogitationes perpeti, et tandem per opus miserum quasi effuso sœtore corrumpi. Quare autem hoc sibi contigit, ostendit cum ait : A facie insipientiæ meæ. Sicut summa prudentia est aliquem post acceptam prenitentiam sollicitæ sibi circumspectionis studio in posterum prospicere, ita miserabilis insipientiæ est in istius vitæ ambiguo quasi accepta securitate dormire. Per insipientiam ergo negligentiæ, vulnus jam sanatum computruit; quia dum per studium vigilantiæ mens ingrata sibi in posterum providere noluerit, miserabilius ea quæ prius abdicaverat, mala committit.

(Vers. 6.) Miser factus sum, et curvatus sum usque in finem; tota die contristatus ingrediebar.

. .

6. Tanto unaqueque anima fit pretiosior ante A lumbis carnales delectationes prodeunt, ita ex eculos Del, quanto fuerit despectior ante oculos suos. Quid autem inselicius, quam inselicitatem suam non cognoscere, et inter ipsa vitæ discrimina nullum infirmitatis delorem sentire? Sicut enim phrenetici mentis alienationem tolerant, cum se non solum nihil pati, sed etiam incolumes putent: ita qui mortafi carne circumdatus, zrumnas præsentis vitæ non senserit, a virtute sapientiæ alienus existit. Innumerabiles namque humanæ dejectionis miseriæ. aient corda justorum gravi tristitiæ dolore convulnerant, ita inignorum mentes iosa sua importunitate delectant. Com enim omni vanitati a patentes. sola ouze carnis sunt cogitant, et lacrymarum causas trinucliantes peragunt, mortis suæ negotium ridentes exseguentur. De quibus profecto scriptum est : R Oxia lectunity cum male fecerint, et exsultant in rebus pessimis (Prov. u. 14). Verum qui ad Sabbatum quietis æternæ pervenire desiderat, circumspecta quas patitor miseriarum multitodine, selpsom humilians dient: Miser factus sum, et curvatus sum usque in finem. Usawe in finem curvatur, qui inique voluntatis studium usque ad effectum pravi operis, terrenis inhians, protrahit; et ad cœlestia ambienda non solum non per gradum operis, sed nec per intentionis voiatum assurgit.

7. Sed quia culpam sæpe sequitur pænitentia, et plerumque qui cadit, adjicit ut resurgat, sequitur : Tota die contristatus ingrediebar. Cum sollicito se timere mens humana circumspiciens, modo quæ egit mala enumerat; modo quæ agere neglexit bona ad C memoriam revocat; modo reprehensibilia esse in quibus versatur, conspicit; modo sibi recta opera adhuc deesse perpendit : quia malorum tantorum in se remedium non invenit, tristitiæ intolerabilis pondere prægravata tabescit; et tanto se durius in cogitatione difaniat, quanto terribilius esse quod imminet judicium pensat. Tota autem die contristatus ingreditur, qui miseriam esse deputat, si quando ei prosperitas sæculi fallaciter pernicioseque blanditur. sicut in Canticis canticorum Sponsus ad sponsam loquitur, dicens : Oculi tui columbarum (Cant. 14, 1). 485 Columba enim pro cantu gemitum habet. Quia ergo sancti viri sæculi blandimenta timentes et dolentes cum luctu et gemitu tolerant, in quibus amatores mundi securi et gaudentes exsultant, san- 🗗 cta Ecclesia columbis assimilatur; quia inde sanctus omnis cum dolore ingemiscit, unde iniquus quisque eum gaudio hilarescit. Unde per Salomonem dicitur : Risum reputavi errorem, et gaudio dixi, Quid frustra deciperis? (Eccl. 11, 2.) Quare autem contristatus viam præsentis vitæ ingrediatur, ostendit diceus:

(Vers. 7.) Quoniam lumbi mei impleti sunt illusionibus; et non est sanitas in carne mea.

8. In lumbis carnalis delectatio continetur, et inde nimirum humana generatio propagatur. Possum ergo per lumbos animam accipere; quia sicut ex

a Rembol, perentes.

anima omnes cogitationes procedunt. Deinde cum illiciti operis tentatio subrepit, per vaparum cogitationum phantasmata spiritus malignus illudit. Sane namque sanctorum etiam virorum mentes, cogitationes illicitæ polluunt : et eas jam ad summa tendentes . terrenarum rerum delectationibus tangunt. Sæpe etiam in ipso orationis tempore importune se illis ingerunt, ut hoc ipsum sacrificium aliquo mode. commaculare valeant, quod in odore suavitatis. Den acceptum, contrito corde et contribulato spiritu mactatur. Quod nobis aperte illud quod de Abraham. scriptum est (Gen. xv, 11), innuit; quia circa solis occasum sacrificium offerens, insistentes aves pertullt, quas ne objatum raperent sacrificium, sollicite abigere curavit. Nos ergo si quando in ara cordis. sacrificium Deo offerimus, a maligais hoc spiritibus sollicite custodiamus; ne tenebrosarum importunitates cogitationum hoc aliquando valeant diripere, quod Deo speramus utiliter offerre. Quod autem sequitur: Non est sanitas in carne mea; ideun est quod ait Apostolus: Non invenio in me, hoc est in carne mea, bonum (Rom. vii, 18). Omnia namque corporis membra quæ ad usum vitæ accipimus, ad erroris materiam inclinamus. Oculos enim ad videndum obscena et turpia inflectimus; aures libentes ad audiendas detractiones accommodamus; illecebrosos odoratus naribus haurire concupiscinus : iniquitatem in excelso loquimur, et inter fratres discordiam seminamus: salutem etiam corporis redigimus in usum vitiorum; omnia tandem quibus ut! utiliter possemus ad Dei servitium, in pravi operis convertimus instrumentum. Non est in carne nostra sanitas; quia nulla pars nostri corporis intentata remanet, per quam nos peccati desiderium non titillet. Sequitur:

(Vers. 8.) Afflictus sum, et humiliatus sum nimis : rugiebam a gemitu cordis mei.

9. Qui enim dixerat, Non est sanitas in carne mes. ne forte in anima nihil pati putaretur, subjecit : Afflictus sum, et humiliatus sum nimie. Ut intelliere in anima gravissimo iniquitatis pondere obrutum. quem in carne vides tot miseriis et passionibus affiictum. Peccatum enim sicut peccantis mentem retibus delectationum illaqueat, ita etiam implicitam quasi mole superposita gravat; ut ad sublimia levari jam non valeat, quomiam iniquitatis cam grovstudo coarctat, sicut per Psalmistam disiter: Filis hominum, usquequo gravi corde? (Pool. 11,3). Plerumque enim et quæ agende sunt bene consniciones, et ad hæc a surgere cordis desiderio non valemas. Et si forte mens aliquando ad bonum anhelene inchoat, 496 gravitas quam sustinct, cogit ut cadal, quia ex pœna peccati est ut a bons qued per ratienis judicium clare conspicitus, per vites meritum anima infirma pollatur. Unde fit ut quia ad sepernam lucem intuendem non valet ascendere, peccatis exigentibus delecteur in tenebris jacore; et

nuam a supernis dejecit necessitas. eem in infimis A dicens: Et aemitus meus a te non est absconditus. Quaillicita teneat voluptas. Nimis erge humiliatus est, qui ex peccati pœue non solum corientia non appetit, sed etiam carnalibus et terrenis cum amore et delectatione intendit. Sed quia plerumque tanto citius ad Deum enima convertime, quento lengius se ab eo separatam intuetur, adjungitur : Rugisbam a gemitu cordis mei. Rugitus, gemitus est cerdis cum magno dolore, quia quanto vehementius permitentis animum concutit, tanto velecius ad aures divinæ misericordiæ conscendit. Et petandum qued dixit: A gemitu cordis mei, quia sicut dolorem carnis general amissio necunize el pignarusa, ita cordia dolorem confert exterminatio virtutum.

(Vers. 9.) Domine, ante te omne desiderium meunt. el gemitus a le non est abscenditus.

10. Tale est desiderium meum, ut dignum sit in conspectu tuo. Quia enim requiem, pro qua semper est orandum, desidero, esse coram te desiderium menm confido. Sancti viri, quis mundi glorism contemnentes, supernæ claritatis lumine illustrari solummodo cupiunt, divinæ majestatis conspectui semper assistunt. Com enim sola celestia appetunt, usque ad contemplandum Doum per mentis desiderium ascendunt. Et quia quam dulcis est Dominus interius sentiunt, nunquam ab ee per pravæ voluntatis studium recedunt. Si enim a Deo Elias propheta alique modo discessisset, nequaquam dixisset: Vivit Bominus, ante cujus conspectum sto (III Reg. XVII. 4). Quo contra de reprobis dicitar : Non apparebit in conspectu Dei omnis hypocrisa (Job. xHI, 46). Hypocrita C. enith nequaquam coelos penetrat, quia per opus beaum non Deum, sed humanas laudes, vel transitorios questus affectat. Et quia ad Deum desiderium non dirigit, se ab ejus oculis sub nequitize latebris abscondit. Qui autem per amorem spiritus ecelestia appetit, oculis Dei insentionem suum ostendit. Despiciamus ergo terrena, et amemus cœlestia, ut possimus et nos dicere cum Propheta: Domine, ante se omne desiderium meum. Qui Deum amat, ipsum solum desiderat. Qui autem eum desiderat, ad ipsum cordis voce clamare non cessat. Nisi enim de corde desiderantis, magnus ad aures misericordis Dei clamor procederet, nequaquam Moysi diceretur: Quid clamas ad me (Exod. xiv, let, ita ciamorem emittit, cum charitas fervet. Et notandum quia dicturus desiderium, præmisit, omne, ut intelligas filud Deo non posse placere desiderium, quod pravæ voluntatis commaculat additamentum. Et gemitus meus a te non est absconditus. Omne desiderium in poenam convertitur, si non cito evenerit quod optatur. Desiderium enim non sustinet, quia sicut scriptum est : Cupiditati ipsa celeritas tarda est, et cupienti animo nihil satis sestinatur. Quisquis ergo de Deo in corde desiderium concipit, quia statim quod optat non obtinet, ingemiscit. Igitur q hoc animo cum præmisisset desiderium, statim adjecit gemitum,

si dicat : Onia desiderium quod de te cencipio, per judicium approbas, ideo dolorem quem inde sustinco. 167, non ignoras. Seire enim Dei approbare est. sed pescire est reprobare. Movei namque dicit : Novi te ex nomine (Exed. xxxxx. 12). Et reprobis in fine dicturus est : Nescio vos (Matth. xxv. 12). Non emo a Deo absconditur semitus oni illi sairitai oni discretor est cogitationum, existit acceptus.

(Vers. 10.) Cor meum conturbatum est un me, der liquit me virtus mea, et lumen oculorum meerum et ipsum non est mecum.

11. Ac si dicat : Non est mirum si dolco, si gemo : nam cor meun conturbatum est in me. Latrones enim timeo, temperalia damna formido, coli motus et terra R perhorresco, undique sollicitudinibus angustor, undique angustiis premor, undique pressuris deficio: Adversitas me deprimit, successus extollit, convicia commovent, adulationes demulcent. Here autemomnia ideo patior. Onia dereliquit me virtue mea. Humanum cor ad ounem tentationis impulsum facile concutitur, si virtute constantizo interius non firmatur. Possumus quoque per banc virtutem, rationalitatem accipere, que ita la nobis per peccatum primi parentis hebetata est, w Dei in nobis offuscantes imaginem, creaturas sequentes, religguamus Creatorem, Sequitur: Lamen oculorum meerum, et ipsum non est mecum. Soiet plerumque animæ peccanti contingere, ut mox cum in culpam labitur, et a sui cognitione longius separetur. Peccatum enim ipsum quod peragit, quasi niurum quemdam oculis se mentis opponit; adeo ut nec unde ceciderit conspicere valeat, nec bonum quod sibi quærendum sit, cognoscat. Voluntariis namque tenebris obvoluta, quanto malis tenacius adhæserit, tanto difficilius intelligit bona perpetua, que amisit. Lux quippe veritatis pravorum culpas'subtifiter examinans, si ab opere repellitur, nequaquam in corde versatur. Districto enim et occulto agitur judicio, ut a quo inventa negligitur, ab eo postmodum nec amissa requiratur; et qui illam non servat in opere, notitiam illius non habeat in corde. Sed tunc homo lumen quodammodo intelligentiæ habere incipit, cum cæcitatis suæ tenebras recognoscit. Quicunque ergo claritate luminis divini illustrari desiderat, ignorantiæ suæ primitus agnoscens caliginem, dicat : Lumen 15)? Sicut ergo frigescente charitate cor a bonis si- D oculorum meorum et ipsum non est mecum. Nec vacat quod ait, Et ipsum. Ipsum, sine quo cor humanum in tenebris est, sine quo vivere non valeo, sine quo bonum a malo discernere non queo. Sequitur:

(Vers. 11.) Amici mei et proximi mei, adversum me appropinquaverunt et steterunt.

12. Sciendum nobis est, quod hi qui spirita prophetiæ replentur, sicut aliquando verba de se quasi de aliis proferunt, ita nonnunquam de Deo quasi de seipsis loquuntur: ut in hoc quoque quod unum cum Deo sint innuant, cum Dei opera quasi sint sua narrant. Sic etiam fideles quique, quia in corpore Christi, quod est Ecclesia, positi, membra sunt Christi (Col. 1),

a Rembol. hoc anima.

verba capitis sui, Christum induti, quasi sint sua enuntiant, alium esse qui per ipsos profatur, ostendant. Spiritus enim sanctus per eos loquitur, sicut ipsa Veritas apostolis loquens testatur. Ait enim: Non enim vos estis qui loquimini, sed spiritus Patris vestri qui loquitur in vobis (Matth. x, 20). Hinc etiam Paulus ait : An quæritis experimentum ejus, qui in me loquitur Christus (II Cor. xin, 3)? Ipse est enim qui dixit: Aperi os tuum, et ego adimplebo illud (Psal. LXXX, 11), Ipse etiam ait : Ego ipse qui loquebar, ecce adeum (Isai LII, 6). Cum itaque non prophetas, ARR sed se locutum esse denuntiat, profecto quia ipse in eis logueretur, affirmat. Non autem admirandum est, si de seipso aliquando loquitur, qui intus prasidet; quandoquidem ipse est qui os et animam per offi- B cium obsequentis adimplet. Sic ergo et in hoc loco. enumeratis aliquibus humanæ infirmitatis miseriis, passionem suam commemorat, ut capiti congruere quod convenit membris ostendat, et fiat nobis maguum consolationis remedium, si illum etiam passionis nostræ fieri participem cognoscimus, quem laborum quos patimur, futurum remuneratorem speramus; sicut etiam alias loquitur: Si me persecuti sunt, el vos persequentur (Joan. xv. 20). Ait ergo: Amici mei et proximi mei, adversum me appropinguaverunt et steterunt. Quasi dicat : Non solum membra mea illis quibus prædictum est modis conturbantur, sed etiam ego, ut virtutem in primo parente perditam eis restituam, conturbationem auferam, lumen nihilominus amissum reddam, solus inter mortuos liber C (Psal. LXXXVII. 6), factus sum obediens Patri usque ad mortem. In qua morte, amici mei et proximi mei adversum me appropinquaverunt et steterunt (Philip. 11. 8). Multi ex Judæis amicos se Christi dicebant, multi eum miracula facientem sequebantur, multi eum Dominum, multi vocabant magistrum; sicut legis doctor, qui cum vellet eum capere in sermone, dicebat : Magister, scimus quia verax es, et viam Dei in veritate doces (Matth. xxII, 16). Proximos quoque eosdem appellat Judæos, secundum carnis sibi cognationem propinquos. Neque enim fratres ejus credebant in eum (Joan. vii, 5). Qui omnes appropinquaverunt Christo. non mente, sed corpore; non passibus fidei, sed processu nequitiæ; non voluntate sequendi, sed intentione nocendi. Quod factum est, quando congregati D in atrio principis sacerdotum, qui dicebatur Caiphas, consilium fecerunt ut eum dolo caperent, et occiderent (Matth. xxvi). Adversus eum steterunt, quando constanter accusabant eum, et quando clamantes dicebant : Crucifige, crucifige eum (Marc. xv, 13).

(Vers. 12.) Et qui juxta me erant, de longe steterunt, et vim faciebant qui quærebant animam meam.

13. Scriptum est enim: Tunc discipuli omnes relicto eo sugerunt (Matth. xxvi, 56). Et iterum : Stabant autem noti ejus de longe (Luc. xxIII, 49). Et vim faciebant, qui quærebant animam meam. Volente Pilato Christum dimittere, Judæi clamabant : Si hunc di-

de eo quasi de seipais aliquando loquuntur ; ut dum A millis, non es amicus Cæsaris. Omnis enim qui se regem facit, contradicit Casari (Joan. xrx, 12). Vim erzo faciebant, qui judicem injuste judicare minis et clamoribus urgebant. Animam Christi Judei guzerebant. non ut in eum crederent, sed ut illum perderent. Vel aliter: Vim faciebant, quia sua vi et potestate Christo mortem inferre putabant. Sed ipse eis dicebat: Nexo tollit a me animam meam, sed ego pono sam, et iterum sumo eam (Joan. xvIII, 48). Et iterum: Potestatem habeo ponendi animam (1bidem).

> (Vers. 15.) Et qui inquirebant mala mihi, loquuti sunt vanitates, et dolos tota die meditabantur.

> 14. Mala Christo principes sacerdotum inquirebant, suando falsum testimonium contra eum, sicut Evangelica lectio testatur, quærebant. Et omnibus inquisitis, locuti sunt vanitates. Dicit enim Evangelista: Ouia non erat conveniens testimonium ipsorum (Marc. xIV, 59), sicut illorum qui dicebant : Hic dixit : Possum destruere templum Dei, et in tribus diebus readificare illud (Matt. xxvi, 61). Et dolos tota die meditabantur. Non enim casu aut ignorantia peccaverunt. a qui scienter mendacia conflaxerunt. Graviori erro pœna plectuntur, quia corum delicta qui ex præcipitatione 499 corruent, exquisita per studium peccata transcendunt, sicut in cadem passione sua Veritas ait: Propterea qui me tradidit tibi, majus peccatum habet (Joan. xix, 11). Et alibi : Si non venissem, et loquutus eis suissem, peccatum non haberent; nunc autem excusationem non habent de peccato suo (Ibid. xv, 22). Et iterum : Si opera non secissem in eis, que nemo alius fecit, peccatum non haberent; nunc autem et viderunt et oderunt, et me, et Patrem meum (Ibid. xxiv). Tribus namque modis peccatum admittitur: aut ignorantia incurritur, aut infirmitate committigr, aut studio perpetratur. Sed sicut gravius est infirmitate quam ignorantia delinquere, ita pejus est studio, quam infirmitate peccare. Ignoranter quidem Paulus peccaverat, qui dicebat : Qui prius fui blasphemus et persecutor, sed misericordiam consecutus sum, quia ignorans feci (I Tim. 1, 13). Per infirmitatem vero Petrus cecidit, quando mentis suæ ædificium, fidei fundamento titubante concussit. Et quia subire mortem pertimuit, ad ostiariæ vocem vitam negavit (Luc. xxII, 61). Unde post fletum amaritudinis a Domino respicitur, quia electi quique eo citius miserationis divinæ divitias inveniunt, quo se, si quando per carnis infirmitatem deliquerunt, durius et amarius affligunt. Ex industria autem Judæi peccaverunt, qui eum quem inaudita miracula facientem videbant, exsecrabilis invidiæ facibus accensi, ut morti traderent, consilium quærchant. Unde excusationem de peccato suo non habent, quia etsi malum sit bona non agere, tamen nequius est bonorum acta odisse.

> (Vers. 14.) Ego autem tanquam surdus non audiebam, et sicut mutus non aperiens os suum.

> 15. Disce qui maledicta et irrisiones pateris, in omnibus servare patientiam, et obtrectantium linguas audire. Dissimula, ne si tu contumeliis convicia retu-

Rembol., qui conscienter.

eris, a doctrina Christi extorris inveniaris. Mediator A ita spiritum delectabilia angustant. Nos ergo quanto namque Dei et hominum homo Christus Jesus (I Tim. 11. 5), qui ad hoc venerat, ut humilitatis et patientiæ præberet exemplum, non solum injurias sustulit, sed nec conviciantibus respondit : nos in hoc instruens. ut cum perfidorum injuriis impetimur, etiam si vera dicere possumus, ad contumelias reddendas non erumamus, ne ministerium correctionis in arma vertamus furoris.

(Vers. 15.) Et factus sum sicut homo non audiens. et non habens in ore suo redarautiones.

16. Sicut homo non audiens erat, cui nihil ad obiecta respondenti. Pilatus dicebat: Non audis quanta adversum te dicunt testimonia (Matth. xxvII, 13)? Oui cogitationes iniquorum noverat, blasphemantium vovere poterat, qui penitus omnem mutabilitatem ignorat, et qui posset eis vera pro falsis respondere, ut adimpleretur quod de eo per prophetam scriptum est: Tanquam ovis ad occisionem ductus est, et sicut agnus coram tondente se sine voce, sic non aperuit os suum (Isai. LIII, 7). Redargutiones enim in ore suo Christus non habebat, qui unde eos reprehenderet, nihil in cordibus, nihil in actibus eorum laudabile videbat. In ore redargutiones non habebat, qui unde eos reprehenderet, in promptu habebat, et in ore sno habebat unde posset eos redarguere, ex quo nullus unquam potuit mendacium audire.

(Vers. 16.) Quoniam in te, Domine, speravi: tu exaudies me, Domine Deus meus.

17. Quasi dicat: Ideo omnia patienter sustinui, ideo C. ad eorum contumelias non respondi, quoniam in te Domine speravi. Tibi enim, Domine, revelavi 490 causam meam (Jerem. xx, 12); in te, Domine, speravi; non in sapientia sæculi, non in divitiis mundi, non in viribus corporis, non in nobilitate carnis, non in tutamento principulo, non in præsidiis amicorum. Verba sunt hæc Christi secundum humanam naturam. Sic ergo et membrum Christi, si quando persecutionibus affligitur, si flagellis atteritur, si conviciis provocatur, illum qui propositus est nobis forma justitiæ, in omnibus imitetur: non deliciat si causa sua non auditur apud terrenum judicem, sciens quoniam conscium habet in excelsis regem coelestem (Job. xvi). Speret, quia si in hoc sæculo immerito accipit damnationis sententiam, a Deo accipiet in cœlo coronam. Sciat n quia retributionis æternæ gaudium nequaquam in cœlo colligitur, nisi prius in terra cum sletu et gemitu et amaritudine seminetur, sicut scriptum est: Euntes ibant et flebant, mittentes semina sua; venientes autem renient cum exsultatione, portantes manipulos suos (Psal. cxxv, 6). Sicut enim carne quiescente spiritus deficit, ita ea laborante convalescit. Et quemadmodum carnem mollia nutriunt, ita animam dura ad alta sustollunt. Illa namque delectationibus pascitur, hæc amaritudinibus vegetatur. Denique illam lenia resovent, istam vero aspera exercent. Et rursum, sicut carnem dura convuluerant, ita spiritum mollia necant. Et sicut carnem laboriosa attenuant,

graviora in hoc mundo tentamenta perferimus, tanto soei nostræ anchoram in Deo immobilius figimus, ut dicere veraciter cum capite nostro possimus: Quoniam in te. Domine, speravi, tu exaudies me. Domine Deux meus.

(Vers. 17.) Quia dixi : Ne quando superagudeant mihi inimici mei, et dum commoventur pedes mei, super me maana locuti sunt.

18. Gavisi sunt Judæi occiso Christo, sed non sunt ei supergavisi, quia in causa mortis ejus ipso sunt inferiores inventi. Qui enim ut a morte redimeret hominem, mortis legibus subjacuit, tertia mox die victoriosissime a mortuis surrexit. Hoc est quod ante omnia sæcula clementissimæ dispensationis moces non audiebat. Nulla enim blasphemia eum mo- R deramine sapientia Dei statuerat; hoc est quod caro sine contagione peccati assumpta evidenter rogabat. cum diceret : Pater, clarifica Filium tuum (Joan. xvil. 1). Hoc etiam multo ante tempore per Prophetam manifestaverat, dicens: Non dabis sanctum tuum videre corruptionem (Psal. xv, 10). Ipse enim dixit, et facta sunt (Psal. xxxII, 9). Sequitur : Et dum commoventur pedes mei, super me magna locuti sunt. Pedes dicti sunt Apostoli, quia sicut pedes corpus deferunt, ita Apostoli Christum in omnium gentium notitiam detulerunt, juxta quod scriptum est : In omnem terram exivit sonus eorum (Psal. xvin, 5). Qui nimirum commoti sunt, quando eum quem pati viderunt, esse filium Dei dubitaverunt, sicut ille qui dicebat : Nos sperabamus quod ipse esset redempturus Israel (Luc. xxiv, 21). Pedibus ergo commotis, super Christum inimici ejus magna locuti sunt, quia apostolis conturbatis et fugientibus. Judæi illum reum esse mortis judicave-

> 16. Possunt quoque hæc verba lideli animæ convenire. Habet namque fidelis anima inimicos suos in hac vita; habet qui contra eam interius dimicent; habet etiam qui eam extrinsecus impugnent. Sed super eam inimici gaudere non valent, quia consilii spiritu et fortitudinis repleta, et suggestiones diabolicas abdicat, et rabiem persequentium calcat. Cuius affectus, si timore aliquo senserint qui persequuntur arcem intentionis, proposito 491 promoveri; vel si cognoverint invisibiles hostes pravis eam suggestionibus delectari, tanto graviores tentationes ingerunt, quanto magis de victoria confidentes, quasi unum ingrediendi aditum invenerunt. Difficile enim inimico resistitur, si persuasionibus illius anima delectatur. Ideo ut non supergaudeant mihi inimici mei, confido.

> (Vers. '18.) Quoniam ego in flagella paratus sum, et dolor meus in conspectu meo semper.

20. Malo enim occidi quam vinci. Flagella libenter patior, persecutiones amplector, visitationes desidero, correptiones concupisco. Sancti viri in hac vita flagellari desiderant, ut flagellis correcti, et imminentes culpas videant, et commissas ante oculos ponaut. Sæpe enim delinquentes oculos flagella apeconcludent. Some terpentis animus persecutionibus tengitur ut excitetur : quatenus qui statum suse rectitudinis per securitatem perdidit, in afflictione consideret que pervenit. Sequitur : Et dolor meus in conspectu meo semper. Sicut causain reddidit quare visibiles inimicos non timeat, quasi imputet beneficio quod ipsi inferunt pro tormento, ita etiam quare versutias diaboli non timeat, subdendo manifestat: Et dolor meus in conspectu meo semper. Beriptum est enim: Cor quod cognovit amaritudinem animæ suæ, in gaudio illius non miscebitur extraneus (Prov. xiv. 10). Nam qui omnes vitæ præsentis zerumnas frequenter cogitat, quam sunt tranquilla quæ perdidit, quam confusa in quibus incidit, sus, mundo nequam et concupiscentiis eius moriter, nullis vanitatis mundanæ delectationibus occupatur.

(Vers. 19.) Ouoniam insquitatem meam ego annuntiabo, et cogitabo pro peccato meo.

21. Qui peccatum suum confitendo annuntiat, et pro eiusdem peccati satisfactione cogitare non cessat. quia nullam in mundo invenit requiem, in conspectu suo semper habet dolorem. Unde cum dixisset : Dolor meus in conspectu meo semper, quasi quomodo hoc fieri possit quæreremus, subjecit dicens: Quoniam iniquitatem meam annuntiabo. Hæc sunt namque veræ humilitatis testimonia, et iniquitatem suam quemque cognoscere, et cognitam voce confessionis nuntiare, et nuntiatam pœnitentiæ satisfactione delere. At contra, c omne pravorum hominum vitium est, et peccatum labendo [Nonne leg. latendo?] committere, et commissum negando abscondere, et vulgatum defendendo multiplicare. Sciendum tamen est quia peccata sua sæpe et reprobi confitendo aperiunt ; sed quia novæ vitæ habitum immutare despiciunt, ea ipsa quæ confitentur, flere obstinati contemnunt. Electi vero culpas suas non solum voce confessionis denuntiant, sed etiam districtæ animadversionis eas fletibus abolere procurant. Ad poenitentiæ namque se lamenta incitantes, occulta se increpatione dilaniant, et futuri judicii timore percussi, si qua in eis adhuc male gesta lateant, diligenter investigant. Sæpe enim quod torpentes latuit, flentibus innotescit. Et qui reatum deprehendunt. Cogitemus ergo et nos pro peccato nostro, et amara illud pœnitentiæ invectione persequamur, ne dum culpas nostras pensare negligimus, peccati pondus per negligentiam augeamus. Sequitur:

(Vers. 20.) Inimici autem mei vivunt, et confirmati sunt suver me : et multiplicati sunt qui oderunt me inique.

492 22. Occulti dispensatione consilii. Conditor noster et cuipas mortalium inspicit, et spatia vitæ disponit, ut diuturnæ vitæ tempora quibus justus utitur ad bene operandi auxilium, iniquus accipiat ad damnationis augmentum. Si enim accepta quis

rient, ques intervitia insolentiz et securitatis tenebræ A pomitentiz tempora divertit ad culpam. districtus cum venerit judex, indulta misericordize suatia convertit ad Donam. Et confirmati sunt super me. Ad hoc namque omnipotens Deus aliquando perversos patitur diutius vivere, ut et ipsi male viventes prava quotidie opera augeant, et contemptores emculi ex corum nihilominus persecutione clarescant. Oui fastu suporbise tumentes, eo se gravius adversus electos erigunt, quo in mundo els cuneta ad votum succedunt. Nec intelligent, gued in vita sua plerumque bona mali recipiant, et ideo eos aut raro, aut nunquam adversa conturbant. Nam et iniquitatum suarum fautores perditos quesque eo citius ii tales inveniunt, quo mundi gloriam questu et muneribus quærunt. Unde et subditur : Et pensat. quia qui supernæ patriæ desideriis accen- R multiplicati sunt qui oderunt me inique. Nibil est iniquius quam odium pro dilectione rependere, mala pro bonis retribuere, pro correptione injurias respondere. Quod plerumque mali faciunt, cum justos qui eorum salvationem appetunt, execrabilis nequitiæ percussionibus affligunt. Atque ideo sub-

(Vers. 21.) Qui retribuunt mala pro bonis, detrahebant mihi, quoniam sequebar bonitatem.

23. Qui reddit mala pro malis, bonus non est. Qui non reddit hona pro bonis, ingratus est. Qui autem reddit mala pro bonis, iniquus est. Solent namque perditi homines bene viventibus invidiose detrahere. aut notam eis excogitati criminis infigere, aut purze vitæ innocentiam, simulationem vocare. Quare autem hoc faciant, ostendit cum ait: Quoniam sequebar bonitatem. Bonitatem sequitur qui Christum imitatur. Cujus imitatores tanto in hac vita graviora tentamenta perferunt, quanto longius corde a mundo discedunt. Dicit enim Apostolus : Omnes qui pie volunt vivere in Christo, persecutionem patiuntur (II Tim. 111, 12). Et alibi scriptum est : Multæ tribulationes justorum (Psal. xxxIII, 20). Justi namque qui ea quæ Dei sunt, tota intentione desiderant, et supra mundum facti, mundana omnia quadam virtute dominationis conculcant, non solum in occulto cordis diabolicas infestationes tolerant, sed etiam perversorum malitiam decore suæ conversationis inflammant. Verum quia ad superandum nullus invenitur idoneus. nisi qui fuerit virtutis divinæ fortitudine roborasuum securi nesciunt, hunc in se contra se erecti D tus; qui persecutorum flagellis atteritur, qui detrahentium dentibus mordetur, præsentiam et auxilium divinæ majestatis expostulat, ut ejus fultus præsidio, contra omnia quæ patitur adversa convalescat. Ait ergo:

> (Vers. 22.) Ne derelinquas me, Domine Deus meus, ne discesseris a me.

24. Illos procul dubio Dominus relinquit, quibus constantiam in tribulatione non tribuit. Necessario enim sequitur, ut omni tentationi sit subditus, quicunque a Deo fuerit derelictus. Qui ergo tentamenta diaboli metuit, qui pati in hoc sæculo adversa pertimescit, ad Deum tota virtute se convertat; clamet ad Deum medullis cordis, et dicat : Ne derelinquas

et desiderio sæpe replicare studuerit, puto quod quamdam in eo dulcedinem sentiet, quam sermo noster explicare non valet. 493 Seguitur : Ne discesseris a me. Sancta anima quæ solum Deum perfecte desiderat precatur, ut nec ad horam Deus ab illa discedat. Nevit enim quia inter inimicos graditur, novit quia omni tempore diabilus sibi adversatur. Quia ergo omni tempore intelligit sibi imminere pericula, etiam momento temporis non potest esse

(Vers. 23.) Intende in adjutorium meum. Domine Deus salutis meæ.

25. Quasi dicat: Tu qui es adjutor in opportunitatibus in tribulatione, noli me velut alienum negligere, noli velut extraneum abdicare: immo intende in adjutorium meum, tuque me inter lethisera tentationum jacula protege, tu ab omni inimicorum incursione desende, tu in corde meo intelligentiæ lucem illumina. * tu me auxilio tuæ virtutis circumda. Quod bene debes facere, quia tu es Dominus meus. Te enim solum habeo Dominum, te solum confiteor Deum. Congruum ergo videtur. ut qui es restitutor salutis in primo parente perditæ, sis et conservator eiusdem in me per gratiam restitutæ_

PROCEMIUM

IN QUARTUM PSALMUM POENITENTIALEM. Cum venit Nathan propheta ad David, quando intravit ad Bethsabee.

(II Reg. xI). David enim captus pulchritudine Bethsabee uxoris Uriæ, non solum cum ea carnaliter coiit, sed etiam occiso viro eam sibi in conjugium copulavit. Postea vero cum venisset ad eum Nathan propheta, eumque suo judicio, inducta de ovibus similitudine condemnasset, non solum peccatum celare vel defendere noluit, sed etiam confessus quod secerat, ad dura se pœnitentiæ lamenta convertit (11 Reg. xu). In psalmo tamen nulla fit de historia mentio, sed magna cognoscitur animi dolentis affectio. Admonemur autem in hoc psalmo prospera metuere, et contra omnem sæcufi felicitatem acrius vigilare. Sæpe namque præsentia gaudia sequuntur perpetua lamenta. Sicut enim per fletus ad gaudia ducimur, ita per gaudia ad fletum pervenitur. Ille n nempe qui dixit : Beati qui tugent, quoniam ipsi consolabuntur (Matth. v. 5), ipsemet ait : Va vobis qui ridetis nunc, quia plorabitis et flebîtis (Luc. VI. 25). Quis sanctior David? qui cum Saulis persecutionibus urgeretur, non solum persequentem occidere non voluit, aed ipsi persecutori, cum ipsum occidere posset, pepercit (I Reg. xxiv). Tanto enim in Dei misericordia spem suam fixerat, quanto miserabilius infirmitatem suæ tribulationis sentiebat. Verum ubí devictis hostibus, pressuris caruit, homicidium adulterio incaute securus adjecit. Admonemur etiam in noc psalmo carnales cupiditates restringere, et de

me. Domine Deus meus. Quod verbum si cum affectu A Dei misericordia nunquam desperare. Cuistuis erza desperans de venia, agere pœnitentiam dubitat, David prenitentiam ad animum reducat (II Reg. xi). Audiamus et nos David clamantem, et nos com es clamenius; gementem, et congemiscamus. Audiamus flentem, et collacrymemur; correctum, et collætemnr.

EXPOSITIO

PSALMI OUARTI PORNITENTIALIS.

(Psal. L.-Vers. 1.) Miserere mei Deus, secundum mamam misericordiam tuam.

494 1. Ponamus ante mentis oculos abquem graviter vulneratum, et vix jam ultimes hujus vitalis auræ trahentem anhelitus, qui et nodus in stermilinio jaceat, et vulnus nondum ligatum ostendat, advenientis medici desiderio confici, et agnitum ut sui misereatur precari. Vulnus enim anime peccatum est, de quo dicitur : Vulnus, et livor, et plaga tumens, non est circumligata, nec curata medicamine, nec fota oleo (Isai. 1, 6). Agnosce interius. vulnerate. medicum tuum, et ei peccaterum tuorum vuinera detege. Andiat cordis tui gemitum, cui omne patet cogitationis arcanum. Moveant filum lacrymae tute, et quadam illum importunitate quærendi, semper ad eum alta de profundo cordis suspiria educito: perveniat ad eum dolor tuus, ut dicatur etiam tibi: Transtulit Dominus peccatum tuum (II Reg. XII, 13). Clama cum David; vide quid ipse dixert: Miserere mei, Deus, secundum magnam misericordiam wam: Quasi diceret: Ingenti vulnere pericitor, quod nul-Nota est historia de qua titulus iste sumptus est C lus medicorum curare valeat, nisi medicus est curare valeat, nisi medicus est omnipotens, succurrat. Omnipotenti enim medice nîhil est insanabile; qui sicut medetur sine pretio, ita salutem restituit verbo. Desperarem ergo de vulnere, si non præsumerem de omnipotente. Miserere mei. Deus, secundum magnam niisericordiam tuam. Quærant parvam misericordiam, qui ignoranter contrahunt curpam. Ego autem sicut graviter cecidi, ita etiam scienter peccavi. Sed tu, omnipotens medice, et contemptores corrigis, et nescientes instruis, et confitentibus ignoscis. Utinam, Domine Jesu, ad me misericordia motus digneris accedere (Luc. x), qui descendens ab Jerusalem in Jericho, proruens scilicet de summis ad infima, de vitalibus ad infirma, in angelos tenebrarum incidi, qui non solum gratia spiritalis mihi vestimentum abstulerant, sed etiana plagis impositis semivivum reliquerunt. Utinam peccatorum meorum vulnera, data mihi recuperandæ salutis fiducia, alliges, ne deterius sæviant si sanari desperent. Utinam oleum mihi remissionis adhibeas, et vinum compunctionis infundas. Quod si in jumentum tuum me imposueris, de terra inopem, pauperem de stercore suscitabis (Psal. cxn). Tu es enim qui peccata nostra pertulisti, qui pro nobis quæ non rapueras exsolvisti (I Petr. n). Si in stabulum me Ecclesiæ tuæ duxeris, corporis et sanguinis tui me refectione cibabis. Si curam mei egeris, nec præcepta tua prætereo, nec frementium rabiem bestiarum incurro.

a Gilot. et Vatic., tu me ab omni malo, auxilio, etc.

KRA

corruptibilem porto. Andi ergo me, Samaritane, spoliatum et vulneratum. flentem et gementem, invocantem. et cum David clamantem : Niserere mei. Deux, secundum magnam misericordiam tuam.

(Vers. 2.) Et secundum multitudinem miserationum tuarum, dele iniquitatem meam.

2. Peccata mea magna sunt et multa, et ideo non solum magnam misericordiam expeto, sed etiam multitudinem miserationum tuarum requiro, ne pro aliis quod metuo subeam supplicium, si unum solum non deleret peccatum. Per misericordiam, miserentis affectum intelligimus; per miserationem vero, ipsam misericordize exhibitionem signamus, juxta quod scriptum est : Misericors et miserator Dominus (Psal. cx. 4). Superfluum enim esset utrumque ponere, nisi p esset varietas in significatione. Scire debennus quia nemo est insanabilior eo qui sibi sanus videtur. Illud enim est clarum venturæ salutis indicium, si incipit homo cognoscere semetipsum. Semetipsum autem David cognoscebat, 495 cum multitudinem miserationum guærebat. Dicat et peccator cum eo: Secundum multitudinem miserationum tuarum, dele inimitatem meam. Immensas et innumerabiles mundo exhibuisti misericordias, quando genus humanum de servitute diabolicæ tyrannidis eripuisti, et a peccatis suis in sanguine tuo electos tuos lavisti. Lavet sanguis iste peccatorum meorum maculas, qui totius mundi potuit delere offensas (Apoc. v). Non postulo a te aurum, non lapides pretiosos, non laboribus et naufragiis exquisita commercia, non peregriuas mer- C ces de remotis terrenarum regionum multo ad nos discrimine delatas, quæ etiam fortium sæpe virorum mentes esseminant, et falsæ pulchritudinis imagine illectas captivant; verum quod omnibus his est præstantius et pretiosius, remissionem peccatorum expeto. Quæ tunc vera esse probabitur, si addito fructu pœnitentiæ, gratiæ tuæ muneribus cumulatur. Quid enim mihi prodest malorum quæ feci impunitas, nisi etiam bene operandi subsequatur facultas?

(Vers. 3.) Amplius lava me ab iniquitate mea, et a peccato meo munda me.

3. Quid iniquius quam alienam contrectare uxorem? Virum ejus nec scientem nec lacrymantem occidere? Et hoc quidem fecerat Propheta de gregibus cula assumptus, corporis fortitudine præditus, spiritalis gratiæ donis illuminatus. Qui tanto gravius ceciderat, quanto celsius et regni gloria et excellentia virtutum cæteris præeminebat. Gloriæ namque præcedentis præconium, sequentis culpæ adauxit reatum. Tanto enim quisque gravius corruit, quanto antequam eaderet, in conspectu Dei altius ascendit. Dicat ergo: Amplius lava me ab iniquitate mea. Prosit mihi, Domine, quod cecidi: laventur cum hac macula notæ delictorum, quas hactenus neglexi. Sæpe nam-

 Suspicor legendum, quam districtus, quod centies apud Gregorium legitur, et huic loco maxime conve-

Castodia enim tua indigeo, quandiu carnem hanc A que dum quædam male gesta plangimus, ipsa vi amaritudinis ad discutiendos nos excitati, alia in nobis plangenda invenimus. Quæ admissa eo facilius oblivioni tradimus, quo ea vel nulla vel levia putamus. Sed succrescens amaritudo prenitentize, non solum majora peccata cordi nostro congerit, sed etiam minima quæque ad memoriam reducit. Ouæ omnia tanto obstinatius proseguimur, quanto omne malitiæ germen vigilantius exstirpare de corde conamur. Lavatur ergo amplius, cui non solum quod in se punit peccatum dimittitur, sed etiam alia quæ obduxerat oblivio, nihilominus delentur. Aquæ, quibus diluitur iniquitas, dona sunt sancti Spiritus, que quasi torrens de supernis venientia, sicut electorum corda ut germinent irrigant, ita etiam ab omni inquinamento carnis et spiritus emundant. De hoc quippe torrente scriptum est : Fluminis impetus lætificat civitatem Dei (Psal. XLV, 5). Et a peccato mes munda me. Inquinavit me facinorum colluvies, polluit peccati contagium, sed ad fontem confugio misericordiarum. Potens es me et ab iniquitate abluere, et a peccato mundare. Inique egi innocentem opprimens. peccatum feci mihi ipsi non parcens. Sciebat enist propheta quia quicunque molitur lædere alium, prius proprio jaculo percutit semetipsum. Quid crudelius quam semetipsum occidere? Si os mentientis occidit animam, quanto magis gladius ferientis exstinguit vitam? Unde scriptum est: Miserere anima tua, placens Deo (Eccli. xxx, 24). Et iterum : Qui sibi nequam est, cui bonus erit? (Eccli. xiv, 5.)

(Vers. 4.) Quoniam iniquitatem meam ego cognosco, el peccalum meum contra me est semper.

496 4. Quasi diceret : Scio quem invocem. Justum invoco, qui et peccata odio habet, et ista impunita non dimittit. Sicut ejus misericordiam expeto, ita etiam justitiam ipsius attendo. Non sic postule misericordiam accipere, ut velim ab eo institiam suam auferre. Nolo ut peccatum meum remaneat impunitum. Sic misericordia est ut peccanti ignoscat; sic justitia est ut peccatum impunitum non transeat. Sed quia peccatum meum ego ipse paveo, ideo ut tu me non punias tam vehementer, exoro. Ideo agnos: co, ut tu ignoscas. Ergo miserere mei, lava, munda, Quoniam iniquitatem meam ego agnosco, et peccatum meum contra me est semper. Non posui super dorsum ovium sublatus, de post fetantes ad regni guberna- p quod feci, non intueor alios oblitus mei. Non affecto de oculo fratris festucam ejicere, et trabem quæ in oculo meo est, non considerare. Peceatum meum contra me est semper. Quicunque misericordiam Dei invenire desiderat, necesse est ut jam graviter peccata agnoscat, puniat culpas fletibus, faciem Domini in confessione præveniat, ponat ante cordis oculos et culpas operis, et ultimæ terrorem animadversionis: penset a quam discretus judex veniat, qui ideo peccatores sustinet, ut eis conversis minus inveniat quod condemnet. Ascendat tribunal mentis suæ con-

nit, ubi de severitate summi judicis agitur.

stituat se ante se, videat fœditatem suam ut corrigat, A lansum renarationem fieri, et remissionem peccatone volens tandem videat et erubescat. Sit sibi judex incorruptus dorqueat eum timor, erumpat confessio, nt cum Propheta possit dicere Deo: Iniquitatem meam ego cognosco.

(Vers. 5.) Tibi soli peccavi, et malum coram te feci, ut justificeris in sermonibus tuis, et vincas cum judicaris.

5. Homo homini non peccat, quia eum aut par aut gravior culpa inquinat. Deus solus juste peccata ulciscitur, quia ipse solus est, in quo non potest inveniri quod puniatur. Quia ergo solus Deus parcit, solus juste judicat; ipsum solum ostendit qui peccat. Quo enim se quisque peccando dissimilem Deo facit. eo tremendam superni judicis majestatem offendit. Clamet ergo ad Deum peccator, clamet iniquitatum suarum conscius, clamet medullis cordis, et dicat : B natos æterna morte mulctavit. Tibi soli peccari, quia tu solus es sine peccato : et malum coram te seci. Ab aliis quidem peccatum meum ignorari potuit, te autem latere nequivit. Penetrabilior enim omni gladio ancipiti, penetras usque ad divisionem animæ et spiritus, artuum quoque et medullarum, et discretor es cogitationum cordis. Nulla creatura in conspectu tuo est invisibilis: quia omnia nuda et aperta sunt oculis tuis (Hebr. IV, 13). In tantum es sine peccato, ut etiam justificeris in sermenibus tuis, et vincas cum judicaris. Scribit Apostolus; dicens: Est autem Deus verax, omnis autem homo mendax; sicut scriptum est: ut justificeris in sermonibus tuis (Rom. III, 4). Si Deus verax est, necessario in verbis suis justus est. Nam si in sermonibus suis falsa veris insereret, justus omnino non C esset. Sed absit a fidelium cordibus, ut esse in Deo mendacium putemus. Fidelis enim est in omnibus verbis suis, et sanctus in omnibus operibus suis (Psal. CXLIV, 13), sicut ipse etiam ait : Cælum et terra transibunt, verba autem mea non transibunt (Matth. XXIV, 35). Deum ergo veritas justificat, hominem veromendacium condemnat. Sequitur: Et vincas cum judicaris.

6. Prævidebat Propheta Deum in carne venturum, qui humano condemnandus esset judicio, ut æternæ mortis homo careret termento; ideoque 497 ait: Et vincas cum judicaris. Quasi diceret : Omnes qui judicati sunt, etiam si multum fuerint in virtute provecti, non omnino injuste subierunt judicium, quia antequam judicarentur, aliquo modo commiserunt peccatum, tu vero, cum mortis injustæ sententiam D aut postmodum Deus districto examine ulciscitur. Sive acceperis, quia solus homo inter homines ab omnibus peccatis es immunis, vincis ergo omnes judicatos, cum judicaris; vel tu Dens Pater in Filio, vel tu Deus Verbum in homine assumpto. Quod tamen intelligi et aliter potest, quasi dicat : Ideo ut miserearis precor, ut laves, ut mundes : ut justificeris in sermonibus tuis, id est verax appareas in promissis. Promisisti enim **justis regnum** ælernu**m**, et virtutum amatoribus vitæ æternæ bravium præparasti. Sed nisi me et alios justifices, non poteris invenire quos non damnes. Justifica ergo me, ut tu justificeris in sermonibus tuis, et vincas cum judicaris. Judicant te, qui negant post

rum nemini dandam astruunt. Quos, si mihi peccatum remiseris, velut fabricatores mendacii et perversorum dogmatum cultores superabis. Vel justifica me, ut justificeris in sermonibus tuis. Promisisti enim quod de stirpe mea carnem sis assumpturus; sed si me de tanto non emundes scelere, de cuius semine carnem assumas videor indignus. Tu enim es qui dixisti : De fructu ventris tui ponam super sedem tuam (Psal. CXXXI, 11). Lava me ab iniquitate, ne sim fraudatus a promissione. Et vincas cum judicaris. Judicatus Dominus vicit, quia unde in passione succubuit, inde majorem sui gloriam resurgendo manifestavit. Judicatus vicit, quia quorum ad tempus judicium moriendo subiit, eos justo judicio condem-

(Vers. 6.) Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum. et in peccatis concepit me mater mea.

7. Opus est, Domine, ut miserearis, quia ab incunte vitæ primordic in peccati foveam incidi, et concupiscentiæ carnalis sordibus inquinata nativitatis meze initia contraxi. Non in me illa quam noviter admisi. sola viget iniquitas : habeo in me etiam ex veteri quod ignoscas: Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum. Non ideo homines in peccatis concipiuntur, quia peccatum sit conjugibus commisceri; hoc enim opus castum non habet culpam in conjuge, quia nuptiale fædus non exorbitat a fide. Deus enim copulam maritalem instituit, quando masculum et feminam in principio creavit. Qui quidem sine peccato filios ederent, si in paradiso positi, in Conditoris obedientia perstitissent (Gen. 1, 28). Sed quia a statu rectitudinis primus homo peccando corruit, peccati pænam ad filios misit. Carnalis enim delectatio pœna peccati est; quæ ex radice peccati ita contrahitur, ut nullus absque illa in mundo generetur. Sed sicut in Adam omnes moriuntur, ita et in Christo omnes vivificabuntur (1 Cor. x1). Confiteatur ergo pœnitens de culpa a quod meruit, ut consequi valeat de venia quod cupit.

(Vers. 7.) Ecce enim veritatem dilexisti; incerta el occulta sapientiæ tuæ manifestasti mihi.

8. Ideo vias meas a principio arguo, peccata mea ego ipse condemno, quia veritatem dilexisti. Veritatem Deus diligit, quia sine ultione delictum non deserit. Aut enim hoc homo in se puniens persequitur. ergo sit magna sive parva iniquitas, nisi puniatur ab homine pœnitente, punietur a Deo 498 judicante; sicut per quemdam sapientem dicitur: Sciens quia non parceres delinquenti (Job. 12, 28). Delinquenti non parcitur, quia sine vindicta peccatum non relaxatur. Veritatem itaque Deus diligit, quia justum judicium non prætermittit. Incerta et occulta sapientiæ tuæ manifestasti mihi. Qui non est securus de munere veniæ, non est vehemens in executione vindictæ. Et quidem ante adventum Christi incertum fuit, si graviter lapsi possent habere veniam, et peccatorum remissio complures latuit; sed David, qui Redempto-

⁻ Rem., quod metuit. PATROL. LXXIX.

rem mundi ut peccata tolleret, futurum praviderat, A hyssopo ille solummodo (1915) aspergitur, qui vias de peccatorum indulgentia non dubitabat. Non ignorabat onus sapientiæ Dei a sæculis absconditum, ante omnia tempora dispositum, exhibitum in fine sæculorum. Dei namque sapientia Filius Bei est, de quo scriptum est : Christum Dei virtutem, et Dei sapientiam (I Cor. 1, 24). Ipse est per quem omnia facta sunti et sine quo factum est nihil (Joan. i, 5). Ipse est de ano propheta dicit : Umnia fit supientia fecisti (Peal. cm. 24). Dignum nutem fueral ut per eum fieret remissio, per quem facta fuerat creatio; et ipse esset largitor gratiæ, qui fuerat omnibus auctor naturæ. Quam remissionem sicut in tempore gratiæ confitentibus tribuit, ita ante adventum suum eum exspectantibus prærokavit. Hæë sunt incerta et occulta disapientiam ultimis temporibus revelata. Quæ quia David per spiritum cognoverat, de Dei confidentet misericordia prætumehat. An non Ninivitis incerta erant, qui poenitentiam agentes super prædicatione Jone, hæsitando dicebant: Quis soit si convertatur et ignoscat Dens (Jonee. ut. 9.)?

(Vers. 8.) Asperges me hyssopo, et mundabor, lavabis me, et super nivem dealbabor.

9. Hyssopus est herba humilis, saxo quidem adhærens, et parum utilitalis in seipsa sui facie ostendens, quæ tamen pulmonis inflationem deprimit, et virtutis suæ acrimoniam si conteratur ostendit. Quid ergo per hyssopum, nisi Christi humilitas designatur? Ipsa est enim quæ omnem in nobis reprimit contudicinam. Quis etenim jam dedignetur in mundo se pro Deo abjicere, cum audiat Dei Filium opprobria et derisiones subiisse? Quis supplicium pro Deo perpeti arbitretur dedecus, cum ipse Rex regum et Dominus dominantium (Apoc. xix) morte turpissima (San. 11) propter nos sit condemnatus? Præsertim cum ipse sit nobis positus forma justitiæ, cujus et audire imperia, et sequi debeamus exempla; sicut ipse in Evangelio ait: Discite a me, quia mitis sum et humilis corde (Matth. x1, 29). Juxta legis quoque testimonium (Num. x1x), inquinatos mundabat ejusdem herbæ sasciculus, vaccæ rusæ cruore intinctus. Quid autem per vaccam, nisi ad sacrificium assumpta incarnationis Dominica infirmitas designatur? Sicut enim per femininum potest infirmitas designari; et de eo scriptum est : Quia etsi mortuus est ex infirmitate, sed vivit ex virtute Det (II Cor. xiii, 4). Ipse est enim summus Pontifex noster, qui in ara critcis pro totius mundi sanitate, sui corporis hostiam obtulit (Hebf. ix). Pontifex videlicet futurorum bonorum, qui per proprium sanguinem in sancta, wterm redemptions inventa, semel intravit. Heet autem vacca rufa dicitur, ut in ea sanguinis Christi rubor evidenter demonstretur. De quo in Canticis canticorum sponsa loquitur, dicens: Dilectus meus candidus et rubicundus (Cant. v, 16). Candidus nimirum ex divinitatis specie, rubicundus ex passionis cruore. Hac itaque

Dominicæ passionis imitalut. Sanctificatur vero aspersus, sicut per Paulum dicitur : Si enim sanguis hircorum el taurorum, el cinis vitulæ aspersus inquinatos sanctificat ad emundationem carnis, quanto magis sanguis Christi, qui per Spiritum sanctum semetipsum obtulit immaculatum Deo, emundabit conscientiam nostram ab operibus mortuis ad serviendum Deo viventi (Hebr. 12, 13)? Sequilur : Lavabis me, et super nivem dealbabor. Quemadmodum corpus aqua lavat à squaloribus sordium, ita grația sancți Spiritus animam purgat a maculis peccatorum. Quod vero ait : Et super nivem dealbabor: ostendit quia nulla pulchritudo quæ inest corpori, valet decori sanctæ animæ comparati. Quid namque in corporibus nive candivinæ dispositionis consilia, omnibus gentibus per Del B dius? Et tamen qui vias passionis Christi sequitur, super nivem dealbatur. De sanctis etenim scriptum cst : Justi sulgebunt sicut sol in regno Patris corum (Matth. xIII, 43). Quis vero ignoret solem nive candidlorem? Præterea candor nivis cito præterit, decor autem sanctorum in æternum manebit.

> (Vers. 9.) Auditui meo dabis gaudium et lætitiam, et exsultabunt ossa humiliata.

10. Tunc quidem verum et inæstimabile gaudium habituri sunt sancti, cum impiis æterna morte mulctatis, et in horrendam perpetui cruciatus voraginem per extremæ damnationis sententiam missis, audituri sunt : Venite, benedicti Patris mei, percipite regnum quod vobis paratum est ab vrigine mundi (Matth. xxv. 34). In eo autem quod ait : Gaudium et lætitiam; maciam, sicut herba illa pulmoni inflato adhibet me- G duplicem sanctorum venerationem intellige, qui visione claritatis in illa die, quantum cogitare non possumus illustrati, sicut animarum perfruentur beatitudine, ita etiam corporis vestientur incorruptione. De ipsis enim scriptum est : In terra tua duplicia possidebunt (Isai. Lx1, 7). Sancti etenim viri mundi gloriam mentis despectu calcantes, omnes in se carnales voluptates mortilicant, ut in Deo postmodum perenniter vivant. Qui quoniam mundi miserias pro Deo pati minime resugiunt, beatitudinis æternæ retributionem acquirunt. Quæ nimirum beatitudo et animabus corum ante resurrectionem tribuitur, et corporibus nihilominus post judicium conferetur; sicul in Apocalypsi Joannes apostolus scribit, dicens: Vidi sub altari Dei animas intersectorum propter verbuni masculinum sexum solet sottitudo intelligi, sic et per D Dei, et testimoniom quod habebant, et clamabant roce magna dicentes: Usquequo, Domine, sanctus et verus, non vindicas sanguinem nostrum, de his qui sunt in terra? Et datæ sunt eis singulæ stolæ albæ, et dictum est illis, ul requiescerent tempus adhuc modicum, donec impleatur numerus conservorum el fratrum ipsorum, qui interficiendi sunt sicut et illi (Apoc. vi, 9). Quid namque est singulas illis stolas albas tribuere, nisi animabus eorum beatitudinis æternæ immortalitatem conserre? Quid vero est, donec electorum numerus impleatur requiescere, nisi futuræ resurrectionis gloriam exspectare? În qua nimirum iterum singulas atolas albas accipient; quia immortalia et incorruptibilia corporum suorum vestimenta resu-

ment. Quia ergo sancti viri ad æternæ felicitatis præ- A vanæ spel securitatem promittis. Et quia inse te non mia non solum anima, sed etiam corpore post judicium transeunt, recte de eis dicitur, quia in terra sua duplicia possidebunt. Hujus incrementa felicitatis propheta intuens, ait: Auditui meo dabis gaudium et lætitiam, et exsultabunt ossa humiliata. Animarum nostrarum ossa virtutes sunt, quæ nimirum in hac vita humiliantur, quia assiduis tentationum impugnationibus indesinenter turbantur. Tentatio enim est vita hominis super terram (Job. vii); 500 in æterna autem vita non solum invictæ potestatis accipient fortitudinem, sed etiam nullam vitiorum adversantium sentient impugnationem.

(Vers. 10.) Averte faciem tuam a peccatis meis, et omnes iniquitates meas dele.

merito rogat ut Deus faciem suam avertat ab ipsis. Superius nempe propheta dixerat? Peccatum meum contra me est semper. Qui ergo peccalum suum semper videbat, continuum pro eo dolorem in corde gestabat. Et ideo oculos ab ejus peccato Deus avertit. quia ipse illud sine cessatione animadvertit. Non enim Deus eorum peccata ulciscitur, qui in occulto cordis de pravorum operum memoria effliguntur. Qui pimirum ad hoc semetipsos judicant, ut terribile omnipotentis judicium evadant, juxta illud apostoli: Si nosmetipsos dijudicaremus, non utique judicaremur (1 Cor. xi. 31). At contra reprobi, quia ea quæ commiserunt, nequaquam conspiciunt, actus suos a conspectu judicis non abscondunt. Et quanto magis errores auos ipsi considerare refugiunt, tanto magis C eos conspectui divinæ majestatis opponunt. Delinquentium autem mala Deus videt, non ut approbet, sed ut condemnet; non ut foveat, sed ut puniat; non nt semper patiatur, sed ut in judicio ulciscatur. Depique oculi Domini super facientes mala, ut perdat de terra memoriam eorum (Psal. xxxIII, 17). Gravis ultio, non solum de terra mala facientes expellere, sed etiam omnem penitus memoriam eorum abolere. Consideremus ergo mala quæ fecimus, et ea ante mentis oculos sine intermissione ponamus, ne cum ante judicis illius conspectum venerimus, tunc primum quidquid gesserimus, nolentes videamus, Imrænitenti enim Deus terribiliter minatur, dieens : Existimasti inique quod ero tui similis; arquam te, et statuame contra faciem tuam (Psal. XLIX, 21). Similis D abremuntiendum est tibl omni pecceto, et emuls a tui essem, si peccatum tuum impunitum dimitterem, Tu enim illud non solum non vis punire, sed et post tergum projicis, ne possis videre. Ego autem qui illud video, quid faciam? Nunquid impunitum dimittam? Judex sum et justus, judex sum et ultor iniquitatum, Quomodo ergo injuste judicabo? Quomodo veritatem mendacio mutabo? Tacui, nunquid semper taccho? Tacui, quia misericordiam prærogavi. Iniquitatem tuam dissimulavi, tempus persitentize indulsi. Sed nunquid semper tacche? Imo arguam te, et statuam contra faciem tuam (Ibid., 21). Arguam quidem te de mondacio, quendo cordium consilia manifestabo. A Deceatis tuis avertis seules 1400; et quamdam tibi

vides, quod nec ego te videam suspicaris. Putas quod te non videam fornicantem, quem video adulterium cogitantem? Ex hoc itaque te arguam, et sfatuam contra faciem tuam. Si non vis hic attendere faciem tuam, faciam ut agnoscas miseriam tuam. Et omnes iniquitates meas dele. Per prophetam Dominus dicit: Ego sum qui deleo iniquitates tuas, et memor non ero; tu autem memor esto, et judicemur (Isai. XLIII, 25). Audi qua conditione iniquitatum tuarum se esse immemorem dicat, videlicet si tu memor fueris. Cave ergo ne unquam quod deliquisti, a memoria tibi excidat, aut aliqua oblivione peccata tua obliteres; ne si carnalium voluptatum illecebris captus, iniquitatum tuarom memor non fueris, dicatur tibi in tem-11. Quia peccata sua semper habet præ oculis, B pore necessitatis : Projecisti sermones meos retrorsum (Psal. xLIX, 17).

> (Vers. 11.) Cor mundum crea in me. Deus, et spiritum rectum innova in visceribus meis-

501 12. In Evangelio scriptum est : Beati munde corde (Matth. y. 8). Si illum qui ab omnì peccato mundus est, in cordis nostri hospitio habere volumus, oportet primo ut illud ab omni vitiorum sorde purgemus. Emundemus ergo interiora mentis nostree, et diligenter peccatorum nostrorum secreta scrutemur, ne ex affectu nostro peccati delectatio pullulet, ne turpe desiderium cor in occulto titillet, ne passionum ex ee contentiones prodeant, ne perversarum cogitationum dispensationes aliquando erumpant. Templum enim Dei non potest esse pollutum, quia Beriptum est : Templum Dei sanctum est, quod estis vos (I Cor. III, 47). Verum quis gleriabitur mundum se habere cor, aut immunem esse se a peccato (Prov. xx. 9, sec. Septuag.)? Si propheta pollutum labiis se essa asserit, cujus os Seraphim carbone quem susceperat de altari, purgavit (Isai. vi) : quid dicturi sumus nos. quos luxuria inquinat, invidia angustat, ambitio præcipitat, superbia exaltat? Non est enim virtutis humanæ ita ab illicitis motibus mundare animum, ut perstrepentium voces non sentiat cogitationum. Sed quia Deo nibil est impossibile, clamemus ad Deum tota virtute : Cor mundum crea in me, Beue, et spiritum rectum innova in visceribus meis.

13. Vide ordinem : primo cor mandam, deinde spiritum rectum propheta a Deo requirit. Prius emim corde vitiorum feeditàs eliminanda, ut omne quod agitur àut dicitur, eo purum in conspectu Bei ac lucidum apparent, que ex benæ intentionis origine quasi de puro quodaminado fonte manate Quomodo enim potetit esse perspicuum, quod in ipsa origine fuerit vitiatum? Scriptum est enim : Bortus homo de bono thesauro profert bona, et makes homo de malo thesauro profest mala (Matth. xit, 36): Omnibus igitur carnalibus desideriis a corde exclusis, pete a Deo ut spiritum rectum renevet, ne forte spiritus ille immundus inveniens domum de qua exivit vacantem; assumptis aliis septem nequioribus se, cum ch ibi habitet, et fiant novinsima tua pojora prioribus: Moss

gloriam mente despicias, mentem medullitus in conditoris tui amore infigas, illatis contumeliis patientiam custodias, et custodita patientia dolorem a corde repellas, omnibus te per humilitatem inferiorem deputes, de morte inimici nullatenus exsultes, aliena non ambias, propria egentibus distribuas, amicum in Deo, et inimicum propter Deum diligas, in afflictione proximi teipsum per compassionem affligas. Hæc quidem est illa spiritus innovatio, quam persuadet apostolus, dicens: Renovamini spiritu mentis vestræ, et induite novum hominem, qui secundum Deum creatus est, in justitia et sanctitate veritatis (Ephes. IV. 23). Et iterum: Si qua igitur in Christo nova creatura, vetera transierunt, et ecce facta sunt nova (II Cor. v. 17). Ad veterem guippe hominem pertinet, mundi B hujus gloriam concupiscere, animum a Deo avertere, patientiam non servare, opportunitatem vindictæ exquirere, melioribus quibusque despectis superbire, aliena diripere, propria retinere, nullum propter Deum diligere, de inimici morte gaudere. Hæc autem omnia ille respuit, qui Deum induit, quique in novitate vitæ ambulare contendit.

(Vers. 12.) Ne projicias me a facie tua, et Spiritum sanctum tuum ne auferas a me.

14. A facie Dei projicitur, cui spes veniæ post peccatum negatur. Qui enim peccaverit in Spiritum sanclum, non remittetur ei neque in hoc saculo, 502 neque in futuro (Matth. xii, 32). Quis est autem qui peccat in Spiritum sanctum, nisi qui non credit remissionem peccatorum? Remissio enim peccatorum C opus Spiritus sancti est. Nam et de baptismo Christi, in quo remissio peccatorum danda erat, dixit Joannes : Ipse vos baptizabit in Spiritu sancto et iana (Matth. m., 11). Unde etiam super baptizatum Dominum in columbæ specie Spiritus sanctus descendit: ut ex hoc aperte ostenderet quia spiritalis gratia per lavacrum baptismatis credentium corda mundaret. An non in Spiritum sanctum Cain peccavit, quando dixit: Major est iniquitas mea quam ut veniam merear (Genes. IV, 13)? Et quia de venia desperavit, ideo dixit: Ecce ejicis me a facie tua. De quo et postea subditur, quod egressus sit a facie Domini. Vides quemadmodum ille qui in desperationis foveam labitur, a facie Dei projiciatur. Et Spiritum sanctum tuum ne auseras a me. Attende qualiter postulat, ne spem D prorueret, illico adjunxit : Et spiritu principali convenue post peccatum amittat. Ubi Spiritus sancti præsentia est, ibi desperatio esse non potest. Fides enim in spiritu datur, sicut Apostolus ait : Denique ipse postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus (Rom. vm, 26). Et nemo in spiritu Dei loquens, dicit anathema Jesu (1 Cor. x11, 3). Nam in eo clamamus: Abba pater (Rom. vm, 15), quia scriptum est : Veri adoratores adorabunt Patrem in spiritu et veritate (Joan. 1v, 23).

(Vers. 13.) Redde mihi lætitiam salutaris tui, et spiritu principali confirma me.

15. Lectabatur propheta de adventu Filii Dei antequam peccaret, et certus quod de suo nasciturus

est autem spiritus recti innovatio, ut omnem mundi A erat semine, antequam laberetur, gaudehat. Sed postquam uxoris Uriæ amore deceptus (II. Reg. 12) modum in peccando non habuit, ne sibi Deus hoc offensus subtraheret, quod antea placatus promiserat, formidavit. Ideoque ait : Redde miki lætitiam salutaris tui. Salutaris quis est, nisi Dei hominumque mediator (I. Tim. 11)? De quo iste idem Propheta in persona Dei Patris dixerat : Propter miseriam inopum et gemitum pauperum nunc exsurgam. Cicit Dominus. Ponam in salutari, fiducialiter agam in eo (Psal. xi. 6). Exsurgere enim dicitur Deus Pater, cum filium mittit, qui quasi jacere visus est, cum servos misit. Illi enim neminem salvare potuerunt : sed Filius hominis venit quærere, et salvum sacere anod perierat (Luc., xix, 10). Ideoque perfectam et manentem salvationem in eo se positurum astruit, et in eo fiducialiter se dicit agere, quem constat nibil omnino peccati habuisse. Qui enim gravium sibi conscius est delictorum, non potest fiducialiter agere. quia poterit eum vel ille quem corripit reprehendere, vel conscientia propria remordere. Redemptor vero noster eo libere loqui potuit, quo nunquam peccati maculani ex nativitate, vel etiam ex operatione contraxit. Unde turbis Judæorum et principibus sacerdotum invidentibus et detrahentibus ipse dicebat : Quis ex vobis arguet me de peccato (Joan. VIII. 46)? Fiducialiter ergo agebat, quem in nullo conscientia accusabat. Nam et de eo scriptum est, quod erat docens tanguam potestatem habens, et non sicut scribæ et pharisæi (Matth., vii, 29). Hujus ergo salutaris sibi reddi lætitiam David postulat, in quo omnis ante adventum ipsius electus sperabat.

16. Et spiritu principali confirma me. Solet quibusdam contingere, ut dum se purgatos per satisfactionem reputant, ab internæ mentis custodia animum resolvant. Qui quidem ipsa sua elatione depressi, eo deterius corruunt, quo sibi de indulgentia blandientes, vanæ spei securitatem promittunt. Inde est quod Propheta exorat, dicens : Lætetur cor meum, 503 ut timeat nomen tuum (Psal. LXXXV. 11). Non dicit lætatur, ut securum sit, sed lætetur, ut timeat. Ac si aperte dicat : Ita me correctum facito gaudere de venia, ut tamen nunquam desinam esse suspectus de culpa. Sic et in hoc loco, postquam sibi reddi salutaris Dei lætitiam petiit, ne sibi dimissus ad deteriora firma me. Sciebat enim quia infirma est omnis anima, nisi sancti Spiritus fuerit virtute firmata. Nam et de apostolis dictum est : Verbo Domini cœli firmati sunt, et spiritu oris ejus omnis virtus eorum (Psal. xxxII, 6). Quid enim cœlorum nomine, nisi sancti apostoli designantur? Qui nimirum verborum imbribus terram cordis nostri inebriant (Psal. xvm), venturi judicii minis et terroribus intonant, miraculorum signis et operum sanctitate coruscant. Denique ipsi sunt, qui enarrant gloriam Dei. Quibus profecto tunc Spiritus virtutem tribuit, cum in igneis linguis apparens (Act., 11), in cordibus corum divini flammas amoris accendit. Quod quidem aperte cognoscere possumos,

si quales ante, quales post adventum sancti Spiritus A fuerunt, perpendamus. Qui enim ad passionem tendentem magistrum fogientes reliquerant (Matth. xxvi), postmodum per adjunctam sancti Spiritus gratiam roborati, constanter et publice nomen Christi prædicabant. Nam ut religuos prætermittamus, ipse apostolorum princeps qui mori metuens vitam negaverat (Ibidem), cum facto conventu, cæsis apostolis, sacerdotes et scribæ ne in nomine Christi loquerentur, prohiberent, aiebat : Obedire oportet Dee magis quam hominibus (Act. v. 29). Coelorum igitur virtus de Spiritu sancto est, quia per infusam sancti Spiritus gratiam facti sunt in Christi confessione fortes apostoli, qui prius fuerant ex fragilitate carnis infirmi. Nisi enim promissa charismatum dona illi Dominici gregis pastores susciperent, corum corda nullo vir- B tutis decore claruissent. Hæc namque virtus Spiritus, sicut ab omni pænarum et mortis timore quos repleverit efficit liberos, ita ab omni diabolicæ reddit tentationis incursu securos. Merito ergo cui salutaris Dei in remissionem peccatorum lætitia redditur, postulat ut in vera innocentia spiritus principalis virtute confirmetur.

(Vers. 14.) Docebo iniquos vias tuas, et impii ad te

17. Illos divina clementia a peccatis per remissionem efficit liberos, quos prævidet utilitati Ecclesiæ post conversionem profuturos. Unde Ananiæ de Saulo dixit : Vade, quoniam vas electionis mihi est iste, ut portet nomen meum coram gentibus, et regibus, et filiis Israel (Act. 1x, 15). Magno igitur fructu dimissa sunt illi a Deo peccata. Qui enim prius blasphemus, C. et persecutor, ac injuriosus exstitit (I. Tim. 1), postmodum plus omnibus laboravit. Propheta ergo qui deleri iniquitates suas, et Spiritu sancto confirmari a Domino postulat, guod non sine fructu hoc sit futurum affirmat, dicens : Docebo iniquos vias tuas. Uni-VERSÆ viæ Domini misericordia et veritas (Psal. XXIV, 10). Misericordia est, qua sine ullis præcedentibus meritis, pœnitentibus veniam tribuit, veritas qua post gratiam vocationis et veniæ, peccata impænitentium punit. Ille ergo cui peccata dimittuntur, vias Dei iniquos docet, cum peccantibus si resipuerint, exemplo sui spem tribuit veniæ, et inconvertibilibus, nisi ad veniam redeant, infert timorem gehennæ. Etimpii ad te convertentur. O quam utilis est peccatorum remissio, quæ conversos non solum a peccatis liberos D Scriptura : Homo sapiens tacebit usque ad tempus efficit, sed etiam alios a via impietatis et injustitiæ retrahit, flamma charitatis accendit. 504 Hæc est enim charitatis evidens probatio, ut cui per gratiam Dei contigerit à peccatorum vinculis eripi, ipse ex zelo justitiæ studeat ad spem veniæ delinquentes hortari. Nullum quippe tam gratum Deo est sacrificium quam zelus animarum. Exerceat ergo se in via Dei. cui Deus peccata dimisit, et exemplo suo peccatores quosque ad pœnitentiæ confugere remedium admoneat. Non sit arbor infructuosa, aut otiosus operarius (Matth. xx), sciens quia non solum mane venientibus ad vineam merces promittitur, sed etiam circa undecimam horam vocatis vitæ æternæ denarius præbetur.

18. Nisi primitus me a peccatis liberaveris, non potero aliis esse exemplum conversationis. Libera ergo me de sanguinibus, desideriis videlicet carnalibus, quæ militant adversus animam. Caro enim et sanquis regnum Dei non possidebunt. Deus Deus salutis meæ. Nota in repetitione nominis magnum affectum cordis, quasi dicat: Merito te ut me salves invoco, quia tu solus es auctor salutis meæ. Nam Domini est salus (Psal. m, 9). A te solo est salus. quia ab omnibus aliis est infirmitas, vanitas vanitatum, et omnia vanitas (Eccle. 1, 2). Non salvatur rex per multam virtutem, et gigas non salvabitur in multitudine virtutis suæ (Psal. xxxII, 16). Denique. fallax equus ad salutem. Ex quibus verbis colligitur quod nec ex divitiis temporalibus, nec ex corporali

(Vers. 15.) Libera me de sanquinibus, Deus, Deus

salutis meæ : et exsultabit lingua mea justitiam tugm

fortitudine salus acquiratur. Et exsultabit lingua mea justitiam tuam. Justitia Dei, sides est, sicut scriptum est: Credidit Abraham Deo, et reputatum est illi ad justitiam (Gen., xv, 6); quia Justus ex fide vivit (Rom., 1, 18). Si ergo justi vita fides est, consequens est eamdem fidem esse justiliam, sine qua quisque esse justus non potest. Hanc itaque Dei justitiam ille cum exsultatione enuntiat, qui nec mundi hujus copiam cupiens, nec inopiam metuens, omnem haereticam pravitatem impugnat. Vel justitia Dei est, quod non vult mortem peccatoris. Homini nempe justum videtur, ut suam ulciscatur injuriam: Dei vero justitia est confitenti relaxare offensam. (Vers. 16.) Domine, labia mea aperies, et os meum

annuntiabit laudem tuam.

19. Non aliter justitiam tuam proferre potero, nisi ut labia mea aperias. Tu es enim, qui ora superborum obstruis, et linguas infantium disertas facis (Sap. x, 21). Hactenus os meum ego ipse aperui, et ideo ex vaniloquio peccatum contraxi. Nunc vero uttu aperias desidero, quia nihil nisi quod suggesseris loqui concupisco. Illius labia Deus aperit, qui non solum quid loquitur, sed etiam quando, et ubi, et cui loquatur attendit. Sapientia namque Dei dicit: Dominus dedit mihi linguam eruditam (Isai, L, 4), quando scilicet oporteat sermonem dicere. Merito ergo sapiens est, quia accepit a Domino quo tempore sibi loquendum sit. Unde non inconvenienter ait (Eccli. xx, 7). Hinc rursum scriptum est : Ori tue fac ostium et vectem, et in verbis tuis jugum et stateram (Eccli., xxvIII, 28). Et fortasse hoc ostium sibi Propheta postulabat a Domino, cum dicebat : Pone, Domine, custodiam ori meo, et ostium circumstantiæ labiis meis (Psal. CXL, 3). Debemus enim os nostrum claudere, et diligentius observare, ne quis in iracundiam excitet vocem nostram, et contumeliam rependamus contumeliæ. Jugum etiam in verbis nostris esse et statera præcipitur ut omne quod loquimur et humilitate condiatur, et mensura ponderetur. Proferamus ergo sermones examinatos libra justitize, ut si gravitas in sensu, modus in verbis,

505 pondus in sermone. Nec prius loquendo os A peccatarum suorum recardatione quamdam spiritus aperiamus, quam expediat, sed examinemus verba nostra, si tacendum hoc, si dicendum adversus hunc, si tempus sit sermonis hujus, postremo si a virtute modestiæ non dissentiat. Nihil indecens. nihil inhonestum, nihil invidum sonans erumpat. Verum quia ad hæc omnia idonei esse non possumus, nisi hoc a largitore omnis gratiæ percipiamus, exclamandum est nobis cum propheta: Domine, labia mea aperies, et os meum annuntiabit laudem tuam. Non est speciosa laus in ore peccatoris (Eccli. xv. 9). Ideoque Propheta indulgentiam peccatorum primum a Domino expetit, et postmodum laudem se Dei annuntiaturum esse promittit; nobis patenter innuens, quia illi soli laudis Del possunt sentire dulcedinem, qui peccatorum suorum meruerint percipere remissio- R nem. Unde scriptum est : Rectos decet collaudatio (Psal. xxxu, 1). Quid autem laudabilius in Deo quam misericordia? Scriptum namque est : Confiteantur Domino misericoraiæ erus (Psal. cxliv, 10). Denique miserationes ejus super omnia opera ejus. Quamvig enim laudabile sit quod hominem de limo terræ condidit. łaudabilius tamen est quod perditum proprii filii morto vedemit. Denique illud potestatis est, hoc gratiæ. Et os meum annuntiabit laudem tuam. Sunt enim plerique qui non suo ore laudant Deum. Nunquam suo laudat ore Beum avarus, nunquam suo orelaudat luxoriosus. Nonne quasi alienum os tibi videtur assumere, dum ea conatur quæ in cordenon sentit proferre? De quibus profecto scriptum est : Cor eorum longe est a disciplina; propterea non exsultabunt (Job. xvii, 4); quia C nimirum eorum laus ad omnipotentis Dei aures nequaquam extollitur, quorum cor a semita justitize per pravæ intentionis studium elongatur. Tales erant illi de quibus Dominus dicebat: Populus hic labiis me honorat, cor autem corum longe est a me (Masth., xv, 8).

(Vers. 17.) Quoniam si voluisses sacrificium, dedissem utique : holocaustis non delectaberis. 20. Sciebat Propheta per spiritum, quia illa lega-

Hum instituta sacrificiorum, ad invisibilis essent oblationis intelligentiam transferenda; quia illud verum et acceptabile est sacrificium quod aliquis puro corde laudat Deum. Unde et alio in loco dicit : In me sunt, Deus, vota tua quæ reddam, laudationes tibi (Psal. Lv., 12). Et iterum : Immola Deo sacrificium baudis (Psal. xlix, 14). Et tursum : Sacrificium laudis D henerificabit me. Cum ergo dixisset : Os meum annuntiabit laudem tuam, illico subjunzit : Quoniam si votuisses sacrificium, dedissem utique. Acsi dicat : Laudis tibì offeram sacrificium, sciens quia, carnalium nolis observantiam cæremoniarum. Quonigm si voluisses saorificium, dedissem utique; holocaustis non delectaberis. Ideo nolo confluere in carnalis ritu sacrificii, quia scio te hircorum et arietum occisione non delectari. Tu es enim qui dixisti: Non accipiam de domo tua vivalos, neque de gregibus tuis hircos. (Ibid. XLIX, 9).

(Vers. 18). Sacrificium Deo, spiritus contribulatus: cor contritum et humitiatum Deus non despicies.

21. Nequaquam vere poenitentiam agit, qui ex

tribulationem non sentit. Quod quidem reprobis familiare est; quia etsi aliquando peccata sua confiteantur, ea tamen districtæ animadversionis fletibus non persequentur. Electi vero etiam si minima sint quæ in se punienda inveniunt, zelo rectitudinia contra se erecti, ad pœnitentix se lamenta studiose succendunt. Oui dum sanctæ contemplationia nennis ad cœlestia se intuenda erigunt, ee subtilius KOC si quid in ipsis vitiosum latebat inveniunt, quo ad divince lucis claritatem vicinius accedunt. Tantoque eis displicet quod infirmum ex carne tolerant, quanto eos delectat quod ex incorruptibilis vitte suavitate degustant. Unde fit quod gravi in seipsos vel pro otiosis verbis, vel pro vanis cogitationibus invectione desæviant; et quæ levia ante crediderant, max ut gravia et mortisera perhorrescant. Beneficia sibi divinitus collata conspiciunt, culpas nihilominus anteactas ad memoriam reducunt, Vitæ hujus corruptibilis ærumnosas necessitates enumerant, quanta sit celestis gloriæ felicitas, in meditatione pertractant. A qua quia per carnis fragilitatem retrahi se sentiunt. validissimi seipsos interius vulnere doloris transfigunt. Dum ergo hæc omnia ante mentis oculos intenta consideratione recolligunt, vehementissimæ tribulationis igne intrinsecus inardescunt. Hæc est illa spiritalis sanctorum tribulatio, quam in cordibus eorum generat pœnitentiæ et desiderij dilati amaritudo. Hanc nimirum Job sentiebat, cum dicebat : Loquar in tribulatione spiritus mei (Jah, vu. 14). Electorum etenim linguas tribulatio spiritus commovet, ut reatum pravi operis vox confessionis impurnet. Cor contritum et humilitatum, Deus, non despicies.

22. Multi habent cor contritum, qui non habent cor humiliatum. Sunt enim plerique qui, etsi peccata sua fletibus puniant, pauneres tames opprimere potestatis sum dominatione non cessant. Hi nimirum nequaquam purum sacrisicium pos offerunt; quia detestabilis superbiae illud admistione corrumpunt. Vel sicut beatus Hieronymus [In hunc psalm.] hunc locum exponit, illi cor conterunt, sed non humiliant, qui peccata quidem que commiserunt destent, sed tamen eadem committere etiam post fletus non timent, Dum enim errorum suorum consideratione revocati, ad ea que dimiserant redeunt, se contra conditorem suum per opera pravitatis extollunt. Ex superbiæ namque vitia est , timorem Dei contemnere, conditoris præcepta pravæ actionis transgressione calcare, coelestis vitæ gaudia mansura negligere, damnationis perpetuæ infinita supplicia non timere, Illorum ergo sacrificium Deus non accipit, qui lacrymis quidem se compunctionis abluunt, sed eisdem, a quibus ante mundati esse videntur, peccatorum maculis in idipsum revertentes sordescunt. De talibus scriptum est : Qui baptizatur a mortuo, et iterum tangit eum, quid prodest lavatio ejus (Eccli. xxxiv, 30)? Ille quippe lavatur a martug. qui per pœnitentiam mundatur a peccato. Quem si contigerit eadem quæ punierat, iterando peccata committere, nibil contuliage videtur adhibits satis. A hitasse perhibentur (Ibidam). Guus enim. Christus factionis lavatio, quem maculavit inhonestius iterata regionis turpitudo. Quia igitur soriptum est.: Deus superbis resistit, humitibus eutem dat grațiam (I Petr. v, 5); illes qui superbiendo ad peccata redaunt, divina justiția respuit. Illos vero qui continendo et humiliando post tergum non respiciunt, clementia Dei non despicit, quia scriptum est; Prope est Paminus his qui tribulata sunt corde, et humiles spiritu salvabit (Psalm. xxxiii. 19).

(Vers. 19.) Benigne (ac, Domine, in bona voluntate tua Sion, ut ædificentur muri Jerusalem.

23. Sion speculatio interpretatur, per quam sancia significatur Ecclesia. Quia in eminentioribus virtutum et scientiæ locata vestigiis, et coelestem patriam a longe prospicit, et irruentes spiritalium inimicorum R cuneos interiori intuitu deprehendit, Cui Deus tunc benigne fecit, quando filium suum in mundum misit. Veniens autem Filius Dei, guam 507 de diabolica potestate eripit, sanctam sibi Ecclesiam in unitate spiritus consæderavit. De quo Joannes ait : Qui habet sponsam, sponsus est (Joann. III, 19). Quid autem benignius, quam Filium Dei servilem formam induere (Philip, 11), mortis legibus subjacere, proprio sanguine nos redimere, æternæ vitæ aditum, quem culpa obstruxerat, aperire; corpore suo nos pascere, et de tenebrarum potestate erutos, ad cœlestem gloriam et ad regnum nos lucis transferre? Quid denique benignius quam quod Deus tradidit filium, ut redimerct servum? Benignitatem nihilominus Dei guotidie sentit Ecclesia, cum illam Deus claritate sue C. cognitionis illuminat, inter sæguli turbines fluctuartem spiritus sui virtute confirmat, suavitatis intimæ deliciis relicit, atque per eam peccantibus peccata dimittit. Et notandum quad ait: In bong voluntate tua, ut intelligas nihil perfectum haberi posse ex meritis, sed tantum conferri gratuito munere divinæ miserationis. Ut ædificentur muri Jerusalem. Per Jerusalem, quæ visio pacis interpretatur, sancta anima accipitur, quæ futuram sanctorum pacem mentis intuitu conspicit; et amnibus in se mortificatis hostibus, illicitorum motuum impugnationem non sentit. Cujus muri virtutes sunt, quas ille nimirum mdificet, qui ex operibus justitim et pietatis, spiritale construere ædificium non cessat. Unusquisque autem Jerusalem, aut Babylonis civis est. Siont enim per D amorem Dei sanctus quisque lorusalem civis officitur; ita per amorem sæculi, omnis iniquus in Babylonize structura operatur.

24. Ad construendum autem hujus apiritalia Rabylonia ædificium, perversi quique illius antique Babel (Gen. x1) imitantur examplum. Cujus, teste sancta Scriptura, civitatis auctores, et pre saxis lateres, et pro camento bitumen babuisso leguntur. Per quod intelligitur quod mundi amatores estradis vitae construunt municipium, quod ad vim ventorum, et impetus fluvii, facili impulsu velociter est subruendum. Notandum vero est quia illi de quibus agitur, de Oriente venisse, et in campo Sonnar ha-

vere sit Oriens, propheta attestante qui ait : Foce pir Oriena nomen ejna (Zash. vz., 19): do Oriente veniunt, qui a Christi consortio male vivendo recodunt. Sennaar autem interpretatur excussio dentium. aive fostor corum. In campa erge Sennaar habitant. sui positi non la celsitudine virtutum, sed in planitie vitiorum, et detractionum moraibus preximes lacerant, et in etiese vita volutabre iacentes, infamize sum circumquaque fostorem exhalant. Querum dentes tune ampipotens excutit, cum illorum facta simul et verba confundit. Unde per prephetam seriplum est : Dentes possularum contrivisti (Ps. 111, 8). Et iterum: Deminus conteres dentes corum in ore ipsorum ; molas leonum canfringet Bominus (Psal. VII., 57). Nam de fostore corum nor alium prephetam scriptum est : Computruerunt immenta in stercore suo (Joel. 1, 17). Computrescere jumenta, est carnales bomines in fretere luxuriza vitam finire. Et isalas ait: Et arit pre sugui odgre fester, pro sona funiculus (Isa. 111, 24). Quia nimirum hi pravi operis fœterem emittunt, qui abjecte cingulo castitatis, funiculum intexunt laselviss. De quibus dicitur per prophetam: Va qui trahit peccata sicut restem longam (Isai. v, 18). Merito ergo qui in Sennaar habitant, de lateribus civitatem ædificant, quia qui terrenis dediti sunt, voluntatibus carais inserviunt, de fragili materia mentis mutationem attollunt.

25. Cæterum qui contempta terrenarum opum cupiditate 508, et carnalis vitæ abdicatis illecebris, per opera sanctitatis virtutum în seipsis sancti-Acationem accumulant, hi profecto lateres in lapides mutant. Et neque in arena mundanæ confidentiæ spiritalem structuram erigunt (I Cor. x), sed in petra fidei, quæ Christus est (Matth. v11), atria nulli excidio obnoxia, ad similitudinem Evangelicæ illius paraboke constituunt. Tales nimirum recte cum Isaia possunt dicere: Lateres ceciderunt, sed quadris lapidibus ædificabimus: sycomoros succiderunt, sed cedros immutabimus (Isai. 1x, 10). Lateribus quippe cadentibus, lapidibus quadris ædificat, quicunque carnis lasciviam disciplinæ strictioris rigore castigat, qui membrorum legem mentis lege superat, qui corporis fortitudinem spiritus virtute commutat. Hinc namque per prophetain dicitur: Qui confidunt in Domino. mutabunt fortitudinem (Isa. xL, 31). Qui dum non dixit, accipient, sed mutabunt, aperte ostendit quia alia est sortitudo quæ deponitur, et alia quæ noviter inchoatur. Habent enim sancti viri suam in hac carne positi fortitudinem, cum vel pro fide certantes, tormenta omnia constantiæ virtute despiciunt, vel tentationes diabolicas armis spiritalibus protecti repellunt. De eis namque per Salomonem scriptum est : En lectulum Salomonis sexaginta fortes ambiunt ex fortissimis Israel (Cant. m., 7). Lectulum quippe Salomonis fortes ambiunt, quia intimam nostri Redemptoris requiem, sancti quique indefessa desiderii sedulitate contemplantur. Hinc de sancta Ecclesia electorum dicitur: Fortitudo et decor indumentum ejus

rum exhibet, at tamen tentationum impugnationibus non repugnet, hic nimirum decore ad tempus induiant, sed fortitudine neguaguam vestitur. Quia vero sancti Dei et ex operibus justitiæ fulgidi, et ex adversariorum apparent impugnationibus vestiti, recte de eis sub typo Ecclesize dicitur : Fortitudo et decor indumentum ejus. Quisquis ergo infirma carnis fortitudine contempta, in virile spiritus robur animam excitat, quasi lateres in saxa, quibus muri Jerusalem zedificentur, commutat. Possumus quoque per Jeruilem, illam sanctam civitatem accipere, quæ ex vivis lapidibus in coelis construitur (Apoc. XXI), et sicut sponsa ornata viro suo a Deo paratur. De illa namque dicit apostolus : Illa autem quæ sursum est Jerusalem libera est, quæ est mater nostra (Gal. IV. 26). Quæ merito dicitur libera, quia ab omni corruptionis molestia invenitur aliena. Nec incongrue Jerusalem dicitur, quæ veram in seipsa pacem sine defectu experitur. Illa est enim civitas pacis, in quam nullus hostis ingreditur, et ex qua nullas civis egreditur. Civitas, inquam, cujus plateze auro mundo sternuntur (Apoc. xxI), et in qua canticum lætitiæ indesinenter cantatur. Ouæ quidem, sicut scriptum est, non eget sole, neque luna; quia cum illam Deus præsentia suæ claritatis illuminet, impossibile est ut cam aliqua caliginis obumbratio obscuret. Deus enim lux est, sicut ait in Epistola sua Joannes apostolus; et tenebræ in eo non sunt ullæ (Joan. 1, v1). Quod si tanta est claritas solis ut totam ortu suo terram illuminet, quanta æstimanda est Dei claritas, qui et ipsum solem condidit, et ei ad utilitatem nostram banc quam cernimus luminis venustatem infundit? Hujus igitur Jerusalem muri ædificantur, cum fideles ad vitam prædestinati, ad perfectionem justitiæ deducuntur. Figuram autem hujus civitatis illud Salomonis templum gestavit (III Reg. vi), in cujus ædificatione lapidibus exstructa, mallei sonitus auditus non fuit. In sacris enim ædificiis permansuri, adhuc foris per flagella tundimur, ut in templo Domini postmodum 509 sine aliqua percussione disciplinæ disponamur, quatenus quidquid in nobis superfluum, aut distortum est, modo percussio resecet, et tunc sola in cœlesti ædificio concordia veritatis liget. Nec mirum si templum eadem civitas dicatur, quæ etiam tebernaculum dicitur, sicut scriptum est : Ecce tabernaculum Dei cum hominibus (Apoc. xx1, 3).

(Vers. 20.) Tunc acceptabis sacrificium justitics. oblationes, et holocausta; tunc imponent super altare tuum vitulos.

26. Ædificata cœlesti Jerusalem, sacrificium duntaxat justitiæ acceptum erit Domino, quia ibi non erit opus offerri sacrificium pro peccato. In hac enim vita quia in multis quotidie delinquimus, oportet ut contriti cordis et contribulati spiritus Deo sacrificium offeramus. In resurrectione autem, cum corruptibile hoc induerit incorruptionem, et mortale hoc induerit immortalitatem (I Cor. xv), nec ullus sanctorum peccare postmodum poterit, nec quisquam ad Deum pro

(Pres. xxxx, 25). Qui enim ita se in virtutibus deco- A peccato orabit. In tantum namque peccatum delebitur, ut etiam pœna peccati omnino destruatur, sicut scriptum est: Absorpta est mors a victoria. Ubi est. mors, victoria tua? ubi est, mors, aculeus tuus? Stimulus enim mortis peccatum est (Ibid. xv. 55). Necessario ibi peccatum deesse convincitur, ubi mortis aculeus non invenitur. Non igitur oportet ibi offerri pro peccato sacrificium, ubi nec in cogitatione admittitur delictum. Sacrificium itaque justitiæ sancti in æterna vita Deo offerent, quia in solo conditoris amore intenti, indefessas remuneratori suo in lætitia cordis laudes dicent. Unde Scriptum est : Beati qui habitant in domo tua. Domine, in secula seculorum Laudabunt te (Psalm. LXXXIII, 5). Et iterum: Vox exsultationis et salutis in tabernaculis justorum (Psalm. cxvii, 15). Tunc electorum suorum oblationes Deus acceptas habebit, quia sanctas eorum meditationes nullius pravitatis admistio commeculabit. Holocausta nihilominus corum accipiet, quia totum quod in eis erit. flamma divinæ charitatis accendet. Et tunc imponent super altare tuum vitulos. Altare. Dei filius est, de quo ipse Dominus ait : Altare de terra facietis mihi (Exod. xxrv, 20). Quid est enim aliud altare de terra facere, nisi de Dei filii incarnatione non dubitare? Ipse est namque cui in hac vita cordium nostrorum sacrificia imponimus, et in quo cogitationes illicitas ne convalescant mactamus. Unde scriptum est: Beatus qui tenebit et allidet parvulos suos ad petram (Psal. cxxxvi, 9). Ad petram quippe parvulos nostros adlidimus, cum orientes motus illicitos, imitationis Christi intentione mortificamus. Scriptum est enim: Petra autem erat Christus (I Cor. 1, 1). Ipse ergo est petra ad quam cogitationes nostras tenemus; ipse altare, cujus clementize peccatorum victimas imponere præsumimus. Denique peccata nostra ipse portavit (I Petr. 11, 24). Super ipsum ergo vitulos in æterna vita sancti seipsos imponent, quia per gratiam Dei liberati a lege peccati et mortis, quod nulli jugo legis post modum erunt subditi, totum attribuent gratize filii Dei. Nullus enim hominum in cœlum ascenderet, nisi filius Dei pro salute nostra carnem sumpsisset. Vel certe vitulos super altare imponent, cum deposita primi hominis vetustate, et mortalibus exuti exuviis, facti vituli, id est innovati et puri in perpetuum vivent.

27. Quod si, ut præmissum est, secundum moralem intelligentiam ædificationem Jerusalem accipere volumus, hunc quoque versum eidem intellectui hoc modo convenienter aptamus. Dictum est David regi a Domino: Non tu ædificabis mihi domum, quia vir sanguinum es (1 Paral. xyH, 1): Postea vero filius ejus re et nomine pacificus, et sapientiæ gratiam a Domine 510 ultra mortales obtinuit, et templam mirifici operis, sicut liber historiarum attestatur, Deo Israel ædificavit (III Reg. vi). In quo datur intelligi, quia dum cum hostilibus vitiorum cuneis, virtutum oppositione confligimus, domum sapientize nequaquam ædificare valemus ; ubi vero superatis adversariorum agminibus et passionum depulsa barbarie. pacem in nostris factam, omnibus mentis imperita

nostrum inviolabile templum Domino construimus, in ono et sacrificium quod ex zelo justitiæ veritatem prædicantes offerimus, Deus accipit, et oblationes sanctarum meditationum, et igne ferventis desiderii ardentium orationum holocausta assumit. Suner altare quoque cordium nostrorum ponimus vitulos (Psal. LXVIII), cornua producentes et ungulas, si hæreticorum sententias utriusque Testamenti auctoritate noverimus comminuere, et virtutes a vitiis per studium discretionis separare. Per ungulas enim vitulorum, quæ finduntur, discretionem accipimus; per cornua vero, utriusque Testamenti præcepta notamus. Vel certe cornua producimus, si etiam in his que carnis sunt. Deo placere studeamus. Cornu namque cum de carne sit, carnem superexcedens durescit. Quisquis ergo, carnis infirmitate deposita. etiam per carnis obseguium opera virtutis effecerit. quasi cornua de carne producit.

PROCEMIUM.

IN QUINTOM PSALMUM POENITENTIALEM.

Oratio pauperis cum anxiatus fuerit, et coram Domino effuderit precem suam.

Quis est iste pauper cujus in hoc psalmo notatur oratio, nisi ille de quo ait Apostolus: Qui cum estet dives, pauper pro nobis factus est (I Cor. viii, 9)? Ipse enim ut nos divitiarum suarum efficeret participes, paupertatis nostræ suscepit necessitates : Exinanivit pamque semetipsum, formam servi accipiens, in similitudinem hominum factus, et habitu inventus ut homo: humikavit semetipsum, factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis (Philip. 11, 7). Sicut autem pauper pro nobis factus est, ita et pro nobis C anxiatus est. Denique et pro nobis est morti traditus, et pro nobis in ligno suspensus. Mortuus est enim, ut ait Apostolus, propter delicta nostra (I Cor. xv. 3). et resurrexit propter justificationem nostram (Rom. IV. 25). Ex humana autem natura habuit ut anxiaretur, ex qua habuit etiam ut moreretur. Orat ergo caput nostrum in psalmo hoc, ut illuc reducamur per gratiam, unde per primi parentis cecidimus culpam. Potest etiam hæc oratio convenire unicuique. qui pauperem se esse intelligit et suarum miseriam necessitatum agnoscit; qui fallaces esse divitias sæculi istius considerat, et quam horrendum sit in manus Dei viventis incidere, pensat. Qui post tergum reductis oculis cogitat unde ceciderit, et circumspectis omnibus que imminent, quas invenerit calamitates D attendit. Hæc itaque omnia ante mentis oculos omnis pauper congerat, et pauperem Christum pro nobis anxiatum considerans, miseriarum suarum multitudinem attendat; quanta gloria in Adam fuerit creatus recolligat, et in his omnibus anxiatus, non in oculis hominum, sed coram Domino precem suam effundat, dicens :

511 EXPLANATIO

QUINTI PSALMI POENITENTIALIS.

(Psal. 101. — Vers. 1.) Domine, exaudi orationem meam, et clamor meus ad te veniat.

1. In hac oratione quam exposituri sumus, que-

......

carne jam obtemperante senserimus, tunc corpus A dam ipsi attribuuntur capiti. quædam nostræ conveniunt infirmitati. Nec mirandum si ea quæ nobis solummodo congruunt, quasi sint sua Christus pronuntiat. Unum quippe corpus est tota sancta universalia Ecclesia, sub Christo Jesu, suo videlicet capite, constituta. Unde ait Apostolus: Ipse est caput corporis Ecclesiæ, qui est principium, primogenitus ex mortuis (Col. 1, 18). Ipsa est enim quæ per Prophetam iucundatur, et dicit : Nunc exaltavit caput meum super inimicos meos (Psal. xxvi, 6). Pater enim Filium, qui est caput Ecclesiæ, super inimicos eius exaltavit. cum destructo mortis imperio, in suæ illum majestatis æqualitate constituit, cui et dixit : Sede a dextris meis, donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum (Psal. cvm, 1). Christus itaque cum tota sua Ecclesia. sive quæ adhuc versatur in terris, sive quæ cum eo jam regnat in cœlis, una persona est. Et sicut est una anima quæ diversa corporis membra vivificat, ita totam simul Ecclesiam unus Spiritus sanctus vegetat et illustrat. Sicut namque Christus, qui est caput Ecclesize, de Spiritu sancto conceptus est. sic sancta Ecclesia quæ corpus ejus est, eodem Spiritu sancto repletur ut vivat : eius virtute firmatur. ut in unius sidei et charitatis compage subsistat. Unde dicit Apostolus: Ex quo totum corpus per nexus et conjunctiones subministratum et constructum crescit in augmentum Dei (Col. 11, 2), Istud est corpus. extra quod non vivificat spiritus. Unde dicit beatus Augustinus: Si vis vivere de spiritu Christi, esto in corpore Christi [Traet. 26 in Joan.]. De hoc spiritu non vivit hæreticus, non vivit schismaticus, non vivit excommunicatus; non enim sunt de corpore. Ecclesia autem spiritum vivificantem habet, quia capiti suo Christo inseparabiliter adhæret. Scriptum est enim: Qui adhæret Domino, unus spiritus est cum co (I Cor. vi, 17). Pro membris itaque orat caput in hoc psalmo, ut corporis sui orationem Deus Pater exaudiat, et ut ejus clamor ad divinæ majestatis aures ascendat. Quotidie enim orat Christus pro Ecclesia, de quo testatur apostolus Paulus: Quia sedens ad dexteram Patris interpellat pro nobis (Rom. VIII. 34). Denique et ipse est propitiatio pro peccatis nostris (1 Joan. 2). Potest autem hæc oratio unicuique convenire fideli, qui a Deo postulat in bono perseverantiam, et tam sancti desiderii quam etiam irremissæ operationis emittit clamorem. Clamor autem aliquando in bona, aliquando in mala significatione accipitur. Ciamat enim justus, cum operatur justitiam ex desiderio; clamat et impius, cum peccatum adjungit peccato. Clamabat Moyses cum populum de Ægyptiaca servitute liberatum, ad terram promisaionis per desertum deduceret. Clamabat et populus Gomorrhæus, cum ex frequentissima peccati perpetratione Deum ad iracundiam provocaret. Denique et Moysi tacenti dictum est a Domino: Quid clamas ad me (Exod. xiv. 15)? Et de illis ait Dominus : Clamor Sodomorum et Gomorrhæorum ascendil ad me (Gen. xviii, 20). Unde quidam nos admonet, dicens : Auforutur clamor de medio vestrum. Hic autem pro irremissa operatione clamor accipitur, cum dicitur: Clamor meus ad te veniat. Notandum vero est quod cum præmisisset; Exaudi orationem meam; statim adjecit: Et clamor meus ad te veniat. Illi enim a Domino exaudiri merentur, 512 qui divini zelo amoris accensi, omnia quæ possunt bona operantur. Nam qui perversis actionibus assuetus, operibus iniquitatis invigilat, nequaquam dignus est exauditione cum orat. Hinc namque per semetipsam Veritas ait; Non omnis qui dicit mihi, Domine, Domine, intrabit in regnum cælorum (Matth. vu, 21). Si volumus igitur ut ad aures Dei nostra perveniat oratio, studeamus mecesse est ut ab omni admistione pravitatis nostra mundetur operatio, ut possimus Deo cum Propheta dicere: Clumor meus ad te veniat.

(Vers. 2.) Non avertas faciem tuam a me; in quacunque die tribulor, inclina ad me aurem tuam,

2. Ad similitudinem dominorum dictum est, qui cum pro alicujus suorum culpa graviter offenduntur, solent eum a conspectu suo expellere, et a familiarium assistentium collegio separare, a supplicante faciem avertere, roganti veniam denegare. Deus vero, licet cum superbiendo ab eo avertimur, a pobis per justitiam avertatur; tamen cum humiliati ad eum convertimur, ad nos per miscricordiam converti non dedignatur. Ipse est enim qui dicit : Convertimini ad me, et ego convertar ad vos (Zach. 1, 3). Et iterum : Si impius egerit pænitentjam de omnibus peccalts suis qua operatus est, et fecerit judicium et justiliam, vita vivet, et non morietur : omnium iniquitatum ejus, quas operatus est, non recordabor; et in justitia ma quana operatus est, vivet (Ezech. xvni, 21). Eceo patet pohis sinus misericordiza Dei. Quare misericordiam Dei a pohis excludimus? quare vocationem ejus audire dissimulamus? Non enim solum a cenversis non avertitur, sed etiam aversus ut convertantur, hortatur. Hinc est enim quod per prophetam dicit: Si dimiserit vir uxorem sugm, et illa recedens duxerit virum alium, nunquid revertetur ad eam ultra? nunquid non polluta et contominata erit mulier illa? Tu autem fornicata es cum amaieribus tuis multis: tamen revertere ad me, dicit Dominus (Jerem, 14, 1). Mulieris derelicto et fornicantis similitudinem adducit, ut ejus cognoscamus pietatom, et aciamus so nos illum gravius offendere, que non cosest nos etiam post delictum vocare. Hæe antem vocationis Dei elementia a parte exprimitur, cum homini averso per alium prophetam dieltur: Et erunt eculi tui videntes praceptorem tunne, at muree tue audient vacem past tergum monentis (Isa. xxx, 20). life enim-coram positus verba Dei percipit, qui antequam peccatum perliciat, voluntatia ejus precepta cognoscit. Quasi anim adhue ante facient ejus staro, est needum eum peccando contemnere. Ceterum si abjecto timore Bei iniquitatem operari cooperit, quasi tergum in facion ajus mittit. Sed et post termen subsequens Deus abseedentem admonet, quin etiam nequitia perpe-

rutur clamor de media vestrum a. Hic autem pro irre- A trata ad se eum reverti persuadet. Audiamus ergo missa operatione clamor accipitur, cum dicitur: vocem post tergum momentis, et ad invitautem pos Deum, saltem post peccata revertamur: ut si justicum præmisisset; Exaudi orationem meam; statim adjecit: Et clamor meus ad te veniat. Illi enim a Do-

3. In quacunque die tribulor, incline ad me aurem tuam. Ecce iam caput nostrum sedet a dextris Dei. et tamen se dicit tribulari. Ubi ergo tribulatur, nisi in corpore? Nam quod in corpore tribuletur, manisesto ostendit cum Saulo persecutori dixit; Saule, Saule, quid me persequeris (Act. 1x. 4)? Et Potra ait: Venio Romam iterum crucifigi [Hegesip. 1, 111, c. 21. Qui enim in seipso jampridem crucilixus fuerat, in Petro iterum se crucifigendum dicebat. Quamvis sit in electorum cordibus etiam alia tribulatio, quam in eis generat continua pœnitentiæ amaritudo. Qui enim mala quæ 512 commisit, ante mentis oculos congerens, pro singulis quibuscupque compungitur . in arcano cordis magna et amara doloris et metus anxietate contribulatur. Solent namque electi viri. ad ea quorum sibi sunt conscii paccata, mentis intuitum reducere, et medis corum cauta singulation consideratione perspectis, singula quæque destere: ut hoc medo cerdis sui præparent habitaculum, dum per noumquodene ervorie sui deplorant excessum. Hine namque leremias ait : Divisiones equarum dedunit aculus meus (Thren. 111, 48). Divisas quippe aquas ex eculis deducere, est dispertitas lacrymas unicuique peccata tribuere, et iniquitatis gaudia aqtisfactionis deleribus compensare, quatenus dum nune hujua, nune illius delicti memoria mens acrius tangitur, simul de emnibus singulis commota pursetur. Quod vera ait : Incline ad me aurem tuam, tale est quasi dicat : Æger sum, nen possum me erigere ad to, quia non est beminis dirigere viam suam. Sed tu, more fidelis medici , inclina ad me aurem tuam. Inclina aurem, quia ego non erigo cervicem. Scio enim quia si me erexere, longius discedis; si humiliavero, propius accedie. Sieut enim humiliate appropineuas, ita te ab clate clongas. Ideo esso tribuler. at ad me inclines aurem tuam.

(Vers. 5.) In quacunque die invecavere te, velociter exandi me.

4. Non jam terronus terrona desidere, sed a prima esptivitate liberatus, esslestia concupisco. Exaudi ergo me orantem non pro dividis smeuli, non pro gloria temporali, non pro fecunditate pignorum, non pro morte inimicorum. Velociter autem exaudi, ut in me adimpleas quod dixisti: Adime loquente te, dicam: Ecce adsum (Isa. Lvm., 9). Multi vocant Deum, sed non invocant, quia labiis tantummode, non cordis affectu orare procurant. Qui vero Deum toto corde desiderat, confidenter clamat: In quacunque die invocavero te, velociter exaudi me. In die invocat, qui in mentis puritete Doum exorat. Cujus justi ia, cum vias suas Bomino revelaverit, sicut lymen educitur, et judicium, sicut ait Propheta, tanquam meridies illustratur (Psal. xxxvi, 6). Unde et

[•] Forte Ephes. iv. 31, ubi legitur : Omnis amuritudo et clamor.... tollatur a vobis.

scriptum est : Sentile de Domino in bonitale, et in A dros Libani; et transiri, et ecce non erat; quæsivi simplicitate cordis quærite illum (Sap. 1, 1), Cordis enim simplicitas dies est, quam fraus non obnubilat, non obtenebrat mendacium, non obscurat invidia, non obfuscat dolus; quam lux veritatis illuminat, præsentiæ divinæ claritas illustrat. Scriptum est enim : Cum simplicibus sermocinatio ejus (Prov. III, 32). Deo autem sermocinari, est per suæ præsentiæ illuminationem humanis mentibus voluntatis suæ arcana revelare. Cum simplicibus igitur Deus sermocinari dicitur, quia illorum mentes de arcanis cœlestibus suce inspirationis claritate illuminat, quos nulla caligo duplicitatis obumbrat, Que contra de non simplicibus dicitur: Virum sanguinum et dolosum abominabitur Deminus (Psal. v. 8). Et Salamon ait : Spiritus sanctus discipling effugiet fictum, et auferet B scilicet, virtutum carentes fortitudine, qui perfectose a cogitationibus quæ sunt sine intellectu (Sap. 1, 5). Constat ergo quia istos inhabitando illuminat, illos recedendo excæcat,

(Vers. 4.) Quia desecerunt sicut sumus dies mei, et ossa mea sicut cremium aruerunt.

5. Special hoc ad id quod dixit; Velociter exaudi me. Quasi diceret: Opus est ut velociter me exaudias. quia dies mei desecerunt, videlicet ad desectum velut fumus devenerunt. Per dies suos hic vult intelligi omne tempus, quo mandata Dei postposuit, et funestis periturarum rerum accensus desideriis, sibi non Deo militans carnaliter vixit. Habet enim 574 in hac vita diem suum anima perversa, quæ transitorio gaudet in tempore, et lethifera carnalis delectationis perfruuntur jucunditate. Hine est quod Salvator noster prævaricatrici lerusalem, destructiorfis suæ justum excidium comminans, ait: Et guidem in hac die tua, que ad pacem tibi (Luc. xix, 42). Diem etenim suam ille tune napulus habebat, quia in rerum labentium opulentia confidens, quiete et successu gaudebat. Quorum nimirum eculos prosperitas clauserat, ut nec visitationis suæ tempus cognoscerent, nec immipentium malorum contritionem viderent. Sicut enim cordis geulos flagella aperiunt, sic mentis aciem aliquoties successus prosperi retundunt, adeo ut seipsam mens cognoscere non valeat, quam prosperitatis mundanæ oblectatio captivat. Hinc namque Salomon ait: Aversio parvulorum interficiet eos, et prosperitas stultarum perdet eas (Prov. 1, 32). Israeliticum ergo populum prosperitas perdidit, cujus in die sua oculos no futuri excidii vastita- D felicitatis causam manifesto aperit, cum suhjungit : tem cognoscerent, clausit. Hæ est dies, de qua Jeremias ait : Diem hominis non desideravi (Lerem. xym. 16). Dicat et fidelis anima: Desecruat siont fumus dies mei. Fumus, sicut est omnibus notum, in altum quidem se in primis erigit, sed cito deficiens, quasi non fuerit evanescit. Sic nimirum sic humana superbia cum rerum opulentia intumescens se in altum extulerit, a statu suæ celsitudinis corruens, ad ima ruit. Hinc namque per semetipsam Veritas ait: Omnis qui se exaltat, humiliabitur, et qui se humiliat, exaltabitur (Luc. xIV, 11). Hinc per Prophetam scriptum est: Vidi impium superexaltatum et elevatum sicut ce-

eum, et non est inventus locus eius (Psal. xxxxi, 35). Qua in re pensandum est, perversorum potentia qualiter destruitur, quorum nec locus quidem post modicum invenitur. Sequitur; Et ossa mea sicut cremium aruerunt.

6. Per ossa, rationem et intelligentiam possumus accipere quæ quasi sicca remanent, dum factorum et virtutum pinguedinem non habent. De qua profecto pinguedine dicit Propheta : Sicut adine et pinguedine repleatur anima mea (Psal. LxII, 6). Vel per osca. fortiores qui sunt in Ecclesia, accipimus, quia siout per ossa corpus nostrum vegetatur, ita per illos corpus Christi, quod est Ecclesia, regitur et austentatur. Habet enim et cornus Christi carpem suam, infirmos rum indigent sustentatione. De hae carne in persona Christi recte per lob dicitur : Pelli men contumptis carnibus, adhæsit os meum (Job, x1x, 20). Quad nimirum in passione Christi impletum est, quando discipulis fugientibus mulieres steterunt, et usque ad crucem secuto sunt (Luc. xxIII). Somus enim quia in corpore hominis pellis exterius eminet, care vero ossibus introrsus adhæret. Pelli ergo consumptis carnibus os Christi adhæret, quia fugientibus et dubitantibus apostolis, qui ei familiarius astiterant, mulieres que quasi remotiores esse videbantur, peo a cruce suspensi, nec a sepulti monumento discedebant. Quia vero sancti viri imperfectis delinquentibus condolent, et corum infirmitati compatiuntur, recte nunc dicitur: Ossa mea sicut cremium aruerunt. Quod evidenter astendemus, si unum exemplum ad medium deducamus. Videamus unum de ossibus Christi quomodo cum infirmantibus infirmetur, cum dolentibus doleat, cum arescentibus areseat. Ait enim : Quis infirmatur, et ego non infirmor? quis scandalisatur, et ego non uror (II Con. x1, 19)? Vides quomodo omnium in se infirmitates transtulerat, 575 omnium casus valut proprios defichat. Ideoque ait : Ut lugeam amnes qui peccaverunt, et non egerunt pænitentiam (I Cor. xii. 21). Denique et omnibus omnia factus est, ut omnes incrifaceret (I Ger. 1x). Ossa ergo sicut cremium consumpto adipe arent, eum perfecti quique carnalium infirmitatibus condolent, et se quasi spiritali pinguedine æstimast vacuos, dum illos aspiciunt virtutum auxiliis destitutos. Cujus in-

(Vors. 5.) Percusaus sum ut fenum, et aruit car meum, quia oblitus sum comedere paneur meum.

7. Soriptum est in Isaia : Omnis care femm, et omnis glorio ejus quesi flor agri (Isa XL, 6). El rer-SHER: Vera forum est populas (Ibid., 7). Home nemque seno comparabilis est, quio per nativitatem viret in carno, per juventutem candescit in flore, per mortem aret in pulvere. Ipse est enim, Job atte-Manto, qui quasi flos egreditus et conteritur (Job. x1v, 2). Here autem mors et contritio, que ad omnes homines ex justre damnationis sententia pervenit, ex primi hominis peccato descendit. Unde et Aposto-

lus ait : Per primum hominem peccatum intravit, et A Habet in se unusquisque Adam et Evam. Sicut enim per pecculum mors, et ita in omnes homines mors pertransiit (Rom. v, 12). Homo ergo qui si in Creatoris obedientia perstitisset, posset in æternum vivere, propter inobedientiæ culpam percussus est mortalitate. De qua nimirum percussione in hoc loco dicitur : Percussus sum ut fenum, et aruit cor meum. Quia ergo primus homo peccando in mortem incidit. propagata generis humani successio a rationis intimæ viriditate consequenter exarult. Quare autem cor humanum ab illo aruit virore in quo conditum fuit, subdendo manifestat, ait enim : Quia oblitus sum comedere panem meum. Panem suum in paradiso primus homo conditus habuit, quandiu a inconcusso mentis vestigio Conditoris sui præcepta servavit. Panis autem ejus fuit visionis divinæ delectatio, B verbi Dei satietas, internæ quietis gaudium, lucis inaccessibilis splendor, sapientiæ refectio, angelorum societas, amor Dei, jubilum spiritus, contemplationis suavitas, collocutionis desiderium, securitas mentis, præsentia Creatoris. Quem panem tunc profecto perdidit, cum serpentis suggestioni consensit (Gen. III). Tangens enim vetitum, oblitus est præceptum. Unde factum est ut qui tenebat arcem beatitudinum, in lacum incideret miseriarum : et qui intimæ reficiebatur suavitate dulcedinis, panem postmodum manducaret doloris. Quicunque ergo illius portat imaginem, factus de terra terrenus, panem suum comedere obliviscitur, quia terrenæ voluptatis captus illecebris, in verbo Dei b non delectatur. Panis etenim noster, verbum Dei est. Hinc namque per semetipsam Veritas sit: Non in solo pane vivit homo, C sed in omni verbo quod procedit de ore Dei (Matth. IV. 4). Seguatur ergo oblivionem commemoratio, et esuriem refectio comitetur, ut panem illum qui de cœlo descendit, manducantes (Joan. vi), et pœnam evadamus mortis perpetuæ, et vitæ participemus æternæ, sicut Dominus ait in Evangelio: Si quis manducaverit ex hoc pane, vivet in æternum (Ibid., L11).

(Vers. 6.) A voce gemitus mei adhæsit os meum carni mea.

8. Arescente corde propter panis et vini inopiam et oblivionem, vox gemitus emittitur, quia ubi a desiderio vitæ æternæ defecerit intentio, consequenter de corde procedit malarum cogitationum vociferatio. In qua nimirum os adhæret carni, si ratio subigitur delectationi. Quæ nimirum vox gemitus dicitur, quia per eam ad tristitiam pervenitur. 516 Aut enim D in hac vita generat dolorem pœnitentiæ, aut in futuro cruciatum parit vindictæ. Possumus quoque per vocem gemitus, vocem serpentis accipere, quia primis hominibus ut de interdicto gustarent persuasit, eosque deos futuros fraudis suæ dolositate promisit (Gen. 111). Illa est enim vox gemitus, per quam omnes peccavimus, per quam mortales et passibiles facti sumus; vox per quam a cœlestibus gaudiis cecidimus, et in selle lacrymarum exsulamus. Per hanc vocem os carni adhæsit, quia Adam Evæ consensit.

in illa prima hominis transgressione suggessit serpens, delectata est Eva, consensit Adam: sic et quotidie fleri videmus, dum suggerit diabolus, delectatur caro, consentit spiritus. Nos quippe cum tentamur. plerumque in delectationem, aut etiam in consensum labimur. Sicut autem peccatum illud subsecuta est mors, sic et peccato consentiens moritur anima, quia a vita sua, quæ Deus est, separatur, Mortui enim sumus, quando implemur ossibus mortuorum. Mortuas est sermo malus, qui ex ore nostro procedit. Scribtum namque est : Sepulcrum palens guttur corum (Psal. v, 11). Habemus autem portas per quas mortui efferimur, corporis videlicet sensus, de quibus ait Propheta: Qui exaltas me de portis mortis (Psal. 1x. 15). Hæ sunt enim portæ per quas mors ingreditur. et per quas mortuus effertur. Nam quod per illas mors ingrediatur, testatur alius propheta, qui ait : Intravit mors per fenestras nostras (Jerem. 1x, 21). Qui enim vidit mulierem ad concupiscendum cam. mortem per oculorum fenestras admisit (Matth. v). Oui vero seminat inter fratres discordias, et iniquitatem in excelso loquitur, per oris portam mortuus effertur. Et quidem mihi hoc significare videtur juvenis extra civitatis portam delatus, quem suscitavit Jesus (Luc. vii). Signat enim hominem delectatione mortuum et per pravi operis judicia jam extra portas perlatum. Obsecro, Domine Jesu, ut cunctas meze civitatis portas justitize facias, ut ingressus in eas confitear nomini tuo, tuæque majestati, cum justis per eas intrantibus, ut mors ibi aditus ingressum non habeat, passio non dominetur, sed occupet salus muros ejus, et portas illius laudatio.

(Vers. 7.) Similis factus sum pelicano solitudinis. et sactus sum sicut nycticorax in domicilio.

9. Pelicanus avis est amans solitudinem, in qua venenatis animalibus vescitur; et ideo per eam peccator designatur, qui in deserto hujus mundi corde habitans, ærumnosis istius vitæ captus illecebris. veneno delectatur diabolicæ persuasionis. Nycticorax, qui alio nomine bubo dicitur, in dirutarum domuum ædibus moratur. Solet autem nocte cantum cantare, per quod notantur hi, qui in tenebroso tripudiant opere, et in mentium suarum exsultant destructione. Sed quia sagena Ecclesiæ missa in mare præsentis sæculi, non solum malos pisces colli. git, sed etiam bonos trahit, recte nunc dicitur:

(Vers. 8.) Vigilavi, et factus sum sicut passer solitarius in tecto.

10. Vigilat qui ad aspectum veri luminis mentis oculos apertos tenet. Vigilat qui servat operando quod credit, sicut scriptum est : Beatus qui vigilat et custodit vestimenta sua (Apoc. xvi, 15). Vestimentum tuum fides tua est, vestimentum tuum operatio tua est. Custodi ergo, ne diripiant alieni laborem tuum: ne denuderis, et appareat ignominia tua. Esto sicut passer solitarius in tecto. Per passerem quæ cauta et querula avis est, et in domibus nidificat, recte homo

Remb., inconcusses mentis vestigio.

b Remb., non deliciatur.

\$17 intelligitur, qui in excelsis babitans, et solitu- A resurrectionem, sicut inse ait : Ego occidem, et ego dinem incolens, pro peccatis suis clamare non cessat. Prudentis enim et circumspecti viri est, in alto nidum ponere, et pro peccatis plorare, et solitudinem inhabitare, quatenus in opere terrena non annetat. et in lamentis veniam acquirat, et in habitatione inanium strepitus cogitationum effugiat, ut possit dicere cum Propheta: Elongavi fugiens, et mansi in solitudine (Psal. LIV. 8). Vel etiam caput postrum pelicanus fuit solitudinis, quando natus est in Judæa. quæ erat sola civitas plena populo, prophetis videlicet et justis orbata (Thren. 1), et Spiritus sancti virtute destituta. Nycticorax exstitit, quando his qui in tenebris erant, regnum Dei evangelizavit. De illo namque scriptum est: Lux in tenebris lucet, et tenebræ eam non comprehenderunt (Joan, 1, 5). Si enim cognovissent, nunquam Dominum gloriæ crucifixissent (1 Cor. 11, 8). Per domicilium Judæos intelligimus, qui ex parte diruti erant, et ex parte stare videbantur, pro eo quod circumcisionem tenentes. legem et prophetas habebant, sed in eum quem prophetæ in carne venturum prædixerant, neguaguam credebant. Stabant quidem in eis parietes carnalis observantiæ, sed corruerat tectum sidei et disciplinæ. Occiderant ergo vitam mortui, et lucem tenebræ exstinxerunt. Sed quid ultra fecerit audiamus : Vigilavi, et factus sum sicut passer solitarius in tecto. Vigilavit, quia a mortuis resurrexit. Qui enim dormivit in morte, vigilavit in resurrectione. Hinc namque ait: Ego dormivi et somnum cepi, et resurrexi (Psal. 111, 6). Hinc Jacob in bene lictione ait : Catulus leonis Juda, ad prædam, fili mi, ascendisti; requiescens accubuisti ut leo, et quasi leæna : quis susci- G tabit eum (Gen. xLIX, 9)? Quis est iste catulus leonis, nisi ille de quo in Apocalypsi ad Joannem dicitur : Vicit les de tribu Juda (Apoc. v. 5)? Qui ad prædam ascendit, quia fortem armatum fortior superveniens expugnavit (Luc. 11). Arma ejus abstulit, quia jure illo quod in hominibus habere videbatur, eum privavit. Ille enim dum ambiit illicita, perdidit acquisita. Spolia quoque ejus distribuit, quia vasa iræ fecit vasa misericordiæ. Hinc ergo leo requiescens accubuit, quia mortem sponte subivit. Sed nullus eum suscitavit, quia per divinitatis suæ potentiam ipse a mortuis resurrexit. Et quia post resurrectionem suam in cœlum ascendit, recte cum præmisisset, Vigilavi, subjecit: Et factus sum sicut passer solitartus in tecto. Quia solus inter mortuos liber, p tibi pars in sermone isto (Act. vm., 21). Dum enim cum Patre regnat in colo. Unde et ait : Nemo ascendit in cœlum, nisi qui descendit de cœlo, Filius hourinis qui est in cœlo.

11. Ferunt philosophi quod pelicanus filios suos statim ut nati sunt, interficit; postea vero per triduum multo dolore se afficit, eisque quodammodo maturæ affectum ostendit. Postea vero mater seipsam vulnerat, cosque sanguine suo resuscitat. Quis vero pater noster et mater, nisi mediator Dei et hominum homo Christus Jesus (I Tim. 11)? qui occidit in mobis omnem iniquitatem, ut meliorem inveniamus vivere faciam (Deut. xxxII, 39). Et de eo per prophetam scriptum est: Vivificabit nos post duos dies, in die tertia suscitabit nos (Osee VI. 3). Clamat adhuc in solitudine caput nostrum vel membrum ejus, cum eos vocat, qui nondum agnoverunt veritatem. Clamat in domicilio, dum eos ad pœnitentiam qui ceciderunt invitat. Clamat in tecto, cum admonet ut foras mittamus timorem. Unde in Evangelio discipulis ait: Quæ in aure auditis, prædicate super tecta (Marc. x, 27).

(Vers. 9.) Tota die exprobrabant mihi inimici mei : et qui 518 laudubant me, adversum me jurabant.

12. Quid iniquius? Venerat Filius hominis quærere et salvum facere quod perierat. Venerat, inquam, nt auferret gemitum dolentium, ut reconciliaret nos Deo (Luc. xix); sed Judæi, quos iniquitatis suæ caligo cæcaverat, pro bonis mala retribuentes, illum quasi hostem oderant, eigue maledictionis convicia exprobrantes inferebant, cum dicerent: Dæmonium habes (Joan. VIII, 48), et cætera insaniæ deliramenta quæ Evangeliorum liber continet. Qui etsi ei aliquando extrinsecus blandirentur, intrinsccus saviebant, sicut hi qui eum capere in sermone volentes dicebant : Magister, scimus quia verax es, et viam Dei in veritate doces, et non est tibi cura de aliquo (Matth. xx11, 16). Magistrum eum vocabant, qui venerant non discendi intentione, sed nocendi eupiditate. Nam quod ita se res habeat, Veritas manisestat, cum tentatores eos et hypocritas vocat. Quasi ergo adversum eum juraverant, qui ex consilio contra eum mendacia confingebant. Toto etiam vitæ hujus tempore veritatis inimici Ecclesiæ Dei exprobrant, cum eam hæretica pravitate, aut morum dissimilitudine impugnant.

13. Plerique autem in causa Dei subdole et fallaciter intendentes, et esse se in corpore Christi simulant, et pacem Ecclesiæ Dei occulta machinatione perturbant. De quibus profecto hic dicitur: Qui laudabant me, adversum me jurabant. Hi sunt qui veniunt ad vos in vestimentis ovium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces (Matth. vii, 15). Qui in verbis quidem socialem videntur habere mansuetudinem. in corde vero hostilem gestant furorem. Talis erat ille Simon Magus ab apostolis baptizatus, sed postea ab apostolorum principe, propter nefandæ venalitatis ambitionem reprobatus. Unde et dictum est ei: Non est Spiritus sancti gratiam pretio comparare voluit, a doctrina Christi miser se alienavit. Ipse namque præceperat, dicens: Gratis accepistis, gratis date (Matth. x, 8). Hæc est, inquam, hæresis, quæ ipsa nascentis Ecclesiæ rudimenta tentavit, et ante alias hæreses prima apparuit. Cujus erroris vesania licet ex tune damnata fuerit, postea tamen in Ecclesia germine pestifero pullulavit. Nostris vero maxime temporibus malitiæ suæ virus exercuit, et totius Ecclesiæ pacem schismatica infestatione turbavit. Concitavit enim adversus Ecclesiam Dei non solum in-

numerabilem populi multitudinem, verum etiam re- A Unde qit Apostohis : Si onim sitte inimiti essemus . giam, si sas est dicerà, potestatem. Nulla enim ratie sinit, ut inter reges habeatur qui destruit potius quam regat imperium, et quoteunque habere potest perversitatis auce socios, eos a consortio Christi efficit alienos. Qui turpissimi lucri cupiditate illoctus, sponsam Christi captivam cupit abducere, et passionis Dominicæ sacramentum ausu temerario contendit evacuare. Ecclesiam quippe, quam sui sanguinis pretio redemptem Salvator moster voluit esse liberam, hanc iste, potestatis regiæ jura transcendens, facere conetur ancillam. Quanto melius foret sibi. dominam suam esse agnoscere, eique, religiosorum principum exemple, devotionis obsequium exhibere, nec contra Deum fastum extendere dominationis, a quo suæ dominium accepit potestatis. Ipse est enim qui ait : Per me reges regnant (Prov. 8, 15). Sed im · B menso cocatus cupiditatis caligine, et divino, ut patet, ingratus beneficio, et contra Deum fastuosus, terminos quos posuerunt patres nostri, contempto divino timere transgreditur, et contra catholicam veritatem suze furore tyrannidis efferatur. In tantum autem K19 sum temeritatem extendit vesanim. ut caput omnium Ecclesiarum Romanam Ecclesiam sibi vindicet, et in domina gentium terrenæ jus potestatis usurpet. Quod omnine ille fleri probibuit, qui hanc beato Petro apostolo specialiter commisit, dicens: Tibi dabo Ecclesiam meam (Matth. xvi, 18). Obstruatur erge os loquentium iniqua, et omnis hæreticorum acies obmutescat: quia nullas vires habet mendacium, quod ipsius voce veritatis invenitur destructum. Seguitur:

(Vers. 10.) Quia cinerem tanquam panem manducabam, et poculum meum cum fletu miscebam.

14. Ex hoc maxime scribæ et Pharisæi Redempterem nostrum criminabantur, quia publicanos et percatores non solum non respuebat, sed etiam cura illis in eibo et potu communicabat. Unde quidam eorum indigne serentes dicebant : Quare cum Publicanis et peccatoribus manducat et bibit magister vester (Matth. 1x, 41)? Sed ille qui non justos, sed peccatores vecare venerat, quid dicebat? Non est opus sanis medicus, sed male habentibus (Ibid. 12). O immensam Dei clementiam! e inæstimabilem gratiæ caritatem! Illos volebat curare, qui salutem noichant habere, qui adversus salutem suam armati, et phreneticorum more medicum incusantes, volchant potius ex infirmitate mortem incurrere, quam vitam ex salute invenire. Sed cineres Redemptor noster manducabat. quando in corpus suum eos trajielebat. Gineres namque erant, quià dum principem tenebrarum megis quam auctorem sequerentur luminis; in corum cordibus quasi exstinctus fuerat divini prorsus ignis amoris. Cineres, inquam, erant, videlicet nulle apti usui, et sine charitatis glutino omnino dissoluti. Quis non has miretur misericordize Dei divitias? Quis jam de remissione peccatorum desperet? Quis non tredet se, si convertatur, veniam consequi, cum audiat etiam incredules tente benignitate admitti?

reconciliati sumus Deo per mortam Filii alia, imulto magis reconciliati salvi crimus ab ira por ipputa (Rom. v. 10). Quia ergo Redemptor noster in mandam veniens, vasa irre fecit vasa misericordire, et empilous ad se venientibus pietatis sue sinum aperuit, recte nunc dicit: Quia cinerem tanguam panem manducabam, et poculum meum cum fletu mistebath.

15. Quæ autem esuries ejus, vel sitis fuerit, ipse evidenter estendit, cum ait : Mens cibus est ut fuciam voluntatem Patris mei, qui misit me (Ivan. tv. 34). Et iterum : Me oportet operari opera Patrit mei, eni me misit, donec dies est; venit nox quande nome eperari votest (Joan. 1K, 4). Que sunt hac Patris opera, ques in die dicit et non in nocte operanda, nisi salutifera agri intellectualis cultura? Ipse est enim homo qui seminavit bonum semen in agro suo (Matth. xm); ad cujus culturam postea operarios destinabat (Matth. IX), cum diceret : Messis quidem multa, operarii autem pauci. Rogate erao dominum messis, ut mittat operarios in messem suam (Luc. viit, 2). Quis sit ergo iste ager ipse ostendit, cum agrum mundum, et pemen dixit esse verbum Dei. Seminavit ergo ut meteret, messuit ut mandocaret. Hujus agri fructum tuotidie colligit, et quasi eo pascitur, cum electorum profectibus delectatur. Unde sponsus in Canticis canticorum dicit : Comedi favum cum melle meo (Cant. v, 15).

16. Habet iste homo et vineam, sanctam videlicet Ecclesiam, ad quam excelendam prano mane operarios misit (Matth. xx), et postea singulis quibusque temporibus mittere non cessavit. Patet ergo quia sicut 590 agrum exceluit ut comedat, ita vineam plantavit ut bibat. Bona vinea, quæ uvarum decerata coloribus, et dilectionis ac perseverantiæ palmitibus propagata. Regi omnium suavem la fructibus suis haustum præbet. Bona inquam vinea, quæ potest dicere: Vinea sui pacifico, in va qua hubel populos (Cant. viii, 11). Quœ est illa quæ habet populos, nisi sancta Ecclesia per totum orbem diffusa? Illa namque habet populos, quia ex omai parte térrarum recte credentes continet. In hac ergo solummodo electus quisque vinea efficitur, quia nultum aliquando fructum ferre poterit, qui ab unitate Ecclesize diecedit. Eo enim Deo poculum subtrahit, quo hæreticorum ineptæ garrulitati eonsentit. Quid enim sitit Deus, nisi fidem nostram (Jean: 14)? Unde et a muliere Samaritana quasivit bibere, de cujus eum non legimus aqua bibisse, sed spiritalem notum ei mulier obtulit, cum mundi cum Salvatorem aguevit (Joan. xix). In cruce quoque posites sitichet, es pænitentiam peccantium, et fidem exeptabat perfiderum. Sed vinca Domini sabaoth in patribus a Dec plantata, et doctrinse aratro et verbi ligonibus per manus prophetarum exculta, nevissime in amaritudinem versa, dum ei vinum lætitiæ ferte debuit, feralis invidize acetum porrenit. Plerumque etenim bonum vinum corrumpitur, et in acetum mutatur. Quia orgo ille populus et ,in petition austre, et tu

filiis neguam exstitit, quasi primo vinum, postmo- A bus animantibus incubeit, quia divina voce eis prædum vere acetum luit. Fuerunt tamen aliqui etiam inter illos, qui hunc omnium Salvatorem crediderunt, fuerunt et qui de peccatorum profundo ad misericordiarum se patrem levaverunt. Quis enim pluribus aut majoribus criminibus unquam obligatus exstitit quam mulier illa peccatrix, de qua septem. ut ait Evangelista, dæmonia ejecit (Marc. xvi)? Nam et Zachæus publicanis et raptoribus publicanus inse et raptor præfuit, et tamen ad ipsius hospitium Dei Filius divertit (Luc. xix. vi). Sed et Simon indigne tulit de admissione mulieris: et turba murmuravit de hospitio peccatoris (Luc. xix). Poculum namque suum cum fletu miscuerat, et ideo sibi inimicorum protervitas exprobrabat. Quod quotidie in Ecclesia plangentes, Christum indui, et ad ipsius intrare unitatem videmus. Vel certe poculum Deo cum fletu miscere, est alios ab exterioribus introrsus trahere, alios ab interioribus exterius jactare. Scimus enim. quia potus ab exterioribus interius trahitur. Setus ab interiori exterius derivatur. Quia ergo conditor noster occulta nostra examinat, et non solum opera, verum etiam intentiones radicitus pensat, occulto ejus judicio ilt, ut quosdam qui in oculis hominum Justi esse videntur, reprobet, quesdam criminibus rees per pænitentiam correctes salvet. Et cum juxta Apostoli sententiam, neque volentis, neque currentis, sed miserentis sit Dei (Rom. 1x, 16), alios qui corruerant, misericorditer erigit; alios qui stare videbantur, cadere juste permittit. Ex peccato namque A primi parentis accepimus, ut nec in ipsa justitia stabiles esse possimus, sed aut contra Deum, nobis bonum quod facimus imputando, erigimur, aut contra proximos in superbiam levamur, unde et subditur :

(Vers. 11.) A facie iræ et indignationis tuæ, quia elevans allisisti me.

17. Quia enim justæ damhationis sententiam primus homo peccando pertulit, quam postmodum nepotum successio consequenter incurrit, ideo Christus Jesus venit in mundum peccatores salvos facere. 521 et ab ea qua tenebantur damnatione liberare. Ecclesia vero que corpus ejus est, cui claves regni cœlorum tribuit, et ligandi atque solvendi potestatem dedit, ideo peccatores quotidie suscipit, quia To illam iræ Dei sententiam agnoscit. Quia enim per faciem personam agnoscimus hominis, recte per faciem iræ, damnationis intelligimus cognitionem. Nam quod iram indignationis agnoscat, manifeste ostendit cum subjungit : Quia elevans allisisti me. Creatis cæteris animalibus, homo præ cunctis elevatus luit, quia et libertate exstitit arbitrii præditus, et rationis lumine illustratus. Cui etiam datum est ut non sicut cætera animantia terram semper aspiceret, sed ut ipso situ corporis cœlos erectus videret; ut ex hoc quoque aperte cognosceret quia et intentionem at summa dirigere, et mentem deberet ad Doum levare. Nam et terror ejus et tremor omni-

latus fuit. Mortem quoque nequaquam incurreret, si divinis præceptis obediens nunquam peccaret. Sed conditoris sui mandata transgrediens . tanto gravius corruit, quanto antequam caderet, altius stelit. Cadens igitur allisus est. quia peccare non metuens, et pro salute infirmitates pertulit, et pro vita mortem suscepit.

(Vers. 12.) Dies mei sicut umbra declinaverunt : et eqo sicut fenum arui.

18. Gravis allisio, per quam lux in tenebras vertitur, et in ariditatem viror mutatur. Diem namque sicut umbram primus komo habuit, quando se a facie conditoris abscondit (Gen. 111). Nam inter opaca nemorum latère voluit. ut ex hoc quoque patenter ossieri cernimus, cum peccatores pro peccatis suis R tenderet quas cæcitatis umbras interius pertulisset. Si enim in umbra non esset, Deum esse localem non crederet, nec ab ejus oculis putaret se abscondi, a quo sciret etiam cordis occulta videri. Quesivit ergo umbram corporis, qui prius incurrit umbram mentis. Dies namque ejus inclinata fuerat, et ideo illi lumen sapientiæ interius non fulgebat. Sol etenim dum inclinat, majores umbras efficit, et caloris sui magnitudinem paulatim subtrahit. Unde post meridiem Adam a Deo vocatus esse describitur (Ibidem), ut ab exterioribus agnoscamus quid interius gereretur. In meridie enim lux est purior, aer limpidior, æstus ferventior. Quasi ergo meridies in Adam pectore inerat, dum lumine divinæ contemplationis illustratus, amoris summi facibus ardebat. Sed hunc miser meridiem perdidit cum peccavit. Ibi enim amoris refriguit incendium, caligavit claritas, defecit visio. Veniens autem in mundum lux verax Dei Filius hanc nobis claritatem reddidit, cum cordis nostri tenebras præsentiæ suæ illuminatione fugavit. Unde scriptum est: Populus qui ambulabat in tenebris, vidit lucem magnam (Isa. ix, 2). Magna lux remissio peccatorum. donum gratiæ, intelligentiæ claritas, contemplationis gaudium, collatio virtutum. Dedit enim nobis, ut ait Apostolus, bignus spiritus (II Cor. v. 5) : gustavimus bonum Dei verbum, virtutésque sæculi superventuri (Hebr. vi). Hi sunt dies gratiæ, quos nobis contulit excellentia bonitatis Del. In quibus si noctem nequitiæ contemnimus, ad cælestis regni hæfeditatem inoffenso ilinere ambulamus. Hinc etenim Salvator ail : Si quis ambulaverit in die, non offendit, quia lucem hujus mundt videl (Joan. xi, 9). Sed hi dies in nobis sicut umbra declinant, cum peccatorum nostrotum nebulas propitiationi divinæ opponentes, et mentis patimur caliginem, et divinæ exstinguimus charitatis ardorem. 522 Scimus autem quia sole ad occasum vergente, umbræ crescunt donec nox veniat. et lumen omnino diel deficiat. Sie nimirum cum in reprodorum cordibus sol justitle occidere capetit, cæcitatis umbra vehementer excrescit, adeo ut divino non illuminentur lumine, sed mortifera noctis involvántur obscuritaté. Segultur :

> 19. Et ego siçul fenum arul. Nemo est dui nescial quod quantumlibet tenera aut delectabilis herba sit.

si apposita falce succiditur, a et coloris venustate A misericordia? De illa namque scriptum est : Misereconfestim exuitur, et a radicis humore siccatur. Sic profecto quicumque per opera pravitatis à Deo recessit, necessario a virtutis intimæ humore arescit. Hinc etenim Salvator discipulis ait: Sicut palmes non potest ferre fructum a semetipso, nisi manserit in vite; sic et vos nisi in me manseritis (Joan. xv, 4). Nam etsi florere in bac vita peccatores plerumque videantur, ariditatem tamen suam in fine recognoscunt dum simul amittunt et ridentis vitæ dulcedinem, et temporalis glorize dignitatem. In sapientize quippe suæ vanitate confisi, dum sperant facile sibi cuncta suppetere, arbitrantur utique se religionis virtute non egere. Et dum de inani sapientia se jactant, insipienter vivere neguaquam formidant. Et quia a veræ sapientiæ radice præcisi sunt, in stulta sua sa- B pientia aruerunt. Qui si voluerint in ipsa sapientiæ vitalis radice revivisci, summopere studeant ad fontem vitæ, mentis processu properare.

(Vers. 13.) Tu autem, Domine, in æternum permanes, et memoriale tuum in generationem et generationem.

20. Spectat hoc ad id quod ait: Ego sicut senum arsi. Quasi dicat: Qui diligens vanitatem, et sequens mendacium, in æternitate et stabilitate persistere nolui, temporalis et instabilis factus, mortis ariditatem incurri. Sed tu, Domine, in æternum permanes. Hæc ergo est unica spes salutis meæ, ut tibi iuhæream; ut sicut per me factus sum aridus, ita per te flam æternus: et in te vivens mortem effugiam, a quo discedens perdidi vitam. Nos quoque scientes c quia primus homo factus est de terra terrenus, secundus de cœlo cœlestis (I Cor. xv): sicut terreni imaginem portavimus, ita cœlestis imaginem portemus, et cum eo unum efficiamur, qui resurgens a mortuis jam non moritur, et mors illi ultra non dominabitur (Rom. v1). Ipse est enim qui factus est in spiritum vivisicantem, cujus si membra fuerimus. quo caput nostrum præcessit, pariter ascendemus. Cujus ascensus spem ipse nobis contulit, qui ait: Pater, volo ut ubi ego sum, et ipsi sint mecum (Joan. xvm, 24). Quod si ab ejus separati fuerimus corpore. velut abscissa membra participatione carebimus vitæ, nec cum eo in cœlum ascendemus. Cum eo ergo unum simus, quia sicut ipse ait : Nemo ascendit in est in cœlo (Joan. III, 13). Et notandum quia non dixit, vivis, sed, permanes in æternum. Homo etiamsi multo tempore vivat, non tamen uno die permanet: quia ut semper mutetur, ex conditione mortis habet. De quo quidam sapiens perhibet, dicens: Qui quasi flos egreditur et conteritur, et fugit velut umbra, et nunquam in eodem statu permanet (Job. xiv, 2). Deus vero qui solus vere æternus, vere immortalis est, in zternum permanet, quia in eo nihil est transitorium. nihil mutabile, inihil quod alienum sit a sempiterna ejus divinitate. Hemoriale tuum in generationem et generationem. Quid magis memoriale in Deo, quam

tiones eius 593 super omnia opera eius (Psal, CXLIV. 9). Et misericordia Domini ab æterno et usque in æter. num super timentes eum (Psal, cir, 17). Licet enim hominem mirabiliter condiderit, mirabilius tamen perditum per Filii sui mortem redemit. Hæc memorialis Dei misericordia in generatione et generationem permanet, quæ omnibus per temporum curricula viventibus usque in finem sæculi patet.

(Vers. 14.) Tu exsurgens misereberis Sion, quis tempus miserendi ejus, quia venit tempus.

21. Si Sion ad litteram accipimus, Judæorum in hoc loco et gentium vocationem notare valemus. Et videbitur hoc modo quasi præcedentis verbi expositio, ut cum duas generationes nominat, qualiter in generatione et generationem misericordia Dei sit permansura, ostendat. Ait ergo: Tu exsurgens misereberis Sion. Per Filium Deus Pater exsurrexit, quia qui antea non cognoscebatur, per eum in hominum notitiam venit. Unde et verbum Patris et splendor dicitur (Hebr. 1); quia per eum et voluntas Dei agnoscitur, et ipsa divinitatis essentia declaratur. Sion vero, id est Judaici populi misertus est, quando de eorum progenie nasci voluit, et prius eos ad fidem vocavit. Tempus miserendi, tempus plenitudinis intellige, quia juxta apostoli sententiam: Ubi venit plenitudo temporis, misit Deus Filium suum natum ex mu liere, factum sub lege, ut cos qui erant sub lege redimeret (Gal. 17, 4). Quod vero ait: Quia venit tempus, tempus nimirum gratize vult intelligi, de quo Dominus per prophetam dicit : Tempore accepto exaudivi te, et in die salutis adjuvi te (Isa. xLIX, 8). Quod exponens apostolus ait : Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis (II Cor. VI. 2).

(Vers. 15.) Quoniam placuerunt servis tuis lapides eius, et terræ ejus miserebuntur.

22. Per lapides Sion apostolos intelligere possumus, qui de Judaico nati populo, Ecclesiam demum ex seipsis ædificaverunt. Qui profecto lapides servis Dei placuerunt, cum quales futuri essent, prophetæ per spiritum viderunt. Nisi enim prophetis apostoli placuissent, nequaquam de eis Isaias diceret : Qui sunt isti qui ut nubes volant, et quasi columbæ ad senestras suas (Isa. Lx, 8)? Et iterum : Quam speciosi pedes evangelizantium pacem, evangelizantium bona cœhum, nisi qui descendit de cœlo, Filius hominis qui D (Rom. x, 15, ex Isa. LII)? Qui sunt pacem evangelizantes, nisi apostoli Christum prædicantes? Ipse est enim pax nostra, ut ait Apostolus, qui fecit utraque unum (Ephes. 11, 14). Unde etiam ipso nato, hominibus pacem redditam Angeli Pastoribus nuntiaverunt (Luc. 11), quam postea apostoli omnibus gentibus publice prædicaverunt. Per pedes vero evangelizantium, affectus intelligimus apostolorum, qui quidem speciosi erant, quando non sua commoda, sed auditorum utilitatem quærebant. Speciosi, inquam, erant, qui terreni lucri inquinamenta ex ipso operationis suæ incessu non contrahebant. Tunc namque corporeos pedes habere speciosos dicimur, quando nulla

tionis officio terrenas divitias apostoli non quærebant, recte de eis dicitur quia pedes eorum speciosi erant. Hinc namque Anna de Deo prophetavit, dicens: Pedes sanctorum suorum servabit (I Reg. 11. 9). Quia ergo quales futuri essent apostoli, per Spiritum sanctum prophetæ viderunt, recte nunc dicitur quia servis Dei lapides Sion placuerunt. Qui porro lapides terræ miserti sunt, quia pœnitentiam agentes a peccatis absolverunt. Per terram quippe peccatores accipimus. Unde serpenti a Domino dictum est: Terram 59% comedes omnibus diebus vitæ tuæ (Gen. 111. 14). Antiquas enim hostis terram comedit: quia peccatores quosque in ventrem suæ malitiæ abscondit; isque hominum perditionem desiderans quodammodo reficitur, dum pravis corum operationibus delectatur. B Terræ ergo Sion apostoli miserti sunt, quando Judxos ab errore conversos a peccatis absolverunt. Ecce constructus est unus paries domus Dei, quæ est Ecclesia, paries, inquam, ex circumcisione; veniet paries ex præputio, ut duo parietes in unum juncti lapidem angularem, unam construant civitatem (Ephes. II). Videamus ergo quid sequatur :

(Vers. 16.) Et timebunt gentes nomen tuum, Domine, et omnes Reges terræ gloriam tuam.

23. Quasi dicat: Non solum misereberis Sion, Judæos vocando, sed etiam gentium, eas ad fidem convertendo. Quæ quidem non resistent Evangelio, sed agnita veritate, timebunt nomen tuum, Domine. Timebunt, inquam, non timore servili, sed casto et filiali. Timuerunt gentes Deum, quando spreta idolorum C cultura, et antiquæ contemptis superstitionis erroribus, baptismo sunt mundatæ pænitentiæ, et Christianæ susceperunt instituta doctrinæ. In quibus verbis notandum quia non ait : Sion timebit nomen tuum, Domine, sed : Gentes timebunt nomen tuum, quia etsi missus sit Christus ad oves quæ perierunt domus Israel, tamen illis verbum Dei repellentibus. et indignos se æternæ vitæ judicantibus, conversi suntad gentes apostoli (Matth. xv), quæ nomen Christi cum gaudio susceperunt (Act. x111). Hinc namque Apostolus ait : Dico Christum Jesum ministrum fuisse circumcisionis, propter veritatem Dei, ad confirmandas traditiones patrum. Gentes autem super misericordia honorare Deum, sicut scriptum est: Propterea confitebor tibi in gentibus, et nomini tuo cantabo (Rom. xy. D 8). Hinc rursus ait: Quod quærebat Israel, non est consecutus, electio autem consecuta est (Rom. x1, 7). Et omnes reges terræ gloriam tuam. Infirma mundi elegit Deus, ut confunderet fortia. (I Cor. 1). Ignobiles vocavit, ut nobiles vinceret; piscatores elegit, ut reges subjugaret. Ecce impletum est quod de Christo prædictum est: Omnes reges terræ timebunt gloriam tuam. Omne enim culmen sæculi, ad reverentiam Christi flectitur; omnis dignitas humanæ conditionis ad obsequium Christi inclinatur, sicut ait Apostolus: Christus factus est'pro nobis obediens usque ad mortem, mortem autem crucis; propter quod et Deus exaltavit illum, et donavit illi nomen quod est super omne nomen:

comosse vize labe sociamur. Quia ergo ex prædica- Aut in nomine Jesu omne genu sectatur, collestium, tertionis ossicio terrenas divitias apostoli non quære-bant, recte de eis dicitur quia pedes eorum speciosi erant. Hinc namque Anna de Deo prophetavit, dicens: Pedes sanctorum suorum servabit (I Reg. 11, 9).

Quia ergo quales suturi essent apostoli, per Spiritum sanctum prophetæ viderunt, recte nunc dicitur quia tate, sed vivit ex virtute (II Cor. xiii, 4).

(Vers. 17.) Quia ædificavit Dominus Sion, et vide-

24. Causa est quare gentes et Judæi ad fidem vocentur. Ex utroque enim populo ædificata est Sign spiritalis, quæ in celsitudine virtutum posita, terrena descrit, coelestibus intendit, futura prævidet. hostium incursus non timet. Hujus fundamenta in montibus sanctis sunt (Psal. LXXXII), quia sicut ait Apostolus: Jam non sumus hospites et advenes, sed cives sanctorum et domestici Dei, superædificati super fundamentum apostolorum et prophetarum (Epkes. u, 19). In hac civitate Deus homini conjungitur, sicut scriptum est : Ecce tabernaculum Dei cum hominibus, et habitabit cum eis (Apoc. xxi. 5). Synagogam enim reprobavit, Ecclesiam 525 elegit. Ideoque scriptum est: Diligit Dominus portas Sion super omnia tabernacula Jacob (Psal. LXXXVI, 2). Ilia nempe Deus tabernacula deseruit, Sion vero, id est Ecclesiam, præsentia suæ habitations illustravit. Unde et illic nequaquam conspicitur, hic autem ab his qui mundo sunt cofue, mentis intuitu videtur, nam subditur : Et videbitur in gloria sua. In gloria sua Christus videtur in Ecclesia, qui in infirmitate visus est in synagoga. In qua infirmitate nequaquam a morte videbitur, qui immortalis et impassibilis factus, cum Patre Dous in illa jam cœlesti sede gloriatur. Unde dicit Apostolus : Etsi nevimus Christum secundum carnem, sed jam non novimus (II Cor. v. 16). Possumus quoque per id quod superius dictum est, Tu exsurgens misereberis Sion, remissionem peccatorum quæ in Ecclesia datur, intelligere, et multiformis dona gratiæ, quæ quotidianis divinitus incrementis consequitur. Quæ in illis Deus multiplicat, quibus Sion placent lapides, id est qui et apostolorum doctrinam recipiunt, et eorum pro pesse exempla imitantur. Sed jam ad sequentia revertamur.

(Vers. 18.) Respexit in orationem humilium, et non sprevit preces corum.

25. In humilium Deus orationem respexit, quando ad humanam naturam reformandam Filium in mundum misit. Hoc enim justorum requirebat oratio, hoc prophetarum exspectabat desiderium, ut ille in mundum veniret, qui et a diabelica servitute hominem redimeret, et vitæ aditum, quem culpa obstruxerat, gratuito pietatis suæ munere reseraret. Hinc namque Isaias ait: Clamabunt ad Dominum a facue tribulantis, et mittet eis Salvatorem et propugnatorem, qui liberet eos (Isa. xv, 20). Ex quibus verbis liquido colligitur, quia in eorum respexit orationem, quibus in tribulatione clamantibus non solum Salvatorem contulit, sed etiam propugnatorem misit. Idem vero qui fuit Salvator, fuit et propugnator. Salvator nam

que bei Phius est, de que scriptum est per prophe- A non terrene haneditais jura, non lute aut lateribus tam : Deus fpse veniet, et salvabit nes (Isa. XXXV. A. Unde etiam Jesus priusquam in utero concineratur. vocatus est ab engele (Luc. 4 et 2). Nam qued propugnater sit, ipse ostendit cum per prophetam ait: Ego qui loguer justitiam, et propugnator sum ad sale pandum (Isa. LXM, 1). Ex hoc proces mon sprevit. quia eis quod deprecabantur induleit. Si enim preces eorum sprevisset, nequaquam ad eos liberandos Fifrom minkset. Hine namene Movees ad Dominum ait: Obsecro, Domine, mitte quem missurus es (Exed. 4v. 15). Hinc propheta chus exclamavit, dicens : Uninem dirumperes colos, et descenderes (log. LXIV. 1). Bine etiam David dixit: Dous, judicium tuum Regi da (Poul. Exxi. 1). Sudicium suum Regi Beus Pater dedit. quando Dei Filius carnis humans substantiam assumpsit. Mine namque ad Filiam ipae Pater sit: Pasacia a me, et dabo tibi gentes hanaditatem man, et possessionem tuam terminos terres; reges ess fin virag forres, et tananam pas flanticentrinats cos (Psal. H.S). Patet eege quia judicium anum illi dedit, eni et benorum regnum, et inconvertibilium tradidit commiuntionem. Vas enim figali postquam serani confrinsitur, unlie mede postmedam reperatur. Quid esse per confractionem vanerum figuli, nici extrema damnatio designatur? ibi enim per judicii severitatem eniounque confriegiter, neguaguam ulterius per peritentis semedium separabitur. Qilod profecto judieium per Dei et hominum modiatorem flet, quia seriptum est: Pater new judicet quemquent, sed omne judiciam dodit Filio (Ioan. 4. 22). In humillum nihil- c eminus ereșionem MAS Dems respinit, cum pre sc voi zirio autorentas fidales exaudit.

(Vant. 49.) Seribonaur bas in generatione altera, et populus qui ereabitur, landabit Dominum.

26. Sient au duabus populis primitiva est capatraeta Kaclesia, ita gemina est generatio in fidei unitato ellocto, carnalis scilicot, et aniritalis. Sive argo Rien, et ea que sunt aspradicts, ad litteram intelligamps; sive per intellectum mysficum ad Esclesism cuncia referentur, economiunt ausorioribus econoscia, et pezzibatis expenenda cencordant. Dictum est enim: Tu versurgene, Domine, misereberie Sion. Et Revenue Quie adificarit Dominus Sieu. Nune vero ait : Scribantur hæc in generations alters. Quad enim Judais fuit premissam, hoe in gentiles videtur im- p pletum. Si vero junta epiritalem intelligentiem per Sien Ecclesiam accipimus; per generationem alteram, spiritalem intelligimus, in que nimirum divige scripte cunt promissiones; quia quidquid de ramiscione peccatorum, quidquid de externitate folicitatis Seriptura sacra asserit, hec in cordibus suis per amorem apiritus spiritalis generatio inscribit. Cui et dicitus : Andi, Israel, procepta Domini, et as in sande quasi in tibro scribe (Danter. 11, 3, 7). Do has pageceptorum Dei inscriptione per prophetaun ilgmiaus dicit : Mac set testamentus quad testator sis; dabo begen mens in conditus parque, et in sensitus. serum accident and (for Ages, 35). Boous motor, and fillis

constructes domos, non auri argentive arascribit acervos, euse liveris plerumque et invidia seminarium sunt, et superbiæ ac luxus existunt Amenta: sed charitatie et dilectionis gratiam, institiz et Dietatis propopit edicta, et veritatis legem non in lapide. rel membrana, vel ligno, vel cera, sed in tabulis condis perscribit : ut estera e filii promissionis vanis runeuse cogitationibus occupentur, sed semper empinotentis natris testamentum quasi præ oculis bahentes, guid timere, quidve sperare debeant cogitent, et in exseguendis mandatis coelestibus, votis omnibus elaborent. De his quippe ait Propheta in pealmo : Hee est generatio quærentium Dominum, gusprentium faciem Dei Jacob (Psal. XXIII, 6). Quid pobilins generatione divina? Quid sublimius cœlesti? Onid castius concentione spiritali? Voluit immaculame Dominus nt homo sine macula nasceretur peccati, et abeque vicio carnalis delectationis humana sobolis propagaratur successio. Et ideo talem fecit Adam, at absque peccato filios ederet, si in conditoris obadientia perstitisset. Posset pamque sieri ut sicut absque delectatione fructus suos terra germinat. ita sine neccato filium mulier nanerat ; et sicut inse a Deo Adam pure conditus fuerat, ita homo hominem pure procreanet. Quod homini cur esse incredibile videatur, oum apibus etiam boc ipsum conferatur? Sed quia Domino suo obedire humana anima renuit, anime imperio caro obtemperare contempsit. Nam et rebellis ei semper postmodum exstitit, et adversus eam cujus ancilla fuerat, se in superbiam erexit. Plerumque autem usque adeo erigitur, ut ipsa dominæ suæ versa vice dominetur. Unde fit ut in tiliorum procreatione per delectationem in peccatum incidat, et bonum opus male operando, delinquat.

27. Sed Dei hamioumque Mediator, sicut nobis quam perdideramus vitam contulit, ita etiam hanc in nobis generationem reparavit. Unde et de virgine. et sine peccato nasci voluit; ut ex hoc natenter ostenderet, quia bac etiam nobis inter 527 innumera beneficiorum suorum dona conferret. Ideoque ait: Propter hoc dabit Dominus inse nobis signum: Ecce pirgo concipiet et pariet filium (Issi. Yu. 14). Quam virginis conceptionem nequaquam signum esse diceret, nisi aliquid nohis in ipsa sua nativitate quod credere deberemus signaret. Unde rursum scriptum est: O radix Jesse, qui stos in signum populorum (las. xi. 10). Signum enim fuit populis illa Christi sine virili commistione nativitas, quod his qui credunt in nomine ejus, daturus erat palestatem filies Dei fieri: his videlicet qui non ex sanguinibus, neque ex refuntate carnis, neque ax voluntate pipi, sed ex Dec nati sunt (Joan. 1, 12), Sicut pamque beats Mais Christum peperit virgo, et post partum incorrapta permansit, ita et mater Reclesia filios Deo sine dulore general, et virgo semper illibata perseverat. Qui in bec quoque quod fieum toto corde diligimi, petren se Deum bebere evidenter ostepflunt. Filiorum enim est diligere, non timere. Porre in has dilectione noguaquam torpescunt otio, aut operibus insolescunt, A and at in mandatis cardestibus voluntatem Dei cuntodinat, eter virtuium operatione auliam ab hominibus landers greenent. Ende at aubditur : Et populus qui meditur, landabit Dominum, da operibus penape anis Down lendont, qui bopum qued faciunt, mequaquem albi, sod gratize Dei atteibuunt. Unde et Paulus ouen and the control and the second to a subject at one ait : Mon autem ago, and gentis Dei mecum (Il Cor. xx, 40), fied one in notic cant cancillatic opera, ita sunt ad proximorum saddicationem entenius trahende. ul in iols mon favor aut gratia humana requiratur, sed ince a suo has sunt hominibus collete Bons laudeine. Hine nemane per cemetipsem Veritas apostolis ail : Sie incentifue wetra covam hominibus, at videant opens peeths hong, et glorificent Patrem veetrum qui B in ambie ant (Matth. v. 16).

(Nama. M.) Quia prospenit de enestes sancte sue ; Daminus de ente instervam aspenit.

29, Mac nove most erectionem passenstur, mee m perfects sanctomm vite laudaret, nici per cum nos divino guiseratio sospezioset, qui nos in Nicodemo donuo nessi decuit. dum aliter in regnum intrare non pesse, nisi ex ague et eniritumenseceremur, monstravit. Unde dum populum creendam Daminum heacdicturum esse prophete dixisset, causam illico nostra redemptionis adject (Joan. 111), velut qui indubitanter sciret, aliter novum non posse creari populum, nisi Dominus et redemptor noster novus homo veniret in mundum. Nec posse quemquam amplius de vera salute ambigere, cum sciret omnipotentem medicum ad Infirmos descendisse. Dicatur ergo: Quia prospexit de excelso sancto suo. Prospicere dicimur, cum a longe intuemur. Quia ergo per Verbi Dei incarnationem non solum Judæa, quæ juxta esse videbatur, sed etiam gentilitas liberanda erat per misericordiam, recte nunc dicitur: Quia prospexit de excelso sancto suo, juxta quod scriptum est : Pacem iis qui longe, et pacem iis qui prope (Ephes. 11, 17). Redemptor noster non immerito excelsus digitur, quia divinitatis ejus potentiam nemo mortalium intuetur; denique et sanctus exstitit, et Dei per omnia fuit. Hinc namque ipse de se in Eyangelio ait: Quem Deus sanctificavit, et misit in mundum (Joan. xv1, 36). Nam quod Dei per omnia fuerit, ipse testatur cum ait: Non potest Filius a seinso sacere guidguam, pisi D quod viderit Patrem sacientem (Loan. v, 19). Idem autem qui excelsus exstitit, igse etiam coelum fuit; sed excelsus propter sublimitatem, ecclus reco 522 propter divinem inhabitationem. In eo enim. sicut testatur Apostolus, habitat omnis plenitudo divinitatis corporaliter (Colos. 11, 9). Et per prophetam quoque Dominus ait: Colum mihi sedes ast (Isa. have. 1). Quæ autem major sedes Dei gram Christine? Cœlum igitur Dei Christus est, de quo Dominus in terram aspexit, ut cum peocantibus quibusque spen per enun vanise tribuit, de cœlo in terrap asperit, at cœlum fleret qui terra fuit. Quod aperte ostenditur. cum illico subjungitur:

(Vers. 21.) Ut audiret gemitus compeditorum, ut solveret stics interemptorum.

29. Sancti viri non incongrue compediti dicantur. quia ligati vinculis disciplinz Dei, nequaquam ad ea gue enteriora sunt vagantur, et quasi gressum operis immobiliter figunt, dum a conditoris desiderio nusquam discodunt. Do his namque compedibus scriplum est : Injice pedes tuos in compedes efus, et in toneuce diffus collum tuum (Ecol. VI, 25). Quia profeeto cuius a pravitate gressus compescitur, cjus fides sanctarum varietate virtutum adornatur. Collum namque fides est, per quam Deo fidelis quisque conjungitur, et quesi per collum capiti suo Christo Ecclesia, quæ ejus est corpus, unitur. Unde in laudem sponse in Casticis canticorum dietur. Cottum tuum sicut monilia (Cant. 1, 10). Quia enim sicut Jacobus nit: Fides sine operibus mentue est (Lacob. H. 26): quasi collum sponse monilibus circumdatur, dum fides sangte anime operibus december. Genunt contique,compediti. quia dum ensilii sui tenebras electi considerant, ad claritatore visionis Dei indesinentes auspirant. Sed ascum gemitus negusquam Dous audiret, aisi mediataram nobis Filium suum dadisast. Unde digit Apostolus & Bor quem accessum habemus ad Pateem, at itpes est, propitiatio uno pocceptio noetrio (Ephes. 41, 28). Constat espe quin nullius audiret gamitum Boun, misi ille veniment, per quem ad Patrem habamus accessum, Ais esteenet filios interemptorum. Filii interempterum eust imitatores martyrum, courte scilicot, qui vel ure testamente Dri sua corpora tradiderunt, et in sanguine Agui laverunt stelne suns (Gal. v); red qui membra sua super terram mortificantes, cornem suam aum vittis et concudiscontiis.crucifisgrunt. Possumus quoque-per compodites one agripere and mortalitatis of questibilitatis vinentie de astriotos intelligrant, et antecriis frumence ngecesitatis:afficti indesinenter genrunt.

(Vers. M.) It annuntient in Sion nomen Domini, etlandem ejus in Verusatem.

50. Soluti a peccatorum vinculis, eo magis in Ecclesia nomen Dei annuntiant, quo eis dimissum est de peccatorum excessibus quod timebant. Quid vero alind est nomen Domini annuntiare, nisi Dei misericordiam in Ecclesia prædicare? Dominorum enim est misereri. Hine namque de Christo dicitur : Benedictus qui venit in nomine Domini (Matth. xx1, ex Psal. cxv11, 26). Seimus caim quia mediator Dei et hominum homo Uhristus Cesus judex est humani generis; juxta quod seriptum est : Pater non judicat quemquam, sed omne judicium deste Filio (Joan. v. 22). Qui si in prime adventu venisset in nomine judicis, nemo prefecto foret, qui pœnam æternæ evaderet damnationis. Ownes enim, ut ait Apostolus, peccaverunt, et egent gleria Dei (Rom. m., 15). Venit ergo in nomine Domini, qui venit ut peccata dimitteret, non ut-peccetores damnaret. Venit, inquam, in nomine Demini primo, qui in nomine judicis in adventu veniet secundo. **E29** In Sion ergo nomen Domini an nuntient, qui Dei misericordism populis prædicant.

S quitur : Et laudem ejus in Jerusalem. Unam Eccle- A (Joan. xv). Virtus namque Christi est gloria resursiam propter diversas causas diversis appellat nominibus: Sion cam nominans, sicut quæ ad alta sustollitur: Jerusalem vero, quæ quasi jam mortificatis hostibus, veram in se pacem intuetur. Notandum vero quia nomen Domini prius annuntiandum. postea vero potuit esse laudandum. Agnitionem enim nominis laus sequitur confessionis. Ouomodo enim credent ei quem non audierunt (Rom. x)? Ouæ autem major laus Dei, quam quod mundus in unitate fidei collectus, non solum opera eius annuntiat. sed etiam vita eum et operibus laudat? Unde et subditur :

(Vers. 23.) In conveniendo populos in unua, et reges ut serviant Domino.

(Vers. 24.) Respondit ei in via virtutis suæ, pauci- B tatem dierum meorum nuntia mihi.

31. In unum convenerunt populi in Ecclesia per totum orbem diffusa . quie Christum credit esse filium Dei. De hac unitate dicit Apostolus : Unus Deus, una fides, unum baptisma (Ephes. 1V, 5). Extra hanc neme laudat Deum, nomo annuntiat. Hanc designabat ille unus qui post motionem aque in piscinam descendens sanabatur (Joan. v): Nemo namque est qui verze possit invenire salutis remedium, nisi ad unitatem fidei vemiat, et per sanctificationem vitre Christum induens, unum cum eo flat. Hinc namque per semetipsam Veritas ait: Hæc est vita eterna, ut cognoscant te solum verum Deum, et auem misisti Jesum Christum (Joan. xva., 3). Per reges, eos intelligas qui animorum suorum motus secundum Dei voluntatem dirigunt, eisque re- C gum more dominantur, dum in rationis eminentia quasi in regali solio prasidentes, repugnantia quasque servituti subjiciunt. et pacatis omnibus, æquitatis leges et innocentiæ jura, in scipcis disponunt; sive etiam eos qui populis præsecti, in rerum culmine stare videntur, dum divitiis affluunt, honoribus cumulantur, terreni præeminent dominatione imperii, et gloria mundanæ potentiæ extolluntur, non absurdum videpitur, cum et illi in ipsa cordium suorum directione Domino serviant, et isti religionis Christianæ documenta tenentes, orthodoxæ fidei jugo mentis colla supponant.

32. In hoc igitur populorum et regum conventu quilibet fidelis respondit Deo in a via veritatis positus, videlicet in Christo, qui viam se nobis propo- D suit dicens : Ego sum via, veritas, et vita (Joan. xiv. 6). Responsio autem hæc non voce æstimatur, sed opere. Non enim respondent Domino, qui vocati perverse vivunt, qui post illud divinum semen in terra rationabili susceptum, spinas perversitatis, aut tribulos producunt nequitize (Matth. xin); sed qui in omni bono se aptantes, et de sua vocatione gratias Deo referunt, et fructum Deo centesimum, vel sexagesimum, aut etiam trigesimum in cordis innocentia ferunt. Notandum vero quod dicit: In via virtutis

a Autumat Gussanv. legendum, virtutis. Secus legitur in editis omnibus; et quidem optime, quia consequenter pro futuro: Ego sum via, veritas, etc. rectionis ejus. Licet enim opera secerit quæ nemo alius fecit, et miraculorum signa divinitatis eina fidem astruant, credendi tamen in oum nulla notentior aut condecentior via exatitit, quam quod mertinis et aepultus tertia die resurrexit. In via ergo virtutis Dei respondet Ecclesia, cum de gloria resurrectionis Christi nihil asserens ambiguum, nihil sentiens obacurum, studet in membris suis Christo per bantiamum 520 et pænitentiam commori, et per povitatem vitæ Christum induens, eldem convividenti. Cum enim nihil in se lucidum, nihil vitale conspiciat, a solo beo se putat posse acquirere et luculentarum virtutum plenitudinem, et desideratam vitaindeficientis æternitatem, quæ etiam nonnisi per gratiam Dei potest advertere quot sit obnoxia desectibus, quot infirmitatibus subdita, quot miseriis vallata. Ideoque dicit : Paucitatem dierum meorum nuntia miki. Quasi dicat : Qui ex meis viribus hoc consegui non valeo, ut quam pauci sint dies mei intelligaus, fac ut per gratiam tuze inspirationis, et virtutum defectum, et hujes vitæ brevitatem agnescam, quatenus vitæ huius velocem considerans transitum, aullum in corde sentiam de amore illius affectum.

(Vers. 25.) Ne revoces me in dimidio dierum meorum, in generatione et generationem anni tui.

33. Per dimidium dierum, imperfectionem vitæ accipimus, în qua se fidelis quisque non revocari de mundi hujus exorat exsilio, ne si in die exitus sui transitoriæ adhuc vitæ amore occupatus fuerit, ad illam æternitatis vitam transire minus possit. In hac vita dimidium tantum dierum accipimus, quia etsi nos assidue solis hujus materialis splendor illuminet, sequitur tamen nox, quæ assidue illuminatos obscuret. Roget ergo unusquisque, ut dum in vitæ hujas cursu mentis amore defigitur, antequam de adipiccendis æternis satagat, a Deo non revocetur. Sancti viri etsi sunt mortali carne circumdati, nequaquam sunt in dimidio dierum, quia perfecti desiderii amore a terrenis suspensi, illa beatæ vitææternitate jam in spe perfruuntur. Hinc namque Paulus dicit: Spe salvi facti sumus (Rom. viii, 24). Hinc rursus ait : Nostra conversatio in cælis est (Philip. III, 20). Sie namque inoffenso cursu ad æternitatis statum perveniunt; sic ante hujus vitæ terminum, in æternitatis desiderio mentem fixerunt. Quod quidem evidenter ostenditur, cum prolinus subditur: In generatione et generationem anni tui. Nota quod vitam suam dierum paucorum appellatione significat, æternam vero annorum in generatione et generatione permanentium; ut per hoc quoque prudens lector intelligat, et infinitam illius futuræ felicitatis longitudinem, et labentem temporalis gloriæ brevitatem. Quis enim nesciat annos diebus multo longiores? Quia vero etiam in annis finis potest intelligi, in generatione et generatione cos permansuros dicit. Sapientia dicit:

In psalmo sane legitur, in via virtutis; at nondum hic locus explicatur.

Generatio vadit . et generatio venit, terra autem in A nullo clauditur termino, recte in dextera Dei dierum eternum stat (Eccl. 1. 4). Hæc est namque instabilis vitæ istius permutatio, ut decedentibus aliis alii succedant, quibus postmodum simili modo deficientibus. alii non æquali conditione oriantur. Ex quibus tamen omnibus, quæ in sæculo fuerunt vel futuræ sunt generationibus. viva illa et divina generatio perficitur, que in eternum claritatis Dei consortio perfruetur. In hac itaque nos, id est æternitatem Dei permansuram dicit propheta: tunc videlicet, cum generatio que precedit et que sequitur, una facta fuerit, novissima utpole morte destructa, quæ antequam in victoria absorbeatur, nihil stabile, nihil solidum, nibil dimittit illæsum (1 Cor. xv).

34. Ouæ tamen intelligi et aliter possunt, ut ad superiora hoc modo referantur. Dictum namque est B ab illis annis qui sunt in generatione et generatione, superius: Populus qui creabitur, laudabit Dominum. Quomodo ergo laudet, ostendit cum ait : Respendit ei in via virtulis suce, et laudem eius annuntiabunt in Jerusalem. Jerusalem vero non quæ servit K21 cum filiis (illa enim vocata nequaquam in laude respondet), sed illa cui dictum est: Lettare sterilis que non paris, erumpe et clama que non parturis (Isa. LIV, 1); vocata respondet Domino posita in via virtutis suæ. Via virtutis Christi est imitatio constantiæ ejus. In hac via populus creatus, vel Jerusalem intelligibilis respondet Domino, quia sicut pro nobis Christus animam posuit, ita constantiam Christi sequens, pro fratribus animam ponere in fitiis suis non recusavit. Quid vero responderit ostendit eum ait : Paucitatem dierum meorum muntia miki. Rogat C innovatus populus, vel fecunda filiorum spiritalium mater, ut breve sibi videatur hujus tempus tribula-Monis, comparatione æternæ felicitatis; ne dum nimis extendi quas patitur persecutiones autumat, pro dilatione præmiorum quasi tædio victa, quam imitari proposuit Christi constantiam amittat. Tunc nobis Deus quid sequi debeamus annuntiat, cum voluntatis suæ arcana nobis inspirat. Nunquid non paucitatem dierum suorum ille Deus anauntiaverat, qui dicebat: Existimo quod non sunt condignes passiones hujus temporis, ad suturam gloriam, qua revelabitur in nobis (Rom. vus, 18)? Noverat enim quia temporalium pressura passionum veloci fine concluditur, glorise vero coelestis felicitas nullo termino angustatur.

intelligere. Fuerunt namque hæretici qui dicerent Ecclesiam non esse generalem, sed in tempore Donati et ante finem sæculi consummandam : non attendentes quod ei Domings in apostolis promisit. dicens : Ecce ego robiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi (Matth. xxviii, 20). Contra cos nune dicitur: Paucitatem dierum mecrum nuntia mihi. Constat, quia per multiplicitatem dierum, perennis vita accipitur : per paucitatem vero, cursus istius sæculi designatur. Scriptum quippe est : Longitudo dierum in dextera ejus (Prov. 111, 16). Quid enim per dexteram, nisi perpetua vita designatur? Quia ergo sanctorum requies

dicitur esse longitudo. Nam-quod hic dicitur : Pancitatem dierum meorum nuntia miki. tale est ac si dicat Ecclesia: Sunt qui insipientize suze caligine et persidiæ detestabilis induti erroribus asserant me in brevi finiendam, et usque in finem sæculi inhabitatorem non habituram; sed tu, de cuius non diffido promissionibus, nuntia paucitatem dierum meorum mihi. Futura dierum paucitas, inquam, data es! Ecclesiæ, quia toto istius vitæ tempore debet fides Christiana in mundo vigere. Ne revoces me in dimidio dierum meorum. Per dimidium dierum, imperfectionem accipe temporum transcuntium, in qua quasi Deus revocari permitteret, si huic sententia hæreticorum faveret. Hoc autem ideo postulat, ne alicujus eam erroris perversitas abducat.

(Vers. 26.) Initio tu, Domine, terram fundasti, e overa manuum fuarum sunt cedi.

36. Initium Dei Filius est, de quo scriptum est : Ipse est initium omnis creatures (Apoc. 111). Quod etiam ipse evidenter estendit, cum se principium nominavit. Denique et in Apocalypsi ad Joannen: idem ipse ait : Ego sum a et ... , primue et novissimus, initiam et finis (Joan. var; Apoc. 1, 8; xx1, 13). In hoc initio fundata est terra, quia in ipso fundata est Ecclesia. Hinc namque Apostelus dicit : Fundamentum aliud nemo potest ponere præter id, quod positum est, quod est Christus Jesus (1 Cor. ni, 11). Hincipse Dei et hominum Mediator, ad apostolorum principem 522 ait : Tu es Petrus, et super hanc petrum adificabo Ecclesiam meam (Matth. xvi, 18). Ipse es enim petra, a qua Petrus nomen accepit, et super guam se ædificaturum Ecclesiam dixit. Terra autem dicta est Ecclesia, tum quia in messe fidelium populorum spiritali fecunditate exuberat, tum quia in soliditate fidei perpetua firmitate immobiliter perseverat. Unde per Salomonem dicitur: Terra in æternum stat (Eccles. 1, 4). Terra quippe in æternum stare dicitur, quia sancta Ecclesia in hec seculo a catholica Fide nequaquem deficiet, et in futuro cum Deo æterna stabilitate permanebit. Nam guod in hac vita nullis adversitatibus frangenda sit, nullis persecutionibus superanda, ipse super quem adificata est, evidenter ostendit cum ait : Portæ inferi non præ-35. Possumus per paucitatem dierum etiam aliud D valebunt adversus cam (Matth. xvi, 18). Portee inferi hæreses sunt, que dum multos in fide infirmos fucata verborum calliditate decipiunt, quasi infernorum eis aditum pandunt. Sunt etiam portæ inferi guzedam potestates hujus mundi. Quid enim Nero. quid Diocletianus, quid denique iste, qui hoc tempore Ecclesism persequitur, nunquid non omnes portæ inferi? Quis cogitare sufficiat quanti promissionibus eorum devorati sunt? Quanti eorum metu perterriti? Quanti afflictionibus corum superati? Quos omnes perpetuæ mortis profundum absorbuit, et ad cruciatum damnationis æternæ infernus admisit. Sed Ecclesia in illius, de qua dietum est, petre soliditate fundata, minarum ventis concutitur, nec

nomarum incommodis fitubat, nec mortis ipsius timofe vactiat. Itt vero qui infernt aditum sequacibus selle atrocce portes apériunt, eam impugnare et persecuti modis omnibus non desistant. In quo quid Had factors, nisi quod veritatis verba evacuare consendum ? Non prievalebuilt adversus eam porte infert. Mest Dominus, et tamen ut et pravaleant, conaster. Sed Adelis Bominus in omnibus viis suis, et sancius in couribus sois. Infito enim terrani fundavit. et opere manaum ette sant salt (Psal. ci. 26). Quid per catios, niel pradicatores sanctos accipimus? Qui terratt lutem, de dua dictum est, verborum imbribus pradicuntes frebrinit, subjectls fideflum populis perpetuus demmativitis exitium comminantes facientes corrected. Near quod prædicantis verba pluvin sint, testatur Bontinut, tum bef problictam dicit: Quomodo detecndis imber et nes de ceste, et illuc non revertitur, sed insbriet terrett et infundit cam, et germinare oan fuoit, et dat settet serenti et panem comedenti; sie erit vertum qued égrédietne de ere meo (Jea. I.v. 10). Quid sportius! Ecce sicui de colo descendent pluvies, ita de presdicatoribus verba emanant doctrines, liti sunt minirum tuf emerrant glorism Dei. De quibus etiast Me diefest, auta opeta manusum ejus sunt cuit. Ist provodentibus dicit Préphoto: Videbe eates twee, opera digitarium thatith (Peal. VIII, 4); hie vere sit > Opera manutum taurum sunt said. Quid oot quod ibi vocantus opera digitorum, his vers mannum, whi qued diversa he done ? saneti Spiritus doctorum infundendu cordibus intelligantur? His vero ipea virtutath spera, ex elidem tamen down in hominam prodountie notistant vocatitur. Quia caim per manus omne opus agister, franc virtatum operationes per manuum opera signantur. Primuus samene bamenie mentibus stratia stittatis infunditur, pottmodum vere in mente edid spiritus egerit, in operibus demisnetratur. Costi effatt doctores Esclosist dicti sunt, 533 quie Donninus in ois prasidet, dum per ous sus judicia exercet (Mutth. EVES). Quibus samude regni conforum claves tribuit. eis ligandi atene selvendi potestatom dedit (Jodit. NL). Per use ergo judicat, quin quodeunque ab cis Mgatum fuerit, ligat. Scimus autem quia sedure judicantio cot, et ipse Domistus per propietent dieft : 5 Carlum mihi sedes set (Isa. 1/271). Si ergo sodet Del occium est, et in rectoribus Ecclesia Doutisus judieat, cum aedere judicantie sit, necessarie comequituz quod Ecclosias resteves casis dicuntar. Qui prefecto coli opera manusm sunt Dei, quia hoc ipsum qued ecoli sunt, ex gratia virtutis assesperunt, sieut seriptnm est: Verbo Det easi firmati estal, et epiritu orie eine omnie virtue corum (Past. 2228. 6).

(Vers. 27.) Ipsi peribuat, to antent pertuance, of omnes sicul vestimentum veteraceent.

37. Neme jam spem seem ponet in homine. Ipsl enim cooli etsi sint opera manuum Dei, peribunt tamen. Quomodo autem peribuat, nisi seemdum

persecutionum flumiofius movetur, nec corporalium A corpus? Quod si secuadum corpus perituri sunt. ubi resurrectio? Quam non solum negare socius est. sed etiam de ea dubitare, summum nefes est. Patet Maque quia non sic peribupt ut non resurgant ; sed ut éas quas in hac vita patiuntur, necessitates corpotis evadant. In ipsa enim corporis corum resumptione quodammodo perisse videbuutur, cum percunte in éis corruptione, destructur quod animale est, ut gươd spìr tale est vivat; et jam quasi non sint qued fuerant, dum in aliam mutati naturam, in lumine cfaritatis Bei perenniter exsultant. Solus namque Deus vere immortalis est, quia solus æteraus et Incommutabilis est. Unde dicit beatus Augustians: Vera æternîtas ét vera immortalitas non est nisi in Beltate Tribitalis, cui quod est esse perfectum est : interent. ad astructions verborum fidem miracula a quia moora initio carent, incremento non indigens, sieut nullum finem, ita miliam tecipit mulabilitatem. Coestore autem etiam ille quibus Deux æternitatem dedit, vel daturns est, non penitus omnis finis alienæ sant, sufe non stat extra commutationem. Inter bæc aciendum est, sult M. de cuffout agilur. Coeli peribunt et non peritunt: citik morietur in eis Ma. quam ex carneli generations contraxerunt, corrupto. Et temen in els plentor eff. quam in hác vila per speentens et in senigmate acceperant (I Cor. xm), divine inhabitatio. Coeff hot modo esse non desinent, dum ad recipiendust in semetipsis Deam, sinum cordis amplius littent. Unde cum éos perituros propheta distinct, subject styne alt: Ta autem permanos. As of patenter elect! Peribit quident quidquid in els ex Builland Babelur corruptione, sed permanebit in illis guod ex tux acceperant virtute. Tu entat permanes. Liquet ergo, quis in els non moritur quidenid do divinitatis participations in ipsis habeter. Caro tamen in pulterem redigelor, at postmedune per résurréctionem in mélius réformelur. Undo at subditor: Omnes sicul vestimentum veleressent. Verlinditti sanctofum, sunt corpora corum. Linds de suibusdant scriptum est : Isti sunt qui non inguladorumi vestimenta ind (Apoc. 111, 4). Et ilerum: Lacorunt sielat suns, et deulbuverunt eas in sendeins Aini (18id. VII. 14). Que profecto vestimenta time veterascunt, cuit animabus corum ad coclum undentibus, 1904 corum corpora fu terre essentiam ded semist. Outs vero mortalitatent corporis inimutatis sequitor resurrectionis, consequenter adjuntil,

(Vers, 28.) Et sious opertorium muidéts cos, et mutabuntur ; m autom 334 klom tybe er, et aunf tui non deficients.

86. Non pretervandent noble est quod cum dixisset eos sieus eperterfunt mutandes, subjunxit : Et matabuntar. Signarit entit his verbis duplicem illam supetorum in futura vita commutationem, ili qua non solum corpora corruptioni in lioc suculo et morti obnezia perpetuata percipient incorruptionem, sed ettem anima corum et corda fit æternam transibunt stabilitatem, at sicut mori non poterunt, its et peccere adident non possitit: et apparent în els multi-

ula immertalitatara di affidatus sitta santie i italiationam-Notendum qued epertesium Dis sancti dicuntur. Bient entite bomini nibil cot vicinius munn vestio, ita Des sibil est vicinies senetis. Sient enits vestimentis pois home circumdatus, ita sanctis sais Deus vestitur. Line namene per prenhetene seriutum est ; Vive ene... dicit Dominus, ania in sublimations and empiles his velat vestintento vestierio (Isci. 22m. 48. acc. LXX). Hine rustus Doo per alium prophetem dicitus : Murthat of gutta, of easie a vestimentic tule (Pool. BLEV. 9). Quie enim emaium tistutum edenemente a senutir prodount, reste dicitor quie a vestimentis Bei myrcho et gutte et essin precedunt. Hine namene Accetohie mit: Christi bonus eder summe Des (11 Cer. 11, 15). Vestimente erge Dei matuntat, quie sancti vost B mortem cosperis, in folicitatem transcumt vites coslestie. Sequitur >

30. To autom ipos so. Had sot vera Dei miernitae, et vera ajuadam immortalitas, quod non solum mullius Anis lincito scarpitorna cjuo virtus et divinitas sonciuditur, sed qued petertus as voluntus ipsino nullateque imperfectionis equique, ant inconstantin varietate permutatur. Unde ad Moyecu de seipes ait : Ego mass qui sum (Esod. 115, 14). Es itemen : Hose diese filits Israel : Qui set, misit me ad cos (Widom). ldes hie disitur : Tu anten idem toss es. Homo namque elei ipee sit, not tamen ideas est, quia hoe en and mortalitatic corruptions accepit, at in codem statu din permanere non pensit. Qued de Dec seniles nimis absurdant est. Sicut online out attenue, its C incommutabilis, non diminuficace sentient, nec augmentis exerescens , non milleme proposition . non imprebane qued semel est apprehatum. Unde d aubditur : Et anni tai non deficient. Si per annes Defe mternitatem accipimas, qualiter auni chus non duficient, aperte videmus. Quod si per autor from sanctorum multitudinem intelligere volumus, anni non deficient, quia cum illo qui nunquam deficiet. unum fient. Revolutionem enins quandam dierum. annum vocamus. Quid autem sunt sancti, nisi dies; et quid peccatores, nisi non? Hinc etanim seriptum est: Dies diei eructat verbum, et nox nocti indicat ecientiam (Psal. xviii, 3). Anni ergo non deficient, quia sanctorum chorí postquam illam incomprehensibilem semel in semetipsis acceperint lucem, nullam D amplius sentient ignorantiæ vel tentationis obscuritatem. Tunc enim dies videtur delicere, cum aut nue bium, aut noctis tenebris obscuratus coeparit non lucere. Quod ab illa vita alienum erit, quia vera lux, quæ obscurari non potest, in sanctis fulgebit.

(Vers. 29.) Filii servorum tuorum habitabunt, et semen eorum in sæculum dirigetur.

40. Qui sunt filii in annis, id est in æternitate Dei habitaturi, nisi apostolorum imitatores, cum Deo in cœlesti regno perenniter mansuri? Omnes enim fideles apostolorum dicuntur filii, quia ab eis suerunt in fide generati. Hinc namque ad Galatas 535 apostolus ait: Filioli mei, quos iterum parturio (Galat.

pijeis Sonitatis Dui bestefishum, cum et mestale indec- A IV, 19). In eo qued dieit filios illic et non serves habitaturos, estendit quod ad cœleste regnum aliquis perveniro non valeat, nisi prius vetustate abiecta. per nevitatem vita filius fiat. Nam et ipsi quos servos vocat. apostolorum filii fuerunt, veterem videlicet conversationem abdicantes, et in novitate vitæ per Christum ambulantes. Fuerunt igitur servi, fuerunt et filii : servi propter laborem operis filii propter mutationem novitatis. Hinc est quod ex fisis Israel. qui ex Ægyptiaca servitute liberati sunt, et mare Rubrum pravio ductore Movee transferunt, nullus terram promissionis, exceptis duobus, intravit (Exed. xiv); sed filii corum postea intraverunt, et natribus corum repromissa divinæ largitatis beneficia acceperant. Significabatur pamque per hoc, quod ad promissam nobis æternæ hereditatis terram nemo potest ascendere, nisi qui prius per amorem spiritus in novitate vite didicerit ambulare. Duo, Caleb videlicet et Josue (Josue xIV), caput designant et corpus. Christum scilicet et Ecclesiam, qui soli ingrediuntur illam viventium terram.

41. Quod vers ait, Semen eorum in sæculum dirigetur, electorum voluit opera intelligi, quæ tunc profecto diriguntur in sæculum, cum omnia spectant ad Deum. Semen quippe suum nequaquam dirigit, eni ex operibus suis aliquid transitorium quærit. Opera autem nostra ideirco semen dieta sunt, quia sicut ex semine fructum colligimus, sic ex operibus nostrie mercedem exspectamus. Hino namque aposto-In ait : Quacumpe aminaverit homo, hac et melet (Cal. vr. 3). One enim in hac vita semen honi seminaverit operis, in futura fructum esterne consequeter remunerationie. Per suculum vero, illius beata tite intelligitur externitas, cam quia per varias temporum mutationes mullatenus dividitur, unius seculi appellatione non inconvenienter signatur. In illud erge smenlam dirigamus semen nostrum, et cibun eperentur non-qui perit , sad qui permanet in seternom vitem. Dum tempus habemus, operemur benum. ut ours ad indeficientem vita illius beatitudinem pervenerimus, perpetues fructus in ecolo colligamus. His enits vers perfectus est fructus, per quem perpetue vivimus, et perceni: panis et vini satietate gaudemas. Perpetuus, inquan, anis et mandendo non minufer, et voluntate non deterioratus.

PROCEMIUM

if survin praimon descriptions. Cantioum graduum.

later innumeran et rutilentium operum et eminer tium structure rute variotates, quibits templum Salomunicum adornatum fuit, hoc quoque fuiett describituz, qued quindecim ad illad gradibus ascendebatur (III Rep. vs). Onod quidem near easu vel sine cause factum credendum est. Salemen quippe estlestium acresutor secretorum, et divines receptaculum sapicotice, sie tempium illud menufactum edidit, ut exinde templem aliud non manufactum signaret, quatenus ex corruptibili terrenæ domus ædificio, incorrupta coelestis templi quodummedo imaginaretur pulchri-

tudo. Ad illud namque templum quod ex vivis in cœlo A temporali actioni insistere, sed suavis cum coutemsapidibus construitur, non plana aut spatiosa pervenitur via, vel gressu ascenditur corporeo, sed processu fidei et charitatis ascensu. 536 Hinc namque Propheta dicit : Beatus vir cujus est auxilium abs te, ascensiones in corde suo disposuit (Psal. LXXXIII, 6). Divit ascensiones in corde heati viri dispositas, et unde ascendere debeamus ostendit. cum ait : In valle lacrymarum. In ea namque exsilii nostri damnationem deplangimus, et innumerabiles corruptionis humanæ deflemus molestias. Quis enim immunis a molestiis? Hinc etenim Job dicit : Si impius fuero. væ mihi est; si autem justus, non levabo caput, saturatus afflictione et miseria (Job. x. 15). Et iterum : Tentatio est vita hominis super terram (Ibid., vii, 1). Quia enim in hac vita omnia vidit esse plena laqueis et tentationibus, B non in ea tentationes esse dixit, sed ipsam esse tentationem memoravit. Laboriosa enim est vita temporalis, levior fabulis, velocior cursore, instabilitate fluctuans, imbecillitate nutans; cujus habitatio in luteis domibus, imo ipsa in luto subsistens, cui nulla est fortitudo, nulla propositi constantia, nulla a turbationibus requies, nulla a laboribus reclinatio. Quis denique est quem non excruciet dolor, sollicitudo non urgeat, non subruat timor? Risus fletum sequitur, gaudium tristitia comitatur: esuriei succedit saturitas, saturitatem iterum excludit esuries: in nocte dies optatur, in die nox quæritur; in algore calor, in æstu refrigerium: ante cibum suspiria, post cibum tribulatio; iræ, indignationes exagitant, et innumerabiles miseros homines motus perturbant. Hæc est vallis, de qua sancti C viri mentis affectibus indesinenter exire disponunt, et ad illud ineffabile bonum, ad illud inæstimabile gaudium ascendere, quod nec oculus vidit, nec auris audivit, nee in cor hominis ascendit (I Cor. π). Qui etsi corpore quidem inter homines esse videantur, animas tamen suas ad cœlestia elevant; et illi puro et summo bono atque immortali et perpetuo adhærentes, temporalia et corruptibilia deserunt, et mundo superiores facti, in sinu divinæ contemplationis quiescunt. Ibi in illo cœlesti templo cordis oculis Deum conspiciunt, imo et in ejusdem templi structura ipsi quoque lapides fiunt. Per quindecim vero illius templi gradus, spiritalis Sanctorum signatur ascensus. Numerus enim iste in septem et octo dividitar, et ideo per eum gemina justorum vita signa- D tur, activa videlicet, et contemplativa. Activa namque in mundo versatur, contemplativa vero ad coelestia erigitur. Quia vero septenario numero temporalis, octonario vero perpetua vita signatur, recte per eosdem numeros et contemplativa vita exprimitur et activa. Hinc namque prædicti templi auctor Salomon Dominum exorans ait: Da mihi, Domine, partes septem, necnon et octo (Eccle. x1, 2). Optabat enim regize dignitatis potentia præditus, ita sibi subditos populos regere, ut tamen contemplationis divinæ non defraudaretur perfectione. Ipsa namque officii administratoria necessitate constrictus cogebatur

A Quia cet de numero psalmorum graduum.

plationis divinæ dulcedo reficiebat in mente. Potest etiam intelligi qued ille quindecim gradus ad illud divinæ iliuminationis templum ascendit, qui sompiternæ virtutis Dei amore correptus, temperalibus, que per septenarium numerum designantur, gradatim contemptis, per scalas octo beatitudinum ad sublimia provehitur, donec Deus deorum in Sion mentis oculie videatur. Sed videmus nunc. sicut ait Apostolus, per speculum in enigmate (I Cor. xiv. 12). Impossibile est enim ut quis lutei huius corporis errastulo inclusus, aut mortalis carnis circumsoptus volutabro. 527 ascendentem super cherubian, et super pennas ventorum (Psal. xvii) volantem Deum cananiciat vel quenta sit ejus potentia divinitatis agnoscat. Unde per Joannem dicitar: Deum neme vidit unquam (I Joan. IV. 18), Et Moysi Deum videre querenti, responsum est a Domino: Non videbit me homo et rinet (Exod. xxxIII, 20). Quod si tanta claritas est solis, ut oculis in eum corporalibus non valeamus intendere. quanta est illius claritas qui secit solem, ut eum possimus in hac qua sumus corruptione videre? Insum vero per speculum in zenigmate intueri, guod humili adventu sponsi accepit Ecclesia, illius æternæ visionis signum est, et futurze perfectionis imago, in qua non jam per fidem, sed per speciem ambulabimus et revelata facie ipsam divinæ majestatis gloriam irreverberatis oculis conspiciemus. Quia ergo hi quindecim psalmi quamdam spiritalis ascensus continent formam, recte sub codem titulo emnes prænotati sunt, ut sicut ad illud materiale templum per gradus ascendebatur lapideos, ita cœleste illud templum has nobis cantica prasferant, per que in Deo exsultans anima, quasi per quosdam gradus ascendat. Ascensuri ergo non corpore sed spiritu, non passibus sed affectibus, hunc psalmum decantemus, et in eo studeamus Dei meditatione appropinquare, dicentes cum Propheta:

EXPOSITIO

PSALMI SEXTI POMNITRATIALIR.

(Psal. CIX. -- Vers. 1.) De profundis clamavi ad te. Domine; Domine, exaudi vocem meam.

1. Attendat unusquisque in quo profundo jaceat, et quam longe a Deo perverse agens effectus sit. Clamet ad eum totis viribus qui intuetur abyssos, et sedet super cherubim, donec de profundi tenebris erutus, superno illustretur lumine, et claritate perfruatur cognitionis divinæ. Clamavit Jonas ad Deum de ventre ceti, de altitudine maris, de profundo inobedientize, et ad aures Dei oratio illius pervenit, qui eum eruit a fluctibus, eripuit a bestia, absolvit a culpa. Clamet et peccator, quem a Deo recedentem cupiditatum tempestas contrivit, quem malignus hostis absorbuit, quem præsentis sæculi fluctus involvit. agnoscat se esse in profundo, ut ad Deum sua perveniat oratio. Quia vero psalmus iste a ad ascendenter pertinet, videamus qualiter ad Deum justus de pro-

Acres 1, 40, 11, 196

ascensiones suas in corde suo disposuit. qui intentionem cordis ad Deum dirigit, qui laboris studium ad colos attollit? Sed sciendum quod sancti viri eo se magis infirmos et abjectos sentiunt, quo per mentis desiderium erecti, vicinius ad Deum accedunt. Tunc enim primum miseriam suam incipiunt perfecte cognoscere, cum Dei præsentiam cæperint in corde sentire. Hinc est quod Abraham, qui collocutionis divinæ gratiam meruit, pulverem se esse et cinerem memorat, dicens: Loquar ad Dominum, cum sim pulvis et cinis (Gen. xviii, 27). Hinc Jacob postquam Dominum vidit, nervo femoris emarcescente, uno nede claudicavit (Gen. xxxII); quia profecto debiles se esse et infirmos reputant, qui se ad videndum Deum per studium sanctæ contemplationis levant. B Oui dum spem suam in carne ponere desinunt, quasi unius cruris vires amittunt. Eogue assuescunt coelesti duntaxat desiderio inniti, quo senserint se a spe rerum temporalium debilitari. Et quasi nervum non habent K28 in semore, dum non confidunt in carnali generatione. Omnia quæ sub cœlo sunt, vanitatem æstimant, et cum præsentis vitæ miseriis plenos se esse et obsitos circumquaque conspiciunt, quasi de profundis ad Deum clamant. Magna profunditas vita mortalis, in qua nihil est certum, nihil vitale, nihil tutum, nihil tranquillum. Magna, inquam, profunditas, in qua peccator obruitur, impius immergitur, justus turbatur. Ideo namque clamat et dicit : De profundis clamavi ad te, Domine.

2. In quo notandum quia non ait, clamo, sed cla- C mavi. Habes in hoc perseverantiæ documentum, ut si primo non exaudiris, ab oratione non deficias, imo precibus et clamori insistas. Vult Deus rogari, vult cogi, vult quadam importunitate vinci. Ideo tibi dicit : Regnum Dei vim patitur, et violenti rapiunt illud (Matth. x1, 12). Esto ergo sedulus in oratione, esto in precibus importunus, cave ne ab oratione deficias. Si dissimulat audire quem rogas, esto raptor, ut regnum cœlorum accipias; esto violentus, ut vim etiam ipsis inferas cœlis. Quid hac rapina locupletius? quid hac gloriosius violentia? Bona violentia, qua Deus non offenditur, sed placatur; proximus non læditur, sed juvatur; peccatum minuitur, non multiplicatur. Bona, inquam, violentia, qua non quæritur lucrom cito periturum, sed re- D gnum acquiritur sine fine mansurum. Discant qui res alienas, divino postposito timore, diripiunt, et rapinis pauperum magis peccata cumulare quam lucra augere non cessant, aliquid rapere quo et veras sibi vindicent divitias', et glociam laudis perpetuze acquirant; ne in hoc quoque stultitize arguantur, si cum possint pretiosa et æterna diripere, vilia solum et transitoria videantur auferre. Inferant et ipsis cœlis violentiam, et regnum cœlorum quadam orationis vi rapiant. Sint in precibus importuni, ut ex longo clamoris usu dicere possint : De profundis clamavi ad te, Bomine; Domine, exaudi vocem meam. Nominis venerandi repetitio, precandi adauget af-

fundo clamet. Quomodo enim non profundus est, qui A fectum. Movetur enim desiderium, si nomen quod ascensiones suas in corde suo disposuit, qui intentionem cordis ad Deum dirigit, qui laboris studium ad coolos attollit? Sed sciendum quod sancti viri eo se magis infirmos et abjectos sentiunt, quo per mentis desiderium erecti, vicinius ad Deum accedunt. Tunc enim primum miseriam suam incipiunt perfecte cognoscere, cum Dei præsentiam cœperint in corde sentire. Hinc est quod Abraham, qui collocutionis divinæ gratiam meruit, pulverem se esse et cinerem memorat, dicens: Loquar ad Dominum, cum sim pulvis et cinis (Gen. xviii, 27). Hinc Jacob postquam

(Vers. 2.) Fiant cures tuce intendentes in vocem deprecationis mec.

3. Ascendens iste majus aliquid rogare aggreditur. et in ipsa etiam sua oratione ascendit, cum hoc a Deo expostulat, ut quasi quodammodo aures inclinans orationi suæ Deus intendat; ne forte sit mora in exauditione, si longe sint aures ab oratione. Videtur enim quemdam divinæ miserationis præcipuum precari affectum, cum rogat eum quodammodo ad audiendum affectari, ut com vocem velit audire sunplicantis, opus non differat exercere miserentis, humanæ in hoc sequens locutionis modum, quasi hujusmodi Deus affectione indigeat, quem non effugit cogitatio, non latet voluntas, dum ei nec intentio silet, nec desiderium tacet. Nam dum potens quilibet supplicantem aliquem audire negligit, quasi primo aditu repulsus, exaudiri qui supplicat diffidit. Si vero qui rogatur, primo KAA libenter audire cooperit, et aliis postpositis negotiis, verbis solummodo, rogantis intendere, continuo ille qui rogaturus advenit, quamdam concipit impetrandi fiduciam, et ipsa quedammodo spe animatus, suam liberius proloquitur causam. Magnum quippe bonæ voluntatis suæ Dominus illi dedit indicium, cum loquenti se prebuit incunctanter intentum. Sic et nos cum dari nobis veniam a Deo quærimus, et coelestis gratiæ vitalia dona conferri, si nobis Deum præsentem aliquibus suavitatis et dulcedinis suze senserimus indiciis, ad ipsius desiderium studiosius animamur, super his que cupimus adipiscendis aliquatenus certiores effecti, cum ille quem anima nostra desiderat, desiderantibus nobis per misericordiam appropinquat. Ascendens igitur iste, qui ad illius incorruptibilis celsitudinem mentem levare proposuit, aures Dei deprecationi suze intentas deposcit; ut quia oratio sua ad Deum per rectæ studium intentionis dirigitur, circa eum quem rogat, velociter exaudiatur. Ascendenti autem et provecto viro a Domino per Prophetam dicitur : Adhuc loquente te dicam : Ecce adsum (Isai. LVIII, 9). Inter orationem et deprecationem hoc interest, quia oratio pro virtute perseverantiæ, deprecatio vero fit pro peccatorum impunitate. Ideo qui ad celsitudinis arcem ascendere contendit, dicit : Fiant aures tua intendentes in vocem deprecationis meæ. Deprecatur enim Deum ut peccatorum suorum obliviscatur, ut pater esse velit, non judex. Ideoque subjungit, dicens :

(Vers. 3.) Si mimitates observiveris, Domine, Do- A fecto ostendit quia filii Dei aliter esse non possumus. mine, mis mestinebit?

4. Nomen repetit, ut affectum excitet. Iniquitatem Deus observaret, si peccatoribus veniam negaret. Si solummodo ostenderet severitatem, non etiam adhiberet pietatem. Quod si faceret, nemo æteruæ gloriam felicitatis exspectaret; nemo ad patiendum justi examinis nœnam sufficeret. Omnes evim neccaverunt, ut ait Apostolus, et egent gratia Dei (Rom. M. 23). Verum ania poenitentibus ex corde ignoscit, et peccatore converso omnium iniquitatum ejus obliviscitur (Ezech. xvIII), quis jam de misericordia dubitet? quis jam de venia desperet? Hæc etenim per prophetam Dominus policetur, dicens: Bgo sum, ego sum, qui deleo ut nebulam iniquitates ands, at justificerts (Isal. 1111, 25). Attende qualiter & peccati confessio peccata oblitteret, que justificat Interium, toffit a Dec memoriant peccatorum. Con-Meamur ut defeantur noutra peccata, nec post confusionem ad ea revertamur, sed juxta Apostolum, **in** anteriora nos extendentes, qua retro sunt obli-Viscamur (Philip. M). Non gestiamus reverti in Exvolum aut sedere super ollas carulum (Ecod. XVI); nee simus concepiséentes malorum (I Cor. 1), not Mola months veneremer, nee Deum tentensus, nee in desetto mandi huhus marmuremus. Confiteautr de preteritis petentis nos accasantes, confiteamus de péccutorum indulgentia Beum hadantes. Est namque confessio peccati, et confessio leudis. Si enim com-Sessio laudis non esset. Salvator nester nectuaquam (Math. xi, 28). Nam quomodo peccatum confiteretur, qui pecentem non fecit (I Petr. 2)? Pracedat Mairue confessio. et laudatio sequatur, sicut scriptum est : Rostos decet collandacio (Psal. xxxx, 1). Habemus enim Pontificem, qui possit compati infirmitatibus nostris (Hebr. IV), de que et aperte sequitur : (Vers. 4.) Quia apud se propitatio est, et propter degens team swefinul te, Domine.

5. Quis est propitiatio nisi Christus Jesus (Hebr. 12). qui 560 se obtailt sacrificians Dev. ut nos reclimeret ab omni iniquitate, et mundaret sibi populom acceptabilem, secratorem bonorum operum (Tit. ii) ? Benique Joannes all : Ipse est propitiatio pro peccatis fietris (I Jean. 11, A). Chi est apud Deum : gufa sedet ad dexteram Det, sieut diett Propheta : Diett Bominus Bomino meo, Sede a dextris meis, donec ! ponem inimicos tuos scabellum pedant tuorum (Psal. cix, 1). Apostolos guoque perhibél, qued ad desteram Patris sedens pro nobis interpellet (Rom. vm).

6. Et propter legem taam sussimi te, Domine. Lex Dei misericordia est, qua peccantibus venfani contalit, revertentibus æternæ vike aditum patefecit. Manc legem pro crucifixoribus suis patrem exorans (Luc. xxIII) Christus implevit, hanc nobis tenendam verus magister indixit. Aft enim: Diligite inimicos vestros, benefacite his qui vos oderunt, et orate pro persequentibus et calumniantibus vos, ut sitls filli Patris vestra qui in certis est (Luc. vi. 27). In quo pro-

nisi misericordize legem servantes, inimicos díligamus. Hanc etiam nobis Paulus tenendam insiguat. cum sit: Fraires, elsi præoccupatus fuerit homo in alieno delicto, vos qui spiritales estis, hujusmodi instruite in spiritu lenitatis, considerans tespsum, ne et tu tenteris. Atter alterius onera portate, et sic adimplebitis legem Christi (Gal. v1, 1). Quis autem portat alterius onera, nisi qui charitatem habel? Qui enim veraciter diligit, læsus non lædit, contumeliis vicem non reddit, detrahentibus sibi non defrahit, qui eum oderunt, non odit. Scriptum namque est : Charitas patiens est. beniana est (I Cor. xui, 4). Patiens quidem, ut aliena mala toleret; benigna vero, ut ipsos etiam quos portat, amet. Qui ergo illata mala æquanimiser tolerat, quasi insirmi fratris onera portat. Ekec est lex misericordia, per quam perpetuam evadere dampationem considimus, per quam etiam salvatorem Dominum nostrum Jesum Christum exspectamus (Phil. m): Qui si, ut supra dictum est, iffiquitates observaret, nemo sustinere sufficeret. Sustinemus autem èum propter legem suam, qui peccantibus in nos ideireo dimittimus, ut peccatorum nostrorum ab eo veniam percipiamus. Hinc nauque per semefipsam Veritas ait : Dimittile, et dimitticur vobis (Luc. vi, 37).

(Vers. 5.) Sustinuit anima mea in verbo efus, speravit anima mea in Domino.

7. Vide perfectae charitatis ordinem. Ascendens dixinect: Conflicer abi, Pater Domine exti et terro C iste et in amore divino proficiens, qui fide et dilectione introrsus accenditur, desiderio ad æterna erigitur, spe ad summa levatur, proximorum non negligit curam, non postponit salutem; ad éos inter ipsa divinæ gaudia contemplationis convertitur, et ut gradibus eisdem ad Deum accedant, hortatur; eis nimirum exemplum se proponens, ut si infirmitate aliqua impediantur a desiderio proficientis, jam et pervenientis promoveantur exemplo. Lleoque ait: Sustinuit anima mea in verbo ejus. Noste distidere, nolite dubltare, ponite corda vestra in virtute ejus (Psal. XLVII); quia sustinuit anima mea in verbo ejus. Qui manet in verbo, non fraudatur a regno. Aliter namque fructum facere non possumos, filsi lu co maneamus. Ideoque ait : Manete in me, et ego in D vobis (Joan. xv. 4). Ubi enim manendum, nisi in ipso? Deficient dominus, palatia corruent, destruentur civitates, ab imis sedibus turres evellentur; postremo cœlum et terra transibuut, verbum autem Domini manet in æternum (Matth. xx17). Maneaurs ergo in eo qui manet in æternum (Isai. XL). Non sequamur vanitatem, deserentes veritatem: nec contristemur sicut cæteri, **541** qui spem non habent (I Thess. 1v), sed sustineamus eum. Et si moram fecerit, exspectemus, ne contingat nobis quel per prophetam dicitur : Væ his qui perdiderunt sustinentiam (Eccli, n. 16). Unde et subditur : Sperarit anima mea in Domino. Quicunque mundanze adversitatis fractus molestiis, diabolice tentationis mices:a

tione dejectus, a spe coelestium promissionum deci- A veraur fidem astronus mortis et resurrectionin sum derit, sustinentie mam prius habuerat, mercedem amittit. Qui vero sustinebit, magnam reportabit remunerationem. Fidelis enim Dominus in cumibus viis suis (Psal. CXLIV. 13). Promisit in hac vita nonnitentibus veniam. Manifestum est erno quia sicul confitentibus remissionem tribuit peccatorum, ita a sne non decidentibus, dabit regnum corlorum. Ideo qui in verbo eius sustinuit, in Domino sperare se digit. Sicut enim maledictus homo, qui confidit in homine (Jerem. xvII); ita et beatus cuins est nomen Domini spes eius, et non respexit in vanitates et incenias falsas (Psal. xxxix).

(Vers. 6.) A custodia materina usque ad nocion speret Israel in Domino.

potius quam monere videtur. Quis enim tam pusillanimis, ut una tantum die soeret in Domino? Uhi iam erit illa Pauli sententia, qua ait: Si autem and non videmus, speramus, per patientiam exercstamus (Rom. vin. 25)? Quam parva unius dies patientia, et quam brevis exspectatio! Sed ut hunt locum melius intelligamus, ad vicesimi primi psalmi titulum curramus. Intitulatur enim. Pro assumptione matutina (Psal. xxII, 1). Quæ est assumptio matutina, nisi resurrectio a Deo mane facta? Ibi nempe et custodia facta fuit, ad boc usque prorumpente Jadaice perfidiæ cacitate, ut quem viderant mortuum, crederent non resurrecturum; et ne eum discipuli nocte raperent, custodibus sepulcrum municrunt. Alia translatio habet, A vigilia matutina (Matth. xxvII); C per quod aptius ipsa Domini resurrectio exprimitur. Qui enim dormivit in morte, vigilavit in resurrectione. Ideoque dicit : Ego dormivi, et soporatus sum. et resurrexi (Psal. 111, 6). Et ilerum : Vigilavi, et factus sum sicut passer solitarius in tecto (Psal. CI, 8). Hæc itaque resurrectio spei nostræ fundamentum est, quia illuc nos perventuros speramus, quo caput nostrum præcessisse cognoscimus. Multos enim ante hanc resurrectionem legimus resuscitatos, et tamen dieit apostolus: Quia primitice dormientium Christus (I Cor. xv. 20). Joannes quoque primogenitum mortuorum eum nominat (Apoc. 1). Quotquot enim ante eum resurrexerunt, iterum mortui sunt : Christus vero resurgens a mortuis, jam non moritur (Rom. VI. est; quia in illa vita resurrecturos nos credimus, in qua nos cum eo victuros sine fine speramus. Nec debet jam homo de resurrectionis veritate ambigere. com seiat verum hominem Christum a mortuis resurrexisse. Ad hoc enim mortuus est, ut viveremus, accepit a nobis ut offerret pro nobis. Moriendo itaque mortem destruxit, resurgendo vitæ aditum nobis patefecit. Hinc est quod eidem Ecclesia dicit : Notas mihi fecieti vias vita (Psal. xv, 10). Ante adventum quippe eius, vitæ via omnibus ignota fuerat, tendentibus cunclis ad mortem, et ad inferos descendentibus etiam electis, donec ille veniret, qui et impios ad justificationem, et mortues vocaret ad vitant,

indicija, et doctrine nove nes formana justitutia. per que himirum et mortem possemus svadere, et in novitate vitas, per adjunctam Spiritus sencti ergtiam ambulara.

E44 9. Possumus quoque per custodiana matatinam ipsa fidei nostræ rudiments accioere, ut a tempore accepti baptismatis, post illustrationem gratise salutaria, intentionem suom unusquiogno ad eum diright, et spem suare in eo singulariter penet. Quasi enim matutinam lucem recipit anima, cum tenebris infidelitatis expulsis, et vitiorum detersa caligine, et emundatis peccatorum maculis per lavagrum regenarationis, paulatim incipit Donn agnoscero, et is lumine jucundari cognitionia divina. Est enim lument 8. Si ad litteram hoc accipiamus, dehortari nes B cognitio Dei, de qua scriptum est: Illuminate vobb lumen cognitionis (Oses z. 12, see. LXX). Magnum lumen anod tenebras cordis evacuat, mentis oculos purgat, animos erigit, corda accendit, edocet semitas justitize, desiderium virtutis adauget. Magnum lamen, per qued vitamus offendicula, præcioitia præcavemus, evadimus pericula, pertransimus laquees, non timemus prospera, sustinemus adversa, respuimus errorem, sequimur veritatem. Quis non desideret hec illuminari lumine? quis non bec fulgere illustrari exontet? Hine est quod Propheta nes admonet, dicens: Accedite ad enm, et illuminamini (Peal. xxxx, 6). Qui accedit per fidem, illeminatur per cognitionem. Statim autem post illuminationem. gratiæ spem sequi oportet. Hoc enim monet qui dicit: A custodia matutina usque ad noctem speret Israel in Domino. Que est hee custodia? Nanquid auri vel argenti? Num monilium, vel lapidum pretiosorum? Num vestium, vel pecuniarum? Nonne bæc sunt quæ mergunt hominem in interitum? Sed est his multo pretiosius, quod illuminatum custodiri eporteat. Dicit enim Propheta: Judicia Domini vera, justificata in semetipsa; desiderabilia super aurum et lapidem pretiosum multum (Psal. xvm, 10). Denique de Sapientia dictum est, quia est pretiosior cunctis opibus, et omnia quæ desiderantur, huic pon valent comparari (Prov. 111). Hæ sunt ergo divitiæ quas custodire debet qui de nocte ad matufinum pervenit, multo pretiosiores terrenis, et temporalibus veriores, quas nec ignis exurere, nec tinea comedere, nec prædo potest 9). Christi ergo resurrectio spei nostræ fundamentum D auferre (Matth. v1). Hæc etiam mihi videtur Prepheta sensisse cum in præcedentibus quæreret: In quo corrigit adolescentior viam suam (Psal. cxvui, 9)? Ne si hoc sine discussione assereret, videretur quod adjunctum est, magis præcipitatione prolatum, quam ex judicio definitum. Et ut consilium eo salubrius crederetur, quo propensiori meditatione examinatum videretur, seculus adjunxit : In custodiendo sermones tuos. Conversus autem ad Deum, ad interregala respondet, ut divinæ pietatis remedium crederetur. quod esset inventum non præsumptione humana, sed inspiratione divina. Hinc Jeremias ait: Bonum est viro cum portaverit jugum ab adolescentia sua. Sedebit solitarius, et tacebit (Thren. 111, 27). Jugum est ver-

bum Dei mentis nostræ collo impositum, ut nec alta A cervice, aut nutibus procedamus oculorum (Isq. 111), pec de accepta qualibet gratia inflemur, nec extollamus in altum cornu nostrum, nec adversus Deum iniquitatem loguamur (Psal. LXXIV); sed in oninibus sicut Dei ministros nosmetipsos exhibentes (11 Cor. vi), animas nostras humiliemus, et juxta Apostolum, imitatores Dei sicut filii carissimi existemus (Ephes. V).

40. Portandum autem hoe jugum ab adolescentia. nt juventutis annos congrua disciplina correctione unusquisque præveniat : ne si post decursæ juventutis annos jugum tulerit, suorum stimuletur rememoratione peccatorum, et erroris usu et peccandi consuetudine exagitetur, et povis semper insurgentibus præhis, eos in seipso sentiat impugnationum tumultus. 543 per quod quotidie aut victor existat, aut victus. Nam si ab ipsis adolescentiæ primordiis cervicem verbi jugo subdiderit, omnibus in seipso rite compositis, in pace sedebit, Sedebit quidem, animæ carnem subjiciens, et de tribunali rationis, quasi de judiciaria sede omnibus internis motibus velut quibusdam civibus edicta proponens. Sedebit, inquam, nullum metuens hostem, nullam sentiens impugnationem. Stare namque pugnantis est, sedere vero feriati. Sedebit quoque solitarius, id est ab omni carnalium desideriorum tumultu remotus. De hac solitudine David dicit: Elongavi sugiens, et mansi in solitudine (Psal. LIV, 8). Neque enim rex potentissimus qui tot millibus populorum præerat, in solitudine habitabat. Habitabat autem in solitudine cordis sui, in qua nullos ho- C stium spiritalium impetus, nullos perversarum cogitationum strepitus, nullos pateretur clamoris iniqui tumultus. Qui vero solitarius sedet, tacet, intelligens melius esse silere quam loqui incaute. Hinc etenim scriptum est : Homo sapiens tacebit usque ad tempus (Prov. xi, 12). Prius namque oportet discere quam docere. Ideo dictum est : Audi Israel (Deut. vi). Neque en'm prius dixit, loquere, sed audi. Sed prophetæ dictum est a Domino : Fili hominis, sta super pedes tuos, et audi quæcunque loquar ad te (Ezech. 11, 1). Qui audit, tacet. Tacet ergo qui in lege Dei meditatur die ac nocte, et audit quid loquatur in eo Dominus Deus qui loquitur pacem in eos qui convertuntur ad cor (Psal. LXXXIV). Restat ergo ut dicamus dicit. Quis dubitat noctem finem esse diei? Sic et unicuique homini finis; istius vitæ mors sua est. Potest quoque per noctem intelligi illa extremi judicii dies, quam propheta diem nominat tenebrarum et caliginis, in qua ad coeleste regnum vocantur electi (Joel. 11), ubi jam spes eorum terminabitur, receptis omnibus quæ in hac vita speraverunt, et ad laudem Dei concinentibus sanctis: Sicut audivimus, sic vidimus in civitate Domini virtutum (Psal. XLVII, 9). Quod enim videt quis, quid sperat (Rom. viii)? Speravimus ergo in hac vita, ut quod hic in spe concipimus, ibi in te habeanius.

(Vers. 7.) Quia apud Dominum misericordia, et copiosa apud eum redemptio.

11. Commendat nobis Dei Charitatem, ut nos ad sperandum hortetur. Ex hoc enim usque ad noetem speramus, quia eum misericordem credimus, longanimem scimus. Unde non incongrue per quemdam sapientem dictum est : " Tribularer, si non scirem misericordias tuas, Domine (Ezec. xxxm). Tribulationi quippe cordis nostri remedium miserationis divioze occurrit; et contra diffidentize malum firmissimze spei adhibet consolationem, promissionum divinarum certa nobis proponens exempla, quibus peccantium salutem se malle asserit quam perditionem; quorumdam quoque correctionem ad animum reducens. quos etsi a statu rectitudinis error subruit, conditoris tamen gratia in melius reformavit. Ecce gravium delictorum mole obrutus, et de meritorum qualitate diffisus aspicio Zachæum (Luc. x1x), intueor Mariam (Luc. vn), considero Petrum (Matth. xxv), perpendo latronem (Luc. xxiii): in quibus miserationis diving splendor apparuit, atque per eos spem venize peccantibus dedit. Hæ sunt inæstimabilis miserationis Dei divitiæ, humano quidem generi a sæculis absconditæ, novissimis vero temporibus per mediatorem Dei et hominum declaratæ (I Tim. II). Quæ pro sui immensitate adeo incomprehensibiles sunt, ut in explanatione eorum manus torpeat, fatiscant ingenia, eloquentize conticescant. 544 Superant enim seasum, sermonem transcendunt, intellectum excedunt. Quis enim digne enarrare sufficiat quantæ misericordiæ fuit, unigenitum Dei Filium de sinu Patris ad publicum nostrum descendere, carnem mortalem assumere, irrisiones pro nobis, vincula, flagella, crucem, mortemque tolerare? Quis cogitare valeat quantæ fuerit gratiæ, ovem perditam quærere, quæsitam invenire, inventam in humeris portare? Ouis exponere queat, quantæ fuerit miserationis, sacratissima pretiosi sanguinis effusione genus humanum redimere, et sacrosanctum vivifici corporis et sanguinis sui mysterium membris suis tribuere? cujus perceptione corpus suum, quod est Ecclesia, pascitur et potatur, abluitur et sanctificatur? Ideo et plenitudo temporis tempus gratiæ nominatur, in quo juxta Pauli vocem: Apparuit gratia Salvatoris nostri Dei omnibus hominibus, erudiens nos, ut abnegantes quid sit quod usque ad noctem sperandum in Domino **D** impietatem et sæcularia desideria, sobrie et juste et pie vivamus in hoc sæculo (Tit. 11, 11). Et iterum : Apparuit benignitas et humanitas Salvatoris nostri, non ez operibus justitiæ quæ fecimus nos, sed secundum suam misericordiam salvos nos fecit (Zac. xm, 1). Hinc per Zachariam prophetam dicitur: In die illa erit fons patens domus David inhabitantibus Jerusalem, in ablutione peccatorum et menstruatæ. Quis est iste fons, nisi unigenitus Dei Filius? de que per prophetam dicitur: Apud te est fons vita (Psal. xxxv, 16). Qui nimirum tunc pateus exstitit, quando in mundo visibilis apparens, pro liberatione nostra carnem suscepit (Rom. 1). Qui etiam domus David dictus est; quia

· Initium est Responsorii 8 in officio noct. Dominice 1 Quadragesimæ,

ex sensine David secundum carnem natus est. Jeru- A ris linguam produnt (Rom. vm). Quod hoc in loco calem vero visio pacis interpretatur. Hi ergo Jerusalem inhabitant, qui ad amorem cœlestium mentem levant. Peccator vero et menstruata est, vel is qui delinquit in opere, vel mens quæ labitur in prava cogitatione. Menstruata namque mulier ita in seipsa polluitur, ut aliena carne minime tangatur. Quasi ergo menstruata illa est anima, quæ etsi in pravi operis effectum non ducitur, in immundarum tamen cogitationum delectatione versatur. Quia igitur jam patet nobis fons misericordize Redemptor noster. toto hunc pectore hauriamus; ut exstinguere sitim carnalium desideriorum valeamus. Lavemus in eo maculas criminum, notas diluamus carnalium cogitationum. Et qui fontem misericordiæ, si clausus esset, quærere debuimus, saltem apertum et patentem non negligamus. Sperandum namque nobis est, quia ibi pænitentiæ nostræ locus non deerit, ubi innumerabilium hominum compunctio locum invenit. Ad hoc enim patet ut lavet, ad hoc fluit ut lætificet, ad hoc redundat ut purget. Nam subditur:

(Vers. 8.) Et ipse redimet Israel ex omnibus iniquitatibus ejus.

12. Restat igitur ut Israel efficiamur, et omnem transcendentes creaturam, in eum qui omnia creavit, mentis aciem dirigamus. Disponamus ascensiones in corde nostro, et per eas ad conditorem angelorum puro et simplici intellectu ascendamus. Quid enim tam suave et tam jucundum, quam mentis oculis et cordis desiderio contemplari Deum, atque ejus suavissimam degustare dulcedinem, dulcissimamque senvissimam degustare dulcedinem, dulcissimamque senvismem degustare? Adest nobis gloria Redemptoris nostri, que nos a terrenís ad cœlestia erigat, oculos cordis nostri ad videndum solem justitiæ aperiat, ac per hoc ex omnibus nos iniquitatibus nostris redímat. Qui vivit et regnat Deus per omnia sæcula sæculorum. Amen.

545 PROCEMIUM

IN SEPTIMUM PSALMUM POENITENTIALEM.

Psalmus David, quando persequebatur eum Absalom
filius eius.

De psalmi centesimi quadragesimi secundi titulo, juxta quod pietas divina contulerit, locuturus, prius volo modos aperire prophetiæ; quatenus dum eius diversitas ostenditur, ejus et intelligentia facilius acquiratur. Sciendum namque est quia prophetia tribus modis fit: videlicet verbis, factis, somniis. Ouicunque enim propheta futura innotuit, aut verbis, aut factis, aut somniis prophetavit. Verbis namque futura prædixit Isaias, cum ait: Ecce virgo concipiet el pariet filium, et vocabitur nomen ejus Emmanuel (Isa. vn., 14). Somniis vero Nabuchodonosor futura prævidit, quæ Spiritu sancto Daniel repletus enodavit (Dan. n). Factis Abraham futura nuntiavit. quando unicum filium suum ad sacrificia obtulit (Gen. XXII). Quem nimirum, quem in hoc opere designat. nisi eum qui proprio silio suo non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum ? Ipsa enim antiquorum patrum gesta nobis prophetiæ sunt, qui dum aliud agunt, et aliud innuunt, occulta nobis quasi per ope >

evidenter ostenditur, cum Absalom facta ad memoriam reducuntur. Absalom namque patrem persequeus (II Reg. xviii), ad hoc usque livore feralis prorupit invidiæ, ut in seipso destrueret jura naturæ. Quem enim naturaliter amare debuerat ut patrem, eum inhumane persequebatur ut hostem. Absalom autem pax patris interpretatur, non quod ei pax ulla cum patre suerit, sed quia quantæ pacis et patientiæ exstitit, in ejus perversitate pater ostendit. Ouis autem per Absalom, nisi Judaicus populus; quis vero per David, ni Redemptor noster signatur? Hinc namque per Prophetam Veritas ait : Filii alieni mentiti sunt mihi, filii alieni inveterati sunt (Psal, xvII, 46). Denique ipse est filius senior, qui adolescentioris inventioni invidens et saluti, domum renuit intrare (Luc. xv) Ecclesiæ. Qui profecto canticum non cantat lætitiæ, nec concinentium admiscetur choris, et annulo carens fidei, nec stola immortalitatis induitur, nec. vituli saginati alimento satiatur. Qui etiam hædum quærit, quia agnum qui tollit peccata mundi, non sequitur: et ideo inter hædos in judicio statuitur, nec ad cœnam nuptiarum eius vocatur Patrem ergo Absalom persecutus est, quia Judaicus populus dum monita salutis respuit, in propria venientem Dei Filium recipere recusavit (Joan. 111). In tantum autem vesaniæ suæ extendere conatus est rabiem, ut suum occidere præsumeret Creatorem. In quo nimirum facto patientia Christi declarata est, qui non solum eis malum pro malo non reddidit, verum etiam ad mortem ductus pro eis oravit, dicens: Pater, ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt (Luc. xxIII, 34). Unde et apostolus admonet, dicens : Christus pro nobis passus est, relinquens nobis exemplum, ut sequamur vestigia ejus, qui peccatum non fecit, nec inventus est dolus in ore ejus, qui cum malediceretur, non maledicebat, cum pateretur, non comminabatur (I Petr. 11, 24). Orat autem caput in hoc psalmo pro membris, Christus pro Ecclesia, virtus pro infirmitate. Orat quippe ut non severe judicentur, sed misericorditer exaudiantur. Persequitur etiam hoc tempore schismaticus corpus Christi, impugnat hæreticus Ecclesiam, unitatem infidelis perturbat. 546 Sed clamat ad Deum Ecclesia, capiti suo Christo in unitate spiritus conjuncta. Quæ etsi omni tempore ad Deum clamat, præcipue tamen in tribulatione se ad orandum excitat, unde et dicit : In die tribulationis mea claman ad te (Psal. LXXXV, 7). Sed videamus quid dicat: **EXPOSITIO**

SEPTIMI PSALMI PORNITENTIALIS.

(Peal. CXLII.—Vers. I.) Domine, exaudi orationem meam, auribus percipe obsecrationem meam in veritate tua, exaudi me in tua justitia.

1. Sancta universalis Ecclesia secundum digniorem partem sui in spe coelestium præmiorum roborata, sicut in electis habet quod conservari desideret, ita in infirmis invenit quod sibi dimitti exoret: sciena omnes divino egere auxilio, quos infelicis vitæ con ditio augustat, cum et justus inter pericula securus esse non valeat, et peccantem nonnisi sola gratia diving miserationis absolvat. Utrobique ergo pavida, A ciamus. Nonnullis quippe impatientibus Dominus utrobique suspecta, et pro currentibus orat ut perveniant, et pro regressis obsecrat ut currant. Inter orationem autem et obsecrationem hoc interest, quod oratio pro perseverantia virtutum, obsecratio vero tit pro indulgentia peccatorum. Orat ergo caput vel Ecclesia, ut et bene operantes in justitia roborentur. In eo vero quod ait: Auribus percipe obsecrationem meam, delinguentium designat debilitatem, qui ad similitudinem ægrotantium quadam omnipotentis medici indigent condescensione, cum se non valeat ad eum peccator levare. Vel auribus percipe, 1d est obsecrationibus intende. Hoc namque per prophètam pollicetur, dicens: Convertimini ad me, et ego convertar ad vos (Zac. 1, 3). Unde et subditur : In veritate tua. In hoc enim vera apparet promissio, quia converso tribuitur remissio peccatorum, juxta quod scriptum est: Justificeris in sermonibus tuis, et vincas cum judicaris (Psal. L. 6). Exaudi me in tua justitia. Oui gloriatur in se, non exauditur. Non exaudiuntur illi qui ignorantes Dei justitiam, et suam volentes statuere, justitiæ Dei non sunt subjecti. Denique pharisæus justitiam suam in templo statuere voluit (Luc. xviii), et ideo a Domino reprobatus fuit. Cloriemur ergo in justitia Del si exaudiri quærimus, ut nos cum-Propheta dicere possimus: Exaudi me in tua justitia. Quis autem gloriatur în justitia Dei, nisi qui nihil boni suis meritis tribuit, et justum esse quidquid adversi tolerat, sentit? Gloriabatur Paulus in infirmitatibus suis (II Cor. xII), nihil boni non accepti se habere testabatur, humilitatis nobis exempla propopens, ut qui glorietur, in Domino glorietur (I Cor. ., 31).

(Vers. 2.) Et non intres in judicium cum servo tuo. quia non justificabitur in conspectu tuo omnis vivens.

2. Qui contra conditoris flagella murmurat, quasi cum eo in judicium intrat. Dei namque accusat judicium, qui se astimat injuste percussum. Et quasi cum Deo in judicio contendit, qui inter flagella innocentem se ostendit. Hine etenim Dominus ad heatum Job loquitur, dicens: Nunquid mi contendit cum Deg. tam facile conquiescit (Job. xxxix, 32)? Utique qui arguit Deum, debet et respondere illi. Tunc beatus Job quasi Deum arguit, cum de percussione sua an fuerit justa dubitavit, Nullius quippe delicti sibi conscius, injuste se percussum credidit, quia me- D rila sibi augeri az percussione nescivit. Sed qui multa de operatione sua locutus, audita sanctorum vita tacuit, quasi eum Deo contendens 547 facile conquievit. Vel certe ille cum Deo in judicium ingreditur, qui cum oraverit, murmurat si non exauditur. Quibus dicitur: An vultis mecum judicio contendere (Jerem. 11, 29)? Quasi enim judicio conteudebant, qui dicebant: Guare je junavipus, et non aspezisti? humilianimus animas nostras, et nescisti (Isai. LVW, 53)? Siquidem stultum est ab oratione deficere, si Deus differat, cum rogatur, exaudire; et iniquum arguers conditorem, si effectus non sequitar grationew, presertim cum quid eramus sicut oportet, nes-

quod netebant sæpe concessit iratus : sicut e contra Apostolo negavit propitius (1 Cor. 1x. 2). Dedit enfin regem petentibus secundum desideria cordis corum (I Reg. viii): dedit etiam postulanti dizbolo, ut sob simplicem et rectum et timentem Deum tentaret (Job. 1. 2). Malignos spiritus exaudivit, et in porcorum gregem dæmonum concessit legionem intrare (Matth. 8). Non igitur pro magno quis habeat ai fuerit exauditus, cum aliquid petat quod non impetrare plus prosit. Quod si postulata non obtinet, non se abjiciat, aut de divina erga se miscratione desperet, cum forte ea peteret quibus ecceptis vei affligatur atrocius, vel inutilius prosperetur. Scriptum quippe est : Aversio parvulorum interficiet ess, et prosperitas stultarum perdet eus (Prov. 1, 52). Quis non justificabiltur in conspectu tuo omnis vivens. Scio multos in conspectu hominum justos videri, et ad spem cœlestium promissorum evectos innocenter m mundo vivere ; qui etsi non definquant in opere, labuatur tamen aliquando vana aut perversa cogitatione. Cujus enim mentem cogitationes vanse non laniant? cujus cor tentationes non vexant? cojus animum desideria carnis non turbant? Non ergo in conspectu Dei justificatur qui corde definquit, quod intuetur Deus.

(Vers. 3.) Quia persecutus est inimicus animam meam: humiliavit in terra vitam meam.

3. Onis sit generis humani inimicus, ustendit qui parabolam zizaniorum exponens (Matth. xm, 59), ait : Infinicus autem diabolus est (Luc. vm). Et apostolus Petrus alt : Inimicus vester diabolus tanquant leo ruglens circuit, quærens quem deveret (f Petr. v. 8), Ipse enim est qui animas persequitur, qui mortem inferre perpetuam molitur. Ipse est, inquam, qui incautos decipit, et in via hujus vitæ gradientibus laqueos tendit. Ideo propheta ait: In via hac qua ambulabam, absconderunt laqueum mihi (Psal. CLLI, 4). Rursum de co sociatum cet i Abacandita est in terra pedica eius, et decimila illius super semitas (Lob. XVIII. 10). Dum enim humane saluti invidens perdere innocentem appetit, prime ei aliquid quod libeat estendit: quod dum appetere incantus nititur, occulto poccati mucrone transmerberatur. Quagi ergo in terra pedica abscanditur, dum in tersenis commodis peccatum occultatur. Decioula guome ab actique hoste super semitam ponitur, cum in actions bujus mundi quam mens appetit, pecceti laqueus paratus lta namque in terra decippla ponitur, ut expesita esca ipsa non videatur. Sic nimirum sic antiques hostis dum subruere aliquem cupit, quasi escam in muscipule, lucrum in culse pouit. Ad quad dum aviditatis amore viator inhiat, ex improviso euro peccati laqueus suffocat. Quis buius bostis versutias non methat, qui tanto est permiciosior, quanto cocultion? Non easing gum extra non aunt anform aititur, sed diripere theseures, interiores country. Mulla sihi temporalium honorum cupiditas, sulla divitiarum ambitio, multum dignitatis dasiderium, aola in teriora appetit, solas zirtutes dizinit, solam animar

occidit. Ouch si aliquando exteriora MAR tesignetit, A mitieur, isto suo consumo delimenta tampana. Sed es non ea aufert ut habeat, sed ut ea auferendo animam evertat. Novimus quomodo mukos quotidie fraudibus suis occupet, quomodo vestimentis gratic exspoliet, deceptos virtutum privet ornatu, divitiis epom defraudet, livoribus infuscet tentationum, vuineribus peccalorum transfigat. Hæc est namque perversitatis ejus intentio, ut omnibus noceat, omnes deficiat. Denique quos in viis Dei ambulantes viderit, et in proposito iustilize cognoverit forfiores, eos gravius persequitur, a statu rectitudinis subruere constur. Ideoque ait : Persecutus est inimicus animam mean : humiliavit in terra vitam meam. Gravis persecutio. Qui cœperam amore cœlestium terrena relinquere, et contemptis divitiis sæcularibus, in cœlis conversari, jam impulsione diabolica cogor summa et æterna B despicere, et de mundi hulus providentia Incerta cogitare. Terrenarum rerum curis aggravor, carnalium voluptatum captus illecebris, ad ima deducor. Deprimit enim terrena habitatio sensum multa cogitantem (Sap. 1x, 15). Humiliant in terra vitam meum. Qui contemptis cœlestibus, ad ima solummodo appetenda deducitur, ejus vita in terra humiliatur. Unde fit, ut eo morti fiat proximus, que a Deo factus est per dissimilitudinem longinguus. Hinc namque Apostolus ait: Qui volunt divites fieri, incidunt in tentationem, et in laqueum diaboli, et desideria multa inutilia, quæ mergunt homines in interitum (II Tim. VI. 9). Unde et apte subditur :

(Vers. 4.) Collocavit me in obscuris sicut mortuos sæculi, et anxiatus est super me spiritus meus, in me C turbatum est cor meum.

4. Quid infelicius? Vivebam olim Deo, mortuus sæculo, nunc e contrario mortuus Deo mundo vivo. Quid est enim peccatum, nisi mors? Hinc etenim scriptum est: Non est in morte qui memor sit tui (Psal. vi. 6). Et iterum : Intravit mors per fenestras nostras (Jer. 1x, 21). Mors namque est quæ animam a Deo separat, sensuum internorum intercludit officia, divinam deturpat imaginem, lucis adimit claritatem. Denique qui Christo moritur, in sepulcro conscientiæ tumulatur, ligatur concupiscentiarum institis, a conspectu Dei projicitur, duritie operitur, lapide iniquitatis intus clauditur. De talibus scriptum est: Produit quasi ex adipe inigultas corum (Psal. цхи, 7). Hos tamen aliquando resuscitat Jesus, et 🐌 sublato impænitudinis lapide, a tenebris ad lucem revocat. Et cum pro eis Ecclesia intercesserit, per ministerium eos sacerdotum absolvit. Venit ipse ad monumentum, ad lacrymas Ecclesiæ commovetur; jubet ut ad justitiam resurgat, qui pridem in iniquitate jacuerat. Tantummodo opus est ut per confessionem foras venjat, sentiat cordis dolorem, timeat judicium Dei, ab iniquitate recedat. Habet etiam in hoc prophetæ documentum. Nam subditur: Anxiatus est super me spiritus meus, in me turbatum est cor meum. Prenitentis viri spiritus anxiatur, cum superna desiderans, carnis corruptione deprimitur. Cum enim terrenæ labis pondere prægravatus, sustolli ad altiora

enizius apperiora desiderat, que vertus ancinana acnoscit quam portat. Turbatur vero cer occesteris in recordatione poccati, cam primum coporit scineura cognoscere, et cuam longe a Doe necessoit cogitare. Nee vacat qued addidit. In me. Quasi enim extra se fuerat, qui serctis selubribus et seternis, de nexiis et temporalibus esgitabat, qui esgritudinis sum molestias non sentichat; qui se videre cum carres esset. putabat. Red KAGes in se sodiit, que seissum qualis fuerat, recegnovit. Scriptum mamque est: Redite preverienteres ad cor (leni. m.vi. St. Sud do filio prodige narravit Beminus, quie cum distractis et profusis paternis bonis, vite: contestis alimento egeret, in se reversus sit (Luc. xx). Non anim in ac reverteretur, nisi a se prins existet. Ideome at pater ejus ait : file filius mous mortuus fuerat, et renizit : perierat, et inventus est (Luc. 24, 24). Si ergo a patre, a que per inobedientiem discussores, inveniri desideras, et deliciose in dome illius anulari, ad taipaum statim revertere, et discussis actibus tais, unde excideris recordare, ut ee magis meveeris ad ponitentiam, quo incipies connescere qued amiseris. et perdere qued inveneris. Seguitur :

(Vers. 5.) Memor fui dierum antiquorum, meditatus sum in omnibus operibus tuis, et in factis manusum tuarum meditabar.

5. Felices antiqui dies, nibil tenebraram, nibil caliginis preserentes. Onas divinitatie illustratut praesentia, securitatis purgabat serenitas, isstitis immensi tas decorabat. Dies gaudiorum et imminis, dies virtutum et pacis, dice deliciarum et suavitatis : ques non pertur : babat meeror, non infestabet angustia, non obumbrabat infirmitas. Hos dies in paradiso habeit arima, entequam a statu rectivadinis per culpam cadoret prævaricationis: sed cosdem tunc infeliciter perdidit, cum præcepta conditoris servare contempsit. Potest queque intefligi per intiques dies, primorum parentum transgressio, per quam oculos corum apertos testatur Scriptura (Con. m). Vel etiam illecebrosa istius mundi prosperitas, fraudulente quadam amœnitate stritis arridens, cui maledicit justus, dicens : Perest . dies in qua natus sum (Job. 111, 5). Bancti etenim viri mundi hujus prospera magis quam adversa metaentes, in ipsis successibus suis scipsos discutiunt, et quam cito transeat mundante feficitatis fantas, attendunt, revolventes quod scriptum est : In die malorust ne immemor sis honorum (Ecoff. xxvn, 14). M quem vero in mundo prosperari viderint, et in gloria divitiarum suarum exsultare, non culmen dignitatis ejus considerant, sed finem illius mente pertractant, et tante obnixius vera bona considerent, quante apertius bona non esse quæ transcurt vident. Mine namque Job dicit: Ego vidi stultum firma radice, et maledizi pulchritudini efus statim (Job. v. 5). Qui enim in multitudine divitiarum suarum confidit, quasi m terra radicem firmavit. Sed vir sanctus ejus maledicit pulchritudini, cum illius derogat prosperitati. # ... dilutus sum in omnibus operibus tuis. Qui mundi hu . .

tiom contempserit terrena, meditatur in operibus honis, dum vita hac transcunte permaneant, et æternæ vitæ præmia serant. Neque enim tempere utiliter vivitur, nisi ad comparandum meritum quo in æternitate vivatur. Sequitur: Et in factis manuum tuarum meditabar (Psal. cz. 26). Loquitur propheta ad Deum: Opera manuum tuarum sunt cesti. Et alibi: Cæli engrent eleriam Dei (Paal. XVIII, 1). Illi sunt cceli, qui enarrant gloriam Dei: qui opus manuum Dei dicuntur, quia divinam in se non deformant imaginem, charismatum non excludunt dona, animos speciem non demoliuntur. Qui nihil boni sibi, sed totum gratise Dei tribuunt, scientes se nihil habere quod non acceperunt (I Cor. 1v). Hoc enim operatus est in cis, qui vasa misericordice fecit cos (Rom. IX), B qui illos ante mundi constitutionem in seipso elegit, ut in se non glorientur, nec altum sapiant, sed timeant (Ephes. 1), nec dicant in abundantia sua: Non movebor in aternum (Psal. xxix). In his 550 meditabitur, qui de Babylone reversus, exempla corum sibi ad imitandum proponens, ne deceptus conversatione corum qui terrena sapiunt, in cadem quæ dimiserat relabatur, et siat deterior erroris confusio (Luc. 1x), si post acceptum aratrum copperit retro aspicere; aut ad tollendam tunicam in domum remeare (Matth. xxiv). Eorum itaque exemplo se ad bene operandum excitat, et cum eis absens corpore, mente conversatur. Gloriam ergo beatitudinis æternæ quam receperunt, aut recepturi sunt, attendit; ut eo magis ad opus bonum animetur, quo coeperit agnoscere quod egeruat, et sperare quod acceperunt.

(Vers. 6.) Expandi manus meas ad to : anima mea vicul terra sine agua tibi.

6. Non sufficit bene velle, nisi sequatur et facere. deo qui in operibus bonis meditatum se dixerat, et In meditatione laudis sanctorum immoratum, secutus adiunxit: Expandi manus meas ad te. Hinc namque propheta nos admonet, dicens: Levemus corda nostra cum manibus ad Deum (Thren, 111, 41). Quid est manus ad Deum expandere, nisi operationem ad omnipotentem levare? Denique ille manus suas contrahit, qui indigentibus nihil tribuit, qui vocem pauperis non exaudit. Hinc quidam sapiens admonet, dicens: Non sit manus tua ad dandum contracta, et ad accipiendum porrecta (Eccli. 1v, 36). Docuit ille manus expandere, qui dixit : Date eleemosynam, et ecce omnia munda sunt vobis (Luc. xI, 41). Et propheta testatur, dicens : In die tribulationis med Deum exquisivi manibus meis (Psal. LXXV, 3). Quid est enim manibus Deum exquirere, nisi operibus sanctis Salvatorem invocare? Nec otiose additum est, Ad te, quia sunt plerique qui in eo quod bene agunt, laudari ab hominibus appetunt. Hi manus suas ad Deum non expandunt, quia per opera sanctitatis non Deum, sed mundi gloriam quærunt. De talibus dicit Dominus : Amen dico vobis, receperunt mercedem suam (Matth., vi, 2). Expandamus ergo manus nostras ad Deum. ne justitiam nostram faciamus coram hominibus Ibidem); nec cum fatuis virginibus lampades vacuas

ina divitias fallaces este agnoverit, et amore coles- A acchiemus; sed in vasis postris oleum sumentes, venienti sponso occurramus, ut dicere cum Apestolo possimus (Matth, xxv) : Gloria nostra hæc est, testimonium conscientiæ nostræ (II Cor. 1, 12).

7. Anima mea sicut terra sine aqua tibi. Hoc est propter quod magis timoratus quisque se ad bene operandun excitat, si se non extoliat de meritis, si in se superbiam humanæ præsumptionis exstinguat, si nibil se esse reputet, si virtutis incrementum a conditore exspectet. Ideoque sit : Anima mea sicut terra sine agua tibi. Quasi enim terra sine agua, est anima sine gratia. Sicut enim terra quæ imbre non perfunditur, non vestitur herbis, non venustatur floribus, non abundat messe : sic anima gratia carens non operitur virtutibus, non cogitat de cœlestibus, non insistit utilibus. Vitiato namque in primo parente libero arbitrio, jam nec velle quidem bonum possumus, nisi illius gratia adjuvemur, apud quem gressus hominis diriguntur. Scriptum quippe est: Præparatur voluntas a Domino (Prov. VIII, 35, sect. LXX). Et Dominus discipulis ait : Non vos me elegistis, sed ego elegi vos (Joan. xv, 16). Et Apostolus : Deus cst, inquit, qui operatur in pobis et velle et perficere, pro bona voluntate (Philip. 11, 13), Et iterum : Gratia Dei salvati estis, per fidem (Ephes. vii, 8). Si ergo fidem sine gratia Dei nemo habet, quis se facere fructum æstimet sine adjutorio illius, qui ait : Posui vos ut eatis, et fructum afferatis, et fructus vester maneal (Joan, xv. 16)? Quicunque enim plantet aut riget, incassom vox correptionis exterius perstrepit, nisi ille incrementum 551 dederit, sine quo nihil possumus facere (I Cor. 111).

(Vers. 7.) Velociter exaudi me, Domine, desecit spiritus meus.

8. Non incongrue a quodam sapiente dictum est : Cupiditati ipsa celeritas tarda est. Parum enim est desideranti justificationes Dei ut exaudiatur, nisi etiam velociter exaudiatur. Addit etiam causam, quare exaudiri debeat, quasi instantem jam spiritum non habeat, qui spem suam omnino in Deo ponit. Dicendo enim : Desecit spiritus meus, pauperem spiritu se esse testatur, et de seipso non præsumere, sed sacrificium Deo spiritum contribulatum offerre. Agnoscit hoc etiam se ex gratia Dei habere quod humiliatus est, confidens se ejus auxilio erigendum, cujus gratia se sentit elisum. Hinc namque propheta Dominum exorans, ait : Auseres spiritum corum, et deficient, et in pulverem suum revertentur; emittes spiritum tuum, et creabuntur (Psal. cm, 29). Non enim receptaculum spiritus Dei quisquam efficitur, nisi spiritu suo primitus evacuetur. Nam nec requiescit spiritus Dei nisi super humilem et quietum, et trementem sermones Dei (Isa. Lxvi). Denique qui tremit, deficit. Hinc propheta ail : Defecit in salutari tuo anima men (Psalm. cxvm, 81). Nisi euim quis a semetipso deficiat, ad eum qui supra ipsum est, non appropinquat. Hinc de regina Saba scriptum est quod audita sapientia Salomonis, et visis ministris domus ejus, non habebat ultra spiritum (III Reg. 10), quia electorum Ecclesia de gentibus congregata, cognita

gistris, abjecto superbiæ spiritu, omnique elationis fastu deposito, didicit de seipsa diffidere, et in Regis sui misericordia magna sperare.

(Vers. 8.) Non avertas faciem tuam a me, et similis ero descendentibus in lacum,

9. Solent domini irati ab his quibus offensi sunt servis oculos avertere, et si quando illi pro gratia supplicaverint, in partem aliam faciem declinare. Et quia recto eos intuitu conspicere nequeunt, animorum suorum motus in ipso corporis habitu ostendunt. Deus quoque idem delinquentibus avertitur, quia turpitudinem eorum sereno vultu inspicere dedignatur. Sed qui abjicit delinguentem, convertitur ad pœnitentem, vocat etiam aversos, donat peccata conversos, adjuvat dimicantes, confirmat laborantes, exaudit corde clamantes. Ipse namque per prophetam dicit: Convertimini ad me, et ego convertar ad vos (Zach. 1, 3). Sed quia converti ad eum sine ipso non possumus, quotidie cum propheta clamemus : Ne avertas faciem tuam a me, et similis ero descendentibus in lacum. Avertente Domino faciem, peccator in lacum descendit, quia nisi illum Deus misericorditer respezerit, post multa perpetrata scelera in desperationis foveam cadit. Nam et Petrus amare non flevisset, nisi eum Dominus respexisset. Est enim pænitentia unum de perfectis donis descendentibus a Patre luminum. Nisi ergo benigna Dei misericordia mentem hominis illuminaverit, impossibile est ei in novam naturam mutari (Jac. 1), cum scriptum sit: C Non potest a se sacere quidquam, nisi datum suerit desuper (Joan. xix, 11). Et Apostolus: Fiduciam, inquit, talem habemus per Christum ad Deum, non quod su sficientes simus cogitare aliquid a nobis, quasi ex nobis, sed susficientia nostra ex Deo est (II Cor. 111, 4). Si ergo nec cogitare aliquid a nobis sufficimus, quomodo sine respectu misericordiæ Dei pænitentiam agemus? Sunt enim tenebræ ubi Christus non respicit, ubi lux illa vera non ingreditur; quæ sic lucet in tenebris, ut tamen non comprehendatur 552 a tenebris (Joan. 1). Ideoque propheta Dominum exorans dicebat : Faciem tuam illumina super servum tuum (Psalm. CXVIII, 135). Quid est autem facies Dei, nisi quædam claritas cognitionis ejus? Hanc cognitionis ejus claritatem non vident, qui misericordiam ipsius ignorant, D bunt sicut sol in regno Patris eorum (Matth. xin). qui de peccatorum suorum venia desperant. Illi denique in lacum descendunt, ubi lumen non videant misericordiæ, intentionem cordis non dirigant ad cœlos, carnis satisfaciant desideriis, Deum contemnant, sicut scriptum est : Peccator cum in prosundum venerit, contemnit (Prov. xvIII, 3). De talibus per Amos prophetam Dominus intonat, dicens : Si celaverint se ab oculis meis in profundo maris, ibi mandabo serpenti, et mordebit eos (Amos IX, 3). Quid est enim celari in profundo maris, nisi in altitudine delitescere desperationis? Celat vero se qui non confitetur peccata sua. Non consitetur autem qui desperat de misericordia Dei. Vel certe ille se ab oculis Dei celat,

Christi gratia et Evangelicæ doctrinæ inventis ma- A qui a mandatis ejus avertitur. Oculi enim Dominio spiritus Dei, qui legem, id est mandata dedit. Qui ergo se ab oculis Dei in profundo desperationis celaverint, potestatem accipit diabolus ut eos mordeat, et in ventrem eos suæ malitiæ inducat. Iose est enim serpens, cui dictum est: Terram comedes omnibus diebus vitæ tuæ (Gen. 111, 14).

> (Vers. 9.) Auditam fac mila mane misericordiam tuam, quia in te speravi.

10. Quid est mane, nisi sequentis diei initium? Quæ autem dies, nisi illa de qua propheta dicit : Melior est dies una in atriis tuis super millia (Psal. LXXIII, 14)? Et Apostolus: Nox, inquit, præcessit, dies autem appropinquavit, abjiciamus ergo opera tenebrarum, et induamur arma lucis; sicut in die honeste sis, hortatur pigros, consolatur afflictos, docet studio- B ambulemus (Rom. xiii, 12). Illa est enim dies quam verus ille sol illuminat, qui nescit occasum, quem non obtenebrat nubes, non obscurat nebula, non obumbrat turbo. Quæ recte una dicitur, quia nullius finis termino angustatur. In hac quippe vita diem non habemus, in qua per fidem , non per speciem ambulamus. In qua cæcitatis nostræ patimur tenebras, et erroris humani deslemus caliginem. In qua assiduis mœroris et angustiæ premimur nebulis, et per devia trahimur, quasi captivi lumen sapientia non habentes, et in cogitationibus nostris evanescentes. Cum autem Christus apparuerit vita nostra (Col. 111), et revelata facie Deum videre cœperimus. tunc omnis effugiet caligo tenebrarum, omnis evanescet ignorantiæ fumus, omnis dissipabitur tentationis nebula; quia et corruptibile hoc induet incorruptionem, et mortale hoc induet immortalitatem (I Cor. xv). Illa erit claritatis et lucis dies, quam electis omnibus præparavit, qui eripuit nos de potestate tenebrarum, et transtulit in regnum filii dilectionis sua. Hujus diei mane est futura resurrectio, juxta quod scriptum est : Mane astabo tibi et videbo, quoniam non Deus volens iniquitatem tu es, neque habitabit juxta te malignus (Psal. Ly). Et iterum : Bonum est confiteri Domino, et psallere nomini tuo. Altissime. ad annuntiandum mane misericordiam tuam (Psal. xci. 1). In ea quippe justorum lucescet felicitas, apparebit gloria, videbitur exsultatio; ubi absterget Deus omnem lacrymam ab oculis sanctorum (Apoc. xxi), ubi novissima destructur mors, ubi justi fulge-

> 11. In illo autem mane auditam faciet Dominus misericordiam suam, cum segregatis justis ab impiis, ovibus scilicet ab hædis, dicet his qui a dextris ejus erunt : Venite, benedicti Patris mei, percipite regnum quod vobis paratum est ab origine mundi (Matth. xxv, 34). Ibi nota fiet misericordia Dei, quam in præsenti vita 553 mens humana capere non potest. Præparavit enim Dominus diligentibus se, quod oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit (1 Cor. 11). Ideo qui per bonam conversationem a gratia Dei venientem, ad desiderium æternæ vitæ erigitur, dicit : Auditam fac mihi mane misericordiam tuam scilicet æternam. Misericordie

emim Domini ab Elerno usque in Elernum super timen- A mundanæ tentationis. Postremo ut animam insam tes cum (Puel. cm, 17). Qued si illa sancterum felicilas misericordia est, et non meritis acquiriter, abi crit and scriptum est: Et tu reddes unicuique secundum opera sua (Paal. LEA, 13)? Si secundum opera redditur, guomedo misericordia estimabitur? Sed alind est secundum opera reddere, et aliud propter ipsa opera reddere. In eo enim qued secundum enera dicitur, insa operum qualitas intelligitur, ut cujus apparuerint bona opera, ejus sit et retributio gloriosa. Illi namque beatze vitze in qua cum Dee et de Dee vivitur aulius potest æquari laber, nulla opera comparari, presertim cum Apostolus dicat : Non sant condigue passiones hujus temporis ad futuram glorium, que revelabitur in nobis (Rom. VIII, 18). sit neminari, quia pro illis operibus datur, que sine przeventa misericordize Dei nemo assequitur. Unde in Psalmis dicitar : Bous mous, misericordia ejus præveniet me (Peal. LVIII, 11). Nisi enim vasa fræ fecisset vasa misericordize, neminem ab illa perditionis massa conversatio s. neta discerneret, neminem a poena perceture mortis justitial propria liberaret. Constat ergo quia quibus misericorditer tribuit ut in bac vita bene encreptur, cis misericordius largitur ut in æterna heatitudiae centuclicate fructu remunerentur. Hæc est gratia, quam pro gratia dandam sanctus Dei apostolus perhibet, ut quibus in hac vita divinitus datur gratia sanctificationis, els exhacquoque in futuro detur gratia æternæ felicitatis. Ouod vero ait : Quia in te speravi. quis in Deeposuerit, ad exorandum Deum confidentior erit. Dixerat gnoque superius: Defecit spiritus meus. nunc vere in Beo sperare se dicit. In quo majoribus usus confidentiæ remediis, spei nostræ saluberrimum adhibet documentum, ut discamus parum esse quod a nobis deficimus, nisi nos transcendentes, in Deo proficiamus.

(Vers. 10.) Notam fac mihi viam in qua ambulem. quia ad te levavi animam meam.

12. Quis est qui pervenire possit ad audiendam mane vocem misericordiæ, nisi ambulaverit in via justitiæ? Hinc propheta Dominum exorans, ait: Viam justificationum tuarum instrue me (Psal. CXVIII, 27). Et illud: Dirige me in semitam rectam propter tuo viam meam (Psal. v, 9). Sciebat enim viam esse quæ recta videtur hominībus, cujus novissima ad mortem ducunt (Prov. xiv). Ideoque ait : Notam fac mihi viam in qua ambulem, quia ad te levavi animam meam. Vide ordinem. Primum est ut a teipso deficias, nec super te causa jactantiæ rapiaris, sed omnibus inferiorem te sentias, et sic in te spiritum superbiæ exstinguas. Non te generis nobilitas extollat, non erigat honor, non inflet prudentia. Qui enim confidit in homine, maledicto subjacet (Jerem. xvu). Deinde sequitur ut in Deo speres, ut derelictus (juxta prophetam), a patre et matre (Psal. xxvi), assumaris a Domino, et ejus præsidio guberneris inter fluctus

leves ad Doum, et omni vanitate expulsa. În cœ'estibus converseris, ubi deliciarum Dei reficiaris duicedine, et visionis eius perfruaris claritate, SSA Non tibi subrepat terrenarum defectatio cupiditatum, non vanitatum phantasmata mentem occupent, quæ cum animum in diversa traxerint, tantam inducunt caliginem negligentize, et excitatis tenebras opponunt, ut cum appetere coeperit infima, nullaterros erigatur ad summa. Si amore coelestium accensus fueris, et per istos ascenderis humilitatis gradus, poteris et tu dicere cum propheta : Ad te. Domine, levavi animam mean (Psal. xxrv, 1). Beatus qui hoc potest dicere. Beatus plane quem iniquitas non onerat, non revocat delectatio, non inclinat voluptas, quem non gravat Oungeam et ex hoc quoque misericordia jure pos- p cupiditas, non deprimit opulentia, non trahit ambitio, sicut scriptum est : Beatus vir cujus est auxilium abs te. ascensiones in corde suo disposuit (Psal. LXXXIII. 6).

> (Vers. 11.) Eripe me de inimicis meis, Domine, ad te confugi; doce me facere voluntatem tuam, quia Deus mens es tu.

13. Oni in via ambulat, insidias metuit, hostium timet incursus, prædonum impetus perhorrescit. Ideo qui viam nosse salutis desiderat, ut etiam ab inimicis eripiatur exorat. Novit quia inter inimicos graditur in medio laqueorum, undique pericula imminent, undique ponuntur insidiæ, undique incauti præcipitantur. Adversarius enim noster diabolus tanquam les rugiens circuit, quærens quem devoret (1 Petr. v, 8). Ocquasi causa est justa petitionis, quia cum spem suam C cupat incautos, inermes sauciat, incautos exspoliat. Alios necat, alios captivat, alios suffocat. Aliquando transfigurat se in angelum lucis, et incautæ menti quædam agenda bona proponit (II Cor. xi); it dum a proposito tentatus deciderit, et tentationum ventis velut arundo cœperit agitari, facilius ad delicti inducatur consensum. Inscrit inutiles cogitationes, vana adhibet desideria, virtutum figmenta depingit. Si quem vero invenerit fortiorem, in bono proposite perseverantem, eum acrius persequitur, et gravioribus admotis tentationum aculeis, exstinguere conatur. Habet quoque secum nequitiæ ministros, duces et satellites suos, cum quibus adversos humanam fragilitatem congreditur, ut ea tanto facilius superetur, quanto non ab uno, sed a multis impugnatur. inimicos meos (Psal. xxvi, 11). Et, Dirige in conspectu D Contra hunc potentem adversarium ejusque plurimos apparatus nos instruebat Paulus, cum diceret: Non est nobis colluctatio adversus carnem et sanguinem, sed adversus mundi rectores tenebrarum harum, contra spiritalia nequitiæ in cælestibus (Eph. vi, 12). Quis tot inimicorum catervas evadere, corumque insidias investigare potest? Non gravantur carne, nullis occupantur curis, sed sunt ad nocendum parati. Quis hominum adversus eos dimicans illæsus abire potest, nisi auxilio divine gratiæ vallatus fuerit, et scuto bonæ voluntatis ejus coronatus? Etiamsi bonæ operationis studio floreat. si lumine polleat virtutum, non poterit inimici rugientis superare nequitiam, nec potestatis inique reprimere vires, nisi illius fuerit fretus præsidio, qui

14. Restat ergo ut in empiles diving gratic agailium postulemus, et ad illud inexpugnabile occurramus semper refugium, in que pullius hestis timeamus incursum. Ad illad nempe refugium confugerat qui dicebat: Eripe me de inimicis mais. Domine, ad te confuci. Et alibi : Damine, refugium factus es nobis (Psal. LEXXIX, 1). Notandum vere quie non ait, pretege use, sed crise me, guasi dicat : Jam me fraudi suarum legueis implicant, iem deceptionum astriagunt nodis, jam retibus iniguitatum involvent. Onis anten ad eripiendum idenens, misi ille, oni KKK cuiu propheta cantamns : Anime neutre sicut passer erepta est de laques venantium; lemens contritus est. et nos liberati sumus (Psal. CXXII, 7)? Et no quis cibi Adjutorium nostrum in nomine Domini, ani fecit calum et terram (Ibid., 8). Ambidantes itaque in via hac in qua absconderunt laqueos aobis, totis ad Deum medullis cordis clamemus: Erine me de inimicis meis, Domine, ad te confugi ; dace me facere noluntatem tuam, quia Deus meus es tu. Justum est at Dec suo comis homo servial, creatura obediat Creatori. Domini sui mandata servus non transgrediatur. Contendat christiana anima facere voluntatem Dei aui, agnoscat Creatorem anum, audist vocem ejus, dirigat viam eius, obediat præcentis ejus. Orat ut daceatur, postulet ut dirigatur, supplicet ut confirmetur. Hoc quippe sine auxilio divinæ inspirationis assequi nemo potest, sed in omnibus divina nobis est exoranda elementia : ut infuso cordibus nostris spiritu, cujus unctio docet nos de omnibus (I Joan. 11), discagus que sit voluntas Dei bona, henenlacens et perfecta (Rom. xu).

(Vers. 12.) Spiritus tuus bonus deducet me in terram rectam; propter namen tuum, Domine, vivificabis me in conitate tue

15. Qui a spiritu suo definit, a spiritu Dei deducitur. Dixerat autem superius auum spiritum defecisse. Constat itaque quia ad malam eum auus apiritas deduxerat. Et fortasse deduxerat eum in regionem leoginquam, in qua substantiam suam dissinasset (Luc. xv), in qua fames esset warbi Dei, in qua uni civium, videlicat diabolo, qui princaps est mundi hujus nuncupatus (Joan. xw), adhærens, ad porcos mitteretur pascendes; abi porcorum cibis ventrem suum cuperet implexe, id est malignorum spirituum suggestionibus carni suz satisfacere. Jam vero malo spiritu deficiente, a Dei hono assumptus, in terram roctam speret introduci ; que tribulos non germinet et spinas, nec deserta sit, vel invia, vel inaquesa; ead centenis exuberet fructibus, et deligiis abundet mernis. Qui enim spirita Dei aguntur, bi junta Apostoli voceus, filis Pei sant (Rom. vus, 15), Si sulem filis, et hæredes; et si hæredes, hæreditatem possidentes. Quæ est autem hæreditas, nisi terra viventium? Hine namq. e propheta ait : Mansueli heneditabunt terram, et deler ubuntur in multitudine pacis (Psal. xxxvi, 11). Hinc ri Bus ait: Benedicentes et, hæreditabunt tor-

sic manet in nobis, ut cliem pagnet pro nobis. A rem (Ibid. xxII). Et ne quis crederet terram illam que transitura est, benedicentibus et mansuetis hereditatem promitti, subjunzit atque ait : Justi autem hæreditabunt terram, et inhabitabunt in sæculum sæculi super cam (Ibid., 29). Et : Novit Dominus dies immaculatorum et hæreditas eorum in æternum erit (Ibid. 18). Si ergo hæreditas filiorum est, et illi sunt Mii Dei, qui aguntur spirita Del, cum hareditas terra viventium sit; qui spiritu Dei filuminantur, in terrom rectam deducentur. Ad quam quicunque deduciter, in multitudine pacis delectatur. Hanc nacis multitudinem Dominus per prophetam pollicetur, dicens : Dabo illis solatium verum, pacem super pacem (Isa. LVH, 18, 19, sec. LXX). Super pacem enim quam dilectis suis in hac vita tribuit. In æterna feliplacens de ereptione sua glorietur, adjunctum est: p citate aliam divina miseratio dabit; ut jam caro non repugnet spiritei, nec aliqua ufflus tentationis subrepat occasio, omnibus iam compositis: ut reformata in melius humana natura, nemo jam cadere, nemo possit peccare. Have est pay Christi quam apostolis ipse premisit, dicens : Pacem relinquo vobis, pacem meam de sebis (Jean. xrv, 17). În quo notanduni quia cum bis eis suem pacem promisit, 556 intelliganus sanctes Dei quamdam in hac vita pacem habere, sed versus perfectamente pacem ibi solummodo inventuros, ubi cos jam nella vana movebit cogitatio, nulla turbabit illusio, cum oripuerit Deus animas corum da morte, ocules corum a facrymis, pedes corum a fapsu. Hane pacem Christus selus habuit, quia solus inter mortuos liber, peccati aculeum in corde non sensit Nos vero quandin corruptibili carne premimur, et corporis innectimur nodis, integræ illius perfectæque pacis ignari vane conturbamur, irrepentibus nobis terrenarum illecebris cupiditatum, et cogliationibus vanis, que frequenter quasi facto agmine ex improvise erampentes, mentem confundunt, atque allo suom proposuerimus, animum trahunt. Non enim in potestate nestra est cor nostrum; non ad Denm sesundum voluntatem nostram erigitur; deducitur ad ima, trakitur ad devia. Si ergo in terram rectam ensimus ingredi, a spiritu Dei bono optemus deduci.

> 16. Propter nomen tuum, Domine, vivificabis me in cequitate tua. Non vivit justitize, nisi qui moritur înîquitati. Sicut autem quod seminavimus non vivificatur, nici moriatur prius; sie qui mundo et concupiscentiis ejus non moritur, in fractu bonorum operum non multiplicator (Col. 111). Superest ergo ut mortificemes membra nostra quæ sunt super terram, systemus vivilicet nos auctor vitæ. Ad hoc enim ipsu mortuus est, et resurrexit, ut nos peccatis mortui, justitize vivamus (I Petr. 11). Hinc propheta dicit: Vivificatis nos post duos dies, et in die tertia suscitabit *** (Osee 71, 3). Illa nempe resurrectio, nostra vita fuit, per quam a morte animæ liberati sumus, atque vite restituti perpetuze. Si enim credimus quod Jesus mortuus est et resurrexit, lia et Deus eon qui dorinierunt per Jesum, adducet cum eo (I Thessul. 17, 15). Vides quia qui Christe commeritur, cum eo convivificutur, siont restatur Apostolus, dicens: Bi enim

complantati facti sumus similitudini mortis ejus, simul A quam fractus labore sævientium procellarum deficiat, et resurrectionis erimus (Rom. vi. 5). Plus est autem vivificari in æquitate quam vivificari æquitati. Denione qui in æquitate vivilicatur, in ipsam æquitatem introducitur, ut nihil iniquum sapiat, nihil impium agat. Potest etiam per æquitatem ipse Christus intelligi, in quo vivificatur qui mundo moritur. Denique corpore suo et sanguine pascimur et viviticamur, alimur et saginamur. Nec otiose additur: Propter nomen tuum. Ad omne enim bonum quod agimus. non nostram, sed Domini gloriam quærimus. In eo namque opus bonum Deo acceptum esticitur, si ex virtute operis non servi, sed Domini nomen glorificetur.

(Vers 13.) Educes de tribulatione animam meam, et in misericordia tua disperdes inimicos meos.

innumerabiles afflictionum molestias, nulla est major afflictio quam conscientia delictorum. Cum enim exterius patitur homo, ad Deum confugit, ad virum fortitudinis recurrit. Singulare namque et saluberrimum est consolationis remedium tribulationes exterius patienti; ut si eum contristat orbitas, si angit paupertas, si venit insirmitas, recedat ab eo qui soris est strepitu, et ingressus in interiora mentis penetralia, ibi Deum invocet, ubi nemo videt. Restat quoque ut ostium cordis contra illatas claudat molestias, ut sævientium exterius non sentiat impetus, sed in spe coelestium promissorum exsultans postponat damna, molestias negligat, sæculi blandimenta contemnat, humiliet se in confessione peccati, magnificet et laudet 557 Deum corripientem et con-C solantem. Quod si malæ conscientiæ tribulationem perferens, in arcano cordis Deum non invenit, quoniam forte recessit ab hospitio cordis pro abundantia iniquitatis, quid facturus est homo? ubi consolationem inveniet? ubi requiem perquiret? Grandis tribulatio, ubi nullus evadendi aditus, ubi nulla libertatis spes, ubi nulla ereptionis fiducia. Si ad exteriora recurrit, si in transitoriis consolationem quæsierit. ibi animi afflictio urgebit, sollicitudinum stimulabit calamitas, miseriarum turba vallabit. Quæ enim in' temporalibus consolatio? quale in divitiis gaudium? Nunquid nobiscum permansuræ sunt? Nonne illæ sunt spinæ, quæ semen verbi suffocant (Luc. viii)? Ouæ sicut acquisitæ lætificant, sic etiam amissæ conpeccator ad eum recurrat in quo solo vera est consolatio, et per istius vitæ noctes in lectulo cordis Deum quærat. Quem si primo non invenit, magis ad quærendum animetur, surgat ad amorem cœlestium, civitatem circumeat exsultatione universæ terræ fundatam, interroget vigiles qui custodiunt Ecclesiam, nudetur pallio sæcularis ornatus, et charitatis sagitta interius vulneretur (Cant. 111). Nec prius a quærendo desistat, quam mærentium consolatorem inveniat. Inventum autem summopere teneat, donec redemptus ope adjutricis gratiæ, a conscientiæ eripiatur tribulatione. Si enim naufragus cupiens vitam in undis servare, semel adeptam tabulam non ante dimittit.

aut vehiculi præsidio adiutus, optatum littus attingat : quis in huius maris magni et spatiosi naufragio Dei non amplectatur sapientiam, cujus gubernetur præsidio, regimine deducatur? De ipsa namque scriptum est : Lianum vitæ est his qui apprehenderint eam, et qui tenuerit eam, beatus (Prov. 111, 18). Quæ est autem Dei sapientia, nisi Christus? secundum quod Apostolus ait : Christum Dei, virtutem, et Dei sapientiam (I Cor. 1, 25). Teneamus ergo lignum salutis in pelago procellosæ tempestatis, per quod possimus et a periculo horrendæ mortis eripi. et de tribulatione diabolicarum tentationum educi. Dat nobis magnam ereptionis nostræ siduciam quod subditur : Et in misericordia tua disperdes inimicos meos. Qui sint ini-17. Inter multiplices humanæ animæ tribulationes, et B mici humani generis, et Christianæ animæ impugnatores, superiori satis expositione declaratum est. Ouos tunc clementia divina disperdit, cum eis vires nocendi adimit: cum adversus jacula tentationis diabolicæ scutum opponit suæ protectionis. Quasi enim confusi abscedunt, cum se ad prævalendum impotentes agnoscunt.

(Vers. 14.) Et perdes omnes qui tribulant animam meam, quoniam ego servus tuus sum.

18. Justum est ut bonus servus a bono domino adjuvetur, contra hostiles muniatur incursus, a periculc liberetur. Sed quid est quod se nominat servum, cum servus non maneat in domo in æternum? Hinc ipsa Veritas discipulis ait : Jam non dicam vos servos, quia servus nescit quid faciat dominus ejus (Joan. xv. 15). Et Apostolus : Non accepistis, inquit, spiritum servitutis iterum in timore, sed accepistis spiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus, Abba pater (Rom. viii, 15). Sed sciendum, quoniam sicut sunt duo timores, ita etiam sunt duæ servitutes. Est enim timor pænam habens, quem perfecta charitas foras mittit (I Joan. IV). Est et timor Domini sanctus permanens in sæculum sæculi (Psal. xv111), de quo etiam scriptum est : Initium sapientiæ timor Domini (Psal. cx, 10). Et iterum : Timentibus Deum nihil deest (Psal. xxxIII, 10). Ille igitur timor qui a charitate excluditur, 558 ad servum non manentem in domo pertinere videtur. Timor vero sanctus servo illi convenire noscitur cui voce Dominica dicitur: Euge, serve bone et fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, super multa te tristant. Superest itaque ut in tribulatione positus n constituam, intra in gaudium domini tui (Matth. xxv, 21).

19. Quod vero ait : Perdes omnes qui tribulant animam meam, ad illam beatæ vitæ felicitatem referendum est, in qua nullum habebimus adversarium, nullum metuemus inimicum, cum absorbebitur mors in victoria, cum illa novissima inimica destructur mors, cum immutati fuerimus, et æquales angelis effecti (I Cor. xv). Modo enim nibil quietis aut securitatis invenire possumus, dum adhuc in nobisipais ingemiscimus gravati, adoptionem exspectantes, redemptionem corporis nostri (II Cor. v). Cum autem mortale hoc induerit immortalitatem, tunc nulla erit diabolicz fraudis impugnatio (I Cor. xv), nullum hæreticæ pravitatis dogma, nulla infidelis populi impietas, omnibus

ita pacatis et compositis, ut in tabernaculis justorum A optimis adornantur margaritis, plateze ejus ex auro sola audiatur vox exsultationis et salutis. Ibi sancti sine fine laudabunt Deum, et in lumine claritatis eius exsultabunt (Psal, cxvn), cives effecti illius civitatis. quæ libera est, et æterna in cœlis (Galat. 1v). Quam non obscurant tenebræ, non obumbrat nox, non consumit vetustas, non in ea rutilat lumen solis, aut lunæ splendor, aut stellarum jubar, non ibi lucerna quæritur, non lampas accenditur, non lychnus aptatur. Claritas guippe divina eam illuminat, sol clarificat justitiæ, lux vera illustrat, lux, inquam, inaccessibilis, quæ non clauditur loco, non finitur tempore. non obumbratur tenebris, non variatur nocte. 559 Hoc immenso et indeficiente et lucidissimo lumine illustrata Jerusalem sancta, quæ est mater nostra, filios abdicat tenebrarum, cives recipit pacificos; filios B dies æternus, et unus omnium spiritus; ubi est certa videlicet lucis et diei, filios adoptionis, consortes supernæ hæreditatis. Nullus in eam ingreditur impius, nullus habitat iniquus, nullus intrat immundus. Muri ejus ex lapidibus construuntur vivis, portæ ejus ex

purissimo sternuntur, et canticum lætitiæ sine fine in ea cantatur (Apoc. xxi). Ibi est lux sine defectu. gaudium sine gemitu, desiderium sine pœna, amor sine tristitia, satietas sine fastidio, sospitas sine vitio. vita sine morte, salus sine languore. Ibi sancti et humiles corde (Dan. 111); ibi spiritus et animæ justorum, ibi cuncti cœlestis patriæ cives et beatorum spirituum ordines Regem in decore suo videntes, et in gloria virtutis ejus exsultantes. Perfecta viget in omnibus charitas, una omnium'lætitia, una jucunditas.

Bone Jesu, Verbum Patris, splendor paternæ gloriæ, in quem desiderant angeli prospicere, doce me facere voluntatem tuam, ut a spiritu tuo bono deductus, ad beatam illam perveniam civitatem, ubi est securitas, et secura æternitas; et æterna tranquillitas, et tranquilla felicitas, et felix suavitas, et suavis jucunditas; ubi tu, Deus, cum Patre et Spiritu sancto vivis et regnas per infinita sæculorum sæcula. Amen.

DE SEOUENTI OPUSCULO MONITUM.

560 Quod hic damus opusculum non aspernandum, sancti Gregorii papæ nomen in Codicibus manuscriptig presert; at in paucissimis exstat. In unico sane, qui est majoris Monasterii prope Turones, nobis occurrit. In bibliotheca quoque Vaticana unum duntaxat repertum est Concordiæ hujus exemplar manu exaratum, ut suis litteris Romæ datis xvi Kalend. Aprilis 1699, nobis significavit D. Claudius Estiennot, qui simul nos admonuit sibi dictum a viro clariss. et doctiss. D. L. de Zacagnis, Vaticanæ bibliothecæ custode, vix aliud in totius Ita'iæ bibliothecis inveniri posse. Codicem hunc Romam ex bibliotheca Palatina fuisse asportatum id nobis persuadet, quod in editione Romana Vaticanis typis jussu Sixti V diu ante adornata, quam bibliothecæ Pontificiæ ex Palatina, tanta librorum manu exaratorum supellectilis fieret accessio, nulla Concordiæ hujus mentio injiciatur. Si enim in boc opusculum nomine sancti Gregorii munitum et insignitum, neque quod ipsi tribuatur indignum, incidissent Editores accuratissimi, ab eo vel edendo, vel saltem commemorando nullatenus abstinuissent.

Inter clariss. viri Jacobi Sirmondi opuscula legitur epistola Alexandri Wiltbemii societatis Jesu, qua diligentissimo huic Codicum mss. investigatori ac exploratori peritissimo inventam a se in bibliotheca collegii Luxemburgici ejusdem societatis, illam de qua hic agimus Concordiam indicat his verbis: *Incidi in opuscu*lum D. Gregorii de Concordia testimoniorum, quod Pamelius in fine operum Patris illius promissum non repræsentat. Titulus in nostro codice scripto, ut opinor, Othonibus Imperatoribus, hic est: Incipit de Concordia testimoniorum sancti Gregorii papæ urbis Romæ. Quod opusculum, cum capita quædam de prædestinatione, aut ei disputationi affinia delibet, judicavi reverentiæ vestræ indicandum, si forte mitti velit. Ex epistola quam rescripsit Sirmondus liquet eum sibi mitti Codicem peroptasse, quod utrum consecutus sit, aut quale de hoc

opusculo judicium tulerit vir doctissimus, nobis incognitum.

Quid de illo senserit Johannes Gilotius, vir multarum litterarum, qui cum cæteris sancti Gregorii operibus tam genuinis quam spuriis illud edidit Parisiis an. 1571 publico testimonio, quod hic exhibendum duximus, declaravit, dum evolveremus Codices antiquos, ut ad illorum collationem hujus doctoris scripta quæ exstant, restitueremus, invenimus hunc librum in exemplari quodam pervetusto bibliothecæ D. Dionysii, quem minime dubitamus esse D. Gregorii, non tantum quia cjus habebat nomen, sed etiam quia stylus facilis, popularis, simplex illius est, et quod nos magis movet, mens ipsa atque sententia tota Gregorii. In responsione ad primam interrogationem agit de duplici timore lisdem prope verbis ac certe sententiis, quibus lib. xxxiv Moral., cap. 14 (Imo potius cap. 17, nunc num. 40). In quarta interrogatione eodem modo de prædestinatione loquitur, aique lib.'1 Reg., cap. xiv. Quid distet inter crimen et peccatum iisdem verbis interrogatione 10, et lib. xxi Moral., cap. 9 (Nunc num. 19). Quod si de auctore dubitaremus, dignum tamen judicaremus ut in lucem ederetur, quod tam exiguo volumine tam multam doctrinam contineat.

Certe inficias ire non possumus stylum ad doctrinam hujus auctoris, quicunque sit, Gregorium redolere. In interrogatione quarta, eo modo qui sancto doctori familiaris est et fere singularis, laudat libri Sapientiæ scriptorem: Quia quidam sapiens dixit, raptus est, etc. (Lib. xix, Moral. num. 26; lib. xxvii, n. 47 et 53). Verum neque ex hac observatione nostra, neque ex Gilotianis continuo sequitur, Gregorio vindicandam hanc Concordiam. Quidni enim quispiam in illius operibus evolvendis assiduus, potuerit ex ejusdem tum senten-

tiis, tum etiam verbis opusculum hoc contexere et consarcinare?

In B.bliotheca veteri Hispaniæ (Tom. 11, lib. vii, cap. 6, num. 109), Martino cuidam presbytero Legionensis Ecclesiæ circa finem x11 sæculi adscribitur Liber sic nuncupatus, Concordiæ Veteris et Novi Testamenti. Quo nomine utrum intelligi debeat nostra Concordia dubitare licet. In ea enim non solum Veteris Testamenti tetimonia cum aliis ex Novo specie tenus pugnantibus conciliantur , verum etiam plerumque ejusdem Novi Testamenti loca quæ videntur opposita componuntur, et ab omni contradictione solvuntur.

Editam Joannis Giletii cura hoc opusculum denuo contulimus ad ms. Codicem majoris Monasterii necci fose annorum, cujus ope multa in Giletiana Editione corrupta sanavians, nec tumen omnia: menderum enim expers non est hic Codex, neque alterius ms. Codicis copiam babere potuimus. Nostris vero conjecturis plus zeque indulgere metuimus, cum inde corruptelam editorum librorum maximam effluxisse nobis pene constet.

SANCTI GREGORII MAGNI

ROMANI PONTIFICIS

CONCORDIA

QUORUMDAM TESTIMONIORUM S. SCRIPTURE.

I.

561 Ad Rom. 1 (Vers. 6): Paulus servus Jesu

In sancto Evangelio secundum Joannem xv (Vers. 15): b Non dicam vos servos, sed amicos.

INTERROGATIO.

Quid est, quod magister Christus in alio loco apostolos non dixit servos, sed amicos; et ejusdem magistri discipulus, imo apostolus, in quo Christus loquebatur, nominavit se servum? Et dum utrumque a Christo dictum est quomedo intelligi debeat, solerter intucadum est, maxime cum idem Dominus ac Salvator noster ad eosdem apostolos secundum Lucam dixerit: Dicite, servi inntiles sumus, quia quod Mebuinma sacree, e secimus (Luc. xvii, 10). Et iterum: Enge, serve bone et sidelis (Matth. xxv, 22, 25; Luc. xix, 17). Et iterum: Beatus ille servus, quem, cum venerit Dominus, invenerit sic sacientem (Matth. xxiv, 46; Luc. xix, 37).

RESPONSIO.

Sine præjudicio alterius sententiæ melioris, scieudum est duo genera esse bonæ servitutis: unum timoris, aliud dilectionis; unum timentium ancillarum et servorum, aliud diligentium et placentium filiorum; timet enim ancilla ne flagelletur, timet matrona ne offendat animum viri sui. Sod servitutis timor qui habet pænam, & foras mittit perfectam charitatem. Perfectus autem servitutis timer non solum non habet pænam, sed ad ipsam pervenit kætitiam, psalmista attestante, qui ait : Lætetur cor meum, ut timeut nomen tuum (Psal. LXXXV, 11). Et iterum : Timor Domini sanctus permanens in seculum seculi (Psal. xvm, 11). Hunc namque timorem habent et sancti angeli, quem profecto habuerunt et sancti apostoli, per adventum scilicet Spiritus sancti, per quem e diffunditur charitas in cordibus nostris. Ideireo et a Domino non dicti sunt servi, sed amici, qui ta-

In Ms. Incipit Concordia testimoniorum sancti Gregorii papæ urbis Romæ.

b Ms., non dico.... sed amicos meos.

c Ms., non fecimus.

d Ms., foris mittit persectam charitatem.

· Ms., descendit,

A men et a semetipsis, et a Domino dicti sunt servi; nimirum non ex timore, sed ex smore Deo placendi.

Ad Rom. 1 (Vers. 1): Segregatus in Evangelium Dei. Et secundum Joannem xvn (Vers. 11): Pater suncte,
f serva eos quos dedisti mihi, in nomine tuo, ut sint

INTERROGATIO.

Et dum se sanctus Paulus unum effectum cum servatis 562 credidit, quid est quod se segregatum esse fatetur? Nam dicitur segregatus, « qui a grega separatus est, maxime cum Dominus dixerit: Et erit unus grex, et unus pastor (Joan. x, 16). Et sanctus Spiritus in Actibus apostolorum imperando locutus est: Segregate mihi Paulum et Barnaban in opus ad quod vocavi est (Act. xm, 2).

RESPONSIO.

Sciendum profecto in primis est, quia ista testimenia non solum a seuscipeis non discrepant, verum etiam sibimetipsis in unitate concordant. Nama
Paulus et Barnabas a grega non erant separati, sed
gregati, hoc est ad opus apostolatus foerant electi.
Quibus enim cor unum et anima una cum grege erat,
nulla separatio usquam esse poterat. Attamen a grega
separati fuerant qui ad apostolatum electi erant.
Nam et manus ad operandum porriguntur, sed tamen
ab unitate corporis non separantur.

ш

Ad Rom. rx (Vers. 1): Testimonium miki perkibente conscientia mea-in Spiritu sancto, quoniam trististia est mihi magna, et continuus dolor 1 cordi mao.

In parabolis Salomonis un (Vers. 21): Non contristabit justum quidquid ei acciderit.

INTERROGATIO.

Quid ergo? nunquid Paulus apostolus justus non erat, qui non contristari justum quidquid ei acciderit, noverat, etsi contristari cum justus erat debue-

- f Ms., conserva ees in nomine tuo, ques dedisti mihi.
 - 8 Ms., quasi a grege separatus est.
 - Ms., in opus quod vocavi.

i Ms., in corde meo.

rat, ut quid Iterando Philippensibus gandium com- A cob dilexi, Escu autem adia habii (Malanh. 1, 2).

mendabat, dicens: Gaudete in Domino semper, iterum
dico, gaudete (Philip. 1v, 4)? Sed et sanctus Jacobus
gaudere in variis tentationibus imperat (Jacob. 1, 2).

Et ipse etiam Paulus in suis a tribulationibus gloriatur (II Gor. xII, 9), et sanctus Matthæus Evangelists
testatur de Domino ac redemptore nostro, dicens:

Tunc capit contristari et meestus esse. Tristic est anisma mea usque ad mortem (Matth. xxvi, 37; Marc.

xiv, 33).

Electio ergo Dei nunquam defuerat, c quae ea quae
in temporibus facta fuerant discernehat; quia lutura
tempora non electionis divince, sed ipsa amnium futurorum naturalium causa erat. Hinte Redemptor noster ad Anoniam de Saulo, non adhue de Paulo
dinit: Noli timere cum, quia vas electionie michi est
(Act. 1x, 15). Intuere quod dixit: Est, non autem, evit.

Mam non ideo electus est quia apostolus esset, sed
ideo spostolus erat quia electus est. Deus ergo noster

RESPONSIO.

Sejendura profecto est, afind esse contristari secundum Deum, aliud seeundum seeculum, eedem Panlo dicento, qui ait : Contristeri secundum Deum salutem stabilem operatur; serculi entem tristitia mertem operatur (11 Cor. vu. 10); 563 ista desperabihis, ith laudabilia est; ista repletus Judas [Iscarioth] Scarioth, laqueo se suspendit; illam se habuisse sanctus Paulus ad Corinthios scripsit, dicens : Si quis contributed b me, non me contributit, sed ex parte (II Cor. 12, 5); ac si apertius diceret : Non ego solus selum Dei habeo, sed me contristatum cum vestra tristitia ex mea parte cerno. Et nisi ista tristitia non vitium sed virtus esset, nequaquam illam Dominus in Evangelie heatificaret, dicens : Reati qui lugent, enoniam ivel consolabuntur (Matth. v. 5); et seinsum dixit tristem secondum humanitatem, profecto non secundum impassibilem divinitatem

IV

Ad Rom. ix (Vers. 11): De Jacob et Esau. Cum nondum nati fuissent, aut allquid egissent boni aut C mali, ut propositum quod per electionem Dei factum est, permaneret, non ex operibus, sed ex vocante dictum est, quia major serviet minori.

In peal. Lu (Vera. 11): Quia tu reddes unicuique, secundum opera sua.

INTERROGATIO.

Cum non ex operibus, sed ex vocante dictum est; Quia major serviet minori, quomodo reddet Deus unicuique secundum opera sua? Cur ergo Paulus dixerit: Non ex operibus? Nos procul dubio credimus quia nec utique ex futuris, nec eum quisquam existimat tantum dixisse de præteritis, qui utique non erant, eum supradicti distincti fuerant. Si enim hominem præsentem futura adhuc bona justificant, et futura adhuc mala alterius damnant. Sed hoc credere absit a nobis, quia quidam sapiens dixit: Raptus est justus, ne malitia mutaret intellectum ejus (Sap. 17, 11). Etenim iste nec justus diceretur, si de futura adhuc malitia damnaretur.

RESPONSIO.

Antequam aliquid de ista quæstione dicamus, prophetam et apostolum eodem spiritu locutos fuisse credamus. Contrarius enim sibiipsi esse non poterat idem Spiritus, qui utrumque implebat, et ipse Spiritus, qui Deus est, per prophetam locutus est: Ja-

- a Ms., infirmitatibus gloriatur.
- b Deest me in Ms.
- c Ms., et ea quæ.

 d Præter hanc lect. Ms. hanc aliam exhibet, us bonos faciat.

Electio ergo Dei nunquam defuerat, c que ea que in temporibus facta fuerant discernehat; quia lutura tempera non electionis divince, sed inca empium futurorum naturalium causa erat. Hist Redemator noster ad Anogiam de Saule, nea adhue de Paulo dixit: Noli timere eum, quia vas electionie miki est (Act. rg. 45). Integre gued dixit : Est. non autem. evit. Nam non ideo electus est quia apostolus esset, sed ideo spostolus erat quia cleetus est. Deus ergo noster bonorum empium creator est, malorum autom iustissimus ordinator (Rom. Ex). Tanto enim bonus omnibus est, è ut benefaciat etiam de malis. Nam si mali non essent, nulle rei utique prodessent. Reddet ergo Deus unicuique secundum enera sua, quia vasis przeparatis in honorem reddet vitam æternam, et aptis in contumeliam, debitam damnationem. Nam et mali si vellent honi utique esse potuissent. Boni autem qui ex Adam nati sunt, contrariam legem in membris suis vident, ut isti neu consentiendo per misericordiem ad przemia perveniant, et illi consentiendo per justum judicium ad supplicium pertrahantur.

V.

564 Ad Rom. x (Vers. 43): Omnis quicunque invocaveris namon Domini, salmus erit.

Et secundum Matthæum vii (Vers. 21): Non omnis qui dicit mihi, Domina, Domina, intrabit in regnum sulorum.

INTERROGATIO.

Ista • dissona videntur, sed scire volumus quomodo intelligantur. Nam ibi dixit, Omnis: Hic dixit, Non omnis. Si ergo omnis quicunque invocaverit nomen Domini, salvus erit, quomodo non omnis, qui ingeminat nomen Domini, salvus erit?

RESPONSIO.

Aliud est invocare nomen Domini, aliud ingeminare. Nam illud semper invocant boni, ingeminant autem mali, quia eamdem fidei vocem quam loquendo f proferunt, moribus destruunt. Hinc de quibusdam Paulus ait: Deum se s confitentur nosse, factis autem negant (Tit. 1, 16). Bonis nomen Domini invocare, est in omnibus illi placere. Idcirco omnis quicunque invocaverit nomen Domini, salvus erit.

VI.

Ad Rom. 1v (Vers. 2): Si Abraham ex operibus justificatus est, habet gloriam, sed non apud Deum. In epistola Jacobi 11 (Vers. 21): Abraham, pater noster, nonne ex operibus justificatus est?

INTERROGATIO.

Etsi Abraham ex operibus justificatus est, apud quem habet gloriam, si non apud Deum, cujus amicus per Jacobum dictus est? et si nulla vera gloria est, nisi apud Deum, et nulla vera justificatio, nisi ab illo, quis justificatus habet gloriam sine Beo?

RESPONSIO.

Paulus apostolus contra Saducæos scripsit, sanctus

- " Ms., dissonare.
- Ms., abstrahunt. Fortasse quia non spontance, sed timore coacti proferunt.
 - 6 Ms., se confitentes.

legis semetipsos justificabant, nam Saducæi Latino sermone dicuntur justificati. Per a justitiam autem fidei qui justificantur fide, per charitatem, opera demonstrantur. Nam ut idem Jacobus ait : Mortua est fides sine operibus charitatis, non legis (Jacob. 11, 26). Sanctus autem Paulus contra habentem gloriam. sed non apud Deum; et contra Saducæum semetinsum justificantem dirigit sermonem, dicens: Ubi est ergo gloriatio tua? exclusa est. Per quam legem? factorum? non, sed per legem fidei; arbitrumur enim hominem justificari sine operibus legis (Rom. 111, 27). Ac si aperte diceret, Abraham, pater noster, ante tempora legis fuerat, sed tamen apud Dominum justificatus erat, quia fidem quam corde tenebat operibus demonstrabat.

Ad Rom. x1 (Vers. 29): Sine pænitentia enim sunt dona et vocatio Dei.

In Genesi vi (Vers. 7): Pænitet me fecisse hominem; et in Samuele, I Reg. xv (Vers. 11): Pænilet me unxisse Saul in regem.

INTERROGATIO.

Cum unus idemque Dominus in patribus et in Apostolo locutus est, quomodo pænituisse et non pænituisse ab his dictus est?

SAS RESPONSIO.

Solerter intuendum nobis est, quia patres locuti sunt de Deo incommutabili mutabilia faciente. Et apostolus protulit sermonem de incommutabili prædestinatione. Hinc de eodem Domino sanctus Jacobus ait: Apud quem non est transmutatio, nec vicissitudinis obumbratio (Jacob. 1, 17). Sed Deus præter prædestinationem mutabilia facit. Per convenientem etenim usum loquendi, et iratus et pænitens, et zelans et præscius Dominus dicitur; sed sine ira iratus, sine pœnitentia pœnitens, sine zelo zelans, sine provisionibus præscius intelligitur.

VIII.

Ad Rom. xIII (Vers. 1): Non est potestas nisi a Deo, quæ autem sunt a Deo ordinata sunt.

In Propheta de quibusdam regibus, Ozeæ viii (Vers. 2): Ipsi regnaverunt, et non ex me.

INTERROGATIO.

Si nulla potestas nisi a Deo, quomodo dictum est veraciter ab ipso : ipsi regnaverunt, et non ex me? Item si ipsi reges ex Deo non erant, quomodo reges per se regnasse dixerat : Per me, inquiens, reges regnant (Prov. viii, 15)?

RESPONSIO.

Ex illo, et non ex illo reges regnant, qui et potestatem a Deo datam habent, et tamen se ab eo accepisse stulte denegant. Hinc per prophetam scriptum est : Qui regnare facit hominem hypocritam propter peccata populi (Job. xxxiv, 30). Propterea

- Gilot., per justitiam ergo fidei qui justificabantur fide, per charita is opera demonstrantur. Quibus nihil obscurius.
 - b Ms., destinationem.
 - c Ed, : Et nonnisi in bonis esse possunt; lectio

vero Jacobus de justitia fidei dixit. Illi ex operibus A ergo isti reges ex Deo non sunt, qui non ex bono. sed propter peccata populi regnare permissi sunt. Item: Omnis potestas nonnisi a Deo est: quia non per se mala, sed utique bona est. Mala autem siue bonis, e et nisi in bonis esse non possunt, et idcirco nonnisi in rationabilibus creaturis flunt. Bonis ergo regibus Spiritus sanctus comminando loqui dignatur, cum ad eosdem psalmistæ voce dicitur : Et nune reges intelligite, erudimini qui judicatis terram (Psal n. 10).

Ad Rom. xiv (Vers. 14): Scimus autem quia nihil commune per ipsum.

In Actibus Apostolorum xv (Vers. 29): Ut abstineatiz pos ab immolatis simulacrorum.

INTERROGATIO.

Si nihil rerum per ipsum est commune, quid d de morticino, et sanguine, et suffocato, et de idolis immolato debemus sentire? Nam ista non solum in Veteri Testamento immunda esse leguntur, sed et in Novo gentes credentes ab his abstinere, ab apostolis præcipiuntur. Intellectu igitur satis opus est, quo pacto ista dissonantia solvi possit.

RESPONSIO.

Dominus ac Redemptor noster secundum Marcum dixit quando de his sermonem habere voluit : Nikil est, inquit, extra hominem quod possit eum coinquinare (Marc. vu, 15); Et hoc non intelligentibus discipulis, increpando subintulit dicens : An et vos sine intellectu estis? nondum intelligitis, quia omne quod 566 in os intrat, in ventrem vadit, et in secessum omittitur (Ibid., 18)? Ergo rudes adhuc apostoli et necdum a Spiritu sancto illuminati, sensu Judaico credebant, quod hominem non prohibitiones, sed res coinquinarent. Res autem non coinquinant hominem, quæ in ventrem vadunt et exeunt, sed prohibitionis transgressio, et quæ de ipsa procedunt. Nam et primus homo non propter morticinum, aut sanguinem, aut suffocatum, sed propter poma immundus factus est, cum mandatum Dominicum suadente sua conjuge transgressus est. Sed sancto Petro quod dictum est audiamus, ut de his quid sentire debeamus, intelligamus. Surge, inquit, Petre, macta et manduca (Act. 10, 13). Huic dicto Petrus intuendo litteram respondit, dicens : Absit a me ,. Domine , quia omne commune et immundum nunquam intravit in os meum (Ibid., 14). Cui sub testificatione prohibitionis protinus respondetur : Quod Deus, inquit, purificavit, tu ne commune aut immundum dixeris (Ibid., 15). Hinc data est licentia Christianis, exceptis in novo Testamento prohibitis, ut manducent quod velint cum moderatione et gratiarum actione. Non ergo per se morticinum aut sanguis ex natura immunda sunt, sed qua prohibita sunt, manducata hominem coinquinant. Et pomum nullam immunditiam naturalem habuit,

Ms. quam sequimur obscuritatem loci hujus sanat, ipsique favet Augustinus.

d Gilot., de mortuo. Legendum, morticino, et sic babetur in responsione: non propter morticinum,

sed manducare prohibitum, hominem coinquinavit . A

I ad Corinthios 1 (Vers. 8): Qui et confirmabit vos usave in finem sine crimine b in adventu Domini. In Epist. I Joan. 1 (Vers. 8): Si dixerimus quia peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, et veritas in nobis non est

INTERBACATIO.

Cum seductio sit, æstimare se esse sine peccato. quomodo confirmamur a Domino sine crimine in adventu eius, maxime cum etiam infans unius diei non possit esse sine peccato? Nunquid ergo et crimen peccatum est, sine quo quis confirmatus a Domino fieri potest?

RESPONSIO.

Sciendum profecto nobis est, quia non omne pec- B semper cum Domino erimus (I Thess. 1v, 16). catum crimen est, attamen omne crimen peccatum est: sicut omnis impius peccator est, non autem omnis peccator, impius. Minima ergo et levia, peccata dicuntur; crimina autem nisi magna minime leguntur c.

I ad Corinth. III (Vers. 9): Dei enim sumus adjutores. Dei agricultura estis.

Et in Job xxvi (Vers. 2): Cujus adjutor es? nunquid imbecilli?

INTERROGATIO.

Nunquid sanctus Paulus approbando justificat. quod beatus Job in Eliu damnat. Cujus adjutor es? nunquid imbecilli? Apostolus autem dixit, Dei sumus adiutores. Si ergo bonum est esse adjutores Dei : C quid Eliu reprehenditur de adjutorio Dei?

567 RESPONSIO.

Nimirum scire nos convenit, quia nonnulli defendendo Deum offendunt; et sunt nonnulli qui quantum in eis est, causam Dei desendunt. Isti veraciter prædicando Dei adjutores sunt; illi increpando fallaciter spiritus pro Deo satagunt, sed satagendo offendunt. Isti non ignoti sed cogniti de Deo loquuntur: illi etiam vera loquentes a Deo minime cognoscuntur, Domino de Eliu dicente: Quis est iste involvens sententias sermonibus imperitis (Job xxxvIII, 2)? Quid est quod Dominus de illo interrogat, dicens : Quis est iste involvens sententius : et tamen interrogando reprobat subjungens, sermonibus imperitis? Ille ergo sententias veras dicebat, sed eas sermonibus impe- D ritis involvebat, quia dicta sancti Spiritus de reprobis in Job retorquebat : de quo quia sine querela erat, Dominus testimonium dederat. Non eodem modo esse dicimus, Deus adjutor noster in æternum (Psal. Lxi, 9), d quo dicimus: Dei adjutores sumus. Ille enim non eget adjutorio nostro: nos autem nihil possumus sine illo.

d Ms., quod dicimus.

·XII.

I ad Corinth. III (Vers. 15): Opus uniuscujusque. quale sit, ignis . probabit.

Secundum Matth. xix (Vers. 28): Cum sederit Filius hominis in sede majestatis suæ, sedebilis et vos super sedes duodecim iudicantes duodecim tribus Israel

INTERROGATIO.

Et dum uniuscujusque opus quale sit ignis probabit, nunquid et ipsi apostoli per ignem probabuntur, qui non judicandi, sed etiam judicaturi duodecim tribus Israel dicuntur? aut etiam illos ignis probabit, cum quibus seipsum numeravit sanctus Paulus dicens: Nos autem qui relinquimur, simul cum illis rapiemur in nubibus obviam Christo in aera, et sic

RESPONSIO.

Si vim dictorum Christi pensemus, hanc obscuritatem, ipso illuminante, ad lucem perducimus. Nam ipse dixit : Ignem veni mittere in terram, et quid volo nisi ut accendatur (Luc. xII, 49) ? Spiritus quoque sanctus super apostolos descendens in specie ignis apparuit (Act. 1), qui in signo f apparens in fidelibus, fideles intus ut ignis probavit. Opus ergo uniuscuiusque quale sit, ignis probabit, quia quos ignis spiritalis in præsenti tempore non examinat, in futuro judicio per ignem probat. Quicunque ergo spiritu Dei aguntur, hi filii Dei sunt (Rom. viii, 14), qui licet per iguem probati, examinati sunt. Nam illum per impositionem manuum episcopi accipientes, nullate nus ab eo deviarunt, sed etsi in aliquo delinquunt. cognoscendo et confitendo corriguntur. 8 Omnis enim, inquit Dominus, per ignem salvabitur, aut enim hic per spiritalem, aut illic per corporalem ignem probabitur. Nimirum ergo sicut non omnis in die judicii per ignem probabitur, ita in ipsa eademque die non omnes omnino judicabuntur. Dourino tostante, qui ait : Qui credit in Filium, non judicabitur ; qui autem incredulus est , jam judicatus est (Joan. III, 18). Quosne ergo ignis futurus probabit. si Deus nec credulos, nec incredulos judicabit? Sed quasi a nobis interrogaretur: 568 Quod ergo erit judicium? protinus subjunxit dicens: Hoc est judicium, quia lux venit in mundum, et dilexerunt homines magis tenebras, quam lucem (Ibidem). Hi ergo soli in die judicii judicabuntur, qui licet lucem scirent venire, sed tamen magis tenebras diligere dicuntur. Nam qui in tenebris manent, jam judicati sunt, qui autem nihil tenebrarum habent, sine ullo iudicio ad lucem pertinent, Illi vero qui licet baptizati sunt, in futuro judicandi erunt. De illis ergo solis judicium habebitur, ut aut ad lucem, aut ad tenebras plus pertinere debeant, demonstretur. Resur-

In Ms. legitur: Explicit epistola ad Romanos, incipit epistola ad Corinthios.

b Ms., in adventum ejus. 1

[·] In Ms. additur : Quia nimirum vita humana, Deo confirmante, potest esse sine crimine; sine peccato vero nullatenus potest, nec uno die.

Ms., ignis probat.

Ms., apparens infidelibus. B Ubi hæc leguntur? fortasse Ecclesiastici xxxvi 11 : In ira flammæ devoretur qui salvatur. In Ms. Turon. lego: per ignem salietur, quod referri potest ad Marc. 1x, 48: Omnis enim igne salietur.

gent ergo isti, a ut judicentur, justi ut judicent, im- A cunctorum admonetur hominum (Ibid. vii, 3): in hac pii ut dannentur: quia et illi resurgent, sed non in judicio, psalmista testante, qui ait: Non resuraunt impii in judicio (Psal. 1, 5).

I ad Corinth. 1v (Vers. 5): Nolite ante tempus judicare. Ad Philipp. III (Vers. 18): Multi ambulant, quos sæpe dicebam vobis . nunc autem es llens dico inimicos crucia Christi, augrum finis interitus.

INTERROCATIO.

Dum Paulus apostolus ad Corinthios loquens, prehibuit ante tempus judicare, cur ipse quasi ante tempus judicando de quibusdam videtur dicere : Quorum finis interitus?

ALDRANGER O

Christus in Paulo locutus sutura jam quasi præterita agnoscit, et idcirca etiam Paulo dicente, nihil ante tempus judicavit. Nam et sanctus Spiritus per anostolum Petrum ad Simonem Magum ait: Non est tibi purs, neque sors in hac vita (Act. VIII, 21); quia Simonis Magi futura, quasi præterita, Petro in Spiritu sancto fuerant revelata, a quibus autem futura nt preterita minima videntur, a Domino aute tempus judicare prohibentur; de quibus et per prophetam increpando dicitur : Væ ils qui prophetant de corde (Ezech. xui, 17). De corde namque prophetare est ex sola præsumptione non per Spiritum sanctum aliquid dicere.

I ad Corinth. vn (Vers. 7); Volo omnes homines esse sicul meipsum.

Et ad Timoth. I, v (Vers. 14): Volo autem juniores nubere, filios procreare, matresfamilias esse.

INTERROGATIO.

Nunquid duas voluntates sibimetipsis contrarias habuit sanctus Paulus, qui aliter ad Corinthios, aliter ad Timotheum se valuisse dixit? Nam de non pubendo videtur dixisse ad Corinthios: de nubendo vero soripsit ad Timotheum; ibi de omnibus hominibus, siout ille erat, ut essent, voluit; hic, adolescentioribus ut nubant, se veluisse scribit.

RESPONSIO.

Nobis soferter intuendum est, sanctum Paulum concionatorem Ecclesiæ fulsse, et ex multorum perpersona virginum dixit: Volo omnes homines esse sicut meipsum. Hic ex persona volentium nubere scripsit: Volo juniores nubere, fillos procreare, matresfamilias esse. Sicut et Salomon ex muitorum personis 569 in Ecclesiaste loquitur, qui latino sermone concionator exprimitur. Nam ibi ex persona quorumdam dicentium, scripsit: Nonne melius est manducare et bibere (Eccle. 11, 4)? Ex persona autein perfectorum intulit dicens : Metius est ire ad domum luctus quam ad domum convivii, in ipsa enim finis

Deseruimus hic Gilot. ut sequeremur Ms. Cod., qui licet nonnihil adhuc habeat obscuritatis, præferendus est tamen Edit. Gilot., ex quo nullus sensus potest extundi.

enarrahatur etiam virtus fortium. Mira ergo dispensatione largitoris agitur ut etiam de conjugatis electi præmium virginitatis reciniant, quanquam omnes virgines esse non possunt. Voluntas namque perfecta faciendi, reputatur pro opere facti. Hine nato Domino sancti angeli dixerunt : Gloria in excelsis Deo. et in terra pax hominibus bonæ voluntatis (Luc. 11, 14). Quod ergo unusquisque nostrum in semetipso agit voluntarius, hoc recipiet a Domino, quasi de omnibus hominibus. Sed et malevolus econtra cogitet. ne quasi de malis omnium iniquorum danquetur: quia sicut misericors, ita et justus est. Matrimonium igitur et virginitatem Paulus laudavit, sed virginitatem matrimonio prætulit, dicens: Qui matrimonic rirginem suam jungit, bene facit; qui autem non jungit, melius facit (I Cor. vu, 38). Quia ergo utrumque bonum vidit in spiritu, utrumque profecto tieri voluit. XV.

I Ad Corinth. vii (Vers. 10, 11): Cæteris ega dico, non Dominus : Uxorem a vivo non discedere, sed elsi discesserit, manere innuplam,

Et II ad Corinth. xm (Vers. 3); An experimentum quæritis ejus qui in me loquitur Christus?

INTERROGATIO.

Si continue in Paulo apostolo loquebatur Christus, quid ergo fatetur se aliquid dicere, et non Dominum? RESPONSIO.

Si duos prophetas in medium proferamus, hanc nimirum dissonantiam cito solvemus. David quippe quia non continue spiritum prophetiæ habuit, interrogando alterum prophetam demonstravit. Et Nathan de constructione templi, quia et ipse in illa hora spiritum prophetiæ non habuit, hoc dicendo declaravit : Omnia, quæ sunt in corde tuo, fac ; Dominus enim tecum est in omnibus (II Reg. VII. 3). Sed Spiritus sanctus adveniens, construi templum a sanguinario bellisque dedito probibuit, et hoc a Davide fieri per eundem Nathan contradixit (Ibidem). Consilia ergo non continue habentium spiritum prophetiæ, aliquando prætermittenda sunt, b aliquando non sunt. Nam consilium Nathan a David debuit prætermitti, consilium autem apostoli Pauli a Christianis debuit semper observari. Aliqua namque consilia infra mandata qui implet, tantum justus est, qui vero transcendit jam sonis sermones diversos jam protulisse. Nam ibi ex D perfectus est. Nam consiliando Dominus ait : Si vis perfectus esse, vade, vende omnia quæ habes, et da panperibus, el veni, sequere me, el habebis thesaurum in cælo (Matth. xix, 21): Et idem Paulus eumdem habens spiritum, consilium dedit : De virginibus autem præceptum Domini non habeo, consilium autem do (I Cor. VII, 25). Ista consilia in mandatis utique non sunt, d sel supra mandata, ideoque majora præmia acquirunt. XVI.

> 570 I ad Corinth. x (Vers. 13): Fidelis Beus, qui non patietur vos tentari supra id quod potestis.

b Adjecimus ex Ms. Tur., aliquando non sunt.

Gilot. consilium dedit non Dominus : De Virg. d Ms.: Sed supra mandata majora præm. adquirunt Et H Corinth. 1 (Vers. 8): Nolumus autem janorare A vos, fraires, de pressura nostra, que nobis facta est in Asia : monium suora modum el supra virtulem aravati sands.

INTERROGATIO.

Eisi supra virtutem gravamur, quomodo gravari nes Deus non patitut? Rem , si supra virtutem non gravamer quotiodo supra virtutem gravari dicimur? RESPONSIO.

Ut istem distonantism celerius dissolvanus, ad alius procheticum testimenium recurramus, ubi ait : Quia vana salus hominis, in Des faciemus virtulem (Peal, LIE, 43. 44). Prequenter ergo gravari dicimut supra humanam fragilitatem, quin vana salus hominis cot : sod nenquam gravamur supra Del virtutem. quia ille medieus est. Ægreten erge sub manifies R medici aliquando plorat, quia quo pacto ad salutem perveniat ignorat : sed sapiens medicus plerunque seest, at agretant quoque ad salutem perducat. Paulus ergo intuendo fragilitatem suam, gravati se dixit supra virtulens, a sed ulterius ait : Omnia possam in so qui not reafertat (Phillip., 14, 18).

Il ad Corinth. v (Vers. 16): Et si cognovimus secundum carnem Christum, sed nunc jain secundum carnem non novimus.

Secundum Luc. xxxv (Vers. 39) : Palpate et videte. quia spiritus carnem et ossa non habet, sicut me videtis habere.

INTERROGATIO.

magistri sui? Hoc Christum dixisse post resurrectionem legimus, et de ipso eodemque tempore Paulus ait : Sed nunc jam non nevinus. Quid ergo? Nunguid hoc quod confitetur Christus, hoe nosse se denegat Apostolus ?

RESPÓNSIO.

Deum ac Redemptorem nostrum secundum carnem cognovimus vixisse, hoc est absque ullo peccato verum hominem se in omnibus demonstrasse : sed post resurrectionem ideireo non novimus, quia carnem iffius in teternum victuram sine alimentorum sustentaculis manere credimus. Esurientem ergo et sitientem, et ab itinere fatigatum ante passionem, et ipsa passione minoratum ab angelis legimus; sed subjectis sibi angells et potestatibus et virtutibus, D placendo hominibus, Christi servus a non cases? eum hæc operari nunc jam non novimus. Confitetur ergo Dominus se habere veram carnem post resurrectionem, sed Paulus nunc jam non novit, ut erat ante passionem. Sed hoc testimonium ideirco Paulus protulit, veteri homine deposito, ut renovationis formam nobis insinuaret, dicens : Ut sicut Christus resurrexit a mortuis, ita et nos in novitate vitæ ambulemus (Rom., vi. 4)

TVIII

II ad Corinth. x1 (Vers. 5): Existimo enim me nihi. minus fecisse 571 a magnis apostolis.

I Corinth. xv (Vers. 9): Ego sum minimus avostolorum, aui non sum dianus vocari apostolus.

INTERDACITIA.

Dum minimum apostolorum Paulus se case confitetuy, quid nihil minus fecises a magnie apostolia se testatur?

RESPONSIO.

Sciendust est qued crimina presentia Paulus pos habuit, et ideirco pecenta jam dimissa bunullitatis gratia ad memoriane reduxit : Eug ame minimus apostolorum, qui non sum dignus vocari apostolus, queniam persecutus sum Ecclesiam Dei (I Cor. xv, V). Habens autem sermenem de hereticis et mendoapostolis, profitetur se nihit misus a magnis apostolis fecines. Bene agentium ergo apestelus per humilitatem erat minimus, sed contra delinquentium pseudoapostolorum vitie per zelum justitiæ erectus.

XIX.

Ad Galat. 1 (Vers. 1): Poulus apostolas non ob hominibus, neque per hominent, sed per Jesum Chrisstam, et Deum Patrem, qui suscitavit eum a mor-

I ad Timoth. 11 (Vers. v) : Mediator Del et hominum homo, Jesus Christas.

INTERROGATIO.

· Nunquid non per hominem Jesum Christum Pau-Quomodo concordent verba discipuli verbis Christi C lus vocatus est in Apostolatum, qui se non ab bominibus neque per hominem vocat apostolum?

RESPONSIO.

Hoc est non per presentium kumanitatis antè passionesia, s'ed ex vocante apostelus electris est pest resurrectionem. Domino ad Anapiam dicente: Noti timere sum, quia vas electionis est mili (Act. 12, 45).

XX.

Ad Galat. 1 (Vers. 1): Si adhuc hominibus vlucerem, Christi servus non essem.

I Corinth: x (Vers. 33): Sicut per omnia omnibus placeo.

INTERROCATIO.

51 Paulus per omnia omnibus placet, quomodo

RESPONSIO.

Placet Paulus, et non placet : placet namque in rebus non prohibitis, sed in prohibitis minime placuit : Factus est enim omnia omnibus, ut omnes lucrifaceret (I Cor. ix 19).

Ad Ephes. 11 (Vers. 3): Et eramus natura filii iree, sicul et cæteri.

præs., ubi omissa in utroque loco negatione, sensus

d Expungenda videtur particula negativa, quæ tamen legitur tam in Ms. quam in Edit.

Ms. , Nihilominus ait : Omnia.

b Hic multa restituimus ex Ms. quæ in Ed. Gilot.

e Gil. Nunquid per, et in respons., hoc est per

In Genes. 1 (Vers. 31): Et vidit Deus omnis que A Nam Paulus apostolus causa confirmationis sue ista fecit, et erant valde bona.

A Nam Paulus apostolus causa confirmationis sue pro-

INTERROGATIO.

Com sint benedicta et omnia valde bona, quæ Deus creavit, quomodo homines silios iræ ex natura Paulus scripsit?

572 RESPONSIO.

Omnipotens Deus omnium naturarum creator est, et omnis natura, in eo quod natura est, bona est. Mos namque confirmatus longo tempore vim quodammodo obtinet naturæ. Hinc Paulus ait: Eramus natura filii iræ; ac si aperte diceret: Cum eramus sani, devenimus ægroti, et ex ipsa pessima consuctudine, eramus quasi ex natura filii iræ.

IXI

Ad Ephes. m (Vers. 8): Mihi minimo omnium sanctorum data est gratia hæc inter Gentes, evangelizare investigabiles divitias Christi.

In Psalm. 1x (Vers. 1): Confitebor tibi, Domine, in toto corde meo, narrabo omnia mirabilia tua.

INTERROGATIO.

Quid est boc? Nunquid omnia mirabilia Dei poterant ab ipso etiam propheta narrari, cum Paulus apostolus scripserit investigabiles essé divitias Christi? Sed et Ipse Paulus quomodo non est sibimetipsi contrarius in eo quod ait, evangelizare investigabiles divitias Christi?

RESPONSIO.

Et narrantur ergo omnia mirabilia Domini, et investigabiles sunt divitiæ Christi, quia et narrando omnia in brevi simul complectuntur, et tamen in ænigmate videntibus ex parte cognoscuntur. Naun cum de Deo aut de præsenti sæculo, vel de futuro aliquid narratur, omnia in brevi simul sermone C complectuntur, et hæc quia sunt, ab auditoribus audiuntur. Quemodo autem aut qualia sint, etiam a prædicatoribus non intelliguntur. Hinc prædicator egregius ait: O altitudo divitiarum sapientiæ et scientiæ Dei! quam inscrutabilia sunt judicia ejus, et investigabiles viæ illius (Rom. x1, 33). Psalmista autem ut omnia simul narraret, de Domino ait: Omnia quæcunque voluit fecit: non solum de Creatore, sed etiam de ipsis creaturis quales sunt, narravit.

XXIII.

Ad Philip. III (Vers. 13): Unum autem quæ quidem retro sunt obliviscens, a et in suturum convalescens. II ad Timoth. 14 (Vers. 7): Certamen bonum certavi, cursum consummavi, sidem servavi.

INTERROGATIO.

Et dum ista præterita Apostolus ad memoriam reduxit quomodo ea quæ retro sunt oblivisci se dixit?

Quo magis temporibus et rationi congruunt, quas proferuntur, eo celerius ab auditoribus intelliguntur.

a In Vulgata, ad ea quæ sunt priora extendens meipsum. Græce, τοις δι έμπροσθεν ἐπεκτεινόμενος, ad ea quæ a fronte sunt enitens, quibus correspondent quæ hic legimus; nam sutura dicit quæ sunt a fronte, quæque opponuntur præteritis jam retro positis. Et pro enitens, posuit quod æquipollet convalescens.

enumeravit, quia tempus b resolutionis suze propius instabat. Scriptum quippe est : In die bonorum ne immemor sis malorum, et in die malorum ne immemor sis bonorum (Eccli, xt. 27). Paulus ergo præterita obliviscens, non erat immemor malorum, quando dixit: Non sum dianus vocari apostolus, auoniam persecutus sum Ecclesiam Dei (I Corinth. xv, 9). Iterum, appropinguante die resolutionis suze, immemor non erat 572 bonorum, dicens: Certamen bonum certavi, cursum consummavi, fidem servavi (II Timoth. 1v. 7). Solent quippe sancti viri hoc proprium habere et prospera in adversis, et in prosperis adversa commemorari. Hinc beatus Job in prosperis cum erat. sic timuisse se dixit : Semper enim quasi tumentes super me fluctus, timui Deum (Job xxxi, 23). Item cum erat in adversis, bona præterita quæ egerat, ad memoriam revocavit, dicens : Oculus sui cæco, et pes claudo: pater eram pauperum, et causam, quam nesciebam, diligentissime investigabam (Job xxix, 15, 16). Sancti ergo viri utrumque alternatim dicunt, quatenus nec extollantur in prosperis, nec desperatione frangantur in adversis.

XXIV.

Ad Philip. IV (Vers. 8, 9): Si qua virtus, si qua laus disciplina, hac cogitate, qua et didicistis, et accepistis, et audistis, et vidistis in me.

In Parabolis Salomonis xxvII (Vers. 2); Landet te alienus, et non os tuum; extraneus, et non labia tua.

INTERROGATIO.

Si nulli laudare seipsum ore proprio licuit, cur Paulus bona enumerans de seipso dixit : Quæ et vidistis in me?

RESPONSIO.

Aliter est loqui de corde proprio, aliter in Spiritu sancto. Nam Paulus in adversis carceris bona se egisse in spiritu meminit, et ideireo non ore proprio dixit; quia prospera in adversis commemorari debent. De semetipso autem loqui laudanti et propriam gloriam quærenti Veritas alt: Qui a semetipso loquitur, gloriam propriam quærit; qui autem quærit gloriam ejus, qui misit eum, hic verax est (Joan. vn., 18). Sed idem Paulus: Non, inquit, qui semetipsum commendat, ille probatus est (II Corint. x, 18). Ille ergo nimirum commendatur, qui nec in Spiritu sancto, nec in adversis prospera de se narrat.

XXV.

Ad Philip. 17 (Vers. 12): Ubique et in omnibus institutus sum; scio et saturari et esurire.

In sancto Evangelio secundum Lucam vi (Vers. 25): Væ vobis qui saturati estis, quia esurietis.

INTERROGATIO.

Cum væ saturatis Dominum dixisse Evangelista narraverit: cur Paulus apostolus saturari se scire

b Ms., resolutionis ipsius.

• Corruptum Giloticum textum ex Ms. emendavimus; prius enim legebatur contra mentem auctoris: Ut prospera in adversis, et in prosperis adversa pertimescant. cum hoc omnium animantium videatur esse commune?

RESPONSIO.

Omnipotens et verax a Deus væ saturatis dixit: quia saturari nescientes, nec gratias agentes, eos intemperatos vidit. Magnæ namque discretionis est saturari scire, hoc est cum moderatione et gratiarum actione alimenta percipere. Qui enim, inquit Paulus, manducat, Domino manducat, gratias enim agit Deo (Rom. xiv, 6). Ipsi ergo saturari nesciunt, qui tune solum manducare desinunt, quando carne imperante manducare nolunt. Et isti e contrario Domino manducant, qui semper temperati, largitori aratias agunt.

XXVI.

574 Ad Thess. 11 (Vers. 18); Ego quidem Paulus et B semel et iterum volui venire ad vos, sed impedivit nos

Secundum Lucam xxII (Vers. 31, 32): Simon, ecce Salanas expelivit vos ut cribraret sicut triticum, ego autem rogavi pro te ut non deficial fides tua.

INTERROGATIO

Ouomodo isdem Satanas cribrare sanctum Petrum. sicut voluit, non permittitur, et quasi per se potuisse impedire a Paulo scribitur? Et si Paulus apostolus Dei voluntati in hoc congruit, b car iterum illum Satanas impedivit?

RESPONSIO.

Indubitanter nobis sciendum est quod diabolus voluntatem tentandi semper habet; quomodo autem, et quantum, et quando faciat, potestate caret. In tantum enim eum Creator aliquid in sæculo agere permittit, quantum ante sæcula sine termino in prædestinatione habuit, et quia sanctos suos Dominus plerumque per Satanam probat, ideirco quasi ipse c Satanas impediat, Paulus indicat. Sed inter hæc sciendum est, quia plerumque omnipotens Deus facit voluntatem consilii sui, etiam per malevolam voluntatem d servi sui. Aliquando autem boni servi ea desiderare conceduntur, que ita, ut desiderant, a Domino nosi permittuntur. Abraham quippe præcepto Dei obedire voluit, sed decollari Isaac idem Dominus non permisit, et hanc voluntatem omnino perfectam remuneravit dicendo: Quia non pepercisti filio tuo unigenito, benedicam tibi, et multiplicabo semen suum (Genes. xxII, 16). Et David de voluntate construendi templi laudatus fuit, licet ad hoc construen- D Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi bene 5 comdum in ea re non pervenerit (II Reg. vii). Et dum ista specialiter locuti sumus, quomodo fiunt generaliter videamus. Plagæ namque generis humani • a justo judice dispensatæ sunt, sed electi Dei charitate jam pleni, eas tieri nolunt. Et contra Deum ergo volunt, et ab ipso non discedunt, quia de omnibus

dixit? aut quid magni est, scire saturari et esurire, A plagis gratias agunt. Sed ut manifestius sit quod loquimur, per exempla demonstrando gradiamur. Verbi gratia: Aliquis filius suo ministrat patri quem, quia pius est, non vult etiam mori. Sed et cum ægrotos. quos Dominus castigat, visitamus, ut sani deveniant, satis desideramus. Ista ergo cum volumus, quasi discordando Dei voluntati discordamus. Item cum Dominus humano generi bona fleri jubet, nostra voluntas non contraria, sed congratulans esse debet, quatenus est perfecta, sed idcirco pii Domini et justitia judicis laudanda sit.

XXVII.

Ad Thess. Iv (Vers. 15): Et in tuba Dei descendet de cœlo.

In Apocal. VIII (Vers. 6): Et septem angeli qui kabebant septem tubas, præparaverunt se ut tuba cane-

INTERROGATIO.

Et dum in tuba Dei de cœlo descendet Christus, in qua de iis septem creditur descensurus? Si in septima, quomodo præcesserunt cæteræ? Si in prima, quomodo secuturæ sunt aliæ?

575 RESPONSIO.

Ideireo septiformis Spiritus descendit in apostolos, ut quasi septem tubis acceptis, intonarent in populos. et Christus ad eorum posteros sub illorum persona promisit quod apud ipsos usque ad consummationem seculi mansurus sit, dicens : Ecce ego vobiscum sum emnibus diebus usque ad consummationem sæculi (Matth. xxvIII, 20). Septima ergo prædicatio, quasi septima tuba ad consummationem sæculi pertinet, quia finita senaria prædicatione, novissima tuba canet. Canet enim, inquit Paulus, tuba, et mortui resurgent incorrupti (I Corinth. xv, 52). Et licet credere per novissimam tubam, significari septimam prædicationem, tamen attendimus Evangelicam lectionem, ubi ait de Filio hominis: Et mittet angelos suos cum tuba et voce magna, et congregabunt electos ejus a quatuor ventis, a summis cælorum usque ad terminos eorum (Matth. xxiv, 31). Sciendum etenim est quia et vox quasi tuba audita est in monte Sinai, quando populus Israel accepit decalogum verborum Dei, quam qui audierunt, f excusaverunt se, ne eis iterum fieret. Sed tunc omnino locutus est per subjectam creaturam, profecto non per propriam naturam, sicut et ad filium suum locutus est, postquain a Joanne idem Filius baptizatus est, dicente Patre: placuit (Matth. III, 17). Qui quod significabatur in voce, omnino paternæ divinitatis est, syllabæ autem et sonitus syllabarum profecto creaturarum erat. Cum ergo talem consuetudinem habeant sancti angeli, aerlis corporibus vestiri, sicut potuerunt ab aliquantis patribus videri, nihil nimirum obstat intelligi

Ms., Judex.

b Ms., cur iter illius.

[.] Ms., Satanas impedire Paulus ind.

d Ms., mali servi.

Ms., justo judice dispensante, sunt.

¹ Ms. duplicent suppeditat lectionem, excausaverunt et excusarerunt; quasi dare voluisset etymologiam verbi excusare, quod idem est, inquiunt grammatici, ac ex causa detrabere et absolvere.

Ms., complacui.

sine in die ultimo intenabunt, quando mertnorum dermientium corpora resuscitabuntur.

KKVM.

I ad Timoth, z (Vers. 15) : Sod misericordiam ou consecutus, quia ignorans foci in incredulitate.

Ad caradam. Hid. (Vors. 15): Fidelis sorme, el emni goceptione dignos, quia Christus Jesus venit in func mundum seccatores salves favore, quorum primus -

INTER ROCA TOA.

Ouid te excusas, sancte Paule, in uno, et accusas in altero, dum per ignerantiam erat quidquid commisisti, quie cum venie orgainm peccatorum primus fuisti, maxime cum nec tempore, nec magnitudine occalerum inveneris ita fuisse?

Sciendum est quod tribus modis peccatum admittitur, aut enim ignorentie, aut infirmitate, aut studio perpetratur; et gravius quidem infirmitate quam ignorantia : similiter atudio gravius, quam infirmitata. Excusas erge teipann, sencte Paule, per veram rationem, et nihilominus accusas per humilem confessionem. Ut veraciter instas, accusator tui fuisti in uno, et gratias agens de Domini misericerdia. Dominum laudasti in altero.

I ad Timoth. II (Vers. 4) : Qui aumes homines outs salvos fieri. 576 et ad agnitionem neritatie venire. In Psal. CXIII (Vers. 3): Bous autom noster in onle et in terra, omnia quæcunque voluit fecit.

INTERROCATIO.

Cum Deus omnia, quecenque voluit, fecit, un quid totum genus humanum ad salutam perdunit? aut si hoc agere neluit, quomedo sanctus Paulus veluisse scripsit, dicens: Qui vult omnes homines salvas Seri?

RESPONSIO.

Indubitanter credendum est quia non alia Deus in temporibus fecit, quam quæ ante tempora prascivit et prædestinavit. Sed hoc nimirum intelligendum cet. quia omnipotens Deus aliquid in sacra Scriptura se agere dicit, quod non per propriam naturam, sed per creaturam profecto agit. Sicut ad patrem Abraham dixerat, cum occidi Isaac omnino nelebat, dicens: Nunc cognovi quia tu times Deum (Genes. xxxx, 12); hoc est, nunc cognoscere te feci, qued sine ullo ter- D mino ego cognovi. Et siout in Ezechiele de impio ait : Nolo mortem impii (Easch. xxxxx. 11); bec est, feel nolentem mori, licet hoc ipse agat unde ad morton perveniat, in natura ejus posui, quod mequaquam velit mori. Vult erge Dominus ownes homines entres tieri, qui in hoc utique sunt conditi quad volunt, licet indigni, semper esse salvi. Sen Dens comes homines vult salvos fieri, quia salnos facit ex ammi sudine go-

a quia tali tuba tune cantaturi sunt quando novis- A neris humani, seificet, reges ex regibus, duces ex ducibus, et ex viris et ex mulicribus, et ex omnibus ameine hominibus. Hee erro genere focutionis logui noterat Paulus cum diceret : Qui vull omnes homines salvos fieri. Quoniam secundum (I Timoth. n. 4) [Lucam] Marcum e evangelistam locutus est etiam fose Dominus dicens : Væ vobis scribæ et Pharisæi, qui decimatis mentham, et omne olus; hoc est, omne olerum genus. Unde enim poterant universa decimare, qui omnino non valebant cuncta simul congre-

TTT

1 ad Timoth. 11 (Vers. 12): Docere autem mulieri non

Ad Tit. n (Vers. 3) : De mulieribus : Bene docentes ut prudentiam doceant.

INTERROGATIO.

Cum Paulus apestolus docere mulieri omnino non permittat, quid de mulieribus scribens, bene docentes dixit, ut prudentiam doceant?

RESPONSIO.

in planforibus non debemus diutius impediri, ut aliquanto latius in obscurioribus libeat immorari. Bene docentes ergo dictæ sunt mulieres, non viros. sed suas juniores. Ut prudentiam, inquit, doceant, quaterus cum filiabus suis doctrina sua agant, unde ad æternam vitam perveniant.

XXXI.

I ad Timoth. ▼ (Vers. 20): Peccantes coram omnibus arque, ut et cæteri videntes timorem habeant. Secundum Matth. xvni (Vers. 15): Si peccaperit in te frater tuus, ATT vade et corripe eum inter te et iveum sotum.

INTERROGATIO.

Dum discipulo dictante peccans coram omnibus arguendus est, quid ipse magister veritatis inter te et ipsum solum locutus est?

RESPONSIO.

Hanc truestionem celerius absolvemus, si vim dictorum diligentius consideremus. Ibi dixit : peccantes, sed non addidit, in quem; life dixit, si peccaverit in te. Si ergo occuite in te peccaverit frater tuus, et tu vis coram omnibus arguere, non es corrector sed proditor. Peccantes autem in Deum coram omnibus increpa, et illud verbum argue, ad sequentem vocem adjungas. Hinc Paulus ait : Cum venisset Petrus Astiochiam, in faciem illi restiti, eo quod non reole incederet ad fidem Evangelii (Galat. H. 11). Et post pauca : Dixi Petro coram omnibus; ac si dixisset, co quod simulationem coram omnibus habuisset: Si tu, inquit, Indæus cum sis, gentiliter vivis, et non judaice, quomodo gentes cogis judaizare (Ibid., 14)? Occulta ergo peccata possunt occulte corrigi, et publica peccata coram omnibus debent argui, ut et caeteri timorem habeant. Quidquid enim mentem movet aliorum,

Chistianis, ubi de solo agitur Paulo? Ita legitur in Gil. et in nostro Ms., licet mendere nomen Marci pro Luca irrepserit.

n Ms., quia talis tuba tune aenituri enat, quia novissimu tuba in die ult. intonabunt.

b Mendose Gilot, et Christianes accuses. Ac infra Christianos accusas per bum. conf. Quid enim bie de

inte proferendum est.

IIXXX

- 1 ad Timoth. vi (Vers. 16): Quem vidit nullus homimum, sed nec videre votest.
- I.1 I Joan. III (Vers. 2): Scimus quia cum apparuerit. similes ei erimus, quoniam videbinus eum sicuti

INTERROGATIO

Cum Paulus apostoius dixerit qued aulius beminum Down vidit, sed nec videre potest, quemode sanctus Joannes scripsit : quoniam videbimus eum sicuti est?

RESPONSED.

In his duobus testimoniis sancti duo apostoli omnino dissonant, sed dissonande veraciter concordant. Sed inter the sciendam est, quia compinatens Deus antiquis patribus non in sua propria natura monstrabatur, sed etiam per creaturam cum Moyse, guasi amicus cum amico loquebater. Nemo enim, inquit, videbit me, et vivet (Exod. xxxm, 20). Hoc utique congruenter convenit ad illud quod Paulus apostolus ait : Quem nullus hominum videt. Qued autem ait : Sed nee videre potest, ad illud convenit, quod sanctus Joannes dixit : Quoniam videbimus eum sicuti est (I Joan. 111, 2). In ista ergo vita pesteriora sua Dominus per creaturas monstravit : quia adhuc peregrinantibus filiis naturæ propriæ veritatem occultat, eodem Joanne attestante, qui ait : Carissimi, 578 mine fibii Dei summe, et nondum apparuit, quid erimus; scimus quoniam cum apparuerit, similes ei erimus, quoniam videbimus eum sicuti est (Ibidem). Ex hoc testimonie intuendum est qued Paulus sit : Sed nec videre potest; ac si aperte diceret : Tandiu unusquisque filius cœlestem patrem videre non potest, quandiu in hac vita peregrinus, patri utique dissimilis est. Sed unusquisque electus Deum, non per creaturas, sed sicuti est, videre poterit, cum quid erit, appa-

a Apud Gilet. mendosissime: Nunguam sermo Demini prok... contemnebatur: sed ab omnibus. Codex

rquaquam reticondum est, sed com magua humili- A recrit, et similis si fecrit. Vel certe ut idem Joannes Evangelista ait : Beum nemo vidit unquem (Joan. 1. (18): quasi manifestius diceret: Sicut est, videt in se. Nulla enim creatura firme intelligit Dours gueraadmodum Deus intelligit semetipsum.

XXXIII.

H ad Timoth. 1 (Vers. 11): In que positus sum ego prædicator, et apostolus et magister gentium.

Secundum Matth. xxIII (Vers. 10): Vos autem nolite vocari Rabbi, unus est enim magister venter, qui in coolis est.

INTERROGATIO.

Cum Dominus apostolis suis dixerit : Nolite vocari nomine magistrorum, quid Paulus apostolus Christi confitetur se magistrum fuisse gentium?

RESPONSES.

* Nunevid sermo Domini prohibentis a Paulo apostolo contemnebatur? Sed ab so omnibus credentibus insinuabetur ne sub nomine anostolorum a pseudeapostelis seduceretur, sed com magistrum in que Christus loquebatar sequeretur.

XXXIV.

- II ad Timoth, ev (Vers. 14): Alexander everius multa mala mihi ostendit: reddat illi Dominus secundum
- Et Dost nauca (Vers. 16) : In prime mes, inquit, defensione nemo mihi adfuit, sed omnes me dereliquorunt: non illis imputetur.

interrocatio.

Quid Paulus de Alexandro spribens eptundo dizit, reddat illi Dominus secundum opera sua. Et aliorum misertus, ontando locutus est, non illis imputetur?

BESPONSO.

in uno eodemque spiritu Paulus przevidit, qui tam utraque diversa ad Timotheum scripsit, quod Alexander duricers ad Deum munquam converteretur, et allis gentibus per veram præsentiam ante acta non imputarentur.

oster semedium attalit. b Ms., secundum opena ejus.

PRÆFATIO

In Librum S. Paterii de expositione veteris et novi testamentic

UBI DE SIMILI ALULFI OPERE DISSERITUR.

I. Sanctum Paterium Gregorii Magai discipulum, imo altonum veluti Gregorium alic offenimus tibi , atu-

diose lector, non mutilum, qualis hucusque prodiit, sed majori sui parte auctum ac prorsus integrum.

II. Paterii meminit sanctus Gregorius, lib. v, epist. 29. Hanc autem epistolam Paterio notario Ecclesia. nostræ subscribendam dictavimus. Et in facultate testandi Probo abbati cancessa, quæ olim in serie epistolarum legebatur lib. ix, num. 22, nunc autem ed calcem est amandata, idem Paterius dicitur secundicerius. Eumdem inter clericos sanctissimi pontificis familiares, ejusque consiliorum participes aut adjutores in sacrarum litterarum studiis, tertio loco commemorat Joannes Diaconus lib. 11, cap. 11, duplicique notarii et secundicerii titulo donat, ejus insuper collectanea et excerptiones ex sancti Gregorii operibus

De eodem ac de ipsius lucubratione ita scribit Sigibertus Gemblacensis lib. de illustribus Viris : Paterius Romanæ Ecclesiæ notarius et secundicerius , colligens omnia divinæ Scripturæ tastimonia , per quæ Gregorius

obscura sua expositionis dilucidavit, tres libros edidit, duos de testimoniis Veteris Testamenti, et unum de testimoniis Novi Testamenti; ipsumque codicem appellavit librum Testimoniorum. Eadem fere dicit Joannes Trithemius lib. de Scriptoribus Ecclesiasticis, additque Paterii opus ab iis verbis incipere: Dum beatissimi atque apostolici, etc., que verba leguntur initio prelationis Paterii. Ex his veterum de Paterio testimoniis, abi de ejus episcopali dignitate nibil dicitur, fides Arnoldi Wion, eum Brixize fuisse episcopum asserentis, nutans videtur et valde dubia, maxime cum in inscriptione Codicum mass, qui ejus opus exhibent minime dicatur episcopus. At sancti titulum longe præstantiorem tam in his veteribus membranis quam in Martyrologio Romano consecutus est.

Ill. Cæterum Paterii lucubracio eo pluris est facienda, quod sancto Gregorio auctore ac hortatore incomota et absoluta, ipsum etiam habuerit approbatorem, ut ex ejus procemio intelligimus. De methodo vero in hoc opere servata, et de cæteris ad ipsum spectantibus legendum est procemium, unde præsertim liquet in tribus opere servata, et de ceteris ad ipsum speciantibus legendum est procemium, unde præsertim liquet in tribus hoc voluminibus esse dispositum, ut duo Veteris (Testamenti), tertium Novi dicta contineret. Verum ex tribus quibus constat partibus, unica duntaxat publicam lucem aspicere coepit an. 1553. Deinceps recusa sæpissime, nimirum prior in Vetus Testamentum, posteriore in idem Vetus Testamentum, nec non tertia, quæ Novi Testamenti expositionem complectitur, adhue in bibliothecarum pulvere latitantibus et sordentibus.

IV. In editione tamen Vaticana Sixto V jubente adornata, et in aliis deinceps, maxime in novissima Parisiensi, quæ cura et studio Petri Gussanvilkei publici juris facta est an. 1675, legitur sub nomine sancti Paterii liber de Expositione Novi Testamenti. Verum hoc opus cum veteribus Paterii Mss. conferentes, proba-

vimus omnino diversum esse. Codices quibus ad collationem hanc faciendam usi sumus sunt Vaticanus optimæ notæ, Belvacensis ex bibliotheca majoris Ecclesiæ sancti Petri, Valle Clarensis, seu monasterii Vallis Claræ, ordinis Cisterciensis, Beccensis, et Michaelinus seu celeberrimi cœnobii sancti Michaelis in periculo maris. Hi codices omnes, qui vel oc, vel cocce annorum ætatem per se ferunt, aliud sancti Paterii opus in Novum Testamentum exhibent, quam quod in vulgatis legimus, unde illo reprobato et rejecto, edendam potius judicavimus illam expositionem in Novum Testamentum, quæ tot codicum manu exaratorum cou-Gregorianorum testimoniorum excerptiones ad explicandum novum Testamentum?

V. Cum ex veteribus plurimos, qui legendis Gregorianis operibus maxime delectabantur, ex ipsorum

verbis et sententiis varios contexuisse fasciculos exploratum haberemus, visis tot Codd. mss. in quibus bæc leguntur collectanea, sed dissimulato. plerumque excerptoris nomine, cui tribui deberet insigne hoc opus statim assequi non suit expeditum. Suberat tamen non levis conjectura parentem nobilis setus esse Alussantti Martini Tornacensis monachum, sua zetate celeberrimum. Nec sesellit; subinde enim offendimus in manuscriptos codices optimze sidei, quales sunt Longipontanus, et Regiomontanus, in quibus hzec eadem prorsus Expositio Novi Testamenti continetur, przesixo Aluss nomine. Nec tamen id nobis satis suit, nam ad ipsum fontem recurrentes consulere curavimus Codices laudati monasterii Tornacensis, id benigne conce-

dente religiosissimo et illustrissimo Abbate.

VI. Quatuor exstant qui autographi creduntur, hoc est ipsius Alulfi manu exarati.
In primo Codice, de Veteri Testamento, cui præfigitur Alulfi nomen hæc leguntur: Prologus incipit in sequens opus. Post restaurationem sancti Martini Tornacensis anno mxcii Dominicæ Incarnationis, cum ego frater ALULTUS ejus dem loci monachus bealissimi atque apostolici Gregorii dicta sæpius lectione percurrerem, et in libris ejus legendis aliquantum intentus, et avidus essem propter luculentissimam verborum ejus satisfactionem , quiddam in eis reperi sine comparatione , potissimum quod mirabiliter meum excitavit et accendit animum. Dum enim sancti viri, hoc est beati Job, historiam abstrusissimam mysteriorum opacitatibus tectam sub triplici indice, typica, morali, atque historica studui expositione discutere, ac repulso ignorantiæ nubilo, in aperto cunctis luce clarius patefactione serena monstrare, pene totam Veteris ac Novi Testamenti seriem rerum explanandarum necessitate coactus sum exponere, etc.

In secundo Codice præmittitur: a Gregorialis de Psalmis et Prophetis.

VII. Tertius Codex continens Expositionem in Novum Testamentum incipit ab hac præfatione: Per sancta quatuor animalia, quæ Ezechieli prophetæ ostenduntur, etc., ut in editis Vatic. et Gussanv. Titulus bujus tertiæ quatior attimatia, que Ezechieti prophete ostenduniur, etc., ut in entits Vatic. et Gussanv. Ittulis nujus terise partis est: De quatuor Evangeliis. Postea: Incipit expositio super Mathæum. A. Generatio Jesu Christi stati Dav.d., filit Abraham. Dominus noster Jesus Christius ad redemptionem humani generis veniens, velut quamdam, etc. 2. Et post transmigrationem Babylonis, Psalmista de Domino dicit: Lapidem, etc. 3. Accepit Joseph Mariam; non cognovit eam donec peperit Filium suum primogenitum, ita dicium debet intelligi, etc. Cætera sunt prorsus similia cum editis sub Paterii nomine, nisi quod in Godice sunt capita 97 Expositionis in Matth, et in Excusis 104.

Quartus Codex inscribitur: Gregorialis de Sententiis, absolviturque his auctoris versibus:

Hæc de Gregorii qui traxit opuscula libro Gregorii precibus in pace quiescat Alulfus.

Quæ ex laudatis Codicibus observavimus , testimonio Herimanni mox edendo mire confirmantur.

His visis, non fuit ultra dubitandi locus quin Paterio ab editoribus incaute ascriptum, hoc opus in Novum Testamentum, Alulfo restituendum esset in Editione nostra; cui post Paterii lucubrationem, ipsum inseruimus tum quod luce dignum sit, tum quod nihil prætermittere decreverimus ex his quæ jam aliis in excusis publicata et vulgata sunt.

VIII. Jam duas tripartiti Pateriani operis assignavimus partes, primam et tertiam ; nunc de secunda hacte-

nus inedita est agendum.

lpsam in Codice reverend. Patrum Coelestinorum Parisiensium contineri audieramus et legeramus, unde curze nobis suit Codicem propriis et attentis oculis usurpare. At in ipso prologo, quem subjiciemus, de-prehensum statim, lucubrationem non esse Paterii, sed studiosi cujuspiam viri, qui ad resarciendam acturam secundæ partis operis Paterii, simile quid magna sane fide et diligentia consarcinavit ex sancti

Gregorii sententiis, ut ipse profitetur.

Tandem cum assidue omnes bibliothecarum forulos excuteremus, exploraturi præsertim num alicubi latitaret hæc collectionis Paterianæ altera pars in Vetus Testamentum, quam desiderari a viris doctis nou ignorabamus, inventa est in codice Michaelino jam a nobis commemorato, ubi absoluto priori volumine, quod expositione Cantici canticorum clauditur, immediate sequitur: Excerptiones ex opusculis beati Gregorii papæ in subjectis capitulis libri Supientiæ. Desinit hæc secunda pars in explicatione Zachariæ prophetæ.

Titulus est quem integro operi et singulis ejus partibus affixit Alulfus, ut videre est tam in laudatii Mss. quam in Regiomont, et Longipont.

Adjiciuntur tamen in fine paucæ Gregorianæ sententiæ, quibus nonnulli psalmorum versus exponuntur. His consequenter annectitur tertia pars operis Paterii in novum Testamentum, subjiciturque: Capitula sumpta ex Evangelio secundum Matthæum, sicut in aliis manuscriptis Vatic., Belvac., Beccen., Val. Clar. jam laudatis, ex quibus tertiam Paterianæ collectionis partem desumpsimus. Fruere itaque, Christiane et pie lector, duplici hac laborum Pateriaparte, quam ope Codicum veterum antea non satis curiose inspectorum tibi restituimus.

IX. Ut pauca nunc dicamus de prima parte, a qua edendi Paterii sumimus exordium, licet jam sæpius sive seorsim, sive simul cum omnibus Gregorianis operibus excusa fuerit, attamen cum infinitis eam scatere mendis adverteremus, ipsi recensendæ et expurgandæ adhibuimus plurimos mss. Codices, scilicet Michaelinum, de quo jam diximus, Vaticanum etiam supra commemoratum, Uticensem Sancti Ebrulphi, ac Gemeticensem; denique Sagiensem cœnobii Sancti Martini, quo tantum usi sumus ad restituendas Exposi-tiones in libros Regum et Proverbia. His Codicibus obsecuti, omnium fere capitulorum exordia mutavimus.

Aliorum autem erratorum a nobis expunctorum et emendatorum specimen hic accipe.

Allorum autem erratorum a nobis expunctorum et emendatorum specimen hic accipe.

Super librum Numerorum cap. v legitur tam in Editione Vaticana quam in Gussanvillæana, ut enim exterioribus vitiis inosense deserviant. O monstrum! At legendum, exterioribus officiis. Caput ii in eosdem Numeros, juxta utramque editionem ab his verbis incipit: Ex quibus virga Aaron storuit. Ubi sensus? Legendum vero ut in veteribus Codicibus: De virgis duodecim in tabernaculo positis, ex quibus, etc. Capite sequenti occurrit in iisdem editis: et spargit contra sores tabernaculi nisi tota simul Synagoga accipitur. Intelligis-ne? Sed omissa sunt plurima verba, scilicet post tabernaculi addendum: Quid hoc loco tabernaculum, nisi tota simul Synagoga accipitur. Eodem capite: Quæ tamen (hyssopus) inflationem admovet pulmonis. Optima sane causa plantæ hujus commendandæ! Sed restituimus: Quæ tamen inflammationem amovet pulmonis. Paulo post legitur: Illum imitetur a quo est, nisi extra imitationem passionis aliquid agimus, non tam, etc. Quæris sensum, sed quo pacto extundes? mutando nisi in ne si, hoc modo Imitetur illum... ne si extra imitationem ejus uliquid agimus, non tam virtutem quam vitium agamus, ut habent Mss. Non lenge ab his verbis integram periodum plurium linearum restituimus in utraque Editione prætermissam. Sexcenta hujusmodi errata sustulimus, de quibus non semper admonendum censuimus lectorem; piget enim censoria virga toties notare

que ab alias et quidem viris doctis delinquantur.

Neque vero miramur in priores Editiones Romanis typis factas operarum incuria hujusmodi menda irrepsisse. Sed Gussanvillæum eadem retinuisse, licet hærens et luxatus omnino sensus corruptelæ certum de la constant de la consta foret argumentum, cui ex Paterii Mss., aut etiam ex ipsa sancti Gregorii lectione mederi facillimum, id sane

non partim stuporis nobis movet.

Nec tamen ita oscitanter vulgari debuit antiquissimus hic scriptor, ex cujus excerptionibus magis ac magis illustrari potest noster Gregorius, genuina opera dignoscuntur, confirmanturque optimæ lectiones, aut

plurimae variantes haud sperpendæ suppeditantur.

Nihilominus observandum est non omnia quæ apud Paterium aliter leguntur, quam in locis operum sancti Gregorii assignatis, pro variis et diversis lectionibus habenda esse. Placuit enim aliquando discipulo magistri sententias tantisper mutare. Sic cap. 37 in Genesim legimus apud Paterium: Cum Apostolus dicat: veque qui plantat est aliquid, etc. At cap. 28 in Job, num. 43, unde Paterius prolatam sententiam deprompsit, nabes: Cum Veritas dicat: Quis conclusit estis mare, etc., quæ sunt similia. Sæpe etiam inverso ordine Gregorianas profert sententias, et dissitas conjungit; unde ut eas in sancti Gregorii operibus invesiremus, multum a nobis laboratum est et sudatum, maxime cum in assignandis locis ex quibus excerptæ sunt sæpe fallant mss. Codices, excusi sæpissime. Paucissima tamen sunt quorum verum fontem non indica-

Plurima in Vulgatis capita nobis occurrerunt, quæ Mss. non exhibent. Ea tamen rejicienda non duximus, sed de Mss. silentio monere satis nobis fuit, maxime cum apud Gregorium contextus laudatos exstare com-

XI. Quandoquidem Paterio ita restituto judicavimus attexendam tertiam operis Aluli partem in novum Festamentum, quæ sæpe sub nomine Paterii fuit vulgata, operæ pretium est admonere, hac in collectione liberius adhuc quam in Pateriana, Gregorii sententias immutatas esse ac interpolatas, adeo ut sepius excer-

ptor solum sensum retinuerit, de verbis minime curans.

Floruit Alulfus initio sæculi xII. De ipso hæc habet Herimannus in Historia restaurationis monasterii sancti Martiui Tornacensis tomo XII Spicilegii, num. 38, pag. 395 et seq. Is primum clericus, deinde monachus, in præfato monasterio armarii seu cantoris officium 47 annis tenuit; omnesque libros beati Gregorii sæpius relegens, imilatus Paterium, universas tam veleris quam novi Testamenti sententias ab eo expositas excerpens, tres exinde codices composuit, et quartum de valde utilibus sententiis superaddidit, eisque Greyorialis nomen indidit.

PROLOGUS PATERII IN SECUNDA PARTE EXCEPTIONUM EX OPUSCULIS BEATI GREGORII PAPÆ.

Domino Wernero, sponsæ Virgini permansuræ sacris nuptiis copulato, Bruno ex ipsius virginitate semine verbi plurimos filios spirituales spiritualiter procreare, pro quibus et cum quibus præmia mercaris æterna percipere. Cum rem quamlibet honestatis splendore perspicuam simul et utilitatis fructibus plenam pia pariter et prudens auctoritas jubere disponit, et eamdem rem humilis obedientia nihil tergiversationis, quominus quod est jussa suscipiat objectans toto mentis annisu pro viribus suis aggredi non refugit, non est dubitandum divina pietate, et illam ut juberet præmonitam, et hanc ut quod humiliter suscepit, efficaciter consummet adjuvandam. Domnus ergo Bernardus venerabilis Pater, qui si quando quid otii datur sacræ Scripturæ solet incumbere, ut ex ejus frequenti colloquio divinam voluntatem quam moribus sequatur, plenius valeat ediscere, forte collectaneum Paterii reperit, in quo ille testimonia ex operibus sancti Gregorii decerpta per ordinem congessit. In quo dum Gregorianz mel eloquentize cognovisset redolere, czeteris aliquantisper se-positis, ei totum quod habere posset otium studuit impendere. Sed codex ille qui sibi venerat in manus, sic fuit ex incuria scriptorum falsatus, ut in eo vix integras caperet sententias quilibet etiam ab aliis æstibus curarum vacuus. Ergo mihi id voluit negotii dare, ut curarem diligenter illum sibi corrigere, quatinus dum legendi tempus datum fuisset, liber corruptus a se eum non repelleret. Accepto itaque libro cum Prologum ejus totumque sequens opus festinarem perspicere, deprehendi eun nounisi tertiam partem habere. Nam quod ex omnibus utriusque Testamenti libris explanationes testimoniorum de Gregorianis operibus collegisset, et totum illud opus in tria volumina divisisset, in Prologo præmisisse cognoscitur. Sed ibi de parabolis Salomonis, vel Canticis canticorum pauca; de cæteris vero libris qui appellantur Salomonis nulla, de Pro-

phetis nulla, de novi Testamenti libris mulla inveniuntar. Adducti liaque alli quescunque per amices habere potui nominis ejusdem libri, de quorum forma nostri Codicis depravatio corrigeretur, sic in mendaciis et defects, nostre similes esse videbantur, ut aut illos ad exemplum nestri, vel nostrum cum illis ad quodlibet exemplum falsissimum scriptum esse conjici potuisset, nisi quod illi quo nostro noviores, eo mendaciis erant plenieres. Illis ergo abjectis titulos qui capitibus testimoniorem praenotati erant consului, at illorum auvilio liber, et libri locus unde sententia quæ decerpta erat posset inveniri; et ita si quid depravaverant scriptores, attestatione libri de quo scriptum est, potuisset emendari. Sed oos ita transmutatos inveni, ut paecis-simis exceptis, nunquam in eo libro capitulum quodifiet posset inveniri, in quo tituli prænotatio filled docesimis exceptis, nunquam in eo libro capitalium quodifiet pesset inveniri, in quo tituli prenotatio fillud docebet haberi. Tunc ergo ad laborem accinctus, cepi omnes quos habemus sancti Gregorii librus percurrere, et nunquam a labore quievi donec capitula que liber ille Paterii tenebat, quo libro essent posità investigavi, et sic ex ipsis locis unde sumpta fuerant emendare curai, et ut deinceps si quid scriptorum culpa correptum fuerit, facilius eodem modo possit emendari; mon solum quo libre, sed quoto fibri capitulo sententa habeatur superscripsi. Sed licet mihi quarenti dum muita de fibris quorum codex ille nihi habebat, teatimonia sponte occurrerent, placuit mihi majori diligentia quaque possont inveniri scrupulosius investigare, et eadem ratione qua illa vidi per ordinem digesta, colligere. Raque factum est ut dum tertiam solummodo partem patris illius praecepto corrigendam suscepissem, non solum libra corrigerem, sed etiam dras quas in his regionibus invenire non poteram, suscepissem, non solum me putet fecisse causa factantize, si collectaneum Paterii totum mihi potuerit et volumit exhibere, ounni me sciat alacritate exhibere, meaque libenter non potero. postposito, illius opus in multa sicut decet veneratione teneremus, quandiu vero iliud habere non potero, istud mili tantum et amicis legendum servare volo. Hoc ergo procemium ideireo libri principio inserere curavi, ut si cuiquam qui illud opus integrum habeat, hoc in manus venire contingat, utriusque diversitate cognita, quod cui preponere debeat intelligat. Sed quia magnitudo vestra, ut sibi transcriberetur idem opus dignata est præcipere, vestri nominis hoc mihi placuit corroborare auctoritate, quatenus dam in prima pa-gina vestrum nomen aspiciat, omnis obtrectator ori sue digitum penat, ne ullus malevolus audeat repretendere, quod tantæ probitatis virum et prudentiæ, viderit non despexisse.

Sancti <u>P</u>aterii

LIBER

DE EXPOSITIONE VETERIS AC NOVI TESTAMENTI.

de diversis l'ibris s. Grecòrii magni conginnatus.

Aroamium.

cis mostri, vestri quoque, addam nutritoris, dieta sepius lectione per urrerem, avidiusque mihi els assiduum esse ipsa luculentissima verborum ejus satisfactio suaderet : quiddam in eis reperi sine comparatione potissimum. Dum igitut unius sancti viri, hoe est beati Job historiam abstrusis mysteriorum opacitatibus tectam, sub triplici, id est typica, morali, atque historica studuit expositione discutere, at repulso ignorantize nubilo, in aperto cunctis luce clarius serena patelactione menstrare, pene totam veteris ac novi Testamenti seriem rerum explanan-darum necessitate est coactus exponere. Ubi enim occulta nimis rei dilucidanda necessitas imminebat, ne aut obscurum quid apud audientum asimes re-maneret, aut ipee non liquidissima satisfactione obscuritatis, b interna ad lucem videretur ejicere; non solum disertissimis verborum assertionibus, quod clausum erat aperuit, sed ita e esse prolati quoque testimonii assertione firmavii, ne non intellecta, si inesset forsitan obscuritas rei explananda, augeret potius quam auferret caliginem. Idque testimonium

In Mss. diversi leguntur tituli. Cod. Vatic. habet : In nom. sancta Trinitatis : incipit prologus Paterii. Consentit Gemeticensis, aisi quod post, Paterii, additur, discipuli S. Gregorii papæ. Præteren legitur sancti Paterii. In Uticensi : In nom. etc. incipit tiber sancti Paterii discipuli boati Gregorii papa: In Michaolino: Incipit prologus Paterii de Testimoniis novi et veteris Testamenti a beato pava Gregorio expositis.

Cum peatistiin, atque apostolici Gregorii, pontiii- A studuit addita expositionis explanatione disserere. In quibusdam namque locis in expositione etiam testimonii, non solum verborum satisfactionem sibi posse sufficere judicavit, nisi alterius iterum deducti ad medium testimonii evidenti interpretatione latius edoceret. Actumque est, ut hac occasione, sicut præ-fatus sum, veteris Testamenti tota pene series occulta patesceret, quæ divini nutus aspiratione rese-rata, famis nostræ esuriem superni pabuli copia sa-tiaret. Hujus ergo rei ardenti nimis desiderio provocatus, quadam de iisdem testimoniis cœperam sub quadam brevitate decerpere, aliqua vero negligendo transire. Quod dum fieret, sicut conscientia mea mihi testis est, me volente, atque hec cautius providente, we a quoquim wilquo modo nosceretur, per quosdam nd ejustem apostolici notitiam pentificis nostri us juo per venit. Qui me verbis mox, quibus bestitudo vestra nevit, sessoriis, suue ed superna trahentibus, hor-tando coopit nedendere, ignatellus hoc quod inglecte cooperam, explere studiosius debbissem, ita ut et opus, et librum in que testimonium positum legeretur, vel ex qua re ortain esset, in tituli ejus præno-

> b Utie, et Gemet, internam al lucem. In Vatic. aut ipsa non diquidissima satisfactione interna videretur scire.

> C Locum hune corruptum in Editis et in plerisque Mss. restituinus ope ed. Vatic. Abest a ceteris fere assertione firmavit, ne. In edit. pro, esse, legitor

tatione designarem. Cujus rei pondus, mearumque A quesdan que de co minus pridem dixerat, b intervirium impossibilitatem pensans, in accipiti deprebensus, sicut nauta gravi fluctuum procella turbatus, dictis excerpens, eidem testimonio ubi poposcit ad orationum ejus portum, pavens, lateor, fidensque confugi; eciens impossibile non fore, quod a tauto mihi præsule, ut res ad multorum ædificationem profutura fieret, juberetur. Moxque hoc imperantis suffragio provocatus assumens, quo valui studio, veteris ac novi Testamenti in unum testimonia congesta collegi. Et jam non solum de beati Job expositione, seil nec de aliis ejus opusculis quidquam euravi, sicut prius facere oceperam, neglectum relinquere. Qua dum disperse sicut quippe reperta fuerant, in schedis suis relata transcurrerem, visum mihi est, licet esset laboris immodici, ut uniuscujusque rei testimonia, juxta quod in suis ex ordine sunt sita codicibus, per libros suos ordinando componerem. Quatenus studiesi lectoris desiderium, ad dilucidandam sibi quam velit obscuritatem, invento libri quem requirerettitulo, pihil mores, vel ad parum, aliquo medo prespediret. Hoc autem lectorem bujus operis præ omnibus nosse commoneo, ut quia quedam tentimonia diversis locis B sita reperi, a et in quibusdam, sicut res expetit, ty-pica, in quibusdam historica in expositione perducta; guz prædictis modis expesita compori, ita et soorsum que predictis mous expesta comport, at et exercisis sequentia siquidem invicem translata composui, in quibusdam vero locis, qui ita satisfactionis norma poscebat, hoc idem de eodem testimonio retexui, quod dudum explaname relegiour. Alicubi autem

^a Multa hoc loce vel emigaa vel addita in Velgatir, inextricabilem obscuritatem generant. Sequiraur Mas. b Excusi, item repetita... expolevi. Et paule post locus, inserendum aptavi, quia res nen erant, que separatim poni utiliter possent, dum ex presedenseparation possible descriptions, que dicta fuerant, subsequentibusque penderent. Si enim propter novitatem parve rei, rursum dicta pomerentur, facerent etiam repetits factidium procul dubio. Ut e ergo expositionis, unde hec excorpta siat, recurrens ordinem, plus in quibusdam hujus operis locis aliquid, quam in textu libri est positum minusve reperias, causæ lecit ratio, quam præmisi. Perpendens autem, quod si utriusque Testa-menti in unum vellem testimonia redacta colligere, et voluminis normam excederet, et legentis desiderium impediret; in tribus hoc voluminibus Domino est cooperante dispositum, ut duo veteris, tertium novi dicta contineat. Que beatitudini vestre, non temeritatis ausu, sed amore vestri provocatus studii quod in inquisitione divini plim fervet elo juli, sciens, maxime in dictis prædicti pontificis nostri quanta noscendi vestræ sit aviditas mentis, ex multis voluminibus pauca componens, studui destinare : humifi obsecrans prece qua valeo, ut dum vobis, vel quisquis legerit, in hoc opere laboris mei cura placuerit, pro me ad Domisum intercesseres esse dignestur, quatenus hoc pondere corruptionis exuto, a meorum absolutus inveniri merear vinculis peccatorum.

idem testimonium.

E In Vulgatis et in Mss. Gemet. ac Vatic. legitur. ne pro m.

Pars prima,

IN QUA EXPLANANTUR HI VETERIS TESTAMENTI LIBRI: Genesis. Exodus. Leviticos, nuneri, deuteronuniun, judiges. Reges. Psalni. PROVERBIAL CANTICA CANTICORUM.

* LIBER PRIMUS.

De Testimondis in Morum Geneseos.

CAPOT Parmun. - De creato cueto, quod posamodum (; cecidit. Sed post ejus lapsum ita confirmati sunt an. vocavit firmamentum (Gen. 1, 8).

Bentus b papa Gregorius in Expositione beati Job, libro vicesimo septimo (Num. 65) loquens de angelis, inter cætera ait: — Virtutes angelica, que in divino amore fixe perstitere, lapsis superbientibus angelis, hoc in munere retributionis accepere, ut nulla jam rubigine surripientis culpo mordeantur, ut in contemplatione conditoris sine felicitatis fine permameant, et in hoc quod sunt conditæ, æterna stabilitate subsistent. Quod bene apud Moysem ipsa de mundi origine historize verba testantur, cum et prius factum coolum dicitur, et hoc idem postmodum firmamentum vocatur, quia videlicet natura angelica, et prius subtilis est in superioribus condita, et post, ne unquam potnisset cadere, mirabilius confirmata.

CAP. II. - Item unde supra.

In commentariis Ezechie'is, homil. 7 (Num. 18) :-Tales creati sunt angefi ut si vellent, in beatitudinis luce persisterent, si autem nollent, eti m labi po-tuissent. Unde et Satan cum sequacibus legionibus

In Edit. legitur : Incipit expositio super libros Genesis, Exodi, Levitici, Numeri, Deuteronomii, Judæum ac Regum, et super Psalmos. Cur Psalmis non addontut Proverbia et Cantica? Sane hic titulus in nullis legitur Mss. Quem præfiximus suppeditavit

geli qui persilitere, ut cadere omnino non possent. Quod bene in ipeo exercito Genescos libri ex historica descriptione signatum est, quia creavit Beus coalum et terram, quod pestmodum vocavit firmamentum. Coali erge fuere ii, qui prius henc sunt conditi, sed postmodum firmamentum appellati sunt, quia ne omnino jam caderent, virtete: n incem bilitatis accepere.

CAP. III. - Facta est las. Et paulo post : Factum est pespere (Gen. 1, 5).

Dum de electorum tentationibus tractaretur, in expos. beari Job, I. vm (Num. 21), adjunctum est: Facta est lux. Et jaulo post: Factum est vespere. - Neguaquam sic in hac vita per exercitationem justitize peccatum descritur, ut in eadem justitia inconcusse maneantur, quia etsi jam a cordis habitaculo culpam rectitudo el minat, ipsa tamen culpa quæ repellitur. cogitationis nostræ foribus assiden-, ut sibi aperiatur, putsat. Quod Mayses spiritualiter innuit cum facta corporaliter tempo. um momenta narravit, dicens :

maxime Codex Michaelinus.

b Hæc usque ad, virtutes, in Editis et plerisque Mss. practermissa, eruimus ex Ms. Michael. omnium absolutissimo.

Facts est tus; atque paulo poet subjiciens: Factument vespere. Creator quippe omnium, humanse culpse præ-cius, tunc expressit in tempore quod nunc versatur in mente. Lux quippe ad vesperam ducitur, quia nimirum lumen rectitudinis umbra sequitur tentationis. Sed quia electorum lux tentatione non exstinquitur, nequaquam nox, sed vespere facta perhibetur, quia tentatio sæpe in corde rectorum lumen justitize abscondit, sed non interimit, et quasi ad pallorem trepidationis pertrabit, sed funditus non exstinguit.

CAP. 1V. — Protulit terra herbam virentem, et afferentem semen juxta genus suum, lignumque faciens fructum, et habens unumquodque sementem secundum speciem suam (Gen. 1, 12).

Dum de virtutibus Ecclesiæ, in expos. beati Job, l. xix (Num. 29) tractaretur, adjunctum est: Protulit terra herbam virentem, etc. — Hoc quod testatur historia sic est veraciter factum, ut significaret aliquid veraciter faciendum. Per terram quippe figuratur Ecclesia, quæ et verbi nos pabulo relicit, et patrocinii B umbraculo custodit, quæ et loquendo pascit, et opitulando protegit, ut non solum herbam refectionis proferat, sed etiam cum fructu operis arborem protectionis adhibeat.

GAD. V. — Item unde supra: Lignumque faciens fructum (Gen. 1, 12).

Dum de dilectione proximi, in expos. beati Job, 1. vi (Num. 54) tractaretur, adjunctum est: Lignum-que faciens, etc. — Lignum secundum suam specieun semen producit, cum mens nostra ex sui consideratione se in allum colligit, ut recti operis germen pariat. Hinc quidam sapiens dixit: Quod tibi non vis feri, alteri ns feceris (Tob. 1v, 16). Hinc in Evangelio Dominus dicit: Quacunque vultis ut faciant vobis homines, et vos eadem facite illis (Matth. vii, 12). Ac si aperte diceret: Speciem vestram in alterutrum respicite, atque ex vobismetipsis agnoscite, quid vos oporteat aliis exhibere.

CAP. VI. — Item unde supra: Protulit terra herbam C virentem (Gen. 1, 12).

Dum de Ecclesiæ operationibus tractaretur, in expos. Beati Job, l. xxix (Num. 52) adjunctum est: Protufit terra, etc.—Quid hoc loco per herbam, nisi bona operatio ponitur. Licet in conditione mundi ita historice factum teneamus; terram tamen Ecclesiam figurasse non inconvenienter accipimus, quæ in eo germinavit herbam virentem, in quo ad verbum Dei focunda misericordiæ opera protulit.

CAP. VII. — Faciamus hominem ad imaginem et similitudinem nostram (Gen. 1, 26).

Dum de conditione primi hominis tractaretur, in expos. beati Job, l. 1x (Num. 75) adjunctum est : Faciamus, etc.—Licet per coæternum patris verbum cuncta creata sint, in ipsa tamen relatione creationis ostenditur, quantum cunctis animalibus, quantum rebus vei cœlestibus, sed tamen insensibilibus homo præfertur. Cuncta quippe cum faceret, Dixit, et facta D unt (Psal. xxxII, 9): cum vero facere hominem decernit, hoc quam reverenter pensandum est, præmittit, dicens: Faciamus hominem ad imaginem et similitudinem nostram. Neque enim de eo sicut de rebus cæteris scriptum est : Fiat, et factum est; neque ut aquatilia, vel volatilia, sic contra hominem protulit; sed priusquam fleret Faciamus dicitur : ut videlicet, quia rationalis creatura condebatur, quasi cum consilio facta videretur. Quasi per studium de terra plasmatur, et inspiratione conditoris in virtute spiritus vitalis erigitur : ut scilicet non per jussionis vocem, sed per dignitatem operationis existeret qui ad conditoris imaginem flebat.

a In Gemet. assignatur lib. xxv, in Michae.. ap. xxxv, in Editis lib. v1, ubi num. 43 quædam leguntur affinia. Sed louge similiora sunt lib. 1, num. 18.

b Caput hoc in Mss. cum superiori coalescit et

Facta est lua; atque paulo poet subjicions: Factum A Cap. VIII.—Requievit Deus die septimo ab omni opere est nessere. Creator quinno omnium, humanæ culpæ quod patrarat (Gen. 11, 2).

Dum de perfectione septenarii numeri tractaretur. in expos. Job, l. 1 (Num. 18), adjunctum est : Requievit Deus, etc. — Quid in septenario numero, nisi summa perfectionis accipitur? Ut enim humanæ rationis causas de septenario numero taceamus, quæ asserunt quod idcirco perfectus sit, quia constat ex primo pari qui dividi potest, et ex primo impari qui dividi non potest, certissime scimus quod septenarium numerum Scriptura sacra pro perfectione ponero consuevit. Unde et septimo die Dominum requievisse ab operibus asserit. Hinc est enim quod septimus dies in requiem hominibus, id est in sabbatum datus est. Hinc est quod jubileus annus in quo plena requies exprimitur, septem hebdomadibus consum-matur, qui, monade addito, nostræ actionis summa impletur. Hinc est enim quod perfectione septiformis gratiæ implendi duodecim sunt apostoli electi. A septenario itaque numero in duodenarium surgitur: nam septenarius suis in se partibus multiplicatus, ad duodenarium tendit. Sive enim quatuor per tria, sive tria per quatuor ducantur, septem in duodecim vertuntur. Unde et sancti apostoli quia trinitatem in uatuor partibus mundi prædicare mittebantur, duodecim sunt electi; ut etiam numero perfectionem ostenderent, quam vita et voce prædicarent.

CAP. IX. - Unde supra.

In expositione beati Job (*Ibid.*): " — Septenarie numero perfectio esternitatis innuitur, cum dies septimus in requiem Domini sanctificatus vocatur. Cui jam non vespera dicitur, quia esternæ beatitudinis requies nullo termino coarctatur.

EAP. X. — Istæ sunt generationes cæli et terræ, quando creata sunt (Gen. 11, 4).

In expos. beati Job, l. xxxii (Num. 16): - Querendum nobis est quomodo Deus simul cuncta con-didit, dum isdem Moyses sex dierum mutatione variante distincte creata describit. Quod tamen citius agnoscimus, • si ipsas causas originum subtiliter indagamus. Rerum quippe substantia simul creata est, sed simul per species formata non est, et qued simul exstitit per substantiam materiæ, non simul apparuit per speciem formæ. Cum enim simul factum colum terraque describitur, simul spiritualia atque corporalia, simul quidquid de colo oritur, simul factum quidquid de terra producitur, indicatur. Sol quippe, luna, et sidera quarto die facta in cœlo perhibentur, sed quod quarto die processit in speciem, primo die in cœli substantia exstitit per conditionem. Primo die creata terra dicitur, tertio arbusta condita, et cuncta terræ virentia describuntur. sed hoc quod die tertio se in speciem protulit, nimirum primo, in ipsa de qua ortum est terræ substantia, conditum fuit. Hinc est quod Moyses et distincte per dies singulos condita omnia retulit. tamen simul omnia creata subjunxit, dicens: Ista generationes cæli et terræ, quando a creatæ sunt in die quo fecit Dominus cœlum et terram, et omne virgultum agri, antequam oriretur in terra, omnemque herbam regionis. Qui enim diversis diebus creatum cœlum, et terram, virgultum, herbamque narraverat, nunc uno die facta manifestat, ut liquido ostenderet, quod creatura omnis simul per substantiam exstitit, quamvis non simul per speciem processit. Hinc illic quoque scriptum est: Creavit Deus hominem ad imaginem et similitudinem suam, ad imaginem Dei creavit illum, masculum et seminam secit eos (Gen. 1, 27). Necdum enim facta Eva describitur, et jam homo masculus, et femina perhibetur. Sed quia ex Adæ latere erat procul dubio femina pro-

unicum conficit.

• Gemet. ac Utic., si ipsius cause originem inda

d Invitis Mss. Excusi, creata sunt.

cessura, in illo jam computatur per substantiam, a A — Callidus humani generis inimicus quod in paradiso quo producenda fuerat per formam. Considerare ta- egit, hoc quotidie agere non desistit. Verba quippe men hæe et in minimis possumus, ut ex minimis majora pensemus. Herba namque cum creatur, neo-dum in illa fructus, necdum fructus sui semen ostenditur. Inest vero ei etiam cum non apparet fructus, et semen, quia nimirum simul sunt in radicis substantia, que non simul prodeunt per temporis incre-

CAP. XI. — Quod quatuor fluminibus de paradiso egredientibus terra rigatur (Gen. 11, 10).

Dum de quatuor virtutibus tractaretur, in expos. beati Job, lib. п (Num. 76), adjunctum est: — Solidum mentis nostræ ædificium prudentia, temperantia, fortitudo, justitia continet, quia in his quatuer virtutibus tota bona operis structura consurgit. Quatuor ergo paradisi flumina terram irrigant, quia dum his quatuer virtutibus cor infunditur, ab omni desideriorum carnalium zestu temperatur.

CAP. XII. - Tulit Dominus Deus hominem, et posuit B eum in paradiso voluptatis, ut operaretur, et custo-diret illum (Gen. 1, 15).

Dum de servanda custodia boni operis tractaretur, in expos. beati Job, l. xix (Num. 34), adjunctum est: Tulit Dominus Deus hominem, etc. — Pensandum magnopere est, quia bona prodesse nequeunt, dum magnopere est, quia dona processe nequeunt, si mala quæ subrepunt, non caventur. Perit omne quod agitur, si non sollicite in humilitate custoditur. Unde bene quoque de ipso primo parente dicitur: Posuit eum Dominus in paradiso roluptatis, ut operaretur, et custodiret (Gen. 11, 15). Operatur quippe qui agit bonum quod præcipitur, sed quod operatus fuerit non custodit, cui hoc subrepit quod prohibeture i Sunra in fan num 231 linda magnopere operature. tur [Supra in fine num. 33]. Unde magnopere oportet et bona semper agere, et ab ipsis nos bonis operibus caute in cogitatione custodire. Nam si mentem elevant, bona non sunt, quia non auctori militant, sed elationi. De qua re non inordinate agimus, si ex libris, licet non canonicis, sed tamen C ad ædificationem Ecclesiæ additis, testimonium proferamus. Eleazar namque in prælio elephantum feriens stravit, sed sub ipso quem exstinxit, occubuit (I Mach. vi). Quos ergo iste significat, quem sua victoria oppressit, nisi eos qui vitia superant, sed sub ipsa quæ subjiciunt, superbiendo succumbunt? Quasi enim sub hoste quem prosternit, moritur, qui de culpa quam superat, elevatur.

CAP. XIII. — Ex latere Adam dormientis Eva processit (Gen. 11, 21, 22).

Dum de vacatione mentis ad Dominum tractaretur, in expos. beati Job, l. xxx (Num. 54), adjunctum est: Ex latere Adam, etc. — Sciendum est, quia nequaquam culmen contemplationis attingimus, si non ab exterioris curæ oppressione cessemus Nequaquam nosmetipsos intuemur, ut sciamus aliud in nobis esse rationale quod regit, aliud animale, quod regitur, nisi ad secretum silentium recurrentes, ab omni exterius perturbatione sopiamur. Quod si- D lentium nostrum bene Adam dormiens figuravit, de cujus mox latere mulier processit, quia quisquis ad interiora intelligenda rapitur, a rebus visibilibus oculos claudit, et tunc in seipso vel quæ præesse viriliter debeant, vel quæ subesse possent infirma distinguit, ut aliud in ipso sit quod regere valeat tanquam vir, aliud tanquam femina, quod regatur.

CAP. XIV. — Cur præcepit vobis Deus, ut non come-deretis de omni ligno paradisi (Gen. III, 1)?

In expos. beati Job, l. xxiv (Num. 14), b dum de

cavendis inimici tentationibus tractaretur, adjunctum est: Cur præcepit vobis Deus, ut non comederetis, etc.

· Vatir., Quare non inordinate agimus. In editis assignatur l. xxxiv, cap. 5, post med., ubi tamen nihil invenimus. In Uticens. nullum Gre-

Dei de cordibus hominum molitur evellere, atque in eis ficta promissionis suæ blandimenta radicare, quotidie id quod Deus minatur, levigat, et ad hoc tra-dendum quod salso promittit, mutat. Falso enim pollicetur temporalia, ut mentibus hominum ea supplicia leviget, quæ Deus minatur æterna. Nam cum presentis vitæ gloriam spondet, quid aliud dicit, quam, Gustate, et eritis sicut dii? Ac si aperte dicat: Temporalem concupiscentiam tangite, et in hoc mundo sublimes apparete. Et cum timorem divinæ sententise amovere conațur, quid aliud loquitur, quam id quod primis hominibus dixit: Cur praecepit vobis Dous, ut non comederetis de omni ligno paradisi? Sed quia divino munere redemptus homo justitiam recepit, quam dudum conditus amisit, robustior se jam contra blandimenta callida persuasionis exercet, quia experimento didicit, quantum obediens essa debeat præcepto. Et quem tunc culpa duxit ad posnam, nunc pœna sua restringitur a culpa; ut tanto magis delinquere metuat, quanto cogente supplicio, et ipse jam quod perpetravit, accusat.

CAP. XV. — In quocunque die comederitis au eo, aperientur oculi vestri, et sicut dii eritis (Gen. 18, 5).

Dum de diei perditione tractaretur, in expos, beati Job, l. IV (Num. 6), adjunctum est: In quocunque die, etc. -- Dies itaque est illata promissio meliorum, sed nox est exhibita ipsa experientia calamitatum. Antiquus hostis dies est per naturam bene conditus, sed nox est per meritum ad tenebras dilapsus. Dies est cum pollicendo bona, humanis aspectibus lucis se angelum simulat, Paulo attestante, qui ait: Ipse enim Satanas transfigurat se in angelum lucis (II Cor. x1, 14); sed nox est cum mentes consenties. tium per erroris tenebras obscurat.

CAP. XVI. - Item unde supre.

In codice homiliarum Evangelii primæ partis bemil. 16 (Num. 2 et 3): —Antiquus hostis contra primum hominem parentem nostrum, in tribus se tentationibus erexit, quia hunc, videlicet gula, et vana gloria, et avaritia tentavit, sed tentando superioria. ravit, quia sibi eum per consensum subdidit. Ex gula quippe tentavit, cum cibum ligni vetiti ostendit, atque ad comedendum suasit. Ex vana gloria tentavit eum cum diceret : Eritis sicut dii. Ex provectu avaritiæ tentavit, cum diceret : Scientes boumm, et malum. Avaritia enim non solum pecunise est, sed etiam altitudinis : recte enim avaritia dicitur, cum supra modum sublimitas ambitur. Si enim non ad avaritiam honoris ambitio pertineret, nequaquam Paulus de unigenito Filio diceret: Nec rapinam arbitratus est, esse se æqualem Deo (Phil. 11, 6). In hoc ergo diabolus parentem nostrum ad superbiam traxit quando eum ad avaritiam sublimitatis excitavit. Sed quibus modis primum hominenı strayit, eisdem modis secundo homini tentando succubuit. Per gulam tentavit, qui dixit: Dic ut lapides isti panes fiant (Matth. 1v, 3). Per vanam gioliam tentavit, cum dixit : Si filius Dei es, mitte te deorsum. Per sublimitatis avaritiam tentavit, cum regna omnia mundi ostendit, dicens: Hæc tibi omnia dabo, si procidens adoraveris me (Ibid., 9). Sed eis modis a secundo homine victus est, quibus primum hominem se vi-cisse gloriabatur, ut a nostris cordibus ipso aditu captus exeat, quo nos aditu intromissus tenebat.

CAP. XVII. - Vidit mulier quod bonum esset lignum ad vescendum, et pulchrum oculis, aspectuque de-lectabile (Gen. 3, 6).

Dum de restringenda visus concupiscentia tracta-

corii opus laudatur. Gemet. indicat lib. xxxiv in Job Exstat id loco a nobis assignato.

· Caput hoc in Mss. nostris omittitur.

est : quia intueri non debet, quod non licrt conca-pisci. Ut enim munda mens in cogliatione servetur a lascivia voluptatis sue, deprimendi sunt oculi, quasi quidam raptores ad culpam. Neque enim Eva lignum vetitum configisect, misi hoc prius incauta respexisset. Hinc ergo pensandum est, quanto debemus moderamine erga illicita visum restringere, nos qui mortafiter vivimus, si et mater viventium per ocuios ad mortem venit. Hinc etiam sub Judeez voce, que exteriora videndo concepiscene, bona interiora per-diderat, propheta dich: Oculus meus deprædatus est animam meam (Thren. m, 51); concupiscens enfan visibilita, invisibiles virtutes amisit. Que orgo enim visibilia, invisibiles virtutes amisit. Que ergo interiorem fructum per exteriorem visum perdidit, per oculum corporis pertulit prædam cordis. Unde nobis ad custediendam cordis munditiam, exteriorum quoque sensuum disciplina servanda est. Nam quantifibet virtute mens pollent, quantalibet gravitate vigeat, carnales tamen sensus puerile quiddam exterius perstrepunt; et nisi interioris gravitatis pondera, et quasi juvenili quodam vigora refrenentur, ad fluxa quanque et levia montam enervem trabuat.

CAP. XVIII. — De consensu Adæ in acceptione pemi a muliere (Con. 5).

Dum de vitandis vitiorum incentivis tractaretur ia sodice Regulæ pasteralis, parte m, cap. 29 (Admen. 50), adjunctum est: — In prime parente didicimus, quia tribus medis omnis culpæ nequitiam perpetramus, suggestione scilicet, delectatione, consensu. Primum itaque per hostem, secundum vero per caracteristica. nom, tertium per spiritum perpetratur. Insidiator baim prava suggerit, caro se delectationi subjicit, sique ad extremum spiritus victus delectatione consentit. Unde et serpens prava suggessit (Gen. 5): Eva autem quasi caro se delectationi subdidit; Ad-m vero valut spiritus, suggestione, ac delectationi superatus assensit. Suggestione itaque peccatum agnoscimus, delectatione vincimur, consensu etiam ligamur [Hæc downt in loco indicato]. Unde exclaman-ium nobis cum Apostolo est : Infelix ego homo, quis e liberabit de corpore mortis hujus (Rom. VII, 24)? Et audiamus subsequentem nos consolationem : Gra-lia Dei per Jesum Christum Dominum nostrum (1bid., 25).

.CLP. XIX. - Adam post peccatum inobedientia mos pudenda contexit (Gen. 111, 7).

Dum de servanda mentis custodia tractaretur, in expos. beati Job, l. xxvi (Num. 28), adjunctum est: - Per humilitatis custodiam servanda semper est munditia castitatis. Si enim pie spiritus sub Domino remitur, caro illicite contra spiritum non levatur. Habet quippe spiritus commissum sibi dominium carais, si tamen suo Domino recognoscit jura legitimæ servitutis. Nam si auctorem suum superbiendo contemnit, jure et in subjecta carne prælium suscipit. D Unde et ille primus homo inobediens, mox ut superblendo peccavit, pudenda contexit. Quia enim contu-meliam spiritus Domino intulit, mox contumeliam carnis invenit. Et qui auctori suo esse subditus no-fuit, jus carnis subditæ, quam regebat, amisit, ut in seipsum videlicet inobe-lientiæ suæ confusio redundaret, et superatus disceret, quod elatus amisit.

CAP. XX. - Cum audisset Adam vocem Domini Dei deambulantis in paradiso, ad auram post meridiem, abscondit se inter ligna paradisi (Gen. 111, 8).

Dum de • modo divini colloquii tractaretur, in expos. beati Job, l. xxvIII (Num. 7), adjunctum est: Cum audisset Adam, etc.— Nonnunquain per angelos verbis simul et rebus loquitur Deus, cum quibusdam motibus insinuat hoc quod sermonibus narrat. Neque

retur, in expes. besti Job, l. xxi (Num. 4), ad- A enim Adam post culpann in divinitatis substantia vi-junctum est: Vidit mulier quod, etc.— Ne quesdam hibrica in cogitatione versemus, providendum nobis sangelum pudivit, de quo scriptum est: Cum audisset vocem Domini Dei deambulantis in porudiso, ad aurum post meridiem, abseandit se inter ligna paradisi. Quid est enim quod post peccatum hom ais in paratiso Deminus non jam stat, sed deambulat, nisi quod ir-ruente culpa, se a corde hominis motum demonstrat? Quid est quod ad auram post meridiem, ni-i quod lax ferventior veritatis abscesserat, et peccatricem au-mam culpæ suæ frigora constringebant? A1 auram namque post meridiem primus homo post culpam abscensus inventur. Quin enim meridianum charitatis calorem crediderat, jam sub peccati un bra, quasi sub frigore aura torpebat. Sieut de codem peccante homine scriptum est: Quia secutus est umbram. Ca-lorem enim charitatis fugions, veritatis solem homo deseruit, et sub umbra ae interni frigoris abscendit. Undo et voce ojusilem veritatis dicitur: Abundabit iniquitas, refrigerest charites multerum (Matth. xxrv, 12). Increpavit ergo Adam, deambulans, ut cocis mentibus nequitiam agam non solum sormonibus, sed etiam rebus aperiret, quatenus peccator homo et per verba quod secerat audiret, et per deambulationem amisso æternitatis statu, mutabilitatis sum inconstantiam cerneret, et per auram fervore charitatis expulso torporem suum animadverteret, et per declinationem solis cognosceret quod ad ten bras propinguaret.

CAP. XXI. -- Vocavit Dominus Data Adam, at digit oi : Ubi es (Gen. m. 9)?

Cum de delinquentium reprobatione tractareter, în expos. beati Job, l. n (Num. 5), adjunctum est: Vocavit Dominus Deus Adam, etc. — Quid est quod Dominus Adam post lapsum requirit : Ubi es? Nunquidnam divina potennia nesciebat post culpam, servus ad quæ latibula fugerat? Sed quia vidit in culpa lapsum, jam sub peccato velus ab oculis veritatis absconditum, quia ten bras er oris ejus non approbat. quasi ubi sit peccator ignorat, eumque et vocat, et requirit, dicens : Adam, ubi es ? Per buc quod vocat, signum dat, quin an poenitentiam revocal. Per hoc quod requirit, aperte insinuat, quia peccatores jure damnandos ignorat.

CAP. XXII. - Muser quam dedisti mihi sociem, dedit mihi, et comedi (Gen. 111, 12).

Cum de vitanda peccati excusatione tractaretur, in expos. beati Job. L. IV (Num. 39, 49), adjunctum est: Mulier quam, etc.—Scilicet excessus sui vitium in auctorem latenter retorquens; ac si diceret: Tu occasionem delinquendi præbulsti, qui mulierem dedisti. Quatuor modis peccatum perpetratur in corde; quatuor consummatur in opere. In corde namque suggestione, delectatione, consensu, et defensionis audacia perpetratur. Fit enim suggestio per adversarium, delectatio per carnem, consensus per spiritum, defensionis audacia per elationem. Culpa enim quæ terrere mentem debuit, extollit, et dejiciendo elevat, sed gravius elevando supplantat. Unde et illam primi hominis rectitudinem antiquus hostis quatuor his ictibus fregit. Nam serpens suasit, Eva delectata est, Adam consensit; qui etiam requis tus confiteri culpam per audaciam noluit. Iloc vero in humano genere quotidie agitur, quod actum in prime parente nostri generis non ignoratur. Serpens suasit. quia occultus hostis mala cordibus hominum latenter suggerit. Eva delectata est, quia carnalis sensus ad verba serpentis mox se delectationi substernit. Assensum vero Adam mulieri præpositus præbuit, quia dum caro in delectationem rapitur, etiam a sua re-ctitudine spiritus infirmatus inclinatur. Et requisitus Adam, confiteri culpam noluit, quia videlicet spiritus quo peccando a veritate disjungitur, eo in ruinæ sue audaciam nequius obduratur. Per timorem quidem

Adam semetipsum absconsurus fugerat, sed tamen requisitus innotuit, quantum etiam timens tumebat. Cum enim ex peccato præsens pæna metultur, et amissa Dei facies non amatur, timer ex tumore est, non ex humilitate. Superbit quippe, qui peccatum, si liceat uon puairi, non deserti. Eledem etiam quatuer modis peccatum concummatur in opere. Prius nanque latens culpa agitur, postmodum vere etiam anto ocules hominum sina confusione seatus apecimur; debine et in consuctudinem ducitur, at extremum quoque vel falses apei acdustionibus vel obstinations misserse desperationis, emutritur.

CAP. XXIII, - Item unde supra,

lu expos, heati Job, lib, xxII (Num, 30 , 34);
- Verze humilitatia testimonia sunt, et iniquitatem suam quemque cognoscere, et cognitam voca confessionis aperire. At contra unitatum humani generis vitlum est, et labendo peccatum committere, et commissum negando desendere, et convictum defendendo multiplicare. Ex illo quippe lapsu B primi hominis bæc augmenta nequitiæ ducimus, ex quo ipsam radicem traximus culpæ. Sic namque ille dum lignum vetitum contigisset, abscondit se a facie Domini inter ligna paradisi. In qua absconsione scilicet quia Deum latere non poterat, non latendi effectus describitur, sed affectus notatur, quod cum argueretur a Domino, quod de ligno verito contigisset, illico respondet : Mulier quam dedisti mihi sociam, ipsa mihi dedit de ligno, et comedi (Gen. III, 12). Ipsa quoque mulier inquisita, respondit; Ser-pens decepit me, et comedi. Ad hoc guippe requisiti norant, ut peccatum quod transgrediendo cominiserant. confitendo delerent. Unde et serpens iffe persussor, qui non erat revocandus ad voniam, non est e culpa requisitus. Interrogatus itaque homo est ubi esset, ut perpetratem culpam respiceret, et constendo cognosceret, quam longe a conditoris au facie a abeset. Sed adhibere sibimet utrique defensionis solatia, quam confessionis elegerant, cumque excusare peccatum voluit vir per muliorem, mulior C per serpeatem, auxerunt culpan quain tueri conati sunt, oblique Adam dominum tangens, quod ipse peccati corum auctor exstiterit, qui mulierem lecit : Eva culpam ad Dominum referens, qui serpentem in paradiso posuit. Qui enim ove diaboli fallentis audi rant, Erins steut dii (Ibid., 5), quia esse similes in divinitate nequiverent, ad erroris sul cumulum Dominum sibi facere similem in culpa conati sunt, Bic ergo reatum suum, dum defendere moliuntur addiderunt, ut culpa eorum atrocior discussa fieret quam fuerat perpetrata. Unde nunc quoque humani generis rami ex hac adhuc radice amaritudinem tra-hunt, et cum de vitio sno quisque arguitur, sub delensionum verba quasi sub quædam se arborum folia abscondit, et velut ad quæ am excusationis suæ opaca secreta faciem conditoris fugit, dum non vult cognosci quod fecit. In qua videlicet occultatione non se Domino, sed Dominum abscondit sibi. Agit quippe ne omnia videntem vident, non autem ne ipso videatur. Quo centra enique peccatori jam exordium illuminationis est humilitas confessionis, quia sibimetipsi jam parcere renuit, qui malum non erubescit conflieri quod fecit, et qui defendente accusare potuit, accusando se colerrime defendit. Unde et mortuo Lazaro qui mole magna premebatur, nounaquam di-citur, reviviace, sed, Veni fores (J.an. 11, 43). Ea qua scilicet resurrectione, qua gesta in illius est corpore, signatur qualitor nos resuscitemur in corde, cum videlicet mortuo dicitur : Veni ferse, ut nimirum homo in peccato suo mortuus, et mole mala commuetudinis jam espultus, quia intra conscientiam suam absconsus jacet per nequitiam, a scipso foras exeat per confessionem, Mortuo en m, Veni forsa, dicitur,

- In Gemet. ac Utic., abiisset.
- b Corrupte in Edit., ad excusationem suam, etc.
- · ita mas. omnes, uon, ipsum conteret, acilicet

Adam semetipsum absconsurus fugerat, sed tamen A ut ab excusatione atque occultatione peccatl, b ad requisitus innotuit, quantum etiam timens tumebat.

Cum enim ex peccato præsens pæna metultur, et amissa Dei facies non amatur, timer ex tumore est, non ex humilitate. Superhit suione, qui neceatum, per Nathan correctus suod focerat accusatione atque occultatione peccatl, b ad accusationen suam ore proprio extre prevocetur.

Unde David Prophota ab illa tanti morte facineris reviviscens, ad vocem Domini quasi foras exiit, dum per Nathan correctus suod focerat accusationen suam ore proprio extre prevocetur.

CAP. XXIV. - Pectore et ventre repes (Gen. III, 14).

Dum da virulentia callidi persuasoria operationibua tractaretur, in expea beati Job, lih. xxi (Num. 5), adjunctum est: Pectere et umtre repea. — Malum luxuris aut engitatione perpetratur, aut opere. Callidua nemema adversarius noster cum ab effectu aperia expellitur, socreta palluere cogitationibus molitur. Unde et eorpanti a Domino dicitur: Pestare et ventre repea. Serpene videlicet vantre repit, quando hostia lubricus per humana membra sibimost subdita unque ad expletionem operia luxuriam exercet. Serpens autem repit pectore, quando coa, ques in apera luxuriam non valet pertrahere, polluit in engitatione. Alius itaque luxuriam jam perpetra actione, huic serpens repit ex vontre. Alius autem perpetrandam versat in mente, huic serpens repit ex pectore. Sed quia per cogitationem ad opera explenda pervenitur, recte serpens prius pectore, et postmodum repere ventre describitur.

CAP. XXV. — Inimicitias ponam inter te, et mulierem, et semen tuum, et semen illius. C Ipsa conteret caput tuum, et tu insidiaberis çalcauça ejus (Gen. 111, 15).

Cum de pracavendis inimici anggestionibus tractaretur, in expos. beati Joh, l. 1 (Num. \$3), adjunctun est: Inémicities ponem inter te, etc. — Caput serpentis conterere est initium suggestionis ejus aspicere, et mano sollicitæ considerationis a cordis aditu funditus exstirpare. Qui tamen cum ab initio depreh-nditur, percutere calcaneum molitur, quia etsi suggestione prima intentionem non percutit, decipere in fluen tendit. Si autom somel cor in latentione corrumpitur, sequentia actionis medietas, et termiaus ab hosse callido secure pessidetur; quoniam totam sibi arborom fructus ferre conspicit, quam veneni dente in radice vitiavit.

CAP. XXVI. — Maledicta terra in opere tuo (Gen. ni, 17).

Dum de maledicti distinctione tractaretur, in ex-pos. beati Job, l. IV (Num. 1, 2), adjunctum est: Maledicta terra in opere tuo. — Cum maledictionis jaculum divina vox gravi instruat ultione pleotendum, ita ut regni quoque cœlestis aditum claudat, quid est quod nunc peccanti homini in terræ maledictione, divina voce hoc, quod homo facere prohibetur, iufertur? Sed sciendum est quod Scriptura saera duabus modis maledictum memorat, aliud videlicet quod approbat, aliud quod damnat. Aliter enim maledictum profertur judicio justitiæ, aliter livore vindictæ. Ma-ledictum quippe judicio justitiæ, ipso primo homine peccante profetum est, cum audivit: Maledicta terra in opere tuo (Gen. xII, 13). Maledictum justitiæ ju-dicio profertur, cum ad Abraham dicitur: Maledicam maledicentibus tibi (Gen. xII, 3). Rursum quia maledictum non judicio justitize, sed hivore vindictze promittitur, voce Pauli przedicantis admonemur, qui ait: Benedicite, et noite maledicere (Rom. xII, 14). Et rursus Veritas dicit: Neque maledici regnum Det possidebunt (I Cor. vi. 10). Deus ergo maledicere dicitur, et tamen maledicere homo prohibetur, quia quod homo agit malitia vindictæ, Deus non facit nist examine et virtute justitiæ. Nam et sancti viri cum maledictionis sententiam proferunt, non ad banc ex voto ultionis, sed ex justitiæ examine erumpunt. In-tus enim subtile Dei judicium aspiciunt, et mala foras exsurgentia, quia maledicto debeant feriri cognoseunt, et qu in malediete non peccant, que abinterne

semen. Ergo non fraude Neotericorum immaculatæ Deiparæ conceptioni laventium irrepsil, ipsa conteret, scilicet mutier; quod clamant nonnulli critici. Iudicio non discordant. Hinc est quod Petrus in offe- A rentem sibi pecunias Simonem, sententiam maledictionis intorsit, dicens : Pecunia tua tecum sit in pe ditione (Act. vm, 20). Qui enim non ait est. sed sit : non indicativo, sed optativo modo se hæc dixisse signavit. Hinc Elias duobus quinquagenariis ad se venientibus dixit: Si homo Dei sum, descendat ignis de cœlo, et consumat vos (II Reg. 1, 10). Quorum utrorumque sententia • quanta veritatis ratione convaluif, terminus causæ monstravit. Nam et Simon æterna perditione interiit, et duos quinquagenarios desuper veniens flamma consumpsit. Virtus ergo subsequens testificatur, qua mente maledictionis sententia promitur. Cum enim et maledicentis b innocentia permanet, et tamen eum qui maledicitur usque ad interitum maledictio absorbet, ex fine utriusque partis colligitur, quia ab uno et intimo judice in reum c sententia sumpta jaculatur.

Cum de immortalitate primi hominis, ejusdemque lapsu tractaretur, in exposit. beati Job, lib. xxv (Num. 4), adjunctum est : Terra es, et in terram ibis. Primus homo ita conditus fuit, ut manente illo decederent tempora, ne cum temporibus ipse transiret. Stabat enim momentis decurrentibus, quia nequaquam ad vitæ terminum per dierum incrementa tendébat; stabat tanto robustius, quanto semper stanti arctius inhærebat. At ubi vetitum contigit, mox offenso Creatore coepit ire cum tempore, unde et ei dictum est : Terra es, et in terram ibis. Statu videlicet immortalitatis amisso, cursus eum mortalitatis absorbuit, et dum juventute, ad senium, senio traheretur ad mortem, transeundo didicit, stando quid fuit. Cujus quia de propagine nascimur, radicis amaritudinem, quasi in virgulto retinemus. Nam quia ex illo originem ducimus, ejus cursum nascendo sorex mo originem ducimus, eque comento, que vivienus, c incessanter a vita transeamus, et vivendi nobis spatium unde crescere creditur, d inde decrescat. Quia dum infantia ad pueritiam, pueritia ad adolescentiam, adolescentia ad juventutem, juventus ad senectutem, senectus transit ad mortem, in cursu vitæ præsentis, ipsis • suis augmentis ad detrimenta impellitur, et inde semper deficit, unde se proficere in spatium vitæ credit. Fixum etenim statum hic habere non possumus, ubi transituri venimus atque hoc ipsum nostrum vivere, quotidie a vita transire est. Quem videlicet lapsum primus homo ante culpam habere non potuit, quia tempora eo stante transibant. Sed postquam deliquit, in quodam se quasi lubrico temporalitatis posuit, et quia cibum comedit vetitum, status sui protinus invenit defectum.

CAP. XXVIII. — Collocavit ante paradisum voluptatis Cherubim, et flammeum gladium alque versatilem (Gen. 111, 24).

Dum de reparatione paradisi per mediatoris adventum tractaretur, in expos. beati Job, l. xn (Num. 13), adjunctum est : Collocavit ante paradisum, etc. Quia ante adventum mediatoris Dei et hominis. omnis homo quamvis mundæ probatæque vitæ fuerit, ad inferni claustra descendit, dubium non est, quoniam homo qui per se cecidit, per se ad paradisi re-quiem redire non potuit, nisi veniret ille, qui suse incarnationis mysterio, ejusdem nobis paradisi iter aperiret. Unde et post culpam hominis ad paradisi aditum romphæa flammea posita esse memoratur, quæ et versatilis dicitur, pro eo quod quandoque vemiret tempus ut etiam removeri potuisset.

CAP. XXIX. — Respexit Dominus ad Abel, et ad mu-

· Excusi, invitis Mss., quanta severitatis.

Utic., ignoscentia vermanet.

c Vulgati meudose, sententiam sumpta jaculatur.

nera ejus; ad Lain vero, et ad munera ejus non respexit (Gen. IV. 4).

Cum de exhibenda cordis munditia tractaretur. in expos. beati Job, l. xxii (Num. 27 in fine, et n. 28), adjunctum est : Respexit Dominus, etc. - Ab omnipotente Deo munus ex manu non accipitur, quod corde obligate in malitia profertur. Mundari etenim debet prius animus, qui munus offerre vult Deo, quia omne quod datur Deo, ex dantis mente pensatur. Cuncta itaque malitim macula ab interiori nostro homine cogitationis immutatione tergenda est, quia iram judicis placare nescit oblatio, nisi ex munditia placeat offerentis. Unde scriptum est : Rexpexit Deus ad Abel, et ad munera ejus; ad Cain autem et ad munera illius non respexit. Neque etenim sacrum eloquium dicit, respexit ad munera Abel, et ad Cain munera non respexit, sed prius ait: Quia respexit ad Abel, ac deinde subjunxit, et ad munera ejus. Et rursum dicit, quia non respexit ad Cain, ac deinde subdidit, nec ad CAP. XXVII. — Terra es, et in terram ibis (Gen. B munera ejus. Ex dantis quippe corde id quod datur nun ejus. Ex dantis quippe corde id quod datur nun ejus. Ex dantis quippe corde id quod datur nun ejus. Ex dantis quippe corde id quod datur nun ejus. accipitur. Ideirco non Abel ex muneribus, sed ex Abel munera oblata placuerunt. Prius namque ad eum legitur Dominus respexisse qui dabat, quam ad illa quæ dabantur, ut audito scilicet narrationis hujus ordine, discamus quia exteriora munera, ex interna cordis munditia condiuntur, et discretionis virtus lectorem doceat, qualis apud se esse debeat, cum exteriora bona non solum Deo, sed etiam proximis submini-

> CAP. XXX. - In foribus peccatum tuum aderit. sed sub te erit appetitus ejus, et tu dominaberis illius (Gen. 17, 7, 8).

> Dum de refrenando illicito cordis appetitu tracta-retur, in expos. beati Job, l. Iv (Num. 36), adjunctum est: In foribus, etc. — In foribus peccatum adest, eum in cogitationibus pulsat. Cujus appetitus aubter est, cique homo dominatur, si cordis nequitia inspecta citius premitur, et priusquam ad duritiam crescat, reluctanti menti subigatur.

> CAP. XXXI. — Si recte offeras, rects anten non dividas, peccasti (Gen. rv, 7, sec. LXX).

Dum de discretione in bonis operibus habenda tractaretur, in expos. beati Job, I. m (Num. 23, 24), adjunctum est : Si recte offeras, etc. — Recte offertur cum recta intentione quid agitur, sed recte non dividitur, si non hoc quod pie agitur, etiam sabtiliter discernatur. Oblata enim recte dividere est, quælibet bona nostra studia sollicite discernendo pensare, quod nimirum qui agere dissimulat, etiam recte offerens peccat. Sæpe namque et quod bom studio gerimus, dum discernere caute negligimu quo judicetur fine nescimus. Et nonnunquam hoc st reatus criminis, quod putatur causa virtutis. Recte ergo offerimus, cum bono studio bonum opus agi-mus; sed non recte dividimus, si habere discretionem in bono opere postponamus.

CAP. XXXII. - Cain primum filium Enoch vocat, atque ex ejus nomine civitatem quam condidit, appellat (Gen. 1v, 17).

Cum de cavenda vitæ præsentis gloria tractaretur, in expos. beati Job, l. viii (Num. 92), adjunctum est: — Justi viri quanto in ecclestibus per contemplationis radium inhærere desiderant, tanto in terra ædiscare resugiunt, ubi se peregrinos et hospites noverunt, Paulo attestante, qui ait: Nostra autem conversatio in cælis est (Philip. 111, 20). Et iterum: Vos autem ædificamini domum non manufactam æternam in cælis (II Cor. 5, 1). Quia enim sancti viri in propriis gaudere desiderant, esse in alieno felices re-cusant. Injusti autem quanto longius ab æternæ patrize hæreditate divisi sunt, tanto in terra altius

¹ Utic., inde decrescimus.

o Gemet. et Utic., ipsis suis senectus augmentis.

ı

١.

ıJ

12

.

NZ.

Þ

.

Le

fundamenta cogitationis figunt. Hinc est quod ab ipso A angusta in superioribus fuit. Que in samutate humane conditionis exordio, in electa prole, Enoch eliam sua ad unius mensuram cubiti exercit. Infeseptimus nascitur. Hinc est quod Cain primum filium septimus nascitur. Inic est quod Cain primum nium Enoch vocat, atque ex ejus nomine civitatem, quam condidit, appellat. Enoch quippe dedicatio dicitur. Iniqui ergo se in primordiis dedicant, quia in hac vita quod ante est, cordis radicem plantant, ut hic ad votum floreant, et a sequenti patria arescant. Unde et e contra in electorum parte Enoch septimus oritur, quia eorum vitæ festa dedicatio in fine servatur. Hinc est, quod attestante Paulo, Abraham in casulis habitat (Hebr. x1, 19); quia habentem fundamenta civitatem, quam supernus artifex construxit. exspecial.

CAP. XXXIII. - Item unde supra.

In expos. beati Job, l. xvi (Num. 15): — Iniqui dum corde transire ad æterna negligunt, et cuncta præsentia fugitiva esse non intuentur, mentem ia amorem vitæ præsentis figunt, et quasi longæ habitationis in ea sibi fundamentum construunt, quia in B terrenis per desiderium solidantur. Unde et primus Gain civitatem construxisse describitur, ut aperte monstraretur quia ipse in terra fundamentum posuit, qui a soliditate æternæ patriæ alienus fuit. Peregrinus quippe a summis, fundamentum in infimis posuit qui stationem cordis in terrena delectatione collocavit. Unde et in ejus stirpe Enoch, qui dedicatio interpretatur, primus nascitur, in electorum vero progenie Enoch septimus fuisse perhibetur. Quia videlicet reprobi in hac vita quæ ante est, semetipsos ædificando dedicant. Electi vero ædificationis suæ dedicationem in fine temporis, id est in septimo tempore, exspectant. Videas namque plurimos temporalia sola cogitare, bonores quærere, ambiendis rebus inhiare, nil post hanc vitam requirere. Quid itaque isti nisi in prima se generatione dedicant? Vi-deas electos nil præsentis gloriae quærere, libenter inopiam sustinere, mala mundi æquanimiter perpeti,

CAP. XXXIV. - Videns Deus quod multa malitia hominum esset in terra, et cuncta cogitatio cordis intenta esset ad malum omni tempore, pænituit eum quod hominem secisset in terra (Gen. VI, 6).

Cum de modo divini eloquii per assueta bominibus verba tractaretur, in expos. heati Job, l. ix (Num. 12), adjunctum est: Videns Deus quod multa malitia hominum esset in terra, etc. — Quid est quod omnipotens Deus, qui nulla mutabilitate humanæ conditionis astringitur, nec ei quod esse est, desit ex tem-pore, pœnituisse de sua conditione describitur, nisi quod plerumque in sacro eloquio sicut sapientes Dei sermonem trahunt a sapientibus sæculi, sic nunc pro utilitate hominis vocem in se humanæ passionis ipse conditor hominum sumit Deus, ut videlicet dicatur: Poenituit eum, quod hominem secisset in terra? Cum profecto constet, quia is qui cuncta prius quam ve- D niant conspicit, nequaquam postquam aliquid fecerit pœnitendo resipiscit. Ut ergo mirum non est, si spirituales plerumque utantur verbis carnalium, sic neque si ipse sub se ineffabilis, et Creator omnium spiritus, ut ad intellectum suum carnem pertrahat, in seipso carnis sermonem format.

CAP. XXXV. — De arca diluvii, quæ ampla in inserioribus, et angusta in superioribus suit (Gen. v1, 15).

Cum de reproborum multitudine specie tenus intra Ecclesiam positorum, et electorum paucitate tracta-retur, în exposit. Evang. homil. 38 (Num. 8), ad-junctum est: — Arca in undis dituvii, quæ hujus Ecclesiæ typum gessit, et ampla in inferioribus, et

In Gemet. ac Utic. legitur, Electus ergo; in excusis mendose, *electio*. Sequimur Michael, qui mss. Moral. consentit.

....

rius quippe quadrupedia atque reptilia, superius vero aves et homines habuisse credenda est, ibi lata exstitit, ubi bestias habuit; ibi angusta, ubi homines servavit, quia nimirum sancta Ecclesia in carnalibus ampla est, in spiritualibus angusta. Ubi enim bestiales hominum mores tolerat, illic latius sinum laxat. Ubi autem eos habet, qui spirituali ratione suffulti sunt, illic quidem ad summum ducitur. Sed tamen quia pauci sunt, angustatur. Lata quippe ria est, quæ ducit ad perditionem, et multi sunt qui vadunt per eam. Et angusta porta est quæ ducit ad vitam, et pauci sunt qui inveniunt eam (Matth. VII, 13). Eo autem usque arca angustatur in summis, quousque ad mensuram unius cubiti perducatur; quia in sancta Ecclesia quanto sanctiores quique sunt, tanto pauciores. Que in summo ad illum perducitur, qui solus homo in hominibus, et sine ullius comparatione natus est sanctus. Qui juxta psalmiste vocem: Factus est sicut passer unicus in ædificio (Psal. ci, 8). Tanto ergo magis mali tolerandi sunt, quanto etiam plus abundant, quia et in areæ tritura pauca sunt grana quæ servantur horreis, et grandes acervi palearum. qui ignibus comburuntur.

CAP. XXXVI. — Item unde supra

In commentario Ezechielis, homil. 4 (Num. 16) ultimse partis. — Arca que trecentis cubitis fieri la longitudine jussa est, b quinquaginta vero in latitudine, triginta autem in altitudine, in uno est cubito consummata. Quid enim per arcam, nisi sancta Ecclosia figuratur? Quæ inferius ampla est, superius angusta, quæ et ccc, et xxx, ac L cubitis ad unum cubitum colligitur, quia ab ea latitudine quam sancta Ecclesia in membris suis adhuc infirmantibus habet, paulisper angustata, in altum proficiens ad unum tendit. Is enim ratio exigit at credamus quod in illa area latitudine omnes bestiæ, cunctaque quadrupedia atque inopiam sustinere, mala munor aquammuser perpesa, ut possint in fine ceronari. A Electis ergo Enoch in septima generatione nascitur, quia sui dedicationem latilia nimirum in superioribus; juxta superiorem etenim partem fenestra fuit in latere, de qua corvum etenim partem fenestra fuit in latere, de qua corvum partem fenestra fuit in latere, de qua corvum etenim partem fenestra fuit in latere qua corvum etenim etenim partem fenestra fuit in latere qua corvum etenim et et columbam dimisit homo, ut si jam diluvii transis-set aqua, cognosceret. Et quia arca eadem in uno fuit cubito consummata, homo et volatilia juxta cubitum fuerunt. Recte itaque per arcam universa Ecclesia designatur, que adhuc in multis suis carnalibus lata est, in paucis spiritualibus angusta. Et quia ad unum hominem, qui est sine peccato, colligitur, quasi in uno cubito consummatur. Videmus etenim multos intra ejusdem sanctæ Ecclesiæ sinum in superbia erigi, in carnis voluptatibus dissolvi, acquirendis terrenis rebus inhiare, imperante avaritia maria transire, deservire iracundize, jurgiis vacare, proximos quos przevalent lædere : sed quia eos adhuc sancta Ecclesia tolerat, ut convertantur, quasi in arcæ latitudine deorsum bestiæ morantur. Videmus alios jam aliena non quærere, illatam injuriam æquanimiter portare, rebus propriis esse contentos, humiliter vivere; sed quia isti jam pauci sunt, angustatur arca. Alios autem conspicimus etiam possessa relinquere, nullum ter-renis rebus studium dare, inimicos diligere, carnem a cuactis voluptatibus domare, motus omnes sub rationis judicio premere, per celeste desiderium contemplationis e penna submita Sed quique valde sunt rari, jam juxta cubitum ducitur, ubi homines et volatilia continentur. Quæratur tamen si quis in eis esse valeat sine peccato, et nullus invenitur. Quis itaque homo sine peccato est, nisi ille qui in peccatis conceptus non est? In uno ergo cubito consummatur arca, quia unus est auctor et Redemptor sanctæ Ecclesiæ sine peccato, ad quem et per quem omnes proficient, qui se esse peccatores noverunt.

b Vitiosissime in Excusis, sexaginta vero. Quod sane contra sacræ Scripturæ testimonium pugnat.

2 Excusi, pennas sublevare.

cordis in matum prona sunt ab adolescentia sua (Gen. vm. 21).

Dum de reprimenda ex bonis operibus gloria tra-etaretur, in expos. beati Job, l. xxviii (Num. 43), adjunctum est: — Corruptionis malum quod unusquisque nostrum ab ortu desideriorum carnalium sumpsit, in provectu ætatis exercet. Et nisi hoc citius divinge formidinis manus reprimat, omne conditæ naturæ honum repente culpa in profundum vorat. Nemo igitur sibi cogitationum suarum vic oriam tribuat, cum apostolus dicat : Neque qui plantat est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat Deus (/ Cor. III, 8).

CAP. XXXVIII. - Crescite, et multiplicamini, et implate terram, et terrer vester ac tremer sit super cuncta animalia terræ (Gen. 12. 1).

Cum de servanda doctoribus discreta qualitate cum subditis tractaretur, in expos. beati Job. 1. xxi (Num. 22, 25, et Reg. Past. p. 11, c. 6), adjunctum B Cap. XLl. — Maledictus Chanaem puer; sereus erit est : Crescite, etc. — Potentibus viris magna est virtus humilitatis, considerata æqualitas conditionis. Omnes namque homines natura æquales sumus, sed accessit dispensatorio ordine, ut quibusdam prælati videamur. Si igitur hoc a mente deprimimus, nod temporaliter accessit, invenimus citius quod naturaliter sumus. Plerumque enim se animo accepta etestas objicit, eumque tumidis cogitationibus fallit. Masu ergo humillime considerationie deprimendus est tumor elationis. Si enim apud semetipsam mens descendit de vertice culminis, citius planitiem invenit naturalis sequalitatis. Nam ut præfati sumus, omnes bomines natura sequales genuit, sed variante meritorum ordine alias aliis occulta dispensatio postponit. Iona autem diversitas que accessit ex vitio, recte est divinis judiciis ordinata: ut quia omnis homo iter tm sque non graditur, alter ab altero regatur. Sancti autem viri cum præsunt, non in se potestatem erdinis, acd aqualitatem conditionis attendunt, nec C processo gaudent hominibus, sed prodesso. Sciunt nim quod antiqui patres nostri non tam reges hominum quam pastores pecorum fuinse memorantus. Unde et cum Nee Dominus fliinque ejus post dilu-vium diceret: Crescite, et multiplicamini, subdidit: Et terrer uester, et tremer sit super cuncta animalia terra. Homo quippe animalibus irrationabilibus, non autem natura czeeris omnibus preclatus est, et id-circo ei dicitur ut ab animalibus, et non ab homine timestar, quia contra naturam superbire est, ab equali velle timeri. Cuncti ergo qui præsunt, non in se potestatem debent ordinis, sed sequalitatem pensere conditionis. Nam sic, ut diximus, antiqui patres nostri pasteres pecerum, et non reges hominum fuisse memorantur. Et tamen necesse est, ut rectores a subditis timeantur, quando ab eis Deum minime timeri deprehendunt, ut humana saltem formidine peccare metuant, qui divina judicia non formidant. Nequaquam namque præpositi ex hoc quæsito timore Nequaquam namque prespositi ex hoc quesito timore et per vim internæ visionis, corum mentibus exhisuperbuent, in quo non suam gloriam, sed subditoD benda judicia coccultis motibus inspirare. rum justitiam quærunt. In eo autem quod metum sibi a perverse viventibus exigitur, quasi non hominibus, sed animalibus deminantur, quia videlicet ex qua parte bestiales sunt subditi, ex ea debent etiam formidini jacere substrati.

CAP. XXXIX. — Arcum meum ponam in nubibus, et erit signum sæderis inter me, et inter terram (Gen. nx, 13).

Cum de significatione divina pollicitationis post diluvium tractaretur, in commentariis Ezechielis 1. 1, homil. 8 (Num. 29), adjunctum est : Arcum meum ponam in nubibus, etc. . - Arcum omnipotens Deus inter se atque homines in signo posuit, ut

b Ita Mss. nostri; at in Excusis, qui aderant. Lectio

CAP. XXXVII. — Sensus enum et cogitationes humani A ultra mundum diluvio non deleret. Unde et in arcs cordis in mahum prona sunt ab adolescentia sua eodem color aquæ et ignis simul ostenditur; quia ex parte est cæruleus, et ex parte rubicundus, ut utriusque judicii testis sit : unius videlicet facti, et alterius faciendi; id est, quia mundus fudicil igne cremabitur. nam aqua diluvil non delebitur.

> CAP, XL. — De Nos inebriato, cujus nudata verecunda boni filii gversi veniendo texerunt (Gen. 1x. 21, 22).

> Cum de prespositorum reverentia custodienda a subditis tractaretur, in expos. beati Job, lib. xxv (Num. 37), adjunctum est: -- Aversari dicimur, quod reprobamus. Quid est ergo quod filii verecunda patris superjecto dorsis pallio aversi venientes operiunt, nisi quod bonis subditis sic præpositorum sporum mala displicent, ut tamen bæc ab aliis occultent? Operimentum aversi deferent, quia dijudicantes factum, et venerantes magisterium, nolunt videre quod tegunt.

fratrum suorum (Gen. Ix, 25).

Cum de maledictionum distinctionibus tractaretur. in exposit. beati Job, lib. xxvi (Nam. 37), adjunctum est: Maledictus Channam puer, etc. - Nequaquam severitas inulta remanere peccata permittit, sed ira judicii a nostra hic correptione inchest, ut in repreborum damnatione conquiescat, nieut scriptum est: Tempus est ut judicum incipiat de dome Dei. Si auten primum a nobis, quis finis sarum qui nan credunt Dei Evangelio (I Pet. 1v, 17)? Eant ergo nune reprobi, et volupiatum suarum desideria inulta iniquitate can-summent, atque eo temperalia flagella non sentiant, quo eterna cos supplicia exspectant. Bene autem corum inulta nequitia Cham peccante signata est, cui a patre dicitur: Muladictus Chancam puer, aerous erit fratribus suis. Chancam videlicet Cham tilius fuit. Et quid est quod, Cham peccante, Chanan ejus filius sententiam ultionis accipit? Quid est qued non in se, sed in posteritate percutitur, nisi qued reproborum nequitize hie quidem inultas proficient, sed in posterum feriuntur?

- Venite, descendamus, at confundamus ibi linguam eorum (Gen. x1, 7).

Cum de mode divini elequii tractaretur, in expos. beati Job, lih. 11 (Num. 9), adjunctum est: - Dicitur eis h qui adhærent, Venite: quia nimirum hoc ipsum nunquam a divina contemplatione decrescere, in divina contemplatione semper accrescere est, el nunquam a corde recodere, quasi quodam stabili matu est semper venire. Quibus et dicit : Descenda-mus, et consundamus ibi linguam corum. Ascendunt Angeli in eo quod Greatorem conspiciunt, descendunt angeli in eo quod creaturam sese in illicitis erigentem examine districtionis premunt. Dicere ergo Dei est, Descendamus, et consundamus ivi linguam corum, in seipso eis hoc quod recte agatur ostendere,

CAP. XLIII. - Abraham, dum ad occasum solis sacrificium offerret, insistentes aves perculit, quas et abigebai (Gen. xv, 11).

Dum de cavendis superfluis cogitationibus tracta retur, in expos. beati Job, l. xvi (Num. 53), adjunctum est: Abraham, dum ad occasum selis sacrificium offerret, etc. — Sepo corda justorum subortx cogitationes polluunt, et terrenarum rerum delectatienibus tangunt. Sed dum citius manu sauctæ discrotionis abiguntur, festine agitur, ne cordis faciem caligo tentationis operiat, qua hanc jam ex ilicita delectatione tangebat. Nam sæpe in ipso rationis nostræ sacrificio importune se cogitationes ingerunt,

nostra in loco Moralium assignato reperitur. Corrupte Excusi, occultis mentibus.

a Ista in al. Ed. in loco assignato minime leguntur, sed sunt in homilia indicata.

sum hoc rapere vel maculare valeant, quod in nobis A Deo flentes immolamus. Unde et Abraham cum ad accasum solis sacrificium offerret, et insistentes aves perculit, quas studiose, no oblatum sacrificium ra-perent, abegit. Sic nos dum in ara cordis holocaustum Deo offerimus, ab immundis his volucribus custodimus, ne maligni spiritus et perversæ cogitationes rapiant, quod mens nostra offere se Deo utiliter sperat.

CAP. XLIV. - Qued Abraham tribus viris angelis occurrisse se memoratur, quibus ipse venientibus extra ostium occurrit, Sara vero post ostium stelit (Gen. xviii. 2).

Dum de censura spiritus qualiter cura carnis postponenda sit tractaretur, in expos. bean Job, l. 1x Num. 106), adjunctum est : - Discretione magni moderaminis cura carnis refrenan la est, ut serviat, et minime principetur, ne quasi domina animum ut jussa adsit, atque ad nutum cordis repulsa dissi- B nipotens itaque Pominus et omnia sciens, cur ante lial, ut vix a tergo sanctæ cogitationis appareat, et nunquam contra faciem recta cogitantia obsi-tat. Quo bene nobis historia sacræ lectionis innuitur, cum Abraham tribus angelis occurrisse memoratur. Ipse quippe venientibus extra ostium occurrit, Sara vero post ostium substitit. Quid ergo per hunc nobis Abrahæ occursum innuitur, nisi quod videlicet ut vir ac dominus domus spiritualis, noster scilicet intel-lectus, debet in cogitatione Trinitatis claustra carnis excedere, et quasi habitationis infimæ januam exire? Cura autem carnis ut femina non appareat, et videri jactanter erubescat, ut quasi post tergum viri sub discretione spiritus solis necessariis intenta, nequaquam sciat procaciter detegi, sed verecunde mode-rari. Cui tamen sæpe cum dickur ut de se minime præsumat, et totam se in divinæ spei fiduciam transferat, despicit, et cessante stud o adesse sibi vitte subsidia posse diffidit. Unde et hæc eadem Sara promissiones Dei audiens ridet, sed ridens corripitur, correpta autem protinus fecundatur. Et que in juventute vigens fecundari non potuit, annis fracta senilibus utero marcescente concepit, quia cum cura carnis, sui confidentiam habere desierit, contra spem ex divina promissione accipit, quod habere a se ex humana ratione dubitavit. Unde bene Isaac, id est risus dicitur, qui generatur, quia cum supernæ sp. i Aduciam concipit, quid mens nostra aliud quam gaudium parit?

CAP. XLV. - De tribus viris Sodomam pergentibus ab Abruham susceptis (Gen. xviii, 16).

Cum de modo divini colloquii per angelica officia ministrandi tractaretur, in expos. beati Job, lib. xxviii (Num. 7), adjunctum est: — Aliquando imaginibus et ante corporeos oculos ad tempus ex aere as umptis per angelos loquitur Deus, sicut Abraham non solum tres viros videre potuit, sed etiam habitaculo terreno suscipere : et non solum suscipere, sed eorum usibus etiam cibos adhibere. Nisi enim angeli quædam nobis in terra nuntiantes, ad tempus ex D aere corpus assumerent, exterioribus profecto nostris obtutibus non apparerent, nec cibos cum Abraham sumerent, nisi propter nos solidum aliquid ex cœlesti elemento gestarent. Nec mirum quod illi ipsi qui suscepti sunt, modo angeli, modo Dominus vocatur, quia angelorum vocabulo exprimuntur, qui exterius ministrabant, et appellatione Domini ostenditur, qui eis interius præerat, ut per hoc præsidentis imperium, et per illud claresceret officium ministrandi.

CAP. XLVI. — Clamor Sodomorum et Gomorrhæorum multiplicatus est, et peccatum eorum aggravatum nimis; descendam, et videbo utrum clamorem, qui re-

* Excusi, contradicentibus Mss., annis facta senifibus, etc.

b Hæc procul dubio caput alfud inchoare debent.

nit ad me, opere compleverint, an non est ita, ut sciam (Gen. xvm, 20, 21).

Dum de cavenda ex non approbatis rebus credulitate tractaretur, in expos. beati Job, l. xix (Num. 46), adjunctum est : Clamor Sodomorum et Gomorrhæorum multiplicatus est, etc. — Peccatum cum voce est culpa in actione, peccatum voro etiam cum clamore, est culpa cum libertate. Sed quid hoc exemplo nisi nos admonemur, ne ad proferendam sententiam unquam præcipites esse debeamus ne temere indiscussa judicemue? Nec quælibet mala audita nos moveant, nec passim dicta nine probatione cre-damus. Quod profecto perpetrare pertimescimus, si auctoris nostri subtilius facta pensemus. Ipse quippe, ut nos a precipitata sententico prolatione compesceret, cum omnia nuda, et aperta si et oculis ejus; mala tamen Sodomæ noluit andita judicare, qui ait: Descend m et videbo utrum clamorem, qui venit ad me, apere compleverint, an non est ita, ut scium. Omprobationem quasi dubitat, nisi ut gravitatis nobis exemplum proponat, ne mala hominum ante præsumanus credere quam probare? Et ecce per angelos ad cognoscenda mala descendit, moxque facinorosis percutit, atque ille patiens, ille mitis, ille de quo scriptum est: Tu autem. Domine, cum tranquillitate judicas (Sap. x11, 13), ille de quo ruraum scriptum est: Dominus patiens est redditor (Eccli. v, 4), in tanto crimine involutos inveniens, quasi patientiam prætermisit, et diem extremi judicii exspectare ad vindictum noluit, sed eos igne judicii ante judicii diem prævenit. Ecce malum qua:i cum difficultate credidit cum audivit, et tamen sine tarditate percussit, cum verum cognoscendo reperit : ut nobis videlicet daret exemplum, quod majora crimina, et tarde credenda sunt cum audiuntur, et citius punienda cum veraciter agnescuntur.

Loquar b ad Dominum meum, cum sim pubis et ci-

nis (Gen. xvIII, 27).

Saucti omnes quando in Dei visione preficiunt: quanto magis divinitatis interna conspiciunt, tanto magis se nibil esse cognoscunt. Nusquam quippe legitur quod Abraham cinerem et pulverem se esse professus est, nisi cum habere Del meruit collocutionem, dicens: Loquar ad Dominum meum, cum sim pulvis, et cinis (Genes. xviii, 27). Esse enim se aliquem fortasse crederet, si veracem essentiam, que super ipsum est, minime sensisset. At vero ubi ad incommutabile contemplandum e super se raptus est, impletus tante contemplationis potentia, dum videret illum, nihil se esse nisi pulverem, vidit. Unde et prepheta repletus sadem sapientia exclamavit, dicens : Memento, Domine, quod pulvis sumus (Peal. crv, 14).

CAP. XLVII. — Loquar ad Dominum, cum sim pulvis et cinis (Gen. xviii, 27).

In exposit. Job lib. x (Num. 49): - Sunt nonnulli quos sensus per tumorem non elevat, sed mi-sericordize opera exaltant. Et sunt nonnulli, qui dum se terrenis opibus abundare conspiciunt, veras Dei divitias non requirunt, atque æiernam patriam non amant; quia hoc sibi sufficere, quod rebus temporalibus fulciuntur, putant. Non est ergo cen us in crimine, sed affectus. Cuncta enim quæ Deus condidit bona sunt, sed qui bonis male utitur, profecto agit ut quasi per edacitatis ingluviem, eo per quem vivere debuit pane, moriatur. Pauper ad requiem Lazarus venerat, superbum vero divitem tormenta cruciabant, sed tamen dives Abraham fuerat, qui in sinu Lazarum tenebat. Qui tamen auctori colloquens, dicit: Loquar ad Dominum meum, oum sim pulvis et cinis. Quid itaque iste divitias suas æstimare noverat , qui semetipsum pulverens cineremque pensabat? Aut

In Excusis tamen et in Mss. nostris eadem serie leguntur.

c Editi mendose, super se captus.

Aperte enim cernimus in quo loco se posuerat, qui pulverem se ac cinerem, etiam cum Deo loqueretur, æstimabat. Si igitur ita se despicit qui usque ad honorem divinæ collocutionis ascendit, sollicita inten-tione pensandum est, qua pœna illi feriendi sunt, qui et ad summa non proficient, et tamen de minimis extolluntur.

CAP. XLVIII. - Vim faciebant Loth vehementissime, et jam proximum erat ut frangerent fores, et miserunt manum viri, et introduxerunt ad se Loth, clauseruntque ostium, et eos qui erant foris percussere cæcitate a minimo usque ad maximum, ita ut ostium invenire non possent (Gen. xix, 9).

Cum de electorum innocentia contra pravorum insidias munita tractaretur, in expos. beati Job, lib. VI (Num. 38), adjunctum est : Vim faciebant Loth vehementissime, etc. — Quid est quod malis adversantibus intra domum Loth reducitur et munitur, nisi B quod justus quisque dum pravorum insidias sustinet, ad mentem revertitur, et imperterritus manet? Sodomitæ autem viri in domo Loth invenire ostium nequeunt, quia corruptores mentium contra vitam justi nullum accusationis aditum deprehendunt. Percussi enim cæcitate, quasi domum circumeunt, qui, invidentes, facta dictaque perscrutantur. Sed quia eis de vita justi fortis undique ac laudabilis actio obviat. errantes nil aliud quam parietem palpant.

CAP. XLIX. - Et Loth ardentem Sodomam sugiens, sed tamen Segor inveniens, nequaquam mox montana conscendit (Gen. xix, 20, 30).

Dum de continentium celsitudine, et conjugatorum venia tractaretur, in cod. Regulæ Pastor., in part. (Adm. 28, c. 27) adjunctum est: Et Loth ardentem Sodomam fugiens, etc. — Ardentem Sodomain fugere est, illicità carnis incendia declinare, altitudo vero montium est munditia continentium. Vel certe quasi in monte sunt, qui etiam carnali copulæ inhærent. sed tamen extra suscipiende prolis admissionem de bitam nulla carnis voluptate solvuetur. A In monte quippe stare est, fructum propaginis in carne non quærere, in monte stare est carni carnaliter non ad-hærere. Sed quia multi sunt qui scelera quidem carnis descrunt, nec tamen in conjugio positi, usus solummodo debiti jura conservant; exiit quidem Loth So-doma, sed tamen mox ad montana non pervenit, quia jam damnabilis vita relinquitur, sed adhuc celsitudo conjugalis continentiæ subtiliter non tenetur. Est vero in medio Segor civitas quæ fugientem salvet et infirmum, quia videlicet cum sibi per incontinentiam miscentur conjuges, lapsus scelerum fugiunt, et ta-men venia salvantur. Quasi parvam quippe civitatem inveniunt, in qua ab ignibus defendantur, quia conjugalis hac vita, non quidem in virtutibus mira est, sed tamen a suppliciis secura. Unde idem Loth ad angelum dicit : Est civitat hic juxta, ad quam possum puerum, et requirendæ uxoris Isaac illio tractaretur, sugere, parva, et salvabor in ea. Nunquid non modica padjunctum est : Pone manum tuam subter sest, et vivet in ea anima mea (lbidem). Juxta igitur meum, etc. — Libet perstrictim quædam de Abrahæ dicitor, et tamen ad salutem tuta perhibetur, quia conjugalis vita nec a mundo longe divisa est, nec tamen a gaudio salutis aliena. Sed tunc in actione hac vitam suam conjuges, quasi in parva civitate custodiunt : quando pro se assiduis deprecationibus intercedunt. Unde recte per angelum ad eumdem Loth dicitur : Ecce eliam in hoc suscepi preces tuas, ut non subvertam urbem pro qua locutus es (Gen. xix, 24); quia videlicet cum Beo deprecatio funditur, nequaquam talis conjugum vita damnatur. De qua depre-

In Utic. et Gemet. hæc omittuntur. Leguntur iisdem verbis in Michael. Negativa tamen particula tollenda nobis videtur. In Reg. Past. legitur : in monte stare est, nisi fructum propaginis in carne non

b Hoc caput prætermittitur in Gemet., Utic., Mi-

quando hunc res possesse extollerent, qui de se quo- A catione Paulus quoque admonet, dicens : Nolite franque earmun videlicet possessore, tam abjecta sentiret? dare invicem, nist forte ex consensu ad tempus, ut va dare invicem, nisi forte er consensu ad tempus, ut va cetis orationi (I Cor. vu, 5).

CAP. L. - Igitur Dominus pluit super Sodoman et Gomorrham sulphur et ignem (Gen. xix. 24).

Cum de iniquorum in malis perseverantia tractaretur, in expos. beati Job, lib. xiv (Num. 23), adjunctum est: Igitar Dominus, etc. — Quid in sulphure nisi fector carnis, et quid per ignem nisi arder carnalis desiderii exprimitur? Cum ergo habitantium Sodomis vel Gomorrha, carnis scelera punire Dominas decrevisset, in ipsa qualitate ultionis, notavit maculain criminis. Sulphur quippe fostorem habet, ignis ardorem. Qui itaque ad perversa desideria ex carnis fætore arserant, dignum fuit ut simul igne et salphure perirent; quatenus ex justa pœna discerent, ex in-usto desiderio quid fecissent.

CAP. LI. — De Abrahæ conjuge in sepulcro duplici sepulta (Gen. xxIII, 19).

Cum de activa contemplativaque vita tractaretur in exposit. beati Job, l. vi (Num. 56), adjunctum est de Abrahæ conjuge: — Quid nobis per Abrahæ duplex sepulcrum innuitur, nisi quod perfectus quis-que prædicator exstinctam a præsentis vitæ desideriis animam suam, sub bonæ operationis tegmine et contemplationis abscondit? Ut a carnali concupiscentia sub activa contemplativaque vita quasi insensibilis lateat, quæ prius mundi desideria sentiens, mor-taliter vivebat. Unde et per egregium prædicatorem dicitur : Mortui enim estis, et vita vestra abscondita est cum Christo in Deo (Colos, 111, 5). Activa quippe vita sepulcrum est, quià a pravis nos operibus mortuos tegit. Sed contemplativa perfectius sepelit, quia a cunctis mundi actionibus funditus dividit. Quisquis ergo jam in se contumelias carnis edomuit, superest ut mentem per studia sanctæ operationis exerceat. Et quisquis jam mentem per sancta opera dilatat: superest ut hanc usque ad intima contemplationis extendat. Neque enim perfectus prædicator est, qui vel propter contemplationis studium operanda negligit, vel propter operationis instantiam contemplanda postponit.

CAP. LII. - b Ad Rebeccam in Isaac conjugio deducendam puer millitur (Gen. xxiv, 9)

In expos. beati Job, l. 11 (Num. 50): —Ad Rebeccam in Isaac conjugio deducendam puer mittium: Quia videlicet ad desponsandam Ecclesiam Domino, interposita prophetia famulatur.

CAP. LIII.—Pone manum tuam subler femur meun, ut adjurem te per Dominum Deum cœli et terra, ut non accipias uxorem filio mes de filiabus Chananæorum inter quos habito; sed ad terram et ad cognationem meam proficiscaris, et inde accipias uxorem filio meo Isaac (Gen. XXIV, 3).

Cum de mysteriis sacramenti ad Abraham per puerum, et requirendæ uxoris Isaac filio tractaretur. et Isaac historia ad medium deducere, ut possimus in ipsis, quæ secundum allegoriam intelligenda sunt, apertius demonstrare. Abraham quippe puerum vocat, et subter semur ejus manum ponere præcipitur, ut sicut habet vetusta translatio, per Dominum Deum cœli jusjurandum præberet. Cui statim ne Isaac filio suo uxorem de filiabus Chananæorum accipiat jubet, sed ut ad ejus cognationem pergat, alque inde ei uxorem deducat. Qui itaque ut præceptum est, ma-num sub femore posuit Abrahæ et juravit, atque ex

chael. et Mss. a nobis visis.

c Quæ sequuntur nullibi reperiuntur apud Gregorium. Hinc in Mss. Michael., Gemet. et Utic., etc., non indicatur unde hæc sint sumpta, Gregorianam tamen stylum sapiunt.

honis omnibus Domini sui tulit, et Mesopotamiam A eloquii fluenta considerant, atque ex insis colliquit. perrexit. Sive qui stans juxta fontem aquæ orando proposuit quod puella cui diceret : Inclina hydriam mom ut bibam, et illa responderit: Bibe, quin et camedis mis dabo penms (Ibid., 4); ipsa esset uxor do-mini sui Isaac. Protinus Rebecca egreditur. Quse puero aquam petenti respondit : Bibe, Domine mi. Et celeriter hydriam subter ulnam deposuit, potum dedit, quin etiam camelis aquam hausit et præbuit. Cui puer protinus inaures aureas appendentes siclos duos, et armillas pondus siclorum decem præbuit. Quæ requisita, et genus dixit, et quia in domo patris ejus esset locus spatiosus ad manendum, et quod palearum ac feni plurimum haberet indicavit. Cui Rebeccæ frater erat nomine Laban, qui festinus egressus est, et inaures, siclos atque armillas sorori videns, intus puerum vocavit, cique paleas et fenum dedit. Aquam ad lavandos pedes camelorum et virorum qui cum eo venerant præbuit. Panem in conspectu ejus apposuit; sed puer comedere recusat, nisi prius causam conjugii filio domini sui obtineat. Qui B mox ut causam obtinuit, prolatis vasis aureis et argenteis ac vestibus Reseccae munera auxit. fratribus autem et matri munera obtulit. Rebecca autom et puellæ illius ascensis camelis virum socutæ sunt, qui festinus ad dominum suum reversus est. Eo autem tempore, Isaac deambulabat per viam que ducit ad puteum, cujus nomen est viventis et videntis. Habitabat vero in terra australi. Egressus fuerat ad meditandum in agro inclinata jam die. Sed mox ut Rebecca Isaac vidit, de camele descendit, puerum requirit, dicens: Quis ille homo esset, qui per agrum veniret? Cui ille respondit: Ipse est dominus meus. At illa tollens pallium, sese operuit; quam Isaac in tabernaculum Saræ matris introduxit; et accepit uxorem, atque in tantum dilexit, ut dolorem, qui ex morte matris accesserat. temperaret.

Quid est, quod Abraham puerum jubet sub femore suo manum imponere, et per cœll Dominum jurare, C nisi quod illius caro per illud membrum descensura erat, qui et Abrahæ filius esset ex humanitate, et Dominus ex divinitate? Sic itaque puero dicitur: Pone manum tuam sub semore meo, et jura per Deum cœli. Ac si aperte diceret : Tange filium meum, et jura per Dominum meum. Unde nec super femur, sed sub femore manum ponere jubetur; quia ex illo semore ille descensurus erat, qui homo quidem, sed super omnes homines veniret. Unde dignum non fuit, ut manum super femur poneret; quia nulla caro super illam carnem est, quam in redemptione nostra sibi Patris unigenitus univit. Quid est quod Isaac dilecto filio uxor de filiabus Chananzeorum duci prohibetur, ni-i quod ille de quo scriptum est: Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi complacui (Matth. 10, 17), nulli reprobæ animæ conjungitur? De cognatione autem uxorem filio deducere servus precipitur, quia sola sancta electorum Ecclesia, unigenito filio copulanda erat, quam ipse unigenitus ex prædestinatione jam, et præsentia extraneam non D Laban, qui concité egressus, inaures et armillas habebat. Quis vero est puer, qui ad deducendam uxorem mittitur, nisi prophetarum ordo atque apostolorum omniumque doctorum? Qui dum verbum prædicationis bonis mentibus faciunt, ad unamquamque animam unigenito filio conjungendam, quasi provisores finnt. Qui pergens secum de bonis omni-bus domini sui detulit, quia in his quæ de Domino loquuntur in semetipsis virtutum divitias ostendunt, et tanto citius ad sequendum Deum pertrahunt, quanto auditoribus suis in semetipsis monstrant, qued enarrant. Atque idem puer juxta sontem stetit, alque ex præfixa sententia, quæ puella eligenda esset, proposuit, quia prædicatores sancti, sacri

* Excusi corruptissime, in admiratione hospes. Multa similia menda hic correximus ope M.s.

b Excusi, contemnere. Sæpe in epistolis, per con-

que vel quibus prædicationis suæ verba committant. et ex quibus auditoribus fiduciam certitudinis sumant. et ex quibus auditoribus tiduciam certitudinis sumant. Potum vero petiit, quia prædicator omnis animam sui auditoris sitit. Sed Rebecca potum præbuit, quia sancta electorum Ecclesia prædicatorum suorum desideric ex virtule suæ fidei satisfecit. Quia enim Deum quem audivit confessa est, prædicatori suo aquam refectionis obtulit, ejusque animum rerigeravit. Et notandum quod hydriam ab humero in ulans posuit, quia illa est placita confessio que a bone opere procedit. Vel certe aquam præbuit, quia in eo quod credidit vacua non remansit. Nam mox prædicare studuit quod audivit, et docendo, multos ex se prædicatores protulit. Aqua quippe in hydria est prædicationis scientia in mensura, quia sancta Ecclesia studet non plus sapere quam oportet, sed sapere ad sobrietatem (Rom. XII, 3). Et bydria aquae in ulua est doctrina prædicationis in opere. Quæ non solum ejus comitibus, sed potum etiam camelis prebet, quia verbum vitæ non solum prudentibus, sed etiam stultis prædicat, juxta Pauli vocem dicentis: Sapientibus et insipientibus debitor sum (Rom. 1, 14). Vel certe aqua etiam jumentis datur, quando cura carnis quomodo sit babenda disponitur, et ex voluptate impendi non debeat, et tamen in necessitatibus non negetur, sicut scriptum est : Carnis curam ne feceritis in desideriis (Rom. xui, 14). Qui enim hanc in desideriis fieri prohibet, procul dubio in necessitate concedit, juxta hoc quod rursus dicitur: Nemo carnem suam odio habuit, sed nutrit et fovet eam (Ephes. v, 29). Puer autom Rebeccæ inaures et armillas dedit, quia prædicator quisque et auditum sanctæ Ecclesiæ per obedientiam, et manus per bonæ operationis meritum exornat. Sed inaures duorum siclorum sunt, armillæ autem siclorum decem, quia prima virtus obedientise in charitate est. que videlicet charitas in duobus præceptis distinguitur, ut Deus et proximus diligatur. Et recta operatio ex decalogi completione perficitur, ut cum hona agi coeperint, mala jam nulla perpetrentur. Rebecca autem cum esset in domo patris sui, locum spatiosum ad maneudum perbibuit, quia priori jam populo nature legem sancta Ecclesia se scisse monstravit, et prædicationis verba in amplo charitatis gremio suscepit. Doctori enim spatiosus ad manendum locus est in auditoris corde latitudo bonitatis. Unde et quibusdam dicitur : Capite nos; neminem læsimus, neminem corrupimus (II Cor. v11, 2). Non angustia-mini in nobis, angustiamini autem in visceribus vestris (Ibid. v1, 12). Ac si eis aperte diceretur : Ad suscipiendam doctrinam spatiosum locum mentis facite, sed ad cogitan la carnalia angusti remanete. Qued palearom ac feni plurimum haberet, indicavit, quia sancta Ecclesia verba vitæ audiens, terrena stipen-dia prædicatoribus reddidit, quæ dum Paulus quasi pro nihilo acciperet, dixit: Si nos vobis spiritualia seminavimus, magnum est si a vobis carnalia meta-mus (I Cor. 1x, 11)? Frater autem Rebeccæ erat sorori aspiciens, intus puerum vocavit: quia sunt carnales quique fidelibus conjuncti, qui dum spiri-tualium dona conspiciunt. In admiratione suspensi, etsi non usque ad opera , tamen in animam usque ad suscipiendam fidem , verbum prædicationis admittunt. Quia enim bonos sæpe miraculis sulgere considerant, ea quæ de æternitate audiunt non recusant. Quamvis sanctam electorum Ecclesiam moribus non sequentes, in carnali operatione remaneant. Qui Lahan paleas, fenum, aquam, panem obtulit; sed puer nisi causam prius conjugii obtineret, accepturum se esse recusavit. Quia sunt plerique qui docto-res suos ex temporalibus b stipendiis continere pa-

tinentiam, necessariorum subministratio intelligitur. Vide l. 1, ep. 5.

rati sunt; sed prædicatores sancti percipere nolunt A aperuit, et signacula illius solvit, qui nascendo, temporalia, nisi prius obtineant seterna. Si enim in moriendo, resurgendo, atque cœlos ascendendo, animabus fructum non inveniunt, sumere stipendia corporalibus contemnunt. . Nec pedes aqua lavant. quia laborem sui desiderii nulla consolatione relevant. Mox vero ut causem conjugii domino suo puer obtinuit; vasa aurea atque argentea ac vestes protelit, quas Rebecce dedit, quia doctores saucte Leclesia tot ornamenta praebent, quot virtutum bona docuerunt. Oue enim prius inqures, armillas acceperat, jam nunc vasa aurea et argentea ac vestes accepit, quia sancta Ecclesia que ante per filem, obedientiam, et operationem percepit, excrescens postmodum etiam ad spiritualia dona convalescit; ut prophetia eriani au printutum gratia repleta, ampliatis jam muneribus ditescat. Puer vero matri ejus ac fratribus dona obtulit, quia gentilitas ex que Ecce sa ad fidem venit, post conversionem ejus in gloria (empo-rali convaluit, sicut et sunc cernimus, quia plerunque Christiani afflictionem sentinat, et gentiles qui-que in terrena virtute gloriantur. Sed et fratres éjus l dona percipiunt, quia ii qui cama fidem verbo tenus tenent, sed tamen profectionem saam moribus non sequentes, carniliter vivunt, benigne a fidelibus honorari solent, pre eo quod esse fideles videntur. Mater ergo et tratres dona percipiunt, a sorte tamen hereditatis alieni, quia sive infideles seu carnales qui intra fidei professionem tenentur, ad hæreditatis sternæ sortem hen veniunt; sed tamen superne largitatis gioriam b temporaliter consequentur. Rebecca antem oum puelle suis virum sequeta est, quia sanct: Ecclesia habet secum minoris meriti animas sedales suos. • Nam in quibusdam per accensum men-16, in thoro contemplationem non habent, que videlicet tales anime quasi puelle Rebeccu sunt, quia sequentur moribus, sed tamen ad contemplationis thorem minime accordent. Nam et idem puer quosdam habelt in comitatu, quia et cum sanctis prophetis fuerunt quidam qui bene viverent, et prophethe spiritum non haberent, et com sanctis apostolis adque doctoribus fuerant plerique, qui vitam meribus C tenerent, sed pradicationis verba non promerent. Festimus attem puer ad deminum redit, quia praedicatores sancti com predicando vitam audientium obtinent, itii mex gratias reddant de cujus hee mu-nere perceperant, ut sibi in ea operatione nil tri-buant, sed auctori. Eo autom tempore Isaac deambulabet per viam que ducit ad puteum, cujus nomen est vivensis et videntis. Quis est vivens et videns, nisi omnipotens Deus; de que scriptum est : Vivo ego in æternum, dicit Dominus (Deut. xxxn , 40)? De quo rursum dicitur : Omnia nuda et aperta sunt oculis ejus (Hebr. IV, 13). Pateus vero viventis et videntis est sacræ Scripturæ profunditas, quam nobis ad irrigationem mentis præbuit omnipotens Deus. Qua est autem via quæ ducit ad putenm videntis et viventis, nisi humitius passionis unigeniti, per quam no-bis apertum est hoc quod prius latenter Scriptures fluenta loquebantur? Nisi emm unigenitus Del Filius incarnatus, tentatus, apprehensus, colaphis cassus, sputis illitus, crucifixus ac mortuus fuisset, nobis hujus putei, id est Scripturæ saonæ profunditas non pater t. Quid ergo ildelibus humilitas passionis ejus facta est, nisi clavis operationis per quam myste-riorum Del puteum invenimus, ut aquam scientise de profundo biberemus? Incarnationem quippe, passionem, mortem, resurrectionem, at que ascensionem illius, sacri eloquii paginœ loquunter. Quæ quia facta cognovimus, jam nunc intelligames audita; hæe autem prims legi poterant, sed quia necdum evenefant, intelligi non valebant. I nde et per Joanness dicitur: Vicit leo de tribu Juda aperire tibrum, et solvere signacula ejus (Apoc. V, B). Ipse enim isbrum

S ripture secre nobis arcana patefecit. Et nutandam, qued non dicitar, ambulabat per viam que ducit ad puteum, sed, deambulabat. Deambulat quippe, que viam per quam ambu'at euudo et redeundo conculcat. In humilitatem autem passionis Dominus deambulavit, quia modo a Judzis verborum contumelias, modo contra se falsum testimoniem, modo alapas, modo sputa, modo spiecam coronam, modo crucem tolerando sustinuit. Deaunbulasso ergo in humilitate passionis est, tot adversitates et pinbra diversis modis iterando pe tulisse. Qui Isaac, Ribecca veniente, in terra australi babitat, quia unigenitu. Dominus ac Redemptor noster veniente ad se Ecclesia in illorum mentibus mansit. ques ex Judea editos non terporis frigus, sed f-r-ver charitatis tenuit. Ex illo quippe populo Anua prophetissa, ex illo Simeon exstitit, qui in ulnas Dominum accepit. Egressus autem fuerat ad meditandum in agro. Quia ager mundus accipitur, ipsa per se Dominus expenit, dicens: Ager autem est mundus (Matth. xm., 38). Qui in hoc egressus est. quod visibilis apparere dignatus est, sient serii tum est: Existi in esintem populi thi, ut selves facies Christon two (Habac. m., 13). Solent autom exercitati juvenen in armorum usum meditari. Isaac ergo ad meditandum in agre exist, quia Redempter noster se sequentibus formam bumilitatis probens, per exerctium longanimitatis sees pas-is-sis in se, et patientise exempla monstravit. Meditatia quippe armorum est, frequentatio passionum. Qui caim armorum est, frequentatio passionum. Qui enim verba, manum, lanceam, crucem pertulti, passionum esam usque ad mortem in se frequentari permisti. Passiones vero arma dielmus, quia per ipans ab adversario occulto liberamor, sicut per soipsum. Dominus dicit: In patientis vestra possidebitis animas vestras (Luc. xxi, 19). Qui ad meditandum in agro, incinata jam dio exist, quia passionum exercitia juxta flacen muntdi suscepit, sicut per Paslistam de crucitationis suos expressione loquitar, dicens: Eleva to mannium neurum sacrificium vespertimum (Paal. cx1, 2). Quid est autum quod Rebecca ad lanac dorso cameli deducitur, nisi quod per Rebeccam, sicut prefati sumus, Ecclesia, et per camelum cui presidet, tortus moribus atque enustus idelerum cultibus gentilium pepulus designatur? Qui enim ex semetipois sibi invenere deos quos colorent quasi a semetipsis eis onus in dorse excreverat, quod portarent. Rebecca ergo ad Isaac veniens, dorse cameli deducitur : quia ad Christum ex gentilitate Ecclesia properans in tortis vitiusisque vitæ veteris conversationibus inventur. Que ut vidit Isaac, de camelo descendit, quia soncia Ecclesia quanto Redemptorem snum subtilius agnoscit, tanto carnalis Vita studia humilius descrit, atque in semetipsa tortitudinem vitiosam contradicit. Isaac igitur viso descendit, quia Domino co nito vitia sua gentilitas deseruit, et ab elatione cel itudinis ima hunsilitatis periit. Quid est autem quod Issac in camelo sedens Rebecca conspexit, nisi quod Redemptorem sum Ecclesia ex gentibus veniens, dum adhuc vitiis esset innixa, et necdom spiritualibus, sed anımalibus moribus inheret, ascendit? Nee movere debet qued puer quoque cum camelis venerat, in quibus sui Domini divitias ferebat, quia ipsi quoque preedicatores sancti, quamvis jam ad superiora intelligenda atque proferenda intellecta et vita micant, adhuc tamen in semetipsis contraditionem carnis sentiunt. Nam vident aliam legem in membris suis repuguautem legi meniis suze, et captivam se ducentem in lege peccati (Rom. vii); et divitias in camelis por-tant, quia se magnitudo revelationum extellat cos,

· Multa hic corrupta restituimus opo Ms. Michael.

a Vulgati: hi pedes aqua lavant, invito sensa, reluctantibus Mss.

b Excusi, temporaliter non sequuntur.

ilatus est eis stimulus carnis suæ (I Cor. xn). Ha- A quia prædestinatio precibus impietur, quando Isaac bent enim thesaurum istum in vasis fictilibus, ut sublimitas sit virtutis Dei, et non corum. Qui ergo per carnem cœlestia loquuntur, et tamen adhuc in earne contradictionem de vitio sentent, quid aliud quam super tortuosa camelorum dorsa divitias fequant super torruosa camerorum torsa divitus te-runt? Rebecca vero Isaac viso, quis ille homo sit, requisito puero, cognoscit, quia quotidie sancta Ecclesia adhue prophetarum atque apostolorum di-cta, quid de Redemptore suo credere debeat, intelligit. Quæ se mox pallio operoit, quia quanto sub-tilius salvatoris sui mysteria penetrat, tanto altius de anteacta sua vita confunditur. Et quia perverse viso Domino infirmitatem suæ actionis erubuit, et illa quæ prins in camelo libere gestabatur, descen-dens postmodum verccundia tegitur. Unde cidem Ecclesiæ a priore elatione conversæ per apostolicam vocem quasi Rebeccæ de camelo descendenti sibique vocem quasi Redeccæ de cameio descendenti sinque pallium superducenti dicitur: Quem enim fructum induistis tunc în illis, în quibus nunc erubescitis (Rom. vi, 21)? Quam Isaac în tabernaculum sua matris întroducit, atque uxorem accipit, quia loco Synagogæ Dominus, ex qua per carnem natus est, sanctam Ecclesiam diligit, eamque sibi în amore et contemplatione conjungit, ut que prius proxima ex cognitione, eldem cognita per prædestinationem fuerat, postmodum jam conjuncta in amore continuo uxor flat. Quam in tantum dilexit, ut dolorem qui ex morte matris accesserat, temperaret, quia ex lacro sanctæ Ecclesiæ Redemptor noster in eam, quæ ex perditione Synagogæ accidere potuñ, tristitiam decessit. Dum enim Rebeccæ conjungitur, dolor de matris more amputatur, quia dum sancta Ecclesia ex gentifitate veniens, usque ad thorum contemplationis perducitur, Judza pro nihilo habetur. Quod si imerpretari ipsa corum nomina curamus, Isaac triste de mortalis carnis pondere toleret. Isaac vero et Rebecca junguntur, id est risus et patientia permiscentur: quia fit în sancta Ecclesia hoc quod Scriptum est: Spe gaudentes, in bribulatione patientes (Rom. x11, 12), ut hanc et prospera de contemplatione ketificent, et adhec adversa de tribulatione pertuibent.

GAP. LIV, Deprecutus est lonac Dominum pro moore sua, so qued esset sterilia, qui exaudivit sum, et de-dit conceptum Rébecces (Gen. xxv, 2).

D.m de effectu prædestinalionis tractaretur in cotice Dialogorum, i. i (cop. 8), adjanctam est: Deprecatus est Isaac Dominum pro moore sua, etc.— Ea que sancti viri orando efficient, ità prædestinata sunt, ut precibus obtineantur. Nam ipsa guotue perennis regni predestinatio ità est ab emnipotente Des disposita, at ad hec electi ex labore perveniant, quaternus postulando mercantur accipere, quod eis D omnipotens Deus ante secula disposuit donne. Quod throm the sit concite valet probari. Certe etenim novimus quod ad Abraham Deus dixit: 'In Isaac vocabitur tibi semen (Gen. xxx, 13). Cui etlam dixeral: Patrem multarum gontium constitui te (Ibid. avis, 4); em rursum promisit, sicens: Benedicam te, et mu'tiplicabo semen tuum sicut stellas cæli, et velut arenam quæ est in littore maris (Gen., xxx, 17). Ex qua re aperte constat quia omnipotens Deus semen Abrahæ multiplicare per Isaac prædestinaverat, et tamen scriptum est : Deprecatus est Isaac Dominum pro uxore sua, eo quod esset sterilis; qui exaudivit eum, et dedit conceptum Rebeccæ. Si ergo multiplicatto generis Abraha per Isaac prædestmata fuit, eur conjugem sterilem accepit? Sed nimirum constat

in quo Deus multiplicari semen Abrahæ pra destinaverat, oratione obtinuit ut filios habere potuisset.

CAP. LV. — Factus est Esau vir gnarus venandi, et homo agricola: Jacob autem vir simplex habitavis in tabernacutis (Gen. XXV, 27), vel sicut in alia translatione dicitur, habitabat domi [Sec. LXX].

Cum de reproborum vitiis, et electorum profecti-bus tractaretur, in expos. beati Job, l. v (Num. 20), adjunctum est: Factus est Esau vir gnarus venandi, etc. — Quid enim per venationem Esau, nisi eorum vita figuratur, qui in exterioribus voluptatibus fusi carnem sequuntur? Qui etiam agricola esse descri-bitur, quia amaiores hujus seculi tanto magis exteriora colunt, quanto interiora sua inculta derelin-quant. Jacob vero simplex in tabernaculis vel in domo habitare perhibetur, quia nimirum omnes qui in curis exterioribus spargi refugiunt, simplices in cogitatione atque in conscientiæ suæ habitatione consistunt. In tabernaculis enim, aut in domo habi-tare, est se intra mentis secreta restringere, et nequaquam exterius per desideria dissipare, ne dum ad multa foris inhiant, a semetipsis alienati cogitationibus recedant.

CAP. LVI.—De Esau, quod ad lenticulam primogenita sua fratri vendidit (Gen. xxv, 30).

Cum de refrenanda gulæ concupiscentia tracta-retur, in expos. beati Job, l. xxx (Num. 60, 61), adjunctum est : De Esau, etc. - Sciendum est, adjunctum est: De Lear, etc. — Sciendum est, quia quinque nos modis gulæ vitium tentat. Aliquando namque indigentiæ tempora prævenit, aliquando vero tempus non prævenit, sed cibos lautiores quærit, aliquando quælibet sumenda sint, præparari accuratius expetit, aliquando autem et qualitati ciberum et tempori congruit, sed in ipsa quantitate sumendi mensuram moderatæ tefectionis risus, Rebecca autem patientia, dicitur. Risus vero ex fætitia est, patientia autem de tribulatione. Et quantitate sumendi mensuram moderatæ refectionis excedit : nonnunquam vero et abjectius est quod destratitia est, patientia autem de tribulatione. Et quantitate sumendi mensuram moderatæ refectionis excedit : nonnunquam vero et abjectius est quod destrativita est, patientia autem de tribulatione. Et quantitate sumendi mensuram moderatæ refectionis excedit : nonnunquam vero et abjectius est quod destrativita est, patientia autem de tribulatione. Et quantitate sumendi mensuram moderatæ refectionis excedit : nonnunquam vero et abjectius est quod destrativita est, patientia autem de tribulatione. Et quantitate sumendi mensuram moderatæ refectionis excedit : nonnunquam vero et abjectius est quod destrativita est, patientia autem de tribulatione. Et quantitate sumendi mensuram moderatæ refectionis excedit : nonnunquam vero et abjectius est quod destrativita est, patientia autem de tribulatione. Et quantitate sumendi mensuram moderatæ refectionis excedit : nonnunquam vero et abjectius est quod destrativita est, patientia autem de tribulatione. Et quantitate sumendi mensuram moderatæ refectionis excedit : nonnunquam vero et abjectius est quod destrativita est, patientia autem de tribulatione. Et quantitate sumendi mensuram moderatæ refectionis excedit : nonnunquam vero et abjectius est quod destrativitate est quantitate sumendi mensuram moderatæ refectionis excedit : nonnunquam vero et abjectius est quod destrativitate sumendi mensuram moderatæ refectionis excedit : nonnunquam vero et abjectius est quod destrativitate est quod e dimus, si hoc exemplis evidentioribus approbemus. Mortis quippe sementiam patris ore Jonathas me-ruit : quia in gustu mellis constitutum edendi tem-pus antecessit (I Reg., xiv, 27). Et ex Ægypto populus eductus in eremo occubult : quià despecto manna cibos carnium petift, quos lautiores putavit (Num. xx1, 5). Et prima fillorum fieli culpa suborta est qued ex corem voto saccidotis puer non antiquo anore coctas vellet de sacréticio carnes accipere, sed gradas guaroret, quas accuratius exhiberet (1 Reg. m, 12). El cum ad Jerusalem dicitur: Hase juit iniquidas Sodomæ sororis tuæ, superbia, saturitas panis, at abunduntia (Ezech. xv. 49), aperte ostenditur quod ideiree salutem perdidit, quia cum superbiæ vitio mensuram moderatæ refectionis excessit. Hinc primogenitorum gioriam Esat amisit, quia magno metu " vilem cibum, id est lenticulam concupivit, quam dum venditis etiam primogenitis prætulit , quo in illam appetitu ashelaret, indicavit. Neque enim cibus, sed appetitus in vitio est. Unde lautiores cibos plerumque sine culpa sumimus, et abjectiores non sine reatu conscientiæ degustamus. Hic quippe quem diximus Esau., pri latum per lenticulam vendidit, et Elias in eremo per virtutem apiritus carnes edende servavit. Unde et aetiquus hostis, quia non cibum, sed cibi concupiscentiam esse causam damchum, sed cibi concupricentiam esse causain dani-nationis intelligit, et primum sibi hominem non carne, sed pomo subdidit, et secundum non carne, sed pane tentavit. Hinc est quod plerumque Adac culpa committitur, etiam cum abjecta et vilia sumun-tur. Neque enim Adam solus ut a vetito se pomo suspenderet, præceptum prohibitionis accepit. Nam cuin alimenta quædam saluti nostræ Deus contraria indicat, ab his nos quasi per sententiam vetat : et dum concupiscentes noxía attingimus, profecto quid aliud quam vetita degustamus ? Ka itajue emmenda

edendi libido suggerit a ne si hoc moderata discretio minus caute prospexerit, in illicitæ se concupiscentiæ guis voraginem vergat.

CAP. LVII. -– De Isaac qui apud alienigenam gentem puteos fodit, quos Allophyli insidiantes humo implentes replent (Gen. XXVI).

Cum de persistendo in bono opere, et cavendis ex hoc inimici subreptionibus tractaretur, in expos. beati Job, l. xxxi (Num. 53), adjunctum est: De Isaac qui apud alienigenam gentem puteos fodit, etc. Quid nobis per effossos ab Isaac puteos atque ab Allophylis repletos innuitur, nisi ut in hac peregrinationis ærumna positi, cogitationum nostrarum profunda penetremus, et quousque nobis veræ intelli-gentiæ aqua respondeat, nequaquam nostræ inquisitionis manus ab exhaurienda cordis terra torpescat? Ouos tamen puteos Allophyli insidiantes replent, quia nimirum immundi spiritus cum nos studiose cor fodere conspiciunt, congestas nobis tentationum B cogitationes ingerunt. Unde semper mens evacuanda est, incessanterque fodienda, ne si indiscussa relinquitur, usque ad tumorem perversorum operum. cogitationum super nos terra cumuletur. Unde et ad Ezechielem dicitur: Fili hominis, fode parietem (Ezech. vnn, 8), id est cordis duritiam crebris perserutationum ictibus rumpe.

CAP. LVIII. - Item unde supra.

In expos. Job 1. xvi (Num. 23): Sæpe dum eloquiis sacris intendimus, malorum spirituum insi-dias gravius toleramus, quia menti nostræ ter-renarum cogitationum pulverem aspergunt, ut intentionis nostræ oculos a luce intimæ visionis obscurent. Quod etiam in Isaac opere, Allophylorum pravitate cognoscimus designari, qui puteos quos isaac foderat terræ congerie replebant. Hos enim nos nimirum puteos fodimus, cum in Scripturæ sacræ abditis sensibus alta penetramus, quos tamen occulte replent Allophyli, quando nobis ad alta tendentibus C immundi spiritus terrenas cogitationes ingerunt, et quasi inventam divinæ scientiæ aquam tollunt. Quod nimirum Psalmista pertulerat cum dicebat: Declinate a me maligni, et scrutabor mandata Dei mei (Psal. cxviii, 115); videlicet patenter insinuans, quia mandata Dei perscrutari non poterat, cum malignorum spirituum insidias in mente tolerabat.

CAP. LIX. - De benedictionibus Jacob, et Esau (Gen. xxvii, 27, 28).

Cum de mysteriis benedictionum Jacob et Esau tractaretur, in comment. Ezech. lib. 1, hom. 6 (Num. 2, seq.), adjunctum est: — Quis namque parvulorum in facto Esau et Jacob, quod alter ad vena-tum mittitur, ut benedicatur, alter vero per suppositionem matris a patre benedicitur, nisi juxta sacræ lectionis historiam pascitur? In qua videlicet historia si ad intellectum paulo subtilius astringatur, videtur quia Jacob primogeniti benedictionem non per fraudem subripuit, sed ut sibi debitam accepit; D quam concedente fratre de lentis mercede comparavit. At vero si quis altius sentiens utrorumque facta velit per allegorize arcana discutere, protinus ab historia in mysterium surgit. Quid est enim quod Isaac de majoris Illii sui venatione vesci concupiscit, nisi quod omnipotens Deus Judaici populi bona operatione pasci desiderabat? Sed illo tardante, minorem Rebecca supposuit, quia dum Judaicus populus bona opera foris quærit, gentilem populum mater gratia instruxit, ut omnipotenti Patri cibum boni operis offerret, et benedictionem majoris fratris acciperet, qui eosdem cibos ex domesticis animalibus priebuit, quia gentilis populus placere Deo de exterioribus sacrificiis non quærens, per vocem Prophe-

quæ naturæ necessitas quærit, et non quæ A tæ dicit: In me sunt, Deus, vola Ma quæ reddam libido suggerit • ne si hoc moderata discretio laudationes tibi (Psal. Lv, 12). Quid est quod idem Jacob manus ac brachia et collum hædinis pellibus texit, nisi quod hædus pro peccato offerri consue-vit? Et gentilis populus dum se peccatorem confiteri non erubescit, carnis in se peccata mactavit. Quid est quod vestimentis fratris majoris induitur, misi quod sacræ Scripturæ præceptis, quæ majori populo data fuerant, in bona operatione vestitus est? et eis minor in domo ulitur, quæ major foras exiens intus reliquit, quia ille Gentilis populus præcepta tenet in mente, quæ Judaicus populus habere non potuit. dum solam in eis litteram attendit. Et quid est. quod Isaac eumdem filium nescit, quem benedicit, nisi hoc quod de Gentili populo Dominus per Psalmistam dicit: Populus, quem non cognori, servivit mihi, ob auditum auris obedivit mihi (Psal. xvn, 43). Quid est quod præsentem non videt, et tamen guze in futuro venient, videt, nisi quod omnipotens Deus cum per prophetas suos prædiceret gestilitati gratiam prærogandam, eam et in præsenti per gratiam non vidit, quia tunc in errore dereliquit, et tamen quia banc quandoque collecturus erat benedictionis gratiam, prævidit? Unde et idem Jacob Gentilis pogratiam, pravidit? Unde et idem Jacob Gentiis po-puli figuram tenet, eique in benedictione dicitur: Ecce odor filit mei sicut odor agri pleni cui benedizit Dominus (Gen. xxvii, 27). Sicut enim in Evangelio Veritas dicit: Ager est hic mundus (Matth. xiii, 38); et quia gentilis populus ad fidem perductus, per electos suos in universo mundo virtutibus redolet, odor filii odor est agri pleni. Aliter namque olet flos uvæ, quia magna est virtus et opinio prædicatorum, qui inchriant mentes audientium. Aliter flos olivæ, quia suave est opus misericordiæ quod more olei resovet et lucet. Aliter flos rosze, quia mira est fragrantia quæ rutilat et redolet ex cruore martyrum. Aliter flos lilii, quia candida vita carnis est de incorruptione virginitatis. Aliter flos violæ, quia magna est virtus humilium qui ex desiderio loca ultima tenentes, se per humilitatem a terra in altum non sublevant, et coelestis regni purpuram in mente servant. Aliter redolet spica cum ad maturitatem perducitur, quia bonorum operum persectio ad satietatem eorum, qui justitiam esuriunt, preparatur. Quia ergo Gentilis populus in electis suis ubique per mundum sparsus est, et ex eis virtutibus quas agit, omnes qui intelligunt odore bonze opinionis replet, dicatur recte: Ecce odor filii mei sicut odor agri deni. Sed quia easdem virtutes ex semetipso non habet, adjungit : Cui benedizit Dominus Deus. Et quoniam electorum populus per quoedam etiam in contemplationem surgit, per quosdam vero in activa vitæ solummodo opere pinguescit, recte illic additur: Det tibi Deus de rore cœli, et de pinguedine terræ (Gen. xxvii, 28). Ros enim desuper subtiliter cadit, et toties de rore cœli accipimus, quoties per infúsionem contemplationis intimæ de supernis aliquid tenuiter videmus. Cum vero bona opera etiam per cerpus agi-mus, de terræ pinguedine ditamur. Quid est autem quod Esau tarde ad patrem redit, nisi quod Judaicus populus ad placandum Dominum sero revertitur? cui et hoc in benedictione dicitur : Tempusque erit cum solvatur jugum de collo tuo (Gen. xxvu, 40); quia a servitute peccati Judaicus populus in fine liberabitur, sicut scriptum est: Donec plenitudo gentium introiret, et sic omnis Israel salvus fieret (Rom. x1, 25).

CAP. LX. — De Isaac qui caligantibus oculis, dum Jacob filium suum nesciens benediceret, quæ in futuro ventura erant, prævidebat, et qui coram eo præsens assisteret, nesciebat (Gen. xxvII, 29, 50, 31).

Dum de ignorantia Judzorum et Redemptoris nostri præsentia tractaretur, in exposit beati Job, l. xxxv (Num. 26), adjunctum est : De Isaac qui ca-

^{*} Excusi, nisi hoc.... illicitæ se concupiscentiæ quis voraginem vergat, corrupto sensu. In Utic. legitur : illicita se concupiscentia quis voragine mergat.

Judicorum qui plene legem didicit, adventum Re-demptoris nostri ignoravit. Unde et Herodes rex, magorum occursione perterritus, sacerdotes ac principes studuit solerter inquirere ubi Christum nasci-turum esse præscirent. Cui protinus responderunt: In Bethlehem Judæ. Prius ergo noverunt, quem passionis tempore dum despicerent, ignorabant. Quorum et notitia prior, et ignorantia posterior, bene ac breviter Isaac caligantibus oculis signatur, qui dum Jacob benediceret, et quid eveniret in futuro prævidebat, et quis illi præsens assisteret, nesciebat. Sic quippe israelitarum populus fuit, qui prophetiæ mysteria accepit, sed tamen cæcos oculos in contemplatione tenuit, quia eum præsentem non vidit, de quo multa in futuro prævidit. Ante se enim positum nequaquam cernere valuit, cujus adventus potentiam longe aute nuntiavit.

CAP. LXI. - Igitur egressus Jacob de Bersabee perstantem super terram, et cacumen illius tangens cœlos; angelos quoque ascendentes et descendentes super eam, et Dominum innixum scalæ (Gen. xxvIII.

11). Dum de doctorum ad auditores suos condescensione tractaretur in expos. beati Job, l. v (Num. 54), adjunctum est: Igitur egressus Jacob de Bersabee pergebat Aram, etc. — In itinere quippe dormire, est in hoc præsentis vitæ transitu a rerum temporalium amore guiescere. In itinere dormire, est in dierum labentium cursu ab appetitu visibilium mentis oculos claudere, quos primis hominibus seductor aperuit, qui dixit: Scit enim Deus quia in quacunque die comederitis ex eo, aperientur oculi vestri (Gen. III, 5). Unde et paulo post subditur : Tulit de fructu illius et comedit, deditque viro suo, qui comedit, et aperti sunt oculi amborum (Ibid., 9). Culpa quippe oculos C concupiscentize aperuit, quos innocentia clausos tenebal. Angelos vero ascendentes et descendentes carnere, est cives supernæ patriæ contemplari vel quanto amore auctori suo super semetipsos transcendendo inhæreant, vel quanta compassione charitatis nostris infirmitatibus condescendant. Et notandum valde est quod ille dormiens angelos conspicit, qui in lapide caput ponit. Quia nimirum ipse ab exterioribus operibus cessans æterna penetrat, qui intenta mente, quæ principale est hominis, imitationem sui Redemptoris observat. Caput quippe in la-pide ponere, est mente Christo inhærere. Qui enim a præsentis vitæ actione remoti sunt, sed ad superna nulic amore rapiuntur, dormire possunt, sed videre angelos nequeunt, quia caput in lapide tenere contempunt. Sunt namque nonnulli, qui mundi quidem actiones fugiunt, sed nullis virtutibus exercentur. Hi nimirum terpore non studio dormiunt, et idcirco interna non conspiciunt, quia caput non in lapide, sed in terra posuerunt. Quibus plerumque contingit, D otia appetit, plus videt, sed minus filios Deo geneut quanto securius ab externis actionibus cessant, rat; cum vero ad laborem se prædicationis dirigit, tanto latius immundæ in se cogitationis strepitum per otium congerant. Unde sub Judææ specie, per prophetam torpens otio anima defletur, cum dicitur: Viderant cam hostes, et deriserunt Sabbata ejus (Thren. 1, 7). Præcepto enim legis ab exteriori opere in Sabbato cessatur. Hostes ergo videntes Sabbata irrident, cum maligni spiritus ipsa vacationis otia ad cogitationes illicitas pertrahunt, ut unaquæque ani-ma, quo remota ab externis actionibus Deo servire creditur, eo magis eorum tyrannidi illicita cogitando famuletur. Sancti autem viri, qui a mundi operibus non torpore sed virtute sopiuntur, laboriosius dormiunt quam vigilare potuerunt, quia in eo quod actiones hujus sæculi deserentes superant, robusto

A In Utic. subticetur unde hæc descripta. In Michael. vero assignatur l. v, in Expos. Job.

Finantibus oculis, etc. — Liquido constat quod nullus A conflictu quotidie contra semetipsos pugnant, ne mens per negligentiam torpeat, ne subacta otio per desideria immunda refrigescat, ne ipsis bonis desideriis plus justo inferveat, ne sub discretionis specie sibimet parcendo a perfectione languescat. Agit hæc, et ab hujus mundi inquieta concupiscentia se penitus subtrahit, ac terrenarum actionum strepitum deserit, et per quietis studium virtutibus intenta vigi-lans dormit. Neque enim ad contemplanda interna perducitur, nisi ab his, quæ exterius impleant, studiose subtrahatur. Hinc est enim quod per semetipsam Veritas dicit: Nemo polest duodus dominis ser-vire (Matth. vi, 24). Hinc Paulus ait: Nemo militans Deo, implicat se negotiis secularibus, ut ei placeat, cui se probavit (II Tim. 11, 4). Hinc per Prophetam Dominus admonet, dicens: Vacate et videte, quoniam ego sum Dominus (Psal. xLv, 11).

CAP. LXII. — Item unde supra.

In ep. ex Registr. l. 1 [Epist. olim 24, nunc 25]: ap. LXI. — Igitur egressus Jacob de Bersavee pergebat Aram, cumque venisset ad quemdam locum, et vellet in eo requiescere post solis occubitum, tulit B signatur? Prædicatores quippe perfecti, solum surder tapidibus qui jacebant, et supponens capiti suo, dormivit in eodem loco; viditque in somnis scalam plando appetunt, sed deorsum quoque ad membra stantem super terram, et cacumen illius tangens illius miserando descendunt. Quod videlicet appeli ascendentes et descendentes demonstrant. Unde et Moyses crebro tabernaculum intrat et exit. et quod intus in contemplationem rapitur, foris infirmantium negotiis urgetur. Intus Dei arcana considerat, foris onera carnalium portat. Qui de rebus quoque dubiis semper ad tabernaculum recurrit, coram testamenti arca Dominum consulit, exemplum procul dubio rectoribus præbens, ut cum foris ambigunt quid disponant, ad mentem semper quasi ad tabernaculum redeant, et velut coram testamenti arca Dominum consulant, si de his quibus dubitant apud semetipsos, intus sacri eloquii paginam requirant. CAP. LXIII. — De Lia et Rachel, et quod Jacob pro

Rachel serviens prius Liam accepit (Gen. xxix, 24,

Cum de contemplativa activaque vita tractaretur in Ezech. I. n., hom. 2 (Num. 10), adjunctum est: De Lia et Rachel, etc. b—Quidnam his duabus Jacob uxoribus Lia videlicet et Rachel, nisi activa et contemplativa vita signatur? Lia quippe inter-pretatur laboriosa, Rachel vero ovis, vel visum principium. Activa autem vita laboriosa est, quia desudat in opere; contemplativa vero simplex ad solum videndum principium anhelat, videlicet ipsum qui ait: Ego sum principium, propter quod et loquor vobis (Joan: viii, 25). Beatus autem Jacob Rachel quidem concupierat, sed in nocte accepit Liam, quia videlicet omnis qui ad Pominum convertitur, contemplativam vitam desiderat, quietem æternæ patriæ ap eit. Sed prius necesse est ut in nocte vitæ præsentis of eretur bona, quæ potest, desudet in labore, id est Liam accipiat, ut post ad videndum principium in Rachel amplexibus requiescat. Erat antem Rachel videns et sterilis, Lia autem lippa sed fecunda, quia nimirum mens cum contemplando minus videt, sed amplius parit. Contemplativa vero vita speciosa est in animo, sed dum quiescere in si-lentio appetit, filios non generat ex prædicatione. Videt, et non parit; quia quietis suæ studio minus se in aliorum collectione succindit, et quantum introrsum aspicit, aperire aliis prædicando non sufficit. Lia vero lippa et fecunda est, quia activa vita, dum occupatur in opere, minus videt, sed dum modo per verbum, modo per exemplum ad imitationem suam proximos accendit, multos in bono opere filios generat. Et si in contemplatione mentem ten re non valet, ex eo tamen quod agit exterius, gignere se-quaces valet. Post Liæ ergo complexum ad Rachelem Jacob pervenit, quia persectus quisque ante

b Si credimus Ms. Michael., excerpta sunt ista ex l. vi. in Job.

: - : - - -

templativæ ad requiem copulatur.

CAP. LXIV. — Tollens Jacob virgas populeas virides et amygdalinas et ex platanis, ex parte decorticavit eas, detractisque corticibus, in his que exspoliata fuerant candor apparuit. Illa vero qua integra erant, viridia permanserunt, alque in hunc modum color effectus est varius. Posuitque eas in canalibus, in quibus effundebatur aqua, ut cum venissent greges ad bibendum, ante oculos haberent virgas, et in aspectu earum conciperent. Factumque est ut ipso calore coitus, oves intuerentur virgas, et parerent maculosa el varia, el diverso colore respersa (Gen. xxx, 37, seq.).

Cum de perscrutandis allegoriis in historia tractaretur in expos. beati Job, lib. xx1 (Num. 1), adjunctum est : Tollens Jacob virgas populeas virides, etc. Intellectus sacri eloquii inter textum et mysterium tanta est libratione pensandus, ut utriusque partis lance moderata, hunc neque nimiæ discussionis pondus deprimat, neque rursum torpor incuriæ vacuum relinquat. Multæ quippe ejus sententiæ tanta allegoriarum conceptione sunt gravidæ, ut quisquis eas ad solam tenere historiam nititur, earum notitia per suam incuriam privetur. Nonnullæ vero ita exterioribus præceptis inservient, et si quis eas subtilius penetrare desiderat, intus quidem nihil inveniat, sed hoc sibi etiam quod foris loquuntur abscondat, unde quoque bene narratione historica per significationeni dicitur : Tollens Jacob virgas populeas virides et amygdalinas et ex platanis, ex parte decorticarit eas, et reliqua. Quid est virgas virides et amygdalinas atque ex platanis ante oculos gregum ponere, nisi per Scripturæ sacræ seriem antiquorum Patrum Vitas atque sententias in exemplum populi præbere? Quæ nimirum quia juxta rationis examen rectæ sunt, virgæ nominantur. Quibus et ex parte corticem subtrahit, ut in his quæ exspoliantur intimus candor appareat, et ex parte corticem servat, ut sicut fuerant exterius, in viridi- C tate permaneant, variusque virgarum color efficitur. dum cortex et ex parte subtrahitur, et ex parte retinetur. Ante considerationis enim nostræ oculos præcedentium patrum sententiæ quasi virge variæ ponuntur, in quibus dum plerumque intellectum litterze fuginius, quasi corticem subtrahimus, et dum plerumque intellectum litteræ sequimur, quasi corticem servamus. Dumque ab ipsis cortex litteræ subducitur, allegoriæ candor interior demonstratur, et dum cortex relinquitur, exteriora intelligentiæ virentia exempla monstrantur. Quas bene Jacob in aquæ canalibus posuit; quia et Redemptor noster in libris eas sacræ scientiæ, quibus nos intrinsecus infundimur, fixit. Has aspicientes arietes cum ovibus coeunt, quia rationales nostri spiritus, dum in earum intentione defixi sunt, singulis quibuscunque actionibus permiscentur, ut tales fetus operum procreent, qualia exempla præcedentium in vocibus præcepto-rum vident, et diversum colorem proles boni operis habeat, quia et nonnunquam subtracto litteræ D cortice acutius interna considerat, et reservato noununquam historiæ tegmine bona in exterioribus

CAP. LXV. - De Laban qui persequens cum surore Jacob, sua apud eum idola requisivit (Gen. xxxi, 33, 34).

Cum de diaboli tentationibus, et Ecclesiæ virtutibus tractaretur in expos. beati Job, l. xxx (Num. 72), adjunctum est: De Laban qui persequens cum furore Jacob, etc. — Laban quippe interpretatur dealbatio; dealbatio autem diabolus non inconveniente de la constitution de nienter accipitur, qui cum sit tenebrosus ex merito, transfigurat se in angelum lucis. Huic servivit Jacob, id est ex parte reproborum Judaicus populus, ex cujus carne incarnatus Dominus venit. Potest etiam per Laban mundus hic exprimi, qui cum fuiore Jacob persequitur; quia electos quosque, qui Re-

activæ vitæ ad fecunditatem jungitur, et post con- A demptoris nostri membra sunt, persequendo opprimere conatur. Hujus fliam, id est sive mundi sive diaboli, Jacob abstulit, cum sibi Christus Ecclesiam ex gentilitate conjunxit; quam et de domo patris abstulit, qui ei per Prophetam dicit: Obliviscere populum tuum, et domum pairis tui (Psal. xliv, 11). Quid vero in idolis, nisi avaritia designatur? Unde et per Paulum dicitur: Et avaritia, quæ est idolorum servitus (Col. 111, 5). Laban ergo veniens apud Jacob idola non invenit, quia ostensis mundi thesauris, diabolus in Redemptore nostro vestigia concuniscentiæ terrenæ non reperit. Sed quæ Jacob non habuit, ea Rachel sedendo cooperuit. Per Rachel quippe que et ovis dicitur, Ecclesia figuratur. Sedere autem, est humilitatem poenitentiæ appetere, sicut scriptum est : Surgite postquam sederitis (Psal. cxxvi, 2). Rachel erro idola sedendo operuit, quia sancta Ecclesia Christum sequens terrenæ concupiscentiæ vitia pœnitendo texit. De hac coopertione vitiorum per Prophetani dicitur : Beati quorum zemissæ sunt iniquitates, et quorum tecta sunt peccata Psal. xxxi, i). Nos igitur Rachel illa signavit, qui idola sedendo premimus, si culpas avaritiæ poeni-tendo damnamus. Quæ utique avaritia illis non solet evenire, qui in via Domini viriliter currunt; quibus dicitur: Viriliter agite, et confortetur cor restrum (Psal. xxx, 25); sed his maxime qui quasi effemi-nato gressu gradientes, per blandimenta sæculi re-solvuntur; unde et illic ejusdem Rachelis hæc verba sunt: Juxta consuetudinem seminarum nunc accidit mihi. Apud Jacob ergo idola Laban non reperit, quia exactor callidus quid in Redemptore nostro reprehenderet non invenit.

CAP. LXVI. -De luctatione Jacob cum angelo (Gen. xxxII, 24).

Dum de virtute et utilitate contemplationis tra-ctaretur in comment. Ezech. l. 11, hom. 2 (Num. 12), adjunctum est : De luctatione Jucob cum angele. Magna est in contemplativa vita mentis conten tio, cum sese ad cœlestia erigit, cum in rebus spiri tualibus animum tendit, cum transgredi nititur omne quod corporaliter videtur, cum sese angustat, ut dilatet. Et aliquando quidem vincit, et reluctantes tenebras suæ cæcitatis exsuperat, ut de incircumscripto lumine quiddam furtim et tenuiter attingat. Sed tamen ad semetipsam protinus reverberata revertitur, atque ab ea luce, ad quam respirando transit, ad suæ cæcitatis tenebras suspirando atque lamentando redit. Quod bene sacra historia desi-gnat, que beatum Jacob cum angelo luctatum nar-rat. Cum enim ad parentes proprios rediret, in via angelum invenit, cum quo in lucta magnum certamen habuit. Is enim qui certat in luctamine, all-quando superiorem ae, aliquando vero edim, com quo contendit, inferiorem inventt. Designat ergo angelus Deum, et Jacob qui cum angelo contendit, uninscujusque perfecti viri et in contemptatione positi animam exprimit, quia videlicet anima, cum contemplari Deum nititur, velut in quodam certamine posita, modo quasi exsuperat, quia intelligendo et sentiendo de incircumscripto lumine aliquid degustat, modo vero succumbit, quia et d'egustando iterum deficit. Quasi ergo vincitar angelus, quando insellectu intimo apprehenditur Dens. Sèd notandum quod idem victus angelus nervum femòris Jácob teligit, eumque marcescere statim fecit, atque ab eo tempore Jacob uno claudicavit pede, quia cificet omnipotens Deus cum jam per desiderium et intellectum cognoscitur, omnem in nobis voluptatem carnis arelacit. Et qui prius quasi duonus pedibus innitentes, et Deum videbamur quærere et sæculum tenere, post agnitionem suavitatis Dei, unus in novidelicet necesse est ut debilitato amore sæculi, so-lus in nobis amor contelesces Dei Gi lus in nobis amor convalescat Dei. Si ergo tenemus angelum, uno claudicamus pede, quia dum crescit in nobis fortitudo amoris intimi, infirmatur procul

dubio fortitudo carnis. Omnis quippe qui uno pede A est. Quam cognitionem plenissime fieri Paulus in claudicat, soli illi pedi innititur, quem sanum habet, quia et si cui desiderium terrenum jam arefactum fuerit, in solo pede amoris Dei tota virtute se sustinct, et in ipso stat, quia pedem amoris sæculi quem ponere in terra consueverat, jam a terra suspensum portat. Et nos ergo, si ad parentes proprios, id est ad spirituales patres redimus, teneamus in via angelum, ut suavitate intima apprehendamus Deum. Contemplativæ etenim vitæ amabilis valde dulcedo est, quæ super semetipsum animum rauit, cœlestia appellt, terrena autem debere esse contemptui ostendit, et spiritualia mentis oculis patefacit, corporalia abscondit. Unde bene Ecclesia in Canticis canticorum dicit: Ego dormio, et cor meum vigilat (Cant. v. 2). Vigilanti etenim corde dormit, qui per hoc quod intérius contemplando proficit, a pravo foris opere quiescit.

CAP. LXVII. - Item unde aunra.

In expositione heati Job, lib. IV (Num. 67): - B Jacob qui angelum tenuit, uno pede mox claudicavit, quia " qui vero amore sublimia respicit, jam in hoc mundo duplicibus incedere desideriis nescit. Uno enim pede innititur, qui solo amore Dei roboratur. Uno enim pede innititur, qui solo amore Dei roboratur. Et necesse est, ut alius marcescest, quia mentis virtute crescente, oportet procul dubio ut carnis fortitudo torpescat. Unde et Propheta cam visionem Dei conspexisse se diceret, adjungit: Elangui et ægrotavi per dies plurimes (Dan. vin, 27), quia cum ad virtu-tem Dei mens stringitur, a fortitudine propria caro

CAP. LXVIII. — Vidi Dominum fac e ad faciem, et salva facta est anima mea (Gen. xxx11, 30).

Dum de visione Dei qualiter intelligenda sit tractaretur in expos. beati Job, l. xxv (Num. 11, 12), adjunctum est: Vidi Dominum facie ad faciem, etc.

— Dum ipsa per se Veritas dicit: Nemo rid t faciem meem unquam (Essed. MENIII, 25), quomoto Jacob testatur, dicens: Vidi Dominum facie ud fuciem? C Humanæ etenim mentis eculo interiori purgato, dem vitiorum omnium tribulationis igne ærugo fuerit concremata, tunc mundatis oculis cordis, illa lætitia patrize coelestis aperitor, ut prius purgemus lugendo partial commus, et postmodum manifestius contem-plemur per gaudia, quod quæramus. Prius a mentis acie, exurente tristitia, interposita malorum caligo detergitur, et tunc resplendente raptim coruscatione incircumscripti luminis illustratur. Quo utcunque conspecto, in gaudium cujusdam securitatis absorbetur, et quasi post desectum vitte præsentis ultra se rapta aliquo modo in quadam novitate vitæ recreatur. Ibi mens ex immenso fonte infusione superni roris aspergitur, ubi non se sufficere ad id quod rapta est contemplatur, et veritatem sentiendo, videt, quia quanta est ipsa veritas non videt. Cui veritati tanto magis se longe existimat, quanto magis appropinquat, quia nisi illam utcunque conspiceret, nequaquam eam conspicere se non posse senti- n ret. Adnisus ergo animi dum in illam intenditur, immensitatis ejus coroscante circumstantia reverberatur. Ipsa quippe cuncta impleus, cuncta circumstat, et ideirco mens nostra nequaquam se ad comprehendendam incircumscriptam substantiam dilatat, quia eam inopia suæ circumscriptionis angustat. Unde et ad semetipsam citius labitur, et prospectis quasi quibusdam veritatis vest giis ad sua ima revocatur. Hæc ipsa tamen per contemplationem facta, non solida et permanens visio, sed ut ita dixerim, quasi quadam visionis imitatio Dei facies dicitur. Quia enim per faciem queulibet cognoscimus, non immerito cognitionem Dei faciem ejus vocamus. Mine ergo Jacob postquam cum angelo luctatus est, ait: Vidi Dominum facie ad faciem, ac si diceret: Cognovi Dominum, qui me cognescere ipse dignatus

fine testatur, dicens : Tunc cognoscam sicut et cagnitus sum (I Cor. xul. 12).

GAP. LXIX. — Egresse est Dina, ut videret undieret regionis illius; quam cum videret Stohum filius Emor Evei, princeps terres illius, adamavit, et repuist, et dermivit cum illu, vi epprimens virginem; et conglutinata est anima ejus cum va, tristemque blanditiis delinivit.

Cum de cavenda mentis vagatione tractaretur in codice Regulæ Pastoralis (m part., c. 39, adm. 50), adjunctum est: Egressa est Dina, etc. — Dina, ut mulieres videat alienæ regionis, egreditur quando unaquæque mens sua studia negligens, actiones alienas curans, extra habitum atque extra ordinem proprium vagatur. Quam Sichem princeps terræ opprimit, quia videlicet inventam in curis exterioribus diabolus corrempit. Et conglutinata est anima ejus cam ea : quia unitam sibi per iniquitatem respicit. Et quia cum mens a cuipa resipiscere atque admissum fore constur, corruptor autem spes ac securi-tates vacuas ante oculos revocat, quatemus utilita-tem tristitize subtrahat, recte illic adjongitur: Tristemque blanditiis delinivit. Modo enim aliorum facta graviora, modo nihil esse quod perpetratum est, modo misericordem Dominem loquitur, modo adhus tempus subsequens all pomitentiam pollicetur, ut dum per hæc decepta mens ducitur, ab intentione ponientie suspendatur, quatenus tunc bona nulla percipiat, quam nunc mala nulla contristant, et tunc plenius obruatur suppliciis, quæ nune etiam gaudet in delictis.

CAP. LXX. — De talari tunica Joseph (Gen. XXXVII, 24).

Cum de perseverando in bono opere tracturetur in expos. beati Job , lib. 1 (Num. 55) , adjunctum est : De taluri tunica Joseph. — Joseph qui inter fratres undecim usque ad tinem justus perseverasse describitur, solus tatarem tunicam habuisse perhibetur. Quid est ergo talaris tunica, nisi actio consummata? unasi enim protenea tonica talum corporis operit, cum hona actio ante Dei oculos usque ad vite nos terminum tegit. Unde et per Moysem caudam bestie in altari offerri precipitur (Exod. xxix, Lev. m), ut videlicet omne bonum cum incipimus, etiam perseveranti fine compleanes.

CAP. LXXI. - Ecce somniator noster venit; venite occidamus eum, et videamus quid illi proderunt somnia sua (Gen. xxxvii, 7).

Dum de perversis cogitationibus reprobarum mentium, contra dispositionis internæ præscientiam tractaretur, in expos. beati Job, I. vi (Nam. 28, 29), adjunctum est: Ecce somniator noster venit, etc. Seepe nonaulti humana sapientia inflati, dum desiderlis suis divina judicia contraire conspiciunt, astatis eis reluctari machinationibus conantu, et quo ad votum suum vim supernæ dispositionis in:orqueant, callidis cogitationibus insistunt, subtiliora consilia exquirunt. Sed inde voluntatem Dei peragunt, unde hanc immutare contendunt, atque omnipotentis Dei consilio dum resistere nituatur, obsequentur; quia sæpe et hoc ejus dispositioni apte militat, quod ei per humanum studium frivole resultat, sicut scriptum est : Qui comprehendit sapientes in assutia eorum (Job. v, 13). In astutia namque sua sapientes comprehendit; quando ejus consiliis humana facta, etiam tunc congrue serviunt cum resistunt. Unde et per Psalmistam dicitur: Novit Dominus cogitationes hominum, quoniam vanæ sunt (Psalm. xem; 11). Quod melius ostendimus, si panca ad medium gestarum rerum exempla proferamus. Jo eph somnium viderat, quod suo manipulo fratrum ejus se manipuli prosternebant: somnium viderat quod sol ac luna se

cum reliquis stellis adorabant. Quæ quia pure fratri- A bendo provocavit. Certe cum ad Redemptoris nostri hus retulit, corum corda protinus futuræ damnationis invidia pavorque percussit. Cumque ad se hunc venire conspicerent, malitia sævientes dixerunt : Ecce commiator ille venit; venite, occidamus eum, et videamus quid illi proderunt somnia sua. Cumque se ejus dominio subjici metuunt, somniatorem in puteum deponunt, eunque ismaelitis transcuntibus vendunt.
Qui in Ægypto ductos servituti subditus, inxurize
accusatione damnatus, castitatis merito adjutus,
prophetize judicio ereptus, omni Ægypto przelatus est: per supernam vero sapientiam providus, frumenta congessit, et futuro periculo necessitatis ob-viavit. Cumque in orbem fames inhorruit, de alimentorum præparatione sollicitus, Jacob filios in Ægyptum misit, qui frumentorum dispensationi præpositum Joseph nescientes inveniunt, atque ut mererentur alimenta percipere, ejus dispensatorem compulsi sunt, pronis in terrain cervicibus adoraic. Pensemus ergo quomodo cogitationes hominum in eis Joseph venditus suerat, ne adoraretur, sed ideo est adoratus, quia venditus. Astute namque aliquid agere ausi sunt, ut Dei consilium mutaretur: sed divino judicio, quod declinare conati sunt, renitendo servierunt. Inde quippe coacti sunt Dei voluntatem eragere, unde hanc moliti sunt astute commutare. peragere, unde nanc mount som a mount sic sic divinum consilium dum devitatur, impletur; sic humana sapientia dum reluctatur, comprehenditur. Timuerunt fratres ne Joseph super cos excres-ceret: sed hoc quod divinitus dispositum fuerat, cavendo actum est ut eveniret. Humana ergo sapientia in seipsa comprehensa est, quæ voluntati Dei unde per intentionem restitit, inde ejus impletioni milita-vit. Sic Saul dum David subjectum quotidiano succrescere virtutum successu conspiceret, suam ei in conjugium filiam spopondit, atque in ejus dotem centum dari ab eo Philisthinorum præputia petiit, ut cum provocatus miles, ultra se excrescere quæreret. inimicorum gladiis traditus vitam finiret, sicut scrip - C tum est: Non habet necesserex sponsalia, nisi tantum centum præputia Philisthinorum, ut fiat ultio de ini-micis regis (I Reg. xviii, 25). Porro Saul cogitabat tradere David in manus Philisthinorum, sed David dispositionis intimæ favore roboratus, centum se dare perhibuit, et ducenta præputia reportavit. Cujus nimirum operis. Saul argumento superatus, superna providentia in sapientiæ suæ est consilio comprehensus, quia unde succrescentis militis vitam se exstinguere credidit, virtutis ejus gloriam inde cumulavit. Sed quia nonnunquam astute se aliquid sapere etiam electi moliuntur, libet ad medium alium sapientem deducere, et quo sinu interni consilii astutia mortalium comprehenditur, demonstrare. Prudenter quippe Jonas sapere voluit, cum ad prædicandam Ninivita-tem prenitentiam missus, quia electis gentibus Ju-dæam deseri timuit, prædicationis officium implere recusavit, navem petiit, fugere Tharsis elegit; sed protinus tempestas exoritur, sors mittitur, ut videlivenit, quo ire sponte contempsit (Jonæ, 1, 11, 111). Ecce fugitivum Dei tempestas invenit, sors ligat, mare suscipit, bellua includit, et quia auctoris voci obedire renititur, ad locum quo missus fuerat, suo reus carcere portatur. Jubente Deo ministrare homo prophetiam noluit, aspirante Deo bellua prophetam vomuit. Intorquet ergo Deus prudentiam hominum ad ministerium suum, quando et hoc in usum suse Voluntatis redigit, per quod sibi voluntas humana contradicit. Perscrutemur adhuc Hebræorum sapientiam, et videamus quid providendo, aut quid prohi-

miracula credentium turba conflueret, cum sacerdotes popu'i invidiæ facibus accensi mundum post eum ire cernerent, et proclamarent, dicentes : Vieum abiit (Joan. XII, 19); ut ab illo vim tantæ concur-sionis abscinderent, finire ejus potentiam morte conati sunt, dicentes: Expedit ut unus homo moriatur, et non tota gens pereat (Joann. x1, 50); sed Redemp-toris mors ad conjunctionem sui corporis, id est Ecclesize valuit, non ad separationem. Redegit ergo et hoc ad pietatis suæ obsequium, quod contra illum humana crudelitas exarsit. Justus namque et misericors mortalium acta disponens, alia concedit propitius, alia permittit iratus, atque ea quæ permittit, sic tolerat, ut hæc in sui consilii usum vertat. Unde miro modo fit, ut et quod sine voluntate Dei agitur, voluntati Dei contrarium non sit, quia dum in bo-num usum mala facta vertuntur, ejus consilio mili-Pensemus ergo quomodo cogitationes hominum in ippa sua provisione vis divina comprehendat. Ideo ab eis Joseph venditus suerat, ne adoraretur, sed ideo in omnes voluntales ejus (Psalm. cx, 2). Sic quippe ejus opera magna sunt, ut per omne quod ab hominibus agitur, ejus voluntas exquiratur; nam sæpe inde perficitur unde repelli putabatur. Hinc rursum dicitur: Omnia quæcunque voluit Dominus, fecit in colo et in terra (Psalm. cxxxiv, 6). Hinc Salomon ait: Non est sapientia, non est prudentia, non est consilium contra Dominum (Prov. xxi, 30). Restat ergo ut in cunctis quæ agimus, vim supernæ volun-tatis inquiramus, cui videlicet et cognitæ, debet nostra actio devote famulari; et quasi ducem sui itineris persequi, ne ei etiam nolens serviat, si hane superbiens declinat. Vitari enim vis superpi consilii nequaquam potest, sed magna sibi virtute hanc temperat, qui se sub ejus nutibus refrenat, eique sibi pondera levigat, qui hæc ex subjecto cordis humero volens portat.

> CAP. LXXII. — Ecce Dominus meus, omnibus mihi traditis, ignorat quid habet in domo sue, nec quidquam est quod non in mea sil potestate (Gen. xxxix, 8).

lu " expos. beati Job, lib. xxx (Num. 38): — Quisquis mundi hujus successibus elevatus, lenocinante cordis lætitia, tentari se luxuriæ stimulis sentit, Joseph factum ad memoriam revocet, et in arce se castitatis servet. Qui dum sibi a domina conspiceret pudicitize damna suaderi, ait: Ecce Dominus meus, omnibus mihi traditis, ignorat quid habet in domo sua, nec quidquam est quod non in mea sit potestate, vel non tradiderit mini, præter te, quæ uxor ejus es. Quomodo ergo possum hoc malum sacere, et peccare in Dominum meum? Quibus verbis ostendit, quia bona quæ assecutus fuerat, repente memoria: intulit, et malum quod pulsabat, evicit. Et quia perceptæ gratiæ meminit, viin culpæ imminentis fregit. Cum enim voluptas b lubrica tentat in prosperis, hæc ipsa sunt prospera aculeo tentationis opponenda, cet cognoscatur, cujus culpa mare turbetur. Jonas D ut eo erubescamus prava committere, quo nos a in culpa deprehenditur, in profundum mergitur, ceto sorbente devoratur, atque illuc gestante bellua per-Deo meminimus gratuito bona percepisse, et illatam gratiam exteriorum munerum vertamus in arma virtutum, ut sint ante oculos quæ percepimus, et quæque nos illiciunt, subigamus. Quia enim voluptas ipsa ex prosperitate nascitur, ejus prosperitas est consideratione serienda, quatenus hostis noster unde oritur, inde moriatur. Considerandum quippe est, ne acceptum munus vertamus in vitium, ne per favorem vitte nos absorbeat vorago nequitite. Iram namque contra nos superni judicis inexstinguibiliter accendimus, si contra benignitatem illius etiam et ipsa sua largitate pugnamus.

CAP. LXXIII. — At ille relicto in manus ejus pallio

in prospera aculeo tentationis opponenda; et infra nuit Gussanvillæus, et auxit.

a In nostris Mss. non habet alium titulum hoc caput, nec aliud præmittitur sententiæ Gregorianæ.

fugit, et egressus est foras (Gen. xxxix, 12). Dum de permanenti in Judæorum cordibus velamine tractaretur in expos. beati Job, l. 11 (num. 59), adjunctum est: At ille relicto in manus ejus pallio fugit, etc. — Cum mulier adultera Joseph male uti voluisset, relicto pallio fugit foras, quia dum Synagoga Domioum, purum hominem credens, quasi adulterino complexu constringere voluit, ipee tegmen litteræ ejus oculis reliquit, et ad cognoscendam suæ divinitatis potentiam, conspicuum se gentibus præhuit. Unde et Paulus dicit: Usque hodie cum tegitur Moyes, velamen est super cor eerum (I Ger. III, 12). Quæ videlicet mulier adultera apud semetipsam pallium retinuit, et quem male tenebat, budum amisit.

CAP. LXXIV. — Intravit Jacob in Ægyptum cum animabus septuaginta (Gen. xLvi, 27).

d In expositione beati Job, libro tertio (Num. 22):
— Sæpe sacra Scriptura partem pro toto ponere consuevit, sicut: intravit Jacob in Ægyptum cum animabus septuaginta. Quæ nimirum cum animas memorat, constat quia intrantium corpora comprehendit.

CAP. LXXV. — Quod Ægyptii, Joseph gubernante, priusquam Pharaoni inopia jure servitii subderentur, ad esum frumenta perceperunt; postquam vero semetipsos urgente fame in famulos vendiderunt, tunc frumenta ad semen acceperunt (Gen. XLVII).

Dum de remuneratione fixe servientium tractaretur, in expos. beati Job, lib. vi (Num. 55), adjunctum et: Quod Ægyptii, Joseph gubernante, etc. — Ægyptii servitio publico, Joseph dispensante, subjecti, cum juri regis semetipsos tradentes humiliant, frumenta etiam ad semen reportant. Frugem quippe ad esum etiam liberi accipimus, cum et sacro eloquio pascimur, et tamen ad quædam quæ in hoc mundo appetimus, in nostris voluptatibus vacamus. Sed servi facti et ad semen frumenta percipimus, quia dum plene Deo subdimur, etiam verbo prædicationis replemur.

CAP. LXXVI. — Isachar asinus fortis accubans inter terminos, vidit requiem quod esset bona, et terram quod optima, et supposuit humerum ad portandum (Gen. xLIX, 14).

Dum de gentilitatis operibus tractaretur in expos. beati Job, l. 1 (Num. 24), adjunctum est: Isachar asinus fortis accubans inter terminos, etc. — Inter terminos accubare, est præstolato mundi fine requiescere, nihilque de his, quæ nunc iu medio versantur, quærere, sed ultima desiderare. Et fortis asinus requiem ac terram optimam videt, cum simplex gentilitas idcirco se ad robur boni operis erigit, quia ad æternæ vitæ patriam tendit. Quæ ad portandum humerum apponit, quia conspecta superna requie, præceptis etiam gravibus in operatione Deo se subjicit, et quidquid intolerabile pusillanimitas asserit, hoc ei leve ac facile spes remunerationis ostenditur.

CAP. LXXVII. — Fiat Dan coluber in via, cerastes D invisibilibus erigantur, quasi in faciem cadunt, quia in semita, mordens ungulas equi, ut cadat ascensor timore compuncti videntes humiliantur.

ejus retro (Gen. XLIX, 17).

Dum de adventu et operationibus Antichristi tractaretur in expos. beati Job, lib. xxx (Num. 43), adjunctum est: Fiat Dan coluber in via, cerastes in semita, etc. — Quid hoc loco equi nomine, nisi præsens sæculum' designatur? quo in testimonio quid equus significet, cujus ungulas coluber mordet melius ostendimus, si et ea quæ circumstant, paulo subtilius exponamus. Nonnulli enim de tribu Dan venire Antichristum ferunt, pro eo quod hoc loco Dan et coluber asseritur et mordens. Unde non immerito dum Israeliticus populus terras in castrorum partitione susciperet, primus Dan ad Aquilonem castra-

· Hoc caput in Mss. nostris desideratur.

b Gravissimo errore in Ed., verendum, eum in Mss.

A metatus est (Num. 11, 25), illum scilicet signans, qui in corde suo dixerat : Sedebo in monte testamenti in lateribus Aquilonis, ascendam super altitudinem nu-bium; similis ero Altissimo (Isa. xIV, 13). De quo et per prophetam dicitur: A Dan auditus est fremitus equorum ejus (Jerem. vin, 16). Qui non solum colu-ber, sed etiam cerastes vocatur: cerata enim græca cornua dicuntur. Serpens hic cornutus esse perhibetur, per quem digne Antichristi adventus asseritur: quia contra vitam fidelium cum morsu pestifera prædicationis armatur etiam cornibus potestatis. Quis autem nesciat semitam angustiorem esse quam viam? Fit ergo Dan coluber in via, quia in præsentis vitæ latitudine eos ambulare provocat, quibus quasi parcendo blanditur; sed in via mordet, quia eos qui-bus libertatem tribuit, erroris sui veneno consumit. Fit cerastes in semita, quia quos fideles reperit, et sese ad præcepti cœlestis angusta itinera constringentes, non solum nequitia callidæ persuasionis impetit, sed etiam terrore potestatis premit, et in per-B secutionis angore, post beneficia fictæ dulcedinis, exercet cornua potestatis. Quo in loco equus hunc mundum insinuat, qui per elationem suam in cursum labentium temporum spumat, et quia Antichristus extrema mundi apprehendere nititur, cerastes iste equi ungulas mordere perhibetur. Ungulas quippe equi mordere, est extrema sacculi feriendo contin-gere, ut cadat ascensor ejus retro. Ascensor equi est quisquis extollitur in dignitatibus mundi. Qui retro cadere dicitur et non in faciein, sicut Saulus cecidisse memoratur. In facie enim cadere, est in hac vita suas unumquemque culpas cognoscere, easque pœnitendo deflere. Retro vero quo non videtur ca-dere, est ex hac vita repente decedere, et ad que supplicia ducatur ignorare. Et quia Judæa erroris sui laqueis capta, pro Christo Antichristum exspec-tat, bene Jacob eodem loco repente in electorum vocem conversus est, dicens: Salutare tuum exspectabo, Domine (Gen. xLix, 18); id est, non sicut infideles Antichristum, sed eum, qui in redemptionem nostram venturus est, verum credo fideliter Christum.

CAP. LXXVIII. - Item unde supra.

Dum de reproborum interitu, et electorum humilitate tractaretur in comment. Ezechielis lib. 1, hom. 9 (Num. 4, 5), adjunctum est: — "Quærendum uebis est, cur Paulus pergens Damascum, superno ilustratus lumine in saciem cadit, et de ascensore equi, id est hujus mundi gloria elato dicitur: Ut cadat ascensor ejus retro: quia de persecutoribus Domini scriptum est: Abiere retrorsum, et cecidere in terram (Joan. xviii, 6). Quid est hoc quod electi in seriem, et reprobi retrorsum cadunt, nisi quod omnis qui post se cadit, ibi procul dubio cadit, ubi non videt? Iniqui ergo quia in invisibilibus cadunt, post se cadere dicuntur, quia ibi corruunt ubi quid eos sequitur modo videre non possunt. Justi vero, quia in istis visibilibus semetipsos sponte dejiciunt ut in invisibilibus erigantur, quasi in faciem cadunt, quia timore compuncti videntes humiliantur.

CAP. LXXIX. — Benjamin lupus rapax mane comedit prædam, et vespere dividet spolia (Gen. xlix, 27).

Dum de persecutione et doctrina Pauli apostoli tractaretur in expos. beati Job, lib. xviii (Num. 25), adjunctum est: Benjamin lapus rapax mane comedit prædam,
etc. — Quis loc loco Benjamin nomine, nisi Paulus
apostolus designatur? De Benjamin stirpe genitus,
qui mane comedit prædam; quia in primordiis suis
fideles quos potuit rapiens, crudelitati propriæ satisfecit, vespere spolia dividit, quia fidelis postmodum
factus, sacra eloquia exponendo distribuit.

tum Paterii tum hom. in Ezech. legatur, quærendum. Alia autem lectio nullum sensum patitur:

LIBER SECUNDUS

De Testimoniis libri Exodi.

CAPUT- Patures. - Quie tinuere obstetrices Doum, odificavit illis domos (Exed. 1. 21).

Cum de cavendo mendacio tractaretur in exposit. beati Job, lib. xviii (Num. 5, 6), adjunctum est : Quia timuere obstetrices Deum, etc. - Summonere caventum est omne mendacium, quamvis nonnunquam sit aliquod mendacii genus culpa levioris, si quisquam vitam præstando mentiatur. Sed quia scriptum est : 09 quod mentitur, occidit animam (Sap. 1, 11). Et: Perdes omnes qui loquuntur mendacium (Psal. 7, 7): hoc quoque mendacii genus perfecti viri summopere fogiunt, ut nec vita enjuslibet per eorum fallaciam defendatur, ne suæ animæ noceant, dum præstare vitam carni nituntur alienee : quanquam hoc ipsum peccati genus sacilime credimus relaxari. Nam si quælibet culpa sequenti solet pia operatione purgari, quanto magis hæc facile abstergitur, quam mater boni operis pietas ipsa comitatur (22, quæst. 2, cap. 23, 51, Quælibet)? Nonnulli vero ex obstetrinon esse peccatum, maxime quod illis mentientibus scriptum est: Quia ædificavit eis Dominus domos (Exod. 1). In qua magis recompensatione cognoscitur, quid mendacii culpa mereatur. Nam benignitatis earum merces, quæ eis in æterna potuit vita retri-bui, pro admissa culpa mendacii in terrenam est recompensationem declinata, ut in vita sua quam mentiendo tueri voluerunt, ea quæ secerunt bona reciperent, et unerius quod exspectarent, mercedis sue præmium non haberent. Nam et si subtiliter perpendatur, amore vitæ præsentis mentitæ sunt, non intentione mercedis. Parcendo quippe conatæ sunt infantium vitam tegere, mentiendo suam.

CAP. IL - De Moyse quod, Agyptio dum in de-sertum recessisset, visionem vidit de flamma in ruho (Exod. 11).

Dum de appetenda mentis quiete, et vitando tumultu curarum seconlarium iractaretur in expos.
beati Job, lib. xxm. (Num. 57), adjunctum est: De C
Moyse quod occiso Admistus dum in discortum recessiosel, etc. — Moyses Admistus Egyptis quasi rigilabat, et idcirco vocem Domini in Ægypto positus non audiebat. Sed exstincte Ægyptic postquam in desertum Augit, illic dum quadraginta annis degit, quasi ab inquietis terrenorum desideriorum tunsultibus obdormivit, atque ideireo divinam vocem percipere meruit, quia per supernam gratiam quanto magis ab appe-tendis exterioribus torpuit, tanto verius ad cognos-cenda interiora vigilavit (Num. 40). Cum ab externis actionibus mens sopitur, tunc plenius mandatorum Dei pondus agnoscitur. Tunc verba Dei mens vivadius penetrat, cum ad se admittere curarum sæcula-rium tumultus recusat. Male antem homo vigilat, quando eum secularium negotiorum estus insolenter inquietat. Aurem quippe cordis terrenarum cogitationum turba dum perstrepit, claudit, atque in secretarium mentis, quanto minus curarum tumultuantium sonus compesciur, tanto amplius vox præsidentis judicis non auditur. Neque enim perfecte homo sufficit ad utraque divisus, sed dum sic interius erudiri appetit ut tamen exterius implicatur, unde exterius auditum aperit, inde interius obsurdescit.

CAP. III. - 4 Item unde supra.

Ex hom. 7, in Ezechielem (Num. 10): - Moyses enim cum de ardenti rubo vocatus fuisset, accessit propius ut videret visum, et ecce rubus ardebat, et non consumebatur. Magnum est hoc miraculum. Si solam in eo historiam requiras, est unde

A legentis nutriatur animus, ut videae qued in ligno ignis ardeat et non consumat. At vero si typ gno intelligentiam quaras, quid flamma nisi le-gem, de qua scriptum est : In dexters ejus ignes les (Deut.xxxii, 82)? et quid rabas ille, nisi Judaicum populum designavit, peccatorum suorum spinis obsitum? Sed rubus ardens consumi non potuit, quia Indaicus populus et ignem quidem legis accepit, et tamen peccatorum suorum spinas non deseruit, nee ejus vita divini sermonis flamma concremavit. Fortasse in hec facto alius majora per typum contemplari desiderat. Hujus quia sensus excrescit, elevantur pariter et rotæ. Inter homines enim pariter perfectus homo factus est unious Dei filius, qui sua pec-cata non habuit, sed spinas nostræ nequiliz suscepit, atque usque ad passionem pro nobis se hamiliare dignatus est, et in semetipsum ignem tribulationis nostræ suscipere. Sed arsit et non arsit, quia etsi ex humanitate est mortuus, tamen immortalis ex di-2, cap. 23, 51, Quantity : Frommen to the desired by the state of the mutabilis permansit in propriis, ut nos commutaret a nostris.

CAP. IV. - De stamma in rubo.

Dum de divinis mysteriis per significationem gestis tractaretur in expos. heati Job , l. xxviii (Num. 8), adjunctum est : De flamma in rubo. — Scepe simul e terrenie et coelestibus juncțis substantiis per angelor loquitur Deus, sicut au Moysen in monte, cum jus-sionis suse verba edidit, ignem rubumque soc avit, atque aliud superius, aliud inferius junxit. Quod tamen tune solum agitur, cum ex ipsa aliquid conjunctione signatur. Nam per succensum rubum Muyen alloquens, quid aliud ostendit nisi quod ejus populi duc tor fieret, qui et legis fiammam perciperet, et tamen peccati spinam nequaquam vitaret? Vel quod ex illo populo exiret, qui in igne deitatis, carnis nostræ dolores quasi rubi spinas acciperet, et inconsumptam humanitatis nestre: substantiam, etiam in ipsa divinitatis flamma corvaret?

CAP. V. — Quod plebi Israeliticæ Chunaum terra promittitur (Exod. 111, 8).

Dum de dispensatoria invitatione noviter ad fidem venientium, in cod. Reg. past. part. III (Cap. 26, admon. 27), tractaretur, adjunctum est : Quod plebi Israeliticæ Chanaan terra promittitur. — Considerandum est, quod præsentis vitæ prosperitas aliquando idcirco datur ut ad meliozem vitam provocet, aliquando vero ut in æternum plenius damnet. Hinc est enim quod plebi Israeliticæ Chanaan terra promittitur, ut quandoque ad æterna speranda provocetur. Neque enim rudis ille populus promissionibus Dei in longinquum crederet, si a promissore suo non etiam a vicino aliquid percepisset. Ut ergo ad æternorum fidem certius roboretur, nequaquam solummodo spe ad res, sed rebus quoque ad spem trahitur. Quod liquido Psalmista testatur, dicens: Dedit eis regiones gentium, et labores populorum possiderunt, ut custo diant justificationes ejus, et legem ejus requirant (Peal. Czv., 44, 45).

CAP. VI. — I tem unde supra.

In exposit. Evangelii, homilia 32 (Num. 6): -Israelitico populo ex Ægypti terra liberando, repromissionis terra promittitur; et cum vocandus esset, ad dona collestia terrenis promissionibus suadetur. Gur hoc? nisi cum esset aliquid quod e vicino perciperet, illud jam fidelius crederet, quod de longinquo

a In Mss. nostris caupt hoc minime legitur.

audire potuisset. Quod tamen si subtiliter attenda- A serto a Moyse exhibitis tractaretur in commentatus, quanta dispensatione pietatis sit actum, agnoscimus. Radi enim populo etiam de præsenti vita aliquid promittendum fuit, ut possint robustius in futur? etc. — Quid per Moysen, nisi populus Judaicus? Et quid virga, nisi potestas Divinitatis? Quid per serturo solidari. Carnalis etenim populus, si parva non acciperet, magna nou crederet. Omnipotens ergo Beus largiendo terrena, suadet ad cœlestia, ut percipiens, quod videret, sperare disceret quod minime videbat. Et tanto solidior de invisibilibus fieret, quanto eum ad spei certitudinem visibilia promissa fulcirent.

CAP. VII. — Quod angelus qui Moysi apparuisse describitur, modo angelus, modo Dominus memoratur (Exod. 111).

Dum de a administrato per angelum ministerio tractametur in expositione beati Job (Num. 3, præfat.), adjunctum est: Quod angelus qui Moysi apparuisse describitur, etc. — Quid est hoc quod visio quæ Moysi in eremo apparuisse describitur, modo angelus, modo Dominus memoratur, b nisi hoc angelus, propter quod exterius loquendo serviebat, Dominus B autem, quia interius præsidens, loquendi efficaciam ministrabat? Cum ergo loquens ab interiore regitur, et per obsequium angelus, et per inspirationem Dominus memoratur.

CAP. VIII. — Quod Moyses tunc ad liberandum populum missus est, cum jam Pharao duris operibus ad opprimendum suerat excitatus (Exod. 111, 7, 8).

Cum de cavendis prosperitatibus, appetendo tentationum exercitio tractaretur in exposit. beati Job, lib. xxvi (Num. 20, 21), adjunctum est : Quod Moyses tunc ad liberandum populum missus est, etc. sis foris mentibus ad semetipsas redire difficile est, quia prava itinera semel capias, tanto delectabiliter tenent, quanto in eis omne quod libuerit, licet. Nullus quippe di ciplinæ muru, obviat qui constringat, nulla retributionis prospicitur pæna quæ terreat, sed clausis oculis, cordis, eo anima præcipitatur in inflmis, quo obscurantur a summis, et tanto securius mala temporalia perpetrat, quanto durius bona æterna C desperat. Sed ista reproborum nequitia, trituræ more electorum vitam, quasi grana a paleis separans, pre-mit ut purget. Mali enim bonos magis ab hujus mundi desideriis expediunt, dum affligunt, quia dum multa eis hic violenta ingerunt, festinare illos ad superna compellunt. Quod bene de Israelitico populo Moyse vocante, et Pharaone rege sæviente signatum est. Tunc namque Moyses ad vocandum missus est, cum jam Pharao duris operibus ad opprimendum fuerat excitatus, ut Israelitarum mentes Ægypto deformiter inhærentes, alius dum vocaret, quasi traheret, alius quasi impelleret dum sæviret, et plebs in servitio turpiter fixa, vel provocata bonis, vel malis impulsa moveretur. Hoc quotidie agitur, dum prædicatis cælestibus præmiis sævire in electos reprobi permittuntur : ut si ad promissionis terram vocati exire negligimus, pressuris saltem sævientibus impellamur; atque hæc Ægyptus, videlicet vita præsens quæ nos oppressit blandiens, adjuvet premens; et quæ dum fovit, servitutis jugo conterat, libertatis viam, dum cruciat, ostendat. Hæc itaque causa est quod ab mjustis justi sinuntur affligi, ut scilicet dum futura audiunt, bona quæ cupiant, patiantur etiam mala præsentia quæ perhorrescant, atque ad faciliorem exitum dum amor provocat, cruciatus impellat.

CAP. IX. — Quid est quod tenes in manu tua? Respondit; Virga. Ait: Projice eam in terram. Projecit, et versa est in colubrum, ita ut sugeret Moyses. Dixitque Dominus: Extende manum tuam, et apprehende caudam ejus. Extendit et tenuit, versaque est in virgam (Exod. 14, 2, 3).

Dum de miraculorum mysteriis per virgam in de-

 In Mich. God.; de divinis ministratis per angelum ministeriis.

b lbid., niei quod hoc angelus.

• In Ms. Michael. non assignatur quota homilia.

Ezech., adjunctum est : Quid est quod tenes in manu tua? etc. — Ould per Movsen, nisi populus Judaicus? Et quid virga, nisi potestas Divinitaris? Quid per ser-pentem nisi mortalitas nostri Redemptoris exprimitur? Quia enim per serpentem mors, recte mortalitas in serpente signatur. Vel certe cum scriptum sit: Estate prudentes sicut serpentes (Matth. x, 16). Et quia ipsa summa prudentia, id est Dei sapientia incarnari dignata est, recte ejus mortalitas in serpente figuratur? Unde et in Evangelio de passione sua loquitur, dicens : Sicut exaltavit Moyses serpentem in deserto, ita exaltari oportet Filium hominis (Joan. III, 14). Moyses ergo virgam tenuit, quia Judaicus populus ante Redemptoris adventum, in divina polestate confisus est. Sed virgam in terram projecit, quia idem populus per patriarchas ac prophetas Deum incarnandum esse nuntiavit. Virga vero in colubrum vertitur, quia Redemptor noster Deus in se permanens, mortalis inter homines factus est. Sed Moyses colubrum conspiciens pertimuit et fugit, quia Ju-daicus populus dum Redemptorem humani generis mortalem vidit. Deum credere expavit. Cur jubetur ut colubrum cauda teneat? Quia perfidus ille populus qui modo credere recusat, in extrema parte Domilici corporis, id est posteriori tempore sanctæ Ecclesiæ, videlicet in fine mundi, sese ad fidem recolligit et colubrum cauda tenet; quia eum quem mortalem ante despexerat, Redemptorem suum in ultima jam parte Ecclesiæ confitetur. Sed mox serpens in virgam redit, quia statim ut Judaicus populus in Redemptore nostro crediderit, idem Redemptor ad Judaicum populum in potestate suæ divinitatis apparebit, ut ei jam serpens virga si; quia is qui in terra homo despectus est, de cœlo veniens, super angelos videbitur Deus.

CAP. X. — Videat Dominus, et judicet, quoniam setere secistis odorem nostrum coram Pharaone, et servis

ejus (Exod. v, 21).

Cum de incrementis tentationum tractaretur ir expos. beati Job, l. xxix (Num. 44), adjunctum est: Videat Dominus, et judicet, etc. — Cum lux divinitus missa humanum cor fuerit illustrare dignata, mox ab occulto adversario contra fulgentem mentem tentamenta succrescunt. Nam callidus hostis quos luce justitiæ enitescere conspicit, eorum mentes illicitis desideriis inflammare contendit, ut plerumque plus ae urgeri tentationibus sentiant, quam tunc cum lucis internæ radios non videbant. Unde et Israelitæ postquam vocati sunt , contra Moysen et Aaron de excrescenti labore conqueruntur, dicentes : Videat Dominus, et judicet, quoniam fetere fecisiis odorem nostrum coram l'haraone, et servis ejus, et præbuistis ei gladium ut interficeret nos. Volentibus quippe ex Ægypto discedere, Pharao paleas subtraxerat, et tamen ejusdem mensuræ opera requirebat. Quasi ergo contra legem mens submurmurat, post cujus cognitionem, tentationum stimulos acriores portat. Et cum sibi labores crescere conspicit, in eo quod adversario displicet, qua i fetere se in oculis Pharaonis dolet.

CAP. XI. — Item unde supra.

d In exposit. Ezech. lib. 1, hom. 12 (Num. 24):
— In Moyse enim et Aaron lex et prophetæ figurati
sunt. Et sæpe apud se infirmus animus quasi contra sacra eloquia murmurat, quia postquam verba cœlestia
audire, et sequi cœperit, regis Ægyptii adversitas,
id est maligni spiritus tentatio excrescit. Debet ergo
vigilanter doctor proficienti animæ, quæ illam tentationes sequantur, innotescere, ut cautam se valeat
contra maigni spiritus insidias præparare.

GAP. XII. — Ecce constitui te Deum Pharaonis (Exod. vu, 1).

Dum de Dei vocabulo tractaretur, l. 1, hom. 8

Certe in hom. 10, in Editis indicata, non reperitur, nec in homilia 4 quam laudat Ms. Gemet.

d Omittitur in nostris Mss. hoc caput.

(Num. 3), in Ezechielem, adjunctum est: Ecce con- A quisque intrinsecus per spiritum unctus est, perdust. stitui te Deum Pharaonis. - In Scriptura sacra aliquando Deus nuncupative, aliquando vero essentia-liter dicitur. Nuncupative enim dicitur, sicut nunc ad Moysen dictum est: Ecce constitui te Deum Pharaonis. Et sicut iterum Moyses ait : Si quis homo hoc vei illud secerit, applica illum ad deos (Exod. xxii, 8), videlicet ad sacerdotes. Qui rursum dicit: Diis non detrahes (Ibidem), id est sacerdotibus. Et sicut Psalmista: Deus stetit in Synagoga deorum, in medio autem deos discernit (Psal. Lxxxi, 1). Essentialiter autem Deus dicitur, sicut ipse ad Moysen dicit: Ego sum Deus patris tui, Deus Abraham, Deus Isaac, Deus Jacob. Unde Paulus apostolus, volens nuncupativum Dei nomen ab essentiali discernere, ait: Quorum patres, ex quibus Christus secundum carnem, qui est super omnia Deus, benedictus in sæcula (Rom. 1x, 5). Qui enim nuncupative dicitur Deus, inter omnia; qui vero essentialiter est Deus, super omnia est. Ut ergo ostenderet Christum naturaliter Deum, non bunc Deum tantummodo, sed Deum super omnia esse me- B moravit; quia et justus quilibet Deus est, sed inter omnia, quia nuncupative Deus; Christus autem Deus est super omnia, quia naturaliter Deus.

CAP. XIII. - Abominationes Æ gyptiorum immolabimus Deo nostro (Exod. viii. 26).

Dum de appetenda mentis innocentia, quam reprobi ut sibi adversam respuunt, tractaretur in expos. beati Job, l. x (Num. 48), adjunctum est: Abominationes A guptiorum immolabimus Deo nostro. - Oves Agyptii edere dedignantur, sed quod abominantur Ægyptii, hoc Israelitæ Deo offerunt, quia simplicitatem conscientiæ, quam injusti quique velut infimam abjestamque despiciunt, banc justi in virtutis sacrificium vertunt, et excolentes recti puritatem ac mansuetudinem Deo immolant, quam abominantes reprobi fatuitatem putant.

CAP. XIV. — Item unde supra.

In commentario Ezechielis, homilia 10. - Perver- C sis hominibus sunt quædam abominationes bonorum operum. Unde Moyses, quia oves Domino mactaturus erat, Ægyptiis dicit : Abominationes Ægyptiorum immolabimus Domino Deo nostro? Sancti quippe viri Domino oves offerunt, quia simplicitatem suam esse omnipotentis Dei sarificium ostendunt. Sed oves abominantur Ægyptii, quia cives hujus sæculi aspernantur et despiciunt simplicitatem bonorum. Sicut ergo sunt abominationes malorum operum, quas detestantur boni, ita bonorum operum causæ abominationes sunt reprobis. Unde scriptum est : Abominantur justi virum impium; abominantur impii eos, qui in recta sunt via (Prov. xxix, 27).

CAP. XV. — Quod Æ gyptus muscarum plaga percussa sit (Exod. VIII, 21).

Dum de appetenda quiete mentis, et vitando curarum sæcularium strepitu tractaretur in expos. beati Job, l. xviii (Num. 68), adjunctum est : Quod Ægyptus muscarum plaga percussa sit. — Quid in hac vita D laboriosius quam terrenis desideriis æstuare? aut quid hic quietius quam hujus sæculi nihil appetere? Hinc est quod Israeliticus populus custodiam Sabbati accepit in munere; hinc e contra est Ægyptus muscarum multitudine percussa. Populus namque, qui Deum sequitur, accepit Sabbatum, id est requiem mentis, ut nullo in hac vita desideriorum carnalium appetitu fatigetur. Ægyptus vero, quæ hujus mundi speciem tenet, muscis percutitur. Musca enim nimis insolens et inquietum animal est. In qua quid aliud quam insolentes curæ desideriorum carnalium designantur? Unde alias dicitur: Muscæ morientes perdunt suavitatem unguenti (Eccl. x, 1); quia cogitationes superfluze, quie assiduze in animo carnalia cogitante et nascuntur et deficiunt, eam suavitatem qua unus-

quoniam integritate ejus perfrui non permittunt Ægyptus ergo muscis percutitur, quia corum corda, qui terrenam vitam diligunt, dum desideriorum suorum inquietudinibus feriuntur, turbis cogitationum carnalium ad ima depressa sunt, ut ad quietis intima desiderium non leventur. Unde cum mira opera pietatis ad cor veritas venit, prius ab ee cogitation carnalium æstus ejicit, et post in eum virtutum dona disponit. Quod bene nobis sacra Evangelii historia innuit, in qua dum ad resuscitandam filiam principis invitatus Dominus duceretur, protinus additur : Etcum ejecta esset turba, intravit, et tenuit manum ejus, et surrexit puella (Matth. 1x, 25). Foras ergo turba eji-citur ut puella suscitetur, quia si non prius a secretioribus cordis expellitur importuna sæcularium multitudo curarum, anima quæ intrinsecus jacet mortua non resurgit. Nam dum se per innumeras terrenorum desideriorum cogitationes spargit, ad considerationem sui sese nullatenus colligit. Nullus quippe sapientiam, quæ Deus est, plene recipit, nisi qui ab omni se abstrahere actionum carnalium fluctuatione contendit. Unde alias dicitur: Sapientiam scribe in tempore otii, et qui minoratur actu, ipse percipiet eam (Eccli. xxxvIII, 25). Et rursum : Vacate et videte, quoniam ego sum Dominus (Psal. xLv, 11).

CAP. XVI. - Ventus urens levavit locustas, que ascenderunt super universam terram Ægypti, operueruntque universam superficiem terre, vastantes omnia. Devorata est igitur herba terræ, et quidquid pomorum arboribus suit (Exod. x, 13, 14).

Cum de cavendis noxiis adulantium laudibus tractaretur in expos. beati Job, l. xxxi (Num. 47), adjunctum est : Ventus urens levavit locustas, etc. -Exhibitæ cœlitus Ægyptiæ plagæ exigentibus merius corporaliter semel illatæ sunt, sed quæ mala pravas mentes quotidie feriant, spiritualiter signaverunt. Eis enim Ægyptus plagis affecta est, in quibus exteriote percussione commota dolensque perpenderet, quæ devastationis damna interius negligens tolera-ret; ut dum foris perire minima, sed amplius dilecta cerneret, per corum speciem que intus pertulerat, graviora sentiret. Quid ergo per significationem lo-custæ portendunt, quæ plusquam cætera minuta quæque animantia humanis frugibus nocent, nisi linguas adulantium quæ terrenorum hominum meates, si quando bona aliqua proferre conspiciunt, bec immoderatius laudando corrumpunt? Fructus quippe Ægyptiorum, est operatio cenodoxorum, quam locustae exterminant, dum adulantes lingua ad appetendas laudes transitorias cor operantis inclinant. Herbam vero locusia comedunt, quando adulatores quique verba loquentium favoribus extollust. Poma quoque arborum devorant, quando vanis laudibus quorumdam jam quasi fortium et opera enervant.

CAP. XVII. — Induravit Dominus cor Pharaonis (Exod. x).

In expositione beati Job, lib. xxx1 (Num. 26): Non auod ipse duritiam contulit, sed quod exigen:ibus ejus meritis, nulla illud desuper infusi timoris sensibilitate mollivit.

CAP. XVIII. — De vasis aureis et argenteis ex Ægypte sublatis (Exod. xii, 35).

Dum de exhibenda condescensione rudibus ad virtutum sublimia vocandis tractaretur in expos. beati Joh, lib. xxviii (Num. 41), adjunctum est : De vasis aureis et argenteis ex Æ gypto sublatis. - Montes usui vitæ carnalis inhærentes, evelli ab infimis non possunt, nisi gradatim ducta prædicatione proficiant. Hinc quippe est quod in Ægypto positis, pio justoque moderamine, latenti eorum concupiscentize condescenditur, et vicinorum suorum vasis aureis argenteisque sublatis, discedere jubentur. Qui ad Sinam

in eadem lege, oculum pro oculo, dentem pro dente praccipiuntur exigere (Exed. xxi, 24), et quandoque p racipiuntur exigere (1820a. Axi, 24), et quantudude tamen revelata gratia, percussa maxilla alteram ju-bentur præbere (Matth. v, 39). Quia enim plus sem-per ira in vindicta exigit, quam injuria accepit, ut dum discunt mala non multiplicius reddere, quandoque discerent ea et multiplicata sponte tolerare. Hinc est quod eumdem rudem populum a quibusdam prohibuit, quædam vero ei in usum pristinum servavit. Sed hæc ipsa tamen in melioris vitæ figura com-posnit. Bruta namque animatia idolis in Ægypto mactabant, eisque in usum postmodum animalium mactationem retinuit, sed idolorum cultum vetavit, ut dum de usu suo aliquid amitteret, consolaretur eins infirmitas per hoc quod de usu suo aliquid ha-Dominus de consuetudine carnali retinuit, hoc in fituram spiritus potentius vertit. Quid enim sacrificia Quid sacrificia illurum animalium, nisi exstinctiones carnalis nostræ vitæ significant? Unde ergo imbecillitati populi rudis condescenditur, inde per umbratas allegoriarum species major fortitudo seiritus nuntiatur.

GAP. XIX. - Sument de sanguine auni, ac ponent super utrumque postem, et in superliminaribus domorum, in quibus comedent illum, et edent carnes nocte illa assas igni, et azymos panes cum lactucis aurestibus. Non comedetis ex co crudum quid. nec coctum aqua, sed assum tantum igni. Caput cum pedibus ejus et intestinis vorubitis, nec remanebit ex eo quidquam usque mane. Si quid residuum suerit, igne comburetis. Sic autem comedetis illum : renes vestros accingetis, calceamenta hahebitis in pedibus vestris, tenentes baculos in manibus, et comedetis festinanter (Exod. x11, 7, seq.).

Dum de paschali mysterio quod in figura futuræ buius que nunc est solemnitatis præmissum tractaretur in hom. 22 (A num. 7 usque ad finem) in Evang.. adjunctum est : Sument de sunguine agni, ac ponent super usrumque postem, etc. Hæc videlicet cuncta magnam nobis ædificationem pariunt, si fuerint mystica interpretatione discussa. Quis namque sit sanguis agni, non jam audiendo, sed bibendo didicimus. Qui ganguis super utrumque postem ponitur, quando non Nam qui sic Redemptoris sui sanguinem accipit, ut imitari passionem illius necdum velit, in uno poste sanguinem posuit, qui etiam in superliminaribus domorum ponendus est. Quid enim spiritualiter domos, nisi mentes nostras accipimus in quibus per cogitationem inhabitamus? Cujus domus superliminare est ipsa intentio, quæ præeminet action. Qui igitur intentionem cogitationis suæ ad imitationem dominicæ passionis dirigit, in superliminare domus agni san-guinem ponit. Vel certe domus nostræ, ipsa sunt corpora, in quibus quousque vivimus, habitamus. Et in superliminari domus agni sanguinem ponimus, quia D crucem passionis illius in fronte portamus. De quo adhuc agno subditur : Et edent carnes nocte illa assas igni. In nocte quippe agnum comedimus, quia in sacramento modo Dominicum corpus accipimus, quando adhuc ad invicem nostras conscientias non videmus. Quæ tamen carnes igni assandæ sunt, quia nimirum dissolvit ignis carnes quas aqua coxerit; quas vero ignis sine aqua excoquit, roborat. Carnes itaque agni nostri ignis coxit, quia eum ipsa vis passionis illius ad resurrectionem valentiorem reddidit, atque ad incorruptionem roboravit. Qui enim ex morte convaluit, videlicet carnes illius ab igne duruerunt. Unde etiam per Psalmistam dicit : Exaruit velut testa virtus mea (Psal. xxi, 16). Quid namque est testa ante ignem, nisi molle lutum? Sed el ex igne agitur ut solidetur. Virtus ergo humanitatis ejus velut testa exaruit, quia ab igne passionis ad virtutem incorruptionis crevit, sed sola Redemptoris nostri percepta sacramenta ad

3

į

*

montem ducti, accepta lege mox audiunt: Non con-cupisces rem proximi tui (Exod. xx, 17). Hinc est quod in eadem lege, oculum pro oculo, dentem pro dente p recipiuntur exigere (Exod. xxi, 24), et quandoque dendum subditur: Et asumos panes cum lactucis agre. stibus. Panes quippe sine fermento comedit qui recta opera sine corruptione vanæ gloriæ exercet, qui man-data nisericordiæ sine admixtione peccati exhibet, ne perverse diripiat quod quasi recte dispensatur. Hoc quoque peccati fermentum bonæ suæ actioni miscuerunt, quibus prophetæ voce per increpationem Dominus dicebat : Venite ad Bethel, et impie agite (Amos, 1v, 4). Atque post pauca: Et sacrificate de fermentato taudem (Ibid., 5). De fermentato namque laudem immolat, qui Deo sacrificium de rapina parat. Lactucæ vero agrestes valde amaræ sunt. Carnes vero agni cum lactucis agrestibus sunt edendæ, ut dum corpus Redemptoris accipimus, nos pro peccatis nostris in fletibus affligamus, quatenus ipsa amaritudo prenitentize abstergat a mentis stomacho perguram spiritus potentius vertit. Quid enim sacrificia illorum animalium, nisi Unigeniti mortem designant? B versæ humorem vitæ. Übi et subditur : *Non comedetis* ex eo crudum quid, nec coctum aqua. Ecce jam nos ipsa verba bisioriæ ab intellectu historico repellunt. Nunquid Israelitious populus ille in Ægypto coustitutus comedere agnum crudum consueverat, ut ei lex dicat : Non comedetis ex eo crudum quid? Ubi et additur: Neque coctum aqua. Sed quid aqua, nisi humanam scientiam designat? Juxta hoc quod per Salomonem sub hæreticorum voce dicitur : Aqua furtivæ dulciores sunt (Prov. 1x, 17). Quid crudæ igni carnes, nisi inconsideratam, ac sine reverentia cogiornical control contro mo æstimandus est, neque per humanam sapiennio estimatudi est, nedos per intantali sapien-tiam, qualiter incarnari Deus potuit, cogitandus. Om-nis enim qui Redemptorem nostrum purum homi-nem credit, quid est aliud quam agni carnes crudas comedit? Quas videlicet coquere per divinitatis ejus intelligentiam noluit. Omnis vero qui incarnationis ejus mysteria juxta humanam sapientiam discutere conatur, carnes agni vult aqua coquere, id est dispensationis ejus mysterium per dissolutam vult scien-tiam penetrare. Qui igitur paschalis gaudii solemnitatem celebrare desiderat, agnum nec aqua coquat, nec crudum comedat, ut neque per humanam sapientiam profunditatem incarnationis illius penetrare appetat, neque in eum tanquam in hominem purum credat, sed assas igni carnes comedat, ut dispensari omnia per sancti Spiritus potentiam sciat. De quo adhuc recte subjungitur: Caput cum pedibus ejus, et intestinis vorabitis. Sicut supra jam prædiximus, Paulo attestante didicimus, quod caput Christi Deus est (1 Cor. 11, 3). Caput ergo agni vorare est divinitatem illius lide percipere. Pedes vero agni vorare est vestigia humanitatis ejus amando et imitando perquirere. Quid vero sunt intes-tina, nisi verborum illius occulta et mystica mandata? Quae tune voramus, cum verba vitæ cum aviditate sumimus. In quo devorationis verbo quid aliud quam pigritiæ nostræ torpor reprehenditur? Qui ejus verba atque mysteria, et per nosmetipsos non requirimus, et dicta ab aliis inviti audimus. Non remanebit ex co quidquam usque mane; quia ejus dicta magna sunt sollicitudine discutienda, quatenus priusquam dies re-surrectionis appareat, in hac præsentis vitæ nocle omnia mandata iltius intelligendo, et operando penetrentur. Sed quia valde est difficile, ut omne sac um eloquium possit intelligi, et omne ejus mysterium penetrari, recte subjungitur : Si quid autem remanserii, igne comburetis. Quod ex agno remanet, igne comburimus; quando hoc, quod de mysterio incarnationis ejus intelligere, et penetrare non possumus, potestati sancti Spiritus humiliter reservanus; ut non superbe quis audeat vel contemnere vel denuntiare quod non intelligit, sed hoc igni tradit cum sancto Spiritui reservat. Quia igitur qualiter edendum sit pascha cognovimus, nunc a qualibus edi de-

bent, agnessamus. Sequitur: Sie autem comeditis il- A dum: venes vestros accingetis. Quid in ren bus, nisi delectatio carnis accipitur? Unde et Psalmista postustat dicens : Ure senes meos (Psal. xxv, 2). Si enim wehretatem libidinis in regibus essu nesciret, eos uri minime petiisset. Unde quia potestas diaboli in hu-mano genere maxime per luxuriam prævaluit, de fillo voce Deninica dicitur: Potestas ejus in lumbis ejus (Job. xL, 41). Qui ergo pascha comedit, habere renes accinctos debet, ut qui solemnitatem resurrec-tionis alque incorruptionis agit, corruptioni jam per vitia mella subjaceat, voluptates edomet, carnem a · luxuria restringat. Neque etenim cognovit quæ sit solemnitas incorruptionis, qui adhuc per incontimentiam corruptioni subjacet. Hæc quibusdam dura sunt, sed angusta porta est que ducit ad viam (Matth. vii, 13, 14). Et habemus jam multa exempla continentium. Unde bene adhuc subditur: Calceamenta habebites in pedibus. Quid sunt etenim pedes nostri, nisi opera? Quid vero calceamenta, nisi pelles mortuorum animalium? Calceamenta autem pedes muniunt. Ouæ vero sunt mortua animalia, ex quorum pellibus nostri muniuntur pedes, nisi antiqui patres qui nos ad æternam patriam præcessere ! Quorum dum exempla conspicimus, nostri operis pedes munimus. Calceamenta ergo in pedibus habere, est mortuorum vitam conspicere, et nostra vestigia a peccati vulnere custodire. Tenentes baculos in manibus. Quid lex per baculum, nisi pastoralem custodiam designat? Et notandum quod prius præcipimur renes accingere, postmodum baculos tenere; quia illi debent curam pastoralem suscipere, qui jam in suo corpore sciunt fluxus luxuriæ edomare, ut cum aliis fortia prædicant, ipsis desideriis mollibus enerviter non ruccumbant. Bene autem subditur : Et comedetis festinanter. Mandata Dei, mysteria Redemptoris, cœlestis patriæ gaudia cum festinatione cognoscite, et præ-cepta vitæ cum festinatione implere curate. Quia enim adbuc hodie licet bene agere, scimus, utrum cras liceat ignoramus. Festinantes ergo pascha co- C medite, id est ad solemnitatem patrize cœlestis anhelate. Nemo in hujus vitæ itinere torpeat, ne in patria locum perdat. Nemo moras ad appetenda bona studia innectat, sed coepta perficiat, ne minime liceat implere quod inchoat. Si ad amorem Dei pigri non sumus, adjuvat ipse quem amamus.

CAP. XX. — Primogenium asini mutabis ove (Exod. xm, 13).

Cum de a resutatione præteritarum sordium, et de innovanda cordis innocentia tractaretur in expos. beati Joh, L xxvii (Num. 58), et hom. 8 in Ezech., adjunctum est: Primogenitum asini mutabis ove. — Quid per asinum, ni immunditia? Et quid per ovem, nisi innocentia designatur? Asini ergo primogenita ove mutare, est immunda vitæ primordia in innocentiam simplicitatis convertere, ut postquam illa peccator egit, que ut immunda Dominus respuit, ea jam agendo proferat quæ Dei sacrificio imponat. [in fine]. Omnes enim homines nati in poccatis sumus, D atque ex carnis delectatione concepti, culpre nobiscum originem traximus. Unde fit ut etiam ex voluntate nostra peccatis implicemur. Sed quisquis post malitiam carnis ad innocentiam convertitur cordis, primogenitum asini mutat ove, quia prioris vitæ im-munditiam ad innocentiam convertit. Qui enim qualis prius fuerit esse desinit, apprehensa carnis siun-ditia, innocentiam custodit, in oblationem Dei primogenitum asini ad ovem mutavit.

CAP. XXI. — Cum emisisset Pharao populum, non eos eduzit Deus per viam terres Philistiim ques vicina est, reputans ne forte post paniteret, si vidisset ad-

a In Excusis legitur: Be revocanda cordis innocantia, ex refutatione prateritarum sordium. Sequimur versum se bella consurgere, et reverteretur in Ægy-ptum [Kaod. XIII, 47].

Dum de dispensatoria mutatione, noviter ex interno moderamine ad conversionem venientium tractaretur in expos. beati Job, lib. xxiv (Num. 29), adjunctum est s. Cum emisisset Pharao populum, etc. Sæpe conversi quoque in ipso adhuc aditu in hoationis suæ, vel tranquillitatem pacatissimam carnis, vel dona prophetiæ, vel prædicamenta docirinæ, vel signorum miracula, vel gratiam curationis accipiunt: post hac autem duris tentationum probationibus fatigantur a quibus tentationibus adhuc cum incip rent. valde liberos : e esse crediderunt. Quod divinæ gratiæ dispensatione agitur, ne inchoatione sua te tationum asperitate frangantur, quia si corum initia amar tudo tentationis exciperet, tam facile ad ea quæ reliquerant redirent, quam nec longis discesserant, tam contemptis prius vitiis quasi juxta positis b replica-rentur. Unde scriptum est: Cum dimisisset Pharao B populum, non eos duxit Dominus per viam terræ Philistiim, quæ vicina est, reputans ne sorte pæniteret eum si vidisset adversum se bella consurgere, et reverteretur in Agyptum. Ex Agypto itaque executibus e vicino bella subtrahuntur, quia derelinquentibus seculum, quadam prius tranquillitas ostenditur; ne in ipsa sua teneritudine atque inchoatione turbati, ad hoc territi redeant quod evaserunt. Prius ergo suavitatem securitatis sentiunt, prius pacis quiete autriuntur, post cognitam vero dulcedinem tanto jam tolerabilius tentationum certamina sustinent, quanto ic Deo altius cognovere quod ament.

CAP. XXII. — Dominus autem præcedebat eos ad ostendendam viam per diem in columna nubis, et per noctem in columna ignis (Exod. XIII, 21.)

Dum de qualitate futuri judicii tractaretur in expos. beati Job, l. 11 (Num. 57), et in homo. 21 (Num. 5), in Evang., adjunctum est: Dominus autem pracedebat eos, etc. — Quid in igne nisi terror est? In nube autem visionis lene blandimentum. Dies vero vita justi, et nox accipitur vita peccatoris. Unde et conversis peccatoribus Paulus dicit: Fuistis aliquando tenebra, nunc autem lux in Domino (Ephes v, 8). In die ergo per nubem columna monstrats est, et in nocte per ignem, quia omnipotens Deus et blandus justis, et terribilis apparebit injustis. Ju-tos in judicio veniens per lenitatis mansuetudinem demulcet; illos vero per justitiæ districtionem terret. Rursum de hac columna ignis et nubis subtili investigatione discussum intelligi et aliter potest. Quid est ergo quod columna nubis, quæ in eremo populum præibat, splendore ignis non in die, sed in nocte radiabat, nisi quia Redemptor noster suæ conversationis exemplo, ducatum sequentibus præstans, de justitia sua confidentibus, nulla luce claruit, peccatorum vero suorum tenebras agnoscentibus, ignem sui amoris infulsit.

CAP. XXIII. - Quid clamas ad me (Exod. xiv, 15)?

Dum de accondendo cordis desiderio in Deum tractaretur in expos. beati Job. l. xxii (Num. 43), adjunctum est: Quid clamas ad me? — Voces apud secretissimas aures Dei non faciunt verba nostra, sed desideris. Æternam etenim vitam si ore petimes, nec tamen corde desideramus, clamantes tacemus. Si vero desideramus ex corde, etiam cum ore conticescimus, tacentes clamamus. Hinc est quod in eremo populus vocibus perstrepit, et Moyses a strepitu verborum tacet; et tamen silens aure divinæ pietatis auditur, cum dicitur: Quid clamas ad me? Intus est ergo in desiderio clamor secretus, quia ad humanas aures non pervenit, et tamen auditum conditoris replet.

unanimem Mss. sensum.

b Id est reimplicarentur, seu iterum implicarentur.

CAP. XXIV. — De manna filiis Israel desuper data A et superborum oculos per caliginem erroris obscurat?

(Exod. xvi, 15).

Prius igitur mens ab appetitu glorize temporalis, at-

Cum de pra parando animo ad percipiendam supernæ compunctionis dulcedinems tractaretur in expos. beati Job, l. xxvu, (Num. 42), adjunctum est: De manna fikis Israel desuper dato. — Quid per manna quod populo desuper datum est, nisi admiratio supernæ dulcedinis designatur? Dulcis enim cibus, qui de supernis accipitur, manhu vocatur. Manhu enim dicitur, quid est hoc? Et quid est hoc dicimus, quando hoc quod cernimus nescientes admiramur. Eupernum igitur manna anima percipit, cum per vocem compunctionis elevata, novam speciem internær refectionis obstupescit, ut divina dulcedine repleta jure respondeat, quid est hoc? Quia dum ab infima cogitatione suspenditur, ea que de supernis conspicit, insolitem iratur. Et cum hac voce torporis nostri surditas rumpitur, vetustæ vitæ protinus usus mutatur ut anima superno spiritu affata, et in summis appetat, que contempserat, et contemnat in infimis, que appetebat.

Cap. XXV. — Manus autem Moysi erant graves. Sumentes igitur lapidem, posuere subtor eum, in quo sedit. Aaron autem et Hur sustentabant manus ejus (Exod. xvii, 2).

Cum de mediatoris adventu, et de levigata per intellectum spiritus legis duritia tractaretur in homil. 33 (Num. 8) i. Evang., adjunctum est : Manus autem Moysi erant graves, etc. — Moyses sedit in lapide, cum lex requievit in Ecclesia. Sed hac eadem lex manus graves habuit, quia peccatores quosque non misericorditer pertulit, sed severa distri-etione percussit. Aaron vero mons fortitudinis. Hur autem ignis interpretatur. Quem itaque iste mons sortitudinis signat, nisi Redemptorem nostrum, de quo per prophetam dicitur : Erit in novissimis diebus præparatus mons domus Domini in vertice montium Isa. n, 2)? Aut quis per ignem, nisi sanctus Spiritus figuratur, de quo idem Redemptor dicit: Ignem veni mittere in terram (Luc. xII, 49)? Aaron ego et Hur graves manus Moysi sustinent, atque sustentando le-viores reddunt, quia mediator Dei et hominum cum igne sancti Spiritus veniens, mandata legis gravia, quæ dum carnaliter tenerentur, portari non poterant, tolerabilia nobis per spiritualem intelligentiam ostendit. Quasi enim manus Moysi leves reddit, quia pondus mandatorum legis ad virtutem confessionis retorsit. Hanc nobis frequentis misericordiæ promissionem inquit, cam per prophetam dixit : Noto mortem peccatoris, sed ut convertatur et vivat (Ezech. AXXIII, 11). Hine iterum sub Judææ specie unicuique peccatrici animæ dicitnr : Si dereliquerit vir uxorem suam, et illa recedens duxerit virum alium, nunquid revertetur ad eum uttra? Nunquid non polluta et contaminata eril mulier illa? Tu aulem sornicata es cum amatoribus multis; tamen revertere ad me, dicit Dominus (Jerem. 111, 1). Ecce paradigma turpis mulieris dedit. Ostendit quod post turpitudinem recipi non possit. Sed hoc ipsum paradigma quod protulit, per misericordiam vinoit, cum dicit fornicantem mulierem recipi nequaquam posse et tamen ipse fornicantem animam, ut recipiat, exspectat. Pensemus pondus tantæ pietatis. Dicit quod fleri non potest, et demonstrat, quia hoc ipse facere etiam contra morem potest. Ecce vocat, et quos inquinatos denuntiat, hos etiam amplecti quærit a quibus desertum esse se queritur. Inflexit ergo ad misericordiam duritiam legis, quia quos juste illa damnat, ipse misericorditer liberat.

CAP. XXVI. — Quod legem daturus Dominus in igne fumoque descendit (Exod. xix, 8).

Cum de exstirpando primum desideriorum carnalium appetitu, et tuno ad intoenda sublimia, dirigenda mentis acio tracteretur in expos. beati Job, L. vi (Num. 58, 59), adjunctum est: Quod legem daturus Dominus in igne, etc.— Quid est quod legem daturus Dominus in igne fumoque descendit, nisi quia et humiles per claritatem sum ostensionis illuminat,

Prius igitur mens ab appetitu glorize temporalis, atque ab omni carnalis concupiscentire delectatione tergenda est, et tunc ad aciem contemplationis erigenda. Unde et cum lex accipitur, populus a monte prohibetur, ut videlicet qui infirmis adhuc mentibus terrena desiderat, considerare sublimia non presen-mat. Ubi recte dicitur: Si bestia tetigerit montem, lapidabitur (Exod. xix, 12, 13). Bestia etenim montem tangit, cura meas irrationabilibus desideriis subdita, ad contemplationis alta se erigit. Sed lapidibus percutitur, quia summa non sustinens, ipsis superni ponderis ictibus necatur. Qui igitur culmen appre-hendere perfectionis nituntur, cum contemplationis arcem tenere desiderant, prius se in campo operis per exercitium probent, ut sollicite ferant si nulla jam mala proximis irrogant, si irrogata a proximis sequanimiter pertant, si objectis benis temporalibus nequaquam mens letitia solvitur, si subtractis non nimio incerore sauciatur, ac deinde per-pendat, si eum ad sametipsos interius redeunt, in eo quod spiritualia rimantur, nequaquam secum rerum corperalium umbras trahunt; vel fortasse tractas, manu discretionis abigunt, si incircumscriptum lumen videre cupientes, cunctas circumscriptionis suze imagines depriment, et in eo quod super se contingere appetunt, vincunt quod sunt.

CAP. XXVII. — Qued Israel verba Dei in mente audire non valens, præcepta in campestribus accepit (Exod. xix, 19).

Cum de intelligendis Scripturæ mysteriis, pro re-rum qualitatibus temporeque expressione dispositis tractaretur in expos. beati Job, lib. 11 (Num. 2), adjunctum est: Quod Israel verbe, etc. — Intueri libet quomodo saera eloquia in exordis narrationum, qua-litates exprimunt terminosque causarum. Aliquando namque a positione loci, aliquando a positione corporis, aliquando a qualitate aeris, aliquando a qualitate temporis signant quid de ventura actione subjiciant. A positione quippe locorum divina Scriptura exprimit subsequentium merita finesque causarum, sicut de Israel dicit, quia verba Dei in monte audire non potuit, sed præcepta in campestribus accepit; subsequentem nimirum instrmitatem populi indicans, qui ascendere ad summa non valuit, sed semetipsum in infimis negligenter vivendo laxavit. A positione corperis futura denuntiat, sicut in apostolorum Actibus Stephanus Jesum, qui a dextris virtutis Dei sedet, stantem se vidisse menifestat (Act. vn). Stare quippe adjuvantis est. Et recte stare cernitur, qui in bello certaminia opitalatur. A qualitate aeris res subse-quens demonstratur, sicut Evangelista, cum, prædi-cante Domino, nulles tunc ex Judæis creditures diceret, præmisis, dicens: Hyems autem erat (Joan. X, 22). Scriptum namque est : Abundabit iniquitas, re-frigescel charitas multorum (Matth. xxiv, 12). Idoirco hyemis curavit tempus exprimere, ut incese auditorum cordibus malitize frigus indicaret. Hinc est quod de negaturo Petro præmittitur : Quia frigus erat, et stans ad prunas calefaciebat se (Jean. xvIII, 18). Jani namque intus a charitatis calore torpuerat, et ad amorem præsentis vitæ, quasi ad persecutorum prunas, infirmitate æstuante, recalebat. A qualitate quoque temporis, finis exprimitur actionis, sicut non rediturus ad veniam, ad traditionis perfidiam nocte Judas exiisse perhibetur, cum, egrediente illo, ab Evangelista dicitur: Erat autem nex (Ibid. xui, 30). Hinc enim et inique diviti dicitur : Hac nocte repetunt animam tuam abs te (Luc. xn, 20). Anima quippe quæ ad tenebras ducitur, non in die repeti, sed in nocte memoratur. Hinc est quod Salomon, qui sapientiam non perseveraturus accepit, in somnis hanc in nocte accepisse describitur (111 Reg. 111). Hinc est quod angeli ad Abraham meridie veniunt (Gen. xviu), punituri autem Sodomam, ad eam vespere venisse memorantur (Gen. xix).

CAP. XXVIII. — Moyses ascendit, et Dominus in A nisi bene operetur? Sine contemplativa ergo vita inmontem descondit (Exod. xix, 3, 25). trare possunt ad coelestem patriam, qui bona que

Dum de aspiratione supernæ gratiæ per meritum contemplationis assumptæ tractaretur in exposit. beati Job, lib. v (Num. 66), adjunctum est: Moyaes ascendit, etc. — Quid per montem, uisi ipsa nostra contemplatio designatur, in quam nos ascendimus, at ad ea quæ ultra infirmitatem nostram sunt videnda sublevemur? Sed in hanc Dominus descendit, quia nobis multum proficientibus, parum de se aliquid nostris sensibus aperit, si tamen dici in illo vel parum vel aliquid potest, qui unus semper et idem permanens, intelligi partiliter non potest, et tamen a suis fidelibus participari dicitur, cum in ejus substantia pars nullatenus admittatur. Sed quia hunc exprimere perfecto sermone non possumus, humanitatis nostræ modulo, quasi infantiæ imbecillitate præpediti, eum aliquatenus halbutiendo resonamus.

CAP. XXIX.—Stetit populus de longe, Moyses autem accessit ad caliginem in qua erat Deus (Exod. xx, 21).

Cum de discretione tenendæ allegoriæ, ac historiæ tractaretur, hom. 9 a in Ezechielem, adjunctum est: Stetit populus de longe, etc. — In sacro eloquio intelligentiæ magna discretio est. Sæpe enim in quibusdam locis illius, et historia servanda et allegoria, et sæpe in quibusdam sola exquirenda est allegoria, et aliquando vero sola necesse est ut teneatur historia. Nam in quibusdam locis, sicut diximus historia, simul tenenda est et allegoria, ut et tardiores pascantur per historiam, et velociores ingenio per allegoriam. Unde cum, loquente Domino, populus lampades et sonitum buccinæ et montem fumigantem cerneret, perterritus petiit, ut eis per Moysen Dominus loqueretur. Et scriptum est: Stetit populus de longe, Moyses accessit ad caliginem, in qua erat Deus (Exod. xx, 21). Turba quippe populi, allegoriæ caliginem non valet penetrare, quia valde paucorum est spiritualem intellectum rimari. Quia enim mentes carnalium sola sæpe historia pascuntur, loquente Deo, longe populus stetit. Quia vero spirituales quique allegoriarum nubem penetrant, ut spiritualiter Dei verba cognoscant, Moyses accessit ad caliginem, in qua erat Deus.

CAP. XXX. — Altare de terra facietis miki (Exod. xx, 24).

Cum de incarnatione Dominica tractaretur in expos. beati Job, lib. III, (Num. 51), adjunctum est: Altare de terra facietis mihi. — Altare de terra Deo facere, est incarnationem mediatoris sperare. Tunc quippe a Deo nostro munus accipitur, quando in hoc altari nostra humilitas, id est super Dominicæ incarnationis sidem posuerit quidquid operatur. Ponimus ergo in altari de terra oblatum munus, si actus nostros Dominicæ incarnationis side solidamus.

CAP. XXXI. — Si emeris servum Hebræum, sex annis serviet tibi, in septimo egredietur liber gratis. Cum quali veste intravit, cum tali exeat, si habet uxorem, D et uxor egrediatur simul. Sin autem dominus dederit illi uxorem, et pepererit filios et filias, mulier et liberi ejus erunt domini sui, ipse vero exibit cum vestitu suo. Quod si dixerit servus: Diligo dominum meum, et uxorem, ac liberos, non egrediar liber: offerat eum dominus diis, et applicabitur ad ostium, et postes, persorabitque aurem ejus subula, et erit ei servus in sæculum (Exod. xxi, 2, seq.).

Dum de activa, contemplativaque vita tractaretur, hom. 3 (Num. 10, 11, 12, 13), in Ezech., adjunctum est: Si emeris servum Hebræum, etc.—Sciendum est quia cum activa vel contemplativa vita ex dono sint gratiæ, quandiu tamen inter proximos vivimus, una nobis in necessitate est, altera in voluntate. Quis enim cognoscens Deum, ad ejus regnum ingreditur,

trare possunt ad coelestem patriam, qui bona quae possunt operari non negligunt. Sine activa autem intrare non possunt, si negligunt bona operari quæ possunt. Illa ergo in necessitate, hae in voluntate est. Illa in servitute, ista in libertate est. Unde et ad Moysen dicitur: Si emeris servum Hebraum, sex annis serviet tibi; in septimo egredietur tiber gratis (Exod. xx1, 2), et reliqua quæ sequuntur. Hebræus, transiens interpretatur. Et servus Hebræus emitur, quando unusquisque, qui jam ab hoc seculo mente transit, servitio omnipotentis Domini subditur. Ille etenim vere Deo servire appetit, qui ab hoc seculo mente transire didicerit. Sic Moyses transivit in deserto ut videret visum (Exod. m). Sic David com videret impium exaltatum et elevatum super cedros Libani, transivit et ecce non erat, quia iniquorum potentiam esse magnum aliquid fortasse credinus, nisi ad permanens saculum mente transeamus. Servus vero Hebræus emptus sex annis servire præcipi-B tur, ita ut in septimo liber exeat gratis. Quid enim per senarium numerum, nisi activæ vitæ perfectio designatur? Quid per septenarium, nisi contempla-tiva exprimitur? Sex ergo annis servit, et septimo egreditur liber, qui per activam, quam perfecte exhibuerit, ad contemplativæ vitæ libertatem transit. Et notandum quod gratis liber egreditur, quia hi, qui postquam omnia fecerint, dicunt se inutiles servos (Luc. xvn), eis procul dubio sicut ipsa activa fuit ex munere, ita erit ex gratia etiam contemplativa. Cum quali veste intraverit, cum tali excat, quia omnino necesse est ut unusquisque nostrum in hoc, quod incipit, perseveret, alque usque ad finem operis in ea, qua inchoavit, intentione perduret. Ille quippe bene ad contemplativam transit, qui in activa vita intentionis sum vestem ad deteriora non mutaverit. Et sunt nonnulli, qui priusquam omnipotentis Dei servitio socientur, jam bona operari diligunt. Sunt vero alii, qui bona opera postquam ad servitium omnipotentis Dei venerint, discunt. Qui ergo operationem bonam, priusquam ad Dei servitium veniret, habere studuit, Hebræus servus eum uxore emptus est. Et plerumque is, qui talis est, potest ad contemplativam vitam transire, et tamen activam non dese rere. Unde et illic subditur : Si habe! uxorem, et uxor egrediatur simul. Cum eo enim ad libertatem et uxor egreditur, quando is, qui ad contemplationem pervenit, etiam foris actionem boni operis, qua prodesse possit aliis, non relinquit. Sin autem Dominus dederit illi uxorem, et peperit silios ac silias, mulier et liberi ejus erunt domini sui, ipse vero exibit cum vestitu suo. Servo empto Dominus dat uxorem, cum prædicator quisque eum, quem juri omnipotentis Dei mancipaverit, bonæ actioni conjungit. Nam et prædicatores Domini vocantur, sicut Elismo prophetæ de prædicatore suo dicitur: Scis quod Dominus teus tol-latur a te (IV Reg. 11, 3)? Uxor vero servi emptitui filios et filias parit, quando ei bona actio fortes vel tenuiores fructus generat. Sed mulier quæ a Domino data est, eidem Domino cum filiis remanet; ipse vero servus cum vestitu suo exit, quia bona actio, vel ejusdem bonæ actionis fructus prædicatoris mercede reputantur. Ipse vero in de-iderii sui intentione perdurans, per supernam gratiam ad contemplationem liber egreditur. Quod si dixerit servus : Diligo dominum meum, et uxorem, ac liberos, non egrediar liber. Servus dominum suum diligit, quando prædicatoris verba sollicita intentione custodit. Uxorem quoque amans et liberos, liber egredi recusat, quando aotivam vitam ejusque fructum diligens, transire ad contemplativam non vult, quia bona se opera habere in ministerii sui servitute considerans, ad libertatis quietem renuit transire. Sed offerat eum Dominus diis, et applicetur ad ossium et postes, et perforet aurem ejus subula, ut sit ei servus in sæcutum. Is enim

Hæc loco indicato nullatenus reperiuntur.

offeriur quando a prædicatore suo antiquorum patrum dictis imbuitur, qui nobis in via omnipotentis Domini sacerdotes fuere. Atque ad ostium et postes tabernaculi ducitur, ut de ingressu æterni tabernaculi altius aliquid audiat, et tremendi judicii diem subtiliter agnoscat, ne per bona opera qua facit placere hominibus appetat. Sicque auris ejus subula perforatur, dum meus illius timoris Dei subtilitate percutitur: ut et verbi acumine transfixa per omne quod agit noverit ingressum regni semper attendere, et quasi ab ostio et poste tabernaculi perforatam aurem portare. Qui erit servus in saculum, ut esse post sæculum liber possit. In sæculum etenim servus est, qui per activam vitam hominibus servire disposuit, ut post præsens sæculum ad libertatem veram valeat pervenire. De qua per Paulum dicitur : Quia et insa creatura liberaditur a servitule corruptionis in liberta-tem gloriæ filiorum Dei (Rom. VIII, 21). Tunc etenim vera in nobis libertas erit, cum ad gloriam filiorum Dei adoptio nostra pervenerit. Nunc vero non solum activa vita in servitute est, sed ipsa quoque contemplatio, qua super nos rapimur, libertalem mentis adhuc perfecte non oblinet, sed imitatur, quia illa quies intima in ænigmate videtur.

CAP. XXXII. — Si quis aperuerit cisternam et soderit, et non operuerit eam, cecideritque bos vel asinus in eam, dominus cisternæ reddet pretium jumentorum (Exod. xx, 33).

Dum de tenenda sacri verbi mensura, secundum qualitatem audientium tractaretur, in expos. beati Job, l. xvii (Num. 38), adjunctum est: Si quis aperuerit cisternam et soderit, etc. — Quid est aperire ci-sternam, nisi intellectu valido Scripturæ sacræ arcana penetrare? Quid autem per bovem et asinum, id est mundum immundumque animal, nisi fidelis quisque vel Infidelis accipitur? Qui ergo cisternam fodit, cooperiat, ne illic bos vel a inus ruat; id est qui in sacro eloquio jam alta intelligit, sublimes sensus coram C non capientibus per silentium tegat, ne per scandalum mentis, aut fidelem parvulum, aut infidelem, qui credere potuisset interimat. Ex morte enim jumentorum debet pretium, quia illud scilicet amisisse convincitur, unde ad agendam pœnitentiam reus tenetur. Quisquis namque ad alta scientiæ fluenta perveniens, cum hæc apud bruta audientium corda non contexerit, pœnæ reus addicitur, si per verba ejus in scandalum, sive munda, seu mens immunda capiatur. Operienda est itaque cisterna, quia coram parvulis mentibus tegenda est alta scientia, ne unde cor docentium ad summa attollitur, inde infirmitas auditorum ad ima dilabatur.

CAP. XXXIII. — Cum debet tibi quidpiam frater tuus, et abstuleris pignus ab eo, ante solis occasum pignus restitue (Exod. xxII, 26).

Dum de utilitate confessionis tractaretur in expos. beati Job, I. xvi (Num. 32), adjunctum est: Cum debet itbi quidquam frater tuus, etc. — Quid hoc loco pignoris nomme, nisi peccati confessio datur intelligi? Frater etenim noster debitor nobis efficitur, cum quilibet proximus in nos aliquid deliquisse monstrator. Peccata quippe debita vocamus. Unde peccatori servo dicitur: Omne debitum dimisi tibi (Matth. xviii, 32). Et in Dominica quotidie oratione precamur: Dimitte nobis debita nostra, sicut et nos dimittimus debitoribus nostris (Matth. vi, 12). A debitore autem nostro pignus accipimus, quando ab eo qui et nobis peccasse cognoscitur, peccati ejus jam confessionem tenemus, per quam relaxare peccatum, quod in nobis perpetratum est, postulaniur. Qui enim peccatum guod commisit fatetur, et veniam petit, jam quasi pro debito pignus dedit. Quod nimirum pignus ante solis occasum reddere jubemur, quia priusquam

In Mss. non assignatur quo ex loco fuerit id sumptum. Certe non invenitur lib. xxxv in Job, cap.

qui in activa disposuit vita perdurare, a Domino diis B in nobis per dolorem cordis sol justitize occidat, deoffertur quando a prædicatore suo antiquorum patrum dictis imbuitur, qui nobis in via omnipotentis
Domini sacerdotes fuere. Atque ad ostium et postes
labernaculi ducitur, ut de ingressu æterni taberna-

CAP. XXXIV. — Quod Moyses accepturus legem in montem ascendit. (Exod. XXIV. 4).

Dum de appetenda quiete interna, et cordis munditia tractaretur in expos. beati Job, adjunctum est: Quod Mayses accepturus legem in montem ascendit.—

a Qui-l est quod Moyes, ut sublimia Dei præcepta perciperet, a'ta conscendit, atque ut interna penetra-ret, ab externis tumultibus occultatur? nisi quod sancti viri, qui exterioribus ministeriis deservire officii necessitate coguntur, studiose semper ad cordis secreta refugiunt, ibique cogitationis intimæ cacumen ascendunt, et legem quasi in monte percipiunt, dum postpositis tumultibus actionum temporalium, in contemplationis suæ verticem, supernæ voluntatis sententiam perscrutantur.

CAP. XXXV. — Facies quatuor circulos eureos, quos pones per quatuor arca angulos. Duo circuli sint in latere uno, et duo in altero. Facies quoque vectes de lignis Sethim, et operies auro, inducesque circulos qui sunt in arca lateribus, ut portetur in eis, qui semper erunt in circulis, nec unquam extrahentur ab eis (Exod. xxv, 12, seq.).

Cum de prædicatione doctorum Ecclesiæ tractaretur in cod. Reg. past. (Part. 11, cap. 11), adjunctum est : Facies quatuor circulos aureos, etc. — Quid per arcam, nisi sancta Ecclesia figuratur? Cui quatuor circuli aurei per quatuor angulos jubentur adjungi: quia in eo quod per quatuor mundi partes dilatata tenditur, procul dubio quatuor sancti Evangelii libris accincta prædicatur. Vectesque de lignis Sethim flunt, qui lisdem ad portandum circulis inseruntur; quia fortes perseverantesque doctores velut imputribilia ligna quærendi sunt, qui instructioni sacrorum voluminum semper inhærentes, sanctæ Ecclesiæ unitatem denuntient, et quasi intromissis circulis arcam portent. Vectibus quippe arcam portare, est bonis doc-toribus sanctam Ecclesiam ad rudes infidelium mentes prædicando deducere. Qui auro quoque jubentur operiri, ut dum sermone aliis insonant, ipsi etiam vitæ splendore fulgescant. De quibus apte subditur : Qui semper erunt in circulis, nec unquam extrahentur ab eis, quia nimirum necesse est ut qui ad officium prædicationis excubant, a sacræ lectionis studio non recedant. Ad hoc namque vectes esse in circulis semper jubentur, ut cum portari arcam opportunitas exigit, de intromittendis vectibus portandi tarditas nulla generetur, quia videlicet cum spirituale aliquid a subditis pastor inquiritur, ignominiosum valde est si tunc quærit discere, cum quæstionem debet enodare. Sic circulis vectes inhæreant, ut doctores semper in suis cordibus eloquia sacra meditantes testamenti arcam sine mora elevent, si quidquid necesse est protinus doceant. Unde bene primus pastor Ecclesia pastores cateros admonet, dicens: Parati semper ad satissactionem omni poscenti vos rationem de ea quæ in vobis est spe (I Peir. m, 15). Ac si aperte dicat, ut ad portandam arcani mora nulla præpediat, vectes a circulis nunquam recedant.

CAP. XXXVI. — Duos quoque cherubim aureos, el productiles facies ex utraque parte oraculi. Cherubim unus sit in latere uno, et alter in altero, utrumque latus propitiatorii tegant expandentes alas, et opcrientes oraculum, respiciantque se mutuo versis vultibus ad propitiatorium (Exod. xxv, 18).

Dum de concordia novi ac veteris Testamenti, et

Dum de concordia novi ac veteris Testamenti, et de mediatoris adventu tractaretur, homil. 6 (Num. 15) in Ezechielem, adjunctum est: Duos quoque Cherubim sureos, et productiles facies, etc. Quid per propitiato-

xII, ut in Editis legitur.

avo per Paulum dicitur : Quem posuit Deus propitianem per fidem in sanguine ipsius (Rom. 111, 25). Quid vero per duo Cherubim, qui plenitudo scientie dicitur, nisi utraque Testamenta signala sunt? Ex quibus unum a summitate una propitiatorii, aliud vero a summ tate altera stat, quia quod Testamentum vetus de incarnatione nostri Redemptoris cœpit prophetando promittere, hoc Testamentum novum perfecte narrat expletum. Duo autem cherubim ex auro mundissimo facta sunt, quia utraque Testamenta pura ac simplici veritate describuntur. Expandunt vero alas, et oraculum operiunt, quia nos, qui omnipotentis Dei oraculum sumus, a culpis imminentibus Scripturæ sacræ ædificatione protegimur. Cujus dum tententias sollicite aspicimus, ab errore ignorantiæ eius alis velamur. Duo vero cherubim se mutuo respiciunt, versis vultibus in propitiatorium, quia utraque Testamenta nulla a se varietate discrepant. Et quasi ad semetipsa vicissim facies tenent, quia dum quod unum promittit, hoc alius exhibet, interpositum mediatorem Dei et hominum vident. Facies quippe a semetipsis cherubim averterent, si quod mum Testamentum promitteret, aliud negaret. Sed dum concorditer de mediatore Dei et hominum unum soquentur, vicissim ut se respiciant, in propitiatorium sntendunt. Quod enim designavit Testamentum veaus, hoc Testamentum novum exhibuit. Ut enim pauca de multi- loquar. Quid est quod Adam dormiente, Eva producitur, nisi quod moriente Christo, Ecclesia fidelium nascitur? Quid est quod Isaac ad immolandum ducitur et ligna portat, aræ superimponitur, et vivit, nisi quod Redemptor noster ad passionem ductus, lignum sibi crucis ipse portavit, et sic ex bumanitate est mortuus, ut tamen immortalis maneret ex divinitate? Vera ergo Testamenta'ita sibi in mediatorem Dei et hominum congruunt, ut quod unum signat, hoc alterum exibeat.

CAP. XXXVII. - Item unde supra.

In expositione Evangelii hom. 25 (Num. 3):—Cherubim, plenitudo scientiæ dicitur. Et quid per duo cherubim, nisi utraque Testamenta signautur? Quid vero per propitiatorium, nisi incarnatus Dominus tiguratur? De quo Joannes ait: Ipse est enim propitiatio pro peccatis nostris (I Joan. u, 2). Et dum Testamentum vetus hoc faciendum denuntiat, quod Testamentum novum de Domino factum clamat, utraque quasi cherubim se invicem aspiciunt, dum vultus in propitiatorium vertunt, quia dum inter se positum incarnatum Dominum vident, a suo aspectu non discrepant, quæ dispensationis ejus mysterium concorditer narrant.

CAP. XXXVIII. Parabis et acetabula ac phialas, thuribala et cyathos, in quibus offerenda sunt libamina (Exod. xxv, 25).

Cum de discrete tenenda a doctoribus prædicationis mensura tractaretur in expos. beati Job, 1. xx (Num. 4); adjunctum est: Parabis et acetabula, etc.—Quid per phialas, et cyathos, nisi mensura prædicationis accipitur, qua oportet ut exhortationis gratia singulis juxta capacitatem ingenii conferatur? Debet enim is subtiliter qui docet perspicere ne plus studeat quam ab audiente capiatur, prædicare. Debet ert art infirmitatem audientium semetipsum contrahendo descendere, ne dum parvis sublimia, et idcirco non profetura loquitur, se magis curet estentare quam auditoribus prodesse. Jubente autem Domino, non solum phialæ ad mensam tabernaculi, sed exiam cyathi præparantur. Quid enim per cyathum, nisi manima ac tenuis de Deo locutio designatur? In mensa

• Quæ sequuntur usque ad : Hastile, etc., in Excusis omissa, restituimus ex dumibus Mss. nostris.

eium, nisi mediator Dei et hominum designatur? De A igitur Domini, et phialæ præparantur, et cyathi, quia quo per Paulum dicitur: Quem posuit Deus propitiationem per fidem in sanguine ipaius (Rom. 111, 25).
Quid vero per duo Cherubim, qui plenitudo scien-Quid vero per duo Cherubim, qui plenitudo scienpræstant.

CAP. XXXIX. - Item unde supra.

In expositione Evangelii homil. 6 (Num. 6):—Quid per phialas, nisi doctrina exuberans? et quid per cyathos, nisi parva atque angusta scientia designatur? Alius namque doctrina vertuatis plenus, audientium mentes inebriat, per fice ergo quod dicit, profecto phialam porrigit. Alius explere quod sentit non valet, sed quia hoc uscunque demuntist, profecto per cyathum gustum prebet. In Doi ergo tabernaculo, id est in sancta Ecclesia positi, si per doctrinam sapientue ministrare phialas minime pessunt, in quantum pro divina largitate sufficiunt, proximis suis boni verbi dare cyathos debont.

CAP. XL. — Facies et candelabrum ducille de auro mundissimo, hastile ejus, et calamos, et scyphos, et sphærulas, ac lilia ex ipso procedentia (Ezod. xxv, 31).

Com de mysterio incarnationis Dominico, deque membris ei per fidem adhærentibus tractaretur l. s. homil. 6 (Num. 8) in Ezech., adjunctum est : Facies et candelabrum ductile de auro mundissimo, etc. Quis in candelabro, nisi Redemptor humani generis designatur? Qui in natura humanitatis infulsit lumen divinitatis, ut mundi candelabrum fleret, quatenus in ejus lumine omnis peccator, in quibus jaceret tenebris, videret. Qui pro eo quod nostram naturam sine culpa suscepit, candelabrum tabernaculi de auro purissimo fleri julietur. Ductile autem feriendo producitur, quia et Redemptor noster, qui ex conceptione et nativitate perfectus Dous et homo exstitit, passionum ictus pertulit, et sic ad resurrectionis gioriam pervenit. Ex auro ergo mundissimo ductile candelabrum fuit, quia et peccatum non habuit, et tamen ejus corpus per passionis contumelias ad immortali-tatem protecit. Nam juxta animæ meritum, quo percussionibus potuisset proficere, omnino non habuit. In membris autem suis, quæ nos sumus, quoti lie percussionibus proficit, quia dum nos tundimur el afficimur, ut ejus corpus esse mercamur, ipse proficit, de cujus corpore scriptum est: Ex que tetum corpus per nexus, et conjunctiones subministratum et constructum crescit in augmentum Dei (Col. 11, 19). Corpus quippe illius nos omnes sumus, per nexus vero et conjunctiones corpus ligatur; quia dum capiti pectus, dum pectori brachia, dum brachlis manus, digiti manibus sunt conjuncti, et membra cætera membris inhærent, corpus omne perficitur; sic sancti apostoli qui fledemptori nostro prepinqui steterunt, quasi pectus capiti inheserunt. Ques quia martyrės sunt secuti, quasi conjuncta brachia pectori fuerunt. Quibus dum pastores et doctores subjuncti sunt per bona opera, manus brachiis inheserunt. Hoc vero omne corpus Redemptoris nostri quetidie per nexus et conjunctiones subministratur in coolo, quia cum ad eum illuc electæ aniuæ d**ecuatur, ei su** membra colligantur, de quo bene dicitur : Sabministratum et constructum creecit in augmentum Dei, quia Deus omnipotens Redemptor nesier, qui in se quo proficiat non habet, adiuc per membra : ua que-ti lie augmentum habet. Unde rursus seriptum est : Donec occurramus omnes in mensuram plenitudiais Christi (Ephes. IV, 15). Hastile vero ejus ipsa Eccle Ja debet intelligi, quæ corpus ejus est, quia inter tot adversa, libera stat. Calami autem qui de basteti pro-deunt, prædicatores sunt, qui dulcem conum in mundo ediderunt, videlicet canticum novum. Scypli autem vino repleri solent. b Quid ergo mentes audi-

b Nescio cur hic in Excusis inseratur: In non-nullis Gregorii exemplaribus ita legunt.

nisi scyphi sunt, qui vino nos scientize ebriant, ut oblectamenta mundi que amavimus, obliviscamur? Sphærula enim quid est aliud, nisi volubilitas prædicationis? Sphærula enim ex omni parte volvitur, et prædicatio, quæ nec adversitate retineri potest, nec prosperitatibus elevatur sphæra est, quia inter adversa fortis, et inter prospera humilis, nec timoris habet angulum, nec elationis. In cursu ergo suo figi non valet, quia per cuneta se volubiliter trahit. Ut autem hoc quod exempli causa protulimus, exsequamur, bene post calamos, scyphos, et sphærulas, in candelabro lilia describuntar, quia post hanc quam diximus, prædicationis ebrietatem atque volubilitatem, illa virens patria sequitur, que animabus sanctis, id est floribus vernat æternis. Scyphi ergo et sphærulæ ad laborem pertinent, lilia ad retribu-

CAP. XLI. - Tabernaculum vero ita fiel : decem cortinas de bysso retorta, et hyacintho, variatas opere B plunario facies. El paulo post : Facies et saga cilicina und cim, ad operiendum tectum tabernaculi. Et iterum : Facies et operimentum aliud de pellibus

arietum (Exod. XXVI, 1).

Dum de cavendis murmurationibus contra Rectores suos quibustibet spiritualibus subditis tractaretur in expos. beati Job, lib. xxv (Num. 39), adjunctum est: Tabernaculum vero ita fiei, etc. — Quid per pelles et cilicia quibus tabernaculum tegitur, nisi gros-sas hominum mentes accipimus, quæ afiquando in Ecclesia, occulto Dei judicio, quamvis duræ sint, præferuntur? Quæ quia servire curis temporalibus aon timent, oportet ut tentationum ventos et pluvias de hujus mundi contrarietatibus portent. Quid vero per hyacinthum, coccum, byssumque signatur, nisi ianctorum vita tenera, sed clara? Quæ dum caute in tabernaculo sub ciliclis et pellibus absconditur, sua integra pulchritudo servatur. Ut enim in interiora tabernaculi byssus fulgeat, coccus coruscet, C byacinthus cæruleo colore respiendeat; desuper pelles et cilicia, imbres, ventos, et pulverem portant. Quae igitur magnis virtutibus in sanctæ Ecclesiæ sinu proficient, præpositorum suorum vitam despicere non debent, cum vacare eos rebus exterioribus vident; quia hoc quod ipsi securi intima penetrant, ex illorum adjumento est, qui contra procellas hujus seculi exterius laborant. Quam enim candoris sui gratiam retineret, si byssum pluvia tangeret? aut quid fulgoris atque claritatis coccus, vel hyacinthus ostenderet, si hæc susceptus pulvis fædaret? Sit ergo desuper textura cilicii fortis ad pulverem, sit inferius color hyacinthinus aptus ad decorem. O nent Ecclesiam, qui solis rebus spiritualibus vacant, tegant Ecclesiam quos et labor rerum corporalium non gravat. Nequaquam ergo contra rectorem suum exteriora agentem murmuret is qui intra sanctam Ecclesiam jam spiritualiter foiget. Si enim tu secure interius, ut

Cotcus rutilas, cilicium quo protegeris cur accusas?

CAP. XLII. — Item unde supra.

In b expositione Evangelii, homil. 38 (Num. 10):— Cortinis tabernaculi intexi coccus bis tinctus jubetur. Vos estis, fratres, vos estis cortinæ tabernaculi, qui per fidem in vestris cordibus secreta cœlestia velatis. Sed cortinis tabernaculi bis tinctus coccus debet inesse. Coccus quippe ignis speciem tenet. Quid vero est charitas nisi ignis? sed ista charitas esse bis tincta debet, ut tingatur per amorem Dei, tingatur et per amorem proximi. Qui enim sic amat Deum, ut per contemplationem ejus negligat proximum, coccus quidem est, sed bis tinctus non est. Rursum qui sic amat proximum, ut tamen contemplationem

b Nullus Mss. nostrorum hæc habet.

torum nisi scyphi sunt, quæ a sanctis prædicatoribus A Dei per ejus amorem derelinquat; coccus est, sett vino scientiæ replentur? • Quid ergo ora doctorum nisi scyphi sunt, qui vino nos scientiæ ebriant, ut tinctus coccus esse valeat, et ad amorem Dei, et adu amorem proximi se accendat, quatenus nec ex compassione proximi, contemplationem relinquat Dei, nec plusquam debet inhærens contemplatione Dei, compassionem abjiciat proximis Omnis staque homo inter homines viveas, sic ad eum anhelet quem desiderat, ut tamen hunc non deserat cum que currebat, et sic huic adjutorium ferat, ut ab illo nullatemus torpeat, ad quem festinabat.

> CAP. XLIII. - Quod cum Dominus tabernaculi labulas erigi præcipit, fundi earum bases argenteas jubet (Exod. xxvi, 16, 19).

Dum de mysterio prænuntiatæ prophetarum atque apostolorum celsitudinis tractaretur in expos. beatii Job, lib. xxviii (Num. 18), adjunctum est: Quod: cum Dominus tabernaculi tabulas erigi præcepit, etc... - Quid per tabularum bases argenteas, nisi prophetarum potest ordo signari? Qui dum primi aperte de-Dominica incarnatione locuti aunt, quasi quasdam: bases, eos conspicimus a fundamentis surgere, et superpositæ fabricæ pondera sustinere. Ad Moysen ergo Dominus cum tabernaculi tabulas erigi præcepit, fundi earum bases argenteas jubet. Quid enim per tabulas, ni-i apostoli extensa in mundum prædi-catione dilatati? Quid per bases argenteas, nisi prophetæ signantur? Qui superimpositas tabulas ipsi firmi et fusiles sustinent; quia apostolorum vita dum corum prædicatione instruitur, corum et auctoritate solidatur. Unde et conjunctæ binæ bases singulis tabulis supponuntur, quia cum prophetæ sancti in verbis suis de mediatoris incarnatione concordant, subsequentes prædicatores Ecclesiæ indubitanter ædificant; ut cum a semetipsis non discrepant, illos robustius figant. Nec immerito bases, quibus prophetæ signantur, ut ex argento debeant lundi præcipitur. Argenti quippe claritas ex usu servatur, sine usu autem in nigredinem vertitur. Prophetarum quoque dicta ante mediatoris adventum : quia in usum spiritualis intelligentiæ non erant, dum conspici præ obscuritate non poterant, quasi nigra remanebant. At postquam mediator adveniens, ea ante oculos nostros incarnationis suæ manu tersit, quidquid lucis in eis latebat , inclaruit : sensusque patrum præcedentium in usum dedit, quia verba rebus exposuit.

Cap. XLIV. — Quod columnarum quatuor, ante quas velum pratere præcipitur, esse-bases argenteas Do-minus jubet (Esod. xxvi; 26). Cum de mysterio prædicationis doctorum Ecclesia-

tractaretur in expos. beati Joh, I. xxvni (Num. 17), adjunctum est: Quod columnarum quatuor, etc. — Cum in typo Ecclesiæ tabernaculum o figeretur, ad Moysen dicitur, ut columnarum quatuor interius positarum bases esse argenteæ debeant. In argento enim quid aliud quam claritas divini sermonis accipitur? sicut scriptum est : Eloquia Domini, eloquia casta; argentum igne examinatum, probutum terræ (Psal. xi, 7). Bases ergo argento vestitæ, quatuor columnas D tabernaculi sustinent, quia prædicatores Ecclesiæ di-vino eloquio decorati, ut in cuncits se exemplum præbeant, quatuor Evangelistarum dicta et ore et operibus portant.

CAP. XLV. — In constructione tabernaculi ut columnæ argenteæ interius starent, paxilli ærei per circuitum exterius jussi sunt, in quibus rellgatum tabernaculum teneretur (Exod. xxxv1, 36).

Cum de veteris novique Testamenti unita per spiritum concordia tractaretur ex hom. 15 (Num. 16, 17) in Ezechielem, adjunctum est: In constructione tabernaculi ut columna argentea interius starent, etc. · d De quibus et paulo post scriptum est : Facies

Excusi, figuretur, reluctantibus Mes. d Caput hoc multis in locis depravatum ope Messanavimus.

^a Hoc loco Mss. Cod. dissentiunt. Lectioni vulgatæ, quam retinemus, suffragatur Cod. Michael, non

naxillos tabernaculi, et atrii cum sunibus suis. Patres A perhumerale ex auro, hyacintho, purpura, bis tincto veteris Testamenti, quia ab ipsa incarnatione Redemptoris nostri per intervalia temporum longius constiterunt, foris esse jussi sunt. Et quidem ab Abel sanguine passio jam cœpit Ecclesiæ. Et una est Ecclesia electorum præcedentium atque sequentium. Sed tamen quia discipulis dicitur : Multi reges et prophetæ coluerunt videre quæ videtis, et non viderunt (Luc. I, 24), autiquis Patribus quasi foris stetisse, est Redemptoris nostri præsentiam corporalem non vidisse. Exterius igitur, sed tamen non divisi a sancta Ecclesia fuere, quia mente, opere, et prædicatione, ista jam sidei sacramenta tenuerunt, istam sanctæ Ecclesize celsitudinem conspexerunt, quam nos non adhuc præstolando, sed jam habendo conspicimus. Bicut enim nos in præterita passione Redemptoris nostri, ita illi per fidem in eadem post ventura sal-vati sunt. Illi ergo foris non extra mysterium, sed extra tempus fuerunt. Unde et in constructione tajussi sunt, in quibus religatum tabernaculum teneretur. Columnæ itaque argenteæ interius, paxilli vero ærei in circuitu figuntur, atque in ipsis funes ligati sunt, ut tabernaculum fixum manerei, quia videlicet ut sancti apostoli in luce sermonis sui solidi starent; at totum tabernaculum, id est sancta Ecclesia, in fidei integritate consisteret, tanquam paxilli ærei Patres veteris Testamenti ac prophetæ exterius fixi sunt, quatenus verborum suorum funibus piædicatorum mentes in soliditate stringerent, atque hoc Dei tabernaculum in statu tidei ligarent. Extra ergo paxilli sunt, qui antestempus hujus sanctæ Eccclesiæ fuere. Sed tamen ligant eos qui in ipea sunt, quia dum cœlestia mysteria ventura prædicant, hæc postquam ostensa sunt, credibilia omnibus fecerunt. Ut ergo intus columna immobiles stent, foris paxilli funes continent, quia ut sancti apostoli perfecte incarnationis Dominicæ mysterium crederent, illorum prædicatio obtinuit, qui hoc priusquam fleret videre C et prædicare potuere. Nec immerito columnæ argenter, paxilli vero ænei facti sunt, quia quod clare jam apostoli prædicant, hoc prophetæ sub intellectu mystico obscure locuti sunt. Recte ergo per æris metallum signati sunt, qui clari in suis prædicatio-nibus non fuere. Sancti vero apostoli, quia de Re-demptoris nostri mysterio lucem prædicationis habuerunt, argenteis columnis expressi sunt. Et notandum quod argentum sonat et lucet, æs vero sonat et non lucet, quia prædicatores novi Testamenti aperte locuti sunt quæ etiam monstrare potuerunt. Prædicatores vero Testamenti veteris, quia per allegoria-rum umbras de ecclesti mysterio obscura dicta protulere, quasi sine luce sonitum dederunt.

– Facient autem superhumerale de auro et hyacintho, ac purpura, coccoque bis tincto, et bysso retorta (Exod. xxvii, 4).

Cum de * bona qualitate sacerdotum, corumque exhibendi operis claritate tractaretur (Lib. 1, ep. 25, 1 olim 24), adjunctum est : Facient autem superhumerale de auro et hyacintho, etc. — Superuæ vocis imperio in utroque humero sacerdos velamine superhumeralis astringitur, ut contra adversa ac prospera, virtutum semper ornamento muniatur, quatenus juxta vocem Pauli: Per arma justitiæ a dextris sini-strisque gradiens (II Cor. v1, 7), cum ad sola, b quæ anteriora sunt, nititur, in nullo delectationis infimæ latere flectatur. Non hunc prospera elevent, nec adversa conturbent; non blanda usque ad voluptatem demulceant, non aspera ad desperationem premant, ut dum nullis passionibus intentionem mentis humiliat, . quanta in utroque humero superhumeralis pulchritudine tegatur, ostendat. Quod recte etiam su-

a In Gemet. et Michaelino Codd. assignatur Reg. past. titulus decimus quartus. Hæc autem reperiuntur loco a nobis signato.

cocco. et torta fieri bysso præcipitur; ut quanta sacerdos clarescere virtutum diversitate debeat demonstretur. In sacerdotis quippe habitu ante omnia aurum fulget, ut in eo intellectus sapientiæ principaliter emicet. Cui hyacinthus, aereo cæruleo colore resplendens, adjungitur, ut per omne quod intelligendo penetrat, non ad favores intimos, sed ad amerem cœlestium surgat, ne, dum in suis incautus landibus capitur, ipso etiam veritatis intellectu vacuetur. Auro quoque e ac hyacintho purpura permiscitur, ut videlicet sacerdotale cor cum summa quæ prædicat sperat, in semetipso etiam suggestiones vitiorum reprimat, eisque velut ex regia potestate contradicat, quatenus nobilitatem semper intimæ regenerationis aspiciat, et cœlestis regni sibi habitum moribus desendat. De hac quippe nobilitate spiritus per Petrum dicitur: Vos autem genus electum, regale sacerdotium (1 Petr. 11, 9). De hac etiam potestate, qua bernaculi, ut columnæ argenteæ interius starent, paxilli ærei in circuitu figi per circuitum exterius B Quotquot receperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri (Joan. 1, 12). Hanc dignitatem fortitudinis Psalmista considerat, dicens: Mihi antem nimis honorificati sunt amici tui, Deus; nimis confortatus est principalus sorum (Psal. CxxxvIII, 17) : quia nimirum sanctorum mens principaliter in summis erigitur, cum exterius perpeti abjecta cernuntur. Auro autem et hyacintho, ac purpuræ, bis tinctus coccus adjungitur. ut ante interni judicis oculos, omnia virtutum bona ex charitate decorentur, et cuncta que coram hominibus rutilant, hæc in conspectu occulti arbitri flamma intimi amoris accendat. Que scilicet charitas. quia Deum simul ac proximum diligit, quasi coccus ex duplici tiuctura fulgescit. Qui igitur sie ad auctoris speciem anhelat, ut proximorum curam negligat; vel sic proximorum curam exsequitur, ut a divino amore torpescat (quia unum horum quodlibet negligit), in superhumeralis ornamento habere coccum bis tinctum nescit. Sed cum mens ad præcepta charitatis tenditur, restat procul dubio ut per abstinentiam caro maceretur. Unde et bis tincto cocco torta bysaus adjungitur. De terra etenim byssus nitenti specie oritur. Et quid per byssum, nisi candens decor munditiæ corporalis exprimitur. Quæ videlicet torta pulchritudini superhumeralis innectitur, quia tunc castimonia ad perfectum munditiæ decorem ducitur, cum per abstinentiam caro fatigatur. Cumque inter virtutes cæreras etiam afflictæ carnis meritum proficit, quasi in diversa superhumeralis specie byssus toria candescit.

> CAP. XLVII. — Rationale quoque judicii facies opere polymito (Exod. xxvIII, 15).

Cum per promissi sacerdotalis indumenti mysterium, de exhibenda pulchritudine doctrinæ doctorum sequentium tractaretur, in Regul. pastor. (Part. 11, c. 2), adjunctum est: Rationale quoque judicii sacies opere polymito. -- Divina voce praccipitur ut in Aaron pectore rationale judicii vittis ligantibus imprimatur, quatenus sacerdotale cor nequaquam cogitationes fluxæ possideant, sed ratio sola constringat, ne indiscretum quid vet inutile cogitet. Qui est ad exemplum aliis constitutus, ex gravitate vitæ semper debet ostendere, quantum in pectore rationem portet. In quo etiam rationali vigilanter adjungitur, ut duodecum patriarcharum nomina describantur. Ascriptos etenim patres semper in pectore ferre, est antiquorum vitam sine intermissione cogitare. Nam tunc sacerdos irreprehensibiliter graditur, cum exempla patrum præcedentium indesinenter intuetur, cum sanctorum vestigia sine cessatione considerat, et cogitationes illicitas deprimit, ne extra ordinis limitem operis pedem tendat. Quod bene etiam rationale judicii vocatur, quia debet rector subtili examine

b Excusi, interiora sunt.

OUtic.: ac bysso purpura permiscetur.

vel qualiter congruant, studiose cogitare, nihilque proprium quærere, sed sua commoda propinquorum bona reputare. Unde illic scriptum est: Pones autem in rationale judicii doctrinam et veritatem, quæ erunt in pectore Aaron, quando ingredietur coram Domino, et gestabit judicium filiorum Israel in pectore suo in conspects Domini semper (Exod. xxviii, 30). Sacer-dotem quippe judicium filiorum Israel in pectore coram Domini conspectu gestare, est subjectorum causas pro sola interni judicis intentione discutere, ut nihil se ei humanitatis admisceat in hoc quod divina positus vice dispensat, ne correctionis studia privatus dolor exasperet. Cumque contra aliena vitia æmulator ostenditur, quæ sua sunt exsequatur, ne tranquillitatem judicii aut latens invidia maculet, aut præceps ira perturbet. Sed dum consideratur terror ejus qui super omnia præsidet, videlicet judicis intimi, non sine magno regantur timore subjecti.

CAP. XLVIII. - Quod sacerdos cum in tabernaculum B ingreditur, duodecim lapides in pectore portare jubetur, sculptis nominibus filiorum Israel (Exod. xxviii, 17).

Dum de primorum prædicatorum significationibus tractaretur in expos. beati Job, lib. xxviii (Num. 14), adjunctum est : Quod sacerdos cum in tabernaculum ingreditur, etc. — Cujus per hunc pontificem, Redemptoris nostri persona figuratur? Quia videlicet semetipsum pro nobis sacrificium offerens pontifex noster, dum fortes in ipso exordio prædicatores exhibuit, duodecim lapides sub capite in prima sui corporis parte portavit. Sancti itaque apostoli, et pro prima ostensione ornamenti, lapides sunt in pectore, et pro prima soliditate ædificii in solo, fundamania.

Cap. XLIX. — Deorsum ad pedes tunicæ per circuitum quasi mala punica facies (Exod. XXVIII).

Cum de servanda a doctoribus unitatis concordia, per discretum prædicationis mysterium tractaretur, C

Regist. lib. 1 (Ep. 25, olim 24), adjunctum est:

Deorsum ad pedes tunicæ per circuitum quasi mala
punica facies. — Cum rector se ad loquendum præparat, sub quantæ cautelæ studio loquatur attendat, ne si inordinate ad loquendum rapitur, erroris vul-nere audientium corda feriantur, et cum fortasse sapiens videri desiderat, unitatis compagem insipienter abscindat. Hinc namque Veritas dicit : Habele sal in vobis, et pacem habete inter vos (Marc. 1x, 49). Per sal quippe verbi sapientia designatur. Qui igitur loqui sapienter nititur, magnopere metuat, ne ejus eloquio audientium unitas confundatur. Hinc Paulus ait: Non plus sapere quam oportet sapere, sed sapere ad sobrietatem (Rom. XII, 3). Hinc in sacerdotis veste, juxta divinam vocem, tintinnabulis mala punica con-Junguntur. Quid enim per mala punica nisi fidei unitas designatur? Nam sicut in malo punico uno exterius cortice multa interius grana muniuntur, sic innumeros sanctæ Ecclesiæ populos unitas fidei contegit, quos intus diversitas meritorum tenet. Ne igitur rector incantus ad loquendum proruat, hoc quod jam præmisimus, per semetipsam discipulis Veritas clamat: Habete sal in vobis, et pacem habete inter vos (Marc. ix, 49): ac si figurate per habitum sacerdotts dicat : Mala punica tintinnabulis jungite, ut per omne quod dicitis, provida mente unitatem fidei et dilectionem pacis in vobis, cauta observatione teneatis.

— Qued divina voce in extremitate tunicæ sacerdotis malis punicis tintinnabula jubentur misceri (Exod. xxvIII, 33).

Cum de exhibenda doctoribus, prædicationis instantia tractaretur in b Reg. past. tit. 15 (Part. 11., cap. 4), adjunctum est : Quod divina voce in extremitale tunicæ sacerdolis, etc. - Moysi præcipitur, ut

a Indicatur in Michael. liber Reg. past. tit. 15, et in Gemet. tit. 3. Vide libri 11 cap. 4, ubi hæc PATROL. LXXIX.

bona malaque discernere, et que vel quibus, quando A tabernaculum sacerdos ingrediens, tintinuabulis ambiatar, ut videlicet voces prædicationis habeat, ne superni inspectoris judicium ex silentio offendat. Scriptum quippe est : Audiatur sonitus quando ingreditur vel egreditur sanctuarium in conspectu Domini, et non moriatur (Lxod. xxvIII, 35). Sacerdos namque ingrediens vel egrediens moritur, si de eo sonitus non auditur, quia iram contra se occulti judicis exigit, si sine prædicationis sonitu incedit. Apte autem tintinnabula vestimentis illius describuntur inserta. Vestimenta etenim sacerdotis quid aliud, quam bona opera debemus accipere? Propheta attestante, qui ait : Sacerdotes tui induantur justitiam (Psal. cxxxi, 9). Vestimentis itaque illius tintinnabula inhærent, ut vitæ viam cum linguæ sonitu ipsa quoque opera sacerdotis clament.

> CAP. LI. - Sume tibi aromata, et stacten, onycha, galbanum boni odoris, et thus lucidissimum; æqua-lis ponderis erunt omnia; faciesque thymiama compositum opere unquentarii mixtum diligenter et purum (Exod. xxx, 34).

Cum de boni operis exhibitione per districtam mentis custodiam tractaretur in expos. beati Job. 1. 1 Num. 54 adjunctum est : Sume tibi aromata, et stacten, etc.—Thymiama ex aromatibus compositum facimus, cum in altari boni operis virtutum multiplicitate redolemus. Quod mixtum et purum fit, quia quanto virtus virtuti jungitur, tanto incensum boni operis sincerius exhibetur. Ubi et bene subjungitur : Cumue in tenuissimum pulverem universa aromata contuderis, pones ex eo coram testimonii tabernaculo. In tenuissimum pulverem universa conterimus, cumbona nostra quasi in pila cordis, occulta discussione tundimus, et si veraciter bona sint, retractamus. Aromata ergo in pulverem redigere est virtutes recogitando terere, et usque ad subtilitatem occulti examinis revocare. Et notandum quod de eodem pulvere dicitur: Pones ex eo coram testimonii tabernaculo (Exod. xxx, 36). Quia tunc nimirum bona nostra veraciter in conspectu judicis placent, cum hæc mens subtilius recogitando conterit, et quasi de aromatibus pulverem reddit, ne grossum durumque sit bonum quod agitur; ne si hoc arcta retractationis manus non comminuat, odorem de se subtilius non aspergat. CAP. LII. — Sedit populus comedere et bibere, et sur-rexerunt ludere (Exod. XXXII, 6).

Dum de gulæ vitio restringendo tractaretur, Moral. l. x (Num. 21), adjunctum est: Sedit populus comedere, etc. — Esus potusque ad lusum impulit, lusus ad idololatriam traxit; quia si voracitatis culpa nequaquam caute compescitur, ab iniquitate protinus mens incauta devoratur, Salomone attestante qui ait: Qui modica spernit, paulatim decidit (Eccl. xix, 1). Si enim curare parva negligimus, insensibiliter séducti, audenter etiam majora perpetramus.

CAP. LIII. — Descende, peccavit populus tuus (Exod. xxxII, 7).

Dum de tenendo rectoribus erga subditos discretionis ac severitatis moderamine tractaretur in expos. beati Job, l. xx (Num. 14), adjunctum est:

Descende, peccavit populus tuus. — Ædificare lectorem valde etiam juxta historiam potest, si perpendat quomodo bonis rectoribus mixta sit et regendi auctoritas, et benignitas consolandi. Disciplina enim vel misericordia multum de tituitur, si una sine altera teneatur. Sed circa subditos suos inesse rectori debet et juste consulens misericordia et pie sæviens disciplina. Intueri namque libet in Moysi pectore misericordiam cum severitate sociatam. Videamus amantem pie et districte sævientem. Certe cum Israeliticus populus ante Dei oculos pene inveniabilem contraxisset offensam, ita ut ejus rector audiret: Descende, peccavit populus tuus (Exod. xxxII, 7). Ac

leguntur. ^b Exstant etiam lib. 1, ep. 25, olim 24. jam meus non est, atque subjungeret: Dimitte me ut trascatur furor meus contra cos, et delcam cos, saciam-que tein gentem magnam (Exod. xxxii, 10): Ille semel et iterum pro populo cui præcrat obicem se ad impetum Dei irascentis oppenens, ait: Aut dimitte eis hanc noxam, aut si non facis, dele me de libro tuo, quem' scripsisti. Pensemus ergo quibus visceribus eumdem populum amavit, pro cujus vita de libro vitæ deleri se petilt. Sed tamen iste, qui tanto ejus amore populi constringitur, contra ejus culpas pensenus, quanto zelo rectitudinis accendatur. Mox enim ut petitione prima, culpas veniam (ne delerentur) obtinuit, ad eumdem populum veniens ait : Ponat vir gladium super femur suum. Ite, et redite de porta usque ad portam, per medium castrorum ; et occidat unusquisque fratrem, et proximum, et amicum suum. Cecide-runtque in die tilo, quasi viginti tria millia hominum (fbid. 27). Ecce qui vitam omnium etiam cum sua morte petiit, paucorum vitam gladio exstinxit. Intus arsit ignibus amoris, foris accensus est zelo severitatis. Tanta fuit pietas, ut se pro illis coram Domino morti offerre non dubitaret. Tanta severitas, ut eos quos divinitus feriri timuerat, ipse judicii gladio foriret. Sie amanit ana galbus parafait. riret. Sic amavit eos quibus præfuit, ut pro eis nec sibi parceret; et tamen delinquentes sic persecutus est, guos amavit, ut eos etiam Domino parcente prosterneret. Utrobique legatus fortis, utrobique mediater mirabilis, causam populi apud Deum precibus, causam Dei apud populum gladiis silegavit. Intes amana divinge ira supplicande obsticit, foris seviens culpam feriendo consumpsit. Succurrit citius omnibus, estensa morte paucorum. Et ideireo omnipotens Deus fidelem famulum citius exaudivit, agentem pro populo: Quia vidit quid super populum acturus esset ipse pro Deo. In regimine ergo pepuli utrumque Moyses miscult, ut nec disciplina deesset misericordice, nec misericordia disciplina.

Cap. LIV. — Dimitte me, ut irascatur furor mens contra cos (Exod. xxxvm, 16).

Cum de exstinguenda divina iracundia tractaretur in expos. beati Job, lib. ix (Num. 23, ordine nonni-hil inverso), adjunctum est: Dimitte me, etc. — Omnes sancti qui irm Dei obviant, ab ipso accipiunt ut contra impetum percussionis ejus opponantur, atque, ut ita dixerim, cum ipso eriguntur contra ipsum, cosque vis divina sibi opponit secum, quia in co quod adversum se savientis iram foris obtiment, intus cos gratia irascentis fovet, et famulantes interius levat, quos quasi adversantes exterius tolerat. Pos-tat ergo contradictionem deprecantium quam aspirat, et velut nolenti imponitur quod ab ipso ut fiat impo-mur. Moysi ergo dicit: Dimitte me, ut irascatur furor mens contra ece, faciamque te in gentem magnan Quid est servo dicere : Dimitte me, aisi deprecandi ausum presbere ! Ac si ei aperte dicecetur : Pensa quanti apud me valeas, et cognosce quia obtinere poteris quidquid pro populo exoras. Sed cum hæc ita sint, nimis legentis animum movet, quid est quod e contra in beati Job historia per eumdem sanctum virum dicitur: Deus cujus resistere iræ nemo potest (Job. xix, 13). Mirum valde quod iræ Dei nullum posse resistere dicatur, cum multos indignationi supernæ animadversionis obviasse eloquia divina tesientur. Annon iræ Dei idem Moyses restitit, qui pro cadente populo erectus, ipsum supernæ percussionis impetum mortis suæ oblatione restrinxit dicens : Dimille illis hanc noxam, alioquin dele me de libro quem scripsisti (Exod. xxxII, 31, 32, ? Annon iræ Dei Aaron restitit, cum inter viventes ac mortuos thuribulum sumpsit (Num. xvi, 47), atque animadversionis ignem incensi fumo temperavit? Annon Phinees iræ Dei restitit, qui luxuriantes cum alienigenis in ipso coitu trucidans, zelum suum divinæ indignationi ob-

a Hæc in Edit. desunt; quæ ex ope Mss. Vaticano, Michael., Gemet., Utic., etc., revocavimus.

si ei divina vox diceret: Qui tali peccato lapsus cet, A tulit, et furorem gladio placavit (Mua. xxv., 11)?
lam meus non est, atque subjungeret: Dimitte me ut Annon David iras Dei restitit, qui angelo ferienti se offerens, placationis gratiam et ante tempus prepositum exigit (II Reg. xxiv, 25)? Annon Elias irac Dei restitit, qui longo jam tempere terra arida subductas de coelo plavias verbo revocavit (III Reg. xvm, 44)? Quomodo igitur divina irm nullum passo resistore dicitur, cum multos sope restitisse exemplis existentibus demonstratur? Sed si subtiliter et besti Job sloquis et illorum facta pensemus, et verum cognoscimus quis divina ira non resistitur: et rum eagnoaumus quia divina ira non resistur; et verum quia multi ampe restiterunt. Namque plerique aanctorum iras Domini, sicut uniuscujusque superius ordo narratus edecuit, restitere. Resistere autom iras Dei non potest, cum ejus indignatio sese, ut ita dixerim, medullitus movet. Ques dum so moverit, hanc oppositio humana non retinet, nec se utilite cuiuslibet deprecatio obligit, cum semel Deus aliqui! ab intimis irascendo disponit. Hinc est enim qued Moyses, qui reatum totius plebis apud Deum suis precibus tersit, dumque se obicem obtulit, divinæ precibus tersit, dumque se obicem obtuit, divinæ iracundiæ vim placavit (Num. xx, 12): ad petram Oreb veniens, et pro aquæ exhibitione diffidens, repromissionis terram ingredi, Domino irascente, non potuit. Et sæpe hac de re affligitur, sæpe desiderio se excitante turbatur, et dispositæ ultionis iraeundiam repellere a semetipso non valuit, qui hanc, volente Domino, et a populo amovit. (11 Reg. xxiv, 10). Hinc David quia prostrata plebe postmodum angeli giadium prece compescuit, prius plorans et jejunans, nudis pedibus filium lugit, et queusque perpetrati facinoris ultionem ad plenum receperit, iram Dei nequaquam valuit pro semetipso temperare (XXX Reg. xvII). Hinc Elias, ut sicut homo parum aliquid quasi de divina animadversione sentiret, qui verbo cœlos aperuit, ante indignationem mulicris territas per desertum fugit, et pro semetipse infirmatur in formidine, qui furorem Dei placat chiis per interventionem. a Iræ igitur Dei et resisti valet. quando ipes qui irascitur, opitulatur, et resisti omei-no non valet, quando se ad ulciscondum excitat, et ipse precem quæ ei funditur non aspirat.

- Ponat vir gladium super femur suum. lte et redite de porta usque ad portam per medium eastrorum; et octidat unusquisque fratrem et amisum, of proximum onum (Exod. 1111, 27).

Cum de prædicatorum vita atque doctrina tractaretur in Regul. past. (Part. III. cap. 25, Adman. 26), adjunctum est: Ponat vir gladium super former surm, etc.—Gladium quippe auper formur ponare, est prodicationis studium voluptatibus carnis antaferre, ut tate intra Ecclesiam vivere, ut qui delinquentium culpas redarguit, in nullius se debeat favorem declinare. Unde et recte subjungitur : Occidet vir fratrem, et amicum, et proximum suum, fratrem scilicet, et es amicam, es proximum sussi, italien acisiot, et amicam, et proximum interficit, qui cam ponienda invenit, ab increpationis gladio, nec es quos per cognationem diligit, paroit. Si ergo ille Dei dicitur, qui ad ferienda vitia nelo divini amosis excitatur, profecto esse se Dei danegat, qui in quantom sufficit increpare vitam carnalium recusat.

Cap. LVI. — b Cum agrederetur Moyees ad taberne-culum, surgebat universa plebe, et stabat unusquie-que in ostio papilionis sui, aspiciebantque tergum Moysi, donec ingrederetur tentorium; ingresso autem illo tabernaculum fæderis, descendebat columna nubis, et stabat ante ostium, loquebaturque cum Moyse, cernentibus universis quod columna nubis staret

b Multa hic Excusorum errata, et quidem gravissima correximus ope Mss. qui ab invicem non dissentiunt.

ad ostium tabernaculi; stabantque ipsi, et adorabant A per incircumscriptam nature sum claritatem ac per fores tabernaculorum suorum (Exed. xxxIII. 8).

Dum de dono Spiritus per illustrationem supernæ ratiæ desiderantibus dato tractaretur in comment. Ezech., hom. 1. secundæ part. (Num. 17), adjun-cium est: Cum egrederetur Moyses ad tabernaculum. etc. — Hebrzeus populus de Ægyptia servitute libe-ratus, cum loquente Domino columnam nubis cerperet, unusquisque in tabernaculi sui foribus stabat. et adorabat, de quibus et dicitur: Cum egrederetur Moyses ad tabernaculum, surgebat universa ploba, et stabat unusquisque in ostio papilionis sei. Quid est cuim populum columnam nubis aspicere, et in tabermaculi sui foribus stare, atque adorare, nisi quod humana mens cum superiora illa atque coelestia utcunque in senigmate conspicit, jam claustra habita-tionis corporese per sublevatam cogitationem exit, atque illum humiliter adorat? Cujus etsi videre substantiam non valet, jam tamen ejus potentiam per illuminationem spiritus miratur. Et cum Moyses tabernaculum ingreditur, ejus tergum populus aspicit, et in papilionum suorum ostiis consistit, quia cum sanctus quisque prædicator alta de Domino loquitur, superaze habitationis jam utcunque taberna-culum ingreditur. Cujus przedicationis infimi quique etsi veritatem plene pensare non possunt, tamen velut terga aspiciunt, quia postrema, que prevalent, per intellectum sequentur. Sed ia ipsis quoque minimis que capere sufficient, jam de suis papilionibus quasi exeunt, atque in ostiis stant, quia et habita-cula carnis relinquere, et ad illa æternæ vitæ gaudia, que audiunt, progredi conantur.

CAP. LVII. — Non poteris videre faciem meam. Non enim videbit me homo, et vivet (Exod. xxxII, 20).

Dum • de visione scientiæ tractaretur in expos. beati Job, lib. xvni (Num. 88, 89, 90, 91), adjun-ctum est: Non poteris videre faciom meam, etc.— Huic Dominice sententie, que ad Moysen dicitur:

Non enim videbit me homo, et vivet, Jeannem audi
concordantem, qui ait: Deum nemo vidit unquem
(I Joan. IV, 12). Sed cum Testamenti veteris patres intucor, multos, teste ipea sacra lectionis bistoris, Deum vidisse cognosco. Vidit quippe lacob Deum, qui ait: Vidi Domimum facie ad faciem, et calva facta est anima mea (Gen. xxxxx, 30). Vidit Moyses Dominum, de quo scriptum est: Loquebatur Dominus ad Moysen facie ad faciem, sicut loqui solet homo com amico suo (Exod. xxxxx. 11). Vidit Job Deum, qui dicit: Auditu auris audivi te, nunc autem oculus meus videt te (Job. XLII, 5). Vidit İsaias Dominum, qui ait : Anno, quo mortuus est rex Ozias, vidi Dominum se-dentem super solium excelsum et elevatum (Isa. VI, 1). Vidit Michaes Dominum, qui dicit : Vidi Dominum sedentem super solium suum, et oumem everci-tum cæli assistentem ei a dextris, et a sinistris (III Reg. xxII, 19). Quid ergo quod tot Testamenti veteris patres Dominum se vidisse testati sund, et ta-men ipse dicit: Non enim videbit me homo, et vivet. Et Joannes ait : Deum nemo vidit unquam (I Joan. 1v, 12), nisi hoc quod patenter datur intelligi, quia p quandiu hic mortaliter vivitur, videri per quasdam imagines Deus potest, sed per ipsam natura sum speciem non potest, ut anima, gratia Spiritus affiala, per tiguras quasdam Deum videat, sed ad ipsam vim rjus essentize non pertingat? Hinc est enim quod Jacob, qui Deum se vidisse testatur, hunc nonnisi in angelo vidit. Hine est qued Moyses, qui cum Dee facie ad faciem loquitur, sicut loqui selet homo ad amicum suum, ei inter ipsa verba suze locutionis di Cit: Si inveni gratium in conspectu tuo, ostende mitti Leipeum manifeste, ut videam te (Exed. XXXII, 15). Certe enim si Deus non erat cum que loquebatur, Outende mihi Deum, diceret, et non, Ostende temet-ipaum. Si autem Deus erat cum que facie ad facien loquebatur, cur petebat videre quem videbat? Sed ex hac ejus petitione colligitur quia eum sitiebat

quem jam cœperat per quasdam imagines videre, nt sic superna essentia mentis clus oculis adesset, quatenus ei ad æternitatis visionem nulla imago creata temporaliter interesset. Et viderunt ergo patres testemporanter interesset to viterum ergo patres tes-tamenti veteris Dominum, et tamen juxta Joannis vocem: Domini vocem, Nemo Deum vidit, et vixta ejusdem Domini vocem, Nemo Deum vidit, et vixta, quia in hae morteli cerne consistentibus, et videri potuit per quasdam circumscriptas imagines, et videri non po-test per incircumscriptum lumen asternitatis. Sin vere a quibusdam potest in hac adhuc corruptibili carne vivontibus, sed tamen inestimabili virtute crescentibus, quodam contemplationis acumine æterna Dei ciaritas videri, hoc quoque ejusdem veritatis sententia non abhorret, qua dicitur: Non enim videbit me homo et vivet, quoniam quisquis sapientiam; quæ Dei est, videt, here vite Anditas moritur, ne que Det est, venet, nure vue mundius moritur, ne jam eius amore tenestur. Mullus quippe cam vidit, qui adhuc carnaliter vivit, quia neme potest ample-cti Deum simul et seculum. Qui enim Deum vides, eo ipso moritur, quo vel intentione cordis, vel afe ctu operis, ab hujus vites delectationibus tota mente separatur. Nemo ergo Deum vidit et vizit; as si aperte diceretur; nullus unquam Deum spiritualiter vidit, et mundo carnaliter vivit. Sciendun: rece e quod fuere nonnulli qui Deum dicerent ctiera in ille regione beatitudinis, in claritate quidem sus cons ci, sed is natura minime videri; ques nimirum mi-nor inquisitionis subtilitas fefellis. Negue colm illi simplici, et incommutabili essentise siiad claritas, simplici, et mounimentaire account au claritas, a claritas natura est. Quia etenim suis dilectoril Dei sapientia se quandoque ostenderet, ipee pellica-tur, dicens: Qui diligit me, diligetur a Patre meo; et ego diligam eum, et manifestabe meipeum illi (Joans xiv, 24). Ac si patenter dicat: Qui in vestra me nuce xiv, 24). At si palenter dicat: Qui in vestra me none cernitis, restat ut in mea me natura videstis. Hine rursum ait: Beati mundo corde, quoniam ipsi Denna videbunt (Matth. v, 8). Hinc Paulus dicit: Nune videbunt (Matth. v, 8). Hinc Paulus dicit: Nune videbunt (Matth. v, 8). Hinc Paulus dicit: Nune videbunt per speculum in emigmate, tune cognoscem af faciem. Nunc cognosce ex parte, tune cognoscem sicut et cognitus sum (I Cor. xiu, 12). Sed quia du Deo per pr n um Ecclesiæ prædicatorem distitur: In mund desiderant quaeli prospicere (I Part. 14). quem desiderant augeli prospicere (1 Petr. 1, 42), sunt nonnulli qui nequaquam Deum videre, vel an-gelos suspicantor. Et tamen dictum per Veritatis getos suspication. Et tamen dictum per veritatis rententism scimus: Angelt eorum in cælts semper vident faciem Patris mei, qui in cælts est (Matth. xvm, 10). Nunquid ergo aliud veritas, aliud prædicator insonat veritatis? Sed si sententia utraque confertur, quia sibi nequaquam dispar sit agnoscitur. confertur, quia son nequaquam dispar sit agnoscitur. Deum quippe angeli et vident, et videre desiderant, et intueri sitiunt, et intuentur. Si enim sic videre desiderant, ut effectu sui desiderii mlnime perfruantur, desiderium sine fructu anxietatem habet, et anxietas poenam. Beati vero angeli ab omni poena anxietatis longe sunt, quia nunquam simul poena et beatitudo conveniunt. Rursum cum cos dicimus Dei vicione estiari quia et Pasimista att. Sectione designica et al poetia att. visione satiari, quia et Psalmista ait : Satiabor dum manisestabitur gloria tua (Psal. xvi, 15), considerandum nobis est quoniam satietatem solet fastidium subsequi. Ut ergo recte sibi ulraque conveniant, dicat veritas: Quia semper vident, dicat prædicator egregius quia semper videre desiderant. Me enim sit in desiderio anxietas, desiderantes satiantur; ne autem sit in satietate fastidium, satiati desiderant. Et desiderant igitur sine labore, quia desiderium satietas comitatur. Et satiantur sine fastidio, quia ipsa satietas ex desiderio semper accenditur. Sic quoque et nos erimus, quando ad ipsum fontem vitæ venerimus, Erit nobis delectabiliter impressa sitis simul atque satietas. Sed longe abest a siti necessitas, longe a satietate fastidium, quia et sitientes satiabimur, et satiati sitiemus. Videbimus igitur Deum ipsum, quod erit præmium laboris nostri, ut post mortalitatis hur ins tenebras, accensa eius luce gaudeamus.

CAP. LVIII .- Est locus apud me, et stabis super petram. Cumque transibit gloria mea, ponam le in soramine petræ. Et paulo post: Tollam manum meam, et ridebis posteriora mea (Exod. XXXIII, 21).

Dum de credulitate populi Judaici tractaretur in xpos. beati Job, l. xxv (Num. 25), adjunctum est : Est locus apud me, et stabis super petram, etc. — Per locum Ecclesia, per petram Dominus, per Moysen vero multitudo est plebis Israeliticæ figurata, quæ Domino in terra prædicante non credidit. Ipsa ergo in petra stetit, terga Domini transcuntis aspiciens, quia videlicet post passionem ascensionemque dominicam, intra Ecclesiam deducta, fidem Christi percipere meruit; et cujus præsentiam non vidit, ejus posteriora agnovit.

CAP. LIX. - Item unde supra.

Dum de sanctæ Ecclesiæ celsitudine tractaretur in expos. beati Job, l. xxxv (Num. 13), adjunctum Best: Est locus apud me, etc. — Quia ex sola Ecclesia catholica veritas conspicitur, apud se esse locum Dominus perhibet, de quo videatur. In petra Moyses onitur, ut Dei faciem contempletur, quia nisi quis Adei soliditatem tenuerit, divinam præsentiam non agnoscit. De qua soliditate Dominus dicit: Super hanc petram edificabo Ecclesiam meam (Matth. xvi, 18). Sola quippe est per quam sacrificium Dominus libenter accipiat, sola que pro errantibus fiduciali-ter intercedat. Unde etiam de agni hostia Dominus priecepit, dicens: In una domo comedetur, nec offeresis de carnibus ejus foras (Exod. XII, 46). In una mamque domo agnus comeditur, quia in una catholica Ecclesia, vera hostia Redemptoris immolatur. De cuius carnibus divina lex efferri foras prohibet, quia dari sanctum carnibus vetat. Sola est in qua epus bonum fructuose peragitur. Unde et mercedem denarii nonnisi qui intra vineam laboraverant acceerunt. Sola est quæ intra se positos valida charitais compage custodivit. Unde et aqua diluvii arcam C quidem ad sublimiora sustulit; omnes autem quos extra arcam invenit exstinxit.

CAP. LX .- Qui reddis iniquitatem patrum filiis ac nepotibus, in tertiam et quartam progeniem (Exod. xxxiv, 7).

Dum a de originali culpa tracta per prolem, quod pravitatis imitatio punienda sit, tractaretur in expos. beati Job, l. xv (Num. 57), adjunctum est : Qui reddis iniquitatem patrum filius ac nepotibus, etc. — Cum scriptum sit: Quid est quod inter vos parabolam ver-titis in proverbium istud in terra Israel, dicentes: Patres comederunt uvam acerbam, et dentes filiorum obstupuerunt? Vivo ego, dicit Dominus Deus, si erit vobis ultra parabola hæc in proverbium in Israel. Ecce omnes animæ meæ sunt, ut anima patris; ita et anima filii mea est. Anima quæ peccaverit ipsa morietur (Ezech. xviii, 2 seq.; Jerem. xxxi, 29). Quid est quod nunc per Moysen Domino dicitur: Qui reddis auditoris animus, ut discretionis viam subtiliter requirat, instruitur. Peccatum quippe originale a parentibus trahimus; et nisi per gratiam baptismatis solvamur, etiam parentum peccata portamus, quia unum adhuc videlicet cum illis sumus. Reddet ergo iniquitatem patrum in filios, dum pro culpa parentis, ex originali peccato anima polluitur prolis. Et rursum non reddit iniquitatem patrum in filios, quia cum ab originali culpa per baptismum liberamur, non jam parentum culpas, sed quas ipsi committimus, habemus. Quod tamen intelligi etiam aliter potest, quia quisquis pravi parentis iniquitatem imi-tatur, ctiam ex ejus delicto reus constringitur. Quis-

a In Editis legitur: Quomodo iniquitas parentum uniatur in posteris. Sequimur Mss. mire consentien-

A quis autem parentis iniquitatem non imitatur, nequaquam delicto illius gravator. Unde fit ut iniquus filius iniqui patris, non solum sua, que attulit, sed etiam patris peccata persolvat, cum vitiis patris, quibus iratum dominum non ignorat, etiam suam adhuc malitiam adjungere non formidat. Et justum est ut qui sub districto judice vias parentis iniqui non timet imitari, cogatur in vita præsenti etiam culpas parentis iniqui persolvere. Unde et illic dictum est: Anima patris mea est, etc. Anima que pec-caverit, ipsa morietur (Ezech. 1v), quia in carne nonnunquam filii etiam ex patris peccato perimun-tur. Deleto autem originali peccato ex parentum nequitia, in anima non tenentur. Quid enim est quod parvuli plerumque a dæmonibus arripiuntur, nisi quod caro illii ex patris poena multatur? In semetipso enim percutitur pater iniquus, et percussionis vim sentire contemnit. Plerumque percutiur in filiis, ut acriter uratur, et dolor patris carni filiorum redditur, quatenus filiorum poena mens patris iniqua puniatur. Cum vero non parvuli, sed jam provectiores filii ex parentum culpa feriuntur, quid allud aperte datur intelligi, nisi quod illorum etiam pœnas luunt, quorum facta socuti sunt? Unde et recte di-citur: Usque ad tertiam et quartam progeniem. Quia enim u que ad tertiam et quartam progeniem eam quam imitantur filii parentum vitam possunt videre, usque ad eos ultio extenditur, qui viderunt quod male sequerentur.

CAP. LXI. - Quidquid in cultum tabernaculi, et ad vestes sanctas necessarium erat, viri cum mulieribus tribuerunt : armillas, et inaures, annulos, et dextralia. Omne vas aureum in donaria Domini separatum est, si quis habuit hyacinthum, purpuram, coccum bis tinctum, byssum, et pilos caprarum (Exod. LV, 22).

Cum de operationibus electorum intra sanctam Ecclesiam tractaretur in expos. beati Job, l. xxx (Num. 24), adjunctum est: Quidquid in cultum taber-naculi, etc. In b ornamento tabernaculi viri dona cum mulieribus offerunt, quia in explendo cultu san-ctæ Ecclesixo, et fortium facta sublimia, et infirmo-rum opera extrema numerantur. Quid autem per armillas quæ lacertos astringunt, nisi præpositorum valide laborantium opera demonstrantur? Et quid per inaurea, nisi subditorum obedientia exprimitur? Quid per annulos, nisi signaculum secretorum Dei? Plerumque enim magistri signant, quod ab auditori-bus capi non posse considerant. Et quid per dextralia, nisi primæ operationis ornamenta memorantur? Quid per vas aureum in donaria Domini separatum, nisi divinitatis intelligentia accipitur? Quæ tanto ab inferiorum amore disjungitur, quanto ad sola, quæ æterna sunt, amanda sublevatur. Quid per byacinthum, nisi spes collectium? Quid per purpuram, nisi cruor ac tolerantia passionum amore regni perpet i exhibita? Et quid per bis tinctum coccum, nisi charitas demonstratur, quæ pro perfectione bis tingitur, quia Dei et proximi dilectione decoquod nunc per Moysen Domino dicitur: Qui reddis tingitur, quia Dei et proximi dilectione deco-iniquitatem patrum in filios ac nepotes? Sed in utra-D ratur? Quid per byssum, nisi immaculata carnis nue hac sententia, dum dissimilis sensus invenitur, incorruptio? Et quid per pilos caprarum, ex quibus ciliciorum asperitas texitur, nisi cura pœnitentiæ afflictio designatur? Dum igitur alii per anniilas et annulos forte magisterium exercent, alis per inaures et dextralia devotam obedientiam, rectamque operationem exhibent, alii per separatum vas aureum præclaram subtilioremque Dei intelligentiam tenent, alii per liyacinthum, purpuram, et coccum, audita cœlestia sperare, credere, amare non desinunt, etiam quæ adhuc per subtiliorem intellectum minime cognoscunt; alii per byssum incorruptionem carnis offerunt, alii per caprarum pilos deplorant aspere quod libenter commiserunt, quasi ex uno figmento opificis coadunata donorum ministeria, in tabernacu-

b Plurima hoc in capite vitiata juxta priores Editiones correximus ex Mss. Vaticano, Gemet., etc.

lum Domini, hoc est intra sanctam Ecclesiam, prout A dunt, in els procul dubio vel quid in se cœlesti viro ipse dederit, offeruntur.

Placeat, vel quid displiceat, agnoscunt. Quæ quandiu

CAP. LXII. — Fecit et labrum aneum cum base sua, de speculis mulierum qua excubabant in ostio tabernaculi (Exod. xxxvIII, 8).

Dum de purgandis delictorum sordibus per divinorum mandatorum custodiam tractaretur, homil. 17 in Evang. (Num. 10), adjunctum est: Fecit et labrum æneum cum base sua, etc. — Labrum æneum Moyses ponit, in quo sacerdotes lavari debeant, et sancta sanctorum ingredi; quia lex Dei prius nos lavari per compunctionem præcipit, ut nostra immunditia ad penetrandam secretorum Dei munditiam non sit indigna. Quod bene labrum de speculis mulierum perhibet factum, quæ ad tabernaculi ostium indesinenter excubant. Specula quippe mulierum sunt præcepta Dei in quibus sanctæ animæ semper se aspiciunt, et quæ in eis sunt fæditatis maculæ, deprehendunt. Cogitationum vitia corrigunt, et quasi renitentes vultus velut ex reddita imagine componunt; quia dum præceptis Dominicis solerter inten-

dunt, in els procul dubio vel quid in se cœlesti viro placeat, vel quid displiceat, agnoscunt. Quæ quandiu in hac vita sunt, æternum tabernaculum ingredi nequaquam possunt. Sed tamen ad ostium tabernaculi mulieres excubant, quia sanctæ animæ etiam cun infirmitate adhuc carnis gravantur, amore tamen continuo ingressum æterni introitus observant. Moyses ergo labrum sacerdotibus de speculis mulierum fecit: quia lex Dei lavacrum compunctionis peccatorum nostrorum maculis exhibet, dum ea per quæ sanctæ animæ superno sponso placuerunt, intuenda nobis cœlestia præcepta præbent. Quibus si diligenter intendimus, internæ nostræ imaginis maculas videmus. Videntes autem maculas, in pænitentiæ dolore compungimur. Compuncti vero quasi in labro de speculis mulierum lavamur. Tunc ergo de nobis vere compungimur, si studiose patrum præcedentium facta pensamus, ut ex conspecta illorum gloria, in nostris nobis oculis nostra vita sordescat. Tunc vere compungimur, cum præcepta Dei studiose perscrutanur, et per hæc prolicere ipsi coatendimus, per quæ jam profecisse novimus, quos veneramur.

LIBER TERTIUS.

De Testimoniis libri Levitici.

CAPUT PRIMUM. — Detracta pelle hosties, artus in frusta concidant. Et subjicient in altari ignem, strue lignorum ante composita; et membra que cesa sunt desuper ordinantes, caput videlicet, et cuncta que adhærent jecori, intestinis et pedibus lotis aqua (Lovit. 1, 7, seq.).

Cum de cavendo e terreni appetitus desiderio tractaretur in expos. beati Job, l. 1 (Num. 54), adiunctum est: Detracta pelle hostiæ, artus in frusta concident, etc. - Pellem hostize subtrahimus, cum a mentis nostræ oculis superficiem virtutis amovemus. C Cujus artus in frusta concidimus, cum distinguentes subtiliter ejus intima membratimque cogitamus. b Curandum ergo est, ne cum mala vincimus, bonis lascivientibus supplantemur, ne fortesse fluxa prodeant, ne incircumspecta capiantur, ne per errorum viam deserant, ne per lassitudinem fracta, anteacti laboris meritum perdant. In cunctis enim vigilanter debet se mens circumspicere, atque in ipsa circumspectionis sus providentia perseverare (Moral. 1. 1x, Num. 84). Sed inter has sciendum est, quod idcirco nonnunquam impulsu illicitæ cogitationis affligimur, quia in quibusdam terrenæ conversationis actibus, quamvis licitis, libenter occupamur. Cumque vel in minimis terrena actio per desiderium tangitur, crescente contra nos antiqui hostis fortitudine mens nostra non minima importunitate tentationis inquinatur. Unde et sacerdos legis membra hostiæ per frusta concisa, caput atque ca quæ circa jecur sunt, jubetur ignibus cremare, pedes vero atque intestina hostize prius aqua diluere. Nos quippe ipsos sacrificium Deo offerimus, cum vitam nostram cultui divino dedicamus. Qui membra hostiæ per frusta concisa super ignem ponimus, cum vitæ nostræ opera virtutibus distinguentes immolamus. Caput atque ea quæ juxta jecur continentur, incendimus; cum in sensu nostro, quo omne corpus regitur, atque in occultis desideriis samma divini amoris ardemus. Et tamen præcipitur ut pedes atque intestina hostiæ laventur. Pedibus enim terra tangitur, intestinis vero stercora gestantur ; quia plerumque jam ex desiderio in æternitatem succendimur, jam toto devotionis sensu ad appetitum nostræ mortificationis inhiamus. Sed quia adhuc terrenum præ insirmitate aliquid

"In Cod. Vatic.: de cavendo spiritualibus terreni, etc. b Ques sequuntur, usque ad : sed inter hæe etc.,

agimus, mounulla etiam, quæ jam subegimus, illicita in corde toleramus. Comque cogitationes nostras immunda tentatio inquinat, quid aliud quam intestina hostiæ stercus portant? Sed ut comburi debeant laventur, quia nimirum necesse est ut immundas cogitationes timoris fletus diluat, quas in acceptione sacrificii supernus amor incendat. Et quidquid mena vel de imexperto certamine, vel de coaversationis pristinse memoria patitur, lavetur, ut tanto suavius in conspectu sui spectatoris ardeat, quanto cum el assistere cæpit, nil terrenum secum, nil tubricum in ara suse orationis imponat.

CAP. II. — De prolato juramento, et per oblivionem omisso, per Moysen dicitur: Offerat agnam da gregibus, sive capram, orabitque pro eo sacerdos, et pro peccato ejus. Sin autem non potuerit offerre pecus, offerat duos turtures vel duos pullos columbarum, unum pro peccato, et alterum in holocaustum (Levit. v, 6, 7, 8).

Dum de modo reparandæ vitæ tractaretur in expos. beati Job, lib. xxxii (Num. 4), adjunctum est: De prolato juramento, etc. — Juramentum namque proferre, est voto nos divinæ servitutis alligare. Et cum bona opera promittimus, bene nos facere spondemus. Cum vero abstinentiam cruciatumque carnis nostræ vovemus, male ad præsens nos nobis facere juramus. Sed quia nullus in hac vita ita perfectus est, ut quamlibet Deo devotus sit, inter ipsa quantumcunque pia vota non peccet, pro peccato agna offerri, sive capra præcipitur. Quid enim per agnam, nisi activæ vitæ innocentia? Quid per capram, quæ in summis sæpe extremisque pendens rupibus pascitur, nisi contemplativa vita signatur? Qui ergo se conspicit promissa ac proposita non implesse, ad sacrificium Dei sese studiosius debet, val innocentia boni operis, vel sublimi pastu contem-plationis accingere. Et bene agna de gregibus, capra vero offerri de gregibus nou jubetur, quia activa vita multorum est, contemplativa paucorum. Et eum hæc agimus quæ multos agere et egisse conspicimus, quasi agnam de gregibus damus. Sed cum offerentis virtus ad agnam capramque non sufficit, in remedio pænitentis adjungitur, ut duo columbarum pulli vel

absunt a Mss.

duo turtures offerantur. Scimus quia columbarum A et a "voluntate carnis mens nostra incisa sit, et tapulli vel turtures pro cantu gemitus habent. Quid men a necessitate non sit abscissa.

Cap. V.— Ignie in alteri semper ardebit, quem muniat duplex pecultentiza nostra gemitus designatur?

Ut cum ad offerenda bona opera non assurgimus, nosmetipsos dupliciter defleanus, quia et recta non fecimus, et prava operati sumus. Unde et unus turtur pro peccato, alter vero offerri in holocaustum jube-tur. Holocaustum namque totum incensum dici-tur. Unum ergo turturem pro peccato offerimus, cum pro culpa gemitum damus, de altero vero holocaustum facimus, cum pro eo quod bona neglezi-mus, nosmetipsos funditus succendentes, igne doloris ardemus.

Cap. III. - De turture vel columba, que pro pec-cate effertur, jubetur ut caput ejus relorqueatur ad pennulas, ita ut collo caput inherent, et non penitus abrumpatur (Levit. v, 7).

Dum per premissi sacrificii mysterium, de unitate sanctse Ecclesio in suo confirmatse capite, id est B Redemptore nostro, et de gloria passionis ejus tractaretur homil. 7 (Num. 10), in Ezech., adjunctum est: De turture vel columba, etc. — Quid in hac oblatione turturis vel columbæ, quæ pro peccato Jubetur offerri, atque ut post mortem hestiæ corpori caput inhæreat, nisi Mediatoris nostri persona signatur? Redemptoris enim nostri more ad conjunctionem sui corporis, id est Ecclesiæ valult, non ad ne-parationem. Mediator etenim Dei et hominum, id t caput chadum nostrum, et vera emundationis hostia, unde pro nobie mortem pertulit, inde nobie varius inhasis. Post sectionem ergo caput terturis revue mensis. Post sectionem ergo caput terturis suo corpori inheret, quia Christum ab Ecclesia nec mens interveniens dividit. Persecutores igitar persecuta hoc qued persicione meliti sunt. Intulerunt martem, ut ab co abscinderent idelium devotionem. Sed inde fides crevit, unde hanc se exstingaere infidalium crudelitas credidit. Cumque se existimarunt cius diracula mensecuendo abscindana han minimum againm crudellas credidis. Camque se existimarunt ejus itiracule persequende alecindore, bue nimirum compulai aunt nesciende diletere. Quis namque caput nostrum est, nisi Redempter generie humani? De quo scriptum est: Ipsum dedit caput super omnem Ecotesium, que est corpus ipsius (Ephes. 1, 22). Quem eum Judei persequerentur, nomem ejus delere de terra consti sunt. Cumque eum crucifixum et sembluta viderent, anne es es parene compilere divisione de la computation de la computation de la computation de la compilere de la computation de la compilere de l puttum viderent, eum se ab amore omnium divi-siese crediderunt. Sed caput turturis et incisum est, et tamen a suo corpore abscissum non est, quia ex eo quod pro nobis mortem pertulit, omnes nos sibi verius in ipsa sua morte conjunxit. Et per hoc quod se nostris oculis visibiliter subtraxit, nostris se mentibus invisibiliter radicavit. Caput ergo turturis incisum adhæsit corpori, quia pro nobis quidem Redemptor noster passus est, sed a nobis separatus non est

CAP. IV. -- Item unde supra.

Dum de modo tenendæ vitæ activæ tractaretur, tur, ut omnipoten homil. 7 in Ezech., adjunctum est : — Hi qui juxta D amplius diligatur. historiam voluerunt accipere usque dum verum sacrificium veniret, în îpsa littere expletione tenue-runt, în quo nos sacrificio, si morale aliquid quara-mus, invenimus. Nos enim îpst în omnipotentis Del sacrificio esse turtur debemus, ita ut caput nostrum retorqueatur ad pennulas, id est sensus ad virtutes. Non enim immerito per caput mentem intelligimus, quia sicut caput corpus, ita mens actiones regit. Sed capet collo inhereat, et non funditus abscindatur, quia videficet mens nostra carnis delectatione inci-denda est; sed a carnis cura necessaria incidenda non est. Hinc enim scriptum est: Carnis curam ne secritis in desiderits (Rom. xIII, 14). Que ergo in desiderits flori prohibetur, procui dubio in necessitate conceditur. Caput ergo turturis ex parte abscissum sit, et ex parte collo inhæreat; ut, sicut dictum est,

CAP. V. — I guie in altari semper ardebit, quem mu-tries sacerdos, subficiene mane ligna per singulos dies. Et imposito holocausto desuper adolebit adipes pacificarum (Lorit, vs. 12).

Cum de nutriendo divino amore et servanda cordis innecentia tractareter in expos. beati Job, lib. xxv (Num. 15, 16), adjunctum est : I guis în alteri semper ardetit, etc. — Ignis est iste perpetuus, qui sunquam deficiet de alteri. Altere Dei est cor nostrum, in quo jubetur ignis semper ardere, quia necesse est ex illo ad Deum charitatis flammam indesinenter accendere. Gui per singulos des sacerdos ligra subjiciat, ne exstinguator. Omnis enim fide Christi prædites, membrum utique summi sacerdotis effectus est, si-cut cunctis fidelibus Petrus apostolus dicit : Vos antem genus elecium, regale sacerdotium (I Petr. 11, 9). Et sicut Jounnes apostolus dicit : Fecisti nos Deo nostro regnum et sacerdottum (Apoc. 1, 6). Sacerdos ergo in altari ignem nutriens quotidic ligna subjiciat, id est fidelis quisque ne in eo charitatis flamma deficiat, in corde suo tam exempla præcedentium quam sacræ Scripturæ testimonia congerere non desistat. Nam cuasi cuaedam fomenta igni dare, est in exercitatione charitatis vel exempla patrum vel præcepta deminica ministrare. Quia enim interna novitas nostra ipsa quotidie huius vitæ conversatione veterascit, ignis iste adhibitis lignis nutriendus est, ut dum per usum se mestra vetustatis extendat, per patrem testimenia et exempla reviviscat. Et bene illic praccisitur ut mano ligure per dice singules congerantur.

Muc quispe non flunt, nisi cum non cocitatis esstinguitur. Voi curte quia mone prima para dici cut, postpositis cogitationibus vitæ præsentis, hoc prieri loco quisque fidalium cogitet, ut quod in se jamjanque quasi deficit, quibus valet nicibus studium charitatis inflammet. Igais onim iste in altari Domini, id est in initiatimet. Igais enim iste in altari bromini, id est in corde nostro citius existinguitur, nisi solerter adhibitis exemplis patrum, et Duminicis testimenis reparetur. Hene autem illic subjungitur: Et impesite holocansto, desuper adolobit adipus pacificorum. Mam quiequis in se hune ignem charitatis accondit, semetipsum utique holocaustem desuper imponit, quin omne vitum qued in se male vivebet exurit. Cum anim coglisticanum susuma interna considerat et vice enim cogitationum suarum interna considerat, et vi-tam reprobam per immutationis gladiom mactat, in ara se sui cordis impecuit, et igne charitatis acin ara se sui coruis imposuit, et igne cantiatis ac-cendit. De qua hostia pacificoram adipes redelent: qui interna nevæ vitm impinguatie, pacem inter aus et Dominum faciens, odorem de nebis suavissimum reddit. Quia vero eadem charitas in cordibus electorum inexstinguibilis manet, apte illic subditur : Ignis est iste perpetuus, qui nunquam deficiet de alteri. Nunquam profecto de altari ignis iste delicit, quia etiam post hane vitam corum mentibus fervor charitatis accrescit. Alterna quippe contemplatione agitur, ut omnipotens Dens, que megis viens sucrit, ee

CAP. VL. - Isem unde supra.

In commentario Ezechiel., hom. 12 (Num. 30): Quod offerri per legem simila in sacrificium jubetur. Nullum omnipotenti Deo tale est sacrificium, quale zelus animarum. Hinc enim Psalmista ait, Zehis domus tuæ comedit me (Psal. LXVIA, 10). (Num. 5). Quantum vero frixura cordis, que per spiritualem zelum agitur, omnipotentem Dominum placat, aperte ostenditur, cum offerri per legem simila in sacrificium jubetur. De qua scriptum est : In sartagine oles conspersa frigetur, offeretque eam calidam in odorem suavissimum Domino sacerdos, qui patri jure succes-serit, et tota cremabitur in altari (Levit. vi, 21). Tunc enim simila in sartagine frigitur, cum munda mens justi per zeli sancti ardorem crematur. Qua consper-

[·] Gemet. et Utic., a voluptate. Retinemus receptam lectionem que est Michael.

gi eleo prescipitur, quia enim Gracco misericordia designatur, que in conspectu omnipotentia Domini designatur, que in conspectu omnipotentia Domini avidat et incet. Conspergatur ergo oleo mena que in superna contemplatione appetant, quamvis in sedesignatur, quie in conspectu omnipatentia Demini ardet et lucat. Conspectutor ergo eleo mens que in sartagine frigitur, quie in sanett zeli districtione ne-cesse est ut ex misericordis virtute et ardeat et claescat, Amat enim eumdem ipsum quem insequi videtur. Unde et calida in odorem suavissimum Don no offerri prescipitur, quia si amorem zelus non habet, ca que in sartagine offertur calorem simila amisit.

Et aotandum quis eam offerre pracipitur, videlices sacerdos qui patri jure successerit. Ille enim sacerdos sacerdos qui patri jure successerit. patri jure succedit, qui esse se omnipotentis Dei fipatri jura auccedit, qui emer ne cumpurcus sor intium mortina demonstrat, alque a nobilitate intima operum suorum ignobilitate non discrepat. Que in altari tota cremari praccipitur, ut videlicet holocaustum fiat. Holocaustum enim totum incensum dicimus. Unde et in translatione altera heec eadem simila use in sartagine frigitur, helocaustum fieri jubetur. Hoc autem inter holo; austum et sacrificium distat, quia omne quidem holocaustum sacrificium est, non B omne secrificium bolocaustum. Sunt enim multa bona que aguntur sacrificia, sed holocausta non sunt, quia totam mentem in amore spirituali minimo incendunt. Qui enim sic operantur ea quæ Bei sunt, ut tamen ea que sunt seculi non reliquant, nimi rum sacrificium, et non holocaustum, offerunt. Qui autom cuncta qua mundi sunt descrunt, et totam mentem igne divini amoria accordunt, hi nimirum omnipotenti Domino sacrificium et holocaustum faciunt. Simila itaque in sartagine est monda mens justi in zeli spirituali afflictione, que per sollicitudi-nem animarum frigitur; et non solum sacrificium, sed etiam helocaustum Domino esse deputatur.

CAP. VII. — Qued canda hoeties in sucrificie jube-

tur offerri (Levit. vn. 8).

Dum de perseverantia boni operis tractaretur hemil. 25 (Num. 2) in Evang., adjunctum est: Quod canda hostice in sacrificio jubetur offerri. — Quid in canda, nisi finis est corporis? Et ille hene immolat, C qui sacrificium boni operis usque ad finem debita perducit actionis. Canda ergo bestize in altari offerri recipitur, ut videlicet omne bonum, cum incipimus, ctiam perseveranti fine compleamus

Cap. VIII.—Quod sacerdos ex sacrificio, dextrum armum, ac separatum jubetur accipere (Levil. VII, 33).

Dum de cu todia sacerdotalis officii tractaretur. in Cod. Reg. past., " tit. 14, adjunctum est : Quod accerdos ex sacrificio, etc.—Quid est quod sacerdos ex præcepto legis, non solum dextrum armum, sed etiam separatum jubetur accipere, nisi ut nen solum sit ejus operatio utilis, sed etiam singularis? Nec inter malos tantummedo, que recta sunt, faciat, sed bene quoque operantes subditos sicut benere ordinis superat, ita etiam morum virtuta transcendat. Cui in esu quoque pectueculum eum armo tribuitur, ut quod de sacrificio precipitur sumere, hoc de semetipso auctori discat immolare. Et non solum pectore que recta sunt cogitet, sed spectatores suos ad sublimia p armo operis invitet. Nulla præsentis vitæ appetat, nulla pertimescat. Blandimenta mundi respecto intimo terrore despiciat, terrores autem considerato internæ dulcedinis blandimento contemnat.

Cap. IX. — Uned pieces, qui pinnulas non habent, ab esu fidelis populi prohibentur. Es quod pieces, qui pinnulas equamerum habent, dare salius eliem super

aquas solent (Levit. 11, 9). Dum de desideriis electorum spiritualiter viventium tractaretur in expos. beati Job, L. v (Num. 19). adjunctum est: Quod pisces, qui pinnulas non habent, etc. — Quid b ergo pennatis piscibus, nisi electæ

in Michael. Iaudatur homil. 26 in Evang.

ipais iterum en mortali carne dilabanter.

Car. X. - Item unde sunra. (Num. 19). — Pisces, qui habent pinnulas, saltus dare super aquas solent; soli ergo in electorum corpore quasi pisces transcunt, qui in eo quod imis deerviunt, aliquando ad superna conscendere mentis saltibus, sciunt ne semper in profundis curarum lateant, et nulla eos amoris summi quasi liberi aeris aura confingat. Qui ergo rebus temporalibus occupantur, tune bene exteriora disponunt, cum sofficite ad interiora confugiant, cum nequaquam foris perturbationum strepitus diligent, sed apud semetipsos intus in tranquilitatis sinu requiescunt.

– Si ultra apparuerit in his locis quæ prius immaculata erant, lepra volatilis et vaga, debet iani

comburi (Levil. XIII, 57).

Dum de alternantibus in reproba mente vitils tractaretur, hom. 10 in Ezechiel., adjunctum est : Si ultra apparuerit in his locis, etc. — Aliquando quedam nos male egisse cognoscimus, atque hee a noatre opere vitanus; sed ipse nobis culpa aliis actibus surrepit, que prius nes in aliir tenebet. Nam sunt nounulli qui, carnali immunditize subjecti, ad semet-ipsos considerantes redeunt, reatum suze pravitatis agnoscunt. Cumque se ab immunda actione correverint, statim de castitatis bono stulta clatione gloriantur, et quos prius immunditia operis tenebat in corpore, postmodum immunditia elationis tenet in cogitatione. Quid itaque istos, nisi lepra volatilis possidet, quæ vestimentum plene non deseruit, sed in eo locum mutavit? Ve-timentum quippe sanctæ Ecclesiæ unusquisque sidelis est. Unde ei per prophetam dici-. tur : Vivo ego, dicit Dominus, quia emnibus his velut ornamento vestieris (Isai. xLIX, 8). Lepra ergo volatilis et vaga vestimentum tenet, quando eam animam quæ esse fidelis cernitur per immutatum vitium culpa possidet. ^d Si quis enim babitis in hoc mundo divitiis fortasse superblat, sed ab ore prædieantis cuncta hæc peritura esse audiens, ea quæ possidet pauperibus dis-pergat; de ipsa vero distributione elationem in corde habeat, quia prius hunc elatio per tenaciam, post-modum per largitatem tenuit, lepra, ut diximus, in vestimento locum mutavit. Alius immoderatis indisciplinatisque inepte lætitiæ verbis est deditus, qui dum fortasse a prædicatore corripitur, gravitatis censura se coercere studet, ne dissoluto gaudio lætetur; sed sæpe dum plusquam debet a gandio restringitur, animus in iram vertitur, et sua ei tristitia iracuadise stimulos excitat, alque constrictam mentem furoris aculeo perturbat. Quia ergo vitium ineptæ lætitiæ per immoderatam continentiam ad iracondiæ vitium transit, lepra vaga et volatilis locum quem tenebat destituit, et quem non tenebat, occupavit.

CAP. XII. — Qui fluxum seminis patitur, immundus erit (Levil. xv, 10).

Cum de tenenda locutionis mensura tractaretur in expos. beati Job, l. xxiii (Num. 28), adjunctum est: Qui fluxum seminis patitur, etc. — Quid est sermo, misi semen? Qui dum ordinate emittitur, audientis mens quasi concipientis uterus, ab boni operis prolem fetatur; si vero importune defluit, emittentem polluens, generandi virtutem perdit. In mente quippe audientium semen secuturæ cogitationis est auditæ qualitas locutionis, quia dum per aurem sermo con-cipitur, cogitatio in mente generatur. Nam si semen sermo non esset, de prælicante Paulo nequaquam Athenienses dicerent: Quid sibi vult seminiverbius

4 Hic locus in Editis et in multis Mss. est corruptus. Veram lectionem suppeditavit Coil. Michael.
• In Gemet.: Quid per fluxum seminis, nisi sermonis semen accipitur? Qui dum ordinate emittitur.

Id est m part., cap. 5. Eadem leguatur epist. 25, lib. 1, olim 24.

e In Michael. assignatur hom. 11. In neutra nobis Occurrit qued hic legiter.

hic dicere (Act. xvii, 18)? De quo et Lucas dicit: A pertimescit, qui sola interna desiderat. Cujus inten-Ipes enim erat dux verbi (Act. xiv, 11). Semen ergo usui propaginis dicatum incompetenter fluens, catera membra coinquinat, cum sermo per quem in audientium sensibus nasci scientia debuit, si inordinate prodeat, etiam quæ recte senserit fædat. Qui ergo fluxum seminis sustinet, immundus asseritur, quia multiloquio subditus ex eo se inquinat (Reg. past. p. 11, cap. 4 in fin.). Quod si ordinate promeret, prolem rectæ cogitationis edere in audientium corde potuisset. Dumque incautus per loquacitatem defluit, non ad usum generis, sed ad immunditiam semen fundit. Unde et Paulus quoque cum discipulum de instantia prædicationis admoneret, dicens: Testificor coram Deo et Christo Jesu, qui judicaturus est vivos et mortuos, per adventum ipsius et regnum ejus: Prædica verbum; insta opportune, importune (I Tim. IV, 1). Dicturus importune, præmisit opportune, quia scilicet apud auditoris mentem ipsa sua utilitate se destruit. si habere importunitas opportunitatem nescit.

– Non maledices surdo, nec coram cæco CAP. XIII. pones offendiculum (Levil. xix, 14).

Dum de cavendo detractionis ac scandali vitio tractaretur in Reg. past. part. In (Cap. 35, a. 36), adjunctum est: Non maledices surdo, etc. — Surdo maledicere, est absenti non audienti derogare. Coram cæco ponere offendiculum est discretam quidem rem agere, sed tamen ei qui lumen discretionis nonhabet, scandali occasionem præbere.

CAP. XIV. — Quando ingressi sueritis terram, quam ego daturus sum vobis, et plantaveritis in ea ligna pomifera, auferetis præputia eorum. Poma quæ germinant, immunda erunt vobis, nec edetis ex eis

Levit. xix, 23).

Cum de vitando appetitu laudis transitoriæ tracta-retur in expos. beati Job, lib. viii (Num. 79, 80), adjunctum est: Quando ingressi fueritis terram, etc.

Ligna pomifera sunt opera virtutibus fecunda.
Præputia itaque lignorum auferimus cum de ipsa inchoationis infirmitate suspecti, primordia nostrorum operum non approbamus. Poma autem quæ germinant, immunda dicimus, nostrisque esibus non aptamus, quia cum primordia boni laudantur operis, dignum est ut hoc animum non pascat operantis, ne dum accepta laus suaviter carpitur, fructus operis intempestive comedatur. Qui ergo inchoatæ virtutis ab humano ore laudem receperit, quasi plantati ligni ante tempus pomum comedit. Hinc per Psalmistam Veritas dicit: Vanum est vobis ante lucem surgere, surgite postquam sederitis (Psal. CXXVI, 2). Ante lucem quippe surgere, est priusquam claritas æternæ retributionis appareat, in præsentis vitæ nocte gaudere. · Sedendum ergo prius est ut post recte surgamus; quia quisquis nunc se sponte non humiliat, nequaquam hunc sequens gloria exaltat.

CAP. XV. — Loquere ad Aaron: Homo de semine tuo per (amilias qui habuerit maculam, non offeret pa-nes Dco suo, nec accedet ad ministerium ejus. Ubi et repente subjungitur : Si cæcus suerit, si claudus, si vel parvo et grandi et torto naso, si fracto pede vel manu, si gibbus, si lippus, si albuginem habens in oculo, si jugem scabiem, si impeliginem in corpore,

vel ponderosus (Levit. xx1, 17, seq.).

Cum de morum vitiis, per corporum infirma distinctis tractaretur, Reg. past. part. 1 (Cap. 1x), adjunctum est: Loquere ad Aaron, etc. — Considerandum valde est quia cum causam populi clecius præsul suscipit, quasi ad ægrum medicus accedit. Cujus, si adhuc in opere passiones vivunt, qua præsumptione percussum mederi poterit, qui in facie vulnus portat? (Cap. x.) Ille ergo, ille modis omnibus debet ad exemplum vivendi pertrahi, qui cunctis carnis passionibos moriens, jam spiritualiter vivit. Qui prospera mundi postposuit. Qui nulla adversa

tioni bene congruens, nec omnino per imbecillitatem corpus, nec valde per contumaciam repugnat. Qui ad aliena cupienda non ducitur, sed propria largitur. Qui per pietatis viscera citius ad ignoscendum flecti-tur, sed nunquam plus quam deceat ignoscens, ab arce rectitudinis inclinatur. Qui nulla illicita perpetrat, sed perpetrata ab aliis, ut propria, deplorat. Qui ex affectu cordis alienze infirmitati compatitur, sicque in bonis proximi sicut in suis profectibus lætatur. Qui ita se imitabilem cæteris in cunctis quæ agit insinuat, ut inter eos non habeat quod saltem de transactis mens erubescat. Qui sic studet vivere. ut proximorum quoque corda arentia doctrinze valeat fluentis irrigare. Qui orationis usu et experimento jam didicit, quod obtinere a Domino, quæ poposcerit, possit. (Cap. 11). Hinc est quod superna voce morum vitia per corpora infirma signantur, dum ad Moysen Dominus dicit : Loguere ad Aaron : Homo de semine tuo p B familias, qui habuerit maculam, non offerat panes Do-mino Deo suo, nec accedut ad ministerium ejus (Levit. xxi, 17). Ubi et repente subjungitur: Si cæcus fuerit, si claudus, si vel parvo vel grandi et torto naso, si fracto pede vel manu, si gibbus, si lippus, si albuginem habens in oculo, si jugem scabiem, si impetiginem in corpore, vel ponderosus. Cæcus quippe est qui supernæ lumen contemplationis ignorat. Qui præsentis vitæ tenebris pressus, dum venturam lucem nequaquam diligendo conspicit, quo egressum operis porrigat, nescit. Hinc etenim prophetante Anna dicitur : Pedes sanctorum suorum servabit, et impii in tenebris conticescent (I Reg. 11, 9). Claudus vero est qui qui-dem quo pergere debeat aspicit, sed per infirmitatesa mentis vitæ viam perfecte non valet tenere quam videt. Qui ad virtutis statum dum fluxa consuctudine non erigitur, quo desiderium innititur, illuc gressus operis efficaciter non sequentur. Hinc etenim Paulus dicit: Remissas manus et dissoluta gemua erigite, et gressus rectos facite pedibus vestris, ut non claudicans quis erret, magis autem sanetur (Hebr. XII, 12, 13). Parvo autem naso est, qui ad tenendam mensuram discretionis idoneus non est. Naso quippe odores fetoresque discernimus. Recte ergo per nasum discretio exprimitur, per quam virtutes eligimus, delicta reprobamus. Unde et in laude sponsæ dicitur : Nasus tuus sicut turris quæ est in Libano (Cant. vII, 4). Quia nimirum sancta Ecclesia quæ ex causis singulis tentamenta prodeant, per discretionem conspicit, et ventura vi-tiorum bella ex alto deprehendit. Sed sunt nonnulli qui dum æstimari hebetes nolunt, sæpe se in quibusdam inquisitionibus plusquam necesse est exercentes, ex nima subtilitate falluntur. Unde hic quoque subditur, vel grandi et torto naso. Nasus etenim grandis et tortus, est discretionis subtilitas immoderata, quæ dum plusquam decet excreverit, actionis suæ rectitudinem ipså confundit. Fracto autem pede vel manu est qui viam Dei pergere omnino non valet, atque a bonis actibus funditus exsors vacat, quatenus hæc non ut claudus saltem cum infirmitate teneat, sed ab his omni modo alienus existat. Gibbus vero est quem terrenæ sollicitudinis pondus deprimit, ne unquam ad superna respiciat, sed solis his quæ in infimis calcantur, intendat. Qui etsi quando aliquid ex bono patriæ cœlestis audierit, ad hoc nimirum perversæ consuetudinis pondere prægravatus, cordis faciem non attollit. Quia cogitationis statum erigere non valet, quem terrenæ usus sollicitudinis curvum tenet. Ex horum quippe specie Psalmista dicit : Incurvatus sum, et humiliatus sum usquequaque (Psal. xxxviii, 8). Quorum culpam quoque per seinetipsam Veritas reprobans ait: Semen autem, quod in spinis cecidit, hi sunt qui audierunt, et a sollicitudinibus, ct divitiis, et voluplatibus vitæ euntes suffocantur, et nou referunt fructum (Luc. viii, 14). Lippus vero est cujus quidem ingenium ad cognitionem veritatis emicat,

Irrepeit in Ed. sciendum, pro sedendum.

b Excusi contra Gregorii mentem, ex minima.

sed tamen hoc carnalia opera obscurant. In lippis A non apprehendat, nisi humana (I Cor. x, 13). Ac si quippe oculis pupillæ sanæ sunt, sed humore de- aperte diceret: Humanum quidem est in corde tenfluente infirmatæ palpebræ grossescunt. Quæ quia infusione crebro atteruntur, etiam acies pupillæ vitiatur. Et sunt nonnulli, quorum sensum carnalis vitæ operatio sauciat quia videre recta subtiliter per ingenium poterant, sed usu pravorum actuum caligant. Lippus itaque est, cujus sensum natura exacuit, sed conversationis pravitas confundit. Cui bene per angelum dicitur : Collyrio inunge oculos tuos ut videas (Apoc. in. 18). Collyrio quippe oculum ut videamus inungimus, cum ad cognoscendam veri luminis claritatem, intellectus nostri aciem medicamine bonæ operationis adjuvamus. Albuginem vero habet in oculo, qui veritatis lucem videre non sinitur, quia arrogantia sapienti: , seu justitæ cæcatur. Pupilla namque oculi nigra videt, albuginem tolerans nil videt, quia videlicet sensus humanæ cogitationis si stultum se peccatoremque intelligit, cogitationem intimæ claritatis apprehendit. Si autem candorem sihi justitiæ seu sapientiæ tribuit, a luce se supernæ co- B ramine gravatur in mente. Qui nequaquam quidem gnitionis excludit; et eo claritatem veri luminis nequaquam penetrat, quo se apud se per arrogantiam exaltat. Sicut de quibusdam dicitur: Dicentes enim se esse sapientes, stulti facti sunt (Rom. 1, 22). Jugem vero habet scabiem, cui carnis petulantia sine cessatione dominatur. In scabie etenim fervor viscerum ad cutem trahitur, per quam luxuria recte designatur, quia si cordis tentatio usque ad operationem prosilit, nimirum fervor intimus usque ad cutis sca-biem prorumpit, et soras jam corpus sauciat, quia dum in cogitatione voluptas non reprimitur, etiam in actione dominatur. Quasi enim cutis pruriginem Paulus curabat abstergere, cum dicebat : Tentatio vos

tationem perpeti, dæmoniacum vero est, in tentationis certamine et in operatione superari. Impetiginem quoque habet in corpore quisquis avaritia vastatur in mente, quæ si in parvis non compescitur, nimirum sine mensura dilatatur. Impeligo quippe sine dolore corpus occupat, et absque occupati tædio excrescens membrorum decorem fœdat, quia et avaritia capti animum dum quasi delectat exulcerat, dum adipiscenda quæque cogitationi objicit, ad inimicitias accendit et dolorem in vulnere non facit, quia æstuanti animo ex culpa abundantiam promittit. Sed decor membrorum perditur, quia aliarum quoque virtutum per hanc pulchritudo depravatur, et quasi totum corpus exasperat, quia per universa vitia animum supplantat, Paulo attestante qui ait: Radix omnium malorum est cupiditas (1 Tim. v1, 10). Ponderosus vero est qui turpitudiuem non exercet in opere, sed tamen ab hac cogitatione continua sine modeusque ad opus nefarium rapitur, sed ejus animus voluptate luxuriæ sine ullo repugnationis obstaculo delectatur. Vitium quippe est ponderis, cum humor viscerum ad virilia labitur, que profecto cum mo-lestia dedecoris intumescunt. Ponderosus ergo est, qui totis cogitationibus ad lasciviam defluens, pondus turpitudinis gestat in corde : et quamvis prava non exerceat opere, ab his tamen non evellitur mente, nec ad usum boni operis in aperto valet assurgere, quia gravat hunc in abditis pondus turpe. Quisquis ergo quolibet horum vitio subjicitur, panes Domino offerre prohibetur, a nec profecto diluere aliena delicta valet is, quem adhuc propria devastant.

Excusi, invitis Mss.: ne profecto diluere aliena delicta non valeat, is quem a dhuc propria devastant.

LIBER QUARTUS.

De Testimoniis libri Numerorum.

quos post votum in igne sacrificii ponunt (Num. VI. 18).

Cum de a vitandis superfluis cogitationibus tractaretur in expos. beati Job, l. 11 (Num. 34), adjunctum est: Quod Nazaræi capillos nutriunt, etc. Ouid est good Nazaræi capillos nutriunt, nisi quod per vitam magnæ continentiæ præsumptionum cogitationes crescunt? Sed quid est quod devotione completa caput Nazaræus radere, capillosque in igne sacrificii ponere jubetur, nisi quod tunc ad perfectionis summam pertingimus, cum sic exteriora vitia vincimus, ut etiam cogitationes superfluas a mente resecemus? Quas nimirum sacrificii igne concremare, est flamma eas divini amoris incendere, ut totum cor in Dei amore ardeat, et cogitationes superfluas concremans, quasi Nazarzei capillos devotionis perfectione consumat.

CAP. II. - Quod Moyses crebro tabernaculum intrat, et exit (Num. 7).

Cum de præpositorum ædificanda regiminis regula tractaretur, Regul. pastoral. parte II (Cap. 5), adjunctum est : Quod Moyses crebro, etc. — Quid est quod Moyses crebro tabernaculum intrat et exit, nisi quod is, qui mente in contemplationem rapitur, foris insirmantium negotiis urgetur? Intus Dei arcana considerat, foris onera carnalium portat. Qui de rebus quoque dubiis semper ad tabernaculum recurrit, ac

* In Excusis legitur: de resecanda cogitationum superstuitate. Adhæremus Mss. Vaticano, Michael,

CAPUT PRIMUM. -- Quod Nazarai capillos nutriunt, C coram testamenti arca Dominum consulit, exemplum procul dubio rectoribus præbens, ut cum foris ambigunt quid disponant, ad mentem semper quasi ad tabernaculum redeant; et velut coram testamenti arca Dominum consulant, si de his, in quibus dubitant, apud semetipsos intus sacri eloquii paginas requirant. Unde et ipsa Veritas per susceptionem nobis nostræ humanitatis ostensa, in monte orationi inhæret (Luc. vi, 12), miracula in urbibus exercet; imitationis videlicet viam bonis rectoribus sternens, ut etsi jam summa contemplando appetant, necessitatibus tamen infirmantium compatiendo misceantur, quia tunc ad alta charitas mirabiliter surgit, cum ad ima proximorum se misericorditer attrabit, et cum benigne descendit ad infima, valenter recurrit ad summa.

> CAP. III. — Levitæ radant omnes pilos carnis suæ (Num. viii , 7).

Cum de vitandis carnalibus concupiscentiis ab elec-D torum cordibus tractaretur in expos. beati Job, I. v Num. 59), adjunctum est : Levitæ radant omnes pilos carnis suæ. — Pili carnis sunt quælibet superflua humanæ corruptionis. Pili carnis sunt vitæ veteris cogitationes quas sic a mente abscindimus, ut de amissione earum nullo dolore fatigemur. Levita namque assumptus vocatur. Oportet ergo Levitas omnes pilos carnis radere, quia is, qui in obsequiis divinis assumitur, debet ante Dei oculos a cunctis carnis co-

Utic., etc.

praterning muscus apparere, no micros cognatura-nes mens proferat, et pulchram anime speciem quasi-pilis fructificantibus deformem reddat. Sed quanta-libet, ut diximus, quempiam virtus sanctæ conversa-tionis evexerit, adhuc tamen ei de vetustate vitæ nascitur, quod toleretur. Unde et ipsi Levitarum pili radi præcepti sunt, non evelli. Basis etenim pilis in carne radices remanent et crescunt, ut iterum radantur, quia magno quidem studio superfluz cogitationes amoutandse sunt, sed tamen amputari funditus nequaquam possunt. Semper enim caro superflua generat. que semper spiritus ferro sollicitudinis recidat. sed heee in nobis tune subtilius conspicimus, cum speculationis alta penetramus.

CAP. IV. - Quod Levita ab anno vigerimo quinto ministrare debaut, ab anno vero quinquagesimo encledes vasorum fiant (Num. VII., 24, 25).

Cum de operationibus intra sanctam Ecclesiam erfectorum et imperfectorum tractaretur in expos. Levita ab anno vigesimo quinto ministrare debeant, etc. · Quid per annum quintum ac vigesimum, in quo nos juventutis oboritur, nisi ipsa contra unumquadque vitim bella signantur? Et quid per quin-quagenarium, in quo jubitei requies continetur, ni-i interna requies edomito belle mentis exprimitur? Quid vero per vasa tabernaeuli, nisi fidelium animæ figurantur f Levitæ ergo ab anno vigesimo et quinto tabernaenie serviant, et a quinquagesimo custodes vasorum flant, ut videlicet qui adhuc impugnantium vitiorum certamina per consensum delectationis tolerant, alierum curam suscipere non præsumant. Electi enim cum adhuc in tentatione sunt, subesse eos ac servire necesse est, et obsequis laboribusque fatigarf. Cum vero tentationum bella subegerint. quo apud se jam de intima tranquillitate securi sunt, animarum custodiam sortiantur: mentis quippe estate tranquilla. dum calor recesserit tentationis, custodes vasorum sunt, quia doctores animarum C funt.

. — Quod Moyses in rebus dubiis crebro ad tabernaculum redit (Num. 12 , 7, 8, 9). CAP. V.

Dum de bono quietis internæ et vitandis sæcularibus vitæ tumultibus tractaretur in expos. beati Job, l. xxui (Num. 38), adjunctum est: Quod Moyses in rebus dubits crebro ad tabernaculum redit. — Relictis turbis ad tabernaculum redire est postpositis exteriorum tumultibus secretum mentis intrare. Ibi enim Dominus consulitur et quod foris agendum est publice, intus silenter auditur. Hoc quotidie boni rectores faciunt, cum se res dubias discernere non cosse cognoscunt, ad secretum mentis velut ad quodum tabernaculum revertuntur, divina lege perspecta, quasi coram poaita arca Dominum consulunt; et quod prius intus tacentes audiunt, hoc foris postmodum agentes innotescunt. Ut enim exterioribus officiis inoffense deserviant, ad secreta cordis recurrere incessabiliter cu-

Cap. VI. — Fac tibi duas tubas argenteas ductiles. Et paulo post: Cum concisus clangor increpuerit, movebuni casira (Num. 1, 2, 5).

Dum de operationibus duorum præceptorum, vide-Acet amoris Dei et proximi per summum institutum boni doctoris ministratum in auditorum cordibus tractaretur, in expos. beati Job, l. xxx (Num. 14), adjunctum est : Fac tibi duas tubas argenteas ductiles, etc.-Per duas tubas exercitus ducitur, quia per duo præcepta charitatis ad procinctum fidei populus vocatur. Que ideireo argentese lieri pracipiuntur, ut piædicatorum verba lucis nitore pateant, et auditorum mentem nulla sui obscuritate confundant. Idcirco autem

gitatianibus mundus apparere , no illicitas cagitatio- A ductiles , quia necesso cat ut bi qui venturam vitama predicant, tribulationum presentium tussionibu crescant. Bene autem dicitur : Cum concious clangor increpuerit, movebunt castra, ania nimirum praedicationis sermo cum subtilius ac minutius agitur, audi-terum corda contra tentationum certamina ardentius excitantur.

> CAP. VII. -- Proficieimur ad locum, quem Dominus daturus est nobie; ueni nobiecum, ut bene facianuse tibi (Num. 1, 29).

In codice Reg. past. III (Cop. 17, prop. fin.), adjunctum est: Proficiscimur ad locum, etc. — Plerumque persuadere elatis utifia melius possumus, si profec-tum eorum nobis potius quam illis profuturum dicamus, si meliorationem nobis magis quam sibi profu-turam dicamus, et eam magis nobis quam sibi impendi postulamus. Facile enim ad bonum elatio fiectitur, si ejus inflexio prodesse et afiis credatur. Unde Moyses, qui regente se Deo, per desertum acperfectorum et imperfectorum tractaretur in expos.

Unue muyses, qui regente se 200, pu de conatum beati Job, l. xxm (Num. 21), adjunctum est : Quod B rea columna duce pergebat, cum Obab cognatum suum a Gentifitatis conversatione vellet educere, et omnipotentis Dei dominio subjugare, ait: Proficiscimur ad lecum, quem Dominus daturus est nobis; veni nobiscum, ut bene saciamus tibi : quia Dominus bona promisit Israel (Num. x, 29, seq.). Cui cum respondisset ille : Non vadam tecum, sed revertar ad terram meam in qua natus sum, illico ad-Junxit: Noli nos relinquere, tu enim nosti in quibus locis per desertum castra ponere debeamus, et eris suctor noster. Neque enim Moysi mentem ignorantia itineris angustabat, quem et ad prophetiæ scientiam cognitio divinitatis expenderat, quem columna exterius præibat, quem de cunetis interius per conversa-tionem cum Deo sedulam locutio familiaris instruebat. Sed videlicet vir providus, clato auditori colloquens, solatium petiit ut daret. Ducem eum requirebat in via, ut dux ei sieri potuisset ad vitam. Egit itaque ut superbus auditor voce ad meliora suadenti, e magis sieret devotus, quo putaretur necessarius; et unde se exhertatorem suum præcedere crederet, inde se sub verbis exhortantis inclinaret.

> CAP. VIII .- Quad dum populus manna perciperet, ab Ægupto ollas carnium, pepones, porros, cæpasque concupivit (Num. x1, 5, 6, 7).

Cum de reprobarum mentium vidis per contem-tam superno aspirationis dulcodinum tractaretur in expos. beati Job, l. xx (Num. 39, 40), adjunctum est: Quod dun populus manna perciperet, elc.— Dura, carnatium montes pree amore suculi, quasi quædam mollia ac delectabilia ferre parati sunt, dum in hac vita rerum culmina apprehendere conantur. Cessationem Dominus a mundi laboribus imperat, sanctæ quietis dulcedinem persuadet; et tamen vesana iniquorum mens plus se assequi aspera carna-liter quam tenere blanda spiritualiter gaudet. Pus acerbitate fatigationis quam quietis dulcedine pascitur; quod aperte in semetipso nobis Lraeliticus poviant, ad secreta cordis recurrere incessabilit r curant, et sic vocem Dei, quasi per occultam inspirationem audiunt, dum in meditatione mentis a carnalibus sensibus abstrahuntur.

Larr; quou aperte in sensetipes mous infractionem manuse desuper
pulme oftendit, qui dum refectionem manuse desuper
proprieta dum refectionem manuse desuper
proprieta dum refectionem manuse desuper
proprieta dum refectionem manuse desuper
proprieta dum refectionem manuse desuper
proprieta dum refectionem manuse desuper
proprieta dum refectionem manuse desuper
proprieta dum refectionem manuse desuper
proprieta dum refectionem manuse desuper
proprieta dum refectionem manuse desuper
proprieta dum refectionem manuse desuper
proprieta dum refectionem manuse desuper
proprieta dum refectionem manuse desuper
proprieta dum refectionem manuse desuper
proprieta dum refectionem manuse desuper
proprieta dum reference dum refe manna, niei esca gratis suave saplens, ad refectio-nem interioris vitæ bene vacantibus desuper data? Et quid per ollas carnium, nisi carnalia opera vita in tributationum laboribus, quast ignibus excoquenda? Quid per pepones, nisi terrenæ dulcedines? Quid per porros se cæpas exprimiter, que plerunque qui co-modunt, lacrymas emittunt, nisi difficultas vitse præ-sentis, que a dilectoribus suis et non sine luctu agitur, et lamen cum lacrymis amatur? Manna igitur deserentes, cum peponibus ac carnibus, porros cupasque quesierunt, quia videlicet perverse mentes dulcia per gratiam quietis dona despiciumi. Et pro carnalibus voluptatibus laboriosa hajus vitae itinera etiam lacrymis plena concupiscunt. Contempunt ha-

a Abest, per consensum delectationis, ab Utic. et Gemet; legitur in Michael.

tunt ubi et carnaliter gemant.

CAP. IX.—Congrega mihi septuaginta viros de senibus Israel, quos tu nosti quod senes populi sint (Nam. XL 16).

Dum de spectanda potius morum gravitate quam schale de speciment points inortale gravitate quan schale in constituendis prafectis tractaretur in expos. heati Job, I. xix (Num. 26), adjunctum est: Congrega mihi septuaginta stros de senibas Israel, etc. — Sicut plerumque juvenes dici solent qui nulta consilli gravitate fulcientur, ita senes non cos Scriptura sacra vocare consucvit qui sela quantitate temporum, sed morum grandevitate maturi sunt. Unde per quem-dam sapientem dicitur: Senectus venerabilis est, non dinturna, neque numero amorum computata. Cani autem sunt sensus hominis, et ælas senectatis vita immacuiata (Sap. 17, 8). Hinc est ergo quod ad Moysen Dominus dicit: Congrega miki septuaginta viros de senioribus Israel, quos su nosti, quod senes populi sunt. In quibus quid aliud quam senectus cordis requiritur, B cum tales jubentur eligi qui senes esse sciuntur? Si enim senectus in eis corporis quæreretur, a tantis sciri peterant, a quantis videri. Dum vero dicitur: Ques tu mesti qued senes populi sent, prefecto liquet, quin senectus mentis non corporis cligenda nuntia-

Cap. X.— Quid comularis pro me? quis tribuat ut omnis populus prophetet, et det eis Dominus spiritum suum (Num. x1, 29)?

Cum de pio desiderio cordis pastorum in lucrandis subditis tractaretur in exposit. beati Job, lib. xxu (Num. 54), adjunctum est: Quid amularis pro me? etc.—Pia Pastorum mens, quia non propriam glorism sed auctoris quærit, ab omnibus vult adjævari quod agit. Fidelis namque prædicator optat, si ileri valest, ut veritatem, quam solus loqui non sufficit, ora cun-ctorum senent. Unde cum Josue duebus in castris remanentibus atque prophetantibus vellet ebeintere, recte per Moysen dicitur: Quid sumdario pro me? C quis tribuat ut omnis populus prophetet et det cie Do-minus spiritum suum? Prophetare quippe omnes vo-luit, qui bouum quod habuit aliie non invidit.

Cap. XI.—Quad Aaron assumpto thuribulo interviouses as mortuos stetit (Num. 27, 47, 48).

Dum de boni pastoris studio tractaretur, adjun-etum est: Quod Aaron assumpto thuribulo inter sivenles ac mortnos stetit. - " Quid est quod Aaron, ut iram Domini placaret, thuribulum sumpsit, alque inter viventes ac mortuos stelit, nisi quia Sacerdotis est negotiem omnipotenti Deo orationem essundere, et pro justis ne cadant, et pro peccatoribus, ut resur-gere debeant? unde et Psalmista ait : Intret oratio mes sicul incensum in conspectu tuo (Psal. Gxl., 2).

CAP. XII.— De virgis duodecim in tabernaculo positis, ex quibus virga Aaron floruit (Num. XVII, 2).

n de mysterio resurrectionis tractaretur, in expos. beati Job, l. xiv (Num. 68), adjunctum est : De sirgis duodecim in tabernaculo positis, etc.—Cum Aaron sacerdotium, qui de tribu Levi fuerat, despi-ceretur, nec digna tribus que offerret holocaus ta crederetur, duodecim virgae juxta duodecim tribus in tabermoule poni precopte sunt, et ecce virga Levi viruit, et quid virtutis in munere Aaron habe-ret, cetendit. Quo videlicet signo quid innuitur, nisi quod omaes, qui seque ad finem mundi jacenus in morte, quesi visga relique in ariditate remanemus. Sed cunctis visgas in ariditate remanentibus, virga Levi ad florem rediit, quia corpus Domini, veri scilicet sacordetic nestri, in mortis ariditate positum, in florem resurrectionis erupit. Quo flore Aaron recte sacerdos esse cognoscitur, quia hac resurrectio-

 In Gemet. ac Michaelino indicatur hom. undocima in Ezechiel., ubi tamen non invenit

in Gemet, notatur hace ex lib. xiv in Job case

bere ubi spiritualiter gaudeant, et desiderantes appe. A nis gloria Redemptor noster, qui de tribu Juda ac Levi ortus est, intercessor pro pobis esse monstratur. Ecce ergo jam virga Aaron post ariditatem floret, sed virgæ duodecim tribuum in ariditate remanent, quia jam quidem corpus Domini post mortem vivit. sed nostra adhuc corpora usque in finem mundi a resurrectionis gloria differentur.

Cap. XIII. — Præcipe filis Israel ut adducant ad te vaccum rufam, æiatis integræ, in qua nulla sit næcula, nec portaverit jugum : tradesque eam Eleazaro sacerdoti, qui ductam extra castra immolabit in conspectu Domini, et intinget digitum in sanguine ejus, aspergens contra fores tabernacuii septem vicibus; comburetque eam cunctis videntibus, lam pelle et carnibus ejus quam sanguine et fimo flammæ traditis. Ligrum quoque cedrinum et hyssopum coccumque bis tinctum sacerdos immittet in flammam, quæ vaccam vorat, et tunc demum, lotis vestibus et corpore suo, ingredietur in castra, commaculatusque erit usque ad vesperum. Sed et ille qui cambussit eam lavabit vestimenta sua et corpus, et immundus erit usque ad vesperum. Colliget autem vir mundus cineres vaccæ, et effundet eos extra castra in loco purissimo, ut sit multitudini filiorum Israel in custodiam et in aquam aspersionis, quia pro peccato combusta est vacca (Num. xix, 3 seq.).

Dum de mysterio incarnationis dominica tractaretur in expos. beati Job, adjunctum est: Practipe
filiis Israel ut adducant ad te vaccam rujum, etc.—

Solet per masculinum sexum fortitude, per femininum vero infirmitas designari. Quid ergo per vaccam, nisi assumpta ad sacrificium infirmitas incornetionis dominica figuratur, de que scriptum est : Quia elsi mortuus est ex infirmitate, sed vivit ex virtute (II Cor. XIII., 4)? Bene autem vaces have etiam ruh dicitur, quia videlicet ejus humanitas rubra per crue-rem passionis fuit. Unde et in Canticis emiliogram a sponsa describitur dicento: Dilectus mous condiduc et sponsa descrimtur dicente : mecine indicate ex divinitate, rubicundus ex sanguine : candidas per instinitate, rubicundus ex sanguine : candidas per instinitate, rubicundus ex sanguine : candidas per instinitate tiam vitte, rubicundus ex cruore passioni humanitatis Domini integra est omeis ejus eperatie perfecta, in qua videlicet humanitate macua non fuit, quia et veraciter de eo scriptum est : Qui peccatum non fecit, nec dolus inventus est in ore oji Petr. u, 22). Bene autem dicitur, nec pertarerit ju Scriptum quippe est: Omnie qui peccat, servus cot peccati (Joan. viu, 36). Quia igitur Dominus nulli peccato succubuit, jugum minimo portavit. Sequitur: Tradesque eam Eleazaro sacerdott, qui ductant extra castra immolabit in conspectu Domini. Quid est qued hæc vacca ad immolandum sacerdoti traditur, nisi quod incarnatus Dominus pro redemptione nestra sacrificium semetipsum in Judaici populi manus datur? Qui etiam extra castra in conspectu Domini immolatus est, quia videlicet extra portam passus. Unde et per Paulum dicitur : Jesus ut sanctificaret per suum sanguinem populum, extra pertam passus est. Exce-D mus ad eum extra castra, improperium ches portantes. Non enim habemus his civitatem manentem, sed futuram inquirimus (Hebr. XIII, 13). Ideireo enim extra portam passus est, ut a conversatione nee vite presentis quasi a civitate foras duceret, et a terrena in-habitatione cor nos avellere persuaderet. Bene autem dicitur quia immolabit in conspecta Domini. Redem-pror enim noster in conspecta hominum quesi ex-stinctus est, sed in conspecta Patris immolator, quia quod ante oculos hominum poena, hoc ante eculos Patris sacrificium fuit. Et intinget digitum in sangulus ejus. Quid per digitum nisi discretio nostrae operationis accipitur ? In sanguine ergo vacce digitum intingere est in passione incarnationis dominicæ nostra opera consecrare, ut passionem ejus, quam cogno-

desumpta. In Michael. nullum saucti Gregorii opue indicatur. Nullibi a nobis inventa sunt.

acimus, imitemur. Sicut scriptum est: Christus pro A dilectione Dei, et dilectione proximi. Bis tinctus nobis passus est, vobis relinquens exemplum ut sequamini vestigia ejus (I Petr. 11, 21). Eleazar itaque sacerdos et immolat, et in sanguinem eju- digitum intingit, quia videlicet plebs Judea ex reproborum parte humilitatem Domini usque ad passionem persecuta est; ex electorum vero parte operationem humilitatis eius imitata. Et spargit contra fores tabernaculi. Onid hoc loco tabernaculum, nisi tota simul Synagoga accipitur? Qui ergo tinxerit in sanguine ejus digitum, eumdem sanguinem contra fores tabernaculi aspergat, id est quisquis passionis ejus vias imitatur, Synagogæ non credenti et resistenti per exempla bona, per prædicationem rectam, signum bene vivendi præbeat. Contra fores enim tabernaculi vaccæ sanguinem aspergere est resistenti plebi Judaicæ per prædicationem rectam et per sancta opera passionis ejus exempl monstrare. Bene autem dicitur ut digitus in ejus sanguine septem vicibus intin-gatur, et aspergatur, in septenario autem numero tempus impletur, et sanctus Spiritus septiformis vo-catur (Isa. x1). Septem ergo vicibus in sanguine ejus digitum intingere est per perfectam operationem mysterium passionis ejus imitari. Et septem vicibus contra Synagogam aspergere est perfecta prædicatione sacramenta incarnationis ac passionis ejus infldelibus denuntiare. Comburetque eam cunctis videntibus juxta castra, tam pelle et carnibus ejus quam sanguine et simo sammæ traditis. Quid per carnem of pellem, quid per sanguinem et fimum vaccæ, nisi carnalia sacrificia in testamento veteri habita, quæ infirmitatem denuntiabant Domini, designantur? Quæ omnia postmodum spiritualiter a Patribus intellecta juxta exterius ministerium stercora sunt no-tata. Unde Paulus cum de sacrificiis carnalibus loqueretur, dicit: Propter quem omnia detrimentum faciens, arbitror ut stercora (Philip. 111, 8). Quæ flammæ traduntur, quia quamvis carnaliter primum sunt Dominicæ, carnem, pellem, sanguinem et fimum, singula quæque ejus opera accipere. Quid enim per carnem, et pellem, nisi exterior ejus operatio designatur? Quid per sanguinem, nisi subtilitas internaque virtus exteriora acta vivificans? Quid per fimum, misi lassitudo, sitis, esuries, timor mortis, et quæque ex humanitate suscepta voluit, designantur? Quidquid enim ex defectu nostræ mortalitatis habuit. quasi fimus in eo abjiciendum fuit. Quæ tamen omnia quæ ex nostra infirmitate suscepit, quia pro nostra redemptione exhibuit, igne concremanda sunt, id est juxta virtutem sancti Spiritus intelligenda, ut quæque ab eo corporaliter gesta sunt, per incorporeum divinitatis ejus spiritum disposita sentiantur. Ubi et bene subjungitur : Lignum quoque cedrinum, et hyssopum, coccumque bis tinctum sacerdos mittet in humilis, quæ tamen inflammationem amovet pulmo-nis. Quid enim per cedrum, nisi alta et perseverans contemplatio? Quid in hyssopo, nisi mansueti cordis humilitas designatur? Quia qui jam alta contemplatione superna attollitur, necesse est ut per humilitatis compassionem inferioribus condescendat, et non se ex eo, quod habet, erigat, sed quidquid habet, his etiam qui illud non habent, prædicando libenter impendat. Quid vero in cocco bis tincto, nisi charitatis virtus exprimitur? Quæ coccus bis tinctus dici-tur, quia charitas per flammam sancti amoris ac-censa duobus exhiberi præceptis jubetur, id est

a Præter multa vitiata quæ hoc in capite sanavimus, hoc loco integram periodum omissam restituimus ex Mss

Ita Michael. in Gemet., per hyssopum vero quod.

ergo coccus est charitas duplici præcepto formata, ut sic diligatur Deus, ne deseratur proximus; sic diligatur proximus, ne contemnatur Deus. In hac ergo flamma quæ vaccam vorat, cedrum, hyssopum, bis tinctum coccum sacerdos mittat. Omnes enim. qui in Christum credimus, sacerdotes sumus. Unde scriptum est: Vos autem genus electum, regale sa-cerdotium (I Petr. 11, 9). Sed quidquid per ignem contemplationis alte sentimus, quidquid per mansuctudinem humilitatis agimus, quidquid per ignem charitatis habemus, in spiritu passionis Dominicæ tingere debemus, ut omne quod in nobis est illum imitetur a quo est, ne si extra imitationem passionis ejus aliquid agimus, non tam virtutem quam vitium agamus. Mittatur ergo in flammain quæ vaccam vorat cedrus, id est perseverantia, atque altitudo contemplationis nostre comburatur igne passionis Dominicæ. Mittatur in flammam, que vaccam vorat hyssopus, id est humilitas cordis nostri veritatem, perfectio accipitur. Unde et septem diebus universum B mansuetudinem, examinationem Dominicæ passionis a trahat; mittatur in flammam quæ vaccam vorat bis tincta. Bis tinctus coccus, id est charitas, que ad amandum Dominum et proximum excitans assidue nos contemplari passionem Dominicam compellat, ut in ipsa discat opera recta quæ faciat. Potest tamen aliter intelligi, ut per cedrum significetar spes quæ alta appetit; per hyssopum vero quæ etiam calore suo stomachi immunditiam purgat, significetur fides que in inis adversa a quanimiter tolerat, et quidquid ex anteactis peccalis contractum fuerat, mundat. Per coccum quoque, ut dictum est, expri-mitur charitas. Unusquisque igitur nostrum in flammam, quæ vaccam vorat, cedrum, hyssopum et coccum bis tinctum mittat, id est in sacrificio passionis Dominica spem, fidem, et charitatem exhibeat, ne passionem Redemptoris sui sine causa audiat, si non hac etiam opera necessario subjungat. De quibus tribus Paulus apostolus dicit: Nunc autem manent exhibita, postmodum per sanctum Spiritum intel-gligentize igne consumpta sunt. Possumus tamen in eadem vacca, id est in ipsa infirmitate incarnationis Dominicae, carnem, pellem, sanguinem et fimum, sternam patriam venerimus, sola in nobis charitas ad ultimum multiplicatur. Potest iste sacerdos, vel is qui vaccae carnes, pellem, sanguinem et fimum comburit, ordinem Judaici sacerdotii cum supposita plebe in nece Domini consentientis signare. Unde et adhuc apte subjungitur: Et tunc demum, lotis vestibus et corpore suo, ingrediètur castra, commacutatusque erit usque ad vesperum. Quid enim per ve-sperum, nisi finem mundi accipimus? Et Sacerdos iste vel is, qui vaccam igni tradidit, id est Judaicus populus, usque ad vesperum immundus est, quia usque ad finem mundi infidelis remanet. Sed lotis vestibus suis et corpore, ad vesperum castra ingreditur, quia fine mundi veniente, mundatis infidelitatis suz operibus, etiam Judaicus populus ad cognitionem conditoris sui revertitur. Sicut scriptum est : Si fueflammam quæ vaccam vorat. Cedrus quippe, et altum rit numerus filiorem Israel tanquam arena maris, reet imputribile lignum; hyssopus vero herba valde D liquiæ salvæ fient (Isa. x. 22; Rom. 1x, 27). Et sicut rursum scriptum est : Donec plenitudo Gentium introierit, et sic omnis Israel salvus fieret (Rom. 11, 25). Ad vesperum igitur lotis vestibus sacerdos intra castra redit, qui ante vesperum commaculatus est, quia intidelis populus usque ad finem mundi extra mandata vitæ velut extra castra est positus. Sed cum aqua baptismatis et pœnitentia lavatur, tunc ad cognitionem fidei ad vesperum, id est in fine mundi, quasi ad castra revertitur. Potest intelligi quod iste sacerdos, et lotis sit vestibus, et tamen usque ad vesperum immundus; quia idem Judaicus populus ex corum parte qui crediderunt, quasi jam vestes

> Certe hyssopum dicitur neutrius generis, sed apud Gregorium, minime supra legitur: hyssopus herba valde humilis, et capite seq., hyssopus quippe interna nostma.

lavit, sed ex eorum parte qui necdum credidere, A cedrino, ac cocco offerimus, quia cum maceratione adhue immundus usque ad vesperum permanet. Lavat ergo vestimenta et corpus, quia credendo, exhipssopus quippe interna nostra mundare consuevit. vat ergo vestimenta et corpus, quia credendo, ex-teriora opera et interiorem mentem a pravis actionibus mundat, et plene tunc ad castra revertitur, cum ad fidem perfecte revocatur. Sed quia Judæa in au mem persecte revocatur. Seu quia suizea in infidelitate ex reproborum parte perdurante, ad fidem gentilitas ingreditur, et mysteria divinæ incarnationis intelligit, recte illic subjungitur: Colliget autem cineres raccæ vir mundus, id est gentilis populus jam side mundatus. Unde scriptum est: Fide mundans corda eorum (Act. xv, 8). Vaccae cineres colligit, qui subtilissima sacramenta divinæ incarnationis agnoscit. Et vaccam quam sacerdos combussit, bomini, quam Judaicus colligit. Quia infirmitatem Domini, quam Judaicus populus in morte mactavit, ejus subtilissima mysteria populus gentilis intelligit. Bene autem sequitur: Et effundet in loco purissimo extra castra. Quia idem gentilis populus qui secreta ac mystica divinæ incarnationis agnoscit, bona quæ accipit prædicare non cessat, ut quod ipse didicerit, aliis etiam nescientibus innotescat. Sed quia secreta ac mystica incarnationis Dominicæ pravis ac pollutis mentibus non sunt tradenda, bene dicitur : Effundet in loco purissimo extra castra. Extra castra quippe fuerat omnis gentilitas, quia extra legem, extra sacrificium, extra synagogam, sed tamen ad fidem veniens cor mundavit. Et in ea cineres vaccæ effunduntur, quia mundo corde gentilitas mysterium Do-minicæ incarnationis credit. Multi itaque ex gentilitate conversi, prædicatores facti sunt, et eidem gentilitati ad ildem redemptoris nostri mysteria tradidere. Vir ergo mun'us in loco purissimo vacca cineres fundit, dum quilibet doctor ex gentilitate assumptus, munda per humilitatem corda gentilium requirit, et mysteria eis Redemptoris nostri tradere non desistit. Quod cum agitur, fides gentium multi-plicatur, divina virtus agnoscitur, disciplina præce-ptorum tenetur. Unde et recte subjungitur: Ut sint multitudini filiorum Israel in custodiam. Israel nam · (que interpretatur, videns Deum, et non immerito conversa gentilitas Israel dicitur que jam Deum fide contemplatur. Isti ergo cineres multitudini filiorum Israel in custodiam funt, quia subtilia sacramenta mundis gentium cordibus tradita, in mentis munitionem vertuntur. Bene autem subditur : Et in aquam aspersionis. Propter operationem namque in custodiam nostram sunt cineres, propter baptismum vero in aqua aspersionis cineribus ejus utimur. Et dum consideratis ejus operibus nostra acıa sub disciplinam redigimus, vaccæ cineres in custo la nostra servamus, quia dum secreta atque subtilia operationis illius per imitationem attendimus, per hoc nobis et munditiam et perseverantiam providemus. Apte autem subjungitur: Quia pro peccato combusta est vacca. Ait enim de eisdem cineribus ut sint multitudini filiorum Israel in custodiam, et in aquam aspersionis, quia pro peccato combusta est vacca. Tunc enim nos sub custodia provide custodimus, cum Redemptorem nostrum pro nostris iniquitatibus pas- D sum sollicite consideramus. Perpendimus namque quid retribust bonis, qui voluit mori pro malis. Perpendimus quid ad justitiam fidei adducti, ejus gratiæ debeamus, qui et in iniquitatibus positi intercessionem mortis ejus accipimus. In custodia ergo nobis cineres fiunt, quia pro peccato combusta est vacca, dum passionis ejus mysteria sollicite contemplantes, quæ operari debeamus, agnoscimus, qui Redemptorem nostrum etiam pro iniquis nobis mortuum non ignoramus.

CAP. XIV. - Item unde supra.

In expositione beati Job, lib. vi (Num. 56): -Vaccam mactamus, cum carnem a lascivia suæ voluptatis exstinguimus. Quam cum hyssopo lignoque

Et per Petrum dicitur : Fide mundans corda corum (Act. xv, 9). Lignum cedrinum nulla putredine deficit. quia spem cœlestium terminus non consumit. Unde et per primum pastorem mox dicitur : Rege-Christi ex mortuis, in hæreditatem incorruptibilem, et incontaminatam, et immarcescibilem. Coccus rubro calore flammescit, quia quem implet charitas, incendit. Unde et in Evangelio Veritas dicit : Ignem veni mittere in terram (Luc. XII, 49). Sed bis tinctus coccus offerri præcipitur, ut videlicet ante interni judicis oculos, charitas nostra, Dei et proximi dilectione coloretur, quatenus conversa mens nec sic pro amore Dei quietem diligat, ut curam proximi utilitatemque postponat; nec sic pro amore proximi occupationi inserviat, ut quietem funditus deserens, ignem in B se supe:ni amoris exstinguat. Quisquis ergo semetipsum Deo jam sacrificium obtulit, si perfecta desiderat, curet necesse est ut non solum ad operationis se latitudinem, verum etiam ad culmina contemplationis extendat. Sed inter hæc magnopere sciendum est, quia valde inter se diver a sunt conspersiones animorum. Nonnulli namque hominum ita otiosæ mentis sunt, ut si eos labor-occupationis excipiat, in ipsa operis inchoatione succumbant, et nonnulli ita inquieti sunt, ut si vacationem laboris habuerint, gravius laborent, quia tanto deteriores cordis tumultus tolerant, quanto eis licentius ad cogitationes vacat. Unde necesso est, ut nec quieta mens ad exercitationem se immoderati operis dilatet, nec inquieta ad studium contemplationis appustet. Sape enim qui contemplari Deum quieti poterant, occupationibus pressi ceciderunt. Et sæpe qui occupati bene humanis usibus viverent, gladio suze quietis exstincti sunt. Hinc namque est quod nonnulli inquieti spiritus dum plus exquirunt contemplando quam capiunt, usque ad perversa dogmata erumpunt, et dum veri-tatis discipuli esse humiliter negligunt, magistri errorum finnt.

CAP. XV. - Vas, quod non habuerit operculum, nec ligaturam desuper, immundum erit (Num. x1x.

· Cum de silentii servanda disciplina tractaretur in expos. beati Job, l. xxiii (Num. 17), adjunctum est : Vas, quod non habuerit operculum, etc. — Tegmen operculi vel ligatura est censura disciplinæ silentii, qua quisquis non premitur, quasi vas immundum pollutumque reprobatur. Quasi enim vas sine operculo vel ligatura polluitur, qui per stusium osten-tationis patens, nullo velamine taciturnitatis operi-

CAP. XVI. — Quod Bulaam, visione angeli, tarditate asinæ, a cæpto itinere præpeditur (Num. xx11, 31, 32, 33).

Cum de repressa ad cognitionem sui prima intentione mentis, per macerationem infirmitatis corpotione menus, per macerationem murimitatis corpo-reæ tractaretur, in cod. Reg. past. part. III (Cap. 12, admon. 13), adjunctum est: Quod Balaam, visione Angeli, tarditate asinæ, etc. — Balaam pervenire ad propositum tendit, sed ejus votum animal cui præ-sedit præpedit. Prohibitione quippe immorata asinæ angeium videt, quem humana mens non videt; quia plerumque caro per molestias tarda, flagello suo menti Deum indicat, quem mens ipsa carni præsidens non videbat, ita ut anxietatem spiritus prolicere in hoc mundo cupientis, velut iter tendentis impediat, donec ei invisibilem qui sibi obviat, innolescat. Unde et bene per Petrum dicitur: Correptionem habuit suæ vesaniæ subjugale mutum animit, quod in hominis voce loquens prohibuit prophetæ insipien-

Reference to

gali muto corribitur, quando elata mens humilitatis bonum guod tenere debeat, ab afflicta carne memoratur. Sed hujus correptionis donum ideireo Balaam non obtinuit, quia ad maledicendum pergens. vocem, non mentem mutavit.

kant novissima mea horum similia (Num. xxm, 10). CAP. XVII .- Moriatur anima mea morte justorum , et

Cum de perseverantise studio iu bonis operibus tractaretur in expos. beati Job, lib. xxxxx (Num. 43), adjunctum est : Meriatur anima me morte justorum, etc. - Sunt nonnulli intra sanctam Ecclesiam qui prolixes ad Dominum proces habent, sed vitam deprecantium non habent; nam promissa colestia petitionibus sequentur, operibus fugiunt. Hi nonnunquam etiam laorymas in oratione percipiunt, sed cum post orationis tempora corum mentem superbia pulsave-rit, illico in fasta clationis intumescent. Cum avaritia inetigat, mox per incendia avida cogitationes B exestuent. Com luxuria tentaverit, in illicitis protinus decideriis anhelant. Cum ira suascrit, mox mansnetudinem mentis flamma insanise concremat. Ut erge diximus, et fletus in prece percipiunt, et tamen expletis precibus, cam vitierum suggestione pulsantur, nequaquam pro zterni regni disiderio se flevisse meminerunt. Quod aperte de se Balaam innotuit, qui justorum tabernacula conspiciens, ait : Moriatur anima mea morte justorum, et fiant novissima mea horum similia (Num. xxni, 10). Sed oum compunetionis tempus abscessit, contra corum vitam, quibus se similem tieri etiam meriende poposcerat, consilium prebuit. Et eum occasionem de avaritia reperit, illico oblitus est quidquid sibi de innocentia optavit.

CAP. XVIII. - Item unde supra.

In codice Regul. past., part. III (Cap. 30, admon. 31). Sollicite considerandum est, quia ita plerumque mali inutiliter compunguntur ad just tiam, sicut ple- C rumque boni innoxie tentantur ad culpam. Fit quippe mira, exigentibus meritis, dispositionis internæ mensura, ut et illi dum de bono aliquid agunt, quod tamen non perficiunt, superbe inter ipsa, quæ etiam plenissime perpetrant, mala confidant. Et isti dum de malo tentantur cui nequaquam consentiunt, quo per debilitatem et infirmitatem titubant, eo gressus cordis ad justitiam per patientiam et huminitatem verius figant. Balaam quippe justorum tabernacula respicions, ait : Moriatur anima mea morte justorum, et iant novissima mea horum similia (Num. xx111, 10). Sed cum compunctionis tempus recessit, in corum perditione consilium dedit, quibus etiam in morte similis fleri concupivit. Et cum avaritize tempus reperit, statim oblitus est bonum sibi innocentia, quod optavit. Hinc Paulus ait : Video aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ, et captivum me ducentem in lege peccati, qua est in membris meis (Rom. vii, 23). Qui profecto idcirco tentatur, p ut in bono robustius ex ipsa infirmitatis sum cognitione solidetur. Quid est erge qued ille compungitur, et tamen justitise non appropinquat; iste tentatur et tamen eum culpa non coinquinat, nisi hoc quod aperte ostenditur, quia nec malos bona Imperfecta adjuvant, nec bonos mala inconsummata condemnant (In expos. beati Job, I. xxxIII, n. 43). Virtutis namque pondus oratio non habet, quam nequaquam perseverantia continui amoris tenet. Quo contra bene de Anna flente perhibetur : Vultusque ejus non sunt amplius in diversa mutati (1 Reg. 1, 18), quia videlicet mens ejus nequaquam post preces inepta lætitia lasciviendo perdidit, quod orationis suz tempore gemituum rigore exquisivit.

CAP. XIX. - Item unde supra.

In expos. Evangelii, hom. 15 (Num. 2): cum verbum contra avaritiam audiunt, eamdem ava-

tiam (II Petr. n. 15). Insanus quippe homo a subju- A ritiam detestantur, rerum omnium contemptum laudant, sed mox ut viderit animus qued concupiscat. obliviscitur quod laudabat. Multi cum verbum contra luxuriam audient, pellutiones carais non solum perpetrare non appetunt, sed etiam perpetratas eru-bescunt; sed mox ut carnis species corum oculis apparet, sic mens ad desideria rapitur, ac si adhue ab ea nihil sit contra hæc eadem desideria deliberatum, et damnanda agit qui quidquid egisse se me-minit, jam et ipse damnavit. Sæpe etiam contra mink, jam et ipse dammavk. Sæpe euam centra-culpas compungimur, et tamen post fletum ad eas-dem culpas redimus. Sic Baalam Israelitici poputli labernacula contemplatus flevit, eisque se similem fleri in morte depoposcit dicens: Moriatur anima mea morte justorum, et fiant nevissima mea horum simifis (Num. xxmi, 10). Sed mox nt hora compunctionis transiit, in avaritize nequitiam exarsit. Nam propter promissa munera in ejus populi mortem consiliuma dedit, cujus morti se fieri similem optavit, et oblitus est quod planxerat, cum exstinguere noluit quod per avaritiam ardebat.

CAP. XX. — Disit homo, cujus obturatus est ocutus; dizit auditor sermonum Dei, qui visionem Omni-potentis intuitus est, qui cadit, et sic aperiuntur oculi ejus (Num. xxIV, 34).

Cum de laudabili electorum providentia, et ca-venda reproborum cacitate tractaretur, in expos-benti Job, lib. xv (Num. 58), adjunctum est: Dissis homo, cujus obturatus est oculus, etc.—Nescit impins mala qua facit, nisi cum pro ciedem melis jam cœperit. Consilium enim Balaam contra terachite prœbuit, sed post in pœna vidit quid prius ex ec commiserit. Electi autem, qui ne peccare debec prævident; corum videlicet oculi ante casum petent iniquus voro post casum oculos aperit; quessian poet culpam jam in poeta sua conspicit, quia malam debuit vitare quod fecit.

CAP. XXL -- Item unde supru-

In expecitions beati Job, I. xxvn (Num. 59). Sæpe quidam æterna judicia mirantur, prædica occlestis patrice cum andiunt diligunt, mira opera internee dispositionis obstupescunt, sed tamen a et vivendo ad hore cadem opera assurg re negligumi. Jacentes ergo Dei miracula considerant, qui ejus potentiam seiendo pensant, sed vivendo non amant. Per contemplationem quippe in consideratione ocul tendunt, sed tamen per intentionem sese a terra mon erigunt. Hinc ergo in Balaam exprobratione dicitur : Qui cadens apertos habet oculos. Multa namque de adventu Redempteris dixerat, et que novissimis temporibus erant ventura prævidebat, sed tamen et vi-vendo assurgere noluit, quem prævidende prædicavit. Jacens ergo apertos oculos habait, com ejus mentem et prophotia ad codestia tenderet, et avari-tia in terra relineret. Jacens apertos oculos habuit, qui cam videre de superioribus potait, quem prostratus in inflinis non amavit.

CAP. XXII .- Robustum est quidem habitaculum tumm, sed at in petra posveris nidum turm, etc. (Num. XXIV. 21).

Cum de electorum qua Deo adhærent fixa spei certitudine tractaretur in expos. beati Job, 1. xxxi (Num. XCXIV), adjunctum est : Robustum est quidem habi e-culum tuum, etc. — Cinzeus, possessor interpretatur. Et qui sunt qui præsentia possident, nisi bi qui iogenio sapientiæ sæcularis callent? Qui in hoc veraciter robustum sibi habitaculum construunt, si per humilitatem parvuli apud semetipsos facti, in Christi soblimitate nutriantur; si semetipsos infirmos sentiant, et in excelsa humilitate cagniti Redemptoris fovendam mentis fiduciam ponant, si ima non appetant, si omne quod præterit cordis volatu transcendant. Videamus sanctum virum qualiter in petra ponat nidum suum. Ait enim : Nostra conversatie in calis est

(Philip. 11, 6). Et rursum : Cui conresuscitavit nos , A multa mundi implicamenta occupant, habitationem et consedere fecit in colestibus (Ephes. III, 21). In petra ponit nidum, quia profecto in supernis figit consilium. Non vult mentem in fluxa dejicere, non vult per abjectionem conversationis humanæ in infimis habitare. Tunc Paulus in carcere fortasse tenebatur, caun se sedere own Christo in coelestibus tes-taretur. Sed ibi erat, ubi ardentom jam mentem fixerat, non iffic abi illum necessario pigra adhuc caro retinebet.

775

CAP. XXIII .- Terra, quam percussit Dominus in conspectu filiorum Israel, regio uberrima est ad pastum animalium; et nos servi tui habemus jumenta plu-rima, precamurque si invenimus gratiam coram te, ut des nobis famulis tuis eam in possessionem, nec sacias nos transire Jordanem (Num. xxxII, 4, seg.S.

Cum * de reprobatione quorumdam intra Ecolocium de reprobatione quorumdam intra Ecolo-siam positorum, fidem nou medulitus, sed specie B tenus tenentium tractaretur in expos. beati Job, l. xxvii (Num. 24, 25), adjunctum est: Terra, quam percussit Dominus in conspectu filiorum Israel, etc. —Sunt nonnulli in Ecclesia qui parvuli esse despi-ciunt, etiam in humilitatis loco immanes apud se esse minime desistunt. Has pleramque videas honoribus extolli veluptatibus perfrui, rerum multiplicitate dilatari. Hi sæpe nibil præcipue, nisi præesse cæteris appetunt, a multis timeri gratulantur, recte vivere negligunt, et rectæ vitæ famam habere concupiscunt, adulatores quærunt, favoribus intumescunt. Et quia in rebus præsentibus prompti sunt, ventura gaudia non requirunt. Comque eos multiplex actio occupat, ctiam a semetipsis alienos demonstrat. Et tamen si qua fidei tentatio exsurgat, quia in ea saltem specie tenus continentur, hanc verbis, hanc laboribus defendunt, et coelestem patriam vindicant, nec tamen amant. Quos bene apud Moysen filii Ruben et Gad, et dimidia tribus Manasse exprimunt, que multa pe-cora et jumenta possidentes, dum extra Jordanem ea quæ viderant campestria concupiscunt, in repromissionis terra hæreditatem habere noluere, dimissionis terra nureditatem napere notuere, uncentes: Terra quam percussit Dominus in conspectu filiorum Israel, regio uberrima est ad pastum animatium, et nos servi lui habemus jumenta plurima, precamurque, si invenimus gratiam coram te, ut des nobis samulis tuis eam in possessionem, nec sacias nos transire Jordanem. Qui igitur jumenta plurima nos transire Jordanem teneries safurium; ania gnos possident Jordanem transire refugiunt, quia quos

muita mundi implicamenta occupant, institutionem codestis patrize non requirunt, sed ipea eos quam specie tenus tenent, ides increpat, ne etii delectatione torpescant, atque exemplo sue alies a laboris tolerantia et studio longanimitatis françant. Unde eie per Moysen dicitur: Nunquid fratres vestri ibunt ad pugnam, et vos kic sedebitis? Cur subvertitis mentes filiarum Iorael? (Num. XXII, 7.) Sed quia erubescunt non defendere quod confitentur, pro estre della quam professi sunt. ad apriamen properant. fide, quam professi sunt, ad certamen properant, eamque non sibi, sed proximis vendicant. Unde et ad Moysen dicunt: Caulas ovium fabricabimus, et stabula jumentorum, parvulisque nostris urbes muni-tas; nos autem ipsi armati et accinct pergemus ad prælium ante filios Israel (Ibid., xvi). Qui mox fortes pro aliis veniunt, et repromissionis terram ab hostibus liberant et relinquent, atque ad pascenda armenta extra Jordanem redeunt. Multi quippe, quamvis fideles curis præsentibus occupati, quasi armenta extra Jerdanem pascunt, quia contra fidem baptis-matis tota mente omnique desiderio rebus perituris inserviunt. Qui tamen, ut diximus, cum fidei tentațio oritur, defensionum armis accinguntur, hostes fidei tracidando superant, et hæreditatem terræ repromis-sionis, id est fructum fidei non amant, sicque pro illa pugnant ut tamen sua pignora extra illam de-ponant. Quia enim parvulos foris habent, affec-tum in ejus habitatione non habent. Unde ad campestria redeunt, quia ab altis cacuminibus montium quasi a spe cœlestium dilabuntur, ut extra repromissionis terram bruta animalia nutriant; quia ad pascendos vanis desideriis irrationabiles animi motus elaborant; quia æternæ lucis quanta sit claritas nesciunt, qui transitoriis occupationibus occupantur, et dum terrenis rebus superbiunt, coelestis sibi luminis aditum claudunt.

CAP. XXIV. — Quod post mortem summi pontificis homicida jubetur reverti in terram suam (Num. xxxv, 27, 28).

Cum de absolutione humani generis per interpositum mortis Christi sacrificium tractaretur homil. 6 situm morus unristi sacrimetum tractaretur homil. 6 in Escela. (Num. 15), adjunctum est: Quod poet mortem summi pontificis, etc.— Quid est quod homicida post mortem summi pontificis ad absolutionem redit, mei quod humanum genus quod peccando sibimesipsi mortem intulit, post mortem veri sacerdotis, videlicet Redemptoris nostri, absolutionem ani restus acconit? sui reatus accepit?

Pro reprobatione, qued legitar in Gemet. ac Utic., Michael, habet, de exprobatione.

LIBER QUINTUS.

De Testimoniis in Beuteronomium.

toto corde tuo, et ex tota anima tua (Deut. vi, 5). Cum de mode dilectionis Pei, ac proximi, ejusque exercitio tractaretur in expos. beati Job, l. vii (Num. 28), adjunctum est: Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde, etc. — Duo sunt præcepta charitatis, Dei videliget amor et proximi. Per amorem Dei amor proximi gignitur, et per amorem proximi Dei amor nutritur. Nam qui amare Deum negligit, profecto diligere proximum nescit, et tunc plenins in Dei dilectione proficimus, si in ejusdem dilectionis gremio prius proximi charitate a lactamur. Quia amor Dei amorem proximi generat, dicturus per legem Dominus: Diliges proximum, præmisit dicens: Diliges Dominum Deum tuum, ut videlicet in terra pectoris

CAPUT PRIMUM. — Diliges Dominum Deum tuum ea D nostri prius amoris sui radicem figeret, quatenus per ramos postmodum dilectie fraterna germinaret. Et rursum, quia amor Dei ex proximi amore calescit, testatur Joannes, qui increpat dicens: Qui non diligit frairem suum, quem videt; Beum, quem non videt, quomodo potest ditigere? Que tamen divina diloctio per timorem nascitur, sed in affectum crescondo permutatur. Sæpe vero omnipotens Deus, ut quantum quisque a charitate ejus ae proximi longa sit, rel in ea quantum profeoerit, innetesut, miro erdine cuncta dispensans, allos flagellis deprimit, alios successibus fulcit. Et cum quosdam temporaliter descrit, in quorumdam cordibus quod malum latet osteodit. Num plerumque ipsi nos miseros insectantur, qui felices sine comparatione coluerunt. Cum enim quis

d Ita Gemet. et Utic. Hanc lectionem secuti sumus in lib. Moral. Michael. Cod. habet lætamur. In Editis, legitur ligamur.

utrum prosperitas an persona diligatur. Amissio autem felicitatis interrogat vim dilectionis. Unde bene quidam Sapiens dicit: Non aunoscitur in bonis amicus, et non absconditur in malis inimicus (Eccli. XII. 8). Nec prosperitas quippe amicum indicat, nec adversitas inimicum celat, quia et ille sæpe prosperitatis nostræ reverentia tegitur, et iste ex confidentia adversitatis aperitur.

CAP. H. - Dabo pluviam terræ vestræ temporaneam el serotinam (Deut. x1, 14).

Cum de prædicatione Veteris ac Novi Testamenti tractaretur in expos. beati Job, l. xx (Num. 5), adjunctum est : Dabo pluviam terræ vestræ temporaneam et serotinam. — Quid hoc loco per pluviam, nisi verba sacræ prædicationis accipimus? Sicut de sanctis doctoribus a Judzee prædicatione suspensis accipimus. De quibus etiam scriptum est : Manmilitate ariditatem nostri cordis agnoscimus. Unde recte per Psalmistam dicitur: Anima mea sicut terra sine aqua tibi (Psal. CXLII. 6). His doctrinæ fluentis infundi propheta nos admonet dicens : Sitientes, venite ad aquas (Isa. Lv, 1). Qui dum extrema parte jam azculi verba sanctæ prædicationis accipimus, quasi pluvia serotina irrigamur. Que nimirum serotine pluviæ prædicatio, ex ejus ad nos sacrificio prodiit, qui per Psalmistam dicit : Elevatio manuum mearum sacrificium vespertinum (Psal. CxL, 2). Quia enim Redemptor noster juxta mundi finem vim persequentium pertulit, semetipsum pro nobis sacrificium vespertinum dedit. Populo ergo repromissionis terram intraturo pluvia temporanea et serotina in munere promittitur, quod nos factum spiritualiter jam videmus. Temporaneam quippe pluviam dedit, quia ele-etis suis priori tempore legis intellectum contulit; serotinam quoque pluviam tribuit, quia prædicari diebus ultimis incarnationis sun mysterium fecit.

CAP. III. — Circumcidite præputia cordis vestri (Deut. x, 16).

Cum de resecandis superfluis cogitationibus tractaretur in expos. beati Job, l. xxviii (Num. 12), adjunctum est : Circumcidite præputia cordis vestri. — Quid per hanc præputii circumcisionem signatur, nisi postquam lexuriam a carne exstinguitis, etiam super-flua a cogitatione resecate?

GAP. IV. - Non arabis in primogenito bovis, et non tondebis primogenila ovium (Deut. xv, 19).

Cum de cavenda ostentatione in bouæ operationis primordiis tractaretur in expos. beati Job, l. vii (Num. 78, 79), adjunctum est: Non arabis in primogenito bovis, etc. — Quid per hujus prohibitionis exemplum, nisi vitam bene inchoantium Moyses humanis occupationibus exercere prohibuit? In primo-genito quippe bovis arare est bonæ conversationis tionis suæ tegmine humanis oculis inchoantia bona opera nostra denudare. In primogenito ergo bovis operari prohibemur, atque a primogenitis ovium detondendis compescimur, quia etsi quid robustum in-cipimus, exercere hoc in aperto citius non debemus; et cum vita nostra simplex quid atque innocuum in-choat, dignum est ut secreti sui velamina non relinquat, ne nudum hoc humanis oculis, quasi subducto vellere ostendat. Ad sola ergo divina sacrificia boum primogenita oviumque proliciant, ut quidquid forte, simplex, innocuumque incipimus, hoc ad honorem intimi judicis in ara cordis immolemus. Quod ab illo rocul dubio tanto libentius accipitur, quanto et ab hominibus occultatum, nulla laudis appetitione maculatur. Sæpe autem novæ conversationis primordia adhuc ex carnali sunt vita commista, et idcirco innotescere citius non debent, ne cum laudantur bona

positus in prosperitate diligitur, incertum valde est A quæ placent, deceptus laude sua animus deprebendere in eis nequeat mala que latent.

CAP. V. - Item unde supra.

In expositione Ezechielis, hom. 2:—Primogenitum bovis accipimus in infirma ætate primi nostri temporis bonam operationem. In qua tamen arandum non est, quia cum prima sunt adolescentize vel juventutis nostræ tempora, nobis adhuc a prædicatione cessandum est, ut vomer linguæ nostræ proscindere non audeat terram cordis alieni. Quoadusque etenim infirmi sumus, continere nos inter nosmetipsos debemus, ne dum tenera bona citius ostendimus amittamus. quia et arbusta plantata si prins in terra radicata non fuerint, manu tacta citius arescunt; at si semel radicem fixerint, manus tangit, et tamen nihil officit; venti impellunt, nec tamen impellentes lædunt. Et constructi parietes, si impellantur, eruuntur, nisi a suo prius fuerint humore siccati. Mens itaque quodabo nubibus ne pluant super eam imbrem. Quorum usque ab humoro pravitatis sum perfecte non fuerit sanctæ prædicationis verbo irrigamur, cum vera hu- B exsiccata, alienæ linguæ manu tangi non debet, ne priusquam plene percipiat, perdat soliditatem suam, ne impulsa ruat, ne velut arbustum sine radicibus, dum plusquam tolerare valet concutitur flatibus. arescat. Ad exemplum ergo non sunt ostendenda nisi quæ firma sunt. Prius etenim convalescere debet mens, atque ad utilitatem proximorum postmodum demonstrari, cum jam nec per laudem elevata corruat, nec per vituperationem percussa contabescat. Nam etsi Timotheo dicitur: Præcipe hæc et doce, nemo adelescentism tuam contemnat (I Tim. 1v, 12), sciendum est quia ei adolescentia in annis non in moribus fuit. Quamvis in sacro eloquio nonnunquam adolescentia juventus vocetur. Unde scriptum est: Lætare, juvenis, in adolescentia tua (Eccl. x1, 9).

CAP. VI. - Non apparebis in conspectu Domini vacuus (Deut. xvi, 16).

Dum per cessationem rerum transeuntium, de mansuro bonæ operationis exercitio tractaretur in C expos. beati Job, 1. vii (Num. 38), adjunctum est:
Non apparebis in conspectu Domini vacuus. — In conspeciu Domini vacuus apparet, qui nihil secum de fructu sui laboris portat. Alius multiplicandis facultatibus æstuat, alius promerendis laudibus anhelat. Sed quia cuncta hæc quisque moriens deserit, ante Dominum vacuus apparet, quia secum ante judicem nihil tulit. Hinc ergo per legem salubriter admonemur, dicentem: Non apparebis in conspectu Domini vacuus. Qui enim promerendæ vitæ mercedem bene agendo non providet, in conspectu Domini vacuus apparet. Hinc de justis per Psalmistam dicitur : Venientes autem venient cum exsultatione, portantes ma-nipulos suos (Psal. cxxv, 6). Ad examen quippe ju-dicii portantes manipulos veniunt, qui in semetipsis recta opera, quibus vitam mereantur ostendunt.

CAP. VII. — Juste quod justum est exsequeris (Deut. xvi, 20).

Dum de servanda in exhibitione operis mentis reprimordia in exercitio publicæ actionis ostendere.

Dum de servanda in exhibitione operis menus reDum de servanda in exhibit 38), adjunctum est : Juste quod justum est exsequeris. - Injuste quod justum est exsequitur, qui ad defensionem justitiæ non virtutis æmulatione, sed amore præmii temporalis excitatur. Injuste quod ju-tum est exsequitur, qui ipsam, quam prætendit, justitiam venundare minime veretur. Juste ergo justum exsequi est in assertione justitize eamdem ipsam justitiam auærere.

> CAP. VIII. - Si quis abierit cum amico suo simpliciter in silvam ad ligna cædenda, et lignum securis fugerit manu, serrumque lapsum de manubrio amicum ejus percusserit, et occiderit, hic ad unam supradictarum urbium fugiet, et vivet, ne forte proximus ejus cujus effusus est sanguis, doloris stimulo persequatur, et apprehendat eum, et percutiat animam ejus (Deut. x1x, 5).

Cum de servanda increpationis mensura in proxi-

adjunctum est: Si quis abierit cum amico suo simpli-citer in silvam ad ligna cædenda, etc. — Ad silvam cum amico imus, quoties cum quolibet proximo ad intuenda delicta nostra convertimur. Et simpliciter ligna succidimus, cum delinquentium vitia pia inten-tione resecamus. Sed securis manu fugit, cum sese increpatio plusquam necesse est in asperitatem pertrahit, serrumque de manubrio prosilit, cum de correptione sermo durior excedit. Et amicum percutiens occidit, quia auditorem suum prolata contumelia a spiritu dilectionis interficit. Correpti namque mens repente ad odium proruit, si hanc immoderata increpatio plusquam debuit addicit. Sed is qui incaute lignum percutit, et proximum exstinguit, ad tres necesse est urbes fugiat, ut in una carum defensus vivat, quia si, ad poenitentie lamenta conversus, in unitate sacramenti sub spe, fide ac charitate absconditur, reus perpetrati homicidii non tenetur; eumque exstincti proximus et cum invenerit non occidit. Quia turæ nostræ consortium junxit, ab eo procul dubio vindictam de culpæ reatu non expetit, quem sub ejus venia spes, fides et charitas abscondit. Citius ergo culpa dimittitur, quæ nequaquam malitiæ studio berbetratur.

777

CAP. IX. -– Si ambulans per viam in arbore vel in terra nidum avis inveneris, et matrem pullis vel ovis desuper incubantem, non tenebis eam cum filiis, sed abire patieris, captos tenens filios, ut bene sit tibi, el longo vivas lempore (Deul. XXII, 6).

b Cum de discretione servandæ allegoriæ et historiæ tractaretur, adjunctum est : Si ambulans per viam in arbore vel in terra nidum avis inveneris, etc. Per viam imus, quia præsentem vitam pergimus. Et nidus avis in arbore vel in terra est, quando verba historize aut in contemplativa sunt, aut in activa vita. Nam præcepta activæ vitæ avis nidus in terra est, præcepta contemplativæ nidus in arbore. Mater vero pullis vel ovis incubat, quando ipsa historia intellectum spiritualem facit, et quædam plene eloquens quasi pullos profert; quædam vero ita in-sinuat, ut ex eis adhuc legentis animum ad altiora perducat, quasi adhuc sub se ova continet, ex qui-bus pullos producat. Ova enim idcirco pariuntur, ut ex eis pulli debeant produci. Et sunt quædam contemplativæ vitæ quæ per quasdam modo imagines videntur, ut postmodum sicut sunt ipsa sua virtute et natura videantur. Nam Paulus ait : Videmus nunc per speculum in ænigmale, tunc autem facie ad faciem (I Cor. xiii, 12). Et cœcus cum per impositionem manuum Redemptoris jam lumen accipere coepisset, requisitus quid videret, dixit: Video homines velut arbores ambulantes (Marc. viu, 24). Homo quippe natura rationabilis est, arbor autem nec sensibilis, nec vivens. Et quid iste illuminatus cecus significat, nisi genus humanum, cui cum Dominus contemplationis oculos aperiret, prius quædam in ænigmate conspicit, ut postmodum illa vera et rationabilia coe- D Cap. XI. — Non indues vestem ex lana linoque conlestium agmina sicut sunt possit aspicere. Unde et illic subditur : Deinde iterum imposuit manus super oculos ejus, el capit videre, et restitutus est ita ut videret clure omnia. Prius itaque per speculum vidit ex similitudine, ut postmodum videret clare ex perfectione. Ad contemplativam ergo vitam in his verbis mater ovis incubat, quia sacra historia hoc incipiendo in ænigmate insinuat, per quod postmodum certius demonstrans pullos viventes producat. Paulus quoque apostolus cum quosdam continentes vivere cognovis et, admonet, dicens: Propter fornicationem autem unusquisque suam uxorem habeat, et unaquæque suam virum habeat (I Cor. VII, 2). Et cum uxor habenda non sit, nisi liberorum procreandorum gratia, ne quis in fornicationis culpam laberetur,

 In Utic. tria capita subjiciuntur quæ non sunt in Gemet. aut Lichael.

mi correctione tractaretur, in expos. beati Job, l. x, A concessit conjugibus aliquid, unde adhuc surgere ad meliora potuissent. Qui ergo hoc concessit, unde animus conjugum usque ad legalem culpam perduci potuisset, quasi mater avis in terra, id est historia in activa vita ova posuit. Ipsi quoque prædicatores san-cti plus volunt Deum diligi, quam timeri; sed si timorem non insinuant, ad amorem minime perducunt.
Unde prius terribilia, postmodum dulcia loqui solent, sicut per Psalmistam dicitur: Virtutem terribilium tuorum dicent, quia magnitudinem tuam narra-bunt (Psal. cxliv, 6). Ac deinde subjungitur: Memoriam abundantiæ suavitatis tuæ eructabunt. Quando ergo terrent, ut ad amorem provocent, ova ponunt, Perfecta enim charitas foras mittit timorem, quia tunc pulli vivere incipiunt, quando jam formidini non succumbunt (I Joan. 1v, 18). Ipsa quoque lex ova posuit, cum dixit: Oculum pro oculo, dentene pro dente (Exod. xxi, 24). Sed pullos produxit postmodum, cum dixit : Non quæres ultionem, nec memor eris injuriæ civium tuorum (Levit. xix, 18). Sed cum districtus judex venerit qui sese nobis per na- B notandum quid de hac matre pullorum dicatur : Non tenebis eam cum filiis, sed abire patieris, captos te-nens filios. Quia videlicet in quibusdam locis prætermittenda est historia, ut solius matris pulli, id est spiritualis intelligentiæ sensus nobis in esum veniant; nec nos mater, sed pulli reficiant. Quia non debemus de historiæ exemplo, sed de spiritualibus intellectus sensibus satiari. Cum enim legimus aurum et argentum Ægyptiorum ab Israelitico populo petitione de-ceptoria subreptum, et rursum cum legimus carnalia sacrificia omnipotenti Deo exhibita, quid in hoc verborum nido nisi mater dimittenda est, et filii tenendi? Nos enim cum a quibusque sæcularibus vigilantiam ingenii in defensionem veritatis trahimus, et eorum eloquium in usum rectitudinis vertimus, quid aliud quam ab Ægyptiis aurum et argentum tollimus? ut ex eo et nos divites effecti, et illi valeant pauperes ostendi. Sicut scriptum est: In captivitatem redigentes omnem intellectum in obsequium Christi (II Cor. x, 6). Et cum nostra corpora per abstinentiam domamus, quid aliud quam carnalia sacrificia omnipotenti Deo exhibemus? Sicut rursum per Paulum dicitur : Ut exhibeatis corpora vestra hostiam viventem (Rom. XII, 1). Matrem igitur dimittentes pullos edimus, cum historize exempla dimittimus, sed ex ea allegoriarum sensus in mente retinemus. Übi recte additur : Ut bene sit tibi, et longo vivas tempore, quia longo tempore ille vivit, qui per spiritualem intelligentiam æternitatis annos apprehendit.

CAP. X. — Non arabis in bove simul et asino (Deut. xxii, 10).

Cum de imperitorum doctorum cavenda societate tractaretur, in expos. beati Job, I. 1 (Num. 23), adjunctum est : Non arabis in bove simul et asino. - In bove simul et asino homo arare prohibetur, ac si aperte diceretur : Fatuos sapientibus in prædicatione non socies, ne per eum qui implere non valet illi qui prævalet obsistas.

textam (Deut. xxii, 11).

Cum de vitando duplicitatis vitio tractaretur, in expos. beati Job, l. viii (Num. 87), adjunctum est: Non indues vestem ex lana linoque contextam.—Quid per hanc vestem, nisi hypocritarum persona signatur, qui benignitatem erga proximos ostendunt, et dolo suæ iniquitatis operiunt? Per omne namque quod faciunt vel loquuntur, simplicitatem exterius exhi-bent, sed subtilitatem interius duplicitatis callent. Puritatem superficie simulant, sed semper malitiam sub specie puritatis occultant. Per lanam quippe simplicitas, per linum vero subtilitas designatur. Et nimirum vestis quæ ex lana linoque conficitur, linum interius celat, lauam in superficie demonstrat. Vestem ergo ex lana linoque contextam induit, qui

b In Michael. indicatur hom. 9, in Ezech. Hæe non reperiuntur apud Gregorium.

in locutione vel actione qua utitur intus subtilitatem A ut cura vite presentis edomari fertiter debeat, ne malitize operit, et simplicitatem foras innocentiza fortasse valeat dominari. Et cum terrena actio semel ostendit. Quia enim sub puritatis imagine deprehendi calliditas non valet, quasi sub lanze grossitudine linum latet.

Car. XU. -- Item unde supra.

In expositione beati Job. 1. viii (Num. 87). - Scimus quia Iana pinguis, linum vero subtile est. Vestis autem, quæ ex lana et lino fit, lanam semper in superficie ostendit, et linum subter abscondit. Ouid ergo per lanam, nisi simplicitas, et quid per linum, nisi subtilitas designatur? Et sæoe homo subtilis et acutus exterius simplicitatem mansuetudinis ostendu, et interius subtilitatem malitize contegit. Iste ergo veste se actionis suæ quasi ex lana, et lino in-quit, quando ab eo simplicitas monstratur in superficie, et subtilitas malitiæ servatur in mente.

GAP. XIII. - Si fuerit inter vos homo qui nocturno pollutus sit somnio, egredietur extra castra, et non revertetur priusquam ad vesperum lavetur aqua, et post solis occasum regredietur in castra (Deut. XXIII, 10).

Dum de purgatione illicitæ cogitationis tractaretur, in expos. beati Job, l. ix (Num. 81), adjunctum est: Si fueril inter vos homo, etc. — Quid hoc loco per nocturnum somnium, nisi tentatio occulta signatur. per quam tenebrosa cogitatione turpe aliquid corde concibitur, quod tamen corporis opere non expletur? Sed sompio nocturno pollutus extra castra egredi precipitur, quia videlicet dignum est ut qui immunda cogitatione polluitur, indignum se cunctorum lide-lium societatibus arbitretur. Culpæ suæ meritum ante oculos ponat, et ex bonorum se æstimatione despiciat. Pollutum ergo extra castra exire est turpi inipugnatione laborantem sese ex continentium comparatione despicere. Qui ad vesperum lavatur aqua, cum, defectum suum conspiciens, ad poenitentiæ lamenta convertitur, uti fictibus abluat omne quod animum occulta inquinațio accusat. Sed post occasum solis ad castra redeat, quia defervescente tenta-C tionis ardore, necesse est ut iterum iduciam erga societatem bonorum sumat. Post aquam quippe occumbente sole ad castra revertitur, qui post lamenta poenitentiæ frigescente llaiuma cogitationis illicitæ ad fidelium merita præsumenda reparatur, ut jam se a cæteris longe esse non æstimet, qui mundum se per obitum interni ardoris gaudet. CAP. XIV. — Dum egredilur quis ad requisita natu-

ræ. mittat paxillum in balteo, et fossa humo abscondat quæ egesta suerint (Deut. xxIII, 12).

Cum de diluendis per compunctionis gratiam occultæ tentationis maculis tractaretur, in expos. beati leb, l. xxx (Num. 54), adjunctum est : Dum egreditur quis ad requisita nature, etc. — Nature corruptibi-lis pondere gravati, a mentis nostre utero quedam cogliationum superfua , quasi ventris gravamina grumpuni; sed portare sub balteo paxillum debemus, ut valelicet ad reprehendendos nosmetipsos semper accincti, acutum circa nos stimulum compunctionis habeamus, qui incessanter terram mentis nostræ p poenitentia dolore confodiat, et hoc quod a nobis letidum erumpit abscondat. Ventris quippe egestio sossa humo per paxillum tegitur, cum mentis nostræ superfluitas, subtili redargutione discussà, ante Del oculos per compunctionis suæ stimulum celatur.

CAP. XV. - Si acceperit homo uxorem, et habuerit eam, et non invenerit gratigm unte oculos ejus propter aliquam sedicatem, scribet libellum repugii, et dabit in manu ejus, et dimittet eam de domo sua (Deut. xxiv, 1),

Cum de postponenda cura rei transitoriæ ob utilitatem spiritualium traciaretur, adjunctum est : Si ac-- " Necessarium valde est ceperit home uxerem, etc. —

a In Michael, indicatur lib. v, in Job. in aliis liber xui. In neutro nobis occurrit.

" Caput hoc cum tribus immediate sequentibus

fuerit repulsa, non iterum repetenda, ne post tergum respiciat qui super aratrum manum posuisse videbatur. Hinc est enim quod per Moysen dicitur : Si acceperit homo uxorem. et habyerit eam, et non invenerit gratiam ante oculos ejus propter gliquam fædi-talem, scribet libellum repudii, et dabit in mans ejus, et dimittet eam de domo sua. Cumque egressa alterum maritum duxerit, et ille guoque oderit eam, dederitque et libellum repudit, et dimiserit eam de domo sua, vel certe mortuus suerit, non poterit prior maritus uc-cipere eam in uxorem, quia polluta est. Ubi videlicet cipere eam in uxorem, quia polluta est. Uhi videlicet patet quia vis præcepti ratione juxta litteram caret. Cum enim Veritas dicat, excepta tornicationis causa uxorem dimitti non posse (Matt. 5), non sinè culoa est hanc propter sæditatem dimitti. Sed homo uxorem accepit, cum actionis terrenæ suscepit curam. Si fæditatem cognoverit, dat libellum repudit, et di-mittit cam de domo sua, quia sæpe insa terrera actio priusquam haberetur, fortiter amabatur; cum habita fuerit, cujus sit forditatis agnoscitur, cum esse pollu-ta per peccata videtur. Dimittat ergo esm vir da domo sua, ut amorem ejus abjiciat a mente sua. Que egressa alterum virum accipit, quia terrenam actionem, quam tu deseris, alius concupiscit. Sed fortasse et ipsi in odium quandoque ventura est, ut eam utiliter dimittat. Bene antem dicitur : Dimiserit, vel certe mortuus fuerit, quia unusquisque terrenam curam aut dimittit, aut moritur, id est aut nou ei ex animo succumbit, aut propter cam funditus in anima vita succumbit. Sive ergo ca sequens maritus dimiserit, sive mortuus luerit, maritus prior non poterit eam in uxorem accipere, quia polluta est; ut videlicet is qui semel curam terrenam atque praesentia vitæ intentionen, reliquerit, ad eam ultra millo modo redeat, quouiam ipse se jam suo judicio poliuit, qui cam prius ideo deseruit quia pollutam esse cognovit.

Gar. XVI. - Non accipies loco pignoris superiorem aut inferiorem molam (Deut. XXIV, 6).

Dum de servanda prædicationis mensura doctoribus, circa delinquentium confessionem proximorum traciaretur in expos. beati Job, 1. xxxui (Num. 24), adjunctum est: Nen accipies loco pignoris superio-rem, etc. — Accipere aliquando dicimus auferre. Unde et aves illes, que rapiendis sunt avibes avide accipites vocantur. Unde et Paulus ait : Sustinetif enim, si quis devorat, si quis accipit (II Cor. 11, 20). Ac si diceret, si quis rapit. Pignus verb debitoris est confessio peccatoris. A debitore enim pignus accipi-tur, cum a peccatore jam peccati confessio tenetur. Superior autem et inferior mola est spes et timor. Spes quippe ad alta subvehit, timor attem cor inferius premit. Sed mola superior et inferior ita sibinecessario junguntur, ut una sine altera inutiliter habeatur. In peccatoris itaque pectore incessanter debet spes et fermido conjungi, quia incassum misericordiam sperat, si non etiam justitiam timeat; incassum justitiam metuit, si non etiam de misericordia confidat. Loco igitur pignoris mola superior aut inferior tolli prohibetur, quia qui peccatori predicat, tanta dispensatione componere prædicationem debet, ut nec derelicta spe timorem subtrahat, nec subtracta spe in solo eum timore derelinquat. Mola enim superior aut inferior tollitur, si per pradicanis linguam in peccatoris pectore, aut timer a spe, aut spes a timore dividatur.

b CAP. XVII. — Cum debet tibi quippiam frater teut,

et absuleris pignus ab eo, ante solis occasum pignus restitue (Deut. xxiv, 10, seg.).

Dum de remittenda proximorum injuria, præsertim is, qui veniam petunt tractaretur in expos. beau isb. 146 (Num B) Adjunctum aut Caractaritaticum de la companya del companya de la companya de la companya del companya de la companya de Job, I. 16 (Num. 6), adjunctum est : Cum debet tibi

abest a Mss. Utic. et Gemet. In Michael. exstat cap 18, aliis omissis.

quippiam frater tuus, etc. — Frater etenim noster A de petra suxerunt, qui ejusdem Redemptoris nostri debitor nobis efficitus, cum quilibet proximus in nos facta et miracula videre. Ulcum vero de firma petra aliquid deliquisse monstratus. Peccata quippe debita vocamus. Unde de peceatore servo dicitur: Omne debitum dimisi tibi (Matth. xviii, 32). Et in Dominica quotidie oratione precamur: Dimitte nebis debita nostra, sicut et nos dimittimus debitoribus nostris. (Matth. vs. 12). A debitore autem nostro pignus accipimus, quando ab so, qui in nos peccasso cognes-citur, peccati ejus jam confessionem tenemus, perquam relaxare peccatum quod in nos perpetratum est, postulamur. Qui enim peccatum quod commisis fatekur, et veniam petit, jam quasi pro dehito pignus dedit. Quod nimirum pignus ante solis occasum reddere jubemur, quia prinsquam in nobis per dolorem cordis sol justitio occidat, debensus ei confessionem venize reddere, a quo confessionem accipimus culpze, ut qui se deliquisse in nes meminit, a nobis mox relazatum sentiat, quod deliquit.

CAP. XVIII. - Uxorem fratris sine filiis defuncti su- R perstes frater accipiat, alque ad nomen fratris filium gignat. Quam si accipere forte renuerit, huic in faciem mulier exspuat, unumque ei pedem propinguus discalciet, ejusque habilaculum domus discalciati vocetur (Deut. xxv, 5).

Dum de dono regiminis minime subtrahendo tractaretur Reg. past. part. 1 (Cap. 5), adjunctum est: Vxorem fratria sins filis defuncti supentes frater accipiat, etc. — Fratez defunctus ille est, qui post resurrectionis, apparens gloriam dixit: Le, mutiale. fratribus meis (Matth. xxviii, 10). Qui quasi sine illiss oblit, quia adhue electorum suorum immerum non implevit. Hujus scilicet uxorum superstes frater soctiri przeipitus, quia dignum profecto est ut cura sancte Ecclesia ei qui hanc bene regere przezelet, imponatur. Cui nolenti in faciera mulier exepuit, imponatur. Cui noteni in access intensi campuna, quis quisquis ex mangeribus ques perceperit, prodesse aliis non curat, bonis quoque esus sancta Ecclesia exprobrane, ei quasi in facien salivam jactas. Cui ex C cappourage, et quast la lacten salivam jactat. Cui ex uno pede calceamantem tolitiur, ut discalciati domus vocetur. Scriptum quippa est: Galciati pedes in praparatione Evangelii pacis (Ephen. vz. 46). Si ergo ut nostram, sic curam proximi gezimus, utrumqua pedem par calceamentum munimus. Qui vara suam cogitana utilitatem, proximorum negligit, quasi unius pedia calceamentum cum dedezore amittit.

CAP. XIX. — Attende cœlum et loquar, el andiat terra verba ex ore meo (Deut. xxxii, 1).

la expos. heati Job, l. 2 (Nam. 51), adjunctum. est: Attende cœlum et loquar, etc. — Per cœlum videlicet, signans præpositorum ordinem, per terram vero subditam plebem. Attende cælum et loquar; nou. enim insensibili, sed rationabili creaturæ loque-

CAP. XX. — Expandit alas suas, et assumpsit eum (Deut. XXII, 11).

In expos. beati Job, L xxxx (Num. 7), adjunctum est: Expandit alas sugs, et assumpsit eum. nos parvulos Dominus, dum protegit, nutrit, et non grayl atque operosa, sed levi et blanda protectione nos relovet, dum suas in nos misericordias exerit, Quasi more super nos avium alas tendit.

CAP. XXI. - Suxere mel de petra, et obrum de firma petra (Beut. XXXII, 13).

Cum de mysteriorum per Christi adventum reseratione, ejusque sidelium meritis tractaretur hom. 2. in Evange. (Num. 111, 4), adjunctum est: Suxere melde petra, et oleum de firma petra. — Nusquam tala,
aliquid juxta historiam legitur, si tota Testamenti
veteris series recenseatur. Nusquam de petra mel a
nusquam oleum ille populus suxit. Sed quia, juxta
Pauli vocem, Petra erat Christus (I Cor. x, 1), mel

· Guesanzil.: In oculorum morum dulcodinom. gravissimo errore.

tionem ejus ungi meruere. Quasi erge in firma petra mel dedit, quande adhue mortalis Dominus a miraculorum suorum dukcedinem discipulis ostendit. Sed firms petra cleum fudit, quis post resurrectionem suam factus jam impassibilis, per affictionem spiri-tus, donum sanctæ unctionis emanavit. De hoc elec per prophetam dicitur: Computrescet jugunt a facto olci (1sa. x, 27). Sub jugo quippe tenebamur issmoniace dominationis, sed uncti sumus olco Spiritus saneti, et quia nos gratia libertatis unxit, dominationis demonince jugum putruit.

CAP. XXH. - Ignis exarsit ab ira meg, et grdebil usque ad inferos deorsum; comedel lerram, el nas-centia ejus (Deut. xxxII, 22),

Dum de incorrecte delinquentiam ultione paracue tractaretur ia expos. beati Job, l. 18 (Num. 35), adquos damnant flagella, et non liberant, scriptum est:

Percussisti cos, nec dolucioni, quisimen est, et none liberant, scriptum est:

Percussisti cos, nec dolucioni, quisimen est, et nonerunt accipere disciplinam (Jerem, v. 3). His flagella
ab hac vita inchoant, et in miera, percussione perdurant, Hinc ergo per flagean Dominus dicit: Ignisexamil ab ira mea, et andehit usque ad infener dean-sum. Quantum ad præsentem etenim percussiones spectat, recte dicitur: Ignis exqueit ah ira mea. Quantum vere ad ætemam damnationem, apte mox subditur: Et ardebit usque ad inferos deorsum. Licet a quibusdam dici aoleat illud quad aoniptum ent: Ron judicat Paus his in idipeum (Naham. 1, 9). Quib tamen his quod per prophetam de infama dicitur non attendunt: Et duplici contritione comere con (Incom. xvu, 48). Et id quod alian soniptum ent: Issus populum de terra Algunti salana, acundo con qui non credidere perdidit lique v). Quibus tames si cousensum prechemus, quamilinet culpam bis ferisi non posse, hoc ex peocato pencussia atque in peocato sucmirinatibus denet matimant, qua corum percussionic coepta illic perficitur. Ut incorrectis unum figellum sit quod temporaliter incipit, sed in æternis, supplicifs consummatur, quatenus eis qui ompino corrigi renuunt, jam præsentium fagellorum percussio sequentium aft initium tormentorum, Sequitur: Comedet terram, et nascentia ejus (In expos. beati Quantum vere ad æternam damnationem, apte mox Comedet terram, et nascentia ejus (In expos. beatt Joh, l. xxx, n. 10). Igais quippo terram atque ejus nascentia comedis, cum libido carnem atque per hand ompia bene acta consumis. Nam quidquid prodit ex fruge rectitudinis, boc nimirum concremat flamma corruptionis.

b CAP. XXIII. — Nonne hæc congregata sunt apud me, et signata in thesauris meis? In die ultionis , reddam illis (Deut. XXXII, 34, 35).

(In expos. beati Job, l. xII, num. 21, ante med.) Quasi in sacculo delicta nostra signantur : quia hoc quod nos exterius agimus, nisi prenitentia interve-niente diluamus, in secreto judiciorum Dei sub quadam occultatione servatur, ut quandoque etiam de sigillo secreti exeat ad publicum judicii. Unde etiam per Moysen dicitur : Nonne hæc congregata sunt apud me, et signata in thesauris meis? In die ultionis reddam illis. Cum vero pro malis que fecimus, disciplinea flagello attenimur, et hac per pesnitentiam deflo-mus, iniquitatem nostram signat et curat, quia nec inulta hic desexit, nec in judicio punienda reservat.

Cap. XXIV. — Ego occidam, et vivere saciam; per-cutiam, et ego sanabo (Deuf. XXII, 39).

Cum de electorum purgationa, et divina, nespecta gratize tractaretur, in expos. heati, lob. 1. 6 (Num. 42), adjunctum, est: Ego occidan, etc.— Dualus madis. omnipotens Deus vulnerat, ques meducere adiantuteus curat. Aliquando enim carnem percutit, et mentis

b Caput hoc non occurrit nobis in Mss.

salutem revocat, cum electos suos affligit exterius, ut interius vivant. Recte ergo per Moysen loquitur dicens : Ego occidam, et vivere saciam ; percutiam et ego sanabo. Occidit enim ut vivilicet, percutit ut sanet. Quia idcirco foris verbera admovet, ut intus vulnera delictorum curet. Aliquando autem etiamsi flagella exterius cessare videantur, interius vulnera infligit, quia mentis nostræ duritiam suo desiderio percutit, sed percutiendo sanat, quia terroris sui ja-culo translixos, ad sensum nos rectitudinis revocat. Corda enim nostra male sana sunt, cum nullo Dei amore sauciantur, cum peregrinationis suæ ærumnam non sentiunt, cum erga intirmitatem proximi nec quamlibet minimo affectu languescunt. Sed vulnerantur ut sanentur, quia amoris sui spiculis mentes Deus insensibiles percutit, mozque eas sensibiles per ardorem charitatis reddit.

CAP. XXV. — Et gladius meus devorabit carnes (Num. 42).

Cum de percussione ultima carnaliter viventium tractaretur, in expos. beati Job, l. xviii (Num. 20), adjunctum est: Et gladius meus devorabit carnes. — Dei gladius carnes comedit, quia in extremo judicio ejus sententia ees, qui carnaliter sapiunt, occidit.

CAP. XXVI. — In dextera ejus ignea lex (Deut. хххш, 2).

Cum de dilectionis gratia erga divina præcepta e.ectorum impressa cordibus tractaretur, homil. 50 in Evang. (Num. 5), adjunctum est : In dextera ejus ignea lex. — Quid per sinistram nisi reprobi, qui et ad sinistram ponendi sunt? Dextera autem Dei appellantur electi. In dextera ergo Dei ignea lex est, quia electi mandata coelestia nequaquam frigido corde audiunt; sed ad hæc amoris intimi facibus inardescont; sermo ad aurem ducitur, et mens eorum sibimet irata ex internæ dulcedinis flamma concrematur.

CAP. XXVII. - Qui dixerit patri suo et matri sue: Nescio ros, et fratribus suis : Ignoro illos, et nescierunt filies suos; hi custodierunt eloquium tuum, et pactum servaverunt (Deut. xxxIII, 9).

Cum de divino amore proximis præferendo, eis-demque discretæ compassionis studio diligendis tractaretur, in expos. beati Job, l. vu (Num. 41, 42), adjunctum est : Qui dixerit patri suo, et matri suæ : Nescio vos, etc. - Ille scire Deum familiarius appe-

Arritiam suo pavore tabesacit. Vulnerando enim ad A tit, qui præ amore pietatis nescire desiderat, quos carnaliter scivit. Gravi etenim damno scientia divina minuitur, si cum carnis notitia partitur. Extra co-gnatos ergo quisque ac proximos debet fleri, si vult parenti omnium verius jungi, quatenus cosdem quos propter Deum viriliter negligit, tanto solidius diligat, quanto in eis affectum solubilem copulæ carnalis ignorat. Debemus quidem et temporaliter his quibus vicinius jungimur plus cæteris prodesse, quia et hæc flamma admotis rebus incendium porrigit, sed hoc ipsum prius ubi nascitur incendit. Debemus copulam terrenæ cognationis agnoscere, sed tamen hanc, cum cursum mentis præpedit, ignorare, quateque fidelis animus, divino studio accensus, nec ea quæ sibi sunt in infimis conjuncta despiciat, et hæc apud semetipsum recte ordinans summorum amore transcendat. Solerti ergo cura providendum est ne carnis gratia subrepat, atque a recto itinere cordis gressum deflectat, ne vim superni amoris impediat, et surgentem men tem superimposito pondere deorsum premat. Sic enim quisque propinquorum debet necessitatibus compati, ut tamen per compassionem non sinat vim suze intentionis impediri. Ut affectus quidem mentis viscera repleat, sed tamen a spirituali proposito non avertat. Neque enim sancti viri ad impendenda necessaria propinquos carnis non diligunt, sed amore spiritualium ipsam in se dilectionem vincunt, quatenus sic eam discretionis moderamine temperent, ut per hanc in parvo saltem ac minimo, a recto itinere non declinent. Quos bene nobis per significationem vacce innuunt, que, sub arca Domini ad montana tendentes, affectu simul et rigido sensu gradiuntur, quarum dum vitulos clausissent domi, scriptum est: Pergentes et mugientes, dantes quidem ab intimis mugitus, sed tamen a capto itinere non deflectentes gressus (I Reg. vi, 10).

CAP. XXVIII. — Ferrum et æs calceamentum ejus

(Deut. xxxIII , 25).
Cum de prædicatione sanctæ Ecclesiæ tractaretur, in expos. beati Job, l. xxxiv (Num. 19), adjunctuum est: Ferrum et æs calceamentum ejus. — Hoc sub specie de sancta Ecclesia per Moysen dicitur. Calceamentum quippe in Scriptura sacra munimen prædicationis accipitur, sicut scriptum est : Calceati pedes in præparatione Evangelii pacis (Ephes. v1, 16). Quia ergo per ferrum virtus, per æs autem perseverantia exprimitur, ferrum et æs calceamentum ejus dicitur, dum prædicatio illius acumine simul et constantia munitur. Per lerrum enim mala adversantia penetrat, per æs autem bona quæ proposuit longauimiter

servat.

IN LIBRUM JOSUE.

et irriguum inferius (Josue, xv, 19).

Cum de distinctis compunctionum modis tractaretur, Dial. 1. 3 (cap. 34), adjunctum est: Axa filia Caleph sedens super asinum suspiravit, etc. — Ana super asinum sedet, cum irrationabilibus carnis suæ motibus anima præsidet, quæ suspirans a patre terram irriguam petit, quia a Creatore nostro, cum magno gemitu quærenda est lacrymarum gratia. Sunt namque nonnulli qui jam in dono perceperunt libere pro justitia loqui, oppressos tueri, indigentibus possessa tribuere, ardorem fidei habere, sed adluc gratiam lacrymarum non habent. Hi nimirum terram australem, et arentem habent, sed adhuc irrigua indigent. quia in bonis operibus positi, in quibus magni atque

FAPUT PRIMUM. — Axa filia Caleph sedens super asinum suspiravit; cui dixit pater suus: Quid habes? Ad quem illa respondit: Da mihi benedictionem.

Terram australem, et aridam dedisti mihi; junge et irriguam. Deditque ei pater suus irriguum superius promitentibus culpæ planguntur, unde ex voce quonno infante (laste vu 40) que pœnitentium Jeremias ait : Divisiones uquarum deduxit oculus meus (Thren. 111, 48), principaliter tamen compunctionum genera duo sunt, quia Deum sitiens anima prius timore compungitur, post amore. Prius enim sese lacrymis afficit, quia dum malorum suorum recordatur, pro his perpeti æterna supplicia pertimescit. At vero cum longa mœroris auxietate fuerit formido consumpta, quædam jam de præsumptione veniæ securitas nascitur, et in amore cælestium gaudiorum animus inflammatur; et qui prius flebat ne duceretur ad supplicium, postunodum flere amarissime incipit, quia differtur a regno. Contenplatur etenim mens qui sint illi angelorum chori, quæ societas beatorum spirituum, quæ majestas

Idem legendum est lib. vn, ind. 15, epist. 26, olim lib. vr. epist. 23.

formidinis tradat animum compunctioni dilectionis. Quod bene in hac sacra veracique historia figurata narratione describitur. Quia ergo, ut dixi, duo sunt compunctionis genera, dedit ei pater suus irriguum superius, et irriguum inferius. Irriguum quippe superius accipit anima cum sese in lacrymis cœlestis regni desiderio affligit. Irriguum vero inferius accipit cum inferni supplicia flendo pertimescit. Et quidem prius inferius, ac post irriguum superius datur. Sed quia compunctio amoris dignitate præeminet, necesse fuit nt prius irriguum superius, et post irriguum inferius commemorare debuisset.

CAPUT II. — Habitavit Chananæus in medio Ephraim tributarius (Josus, XVI, 10).

Dum de electorum exercitio, operibus quibusdam reprehensibilibus ob utilitatem nutriendæ humilitatis rumque hi qui magnis jam virtutibus splendent, adhuc de obscuritate culpæ aliquid retinentes sustinent ut etiam magna vitæ claritate luceant, et tamen adhuc noctis reliquias nolentes trahant. Quod ad hoc, sicut dictum est, agitur, ut mens proficiens ad virtutem justitize sua melius insirmitate roboretur. Et

zeternze visionis Dei, et amplius plangit quia a bonis A inde verius in bonis luceat; unde eam etiam nolen-perennibus deest, quam flevit prius quando mala zeterna metuebat. Sicque fit ut perfecta compunctio et bene cum Israelitico populo percepta repromissionis tem parva reprehensibilia humiliter obscurant. Unde et bene cum Israelitico populo percepta repromissionis terra partiretur, Ephraim tribui Chananæus gentilis populus non occisus factus tributarius dicitur. Sient scriptum est: Habitavit Chananæus in medio Ephraim tributarius. Quid enim Chananæus, gentilis videlicet populus, nisi vitium significat? Et sæpe in maguis virtutibus terram repromissionis ingredimur, quia spe intima de æternitate roboramur. Sed dum inter acta sublimia vitia quædam parva retinemus, quasi Chananæum vivere in terra nostra concedimus. Qui tamen nobis tributarius efficitur, quia hoc ipsum vitium, quod subjicere non possumus, ad usum nos-træ utilitatis humiliter retorquemus. Ut eo de se mens, et in summis vilia sentiat, quo suis viribus, etiam parva, quæ appetit, non expugnat. Unde bene rursum scriptum est: Hæ sunt gentes, quas Dominus dereliquit, ut erudiret in eis Israel (Jud. 111, 1). Ad hoc namque quædam minima vitia nostra retinéntur. In se, nec dum edomitis tractaretur, in expos. beat B ut sesse nostra intentio sollicita in certamine semper Chananœus in medio Ephraim tributarius. — Plein se hostes conspicit, a quibus adhuc vinci formi-dat. Israel ergo, reservatis gentibus, eruditur, quando in quibusdam minimis vitiis elatio virtutis nostræ comprimitur, et in parvis sibi resistentibus discit quod ex se majora non subigit.

LIBER SEXTUS.

De testimoniis in librum Judicum.

CAPUT PRIMUM. - Gedeon cum a paleis frumenta excuteret, angelum vidit; ad cujus imperium protinus hædum coxit, quem super petram posuit, et jus carnium desuper fudit; quæ angelus virga tetigit, eaque ignis exiens de petra consumpsit (Jud. VI, 11, seq.).

Dum de perfectorum solida mentis intentione ad- C hærentium studiis tractaretur in expos. beati Job, 1.b. III (Num. 59), adjunctum est : Gedeon cum a pa-leis frumenta excuteret, etc. — Quid est frumentum virga cædere, nisi rectitudine judicii a vitiorum paleis virtutum grana separare? Sed hæc agentibus angelus apparet, quia tanto magis Dominus interiora denuntiat, quanto se studiosius homines ab exterioribus purgant. Qui occidi hædum præcipit, id est omnem appetitum nostræ carnis immolari, carnesque super petram poni, et jus carnium desuper fundi. Quem alium signat petra, nisi eum de quo per Paulum dicitur: Petra autem erat Christus (I Cor. x, 4)? Carnes ergo super petram ponimus cum corpus nostrum in Christi imitatione cruciamus. Jus etiam carnium desuper fundit, qui in conversatione Christi ipsas etiam a se carnales cogitationes exinanivit. Quasi enim jus ex carne liquidum in petra funditur, quando mens a cogitationum carnalium fluxu vacuatur. Quæ tamen mox angelus virga tangil, quia intentionem nostram p nequaquam potestas divini adjutorii deserit. De petra antem ignis exit, et jus carnesque consumit, quia affatus a Redemptore spiritus tanta cor nostrum flamma compunctionis concremat, ut omne quod in eo est illicitum et operis et cogitationis, exurat. Perfecta enim mens solerter invigilat, ut non solum per-versa agere renuat, sed omne etiam quod in se per cogitationes turpiter liquatur, tergat.

CAP. II. — De pugna Gedeonis adversus Madianitas (Jud. vn, 5, 6, 16, 17).

Dum de præfigurata Redemptoris incarnatione, electorumque ejus miraculis tractaretur in exposit. beati Job, 1. xxx (Num. 73), adjunctum est : De pugna Gedeonis adversus Madianitas. - Gedeon cum

exercitus multitudinem ad bella produceret, divina illi admonitione præceptum est ut ad fluvium veniens, omnes quos flexis genibus aquas haurire conspiceret a bellorum conflictu removeret. Actumque est ut trecenti viri tantummedo qui stantes manibus aquas hauserant remanerent. Cum his ad prælium pergit, eosque non armis, sed tubis, lampadibus et lagenis armavit. Nam sicut illic scriptum est : Accensas lampades miserunt intra lagunculas, et tubas in dextera, lagenas autem in sinistra tenuere, et ad hostes suos cominus venientes, cecinere tubis, confregere lagunculas, lampades apparuerunt, et hinc tubarum sonitu, illinc lampadum coruscatione territi hostes sunt in fugam conversi (Num. 72). De hoc namque bello per prophetam dicitur : Jugum enim oneris ejus, et perasti, sicut in die Madian (Isa. 1x, 4). Eripiens quippe Dominus gentilitatem superavit jugum oneris ejus, cum eam adventu suo ab illa dæmoniacæ tyrannidis servitute liberavit. Superavit virgam humeri ejus, cum percussionem illius quæ ex perverso opere graviter deprimebat, ab humano genere Redemptor compescuit. Superavit sceptrum exactoris ejus, enm regnum ejusdem diaboli, qui pro pestifera perpetra-tione vitiorum exigere consueverat debita tributa pœnarum, de fidelium corde destruxit (Num. 73.). Quid hoc est quod tale bellum per prophetam ad medium adducitur, et adventui Redemptoris nostri, istius pugna: victoria comparatur? An indicare nobis propheta studuit quod adventum Redemptoris nostri contra diabolum, illa sub Gedeone duce pugnæ victo-ria designavit? Talia nimirum illic acta sunt, quæ quanto magis usum pugnandi transeunt, tanto am-plius a prophetandi mysterio non recedunt. Quis enim unquam cum lagenis et lampadibus ad prælium venit? Quis contra arma veniens, arma deseruit? Ridicula nobis hæc profecto fuerant, si terribilia hostibus non fuissent. Sed victoria ipsa attestante didicimus, ne parva hæc quæ facta sunt perpendamus. Gedeon itaque ad prælium veniens, Redemptoris nostri signat adventum. De quo scriptum est:

Tollice portae, principes, vestras, et elevamini, portae A fampadibus chaftas miraculorum, in lagellis fragilitas appropriate, et introidit vez gloriae. Quis est iste rex corporate. Tales duippe dux noster secum ad income. gloria? Dominus fortis, et potens; Dominus potens in predio (Poel. xxin, 7). Hie Redemptorem nostrom non solum opere, sed etiam nomine prophetavit. Gedeon namque interpretatur, circumiens in utero. Dominus chim noster per majestatis potentiam omnia complection, et tames per dispensationis gratiam intra uterum virginis humanitatem sumens venit. Quis est erro vircumiens in utero; nisi omnipotens Deus sua dispensatione nos redimens, divinitate cuncta complectons, et humanitatem intra uterum sumens? In quo niero et incarnatus est, et clausus non est. Quia et intra uterum fuit per infirmitatis substantiam, et extra mundum per potentiam ma-jestatis. Madian vero interpretatur de judicio. Ut enim hostes ejus repellendi destruendique essent, non de vitie repellentis, sell de judicio juste judi-cantis fuit, et ideires de judicio vocantur: quia alieni a gratia Redemptoris juste damnationis meritum etiam in vocabulum trahunt nominis (Num. 74). B Contra hos Gedeon cum trecentis pergit ad prætium. Solet in centenarie numero plenitudo perfectionis intelligi. Quid ergo per ter ductum centenarium hu-merum designatur, hisi perfecta cognitio Trinitatis? Cum his quippe Dominus noster adversarios fidei destruxit, cum his ad praedicationis bella descendit, qui possunt divina cognoscere, qui sciunt de Trinitate, que Deus est, perfecta sentire. Notandum vero est, quia iste ter centenarius numerus in tau littera continetur, quæ crucis speciem tenet. Cui si super transversam lineam id quod in cruce eminet, adderetur, non jam crucis species, sed ipså crux esset. Quia ergo iste trecentorum numerus in tau littera continetur, et per tau litteram, sicul diximus, species crucis ostenditur; non immerito in his trecentis Gedeonem sequentibus illi designati sunt, quibus dictum ett : Qui van post me venfre; itoneget semetipsum, et sellan etucem sum, et sephinim me (Lac. 1x, 23). Qui sequentes Dominion tanto verius crucem tollunt, quanto acrius et se edomant, et biga proximos suos charitatis compassione criciantor. Unde et per Exeluidad. chiclem prophetam dictur: Signa has super frontes virorum gementium, et dotenthum (Ezech. ix, 4). Vel certe in his trecentis, qui in Tau littera continentur, hoe exprimitar, quod fertium homium crucis ligno superctur. Ductique sunt ad fluvium ut aquas biberent, et qui aquas flexis genibus hausere, a bellica intentione remoti sunt. Aquis namque doctrina sapientize, stante antem genn recta operatio designatur. Qui ergo dum aquas bibunt genn flexisse perhibentur, a bellorum certamme prohibiti recessere, quia cum filis Christus contra hostes fidel pergit ad præhum, qui cum doctrinæ fluenta hauriunt, rectitudinem operum non inflectunt. Omnes quippe tune bibisse aquam, sed non omnes recto genu stetisse narrati sunt, reprobatique sunt qui genua dum aquas biberent inflexerunt, quia attestante Apostolo: Non auditores legis justi sunt apud Deum, sed factores legis justificabuntar (Rom. n, 13). Quia enim, ut dixinus, l dissolutio operum in ipsa genuum incuratione si-gnatur, recte rursum per Paulum dicitur: Remissas manus et dissolutu genua erigite, et gressus rectos facite pedibus vestris (Hebr. xu, 12). Hi igitur Christo duce ad bellum prodeunt, qui hoc, quod ore annuntiant, opere ostendunt; qui fluenta doctrina spiritualiter hamiliat. hauriunt, nec tamen in pravis operibus carnaliter inflectantur. Quia sicut scriptum est: Non est speciosa laus in ore peccatoris (Eccl. xv, 9). (Num. 75.) ltum est ergo ad prælium cum tubis, cum lampadibus, cum lagenis. A lmusitatus iste, ut diximus, fuit ordo præ-liandi. Cecinerunt tubis, et sinistris lagenæ tenebantur, intra lagenas autem sunt missæ lampades. Confractis vero lagenis, lampades ostensæ sunt, quarum coruscante luce, hostes territi in fugam vertuntur. Designatur itaque în tubis clamor prædicantium, in

tampations chartas miraculorum, in layems fragilitas corporum. Tales duippe dux noster secum ad priedicationis pradium duxit, qui despecta salute corporum, hosses suos mortendo prosteriferent, corumque gladios non armis et gladiis, sed patientia superarent. Armati enim vetterum sub duce suo ad pradium martyres mosti, sed lubis, sed lagenis, sed fampatibus. Qui sommentant tubis, dum pradicant; confregere lagens, and subvettida in pradium pradicant. genas, dum solvenda in passione sua corpina hosti-tibus gladiis opponunt. Respictidueront famipadibus, dum post solotionem corporum infracults coruscavefrom hoxide hostes in ingain versi sunt, gais dam mortumen martyrein corpora mirachis coruscare completent, fuce versiatis fracti quod impignaverunt crediderunt. Cecinere ergo tubis, in lagente frangerentur, lagence fracts sunt ut impedés apparerent. appakuerunt lampades ut hostes in fukum verterentur, id est prædicaverunt martyres, donec corem corpora in morte solverentur. Corpora corum in morte soluta sunt ut miraculis coruscarent; coruscavere miraculis et nostes suos ex divina luce proster-herent, quatenus nequaquam Deo erecti resisterent, sed eum subditi formidarent. (Num. 76.) Et notandum quod steteront hostes ante lagenas, fugerunt ante lampades, quia himirum persecutores sanctæ Ecclesiæ, fidei prædicatoribus adhue in corpore positis restiterunt; post solutionem vero corporum apparentibus miraculis, in logam versi sunt, qua pavore conterriti, a persecutione indelium cessavere. Prædicatione scilicet tubarum fractis lagenis corporum, visis timuerunt lampadibus miraculorum. (Num-77.) Intuendum est etiam id quod illic scriptum est, quia in dextera tubas, lagenas autem in sinistra tenuerunt. Pro dextro enim habere dicimur quidquid pro magno pensamus, pro sinistro vero quod pro nihilo ducimus. Bene ergo illic scriptum est quod in minio ducimus. Bene ergo illic scriptum est quod in dextera tubas, et lagenas in sinistra tenuerunt, quia Christi maltyres pro magno habent praedicationis gratiam, corporum vefo utilitatem pro minimo. Quisquis enim plus facit titilitatem corporis quam gratiam prædicationis, in sinistra tubam alque in dextra lagenam tenet. Si enim primo loco gratia prædicationis attenditur, et posteriore utilitas corporis, certum est quia in dextris tuba et sinistris lagenae. teneantum

CAP. III. — Manue viso angelo, pertimescens dizit : Morte moriemur, quiavidimus Dominum. Quem uzor protinus consolatur, dicens : Si Dominus nos vellet occidere, de manibus nostris hologoustum et tiba-menta non suscepisset (Jud. xm, 21, seq.).

Dum de tenenda fidelibus spei liducia tinctaretur in expos. beati Job, 1. v (Num. 66), adjunctum est: Manke viso angele pertimescens disit, etc. — Quid est quod visione angeli vii ilt timidus, et mulier audas, misi quod nobis quoties veriestia demonstrattur, spiritus quidem pavore se concutit, sed tamen spes presumit? Inde namque spes ad majora audenda se erigit, unde turbatur spiritus, quia ea que superna sunt prior vidêt. Quia cum altiora secretoram coelestium sublevata mens conspicit, cuncta humanarum ririum sotiditas contremiscit,

CAP. IV. - Samson cum Gazam civitatem Philistinorum fuisset ingressus, illico custodes deputavere: sed ille exiens, portas civitatis tulit, et montis verti-cem ascendit (Jud. xvi, 3).

Dum de præfiguratione resurrectionis Deminica tractaretur homii. 21. in Evang. (Num. 7), adjunctum est: Samson cum Gazem civitatem Philischerum fuisset ingressus, etc. — Your hoe in facto mid Redemptorem nostrum Samson ille significat? Quid Gaza civitas, nisi infernum designat? Quid per Phi-listæos, nisi Judæorum perfidia demonstratur? Qui cum mortuum Dominum viderent, Jusque corpus in sepulcro jam positum, custodes filico deputaverunt,

a Cod. Michael. parumper hic dissentit.

et eum, qui auctor vitæ claruerat in inferni claustris A interemit, etc. — Cujus hoc loco pet Samsonem, hisi retentum, quasi Samsonem in Gaza se deprehendisse letati sunt. Samson vero nocte media non sofum exiit, sed etiam portas tulit, quia videlicet Redem-ptor noster ante lucem resurgens, non solum liber de inferno exiit, sed ipsa etiam fuferm claustra de-struxit, portas talit. Et montis verticem subiit : quià resurgendo, claustra inferni abstulit, et ascendendo cœlorum regna benetravit.

One. V. — De Stithsone, quod cum maxilla asini multos occidisses, ea Projectu in terrum, aquam ju-uerit (Jud. 17, 15, 19).

Dum de divina operationis magisterio, et prædica-torum Ecclesiæ miraculis tractaretur in expos. beati Job, l. xm. (Num. 15), adjunctum est: De Samsone, quod cum maxilla asini multos occidisset, etc.—Quorum hĩc për màxillam asini, nisi prædicatorum Eccle-siæ personæ designantur? Redemptor enim noster simplicitatem atque patientiam prædicantium suæ manu-virtutis tenens, a vitiis suis carnales interfecit. Et B maxilla in terram projecta postmodum aquas fudit, quia data morti prædicatorum corpora; magna po-pulis monstravere miracula.

CAP. VI. — De Samsone qui, amissis oculis, ad molam ab Allophylis depatatus est (Jud. xvi).

Dom de humana duritie ad correctionem torpore tractaretur; in expos. Beatl Job; I. vii (Num. 37), adjunctum ést : De Samsone qui, antissis oculis, ad motum ab Allophiyas deputatus est. — Sciendum est quod allequando prios oculorum intellectus obtunditur, et postmodum captus animus per exteriora desideria vagatur, ut cæca mens a quo ducitur nesclat, et carnis suæ illeccbris sese libenter subdat. Ali-quando vero prius desideria carnis ebulliunt, et post longum usum illiciti operis, oculum cordis claudum. Nam sæpe mens recta cernit, nec tamen audenter contra perversa erigit, et renitens vincitur dum hoc ipsum quod agit dijudicans, carnis suæ delectatione superatur. Quia enim plerumque prius oculus contemplationis amittitur, let post per carnis desideria liujus mundi laboribus animus subjugatur, testatur Samson ab Allophylis captus, qui postquam oculos perdidit, ad molam deputatus est. Quia nimirum maligni spiritus postquam tentationum stimulis intus aciem contemplationis effodiunt, foras in circuitum laborum mittunt.

CAP. VII. — De Samsone, quod paucos cum viveret interemit, everso vero templo multos cum moreretur occidit (Jud. xvi, 30).

Dam de multiplici númerositate credentium per mortem resurrectionemque Redemptoris nostri tra-ctaretur in expos. beati Job, 1. xxix (Num. 26), adjunctum est : De Samsone, quod paucos cum viveret

Redemptoris nastri persona signatur? Samson enim dum viveret paucos occidit, everso vero templo, maximam adversariorum suorum multitudineni etiam pase moriena stravit. Et Domino nostro prædicante pse moriens stravit. Et Domino nostro prædicante pauci ex plebe Israelitica crediderunt, innumeri vero gentium populi viam vitæ illo moriente secuti sunt. Superbos namque dum adduc passibilis viveret per tulit, a passibili vero vita multos dum moreretur stravit. Quod bene Samson in semetipsó dudum liguraliter expressit, qui paucos quidem dum viveret interemit, destructo autem templo hostes innumeros, cum moreretur occidit, quia nimirum Dominus ab Elatione superbiæ paucos cum viveret, plures vero cum templum sui corporis solveretur exstinxit, lique electos ex gentibus, quos vivendo sustinuit, simul omnes moriendo prostravit.

CAP. VIII. — Quod tribum Benjamin in curnit scelere detectam dum collectus omnis Israel utcisci voluisset prius ipse prostratus est, et tunc pecchiricent tribune funditus exstinxit (Jud. xx, 3).

Cum de propriis prios alciscendis delictis quam ad aliena vindicanda prosiliamus tractaretur in expos. Deati Job, l. xiv (Num. 34, ordine non semel inverso), adjunctum est: Quod tribum Benjamin in carnis seelere detectam, etc. - Qui semetipsum prius non judicat, quid in alió rectum judicet iguorat. Et si novit fortasse per auditóm quod rectum judicare debeat, recte tamen judicare aliena merita non valet, cui recte tamen judicare anena merita non valet, cul conscientia innocentiae propriae nullam judicii regulam prebet. Hinc est quod cum tribus Benjamin in carnis scelere fuisset obruta, collectus onunis Israel tilcisci iniquitatem voluit, sed tamen semel et iterum in belli certamine ipse prostratus est. Consulto autem Domino si ad ulciscendum ire debuissent, justum est. Qui juxta divine vocis imperium perrexit, et semel et secundo perdidit, et tanc demum peccatricem tribum valde feriens pene funditus exstinxit. Quid est ergo quod in ultione sceleris inflammatur, et tamen prius ipse prosternitur, nisi quod prius ipsi purgandi sunt per quos aliorum culpse feriuntur? Ut ipsi jam mundi per ultionem veniant, qui allorum vitia corrigere festinant. Unde insidiandui anotam set ad puniendam adulteram de-ducentibus dicitur: Qui sine peccato est vestrum, pri-mus in illam lapidem mittat (Joan. vin, 7). Ad aliena quippe punienda peccata ibant, et sua reliquerant. Revocantur itaque intus ad conscientiam, ut prius propria corrigant, et tunc aliena reprehendant. Unde necesse est ut, cum contra nos ultio divini examinis cessat, nostra se conscientia ipsa reprehendat, atqué ad lamenta poenitentiæ iosa se contra semetipsam erigat, nec contra bonos elata et sibi humilis, sed contra se rigida sit bonis vero omnibus submissa. TRAIS HARRIST THE PRINCE OF THE PARTY OF THE

LIBER SEPTIMUS.

De lestimoniis in primum Regum.

CAPUT PRIMUM. — Vultus ejus non sunt amplius in diversa mutati (I Reg. 1, 18).

In exposit. Job, lib. xxxm (Num. 43), adjunctum est: Vultus ejus non sunt amplius in diversa mutati. a Quia videlicet mens ejus nequaquam post preces inepta ketitia lasciviendo perdidit, quod orationis suze tempore gemituum rigore exquisivit.

CAP. H .- Dominus judicabit fines terræ (1 Reg. n, 10).

Cum de divinæ misericordiæ circa genus humanum dispensatione tractaretur, in expos. beati Job, l. 1x1x (Num. 20), adjunctum est : Dominus judicabit fines

Dierræ. - Prius conditor noster facturam suam non deserens, mala hominum et per suam sapientiam tolerat, et per eorum quandoque conversionem re-laxat. Cum duras atque insensibiles mentes respicit, modo eas minis, modo verberibus, modo revelationibus terret, ut quæ pessima securitate duruerant, salubri timore mollescant, quatenus vel sero redeant, et hoc ipsum saltem quod diu exspectati sunt erubescant. Scit enim Dominus quia extrema vilæ no-stræ plus judicat, et idcirco electos suos in fine sol-licitus purgat. Hinc ergo scriptum est: Dominus judicabil fines terræ, quia tanto impensius ultimis

Caput hoc abest a nostris Ms.

mostris invigilat, quanto in ipais impendere initia vitæ A adversario mente humili se substernebat, cui divino sementis pensat.

CAP. III. — Tollentes duas vaccas', que lactabant vi-tulos, junzere ad plaustrum (I Reg. vi, 10). Et paulo post: Ibant in directum vaccæ per viam que ducit Bethsamis, pergentes et mugientes (Ibid., 12).

Cum de discretæ compassionis bono proximis exhibendo tractaretur, hom. 31 in Evang. (Num 4), adfunctum est: Tollentes duas vaccas que lactabant vitulos, junxere ad plaustrum. Cum de terra Philistim arca Domini ad terram Israelitarum rediret, plaustro superimposita est, et vaccie plau-tro subjunctæ sunt. quæ fetæ fuisse memorantur. Quarum filios clauserunt domi. Et scriptum est : Ibant autem in directum vaccæ per viam quæ ducit Bethsamis; uno itinere gradiebantur, pergentes et mugientes, et non declinabant neque ad dexteram neque ad sinistram. Quid igitur vaccæ, nisi fideles quosque in Ecclesia designant? non declinant a recto itinere, qui arcam Dei portant in mente. Ecce enim vaccæ Bethsamis pergunt. Bethsamis quippe dicitur domus solis. Et propheta ait : Vobis autem qui timetis Dominum, orietur sol justitia (Malach. 1v. 2). Si igitur ad æterni solis habitationem tendimus, dignum profecto est ut a Dei itinere pro carnalibus affectibus non declinemus. Tota enim virtute pensandum est quod vaccæ Dei plaustro suppositæ pergunt et gemunt. Dant ab intimis mugitus et tamen ab itinere non retorquent gressus. Amorem quippe per compassionem sentiunt, sed colla posterius non deflectunt. Sic nimirum prædicatores Dei, sie fideles quique esse intra sanctam Ecclesiam debent, ut et compatiantur proximis per charitatem, et tamen de via Dei non exorbitent per compassionem. (In expos. beati Job, l. vn, n. 42, inv. sæpe ord.) Arca C quippe superimposita Bethsamis pergere, est cum superna scientia ad æternæ lucis habitaculum propinquare. Sed tunc vere Bethsamis tendimus, cum viam rectitudinis gradientes ad vicina erroris latera, nec pro affectu pignorum declinamus. Sic namque, sic necesse est ut incedere debeant, qui sacræ legis jugo suppositi, jam per internam scientiam Dei arcam portant, quatenus per hoc quod propinquorum necessitatibus condolent, a cœpto rectitudinis itinere non declinent. Quorum nimirum gratia mentem nostram tenere debet, sed reflectere non debet, ne hæc eadem mens aut si affectu non tangitur dura sit, aut plus tacta, si inflectitur, remissa.

CAP. IV. - Nonne cum parvulus esses in oculis tuis, caput te constitui in tribubus Israel (1 Reg. xv, 17)?

Dum de cavenda elatione et cordis humilitate sectanda tractaretur, in expos. beati (Job, l. xxxiv (Num. 42, 43), adjunctum est : Nonne cum parvulus esses in oculis tuis, etc.—Parvulus in oculis suis est qui in eo D quod semetipsum considerat, imparem se alienis meritis pensat. Nam quasi grandem se conspicit quisquis se super aliena merita élatione cogitationis extendit. Saul autem reprobus in bono quod cœperat non permansit, quia fastu susceptæ potestatis intumuit. At contra David, semper de se humilia sentiens, ejusdemque Saul se comparatione postponens, postquam feriendi locum reperit, et pepercit, eidem sævienti adversario humili se professione prostravit dicens: Quem persequeris, rex Israel, quem persequeris? Ca-nem mortuum et pulicem unum (I Reg. xxiv, 15)? Et certe jam unclus in regem fuerat; jam, exorante Samuele et cornu super se oleum fundente, didicerat, quod eum divina gratia, Saul reprobato, ad regni gubernacula possidenda servabat. Et tamen persequenti

Assignatur liber vi, in Job, a Mss. Utic. et Gemet. in quo etiam additur : Item lib. xxvi. Legitur

judicio prælatum esse se noverat. Illi itaque se humiliter postponebat, cui per electionis gratiam in-comparabiliter noverat esse se meliorem. Discant ergo quomodo humiliari proximis debeant, qui adhuc quo loco apud Deum habeantur nesciunt, si sic se electi etiam illis humiliant quibus jam se per interna judicia antepositos deprehendunt. Hoc autem esse proprium specimen electorum solet, quod de se semper sentiunt infra quam sunt. Hinc namque ab eodem David dicitur: Si non humiliter sentiebam, sed exaltavi animam meam (Psal. cxxx, 2). Hinc Salomon ad sapientiam parvulos vocat, dicens : Si quis est parvulus, veniat ad eam (Prov. 1x, 4). Qui enim nec dum semetipsum despicit, humilem Dei sapien-tiam non apprehendit. Hinc in Evangelio Dominus dicit : Confiteor tibi, Domine, pater cœli et terræ, quia abscondisti hac a sapientibus et prudentibus, et reve-lasti ea parvulis (Matth. x1, 25). Hinc rursum Psal-mista ait: Custodiens parvulos Dominus (Psal. cx1v, 6). vacce, nisi indeles quosque in Ecclesia designant?

Qui dum sacri eloquii præcepta considerant, quasi superimpositam sibi Domini arcam portant. De quibus hoc est etiam notandum, quod fuisse fetæ memorantur, quia sunt plerique qui in via Dei intrinsecus positi, foris carnalibus affectibus ligantur, sed omnem quem cognovit putat, e diverso justus stu-det, ut superiorem quemlibet proximum attendat ; ac ne, dum se alii alter humiliat, eo humiliato iret alter in elationem, bene utramque partem admonuit. dicens: Superiores sibi invicem arbitrantes, ut in cogitationibus cordis et ego illum mihi præferam, et vicissim ille me sibi, ut cum ab utraque parte cor inferius premitur, nullus ex impenso honore sublevetur.

CAP. V. - Item unde supra.

In expositione Evangelii, homilia 7 (Num. ultimo). - Quid per increpationem Saulis, nisi superbia elati regis abigitur? Quod ad correctionem suam poterit salubriter quisque convertere qui prælatus est. Cum ergo Saul parvulum se in suis oculis æstimavit, caput in tribubus Israel factus est. Ac si aperte diceretur: Cum te parvulum conspiceres, ego te præ cæteris magnum feci, quia vero tu te magnum conspicis, a me parvus æstimaris. Quo contra-cum David regni sui potentiam coram arca Domini saltando despiceret, dixit : Ludam, et vilior fram plusquam factus sum; et ero humilis in oculis meis (II Reg. vi, 22). Si igitur sancti viri etiam cum agunt lortia de semetip-sis vilia sentiunt , quid in sua excusatione dicturi sunt qui sine operatione virtulis intumescunt? Sed si quælibet adsint opera , nulla sunt, nisi ex humili-tate condiantur. Miranda quippe actio cum elatione non elevat, sed gravat. Qui enim sine humilitate virtutes congregat, quasi in vento pulverem portat, et unde aliquid ferre cernitur, inde deterius cacatur In cunctis ergo quæ agimus radicem boni operis bumilitatem teneamus, nec quibus jam superiores, sed quibus adhuc inferiores simus aspiciamus, ut duut meliorum nobis exempla proponimus, ad majora semper ascendere ex humilitate valeamus.

CAP. VI. - Item unde supra

Reg. Past. part. 11 (Cap. 6, ante medium) . — Parvulum se Saul in suis prius oculis viderat, sel fultus temporali potentia jam se parvulum non videbat. Cæterorum namque comparatione se præferens, quia cunctis plus poterat, magnum se præ om-nibus æstimabat. Miro autem modo cum apud se parvulus, apud Deum magnus; cum vero apud se mag-nus apparuit, apud Deum parvulus fuit. Pierumque ergo dum ex subjectorum affluentia animus inflatur, in luxum superbize ipse potentize fastigio lenocinan-te corrumpitur. Quam videlicet potentiam bene regit, qui et tenere illam noverit, et impugnare. Bene hanc regit, qui scit per illam super culpas erigi, et cum illa cœteris æqualitate componi. Humana etenim mens plerumque extollitur, etiam cum nulla potestate

hoc loco a nobis notato.

etiam potestas adjungit? Quam tamen potestatem recle dispensat, qui sollicite noverit et sumere ex illa quod adjuvat, et expugnare quod tentat, et æquahem se cum illa cæteris cernere, et tamen se peccan-tibus zelo ultionis anteferre (*Ibid.*, multo infra). Scriptum namque est: Ducem te constituerunt, noti extolli, sed esto in illis quasi unus ex illis (Eccli. хххи, 1).

CAP. VII. - Item unde supra.

Cum de bono obedientiæ tractaretur, in expos. beati Job, l. xviii, (Num. 59), adjunctum est. — Sciendum magnopere est quia tanto unaquæque anima pretiosior est ante oculos Dei, quanto præ amore veritatis despectior fuerit ante oculos suos. Hinc ad Saul dicitur: Nonne cum esses parvulus in oculis tuis, canut te constitui in tribubus Israel? Ac si aperte diceret : Magnus mihi fuisti, quia despectus tibi; sed nunc quia magnus tibi es, factus es despectus mihi. Unde et per prophetam dicitur : Væ qui sapientes es- B tis in oculis vestris, et coram vobismetipsis prudentes (Isa. v. 21). Tanto ergo fit quisque vilior Deo, quanto pretiosior sibi; tanto pretiosior Deo quanto propter eum vilior sibi : quia humilia respicit, et alta a longe ganoscit (Psal, CXXXVII. 6).

CAP. VIII. - Melior est obedientia quam victimæ, et auscultare magis quam offerre adipem arietum (I Reg. xv, 22).

Item cum de bono obedientiæ tractaretur, in expos. beati Job, 1. 35 (Num. 28-31), adjunctum est : Melior est obedientia quam victimæ, etc. Obedientia victimis jure præponitur, quia per victimas aliena caro, per obedientiam vero voluntas propria mactatur. Tanto igitur quisque Deum citius placat, quanto ante ejus oculos, repressa arbitrii sui superbia, gladio præcepti se immolat. Quo contra ariolandi peccatum inobedientia dicitur, ut quanta sit virtus obedientiæ demonstretur. Ex adverso ergo melius ostenditur quid de ejus laude sentiatur. Si enim quasi peccatum C ariolandi est repugnare, et quasi scelus idololatriæ nolle acquiescere, sola est obedientia quæ fidei meritum possidet, sine qua quisque infidelis esse con-vincitur, etiamsi fidelis esse videatur. Hinc per Salomonem in ostentatione obedientiæ dicitur: Vir obediens loquitur victorias (Prov. xxi, 28). Vir quippe obediens victorias loquitur, quia dum alienæ voci humiliter subdimur, nosmetipsos in corde superamus. Hinc in Evangelio Veritas dicit: Eum qui venit ad me non ejiciam foras, quia de cœlo descendi, non ut faciam voluntatem meam, sed ejus qui misit me (Joan. vi, 37). Quid enim, si suam faceret, eos qui ad se veniunt repulisset? Quis autem nesciat quod voluntas filii a voluntate patris non discrepet? Sed quoniam primus homo quia suam facere voluntatem voluit, a paradisi gaudiis exivit; secundus ad re-demptionem hominum veniens, dum voluntatem se patris, et non suam, facere ostendit, permanere nos intus docuit. Cum igitur non suam sed patris voluntatem facit, eos qui ad se veniunt foras non ejicit, D Isque in itiuere cum prophetam Agabum reperisset, quia dum exemplo suo nos obedientiæ subjicit, viam nobis egressionis claudit. Hinc rursum ait : Non possum ego a meipso facere quidquam, sed sicut audio judico (Joan. v, 30). Nobis quippe obedientia usque ad mortem servanda præcipitur. lpse autem si, sicut audit, judicat, tunc quoque obedit, cum judex venit. Ne igitur nobis usque ad præsentis vitæ terminum obedientia laboriosa appareat, Redemptor noster indicat, quia hanc etiam cum judex venerit servat. Quid ergo mirum si peccator homo obedientiæ in præsentis vitæ brevitate se subjicit, quando hanc Mediator Dei et hominum, et cum obedientes remunerat, non relinquit? Sciendum vero est quia nunquam per obedientiam malum fleri, aliquando autem debet per obedientiam bonum quod agitur intermitti. Ne-

a Utic., tanto sit vilior. Prætulimus aliam lectionem quæ est Gemet, et Michael. Cæteroquin ita in libro

fulcitur. Quanto magis in altum se erigit, cum se ei A que enim mala in paradiso arbor exstitit, quam Deus homini ne contingeret interdixit, sed ut per melius obedientiæ meritum homo bene conditus cresceret. dignum fuerat ut hunc etiam a bono prohiberet, quatenus tanto verius hoc quod ageret virtus esset. quanto et a bono cessans auctori suo se subditum humilius exhiberet. Sed notandum quod illic dicitur: Ex omni ligno paradisi edile, de ligno autem scientiæ boni et mali ne tetigeritis (Gen. 11, 16). Qui enim ab uno quolibet bono subjectos vetat, necesse est ut multa concedat, ne obedientis mens funditus intereat. si a bonis omnibus penitus repulsa jejunet. Omnes autem paradisi arbores ad esum Dominus concessit. cum ab una prohibuit, ut creaturam suam, quam nolebat exstingui, sed provehi, tanto facilius ab una restringeret, quanto ad cuncias latius relaxaret. Sed quia nonnunquam nobis hujus mundi prospera, nonnunquam vero jubentur adversa, sciendum summopere est quod obedientia aliquando, si de suo aliquid habeat, nulla est; aliquando autem, si de suo aliquid non habeat, minima. Nam cum hujus mundi successus præcipitur, cum locus superior imperatur, is qui ad percipienda hæc obedit, obedientiæ sibi virtutem evacuat si ad hæc etiam ex proprio desiderio anhelat. Neque enim se sub obedientia dirigit, qui ad percipienda hujus vitæ prospera libidini propriæ ambitionis servit. Rursum cum mundi despectus præcipitur, cum probra adipisci et contumeliæ jubentur, nisi hæc ex semetipso animus appetat, obedientiæ sibi meritum minuit, qui ad ea que in hac vita despecta sunt invitus nolensque descendit. Ad detrimentum quippe obedientia ducitur, cum mentem ad suscipienda probra hujus sæculi nequaquam ex parte aliqua etiam sua vota comitantur. Debet ergo obedientia et in adversis ex suo aliquid habere, et rursum in prosperis ex suo aliquid omnino non habere, quatenus et in adversis tanto sit gloriosior, quanto di-vino ordini etiam ex desiderio jungitur, et in prosperis a tanto sit verior, quanto a præsenti ipsa quam divinitus percipit gloria funditus ex mente separatur. Sed hoc virtutis pondus melius ostendinus, si cælestis patriæ duorum hominum facta memoremus. Moyses namque cum in deserto oves pasceret, Do-mino per angelum in igne loquente, vocatus est, ut eripiendæ omni Israelitarum multitudini præesset (Exod. 111). Sed quia apud se mente humilis exstitit, oblatam protinus tanti regiminis gloriam expavit; moxque ad infirmitatis patrocinium recurrit, dicens: Obsecro, Domine, non sum eloquens a' heri et nudius-tertius, ex quo cæpisti loqui ad servum tuum, tardioris et impeditioris linguæ factus sum (Exod. 1v, 10). Et se postposito alium deposcit, dicens : Mitte quem missurus es. Ecce cum auctore lingum loquitur, et ne tanti regiminis potestatem susciperet, elinguem se esse causatur. Paulus quoque divinitus fuerat ut Jerosolymam ascendere debuisset admonitus, sicut ipse Galatis dicit : Deinde post annos quatuordecim iterum ascendi Jerosolymam assumpto Burnaba et Tito. Ascendi autem secundum revelationem (Gal. 11, 1). quanta se adversitas Jerosolymis maneret audivit. Scriptum quippe est quod idem Agabus zonam Pauli suis pedibus inserens, dixit : Virum, cujus hæc zona est sic alligabunt in Jerusalem (Act. XXI, 11). A Paulo autem protinus respondetur: Ego non solum alligari, sed et mori in Jerusalem paratus sum pro nomine Jesu. Neque enim pretiosiorem facio animam meam quam me (Ibid. 13). Præceptione igitur revelationis Jerosolymam pergens adversa cognoscit, et tamen hæc libenter appetit. Audit quæ timeat, sed ad hæc ardentior anhelat. Moyses itaque ad prospera de suo nihil habet, quia precibus renititur, ne Israeliticæ plebi præferatur; Paulus ad adversa etiam ex suo voto ducitur, quia malorum imminentium cognitionem percipit, sed devotione spiritus etiam ad acriora fer-

Moralium legitur.

فالمراش يوا

Cap. IX. - Erce spiritus Del mulus extigitat te (I Reg. 1918. 10.)

Cum de occulta divini dispensatione judicii tracta-fetur, in expos. Deati Job. 1. 18 (Num. 4; l. 11, n. 16, 17), adjunctum est: Ecce affiritus Dei matus exa-fitut te.—Scit a antiquus humani generis inimicus qualiter afflictionem justorum semper appetat; ta-men si ab Auctore nostro potestatem non accipit, ad tentationis articulum nullatenus convalescit. Unde et omnis voluntas diaboli injusta est, et tamen, permittente Deo, omnis potestas justa. Ex se enim Initiente Deo, omnis potestas Justa. Ex se enim tentarie quosifice injuste appetit, sed eos qui tentandi sunt, nonnisi tentari Deus finste permittit. Bene ergo dicitur: Spiritus Domini mulus exugitat te. Ecce unus idemque spiritus, et Domini appellatur et malus: Domini videlicet per licentiam potestatis justæ, malus autem per desidelium voluntatis injustæ. Unde et in hoc loco queri actes et Domini erg malus? I malus: em Uomini Boiet : si Domini, cur malus? si malus; cur Domini dicitor? Sed doobus verbis comprehensa est et po-Vestas josta in diabolo, et voluntas injusta. Nam et ipse dicitur spiritus males per nequissimam voluntarese dellar spiritus mans per nequisinam viditua-tem, et idem spiritus Domini per acceptam justissi-mam potestatem. Quia etsi hostis sævit, qui ferire appetit, Creator tamen est, qui eum ad aliquid præ-valere permittit. Formidari igiur non debet qui watere permittit. Formuari ignur non depet qui ninfi hisi permissus valet. Nam et in Evangelio expellenda de homine demonum legio Domino dicebat: Si ejicis nos, mitte nos in greges porcorum (Matth. vin, 51). Sola ergo jussio illa timenda est, que cum hostem sa vire permittit, ei ad usum justi fiddich et injusta illins voluntas servit.

CAP. X.—Quod cum Saulem spiritus immundus invaderet, apprehensa David cithara, ejus vesaniam se-

dabat (1 Reg. xvi, 14, 23).

Cum de dispensatione doctrinæ regentium tractaretur, Reg. Pastor. part. 111 (Cap. 2, admon. 3), adjunctum est: Quod cum Saulem spiritus immundus invaderet, etc. - Plerumque superbus dives exhortationis blandimento placandus est, quia et plerumque dura vulnera per lenia fomenta mollescunt, et furor insanorum sæpe ad salutem, medico blandieute, reducitur; cumque eis in dulcedine condescenditur, languor insaniæ mitigatur. Neque enim negligenter intuendum est quod cum Saulem spiritus adversus invaderet, apprehensa David cithara, ejus vesaniam sedabat, et temperabat. Quid enim per Saulem nisi elatio potentium, et quid per David innuitur nisi humilis vita sanctorum? Cum ergo Saul ab immundo apiritu arripitur, David canente, ejus vesania temperatus controlles estas describes estas controlles estas atur, quia cum sensus potentium per elationem in furorem vertitur, dignum est ut ad salutem mentis quasi ad dulcedinem citharm locutionis nostra tranquillitate revocetur.

CAP. XI. - De David et Goliath (I Reg. XVII, 32-54).

Dum de convincendis errorum magistris tráctaretur, in expos. beati Job, l. xvm (Num. 24), adjunctum est : De David et Goliath. — Vir recta fide plenus quæ Sanctis solet ad justitiam deputari, ea ipsa Scripturæ sacræ, quæ hæreticus affert testimomia colligit, et erroris ejus pertinaciam inde convincit. Contra nos namque dum sacræ legis testimonia sportant, secum nobis afferunt unde vincantur.

 Excusi : scit namque Job quod diabolus licet afflictionem justorum semper appetat; reluctantibus omnibus Mss. nostris.

vescit. Me præsentis potestatis gloriam Deo vojunt i Unide et Pavid typum Domini; qui videntet manifubente declinare; iste Deo aspera et dura disponente, se studuit ad graviora præparare. Præsente ergo utrorumque ducum infracta virituie instruimur, ut, si obedienliæ palmam apprenendere veraciter nitimur; prosperis hujus sæculi ex sola justione, adverbis autem etiam ex devotione militemus.

Chan IX in Force mixture Deli mentet ersteintet te (1) hæreticos et sacræ Scripturæ sententias delerentes eisdem verbis atque sententiis quas proferunt vincimus, quasi elatum Goliam suo gladio detruncames.

CAP. XII. - Sand persecutor cum ad pair trem speluncam fürsset ingressus; ille cun nich trem spetuncam pueses inglesses, in common mercuration of the series male tolerables. Cumque east with it of fertendum Saul accenderent, fregit cos responsanbus: quia manum Millere th Christian Dominium deberet ; qui tumen occulte surrentt, et orum chie-

mydis abscidit (I Reg. xxtv, 4, 5).

Cum de obtrectatione lugienda, et humilie pravis etiam rectoribus exhibenda tractareur; neg. Past. part. ill (Cap. 4, admon. 5, circa finent), 14-Junctum est : Saul persecutor cum ad purgandum rentrem speluncam suisset ingressas, etc. — Quid per Saul, nisi mali rectores? Quid per David, nisi boti subditi designantur ? Saul igitur ventiem pargire es pravos præpositos conceptam in corde militim usque ad opera miseri odoris extendere, et coglita apud se noxia factis exterioribus exsequendo mon-strare. Quem tamen David ferire metuil, quia piz subditorum mentes, ab omni se peste abtrectationis abstinentes, præpositorum vitam nullo linguæ gladio percutiunt; etiam cum de imperfectione reprehendunt. Qui et si quando propter infirmitatem abstinere vix possunt ut extrema duzdam aque exteriora præpositorum mala, sed tamen humilier, loquantur, quasi oram chlamydis silenter incident, quis videlicat dum proplete discriptivationis atlant innovie quia videlicet dum prælatæ dignitati saltem innoxie et latenter derogant, quasi regis superpositi vestem secant; sed tamen ad semetipsos redeunt, seque vehementissime vel de tenuissima verbi laceratione reprehendunt. Unde bene et illic scriptum est. Post heec David percussit cor suum, eo quod abscidiuet oram chlamydis Saul. Facta quippe præpositorum oris gladio serienda non sunt, etiam cum recle reprehendenda judicantur. Si quando vero contra esserienda sunt serienda serienda sunt serienda sunt serienda serien vel in minimis lingua labitur, necesse est ut per afflictionem poenitentiæ cor prematur, qualenus ad semetipsum redeat; et cum præpositæ polestali deliquerit, ejus contra se judicium, à quo sob pradata est, perhorrescat. Nam cum in præposits delimplimus, ejus prdinationi qui eos nobis preduft obtimus. Unde Moyses quoque cum contra sé et Aaron conqueri populum cognovisset, ait: Not einit quid sumus? nec.contra nos est murmur vestrum, ted contra Doum (Fand au Car tra Deum (Exod. xvi, 8).

Cap. Mil. - De renuntiatione Abigail ed Nabil (1 Reg. xxv; 14, 18, 23).

Dum b de opportuno correptionis tempore tracti-retur, Reg. Past. part. m (Cap. 16, admen. 17), return est: De remunitatione Abigail ad Nabal. Orld nobis Abigail per renuntiationis suze dispensa tionem innuit, hisi quod iracundos melius corrigues, si in ipsa iras suse commotione declinemus? Peturbati quippe quid audiant ignorant, sed ad se reduci tanto libertius exhortationis verba recipiunt, quand se tranquillius tolératos erubescunt. Menti auten furore ebrize omne rectum quod dicitur perversum videtor. Unde Nabal ebrio culpam suam Abigal laudabiliter tacuit, quam digesto vino laudabiliter dixit. Et ideirco malum quod fecerat cognoscere potuit, quia hoc ebrius non audivit.

b In Mss. Michael. Gemet. et Ulic. : Cum de dicretis ad correctionem temporibus.

Cum de peccatorum per donum supernæ gratæ conversione tractaretur, in expos, beati Job, l. v (Num. 73), adjunctum est.: Egyptism puerum Amalechitæ in itinere ægyptum deserunt, etc. — Quid est quod Ægyptus Amalechitæ pær in itinere lassatur, nisi quod amator præsentis sæculi, peccati sui nigredine opertus, sæpe ab eodem sæculo infirmus despertus autoritismus desperatus. ctusque relinquitur, ut cum co nequaquam currere valeat, sed fractus adversitate torpescat. Sed David Versus în sua mente Dominum recipit, sed prædi-cando, bunc chiam usque ad aliena corda perducit. Quo videlicet duce David Amalechitam convivantem Invent, et exitinguit, quia ipsis Christus prædican-libus mundi lætitiam destruit, quos mundus comites habere despexit.

CAP. XV. - From unde Bieprin.

in expositione Evangelli, holb. xxxvi (Num. 7).— Hos eligit Deus quos despexit mundus, quia pierum-que pes despectio librariem revocat ad semetipsum. Etechn thi patrem reliquit, et partem substantiae quam perceperat prodige expendit, postquam esurire coppe, in se reversus dixit: Quanti mercenarii in deme parris mei abundant panibus (Luc. xv, 17)? Longe quippe a se recesserat, quando peccabat; et si non

CAP. AN. — Applitum piterum Amalechitæ in itine- A esurisset, in semetipsum minime rediisset. Postquam re injustification quem Divid cibo reficit, ducemque in itineris facit. Amalechitam persequitur, epitimiten repera, et funditus exstinguit (1 Reg. 11-15). spiritualibus amisit. Infirmi ergo quique atque in hoc mundo despecti, plerumque tanto celerius vocem Domini audiunt, quanto et in lioc mundo non ha-Domini audiunt, quanto et in hoc mundo non habent ubi delectentur. Quod bene Amalechitarum puer ille Ægyptius designat, qui Amalechitas prædantibus atque currentibus arger remansit in via, et fame sitique aruit; quem cum David invenit, et cibum potumque præbuit; qui illico convalescens dux David factus est; convivantes Amalechitas repetit, et eos qui se debilem reliquerant cum magna fortitudina prestravit. fortitudine prostravit. Amalechita quippe populus lambens vocatur. Et quid per lambentem populum insi mentes carnalium designantur? Quæ terrena valeat, sed fractus adversitate torpescat. Sed David hunc invenit, quia Redemptor noster veraciter manu foris wolminicam quos despectos a mundi gioria reperis, in suum amorem convertit. Cibo pascit, quia verbo scientize reflicit. Dacem inneris eligit, quia suum etiam prædicatorem facit. Et quia Amalechitam sequi non valuit, dux David efficitur, quia is quem indigium mundus descruit, non volum convenitation designantur? Quas immentes carinalium designantur? Quae terrena cuncta ambiendo quasi lambunt, dum solis temporations delectantur. Quasi enim populus lambens prædication designantur? Quae terrena cuncta ambiendo quasi lambunt, dum solis temporations delectantur. Quasi enim populus lambens prædication designantur? Quae terrena cuncta ambiendo quasi lambunt, dum solis temporations delectantur. Quasi enim populus lambens prædication designantur? Quae terrena diffusi delectantur. Quasi enim populus lambens prædication designantur? Quae terrena diffusi delectantur. Quasi enim populus lambens prædication designantur? Quae terrena diffusi delectantur. Quasi enim populus lambens prædication designantur? Quae terrena diffusi delectantur. Quasi enim populus lambens prædication designantur? Quae terrena diffusi delectantur. Quasi enim populus lambens prædication designantur? Quae terrena diffusi delectantur. Quasi enim populus lambens prædication designantur? Quae terrena diffusi mentes carinalium designantur? Quae terrena diffusi mentes carinalium designantur? Quae terrena diffusi mentes carinalium designantur? Quae terrena diffusi mentes carinalium designantur? Quae terrena diffusi mentes carinalium designantur? Quae terrena diffusi mentes carinalium designantur? Quae terrena diffusi mentes carinalium designantur? Quae terrena diffusi mentes carinalium designantur? Quae terrena diffusi mentes carinalium designantur? Quae terrena diffusi mentes carinalium designantur? Quae terrena diffusi mentes carinalium designantur? Quae terrena diffusi mentes carinalium designantur? Quae terrena diffusi mentes carinalium designantu bus in despectum venit. Quem tamen David invenit, eigne cibum et potum præbet, quia manu fortis Do-minus abjecta mundi non despicit; et plerumque eos voi, sequi mundum minime valentes, quasi in via remanent, ad amoris sui gratiam convertit, eisque remanent, ad amoris sui gratiam convertit, eisque verbi sui cibum potumque porrigit, ei quasi duces sibi in via elight, dum suos etiam prædicatores facit. Dum enim Christum peccatorum cordibus inferunt, quasi David super hostes ducunt. Qui convivantes Amalechitas verut David gladio feriunt, quia superbos quosque qui se in mundo despexerant, Domini virtute prosternunt. Puer ergo Ægyptius; qui in via remanserat; Amalechitas interfecit, quia plerumque ipsi mentes saccularium prædicando superant, qui prius cum saccularibus in noc mundo currere non valebiant. valchant.

LIBER OCTAVUS.

De testimonies in librum secundum Rosum.

Caput Primum. — Montes Gelboe, nec ros, nec pluvia C apud se mortem regis suscivere iniquitate sua exiveniat super vos, neque sint agri primitiarum; quia
ibi abjectus est clypeus fortium, clypeus Saul, quia
non esset unctus oleo (11 Reg. 1, 21, 22).
Cum de maledictionum distinctione tracture in
the section of the sect

præsat. M. Iv., in Job (Cap. 4), adjunctum est: Montes Getboe, nec ros, nec pluvia veniut super vos, etc.—Quid montes Gelboe, Saul moriente, deliquerant, quatenus in eos nec ros nec pluvia cade-tet, et ab omni eos viriditatis germine sententice sermo siccaret ? Sed quia Gelboe interpretatur decurbus, per Saul autem unctum et mortuum, mors nostri mediatoris exprimitur; non immerito per Gelboe montes superba Judæorum corda signantur, quæ tum in hujus mundi desideriis desluunt, in Christi, id est moti se morte miscuerunt. Et quia in eis unctus se morte miscuerum. Et quia in ets unctus rex corporaliter moritur, ipsi ab omni gratia rore siccantur. De quibus et bene dicitur: Ut agri primitiurum esse non possint. Superbæ quippe Hebræorum mentes primitivos fructus non ferunt, quia in Redemptoris adventu ex parte maxima in peridia remanentes, primordia fidei sequi noluere. Sancta namque Ecclesia in primitiis suis multitudine gentium fecundata, vix in mundi fine Judæos quos invenerit suscipiet, et extrema colligens, eos quasi reliquias frugum ponet. De quibus nimirum reliquiis l-aias dicit: Si sterit numerus filiorum Israel quasi arena maris, reliquiæ salvæ fient (Isa. x, 22). Possunt tamen idcirco Gelboe montes ore prophetæ maledici, ut dum fructus ex arescente terra non oritur, possessores terrie sterilitatis damne feriantur, qualenus ipsi maledictionis sententiam accipiant, qui

gente inervissent.
Car. fi. — Locutus est Abner ul Azhel, dicens:
Recede a me, noti me segui, ne compellar confodere te in terram. Qui undire contempsit, et noluit

Control of the Control of the Control of the

dectinare. Percussit ergo eum Abner aversa hasta in ingaine, et traisfodit eum, et mortuut est (II Reg. n. 22, seq.).
Cum de discreta circa delimituentes correptione tractaretur Reg. past. part. m (Cup. xV, admon. 17, tirca fin.) adjunctum est : Localis est Abner ill Azatel, dicens, etc. — Cojus Azahel typum tenuit, nisi corum, quos vehementer affipiens furor in pracceps ducit? Qui ili codem furoris impetu tanto pracept duct? Qui in couem inform impetu tanto eaute declinandi sunt, quanto et insafie rapiuntur. Unde et Abner, qui sermone nostro patris lucerna dicitur; fugit, quia doctorum lingua; que supernum Dei lumen indicat; cum per abrupta furoris mentem cujuspiam ferri conspicit, camque contra frascentem dissimulat verborum jacula feddere, quasi persequentem automaticatura de la conspicit para la contra frascentem dissimulat verborum jacula feddere, quasi persequentem automaticatura de la constitución de la tem non vult ferire, sed cum iracundi nulla consi deratione se mitigant, et quasi Azahel persequi et insanire non cessant, necesse est ut hi qui furentes reprimere conantor, nequaquam se in furore erigant, sed quidquid est tranquilitatis estendant, quadam vero subtiliter proferant, in quibus ex obliquo furentis animum pungant. Unde et Abner cum contra persequentem subsistit, non eum recta sed aversa hasta transforavit. Ex mucrone quippe percutere est impetu apertæ increpationis obviare. Aversa vero hasta persequentem ferire est furentem tranquille ex quibusdam tangere, et quasi parcendo superare

mentes dum et parci sibi sentiunt, et tamen responsorum ratione in intimis sub tranquillitate tanguntur, ab eo quod se erexerant, statim cadunt. Qui ergo a fervoris sui impetu sub lenitatis percussione resiliunt, quasi sine ferro moriuntur.

CAP. III. — Venientes fili Remmon Berothitæ, Rechab et Banaa, ingressi sunt fervente die domum Isbosetk, qui dormiebat super statum suum meridie. Ingressi sunt autem domum, et ostiaria domus purgans tri-ticum obdormivit; assumentes spicas tritici latenter ingressi sunt, et percusserunt eum in inquine

(II Reg. 1v, 5).

Dum de adhibenda menti forti custodia, per sollicitæ circumspectionis studium tractaretur in expos. beati Job, l. 1 (Num 49), adjunctum est : Venientes fili Remmon Berothitæ, Rechab et Banaa, ingressi sunt servente die domum Isboseth, etc.—Ostiaria triticum purgat, cum mentis custodia discernendo virtutes a vitiis separat. Quæ si obdormierit, in mortem proprii Domini sui insidiatores admittit : quia cum discretionis sollicitudo cessaverit, ad interficiendum animum malignis spiritibus iter pandit. Qui ingressi spicas tollunt, quia mox bonarum cogitationum germina auferunt, atque in inguine feriunt, quia virtutem cordis delectatione carnis occidunt. In inguine quippe ferire, est vitam mentis carnis dele-ctatione perforare. Nequaquam vero Isboseth isto hac morte succumberet, si non ad ingressum domus mulierem, id est ad mentis aditum mollem custodiam deputasset. Fortis namque a virilisque sensus præponi cordis foribus debet, quem nec negligentis somnus opprimat, nec ignorantise error fallat. Unde bene et Isboseth appellatus est qui custode femina, hostilibus gladiis nudatur. Isboseth quippe, vir con-fusionis dicitur; vir autem confusionis est, qui forti mentis custodia munitus non est. Quia dum virtutes se agere æstimat, subintrantia vilia nescientem ne-cant. Tota itaque virtute muniendus est aditus mentis, ne quando eam insidiantes hostes penetrent foramine C neglectæ cogitationis.

CAP. IV .- De vaccis calcitrantibus inclinata arca, quam cum Oza Levites erigere voluisset, percussus est (II Reg. vi, 6, 7).

Dum de reprimenda contra rectores suos subditorum reprehensionis audacia tractaretur in expos. beati Job, l. v (Num. 24), adjunctum est : De vaccis calcitrantibus inclinata arca, etc. - Sæpe quia intelligi non valent, deterioribus displicent vel facta vel dicta meliorum. Sed eo ab eis non temere reprehendenda sunt, quo apprehendi veraciter nequaquam possunt. Sæpe aliquid a majoribus dispensatorie agitur vel præcipitur, quod a minoribus error putatur. Sæpe multa a fortibus dicuntur, quæ idcirco infirmiores dijudicant, quia ignorant. Quod bene bobus calcitrantibus inclinata illa testamenti arca signavit, quam quia casuram credens Levites erigere voluit, mox justi, nisi arca testamenti? Quæ gestata a bobus D calcitrantibus inclinatur, quia nonnunquam etiam qui bene præest, dum subjectorum populorum confusione concutitur, ad dispensationis condescensionem ex sola dilectione permovetur. Sed in hoc quod dispensatorie agitur, inclinatio ipsa, fortitudinis casus cutatur imperitis. Unde et nonnulli subditi contra banc manum reprehensionis mittunt, sed a vita protinus ipsa sua temeritate deliciunt. Levites ergo quasi adjuvans manum extendit, sed delinquens, vitam perdidit, quia dum infirmi quique fortium facta corripiunt, ipsi a viventium sorte reprobantur. Aliquando etiam sancti viri b quædam minimis condescendentes dicunt, aliquando vero quædam summa

a In Ms. Sagiensi, vigilque.
b Editi, quedam minima. Sequimur Mss. Mich., Gemet., Utic.

Azahel autem protinus occubuit, quia commotæ A contemplantes proferunt, dumque vim vel conde-mentes dum et parci sibi sentiunt, et tamen respon- scensionis vel altitudinis nesciunt, audacter hace stulti reprehendunt. Et quid est justum de sua condescensione velle corrigere, nisi inclinatam arcam superba reprehensionis manu relevare? Quid est justum de incognita locutione reprehendere, nisi motum ejus fortitudinis erroris lapsum putare? Sed perdit vitam qui arcam Dei tumide sublevat, qui nequaquam quis sanctorum corrigere recta præsu meret, nisi de se prius meliora sensisset. Unde et Levites idem recte Oza dicitur, quod videlicet ro-bustus Domini interpretatur, quia præsumptores quoque nisi audaci mente robustos se in Domino crederent, nequaquam meliorum facta vel dicta velut infirma judicarent.

> CAP. V. - Quod David dum arcam Domini Jerusalem sallando reduceret, a Michol filis Saul uxore ma irrisus est (II Reg. vi, 16, 17, 21, 22).

Cum de c bono humilitatis regentium per doni superni gratiam tractaretur in exposit. beati Job., l. xxvii (Num. 77, 78), adjunctum est : Quod David dum arcam Domini Jerusalem saltando reduceret, etc. Intueri libet quanta virtutum munera David perceperat, atque in his omnibus quam forti se humilitate servabat. Quem enim non extolleret, era leo-num frangere, ursorum brachia dissipare, despectis prioribus fratribus eligi, reprobato rege ad regui gubernacula ungi, timendum cunctis uno lapide Go-liam sternere, a rege proposita exstinctis Allophylis numerosa præputia reportare, promissum tanden regnum percipere, cunctumque Israeliticum populum sine ulla contradictione possidere? Et tamen cum arcam Dei in Jerusalem revocat, quasi oblitus prælatum se omnibus, admistus populis ante arcam saltat. Et quia coram arca saltare, ut creditur, vulgi mos fuerat, rex sese in divino obsequio per saltum rotat. Ecce quem Dominus cunctis singulariter prætulit, sese sub Domino et exæquando minimis, et abjecta exhibendo contemnit. Non potestas regni ad memoriam reducitur, non subjectorum oculis saltando vilescere metuit, non se honore prælatum cæteris ante ejus arcam, qui honorem dederat, recognoscit. Coram Deo egit debilia vel extrema, ut illa ex humilitate solidaret, que coram hominibus gesserat fortia. Quid de ejus factis ab aliis sentiatur iguoro, ego David plus saltantem stupeo quam pugnantem. Pugnando quippe hostes subdidit, saltando autem coram Domino semetipsum vicit. Quem Michol filia Saul adhuc ex tumore regii generis insana, cum humiliatum despiceret, dicens : Quam gloriosus suit hodie rex Israel, discooperiens se ante ancillas servorum suorum et nudatus est quasi si nudetur unus de scurris (II Reg. VI, 20); protinus audivit : Vivit Dominus quia ante Dominum ludam, qui elegit me potius quam patrem tuum (Ibid. u. 22). Ac paulo post ait: Et ludam, et vilior fiam plusquam factus sum, eroque humilis in oculis meis. Ac si aperte dicat : Vilescere coram hominibus appeto, quia servare me coram Domino ingenuum per humilitatem quæro. Sunt vero nonnulli qui de semetipsis humilia sentiunt, quia in honoribus positi nihil se esse nisi pulverem, favillamque perpendunt; sed tamen coram hominibus viles apparere refugiunt, et contra hoc quod de se interius cogitant, quasi rigida exterius venustate palliantur. Et sunt nonnulli qui viles videri ab hominibus appetunt, atque omne quod sunt, dejectos se exhibendo contemnunt, sed tamen apud se introrsus quasi ex ipso merito ostensæ vilitatis intumescunt, et tanto magis in corde elati sunt, quanto amplius in specie elationem premunt. Que utraque unius elationis bella magna David circumspectione d deprehendit, mira virtute superavit. Quia

Corruptissime in vulgatis: De dont superni patria. d Utic., reprehendit. Sequimur Gemet., Michael., Sagiensem.

enim de semetipso intus humilia sentiens, honorem A culum suum (Psal. xvm, 6)? et quid est Bethsabee ad exterius non quærit insinuat dicens: Ludam, et vilior fiam. Et quia per hoc quod vilem se exterius præbuit, nequaquam interius intumescit, adjungit: Eroque humilis in oculis meis. Ac si dicat: Qualem me exterius despiciens exhibeo, talem me et interius attendo. Quid ergo acturi sunt, quos doctrina elevat, si David ex carne sua venturum Redemptorem noverat, ejusque gaudia prophetando nuntiabat; et tamen in semetipso cervicem cordis valida discretionis calce deprimebat, dicens: Eroque humilis in oculis meis,

CAP. VI. — Non tu ædificabis mihi templum, quia vir sanguinum es (I Reg. v11, vel potius 1, Paralip. xx11, 3).

Dum de servanda doctoribus cordium actuumque munditia tractaretur in expos. beati Job, I. vn (Num. 56), adjunctum est: Non tu ædificabis mihi templum, etc. — Mundus in se esse a vitiis debet, qui curat aliena corrigere, ut terrena non cogiet, ut deside-B riis infinis non succumbat; quatenus tanto perspicacius aliis fugienda videat, quanto hac ipse per scientiam et vitam verius declinat. Quia nequaquam pure maculam in membro considerat oculus, quenu pulvis gravat, et superjectas sordes tergere non valent manus quæ lutum tenent. Quod juxta antiquæ translationis seriem bene ad David erga exteriora bella laborantem, per significationem divina vox inmuit, cum dicit: Non tu ædificabis mihi templum, quia vir sanguinum es. Dei autem templum ædificat qui corrigendis atque instituendis proximorum mentibus vacat. Templum quippe Dei nos sunus, qui ad veram vitam ex ejus inhabitatione construimur, Paulo attestante, qui ait: Templum Dei sanctum est quod estis vos (II Cor. xvii, 27). Sed vir sanguinum templum Dei ædificare prohibetur, quia qui adhuc actis carnalibus incumbit, necesse est ut instruere spiritualiter proximorum mentes erubescat.

CAP. VII. — Percussit David vallem salinarum (1 Reg. vIII, 13).

Dum de vindicta perverse de Deo sentientium tractaretur, in expos. beati Job, l. 3 (Num. 45), adjunctum est: Percussit David vallem salinarum. — Quid de percussa multitudine a David in valle salinarum signatur, nisi qui Redemptor noster suo videlicet districtionis examine, in his, qui de illo prava sentiunt, stultitiam immoderati saporis exstinguit?

CAP. VIII. — Quod David in solario deambulans, Bethsabee Uriæ concupivit uxorem (II Reg. XI, 2, 3).

Dum a de adhibenda discretione in vestigandis Scripturæ mysteriis tractaretur in expos. beati-Job, l. m (Num. 55), adjunctum est: Quod David in selario deambulans, etc. — Sic plerumque res quælibet per historiam virtus est, per significationem culpa, sicut aliquando res gesta, in facto causa damnationis est, in scripto autem prophetia virtutis. Quod verum esse citius ostendimus, si unum sacræ Scripturæ testimonium ad utraque probanda proferamus. Quis naunque audiens non solum fidelium, sed ipsorum quoque infidelium non omnimodo detestetur quod David in solario deambulans, Bethsabee Uriæ concupiscit uxorem? Quem tamen a prælio revertentem, ire ad domum suam admonet, pedes lavare. Qui protinus respondit, dicens: Arca Dei sub pellibus est, et ego in domo mea requiescam (Il Reg. xi, 11)? Quem David ad mensam propriam suscipit, eique epistolas per quas mori debeat tradit. Cujus autem David in solario deambulaus typum tenet, nisi ejus de quo scriptum est: In sole posuit taberna-

junctam spirituali sibi intellectu sociare? Bethsabee enim puteus septimus dicitur, quia nimirum per co-gnitionem legis infusione spiritualis gratize perfecta nobis sapientia ministratur. Quem vero Urias, nisi Judaicum populum designat? Cujus nomen interpre-tatum dicitur, lux mea Dei. Judaicus enim populus, quia de accepta legis scientia extollitur, quasi de Dei luce gloriatur. Sed huic Uriæ David uxorem abstulit, sibique conjunxit, quia videlicet manu fortis. quod David dicitur, in carne Redemptor apparens, dum de se spiritualiter loqui legem innotuit, per hoc quod juxta litteram tenebatur, hanc a Judaico populo exper illam prædicari declaravit. Uriam tamen ad do-mum ire David admonet pedes lavare, quia incarnatus Dominus veniens, Judaico populo præcepit ut ad conscientiam redeat, et sordes operum fletibus tergat; ut spiritualiter mandata legis intelligat, et post tantam duritiam præceptorum, fontem baptismatis inveniens, ad aquam post laborem recurrat. Sed Urias qui arcam Domini esse sub pellibus meminit, respondit quod domum suam intrare non possit. Ac si Judaicus populus dicat : Ego mandata Dei in sacrificiis carnalibus video, et redire ad conscientiam per spiritualem intelligentiam non requiro. Quasi enim arcam esse sub pellibus dicit, qui præcepta Dei nonnisi ad exhibendum ministerium sacrificii carnalis intelligit. Hunc tamen etiam redire ad domum nolentem, David ad mensam vocat, quia quamvis Ju-daicus populus ad conscientiam reverti contemnat, ei tamen Redemptor veniens mandata spiritualia prædicat: dicens: Si crederetis Moysi, crederetis for-sitan et mihi; de me enim ille scripsit (Joan. v. 46). Legem itaque Judaicus populus tenet, quæ ejus di-vinitatem lequitur, cui idem populus credere dedi-gnatur. Unde et Urias ad Joab cum epistolis, ex qui-bus occidi debeat, mittitur, quia idem ipse Judaicus populus legem portat, qua convincente moriatur. Dum enim mandata legis retinens implere rentitur, ipse nimirum defert judicium unde damnetur. Quid ergo per factum istud David scelestius? Quid Uria mundius dici potest? Sed rursum per mysterium quid David sanctius, quid Uria intidelius invenitur? quando et ille per vitæ culpam, prophetiæ signat innocentiam, et iste per vitæ innocentiam in prophe-tia exprimit culpam. Virtus namque sacri eloquii sic transacta narrat, ut ventura exprimat; sic in facto rem approbat, ut in mysterio non contradicat, sic gesta damnat, ut hæc mystice gerenda persua-

CAP. IX. — De concupiscentia David in Bethtabee (II Reg. xt, 4).

Dum de reprimendo illlicitæ visu concupiscentia tractaretur in expos. beati Job, l. xxi (Num. 12, 15), adjunctum est: De concupiscentia David in Bethsabee. — Adhue carnis corruptibilis pondere gravati nequaquam valemus sic vivere, ut nulla nos possit culpæ delectatio pulsare. Sed aliud est nolentem tangi, aliud consentientem animum perimi. Sancti autem viri tanto vigilantiores se circumspectione custodiunt, quanto se pulsari sinistris motibus vel transitoriæ delectationis dedignantur, ut si quid fortasse cor illicitum concupisceret, pressus disciplinæ magisterio oculus videre recusaret. Sicut enim sæpe tentatio per oculos trahitur, sic nonnunquam concepta intrinsecus, compellit sibi extrinsecus, oculos deservire. Nam plerumque res quælibet innocenti mente respicitur, sed ipso conspectu animus concupiscentiæ gladio confoditur. Non enim David Uriæ conjugem ideo studiose respexit, quia concupierat, sed potius ideo concupivit, quia incaute res-

a Vel: Dum per subtilissimæ discretionis studium, de disserendo intellectu sacri eloquii, ut legitur in ple-

risque Mss.

pexit. Fit vero rectæ retributionis examine, ut qui A arce virtutum, et salutis statum percutit ut servet. exteriori negligenter utitur, interiori oculo non injuste caestur. Seene autem intrinsecus concupiscentia Cominatur, et illecebratus animus ad usus suos sensus corporeos famulari more tyranaidis existit. suisque voluptatibus oculos servire compellit, atque, ut ita dicami, fenestras kuminis ad tenebras aperit cecitatis. Unde sancti viri cum sinistra pulsari delecta-tione se sentiunt, ipsa, per que forme species ad mentem ingreditur, discipline magisterio lumina restringunt, ne prave cogitatione visio lenocinata fa-muletur. Que si unquam subtiliter custodiri negligitur, cogitationis immunditia pretinus ad operatio-nem transit.

CAP. X.—De poznisentia Pavid pro Bethabee (II Reg. Xu, 15).

He paraticular David pro Bethabee. — Ad boc in Scriptura sacra virorum talium, id est Pavid et Petri peccata aunt indita, ut cautela minorum sit ruina majorum. Ad boc vero utrorumque illic et pomitenta insinutatu et venia; ut sues nereuntium tia insinuatur et venia; ut spes percuntium sit recu-peratio parditorum. Da statu ergo suo David cadente nemo superbiat. De lapsu etiam suo David surgente, nemo desperet. Ecce quam mirabiliter Scriptura sacra codem verbo, superbos premit, quo humiles leyat. Unam namque rem gestam retulit, et diverso modo superios quidem ad humilitatis formidinem, humiles vero ad spei fiduciam revocavit. O inæstihumiles vero an spei iduciam revocavit. O mesti-mabile novi generia medicamentum, quod uno co-demque ordine positum, et premendo tumentia ex-siccat, et sublevando arentia infundit. De majorum nos langu terruit, sed de reparatione roboravit. (Mum. 24) Sic quippe semper, sic nos divine dispen-sationis misericordia, et superbientes reprimit, et no ad desperationem corruamus, fulcit. (Num. 25) Sed -quia exigente causa David ad medium deducto, tanti quia exigente causa David ad medium deducto, tanti facinoris memoriam fecimus, lectoris fortasse animus movetur cur omnipoteus Deus cos, quos in perpetuam elegit, quos ad donorum quoque spiritualium culmen assumpsit, illesos a corporalibus vitiis non custodit i Unde quia satisfieri citius credimus, breviter respondemus. Nonnulli enim per accepta dona virtutum, per impensant gratiam bonorum operum, in superbiæ vitium cadunt, sed tamen quo ceciderint, non agnoscunt. Proinde contra nos hostis antiquus quia jam, interius dominatur, etiam, exterius sevire permittitur, ut qui in cogitatione elati sunt, per carnis luxuriam prosternantur. Scimus antem quia aliquando minus est in corporis corruptionem cade-re quam cogitatione tacita ex deliberata elatione peccare. Sed cum minus turpis superbia creditur minus vicatur. Luxurianı vero eo magis erubescunt homines, quo simul omnes turpem novere. Unde sit enim se inter minora conspiciunt, qui se liberos in-ter graviora crediderunt. Pia ergo Pomini dispensater graviota cremuscum. Eta ergo poment insponen-tione laxatus, nonaminguam malignus spiritus de cul-pa ad culpam trahit, et dum plus percutit, inde eum quem ceperat amittit atque unde vicisse cernitur. quem ceperal amitti atque unde vicisse cernitur, inde superatur. Considerare libet intra munitum gratiae sinum quanto. Deus misericordise lavore nos continet. Ecce qui de virtule se extellit per vitium ad humilitatem redit. Qui vero acceptis virtutibus extollitur, non glațio, sed ut ita dicam, medicamento vulmeratur. Quid est enim virtus, nizi medicamentum? et quid est vitium, nisi vulnus? Quia ergo, nos de medicamento, vulnus facimus, facil ille de vulnere medicamentum, ut qui virtule perculium, vitio curemut. Nos namque virtulus dona retorquemus in usum vitiorum, ille vitiorum illecebras assumit in

ut qui bumilitatem currentes fugimus, ei saltem cadenies hereamus. Sed inter hee sciendum and plerique hominum que la multic corrunal, accien ligan-tur. Cumque cos antiques hostis ex una vilia percutit ut concident, ex alio quoque liget ne resurgant. Consideret itaque bomo cum quo adversario bellum gerat, et ai jam se in aliquo deliquisse perpendit, saltem ad culpam pertrahi ex culpa pertimencat, ut atudiose vitentur vulnera quibus frequentes interfeit, quia valde rarum est quod boatis noster electorum sakuti etiam vulneribus servit (Aum. 98). Errdiendos enim electos suos Dominus sæpe tentatori sublicit, sicut post paradisi claustra, sicut post tertii celi secreta, pe revelationum magnitudine Paulus extolli potuisset (11 Cor. xn, 17), ei Salana Angelus datus est, sed ipsa hac tentatione disponitur, ut qui

Cap, XI. - Dominus transtulit pessatum tuum 41 Reg. xn, 43).

Dum de impetranda remissione delinquentium non sine ultione vindictæ congruæ tractaretur in expos. beati Job, 1. 9 (Num. 54), adjunctum est: Dominus transtulis peccalum tuum. — Si peccatum David tam detestabile Dominus transtulit, quid est quod omnis qua de eodem peccato per proplietam er a Domino dicta sunt, postmodum toleravit? Sed procul dubio Dominus delictum sine ultione non deserit. Aut enim ipse hoc homo in se poenitens punit, aut hoc Deus cum homine vindicans percutit. Neguaquam gitur peccato parcitur, quia nullatenus sine vindictà laxatur. Sic enim David audire post confessionem meruit : Dominus transtulit peccatum tuum; et tamen, multis post cruciatibus afflictus ac lugiens, reatum culpæ, quam perpetraverat exsolvit. Sic nos salutis unda a culpa primi parentis absolvimur, sed tamen, reatum ejusdem culpa diluentes, absoluti quoque adhuc carnaliter obimus, quia delicta nostra sive per nos, sive per semetipeum resecut, etiam cum relazat. Ab electis enim suis iniquitatum macules studet tem-porali afflictione tergere, quas in eis in perpetuum non vult vindicare.

CAP. XII. - Quid mihi et vobis, filii Sarvice? Pimittite eum ut maledicat; Dominus enim præcepil ei ut malediceret David (II Reg. xv1, 10).

Dum de servanda contra tentationes in adversis patientia per memoriam præteritorum deficiorum tractaretur, in expos. beati Job, l. xxx (Num. 57), adjunctum est: Quid mihi et volis, filis Sarvies? plerumque ut populli post superpiam in luxuriam corruentes, ex aperto casu malum culpæ latentis nitur, sancto desiderio de imis ad aumma evelti superubescaul, et tunc etiam majora corrigunt, cum prostrati in minimis gravius confunduntur. Reos D cedentium patrum gesta ante mentis oculos posat, atque in eis se imitatione exercendo proficiat, et quod præsenti titillat ex vitio, vel præseritorum malorum present utulat ex viso, vos prateritorum manorum memoria reprimat, vel donorum pracedentium consolatione restringat, vol etiam imitatione, ut dicum est, patrum pracedentium provocetur ad melius. Quod necesse est ut, sicut proposuimus, exemplis evidentioribus approbemus. Ut enim unum de multis loquar, quatenus studiosus lector multa in paucis intelligat, quisquis, verborum contumeliis pressus, cum virtutem patienties servare non sufficit, bavid factum ad memoriam reducat; quem cum Semei tot conviciis a urgeret, et armati proceres ulcisci contenderent, ait: Quid milli et vobis, fili Sarviæ? Dimittite eum ut maledicat; Dominus enim præcepit ci ut maledizeret David. Et quis est qui audest dicere quere sic secerit? Et paulo post: Dimittite eum, ut maledicat justa præ-

meam, et reddat mihi bonum pro maledictione hac hodierna. Quibus profecto verbis indicat quia pro perpetrato Bethsabee scelere, exsurgentem contra se filium fugiens, reduxit ad animum malum quod perpetravit, et æquanimiter pertulit quod audivit, et contume-liosa verba non tam convicia quam adjutoria credidit, quibus se purgari sibique misereri posse judicavit. Tunc enim illata convicia bene toleramus, cum in secreto mentis ad mala perpetrata recurrimus. Leve quippe videbitur quod injuria percutimur, dum in actione nostra conspicimus quia pejus est quod meremur. Sicque sit ut contumeliis gratia magis quam ira debeatur, quarum interventu Deo judice pœna gravior deckinari posse confiditur.

- De Joab guod Amasæ mentum manu dextra lenuit, et sinistra percussit (11 Reg. xx, 9).

Cum de cavenda simulatorum malitia tractaretur, in expos. beatí Job, I. xv (Num. 13), adjunctum est : De Idab quod Amasæ mentum manu dextra tenuit, etc. B Quid est quod Joab Amasæ mentum dextra tenuit, sed sinistram ad gladium latenter mittens ejus viscera effudit, nisi hoc quod patenter datur intelligi? Dextra namque mentum tenere est quasi ex benignitate blandiri ; sed sinistram ad gladium mittit, quia latenter ex malitia percutit.

CAP. XIV. — Quod Parid, qui prius alienam uxorem con cupiscere non timuit, postmodum vero, cum aquam de cisterna concupisset, expanit (Ll Reg. xxm, 16, 17).

Cum de purgatione vitre electorum per memoriam reprehensionis suorum excessuum tractaretur, hom. 34 in Evang. (Num. 16), adjunctum est. Quod David, qui prius alienam uxorem concupiscere non timuit, ctc. Cogitandum summopere est ut qui se illicita commisisse meminit, a quibusdam etiam licitis studeat abstinere, quatenus per hoc conditori suo satisfaciat, ut qui commisit prohibita, sibimetipsi abscindere debeat etiam concessa; et se reprehendat in minimis, qui se meminit in maximis deliquisse. Nimia sunt quæ loquor, si hæc ex sacri eloquli testimoniis mon afürmo. Lex certe Veteris Testamenti alienam uxorem concupisci prohibet (Exod. xxvIII); a rege vero fortia jubere militibus, vel desiderari aquam, non poenaliter vetat. Et cuncti novimus quod David, concupiscentiæ mucrone translixus, alienam conjugena et appetivit et abstulit, cujus culpam digna verbera sunt secula, et malum quod perpetravit per pomitan-tire lamenta correxit. Qui cum longe post contra hostium cuneos sederet, aquam bibere ex corum cisterna ex desilerio voluit, cujus electi milites, inter catervas adversantium medias egyimpentes, aquam quam rex desideraverat illæsi detulerunt. Sed vir flagellis eruditus semetiosum protinus cum periculo mi-litum aquam desiderasse reprehendit, camque Do-mino fundens l. bavit. Sicut illic scriptum est: Liba-vit eam Domino (11 Reg. xxii, 17), lu sacrificium quippe Domini ellusa aqua conversa est, qui culpam D concupiscentiæ mactavit per pænitentiam reprehensionis suæ. Qui ergo quondam concupiscere alienam conjugem nequaquam timuit, post etiam, cum aquam concupisset, expavit. Quia enim se illicita perpetrasse. meminerat, contra semetipsum jam rigidus etiam a licitis abstinebat.

CAP. XV. - Quod David populum numerando peccavit (II Reg. xxiv, 2).

Cum de non judicanda a subditis vita actibusque

ceptum Domini, si sorte respiciat Deus afflictionem A regentium tractaretur, in expos. beati Job. 1. xxv (Num. 3) adjunctum est: Quod David populum numerando peccavit. Sic pro qualitations subditorum disponuntur acta regentium, ut sæpe pro malo gregis etiam vere boni delinquat vita pastoris. Ille enim Deo attestante laudatus, ille supernorum mysteriorum conscius David propheta, tumore repenting elationis inflatus, populum numerando peccavit, et tamen vindictam populus, David peccante, suscepit. Cur hoc? Quia videlicet secundum meritum plebium disponuntur corda rectorum. Justus vero judex peccantis vitium ex ipsorum animadversione corripuit, ex quorum causa peccavit. Sed quia ipse, sua scilicet voluntate superbiens, a culpa alienus non fuit, vindictam culpæ etiam ipse suscepit : nam ira sæviens. que corporaliter populum perculit, rectorem quoque populi intimo cordis dolore prostravit. Certum vero est qued ita sibi invicem et rectorum merita connectantur et plebium, ut sæpe ex culpa pastorum deterior liat vita plebium, et sæpe ex mérito plebium mutetur vita pastorum. (Num. 36) Sed quia rectores. habent judicem suum, magna cautela subditorum est non temere vitam judicare regentium. Neque enim frustra per semetiosum Dominus æs nummulariorum fudit, et cathedras vendentium columbas evertit (Matth. xx1) : nimirum significans quia per magistros quidem vitam judicat plebium, sed per semethsum facta examinat magistrorum; quamvis etiam subditorum vitia, quæ a magistris modo vel dissimulantur judicari, vel nequunt, ejus procul dubio judicio re-servantur. Igitur dum salva fide res agitur, virtutis est meritum, si quidquid prioris est toleratur; debet tamen humiliter suggeri, si fortasse valeat quod displicet emendari. Sed curandum summopere est ne in superbiam transeat justitiæ inordinata delensio, no dum rectitudo incaute diligitur, ipsa magistra rectitudinis humilitas amittatur; no eum sibi præesse quisque despiciat, quem fortasse contingit ut in aliquia actione reprehendat. Contra hunc tumorem superbiæ subditorum mens an custodiam humilitatis edomatur, si infirmitas propria incessanter attenditur. Nam vires nostras veraciter examinare negligimus, et quia de nobis fortiora credimus, incirco engui nobis prabati sunt distincti infinitare. nus, et dina de hobis fordora creunina, menco eo qui nobis prælati sunt districte judicamus. Quo enim nosmetipsos minus agnoscimus, eo illos quos reprehendere natimur plus videmus. Singula hase mala sunt qua sæpe a subditis in prælatos, sæpe a prælatis in subditos committuntur, qui et omnes subditos hi qui præsunt minus quam ipsi sunt sapientes arbitrantur. Et rursum qui subjecti sunt rectorum suorum actiones judicant. Et si ipsos régimen tenere contingeret, se potuisse metius agere putant. Unde plerumque fit ut rectores minus prudenter es, que agenda sunt vi-deant, quia corum oculos ipsa nebula elationis obscu-rat; et nonnunquam is qui subjectus est hoc, cum prælatus fuerit, laciat quod dudum fieri subjectus arguebat; et pro co quod illa quæ judicaverat perpe-trat, saltem quia judicavit erubescat. Igitur sicut prælatis curandum est ne corum corda astimatione singularis sapientize locus superior extollat, ita subjectis providendum est ne sibi rectorum facta displiceant. (Num. 57) Si autem magistrorum vita jure reprehenditur, opportet ut eos subditi, etiam cum displicent, venerentur. Sed hoc est solerter intuendum, ne aut quem venerari necesse est imitari appetas, aut quem imitari despicis venerari contempas. Subtilis etenim via tenenda est rectitudinis et humi-litatis, ut sic reprehensibilia magistrorum facta displiceant, quatenus subditorum mens a servanda magisterii reverentia non recedat.

LIBER NONUS.

De lestimoniis libri tertii Regum.

LERNT PRINUS. - Salomon, post acceptam divinitus supientiam, turpium mulierum de judicio causa

tentatur (III Reg. m, 16). Cum de electorum tentationilus ad utilitatem pro

fectuum proficientibus tractaretur, in expos. beati A riam temporalem eos aliis invident vivere per veri-Job, lib. viii (Num. 48), adjunctum est : Salomon post acceptam divinitus sapientiam, etc. - Notandum quod postquam Dominus erroris nostri tenebias luce suæ cognitionis illustrat, mox tentationis aculeo visitando probat, quia et accendendo corda nostra ad virtutes provehit, et recedendo conculi tentatione permittit. Si enim post virtutum munera nulla tentatione concutitur, hoc se habere animus ex seipso gloriatur. Ut ergo et firmitatis dona habeat, et insirmitatem suam humiliter agnoscat, per accessum gratiæ ad alta sustollitur, et per recessum quid ex semetipso sit probatur. Quod bene nobis ex historia sacræ lectionis innuitur, quia Salomon et divinitus accepisse sapientiam, et tamen post acceptam eamdem sapientiam meretricum statim pulsatus quæstione memoratur. Mox enim ut gratiam tantæ revelationis accepit, certamen turpium mulierum pertulit, quia nimirum sæpe cum mentem nostram concessis virtutibus respectus intimæ largitatis illuminat, hanc protinus etiam lubricæ cogitationes turbant, ut quæ sublevata B immenso munere exsultat, etiam tentatione pulsata, quid sit inveniat. Sic Elias et visitatus sernione desuper cœlos aperuit (III Reg. xix, 3), et tamen probatus subito, infirmus per deserta fugiens, unam inulierem expavit. Sic Paulus ad tertium cœlum raptus, paradisi penetrans secreta considerat, et ta-men ad semetipsum rediens a contra carnis bella laborat. Legem aliam in membris sustinet, cujus in se rebellione fatigari spiritus legem dolet (Rom. vu, 21). Post dationem ergo muneris ideireo Deus hominem probat, quia et collato munere sublevat, et abstracio ad paululum, ipsum sibi hominem demonstrat. Quod eo usquelprocul dubio patimur, quo, detersa funditus labe peccati, ad promissæ incor-ruptionis substantiam reformemur.

CAP. II. — De judicio Salomonis inter mulieres, ex quibus una filium, quem vigilans lactare consueverat, dormiens occidit (III Reg. 111, 17).

Cum de prædicatoribus recta loquentibus, sed per C propriam actionem prava auditoribus exempla præbeniibus, tractaretur, in expos. beati Job, l. xxi (Num. 16, 17), adjunctum est : De judicio Salomonis inter mulieres, etc. - Quid in hac sententia per matrum lactautium nomina, nisi doctorum ordo, quid vero per eorum filios nisi discipulorum persona signatur? Nam magistri nimirum vigilantes quidem scientia, sed vita dormientes, auditores suos quos per vigilias prædicationis nutriunt, dum quod dicunt, facere negligunt, per somnum torporis occidunt, et negligendo opprimunt quos alere verborum lacte videbantur. Unde plerumque dum ipsi reprehensibiliter vivant, et habere discipulos vitæ laudabilis nequeunt, alienos sibi attrahere conantur, quatenus dum bonos se habere sequaces ostendunt, apud judicia homi-num excusent mala quæ agunt, et quasi per subditorum vitam mortiferam tegant negligentiam. Unde et illic mulier flium quia exstinxit proprium, quæsivit alienum; sed tamen veram matrem Salomonis gladius invenit, quia videlicet cujus fructus vivat, vel cujus intereat, in extremo examine ira districti ju-dicis demonstrat. Ubi et illud solerter intuendum est, quod vivens filius prius dividi præcipitur, ut soli postmodum matri reddatur, quia in hac vita quasi partiri conceditur vita discipuli, dum ex illa nonnunquam alter apud Deum meritum, alter verq apud hominem laudem habere permittitur. Sed falsa mater eum quem non genuit occidi non metuit, quia arrogantes magistri et charitatis ignari, si plenissimum nomen laudis ex alienis discipulis consequi nequeunt, eorum vitam crudeliter insequentur. Invidiæ enim face succensi, nolunt aliis vivere quos se conspiciunt non posse possidere. Unde et illic perversa mulier clamat, Nec meus, nec istius sit (III Reg. m, 26). Ut enim diximus, quos sibi obsequi non vident, ad glo-

tatem. Vera autem mater satagit ut ejus filius saitem apud extraneam sit et vivat, quia concedunt veraces magistri ut ex corum discipulis alii quidem magisterii laudem habeant, si tamen integritatem vitæ iidem discipuli non amittant. Per quæ pietatis viscera bæc eadem vera mater agnoscitur, quia onne magisterium in examine charitatis approbatur, et sola totum recipere meruit, quæ quasi totum concessit, quia fideles præpositi pro eo quod ex bonis discipulis suis non solum aliis laudem non invident, sed utilitatem eis etiam profectus exorant, ipsi et integros et viventes filios recipiunt, quando in supremo examine ex eorum vita perfectie retributionis gaudia consequuntur.

** * * * *

CAP. III. - Domus autem cum ædificaretur, lapidibus dedolatis alque persectis ædificata est, et malleus et securis, et omne serramentum non sunt audita in domo cum ædificaretur (III Reg. VI, 7).

Cum de purgatione vitæ præsentis, et remuneratione quietis perpetuæ tractaretur, in expos. beati Job, l. xxxiy (Num. 23), adjunctum est: Domus autem cum ædificaretur, etc. — Quid domus illa nisi sanctam Ecclesiam, quam in colestibus Dominus in-habitat, figurabat? Ad cujus ædificationem electorum animæ quasi quidam expoliti lapides deferuntur. Qui cum ædificantur in cælis, nullus illic jam disciplinæ malleus resonat, quia dolati atque perfecti illuc lapides ducimur, ut locis juxta merium congruis dispo-namur. Hic enim foris tundimur, ut illic sine reprehensione inveniamur. Hic malleus, hic securis, hic omnia tunsionum resonant ferramenta; in domo autem Dei nulli ictus audiuntur, quia in æterna patria omnis jam percussionum strepitus conticescit. Nequaquam ibi malleus percutit, quia nulla animadversio affligit, nequaquam securis incidit, quia receptos interius nulla foras severitatis sententia projicit. Nequaquam ferramenta perstrepunt, quia nec quelibet minima ultra jam flagella sentiuntur. Lapides ergo extra tunsi sunt, ut in constructione templi Domini absque mallei sonitu ponerentur, quia videlicet nunc foras per flagella tundimur, ut intus in templum Dei postmodum sine disciplinæ percussione disponamur, quatenus quidquid in nobis est superfluum modo percussio resecet, et tunc sola in ædificatione concordia charitatis liget.

CAP. IV. - Quod ante fores templi mare æneum, id est luterem ad abluendas ingredientium manus duodecim boves portant, qui quidem sacie exterius eminent, sed ex posterioribus latent (111 Reg. v11, 23).

Cum per meritum vitæ regentium de purgandis subditorum maculis tractaretur, Regul. Past. parte u (Cap. 5, circa finem), adjunctum est : Quod ante fores templi mare æneum, id est luterem ad abluendas ingredientium manus duodecim boves portant, etc. Quid per duodecim hoves nisi universus pastorum ordo signatur? De quibus, Paulo disserente, lex dicit: Non tu obturubis os bovi trituranti (I Cor. 1x, 9; ex Deut. xxv, 4). Quorum quidem nos aperta opera cernimus, sed apud districtum judicem quæ illos osterius maneant in occulta retributione nescimus. Qui tamen cum condescensionis suæ patientiam diluendis proximorum confessionibus præparant, velut ante lores templi luterem portant, ut quisquis intrare æternitatis januam nititur, tentationes suas menti pastoris indicet, ut, quasi in boum lutere, cogitationis vel operis manus lavet.

CAP. V. — Quod in templi ministerio, in basibus templi sculptorio opere leones, et loves, et cherubim expressa suni (III Reg. v11, 29).

Cum de perfectione sacerdotalis officii tractaretur, homil. 17 in Evang. (Num. 12), adjunctum est : Quod in templi ministerio, etc. — Cherubim plenitudo scientiæ dicitur. Sed quid est quod in basibus nec leones sine bobus, nec boyes sine leonibus flunt? Quid enim

Ecclesia? Oui dum sollicitudinem regiminis tolerant. quasi more basium superimpositum onus portant. In besibus igitur cherubim exprimuntur, quia decet nimirum ut sacerdotum pectora plenitudine scientiæ sint referta. Per leones autem terror severitatis, per boves vero patientia mansuetudinis figuratur. Itaque in hasibus nec leones sine bobus, nec boves sine leonibus exprimuntur, quia semper in sacerdotali pectore cum terrore severitatis custodiri debet virtus mansuetudinis, ut et iram mansuetudo condiat, et eamdem mansuetudinem, ne fortasse dissoluta sit, zelus districtionis accendat.

CAP. VI. - Nebula implevit domum Domini, et non poterant sacerdotes ministrare propter nebulam (III Rea. VIII. 10).

Cum per intellectum reprobum ad perscrutanda sacri verbi mysteria, de cæcis Judæorum mentibus tractaretur, in expos. beati Job, l. xxx (Num. 2), –Exigentibus meritis, dum superbi Judæorum pontifices divina mysteria per parabolas audiunt, sacerdotes in domum Domini quasi propter nebulam mi-nistrare nequiverunt, qui et in Testamento Veteri dum sensus mysticos litteræ velamine coopertos inter obscuras allegoriarum caligines investigare despiciunt, debitum fidei suæ ministerium propter nebu-hm perdiderunt. Quibus et tunc in nebula doctrinæ suze vocem Dominus protulit, cum de se etiam aperta narravit. Quid est enim apertius quam: Ego et Pater unum sumus (Joan. x, 30)? Quid apertius quam: Ante Abraham ego sum (Joan. viii, 58)? Sed quia auditorum mentes infidelitatis caligo compleverat, quast emissum solis radium nebula interjacens abscondebat. Quid per nebulam, nisi caligo intelligentiæ designatur? Et quia apparente in carne Domino, sacerdotum sensus de ejus intellectu caliginem pertulit, nebula Synagogam, id est, domum Domini implevit. Et sa-cerdotes propter nebulam ministrare non poterant, quia dum ab intellectu incarnati Dei periidize suze peste obscurati sunt, veri sacerdotti ministerium perdiderunt.

CAP. VII. — De propheta quem revertentem in itinere leo occidit (111 Reg. xin, 16-18).

Dum de reprimenda in prosperis relatione cordis per cognitionem infirmitatis tractaretur, in expos. beati Job, l. xxiii (Num. 53, 54), adjunctum est: De propheta quem revertentem in itinere leo occidit. -Quid est homo, cujuslibet sit meriti, si a conditoris sui protectione deseratur? Quæ nimirum protectio minus necessaria creditur, si semper habeatur. Sed utiliter plerumque subtrahitur, ut sibimetipsi homo quam sine illa nihil sit ostendatur. Manus igitur Domini aliquando nos nobis per adversa insinuat, quæ etiam nescientes nos in prosperis portat, quia destituti dum cadere incipimus, et tamen adjuti retinemur; et doctrina sit, quod in lapsu trepidavimus; et custodia, quod in statu permanemus. Nemo ergo se alicujus virtuis æstimet, etiam cum quid fortiter potest, D quia si divina protectio deserat, ibi repente enerviter obruitur, usi se valenter stare gloriabatur. Quid est enim quod vir Dei contra altare Samariæ ad prophetandum directus præsente rege auctoritatem liberæ vocis exercuit, ejusdemque regis extensum brachium in rigorem mirabiliter astrinxit, quod tamen mox misericorditer saluti restituit? Cujus in domo invitatus comedere noluit, quia ne in via comederet pro-Inbitionis dominica pracepta servavit, qui tamen in eadem via et seducius comedit, et pastus interiit. Qua in re quid subtili consideratione colligimus; quid, ut ita dixerim, formidandum suspicamur, nisi quod forsitan dum apud semetipsum tacitus pro præceptis dominicis regem se contempsisse gloriabatur, ab interna mox soliditate quassatus est, et inde ei in

aligal designant bases in templo, nisi sacerdotes in A opere culpa subripuit, unde gloria in corde surrexit. ut prophetæ falsi verbis deceptus disceret quia nequaquam propriæ fortitudinis fuerit quod regis verbis restitisset. Bene autem ex eius ore mortis sententiam accepit, cujus seductione a vitæ præcepto deviavit. ut inde pænam veraciter sumeret, unde culpam negligenter admisisset.

> CAP. VIII. - Vivit Dominus Deus Israel, in cuins conspectu sto (III Reg. xvii, 1).

Dum de disserendo intellectu sacri eloquii tractaretur, in expos. beati Job, l. xi (Num. 49), adjunctum est: Vivit Dominus Deus Israel, etc. — Sciendum. est auad duobus medis in conspectum Domini venimus, uno quidem quo hic peccata nostra subtiliter perpendentes, in ejus nos conspectu ponimus, et flendo dijudicamus. Alio vero modo in conspectum Domini venimus, cum in extremo judicio ante tribunal ejus assistimus. Nam quoties Conditoris nostri potentiam ad sensum reducionus, toties in conadjunctum est : Nebula implevit domum Domini, etc. R spectu illius stamus. Unde recte nunc per virum Dei Eliam dicitur: Vivit Dominus Deus Israel, in cuius conspectu sto.

CAP. IX. — Sufficit mihi, Domine; tolle, quæso, ani-pnam meam (III Reg. x1x, 4).

Cum de electorum per occultam dispensationem tentationibus tractaretur in expos. beati Job. 1. xix Num. 9, 10), adjunctum est : Sufficit mihi, Domine: tolle, quæso, animam meam. - Sancti viri qui sublevante spiritu ad summa rapiuntur, quandiu in hac vita sunt, ne aliqua elatione superbiant, quibusdam tentationibus reprimuntur, ut nequaquam tantum proficere valeant quantum volunt. Sed ne extollantur superbia, fit in eis ipsarum quædam mensura virtutum. Hinc est enim quod Elias dum tot virtutibus in alta profecisset, quadam mensura suspensus est, dum Jezabel postmodum quamvis reginam, tamen mulierculam fugit. Perpendo quippe hunc miræ virtutis virum, ignem de cœlo trabere, et secundo quinquagenarios viros cum suis omnibus petitione subita concremare. verbo cœlos a pluviis claudere, verbo cœlos ad pluvias aperire, suscitantem mortuos, ventura quoque prævidentem; et ecce rursus animo occurrit quo pavore ante unam mulierculam fugerit. Considero virum timore perculsum de manu Dei mortem petere nec accipere, de manu mulieris mortem fugiendo vitare. Quærebat enim mortem dum fugeret, diceus : Sufficit miki; tolle animam meam, neque enim melior sum quam patres mei. Unde ergo sic potens, ut tot illas virtutes faciat? Unde sic infirmus, ut ita femi-nam pertimescat? Nisi quia dispensatione superni nutus mensura occulta libraminis appenduntur, ut ipsi sancti Dei homines et multum valeant per potentiam Dei, et rursum quadam mensura moderati sunt per infirmitatem suam? In illis virtutibus Elias quid de Deo acceperat, in istis infirmitatibus quid de se esse poterat agnoscebat. Illa potentia virtus fuit, ista infirmitas custos virtutis. In illis virtutibus ostendebat quid acceperat, in istis infirmitatibus hoc quod acceperat custodiebat. In miraculis monstrabatur Elias, in infirmitatibus servabatur.

CAP. X. — Ecce Dominus transit, spiritus grandis et sortis, subvertens montes, et conterens petras ante Dominum. Non in spiritu Dominus. Et post spiritum commetio, non in commetione Dominus; et post commotionem ignis, non in igne Dominus; et post ignem sibilus auræ tenuis, et ibi Dominus (III Reg. XIX, 11 et seq.).

Dum de incircumscriptæ divinæ substantiæ visione corporeis in quantum negata est oculis tractaretur in expos. beati Job, l. v (Num. 66), adjunctum est: Ecce Dominus transit, etc.—Spiritus ante Dominum evertit montes et petras conterit, quia pavor qui ex adventu ejus irruit, et altitudinem cordis nostri dejicit,

et duritiam liquefacit. Sed spiritui commotionis et A sgit, considerare meliorum merita negligit. At contra igni non inesse Dominus dicitur; esse vero in sibilo auræ tenuis non negatur, quia nimirum mens cum in contemplationis sublimitate suspenditur, quidquid perfecte conspicere prævalet Deus non est. Cum vero subtile aliquid conspicit, hoc est quod de incomprehensibili substantia æternitatis audit. Quasi enim sibilum tenuis auræ percipimus, cum saporem incircomscriptæ veritatis contemplatione subita subtiliter degustamus. Tunc ergo verum est quod de Deo cognoscimus, cum plene nos aliquid de illo cognoscere non posse sentimus. Unde bene illic subditur : Quod cum audisset Elias, operalt sultum suum pallio, et ingrossus stette in ostio speiunces (Ibidem). Post aura tenuis sibilum, vultum suum propheta pallio operuit, quia in ipsa subtiliesima contemplatione veritatis. quanta ignorantia homo tegatur, agnoscit. Vultui namque pallium superducere est ne altiora mens quarrere andeat; hanc ex consideratione propria in-firmitatis velare, ut nequaquam intelligentiae oculos ultra se præcipitanter aperiat, sed ad hoc quod apprehendere non valet, reverenter claudat. Qui hæc agens in spelunce ostio stetisse describitur, quid namque spelunca nostra est, nisi hac corruptionis habitatio, in qua adhuc ex vetustate retinemur? Sed cum aliquid percipere de cognitione divinitatis incipinus, quasi jam in speluncæ nostræ ostio stamus. Quia enim progredi perfecte non possumus, ad conitionem tamen veritatis inhiantes, jam aliquid de libertatis aura captamus. În îngressu ergo speluncæ stare, est represso nostræ corruptionis obstaculo, ad cognitionem veritatis incipere exire. Unde et nube in tabernaculum descendente, Israelitæ e longinquo cernentes in papilionum suorum ostiis stelisse memorantur, quia qui adventum divinitatis utcunque conspiciunt, quasi jam ex habitaculo carnis proce-

CAP. XI. - Cum Elias vocem Domini secum loquentis andiret, in spelunca sua ostio stetisse describitur, et faciem volasce (III Reg. xix, 9, 13).

Cum a de electorum profectu per supernam gra-tiam tractaretur in expos. Exech. I. II, hom. 1 (Num. 17, 18), adjunctum est: Cum Elias vocem Domini secum loquentis audiret, etc. - Quid est quod propheta cum vocem Domini secum loquentis audivit, in speluncie suie ostio stat et faciem velat, nisi quia dum per contemplationis gratiam vox superace intelligentize fit in mente, totus homo jam intra speluncam non est, quia animum carnis cura non possidet? Sed stat in ostio, quia mortalitatis angustias exire meditatur. Sed jam qui in ostio speluncae consistit. et verba Dei in aure cordis percipit, necesse est ut faciem velet, quia dum per supernam gratiam ad altiora intelligenda ducimur, quanto subtilius levamur, tanto semper per humilitatem nosmeliosos in intellectu nostro premere debemus, ne conemur plus sapere quam oportet sapere, sed sapere ad sobrietatem (Rom. xn). Ne dum nimis invisibilia discutimus aborremus, ne in illa natura incorporea, corporei luminis D aliquid quæramus. Aurem enim intendere et faciem operire, est vocem interioris substantice audire per mentem, et tamen ab omni specie corporea oculos cordis avertere, ne quid sibi in illa corporale animus fingat, quæ ubique tota, et ubique incircumscripta est.

CAP. XII. - Reliqui mihi septem millia virorum, qui non curvaverunt genua ante Baal (III Reg. xix, 18).

Cum de cavendo elationis vitio tractaretur in expos. beati Job, l. xxxi (Num. 107), adjunctum est: Reliqui mihi septem millia virorum, qui non curvaverunt genus ante Baal. — Certum est quod cordis sui oculum per elationis tenebras exstinguit, qui cum recta

 In Michael. et Gemet. laudatur hom. 1 in Ezech., ubi minime reperitur.

b Hæc loco indicato minime leguntur. Exstant in Ms. Michael. tanquam ab antecedentibus separata,

magno humilitatis radio semetipsum iliuminat, qui aliorum bona subtillter pensat, quia dum ea que ipse fecerit, facta foris et ab aliis conspicit eum qui de singularitate intus erumpere nititur, superbiz turnorera premit. Hinc est enim quod vocem Domini ad Eliam solum se :estimantem dicitur : Reliqui mihi septem millia virorum, qui non curvaverunt genus ante Baat, ut dum non solum se remansisse cognosceret, elationis gloriam que ei de singularitate surgere poterat, declinaret. Propheta nempe erat, et sepe mysteria superna cognoverat. Quid ergo difficile fuit aguoscere in hoc mundo fideles Deo famulos et alios remansisse? sed hinc solerter intuendam est, oculum cordis elatio quam nequiter claudat, quia qui humilis et ecculta Dei judicia noverat, elatus et aporta nesciebat.

CAP. XIII. - Vidi Dominum sedentem super solium stum, et culi exercitum a destris et a sinistris ejus, et dictum est : In quo decipiam Achab ut ascendat et cadat in Ramoth Galand? Et dixit ains ita, es alius aliter. Et egressus est unus, et dixit: Ego decipiam Achab. Et dictum est : In que decivies? Oui respondit dicens: Egrediar, et ero mendas spiritus in ore omnium prophetarum ejus (III Reg. xxn, 19,

seq.).

Cum de electorum atque reproborum spirituum ministeriis per occultum divina distributionis onlinem tractaretur în expos. beati Job, l. n (Num. 38), adjunctum est : Vidi Dominum sedentem super solium mum, etc. - Quid solium Domini, nisi angelicas potestates accipimus? Quarum montibus altius presidens, inferius cuncta disponit. Et quid exercitus costi nisi ministrantium angelorum multitudo describitur? Quid est ergo quod exercitus cosli a dextris et a sinistris ejus stare perhibetur? Dous enim qui ita est intra omnia, ut etiam sit extra omnia, nec dextra nec sinistra concluditur; sed dextra Dei angel rum pars electa, sinistra autem Dei pars angelorum reproba designatur. Neque enim ministrant Deo solummodo boni qui adjuvent, sed etiam mali qui probent. Non solum qui a calpa redeuntes sublevent, sed etiam qui redire nolentes gravent, nec quod coali exercitus dicitur, angelorum pars reproba in eo intelligi posse prohibetur. Quas enim suspendi in aere novimus, aves cœli nominamus. Et de eisdem spiritibus Paulus dicit : Contra spiritualia nequitie in celestibus (Ephes. vi, 12). Quorum caput enuntians ait : Secundum principem polestatis aeris hujus (Ephes. 11. 2). A dextera ergo Dei et a sinistra angelorum exercitus stat, quia voluntas electorum spirituum divina pietati concordat, et reproborum sensus suæ malitiæ serviens, judicio districtionis ejus obtemperat. Unde et mox fallax spiritus in medium prosilisse describitur, per quem Achab rex exigentibus suis meritis decipiatur. Neque enim fas est credere bonum spiritum fallaciæ deservire voluisse, ut diceret : Egrediar, el ero spirilus mendax in ore omnium prophetarum ejus. Sed quia Achab rex peccatis præcedentibus dignus erat ut tali debuisset deceptione damnari, quatenus qui sæpe volens ceciderat in cuipam, quandoque no-leus caperetur ad pœnam; occulta justitize licentia malignis spiritibus datur, ut quos volentes in peccati laqueo strangulant, in peccati pœnam etiam nolentes trahant. b Is, qui vitam reprobam non vitat, a perpetrandis peccatis animum non avertit, cum a propheta aliquid requirit, illa audit Deo disponente que meretur audire damnandus. Ecce enim, ut unum vel duo ex multis loquamur, ab omnipotentis Dei cultu domus Israel sub idolorum servitute recesserat, et tamen ad prophetas a quibus decipi consueverat, sæpe veniebat prospera requirens. Cum vero ex ore prophetarum perversa agens prospera audiret, quid

ut conjicere licet ex majori littera que incipit lineam, simili prorsus iis quæ initio capitulorum ponuntor. In Gemetic. præmittitur : Item unde supra. Et in Utic. : Item in eodem libro

sequendo deliquerat, sic prophetarum suorum blandis sermonibus deciperetur, ut jam nec pertimesceret quia deliquisset, et tanto post durius raperetur ad pœnam, quanto nunc securius viveret in culpa. Sed ecce jam largiente omnipotente Deo ab idolorum cultu remotum est genus humanum, veram fidem publico fatetur, subdi lignis et lapidibus vel cuifibet creaturæ adoratione renuit. Securus ergo jam prophetam qui-libet in fide positus consuit, quia hoc auditurus est quod audire fidelem decet. Fidenter dicam, si ab immunditiis aliis atque pravis actibus recessisset, secu-rus esset. Nam Paulus egregius pradicator clamat: Et avaritia quæ est idolorum servitus (Ephes. v, 5). Quisquis enim adhuc avaritize subjectus est, a cultu idolorum liber non est. Si ergo is qui avaritie æstibus anhelat, in fide quidem positus esse videtur, sed aliena ambit accipere, honores mundi desiderat, pra-ire cæteros temporali gloria concupiscit, atque de hac eadem gloria prophetani consultat, justum valde B in colestibus (Ephes, vi. 21). est ut ex culpæ suæ merito a prophetæ ore prospera

aliud superna judicia agebant, nisi ut peccator po- A audiat; quatenus qui verba Dei audire in sacro elo-pulus in suo corde caperetur? Quatenus qui perfidiam quio noluit, ut terrena despiceret, collestia aniaret, audat; quatenus qui verba dei audire in sacro cio-quio noluit, ut terrena despiceret, collestia anaret, illud, Deo judice, ex propheta sui ore audiat unde amplius obligatus cadat, dum spe terrenæ gloria de-lectatus pascitur, suisque desideriis ad ima semper ducatur. Neque enim bonus fuit ille spiritus qui men. dax esse appetiit in ore prophetarum. Unde et præ-missum est quia exercitus cœli stetit a dextris et sinistris ejus. Deus enim qui incircumscripta est veritas, in illa æterna beatitudine, quæ dexira ejus di-citur, sinistram non habet, quia nihil ibi esse quod displiceat potest; sed quia simul omnia contuetur, simul cuncta aspicit. Ea autem in qua bonus spiritus et malus vivit, exercitum cœli a dextris et a sinistris habere describitur, ut per dexteram intelligamus angelos electos, per sinistram vero spiritus reprobos. Nec movere debet quod exercitus cœli etiam repulsi angeli vocantur, quia et ipsi quamvis ab ætheree coelo expulsi sunt, adhuc tamen in aereo coelo demorantur, sicut Paulus ait: Contra spiritualia nequities

LIBER DECIMUS

De Testimoniis in librum quartum Regum.

--- De Elia quod in culum raptus sit (IV Reg. n , 11 , 12). GAPUT PREMUM. .

Cum de ascensione Dominica per raptum Elize præfigurata tractaretur, hom. 29 in Evang. (Num. 5, 6), adjunctum est: De Efiz quod in casum raptus sit. — Quid est quod Eliza in casum raptus dicitur? Nunqui duam cum adhuc in carme corruptibiti positum ad illius summæ quietis sinum ante resurrectionem ascensionemque Domini credimus esse perductum? Sed aliud est cœlum aerenm, aliud ætheroum. Coslum quippe aereum terræ est proximum. Unde et aves cœli dicimus, quia eas volitare in aere videmus. In coelum quippe aereum Elias sublevatus est, at in secretam quamdam terræ regionem repente ducerstur, ubi in magna jam carnis et spiritus quiete vive-ret, quousque ad linem mundi redeat, et mortis de-bitum solvat. Sublevatus namque Elias ascensionem dominicam designavit. Ille enim mortem distulit, non evasit. Redemptor autem noster, quia non distulit, C superavit, earique resurgendo consumpsit, et resurrectionis suæ gloriam ascendendo declaravit. Notandum queque qued Eliza in curra legitar ascendisse, ut videlicet aperte monstraretur quia home purus adjutorio egebat alieno. Per angelos quippe illa facta et ettensa sunt adjumenta , quia nec in celum, quod est aereum , per se ascendere peterat, quem maturæ suæ infirmitas gravabat. Redemptor autem nester nen curru, non anguis, sublezatus legitur, quia is qui fe-cerat emmia minisum super emmia sua virtute fere-batur. Illuc etenim revertebatur ubi erat, et inde redibat ubi remanebat. Quia cum per humanitatem ascenderet in oœlum, per divinitatis euze petentiam et terram pariter continebat et oœlum. Sicut autem Joseph a fratribus venditus venditionem nostri Bedemptoris figuravit (Genes. 1, 5) : sic Enoch translatus, atque ad cœlum aereum Elias sublevatus, ascensionem dominicam uterque designavit. Ascensionis ergo suæ Dominus prænuntios et testes habuit, unum ante legem, alium sub lege, ut quandoque veniret D ipse qui veraciter coelos penetrare potuisset. Unde et ipse ordo in corum quoque utrorumque sublevatione per quædam incrementa distinguitur. Nam Enoch translatus, Elias vero ad cœlum subvectus esse memoratur, ut veniret postmodum qui nec translatus, nec subvectus colum æthereum sua virtute penetraret. Qui nobis in se credentibus quia carnis suæ quoque munditiam largiretur, et sub eo per incre-menta temporam virtus castitatis excresceret, in ipsa quoque corum translatione qui ascensionem domi-

nicam, ut videficet famuli, designaverunt, et in se ipse, qui ad cœlum ascendit; Dominus ostendit. Kam Enoch quidem uxorem et filios habuit; Elias vero neque uxorem, neque filies legitur habuisse. Pensate ergo quomodo per incrementa temporum creverit munditia castitatia, quod et per translatos famulos, et per ascendentis Domini personam patenter ostenditur; translatus namque est Enoch per coitmn genitus, et per coitum generans. Raptus est Mias per coitum genitus, eed non jam per coitum generaus. Assumptus vero est Dominus, neque per coipuni genitus, neque per coitum generans.

CAP. II. — De muliere que, ne duos filios auferente creditore amitteret, Elissei prophete dictis obedivit, et ex eo qued parum olei habebat, per vasu sucus effudit, que cuncia post usque ad summum repleta sunt, et ex corum repletione mulier a creditoris sui debito est soluta (IV Reg. 1v, 1, 2).

Cum de gentitis Indaicique populi per Ecclesiam onedulitate per menitum crescentis Ecclesia tracta-retur, hem. 3 in Escch. (Num. 6), adjunctum est : De muliere que, ne duce filies enferente creditore amil-terat, etc. — Quid per hanc mulierem nisi saneta Ec-clesia designatur? Descrum populorum, id est sudaici et gentilis, quani duorum filiorum mater, que ex pesverso opere per callidi spiritus persuasionem quast quemdam peccati numinum a creditore acceperat, et duos, ques in fide geneit, amittere filios timebat. Sed prophetas verbis, id est Scripturas sacras pracocptis obediens, ex parvo qued habebat elei vasa vacua fu-fudit, quia duen ab unius ore dectoris pervum quid de amore divinitatis multorum vacuse mentes audiunt, exnberante gratia, unquento divini amoris usque ad summum replentur. Et jam nunc multorum corda que prins fuorant vacua vaccula unguesto spiritus plena sunt, que ex paucitate olei solumenode infusa vide-bantar. Qued dum aliis atque aliis datur, et ab audi-toribus files accipiter, Sareptana mulior, videlicet sancta Ecclesia, sub creditoris sui jam debito non teneter.

CAP. M. — De filio Sunamitis, quem puer ab Elisco missus cum baculo non resuscitat, per semelipsum vero Elisœus veniens, seque super mortuum sternens, zique ad ejus membra se col igens, huc et illuc deambulans, et in ore mortui septies aspirans, hunc ad redivivam lucem protinus per mysterium compassionis animavit (IV Reg. 1v, 27, 28, seq.).

Cum de novi testamenti gratia per Mediatorem

exhibita tractaretur, in expos. beati Job, l. IX A nescat. Sancti namque viri minime exsultant, cum (Num. 63), adjunctum est : De filio Sunamitis, etc. Auctor humani generis Deus quasi mortuum puerum doluit, cum exstinctos nos iniquitatis aculeo miseratus aspexit. Et quia per Moysen terrorem legis protulit, quasi per puerum virgam misit. Per legem quippe virgam Deus tenuerat, cum dicebat: Si quis hæc vel illa fecerit, morte moriatur (Hebr. vii, 19). A peccati igitur morte timor nos suscitare non valuit, sed ad statum vitæ aspirata mansuetudinis gratia erexit. Sed puer cum baculo mortuum suscitare non valuit, quia, Paulo attestante, nihil ad persectum duxit lex. Ipse autem per semetipsum veniens, et super cadaver se humiliter sternens, ad exæquanda sibi mortui membra se colligit, quia cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo, sed semetipsum exinanivit, formam servi accipiens, in similitudinem hominum factus, et habitu inventus ut homo (Philip. 11, 6). Huc illucque deambu-lat, quia et Judaam juxta et longe positas gentes vocat. Super mortuum septies aspirat, quia per apertionem divini muneris gratiæ septiformis spiritum in peccati morte jacentibus aspirat. Moxque vivens erigitur, quia is quem terroris virga suscitare non potuit, per amoris spiritum puer ad vitam rediit.

CAP. IV. — Quod prophetarum filii dum in Jordane ligna cæderent, uni eorum securis ex manubrio in profundum lapsa disparuit. In quo jactato per Eli-sæum manubrii ligno, ad eum ferrum rediit (IV Reg. vi, 4, 5).

Cum de servando in exhibitione operis intelligentiæ dono tractaretur, in expos. beati Job, l. xxu (Num. 9, 10), adjunctum est: Quod prophetarum filii dum in Jordane ligna cæderent, etc. — Ferrum in manubrio est donum intellectus in corde. Ligna vero per hoc cædere est prave agentes increpare. Quod noa-nunquam dum fluxe agitur, dum lapsus vanæ gloriæ in accepta eadem scientia non vitatur, ferrum in aqua perditur, quia ex dissoluto opere intelligentia fatuatur. Quam profecto intelligentiam ad hoc novimus dari, ut ante dantis oculos ex bona debeat actione restitui. Unde et recte is, qui ferrum amiserat C clamabat: Heu! heu! Domine mi, et hoc ipsum sutuo acceperam (IV Reg. vi, 5). Habent enim hoc electi proprium, ut si quando eis in sua scientia furciva vanæ gloriæ culpa subrepit , ad cor velociter redeant, et quidquid in se ante districti judicis oculos Jamnabile inveniunt, lacrymis insequantur. Qui Aentes, non solum caute inspiciunt mala quæ commiserunt, sed ex accepto munere quæ reddere etiam bona debuerunt, quia nimirum tanto se amplius peccatores zentiunt, quanto ex neglectis bonis quie agere potecant debitores tenentur. Recte ergo qui ferrum per-didit clamabat : Heu! heu! Domine mi, et hoc ipsum mutuo acceperam. Ac si dicat : Illud per dissolutionem negligentiæ perdidi , quod ut per bona opera redderem ex gratia conditoris accepi. Sed nunquam Deus mentem deserit quæ in peccatis se veraciter agnoscit. Unde et mox Elisæus veniens lignum deorsum mittit, et serrum in superficiem, quia videlicet Redemptor noster, pie nos respiciens, cor peccatoris D humiliat, et ei quam amiserat intelligentiam reformat. Lignum mergit, et ferrum revelat, quia cor affligit, et scientiam reparat. Unde bene alia translatio (Trans. LXX), dicit quod confregit lignum atque jactavit, et sic ferrum sustulit. Lignum namque confringere est cor ab elatione conterere. Lignum ad ima jactare, est elatum cor in cognitione, ut diximus, propriæ infirmitatis humiliare. Atque illico ferrum ad superficiem redit, quia ad usum exercitationis pristinæ intelligentia recurrit. Igitur quoniam donumintellectus, quod accipitur, vix cum tot difficultatibus custoditur, curandum valde est ne otio torpeat, curandum ne exercitatione operis vitio elationis eva-

In Ms. Michael. legitur hæc ex hom. 10 in Ezech. excerpta case; ubi tamen non habentur. In Gemet.

cognoscunt quæ faciunt, sed cum faciunt quæ cognoverant. Et si intelligendo congaudent muneri largitoris, mœrentes tamen considerant debitum operis. ut videlicet actione persolvant quod eis prærogatum est in cognitione. Stultus namque est debitor, qui gaudens pecunias mutuas accipit, et tempus quo reddere debeat non attendit. Moderatur autem lætitia accipiendi , quando solerti providentia etiam constitutum tempus reddendi cogitatur.

CAP. V. — Dies tribulationis, et increpationis, et blasphemiæ dies iste. Venerunt filii usque ad partum, et vires non habet pariens (IV Reg. x1x, 3, 4).

Cum de difficultate in exhibitione concepti operis traclaretur adjunctum est : Dies tribulationis, etc. a Hæc juxta litteram peccatis facientibus videmus. quia cum hostes irruunt, desensores vestri præparantur, sed nullatenus præparata convalescunt. Scriptum namque est : Requiescet super eum spiritus consilii et fortitudinis (Isa. xxi). Quæ utraque sibi ne. cessario juncta sunt, quia neque virtus sine consilio esse utilis valet, neque consilium sine virtute. Quid igitur prosunt qui per consilium præparantur, dum ad prælium per fortitudinem non procedunt? Afflicus ergo atque turbatus Ezechias rex loquitur, dicens: Dies tribulationis, et blasphemiæ dies iste. Venerunt filii usque ad partum, et vires non habet parturiens. Fiiii quippe usque ad partum veniunt, quando apta consilia usque ad desiderium efficiendi operis procedunt. Sed virtutem non habet parturiens, quia dum infirmus quisque consilia concipit, hæc ad utilitatem aliquam per partum operis non perducit.

Cap. VI. —Quodeunque reliquum sueril de domo Juda, millet radicem deorsum, et faciet fructum sursum (IV Reg. xix, 30).

Cum de mansuris in æterna retributione electorum cogitationibus tractaretur in expos. beati Job, l. xII, (Num. 54), adjunctum est : Quodcunque reliquum surit de domo Juda, etc. — Quod radix arbori, hoc cuique hominum cogitatio sua est, quia in hoc quod exterius videtur, per illud tenetur quod exterius non videtur. Unde et nunc dicitur : Mittet radi-cem, deorsum, et faciet fructum sursum. Cum enim cogitationem nustram ad compatiendum indigenti proximo tendimus, quasi radicem deorsum mittimus, ut retributionis fructum superius faciamus.

CAP. VII. - Item unde supra.

In expos. beati Job, l. viii (Num 81). — Quid hoc loco radicum nomine, nisi latentes cogitationes accipimus, quæ in occulto prodeunt, sed in ostensione operum per apertum surgunt? Radicem ergo deorsum mittere, est cogitationem bonam in abditis multiplicare. Fructum vero sursum facere, est per efficaciam operis recta, quæ cogitavit, ostendere : Mittet ergo radicem deorsum, ut facial fructum sursum; ac si aperte diceretur : In imis cogitatio nascitur, ut in summis retributio reddatur.

CAP. VIII. - Dispone domui tue, quia morieris tu, et non vives (IV Reg. xx, 1).

Dum per præfixum de ordine divinæ scientiæ ordinem, de humanæ vitæ termino tractaretur in expos. beati Job, l. x11 (Num. 2), adjunctum est: Dispone domui tuæ, quia morieris tu, et non vives. — Nulla, quæ in hoc mundo hominibus fiunt, absque omnipo-tentis Dei occulto consilio veniunt. Nam cuncta Deus secutura præsciens, ante sæcula decrevit qualiter per sæcula disponantur. Statutum quippe jain homini est, vel quantum hunc mundi prosperitas sequatur, vel quantum adversitas feriat, ne electos ejus aut immoderata prosperitas elevet, aut nimia adversitas gravet. Statutum quoque est quantum in ipsa vita mortali temporaliter vivat; nam etsi annos quin-

assignatur hom. 5 in Ezech.

Deus, cum eum mori permisit, tunc eum præscivit esse moriturum. Qua in re quæstio oritur quomodo ei per prophetam dicatur : Dispone domui tuce, quia morieris tu, et non rives. Cui cum mortis sententia dicta est, protinus ad ejus lacrymas est vita addita. Sed per prophetam Dominus dixit quo, tempore mori ipse merebatur, per largitatem vero misericordiæ illo eum tempore ad mortem distulit, quo ante secula ipse præscivit. Nec propheta igitur fallax, quia tempus mortis innotuit, quo vir ifle mori mere-batur; nec Dominica statuta convulsa sunt, quia ut ex largitate Dei anni vitæ crescerent, hoc quoque ante sæcula præfixum fuit, atque spatium vitæ quod inopinate foris est additum, sine augmento præscientiæ fuit intus statutum.

CAP. IX. — Obsecto, Domine, memento quomodo ambulaverim coram te in veritate et in corde persecto

(IV Reg. xx, 3). Cum • de postulanda apud Dominum cordis mun- R ditia tractaretur in expos. beati Job, l. xII (Num. 36). adjunctum est: Obsecro, Domine, etc. — Plerumque justi aliquibus necessitatibus afflicti, sna opera coguntur fateri. Sed cum eorum dicta injusti audiunt, hæc per elationem potius quam per veritatem existimant prolata; ex suis enim cordibus verba justorum pensan t, et dici humiliter posse verba bona non æstimant. Sicut enim gravis culpa est sibi hoc hominem arrogame quod non est, sic plerumque culpa nulla est, si humiliter bonum dicat, quod est. Unde sæpe con-tingit, ut justi et injusti habeant verba similia, sed tamen cor longe semper dissimile; et ex quibus dic-tis Domninus ab injustis offenditur, in eisdem quoque a justis placatur. Natu Pharisæus ingressus templum dicebat: Jejuno bis in Sabbato, decimas do omnium qua possideo (Luc. xvIII, 12). Sed justificatus magis publicanus quam ille, exiit. Ezechias quoque rex cum molestia corporis afflictus ad extremitatem perve-Domine, memento quomodo ambulaverim coram te in C reritate et in corde perfecto. Nec tamen Dominus hanc confessionem perfectionis ejus despexit aut renuit quem mox in suis precibus exaudivit. Ecce phari-sæus se justificavit in opere, Ezechias justum se asseruit etiam in cogitatione. Atque unde ille offendit, unde iste Dominum placavit. Cur itaque hoc, nisi quia omnipotens Deus singulorum verba a cogitationibus pensat, et in ejus auribus superba non sunt quæ humili corde proferuntur.

CAP. X .- Ecce dies venient, et auferentur omnia, quæ in domo tua sunt, in Babylonem (IV Reg. xx, 17,18).

Cum de cavenda in prosperis elatione cordis tractaretur in expos. beati Job, I. viii (Num. 81, 82), adjunctum est: Ecce dies venient, etc. - Quid hoc loco prophetæ sententia contra Ezechiam regem significat, nisi arrogantiam hypocritarum, qui cogitationes suas in exquirenda hominum admiratione multiplicant? Per omne enim quod hypocritæ faciunt, quia occultis cogitationibus laudes hominum requi- D runt, quasi radices scirpi in acervum petrarum mit-tunt. Operaturi quippe laudes suas cogitant, laudati autem has secum taciti in cogitationibus versant. Gaudent se præcipuos in humana æstimatione cla-ruisse. Cumque inflati favoribus apud semetipsos intumescunt, sæpe mirantur taciti etiam ipsi quod sunt. Videri quotidie semetipsos altiores cupiunt, ac miris intentionibus in opere excrescunt, quia sicut virtus humilitatis omne vitium enervat, sic arrogantia roborat. Cogit namque mentem juvenescere, et contra vires valere, quia et quod negat vigor vale-

decim Ezechiæ regi ad vitam addidit omnipotens A tudinis, imperat amor laudis. Unde et factis suis, ut diximus, arbitros [In Mss. arbitres] inquirunt. Si vero eorum operi testes deesse contingat, narrant ipsi quæ gesserint. Cumque efferri favoribus coperint, sæpe eisdem suis operibus quæ peregisse se referunt, mentiendo aliquid adjungunt. Cum vero et vera dicunt, hac dicendo aliena faciunt : quia gumsitis remunerati favoribus, ab eorum intima retributione vacuantur. In eo enim quod bona sua patefaciunt, ostendunt malignis spiritibus quasi insidiantibus hostibus quæ prædentur. Quorum profecto vitam illa cunctis notissima Ezechiæ culpa figuravit, qui postquam una prece, et sub unius noctis spatio, centum octoginta quinque millia hostium angelo feriente prostravit, postquam occasui proximum ad altiora cœli spatia solem reduxit, postquam vitam propinquanti jam termino coarctatam in tempora longiora protelavit, susceptis Babylonici regis nuntiis, bona omnia quæ possidebat, ostendit. Sed prophetæ voca protinus audivit : Ecce dies renient, et auferent omnia quæ in domo tua sunt; in Babylonem; non relinquetur quidquam, dicit Dominus. Sic nimirum hypocritæ postquam magnis virtutibus excrescunt, quia cavere malignorum spirituum inzidias negligunt, et celari in eisdem virtutibus nolunt, bona sua ostendendo • ostium faciunt, et prodentes subito amittunt, quidquid diutius studentes operantur. Hinc per Psalmistam dicitur : Tradidit in captivitatem virtutes corum, et pulchritudinem eorum in manus inimici (Psal. LXXVII, 61). Virtus quippe et pulchritudo arrogantium ini-mici manibus traditur, quia omne bonum quod per concupiscentiam laudis ostenditur, occulti adversarii juri mancipatur. Hostes namque ad rapinam provo-cat, qui suas eorum notitiæ divitias denudat. Quousque enim ab æternæ patriæ securitate disjungimur, per latronum insidiantium iter ambulamus. Qui ergó in itinere deprædari formidat, abscondat necesse est bona quæ portat. O miseri! qui affectantes laudes hominum in semetipsis dissipant fructus laborum, cumque se ostendere alienis oculis appetunt, damnant quod agunt. Quos nimirum maligni spiritus, cum ad jactantiam provocant, eorum sicut diximus, opera captivantes denudant. Hinc est enim quod per Evangelium Veritas dicit: Nesciat sinistra tua quid faciat dextera tua, ut sit eleemosyna tua in abscondito, et pater tuus qui videt in abscondito, reddet tibi (Matth. Vi, 3, 4). Hinc quod de electorum Ecclesia per Psalmistam dicitur: Omnis gloria ejus filiæ regum ab intus (Psal. xliv, 14). Hine Paulus ait : Gloria nostra hæc est, testimonium conscientiæ nostræ (II Cor. 1, 12). Filia quippe regum Ecclesia, quæ in bono est opere spiritualium principum prædicatione generata, gloriam intus habet, quia hoc quod agit, in ostentationis jactantia non habet. Gloriam suam Paulus testimonium conscientiæ memorat, quia favores oris alieni non appetens, viiæ suæ gaudia extra semetipsum po-nere ignorat. Occultanda sunt ergo quæ agimus, ne hac in hujus vitæ itinere incaute portantes, latrocinantium spirituum incursione perdamus.

> CAP. XI. - Occidit rex Babylonis filios Sedechiæ in Reblatha coram eo; oculos quoque Sedechiæ eruit (IV Reg. xxv, 6, 7).

> Dum de perseveranti cordis innocentia, et de cavendis antiqui adversarii subtilissimæ tentationis aculeis tractaretur in expos. beati Job, l. vn (Num. 37), adjunctum est: Occidit rex Babylonis filios Sedechies in Reblatha coram eo, etc. — Cum Scriptura sacra Sedechiæ captivitatem narrat, ordinem captivitatis internæ denuntiat. Rex quippe Babylonis est anti-quus hostis possessor intimæ confusionis. Qui prius

> tem Mss. Sagiensem, Utic., Gemet. et præsertim

Michaelinum emendatiorem.
c Sag., prædam faciunt. In aliis Mss. legitur, hostium faciunt, quod duplicem patitur sensum. Primum, hostibus permittunt. Secundum, ostium aperiunt. In Mss. enim ostium per h scribitur.

a In editis legitur: Merita sua viri justi sine super-bia interdum ad memoriam revocant. Id sane habet Gregorii testimonium. At sequimur Mss. Utic., Michael., Gemet., etc.

b Brevior est in Vulgatis sententia, sequimur au-

captus est, dolens cernat. Nam bona gignit plerumque animus, et tamen carnis suæ delectationibus victus, bona qua genuit amans perdit, et qua patitur damna considerat, nec tamen virtutis brachium contra regem Babylonis levat. Sed dum videns nequitize perpetratione percutitur, ad hoc quandoque

Post hoc caput aliud legitur in Mss. Gemet. ac Michael, excerptum ex l. xiv in Job, cujus testimonii initium est; eum scriptum sit : Caro et sanguis, etc.

filios ante intuentis oculos trucidat, quia sæpe sic A peccati usu perducitur, ut ipso quoque rationis lu-bona opera interficit, ut hæc se amittere ipse qui mine privetur. Unde Babylonis rex exstinctis prius filis, Sedechize oculos eruit, quia malignus spiritus subductis prius bonis operibus, post et intelligentize lumen tollit. Quod rocte Sedechias in Reblatha patitur; Reblatha quippe multa hec interpretatur. Ei enim quandoque et lumen rationis clauditur, qui pravo usu ex iniquitatis sum multitudine gravatur ...

> sic autem absolvitur: Eamdem per naturam, diversam per gloriam; sandem per veritalem, diversam per po-tentism. Que collecta sunt ex num, 7% et seq.

LIBER UNDECIMUS

De Testimoniis in Psalmos

CAPUT PRIMUR. - Et in cathedra pestilentia non sedit B rius affligit. Nam quo virtutem carnis humiliat . in-(Psal. 1, 1).

Cum de cavendis perversi studii operationibus tractaretur, Reg. past. part. 111 (cap. 34, admon. 33), adjunctum est: Et in cathedra pestilentics non sedit. — Cathedra judicis esse vel præsidentis solet. In cathedra autem pestilentiæ sedere, est ex judicio prava committere, et ex ratione mala discernere, et tamen ex deliberatione perpetrare. Quasi in perversi consilii cathedra sedet, qui tanta iniquitatis elatione attolliur, ut adimplere malum etiam per consilium conetur. Et sicut assistentibus turbis prælati sunt qui cathedræ honore fulciuntur, ita delicta corum qui praccipitatione corruent exquisita per studium peccata transcendunt.

CAP. II. - Et erit tanquam lignum quod plantatum est secus decursus aquarum (Psal. 1, 2).

Dum de mysterio incarnationis Dominicæ tractaretur, hom. 2, in Ezech. (Num. 6), adjunctum est: C Et erit tanquam tignum, etc.—Quid per lignum juxta aquarum decursus plantatum, nisi Incarnationem nostri Redemptoris accipimus? Qui per ejusdem Incarnationis suæ mysterium propinquare dignatus est peccatorum suorum pondera portanti generi humano, quod ab ortu suo quotidie defluit ad mortem. Erit enim tanquam tignum quod plantatum est secus decursus aquarum. Juxta decursus quippe aquarum plantatus est, quia juxta lapsus incarnatus est de-fluentium populorum.

CAP. M. - Item unde supra.

In expositione beati Job, l. xix (Num. 51). Decursus aquarum sunt quotidiani transitus delicientium populorum. Et de semetipsa Veritas dicit: Si in ligno viridi heec faciunt, in arido quid fiet (Luc. xxIII, 31)? Lignum ergo secus decursus aquarum est qui, fructum et protectionem sui nobis umbraculi proferens, apparuit creator in carne, ut humanum genus per resurrectionem robustum figeret, D quod per defectum quotidie ibat in mortem.

. — Reges cos in virga ferres, et tanquam vas figuli confringes cos (Psat. 11, 5). CAP. IV. -

Cum de distinguendis percussionum qualitatibus tractaretur, in expos. beati Job, l. vii (Num. 19), adjunctum est: Reges eos in virga ferrea, etc.—Sciendum est quia aliquando nos adversarius, aliquando autem conterit Deus. Ex contritione autem adversarii a virtute deficimus, per contritionem vero Domini fracti, a vitiis in virtute raboramur. Hanc contritionem Propheta conspexerat, cum dicebat: Reges eos in rirga lerrea, et tanquam vas figuli conteres eos. In virga nos ferrea Dominus regit et conterit, quia dispensationis fortitudine cum nos interius reficit exte-

Omittitur caput hoc in Mss.

Latud etiam deest in nostris Codd

tentionem spiritus exaltat. Unde et hæc eadem contritio figuli vasi comparatur, sicut et per Paulum dicitur: Habemus thesaurum istum in vasis fictitibus (11 Cor. IV, 7). Qui simul contritionem et regimen exprimens ait: Licet is qui foris est noster home corrumpitur, tamen is qui intus est renovatur de die in diem.

CAP. V. — Servite Domino in timore, et exaultate ei cum tremore (Psal. 11, 11).

In a expos. beati Job , l. xx (Num. 8), adjunctum est: Servite Domine in timore, etc. - Sancti viri sie de spe certi sunt, ut tamen semper sint de tentations suspecti, quippe quibus dicitur : Servite Domine in timore, et excultate ei cum tremore, ut et de spe exsultatio, et de suspicione nascatur tremor.

CAP. VI. — Filit hominum usquequo graves corde (Psal. 17, 5)?

Cum de distinguendo intellectu sacri eloquii tractaretur in expos. beati Job, l. xix (Num. 8), adjunctum est: Filii hominum usqueque graves corde? -Aliud est gravem esse per consilium, aliud per peccatum, aliud gravem esse per constantiam, aliud per culpam. Ista enim gravitas pondus habet oneris, illa virtutis. Pondus ergo accipiunt animæ, ut ab inten-tione Dei non jam levi motu dissiliant, sed in eum flxa constantiæ gravitate consistant. Adhuc ille populus leviter movebatur, de quo per prophetam dicitur : Abiit vagus in viam cordis sui ; viam ejus vidi, et dimisi eum (Isai. LVII, 17). Grave autem consilium cordis omnem inconstantiam vagationis expellit. Et quoniam sunt animæ quæ levi motu nunc ista, nunc illa desiderant, omnipotens Deus, quia ipsas leves fluctuationes mentium non leviter pensat, vagationem cordis relinquendo dijudicat. Sed cum per gratiam respicit, vagam mentem in consilii stabilitatem figit. Cum enim leves motus animi misericorditer dignatur aspicere, hunc protinus ad constantiæ maturitatem firmat.

CAP. VII. — Irascimini, et nolite peccare (Psal. IV, 5).

Dum de discretione commotionis animi tractaretur in expos. beati Job, l. v (Num. 82), adjunctum est: Irascinini, et notite peccare. — Quod nimirum non recte intelligunt qui nos irasci nobis tantummedo, non etiam proximis delinquentibus, volunt. Si enim sie proximos ut nos amare præcipimur, restat ut sic corum erratibus sicut nostris vitiis irascamur.

CAP. VIII. — Scuto bonæ voluntatis tuæ coronasu nos (Psal. v, 13).

Dum • de discernendis in sucro eloquio multiplicibus terum significationibus tractaretur in expos.

c In Mss., de disserendis, etc.

beati Job, 1. xxxIII (Num. 49), adjunctum est: Scute A oculum mentis exerces, ira per selum turbat, quia bonæ voluntatis tuæ coronasti nos. — Scriptura sacra scuti nomine aliquando in parte prospera, aliquando in adversa uti consuevit. Nam sæpe scuti defensio pro divina protectione positur: nonnunquam vero pro humana repugnatione memoratur. Pro divina enim protectione per Psalmistam dicitur : Scuto benæ voluntatis tuæ coronasti nos. Seuto nos Dominus coronare perhibetar, quia quos protegens adjuvat, remunerans coronat. Rursum pro humana repugna-tione per eumdem Prophetam scutum penitur, sicut alibi ait: Ibi confregit cornua, arcum, scutum, gla-dium et bellum (Psal. exxv. 4). In cornibus quippe elatio superborum, in arcu insidiæ longe ferientium, in scuto obstinata duritia defensionum, in gladio viin scuto obsunata duriua defensionum, in giadio vicina percussio, in hello autem ipsa contra Dominum mentis motio designatur. Quod nimirum totum in sancta Ecclesia confringitur, dum mentes Deo resistentium superposito jugo humilitatis edomantur. Hinc rursus per eumdem Psalmistam dicitur: Arcum conteret, et confringet arma, et scuta comburet igni B (Psal. xlv, 10). Arcum enim Dominus conterit, cum occulta insidiantium machinamenta dissolvit. Arma confringit, cum ea quæ contra se erecta fuerant, patrocinia humana comminuit; scuta igne comburit, cum peccantium mentes obstinata se duritia defendentes ad pernitentise et confessionis ardorem ;sancti Spiritus calore succendit.

CAP. IX. ... Mane astabe tibi , et videbo (Psal. V, 5).

In a expos. beati Job, I. 11 (Num. 39), adjunctum est: Mane astabo tibi, et ridebo. - Nox quippe est vita præsens, in qua quandiu sumus, per hoc quod interna conspicimus, sub incerta imaginatione caligamus. David quoque hujus noctis caliginem videns, claritatem veri luminis præstolatus, ait : Mane astabo tibi, et videbe. Adhuc ergo in nocte minus se videre conspicit, qui ad videndum Deum futurum mane concupiscit.

– Domine, ne in ira tua arguas me, neque 🗰 C CAP. X. surore tuo corripias me (Psal. vi, 2).

Dam de cavenda extremi judicii sententia per donum bon & operationis tractaretur hom. 16 in Ezech. (Num. 2), seu 4 lib. 11, adjunctum est: Domine, ne in ira tua arguas, etc. — Septem diebus universum tempus evolvitur. Æterna etenim dies, quæ expleta septem dierum vicissitudine sequitur, scilicet octava est. Unde nunc Psalmista resurrectionis diem considerans, quia de extremi judicii erat districtione locuturus, præmisit titulum dicens : In finem psalmus David pro octava. Ut enim quam octavam diceret demonstraret, diem illam tremendi terroris in psalmi inchoatione secutus est, dicens : Domine, ne in ira tua arguas me, neque in surore tuo corripias me. Modo enim quisquis per flagella corripitur et correptionibus emendatur; in mansuetudine corripitur, non in ira. In districto autem illo examine omnis b argutio atque correptio furor et ira est, quia venia post correctionem non est.

CAP. XI. — In inferno autem quis confitebitur tibi (Psal. vi, 6)?

Inexpes. beati Job, l. viii (Num. 34), adjunctum est: In inferno, etc. — Potest inferni nomine peccatoris desperatio designari, de qua per Psalmistam dicitur: In inserno autem quis confitetitur tibi? Unde rursum scripium est : Impius cum venerit in prosundum peccatorum, contemnit (Prov. XVIII).

CAP. XII. — Turbatus est præira oculus meus (Psal. v1, 8).

Cum de commoti animi discretione tractaretur in expos. beati Job, l. v (Num. 82), adjunctum est: Turbatus est præ ira oculus meus. — d Ira per vitium

Abest a Mss. nostris.

b Editi male, argutia.

· Abest a Ms. Michael. et aliis, nec reperitur loco

cum saltem recti amulatione concutitur. ce qua nisi tranquillo corde percipi non potest, contemplatio dissipatur. Ipse namque relus rectitudinis, quia inquietudine mentem agitat, ejus mox aciem obscurat, ut altiora in commotione non videat, quæ bene prius tranquilla cernebat. Sed inde subtilius ad alta redueitur, unde ad tempus ne videat reverberatur. Nam ipsa recti æmulatio æterna, post paululum in tran-quilitate largius aperit, quæ hic interim per commotionem claudit. Et unde piens turbatur ne yideat, inde proficit ut ad videndum verius clarescat. Sicul infirmanti oculo cum collyrium immittitur, lux penitus negatur, sed inde eam post paululum veraciter recipit, unde hanc ad tempus salubriter amittit, Nunquam vero commotioni contemplatio jungitur, nec prevalet mens perturbata conspicere, ad quod vix tranquilla valet inhiare, quia nec solls radius cernitur, cum commotæ nubes cœli faciem obducunt; nec turbatus fons inspicientis imaginem reddit, quam tranquillus proprie ostendit, quia quo ejus unda pal-pitat, eo in se speciem similitudinis obscurat. Sed cum per zelum animus movetur, curandum summopere est, ne hac eadem, que instrumento virtutis assumitur, menti ira dominetur, nec quasi domina præeat, sed velut ancilla ad obsequium parata, a ra-tionis tergo nequaquam recedat. Tunc enim robustius contra vitia erigitur, cum subdita rationi famulatur. Nam quantumlibet ira ex zelo rectitudinis surgat, 🚅 immoderata mentem vicerit, rationi protinus servire contemnit, et tanto se impudentius dilatat, quanto impatientiæ vitium virtutem putat. Unde necesse est ut hoc ante omnia, qui zelo rectitudinis movetur attendat, ne ira extra mentis dominium transeat. Sed ultione peccati tempus modumque considerans, consurgentem animi perturbationem subtilius per-tractando restringat, animositatem reprimat, et motus fervidos sub æquitate disponat, ut eo fiat justice ultor alienus, quo prius exstitit victor suus, quatenus sic culpas delinquentium corrigat, ut ante ipsa qui corrigit, per patientiam crescat, et fervorem suum transcendendo dijudicet, ne intemperanter excitatus ipso zelo rec itudinis, longe a rectitudine áberret.

CAP. XIII. — Inveteravi inter omnes inimicos meos (Psal. v1, 8).

Dum de abdicandis vitiis et • sectandis virtutibus tractaretur in expos. beati Job, l. xix (Num. 55), adjunctum est: Inveteravi inter omnes inimicos meos. — Cunctis vera scientibus liquet, qued ad vetustam vitam vitia pertinent, virtutes ad novam. Unde et Paulus dicit: Exuentes vos veterem hominem cum actibus suis, et induentes novum (Col. 111, 9). Et iterum ait: Vetus homo noster simul crucifixus est (Rom. vi., 6). Psalmista itaque ex typo humani generis loquens, inter malignos spiritus deprehensus dicit: Inveteravi inter omnes inimicos meos. A fervore etenim mentis vel inter spirituales inimicos, vel inter carnales quosque proximos ipso alique D modo vivendi usu veterascimus, et assumptæ novitatia speciem fuscamus. A qua tamen vetustate quo-tidio si studia circumspectionis invigilant, orando, legendo, bene vivendo renovamur, quia vita nostra dum lacrymis lavatur, bonis operibus exercetur, sanctis meditationibus tenditur, ad novitatem suam sine cessatione reparatur.

CAP. XIV. — Deus judex justus, fortis et longanimis (Psal. vii, 12).

Dum de divini judicii vi tractaretur, hom. 18 in Evang. (Num. 5), adjunctum est : Deus judez justus, fortis et longanimis. — Dicturus longanimem, pramisit justum , ut quem vides peccata delinquentium diu patienter ferre , scias hunc quandoque etiam di-

in Editis indicato.

d Neque hoc caput legitur in Godd. nontris-

Mss., studendis virtutibus.

tur : Altissimus enim est patiens redditor (Eccli. V. 4). Patiens enim redditor dicitur, quia peccata hominum et patitur, et reddit. Nam quos diu ut convertantur tolerat, non conversos durius damnat.

CAP. XV. - Arcum suum tetendit et paravit, et in ipso paravit vasa mortis (Psal. VII. 43).

Cum de discernendis in Scriptura sacra rerum significationibus tractaretur in expos. beati Job, l. xix (Num. 55), adjunctum est: Arcum suum tetendit et paravit, etc. — Quid hoc loco per arcum, nisi sacra Scriptura signatur? Ipsa quippe arcus Ecclesiz, insa arcus est Domini. De qua ad corda hominum sicut ferientes sagittæ, sic terrentes sententiæ veniunt. Arcum suum Dominus tetendit, quia cunctis peccatoribus per Scripturam sacram minas exhibuit. In quo arcu scilicet vasa mortis præparat, quia secundum eloquii sui sententiam eos qui nunc corrigi negligunt, reprobos damnat. In quo etiam sagittas suas ardentibus efficit: quia ad eos, quos per terrorem B corrigit, accensas verborum sententias emittit.

CAP. XVI. - Concepit dolorem, et peperit iniquitatem (Psal. VII, 15).

In expos. beati Job, l. xxviii (Num. 36), adjunctum est: Concepit dolorem, etc.- Vulvæ nomine occulta et malitiosa carnalium cogitatio designatur. Quae vulva non ad proferendam prolem concipit substantiam corporis, sed ad explendam nequitiam, causam doloris. De hac vulva cordis iniquorum alias dicitur: Concepis dolorem, et peperit iniquitatem. Per hanc vulvam pravi concipiunt, cum mala cogitant, per hanc vulvam pariunt, cum mala que cogitaverint, operantur.

CAP. XVII. - Ut destruas inimicum et desensorem (Psal. vni, 3).

In expos. beati Job, l. x1 (Num. 39), adjunctum eat: Ut destruas inimicum et desensorem. — Inimicus quippe et defensor est qui Deum, quem prædicat, impugnat.

CAP. XVIII. — Quoniam videbo cælos tuos, opera digitorum tuorum (Psal. VIII, 4).

Dum de intellectu historico ac mystico tractaretur hom. 13 in Ezech. (Num. 3) seu hom. 1, lib. 11, adjunctum est: Quonium videbo cælos mos, etc. — In Scriptura sacra, et ea quæ accipi secundum histo-riam possunt, plerumque spiritualiter intelligenda sunt, ut et fides habeatur in veritate historiæ, et spiritualis intelligentia capiatur in mysteriis allegorie. Sicut hoc quoque novimus quod Psalmista ait : Quoniam videbo cœlos, opera digitorum tuorum, lunam et stellas, quæ tu fundasti. Ecce enim juxta se-veritatem historiæ stat sermo orationis, quia et cœli opera Dei sunt, et luna ac stellæ ab eo creatæ atque fundate sunt. Sed si hoc Psalmista juxta solam historiam, et non etiam secundum intellectum inysticum asserit, quia cœlos opera Dei esse professus est,
dicturus lunam et stellas, cur non etiam solem quem
scimus, quia ejus opus est, pariter enumeravit? Si

D sonamAntichristi Psalmista descripsit? Propter enim enim juxta solam historiam loquebatur, dicturus luminare minus, prius luminare majus dicere debuit. tt ante solem, et post lunam atque stellas fundatas esse perhiberet. Sed quia juxta intellectum mysticum loquebatur, ut lunam sanctam Ecclesiam, et stellas homines sanctos accipere deberemus; solem nominare noluit, quia videlicet ipsi æterno soli lo-quebatur de quo scriptum est: Vobis autem, qui ti-metis Dominum, orietur sol justitiæ (Malach. 1v, 2). De quo reprobi in fine dicturi sunt: Sol justitiæ non ertus est nobis (Sap. v. 6). Dicendo ergo lunsm et stellas, quas tu fundasti, et tamen tacendo solem qui factus est indicavit quia illi soli locutus est, qui non solum solem, et lunam, atque stellas corporaliter, sed

Capp. 16 et 17 non habentur in Mes.

stricte judicare. Hine per guemdam sapientem dici- A etiam lunam Ecclesiam, atque stellas sanctos homines spiritualiter fecit.

CAP. XIX. — Pieces maris, que perambulant semitas maris (Psal. VIII).

In expos. beati Job, l. x1 (Num. 5), adjunctum est: Pisces maris, qui perambulant semilas maris e — Quid per pisces maris, nisi curiosos bojus secul debemus accipere, qui in magnis rerum inquisitio nibus quasi in abditis fluctibus latent?

CAP. XX. — Qui exaltas me de portis mortis, ut annuntiem omnes laudationes tuas in portis filiæ Sion (Psal. IX. 15).

Cum de perfectorum studiis per aspirationem divinæ gratiæ tractaretur in expos. beati Job, l. xix (Num. 25), adjunctum est : Qui exeltas me de portir mortis, etc. — Quid per portas filiz Sion, nisi bona quaque actio designatur, per quam anima ad conven-tum regni cœlestis ingreditur? Unde nunc Propheta ait: Qui exaltas me de portis mortis, ut ennuniem omnes laudationes tuas in portis filiæ Sion. Portx. quippe mortis sunt actiones pravæ, quæ ad interitum trahunt. Quia autem Sion speculatio dicitur, portas Sion actiones bonas accipimus, per quas supernam patriam ingredimur, ut regis nostri gloriam contemplemur.

CAP. XXI. — Non in finem oblivio erit pauperum, patientia pauperum non peribit in finem (Paal. 9).

Dum de contemptu præsentium et spe futuri præmii tractaretur hom. xxxv (Num. 9), in Evang. ad-Junctum est: Non in finem oblivio erit pauperum, etc. — Quantumlibet vel in adversis patientes, vel in prosperis humiles simus, in hac vita retribui nobis bona præsentia nullo modo requiramus, nam pro labore patientiæ, bona speranda sunt sequentis vitæ, ut tune præmium nostri laboris incipiat, quando om-nis jam labor funditus cessat. Hinc ergo per Psalmi-stam dicitur: Oblivio non erit pauperis; patientia pauperum non peribit in finem. Quasi periisse patientia pauperum cernitur, cum nihil pro illa in hac vita humilibus recompensatur. Sed patientia pauperum in finem non peribit, quia tunc ejus gloria percipitur, cum simul omnia laboriosa terminan-

CAP. XXII. - Sub lingua ejus labor et dolor; sedet in insidiis cum divitibus in occultis (Psal. 1x, 7).

Cum de subdolis reproborum mentibus eorumque capitis virulenta malitia tractaretur in expos. besti Job, l. xv (Num. 13), adjunctum est: Sub lingua ejus labor et dolor, etc.—Perversi quique quia malan non in lingua, sed sub lingua habent, sermonibus dulcia prætendunt, et cogitationibus perversa moliuntur. De ipso ergo capite scriptum est : Sub linperversa dogmata sub lingua ejus labor et dolor est; propter miraculorum vero speciem sedet in insidiis; propter autem sæcularis potestatis gloriam, cum divitibus in occultis. Quia enim simul et miraculorum fraude et terrena potestate utitur, in occultis et cum divitibus sedere perhibetur.

CAP. XXIII. — Insidiatur in occulto sicut leo in cubili suo (Psal. 1x, 30).

Dum de operationibus antiqui adversarii tractaretur in expos. beati Job, l. xxxII (Num. 25), adjunctum est : Insidiatur in occulto sicut leo in cubili suo. - Hoc de ultima sævitia diaboli propheta testatur, dum in sua fuerit virtute laxatus. Ad apertany nam-

[·] Hic etiam in Mss. legitur, de disserendis.

c Non exstat in Mss.

que potentiam suffecisset ut leo esset, etiamsi insi- A ac recta respondit. Qui secreti aditum pulsans, quia dians non fuisset. Rursumque ad occultas versutias per cognitionem intromitti ad interiora non valuit. suffecisset, ut insidians insidias surriceret, etiamsi leo non esset. Sed quia antiguus hostis in cunctis suis viribus effrenatur, sævire per utraque permittitur, ut contra electos in certamine et fraude et virtute laxetur, virtute per potentiam, fraude per signa. Recte ergo et leo et insidians dicitur; insidians per miraculorum speciem, leo per fortitudinem sæcula-rem. Ut enim eos, qui aperte iniqui sunt, ad se pertrahat, sæcularem potentiam ostentat: ut vero etiam instos fallat, signis sanctitatem simulat. Illis enim suadet elatione magnitudinis: istos decipit ostensione sanctitatis.

CAP. XXIV. - In Domino confido, quomodo dicitis animæ meæ: Transmigra in montem sicut passer (Psal. x, 1)?

In expos. beati Job, l. xxxm (Num. 2), adjunctum est: In Domino confido, etc. — Cum enim fideli mur. In quorumdam enim ore charitas ficta est, in animæ unitate derelicta, in tumenti doctrina confi-B quorumdam cordibus vera, et sæpe de charitate dere hæretici prædicatoris dicitur, deserto Domino quasi in montem transmigrare suadetur.

CAP. XXV. — Paraverunt sagillas suas in pharetra, ut sagittent in obscuro rectos corde (Psal. x, 2).

Cum de reproborum insidiis contra electos tractaretur in expos. beati Job, l. xxxi (Num. 62), adjunctum est: Paraverunt sagittas suas in pharetra, etc. Quid pharetræ nomine, nisi pravorum machinatio designatur? Iniqui enim cum dolos quos bonis excogitant, secretis machinationibus occultant, quasi in pharetra sagittas portant, et in bac præsentis vitæ caligine velut in obscuro rectos corde feriunt, quia malitiosa eorum jacula et sentiri per vulnus possunt, et tamen venientia deprehendi non possunt.

CAP. XXVI. - Palpebræ ejus interrogant filios hominum (Psal. x , 5).

Dum de occultis mysteriis divinæ operationis tractaretur in expos. beati Job, l. xxvin (Num. 13), ad-junctum est: Palpebræ ejus interrogant filios hominum. — Aperiendo nobis quædam, atque claudendo nos interrogat Deus, sicut per prophetam dicitur: Palpebræ ejus interrogant fitios hominum. Palpebris quippe apertis cernimus, clausis nihil videmus. Quid ergo per palpebras Dei nisi ejus judicia accipimus ? Quæ juxta aliquid clauduntur hominibus, et juxta aliquid reserantur, ut homines qui se nesciunt, sibimetipsis innotescant : quatenus dum quædam intelligendo comprehendunt quædam vero cognoscere omnino non possunt, corum corda sese latenter inquirant, si illos divina judicia vel clausa non stimulant, vel aperta non inflant. Hac enim Paulus interrogatione probatus est, qui post perceptam internam sapientiam, post aperta claustra paradisi, post ascensum cœli tertii, post supernæ locutionis mysteria adhuc dicit: Ego me non arbitror comprehendisse (Philipp.
11, 13). Et rursum: Ego sum minimus omnium apostolorum, qui non sum dignus vocari apostolus (I Cor.
xv, 9). Et rursum: Non quia sufficientes sumus coyitare aliquid a nobis quasi ex nobis, sed sufficientia
nostra ex Deo est (II Cor. 11, 5). Apertis ergo palnostra ex Deo est (II Cor. 11, 5). Apertis ergo pallitiæ suæ pressus gravedine, foras ad gyrum laboris
litiæ suæ pressus gravedine, foras ad gyrum laboris pebris Dei interrogatus Paulus recte respondit, qui et superna secreta attigit, et tamen in humilitate cordis sublimiter stetit. Qui rursum cum secreta Dei judicia de repulsione Judzeorum, et Gentium vocatione discuteret, atque ad ea pervenire non posset, quasi clausis Dei palpebris interrogatus est. Sed rectum valde responsum reddidit, qui Deo se in ipsa sua ignorantia scienter inclinavit, dicens: O altitudo divitiarum sapientiæ et scientiæ Dei, quam incompre-hensibilia sunt judicia ejus, et investigabiles viæ ejus. Quis enim cognovit sensum Domini, aut quis consilia-rius ejus suit (Rom. x1, 33)? Ecce enim absconsis mysteriis, quasi clausis palpebris inquisitus, placita

per cognitionem intromitti ad interiora non valuit. per confessionem ante januam humilis stetit, et quod intus comprehendere non potuit, foris timendo laudavit.

CAP. XXVII. - Item unde supra.

Hom 17 in Ezech. (Num.6). - Per ea enim anse nobis in sacra Scriptura cooperta sunt, nostra humilitas approbatur, quia quidquid in illa non intelligi-mus non superbe reprehendere, sed venerari humiliter debemus. Unde de Domino scriptum est; Palpebræ ejus interrogant filios hominum. Palpebræ quippe eius judicia sunt, quæ aliquid nobis claudunt. et aliquid aperiunt. Quæ aperiendo nos interrogant. si intelligendo non extollimur, claudendo nos interrogant, si non despicimus quæ intelligere non valemus. Per ea autem que de charitate nostra proximis nostris non loquimur, in conspectu Dei verius probaostenditur quod non est, et non demonstratur quod est. Amorem itaque nostrum erga proximum plus bona operatio loquitur quam lingua, ut in ipso bono opere proximus noster amari se videat, et cum tantum non possumus, quantum volumus operari, omnipotenti Deo occulta amoris nostri sufficiant.

CAP. XXVIII.—Pluet super peccalores laqueos, ignis, sulphur et spiritus procellarum, pars calicis eorum (Psal. x, 7).

Cum de e vi districtioris judicii tractaretur in expos. beati Job, l. xv (Num. 55), adjunctum est: Pluet super peccatores laqueos, etc. — Dicendo laqueos, ignis, sulphur et spiritus procellarum, mul-tos nimirum dolores intulit. Sed quia ab eis doloribus peccator, qui non corrigitur, ad æterna supplicia vocatur, eosdem dolores non jam totum calicem, sed partem calicis dixit, quia videlicet eorum passio hic quidem per dolores incipitur, sed in ultione perpe-

CAP. XXIX. — Eloquia Domini, eloquia casta, argentum igne examinatum (Psal. x1, 7).

Dum de operatione divini eloquii tractaretur in expos. beati Job, l. 1v (Num. 64, in fine), adjunctum est: Eloquia Domini, etc.—Eloquium Domini argentum igne examinatum dicitur, quia sermo Dei si in corde figitur, tribulationibus probatur.

CAP. XXX .- In circuitu impii ambulant (Psal. XI, 9).

Cum de sequentibus antiqui adversarii operationem tractaretur, in expos. beati Job, l. 11 (Num. 7), adjunctum est: In circuitu impii ambulant. — Solet per circuitum laboris anxietas designari, sicut de Satanæ responsione scriptum est: Circuivi terram, et perambulavi cam (Job. 11, 2). Sed Satan laborans, terram circuivit, quia quietus in cœli culmine stare conhtiæ suæ pressus gravedine, foras ad gyrum laboris venit. De hujus ergo capitis imitatoribus, ejus vide-licet membris per Psalmistam dicitur: In circuitu impii ambulani, quia malitiæ illius tabe corrupti, dum interiora non appetunt, in exteriorum labore

CAP. XXXI. - Dixit insipiens in corde sue: Non est Deus (Psal. xm, 1).

Dum de reprobis ob amorem visibilium perversa de Deo sentientibus tractareiur, in expos. beati Job, l. xv (Num. 25), adjunctum est: Dixit insipiens in corde suo: Non est Deus. — Mens hominis male exterius fusa sic in rebus corporeis sparsa est, ut neque

, . Male in vulgatis, studii.

Abest a Mss.

b Non est in Mss.

visibilis, cogitare sufficiat. Unde carnales viri jussa spiritualia contemaentes, Deum quia corporalitor non vident, quanteque ad hec perveniunt, ut etiam non esse suspicentur. Unde scriptum est: Dixit insipiens in corde suo : Non est Deus, Pierumque enim plus appetunt homines servire hominibus quos corpora-Her vident quam service Deo quem non vident. Per omne enim quod faciunt, ad fidem oculorum tendunt. Et ania in Deum oculos corporis tenere non possunt, ei obsequia præbere vel despiciunt, vel si cœperint, fatigantur. Esse enim, sicut dictum est, non credunt, quem corporaliter non intuentur. Qui si auctorem emnium Deum humiliter quererent, id quod non vi-detur, ex eo quod videtur esse, melius in semetipsis invenirent. Ipsi quippe ex anima invisibili et corpore visibili subsistunt; et si hoe ab els quod non videtur abstrabitur, illico corruit quod videtur. Et patent quidem carnis oculi, sed videre quidquam vel sen-tire non possunt. Sensus enim visionis perilt, quia habitator recessit, et domus carnis remanet vacua, quia abscessit ille invisibilis spiritus, qui per ejus re-spicere fenestras solebat. Quia ergo rebus visibilibus invi ibilia præstantiora sunt, carnales quique ex semetipsis pen are debuerunt, atque per hanc, ut ita dixerim, scalam considerationis tendere in Deum, quia eo est quo invisibilis permanet, et eo summus permanet que comprehendi nequaquam potest.

CAP. XXXII. - Illic trepidaverunt timore, ubi non erat timor (Psal. XIII. 5).

Dum de pusifianimitate infirmarum mentium tractaretur, in expos. beati Job, l. vn (Num. 32), adjunctum est: Istic trepidaverunt timore, ubi non erat timor. Beiendum est quod plerique agere recta desiderant, sed sunt nonnulla que infirmis eorum mentibus ex presenti vita contradicunt. Cumque adversa in infimis perpeti metuunt, in superni judicii rectitudine osendunt. Unde sape nonnulli dum temporalia adversa C pertimescunt, districtioni se æternæ animadversionis objicium. De his orgo bene per Psalmistam dicitur: Illic trepidaverunt timere, ubi nen erat timer. Iste namque veritatem jam libere defendere appetit, sed tamen in ipao suo appetitu trepidus indignationem potestatis humanæ pertimescit. Cum in terra frominem contra veritatem pavet, ejusdem veritatis iram colitus sustinet. Ille peccatorum suorum conscius, ea que possidet indigentibus jam largiri desiderat, sed tamen ne datis rebus egest, ipse formidat. Cumque carnis subsidia resorvando trepidus præparat, ab alimentis misericordize animam necat. Et cum pati in terra inopiam metuit, miernam sibi abundantiam supernæ relectionis abscindit. Qui enim conculcanda in infimis metunat, a summis metuenda patiuntur; et cum transire noiunt quod calcare peterant, judicium de supernis excipiunt, quod tolerare nequaquam posenet.

In expos. beati Job, l. xvi (Num. 2), adjunctum est : Dixi Domino, etc. — In a omni quippe quod bene agimus, nosmetipsos, non autem Dominum juvamus. Ipse enim vere nobis Dominus, quia et utique Deus est, qui bono non indiget servientis, sed bonitatem confert quam recipit, ut oblata bonitas mon ipsi, sed prius accipientibus, et post reddentibus prosit. Nam etsi in judicio Dominus veniens dicit: Quandiu fecistis uni de his fratribus meis minimis, mihi fecistis (Matth. xxv, 40), mira hoc pietate loquitur ex suorum compassione membrorum; et ipse nos per hoc, quod caput nestrum est, adjuvat, qui per nostra bona opera in suis membris adjuvatur.

b Omittitur in Mss.

ad semotipsem intes redeat, neque cum, qui est in- & Cap. XXXIV. -- Punes ceciderunt mibi in practaris; elenim hareditas mea præclara est mihi (Psal. xv. 6).

Cum de distinguendis multiplicibus rerum significationibus tractaretur, in expos. beati Job, l. xxx r. (Num. 18), adjunctum est: Funes ceciderunt miki in præclaris, etc. - Scriptura sacra aliquando fune dimen. sionum sortes, aliquando peccata aliquando fidem desigpare consuevit. Nam propter hæreditarias dimensionum sortes dicitur : Funes ceciderunt mihi in præclaris.etenim hæreditas mea præclara est mihi. Funes anippe in præclaris cadunt, dum per humilitatem vitæ sortes nos patrize melioris excipiunt. Rursum quia fune peccata signantur, per prophetam dicitur : Væ qui tra-hitis iniquitates in funiculis vanitatis (Isa. v, 18). Iniquitas namque in funiculis vanitatis trabitur, dum per engmentum eulea proteintur. Unde per Psalmistam dicitur: Funes peccatorum circumplexi sunt me (Psal. GEVILL 61). Quia enim funis addendo torquetur ut crescat, non immerito peccatum in fune figuratur, guod perverse cordessepedum defenditur multiplicatur. Bursum fune lides exprimitur, Salomone attestante, qui ait: Funiculus triples difficile rumpitur (Eccl. 11, 12), qui videlicet fides, quie de cognitione Trinitatis ab ore prædicantium texitur, fortis in electis permanens, in solo reproborum corde dissipatur.

CAP. XXXV. — Ego clamavi, quoniam exaudisti me, Deus (Psat. xv., 6).

In expos. beati Job, L. xxxv (Num. 4), adjunctum est: Ego clamavi, etc. — b Non enim ait: Quis clamavi, exaudisti me; sed Clamavi, quomiam exaudisti me. Qui enim loquens exauditus fuerat, votis profcientibus exauditus clamabat : Mirifice misericordies inas, qui salvos facis sperantes in le, quiz tunc mini-rum misericordize Domini mirze apud nosmetipsos, qui eripimur, fiunt, cum per easdem misericordias quan gravia fuerint pericula quæ evasimus agnoscuntur.

CAP. XXXVI. - Sub umbra alarum tuarum protege me (Psal, xvi, 9).

Dam de custodia divina circa nos tractaretur, in expos. beati Job, l. xxxu (Num 7), adjunctum est : Sub umbre elerum tuerum protege me. — Quin nos parvulos Dominus dum protegit, autrit, et non gravi atque onerosa, sed levi et blanda protectione nos refovet, dum suas in nos misericordias exerit, quasi more avium, super nos alas tendit.

CAP. XXXVII. -- Diligam te, Domine', virtus mea (Peal. xvu, 1).

în expos. beati Job, î. xxxII (Num. 14), adjunctum est: Diligam te, etc. — Certum est quippe est quis minus diligit ereptorem suum, qui minus intelligii periculum quod evasit; et vile solatium desensoris deputat, qui virtutem adversarii debilom putat. Unde bene ereptionem suam Domino tribuens propheta dicebat : Diligam te, Domine, virtus mea, aperte vide-ficet dicens : Eo te magis diligo, quo, infirmitatem propriam sentiens, virtutem meam te esse cognosco.

CAP. XXXIII. — Dizi Dommo: Deus mous es 24, D CAP. XXXVIII. — Caligo sub pedibus ejus; et ascendit super cherubim, et volavit; volavit super pennas sentorum, et posuit tenebras latibulum enum (Peal. XXI.)

Cum de divinse essentiz celsitudine tractaretur, in expos. beati Job, l. xvii, (Num. 59), adjunctum est: Caligo sub pedibus ejus, etc. — Caligo sub pedibus est, quia non in ea claritate ab inferioribus cerniter, qua in superioribus dominatur. Ascendit enim super cherubim, et volavit ; cherubim quippe plenitudo scien-tiæ dicitur. Proinde super plenitudinem scientise ascendime perhibetar et volasse, quia majestatis ejus celsitudinem scientia nulla comprehendit. Volavit ergo, quia longe in altum ab intellectu nostro se rapuit. Volavit super pennas ventorum, quia scientiam trans-condit animarum. Possit tenebras tatibulum sums,

a In Mss., non contineper.

Abest a Mss.

quia dum caligine nostræ infirmitatis obscuramur, A toris excrescunt. Eternitatis quippe præmia præstoper ignorantiam nostram nobis absconditur, ne a nobis modo in æterna et intima claritate videatur. Unde ei et in Canticis canticorum a sponsa dicitur:
Fuge, dilecte mi (Cant. vui, 14), fuge.

A toris excrescunt. Eternitatis quippe præmia præstopunga, vires ex adversitatibus sumunt, quia, crescente pugna, gloriosiorem sibi non ambigunt manere victoriam. Sic itaque electorum desideria dum præmitur, adversitate proficiunt, signi flatu premiture.

CAP. XXXIX. - Item unde supra.

a Super cherubim Beminus ascendit et volavit, quia super plenitudinem scientize, quie esse in hominibus petuit, incarnationis suze gloriam exaltare dignatus est, ut hoc ejus volare sit, potentiz suze mysterium ab intellectu humano subducere. Quantalibet enim plenitudine scientize vita spiritualium fulgeat, apprehendere non valet quomodo factum sit ut qui exstitit conciperetur, et ante szecula auctor hominum nasceretur home in fine szeculorum, Deus caro esset, Verbum in fine fieret. Unde recte et illic additur: Volavit super pennas vanterum, quia videlicet transcendit omnes intellectus animarum. Vento quippe animas figurari pro velocitate suze cogitationis non inconvenienter accipimus.

CAP. XL. — Posuit tenebras latibulum suum (Psal. xvii, 12).

Dum de bono prenitentise per aspirationem supernæ gratise tractaretur, in expos. beati Job, l. v (Num. 12, 13), adjunctum est: Possit tenebras latibulum summ.—Auctor nester, quia nobis in hoc exsilium dejectis lacem sum visionis abstulit, sese nostris oculis quas i in tenebrarum latibulo abscondit. Quas nimirum escitatis nostra tenebras cum studiose conspicients, smeutem ad lamenta provocamus. Flet enim escitatem, quam foris patitur, si humiliter meminit quod interiorum lumine privetur. Cumque tenebras quibus esircumdatur respicit, splendoris intimi ardenti se desiderio affligit, omnique intentionis nisu sentetipsam concutit, et supernam lucem, quam condita deseruit, repulsa quærit. Unde tit plerumque ut in ipsis pils fletibus illa interni gaudii claritas erumpat, et mens quæ in torpore esca jacuerat, ad inspectionem futgoris intimi suspiriis vegetata convalescat. Cap. KLI. — Tenebrosa aqua in nubibus aeris. Pra

AP. XLI. — Tenebrosa aqua in nubibus aeris. Pras fulgore in conspectu ejus nubes transierunt, grando st carbones ignis (Psal. XVII, 12, 13).

Dum de prædicatorum Ecclesiæ virtutibus tractaretur in expos. beati Job, I. xvn (Num. 30), adjunctum est: Tenebrosa aqua in nubibus aeris, etc.—b Tenebrosa aqua, quid aliud quam occultam signat scientiam prophetarum, qui ante adventum Domini dum occultis sacramentis gravidi mysteria immensa gesta-rent, intuentium oculis, eorum intelligentia caligabat? Præ fulgore vero nubes transierunt, qu'a prædicatores sancti universa mundi spatia miraculorum claritate percurrunt. Qui etiam grando et carbones ignis vocati sunt, quia et per correctionem feriunt, et per fammam charitatis accendunt. Ipsa quoque libera sanctorum increpatio natura grandinis convenienter exprimitur. Grando enim veniens percutit, liquata rigat. Sancti autem viri corda audientium et terrentes feriunt, et blandientes infundunt. Nam quemadmo-dum feriant Propheta testatur dicens: Virtutem terribilium tuorum dicent, et magnitudinem tuam narra-bunt (Psal. cxliv, 6). Et quemadmodum blandientes rigent, secutus adjunxil : Memoriam abunduntiæ suavilatis tuce eructabunt, et justitia tua exsultabunt (lbid., 7).

CAP. XI.II. — Qui persecit pedes meos tanquam cervorum (Psal. xvii, 34).

Cum de perfectorum studiis tractaretur, in expos. neati Job, I. xxvi (Num. 24), adjunctum est: Qui perfecit pedes meostanquam cervorum.—Robustorum mentes in Deo immobiliter fixæ tanto adversa quæque despiciunt, quanto cernunt quod contra præcepta condi-

a In Cod. Michael. legitur hoc desumptum ex commentario Exech. homilia. Sed quæ est hæc homilia? Nultibi ceste id nobis occurrit. Libro 1, comm. in lib.

lantes, vires ex adversitatibus sumunt, quia, crescente pugna, gloriosiorem sibi non ambigunt manere vic-toriam. Sic itaque electorum desideria dum premuntur, adversitate proficiunt, sicut ignis flatu premitur ut crescat; et unde quasi exstingui cernitur, inde roboratur. In eo namque ostendimus quanta ad Deum cupiditate flagramus, si non solum ad eum per tranquilla et mollia, sed etiam per aspera et dura transimus. Bene ergo per Psalmistam dicitur : Qui persecit pedes meos tanquam cervorum. Cervus enim cum montium juga conscendit, quaque se aspera, quaeque se objiciunt sentibus illigata, dato saltu transgreditur, et absque ullo cursus sui obstaculo in superioribus elevatur. Ita etiam electorum mentes, quæque sibi in hoc mundo obsistere atque obviare conspiciunt, contemplationis saltu transcendunt, et more cervorum, despectis terrenorum sentibus, in superna se evehunt. Unde idem Psalmista iterum dieit : Et in Deo mee transgredier murum (Ibid., 30). Murus quipne B est omne quod itineri nostro objicitur, ne ad emm qui diligitur transcatur. Sed murum transgredimur, com præ amere supernæ patriæ quæque in hoc mendo fuerint objecta calcamus.

CAP. XLIII. — Filli alieni mentiti sunt miki, filli alieni inveteraverunt et claudicaverunt a semitis suis (Psal. xvII).

In expos. beati Job, l. xix (Num. 40), adjunctum est: Filii alieni mentiti sunt mihi, etc. — c Israeliticus populus idcirco claudus nominatur, quia sanum gressum in operatione non habuit. Quippe quia utroque pede uti noluit, dum unum Testamentum recipit, aliud spernit.

CAP. XLIV. — Gæli enarrant gloriam Dei (Psal. xvni, 1).

In expos. beati Job, l. Iv (Num. 10), adjunctum est: Cæli enarrant gloriam Dei. — Quid cœlorum nomine nisi prædicantium vita signatur? Ipsi igitur sunt cæli, ipsi sol esse memorantur. Cæli, scilicet, quia intercedendo protegunt; sol, quia prædicando vim luminis ostendunt.

CAP. XLV. — In sole possit tabernaculum suum (Paal. XVIII, 6).

In expos. beati Job, l. xxxiv (Num. 25), adjunctum est: In sole possit tabernaculum suum. — Ac si diceret: Humanitatis assumptre sacramentum in lumine manifestæ visionis ostendit.

CAP. XLVI. — Ipse enim tanquam sponsus procedens de thalamo suo (Ibid.).

retur, hom. 38 in Evang. (Num. 3), adjunctum est: Ipse enim tanquam sponsus procedens de thalamo suo.

— Tanquam sponsus Redemptor noster de thalamo suo processit, qui ad conjungendam sibi Ecclesiam incarnatus Deus de incorrupto utero Virginis exivit.

Cap. XLVII. — Pones eos ut clibanum ignis in tempore vultus tui, Dominus in ira sua conturbabit eos, et devorabit eos ignis (Peal. xx, 10).

Dum de iniquorum futuræ retributionis pæna traetaretur, in expos. beati Job, l. xv (Num. 35), adjunctum est: Pones eos ut clibanum ignis in tempore vulnus uti, etc.—Sciendum est quod omnes reprobi, quia ex anima simul et carne peccaverunt, illic in anima pariter et carne cruciantur. Clibanus namque intrinsecus ardet; is vero qui ab igne devoratur ab exteriore incipit parte concremari. Ut ergo sacra eloquia ardere et exterius et interius reprobos demonstrarent, eos et ab igne devorari, et sicut clibanum poni testantur, ut per ignem crucientur in eorpere, et per dolorem ardeant in mente (Ibid., lib. vi, num. 47).

Regum, cap. 1, num. 39, leguntur pene similia.

b Item lib. xxvu, num. 15, et lib. xx, num. 38

c Caput hoc et duo sequentia non habertur in Maa.

In tempore staque vultus Domini injusti omnes et ut A quæ sustentet. Sit itaque amor, sed non emolliens; clibanus puniuntur, et ab igne devorantur, quia apparente judice, cum a visione illius eorum multitudo repellitur, et intus per desiderium ardet conscientia... et foris carnem cruciat gehenna.

CAP. XLVIII. - Deus meus, clamabo per diem, nec exaudies; et nocte, et non ad insipientiam mihi (Psal xxi, 3).

Dum de dispensatorio divinæ misericordi.e dono circa electos tractaretur in expos. beati Job. 1. xx (Num. 61), adjunctum est : Deus meus, clamabo per diem, etc. — Sancta Ecclesia persecutionis tempore, fide stat, desideriis clamat. Sed dolet se quasi non respici, dum sua videt in tribulationibus vota differri. Alto namque consilio omnipotens Deus cum sancti ejus adversariorum persecutionibus comprimuntur, cumque assiduis ut liberentur interpellationibus clamant, differre solet voces petentium, ut merita patientium crescant, quatenus eo magis exaudiantur ad meritum, quo citius non exaudiuntur ad votum. Di-B cit ergo Psalmista: Deus meus, clamabo per diem, nec exaudies, et nocte. Atque ipsa utilitas de exaudiendi mora mox subditur, cum illic protinus subinfertur: Et non ad insipientiam mihi. Ad multiplicandam quippe sanctorum sapientiam proficit, quod postulata tarde percipiunt, ut ex dilatione crescat desiderium, ex desiderio intellectus augeatur. Intellectus vero cum intenditur, eius in Deum ardentior affectus aperitur. Affectus autem ad promerenda coelestia tanto fit capax, quanto fit exspectando longanimis. Sed tamen inter hæc sanctorum patientiam dolor urget ad vocem, et cum dilati proficiunt, metuunt ne deficiant, et vacui rebus despecti reprobentur.

CAP. XLIX. — Item unde supra.

In expos. beati Job, l. xxvi (Num. 34). — Nemo qui tardius auditur, credat quod a superna cura negligatur. Sæpe enim nostra desideria, quia celeriter non flunt, exaudiuntur; et quod impleri concite petimus, ex ipsa melius tarditate prosperatur. Sepe C vox nostra eo perficitur, quo differtur; et cum su-perficie tenus petitio negligitur, vota nostra altius in cogitationum radice complentur, sicut et semina messium gelu pressa solidantur; et quo ad superficiem tardius exeunt, eo ad frugem multipliciora consurgunt. Desideria itaque nostra dilatione extenduntur ut proficiant; proficient ut ad hoc quod perceptura sunt convalescant. Exercitantur in certamine, ut majoribus cumulentur præmiis in retributione. Labor protrahitur pugnæ, ut crescat corona victoriæ. Suos ergo Dominus cum velociter non exaudit, quo repellere creditur trahit. Internus quippe est medicus, et peccatorum in nobis contagia quæ inesse medullitus reprobat secat; abscindit virus putredinis ferro tribulationis; et quo voces ægri audire dissi-mulat, eo ægritudinis finem procurat. Hinc est ergo quod Propheta ait: Clamabo per diem, nec exaudies; et nocle, et non ad insipientiam mihi (Psal. xx1, 3). ficit, quod die ac nocte clamantem me continuo non exaudis, quia unde me in temporali tribulatione quasi deseris, inde ad æternam supientiam plus erudis. Hinc etiam dicit: Adjutor in opportunitatibus, in tribulatione (Psal. 1x, 10). In tribulatione guippe dicturus, opportunitatem præmisit , quia sæpe tribulatione conterimur, et tamen opportunum nondum est ut desiderio ereptionis adjuvemur.

CAP. L. - Virga tua et baculus tuus, ipsa me consolata sunt (Psal. xxII, 4).

In expos. beati Job, l. xx (Num. 14), adjunctum est: Virga tua et baculus tuus, etc. — Virga percutimur, et baculo sustentamur. Si ergo est districtio virgæ, quæ feriat, sit econtra consolatio baculi

a Cap. 50 et 51 in Mss. non sunt. b In Excusis, de discernendo voluptatis et necessitatis negotio.

sit rigor, sed non exasperans; sit zelus, sed non immoderate saviens; sit pietas, sed non plus quam expediat parcens.

CAP. LI. - Impinguasti in oleo caput meum (Psal. xxII. 5).

In expos. beati Job, l. m (Num. 33), adjunctum est : Impinguasti in oleo caput meum. - Ac si dicat : Charitatis pinguedine replesti mentem means. Exerait velut testa virtus mca (Psal. xxi. 16). Etenim testa igne solidatur. Caro autem eo ex passione sua robustior exstitit, quo per infirmitatem moriens, a morte sine infirmitate surrexit. Et iterum : Exercit velut testa virtus mea. Sicut testa enim ejus virtus exaruit, quia susceptæ carnis infirmitatem passionis suæ igne roboravit.

CAP. LII. - Qui non accepit in vano animam suam (Psal. xxiu, 4).

Cum de studio boni operis tractaretur in exposbeati Job, l. vn (Num. 38), adjunctum est : Qui non accepit, etc. — De unoquoque electo per Psalmistam dicitur : Qui non accepit in vano animam suam la vano namque animam suam accipit, qui sola przesentia cogitans, que sequantur in perpetsum non attendit. In vano animam suam accipit, qui ejus vitam negligeus, ei curam carnis anteponit. Sed animam suam in vanum justi non accipiumt, quia intentione continua ad ejus utilitatem referent quidquid corporaliter operantur, quatenus et transcunte opere operis causa non transeat, que vite premia post vitam parat. Sed have curare reprobi negliguat. quia profecto, ambulantes in vacuum, vitam sequentes fugiunt, invenientes perdunt. Unde melius a pravorum imitatione compescimur, si corum damna ex fine pensamus.

CAP. LIII. - De necessitatibus moss eripe me (Psal. xxiv, 17).

Dum de b cohibendis per usum bense operationis, infirmitatis humanæ desideriis tractaretur in expos. beati Job, l. xx (Num. 23, 29), adjunctum est: De necessitatibus meis eripe me. — Natura humana bene condita, sed ad infirmitatem vitio propriæ voluntatis lapsa in calamitatem cecidit, quia, pressa innumeris necessitatibus, nihil in hac vita nisi unde a Migeretur invenit. Sed cum eisdem naturæ nostræ necessitatibus plerumque plusquam expedit, deservimus, mentisque curam negligimus, ex miseria negligentiæ, infirmitati nostræ addimus squalorem culpæ. Necessitates namque naturales hoc habere valde periculosum solent, quod sæpe in eis minime discernitur quid circa illas per utilitatis studium, et quid per voluptatis vitium agatur. Crebro enim occasione seductionis inventa, dum necessitati debita reddimus, voluptatis vitio decervimus, et infirmitatis velamine ante discretionis oculos excusatio nostra se palliat, ac quasi sub patrocinio explendæ utilitatis occultat. Infirmita-Ac si diceret : Nequaquam mihi ad insipientiam pro-ficit, quod die ac nocte clamantem me continuo non prinibil est aliud, quam calamitati miseriam addere, ac vitiorum squalorem eadem miseria multiplicare. Unde sancti viri in omne quod agunt studiosissima intentione discernunt, ne quid plus ab eis naturæ suæ infirmitas quam sibi debetur exigat, ne sub necessitatis tegmine in eis vitium voluptatis excrescat. Alied enim ex infirmitate, aliud ex tentationis suggestione sustinent; et quasi quidam rectissimi c arbitres, inter necessitatem voluptatemque constituti, hanc consolando sublevant, illam premendo frenant. Unde fit ut etsi infirmitatis suce calamitatem tolerent, tamen ad squalorem miserize per negligentiam non descendant. Hoc ipsum enim esse in calamitate est necessitatem naturæ ex carnis adhuc corruptibilis infirmitate sustinere; quas videlicet necessitates cupichat

c Ita Mss. omnes, non arbitri, ut legitur in Vulgatis. Familiarem nustro Gregorio vocem hanc jam sæpe probavimus.

me. Sciebat enim plerumque voluptatum culpas ex necessitatum occasione prorumpere, et ne quid sponte illicitum admitteret, hoc ipsum satagebat evel'i quod nolens ex radice tolerabat. At contra pravi gaudent in his corruptionis suæ necessitatibus, quia nimirum eas ad usus voluptatum retorquent. Cum enim reliciendis cibo corporibus natura serviunt, per delectationem gulæ in voluptatis ingluvie distenduntur. Cum tegendis membris vestimenta quærunt, non solum quæ tegant, sed etiam quæ extollagt appetunt; et contra torporem frigoris non solum quæ per pinguedinem muniant, sed etiam quæ per mollitiem delectent; non solum quæ per mollitiem tactum mulceant, sed etiam quæ per colorem oculos seducant. De his ergo necessitatibus liberari Psalmista desiderans, dicit: De necessitatibus meis eripe me. Necessitatis enim causam in usum voluptatis vertere quid est aliud quam calamitati suæ squalorem miseriæ sociare?

CAP. LIV. - Proba me, Domine, et tenta me (Psal. |xxv, 2).

Cum de providæ circumspectionis electorum studiis tractaretur in expos. beati Job, 1. vn (Num. 21), adjunctum est: Proba me. Domine, et tenta me. -L'um securos nos ac de virtutum affinentia elatos repentinus vel flagelli dolor, vel infirmitatis tentatio, percutit, protinus a status sui vertice mentis nostra elatio succisa cadit, ut de semetipra nihil audeat, sed, infirmitatis sue ictu prostrata, manum levantis querat. Hinc est quod sancti viri, cum de occulta erga se dispositione suspecti sunt, plus prospera ipsa pertimescunt, tentari appetunt, flagellari concupiscunt, quatenus incautam mentem metus et dolor erudiat, ne, in hac peregrinationis via hoste ex insidiis erumpente, sua eam deterius securitas sternat. Recte ergo per Psalmistam dicitur : Proba me, Domine, et tenta me.! Ac si aperte dicat : Prius vires xxxvii, 18). Quia enim sanctæ mentes suæ corrutionis vulnus sine putredine non esse considerant. libenter se sub manu medici ad sectiones parant, ut aperto vulnere virus peccati exeat, quod sana cute intus occidebat.

CAP. LV. — Dominus illuminatio mea, et salus mea; quem timebo (Psal. xx1, 1)?

In expos. beati Job, l. xiv (Num. 41), adjunctum est: Dominus illuminatio, etc. - Ex pæna culpæ est, videre bonum quod agere debeat, et tamen implere non posse. Et rursum ex graviori pœna culpæ est quod agere debeat nec videre. Unde et contra hæc utraque Psalmistæ voce dicitur: Dominus illuminatio mea, et salus mea. Contra ignorantiæ enim tenebras illuminatio, contra infirmitatem vero salus est Dominus, quando et ostendit quid debeat ad agendum appeti, et vires præbet ut quod ostenderit possit impleri.

CAP. LVI.—Item unde supra.

In expos. beati Job, lib. xix (Num. 39), - Crebro namque peccatum, aut ignorantia, aut infirmitate perpetratur, ut vel nesciat homo quid velle debeat, vel non omne, quod voluerit possit. Quo contra recte per Psalmistam dicitur : Dominus illuminatio meu et salus mea. Quia enim et scientiam Dominus it virtutem præbet, et contra ignorantiam illuminaio, et contra infirmitatem salus vocatur.

JAP. LVII. - Unam petit a Domino, hanc requiram (Psal. xxv1, 4).

Cum b de cavendis pravorum desideriis et appe-

Caput 55 et 56 in Mss. desiderantur.

b In Editis, de mentis tranquillitate a mundi tumultibus retinendæ.

· Michael., tumultus. Utic. utramque lectionem

evadere, qui dicebat : De necessitatibus meis eripe A tendis bonorum studiis tractaretur in expos. beati Job, I. 1v (Num. 57), adjunctum est: Unam petis a Domino, hanc requiram. — Omnes, qui vel illicita appetunt, vel in hoc mundo videri aliquid volunt, densis cogitationum tumultibus in corde comprimuni tur. Dumque desideriorum turbas intra se excitanta prostratam mentem pede miseræ frequentationis calcant (*Ibid.*, n. 18). At contra, sancti viri, quia nihil hujus mundi appetunt, nullis procul dubio in corde tumultibus premuntur. Omnes quippe inordinatos motus desideriorum a cubili cordis manu sanctæ considerationis ejiciunt; et quia transitoria cuncta despiciunt, ex his nascentes cogitationum o insoleutias non patiuntur. Solam namque æternam patriam appetunt: et quia nulla huius mundi diligunt, magna mentis tranquillitate perfruuntur. Annon cunctos a se cogitationum tumultus expulerat, ani dicebat : Unam petii a Domino, hanc requiram, ut habitem in domo Domini. A frequentia quippe ter-B licet solitudinem semetipsum contulerat; ubi eo tutius nihil extraneum conspiceret, quo competens nil amaret. A tumultu rerum temporalium magnum quemdam secessum petierat, quietam mentem, in qua tanto purius Deum cerneret, quanto hunc cum se solo solum inveniret.

CAP. LVIII. — Abscondes eos in abscondito vultus tui a conturbatione hominum (Psal. xxx. 21).

Cum de e'ectorum virtutibus tractaretur, in expos. beati Job, lib. 1v (Num. 19; et lib. 1v, num. 9), adjunctum est : Abscondes eos in abscondito vultus tui a conturbatione hominum. - Electus quisque in judicio per internum visum in vultu divinitatis absconditur, dum reproborum foris cæcitas districta animadversione justitiæ repulsa turbatur. Sancti itaque viri ab importunitate desideriorum temporalium, a tumultu inutilium curarum , a clamore perstrepentium perturbationum semetipsos sacri verbi gladio morinspice, et tune ut ferre valeo tentari permitte. Hinc c tificare non desinunt, atque intus ante Dei faciem in sinu mentis abscondunt. Unde recte per Pasimiin sinu mentis abscondunt. Unde recte per Psalmistam dicitur : Abscondes eos abdito vultus tui a conturbatione hominum. Quod quamvis perfecte postmoduni flat, etiam nunc ex magna parte agitur, cum a temporalium desideriorum tumultibus delectatione in interiora rapiuntur, ut mens eorum dum in amorem Dei tota tenditur, nulla inutili perturbatione laceretur. Hinc est quod Paulus per contemplationem mortuos et quasi in secreto divinitatis absconditos discipulos viderat, quibus dicebat : Mortui enim estis, et vita vestra abscondita est cum Christo in Deo (Colos. III, 3). Qui enim mortificare se appetit, valde ad inventam requiem contemplationis hilarescit, ut exstinctus mundo lateat, et a cunctis exteriorum rerum perturbationibus intra sinum se intimi amoris d abscondit.

> CAP. LIX.—Ego dixi in pavore meo: Projectus sum a vultu oculorum tuorum. (Psal. xxx, 25).

> Cum de electorum profectibus, per propriæ infirmitatis cognitionem tractaretur, in expos. beati Job, 1. XXIII (Num. 41-43), adjunctum est : Ego dixi in pavore meo, etc .- Vir sanctus æternam patriam • contemplatus, et lize mala pensans, in quibus erat, atque illa bona considerans, in quibus adhue non erat, ait: Ego dixi in pavore meo, l'rojectus sum a vultu oculorum tuorum. Sublevatus quippe in exstasi (qued nostri interpretes pavorem non proprie vocaverunt) a vultu oculorum Dei vidit se esse projectum. Post interni quippe luminis visionem , quæ intus anima per contemplationis gratiam radio claritatis emicuit, a semetipso recessit, et cognitione percepta, vel quibus

exhiber.

d Editi cum Michael., abscondat.

e Utic. et Gemet., contemplatur.

malis hic adesect invenit; neque enim quis presentis A ter in expos. beati Job, l. 28 (Nam. 42), adjunctum vite mala sicut sunt conspicere prævalet, si bona mternæ patriæper contemplationis gustum contingere needum valet. Unde et a vuitu oculorum Dei projectum se esse cognovit. Sublevatus quippe vidit quod se hic videre non posse ad se relaxatus ingemuit. Perfectam scilicet animam ista compunctio afficere familiarius solet, quia omnes imaginationes corporeas insolenter sibi obviantes discutit, et cordis oculum figere in ipso radio incircumscripta lucis intendit. Figuras corporalium specierum ad se intus ex infirmitate corporis trahit; sed perfecte compuncta hoc summopere invigilat, ne cum veritatem quærit, eam imaginatio circumscriptæ visionis illudat, cunctasque sibi obviantes imagines respuit. Quia enim per illas infra se lapsa est, sine illis super se ire conatur. Et postquam per multa indecenter sparsa est, in unum se colligere nititur, ut, si magna vi amoris pro-valet, esse unum atque incorporeum contempletur. · Unde aliquando ad quamdam inusitatam dulcedinem interni saporis admittitur, et raptim aliquomodo B ardenti spiritu afflata renovatur, tantoque magis inhiat, quanto magis quod amet degustat. Atque hoc intra se appetit, quod sibi dulce sapere intrasecus sentit, quia videlicet ejus amore dulcedinis sibi co-ram viluit; et postquam hanc utcunque percipere potuit, quid sine illa dudum fuisset invenit. Cui in-lierere constur, sed ab ejus fortitudine sua adhuc infirmitate repellitur. Et quia ejus munditize con-temperari non valet, flere dulce habet, sibique ad se cadenti infirmitatis sum lacrymas sternere. Neque enim potest mentis oculum in id quod contra se raptim conspexerat figere, quia inso vetustatis sue usu deorsum ire compellitur. Inter hac anhelat, æstuat, super se ire conatur, sed ad familiares tenebras suas victa fatigatione relabitur.

CAP. LX. -- Item unde supra.

in expos. beati Job, l. xvm (Num. 66).-- b Contemplatus quippe interna gaudià visionis Dei et socialem frequentiam angelorum persistentium, reduxit eculos ad ima; vidit quo jaceret, qui ad hoc conditus fuerat ut in coelestibus stare potuisset. Pen: avit ubi esset, et quod esset ingemuit, Projectumque se a vultu oculorum Dei doluit, quia in comparatione tucis intima, graviores senserat exilii sui tenebras euzs tolerabat.

CAP. LXI .- Viriliter agite, et confortetur cor vestrum (Psal. xxx, 25).

In expos. beats Job, 1. vu (Num. 24), adjunctum est: Viriliter agite, etc. — Justorum fortitudo est carnem vincere, propriis voluntatibus contraire, delectationem vitæ præsentis exstinguere, hujus mundi aspera pro æternis præmiis amare, prosperitatis blandimenta contemnere, adversitatis metum in corde superare. Reproborum vero fortitudo est transitoria sine cessatione diligere, contra flagella conditoris insensibiliter perdurare, ab amore rerum temporalium nec ex adversitate quiescere, ad inanem gloriani etiam cum vitæ detrimento pervenire, mali-tiæ augmenta exquirere, bonorum vitam non solum verbis ac moribus, sed etiam gladiis impugnare, in semetipsis spem ponere, iniquitatem quotidie sine ullo desiderii defectu perpetrare.

CAP. LXII.—Item unde supra.

in expos. beati Job, l. xxvi (Num. 63). — Dicens vaim : Viriliter agite, et consorteur cor vestrum, quod illico subdidit, quasi sexum cordis munire curavit. Luxuriosi quippe mens corrumpitur si rebus transitoris delectetur.

CAP. LXIII. - Viriliter agite, et consortetur cor vestrum (Psal. xxx, 25).

Dum de disserendo intellectu sacri eloquii tractare-

Reliqua desunt in Mss.

b Mss. non habent capita 60, 61, 62.

· In Cod. Michael. indicatur lib. xxxur in Job. In

est : Viriliter agile, etc. - Scriptura sacra viros vocare consuevit, qui nimirum vias Domini fortibus et non dissolutis gressibus sequuntur. Unde et Paulus ait : Remissas manus et dissoluta genua erigite (Hebr. xii, 12). Unde et Sapientia in Proverbiis dicit : O viri, ad vos clamito (Prov. VIII, 4). Ac si aperte diceret : Ego non feininis, sed viris loquor, quia hi qui fluxa mente sunt mea verba percipere neggagnam

CAP. LXIV. - Beati quorum remissæ sunt iniquitates. el quorum tecla sunt peccata (Psal. XXXI. 1).

Cum de electorum per internam gratiam studis tractaretur, hom. 4 in Ezech. (Num. 6), adjunctum est: Beati quorum remissa sunt iniquitates, etc. - · Sancti viri ante Dei oculos student culpis linguæ tegere meritis vitæ. Student pondere bonorum operum premere immoderata verborum. Unde sancta Ecclesia in suis electis quotidie otiosæ locutionis vitium virtute boni operis tegit. Beati, ergo, quorum romissa sunt iniquitates, et quorum tecta ant peccata (Hebr. 14, 13). Sed rursum cum scriptum sit: Omnia nuda et aperta sunt sculis ejus, quomodo tegi possuat que ejus oculis cui cuncta nuda sunt abscondi nequaquam possunt? Sed quia hoc qued tegimus inferius ponimus, atque hoc undo tegimur nimirum superducimus, ut quod est subterpesitum tegamus , tegere peccata dicimur que quesi subterpo-nimus, dum abdicamus , eisque abud superducissus , dum bonze actionis opus ad hee post eligimus, ut præferamus. Pecesta itaque tegimus, cum bons facta malis actibus superpenimus. Quando ergo abdicamus mala que fecimos, et eligimus bena queque ut facianus maia quis recisaus, et etigianus baia querque ut facianus, quasi tegmen ei rei superducimus quam erubescimus videri. Qui ergo priora mala deseria, et bona posterius facit, per hoc quod addit tran-actam nequitiam tegit, cui boni operis meritam superducit. Quamibet enim sancti viri in hac adhuc vita sint, habent tamen quod ante Dei ocules operire de-beant, quia omnino est impossibile ut set in opere, aut in locutione, aut in cogitatione punquam delin-

CAP. LXV. - Conversus sum in ærumna mea, dum confringitur spina (Psal. XXXI, 4).

Dum de bono poenitentiæ tractaretur in expos. beati Job l. xx (Num. 21), adjunctum est: Conversus sum in ærumna mea, etc. - Quid hoc loco per spinam hisi omne peccatum evidenter exprimi-tur ? Quia dum trabit ad delectationem, quasi pungendo lacerat mentem. Hinc ergo justi et prenitentis voce dicitur: Conversus sum in cerumna men, dun confringitur spina, quia scilicet mens ad lamentum verlitur, ut peccati punctio pomitendo frangatur. In translatione vero alia non confringi, sed configi spina perhibetur. Quod videlicet ab codem sensu non dissonat , quia pomitentis animas ad fuctum ducitur, dum perpetrata culpa in momoria fixa retinetur.

CAP. LXVI. - Dixi: Pronuntiabo adversus me injustitiam meam Domino, et tu remisisti impietatem cordis mei (Peal. XXXI, 5).

Dum de abstergendis cogitationum nondum procedentibus in opere flagitiis tractaretur, Reg. past. part. 111 (csp. 29, admon. 30), adjunctum est: Dixi, Sæpe misericors Deus eo citius peccata cordis abluit, quo hæc exire ad opera non permittit, et cogitata nequitia tanto citias solvitur, quanto effectu operis districtius non ligatur. Unde recte per Psalmistam diciter : Dixi : Pronuntiabo ad injustitiam meam Domino, et tu remisisti impietatem cordis mei. Qui enim impietatem cordis subdidit, Juia cogitationum injustitias pronuntiare vellet indi-cavit. Dumque ait: Dixi: Pronuntiato, acque illico

Utic. lib. Exxu. Exstat here how. 4 in Exech. loco assignato.

adjunxit : Et in remisisti, quam super hiec sit facilis A nomine Jesu, et dimiserunt eos. Sed cuin avocatolorum venia ostendit; qui dum se adhuc promittit petere, hoc quod se petere promittebat obtinuit; quatenus quia usque ad opus non venerat culpa, usque ad cruciatum non perveniret pœnitentia, sed cogitata afflictio montem tergeret, quam nimirum tantummede cogitata iniquitas inquinasset.

CAP. LAVII. - In camo et freno maxillas eorum constringe, qui non appreximent ad te (Psal. XXXI.

Cum de utilitate temporalis flagelli tractaretur in expos. beati Job, l. xxvi (Num. 56), adjunctum est: In camo, etc. — Sæpe qui jubentis verba non audiunt ferientis verberibus admonentur, ut ad bona desideria saltem pesase trahant, quos præmia non invitant. Si vero etiam flagella conspiciunt, constat nimirum quod tanto illic gravioris vindictæ supplicia sentiant, quanto hic majoris providentia gratiam cal-

spiritu oris eius omnis virtus corum (Peal, XXXII. 6).

Dum de apostolorum virtutibus per sancti Spiritus donum tractaretur in expos. beati Job, 1. xvn (Num. 48-50), a djunctum est: Verbo Domini cœli firmati sunt, etc. — Quid cœlorum nomine nisi sancti apostoli designantur? Qui verbis pluunt, et coruscant miraculis, quorum virtus ex dono confortatur spiritus. De quiduorum virius ex dono confortatur spiritus. De qui-bus per eumdem Psalmistam dicitur: Cæis enarrant gloriam Dei (Psal. xvm, 1). Quibus tune virtutem dedit spiritus, cum replevit: quod Luca referente didicimus, qui ait: Factus est repente de cælo sonus tanquam advenientis spiritus vehementis, et replevit totam domum ubi erant sedentes; et apparuerunt illis dispertitæ linguæ tanguam ignis, seditque super singulos eorum. El repleti sunt omnes Spiritu sancto, et cæperunt loqui variis linguis, prout Spiritus sanctus dabat eloqui illis (Act. u, 2. Es hom. 30 in Evang., num. 7, 8). Ex eo ergo acceperunt ornamenta virtutis, quos immensa ante possederat fœditas timoris. Sci- C bus tractaretur in expos. beati Jeb, l. xix (Num. 15), mus enim quod ille apostolorum, id est cœlorum primus, ante acceptam hujus spiritus gratiam, quoties dum mori timuit, vitam negavit. Qui non pœnis, non afflictionibus, non terribili potestate cujusquam, sed unius mancipii sola est interrogatione prostratus. Et anidem mancipium ne sexus firmior terribile demonstraret, ancilla est inquirente tentatus. Rursusque ut talis sexus infirmitas etiam officii sui dejectione vilesceret, non ab ancilla tantum, sed ab ostiaria est ancilla requisitus. Ecce quam vilis est ad tentandum persona requisita, ut aperte prodere-tur quanta eum timoris infirmitas possederit, qui nec ante vocem ostiariæ ancillæ subsisteret. Sed jam hic paulo ante timidus, qualis post acceptam virtutem Spiritus existeret videamus. Certe, Luca testante, didicimus contra sacerdoles ac principes quanta Domi-num auctoritate prædicavit. Nam cum facto miraculo quæstio fuisset exorta, et sacerdotum principes, semiores, ac Scribæ in apostolorum persecutione concurrerent, ess in medio statuentes, in qua virtuto
miraculum fecerint percunctari curaverunt. Quibus, repletus Spiritu sancto, Petrus dixit : Principes populi et seniores, si nos hodie dijudicamur in benefacto hominis infirmi, in quo iste salvus factus est, notum sit omnibus vobis el omni plebi Israel, quia in nomine Jesu Christi Nazareni, quem vos crucifixistis, quem Deus suscitavit a mortuis, in hoc isfe astat coram vobis samus (Act. xlvm, 9, 10). Cumque erga hæc persequentium furor excresceret, eosque sacerdotes ac principes Jesum pradicare prohiberent, contra minas principum qua auctoritate Petrus excreverat indicatar, cum illic protinus subditur: Petrus vero et apo-stoli dizerunt: Obedire oportet Deo magis quam ho-minibus (Act. v, 29). Sed cum auctoritatem prædicantium resistentium precepts non premerent, ad fla-gella perveniur, fram subditur: Tune principes ta-cerdotum costs domnitionerunt ne loquerentur in

virtulem premere nec flagella valuerunt, patenter ostenditur, cum protinus subinfertur: Et illi quidem istant gaudentes a conspectu consilli, quoniam digni habiti sunt pro nomine Jesu contunctium puti (Ibid., 41). Mox citam post flagellorum gandia quid agereut indicatur: Omni autem die in templo et circa domos non cessabant, docentes et evangelizantes Jesum Chri-stum (Ibid., 42). Ecce ille qui paulo ante timidus jam linguis loquitur, coruscat miraculis, infidelitatem sacerdotum ac principum libera voce increpat, ad prædicandum Jesum exemplum auctoritatis cæteris præstat. Ne in nomine Jesu loqui debeat verberibus prohibetur, nec tamen compescitur. Contemnit fla-gella ezedantium, qui paulo ante requirentium verba timuerat, et qui ancillæ vires requisitus expavit, vi-res principum czesus premit. Spiritu ergo eris ejus omnis virtus corum. Ejusdem enim jam sancti Spiritus virtute solidatus, hojus mundi altitudines libertatis calce deprimebat, ut in imo esse cerneret quod CAP. LXVIII. - Verbo Domini codi firmati sunt, et B contra Creatoris gratiam altum tumeret. Hisc est firmitas cœlorum, hæc sunt dona Spiritus, quæ diversis manifestari virtutibus solent. Quas occultæ dispensationis munere divisas Paulus enumerat, dicens : Alii. quidem per spiritum datur sermo sapientiæ, alii autem sermo scientiæ secundum eumdem spiritum, alteri fides in eodem spiritu, niii autem gratia sanitutum in uno spiritu, alii operatio virtutum, alii prophetia, alii uno spiriti, alli operatio viritami, alli propietta, alli discretto spiritaumi, alli genera linguarami, alli interpretatio serromumi (I Cor. xis, 8, seq.); quem mos generali definitione concludens, sit: Her autom omnia operatur unus atque idem Spiritus, dividens singulis prost unit. Beno itaque dicitur: Et spiritu uris ejus emnis virtus sorum, quia predicatores sancti, nisi promissa Paracleti dona perciperaat, aulio fortitudinis decore chroispont.

CAP. LXIX. — Congregans quasi in more aquas maris (Psal. XXXII, 7).

Dum de perversis contra Ecclesiam machinationiadjunctum est: Congregane quasi in utre aques maris.

— Aquas maris quasi in utre Dominus congregat, cum, mire moderamine cuncta dispenens, in suis clausas cerdibus carnalium minas frenat. Extremi namque temporis persecutione crescente, apertas hæreticorum voces sancta Ecclesia tolerare compellitur, cum motus cordis sui, quos nunc intra cegitationum sinus contegunt, tunc in voce manifesti erroris aperiunt. Nunc enim sicut per Joannem dicitur: Draco in abysso clausus tenetur (Apoc. xx, 3), quia diabolica malitia in corum subdolis cordibus occultatur. Sed, sicut illic dictum est, Educetur draco de puteo abyssi, quia quod modo præ timore tegitur, tunc contra Ecclesiam publice de iniquorum cordibus omne serpentinum virus aperitur. Nunc enim abscondit se sub blandiente lingua sseviens conscientia, et malitia calliditatis quasi quadam se tegit abysso simulationis. Nunc Dominus, sicut Psaliniste voce utre congregata aunt cum amaritudo perversa mentis non erumpit exterius in vocem pravæ libertatis.

– Gustate et videle, quoniam suavis CAP. LXX. est Dominus (Psal. XXXII. 9).

Cum de nutriendo in Demn desiderio, per experimentum bonorum actuum tractaretar, homil. 36, in Evang. (Num. 1), adjunctum est : Gustate et videte, - Augent semper spirituales deliciæ desiderium in mente dum satiant, quia quanto magis earum sapor percipitur, eo amplius cognoscitur quod avi-dius ametur; et ideireo non habitæ amari non possunt, quia earum sapor ignoratur. Quis enim amare valeat qued ignorat? Preinde Psalmitta nos admonett, diocus: Gustate, et videte, quoniam suavis est Dominus. Ac si aperte dicat: Suavilatem ejus non cognoscitis, si hane minime gustatis. Sed cibum vitæ ex palato cordis tangite, ut probantes ejus dulcedinem amare valeatis. Sed has homo delicias tunc amisit, cum in paradiso peccavit, cum os a cibo internæ dulcedinis clausit. Unde nos quoque nati in hujus peregrinationis arumna, huc fastidiosi jam venimus, nec scimus quid desiderare debeamus, tautoque se amplius fastidii nostri morbus exaggerat, quanto se magis ab esu illius dulcedinis animus elongat; et eo jam internas delicias non appetit, quo eas comedere diu longeque desuevit. Fastidio ergo nostro tabescimus, et longa inediæ peste fatigamur. Et quia gustare intus nolumus paratam dulcedinem, anamus foris miseri famem nostram.

CAP. LXXI. — Divites equerunt, et esurierunt (Psal. xxxIII, 11).

Dum de distinguendis veris et falsis deliciis tractaretur in expos. beati Job, l. xv (Num. 9), adjunctum est: Divites eguerunt et esurierunt. — Si de exteriori fame egestas divitum, et esuries diceretur, profecto divites non essent, qui pane corporis indigerent. Sed quia dum exterius multiplicantur interius inanes flunt, et divites pariter et egentes esse memorantur, quia videlicet pane sapientize saturari minime merentur.

Cum de comprimenda sui præsumptione per cognitionem divini occultique judicii tractaretur in expos. beati Job, l. v (Num. 55), adjunctum est: Omnia ossa mea, etc. — Quid per ossa nisi fortia acta signantur? De quibus et per prophetam dicitur: Dominus custodit omnia ossa eorum. Et sæpe quæ agunt homines esse alicujus momenti æstimant, quia districtionis intimæ quam sit subtile judicium ignorant. Sed cum

CAP. LXXII. — Declina a malo, et fac bonum (Peal. XXXVI, 27);

Gum de perfectorum virtutibus tractaretur in expos. beati Joh, l. i (Num. 3), adjunctum est: Declina a malo, et fac bonum. — Nequaquam bona Deo accepta sunt, quæ ante ejus oculos malorum admistione maculantur. Hinc namque per Salomonem dicitur: Qui in uno offenderit, mults bona perdit (Eccle. 1x, 18). Hinc Jacobus attestur dicens: Quicunque totam legem servaverit, offendat autem in uno, factus est omnium reus (I ac. 11, 10). Hinc Paulus ait: Modicum fermentum totam massam corrumpit (I Cor. v. 6).

CAP. LXXIII. — Item unde supra.

In expos. beati Job, l. xxm (Num. 46). — a Declinare quippe a malo est ab eo quo jacuit surgere. Bonum vero facere est mercedis opera in quibus requiescere debeat præparare. Qui enim declinat a malo, sed bona non facit, surrexit quidem ab eo quo jacuit, sed ubi requiescere debeat necdum paravit.

CAP. LXXIV. — Dominus custodit omnia ossa eorum, unum ex his non conteretur (Psal. xxxIII, 21).

In expos. beati Job, l. xxIII (Num. 48), adjunctum est: Dominus custodit omnia ossa eorum, etc.—Quod utique non de ossibus corporis, sed de viribus dicitur mentis. Nam certe novimus quod et multorum corporaliter ossa confracta sunt; et persecutores Domini latronis illius cui dictum est: Hodie mecum eris in paradiso (Luc xxIII, 43), sicut latronis alterius, in cruce crura fregerunt.

CAP. LXXV. — Fiant sicut pulvis ante factem venti, et angelus Domini affligens cos (Peal. XXXIV, 9).

Dum de tentationum exercitio casuque tractaretur in expos. beati Job, l. m (Num. 62, 63), adjunctum est: Fiant sicut pulvis ante faciem venti, etc. — Qui in corde suo aura tentationis rapitur, quasi ante faciem venti pulvis elevatur; et cum inter hæc divina districtio percutit, quid aliud quam angelus Domini affligit? Sed hæc aliter aguntur a reprobis, aliter ab electis. Illorum namque corda ita tentantur, ut consentiant; justorum vero tentationes quidem suscipiunt, sed repugnant. Illorum mens delectabiliter capitur; et si ad tempus quod male suggeritur displicet, sed postmodum per deliberationem libet. Isti vero sic tentationum jacula excipiunt ut semper re-

A Hoc caput cum sequenti omittitur in Mss.

b Mss. Utic. et Michael., quidquid intra se ex suggestione carnali, etc.

cognoscitis, ai hane minime gustatis. Sed cibum vitæ A sistendo fatigentur, et si quando unque ad delectatioex palato cordis tangite, ut probantes ejus dulcedinem amare valeatis. Sed has homo delicias tunc amisit, cum in paradiso peccavit, cum os a cibo internæ dulcedinis clausit. Unde nos quoque nati in

> CAP. LXXVI. — Fignt viæ corum tenebræ, et lubricum (Psal. xxxv. 6).

> In expos. beati Job, l. xix (Num. 39), adjunctum est: Fiant viæ eorum tenebræ, et lubricum. — Ut scilicet per tenebras ire quo ire debeut non videant; qui etsi tecla viderint, in eis tamen per lubricum stare non possunt. Isti itaque per lubricum inter bona claudicant, illi per tenebras quæ bona sequantur ignorant.

CAP. LXXVII. — Omnia osea mea dicent, Domine, quis similis tibi (Peal. xxxiv, 10)?

Cum de comprimenda sui præsumptione per cogni mea, etc. — Quid per ossa nisi fortia acta signantur? De quibus et per prophetam dicitur: Dominus custodit omnia ossa corum. Et sæpe quæ agunt homines esse alicujus momenti æstimant, quia districtionis intimæ quain sit subtile judicium ignorant. Sed cum per contemplationem rapti superna conspiciunt, ab ipsa aliquo modo præsumptionis suæ securitate liquefunt; et tanto magis in divino conspectu trepidant, quanto nec bona sua digna ejus examine quem conspiciunt pensant. Hinc est enim quod is qui fortia operando profecerat per spiritum sublevatus clama-bat: Omnia ossa mea dicent: Domine, quis similis tibi (Psal. xxxiv, 10)? Ac si diceret: Carnes men verbum non habent, quia infirma mea apud te funditus silent; ossa autem mea tuæ magnitudinis laudem dicunt, quia ipsa quoque quæ esse in me fortia credidi tua consideratione contremiscuut.

CAP. LXXVIII. — Item unde supra.

In expos. beati Job, l. xviii (Num. 79). Dum de qualitate divinæ in homine similitudinis tractaretur, adjunctum est: Domine, quis similis tibi? — Ad hoc sancti omnes ad illa gaudia æterna perveniunt, ut esse Deo similes possint, sicut scriptum est: Cum apparuerit, similes ei erimus, quoniam videbimus eum sicuti est (I Joan. 111, 2). Et tamen scriptum est: Domine, Deus virtutum, quis similis tibi (Psal. LXXXVIII, 5)? Et iterum ait: Quis similis erit Domino inter d filos? Unde ergo similes, et unde non similes, nisi quia huic sapientiæ et similes erunt ad imaginem, et tamen non erunt similes ad æqualitatem? Aspiciendo quippe æternitatem Dei, fit eis ut æterni sint. Et dum visionis ejus donum percipiunt, ex perceptione beatitudinis imitantur quod vident. Et similes ergo sunt; quia beati sunt, et tamen Greatori similes non sunt, quia creaturæ sunt. Et habent itaque quamdam Dei similitudinem, quia non habent finem. Et tamen incircumscripti æqualitatem non habent, quia habent circumscripti æqualitatem non habent, quia habent circumscriptionem.

GAP. LXXIX. — Vidi impium superexaltatum, et elevatum e sicut cedros Libani; transivi, et ecce non erat (Psal. xxxvi, 35).

Cum de provectu meritorum et de malorum cognitione tractaretur, in expos. beati Job, l. xv (Num. 68), adjunctum est: Vidi impium superexaltatum, etc.— David propheta quoniam a dilectione præsentis sæculi jam corde transierat, iniqui gloriam describens dicebat: Vidi impium superexaltatum et elevatum sicut cedros Libani. Sed quia cor huic mundo non subdidit, hunc jure despexit, dicens: Transivi, et ecce non erut. Esset quippe aliquid in ejus æstimatione Impius, si ipse ab hoc sæculo per intentionem mini-

· · · Desideratur in Mss. hoc caput.

d Nonnulli Mss., inter filies hominum.

In Gamet., hie et deinceps, super cedros.

me transissel. Sed is qui non transcunti magnum A aliquid esset, transcunti animo quam nibil esset apparuit, quia dum æterna retributio cogitatur, præ-sens gloria quam sit nulla cognoscitur. Hinc Moyses, cum supernæ contemplationis gloriam quæreret, dixit: Transiens videbo visionem (Exod. III, 3). Nisi enim gressum cordis a sæculi amore movisset, nequaquam intelligere superna potuisset.

CAP. LXXX. - Computruerunt, et deterioraverunt cicatrices mece a facie insipientice mece (Psal. 23XVII, 6).

Cum de abolenda memoria præteritorum excessnum tractaretur, in expos. beati Job, l. IX (Num. 83), adjunctum est: Computruerunt, etc. — Qui peccatum corrigit et plangit, cicatricem vulneri superducit. Sed cum mens decepta hoc unde jam pœnituit ad delectationem sui revocat, cicatrix pœnitentiæ, quæ superducta fuerat, ad putredinem vulneris redit, ut fetoitaque cicatrices, nisi sanationes sunt vulnerum? Laxatas namque nequitias ad delectationem memoriae redire conspexerat, qui cicatrices deflebat. Cicatrices quippe computrescere est sanata jam peccatorum vulnera rursus in tentationem serpere, atque ex eorum suggestionibus post superductam cutem pœni-tenuæ fetorem culpæ iterum, doloremque sentire, quia videlicet in re et nihil foris opere agitur, et sola intus cogitatione peccatur, districtoque se reatu mens obligat, nisi hoc sollicitis lamentis tergat.

CAP. LXXXI. — Incurvatus sum, et humiliatus sum usquequaque (Psal. XXXVII, 7).

Dum de cavendo usu pravæ consuetudinis tractaretur, hom. 13 in Evang. (Num. 7), adjunctum est: Incurvatus sum, etc. — Plerumque videmus quæ agenda sunt, sed opere non implemus; nitimur et infirmamur. Mentis judicium rectitudinem conspicit, sed ad hanc operis fortitudo succumbit, quia nimicitur contingat per meritum repelli. Usitata etenim culpa obligat mentem , ut nequaquam surgere pos-sit ad rectitudinem. Conatur et labitur, quia ubi sponte diu perstitit, ibi et cum noluerit coacta cadit. Unde bene de hac nostra incurvatione ex typo humani generis per Psalmistam dicitur : incurvatus sum. et humiliatus sum usquequaque. Contemplatus quippe quod ad supernam lucem intuendam homo conditus fuerat, sed peccatis exigentibus foras missus, mentis suæ tenebras portat , superna non appetit, in infimis intendit , cœlestia nequaquam desiderat , terrena semper in animo versat. Et hoc, quod de suo genere doluit, in seipso exclamavit dicens: Incurvatus sum, et humiliatus sum usquequaque. Contemplationem namque cœlestium perdens, si sola carnis necessaria homo cogitaret, incurvatus et humiliatus esset, sed tamen usquequaque non esset. Quem ergo a supernis cogitationibus non solum necessitas dejicit, sed etiam voluptas illicita sternit, non solum incurvatus, sed D nsquequaque incurvatus est.

* CAP. LXXXII. — Ego autem ad flagena paratus sum (Psal. xxxvii, 18).

Cum de parato semper ad suscipienda flagella, electorum animo tractaretur in expos. beati Job, l. vu (Num. 21), adjunctum est: Ego autem ad flagella paratus sum. — Quia enim sancti mentis suze corruptionis valnus sine putredine non esse considerant, libenter se sub manu medici ad sectiones parant, ut aperto vulnere virus peccati exeat, quod sana cute intus occidebat.

CAP. LXXXIII. - Iniquitatem meam ego pronuntiabo, et cogitabo pro peccato meo (Psal. xxxvII, 19).

Abest a Mss.

b Utic. et Michael., sed de leis cogitare con-PATROL. LXXIX.

Dum de non abolenda ad corrigendum per cognitionem infirmitatis propriæ peccati memoria tracta-retur in expos. beati Job, l. viii (Num. 37), adjunc-tum est: Iniquitatem meam ego pronuntiabo, etc.— Tribulatio spiritus electorum linguam commovet, ut reatum pravi operis vox confessionis impugnet. Sciendum quoque est qui sæpe reprobi peccata confitentur, b sed defiere contemnunt. Electi autem culpas suas vocibus confessionis aperiunt, districtæ animad-versionis fletibus insequuntur. Unde et propheta postquam se iniquitatem suam pronuntiare spopondit, cogitare se etiam de eis subdidit. Ac si aperte fateretur dicens: Sic reatum lingua loquitur, ut nequaquam expers a mœroris stimulo per alia spiritus vagetur, sed culpas loquens vulnus aperio; culpas vero ad correptionem cogitans, salutem vulneris ex medicamine mœroris qua ro. Qui enim mala quidem quæ perpetravit insinuat, sed flere quæ insinuaverit, recusat, quasi subducta veste vulnus detegit, sed torpente mente medicamentum vulneri non apponit. rem prava delectatio habeat, postquam salutem vulneris jam cicatrix sarcita cute monstrabat. Quid B Confessionis igitur vocem solus necesse est ut mœror excutiat, ne vulnus proditum sed neglectum, quo licentius jam per humanam notitiam tangitur, deterius putrescat. Psalmista ergo plagam cordis non solum detexerat, sed detectæ etiam medicamentum mæroris adhibebat, dicens: Iniquitatem meam pronuntiabo, et cogitabo pro peccato meo. Pronuntiando enim occultum vulnus detegit, cogitando autem quid aliud quam medicamentum vulneri apponit? Sed afflictæ menti, et sua sollicite damna cogitanti, rixa pro semetipsa oritur contra semetipsam. Nam cum se ad lamenta pœnitentiæ instigat, occulta se increpatione dilaniat.

CAP. LXXXIV. — Posui ori meo custodiam, cum consisteret peccator adversum me (Psal. XXXIII, 2).

In expos. beati Job, l. xxIII (Num. 18), adjunctum est : Posui ori meo . etc .- Inflammatur quippe corda justorum, cum non correpta crescere conspiciunt acta malorum, eorumque culpre se participes credunt, rum jam de pœna peccati est ut ex dono quidem C quod in iniquitate crescere silendo permittunt. David possit bonum conspici, sed tamen ab eo quod aspipossit bonum conspici, sed tamen conspici, sed tamen conspici, sed tamen conspici, sed tamen conspici, sed tamen conspici, sed tamen conspici, sed tamen conspici, sed tamen conspici, sed tamen conspici, sed tamen conspici, sed tamen conspici, sed tamen conspici, sed tamen conspici, sed tamen conspici, sed tamen conspici, sed tamen conspici, sed tamen conspici, sed tamen conspici, sed tamen conspici, sed t propheta postquam sibi silentium indixerat, dicens:
Posui ori meo custodiam, cum consisteret peccator
adversum me; obmutui et humiliatus sum, et silui a bonis; in ipso suo silentio justo zelo charitatis exar-sit. Qui illico subdidit: Et dolor meus renovatus est. Concaluit cor meum intra me, et in meditatione mea exardescet ignis (ibid. 3). Intus ergo cor concaluit, quia dilectionis ejus ardor per admonitionem locutionis exterius emanare recusavit. Ignis in meditatione cordis exarsit, quia increpatio delinquentium a correptione oris refrixit. Charitatis enim zelus consolatione admirabili augendo se temperat, quando contra iniquorum opera per vocem correptionis emanat, ut et quæ corrigere non valet increpare non desinat, ne se participem delinquentium ex consensu taciturnitatis addicat.

GAP. LXXXV. — Obmutui, et non aperui os meum, quoniam tu secisti (Psal. xxxviii, 3).

Cum de non reluctando divinis judiciis tractaretur ia expos. beati Job, l. xxiii (Num. 33), adjunctum est : Obmutui , etc. - Flagellatus homo considerans quia illo major est Deus in omne quod patitur, ejus judicio se postponat cui se minorem esse non dubitat. Et quod a meliore patitur justum credat, etiam si ejusdem justitiæ causas ignorat. Quisquis enim pro peccato percutitur, nisi murmurando renitatur, eo ipso jam justus esse inchoat, quo ferientis justitiam non accusat. Homo namque sub Deo est conditus, et ad conditionis ordinem redit, quando sibi æquitatem judicis sui, etiam quam non intelligit, anteponit, ut considerata potentia creatoris, deferveat tumor mentis per memoriam conditionis. Unde David propheta, cum percussionis pondere in exces-

temnunt.

c Abest a Mss.

sum vocis crumpere cogeretur, ad considerationem & fui. In tantum vero et ipte mendex, in quante conditionis suæ se recolligens, sit: Obmutui, et nos aperui os maum, quoniam la fecisti me. Pensavit enim conditionis suze ordinem, et justitiam percussionis Invenit, quia qui benigne eum qui non erat condidit, eum prosecto qui erat nonpisi juste percussit.

GAP. LXXXVI. — Veruntemen vene conturbatur om-nis homo (Psal. XXVII., 7).

Dum de numanæ naturæ infirmitatibus tractaretur in expes. beati Job, 1. xxx (Num. 54-56, inverso ordine), adjunctum est: Verumismen vane conturbatur omnis homo. — Quanquam ad imaginem Del ambulet home, tamen vane conturbatur. Plerumque agitar ut et turbetur vir sanctus exterius, et imperegrical us de la contra del la contra del la contra del la contra del la contra del la contra de la contra de la contra del Patrir intus divino adjulorie, tamen adhuc foris sareina promatur humana. Magna namque est securitas cordis, mil concupiscentim habere secularis. Nam si ad terrena adipiscenda cor inhiat, securum tranquillumque esse nullatenus petest, quia aut non habita concuplecit ut habeat, aut adepta metuit ne amittat; et dum in adversis sperat prospera, in prosperis formidat adversa, huc illucque quasi quibusdam fuctibus volvitar, ac per modos varios rerum alter-mantium mutabilitate versatur. Sin vero semel in appetitione superme patrize forti stabilitate animus Agitur, minus rerum temporalium perturbatione vexater. A cunctie quippe externis motibus eamdem intentionem suam quasi quemdam secretissimum se-cessum petit; ibique incommutabili inbærens, et mutabilia cuncta transcendens, ipsa jam tranquiliitate quietis suse in mundo extra mundum est; excedit profecte ima omnia intentione summorum; et cunctis rebus quas non appetit libertate quadam superesse se sentit; nec tempest tem rerum temporalium Intus sustinet, quam intuetur foris, quia terrena omnia que concupita opprimere mentem poterant despecta subterjacent. Unde bene per prophetam dictur: Statue tibi speculam (Jerem. xxx1, 21), ut dum quisque speculatur summa superemineat infimis. Bine etiam Habacue dicit : Super custediam mean stabo (Habac. 11, 1). Stat quippe super custodiam suam, qui per solerliam disciplinæ terrenis desideriis non succumbit, sed supereminet, ut dum semper stantem appetit æternitatem, infrase sit eiomne qued trausit. Tamen quia vir sanctus quantalibet virtuta profecerit, euru in hae vita positum adhuc extrin-tecus carnis infirmitas premit, bene Habacue iterum unam sententiam protulit, ad utraque servientem, ait etenim: Et introivit tremor in essa mea, et subtus me turbata est virtus mea (Habac. III, 16). Ac si diceret : Non mea virtus est, in qua superius raptus imperturbabilis maneo, sed mea infirmitas est, in qua inferius turbor. Ipse ergo super se imperturbabilis est, ipse sub se perturbabilis, quia super se ascen-derat in quantum rapiebatur ad summa; et sub semetipso erat, in quantum adtruc reliquias trahebat in Dinduna. Ipse super se imperturbabilis, quia in Dei jam contemplationem transierat. Ipse sub se perturjam contemplationem transierat. Ipee sub se perturhabilis, quia sub semetipse adhuc infirmes home
remanchet. Huic sementize David propheta concinans, sit: Ego dini in excesse mentia mem: Omnio
Jame mendas (Psal. cxv, 2). Cui responderi potest:
Si omnia, et ta, faisaque jam erit sentantia quam
mendax ipse pretuliati. Si vero ipse non es mendax,
vero jam sententia non erit, quia dum tu verax es,
non omnis homo eognoscitur mendax. Sed notambum
quod præmittur: Ego dini in excesse mentis memper encessum ergo mentis etiam semetipsum trantit, cum de hominis qualitate definivit. Ac al patenver dicat: De falsitate omnium hominum inde verans ver dicat: De falsitate omnium heminum inde veram sententiam protuli, unde ego ipse super bominem

quantum per excessem mentie super bominem. Sie duagne, sic perfecti omnes, quamvis adhue aliquid turbulgatum de infirmitate carais tolerent; jama ta-men intrinsecus tranquillissime secrete perfruuntur per contemplationem mentis, ut quidquid accident exterius, in nullo turbet interius. Cap. LXXXVII. — Eduxit me de lacu miseries, et de

luto facis; el sigluit super petram pedes meos, et direxit gressus meos; et immisit ju os marm canticum novum, hymnum Deo nostro (Psal. XXXIX.

Cam de incrementis bonorum operum tractaretur, s hom. 9 in Esoch. (Num. 4), adjunctum est: Eduali me de lacu miserier, etc. — Qui adhec ex superbise vertice stamus, cum jam de aternitatis timore aliquid sentire cooperimus, dignum est ut ad pomitentiem ondamus; et cum, infirmitatem nostram subtilher cognoscentes, humiliter facemus, per divini verbi consolationem surgere ad fortiora opera debemus; et eum fam in bonorum operum soliditate persistimus, necesso est ut unde nosmetipsos correximus, inde jam prædicantes et allos revocemus. Nam jaconti non precipitur ut ad prædicationem pergat, ne infirmes quisque hoc quod verbo ædificare potest opere destruat. Recte ergo nunc per prophetam dieitur : Educit me de lacu miseriæ, et de lute facis : statuit super petram pedes meos, etc. Postquam de luto fecis se eductum asseruit, statutosque pedes suos super petrum conspexit, immissum in os suum suos super perrum conspexit, immission in os suum canticum nevum asseruit. Prime chim de lute pravitatis educitur, ut ejes pedes per fidem in petra solidentur. Et postquam honi operis pedes et grensus jam in petra fixerat, tunc prædicationis canticum accipit, ut hymnum Deo dicere et operibus et vocibus possil. Sic Saulus dum superbus Damascum pergeret, Redemptoris voce prostratus jacuit; et qui prædicator futurus erat, non tamen mon et al. prædicator futurus erat, non tamen mox ut prædicator futurus erat, non tamen mox ut prædicaret quod viderat audivit; sed ei jacenti dicitur: Ingrediere in civitatem, et dicetur tilt quid et apertest facere (Acs. IX, 7). Jacens ergo hoc soloma audire potuit, ut surgens disceret quod audierat. Surgens vero hoc didicit, ut qua didiceret predicaret

Cap. LXXXVIII. -- Mules facinti, at Domine Dans moss, stirabilio and (Post. XXXIX, 6).

Cum de Creatoris potentia ex creaturarum miraculis tractaretur in expos. beati Job, 1. vi. (Num. 18), adjunctum est : Multa fecisti, etc. — Quis omnipo-tentis Dei mirabilia perserutari sufficiat ; quod cuncta ex minito creavit; quod ipsa mundi fabrica mira po-tentim virtute disposita sit, et super aera contun saspenditur, et super abyssum terra fibratur; quod on rebus invisibilibus omnis hæc universitas existit: quod hominem fecit, ut ita dixerim, in brevi celligons mundum alterum, sed rationalem; quod hunc, ex anima et carne constituens, investigabili virtutis dispositions permiscuit spiritum et lutum? Ex his itaque allu! novimus, allud et sumus; sed tamen mirari negligimus, quia ea que încompreheusibili indagațione mira must in beimant coulie usu vituerunt. Unde fit ut si mortues homo suscitetur, in admirationem omnes exciliant; et quetidie home, qui non erat, nascitur, et nemo miratur; dum proon dubio omnibus constet quia plus sit creari quod non erat quam reparari quod erat. Quia arida Aaron virga floruit (Num. 17), cuncti mirati aună; et que-tidie ex arente terra arbor preducitur, virtuaque pal-veris în lignum vertitur, et nemo miratur. Quia quia-que panibus quinque millia homiaum antiati sunt (Joan. 6), crevisse escam sub dentibus cancri mirati sunt; quotidie sparsa grana seminum plenitudine multiplicantur spicarum, et nemo miratur. Aquam

a Ita Utic., Michael. et alii. Gemet. autem, quem 'sequanter Excusi, incommutabiliter inhærens, etc.

sunt (Joan 2); quotidio humor terre in radice vitis attractus per botrum in vinum vertitur, et nemo miratur. Mira itaque sunt omnia que mirari homines negligunt, qui ad considerandum, ut prædiximus, neu torpescunt.

CAP. LXXXIX.—Annuntiavi, et locutus sum, musti-plicati super numerum (Psal. xxxix, 6).

Cum de stabilitate electorum et reprobatione malorum, fidem intra sanctam Ecclesiam specietenus toroni, noem intra sanciam accresiam specierents, tonentium tractarotur, hom. 19 in Evang. (Num. 5), et in expos. benti Joh, l. xxv (Num. 21), adjunctum est: Amunitari, et lecutus sum, etc. — Vocante Demino, super numerum multiplicantur fideles, quin etiam ii ad fidem veniunt, qui ad electorum numerum non pertingunt. Nine enim fidelibus per confessionem admisti sunt, acd propter vitam reprobem illie connumerari in sorte fidelium non merentur. Propteta itaque intuens tantos hoe Ecclesiæ tempore specietenus credera, quantos nimirum certum est electorum numerum summamque transire, ait : Multiplicati sunt super numerum. Aç si diceret : Multis Écclesiam intrantibus, etiam il ad fidem specietenus regni veniunt, qui a numero regni cœlestis excluduntur, quia electorum summam sun videlicet makiplicitate transcendunt.

* CAP. XC. - Universum stratum ejus versasti in infir-

mitata ojas (Psel. xi., 4).

In expos. beati Job, i. vin (Num. 41), adjunctum est: Universum stratum ojas versasti, etc.

Quia dum nos tentatia carnis concutit, tremesacta nostra insirmitas etiam mentis cubile con-

CAP. ACI. - Universum stratum eius versasti in infir-

mitate ejus (Psal. xl., 4). bum de multipleidus in sacro elegilo rerum significationibus wactaretur in expos. beati Job, k. xxii (Num. 46, 47), adjunctum est: Universum strainm ejus versasti, etc.—Quid hoe loce per stratum nius requies temporalis accipitur? Cum enim quisque, euris ascularibus fatigatus, deserve per divinent gratiam bujus mundi itinera laboriosa compungitur, cogitare selet quemedo presentis vitre de-sideria fugiat, et ab ejus laboribus requiescat; sibi-que men desideratus quietis ordinem querit, et velut quadiam stratum sieut a cunctis laboribus cossatio-mis locum inveniro concupiscit. Sod quia in hac vita adhuc homo positus in cujuslibet ordinis loco, in cuiuslibet secreti secessu vivere sine tentationibus nullatenus potest, plerumque in id quod ad requiem construitur major dolor tentationis invenitur. Unde et recte per Prophetam dicitur : Universum stratum ojue versusti in infirmitate ejus. Ae si diceret : Omne qued hie sibi paravit ad requiem, her ei mutasti coculte judicio ad perturbationem. Quod pio quidem Dei consilio agitur, ut hajos peregrimationis tempore electorum vita turbetur. Via quippe est vita præsens qua ad patriam tendimus; et ideireo hie occulto judicio frequenti perturbatione conterinur, ne viam cum anyona fortasso in ltimere prata conspiciunt, pergendi moras innectere, et a copti itmeris rectitudino declinaro, corumque gressus tardat putchri-tudo itimoris, dum delectat. Unde electis suis ad se pergentibus Dominus hujus mundi iter asperum facit; ne dum quisque vite presentis requie quasi vite ameenitate pascitur, magis eum diu pergere quam citius pervenire delectet; ne dum oblectatur in via. obliviscatur quod desiderabat in patria.

CAP. XCH. - Fueruns missi lacrymæ meæ panes die

ac nocte (Psat. xxx, 4).

Com de Austa compunctionis tractaretur in expos. Beati Job, I. v (Num. 15), adjunctum est : Fuerunt mihi lucryma mea panes die ac nocte. Luctu

semel in vinum permutatam videntes cuncti mirati A suo anima peacitur, cunt ad superne gaudie Sende sunt (Joan. 2); quotidio humor terræ in radice vitis sublevatur. Et intua quidem deleris sui gemitum telorat, sed en refectionis pabulum percipit, que his vis amoris per lacrymas emanet.

CAP. XCIII. - Memor ero tui de terra Jordanie, es. Hermoniim (Psal. XLI, 7).

Cum de bono humilitatis tractaretur in expos. beati Job, l. xxxny (Num. 13), adjunctum est : Memor ero tui de torra Jordanis, cie. — Quid Jordanis mist descensio? Hermoniim autem anathema, hi est allenatio, interpretatur. De terra ergo Jordanio et Hermonitm Dei reminiscitur, qui in ee quod semetipsum delicit. atome a se alienus existit, ad conditoris suff memoriam revocatur. Hinc est enim oreod voce Veritatis dicitur: Si quin vult post me venire, abneget semetipaum (Lue. 12, 23). Semetipsum enim abnegat, qui, cakata typho superbise, anto Dei ocules esas so alicaum demonstrat.

CAP. XCIV. - In die mandavit Dominus miseritar-

diam suam, et noste declaravit (Psal. XII. 9). Cum de electorum probationibus tractaretur in expos. beati Job, I. xxIII (Num. 52), adjunctum est: In die mandavit Dominus misericordiam suam, etc. Quia videlicet unusquisque superni doni gratiam in tranquillitate quietis percipit, sed quantum per-ceperit in adversitate perturbationis ostendit. Mi-sericordia ergo Domini in die mandatur, quia in tranquillo tempore cognosc ndo percipitur; in nocte vero declaratur, quia donum quod in tran-quillitate sumitur in tribulationibus manifestatur.

CAP. MCV. — Humiliari nos in loce affictivais, et operuit nos umbra mortis (Prol. 1111, 29).

In expos. beati lob, lib. xxvi (Num. 54), adjust-ctum est: Humiliasti noa in loco affictionis, etc. Locus afflictionis est vita præsens. Qui ergo ad seternam patriam tendunt, nue semetimos tempo-raliter in afflictionis loco deliciunt, ut tunc in loco gaudii veraciter sublimentur. (Ibid., lib. xx, num. Lvi.) Electorum namque animas modo dies num. Let. Delectorum namque animas modo dele afflictionis possident, quia dies letitize post sequun-tur. Seriptum quippe est: Timenti Denn bene erit in extremis (Eccle. 1, 15). Et rursum de Ecclesia dicitur: Ridebit in die novissimo (Prov. xxx1, 25). None enim tempus afflictionis est bonis ut sequatur eos exsultatio quandoque sine tempore. Sequitur: Et operuit nos umbra mortis. (Ibid., lib. 1v, num. 30.) Quid hoe loce per umbram mortis, nisi mors carnis accipiter? Quia sicut vera est mors qua anima separatur a Deo, ita et umbra mortis est qua caro separatur ab anima. De hac itaque nunc voce martyrum per Prophetam dicitur : Humiliasti nos in loco affictionis, et operuit nos ambra mortis. Quos enius constat non spiritu, sed sola carne mori, nequaquam se vera morte, sed umbra dicunt mortis operiri. (Ibid., lib. xxxIII, num. 6.) . Quid enim per umbraus, que tamen cum adjectione mortis ponitur, nisi mors carnis exprimitur, vel quilibet reprobi, qui antiqui hostis tenebras studio pravæ operationis imitentur? Unde voce martyrum per Pselmistam dieitur ; Hupro patria difigames. Solent enim nonnulli viatores, D miliasti nos in loco affictionis, et operati nos umbra cum anuma fortasso in limere prata conspiciunt, mortis. Umbra enim mortis electos Dei opprimit, cum mors carnis, quæ imago mortis æternæ est, ab hac eos vita disjungit; quia sicut illa a Deo animam, ila hæc ab anima separat corpus. Vel certe umbra eos mortis opprimit, quia de antique hoste scriptum est: mortis opprimit, quia de antiquo hoste scriptum est:
d Nomen illi mors (Apoc. vi. 8). Unubra ergo mortis
sunt omnes reprobi, quia illius nequitiam elationis
simitantur, ejusque imaginem quasi unubram exprimunt, dum ejus in se malitize similitudiaem
trahunt. Qui electos Dei operimat, cum contra illos
atrocitate persecutionis temporaliter convalescunt.
CAP. XCVI. — Lingua mea, calamus scribes velociter
scribentis (Psal. xliv, 2).
In expos. heati Job, L xxxu (Num. 7), adjunctum

tura delectet.

b In Excusis legitur : De variis luijus peregripationis perturbationibus, ne vræsens magis vita quam fu-

e Hoc loco in Mas. legitur: item unde supra.

d in pluribus Mss., nomen illius more.

quod scribimus permanet , lingua patris scribæ ca-lamus dicitur , quia ab eo est Verbum illico æternum, ac sine transitu generatum.

Survey person

CAP. XCVII. — A Accingere gladio tuo super semur tuum, potentissime (Psal. XLIV, 4).

In comm. Ezech., hom. 8 (Num. 26), adjunctum est: Ould in femore nisi pro-Accingere gladio tuo, etc. pago carnis exprimitur? De semore ergo Abrahæ virgo Maria exiit, in cujus utero unigenitus Patris incarnari dignatus est, ex qua incarnatione universo innotuit mundo Deus. Ipsi ergo per Prophetam dicitur : Accingere gladio tuo super femur tuum, potentissime. Gladium etenim circa femur sumpsit, quia sermo pradicationis illius ex incarnatione convaluit. LAP. XCV: II. - Intende, prospere procede, et regna, propter et veritatem, mansuetudinem, et justitiam (Psal. xLIV, 5).

cerit morte moriatur. Sed incarnatus Dominus virgam abstulit, quia vias vitæ per mansuetudinem ostendit. Unde et ei per Psalmistam dicitur : Intende prospere. procede, et regna, propter veritatem, et mansuetudi-nem, et justitiam. Timeri quippe quasi Deus noluit, sed quasi pater, ut amaretur, inspiravit.

CAP. XCIX. - Item unde supra.

In expos. beati Job, l. 1 (Num. 15). - Veritatem exsequens, mansuetudinem cum justifia conservavit. ut nec zelum rectitudinis in mansuetudinis pondere amitteret, nec rursum pondus mansuetudinis zelo rectitudinis perturbaret.

CAP. C. — Myrrha, et gutta, et casia a vestimentis mis, a gradibus eburneis, ex quibus delectavere te filiæ regum in honore tuo (Psal. xLiv, 9).

In expos. beati Job, l. xxxv (Num. 44), adjunctum est: Myrrha, et gutta, etc. — Quid myrrhæ, guttæ, et casiæ nomine nisi virtutum suavitas designatur? quid eburneis gradibus, nisi magna nitens fortitu-dine proficientium ascensus exprimitur? Redemptor igitur veniens, myrrha, gutta, et casia in vestimento utitur, quia ex electis suis, quibus se misericorditer induit, miræ virtutis fragrantiam aspergit, in quibus idem odor ab eburneis gradibus ducitur, quia in eis virtutum opinio non ex ostensione simulationis, sed ex veri ac solidi operis ascensu generatur. Bene autem subditur : Ex quibus delectaverunt te filiæ regum in honore tuo. Sanctæ namque animæ ab antiquis patribus ad cognitionem veritatis editæ, Redemptorem suum in honore eius delectant, quia ex eo quod hene agunt, suæ laudi nihil vendicant

 CAP. CI. — Adorabunt eum filiæ Tiri in muneribus (Psal. xLiv, 13).

In expos. beati Job., l. xxxv (Num. 34), adjunctum est: Adorabunt eum filiæ Tiri in muneribus.

— Aperire libet oculos sidei, et illud extremum sanctæ D Ecclesiæ de susceptione Israelitici populi convivium contemplari. Ad quod nimirum convivium magnus ille veniens Elias convivantium invitator adhibetur; et tune propinqui, tune noti ad eum cum muneribus veniunt, guem in flagello paulo ante positum contempseruni. Appropinquante enim die judicii, vel præcursoris vocibus, vel quibusdani erumpentibus sigu s, ipsa eis jam aliquo modo advenientis Domini virtus interlucet. Cujus iram dum pravenire festinant, conversionis suze tempus accelerant. Conversi autem cum muneribus veniunt, quia eum quem paulo ante i passione deriserunt, tunc virtuum opera quasi munera offerendo venerantur; illud procul dubio sua oblatione complentes, quod et cernimus magna ex

 In pluribus Mss., accinge gladium. Dimittitur in Mss.

est : Lingus mes, etc. — Quia quod loquimur transit, A parte jam factum, et adbuc credimus perfecte faciendum. Adorabunt eum filiæ Tyri in muneribus. Tune namque eum plenius filize Tyri in muneribus adorant. cum Israelitarum mentes, hujus nunc mundi desideriis subditæ, ei quem superbientes necaverant quandoque cognito suæ hostias confessionis apporiant.

> CAP. CII. — Umnis gloria ejus filiæ regis ab intus (Psal. xLIV, 14).

> In expos. beati Job, l. xix (Num. 20), adjunctum est: Omnis gloria ejus filiæ regis ab intus. Sed quia exteriora etiam irreprehensibilia Ecclesia custodit, jure de ea subdidit: In fimbriis aureis circumamicta varietate, ut et pulchra intus sibi sit, et aliis foris; et se provehens per internam gloriam, et alios erudiens per exteriora operum exempla.

> > CAP. CIII. - Item unde supra.

In expos. beati Job, l. viii (Num. 83). -Filia re-In expos. beati Job. l. 1x (Num. 62), adjunctum gum Ecclesia, quze in hono est opere spiritualium est: Intende prospere, etc. — Per legem quippe Deus virgam tenuerat cum dicebat: Si quis hæc vel illa fe
bet, quia hoc quod agit in ostentationis jactantia non habet.

> CAP. CIV. - Pro patribus tuis nati sunt tibi filii; constitues eos principes super omnem terram (Psal. XLIV. 17).

> In expos. beati Job, I. IV (Num. 61), adjunctum est : Pro patribus tuis nati sunt tibi filii, etc. cipes sanctæ ecclesiæ rectores vocat, quos indesinenter in loco prædicatorum præcedentium divina dispensatio subrogat.

> CAP. CV. - Transferentur montes in cor maris (Psal. XLV, 2).

> In expos. beati Job, l. xvm (Num. 50), adjunctum est : Transferentur montes in cor maris. — Quid per montes nisi prædicantium altitudo signatur? Electi quippe prædicatores æternæ patriæ non immerio montes vocantur, quia per vitæ suæ celsitudinem ima terrenorum deserunt, et coelo propinqui funt. De his ergo nunc montibus dicitur: Transferentur montes in cor maris. In cor enim maris montes translati sunt, cum prædicantes apostoli, a Judææ perfidia repulsi, ad intellectum gentilium venere. Unde ipsi quoque in suis Actibus dicunt : Vobis oportebut primum loqui verbum Dei; sed quia repulistis illud, et indignos vos judicastis æternæ vitæ, ecce convertimur ad gentes (Act. xII:, 45).

> CAP. CVI. — Vacate et videte, quoniam ego sum Deus (Psal. XLV, 11).

In expos. beati Job, l. v (Num. 19, 20), adjunctum est: Vacate et videte, etc. — Nisi quibusdam men-tibus contemplativa vita potius quam activa con-grueret, nequaquam per Prophetam Dominus diceret: Vacate et videte, quoniam ego sum Deus. Vacant qui bene in potestate sunt, cum terrenarum actionum strepitus pro divino amore intermittendo postponunt, ne dum ima indesinenter occupant, cor funditus a summis cadat. Sciunt enim quia nequaquam mens ad superna attollitur, si curarum tumultibus continue in infimis occupatur. Quid enim de Deo occupata obtineat, quæ de illo apprehendere aliquid etiam vacans laborat? Bene ergo per Psalmistau dicitur : Vacate et videte, quoniam ego sum Deus, qui qui vacare Deo negligit, suo sibi judicio lumen ejas visionis abscondit. Qui ergo rebus temporalibus occupantur, tunc bene exteriora disponunt, cum sollicite ad interiora refugiunt, cum nequaquam foris perturbationum strepitus diligunt, sed apud semet-'ipsos intus in tranquillitatis sinu requiescunt. Parva etenim mentes temporalium rerum tumultus intra semetipsas versare non cessant, etiam cum vacant. In cogitatione enim servant depicta que amaut, et

Quatuor capita quæ sequentur desunt in Mss.

quamvis mhil exterius faciant, apud semetipsas ta- A vehementi naves Tharsis conterit, quia mentes car-men sub pondere inquietæ quietis laborant. Quibus nalium, quæ prius in hujus mundi fluctibus vagabansi earumdem rerum administratio præbeatur, semetipsas funditus deserunt, et fugitiva temporalia per intentionis cursum continuis cogitationum passibus sequentur. Piæ autem mentes hæc et cum desunt. non quærunt, et graviter etiam cum adsunt serunt, quia per exteriorum curas a se exire pertimescunt. CAP. CVII. - Deus in gradibus eius dignoscetur, cum suscipiet eam (Psal. XLVII, 3).

Lib. 11, nom. 3, in Ezech (Num. 3), adjunctum est: Deus in gradibus ejus dignoscetur, etc.—Quid per hos gradus, nisi virtutum merita designantur? Sive enim in cognitione Mediatoris Dei et hominum, hominis Jesu Christi, seu in scientia divini eloquii, seu in ipsa fide quam de illo accepimus, quibusdam gradibus ad altiora incrementa pervenimus. Nemo enim repente fit summus, sed in bona conversatione a minimis quisque inchoat, ut ad magna perveniat. Deus ergo in gradibus ejus dignoscetur, cum suscipiet B eaiu. Dum enim sanctam Ecclesiam Dominus suscipit, in gradibus ejus dignoscitur, quia ejus gloria per illius incrementa declaratur; quantum enim sancta Ecclesia ascendendo profecerit, tantum Deus hominibus ex eius virtutibus inno escit. De quibus gradibus rursum scriptum est: Per singulos gradus meos pronuntiabo illum (Job. xxxi, 37). Omnipotentem quippe Dominum per singulos gradus suos pronuntiat, qui per succementa virtutum quæ cœpit, ei semper laudem suæ pietatis reddit. Si quidam gradus in cordis as-ceusione non essent, a item Psalmista non diceret: Ambulabunt de virtute in virtutem (Psal. LXIII, 8), Nec mirum si de virtute in virtutem gradus sunt, quando ipsa unaquæque virtus quasi quibusdam gradibus augetur, et sic per incrementa meritorum ad summa perducitur. Aliud namque sunt virtutis exordia, aliud profectus, aliud perfectio. Si enim et ipsa fides ad perfectionem suam non quibusdam gradibus duceretur, sancti apostoli minime dixissent: Adange C nobis fidem (Luc. xvn, 5). Et quidam venit ad Dominum, qui curari voluit filium suum, sed requisitus an crederet, respondit : Credo. Domine, adjuva incredulitatem meam (Marc. IX, 23). Pensate ergo quod dicitur : si credebat, cur incredulitatem dicebat? Si vero incredulitatem habere se noverat, quomodo credebat? Sed quia per occultam inspirationem gratiæ meritorum suorum gradibus fides crescit, uno eodemque tempore is qui necdum perfecte crediderat, simul et credebat, et incredulus erat.

CAP. CVIII. — Item unde supra.

Hom. 15. in Ezech. - b Omnipotens Deus in Ecclesiæ suæ gradibus agnoscitur, quia in singulis ejus virtutibus atque miraculis quam timendus sit, et amandus omnibus demonstratur. Quem videlicet amorem tunc suscipit, cum a culpis suis ad pœnitentiam redit. Cujus electi laudantur cum dicitur : Quoniam ecce reges vocantur, qui pro eo quod transacta mala per poenitentiam corrigunt, ipsa quoque eorum pœnitentia qualiter agatur, adjungitur : Ipsi videntes tunc admirati sunt, conturbati sunt, et commoli sunt, tremor apprehendit eos. Ibi dolores sicut parturienlis, in spiritu vehementi conteres naves Tharsis (Psal. xLvu, 6, 7, 8). Vident quippe et admirantur, sed admirantes in tremore turbantur. Nam cum inter prenitential lacrymas ad mentis notitiam cœlestis patriæ lumen erumpit, et admiratur, animus et pavescit (quia libet quod terret), tunc dolores in anima sicut parturientis fiunt. Dolor enim poenitentis quasi dolor parturientis est, quia cum fletibus a se ejicit quod male in voluptate concepit. Tharsis vero exploratio gaudii dicitur. Et scimus quia qui omnes voluptates hujus sæculi sequitur, temporalia sibimet gaudia explorat. Sed omnipotens Deus in spiritu

a Gemet. idem Propheta. b Assignatur in Michael, hom. 1, in Ezech. CAP. CIX. — In spiritu vehementi conteres naves
Tharsis (Psal. XLVII, 8).

ln expos. peati Job, l. IV (Num. 35), adjunctum est: In spiritu vehementi conteres naves Tharsis. — Tharsis exploratio gaudii dicitur. Sed cum vehemens poenitentiæ spiritus mentem occupat, omnem in ea explorationem reprehensibilis gaudii perturbat, ut nil ei jam nisi slere libeat, nihil nisi quod se terrere possit attendat. Pouit namque ante oculos illic districtionem justitiæ, hic meritum culpæ conspicit, quo supplicio digna sit si parcentis pietas desit, que per lamenta præsentia ab æterna eruere pæna consuevit. Spiritus ergo vehemens Tharsis naves conterit, cum vis compunctionis valida, mentes nostras huic mundo quasi mari deditas salubri terrore con-

CAP. CX. - Non dabit Deo propitiationem suam, et pretium redemptionis animæ suæ (Psal. xLvIII, 8).

In expos. beati Job, l. xII (Num. 57), adjunctum est : Non dabit Deo propitiationem suam, etc .- Quoties post culpam eleemosynas facimus, quasi pro pravis actibus pretium damus. Unde per prophetam de eo qui hæc non agit, dicitur : Non dabit Deo propitiationem suam, et pretium redemptionis animæ sua. Nonnunguam divites elati inferiores opprimunt, et aliena rapiunt, et tamen quasi quædam aliis largiuntur. Et cum multos deprimant, aliquando quibusdam opem defensionis e ferunt, et pro iniquitatibus, quas nunquani deserunt, dare pretium videntur. Sed tunc eleemosynæ pretium nos a culpa liberat, cum perpetrata plangimus et abdicamus. Nam qui et semper peccare vult, et quasi semper eleemosynam largiri, frustra pretium tribuit, quia non redimit animam guam a vitiis non compescit. Pretium enim redemptionis dare, est opus bonum præveniente nos gratia reddere.

CAP. CXI. - Non videbit interitum, cum viderit sapientes morientes (Psal. xLVIII, 11).

In expos. beati Job, I. xxvi (Num. 32, 33), adjunctum est: Non videbit interitum, etc. — Justorum adversarii, quos visibiliter emori conspiciunt, invisibiliter vivere posse non credunt, atque eo reatum infidelitatis suæ cumulant, quo visa morte fidelium de a ternitate desperant. Igitur violenti quique inde interius deficiunt, unde contra vitam innocentium exterius convalescunt, tantoque illos intima veritas a se foras ejicit, quanto eos contra suos temporaliter quod volunt, posse permittit. Quisquis itaque bonorum vitam persequitur, tunc pejore ultione damnatur, cum nulla ei adversitate resistitur; et tunc fortioris iræ periculis subjacet, cum prospere peragit quod nequiter concupiscit, quia videlicet vindicta superni judicii eum ad futura supplicia reservando deserit, qui hic in malo obviare contempsit.

CAP. CXII. — Confitebitur tibi, cum benefeceris ci (Psal. xLv111, 19).

la expos. beati Job, l. viii (Num. 59), adjunctum est : Confitebilur tibi, cum benefeceris ei. - Sciendum est, quod arrogantes viri tunc divinæ justitiæ rectitudinem laudant, cum se ad gandium incolumitas sublevat, et alios flagella castigant, cum se conspi-

tur, per sancti Spiritus adventum in mœrore pœnitentize affligit, ut contritæ a superbia salubriter in humilitate jaceant, quas prius in hoc mari sæculi ad alta vanitatis, prosperitatis suæ unda sublevabat. Per hunc itaque spiritum jacent contritæ naves; quia quibus puena videbatur ab hominibus despici, postmodum grave fit ab hominibus honorari. Et quia antea mala perpetrare consueverant, et gaudebant, postmodum non timent etiam affligi pro bonis.

[·] Utic. et alii. quærunt.

ciuat rerum prosperitate perfrui, alios advarsitate fatigari. Nam dum perverse agunt, sed tamen se rectos arbitrantur, hoc quod sibi prospera sumpetunt, deberi suis meritis credunt, eoque colligunt, quod Deus injuste non judicat, quod quasi justos se adversitas nulla contristat. Sed si coram vitam quamlibet previtar vis supernos correptionis attigerit, pulsati protinus consilium divini examinis increpant, quod paulo ante incolumes admirando pruferebant, justumque esse judicium, quod suis moribus adversatur negant, de divina aquitate disputant, ad resultationis verba prosilium, et correpti quia deliquerint, gravius delimquant. Recte ergo per Psalmistam contra peccatoris confessionem dicitur: Confitebitur tibi, sum bunefecaris ei. Despecta quippe von confessionis est quam format jucunditus prosperitatis. Bela autem sondende habet magni meritam pondoris, quam a reritatis rectitudine nequaquam separat vis deloris, quam meque ad fudicium vosts exacuta adversitas funti nordis:

CAP. CAM. — Advocavit color desursum, et lerram, ut discerneret populum saum (Psal. 111x, 4).

In expos. beati Job, l. xv (Num. 37), adjunctum est: Advocavit calos desursum, etc. — Codos sursum advocat, cum hi, qui sua omnia relinquentes, conversationem collectis vitæ tenuerunt, ad considendum in judicio convocantur, atque cum eo judices veniunt. Terra etiam sursum vocatur, cum ii, qui terrenis actibus obligati finerant in eis tamen plus collectia quam terrena lucra quasierunt, quibus dictiur: Hospes erum, et collegistis me: mudus, et epermistis me (Mann. xxv, 43).

CAP. UNIV. — Peccatori autem dixit Deus: Quare in enarras justitias meas, et assumis testamentum meum per os tuum (Psal. xlix, 16)?

Cum de institutione predicantium tracteretur in expos. beati Job, l. xix (Num. 13), adjunctum est i Pescatori autem divit Daus, etc. — Lex est ipsis preodicatoribus posita, ut vivendo impleant quod lo-Glicatoribus mente per l'estimant. Nam luquendi auctorites perditur, quando vox apere non adjuvatur. Hine enim per Psalmistam dicitur: Peccatori autem dicit Beats: Quare tu enarras justitias meas, at assumis lestimentum menus per as tuum? Tu nero odisti disciplinam, et projecisti sermones meos pest tu. Sermones ptanim Ibomini post se prædicator projicit, cum hoc, quod dicit, facere contemnit. Quando autem dicita ejus alter obediat, dum ipse respuit opere, quod predientients loge scriptum est: Qui solverit summ de manutatis issis minimis, et decuerit sis hominas, minimus socabitur in respo salorum (Matth. v. 19). Regana conforum, videlicet presentem Ecclesiam appellat, de qua scriptum est: Et cultigent de respo ejus omnis accandala (Matth. xm., 41). In superio etamir reguo scandala que, est es colligi debenut, non habeatur. Qui erge solvit epere, et sie docet voce, in isto regne celorum erit minimus; in Ille, nec minimus.

Gar. GXV. - Ecce enim in inignitatibus conceptus sum (Peal, L. V).

in expos. beati Job, l. xi (Num. 70), adjunctum est: Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum. — Is, qui per se solus est mundus, mundare prævalet immunda. Homo enim in corruptibili carne vivens, habet tentationum immunditias impressas in semetpeso, quia nimirum eas traxit ab origine. Ipsa quippe propter delectationem carais ejas conceptio immunditia est. Unde nunc per Psalmistam dieiter: Ecce enim in iniquitatibus cenceptus sum, et in delicits concepti me enaler mes. Hinc est quod immunda quantum in mente patitur, quamvis ex judicio relustetur, quia conceptus de immunditia, dum ad munditiam tendit, hoc conatur vincere quod est. Quisquis autom occultæ tentationis motus atque immunditiam cogita-

ciuat rerum presperitate perfrui, alios adversitate A tionis evicerit, nequaquam sibi suam munditiam fatigari. Nam dum perverse agunt, sed tamen se rectos arbitrantur, hoc quod sibi prospera suspetunt, deberi suis meritis credunt, ecque colligunt, quod beus injuste non judicat, quod quasi justos se adversites nulla contristat. Sed si corum vitam quamlibet previter vis superna correptionis attigerit, pulsati non habet munditiam vivendi, cui de immunditia factum restions congilium divini examinis increnant quod

CAP. CXVI. - Cor contritum et humiliatum, Deus, mon despicies (Psal. L. 19).

In Reg. past. part. m (Cap. 39, admon. 31), sub fin. adjunctum est: Cor contritum et humiliatum, etc. —Quisquis enim peccata plangit, acc tamen deserit, cor quidem conterit, sed humiliare contemnit. Quisquis vero peccata jam deserit, nec tamen plangit, jam cor quidem humiliat, sed tamen conterere recusat. Cap. CXVII. — Videbunt justi, et timebunt, at aupur cum ridebunt (Peal. 11, 8).

In expos. beati Job, I. vi (Nom. 48), adjanctum est: Videbant justi, etc. — Justus cum iniques cummes extrema ultione pércuti conspicit, îpse de gloria digne retributionis hlurescit. Nec dammatis jam tume ex humanitate compatitur, quia divine justifize per speciem inherens, inconcusor districtionis intérnue vigore solidatur. Erectus nataque in claritate superne rectitudints electorum mentes nulla miseriordia afficit, quia has a miseriis altitude beatitudinis alienes reddit. Bene ergo dicitur: Videbant justi, et simebant, et super com ridebant, iniques enim justi sume vident et metuant, tune visuri sant et ridebant. Quia enim modo ad cerum labi imitationem possunt, hie labent formidimem. Quia vere dammatis tume prodesse acqueunt, tilic non babent compassionem. Eterue itaque amplicio deditis non eme miserandam, in ipen qua beati cunt, justifia judicantis legunt, qui qued suspicari fus non est, qualitatem silai perceptur felicitatis immineunt, sin regne positium setum qued impleme acqueuquam pessunt. Sed quisquis ad vite pracepta se dirigit, priesquam premia asterna percipiat, hie jam initia secutare de perpetuam securitatis degustat, ut antiquem hostom mon timent, et intervenicate morele articule violentes ajus impetus multitanis, cut ipen pleranque in chita securitas mentis.

CAP. CXVIII. — Illic decenidaverant simors, whi non erat timor (Psal. 211, 6).

In expos. beati Jeb, i. vu (Nem. 52), adjunctum est: Illic trepidanerunt timore, esc. — Sont plerique qui veritatem jam libere defendere appetunt, sed tamen in ipso suo appetitu trepidi indignationem potestatis humanu pertimescent. Cumque in terra nominem contra veritatem pavent, ejusdem veritatis iram cœlitus sustinent. Sunt namque no multi, qui peccatorum suorum conscii, ea quar possident, indigentibus jam largiri desiderant, sed tamen ne datis rebus egeant, ipsi formidant. Cumque carnis subsidia reservando trepidi præparant, ab alimentis misericordic animam necant. Et cum pati in terra inopiam metuunt, aternam sibi abundantiam supernæ refectionis abscidunt. De quibus recte per Psalmistam dicitur: Iffic trepidaverunt timore, ubi non cent simor. Qui profecto qui conculcanda in intimis metuunt, metuenda patimtur, et cum transire nolunt quod calcare poterant, judicium de supernis excipiunt, quod toferare nequaquam possum.

Cap. GXIX. - Ecre elongari fugiene, et manei in eolitudine (Peal. Lev. 8).

In expos. beati Job, I. IV (Num. 57, 58), adjunctum est Ecce etongavifugiens, etc. —Fugiens elongat, qui a turba desideriorum temporalium in altam Dei comemplationem se sublevat. Manet vero in solitudine qui perseverat in remots mentis intentione. Omnes enim qui vel illicita appetunt, vel in hot mundo videri aliquid volunt, densis cogliationum

riorum turbas extra se excitant, prostratam mentem pede miseræ frequentationis calcant. Afins namque juri se luxuriæ subdit, atque ante mentis oculos schemata turpium perpetrationum lingit, et cum effectus non tributur operis, acc ercbrius agitur intentione cogitationis. Voluptatis perfectio quæritur, et concussus energiter animus hinc inde et solijcitus et ementus, occasionem nequissimæ expletionis rimetur. Mens ikaque bacc quasi quemdam populum patiter, que insolenti cogitationum tunudtu vastatur. Alius ira se dominio stravit, et quid in corde nisi jurgia etiam que desunt peragit? Hic e sepe prasentes non videt, abscutibus contradicit, intra semetipsum contumelias profert et recipit, receptis autem durius respondet, et cum qui obviet nullus adsit, maguis ciamoribus rixas in corde componit. Turbam magnis ciamoribus rixas in corne componit. I urbain itaque hic intos sustinet, quem pondus vehemens inflammatæ cogitationis premit. Alius juri se avaritæ tradit, et fastidiens propria, aliena concupiscit. Ilic plerumque concupita adipisci non valens, dies B uidem in otium, noctes vero in cogitationem versat. Torpet ab utili spere, quia fatigatur illicita cogita-tione. Consilia multiplicat, et sinum mentis cogitatienum inventionibus latius expandit, pervenire ad concupita sategit, atque ad obtinenda bee quosdam secretissimos causarum meatus querit. Qui mox ut in causa aliquid subtile invenisse se æstimat, jam se obtinuisse quod concupierat exsultat. Jam quid etiam adepta rei adjungat, excogitat, atque ut in meliore statu debeat excoli, pertractat. Quam quia jam quasi possidet, et quasi ad meliorem speciem adducit, mox insidias invidentium considerat, et quid contra se jurgii moveatur, pensat, et exquirit quid respon-deat. Et cum rem nullam teneal, jam in defensione rei, quam appetit, vacuus litigator elaborat. Quamvis erro nil de concupita receperit, habet tamen in corde jam fructum concupiscentiæ, et laborem rixæ. Gravi itaque populo premitur, qui instigantis avaci-tiæ tumultu vastatur. Alius se tyrannidi superbiæ c subjicit, et cor miserum dum contra homines erigit, vitio substernit, honorum soblimium infulas appetit, exaltari successibus exquirit, totunque quod esse desiderat, sibi apud semetipsum in cogitationibus depingit. Jam quasi tribunali præsidet, jam sibi parere obsequia subjectorum videt, jam cæteris en inet, jam mala alisi irrogat, aliis, que irrogaverit, recompensat. Jam apud semetipsum stipatus cuneis in publicum procedit, jam quibus obsequiis fulciatur, cou-picit. Qui tamen hac cogitans solus b repetit: courpicit. Qui tamen hac cogitans solus b repetit :
jam alia conculcat, alia sublevat, jam de conculcatis
satisfacit odiis, jam de sublevatis recipit (averes.
Qui igitur tot phantasmata cordi imprimit, quid iste
aliud quam somnium vigilans videt? Qui ergo tot
rerum causas, quas fingit, tolerat, nimirum intrinsecus natus ex desideriis turbus portat. Alius jam illicita refugit, sed tumus benis mundi carere pertimescit. Concusa tenere appetit, tideri inter homines
minor erubescit, es curet summepere ne incup in
dono sit, ne despectus in publice; exquirit quid D
sibi sufficiat, quid accessites anhiesterum petat, etque ut sufficienter jura patronatus subditis explent,
patronos quarit quidos ipee famuloster. Sed his dum
familiariter jungitur, acrum proculdubio causis implicatur. Quibts stepe noncentit in thiotici; et mele,
que pro semetipeo men appetit, committit propter que pro semetipos nen appoit, committi propter alione, que nen derelinquit. Nam sæpe dum honorem suum in hoc mundo imminui trepidat, en en majores personas approbat, ane jam per proprium judicium damnat. Is, dum sellicite cogitat quid patronis debeat, quid subjectis; quid sibi augeat, quid sibicetibus prosit; quasi tanta frequentia turbarum premitur, quama corarum importunitate laceratur. At comra assecti viri, qui ninili buius mundi appetunt,

bunt dies suos (Psal. LIV, 25). In expos. beati Job, L. v. (Num. 70), adjunctum est:

tumultibus in corde comprinuntur. Dumque deside- A nullis procul dubio in corde tumultibus premuntur. Florum turbas extra se excitant, prostratam mentem — Omnes quippe inordinatos desideriorum motus a cubili cordis manu sanctæ considerationis ejiciunt. Et quia transitoria cuncta despiciunt, ex his nascentes cogitationum insolentias non patiuntur. Solam namque æternam patriam appetunt, et quia nulla hujus mundi diligunt, magna mentis tranquillitate perfruun-Unde nunc recte per Prophetam dicitur: Elongavi sugiens: et mansiin solitudine. In solitudine quippe manere, est a secreto cordis terrenorum desideriorum tumultus expellere : et una intentione æternæ patrice in amorem intimæ quietis anhelare. Annon cunctos a se cogitationum tumultus expulerat, qui dicebat: Unan petil a Domino, hanc requiram, ut inhabitem in domo Domini (Psel. 26)? A frequentia quippe terrenorum desideriurum fugerat au magnam videlicet solitudinem semetipsum, ubi eo tutius nil extraneum conspiceret, quo incompetens nil amaret. ▲ tumultu rerum temporalium magnum quemdam secessum petierat, quietam mentem, in qua tanto purius Deum cerneret, quanto hunc cum se solo solem inveniret.

> CAP. CXX .- Præcipita, Domine, et divide linguas eorum (Psal. 54, 1).

In expos. beati Job, l. xxxiv(Num. 8 et 9), adjunctum est: Pracipita, Domine, et divide linguas eorum.— Sicut perniciosum est, si unitas desit bonis: it: perniciosius si non desit malis. Reproborum quippe unitas bonorum vitam tanto durius impetit, quanto se ei per collectionem durior opponit. Hanc unitatem repreborum perniciosam sibi Paulus conspexer d, cum in medio Sadduccorum Phariscorumque deprehensus dicebat : De spe et resurrectione mortuorum ego judicor. Qua nimirum voce percussa, protinus contra so vicissim andiensium turba dissiluit. Cumque in duas partes tummituantium multitudo dividitur, Paulo via ereptionis aperitur : quia quem turba persequentium unita constrinxerat, divisa relaxabat. Eripiuntur enim fusti, dum dividuntur injusti: et electorum vota ad perfectum perveniunt, dum reproborum agmina per discordiam confunduntur. Quod bene etiam maris Rubri scissione signatur (Exod. xiv). Dum enim in duas partes unda dividitur, ab electo populo ad terram repromisunda dividitor; an electo populo ad terram repromis-sionis tenditor; quin dum malorum unitas scinditor, bonæ mentes ad hoc, quod appetunt, perducuntur. Si malorum unitas noxia non fuisset, nequaquam di-vina providentia superbientium linguas in tanta di-versitate dissipasset. Hanc ergo unitatem reproborum contra clectos Propheta considerane, de sanctæ Ecclesiæ hostibus dicit : Præcipita, Domine, et divide linguas sorum (Gen. xi).

CAP. CXXI. - Descendant in infernum viventes (Pool. LIV, 16)

In expos. beati Job, l. xviii (Num. 9), adjunctum est: Descendant, etc. — Ad majoris culpe cumulum hostes suos sancta Ecolesia perhibat et scire quod sequi debeant, et sequi nelle quod sciant. De his ergo per Psalmistam dicitur: Descendant in infernum vivoutes. Vivi sunt qui sentiunt quæ erga illos fiunt. Mortui enim nec sciunt omnino, nec sentiunt. Mortui itaque qui non sentiunt, pro nescientibus; viventes vero qui sentiunt, pro scientibus poni solent. Viventes ergo in infernum descendere, est scientes sentientesque peccare. Dum enim vivi quæ circa illos agantur, sciunt et sentiunt; mortui autem sentire piùil noscupt i mortui in infernum descendere ci nihil possunt; mortui in infernum descenderent, si mala nesciendo perpetrarent : cum vero sciunt mala, et tamen saciunt iniquitates, in infernum viventes miseri, sentientesque descendunt.

Cap. CXXII. — Viri sanguinum et dolosi non dimidia-

repit.

^a Utic et Gemet. præsentibus invidet. b Melius legitur loco Moralium useignate, solus

Dies dimidiare, est tempus vitæ malæ in voluptatibus ductum ad posnitentiæ lamenta dividere, atque hoc ad bonum usum partiendo reparare. Sed iniqui dies suos nequaquam dimidiant, quia perversam mentem nec in extremo tempore immutant. Quo contra bene Paulus admouet, dicens: Redimentes tempus, quo-niam dies mali sunt. Tempus quippe rediminus, quando anteactam vitam, quam lasciviendo perdidimus, flendo reparamus.

a CAP. CXXIII. — Ipsi calcaneum meum observabunt (Psal. Lv, 7).

In expos. beati Job, l. 1. (Num. 53), adjunctum est: Ipsi calcaneum meum observabunt. — Quia enim in calcaneo finis est corporis, quid per hunc, nisi terminus signatur actionis? Sive ergo maligni spiritus, sive pravi quique homines illorum sequaces superbise, calcaneum observant, cum actionis bonse finem vitiare desiderant.

CAP. CXXIV. - Filii hominum dentes eorum, arma, B et sagitta: et lingua eorum gladius acutus. Salvum saciet de gladio oris eorum, et de manu violenti, paupcrem (Psal. LVI, 5).

In expos. beati Job, vi (Num. 35), adjunctum est: Filii hominum dentes corum, etc. — Ipse quippe iste pauper est, de quo per Paulum dicitur : Propter vos egenus factus est, cum dires esset (I Cor. vIII, 9). Et quia Judæi accusando Dominum tradiderunt, quem traditum Gentiles occiderunt, potest per oris gladium, accusantium Hebræorum lingua signari, de quibus per Psalmistam dicitur : Filii hominum dentes eorum, arma, et sagitta: et lingua eorum, machæra acuta (Marc. xv). Qui Evangelio etiam teste clamaverunt: Crucifige, crucifige (Luc. xxIII, 21). Per illud vero, violenti manu, ipsa crucifigens Gentilitas exprimitur, quæ in Redemptoris mortem Hebræorum voces opere implevit. Deus itaque hunc pauperem et de violenti manu, et de oris gladio salvum fecit : quia linguas Hebræorum moriendo ex humanitate pertulit; sed ex divinitatis suæ potentia resurgendo superavit.

CAP. CXXV. - Super eos cecidit ignis, et non viaerunt solem (Psal. Lvii, 9).

In expos. beati Job, I. Ix (Num. 9), adjunctum est : Super eos cecidit ignis, etc. — Ignis super impios cadit, sed sol igne cadente non cernitur; quia illos, quos genennæ flamma devorat, a visione veri luminis eæcit; ut et foris eos dolor combustionis cruciet. et intus pœna cæcitatis obscuret : quatenus qui Auctori suo corpore et corde deliguerunt, simul corpore et corde puniantur ; et utrobique pœnas tentiant, qui dum hic viverent, pravis suis delectationibus ex utroque serviebant.

CAP. CXXVI. - Lætabitur justus cum viderit vindictam impiorum: manus suas lavabit in sanguine peccatorum (Psal. LVII, 11).

In expos. beati Job, l. xvIII (Num. 37), adjunctum est: Lætabitur justus cum viderit vindictum impiorum, etc. Plerique dum alienum interitum conspiciunt, revocantur ad cor, ut recogitent suum. Et unde alius ad tormenta ducitur, a tormento inde alius liberatur. Conspicit namque in aliena pœna quid timeat, et dum delinquentem sic percussum aspicit, dissoluta sua opera justitiæ vigore constringit. Sicque fit, ut iniquus vivens qui multos ad culpam traxerat delectatione peccati, quosdam moriens a culpa revocet terrore tormenti. Quod etiam provenire bonis Psalmista testatur dicens : Lætabitur justus cum viderit vindictam impiorum: manus suas lavabit in sanguine peccatorum. In peccatorum morientium sanguine justi lavantur manus ; quia dum eorum pœna cons-picitur, conspicientis vita mundatur.

Caput hoc cum sequenti omittitur in Mss.

Viri sanguinum et dolosi non dimidiabunt dies suos .- A CAP. CXXVII. - Adjutor meus tibi peallam, queia tu Deus susceptor meus es, Deus meus, misericordia mea (Psal. LVIII. 8).

In hom. 19 in Evang. (Num. 7), adjunctum est:
Adjutor meus tibi paulam, etc. — Perpendens propheta in quibus laboribus humana sit vita constituta, Deum appellat adjutorem. Et quia a tribulatione præsenti in requiem æternam nos suscipit, appellat etiam susceptorem. Sed considerans quod mala nostra aspicit et portat, culpas nostras tolerat, et tamen nos per pœnitentiam ad præmia reservat, noluit Denm misericordem dicere, sed hunc ipsam misericordiana vocavit, dicens: Deus meus, misericordia mea. Revocemus ergo ante oculos nostros mala quæ fecimus; pensemus ex quanta Dei benignitate toleramur: consideremus quæ sunt pietatis ejus viscera, ut non solum culpas indulgeat, sed coeleste regnum poeniteutibus etiam post culpam promittat. Atque ex omnibus medullis cordis dicamus singuli, dicames omnes : Deus meus, misericordia mea.

b CAP. CXXVIII. - Commovisti terram, et conturbasti eam : sana contritiones ejus, quia commota est (Psal. Lix, 4).

In hom. 10 in Ezech. (Num. 28), adjunctum est: Commovisti terram, etc. - Terra quippe commota et turbata, est peccator de cognitione reatus sui anxius. et ad pœnitentiæ lamenta perductus. Peccanti enim homini dictum est: Terra es, et in terram ibis (Gen. III. 19). Exoret ergo ut sanetur contritio terræ, quia mota est, quatenus peccator, qui de culpis suis affigitur, de cœlestis misericordiæ gaudio consoletur.

CAP. CXXIX. — Ostendisti populo tuo dura, potasti nos vino compunctionis. Dedisti metuentibus te significationem, ut sugiant a facie arcus (Psal. LIX, 5).

In expos. beati Job, l. xix (Num. 54), adjunctumest: Ostendisti populo tuo dura, etc.—Quid hoc loco per arcum, nisi dies extremi judicii designatur? In arcu enim quanto longius trahitur chorda, tanto de videlicet Redemptor noster et vires Gentilium, et C eo districtior exit sagitta. Sic nimirum, sie extremi judicii dies quanto longius differtur ut veniat, tanto cum venerit, de illo districtior sententia procedit. Idcirco autem diversis nunc cladibus percutimur, ut hic correcti, paratiores tunc inveniri valeamus. Unde illic præmissum est : Ostendisti populo tuo dura. Flagella videlicet seculi quæ secuturum gravius judicii diem præcurrunt. Potasti nos vino compunctionis, ut terrena gaudia in lacrymas verterentur. Dedisti metuentibus le significationem, ut fugiant a facie arcus. Ac si diceret : Hoc tempus misericordize est, illud tempus judicii erit. Per ista ergo hujus temporis fagella significas, quomodo tunc percussurus es, quando non parcens judicas, qui sic districte modo percutis, quando parcis.

> CAP. CXXX. - In Idummam extendam colceamentum meum (Psal. LIX, 10).

> In hom. 7 in Evang. (Num. 3), adjunctum est In Idumæam extendam calceamentum meum. — Quid per Idumæam, nisi Gentilitas? et quid per calceamentum, nisi assumpta mortalitas designatur? In ldamæam ergo Dominus calceamentum se extendere asserit, quia dum per carnem Gentibus innotuit, quasi calceata ad nos divinitas venit. Quis ergo nesciat quod calceamenta ex mortuis animalibus funt? la carne ergo Dominus veniens quasi calceatus apparuit, qui in divinate sua morticina nostræ corruptions assumpsit.

> CAP. CXXXI. — Melior est misericordia tua super vitam (Psal. LXII, 40).

> In expos. beati Job, 1. viii (Num. 51), adjunctium est: Melior est misercordia tua super vitam.—Ad abluendam culpam quælibet humanæ actionis virtus infirma est, nisi hanc misericordia parcentis foveat, et non justitia recte judicantis premat. Unde per Psalmistan

b In Mss. non exstat.

dicitur: Melior est misercordia tua super vitam: quis A quamilibet quis videatur innocens, apud districtum judicem nostra nos vita non liberat, si eis reatus sui debitum misercordiæ benignitas non relaxat.

CAP. CXXXII. - Signt adipe et pinquedine repleatur anima mea (Psal. LXII, 6).

In expos. beati Job, l. viii (Num. 25), adjunctum est: Sicut adipe et pinquedine repleatur anima mea-Adeps pinguedine animam replet, cum hanc contra præsentium desideriorium æstum supernæ spei infusio refovet.

 CAP. CXXXIII. — Rivos ejus inebrians, multiplica generationes ejus, in stillicidiis suis lætabitur, cum exorietur (Psal. Lxiv, 11).

Libro 1 in Ezech., hom. 10 (Num. 4), adjunctum est: Rivos ejus inebrians, etc. - Rivi quippe Ecclesiæ sancti prædicatores sunt, qui terram nostri cordis infundunt. Sed cum inebriantur rivi, generationes Ecclesiæ multiplicantur; quia cum uberiorem gra- R x1, 36); atque ut unitatem ejusdem Trinita- intimaret, tiam · p ritus prædicatores accipiunt, fidelium numerus augetur. Ouæ sancta Ecclesia in suis stillicidiis lætatur. In sullicidio etenim aqua de tecto in terram cadit, que de coelo ceciderat in tectum. Tectum vero Ecclesiæ sanctæ, sancti prædicatores sunt, qui nos in-tercedendo et admonitionibus muniendo protegunt. Sed quia illorum cor divinitus in prædicatione infunditur, quasi aqua de cœlo venit in tectum. Quia vero nos eorum verbis irrigamur, quasi aqua de tecto defluit in terram. Sancta itaque Ecclesia dum exoritur, in stillicidiis suis lætatur; quia cum in fide et bonis operibus nascitur, ea quæ accepit, dona considerat, et in verbis prædicantium exsultat. Auditoribus porro ad meliora surgentibus, eorum quoque prædicatori bus gratia multiplicatur.

CAP. CXXXIV. - Benedices coronæ anni benignitatis tuæ (Psal. Lxiv, 12).

In expos. beati Job, l. w (Num. 37), adjunctum est: Benedices coronæ anni benignitatis tuæ. — Quasi co- C rona anni benedicitur, cum finito laboris tempore virtutum remuneratio confertur.

CAP. CXXXV. — Et convalles abundabunt frumento (Psal. LXIV, 14).

In expos. Evang. hom. 10 (Num. 3), adjunctum est: Et convalles abundabunt frumento.—A montibus namque aquæ dilabuntur, quia superbas mentes veritatis doctrina descrit. Sed fontes in convallibus surgunt, quiá mentes humilium verbum prædicationis accipiunt. Jam videmus, jam convalles frumento abundare conspicimus, quia illorum ora pabulo veritatis impleta sunt, qui mites ac simplices huic mundo despicabiles esse videbantur.

CAP. CXXXVI. — Venile, et videle opera Domini, quam terribilis in consiliis super filios hominum (Psal. LXV, 5)!

In expos. Evang. hom. 4 (Num. 1), adjunctum est: Venite, et videte opera Domini, etc. - Sciendum valde D est, ut in omne quod agimus, omnipotentis Domini super nos consilia occulta timeamus, ne dum mens nostra exterius fusa, a sua se voluptate non revocat, intus contra eam judex terribiliter edversa disponat. Quod bene Psalmista intuens ait : Venite, et videte opera Domini, quam terribilis in consiliis super filios hominum! Vidit namque quod alius misericorditer vocatur, al·us justitia exigente repellitur. Et quia alia parcendo, alia Dominus irascendo disponit, expavit quod penetrare non potuit, et quem non solum in-vestigabilem, sed etiam in quibusdam sententiis suis inflexibilem vidit, terribilem in consiliis esse memo-

CAP. CXXXVII. - Benedicat nos Deus, Deus noster,

· capul noc cum duopus sequentibus abest a Mss. Duze sit hæc hom. non assignatur in Mss. Pars benedicat nos Deus : et metuant eum omnes fines terræ (Psal. Lxvi. 8).

In expos. besti Job, l. XXIX (Num. 70), adjunctum est: Benedical nos Deus, etc.—David ut auctorein omnium Deum, Trinitatem ostenderet, dixit : Benedicat nos Deus, Deus noster, benedicat nos Deus. Ac ne tertio Deum nominans, tres deos dixi-se putar tur, i lico unitatem ejusdem Trinitatis insinuans addidit : Et metuant eum omnes fines terræ. Qui enim non eos, sed eum subdidit, unum tria, quæ dixerat, intimavit. Unde Isaias cum laudem de unitate Trinitatis aperiret, Seraphim voce exprimens, ait : Sanctus, Sanctus, Sunctus (Isai. vi. 8). Ac ne tertio sanctum nominans, unitatem divinæ substantiæ scindere vederetur, adjunxit : Dominus Deus Sabaoth. Qui ergo non Domini di, sed Dominus Deus addidit, unum existere, quod tertio sanctum vocaverat, indicavit. Hinc est quod Paulus ut operationem sanctæ Trinitatis ostenderet. ait: Ex ipso, et per ipsum, et in ipso sunt omniu (Rom. protinus addidit: Ipsi gloria, in sæcula sæculorum Qui igitur non ipsis, sed ipsi subdidit, unum naturaliter, tria secundum personas innotuit, quod superius tertio idipsum dixit.

CAP. CXXXVIII. - Iter facile ei, qui ascendit super occasum (Psal. LXVII, 5).

In expos. beati Job, l. xix (Num. 6), adjunctum est: Iter facite ei, etc. — Super occasum namque Dominus ascendit, quia unde in passione occubuit, inde majorem suam gloriam resurgendo manifestavit. Super occasum videlicet ascendit, qui mortem, quam pertulit resurgendo calcavit. Ait ergo: Qui ascendit super occasum, iter facite ei, id est resurgenti Domino in vestris cordibus per fidem præbete viam. Ei itaque qui ascendit super occasum, iter facimus, cum ejus gloriam fidelibus mentibus prædicamus, ut eas et ipse post veniens, per amori sui præsentiam illustret. Hinc Joanni per spiritum dicitur: Præibis ante faciem Domini parare vias ejus (Luc. 1, 70). Quisquis etenim prædicando a sordibus vitiorum corda audientium mundat, venienti sapientiæ viam præparat.

CAP. CXXXIX. - Si dormiatis inter medios cieros, pennæ columbæ deargentalæ, et posteriora dorsi ejus in specie auri (Psal. Lxvu, 14).

In expos. b Ezechiel, homil, adjunctum est: Si dermiatis inter medios cleros, etc. — Cleros Latina lingua sortes dicimus. Dormire autem nostrum, est a prava actione quiescere. Et quia electi quique a perversorum operum se inquietudinibus compescunt, terrena deserunt, cœlestia concupiscunt, nimirum inter medios cleros dormiunt, quoniam fugiciudo temporalia, et æterna præmia desiderando, a per-versis actibus quiescunt. Mente quippe ad summa evolant, unde et pennæ vocati sunt. Quæ bene pennæ columbæ deargentatæ esse memorantur. Columba vero deargentata, sancta Ecclesia est, quæ aperte prædicationis luce resplendet. Sed hæc columba in pennis quidem deargentata est, sed posteriora dorsi ejus in auri specie refulgent; quia sancta Ecclesia, quæ modo per prædicantium linguas clara est, in illa remuneratione, quæ sequitur, non jam argenti sed auri fulgore decoratur. Ad illa quippe invisibilia bona perveniens, ad illa cœlestia dona pertingens, quæ nec oculus vidit, nec auris audivit, jam prædicationis eloquio non indigebit, sed sola auri specie in tocalcalini has auris pecie. in posterioribus pulchra est, quia in eo, quod post accipiet, solo resplendet fulgore claritatis.

CAP. CXL. — Ascendens in altum, captivam duxit captivitatem, dedit dona hominibus (Psal. LXVII, 10).

In expos. Evang. hom. 29 (Num. 10), adjunctum est: Ascendens in altum, etc. — Quid his prophetse verbas, nisi ascensio Dominica declaratur? Ascendens

tamen ultima hujus sacri contextus expon. in bom. 3, l. 15, num. 14,

super spiritu, alii sermonem sapientite, alii sermonem scientiæ, alli gratiam virtutum, alli gratiam curationum, alli genera fingoarum, alli interpretationem sermonum tribuit. Dedit erro dona hominibus, dum per hujus spiritus gratiam corum in mundo virtus excrevit.

Gar. CXLL. — Lingua canum tuorum en inimieis ab lipso (Peal. LXVII, Id).

In expos. beatt Job , 1. xx (Num. 15), adjunctum est : Lingua canum tuorum ex inimicis ab ipou. Quid hoc loco canam nomine, nisi saneti Doctores vocantur? qui fidelium in sancta Ecclesia custodes steterunt, qui dum pro Domino suo diumis nocturnisque vigiliis intenti clamaverant, magnos, ut ita dixerim, latratus prædicationis dederunt, Nounulli quippe ab idolorum cultibus revocati, facti sunt prædicatores Dei. Lingua ergo canum Eccleske ex inimicis prodit : quia conversos Gentiles Bominus etiam prædicalores facit. Unde Judzorum tarditas, qui pro Domino logui noluerunt, increpante propheta reprehentitur, qui ait: Canes muti non videntes i turare (Isa. 171, 10). [Hom. 40, in Es., n. 2.] Nonnunquam solont in sacro eloquio per canes praedicatores intelligi. Canum etenim lingua, vulnus dum lingit, curat, quia et doctores sancti dum in confessione peccati nostri nos instruunt, quasi vulnus mentis per linguam tangunt. Et quia nos loquendo a peccatis eripium, quasi tangendo vulnera ad salutem reducunt. Quia suim canum nomine, prædicatorum lingua signatur, a Domino per Psalmistam dicitur Lingua canum tuorum es inimicis ab inso. Ex Judzis quippe insidelibus sancti predicatores electi sunt, qui in assertione ves contra fures latronesque venientes, magnos pro Domino, ut ita dicam, latratus dederunt. Quo contra de quorumdam reprobatione dicitur : Canes muti non valentes latrare.

Car. CXLH. - Vici cunt greccus tici, Dous; ingreccus Dei mai regis, qui est in sancto (Psal. LXVII., 25).

da expos. beati Job, l. xvr (Num. 41), adjunctum cut: Visi sunt greenus tui, Dous, etc. — Quasi quidam namque gressus Dei sunt ipez, quas cernimus, operationes eius; quibus bonus quisque malusque regitur; quibus justi injustique suis ardinibus disponuntur; quibus et subjectus quisque ad meliora quo-tidio ducitur, et adversus ad deteriora corruens toleratur. De quibus nimirum propheta gressibus dice-bat : Visi sunt gressus tui, Deus. Nos itaque cum virtutem longaminitatis atque pietatis ejus intue-mur, et intuentes imitari contendimus, quid aliud quam gressuum ejus vestigia sequimur, quia extrema quambam operationis imitamur? Visi sunt gressus tui, Mous; ingressus Dei mei regis, qui est in Sancto. Qui inordinates metus animi, divinorum judiciorum mematia, in se reprimi cenapicit, quasi deanibulantis in as greenus Domini vidit.

Car. Galal. - Ethopia preveniet manus ejus Dpo (Psal. LXVH. 32).

In expos. beati Job, l. xvm (Num. 84), adjunctum 🙉 : Æthiopia præveniet manus efus Deo. – Propheta videns quod ad Judzam red mendam veni-ret Dominus, sed ante gentilitas crederet, postmodum Judaea sequeretur, sicut scriptum est: Donec plenitudo gentium intraret, et sic omnis Israel servus Feret, dicht: Æthiopia præveniet munus ejas Deo (Rem. x1, 25), id est priusquam Judaca credat, salvandem se offert omnipotenti Domino peccatis nigra gentilitas. Agamus itaque gratias unico sammi Patria, 2006 qui ex gentilitate collecti, atque cius lumine per-

Relique espitis in Mas, desiderantur.

puippe in altum, captivam duxil captivitalem, quia A fusi, Judzam quoque ipsam pracesalmus ad fidem, in 20rruptionem nostram virtute suz incorruptionis absorbuit. Desiit vero dona hominibus, quia mieso demanus ejus Deo. Nigri ergo perfidiz meritis fuincus, sed per fidei meritum suscipientes candorem gratize Speam etiam Synagogam, per cujus sobelem vocali sumus ad gratiam Dei, prævenimus.

CAP. CXLIV. — Laboravi sustinens (Psal. LATES, 4).

Hom. 8 in Ezech., adjunctum est : Laboravi susti-— b Hoc ex persona Redemptoris postri Prupheta de perverse adhuc viventibus dicit : Laborari Ubi legimus, clamans] sustinens. Non enim sustinendo Do:ninus laborat, cujus divinitatis potentiam, nulla fatigatio contingit, sed verbis humanitatis loquens, ipsam suam circa nos patientiam laborem vocat.

CAP. CXLV. -- Non me demergal tempesias acrase. neque absorbeat me profundum, neque urgeat super me puleus os suum (Psal. LXVIII, 16).

In expos. besti Job, I. xxvi (Num. 65, 66), adjunctum est : Non me demergat tempestas aqua, etc. — Omnis qui jam viam vitto deserens, in peccateram se tenebras dejicit, semetipsum quasi in pateum vel in Ioveam mergit. Si vero diuturna perpetratione etiam consuctudine iniquitatis opprimitur, ne ad superiora jam possit exsurgere, quasi angusto ore putei coar-ctatur. Hinc ergo David sub specie peccantium erat dicens: Non me demergat tempestar aqua, noque absorbeat me profundum, neque urgent super me puteus es suum. Quem enim mali operis iniquitae a bona stabilitate commovit, quasi tempestas aque rapuit. Sed si adhuc longa consuctudine non prævaluit, non domersit. Jam in puteum cacidit, qui hoc quod divina Lex prohibet, perpetravit. Sed ai adhuc longa consuctudo non deprimit, nequaquem os suum putcus coangustavit. Tanto ergo facilius egreditur, quanto minori consuetudine coarctatur. Quædam namque quasi conclusi oris angustia est, ab opprimente mala consuetudine exsurgere velle, nec posse. Jam qui-dem desiderio ad superna tendere, sed adhuc actu in infimis remanere , præire corde , nec tamen sequi opere, atque in semetipso o contradictorem perpeti semetipsum. Cum vero ita tendens anima manu gratiæ exaltantis adjuvatur, ab angusto ore ad latitudinem pervenit : quia, victis difficultatibus, opera bona perficit, que concupiscit. David propheta canclusionem angusti oris aspexerat, cum dicebat : Salvam fecisti de necessitatibus animam meam, nec conclusist me in manibus inimici (Psal. xxx, 9). Latissime autem salvatum se noverat, cum subderet, dicens: Statuisti in loco spanoso pedes meos. In spatioso quippe loco pedes stabiliti sunt, quando et ad congruentia bona tendimus, et nulla difficultate præpedimur. Quasi enim per latum locum, quo volumus, pargimus, quia aullis abjeats difficultatubus anga-Hamur.

CAP. CXLVI. - Propter inimicos meos eripe me (Peel. LXVIII., 19).

In empos. beati Job, l. xxv (Num. 56), adjunctum est : Propter inimices mens erips me. — Plerumque accidit, ut justi in tribulatione deprehensi, supernum solatium etiam temperaliter persipiant, quod tamen non temperaliter implorant. Belvari esim nen proter se, sed pro adversarierum selete concupisci et dum illos empipotens Deus ab immessis periculis facto quedam miraculo liberet, vistutem suam ipsis otiam persecutoribus innotescat, atque inde adve rios ad esternitatem redimat, unde tues temperaliter salvat. Hine est quod Psalmieta vecce martyrum essolpiens, ait : Propter inimices unes cripe me. Ac si diceret : Propter me quidem cripi de temperalibus tribulationibus non appeto, sed tamen eripi propter adversarios concupisço, ut dum mea vita satvari mi-

b In Mich. assignatur hom. 8 in Ezech. abi tamen bee desiderantur.

Sic legitur in omnibus poetris Mes. linet in Morelibus, pro, contradictorem, sit contradictionem, consentientibus omnibus codicibus.

rabiliter cernitur, ipse miraculerum visu inimicerum A durita convertatur. Sicut ergo sæpe Beminus sæorum vitam temporaliter pre inimicorum conversione eripit, ita sæpe suorum voces, propter damnationem persequentium, non exaudit; ut videlicet inde reatum suum cumulent, unde prævaluisse se mequiter gaudent. Nam qui invisibilia despiciunt, moveri nonnunquam visibilibus miraculis possunt. Sed ideireo cum justis plerumque nihil mirum visibiliter agitur; quia eorum adversarii illuminari visibiliter non merentur.

Cap. CXLVII. -- Cancelantem me questiri, et non inveni (Post. LXVIII, 21).

an expos. beati Job, l. xvii (Num. 5), adjunctum est: Consolantem me quesivi, et non iuveni. — Tunc solum quippe sancta Ecclesia consolantem invenit, cum ex ea morte, quam vir ejus pertulit, multos intra semetipsam surgere ad vitam cernit.

CAP. CXLVIN. - Obscurentur oculi corum ne videant, et dorsum corum semper incurva (Psal. Lxvm, 21).

In Reg. past. part. I (Cap. 1), adjunctum est: Observentur oculi corum ne videant, etc. — Hoc a prophota de reprebis prenuntiandi studio, non autem maledicentis dicitur vota. Oculi quippe sunt, qui in ipea homoris summi facie positi, providendi itineris officium suscipiunt. Quibus hi nimirum, qui subsequenter inhærent, dorsa nominantur. Obscuratis ergo oculis dorsum flectitur: quia cum lumen scientize perdunt qui precent, profecto ad portanda peccatorum onera curvantur qui sequuntur. Ait ergo: Obscurentur oculi corum ne videant, et dorsum corum semper incurva, ac si dicat: Qui humanæ vitæ actionibus, quasi prævidendis itineribus præsunt, veritatis lucem non habeant, ut et qui sequuntur, subditi miquitatum suarum oneribus incurvati, omnem statum rectitudinis amittant (Morul. 1. xxiv, n. 40). Quod factum procul dubio in Judæa novimus, cum in ipso nostri Redemptoris adventu Pharixxorum turba ? atque sacerdotum a vero iumine mentis oculos clausit, et per prepositorum exempla gradiens, in infidelitatis tenebris populus erravit.

• GAP. CXLIX. -- Confundantur statim orubescentes, qui disunt mihi: Euge, suge (Poal. LIX, 4).

in expos. Exech. i. 1 hom. 11 (Num. 14), adjunction est: Confindumer statim embescentes, etc.—Adulatio etenim si vel ad tempus patienter suscipitut, augetur, et paulisper demulcet animum, ut a rigore sure rectitudinis emollescat in delectatione sermonis; sed ne crescere debeat, statim est sine mora ferienda.

CAP. CL. — Inimici ejus terrem lingent (Psal. LXX, 9).

In expos. benti Job, l. xx (Num. 26, 27), adjunctum est: Inimici ejus terram tingent. — Libet intueri hoc quod per Psalmistam dictumest: Inimiciejus terram tingent. Due quippe sunt genera, hominum ambitioni som B serviontium; unum videlicet, quod somper ad avaritium blandimentis utitur lingum: aliud vero, quod aperta vi intendit rapime. Nam rodimes, cum aliquid exterius forti adnisu atterimus; lambitur enim, quando hoc quod edi facile non potest, impressa lingua: lonitate gustatur. Omnes igitur etiam sub apecia fidei prave viventen, qui aliena appetunt, sed ea, quae appetunt, rapere nequaquam possunt; blandis autem sermonibus, et quasi mollitia dulcedinis concepita abstrabere conanter, qui aliud quam terram llagumt? quia terena quaeque, quae virtute nequeunt auterra, mollitie lingua molluntar. Qui vero in hoc anundo aliqua potestate suffulti sunt, et concupiscenses aliena, blandiri quidem ex frande despicituat;

Abest a Mss.

quia etiam injusto robure pessunt implere qued voiant; hi bee qued-appetent, non lambunt, sed rudunt, quoniam propinquorum vitam fortitudine virium velut adaisa dentiam demoliuntur,

CAP. CII. — Mei autem pene moti sunt peder, pene essus sunt gressus mei, quia zelavi in peccatoribus, pacem peccatorum videns (Psal. IXXII, 2).

In expos. beati Job, l. vi (Num. 7, 8), adjunctum est: Mei autem pene moti sunt pedes, etc. — Cum males florere infirmi conspicient, trepidant, et apud semetipose peccantium presperitate turbati, intus in gressibus mentis matat. Horum ergo speciem sumpeti Psalmista, cum diceret: Mei autem pene meit sunt pedes, pene effusi sunt gressus mei; solet în peccat-relus, pacem peccutorum videns. Com vero corum gleriam fortes aspicient, pretimus que post gloriam pona sequatur attendunt, et e alta intus cogitatione despiciunt loc quod superbi foris fastu vacue înflationis intumescunt. Unde et de hoç perfectorum despiciunt loc quod superbi foris fastu vacue înflationis intumescunt. Unde et de hoç perfectorum despiciunt per beatum Job dicitur: Ego vidi stulum firma radice, et melodici pulciritudini ejus statim. Patchritudini quippe svalti melodicore, est ejus gloriam ex considerata damnatione judicare, quia eo ateocius in termentis obruitur, que altius in peccatis elevatur, quia transit quod extelitur, permanet quod punitur. Qui honoratur in via, în perventione damnabitur, et quasi per ancoma prata ad carecrem perventi, qui per vitte presentis prospera ad interitum tendit.

CAP. CLII. — Dejecisti eos, dum allevarentur (Psal. LXXII, 12).

In Reg. past. part. III (Cap. 25, edm. 27), adjunctum est: Dejecisti sos, dum allovarentur. — Reprobi cum recta opera d divinis inuncribus non rependent, cum totos se hic deserunt, et affluentibus prosperitatibus dimittunt, unde exterius proficient, inde ab intimis cadunt. Hinc est quod in inferno cruciato diviti dicitur: Recepisti bona in vita tua (Lac. xu, 25). Ideirco enim bona hic recipit malus, ut illic plenius mala reciperet; quia hic fuerat nec per bona conversus. Non ergo sit: Dejecisti cos postquam elevati sunt, ced cum allevarentur; quia hac ipsum fit superbis interius dejici, quod cis faisa contingit gloria exterius elevari. Ordinante etenim divino judicio, non cis hic aliud culpa cet atque niind peena, sed sua illis in peenam vertitur culpa, ut cisti fastu superbis hoc ipsum sit vere intus cadera, qued foris ostenditur profecisse.

Cap. CLiff. — Tu dirupisti fontes, et torrentes : tu sicousti fluvios Ethan (Pval. 12xm, 15).

In expos. beati Job, l. xxxII (Num. 20), adjunctum est: The dirupisti sontes, etc. — Ethan interpretatur sortis. Et quis est hic sortis, nisi de quo per Evangelium Veritas dicit: Nemo potest vasa sortis ingressus domum diripers, nisi prius alliget sortis ingressus domum diripers, nisi prius alliget sortism dirupit, dam in Apostolorum suorum cordibus Iluenta veritatis operuit. De quibus rursum per Prophetam alium dicitur: Haurielis aguns in gaudio de sontibus Salvatoris (Isa. xII, 3). Ad eorum quippe doctrinam sitientes perginaus, ut veritate plenas cerdium nostrorom legunculas reportemus. Sed emanathus suis sontibus Ethan fluvios exsiccavit, dum doctrinam sortis et maligni apiritus ostenso radio sua veritatis arefecit.

CAP. CLIV. — Bist inique: Nolite inique agere e et delinquentibus: Nolite exaltare curnu (Paul. Exxev, 5).

in Reg. past. part. 11 (Cap. 30, admon. 31), adjunctum est: Dixi iniquis, etc. — Cornu delinquentes exaltant, si nequaquam se ad pœnitentiam ex cogni-

b Non legitur in Mss.

[·] Utic. alta mentis.

d Gemet., divinis operibus.

tione sure iniquitatis humiliant. Hine rursum dicitur: A et interficiet me (I Reg. xvi, 2). Et ei per semetipsam Cor contritum et humiliatum Deus non spernit (Psal. L., 19). Quisquis enim peccata plangit, nec tamen deserit, cor quidem conterit, sed humiliare contemnit. Quisquis vero peccata jam deserit, nec tamen plangit, jam quidem humiliat, sed tamen conterere cor recusat.

CAP. CLV. - Illuminans tu mirabiliter a montibus æternis (Psal. LXXV. 5).

In expos. beati Job, l. xxvii (Num. 16), adjunctum est : Illuminans lu mirabiliter a montibus æternis. - Oui orientem contemplari non valet, irradiatos montes aspicit, et quia sol ortus sit deprehendit. Ex æternis montibus nos Deus illuminat; quia per admiratam vitam patrum præce-lentium, radio nos suæ claritatis illustrat. Ecce in studio devotionis Dominicæ et charitatis accenditur, sed in hac devotione atque charitate melius horum montium contemplatione formamur. Quid enim devot us Petro? Quid carius Joanne? Ille per devotionem fluida maris B dorsa calcare non timuit (Matth. xiv, 29): iste per amorem in ipso auctoris nostri pectore requievit (Joan. xiii, 21): et qui ad corporalis cœnæ refectionem venerat, spirituale pabulum de sinu Redempto-ris sumpsit. Sed quia signari per montes præcedentium patrum vitam diximus, necesse est ut adhuc ad medium etiam superiorum patrum exempla deducamus. Ecce cum præceptis cælestibus subdi per obedientiam cupinus, consideratis antiquorum patrum vestigiis juvamur. Quid enim Abraham obedientius, qui ad unam vocem Dominicam cognatos et patriam descrit (Gen. xII), et pro adipiscenda æterna hereditate ipsum ferire non trepidat, quem senex jam et pene moriturus acceperat heredem? Cum patientise apprehendere virtutem conamur, pracedentium exempla conspicimus. Quid enim Isaac patientius, qui ligna portat, de holocausto rogat, atque post paululum ligatur, et non loquitur (Gen. xxxi): area superponitur, et non reluctatur? Quid ergo isto viro dici patientius potest? Qui quasi ad solatium duci-tur, et requirit : ad feriendum ligatur, et conticescit : et oblaturus holocaustum interrogat, offerendus in holocaustum tacet. Cum accingi ad laborum tolerantiam nitimur, exemplis præcedentium informamur. Quid enim Jacob laboriosius, qui apud Laban tam longo tempore propinquus jure cognationis opera exercuit servitutis (Gen. xxxx), et vice obsecutus est famuli, ut perfrueretur præmiis beredis? Cum arcem continentiæ et castitatis ascendere nitimur, exemplis præcedentium sublevamur. Quid enim Joseph castius, qui ad desiderium petulantis dominæ, jugo luxuriæ premi non potuit, etiam captivus (Gen. xxxxx)? Et quidem hominibus servus exstitit, sed contra dominantem nequitiam, et in servitio liber fuit. Cum mansuetudine repleri concupiscimus, præcedentium exemplis adjuvamur. Quid enim Moyse mansuetius, qui commissi sibi populi seditionem cit; quia in sancto ejus pectore etiam ex persecu-tione charitas ignescit? Cum contra adversa mundi firmare mentis constantiam nitimur, præcedentium consideratione fulcimur. Quid enim Josue constantius Num. 13, 14), qui ad explorandam qualitatem gentium missus, nec proceritatis magnitudinem, nec numerositatis multitudinem expavit? Unde et easdem Gentes, quas explorando non timuit, etiam præliando prostravit. Cum benignitatis culmen apprehendere conamur, præcedentium exemplis instruimur. Quid enim Samuele benignius, qui de principatu regendi populi dejectus (I Reg. x. 12), successorem sibi humiliter requirit, inventumque ungit in regem: unctum mox tolerat persecutorem? A quo ne moriatur, trepidat : et tamen ne ei Dominus irascatur, rogat. Ipse quippe cum mitteretur, ait : Audiet Suul,

Veritas dicit : Usquequo tu luges Saulem, cum eq abjecerim eum (Ibid., 1)? Quid ergo isto viro dici benegnius potest, qui et hunc non vult divinitus percuti, a quo formidat occidi? Cum' ad pietatis atque humilitatis celsitudinem tendimus, precedentium exemplis levamur (I Reg. xvii, 18, 19) Quid enim David misericordius, quid humilius dici potest, qui a rege reprobo pro victoriis contunelias recipit, qui de manu hosvili Israeliticam Gentem fortis eripuit, et tamen ne ipse moriatur, quasi debilis fugit ? Qui et se electum divino judicio, et persecutorem suum reprobum agnoscit, et tamen eidem persecutori suo crebræ satisfactionis humilitate se subjicit. Oni persecutoris lanceam tollit, oram chlamydis detrus-cat, atque ad cacumen montis protinus properat, et uno codemque tempore, quia occidendi potestatem habuerat, ostentat, et ne occi atur, rogat (Ex num. 15). Hinc est quo i de predicatoribus per Prophetam dicitur: Qui sunt isti, qui ut nubes volant (Isa. LX, 8) (Num. 17)? In cunctis ergo que spiritualiter appetimus, exemplis præcedentibus informanur. More enim nubium extensa soper nos patrum vita tegimur, ut ad fru tum fecundi germinis infundamur; et quasi intuentes cœlum, prius nubes aspicimus, quia ante bonorum facta admirando cernimus : et post, illa quæ sunt cœlestia, experiendo penetramus.

CAP. CLVI. - Turbati sunt omnes insipientes corde. Dormierunt somnum suum, et nihil invenerunt omnes viri divitiarum in manibus sui (Psal. LXXV, 6).

In expos. beati Job, l. xviii (Num. 28, 29), adjunctum est: Turbati sunt omnes insipientes corde, etc. Ut in sua manu divites post mortem quidquam inveniant, eis ante mortem dicitur. divitias suas in quorum manibus ponant Facite, inquit, vobis amicos de mammona iniquitatis, ut cum desecritis, recipiant vos in æterna tabernacula (Luc. xv., 9). Dives ergo cum dormierit, nihil in manibus suis inveniet (Job. xxvii, 19). Res ergo suas, cum moreretur, secum tolleret, si ad petentis vocem, cum viveret, sibi tulisset. Nam terrena omnia, quæ servando amittimus, largiendo servamus, patrimoniumque nostrum retentum perditur, manet erogatum. Diu enim cum rebus nostris durare non possumus, quia aut nos illas moriendo deserimus, aut illæ nos viventes quasi deserunt pereundo. Agendum ergo nobis est, ut res absolute perituras in non percuntem cogamus transire mercedem. Dormit namque dives, et nihil invenit : nihil nimirum de rebus, quas tenuit. Nam culpa rerum simul ducitur, quamvis hic omnia, pro quibus culpa perpetrata est, relinquantur. Est ergo nunc, et acceptis rebus tumeat, seseque super cæteros extollat: glorietur se habere quod proximus non habet. Veniet quandoque tempus ut evigilet, et tunc cognoscat, quam vacuum fuerit, quod in sonno tenuerat. Sæpe namque contigit dormiesui tolerat, et tamen irascentem Dominum pro suis per-secutoribus rogat, seque pro illis divino furori obji-D eisdem rebus animum extollat : læteiur se habere quod non habuit, jamque dedignari quærat, a quibus dedignatum esse se doluit. Sed repente evigilans evigilasse se dolet, qui interim divitiarum imaginem vel dormiens tenebat. Gemit enim protinus sub paupertatis pondere, et inopiæ suæ angustiis premitar, et eo pejus quo ad tempus brevissimum, vel vacue dives fuit. Sic, sic nimirum bujus mundi suat divites, qui rebus acceptis tument. Bene operari de sua abundantia nesciunt. Quasi dormientes sunt divites, sed paupertatem suam evigitantes eveniunt; quia nihil secum ad illud judicium, quod permanet, ferunt : et quanto nunc ad breve tempus sublimies elati sunt, tanto contra se in perpetuum gravius ingemiscunt. a Qui, teste Sapientia, dannationis sue tempore dicturi referentur: Quid nobis profuit superbia, et divitiarum juctantia quid contulit nobis?

a In Uticensi multa alia hic intexta leguntur quæ ex loco Moralium assignato sunt excerpta.

Fransierunt omnia illa tanquam umbra, et tanquam A perhibetur. Tunc vero in Deo plene proficimus; cum nuntius percurrens (Sap. v, 8). Vilia ergo et fugitiva a nobis ipsis funditus defecerimus. fuisse, que tenuerant, jam amissa cognoscunt. Ouæ quandiu aderant, stultis eorum cordibus et magna et mansura videbantur. Sero dives aperuit oculos, quando Lazarum requiescentem vidit, quem jacentem ante januam videre contempsit (Luc. xvi. 23). Intellexit ibi quod bic facere noluit, et in damnatione sua cognoscere compulsus est, quid fuit quod perdidit, quando indigentem proximum non agnovit. Cum enim corpus obdormiscit in morte, tunc anima evigilat in vera cognitione, et cum carne moritur, ejus anima videre cogitur, quod providere contempsit. Tunc esse conspicit quod timebat, tunc se va-cuaminvenit, quæ plena rebus præ cæteris hominibus se esse lætabatur.

CAP. CLVII. - Dormitaverunt aus ascenderunt equos (Psal. LXXV, 7).

In expos. beati Job, l. xxxi (Num. 43), adjunctum est: Dormitaverunt qui ascenderunt equos. — Equi B nomine, dignitas temporalis accipitur, Propheta attestante, qui nit : Dormitaverunt qui ascenderunt equos: id est, morte animæ mentis oculos a veritatis luce clauserunt, qui in præsentis vitæ honore confisi

CAP. CLVIII. - Eripe me de luto, ut non inhæream (Psal. Lxvn., 15).

In expos. beati Joh, l. xxiv ('um. 27, in fine), adjunctum est: Eripe me de luto, etc. — Luto inhærere, est sordidis desideriis concupiscentiæ carnalis inquinari.

CAP. CLIX. -– Negavi consolari animam meam, memor fui Dei, et delectatus sum (Psal. LXXVI, 3).

Cum b de perfectorum intra sanctam Ecclesiam desideriis tractaretur in expos. beati Job, l. xviii (Num. 66), adjunctum est: Negari consolari animam meam, etc. - Sancti viri ad animum suum ex præsenti vita nu lius gratiæ consolationem admittunt. C Nam plerumque hujus sæculi divites, solent mentis tædio affecti, bona temporaliter accepta conspicere, et tristitiam delinire. Com enim mæ ore quodam tangi se sentiunt, equos aspiciunt, auri argentique sui vascula contemplantur, prædia circumeunt. Cumque per hæc temporalia oculos libenter trahunt, obortum animæ mærorem vincunt. Unde eis et in Evangelio Veritas dicit : Væ vobis divitibus, qui habetis consolationem vestram (Luc. vi, 24). Sed sanctus vir, qui hoc luget, quia ab æternis gaudiis ceci-dit, consolationem de temporalibus non admittit, dicens: Negavi consolari animam meam. Ac si aperte dicat : Qui de temporalium amissione non lùgeo, de temporalium abundantia consolari nequaquam possum. Cui tanquam si nos audientes ista, diceremus : Quid igitur queeris, qui consolari in his, que mundi sunt, renuis? Illico adjecit : Memor fui Dei, et delectatus sum. Ac si aperte dicat : Terrenarum delectat.

CAP. CLX. — Exercitatus sum et desecit paulisper spiritus meus (Psal. LXXVI, 4).

Dum de incrementis profectuum tractaretur in expos. beati Job, l. xx (Num. 46), adjunctum est : Exercitatus sum, etc. — Quid est quod ait : Spiritus mens, nisi spiritus hominis, videlicet spiritus elationis? Et quia per occultam gratiam ad amorem Dei temperata desuper mensura proficimus, quanto in Bobis de Dei spiritu virtus crescit, tanto no ter spiritus deficit. Qui spiritus erroris, quia non a nobis su-bito penitus amputatur, bene paulisper defecisse

Caput hoc cum sequenti abest a Mss.

b Ita legitur in Gemet.

Caput hoc non est in Mss.

e CAP CLXI. - Etenim sagittæ tuæ pertransierunt (Psal. xxvi 19).

In expos. peati Job, l. xxix (Num. 47), adjunctum est: Etenim sagittæ tuæ pertransierunt. — De imbre nauque sanctæ prædicationis alias dicitur: Mandabo nubibus meis ne pluant super eam imbrem (Isa. v, 6). De cursu vero imbris, qui in electorum cordibus agitur. Psalmista testatur dicens : Velociter currit sermo eius (Psal. cxLvii, 15). Plerumque vero imber est, et cursum non habet : quia prædicatio ad aures venit, sed cessante interna gratia, ad corda audientium non pertransit. De cujus prædicationis verbis, propter electos dicitur: Etenim sagittæ tuæ pertransierunt. Sagittæ quippe Dei pertranseunt, quando verba prædicationis ejus ab auribus ad corda descendunt. Quod quia solo divino munere agitur, imbri cursum Dominus se dedisse testarur.

CAP. CLXIII. — Atlendite, popule meus, legem meam (Psal. LXXVII. 1).

Dum de servando modo sacri eloquii tractaretur in præfat. Moral. (Cap. 1, n. 3), adjunctum est : Attendite, popule meus, legem meam. — Non lex David, aut popu us David, sed personam ejus, ex quo loquebatur, assumens, ipsius au toritate loquitur, cujus inspiratione replebatur. Hoc quotidie fieri in Ecclesia cernimus, si vigilanter intueamur. Nam stans in medio populi lector clamat: Ego sum Deus Abra-ham, Deus Isaac, et Deus Jacob (Exod. III, 6): et quod ipse Deus sit, vere profecto non dicit nec ta-men per hoc, quod dicit, veritatis regulam deserit; quia cui ministerium lectionis exibet, ejus dominium voce prætendit. Itaque scriptores sacri eloquii, quia repleti sancto Spiritu super se trahuntur, quasi extra semetipsos flunt, et sic de se sententias quasi de aliis proferunt.

CAP. CLXIII. - Filii Ephrem intendentes arcum mittentes sagittas suas, conversi sunt in die belli (Psal. LXXVII, 9).

Dum de pusillanimitate prædicantium tractaretur in Ezech. hom. 9, adjunctum est : Filii Ephrem intendentes arcum, etc. — d Plerumque nos, qui doctores videmur, dum prædicanius, audientes instruimus, et loquendo armamus alios, sed ipsi ad laborem ceriaminis ire recusamus. Et scriptum est : Filit Ephrem intendentes arcum et mittentes sagittas suus, conversi sunt in die belli. Ephrem quippe fructificatio dicitur. Et quæ est talis vel tanta fructificatio, nisi lingua doctorum? Qui dum verbum seminant, mul-tiplicant fructus animarum. Qui cum docere præparamus, et sensum sacræ Scripturæ exquirinus, arcum intendimus. Cum verba correptionis facimus, sagittas emittimus. Arcus enim nonnunquam in sacro eloquio ipsum sacrum eloquium poni solet, quod ex utroque rerum me nec abundantia refovet, auctoris aunem mei, quem adbuc videre non valeo, vel sola memoria Testamento velut ex cornu et chorda constat. Vetus quippe Testamentum figuratur cornu propter duritiam, novum vero, quod incarnato Domino factum est, signatur chorda. Et dum chorda trabitur, cornu curvatur : quia cum Testamentum novum discutitur a duritia litteræ, vetus inclinatur, et ad intellectum spiritualem flectitur, quia rigor ejus duritiæ non tenetur. Sagittæ enim sunt hæc ipsa verba, quæ doctores proferunt. Unde bene etiam per Prophetam de sanctis doctoribus gentilitatem ingredientibus dicitur: Cum sagittis et arcu ingredientur illud (Isa. VII, 24). Nos ergo cum Scripturæ sacræ dicta pensamus, arcum intendimus cum verba doctrinæ damus, sagittas emittimus. Sed in die belli convertimur,

d In Cod mss. indicatur hom. 9 in Ezech., ubi frustra hæc quæsivimus. Pauca exstant in hom. 21, qua est nona libri u.

rem subire recusamus.

CAP. CLXIV. - Statuit aquas quasi in utre (Psal. LXXVII. 13).

Dum de reproborum contra Ecclesiam machinationibus tractaretur, in espace besti Job, i. von (Num. 39), adjunctum cas : Statuit agune quasi in utre.

Aque in utre sunt lubrica pravorum desideria, quia cuor operis offectum non invenient, sub carnali conta doprimentur.

Can CLXV. - Recordatus est, quia caro sunt (Psal. LXXVH 39).

Cum de providentia divinæ misericordiæ erga genus humanum tractaretur in expos. beati Job, L. iv (Num. :), adjunctum est : Recordatus est, etc. Omnipotens Deus, sicut ex nibilo bona facere notuit. ia cum voluit, per incarnationis suæ mysterium etiam perdita boua reparavit. Duas vero ad intelligestavit. Angelus namque solummodo : piritus, homo vero et spiritus est, et caro. Misertus ergo Creator ut redimeret, iffam ad se debuit reducere quam in perpetratione culpæ ex infirmitate aliquid constat habrisse; et eo altius debuit apostatam angelum repellere, quo cum a persistendi fortitudine corruit. nihit Infirmum ex carne gestavit. Unde et recte Psatnrista cum misertum Redemptorem hominibus diceret, ipsam quoque causam misericordiæ expressit dicens: Et memoratus est, quia caro sunt. Ac si diceret : Que eorum infirma vidit, eo districte culpas punire noluit. Est adhuc aliud, quo perditus homo reparari debuit, et superbiens spiritus reparari non possit, quia nimirum Angelus sua malitia cecidit, hominem vero aliena prostravit.

Dum de cavendo elationis vitio, et studio veræ humilitatis tractaretur, in expos. beati Job, l. xxvii (Num. 75), adjunctum est : Conversi sunt in arcum perucranm. -- Arcus perversus ipsum, a quo intenditur, percutit. Unde in dictis suis arrogantium lingua arcui perverso sunt similes, quia dum contra elationem verba faciunt, in suis auctoribus sagittas figunt. Unde sumus eura providendum est, ne accepta sapientia, eum ignorantia tenebras illuminat, lumen humilitatis tollat, ut jam sapientia esse nequest, quæ etsi virtute locutionis fulgeat, elationis tameu velamine cor loquentis ebscurat (Num. 70). Alia namque sunt hona summa, alia bona media. Bona etenim summa sunt fides, spes, et charitas. Que cum veraciter habentur, in malum inflecti non possunt. Bona autem sunt media, prophetia, doctrina, curationum virtus et cætera : quæ ita inter utrumque sunt posita, ut aliquando per hæc sola ælerna patria, aliquando vero gloria terrena requiratur. Medias ergo has virtutes dicimus, quas ad quodeunque mens appetit inclinamus. Quibus perceptis ita uti sicut terrenis divitiis potest. Per terrenas namque divitias, alii in gloriza ostentatione superbiunt, alii erga proximorum indigentiam ministeria pietatis operantur. Cum per doctrinam igitur, atque prophetiam laus exterior quæritur, quasi per corporales divitias terrenæ gloriæ culmen ambitur. Cum vero doctrina, atque prophetia lucrandis animabus impenditur, quasi acceptæ divitiæ egenis fratribus largiuntur. Quia erge sæpe per ipsa dona, quæ se percipere exsultat, a manu dantis incautus animus elongat, vigilanti provisione curandum est, ut et prius subigantur vitia, et post sub circumspectione dona teneantur. Nam si in eis mens incaute se deserit, non per hæc adjuta subvehitur, sed quasi pro anteactis laboribus remu-

quia nonnuncuam contra vitiorum certamina labo- A nerata reprobatur. Unde fit etiam ut accepta virius. dum in usu transitoriæ landis assumitur, quia vitio militat, virtus nou sit. Quia enim origo virtutis humilitas est, illa in nobis virtus veraciter pullulat, quæ in radice propria, id est in humilitate perdurat. A qua nimirum si abscinditur, arescit, quia viviticantem se in intimis humorem charitatis perdit.

> CAP. CLXVII. - Tradidit in captivitatem virtules corum, et pulchritudinem corum in manus inimica (Peal. LEXVII, 61).

Cum de vitanda in benis eperibus arregantia tractoretur, Regul. past., part pr., adjunctum est : Tradidit in captivitation virtutes corum, etc. — In captivitatem virtus, et puichritudo in manus inimici traditur, cum deceptio menti antiquis hostis ex beni operis elatione dominatur. Que tamen virtutis elatio, quamvis piene non superet, ulcunque tamen et electorum sæpe animum tentat, sad cum elevatus destituitur, destitutus ad formidinem revocatur. Hinc destituitur, destitutus ad formidinem revocatur. Hinc gendum se creaturas fecerat angelicam videlicet, et humanam. Utramque vero superbia perculit, atque a state ingenius rectitudinia fiegat. Sed una reguen carnis habuit, alia vere nihil infirmum de carne de confidentia virtutis intumuit, paulo post quod pertulit adjunxit: Avertisti faciem tuam a me. et pertulit adjunxit : Avertisti facion tuam a me, et factus sum conturbatus. Ac si aperte dicat : Fortem me inter virtutes credidi, sed quante infirmitatis sim, derelictus agnovi. Hinc rursum dicitur : Jurai et santui , cuetodire judicki justitie tue: (Pad. Exvus, 105). Sed quia ejus virium non erat manere in custodia quam jurabat, debilitatem suam pretieus turbatus invenit. Unde ad precis epem repente se contuita dicens: Humiliatus sum usquequeque, Domine, sivifica me secundum verbum tuum.

CAP. CLXVIII. - Item unde aupro.

la expes. besti Job, l. 8. (Num. 82) : — Virquippe et pulchritude arrogantion inimici menit traditur, quia omne honum, quod per concepio tiam laudis estenditur, occulti adversarii juni m cipatur. Hostes namque ad rapinam provocat, CAP. CLXVI. — Conversi sunt in arcum perserum C suas corum notitice divitize denuclat. Quesa (Psat. Lxxvii, 57). latronum insidiautium iter ambulamus. Qui erge itinere deprædari formidat, abscemlat neces bona, que portat. O miseri, qui affectantes landes bominum, in semetipsis dissipant fructus blomma? Camque se octendere alienie eculis appetunt, dans pant quod agunt. Quos nimirum maligui spinitus cum ad jactantiam provocant corum, sicut diaines, opera captivantes denudant.

CAP. CLXIX. — Immissiones per angelos matos, viam fecir semitæ iræ suæ (Psal. LXXVII, 49).

In expos. beati Job. l. xxv (Num. 23, 24), adjunctum est : Immissiones per Angeles males, etc. quippe Dominus prioribus mi ritis aggravatum, justo permittit etiam subsequentibus malignorum spiri-tuum persuasionibus falli, quo l cum digne iu culpa trahitur, reatus ejus in pœna cumulatur. Unda et ir.e suæ Dominus viam de semita fecisse perhibetur. Latior est enim via quam semita. Ex semita vero iræ suæ viam facere, est iræ causas districte judi-cando dilatare, ut qui illuminati agere recte noluc-runt, junto excesti adhue faciant unde amplius puniri mereantur. Jam meretur supplicium peccatum, et cauca peccati : sed ex-pectatur adhue ut augmentum supplicii subregent peccatum, et peca peccati. Plerumque vero unum identum pecestum, et pecestum est, pesus pecesti, et esusa pecesti. Quod melim estendimus, si res ipeas ad medium deducamus. Effrenata enim ventris ingluvies, in forverem luxuriz pleniculinem carnis instigat; perpetrata autem lu-zuria sepe aut perjurie aut homicidie tegiaur; ne humanarum legum ultione punintur. Ponumus erge ante oculos quod quidam voracitatis sibi frena laxavit, qua voracitate superatus, adulterii facinus admisit; deprehensus autom in adulteria, latenter viruui

Tria quæ sequuntur non sunt in Mss.

adulture, ne ad judicium traberetur, occidit. Moc & corum in externum (Num. 5).—Quia per momenta tem-itaque adulterium inter verscitatem et homicidium pus delicit, nemen temporis corum defectum vecavit. positum; de illa videlicet naccons, hec generans; peccatum est, et pœna, et causa peccati. Peccatum est per solpsum; penne vero peccati est, quia cul-pam veracitatie auxit; causa autem peccati est, quia subsequens etiam homicidium genuit. Unum ergo demque peccatum est, et pona pracedentis, et causa culpæ subsequentis: quia et transacta dum exaggerat, damnat : et adhuc subsequentia qua damnari debeant, seminat.

Car. CLXX..... Radde vicinis nostris septeplum in sinu corum (Post. Exxves, 12).

In expos. beati Job, l. xxII (Num. 52), adjunctum est: Redde victuis nestris, etc.—Scriptura etenim sacra plerumque sinum ponere pro mente consuevit. Sicut voce Ecclesize de persecutoribus nostris, qui nobis natura quidem confuncti sunt, sed vita disjuncti, per Psalmistam dicitur: Redde vicinis nostris septupium in sinu corum. Ac si aperte dicoretur : In R mente sua recipiant hoc, quod in nostris corporibus szvientes, operantur, ut dum nos exterius ex parte puniunt, ipsi interius perfecte puniantur.

CAP. CLXXI. - Potum dedit nobis in lacrymis, et in mensura (Psal. LXXVII. 6).

Dum de atudio diguio pronitentire tractaretur, Reg. past. part. 11 (Gap. 20, admon. 39), adjunctum est : Potum dedit uobis, etc. — Providendum est iis qui peccata sucrum operam deplorant, ut consummata mala perfecto diluant lamento; ne plus astringantur in debito perpetrati operis, et minus solvant fletibus satisfactionis. Scriptum quippe est: Potem dedit no-bis in lacrymis, et in mouern, ut videlicet uniusou-jusque mens tantum possitendo compunctionis sus bibat lacrymas, quantum se a Deo meminit aruisse per culpes.

Ckr. CLXXII. — Sumite pratmum, et date tympanum. (Psal. LXXX. 2).

In expos. beati Job, l. xxxIII (Num. 33), adjunctum est: Sumite Psalmum, etc. — In prædicatione fidei, quasi quoddam negotium geritur, dum verbum datur, et fldes ab auditoribus sumitur. Quasi quoddam negotium faciunt, qui predicationem prerogant, et a populis fidem reportant, fidem impertiunt, et es-rum sanctam protinus vitam sumunt. Si enim justorum prædicatio negotium non fuisset, profecto Psalmista non diceret: Sumite psalmum, et date tympanum. In tympano etenim corium siccatur, ut sonet. Quid est ergo dicere: Sumite pealmum, et date tym-panum? visi, accipite spirituale canticum cordis, et reddite temperalem macerationem corneris.

CAP. CLXXIII. -- Exemplici to in absorudito tem sis, probavi te ad aguas contradictionis (Poal, LEXE. 8).

Cum de cavendis prava contra votem suadentibus tractaretur in expos, beati Job, I. xxvi (Num. 24), adianctum est : Exaudivi te in abscondito lempestatis, D etc. - Absconditum tempestatis est, cum in corde contrito cogitationum tentantium fluctus intumescunt, cum contra amoris sancti studium curarum sæculariom se tumultus illidunt. In abscondito ergo tempestatis auditur, quia clamor deprecantis est hæc ipsa factuatio tribulationis. Quia vero omnino non desunt, qui bona quærentibus suadere perversa meliantur, aquæ contradictionis sunt populi resistentes. Et quia tunc probatur desiderium, cum aliqua ei adversitate resistitur, recte dicitur: Probavi te ad aquas contradictionis.

CAP. CLXXIV. — Erit tempus corum in esternum (Psal. LXXX, 16).

Dum de percuntium desectu tractaretur, in expos. beati Job, L Iv (Num. 5), adjunctum est : Erit tempus

Mss. non babent hoc caput.

ostendens quod sine line empimodo defectu deliciunt ii, qui a visionis internæ consolatione senarantur.

CAD. CLXXV. — Dous mems, pane illos us resam, es velut stipulam ante faciem venti (Paal. LXXII, 14).

Cum de poena reprobarum mentium tractaretur, in expos. beati Job, 1. xvi (Num. 79), adjunctum est:
Deus meus, pone illos ut rotam, etc.—Ut rota ponuntur iniqui, quia in circuitu laboris missi, dum ca. quas tur iniqui, quia in circuitu ianoris mussi, crum ca, quæ anteriora sunt negligust, et ca quæ deseronda sunt sequuntur, ex posterioribus elevantur, et in anterioribus cadunt. Qui recte quoque stipulæ ante faciem venti comparantur, quia irruente aura tentationis, dum nulla subaixi sunt ratione gravitatis, elevantur ut corruant, et sape eo se alicujus meriti existere setimant, quo eos in altum flatus erroris portat.

GAR CLXXVI.—Concupivit ot defects anima moo in atria Domini (Poet. LXXXIII, 5).

in expos. beati Job, f. vm (Num. 45), adjunctum est: Concupivit, etc. — Sunt nonnulli justorum, qui sic coelestia appetunt, ut tamen a terrenorum spe minime frangantur. Largita divinitus patrimonia ad necessitatis subsidium possident, honores sibi temporafiter impensos tenent, aliena non ambiunt, suis licite utuntur. Qui tamen ab eisdem rebus quas habent, alieni sunt, quia ad hæc ipsa quæ possident, ex desiderio non tenentur. Et sunt nonnulli justorum, qui ad comprehendendum culmen persectionis accincti, cum Christa in Des (Coloss. m., 3). Horum itaque vecum Christe in Dee (Coloss. m., 3). Horum itaque ve-ces Palmista expresserat eum dicebat: "Goncupini, et defesit enime mea in etria Bomini. Concupintant enim, sed mem deficiunt, qui jam quidem costentia appetune, sed aduac tamen a terrenerum delectatio-nibus minimo laxantur. Concupiscit vero et in Bei atria deficit, qui cum aterna desiderat, in amore temporalium non perdurat. Him Psalmista iterusa-dicit » Defecit in salutari tuo anima mea (Psal. exven, R1). Hime ner sametingam Veritas admonat. digens : 81). Hine per semetipeam Veritas admonet, dice Si quis vuit post me venire, adneget lemetipeum (Matth. xvz, 24). Et ruz-um: Nioi quis renuntiaverite omnibus qua poésidet, non potest meus esse discipulus (Enc. XIV, 33). In salutari ergo Doi animam justi deficere, est presentis vite bone electione aternitatis deserve, mensura quarere, et in rebus temperalibus aduciam

CAP. CLXXVII. — Elenim passar innenit sibi domum. et turtur nidum, ubi reponat pullos suos [Peal. LXXXIII, 4).

Dum de sidelium desideriis in pace Ecclesiæ educatis tractaretur in expos. beati Job, I. xix (Num. 48), adjunctum est: Etenim passer invenit sibi donum, etc. — Quid per nidi nomen exprimitur, nisi tranquilla quies fidei, qua musquisque infirmus nutritur? Nam nisi sancta Ecclesia infirmos quosque filios nunc in nido pacis enutriret, Psalmista non di-ceret: Etenim passer invenit sibi domum, et turtur nidum, ubi reponat pullos suos. Jam quippe domum invenit passer, quia æternum cœli habitaculum noster Redemptor intravit. Et turtur invenit nidum, quia sancta Ecclesia amore conditoris affecta, crebris gemitibus utitur, et velut nidum sibi, id est pacatissimam fidei quietem construit, in qua crescentes filios, quasi plumescentes pullos quousque ad superiora evolent, charitatis greinio lovet.

in convalle lacrymarum (Psal. LXXXIII, 6).

Cum de electorum studiis tractaretur in expos. beati Job, lib. xxx (Num. 64), adjunctum est : Ascensus in corde ejus disposuit in convalle lacrumarum. Sancti viri quanto magis se exterius despiciendo dejiciunt, tanto amplius interius revelationum contemlatione pascuntur. Quos enim exterius in fletu continet convallis humilitatis, cos interius sublevat, ascensus contemplationis.

a CAP. CLXXIX. - Lætetur cor meum, ut timeat nomen tuum (Psal. LXXXV, 11).

In expos. beati Job, l. xx (Num. 8), adjunctum eat: Lætetur cor meum, etc. — Sancti etenim viri sic de spe certi sunt, ut tamen semper sint de tentatione suspecti, quorum voce Psalmista dicit: Lætetur cor meum, ut timeat nomen tuum. In quo notandum, quod non ait: Lætetur ut securum sit, sed lætetur ut tineat. Meminerunt namque, quanvis eorum actio hant, quia jam aliud de damnatione prosperetur, quia adhuc in hac vita sunt, de qua per B aliud de æterna ultione formidamus. eumdem Job dicitur: Tentatio est vita humana super terram (Job. 1x, 71). Meminerunt rursum quod scriplum est : Corpus quod corrumpitur, aggravat animam, et deprimit terrena inhabitatio sensum multa cogitantem (Sap. 1x, 15). Meminerunt, et metuunt, et certitudinem sibi in se promittere non præsumunt, sed positi inter gaudium spei et tentationis metum, confidunt et timent, confortantur et titubant, certificantur et suspecti sunt.

CAP. CLXXX.—Posuerunt me in abominationem sibi; truditus sum, et non egrediebar (Psal. LXXXVII, 9).

Cum de mysteriis Dominicæ passionis tractaretur. m expos. beati Job, l. xxii (Num. 41), adjunctum est: Posserunt me in abominationem sibi, etc. - Hoc de tempore passionis suæ Redemptor noster per prophetam insinuat. Ipse namque traditus egressus non est, quia sub ipsa jam hora passionis cuin humanitatis infirma pateretur, divinitatis potentiam exercere nofuisset, si cum teneretur homo, majestatis suæ potentiam voluisset ostendere, et per divinitatis magnitudinem susceptæ carnis infirma transire. Ut enim npertius homo mori posset, Deus mansit occultus: Quia si cognovissent, nunquam Dominum gloriæ crucifixissent (I Cor. 11, 8). Egressus ergo non est, qui et requisitus a Pilato tacuit, atque inter persecutorum manus et corpus passioni obtulit quod pro electis assumpserat, et resistentibus noluit demonstrare quod erat. Cum enim despiceretur quia bomo videbatur, egressus esset si occultam majestatem suam ostentare toluisset. Sed quia infirmitatem prodidit, potentiam abscondit, in eo quod persecutoribus suis incognitus mansit, ad eos minime exivit. Qui tamen ad electos exit, qui divinitatis suæ suavitatem quærentibus aperit. Unde ei per prophetam dicitur : Exiisti in salutem populi tui, ut salvos facias christos tuos (Habac. m, 43).

· CAP. CLXXXI - Inter mortuos liber (Psal. LXXXVII, 5).

In expos. beati Job, l. x (Num. 66), adjunctum est: Inter mortuos liber. — Omnis qui peccat, servus est peccati (Joan. viii, 35). Et quia incarnatus Dominus particeps nostræ factus est naturæ, non culpæ, liber dimissus dicitur, quia sub peccati dominio non tenetur. Inter mortuos liber dicitur, quia naturam nostram suscipiens, iniquitatis jugo nullo modo tenetur. Quem quamvis macula culpæ nostræ non attigit, passio tamen nostræ mortalitatis astrinxit (Num. 67). Esurire enim, sitire, lassescere, teneri, flagellari, crucifigi, nostræ mortalitatis vinculum fuit. Sed cum expleta morte velum templi rumperetur, scinderentur petræ, monumenta panderentur, inferni claustra patescerent, quid aliud tot argumentis tantæ virtutis ostenditur, nisi quod illa infirmitatis nostræ vincula

CAP. CLXXVIII. - Ascensus in corde sjus disposuit A solvebantur, ut is, qui ad suspiciendam servi formam venerat, in ipsa servi forma ab inferni vinculis absolutus, ad coolum etiam cum membris liber rediret?

> CAP. CLXXXII. - In me transierunt ire tue, et terrores tui conturbaverunt me (Psal. LXXXVII. 17).

> Cum de fructuoso electorum pavore tractaretur in expos. beati Job, l. vii (Num. 6), adjunctum est: In me transierunt iræ tuæ, etc. — Justorum mens non solum perpendit quod tolerat, sed etiam pavet quod restat. Videt qualia in hac vita patitur, metuit ne post hanc graviora patiatur. Luget, quia in hujus caccitatis exsilio, a paradisi gaudiis cecidit, timet ne cum exsilium relinquitur, mors æterna subsequatur. Jam ergo sententiam tolerat in pæna, sed minas adhuc venturi judicis formidat ex culpa. Recte ergo per Psalmistam dicitur : In me transierunt iræ tuæ, terrores tui conturbaverunt me, Interni quippe judicii postquam iræ pertrapseunt, etiam terrores conturhant, quia jam aliud de damnatione patimur, et adhuc

> CAP. CLXXXIII. - Misericordias tuas, Domine, in æternum cantabo (Psal, LXXXVIII, 1).

pum de pavore electorum et retributionis incertitudine tractaretur in expos. beati Job, l. iv (Nam. 71, 72), adjunctum est : Misericordias tuas, Domine, in aternum cantabo. — Plerumque mens justi jam quidem quod perverse se egisse meminit deplorat. jam prave acta non solum descrit, sed amarissimis etiam lamentis punit, sed dum eorum quæ egu reminiscitur, graviter judicii pavore terretur. Jam se perfecte convertit, sed adhuc se perfecte in securitatem non erigit, quia dum quanta sit districtio extremi examinis pensat, inter spem ac formidinem sollicita trepidat, quia justus judex veniens quid de per-petratis reputet, quid relaxet, ignorat. Nam quam prava commiserit, méminit, et an commissa digne unia suo ipsa jam nora passionis cum numanitatis defleverit, nescit, ac ne culpæ immanitas modum luit. Mediatori quippe Dei et hominum quasi egredi cuis. Mediatori quippe Dei et hominum quasi egredi cuisset, si cum teneretur homo, majestatis suæ pojam veritas relaxat, sed mens afflicta adhue de venia dum valde sibi est sollicita, trepidat. Sauctus ergo vir etiam hic misericordiam suscipit, sed suscepisse se nescit : quia peccatum suum homo jam corrigendo et poenitendo deserit, sed tamen adhue districtum judicem de ejus retributione pertimescit. Illic ergo justus quilibet misericordias Domini libere in æternitate cantat, ubi jam de peccati venia dubietas non erit, ubi jam securam mentem culpæ suæ memoria non addicit, ubi non sub reatu animus trepidat, sed de ejus indulgentia libere exsultat. Sed si nulla ibi homo peccati sui memoria tangitur, ereptum se unde gratulatur? Aut quomodo largitori gratias refert de venia quam accepit, si interveniente oblivione transactæ nequiti.e esse se pænæ debitorem nescit? Ait enim Psalmista : Misericordias tuas, Domine, in æternum cantabo. Quomodo ergo misericordias Dei in æternum cantat, si se fuisse miserum ignorat? et si miseriæ transaciæ non meminit, unde targitori mise-D ricordiæ laudes reddit? Sed rursum quærendum est quomodo electorum mens perfecta esse in beatituline poterit, si hanc inter gaudia memoria sui reatus tangit? Aut quomodo perfectæ lucis clarescit gloria, quam reducta ad animum obumbrat culpa? Sel sciendum est, quia sicut sæpe nunc tristium læti reminiscimur, ita tunc transaciæ nequitiæ sine tæsione nostræ heatitudinis recordamur. Plerumque enim incolumitatis tempore ad memoriam dolores præter tos sine dolore reducimus : et quo agro, nos recolimus, eo nos incolumes plus amamus. Erit ergo et in illa beatitudine culpæ memoria, non que mentem polluat, sed quæ nos fæitiæ arctius astringat, ut dum doloris sui animus sine dolore reminiscitur, et debitorem se medico verius intelligat, et eo magis acceptam salutem diligat, quo de molestia meminit, quid evasit. În illa itaque lætitia sic tunc sine tædio wala

Non legitur in Mss.

ulla cordis caligine animo tenebras videmus. Quia etsi obscurum est quod mente cernimus, de judicio est hoc luminis, non de passione cacitatis. Et in æternum ergo laudes misericordiæ largitori nostro referimus, et nequaquam miseriæ conscientia gravamur, quia dum mala nostra sine aliquo mentis malo respicimus, et nunquam erit quod corda laudantium de transactis iniquitatibus polluat, et semper erit quod hæc ad laudem liberatoris accendat.

CAP. CLXXXIV. — Beatus populus, qui scit jubila-tionem (Psal. LXXVIII, 16).

Dum de ineffabili electorum gaudio mente concepto tractaretur in expos. beati Job, l. xxiv (Num. 10), adjunctum est: Beatus populus, qui scit jubila-tionem. — Jubilum dicitur, quando inefiabile gau-dium mente concipitur, quod nec abscondi possit, nec sermonibus aperici, et tamen quibusdam motibus proditur, quamvis nuliis proprietatibus exprimatur. Unde David Propheta intuens electorum animas tan- B tum gaudium mente concipere, quantum sermone non valent aperire, ait : Beatus populus, qui scit jubi. lationem. Non enim ait : qui loquitur, sed, qui scit, quia sciri quidem jubilatio intellectu potest, sed dicto exprimi non potest. Sentitur per illim quippe quod ultra sensum est. Et cum vix ad hoc contemplandum sufficiat conscientia sentientis, quomodo ad hoc exprimendum sufficiat lingua dicentis?

a CAP. CLXXXV. - Mane sicut herba transeat, mane floreat et pertranseat (Psal. LXXXIX, 6).

In expos. beati Job, i. xxix (Num. 52), adjunctum est : Mane sicut herba transeat, etc. - In Scriptura sacra aliquando per herbam viror gloriæ temporalis accipitur, sicut Psalmista ait: Mane sicut herba transeat. Mane namque sicut herbam florere atque transire, est in prosperitate hujus sæculi temporalis gloriæ velociter decus arescere.

CAP. CLXXXVI. - Posuisti munitiones ejus in formidinem (Psal. LXXXVIII, 41).

Dum de occultis divinorum judiciorum dispositionibus tractaretur, adjunctum est: Possisti munitionesejus in formidinem. — b Sæpe quis fallaciæ vel iræ, vel immunditiæ, vel superbiæ suæ meminit, et se in humi-litatis loco a mundi hujus strepitu abscondit. Sed dum ad regendum populum post occultationem suam ducitur, hinc inde subintrantibus peccatorum jaculis feritur, atque timere incipit ne ei et hoc ipsum jam sit ad judicium, quia bonum quietis intimæ degusta-vit, quod tenere non potuit. Sicut scriptum est : Posuisti munitiones ejus in formidinem. Cum enim humilem locum pro rectitudine mentis appetimus, quid aliud quam munitionis arcem tenemus? Sed cum ad turbas atque strepitus mundi vel coacti revertimur. inter irruentia peccata deprehensi, et ipsam munitionem nostram pertimescimus, quia de subtili omnipotentis Dei examine hoc quoque formidare incipimus, quod bene vixisse credebamus.

CAP. CLXXXVII. - Quis novit potestatem iræ tuæ, et præ timore tuo iram tuam dinumerare (Psal. LXXXIX, 11)?

Cum de justorum formidine ob divinorum judiciorum incertitudinem tractaretur in expos. beati Job, 1. v (Num. 16), adjunctum est: Quis novit potestatem iræ tuæ, etc. - Potestas divinæ iræ nostra non potest mente comprehendi, quia ejus dispensatio ob-scuris super nos dispositionibus supe unde æstimatur deserere, inde nos recipit, et unde nos recipere creditur, inde derelinquit, ut plerumque hoc fit gra-tia, quod ira dicitur, et hoc aliquando ira sit, quod gratia putatur. Nonnullos enim slagella corrigunt, nonnullos ad impatientiæ vesaniam perducunt, et alios prospera, quia demulcent, ab insania mitigant; alios

Abest, a Mss.

nostra conspicimus, sicut nunc in luce positi sine A quia elevant, funditus ab omni spe conversionis era dicant. Cunctos autem vitia ad ima pertrahunt, sed tamen quidam eo ab his facilius redeunt, quo se in eis corruisse altius erubescunt. Et semper virtutes ad superna sublevant, sed nonnunquam quidem dum tumorem de virtutibus concipiunt, per ipsum tramitem ascensionis cadunt. Quia ergo potestas divinæ iræ minime cognoscitur, in cunctis necesse est ut sine cessatione timeatur.

> CAP. CLXXXVIII. - Ipse liberavit me de laqueo venantium et a verbo aspero (Psal. xc. 3).

Cum de electorum exercitio ex r. probatione detrahentium tractaretur in expos. beati Job, I. vi (Num. 45), adjunctum est : Ipse liberavit me de laqueo venantium, etc. — Venantes nibil aliud quam carnes quærunt. Se la venantium laqueo, atque ab aspero verbo eripimur, quando et insidias carnalium et irrisionum probra despiciendo superamus. Aspera quippe eorum verba sunt, quæ bonis nostris itineribus adversantur. Sed asperitatem verbi evadere est irrisiones detrahentium dissimulando calcare. Sancta ergo anima ab aspero verbo liberatur, quia dum in hoc mundo honorem laudis non querit, nec contumelias detractionis sentit.

CAP. CLXXXIX. — In scapulis suis obumbrabit tibi (Psal. xc. 4).

Cum de modo sacri eloquii tractaretur in expos. beati Job, l. xxxii (Num. 7), adjunctum est: In scapulis suis obumbrabit tibi. — Cum in Deo scapulæ, oculi, brachium dicuntur, cavendum summopere est ne quid in eo mens corporeum suspicetur. In antropomorphitarum namque hæresim cadere est, eum qui incircumscripte implet et circumplectitur omnia, inira corporalia lineamenta concludere. Sed omnigotens Deus ad sua nos trabens, usque ad nostra se humiliat. atque ut alta insinuet, humilibus condescendit, quatenus parvulorum animus rebus cognitis enutritus, ad inquirenda exsurgat incognita, atque ab eo, qui longe super ipsum est, quædam juxta se audiens, quasi quibusdam ad illum passibus moveatur. Unde fit ut per Scripturam suam aliquando a corporibus hominum, aliquando a mentibus, al quando vero ab avibus , ali-) quando vero ab insensatis rebus quasdam longe dissimiles in se similitudines trabat. Plerunique enim a corporibus hominum in se similitudinem trahit, sicut de eo speranti homini per prophetam dicitur: În scapulis suis obumbrabit tibi, cum constet quod in natura sua noc oculum Deus, nec scapulas, nec certa lineamenta membrorum habeat. Sed quia nos per oculum cernimus, in scapulis vero onera substinemus, Deus, quia omnia videt, oculum habere perhibetur. Quia vero nos tolerat, atque eo ipso quo tolerat, servat, obumbrare nobis in scapulis dicitur. Ait enim: In scapulis suis obumbrabit tibi. Ac si diceretur peccatori homini, et post peccatum veniam de-precanti: Ea pietate Dominus te protegit, qua pic-tate toleravit. Obumbrat enim scapulis suis, quia dum D portat, defendit

CAP. CXC. — Adhuc multiplicabuntur in senectic uberi, et bene patientes erunt, ut annuntient (Psal. xci, 15).

Dum de collectione fidelium extremi temporis tractaretur in expos. beati Job, l. xxxv (Num. 35), adjunctum est: Adhuc multiplicabuntur in senecta uberi, etc. - Prædicatores namque sauctæ Ecclesiæ benedictione extremi temporis Psalmista ditari conspexerat, qui dicebat : Adhuc multiplicabuntur in senecta uberi. Qui in senecta uberi multiplicantur, quia cum eorum vita differtur, semper ad melius fortitudo producitur, eisque per augmentum temporis crescunt etiam lucra meritorum. Bene autem patientes sunt ut annuntient, quia cœlestia prædicantes tanto robu-

ex hom. 10 in Ezechielem esse descriptum, ubi tamen frustra a nobis quasitum est.

Degitur in Mss. Michael., Celestin. et l'aris. id PATROL. LXXIX.

stius adversa tolerant, quanto et per tolerantiam A respezit Petrum; et recordatus est Petrus verbi quod suam animarum commoda locupletius reportant.

CAP. CXCI. - Mirabiles elationes maris, mirabilis in excelsis Dominus (Psal. xcn. 4).

Cum de reprehensa reproborum superbia et divinis in prædicatorum virtute miraculis tractaretur in expos, beati Job, I. ix (Num. 11), adjunctum est: Mi-rubiles elationes maris, etc. — Cum morem suum gentilitas destrui novæ conversationis predicatione conspiceret, cum mundi hujus divites clationi suæ contraire facta pauperum cernerent, cum sapientes sæculi adversari sibi imperitorum verba pensarent, in persecutionum protinus tempestatem tumuerunt. Sed qui verborum adversitate commoti ad persecutionis procellas insiliunt, signorum admiratione temperantur. Quia ergo contra electorum vitam ad persecutionis undas mundus se mirabiliter extulit, has supernorum conditor sublevata virtute prædicantium mirabilius stravit. Mirabiles ergo elationes maris, mirabilis in excelsis Dominus. Ministros etenim suos B plus ostendit posse per miracula, quam potestates terrenæ tumuerant per iram. Quod bene etiam per Jeremiam Dominus exteriora narrans, interiora denuntiat, dicens : Posui arenam terminum mari, præceptum sempiternum (Jerem. v, 22).

. CAP. CXCII. - Donec justitia convertatur in judicium (Psal. xcm, 15).

In expos. beati Job, I. xxvi (Num. 53), adjunctum est: Donec justitia convertatur in judicium. — Paulus de se suisque consortibus dicit: Ut nos efficeremur justitia Dei in ipso (I Cor. v. 21). Justitia ergo in judicium convertitur, quia li qui hunc juste atque frreprehensibiliter vivunt, tunc judicandi potentiam nanciscuntur.

CAP. CXCIII. - Secundum multitudinem dolorum meorum in corde meo, consolationes tue, Domine, lætisicaverunt animam meam (Psal. xciii. 19).

In expos. beati Job, l. xxxv (Num. 22), adjunctum C est: Secundum multitudinem dolorum meorum in corde meo, etc. - In ea chim mensura consolatum se, in qua afflictus fuerat, indicat, qui lætificatum se secundum multitudinem dolorum clamat.

CAP. CXCIV. - Qui fingis dolorem in præcepto (Psal. xcm, 20).

În expos. beati Job , l. xvni (Num. 35), adjunctum est : Qui fingis dolorem in præcepto. - Flagellum namque tunc diluit culpam, cum mutaverit vitam. Nam cujus mores non mutat, non expiat actiones. Omnis ergo divina percussio, aut purgatio in nobis vitæ præsentis est aut initium pænæ sequentis. Propter eos enim qui ex slagello proficiunt, dictum est : Qui fingis dolorem in præcepto, quia cum flagellatur imquus et corrigitur, audire preceptum noluit, audit dolorem. Dolor in precepto fingitur ei, qui a malis operibus quasi pracepti vice dolore cohibetur. De his vero quos damnant flagella et non liberant, dicitur: Percussisti eos, nec doluerunt; attrivisti eos, et D renuerunt accipere disciplinam (Jerem. v, 3). His flagella ab hac vita inchoant, et in æterna percussione perdurant.

CAP. CXCV. - Non repellet Dominus plebem suam, quoniam in manu ejus sunt omnes fines terræ, et altitudines montium ipse conspicit (Psal. xciv, 4).

Cum de conversione potentum saculi per aspirationem superme gratic tractaretur in expos. beati Job, l. xxx (Num. 78), adjunctum est: Non repellet Dominus plebem suam, etc. - Altitudines montium, elationes sunt utique superbornm, quas Dominus conspicere dicitur, id est ab iniquitate sua in melius commutare. Convertit namque Dominus cum quem conspicit. Unde scriptum est : Conversus Dominus

a Capat hoc cum duobus sequentibus abest a M38.

dixerat ei Dominus: Quia priusquam gallus cantet, ter me negabis, et egressus foras, sevit amare (Luc. xxu, 61). Et slout Salomon ait: Rex, qui sedet în solio judicii, dissipat omne malum intuitu suo (Pror. xx, 8). De hac altitudine montium rursum per Prophetam dicitur: Montes sicut cera fluxerunt a facie Domini (Psal. xcvi, 5): quia post perversitatis sue duritian divina formidine liquefacti, ab illo prius rigido tumore subtracti sunt.

terro de socie

b CAP. CXCVI. - Montes sicut cera fluxerunt a facie Domini (Psal. xcvi, 5).

In expos. beati Job, I. xxxiii (Num. 2), adjunctum est: Montes sicut cera stuxcrunt a sacie Domini. — Quia multi, qui prius alta rigiditate tumucrunt, Domino in carne apparente, magno sunt per pomitentiam timore liquefacti.

CAP. CXCVII. — Tunc exsultabunt omnia ligna silvarum (Psal. xcv, 15).

In expos. Evang., hom. 36 (Num. 8), adjunctum est: Tunc exsultabunt omnia ligna sitrarum. — Ligna silva, gentes vocate sunt, quia in infidelitate sue torize et infructuosse semper fuerunt.

CAP. CXCVIII. - Honor regis judicium diligit (Psal. xcvm, 4).

In expos. beati Job, 1. xxv (Num. 12), adjunctum est: Honor regis judicium diligit. — Ut videlicet qui jam Dominum honorat ex fide, sollicite judicet quid ei debeat in operatione.

CAP. CACIA. — Filii servorum tuorum inhabitabunt ibi (Psal. c1, 29).

Dum de pravorum desperatione tractaretur in expos. beati Job, l. viii (Num. 35), adjunctum est: Filii screorum tuorum inhabitabuni ibi. - Locus quippe hominis, sed non localis, ipse scilicet conditor exstitit, qui hunc ut in semetipso consisteret, creavit. Quem nimirum locum tune homo de eruit, cum seductoris verba audiens, a conditoris amore discessit. Sed cum omnipotens Deus redimendo se homini etiam corporaliter ostendit, ipse, ut ita dixerim, fugitivi sui vestigia subsequens, ad retinendum, quem amiserat, hominem, locus venit. Si enim appellari locus nequaquam contitor posset, Deum laudans Psalmista non diceret: Filii servorum tuorum inhabitabant. Ibi enim non dicimus, nisi cum locum specialiter designamus. Sed sunt plerique qui etiam post perceptum Redemptoris auxilium ad desperationis tenebras devolvuntur, et tanto nequius pereunt, quante et obiata remedia misericordia contemnunt.

CAP. CC. - Ipse enim scit figmentum nostrum (Psal, CII , 14).

In expos. beati Job, I. xiii (Num. 27), adjunctum est : Ipse enim scit figmentum nostrum. - Scire eju-, est nostra suscepisse. Quid enim mirum si figuren-tum nostrum dicatur specialiter scire, dum constet nil esse quod nescial? Sed figmentum nostrum scire ejus, est hoc in seipso ex pietate suscepisse.

CAP. CCI. — Memoria retinentibus mandata ejus ul faciant ea (Psal. cu, 18).

In expos. beati Job, l. xv (Num. 17), adjunctum est : Memoria retinentibus mandata ejus ut faciant ea. — Qui mandata illius memoria retin**et, sed mequa** quam servat, hic in doctrina verbis sententins, quibus damnetur, tenet.
CAP. GCII. — Ascendunt montes, et descendunt campi
(Psal. GII, 8).

In expos. beati Job, l. xxxiii (Num. 2), adjunctum est: Ascendunt montes, et descendant compt. — Pte-rique persecutores Domini, superbi contra com ve-niunt, sed ab co humiles revertuntur. Qui montes

b Hoc caput et extera usque ad 203 in Mss. non habentur.

escendant per tumorem potentiæ, se i campi descen- A denuntiat, subdens : Filii servorum tuorum inhabita-Junt, plani videlicet facti per cognitionem culpæ.

CAP. CCIII. - Intrate portas ejus in confessione, atria eius in kumnis confitemini illi (Psal. xcix. 4).

Cum de modo dignæ pænitentiæ tractaretur, 1. 11, hom. 4 in Ezech. (Num. 1), adjunctum est : Intrate portas ejus in confessione, etc. - Cum peccata nostra per lacrymas confitemer, anguste vitte portam intramus, sed cum post heec ad æternam vitam perducimur, portre nostre atria in confessionum laudibus intranius, quia ibi jam angustia non crit, cum nos lectitia a ternæ solemnitatis as umpserit. Propter confessionis nostrae angustiam Veritas dicit : Intrate per angustam portam (Matth. vii, 13). Et cum se Pralmista recipi in latitudine gaudii æterni præsumeret, dicebat: Statuisti in loco spatioso pedes meos (Psal. xxx, 9).

CAP. CCIV. - Potum meum cum fletu temperabam (Psal. c1, 10).

Cum de divino judicio in homine tractaretur, in exp s. beati Job, I. xxv (Num. 19), adjunctum est : Potum meum cum fletu temperabam. - Cunctis vera scientibus liquet quod in illa extrema requisitione examen publicum facturus est omnipotens Deus, ut alios ad tormenta deserat, alios ad participationem regni coelestis admittat. Sed hoc nunc si creto Dei judicio quotidie agitur, quod tune publico demonstra-bitur. Nam juste ac misericorditer singulorum corda vel examinans vel disponens, alios in exteriora respuit, alios ad ea, que sunt intrinsecus, trahit. Hos accendit interna appetere, illos pro voluptatibus suis deserit exteriora cogitare. Horum mentem ad superna erigit, illorum per superbiam in infimis desideriis mergit. Aliena autem corda humanis oculis clausa sunt, et nescitur qui repellitur, quia penetrari nequeunt quæ ab unoquoque cogitantur. Nam sæpe de corde perverso necdum processit usque ad effectum eperis deliberatio cogitationis, et adhuc fortasse per habitum intus astringitur, qui jam mente foris vaga- C tur. Sed talis quilibet iste tunc ante oculos interni judicis cecidit, cum ab appetendis interioribus per desiderium exivit. Nonnunquam vero alii post malæ operationis usum ad spem coelestem subito amore reviviscunt, et qui in perversa actione se sparserant, ad sinum internæ retractationis semetipsos increpando recolligunt. Hos adhuc despicientes homines, quales dudum in opere noverant, tales putant. At contra illi per districtæ considerationis examen, vitam suam qualem fuisse recolunt, insequentur, sciturque quid fuerint, sed quid jam cooperint esse, nescitur. In hoc ergo utroque genere hominum sæpe contingit, ut et qui videntur stare humano judicio, jam in conspectu æterni judicis jaceant, et qui adhuc coram hominibus jacent, jam in conspectu wterni judicis stent. Quis enim hominum æstimare potuisset Judam vivendi sortem, etiam post ministerium apostolatus, amittere? Et quis è contra, latronem crederet causain vitae posse etiam in ipso articulo mortis invenire? Occultus autem judex præsidens, et utrorumque cor D discernens, alterum pie statuit, alterum juste confregit; illum districte exterius repulit, hunc introrsus misericorditer traxit. Hinc est ergo quod per prophetam casuros alios passionis sux tempore, atque atios surrecturos annuntians, ait : Potum meum cum fletz temperabam. Potus quippe ab exterioribus interius trahitur : fletus autem ab interio: ibus exterius emanat. Potum ergo Domino cum fletu temperare, est alios ab exterioribus introrsus trahere, alios ab interioribus ad exteriora reprobare.

- CAP. CCV. - Tu autem idem ipse es, et anni tui non deficient (Psal. ci, 28).

In expos. beati Job, L 14 (Num. 8), a junctum est: Tu autem idem ipse es, etc. — llunc electorum tocum esse

bunt ibi. Deus enim qui sine situ omnia continet, nobis ad se venientibus locus non localis manet, ad quem locum dum pertingimus, etiam ipsa in hac vita mentis nostræ tranquillitas, quanta fuerit verturbatio, videmus. Quia etsi jam justi in pravorum com-paratione quieti sunt, in estimatione tamen quietis intimæ omnimodo quieti non sunt.

CAP. CCVI. - Confessionem et decorem induisti, amicius lumen sicut vestimentum (Psal. cin. 2).

Dom de celsitudine divine essentia tractaretur in expos. beati Job, l. xxxii (Num. 5), adjunctum est: Consessionem et decorem induisii, etc. - Redemptor noster confessionem et decorem induit, quia sancto-rum angelorum choros, quos condidit, in usum sui decoris assumpsit, et velut quamdam vestem gloriosam sibi Ecclesiam exhibet, non habentem maculam aut rugam. Confessionem ergo et decorem induit, hoc est, hie confessionem, illie decorom, quia quos hic per poenitentiam confitentes fecerit, iffic fulgentes per decorem justitim ostendit. Luce ergo sient vestimento amicieur, quia sanctis omnibus, quibus di-ctum est: Vos estis tux mundi (Matth. v, 14), in illa zeterna gloria vestietur. Unde et per Evangelium dicitur: Quia transligurato in monte Domino, vestimenta ejus facta sunt candida sicut nīx (Matth. xvII). In qua transfiguratione quid aliud quam resurrectionis ultimæ gloria nuntiatur? In monte enim vestimenta ejus sicut nix facta sunt, quia in supernæ claritatis culmine sancti omnes ei luce justitiæ fulgentes alhærebunt.

b CAP. CCVII. - Extendens calum sicut pellem, que tegis in aquis superiora ejus (l'sal. cin, 2).

Hom. 17 in Ezech. (Num. 4) seu hom. 5 lib. II. adjunctum est : Extendens calum sicut pellem , etc. — Cœlum quippe sicut pellis extenditur, quia per ora mortalium Scriptura sacra nobis explicatur. Sed sunt aquæ in cœlo, superiores videlicet multitudines. id est angelorum agivina, in quibus ejusdem cœli teguntur superiora, quia ca quæ in sacro eloquio altiora et obscuriora sunt, angelicis solummodo spiritibus patent, et nob s adhue incognita perdurant.

CAP. CCVIII. - Extendens cœlum sicut pellem, qui

tegis in aquis superiora ejus (Psal. cm, 2).
Cum de intelectu sacri cloquii, per dispensation in inspirationis intimæ tractaretur hom. 9 in Ezech. (Num. 50), adjunctum est: Extendens cœlum sicut peilem, etc. — Quid cœli nomine, nisi sacra Scriptu: a signatu: 7 de qua nobis et sol sapientiæ, et luna scientie, et ex antiquis patribus stellæ exem-plorum atque virtutum lucent. Quod sicut pellis extenditur, quia per scri, tores suos carnis lingua formatum ante oculos nostros, et per verba doctorum exponendo displicatur. Quid vero aquarum nomine, nisi purissimi angelorum signant .r chori? De quibus scriptum est: Et aquæ, quæ super cælos sunt, laudent n men Domini (Psal. cxxvm, 4). Hujus ergo cæli superiora Dominus in aquis t git, quia alta sacri cloquii, id est ca, que de natura divinitatis, vel de atternis gaudiis narrat, nobis adhuc nescientibus, solis angelis in secreto sunt cognita. Cœium ergo hoc et coram nobis extenditur, et tamen in aquis superiora illius conteguntur, quia quædam sacri eloqui jam nobis per apertionem spiritus patent, et quadam, qua so is angelis possunt esse manifesta, nobis adhuc servantur occulta. De quibus tamen occultis jam partem per spiritualem intelligentiam sentimus, jam sancti Spiritus pignus accepimus qui hæc et plene necdum cognovimus, et tamen medullitus amamus, et in multis spiritualibus sensibus quos jam cognovimus, veritatis pabulo pascimur.

CAP. CCIX. — Qui ponit nubem ascensum suum (Psal. cm, 3).

Dum de incarnationis divinæ mysterio tractaretur

b Non habetur in Mss.

hom. 8 in Ezech. (Num. 29), adjunctum est: Qui po- A nos parvuli, et peccatorum nostrorum spinis coomit nubem ascensum suum. — Quid hoc loco per nubem, nisi redemptoris nostri carnem non inconvenienter accipimus? Nubem quippe ascensum suum posuit, quia hic, qui divinitate ubique est, carne ad coelestia ascendit.

CAP. CCX. - Qui ambulat super pennas ventorum (Psal. cui, 3.)

In expos. beati Job, l. xix (Num. 8), adjunctum est: Qui ambulat super pennas ventorum. — Solent in sacra Scriptura velocitate ac subtilitate ventorum, animæ designari, sicut per l'salmistam dicitur de Deo: Qui ambulat super pennas ventorum, id est, qui transgreditur virtutes animarum.

CAP. CCX1. — Qui facit angelos suos spiritus, et ministros suos ignem urentem (Psal. CIII, 4).

In expos. beati Job, I. x1 (Num. 7), adjunctum est: Qui facit angelos suos spiritus, etc. - Angeli quippe, id est nunții, in sacro eloquio nonnunquam prædicatores vocantur, sicut per prophetam dicitur: Lubia sacerdolis custodiunt scientiam, et legem requirunt ex ore ejus, quia angelus Domini exercituum est (Ma-lach. 11, 7). Omnipotens ergo Dominus angelos suos spiritus facit, quia prædicatores suos spirituales efficit.

CAP. CCXII. — Item unde supra.

Hom. 34 in Evang. (Num. 8). — Sciendum vero quod angelorum vocabulum, nomen est officii, non naturæ. Nam sancti illi cœlestis patriæ spiritus, semper quidem spiritus sunt, sed semper vocari angeli nequaquam possunt, quia tunc solum sunt angeli, cum per eos aliqua nuntiantur. Unde et per Psat-: mistam dicitur : Qui facit angelos suos spiritus. Ac si patenter dicat : Qui eos, quos semper habet spiritus, etiam cum voluerit, angelos facit. Hi autem qui minima nuntiant angeli, qui vero summa annuntiant archangeli vocantur. Hinc est enim quod ad Mariam virginem non quilibet angelus, sed Gabriel archangelus mittitur (Luc. 1).

CAP. CCXIII. - Ascendunt montes, et descendunt campi (Psal. CIII, 2).

Cum de superbientibus ad humilitatem per donum gratiæ redactis tractaretur in expos. beati Job, l. xxxIII (Num. 2), adjunctum est: Ascendunt montes, etc. - Plerique persecutores Domini, superbi contra eum veniunt, sed humiles revertuntur, qui montes ascendunt per tumorem potentiæ, sed campi descendunt, plani videlicet facti per cognitionem culpæ. Unde rursum per eumdem Prophetam de his montibus dicitur : Montes sicut cera stuxerunt a sacie Domini (Psal. xcv, 5); quia multi qui prius alta ri-giditate tumuerunt, Deo in carne apparente, magno sunt per pænitentiam timore liquefacti.

CAP. CCXIV .- Montes excelsi cervis, petra refugium herinaciis (Psal. cm. 18).

Cum de intellectu sacri eloquii secundum meritum anditorum tractaretur in expos. beati Job, l. xxx (Num.64), adjunctum est: Montes excelsi cervis, etc. D Ouid hoc loco per montes, nisi altæ sententiæ Scripturæ sacræ accipiendæ sunt? Hi enim qui jam clare contemplationis saltus noverunt, altos sentenciarum divinarum vertices, quasi cacumina montium ascendunt, ad quæ profecto cacumina, quia infirmi non valent pervenire, recte illic subditur: Petra re-fugium herinaciis, quia videlicet invalidos non sublimiter intelligentia exercet, sed sola in Christo fides humiliter continet.

b CAP. CCXV. — Item unde supra.

Homil. 9 in Ezechiel (Num. 31). - Habeant montes intelligentiæ qui jam contemplationis saltus clare verunt. Sed petra sit refugium herinaciis, quia

- a Hoc caput cum sequenti non leguntur in Mss.
- De hoc capite nihil in Mss.
- · Non legitur in Mss.

perti, etsi intelligere alta non possumus, in petræ tamen nostræ relugio, id est in Christi fide, sal-

CAP. CCXVI. - Posuisti tenebras et facta est nox. in ipsa pertransibunt omnes bestiæ silvarum : catuli leonum rugientes ut rapiant, et aucrant a Deo escam sibi (Psal. cm, 20).

Cum de reprobatione infidelium per rectitudinem divini judicii tractaretur, in expos. beati Job, l. xxvii (Num. 49), adjunctum est: Posuisti tenebras, et sacta est nox, etc. — Tenebras Dominus ponit, cum peccatis judicia rependens, lumen suze intelli-gentire subtrabit, et nox efficitur, quia pravorum mens ignorantiæ suæ erroribus cæcatur. In qua omnes bestiæ silvæ dum pertranseunt, maligni spi-ritus sub opacitate fraudis latentes, in reproborum cordibus pravitates suas explendo percurrunt. In qua et catuli leonum rugiunt, quia nequissimarum, sed tamen eminentium potestatum ministri spiritus, importunis tentationibus insurgunt. Qui tamen a Deo escam expetunt, quia nimirum capere animas nequeunt, nisi justo judicio prævalere divinitus permittantur. Ubi et apte subjungitur : Ortus est sol, et congregati sunt, et in cubilibus suis se collocaverunt (Psal. cm, 22) : quia veritatis lumine per carnem apparente, a sidelium mentibus excussi, quasi ad cubilia sua reversi sunt, dum sola infidelium corda tenuerunt.

CAP. CCXVII. - Auseres spiritum eorum et deficient, et in pulverem suum revertentur (Psai. cui, 29).

In expos. beati Job. l. xxiv (Num. 49), adjunctom est : Auseres spiritum earum, etc. - Quid eorum spiritus, nisi spiritus superbiæ nominatur? Tollatur ergo spiritus eorum ut deficiant, id est subducto superbix spiritu nihil se esse cognoscant, et revertantur in pulverem, id est humilientur ex infirma conditione.
Propter hunc pulverem, ad cujus memoriam qui
C semetipsos considerant, revocantur, per Sapientiam dicitur: Justi fulgibunt sicut sol, et sicut scintillæ in arundineto discurrent (Sap. 111, 7). Sancti enim viri dum peccatoribus permiscentur, eos exemplorum suorum igne succendunt, atque omne quod nitet in cinerem redigunt, quia pietatis flamma consumpti, dum infirmitatem conditionis suæ conspiciunt, nibil aliud quam favillam se esse cognoscunt, ut a superbiæ suæ duritia resoluti, per pœnitentiam dicast : Memento, Domine, quod pulvis sumus (Psal. Cu, 15).

c CAP. CCXVIII. - Emitte spiritum tuum et creabuntur, et renovabis saciem terræ (Psal. cm, 30). In expos. beati Job, l. xxix (Num. 35), adjunctum

est : Emitte spiritum tuum, etc. - Sic enim, sic facies terræ virtute renovationis immutatur, dum sicca dudum mens gratia veniente compluitur, et post ariditatem pristinam, quasi productis herbis, scientiæ viriditate vestitur.

CAP. CCXIX. — Verbi quod mandavit in mille generationes (Psal. civ, 8).

In expos. beati Job, l. 1x (Num. 3), adjunctum est: Verbi quod mandavit in mille generationes. — la Scriptura sacra millenarius numerus pro universitate solet intelligi. Sed cum constet, quod ab ipso mundi exordio usque ad Redemptoris adventum per Evangelistam non amplius quam septuaginta septem propagines numerentur (Luc. 111), quid hoc loco mille generationibus nisi ad proferendam novam soliolem perfecta universitas præscitæ generationis exprimitur? Hinc et per Joannem dicitur : Regnabunt cum eo mille annis (Apoc. xx, 6); quia videlicet regnum sanctæ Ecclesiæ universitatis perfectione solidatur.

d CAP. CCXX.—Item unde supra. an expos. beati Job, l. xxxv (Num. 42).-Millena-

· d Neque tria quæ sequuntur capita habentur in laudatis Mss.

cipitur, quia appellatione ejus universitas designatur. Unde scriptum est : Verbi quod mandavit in mille generationes. Cum enim nequaquam credendum sit quod ad centum generationes mundus extendatur, quid aliud per mille generationes, nisi generationum universitas figuratur?

CAP. CCXXI. -- Quoniam in sæculum misericordia eius (Psal. cvi. 1).

In expos. beati Job, l. viii (Num. 30), adjunctum est: Quoniam in sæculum misericordia ejus. nimirum quem nequaquam modo misericordia eripit. sola post præsens sæculum justitia addicit.

ZAP. CCXXII. - Ferrum pertransivit animam ejus (Psal. civ, 18).

In expos. beati Job, l. xv (Num. 30), adjunctum est : Ferrum pertransivit animam ejus. - Omnis neque necessitatibus scriptum est, qui a fratribus venditus, affictam vitam ducebat: Ferrum pertransivit animam ejus. Quid ergo sunt arma ferrea, nisi necessitates vitæ præsentis, quæ dure premunt, et vitam inopis insequentur?

CAP. CCXXIII. - Ascendunt usque ad colos, et dess cendunt usque ad abyssos (Psal. cvs, 26).

In expos. beati Job, l. 1x (Num. 29), adjunctum est: Ascendunt usque ad cœlos, etc. - Plerumque anima ut divini amoris igne accendatur, atque ad intuenda cœlestia et arcana sublevetur, ad summa jam rapitur, et perfecto desiderio compuncta ab in-fimis alienatur. Sed repentina tentatione percussa, que intentione forti erecta in Deum fuerat, obortis cogitationibus transfixa curvatur, ita ut seipsam discernere nequeat, atque inter vitia virtutesque deprehensa, ex qua parte sit valentior non agnoscat. Nam sæpe ad hoc usque perducitur, ut miretur quomodo tam summa comprehendat, quam cogitatio illicita c polluit. Et rursum, quomodo illicitas cogitationes recipiat, quam super se validus fervor spiritus rapit. Hos ergo alternantes cogitationum motus in animo bene Psalmista intuens, ait: Ascendunt usque ad cœlos, et descendunt usque ad abyssos. Usque ad cœlos quippe ascendimus, cum summa penetramus, sed ad abyssos usque descendimus, cum repente a contemplationis culmine per turpia tentamenta dejici-mur. Motus itaque animi dum inter vota et vitia alternant, nimirum sibi certitudinem exauditionis obnubilant.

CAP. CCXXIV. - Effusa est contentio super principes eorum, et seduxerunt eos in invio, et non in via (Psal. CV1, 42).

In expos. beati Job, l. xix (Num. 27), adjunctum est: Effusa est contentio super principes eorum, etc.

— Qui hoc loco principum nomine designantur, nisi hæreticæ pravitatis auctores? Ipsi etenim dum dispensationem Dei perverse interpretari non metuunt, D profecto plebes subditas non in eam viam, quæ Christus est, sed in invium trahunt. Super quos recte quoque effusa contentio dicitur, quia suis sibi vicis-sim allegationibus contradicunt. Arius quippe tres personas in divinitate suscipiens, tres etiam Deos credidit. Quem contra Sabellius unum suscipiens, unam credidit esse personam. Quos inter, sancta Ecclesia rectum prædicationis suæ tramitem indeclinabiliter tenens, et unum Deum prædicans, tres personas contra Sabellium asserit; et tres personas asserens, unum Deum contra Arium confitetur. Quia autem in sacro eloquio Manichæns virginitatem lau-dari comperit, conjugia damnavit. At contra Jovinianus, quia concedi conjugia cognovit, virginitatis munditiam despexit. Unde lit ut semper hæreticis perversa intelligentia confusis, vicissim sibi eorum

rius quoque numerus in sacro eloquio perfectus ac- A nequitia, et in culpa concordet, et in sententia discrepet. At contra, sancia Ecclesia per medias utra-rumque partium lites ordinata pace graditur, et sic scit superiora bona suscipere, ut noverit etiam inferiora venerari, quatenus nec summa æquet infimis nec rursum ima despiciat, cum summa veneratur.

> * CAP. CCXXV. - Et omnis iniquitas obturavit os suum (Psal. cvi, 42).

In expos. beati Job, adjunctum est: Et omnis iniquitas obturavit os suum. - Iniquitas autem contrahit os suum. Os enim suum nunc adhuc iniquitas dilatat. quia humani generis Redemptorem lingua infidelium contumeliis lace-sere nequaquam cessat. Sed tunc os contrahit, cum hoc, quod non vult per studium. per supplicium claudit. Quod tamen bene accipi etiam de conversis persecutoribus potest. Salvato enim paupere, dum egenus ad spem rediit, contracto & cessitas non congrue ferrum vocatur, quia vitam inopis, mœroris vulnere cruciat, sicut de ejus quoB lium credidit, a Redemptoris sui injuriis contendado. ore, iniquitas obmutescit, quia resurrectionis ejus liisque cessavit. Os enim suum, quod ad Deum deridendum aperuit, jam formidando contraxit.

CAP. CCXXVI. — Excussus sum sicut locusta (Psal. CVIII, 23).

. In expos. beati Job, l. xxx1 (Num. 48), adjunctum est: Excussus sum sicut locusta. — Quid hoc loco locustæ nomine, nisi Redemptoris nostri resurrectio designatur? Teneri enim se a persecutoribus usque ad mortem pertulit, sed sicut locusta excussus est. quia ab eorum manibus saltu subitæ resurrectionis evolavit.

CAP. CCXXVII. - Induantur sicut diploide consusions sua (Psal. CVIII, 29)

In expos. beati Job, 1. 1x (Num. 68), adjunctum est: Induantur sicut diploide consusione sua.—Duobus modis in hac vita hominem judicat Deus, quia aut per mala præsentia irrogare jam tormenta sequentia incipit, aut tormenta sequentia flagellis præsentibus exstinguit. Nisi enim delictis exigentibus justus judex et nunc, et postmodum quosdam percuteret, de iniquis Psalmista non diceret: Induantur sicut diploide consua. Diploidem quippe, duplex vestimentum dicimus. Confusione ergo sicut diploide induti sunt. qui juxta reatus sui meritam, et temporali et perpetua animadversione feriuntur. Unite et Judas ait: Secundo eos, qui non crediderunt, perdidit. Solos quippe pœna a supplicio liberat, quos immutat. Nam quos præsentia mala non corrigunt, ad sequentia perducunt. Si autem nequaquain quosdam pœna præsens a supplicio æterno desenderet, Paulus minime dixisset: Cum judicamur a Domino corripimur, ut non cum hoc mundo damnemur (1 Cor. x1, 32). Hinc voce angeli ad Joannem dicitur: Ego quos amo, arguo, et castigo (Apoc. 111, 149). Hinc etiam scriptum est : Quem enim diligit Dominus, castigat; flagellat autem omnem filium quem recipit (Hebr. 11, 6). Sed sæpe mens justi, ut magis secura sit, altius trepidat, et cum flagellis tunditur, superni judicii incertitudine turbatur. Pavet ne initium sequentis damnationis sit omne quod patitur, et per cogitationem interrogat judicem, quia de vitæ suæ meritis ambigit in percussione. Sed cum vitæ virtus ad oculos mentis reducitur, quasi consolatio ad judicem respondetur, quia nequaquam ad perdendum per-cutit, quem in actionis innocentia feriendo custo-

b CAP. CCXXVIII. — Dixit Dominus Domino meo: Sede a dextris meis; donec ponam inimicos tuos, scabellum pedum tuorum (Psal. cix, 1).

In expos. beati Job, l. viii (Num. 89), adjunctum est: Dixit Dominus Domino meo, etc. — Non quod a dextris Domini nequaquam Dominus sedeat, post-

In Mss. Michael. et in aliis omittitur.

b Caput hoc abest a Mss.

et priusquam rebellium suorum corda conculcet, in qua nimirum constat quia subjectis hostibus sine tine, et posterius regnat.

CAP. CCXXIX. - De torrente in via bibit, propterea exaltavit caput (Psal. CIX, 7)

Mixtim ex hom. 25 in Evang. (Num. 7) ac expos. beati Job, l. xtv (Num. 68, et lib. xxxiii, num. 11), adjunctum est : De torrente in via bibit, etc. ditor ac Redemptor noster citius a morte voluit surgere, ne nostra diu anima in infidelitatis morte remaneret. In humano quippe genere ab ipso mundi initio torrens mortis elfluxerat. Sed de hoe torrente Dominus quasi de quodam flumine passionis nostræ non in man-ione bibere, sed in via dignatus est, quia mortem transitorie, id est ad triduum contigit, atque in ea morte, quam contigit, nequaquam sicut nos usque ad finem seculi remansit, qui mortalis vitee poenam in quodam transitu attigit. Et ideireo diu gentium, et ulraque simul angelis in celo sociavit. que ideo exaltavit caput, quia hoc quod moriendo in sepulcro posuit, surgendo super Angelos elevavit; at inde antiquum hostem in æternum perculit, unde sævire contra se minas persequentium temporaliter permisit.

a CAP. CCXXX. — Magna opera Domini, exquisita in omnes voluntates ejus (Psal. cx, 2).

In expos. heati Job, l. vi (Num. 33), adjunctum est : Magna opera Domini, etc. - Sic quippe eius opera magna sunt, ut per omne, quod ab hominibus agitur, ejus voluntas exquiratur. Nam sæpe inde perficitur, unde repelli putabatur.

CAP. CCXXXI. — Confessio, et magnificentia opus ejus (Psal. cx, 3).

In expos. beati Job, l. xvin (Num. 65), adjunctum est : Confessio et magnificentia opus ejus. - Ab eo dantur operari.

GAP. CCXXXII. - Dirupisti vincula mea, tibi sacrificubo hostiam laudis (Psal. cxv, 7).

In expos. beati Job, l. 1x (Num. 94), adjunctum est : Dirupisti vincula mea, etc. - Tunc igitur ad plangendum dolorem nos Dominus dimittit, cum et mala nobis quæ fecimus demonstrat atque ad hac cadem flenda, que cognoscimus, adjuvat. Culpas oculis objicit, et pia manu gratiæ vincula cordis sol-vit, ut ad vacationem pœnitentiæ mens nostra se erigat; et carnis soluta compedibus, in auctorem suum libera gressum amoris tendat.

CAP. CCXXXIII. — Dominus mihi adjutor, e despiciam inimicos meos (Psal. gxvu, 7).

In expos. beati Job, I. xxix (Num. 25), adjunctum est: Dominus mihi adjutor, etc. — Tenebrosa ostia, maligni spiritus vocantur, quia dum per occultationis suæ insidias non videntur, deceptis mentibus viam mortis aperiunt. Quæ tenebrosa ostia Dominus D videt, quia immundorum spirituum fraudulentam malitiam et respicit et premit. Quos nisi ipse nobis nescientibus videndo prohiberet, et nil de insidiis mens nostra cognosceret, et eisdem insidiis capta deperiret. Quæ tenebrosa ostia nos etiam cernimus, quando supernæ lucis radiis illustramur. Unde per Prophetam dicitur: Dominus mihi adjutor est, et ego videbo super inimicos meos. Hostes igitur nostros ipse videt, qui suo eos munere nobis visibiles facit.

CAP. CCXXXIV. - Circumdederunt me siont apes, et exarserunt sicut ignis in spinis (l'sal. CXVII, 12).

In hom. 8 in Ezech. (Num. 21), adjunctum est: Circumdederunt me sicut apes, elc. - Apes enim in ore mel habent, in aculeo caudæ vulnus. Et omnes,

quara inimicos illius feriens, cjus potestati subster- A qui lingua blandiuntur, sed latenter ex malitia fenit, sed quod in externa cunctis beatitudine praesidet, riunt, apes sunt, quia loquendo, dulcedinem mellis riunt, apes sunt, quia loquendo, dulcedinem mellis proponunt, sed occulte feriendo vulnus inferiunt. Ista vero fa ientes exardescunt, sicut igais in spinis. quia flamma detrahentium, non justorum vita com-buritur, sed si quæ eis incesso poterant peccaterum spinæ, concremantur.

CAP. CCXXXV. — Lapidem, quem reprobaverunt ædificantes, hic factus est in caput anguti (Psal. CXVII, 22).

In expos. beati Job, L xxvIII (Num. 19), adjunctum est: Lapidem, quem reprobaverunt ædificantes, etc.— Jam per divinam gratiam omnibus liquet quia Scri-ptura sacra lapidem, qui in anguli caput factus sit, vocet profecto illum qui dum in se hinc Judaicum, illinc gentilem populum suscipit, in una Ecclesiæ fabrica quasi duos parietes jungit, illum de quo scri-ptum est : Fecit utraque unum, quia angularem se Eo quippe nato, clamaverunt Angeli : Gloria in excelsis Deo, et in terra pax hominibus bonæ robutalis (Luc. 11, 14). In ortu enim regis nequaquan pro magno offerrent hominibus pacis gaudia, si discordiam non haberent. Ilujus lapidis typum Jechonias rex tenuit, quem Matthæus dum quaterdena- generationes describeret, secundo numeravit (Matth. 1). Quem enim fini secundæ, ipsum rursum initio tertiæ generationis inseruit. Ipse namque in Babyloniam cum Israelitica plebe migratus est, qui dum ab aliis ad alia ducitur, pro utriusque parietis latere non im-merito secundo numeratur. Cujus migrationis flexu angularem lapidem signat. Ubi enim ordo a rectitudine flectitur, ut eat in diversum tanquam angulum facit. Recte enim numerari bis potuit, quia per utrumque parietem, quasi in se duo latera ostendit. Unde et ejus bene imaginem tenuit, qui in Judea ortus, gentilitatem colligens, quasi ab Jerosolymis Babyloitaque accipimus recta confiteri, a quo nobis et magna C niam venit, atque hanc in semetipso fidei fabricam prius discordize studio scissam, arte charitatis in-

> CAP. CCXXXVI. — Constituite diem solemnem in condensis usque ad cornu alturis (Psal. cxvn, 27).

> In expos. beati Job., l. 1x (Num. 43), adjunctum t: Constituite diem solemnem, etc. — Solemnem est : Constituite diem solemnem , etc. diem Domino in confrequentatione constituit, qui se assidue in ejus desiderio affligit. Qui nimirum solemnitatis dies usque ad altaris cornu tendi pracipitur. quia tandiu necesso est ut quisquis se afficiat, quousque ad superni sacrificii altitudinem, et ad gaudia æterna pertingat.

> CAP. CCXXXVII. - Tunc non confundar, dum respicio in omnia mandata tua (Psal. CXVBI, 6).

> In expos. beati Job, l. xvIII (Num. 9, 10), adjunctum est: Tunt non confundar, etc. — Sciendum est quod quisquis a praceptis Dominicis discordat opere, duoties ea audit a corde suo reprehenditur atque confunditur, quia id quod non lecerit memoratur, Nam in quo se crrasse considerat, ipsa se latenter conscientia accusat. Hiuc ergo David propheta deprecatur, dicens : Tunc non confundar, dum respicio in omnia mandata tua. Graviter namque unusquisque confunditur, quando mandata Dei vel legendo, vel audiendo respicit, quæ vivendo contempsit. Iline etenim Joannis voce dicitur : Si cor nostrum nos reprehenderit nos, fiduciam habemus ad Deum, et quidquid petierimus, ab eo accipiemus (I Joan. 111, 21). Ac si diceret. Si id quod præcepit facimus, id quod petimus obtinebimus. Valde namque apud Deum utraque hæc sibi necessario congruunt, ut et operatione oratio, et oratione fulcia ur operatio. Hinc etenius Jeremias ait : Scrutemur vias nostras, et queramus,

[🖣] Quinque capitibus sequentibus carent Mss. nostri.

et revertamur ad Dominum. Levemus corda nostra cum A Cap. CCXLI. - Defecit in salutari tua anima mea manibus ad Deum in colum (Thren. 111, 21). Vias clenim nostras scrutari, est cogitationum interna discu-tere. Cor vero cum manibus levat, qui orationem suam operibus roborat. Nam quisquis orat sed operari dissimulat, cor levat et manus non levat. Quisquis vero operatur et non orat, manus levat et cor non levat. Inxta ergo Joannis vocem; tunc cor fiduciam in oratione accipit, cum sibi vit e pravitas nulla contradicit. CAP. CCXXXVIII. - In mandatis tuis exercebor, et

considerabo vias tuas (Psal. cxviii, 15).
In expos. beati Job, l. xvii (Nam. 9), adjunctum est: In mandatis tuis exercebor, etc.— Ae si aperte spondeat, dicens : Quæ men sunt, videre refugio, quia per imitationis tux viam pergere conversationis gressibus inardesco. Qui enim prasenti jam mundo contradicit, amoris excitatione continua; ad Re-demptoris sui vias cordis oculos objicit, ut mens prospera fugiat, et ad adversa præparetur. Nihll quod demulect, appetat, nihil quod det rrere creditur, pertimescat. Mororem gaudium deputet, presentis vitte gaudia, damna mœroris putet : abjectionis detrimenta non timeat, sed per lace manentis glorico locum querat. Ilas etenim vias sequentium monstrabat oculis Veritas, cum dicebat : Si quis mili mi-nistrat, me sequatur (Joan. XII, 26). Ad has vias tu-mentia discipulorum corda revocabat, cum locum jam gloriæ quærerent, sed ejusdem gloriæ iter ignorarent, dicens : Potestis bibere calicem, quem ego bibiturus sum (Matth. xx, 22): confessionis quippe illius celsitudinem a dextris, sinistrisque quæsierant, sed quanta ad hanc esset itineris angustia non videbant. Un le et corum mox oculis imitandus calix passionis objicitur, ut videlicet si ad sublimitatis gaudia tenderent, prius viam hamilitatis invenirent.

^a Cap. CCXXXIX. — Item unde supra. In expos. beati Job., l. xxv (Num. 30). — Via quippe e t incarnata sapientia omnis actio quam temporaliter gessit. Viæ ejus sunt vivendi ordines, quos ad se venientibus stravit. Tot itaque ad se venientibus vias C præbuit, quat bene vivendi exempla monstravit. Humilitatis ejus propheta vias aspexerat cum suspirabat, dicens : In mandatis tuis me exercebo, et considerabo vins tuns.

CAP. CCXL. – Ne auferas de ore meo verbum verilalis usquequaque (Psal. cxviii. 43).

In expos. beati Job, 1. x1 (Num. 23), adjunctum est: Ne auferas, etc. — Cum sacerdos non agit bona quæ loquitur, ei etiam sermo subtrabitur ne loqui au deat quod non operatur. Unde et per enmdem prophetam dicitur : Peccatori autem dixit Deus : Quare tu enarras justitias meas, et assumis testamentum meim per os tuam? Hinc est ergo quod nunc precatur, dicens: Et ue auferas de ore meo verbum veritatis usque. quaque. Perpendit namque quod omnipotens Deus veritatis verbum facientibus tribuit, et non facientibus tollit. Qui ergo hoc de ore suo non auferri petiit, quid aliud quam gratiam bonæ operationis quæsivit? Ac si aperte diceret : A bono opere me errare non sinas, ne dum amitto ordinem bene vivendi, rectitudinem perdam loquendi. Et plerumque doctor qui docere audet quod negligit agere, cum desierit bona loqui, que operari contempsit, docere subjectos incipit prava quæ agit, ut justo omnipotentis Dei ju-licio in bono jam nec linguam habeat, qui habere bonam vitam recusat, quatenus cum mens ejus terrenarum rerum amore incenditur, de terrenis rebus semper loquatur. Unde in Evangelio Veritas dicit : Ex abundantia cordis os loquitur. Bonus homo de bona thesauro prosert bona, et mulus homo de malo the-sauro prosert mala (Matth. XII, 33). Iline etiam Joan-nes ait: Ipsi de mundo sunt, idéo de mundo loquuntur (1 Joan. 45).

a In Mss. hoc minime legitur.

(Psal. cxvin , 81).

In expos. beati Job, I. iv (Num. 67), adjunctum est : Defecit in salutari tuo anima mea. - Omnes, aut in hoc mundo fortes sunt robore, quasi fortes sunt, non robore defessi. Qui vero in auctoris sui amore roborantur, quo magis in concupita Dei forti'udine convalescunt, co a propria virtute deficient, et quo robustius æterna appetunt, eo a temporalibus salubri defectione lassantur. Hinc ergo Psalmista amoris sui robore lessus dicebat: Defecit in salutari tuo anima mea. In salutari enim Dei proficiendo defecerat: quia æternitatis lucem conspiciens, a carnis jam fiducia fractus anhelabat. Hine rursum dicit : Concupivit et desecit anima meu in atria Domini (Psat 1.xxxIII, 3). Oui nimirum, cum diceret : Concupivit, recte subdidit : Et desecit : quia valde minor est divinitatis concupiscentia quam non mox etiam proprius sequitur defectus. Qui enim ad appetenda æternitatis atria accenditur, dignum profecto est ab hoc temporalitatis amore lassetur, ut tanto frigescat a studio sæculi, quanto surgit ardentius in amorem Del. Ouem scilicet si persecte arripit, mundum etiam plene derelinquit, et eo funditus temporalibus moritur, quo ad supernam vitam altius afflatu æternitatis animatur. Annon robore suo fessam se invenerat, quæ dicebat: Anima mea liquefacta est, ut dilectus loculus est (Cant. v, 6)? Quia nunirum mens, dum occulte locutionis aspiratione tangitur, a statu suæ fortitudinis infirmata, ipso a quo absorbetur desiderio liquatur, et inde so apud semetinsam fessam invenit, unde ultra se esse conspicit fortitudinem quam conscendit. Iline propheta cum visionem Dei conspexisse dicerct, adjungit: Elangui, et ægrotavi per dies plurimos (Dan. vin, 27): quia cum ad virtutem Dei m. n. astringitur, a fortitudine propria caro lassatur (Gen. xxxii). Hinc Jacob qui angelum tenuit, uno mox pede claudicavit, quia qui verò amore sublimia respicit, jam in hoc mundo duplicibus incedere desideriis nescit. Uno enim pede innifitur, qui solo Dei amore roberatur, et necesse est ut alius marcescat; quia mentis virtute crescente, oportet procul dubio ut carnis firtitudo torpescat.

b CAP. CCXLII. — Os meum aperui, et affraxi spiri-

tum (Paal. exviii, 131).
In hom. 9 in Ezech. (Num. 28), adjunctum est:
Os meum aperui, etc. — Non enim spiritum attraheres, nisi os aperiret, quia nisi ad predicandum praximis se impenderet, spiritualis doctrinæ in go gratia non crevisset.

CAP. CCXLIII. -- Narraverunt miki iniqui fabulationes, sed non ut lex tua, Domine (Psal. cxviii, 85).

In expos. beati Job, 1. vii (Num. 15, 16, 17), adjunctum est: Narraverunt mili iniqui sabulationes, sed non ut lex tun, Domine. — Sæpe verba carnalium dum se importune postris auribus ingerunt, in corde bel-lum tentationum gignunt. Et quamvis hæc, et ratio respuat, et lingua reprehendat, cum labore tamen intus vincitur quod loris cum auchoritate judicatur. Unde necesse est ut nec ad aures veniat quo i mens a cogitationis aditu vigilans repellat. Sancti leitur viri cum aternitatis desideriis anhelant, ip tantan. altitudinem vitte se sublevant, ut audire jam quir mundi sunt, grave sibi ac deprimens pondus credant. Valde namque insolens atque intolerabile astimant, quidquid illud non sonat, quod intus amant. Sed sæpe mens jam per desiderium ad sublimia rapitur, jam funditus abstulta terrenorum hominum loculione separatur, nec tamen adhuc pro amore veritatis ad perferendos præsentis vitæ cruciatus accingitur, jam superna appe-tit, jam in infimis stulta contennit. Sed nec dum se ad perferende adversitatis tolerantiam dirigit, sed plerumque mens justi ad tantum se virtutis culmen exten-

b Caput hoc non legitur in Mss.

dit, ut et apud se infernæ rationis arce præsideat, et A omnino postponenda. Ut unum de multis dicam. inquorumdam foris stultitiam tolerando convertat. Quos enim ad fortia trahere nitimur, eorum necesse est ut infirma toleremus, quia nec jacentem erigit, nisi qui status sui rectitudinem per compassionem flectit. Cum vero alienæ infirmitati compatimur, valentius nostra roboramur, ut amore futurorum mens ad præsentia adversa se presparet, et cruciatus corporis, quos timebat, exspectet : auctis namque desideriis coelestibus angustatur. Cumque æternæ patriæ quanta sit dulcedo considerat, pro ea præsentis vitæ amaritudines ardenter amat. His itaque divinæ legis, id est mandatorum coelestium vinculis sese ad alta sustollit, quisquis ab iniquorum nunc suggestionibus aurem removens, intentionem suam in superni desiderii, quo avelli non valeat, secreto suspendit.

- Latum mandatum tuum nimis CAP. CCXLIV. -(Psal. cxviii, 96).

In homil, 14 in Ezech. (Num. 15), adjunctum est: Latum mandatum turm nimis. - Nil latius quam om- B nes in sinu amoris recipere, et nuilas odii angustias sustinere. Sic quippe lata est charitas, ut in amplitudine dilectionis saw capere etiam inimicos possit. Unde et pracioitur : Ditigite mimicos vestros, benefacite his qui oderunt vez (Luc. 71, 27).

· CAP. CCXLV. — Super sentores intellexi (Psal. cxviii. 100).

In expos. beati Job, l. xi (Num. 24), adjunctum est: Super seniores intellexi. — Doctrina senum ablata est, postquam hanc Ecclesia ex gentibus videlicet juvencula accepit. Quam quia operando tenuit, qualiter super seniores intellexerit ostendit, dum protinus subdit dicens: Quia mandata tua exquisivi. Quia enim studuit operaudo implere quod didicit, accepit intelligere quod doceret.

CAP. CCXLVI. -– Lætabor ego super eloquia tua, sicut qui invenit spolia multa (Psal. cxvIII, 162).

In expos. beati Job, l. xvnı (Num. 25), adjunctum C est: Lælabor ego super eloquia tua, etc. — Quæ spo-lia idelreo vocata sunt, quia ad fidem Domini, gentilitate transcunte, Judzei sacris eloquiis, quibus induti fuerant, exuuntur.

CAP. CCXLVII. — Fiat manus tua, ut salvum me faciat (Psal. CXVIII, 137).

In hom. 2 in Ezech. (Num. 7), adjunctum est: Fiat manus tua, etc. — Manus vel brachium Domini filius dicitur, quia per ipsum omnia facta sunt. Sed quid est quod dicitur, Fiat manus tua? Manus ergo Dei, que per divinitatem non est facta, sed genita, per humanitatem facta est, ut humani generis vulnera

b CAP. CCXLVIII. — Declinate a me maligni, et scrutabor mandata Dei mei (Psal. cxviii, 115).

In expos. beati Job, l. xvi (Num. 23), adjunctum est: Declinate a me maligni, etc. — Sæpe cum eloquiis sacris intendimus, malignorum spirituum insidias gravius toleramus, quia menti nostre terrena- D Cap. CCLIV. — Euntes ibant et flebant, millentes se rum cogitationum pulverem aspergunt, ut intentionis nostræ oculos a luce internæ visionis obscurent. Quod nimirum Psalmista pertulerat cum dicebat : Declinate a me maligni, et scrutabor mandata Dei mei; videlicet patenter insinuans quia mandata Dei perscrutari non poterat, cum malignorum spirituum insidias in mente tolerabat.

· CAP. CCXLIX. — Vanum est vobis ante lucem surgere, surgite postquam sederitis (Psul. CXXVI, 3).

Homil. in Ezech. adjunctum est: Vanum est vobis ante lucem surgere, etc. — in quibusdam locis sacri eloquii sola exquirenda est allegoria, et verba litteræ

Non legitar in Mss. Idem dicimus de sequenti. Deest in Mss.

e In Cod. Mich. legitur ex hom. in Ezech. id esse sumptum, sed ex quota siletur; nullibi a nobis dicat Psalmista qui ait : Vanum est vobis unte luces surgere. Quod si quis accipere juxta litteram velit. nocturnis Dei laudibus contradicit. Et quomodo idem Propheta loquitur, dicens: Media nocte surgebam ad confitendum tibi (Psal. cxvIII. 62). Si enim vanum est ante lucem surgere, cur ad confitendum Domino me-dia nocte surrexit? Sed ille ante lucem surgit, qui ante diem venturi sæculi in hac vita quæ nocti est similis, extolli ac proficere appetit.

CAP. CCL. - Item unde supra.

In expos. beati Job, I. viii (Num. 80). — Ante lucem surgere est priusquam claritas a ternæ retribu tionis appareat, in præsentis vitte nocte gaudere. Sedendum ergo prius est ut post recte surgamus, quia quisquis nunc se sponte non humiliat, nequaquam hunc sequens gloria exaltat.

d CAP. CCLI. -– Cum dederit dilectis suis sommum. hæc est hæreditas Donini (Psal. CXXV, 4).

In hom. 27 in Evang. (Num. 5), adjunctum est: Cum dederit dilectis suis somnum, etc. — Quisquis igitur jam æterna cognovit, apud ejus animum temporales fructus vilescant. Tales fructus operemur, qui maneant, qui cum mors cuncta interimat, ipsi exordium a morte sumant. Nam quod a morte incipiat fructus Dei, testatur Propheta, qui dicit : Cum dederit dilectis suis somnum, hæc est hæreditas Domini. Omnis qui dormit in morte, perdidit hæreditatem. Sed cum dederit dilectis suis somnum, hæc est bæreditas Domini, quia electi Dei postquam pervenerint ad mortem, tunc inveniunt hæreditatem.

CAP. CCLII. - Qui confidit in Domino, sicut mone

Sion (Psal. Cl.11, 1).
In expos. beati Job, l. xxxii (Num. 2), adjunctum est: Qui confidit in Domino, etc. — Sion nanque speculatio dicitur, per quam scilicet speculationem, contemplans Deum Ecclesia designatur.

CAP. CCLIII. - Venientes autem venient in exsultatione, portantes manipulos suos (Psal. CXXV, 6).

Cum de sterili malorum hominum labore tractaretur, in expos. beati Job, I. vii (Num. 38), adjunctum est : Venientes autem venient in exsultatione, etc. — In vacuum quippe ambulant qui nihil secum de fructu sui laboris portant. Alius namque adipiscendis honoribus exsudat, alius multiplicandis facultatibus exæstuat, alius promerendis laudibus anhelat. Sed quia cuncta hæc quisque moriens deserit, labores in vacuum perdidit, quia secum ante judicem nibil tulit. Quo contra bene per legem dicitur: Non apparebis în conspectu Domini vacuus (Exod. xxut, 15). Qui enim promerendæ vitæ mercedem bene agendo non providet, in conspectu Domini vacuus apparet. Hine de justis per Psalmistam dicitur : Venientes autem venient in exsultatione, portantes manipulos suos. Ad examen quippe judicii portantes manipulos veniunt, qui in semetipsis recta opera, quibus vitam mercantur, ostendunt.

mina sua (Psal. cxvv, 6).

In expos. heati Job, l. x (Num. 36), adjunctum est: Euntes ibant, etc. — Tanto namque spes in Deum solidior surgit, quanto pro illo quisque gra-viora pertulerit, quia nequaquam retributionis gaudium de æternitate colligitur, quod non hic prius pia tribulatione seminatur. Quia igitur nunc per tribulationem seritur, ut post gaudii fructus melatur, tanto major fiducia mentem roborat, quanto hanc fortior pro veritate afflictio angustat.

CAP. CCLV. - Dominus custodiat introitum tuum, et exitum tuum (Psal. cxx, 6). In hom. 1, l. 11 in Ezech. (Nam. 16), adjunctum

d Septem consequenter capita non leguntur in

est: Dominus custodiat introitum tuum, etc. — Custodit enim Dominus uniuscujusque animæ introitum, quo intrat ad fidem, exitum quoque quo exit ad speciem, ut neque intrans Ecclesiam, erroribus supplantetur, neque ab hac temporali ad æternam exiens, ab antiquo hoste rapiatur. Propter hunc vero egressum nostrum, quem quotidie debenius mente meditari, de Redemptore nostro Paulus quoque loquitur, dicens: Ut sanctificaret per suum sanguinem populum, extra portam passus est. Exeamus igitur ad eum extra castra, improperium ejus portantes. Non enim habemus hic manentem civitatem, sed suturam inquirimus (Hebr. xiii, 12).

CAP. CCLVI. — Supra dorsum meum sabricaverunt peccatores (Psal. CXXVIII, 3).

In expos. heati Job, I. xiii (Num. 1), adjunctum est: Supra dorsum meum sabricaverunt peccatores.— Esse hoc perversorum proprium solet, ut mala sua per convicium bonis ingerant, priusquam de his ipsis veraciter accusentur. Et dum metuunt increpari de B his quæ saciunt, adversantes suis pravitatibus justos hæc sacere testantur. Sancti autem viri patienter audiunt etiam, quæ se nunquam secisse meminerunt, quamvis ea mala, quæ sibi ingeri conspiciunt, ab ipsis suis criminatoribus noverint perpetrata, et cum eos prædicando corrigere non possunt, patiendo to'erant, quatenus si fructum conversionis eorum consequi non valent, ex ipsis tamen præmium longanimitatis acquirant. Unde et sancta Ecclesia David prophetæ vocibus dicit: Supra dorsum meum sabricaverunt peccatores, quia videlicet dun hæreticos, vel quoslibet reprobos, quos corrigere non valet, tolerat, sacta peccantium supra dorsum portat.

CAP. CCLYII. - Item unde supra.

In Reg. past. part. 11 (Cap. 10). — In dorso quippe onera sustinemus. Super dorsum igitur suum fabricasse peccatores queritur, ac si aperte dicat: Quos corrigere nequeo, quasi superimpositum onus porto.

CAP. CCLVIII. — Fiant sicut fenum ædificiorum, C quod priusquam evellatur, exarescit (Psal. cxxvni, 6).

In expos. beati Job, l. viii (Num. 68), adjunctum est: Fiant sicul fenum ædificiorum, etc. — Hoc de hypocritarum persona per Psalmistam exprimitur. Fenum quippe adificii in alto nascitur, sed nequaquam pingui radice solidatur, quia et hypocrita summa quidem sunt quæ agere cernitur, sed non in eis ex cordis puritate roboratur. Quod nimirum fenum et non evulsum citius arescit, quia videlicet hypocrita et in præsenti adhuc vita subsistit, et jam sanctitatis opera quasi viriditatis speciem amittit. Quia enim sine intentione rectæ cogitationis bona studuit agere, hæc amittens, indicat se sine radice floruisse.

 CAP. CCLIX. — Neque ambulavi in magnis, neque in mirabilibus super me (Psal. cxxx, 1).

In expos. beati Job, I. xxvm (Num. 25), adjunctum est: Neque ambulavi in magnis, etc. — In præcipitio enim pedem porrigit, qui mensurarum suarum limitem non attendit. Bene itaque David intra acceptas ex divina largitate mensuras pedem cordis presserat, cum dicebat: Neque ambulavi in magnis, neque in mirubilibus super me. Super se quippe in magnis ambularet, si apparere magnus ultra quam poterat, quæreret. Super se namque in mirabilibus, attollitur, qui et in his ad quæ ipse non sufficit videri idoneus conatur.

CAP. CCLX. — Sacerdotes tui induantur justitia (Psal. cxxxi, 9).

In expos. beati Job, l. xiv (Num. 42), adjunctum est: Sacerdotes tui induantur justitia. — Gloria quippe uniuscujusque justitia est. Sicut vestimi nium tegit a frigore, ita justitia munit a morte. Unde non

 Duo quæ sequentur capita, in Mss. minime leguntur

- Cu- A immerito justitia vestimento comparatur, cum per itum, Prophetam dicitur: Sacerdotes tui induantur justitia. I speoplanmus organa nostra (Psal. cxxxvi, 2).

In expos. beati Job, l. xxxiii (Num. 11), adjunctum est: In salicibus, etc. — Quid per sterilitatem salicum, nisi vita peecantium designatur? Nam si hoc non esset, nequaquam ex voce prædicantium contra Babyloniam Psalmista dixisset: In salicibus, in medio ejus, suspendimus organa nostra. Babylonis quippe medio inesse salices describuntur, quia nimirum infructuosi quique, atque ah amore patriæ cælestis a'ieni, totis visceribus cordis in hac sæculi confusione radicantur. Unde et prædicatores sancti in istis salicibus non exercent organa, sed suspendunt, quia cum infructuosas ac reprobas mentes aspiciunt, vim prædicationis suæ non exhibent, sed potius lugentes silent.

CAP. CCLXII. — Exinanite, exinanite usque ad fundamentum in ea (Psal, CXXXVI, 7).

In expos. beati Job, l. xxv (Num. 27), adjunctum est: Exinanite, etc. — Qui digna sidei opera servare contemnunt, etiam sidem perdunt quam tenere videbantur. Super quos bene propheta sub Jerusalem specie, inimicorum destruentium verba memorat, a quibus scilicet dicitur: Exinanite, exinanite usque ad sundamentum in ea. Paulus quippe ait: Fundamentum aliud nemo potest ponere, præter id quod positum est, quod est Christus Jesus (I Cor. 111, 14). Inimici ergo destruentes usque ad sundamentum Jerusalem, exinaniunt, quando perversi spiritus a corde sidelium, destructo prius ædiscio boni operis, soliditatem quoque exhauriunt religionis. Sicut enim supra sundamentum sabrica, sie supra sidem opera construuntur. Usque ad sundamentum ergo exinanisse, est everso bene vivendi opere etiam robur sidei dissipasse.

CAP. CCLXIII. — Sicut tenebræ ejus, ita et lumen ejus (Psal. CXXXVIII, 12).

In expos. beati Job, l. v (Num. 2), adjunctum est: Sicut tenebræ ejus, etc. — In Scriptura sacra nonnunquam lucis appellatione prosperitas, noctis autem nomine, huju; nundi adversitas designatur. Unde et per Psaluistam dicitur: Sicut tenebræ ejus, ita et lumen ejus. Quia enim sancti viri ita prosperitatem sæculi despicientes calcant, sicut adversitatem ejus calcantes tolerant, per magnam mentis celsitudinem, mundi sibi et adversa et prospera substernentes dicunt: Sicut tenebræ ejus, ita et lumen ejus. Ac si apertius dicant: Sicut intentionis nostræ fortitudinem ejus tristia non premunt, ita hanc nec blanda corrumpunt.

P CAP. CCLXIV. — Et nox illuminatio mea in deliciis meis (Psal. CXXXVIII, 11).

In expos. heati Job, l. xvi (Num. 24), adjunctum est: Et nox illuminatio mea in deliciis meis. — Quia dum per intellectum mysticum studiosa mens relicitur, jam in ea vitæ præsentis obscuritas fulgore dies subsequentis illuminatur, ut etiam in hujus corruptionis caligine in intellectum illius, vis futuri luminis erumpat, et verborum deliciis pasta, prægustando discat quid de pabulo veritatis esuriat.

CAP. CCLXV. — Mihi autem nimis honorificati sunt antici tui, Deus, nimis confortatus est principatus eorum (Psal. cxxxviii, 17).

In hom. 27 in Evang. (Num. 4) adjunctum est: Mihi autem nimis honorificati sunt amici tui, Deus. — Amicus quasi animi custos vocatur. Quia igitur Psalmists prospexit electos Dei a mundi hujus amore separatos, custodire in mandatis celestibus voluntatem Dei, niratus est amicos Dei, dicens: Mihi autem nimis honorificati sunt amici tui, Deus. Et tanquam si

b In Mss. non continetur.

Quareremus, illico adjunxit : Nimis confortatus est principatus eorum. Ecce electi Dei carnem domant, spiritum roborant, dæmonibus imperant, virtutibus coruscant, præsentia despiciunt, æternam patriam cum voce et moribus prædicant, eam etiam moriendo diligunt, atque ad illam per tormenta pertingunt, occidi possunt, et flecti nequeunt. Nimis ergo confortatus est principatus corum. In ista ipsa passione qua ceciderunt in mortem carnis, videte quantum fuerit culmen mentis. Unde hoc, nisi quia confortatus est principatus eorum? Sed sic magni forsitan pauci sunt. Ideo subjunxit: Dinumerubo eos, et super are-nam multiplicabuntur. Totum mundum, fratres, aspicite, martyribus plenus est. Jam pene tot qui videanius non sumus, quot veritatis testes habemus. Deo ergo numerabiles, nobis super arenam multiplicati sunt, quia quanti sint, a nobis comprehendi non possunt. Sed quisquis ad hanc pervenit dignitatem ut amicus vocetur Dei, sese in se conspiciat, dona au-tem quæ percipit super se : nibil suis meritis tribuat, B ne ad inimicitias erumpat.

CAP. CCLXVI. - Nonne qui oderant te, Deus, oderam, et super inimicos tuos tubescebam ? Perfecto odio oderam illos, et inimici facti sunt mihi (l'sal. xxxviii, 21).

In Reg. past. part. III (Cap. 22, admon. 23), adjunction est: Nonne qui oderant te, Deus, oderam, etc. - Inimicos Dei perfecto odio odisse, est et quod facti sunt diligere, et quod faciunt increpare; mores pravorum premere, et vitæ prodesse. Pensandum est etenim, quando ab increpatione quiescitur, quanta culpa est, si cum pessimis pax tenetur, si Propheta tantus hoc velut in hostiam Deo obtulit, quod contra se pro Domino pravorum inimicitias excitavit.

CAP. CCLXVII. — Labor labiorum ipsorum operiet eos (Psal. cxxxxx, 10).

In Reg. past. part. iii (Cap. 11, admon. 12), adjunctum est : Labor labiorum ipsorum operiel eos. Nibil est ad defendendum puritate tutins, pibil ad dicendum veritate facilius. Nam dum fallaciam suam tueri conatur, duro cor labore fatigatur. Il ne ergo scriptum est : Labor labiorum ipsorum operiel eos. Qui enim nunc implet, tunc operiet : quia cujus nunc animum per blandam inquietudinem exerit, tunc per asperam retributionem premit. Hinc per Jeremiam dicitur : Docuerunt linguas suas loqui mendacium; ut inique agerent, laboraverunt (Jerem. ix, 9). Ac si aperie dice-retur: Qui amici esse veritatis sine labore poterani, ut peccent laborant; cumque vivere simpliciter renunnt, laboribus exigunt ut moriantur.

a CAP. CCLXVIII. — Obumbra caput meum in die belli (Psal. cxxxxx, Š).

Cum de verbi Dei pabulo tractaretur, m expos. beati Job, l. vi (Num. 44), adjunctum est: Obumbra caput meum in die belli. — Bellum quippe patimur, cum carnis nostræ tentationibus impugnamur. De quo bello per Prophetam dicitur: Obumbra caput meum D in die belli. Quia igitur reprobi, dum same verbi deliciunt, etiam belli gladio transfiguntur, electos suos Dominus in fame a morte eripit, et in bello a gladio abscondit, quia eorum mentes dum verbi sui pabulo reficit, contra tentationes corporis fortes reddit.

CAP. CCLXIX. -In miseriis non subsistent (Psal. cxxxix, 11).

la expos. beati Job, l. 11 (Num. 28), adjunctum est: In miseriis non subsistent. — Hoc de reproborum inter flagelia impatientia Psalmista testatur, quia in miseriis subsisterent, si aquanimiter adversa tolerarent. At postquam mente inter flagella corruunt, qua i inter illatas miserias subsistendi constantiam perdunt.

a Non legitur in Mss.

Abert a Man.

ab eo protinus causas tanti honoris nobis insinuari A CAP. CCLXX. — Elevatio manuum mearum saerificium vespertinum (Pial. EXL; 2).

STATE OF THE PARTY.

In expos. beati Job, l. xx (Num. 3), adjunctum est: Elevatio manuum mearum sacrificium vespertinum. Quia Redemptor noster juxta mundi finem vim persequentium pertulit, semetipsum pro nobis sacrificium vespertinum dedit.

CAP. CCLXXI. - Pone, Domine, custodiam ori meo. et ostium circumstantia labiis meis (Psal. cxt. 5).

In expos. beati Job, l. vn (Num. 61), adjunctum est : l'one, Domine, etc. - Studiose lingua sub magni moderaminis libratione freuanda est, non inso-lubiliter obliganda, ne aut laxata in vitium defluat, aut restricia etiam ab utilitate torpescat. Quod bene Psalmista considerans, brevi postulatione complexus est, dicens : Pone, Domine, custodium ori meo, et ostium circumstantiæ labiis meis. Ostium nanque aperitur, et clauditur. Qui ergo ori suo nequequera ponit obstaculum, sed ostium petiit, aperte docuit quod et per disciplinam retineri lingua debest, et ex necessitate laxari, quatenus os discretum et congruo tempore vox aperial, et rursum congrua taciturnitas claudat. Hine namque per quemdam dicitur : Sapiens tacebit usque ad tempus (Eccli. xx, 7): ut nimirum cum opportunum considerat, postposita censura silentii, loquendi quæ congruunt, in usum se utilita-tis impendat. Hinc Salomon ait : Tempus tacendi et tempus loquendi (Eccl. 11, 7). Discreta quippe vicissitudine pensanda sunt tempora, ne aut cum restriegi lingua debet, per verba se inutiliter solvat; aut cuia loqui utiliter potest, semetipsam pigre restringat.

CAP. CCLXXII. — Oleum autem pecçatoris non impinguet caput meum (Psal. CXL, 5).

In hom. 12 in Evang. (Num. 5) adjunctum est: Oleum autem peccatoris non impinguet caput meum. -Quid per appellationem capitis, nisi ea, que princi-patur corpori, mens vocatur? Impieguat ergo caput oleum peccatoris, cum demulcet mentem favor adulantis.

b CAP. CCLXXIII. - Benedictus Dominus Deus vieus qui docet manus meas ad prælium, et digitos mecs ad bellum (Psal. cxliii, 1).

In expos. beati Job, l. xy (Num. 45) adjunctum est: Benedictus Dominus Deus meus, etc. — Per manus videlicet operationem, per digitos vero dis retionem signat.

CAP. CCLXXIV. — Protector meus, et in ipso sperabe, subjiciens populum meum sub me (Psal. clin, 2).

In expos. heati Joh, I. xxvi (Num. 84), adjunctum est : Protector meus, et in ipso sperabo, etc. — Sanctis mentibus populi subiguatur, cum ab eis per districtæ severitatis præsentiam cogitationes stollæ desiliunt : ut non per abrupta phantasmatum rapiant, sed rationi subdita a corde humilitar conquiescant. CAP. CCLXXV. - Domine, inclina celos tuos, et descende; tange montes, et sumigabunt (Psal. Cxim, 5).

In expos. beati lob, l. xxx (Num. 48), adjunctum est: Domine, inclina calos mos, etc. — Quil calrum nomine, nisi prædicatorum ordo signatur? Nisi ergo prædicatores sancti ab illa immensitate contenplationis interp.g., quam capiunt, ad infirmitatem nostram humillima prædicatione, quasi qua lam inclinatione descenderent, nunquam utique in fide filios gignerent. Nobis quippe prodesse non possent, si in sure altitudinis erectione persisterent. Si enim sancti viri ea nobis prædicare vellent quæ capiunt, cum in superna contemplatione debriantur, et non magis scientiam suam quodam moderamine et sobrietate temperarent, adhuc angusto intelligenția sinu illa su-perni fonțis iluenta quis caperet? Unde nunc bene licitur : Domine, inclina colos tuos, et descende. Cum

c Utic. cupiunt.

se in prædicatione sua sancti doctores attrahunt, divinitatis notitiam nostris cordibus infundunt. Neguaquam quippe ad nos Dominus descenderet, si prædicatores ejus in contemplationis rigore inflexibiles permanerent. Inclinantur ergo cœ'i, ut descendat Dominuz, quia nimirum si nostrae infirmitati non con-descenderent, nos ad suam celsitudinem nunquam elevarent.

CAP. CCLXXVI. - Qui liberasti David servum tuum de gladio muligno (Psal. CXLIII, 10).

In expos. beati Job, I. xxxiv (Num. 17), adjunctum est: Qui liberasti David servum tuum de gladio maligno. — Quid hoc loco per malignum gladium, nisi ira vel persuasio maligni hostis exprimitur? Benignus quippe sanctæ prædicationis est gladius quo percutimur, ut a culpa moriamur. Malignus vero est diabolicæ persuasionis gladius, quo male quisque per-cutitur, ut a vita rectitudinis exst nguatur. Antiqui namque hostis est gladius ille tunc damnatus homo, B tanto uberior electorum b messis exsurgeret, in usum ministerii ejus assumptus. Ipsum quippe per malitiain fraudis exhibet, et infirmorum corda transfigit.

CAP. CCLXXVII. - In illa die peribunt omnes cogitationes corum (Psal. CxLv, 4).

In expos. beati Job, l. x (Num. 41), adjunctum e-t : In illa die peribunt omnes cogitationes eorum. Quia eterna mala nunquam cogitata reperiunt, et subito amittunt bona temporalia, quæ diu tractando

CAP. CCLXXVIII. - Ilumiliat autem peccatores usque ad terram. (Psal. CXLVI, 6).

In expos. beati Job, lib. xxxv (Num. 20), adjunctum est: Humiliat autem peccatores usque ad terram .- Quæ major poterit esse bumiliatio quam, deserto Creatore, creaturam quærere, desertis supernis gaudiis infimis rebus inhiare? Amissis enim collestividere conantur, minus est quod appetunt. De quibus per Jeremiam dicitur: Recedentes a te, in terra scribentur (Jerem. xvII, 13). At contra de clectis: Gaudete, quia nomina vestra scripta sunt in cœlis (Luc. x, 20).

CAP. CCLXXIX. - Qui producit in montibus senum, et herbum servituti hominum (Psal. CXLV, 8).

in expos. beati Job, l. xxix (Num. 52), adjunctum est: Qui producit in montibus fenum, etc.— Quid hoc loco per herbam, nisi sustentatio prædicantium demonstratur, cum dicitur: Qui producit in montibus fenum, et herbam servituti hominum? In montibus quippe lenum et herba servituti hominum producitur, cum sublimes hujus sæculi ad lidei cognitionem vocati, sanctis prædicatoribus in hujus vitæ itinere spiritualiter sibi servientibus transitorie alimenta largiuntur.

CAP. CCLXXX. - Qui dat jumentis escam ipsorum, D et pullis corvorum invocantibus eum (Psal. extvi, 9).

In expos. heati Job, l. xxx (Num. 28, 29), ad-junctum est: Qui dat jumentis escam ipsorum, etc. Jumenta escam accipiunt, dum sacræ Scripturo pabulo mentes dudum brutæ satiantur. Pu lis vero corvorum, filis scilicet gentium esca datur, cum enrum desiderium nostra conversatione reficitur. 1ste corvus esca fuit, dum ipsum sancta E cles a quareret, sed nunc escam accipit, quia ipse ad conversionem alios exquirit. Cujus videlicet pulli, id est p ædicatores ex eo editi, non in se præsumunt, sed in viribus Redemptoris sui. Unde bene dicitur : Et pullis corvorum invocantibus eum. Nihil enim sua virtute posse se sciunt. Et quamvis animarum lucra piis votis esuriant, ab illo tamen, qui cuncta intrinsecus operatur, hæc fieri exoptant. Vera enim fide

Caput hoc cum sequenti abest a Mss.

In farmithian it is noticed by legition comes in it topologicals

enim inclinantur colli, descendit Dominus, quia cum A comprehendunt : quia, neque qui plantat est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat Deus (I Cor. 111, 7).

CAP. CCLXXXI. — Mittet verbum suum, et tique-faciet ea; flabit spiritus ejus, et fluent aquæ (Psal. cxlvii, 18).

In expos. beati Job, lib. xxvn (Num. 53), adjunclum est : Mittet verbum suum, etc .- Per has aquas, ad se currentes Dominus signat. Aquæ namque de gelu currunt, quia plerique ex duris persecutoribus magni prædicatores flunt. Gelu igitur in aquam li-quatur, cum torpor interni frigoris ad irrigationem acceptis epistolis Damascum pergens (Act. 1x, 2), in corde fidelium quasi in terra Dei jactata verbi semina, ne ad perfectionem operum surgerent, restringere quærebat? Sed gelu hoc in aquam rediit, quia quos persequendo prius premere studuit, hos postquanto hanc imber Dei etiam ab ore persecutoris irrigaret.

• CAP. CCLXXXII.—Præceptum posuit, et non præ-teribit (Psal. cxlviii, 6).

In expos. beati Job, l. xvi (Num. 46), adjunctum est : Præceptum posuit, etc.— Quia semel sixa judicia Dei mutari nequaquam possunt. Cum ergo exterius mutari videtur sententia, interius consi-lium non mutatur, quia de unaquaque re immuta-biliter intus constituitur, quidquid foris mutabiliter agitur.

CAP. CCLXXXIII. - Virtulem operum suorum annuntiubit populo suo, ut det illis hæreditatem gentium (Psat. cx, 6).

În expos. beati Job, l. xviii (Num. 14), adjunctum est: Virtutem operum suorum annuntiabit populo suo, etc. - Ac si aperte dicat: I circo fortitudinem suæ operationis insinuat, ut eum qui audierit, donis

CAP. CCLXXXIV. — Exsultabunt sancti in gloria, latabuntur in cubilibus suis (Psal. CXLIX, 5).

In expos. heati Job, l. viii (Num. 41), adjunctum est: Exsultabunt sancti in gloria, etc.—Quia scilicet cum mala ab exterioribus fugiunt, securi intra mentium secreta gloriantur. Sed tunc lætitia cordium pe:fēcta erīt, cum carnis ab exterioribus pugna non fuerit. Nam quousque caro illicit (quia quasi nostræ domus paries quatitur) etiam cubile turbatur.

CAP. CCLXXXV .- Laudale eum in potentatibus ejus; laudate eum secundum multitudinem magnitudinis ejus(Psal. cl., 2).

In expos. beati Job, l. ix (Num. 19), adjunctum est : Laudate eum in potentatibus ejus, etc. - Divinæ fortitudinis facta tunc verius explemus, cum her nos explere non posse cognoscimus. Tunc facundius loquimur, cum ab his obstupescendo reticemus. Ao narranda quippe Dei opera, habet desectus noster, quam sufficienter exerat linguam suam, ut quie comprehendere idonee non valet, hæc idonee mu-tus landet. Unde bene nunc per Psalmistam dicitur : Laudate cum in potentatibus ejus; laudate eum secundum multitudinem magnitudinis ejus. I le quippe Deum laudat secundum multitudinem magnitudi-nis, qui se succumbere in cjus laudis expletione considerat.

CAP. CCLXXXVI .- Landate eum in tympano, et choro (Psal. CL, 4).

In homil. 8 in Exech. (Num. 8), adjunctum est: Laudate eum in tympano, et choro. — Quanta sit concerdiæ virtus ostenditur, cum sine illa virtute reliquæ virtutes non esse monstrantur. Magna enim

nt legendum mesits, ut loco Moral, designator

est virtus abstinentiæ, sed si quis ita ab alimentis A abstineat, ut cateros in cibo dijudicet, et alimenta eadem quæ Deus creavit ad percipiendum cum gra-tiarum actione, in sidelibus etiam damnet quid huic virtus abstinentiæ facta est, nisi laqueus culpæ? Hinc ergo Psalmista nullam esse abstinentiæ virtutem sine concordia designans, ait : Laudate eum in tumpane, et choro. In tympano enim corium siccum resonat, in choro autem voces concorditer cantant. Quid ergo per tympanum nisi abstinentiam, et quid per chorum, nisi charitatis concordiam designat? Qui itaque sic abstinet, ut concordiam deserat, laudat quidem in tympano sed non laudat in choru.

CAP. CCLXXXVII. - Item unde supra.

Sæpe In Reg. past. part. iii (Cap. 22, admon. 23) .nonnulli quædam specialiter dona percipiunt, sed dum superbiunt, donum concordiæ, quod majus est, amittunt: ut si fortasse carnem præ cæteris gube refronatione quis edomat, concordare eis quos superat, abstinendo contemnat. Sed qui abstinentiam a concordia separat, quid admoneat Psalmista, perpendat; ait enim: Laudate eum in tympano, et chore, In tympano namque sicca et percussa pellis resonat, in choro autem voces societate concordant. Ouisquis itaque corpus affligit, sed concordiam deserit, Deum quidem laudat in tympano, sed non laudat in

LIBER DUODECIMUS.

De Testimoniis in Proverbia.

CAPUT PRIMUM. — Cum simplicibus sermocinatio ejus B CAP. VI. — Fili mi, attende ad sapientiam meam, et (Prov. 111, 32).

In Regula pastorali part. nu (Cap. 11, Admon. 12), adjunctum est : Cum simplicibus sermocinatio ejus. Deo enim sermocinari, est per illustrationem suce præsentiæ humanibus mentibus arcana revelare. Cum simplicibus igitur sermocinari dicitur, quia de su-pernis mysteriis illorum mentes radio " sui doni illuminat, quos nulla umbra duplicitatis obscurat.

CAP. II. — Justorum semitæ, quasi lux splendens procedit, et crescit usque ad persectum diem (Prov. ıv, 18).

In hom. 5 in Ezech. (Num. 5), adjunctum est: Justorum semitæ, etc. — in corum namque animis bonum de iderium , atque intellectus lucis intimæ jam pars diei est. Sed quia usque ad finem vitæ in virtute proficiunt, ad perfectum diem tunc veniunt, guando ad regna cœlestia perducti, in ea luce; quam

In expos. beati Job, l. xix (Num. 33), adjunctum est: Omni custodia serva cor tuum, etc. — Dicturus enim: Custodia, præmisit omni, ut videlicet unusquisque binc inde se diligenter inspiciat. Et quandiu in hac vita est, contra inimicos spirituales in acie se positum sciat, ne mercedem quam per has actiones colligit per alias amittat, ne hine hostis forcs obstruat, et aliunde aditum pandat. Si qua etenini civitas contra insidiantes inimicos magno valletur aggere, fortibus cingatur muris, insomni muniatur cu-todia, unum vero in ea foramen tantummodo immunitum per negligentiam relinquatur, in le procul dubio hostis ingreditur, qui undique exclusus esse videbatur.

CAP. IV. - Item unde supra.

an expos. beati Job. l. 1 (Num. 49).—Virtutes ergo quas agimus, dignum est ut summopere ab inten- D tionis origine pensemus, ne ex malo ortu prodeant, etiam si recta sunt quæ ostentantur.

CAP. V .- Palpebræ tuæ præcedant gressus tuos (Prov. ıv, 25).

In cod. Reg. past. part. III (Cap. 15, admon. 14), adjunctum est : Palpebræ tuæ præcedant gressus tuos. Palpebra quippe gressus pracedunt cum operationem nostram consilia recta præveniunt. Qui enim negligit considerando praevidere quod facit, gressus tendit, oculos claudit. Pergendo iter conficit, sed previdendo sibimetipsi non antecedit, atque idcirco citius corruit, quia quo pedem operis ponere debeat, per palpebram consilii non attendit.

prudentiæ meæ inclina aurem tuam, ut custodias coaitationes (Prov. v, 1).

In cod. Reg. past. part. m (Cap. 14, admon. 15), adjunctum est : Fili mi, attende ad sapientiam mean. etc. - Nihil quippe in nobis est corde fugacius, quod a nobis totics recedit, quoties per pravas cogitationes defluit. Hinc etenim Psalmista ait: Cor meum dereliquit me (Psal. xxxix, 13). Hinc ad semetipsum rediens dicit: Invenit servus tuus cor suum, ut oret te (II Reg. vn, 27). Cum ergo cogitatio per custodiam restringitur, cor, quod fugere consuevit, invenitur. Plerumque autem nimis taciti, cum nonulla injusta patiuntur, eo in acriorem dolorem prodeunt, quo ea quæ sustinent non loquuntur. Nam si illatas molestias tranquilla lingua sermone dicerent, a con-scientia dolor emanaret. Vulnera enim clausa plus cruciant. Nam cum putredo quæ interius servet ejicitur, ad salutem dolor aperitur.

CAP. III. — Omni custodia serva cor tuum, quia de con tuum, quia de contra con tuum, quia de contra con tuum, quia de contra con novissimis, quando consumpseris curnes et corpus · tuum (Prov. v, 9, seq.)

In cod. Reg. past. p. m (Cap. 12, admon. 13), adjunctum est: Ne des alienis honorem tuum, etc. — Qui namque a nobis alieni sunt, nisi maligni spiritus, qui a cœlestis sunt patriæ sorte separati? Quis vero honor noster est, nisi quia etiam in luteis corporibu: conditi, ad conditoris tamen nostri sumus imaginem et similitudinem creati? Vel quis alius crudelis est, nisi ille apostata angelus, qui et semetipsum pœna mortis superbiendo perculit, et inferre mortem humano generi etiam perditus non pepercit? Honorem itaque suum alienis dat, qui ad Dei imaginem ac similitudinem conditus, vitæ suæ tempora malignorum spirituum võluntatibus administrat. Annos etiam suos crudeli tradit, qui ad voluntatem male dominantis adversarii, accepta vivendi spatia expendit. Ubi bene subditur : Ne forte impleantur extranci viribus tuis, et labores tui sint in domo aliena. Quisquis enim per acceptam valetudinem corporis, per tributam sibi sapientiam, mentis non exercéndis virtutibus, perpetrandis vitiis elaborat, nequaquam suis viribus suam domum, sed extraneorum habitacula, id est immundorum spirituum facta multiplicat; nimirum vel luxuriando, vel superbiendo agens, ut etiam se addito perditorum numerus crescat. Bene autem subditur: Et gemas in novissimis, quando consumpseris carnem et corpus tuum. Plerumque enim accepta sa-lus carnis per vitia expenditur : sed cum repente subtrahitur, cum molestiis caro atteritur, cum jam anima egredi urgetur, diu malo habita quasi ad bene vivendum salus amissa requiritur, et tunc gemunt A captus, quia dum commissis sibi cogitur bona dicere, homines quod Deo servire nolucrunt, quando damna suæ negligentiæ recuperare serviendo nequaquam possunt.

A captus, quia dum commissis sibi cogitur bona dicere, ipsum prius necesse est quæ dixerit, custodire. Illaqueatur igitur verbis oris sui, dum ratione exigente constringitur, ne ejus vita ad aliud quam admonet,

CAP. VIII.—Bibe aquam de cisterna tua, et stuenta putei tui. Deriventur sontes tui soras, et in plateis aquas divide. Habeto eas solus, nec sint alieni participes tui. (Prov. v, 15, seq.)

In commentario Ezech., homil. 13 (Num. 12), adjunctum est: Bibe aquam de cisterna tua, etc.—Valde. contraria videntur esse quæ dicit: Deriventur sontes tui soras, et in plateis aquas divide, cum protinus adjungit: Habeto eas solus, nec sint alieni participes tui. Quomodo enim aquam scientiæ solus habere poterit, si hanc in plateis dividit? Quomodo a ieni aquarum ejus participes non sunt, si sontes illius soras derivantur? Sed. cum prædicamus in populis, nimirum in plateis aquas dividimus, quia in auditorum multitudinem verba scientiæ dilatamus. Cum vero nos adjuvante divina gratia intrinsecus B custodimus, et maligni spiritus qui vere a nobis alieni sunt, quia sortem beatitudinis perdiderunt, ne nobis in clatione subripiant, sollicitudine cauta circumspicimus, soli habemus aquas, quas in plateis dividimus, ut nobis in eis alieni participes non sint. Ili nimirum de quibus scriptum est: Alieni insurrexerunt in me, et sortes quesierunt animam meam (Psal. LIII, 5). Aquas ergo et in plateis dividit, et solus habet, qui per hoc, quod multis prædicat, in temporali se cogitatione gloriæ non exaltat. Tunc etenim possidet homo quod docet, quando non se gaudet innotescere, sed prodesse.

CAP. IX. - Item unde supra.

In cod. Reg. past. part. ni (Cap. 24, admon. 25). — Aquam quippe pradicator de cisterna sua bibit, cum ad cor suum rediens prius audit ipse quod dicit : Bibit sui fluenta putei, si sui irrigatione infunditur rerbi. Ubi bene subjungitur : Deriventur fontes tui foras, et in plateis aquas divide. Rectum quippe est, C ut ipse prius bibat, et tunc prædicando aliis influat. Fontes namque foras derivare est exterius aliis vim prædicationis infundere; in plateis autem aquas dividere est in magna auditorum amplitudine, juxta uniuscujusque qualitatem, divina eloquia dispensare. Et quia plerumque inanis gloriæ appetitus subrepit, dum sermo Dei ad muttorum notitiam currit, postquam dictum est : In plateis aquas divide, recte subjungitar, Habeto eas solus, nec sint alieni participes tui. Alienos quippe malignos spiritus vocat, de quibus per Prophetam tentati hominis voce dicitur : Alieni insurrexerunt in me, et sortes quæsierunt animam meam (Psal. Lin, 5). Ait ergo: Aquas in plateis divide, et tamen solus bibe. Ac si apertius dicat: Si necesse est ut prædicationi exterius servias, quatenus per elationem te immundis spiritibus non conjungas, ne in divini verbi ministerio hostes tuos ad te participes admittas. Aquas ergo in plateis dividimus, et tamen soli possidemus, quando exterius late prædicationem fundimus, et tamen per eam humanas laudes assequi winime ambimus.

UAP. X. — Fili mi, si spoponderis pro amico tuo, defixisti apud extraneum manum tuam; illaqueatus es verbis ori tui, et captus propriis sermonibus. Fac ergo quod dico tibi, fili mi, et temetipsum libera, quia incidisti in manum proximi tui. Discurre, festina, suscita amicum tuum, ne dederis somnum oculis tuis, ne dormitent palpebrætuæ (Prov. v1, 6, seq.).

In cod. Reg.'past. part. III (Cap. 4, admon. 5), adjunctum est: Fili mi, si spoponderis pro amico tuo, etc. — Spondere namque pro amico est, alienam animam in periculo sux conversationis accipere. Unde et apud extraneum manus defigitur, quia apud curam sollicitudinis qux an'e deerat, mens ligatur. Verbis vero oris sui illaqueatus est, ac propriis serinonibus

ipaum prius necesse est quæ dixerit, custodire. Illaqueatur igitur verbis oris sui, dum ratione exigente constringitur, ne ejus vita ad aliud quam admonet, relaxetur. Unde et apud districtum judicem cogitur tanta in opere exsolvere, quanta eum constat aliis voce precepisse. Unde bene mox exhortatio subditur et dicitur: Fac ergo quod dico, fili mi, et temetipsum libera; quia incidisti in manus proximi tui. Discurre, festina, suscita amicum tuum, ne dederis somnum oculis tuis, ne dormitent palpebræ tuæ. Ouisquis enim ad vivendum aliis in exemplum præponitur, non solum ut ipse vigilet, sed etiam ut amicum vendo non sollicit, a si non et illum, cui praest, a peccati torpore disjungit. Bene autem dicitur: Ne dederis somnum oculis tuis. Somnum quippe oculis dare, est intentione cessante subditorum curam omnino negligere. Palpebræ vero dormitant, cum cogitationes nostræ, quæ in subditis arguenda cognos-cunt, pigredine deprimente dissimulant. Plene enim dormire, est commissorum acta nescire, nec corri-gere. Non autem dormire, sed dormitare est, quæ quidem reprehendenda sunt cognoscere, sed tamen propter mentis tædium dignis ea increpationibus non emendare. Dormitando vero oculus ad plenissimum somnum ducitur, quia dum plerumque qui præest, malum quod cognoscit non resecat, ad hoc quau-doque negligentie sue merito pervenit, ut quod a subjectis delinquitur, nec agnoscat.

CAP. XI. - Usquequo, piger, dormis (Prov. vi, 10).

In expos. beati Job, I. vi, (Num. 20), adjunctum est: Usquequo, piger, dormis? — Electus igitur quisquis cum peccati somno premitur, ad justitize vigilias exsurgere conatur. Sed supe cum surrexerit, ipsa se extolli virtutum magnitudine sentit. Unde et tentari se prusentis vitue adversitatibus post virtutes desiderat, ne pejus ex confidentia virtutum cadat. Si emim servari se melius per tentationem non cognosceret, nequaquam Psalmista dixisset: Proba me, Domine, et tenta me (Psal. xxv, 2).

CAP. XII. — Homo apostata, vir inutilis graditur ore perverso; annuit oculis, terit pede, digito loquitur, pravo corde machinatur malum, et in omni tempore jurgia seminat (Prov. vi, 12).

In cod. Reg. pastoralis part. 111 (Cap. 23, admon. 24), adjunctum est: Vir inutilis graditur ore perrerio, etc. - Ecce quem seminantem jurgia dicere voluit, prius apostatam nominavit, quia nisi more superbientis angeli a conspectu conditoris prius intus aversione mentis caderet, foras postmodum, usque ad seminanda jurgia non veniret. Qui recte describitur quod annuit oculis, digito loquitur, terit pede. Interior namque est custodia qua ordinata servat exteriu; membra. Qui ergo statum mentis perdidit, subsequenter foras inconstantia motionis fluit, atque exteriori mobilitate indicat, quod nulla interius ra-D dice subsistat. Audiant jurgiorum seminatores quod scriptum est : Beati pacifici, quonium filii Dei vocabunlur (Matth. v, 9); atque e diverso colligant, quia si Dei vocan ur tilii qui pacem faciunt, procul dubio Satanæ sunt filii qui confundunt. Omnes autem qui per discordiam separantur, a viriditate dilectionis areflunt; qui et si boni operis fructus in suis actibus proferunt, profecto nulli sunt, quia non ex unitate charitatis oriuntur. Ilinc ergo perpendant seminantes jurgia quam multipliciter peccent, qui dum unam nequitiam perpetrant, ab humanis cordibus cunctas simul virtutes eradicant. In uno enim malo innumera peragunt, quia seminando discordiam, charitatem, quæ nimirum virtutum omnium mater est, exstinguant. Quia autem nibil est pretiosius Deo virtute dilectionis, nibil desiderabilius est diabolo exstinctione charitatis, quisquis igitur seminando jurgia a

* Ita Sagiensis et Michael., at in Utic. et Gemet. : Si non et illius cui præest peccati torporem disjungit.

dilectione proximorum perimit, hosti Dei familiarius A templum vocatur. Ita ut unus idemque Dei atque servit, quia qua ille amissa cecidit, hanc iste vulneratis cordibus subtrahens, eis iter ascensionis abscidit

CAP. XIII. - Nunquid non sapientia clamitat, et prudentis dat vocem suam in summis excelsisque virtutibus, super viam in medüs stans semitis (Prov. viii, 1)?

In expos. beati Job, I. xxv (Num. 29, 30), adjunctum est: Nunquid non sapientia clamitat, etc. — Transire fortasse per viam vitæ temporalis cum ejus ugnorantia poteranus, si hæc eadem sapientia in semitæ angulis constitisset. Investiganda fuerat, si occulta esse voluisset. Sed posiquam incarnationis snæ mysteria publice ostendit, postquam humilitatis exempla superbientibus præbuit, semetipsam nobis quasi transcuntibus in mediis semitis fixit, ut videlicet in eam, quam quærere nolumus, impingamus; et quam transeuntes videre negleximus, tangamus offendentes.

CAP. XIV. - O viri, ad vos clamito (Prov. VIII, 4).

In expos. beati Job, l. xxvn (Num. 6), a ljunctum est: O viri, ad vos clamito. - De Domino igitur viri canunt, cum nobis ejus potentiam vel superni spiritus, vel perfecti quique doctores innotescunt. Sed tamen opus ejus ignoratur, quia nimirum ju licia illius ipsi etiam qui hunc prædicant, impenetrata venerantur. Et sciunt ergo quem pradicant, et tamen ejus opera ignorant, quia cognoscunt per gratiam cum a quo facti sunt, sed ejus judicia comprehendere nequeunt, que ab illo etian super ipsos funt. Quod enim omnipotens Deus perspicue in sua actione non cernitur, Psalmista testatur, dicens : Qui posuit tenebras latibulum suum . (Psal. xvii, 12).

CAP. XV. - Sapientia adificavit sibi domum, excidit columnas septem, immolavit victimas suas, miscuit columnas septem, mensam. Misit ancillas, ut voca-rent ad arcem et ad mænia civitatis: Si quis est parvulus, veniat ad me (Prov. 12, 1, seq.).

In expos. beati Job, l. xvii (Num. 43), adjunctum est : Savientia ædificavit sibi domum, etc. - Immolavit enim Dominus victimas, seipsum offerendo pro nobis: miscuit vinum præceptorum suorum poculum ex narratione historica et intelligentia spirituali contemperans. Unde alias dictum est: Calix in manu Domini, vini meri, plenus est misto (Psal. Lxxiv, 9). Et proposuit mensam, id est Scripturam sacram, quie fes os ad se atque a sæculi oneribus venientes, pane verbi nos relicit, et contra adversarios sua refectione nos roborat. Unde et alias ab Ecclesia dicitur : Posuisti in conspectu meo mensam, adversus eos qui tribulant me (Psal. xxn. 5). Misit ancillas suas, apostolorum videlicet animas, in ipso suo initio infirmas ut vocarent ad arcem, et mœnia civitatis supernæ, quia dum æternam viam denuntiant, ad alta nos mænia supernæ civitatis levant. Que profecto mænia nisi humiles non ascendunt. Unde illic ab eadem Sapientia subditur: Si quis est parvulus, veniat ad me. Ac D si aperte dicat: Quisquis se apud se magnum æstimat, aditum sibi mei accessus angustat, quia tanto ad me altius pertingitur, quanto uniuscujusque mens apud se verius humiliatur. Sed quantalibet quisque virtute proficiat, quantalibet scientia excrescat, penetrare non sufficit, quo nos conditor moderamine judiciorum regit.

CAP. XVI. — Item unde supra.

In expos. beati Job, l. xxxIII (Num. 53). — Sapleatia quippe domum sibi condidit, cum unigenitus Dei Filius in semetipse intra uterum Virginis, mediante anima, humanum sibi corpus creavit; sic quippe corpus Unigeniti, domus Dei dicitur, sicut ettam

a Hoc loco multa in Mss. Sag., Utic. et Michael. adduntur, que consequenter leguntur numero Moralium indicato. Pleraque etiam ex sequentibus cap.

hominis filius iuse sit qui inhabitat, ipse qui imbabitatur. Ouod tamen recte aliter accipitur, si domus sapientico Ecclesia vocetur. Quae septem columnas excidit, quia ab amore præsentis sæculi disjunctas. ad portandum eiusdem Ecclesize fabricam mentes prædicantium erexit. Que pro eo quod perfectionis virtute subnixæ sunt, septenario numero designantur. Immolavit victimas, quia vitas prædicantium mactare in persecutione permisit. Vinum miscuit, quia divi-nitatis et humanitatis suæ pariter nobis arcana præ icavit. Mensam quoque proposuit, quia Scri, ture sacræ nobis pabula aperiendo præparavit. Ancillas etiam suas misit, quæ ad arcem nos, atque ad civitatis mænia vocarent, quia prædicatores infirmos abjectosque habere studuit, qui fideles populos ad spiritualis patriæ ædificia superna colligerent. Unde Dominus in Evangelio Nathanaelem laudat, nec tamen in sorte prædicantium numerat, quia ad prædicandum eum tales venire debuerant, qui de laude B propria nihit habebant, ut tanto solidius veritatis cognosceretur esse quod agerent, quanto et aperte cerneretur, quia ad hoc agendum per se idonei non fuissent. Ut ergo mira potentia per prædicatorum linguas claresceret, prius mirabilius actum eșt, ut corumdem prædicantium meritum nullum esset.

CAP. XVII. - Qui erudit derisorem, ipse sibi injurian

facit (Pres. 1x, 10).

In expos. benti sob, i. x (Num. 3), adjunctum est:
Qui erudit derisorem, etc. — Nam lit plerumque ut cum correpta in se mala desendere nequeunt, ex verecundia pejores siant, ac sic in sua desensione superbiunt, ut quadam vitia contra vitam corripieatis exquirant, et eo se criminosos non æstimant, si crimina aliis imponant. Qui cum vera inveuire ne-queunt, fingunt ut ipsi quoque habeant, quod impari justitia increpare videantur.

CAP. XVIII. - Noli arquere derisorem, ne oderit te

(Prov. 1x, 18).

In expos. heati Job, . viii (Num. 67, 68), adjunctum est: Noli arguere derisorem, etc. — Neque enim justo timendum est ne derisor cum corripitur, contumelias inferat, sed ne tractus ad odium pejor fiat. Inter hac sciendum est quod justorum bons, quia ex corde incipiunt, usque ad præsentis vitæ terminum crescunt. Hypocritarum vero opera quia nequaquam sunt in occulto radicata, sure ante defi-ciunt quam præsens vita finjatur. Nam plerumque studio sacræ eru litionis insistunt, et quia hanc non praparandis meritis, sed promerendis favor.bus inquiront, statim ut Judicium humanæ laudis arripiunt, et per hoc gratiam transitorii provectus assequantur, tota mente secularibus curis inserviunt, atque a sacra funditus eruditione evacuantur, et agendo post indicant quantum temporalia diligant, qui sola prius æterna prædicabant. Plerumque autem assumptæ speciem maturitatis ostendunt; quiete silentii, longanimitate patientiæ, continentiæ virtute decorantur. Sed com per hæ quæsiti culmen honoris attigerint cumque sibi jam reverentia a cunctis impenditur, protinus se in lasciviam voluptatis infundum, et bona se non ex corde tenuisse ipsi sibi testes sunt, ant hare cito dimiserunt. Nonnunquam vero aliqui que possident tribuunt, atque indigentibus cuncta largiuntur, sed tamen ante vilæ terminum , avaritis prurigine acconsi, aliena appetunt, qui sua largiri videbantur, et pertinaci post crudentale ambient quod ficta prius pietate reliquerunt.

CAP. XIX .- Item unde supra. In expos. beati Job, 1. xx (Nuni. 47). — Si ab increpatione idcirco reticennis, quia comira nos insurgere derisoris odia formidamus, non jam lucra

in laudatis codicibus sunt louge prolixiora, additis multis vel in initio, vel in medio, vel in fine.

Dei, sed nostra quærimus. Qua in re sciendum est A quod nonnunquam, cum redarguuntur pravi, deteriores existunt. Ipsis ergo et non nobis parcimus, si ah eorum redargutione pro eorum amore cessamus. Unde necesse est ut aliquando toleremus tacendo quod sunt, quatenus in nobis discant videndo quod non sunt. A Quia igitur sancta Ecclesia, quæ verba sua semper per charitatem exerit, ea etiam nonnunquam ex charitate restringit, dicat: Noti, etc.

CAP. XX. — Aquæ furtivæ dulciores sunt, ét panis absconditus suavior (Prov. 1x, 17).

In expos. beati Job, l. xxiii (Num. 49), adjunctum est: Aquæ furtivæ dulciores sunt, etc.—Per panem hæreticorum interdum prædicatio designatur, sicut per Salomonem mulier hæreticæ Ecclesiæ typum gestans, et stultos convocans dicit: Panes occultos libenter edite. Vel ut in nostra translatione scriptum est: Aquæ furtivæ dulciores sunt, et panis absconditus suarior. Sunt enim nonnulli hæretici qui aperte metaant prædicare quod sentiunt, et apul infirmorum mentes verba sua tanto magis condiunt, quanto quasi amplius reverenter abscondunt. Unde non inmerito dicitur: Panes occultos libenter edite. Miseris enim cordibus occulta hæreticorum verba co magis sapiunt, quo cum reliquis communiter non habentur.

CAP. XXI.—Qui ambulat simpliciter, ambulat confidenter (Prov. x, 9).

In cod. Reg. past. part. III (Cap. 11 admon. 12), adjunctum est: Qui ambulat simpliciter, etc.—Fiducia quippe magnæ securitatis est simplicitas actionis.

CAP. XXII. — Quasi tempestas transiens non erit impius (Prov. x, 25).

In expos. beati Job, I. xx (Num. 50), adjunctum est: Quasi tempestas transiens, etc. — Cum infirmus quisque perversos florere conspicit, hunc in perversitatis pelagus unda mergit miseræ imitationis.

CAP. XXIII. — Manus in manu non erit innocens malus (Prov. 11, 21).

In expos. beati Job, 1. xxv (Num. 7), adjunctum cst: Manus in manu non erit innocens malus.—Manus enim manui jungi solet, quando quiescit in otio, et nullus eam in usus laboris exercet. Manus ergo in manu non erit imocens malus. As si diceret: Et cum manus cessat ab iniquo opere, malus tamen non est innocens per cogitationem. Quia ergo novimus quod districte omnia non solum facta, sed etiam cogitata pensentur, quid faciemus de incessu mali operis, si sic subtiliter Deus judicat gressus cordis? Ecce occulta mentis nostræ timera nullus hominum videt, et tamen ante Dei oculos tot gressus ponimus, quot affectus movemus, toties ante illum labimur, quoties a recto itinere infirme cogitationis pede claudicanus.

CAP. XXIV. — Circulus aureus in naribus suis, mulier pulchra et Jatua (Prov. x1, 22).

in expos. beati Job, I. xxxi (Num. 2), adjunctum est: Circulus cureus in naribus suis, etc. — Hæretica namque doctrina nitore videtur eloquii resplendere, nec tamen sapientiæ apto intellectu congruere. Ait ergo: Circulus cureus in naribus suis, id est pulchra et circumplexa locutio in sensibus mentis stultæ: cui ex eloquio aurum pendet, sed tamen ex terrenæ intentionis pomiere, more suis, ad superiora non respicit. Quod socutus exposuit, dicens: Mulier pulchra et satua, id est doctrina hæretica, pulchra per verbum, satua per intellectum.

CAP. XXV. — Præstolatio impiorum furor (Prov. x1, 23).

In expos. beati Job, l. v (Num. 79), adjunctum est: Præstolatio impiorum furor. — Sicque fit ut perturbatus animus majorem strepitum sui citentii sentiat, eumque gravius clausæ iræ flamma consumat.

CAP. XXVI. — Anima qua benedicit, impinguabitur: et qui inebriat, ipse quoque inebriatur (Prov. XI. 25).

In cod. Reg. past. part. III (Cap. 25, admon. 26), adjunctum est: Anima quæ benedicit, etc. — Qui enim nimirum exterius prædicando benedicit, interioris augmenti pinguedinem recipit. Et dum vino eloquii auditorum mentem debriare non desinit, po.u multiplicati muncris debriatus excrescit.

CAP. XXVII. — Qui abscondit frumenta, maledicitur in populis (Prov. x1, 26).

In cod. Reg. past. part. III (Cap. 25, admon. 26), adjunctum est: Qui abscondit frumenta, etc. — Frumenta quippe abscondere est prædicationis sanctæ apud se verba retinere. In populis autem talis quisque maledicitur, quia in solius culpa silentii pro inultorum, quos corrigere potuit, peena damnatur. Si medicinalis artis minime ignari secandum vulnus cernerent, et tamen secare recusarent, profecto peccatum fraternæ mortis ex solo torpore committerent. Quanta ergo culpa involvantur, aspiciant, qui dum cognoscunt vulnera mentium, curare ea negligunt sectione verborum? Unde bene per prophetam dicitur: Maledictus, qui prohibet gladium suum a sanguine (Jerem. xlvin, 10). Gladium quippe a sanguine probibere, est prædicationls verbum a carnalis vitæ interfectione retinere.

CAP. XXVIII.—Qui stultus est, serviet sapienti (Prov. xi, 83).

In expos. beati Job, l. xx (Num. 52), adjunctum est: Qui stuttus est, serviet sapienti. — Sæpe tamen conspicimus sapientes subesse, stultos vero arcem dominii tenere; sapientes serviliter obsequi; stultos tvrannica elatione dominari. Quomodo igitur definitione divinæ sententiæ sapienti stultus servit, dum plerumque hunc jure temporalis dominii comprimit? Sed sciendum est quia contra sapientis vitani, dum stultus præeminens, terrorem poréstatis exercet, dum nunc laboribus fatigat, contumeliis lacerat, projecto hunc ab omni vitiorum rubigine urendo pu:gat. Stultus ergo sapien'i etiam dominando servit, quem ad meliorem statum premendo provehit; sic nonnun-quam pupillis dominis ad discipling magi-terium servi præsunt, terrent, premunt, feriunt; et tamen esse servi nullo modo de istant, quia ad loc ipsum ordinati sunt, ut proficientibus dominis etiam feriendo famulentur. Quia igitur mala reproborum bonos, dum cruciant, depurgant, utilitati justorum militat etiam potestas iniquorum. Sed plerumque justi tribulatione deprebensi, tardam manum subvenientis æstimant, cum se persequentium inimanitas paulo longius angustat, et concila quidera sunt ereptionis remedia, sed hoc quod ab ereptore citius agitur, dolori tardum videtur. Cumque adesse postulationi auxilium quæritur, si vocem non statim sequitur, quia desit, astimatur.

CAP. XXIX. — Cogitationes justorum judicia (Prov. x11, 5).

In expos. beati Job, 1. xxv (Num. 13), adjunctum est: Cogitationes justorum judicia. — Debet enim cu-jusque mens, et causas suas apud Dominum, et causas Domini contra se sollicita inquisitione discutere, debet caute pensare, vel quæ ab eo bona perceperit, vel quæ niala bonis illius perverse vivendo responderit. Quod electi quidem quotidie facere omnino non cessant. Unde bene Salomon ait: Cogitationes justo-

· Gemet., Quia igitur. Legitur tamen Quia, loco Moralium indicato.

intra sinum cordis, considerant quam districte quandoque seriat, qui diu patienter exspectat. Metuunt in his, que se egisse meminerunt, et puniunt sendo. quod perpetrasse se intelligunt, timent subtilia divina judicia, ctiam de his que in semetipsis intelligere fortasse non possunt. Vident enim videri divi itus, quod ipsi in se per humanitatem non vident. Conspiciunt districtum judicem, qui quo tardius venit, eo severius percutit. Sanctorum etiam patrum residere conventum cum eo pariter contemplantur, eorumque vel exempla, vel dicta se contempsisse reprehendunt, atque in hoc secreto interioris judicii ipsa mentis suce exsecutione constricti poenitendo feriunt, quod superbiendo commiserunt. Ibi namque adversum se, quidquid se impugnat enumerant, ibi ante oculos suos omne, quod defleant, coacervant. Ibi quidquid per iram districti judicis discorni possit intuentur, ibi tot patiuntur supplicia quot pati timent. Nec deest in hoc judicio mente concepto omne ministerium, quod punire reos suos p'enius debeat; nam conscientia accusat, ratio judicat, timor ligat, dolor excruciat. Quod judicium eo certius punit, quo interius sævit, quia videlicet ab exterioribus non accedit. Unusquisque enim cum causam hujus examinis contra se aggredi cœperit, ipse est actor qui exhibet, ipse reus, qui exhibetur. Odit se, qualem fuisse se meminit, et ipse qui est, per semetipsum insequitur illum qui fuit, atque ab ipso homine adversus semetipsum Ilt gurdam rixa in animo, parturiens pacem cum Den:

CAP. XXX. - Verte impios, et non erunt (Prov. x11, 7).

In hom. xxxII (Num. 2), in Evang. adjunctum est: Verte impios, et non erunt. - Conversi namque impii non erunt, non quia omnino non erunt in essentia, sed scilicet non erunt impietatis culpa. Tunc ergo nosmetipsos relinquimus, tunc nosipsos abnegamus, cum mutamus quod per vetustatem luimus, et ad hoc nitimur quo per novitatem vocamur.

CAP. XXXI.—In ore stulti virga superbiæ (Prov. xiv, 3).

In expos. beati Job, J. xxiv (Num. 40, 41), adjunctum est : In ore stulti virga superbiæ. — Quia videlicet percutere rigide seit, sed compati humiliter nescit. Solent etiam predicatores justi, auditores suos objurgando corrigere, solent in corum vitiis districta increpatione sevire. Unde seriptum est: Verba sapientium quasi stimuli, et sicut clavi in altum defixi (Eccles. x11, 11).

CAP. XXXII. -- Cor, quod novit amaritudinem anima sua, in gaudio illius non miscebitur extraneus (Prov. xiv, 10).

In expos. beati Job, l. v (Num. 3, 4), adjunctum est : Cor, quod novit amaritudinem anima sua, etc. - In amaritudine namque sunt corda reproborum, tolerant, sponte sua excecati non possunt. At contra, cor bonorum amaritudinem suam novit, quia arumnam exsilii in qua projectum laceratur intelligit, et quam sint tranquilla quæ perdidit, quam confusa in quibus cecidit sentit. Sed hoc amaricatum cor ad gaudium suum quandoque reducetur, atque in ejus gaudio extraneus non miscebitur, quia is, qui nunc a ab hoc mœrore cordis foras se per desideria sæculi ejicit, exclusus tunc ab illa intima ejus solemnitate remanebit. Hi itaque qui in amaritudine anime sunt, mori mundo funditus concupiscunt, ut sicut in seculo ipsi nihil appetunt, ita jam a seculo nulla obligatione teneantur. Et plerunique contingit ut homo mundum mente non teneat, sed tamen mundus hominem occupationibus astringat. Et ipse qui-

rum judicia. Accedunt enim ad secretarium judicis A dem mundo jam mortuus est, sed ipsi mundus adhuc mortuus non est. Quasi enim vivus adhuc mundus eum conspicit, dum alio intentum in suis actionibus rapera contendit.

CAP. XXXIII. — Item unde supra.

In expos. beati Job, l. vi (Num. 23). - Humana etenim mens animæ suæ amaritudinem scit, cum aternæ patriæ desideriis accensa, peregrinationis suæ pœnam flendo cognoscit. Sed in ejus gaudio extraneus non miscebitur, quia qui nunc a mœrore compun-ctionis alienus est, tunc particeps ad lætitiam consolationis non est. Hinc est quod in Evangelio Veritas dicit: Amen, amen dico robis, quia plorabitis et flebitis ros, mundus autem gaudebit, ros autem contris:abimini: sed tristitia vestra vertetur in quadium.

CAP. XXXIV. — Est via, quæ videtur hominibus recta, novissima autem ejus ducunt ad mortem (Prov. xiv, 12).

In expos. beati Job, 1. v (Num. 12), adjunctum est: Est via, etc.—Un le sancti viri, cum mala superant, sua etiam bene gesta formidant, ne cum bona agere appetunt, de actionis imagine failantur, ne pestifera tabes putredinis sub boni specie lateat coloris. Sciunt enim quia corruptionis adhuc pondere gravati, dijudicare bona subtiliter nesciunt, et cum ante oculos extremi examinis regulam deducunt, bae ipsa in se nonnunquam et que approbant metuunt, et tota quidem mente interna de iderant, et tamen de incertitudine trepidi quo gradiuntur, iguorant.

CAP. XXXV. — Corona sapientium divitiæ, fatuitas stultorum imprudentia (Prov. XIV, 24).

In expos. beati Job, l. xxII (Num. 8), adjunctum est: Corona sapientium divitiæ, etc. — Si enima coronas sapientium terrenas divitias diceret, procul dubio fatuitatem stultorum, paupertatem potius quam im-prudentiam fateretur. Sed dum fatuitatem stultorum imprudentiam subdidit, sapientum divitias, quia pru-dentiam dixerit, indicavit. Ilas in se Paulus scientia divitias contemplatus, et contemplationem suam consideratione humanæ fragilitatis humilians, ait: Ha-benus thesaurum istum in vasis fictilibus (Il Cor. 17, 7). Multas itaque apud nos divitias reperimus, cum dona abundantis intelligentiæ sacra cloquia inve-tigando percipimus, atque in his plura nec tamen sibimet diversa sentimus. Non est autem secura lætitia in divinis paginis vel fortia vel multa cognoscere, sed cognita custodire. Nam qui bene intelligit, quid intelligendo operari debeat, agnoscit. Quanto enim per intellectum latius extensitur, tantum ad explenda opera enixius ligatur.

CAP. XXXVI. - In timore Domini fiducia fortitudinis

(Prov. xiv, 26). In expos. beati Job., l. v (Num. 33), adjunctum est : In timore Domini fiducia forticudinis. quippe Domini inesse siducia fortitudinis dicitur, quia nimirum mens nostra tanto valentius terrores quia ipsis etiam pravis desideriis affliguntur, sed rerum temporalium despicit, quanto se auctori ea-eamdem amaritudinem nesciunt, quia pensare quod D rumdem veracius per formidinem subdit. Quæ in timore Domini constituta nou invenit, extra quod metuat, quia dum recto metu conditori omnium jungitur, potestate quadam supra omnia sublevatur. Fortitudo autem nonnisi in adversitate ostenditur, unde et mox post fortitudinem patientia subrogatur. Tanto enim se quisque ad fortitudinem profecisse verius demonstrat, quanto aliena mala robustius tolerat. Nam minus in se convaluit quem aliena iniquitas sternit. Qui in eo, quod ferre contrarietatem non valet, pusillanimitatis suæ gladio confossus jacet. Quia vero perfectio de patientia noscitur, statim post patientiam, viarum perfectio subinfertur. Ille enim vere perfectus est, qui erga imperfectionem proximi impatiens non est. Nam qui alienam imperfectionem ferre non valens, patientiam descrit, ipse sibi testis

[·] Utic. : Ad hoc in errore cordis soris se ad desideria ejicit.

Veritas dicit : In patientia vestra possidebitis animas restras (Luc. xx1, 29).

CAP. XXXVII. — Vita carnium sanitas cordis, putredo

ossium invidia (Prov. xiv, 30). In expos. beati Job, l. v (Num. 85), adjunctum est: Vila carnium sanitas cordis, etc. — Quid enim per vitam carnis, nisi infirma quædam ac tenera, et quid per ossa, nisi fortia acta signantur? Plerumque contingit at quidam cum vera cordis innocentia in

Post hæc verba in Mss. Vaticano multa sunt attexta ex his quæ loco assignato sequentur, usque ad hæc:

est quod perfecte necdum proficit. Hinc in Evangelio A nonnullis suis actibus infirmi videantur, quidam vero jam quædam ante humanos oculos robusta exerceant. sed tamen erga aliorum bona intus invidiæ pestilentia latenter tabescant. Beue ergó dicitur: Vita carnium sanitas cordis, quia si mentis innocentia custoditur, etiam si qua foris infirma sunt, quandoque roborantur. Putredo ossium invidia, quia per livoris vitium ante Dei oculos percunt, etiam que humanis oculis fortia videntur. Ossa quippe per invidiam putrescere, est quadam etiam robusta deperire .

Nihil est quod ejus erga proximum charitati contra-

LIBER DECIMUS TERTIUS.

D Testimoniis in Cantica Canticorum.

CAPUT PRIMUM. - Usculetur me osculo oris sui (Cant. 1, 1).

In expos. benti Job, lib. xiv (Num. 54), adjunctum est : Osculetur me osculo oris mi. - Sancta Ecclesia B quot præcepta ex ejus prædicatione cognovit, quasi tot oris ejus oscula accepit. Osculum recte conditoris sui desiderat, que se ei obsequi per amorem parat. - Adolescentulæ dilexerunt te (Cant. 1, 3).

In expos. beati Job, l. xxiv (Num. 8), adjunctum est: Adolescentulæ dilexerunt te. — Scriptura sacra sæpe adolescentiam pro novitate vitæ ponere consue-vit. Unde venienti sponso dicitur: Adolescentulæ dilexerunt te, id est electorum animæ gratia baptismatis renovatæ, quæ non vitæ veteris usu deficiunt, sed novi bominis conversatione decorantur.

- Posuerunt me custodem in vineis: vineam meam non custodivi (Cant. 1, 5).

In hom. 17 in Evang. (Num. 14), adjunctum est: Posuerunt me custodem in vineis, etc. — Vineæ quippe, nostre actiones sunt, quas usu quotidiani laboris excolimus. Sed custodes in vineis positi, nostram vineam minime custodimus, quia duni extraneis C actionibus implicamur, ministerium actionis nostræ negligimus.

CAP. IV. -– Indica mihi quem diligit anima mea **, ub**i pascas, ubi cubes in meridie (Cant. 1, 6).

In hom. 53 in Evang. (Num. 7), adjunctum est: Indica mihi, etc. — Cervorum quippe hinnulus Dominus appellatur, juxta assumptam carnem, antiquo-rum filius patrum. Ferventior vero in meridie æstus ardescit, et umbrosum locum hinnulus quærit, quem æstus igne afficit. In illis ergo cordibus Donninus requiescit, quæ amor præsentis sæculi non incendit, quæ carnis desideria non exurunt, quæ incensa suis anxietatibus in hujus mundi concupiscentiis non arescunt. Umbrosa ergo loca in meridie ad pascendum hinnulus querit, quia talibus mentibus Dominus pascitur, qua per respectum gratia temperata, corpo-ralibus desideriis non uruntur.

CAP. V. — Item unde supra.

In expos. beati Job, l. xxx (Num. 79). — Pascitur quippe Dominus, cum bonis nostris actibus delectatur. Cubat vero in meridie, cum ex desideriis carnal bus ardenti corde reproborum, apud electorum suorum pectora refrigerium invenit cogitationis bonæ.

CAP. Y1: - Nisi cognoveris te, o pulchra inter mulisres, egredere et abi post vestigia gregum, et pasce hædos tuos (Cant. 1, 7).

In expos. beati Job, 1 xvi (Cap. 21 sub init.), adjunctum est: A Nisi cognoreris te, o pulchra inter milieres, etc. — ld est, nisi honorem tuum quo ad

 Eadem leguntur lib. xxx ejusdem exposit. in Job , num. 56.

b Hic incipit caput in Michael.

similitudinem Dei es condita, bene vivendo cognoveris . a conspectu meæ contemplationis egredere, et imperitorum vitam imitare populorum. Semetipsam namque ea qua est inter mulieres pulchra cognoscit. quando electa quæque anima etiam inter peccantes posita, quod ad auctoris sui imaginem ac similitudinem sit condita, meminit, et juxta perceptæ similitudinis ordinem incedit. Quæ si se non cognoscit egreditur, quia a secreto sui cordis expulsa, in exterioribus concupiscentiis dissipatur. Egressa vero abit post vestigia gregum, quia sua interna deserens, ad latam videlicet viam ducitur, et sequitur exempla populorum. Nec jam agnos, sed hædos pascit, quia non innoxias cogitationes mentis, sed nutrire pravos motus carnis intendit.

CAP. VII. - Donec rex in recubitu suo est, nardus mea dedit odorem suum (Cant. 1, 41).

In expos. beati Job, l. xxxv(Num. 43), adjunctum est: Donec rex in recubitu suo est, etc.—Ac si aperta dicat : Quousque meis obtutibus rex apud se in requie secreti cœlestis absconditur, electorum vita miris virtutum odoribus exercetur, ut quo adhuc eum que m appetit non videt, ardentius per desiderium flagret. Rege quippe in recubitu suo posito, nardus odorem dat, dum quiescente in sua beatitudine Domino, sanctorum virtus in Ecclesia magne nobis gratiam suavitatis administrat.

CAP. VIII. - Fulcite me floribus, et stipate me malis. quia amore langueo (Cant. 11, 5).

In comment. in Ezech., l. 11, hom. 3 (Num. 8), adjunctum est: Fulcite me floribus, etc. — Quid namque sunt flores, nisi anima bonum jam opus inchoantes, et desiderium cœleste redolentes? Quid mala de floribus, nisi perfectæ jan bonorum mentes, quæ ad fructum perveniunt boni operis, de initio sanctæ propositionis? Quæ ergo amore languet, ful-ciri quærit floribus, stipari malis, quia si illum, quem desiderat videre , adhuc non permittitur, ma-gna ei est consolatio , si de aliorum profectibus lætetur. Anima ergo sancto amore languida, floribus malisque fulciatur, ut requiescat in bono opere proximi, quæ adhuc contemplari non valet vultum Dei.

CAP. IX. — Vulnerata charitate ego sum (Cant. 11, 5,

sect. LXX).
In expos. beati Job, 1. vi (Num. 42), adjunctum
est: Vulnerata charitate ego sum. — Male enim sana anima, stque in hujus exsilii cæca securitate pro-strata, nec videbat Dominum, nec videri requirebat a Domino. Percussa autem charitatis ejus spiculis, vulneratur in intimis affectu pietatis, ardet desiderio contemplationis, et miro modo vivilicatur ex vulnere quæ prius mortua jacebat in salute. Æstuat, anhelat, etiam videre desiderat quem lugiebat. Percussione

ergo ad salutem reducitur, quæ ad securitatem quietis A est: In lectulo meo per noctem quæsivi illum, etc. in lectulo quippe, et per noctem dilectus quæritu saucilità mens anhelare in Deo copperit, cum cuncta mundi hujus blandimenta despiciens, ad supernam patriam per desiderium tendit, ad tentationem ei pretinus vertitur quidquid amicum prius in seculo, blandumque putabatur. Nam qui peccantem amare couseverant, recte viventem crudeliter impugnant; et rectus in Deo animus carnis suce bella tolerat, in qua prius vitiis serviens delectabiliter Jacabat. Voluptates prisca ad memoriam redeunt, et contradicentem mentem gravi certamine affligunt. Sed dum transitorio labore atterimur, a perpetuo dolore libe-

CAP. X. — Lava eins sub capite meg, et dextera illina

amplexabitur me (Cap. 16).

n cod. Reg. past. part. m (Cap. 26, admon. 21), adjunctum est: Læva ejus sub capite meo, etc. — Sinistram Dei, prosperitatem videlicet vitte præsentis, quasi sub capite posuit, quam intentione summi R amoris premit. Dextera vero Dei eam amplectitur. quia sub xterna ejus beatitudine tota devotione con-

CAP, XI, --- Ecce iste venit saliens in montibus, et transiliens colles (Cant. 11, 8).

In expos. Evang. in bom. 29 (Num. 10), adjunctum est : Ecce venit satiens in montibus, eto - Consideravit namque tantorum operum culmina, et alt : Ecce iste venit saliens in montibus. Veniendo quippo ad redemptionem nostram, quosdam, at ita dixerim, saltus dedit. De coolo venit in uterum, de utero venit in prassore, de prassore venit in crucem, de cruce venit in sepulcrum, de sepulcro rediit in cœlum. Ecce, ut nos post se currere faceret, quosdam pro nobis saltus manifestata per carnem Veritas dedit.

CAP. XII. - En ipse stat post parietem nostrum, respiciens per femestras, prospicions per cancellos (Cant. u, 9). In expos. Ezech., l. u (Num. 15), homil. 1, ad-C

junctum est: En ipse stat post perietem nostrum, etc.

— Qui enim humanis oculis hoc qued de mortali natura assumpsit, ostendit, et in ipse invisibilis permansit in aperto se videre querentibus, quasi post parietem stetit, quia videndum se manifesta maje-state non præbuit. Quasi enim post parietem stetit, qui humanitatis naturam quam assumpsit, ostendit. et divinitatis naturam humanis oculis occultavit. Unde et illic subditur: Respiciens per senestras, prospiciens per cancellos. Quisquis enim per senestras, vel per cancellos respicit, nec totus latet, nec totus videtur. Sic nimirum Redemptor noster ante dubitantium oculos factus est, quia si miracula facieus nil pertulisset, ut home plene eis apparuisset Deus, et rursum humana patiens, si nulla fecisset ut Deus, putaretur purus homo. Sed quia et divina fecit, et humana pertulit, quasi per fenestras, vel per cancellos ad homines prospexit, ut Deus appareret ex miraculis, et lateret ex passionibus, et homo cernerctur ex passionibus, sed tamen esse ultra homines ex miraculis D

CAP. XIII. — Surge, propera, amica mea, fermosa mea, et veni; jam enint hyems transiit, imber abiit et recessit (Cant. II. 10).

In expos. beati Job, l. xxvu (Num. 45), adjunctum est: Surge, propera, amica mea, etc. — Transcunte byeme, imber recedit, quia cum vita præseus peragitur, in qua nos ignorantiæ nubilo carnis corruptibilis torpor astrinxerat, omne ministerium predica-tionis cessat. Clarius quippe per nos tunc vidubinus hoc quod sanctorum nunc vocibus obscurius audimus.

a Cap. XIV. — In lectulo meo per noctem quæsivi illum, et non inveni (Cant. III, 4). In expos. beati Job, l. viii (Num. 41), adjunctum

a Abest a Ms. Michael. in quo solo legimus Paterii lucubrationem in Gantica.

In loctulo quippo, et per noctom dilectus quæritur, quia almirum invisibilis conditoris species repressa omni corporeæ visionis imagine, in cubili cordis inve-

CAP. XV. — Quasivi illum, et fton inveni. Invenerunt me vigiles qui custodiunt civitatem : Num quem diligit anima mea vidistis? Cum paululum pertransis-sem eos, inveni quem diligit anima mea (Cant. 111, 5).

In expos. Evangel., homil. 25 (Num. 2), adjunctum est: Quæsivi illum, et non inveni, etc. — Dilectum in lectulo quærimus, quendo in præsentis vitæ aliquantula requie, Redemptoris nestri desiderio suspiramus. Per noctem quærimus, quia etsi jam in illo mens vigilat, tamen adhuc coulus caligat. Sed qui dilectum suum non invenit, restat ut surgat, et civitatem circumeat, id est canciam electorum Ecclesiam mente et inquisitione percurrat. Per vicos eum et in plateis querat, id est per angusta et lata gradientes aspiciat, ut si qua invenire in eis valeat, ejus vestigia exquirat, quia sunt nonaulti etiam vitæ sæcularis qui imitandum aliquid habeant de actione virtutis. Ouærentes autem nos vigiles invenient, qui custodient civi-tatem, quia sancti Patres, qui Ecclesia statum custodiunt, bonis nostris studis occurrant, ut suo vel verbo, vel scripto nos doceant. Quos cum panislum pertransimus, invenimus quem diligimus, quis Redemptor noster, etsi humilitate homo inter homines. divinitate tamen super homines fuit. Cum ergo transeuntur vigiles, dilectus invenitur, quia cum prophetas et apostolos infra ipsum esse conspicimus, illum qui natura Deus est, esse supra homines consideramis. Prius erro non inveniendus quæritur, ut post inventus, strictius teneatur.

b CAP. XVI. - Item unde supra-

In expos. beati Job, l. xxvu (Num. 4). - Dilectes in lectulo per noctes quæritur, quia intra secreta cordis cubilia, in tribulatione spiritus desideratur. Quem tamen quærens sponsa non invenit, quia electa quæque anima jam quidem amoris ejus facibus flagrat. sed adhue quasiti negatur species, ut amantis desi-derium crescat. Et quasi in siti aqua subtrabitur, ut ofusdem sitis æstus augeatur, et quo hanc diutius sitiens desiderat, co quandoque, cum invenerit, avidius sumat. Sed hanc quærentem vigiles inveniunt, camque vulnerant, et ejus pallium tollunt, quia unamquamque animam Recomptoris sui jam speciem requirentem, cum solliciti dectores inveniumi, hanc per pradicationis verbum coalestis amoris spiculis vulnerant. Et, si quod ei adhue de vetusta conversatione tegmen inest, subtrahunt, ut quo exuta ab hujus mundi onere redditur, co, is qui queritur, ab illa citius inveniatur.

CAP. XVII. - Item unde supra.

In commentario Ezech. hom. 19 (Num. 11). - la lectulo enim dilectum quarit, quando in ipeo suo otio et vacatione, quam appelit, jam videre anima Dominum concupiscit, jam ad eum exire desiderat, jam carere præsentis vitæ tenebris anhelat. Sed quarit illum, et non invenit, quia quamvis magno amore desideret, adhuc tamen ei videre non conceditur, quem amat.

CAP. XVIII. - Item unde supra.

In expos. beati Job, l. v (Num. 6). - Absordit se sponsus cum quæritur, ut non inventus ardentius quaratur, et dissertur quarens sponsa, ne invenint ut tarditate sua capacior reddita, multiplicius quandoque inveniat quod quærebat.

CAP. XIX. — Item unde supra.

In expos. beati Job, 1. xvni (Num. 80). — Ques vigiles qui civitatem custodium, nici prieres Patres vel prophetas accipimus, qui studuerunt ad custodiam

Non habetur in Ms.

nostram senete predicationis voce vigilare? Sed cam A estimari non posset, et argentum in diebus illis Redemptorem suum Ecclesia quæreret, in ipsis antiquis prædicatoribus spem figere noluit, quæ dicit: Paululum cum pertransissem eos, inveni quem diligit anima mea. Istum quippe invenire non potuisset, si Istos pertransire noluisset. In istis se custodibus infildeles fixerant, qui Christum Dei silium unum quem-libet esse illorum credebant. Voce igitur ac side Petri inventos vigiles, sancta Ecclesia transiit, quæ pro-phetarum dominum unum quemlibet ex prophetis credere contempsit.

CAP. XX. - Item unde supra.

In expos. heati Job, I. xxvii (Num. 4): Paululum cum pertransissem eos, inveni quem diligit anima mea. - Quia visionis eius mens avida nisi prophetarum estimationem, nisi patriarcharum celsitudinem, nisi cunctorum hominum mensuram transcenderet, eum qui est super homines, non inveniret. Transire ergo cernitur, si homo quidem, sed tamen extra mensuras bominum credatur.

CAP. XXI. - Quæ est ista, quæ ascendit per desertum, sicul tirgula fumi ex aromatibus myrrhæ, el thuris, el universi pulveris pigmentarii (Cant. 111, 6).

In expos. beati Job. l. 1 (Num. 54), adjunctum est: Quæ est ista, quæ ascendit per desertum, etc. - Sancia Ecclesia sicut fumi virgula ex aromatibus ascendit, quia ex vitæ suæ virtutibus in interni quotidie incensi rectitudinem proficit, nec sparsa per cogitationes defluit, sed sese intra arcana cordis in rigoris virga constringit. Que ea que agit, dum recogitare semper ac retractare non desinit, myrrham quidem et thus habet in opere, sed pulverem in cogitatione.

CAP. XXII. - Umnes tenentes gladios, et ad bella doctissimi (Cant. 111, 2).

In excos. beati Job, l. xix (Num. 56), adjunctum In excos. beati Job, l. XIX (Num. 55), adjunctum est: Omnes tenentes gladios, etc. — Quid in divina C Scriptura per gladium figuretur, Paulus aperuit, dicens: Et gladium spiritus, quod est verbum Dei (Ephes. vi. 17). Salomon autem non ait: Omnes habentes gladios, sed tenentes, quia videlicet verbum Dei non est mirabile solummodo scire, sed facere. Habet quippe, sed non tenet gladium, qui divinum quidem eloquium novit, sed secundum iliud vivere negligit, et doctus esse ad hells iam non a valet qui enimum. et doctus esse ad bella jam non a valet, qui spiritualem quem habet gladium minime exercet. Nam resi-stere tentationibus omnino non sufficit, qui hunc verbi Dei tenere gladium male vivendo postponit.

CAP. XXIII. — Uniuscujusque ensis super semur suum propter timores nocturnos (Cant. III, 8).

In expos. beati Job, l. xx (Num. 8), adjunctum est: Uniuscujusque ensis super femur suum, etc. — Nocturni quippe timores sunt insidiæ tentationis occultæ. Ensis autem super femur, est custodia vigilans, carnis occulta et repentina tentatio subrepat, semper ne- D possunt facere cum charitate non negligunt, a Dei illecebras premens. Ne ergo nocturnus timor, id est cesse est ut semur nostrum superpositus custodice ensis premat. Sancti etcnim viri sic de spe certi sunt, ut tamen semper sint de tentatione suspecti, quippe quibus dicitur : Servite Domino in timore, et exsultate ei cum tremore (Psal. 11, 11).

CAP. XXIV. — Ferculum secit sibi rex Salomon de lignis Libani. Columnas ejus secit argenteas, reclinatorium aureum, ascensum purpureum media charitate constravit propter filias Jerusalem (Cant. ш, 9, вед.).

In commentario Esech., I. 11, hom. 3 (Num. 13, 14, 15), adjunctum est: Ferculum fecit sibi rex Salomon de lignis Libani, etc. — Neque enim credendum est Salomonem tantæ magnitulinis regem, qui sic immensis divitiis affluebat ut pondus auri ejus

of the .

pretium non haberet, quia forculum sibi ligneum fecit. Sed est Salomon, videlicet pacificus noster, qui sibi de lignis Libani forculum fecit. Libani quippe ligna cedrina valde sunt imputribilia. Ferculum itaque regis nostri sancta Ecclesia est, quæ de fortibus patribus, id est de imputribilibus mentibus est constructa. Quae recte ferculum dicitur; quia ipsa fert quotidie animas ad æternum convivium condi-toris svi. Cui ferculo columnæ argentæe factæ sunt, toris sui. Cui ferculo columna argenteae factae sunt, quia praedicatores Ecclesiae sanctae eloquii luce resplendent. Est autem cum columnis argenteis reclinatorium aureum, quia per hoc quod a sanctis praedicatoribus lucide dicitur, mentes audientium fulgorem claritatis anima, in qua reclinentur inveniunt. Per hoc emim quod luculente et aperte audient, in illud, quod clarescit, in corde requiescunt. Columnae ejus argenteae, et reclinatorium aureum factum est, quia per lucem sermonis invenitur apud animum claritas quietis. Illius iam quippe fulgor qui est super nomines, non invention. Alabora vigiles, est etiam eos quos miratur anima, in ejus animum claritas quietis. Illius jam quippe fulgor internus mentem irradiat, ut per intentionem ibi requiescat, ubi prædicationis gratia non quærebatur. Sed ad hoc, quod clarum intus ostenditur, qualis sit ascensus adjungit, cum de eodem ferculo protinus subdit : Ascensum purpureum. Vera quippe purpura, quia de sanguine tingitur, non immerito in colore sanguinis videtur, quia maxima multitudo fidelium in exordio nascentis Ecclesiu per martyrii sanguinem pervenit ad regnum. Rex noster ascensum purnem perventi ad regnum. Rex noster ascensum pur-purcum fecit in ferculo, quia ad ciarum, quod intus aspicitur, per tribulationem sanguinis pervenitur. Quid ergo nos miseri, atque ab omni fortitudine de-stituti, quid acturi sumus? Ecce in hoc ferculo columnæ esse non possumus, quia in nobis nee for-titudo operis, nec lumen emicat prædicationis. Reclinatorium aureum non habemus, quia needum signe constet pas intellacum spirituslem requiem sicut oportet, per intellectum, spiritualem requiem internæ claritatis aspicimus. Ascensus purpureus non sumus, quia pro Redemptore nostro fundere sanguinem non valemus. Quid ergo de nobis agendum est? quæ spes erit, si nullus ad regnum pervenit, nisi qui summis præditus virtutibus fuerit? Sed adest quoque nostra consolatio. Amemus, in quantum possumus, Deum, diligamus proximum, et simul quoque nos ad Dei ferculum festinemus, quia sicut ilhe scriptum est: Media charitate constravit. Ilabe quippe charitatem, et ibi sine dubio pertines, ubi et columna argentea crigitur, et ascensus purpureus tenetur. Tamen quia hoc propter nostram infirmitatem dicitur, anerte monstratur cum illic protinus tem dicitur, aperte monstratur, cum illic protinus subditur: Propter filias Jerusalem. Sermo etenim Dei, qui non filios, sed filias dicit, quid aliud per sexum femineum, quam mentium infirma signavit? Quod ergo illic inter columnas argenteas reclinatorium aureum, et ascensum purpureum inesse media charitas dicitur, propter tilias Jerasalem, hoc hie inter thalamos per quinque cubitos designatur, quia et qui in virtutibus nirmantur, si ipsi bona que

CAP. XXV. — Dentes tui sicut greges detonsarum ascendentium de lavacro (Cant. 17, 2).

In expos. beati Job, l. xxxIII (Num. 47), adjunctum est: Dentes tui sient greges, etc. — Non immerito sancti detonsis ac lotis ovibus comparantur, quia innocusm vitam sumentes, in lavacro bapti-smatis, conversationis pristing vellera vetusta posucrunt.

CAP. XXVI. - Sicut vitta coccinea labia tua, et elaquium tuum dulce (Cant. 1v, 3).

In expos. beati Job, l. 11 (Num. 82), adjunctum est: Sicut vitta coccinea tabia tua, etc. — Vitta quippe crines capitis astringit. Labia ergo Spousz sicut vitta sunt; quia exhortatione sancte Ecclesia.

The second of th

ligantur, ne amiseze defluant, ne sese per illicita spargant, ne sparsæ cordis oculos deprimant, sed quasi ad unam se intentionem colligant, dum vitta eas sanctæ prædicationis ligat. Quam recte et coccineam asserit, quia sanctorum prædicatio solo chari-tatis ardore flammescit. Quid vero per caput, nisi ea quæ principale uniuscujusque actionis est, mens insa signatur? ut et alias dicitor : Et oleum de capite two non deficiat (Eccl. 1x, 8). Oleum quippe in capite est charitas in mente, et a capite oleum non deficit, cum charitas a mente non discedit.

CAP. XXVII. — Duo ubera tua sicut duo himuli ca-preæ gemelli, qui pascuntur in liliis, donec aspiret dies, et inclinentur umbræ (Cant. 1v, 5).

In expos. beati Job, l. xxiv (Num. 47), adjunctum est: Due ubera tua sicut hinnuli capreæ gemelli, etc. veniens uterque populus, qui in sanctæ Ecclesiæ sur lingua habent dulcedinem, quia inter dura, qui proferunt, emittunt quædam blanda, et dulcia, quibus capreæ hinnulis comparantur, quia per humilitatem quidem parvos sese ac peccatores intelligunt, sed cogitationibus nervera moliuntur. eis per charitatem currentibus, si qua obstacula de impedimento temporalitatis obviant, transcunt, et datis contemplationum saltibus, ad superna conscendunt, quia ut hac agant, præcedentium sanctorum exempla conspiciunt. Unde et in lilis pasci referun-tur. Quid enim per lilia, nisi illorum vita declaratur, qui veraciter dicunt: Christi bonus odor sumus Deo (II Cor. 2, 15)? Electi ergo ut assequi summa prævaleant, conspecta odorifera et candida justorum vita satiantur. Jam quidem videre Dominum sitiunt, Jam de ejus contemplatione satiari charitatis æstibus inardescunt. Sed quia in hac vita positi, necdum valent, per præcedentium interim Patrum exempla pascuntur. Unde et apte illic tempus de ipso liliorum pastu definitur, dum dicitur: Donec aspiret dies, et inclinentur umbræ. Tandiu quippe refici justorum exemplis indigemus, donec prasentis mortalitatis C umbras, æterno die aspirante, transeamus. Cum enim huius temporalitatis umbra transacta hac mertalitate fuerit inclinata, quia ipsius diei internum lumen cernimus, nequaquam jam appetimus, ut ad amorem ejus per aliorum exempla flagremus. Nunc autem quia necdum eum intueri possumus, summopere ne-cesse est, ut eorum, qui illum perfecte secuti sunt, conspectis actionibus incitemur. Intueamur ergo quam pulchra est agilitas sequentium, et videamus quam turpis hebetudo pigrorum. Statim namque ut bene agentium gesta respicimus, nosmetipsos, confusione intima ulciscente judicamus. Mox verecundia mentem concutit, mox juste saviens reatus addicit, et vehementer hoc cliam displicet, quod adhuc fortasse turpiter libet.

(CAP. XXVIII. — Coronaberis de capite Amana, de vertice Sanir et Hermon, de cubilibus leonum (Cant. 17, 8).

est : Coronaberis de capite Amana, etc. - Quid aliud leonum nomine, quam dæmonia signantur, quæ ira contra nos atrocissimæ crudelitatis insæviunt? quia a et peccatores ad fidem vocati sunt, quorum corda leonum cubilia fuerunt, dum vicisse mortem Dominus eorum confessione creditur, quasi de leonum cubili-bus coronatur. Remuneratio quippe victoriæ corona est. Toties ergo ei coronam sideles osserunt, quoties hunc vicisse mortem ex resurrectione confitentur.

CAP. XXIX. - Meliora ubera tua vino (Cant. 14, 10). In expos. beati Job, l. xxx (Num. 48), adjunctum

Ad hæc verba incipit caput in Ms.

Caput hoc longe prolixius est in Ms.

· In Ms. versus hujus explicatio desumitur ex nom. 14 in Ezech. : Vigilanti corde dormit, etc.

cuncis in auditorum montibus diffuse cogitationes A est : Meliora uberg tua vino. - Ubera sunt. due in arca pectoris fixa, lacte nos potant, quia prædicato-res arcanis summæ contemplationis inhærentes, subtili prædicatione nos nutriunt.

> CAP. XXX. - Mel et lac sub lingua tua (Cant. IV. 44).

In expos. beati Job, I. xv (Num. 13), adjunctum est: Mel et lac sub lingua tua. - Scut plerique justorum, cum quosdam agere perverse conspiciunt qui duris sunt increpationibus feriendi, in lingua asperitatem sumunt, sed sub lingua mentis sux beaspentation something and an instance and be-nignitated contegunt. Unde et sanctæ Ecclesic sponsi voce dicitur: Mel et lac sub lingua tua. A Qui enim mentis suæ dulcedinem aperire infirmis nolunt. sed loquentes quadam eos asperilate feriunt, et 12-men inter verba aspera quasi latenter quiddam dul-cedinis intermittunt, hi videlicet non in lingua, sed

b CAP. XXXI. - Surge, Aquilo, et veni, Auster; perfla hortum meum, et fluant aromata illius (Cant. iv, 16).

In expos. beati Job, l. 1x (Num. 17), adjunctum est: Surge, Aquilo, et reni, etc. — Quid nomine Austri, nisi fervor sancti Spiritus designatur? Quo dum repletus quisque fuerit, 'ad amorem patrize spiritalis ignescit. Unde et sponsi voce in canticorum Canticis dicitur : Surge, Aquilo, et reni, Auster; perfla kortum meum, et fluant aromata illius. Austro quippe reniente, Aquilo surgens recedit, cum adventu sancti Spiritus expulsus antiquus hostis, qui in torpore mentein constrinxerat, deserit. Atque horium sponsi Auster perflat, ut aromata defluant, quia n'mirus, dum sanctam Ecclesiam donorum suorum virtutibus Spiritus veritatis impleverit, ab ea longe lateque odores boni operis spargit.

CAP. XXXII. — • Ego dormio, et cor meum vigilat (Cant. v, 2).

Dum de somno tribus modis in Scriptura sacra accepto tractaretur in expos. beati Job, I. v (Num. 54), adjunctum est: Ego dormio, etc. -- Scien Jum est, quod in sacra Scriptura tribus modis somnus accipitur. Aliquando somno mors carnis, aliquando torpor negligentiæ, aliquando calcatis terrenis desi-deriis quies vitæ exprimitur. Somoi namque vel dormitionis nomine, carnis mors intimatur, sicut Paulus ait: Nolo vos ignorare, fraires, de dormientibus (I Thess. 1v, 12). Et paulo post: Ita et Deus eos, qui dormierunt per Jesum, adducet cum eo (Ibid., 13). Somno rursus torpor negligentiæ designatur, sicut ab eodem Paulo dicitur : Hora est jam nos de somno surgere (Rom. xui, 34). Et rursum : Erigilate, In expos. beati Job, l. xvii (Num. 52), adjunctum D justi, et nolite peccare (I Cor. xv, 34). Somno quoque calcatis carnis desideriis, vitæ quies figuratur, sicut sponsæ voce in Canticis canticorum dicitur: Ego dormio, et cor meum vigilat, quia videlicet sancti mens quo se a strepitu temporalis concupiscentiz comprimit, eo verius interna cognoscit; et tanto alacrius ad intima vigilat, quanto se ab exteriori inquietudine occultat.

d CAP. XXXIII. - Item unde supra.

In expos. beati Job, l. xxm (Num. 33). - Qui exterioribus officiis inoffense deserviunt, et ad secreta cordis currere incessabiliter curant, vocem Dei quasi per somaium audiunt, dum in meditatione

usque ad verba: Et post ad visionis ejus gloriam

4 Caput hoc cum plerisque sequentibus deest in Ms., ubi quatuor duntaxat supersunt capita.

quod sponsa in Canticis canticorum ait: Ego dor-mio, et cor'meum vigilat, ac si diceret: Dum exteriores sensus ab hujus vitæ sollicitudinibus sopio, vacante mente vivacius interna cognosco. Foris dormio, sed intus cor vigilat, quia dum exteriora quasi non sentio, interiora solerter apprehendo.

CAP. XXXIV. - Dilectus meus misit manum suam per soramen, el venter meus intremuit ad taclum ejus (Cant. v, 5).

In commentario Ezech. lib. 11, hom. 7 (Num. 10), adjunctum est : Dilectus meus misit manum suam per foramen, etc. — Dilectus manum per foramen mittit, quando virtute sua Dominus nostrum animum per subtilem intellectum pulsat. Et venter in tactu illius contremiscit, quia infirmitas nostra per hoc quod cœlestis gaudii intellectu tangitur, ipsa exsultatione turbatur : et fit in mente pavor cum lætitia, et si jam sentit quid de cœlesti gaudio diligat, adhuc metuit a ne non pereipiat quod vix tenuiter sentit. B Quid igitur restat, nisi ut se ad perfectioris vitæ cursum dirigant omnes, qui illa gaudia patriæ cœlestis agnoscunt?

CAP. XXXV. - Anima mea liquesacta est (Cant. v. 6).

In expos. Evang., hom. 25 (Num. 2), adjunctum est : Anima mea liquefacta est. - Mens namque hominis, conditoris sui speciem non quærentis male dura est, quia in semetipsa remanet frigida, at si ardere jam ex desiderio cœperit, ad sequendum quem diligit liquefacta per ignem amoris currit.

CAP. XXXVI .- Caput ejus aurum optimum (Cant. v, 11).

In expos. beati Job, l. xxxiv (Num. 26), adjunctum est: Caput eius aurum optimum. — Auri appellatione in sucro eloquio aliquando divinitatis claritas, ali-Quando splendor supernæ civitatis, aliquando clariquando spiendor supernæ civitatis, auquando casa, aliquando nitor gloriæ sæcularis, aliquando pulchritudo sanctitatis accipitur. Auri enim nomine, ipsa intima divinitatis claritas designatur, sicut in Canat. canticorum Canticis sponsi species describitur: Caput ejus aurum optimum, quia caput Christi Deus, nil vero est in metallis auro fulgentius. Sponsi caput aurum dicitur, quia ejus humanitas ex divinitatis sux nobis claritate principatur. Rursum auri nomine splendor supernæ civitatis accipitur, sicut hanc Joannes se vidisse testatur, dicens : Ipsa civitas aurum mundum simile vitro mundo (Apoc. xxn, 12). Aurum mamque ex quo illa civitas constat, simile vitro dicitur, ut et per aurum clara, et per vitrum perspicua designetur. Rursusque auri nomine charitas intima-Lur, sicut angelum, quem sibi loqui idem Joannes aspexit, ad mamillas zona aurea cinctum vidit (Apoc. 1), quia nimirum supernorum civium pectora dum pecnali jam nequaquam timori subjecta sunt, atque a se vicissim nulla scissione solvantur, ex sola se charitate constringunt. Zonam vero auream circa mamillas habere, est cunctos mutabilium cogitationum motus per solius jam amoris vinculum restringere. Rursus auri nomine nitor glorise temporalis exprimitur, sicut per prophetam dicitur: Calix aureus Babylon (Jerem. 11, 7). Quid enim Babylonis nomine, nisi hujus mundi gloria designatur? quæ calix aureus dicitur, quia dum pulchra esse temporalia ostentat, stultas mentes in sua concupiscentia debriat, ut speciosa temporalia appetant, et invisibilia pulchra contemnant. Hoc aureo calice prima sponte sua Eva debriata est; de qua historia veritas dicit: Quia cum vitium lignum concupisceret, vidit quod esset pulchrum visu, aspectuque delectabile, et comedit (Gen. 111, 6). Aureus ergo Babylon ealix est, quia dum visum exterioris pulchritudinia extendit chritudinis ostendit. sensum internæ rectitudinis sub-

* Editi, ne non pereut, gravi errore quem alias emendavimus; occurrit enim hom. 19, seu lib. n, hom. 7 in Ed. Vatic., Guss., etc. Mss. codices vero habent recipiat, a it percipiat, quod hic lego in Cod.

Ş

mentis a carnalibus motibus abstrahuntur. Hinc est A trahit. Rursum auri nomine splendor sanctitatis accipitur. Sicut Judaicum populum a splendore justitiæ ad nequitize tenebras commutatum Jeremias deplorat. dicens: Quomodo obscuratum est aurum, mutatus est color optimus (Thren. 1v, 1)? Sicut enim superius diximus, aurum obscuratur, cum consequentibus iniquitatum tenebris, justitize pulchritudo deseritur; color optimus mutatur, cum splendor innocentiæ in fæditatem vertitur culoæ.

> CAP. XXXVII. - Pulchra es, amica mea, suavis e decora sicut Jerusalem, terribilis ut castrorum acies ordinata (Cant. VI, 3).

In commentario Ezech homil. viii (Num. 6), ad-junctum est: Pulchra es, amica mea, etc. — Quia Jerusalem pacis visio interpretatur, cujus nomina patria collestis exprimitur, sancta Ecclesia suavis et decora ut Jerusalem dicitur, quia ejus vita et desiderium visioni jam pacis intimæ comparatur, ut in eo. rium visioni jam pacis intimæ comparatur, ut in eo, quod auctorem suum diligit, quod ejus speciem videre concupiscit, de quo scriptum est: In quem desiderant angeli prospicere (I Petr. 1, 12), per ipsa jam amoris sui desideria angelis similis dicatur. Qua quantum Deo amabilis efficitur, tanto agitur ut nalignis spiritibus terribilis sat. Qualiter autem sit terri-bilis subjuncta comparatione ostenditur, id est ut castrorum acies ordinata. Quid est quod sancta Ecclesia ab hostibus suis, ut castrorum acies, sit timenda? non enim a magno intellectu vacat ista comparatio, et idcirco est subtiliter intuenda. Scimus enim et constat, quia castrorum acies, tunc hostibus terribilis ostenditur, quando ita fuerit constipata atque densata, ut in nullo loco interrupta videatur; nam si ita disponitur, ut locus vacuus, per quem hostis possit ingredi, dimittatur, profecto jam suis hostibus terribilis non est. Et nos ergo cum contra malignos spiritus, spiritualis certaminis aciem ponimus, summopere necesse est ut per charitatem semper uniti atque constricti, nunquam interrupti per discordiam inveniamur, quia quælibet bona in nobis opera fuerint, si charitas desit, per maium discordia locus aperitur in acie, unde ad feriendos nos hostis valeat intrare. b Antiques vero inimicus castitatem in nobis, si sine charitate fuerit, non timet, quia ipse nec carne premitur, ut in ejus luxuria dissolvatur. Abstinentiam non timet, quia ipse cibo non utitur, quia necessitate corporis non urgetur. Distributionem terrenarum rerum non timet, si eidem operi charitas desit, quia divitiarum subsidiis nec ipse eget. Valde autem in nobis charitatem veram, id est amorem humilem, quem nobis vicissim impendimus, timet, et nimis concordire nostræ invidet, quia hanc nos tene-mus in terra, quam ipse tenere nolens amisit in cœlo. Bene ergo dicitur: Terribilis ut castrorum acies ordinata, quia electorum multitudinem eo maligni spiritus pertimescunt, quo eos per charitatis concordiam munitos contra se et conglobatos aspiciunt.

CAP. XXXVIII. - Sicut cortex mali punici genæ tuæ absque occultis tais (Cant. vi, 6).

In commentario Ezech. l. 11, hom. 4 (Num. 8), adjunctum est: Sicut cortex mali punici genæ tuæ absque occultis tuis. — Genæ quippe sunt sanctæ Ecclesiæ spirituales patres, qui nunc in ea miraculis coruscant, et velut in eius sacie venerabiles apparent. Cum enim videmus multos mira agere, ventura prophetare, mundum perfecte relinquere, cœlestibus desideriis ardere, sicut cortex mali vunici sancte gene rubent.

CAP. XXXIX. — Que est ista que progreditur quasi aurora consurgens (Cant. VI, 9)?

In expos. beati Job. 1. IV (Num. 19), adjunctum

Michael, b Hic absolvitur hoc caput, et prima pars expositionis Paterii, in Cod. Michael.

que a peccatorum suorum tenebris ad lucem justitize permutatur. Unde hanc Sponsus in canticorum Canticis miratur, dicens : Quæ est ista quæ progreditur quasi aurora consurgens? Quasi aurora quippe electorum surgit Ecclesia, quæ pravitatis pristinæ tenebras descrit, et sese in novi luminis fulgorem convertit. In illa igitur luce quæ in districti ludicis adventu monstrator, corpus damnati hostis ortum surgentis auroræ non videt, quia cum districtus judex ad re-. tributionem venerit, iniquus quisque suorum caligine meritorum pressus, quanta claritate sancta Ecclesia in intimum lumen cordis surgat, ignorat. Tunc namque electorum mens in altum rapitur ut divinitatis radis iflustretur, et quo ejus respectu perfunditur, eo ultra se, gratia coruscante, sublevatur. Tunc sancta Ecclesia plena aurora fit, cum mortalitatis atque ignorantiæ tenebras funditus amittit. In judicio ergo adhuc aurora est, sed in regno dies, quia etsi jam mat. Ortus itaque auroræ est exordium clarescentis Ecclesia, quem videre nequeunt reprobi, quia a conspecta districti judicis, malorum suorum pondere pressi, ad tenebras pertrahuntur.

CAP. XL. - Item unde supra.

In expos. beati Job, l. xxix (Num. 2, 3). - Sancta Ecclesia coelestis vita pramia appetens, aurora vocata est : quia dum peccatorum tenebras deserit, ju-stitiz luce fulgescit. Habemus tamen subtilius aliquid, quod considerata qualitate diluculi vel auroræ, pensemus. Aurora namque vel diluculum noctem præterlisse nuntiant, nec tamen diei chritatem integram ostentant; sed dum illam pellunt, hanc suscipiunt, lucem tenebris mixtam tenent. Quid itaque in hac vita omnes, qui veritatem sequimur, nisi aurora vel diluculum sumus? Quia et quædam jam, quæ lucis sunt agimus, et tamen in quibusdam, adhuc tenebrarum reliquiis non caremus.

CAP. XLI. - Nasus tuus sicut turris, qua est in Libano (Cant. vii, 4).]

In expos. peati Job, l. xxx1 (Num. 85), adjunctum est: Nasus tuus sicut turris, etc. — Quid per nasum. nisi provida sanctorum discretio designatur? Turris vero speculationis in altum ponitur, ut hostis veniens a longe videatur. Recte ergo nasus Ecclesim turri in Libano similis dicitur, quia sanctorum provida di-scretio, dum sollicite circumquaque conspicit, in altum posita, priusquam veniat culpa, deprehendit. camque quo vigilantius premotat, co fortius declinat,

CAP. XLII. - Item unde supra.

In commentario Ezech. hom. 11 (Num. 7). - Quid per nasum, nisi speculatorum discretio designatur? Qui nimirum nasus, et sicut turris esse, et Libani dicitur, quia videlicet præpositorum discretio, et munita semper debet esse ex circumspectione, et in altitudine vitæ consistere, id est in valle infirmi operis pon jacero. Sicut enim turris in monte ideirco ad apeculandum ponitur, ut hostes, qui veniunt, longius videantur: sic prædicatoris vita semper in alto debet ilxa permanero, ut more narium discernat fetores vitiorum, odoresque virtutum; occursus mallguorum spirituum longe prospicist , et commissas sibi animas per suam prudentiam cautas reddat.

CAP. XLIII. — Mane surgamus ad rineas; videamus si floruit vinea, si flores fructus parturiunt (Cant.

In expos. beati Job, l. xn (Num. 60, 61), adjunctum est: Mone surgamua ad vincas, e.c. — Florent quippe vineæ, cum mentes fidelium hona opera proposition; sed fructus non pariunt, si ab co quod proposuerint, aliquibus victi erroribus infirmantur.

est : Quæ est ista, etc. - Aurora Ecclesia dicitur'. A Non ergo intuendum est si vineze floreant. sed si flores ad partum fructuum convalescant, quia mirum non est si quis bona incheet, sed valde mirabile est. si intentione recta in bono opere perduret. Unde fit plerumque ut si in bono opere recta intentio non tenetur, etiam ipsum hoc opus quod bonum creditur, amittatur.

CAP. XLIV. - Que est ista, que ascendit dealbata (Cant. VIII)?

In expos. beati Job. I. xvin (Num. 87), adjunctum est : Quæ est ista, etc. -- Quia enim sancta Ecclesia coelestem vitam naturaliter non habet, sed superveniente spiritu, pulchritudine donorum componitur. non alba, sed dealbata memoratur.

Cap. XLV. - Pone me sicut signaculum super cor tuum (Cant. viii, 6).

In expos. beati Job. I. xxix (Num. 12), adjunctum est : Pone me sicut signaculum super cor tuum. cum restauratione corporum lumen videre in judicio Idcirco namque signaculum rebus ponitur, ne qua inchoat, ejus tamen visum plenius in regno consum- B diripientium præsumptione temerentur. Sponsus ergo in corde signaculum ponitur, quando adei ejus mysterium in custodia nostræ cogitationis imprimitur; ut ille infidelis servus, nimirum noster adversarius, cum signata corda considerat, tentando ca irrumpere non præsumat.

> CAP. XLVI. - Fortis est ut mors dilectio (Carl. viii, 6).

> In expos. Evang. nom. 11 (Num. 2), adjunctum est: Fortis est ut mors dilectio. - Sicut mors cerpus interimit, sic ab amore rerum corporalium eternæ vitæ charitas occidit. Nam quem perfecte absorbuerit, ad terrena foris desideria velut Insensibilem reddit.

> CAP. XLVII. - Soror nostra parvula est, et ubera non habet (Cant. VIII, 8).

In expos. veati Job, l. xix (Num. 19), adjunctum st: Soror nostra parvula est, etc. — Sancta Eccle-Sia priusquam proficeret per incrementa virtutis, in-C firmis quibusque auditoribus probere non potait ubera prædicationis. Adulta vero Ecclesia dicitur, quando Dei verbo copulata, sancto repleta Spiritu, per prædicationis ministerium in filiorum conceptione efecundatur, et quos exbortando parturit, convertendo parit.

CAP. XI.VIII. - Quæ habitas in hortis amici, ausculta, fac me audire vocem tuam (Cant. vin, 13).

In commentario Ezech. homil. xiv (Num. 4), adiunctum est: Quæ habitas in hortis amici, etc. - in hortis enim unaquæque anima habitat, quæ etiam viriditate spei est, et bonorum operum repleta. Sieca quippe spes est hujus saculi, quia omnia, que hic amantur, cum festinatione marcescunt. Et Petrus nos apostolus festinare admonet, dicens : In hæreditatem incorruptibilem, et incontaminatam, et immarcescibilem (I Petr. 1, 4). Quæ ergo jam in hortis habitat, oportet ut sponsum suum vocem suam andire faciat, id est canticum bonce prædicationis emittat, in qua ille delectetur quem desiderat. Quia amici auscultant, videlicet omnes electi, qui nt ad cœlestem patriam reviviscant, verba vites audire desiderant.

CAP. XLIX. - Fuge, difecte mi, fuge (Cant. vin, 14).

In expos. beati Job, l. xvii (Num. 39), adjunctum est: Fuge, dilecte mi, fuge. — Fugit nos, dicimus, quoties id quod reminisci volumus, memoria non tenemus. Saucta ergo Ecclesia postquam mortem ac resurrectionem Domini, ascensionemque describit, clamat ei prophetico plena spiritu : Fuge, dilecte mi, fuge. Ac si diceret : Tu, qui ex carne comprehensibilis factus es, divinitate tua intelligentiam uostri sensus excede, et in teipso nobis incomprehensibilis permane.

[·] W moralibus lu Hur en mis. felatur.

Pars secunda,

QUA EXPLANANTUR III VETERIS TESTAMENTI LIBRI: SAPIENTIA. ECCLESIASTICUS ET PROPUETÆ.

LIBER PRIMUS.

De Testimoniis in librum Sapientia.

gellorum, ad illud: Deus tentavit eos, et invenit illos dignos se (Sap. 111, 8).

(Moral, in Job lib. xxIII, capp. 25 et 26, a num. Bt ad num. 53.) Ideireo moderamine occulte dispen ationis ita tentari permittimur, ut qui ex divino munimine in virtute proficimus, ex infirmitatis nostræ mentoria et am quid sumus ex propria infirmitate memoremur, et qui ex perceptione muneris opera virtutis' inferimus, ex infirmitatis nostræ memoria sacrificium humilitatis offeramus. Aliquando autem post profectum virium, non solum tentant vitla, sed etiam flagella castigant. Cum autem tentamur vitiis, pia dispensatione nobiscum agitur, ne his virtutibus quibus proficimus extollamur. Cum vero flagellis atterimur, malis increpantihus admonemur, ne mundo blandiente seducamur. Vitia dum nos tentant, proficientes in nos virtutes humiliant. Flagella dum tentant, surgentes in corde hujus mundi voluptates era-dicant. Per tentantia vitia discimus quid de nobis simus, per ferientia flagella cognoscimus quid de hoc mundo lugiamus, cer illa restringimur ne intrinseque extollamur, per ista comprimimur ne quid exstrinsecus appetamus. In hac ergo vita dum sumus, et flagellis atteri, et aliquando vitiis tentari necesse est, sive enim in laboribus flagellorum, seu in certaminibus vitiorum, non solum nobis nostra infirmitas innotescit, sed etiam in quanta virtute profecerimus, agnoscimus. Nemo quippe vires suas in pace agnos-cit, si enim bella desunt, virtutum experimenta non prodeunt. Improvidus miles est qui fortem se in pace gloriatur. Sæpe virium merita per flagellorum pate-flunt adversa, quia dum flagellis arguentibus car-nalis delectatio extenuatur, ea quæ quasi sub carna latuerant virtutum fortia patefiunt. Nemo quippe quantum profecerit, nisi inter adversa cognoscit. Cum enim adsunt prospera, cerni virium documenta non possunt. Unde alias scriptum est: In die mandavit Dominus misericordium suam, et nocte declaravit (Psal. xL1, 9), quia videlicet unusquisque superni C doni gratiam in tranquilitate quietts percipit, sel quantum perceperit in adversitate perturbationis ostendit. Feriamur ergo paternis correptionibus, ut quantum proficimus agnoscamus. Flagellis enim Domini carnalis atteritur delectatio, et virtutum nostrarum a aperitur fortitudo. Decus nostrum exterius ipsa mundi hujus adversitate foedatur, sed quid in nobis latebat intrinsocus ostenditur. Cosis nanque Apostolis denuntiatum est no ultra loquerentur in nomine [Text., Jesu] Domini (Act. v), sed magna exsultatione gavisi sunt quod digni habiti sint pro ejus nomine contumelias pati, suisque adversariis cum liducia responderunt: Obedire operial Deo magis quam hominibus (Ibid., 23). Ecce inter adversa validius virtutum sideique robur emicuit; binc de eis dicitur : Deus tentavit illos, et invenit illos dignos se (Sup. 111, 5). Tentati sunt quippe adversitate plaga-rum, sed digni inventi sunt estensione virtutum [Text., nudatione ossium]. Vires ergo uniuscujusque per adversa pateflunt, et dum qued infirmum est fla-

Apud sanetum Gregorium, essa patefunt. Deineaps Variantes ha lectiones inter uncinos in textu inse-

CAPUT PRIMUR. - De tentationibus ritiorum sire fla- A gellis atteritur, per fioc qued in nobis validum latet. aperitur, in ipsa quippe adversitate tentationis non solum detegitur robur fortitudinis, sed etiam cognoscitur infirmitas humanitatis, et tentatus quisque ostendit quantum de Deo profecerit, et in ipsis flagellorum afflictionibus quantum [Text., etiam] de seinctipso sit infirmus, cognoscit.

> CAP. II. — Quod sancti peccatores exemplo suo con vertant, ad illud: Fulgebunt justi, et tanquam scin tillæ in arundineto discurrent (Sap. 111, 7).

(Moral. lib. xxxIII, e. 5, n. 7, et lib. xxIV, c. 22, n. 49.) Fulgebunt justi et tanquam scintille in armidine o discurrent. Arundinetum appellat vitam sæcularjum, qui more arundinum per temporalem gloriam foris quasi ad alta proficiunt, sed intus a soliditate inanoscunt veritatis. Sancti autem viri dum peccatoribus permiscentur, cos exemplorum suorum igne succendunt, atque omne quod nitent, in cinerem redigunt, quia pietatis flamma consumpti, dum infir-mitatem conditionis suc conspictunt, nitifi aliud quam favillam se esse cognoscunt, ut a superbise sure duritia resoluti, per posnitentiam dicant : Memento, Domine, quia pulvis sumus (Psal. CII, 15).

CAP. III. — Quod pro peccatis nostris ab insensibilibus flagellamur, ad illud: Pugnabit pro eis orbis terra-rum contra insensatos (Sap. v, 21). (Moral. lib. vi, c. 21, n. 14.) Per occulta men-

tium merita et aperta prodeunt flagella pœnarum, et sensus nostri malitia exigit ut a rebus insensibilibua ferlamur | Text., ferlatur]. Ecce enim cerpinus quod ad correptionem nostram exspectatus imber ab arento terra suspenditur, et caliginoses aer in ardescente sole siocatur. Mare procellis tumescentibus sævit, et alios ad transmeaudum susceptos intercipit; allis desideratum iter erecta in tumulum [Text., cumulum] unda contradicit. Terra non solum germina fecuaditatis imminult, sed etiam semina accepta consumit, In quibus nimirum cunatis patenter aspicitur hoc quod de Domino dicitur: Pugnabit [Text., cum] pro co orbis terrarum sontra insensatos (Sap. v, 12). Orbis quippe terrarum eum Domino contra insensatos pugnat, cum in popua delinquentium et elementerum adversitas militat (Hom. 35 in Evang., n. 1). Omnia namquo qua ad usum vico percepimue, ad usum eulpa convertinine, sed cuneta que ad usum pravitatis infleximus, ad usum nobis vertuntur ultionis. Tranquillitatem quippe humana pacis ad usum vertimus vanæ securitatis. Peregrinationem tairm pro habitatione dileximus patriæ, salutem corporum in usum redegimus vitiorum, ubertatis abundantiam, non ad necessitatem carnis, sed ad perversitatem intersimus voluptatis. Ipsa serena blandimenta aeris ad amorem nobis servire coegimus terrence delectationis. Jure igitur restat ut simul nos omnia feriant, quia [Text., que]-simul omnia vitiis nostris male subacta serviebant, ut quot prius in mundo incolumes habnimus gaudia, tot de ipsis [Text., ipso] cogamut postmodum sentire tormenta. CAP. IV. - Quod per visibilia cognoscitur Deus, ad

rentur oum hoe verbe Text., id erit, Textus sancti

Gregorii, Epir.

providentia occurrit illis (Sap. vi, 17). (Moral. lib. xxvi, c. 12, n. 17.) Si vigilanter exteriora conspicimus, per ipsa cadem ad interiora re-vocamur. Vestigia quippe Creatoris nostri sunt mira non possumus, sed jam ad ejus visionem tendimus, si eum in his quæ fecit miramur. Ejus [Text., ergo] vero vestigia creaturam dicimus. vero vestigia creaturam dicimos, quia per hac que ab ipso sunt, sequendo imus ad ipsum. Unde Paulus ait : Invisibilia ejus per ea quæ facta sunt intellecta conspiciuntur, sempiterna quoque virtus ejus et divinitas (Rom. 1, 20). Unde et in libro Sapientiæ scriptum est : Per magnitudinem enim creatura et speciem, potest intelligibiliter Creator videri (Sap. x111, 5). Menti enim nostræ peccato suo exterius sparsæ necdum Deus sicut est interius innotescit, sed dum facturæ suæ decus foras proponit, quasi quibusdam nobis nutibus innuit, et quæ intus sequamur ostendit, at mi-ro modo istis formis exterioribus nos ad interiora perducit. Innuit immensa admiratione quod est, mira hæc exterius ostendendo quod [Text., quæ] non est. Hinc enim de Sapientia scriptum est : In viis ostendit se illis hilariter, et in omni providentia occur-rit illis (Sap. vi, 17). Viæ quippe ad Creatorem sunt opera considerata creaturæ, quæ dum facta cernimus, potentiam factoris miramur. In istis viis a Sapientia omni providentia nobis occurritur, quia factoris nobis virtus inquirenda proponitur, in omne quod mirabiliter factum videtur, et quo (Text., quo-cumque] sese vertit anima si vigilanter intendit, in fisdem ipsis Deum invenit, per que reliquit ejus po-tentiam. Ex eorum rursus consideratione cognoscit quorum amore deservit, et per quæ perversa ceci-dit, per hæc conversa revocatur. Ubi enim lapsi sumus, ibi incumbimus utsurgamus, et quasi ibi surgendo manum considerationis figinus, ubi pede amoris lubrici corruentes negligendo jacebamus. Quia enim ab invisibilibus per visibilia cecidimus, dignum est ut ad invisibilia ipsis rursum invisibilibus innitamur, C ut quo casu anima venit ad infima eo gradu revertatur ad summa: atque eisdem quibus corruit passibus surgat, dum, sicut dictum est, ita nos ad Deum bene considerata revocent, quæ nos ab eo male electa di-

CAP. V. - De arrogantibus, ad illud: Miki autem det Deus hos dicere ex sententia (Sap. VII. 15).

(Moral. lib. xxiii , c. 17, n. 31.) Arrogantes etsi secreta quædam intelligendo percipiunt, corum dulcedinem experiri non possunt; et si noverint quomodo sunt, ignorant quomodo sapiunt. Et fit pierum-que ut fortiter dicant, sed tamen juxta ea que dicunt vivere nesciant. Unde bene quidam Sapiens dicit: Mihi autem det Deus hæc dicere ex sententia (Sap. vii, 15). Sententia quippe a sensu vocata est, et recia quæ intelligit, non ex sola scientia, sed etiam ex sententia dicere appetit, qui nequaquam tantummodo aciendo dicere, sed sentiendo desiderat experiri quod dicit. Sed mens arrogantium dictorum suorum sen- D sum non penetrat, quia ab interno gustu recto judi-cio in eos favores reliditur, quos foris amat. Vera autem scientia afficit, non extollit, nec superbientes quos impleverit, sed lamentantes facit.

CAP. VI. - Quomodo Spiritus sanctus sit mobilis et stabilis (Sap. VII, 22).

(Lib. 1, hom. 5, in Ezech., n. 9.) Spiritus sanctus Deus ante sæcula Patri est et Filio coæternus, et cuncta intra ipsum sunt, et locus nusquam est ubi non sit, sicut scriptum est: Spiritus Domini replevit orbem terrarum (Sap. 1, 7). Et tamen cum laus Sa-pientim describeretur: Est enim in illa spiritus intellectus, sanctus, unicus, multiplex, subtilis, mobilis (Ibid., vii, 22). Et paulo post : humanus, stabilis. In quibus verbis magna nobis quæstio oritur, cur iste s iritus qui implet omnia, simul stabilis et mobilis [Text., mobilis et stabilis] dicatur. Sed si ad usum

illud : In viis ostendit illis se hilariter, et in omn: A consuetudinis humanse recurrimus, sensum citius loquentis invenimus. Homo quippe qui in ca regione in qua est ubique discurrit, procul dubio ubique obviam venit, et repente ubi non creditur, invenitur. Omnipotens ergo spiritus ut ubique præsens signaretur, simul et stabilis et mobilis dicitur. Stabilis, quia per naturam omnia continet; mobilis autem dicitur, quia ubique etiam nescientibus occurrit. Tenens ergo omnia, stabilis, prasentem se omnibus exhibens mobilis appellatur.

> CAP. VII. — Cur Deus filium suum absque peccato fla-gellari permiserit, ad illud : Cum sis justus, juste omnia disponis (Sep. XII, 15).

(Moral, lib. III, c. 14, n. 26.) Mediator Dei et bominum homo Christus Jesus, ut culpas nostre transgressionis exstingueret, venit mortalitatis nostræ flagella tolerare, et qui Patri æqualis est per divinitatem, venit propter nos ad flagella per carnein : quia [Text., qua: nimirum flagella non susciperet, nisi formam damnati hominis redimendo sumpsisset : nisi primus ho-mo delinqueret, secundus ad passionum probra minime veniret. Nisi enim Adam primum diabolus per voluntarium vitium in animæ mortem traxisset. Adam secundus sine vitio in carnis mortem voluntariam non veniret. Frustra itaque afflictus est, qui in carne natus, propria admissa non habuit, et tamen poenam carnalium sine culpa suscepit. Hinc est enim quod per Prophetam loquitur, dicens: Que non rapui, tunc exsolvebam (Psal. LXVIII, 6). Alius naunque ad paradisum conditus, divinæ potentiæ similitudinem superbe rapere voluit ; sed tamen culpas hujus superbix sine culpa mediator exsolvit. Hinc est quod Patri sine cuipa mediator exsolvit. Inice est quod Patri quidam Sapiens dicit: Cum sis justus, juste omnia disponis; eum quoque qui non debet puniri condemnas (Sap. xii, 15). Sed pensandum est quomodo justus sit et omnia juste disponat, si eum qui non debet puniri condemnat. Mediator etenim noster pro semetipso puniri non debuit, quia nullum culpæ contagium perpetravit, sed si ipse indebitam non susciperel, nunquam nos a debita morte liberaret. Pater ergo cum justus sit, justum puniens, juste omnia disponit, quia per hoc cuncta justificat, quod eum qui sine peccato est pro peccatoribus damaat, ut eo electa omnia ad culmen justitiæ surgerent, quo is qui est super omnia, damna injustitiæ nostræ sustineret. Qui juxta semetipsum frustra afflictus est, juxta vero nostra acta non frustra, rubigo quippe vitii purgari non potuit, nisi igne tormenti. Venit itaque sine vitio qui se subjiceret sponte tormento, ut debita nostræ iniquitatis supplicia eo reos suos juste amitterent, quo hunc a semetipais liberum injuste te-nuissent. Frustra ergo, et non frustra affictus est, qui in se quidem admissa non habuit, sed cruore proprio, reatus nostri maculam tersit.

CAP. VIII. — Quod divinus sermo qualitati andientium condescendat, ad illud: Paratum panem de culo præstitisti illis sine labore (Sap. xv1, 20).

(Moral. lib. vi, c. 16, n. 22.) Alius elatione erigitur, alius pondere timoris inclinatur, alius libidine æstuat , alius avaritia anhelat , alius remissione se dejicit, alius ira fervescit ; sed per ducurinam sacri eloquii dum superbo bumilitas tribuitur, timido confidentia præbetur; luxuriosus per castitatis studium ab inmunditia tergitur, avarus per continentiam ab ambitionis sestu temperatur, remissus zeli rectitudine erigitur, iracundus a precipitationis sue excitatione refrenatur [Text. add. Universa Deus aquis irrigat]. Vim sui sermonis Deus in singulis juxta morum di-versitatem format, ut hoc in ejus eloquio quisque inveniat, per quod virtutis necessarize germen ferat. Unde per quemdam sapientem de mannæ dulcedine dicitur : Paratum panem de cœlo præstitisti illis sine labore omne delectamentum in se habentem, atque omnis saporis suavitatem. Manna quippe onne de-lectamentum atque omnis saporis in se suavitatem habuit, quod videlicet in ore spiritualium juxta vo-

et omnibus congruens, et a semetipso non discrepans, qualitati audientium condescendit : quem dum electus quisque utiliter juxta modum suum intelligit, quasi acceptum manua in voluntarium saporem venit [Text., vertit].

CAP. IX. - Quod nemo se de ignorantia peccati excusare queat (ad Sap. xvii. 10).

(Moral. lib. xxvII, c. 25, n. 48.) Creator omnipotens Deus a cuncti; jasensibilibus irrationabilibusque distinctum rationabilem creaturam hominem condidit, quatenus quid egerit ignorare non possit. Naturæ enim lege scire compellitur seu pravum, sive rectum sit quod operatur. Nam ad judicium pro actione cur venit, si non potuit nescire | Text., si potuit nescire] quod egit? Et ipsi ergo qui præceptis dominicis eru-diti [Text., erudiri] contemnunt, utrum bona an mala sint quæ faciunt, sciunt. Nam si bona se facere nesciunt, cur de aliquibus factis in ostensionem [Text., ostentatione] gloriantur? Rursum si mala se agere ignorant, cur in eisdem factis alienos oculos declinant? ipsi enim sibi testes sunt, quia sciunt malum esse quod agunt, quod videri ab aliis verentur. Si enim veraciter malum esse non crederent, nequations invocari, est de judicio ad judicium perventre. Eant ergo prædicatores sancti, redarguant facta peccantum, auditores autem pravi contemnant verba justorum, defendant quantum voluerint pravitates suas, atque impudenter gestas impudentius defendendo esse quod agunt, quod videri ab aliis verentur. Si enim veraciter malum esse non crederent, nequaquam hoc ab alils videri formidarent. Unde et bene per quendam Sapientem dicitur: Cum sit timida nequitia. dat testimonium condemnationis (Sap. xvII, 10); quia dum de facto suo conscientiam suam pulsans.

luntatem edentium saporem dedit, quia divinus sermo A timor redarguit, insa sibi testimonium perbibet damnabile esse quod agit. Et cum illicita quisque perpetral, ravet quod facit, et apertus damnationis testis est ipse timor iniquitatis, quia et timetur quod agitur, et tamen malum non vincitur quod timetur. Fugiant ergo iniqui humanos oculos, semetipsos certe fugere non possunt, quia enim malum quod faciunt noverunt, habent testem conscientiam, habent judicem rationem suam. In peccato igitur quod commit-tunt prius contra se judicium sua rationis inveniunt, et post ad districtionem a terni examinis perducuntur. Et hoc est fortasse quod per Psalmistam dicitur: Abyssus abyssum invocat in voce cataractarum tuarum (Psal. xLI, 8), quia dum miro ordine dispositionis occultæ, malum non permittitur nesciri quod agitur, et suo se iam judicio peccator in conscientia condemnat, et post condemnationem propriam, ad æterni judicis sententiam properat. Abysso ergo abyssum invocari, est de judicio ad judicium pervenire. Eant atque impudenter gestas impudentius defendendo multiplicent, certe ipsi sibi in conscientia testes sunt bilem creaturam Deus hominem condidit, in manu omnium hominum signat, ut novorint singuli opera

LIBER SECUNDUS.

De Testimoniis in librum Ecclesiastici.

CAPUT PRIMUM. - De tentationibus conversorum, ad illud : Fili, accendens ad servitutem Dei, sta in jus-

titia et timore (Eccl. 11, 1). (Moral. lib. xxiv, c. 11, a n. 25 ad 34.) Solerter intuendum est tres esse vices, quibus unusquisque anxietate mœroris afficitur, et post mœrorem proti-nus ad securitatem lætitiæ revocatur. Quod si vigilanter attendimus, has tres vices mœroris et lætitiæ C uniuscujuscunque electi animo istis modis alternari invenimus, id est conversione, tentatione et morte. In prima quippe, quam diximus, conversionis vice gravis mœror est, cum sua unusquisque peccata considerans, curarum sæcularium vult compedes rumpere, et viam Dei per spatium securæ conversationis ambulare, desideriorum temporalium grave onus abjicere, et leve jugum Domini libera servitute portare. Cogitanti enim ista occurrit illa familiaris sua carnalis delectatio, quæ inveterata dudum, quanto eum diutius tenuit, tanto arctius astringit, atque a se tardius abire permittit; et quis ibi mœror, quæ anxietas cordis, quando hine spiritus vocat, hine caro revocat, buc amor novæ conversationis invitat, huc usus vetustæ perversitatis impugnat, hinc desiderio ad spiritualem patriam flagrat, et hinc in seipso carnalem concupiscentiam tolerat, quæ eum aliquo modo etiam invitum delectat? Sed quia divina gratia diu nos istis difficultatibus affici non permittit, citius nos ruptis peccatorum vinculis ad libertatem novæ conversationis consolando perducit, et præcedentem tristitiam subsequens lætitia refovet : ita ut conversi uniuscujusque animus eo magis ad votum suum perveniendo gaudeat, quo magis se pro illo meminit laborando doluisse. Fit cordi immensa lætitia, quia ei quem desiderat, jam per spem securitatis propinquat. At ne conversus quisque jam sanctum se esse credat, et quem pugna mœroris superare non valuit, ne ipsa postmodum [Text., valuit, ipsa postmodum] securitas sternat, dispensante Deo permittitur, ut post conversionem'suam tentationum stimulis fatigetur. Jam quidem per conversionem rubrum mare transitum est, sed adhuc in eremo vitæ præsentis

ante faciem hostes occurrunt. Jam peccata præterita velut exstinctos Ægyptios post terga relinquimus, sed adhuc nocentia vitia, quasi hostes alii obviant, ut ad terram repromissionis pergentibus cceptum iter iutercludant. Jam priores culpæ, velut insequentes adversarii, sola divina virtute prostratæ sunt, sed tentationum stimuli quasi hostes alii, contra faciem veniunt, qui et cum nostro labore superentur. Conversio videlicet securitatem parit, mater autem negligentiæ solet es e securitas. Ne ergo securitas negligentiam generet, sic scriptum est: Fili, accedens ad servitutem Dei, sta in justitia et timore, et præpara animam tuam ad tentationem (Eecl. 11, 1). Non enim ait, ad requiem, sed ad tentationem, quia hostis noster adduc in hac vita nos positos, quanto magis nos sibi rebellare conspicit, tanto amplius expugnare contendit. Eos enim pulsare negligit, quos quieto jure possidere se sentit. Contra nos vero eo vehementius incitatur, quo ex corde nostro quasi ex jure proprize habitationis expellitur. Hoc enim in seipso Dominus sub quadani dispensatione figuravit, qui diabolum nonni-i post baptisma se tentare permisit: ut signum nobis quod·lam future conversionis innueret, quod membra ejus, postquam ad Deum pro-ficerent, tunc acriores tentationum insidias tolerarent. Post primam igitur vicem mæroris atque lætitiæ, quam unusquisque per studium conversionis agnoscit, hac secunda suboritur, quia no securitas [Text., se-curitatis] negligentia dissolvatur, impulsu tentationis afficitur; et quidem quisque in ipso conversionis initio magna plerumque excipitur dulcedine consolationis, sed durum laborem postmodum probationis experitur. Tres quippe sunt modi conversorum: inchoatio, medietas atque perfectio. In inchoatione autem inveniuntur [Text., inveniunt] blandimenta dulcedinis, in medio quoque tempore certamina tentationis, ad extremum vero perfectio [Text., perfectionem] plenitudinis. Prius ergo illos dulcia suscipiunt que consolentur, postmodum amara quæ exerceant; et tunc demum suavia atque sublimia quæ confirment. Nam et sponsam suam vir quisque prius duicibus blandi-

mentis fovet, quam tamen jam conjunctam asperis A dissipatur, et sæpe hinc inde provocata cui tentanti increpationibus probat, probatam vero securis cogitationibus possidet. Unde et plebs Israelitica, cum spondente se Deo ad sacras mentis nuptias ex Ægypto vocaretur, quasi arrharum vice prius accepit blandimenta signorum; conjuncta autem, probationibus exercetur in eremo, probata vero, in promissionis terra variutis plenitudine confirmatur. Ante igitur in miraculis degustavit quid appeteret; postmodum in labore tentata est, si custodire noverat quod gustastet, ad extremum quoque plenius accipere meruit, quod laboribus probata custodivit. Ita ergo vitam uniuscujusque conversi, et inchoatio bianda permulcet, et aspera medietas probat, et plena post per-fectio roborat (Moral. 1. xxiv, c. 11, n. 29). Seepe autem tam diutina sunt tentationum certamina, quam longa inchoationum suerant blandimenta. Sæpe vero majus datur in inchortione dulcedinis, minus autem in labore probationis : sæpe minus in inchoatione dulcedinis, majus in labore probationis. Nunquam vero laborem tentationis dispar sequitur perfectio firmitatis, quia juxta summam certaminis, remune-ratur quisque plenitudine perfectionis. Plerumque autem in eo quisque conversus labitur quod dum quibusdam donis gratiæ dulcedine inchoationis excipitur, confirmationem accepisse se perfectionis arbitratur, et plenitudinem consummationis æstimat, quæ adhuc blandimenta esse inchoationis ignorat. Unde fit ut dum subita tentationis procella tangitur. despectum se et perditum Deo suspicetur, qui si inchoationi suze non passim crederet, adhuc in prosperis positus, mentem ad adversa præpararet, et vitiis venientibus postmodum tam firmus resisteret, quam ea eliam sagacius prævidisset. Quæ quidem si tranquillius prævidet, tolerat, corum tamen omnino certamina etiamsi prævideat non declinat, quia cursus nostri itineris nequaquam peragitur sine pulvere tentationis. Picrumque autem conversus talibus quisque tentationum stimulis agitatur, qualibus ante conversionis gratiam nunquam pulsatum se esse reminiscitur, non C quia tunc hæc eadem radix tentationis deerat. sed quia non apparebat. Humanus quippe animus multis cogitationibus occupatus, sæpe sibimetipsi aliquo modo manet incognitus, ut omnino quod tolerat nesciat, quia dum per multa spargitur, ab interna sui cognitione removetur. Si autem Deo soli vacare appelat, et ramos multimodæ cogitationis abseldat, tuno libere conspicit quod de intima procedit radice carnis. Carduus namque si nascatur in via, itinerantium pedibus teritur, atque ipso usu transcuntium ejus superficies ne appareat confricatur. Sed quamvis desuper frutificantes spinso non appareant, subter tamen radix occulta perdurat. Si autem eam transeuntium pedes terere et calcare cessaverint, mox in superficiem surgendo progreditur, et per spinam prodit in publicum, quidquid in radice vivebat oc-cultum. Ita et in corde secularium sepe occulta quedam tentationum radix non facile apparet exsurgere, quia velut in via actionum sita, transcuntinm pede teritur cogitationum, et per innumeras curas quasi multis itinerantibus premitua ne videatur. Si autem per conversionis gratiam a via cordis curarum turba removetur, ut nulla actionum insolentia conterat, nullus cogitationum tumultus premat, tunc quod occultum latebat agnoscitur, tunc de radice vitiorum pungit libere spina tentationum. Contra quam bene viventis manu agitur, et quantum potest fieri non tegatur occulta, sed radicitus evellatur. Quod donec fiat, uniuscujusque conversi animum ita hæc spina conturbat, ut sæpe percussione subita pene superari se sentiat, eju que vulnus medullitus inflictum exitiabiliter pertimescat. Pieruinque vero ipsi tentationum stimuli dum in usum veniunt, dilatantur, et non quidem acriore, sed longiores existunt. Minus autem dolent, sed magis inficient : quia dum menti diutius adhærent, tanto flunt minus pavendi, quanto magis assusti. Inter bee ergo depreherna mens bue illurque distenditur, et multiplicibus tentationum assibus

vitio obviet, vel quod primum impugnet ignorat. Unde plerumque evenit ut dum nimis insurgentia vitia cruciant, dum repugnantis animum jam jamque in dusque hanc sublimitatis viam, quain sibi ad reme-dium clegit, expavescat: et quasi in summo eductes titubat, qui in imo solidus stabat. Sed quia misericors Deus nos probari permittit tentationibus, non tolerat reprobari, sicut scriptum est : Fidelis autem Deus, qui non patietur vos tentari supra id quod potestis, sed faciet cum tentatione etiam proventum, ut possitis susti-nere (I Cor. x, 13); citius nobis ope consolationis occurrit [Text., succurrit], et surgen:es tentationum stimulos mitigat, impugnantesque se cogitationum motus interna pace tranquillat. Moxque anima immensam de spe cœlesti ketitiam percipit, dum de-victum malum respicit quod toleravit. His itaque duabus vicibus, id est confessionis et probationis, per B morrorem læitiamque transactis, superest tertia cujus et morrorem adhuc sustineat, et gaudia consoquatur. Post conversionis namque certamina, post probationis ærumnam, restat adhue dura tentatio, quia venire non potest ad perfecta: gaudia libertatis, nisi prius debitum solverit humana conditionis. Conversus autem quisque sibi caute sollicitus tacite secum considerare non cessat, æternus judex quam districtus adveniat, suumque terminum quotidie prospicit, et ante severitatem tantæ justitiæ quas ra-tiones vilæ suæ positurus sit attendit; et ai cuncta prava opera quæ intelligere potuit devitavit, ventrus tamen coram districto judice, illa magis quæ in seme ipso non intelligit pertimescit. Quis enim considerare valeat quanta mala, per momenta temporum ipsis inconstantibus cogitationum motibus perpetramus? Facile est autem opera perversa vitere, set nimis difficile est ab illicita cogitatione cor tergere. Seepe ergo electis, etiam notentibus, in cogitatione surripit quod in se quidem solerter aspiciunt, et ante Dei oculos quanti sit reatus ostendunt; et cum de his omnibus semper districta judicia pertimescant, tunc tamen hac vehementer metuunt, cum ad solvendum humanæ conditionis debitum venientes, districto judici propinquare se cernunt, et fit tanto timor acrior, quanto et retributio æterna vicinior. Crescit pavor vicina retributione justitiee, et urgente solutione carnis, quanto magis districtum judicium jam jamque quasi tangitur, tanto vehementius formidatur. Et si oa quæ sciunt, nonquam se prætermisisse meminerunt, formidant tamen illa quæ nesciunt, quia videlicet semetipsos dijudicare et comprehendere omnino non possunt, atque urgente exitu, subtiliori terrentur metu. Unde Redemptor noster solutioni carais appropinquans, et membrorum suorum speciem set. vans, factus in agonia coepit prolixius orare. Quid enim pro se ille cum agonia peteret [Text., in agonia esset], qui in terris positus coclestia cum potestate tribuebat? Sed appropinquante morte, nostra mentis in se certamen expressit, qui vim quamdam terroris D atque formidinis patimur, cum per solutionem carnis æterno ju icio propinquanus. Neque enim tune cujuslihet anima immerito terretur, quando post pusilium hoc invenit quod in æternum mutare non possit. Consideramus quippe quod viam vitae prassenti nequaquam s'ne culpa transire potuimus. Consideramus etiam quia ne hoc quidem sine aliquo reatu nostro est, quod laudabiliter gessimus, si remota pietale judicemur. Quis enim nostrum vitam procedentium patrum valeat vel superare vel assegui? Et tamen David dicit: Ne intres in judicium cum savo tue, qu non justificabitur in conspectu tuo omnis vivens (l'sal. extif, 2); Paulus cum diceret : Nihil miki conscins sum, caute subjunxit : Sed non in hoc justificatus sum (1 Cor. 1v, 4). Jacobus dicit : In multis offendimus omnes (Jac. 111, 2). Joannes dicit : Si dixerimus quia peccalum non habentus, ipei nos seducimus et to-rites in nobis non est (I Joun. 1, 2). Quid ergo faciant tabu'm ubi et tremunt columna faut queme lo vir-

gulta mobilia [Text., immobilia] stabunt, si hujus A sermones, hunc filius hominis estubetest, cum veneris pavoris turbine etiam cedri quatiuntur? Solutioni da majestate sua (Luc. 1x. 26). ergo carnis appropinguans, nonnunguam terrore vindieta etiam justi anima turbatur, cui et si quod tranquillum in hae vita sapere potuit, mortis articulo interveniente concutitur? Sed quia justorum animæ a levibus quibusque contagiis ipso sape pavore mortis purgantur, et æternæ retributionis gaudia iam ab ipsa carnis solutione percipiunt, plerumque vero contemplatione quadam retributionis æternæ, etiam priusquam carne exspolientur hilarescunt, et dum prinsquam carne exsponentir nuarescunt, et dum debitum vetustatis solvunt, novi jam muneris lætitia perfruuntur. Electi igitur uniuscujusque mens his tribus vicibus, id est vel labore conversionis, vel tentatione probationis, vel formidine solutionis afficitur [Text., atteritur], et magnis postmodum securitatis gaudiis refoveiur.

CAP. II. - De hypocritis, ad illud : Væ peccatori terram ingredienti duabus viis (Eccli. u. 14).

(Moral, lib. 1, c. 26, n. 5). Væ peccatori terram B ingredienti duabus viis (Eccli. 11, 14). Duabus quippe viis peccator terram ingreditur, quando et Dei est quod opere exhibet, et mundi quod per cogitationem quærit. Sunt namque nonnulli qui in bonis quæ faciunt, non retributionem interius, sed exterius fa-vorem quærunt.

CAP. III. - De amatoribus et contemploribus mundi. ad illud : V & his qui perdiderunt sustinentium (Eccli. п, 46).

(Moral. lib. vn, cap. 50, n. 45). Sæpe dum præsentis vitæ brevitas quasi diu perseveratura diligitur. ab æterna spe animus frangitur, et delectatur præsentibus: cumque longum putat quod ad vivendum sibi spatium restat, repente vitam deserens, aterna invenit, qua vitare jam nequeat. Iline est quod per quemdam saplentem dicitur : Væ his qui perdiderunt sustinentiam. Sustinentiam videlicet perdunt, qui dum diu se immorari visibilibus æstimant, spem invisibilium derelinguunt. Cumque mens in præsentibus ligitur, vita terminatur, et repente ad supplicia impro-visa perveniunt, quæ decepti suis præsumptionibus, ant nunquam se contingere, aut tarde crediderunt. flinc scriptum est: Dies Domini sicut sur in nocte ita veniet (1 Thessal. v, 2). Quia enim ad rapiendam animam propinquans minime conspicitur, suri in nocte comparatur. Tanto igitur debet quasi semper veniens metui, quanto a nobis non valet ventura præsciri. Unde et sancti viri quia brevitatem vitæ indesinenter aspiciunt, quasi quotidie morientes vi-vunt, et tanto se solidius mansuris preparant, quanto et nulla esse transitoria semper ex fine pensant. Hinc Psalmista veloci cursu sugere vitam peccatoris aspiciens, ait: Pusillum adhuc et non erit peccator (Psal. xxxvi, 10). Hinc mentes præsumentium Jacobus corripit, dicens: Quæ est vita nostra [Text., vestra] ? vapor est ad modicum parens (Jacob. 1v, 15). lumensum quippe est quod sine termino sequitur, et parum est quidquid finitur, longum autem nobis non debet p videri quod cursu [Text., cursu sui temporis] ad occasum sui temporis tendit, ut non fit. Quod dum per momenta ducitur, ipsa hac momenta sua quas deserunt [Text. differunt], impellunt, atque unde teneri cernitur, inde agitur ne teneatur.

CAP. IV. - De verecundia bona vel mala, ad illud: Est consusio adducens peccatum, et est consusio adducens gloriam (Eccli. iv , 25).

(Lib. 1, hom. 10, in Ezeeh., n. 17.) Sicut vere-oundia laudabilis est in malo, ita reprehensibilis est in bono. Erubescere enim malum, sapientim est; bonum vero erubescere fatuitati-. Unde scriptum est: Est confusio adducens peccatum, et est confusio ad-ducens gloriam (Eccli. 1v. 25). Qui enim erubescit pensitendo mala que fecit, ad vitæ libertatem pervenit, qui vero erubescit bona facere, ab statu rectitudinis cadit, atque ad damnationem tendit, sicut por Redemptorem dicitur : Ont me ernbneeft et n cos

CAP. V. - De patientia Der erga peccatores, ad illud: Ne dicas: Peccavi. et quid accidit triste (Eccli. v. 4)?

(Moral. lib. xxv, c. 4 et 5, n. 5 et 6; lib. 1, hom. 15, in Evang., n. 5.) Divina severitas eo inlquum acrius in judicio punit, quod diutiuz pertulit, et tanto sequitur districtior sententia, quanto peccanti ei magna est patientia prorogata. Iniquus autem dum diu omne quod nequiter concupiscit exercet, quia non subito percutitur, sed ejus in finem pæna differtur nequissima ejus actio a Deo videri non creditur. Æstimatur Deus injusti acta non cernere, quia differt juste damnare, et magna ejus patientia quasi quadam negligentia putatur. Iniquus quoque inse totles se in peccatis suis non videri a Deo credidit, quoties inulte peccavit. Cui per quomdam sapientem dicitur: Ne dicas : Peccavi , et quid accidit mihi triste (Eccl. v. 4)? Emendare non vult nequitiam, pro qua dignam non pertulit pænam. Et quo pie exspectatus est, eo ad peccandum nequiter est instigatus, et patientiam supernæ longanimitatis despiciens, unde corrigere culpam suam debuit, inde cumulavit. Sæpe etiam quia pænam quam meretur, repente non suscipit, hoc ipsum Des non sestimat displicere quod facit. Eat ita nunc, et ad quaslibet blasphemias præsumendo prorumpat voluntatum [Text., voluptatum] suarum nequities impleat, aliena rapiat, innocentum oppressione satietur, et quia necdum percutitur, vias suas aut non videri a Domino estimet, aut quod pejus est, approbari. Veniet profecto, veniet eterna et repentina percuscussio; et tunc cognoscet ab eo [Text., a Deo] cuncta conspici, quando se improviso exitu viderit pre cunctorum retributione damnari. Tunc considerasse omnia verum judicem sentiet, quando malorum suorum meritum jam evadere sentiendo non possit. Nemo igitur dicat humana facta Deum non cernere, cum iniquum quempiam iniquitates suas libere prospicit cumulare. Nemo hanc Del longanimitatem negligat, quia tanto districtiorem justitiam in judicio exercet, quanto longiorem patientiam ante judi-cium prærogavit. Hinc etenim Paulus dicit : Ignoras quoniam benignitas Dei ad pænitentiam te adducit, secundum autem duritiam tuam et cor impænitens, thesaurizas tibi iram in die iræ et revelationis justi judi eii Dei (Rom. 11, 4). Hinc Psalmista ait: Deus judex, justus, fortis et tonganimis. Dicturus quippe longanimem, promisit justum, ut quem vides delinquentium peccata diu patienter ferre, scias hunc quandoque etiam districte judicare. Altissimus estenim patiens redditor (Eccti. v, 4); patiens enim redditor dicitur, quia peccata hominum et patitur et reddit, nam quos diu ut convertantur tolerat, non conversos durius damnat.

CAP. VI. — De oratione, ad illud: Ne iteres verbum in oratione (Eccl. vii , 15). (Moral. lib. x, cap. 15, num. 27, etc.) Mens in Deo se per studium orationis attollens, ab spei fiducia protinus frangitur, si eam intendentem reatus sul accusat conscientia, si intenta precibus necdum devictæ culpæ mordetur memoria. Diflidit namque accipere se posse quod appelit, que profecto remi-niscitur notle se adhuc facere quod divinitus audivit. Hine per Joannem dicitur: Si cor nostrum non reprehenderit nos, fiduciam habemus ad Deum, et quid-quid petierimus ab eo accipiemus (1 Joan. 111, 21). Hina Salomon ait: Oui avertit aurem suam ne audigt legem, eratio ejus erit essecrabilis (Prov. xxvIII, 5). Cor quippe nos in petitione reprehendit, cum resistere se praceptis ejus, quem postulat, meminit, et ora-tio lit exsecrabilis, cum a censura avertitur legis, quia de gnum profecto est ut ab ejus beneficiis sit quisque extraneus, cujus nimirum jussionibus non vult esse subjectus. Qua in re boc est salubre remedium, ut cum se mens ex memoria culpæ reprebeudit, hoc prius in oratione dellest quod erravit; quatenus erroris mucula qum fletihus tergitur, in petie

Sed curandum nimis est ne ad hoc rursus proruat, quod se mundasse fletibus exsultat ; ne dum plorata iterum culpa committitur, in conspectu judicis justi ipsa etiam lamenta levigentur. Solerter quippe debemus meminisse quod dicitur: Ne iteres verbum in oratione tua (Eccli. vn., 15). Quo videlicet dicto vir sapiens nequaquam nos prohibet sæpe veniam petere, sed culpas iterare. Verbum quippe in oratione iterare est post sletum committere quod rursum necesse sit desiere. Ac si aperte dicat: Cum male gesta desieveris, nequaquam rursum facias quod in precibus iterum plangas. Ante igitur orationis tempora debet sollicite conspici, quidquid potest in oratione reprobari. Talem quippe se mens, et cum ab oratione cessat, exhibere festinet, qualis apparere judici in ipso orationis tempore exoptat. Sæpe namque immunda quædam vel illicita in animo vertinus [Text., versamus], quoties a precibus vacamus. Sed cum se mens ad studia orationis erexerit, earum rerum ima-gines reverberata tati ur, quibus libenter prius otioca premebatur. Sope curis mundi libenter occupamur, cumque post hac studio orationis intendimus, nequaquam se mens ad coelestia erigit, quia pondus hanc terrenæ sollicitudinis in profundum mersit. Nonnunquam vero cor a cunctis excutimus, et illicitis motibu; etiam cum a prece vacat obviamus; sed tamen quia culpas rarius committimus, aliena pigrius delicta laxamus, et quo peccare noster animus sollicitius metuit, eo districtius hoc quod in se ab alio delinquitur abhorrescit. Unde fit ut eo inveniatur quisque tardus ad veniam, quo proficiendo factus est cautus ad culpam. Sed quid hac doloris macula inveniri deterius potest, quæ in conspectu judicis non inquinat charitatem, sed necat? Vitam quippe an mæ quælibet culpa polluit: servatus vero contra proximum dolor occidit. Menti namque ut gladius figitur, et mucrone illius ipsa viscerum occulta perforantur, qui scilicet a transfixo corde si prius non educitur, nihil in precibus divinæ opis obtine- C tur, quia vulneratis membris imponi salutis medicamina nequeunt, nisi ferrum a vulnere ante subtrahatur. Hinc est quod per semetipsam Veritas dicit: Nisi remiseritis hominibus peccala eorum, nec pater vester qui in cœlis est, remittet vobis peccata vestra (Matth. v1, 13). Hinc constitutioni postulationis conditionem pietatis posuit, dicens: Dimitte nobis debita nostra, sicut et nos dimittimus debitoribus no-stris (Ibid. 12): ut prosecto bonum quod a Deo compuncti petimus, hoc primum cum proximo conversi faciamus. Tunc ergo vere oramus, cum nec nos prohibita mala committimus, nec ea quæ in nos commissa sunt ex proprio zelo retinemus. Gravi mens nostra orationis suæ tempore confusione deprimitur, si hane aut sua adhuc operatio inquinat, ut alienæ malitize servatus dolor accusat (Mor. lib. xvi, c. 20). Nam sicut per corporis faciem hominibus, ita per interiorem imaginem Deo noti atque conspicabiles sumus; cum vero reatu culpæ deprimimur, ad Deum D levare cordis nostri faciem veremur. Dum enim nulla bonorum operum confidentia fulcitur, intueri summa mens trepidat, quia ipsa se conscientia accusat. Cum vero jam pœnitentiæ lamentis culpa diluitur, et sic peri etrata planguntur ut plangenda minime per-petrentur, magna in mente fiducia nascitur et ad conspicienda supernæ retributionis gaudia cordis nostri facies levatur.

CAP. VII. — Quod pro mortis memoria evadantur crimina, ad illud: In omnibus operibus tuis memorare novissima tua (Eccli. VII, 40).

(Moral. lib. xiii, c. 29, n. 35.) In onnibus operibus tuis memorare novissima tua, et in æt rnum non pecabis. Qui enim considerat qualis erit timidus in morte, semper ilt timidus in operatione; nihil quod transeat appetit, cunctis præsentis vitæ desideriis contradicit, et pene mortuum se considerat, quia se moriturum minime ignorat. Perfecta enim vita est

tione sua cerdis facles ab auctore munda videatur. A mortis imitatio, quam dum justi sollicite custodiunt Sed corandum nimis est ne ad hoc rursus proruat. [Text., peragunt], culparum laqueos evadunt.

GAP. VIII. — De superbia, ad illud: Initiunt omnis peccati superbia (Eccli. x, 15).

(Moral. lib. xxxi, c. 45, n. 87, lib. xxxiv, c. 23, n. 47.) Radix cuncti mali superbia est . Scriptura at testante qua dicitur : Initium omnis peccati superbia (Eccli, x. 15). Prima autem ejus soboles inanis gloria. Septem nimirum principalia vitia de hac virulenta radice proferuntur, scilicet inanis gloria, invidia, ira, tristitia, avaritia, ventris ingluvies, luxuria. Nam quia his septem vitiis superbiz nos captos doluit, ideo Redemptor noster ad spiritale liberationis prælium Spiritu septiformis gratiæ plenus venit. Sed ex his septem principalibus vitiis alia-vitierum pollulant germina. Nam de inani gloria, inobedientia, jactantia, hypocrisis, contentiones, pertinacise, discordize et novitatum præsumptiones oriuntur. De invidia, odium, susurratio, detractio, exsultacio in adversis proximi, afflictio autem in prosperis nascitur. De ira: timor [Text., tumor] mentis, contu-meliæ, clamor, indignatio, blasphemiæ proferuntur. De tristitia: malitia, rancor, pusillanimitas, desperatio, torpor circa præcepta, vagatio mentis erga illicita nascitur. De avaritia : proditio, fraus, fallacia, perjuria, inquietudo, violentiæ, et contra misericordiam obdurationes cordis oriuntur. De ventris ingluvie, kiepta lætitia, scurrilitas, immunditia, multiloquium, hebetudo sensus circa intelligentiam propagantur. De luxuria, cæcitas mentis, inconsideratio, inconstantia, præcipitatio, amor sui, odian Dei, affectus præsentis sæculi, horror autem vel desperatio futuri generantur. Ex his ergo principali-bus vitiis quinque sunt spiritualia et duq carnalia. Sed unumquodque eorum tanta sibi cognatione jungitur, ut nonnisi unum de altero proferatur. Prima namque superbiæ soboles inanis est gloria, quæ dum oppressam mentem corruperit, invidiam gignit, quia nimirum dum vani nominis potentiam appetit, ne quis hanc alius adipisci valeat, tabescit. Invidia quo que iram generat, quia quanto interno livoris vul-nere animus sauciatur, tanto etiam mansuetudo tranquillitatis amittitur, et quia quasi dolens membrum tangitur, idcirco oppositæ actionis manus velut gravius pressa sentitur. Ex ira quoque tristitia oritor, quia turbata mens quo inordinate se concutit, eo addicendo confundit, et cum tranquillitatis dulcedinem amiserit, nihil hanc nisi ex perturbatione subsequens mœror pascit. Tristitia quoque ad avaritiam derivatur, quia dum confusum cor bonum lætitæ in semetipso intus amiserit, unde consolari debeat foris quærit, et tanto magis exteriors bona adipisci desiderat, quanto gaudium non habet ad quod in-trinsecus recurrat. Post hæc vero duo carnalia vitia, id est ventris ingluvies et luxuria supersunt. Sed cunctis liquet quod de ventris ingluvie luxuria nascitur, dum in ipsa distributione membrorum ventri genitalia subnixa [Text., subnexa] videantur : unde dum unum inordinate reficitur, aliud procul dubio ad contumelias excitatur. Radix ergo et regina vitiorum superbia cum devictum plene cor cæperit, mox illul his septem viciis principalibus devastandum trahit. Sicut autem inserius radix tegitur, sed ab illa rami extrinsecus expanduntur, ita se superbia intrinsecus celat, sed ab illa protinus aperta vitia pullulant. Nulla quippe mala ad pub icum prodirent, nisi hæc mentem in occulto constringeret. Intus namque prius chullit in elatione, quod foras postmodum spumat in opere. Sed quia occasio de superbise disputatione se præbuit, debenius hanc subtilius sollicitiusque discu-tere, atque ad humanas mentes quanta vel qualis veniat, et quibus qualiterve surripiat, demenstrare. Alia quippe vitia eas solummodo virtutes impetunt quibus ipsa destruuntur, ut videlicet ira patientiam, gastrimargia abstinentiam, libido continentiam expugnet. Superbia autem , quam vitiorum radicem diximus, nequaquam unius virtutis exstinctione contenta,

ralis ac pestifer morbus corpus omne corrumpit, ut quidquid illa invadente agitur, etiamsi virtus esse ostenditur, non per hoc Deo, sed soli vanæ gloriæ serviatur. Quasi enim tyrannus quidam obsessam civitatem intercipit, cum mentem superbia irrumpit, et quo ditiorem quemque ceperit, eo in dominio durior exsurgit, quia quo amplius res virtutis sine humili-tate agitur, eo latius ista dominatur. Quisquis vero cius in se tyrannidem captiva mente susceperit, hoc primum damnum patitur, quod cluso [Text., clauso] cordis oculo judicii æquitatem perdit. Nam cuncta quæ ab aliis vel bene geruntur displicent, et sola ei que vel prave ipse egerit placent; semper aliena opera despicit, semper miratur quod ipse facit, quia et quidquid egerit, egisse se singulariter credit, atque in eo quod exhibet per glorice cupiditatem, sibimet ipsi favet per cogitationem, et cum se in cunctis transcendere cæteros æstimat, per lata cogitationum spatia secum deambulans, laudes suas tacitus clamat. Nonnunguam vero ad tantam elationem mens duci- B tur, ut in eo quod tumet, etiam per ostentationem locutionis effrenetur; sed tanto facilius ruina sequitur, quanto apud se quisque impudentius exaltatur. llinc enim scriptum est: Ante ruinam exaltatur cor (Prov. xvi, 18). Hinc per Danielem dicitur: In auta Babylonis deambulabat Rex; responditque, et ait: Nonne hac est Babylon magna, quam ego adificari in domum regni, in robore scrittudinis mea, in gloria decoris mei (Dan. 14, 26)? Sed hunc tumorem quam concita vindleta represserit, illico adjungit, dicens : Cum adhuc sermo esset in ore regis, vox de cœlo ruit : Tibi dicitur, Nabuchodonosor rex, regnum tuum trans-Tibi dicitur, Nabuchodonosor rex, regnum tuum transiet a te: et ab hominibus te ejicient, et cum bestiis et serit habitatio tua; senum quasi bos comedes, et septem tempora immutabuntur super te (lbid., 28). Ecce quia tumor mentis usque ad aperta verba se prosulit, patientia judicis protinus usque ad sententiam erupit, tantoque hunc districtius perculit, quanto ejus se superbia immoderatius erexit. Et quia enumerando bona dixit in quibus sibi placuit, enumerata mala in quibus serietur audivit. Sciendum vero est med inca hunc de qua tractamus elatio. Alios ex requod ipsa hee de qua tractamus elatio, alios ex re-hus secularibus, alios vero ex spiritalibus possidet. Alter namque intumescit auro, alter eloquio, alter in inflmis et terrenis rebus, alter summis cœlestibusque virtutibus, una tamen eademque res ante oculos Dei agitur, quanvis ad humana corda veniens, in eorum oblutibus diverso amictu pallietur. Nam cum is qui de terrena prius gloria superbichat, postmo-dum de sanctitate extollitur; nequaquam cor ejus clatio deseruit, sed ad eum consueta veniens ut cognosci nequeat, vestem mutavit. Sciendum quoque est quod aliter hac præpositos, atque aliter subditos tentat. Prælato namque in cogitationibus suggerit, quia solo vitæ merito super cæteros excrevit : et si qua ab eo bene aliquando gesta sunt, hæc importune ejus animo objicit, et cum hunc Deo singulariter placuisse insinuat, quo facile suggesta persuadeat, ipsam ad testimonium potestatis traditæ retributio- D nem vocat dicens: Quia nisi omnipotens Deus de his omnibus meliorem cerneret, omnes hos sub tuo regimine non dedisset. Ejusque mox mentem erigit, viles atque inutiles eos ostendit qui subjecti sunt; ita ut jam nullum quasi dignum respiciat, cui æquanimiter loquatur. Unde et mox mentis tranquillitas in iram vertitur, quia dum cunctos despirit, dum sensum vitamque omnium sine moderatione reprehendit, tanto irrefrenatius [Text., effrenatius] se in iracundiam dilatat, quanto cos qui sibi commissi sunt, esse sibimet indignos putat. At contra cum subjectorum cor superbia instigat, hoc summopere agere nititur, ut sua acta considerara funditus neglicari est segment la situación considerara funditus neglicaria. gligant, et semper tacitis cogitationibus rectoris sui judices fiant, qui dum in illo quod reprehendere de-beant importune respiciunt, in semetipsis quod corrigant nunquam vident. Unde et tanto atrocius per-

contra cuncia animæ membra se erigit, et quasi gene- A eunt, quanto a se oculos avertunt : quia in luius vitæ itinere offendentes corruent, dum alibi intendunt. Et quidem peccatores se asserunt, nec tamen tantum ut tam noxie in regimine personæ traderentur. Et dum ejus facta despiciunt, dam præcepta contemnunt, ad tantam usque vesaniam devolvuntur, ut Deum res humanas curare non æstiment, quia ei qui qua-i jure reprehenditur, esse se commissos dolent. Sicque dum contra rectorem superbiunt, etiam contra judicia conditoris intumescent, et dum pastoris sui vitam dijudicant, ipsam quoque sapientiam omnia disponentem [Text., disponentis] impugnant. Supe autem rectoris sui dictis proterve obviant, et eamdem vocis superbiam libertatem vocant; sicque prope elatio [Text., sic quippe elatio] se quasi pro rect tudine libertatis objicit, sicut sæpe timor pro humilitate supponit. Nam sicut plerique reticent ex timore, et tamen tacere se existimant ex humilitate, ita nonnulli loquuntur per impatientiam elationis, et tamen loqui se credunt per libertatem rectitudinis. Aliquando autem subditi proterva que sentiunt nequaquam produnt, et hi quorum loquacitas vix compescitur, nonnuquam ex sola amaritudine intimi rancoris obtice cunt. Qui per dolorem mentis pro-cacitatis sue verba subtrahentes, cum male loqui soleant pejus tacent, quia cum peccando aliquid de correptione audiunt, indignantes etiam responsionis verba suspendunt. Cum his quando aspero agitur, sæpe ad querelæ voces de bac ipsa asperitate prosiliunt. Cum vero eos magistri sui blande præveniunt. de hac ipsa humilitate qua præventi sunt gravius indignantur, et tanto corum mens vastius accenditur. quanto consideratius infirma judicatur. Ili nimirum quia humilitatem, quæ virtutum mater est, nesciunt, usum sui laboris perdunt, etiamsi qua bona sunt quæ operari videantur; quia surgentis fabricæ robusta celsitudo non figitur, quæ nequaquam per fun-damenti fortitudinem in petra solidatur. Soli ergo ruinæ crescit quod ædificant, quia ante molem fabricæ humilitatis fundamina non procurant, quos bene ab intimis prodimus, si paucis in exterioribus os-tendamus. Cunctis namque superba apud se cogitatione tumentibus, inest clamor in loculione, amaritudo in silentio, dissolutio in hilaritate, furor in tristitia, inhonestas in actione, honestas in imagine. erectio in incessu, rancor in responsione. Horum mens semper est ad irrogandas contumelias valida, ad tolerandas infirma, ad obediendum pigra, ad lacessendum [Text., lacessendos] vero importuna, ad ea quæ facere debet et prævalet ignava, ad ea autem quæ facere nec debet nec prævalet parata. Hæc in eo quod sponte non appetit nullis exhortationibus flectitur: ad hoc autem quod latenter desiderat, querit ut cogatur, quia dum metuit ex desiderio suo vilescere, optat vim in ipsa sua voluntate tolerare. Igitur quia humanos animos aliter tentari ex rebus carnalibus, atque aliter ex spiritalibus diximus, audiant illi: Omnis caro fenum, et omnis gloria ejus sicut flos feni (Isui. xL, 6). Audiant isti quod quibusdam post miracula dicitur: Nescio vos unde sitis; discedile a me, omnes operarii iniquitatis (Luc. x111, 27), Rursumque aliter tentari prælatos, et aliter subditos præfati sumus. Audiant illi, cum de accepta potestate glo-riantur, boc quod Abrabæ voce ardenti diviti dicitur: Memento, fili, quia recepisti bona in vita tua (Luc. xvi. 2). Audiant isti cum contra rectores suos in querelam prosiliunt, hoc quod murmuranti populo. Moysi et Aaron vocibus respondetur : Non contra nos est murmur vestrum, sed contra Dominum; nos enim quid sumus (Exod. xvi, 8)? Contra hujus languoris pestem audiamus cuncti quod magistra Veritas docet. dicens: Discite a me, quia mitis sum et humilis corde (Matth. x1, 29). Ad hoc namque unigenitus Dei Filius formam humilitatis nostræ suscepit; ad hoc invisi-bilis, non solum visibilis, sed etiam despectus appa ruit; ad hoc contumeliarum ludibria, irnisionan. probra [Text., opprobria], passionumque tormente

toleravit, ut superbum non esse hominem doceret A nerat, dicturus per legem Dominus: Diliges proxihumilis Deus. Quanta ergo humilitas | Text., humilitalis) virtus est, propter quam solam veracitor edo-cendam is qui sine sestimatione est magnus, usque ad passionem factus est parvus? Quia enim originem perditioni nostræ præbuit superbia diaboli, instru-mentum redemptionis nostræ inventa est humilitas Dei. Hostis quippe noster magnus inter omnia conditus, videri supra omnia voluit elatus : Redemntor autem noster, magnus manens supra omnia, fieri inter omnia dignatus est parvus. Sed melius et clationis causam detegimus, et fundamenta humilitatis aparinus, et brevi commemoratione perstringimus quid mortis auctor, quid vitre conditor suadeat [Text., dicat]. Illeminii aliud mentes sibi subditas docet, quam celsitudinis culmen appetere, cuncta regualia mentis tumore transcendere, societatem omnium hominum alta elatione transire, sese et contra potentiam conditoris erigere, sicut de eisdem per Psalmistam dicitur: Transierunt in dispositione cordis; cogitaverunt et locuti sunt nequitias, iniquitatem in Excelso locuti sunt (Psal. LXXII, 7, 8). Iste ad sputa, ad palmas, ad colaphos, ad spineam coronam, ad crucem, ad lanceam, atque ad mortem veniens, membra sua admonet, dicens: Si quis mihi reinistrat, me sequatur (Joan. x11, 26). Quia igitur Redemptor noster corda regit humilium, et mortis auctor rex est superborum, aperte cognoscimus quod evidentissimum signum reproborum superbia est. at contra humilitas electorum. Cum igitur quam quisque habeat cognoscitur, sub quo rege militet invenitur. Unusquisque enim quasi quemdam titulum portat operis, quo facile ostendat sub cujus serviat potestate rectoris. Unde et per Evangelium dicitur : Ex fructibus corum cognoscetis cos (Matth. vn., 16). Qui ergo sub rege superbiæ militant, licet aliquando speciem humititatis assumant, semetipsos tanien celare in omnibus nequaquam possunt, quia corum superbia diu latere non sustinens, cum ex alia tegitur, ex alia actione nudatur. Qui vero sub rege humili- C tat's militant, semper pavidi atque ex omni latere circumspecti, adversum jacula elationis pugnant, et quasi contra venientes iclus solum magis in suo corpore oculum custodiunt, dum in semetipsis principaliter humilitatem tuentur.

CAP. IX. — Quod in adversis prosperorum, in pros-peris adversorum meninisse debeamus, ad illud: In die bonorum ne immemor sis malorum (Eccli. x1. 27).

(Moral. lib. lit, 3, c. 9, n. 16.) Magna conso'atio tribulationis est si cum adversa patimur, auctoris nostri ad memoriam dona revocemus. Nec frangit quod ex dolore obviat, si menti citius quod [Text., hoc] ex munere sublevat occurrat. Hine scriptum est: In die bonorum ne sis immemor malorum, et in die malorum, ne immemor sis bonorum (Eccli. xi, 27). Quisquis enim dona percipit, sed donorum temporo nequaquam etiam flagella pertimescit, in elatione per lætitiam corruit. Quisquis autem flagel is atteritur. sed flagellorum tempore nequaquam se ex donis quæ eum contigit accepisse consolatur, ab statu mentis omnimoda desperatione destruitur. Sic ergo utraque jungenda sunt, ut unum ex altero fulciatur, quatenus et flagelli pœnam memoria temperet doni, et doni lætitiam mordeat suspicio et formido flagelli.

CAP. X. - De dilectione Dei, et proximi, ad illud : Xon agnoscitur in benis amicus, et non absconditur in malis inimicus (Eccli. x11, 8).

(Moral. lib. vn, c. 24, n. 28.) Duo sunt præcepta charitatis, Dei videlicet amor et proximi. Per amorem Dei amor proximi gignitur, et per amorem proximi amor Dei nutritur. Nam qui amare Deum negligit, profecto diligere proximum nescit, et tunc plenius in Dei dilectione proficimus, si in ejus dilectionis gremio prius proximi dilectione [Text., charitate] lactamur. Quia enim amor Dei amorem proximi ge-

mum; præmisit, dicens: Diliges Deminum Deum tuum (Deut. vi, 5; x, 12); ut sellicet in terra pectoris nostri prius amoris sui radicem figeret, quatenus per ramos postmodum dilectio fraterna germinaret. Et rursum quia amor Dei ex proximi amore coalescit. testatur Joannes dicens : Qui non diligit fratrem suum quem videt, Deum quem non tidet, quomodo potest di-ligere (I Joan. 1v, 20)? Que tamen divina dilectio per timorem nascitur, sed in affectum crescendo permntatur. Sape vero omnipotens Deus ut quantum quisque a charitate ejus ac proximi longe sit, vel in ea quantum profecerit innotescat, miro ordine cuncta dispensans, alios flagellis deprimit, alios successibus fulcit, et cum quosdam temporaliter deserit, in quo-rumdam cordibus quod malum latet ostendit. Nam plerumque ipsi nos miseros insequentur, qui felices sine comparatione coluerunt. Cum enim quis positus in prosperitate diligitur, incertum valde est utrum prosperitas an persona diligatur. Amissio autem selicitatis interrogat vim dilectionis. Unde dicitur Text., bene quidam Sapiens dicit |: Non agnoscitur in bonis amicus, et non abscenditur in malis laimicus (Eccli. xu, 8). Nec prosperitas quippe amicum in licat, nec adversitas inimicum celat, quia et ille sepe prosperitatis nostræ reverentia tegitur, et iste ex confidentia adversitatis aperitur. Qui vero ex adversitate proximum despicit, aperte convincitur quod hunc in prosperis non amayit. Et cum omnipotens Deus ideo quosdam percutiat, ut et percussos erudiat, et non percussis occasionem boni operis præbeat, quisquis percussum despic t, occasionem a se virtutis repellit, et tanto se nequius contra actorem [Text., auctorem]erigit, quanto hunc nec pium in salute propria, nec justum in alieno vulnere agnoscit.

....

CAP. XI. - De his qui aliis impendant misericordiam, nec tamen deseruntsinjustitiam, ad illud : Quid sibi nequam est cui bonum est (Eccli. xiv, 5)?

(Moral, lib. xix, c. 23, n. 58.) Ille bene agit qua pia sunt, qui scit prius servare quie justa sunt, ut collatus in proximos rivus misericordiz de justitiza fonte ducatur. Nam multi proximis quasi opera mi-sericordize impendunt, sed injustitize facta non deserunt. Quod [Text. qui] si veraciter proximis misericordiam facere studerent, sibi ipsis debuerant prius juste vivendo misereri. Unde scriptum est: Miserers animæ tuæ placeus Deo (Eccli. xxx, 24). Qui ergo misereri vult proximo, a se trahat necesse est ori-ginem miserendi. Scriptum nanque est: Diliges proximum tuum sicut teipsum (Matth. x1x,19). Quomedo ergo alteri miserendo pius est, qui adhec injusto vivendo fit impius sibimetipsi? Unde dicitur: Qui sibi nequam est, cui bonus erit (Eccli. xiv. 5)? Ad exhibendam quippe misericordiam ut indigentibus plene exterius valeat impendi, duo sibi necessaria congruunt, id est homo qui præbeat, et res quæ præbeatur. Sed longe incomparabiliter melior est homo quam res. Qui itaque in ligenti proximo exteriorem substantiam præbet, sed vitam suam a nequitia mon custodit; rem suam Deo tribuit, et se peccato. Hoc quod minus est obtalit actori [Text., auctori], et quod majus est servavit iniquitati.

Cap. XII. — Quod-pietas et humilitas inesse debeant eleemosynariis, ud illud : Omni dato ne des tristitiam mali verbi (Eccli. xvin, 16).

(Moral lib. xx1, c. 19, n. 29, etc.) Due virtutes, humilitas scilicet et pietas, ita sibimet connexæ debent esse, ut vicaria se per opera fulciant [Text., vi-cario somper opere fulciantur]: quatenus nec bu-militas cum veneratur proximum, largitatis gratiam deserat; noc pietas cum largitur, intumescat erga indulgentiam. Itaque proximi humilitatem pietas ful ciat, humilitas pietatem, tut cum indigentem rebus necessariis nature tue consortem vides, nec per pietatem [Text., impietatem] desinas tegere, nec p superbiam negligas venerari quem tegis. Nam sunt

monnulli qui mox ut ab egenis fratribus fuerint ne- A Cap. XIV. - De desendentibus peccata sua, ad illud : cessaria postulati, post dona largituri, in eis prius contumeliosa verba jaculantur. Q il elsi rebus ministerium pietatis perficiunt, verbis tamen humilitatis gratiam perdunt, ita ut plerumque videantur [Text., videatur], quia illate jam injurim satisfactionem solvent, cum post contumelias dona largiuntur. Nec magni est operis quod postulata tribuunt, quia ipso dationis sue munere vix eumdem excessum sermonis tegunt. Quibus bene dicitur : Umni dato non des tristitiam mali verbi. Et rursum : Ecce verbum super datum bonum; et utraque cum homine justificato (Eccli. xvm, 16, 17); ut videlicet datum exhiberi debeat per pictatem, et bonum verbum tribui per humilitatem. At contra alii egenos fratres non student rebus fulcire cum possunt, sed blandis tantum sermonibus fovere, quos volumenter Jacobi prædicatio sancta reprehendit, dicens: Si autem frater aut soror nudi sunt, et indigent victu quotidiano, dicat autem aliquis cz vobis illis, ite in pace et calcfacimini et saturamini . non dederitis autem eis quæ necessaria sunt corpori, B quid proderit vobis (Jacob. 11, 15)? Quos Joannes quoque apostolus admonet, dicens: Filioli mei, non diligemus verbo, neque lingua, sed opere et veritate (1 Joan. 111, 12). Dilectio itaque [Text., namque] nostra semper exhibenda est et veneratione sermonis, et ministerio largitatis. Multum vero ad edomandam dantis superbiam valet, si cum terrena tribuit, verba sollicite coelestis magistri penset, qui ait: Facile vobis amicos de mammona iniquitatis, ut cum deseceritis, vos recipiant in æterna labernacula (Luc. xvi, 9). Si enim eorum amicitiis æterna tabernacula acquirimus, dantes procul dubio pensare debemus, quia patronis nunera potius offerimus, quam egenis dona largimur. Hine per Paulum dicitur: Vestra abundantia illorum inopiam suppleat, at et illorum abundantia vestras inopias sit supplementum (II Cor. viii, 14), ut videlicet sollicite perpendamus, quia et cos quos nunc inopes cernimus, abundantes quandoque videbimus, et qui abundantes aspicimur, si largiri negliganus, C quandoque inopes erimus. Qui itaque nunc temporale subsidium parperi tribuit, ab ea [Text., eo] postmodum perpetua recepturus, ut ita dicam, quasi ad frugem terram excelit, quæ quod acceperit ube-rius reddit. Restat ergo at nunquam elatio surgat ex munere, quando videlicet dives ex co quod pauperi tribuit, agit ut in perpetuum pauper non sit. Quisquis autem super eum cui aliquid attribuit, factu se elationis extollit, majorem culpam intrinsecus superbiendo peragit, quam extrinsecus largiendo mercedem, fitque et ipse bonis interioribus nudus, cum nudum despicit vestiens, eo quod agit ut seipso deterior flat, quo se indigenti proximo meliorem putat; minus quippe inops est qui vestem non habet quam qui humilitatem. Unde necesse est ut cum nature nostræ consortes exteriora non habere conspicimus, quam multa pobis desint dona interiora pensemus, quatenus sese super inopes cogitatio nostra non elevet, cum solerter videt quia nos tanto verius, quanto et interius indigentes sumus. Sunt D quippe nonnulli, qui pictatis sux viscera tendere quippe ad incognitos nesciust, sed solis quos per assiduitatem notitie didicerist miscrentur, apud quos nimirum plus familiaritas quam natura valet, dum quibusdam necessaria, non quia homines sunt, sed quia noti sunt, largiuntur. Sed unusquisque qui indiget, eo ipso quo homo est, ci jam incognitus non est, et apud iesam mentem plus natura valet quam

Cap. XIII. — De vitandis minutis peccatis, 'ad illud: Qui modica negligit, paularim decidit (Eccli. xex, 1).

(Reg. pastoral. part. m., cap. 33.) Qui modica spernit, paulatim decidet. Qui peccata minima flere ac devitare negligit, ab statu justitize non quidem repente, sed partibus totus cadit.

Peccasti, ne adiicias iterum (Eccli. xx1, 1).

(Moral. lib. Iv, c. 21, n. 39.) Peccasti; ne adjicias iterum. Peccato peccatum adjicit, qui male gesta etiam defendit, qui culpo suæ [Text., tenebris] etiam patrocinia desensionis adjungit.

GAP. XV. - De his qui affliguntur pro amissione tem-poratium, ad illud: De stercore boum lapidatus est piger (Eccli. xx, 2).

(Moral. lib. xv. c. 4, n. 5.) De stercore boum lapidatus est piger. Gaudia vitæ præsentis, quæ injusti æstimant magna bona, Justi ut stercora deputant, is autem qui Deum sequi noluerit, ab amore æternæ vitæ pigrescit, et quotics rerum temporalium damno percutitur, ex his nimirum affligitur, quæ justi viri velut stercora contemnunt. Qui ergo externarum [Text., ex terrenarum] rerum percussione atteritur. quid aliud quam de stercore boum flagellatur [Text.. lapidatur? ?

CAP. XVI. — De hypocritis, ad illud: Transi, hospes, et orna mensom (Eccli. XXIX, 39).

(Moral. lib. xxxif, c. 15, n. 19.) Transi, hospes. et orna mensum. Transcundo hospes ornare mensom dicituri, quia si ad altare Dei quis positus, per bona opera gioriam propriam quærit, et de osten-tatione sanctitatis ejus laus altaris extenditur, et ipse tamen apud Dominum in numero civium non habetur. Aliis ejus opinio proficit, et tamen a Deo extra-neus ipse pertransit. Mensam itaque transcundo decoravit, quia stare ad sacra voluit [Text., noluit], qui per omne quod agere studuit, ad bumanos laudes mente decucurrit. Normilli namque hominum. et apud Deum [Text., senum] reprobi sunt, et apud homines sanctitatis nomine censentur, cum et ante humanos oculos aliud ostendit vita, et ante divina judicia aliud intendit conscientia.

GAP. XVII.—De bonis et malis prælatis, ad illud: Ducem te constituerunt, noli extolli (Eccli. xxxii, 1). (Moral. lib. xxiii, c. 1, n. 8; lib. xxiv, c. 25, n. 22, et c. 23, n. 50.) Sanctæ universalis Ecclesiæ spiritualis quisque prædicator, in cunctis quæ dicit so-lerter curare inspicit, ne in eo quod recte prædicat, vitio se elationis extollat, ne vita a lingua discordet, ne pacem cum in Ecclesia annuntiat, in semetipso, dum bene dicit et male vivit amittat; sed studet summopere contra maledicos rumores adversantium, et defendere loquendo quod vivit, et ornare vivendo quod dicit. Nec in his omnibus suam, sed actoris [Text., auctoris] gloriam quærit, atque omnem sa-pientiæ gratiam, quam ut loqueretur accepit, non suis se æstimat meritis, sed eorum intercessionibus pro quibus loquitur, accepisse. Sicque dum se infra deficit, superest, quia nimirum sum mercedi magis proficit quod bona qum exercere prevalet, alienis mericis reddit, indignum se omnibus judicat, etiam dum dignius cunctis vivit. Scit enim quod bona quæ innotescunt hominibus, sine periculo vix esse possunt, et quamvis sapientem esse se sentiat, vellet tamen esse sapiens nec videri, aque hoc sibi omnimodo quod loquendo proditur pertimescit, et si liceat tacere appetit, dum esse multis tutius silentium cernit, eosque se | Text., esse | feliciores putat, quos intra sanctam Ecclesiam locus inferior per silentium occultat. Et tamen ut sancta Ecclesia defendatur, quia ad loquendum vi charitatis impellitur, ex ne-cessitate quidem officium locutionis suscipit, sed ex magno desiderio otium taciturnitatis quærit, hoc servat voto, illud observat [Text., exercel] ministerio. Hanc autem dicendi formulam arrogantes ignorant, neque enim loquuntur quia causa eveniunt, sed causas evenire optant [Texi., appetunt], ut loquantur. Ipsi etiam, sicut sæpe novimus, inordina-tum sibi metum a subditis exigunt; et non tam propter Dominum quam pro Domino venerari volunt; intus enim se tumore cordis extollunt, cunctosque subditos in sul comparatione despiciunt, nec con-

descendendo consolantur [Text., consulunt], sed A ne usu roboretur. Difficile enim in se quisque invedeminando premunt, quia videlicet alta cogitatione teratam superbiam deprehendit, quia nimirum hoc se erigunt, et æquales se esse illis quibus cos præesse contigit, non agnoscunt. Contra hunc tumorem prælatorum dicitur : Ducem te constituerunt : noli axtolli, sed esto in illis quasi unus ex iltis (F.ccli. XXXII. 1). Hunc tumorem Dominus per prophetam in pa-storibus increpans, ait: Vos autem cum austeritate imperabalis eis, et cum potentia (Ezech. XXXIV, 4). lpsa en:m bona que subditis dicunt, dominando po-tius quam consulendo proferunt; quia videlicet quidquam eis quasi ex æquo dicere, seipsos existimant dejecisse; singularitate autem gaudent culminis, et non æqualitate conditionis. Unusquisque autem superbus rector toties ad culpam superbiæ [Text., apolatasiæ] dilabitur, quoties præesse hominibus delectatur, et honoris sui singularitate lætatur, sub quo enim sit non considerat, et quod æqualibus quasi non sit æqualis, exsultat. Unde autem hæc vitiorum radix pullulat in corde regentium, nisi ex imitatione ilius qui despectis angelorum societatibus, dixit: B Ascendam super allitudinem nubium, similis ero Allissimo (Isai. xiv, 14)? Rectores ergo quoties extol-luntur in eo quod cæleros regunt, toties per lapsum superbiæ a summi rectoris servitio separantur; et cum æquales sibi subditos despiciunt, ejus super se dominium, sub quo omnes æquales sunt, non agnoscunt. Quia vero dominando præsunt, exemplo sue superbiæ subditos ad impietatem trahunt, ad viam autem pietatis ducerent, si corum oculis humilitatis exempla monstrarent. Dux autem est impius, qui per tumorem a tramite veritatis exorbitat, et dum ipse in praceps ruit, ad abrupta sequentes invitat. Dux est impius, qui per tumoris exempla viam osten-dit erroris. Paulus impius dux esse [Text., dux esse impietatis] metuebat, cum potestatis sum celsitudi-nem reprimebat, dicens: Nec quærentes ab kominibus gloriam, neque a robis, neque ab aliis, cum possimus oneri esse ut Christi apostoli; sed facti sumus parvuli in medio restrum (I Thess. 11, 6). Parvulus in medio eorum suerat factus, quia timebat ne si inter discipulos honorem sue celsitudinis vindicaret, exemples de la constant de la constan pla elationis ostenderet. Timebat nimirum ne dum sibi ipse potestatem pastoralis potentia quareret, grex subditorum [Text., subditus] per abrupta sequeretur, et ad impietatem sequentes duceret, qui pietatis officium suscepisset. Unde necesse est ut is qui priest, que exempla subditis præbeat solerter attendat, et tantis se sciat vivere, quantis præsse, ac vigilanter inspiciat ne in eo quod prælatus est intamescat, ne jura debitæ potestatis immoderatius ex gat, ne disciplinæ jus in rigorem mutetur superbir, et unde a perversitate subditos restringere poterat, inde magis intuentium corda pervertat, ne ut dictum est, impietatis dux per officium pictatis existat. Non autem debet hominum ducatum suscipere, qui nescit homines bene vivendo præire, ne qui ad hoc eligitur ut aliorum culpas corrigat, quod rese-care debuit irse committat. Hinc inde se ergo qui præsunt conspiciant | Text., circumspiciant |, ut sibi D subditis vivant, ut bonum quod faciunt, et intra sinum mentis abscondant, et eo ad provectum sequentium exempla rectæ operationis impertiant, ut subditorum culpas animadvertentes corrigant, nec tamen per vim ejusdem animadversionis intumescant, ut quædam leniter correpta tolerent, nec tamen disciplinæ vincula eadem lenitate dissolvant, ut quædam tolerando dissimulent, nectamen ea crescere dissimulando permittant. Laboriosa sunt ista, et nisi divina gratia fulciat, ad custodiendum difficilia. Re-cte ergo de adventu judicis per Sapientiæ librum dicitur : Horrende et cito apparebit quam [Text., quoniam] durissimum judicium in his [Text. judicium his], qui præsunt, fiet (Sap. vi, 6). Quia ergo plerumque per potestatem regiminis ad culpam prorumpitur elationis; initium [Text., unde vitium] superbia ab ipsa m ix radice secandum est, ut cum latenter ori-

teratam superbiam deprehendit, quia nimirum hoc virium quanto magis patimur, tanto minus videmus. Sic quippe in mente superbia sicut in oculis ca igo generatur, quo se hæc latius dilatat, eo vehementius lumen angustatur [Text., angustat]. Paulisper ergo elatio in præcordiis crescit, et cum se vastius extenderit, oppressæ mentis oculum funditus claudit; ut captivus animus elationis typum et pati possit, et tamen id quod patitur videre non possit. Unde ma-gnopere curandum est, ut qui regendis hominibus præfertur, apud se intra secretarium mentis in cathedra præsideat humilitatis, ennque judicanti ei a exteris foris assistitur, vigilanti oculo incessanter aspiciat, cui quandoque judici ipse de his judicandes assistat, ut quanto nunc ante eum quem non videt sollicitus [Text., sollicitus] trepidat, tanto eum cum viderit securior cernat. Penset ergo quia qui ad sa-ti-faciendum districto judici de sua tantummodo anima fortasse vix sufficit, quot regendis subditis præest, reddendæ apud eum rationis tempore, ut ita dicam, tot solus animas habet. Quæ nimirum cogitatio si assidue mentem excoquit, oninem superbize tumorem premit; et rector providus tanto jam neque superbus [Test., nec apostata] neque dux impus vocabitur, quanto ei cogitatione sollicita potestas quæ accepta est, non honor, sed onus æstimatur. Nam cui esse nunc judicem libet, huic videre tune judicem non libet, numerari enim culpæ nequeunt, quæ habenda potestatis amore perpetrantur. Tunc vero solum potestas bene geritur, cum non amando sed timendo retinetur; que ut ministrari recte valea, oportet primum ut hanc non cupiditas, sed necessitas imponat, percepta autem nec pro formidine debet deseri, nec ex libidine amplecti, ne aut pejus quis quasi ex bumilitate superbiat, si divinæ dispensationis ordinem fugiendo contemnat, aut eo jugum saperni rectoris abjiciat, quo eum super cæteros privatum regimen delectat. Potestas ergo cum percipitur, non ex libidine amanda est, sed ex longani-mitate toleranda; ut inde tunc ad judicium salubriter levis sit, unde nunc ad ministerium patienter gravis innotescit.

CAP. XVIII. — Quod per domesticos quarat diabolus decipere justos, ad illud: A filiis tuis care, et a domesticis tuis attende (Eccli. xxxn. 26).

(Moral. lib. 111, c. 8, n. 13.) A filis tuis care, et a doinesticis tuis attende. Antiquus adversarius non solum per semet psum, sed per eos etiam qui nobis adhærent, statum satagit nostræ mentis inclinare, cum enim cor nostrum sua persuasione non subruit, al hoc nimirum per linguas adhærentium repit. Hinc per prophetam dicitur: Unnsquisque se a proxime suo custodiat, et in omni fratre suo non habeat fiduciam (Jerem. 1x, 4). Hinc rursum scriptum est : Inimici hominis domestici ejus (Matth. x, 36). Callidus namque adversarius cum a bonorum cordibus repelli se conspicit, eos qui ab illis valde diliguntur exquirit, et per corum verba blandieus loquitur, qui plus cuteris amantur, ut duni vis amoris cor perforat, facile persuasionis gladius [Text, ejus] ad intimue rectitudinis munimină irrumpat.

CAP. XIX. — Quot modis tangant animum imagines somniorum, ad illud : Multos errare secerunt somnia (Eccli. xxxiv, 7).

(Moral lib. viii, c. 24, n. 42.) Aliquando somnia ventris plenitudine vel inanitate, aliquando vero illusione, aliquando cogitatione simul et illusione. aliquando revelatione, aliquando cogitatione simul et revelatione generantur. Sed duo quæ prima diximus, omnes experimento cognoscimus, subjuncta autem quatuor in sacræ Scripturæ paginis invenimus. Somnia etenini nisi pleruinque ab occulto hoste per illusionem flerent, nequaquam hoc vir sapiens indicaret dicens: Multos errare secerunt somnia, et illusiones vanæ (Eccli. xxxiv, 7). Vel certe: Nov tur, tune vinilanter abscidatur, no provectu vigeat, augurabimini, nec observabitis somnia (Levit. xix, 26).

ditur, quæ auguriis conjunguntur. Rursum nisi alimando ex cogitatione simulet illusione procederent. Salomon minime dixisset: Multas curas sequentur somnia (Eccle. v., 2). Et nisi aliquando somnia ex mysterio revelationis orirentur, Joseph præferendum se fratribus somnio non videret (Genes. 37): nec Mariæ sponsum ut ablato puero in Ægyptum fugeret, per somnium Veritas [Text. Angelus] admoneret (Matth. 11). Rursum nisi aliquando somnia cogitatione simul et révelatione procederent, nequaquam Daniel propheta Nabuchodonosor visionem disserens, a radice cogitationis inchoasset, dicens : Tu rex cogitare capisti in stratu tuo quid esset futurum post hæc; et qui revelat musteria, ostendit tibi quæ futura [Text. ventura] sunt (Daniel. 11, 29). Et paulo post : Videbas, et ecce quasi statua una grandis; statua illa magna, et statua |Text. statura | sublimis stabat contra te, etc. (Ibid., 31). Daniel itaque dum somnium, et [Text. ad] implendum reverenter insinuat, et ex qua ortum sit cogitatione manifestat, patenter ostenditur quia hoc B plerumque ex cogitatione simul et revelatione generetur. Sed nimirum cum somnia tot rerum qualitati-Lus alternent, tanto eis difficilius credi debet, quanto et ex quo impulsu veniant facilius non elucet. Sæpe namque malignus spiritus his quos amore vitæ præsentis vigilantes intercipit, prospera etiam dormientibus promittit, et quos formidare adversa considerat, eis hoc durius somnii imaginibus intentat, quatenus indiscretam mentem diversa qualitate afficiat, camque aut spe sublevans, aut deprimens timore, confundat. Sepe etiam sanctorum corda afficere somniis nititur, ut ab intentione cogitationis solidæ ad tempus saltem momentoque deriventur, quamvis ipsi protinus animum ab illusionis imagine [Text. imagina-tione] discutiant; sed hostis insidians quo eos vigilantes minime superat, eo dormientes gravius impugnat; quem tamen hoc maligne agere superna di-spensatio benigne permittit, ne in electorum cordibus ipse saltem a passionis præmio somnus vacet.

CAP. XX. - De victimis impiorum, ad illud: Oui offert sacrificium de substantia pauperis (Eccli. XXXIV, 24).

(Reg. pastoral. part. 111, cap. 23, admon. 21.) Aliud est pro peccatis misericordiam facere, aliud pro misericordia facienda peccare. Quæ jam nec misericordia nuncupari potest, quia ad dulcem fructum non proficit quæ per virus pestiferæ radicis amarescit. Hinc est enim quod ipsa etiam sacrificia per Prophetam Dominus reprobat, dicens: Ego Dominus diligens judicium, et odio habens rapinam in holocaustum (Isa. Lzi, 8). Hine iterum dicit: Hostiæ impiorum abominabiles, quia offeruntur es scelere (Prov. xx11, 27). Sæpe enim indigentibus subtrahunt quod [Text. quæ Deo] indigentibus largiuntur, sed quanta cos animadversione renuat per quemdam Sapientem Dominus demonstrat, dicens : Qui offert sacrificium ex substantia pauperis, quasi qui victimat filium in conspectu patris sui (Eccli. D xxx1v, 24). Quid namque esse intolerabilius potest quam mors filii in conspectu [Text., ante oculos] patris? Hoc itaque sacrificium quanta ira aspiciatur ostenditur, quod orbati patris dolori comparatur. CAP. XXI. -– De iterantibus peccata sua, ad illud:

Qui baptizatur a mortuo, etc. (Eccli. xxxiv, 30).

(Reg. pastoral. III part., cap. 30, admon. 31.)
Qui baptizatur a mortuo, et iterum tangit illum, quid
prodest [Text. proficit] lavatio ejus? Baptizatur
quippe a mortuo, qui lavatur [Text. mundatur] fletibus a peccato; sed post baptisma mortuum tangit, qui culpas post lacrymas repetit.

II. — De quotidianis flagellis hominum, ad illud: Grave jugum super filios Adam (Eccli. xL, 1). (Moral. lib. xxiv, c. 4, n. 7; lib. viii, c. 32, n. 52 seq.; lib. xi, c. 49, n. 66; lib. viii, c. 32, n. 55.) PATROL. LXXIX.

Ouibus profecto verbis cuius sint detestationis osten- A Grave jugum super filios Adam a die exitus de ventre matris corum, usque ad diem sepulturæ in matre [Text. matrem] omnium. In Adam quippe primo homine a Domino [Text. Deo] recedente, repulsi a paradisi gaudiis in hanc mortalis vitæ ærumnam cecidimus, et quam gravem culpam serventis suasione commisimus, pœnæ nostræ ultione sentimus. Hic enim lapsi, nihil extra Deum nisi quo affligeremur invenimus. Et quia per oculorum visum carnem secuti sumus. de ipsa carne quam præceptis Dei præposuimus, fla-gellamur. In ipsa quippe quotidie gemitum, in ipsa cruciatum, in ipsa interitum patimur, ut hoc nobis mira dispensatione Dominus in pœnam verteret, per quod fecimus culpam, nec aliunde esset interim censura supplicii, nisi unde fuerat causa peccati, ut ejus carnis amaritudine homo erudiretur ad vitam, cujus oblectatione superbe [Text. superbiæ] pervenit ad mortem. Homo quippe serpentis persuasionibus captus, dum Domini præcepta contemnens, eum eccando dereliquit, humilitatis arcem deserens, ad peccando dereliquit, numinatio alcomi infirmitatis jugum superbiendo pervenit, et cervi-cem cordis erigendo supposuit : quia qui subesse cem cordis erigendo supposuit : quia qui subesse divinis jussionibus noluit, sub suis se necessitatibus stravit. Quod melius ostendimus, si ea quæ dejectus sustinet, et prius carnis, et post pondera mentis exprimamus. Ut enim taceamus hoc quod dolores tolerat, quod febribus anhelat, sua quadam ægritudine constringitur ipsa hæc nostri corporis quæ salus vocatur. Nam otio tabescit, opere deficit, inedia deficiens cibo reficitur ut subsistat, refectione lassescens, abstinentia relevatur ut vigeat, aqua perfunditur ne arescat, linteis tergitur ne ipsa nimis perfusione liquefiat, labore vegetatur, ne quiete torpeat, quiete resovetur, ne laboris exercitatione succumbat. Fatigatur vigiliis, somno reparatur, oppressa somno vigiliis excutitur, ne sua pejus quiete lassetur. Vestibus tegitur, ne frigoris adversitate penetretur, quæsito calore deficiens aurarum flatu refovetur, cumque unde molestias invenit, unde molestias fugere quæsivit, male sauciata, ut ita dixerim, de ipso suo medicamine languescit. Remotis ergo lebribus, cessantibusque doloribus, ipsa nostra salus ægritudo est, cui curandi necessitas non [Text. nunquami deest, quot enim solatia ad vivendi usum quærimus, quasi tot nostræ ægritudinis medicamentis obviamus; sed ipsum quoque medicamen in vulnus vertitur, quia exquisito remedio paulo diutius inhærentes, ex eo gravius deficimus quod provide ad refectionem paramus. Sic nimirum debuit præsumptio corripi, sic sic superbia sterni, quia enim elaturus semel spiritum sumpsimus, ecce defluentem [Text. defluens] quotidie portamus luctum [Text., lutum]: ipsa quoque mens nostra a secreti interioris gaudio [Text. securo] exclusa, modo spe decipitur, modo pavore vexatur, modo despiciendo dolore deji-citur, modo falsa hilaritate relevatur. Transitoria pertinaciter diligit, corumque amissione incessanter atteritur, quia et incessanter cursu rapiente permutatur. Rebus autem mutabilibus subdita, et a semetipsa variatur, nam quærens quod non habet, anxia percipit, cumque hoc habere cœperit, tædet hanc percepisse quod quæsivit. Amat sæpe quod despexerat, despicit quod amabat, cum labore quæ æterna sunt discit, sed corum repente obliviscitur, si laborare desierit. Diu quærit ut parum quid de summis inveniat, sed ad consueta citius relabens, nec parum in his quæ invenerit perseverat. Erudiri appetens, vix suam ignorantiam superat, sed erudita, gravius contra scientiz gloriam pugnat. Vix carnis suze sibi tyrannidem subjicit, sed tamen adhuc intus culpa imagines tolerat, cujus jam foris opera vincendo restrinxit. In actoris [Text. auctoris] sui inquisitione se erigit, sed reverberatam hanc corporearum rerum amica caligo confundit. Semetipsam qualiter incorporea corpus regat intueri vult et non valet. Requirit mire quod sibi respondere non sufficit; et sub eo ignara deficit, quod prudenter requirit. Amplam

se simul et angustam considerans, qualem se veraci- A ceptione huius Sepientia Joseph arivatum dia ter æstimet ignorat : quia si ampla non esset , ne-quaquam tam investiganda requireret , et rursus si angusta non esset, hoc ipsum saltem quod ipsa requirit inveniret. Quia cego repulsus home et a carne molestias, et a mente questiones tolerat, grave nimirum pondus semetipsum portat, undique langueribus premitur, undique infirmitatibus urgetur, ut qui relicto Deo se sibi ad requiem sufficere credidit, nihil in se nisi tumultum perturbationis inveniret, inventumque se fugere quiereret . sed actore [Text auctore] contempto, quo se fugeret non haberet. Si subtiliter etiam consideretur opme quod hic agitur, expulsi hominis gravis possa et miseria est. Qued enim multa cautela custoditur salus corporia, qued etiam custodita amittitur, amissa cum gravi delore [Text. labore] reparatur, et tamen reparata semper in dubio est, quid boe aliud quam mortalis vitte miseria est? Quod amamus amicos, suspecti ne offendi valeant, formidamus inimicos, atque de eis securi non sumus utique ques formidamus, quod plerumque inimicis loquimor, et nonnanquam pura verba proximorum, et multum nos fortasse diligentium. quasi verba suscipimus inimicorum, et qui falli nunquam vel fallere volumus, ex cautela nostra gravius erramus. Quid itaque hoc sisi humanæ vitæ gravis pona [Text. miseria est] est? Quod amissa ocelesti patria repulsus homo delectatur emilio, gravatur curis; et tamen cogitare dissimulat quam grave sit. quia multa cegitautur. Quod privatus est interno lumine, et tamen in bac vita diu vult perseti cacitatem suam, quid hoc aliud quam de pena nostra nata miseria est? Sed quamvis die hic stare desideret, ipso tamen cursu mortalis vitre impellitur, ut egrediatur : cujus infirmitatis pondera bene quidam sapiens contemplatus, ait: Grave jugum super filico Adam, a die exitus de ventre matris corum, ueque ad diem tepulturæ in matre [Toxt., matrem] omnium.

-Quod mettor sit discretus homo pec- & cans quam indiscretus bene agens, ad illud : Melior est iniquitas viri quam benefaciens mulier (Eccli. XLH, 14).

(Moral. fib. x1, cap. 49, n. 65.) Melior out iniquitae viri, quam benefaciens mulior. Vir etenian fortis quilibet et discretus vocatur, mulier vero mens infirma vel indiscreta accipitur. Et sæpa contingit ut etiam discretus quisque subito labatur in eulpam, atque indiscretus alius et infirmus bonam exhibeat operationem. Sed is qui indiscretus atque infirmus est, nonnunquam de eo quod bene egerit amelius elevatur. atque gravius in culpam cadit, discretus vero quisque etiam ex eo quod male se egisse intelligit, ad districtionis regulam arctius se reducit, et inde aktius ad justitiam proficit, unde ad tempus a justitia coci-disse videbatur. Qua in re recte dicitur: Melior est iniquitas viri quam benefaciens mulier, quia nonnun-quam etiam culpa fortium occasio virtutis lit, et virtua infirmorum occasio peccati.

Cap. XXIV. — De Sapientia, ad illud: Sapientiam scribæ in tempore otii (Eccli. xxxvIII, 25).

(Moral. lib. xvni, c. 43, n. 68 et 69; lib. v, c. 4, n. 5, 6 et 55.) Sapientia in tempore otii : et qui minoratur actu, ipse percipiet eam. Nullus quippe eam plene recipit, nisi qui ab omni se abstrahere actionum carnalium fluctuatione contendit. Sed quid quod plerosque antiquorum patrum novimus banc sapientiam et in rinsecus vivaciter tenuisse, et curas mundi extrinsecus solemniter ministrasse? An per-

qui famis tempore tetius Ægypti curas suscipien non solum Ægyptiis alimenta præbuit, sed vitas quoque exterorum advenientium ministe gervavit (Genes. XLE, 43, seq.)? An ab bac sap Daniel alienus exetitit, qui a Chaldmorus in Babylonia princeps magistratuum effectus, tanit majoribus curis occupatus est, quanto et subbimies dignitate omnibus prabans (Bun. 11)? Quia ver aliquando qui solam coslestem patriam ditigume terrenze patrize curis subjecent, pleni superna su pientia discornunt qualiter debeant vacare ad aliu intrinsceus, et ad allyd extrinscens occupari, et a forte occulta Dei ordinations aliquid eis non appetentibus de hujus speuli curis imponitur, cod quen diligent, et præ amore ejus intrinsceus solam ejus desiderent visionem, præ timore vere ejus im-positam sibi extrinsceus humiliter expleent actionem, ut et vacare Deo appetant ex gratia dilectionis, e rursum curas superimpositas ex conditione expleant servitutis. Cumque occupationes extrinsecus perstrepunt, intrinsecus in amore pacatissima quies tenetur, alque occupationum tumultus exterius perstrepentes dispensat interius præsens judex ratio, et tranquillo moderamine ea que sirea se minus tranquilla sunt, disponit. Sicut enim vigor mentis frenandis praest motibus carnis, sie supe superimpesitos tumultus occupationis bene regit amor quietis, quin exteriores cura, si perverse amore non appetantur, non con-fuso sed ordinato anime ministrari queunt. Sancti enim viri nequaquam cas appetunt, sed occulto erdine sibi superimpositas gemunt, et quanty sillas per meliorem intentionom fagiant, tamen per subditam mentem portant, quas quidem summopere, si licest, vitare festimant; sed timentes occultus dispensatio-nos Dei, tement qued fugiunt, excreent qued vitant. Intrant enim ad cor suum et ibi consultant quid velit occulta voluntas Dei , seseque subdites esse debere suramis ordinationibus cognoscentes , humiliant corvicem cerdis juge divinse dispensationis. Quisquis talis est, quilibet tumultus versentur extrinseous, nunquam ad ejus interiora pervenium. Raque agitur ut et aliud intrinsecus voio, et aliud estrinsecus teneatur officio; et hac ipsa sapientia non jam tur-bulenta sique confusa, sed tranquilla corda repleantur. Mira autem divinitatis pietate agitur, cum is qui perfecto corde ad contemplationem tendit, humanis ministeriis occupatur, ut et multis infirmioribus ejus mens perfecta proficiat, et quo semetipsum imperfeetum respicit, inde ad humilitatis culmen perfectior wargat. Nonnunquam enim sancti viri unde desiderum suorum detrimenta tolerant, inde majora luera conversis afils reportant, quia dum els vacare, or appetent, non licet, rapere secum alles quibus admiscentur libet. Fit ergo mira dispensatione pietatis, ut unde se destructiores astimant, inde locupletiones ad coelestis patriæ constructionem surgant. Nonnunquam vero idcirco ad concepta desideria misime pervenium, ut ipsa intervenience tarditate, ad eadem desideria faxato mentissinu dilabentur. Et qua extenuari fortasse impleta poterant, magna dispoattione agitur ut repulsa crescant. Sic quippe morti-ficari appetunt ut jam perfecte, si ficeat, conditoris sui faciem contemplentur; sed corum desiderium differtur ut proficiat, et terditatia sue sinu autritar ut crescat. Intus itaque servant desiderium pictatis, foris autem explent ministerium ordinis, quatenus nec a perfectione per intentionem recedant, nec per superbiam dispositioni conditoris contradicant. Qui vivit et reguat per infinita meulorum secula. Amen.

LIBER TERTIUS.

De Testimoniis in Ismam prophetam.

CAPET PRINCE. - Cognovit bus possessorem snum (Isa. 1, 5).
(Moral. lib. +, c. 16, n. 25.) Gegnovit bos posses-

sorem suum, et asinus præsepe domini sui. In Scriptura sacra, aliquando per hoves Judæe operarii; per asinum gentes [Text. gentilés] populi designantur. Unde Dominus Jerusalem tendens asellum sediese perhibeter (Matth. xxi). Quid est enim sedendo asimum Jerusalem tendere [Text. venire], nist gentimative simplicia corda possidendo, ca ad visionem bes, nist federicus populus exsititt, cuius cervicem folium est prophetarum exprimitur. Mor florum et prophetarum exprimitur. Mor florum

CAP. U. - Levamini, mundi estote (Isa. 1, 16).

(Reg. past. III p., c. 30, adm. 31.) Qui admissa planguat, sec tamen decorunt, siende inaniter se mundant: quia [Text. qui] vivendo nequiter se pest inquinant, cum ideireo se lacrymie mundant [Text. lavant], ut mundi ad sordes redeant. Hinc per Isaiem dicitur: Lavantini, mundi estete (Isa. 1, 16). Pest B lavaerum enim mundus esse negligit, quisquis post lacrymas vite innocentiam non custodit. Et lavantur ergo, et nequaquam mundi sunt, quia commissa flere non desinunt, sed rursus sienda committunt.

Cap. III. — Auferte malum cogitationum vestrarum (Isa. 1, 46).

(Moral. l. xxv. c. 5, n. 7, 8; lib. xxv, c. 6, n. 11.) Occultas mentis nostræ cogitationes nullus hominum Videt, et tamen ante Dei oculos toties labimur, quoles à recto itinere infirma cogitatione declinamus. Mine per prophetam clamat, dicens : Auferte malunt togitationum vestrarum ab oculis meis. Hoc nimirum dicens, vim coopertæ nostræ malitiæ quasi ferre se non poset testature. Quæ cooperta illi esse non po-test, quis videliest importune qua conspectul inge-ritur, quidquid a nebis illicitum mente [Text. oc-culte] cogitatur. Omnia enim, sicut scriptum est, Muda et aperta sunt oculis ejus (Hebr. iv, 13), et mala hominum, nec cogitata ignorat, nec perpetrata C obliviscitur, fisi ab ejus oculis pœnitendo deleantur. Quid ergo faciemus de malis operibus, si a Deo sub-filiter omnia, non solum facta, sed saltem cogitationes pensantur, et ab eo districte judicabuntur? Nunc ergo dum possumus, a conspectu æterni judicis et male cogitata et pejus perpetrata deleamus. Revo-comus ante oculos cordis quidquid perverse eginus; per nequitiam præsumptionis nihil sibi nostra blandiatut infirmitas, et in his que recolit, seipsam delicate non palpet, sed quanto sibi mali male fit conscia, tanto in se benignius sit severa. Proponat contra se futurum judicium, et quæque in se sentit districte ferienda per sententiam judicis, hæc in se feriat pie per pœnitentiam conversionis.

CAP. IV. - Quiescite agere perverse (Isa. 1, 16).

(Moral. 18b. 11, c. 38, n. 60.) Quieselle agere perverse, discite benefacere, et venite, et arguite me. Ei namque quem arguimus, rationis auctoritate contra-imus. Quid est ergo quod Dominus agere sancta nos D admonens, adjungit: Ventte, et arquite me, nisi quod aperte insinuat quantam bonis actibus fiduciam præstet? Ac si patenter dicat : Recta agite, et animadversionis mese motibus, non jam per deprecationis gemitum, sed per fiduciam auctoritatis obviate. Hinc enim Joannes dicit: Si cor nostrum non reprehendeoff nos, Aduciam habemus ad Deum (I Joan. 111, 21). Minc est and arguentem Deminus non habuisse se queritar per prophetam, dicens : Questoi virum que Interponeret sepem, et slaret oppositus contra me, ne Assiparem eam, et non inveni (Ezech. 1111, 30). Hinc Isalas graviter deplorat, dicens : Iniquitates nosmo quasi ventus abstulerant nos, nec est qui invocet nomen Suum, qui consurgat et tenent te (Isa. LXIV, 7).

Cap. V. — Erit in novissimis diebus præparatus mons domus Domini (Isa. 11, 2).

(Moral. lib. xxxm, c. 4, n. 2; lib. u, hom. 1 in

lari mons ponitur, aliquando incarnatus Dominus, aliquando apostata angelus designatur. Cum vero piurali numero montes nominantur, aliquando celsitudo apo-Stolorum et prophetarum exprimitur. Monanamque ha minum signat. Sicut Isaias incarnandum prospicient cum esse venturum per prophetis spiritum sublevatus, sit fEt èril in nevissimis diebus præparalus mons do mus Domini in vertice montium ; domus enim Domini Israelitiens populus fuit. Mons itaque domus Domini ille appellatus est qui ex Israelitheo populo incarnazi dignatus est. Fuerunt autem in codem popule sancti viri qui montes jure vocarentur. Quia per vite meritum ad coelestia propinquaverunt. Sed incarnatus Domines istis montibus equalis non fuit, qui a natura vite [Text. quia matteram, vitam] merita omnium ex sue divinitate transcendit. Unde et recte mons super yerticem montiem dicitar, quià excelsus ex divinitate sua inventus est étien soper caedmina sanctorum, ut sur inventus ese cumi super cacumina sanciorum, ut hi qui multum in Demino profecerent [Text. profe-cerant], cjus vestigie vin patriciscent tangere ex ver-tice cogitationie. Mone iteque est in vertice montium incarnatus Dominus, transcendens celsiminem prothetarum. Russum per monten angelus apostati designatur, sicut sub Babylonis regis specie de anti-quo hosto per cumdom lesiant in sequentibus dickut prasdicationibus: Super monten caliginosum farati presidentement : 2000 montem canginosim apare signum (lea. xii., 2). Predicatores quippo sancti sti-por caliginosum montem signum elevant, quandu contra Satams superbiam qui supo sub mebula simu-lationia absonditur, virtuesm crucis essettent.

Cap. Vk. — Ingredere in petrain, abscondere fossa humo (Isa. 11, 10).

(Moral. l. xxx, c. 27, n. 55.) Cordis nostri duritia crebris persecrutationum ictibus est rumpenda, sicut ad Isaiam Dominus dicit: Ingredere in petram, ebscendere facet humo a facie timeris Bonnisi, et a gloria nasjectate ejus. Petram ingredinur, cum torperis [Fest. cordis] nostri duritiam penetremus, et facie timoris Bomini fossa humo abscendinur, et tercence cogitationes egerentes, als ira districti fudicis in humilitate mentis nostre colamur. Quo enim plus terra fodiendo projectur, co parimentum sent-per inferius demonstratur. Undo et nos si a nobies studiosius terrenas cogitationes ejechnus, que sped nosipses abscendamur humilius, inveniurus facec enim quis divini judicis dies imminet, quasi ipea jam timoris ejus facies apparet, tantoque magis necesse est ut unusquisque illum terribilius timeat, quanto jam gloria majestatis ejus appropiuquat. Quid ergo agendum est, quove lugiendum? quo enim quis latere potest eum qui ubique est? Sed ecce petram ingredi, fossa humo occultari præcipimur, ut videlicet cordis nostri duritiam disrumpentes, eb fram invisibilem declinemus, quo ab amore rerum visibilium apud nosipsos in corde subtrahimur, ut cum pravæ cogitationis terra ejicitur, mens apud seipsaur tanto tutius, quanto humilius abscondatur.

CAP. VII. — Quiescite ab homine cujus spiritus in naribus ejus est (Isa. n. 22).

(Moral. l. xx, c. 28, n. 51.) Quietcie lib homine cuius spiritus in naribus efus est, quia excelsus reputatus est ipse. Maribus preselentia designatur, quia sepe id quod non videmus, edore comprehendimus, ita ut nonnulla ree, etiam cum longo jaccant, fragranta nobis suse qualitatis innotescant, dumque per parese spiritum ducimus, plerumque aliqua et invisa presecienus. Redemptoris ergo nostri spiritus case in naribus dicitur, ut videlicet scientia illius case in naribus dicitur, ut videlicet scientia illius case in presecientia designetur, quia quesconque se scire in natura humanitatis innotuit, hace nimirum ante sucula ex divinitate presecivit. Qui unde apritumi in maribus habuit [Text. habuerit] propheta embjungit e Quia excelsus reputatus est ipse. Ac si diceret: hy inferioribus ventura desuper presecit [Test. presecivie], quia ad isua de cablestibus ventit.

CAP. VIII. - Peccatum suum sicut Sodoma

prædicaverunt (Isa. m. 9).
(Moral. lib. Iv, c. 27, n. 31; Regul. past. m part., 51, admon. 32.) Sunt quidam qui postquam Deum in mente contempserint, multo magis humana ledicia spernunt, et omne malum quod appetunt. mulla aperta verecundia retardati, audaciter peragere non erubescunt. Cum vero pravus quisque impudenter innotescit, quo liberius omne facinus perpetrat. eo etiam licitum putat, et quod licitum suspicatur, in hoc procul dubio multiplicius mergitur. Unde scriptum est : Peccatum suum sicut Sodoma prædicaverunt, nec absconderunt. Peccatum enim suum si Sodoma absconderet, adhuc sub timore peccaret; sed funditus frena timoris amiserat, quia ad culpam nec tenebras requirebat.

CAP. IX. — Popule meus, qui te beatificunt, ipsi te decipiunt (Isa. 111, 12).

(In Ezech. l. 1, hom. 9, n. 15.) In omni quod de nobis dicitur, tacite [Text. semper taciti] recurrere B ad mentem debemus, interiorem testem et judicem guærere. Quid enim prodest si omnes laudent, cum conscientia accuset? aut quid poterit obesse, si omnes nobis derogent, et sola conscientia nos defen-dat? Hinc Isalas sit : Popule meus, qui te beatificant, ipsi le decipiunt, et viam gressuum tuorum dissipant. Qui videlicet populus ne verba suæ laudis attenderet. et in culpas altius periret, statim ei dicitur, quem aspiciat, cujus judicium pertimescat, cum subditur : Stat ad judicandum Dominus, stat ad judicandos po-pulos (Isa. 111, 13). Ac si aperte dicat : Judicia humana cur sequeris, qui stare te cœlestem scis judi-

Cap. X. — In die illo erit fructus terræ sublimis (1sa. IV. 2).

(In Ezech. l. 11, hom. 1, n. 4.) Mediator Dei et hominum Christus Jesus, non solum homo ultra homines, sed homo etiam super angelos factus est. Hinc enim de illo per Isaiam dicitur : In die illo erit fructus terra sublimis. Creator etenim poster quia pro nobis incarnatus est, fructus terræ factus est nobis. Sed jam fructus sublimis terræ est, quia homo matus in terra, super angelos regnat in cœlo, quia juxta David et Pauli vocem, omnia subjecit sub pedibus ejus (Psal. vm, 8; Hebr. u, 8); in eo enim quod illi subjecit omnia, nibil dimisit non subjectum ei.

CAP. XI. — Væ qui conjungitis domum ad domum (Isa. v, 8).

(In pastor. Reg. in part., c. 20, admon. 21.) Multiplicare large habitationis spatia cupientibus Dominus per Isaiam dicit: Væ qui conjungitis domum ad domum, et agrum ad agrum [Text. agro] copulatis, usque ad terminum loci. Nunquid habitabitis vos soli in medio terræ? Ac si aperte diceret : Quousque vos extenditis qui habere in communi mundo consortes

CAP. XII. - Nobiles corum interierunt fame (Isa. v, 13).

(Moral. lib. 1, c. 21, n. 29; lib. 1, homil. 3 in Ezech., n. 19.) Scriptura sacra aliquando nobis cibus est, aliquando potus. Cibus est in locis obscurioribus, quia quasi exponendo frangitur, et mandendo giutitur; potus vero est in locis apertioribus, quia ita sorbetur sicut invenitur. Quasi cibum et potum vidit propheta Isaias Judææ defecisse [Text., defuisse], cum diceret : Nobiles ejus interierunt same. Paucorum quippe est fortia et occulta cognoscere, multorum vero historiæ aperta sentire, et ideirco Judzze nobiles non siti, sed fame interiisse asserit, quia ii qui præesse videbantur dum totos se exteriori intelligentiæ dederant, quod de intimis discutiendo manderent non habebant. Quia vero sublimieribus ab interno intellectu cadentibus, parvulo-

A rum intelligentia et in exterioribus exsiccatur, recte illic adjungitur: Multitudo ejus siti exsaruit. Ac si aperte diceret: Dum vulgus vitæ suæ studium deserit, jam nec historiæ fluenta exquirit. Cibum vidit Jeremias Scripturam sacram qui exponendo frangeretur. cum diceret : Parvuli petierunt panem, et no erat qui frangeret eis (Thren. IV, 4); id est, infirmi quique Scripturæ facræ valentiores sententias petierunt exponendo comminui, sed qui exponere debeat non valet inveniri. Inter hæc considerare libet nos qui simus, qui usque ad sacri eloquii perscrutanda mysteria sublevamur. Certe in antiquis parentibus nostris cultores idolorum fuimus, sed ecce per spiri-tum gratize verba jam celestia rimamur. Unde hoc nobis? Sed implevit Redemptor humani generis quod per Isaiam dixit : Et deserta in ubertatem versa, advenæ comedent (Isa. v, 17). Hæc quippe prophetarum dicta deserta apud Judzeos fuerunt, quia per intelle-ctum mysticum ea excolere inquirendo noluerunt, nobis autem in ubertatem versa sunt, quia juxta bistoriam dicta, largiente Deo', menti nostra spiritua-liter sapiunt, et jam advenze comedimus, que cives legis manducare noluerunt.

CAP. XIII. - Væ qui trahitis iniquitates in funiculis vanitatis (Isa. v. 18).

(Moral. xxxIII, c. 10, n. 18.) Væ qui trahitis iniquitatis | Text. iniquitatem] in funiculis vanitatis. Per funem peccata signantur. Itaque iniquitas in funicalis vanitatis trabitur, dum per augmentum cuipa protelatur, quia enim funis addendo torquetur ut crescat, non immerito peccatum in fune figuratur. quia perverso corde sæpe dum desenditur multinlicatur.

CAP. XIV. — Anno quo mortuus est rex Osias, vidi Dominum sedentem (Isa. V1, 1).

(Lib. 11, hom. 2 in Ezech., n. 14.) Sciendum est, quia quandiu in hac mortali carne vivitur, nullus ita in contemplationis virtute proficit, ut in ipso jam incircumscripto luminis radio mentis oculos infigat. Neque enim omnipotens Deus jam in sua claritate conspicitur, sed quiddam sub illa speculatur quo anima videndo proficiat, et post ad visionis ejus gloriam pertingat. Sic namque Isaias com se Deum vidisse fateretur, dicens : Anno quo mortuus est rex Uzias, vidi Dominum sedentem super solium excelsum et elevatum; protinus adjunxit : Et ea quæ sub ipso erant, implebant templum. Quando Ozias rex superbus ac præsumptor moritur, videtur Dominus, quia com mundi hujus elatio a desiderio mentis occiditur, tunc ipsa mens gloriam Dei contemplatur. Et notandum qued Dominus super solium excelsum et elevatum sedet, quid namque est ejus solium nisi creatura angelica vel humana, cui per intellectum quem dedit, præsidet? Quod videlicet solium excelsum et elevatum dicit, quia et natura humana ad coelestem gloextenditis qui habere in communi mundo consortes minime potestis? conjunctos quidem premitis, sed contra quos vos valeatis extendere semper invenitis. D cadat, inde elevata est unde et confirmata. Templum vero hoc est q.od solium, quia æternus rex ibi ha-bitat ubi sedet. Nos ergo templum illius sumus, in quorum mentibus habitare dignatur. Sed ea quæ sub ipso erant, implebant templum, quia quidquid de illo modo conspicitur, adhuc non est ipse, sed sub ipse est. Sic Jacob angelum vidit, et vidisse se Dominium fatetur (Genes. XXVIII), quia cum mysteria [Text. ministeria, id est ministros, scilicet angelos] ejus conspicinus, jam multum est quod super nosipsos levamur. Notandum vero quod dicitur, implebant templum, quod etsi angelus appareret, infirmae tamen mentis desiderio satisfaceret [Text. satisfecit], ut si adhuc majus non potest, jam tamen minus quod videt admiretur. Ea vero quæ sub ipso sunt, implent templum, quia sicut dictum est, et cum mens in contemplatione profecerit, non jam quod ipec est, sed id quod sub ipso est contemplatur.

CAP. XV. —Ver mihi, quia tacui, quia vir pollutus labiis A CAP. XIX. — Computrescet jugum a facie otsi : ego sum (Isa. VI. 5). (lsa. x. 27).

Dialog. 1. 3. cap. 45.) Turbis popularibus admisti dum frequenter otiosa, nonnunquam vero etiam raviter noxia loquimur, os nostrum omnipotenti Deo tanto longinguum fit, quanto huic mundo proximum, multum quippe deorsum ducimur, dum locu-tione continua secularibus admiscemur. Quod bene Isaias postquam regem Dominum exercituum vidit seipsum [Text. in semetipso] reprehendit et ponituit, dicens : Væ mihi, quia tacui, quia vir pollutus labiis ego sum. Qui cur labia polluta haberet aperuit. dum subjunxit: In medio populi labia polluta habentis ego habito. Pollutionem namque labiorum habere se doluit, sed unde hanc contraxerit, indicavit, cum in medio populi polluta labia habentis se habitare perhibuit. Valde enim difficile est ut lingua sæcularium mentem non inquinet quam tangit, quia dum plerumque eis ad quædam loquenda condescendi- B mus, paulisper ab otiosis ad noxia, a levibus ad gravia verba venimus, et os nostrum ab omnipotente Deo tanto jam minus exauditur in prece, quanto amplius inquinatur stulta locutione.

CAP. XVI. - Jugum oneris ejus, el virgam kumeri ejus, et sceptrum exactoris ejus superasti (Isa. 1x. 4).

(Moral, lib. xxx, c. 25, n. 72.) Redemptori nostro gentilitatem a diaboli dominio liberanti per Isaiam dicitur : Jugum oneris ejus, et virgam humeri ejus, et sceptrum exactoris ejus superasti, sicul in die Madian. Eripiens quippe gentilitatem Dominus, superavit jugum oneris ejus, cum eam adventu suo ab illa dæmoniacze tyrannidis servitute liberavit; superavit virgam humeri ejus, cum percussionem illius qua [Text., quæ] ex perverso opere graviter deprimebat, ab humano genere redempto compescuit. Superavit sceptrum exactoris ejus, cum regnum ejusdem dia-boli qui restitera perpetratione vittorum exigere consueverat debita tributa pœnarum, de fidelium corde C destruxit. Sed quomodo hæc acta sunt audianus; subjunctum est: Sicut in die Madian. Hoc Madianitarum bellum, quod in comparatione adventus dominici a propheta vigilanter illatum est, in libro Judicum superius disertum est.

CAP. XVII. - Verbum misit Dominus in Jacob, et cecidit in Israel (Isa. IX. 8).

(Moral. lib. 11, c. 35, n. 57.) Verbum misit Dominus in Jacob, et cecidit in Israel. Jacob [Text. add. quippe] supplantator, Israel vero vir videns Deum dicitur. Quid per Jacob nisi Judaicus populus, et quid per Israet, nisi Gentilis populus designatur? quia quem Jacob per mortem carnis supplantare studuit, hune nimirum per oculos fidei gentilitas Deum vidit. An Jacob ergo missum verbum in Israel cecidit, quia eum quem ad se venientem Judaicus respuit, hunc repenie confitens populus gentilis invenit.

(Lib. 11, hom. 9 in Ezech., num. 5.) Cum Judæorum populum Isaias a fide perire cognosceret, et sanctos apostolos fortes surgere in Ecclesia pravideret, per quos multi sunt ex gentibus in fidei et vitæ fortitudine solidati, in magna consolatione locutus est, dicens : Lateres ceciderunt, sed quadris lapidibus ædificabimus. Lapis quadrus æque stat in quocunque latere ceci-derit [Text. fuerit versus]. Quos ergo lapides qua-dros accipimus, nisi quoslibet sanctos, quorum vita in prosperitate, et adversitate novit fortiter stare, nec casum in qualibet permutatione habere? Videns itaque propheta in sancta Ecclesia apostolos, martyrea et doctores surgere, et de laterum casu, id est Judæorum [Text. de Judæorum perditione] minus doluit, quia omnipotentis Dei ædificium, id est Ec-clesiam sanctam de quadris lapidibus ædificari con-

(Moral. lib. x, c. 15, n. 24, et hom. 26 in Evang., n. 4.) Computrescet jugum a facie olei. Nomine olei ipea sancti Spiritus unctio designatur: sub jugo quippe tenebamur dæmoniacæ dominationis, sed uncti sumus oleo Spiritus sancti, et quia nos gratia sancti Spiritus unxit, dominationis dæmoniacæ jugum quo libertatis nostræ colla premebantur, repulsum computruit, et a captivitatis nostræ servitute sumus liberati, Paulo attestante, qui ait : Ubi spiritus Domini, ibi libertas (11 Cor. 111, 17). De hoc rursus oleo scriptum est: Vinea facta est dilecto meo in cornu filio olei (Isa. v, i). Fijus quippe olei fidelis populus dicitur, quia ad fidem Dei interna Spiritus sancti unctione generatur.

CAP. XX. - Requiescet super eum spiritus sapientia (lsa. xi. 2).

(Lib. 11, hom. 7 in Ezech., num. 7.) Per sancti Spiritus septiformem gratiam aditus nobis cœlestis vitæ aperitur. Quam septiformem gratiam Isaias in ipso nostro capite, vel in ejus corpore quod sumus, enumerans dicit: Requiescet super eum spiritus sapien-tiæ et intellectus, spiritus consilii et fortitudinis, spiritus scientiæ et pictatis, et replebit eum spiritus timo-ris Domini (Isa. x1, 2, 3). Quos gradus de cœlestibus loquens, descendendo magis quam ascendendo numeravit; videlicet Sapientiam, intellectum, consilium, fortitudinem, scientiam, pietatem, timorem. Et cum scriptum sit: Initium sapientiæ timor Domini (Prov. IX, 10): constat procul dubio quia a timore ad sapientiam ascenditur, non autem a sapientia ad timorem reditur; quia nimirum perfectam habet sapientia charitatem et scriptum est : Perfecta charitas foras mittit timorem (Joan. 1v, 18). Propheta ergo quia de cœlestibus Deus nos ad ima loquebatur cœpit a sapientia et descendit ad timorem, sed nos qui de terrenis ad cœlestia tendimus, a timore ad sepientiam numerantes ascendimus. Est itaque primus gradus ascensionis timor Domini in mente. Sed qualis timer iste est si pietas in eo non est? Qui enim compati tribulationi proximi vel ignorat vel dissimulat, hujus timor ante Deum nullus est, quia ad pietatem non sublevatur, sed pietas per inordinatam misericor-diam [Text. add. errare solet, si fortasse pepercerit quæ parcenda non sunt. Peccata enim , cum peccata quæ parcenda non sunt, et quæ feriri gehenne ignibus possunt [Text. add. disciplinæ verbera sunt corrigenda. Sed inordinata pietas eum], temporaliter parcit, ad æternum supplicium pertrahit. Ut ergo vera et ordinata sit pictas, ad scientiam est suble-vanda, ut sciat quid ex justitia puniat, quid ex misericordia dimittat. Sed quid, si sciat quid agere quis debeat, virtutem vero agendi non habeat? Scientia ergo nostra crescat ad fortitudinem, ut cum videt quid agendum sit, hoc agere per mentis fortitudinem possit, ne a timore trepidet, et timore lapsa non valeat defendere bona que sentit. Sed sæpe fortitudo CAP. XVIII. — Lateres ceciderunt, sed quadris

Distribution in casum ruit. Sed seepe fortitudo si improvida fuerit, et minus contra vitia circumscullationes (Isa. 1x, 10). specta, ipsa sui præsumptione in casum ruit. Ascendat ergo ad consilium, ut prævidendo præmuniat omne quod agere fortiter potest. Sed esse consilium non potest, si intellectus deest, quia qui non intelligit malum quod agentem gravat, quomodo potest bonum solidare quod adjuvat? Itaque a consilio ascendamus ad intellectum. Sed quid si intellectus magno quidem acumine vigilet, et moderari se nesciat per maturitatem? Ab intellectu ergo ascendatur ad sapientiam, ut hoc quod acute intellectus invenit, sapientia mature disponat. Quia igitur per timorem surgimus ad pietatem, per pietatem ducimur ad scientiam, per scientiam ad fortitudinem roboramur, er fortitudinem ad consilium tendimus, per consiper fortitudinem au consilium tendinaus, per consilium in intellectum proficimus, per intellectum ad sapientiam pervenimus, per septiformem sancti Spiritus gratiam nobis ascendentibus aditus vitas collectis aperitur.

(Lib. 11, hom. 4 in Ezech., num. 3.) Ad audiendum (Lib. II, nom. 4 in execu., num.o.) au nuatenum verhum amnipotentis Domini, nos qui religiose in duli habitu videmur, en diversa mundi qualitate son-venimus, et en dissamilibus iniquitatibus in sancta Ecclesim ganandia congregati sumus, ita ut [Text. jam] gatanter factum esse videatur qued de repromissione Ecclesim per Isaiam dicitur: Habitabit lupus cum agno, et pardus cum hado accubabit. Lubus quippe cum agen habitat, quia ii qui in seculo ra-ptores fuerque, que maneuelle et milibus in pace conquiescunt, et pardus cum hede accubat; quia is qui poccatorum suazum maculis varius fuorit, cum co qui se despirit, ut peccatorem fateter, hamiliari consentit. Uhi at aubditur : Vitulus, at ouis, at les simul morabuntur, quia et is qui per contrium cor ad quotidianum se Deo sacrificium preparat, et alius qui tanquam leo ex crudelitate seviebet, et alter qui volut evis innocentize sure simplicitate perdurat, in caulis sancte: Ecclesize convenerant. Sequitur: Et B er parvulus minabit eos. Quis est iste parvulus, nisi is de quo scriptum est : Puer natus est nobis (Isa. 1X. 6)? Puer ergo parvulus nos simul minat habitante quia is qui paulo minus quam angeli minoratus est, corda nostra per internomi desiderium ad suum amorem incessanter accendit et per dilectionis suz chari-tatem quam nobis tribuit, in hoc nos mundo mentem agere non permittit.

CAR. XXII. -- Delectabitur infans ab ubers ouper foramine aspidis (les. 21, 8).

(Morel. EVH, c. 52, n. 51.) Antiques hostis nune Notice supres non tenendo possidet, sed tentande arrequitar, et quia intes deminium perdidit, bella solitur foris. Ille enim cum de carnelibus hominum molitur foris. His enim eum de carnemus nommum eondihus espulit, qui propter hemines ad incornationem venit. Unde per issiam dieitur: Belestableir infante ab ubere super foramine aspidis, et in carernaus naguli qui ablactatus fueris manum suom mistet, non neachunt, naque accident in mineres monte sancte moo. Guera namque infantem ab ubere, vel oum qui ablactatus faeris nisi Dominum appellat ? Quid vore foramine aspidia mal carusma appellat ? Quid vore foramine aspidia mal carusma appellat ? Quid vore foramine aspidia mal carusma appellat ? Quid vore foramine aspidia mal carusma populat spine. namine aspidis, vel caverna reguli, aisi corda signa-vit iniquerum? Quia antiques hostis, dum totum eo in corum concensu contuit, quast in ferantine proprie [Taxt. proprio] colmber tertuceus sinus actuties calligendo glomeravit, quem et aspidis appellat nomine occulte exvientem, et regulum aperte ferienter Manum ergo suem in feramme reguli, et aspidis m Manum ergo seam in foramine reguli, et aspidis mi-sit Dominus quando iniquorum cerda divina potestato tenuit, et comprehensum exinde aspidem vel regu-lum, id est diabulum, captivum traxit, ut in mente sancto cjus, quod est Ecclesia, electis ildelibus non mocerct.

CAP. XXIII. - Et desotabit Dominus linguam maris Ægypti (Isa. xı, 15).

(Meral. xxxIII, c. 10, n. 48, 19.) Incarnatus Dominus noster ab electorum suorum cordibus cuncta diabolicæ fallaciæ argumenta destruxit, et veritate D eins cognita, cuncta erroris et falsitatis doctrina conticuit. Unde per Isaiam dicitur : Et desolabit Dominus linguam maris Ægypti; lingua quippe maris Ægypti est scientia doctrinæ sæcularis. Bene ergo maie Ægyptus dicitur, quia peccati obscuritate fusca-tur, linguam vero maris Ægypti Dominus desolat, quia buius mundi falsam sapientiam per carpem se tendendo destruxit.

CAP. XXIV. — Sedebo in monte festaments (Isa. xiv, 13).

(Lib. 1. hom. 2 in Exech., num. 9.) Sedebe in monte mai, in lataribus Aquilonis. Malignus spiritus. qui has lequitar montem testamenti tecuit, quia Ju-daicum gopulum qui legem acceperat sibi in perfi-dia subjugavit. Quando enim corda dectorum tenet ... in monte testamenti diabolus præsidet. Qui etiam in lateribus Aquilonis sedet, quia mentes hominum fri-

Cap. XXI. -- Rabitabit huma sum aque (Les. 11. 6). A Sidas possides. Pro so enim qued ventus Aquilo constringit in frigore (les. xev, 44), non incongrue Aquilonis nomine torpor maligni spiritus designatur. CAP. XXV .-- Væ terræ cymbalo alarum (Isa. xviii, 1.)

(Moral. lib. xiii, c. 40, a. 45.) Sicut incarnatus Dominus in predicatione sus sauperes, idiotas et simplicas elegit, sic e contra ille damastus homo. quem in fine mundi apostata angelus accus predicandum faisitatem suam, astutes ac deptices, et hujus mundi scientiam hubenes, electurus est. Unde per isalam diciter: Ver terres cymba'o efarum, que est trans fumina Ethiopie, que mittit in mare que est trens permina accompany, que se legatos, et la veste papyri super equas. Terra quippe est væ dicitur, ille principaliter damnatus bosse est, qui alarum cymialum vocatur, quin hi qui per super-biam in altitudinem cugitationis evolant, comidem perversum hominem presidendo sonant. Que videliest terra recte trans flumina Æthiopiæ esse perhi-betur; Æthiopia enim nigrum populum mittit, et betur: Athiopia enum mgram popurum muun, co omnem hominem mundus into, quia poccaterem pro-fort, quasi nigrum Athiopia populum parit. Sed terra qui via dicitor, trans flumina Athiopia cose perhibetur, quia damnatus ille home tenta à tate iniquie est, ut omnium peccantium peccata transcendat. Qui mittit in mare legatos, quia praditranscentat. Qui mittit in mare legatos, quia predicatores suos in seculo spargit, de quibus recte subditur qualitor mittantur dum dicitur i In wasis pappri super aques. Expapyro quippe charta est. Quid itaque per papyrum nisi secularis acientin designatur? Yean engo papyri sunt corda doctorum sucularium. In vasis ergo papyri super aques legates mittere, est predicationem suem in aspientium carnalium ses-sibus penere, et definentes ad eulpam pepulos vecare. Cap. XXVI. - Custos quid de nocte (fen. xxi, 14).

(Moral, lih. vi, c. 19, n. 34; lib. xvi, c. 5), sum. 72; lib. u. c. 31, num. 51.) Judzi persecutores Redemptoris nostri, in eo divinze virtutis miracula cernehant, et tamen de ejus divinitate dubitabast, et in ippa veritatis præsentia persidize errore creati sunt, sient Isaias dicit: Custos quid de nocta custos quid de nocta custos quid de nocta? Dixii custos; venit mane et nox. Per mane, adventus dominica incarnationis intelligitur. De nocte itaque custos venit, quia humani generis protector, et manifestus in carne apparuit, et tamen hunc pressa perfidiæ suæ tenebris Judæa mintme comovit. Ubi bene ex vece custodis additur, venit mane et nox, quia per cjus præsentiam et novæ lucis primordia mando futserunt, et tamen in corde infidelium ve-tuata cacitas remansit, et a persecutorum cordibus periidiz suce tenebre non sunt deterse, querum cecitas ad crudelitatem, crudelitas usque ad aperta opera persecutionis exarsit. Nam dructriuse verstatis invidentes, opportunitatem dominica traditionis ex-quirebant. De quibus dicit Propheta : Es muc ignis adversaries consumit (Isa. xxv1, 11). Ac si aperte dicat : Males non solum ignis per vindictam post cruciat, sed nunc etiam per livorem cremat, quia qui post puniendi sunt retributionis supplicio, nunc scipsos afficiunt invidize tormento. Dum vero a doctoribus qui vera docere videbantur, flemma invidiz exersit, imperitus populus adversitatum Pharismo-rum et principum tolerare timens, concrematione pariter consumptus est infidelitatis, et a propositis invidiz flamma descendens, corda plebia subvertende succendit, implota prophetia que dicit: Zeluc apprehendit populum ineruditum (Rom. x, 2). Ac ai aperta dicat : Dum prophetarum verba pleba disentere neluit, sed crudelitatem suam verbis invidentium dedit, zeli igne periit, quia in alieuz invidin se flamma coocremavit.

CAP. XXVII. — Qui habitatis un torra Australi (Issi. xxi, 14).

(Moral. xxIII, e. 25, n. 49.) In Scriptura sacra eruditio divinæ doctrinæ designatur, sicut per Isalam dicitur : Qui habitatis in terra Australi, cum panibus occurrite fugienti. In terra Australi habitant qui in

gienti cum panibus occurrat, id est is qui jam sancto Spiritu intra Ecclesiam positus est, eum qui mala sua evadere nititur eruditionis eloquio consoletur. Fugienti scificet cum panibus occurrere, est metuenti zterna supplicia doctrinæ sacræ escas offerre, et modo tomorem terrore comprimere, modo pavorem exhortatione refevere. Quia panis refectio Scriptura sacrae non inconvenienter accipitur, per eumdem prophetam Judwis solam litteram servantibus dicitur: Quare appenditis argentum, et non in panibus (Isa. Lv, 2)? Ac si diceret : Pensatis sacra eloquia, sed non in refectione, quia dum solam speciem litteræ custoditis, de spirituali intelligentia pinguedinem iuternæ resectionis amittitis. Unde et aperte [Text. apte subjungitur: Et laborem vestrum non in saturisate (Ibid.)?

CAP. XXVIII. - Erubesce, Sidon, ait mare (lsa. p. xxIII. 4).

(Præfat. Moral., c. 2, n. 5; Regul. past. m part., c. 2, admon. 29.) Plerumque ex vita gentilium redarguitur vita sub lege positorum, et ex actione sæcularium confunditur actio religiosorum, dum isti eliam promittendo non servant que in presceptis audiunt, et isti viven lo en custodiunt in quibus nequaquam mandatis legalibus astringuntur, dum illi ultra habitum assumunt opera, et isti juxta erdinem proprium non excitant corta. Quod per Issiam breviter dicitur: Erubesce, Sidon, ait mare (Isa. XXIII, 4). In Sidone quippe figuratur stabilitas in lege positorum et religiosorum, in mare vero vita gentilium et sæcularium. Quasi ergo per vocem maris ad verecundiam Sidon addocitur, quando per comparationem vitæ gentilium et sæcularium atque in hoc mundo Auctuantium Christianorum; et religiosorum, qui muniti et quasi stabiles cernuntur, vita reprobatur. CAP. XXIX. - Erit sicut populus sic sacerdos (Isa. C.

xxiv, 2).

(In Reg. post. 11 part., cap. 7.) Ex ira justae retributionis per Isaiam Dominus minatur, dicens: Erit sicut populus sic sacerdos: Sacerdos quippe est sicut populus, quando ea agit is qui spirituali officio fungitur, quæ illi nimirum faciunt, qui adhuc de studiis carnalibus judicantur, quando in terrenis negotiis, quæ reprehendere iŭ aliis debuit, pastor animarum versatur.

CAP. XXX. - Panetur in ea murus et antemurate (Isa. xxvi. 1).

(In Exech. lib. 11, hom. 2, num. 8; ibid., part. 11, num. 5; Moral. lib. xx, c. 25.) Plerumque in sacro eloquio ex protectionis suæ munere [Text. munimine] murus dici incarnatus Dominus solet, de quo pro Ecclesite sanctæ ædificatione per Isaiam dicitur : Ponetur in ea murus et antemurale. Ipse enim nobis est murus qui nos undique custodiendo circumdat, qui ad corda nostra pertingere malignorum spirituum D cursum vetat : antemurale vero muri nostri omnes prophetæ fuerunt qui priusquam appareret Dominus in carne, ad construendam fidem prophetando missi sunt. Recte quippe antemurale vocantur qui dum subsequentem prædicaverent Dominum, quasi ante murum steterunt. In saneta ergo Ecclesia Dominus murus nobis, et prophetse ejus antemurale sunt po-siti, quia ad nos quos ipse perfecte protegit, etiam prophetarum verba in fidei constructione venerunt. Unde bene prius murus, et post antemurale ponitor, quia vocati ex gentibus nisi prius Bominum cognovissemus, prophetarum illius dicta minime susce-Dissemus.

CAP. XXXI: — Domine, exalietur manus tua ut non videant (Isa. xxvi, 11).

(Moral. vII, c. 32, n. 47.) Intellectum reproborum nunc merita obscurant, sed in die judicii cognitio

regues imminist, at et mode sequenem venta den videant, et tine eam postquem arsiserint, comant-De quibus per Isaiam dicitar : Domine, exaletur me-sus tua ut non videant; videant et confundentur. Nunc quippe æterna intelligere negligunt, vel appe-tere intellecta contemnunt, sed tuac en intelligentes desiderantesque conspiciunt, et considerate assequi pudere confusi nequaquem possunt.

Cap. XXXII. — Moraii non vivent, gigantes non re-surgent (Isa. XXVI, 14).

(Moral. XVII, c. 21, n. 30.) Mortui non vivent, gi-gantes non resurgent. Quos mortuos İsales hic nominat, nisi peccatores, et quos gigantes, nisi eos qui de peccato etiam superbiunt, appellat? Illi vero non vi-vunt, quia peccando vitam justitiæ perdiderunt, isti etiam resurgere post mortem nequeunt, quia post colpam suam inflati per superbiam, ad poenitentia remedia non recurrent.

CAP. XXXIII. -- Intra cubilia tua (Isa. XXVI. 20).

[Moral. IV, c. 26, n. 47.) Intra, [Text. in cubicula] cubilia tua, claude ostia tua. Ostia sunt desideria concupiscentize carnalis, cubilia quippe ingredimur cum secreta nostre mentis intramus, estia vero claudi-mus, cum desideria illicita coercemus.

CAP. XXXIV. — Super serpentem Leviathan vectem (Isai. xxvu, 1).

(Moral. IV, c. 9, n. 15.) Dominus angelum apostatam describens, dicit per Isaiam : Super serpentem Leviathan vectem, serpentem tortuosum. Leviathan interpretatum dicitur additamentum eorum, scilicet hominum : recte autem additamentum eorum dicitur. quia eos immortales in paradiso reperit, sed divinitatem immortalibus promittens, quasi eis aliquid ultra quam erant se addere blande spopondit. Serpens vero tortuosus vocatur, quia in eo quod se ad-dere homini promisit, tortuosis ad eum sinibus irrepsit, quia dum falso impossibilia spopondit, vere et possibilia sustulit. Quærendum vero est cur qui serpentem dixerat tortuosum, subjungens interposuit vectem, pisi forte in serpentis tortitudine fluxa mollities, in vecte autem est duritia rigiditatis. Ut ergo huncdurum designaret et mollem, et vectem mominat et serpentem. Durus est per malitiam, mollis per blandimenta, vectis dicitur, quia usque ad necem perceutit, serpens vero quia se per insidias molliter

CAP. XXXV. - Sola venatio dabit intellectum auditui (Isa. xxvin, 19).

(Moral., 11b. xv, n. 58; lib. xi, c. 29, num. 41.) Nescit impius mala que fecit, nisi cum pro elsdem malis cœperit puniri. Unde per Isaiam dicitur: Sola veratio dabit intellectum auditui. Cum enim de preceptis Dei contemptis verberari et vexari per vindictam coeperit, tunc intelliget quod audivit

CAP. XXXVI.— Ut facial opus senem (Isa. xxviii, 21).

(Lib. n, hom. 4, in Esech., num. 20.) Salutem no-stram in passione Domini contemplatus Isaias, ait : Ut faciat opus suum, allenum est opus ejus ab eo. Opus enim Dei est animas quas creavit colligere, et ad æternæ lucis gaudia revocare. Flagellari vero, et sputis illiniri, crucifigi, mori et sepeliri, non hoc in sua substantla opus Dei est, sed opus hominis pecca-toris, qui hæc omnia meruit per peccatum. Ut ergo faciat opus suum, alienum opus ejus est ab eo, quia incarnatus Deus ut nos ad suam justitiam colligeret, dignatus est pro nobis tanquam peccator homo vapulare, et alienum opus fecit, ut faceret proprium, quia per hoc quod infirmatus mala nostra sustinuit, nos qui creatura illius sumus, ad fortitudinis sue gloriam perduxit.

CAP. XXXVII. - Et erunt oculi tui videntes et cesepterem tuum (Isa. EXX, 20).

(Lib. II, hom. 34 in Evang., n. 16 et 17; Reg. past., part. III, c. 28, admon. 29.) Pensemus, cha-

pare nos videt et perfert, et ipse quem peccando despicimus, post culpam exspectare ad veniam non cessat. Aversi ab illo sumus, et tamen revocando nos, non avertitur. Quia nimirum per Isaiam post delictum misericordia vocationis exprimitur, cum averso homini dicitur : Et erunt oculi tui videntes præceptorem tuum, et aures tyæ audient verbum [Text. vocem] post tergum manentis. Humanum quippe genus Dominus in faciem mouuit, quando in paradiso condito homini, et in libero arbitrio stanti, quid facere, quidve non facere deberet indixit. sed homo in faciem Dei terga dedit, cum superbiens ejus iussa contempsit. Nec tamen superbientem Deus deseruit, quia ad revocandum hominem legem dedit. exhortantes angelos misit, in carne nostræ mortalitatis apparuit, ergo post tergum stans nos admonuit, qui ad recuperationem nos gratiæ etiam contemptus vocavit. Quod ergo generaliter dici potuit de cunctis, hoc necesse est specialiter sentiri de singulis; quasi enim coram positus Deo quisque verba monitionis B ejus percipit, cum priusquam peccata perpetret voluntatis eius præcepta cognescit. Adhuc enim ante cius faciem stare est, necdum eum peccando contemnere, cum vero derelicto bono innocentize iniquitatem eligens appetit, terga jam in ejus faciem millit. Sed ecce adhuc et post tergum Deus subsequens monet qui etiam post culpam ad se rediri [Text. redire] persuadet. Vocem ergo post tergum monentis audimus, si ad invitantem nos Dominum saltem post peccata revertimur. Superbe quidem aversos per patientiam exspectat, per præcepta clamans benigne revocat. Tanta ergo Conditoris nostri misericordia duritiam nostri reatus emolliat : nt homo qui malum quod fecit experiri percussus poterat, saltem exspectatus erubescat.

CAP. XXXVIII. -- Ut frenum erroris canticum erit vobis (Isa. xxx, 28).

(Lib. 11, hom. 6 in Ezech., num. 21.) Antiqui parentes nostri lignis servierunt et lapidibus, nos vero C per omnipotentis Dei gratiam de servitio creaturse colla mentis excussimus; et in nobis impletum est quod per Isaiam dicitur : Et frenum erroris quod erat in maxillis populorum canticum erit vobis, sicut vox sanctificatæ solemnitatis. Frenum quippe erroris maxillas populorum constrinxerat, quando idolorum errore obligata gentilitas Deo vero confessionis laudem dare nesciebat. Sed hoc ipsum frenum erroris jam nobis in canticum versum est, cum gaudendo psallimus et cantamus: Omnes dii gentium dæmonia; Dominus autem cælos facit (Psal. xcv, 5). Quia itaque hæc omnipotenti Deo [Text. Domino] dicimus psallendo, ipsum erroris nostri frenum, quod a laude Dei ora nostra ligaverat, vero Domino canticum fecimus. Bene autem dicitur : Sicut vox sanctificator solemnitatis, quia dum confessionis laudem Deo reddunus, in sanctificata solomnitate gaudemus. Respondeamus ergo moribus tantæ misericordiæ Re-

CAP. XXXIX. — Vivit Dominus, cujus ignis est in Sion (Isa. xxx1, 9).

(Lib. 11, hom. 6 in Ezech. et hom. 9, num. 20.) De amore qui hic incipitur, ut ex visione Domini in meterna patria perficiatur, Isaias loquitur, dicens: Vivit Dominus, cujus ignis est in Sion, et caminus ejus in Jerusalem. Plus est autem caminum esse quam ignem, quia et ignis parvus esse potest; in camino vero vastior flamma succenditur. Sion vero speculatio; Jerusalem visio pacis dicitur, pacem vero no-stram hic interim speculamur, ut illic postmodum plene videamus. Ex amore ergo Domini in Sion ignis est, in Jerusalem caminus; quia hic amoris ejus flammis aliquatenus ardemus, ubi de illo aliquid contemplamur, sed ibi plene ardebimus ubi illum plene videbimus quod [Text. quem] amamus.

rissimi, super nos charitatem conditoris nostri. Pec- A CAP. XL. — Super humum populi mei spines et veuren erunt (Isa. XXXII, 13).

> (Moral. xvii. cap. 17, n. 23.) Si a peccato liberi esse nequeunt, qui jam in cœlestibus desideriis conversantur, quæ peccatorum pondera tolerant, qui carnis suæ deserviunt voluptatibus? Hinc per Isaiam dicitur: Super humum populi mei spinæ et vepres ascendent, quanto magis super omnem domum gaudii civitatis exsultantis? Humum quippe populi sui Dominus electorum omnium mentem vocat, super quam spinas et vepres ascendere perhibet, quia nec ipsam quoque esse absque punctionibus vitiorum videt: domus vero gaudii civitatis exsultantis est mens pravorum, quæ dum ventura supplicia conspicere negligit, in carnis voluptate se deserens, inaniter hila-rescit. Ail ergo: Super humum populi, etc. Ac si aperte dicat: Si et illorum mentem vitia deprimunt, qui se pro cœlestis patriæ desiderio affligunt, quibus culpis substrati sunt, qui sine ulla formidine se in carnis voluntate derelinguunt?

> CAP. XLI. — Reati qui seminatis super omnes aquas (Isa. XXXII, 20).

(Moral. xxxv, c. 16, n. 39, 40.) Beati qui seminatis super omnes aquas, immittentes pedem bovis et asini. Per bovem aliquando Israeliticus populus jugo legis edomitus signatur; per asinum vero gentilis populus voluptatibus deditus indicatur. Super omnes ergo seminare aquas, est cunctis late populis Ecclessa sanctæ prædicatores fructuosa verba vitæ prædicare, pedem vero bovis et asini immittere, est vias Israe litici et gentilis populi, per præceptorum coelestium vincula religare.

CAP. XLII. — Qui ambulat in justitiis, iste in excelsis habitabit (Isa. xxxIII, 15).

(Moral. xxxi, c. 54, n. 102, lib. xxm, c. 25, n. 49; lib. 1, hom. 4, in Evang., num. 4.) Libet ad medium Isaiæ verba deducere, de activa sive contemplativa vita, et quasi uno spiritu proferantur, ab co indicare. Qui activam exprimens, ait : Qui ambulat in justitiis, et loquitur veritatem; qui excutit manus suas ab omni munere, qui obturat aures suas ne audiat sanguinem, et claudit oculos suos ne videat malum. Sciendum est quod aliquando munus ab obsequio, aliquando a manu, aliquando ab ore porrigiur; munus quippe est ab obsequio indebite impensa subjectio; nam qui nummum tribuit, munus ex manu dedit, qui vero verbum laudis impendit, munus ab ore protulit. Sed justus ab omni munere manus excutit, quia boni operis nullam retributionem in hoc mundo requirit. Quid est autem obturare aures suas, ne audiat sanguinem, nisi peccatis suadentibes que de sanguine et carne nascuntur non præbere consensum? Et quid est ne malum videat oculos claudere, nisi omne quod rectitudini adversum est non approbare? Cumque activæ vitæ virtutes expressisset, illico ab ejusdem vitæ gradibus ad quæ contemplatiodemptoris nostri, ut qui lucem cognovimus, pravoD excelsis habitabit; munimenta saxorum sublimitas e jus; nis culmina ascendatur, subjungit, dicens : Iste in panis ei datus est, aquæ ejus fideles sunt; regem in decore suo videbunt oculi ejus, cernent terram de longe. In excelsis habitare, est cor in ecclestibus pouere; licet adhuc caro in inferioribus retineatur, mentere jam in sublimibus et cœlestibus ponendo figera [Text. fixit]. Et munimenta saxorum sublimitas nostra est; cum præcedentium fortiumque patrum præcepta respicimus, et ab infima cogitatione sepa-rati, abjectaque desideria terrenæ conversationiscalcantes, ad supernam patriam per corum exemplasublevamur. Munimenta saxorum sublimitas nostra est, cum mente choris castrisque celestibus jungimur, et insidiantes malignos spiritus, stantes in arcecordis, quasi subterpositos expugnamus. Tunc etiam nobis panis datur, quia in supernis erecta intentiomternitatis contemplatione reficitur, et per contemplationis donum, gratia spiritali satiamur. Per pa-

nem enim aliquando in sacro eloquio accipitur gra- A gnatur? Struthio quippe speciem volandi habet, sed tia doni spiritalis, sieut et de sancta Ecclesia per David Dominus dicit: Pauperes ejus saturabo panibus (Psal. cxxx1, 15), quia in illa positæ mentes humilium, spiritualium replentur refectione donorum. Aquæ enim nostræ fideles sunt, quia doctrina Dei, quod bic per spem promittit, hoc illic in munere exhibet. Sapientia namque hujus mundi intidelis est, quia mansura post mortem non est. Aquæ nostræ tideles sunt, quia verba vitæ quod ante mortem insinuant, hoc etiam post mortem demon-strant. Regem in decore suo oculi nostri conspiciunt, quia Redemptor noster in judicio et a reprobis homo videbitur, sed ad intuendam divinitatis ejus celsitudinem, soli qui electi sunt sublevantur; quasi enim quamdaın fæditatem regis videre est, solam servilem formam, in qua ab iniquis despectus est. cernere. Sed ab electis in decore suo rex cernitur. quia ultra semetipsos rapti, in ipso deitatis fulgore oculos cordis figunt. Qui quandiu in hac vita sunt, quia illam viventium patriam, sicut est, videre non possunt, recte adjungitur: Cernent terram de longe.

CAP. XLIII. - Locus fluviorum rivi latissimi (lea. xxxIII, 21).

(Moral, xvIII, c. 30, n. 60.) Isaias proplieta plana sanctæ Ecclesiæ expositione verba conspiciens, et non allegoriarum tenebris obscurata [Text. obscura], exclamavit, dicens : Locus fluviorum rivi latissimi et vatentes. Testamenti enim veteris dicta, quasi angusti et clausi rivi fuerant, qui immensas scientiæ suæ sententias collectione obscurissima constringebant. At contra doctrina sanctæ Ecclesiæ, rivi et lati et patentes sunt; quia ejus dicta et invenientibus multa sunt, et guærentibus plana.

CAP. XLIV. - Inebriatus est in cœlo gladius meus (1sa, xxxiv, 5).

(Moral. xxxII, c. 23, n. 49.) Consideret homo quid slatus in terra mereatur, si et prælatus angelis, angelus in cœlo prosternitur. Unde et bene per Isaiam Domi- C nus dicit : Inebriatus est in cœ'o gladius meus. Ac si aperte diceret : Qua ira feriam superbos terræ, perpendite; si ipsos etiam quos in cœlo juxta nie condidi, pro elationis vitio percutere non peperci?

CAP. XLV. - Orientur in domibus ejus spinæ et urticæ (Isa. xxxiv, 13).

(Moral. xxxIII, cap. 4.) Peccatores quique in quo sibi male sunt conscii, in eo et alium peccantem defendunt, umbræ umbram ejus protegunt, dum et nequissimorum facta nequiores perversis patrocinils tuentur, ne dum culpa, in qua et ipsi obligati sunt in aliis corrigitur, ad ipsos quoque [Text. quandoque] veniatur. Quod factum per Isaiam Dominus sub Babylonis specie redarguit, dicens: Orientur in domibus ejus spinæ et urticæ, et pa-liurus in munitionibus ejus. Quid namque per urticas, nisi cogitationum prurigines; quid vero per spi-.nas, nisi vitiorum punctiones accipimus? In domibus igitur Babylonis urticæ et spinæ pullulant, quia in confusione mentis reprobæ et desideria cogitationum surgunt, quæ exasperent, et operum peccata quæ pungant. Sed hæc agentes habent etiam nequiores alios desensores suos. Unde et subditur: Et paliurus in munitionibus ejus. Paliurus quippe tanta spinarum circumdatione densescit, ut præ asperitate tangi vix possit. Intus ergo urtica et spina nascitur. Sed utrumque hoc exterius per paliurum munitur, quia videlicet minores iniqui mala quælibet faciunt, sed ea nequissimi majores tuentur.

CAP. XLVI. - Erit cubile draconum (Isa. xxxiv, 13).

(Morai. vii, c. 28, n. 36.) Contra perversam mentem sub Judice specie per Isniam dicitur : Erit cubile draconum et pascua struthionum : et occurrent dæmonia onocentauris et pilosus clamabit alter ad alterum (Isu. xxxiv, 13, 14). Quid per dracones, nisi malitia? quid vero struthionum nomine, nisi hypocrisis desi-

usum volandi non habet, quia et hypocrisis cunctis intuentibus imaginem de se sanctitatis insimuat, et tenere viam sanctitatis ignorat. In perversa igitur mente draco cubat et struthio pascitur, quia et latens malitia callide tegitur, et intuentium oculis simulatio bonitatis antefertur. Quid vero onocentauri nomine. nisi et lubrici figurantur et elati? Græco quippe eloquio ovos asinus dicitur, et appellatione asini luxuria designatur lubrici et elati : tauri vero vocabulo cervix superbiæ demonstratur. Onocentauri ergo sunt, qui subjecti luxuriæ vitiis et suæ carnis voluptatibus, expulsa verecundia, de opere confusionis gaudent, et inde cervicem erigunt, unde humi-liari debuerunt. Onocentauris autem dæmonia occurrunt, quia maligni spiritus valde eis ad votum deserviunt, quos de his gaudere conspiciunt, quæ flere debuerunt. Et pilosus clamabit alter ad alterum. Qui namque pilosi [Text. alii] appellatione figurantur. nisi hi quos Greci panas, Latini incubos vocant? Quo-rum nimirum forma ab humana effigie incipitur, sed bestiali extremitate terminatur. Pilosi ergo nomine cujuslibet peccati asperitas designatur; quod etsi quando quasi obtentu rationis incipit, semper tamen ad irrationales motus tendit. Et quasi homo in bestiani desinit, dum culpa per rationis imaginem in-choans, usque ad irrationabilem effectum trahit. Nam sæpe edendi delectatio servit gulæ, et servire se simulat indigentiæ naturæ. Cumque ventrem in ingluviem extendit, membra in luxuriem erigit. Pilosus autem alter ad alterum clamat, cum perpetrata nequitia ad perpetrandam aliam nequitiam provocat, et quasi quadam cogitationis voce, commissa jam culpa culpam adhuc quæ committatur invitat. Sæpe namque gula dicit : Si abundanti ali-mento corpus non reficis, in nullo utili labore subsistis. Cumque mentem per desideria carnis accenderit, mox quoque luxuria verba proprie suggestio-nis facit, dicens : Si misceri homines Deus corporaliter noilet, membra ipsa coeundi apta usibus non fecisset. Cumque hæc quasi ex ratione suggerit, mentem ad libidinum effrenationem trabit, quæ sæpe deprehensa, patrocinium mox fallaciæ et negationis inquirit, reamque se esse non æstimat, si mentiendo vitam defendat. Pilosus ergo alter ad alterum clamat, quando sub aliqua ratiocinandi specie perversam mentem culpa subsequens ex occasione culpa pracedentis illaqueat. Cumque hanc peccatorum [Text. peccata dura et aspera deprimunt, quasi convocati in ea concorditer pilosi dominantur.

CAP. XLVII. — Ibi curabit lamia, et inveniet requiem

(Isa. xxxiv, 14). (Moral. xxxii, c. 29, n. 53.) Hypocritæ et callidi homines tanto vehementius culpas suas confiteri refugiunt, quanto se stultius videri ab bominiretagnati, quanto so statuto viveri an nomini-bus peccatores erubescunt, et cum deprehensi cor-ripiuntur, detensiones objiciunt. Unde per Isaiam contra Judzam dicitur: Ibi cubavit lamia, et in-venit sibi requiem: ibi habuit soveam ericius. Per lamiam hypocritæ, per ericium vero malitiosi quique qui diversis se defensionibus contegunt, designantur. Lamia enim humanam habere faciem dicitur, et corpus bestiale. Sic omnes hypocritæ in prima facie quod ostendunt, quasi ex ratione sanctitatis est, sed et bestiale corpus est quod sequitur, quia valde iniqua sunt, que sub boni specie moliuntur. Ericii vero nomine malitiosarum mentium defensio designatur. Quia videlicet ericius cum apprehenditur, ejus caput cernitur, et pedes videntur, et omne corpus conspicitur, sed apprehensus in sphæram se colligit, pedes introrsus subtrahit, caput abscondit, et inter tenentis manum totum simul amittitur, quod totum simul ante videbatur. Sic malitiosæ mentes sunt, cum in suis excessibus comprehenduntur; caput enim ericii et pedes cernuntur, quia quo initio peccator ad culpam accessesit, et quidus vestigiis nequitia sit perpetrata cognoscitur, et tamen adductis mox excusatio-

ribus matitiosa mens introrsus pedes colligit, quia A Hat exaltabitur (Lac. xxx, 41; xviii, 44). Vallis caim cuncta infquitatis sum vestigia abscondit. Caput subtrahit, quia miris defensionibus, nec inchoasse se pravum aliquid ostendit; et quasi sphæra in manu tenentis remanet { Text. quia}, et is qui corripit, cuncta que jam cognoverat subito amittens, involutum contra [Text. intra] conscientism peccatorem tenet; et qui totum jam deprehendendo vid rat, ter-giversatione prava defensionis illusus, totun pariter Ignorat. Foveam ergo cricius in reprobis habuit; quia malitiosa mens se intra se colligons, in tenebris defensionis abscondit.

Cap. XLVIII. - In cubilibus in quibus dracenes habitabant (Isa. xxxv, 7).

(Moral. lib. xxxx, c. 26, n. 52; lib. n, hom. 1 in Ezech., num 11.) De sancta Ecctesia per Isaiam Domipus policetur, dicens : In cubilibus in quibus dracones habitabant, orietur viror calami et junci. Quid per calamum misi scriptores [Text. prædicatores], quid per juncum nisi pusilli et teneri auditores sacri eloquii designantur? Sient enim ad humorem aque et juncus et calamus nasci solet, et ex una eademque aqua utraque proficiunt, et calamus quidem ad scribendum assumitur, cum junco vero scribi non potest, sie est una doctrina veritatis, quæ multos auditores 'irrigat; quia [Text. sed] irrigati alii ad boc usque in verbo Bei proficium, ut etiam scripto-res fiant tanquam calami. Alii verbum vitæ audien-res, tanquam junci in aqua Dei stant, bonæ spei rectorum operum viriditatem tenent; sed litteras exprimere nequaquam valent. In dracenum ergo cubilibus viror calami et junci oritur, quia in eis populis, quos antiqui hostis malifia possidebat, et doctorum scientia, et auditorum obedientia coacervatur.

Cap. XLIX. - Penam circulum in naribus tuis (Isa. EEXVH, 29).

refrenatur, ne ejus sagacia contra infirmitatem hominom tantum prævaleat, quantum perditionis argumenta latenter explorat. Unde per Isaiam ab Israemarum læsione prohibetur, cum regi Babylonis di-citur: Penam circulum in naribus tuis. Per circulum divince virtutis omnipotentia, per nares insidiæ designantur. Ac si aperte diceretur: Cogitando insidias suspiras, sed explere que appetis non valendo, omnipotentiæ meæ circulum in naribus portas, ut cum rum mortom ardentius anheles, ab corum vita vacuus redeas.

Cap. L. — Vos clementis in deserto (Iss. 12., 3).

(Lib. I. hom. 7 in Evang., num. 2, hom. 20, num. 5, 5, 6.) Vox clamantis in deserto. Scilis, fratres charissimi, quia unigenitus Filius Verbum Patris vocatur. et ex vestra locutione cognoscitis; et prius vox sorens vox dicitur, quia per ejus ministerium Patris Verbum ab bominibus auditur. Qui etiam in deserto ciamat, quia derefict e et destitutæ Judææ solatium Redemptoris annuntiat. Quid autem clamaret, aperitur, cum subitur : Purate viam Domini, rectas facite semilas efus (Isu. xL, 5). Omnis qui fidem rectam et bona opera prædicat, venienti Domino ad corda audientium viam parat, ut hee vis gratice penetret, ut fumen veritatis illustret, ut rectas Deo semitas faciat, dum mundas in animo cogitationes per sermonem bonse prædicationis format. Omnis vallis implebitar, et omnis mons et collis humiliabitur. Quid hoc loco vallium nomine, nisi humiles? quid montium et col-lium, nisi superbi homines designantur? In adventu igitur Redemptoris valles impletæ, montes vero et colles humiliati sunt. Quia juxta ejus vocem: Omnis qui se exaltat humiliabitur, et omnis qui se humi-

impleta crescit, mens vere humiliatus decrescit. Quie in fide mediatoris Dei et hominum, hominis Jesu Christi, et gentifitas planitudinem gratie accepit, et Judica per errorem periidite, hoc unde tumehot, per-dictit. Omnis enim vallis implehitur, quia corda humilium sacra doctrine eloquio virtutum gratia reple-buntur, juxta hoc qued scriptum est: Qui emittie fontes in convatibus (Peal. ont, 10). Et rursum dicitur : Et valles abundabunt frumento (Peal. Exit, 16). A montibus namque aqua ditabitur, quia superbas mentes veritatis doctrina deserit. Sed fontes in convatibus surgent, quia mentes bumi ium verbum predicationis excipiunt. Jam convalles abundare frumente conspicimus, quia illorum ora pabute veritatis impleta sunt, qui mites et simplices huic mundo despicabiles esse videbantur. Omnis ergo vallis implebitur, et omnis mons et collis humiliabitur, quia in cordis humilitere perdurantes donum humiles accipient, qued apud scipsos clata cogitatione tomentes repellent. Et erunt B prava in directa, et aspera in vias planas. Prava directa flunt, cum malorum corda per juntitiam de-torta ad justitize regulam dirigentur. Et aspera in vias planas immutantur, cum unmites et tracunda mentes per infusionem superme gratice ad leuitatem mansuetudinis redeunt. Quando enim Verbum veritatis ab iracunda mente non recipitur, quasi asperilas itineris gressum pergentis repellit. Sed cum mens iracunda per acceptam mansuetudimis gratiam correctiones vel exhortationes recipit, ibi planam viam prædicator invenit, ubi prius propter asperitatem itimeris pergere, id est prædicationis gressum non va-lebat ponere. Et videbit omnis caro sabitare Dei. Quia omnis caro accipitur omnis homo. Salutare Dei, vi-delicet Christum, in hac vita cimais homo videre non potuit. Ubi ergo in hac sententia Isaias Prophetin oculum, nisi ad extremum indicii diem tetendit? Cum enim apertis cœli , ministrantibus angelis, consedentibus apostolis, in sede majestatis suze Christus ap-(Moral, lib. xxx, c. 11, n. 21.) Antiques hostis divince virtuelle commission omnipotentia a califida sua crudelitate debunt; ut et justi de munere retributionis sine fine debunt; ut et justi de munere retributionis sine fine gaudeant, et injusti in ultione supplicii in perpetuum gemant.

CAP. LI. - Omnie care femm (Isa. XI. 6).

(Moral lib. xvn, c. 8, n. 10; tib. m, c. 31, n. 45.) lealas propheta brevitatem gloris: carnalis poasens, denuntiat, dicons: Omnis care fenun, et omnis gloris ejus quasi flos feni. Iniquorum potentia flori feni comperatur, quia nimirum carnis gloria dum nitet, cadit ; dum apud se extollitur, repentino intercepta une terminatur. Et cum iniqui et superbi humiliantar in morte, carnis gloria tabescit in putredine. Intues-mer enim qualia in sepulcris jaceant divitum cadavera; que illa in exatincta carae sit imago mortis; que tabes corruptionis. Et ipsi certe erant qui extol-lebantur honoribus, habitis rebus tumebant, exteres et ex vestra locutione cognoscitis; et prius vox sonat, ut Verbum postmodum audiatur. Joannes autem Baptista ideo vox vocatus est ab Isaia, quia Verbum purecedebat. Adventum itaque dominicum precurrens vox dicitur, quia per eius ministerium Patria bes corruptionis probat.

> CAP. LII. - Super montem excelsum ascende tu qui evangetizas Sion (Isa. XL, 9).

> (Lib. 1, hom. 11, in Ezech., num. 4.) Quisquis populi speculator ponitur, in alto debet stare per vit/m, ut possit prodesse per providentiam. Hinc speculativem Isaias admonet, dicens : Super excelsum monten escende tu, qui evangelizas Sion. Ut videlicet qui prædicationis collestis locum suscipit, terrenorum operum ima deserens, ad altitudinem boam ascendat actionis, et corum qui sibi commissi sunt opera trans-cendat, quatenus subjectorum vitam tanto subtilius videat, quanto terrenis rebus quas despicit, animum non supponit, et tanto facilius subditos ad meliora pertrahat, quanto per vitto meritum de supert mat

fitudinem (Isa. x1, 51). (Monal. lib. xvin, c. 28, n. 4; lib. x1x, c. 27, nom. 50.)

Cum cuinclibet ad vitam predestinati cor durum et frigidam divini amoris igne tactum fuit, et emolitum; ille qui prius dures et fortis fuerat in esseuii amorece, ita asmurutatus ad veram fortitudinem, et ita ac exercet fortom in Dei amerem, ut quod antea its se exacest fortem in the amorem, ut quod antea audire renuchat, jem et credere et prædicare inci-piat. Hane electorum mutationem [Text. constan-tiam] Isaias intuens att : Qui confidunt in Domino mutabunt fortitudinem, assument pennas ut aquilæ, cur-rent et non laborabunt; ambulabunt, et non deficient. Mutant quippe fortitudinem, quia fortes student esse in spirituali opera, qui dudum fortes fuerant in exrae El conversi lanta virtule presens seculum fugiunt, quante hoc ante quescierunt. Assumunt autem pennas ut aquile, qui contemplando volant, current et son laborant, quia velocibus magna cel ritato prædicant. Ambulant, et non deficient, quia intellectus sui ve-locitatem retinent, ut tardioribus condescendant.

CAP. LIV. - Ponam desertum in stagnum aquæ (Isa.

xLI, 18). (Lib. 1, hom. 29, in Evang , n. 12, 13.) Cum pruci sint qui spiritualia dona percipiunt, et multi qui rebus temporalibus abundant, per hoc se divites pauperum virtutibus inscrunt, quo eisdem sanctis pauperibus de suis divitus solatium tribuunt [Text. sola-tiantur]. Unde cum per Isain vacem Dominus derelictæ gentilitati, id est sanctæ Ecclesiæ spiritualium virtutum merita tanquam deserto arbusta promitteret, ulmum pariter promittit, diceus : Ponam desertum in slagnum aque [Text. stepse aquarum], et tes-ram inviam in rivos aquarum. Desertum quippe Dominus in stagna aquarum posuit, et terram inviem in rivos aquarum, quia gentifitati, quæ prius per ari-ditatem mentis mulos honorum operum fructus ferebat, fluenta sanctæ prædicationis dedit, et ipsa ad quam prius pro asperitate sum siccitatis via præ lica-toribus non patebat, doctrinm postundum rives emanavit. Dabo in solitudine cedrum et spiname, myrtum et tignum oliuse (Isa. xl., 19). Per cedrum, quia magni odoris est, et imputribilis naturas, significantur ii qui virtutes exhibent, et signa in sua operatione, qui efficere cum Paulo valent : Christi bonus odor susurs Deo (H Cor. 1, 15); querum corda [Text. add. ita] in externo amore solidata sunt, ut ea [Text. eadem jam terreni amoris putredo nulla corrumpat. Per spinam signati sunt spirituales [Text. doctrina spiritualis | viri, qui dum de peccalis et virtutibus disserant, et modo æterna supplicia minantur, modo colestis regni gaudia promittunt, corda audientium pungunt, sicque mentem dolore compunctionis perforant, ut ab corum oculis, quasi quidam sanguis ani-mæ lacrymæ decurrant. Per myrtum vero quæ temperative virtutis est, ita ut dissoluta membra temperando constringat, signati sunt qui afflictionibus proximorom compati sciunt, corumque tribulationem per compassionem temperant. Qui dum afflictis proximis verbum, vel opem consolationis ferunt, eos ad D statum recritudinis perstringunt | Text. restringunt]. ne immoderata tribulatione in desperatione solvantur. Per olivam autem misericordes accipimus. Græce enim theos, misericordia vocatur, et quasi olivæ liquor ante omnipotentis Dei oculos misericordiæ fructus lucet. Cui adhec in promissione subjungitur: Ponam in deserto absetem, ulmum et buxum simul (Isa. xL1, 19). Qui per abietem, quæ valde crescendo ad aeris alla sustollitur, nisi ii designati sunt, qui intra sanctam Ecclesiam adduc in terris [Text. terrenis] corporibus positi, contemplando tamen cœlestia jam juxta æthera verticem mentis tollunt? Et quid per ulmum, nisi sæcularium mentes expressæ sant, quæ dum terrenis adhuc curis inserviunt, nulium spiritua-

- Mee italico charactere excusa non sunt apud sanctum Gregorium; verum præmonuimus Paterium

Cap. LIII. ... Qui confident in Domine mutabunt for- A lium virtutum fructum forunt ? Sed etel fructum proprium ulmus non habet, portare tamen vitem cum fructu colet, quia et sæculares viri intra sanctam Ecclesiam, quamvis spiritualium virtutum dona non habeant, dum tamen sanctos viros denis spirituali-bus plenes sua largitate sustentant, quid aliud quam vitem cum botris portant? Boxus vero quos allos designat, que in altem non proficit, et quamvis fructum non habeat, viriditatem tamen habet; nisi es qui intra sanctam Ecclesiam adhuc ex cetatis infirmitate bona opera ferre nea valent, sed tamen parentum fidelium credulitatem sequentes, fidem perpetuæ viriditatis tenent? Post quæ omnin recte subjungitur: Ut videant, et sciant, et recogitent, et intel-ligant pariter (lbid., 20). Ad hoc enim codrus in Ecclesia ponitur, ut quisquis a proximo odorem virtutum spiritualium trahit, ipse quoque in æternæ vitæ dilectionem non torpent, se i ad donorum cæ-lestium desideria ignescat. Ad hoc spina ponitur; ut qui prædicationis ejus verbo compunctus luerit, ipse quoque exemplo illius discat corda sequentium pra dicationis verbo compungere. Ad hoc myrtus poni-tur; ut qui in ardore i ibulationis ab ore, vel opere proximi compatientis temperamentum consolationis acce, erit; ipse etiam discat quemadmodum proximis suze consolationis temperamentum proferat. Ad hoc oliva pontur, ut qui alienze opera misericordise cognoscit, discat quemadmodum debeat indigenti proxime et ipse misereri. Ad hoc abies ponitur, ut quisquis vim contemplationis ejus agnovit, ipse quo-que ad contemplanda præmia æterna succendatur. Ad boc olmus ponitur, ut quisquis intuctur cum qui habere fructum virtutum spiritualium non valet, ai tamen cos qui spiritualibus donts sunt pleni sustentat, ipse quoque sanctorum vitæ quanta valet largitate inserviat, et coelectium bonorum botros, quos givnendo non valet, sustinendo ferat. Ad hoc buxus ponitur, ut qui habere multos adhuc in infirmitate positos veræ lidei viriditatem considerat, ipse etiam osse infidelis erubescat. Bene ergo descriptis prius arberibus di Unr : Et videant et sciant, et recogitent at intelligant pariter, quia cum intra sanctam Eccle-siam diversi bominum mores, diversi sunt ordines, messese est ut omnes discart simul, dum in ea spiritueles viri diversa qualitatis, etatis, et ordinis ad imitandum simul identur.

> Cap. LV. - Culamum quassalum non conteret (Isa. xLu, 3).

(Moral. xxxu, c. 3, a. 7.) Industrum regnum en-lamo comparatur, cum per Isaiau. apparente in ve-titate carnis Domino, dichur: Calanum quassatum non conteret, et linum fumigans non exetinguet. Quid hoc loco calami nomine, pisi Judaici populi temporale regnum denuntiat, nitens quidem exterius, sed interius vacuum? Et quia in eodem populo genus jam regale defecerat, et regnum ejus ab alienigena possidebatur, apte hoe idem regnum quassatum ca-lamum vocat. Quid vere per linum, sist ejus sacer dotium exprimitur, quod lineis vestibus utebatur? Quod quia in advento Domini charitatis arderem perdidit, quasi amisso jam igne fidel, non ardens, sed fumigans fuit. Incarnatus autem Dominus cala quassatum non confregit, et linum famigans non exstinxit, quia Judam regnum quod pene destructum jam fuerat, ejusque sacerdotium quod ignem fidel non tenebat, non potestate judicii perculit, sed cum patientim longanimitate toleravit.

CAP. LVI. - Tacui, semper silui, patiens fui (Isa. xLii, 1).

(Moral. lib. 1x, c. 23, n. 35; lib. x, c. 31, n. 54.). Deus in judicio districte peccatoribus inferet puenas, quorum in hoc sacula dia tacitus pertulit culpas. Quod breviter per Isaiam insinuat, dicens: Tacut,

multa et detrahere et addere Gregoriano textui,

semper silui, patiens sui; sicut parturiens loquar. Parturiens namque cum dolore ejicit quod diu in abditis cum pondere portavit. Post longum ergo silentium sicut parturiens Dominus loquitur, quia venturus judex qui sine ultione diu peccata [Text. sacta] hominum pertulit, quandoque cum servore examinis, quasi cum dolore mentis, quantæ animadversionis sententiam intus servaverit ostendit; et quod apud se nunc tacitus tolerat, in ultione quandoque judicii quasi cum dolore manisestat.

A alter, formans lucem, et creans lenebras, faciens pacem, et creans mala? sed creare se mala Dominus indicat, cum res bene conditas nobis male agentibus in flagellum format, ut ea ipsa et per dolorem quo seriunt, delinquentibus, mala sint, et per naturam qua existunt, bona. Unde et venenum mors quidem est homini, et tamen vita serpenti. Amore enim præsentium ab actoris [Text. auctoris] nostri dilectione recedimus: et perversa mens, dum dilectioni creatura se subdit, a Creatoris societate disjungit. Ex his ergo

CAP. LVII. — Dicam Aquiloni, Da; et Austro, Noli prohibere (1sa. xliii, 6).

(Moral. xxvII, c. 45, n. 71.) Conversis ad fidem gentibus, Judwa contradicens eos suscipere dedignatur ad cœlestium præmia retributionum, qui dudum fuerant cultores idolorum; sicut Petro dicitur post conversionem gentilium: Quare introisti ad viros præputium habentes, et comedisti cum eis? Quo contra per Isaiam Dominus dicit: Dicam Aquiloni, da, et Austro, noli prohibere. Per Aquilonem peccati frigore B constricta gentilitas, per Austrum Judæa signatur, quæ quasi meridiano sole incaluit, quia Redemptore in carne apparente, fervorem fidei prima suscepit. Aquiloni ergo, da, dicitur; cum offerre Deo suæ fidei munera gentilitas imperatur. Austro vero dicitur [Text. jubetur] ne prohibeat, quia Hebræis in fide consistentibus præcipitur, ne vitam gentium repellendo condemnent.

CAP. LYIII. — Glorificabunt me bestiæ agri (Isa. XIIII, 20).

(Moral. xxxi, c. 8, n. 11.) Apertam malorum pravitatem et hypocritarum simulationem se conversurum Dominus pollicetur, cum per Isaiam Dominus dicit : Glorificant me bestiæ agri, dracones et struthiones. Qui enim draconum nomine, nisi in aperto malitiosæ mentes exprimuntur, quæ per terram semper infirmis [Text. in infimis] cogitationibus repunt? Qui vero per struthionum vocabulum, qui pennas quasi volatum habent, sed a terra volando elevare non valent, nisi hi qui se bonos simulant designantur. qui sanctitatis vitam, quasi volatus pennam per speciem retinent, sed per opera non exercent? Glorificari itaque se Dominus a dracone vel struthione asserit, quia et aperte malos, et ficte bonos plerumque ad sua obsequia ex intima cogitatione convertit. Vel certe bestin agri, id est dracones et struthiones. Dominum glorificant; cum fidem quæ in illo est, ea quæ in hoc mundo dudum membrum diaboli fuerat gentilitas exaltat, quam et propter malitiam draconum nomine exprobrat, et propter hypocrisim vocabuto struthionum notat. Quasi enim pennas accipit gentilitas, sed volare non potuit, quæ et naturam habuit rationis, et actionem rationis ignoravit.

CAP. LIX. — Germinabunt inter herbas sicut salices (Isa. xLIV, 4).

(Moral. xxxIII, cap. 5, n. 11.) Salices tantæ sunt viriditatis, ut arescere vel radicitus abscissæ et projectæ vix possint. Unde in sacro eloquio salicum nomine, aliquando boni designantur pro viristate. Nisi enim electorum vitam per constantam suæ viriditatis exprimerent, nequaquam de sanctæ filiis Ecclesiæ dixisset Isaias: Germinabunt inter herbas sicut salices juxta præterfluentes aquas. Sanctæ enim Ecclesiæ filii inter herbas sicut salices germinant, dum inter arescentem vitam carnalium bominum, et multiplici numerositate, et perpetua mentis viriditate perdurant. Qui bene juxta præterfluentes aquas germinare perhibentur, quia unusquisque eorum ubertatem ad fructum percipit ex doctrina sacri eloquii quam temporaliter percurrit.

CAP. LX.—Ego Dominus, et non est alter (Isa. XLIV, 7).

(Moral. l. III, c. 9, n. 15.) Cum non sint a Domino creata mala, quæ nulla sua subsistunt natura; quid est quod lsaias dicit: Ego Dominus, et non est

cem, et creans mala? sed creare se mala Dominus indicat, cum res bene conditas nobis male agentibus in flagellum format, ut ea ipsa et per dolorem quo feriunt, delinquentibus, mala sint, et per naturam qua existunt, bona. Unde et venenum mors guidem est homini, et tamen vita serpenti. Amore enim præsentium ab actoris [Text. auctoris] nostri dilectione recodimus: et perversa mens, dum dilectioni creatura se subdit, a Creatoris societate disjungit. Ex his ergo ferienda est ab actore, que errans actori preposuit. ut unde culpam homo non timet superbus admittere, inde pœnam corrigendus inveniat, et tanto citius resipiscat ad illa quæ perdidit, quanto doloris plena esse conspicit quæ quæsivit. Unde bene dicitur : Formans lucem et creans tenebras, quia cum per flagella exterius doloris tenebræ creantur, intes per eruditionem lux mentis accenditur. Faciens pacem et creans mala, quia tunc nobis pax cum Deo redditur, cum hæc quæ bene sunt condita, sed non bene concupita, in ea quæ nobis mala sunt flagella vertuntur. Per culpam quippe Deo discordes existimus. Dignom ergo est ut ad pacem illius per flagella redeamus, ut cum unaquæque res bene condita nobis in dolorem vertitur, correcti mens ad auctoris pacem humiliter reformeter. CAP. LXI. - Redite, prevaricatores, ad cor (Isa, XLV1, 8).

(Moral. xxvi, c. 53, n. 61.) Hypocritæ cor suum exterius in humanis laudibus fundunt, sanctosque se esse, non quia ita vivunt, sed quia ita dicuntur, credunt. Quibus bene per Isaiam dicitur: Redite presericatores ad cor. Si enim ad cor redirent, per exterioris attestationis verba se non funderent. Nam quid viciniss est nobis corde nostro, quod intra nos est? Et tamea cum per pravas cogitationes spargitur, a nobis cor nostrum longius evagatur. Longius ergo propheta prævaricatorem vidit [Text. mitti], cum eum ad cor suum redire compellit, quia quo se exterius fudit, eo ad se unde possit redire vix invenit, quia enim ab una æternitatis intentione dividitur, cogitationum multiplicium inundatione vastatur

CAP. LXII. Descende, sede in pulvere, virgo filia Babylon (1sa. xLvu, 1).]

(Moral. lib. vı, c. 16, n. 25; lib. xıv, c. 17, n. 21; lib. vı, c. 16, n. 25.) Sub Babylonis specie per haiam menti reprobæ dicitur: Descende, sede in pulsere, sirge filia Babylon; sede in terra. Hoc loco humana mens virgo, non incorrupta, ut arbitror, dicitur, sed infecunda. Et quia Babylon confusio interpretatur, recte infecunda mens Babylonis filia vocatur, que in co quod nequaquam bona opera germinat, dum nullo ordine reciæ vitæ componitur, quasi confusione matre generatur. Sin autem virgo non insecunda, sed incorrupta dicitur, postquam statum salutis perdidit, ad confusionis suæ cumulum appellatur quod fuit. Cui apte per interpretationem divina voce dicitur, descende; in alto quippe humana mens stat, quando supernis retributionibus inhiat, sed ab hoc statu descendit, cum turpiter sese victa defluentibus mundi desideriis subjicit. Cui additur : Sede in pulvere. Quid per pulverem nisi terrenas cogitationes debemus accipere, quæ dum importunæ et silenter in mente evolant, ejus oculos excecant? Descendens itaque in pulvere resedit, quia cœlestia deserens, terrenis cogitationibus aspersa, in intimis vilescit, ubi adhuc subjungitur: Sede in terra. Quid per terram, nisi terrena actio designatur? Ac si aperte exprobrass dicat : Quia cœlesti conversatione noluisti te erigere, sub temetipsa prostrata, in terrenis actibus humiliare. Prius ergo in pulvere, et postea in terra sedere præcipitur, quia pravorum mens que ab internæ recti-tudinis judicio descendit, prius ad prava cogitania dejicitur, et postmodum ad facienda prosternitur. Sequitur: Non est solium filiæ Chaldæorum (12a. xlv11, 1). Chaldæi feroces interpretantur. Valde :- u tem feroces sunt, quia voluntates proprias sequentes,

Nonne legendum an volatum et elevari? Edit.

rena desideria, quae non solum contra conditoris. sed sæpe etiam contra percussionum verbera duram et insensibilem mentem reddunt. Sed filia ferocium solium non habet, quia mens quæ ad amorem mundi ex pravis desideriis nascitur, et eisdem desideriis obduratur, in eo quod se terrenis concupiscentis subjicit, sedem judicii amittit, nullique apud se solio præsidet, quia examine discretionis caret, et quasi a judicii sui sessione repellitur, quia per exteriores concupiscentias vagatur. Liquet enim quod mens quæ intus consilii sedem perdidit, foras se per desideria innumerabilia spargit, et quia agere intellecta dissimulat, cæcatur recte etiam ut nesciat quid agat, et sæpe justo judicio in sua voluntate relinquitur, et sub ea quæ anxie appetit laboriosissima mundi ministeria relaxatur. Unde apte illic subditur: Quia ultra non vocaberis mollis et tenera: tolle molam et mole farinam (Ibid., 2). Constat nimirum quod teneræ suæ filiæ parentes parcunt, nec duris et ser-vilibus hanc operibus alfligunt. Omnipotens ergo Deus quasi teneram filiam vocat, quando dilectam uniuscujusque animam a laboriosis hujus mundi servitiis revocat; ne dum exterioribus actibus afficitur, ab internis desideriis induretur. Sed Chaldæorum filia mollis et tenera non vocatur, quia mens pravis desideriis dedita, in eo quem anxie appetit, hujus sæculi labore relinquitur, ut foris mundo velut ancilla serviat, quæ intus Deum ut filia nequaquam amat. Unde et molam tollere, et farinam molere jubetur. Mola in gyro ducitur et farina profertur. Unaquæque vero mundi hujus actio mola est; quæ dum multas curas congerit, humanas mentes quasi per gyrum vertit, atque ex se velut farinas projicit, quia seducto corde semper minutissimas cogitationes gignit. Nonnunquam vero qui quie:us alicujus esse meriti creditur, positus in qualibet actione denudatur. Unde protinus subinfertur: Denuda turpitudine n tuam : discooperi humerum, revela crus, transi flumina (Id., ibid.) In administratione quippe operis turpitu- C do denudatur, dum vilis mens abjectaque in actionis ostentatione cognoscitur, quæ quieta prius magna putabatur. Humerum mens discooperit, quando opus suum quod ignorabatur ostendit. Crus revelat, quia quibus desideriorum passibus lucris muadi inhiet, manifestat. Flumina etiam transit, quia actiones hujus sæculi quæ quotidie ad terminum defluunt, indesinenter appetit, dumque alias relinquit, alias assequitur, quasi semper de flumine ad flumen tendit.

CAP. LXIII. - Posuisti profundum maris viam (Isa. LI, 10).

(Moral, lib. xxix, c. 12, 23.) Omnipotens Deus, qui nulla peccatorum vincula quibus constringeretur pertulit, in infernum liber ut ligatos solveret venit. et in inferm profundum electorum suorum animas erepturus intravit. Unde per Isaiam dicitur: Posuisti rofundum maris viam, ul transirent liberati. Si mare divini more eloquii, sæculum debet intelligi, nihil prohibet profundum maris inferni claustra sentiri : la hoc namque profundum maris ante Redemptoris adventum non via, sed carcer fuit, quia in se etiam bonorum animas quamvis non in locis pœnalibus clausit. Qued tamen profundum Dominus viam posuit, quia illuc veniens electos suos a claustris inferi ad cœlestia redire concessit. Unde et apte dicitur : Ut transirent liberati.

CAP. LXIV. — Qui dixerunt animæ meæ, Incurvare ut transeamus (Isa. LI, 23).

(Lib. 11, hom. 31 in Evang., num. 7, 8.) Nos, fratres charissimi, viam in nobis malignis spiritibus damus, cum terrena concupiscimus, cum ad temporalia appetenda curvamur. Hinc Isaias de immundis spiritibus dicit: Qui dixerunt anima mea [Text. tua]: incurvare ut transeamus. Recta quippe stat anima cum superna desiderat, et nequaquam flectitur ad ima, sed maligni spiritus, cum hanc stare in sua rectitudine conspiciunt, per cam transire non possunt.

nec suis parcere mortibus sciunt. Ferocia sunt ter- A Transire namque eorum jest immunda illi desideria spargere. Dicunt ergo : Incurvare ut transeamus, quia si ipsa se ad ima appetenda non dejicit, contra hanc illorum perversitas nullatenus convalescit, et transire per eam nequeunt, quam contra se rigidam in superna intentione pertimescunt. Pudeat ergo. fratres, terrena concupiscere et dorsa mentium ascendentibus adversariis præbere.

CAP. LXV. — Mundamini, qui fertis vasa Domini (Isa. LII, 11).

(In Reg. past. 11 part., cap. 2.) Nulla rector immunditia debet pollui, qui hoc suscepit officii ut in aliis quoque [Text. alienis quoque cordibus] tergat maculas pollutionis. Hinc per Isaiam dicitur: Mundamini, qui sertis vasa Domini. Vasa Domini serunt, qui proximorum animas ad interna sacraria perducendas in suæ conversationis lide suscipiunt. Apud seipsos ergo quantum debeant mundari conspiciant, qui ad æternitatis templum vasa viventia in simum [Text. sinu] propriæ sponsionis portant.

CAP. LXVI. — Ad dexteram et ad lævam dilataberis (Isa. LIV, 3).

(Moral. xxv, c. 8, n. 21.) Per Isaiam sanctæ Ecclesiæ dicitur : Ad dexteram et ad lævam dilataberis, e semen tuum gentes hæreditabit. Intrante [Text. In tanta] quippe multitudine gentium ad dexteram extenditur, dum quosdam justificandos suscipit, ad kevam quoque dilatatur, cum ad se quosdam etiam in iniquitate permansuros admittit.

CAP. LXVII. — Ego`sternam per ordinem lapides tuos (Isa. LIV, 11).

(Moral. lib. xviii, c. 35, n. 52; lib. ii, hom. 6 in Ezech., num. 4.) Venienti Ecclesie per Isaiam Do-minus pollicetur, dicens: Ecce ego sternam per ordinem lapides tuos, et sundubo te in saphyris, el ponum jaspidem propugnacula tua, et portas tuas in lapides sculptos, et omnes terminos tuos in lapides desiderabiles: universos filios tuos doctos a Domino. Stravit in sancia Ecclesia per ordinem lapides, quia in ea sanc-tas animas meritorum diversitate distinxit. Fundavit eam in saphyris, qui scilicet lapides coloris aerii in se similitudinem tenent, quia robur Ecclesiæ in animabus cœlestia appetentibus solidatur. Et quo-uiam jaspis viridis est coloris, jaspidem propugnacula eius posuit : quia illi contra adversarios pro sanctæ Ecclesiæ defensione objecti sunt, qui internis desideriis virentes, nulla torporis [Text. teporis] reprobi ariditate arescunt [Text. marcescunt]. Portas vero ejus posuit in lapides sculptos; hi quippe portas sunt Ecclesiæ, per quorum vitam et doctrinam intrat in eam multitudo credentium. Qui pro eo [Text. add. etiam] quod magnis operibus pollent, et id quod loquentes asserunt, viventes ostendunt, non puri, sed sculpti lapides esse memorantur. In quorum enim vita recta operatio cernitur, quasi in eisdem ipsis exprimitur quod egerunt. Portæ vero non sculptæ, sed puræ essent, si vocem quidem promerent, sed sancta in se opera non demonstrarent. Et ubi secundum hoc se ostendunt vivere quod loquuntur, et portæ sunt quia intus ducunt, et sculptæ quia sancta opera que aliis praccipiunt, dum vivendo custodiunt, quasi in seipsis sculpta repræsentantes ostendunt. Dehinc omnem quoque sanctorum numerum generali collectione concludens subdit : Omnes terminos tuos in lapides desiderabiles. Sanctæ Ecclesiæ universos terminos in lapides desiderabiles positos videmus, dum in ea sideles quosque sortes in tide et charitate conspicimus. Et tanquam si audientes ista peteremus, ut hos lapides quos diceret indicaret, adjunxit : Universos filios tuos doctos a Domino.

CAP. LXVIII. - Omnes sitientes, venite ad aquas (Isa. LV, 1).

(Moral. l. vi. c. 5, n. 86.) Fluentis sacræ locutionis, quæ Judaicus populus in ostentatione superbiæ posse lerat, conversa gentilium mentes nunc irrigantur. Unde eis per Isaiam dicitur : Omnes sitientes

venite ad aquas, et qui non habetis argentum prope- & super altitudinem terre. Quasi quædam inseriora sunt rate (Isa. Lv, 1). Quia enim argenti vocabulo elo uia divina signantur, Psalmista testatur, dicens : Eloaria Domini eloquia casta, argentum igne exuminatum (Paal. x1, 7). Qui ergo argentum non habent, ad intras vocantur: quia gentifitas que Scripture sacre princepta non acceperat, sacri cloquli inundationa satiatur, quam tanto nunc avidius potat, quanto hanc diu sicca sitiebat.

CAP. LXIX. - Pro sattunca ascendet ables (Isa. Lv. 13).

Moral, xtut. c. 20. n. 32.) Sanctæ Ecclesiæ per Isaiam , Domino promittente , dicitur : Pro saliunca ascendet abies, et pro urtica crencet myrtus. Pro saliunca in sancta Ecclesia ascendit abies, et pro urtica crescit myrtus; dum in sancturum corde pro abjectione terrenæ cogitationis, altitudo supernæ contempiationis exhauritur, urtica vero igneæ omnino na-turæ est; myrtum namque temperativæ ferunt esse virtutis. Pro urtica igitur crescit myrtus; cum justo- I rum mentes a prurigine et ardore vitiorum, ad cogitionem temperiem tranquil'itatemque perveniunt : dum jam terrena non appetunt, dum flammas carnis decideriis colestibus exstinguunt.

CAP. LXX. - Eunuchis qui custodierint sabbata men. dabo in mea locum (Isa. LVI. 4).

(in Reg. past. m part., cap. 28, admon. 29.) Peccata carnis ignorantibus per Issiam promistit Dominus, dicens : Eunuchis qui custodierint Sabbata mea, et elegerint quæ volui; dabo eis in domo mea lecum, et nomen melius a filiis et filiabus. Eunuchi sunt qui compressis motibus carnis [Text. affectum], effecfrem loce liabentur estenditur, quia indomo patris, videlicet eterna mansione, etiam alifs præferuntur. Cap. LXXI. — Mentita es, et non es mei recordata (Isa. LVII, 11).

(Reg. pastor. # park, c. 10.) Nonnulla subjecto- C m vitla prudenter dissimulanda sunt, sed quia dissimulantur indicanda, ut cum delinquens et depreheadi se cognoscit et perpeti, has, ques in se [Text. tacite.] tolerari considerat, augere culpse erabescat, suque judice puniat quen sibi apud se rectoris patientia elementer excusat. Que videlicet dissimulatione bene Judwam Dominus corripiens per Isaiam dicit : Mentita es , et mei non es recordata , neque esgistati in corde tue, quia ego tacone et quaet non ve-dens. Et dissimulavit ergo culpas et innotuit, quis et centra peccantem tacuit, et hec ipsum tamen quia tecuerit, dixit.

CAP. LXXII. - Clama, ne cesses (Isa. LVIII, 1).

(Reg. pastor. 11 part., cap. 4.) Prædicatorem per Isaiam Dominus admont, dicens: Clama, no cesses, quasi tuba exalta vocem tuam. Præconis officium susoipit, quisquis ad sacerdotium accedit, ut ante adventum Indicis qui terribiliter sequitur, ipse clamando gradiatur. Sacerdos ergo si prædicationis est nescius, quam clamoris vocem daturus est præce mutus? Cap. LXXIII. - In diebus jejuniorum vestrorum inpenitur voluntas vestra (Isa. LVIII, 3).

(Reg. pastor. in part., C. 19.) Abstinentibus per Isalam dicitur: In diebus jejuniorum vestrorum inventuntur voluntates vestræ. Et paulo post: In judicia et rixas jefunatis, et percutilis pugnis impie. Voluntas pertinet ad lætitism, pugnus ad iram; montes enim abstinentium aliquando ira, aliquando corrumpit latitia. Incassum ergo per abstinentiam corpus atteritur, si inordinatis dimissa motibus mens vitiis dissipatur, et eo abstinentiæ bonum perit, quo se a spi-zitualibus vitis minime custodit.

CAP. LXXIV. — Sustollam te super altitudines terræ (Isa. Lvm, 14).

(Moral. xxx1, c. 47, n. 96.) Sequenti se animæ per Isaiam Dominus policetur, dicens; Sustollam te

terre, damno, contumelio, egestas, objectio, alti-tudines vero ejus sunt, lucra rerum, blandimenta subditorum, divitiarum abundantia, honor et sublimitas dignifatum, que quisquis per ima adhuc desi-derla incedit, en ipso alta astimat, que magna pu-tat. At si semel cor in cœlestious figitur, mox cum [Text. quam] abjects sint cernitur, quae :. Its vide-bantur, Nam : icut cum montem quisque conscendit, eo paulisper extera subjacentia despicit, quo ad altiora amplius gressum tendit, ita qui in summis intentionem figere nititur, dum annisu ipso nul'an præsentis vitæ gloriam esse deprehendit, super alti-tudines terræ elevatur; et quod prius in imis desideriis positus super se crididit, post ascendende proficiens sibi subesse cognoscit.

CAP. LXXV. - Ove copidum ruperunt (Ioc. LXVI, 5). (Morał. xv., c. 45, n. 19.) Initium occulte s gestionis, quam immundus spiritus consiliinaubtiffica cordi leniter persuadet, liberiter suscipit, violentis se postmodum ejus tentationibus devictus tradit. Unde per Isaiam dicitur: Ova aspidum ruperunt, et telas aranese tesuerunt. Qui comederit es ovis corum morietur, et quod conform est, erumpet in regulum. Quid per aspides, qui sunt parvi serpentes, nisi ladentes suggestiones immundorum spirituum figurantur, qui cordibus hominum parva prius suasione surripius!? Ova quippe aspidum pravis hominibus ermapere, est malignorum spiritum consilia quæ in corum cordibu latent, perversis operibus aperire. Tela : o : oque araneze texere, est pro hujus mundi concuriscentia temperalia quaelibet operari, quae dum nulta stabilitate solidata sunt , ea procal dubio ventus vita mortalis rapit. Bene autom additur : Qui contederit de ocis esrum morietur, quia qui immundorum se irituum consilia recipit, vitam in se amuse occidit. Et quod com fotum est, erampet in regulum, quia consilium maligui spiritus quod corde tegitur, a.f plenam iniquitatem nutritur. Regulus namque rex serpendium vicitur. Quis vero reproborum caput est , nisi Autteristus? Quod ergo confotum est erumpet in regulum, quia is qui in se nutrienda aspidis consilia recipit, membrum miqui capitls factus, in corpus Antichristi ac-

CAP. LXXVI. — Qui sunt isti qui ut nubes volant (Isa. LX, 8).

crescit.

(Lib. n, hom. 6, in Ezech. n. 15; Moral. l. xxi, c. 3, n. 4.) Priores patres conjugiis utebantor, Mios procreabant, substantias possidebant, curis rei fami-liaris intendebant. Isaias vero prophetize spiritu pravidens prædicatores sancti Evangelii substantias deserere, conjugia non appetere, mail in terra appetere [Text. quærere, et subdit nihil] vel possidere; non cos per terram velut homines ambulantes, sed ut nubes volantes nominavit, dicens: Qui sunt isti qui ut nubes volant, et quasi columbæ ad fenestras suas? Recte Cius predicatores, et justi quilibet nubes appellati sunt, quia verbis pluunt, miraculis coruscant. Qui volare quoque ut nubes dicuntur, quia in terra viventes, extra terram est omne quod agunt (Moral. 1. xxi, cap. 2, n. 4) terrena despicientes, mente cœlestibus appropia quantes, a terrenis contagiis sublevantur. Volant qui terram non tangunt, quia in ipsa nihil appetuut, et cos a terrenis sancta pradicatio, et sublimis vita suspendunt, qui et ad fenestras suas quasi columbas suat, quia pro mansuetudinis spiritu in hoc mando per oculos nihil concupiscunt, et per omnes sensus corporis exteriora quæque intentione non resuiciunt repacitatis, eosque foras non rapit concupiscentia carnalis, sed omnia simpliciter aspiciunt.

CAP. LXXVII. — Ut prædicarem annum placabilem Domini (Isa. LXI, 1).

(Moral. IV, c. 7, n. 12.) Ut prædicarem an num placabilem Domini. Per annum intelligitur mul titudo redemptorum. Sicut ex diorum multitudine annus ducitur, ita ex collectione benorum omnium illa electorum innumerabilis universitas expletur. A satione pertimescent. De his enim per Iseiam scri-Annus itaque placabilis Domini prædicatur, cum futura plebs fidelium veritatis lumine illustranda prædicitur.

A satione pertimescent. De his enim per Iseiam scriptum est: Vermis corum non morietur, et ignis corum non exstinguetur. Hie flamma quæ succendit, illuminat: illic ignis qui cruciat. obsessent: hie ignis et

Cap. LXXVIII. — Quare rubrum eit indumentum tuum (Isa. LXII, 2)?

(Lib. 11, hom. 1, in Ezech., n. 9.) Corpus Domini nostri Jesu Christi, quod sumpsit ex Virgine, longe ante Isaias aspiciens per crucem passionis sanguine cruentatum, dixit: Quare rubrum est indumentum tuum, et vestimenta tua sicut calcantium in torcular? Cui ipse respondit: Torcular calcavi solus et de gentibus non est vir mecum (Isa. LxII, 3.) Solus enim torcular calcavit in quo calcatus est, quia sua potentia eam quam pertulit passionem vicit. Nam qui maque ad mortem crucis passus est, de morte cum gloria resurrexit. Bene autem dicitur: et de gentibus non est vir mecum; quia hi pro quibus pati venerat, passionis ejus esse participes debebant, qui pro eo quod [Text. iño] tempore necdum crediderant, de fipsis in passione queritur, quorum vita [Text. in] illa passione querebatur.

CAP. LXXIX. — Cecidimus quasi folium universi (Isa.

(Moral. II, c. 44, n. 60.) Decidimus quasi folium universi, et iniquitates nostræ quasi ventus abstuterunt nos. Quid est homo nisi folium, qui videlicet [Text. add. in paradiso] ab arbore cecidit? Quid est nisi folium, qui tentationis vento rapitur, et desideriorum flatibus levatur? Quia ergo quod tentatione patitur, quasitest flatibus movetur et elevatur; recte folio homo comparater. Quasi ventus autem nos iniquitas abstulit, quia nullo fixos virtuis pendere la vanam elationem levavit.

CAP. LXXX. — Puer centum annorum morietur (Isa. LXV. 20).

(Moral. xvii, e. 6, n. 8.) Quisquis delinquit et vivit, ideireo divina dispensatio hune in iniquitate tolerat, ut ab iniquitate compescat. Sed quia accepta poenitentize tempora divertit ad culpam, districtus in ultimis judex impensa argumenta misericordize convertie ad poenaus. Hine Issias ait: Puer centum annorum moriente, et puecator centum annorum moriente, et puecator centum annorum maledictus erit. Ac si sperte nes deterreat, dicens: vita quidem pueri in longum trahitur, ut a factis puerilibus corrigatur. Sed si a poecati perpetratione nec temporis longinquitate dempeseitur, hec ipsa vitae longinquitate quam per misericordiam accepit, ei ad cumulum maledictionis crescit. Unde necesse est ut emm nes diutius expectari conspicientes, ipsa prorogate pletatis tempora quesi damnationis argumenta timeamus: ne ex clementia judicis crescat supplicium poecatoris, et unde quisque eripi a morte pôterat, inde gravius ad mertem tendat.

CAP. LXXXI. — Eritmensis ex mense (Isa. LXVI, 23).

(Moral. XIII, c. 28, n. 32; lib. XIX, c. 10, n. 17.)

Electi quo amplius extremo judicio propinquare se sentiunt, eo in bonis se exercentes operibus, ad discutiendos seipsos terribilius contremiscunt, et si quas in se carnales cogitationes, vel mala opera inveniunt, pocuitentize ardore consumunt. Qui quoniam seipsos judicantes subtilius puniendo feriunt, peracto judicio seternam requiem pro perfecto opere bono recipient, attestante Isaia, qui ait: Erit mensis ex mense (Isa. LXVI, 25). Mensis aliquando pro perfectione ponitur. Erit ergo mensis ex mense, perfectio videlicet eis in requie, quibus nunc perfectio fuerit in operatione.

CAP. LXXXII. — Vermis corum non morieur, et ignis corum non exstinguetur (Isa. LXVI, 24).

(Moral. 12, e. 66, n. 100; c. 65, n. 97; c. 64, n. 96, 104, 104; lib. 12, c. 59, n. 79.) Reprobi Ignibus inferni traditi in suppliciis dolorem sentient, et in doloris angustia pavore ferientur, et semper tolerabuat quod timent, et qued tolerabuat sine ces-

ptum est: Vermis corum non morietur, et iguis corum non exstinguetur. Hic flamma ques succendit, illuminat; illic ignis qui cruciat, obseurat: hic ignis et lucem exhibet et concremationem, sed transactorum Illic ultrix flamma vitiorum concremationem habet, non lumen. Hinc quod reprobis Veritas dicit : Ite. maligni, in ignem ælernum (Matth. xxv, 41). Quorum rursum omnium corpus in unius personam significans dicit: Ligate ei manus et pedes, et mittile eum in tenebras exteriores (Ibid., 1x11, 13). Si flaque kuis qui reprobos cruciat, lumen habere potuisset, is qui or, mitti in tenebras non dicereter. H Psalmista ait: Super eos cecidit ignis, et non viderent solem (Psal. xxxvn, 9)? Ignis enim super impios cadia, sed sol igne cadente non cernitur; quia quo illos gehennas flamma devorat, a visione veritatis [Test. veri luminis] esecat; ut et foris eos dolor combustionis cruciet, et intus posna esecitatis obseuet corde deliquerunt, aimul corpore et corde punian-tur. Expulsos orgo a conspectu districti judicia reprobos foris dolor cruciabit, et divisos a vero lumine insus cacitas obscurabit, foris atterno igne succendentur, et ab interno lumino obtenebrabuntur. Esit eis dolor cum formidine, summa cum obscuritate, supplicia cos in se dimersos [Test. domersos] ultra viros cruciabunt, et in eis vira subeidium exatinguentes servabunt, ut sic vitam terminus punist, quatenus semper sine terminus cruciati vivant; nist, quatenus semper sine termino cruciati vivant; quia et ad finem per termienta properabunt, et sine fine delicientes durabunt. Fiet [Fest. fie] ergo mise-ris mors sino morte, finis sine fine, defectus sine defectu, quia et mors vivet, et finis sumper incipiet, et delicere defectus nesciet. Mora perimet, et non exstinguet, dolor cruciabit, sed pavorem non fuga-bit; namma comburet, sed tenebras non decutiet. Quamvis autem illic ignis ad consolationem non luoebit, tamen ut magis torqueat, ad aliquid lucebit, nam sequaces quosque suos secum in tormento flamma [Text. reprobi] illustrante miro judicil ordine visuri sunt, quorum inordinato amore deliquerent, quatenus qui corum vitam carnaliter contra præcepta con iltoris amaverunt, insorum quoque cos interitus in augmento suæ damationis affligat, et pænam propræ punitionis exaggeret illa actori præposita carnalis cognatio, pari anté oculos ultione damnata. Quid vero mirum si gehennæ ignem cre-dimus hebure supplicium shrut obscuritatis et lautinis, quando experimento novienus, quia et tæderum flamma lucet obscura? Ignis itaque qui reprobes in obscuritate eruciabit, credendum est quia lumen. ad tormentum servabit, non lucebit ad conscintianis gratiam, et tamen lucebit ad pomana, ut disanatorum oculis et nulla claritate candeat, et ad doloris cumulum dilectis [Text. dilecti, qualitar crucientur octondat.] dat. Ecce quæ maneat damnates pæna cognovimus, et quantus in damnatione ignis, quanta in igne chscuritas, quantus quoque in obscuritate pavor sit, nullatenus, sacro nos instruente eloquio, ambigimus. Sed quid prodest its preenosse si non continuet eva-dere? Tota ergo intentione eurandum est, ut cum vacationis tempus accipianus, bene vivendi studio malorum ultricia tormenta fugiamus. Sunt autom plerique qui extremum judicium esse verbo tenue sciunt, sed perverse agendo testantur quia nesciunt : qui enim hoc non formidat ut debet, needum cognovit eum quanto turbine terroris adveniet. Si enim pensare pondus tremendi examinis nosset, quæ ia illo punienda sunt non ageret, et iræ diem utique timendo præcaveret, vitare namque terror judicis nonnisi ante judicium potest. Modo non cernitur, sed precibus placatur; cum vero in illo tremendo examine sederit, et videri petest, et placari jam non potest, quia freta pravorum que diu sustimuit taci-tue, simul omnia reddit iratus. Unde necesse est, fratres charissimi, nune timere judicem cum necdum

lolerat que videt; ne cum semel manum in retributionem ultionis excusserit, tanto in judicio districtius feriat, quanto ante judicium diutius exspecta-

judicium exercet, cum diu sustinet, cum adhuc mala A vit Jesus Christus Dominus noster. qui cum Patra et Spiritu ancto vivit et regnat in sæcula sæculorum. Amen.

LIBER OUARTUS.

De Testimoniis in Jeremiam prophetam.

CAPUT PRIMUM. - Ecce nescio loqui, quia puer equ sum (Jerem. 1, 6).

(Reg. past. 11 part., cap. 7.) Duo sunt prescepta charitatis, Dei videlicet et proximi. Per activam vitam prodesse proximis cupiens Isaias, officium prædicationis appetiit; et quarenti Domino quem mit-teret, ultro se obtulit, dicens : Ecce ego, mitte me (Isa. v. 6). Per contemplativam vero Jeremias amori conditoris sedulo inhærere desiderans, ne pergeret cum pavore recusans mittitur : et tamen ne mitti non a diverso fonte dilectionis emanavit. Quod alter laudabiliter appetiit, hoc alter laudabiliter expavit; iste ne tacitæ contemplationis lucra loquendo perderei, ille ne damna studiosi operis tacendo sentiret. Sed hoc in utrisque est subtiliter intuendum, quia et is qui recusavit plene non resistit, et is qui mitti voluit, ante per altaris calculum se purgatum vidit, ne aut non purgatus adire quisque sacra prædicationis ministeria audeat, aut quem superna gratia eligit, sub humilitatis specie superbe contradicat.

CAP. II. — Ecce constitui te hodie super gentes (Jerem. 1, 10).

(Moral. xvm., c. 10, n. 17; Reg. past. m part., c. 34.) Ars docentium debet esse, ut in auditorum suorum mentibus prius studeant perversa destruere, et postmodum recta prædicare, ne bonum sanctæ prædicationis semen plena malis corda non valeant capere. Unde ad Jeremiam dicitur : Ecce constitui C te hodie super gentes et regna, ut evellas et destruas, ut ædifices et plantes. Nequaquam enim rectæ veritatis fundamentum ponitur, nisi prius erroris fabrica destruatur, et nisi ab auditorum suorum cordibus spinas vani amoris prædicator evellat , frustra in eis sanctæ prædicationis verba plantat.

CAP. III. — Ollam succensam ego video (Jerem. 1, 13). (Moral. I. xvm, c. 20, n. 32; lib. xxxm, c. 33, 37, n. 66.) Immundus spiritus malæ suggestionis flatu, ad terrena desideria iniquorum corda succendit, Jeremia attestante, qui ait: Ollam succensam ego video, et sacient ejus a sucie Aquilonis. Olla succensa est cor humanum sæcularium curarum ardoribus desideriorumque anxietatibus ferveus. Olla succenditur, cum mens humana maligni hostis suasionibus instigatur, et per consensum in desideriis pravæ persuasionis accenditur. Ab Aquilonis autem facie humani cordis olla succenditur, cum per instigationem adversarii spiritus, qui nomine Aquilonis vocari p solet, illicitis desideriis inflammatur. Ille namque qui ait: Ponum sedem meam ad Aquilonem (Isa. xiv, 14), mentem quam semel coeperit, malignis persuasionis suze facibus quasi suppositus ignis [Text. sup-positis ignibus] accendit; et humanas mentes ad deicclationes pertrahens illicitas, alias superbiæ, alias invidire, alias luxurire, alias avaritire facibus inflammat.

CAP. IV. - Sanctus Israel Domino primitiæ frugum ejus (Jerem. 11, 3).

(Lib. 1, hom. 11, in Ezech., n. 1.) Sanctus Israel Domino primitiæ frugum ejus. Bonæ animæ fruges Dei appellantur; fruges enim Domini conversæ ad fidem sentes postmodum factæ sunt ; sed quia prius Israel Bomino credidit, recte hunc Isaias fruguin ejus primitias appellavit.

CAP. V. - Filii Mempheos et Taphnis constupranerunt te (Jerem. II. 16).

(Moral. xxv, c. 10, n. 27.) Ad Judzam per Jere-miam dicitur : Filii Mempheos et Taphnis constupraverunt te usque ad verticem. U que ad verticem constuprari, est post malæ operationis usum, etiam in ipsa fidel sublimitate corrumpi. Cum enim nequissimi spiritus uniuscujusque animam in pravis operibus involvunt, sed integritatem fidei vitiare non possuut, quasi adhuc inferiora membra polluunt, sed ad verdebeat humiliter reluctatur, dicens: A, a, a, Domine

Deus; ecce nescio loqui, quia puer ego sum (Jerm. 1,
B). En ab utrisque exterios diversa vox poediit, sed

enim sprittus quasi ab inferioribus membris usque ad

enim sprittus quasi ab inferioribus membris usque ad summum [Text. summa] pertingit, quando activam vitam poliuens, castam ceisitudinem fidei diffidentiz merbo corrumpit.

> CAP. VI. - Onager assuetus in solitudine (Jerem. II. 24).

(Moral. l. xvi, c. 47, n. 60.) Onager assuetus in solitudine; in desiderio animæ suæ attraxerit ventum amoris sui. In hoc loco onagri nomine intelligente hæretici, qui in suis voluptatibus dimissi. a vinculis sunt sidei et rationis alieni. Onager itaque in solitudine assuetus est, quia dum terram cordis sui disci-plinæ virtute non excolit, ibi habitat ubi fructus non est. Qui in desiderio animæ suæ ventum amoris sui attrahit; quia ea quæ ex desiderio scientiæ mente [Text. in mente] concepit, inflare prævalent, non ædificare.

CAP. VII. - Si dimiserit vir uxorem man (Jerem. 10. 1).

(Lib. 11, hom. 33 in Evang., n. 8.) Sub Judææ specie unicuique peccatrici anime a Domino per Jeremiam dicitur: Si dimiserit vir uzorem suam, et illa recedens duxeril alterum virum, nunquid ultra revertetur ad cam? nunquid non polluta et contaminata est mulier illa? tu autem sornicata es cum amatoribus multis; tamen revertere ad me, dicit Dominus. Ecce paradigma turpis mulieris dedit. Ostendit quod post turpitudinem recipi non possit, sed hoc ipsum paradigma quod protulit, per misericordiam vincit, cum dicit fornicantem mulierem recipi non posse, et tamen fornicantem animam ut recipiat exspectat. Peasate, ffatres, pondus tantæ pietatis; dicit quod fieri non potest, et demonstrat quia boc ipse facere etiam contra morem potest. Ecce vocat, et quos inquinates denuntiat, hos etiam amplecti quærit, a quibus se desertum [Text. esse] queritur. Ecce superna benignitas aversos nos revocat, et nobis revertentibas suæ clementiæ sinum parat; nemo ergo tantæ misericordize tempus perdat, nemo oblata remedia divine pietatis abjiciat. Penset unusquisque quo debito constringatur, quando Deus illum exspectat, ne [Text. nec contemptus exasperetur.

CAP. VIII. — Nunquid vidisti que secerit adversatris Israel (Jerem. III, 7)?

(Lib. 1, hom. 12 in Ezech., num. 18.) Plerumque multi qui necdum in via rectitudinis firmi sunt, ad prava opera ex aliorum exemplo dilabuntur. Hinc ad Jeremiam voce dominica de Juda et Israel dicitor : Nunquid vidisti quæ secerit adversatrix Israel? Abüt super omnem montem excelsum, et sub omni ligno frondoso, et fornicata est ibi; et dixi cum fecisset hæc omnia, ad me revertere, et non est reversa. Ubi statim subditur qualiter ex semulatione ejus etiam Judas cocidit, que stare videbatur. Ait enim : Et vidit pre-

varicatrix soror ejus Juda, quia pro eo quod machata A indicare, quia ejus ira neque illi si adstarent obsisteesset aversatrix Israel, dimisissem eam, et dedissem rent, qui idcirco pro amicis intervenire citius possent, ei libellum repudii; et non timuit prævaricatrix soror Juda ejus, sed abiit et sornicata est etiam ipsa. Ecce misericors Deus contemnitur et vocat aversantes se [Text., vocat, aversantibus se sinum]; sinum misericordiæ aperit, quia peccanti dicit, ad me convertere. et tamen non est conversa. Sed quia plebs Israelitica Deum deseruit, reverti nolens, libellum repudii accepit, deservit peccando, sed libellum repudii accepit. in suis iniquitatibus sine flagello remanendo. Anima enim que peccat, recedit, sed si eam post peccatum prosperitas sequitur, nulla disciplina, nulla districtionis increpatio revocat ad cor. In divisione quam inter se et Dominum fecit, etiam libellum repudii accepit, ut jam velut aliena derelicta, faciat mala quæ vult, zeli Dei flagella non sentiat, quatenus ad æterna supplicia profundius descendat. Sed soror ejus Juda, quia [Text., quoniam dimissam] Israeliticam plebenu aspexit in sua perversitate florere, etiam ipsa non timuit a conjunctione Domini, quasi a viri legitimi

33). Qui enim nunc implet, tunc operit; quia cujus nunc animum per blandam inquietudinem exerit, cubili recedere, unde necesse est ut peccantes quosque tunc consideremus amplius miseros, quando eos conspicimus in sua culpa sine flagello derelictos.

989

CAP. IX. — Quousque morabuntur in te cogitationes noxiæ? (Jerem. 1V, 14.)

(Moral. lib. xxvII, c. 26, n. 50.) Ad Judæam Do-minus per Jeremiam dicit: Quousque morabuntur in te cogitationes noxiæ? Non reprehendit cur veniunt, sed cur morantur. Et in bonis cordibus cogitationes illicitæ veniunt, sed morari prohibentur, quia recti quique ne captivandam domum conscientiæ præbeant, ab ipso cordis limine hostem fugant. Qui etsi quando repentinis suggestionibus mentes bonorum ingreditur; [Text., sed] resistente superno adjutorio usque ad consensum prævalere prohibetur.

CAP. X. - Ventrem meum doleo (Jerem. IV, 19).

(Lib. 1, hom. 10 in Ezech., n. 6.) In sacro eloquio per Jeremiam dicitur: Ventrem meum doleo. Quod quia de spirituali, et non de corporeo ventre dixerit, adjunxit: Et sensus cordis mei conturbati sunt. Neque enim ad salutem populi pertinebat, si propheta ventrem corporeum se dolere prædicaret; sed ventrem doluit qui mentis afflictionem sensit. Hinc enim Veritas ait: Qui credit in me, stumina de ventre ejus stuent aquæ vivæ (Joan. vii, 38). Quia enim de mente ildelium sanctæ prædicationes defluunt, quasi de ventre credentium aquæ vivæ flumina decurrunt.

CAP. XI. - Si steterit Moyses coram me (Jerem. vii, 16).

(Moral. lib. 1x, c. 16, n. 23; lib. 11, hom. 27 in Evang., num. 8.) Iræ Dei resisti valet, quando ipse qui irascitur, opitulatur; et resisti omnino non valet, quando se ad ulciscendum præparat [Text., excitat], et precem quæ ei funditur ipse non aspirat. Unde cum Judæa Dei justitiam culpis exigentibus offendisset, et Jeremiam Dominus ab oratione prohibet, dicens: Tu I ergo noti orare pro populo hoc. Et rursum: Si steterint Moyses et Samuel coram me, non est anima mea ad populum istum. Qua in re quæri utiliter potest cur relictis tot antiquioribus Patribus, ad effundendam precem Moyses et Samuel tantum nominantur, quod facile agnoscimus si ejus qua diligere et inimicos præcipimur, charitatis merita pensamus. Conditoris namque auribus illa maxime oratio commendatur, quæ pro inimicis quoque intercedere nititur. Cum vero Patrum priorum facta sacro eloquio describente revolvimus, Moysen et Samuelem exorasse pro adversantibus invenimus. Unus quippe eorum sevientis populi persecutionem fugit, et tamen pro vita sui ersecutoris intervenit; alter ex principatu populi dejectus, ipsis suis adversariis dicit: Absit a me hoc peccatum in Domino quominus cessem orare pro vobis (1 Reg. xn., 23). Quid est ergo in difficultate depre-candi Moysen et Samuelem deducere, nisi apertius

rent, qui idcirco pro amicis intervenire citius possent. quia apud hunc intercedere et pro inimicis solerent? Ac si aperte dicat : Nec illos modo pro amicis audio, quos magnæ virtutis merito orare etiam pro inimicis

CAP. XII.—Docuerunt linguam suam loqui mendacium (Jerem. 1x. 5).

(In Reg. past. m part., c. 11.) Nihil ad defendendum puritate tutius; nihil ad dicendum veritate facilius. Nam dum fallaciam suam tueri cogitur, duro cor labore fatigatur. Hinc per Jeremiam dicitur: Docuerunt linguam suam loqui mendacium; ut inique agerent, laboraverunt. Ac si aperte diceretur: Out amici veritatis esse sine labore potuerunt, ut peccarent laboraverunt, cumque vivere simpliciter renuunt, laboribus exigunt ut moriantur. Hinc etiam scriptum est : Labor labiorum ipsorum operiet eos (Psal. CXXXIX, tunc per asperam retributionem premit.

CAP. XIII. — Ascendit mors per fenestras nostras (Jerem. 1x, 21).

(Moral. xxi, c. 2, n. 4.) Per quinque sensus corporis quasi per fenestras quasdam, exteriora quæque anima respicit, respiciens concupiscit. Hinc Jeremias ait: Ascendit mors per senestras nostras, ingressa est domos nostras. Mors per senestras ascendit et domos ingreditur, cum per sensus corporis concupiscentia veniens habitaculum mentis intrat. Hinc etiam sub Judzze voce quæ exteriora videndo concupiscens. bona interiora perdiderat, idem propheta dicit : Oculus meus deprædatus est animam meam (Thren. III, 51). Concupiscendo enim visibilia invisibiles virtutes. amisit. Que ergo interiorem fructum per exteriorem visum perdidit, per oculum corporis pertulit prædam cordis. Unde nobis ad custodiendam munditiam cordis exteriorum quoque sensuum disciplina servanda nonnunquam venter pro mente poni consuevit; unde C est, nam quantalibet virtute mens polleat, quantalibet gravitate vigeat, carnales tamen sensus puerile quiddam exterius perstrepunt, et nisi interioris gravitatis pondere, et quasi juvenili quodam vigore refrenentur, ad fluxa quæque et levia mentem enervem tra-

CAP. XIV .- Olivam uberem pulchram vocavit Dominus. nomen tuum (Jerem. x1, 16).

(Ezech. hom. 9, sec. part., num. 16.) Sæpe contingit ut sive recta quælibet opera, seu sacræ doctrinæ verba in omnipotentis Dei judicio pereant, cum per-hæc quisque transitoriis favoribus anhelat. Hinc enimper Jeremiam dicitur Judææ quod in seipsa incauta: mens invenit, si saltem post culpam suas caute cogitationes rimetur: Olivam uberem, pulchram, fructiferam, speciosam vocavit Dominus nomen tuum. Advocem loquelæ grandis exarsit ignis in eam, et combusta sunt omnia fruteta ejus. Olivam quippe uberem et pulchram, fructiferam et speciosam Dominus voocat, cujus vel efficaciam in operatione, vel sancta studia in verbi scientia approbat. Sed ad vocem loquelæ grandis exarsit ignis in ea, quia cum lauda ri quis cœperit, erubescit forsitan minor videri quam dicitur, et studet esse quod dicitur; vox enim grandis loquelæ est favor adulantis. Ad vocem ergo loquelæ grandis exarsit ignis in eam, quia in magnitudine amoris [Text., favoris] flamma in corde, accenditur de amore laudis. Sed omnia olivæ fruteta comburuntur, quia ante omnipotentis oculos vel quæ benegesta, vel quæ scienter sunt dicta depereunt, cumam non amore Domini, sed intentione transitoriæ laudis flunt.

CAP. XV. — Mittamus lignum in panem ejus (Jerem. zi, 29).

(Moral. lib. xII, c. 4, n. 5; lib. III, c. 15, n. 28.) Mittamus lignum in pane [Text., panem] ejus. Per lignum crux Domini hic intelligitur; lignum quippe hibere, et configendo ejus corpori stipitem crucis admovere. Et eradamus eum de terra viventium. Vitam Domini de terra viventium eradicare [Text., eradere] so posso existimant, quem dum mortalem conspiciunt. finiri morte suspicantur.

CAP. XVI. — Congrega eos quasi gregem ad victimam (Istrem. xII, 3).

(Moral, lib. xxvII, c. 24, n. 45.) Veniente ad iudicium Domino, reprobi sancta cum agere non valebunt, sentient, et rectum quod sequi debuerunt, ex pœna sua [Text., fortitudinis suæ pœna] cognoscent. Unde per Jeremiam dicitur: Congrega eos quasi greaem ad victimam, et sanctifica eos in die occisionis. În die | Text., enim | occisionis sanctificantur reprobiquia tunc sancta quæ debuerunt agere sentiunt, cum digna pravitatis sum supplicia jam declinare non possunt.

CAP. XVII.— Onagri steterunt in rupibus (Jerem. xiv, 5).

(Moral. xxix, e. 25, n. 52.) Onegri steterunt in rupibus, traxerunt ventos quasi dracones; desecerunt oculi eorum, quia non erat herba. In hoc dicto superba et nequissima Judæorum est persecutio prophetata; ipsi quippe onagri pro mentis elatione, ipsi dracones pro virulenta cogitatione vocati sunt. Qui steterunt in rupibus, quia non in Deo sed in summis potestathus hujus mundi confisi sunt, dicentes: Regem non habemus nisi Cæsarem (Joan. xix, 15). Traxerunt ventos quasi dracones, quia elationis inflati spiritu, superbia malitiosa tumuerunt. Defecerunt oculi eorum, quia spes corum ab co quod intendebat corruit, quæ temporalia diligens, præstolari æterna neglexit, et terrena, ideo quia Deo præposuit, amisit. Timperunt enim ne locum non occiso Domino perderent, et tamen occiso perdiderunt. Sed cur miserls ista evenerint subdit, quia non erat herba, id est quia corum cordibus defuit æternitatis scientia, et nullo refecit eos pabulo viriditatis internæ doctrinæ.

CAP. XVIII. — Quasi colonus futurus es in terra (Jerem. XIV. 8).

(Moral. XIV. c. 41, n. 49.) Redemptor nester dum a Synagoga cognitus non (nit, in doma sua quasi por regrinus exstitit; quod aperte Jeremias testatur, dicens: Quare quasi colonus suturus es in terra, et quasi viator declinans ad manendum? Quia enim ut Dominus non est auditus, non possessor agri, sed colonus est creditus; qui quasi viator ad manendum tantummodo declinavit, quia paucos ex Judæa abstulit, et ad vocationem Gentium pergens, iter coeptum peregit.

CAP. XIX — A facie manus tuæ solus sedebam (Jerem.

(Moral. lib. tv, c. 50, n. 60.) A facie manus tuat solus sedebam, quoniam comminatione replesti me. Facies manus Dei est illa percussio justi judicii, qua superbienteni hominem a paradiso repulit, et in hac excitate præsentis exsilii exclusit; comminatio vero igitur manus adhuc nos minæ terrificant, quia per experimentum judicii jam nos ex pœna præsentis exsilii perculit, et si peccare non desistimus, æternis adhuc suppliciis addicit. Consideret ergo vir sanctus projectus huc unde homo ceciderit, et hunc post ista peccantem, quo adhuc justitia judicantis rapit; et cunctas a se désideriorum temporalium turbas ejiciat, seque in magna mentis solitudine abscondat, dicens: A facie manus tuæ solus sedebam, quoniam comminatione replesti me. Ac si aperte dicat: Dum considero quid jam per judicii experimentum patior, à tumultu desideriorum temporalium trepidus secessum mentis peto, quia et adhuc acrius illa quæ mi-naris æterna supplicia formido.

– Si separaveris pretiosum a vili, quast os meum eris (Jerem. xv, 19).

(Maral, xym, c. 33, n. 58.) Si separaveris pretio-

In panem ei mittere est dominico corpori crucem ad- A sum a vili, quasi os meum eris. Vilis est Deo mundes præsens, pretiosa vero e anima humana. Qui ergo a vili pretiosum separat, quasi os Domini vocatur, quia per eum Deus verba sua exerit, qui ab amore præsentis sæculi, loquendo quæ potest humanam animam evellit.

CAP. XXI. - Idem ac supra,

(Moral. xxxIII, c. 17, n. 33.) Pretiosum etiam : vili separat, qui humanas mentes a (reproha antiqui hostis imitatione disjungit; et recte es Dei dicitur, quia per eum divina eloquia formantur.

CAP. XXII. — Peccatum Judae scriptum est atalo ferreo (Jerem. xym, 1).

(Moral, xiv. c. 53, n. 62.) Peccatum Juda 'scri tum est stylo ferrea, in unque adamantina. Unquis !nis est corporis; ita vero durus est lapis adamas, ut non valeat ferro incidi. Per stylum ferroum forta Dei sententia, per unguem vero adamantinum signa-B tur finis æternus. Peccatum vero Judæ stylo ferren in unque adamantino scriptum dicitur, quis culpa Judworum per fortem Dei sententiam in fine servatur

CAP. XXIII. — Et factus est in corde meo quasi ignis estuans (Jerem. xx, 9).

(Moral. xxiv, c. 11), n. 18.) Jeremias cum sibi, quia a populo non audiebatur, sileatium indixissel, dicens: Nan loguar ultra in nomine illius, illico adjunxit: Et factus est in corde meo quesi ignis exestuans; et defeci, forre non sustinens; audivi enim contunction multorum. Pro co enim quod se audiri minime cons pexit, silentium appetiit; sed cum crescentia mala cerneret, in eadem silentio non permansit, quiz enim foris tacuit ex tædio locutionis, intus ignem pertulit de zelo charitatis. Iuliammantur quippe corda justorum, cum non correpta erescere acta conspiciunt malorum ; eorumque culpæ se participes credunt, quos in iniquitate crescere silendo permittunt.

p. XXIV. — Maledictus vir qui annunțigeerit patri meo dicens ; Natus est (ibi puez macculus (Ierem. CAP. XXIV. -XX, 15).

(Moral. IV, 6. 4, presfat.) Jeremias sum predicationem sum cerperet audientium difficultate præpediri. maledixit, dicens : Maledicius vir qui annuntiavit patri meo dicens : Natus est tibi puer masculus. Si ex matris sum utero hoc in mundo propheta affligendus prodiit, nativitatis ejus nuntius quid deliquit? Sed quid persona prophetæ fluctuantis, nisi per pænæ meritum veniens humani generis mutabilitas designatur? Et quid per patrem illius, nisi iste de quo nascimur mun-dus exprimitur? Et quis est ille vir qui nativitatem nostram appuntiat, pisi antiquus hostis, qui cum nos in cogitationibus fluctuare considerat, malorum mentes qui ex auctoritate hujus mundi præeminent, ad persuasionem postræ deceptionis instigat? Cumque nos agere infirma conspexerit, ea quasi fortia favoriperbientem nominem a paradise repulit, et in nac execitate præsentis excilii exclusit; comminatio vero ejus est terror adhuc supplicii sequentis. Post faciem D corruptores veri [Text., veritatis] per mendacium igitur manus adhuc nos minæ terrificant, quia per denuntiat, quando huic mundo eum quem persuaserit factum innacentiæ corruptorem delnonstrat. Nam cum cuilibet peccanti et superbienti dicitur : Fecisti sicut vir, quid aliud quam natus masculus in mundo perhibetur? Jure itaque vir qui masculum natum num tiat maledicitur, quia ipso ejus nuntio reprobum gaudium nostri corruptoris indicatur.

CAP. XXV. — Deserta facta est terra a facie iræ co-lumbæ (Lerem. xxv, 38).

(Meral. xxxII, c. 7, n. 9.) Greater emnium in extremo judicio in semetipse incommutabilis manchit, et cum tranquillitate bonos et malos judicabit. Hine Jeremias ait: Deserta facta est terra a facie iree co-lumba, a facie furoris Domini. Quod enim iram columbæ prædixerat, koc furorem Domini subjunxit. Columba namque valde simplex animal, et quin in Deum nulla furoris inæqualitas serpit, furonam Domini iram A columbæ nominavit, ut enim divinæ districtionis vim imperturbabilem demonstraret, et iram dixit et columbæ; ac si apertius dicerctur [Text., dicerct]: Districtum judicium inconcussus exerit, quia [Text., qui] permanens mansuetus punit, sed tamen electis et reprobis nequaquam sub specie ejusdem incommutabilitatis ostenditur, quia et tranquillus justis et iratus parebit injustis; istis eum benignum ostendet antecata justitia, et illis terribilem culpa. Hoc quotidie in usu vitæ præsentis agitur, ut cum duq ad judicium pergunt, alius innocenis, alter reus, ante prolatam sententiam adhuc tacentem judicem utriqué conspiciunt; et tamen reus gravem contra se iram judicis [Text., hoc ipeum judicis sitentium] suspicatur, quam iram sibi non depantiat perturbatio judicia, sed recordatio pravitatis; at contra justitica amieus intus de testimenio bonæ recordationis hidarescit, et quia [Text., quo] apudse quod metuat non habet [Text., and. eo] omne quod erga seipsum est blandum videt. Sie ergo in horribili Domini judicio, quamvis justi et injusti eum tranquillum videant, peccatores tamen sibi male conscii, eum erga se perturbatum et irstum putant.

CAP. XXVI. — Plaga inimici percussi (c. castigatione crudeli (Jerem. xxx, 14).

(Moral. præfat., c. 5, n. 42; lib. xiv, c. 57.) Percussionum diversa sunt genera. Aliquando enim peccator percutitur, ut absque retractatione puniatur, sicut periture Judeze per Jeremiam dicitur: Plaga inimicit percussi le, castigatione crudeli. Cum virtuem nostre patientiz ultra id quod pessumus ferre Dei flagella transei ni; valde metuendum est ne, peccatis nostris exigentibus, non jam quasi fibi a patre, sed quasi hostes a Domine feriamus.

CAP. XXVII. - Idem ac supra.

(Moral. lib. xrv, c. 37, n. 45; præfat. c. 5, n. 12.) Qui enim ita crudeliter percutitur, ut vices illius a percussione superentur, non hunc Dominus quasi C filium percutit per disciplinam, sed quasi hostem per iram ferit. Aliquando peccator percutitur un corriga-tur, sicut cuidam in Evangelio dicitur: Ecce canua factus es, jam noli peccare, ne deterius aliquid libi contingat (Joan v. 14). Vesta enim salvantis indicant, quia peccata pracedeutia habiti viu doloris exigebant. Aliquando quisque non pro presterita culpa diluenda, sed pro futura vitanda percutitur, quod Pas-lus aperte de seipso testatur, dicens: Ne magnituda revelationum extollut me, datus est mihi stimulus cannis meæ (11 Cor. xi, 7). Qui enim non ait, quia exiolit, sed ne extollat, aperte indicat quod percussione illa, ne eveniat, compescitur, non autem quæ evenerit culpa purgatur. Nonnunquam vero quisque nec pro presterita, nec pro fatura iniquitate percutitur, sed ut sola divinae virtutis potentia ex amputata percus-sione monstretur; et dum inopinata salus percussio-nem sequitur, salvantis virtus cognita ardentius ametur; et cum innoxius flagello atteitur, ei per patientiam meritorum summa cumulatur. Unde cum Domine in Evangelio de cæco nato diceretur : Quis peccavit, hic aut parentes ejus, ut cæcus nasceretur (Loan. 1x, 2), respondit Dominus dicens : Neque hic peccavit, neque parentes ejus, sed ut manifestentur opera Dei in illo, In qua manifestationa quid alinda agitur, nisi ut ex flagello meritorum virtus augeatur, et cum nulla præterita culpa [Text., iniquitas] tergiter, magna de patientia fortitudo generelur?

CAP. XXVIII. — Postquam convertisti ma, egi pomietentiam (Jarem. XXX, 19).

(Moral xxiv, e, 22, n, 48.) Cum omnipotens Bens ad conversionem sui desiderii hominem commutat, mox homo cuncta carnis suze fluxa restringit, et quodam districtionis suze gladio omne quod in ea male vivebat, interficit. Hoc discipliuze gladio seigenm Jaremias interfecerat, cum dicebat: Postquam convertisti me, egi panitentiam; et postquam ostendisti mihi.

percussi femur meam. Quid enim in femore, nisi voluptas carnis accipitur? Et quid eat quod dicit, postquam ostendisti mihi, percussi femur meum, nisi quod postquam superna spiritualiter vidit, omne quod inferius in se carnaliter vivebat, exatinxit; ut quanto magis superna [Text., summa] patescereut, tanto amplius ima que tenuerat non liberent? nam quanto magis incipit quiaque superius vivere, tanto et inchoat inferius interire.

CAP. XXIX.—Statue tibi speculam (Jerem. XXIX. 23).

(Moral. XXXI, c. 44, n. 85.) Uniuscujusque animam Jeremias admonet, dicens: Statue tibi speculam, pone tibi amaritudines. Speculam sibi statuero est, ventura vitiorum certamina ex alta consideratione prænoscere. Sibique mens electi amaritudines ponit quoniam [Text., quando] et in virtutum pace constituta, dum mala insidiantia conspicit, secura quiescere non consentit.

CAR. XXX. — Annis homo qui comadenis unum acerbam (Thren. XXX. 30).

(Moral. lib. XI, c. 59, n. 48.) Onnis homo qui co-madia [Text., comedoris] uvam acerbam, obstupescent dentes ejus. Per dentes cibus frangitur, ut glutiatur. Unde non immerito in dentibus interiores sensus accipimus, qui singula ques cogitant, quasi mandunt et comminuum et ventri memorize transmittunt. Quid autem uva acerba, nisi peccatum est. Uva quippe acerba est fructus ante tempus. Quisquis emm prac-santis vitas delectationibus satiari desiderat, quasi inuctus ante tempus comedere festinat. Qui igitur uvam acerbam comedit, dentes ejas obstupescunt. quia qui presentis vite delectatione pascitur, interni ejua sensus ligantur, ut jam spiritu alia mandere, id est intelligere nequeant. Quia unde in exteriolus delectati sunt, indo in intimis obstupescunt, quia dam peccate anima pascitur, panem justitize edere non valet, queniam ligati dentes ex peccati consuctudine, justum quod intus sapit nequaduam edere possunt, quia vero per dantes sensus interiores accipi solent, idem Jeremias testatur, dicens : Fregit ad numerum dentes mess. Dentes suos, it est sensus ad numerum. fractos dicit, quia juxta mensuram uniuscujusqua peccati intelligentia cacitas generatur in sensibus, et secundum quod quisque egit exterius in ea obstupeseit, quod de internis et invisibilitys intelligene potuit.

CAP. XXXI. — Adificabitus cinitae. Premino e tenno Ananeel (Jerem. xxxx, 38).

(Moral. xxv, c. 8, n. 21.) A discabine civica Domino a turre Anancel, neque ad portam anguli, et existit ultra nomam. mensura. Civitatem Domini esace sanctam Ecclesiam nullus ignorat. Anancel vam Brigratia interpretatur; in angulo autem dupler paries jungitur. Civitas ergo Domini a turre Anancel, usque ad. portam anguli zedificari perbibetun, quia sancta Ecclesia a celsitudine supernæ gratim inchoane, usque ad ingressum susceptionemque caustraites utropumque populorum Judaici videlicat et gentifis. Sed quia in ea crescente multitudine etiam reprobi colliguitur, apte subdiur: El exivit ultra narmam mensura, quia usque ad eos. quoque extanditur, qui normam justitiz transcuntes intra mensurae occionis numerum non sunt.

CAP. XXXII.—Qui ut levatur em puteo funes ei et panni veteres deponuntur (Jerem. xxxviii, 11).

(Moral. lib. xxv, o. 7, n. 17.) Divinis admonitionibus et pracedentium patrum examplis: adjuti, de huius vita profundo liberamur, qued feremis in patrum misso aignatum est: Que ut levetur es puteu funcs ei et panni usteres deponustur. Quid enfor funcs in mala operatione positos et convinciunt et eripiont quasi, ligant, et extrahunt, coarctant et levant. Sed ne ligatus his funibus, dum trahitur, incidatur, simul etiam papui veteres deponuntur, quia ne divina pracepta nua terreant, et antiquorum patrum nos exemi

pla confortant, et ex corum comparatione sacere nos A hanc fraudem, aut tacitam humani cordis gratiam, posse præsumimus, quod ex nostra imbecillitate formidamus. Si ergo levari de hoc profundo festinamus, ligemur de his funibus, id est præceptis dominicis astringamur. Intersint etiam panni veteres cum quibus melius teneantur funes, id est præcedentium confortemur exemplis ne infirmos nos et timidos præcepta subtilia vulnerent dum levant.

CAP. XXXIII. — Venerunt octoginta viri de Sichem (Jerem. XLI, 5).

(Moral, lib. 1, c. 36, n. 52.) Cum antiquus hostis intentionem boni operis vitiare non prævalet, in via positos laqueos tegit, ut in eo quod bonum agitur, cor exaltans se ex latere ad vitium dirivetur. In ipsa actione se quasi in itinere opponit, ut cum per propositum mentis securior quisque egreditur, subjuncto latenter vitio quasi ex insidiis perimatur. Quod subtilius Jeremias insinuat, qui dum gesta foris referre studuit, quæ intus apud nosipsos gererentur indicavit, a sanguine prohibere est prædicens: Venerunt octoginta viri de Sichem et de Sile, B carnalis vitæ interfectione retinere. et de Samaria rasi barba, et scissis vestibus squalentes: munera et thus habebant in manu, ut offerrent in domo Domini. Egressus autem Ismael filius Nathaniæ in occursum eorum de Maspha incedens, et plorans vat. Cumque occurrisset eis, dixit ad eos : Venite ad Godoliam filium Aicham, qui cum venissent ad medium civitatis, intersecit eos. Barbam radunt qui sibi de propriis viribus fiduciam subtrahunt; vestes scindunt qui sibimetipsis in exterioris laceratione decoris non parcunt, oblaturi in domo Domini thus et munera veniunt. Qui exhibere se in Dei sacrificio orationem cum operibus pollicentur, sed tamen si se in ipsa sanctæ devotionis via caute circumspicere nesciunt, Ismael Nathaniæ filius in occursum eorum venit; quia quilibet malignus spiritus prioris sui Satanæ videlicet exemplo in superbiæ errore generatus, se ad laqueum deceptionis opponit. De quo et bene dicitur: Incedens et plorans ibat, quia ut devotas mentes interimere feriendo prævaleat, semetipsum quasi sub velamine virtutis occultat : et dum concordare se vere lugentibus simulat, ad cordis intima securius admissus, hoc quod intus de virtute latet occidit, qui plerumque spondet se ad altiora provehere. Unde et dixisse perhibetur : Venite ad Godoliam filium Aichant; et dum majora promittit, etiam minima subtrahit. Unde recte dictum est: Qui cum venissent ad medium civitatis, intersecit eos. Viros ergo ad offerenda Domino munera venientes in medio civitatis interficit, quia divinis deditæ operibus mentes, nisi magna se circumspectione custodiant, subripiente hoste, dum devotionis portant hostiam, in ipso itinere perdunt vitam : de cujus hostis manu non evaditur, nisi intus ad pœnitentiam recurratur. Unde subjungitur : Decem autem viri reperti sunt inter eos, qui dixerunt ad Ismael: Noli occidere nos, quia habemus thesauros in agro frumenti et hordei, et mellis; et non occidit eos (Ibid., 18). Thesaurus in agro est spes in pœnitentia, quæ quia non cernitur, quasi intra [Text., in terra] cordis suffossa contine- D tur : qui enim thesauros in agro habuere, servati sunt ; quia qui post incautelæ suæ vitium ad lamentum pœnitentiæ redeunt, nec capti moriuntur.

Car. XXXIV. - Maledictus qui facit opus Domini negligentes (Jerem. xLvIII, 10).

(Moral. 1x, c. 34, n. 53.) Duo sunt quæ in bonis operibus necesse est ut studiose formidentur, desi-dia videlicet et fraus. Unde et per Jeremiam apud vetustam translationem dicitur: Maledictus omnis qui sacit opus Domini [Text., Dei] fraudulenter et de-sidiose (Jerem. xLVIII, 10). Sed sciendum est quod desidia per torporem nascitur, fraus per privatam dilectionem. Illam minor Dei amor exaggerat, hanc vero male mentem possidens proprius amor creat. Fraudem quippe in opere Dei perpetrat quisquis, seipsum inordinate diligens, per hoc quod recte egit ad remunerationis; transitoria bona festinat, et per aut favoris auram, aut rem quamlibet exteriorem desiderat. Solus ergo in opere Dei fraudem non facit. qui, cum ad studia bonæ actionis invigilat, nec ad corporalis rei præmia, nec ad laudis verba, nec ad humani judicii gratiam anhelat. Sæpe enim nonnulla bona nostra latrocinante fraude depereunt, quia rectis se nostris actionibus concupiscentiæ terrenæ subjungunt. Sæpe enim desidia interveniente deficiunt. qui a servore quo cœpta sunt, frigescente amore, tabescunt.

CAP. XXXV. — Maledictus qui prohibet gladium suum a sanguine (Jerem. XLIII, 18).

(Reg. pastoral. III part, cap. 25.) Gravi culpa involvuntur qui dum cognoscunt vulnera mentium, curare ea negligunt sectione verborum. Unde per Jeremiam dicitur: Maledictus qui prohibet gladium suum a sanguine (Jerem. XLVIII, 18). Gladium quippe a sanguine prohibere est prædicationis verbum a

CAP. XXXVI. - Quomodo confractus est malleus universæ terræ (Jerem. 1., 23).

(Moral. xxxIII, cap. 14, n. 28 et 29; lib xxxIV. c. 12, num. 23, et c. 7, n. 15 et 16.) Antiguns hostis justos viros malevole tentare appetit; sed tamen boc Dominus vel misericorditer fleri, vel juste permittit. Erudiendos enim electos suos tentatori subjicit, ut qui elati perire poterant, humiliati tenta-tione liberentur a perditione. Electos igitur Dei diabolus volens tentat, et tentando nesciens probat; in illa vero superna patria justos cœlesti felicitate pollentes, nequaquam tentare permittetur, sed ante eorum oculos xternis gehennæ ignibus mancipabitur, et cum corpore suo, reprobis videlicet omnibus, flammis ultricibus traditus sine fine cruciabitur. Hane super antiquum hostem extremi judicii vim venturam Jeremias contemplatus dixit: Quomodo confractus est, et contritus malleus universæ terræ? (Jerem. L. 23.) Ac si aperte diceret : Eum per quem vascula sua Dominus in ministerii sui usu formanda percutit, quis perpendat quo turbine, veniente ex-tremo judicio, in æterna damnatione confringit? Adveniente enim districto judice, de hoc mundo per iram judicii tolletur qui nunc mira mansuetudinis longanimitate toleratur, et tanto hinc pondere tor-toris excussus cum judicii turbine rapietur, ut hi qui in corporibus reperiri poterunt, jam fortes et perfecti in tanti terroris turbine magna formidine concutiantur, et si quid in eis inesse potuit levium rubigo vitiorum, lioc pavore excoquatur.

CAP. XXXVII. - Calix aureus Babylon (Jerem. LI, 7). (Moral. lib. xxxiv, c. 15, n. 26.) Calix aureus Babylon (Jerem. Li, 7). Auri nomine nitor exprimitur temporalis gloriæ : quid vero Babylonis nomine. nisi hujus mundi gloria designatur? Quæ calix dici-tur aureus; quia dum pulchra esse temporalia ostendit, stultas mentes in sui concupiscentia debriat, ut speciosa temporalia appetant, et invisibilia pulchra contemnant. Aureus Babylon calix est, quia dum visum exterioris pulchritudinis ostendit, sensum internæ rectitudinis subtrahit.

CAP. XXXVIII. - Curavimus Babylonem, et non est sanata (Jerem. L1, 9).

(Reg. pastoral. III part., cap. 13.) Voce flagellantium vitam reproborum Jeremias conqueritur, dicens: Curavimus Babylonem, et non est sanata (Jerem. LI, 9). Babylon curatur nec tamen ad sanitatem reducitur, cum mens in prava actione con-fusa verba correptionis audit, flagella correptionis percipit, et tamen ad recta salutis itinera redire contemnit.

CAP. XXXIX.—Plorans ploravit in nocte (Thren. 1, 2). (Moral. lib. xm, cap. 12.) Maxilla sanctæ Ecclesiæ prædicatores sancti sunt, sicut per Jeremiam sub

Judææ specie dicitur : Plorans ploravit in nocte, et A atterimur, et intus carnali suggestione fatigamur. Jacrymæejus in maxillis ejus (Thren. 1, 2). Quia adversitatem [Text., in adversitatibus] Ecclesiæ illi amplius plangunt qui vitam carnalium confringere orædicando noverunt.

CAP. XL .- Facti sunt hostes ejus in capite (Thren. 1, 3).

(Moral. lib. 1, c. 36, n. 51 et 53.) Antiquus hostis aliquando intentionem in bono opere polluit, ut omne quod in actione sequitur, eo purum mundumque non exeat, quo hoc ab origine perturbat.
Intentionem quippe in bono opere polluit, quia cum
facilia ad decipiendum corda hominum conspicit, eorum desideriis auram transitorii favoris apponit, ut in his quæ recta faciunt, ad appetenda ima tortitudine intentionis inclinentur. Unde [Text. Recte] sub Judææ specie de unaquaque anima laqueo miserse intentionis capta per Jeremiam dicitur : Facti sunt hostes ejus in capite (Thren. 1, 3). Ac si aperte dicemitur, huic adversantes spiritus ab ipso cogitationis exordio principantur; tantoque eam plenius possident', quanto per initium dominantes tenent. Si vero semel cor in intentione corrumpitur, sequentis actionis medietas et terminus ab boste callido secure possidetur. Summa ergo cura vigilandum est, ne vel bonis operibus serviens mens reproba intentione polluatur.

CAP. XLI. — Viderunt eam hostes (Thren. 1, 7).

(Moral. lib. v, c. 31, n. 55.) Sunt nonnulli qui quanto securius ab externis actionibus cessant, tanto latius immundæ in se cogitationis strepitum per otium congerant. Unde sub Juda & specie per Jeremiam torpens otio anima defletur, cum dicitur: Viderunt eam hostes, et desiderunt sabbata ejus (Tren. 1, 7). Præcepto enim Legis ab exteriori opere in sabbato cessatur. Hostes ergo sabbata videntes irrident, cum maligni spiritus ipsa vacationis otia ad cogitationes illicitas pertrahunt, ut unaquæque anima quo C remota ab externis actionibus Deo servire creditur, eo magis eorum tyrannidi illicita cogitando famu-

CAP. XLII. — Omnis populus ejus gemens (Thren. 1, 11).

(Moral. lib. xxv, c. 23, n. 49.) Jeremias propheta, cum Synagogæ perditos mores defleret, dixit: Omnis populus ejus gemens, et quærens panem : dederunt pretiosa quæque pro cibo ad resocillandam ani-mam (Thren. 1, 11). Per panem aliquando jocunditas humanæ delectationis accipitur. Gemens itaque populus quærit panem, cum prava hominum multi-tudo affligitur; quia non ad votum de præsentis vitæ jocunditate satiatur. Sed et pretiosa quæque pro cibo dat, quia virtutes mentis in appetitu transitoriæ sectatur.

CAP. XLIII. — O vos omnes qui transitis per viam (Thren. 1, 12).

(Moral. xv, cap. 57.) Jeremias luctum cordis sui considerari deposcens, ait: U vos omnes qui transitis per viam, attendite, et videte si est dolor sicut dolor meus (Ibid.). Qui præsentem vitam non quasi viam transeunt, sed quasi patriam attendunt, luctum cordis electorum considerare nesciunt; illos ergo ut dolorem suum considerent [Text. add. propheta] exquirit quos in hoc mundo animum non fixisse contigit.

CAP. XLIV. - Foris interficit gladius (Thren. 1, 20). (Moral, m, cap. 32, n. 62.) Sæpe foris flagellis Hinc est quod Jeremias deplorat, dicens : Foris interficit aladius, et domi mors similis est (Thren. 1, 20). Foris enim interficit gladius, cum nos exterius feriens vindicta configit : sed domi mors similis est. quia et flagella quidem sustinet, et tamen intus conscientia a tentationis sordibus munda non

CAP. XLV. - Factus est Dominus velut inimicus (Thren. II, 5).

(Moral. xi, c. 16, n. 25.) Israelitarum casum longe ante Jeremias intuens, ait : Factus est Dominus velut inimicus; præcipitavit Israel, præcipitavit omnia mænia ejus, dissipavit munitiones ejus (Thren. 11, 5). Mœnia in urbibus pro ornamento sunt, munitiones vero in defensionem; quia et alia sunt dona quæ nos muniunt, alia quæ ornant. Prophetiæ quippe, doctrina, genera linguarum, curationum virtus, quasi hostes ejus in capite (Thren. 1, 3). Ac si aperte dice-retur: Cum bonum opus non bona intentione su- B habeat, stare munitus per fidem et justitiam potest, quamvis ornatus virtutum altitudine minime esse videatur. Spes vero, fides, et charitas non nostra mœnia, sed munitiones sunt; quæ si habere negligimus, hostium insidiis patemus. De Judæa ergo quia prophetiam et doctrinam, vel miraculorum signa abstulit, mænia præcipitavit. Quia vero fidem, spem, et charitatem propter ejus duritiam auferre permisit, munitiones ejus auferre studuit. Rectus vero ordo servatus est, ut prius mœnia, et post munitiones dissipatæ dicerentur, quia cum pecca-trix anima relinquitur, prius ab ea dona virtu-tum quæ ad manifestationem spiritus data sunt, et postmodum fidei, spei, et charitatis fundamenta destruuntar.

CAP. XLVI. - Prophetæ tui viderunt tibi falsa (Thren. 11, 14).

(Reg. pastoral. sec. part., c. 4.) Populo delinquenti per Jeremiam dicitur: Prophetæ tui viderunt tibi falsa et stulta, nec aperiebant iniquitatem tuam, ut te ad pænitentiam provocarent (Thren. 11, 14). Prophetæ iu sacro eloquio nonnunquam doctores vocantur, qui dum fogitiva et præsentia indicant, qua sint ventura manifestant. Quos divinus sermo falsa videre redarguit, quia dum corripere culpas metuunt, incassum delinquentibus promissa securitate blandiuntur. Qui iniquitatem peccantium nequaquam aperiunt, quia ab increpationis voce conticescunt. Clavis quippe apertionis est sermo correptionis, quia increpando culpam detegit, quam sæpe nescit etiam ipse qui perpetravit.

CAP. XLVII. — Ego vir videns paupertatem meam (Thren. 111, 1).

unue dene mox et ex voce electæ [Text. add. illius] multitudinis subditur: Vide, Domine, et conspiciunt, ad eas assidue suspirantes in ærunna paupertatis istius gemunt. Hanc paupertatem Jeremias inspexerat, cum dicebat: Ego vir nidene pertatem meam in single pertatem perta (Moral. xxxiv, c. 3, n. 5.) Electi in hoc ærumnoso quam indignationem tunc homo pertulit, cum ex paradiso pulsus, veras interni gaudii divitias amisit. Sed quia electi quique incessanter conspiciunt quod in presentis vitæ penuriam ab illa potestatis ingenitæ facultate ceciderunt, bene dicitur: Ego vir videns paupertatem meam. Quisquis enim adhuc hæe visibilia appetit, peregrinationis suæ malum non intelligit; et hoc ipsum quod patitur videre nescit. Hane paupertatem David [Text., propheta] intuens, ait : Infirmata est in paupertate virtus mea (Psal. xxx, 11). In paupertate enim virtus infirmari dicitur, quia lapsus in hac peregrinatione animus, et corruptionis suæ molestiis reverberatus, hoc quod perdidit contemplari præpeditur.

ш. 7).

e (Hont. 12, l. 1, in Esseh., m. 15.) Sebrite umnipotentis Dei judicium seremias intuens, alt : Aggravavit compedem meum (Thren. m., 7). Habemus compedes speam infirmitatem et corruptionem mortalitatis nore. Sed cum tribulatio nebis et gemitus additur, inse nostræ compedes aggravantur.

CAP: XLIX. ... Instrinct me absinthio (Thret: 111. 45).

(Moral lib. xx, c. 15, n. 39; lib. vn, cap. 21.) Jeromias totius in se humanæ conversationis speciem sumone per lamentum conqueritur, dicems : Instriavit ms absinthio (Thren. III, 15). Ebrius quisque quod patitur nescit : qui vero absinthio debriatur, et hoc quod sumpsit amarum est, et tamen non intelligit camdem amaritudinem qua repietur. Huma-num ergo genus recto Dei judicio in voluptatibus auis sibi dimissum, et per easdem voluptates in spontaneis tribulationibut traditum, abeinthie wet obrium; quia et amara sunt quæ pro hujus vitæ amore tolerat, et tamen camdem amaritudinem escitate copiditatis, quasi insensibilitaté ebristatis, ignorat. Mundi enim gioriam sluens, dum multas pro ea tribulationes suscipit, amafum est quod bibit. Sed quia koc nimis inhianter sumpsit, ejustem amaritu-sinjs malum discernere jam pro ipsa etrictate non pufficit. A sensu rationis alienus, dum quidquid pro mundo sustinet, leve putat, et laboris amaritudinem quam tolerat, ignorat, quia delectabiliter ad cuneta ducitur in quibus poenalitor fatigatur.

CAP. L. - Scrutemur vlas nostras (Thren. 111, 40).

(Moral. xviii, c. 5, n. 10.) Valde apud Deum due congruunt necessario: ut oratione operatio, et operatione fulciatur eratie. Hine enim Jeremias ail : Serutemur vias nostras, leventus corda nostra cum manibus ad Deum in cœlum (Thren. III, 40). Vias enim nostras serutari est cogitationum interna discutere. Corda vero com mánibus levat qui orationem suam cum operibus roborat. Nam quisquis orat, sed operati dissimulat, cor levat et manus hon levat; quisquis vero operatur et non orat, manus levat et cor non levat.

CAP. I.I. — Opposuisti nubem, ne transcat oratio (Thren. iu., 44).

(Moral, xxvm, c. 17, m 57.) Sancti viri qui etiam aliena negligentia compatiuntur, et se pati ketimant quod pati alios sentium, Des orantes flèunt ! Opposuisti nubem, ne transent oratio (Thren. 111, 41). si aperte dicant : Menti nostrat, terrenti voluptatibut assuetæ, curarum suarum phantasmata justo fudicio objicis, quibus eam in ipsa orationis sum intentione confundes; et quam infinits desideriis deditam non ignoras, recte cæcatam ab intuenda lucis tuæ perspicultate reverberas at cum in to intenditut, ipso a te cogitationum suarum aubilo reflectatur; et que terrena hæc assidue cogitat, quia valt, hæc etiam toleret in oratione, cum non vult.

Cap. LII. - Bivisiones aquarum deduxit oculus meus (Thren. 111, 48).

(Reg. pastoral. m., part. c. 29.) Peccatores singula quæque admissa considerare debest; ut dum per unbmquodque erroris sui inquinationem deficit, simul se ac totos lacrymis mundent. Unde per Jere-miam dicitur, cum Judææ singula delieta pensuret: Divisiones aquarum deduxit oculus meus (Thren. 111, 48). Divisas ex oculis aquas deducimus, cum peccatis singulis dispertitas lacrymas damus. Neque enim uno codemque tempore æque mens de onmibas dolet; sed dum nunc hujus, munc illius culpæ memoria actius tangitur, simul de sumibus in singulis commota purgatur.

CAP. LIII. - Lapsa est in lacum vita mea (Thren. m, 53).

(Moral. xxvi, c. 56, n. 65.) Cum Jeremias Judæam

CAP. XLVIII. - Aggravavit compedem meum (Thren. & in iniquitatibus longa consuctudine oblittam fuisse Conspiceret, in lamentis suis sub efus specie selbsum deplorat, dicens : Lupes en in lacu vita mea, et posucrunt lopidem super me (Thren. m. 53). In lacum vita labitur, cum labo iniquitatis inquinatur, lapis vero superponitur, cum ctiam dura consuctudine mens in peccato devoratur: at et si velit exsurgere. jam utcunque non possit, quia moles desuper mala consuctudinis premit.

CAP. LIV. - Quomedo obscuration est auro? (Thren.

(Reg. Pastorsi, sec. part., c. 7; Moral, l. xxvii, cap. 45, et l. xxxiv, cap. 15; Reg. past. ibid.) Magno dolore charitatis Jeremias sub destructione templi deplorat, dicens: Duomodo obscuratum est aurum, muidius vit color optimus? Dispersi sunt lapides sanctuarii in cupite omnium platearum (Thren. 14, 1). Quid auro quod cæteris metallis præéminet, bisi ex-cellentin sanctitatis? Quid colore optimo, nisi cunctis amabilis reverentla religionis exprimitur? Quid sanelearii lapidilus, nisi stetorum ordinum persona signanter? Quid platearum nomine, nisi præsentis vice latitude figuratur? Quia enim Græce eloquie #Akos latitudo dicitur, profecto a latitudine platez sont vocate. Attrum vero obscuratum doltit, quia in quibustam claritatem innocentlæ et réligionis, versam in culpse nigredihem vidit. Autum quippe obscu-ratur, cum subsequentibus iniquitatem tenebris, justitize pulchritudo descritur i cum terrenis actibus spiritualis vita polluitur. Color optimus mitister, cum splendor innocentiæ in fæditatem vertitur culpe: Color optimus commutatur, cum quorumdam qui degere religiosé credebantur, existimatio anteacta minuitur; nam cum quilibet post sanctitatis habitum terrenis se actibus inserit, quasi colore permutate ante humanos oculos ejus reverentia despecta pallescit. Sanctuarii quoque lapides in plateas disperguntur, cum causarum sæcularium foris lata itinera expetunt, hi qui ad fornamentum Ecclesie internis mysteriis, quasi in secretis sanctuarii [Text., tabernaculi I vaçare debuerunt. Ad hoc quippe lapides sanctuarii liebant, ut in Sancta sanctorum in vestimento summi sacerdotis apparerent. Cum vero ministri refigionis a subditis honorem Redeinploris sui ex merito vitæ non exigunt, sanctuarii lapides in ornamento poatificis non sunt. Qui almirum sanctua-rii lapides dispersi per plateas jacent, tuni persona sacrorum ordinum; voluptatum susremi latitudini deditæ, terrenis negotiis inhærent: Et notandum quod non hos dispersos in plateis, sed in capite platearum dicit; quiz et cum terrena agunt, summi videri appetunt, ut et lata itinera teneant ex voluplale delectationis, et tamen in platearum sant capite ex honore sanctitatis. Nihil ergo obstat si sanctuarli lapides cosdem ipsos quibus constructum salictua-rium existebat accipients, qui dispersi in capite platearum jacent, cum sacrorum ordinum viri terrenis actibus ex desiderio inserviunt, ex quorum prim D bilicio sanctitatis gloria stare videbatur. Secularità itaque negotia aliquando en compassione sont toleranda, nunquam vero ex amore requirenda; ne com mentem diligentis aggravant, littic suo victani pondere ad ima de cœlestibus mergant.

CAP. LV. - Redder eis olcem, Domine (Thren. m, 64):

(Moral. l. xxxm, c. 28, n. 49; lib. n, hom. 22 m (MOTAL: 1. XXIII, C. 25, II. 49; IID. II, 19011. 22 iii Evang; num. 4.) De Jidæis comra præcepta Domini superba se defensione tuentibus per Jeremiam dici-tur: Reddes eis vicem, Domine, juxta opera mainum suatum (Thren. III, 68). Motaque eamdem vicem ex-pressius subdidit, dicens: Dabis sculum cordis labo-rem taum (Ibid. 65). Labor Domini apparens inter homines, passibilis ejus humanitas luit; quam Judæi superbe sapientes despexerunt, euuque immortalem credere dedignati sunt, quem natura passibili mortalem viderunt. Cumque ejus humilitatem conspicerent, fastibus superbiæ obdurati, summa cura moliti sunt

trarent. Dum ergo eis Dominus vicem malorum operum redderet, dedit eis scutum wordis laborem rum redderet, dedit eis scutum torum sabrem suum: quia recto judicio inde illos contra se super-be obstinates exhibuit, untle ipse pro nobis in infir-mitate laboravit. Repulerunt quippe a se verba præ-dicantium, quia dedignati sunt in Bomino infirma passionum. Laborem igitur Domini contra eamdem Dominum scutum cordis habuerunt, quia superbe sapientibus eo despectus apparuit, quo propter eos humilis fuit. Ne enim prædicationis spicula eorum corda penetrarent, dum passionis eius laborem de-dignati sunt, quasi eumdem laborem illius pro scuto tenuerunt; ut eo ad se transire prædicatorum ejus verba non permitterent, quo eum laborare usque ad mortem viucant [Text. viderent].

CAP. LVI. - Posui arenam terminum mari (Jerema v, 22).

(Moral. 1x, c. 10, n. 11.) Gunque Judei superbè sapientes, morem suum vi præceptorum Christi B discipulorum prædicatione destrui conspicerent, in persecutionis procellas adversus eos se commoventes mirabiliter extulerunt. Sed has supernorum Conditor, sublevata virtute suorum prædicatorum mirabilius stravit, sicut scriptum est : Mirabiles elationes maris, mirabilis in attis Bominus (Psal. XCII. 4). Ministros enim sues plus ostendit posse per miracula, quam potestates terrenæ tumuerant per iram. Unde bene etiam per Jeremiam Dominus exteriora narrans, interiora denuntians, ait : Poma arenant terminum mari, præceptum sempiternum quod non præleribit: et commovebuntur, et non poterant, et intumescent fluctus ejus, et non transibunt illud (Jerem. v. 22). Arenam quippe Dominus terminum mari posuit, quia ad frangendam mundi gloriam abjectos et pauperes elegit. Cojus nimirum maris fluctus intumescunt, cum potestates seculi ad commotionem persecutionis exsiliunt; sed transire arenam maris nequeunt, quià despectorum miraculis et humilitate C

CAP. LVII. — Sed et lamiæ nudaverant mammam (Thren. 1v, 3).

(Moral. xix, c. 18, n. 27.) Tempore Antichristi cum sancta Ecclesia adversitate premeter, hereticis et pravis quibusque prædicatoribus licentia locutionis dabitur. Quod longe ante Jeremias intuens, ait : Sed el lamiæ nudaverunt mammam, lactarerunt catulos suos (Thren. iv, 3). Quid nauque lamias, nisi hæreticos appellat, humanam quidem faciem, sed belluina per impietatem corda gestantes, qui tune mammam nudant cum errorem suum libere prædicant? Tunc catulos factant, quia male sequaces parvulorum ani-mas, dum perversa imsinuant, ad impietatem nu-triendo confirmant.

CAP. LVIII. — Velociores fuerunt persecutores mostri aquilis væli (Thren. 1v, 19).

sunt, cum contra hos tanta maligni homines faciant, ut ipsas etiam aerias potestares inventionibus malitiæ præfre videantur.

CAP. LIX. — Candidiores Nuzaræi ejus nivei (Thren. 14, 7 et 8).

(Morat. xxxii, c. 22, n. 46 et 42.) Nonnunquam hi qui viam sanctitatis appetunt, errore lapsi tardius emendanter. Rectum quippe sestimant esse quod agunt et ideireo suo judicio enixius serviunt. Unde Jeremias cum diceret : Candidiores Nazaræi ejus nive, nitidiores lacte, rubicundiores ebore antiquo, saphiro

ne corum mentes sancta prædicantium verba pene B pulchriores. Denigrata est facies corum super carbones. et non sunt cogniti in plateis; illico adjunxit: Adhæ-bit cutib corum sidibus; aruit, et facta est quasi tignum (Thren. 14, 7, 8). Quid enim Nazaræorum no-mine, Mai abstimentium et continentium vita signatur, quar nive et tacte candidior [Text., nitidior] dicitur? Nix enim ex aqua congelaseit quae desuper venit, lac autem ex carne exprimitur, quæ in infe-rioribus nutritur. Quid vero per nivem, niei candor vitæ cœlestis? Quid per lac, nisi temporalis dispensationis administratio designatur? Et quia pleramque continentes viri in Ecclesia tam mira opera faciunt ut ab eis multi qui collestem vitam tenuerant, multi qui terrenam [Text., terrena] bone dispensaverunt superari videantur, et candidiores nive, et nitidiores lacte referentur. Qui eliam quia per fervorem spirtus antiquorum et fortium patrum mounnquam vincere vitam videntur, recte adjungitur: Rubicuntdiores ebore antique. Dum enim ruboris nomine (Text. nomen] exprimitur, sancti desiderii flamma signatur. Ebur vero esse os magnorum animalium non ignoramus. Ebore itaque antiquo rubicundiores sunt quia sepe ante humanos oculos nonnullis preceden-tibus patribus studii ferventioris existunt. De quibus ut simul totum estendatur, adjungitur: saphito pul-chriores. Etherei quippe coloris est saphirus, et quia præcedentes multos et ad superna tendentes per colestem conversationem videntur vincere, narrantur saphiro pulchriores exstitisse. Sed plerumque tur saphiro pulchriores exstitisse. Sed plerunque dum virtutum copia etiam plus quam expedit prosperator, in quadam sul liducia mens addictior, et decepta presumptione propria, repente peccato subripiente succator. Unde ropente frecit, recte subjengitur: Demograta sicht [Text. 28 Melei] turbones sacies korum. Nigri edim post cambiorem littit; quia amissa Dei sestitia, cum de se presumbnt, se catiam que non intessignen per cambiorem successivativa post amoris senem ad signi torporis vensionale. exstinctis varbonibus ex comparations presidentur. Nonnanquam enina dum timorem Dei per sui fiduciam deserunt; etiam figidis mentibus frigidiores flunt. De quibus recue subjungitur: Non that counti in plateis. Platea quippe Greeci sermonis ratione pro latitudine dicitur. Quid vero est humanis menti angustion quam voluntates propries frangère? De qua fractione Veritas dich: Intrine per diquatim portam (Matth. vn. 15). Quid autem latius quam hullis propries voluntatibus refuctari, et quaquaversum impulsus arbitrii duxerts, se sine retractione diffundere? Qui ergo per fiduciam sanctitatis, postposito melio Qui ergo per fiduciam sanctitatis, postposito melio rum judicio, se sequentur, quasi per plateas pergunt. Sed non sunt cogniti ia plateis, quia de vita sua aliud ostenderant, quando frangendo voluntates proprias in angusto se calle retinebant. Et bene additur : Adhæsit cutis corum ossibus. Quid enim in osse, misi duritia, fortitudinis? Quid in cute, nisi mollities exprimitur infirmitatis? Cutis ergo corum adhærere ossibus dictur, quia an eis prava sentientibus infirmitats vitti duritia virtutis putatur. Infirma enim sunt que faciumt, sed elationis fuducia decenti fortitud (Moral. lib. xxx, cap. 47.) Velociores suerunt persecutores nosmi agnifis cœli (Thren. 1v. 19). Aqui- persecutores nosmi agnifis cœli (Thren. 1v. 19). Aqui- quie făciunt, sed elătionis siducia decepti, fortibus larum nomine insidiatores spiritus intelligatur, ea suspicionibus jungunt; et quo de se magna sentiunt, eo de sua nequitia emendari contemnunt. Unda tiunt, eo de sua nequitia emendari contemnunt. Unda et recte adjungitur: Aruit et facta est quasi lignum. Culpa quippe corum tanto insensibilior redditur, quanto apud eos etiam laudabilis habetur : quam recte aridam asserit, quin nulla sui cognitione vi-rescit. Cum itaque error ab eis virtus treditur, difficilius emendatur; et tanto tardius mens corum vitium suum deserit, quanto per virtutis speciem decepta, præmiorum etiam de eo retributionem quærit. Facile autem culpa corrigitur, quæ et erubescitur; quia esse culpa sentitur, auxiliante Domino nostro Jesu Christo, qui vivit et regnat per infinita sæculorum sæcula.

LIBER QUINTUS.

De Testimoniis in Ezechielem prophetam.

CAPUT PAINUM. — De electri specie in medio ignis A seipsum vivam hostiam offerendo sit vitulus, alius in alta se rapiendo contemplationis volatu sit aqui-

(Moral. lib. xxvIII, c. 1, n. 5.) Aliquando rebus per angeles loquitur Deus, cum nil verbo dicitur, sed ea angue fatura sunt, assumpta de elementis imagine, numtiantur; sicut Ezechiel, nil verborum audiens, electri speciem in medio ignis vidit (Ezech. 1), ut videlicet dum solam speciem aspiceret, quæ erant in novissimis ventura sentiret. Electrum quippe ex auri et argenti metallo miscetur, in qua permixtione argentum clarius redditur, et fulgor auri temperatur. Quid ergo in electro nisi Mediator Dei et hominum demonstratur? qui dum se [Text., semetipsum] no-bis ex divina et humana natura composuit, humanam per deitatem clariorem reddidit, et divinam per humanitatem nostris aspectibus temperavit. Quod enim virtute divinitatis ejus tot miraculis humanitas fulsit. ex auro crevit argentum; et quod per carnem cognosci Deus potuit, quodque per carnem tot adversa toleravit, quasi ex argento temperatum est aurum: B quod bene in medio ignis ostenditur, quia incarna-tionis ejus mysterium subsequentis judicii flamma comitatur. Scriptum quippe est: Pater non judicat quam, sed omne judicium dedit filio (Joan. v, 22).

CAP. II. — De facie quatuor animalium (Ad Ezech. 1).

(Moral. xxxi, c. 47, n. 94.) Cum Ezechiel quatuor animalia describeret se vidisse (Ezech. 1), in eis sibi hominis, leonis, bovis et aquilæ faciem testatur apparuisse. Et quamvis singula ad unumquemque evangelistam conveniant, dum alius humanæ nativitatis ordinem; alius per mundi sacrificii mactationem, quasi vituli mortem; alius potestatis fortitudinem, quasi leonis clamorem insinuat; alius nativitatem verbi intuens, quasi ortum solem aquila aspectat; possunt tamen hæc quatuor animalia ipsum suum caput cuius sunt membra signare. Iose namque homo est, quia naturam nostram veraciter suscepit; C et vitulus, quia pro nobis patienter occubuit; et leo, quia per divinitatis fortitudinem susceptæ mortis vinculum rupit; et ad extremum aquila, quia ad cœlum de quo venerat, rediit. Homo ergo nascendo, vitulus moriendo, leo resurgendo, aquila ad cœlos ascendendo.

CAP. 111. — Manus hominis erant sub pennis eorum (Exech. 1, 8).

(Moral. v1, c. 37, n. 61.) Ezechiel animalia volantia contemplatus, ait: Manus hominis sub pennis corum erant (Ezech. 1, 8). Quid per pennas animalium, nisi contemplationes eorum possumus dicere [Text., sentire sanctorum], quibus ad summa transvolant, et terrena deserentes sese in cœlestibus librant? Quid per manus, nisi operationes accipimus? cum enim sancti in proximi amore se dilatant, bona quæ prævalent etiam corporaliter administrant; sed eorum manus sub pennis sunt, quia actionis suæ opera virtute contemplationis vincunt.

CAP. IV. — Junctæque erant pennæ eorum (Ezech. 1; 8).

(Moral. xxix, c. 34, n. 74.) Cum Ezechiel diversi generis animalia se vidisse diceret adjunxit: Junctæque erant pennæ eorum alterius ad alterum (Ezech. 1, 8). Pennæ animalium alterius ad alterum junctæ sunt, quia etsi dissimilia sunt quæ agunt, uno tamen eodenque sensu sibi sanctorum voces et virtutes sociantur; et quamvis alius rationabiliter cuncta agendo sit homo, alius in passionibus fortis adversa mundi non timendo sit leo, alius per abstinentiam

seipsum vivam hostiam offerendo sit vitulus, alius in alta se rapiendo contemplationis volatu sit aquila; pennis tamen se dum volant tangunt, quia et confessione vocum et virtutum sibi unanimitate junguntur.

CAP. V. — Non revertebantur cum incederent 'Ezech.

(Moral. x, c. 45, n. 31.) In activa vita sine defectu et indesese persistens mens sigitur, a contemplativa vero insimilatis suæ pondere victa descendendo lassatur, et ad hanc magnis conatibus per intervalla temporum resormatur. Quod breviter Ezechel insimuat, cum eorum quæ viderat motus animalium narrat, dicens: Non revertebantur cum incederent (Ezech. 1, 9), et paulo post subjunxit: Et animatia ibant et revertebantur (Ibid., xiv). Sancta quippe animalia aliquando vadunt, et minime redeunt, aliquando vadunt et protinus revertuntur, quia electorum mentes cum per collectam sibi activæ vitu gratiam erroris viam deserunt, redire ad mala mundi nesciunt quæ reliquerunt. Cum vero per contemplationis aciem ab hac eadem activa vita suspendunt, eunt et redeunt, quia per hoc quod diu sustinera [Text., persistere] minime in contemplatione sufficiunt, se ad operationem rursus sundunt; ut in his quæ sibi juxta sunt se exercendo resoveant, et super se iterum surgere contemplando convalescant.

CAP. VI. — In circuitu et intus plena eranti tealis (Ezech. 1, 18).

(Moral. xix, 6., 12, n. 20.) Sancti omnes foris se et intus circumspiciunt, et reprehendi [Text. reprehendendo] se exterius, vel iniquos se interius videri invisibiliter timent. Hinc est quod animalia quæ per Ezechielem videntur, in circuitu et intus plena oculis esse memorantur (Ezech. 1, 48). Quisquis enim exteriora sua honeste disponit, sed interiora negligit, in circuitu oculos habet. Sancti vero omnes quia et exteriora sua circumspiciunt, ut bona de se exempla fratribus præbeant, et interiora sua vigilanter attendunt, quia se irreprobabiles interni judicis obtutibus parant, et in circuitu oculos et intus habere perhibentur.

CAP. VII. - Stabant et summittebant alas suas (Esech. 1, 25).

(Moral. xxxv, c. 2, n. 5.) Ezechiel loquens de quatuor animalibus, dicit: Cum fieret vox supra firmamentum, quod erat super caput eorum, stabant et submittebant alas suas (Ezech. 1, 25). Quid per volatum animalium, nisi evangelistarum et doctorum sublimitas designatur? vel quid sunt alæ animalium, nisi sanctorum contemplationes eos ad cœlestia sublevantes? Sed cum fit vox supra firmamentum, quod super eorum caput est, stantes submittunt alas suas; quia cum internam vocem supernæ sapientiæ audiunt, quasi volatus sui alas deponunt, quia videlicei ipsam veritatis altitudinem minus se contemplari posse cognoscunt. Ad vocem ergo desuper venientem dalas deponere est, cognita superna potentia, virtutes proprias humiliare, et consideratione Greatoris nihil de se aliud quam abjecta sentire.

CAP. VIII. - Audivi vocem alarum (Ezech. 1, 24).

(Moral. xxiv, cap. 8, n. 19, 20, 21.) Com Ezechiel animalia volantia descripsisset, adjunxit: Andivi vocem alarum animalium percutientium alteram ad alteram (Ezech. 1, 24). Quid alas animalium, nisi virtutes debemus sentire sanctorum, qui dum terrena despiciunt, ad cœlestia volando sublevantur? Volantia itaque animalia aliis suis se vicissim feriunt, quia sanctorum mentes in eq quod superna appetunt,

Ala enim sua me percutit qui exemplo sanctitatis propriæ ad melius me accendit, et ala mea vicinum animal ferio, si aliquando alteri opus bonum quod imitetur ostendo. Magna namque sollicitudine meliorum vitam conspicere debemus, quia ad curam nostræ meliorationis accingimur, quando id virtutis in aliis cernimus quod non habemus. Tanto vero ardentius ad humilitatem proficimus, quanto ex bonis quæ nos habemus inferiores nos habentibus ea pensamus, et ab elatione reprimimur, et ad provectus studium accendimur. Saneti enim viri dum virtutum consideratione vicissim alios sibi præferent, volantia animalia alarum percussione se tangunt, ut eo ad volatum se altius excitent, quo humilius alter in al-tero quod admiretur videt. Reprobi vero non in meliorum vestigia, sed deteriorum vitam et exempla considerant, quibus meliores se esse gloriantes superbiendo præferunt; et idcirco proficere ad meliora non possunt, quia hoc sibi sufficere credunt quod R Sancti enim prædicatores obsidionem circa laterem pessimos antecedunt.

CAP. IX. - De libro in quo erant lamentationes et

carmen et væ (Ezech. 11, 9). (Moral. l. xx, c. 16, n. 27.) Quia ad æterna gaudia redire non possumus, nisi per temporalia detri-menta, tota Scripturæ sacræ intentio est, ut spes manentis lætitiæ nos inter hæc transitoria adversa corroboret. Unde Ezechiel librum se testatur accepisse, in quo scriptæ erant lamentationes, et carmen, et væ (Ezech. 11, 9). Quid enim libro hoc nisi divina eloquia figurantur? quæ quia et nobis lacrymas luctusque præcipiunt, lamentationes in eo scriptæ referuntur. Carmen guoque et væ continent, quia sic de spe gaudium prædicant, ut in præsenti tamen pres-suras et angustias indicent. Carmen et væ continent, quia et si illuc dulcia appetimus, prius necesse est ut hic amara toleremus.

CAP. X. — Linguam tuam adhærere faciam palato (Ezech. 111, 26).

Moral, lib. xxx, c. 27, n. 82; lib. 1, hom. 17 in Evang., num. 3; Ibid. Moral, lib. xxx, c. 27, n. 82 et 83.) Sæpe doctori verbum pro gratia tribuitur auditoris, et sæpe pro auditoris culpa subtrahitur sermo doctori, sicut ad Ezechielem contra Israel dicitur: Linguam tuam adhærere faciam palato tuo, quia domus exasperans es (Ezech. 111, 26). Ac si aperto dicat : Idcirco tibi prædicationis sermo tollitur, quia dum me in suis actionibus plebs exasperat, non est digna cui exhortatio veritatis fiat. Aliquando enim sermo prædicationis propter utrosque, doctorem scilicet et auditorem, datur; aliquando propter utrosque subtrahitur. In his ergo quæ ubertim prædicat doctor, nulla se elatione efferat, ne fortasse non pro sua, sed pro auditoris gratia ejus repleatur lingua. Et in his quæ doctor steriliter dicit, auditor non succenseat; ne fortasse doctoris lingua non pro sua, sed pro auditoris reprobatione torpescat. Cur autem quilibet de doctrina superbiat, cum occulto D judicio vel cui quando detur, vel quando cui subtrahatur ignorat. Inter bæc igitur cum vel pro quo sermo detur, vel propter quem subtrahatur ignoramus, unum est salubre remedium, nec de iis quæ aliis majus accepimus nosipsos extollere, nec de eo alterum quod minus acceperit irridere.

CAP. XI. — Sume tibi laterem (Ezech. IV, 1).

(Regul. pastor. Il part., c. 10; IV part.; II part. c. 10; Moral. lib. xxvi, c. 6, n. 10.) Debitum rectorum est supernæ patriæ gloriam auditoribus per vocem prædicationis ostendere, quanta in hujus vitæ itinere tentamenta antiqui hostis latrent aperire, et subditorum mala quæ tolerari leniter non debent. cum magna zeli austeritate [Text., asperitate] corrigere; ne si minus contra culpas accenduntur, culpa-ruth omnium ipsi rei teneantur. Unde ad Ezechielem dicitur : Fili hominis, sume libi laterem (Ezech. 1v, 1). Notandum est, quod quoties ad contemplanda cœle-

consideratis invicem alterius virtutibus excitantur. A stia propheta Ezechiel ducitur, prius filius hominis vocatur. Ac si aperte Dominus admoneat, dicens : Ne de his quæ vides cor in elatione subleves, cautus perpende quod es, ut cum summa penetras, esse te hominem recognoscas; quatenus dum ultra te raperis, ad teinsum sollicitus infirmitatis ture freno revoceris. Ezechieli igitur magistrorum speciem tenenti dicitur: Sume tibi laterem, et pones eum coram te, et describes in eo civitatem Jerusalem. Doctores quippe laterem sibi sumunt, cum terrenum cor auditorum ut doceant apprehendunt. Quem laterem coram se ponunt, quia tota illud sollicitudinis in tentione custodiunt : in quo et civitatem Jerusalem jubentur describere, quia prædicando terrenis cordibus, curant summopere quanta sit supernæ pacis visio, demonstrare. Sed quia incassum sloria patriæ cœlestis agnoscitur, visi et quanta huit irruant hostis callidi tentamenta noscantur, apte subjungitur : Et ordinabis adversus eam obsidionem (Ibid., 2). in quo Jerusalem descripta est ordinant, cum terrenæ menti sed jam supernam patriam requirenti. quanta eam in hujus vitæ tempore vitiorum impugnet adversitas demonstrant. Cum enim unumquodque peccatum quomodo menti [Text., proficientibus] insidietur ostenditur, quasi obsidio circa civitatem Jerusalem voce prædicatoris ordinatur. Sed quia non solum insinuatur guomodo mentem vitia expugnent, sed etiam quomodo custoditæ virtutes roborent, subjungitur: Et ædificabis munitiones (Ibid.). Munitione sanctus prædicator ædificat, cum quæ virtutes quibus vitiis obvient insinuat. Et quia crescentibus virtutibus, plerumque tentationis bella augentur, bene adhuc subditur: Et comportabis aggerem, et dabis contra eam castra, et pones arietes in gyro. Aggerem comportat, cum prædicator quisque molem crescentis tentationis indicat; et contra Jerusalem castra erigit, cum rectæ intentioni audientium hostis callidi circumventiones patefacit, et quasi incompre-C hensibiles insidias prædicit. Et in gyro parietes ponit, cum tentationum aculeos in hac vita nos undique circumdantes, et virtutum murum perforantes innotescit. Sed cuncta hæc licet subtiliter Rector insinuet, nisi contra delicta singulorum æmulationis spiritu servent, nullam sibi in perpetuum absolutionem parat. Unde recte additur: Et tu sume tibi sartaginem serream (Ibid., 30). Per sartaginem srixura mentis, per ferrum vero fortitudo ostenditur increpationis. Quid vero acrius doctoris mentem quam zelus Domini frigit et excruciat? Et quia quisquis zelo Dei contra peccantes accenditur, forti in perpetuuu custodia munitur, ne ex neglecta prædicationis et regiminis cura damnetur, recte subditur: Et pones cam murum ferreum inter te et inter civitatem (Ibid.). Sartago ferrea murus ferreus inter prophetam et civitatem ponitur, quia cum nunc fortem zelum doctores exhibent, eumden postmodum inter se et auditores suos fortem munitionem tenent : ne tunc ad vindictam destituti sint, si nunc fuerent in correctiona dissoluti. Nunc ergo doctores necesse est ut appetant zeli ardoribus frigi, ne cogantur post de torpore negligentiæ igne gehennæ cruciari.

CAP. XII. — Sume tibi gladium (Ezech. v, 1).

(Moral. l. 11, cap. 35.) Fili hominis, sume tibi gladium et duces per caput tuum et per barbam tuam (Ezech. v, 1). Hoc prophetæ facto judicium Redemptoris exprimitur, qui in carne apparens caput rasit, quia a Judaico sacerdotio præceptorum suorum sacramenta abstulit. Barbam rasit, quia regnum Israeliticum deserens, decorem virtutis ejus ampu-

CAP. XIII. — Missa similitudo manus apprehendit me (Ezech. VIII, 3).

(Moral. l. xxxi, cap. 12, n. 19.) Sancti viri dum cogitationes cordis a visibilium appetitu constringendo, intra scipsos colligunt, occulta etiam aliena de-

lieta deprehendunt. Unde per Ezechielem dicitur : A fione tamen inhonesta seipsos ad terram deponunt. Emissa similitudo munus apprehendit me in cincinno taptils mei, et elevarit me spiritus inter cælum et terram, et adikarit me in Jerusalem, in visione Dei, fuxta ossum interius gubd respiciedat ad Aquilonem, ubi erat statutum idolum Zell, ad æmulationem pro-rocandam (Ezech. vn. 3). Quid est cincinnus capitis, nist collecte engitationes mentls, ut non sparse frant [Fext., difficient), sed per disciplinam constricte subsistant? Manus ergo desuper mittitur, et propheta per cincinnium capitis elevatur, quia cum nostra mens se per custodiam colligit, vis superna sursum nos ab infimis trahit. Bene ergo inter terram et cœlum sublevatum se asserit, quia quilibet sanctus in earne mertali positis, plene quidem adhuc ad su-perna non pervenit, sed jam tamen ima derelinquit. In visione vero Dei in Jerusalem ducitur, quia vide-tiest unusquisque proficiens per charitatis zelum, qualis esse Ecclesia debeat contemplatur. Bene quique additur quía juxta ostium interius duclus est qued respiciebat ad Aquilonem; quía himirum sancti viri, dum per aditum internæ contemplationis aspiciunt, plus prava intra Ecclesiam fieri quam recta deprehendunt; et quasi in Aquilonis parte oculos, id est ad solis sinistram flectunt, quia contra vitiorum frigora charitatis se stimulis accendunt. Ubi et subjungitur, quia illic erat statutum idolum zeli ad provocandam æinulationem. Dum enim intra sanctam Ecclesiam a nonnullis specie sola fidelibus rapinas et vitia perpetrari considerant, quid aliud quam in Ferusalem idolum vident? Quod idolum enit distribus par les contra tida man. idolum zeli diettur; quia per hoc contra nos zonu-intio superna provocatur; et tanto districtius de-linquentes ferit; quanto nos charius Redemptor

CAP. XIV. — Fift hominis, fode parietem (Ezech. viii, 8).

(Moral. xxvi, c. 6, n. 7.) Saneti doctores sæpe solent exaggerare delinquentium vitia, et ex quibusdam signis publicis rimari occulta, ut possint ex minimis cognoscere majora. Unde ad Ezechielem dicitur: Fili hominis, sode parietem (Ezech. vm., 8). Per Ezechielem præpositorum persona significatur; per parietem duritia subditorum : et quid est parietem fodere, nisi acutis inquisitionibus et asperis correptionibus duritiam cerdis aperire? et cum per-fodisset parielem, apparuit ostium; quia cum cordis duritia percunctationibus et asperis increpaționibus scissa aperitur, quasi quædam janua ostenditur ex qua omnia in eo qui corripitur cogitationum interiora videantur. Unde et sequitur: Ingredere et vide abominationes pessimas quas isti faciunt (Ibid., 9). Quasi ingreditur ut abominationes videat, qui discussis quibusdam signis exterius apparentibus, ita corda subditorum penetrat, ut cuncta ei quæ illicite cogi-tantur innotescant. Unde et subdit : Et ingressus toto ex corpore terræ inhærent, animalia vero ven-tre a terra suspensa samt appetitu tamen galæ ad terram semper inclinantur. Reptilia itaque bunt intra parietem, cum cogitationes volvuntur in men-te, quia a terrenis desideriis nunquam levantur. Animalia quoque sunt intra parietem, cum et si qua lam justa, si qua honesta cogitantur; appetendis tamen lucris temporalibus honoribusque deserviunt; et per seipsa quidem jam quasi a terra suspensa sunt, sed adhuc per ambitum, quasi per gulæ desiderium, sese ad ima submittunt. Unde et bene subditur: Et ambersa felola domini Israel depicta erant in pariete (Ibid.). Scriptum quippé est, et avaritia que est idolorum servitus (Coloss. 111, 5). Recte ergo post animalia, idola describuntur, quia et si honesta actione quasi a terra nonnelli se erigunt, ambi-

Bene autem dicitur: depicta erant, quia dum exteriorum rerum intrinsecus species attrahuntur, in corde quasi depingitur quidquid fictis imaginibus cogitatur. Notandum itaque est quia prius foramen in pariete, et deinde ostium cernitur, tunc demum occulta abominatio demonstratur; quia uniuscujusque peccati prius signa forinsecus, deinde fanua iniquitatis aperte ostenditur, et tunc demum omne malum quod intus latet aperitur. Idcirco ergo etiam sancti doctores graviter solent minuta discutere, ut ab extremis exterioribus ad occulta maiora acceint pervenire.

GAP. XV. - Ecce sex viri veniebunt de via superiora portes (Esech. IX. 2).

(Moral. xxii; c. 18, h. 44.) Novum Testandentum Dominus ad redemptionem nostram veniens in ex-tremo condidit, quod bene Ezechiel dellunitat, ditens : Ecce sex viri veniebant de via portæ superioris, que respicit ad Aquilonem (Ezech. 1x, 2). Quid hamque aliud in aex viris venienlibus, nist sex itales humani generis designantur? Que de via porte superioris veniunt, quia a conditione paradisi sicul ab ingressu mundi a superioribus generationibus evolvuntur? Quæ porta ad Aquilonesa respicit, quia vi-delicet mens humani generis vitiis aperta, nici calorem charitatis deserens, torporem mentis appeteret, ad hanc mortalitatis latitudinem non existet. El uniuscujusque vas interitus in munu ejus (Ibid.); quia unaquaque generatio, singulis quibusque estatibus evoluta ante Redempteris adventum, in sua operatione habuit unde ponam damnationis symbsit. Vir quoque unus in medio corum vestitus tincis (19id.), quia Redemptor noster qui ctiam de sacerdotali tribu juxta carnem parentes habero dignatus est, vestitus lineis perhibetur : vel certe quia linum de terra, non autem sicut lana de corruptibili carat hascilur; quia qui indumentum sui corporis ex matre virgine non autem ex corruptione commixtionis sumpsit, profecto ad nos vestites fineis veuit. Et atramentarium scriptoris ad reftes sins (lbid.). In renibus posterior pars terporis est; et quià ipse Dominus, postquam pro nobis mortuus est, et resutrexit, et ascendit in contain, tune Testamentum No-vum per apostolos scripsit, vir iste Atramentarium ad renes habuit. Qui thim Scripturam hovi Testamenti posiquam discessit condidit, atra thentarium quasi ad renes habuit [Text., a tergo portavit].

CAP. XVI. - Non ascendistis ex adverso (Exech. XIII, i).

(Lib. 1, ep. 25 edit. recent.) Supe thectores humanam amittere gratiam formidantes loqui libere recta pertimescunt. Hine eos per Exechielem Dominus increpat, dicens : Non ascendistis en udverso, neque oppositis maritim pro domo Israel, at sharette in præ-ho in die Domini (Ezech. xiu, 5). Ex adverso aucen-dere est pro defensions commissi gregis quibusibet vidi, et ecce omnis similitudo reptilius, et ammunos abominatio (Ibid., 10). In reptilibus cogitationes omnino terrenæ signantur, in animalibus vero, jam puidem aliquantulum a terra suspensæ, sed adhuc in die Domini pro domo Israel stare est et murum opponere pravis decertantibus ex amore justitizatione at fideles innocentes (Text., Est pravis de certantilus ex justific amore resistere; et marrem opponere, est sideles innocentes, etc.] contra perversorum injustitiam ex justitiæ auctoritate vindicare. Pastori enim recta timuisse dicere, quid est affiud quam tacendo terga præbuisse? Qui nimirmu si pro grege se objicit, murum pro domo Israel hostibus opponit.

> CAP. XVII. - Ve his qui consuunt pulvillos (Exech. xiii, 18).

(Moral. lib. xvm, c. 4, n. 8. Regul. m. past. part. c. 8. Mor. ibid.). Sent nonnuili qui dum male facta hominum laudibus efferent, augent que increpare debuerunt. Hine per Ezechielem dieffur: Ver 415 van consumt pulvillos sub omni rubito menus et faccion

cervicatia sub omni cavite ad caviendas animas (Ezech, A super te, dicit Dominus; et habens fiduciam in mulxm, 18). Ad hoc pulvillus ponitur, ut melliter quiescatur. Pulvillos itaque sub omni cubito manus ponere, est cadentes a sua rectitudine animas et in bujus mundi se delectatione reclinantes, blanda adulatione fovere. Quasi enim pulvillo cubitus vel cerratione lovere. Quasi enim pulvillo cubitus vei cervicalibus caput jacentis excipitur, cum correctionis duritia peccanti subtrahitur, eique mollities favoris adhibetur, ut in errore molliter jaceat, quem nulla asperitas contradictionis pulsat. Quisquis ergo male agentibus adulatur, pulvillum sub cubito vei capite jacentis ponit; ut qui corripi ex culpa debuerat, in ea fultus laudibus molliter quiescat. Hinc per eumdem prophetam scriptum est: Ipse ædificabat parietem, et illi tiniebant eum (Ezech. xm, 10). Parietis quippe nomine peccati duritia designatur. Ædisieare ergo parietem, est contra se quempiam obstacula peccati construere; sed parietem liniunt qui peccata perpetrantibus adulantur, ut quod illi perverse agentes redificant isti adulantes quasi nitidum reddant.

Cap. XVIII. - Mortificabant animas que non morium. ter (Ezech, xin, 19).

(LiB. ii, hòm. 26, in Evang. num. 5.) Solvendí èt ligandi auctoritatem in Ecclesia suscipiunt qui regiminis sortiuntur gradum, et quia plerumque coltin-git ut hic judicii locum teneat cui ad locum vita non concordat, sæpe agitur ut vel dammet immeritos, vel ligatus ipse solvat alios. Sæpé in solvendis et ligandis subditis suæ voluntatis motum, non autem causarum merita sequitur. Sæpe erga quemlibet odio vel gratia movetur. Judicare vero digne de subjectis nequeunt qui in eorum causis vel sua odia, vel gratiam sequentur. Unde per Ezechielem dicitur: Mortificabant animat que non moriuntur, et vivificabant animas que non vivunt (Ezech. xui, 19). Non morientem quippe mortificat, qui justum damnat; et non victurum vivificare nititur, qui reum a supplicio absolvere conatur. Causæ ergo pensandæ sunt, et tunc ligandi et solvendi potestas exercenda.

CAP. XIX. — De tribus viris liberatis, Noe seilices, Daniel et Job (Ad Ezech. XIV, 14).

(Moral. lib. xxx11, cap, 20; et hom. 4, lib. 11, in Ezech. 1. 5.) Post apostolos tres distinctiones in Ecclesiæ conversatione seente sunt : rectorum, continentium, st conjugatorum. Unde Ezechiel tres liberatos viros tudisse se asserit, Noe scilicet, Daniel, et Job Ezech. xiv, 14). Quid ergo [Text., erim] per Noe jui arcam in undis rexit, nisi præpositorum ordo ignatur, qui, dum ad formam populis præsunt, sancam Ecclesiam in tentationum fluctibus regunt? Et quid per Danielem cujus mira abstinentia scribi. ur. nisi continentium vita figuratur, qui dum cuncta juæ mundi sunt deserunt, despectæ Babyloniæ alta nente dominantur? Quid per Job, nisi bohorum con-ugum vita signatur, qui de rebus mundi quas possitent, dum pia opera faciunt, quasi per terræ viam id coelestem patriam tendunt.

licus tuus (Ezech, xvi, 4).

(Moral. lib. xxxv., e. 14, n. 20.) Seminarium luturize feminis in umbilico continetur, sicut Ezechiel estatur; qui sub femina specie prostituta Judaca netulantiam increpans, ail: In die ortus tui non est recisus umbilicus tuus (Ezech. xvi, 4). In die quippe rtus umbilicum præcidere, est conversionis tempore arnis kuxuriam resecure. Quia enim difficile est mala inchosta corrigere, et semel formata deformiter n melius reformare, de ortu suo Julwa reprehenitur, quæ dum in Deo nata est, impræcisum umbiicum retinuit, quia fluxa luxurize non abscidit.

Ap. XXI. - Habens fiduciam in pulchritudine tua fornicata es (Ezech. xvi, 15).

(In Reg. past. iv part.) Sub Jerusalem specie virtute uperbiens anima reprobatur, cum per Ezechielem licitur: Persecta erus in decore meo quem posueram super le, dicit Dominus: et habens adueiam in pul-chritudine tua, fornicata es in nomine tuo (Exech. tvi, 15). Flducia gulippe suze pullchritudinis animus attollitur, cum de virtutem ineritis læta apud se se-euritate gloriatur. Sed per hanc esindem ildüciam ad fornicationem dueitur, quila etini interceptain mentem cogitationes suze decipiunt, hanc inaligni apiritus per innumera vita seducindo corrumbunt. Notandum very aud dicitar! Fortifutà es in himine rotandum vero quod dictur: rominuta es in nomine tuo, quia cutti respectitui incis stiderni Rectoris deserit, laudem protinus privatami fibærit; et sibi arrogare incipit odine böllum, quod ut largitoris præconio serviret, accepit. Opinioliis suæ gloriam dilatare desiderat, satagit ut inirabilis cunctis innotescat. In suo ergo nomine fornicatur quæ legalis thori connubium deserens, corruptori spiritui in laudis appetitu substernitur.

Car. KKII. — Aquila grandis magnarum aturum (Exech. xvii, 5).

(Moral: xxx, c. 47, n. 94:) Apülla pfantlis mü-ynurum alurum, longo membrörilm ductu; plena plumis et varietate, venit ad Libanum; et tulit medullam cedri, et summitalem frondium ejus evulsit | Ezech. xv11, 3). Hæc aquila duis alius nisi Napubliodonosor rex Bapyloniæ designatut: quæ pfo intinensitate exercitus, magnarum alarum; pro ditturnitate temporum; iongo membrorum ductu; pro multis vero divitlis, plena plumis; pro innumera autem tertehæ gloriæ compositione, plena varietate describitur. Quæ Judææ edsitudinem petens, nobilitatem regni ejus quasi medullam cedri abstulit; et duin tenerrimani regum prolem a regni sui culmine captivando sustulit, quasi summitatem frondium ejus evulsit.

Cab. AXIII. - Dédi et præcepid non bona i Ezeth. xx, 25].

(Moral, xxvIII, c. 18, n. 41:) Præcepta quæ rudi Judæorum populd et inchoanti Dominus dedit, ipse d'reprehendit per Escenielem; dicene: Ego dedi eta præcepta non bona (Eschi xx, 25). Mala enim quasi mala esse desinunt comparatione pojoruin, et bona quasi bona hom sunt comparatione meliorium. Nam sient pejus delinquenti Judææ de Sodoma et temorrha [Text., atque Samaria] dieitur : Justificusti serores thus in emnibus abominationibus this hurs operata es (Exech. xvi, 51): Ita melioribus Testamenti novi praceptis subsequentibus) pracepta bona qua radibus data sunt, non bona esse memorantur:

CAP. XXIV. - Versa est mihi domus Israel in scoriam (Ezech. xxII, 18).

(In pastor. Reg. m part. c. 45.) Captivo Israelitico populò nec tamen ab iniquitate converso per Ezechielem Dominus exprobrat, dicess: Versa est mihi domus Israel in scoriam : omnes isti in æs, stannum, ferrum, es plumbum versi sunt; quia non ad virtulem, sed ad vitia eliam in tribulatione proruperunt id coelestem patriam tendunt.

(Ezech. xxii, 18). Æs quippe dum percetitur, am-Lap. XX. — In die ortus tai non est præcisus umbi- D plius cæteris metallis sonitum redelit; qui igitur in percussione posites erumpit ad sonitum marmura-tionis; in 22 versus est, in medio fornacis. Stamum vero cum ex arte componitur, argenti speciem mentitur: qui igitar simulationis vitio non caret in tribulatione, stannom factus est in fornace. Ferro vero utitur qui vitæ proximi sui insidiatur : ferrum itaque in fornace est, qui nocendi malitiam non amittit in tribulatione. Plumbum quoque exteris metallis est gravius. In formsce ergo plumbum invenitur, qui sic peccati sui pondere premitur, ut etiam in tribu-latione posius a terrenis desideriis non levetur. Hine per eundem prophetam scriptum est: Multo labore sudatum est, et non exivit de ea nimia rubigo ejus, neque per ignem (Ezech. xxiv, 6). Ignem quippe nobis tribulationis admovet, ut in nobis rubiginem vitiorum purget; sed nec per ignem rubiginem amittimes, quando et inter flagella vitlo non caremus. Hinc propheta dicit [Text., iterum]: Frustra con-

favit conflator; malitiæ corum non sunt consumptæ A perforatus manu artificis, amoris vinculis ligari con-(Jerem. vi. 29).

CAP. XXV. - In Egypto subacta sunt ubera earum (Ezech. xxIII, 3).

(In Reg. past. 111 part, c. 28.) Sub Judææ specie Dominus per Ezechielem corruptis in hoc mundo mentibus transactas culpas ad memoriam revocat. tenus nollui in futuris erubescant, diceas: In Egupto subacta sunt ubera earum, et fractæ sunt mammæ pubertatis earum (Ezech. xxiii, 3). In Ægypto ubera subiguntur, cum turpi huius mundi desiderio humanæ mentis voluntas substernitur : in Ægypto pubertatis mammæ franguntur, cum naturales sensus adhuc in seipsis integris pulsantis concupiscentiæ corruptione vitiantur.

CAP. XXVI.—Sanguis in medio ejus (Ezech. xiv, 7).

(Moral, xv. cap. 31.) Gravius est si quis justis terram et pulverem peccatores, per petram vero limpidissimam justum significans, qui gravibus peccatorum contagiis non exasperatur. Sanguis ergo super limpidissimam petram effunditur, quando malitia cruentæ mentis in afflictione justæ animæ grassatur. Cum ergo sit gravius justos quam injustos [Text. injuste | affligere, multo tamen gravius est, et justis pariter et injustis nocere.

CAP. XXVII. — Tu signacutum similitudines Dei (Ezech. xxviii, 12).

(Moral. lib. xxxII, c. 23, n. 47, 48.) Angelo qui primus conditus per Ezechielem dicitur: Tu signaculum similitudinis Dei, plenus sapientia et persectus decore : in deliciis paradisi Dei suisti (Ezech. xxviii, 12). Multa de ejus magnitudine locuturus, primo verbo cuncta complexus est. Quid namque boni non habuit, si signaculum similitudinis Dei fuit? De sigillo quippe annuli talis similitudo imaginaliter exprimitur, qualis in sigillo codem essentialiter habetur. Et licet homo ad similitudinem Dei creatus sit, angelo tamen quasimajus aliquid tribuens, non eum ad similitudinem Dei conditum, sed ipsum signaculum similitudinis. Dei dicitur; ut quo subtilior est natura, eo in illo similitudo Dei plenius credatur expressa. Hinc est quod primatus ejus potentiam adhuc insinuans, idem propheta subjungit: Omnis lapis pretiosus operimentum tuum; sardius, topasius, jaspis, chrysolitus, onix, et berillus, saphyrus, carbunculus, et smaragdus (Ibid. 13). Novem dixit genera lapidum, quia nimirum novem sunt ordines angelorum. Nam cum per sacra eloquia angeli, archangeli, throni, dominationes, virtutes, principatus, potestates, cherubim et sera-phim aperta narratione memorantur, superiorum civium quantæ sint distinctiones ostenditur. Quibus tamen primus angelus opertus fuisse describitur, quia eos quasi vestem ad ornamentum suum habuit, quorum dum claritatem transcenderet, ex corum D CAP. XXIX. — Ibi Assur et omnis multitudo ejus comparatione clarior fuit. De cujus illic adhuc descriptione subjungit: Aurum opus decoris tui, et fora-mina in die qua conditus es, præparata sunt (Ibid.). Aurum opus decoris ejus exstitit, quia sapientiæ claritate canduit quam bene creatus accepit. Foramina vero idcirco in lapidibus flunt, ut vinculati auro in ornamenti compositione jungantur, et nequaquam a se dissideant quos interfusum aurum repletis foraminibus ligat. Hujus ergo lapidis in die conditionis suæ foramina præparata sunt, quia videlicet capax charitatis est conditus; qua si repleri voluisset, stantibus augelis tanquam positis in regis ornamento lapidibus. potuisset inhærere. Si enim charitatis auro se penetrabilem præbuisset, sanctis angelis sociatus in ornamento regi [Text., regio] lapis fixus remaneret: habuit ergo lapis iste foramina, sed superbiæ vitium charitatis auro non sunt repleta. Nam quia idcirco ligantur auro ne cadant, ideo iste cecidit, quia etiam

tempsit. Nunc vero cæteris lapides qui huic similiter erant perforati, penetrante se invicem charitate, ligati sunt, et hoc in munere isto cadente meruerunt, ut neguaquam jam de ornamento regio cadendo solvantur. Hujus principatus celsitudinem adliuc idem propheta intuens, adjunxit: Tu Cherub extentus et prolegens in monte sancto Dei: in medio lapidum ignitorum persecus ambulasti (Ibid. 14). Cheruh quipe plenitudo scientiæ interpretatur. Et ideirco iste Cherub dicitur, quia transcendisse cunctos scientia non dubitatur. Qui in medio tapidum ignitorum perfectus ambulavit, quia inter angelorum corda charitatis igne succensa clarus conditionis gloria exstitit. Quem bene extentum et protegentem dicit; omne enim quod extenti protegimus, obumbramus. Et quia comparatione claritatis suæ obumbrasse cæterorum daritatem creditur, ipse extentus et protegens fuisse perhibetur. Reliquos quasi obumbrando operuit, qui potius quam peccatoribus noceat. Unde per Ezechielem dicitur: Sanguis ejus in medio ejus est; super
limpidissimam petram essuit illum, non autem super
terram, ut possit operiri pulvere (Ezech. xiv, 7). Per
terram, ut possit operiri pulvere (Ezech. xiv, 7). didit. Hujus etiam primatus eminentiam adhuc idem propheta inspiciens, ait: Cedri non fuerunt altieres illo in paradiso Dei, abietes non adæquaverunt summitatem e jus. Platani non fuerunt cequæ frondibus e jus; omne lignum paradisi Dei non est assimilatum ei et pulchritudini ejus, quoniam speciosum fecil eum in multis condensisque frondibus (Ezech. xxx1, 8). Qui namque accipi in cedris, abietibus, et platanis possunt, nisi illa virtutum cœlestium proceræ celsitudinis agmina, in æternæ lætitiæ viriditate plantata? Quz, quamvis excelsa sint condita, huic tamen nec prælata sunt, nec æquata. Qui speciosus factus in multis condensisque frondibus esse dicitur, quia prælatum cæteris legionibus tanta illum species pulchriorem reddidit, quanta et supposita angelorum multitudo decoravit. Isla arbor in paradiso Dei tot quasi condensas frondes habuit, quot sub se positas supernorum spirituum legiones accendit. Qui et idcirco peccans sine venia est damnatus, quia magnus sine comparatione fuerat creatus.

> CAP. XXVIII. - Quo pulchrior es, descende et dormi cum incircumcisis (Ezech. xxx11, 19).

(Reg. pastor. 1v part.; Moral. lib. xxiv, cap. 5.) Extollenti se animæ per Ezechielem dicitur : Quo pulchrior es, descende et dormi cum incircumcisis (Ezech. xxxII, 19). Ac si aperte diceretur : Quia ex virtutum decore te elevas : ipsa tua pulchritudine impelleris, ut cadas. Omnis enim qui foeditatem in-firmi'atis suæ considerare negligit, sed per elationis fastum virtutis suæ gloriam attendit, unde pulchrior est, inde descendit : quia extollendo se de suis meritis, inde in ima interius [Text., interitus] corruit, unde gloriosum se esse judicavit. Qui descendens com incircumcisis dormit, quia in æterna morte cum cæteris peccatoribus deficit.

(Ezech. xxxII, 22).

Moral. ix, c. 60, n. 102 et 103; c. 65, n. 97.) Infinite patens inferni barathrum devorabit quos nunc elatio exaltat inanis; et qui quolibet ex vitie hic voluntatem callidi persuasoris expleverunt, tunc cum duce suo reprobi ad tormenta perveniunt. quamvis angelorum et hominum longe sit natura dissimilis, una tamen pœna implicat quos unus in crimine reatus ligat. Quod breviter insinuat Ezechiel, qui ait : Ibi Assur et omnis multitudo ejus, et in circuitu ejus sepulchra illius (Ezech. xxxn. 22). Quis namque Assur superbi regis nomine, nisi ille per clationem cadens antiquus hostis exprimitur? Qui pro eo quod multos ad culpam pertrabit, cum cuncta sua multitudine ad inferni claustra descendit. Sepu'era autem mortuos tegunt. Et quis alius mortem acrius pertulit, quam is qui Conditorem suum despiciens vitam reliquit? Quem videlicet mortuum cum humana

Sed in circuitu ejus sepulera illius sunt, gaia in quorum se mentibus nunc per desideria sepelit, hos sibi postmodum per tormenta conjungit. Et quoniam nunc in se ipsis reprobi malignos spiritus illicita perpetrando suscipiunt, tunc sepulcra cum mortuis ar-debunt. Tunc edax flamma comburet, quos nunc carnis delectatio polluit. Et in corde et in corpore pœnas sentient, qui pravis suis delectationibus ex utroque serviebant, dum hic viverent. Unde per eumdem prophetam dicitur: Descenderunt ad insernum cum armis suis (1bid. 1x, 27). Arma quippe peccantium, sunt membra corporis quibus perversa desideria quæ concipiunt exsequentur. Unde per Paulum dicitur: Neane exhibeatis membra vestra arma iniquitatis peccato (Rom. vi, 13). Cum armis ergo ad infernum descendere, est cum ipsis quoque membris quibus desideria voluptatis expleverunt æterni judi-cis tormenta tolerare; ut tunc eos undique dolor absorbeat, qui nunc suis delectationibus subditi, undique contra justitiam juste judicantis pugnant.

CAP. XXX. — Quod fractum est non alligastis (Ezech. xxxiv, 4).

(In Reg. past. 11 part., c. 6.) Pastores per Eze-chielem Dominus increpat, dicens,: Quod fractum est non alligastis; et quod abjectum non reduxistis (Exech. xxxiv, 4). Abjectus reducitur, cum quisque in culpa lapsus ad statum justitiæ, ex pastoralis sollicitudinis vigore, revocatur. Fracturam vero ligamen adstringit, cum culpam disciplina deprimit : ne plaga usque ad interitum defluat, si hanc districtionis severitas non coarctat. Sed sæpe deterius frangitur cum fradura incaute colligatur, ita ut gravius scissuram sentiat, si hanc immoderatius ligamenta constrinzant. Unde necesse ut cum peccati vulnus in subditis corrigendo restringitur, magna se sollicitudine etiam districtio ipsa moderetur, quatenus sic jura disciplinæ contra delinquentes exerceat, ut pietatis vicera non amittat.

CAP. XXXI. — Cum austeritate imperabatis (Ezech. XXXIV, 4).

(Moral. xxin, cap. 43.) Hoc proprium arrogantes pastores babeut, ut humiliter nesciant inferre quod locent; et apud se ut [Text. add. in] quodam sum-nitatis culmine residentes, longe infra se positos elut in imo respiciunt quos docent, quibus non conulendo loqui, sed vix dominando dignantur. Recte iutem his per Ezechielem Dominus dicit : Vos autem um austeritate imperabatis eis et cum potentia (Ezech. (xxiv, 4). Cum austeritate autem et cum potentia mperant, quia subditos suos non tranquille ratiocilando corrigere, sed aspere inflectere dominando

LAP. XXXII. - Cum limpidissimam aquam biberetis (Ezech. xxxiv, 19).

(In Reg. past. 1 part., c. 2.) Sunt nonnulli pastores ui solerti cura spiritualia præcepta perscrutantur, ed quæ intelligendo penetrant, vivendo conculcant. D lepente docent quæ non opere, sed meditatione diicerunt; et quod verbis prædicant, moribus impu-nant. Hinc per Ezechielem Dominus contra conemptibilem pastorum scientiam queritur, dicens Ezech. xxxiv, 19): Cam [l'ext. add. ipsi | limpidissizam aquam biberetis, reliquam pedibus vestris turbaatis; et oves meæ, quam pedes vestri turbaverant, anc bibebant [Text., et oves meæ quæ conculcata pe-ibus vestris suerant, pascebantur, et quæ]. Aquam ero limpidissimam pastores bibunt, cum fluenta eritatis recte intelligentes hauriunt; sed eamdem quam pedibus perturbare est sanctæ meditationis tudia male vivendo corrumpere. Aquam scilicet orum pedibus turbatam oves bibunt, cum subjecti a ad exemplum vivendi appetunt, quæ prælati pravo pere pervertunt; nec sectantur verba quæ audiunt, d sola pravitatis exempla imitantur quæ conspiant; qui cum dicta sitiunt, quia per opera perver-

corda suscipiunt, ejus proculdubio sepulcra flunt. C tuntur, quasi corruptis fontibus in potibus lutum sumunt. Hinc rursum de malis pastoribus per eumdem prophetam Dominus dicit: Facti sunt domui Israel in offendiculum inequitatis (Ezech. xLIV, 12). Nemo quippe in Ecclesia amplius nocet, quam qui perverse agens nomen vel ordinem sanctitatis habet. Delinquentem namque hunc redarguere nullus præsumit. et in exemplum vehementer culpa extenditur, quoniam [Text., quando] pro reverentia ordinis peccator honoratur. Unde fit ut cum pastor per abrupta graditur, ad præcipitium grex sequatur.

> CAP. XXXIII. — Tollam vobis cor lapideum (Ezech. xxxvi, 26).

(Moral. x, cap. 14.) Quibusdam per Ezechielem Dominus misericorditer dicit : Tollam vobis cor lapi deum, et dabo vobis cor carneum (Ezech. xxxvi, 26). Cor lapideum tollit, cum a nobis superbiæ duritiam subtrahit; et cor carneum tribuit, cum eamdem no-stram protinus duritiam ad sensibilitatem vertit. Quia qui humilitatis viscera gestat, cum sagitta divinæ formidinis penetrat. Quisquis vero pertinacia insensibilitatis obdurescit, quasi cor lapideum gerit [Text., firmat], ne hoc confodiant jacula superni timoris.

CAP. XXXIV. - De calamo in manu viri (Ad Ezech. xL, 5).

(Moral. lib. xxx, c. 16, n. 53.) Nequaquam in hoc mundo contemplatio perficitur, quamvis ardenter in-choetur; quod per Ezechielem (1v, 5) congruenter exprimitur, qui pro mensura civitatis in monte conditæ, in manu viri calamum sex cubitorum et palmi se vidisse testatur : in monte quippe electorum Ec-clesia sita est, quia fundata in infimis desideriis non est. Quid vero per cubitum, nisi operatio? Quid per senarium numerum, nisi operationis perfectio designatur, quia et sexto die cuncta opera Dominus explesse memoratur? Quid ergo super sex cubitos palmus insinuat, nisi contemplationis vim, que jam initia æternæ et septimæ quietis demonstrat? Quia enim æternorum contemplatio hic minime perficitur, mensura cubiti septimi non expletur. Electorum itaque Ecclesia, quia cuncta quæ operanda sunt perficit, in sex cubitis sese in monte posita civitas ostendit. Quia vero hic adhuc initia contemplationis inspicit, de septimo cubito nonnisi palmum tangit.

CAP. XXXV. — Terra usque ad senestras et senestras clausæ (Ezech. XL1, 16).

(Lib. 1, hom. 11 in Ezech. 41, num. 26.) Ezechiel templum in monte positum videns, quæ in eodem conspexit inter cætera narrat, dicens : Terra usque ad fenestras, et fenestræ clausæ. Paulus apostolus dicit, Templum Dei sanctum est, quod estis vos (1 Cor. 111, 17). In hoc templo fenestræ sacerdotes et speculatores sunt, qui in populo tidelium lumen prædica-tionis sanctæ fundunt : sed cum terra usque ad femestras est, fenestræ clausæ sunt; quia cum terrena cogitatio in sacerdotum cordibus excrescit, fenestræ lumen non fundant, quia sacerdotes ab officio prædicationis obtumes cunt. Loqui enim de Deo quietæ multum et liberæ mentis est.

CAP. XXXVI. — Ostende domui Israel templum

(Ezech. XLIII, 10). (Moral. lib. XXIV, c. 8, n. 18.) Quicunque perduci ad summa desiderant, necesse est ut meliorum provectibus intendant; quatenus tanto districtius in se culpas confusione intima ulciscente judicent, quanto in illis altius quod admirentur vident. Unde per Ezechielem dicitur: Fili hominis, ostende domui Israel templum, ut confundantur ab iniquitatibus suis, et metiantur sabricam, et erubescant ex omnibus quæ secerunt (Ezech. xliii, 10). Templum quippe Dei silis Israel ad confusionem ostenditur, cum unius cujusque justi anima quam inspirando Deus anhelat, quanta sanctitate fulgeat ad confusionem suam peccatoribus demonstratur; ut in illa bonum quod negligunt videant, et in seipsis malum quod operantur erubescant. Metiri vero fabricam est pensare subtiliter justorum vitam; sed dum metimur fabricam, necesse A put sua (Ezech. XLIV, 20). Sacerdotes jure vocati est ut ex cunctis que fecimus erubescamps, quia bonorum vitam quanto subtilius pensando discutimus, tante severius in nobis omnia inique gesta reprobamus. Bene autem prophetæ dicitur ut ostendat templum; quia enim justorum rectitudinem peccator considerare dissimulat, saltem hanc ex vocè prædicantis agnoscat. Templum quippe peccatoribus ostendere est sponte sua considerare nolentibus rectorum opera narrare.

CAP. XXXVII. — De fossa in altari Dei (Ad Ezech. XLIII, 15).

(In Reg. past. III part., c. 9.) Cum patientia relinquitur, etiam bona reliqua quæ jam gesta sunt destruuntur. Unde bene ad Ezechielem esse in altari Dei fossa perhibetur [Text., præcipitur], ut in ea holocausta superposita serventur. Si enim in altari fossa non esset, omne quod in eo sacrificium reperiret, superveniens aura dispergeret. Quid vero accipimus altare Dei, nisi animam justi, quæ quot bona B ogerit, tot auper se ante ejus oculos sacrificia imponit? Quid autem est altaris fossa, nisi bonorum patientia, quæ dum mentem adversa tolerando humiliat, quasi more foveæ [Text. add. hane] in imo positam demanstrat. Fossa ergo in altari fiat, ne superpositum sacrificium aura dispergat: id est, electorum mentem patientia custodiat, ne commota vento impatientiæ, et hoc quod hene operata est amittat. Bene ergo hæc eadem fossa unius cubiti esse monstratur, quia nimirum si patientia non deseritur, unitatis mensura servatur. Unde et Paulus dicit: Invicem onera vestra portate, et sic adimplebitis legem Christi (Galat. vi. 2). Lex Christi est charitas unitatis, quam goli perticiunt, qui pec cum gravantur excedunt.

GAP. XXXVIII. — Sacerdotes ad populum exterius egredientes (Ezoch. NLIV, 17).

(Lib. 1, hom. 41; in Ezech., num. 28.) Nihil tam onerosum est in ordine sacerdotum, quam rigorem mentis compatiendo flectere, et cum personis super- C venientibus animum mutare; et tamen hoc valde est necessarium. Nam quando ex prædicatione ejus ad boni operis gratiam peccator reducitur, ipse qui pra-dicat videtur ingratus. Unde per Ezechielem dicitur nt sacerdotes qui intrinsecus ministrant, vestibus laneis non utantur. De quibus subditur : Cumque egre-dientur otrium exterius ad populum, exuent se vestimenta sua, in guibus ministraverant, et reponent ea in gazophylacio sancinarii (Ezech. xliv, 17). Grossiora quippe sunt vestimenta lanea. Sed cum sacerdos ad sancium ministerium accedit, cum intus per compunctionem ingreditur, subtiliori intellectu necesse extetique in ingretique, supritori incretetti necesse est quași lineo yestimenta industur. Sed eum ad populum foraș egreditur, oportet ut vestimenta in quibus intrinsecus ministraverat, reponat, et populo aliis vestibus indutus appareat, Quia și in compunctionis suæ rigore se teneat, si in eo quem orationis tempore habuit mærore perduret, exteriorum rerum verba suscipere non admittit. Et quid grex de necessariis facial, și audire et perpendere hoo quod præsens tempus exigit pastor recusat? Grossiora ergo indumenta sacerdos exiens ante populum induat, ut mentis sure habitum pro utilitate filiorum etiam ad terrena toleranda componat. Pensandum vero est, quantus sacerdoli labor sit ad sublimia cor tendere, et hoc repente ad ima revocare, et in sublimitate cogitationis intima extenuare animum, et propter exteriores proximorum causas, ut ita dicam, subito in cogitatione grossescere.

CAP. XXXIX. v.. Sacerdotes caput non radent (Exech. XLIV, W).

(Lib. 1. ep. 25.) Sollicitudo que a pastoribus subtitis axterius impenditur, sub certa necesse est mensura teneatur; ne dum cura ab eis exterior agitur, ah interna intentione mergantur. Unde bene ad Ezechielum dicitur: Sacerdotes caput suum non radent, neque comam nutrisnt, sed tondentes attondeant ca-

puta sua (Ezech. XLIV, 20). Sacerdates iure vocati sunt, qui ut sacrum ducatum praheant, fidelibus præsunt. Capilli vero in capite, exteriores sunt cogitationes in mente: qui dum super cerebrunt iusensibiliter oriuntur, curas vitæ passeutia designant, quæ, ex sensu negligenti quia importuna aliquando redeunt (Text., prodeunt), quasi nobis non sentientibus precedunt. Quia igitur cuncti qui præsunt habere quidem sollicitudines exteriores debent, nec tamen eis vehementer incumbere, sacerdotes recte et caput prohibentur radere, et comam nutrire, ut cogitationes carnis de vita subditorum nec a se funciones in the subditorum nec a se funciones carnis de vita subditorum nec a se funciones tentent. Ubi et bene dicitur: Tondentes tondeus capita sua. Ut videlicet curæ temporalis sellicitudinis in quantum necesse est prodeant, et tamen rescindantur citius ne immoderatius excrescant. Dum igitur et per administratam exteriorem providentiam corporum vita protegitur, et rursus per moderatam administrationem alta cordis intentio non impeditur, capitli in capite sacerdotis et servantur, ut cutem cooperiant, et resecantur ne oculos claudapt.

CAP. XL. - Mensus et cubites mille (Ezech. XLVII, 3).

(Moral. xxII, c. 20, n. 50.) Ezechiel de eo viro quem in excelsum montem viderat, figurata loca-tione demuntiat, dicens : Mensus est cubitos mille, et transduxit me per aquam usque ad talos; rursusque mensus est mille, et transduxit me per aquam usque ad genua. Et mensus est mille, et transduxit me per aquam usque ad renes. Mensus est mille torrentemque non polui pertransire, quonium intumperant aque torsestis profundi qui non potest transpadari (Ezech xLVII, tis profundi qui non potest transpadari (Ezech, utvu, 55). Quid millenario numero, pisi collati puneris plenitudo signatur? Vir itaque qui apparuit, mille cubitos metitur, et propheta usque ad talas per aquam dictur, quia Redemptor noster cum nobis ad se conversis boni exordii plenitutinem tribuit, dono spiritualis sapientie prima nostri operis vestigia infundit. Aquam quippe usque ad talos venire, est jam nos per acceptam sapientiam desideratæ restituitinis petizic tenese. ctitudinis vestigia tenere. Qui rursum mille metitur, et propheta usque ad genua pen aquan duchur, quia cum boni operis plenitudo tribuitur, ad hoc usque nostra sapientia augetus. Hino namque per Paulum dicitur: Genua dissoluta erigite, et rectes gressus fa-cite pedibus vestris (Hebr. XXI, 14). Aqua ergo ad cue peditus vestris (Hebr. XXI, 12). Aqua ergo ad genua perventi, cum nos percepta sapientia perfecte ad bomi operis rectitudinem stringit. Qui iterum matitur mille, et propheta per aquam usque ad renes ducitur, quia tunc in nobis plenitudo operis excrescit, cum ia nobis percepta sapientia ammem quoque, in quantum est possibile, delectationem carnis exstinxerit. Nisi enim carnis delectatio in renibus esset, Psalmista non divissat : Ura rema mesos de cor meum (Psal. xxv. 2). Aqua igitur ad renes venit cum dulcedo sapientize etiam incentiva carais intecum dulcedo saplentiæ etiam incentiva carais inte-rimit; ut ea quæ mentem urere poterant delectatio-nis incendia, frigescaut. Qui adhuc mensus est mille, torrentem videlicel quem propheta pertransica non potuit, de quo etiam dicitur, quopiam intumuerant aque profundi torrentis qui non potest transvadiri : periecte non valet interi quot met, properta qua-que ad aquam quandoque pervenit quam non par-transit; quia ad contemplationem sapientis com ad extremum ducimur, ipsa ejus immeneitar quas ex se hominem sublevat, ad se humano animo planame ex-gnitionem negat, ut hanc et tangendo amps. et tamen pertranseundo nequaquam penetret losa itaque sa-pientia quae esse honorum operum solet magistra, anhelanti menti per incrementa tribuitar, ut ad com proculdubio magni moderaminis gradibus ascendatur: A sto, qui vivit et regnat per omnia sæcula sæculorum, præstante et auxiliante Domino nostro Jesu Chri. Amen.

LIBER SEXTUS.

De Testimoniis in Danielem prophetam.

CAPUT PRIMUM. — De dura vita in damo regis (Ad Day. 1).

(Moral. l. xxx, cap. 10, n. 52.) Bi interas scientis dulcedinem quasiums, nec tamen ejus secreta contingere prevalemus, Danielis vitam ad imitandam memoria revocantes conspiciamus, et desiderandum scientis culmen apprehendamus. Ille quippe qui postmodum voce angelica pro cognitionis interns concupiscentia vir desideriorum dicitur, prius in aula regia, carnis in se desideria edomuisse memoratur, ut nihil ex delectabilibus cibis attingeret, sed lattis et molliorihus duriora et aspera cibaria præferret : ut dum sihi exterioris cibi blandimenta subtraberet, ad interai pabuli delectamenta perveniret, et tanto avidius gustum sapientis intus acciperet, puanto avidius gustum sapientis intus acciperet, fores robustius repressisset. Si enim a carne hec quod libet abscindinus, mox in spiritu quod delectat invenimus. Intentioni quippe anima si exterior vagatio clauditur, interior secessus aperitur. Nam quo extra se spargi propter disciplinam meng nou potest, eo super se intendere per provectum potest,

CAP. II. - De succensa fornace (Ad Dan. 111).

(Morel. lib. xxx, c. 48, p. 59; lib. 1x, c. 66, n. 102.) Charitas in Daniele, quia a regis danibus gulam compresent, ci esurientium ora leagum clausit. Et quia ei sociisque ejus in trapquillitate positis incendia ytiquum subdidit, tribulationis tempore et flammas in furnace temperavit. Nam cum rex Babyloniac succendi fornacem juberet, naphtæ, stupæ, picis, et malleoli ninistrari congeriem præcepit, sed tamen abstinentes pueres hoc igne mimine consumpsit. Similiter antiquis hostis licet innumeras ciborum conjumpiscentias nostra obtutibus apponat, quibus libidints ignis crescat, banis tamen mentibus superni spiritus gratia inajbilat, et a carnalis concupiscentias artibus illæsæ perdurant; ut et si ad tentationem cordis flamma ardeat, usque ad consensum tamen tentatio non exurat. Hira igitur dispensatione Conditorls, qualitas ignis in diversa virtute temperata, et vestimenta son attigit, et vincula incendit. Sanctisque vitis ad inferendum tormentum flamma friguit, et ad solutionis ministerium exarsit.

CAP. III. — Nonne hæe est Babylon quam ædificani (Dan, 17, 27),

(Reg. pastor. I part., cap. 4; lib. xxxv, c. 23; lib. v, c. 2.) Supa qui in potestate aunt, ea quu recte faciunt, quia elate cogitant, amittunt. Et quia in cogitatione se elevant, iu se iram judicis provocant; et licet lateat bomines quid apud se agant, tamen Deo judice teste peccant. Neque enim rex Babylonius tunc reus de elatione exstitit, cum ad pelationius verba pervenit: quippe qui ora prophetice et ante cum ab elatione tacuit, sententiam reprobationius audivit. Culpam namque perpetratus superbius jam aute detersit, qui emnipotentem Deum quem se offendisse seperit, cunctis sub se gentibus prædicavit. Sad quia nonnuaquam mens ad tantam elationem dugitur, ut in ea quod timet per ostentationem lucutionius effecaetur: post hoc successu suus potestatia elevatus, dum magna se seciuse gauderet, cunctia prins in cogitatione se prætulit et post hoc adhuc tumidus, dixit: Nonze hac est Babylon magna, quam ego adificavi in damum regni, et in robore fortitudinius mese, et in gioria decoris mei (Dan. 1v, 27)3 Que vox illius vindictam irus aperte pertulit.

quam occulta elatio accendit. Nam districtus juden prius invisibiliter videt, quod publice feriendo deprehendit. Nam cum adhuc esset sermo in ore regis, vex de conto vuit i Tibi dicitus. Nablechonedosor rex; regunus teum transiet a te, et ah omnibus te ejicient, et cum bastiis erit habitatio tua. Renum quasi bos comeden, et septem tempera mutabuntur super te (Ibid., 28 segg.). Ecce quia tumer meetis usque ad aperta verba sa protulit, patientia judicis se protinus usque ad sententiam crupit; tantoque hune districtius perculit, quamto ejus se superbia immoderatius erexit. Et quia ecumerando bona, dixit in quibus sibi placuit, enumerata mala in quibus feriratur audivit. Unde et in irrationale animal hunc vertit, ah huntana societate separavit, agri bestiis, mutata mente, consignant; ut districto justoque judicio hongo quoque esse perderet, qui magguu sa ultra hominas sella masset. Quod ergo factus fuerat perdidit, qui humis liter noluit dissimulare quod fecit; et quia elationa cogitationis se super homines extulit, insum quoque communem cum hominibus habuit seesum hominis amist. Ut igitur cujuslihet prælati facta diguiora sint, necesse est ut ei apud se samper indigna via deantur; ne eadem bona actorem de elatione deliciat et sublevando plus actorem de elatione deliciat quam ipsos quibus impenditur juvet.

CAP. IV. — Thremus Dei flamma ignis (Dan. VII., 9).

(Lib. 1, hom. 5 in Ezech., num. 10.) De pastoribus et prædicatoribus per Danielem dicitur: Thronus Dei flamma ignis et rotæ ejus ignis accensus (Dan., VII., 8). Hi enim qui animarum custodes sunt, et pascendi gregis onera susceperunt, mutare loca minime permittuntur. Sed quia in uno loco positi divinitatis in se præsentiam portant et ardent, thronus Del flamma ignis dicitur. Hi autem qui amore Domini in prædicatione discurrunt, rotæ ejus ignis ardens sunt; quia cum ex desiderio per varia loca discurrunt, unde ipsi ardent, et alios incendunt.

Cap. V. — Millia millium ministrabant ei (Dan. v11, 10).

(Moral. lib. xys, c. 43, n. 48; lib. s, c. 5, n. 3.) De electis angelis obtutibus divinæ majestatis inservientibus per Danielem dicitur : Millia millium ministrabant ei, et decies millies centena millia assistebant ei (Dan. w., 10). Aliud est assistere, aliud est ministrare; assistunt enim illæ Potestates procul dubio quæ ad quædam hominibus nuntianda finn exeunt: ministrant vero hi qui ad explenda officia nuntiorum veniunt. Et quia plures sunt qui ministrant quam qui principaliter assistunt, assistentium numerus quasi definitus, ministrantium vero indefinitus osten ditur. De his ergo voce Veritatis dicitur : Angeli eorum semper vident in calis faciem Patris mei (Matth. vn1, 10). Sed cum de illis per Paulum dici-tur: Nonne omnes sunt administratorii spiritus in ministerium missi propter eos qui hæreditatem capiunt salutis (Heb. 1, 14). Quomodo aut semper assistere, aut semper videre faciem Patris possunt, si ad ministerium exterius pro nostra salute mittuntur. Quod tamen citius solvimus, si quantæ subtilitatis sit an-gelica natura pensamus. Neque enim sic a divina visione foras exeunt, ut internæ contemplationis priventur gaudiis : quia si Conditoris aspectum exeun-tes amitterent, nec jacentes erigere, nec ignorantibus vera annuntiare possent, fontemque lucis quem egredientes ipsi perderent, cæcis nullatenus propinarent. In hoc itaque est [Texf. add. nuncl angelica

nus [Text. add. et] a loco circumscribimur. et cæcitatis ignorantia coarctamur : angelorum vero spiritus loco quidem circumscripti sunt, sed tamen eorum scientiz longe super nos incomparabiliter dilatantur. Interius quippe exteriusque sciendo distenti sunt quod ipsum fontem scientiæ contemplantur. Quid enim de his quæ scienda sunt, nesciunt, qui scientem omnia sciunt? Eorum itaque scientia comparatione nostræ valde dilatata est, sed tamen comparatione divinæ scientiæ angusta, sicut ipsi illorum spiritus comparatione nostrorum corporum, spiritus sunt, sed comparatione summi et incircumscripti spiritus, corpus. Et mittuntur igitur et assistunt. quia et per hoc quod circumscripti sunt exeunt, et per hoc quod intus quoque præsentes sunt nunquam recedunt. Et faciem ergo Patris semper vident, et tamen ad nos veniunt: quia et ad nos spirituali præsentia foras exeunt, et tamen ibi se unde recesserant per internam contemplationem servant.

CAP. VI. - Dejecit de sortitudine (Dan. viii, 10).

(Moral. xxxii, c. 15, n. 26; lib. xxxiv, c. 2, n. 2.) Sub Antiochi specie de Antichristo loquitur Daniel, dicens : Dejecit de sortitudine et de stellis. et conculcavit eas, et usque ad principem sortitudinis magnificatus est, et ab eo abstulit juge sacrificium, et dejecit locum sanctificationis ejus. Robur autem datum est ei contra juge sacrificium, propler peccala, et prosterne-tur verilas in terra, et saciet et prosperabitur (Dan. VIII, 10, 11, 12). De sortitudine et de stellis dejicit, cum nonnullos et luce justitiæ splendentes et virtute eperis robustos frangit. Qui usque ad principem forstitudinis magnificatur, quia contra ipsum actorem [Text., anctorem] virtutis extollitur. Juge ergo sacri-licium tollit, quia studium conversationis Ecclesiæ, in eis quos ceperit, interrumpit. Robur vero propter peccata contra juge sacrificium ei datur, quia nisi percuntium merita exigerent, cos qui recti crede-bantur obtinere adversarius non posset. Veritas in terra prosternitur, quia tunc sides rerum cœlestium ad desiderium vitæ temporalis inclinatur. Et faciet et prosperabitur : quia tunc non solum in reproborum mentibus, sed etiam in electorum corporibus crudelitate inæstimabili, sine qualibet objectione grassabitur. Hinc rursus per Danielem dicitur : Et roborabitur sortitudo ejus; sed non in viribus suis (Ibid., 23). Illius namque hominis fortitudo non in suis viribus roboratur, quia Satanæ virtute in gloriam perditionis attollitur. Hinc rursum ait: Interficiet robustos et populum Sanctorum secundum voluntatem suam, et dirigetur dolus in manu ejus (Ibid., 24, 25). Robustos quippe interficit cum eos qui mente invicti sunt, corporaliter vincit; vel certe robustos et populum sanctorum secundum voluntatem suam interficit, cum eos qui robusti et sancti credebantur, ad nutum suæ voluntatis trabit, in cujus manu dolus dirigitur. Quia quidquid callide machinatur, etiam cum virtute potentiæ secularis exsequitur. Dolus quippe in manu ejus est fraus in virtute : quia omne quod nequiter volet, D hoc ad tempus exsequi etiam fortiter potest. Dolus vero ejus dirigi dicitur, quia fraudis ejus malitia nulla disticultate præpeditur. Vel certe dolus in manu ejus dirigetur; quia in illo fraus per opus adjuvatur. Quod enim fallendo dicit, hoc mira faciendo asserit. Nam quidquid lingua mendax simulat, hoc quasi verum esse manus operis tentans ostentat. Hinc rursum cum Daniel bestiam quartam diceret decem cornibus fultam, adjunxit, dicens: Considerabam cornua, et ecce cornu aliud parvulum ortum est de medio eorum, et tria de cornibus primis evulsa sunt a facie ejus ; et ecce oculi quasi oculi hominis erant in cornu isto, et os loquens ingentia (Dan. VII, 8). Undecimum quippe hujus bestize cornu esse describitur, quia regni ejus potentia in dignitate roboratur. Omno enim peccatum undenarium est, quia dum perversa agit, præcepti Decalogum transit. Et quia in cilicio percatum plangitur, hinc est quod in tabernaculo

natura a naturæ nostræ conditione distincta, quod A vela cilicina undecim flunt. Hinc Petrus in undenario numero Apostolos remanere metuens, et signari culpam per undenarium cernens, implere numerum Apostolorum duodenario, Mathiam duodecinum sorte missa apponens curavit [Text., requisivit]. Quia ergo per undenarium transgressio exprimitur, hujus bestiæ cornu undecimo ipse transgressionis auctor demonstratur : quod videlicet parvulum oritur, quia purus homo generatur. Sed immaniter crescit, quia usque ad conjunctam sibi vim angelicæ fortitudinis proficit. Quod tria cornua que ei ante facien sunt evellit : quia ditioni suæ regna totidem quæ sibi vicina sunt subigit. Cujus oculi sunt ut oculi hominis. sed os super omnes ingentia loquitur, quia in illo humana forma cernitur, sed verbis suis ultra homines elevatur. Sicut per Paulum dicitur: Qui adversatur et extollitur super omne quod dicitur Deus, aut quod colitur (II Thess. 11, 4). Tota enim virtus diaboli in illo uno damnato homine congeretur, ut tanto per illum fortia et mira faciat, quanto illum collectis B suis viribus instigat, qui in omni fastu fallacize et virtutis robore et culminis elatione prosperabitur. De eo iterum Daniel dicit: Contra principem principum consurget, et sine manu conteretur (Dan. viii, 25). Hoc idem Paulus dicit: Ita ut in templo Dei sedeal ostendons se tanquam sit Deus (II Thess. 11, 4). Since manu vero conteretur, quia non angelorum bello, non sanctorum certamine, sed per adventum judicis solo oris spiritu æterna morte ferietur. Sicut per Paulum dicitur : Quem Dominus Jesus interficiet spiritu oris sui, et destruct illustratione adventus sui (Ibid., 3).

CAP. VII.— Et ego elangui et ægrotavi (Dan. VIII. 27).

(Dialog. l. 111, cap. 24; lib. 1, hom. 8, in Ezech., num. 19.) Cum Daniel magnam et terribilem visionem vidisset ex qua contremuit, prolinus adjunxit: Et ego elangui et ægrotavi per dies plurimos (Dan. vin, 27). Caro quippe ea quæ sunt spiritus capere non valet, et ideireo nonnunquam cum mens humana ultra se ad videndum ducitur, necesse est ut hoc carneum vasculum quod ferre talenti pondus non valet, infirmetur. Vel certe videns sublimem visionem, per plurimos dies elanguit et ægrotavit, quia hi qui in virtutibus fortes sunt, cum altiora Dei conspiciunt, in sua sibi æstimatione infirmi et imbecilles finnt.

- Audivi vocem verborum, et audiens, jacebam consternatus (Dan. x, 9).

(Moral. xxII, c. 20, n. 47.) Daniel propheta, loquente ad se Domino, dum positionem sui corporis nobis insinuare studuit, meritorum incrementa signavit. Ait enim : Audivi vocem verborum ejus : el audiens, jacebam consternatus super faciem meam; vultusque meus hærebat terræ : et ecce manus tetigit me, el erezit me super genua mea, et super articulos manuum mearum, et dixit ad me : Daniel, vir desidcriorum, intellige verba quæ loquor ad te, et sta in gradu tuo : nunc enim missus sum ad te. Cumque dixisset muhi sermonem hunc, steit tremens, et ait ad me: Noti metuere (Dan. x, 9, 12). Quam videlicet positionem sui corporis, dum verba intrinsecus loquentis audiret, nequaquam nobis tanta cura exprimeret, si a mysteriis vacuam cognovisset. In Scriptura enim sacra justi viri non solum que dicunt prophetia est, sed etiam plerumque quod agunt. Vir etiam sanctus Internis mysteriis plenus, per positionem quoque corporis virtutem exprimit vocis. Et per hoc quod primum in terra prostratus jacuit, per hoc quod se postmodum in manuum suarum articulis et in genibus erexit, per hoc quod ad extremum erectus et tremens constitit, in seipso nobis omnem ordinem nostri provectus innotescit. Verba enim Dei in terra jacentes audimus, cum in poccatis positi, terreme pollutioni conjuncti, sauctorum voce spiritualia præcepta cognoscimus. Ad ejus præcepta quasi super genua et super manuum nostrarum articulos erigi-

ab infimis ventrem [Text. mentem] levamus. Sicut enim totus terræ inhæret qui consternatus jacet, ita qui in genibus et manuum suarum articulis incurvatur, inchoante provectu, ex magna jam parte a terra suspenditur. Ad extremum vero voce dominica erecti quidem, sed trementes assistimus, cum a terrenis desideriis perfecte sublevati, verba Dei quo plenius cognoscimus, plus timemus: adhuc enim quasi in terra jacet, qui ad cœlestia erigi terrenorum desideriis negligit. Quasi sublevatus autem adhuc in genibus et in manibus incumbit qui quædam jam contagia deserit, sed quibusdam adhuc terrenis operibus non contradicit: jam vero ad verba Dei erectus assistit, qui perfecte mentem ad coelestia [Text. sublimia] erigit, et per immunda desideria incurvari contemnit. Bene vero trementem se stetisse indicat, quia exa-men subtilitatis internæ quo plenius ad illud proficiscitur, plus formidatur. Ubi apte divina voce subjungitur : Noti metuere; quia cum plus ipsi quod ti-meamus agnoscimus, plus nobis de Deo per internam B gratiam infunditur quod amemus : quatenus et contemptus noster paulisper transeat in timorem, et timor transeat in charitatem. Ut quia quærenti nos Deo per contemptum resistimus, per timorem fugimus, et contemptu quoque et timore postposito solo ei amore jungamur. Paulisper enim etiam timere dediscimus, eique vi solius difectionis inhæremus [Text. timorem ejus discimus, cujus | solius dilectioni inhæremus].
Appositis igitur quasi quibusdam gradibus provectus
nestri, mentis pedem prius per timorem in imo ponimus, et post propter charitatem ad alta amoris levamus : ut et ab eo quod quisque tomet, reprimatur ut timeat; et ab eo quod jam timuit, sublevetur ut præsumat.

CAP. IX. — Ego veni propter sermones tuos (Dan. x, 13).

(Moral. xvii, c. 12, n. 17.) Libet inquirere si pax in sublimibus summa retinetur, quid est quod per Angelum Danieli dicitur : Ego veni propter sermones C tuos, princeps autem regni Persarum restitit mihi viginti et uno diebus. Et ecce Michael unus de princi-pibus primis venit in adjutorium mihi (Dan. x, 13). Et paulo post : Nunc revertar ut prælier adversum principem Persarum. Cum enim egrederer, apparuit princeps Græcorum adveniens (Ibid., 20). Quos ilaque alios principes gentium, nisi angelos vocat qui sibi resistere exeunti potuissent? Quæ ergo pax esse in sublimibus potest, si inter ipsos quoque angelicos spiritus præliandi certamen agitur, qui semper cons-pectus veritatis assistunt? Sed quia certa Angelorum ministeria dispensandis singulis quibusque gentibus sunt prælata, eum subjectorum mores adversum se ticissim præpositorum spirituum opem merentur, psi qui præsunt spiritus contra se venire referuntur: s enim angelus qui Danieli loquebatur captivis Israeitici populi in Perside constitutis prælatus agnosciur. Michael autem eorum qui ex eadem plebe in
ludæa remanserant, præpositus invenitur. Unde ab
noc eodem angelo paulo post Danieli dicitur: Nemo
est adjutor meus in omnibus his, nisi Michael princeps

ducentes se at appet sentets interestrict in the dictional scientiam plus quam Moyses acceperat,
manifestat. Plus quoque sancti apostoli docti sunt
quam prophetæ, Veritate teste quæ dicit: Multi reset adjutor meus in omnibus his, nisi Michael princeps

adjutor meus in omnibus his, nisi Michael princeps vester (Ibid., 21). De quo et hoc quod præmisimus, licitur: Ecce Michael unus de principibus primis ve-zit in adjutorium mihi. Qui dum nequaquam simul sse, sed venire in adjutorium dicitur, aperte ei populo prælatus agnoscitur, qui captus in alia parte enebatur. Quid est ergo angelum dicere : Ego veni propler sermones luos, princeps vero Persarum restitit nini, nisi sua subditis opera nuntiare? Ac si aperte

mur, quia a terrenis contagiis recedentes, quasi jam A dicat : Precum quidem tuarum merita exigunt, ut Israeliticus populus a jugo sux captivitatis exuatur: jungit: Michael princeps vester venit in adjutorium mihi. Cumque ut adversum Persarum principem prælietur egreditur, Græcorum sibi princeps apparet adveniens; qua ex re innuitur quod adversum Græ-cos quoque Judæa aliquid commiserat, quorum profecto causa ereptioni illius resistebat. Prophetæ igitur preces angelus exaudit; sed Persarum prin-ceps resistit, quia et si jam vita justi deprecantis ereptionem populi exigit, ejusdem tamen populi adhuc vita contradicit; ut quia nec plene hi qui in captivitatem fuerant ducti purgati sunt, jure eis adhuc Persæ dominentur. Michael adjuvat, sed Græcorum princeps ad prælium venit : quia mereri quidem veniam tam longa oppressorum captivitas poterat, sed ereptionis corum beneficio, hoc quoque quod in Græcos deliquerant, obviabat. Recte ergo dicitur quod contra se angeli veniunt, quia subjectarum sibi gentium vicissim merita contradicunt. Nam sublimes spiritus eisdem gentibus principantes nequaquam pro injuste agentibus decertant, sed eorum facta juste judicantes examinant. Cumque uniuscujusque gentis vel culpa vel justitia ad supernæ curiæ consilium ducitur, ejusdem gentis præpositus, vel obtinuisse in certamine, vel non obtinuisse perhibetur : quorum tamen omnium una victoria est et sui super se opificis voluntas summa; quam dum semper aspiciunt, quod obtinere non valent nunquam volunt.

> CAP. X. — Pertransibunt plurimi, et multiplex erit scientia (Dan. x11, 4).

> (Lib. 11, hom. 4, in Ezech., n. 12.) Sciendum nobis est, quod per incrementa temporum crevit scien-tia spiritalium patrum; plus namque Moyses quam Abraham, plus prophetæ quain Moyses, plus apostoli quam prophetæ in omnipotentis Dei scientia eruditi sunt; Daniele attestante, qui ail : Pertransibunt plu-rimi, et multiplex erit scientia (Dan. xu, 4). Ad Moysen Dominus dicit: Ego sum Deus Abraham, et Deus Isaac, et Deus Jacob; et nomen meum Adonai non in-dicavi eis (Exod. v1, 3). Ecce plus Moysi quam Abraham innotuerat, qui illud de se Moysi indicat quod se Abrahæ non indicasse narrabat. Prophetæ etiam plus quam Moyses divinam scientiam apprehendere potuerunt, Psalmista teste, qui ait: Quomodo dilexi legem tuam, Domine, tota die meditatio mea est; et subjungit: Super omnes docentes me intellexi (Psal. CXVIII, 97 et seq.); et iterum : Super seniores intellexi. Dui ergo legem meditari se memorat, et super omnes docentes se ac super seniores intellexisse testatur, phetæ divinam scientiam noverunt, quia quod illi solo spiritu viderunt, ipsi etiam corporaliter videbant. Impleta est itaque Danielis sententia, quia pertransibunt plurimi et multiplex erit scientia : quanto enim mundus ad extremitatem ducitur, tanto nobis æternæ scientiæ aditus largius aperitur, per Dominum nostrum Jesum Christum, cui est honor et gloria in sæcula. Amen.

LIBER SEPTIMUS.

De Testimoniis in Oseam prophetam.

LAPUT PRIMUM. — Ecce ego sepiam vias tuas spinis (Ose. 11 , 6). (Lib. st, hom. 35, in Evang., num. 9; Moral. l. xxxiv,

PATROL. LXXIX.

cap. 2, num. 3.) Vir unuscujusque fidelis animæ Deus est, quia ei hæc per fidem conjuncta est. Sed plerumque contingit, ut anima Deo conjuncta foradbuc se spiritibus in operatione substernat, mundi gloriam querat, delectatione carnali pascatur, exquisitis voluptatibus nutriatur. Sed plerumque Domi-nus omnipotens talom animam respicit misericorditer, et eius voluntatibus permiscet ameritudines. Ut dum votis ejus valida contrarietate noscitur, ex ipsa impossibilitate corrigator. Him est qued specie unius cujusque anime, de infirmante Judza et in pravis itineribus gradiente, per Occe prophetam Dominus di-cit: Ecce aspisan vice tues spinis (Osce n. 6). Vice fidelia animaspinis sepimatur, dum delorum punctiones [Text. dolorem punctionis] invenit, in hee quod temporaliter quacupiacit. Et sepam maceria; et vias sma non in-seniet. Quasi interposita maceria viis ejus obviat, cujus nimirum desideria perfectionia difficultas repugnat [Text. impugnat]. Et semitas suas invenire non potest, quia hoc quod male querit prohibetur adipisci. Et sequetur amatores suos, et non apprehendet spiritus quibus as in suis desideriis anime subdidit, ad desideriorum suorum effectum minime apprehendit. Sed de hac salubri adversitate et difficultate quanta utilitas nascatur, adjungit, dicens : Vadam et revertar ad virum meum priorem, quia metius milu erat tunc quam mune. Prior vir Dominus est, quia castam sibi spimam sancti spiritus interposito amore conjunxit. Quem tunc mens uniuscujusque desiderat, eum multiplices amaritudines velut quasdam spinas invenit in ein delectationibus quas temporaliter con-cupiscit. Nam eum adversitatibus mundi quem diligit morderi anima cospit, tunc plenius intelligit quanto illi cum priore vira melius init. Tunc guze adultera conata est esse, nec tamen aperto opere potuit, fidelis conjux esse decernit. Eos ergo quos voluptas [Text. voluntas] prava pervertit, plerumque adversitas corrigit. Unde nimis timendum est ne sequantur prospera, cum desiderantur injusta. Quia difficilius malum corrigitur, quod perfectionis [Text. add. etlam] prosperitate fulcitur.

Cap. II. — Dedi eis frumentum, vinum et aleum (Osa.
II. 8).

(In Reg. paster., cap. 24.) Qui sacra legis verbe pon recte intelligunt, errorea discordizaque generando, legem Dei que ideiroo hamini data est, ut Satanz sacrificia prohibeat, camdem ipsam in Satanzo sacrificia prohibeat, camdem ipsam in Satanzo sacrificia prohibeat, camdem ipsam in Satanzo sacrificiam vertunt. Unde per Usea quertum Dominus diciens: Dedi cia frumentum, vinum, et oleum; et argentum multiplicavi cie et annum, qua pecennut Bast (Ossa u. 3). Frumentum a Damine accipimus, quando in dictis obscurioribus subducto tegmine litterze per medelam spiritus, legis interna sentimus. Vinum suum nobis pacetat Daminus, cum Seripturus ause alta prædicatione nea dehriat. Oleum quoque suum mobis tribuit, cum praceptis apertioribus vitam nestram blanda legistate disponit. Argentum multiplicat, qua luce veritatin nobis aplandida clequia subministrat; auroque nea ditat, quande cor nostrum intellestu saupui falgaris irradiat. Que cuncta herettei paal efferunt; quie apad auditorum suorum certa mento Dei, vino, et ciea, argente parier et auro Satanzo sacrificium immelant, quie ad orrovem dissendie verba pacis incliant.

Cap. M. - Maledictum et mendacium imendaverunt

(Ose. rv, 2).

(Lib. 5, hom. 11, in Enech., num. 25; Moral. Ilb. 1, c. 17.) Justus et omnipotens Dens cum præcedentibus peccatis irascitur, permitit ut cæcata mens etiam in aliis labatur. Unde per Osec dictur: Matedictum, et mendacium, et homicidium, et furtum, et adulterium inundaverunt; et sanguis sanguinem tetigit (Osee rv, 2). Solet enim sanguinis nomine poccatum signari. Unde is qui a peccatis liberari desiderat, per pænitentiam clamat: Libera me de sanguinibus (Post. 1, 15). Sanguis itaque sanguinem tangit, eum eulpæ culpam copulaverit. Et pæcatum peccato additur, ut

tassis infirmata in illicitis desideriis runt, immundis A ante Del oculos adjunctis iniquitatibus anima cruen-

Cap. IV. — Peccata populi mei comedunt (Osc. 1V. 8).

(Lib. 1, hom. 17, in Evang., num. 8.) Ecca de obtatione fidelium vivimua, sed pro animabus fidelium non laboramus. Illa in stipendio nostro sumimus que pro redimendis pocentia suis fideles obtaterunt; nec tamen contra eadem peccata vel erationis studies, vel empredicationis, ut digmem est, insudamus. Vix pre culpa sua quempiam aperta vece reprehendiames, et adhuc quod ent gravius, aliquande si persona in hec mundo potens sit, ejus forsitan acta laudamus, me si adversetur per iracundiam, mumas ambtrahat quod impendebat. Sed debemus sine cessatione meministe quod de quibusdam scriptum est in Osce: Percesta populi comedere dicuntur, nisi quia peccata delinquentium fovent, ne temporalia stipendia ambtant. Sed et nos qui ex oblationibus fideisum vivimus, quas lilli pro suis peccatis obtulerunt, si comedimus et tacemus, corum procul dubio peccata manducames. Pensemus ergo cujus sit apud Dominum criminis peccatorum protium comedere, et nihil costra peccata peccantium [Test. predicando] agere.

CAP. V. - Victimas in profundo deferebant (Ose. V. 2).

(Lib. 1, hom. 4, in Ezech., num. 4.) Væ his qui per bona quæ faciunt terrenam gloriam quærunt. Per Osee dicitur: Victimas in profundo deferebant (Usee v, 2). Qui l'sunt aliud lacrymæ orationis, nisi victimæ oblationis nostræ, sicut scriptum est: Sacrificium Deo spiritus contribulatus (Psal. L., 18)? Et sunt nomulti qui idcirco se in prece lamentis afficiunt, ut aut terrena commoda acquirant, aut hominibus sancti esse videantur. Quid isti nisi victimas in predundem deserunt, qui per hoc quod in imo sunt quæ requirunt, orationis suce sacrificiam deorsum denonnat.

Can. VI. — Fornicationis spiritus in medio corum (Oce. v. 2).

(Moral. Hb. xxvi, c. 17, n. 28.) Omni custodis manuscit a superbise tumore servanda: intes enim videt Beus quod mentem elevat, et ideireo loras permattiti fivalescere quod deponat. Intus prim extolitar, quod foras postmedum luxurize corruptione foriatur. Fine quippe per Osee contra Israelitas dicitur: Fornicationis spiritus in medio corum, et Dominum mon cognoveruni (Osee v. 2). Qui ut ostenderet quod cama Mbidinis ex culpa prorupit elationis, mox subdit, dicens: Et respondebit arrogantis Israel in faciam ejus (Fbid., 5). Ac si diceret: Culpa qua per clationem mentis in occulto latuit, per carnis luxuriam in aperta respondit. Occultam enim culpam sequitur aperta percussio, ut malis exterioribus interiora punimutas, et cor publice per luxuriam corruat, quod latenter tumebat.

CAP. VII. -- Factus est Ephreim panis autrinoriche

(Ose. vii. 8).

(Meral. lib. xxxii, e. 10, n. 12.) Quinquie adhee ea quie mundi sunt appetit, ante faciem veri buninis non apparet, quia sub pulvere terrenze contagione [Text. cogitationis] latet. Hine est qued de unaquaque anima terrenis desiderin aggrevata sub Ephrain specie dicitur per Osee: Factus est Ephrain paris subcinericius, qui non reversatur (Osee vii. 2). Ex metura quippe bene condita nobis est intentio quie surgat in Dominum; sed ex conversatione nequiter assurat, inest voluntas quae praesens premet in seculum. Panis vero subcinericius ex ea parte est mundior quam inferius occultat, et ex parte sordidior qua desuper cinerem portat. Quisquis igitur intentionem qua Dominum debuisset quærere negligit, quasi more panis subcinericius, si desideriorum carnalium cinerem repeleret, et intentionem bonam quam in se dudum de-

spiciendo oppresserat, superius ostentaret. Sed re- A hujus mundi gloria cunctis sudoribus libenter aerversari rennil, cum mens amore curarum secularium pressa, molem superpositi cineris abigere negligit; dumque assurgere in intentionem bouam non appetit, quasi mundiorem faciem subtus premit.

CAP. VIII. - Comederunt alieni rebur eius et nescisit (Ose. VH. 9).

(Moral, lib. xxv. e. 7, n. 14; lib. xxxv, e. 5, n. 6.) In hac mortali vita consistere, quasi ad vetustatem ire est, et cum indiscussa mens relinquitur, in quodam senio torporis soporatur; quia sui negligens propositum robur insensibiliter perdens, a forma prioris fortitudinis, dum nescit, senescit. Unde dicitur per Osee sub Ephraim specie: Comederunt alieni ro-our eius et nescivit: sed et cani effusi sunt in eo. et [Text. add. ipse] ignoravit (Osee vn. 9). Atieni quippe solent intelligi spiritus apostatæ, qui robur comedunt cum virtutem mentis pervertendo consumunt. Quod Ephraim et pertulit et nescivit, quia in tentatione

CAP. IX. — Ipsi regnaverunt et non ex me (Ose. VIII, 4).

(In Reg. pastor. 1 part., c. 1.) Contra malos pastores Dominus per Osee queritur, dicens: Ipsi re-guarerunt et non ex me, principes exstiterunt et non cognori (Osee viu. 4). Ex se enim et non ex arbitrio summi rectoris regnant, qui nullis fulti virtutibus, mequaquam divinitus vocati, sed sua cupiditate accensi, culmen regiminis rapiunt potius quam assequuntur. Quos tamen internus judex, et provehit et non cognoscit; quia quos permittendo tolerat, profecto per judicium reprobationis ignorat. Unde ad se quibusdam post miracula venientibus dicit : Recedite a me operarii iniquitatie, nescio vos qui estis (Luc. xni, 27).

CAP. X. - Culmus stans non est in eis germen

(Use. VIII, 7).
(Moral. VIII, C. 43, s. 70, 71.) Hypocritis humanos Cavores desiderantibus per Osee dicitur : Culmus C stans non est in eis germen, et non sacit farinam; quod et si secerint, alieni comodent illam (Osee VIII, 7). Culmus germen non habet, cum vita virtutum méritis caret. Farinam culmus non facit, cum is qui in præsenti sæculo proficit, nil subtilitatis intelligit, nullum boni operis fructum reddit. Sed sæpe et cum perfecerit farinam, hanc alieni comeduat, quia et cum bona opera hypocritæ ostendunt, de his malignorum spirituum vota satiantur. Qui enim per hæc placere Deo non appetunt, nequaquam agri Dominum, sed alienos pascunt.

CAP. XI. - Ephraim vitula docta diligere trituram (Osc. x, 11). (Moral. xx, c. 15, n. 59.) Perversi homines pro

viunt, et gravium laborum jugo devotissime colla submittunt. Quod bene sub Ephraim specie Osee prophetante describitur, qui ait: Ephraim vitula decta diligere trituram (Osee x, 11). Vitula enim triturae laboribus assueta, relaxata plerumque, ad ejusdem laboris usum etiam non compulsa revertitur: ita pravorum mens hujus mundi servitiis dedita, et re-rum temporalium latigationibus assueta, etiamsi libere sibi vacare liceat, subesse tamen terrenis suderibus festinat. Et usu [Text. usum] miseræ converentionis trituram laboris querit, ut a jugo mundame servitutis non libeat cessare, etiamsi liceat.

GAP. XII. - Dabo tibi regaz in farces meo (Gw. XIII , 14).

(Moral. xxv, c. 16, h. 34.) Nullus qui malum rectorem patitur, eum quem patitur, accuset ; quia nimirum sui fuit meriti, perversi rectoris subjacere malignorum spiritumm et robur animi perdidit, et B ditioni. Culpam ergo proprii magis accuset operia, quam injustitiam gubernatoris. Scriptum est enim in Osec: Dabo tibi reges in furore meo (Osec XIII, 11). Quid igitur illos nobis præesse despicimus quorum super nos regimina ex Domini furore suscipimus? Si ergo irascente Domino Deo secundum nostra merita rectores accipimus, in illorum actione colligimus quid ex nostra actione [Text. astimatione] pea-

CAP. XIII. - Ero more tun , o more (Osc. xiii, 14).

(Moral. xII, cap. 11; lib. II, hem. 22; in Evang., num. 6.) Ab inferno rediens Dominus, nequaquam electos simul et reprobos traxit; sed exinde illos sustulit quos suos in fide et actibus recognovit. Unde per Osee prophetam dicit : Ero mors tua, o mors ; morsus tuus ero, inferne (Osee xiii, 14). Id namquo quod occidimus, agimus ut penitus non sit. Ex co vero quod mordemus partem abstrahimus, partem que relinquimus. Quia ergo in electis suis iunditus occidit mortem, mors mortis exstitit; quia vero ex inferno partem abstulit et partem reliquit, non occidit funditus, sed momordit infernum. Ait ergo: Ere mors tua, o mors. Ac si aperte dicat: Quia in electis meis te funditus perimo, ero morsus tuus, inferne ; quia sublatis eis te ex parte transfigo ; qued enim aute passionem promisit, in resurrectione sua Dominus implevit: Et ego si exaltatus fuero a terra, omnia traham ad me (Joan. x11, 32). Omnia abstulit utique electa : omnia traxit, qui de electis suis apud inferos nullum reliquit Jesus Christus Dominus noster, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat, per omnia secula seculorum. Amen.

LIBER OCTAVUS.

De Testimoniis in Joel prophelam.

(Moral, lib. xxxm, c. 37, n. 65.) Sæpe mens repro-borum gaudet de quibusdam vitiis, quod eis subjecta non sit; et præcavere ac gemere negligit: quia dum quadam pravitatis desideria transcunt, alia vice corum, quibus fortasse nequius succumbit, succedunt. Unde bene per Joel prophetam dicitur: Hesiduum erucæ comedit locusta, et residuum locustæ comedit bruchus, et residuum bruchi comedit rubigo (Jo. l. 1, 4). Quid enim per erucam quæ toto corpore in terra repit, nisi luxuria designatur? quæ cor quod tenet ita polluit, ut in superioris munditiæ surgere amore non possit. Quid per locustam quæ saltibus volat, misi inanis gloria exprimitur, que se vanis præsum-ptionibus exaltat? Quid per bruchum, cujus pene

CAPUT Paravu. - Residuum erucæ comedit locusta D totum corpus in ventrem colligitur, nisi edendi ingluvies figuratur? Quid per rubiginem, quæ dum tangit incendit, nisi ira innultur? Residuum ergo erneæ locusta comedit, quia sæpe cum luxuriæ vi-tium a mente recesserit, inanis gloria succedit. Nam quia jam per amorem carnis non sternitur, quasi sanctam se ex charitate gloriatur. Residuum locustæ bruchus comedit, quia sæpe cum inani gloriæ quæ quasi ex sanctitate veniebat resistitur, vel ventri, vel quibuslibet ambitiosis desideriis immoderatius indulgetur; mens enim Dei nescia tanto atrocius ad quemlibet ambitum ducitur, quanto nullo vel humanæ laudis amore refrenatur. Residuum bruchi rubigo consumit, quia sæpe dum ventris ingluvies per abstinentiam restringitur, irre impatientia acrius dominatur ; quæ more rubiginis quasi exurendo messem

comedit: quia virtutum fructus impatientiæ flamma A Evang., num. 6.) Virtus abstinentiæ parva esse creditabescit: dum ergo vitiis vitia succedunt, agrum mentis alia pestis devorat, dum alia relinquit. Bene autem subditur: Expergiscimini ebrii et flete (Joel 1, 4). Ebrii quippe vocati sunt qui mundi hujus amore confusi mala non sentiunt quæ patiuntur; quid est ergo dicere: Expergiscimini ebrii et flete (Ibid., 5), nisi somnum vestræ insensibilitatis excutite, et in devastatione cordis, tot sibi succedentibus vitiorum pestibus, vigilantibus lamentis obviate.

Evang., num. 6.) Virtus abstinentiæ parva esse creditur [Text. quam parva respicitur], quæ non [Text. add. nisi] ex aliis virtutibus commendatur. Hinc per Joel dicitur: Sanctificate jejunium (Joel 1, 14): jejunium sanctificare est, adjunctis aliis bonis dignam Deo abstinentiam carnis ostendere. Tunc etiam abstinentiam offerunt, cum entes Deo placentem abstinentiam offerunt, cum etiam abstinentias parva respicitur], quæ non [Text. add. nisi] ex aliis virtutibus commendatur. Hinc per Joel dicitur: Sanctificate jejunium (Joel 1, 14): jejunium sanctificare est, adjunctis aliis bonis dignam Deo abstinentiam carnis ostendere. Tunc etiam abstinentiam offerunt in [Text. au-vitiorum pestibus, vigilantibus lamentis obviate.

CAP. II. — Posnit vineam meam in desertum (Joel. 1, 7).

(Moral, viii , cap. 48 , n. 81). Hypocritæ affec-ates laudes hominum , cum se ostendere alienis oculis appetunt, dammant quod agunt. Quos cum maligni spiritus ad jactantiam provocant, opera eorum captivantes denudant. Unde sub cuiusdam gentis specie antiquorum hostium malitiam signans per Joel Veritas dicit : Posuit vineam meam in desertum, decorticavit ficum meam; nudans exspoliavit eam, albi facti sunt rami ejus (Joel 1, 7). Insidiantibus quippe spiritibus, Dei vinea in desertum ponitur, cum plena fructibus anima humanæ laudis cupiditate di sipatur. Ficum Dei gens ista decorticat, quia seductam mentem in favoris appetitum rapiens, quo hanc ad ostentationem pertrahit, tegmen ei humili-tatis tollit, eamque nudans exspoliat, quia quousque in bonis suis absconditur quasi proprii tegminis cortice vestitur. Cum vero mens hoc quod egerit, videri ab aliis concupiecit, quasi exspoliata ficus eum qui se texerat corticem amisit. Unde | Text. Ubi] apte subditur: Albi facti sunt rami ejus: quia ostensa humanis oculis ejus opera candescunt. De sanctitate nomen sumitur, cum recta actio divulgatur : sed quodism subducto cortice rami fici hujus areflunt, solerter intuendum est, quia facta arrogantium humanis oculis ostensa, unde placere appetunt, inde siccantur.

Mens itaque quæ per jactantiam producitur [Text. proditur] decorticata ficus [Text. add. recte] vocatur: quia et candida est per hoc quod cernitur, et siccitati C proxima; per hoc quod tegmine cordis nudatur.

CAP. III. — Sanctificate jejunium (Joel. 1, 14). (Reg. pastor. iii part., c. 19; lib. 1, hom. 16, in

tur [Text. quam parva respicitur], que non [Text. add. nisi] ex aliis virtutibus commendatur. Hinc per Joel dicitur: Sanctificate jejunium (Joel 1, 14): jejunium sanctificare est, adjunctis aliis bonis dignam Deo abstinentiam carnis ostendere. Tunc etiam abstinentes Deo placentem abstinentiam offerunt, cum ea que sibi de alimentis subtrahunt, indigentibus tribuunt. Solerter nanique metuendum [Text. andiendum] est, quod per prophetam Dominus relar-guit, dicens: Cum jejunaretis et plangeretis, nur-quid jejunium jejunastis mihi? et cum comedistis et bibistis, nunquid non vobis comedistis et vobisipsis bi-bistis (Zach. vu, 5). Non enim Deo sed sibi quisquis jejunat, si ea quæ ventri ad tempus subtrahit, non inopibus tribuit, sed ventri postmodum offerenda custodit. Sibi comedit et bibit qui alimenta corporis, quæ sunt communia dona conditoris, sine indi-gentibus percipit. Illud ergo jejunium Dominus ap-probat, quod ad ejus oculos manus eleemesynarum levat. Incassum quoque jejunio caro atteritur, si a pravis suis voluptatibus animus non refrenatur, cum per prophetam Dominus dicat: Ecce in die jejunis vestri invenitur voluntas vestra, et omnes debitores vestros repetitis (Isa. Lvm, 3). Neque enim qui de-bitorem suum, hoc quod dedit repetit, aliquid injuste facit; sed dignum est ut quisquis se in pœnitenta macerat, etiam hoc quod sibi juste competit interdicat. Sic [Text. sic sic] nobis affliciis et pœnitentibus a Deo dimittitur quod injuste egimus, si pro amore illius et hoc quod nobis juste competit relaxemus. Per abstinentiam itaque vilia carnis mortificantur ; et ne mortoa caro putrefiat, per jejunium agitur; mortuam ergo carnein putrescere est, hoc mortale corpus fluxui luxurize deservire. Sicut de quibu-dam per eumdem Joel prophetam dicitur: Computruerunt jumenta in stercore suo (Joel 1, 17). Jumenta quippe in stercore suo putrescere est, carnales homines in fetore luxurize vitam finire. Bene ergo jejunamus, quando hoc mortale corpus a luxuriæ putredine per continentiæ et jejunii condimentum custodimus: auxiliante Domino nostro Jesu Christo, cui est bonor et gloria per infinita sæcula. Amen.

LIBER NONUS.

De Testimoniis in Amos, Michæam et Naum prophetas.

CAPUT PRIMUM. — Secuerunt prægnantes Galaad (Amos 1, 13).

(Reg. past. 111, part., c. 24, admon. 25.) Hæretici, ut apud imperitum vulgus scientiæ sibi nomen extorqueant, student summopere et ab aliis recte intellecta destruere, et sua perversa roborare. Unde bene per prophetam Amos dicitur: Secuerunt prægnantes Galaad ad dilatandum terminum suum (Amos 1, 13). Galaad namque acervus testimonii interpretatur. Et quia cuncta simul congregatio Ecclesiæ per confessionem servit testimonio veritatis, non incongrue per Galaad Ecclesia exprimitur, quæ ore cunctorum fidelium de Deo quæ sunt vera testatur. Prægnantes vocautur animæ, quæ intellectum verbi ex divino amore concipiunt, si ad perfectum tempus veniant, conceptam intelligentiam operis ostensione parituræ. Terminum vero suum dilatare est opinionis suæ nomen extendere. Secuerunt ergo prægnantes Galaad, ad dilatandum terminum suum, quia nimirum bæretici mentes fidelium quæ jam aliquid de veritatis intellectu conceperant, perversa prædicatione perimunt; et scientiæ sibi nomen extendunt: parvulorum corde jam de verbi conceptione gravida erroris gladio scindunt, et quasi doctrinæ sibi opinionem faciunt.

GAP. II. — Ecce ego stridebo super vos (Amos II, 13).

(Moral. lib. xxx 11, c. 5, n. 2.) Aliquando insen-

satis rebus propter infirmitatem nostram alta condescensione Dominus se comparat, sicut per Amos dicitur: Ecce ego stridebo super vos, sicut stridet plaustrum onustum feno (Amos II, 13). Quia enim fenum est vita carnalium, sicut sc iptum est: Omnis caro fenum (Isa. xL, 6); in eo quod Dominus vitam carnalium patitur, more plaustri fenum se portare testatur. Cui sub feni onere stridere est, pondera et iniquitates peccantium cum querela tolerare.

CAP. III. — Plui super civitatem unam (Amos IV, 7:.)

(Lib. 1, hom. 10, in Ezech., num. 25.) Quotide impleri videmus hoc quod Dominus per Amos narrat, quia fuerit iratus, cum dicit: Plui super civitatem unam, et super civitatem alteram non plui: pars una compluta est, et pars super quam non plui: Text. que compluta non est], aruit (Amos IV, 7). Cum enim sanctæ exhortationis verba alia mens suscipit, alia mens suscipere recusat, super unam civitatem Dominus pluit, super alteram non pluit. Cum vero et ipse qui prædicationem audit, ab aliis se vitiis corrigit, et ab aliis emendari contemnit: in isto pars una compluta, quia fructum fecit, et pars quæ compluta non est, aruit; quia exhortationis verbum non plene suscipiens, a bono opere sterilis remansit.

CAP. IV. — Constituite in porta judicium (Amos v, 15).

(Moral. lib. xxi, c. 20, n. 32.) Mos apud veteres fuit ut ad portam seniores sederent, qui certantium jurgia judiciaria examinatione distringerent: quatenus

urbem in qua concorditer vivere oporteret, discordes A prophetis semper adesset, inquisitus Amos propheta non intrarent. Unde et per Amos Dominus dicit: non diceret: Non sum propheta (Amos VII, 14). Quonon intrarent. Unde et per Amos Dominus dicit: Constituite in porta judicium (Amos v, 15).

CAP. V. - Væ desiderantibus diem Domini (Amos v, 18).

(Moral. lib. tv, c. 11, n. 18.) Sunt nonnulli qui filem quam tenere se sermonibus ostendunt, operibus destruunt; et aut prava sunt quæ facinnt, aut recta opera non recto corde sectantur : non enim de suis operibus retributiones perpetuas, sed transito-rios favores quærunt. Et tamen quia quasi sanctos laudari se audiunt, esse se véraciter sanctos arbitrantur, et quanto se ex multorum æstimatione irreprehensibiles putant, tanto diem districti judicii securius exspectant. De quibus per Amos dicitur : Væ desiderantibus diem Domini (Amos v. 18).

CAP. VI. - Vocavit Dominus judicium (Amos v11, 4). (Moral, lib. xxxIII, c. 6, n. 13.) Nonnulli mundum descrunt, et bonorum transcuntium vana derelin-B quunt; et ima humilitatis appetentes, humanæ conversationis morem bene vivendo transcendunt; et in tanta studiorum arte proficient, ut signorum virtutes jam operentur. Sed quia seipsos circumspiciendo tegere negligunt, inanis gloriæ telo percussi ad in-ferni profundum pejus de alto ruunt. Hinc per Amos dicitur : Vocavit Dominus judicium ad ignem, et devoravit abyssum multam, et comedit partem domus (Amos vii, 4). Judicium [Text. add. Domini] ad ignem vocatur, cum justitie sententia ad rœnam jam æternæ concremationis ostenditur: et multam abyssum devorat, quia iniquas et incomprehensi-biles hominum mentes concremat, quæ nunc se hominibus etiam sub signorum miraculis occultant. Pars vero domus [Text. Domini] comeditur, quia illos quoque gehenna devorat qui nunc quasi in sanctis actibus de electorum numero se esse gloriantur.

CAP. VII. - Non sum propheta (Amos VII, 14). (Moral, lib. u. c. 56, n. 89.) Si prophetiæ spiritus modo autem propheta non fuit qui de futuris tot vera prædixit? Aut quomodo propheta fuit, qui de se in præsenti vera denegavit? Sed quia eadem hora qua requisitus est, prophetiæ sibi spiritum deesse sensit; de seipso veraciter intulit, dicens: Non sum propheta. Qui tamen secutus adjunxit: Et nunc audi verbum Demini [Text. hæc dicit Dominus] : uxor tua in civitate fornicabitur, et filii tui et filiæ in gladio cadent (Ibid., 16). Quibus prophetæ verbis ostenditur, quia dum de se illa loqueretur impletus est, et mox habere prophetandi spiritum meruit, et prophetam se non esse humiliter agnovit.

CAP. VIII. - Et veniens ad Babulonem ibi liberaberia (Mich. IV, 10).

(Lib. 1, hom. 10, in Ezech. num. 12.) Si qui ab statu rectitudinis in pravam actionem ceciderunt, non sunt desperandi; quia per Prophetam Michæam Dominus dicit: Et veniens usque ad Babylonem ibi liberaberis (Mich. 1v, 10). Quid Babylonia nisi confusio vocatur? Sæpe enim quis posiquam in confusionem vitiorum cecidit, erubescens mala quæ perpetravit, ad poenitentiam redit, seque à suis lapsibus bene vivendo erigit. Quis ergo iste, nisi qui usque ad Babylonem venit; et liberatus est, qui postquam confusus mente perversa perpetravit, hac ipsa eru-bescens mala que fecit, se contra se erigit, et bene operando ad statum rectitudinis redit: in Babylonem itaque venit et ibi liberatus est, qui per divinam gratiam ostenditur etiam de confusione salvatus.

CAP. IX. — Sicut spinæ invicem se complectuntur (Naum. 1, 10),

(Moral. lib. xxxni, c. 31, n. 55.) De unitate reproborum Naum propheta ait : Sicut spinæ invicem se complectuntur, sic convivium eorum pariter potantium (Naum. 1, 10). Convivium reproborum est delectatio temporalium voluptatum. In quo nimirum convivio pariter potant, qui delectationis suæ illecebris se concorditer debriant.

LIBER DECIMUS.

De Testimoniis in Habacuc et Sophoniam prophetas.

CAPUT PRIMUM. - Super custodiam meam stabo

(Habac. 11, 1).
(Moral. l. xxII, c. 16, n. 35, 36.) Si semel in appetitione supernæ patriæ, forti stabilitate animus ligitur, minus rerum temporalium perturbatione rexatur: nec tempestatem rerum temporalium intus sustinct, quam intuetur foris : quia terrena omnia just concupita opprimere mentem poterant, despecta subter jacent. Unde per prophetam dicitur: Statue tibi speculam (Jerem. xxx, 21), ut dum quisque speculatur summa, infimis superemineat. Hinc stiam Habacuc dicit: Super custodiam méam stabo Habac. n, 1). Stat quippe super custodiam suam, pui per solertiam disciplinæ terrenis desideriis non transumbit sad empereminet; ut dum stantem semont. uccumbit, sed supereminet : ut dum stantem semper appetit æternitatem, infra sit ei omne quod transit. l'amen quia vir sanctus, quantalibet virtute profe-erit, cum in hac vita positum adhuc extrinsecus carnis infirmitas premit, ut scriptum est : Quanquam n imagine Dei ambulet homo, tamen vane conturbaitur (Psal. xxxviii, 7), plerumque agitur ut et turbetur exterius et imperturbabilis duret interius. Et quod ane conturbari potest, de infirmitate carnis sit; juanivis quod in imagine Dei ambulet, de virtute nentis : quatenus et roboretur intus divino adjuorio, et tamen adhuc foris sarcina prematur humana. Inde bene llabacue iterum unam sententiam proulit ad utraque servientem. Ait enim : Et introivit remor in ossa mea, el sublus me turbata est virtus

mea (Habac. 111, 16). Ac si diceret: Non mea virtus est in qua superius raptus imperturbabilis maneo. et mea virtus est in qua inferius turbor. Ipse ergo super se imperturbabilis est, ipse sub se perturbabilis; quia super se ascenderat in quantum rapiebatur ad summa, et sub seipso erat in quantum adhuc reliquias trahebat ad intima; ipse super se imperturbabilis est, quia in Dei contemplatione jam transierat, ipse sub se perturbabilis, quia sub seipso adhuc infirmus homo remanebat.

CAP. II. — Væ ei qui multiplicat non sua

(Habac. vi, 1). (Moral. lib. xxxiv, c. 15, n. 27.) Luti nomine in sacro eloquio terrenarum rerum multiplicitas figu-ratur, sicut per Habacuc dicitur: Væ ei qui multi-plicat non sua: usquequo aggravat contra se densum lutum (Habac. vi, 1)? Densum lutum contra se aggravare, est terrena lucra cum pondere peccati cumulare: denso quippe luto se aggravat, qui per avaritiam terrena multiplicans, peccati sui se oppressione angustat. Rursum luti nomine doctrina sordidum sapiens designatur. Sicut per eumdem prophetam Dopina distant. Viam faciati in mari acuit mis in lution. mino dicitur : Viam fecisti in mari equis tuis, in luto aquarum multarum (Habac. 111, 15). Ac si diceret: Aperuisti iter prædicatoribus tuis, inter doctrinas hujus sæculi sordida et terrena sapientes.

– Deus a Libano reniet (Habac. in, 3). (Moral. lib. xxxm, c. 1, n. 2.) Aliquando per montem, Testamentum Dei exprimitur, sicut Habacuc A despiciunt, adjunguntur miracula. Unde subditur: ait : Deus a Libano veniel, et Sanctus de monte umbress et condense (Habac. 181, 5). Qui enim venturum se per Testamenti sui paginas spopondit, quasi inde venit, unde velut sub promissione se tenuit. Quod videlicet Testamentum bene mone umbrosus et condensus dicitur, quia ipsis allegoriarum obscuritatibus opecatur.

CAP. IV. - Pedes eius steterunt et mota est terra (Habac. 111, 6).

(Moral, lib. xxxv, c. 14, n. 26; lib. u, e. 10, n. 15.) Quia aliquando per Veritatis formidinem tacta ab insensibilitate sua mens peccatoris concutitur, bene per Hahacue dicitur: Pedes ejus steterunt et mota est terra (Habac. 111, 6). Stante ergo Domino terra proculdubio movetur; quia cum cordi nostro timoris sui vestigia imprimit, cuneta in nobis cogitatio terrena contromisch; cum Veritas in corde figitur, pecca-tricis mentis duritia ab immobilitatis suæ obstinatione agitata permutatur.

CAP. Y. - Dedit abussus vocem suam (Habac. 111, 10). (Moral, lib. 1x, c. 25, n. 39. Ibid. lib. xx1x, c. 15; lib. 1x, n. 30; lib. xx1x.) Dedit abyseus vocem suum ab altitudine phantasie sua (Habec. III, 10). Quid est abyseus, nici mens humana? Abyssus quippe phanlasize altitudinem portat, cum humana mons immene cogitatione caligosa semetipsam comprehendere, et elecutione caligosa semetipsam comprehendere, et elecutione penetrere non valet, et sese in omne quod est velet abyssus abscura latet. Sed ab hac altitudine vocem dare est, quia dum se deprehendere non potest altitudine considerationis, in requisitionisment altitudine considerationis. nibus suis eo ipso quo latius extenditur, angustatur. Exclamare cogitur, id est in admiratione consurgere, ut so perserutari non audeat quod super ipsam est, que incomprohensibilitatem suam ipea cogitans in-venire non volet qued est. Et ex comparatione sui divina actura petentiam quam comprehendere non sufficit, humilius laudat.

CAP. VI. — Elevatus est sol, et luna stetit in ordine suo (Habac. 111, 11).

(Lib. 11, hem. 20, in Evang., n. 40.) De ascensionis dominicæ gloria Habacuc dicit : Elevatus est sol, et luna stetit in ordine suo (Habac. 111, 11). Quis enim solis nomine, nisi Dominus; et quæ lunæ nomine, nisi Ecclesia designatur? Quousque enim Dominus ad cœlos ascendit, sancta ejus Ecclesia mundi adversa omnimodo formidavit. At postquam ejus ascensione roborata est, aperte prædicavit quod occulte credidit. Elevatus est ergo sol, et luna stetit in ordine suo : quia cum Dominus cœlos petiit, sancta ejus Ecclesia in auctoritate prædicationis roborata excrevit.

CAP. VII. -- In lumine jacula tua ibunt (Mubas. Ht, 11).

(Moral. lib. xxx, c. 2, n. 6.) De sanctis prædica-toribus Habacuc dicit: In lumine jacula tua ibunt (Habac. III, 11). Jacula Bel sunt, verba Sanctorum quæ corda peccaatium feriunt. Jacula vero Dei in D lumine ire, est verba ejus aperta veritate resonare. Sed quia sape homines verba vitze etiam intellecta

In spiendore julgoris armorum tuorum (Ibid.). Fulgor armorum est claritas miraculorum. Armis enim nos tuemur, jaculis adversa destruinus. Arma cum iaculis, sunt miracula cum prædicamentis. Sancti enim prædicatores verbis suis, quasi quibusdam jaculis adversarios foriuut; armis vero, id est miracalis seipsos tuentur, ut et quantum sint andiendi sonent per impetum jaculorum, et quantum sint reverendi clarescant per arma miraculorum.

CAP. VIII. - Pracidisti in elienatione capita potentium (Habac. III. 34).

(Lib. 1, hom. 10, in Ezech., num. 50; lib. xxx, c. 24.) De conversione Gentium Habacue Domino dicit: Pracidisti in alienatione capita potentium, morebuntur in ea Gentes : aperient ora sua sicut pauper edens in occulto (Habac. III, 14). Omnipoteus Deus in alienatione capità potentium præcidit, quia Judzeorum superblam a senetipso alienando repulit. In qua alienatione Gentes mote sent, quia dum Judzi a fide caderent, ad cognitionem fidei corda fidelium \[Text. Gentilium] cucurrerunt. Quæ videlicet Gentes in sacræ lectionis pabulo os cordis aperiunt, et in occulto sicut pauper comedunt, quia cum festinatione, et sientio verba legentes vite sumunt. Impletum est enim in illis quod itlem Ilabacuc de illis Bomino dicit: Misisti in mare equos tuos turbantes aquas multus (1bid., 45). Equorum nomine sancti prædicatores accipiuntur : quietæ vero aqua: jacuerunt, quia buna-næ mentes gentium diu sub vitiorum suorum torpore sopitæ sunt. Sed equis Del mare turbatum est, quia missis prædicatoribus sauctis omne cor qued pestifera securitate torpuit, impulsu salutiferi timoris expavit-

Gap. IX. — Esce dies Domini venit magnus (Sephon. I).

(Reg. pasteral in part., cap. 11.) Supra impures et duplices propheta Sophonias vim divinæ animadversionis intentat, dicens : Ecce dies Dammi renit magnus, et horribilis. Dies iræ, dies illa, dies tenebrarum et caliginis, dies nebulæ et turbinis, dies tubæ et clangoris super omnes civitales munitas, el super omnes angulos excelsos (Sophon. 1). Quid enim per civitates munites exprimitur, i.isi suspectæ mentes et fallaci sempor defensione circumdatæ? Quæ quoties earum culpa corrigitur, veritatis ad se jacula non admittunt. Et quid per excelsos angulos (duplex quippe semper est in angulis paries) nisi impura corda signantur? Quæ dum veritatis simplicitatem Ingiunt, ad seipsa quodammodo duplicitatis perversitate re-plicantur. El quod est deterius, apud cogitationes suas in fastu prudentiæ, ex ipsa se culpa impuritatis extollunt. Dies igitur Domini vindictæ et animadversionis plena, super civitates munitas, et super angulos excelsos venit; quia extremi judicis ira humana corda et defensionibus contra veritatem clausa destruit, et duplicitatibus involuta dissolvit. Tunc enim civitates munitæ cadunt, quia mentes Deo impenetratæ damnabuntur. Tunc excelsi anguli corruunt, quia corda quæ per puritatis prudentiam eriguntur, per sententiam justitiæ prosternuntur.

LIBER UNDECIMUS.

De Testimoniis in Aggæum prophetam.

CAPUT PRIMUM. — Seminastis multum (Agg. 1, 5). (Lib. 1, hom. 10, in Ezech., n. 7.) Multi legunt, at ab ipua lectione jejuni sunt. Multi vocem prædicationis audiunt, et post vocem vacui rece-dunt bline est quod per Aggraum prephetam quosdam Dominus increpat, dicene: Penite cerda vestra super vias vestras: Seminastis multum et intulistis parum, comedistis et non estis saturati, bibistis et non estis insbriati (Agg. 1, 5). Multum cordi suo seminat,

sed parum infert, qui de mandatis coelectibus vel legondo, vel audiendo multa cognoseit, sed negligenter operando pauca fructilicat. Comedit et non saturatur, qui verbum Dei audiens, lucra vel gratiana suculi concupiscit. Bene vero non satiari dicitur, qui aliud mandit, et aliud esurit. Bibit et non inchri qui ad vocem prædicationis aurem inclinat, sed me tem non mutat. Solet enim per ebrietatem bibentium sensus mutari. Qui erge ad cognos cendum Dei verbum

devotus est, sed ea quæ sunt hajus sæculi adipisci A rebus multa donant : sed cum occasionis tempus desiderat, bibit et debriatus non est. Si enim debria- inveniunt, cosdem quibus valent rapinis devastant. tus esset, mentem mutasset, ut jam terrena non quæreret, jam vana et transitoria quæ amaverat, non amaret. De electis enim per Psalmistam dicitur: Inebriabuntur ab ubertate domus tuæ (Psal. xxxv, 9); quia tanto omnipotentis Dei amore repleti sunt, ut mutata mente sibimetipsis extranei esse videantur. Implentes quod scriptum est : Qui vult venire post me abneget semenpsum (Matth. xvi, 24). Seipsum abne-gat qui mutatur ad meliora, et incipit esse quod non erat, et desinit esse quod erat.

CAP. II. — Qui mercedes congregavit (Agg. 1, 6). (Lib. 1, hom. 4, in Esech., num. 10. Reg. pastor. III part., c. 21.) Perversi Indigentibus de propriis

inventunt, cosdem quibus valent rapinis devastant. Quanta vero tribuent pensant, quanta rapiunt considerare dissimulant, et qualiter bona opera malis artibus perdant, perpendere recusant. Sicut per Aggreum scriptum est: Qui mercedes congregavit, misit eas in sacculum pertusum (Agg. 1, 6). De sacculo pertuso aliunde exit, quod aliunde mittitur: et in sacculo pertuso videtur, quando pecunia mittitur, sed quando amistitur non videtur. Qui ergo quanta largiuntur aspiciunt, sed quanta rapiunt non perpendunt, in perturo sacculo mercedes mittunt : quia profecto has in spem suo: fiduciæ intuentes congerunt, sed non intuentes perdunt; merces enim que ex bono opere acquiritur ex maio spere perditur.

LIBER DUODECIMUS.

De Testimoniis in Zachariam prophetam.

(Moral. lib. xxvIII, c. 1, n. 9; lib. II, hom. 34, in Evang., a. 13; Moral. lib. Iv, c. 29.) Nonnunquam numanis cordibus per angelos Deus, secreta corum præsentia, sum virtutis aspirationem [Text. virtutem um aspirationis] infundit. Unde Zacharias dixit: Dixit angelus ad me, qui loquebatur in me (Zach. I, 14). Dam ad se quidem, sed tamen in se loqui angelum licit, liquido ostendit quod is qui ad ipsum verba aceret, per corpoream speciem extra non esset. Unde et paulo post subdidit : Et ecce Angelus Domini pui loquebatur in me, egredichatur (Zech. 11, 3). Sæpe mim non exterius apparent, sed sicut sunt angelici piritus, voluntatem Dei prophetarum sensibus innotescunt; et subtilitas angelicæ virtutis menti eo-um apparens, intimis affatibus ad sublimia elevat; it quaque in rebus futura sunt, in causis originalibus resentia demonstrat. Sed ne quis in prædictis Za-hariæ verbis angeli, designatum nomine vel Patrem, c rel Filium, vel Spiritum sanctum putet : quia textus scripture sacræ nunquam Patrem, nunquam Spiri-um sanctum, et nonnisi per incarnationis suæ prælicationem Filium angelum vocat. Unde in ejus lem Lachariæ verbis aperte ostenditur quod in illo vere ingelus, id est creatura loqueretur, cum dicitur : Ecce Ingelus qui loquebatur in me, egrediebatur. Statimque whjungitur: Et alius Angelus egrediebatur in occurum ejus, et dixit ad eum : Curre, loquere ad puerum stum, dicens : Absque muro habitabitur Jerusalem /bid. v. 5 et 4). Non est itaque Deus Angelus qui nittitur, cui verba ab angelo que dicere debeat, jusentur. Sed quia in conspectu Conditoris angelica ninisteria ordinata graduum dispositione distincta unt, ut et pro communi felicitate beatitudinis opiicem suum simul videntes gaudeant, et tamen pro ispositione dignitatis aliis alli subministrent, ad rophetam angelum angelus mittit; et quem secum le Deo gaudere communiter conspicit, et docet et lirigit: quia cum et per superiorem scientiam virute cognitionis, et per præstantiorem gratiam cul-nine potestatis excedit. Certissime enim scimus, quia unctorum Conditor Dominus qui omnia per semetipum tenet ad distinguendum pulchræ universitatis ardinem, alia aliis dispensantibus regit, et angeli a uperiorum angelorum potestatibus dispensantur, et d explendum de supernis ministerium alii spiritus ib aliis mittuntur. Dum enim angelus dicit ad angeum: Curre, et loquere, dubium non est quia alius dium mittit: et si in ipsis officiis sanctorum spiri-uum nequaquam polestates summæ minimas dispo-terent, nullomodo hoc, quod homini diceret, angelus ib angelo cognovisset. Sed hoc quoque de ipsis agmiubus certum tenemus : quia minora sunt quæ mituntur; majora quæ mittunt: et ea qua mittuntur.

CAPUT PRIMUM. — Dixit angelus qui loquebatur in me B crum ad nos veniunt, sic exterius implent ministerium, ut nunquam desint interius per contemplationem.

CAP. II. — Et ostendit mihi Jesum sacerdotem ma-gnum (Zach. 111, 1). (Moral. lib. xx, c. 22, n. 48.) In nostræ locutionis usu pro dextro habere dicimus, quod pro magno pensamus; pro sinistro vero id quod despicimus. Quod Zacharias aperte insinuat, di ens: Et ostendit mihi Jesum sacerdolem magnum stantem coram angelo Domini; et Satan stabat a dextris ejus ut adversaretur et (Zach. 111, 1). Qui, ut patentius hoc quod præmisit ostenderet, secutus adjunxit: Et Dominus dixit ad Satan: Increpet Dominus in te Satan, qui elegit Jerusalem. Nunquid non iste torris erutus de igne? Et Jesus indusus erat vestibus sordidis (Ibid. v. 2). Sordidis enim vestibus Jesus indutus est, quia quamvis alienus ab omni peccato, tamen in similitudinem venit carnis peccati. Cui advenienti Satan a dextris stetit. Pre magno nemque Dominus Judaicum populum, et pre nihile gentes habere videbatur. Sed postquam incanatus apparuit, gentilitas qua pro sinistre habita fuerat, credidit: Judaicus vero populus ad perfidiam declinavit. Satan ergo illi a dextris stetit, quia illum ei populum rapuit, qui dudum dilectus fuit. Sed quia ipse Judaicus populus, modo perditus, in fine est quandoque crediturus, Propheta teste, qui ait: Reliquim salva fient (Isa. x, 21): Satan e dextris suis removet Dominus, dicens: Increpet Dominus in te Satan. Et ejusdem populi liberationem indicans, aubdit: Quia elegit Jerusalem. Qui nimirum populus quia ad gehenno incendia perfidia duce defluebat, sed dum ad fidem reducitur, ab eodem æterni ignis incendio liberatur, statim de eo illic subditur : Nunquid non iste est torris de igne erutus?

CAP. III. - Super lapidem unum septem oculi sunt

(Zach. m, 9).
(Moral. lib. xxix, c. 34, n. 74.) Redemptor noster in carne vesions, operationes septiformis spiritus simul in se cunctas et manentes babuit; sicut Zacharles alt: Super lapidem unum septem oculi sunt (Zach. m., 9); et iterum: Et in candelabro aureo lucerna septem (Zach. 14, 2). Nullus quippe hominum operationes sancti Spiritus simul omnes habuit, nisi solus Mediator Dei et hominum, cujus est idem spiritus qui de Patre ante sæcula procedit. Huic itaque lapidi septem oculos habere est, simul omnem virtutem spiritus septiformis gratice in operatione retinere.

CAP. IV. - Quid tu vides Zacharia (Zach. v, 2)?

(Moral. lib. xv, c. 14, n. 18.) Qui mandala Dei memoria retinet, sed nequaquam faciendo complet, hic in doctrine verbis sententias quibus damnetur tenet. Hinc in Zacharia scriptum est: Quid tu vides

rum : et dixit ad me : Hæc est maledictio quæ egreditur super saciem universæ terræ (Zach. v, 2, 3). Quid namque volumen volans est, nisi sacra Scriptura? Quæ dum de cœlestibus loquitur, ad superiorem mentis nostræ intentionem levat; quia dum illam super nos aspicimus esse, ima attendere, id est concupiscere devitamus. Quæ latitudinem cubitorum decem, longitudinem vero viginti habere perhibetur: quia latitudo operationis nostræ simpla est, et longanimitas spei in duplum tenditur; quoniam pro nostro bono opere, et hic nobis mentis requies, et illic gaudia æterna præparantur; Veritate attestante. quæ ait : Si quis reliquerit domos aut agros, etc., centuplum in hoc sæculo recipiet, et in suturo vitam æternam possidebit (Matth. xix, 29; Luc. xviii, 30). Centenarius quippe numerus decemplicato denario sit perfectus. Hic itaque centuplum recipit, qui etsi nihil habuerit, ipsa tamen perfectione mentis jam in hoc sæculo nil habere quærit. Quia ergo per hanc nobis duplum pro simplo redditur, recte hoc volumen per viginti cubitos in longum tenditur, quod per decem dilatatur. Sed quia hæc ipsa sacra eloquia ad æternam damnationem sunt eis qui illa vel scire nolunt, vel certe sciendo contemnunt, recte de hoc volumine dicitur : Hæc est maledictio quæ egredietur super fa . ciem universe terræ. Et cur maledictio dicatur, ad-jungit: Quia omnis sur, sicut ibi scriptum est, judicabitur. Hypocrita igitur, quia secundum verba Legis, quæ novit, vivere contemnit, et de doctrina savorem quærit, fur judicabitur; quia per hoc quod justa loquitur, laudem sibi vitæ justorum rapit.

CAP. V. - Leva oculos tuos, et vide quid est quod egreditur (Zuck. V. 5).

(Moral. lib. xıv, c. 53, n. 63, 64, 65.) Per plumbum cujus natura gravis est ponderis, peccatum avaritiæ specialiter designatur; quod mentem quam interfecerit, ita gravem reddit, ut ad appetenda sublimia attolli non C possit. Hinc in Zacharia scriptum est: Leva oculos tuos, et vide quid est quod egreditur. Et dixi, quidnam est? Et dixit: hæc est amphora egrediens (Zach. v, 5). Volens Deus prophetæ ostendere genus humanum, ex qua ab eo maxime culpa dilabatur, per imaginem amphoræ quasi patens os avariti e designavit; avaritia quippe velut amphora est, que os cordis in am-bitu apertum tenet, et dixit: Hæc est oculus eorum in universa terra (Ibid.). Multos obtusi sensus homines cernimus, et tamen in malis actibus eos astutos videmus, propheta teste, qui sit: Sapientes sunt ut faciant mala (Jerem. 1v, 22). Hi itaque sensu torpent; sed in his quæ appetunt, avaritiæ stimulis excitantur. Et quia ad bona videnda cæci sunt, excitantibus præmiis ad peragenda mala vigilantes flunt. Unde recte de bac cadem avaritia dicitur : Hæc est oculus corum in universa terra. Et ecce talentum plumbi portabatur (Zach. v, 6). Quid est talentum plumbi, nisi ex eadem avaritia pondus peccati? El ecce mulier una sedens in medio amphoræ (Ibid., 7): quam mulierem D ne fortasse quæ esset dubitaremus; mox innotuit Angelus. Nam sequitur, et dixit: Hæc est impietas, et projecit eam in medio amphoræ (Vers. 8). Impietas in medio amphoræ projicitar, quià in avaritia semper impietas tenetur. Et misit massam plumbi in os ejus (Ibid.). Massa plumbi in os mulieris mittitur, quia scilicet impietas avaritiæ peccati sui pondere gravatur. Si chim ad ea quæ deorsum sunt non ambiret, orga Deum et proximos impia non existeret. Quid vero de hac visione amphoræ, et mulieris, et plumbi cognovisset, ut latius ostenderet, secutus adjunxit: Et levavi oculos meos et ridi; et ecce duæ mulieres egredientes, et spiritus in alis earum (Ibid., 9). Quid aliud in his duabus mulieribus accipimus, nisi duo principalia vitia, superbiam videlicet et inanem gloriam, quæ impletati absque dubitatione conjuncta sunt? Quæ et in alis suis spiritum habere narrantur, quia et in actionibus suis Sat næ voluntati deserviunt.

Zacharia? Et dixi: Video volumen volans: longitudo A Ipsum quippe spiritum Propheta appellat de quo in ejus viginti cubitorum, et latitudo ejus decem cubito- Evangelio Dominus dicit: Cum immundus spiritus exierit ab homine (Matth. XII, 43). Spiritus in alis earum est, quia superbia et inanis gloria per omne quod agunt, Satanæ voluntati famulantur. Et kale bant alas, quasi alas milvi. Milvus semper nature sin det insidiari pullorum. Istæ ergo mulieres alas ha bent, quasi alas milvi; quia actiones earum diabole sunt similes, qui insidiatur semper vitæ parvulorum Et levaverunt amphoram inter cælum et terram. Super bia et vana gloria habent hoc proprium, ut eum quer infecerunt, in cogitatione sua super cæteros homina extollant: et modo per ambitum rerum, modo per desiderium dignitatum, quem semel captum tenserint, quasi in honoris altitudinem elevent. Qui vers inter cœlum et terram est, ima deserit, et superiora minime tangit. Levant igitur istæ mulieres ampheram inter cœlum et terram ; quia superbia et inanis gloria mentem per avaritiam honoris captam ita elevant, ut quosilibet proximos despicientes, quasi ima deserant, et alta gloriantes petant. Sed tales quique, dum superbiunt, et eos mente transcunt cum quibus sunt, et superioribus civibus minime junguatur. Amphora ergo levata inter cœlum et terram dicitur; quia avari quique per superbiam et inanem gloriam proximos juxta se despiciunt, et superiora que ultra ipsos sunt non apprehendunt. Inter cœium et terram itaque feruntur; quia nec æqualitatem fra-ternitatis in infimis per charitatem tenent, nec tamen summa pertingere se extollendo prævalent. Et disi ad angelum qui loquebatur in me : quo iste descrut amphoram? Et dixit ad me : Ut edificetur ei donns in terra Sennaar (Vers. 10 et 11). Sennaar quippe fæter eorum dicitur. Sicut bonus odor ex virtute est, ita e contrario fetor ex vitio. Radix enimomnium melorum cupiditas (I Tim. vi, 10). Et quia quodlibet ma-lum per avaritiam gignitur, dignum est ut domus avaritize in fœtore constructur. Sciendum quoque est quod Sennaar latissima vallis est, in qua turris a superbientibus ædificari cœperat, quæ linguarum facta diversitate destructa est; quæ scilicet turris Babylon dicta est, pro ipsa scilicet confusione mentium, et linguarum; nec immerito ibi amphora avaritise po-nitur, ubi Babylon, id est confusio ædificatur; quia dum per avaritiam et impietatem certum est omnia mala exsurgere, recte hæc ipsa avaritia et impietas in consusione perhibentur babitare.

CAP. VI.— Devorabunt et subjicient lapidibus funde (Zach. IV, 15).

(Moral. lib. xxxiv, cap. 9.) De bonis doctoribus per Zachariam Dominus dicit : Devorabunt et subjicient lapidibus fundæ (Zach. 1v, 15). Quid per fundam, nisi sancta Ecclesia designatur? Funda enim dum in gyrum mittitur [Text. add. sic], de illa lapides exeunt quibus adversariorum pectora feriantur. Ita sancta Ecclesia, dum volubilitate temporum, per tribulationum circuitum ducitur, fortes ex illa viri predeunt, quibus quasi lapideis ictibus iniquorum cords tundantur. Sancti itaque doctores qui ad virtutes alios instruunt, hostes devorant, dum eos intra corpus suum per vim conversationis immutant; quos lapidibus funda subjiciunt, quia dum fortes quosque in sancta Ecclesia viros instituunt, per eos adversariorum superbientium pectora dura confringuat. Unde et Golias immanissimus saxo fundæ moritur, quia singulari sanctæ Ecclesiæ lapide diabolica celsitudo superatur.

CAP. VII. - Et erit qui offenderit ex eis in die illa (Zach. x11, 8).

(Lib. 11, hom. 8, in Ezech., num. 18, 19, 20.) Fratres charissimi, ad vitam præteritam mentis oculos reducamus; et quia nos peccasse meminimus, deficamus. Magnus enim Creatoris nostri ad recipiendos fletus humilium misericordize sinus. Ubi enim innumerabilium hominum fletus suscepti sunt, ibi locum suum inventuræ sunt et lacrymæ nostræ. Pensemus quid per Zachariam dicitur: Et erit qui offenderit es

Zach. x11, 8). Reversus namque ad justitiam quisque habitatio efficitur Creatoris sui, ut sit sicut Angelus in conspectu eius: quia misericordize viscera quæ in se expertus est, annuntiando et aliis propinat. Hinc etiam paulo post dicitur: In die illa erit sons patens domus David habitantibus Jerusalem, in ablutionem peccatoris et menstruatæ (Zach. xIII, 1). Fons occultus est unigenitus Patris invisibilis Deus; fons vero patens est idem Deus incarnatus. Qui fons patens recte domus David dicitur, quia ex David genere Redemptor noster ad nos rocessit. Jerusalem vero visio pacis interpretatur. Hi autem Jerusalem habitant, qui in visione pacis intimæ mentem figunt. Peccator vero et menstruata est vel is qui delinquit in opere, vel mens quæ labitur in prava cogitatione. Menstruatæ namque ista pollutio est, quià et aliena carne non tangitur, et sua carne inquinatur. Sic itaque sic est omnis anima, quæ et si malum opus non agit, polluta tamen cogitatione sordescit. Unde per prophetam alium sub Judææ specie de anima immundis desideriis occupata dicitur: Omnes qui querunt eam, non deficient (Jerem. 11, 24). Cum interre perditionem cupiunt, et nulla bonse cogitations rectitudine repel-luntur. Et in menstruis suis animam inveniunt, quando in pollutis cogitationibus positam facile ad perversam Operationem trahunt. Dicatur ergo: In die illa erit fons patens domus David habitantibus Jerusalem in ablutione peccatoris et menstruatæ; quia apertus est jam nobis tons misericordiæ Redemptor noster, qui in domo David incarnari dignatus est, ut peccatorem savet a perverso opere, et menstruatam mentem diluat ab immunda cogitatione. Patet ergo tons: curra-

eis in die illa, quasi David, et domus David quasi Dei A mus cum lacrymis, layemur hoc fonte pietatis. In hoe fonte ipse quoque David lotus est, cum rediit ad lamenta pœnitentiæ, post maculam gravis culpæ. Ipsum quippe fontem invenire quærebat, cum diceret: Redde mihi lætitiam Salutaris tisi (Psal. L, 14). Jesus enim Hebraice Salvator deitur. Et guid est quod lætitiam Jesu reddi postulabat, nisi quod Jesum ante culpam contemplari consueverat, ejusque contemplationis gaudia in culpa perdiderat? Unde recte post poenitentiam visionis ejus ketitiam sibi reddi quærebat. In hoc fonte misericordiæ lota est Maria Magdalene quæ prius famosa peccatrix, postmodum lavit maculas lacrymis (Luc. vn). In hoc fonte misericordiæ patente lavit Apostolus Petrus quod negaverat, quia flevit amare (Matth. xxv1). In hoc fonte misericordiæ in fine suo lotus est latro, qui seipsum in morte reprehendens a culpa sua ablutus est confessione veritatis (Luc. xxIII). De emundatione ervo nostra non desperemus, cum in hoc fonte pietatis tantos se jam lavasse cognoscimus. Quærere fontem misericordiæ debuimus, etiamsi esset clausus. Patet nunc, et negligimus, et torpentes, et frigidi remane-mus. Mittamus oculos fidei in mundum universum, consideremus quanti peccatores diebus et noctibus per lamenta in hoc fonte roisericordize laventur, quanti post tenebras ad lucem, quanti post maculas ad munditiam redeunt? Consideremus quantum peccavimus, quantum quotidie peccamus. Curramus ad aquam vite veniam quærentes, et cum lacrymis fiduciam habentes. Lavemus nos in hoc fonte pietatis, et misericordiæ Jesu Christo Domino nostro, qui vivit et regnat per omnia sæcula sæculorum.

EXCERPTA

In quibus plurimi Psalmorum versus explicantur.

(Reg. pastoral. ni part., cap. '32.) Multum a pec- C sui nobis umbraculi proferens, apparuit Creator in calis allis different peccata que per judicium et deliberationem, sive per consilium perpetrantur, nec tam prava Dominus quam studia pravitatis insequitur. In factis enim sæpe infirmitate, sæpe negligentia; in studiis vero malitiosa semper intentione peccatur. Quo contra recte beati viri expressione per Psalmistam dicitur: Beatus vir qui non abiit in consilio impiorum. et in via peccatorum non stetit, et in cathedra pestitentiæ non sedit (Psal. 1, 1). Cathedra quippe judicis esse vel præsidentis solet. In cathedra quippe pestilentiæ sedere, est ex judicio prava committere. In cathedra pestilentiæ sedere, est ex ratione mala discernere, et tamen ex deliberatione perpetrare. Quasi in perversi consilii cathedra sedet, qui tanta iniquitatis elatione attollitur, ut implere malum etiam per consilia conetur; et sicut assistentibus turbis prælati sunt qui cathedræ honore fulciuntur, ita delicta eorum qui præcipitatione corruunt, exquisita per studium peccata transcendunt. Hine ergo colligant qui in culpa

(Moral. lib. xix, cap. 28; lib. 1, hom. 2, in Ezech., num. 6.) Creator omnium Deus, qui in divinitate vi-deri non potuit, assumpsit a nobis unde videretur a nobis; et per incarnationis sure mysterium apparere dignatus est humano generi, quod ab ortu suo diffinit ail mortem, sicut de illo per Psalmistam dicitur : Es erit tanquam lignum quod plantatum est super decursus aquarum (Psal. 1, 2). Juxta enim decursus aquarum plantatus est, quia juxta lapsus incarnatus est defluentium populorum. Decursus quippe aquarum sunt quotidiani transitus delicientium populorum, et de semetipsa Veritas dicit: Si in viridi ligno hæc faciunt, in arido quid fiet (Luc. xxIII, 31)? Lignum ergo secus decursus aquarum est, qui fructum et protectionem carne, ut humanum genus per resurrectionem figeret,

quod per defectum quotidie ibat ad mortem. (Moral. lib. xxvı, c. 27, n. 50.) De reprobis in die judicii, alii judicantur et pereunt; alii non judicantur et percunt. Judicantur et percunt quibus Dominica inclamatione dicitur: Esurivi et non dedistis mihi manducare (Matth. xxv, 42), etc.; quibus præmittitur: manducare (Matth. XXV, 42), etc.; quibus præmititur: Discedite a me maledicti in ignem æternum (Ibid., 41). Alii vero non judicantur et pereunt, de quibus Dominus dicit: Qui non credit, jam judicatus est (Joan. III, 18), et de quibus Paulus ait: Qui sine lege peccaverunt, sine lege peribunt (Rom. II, 18); et de quibus Psalmista dicit : Non resurgent impii in judicio (Psal. 1, 6). Eos impios vocat qui aut fidei pietate disjuncti sunt, aut in hoc quod fideliter credunt, pravis sibi moribus contradicunt. Resurgent quippe omnes infldeles, sed ad tormentum non ad judicium; non enim eorum tunc causa discutitur, qui ad conspectum districti judicis jam condemnatione suæ infidelitatis feriendi sunt, qui nunc pravorum non socii, sed pria-cipe- flunt.

Salte Volucia la Contentia de Contentia d lidei verba saltem tenuerunt; isti in damnatione sua, æterni judicis nec verba percipiunt, quia ejus reverentiam nec verbo tenus servare voluerunt. Illi legaliter percunt, quia sub Lege positi peccaverunt; istis in perditione sua de Lege nibil dicitur, quia nibil ha-bere Legis conati sunt. Princeps namque terrenam rempublicam regens, aliter punit civem interius delinquentem, et aliter hostem exterius rebellantem. In illo jura sua consulit, eumque sub verbis dignæ invectionis addicit. Contra hostem vero bellum mevet, instrumenta perditionis exercet, dignaque ejus malitiæ tormenta retribuit; de malo vero ejus quid lex habeat non requirit, neque enim [Text. lege] necesse est puniri, qui lege nunquam potuit teneri.

Ita ergo in extremo judicio, et legalis illum invectio A percutit, qui ab es quod professione tenuit actione declinavit; et iste sine judicii invectione perimitur, qui lege fidei non tenetur.

(Moral. lib. vu, c. 16, n. 19.) Sciendum est quod aliquando nos adversarius, aliquando nos conterit Deus : ex contritione autem adversarii a virtute deficimus: per contritionem vero Domini fracti a vitiis. in virtute roboramur. Hanc contritionem et percussionem propheta conspexerat, cum dicebat : Reges eos in rirac ferrea, et tanquam vas figuli confringes [Text., conteres] eos (Psal. u, 9). In virga ferrea nos Dominus regit, et conterit; quia dispensationis sum recti fortitudine [Text., forti rectitudine] cum nos interius refleit, exterius affligit. Nam quo virtutem carnis humiliat, et intentionem spiritus exaltat. Unde et hæc eadem contritio vasi figuli comparatur. Sicut et per Paulum dicitur : Habemus thesaurum istum in vasis ficilibus (11 Cor. 1v, 7). Qui simul contritionem et regimen exprimens, ait: Licet is qui soris est noster homo corrumpitur, tamen is qui intus est renovatur de die in diem (Ibid., 16).

(Moral. lib. xx, c. 5, n. 8.) Sancti viri sic de spe certi sunt, ut tamen semper sint de tentatione suspecti; quippe quibus dicitur: Servite Domino in timore, et exsultate ei cum tremore (Psal. 11, 11). Ut et de spe exsultatio, et de suspicione nascatur tremor. Quorum voce iterum Psalmista dicit : Latetur cor meum ut timeat nomen tuum (Psal. LXXV, 11). Qua in re notandum quod non ait: Lætetur ut securum sit, sed, lætetur ut timeat. Meminerunt namque quamvis corum actio prosperetur, quia adhuc in hac vita sunt; de qua dicitur: Tentatio est vita humana super terram (Job vu., 1). Meminerunt et metuunt, et positi inter gaudium spei et tentationis metum, con-fidunt et timent, confortantur et titubant, certioras-

tur et suspecti sunt.

(Moral. lib. v, c. 45, n. 82.) Sciendum quod alia est ira quam impatientia eneltat, alia quam zelus format. Illa ex vitio, hee ex virtute generatur: hanc C dram quie liell non habuit, motum centra se implaca-Stam que non mon mastin, mosam soure as improva Siliter supernes sitionis excitavit. Nam quo contra subditorsus vitia tepuit, eo contra filum districtio Sterni Restoris exarsit. De hec per Psalmistam di-citar : Irascimini et nelle pescare (Peal. 1v, 5). Quod transminent reste intelligent qui irasei nos nobis tantummedo, non etiam proximis delinquentibus vo-lunt. Si enim ele proximes ut nos emare præcipimur, restat at sie corum erratibus irascamur sicut nostris

(Moral. lib. xxxv, c. 7, n. 10.) Coram Dec seepe multeram vita displicet, que etiam foris hominibus placet. Hinc est quod Psalmista vigilanter exorat di-cens: Dirige in conspects two viem means (Psal. v, 9), quia nimirum pierumque ia conspectu hominum recta via creditur, etiam que a veritatis itinere depravatur: Scuto bonæ voluntatis tuæ coronasti nos (Ibid., 14). In Scriptura sacra scuti defensio sæpe pro divina protectione ponitur. Scuto quippe Dominus nos coronare perhibetur, quia quos protegens D

adjuvat, remunerans coronat.

(Lib. 11, hom. 4, in Ezech., num. 2; hom. 8, n. 5.) Per octavum numerum dies æterni judicii, et carnis resurrectio designatur. Unde Psalmista resurrectionis diem considerans, quia de extremi judicii erat districtione locuturus, pramisit titulum, dicens : In finem peatmus David pro octara (Psal. vi). Ut enim quam octavam diceret demonstraret, diem illam tremendi terroris in psalmi inchoatione secutus est, dicens: Domine, ne in surore two argues me, neque in tre the corriptes me (Ivid., 1). Modo enim quisque per flagefla corripitur, et correptionibus emendatur. In manauctudine corripitur non in ira; indistricto auem illo examine omnis argutio et corruptio furor et ira est, quia venia post correptionem non est. Nunc tempus est misericordize, in illo autem judicio dies tree. In que videlicet die cenne hoc tempus finitur

quod septem dichus evolvitur, et quia post septem dies sequitur, jure octavus vocatur, in que es care nostra resurget ex pulvere, ut sive bona sive maia que egit recipiat a Veritate.

(Moral. lib. vm, c. 18.) In inferne autem quie confitebitur tibi (Peal. vi , 6)? Inferni nomine designatur desperatio pecestoris. Unde scriptum est : Impies cum venerit in profundum peccatorum contenunes (Prov.

XVIII, 13).
(Morel. lib. xix, e. 30, n. 53.) Ad vetustam vitam vitia pertinent, virtutes ad novam. Hine Psalmista in typo humani generis loquens, inter malignos spiritus deprehensus dicit : Inveteravi inter omnes inimicos meos (Psal. v., 8). A fervore etenim mentis vel inter spirituales inimicos, vel inter carnales quosque proximos ipeo aliquomodo vivendi usu veterascimus, et assumpte novitatis specie fuscamur: a qua tamen vetustate quotidie si studia circumspectionis invigilent, orando, legendo, bene vivando, renovamur, quia vita nostra dum lacrymis lavatur, bonis operibus exercetur; sanctis meditationibus tenditur, ad povitatem suam sine cessatione reparatur.

(Moral. l. xix, c. 30, n. 55.) Aliquando per arcum sacra Scriptura signatur : ipsa quippe arcus est Ecclesia, ipsa arcus est Domini. De qua ad corda hominum sicut ferientes sagitte, sic terrentes sententiz veniunt. Unde recte per Psalmistam dicitur: Aram suum tetendit et paravit illum; et in eo paravit mea mortis, sagittas mus ardentibus effecit (Peal, vu, 13). Arcum namque suum Dominus tetendit, quia cu peccatoribus per Scripturam sacram minas exhibit. In quo arcu scilicet vasa mortis preparat, quia accus dum eloquii sui sententiam eos qui nunc corrigi negligunt reprobos damnat. In quo ctiam sagittas suas ardentibus effecit, quia in eos quos per terrorem corrigit, accensas verborum sententias emittit.

Moral. l. x1, c. 28.) Hæretici ea astruunt quæ pequaquam Donino pro quo loquuntur placent : cumque Deum quasi defendere nituntur, offendunt. Unde per Psalmistam dicitur : Ut destruas inimicum et defensorem (Peal. viii, 5). Omnis quippe hereticus omni-potenti Deo inimicus et defensor est quia unde hune quasi defendere nititur, inde veritati illius adver-

SALULP.

(Lib. 11, hom. 1, in Ezech., n. 5.) In Scriptura sacra et ea accipi secundum historiam possunt plerumque que spiritaliter intelligenda sunt, ut et fides babeatur in veritate historiæ, et spiritualis intelligentia capiatur de mysteriis allegoriæ. Sicut illud est quod Psalmista ait : Quoniam videbo cælos tuos opera digitorum tuorum, lunam et stellas quæ [Text. quas] tu fundasti (Psal. viii, 4). Ecce enim in exteriori descriptione stat sermo rationis, quia et cœli opera Dei sunt, et luna et stellæ ab eo creatæ et fundatæ sunt. Sed si hoc Psalmista juxta sola exteriora opera, et non etiam secundum intellectum mysticum asserit : qui cœlos opera Dei esse professus est, dicturus lunam et stellas, cur non etiam solem, quem scimus quia ejus opus est, pariter enumeravit? Sed qua juxta intellectum mysticum loquebatur, ut lunam sanctam ecclesiam, et stellas omnes sanctos accipere deberemus, solem nominare noluit; quia videlicet ipsi æterno soli loquebatur, de quo scriptum est: Vobis autom qui timetis Dominum orietur soi justitia (Malach. 1v, 2); quia non tantum solem et lunam et stellas corporaliter, sed etiam lunam Ecclesiam et stellas sanctos omnes spiritualiter fecit.

(Lib. 1, hom. 8, in Ezech., n. 23.) Incarnates unigenitus patris per hoc quod homo factus est, infra angelos fuit, sicut Psalmista dicit: Minorasti cum pen-lo minus ab angelis (Psal. vin, 6). Resurgens autem et ascendens in cœlos, omnibus angelicis potestatibus præsidet. Sicut de eo rursum filic scriptum est: Omnta subjecisti sub pedibus ejus (Vers. 8). (M 121. l. x1, c. 3; l. x1x, c. 16.) Volucres ceeti et

pisces maris qui perambulant semitas maris (Psal. 1X, 🎶 Per pisces maris, curiosos hujus szouli debemus in abditis fluctibus tatent. Qui exaltas me de portis mortis, ut annunciem omnes laudes tuas in portis filis Sion (Ibid.). Portæ mortis sunt actiones pravæ que ad interitum ducunt. Ouia vero Sion speculatio dicitur, portas Sion actiones bones accipimus, per quas supernam patriam ingredimur, ut regis no tri gleriam contemplemer.

(Lib. 11, hom. 35, in Evang., n. 9.) Patientis pen-perum non peribit in finem (Psal. 12, 19). Quasi coim perisse patientia pauperum cernitur, cum nihil pro illa in hac vita humilibus recompensatur. Sed in finem non peribit quia tunc ejus gloria percipitur, cum simul omnia laboriosa terminantur. Natu pro labore patientiæ bona speranda sunt sequentis vitæ, ut tunc præmium nostri laboris incipiat, quando omnis jam labor cessat.

(Moral. l. xv, c. 11; l. xxxm, c. 27, n. 48; l. xxxu, e. 15.) Sub lingua ejus labor el dalor: sedel in insidiis cum divitabus in occultis (Psal. 1x, 19). Hoc de Anti-christo dictum est. Qui enim non aperte mala que B cogitat ostendit, laborem et dolorem corum quorum mortem appetit, non in lingua exerit, sed sub lingua premit. P. opter enim perversa dogmata, sub lingua premit. P. oper emin perversa uoginata, sun inigua cjus lebor et dolor est; propter miraculorum vero speciem, sedet in insidis, propter autem secularis potestatis gleriam cum divitibus in occultis. Quia enim simul et miraculorum fraude, et terrena po-testate utitur, et in occultis et cum divitibus sedere perhibetur. Qui videlicet Antichristus, quia non sola potestate erigitur, sed etiam signorum ostensione Al-eitur, reete per eumdem David dicitur : Insidiatur in occulto, quasi les in cubili 200 (Ibid., 30). Quia enim ble antiques hostis in cunctis viribus suis ell'renatus, savire per utraque permittitur, ut contra electos in certamine, et fraude et virtute laxetur : virtute, per potentiam; fraude, per signa. Recte ergo et leo, et insidians dicitur. Lasidians per miraculorum speciem, leo per fortitudinesa sæcniarem. Ut enim cos qui aperte iniqui sunt pertrahat sacularem potentiam C ostentat; ut vero justos etiam fallat, signis sanctitatem simulat : illis enim suadet elationem magnitudidinis : istos decipit ostensione sanctitatis.
(Moral. l. xxxIII, c. 1.) In Domino confido, quo-

modo dicitis anime mee, transmigra in montem si-cut passer (Psal. x, 1)? Ilec ex voce Ecclesiae Psal-mista dicit. Per montem autem hareticus quilibet exprimitur. Cum vero fideli animæ, unitate derelicta, in tumenti doctrina confidere hæretici prædicatoris dicitur, deserto Domino quasi in montem transmi-

grare suadetur.

(Moral. 1. xxxi, c. 30.) Paraverunt sagittas suas in pharetra, ut sagittent in obscuro rectos corde (Psal. x, 2). Pharetra nomine pravorum machi atio designatur. Iniqui ergo cum dolos quos bonis excogitant, secretis machinationibus occultant, quasi in pharetra sagittas parant. Et in hae præsentis vitæ coligine velat in obscuro rectos corde feriunt, quia malitiosa corum jacula, et scutiri per vuinus possunt, et tamen Venientia deprehendi non possunt.

(Moral. 1. xxvm, c. 4; l. ii, hom. 5, in Ezech., n. 6.) Palpebræ ejus interrogant fitios hominum (Psal. x, 5). Paipebris apertis cernimus : clausis ninil videmus. Per palpebras autem Dei, ejus judicia accipimus, quæ juxta aliquid chanduntur homunibus, et juxta aliquid rescrantur, ut homines qui se nesciunt, sibimetipsis innotescant. Quatenus dum quædam intelligendo comprohendunt, quædam vero cognoscere omnino non possunt, corum corda se latenter inquirant, si illus divina judicia vel clausa non stimulant, vel aperta mon infiant. Clauden o nos interrogant, si non despie mus que intelligere non valemus; aperiendo nos interrogant si intessigendo non extollimur.
(Moral. xv, c. 49.) Pluet super peccatores taqueos;

ignis, sulphur et spiritus procellarum pars calicis eorum (Psal. x, 7). Poena præsen, quæ peccatores a pravis desideriis non immutat, nequaquam ab æternis sup-

accipere, qui in magnis rerum inquisitionibus, quasi 🛦 pliciis liberat. Dicendo itaque laqueos, ignis, sulphur et spiritus proceliarum, multos nimirum dolores in-tulit. Sed quia ab his doloribus peccator qui non corrigitur, ad acterna supplicia vocatur, costem dolores non jam totum colicem, sed partem ea-licis dixit; quia videlicet eorum pars hic quidem per dolores incipitur, sed in ultione perpetua consummatur.

(Moral. 1. 1v. e. 31.) Eloquia Domini, eloquia custa: ergentum igne examinatum (Psat. X1, 7). Quid per ar-gentum, niai eloquia divina figurantur? Eloquium Domini argentum, igne examinatum dicitur, quia sermo Dei si in corde figitur, tribulationibus probatur.

(Moral. 1. XXXII, c. 10.) Funes ceciderunt milis in practaris (Psal. XV, 6). Per funes aliquando sacra Scriptura harreditarias dimensionum sortes designare consuevit. Funes quippe in præciaris cadunt, dum per humilitatem vitæ sortes nos patrim meliores [Text. melioris] excipiunt.

(Moral, lib. xxxv, eap. 5.) Ego clamani, quoniam exaudisti me Deus (Peal. xvi, v). Bona desideria quoties effectum percipiunt, ad Deum multipliciora consurgunt. Non enim ait : quia clamavi, exaudisti me; sed, clamavi, quoniam exaudisti me. Qui enim lo-quens exauditus fuerat, votis proficientibus exauditus clamabet.

(Lib. H., hom. 6, in Ezech., n. M.) Mirifica mise. ricordias tuas, qui selves facit sperentes in te (Psalm. xvi. 7). Tunc nobis misericordise Dei mirse flunt, cum nobis ad memoriam miseriæ nostræ revocantur. Quia recolentes quod fuimus, intelligimus cui debemus quod sumus. Neque enim divinam misericordiam in-

telligit, qui misei iæ suæ memor non fuerit.
(Moral. I. xxxII, cap. 5.) Sub umbra alarum tuarum protega me (Ibid., 9). Aliquando ab avibus similitudo Domini trabitur. Quia enim nos parvulos, dum protegit, nutrit; et non gravi atque onerosa, sed levi et blanda protectione nos refovet, dum suas in nos misericordias exerit, quasi more super pos avium

alas tendit.

(Moral. lib. xxxII, cap. 11.) Certum est quod minus diligit ereptorem suum, qui minus intelligit periculum quod evasit. Undo bene ereptioners suam Domino tribuens Propheta dicebat: Diligam te, Domine, virtus mea (Psalm. xvii, 1). Quasi diceret : Eo te magis di-ligo, quo infirmitatem propriam sentiens, virtutem meam te esse cognosco. Hinc rursum ait: Mirifica misericordias tuas (Psulm. xvi, 7); quia tunc nimirum misericordiae Domini mirze apud nosmetipsos qui eripimur flunt, cum per easdem mi ericordias quam gravia fuerint pericula quæ evasimus, cognoscontur.

(Moral. lib. rv, cap. 16; lib. v, cap. 7.) Posuit tenebras latibulum suum (Psal. xvn, 12). Possunt per tenebras designari occutta judicia. În tenebris enim aut omnino nihit cernimus, aut incerto visu cafigamus. Occulta ergo judicia, quasi quædam ante oculos nostros tenebræ sunt, quia scrutari nequa-quam possunt. His se tenebris propheta circumdatum vidit, cum dispositionis intimæ penetrare interna non potuit, dicens : Posuit tenebras latibulum suum. Auctor enim noster, quia nobis in hoc exsitium dejectis lucem suz visionis abstufit, sese nostris oculis quasi

in tenebrarum latibulo abscondit.
(Moral. I. xvii, cap. 26, n. 36). Tenebrose aqua in mubibus aeris (Psalm. xvn, 12). In hoc loco aquam, scientiam; nubes, prædicatores vel Prophetas appellat. Tenebrosa ergo aqua in nubibus aeris, id est occulta scientia in Prophetis, qui ante adventum Domini, dum occultis sacramentis gravidi, mysteria immensa gestarent, intuentium oculis eorum intelli-

gentia caligabat.

(Moral. lib. xxxx, cap. 20.) Præ fulgore in consctu ejus nubes transierunt, g'ando, et carbones ignis (Ibid., 1). Præ fotgore nubes transcunt, quia prædicatores sancti miversa mundi spatia miraculorum claritate percurrent. Qui etiam grando et carbones et sicut grando veniens percutit, liquida rigat, sic ipsi corda audientium, et terrentes feriunt, et blande rigantes infundunt.

(Moral. l. xxvi, cap. 24.) Et in Deo meo transgrediar murum (Psalm. xvii, 30.) Murus quippe est omne anod itineri nostro objicitur, ne ad eum qui diligitur transeatur. Sed murum transgredimur, cum amore supernæ patriæ quæque in hoc mundo fuerint objecta calcamus. Hinc rursum dicitur : Oui fecit pedes meos tanquam cervorum (Ibid. 34). Cervus cum montium juga conscendit, si aspera quæque se objiciunt sentibus illigata, dato saltu transgreditur, et absque ullo cur-sus sui obstaculo in superioribus elevatur. Ita etiam electorum mentes quæque sibi in hoc mundo obsistere et obviare conspiciunt, contemplationis saltu transcendunt, et more cervorum despectis terrenarum rerum sentibus in superna se erigunt.

n. 5.) In sole posuit tabernaculum suum (Psalm. xvm, 6). Propheta per solem manifestæ visionis ostensionem designat, et Dominum cunctorum oculis apparentem denuntiat. Ac si diceret : Humanitatis assumptæ sacramentum in lumine manifestæ visionis ostendit. Et ipse tanquam Sponsus procedens de thalamo suo (Ibid.). Tanquam Sponsus quippe de thalamo suo processit, quia ad conjungendam sibi Ecclesiam incarnatus Do-

minus de incorrupto utero Virginis exivit.

(Moral. l. xi, c. 42, n. 57.) Inter scelera et delicta hoc distat, quod scelus efiam pondus peccati transit; delictum vero pondus peccati non transit : quia et cum offerri sacrificium per legem jubetur, nimirum præcipitur, sicut pro peccato, ita etiam pro delicto; et nunquam scelus nisi in opere est, delictum vero plerunique in sola cogitatione. Unde per Psalmistam dicitur: Delicta quis intelligit (Psalm. xvii, 13). Quia videlicet peccata operis tanto citius cognoscuntur, quanto exterius videntur, peccata vero cogitationis perpetrantur. Inter iniquitatem vero et peccatum quamvis distare nihil perhibeat Joannes apostolus, qui ait: Iniquitas peccatum est (I Joan. 111, 4); ipso tamen usu loquendi plus iniquitas quam pec-catum sonat : et omnis homo se libere peccatorem fatetur, iniquum vero dicere se nonnunquam eru-

Lib. 11 , hom. 8 , in Ezech., num. 17.) Sunt quidam qui etiam sæculum relinquentes, totum quod habent Deo offerunt, sed tamen in bonis quæ agunt minime compunguntur : et bonum quod agunt ho ocaustum est, sed quia flere ac semetipsos dijudicare nesciunt, seque ex amore ad lacrymas non accendunt, perfectum eorum holocaustum non est. Hinc per Palmistam dicitur : Et holocaustum tuum pingue fiat (Psalm. xix, 4). Holocaustum quippe siccum, est bonum opus quod orationis lacrymæ non infundunt. Holocausium vero pingue est, quando hoc quod bene agitur, corde humili eliam per lacrymas irrigatur. Unde rursum dicitur: Holocausta medullata offeram tibi (Psalm. Lxv, 15). Quisquis enim bonum opus agit, sed ex omnipotentis Dei amore et desiderio flere nescit, holocausium habet, sed meduliam in holocausto non habet. Qui vero bona operatur, et visioni jam sui Creatoris inhiat, et ad æternæ contempla-tionis gaudia pervenire festinat, seque ipsum ex amore quo accenditur in fletibus mactat, bolocausta Domino dedit medullata. Studendum ergo nobis est et mala funditus relinquere, et bona quæ sufficimus operari, et in ipsis bonis quæ agimus amore Dei Text. æterni luminis] compungi.

(Moral. I. xv, cap. 29; I. vi, c. 30.) Sciendum quod omnes reprobi, quia anima simul et carne pec-cavi runt, in inferno retributionem cruci nus in anima pariter et carne recipiunt, quia et cogitando miseri et operando deliquerunt. Nam per Psal mstam dicitur : Pones cos ut clibanum ignis in tempore vultus

ignis vocati sunt, quia [Text. add. et] per correp- A tui, Dominus in ira sua conturbabit eos, et deverabit tionem seriunt, et persiammam charitatis accendunt; eos ignis (Psalm. xx, 10). Quod enim ab igne deveeos ignis (Psalm. xx, 10). Quod enim ab igne devo-ratur, ab exteriori parte accenditur : clibanus vero interius inflammatur. In tempore ergo vultus Domini injusti omnes ut [Text. et] clibanus ponuntur, et ab igne devorantur; quia apparente judice cum a visione illius corum multitudo repellitur, et intus per dolorem [Text. desiderium] ardet conscientia, et foris carnem cruciat gehenna.

(Moral. lib. xx, cap. 31; lib. xxvī, cap. 19; lib. xx, cap. 31; lib. xxvī, cap. 10.) Atto consilio Deus omnipotens cum sancti ejus adversariorum percussionibus | Text. persecutionibus | comprimuntar, cumque assiduis ut liberentur interpellationibus clamant, solet differre voces petentium, ut merita patientium crescant. Hinc enim Psalmista dicit: Deus meus clamabo per diem nec exaudies, el nocte (Psaim. xxi, 3). Atque ipsa utilitas de exaudiendi mora mox subditur: Et non ad insipientiam miki. Ac si diceret: (Moral. l. xxxiv, cap. 14; lib. 11, hom. 38, in Evang., R Nequaquam mihi ad insipientiam proficit quod die et nocte clamantem me continuo non exaudis, quia unde me in temporali tribulatione quasi deseris, inde ad æternam sapientiam plus erudis. Ad multiplicandam quippe sanctorum sapientiam proficit, quod postulata tarde percipiunt, ut ex dilatione crescat desi-derium, ex desiderio intellectus augeatur, intellectus vero cum intenditur, ejus in Deum ardentior affectus aperitur : affectus autem ad promerenda cœlestia tanto lit capax, quanto fuerit exspectando longanimis. Hine etiam dicitur: Adjutor in opportunita-tibus in tribulatione (Psalm. 1x., 10). Tribulationem quippe dicturus, opportunitates præmisit; quia sepe et tribulatione conterimur, et tamen opportunum nondum est ut ad desiderium ereptionis adjuvemer. Nemo ergo qui tardius auditur, credat quod a superna cura negligatur.

(Moral I. III, cap. 18; L. II, hom. 8, in Exech., n. 6; moral. I. xxxv, cap. 14, n. 26.) Examil velut testa virtus mea (Psalm. xxi, 16). Testa quippe est eo ad intelligendum difficilia sunt, quo invisibiliter C caro nostri Redemptoris ex nostre substantiz luto sumpta. Quia vero testa igne solidatur, virtus hu-manitatis ejus velut testa exaruit, quia ad virtutem incorruptionis ab igne passionis crevit; et assumptam carnem ad resurrectionis gloriam, passionis tribulatio ignis roboravit. In conspectu ejus procident omnes qui descendunt in terram (Psalm. xx1, 30). In terra moriui non spiritu, sed corpore descendunt. In conspecta ergo Domini procidunt qui in terram descendunt, quia resurgendo ad judicium veniunt, qui in pulvere putrescunt. Impinguasti in oleo caput meum (Psalm. xxii, 5); quia principale nostrum est mens, appellatione capitis niens vocatur. Ac si aperte diceretar : Arentem in suis cogitation bus mentem meam, cha ritatis unctione rigasti.

> (Moral. l. vii, cap. 29.) Qui non accepit in rane animam suam (Psalm. xxiii, 4). In vano animam suam accipit qui, ejus vitam negligens, el curam carnis anteponit; qui sola præsentia cogitans, quæ sequantur in perpetuum non attendit. Sed animam suam is vanum justi non accipiunt, quia intentione continua ad ejus utilitatem referunt quidquid corporaliter operantur; quatenus et transcunte opere, operis cau-a non transcat, quæ vitæ præmia post vitam parat.

> (Moral. l. xx, c. 14, n. 28.) Necessitates naturales hoc habere valde periculosum solent, quod sæpe in eis minime discernitur quid circa illa per utilitatis studium, et quid agatur per voluptati, vitium. Crebre enim occasione se auctionis inventa, dum necessitati debita reddimus, voluptatis vitio deservimus, et infirmitatis velamine ant discretionis oculos excusatio nostra se palliat, et quasi sub patrocinio explende utilitatis occultat. Quas videlicet ni cessitates cupiebat evadere, qui dicebit : De necessitatibus meis eripe me (Psalm. xxiv, 17). Sciebat enim plerumque vomptatum culpas ex necesitatum occasione prorumpere; et ne quid sponte il icitum admitteret, hor ipsum satagebat evelli quod nolens ex radice tolera

bat. Sancti enim viri in omne quod agunt solliciti A sibi debetur exigat, ne sub necessitatis tegmine in sunt ne quid plus ab eis naturæ suæ infirmitas quam eis vitium voluptatis excrescat.

Pars tertia,

EXPOSITIONEM NOVI TESTAMENTI COMPLECTENS.

LIRER PRIMITS.

De Testimoniis in Evangelium secundum Mathæum.

CAPUT PRIMUM *. — Et post transmigrationem Babylo-

nis (Matth. 1, 12).
(In expositione B. Job, lib. xxvn1, cap. 8, num. 19.) Jam per divinam gratiam omnibus liquet quem Scriptura sacra angularem lapidem vocat, illum profecto qui dum in se hine Judaicum, illine Gentilem populum suscipit, in una Ecclesiæ fabrica, quasi duos B parietes jungit; et illum de quo scriptum est: Qui fecit utraque unum (Ephes. 11, 14). Qui angularem se lapidem non solum in interioribus, sed et in supernis exhibuit, quia et in terra plebi Israeliticæ nationes Gentium, et utramque simul angelis in cœlo sociavit; en quippe nato clamaverunt angeli in terra: Pax hominibus bonæ voluntatis (Luc. xx1, 4). In ortu enim regis nequaquam pro magno offerrent hominibus pa-cis gaudia, si discordiam non haberent. De hoc lapide per Prophetam dicitur : Lapidem quem reprobaverunt ædificantes, hic factus est in caput anguli (Psal. cxvii, 12). Hujus lapidis typum Jechonias rex tenuit, quem Matthæus, dum quaterdenas generationes describeret, secundo numeravit. Quem enim in fine secundæ, ipsum rursum in initio tertiæ generationis inseruit. Ipse ramque in Babyloniam cum Israelitica plebe migratus est, qui dum ab aliis ad alia ducitur, pro utriusque parietis latere non immerato secundo numeratur, cujus migrationis sexu angula-rem lapidem signat. Ubi enim ordo a rectitudine Aectitur, ut eat in diversum, tanquam angulum facit. Recte ergo numerari bis potuit, quia per utrumque parietem quasi in se duo latera ostendit. Unde et ejus bene imaginem tenuit, qui in Judæa ortus Gen-tilitatem colligens, quasi ab Jerosolymis Babyloniam venit, atque in semetipso fidei fabricam, prius discordiæ studio scissam, arte charitatis intexuit.

CAP. II. — Quod in ea natum est (Matth. 1, 20) (In exposit. Job, lib. xxix, cap. 19, num. 36.) Homines, b inquit, tunc esse incipiunt, cum in matrum suarum veutre nascuntur, nam ipsa quoque conceptio nativitas dicitur, juxta hoc quod scriptum est: Quod in ea natum est, de Spiritu sancto est.

CAP. III. - Jam securis ad radicem (Motth. III, 10). (Regul. pastoral. tert. part., admon. 22.) Tenaces

nonnunquam dicere solent : concessis utimur, aliena non quærimus : etsi digna misericordiæ retributione sentiunt, quia videlicet aurem cordis a verbis cœles-tibus claudunt. Neque enim dives in Evangelio qui induebatur purpura et bysso, qui epulabatur quotidie splendide, aliena rapuit, sed infructuose propriis usus fuisse perhibetur. Eunique post hanc vitam ultrix gehenna suscepit, non quia aliquid illicitum gessit, sed quia immoderato usu totum se licitis tra-didit. Hinc Joannes exclamat, dicens: Jam securis ad radicem arboris posita est: omnis arbor quæ non fa-

Omittitur hoc caput in Michaelino.

b In Michael, in quid, quod fortasse significat, in aliquo, aliqua ex parte. Nisi fortasse d pro t irrepserit. Sane sæpe in Mss. occurrit t pro d ut Davit, pro David; sed non vice versa d pro t.

cit fructum bonum excidetur, et in ignem mittetur (Matth. 111, 10). Qui ergo se innoxios, quia aliena non rapiunt æstimant, ictum securis vicinæ prævideant, et torporem improvidæ securitatisamittant, ne cum ferre fructum boni operis negligunt, a præsenti vita funditus, quasi viriditate radicitus excidantur.

CAP. IV. - In quo mihi bene complacui (Matth. m. 47).

(In Exechiel. homil. 8.) Quid est autem quod Pater de Filio loquitur dicens: In quo mihi bene complacui (Matth. 111, 17)? Omnis enim qui pœnitendo cor-rigit aliqua quæ fecit, eo ipso quo pœnitet, se sibi displicuisse indicat, qui emendat quod fecit. Et quia omnipotens Pater, sicut intelligi ab hominibus poterat. humano modo locutus est de peccatoribus, dicens: Pænitet me secisse hominem super terram (Genes. vi, 7); quasi sibimetipsi in peccatoribus displicuit quos creavit. In solo autem sibi unigenito Deo et Domino nostro Jesu Christo complacuit, quia hunc inter homines hominem creasse eum non pœnituit, in quo peccatum omnimodo non invenit. Sicut de illo per Psalmistam dicitur : Juravit Dominus et non pænituit eum: tu es Sacerdos in ælernum secundum ordinem Melchisedech (Psul. cix, 4). In solo ergo sibi Redemptore nostro complacet Pater, quia in solo non invenit culpam in qua se reprehendat, quasi per pœnitentiam.

CAP. V. — Ductus est Jesus in desertum (Matth. 14, 1).

In exposit. B. Job, lib. xxiv, n. 27.) Conversio securitatem parit mater autem negligentiæ solet esse se-curitas. Ne ergo negligentiam securitas generet, scriptum est: Fili, accedens ad servitutem Dei, sta in justitia et timore, et præpara animam tuam ad tenta-tionem (Eccli. 11, 5). Non enim ait ad requiem, sed ad tentationem, quia hostis noster adhuc in hac vita positos, quanto magis nos sibi rebellare conspicit, tanto amplius expugnare contendit. Eos enim pulsare negligit, quos quieto jure possidere se sentit; contra nos vero vehementius incitatur, cum ex corde nostro. quasi ex jure propriæ habitationis expellitur. Hoc enim in seipso Dominus sub quadam dispensatione figuravit, qui diabolum nonnisi post baptisma se ten-tare permisit; ut signum quoddam futuræ conversanon quærimus : etsi digna misericordiæ retributione tionis innueret , quod membra ejus postquam ad non agimus, nulla tamen perpetramus. Quod idcirco Deum proficerent, tunc acriores tentationum insidias mierarent.

CAP. VI. — Aperiens os suum (Matth. v, 2).

(In exposit. B. Job, lib. 1v, cap. 1, num. 1.) Scriptura sacra ex his quæ tenuiter præmittit, reverenter exspectanda indicat, quæ subjungit. Sicut enim clausa vascula quid intus habeant ignoramus, aperto vero ore vasculorum quid intrinsecus contineatur agnoscimus, ita sanctorum corda quæ clauso ore occulta sunt, aperto ore deteguntur; et cum cogitationes detegunt; os aperire referuntur, ut intenta mente, quasi apertis vasculis, quid intus contineant festinemus agnoscere, ae nosmetipsos corum intimo odore recreare; unde et sublimia præcepta Domino in monte dicturo, præmittitur: Aperiens os suum, dixit (Matth. v, 2); quamvis illic et hoc accipi debeat, quia tunc os suum in A colis est. Qualiter igitur videnda essent, vel qualiter præceptis aperuit in quibus dudum aperuerat ora prophetarum.

CAP. VII. - Beati pauperes spiritu (Matth. v. 5).

(In exposit, B. Job. lib. xxvi, num. 49.) Scriptura sacra plerumque pauperes humiles vocare consucrit. Unde in Evangelio cum adjectione spiritus nominantur, dum dicitur : Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cælorum (Hatth. v. 3). Quia enim divitiæ visibiliter potentes ostendunt, apud semetipsos pauperes sunt qui elati in suis conscientiis non sunt. CAP. VIII. - Neque accendunt lucernam (Matth. v, 15).

(In exposit, B. Job. lib. xxx, n. 77.) Dominus dicit in Evangelio : Neque accendunt lucernam et ponunt eam sub modio, sed super candelabrum (Matth. v. 15). In modio enim commodum temporale, in lucerna autem lux predicationis accipitur. Lucernam ergo sub modio ponere est propter temperale commodum delabrum. In candelabro enim status corporis designatur. Cui lucerna supponitur, dum eidem corport cura prædicationis antefertur.

CAP. IX. - Videant opera vestra bona (Matth. v. 16).

(In exposit. B. Job, lib. vm, mun. 85 et 84.) Veritas dicit: Videant opera ventra bona, et glorificent Putrem vestrum qui in cœlis est (Matth. v., 16). Sed aliud est profecto cum in ostensione operis gloria queritur largitoris, aliud eum laus privata concupiscitur de dono largientis. Unde et mirsus in Evangelio hac eadem Veritas dicit : Altendite ne justitiam vestram faciatis coram hominibus, ut videamini ab els (Ibid. vi. 1). Opus ergo nostrum eum hominibus ostenditur, in cordis prius examinatione pensandum est, per ejusdem ostensionis studium quid quæratur. Si enim dantis gloriam querimus, etiam publica no-stra opera in conspecta Hius occulta servamus. Si vero per hæc nostram laudem concupiscimus, foras sh ejus conspectu jam fusa sunt, etiamsi a multis igaorantur. Sed valde perfectorum est sic estense opere auctoris gloriam quærere, ut de illata laude privata acsoiat exsultatione gaudere. Tunc solum namque innoxie hominibus landabile opus ostenditur, com per despectum mentis veraciter laus impensa calcatur, quam infirmi quia profecto contemnendo non superant, restat necesse est ut bonum quod operantur abscondant. Sæpe enim ab ipso ostensionis exordio propriam laudem quærunt, sæpe vero in ostensione operis auctoris gioriam patefacere cupiunt, sed excepti favoribus in laudis propriæ capiditate ra-piuntur. Cumque semetipsos dijudicare interius negligunt, sparsi exterius ignorant quod agunt; eorumque opus suæ elationi militat, atque hoc se impendere obsequio largitoris putant.

CAP. X. — Item ac supra (Matth. 7, 16).

(Ex tib. Regules pastoralis, admonit. 36.) Quisquis enim laudis concupiscentiam calcare jam suffi-cit, additicationis fraudem perpetrat, si bena qua agit occultat; et quasi jacto semine germinandi radices subtrahit qui opus quod imitandum est non ostendit. Hine namque in Evangelio Veritas dieit : Videant opera vestra bona et glorificent Patrem vestram qui in cedis est (Matth. v, 16). Uni illa quoque sententia promitur, que longe aliud præcepisse videtur, dicens: Attendite ne justitiam vestram faciatis coram hominibus, ut videamini ab eis (Matth. vi, 2). Quid ergo quod opus nostrum et ita faciendum est ne videatur, et tamen ut debeat videri p æcipitur, nisi quod ea quæ agimus, et occultanda sunt ne humanam gloriam requiramus, et manifestanda ut laudem coelestis Patris augeamus? Nam cum nos justitiam nostram Dominus coram hominibus facere prohibet, illico adjunxit: Ne videamini ab eis. Et e un rursus videnda ab hominibus bona opera præciee: 1, protinus subdidit: Ut glorificent Patrem vestrum qui in

non videnda, ex sententiarum fine monstravit : quatenus operantis mens opus suum, et propter se videri non guæreret, et tamen hoc propter cœlestis Patris gloriam non celaret. Unde fit plerumque ut bonum opus in ecculto sit, cum fit publice, et rursus in pu-lice, cum agitur occulte. Qui enim in publico bono opere non suam sed superni Patris gloriam quaerit, quod fecit abscondit; quia illum solum testem habuit cui placere caravit, et qui în secreto bono suo opere deprehendi ac laudari concupiscit, et nullus fortasse vidis quod exhibuit, et tamen hoc coram hominibus fecit, quia tot testes in bono opere secum duxit, quot humanas laudes in corde requisivit.

CAP. XI. — Nolite putare quoniam veni solvere Legem (Matth. v, 17).

(In exposit. Ezech. sec. part., hom. 4.) Minora quippe pracepta Israelitico populo per Legem data sunt. Unde et cidem populo Moyses in campo locugratiam prædicationis abscondere, quod nemo utique B tus. Altiora Dominus sanctis apostol's dedit, electorum facit. Et bene illic additur: Sed super canunde et eosdem mandata vitæ in monte docuit. Dum vero Redemptor noster per Evangelium dicit: Nolite putare, quoniam veni solvere Legem aut prophetas: non veni solvere, sed adimplere (Matth. v, 17). Adimplere enim venerat Legem, qui Legis justitize gratiam addidit. Ut quod illa inbebat in minimis ipse perfici adiuvaret in summis, et quod illa coercebat ab opere. ipse resecaret à corde.

> CAP. XII. - Qui irascitur fratri suo, reus crit judicio (Matth. v. 22).

(In exposit. B. Job, lib. xxi, num. 9.) Sic autem Dominus uniuscujusque considerat viae, sieut dina-merat gressue; ut ne minutissima quidem cogitationes ejus judicio, ac verba tenuissima que apud nos usu viluerunt, indiscussa remaneant. Hinc etenim dicit : Qui irascitur fratri suo, rous orit judicio. Qui dixerit fratri suo racha, reus erit concilio. Qui diserit fatue, reus erit gehennæ ignis (Matth. v., 22). Racka quippe in Hebries eloquie vox interjectionis est, quit quidem animum irascentis ostendit, nec tamen plenum verbum iracuadite exprimit. Prius erge ira re-prehenditar sine voce, postmodum vero ira cum voce, sed necdum plene verbo formats. Ad extremum quoque cum dicitur fetue, ira redargaitur, que cum excessivocis expletur etiam perfectione sermanis. Et notandum quod in ira perhibet reum esse judicis, in voce iræ quod est racha, reum concilio, in verbe vocis, quod est fatue reum gehenne. Per gradus ete-nim culpus crevit ordo sententim, quia in judicie ad-huc causa discutitur; in concilio autem jam causs sententia definitur; in gehenna vero ignis ca que de concilio egreditur tententia expletur.

CAP. Kill. — Audistis quia dictum est antiquis, Non occides (Matth. v, 27).

(In expositione Ezech hom. 5, lib. n.) Recte autem limen exterius Testamenti veteris Paires deaignat, quia per corum prædicationem opera pervensa D punita sunt, per dicta vero novorum Patrum uniuncujusque animus etiam ab illicitis cogitationibus caercetur, dun reatus esse perfectus et in deliberatione cordis ostenditur. Illi quippe a flagitiis, a crudektatibus, a rapinis auditorum animas prohibere curaverunt. I ti vero dum non solum perversa opera, sed etiam illicita cogitationum resecant, quid nebis aliud nisi limen intrinsecus facti sunt? Unde et ipsa Veritos loquitur, dicens : Audistis quia dictum est ant quis, Non occides : qui autem occiderit reus erit mdicio. Ego autem dico vobis, quia omnis qui irascitar fratri suo, reus erit judicio (Natth. v. 27).

CAP. XIV. - Si offers munus tourn ad altere (Mätth. v, 23).

(In expositione Ezech. 1, part. hom. 8.) Quia autem uil sine concordia placeat Deo ipsa per se Veritas demonstrat, dicens : Si offers munus tuum ad al tare, et ibi recordatus fueris, quia frater tuns deliquit

adversum te, relinque ibi munus tuum ante altare, et A exemple transmittent. Occusioniur ergo studio, nevade prius reconciliari fratri tuo, et tunc veniens offeres munus tuum (Matth. v, 23). Ecce a discordantibus accipere non valt sacrificium, holecaustum suscipere recusat : hinc ergo perpendite malum quantum sit discordize, propter quod et illud abjicitur per quod culpa laxatur.

· CAP. XV. - Idem ac purra.

(Ex lib. Reg. paster. tert. part., admon. 23.) Dissidentes tandia sullum bani operis Deo sacrificium immolant, quandiu a preximerum charitate discerimmorant, quantu a proximorum enaritate inter-dant. Scriptum namque est: Si offers munus tuum ad altare, et ibi recordutus fueris, quia frater tuus kabet aliquid adversum te, relinque ibi munus tuum ante al-tare, et vade prius reconciliari fratri tuo, et tune ve-niens offeres munus tuum (Matth. v, 25). Ex qua sclii-cet præceptione pensandum est, quorum hostis repellitur, quia intolorabilis culpa monstratur. Nam cum mala caneta bonis sequentibus diluantur, pensemus quanta sint male discordize, que nisi exstincta B necessaria indigentibus ministramus, sua illis reddifunditus fuerint, bonum subsequi non permittunt.

CAP. XVI. -- Non adulterabis: ogo autem dico vobis (Matth. v, 27).

(In exposit. B. Job, lib. xxi, cap. 2.) Redemptor noster veniens Legis præcepta transcendit, et ab electis suis non solum luxuriam carnis, sed etiam cordis abolevit, dicens : Scriptum est : Non adulterabis : ego antem dico vobis, quontam omnis qui viderit mu-lierem ad concupiscendam eam, jam mæchalus est eam in corde suo (Matth. v, 27). Per Moysen quippe luxuria perpetrata, per auctorem vero munditiæ luxuria cogitata dammatur. Hinc est enim quod discipulis primus Eccleshe paster dicit: Propter quod succincti lumbos mentis vestræ, sobrii persecte sperate in eam quæ offertur sobis gratiam (I Petr. 1, 13): lumbos enim carnis succingere est luxuriam ab affectu refrenare. lumbos vero mentis succingere est hanc etiam a cogitatione restringere. Hinc est quod angelus qui Joannem alloquitur, zona aurea super mamillas cinctus desse perhibetur, quia enim Testamenti sovi munditia et cordis luxuriam frenat, angeles qui in eo apparuit (Apoc. 1, 13) in pectore cinctus venit, quem bene zona aurea stringit, quia quiaquis superna patria civis est, non jam timore supplicii, sed amore chari-tatis immunditiam desertt.

CAP. XVII. - Diligite inimicos vestros (Matth. v, 44).

(Homil. 35, in Evang., n. 3.) Veritas dicit : Diligile inimicos vestros, benefacile his qui oderunt vos, es orate pro persequentibus et calumniantibus vobis (Matth. v, 44). Virtus namque est coram hominibus, adversarios tolerare; sed virtus coram Deo diligere, quia hoc solum Deus sacrificium accipit quo l'ante ejus oculos in altari boni operis flammam charitatis incendit.

CAP. XVIII. — Allendite ne justitiam vestram faciatis coram hominibus (Bath. vi, 1).

vestram facialis coram homimons, ut vidennini av cis (Matth. vi. 1). Hine est etiam quod duos execos juxta viam sedentes illuminans, pracepit dicans: Videte, ne quis scial (Matth. vi. 30). De quibus illies seriptum est quia illi abeuntes diffamaverunt cum per totam terram illam. Sed querendum nobis est quid sit hoc qued ipse omnipolans cui hoc est velle quod posse, et taceri virtutes suns voleit, et tanem ab his qui illuminati cunt qued i prime indicatum pici quad qui illuminati sunt quasi invitus indientur, nisi quod servis suis se sequentibus exemplum dedit ut ipsi quidem virtutes suas occultare desiderent, et tame ut alii ex corum exemple proficinat, produntur inviti. Et facta quidem sua occultando seissos custodinat; sed dum produntur inviti, bena ad preximes sues

* In Michaeline caput her postponitur sequenti.

cessitate publicator; e e corum occultatio sit propria custodia, corum publicatio sit utifitas aliena. Rursum quin scriptum est: Neque accendunt lucernam, et ponunt eam sub modio, sed super candelabrum, at luceat comibus qui in domo sunt; sie luceat las sestra soram hominibus, ut videant opera vestra bona (Matth. v, 45), et reliqua; aliquando sanoti viri et coram hominibus compelluntur bona facere, aut cadem homiminus compenintur nona racere, att encem nom-nibus sua facta narrare; sed ad eum finem sua facta narrant, ut non ipsi eisdem operibus, sed Pater co-rum qui in codis est, debeat glorificari. Dum enim sancta prædicant, ipsa prædicatio corum fortasse-despicitur, quorum vita noscitur. Compelluntur ergovitam suam dicere, ut auditorum suorum valeani vi-tam mutave, et facta sua referent, ut venerationi sint; venerari appetunt, ut reverenter audiantur.

CAP. XIX. - Idem ac acura,

(In Regul. pastoral., admon. 22.) Cum quælibet mus, non nostra largimur; justitize potius debitum solvimus, quam misericordize opera implemus. Unde et ipsa Veritas cum de misericordia caute exhibenda et ipsa Verius cum de inisericordia cause exhibenda loqueretur, ait: Attendite ne justitiam vestram faciatis coram hominibus (Matth. vi. 1). Cul sententice etiam psalmista concinens, dicit: Dispersit, dedit pauperibus, justitia ejus manet in æternum (Psalm. Cxi, 9). Cum enim largitatem impensam psuperibus præmisisset, non hanc vocare misericordiam, sed justitiam maluit; quia quod a communi Domino tribui-tur, justum profecto est ut quicunque excipiunt, co communiter utantur. Hinc etiam Salomon ait : Qui justus est, tributt et non cessabit (Prov. xx1, 26). Cap. XX. — Amen dico vobis, receperant mercedem mam (Mauh. vs. 2).

(In exposit. B. Job, lib. tv, n. f8.) Ifi gul pro humana laude in bona actione se exhibent, incassum adveniente judice retributionem benorum operum sperant; quia dum hæc in ostensionem faciunt, laedis jam præmium ab humano ore receperunt, Veritate attestante, que ait : Amen dico vobie, receperuns mercedem suam (Matth. vi., 2).

CAP. XXL - Idem as supra.

(Regul. pastoral., admonit. 56.) Vile namque bona ana dijudicant oui ad corum mercedem sufficere humanos favores patant. Cum enim pro recto opere laus transitoria quaritur, steina retributione res digna vili pretio venundatur. Be quo videlicet per-cepto pretio Veritas dicit: Amen dico volis, seceptrunt mercedem suam (Hatth. vi. 1).

CAP. XXII. -- Intra in cubiculum toom (Matth. Vs. 6).

(In exposit. B. Job, lib. xxn, n. 43.) In Evangelfo Dominus dicit: Intra in cubiculum taum, et clauso ostio era Patrem tuum in abscondito, et Pater taus qui sidet in abscondito reddet sibi (Matth. vi, 5). Clauso quippe ostio petit in cubiculo, qui tacenti ore the exposit. B. Job, 11b. xix, n. 56.) Sanctorum quippe virorum est bona que recerint occultare, ne contingat con lapaum elationis incurrere. Unde et per semetipsam Veritas dicit: Attendite ne justitium mietam dicitur: Besiderium pauperum exaudivit vestram facialis coram hominibus, ut videamini à cis to the continue de la lapaum elationis incurrere de la lapaum dicitur. Besiderium pauperum exaudivit vestram facialis coram hominibus, ut videamini à cis tua la lapaum elation consideration de la lapaum diciture. Besiderium pauperum exaudivit duris tua la lapaum elation de la lapaum elation diciture de la lapaum elation de la lapaum el mistam dicitor: Besiderium pauperum exaudivit Dominus, desideria cordis corum audivit auris tua ; (Psal. 1x, 17).

CAP. XXIII. - Fiat voluntas taa (Matth. VI. 10).

(In exposit. B. Job, lib. xxvii, n. 65.) Possent per cooles hi qui in collectibus sunt conditi angelici spiritus designari. Unde et in oratione nestra dicere vociferantes, instrumur: Fint columnas me sicut in colo et in terra (Matth. 43, 10). Quo mimirum velun tas Dei sicut a superiore creatura agitur, ita in omni-bus etiam ab humana infirmitate servetur.

CAP. XXIV. - Panem nostrum quotidianum (Matth. 41, 11).

(In exposit. B. Job, lib. xxiv, n. 13.) In Dominica

oratione dicimus: Panem nostrum quotidianum da A ire est; dumque magno desiderio ad coelestia inhiat nobis hodie (Matth. vi. 11). Ecce et nostrum dicimus, et tamen oramus ut detur. Noster quippe fit cum accipitur; qui tamen Dei est, quia ab illo datur. Et Dei ergo est ex munere, et noster fit per acceptionem.

CAP. XXV. - Dimitte nobis debita nostra (Matth. VI, 12).

(In exposit. B. Job, lib. x, n. 30.) Vitam quippe anima quasibet culpa polluit, servatus vero contra proximum dolor occidit; menti namque ut gladius agitur, et mucrone illius ipsa viscerum occulta perforantur. Qui scilicet-a transfixo corde si prius non educitur, nihil in precibus divinæ opis obtinetur, quia et vuineratis membris imponi salutis medicamina nequeunt, nisi ferrum a vulnere ante subtrahatur. Hinc est enim quod per semetipsam Veritas dicit : Nisi remiseritis hominibus, nec Pater vester qui in colis est, remittet vobis peccata vestra (Matth. vi, 15). Hinc admonet, dicens: Cum stabitis ad orandum, dimittite si quid habetis adversus alterum (Matth. xt., I 25). Hinc rursum ait : Date et dabitur vobis . dimittite et dimittetur vobis (Luc. vi, 38). Hinc in constitutione postulationis conditionem posuit pietatis, dicens: Dimitte nobis debita nostra, sicut et nos dimittimus debitoribus nostris (Matth. vi, 12). Ut profecto bonum quod a Deo compuncti petimus, hoc primum cum proximo conversi faciamus.

CAP. XXVI. - Si oculus tuus fuerit simplex (Matth. vi , 22).

(In exposit. B. Job, lib. x, n. 41.) Quod oculorum nomine vis intentionis exprimitur, per Evangelium Veritas attestatur, dicens : Si oculus tuus fuerit simplex, totum corpus tuum lucidum erit (Matth. vi, 22). Quia videlicet si operationem nostram intentio munda prævenerit, quælibet aliter hominibus videatur, interni tamen judicis oculis mundum subsequentis actionis corpus ostenditur.

CAP. XXVII. - Idem ac supra.

(Hom. 7 in Ezech., n. 2.) Quidquid ergo agitur. in C radice intentionis pensandum est quo merito apud judicium Creatoris habeatur. Unde et idem Creator dicit: Si oculus tuus simplex fuerit, totum corpus tuum lucidum erit (Matth. v1, 22). Oculum videlicet intentionem, corpus vero actionem nominans; quia si nostra intentio apud Deum simplex fuerit, in ejus judicio nostra actio tenebrosa non erit.

CAP. XXVIII. - Quærite primum regnum Dei (Matth. v1, 33).

(In exposit. B. Job, lib. xv, n. 53.) Cum Deus in oratione non quæritur, citius animus in oratione lassatur, quia cum illa quisque postulat que fortasse juxta occultum judicium Deus tribuere recusat, ipse quoque venit in fastidium qui non vult dare quod amatur. Sed se magis Dominus quam ea quæ condidit vult amari, æterna potius qu'm terrena postulari, sicut scriptum est : Quærite primum regnum Dei, et justitiam ejus, et hæc omnia adjicientur vobis (Matth. D vi, 33). Qui enim non ait, dabuntur, sed adjicientur; profecto indicat aliud esse quod principaliter datur, aliud quod superadditur. Quia enim nobis in intentione ælernitas, in usu vero temporalitas esse debet; et illud datur, et hoc nimirum ex abundanti superadditur; et tamen sæpe homines, dum bona temporalia postulant, æterna vero præmia non requirunt, petunt quod adjicitur, et illud non desiderant ubi adjiciatur; nec lucrum suæ esse petitionis deputant, si hie sint temporaliter pauperes, et illie beatitudine divites in æternum vivant, sed solis, ut dictum est, visibilibus intenti, labore postulationis renuunt invisibilia mercari; qui si superna quærerent, jam cum fructu laborem exhiberent. Quia cum mens in precibus adjutoris sui speciem anhelat, divinis desideriis inflammata, supernis conjungitur, ab inferioribus separatur. Amore fervoris sui se aperit ut capiat, et capiens inflammat; et superiora amare, jam sursum

miro modo hoc ipsum quod accipere querit degustat.

CAP. XXIX. — Nolite solliciti esse in crastinum (Matth. v1, 34).

(In exposit, B. Job. lib. 1x, n. 105.) Plerumque se ad viam rectitudinis animus accingit, torporem de-cutit; tantoque in cœlestibus desiderio rapitur, ut pene nil ex eo inferius remansisse videatur : et tamen cum ad carnis curam reducitur, sine qua præsentis vitæ via nullo modo expletur, ita hunc inferius depressum tenet, ac si adhuc de summis mulla contigisset. Auditis verbis cœlestis oraculi in amorem patrize coelestis erigitur, sed resurgente przesentis vitz studio sub terrenze curze aggere sepelitur. Atque in terra cordis nequaquam supernæ spei semen proficit. quia cogitationis infimæ spina densescit. Quam videlicet spinam per semetipsam Veritas manu sanctæ exhortationis eradicat, dicens: Nolite solliciti esse in crastinum (Matth. v1, 34). Contra hanc quoque per Paulum dicitur : Carnis ne seceritis curam in concupiscentiis (Rom. x111, 14). Sed in his nimirum ducis ac militis verbis agnoscimus, quia tunc ab ea mortifero vulnere animus pungitur, cum in eo measurz æquitas non tenetur (Num. 106). Neque enim mortali adhuc in carne viventibus funditus cura carnis absciditur, sed ut discrete animo serviat, temperatur. Nam quia sollicitos nos esse veritas in crastinum prohibet, habere utcunque curam in præsentibus non negat, quam tendi ad tempus quod sequitur, vetat. Et nimirum Paulus cum curam carnis fieri ia concupiscentia non sinit, procul dubio in necessitate concedit; discretione ergo magni moderaminis carnis cura frenanda est ut serviat, et minime principe-tur. Nec quasi domina animum vincat, sed subacta mentis dominio, quasi ancilla famuletur. Ut jussa adsit, atque ad nutum cordis repulsa dissiliat : ut vix a tergo sanctæ cogitationis appareat, et nunquam contra faciem recta cogitantis obsistat.

CAP. XXX. — Quid autem vides festucam (Matth. VII, 3).

(Regul. pastoral. admonit. 10.) Quibusdam patientibus nec tamen diligentibus Veritas dicit : Onid onnem vides sestucam in oculo fratris tui, et trabem in oculo tuo non consideras (Maith. vu. 3)? Perturbatio quippe impatientize festuca est, malitia vero in corde trabes in oculo. Illam namque aura tentationis agitat, hanc autem consummata nequitia pene immobiliter portat. Recte vero illic subjungitur: Hypocrita, ejice primum trabem de oculo tuo, et tunc videbis eficere festucam de oculo fratris tui (Ibid., 5). Ac si dicatur menti iniquæ interius dolenti, et sanctam se exterius per patientiam demonstranti : Prius a te molem malitiæ excute : et tunc alios de impatientiæ levitate reprehende; ne dum non studes simulationem vincere, pejus tibi sit aliena prava tolerare.

CAP. XXXL-Quæ vultis ut saciant vobis homines bona (Matth. vu. 12).

(In exposit. B. Job, lib. vi, num. 54.) Species quippe hominis est alter homo. Recte enim species nostra dicitur proximus noster, quia in illo cernimus quod ipsi sumus. Corporali enim visitatione ad proximum gressuum accessu imus, spirituali vero, non gressu, sed affectu ducimur. Speciem ergo suam visitat quisquis ad eum quem sibi similem per naturam conspicit passibus amoris tendit, ut, in altero sua considerans, ex seipso colligat qualiter infirmanti alteri condescendat. Speciem suam visitat qui ut in se alterum reficiat, se in altero pensat. Hinc namque per Moysen Veritas cum gesta describeret, gerenda signabat, dicens : Promit terra herbam sirentem et serentem semen, juxta genus suum, lignum-que saciens sructum, et habens unumquodque sementem secundum speciem suam (Genes. 1, 12). Lignum quippe secundum suam speciem semen producit, cum

mens nostra ex se considerationem in altero colligit, et recti operis germen parit. Hinc quidam sapiens ait: Quod tibi non vis fieri, alii ne feceris (Tob. 14, 16). Hinc in Evangelio Dominus dict: Quæ vultis ut faciant vobis homines bona, et vos eadem facite illis (Matth. vii., 12). Ac si aperte diceret: Speciem vestram in altero visitate, atque ex vobismetipsis agnoscite quid vos oporteat aliis exhibere.

CAP. XXXII.—Quod ab alio tibi oderis fieri, vide ne aliquando alteri facias (Tob. VII, 12).

(In exposit. B. 'Job, lib. x, num. 8.) Dei dilectio per tria distinguitur, quia ex toto corde, ex tota anima, et ex tota fortitudine diligi Conditor jubetur. Qua in re notandum est quod divinus sermo, cum diligi præcipit, non solum narrat ex quo, sed etiam format ex quanto cum subjungit, ex toto. Ut videliect qui perfecte Deo placere desiderat, sibi de se nihil relinquat. Proximi autem dilectio ad duo præcepta derivatur, cum et per quemdam justum dicitur: Quod ab alio tibi oderis fieri, vide ne aliquando alteri B facias (Tob. 1v, 16): et per semetipsam Veritas dicit: Quæ vultis ut faciant vobis homines, ea et vos facite illis (Matth. vii, 12). Quibus duobus scilicet utriusque Testamenti mandatis per unum malitia compescitur, per aliud benignitas prærogatur; ut malum quod pati non vult quisque.non faciens, cesset a nocendi espere; et rursum bonum quod sibi fieri appetit impendens, erga utilitatem se proximi exerceat ex benignitate.

CAP. XXXIII. — Intrate per angustam portam (Matth. vii, 13).

(In exposit. B. Job, lib. xxxII, num. 17.)

Platea quippe sermonis Græci ratione pro latitudine dicitur. Quid vero est humanæ menti angustius quam voluntates proprias frangere? De qua fractione Veritas dicit: Intrate per angustam portam (Math. vII, 13). Quid autem latius quam nullis propriis voluntatibus reluctari, et quaquaversum impulsus arbitrii duxerit, se sine retractione (Math. vII, 22). Qua nimirum sententia quid daversum impulsus arbitrii duxerit, se sine retractione (Turker intelligi, nisi ut in-hominibus charitatis humilitas, diffundere?

CAP. XXXIV. — Idem ac supra.

(In Ezech. hom. 5, num. 12 et 13.) De charitate quippe scriptum est : Latum mandatum tuum nimis (Psalm. cxviii, 96). De hac iterum Psalmista ait : Statuisti in loco spatioso pedes meos (Psal. xxx, 9). Sed ecce dum loquor, animo occurrit quomodo lata est charitas, si per charitatem attingitur ad Doum, et per semetipsam Veritas dicit: Intrate per angustam portam (Matth. vII, 13)? Quid autem latius? Rursum Psalmistam audio dicentem: Propter verba labiorum tuorum ego custodivi vias duras (Psal. xv1, 4). Atque in Evangelio Dominus dicit : Jugum enim meum suave est, et onus meum leve (Matth. x1, 30). Quomodo ergo lata charitas si angusta porta? quemodo jugum suave est, et onus leve, si in præceptis Dei vize durze sunt quæ custodiuntur? Sed hanc vobis quæstienem citius ipsa charitas solvit, quia via Dei et inchoantibus angusta est, et tamen onus Dei leve est, postquam hoc ferre cœperimus; ita ut pro amore ejus et persecutio placeat, et omnis pro eo afflictio in mentis dulcedinem veniat. Sicut sancti quoque apostoli gaudebant, cum pro Domino flagella tolerabant. Ipsa ergo angusta porta amantibus lata fit; ipsæ viæ duræ spiritualiter currentibus, molles et D planæ flunt. Dum enim scit animus se pro tempora-libus doloribus gaudia æterna recipere, et hoc incipit quod affligitur amare,

CAP. XXXV.—Ex fructibus corum cognoscetis (Matth. v11, 20).

(In exposit. B. Job, lib. xv, num. 66.) Tunc spiritus hominis ignoratur ab altero, cum verbis vel operibus non demonstratur. Nam cum scriptum sit: Ex (ructibus eorum cognoscetis (Matth. vii, 20), per hoc quod foras agitur, quidquid intus latet aperitur. Unde recte quoque per Salomonem di-

PATROL. LXXIX.

mens nostra ex se considerationem in altero colligit, A citur: Quomodo in aquis resplendent vultus perspiet recti operis germen parit. Hinc quidam sapiens cientium, sic corda hominum manisesta sunt prudenait: Quod tibi non vis fieri, alii ne seceris (Tob. 17, tibus (Prov. xxvII, 19).

CAP. XXXVI. Multi dicent: Domine, Domine (Matth. vii., 22).

(In exposit. B. Job, lib. vm, num. 66.) Sæpe iniqui mira signorum opera faciunt, ab obsessis corporibus spiritus pellunt, et per prophetiæ donum ventura quæque sciendo præveniunt, sed tamen a largitore tot munerum cogitationis intentione divisi sunt, quia per ejus dona non ejus gloriam, sed proprios favores quærunt. Cumque per accepta bona in sua laude se elevant, ipsis muneribus contra largitorem pugnant. Inde quippe contra dantem super-biunt, unde ejus apostoli humiles esse debuerunt. Sed eo eos postmodum districtior sententia percutit. quo nunc superna bonitas et ingratos largius infundit; fitque amplitudo muneris incrementum damnationis, quia irrigati fructum non ferunt, sed sub viriditatis colore vacui in altum crescunt. Quos bene per Evangelium Veritas exprimit, dicens: Multi dicent mihi in illa die: Domine, Domine, nonne prophelavimus in nomine tuo, et in nomine tuo des-monia ejecimus? et in tuo nomine virtutes multas fecimus? Et tunc confitebor illis, quia nunquam novi vos. Discedite a me, operarii iniquitatum (Matth. VIL 22).

CAP. XXXVII. - Idem ac supra.

(In exposit. B. Job, lib. xx, num. 17.) Nonnunquam hæretici signa quoque ac miracula faciunt, sed ut hic præmia afflictionis suæ abstinentiæque recipiant, videlicet laudes quas quærunt. Unde et Re-demptoris voce dicitur : Multi dicent mihi in illa die : Domine, Domine, nonne in nomine tuo prophetavimus, et in nomine tuo dæmonia ejecimus, et in nomine tuo virtutes multas secimus? Et tunc confitebor illis, quia nunquam novi vos. Discedite a me, operarii iniquitatis (Matth. vn, 22). Qua nimirum sententia quid danon autem debeant virtutum signa venerari? Unde nunc sancta Ecclesia etiamsi qua flant hæreticorum miracula despicit, quia hæc sanctitatis speciem non esse cognoscit. Probatio quippe sanctitatis non est signa facere, sed unumquemque ut se diligere; de Deo autem vera, de proximo vero meliora quam de semetipso sentire. Nam quia vera virtus in amore est, non autem in ostensione miraculi, Veritas demonstrat, quæ ait: In hoc cognoscent omnes, quia mei estis discipuli si dilectionem habueritis ad invicem (Joan, XIII, 35). Qui enim non ait: In hoc cognoscetur, quia mei discipuli estis si signa feceritis, sed ait: Si dilectionem habueritis ad invicem; aperte indicat, quia veros Dei famulos non miracula, sed sola Dei charitas probat. Testimo-nium ergo superni discipulatus est donum fraternæ dilectionis.

CAP. XXXVIII. - Idem ac supra.

(In exposit. B. Job, lib. xxxIII, num. 43.) Non-nulli quippe mundum deserunt, et bonorum transeuntium vana derelinquunt, et ima humilitatis appetentes, humanæ conversationis morem bene vivendo transcendunt; atque in tanta studiorum arte proficiunt, ut signorum jam virtutes operentur; sed quia semetipsos circumspiciendo tegere negligunt, inanis gloriæ telo percussi, pejus de alto runut. Hinc est enim quod æternus qui occulta cordis examinat, ejusdem ruinæ casum prænuntians intentat, cum dicit: Multi dicent mihi in illa die: Domine, Domine, nonne in nomine tuo prophetavimus, et in nomine tue demonia ejecimus, et in nomine tuo virtutes inultas fecimus? Et tunc confitebor illis, quia nunquam novi vos. Discedite a me, qui operamini iniquitatem, nescio qui estis (Matth. vii, 22, 23).

CAP. XXXIX.—Nescio vos unde sitis (Matth. v11, 22).
(In exposit. B. Job, lib. xxIII, num. 1.) Nescire

CAP. XL. - Erat enim docens sicul potestatem habens (Matih. vu. 29).

(In exposit, B. Job, lib. xxus, seum. 24.) De Domino scriptum est : Erat enim docens sicut potestatem habens, non sicut Scribæ et Pharisæi (Matth. VII. 29). Singulariter namque ac principaliter solus ex potestate bona locutus est, quia ex infirmitate mala nulla commisit; ex divinitatis quippe potentia habuit id quod nobis per humanitatis suz innocentiam ministravit.

CAP. XLL - Vulpes foveas haben! (Matth. vmi, 20).

(in exposit. B. Job, xix, num. 2.) Per volucres quippe nonnunquam potestates serere designantur bonorum studiis adversæ. Unde Veritatis ore dicitur : Quoniam semen quod secus viam cacidit, venerunt solueres et comederunt illud (Matth. xm, 4); quia suimirum matigui spiritus humanas mentes obsidentes, dum cogitationes noxias ingerunt, verbum vitæ a memoria evellust. Hinc rursum cuidam superba capienti dicitur: Vulpes foreas habent, et volucres cali nidos; Filius autem hominis non habet ubi caput suum reclinet (Matth. viii, 20). Vulpes valde fraudu-Jenta sunt animalia que in fossis vel specubus absconduntur. Cumque apparuerint, nunquam rectis itinerihus, sed tortuosis anfractibus currunt; volu-cres vero, ut novimus, alto volatu se in aere sublevant. Nomine ergo vulpium dolosa atque fraudulenta, nomine autem volucrum hæc eadem superba dæmonia signantur. Ac si dicat : Fraudulenta et elata dæmonia in corde vestro, id est in cogitatione superbite inveniunt habitationem suam, flius autem hominis ubi caput suum reclinet non habet; id est, humilitas mea requiem in superba mente vestra non invenit.

CAP. XLIL - Dimitte mortuos sepelire mortuos (Matth. viii, 22).

(In exposit. B. Job, lib. IV num. 52.) Redemptor noster puellam in demoj, javenem extra portam, in sepulero autem Lazarum suscitat. Adbuc quippe in doing mortuus jacet, qui latet in peccato; jam quasi autra portam advehitur, cujus iniquitas usque ad invercemdiam publice perpetrations aperitur. Se-pulture vere aggere premitur, qui in perpetratione nequities etiam usu consustudinis gravatur. Sed hos ad vitam miscratus revocat, quia plerumque divina gratia non solum in occultis, sed etiam in apertis iniquitatibus mortuos, et mole pravæ consuctudinis pre-sos, respectus sui lumine illustrat. Quartum vero mortuum Redemptor noster nuntiante discipule agnoscit, nec tamen suscitat, quia valde difficile est ut is quem post usum make consuctudinis etiam adulantium lingum excipiunt, a mentis sum morte revocetur. De quo ibidem dicitur: Sine mortuos sepetire mortuos suos (Luc. xix 60). Mortui euim mortuos suos sepeliuni, cum peccatores peccatorem favo-D ribus premunt. Quid enim est aliud peccare quam occumbere? Sed qui peccantem laudibus prosequentur, exstinctum sub verborum suorum aggere abscondunt. Erat autem et Lazarus mortuus, sed tamen non a mortuis sepultus. Fideles quippe illum mulicres obracrant, que et ejus mortem vivilicatori nuntiabant. Unde et protinus ad lucem redit, quia cum in peccato animus moritur, citius ad vitam reducitur, ai super hunc solifeite cogitationes I vivunt.

CAP. XLIII. - Quid nobis et tibi, Fili Dei (Matth. ym, 29).

(In exposit. B. Job, lib. 11, num. 43.) Antiquus bostis Redemptorem humani generis debellatorem suum in mundum venisse cognovit, unde et per obsessum hominem in Evangelio dicit : Quid nobis et tibi, Fili Dei? Venisti huc unte tempus torquere nos (Matth. VIII,

autem Dei reprodure est : sicut quidusdam in fine A 29). Qui tamen prins cam hane passibilen cernere, dicturus est : N: scio vos unde sitis. Discedite a ma, operarii iniquitatis (Matth. vii, 22.)

C. VI Feat enim docent netestatem habens nici superbum sapiens, dum esse hamilem compici. Doum esse dubitavit. Unde et ad tentationm se argumenta convertit, dicens: Si Filius Bei et, fir ut lapides isti panes fiant (Matth. 17, 3). Quia igiar passibilem vidit, non Deum natum, ses de guia custoditum credidit.

Car. XLIV. - Si ejicis nos, mitte me Mant. Vis. 31).

(in expecit. B. Job, lib. m, nom. 46.) Can seem virum Satan tentare appetit, et tamen Bee, et manu varum catan testante appear, dicit; valde notandun et quia feriendi vires acc ipas sibi tribut, qui cont anctorem omnium singulariter superbit. Seit maque quia quodlibet agere ex semetipeo non sulici, qui nec per semetipsum in ee quod spiritus es cisis. nec per sometipsum in ee quod spiritue est ensit.
Mine est quod in Evangelio expellenda de homise
legio dicebat: Si ejicis nos, mitte nos in green precorum (Matth. viii, 34). Qui caim per sometipum in
percos ire non peterat, quid mirum si sine neloris manu sancti viri domum contingere non vic-

CAP. XLV. - Vade in domum tuam (Matth. 15, 6). (In exposit. B. Job, lib. vett, nem. 34.) Solet etiam domus inhabitatio cordis intelligi. Unde same cuidam dicitur; Vade in domum tuam (Metth u. 6). Quia nimirum dignum est ut peccator post veniam ad mentem suam redeat, ne iterum quod juste feriatur admittat.

CAP. XLVI.—Surge, totle lectum tuum (Matth. 11,6). (In exposit. B. Jub, lib. xxm, num. 46.) Quid at comm qued in Evangelio sanato cuidam Dominus diest: Surge, tolle grabatum tuum, et ambula in domm tuum (Mare. 1x, 11; Joan. v, 8); nhi quod per gra-batum voluptus corporis designatur? Et jubetur ulique ut hic sanus portet ubi infirmus jacuerat, quia nimirum omasis qui adhac vittis delectaur, infirmus jacet in voluptatibus carnis; sed sanus hoc portat ubl infirmus jacuerat, quia divino adjutorio erecus, a vitiis ejusdem carnis contumelias postmodum tolerat, in cujus prius desideriis requiescebal

Cap. XLVII. - Vinum novum in utres novos (Hatth. 1x, 17).

(In exposit. B. Job, lib. xxIII, num. 20.) In mass vero spiritus sancti fervor accipitur. De que in Erangelio Dominus dicit: Vinum novum in utres und mittunt (Matth. Ix, 17). Ex quo dum repeale replerentur apostoli, dum linguis omnibus loquerenter, a Judzeis nescientibus, sed tamen vera attestantbus, dictum est : Hi musto pleni sunt (Act. 11, 4).

Cap. XLVIII. - Et cum ejecta esset turba (Hatt. 1x, 16).

(In exposit. B. Job, lib. xviii, num. 63.) Form corda qui terrenam vitam diligunt, desideriorat suorum inquietudinibus feriuntur, turbis cogilaido num carnalium ad ima depressa sunt, ut ad quicis intimæ desiderium non leventur. Unde cun mir ope pictatis ad cor veritas venit, prius ab eo (ogistionum carnalium æstus ejicit, et post in eo tirtulum dona disponit. Quod bene nobis sacra Evangelii historia innuit, in qua, dum ad resuscitandam him principis invitatus Dominus duceretur, protinus al ditur : Et cum ejecte esset surbe, intravit, et levil manum ejus, et surrexit puella (Mauh. 1x, 25). Fors ergo turba ejicitur ut puella susciteter, quis si son prius a secretioribus cordis expellitur importuna secularium multitudo curarum, anima, quæ intinseus jacet mortua, non resurgit. Nam dum se per innemeras terrenorum desideriorum cogitationes spargil ad considerationem sui sese nullateaus colligit.

x, 16). (Homil. 30 in Evangel., num. 5.) Neque etcnim placet Deo, aut simplicitas sine zelo, aut zelus sine simplicitate. Hinc ipsa Veritas dicit : Estote prudentes vieut serpentes, et simplices sicut columbæ (Matth. x, 16). Ona in re notandum est quod discipulos suos nec de columba sine serpente, nec de serpente sine columba voluit Dominus admonere, quatenus et columbæ simplicitatem astutia serpentis accenderet. et serpentis astuliam columbæsimplicitas temperaret. Hinc Paulus ait: Nolite pueri effici sensibus (I Cor. xiv. 20). Ecce astutiam serpentis audivimus, nunc de simplicitate columbæ moneamur: Sed malifia parvuli estote. Inde de beato Job: Erat vir simplex et rectus (Job. 1, 1). Quæ est autem rectitudo sine simplicitate, aut que est simplicitas sine rectitudine? CAP. L. — Idem ac supra.

(Regul. pastor. admonit. 12.) Electos suos per semetipsam Veritas admonet, dicens: Estote prudentes sicut serpentes, et simplices sicut columbu (Matth. B xvi. 16). Quia videlicet in electorum cordibus debet et simplicitatem columbæ astutia serpentis acuere, et serpentis astutiam columbæ simplicitas temperare quatenus nec seducii per prudentiam calleant, nec ab intellectus studio ex simplicitate torpescant.

CAP. LI. - Quod dico vobis in tenebris (Matth. x, 27). (In exposit. B. Job, lib. xt, num. 26.) Cam coim quaque mystica de occultis prophetarum verbis a credentibus agnoscuntur, quid aiuu quam profunda de tenebris revelantur? Unde ipsa quoque Veritas discipulis in parabolis loquens, ait: Qued dico sobis in tenebris, dicite in lumine (Matth. x, 27). Cum enim mysticos allegoriarum podos per explanationem solvipous, in lumine dicimus aued in tenebris audivimus.

CAP. Lil. — Idem ac supra.
(Homil. 6 in Ezechiel.) Veritas discipulis dicit:
Quæ dico vobis in tenebris, dicite in lumine (Matth. x, 41), id est aperte exponite que in allegoriarum C obscuritatibus audistis.

CAP. LIII. — Qui recipit prophetam (Matth. x, \$1).
(Homil. 20 in Evang. num. 12.) Ut autem quanta esset virtus in continentia, et susceptione indigentium Redemptor noster ostenderet, dixit: Qui recipit prophetam in nomine meo, mercedem prophetæ accipiet (Matth. x, 41). In quibus verbis no-tandom est quia non ait, mercedem de propheta, vel mercedem de justo, sed mercedem prophetæ et mercedem justi accipiet. Aliud est enim merces de propheta : atque aliud merces de justo, aliud merces justi. Quid est enim dicere: Mercedem prophetæ ac-cipiet, nisi quia is qui prophetam sua largitate sustentat: quamvis ipse prophetiam non habeat, apud omnipotentem tamen Deum prophetæ præmium habebit. late enim fortasse justus est ; et quante in hoc mundo nihil possidet, tanto loquendi pro justitia fi-duciam majorem habet. Hunc dum ille sustentat qui in hoc mundo aliquid possidet, et fortasse adhuc pro ju titia loquendi libere non præsumit, justitæ illius D libertatem sibi participem facit, ut cum eo partier justitiæ præmia recipiat, quem sustentando adjuvit; quatenus eamdem justitiam libere loqui potuisset. Ille spiritu prophetia plenus est, sed tamen corporco eget alimento; et si corpus non reficitur, certuin est quod vox ipsa subtrahatur. Qui igitur alimentum prophetæ propter hoc quod propheta est, tribuit, prophetiæ illius vires ad loquendum dedit. Cum propheta ergo mercedem prophetæ recipiet, qui etsi spir tu prophetiæ plenus non fuit, hoc tamen ante

Dei oculos exhibuit, quod adjuvit.

CAP. LiV. — Quid existis videre (Matth. x1, 7),?

(In exposit. B. Job, lib. xxxIII, num. 7.) Per calamum ceu certe arundinem mentis mobilitas designatur, sicut Judæorum turbis in Joannis laudem a Domino dicitur: Quid existisvidere in desertum? arundinem vento agitatam (Matth. x1, 7)? Ut videlicet subintelligatur non. Joannes quippe arundo vento agi-

CAP. XLIX. - Estate prudentes sicut serpentes (Matth. 1 tata non erat; quia ejus mentem sancto Spirite solidam per diversas partes nullus linguarum flatus inclinabat.

CAP. LV. — Idem ac supra. (Lib. 1, homil. 9 in Ezechielem, num. 16.) Joan-nem Baptistam Veritas esse armadinem vento agita-

tam negat, dicens: Quid existis videre in deserto? arundinem vento agitatam (Matth. xt, 7)? Quod quia negando dixerit, non affirmando, subjuncta verba testantur. Ait enim : Sed quid existis videre in deserto? the state of the s gationedejicidur, vel laudibus exaltatur, arundo vento agitata est ; quod Joannes nen eret, qui inflexibilem mentis virtutem inter laudes hominum et demonstion nes tenchal.

CAP. LVI. — A diebus Jonnuis Baptistes (Matth. 14, 12).

(Hemil. 20 in Evang., num. 44.) A disbus Joannis Soptists usque nunc, regnum colorum vim patimr, et violenti rapiuni illud (Math. n., 12). Ques superna verba sementim nobis sunt magnopere persecrutanda. Nam quærendum est quomodo vim perpeti recoum ecclorum possit? Quis enim coalo violentiam irrogat? Et rursum quærendum est si pati vim regnum coelorum potest, cur eamdem vim a diebus Joannis Baptistæ, et non etiam ante pertulerit. Sed cum lex dicat: Si quis hæc vel illa fecerit, morte moriatur; cunctis legentibus liquet, quia peccatores quosque poena sua severitatis percuiit, non autem per poenitentiam ad vitam reduxit. Cum vero Joannes Baptista, Redemptoris gratiam præcurrens, pænitentiam prædicat, ut. peccator qui ex culpa est mortuus, per conversionem vivat, protecto a diebus Joannis Baptistæ regnum osolorum vim patitur. Quid est autem regnum coelorum, nisi locus justorum ! Solis enim justis coelestis patrize przemium debetur, ut humiles, casti, mites, atque miscricordes ad gaudia superna perveniant. Cum vore quis vel superbia tumidus, vel carnis facinore po lutus, vel iracundia accensus, vel crudelitate im; ies, post culpas ad posnientiam redit, vitem sternam percipit, quasi in locum peccator intrat alienum. A diebus ergo Joannis Baptistæ regnum colorum vim patitur, et vio anti diripiunt illud, quia qui pessitentiam peccatoribus indixit, quid aliud quam regne colorum fleri violentiam docuit? Recogitemus ergo, tratres charissimi, mala quæ fecimus, et nosmetipsos assiduis lamentis atteramus. Hæreditatem justorum, quam non tenuimus per vitam , rapiamus per pomitentiam. Vult a nobis omnipotens Deus talem violentiam per pesnitentiam perpeti. Nam regnum coelorum rapi vult nostris setibus, quod nostris meritis non debetur.

CAP. LVII. - Si in Tyro (Matth, 11, 21) (In exposit. B. Job, lib. xxxv, num. 7.) Civiteti reprobæ in Evangetio Dominus dicit: Si in Tyro et Sidone factæ suissent virtules, quæ factæ sunt in vobis, olim in cilicio et cinere pænitentiam egissent (Matth. x1, 21). In cilicio quippe asperitas et punctio peccatorum, in cinere autem pulvis ostenditur mortuorum. Et idcirco utcunque hoc adhiberi ad pænitentiam solet, ut in punctione cilicii cognoscamus quid per culpam fecimus, in favilla cineris perpendamus quid per judicium facti sumus. Considerentur ergo in cliicio pungentia vitia; consideretur in cine e per mortis sententiam subsequens justa pœna vitiorum. Quia enim post peccatum carnis contumelite surrexerunt, videat homo in asperitate cilicii superbiendo quod fecit, vident in cinere quousque peccando pervenit.

CAP. LVIII. — Venile ad me, omnes qui laboratio (Matth. x1, 28).

(In exposit. B. Job, lib. 1v, num. 66.) In hae itaque luce impii a tumultu cessant, dum perversurum mentes, veritate cognita, laboriosa mundi desideria fugiunt, et tranquillitati intimi amoris acquiescunt.

Annon ad consationem vocat lux inea que ait : Ve- A Cap. LXIII. — Cum spiritus septem reddit (Novi) nite ad me omnes qui laboratis et onerati estis : et ego reficiam vos. Tollite ingum meum super vos. et discite a me, quia milis sum et humilis corde : et invenietis requiem animabus vestris. Jugum enim meum suave est, et onus meum leve (Matth. 11, 28 et seg.). Quid enim grave mentis nostræ cervicibus imponit, qui vitari omne desiderium quod perturbat, præcipit? Quid grave subjectis jubet, qui declinari laboriosa hujus mundi itinera admonet?

CAP. LIX. - Idem ac supra.

(In exposit, B. Job. lib. xxx. num. 50.) Grave servitutis jugum Dominus vidit secularium cervicibus impressum, cum diceret: Venite ad me, omnes qui laboratis et onerati estis, et ego reficiam vos. Tollite jugum meum super vos, et discite a me quia mitis sum et humilis corde : et invenietis requiem animabus vestris. Jugum enim meum suare est, et onus meum leve (Matth. 21, 28). Asperum quippe jugum, et duræ, sieut diximus, servitutis pondus est, sobesse temporalibus, ambire terrena, retinere labentia, velle stare in non stantibus, appetere quidem transcuntia. sed cum transcuntibus nolle transire. Dum enim contra votum cuncta fugiunt, quæ prius mentem ex desiderio adeptionis alflixerant post ex pavore amissionis premunt.

CAP. LX. - Calamum quassatum non conteret (Matth. xu, 20).

(In exposit. B. Job, l. xxxiii, num. 7.) Per calamum vel arundinem nitor gloriæ temporalis exprimitur, sicut de justis per Sapienti m dicitur: Fulgebunt justi, et sicut scintillæ in arundineto discurrent (Sap. m., 7). Arundinetum namque vitam sæcularium appellat, qui more arundinum per temporalem gloriam foris, quasi ad alta proficiunt, sed intus a soliditate veritatis inanescunt. Unde et Judæorum regnum calamo comparatur, cum per prophetam apparente in veritate carnis Domino dicitur : Calamum quassatum mon conteret, et linum sumigans non exstinguet (Isa. C XIII, 3) Quid enim calami nomine, nisi Judaici populi temporale regnum denuntiat, nitens quidem exterius, sed iaterius vacuum? Et quia in codem populo genus jam regale desecerat, et regnum ejus alienigena possidebat, apte hoc ideireo regnum quassatum calamum vocat. Quid vero per linum, nisi ejus sacerdotium exprimitur, quod lineis nimirum vestibus utebatur? Quod quia in adventu Domini charitatis ardorem perdidit, quasi amisso jam igne Adei, non ardens sed fumigans fuit. lucarnatus autem Dominus calamum quassatum non confregit, et linum fumigans non exstinxit, quia Judææ regnum quod pene destructum jam fuerat, ejusque sacerdotium quod iguem fidei non tenebat, non potestate judicii perculit, sed cum patientiæ longanimitate tolera-

CAP. LXI. - Omne verbum otiosum (Matth. XII, 16).

(In exposit. B. Job, lib. vII, num. 58.) Veritas admonet dicens: Omne verbum otiosum quod locuti D fuerint homines, reddent rationem de eo in die judicii (Matik. xu, 36). Otiosum quippe verbum est, quod ratione justa necessitatis, aut intentione piæ utilitatis caret. Si ergo ratio de otioso sermone exigitur, pensandum valde est quæ pæna illud multiloquium sequitur, in quo etiam per superbiæ verba peccatur?

CAP. LXII .- Idem ac supra.

(Homil. 6 in Evangel., num. ult.) Mecum vos admoneo ut ab otioso sermone parcamus, inutiliter loqui declinemus; in quantum refrenare linguam prævalemus, in ventum verba non defluant, cum Rex dicat: Omne verbum otiosum quod locuti suerint homines, reddent rationem de eo in die judicii (Mauh. Xn, 36). Otiosum quippe verbum est quod aut utilitate rectitudinis, aut ratione judicii necessitatis ca-

XII. 45).

(In exposit. B. Job, l.b. vii, num. 20.) Plerumane vitiorum contritionem in nobis Dominus agere ischoat. Sed cum mens ex ipso exordio profecus extollitur, cumque se jam quasi de virtutibus eigi, seevienti contra se adversario aditum pandii : qu cordis intima penetrans, omne quod in ea de stado bonæ inchoationis invenerit, confringit; tantoque se vehementius in ejus confractione exhibet, quanto et gravius, quia vel ad modicum fueral projetts, dolet. Unde et teste Evangelio, et voce Veriats (Matth. xII), ad neglectam domum conscientiz spiritus qui solus exiit, cum spiritibus septem n

CAP. LXIV. - Orto sole gruerunt (Matth. xm. 6).

(In exposit. Ezech. lib. 11, hom. 7.) De jactis seminibus Dominus dicit : Orto sole arueruni (Naul. XIII. 6). Quia videlicet facta persecutione in repro-

CAP. LXV. - Qui habet oures audiendi, audiat (Matth. xui, 9).

(Ibid., lib. u., hom. 2, num. 2.) Sciendum qui oculi atque aures corporis adsunt eliam camalibs, eisque sunt in usu rerum quæ corporalier vides: oculi vero atque aures cordis solummodo spiritalism sunt, qui invisibilia per intellectum vident, et laden Dei sine sono audiunt. Has omnipotens Dominus aures quærebat, cum diceret: Qui habet aures a-diendi, audiat (Matth. xIII, 9). Quis nauque in illo populo esse tunc poterat, qui aures corporis na haberet? Sed dum dicitur: Qui habet aures ausiani, audiat, aperte monstratur quod illas aures querent, quas omnes habere non poterant.

CAP. LXVI. - Fallacia diviliarum suffocut revum (Matth. xIII. 22).

(Ibid., lib. u, hom. 6, num. 2) Sunt itaque in sanctæ Ecclesiæ a dificio constructa gazophylacia. quia abundat divitiis scientize lingua doctorum. Has veras esse divitias ipsa per se Veritas denunial, cum de transitoriis divitiis dicit: Fallacia divitarum suffocat verbum (Matth. XIII, 23). Sapientia enim alque scientia doctrinæ spiritualis, veræ sunt dividæ, it quarum comparatione, quæ transire possunt, false nominantur. De his divitiis per Salomonem dicture Thesaurus desiderabilis requiescit in ore sapents (Prov. xx1, 20). Excepto autem eo, quod ad eternan patriam divitiæ spiritales ducunt, est eis a lerrenis divitiis magna distantia; quia spiritales divitiz en gata proficiunt, terrenæ autem divitiz aut engatur, et deficiunt : aut retinentur, et utiles no sunt.

CAP. LXVII. — Colligite zizania (Watth. XIII. 30).

(In exposit. B. Job, lib. 1x, num 98.) lpsa quoque supplicia quæ ex lance justitiæ prodeunt, inleri sue ordine nequaquam possunt. Quomodo namque in suppliciis ordo non erit, dum damnatam quemque in suppliciis ordo non erit, dum damnatam quemque in supplicio erit que de la companio erit, dum damnatam quemque in supplicio erit que de la companio erit juxta modum criminis et retributio sequitur ulimis Hinc quippe scriptum est : Potentes potenter tormati patientur, et sortioribus fortior instat crucialio (Sq. 7). Hinc in Babylonis damnatione dicitur: (un tum exaltavit se, et in deliciis suit, date illi tormenus et luctum (Apoc. xviii, 7). Si igitur juxta modus culpæ pæna distinguitur, constat nimirum quod a suppliciis ordo servatur. Et nisi tormentorum submam meritorum acta dirimerent, nequaquam justi veniens dicturum se messoribus esse perhiberet Colligite zizania et ligate ea in fasciculis, ad contre rendum (Matth. xIII, 30). Si enim nullus in supplicis ordo servabitur, cur comburenda zizania in lastcula ligantur? Sed nimirum fasciculos ad comburentus ligare est eos qui æterno igni tradendi sunt para paribus sociare; ut quos similiter culpa inquinal, par etiam poena constringat; et qui nequaquan de pari iniquitate polluti sunt, nequaquam dispat

1049

terat, quos simul elatio sublevarat : quosque non dissimiliter dilatabat ambitio, non dissimilis angustet afflictio : et par cruciet flamma supplicii quos in ngne luxurize par succendit flamma peccati. Sicut enim in domo Patris mansiones multe sunt (Joan. xiv) pro diversitate virtutis, sie damnatos diverso supplicio gehennæ ignibus subjicit disparilitas criminis: que scilicet gehenna quamvis cunctis una sit, non tamen cunctos una eademque qualitate succendit. Nam sicut uno sole tangimur, nec tamen sub eo uno ordine omnes æstuamus, quia juxta qualitatem corporis, sentitur etiam pondus caloris; sic damnatos, et una est gehenna quæ afficit, et tamen non una omnes qualitate comburit, quia quod hic agit dispar valetudo corporum, hoc illic exhibet dispar causa meritorom.

CAP. LXVIII. - Simile est regnum coelorum sagenoe (Matth. x111, 17).

(In exposit. B. Job, lib. xxx111, num. 34.) Simile B est regnum cælorum sagenæ missæ in mari, et ex omni genere piscium congreganti (Matth. x111, 17). Regnum corlorum, scilicet Ecclesia vocatur, cujus dum mores Dominus ad superna sublevat, jam hæc ipsa in Domino per cœlestem conversationem regnat. Quæ recte sagenæ in mari missæ comparatur, ex omni genere piscium congreganti, quia missa in hoc Gentilitatis seculo nullum respuit, sed malos cum bonis, superbes cum humilibus, iracundos cum mitibus et fatuos cum sapientibus cepit.

CAP. LXIX .- Date illis vos manducare (Matth. xiv, 17).

(In exposit. B. Job, lib. 1, num. 27.) De esurientibus plebibus dicitur: Date illis vos manducare. Et rursum : Dimittere eos jejunos nolo, ne deficiant (Matth. xiv, 17). ld est, in prædicatione vestra verbum consolationis accipiant, ne a veritatis pabulo jejuni remanentes, in hujus vitæ labore defi-

CAP. LXX. — Idem ac supra.

(In exposit. B. Job, lib. xxvii, num. 22.) Omnipotens Deus per prædicatores suos prius nos de prava actione corripiens concutit, et postmodum per spem consolans nutrit. Si enim divina dispensatio per has unbes judicium modo non ageret, nequaquam eisdem nubibus dixisset : Accipite Spiritum sanctum: quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, et quorum refinueritis, retenta sunt (Joan. xx, 22). Et rursum si per has jejuna corda non pasceret, nequaquam de esurientibus populis Dominus diceret: Date illis vos manducare (Matth. xiv, 16). Quod sic tune eorum manibus factum credimus, ut hoc eorum verbis quotidie fleri sine cessatione videamus: quid enim agit Petrus, cum per Epistolas loquitur, nisi ut verbi pabulo corda nostra male jejuna satientur? Quid Paulus, quid Joannes per Epistolas loquentes operantur, nisi ut mentes nostræ cœlestia gressum cordis in via peregrinationis figant, et alimenta percipiant, et inediæ suæ fastidium quo propiedantur vincant?

Declarione lineris a patriæ perventione talestu, no gressum cordis in via peregrinationis figant, et alimenta percipiant, et inediæ suæ fastidium quo muneratione perveniant. Gaudent despici, nec doministrationis despici, nec doministrationis results perventione trineris a patriæ perventione trineris patriæ perventione trineris a patriæ pervent

CAP. LXXI. - Si cæcus cæco ducatum (Matth. xv,

(Regul. pastoral. 1 part., cap. 1.) Nimirum pastorum imperitia meritis congruit subjectorum, quia quamvis lumen scientiæ sua culpa exigente non habeant, districto tamen judicio agitur nt p r eorum ignorantiam bi etiam qui sequentur offendant. Hinc namque in Evange io per semetipsam Veritas dicit: Si cæcus cæco ducatum præbeat, ambo in soveam cadunt (Matth. xv, 14).

CAP. LXXII. - Non enim sapis quæ Dei sunt (Matth. xvi, 25.)

(In exposit. B. Job, lib. x, num. 5.) Ipse quippe sibi homo loquitur, cum per hoc quod sentit nequaquam divinitatis spiritu a carnalis prudentize intel-

tormento crucientur; quatenus simul dannatio con- A lectu separatur: cum caro sensum exerit, et mentem terat. quos simul elatio sublevarat : quosque non quasi ad intelligentiam provocans foras mittit. Unde et adhuc Petro terrena sapienti Veritas dicit : Non enim sapis quæ Dei sunt, sed quæ hominum (Matth. xvi, 23). Gui tamen recta confitenti dicitur: Garo et sanguis non revelavit tibi, sed Pater meus aui in caelis est (Ibid., 17).

CAP. LXXIII. - Si quit vult post me venire (Matth. xvi, 24).

(In exposit. B. Job, lib. xxxm, num. 45.) Voce Veritatis dicitur: Si quis vult post me venire, abneget semetipsum sibi (Luc. 1x, 23). Semetipsum enim abnegat, qui, calcato typo superbiæ, ante Dei oculos esse se a se alienum demonstrat.

CAP. LXXIV. — Idem ac supra.

(Hom. 10 in Ezech., num. 7.) Qui vult post me venire, abneget semetipsum (Matth. xvi, 24). Semetıpsum abnegat, qui mutatus ad meliora, incipit esse quod non erat, et desinit esse quod erat.

CAP. LXXV. — Vestimenta ejus facta sunt candids (Matth. xvii, 2).

(In exposit. B. Job, lib. xxxxx, num. 8.) Ipse vero gloriosus est qui dum seipso perfruitur, accedentis laudis indigens non est. Ipse speciosis induitur vestibus, quia sanctorum Angelorum choros quos condidit, in usum sui decoris assumpsit; et velut quamdam vestem gloriosam sibi Ecclesiam exhibet, non habentem maculam, aut rugam (Ephes. v). Unde ei per Prophetam dicitur : Consessionem et decorem induisti amictus lumine sicut vestimento (Psal. CIII, 2). Hic quippe confessionem, illic decorem : quia quos hic per poenitentiam confitentes fecerit, illic fulgen-tes per decorem justitiæ ostendit. Luce ergo sicut vestimento amicitur, quia sanctis omnibus quibus dictum est : Vos estis lux mundi (Matth. v, 14), in illa æterna gloria vestietur. Unde per Evangelium dicitur, quia transfigurato in monte Domino vestimenta ejus facta sunt candida sicut nix (Matth. xvII). In qua transfiguratione, quid aliud quam resurrectionis ultimæ gloria nuntiatur? In monte enim vestimenta ejus sicut nix facia sunt, quia in supernæ claritatis culmine sancti omnes ei luce justitiæ fulgentes adhærebunt.

CAP. LXXVI. — Faciamus hic tria tabernacula (Matth. xvii, 4).

(In exposit. B. Job, lib. viii, num. 92.) Justi nec oblata bona hic pro magno suscipiunt, nec illata mala valde pertimescunt, sed et cum bonis præsentibus utuntur, ventura mala metuunt; et dum de malis præsentibus gemunt, bonorum sequentium amore consolantur. Sicque temporali refoventur subsidio, sicut viator in stabulo utitur lecto, pausat et recedere festinat : quiescit corpore, sed ad aliud tendit mente. Nonnunquam v. ro et adversa perpeti appetunt, in transitoriis prosperari refugiunt; ne delectatione itineris a patrice perventione tardentur; ne quandoque ad conspectum cœlestis patriæ sine remuneratione perveniant. Gaudent despici, nec dolent se necessitatibus affligi. Qui igitur contra præsentia se adversa non muniunt, quasi contra æstus et pluvias habere tabernaculu i. nolunt. Unde et Petrus jure reprehenditur (Matth. xvII), quia necdum mentis perfectione roboratus veritatis claritate cognita, in terra figere tabernaculum conatur. Justi fraqui hic se construere negligunt, ubi peregrinos se et hospites noverunt. Quia enim in propriis gaude e desiderant, esse in alieno felices recusant. Injusti autem quanto longius ab æternæ patriæ hæreditate di= visi sunt, tanto in terra altius fundamenta cogitationis figunt.

CAP. LXXVII. - Elias quidem venturus cot Matth. xvii, 11).

(In exposit. B. Job, lib. xx, num. 66.) Etsi ad cos lum raptus Elias esse perhibetur, mortem tamen distalit, mor evants. Be ipre quippe ore Vertratis dici- A me credunt, expedit ei ut suspendatur mola asinaris tur : Elias quiden venturus est, et restituet omnis in colle ejus, et demergatur in prefundum meris Matth. xvn, 11); veniet enim restituturus omnis, quis (Matth. xvn, 6). Per molam quippe asinariam sead hoe niminum huic mundo restituitar, ut ot pradicationis manera involent, et carnis debitum sol-

CAP. LXXVIII. - Idem ac supra.

Am exposit, B. Job. Nb. xxxv. num 24.) In Evangelio Veritas dicit: Elias ventt, et ille res ituet omnia (Matth. xv11, 14). Nunc enim amisit Israelitas Eceleaia, quos convertere praedicande non valuit; sed tune Elia praedicante, dum quot invenerit celligit, velut plenius recipit quod amieit.

CAP. LXXIX. — Reges terræ a quibus accipiunt (Matth. xvII, 24).

(Hom. 7 lib. 1 in Ezechiel., num. 4.) In nostro bono opere aliquando cavendum est scandalum proximi, aliquando vero pro nihilo contemmendum. Quod in ipse nestro auctore didicimus, qui dum tributum Petro inquisito peteretur, prius paradiguna proposuit, per quod se nihil debere respondit; dicens : Reges terræ a quibus accipiunt tributum vel eensum? a filiis suis an ab alienis (Matth. xvii, 24, 25)? Cui cum diceretur, ab alienis, illico respondit: Ergo liberi sunt filii. Seil postquam se liberum esse monstravit, ne fortusse scandalum cuiquam faceret, subdidit : Ut autem non scandalizemus eos, rade ad mare, el mitte hamum : et eum piscem qui prius ascenderit tolle, et aperto ore ejus invenies staterem; illum sumens da eis pro me et te (lbid., 26). Qui rursum, cum diceret, quia onine quod in os intrut, non coinquinat hominem, et tunc accedentes dixerunt : S.is. quia Pharisæi audito verbo scandalizati sunt ; at ille respondens ait: Omnis plantatio quam non plantavit Pater meus cœlestis, eradicabitur. Sinite illos: cœci sunt et duces cœcorum (Matth. XV, 11). Ecce magistra veritas ne in quorumdam cordibus scandalum gigneretur, quod non debuit, tributum dedit. Et rur-sum cum generari scandalum in quorumdam cordibus & contra veritatem vidit, in suo eos scandalo remanere permisit. Ex qua re nobis considerandum est. quis in quantum sine peccato possumus, vitare proximorum scandalum debemus. Si sutem de veritate scandalum sumitur, utilius permittitur nasci standalum, quem veritas relinquatur.

CAP. LXXX. - Qui scandalizaverit unum (Matth. xviii, 6).

(În exposit. B. Job, lib. vi, num. 37.) Qui scanda-Exaverit unum de pusillis istis, qui in me credunt, expedit ei ut suspendatur mola asinaria in collo ejus, et demergatur in profundum maris (Matth. xvitt, 6). Quid per mare nisi sæculum, quid per molam asi-bariam, nisi actio terrena signatur? Quæ dum colla mentis per stulta desideria constringit, hanc in fabotis circuitum mittir. Sunt itaque nonnuili, qui dum terrenas actiones deserunt, et ad contemplationis studia, humilitate postposita, ultra intelligentiæ vires surgunt, non solum se in errorem dejiciunt, sed infirmos quosque a gremio unitatis dividunt. Qui unum de minimis scandalizat, melius illi fuerat, ligata collo mola asinaria, in mare projici, quia perversæ menti expeditius esse potuisset, ut occupata in mundo terrena negotia ageret, quam per contemplationis studia ad multorum perniciem va-

CAP. LXXXI. - Idem ac supra.

(Regul. pastoral. 1 part., cap. 2.) Nemo guippe amplius in Ecclesia nocet, quam qui perverse agens, nomen vel ordinem sanctitatis habet. Delinquentem namque hunc redarguere nullus præsumit, et in exemplum culpa vehementer extenditur, quando pro reverentia ordinis peccator honoratur. Indigni autem quique tanti reatus pondera fugerent, si veritatis sententiam sollicita cordis aure pensarent, quæ att: Qui scandalizaverit unum de pusillis istis qui in cularis vitce circuitus ac labor exprimitur et per profundum maris extrema damnatio designatur. Qui ergo ad sanctitatis speciem deductus, vel verbo destruit cateres vel exemplo, melius profecto fuent ut hunc ad mortem sub exteriori habitu terrena acta constringerent, quam sacra officia in cuipa cæteris imi:abilem demonstrarent. Quia nimirum si solus caderet, utenmone hune tolerabilior inferni pera cruciaret.

CAP. LXXXII. . - Qui ei debebat decem millia (Matth. xviii, 24).

Dialogor. lib. 17, cap. 60.) Sciendum est quod ille recte sui videlicet delicti veniam postulat, qui pries hoc quod in ipso delinquitur relaxat. Munus enim non accipitur, nist ante discordia ab animo pellatur, dicente Veritate: Si offers munus tuum ad altare, et recordatus sueris, quia habet aliquid adversum te frater tuus, relingue ibi munus tuum ante altare; et vade prius reconciliari fratri tuo : et tune veniens offeres munus tuum (Matth. v. 23, 24). Qua in re pensandum est, cum omnis culpa munere selvatur, quam gravia est culpa discordim, pro qua nec munus accipitur. Debemus itaque ad proximum quamvis longe positum longeque dinjunctum, mente îre, cique ari-mum subdere, humilitate illum ac benevolentia placare ; ut scilicet Conditor noster, dum tale placitum nostra mentis aspenerit, a peccato nos solvat qui munus pro culpa sumit. Veritatis autem voce atteitante didicimus : quia servus qui decem millia talenta debebat, cum pœnitentiam ageret, absolutio-nem debiti a Dumino accepit : sed quia conservo suo centum sibi denarios debenti debitum non dimisit, et hoc est jussus exigi quod ei fuerat jam dimissum. Ex gaibus videlices dictis con tat, quia si hoc quod in nos delinquitur, ex corde non dimittimus, et illud rursum a nobis exigitur, quod nobis jam per pœnitentiam dimissum fuisse gaudebamus.

CAP. LXXXIII. -- Non omnes capiunt verbum hoc (Matth. xrx, 11).

(Regul. pastoral. tert. part., admonit. 29.) Per semetipsam de virginitatis integritate Veritas dicit: Non omnes capiunt hoc verbum (Matth. xix, 11). Quod ideo imnotuit summum, quia denegavit on nium; et dum prædicit quia difficile capitur, au dientibus innotuil coeptum cum qua cautela te neatur.

CAP. LXXXIV. - Facilius est camelun.

(In exposit B. Job, lib. xxxv, num. 38.) Quia enm ad suscipienda onera sponte se camelus humiliat, non immerito Redemptoris gratiam signat, qui in co qued infirmitatis nostræ onera suscipere dignatus e-t. 1 potestatis sum celsitudine sponte descendit. Unde et per Evangelistam dicit: Potestatem habes ponendi animam meam, et polestateth habeo iterum sumenti eam. Et : Nemo tollit eam a me (Joan, x, 18). Et unde iterum dicit : Facilius est camelum per foramen acu transire, quam divitem intrare in regruem caelorum. (Math. xix, 24). Quid enim nomine divitis, nisi quemlibet elatum, quid cameli appellatiome, nisi propiam considerationem signat? Cameius enim per foramen acus transiit, cum idem Redomptor noster usque ad susceptionem mortis propresentationem. usque ad susceptionem mortis per angustias passionis intravit. Que passio velut acus extitit, quia do-lore corpus pupugit. Facilius autem camelus foramen acus, quam dives regnum cœlurum ingredient; qui nisi ipse prius infirmitatis nostræ onera suscipiens, per passionem suam formam nobis humilitatis otenderet, nequaquam se ad humilitatem illius superba nostra rigiditas inclinaret.

CAP. LXXXV. — In regeneratione cum sederit films. (In expesis, B. Job, lib. 17, num. 46.) Ortus vero auroræ est illa nova nativitas resurrectionis qua A non habet. Ille enim paupes est qui eget eo quod sancta Ecclesia etiam carne suscitata oritur ad contemplandum lumen æternitatis. Si enim ipsa carois nostræ resurrectio, quasi quædam nativitas non est, non in qualitate possessionis. Nam cui cum paupes est, de ea Veritas non dixisset: In regeneratione nostre resurrectio, quasi quadam nativitas non esset, de ea Veritas non dixisset: In regeneratione cum sederit filius hominis in sede majestatis suce. (Matth. x1x, 28). Esse ergo hanc ortum vidit, quam regenerationem vocavit.

CAP. LXXXVI. --- Idem as supra.

(in expects. B. Job, lib. x, num, 52.) Tune enim cum Den judices ventuat, qui nune pro Dec injuste judicantur. Tunc coronn lux tento latius emicat, quanto eos nunc monus persequentium durius an-gustat. Tuno reproborum sculis patescet quoi cœ-lesti potestate submini sunt, qui terrena omnia sponte reliquerunt. Unde electis suis Veritas dicit : Vos qui secui estis me, in regeneratione enm sederit fitus hominis in sede majautatis sue, sedeblits et vos super duodecim sedes, judicantes duodecim tribus Israel (Matth. xix, 28). Quiet enim? Plusquam duodecim judices illa interné confessus curix non habebit? Sed dei interveniente matre querrerent, ut unus a dextris judices illa interné confessus curix non habebit? Sed Dimirum doedemario Rumero duantifas universitatis exprimitur, quia quisquis simulo divini amoris ex-citatus bie possessa reliquerie, illic proculdubio culmen judiciarise potestatis obtinebit. Us simul tune judox cam judice veniat, qui nune consideratione judicii sese spontanea paupertate cestigat. Hine est enim quod de sanctes Ecclesiee Sponso per Salomonam dicitur : Nobilio in portio vir ejus, quando sederis sum senatoribus torres (Prov. XXXI, 23). Hinc Isaias ait: Dominus ad judicium veniet cum senioriismas at: Dominis ad judicium venier cum seniori-bus populi sui (Isa. m., 14). Hine cesdem Seniores Veritas non jam serves, sed amicos denuntiat, di-cans: Non jam dico vos servos, sed amicos meos. (Joan. xv, 16). Quos nimirum Psalmista intuens, ait: Miki autem homorati sunt amici mi, Deus (Psal. CERRYNI, 17). Querum dum celsitudinem cordis aspiceret, mundi gieriam qua cuice calcurent protinus addidit : Nimis confortatus est principatus corum. Ac ne paucos esse croferemus, quos proficere usque C ad summs tantes perfectionis agnescimus, iffico adjunxà : Dinumerabo cos, et super arenam multiplica-buntur (Ibid., 18). Quot itaque nune pro amore ve-ritatis sesse libenter hueriliant, tot tune in judicio lampades corascant.

CAP. LXXXVII.—Centuplum accipies (Matth, xix, 29).

(In exposit. B. Jeb, lib. xv, num. 18.) Pro bono nostro opere et hio nobie mostis requies, et illie gaudia æterna præparantur, Veritete attestante, ques ait: Si quis reliqueris domes aut agree, etc. centurium in hoc sæculo recipiet, et in futuro vitam æternam possidebit (Matth. 11x, 29.) Centenarius quippe numerus decemplicato denario fit perfectus. Hic itaque centeplum recipit, qui etsi nil habuerit, ipsa tamen per-fectione mentis jam in hoc sæculo habere nil querit.

CAP. LXXXVIII. -- Idem-ac supra.

(Lib. n in Escent hom. 6, num. 16.) Denarius auperfectio designatur, sicut de electis dicitur: Omnis qui relinguis domum, vet fraires, aut sorores, aut pairem, aut mustem, aut moorem, aut filios, aut agros, propter nomen mean, centuplant accipiet, et vitam enternam possibilit (Matth. xxx, 20.) Neque etenim sanctus quisque ideo terrena deserit, ut hee possidere in boc mundo multiplicius possit; quia quisquis terreno studio terram relinquit, terram non relinquit, sed appetit. Noe qui unom uxorem deserit, centum recepturus est: sed per centenarium numerum perfectio designatur, post quam etiam vita mterna pro-mittitur. Quia quisquis pro Dei nomine temporalia atque terrena contemnit, et bio perfectionem mentis recipit, ut jam en non appetat que contemnit, et in sequenti seculo ad esterne vite glorism pervenit. Centies itaque recipit quod dedit, qui perfectionis spiritum accipiene terrenie non indiget, etiemsi hee

Cap. LXXXIX. - Potentia bibere calicem (Matth. xx. 241.1

(In exposit. B. Job, Hb. 17, nam. 5.) Ad has vias tumentia discipuloram corda revocabat, cum locum jam gloriæ quærerent, sed ejusdem gloriæ iter igno-rarent, divens: Potestis bibere calicem quem ego bibiturus sum? (Matth. xx, 22.) Confessionis quipper illius celsitudinem a dextris sinistrisque quasierant, sed quanta ad have esset itineris angustia non videbant. Unde ef corum mox oculis imitandus calix pa-sionis objicitur: at videlicet si ad sublimitatis gaudia tonderent, prius viam humilitatis invenirent.

Dei ,et alius a sinistris sedere debuissent, audierunt: Polestis bibere calicem quem ego bibiturus sum? (Matth. xx, 22.) Jam locum celsitudinis querebant, ad viam illos Veritas revocat, per quam ad celsitu-dinem venirent; ac si dicatur: Jam vos locus deloctat ce'situdinis, sed prius via exerceat laboris; per calicem enim pertingitur ad majestatem. Si mens vestra appetit qued demuket, prius bibite qued delet: sie per amarum poculum confectionis pervenitur ad gaudium salutis.

CAP. XCI. — Catisem quidom moum bibesis (Month. XX, 25.)

(Homil. 35 ibid., num. 7.) Duo quippe sunt martyrii genera: nuum in mente, aliud in mente simul et actione. Esse Hague martyres possumus, etiamsi nullo ferro percutientium trucidemur. Mors quippe a persequente, martyrium in aperto opere est: ferre vero contruelias, odientem diligere, martyrium est in occulta cogitatione. Nam quia duo sunt martyrii genera, unum in occulto opere, aliud in publico, testatur Veritas que Zebedæi filios requirit, dicens: Potestis bibere calicem quem ego bibiturus sum (Matth. xx, 22.) Eni com protinas respondissent: Possumus, illico Dominus respondit, direns: Calicem quidem meum bibette. Quid enim per calicem, nisi dolorem passionis accipimus? De quo afias dicit: Pater, si fieri potest, transeat a me calix iste (Matth. xxvi, 39.) Ét Zebedæi filii, id est Jacobus et Joannes, non uterque per martyrium occubuit; et tamen quod uterque calicem biberet, audivit. Joannes namque nequaquam per martyrium vitam finivit, sed tamen martyr exstifft, quia passionem quam non suscepit in corpore, servavit in mente.

CAP. XCII. — Duo cœci sedentes secus viam (Matth. xx, 30). (In exposit. B. Job, lib. 19, num. 5.) In Evengello

scriptum est, quia egrediens Dominus a Jericho transtam numerus per semethesum maltipficatus in cen- D'lbat : duo autem cacci sedentes justa viam clamave-tenarium surgit. Ende recte per centenarium magna runt, dicentes : Domine, miserere nostri, fili David runt, dicentes: Domine, miserere nostri, fili David Matth. xx, 30.) Ad quorum vocem sicut idic seriptum est: Stefit Jesus et lumen reddidit. Quid est autem transcunde audieu, stando lumen restituere, sicil and nor humanistates come and matter active est. nisi quod per humanitatem suam nobis misertus est, qui per divinitatis sue potentiam a nobis mentis nostre tenebras exclusit? Quod enim propter nos natus et passus est, quod resurrexit, ascendit in cœlum; quasi transit Jesus: quia hæe nimirum actio temporalis est. Sed stans nos tetigit, et illuminavit; quia non sicut illa dispensatio temporalis, na verbi æternitas transit, quæ in se manens, innovat omnia; stare enim Dei est, incommutabili cogitatione mutabilia cuncta disponere. Qui ergo voces petentium transiens audivit, stans lumen reddidit; quia etsi propter nos temporalia pertulit, inde tamen nobis lucem tribuit, unde habere mutabilitatis transitum nescit.

CAP. XCIII. - Vestimenta sua straperunt (Matth. xx1, 8).

(In Ezechiel. lib. 11, hom. 5, num. 2.) Redemptor noster cum asellum sedens Jerusalem tenderet, sicut Evangelista testatur : Multi vestimenta sua straverunt in via ; et qui præibant, et qui sequebantur clamabant, dicentes : Hosanna in excelsis, benedictus qui v nit in nomine Domini (Matth. xxi, 8.) Salvator etenim noster asellum sedens. Jerusalem tendit, quando uniuscujusque fidelis animam regens, videlicet jumentum auum, ad pacis intimæ visionem ducit. Jumentum etiam sedet, cum sanctæ Ecclesiæ universaliter præsidet, eamque in supernæ pacis desiderium accendit. Multi autem vestimenta sua sternunt in via, quia corpora sua per abstinentiam domant, ut ei iter ad mentem præparent, vel exempla bona sequentibus præbeant. Alii autem frondes vel ramos cædunt de arboribus, et sternunt in via; quia in doctrina veritatis, verba atque sententias patrum ex eorum eloquio excerpunt: ut bæc in via Dei ad auditoris animum venientes, humili prædicatione summittant. Quod indigni quoque et nos modo facimus. Nam cum patrum sententias in sermone exhortationis assumimus. frondes de arboribus cædimus; et has in via omni-potentis Domini sternimus. Sed qui præibant, et qui sequebantur clamabant: Hosanna, Præcessit quippe Judaicus populus, secutus est gentilis. Et quia onmes electi, sive qui in Judæa esse potuerunt, sive qui nunc in Ecclesia existunt, in Mediatorem Dei et hominum crediderunt et credunt, qui præcunt et qui sequuntur, Hosanna clamant: Hosanna autem Latina lingua, salva nos dicitur: ab ipso enim salutem et priores quæsierunt, et præsentes quærunt, et bene-dictum qui venit in nomine Domini confitentur. Quoniam una fides, una spes est præcedentium atque sequentium populorum. Nam sicut illorum peccata passione ac resurrectione eius sanata sunt, ita nos præterita passione illius, ac permanentes in sæcula resurrectione salvamur. Quem enim priores nostri ex Judaico populo crediderunt atque amaverunt ven- C CAP. C. turum, hunc nos et venisse credimus et amamus. ejusque desiderio accendimur, ut eum facie ad faciem contemplemur.

CAP. XCIV. - Dominus.... æs.... nummulariorum

In exposit. B. Job, lib. xxv, num. 36.) Neque enim frustra per semetipsum Dominus æs nummulariorum fudit, et cathedras vendentium columbas evertit: (Matth. xx1), nimirum significans quia per magistros quidem vitam judicat plebium, sed per semetipsum facta examinat magistrorum. Quamvis etiam subditorum vitia quæ a magistris modo vel dissimulantur judicari, vel nequeunt, ejus procul dubio judicio reserventur.

CAP. XCV. — Ligate ei manus et pedes (Matth. xxII, 13).

(In exposit. B. Job, lib. xxv, num. 22.) Tunc enim coactus in tenebras exteriores mittitur, qui nunc interioribus excæcatur voluntarie.

CAP. XCVI. — Ligatis pedibus ejus ac manibus. Matth. xxn, 13).

(Hom. 9 lib. 1 in Ezech., num. 34.) Sub unius damûati specie multitudo omnis exprimitur reproborum, cum voce Veritatis dicitur: Ligatis pedibus ac manibus ejus, mittite eum in tenebras exteriores: illic erit fletus et stridor dentium (Matth. xxn, 13.) Tunc enim reprobi in exteriores tenebras cadunt, quia nunc in interiores sua se sponte dejecerunt, ut verltatis lumen nec credendo, nec bene operando seque rentur. In quibus, ligatis pedibus ac manibus, mitti præcipiuntur, quia nunc dum tempus operandi atque currendi est, habere manus et pedes liberos in bona actione noluerunt.

- Omnia opera sua faciunt

(Matth. xxm, 5).
(In exposit. B. Job, lib. 15, num. 4.) Sæpe hypocrita, dum sanctum se simulat, et iniquum exhibere

A minime formidat, ab omnibus bonoratur, eigue sanctitatis gloria defertur ab his qui exteriora cernunt, sed interiora perspicere nequeunt. Unde fit ut gaudest in prima sessione, hilarescat in primo recubitu, infletur in prima salutatione, elevetur in reverenti voce obsequentium, et superba cogitatione tumeat in famulatu subditornm. Sicut voce quoque Veritatis de talibus dicitur : Omnia vero opera sua faciunt ut videantur eb hominibus; dilatant enim phylacteria sua, et magnificant fimbrias suas: amant enim primos recubitus in coenis, et primas cathedras in synagogis, et selutationes in fore, et vocari ab hominibus Rabbi (Matth. XXIII, 25 et seq.) Sed boc eorum gaudium æternitati comparatum quid erit, quando irruente mortis articulo ita consumitor. ac si omnino non fuerit? Cuius nimirum gaudii ketitia pertransit, et pœna permanet; et cum res amit.

titur, causa durat.

CAP. XCVIII.—Vævobis, hypocritæ (Matth. xxm, 45).

(In exposit. B. Job, lib. 1, num. 24.) Habuit vero B et ante Redemptoris adventum Judzea boves, quia ad prædicandum misit operarios, quibus voce Veritatis dicitur: Væ vobis, hypocritæ, qui circuitis mare et aridam, ut faciatis unum proselutum. Et cum fuerit factus, facitis sum filium gehennæ duplo quam vos (Matth. xxiii, 13.)

CAP. XCIX.—Decimatis mentham (Matth. XXIII, 23). (Regul. pastoral. tert. part., admonit. 34.) Phariszci ore Veritatis Increpantur, cum audiunt: Decimalis mentham, et anetum, et cyminum; et relinquits quæ graviora sunt legis, judicium, et misericordium, et fidem (Matth. xxIII, 23.) Neque enim negligenter audiendum est quod com decimare eos minima diceret, extrema quidem de oleribus maluit, sed tames bene olentia memorare : ut profecto ostenderet, qui simulatores cum parva custodiunt, odorem de se extendere sanctæ opinionis querunt. Et quanvis implere maxima prætermittant, ea tamen minima observant, quæ humano judicio longe lateque redolent.

– Liquantes culicem (Matth. XXIII, 24). (Regulæ pastoral, tert. part., admonit. 54). Quidam in culpis gravioribus alto reatu se obligant, et tamen plerumque in parvis que custodiunt deterius peccant; quia et in illis iniqua faciunt, et per ista se hominibus, quia iniqui sunt, tegunt. Unde fit ut cum majora mala perpetrent, coram Deo aperte iniquitatis sit: et cum parva bona custodiunt coram becanistatis sit: hominibus, simulatse sanctitatis. Hinc est enim gred Pharisais dicitur: Liquantes culicem, camelum autem glutientes (Matth. xxiii, 24.) Ac si aperte diceretur: Minima mala discernitis, majora devoratis.

Cap. CI.—Væ...similes estis sepulcris (Matth. xxm, 27)-(In exposit. B. Job, lib. 26, num. 59.) Simulatores quique actione nequitiæ intrinsecus tenebrescunt, et ostensione justitize superficietenus dealbantur. Quibus voce Dominica dicitur: Væ vebis Scribæ et Pharisei hypocritæ, quia similes estis sepulcris dealbatis, q foris apparent hominibus speciosa, intus vero plena sunt Dossibus mortuorum et omni spurcitia. Us et ves foris quidem apparetis hominibus justi, intus autem pleni estis hypocrisi et iniquitate (Matth. xxm. 27.) Foris ergo ostendendo servant que vivendo intus impagnant. Intus vero mala cogitantes exaggerant qua foris aliud superducentes occultant. Apud districtum itaque judicem excusationem jam de ignorantia habere non possunt, quia dum ante oculos hominum omne modum sanctitatis ostentant, ipsi sibi sunt testimehiq, quia bene vivere non ignorant.

CAP. CII. - Abundavit iniquitas (Matth. XXIV, 12). (In exposit. B. Job, I. xvi, num. 81.) Ideireo iniquitas frigori comparatur, quia peccantis menten torpore constringit. Unde scriptum est: Sicut frigi-dam facit cisterna aquam suam, sic frigidam facit malitiam suam (Jerem. vi, 7), Que contra charitas est calor, quia videlicet montem accendit quam re-plet, de que calore scriptum est: Abundani inimiplet, de quo calore scriptum est : Abundavit iniquas, refrigescet charitas multorum (Matth. xxxv 12).

CAP. CIII. - Nisi breviati suissent dies (Matth. XXIV, A cti sunt, sieri non potest : si autem fieri potest, ele-21).

(In exposit. B. Job, lib. xxxII, num. 12.) Quamvis sævitia ad crudelitatem dilatat, superpa tamen misericordia dierum brevitate coangustat. Hinc enim per semet peam Veritas dicit: Erit tunc tribulatio magna. qualis non fuit ab initio mundi usque modo, neque fiet (Matth. xxiv, 21). Hinc rursus ait: Nisi breviati fuissent dies illi, non fieret salva omnis caro (Ibid., 22. Quia enim superbos nos et infirmos Dominus conspicit, dies quos singulariter malos intulit, misericorditer breviatos dicit. Profecto ut et superbiam terrent de adversitate corporis, et insirmitatem resoveat de brevitate.

CAP. CIV. - Surgent Pseudochristi (Matth. XXIV. 24).

(In exposit. B. Job, lib. xxxII, num. 24.) Considerandum valde est, cuns Behemoth iste caudam snam sicut cedrum sublevat, in quo tunc atrocior quam nunc se exerit, surgat. Quæ enim pænarum genera B novimus, que non jam vires Martyrum exercuisse gaudemus? Alios namque improviso ictu immersus jugulo gladius stravit, alios crucis patibulum affixit; in quo mors et provocata repellitur, et repulsa provocatur. Alios hirsutis serra dentibus attrivit; alios armata ferro insulcans ungula sparsit : alios belluina rabies morsibus detruncando comminuit; alios ab intimis viscerum per cutem pressa vis verberum rupit; alios effossa terra viventes operuit; alios ab alto demersos in mortem præcipitium fregit; alios in se projectos aqua replendo absorbuit; alios edax flamma usque ad cineres depasta consumpsir. Cum igitur Behemoth iste caudam suam in fine mundi nequius dilatat, quid est quod in his tormentis tunc atrocius crescat, nisi hoc quod in Evangelio per se-metipsam Veritas dicit: Surgent pseudochristi et pseudoprophetæ; et dabunt signa magna, et prodigia: ita ut in errorem mittantur, si fieri potest, etiam electi (Matth. xxiv, 24). Nunc enim fideles nostri mira faciunt, cum perversa patiuntur. Tunc autem C Behemoth hujus satellites etiam cum adversa inferunt, mira facturi sunt. Pensemus ergo quæ erit humanæ mentis illa tentatio, quando pius martyr et corpus tormentis subjicit, et tamen ante ejus oculos miracula tortor facit. Cujus mens tune non ab ipso cogitationum fundo quatiatur, quando is qui flagris cruciat, signis coruscat?

CAP. CV. — Idem ac supra.
(In exposit. B. Job, lib. xxxIII, num. 61.) Veritatis ore per Evangelium dicitur : Surgent pseudochristi et pseudoprophelæ; et dabunt signa magna, et prodigia: ita ut in errorem inducantur, si sieri potest, etiam electi (Matth. xxiv, 24). Qua in re valde quærendum est, quomodo sut hi qui electi sunt, induci in errorem possunt; aut cur, si fieri potest, quasi ex dubie-tate subditur : cum quid faciendum sit, Dominus omnia prospiciens præstolatur. Sed quia electorum cor et trepida cogitatione concutitur, et tamen corum constantia non movetur, una hac sententia Dominus n utrumque complexus est, dicens: Ita ut in errorem inducantur, si fieri potest, etiam electi. Quasi enim jam errare est in cogitatione b turbari; sed protinus, non potest, ut in errorem plene electi capiantur.

CAP. CVI. — Dabunt signa magna (Matth. xxiv,

(Homil. 9 lib. 1 in Ezechiel., num, 8.) Sciendum nobis est, quia dubitatio locutionis Dei, non ex ignorantia, sed ex aliqua significatione descendit. Nam quis nesciat quod qui fecit et videt omnia, omnia sciat. Et per semetipsam in Evangelio Veritas de Antichristi prædicatoribus dicit: Dabunt signa ma-gna, et prodigia: ita ut in errorem inducantur, si fieri potest, etiam electi (Matth. xxiv, 24). Cur hoc sub dubitatione dicitur, cum quid futurum sit, a Domino præsciatur? Unum vero ex duobus est, quia si ele-

Al. titubare.

cti non sunt. Et tamen dicitur : Ut in errorem inducantur, si fieri potest, etiam electi. Ista ergo dominici canar, si per potest, etam etech. Ista ergo domina-sormonis dubitatio, ex electorum cordibus designa-tio tentationis suit; quia qui electi sunt ad persi-stendum, per signa prædicatorum Antichristi tenta-buntur ad cadendum. Per hoc ergo quod dicitur, si fieri potest, hoc exprimitur, quod electi in corde tentabuntur: nutant enim, sed non cadunt. Dicitur ergo, si fieri potest, quia trepidabunt. Et tamen di-cuntur electi, quia non cadunt. Dubitatio quippe sermonis a Domino in electis exprimit trepidationem mentis. Quos et electos nominat, quia cernit quod in fide et bono opere persistunt.

CAP. CVII. — Sicut fulgur exit ab Oriente (Matth. xxiv, 27).

(In expositione Ezechiel. lib. i, hom. 2, num. 17.)
Sicut fulgur exit ab Oriente, et paret usque ad occidentem, ita erit adventus filii hominis (Matth. xxiv, 27). Ubi nullus tunc a judicio in sua mente latere permittitur, quia ipso judicis fulgure pene-

CAP. CVIH. — Quis putas est fidelis (Matth. xxiv, 45).

(Regul. pastoral. tert. part., cap, 39.) Alta et-enim quæque debent multis audientibus contegi, et vix paucis aperiri. Hinc namque per semetipsam Veritas dicit: Quis putas est fidelis dispensator et prudens, quem constituit Dominus super familiam suam, ut del illis in tempore tritici mensuram (Matth. xxiv, 45)? Per mensuram quippe tritici exprimitur modus verbi, ne cum angu-to cordi incapabile aliquid tribuitar, extra fundatur. Hine Paulus ait: Non potui vobis loqui sicut spiritualibus, sed quasi carnalibus; tanquam parvulis in Christo lac vobis potum dedi, non escam (I Cor. 111, 2). Hinc Moyses a secreto Dei exiens, coruscantem coram populo faciem velat; quia nimirum turbis claritatis intime arcana non indicat.

CAP. CIX.— (Sed quinque fatuæ (Matth. xxv, 3). (In exposit. B. Job, lib. xxIII, num. 17.) Fatuæ virgines in vasculis suis oleum non sumpsisse referuntur, quia arrogantes omnes, cum se ab aliquibus fortasse vitiis continent, bonum gloriæ intra con-scientias habere non possunt. In vase autem proprio sumpserat Paulus oleum, cum dicebat: Gloria nostra hæc est, testimonium conscientie nostræ (11 Cor. 1, 12). Inane ergo vasculum ferre, est intus corde vácuo foras humani oris judicium quærere.

CAP. CX. - Date nobis de oleo vestro (Matth. XXI, 8). (In exposit. B. Job, lib. vm, num. 76.) Fatuze virgines quæ oleum in vasis non sumpserant, quia in alienis scilicet vocibus gloriam, et non in suis conscientiis habebant, turbatze per Sponsi prasentiam dicunt: Date nobis de oleo vestro, quia lampades nostræ exstinguntur (Matth. xxxi, 8). Oleum quippe a proximis petere, est gloriam boni operis a activació clieni siri inc. testimonio alieni oris implorare. Mens etenim vacua cum cunctis suis laboribus nihil se intus tenuisse invenerit, testimonium foris quærit. Ac si sperte fatuæ virgines dicant : Cum nos repelli sine retributione conspicitis, dicite in vestro opere, quid vidi-stis. Sed frustra tune hypocrita in hac domo laudis innititur, quia nihil ei in judicio attestatio humana suffragatur. Quia eamdem laudem quam post in te-stimonio exigit, prius in munere recepit.

CAP. CXI. — Vigilate itaque quia nescitis diem (Matth. xxv, 13).

(In exposit. B. Job, lib. vii, num. 45.) Seepe etenim dum præsentis vitæ brevitas, quasi diu perseveratura diligitur, ab æterna spe animus franciscur. et delectatus præsentibus, desperationis sue caligine reverberatur. Cumque longum putat quod ad vivendi sibi spatium restat, repente vitam deserens, aserna invenit, quæ vitare jam nequeat. Hinc est enima quod per quemdam Sapientem dicitur: Væ his qui perdiderunt sustinentiam (Eccli. 11, 16). Sustinentiam

videliest perdunt, qui dum diu se immorari visibili- A CAP. CXIV. — Pater mi, si possibile est (Matth. bus sestiment, spem invisibilium deretinquunt. Cumque mens in presentibus figitur, vita terminator. Et repente ad supplicie improvina perveniunt, que decepti suis prastumptionibus, aut nunquam se contingere, aut tarde crediderunt. Hine Veritas dicit: Vigilate itaque, quia nescitis dien , neque horam (Matth. xxv, 15). Hine rursum scriptum est : Dies Domini sieul sur in noste, ila veniet (1 These. v. 2). Quia enim ad rapicadam animam propinquans, quita comes au rapierman animam propinquans, mi-nime conspicitor, fair in necte comparatur. Tanto igitur debet, quasi superveniens metai, quanto a nobis non valet ventura praesciri. Unde et sancti viri, quia brevitatem vita indesimenter aspiciunt, quasi quotidie morientes vivunt; et tanto se solidius mansuris præparant, quanto et nulla esse tra siteria semper ex fine pensant. Hinc quippe Psalmista veloci cursu fugere vitam peccatoris aspiciens, ait: Pusillum adhuc, et nou erit peccetor (Psal. XXVI, 10). Hinc iterum dicit : Homo sicut fenum dies ejus, tanquam flos agri (Psal. cu, 15). H ne Isaias ait: Omnis caro fenum, et omnis gloria ejus sient flos fem (Isa. xL, 6). Hine mentes præsumentium Jacobus corripit, dicens : Quæ est vita nestra? vaper est ad modicum apparens (Jacob. 1v, 15).

CAP. CXII. — Quandin fecistis uni de hie (Matth. XXV. 40).

(in exposit. B. Job. lib. xvs., num. 2.) In cominguispe quod hene aginut, nonnetipose, non autem Deum juvamus. Unde et per Psalmi-tam dicitur: Dici Domino Done meus es tu, quonim bonorum meo-rum non indiges (Peal. xv, 2). Ipos enim vere noble Dominus, quia et utique Deus est, qui bono non in-diget serviente, sed nonitatem confert; quia recipit ut ableta honitas non indigent confert; quia recipit auget servientes, sea montanem conters; quin recepto at oblata bonitas nea ipsi, sed prius accipientibus, et prius reddentibus presit. Nam si in judicium Dominus yeniens dicit: Quandis fecistis uni de his fratribus meis minimis, mihi fecistis (Matth. xxv, 40), mira hoc pietate loquitur ex suorum compas-inne membrurum; et ipse nos per hoc qued caput nostrum C est adjuvat, qui per nostra bona opera in suis membris adjuvatur.

Cap. CXIII. — Ecurioi enim, et non dedictie (Matth. XVV, 42).
(In exposit. B. Job, lib. xv, num. 25.) Venturus

samque in judicio Dominus dicturus est reprobis: Ecurioi enim et non dedistis mihi mandacare; shivi et non dediatio mihi bibere; hospes aram et non colle-giatis me; nudus et non operaiotis me, etc. (Matth. xxv, 42). Ex qua culpa subjungitur : Discedite a me, maledieti, in ignem æternum, qui præparatus est diabole et angelis ejus. Si igitur tanta poma mulctatur, qui non dedisse convincitur, que posus feriendus est qui redarguitur abstulisse ?

(In exposit. B. Job., fib. xii, num. 16.) Passioni quippe Dominus propinquans, infirmantium in se vocem sumpsit, dicens: Pater mi, si possibible est, transeat a me calix iste (Hatth. xxvi, 39). Ecrumque timorem ut abstraheret, rursus per obedientiam vim fortitudinis ostendens, ait: Verumtamen non sicut ego volo, sed sicut a (Ibid.). Ut cum hoc imminet quod fieri notumus, sic per infirmitatem per amus, ut non fiat: qualents per fortitudium para:i simus, ut voluntas Conditoris nostri etiam contra nostram voluntatem flat.

CAP. CXV. - Nil tibi et justo illi (Matth. xxvii, 19).

(In exposit. B. Job., lib. xxxxxx, num. 54.) Quesi avi quippe diabole Dominue illusis (Job. xx., 24), dum ci in Passione unigeniti filii sui estendit escam, sed laqueum abscondit. Vidit enim quod ere peresperet, sed non visit qued gutture teneret. Nam quantis cum Filium Dei fuorat ipse confessus (Matth. quantyis cum l'ilium Dei fuerat ipse confessus (Matth. vin), velut purum tamen illum hominem mort crediti, ad cujus mortem Judnorum persequentium animos concitavit. Sed in ipso traditionis ejus tempore tarde jam cognovisse intelligitur qued illa ejus morte punicetur. Unde es l'ilati conjugam somme terruit, ut vir illius a justi persecutione cessoret (Matth. xxvii). Sed resinterna dispensatione dispositation veluit machinatione machinatione. nulla valuit machinetione refragari. Expedichet quippe ut peccatorum mortem juste merientium solveret mors justi injuste merientis.

CAP. CXVI.—Hunc augariaverunt (Matth. xxvu, 52).

(Homil. 32 in Evangel., num. 3.) E vicine nea abstinentiam carnis nonnunquam vana gioria ch det; quia dum tenuitas in corpore, dans poller in vulta respicitur, virtus patesacta laudatur : et tanto vuita respicitur, virtus pateiacta laudatur : et tantose celerius foras fundit, quanto ad humanos ocules
per ostensum pallorem exit. Et plerumque fit, us
quod causa Dei agi creditur. pro solis humanio favoribus agatur. Quod bene Simon ille significat, qui
inventus in itinere, crucem dominicam in angariam portat. Aliena quippe onera in angariam portantur, quando per vanitatis studium aliquid geritur. Qui ergo per Simonem designantur, nisi abstinentes et arrogantes, qui per abstinentiam quidem carnom afficium, sed fructum abstinentiam interias non requiamitic, sed fructum abstinentiam interias non requirunt? Crucem ergo Domini in angariam Simon pertat, quia cum ad opus bonum ex bons voluntate nea ducitur, rem justi sine fru ti peccator operatur. Unde et idem Simon crucem pertat, sed non meritur : quia abstinentes, et arrogantes, per abstinca-tiam quidem corpus afficiunt, sed per desidenum gloriæ mundo vivunt.

LIBER SECUNDUS

De Testimeniis in Evangelium secundum Marcum.

CAPUT PRIMUM. - Locustas et mel silvestro edebet D locustarum saltum : Omnia verba quæ locutus est De-

(Hare. 1, 6). (In exposit. B. Job, lib. xxxx, num. 46.) Locustus et mel silvestre edebat (Marc. 1, 6). Jounnes grippe eum quem prophetæ auctoritate pronuntint, etiam specie ciborum clamat. În semetipso enim designavit Dominum, quem praventi. Qui nimirum in redem-tionem nostram venerale, quia infructuosas gentilitatis dulcedinem sumpsit, mel silvestre edidit. Quia vero Judzorum plebem in suum corpus ex parte convertit, in cibum locustas accepit. Ipsos namque locustæ significant, subitos saltus dantes, sed protinus ad terram cadentes. Saltus enim dabant cum præcepta Domini se implere promitterent; sed citius ad terram cadebant, cum per prava opera hæc se au-dime denegarent. Videamus in eis quasi quemdam minus, et faciemus et audiemus (Exod. xxiv, 3). Videarmis autem quomodo citius ad terram ruunt : Utinam mortui essemus in Ægypto, et non in hec vasta solitudine! Ulinam pereamus et non inducat vos Dom nus in terram islam (Num. xiv, 3). Locusta ergo erant, quia habebant salum per vocem, et casum per actionem.

CAP. II.—Etdabat fructum ascendentem (Marc. 14, 8).
(In expositione Ezech. lib. u, hom. 5, a. 12.) Ideireo senarium numerum dicimus esse perfectum, quia sexto die perfecit Deus omnia opera sua. Quoniam vero peccatori homini legem dedit, que in decem præceptis scripta est, et sex decies ducta in sexagenarium surgit, recte per sexaginta cubitos, bonorum operum perfectio designatur. Quod aperte

etiam Dominus in Evangelio designat, qui cum para- A bolam seminantis exponeret, dixit : Aliud cecidit in terram bonam; et dabat fructum ascendentem, et crescentem : et afferebat unum triginta, unum sexaginta, et unum centum (Marc. 1v, 8). Fructus etenim terræbonæ triginta affert, cum mens perfectionem fidei, quæ est in Trinitate conceperit. Sexaginta affert, cum bonæ vitæ opera perfecta protulerit. Centum vero, cum ad æternæ vitæ contemplationem profecerit. Sinistra enim nostra est vita præsens, dextra vero est vita ventura: et recte per centenarium numerum æternæ vitæ contemplatio designatur, quia cum post triginta ac sexakinta ad centesimum numerum computando pervenimus, idem centenarius numerus in dextram transit. Fides atque operatio adhuc in sinistra est, quia hic adhuc positi, et credimus quod non videmus, et operamur ut videamus : cum vero jam se animus in coutemplatione æternæ vitæ suspenderit, quasi ad dextram manum computus pervenit.

CAP. III. - Sic est regnum Dei quemadmodum (Marc. IV, 26).

(In Ezech. l. 11, hom. 3, n. 3 et seq.). Si quidam gradus in cordis ascensione non essent, Psalmista non diceret : Ambulabunt de virtute in virtutem (Psal. LXXXIII, 8). (Num. 4). Nec mirum si de virtute in virtutem gradus sunt, quando ipsa unaquæque virtus, quasi quibusdam gradibus augetur; etsic per incrementa meritorum ad summa perducitur. Alia namque sunt virtutis exordia, alind provectus, alind perfectio. Si enim et ipsa fides ad perfectionem suam non quibusdam gradibus duceretur, sancti Apostoli minime dixissent: Auge nobis fidem (Luc. xvn, 5). Et quidam venit ad Dominum, qui curari volnit filium suum; sed requisitus an crederet, respondit: Credo, Domine, adjuva incredulita-tem meam (Marc. 1x, 24). Pensate quod di itur: si credebat, cur incredulitatem dicebat? Si vero incredulitatem se habere noverat, quomodo credebat? Sed quia per occultam inspirationem gratiæ meritorum suorum gradibus fides crescit, uno eodemque tempore, is qui necdum perfecte crediderat, simul et cre-debat et incredulus erat. (Num. 5). Hos nimirum gradus Dominus sub messis nomine describit, dicens: Sic est regnum Dei, quemadmodum si jaciat homo semen in terram, et dormiat, et exurgat nocte ac die; et semen germinet et crescat, dum nescit il e. Ultro enim terra fructificat primum herbam, deinde spicam, deinde plenum frumentum in spica. Et cum se produxerit fructus, statim mittit falcem, quoniam adest tempus messis (Marc. 1v, 26 seq.). Semen homo jactat in terra, cum cordi suo bonam intentionem inserit. Et postanam semen jactaverit, dormit, quia in spe boni operis quiescit. Nocte vero exsurgit ac die, quia inter adversa et prospera proficit. Et semen germinat et crescit, dum ille nescit; quia et cum adhuc metiri incrementa sua non valet, semel concepta virtus ad provectum ducitor, et ultro terra fructificat, quia præveniente se gratia mens hominis spontanea ad fructum boni operis surgit. Sed hæc cadem terra mentum producit in spica. Herbam quippe producere, est inchoationis bonæ adhuc teneritudinem habere : ad spicam vero herba pervenit, cum se virtas animo concepta ad provectum boni operis pertrahit. Plenum vero frumentum in spica fructificat, quando jam in tantum virtus proficit, ut case ru-busti et perfecti operis possit. At cum se pro laxerit fructus, statim mittit falcem, quontam adest tem-pus messis. Omnipoteus enim Deus producto fructu falcem mittit, et messem suam desecat : quia cum unumquemque ad opera perfecta perduxerit, ejus temporalem vitam per emissam sententiam incidit, ut granum suum ad cœlestia horrea perducat. Cum igitur desideria bona concipinus, semen in terra mittimus. Cum vero operari recta incipinus, herba sumus. Cum vero ad profectum boni operis crescimus, ad spicam pervenimus. Cumque in ejusdem operationis perfectione solidamur, jam plenum fru-

mentum in spica proferimus. (Num. 6). Herba etenim Peirus fuerat, qui passionis tempore per amorem Domini sequens, hunc confiteri ante ancilte vocem timehat (Luc. xxm). Erat enim iam viriditas in mente. quia credebat omnium Redemptorem, sed valde adhuc Sexibilis pede conculcabatur timoris. Jam spica surrexerat, quande eum quem moriturum consteri timuerat, nuntiante angelo in Galilæa viventem videbat. Sed tunc plonum granum in spica pervenerat, quando veniente desuper spiritu et suam mentem illius amore roborante, ita solidatus est, ut vires persequentium exsus despiceret, et redemptorem suum libere inter fingella prædicaret.

CAP. IV. - Vade in domum tuum ad tuos (Marc. v. 19).

(In exposit. beati Job, I. xvi, n. 76.) Domorum nomine conscientize designantur, in quibus habitamus, cum tractando quid agimus. Unde cuidam sanato dicitur: Vade in domum tuam ad tuos, et annuntia illis quanta tibi Dominus secerit (Marc. v, 19). La est, peccati jam vitio securus ad conscientiam revertere, et in vocem prædicationis excitare.

CAP. V. - Tolle grabatum tuam (Marc. 11. 11).

(In exposit. Ezech. l. 1, hom. 12, n. 11.) Cuidam sanato Veritas per semetipsam dicht: Tolle grabaum, et vade in domum tuam (Marc. 11, 9). Per grabatum quippe in quo carnis est requies, ipsa caro signatur; per domum vero, conscientia figuratur. Et quia cum mente mortai in vitiis jacemus, in carnis delectatione quiescimus, infirmi portamur in lecto. Cum vere sanati fuerimus mente, ut jam pulsantibus carnis vitiis resistamus, necesse est ut et tentationum contumelias de nostra carne toleremes. Ægroto itaque ad salutem reducto præcipitur : Tolle grabatum tuum, id est, porta lecrum in quo portatus es; quia necesse est ut sanatus quisque portet contumelias carnis in qua prius jacebat ægrotus. Quid est ergo dicere: Tolle grabatum tuum, et vade in domum tuam; nisi porta tentationes carnis in quibus hactenus jacuisti, ac revertere ad conscientiam tuam, ut videas qua fecisti.

CAP. VI. - Et discubuerunt in parles per centenat (Marc. VI, 40).

(In exposit. B. Job, lib. xvi, hom. 10, num. 68.) Evangelio Dominus convivantium famulorum (Mare. vi) etiam per lucorum distinctionem concordiam designavit, cum satisturus de quinque panibus populum, quinquagenos per turbas, vel centenos discumbere præcepit : ut videlicet turba fidelium eseam suam, et locis dijuneta, et moribus conjuncta perciperet. Jubilei quippe requies quinquagenarii numeri mysterio continetur. Quinquagenarius bis ducitur, ut ad centenarium perducatur. Quia ergo prius a malo quiescitur opere, ut post anima plenius quiescat in cogitatione, alii quinquageni, afii autem centeni describuntur : quoniam sunt nonnulli qui fructum boni operis surgit. Sed hac eadem terra primum herbam, deinde spicam, deinde plenum fru-primum producit in spica. Herbam quippe product requiem mentis.

CAP. VII. - Adducunt et surdum et muium (Marc. vn , 32).

(In exposit. Ezech. lib. 1, hom. 10, num. 20.) Vigilanter intuendum est quod voce Domini ad prophetam dieiter : ut prius sermones ejus audiat, et postmodum loquatur : audimus enim verba Dei si facimus; et tunc ea proximis recte loquimur, cum prius ipsi secerimus. Quod bene Marcus Evangelista confirmat, cum factum Domini miraculum narrat, dicens: Adducunt ei surdum et mutum, et deprecabantur ut imponat illi manum (Marc. vu., 32). Cujus ordinem curationis insinuat, subdens: Misit digites suos in auriculas, expuensque let git linguam ejus; et suspiciens in colum ingenuit; et ait illi : Ephphela; quod est adaperire ; et statim apertæ sunt aures ejus, et solutum est vinculum linguæ ejus et loquebatur recte

Quid est enim quod Creator omnium Deus, cum sur- A Cap. IX. — Credo. Domine, adjuva incredutitatem dum et mutum sanare voluisset, in aures illius suos (Marc. 1x, 23). digitos misit, ex expuens, linguam ejus tetigit? Quid per digitos Redemptoris, nisi dona Spiritus sancti? Unde cum alio in loco ejecisset dæmonium, dicit: Si in digito Dei ejicio dæmonia, profecto perventi in vos regnum Dei (Luc. x1, 20). Qua de ro per Evangelistam alium dixisse describitur : Si ego in spiritu Dei ejicio dæmones, igitur pervenit in vos regnum Dei (Matth. x11, 28). Ex quo utique loco colligitur quia digitus Dei spiritus vocatur : digitos ergo in auriculas mittere, est per dona sancti Spiritus mentem shrdi ad obediendum aperire. Quid est vero quod expuens, linguam ejus tetigit? Saliva nobis est ex ore Redemptoris, accepta sapientia in eloquio divino; saliva quippe ex capite definit in ore : ea ergo sapientia quæ ipse est, dum lingua nostra tangitur, mox ad prædicationis verba formatur. Qui suspiciens in cœlum, ingemuit : non quod ipse necessarium gemitum haberet, qui dabat quod postulahat; sed nos ad eum gemere qui cœlo præsidet docuit : ut et aures nostræ per dona sancti Spiritus aperiri, et lingua per salivam oris, id est per scientiam divinæ locutionis solvi debeat ad verba prædicationis. Cui mox Ephpheta, id est adaperire dicitur, et statim apertæ sunt aures eius et solutum est vinculum lingum eius. Qua in re notandum est, quia propter clausas aures dictum est, adaperire. Sed cui aures cordis ad obediendum apertæ fuerint, ex subsequenti procul dubio etiam linguæ ejus vinculum solvitur : ut bona quæ ipse fecerit, etiam facienda aliis loquatur; ubi et bene additur, et loquebatur recte. Ille enim recte loquitur, qui prius obediendo secerit, que loquendo admonet esse facienda.

CAP. VIII. - Misereor super turbam (Marc. VIII, 2).

(In exposit. Ezech. lib. II, hom. 9, num. 22.) Dum sessi aque jejuni ad Dominum populi convenissent, discipulis Dominus dixit: Misereor super turbam, quia ecce jam triduo sustinet me, nec habent quod C manducent. Et si dimisero eos jejunos in domum suam, deficient in via; guidam enim ex eis de longe venerunt (Marc. VIII, 2, 3). Turba triduo Dominum sustinet, quando multitudo firelium peccata quæ perpetravit per pœnitentiam declinans, ad Drum se in opere, in locutione, atque in cogitatione convertit. Quos dimittere jejunos in domum suam Dominus non vult, ne deficiant in via : quia videlicet conversi peccatores in præsentis vitæ via deficiunt, si in sua conscientia sine doctrinæ sanctæ pabulo dimittantur : ne ergo lassentur in ejus peregrinationis itinere, pascendi sunt sacra admonitione. Valde autem pensanda est pia sententia quæ processit ex ore Veritatis, qua dicitur : Quidam enim ex eis de longe venerunt. Est enim qui nihil peccati carnalis expertus, ad omni-potentis Dei servitium festinavit. Iste de longinquo non venit, quia per incorruptionem et innocentiam proximus suit. Alius nulla impudicitia, nuttis sagittis rat, quam prius excitaverat, quando hoc quietus inquinatus, solum autem conjugium expertus ad minosterium spiritale conversus est. Neque enim iste

CAP. XII. — Habete in vobis sal (Marc. 1x. 43). venit de longinquo, quia usus conjunctione concessa, per illicita non erravit. Alii vero post carnis flagitia, alii post falsa testimonia, alii post facta furta, alii post illatas violentias, alii post perpetrata homicidia ad pœnitentiam redeunt; atque ad omnipotentis Dei servitium convertuntur. Hi videlicet ad Dominum de longinquo veniunt. Quanto etenim quisque plus in pravo opere erravit, tanto ab omnipotente Domino longius recessit. Nam et prodigus filius qui patrem deseruit, abiit in regionem longinquam, in qua por-cos pavit, quia vitia nutrivit. Dentur ergo alimenta eis etiam qui de longinquo veniunt, quia conversis peccatoribus doctrinæ sanctæ cibr præbendi sunt, ut in Deum vires reparent, quas in flagitiis amiserunt : quia sæpe a doctoribus tanto necesse est ut largioribus eibis doctrinæ satientur, quanto fessi majoribus vitiis venerunt,

(In exposit, heati Job, lib, xxII, num. 49.) Fides quæ ad bona alia perfecte capessenda nos imbuit. plerumque in exordiis suis et nutat et solida est. Et jam certissime habetur, et tamen de ejus fiducia adhuc sub dubitatione trepidatur : pars namque ejus prius accipitur, ut in nobis postmodum perfecte compleatur. Si enim certo gradu in mente credentis non proficeret, requisitus in Evangelio Pater sanandi pueri non dixisset: Credo, Domine, adjuva incredu-litatem meam (Marc. 1x, 23). Adhuc ergo ascendebat ad fidem, quam jam perceperat, qui uno codemque tempore clamabat, et jam se credere, et adhuc ex incredulitate dubitare. Hinc est etiam quod Redemptori nostro a discipulis dicitur : Auge nobis fidem (Luc. v, 17) : ut que jam accepta per initium fuerat, quasi per augmenta graduum ad perfectionem veniret.

B CAP. X. - Et clamans, et multum discerpens (Marc. IX . 25).

(In exposit. B. Job, lib. x, num. 50.) Qui enim ab hujus mundi appetitu moriuntur, terrenis profecto mentibus omnimodo extincti æstimantur. Quod bene nostri miraculum Redemptoris signat, cum ab immundo spiritu hominem liberat. De quo nimirma scriptum est : Clamans et multum discerpens eun, exiit ab eo; et factus est sicut mortuus, ita ut multi dicerent, quia mortuus est. Jesus autem tenens manun ejus, elevavit eum et surrexit (Marc. 1x, 25). Velut mortuus quippe ostenditur, qui a maligni spiritus potestate liberatur; quia quisquis jam terrena desideria subjicit, vitam in se carnalis conversationis extinguit; et mundo mortuus apparet, quia possessore pravo, qui per immunda desideria se agitabat, caret: quem multi mortui dicunt, quia qui spiritaliter vivere nesciunt, eum qui carnalia bona non sequitur exstinctum funditus arbitrantur.

CAP. XI. - Idem ac supra.

(In exposit. Ezech. lib. 1, hom. 12, num. 24. Mox ut animus amare cœlestia cœperit, mox ut ad visionem pacis intimæ tota se intentione collegerit, antiques ille adversarius qui de cœlo lapsus est, invidet, et insidiari amplius incipit, acriores quam consueverat tentationes admovet; ita ut plerumque sic resistentem animam tentet, sicut ante nunquam tentaverat, quando possidebat. Unde scriptum est: Fili, accedens ad servitutem Dei sta in justitia et timore, et præpara animam tuam ad tentationem (Ecc. 11, 1). Unde et dæmoniacus qui a Domino sanatur, ab exeunte dæmone decerpitur, sicut scriptum est: Et clamans, et multum disc rpens eum, exiit ab es (Marc. 1x, 25). Quid est enim quod obsessum hominem antiquus hostis quem possessum non discerpserat, deserendo discerpsit, nisi quod plerumque, dun de corde expellitur, acriores in eo tentationes gene-

CAP. XII. - Habete in vobis sal (Marc. 1x, 43).

(In exposit. Ezech. lib. 1, hom. 8, num. 8.) Sunt nonnulli qui dum plus sapere quam necesse est, str-dent, a proximorum pace resiliunt, dum eos velst hebetes, stultosque contemnunt. Unde per se Verius admonet, dicens: Habete in vobis sal; et pacem he-bete inter vos (Marc. 1x. 43). Ut quisquis habere sal sapientize studet, curet necesse est quatenus a pace concordize nunquam recedat.

CAP. XIII. — Idem ac supra.

(Reg. pastoral. tert. part., admonit. 23.) Sape vero dum quosdam major scientia erigit, a caterorum societate disjungit; et quasi quo plus sapiunt, en a concordize virtute desipiscunt. Hi itaque audiant quod per semetipsam Verilas dicat : Habete in robis sal, et pacem habete inter vos (Marc. 1x, 43). Sal quippe sine pace non virtutis est donum, sed damas1057

eo concordiam deserens deterius delinquit. Et idcirco inexcusabiliter merebitur supplicium, quia prudenter, si voluisset, potuit vitare peccatum. Qui-bus recte quoque per Jacobum dicitur: Quod si zelum animarum habetis, et contentiones in cordibus vestris, nolite gloriari et mendaces esse adversus Veritatem.

tionis argumentum. Quo enim quisque melius sapit, A Non est ista sapientia desursum descendens, sed terrena, animalis, diabolica : quæ autem desursum est sapientia, primum quidem pudica est, deinde pacifica (Jac. 111, 14 sqq.). Pudica videlicet, quia caste intelligit; pacifica autem, quia per elationem, se minime a proximorum societate disjungit.

LIBER TERTIUS.

De Testimoniis in Evangelium secundum Lucam.

CAPUT PRIMUM. — Erant autem ambo justi ante Deum (Luc. 1, 6).

(In expositione B. Job, lib. xxxv, num. 10). Caute nimis in laude justorum conjugum dictum est: Erant ambo justi ante Deum (Luc. 1, 6). Non enim secura laus est, justos ante homines apparere. Sæpe enim humana sententia velut in Deo magnum quempiam approbat, sed hune omnipotens Deus, qui quasi ex se approbatur; ignorat. Hine est enim quod Psalmista vigilanter exorat, dicens: Dirige in conspectu tuo viam meam (Psal. v, 9). Nimirum quia plerumque in conspectu hominum recta via creditur, etiam quæ veritatis itinere depravatur.

CAP. II. - Et ipse præcedet ante illum (Luc. 1, 17).

(Homil. 7, in Evang., num. 1): Ad Zachariam namque de Joanne angelus dicit: Ipse præcedet ante illum in spiritu et virtute Eliæ (Luc. 1, 17). Qui idcirco venturus in spiritu et virtute Eliæ dicitur, quia sicut Elias secundum Domini adventum præveniet. ita Joannes prævenit primum : sicut ille præcursor venturus est judicis, ita iste præcursor factus est Redemptoris. Joannes igitur in spiritu Elias erat, in persona Elias non erat.

CAP. III. — Missus est angelus Gabriel a Deo (Luc. C. 1, 36).

(Homil. 34, in Evang., num. 9.) Ad Mariam quoque Gabriel mittitur, qui Dei fortitudo nominatur : illum quippe nuntiare veniebat, qui ad debellandas aerias potestates humilis apparere dignatus est, de quo per Psalmistam dicitur: Tollite portas, principes, vestras, et elevamini, portæ eternales, et introibit Rex gloriæ. Quis est iste Rex gloriæ? Domi-nus sortis et potens, Dominus potens in prælio. Et rursum: Dominus virtutum iste est Rex gloriæ (Psal. xxiii, 7). Per Dei enim fortitudinem nuntiandus est, qui vi tutum Dominus et potens in prælio contra potestates aerias ad bella veniebat.

CAP. IV. - Et virtus Altissimi obumbrabit tibi (Luc. 1, 35).

(In exposit. B. Job, lib, xvIII, num. 52, 53). Justorum mentes a prurigine et ardore vitiorum ad cogitationum temperiem tranquillitatemque perveniunt, dum jam terrena non appetunt, dum flammas D carnis desideriis coelestibus exstinguunt (Num. 33.) Propter hoc quoque mentis refrigerium cœlitus datum Mariæ dicitur : Virtus Altissimi obumbrabit tibi (Luc. 1, 33). Quamvis hac in re per obumbrationis vocabulum, incarnandi Dei utraque potuit natura signari. Umbra enim a lumine formatur et corpore. Dominus autem per divinitatem lumen est ; qui mediante anima , in ejus utero fieri dignatus est per humanitatem corpus. Quia ergo lumen incorporeum în ejus erat utero corporandum, ei quie incorporeum concepit ad corpus dicitur: Virtus Altissimi obumbrabit tibi. Id est, corpus in te humanitatis accipiet incorporeum lumen divinitatis.

CAP. V. - Idem ac supra.

(In exposit. B. Job, lib. xxxm, num. 51). Dominica incarnatio, servata veritate historiæ, obumbra-

tionis appellatione signatur, sicut angelicus sermo testatur, qui ad Mariam dicit : Virtus Altissimi obumbrabit tibi (Luc. 1, 35). Quia enim umbra non aliter exprimitur, nisi per lumen et corpus, virtus ei Altissimi obumbravit, quia in ejus utero lux incorporea corpus sumpsit, ex qua videlicet obumbratione B in se refrigerium mentis accepit.

CAP. VI. — Illuminare his qui in tenebris et in umbra mortis sedent (Luc. 1, 79).

(In expos. B. Job, lib. Iv, num. 30.) Sicut more hoc quod interficit, agit ut non sit in vita; ita oblivio hoc quod interficit, agit ut non sit in memoria. Unde recte, quia Joannes Hebræorum populo eum quem obliti suerant Deum prædicare veniebat, per Zachariam dicitur: Illuminare his qui in tenebris et in umbra mortis sedent (Luc. 1, 79). In umbra enim mortis sedere. est a divini amoris notitia in oblivione lassescere.

CAP. VII. Ad dirigendos pedes nostros in viam pacis (Luc. 1, 19).

(Homil. 33 in Evang., num. 4.) Per Zachariam dicitur: Ad dirigendos pedes nostros in viam pacis (Ibid.). Tune enim gressus nostros in viam pacis dirigimus, quando per illud actionum iter pergimus. in quo ab actoris nostri gratia non discordemus.

CAP. VIII .- Et reclinavit eum in præsepio (Luc. 11, 7).

(In exposit. B. Job, lib. vn, num. 7.) Quia enim per prophetam dicitur: Omnis caro senum (Isa. xL, 6), universitatis Conditor ex nostra substantia carnem sumens, fenum fieri voluit, ne nostra in perpetuum caro fenum remaneret. Unde et natus in præsepe ponitur, ut videlicet signaretur, quia sancta animalia quæ jejuna diu apud Legem inventa sunt, incarnationis ejus seno satiantur. Præsepe enim natus implevit, qui cibum semetipsum mentibus mortalium præbuit, dicens: Qui comedit carnem meam, et bibit meum sanguinem, in me manet, et ego in eo (Joan. VI, 57).

CAP. IX. - Idem ac supra.

(In exposit. B. Job, lib. xxxi, num, 3). Natus Dominus a pastoribus in præsepi reperitur, quia ejus incarnatio que nos reficit, prophetarum scriptura cognoscitur.

CAP. X. — Et in terra pax hominibus bonæ voluntatis (Luc. 11, 14).

(In exposit. B. Job, lib. xxvII, num. 28, 29.) Quid enim difficilius quam hominem in terra editum , terrena et fragilia membra gestantem, cœlorum alta conscendere, supernorum spirituum arcana pene-trare? Sed eorumdem spirituum ad nos Conditor venit, seque homisem etiam sub ipsis exhibuit, sicut de illo Patri per prophètam dicitur : Minuisti eum paulo minus ab angelis (Psal. viii, 6). Et quia inter nes et cosdem spiritus discordantis vitæ scandalum reperit, mira potentia, mirabiliori etiam pietate, summa creans, ima suscipiens, ima cum summis junxit. Hinc est enim quod eodem rege nato, angelorum chori in ejus annuntiatione prodeunt, hymnum dicunt, et devicta pravæ vitæ discordia, hos quos dudum despexerant cives agnoscunt, consono

ore prædicantes: Gloria in excelsis Deo, et in terra A ceret pusillum: et ita sedens prædicabat turbis (Luc. pax hominibus bonæ voluntatis (Luc. 11, 14). Ac si v, 3). Per navem Petri quid aliud quam commissa aperte dicant : Quas a nobis malitia disjunxerat, jam nunc in terra nata bouitas jungat. Hinc est quod ante incarnationem ejus in Testamento Veteri adorasse homo angelum legitur, nec tamén adorare prohibetur, sed post Mediatoris adventum, cum se Joannes adorafido angelo prostravisset, audivit: Vide ne feceris; conservus tuus sum, et fratrum tuorum (Apoc. xix, 10 et 22). Quid est enim hoc quod prius æquanimiter se concedebant adorari. post ab homine angeli recusant; nisi quod pries hominem carnalibus corruptionibus deditum, nec ab eisdem carnalibus corruptionibus redemptum, quo abjectiorem noverant, justius contemnebant. Post-modum vero humanam naturam eo jam substratam habere non poterant, que hane in auctore sue etiam super semetipses ductant videbant. Neque enim debet in membris jam subjecta despici, que in ipso membrorum capite meruit prælata venerari.

CAP. XI. - Idem ac supra.

(In exposit. Ezechiel. lib. II, hom. 7, n. 5.) Omnis enim torpor teporis angustia est, omnis vero benignitas charitatis magna latitudo. Nam et si res desint, que fortasse indigenti proximo præbeanter, ampla est substantia voluntatis bonæ, que sufficit ad regui retributionem, sicut scriptum est : In terra pas hominibus bones voluntatis (Luc. 11, 14).

CAP. XII. - Facta est autem cum angelo multitudo militiæ cælestis (Luc. # , 15).

(In exposit. B. Job , lib, xvn , num. 18.) Angelices vere spiritus recte Dei milites dicimus, quia decertare cos contra potestates acre as non ignoramus. Quæ tamen certamina nou labore, sed imperio peragunt, quia quod agendum contra immundos spiritus appetunt, ex adjutorio cuncta regentis possunt. De hac namque militia nascente rege nostro scriptum est, Subito facta est cum angelo multitudo miticia cælestis (Luc. 11, 13).

CAP. XIII. - Invenerunt Jesum in templo sedentem

(Luc. 11, 46). (In Esechiel , lib. 1, hemil. 2, num. 5.) Juxta rationis usum, doctrina sermo non suppetit, nisi in ætate perfecta. Unde et ipse Dominus anno duodecimo ætatis suæ in medio doctorum sedens, non docens, sed interrogans, voluit inveniri; ut enim non auderent in infirma æ:ate prædicare, ille an-no duodecimo ætatis suæ interrogare homines est dignatus in terra, qui per divinitatem suam sem-per angelos docet in cœlo. Quia enim ipse est Deus sapientia : de ipso etiam angeli videndo bibunt hoc quod beatitudine æterna satiantur.

CAP. XIV .- Et ipse Jesus erat incipions (Luc. HI, 23.) (Regul. pastoral. part. III, admonit. 26.) Redemptor noster cum in cuells sit Conditor, et ostensionis me potentia semper doctor angelorum , ante tricenmale tempus in terra magister Meri noluit honsinum, at videlicet præcipitatis jugum saluberrimi timore D infunderet, cum ipse etiam qui labi non posset, persecte vitæ gratiam nonnisi persecta ætate prædica-ret. Scriptum quippe est: Cum sactus esset annorum duodecim, remansit puer Jesus in Jerusalem (Luc. H, 42). De que a parcatibus requisite paulo post subditur: Invenerunt illum in templo sedentem in medie doctorum, andientem illos, et interrogantem (Ibid.). Vigilanti itaque consideratione pen andum est, qued cum Jesus annorum duodecim dicitur, in medici dectorum sedens, non docens, sed interrogans invenitur. Que exemple sollicet estenditur, ne infirmas decere quis audeat, si libe puer deceri interrogando voluit, qui per divinitatis potentiam verbum scientine ipsis suis dectoribus mini-travit.

CAP. XV. - Ascendens autem in unam navim (Luc. , 3.)

(in exposit. B. Job , lib. xvii , num. 57.) Ascendit Jesus in naviculam Petri; et rogavit us a terra redu-

Petro Ecclesia designatur, de qua ut Dominus turbis confinentibus prædicet, cum a terra paululum reduci jubes ? Quam nec in altern duci, et tamen a terra præcepit removeri : profecto significans prædicatores suos rudibus debere populis, nec alta nimis de cœlestibus, nec tamen terrena prædicare.

CAP. XVI. - Et erat pernoctans in oratione (Luc. vı , 12).

(Regul. nastoral. sec. part., cap. 5.) Ipsa Veritas per susceptionem nobis nostræ humanitatis ostensa. monte orationi inhæret, miracula in urbibus exercet. Imitationis videlicet viani bonis rectoribus sternens, ut et ai jam summa contemplando appetunt, necessitatibus tamen infirmantium compat endo misceantur, quia tunc ad alta charitas mirabiliter surgit, cum ad viam proximorem se misericorditer attrahit. Et que benigne descendit ad infima, valen-B ter recurrit ad summa.

CAP. XVII. - Non cessarit osculari pedes mess (Luc. vn, 45).

(In expositione Cantic., cap. 1, num. 5.) Compunctio quæ per charitatem fit, quæ ex desiderio accenditur, quasi quoddam osculum est; toties enim anima osculatur Deum, quoties in autore ejins com-pungitur. Sunt enim multi qui jam quidem Deum metuunt, jam bonam operationem recipiunt; sed necdum osculantur, quia amore ejus minime compun-guntur; quod bene in convivio Pharissei aignatum est, qui cum Dominum recepisset, cum osculanti mulieri peles ejus in corde suo derogaret, audivit: Intrani in domum tuam, osculum mihi non dedisti; hec anten ex quo ingressa est, non cessavit osculari pedes mess (Luo. vu, 14). Omnis qui jam eleemosynas facit, qui jam bonis operibus studet, quasi Christum in convivium recipit, Christum pascit; quia eum in membris suis sustentare non desinit. Sed si nondum per amorem compungitur, adhuc ejus vestigia non osculatur. Presponitur ergo pastori mutier que caculatur, quia præponitur cuique exteriora aua danti, is qui interno mentis ardore, in desiderio Domini compungitur. Bene autem dictum est : Non cessavit esculari pedes mees. Non enim sufficit in amorem Dei semel compungi et quiescere, sed et compunctio esse debet et crebrescere. Unde mulier ex eo laudatur, quia osculari non destitit, id est compungi minime cessavit. Unde et per Prophetam dicitur: Constituite diem solemnem in confrequentationibus usque ad cornu attaris (Psal. cxvu, 27). Dies solemnis est Domino componctio corais nostri; sed tunc in confrequentatione dies solemnis con-tituitur, cum in lacrymas pro amore assidue mens movetur. Cui velut si diceremus: quandiu ista acturi sumus, quandiu tribulatione affiigimur, illico terminum queu que Mari debest subjunxit, dicens: Usque ad cornu altaris. Cornu quippe a taris est exaltatio sacrificit interioris; quia tandiu necese est ut quisque se affligat, quousque ad superni sa-crificii altitudinem, id est ad gaudia pertingat; ubi cum venerimus, jam nulla necessitas est ut solemnem diem Domino de nostra lamentatione ficiamus.

CAP. XVIII. - Redi in domum tuam et narra (Luc. **w., 39**).

(In exposit. B. Job, lib. xvi, num. \$5.) Electus duisque nisi Dominum agnovisset, ut:que non amaret, sed aliud est cognoscere per fléem, atque aliud per speciem. Aliud est invenire per credulitatem, aliud per contemplationem; ex qua re agisur ut electi om nes eum quem fide cogneverent, seres quaque per speciem anhelent; cujus amore flagrantes, ses went; quia e us dulcetinis varilatem un ip-a sue fidei cer-titudine degust int. Qued bene ille in Gerasemorum regione sanatus a demonibus designat, qui vuit abire cum Jesu, sed ci a m gistro salutis dicitur : Redi in domum tuam, et narra quanta secit Deus tibi (Luc. VIII, 59). Amenti cirim adduc dilatio imponisur, u: 4661

ex dilati amoris desiderio, moritum retributionis au- A ctionis vomerem ad proferendos fructus terram corgeatur. Fit ergo nobis omnipotens Deus dulcis in mi- dis sui aperire; sed retro nost aspicit, qui nost axerraculis, et tamen in sua celsitudine menet occultus; ut et quiddam monstrando de se, occulta nos inspiratione in suo amore succendat; et tamen abscondendo majestatis sum gloriam, amoris sui vim per æstum desiderii augeat.

Cap. XIX. — Turbes to comprisent et affigunt (Luc. vall. 45).

(in emposit. B. Job, lib. xx, num. 45.) Nonnetti in sancta Ecclesia fidem quam so tenere asserunt, prement potius quam venerantur; dum sua magis illius nomine, quam ejus adipisci luera concupiscunt. Electi autem dum servare fidei meritum rectis operibus carant, ad anctoris notitiam, etiam inter reproborom carant, ad anctoris notitiam, etiam inter reproborom tamultus apprepinquant. Qued in Evangelia mulicre aangeinis flaxu laborante signatum est; de qua cum Dominus dicoret: Quis me tetigit? Petrus ratiocimando respondit: Turbæ te comprimunt et affligunt; et dicis: Quis me tetigit? illico adjunxit: Tetigit me B alignis: nam et ego sensi virtutem de me exisse (Luc. vnr, 45). Multi ergo Dominum comprimunt, et una tangit; quia carnales quique in Ecclesia eum premunt a quo longe sun!. Sed audire causas vera rationis meruit, cum ei Dominus dixit : Tetigit me aliquis; nam ego novi virtutem de me exisse. Ecce turbes premebant Dominum; sed tamen sola tetigit que ad illum humiliter venit; quia nimirum multi etiam ia sancta Ecclesia reprobi, veritatem cognoscendo pre-munt, quam bene vivendo tangere negliguat; premunt et longe sunt, quia divinam notitiam professiozibus sequuntur, moribus fugiunt; premunt, izquaza, sed longe sunt, quiz eidem fidei quaza loquendo adstruint, agendo contradicunt.

CAP. XX .- Tetigit me atiquis (Lac. vm, 46).

(In exposit. B. Job, lib. 111, num. 36, 37.) Premente turba, una Redemptorem nostrum mulier tetigit. Unde et eidem Redemptor noster protinus dicit: Quis me tetigit; cui cum discipuli responderent: C Turbæ te comprimunt et affigunt, et dicis: Quis me tetigit? illico adjunxit: Tetigit me aliquis: nam et ego sensi virtutem de me exisse (Luc. vin, 45). Multi ergo Dominum comprimunt, et una tangit; quia carnales quique in Ecclesia eum premunt a quo longe sunt. Et soli tangunt qui ei veraciter humiles adjunguntur. Turba igitur premit, quia multitudo carnalium quo intus admittitur, gravius toleratur. Premit et non tangit, quia et importuna est per præsentiam, et absens per vitam; nonnunquam enim pravis nos sermonibus, nonnunquam vero solis perversis moribus insequentur. Suadent namque aliquando que tenent; aliquando vero etsi non suadeant, præbere tamen iniquitatis exempla non cessant. Qui igitur ad mala nos verbis vel exemplis illiciunt, profecto persecutores nostri sunt, a quibus tentationum certamina sumimus, que saltem in corde vincamus.

CAP. XXI. - Sine ut mortui sepeliant mortuos suos;

in autem vade, annuntia regnum Dei (Luc. 1x, 60). (In exposit. B. Job, lib. xix, num. 42.) Sciendum est quia aliquando in action bus nostris minora præsermittenda sunt pro utilitate majorum; nam quis ignoret esse boni operis meritum, mortuum sepelire! et tamen cuidam qui ad sepeliendum patrem se dimitti poposcerat, dictum est : Sine ut moriui sepeliant mortuos suos: Tu autem vade, et annuntia regnum Dei (Lec. 1x, 60). Postponendum namque est obsequium hujus ministerii, officio prædicationis; quia illo carne mortuos in terra conderet, isto autem anima mortuos ad vitam resuscitaret.

CAP. XXII. - Nemo mittens manum suam in aratrum (Luc. 1x, 62).

(In exposit. Ezech. hom. nr., n. 16.) Veritas dicit: Nemo mittens manum suam in aratrum, et aspiciens retro, aptus est regno Dei (Luc. 1x, 62). Manum quippe in aratrum mittere, est quasi per quemdam compundis sui aperire; sed vetro post aspicit, qui post exer-dia beni eperis ad mala revertitur que reliquit;

CAP. XXIII. — Gaudete autem quod nomina vestra scripta sunt in costis (Luc. x. 20).

(In exposit. Ezech. lib. n, hom. 7, num. 17.) A privato gaudio Veritas ad commune discipulos revoeat, cum eos de prædicatione redeuntes, et de subjectione dæmonum fætantes admonet, dicens: Nolite gundere super hoe, sed petius gundete et exultate, quia nomina vestra soripta sunt in cube (Luc. x, 20). Non enim omnes electi demonin ejiciust, sed tarhen electorum emnium nomina cube tenentur adscripta. Admonentur ergo discipuli privatam lectitism deponere, communi autom et perpetua felicitate gaudere. Quisquis ituque in oo gaudet quod alter non habet, ek ipsa sua abundantin delerier factus, gaudium priin habet.

CAP. XXIV. - Infundens oleum et vinum (Luc. x, 54).

(Regul. pastoral. part. 11, cap. 6.) Inesse pectoribus debet, et juste consulens misericordia, et pie saviens disciplina. Hinc namque est quod docente Veritate (Luc. x, 33) per Samaritani studium semivivus in stabulum ducitur, et vinum atque oleum vulneribus adhibetur; ut per vinum scilicet mordeantur vulnera, per oleum foveantur. Necesse est quippe ut quisquis sanandis vulneribus præest, in vino morsum doloris adhibeat, in oleo mollitiem pietatis; quatenus per vinum mundentur putrida, per oleum sananda foveantur. Miscenda ergo est lenitas cum severitate, faciendum quoddam ex utroque temperamentum; ut neque multa esperitate exulcerentur subditi, neque nimin benignitate selvantur.

CAP. XXV. - Martha autem satagebat circa frequens ministerium (Luc. x, 40).

(In exposit. B. Job, lib. vi, num. 61.) Quia enim contemplativa vita minor quidem tempere, sed merito major est quam activa, sacris Evangelii verbis ostenditur (Luc. x), in quo duz mulieres diversa egiste referuntur. Maria quippe Redemptoris nostri verba audiens, ad pedes illius residebat. Martha autem corporalibus ministeriis insistebat. Cumque contra Mariæ otium Martha quereretur, audivit : Martha, Martha, sollicita es, et turbaris erga plurima: Porro unum est necessarium; Maria optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea (Ibid. 44, 42). Quid enim per Mariam quæ verba Domini residens audiebat, nisi contemplativa vita exprimitur? Quid per Martham exterioribus obsequiis occupatam, aisi activa signatur? Sed Marthæ cura non reprehenditur, Mariæ vero ctiam laudatur; quia magna sunt activæ vitæ merita. sed contemplativæ potiora. Unde nec auferri unquam Mariæ pars dicitur, quia activæ vitæ opera cum corpore transcunt, contemplativa autem gaudia mellus ex fine convalescent.

CAP. XXVI.— Idem ac supra.

(In exposit. Esech. part. 11, hom. 2, num. 9.) Bone has utracque vitas due ille mulieres signavorunt, Martha videlicet et Maria; quarum una sategebat circa frequens ministerium, alia vere sedestad pedes Jesu, et audicinat verba de ore ejes. Cumque erga sororem Martha quereretur qued se arijuvare negli-geret, respondit Dominus, dicens: Martha, eccupario et sategis circa multa: porre unum ast necessarium: Maria optimum partem elegit que non aufereiur ab ea (Luc. x, 40 sqq). Ecce pars Martha non reprehenditur, sed Mariæ laudatur. Neque enim bonam partem elegisse Mariam dicht, sed optimam; ut etiam pars Marthe indicaretur bona. Quare autem pars Marie sit optima, subinfertur, cum dicitur, que non aufero-tur ab ea. Activa etenim vita cum corpore deficit. Quis enim in Eterna patria panem esurienti porrigat, ubi nemo esurit? quis potum tribuat sitienti, u nomo sitit? quis mortuum sepeliat, ubi nemo moritur ? Cum præsenti ergo sæculo vita aufertur activa ; A operari debueruat : sed alıud est nescisse, aliud scir contemplativa autem hic incipitur, ut in cœlesti patria proficiat; quia amoris ignis qui hic ardere choat, cum ipsum quem amat viderit, in amore ipsius amplius ignescit; contemplativa vero vita minime aufertur, quia subtracta præsentis sæculi luce perfi-

CAP. XXVII. - Hominis cujusdam divitis uberes fructus ager attulit (Luc. xII. 16).

(In exposit B. Job, lib. xv, num. 26.) Perversa mens prius anhelat per avaritiam concupita congregare; et cum quasi quodam ventre avaritise multa congesserit, satiata arctatur; quia dum anxiatur qualiter acquisita custodiat, ipsa eam sua satictas angustat. Divitis enim cuiusdam uberes fructus ager attulerat; sed quia ubi cos tantos reponeret, non habebat, dixit: Quid faciam, quod non habeo quo congregem fructus meos? et dixit hoc faciam: Destruam horrea mea, et majora ædificabo (Luc. XII, 17). Qui ergo ex abundantia coangustatus dicebat, quid faciam, quasi B multo cibo pressus æstuabat. Pensemus quot votis appetiit ut überes fructus ager illius afferret. Ecce autem vota completa sunt, quia fructus uberes ager attulit : sed quia ad recondendum loca non sufficient, multiplicatus dives quid faciat ignorat. O angustia ex satietate nata! de ubertate agri angustatur animus avari, dicens namque : quid faciam, profecto indicat, quia votorum suorum affectibus pressus sub quodam rerum fasce laborabat.

CAP. XXVIII. - Stulle, hac nocte animam tuam repetunt a te | Luc. xII. 20 |.

(In exposit. B. Job, lib. xxv, num. 5.) Quamlibet sero de hac vita tollantur iniqui, subito et repente tolluntur. Quia enim finem suum cogitando pravidere nesciunt, subitum est quod ante cogitare non potuerunt. Subito dives ille stultus est, qui horrea quæ præparabat descruit, et inferni locum quem non prævi-debat invenit. Ad aliud exercebat animam per cogitationem, sed ad aliud emisit per septentiam. Aliud C dum viveret contemplatus est, aliud dum moreretur expertus. Reliquit enim diu tentata temporalia, et inopinata invenit æterna. Unde ei propter hanc igno-rantiam cæcitatis suæ bene per divinam sententiam dicitur: Hac nocte animam tuam repetunt a te (Luc. x, 40). In nocte quippe ablata est, quæ in obscuritate est cordis amissa, in nocte ablata est quæ considerationis lucem habere noluit, ut quod poterat pati prævideret. Unde bene discipulis sutura cogitantibus Paulus apostolus dicit: Vos autem fratres, non estis in tenebris, ut vos dies illa quasi sur comprehendat: emnes enim vos filis lucis estis, et filis diei: non sumus noctis atque tenebrarum [I Thess. v, 4]. Dies enim rævideret. Unde bene discipulis futura cogitantibus exitus tanquam fur in nocte comprehendit, quando stultorum animas futura non prævidentes ejicit.

CAP. XXIX. -– Sint lumbi vestri præcincti, et lucernæ

ardenies (Luc. xII, 35).
(In exposit. B. Job, lib. xxvIII, num. 12). Lumbos vero accingere, est vel in opere luxuriam, vel in co- p ritatione refrenare. Delectatio namque carnis in lumbis est. Unde et sanctis prædicatoribus dicitur : Sint lumbi vestri præcincti, et lucernæ ardentes (Luc. XII, 35). Per lumbos enim luxuris, per lucernas autem bonorum operum claritas designatur. Jubentur ergo lumbos accingere, et lucernas tenere. Ac si aperte audiant: Prius in vobismetipsis luxuriam restringite, et tunc de vobis, aliis bonorum operum exempla monstrate. CAP. XXX. — Qui autem non cognovit et fecit digna plagis (Luc. x11, 48).

(In exposit. B. Job, lib. xv, num. 51). Sunt nam-que nonnulli, qui ex eo quod Veritas dicitur: Serves qui non cognorit voluntatem Domini, et facit digna plagis, vapulabit paucis; et servus sciens voluntatem Domini sui, et non faciens juxta eam, vapulabit multis (Luc. XII, 47, 48), nolunt scire quid faciant; et quasi minus se vapulaturos existimant, si nesciant quod

non valet; qui autem ut nesciat aurem a voce verituis avertit, iste non nesciens sed contemptor at dicitur.

CAP. XXXI. - Idem ac supra.

(In exposit. B. Job. lib. xxv. num. 29). Sene nonnulli que facere despiciunt, etiam scire contempus; quia enim scriptum est: Servus nesciens voluntales Domini sui, et non faciens digna, plagis replais paucis. Et servus sciens voluntalem Domini sui, d faciens juxta eam, rapulabit multis (Luc. XII, 17); impunitatem poccandi existimant remedium nesciendi. Qui nimirum sola superbize caligies perbrescunt; atque ideo non discernunt, quia alied es nescisse, aliud scire noluisse: nescire enim incrantia est, scire noluisse superbia. Et tanto majs excusationem non possunt habere, qui acciat, quanto magis eis etiam nolentibus oppositar qual cognoscant.

CAP. XXXII. — Et servus qui cognovit vokululen Domini sui (Luc. XII, 48).

(Regul. pastoral. tert. part., admonit. 32). De occulta jam retributione judicii est quod quorundan mens, malum quod perpetrat, illuminatur ut videt; sed non constur ut vincat : ut que melius videt et deterius pereat; quia et intelligentiz lumen percipit, et actionis prayae tenebras non relinquit. Nan can acceptum in adjutorium scientiam negligus, hast contra se in testimonium vertunt; et de lumine itelligentize augent supplicia, quod profecto scoperant, ut possent delere peccata. Quorum simirun nequitia cum malum agit quod dijudicat, ventura jam judicium hic degustat; ut cum æternis supplicis servatur obnoxia, suo hic interim examine non si absoluta : tantoque illic graviora tormenta percipial, quanto hic malum non deserit, etiam quod ipsa condemuat. Hinc enim Veritas dicit : Serous qui cognoril voluntatem Domini sui, et non facil juzia rolunialen eius, vapulabit multis (Ibid.).

CAP. XXXIII. — Omni autem cui milium datum et., multum quæritur ab eo (Luc. 18, 48).

(in exposit. B. Job, lib. xxII, num. 8 et 9). Non est secura lætitia in divinis paginis, vel fortia vel multz cognoscere, sed cognita custodire. Nam qui bene intelligit, quid intelligendo debeat, agnoscit; quanto onim per intellectum latius extenditur, tanto ad explenda opera enixius ligatur. Unde in Evangelio Veritas dicit: Cui multum datum est, multum querius ab eo; et cui commendaverunt multum, pius peten d eo (Luc. x11, 48). Deputemus intelligentiam dam quasi pecuniam inutuam : quia quo plus nobis creditur ex benignitate, eo debitores amplius tenent in opere.

CAP. XXXIV. — Ignem veni millere in lerran (Luc. xII, 49).

(In expositione Ezech. lib. 1, hom. 5, num. 8). Ignis enim nomine Spiritus sanctus figurari sole, te quo in Evangelio Dominus dicit : Ignem vent millet in terram; et quid volo nisi ut accendatur (lst. 11, 49)? Cum enim carnalis mens Spiritum sancium accipit, spiritali amore succensa malum plangi que fecit. Et terra ardet, quando, accusante se conce-tia, cor peccatoris uritur atque in dolore pomiente crematur. Hinc rursus scriptum est: Deus mus igni consumens est (Deut. 1v, 24). Quia enim menka quam reprehendit, eam a peccatorum rubigine musdam reddit, Creator noster et ignis dicaur et consumens.

CAP. XXXV. — Idem ac supre.

(In Evangelio homil. 30, num. 5). Ignem renimitere in terram; et quid volo nisi ul ardeat (Lu. 14.
49)? Terra enim vocata sunt corda terrena, que dum semper infimas in se cogitationes congernal,

Dominus misit, cum afflatu sancti Spiritus cor carnalium incendit. Et terra ardet, cum cor carnale in suis pravis voluptatibus frigidum, relinquit concupiscentias præsentis sæculi, et incenditur ad amorem Dei.

CAP. XXXVI. — Cum autem vadis cum adversario tuo ad principem (Luc. xII, 58).

(In Evangel, hom, 39, num, 5.) Cum vadis cum adrersurio tuo ad Principem in via, da operam liberari ab ipso : ne forte tradat te judici, et judex tradat te exactori, et exactor mittat le in carcerem (Luc. XII, 58). Adversarius quippe noster in via est sermo Domini contrarius nostris carnalibus desideriis in præsenti vita; a quo ipse liberatur qui præceptis ejus humiliter subditur. Alioquin adversarius judici, et judex tradet exactori; quia ex sermone Domini contempto reus ejus peccator tenebitur in examine judicis. Ouem iudex exactori tradet, quia hunc maligno spiritui ad ultionem trahere permittit, ut compulsam animam ipse ad poenam de corpore exigat, quæ ei B ad culpam sponte consensit. Exactor mittit in carcerem, quia per spiritum malignum in inferno detruditur, quousque dies judicii veniat, ex quo jam in inferni ignibus simul et ipse crucietur.

CAP. XXXVII. - Simile est regnum Dei grano sinapis (Luc, XIII, 19).

(In exposit. B. Job, lib. xix, num. 3.) In Evangelio Dominus cum similitudinem regui cœlestis ex grano sinapis denuntiaret, ait: Cui simile est regnum Dei, et cui simile æstimabo illud? Simile est grano sinapis, guod acceptum homo misit in hortum suum; et crevit et factum est in arborem magnam, et volucres cæli requieverunt in ramis ejus (Luc. xIII, 18, 19.) lpse quippo est granum sinapis, qui in horti sepultura plan-tatus, arbor magna surrexit. Granum namque fuit cum moreretur, arbor cum resurgeret : granum per tum moreretur, arbor cum resurgeret: grandu per humilitatem carnis, arbor per potentiam majestatis. Granum, quia vidimus eum, et non erat aspectus (Isa. Lin, 2); arbor autem quia, speciosus forma C præ filiis hominum (Psal. xliv, 3). Hujus arboris rami, sancti prædicatores sunt; et videamus quam late tendantur. Quid enim de eis dicitur? In omnem terram exivit sonus eorum, et in fines orbis terræ verba eorum (Psal. xvui, 5). In istis ramis volucres requiescuni, quia sanctæ animæ quæ quibusdam virtutum pennis a terrena cogitatione se sublevant, in corum dictis atque consolationibus ab hujus vitæ fatigatione respirant.

CAP. XXXVIII. — Contendite intrare per angustam portam (Luc. xIII, 24).

(In exposit. B. Job., lib. x1, num. 68.) Mens etenim mutabilitatis suæ pondere ad aliud semper impellitur quam est; et nisi in statu suo a recta quotidie disci-plina teneatur, semper in deteriora delabitur. Quæ enim semper stantem deseruit, statum quem habere potuit amisit. Unde nunc cum ad meliora nititur, quasi contra ictum fluminis conatur : cum vero ab intentione ascendendi resolvitur, sine labore redu- D citur ad ima. Quia enim in ascensu laborem, in descensu otium, intraturos per angustam portam Dominus admonet, dicens: Contendite intrare per anguslam portam (Luc. xIII, 24). Dicturus quippe anguste portse introitum, przemisit, contendite: quia nisi nentis contentio ferveat, unda mundi non vincitur er quam anima semper ad ima vocatur.

CAP. XXXIX. — Manducavimus coram te, et bibimus (Luc. xIII, 26).

(In exposit. B. Job, lib. 1, num. 29.) Scriptura acra aliquando cibus nobis est, aliquando potus. hous est in locis obscurioribus, quia quasi expoiendo frangitur, et mandendo glutitur: potus vero st in locis apertioribus, quia ita sorbetur sicut inventur. Cibum vidit Propheta Scripturam sacram qui xponendo frangeretur, cum diceret : Parvuli petieunt punem, ef non erat qui frangeret eis (Thren. iv, 4).

malignis spiritibus conculcantur. Sed ignem in terram A ld est, infirmi quique Scripturæ sacræ valentiores sententias petierunt exponendo comminui; sed qui exponere debeat, non valet inveniri. Potum vidit Scripturam sacram propheta, cum diceret: Omnes sitientes, venite ad aquas (Isa. Lv, 1). Si potus aperta mandata non essent, per semetipsam Verilas non clamaret: Si quis sitit, veniat ad me et bibat (Joan. vii., 37). Quasi cibum ac potum vidit propheta Judææ deluisse, cum diceret: Nobiles ejus interierunt fame, et multitudo ejus siti exaruit (Isa. v, 13). Paucorum quippe est occulta agnoscere, multorum vero historiæ aperta sentire. Et idcirco Judaze nobiles non siti. sed fame interiisse asserit : quia hi qui præesse videbantur, dum totos se exteriori intelligentiæ dederant. quod de intimis discutiendo manderent, non habebant. Quia vero sublimioribus ab interno intellectu cadentibus, parvulorum intelligentia et in exterioribus exsiccatur, recte illic adjungitur : Multitudo ejus siti exarnit. Ac si aperte diceret : Dum yulgus vitre suze studium deserit, jam nec fluenta historiæ exquirit. Et occulta mandata sacri eloquii et aperta se intellexisse testantur, qui reprobanti se judici conquerentes dicunt : Manducavimus et bibimus coram te (Luc. XIII. 26). Quod aperte exponendo subjungunt, et in plateis nostris docuisti.

CAP. XL. - Nescio vos unde estis (Luc. XIII, 27).

(In exposit. B. Job, lib. xvn, num. 2.) Considerat Dominus quos puniat; sed eosdem ipsos ante non videt, quos nescit. Nam quibusdam in fine dicturus est: Nescio vos unde estis; discedite a me, omnes operarii iniquitatis (Luc. XIII, 27). Miro igitur modo pravorum vitam et intuetur et obliviscitur: quia quos per districtionem sententiæ judicat, quantum est ad memoriam misericordiæ ignorat.

CAP. XLI. — Et ecce homo quidam hydropicus erat ante illum (Luc. xiv, 2).

(In exposit. B. Job, lib. xiv, num. 14.) Impie quippe sitire, est hujus mundi bona concupiscere. Unde Redemptor noster ante Pharissei domum hydropicum curat, et cum contra avaritiam disputaret. scriptum est: Audiebant autem omnia hæc Pharisæi, qui erant avari, et deridebant illum (Luc. xiv, 12). Quid est ergo quod ante Pharisæi domum hydropicus curatur (Luc. xvi), nisi quod per alterius ægvitudinem corporis, in altero exprimitur ægritudo cordis? Hydropicus quippe quo amplius bibit, amplius sitit; et omnis avarus ex potu sitim multiplicat, quia cum ea quæ appetit, adeptus fuerit, ad appetenda alia amplius anhelat. Qui enim adipiscendo plus appetit, huic sitis ex potu crescit.

CAP. XLII. — Qui autem non renuntiat omnibus quæ possidet (Luc. XIV, 35).

(In exposit. Ezech. lib. 11, hom. 3, num. 20.) Qui non renuntiaverit omnibus quæ possidet, non potest meus esse discipulus (Luc. xiv, 33). Quidam enim relinguunt omnia, multi autem etiam possidendo renuntiant; quia sic ad usum possessa retinent, ut eis ex desiderio non succumbant.

– In se autem reversus (Luc. xv, 17).

(Homil. 36 in Evangel., num. 7.) Plerumque ipsa despectio hominis, revocat eum ad semetipsum. Is enim qui patrem relinquit, et partem substantize quam perceperat, prodige expendit, postquam esurire coepit, in se reversus dixit: Quanti mercenarii patris mei abundant panibus (Luc. xv, 17). Longe quippe a se discesserat, quando peccabat. Et si non esurisset, in semetipsum minime rediisset; quia postquam terrenis rebus indiguit, tunc cogitare cœpit quid de spiritualibus amisit.

CAP. XLIV. — Cito proferte stolam primam (Luc. xv, 22).

(In exposit. B. Job, lib. xn. num. 9.) Nullus homo sine peccato est, nisi ille qui iu hunc mundum venit non ex peccato. Et quia omnes in culpa ligamur,

amissione ipsa justitize morimur. Concessa prius in A quosque suos secum in tormento reprobi , flamma paradiso veste insocentize nudamer, interitu etiam illustrante, visuri sunt quorum amore deliquerant; carnis subsequente consumimur. Homo itaque peccator moritur in culpa, nudatur a justitia, consum-tur in poena. Hane muditatem peccatoris filii tegere dignatus est pater, qui eo redeunte dixit : Cito preferte stolam primam (Luc. xv, 22). Prima quippe stola est vestis innocentiae, quam homo bene conditus accepit, male a serpente persuasus perdidit. Contra hanc rursum nuditatem dicitur : Bearus qui vigilat, et custodit vestimenta sua, ne nudus ambulet. Vestimenta quippe custodimus, cum præcepta innocea-tiæ servamus in mente; ut cum nos judicii culpa nudat, ad amissam redeuntes innocentiam pænitentia operiat.

CAP. XLV. - Et date annulum in manum eius (Luc. xv, 22).

(In exposit. B. Job, lib. xxix, num. 12.) Filius minor qui consumpta substantia ad patrem rediit (Luc. xv), in munere annulum accepit. Gentilis enim populus qui immortalitate perdita ad Deum pœnitendo B revertitur, per fidei signaculum munitur. Unde et ab Sponso suo Ecclesiæ dicitur: Pone me ut signaculum super cor tuum (Cant. VIII, 6). Idcirco namque signaculum rebus ponitur, ne qua diripientium præsumptione temerentur. Sponsus ergo in cor signaculum ponitur, quando sidei ejus mysterium in custodia nostræ cogitationis imprimitur, ut ille infidelis servus, nimirum noster adversarius, cum signata fide corda considerat; tentando ca irrumpere non præsumat. CAP. XLVI. - Quia quod hominibus altum est. abo-

minatio est ante Deum (Luc. xvi, 15). (Hom. 28 in Evang., num. 2.) Quid vero apud Deum vilius, quid esse despectius pote t, quam servare honorem apud homines, et interni testis oculos non timere? Unde ipse Dominus dicit : Vos estis qui justificatis vos coram hominibus; Dominus autem novii corda vestra. Quia quod hominibus altum est, abo-minabile est apud Deum (Luc. xvi, 15). Notato, fratres, notate quod dicitur; si enim quod ab hominibus altum est, abominabile est apud Deum, cogitatio cordis nostri tanto apud Deum in imo est, quanto hominibus in alto; et humilitas cordis nostri tanto aput Deum in alto est, quanto hominibus in imo. Despiciamus ergo si quid boni gerimus; nulla nos inflet operatio, non rerum abundantia, non gloria extollat. Si quidem ex bonis affluentibus intus intumescimus, Deo despecti sumus : quo contra Psalmista de humilibus dicit : Custodiens parvulos Domimus (Psel. CXIV, 6). Qui quia parvulos humiles ap-pellat, postquam sententiam protulit, consilium subjungit. Nam quasi quæreremus quid ipse ad bæs fecerit, adjunxit: Humiliatus sum et liberavit me (Ibid.).

CAP. XLVII. - Rogo ergo te, Pater, ut mittas in

domum patris mei (Luc. xvi, 27). (In exposit. B. Job, lib. viii, num. 29.) Ad videnda bona exstincti oculus non redit, quia ad exhibenda recta opera, exuta carne, anima non recurrit. Hinc est quod dives quem inferni flamma cruciabat, quia semetipsum reparare operando non posset agnoverat, D nequaquam sibi, sed relictis fratribus prodesse satagebat, dicens: Rogo te, paler Abraham, ut mittus Lasarum in domum patris mei. Habeo enim quinque fratres, ut testetur illis ne et ipsi veniant in locum hunc tormentorum (Luc. xvi, 27). Solet namque moestum animum spes vel falsa refovere, sed ut peenam suam reprobi gravius sentiant, et spem de venia amittunt. Unde flammis ultricibus traditus non sibi, ut diximus, sed opitulari fratribus concupivit, qui nunquam se ignium carere tormentis adjuncto desperationis supplicio agnovit. Hine Salomon ait : Quodcumque potest manus tua facere, instanter operare; quia nec opus, nec ratio, nec scientia, nec supientia erit apud inseros quo tu properas (Eccle. 1x, 10).

CAP. XLVIII. -– Habeo enim quinque fratres (Luc. xvi, 28). (In exposit. B. Job, lib. ix, num. 101.) Sequaces

quaterus qui corum vitam carnaliter contra præcenta Conditoris amaverant, ipsorum quoque eas interitus in augmento sup damnationis affligat. Ouod profecto Evangelio teste colligimus, in quo Veritate puntiante. dives ille quem contigit ad æterni incendii tormenta descendere, quinque fratrum describitur memini-se. Oui Abraham petiit ut ad eorum eruditionem mitteret, ne illic eos quandoque venientes par poena cruciaret (Luc. xvi). Qui igitur ad doloris sui cumulum, propinguorum absentium meminit, constat proculdabio, quia eos ad augmentum supplicii parale post potuit etiam præsentes videre. Quid autem mirum si secum quoque reprobos aspiciat cremari, qui ad doloris sui cumulum eum quem despexerat in sina Abrahæ Lazarum vidit? Is ergo cui ut pæna cresceret, et vir electus apparuit, cur non credendum sit, quod videre in supplicio, hos etiam quos contra Deum dilexerat, possit? Qua ex re colligitur quod cos quos inordinate nunc reprobi diligunt, miro judicii ordine. secum tunc in tormentis videbunt : ut pænam proprix punitionis exaggeret illa auctori præposita carnalis cognatio pari ante oculos ultione damnata. Ignis itaque qui in obscuritate cruciat, credendua est quia lumen ad tormentum servat.

CAP. XLIX. - Occurrerunt ei docem viri lepros (Luc. xvii, 12).

In exposit. B. Job, lib. v, num. 28.) Habent quippe hoc hæretici proprium, ut malis bona permisceant, quatenus facile sensui audientis il udant. Si enim semper prava dicerent, citius in sua pravi-tate cogniti, quod vellent minime persuaderent. Rursum si semper recta sentirent, profecto bæretici non fuissent : sed dum fallendi arte ad utraque deserviunt, et ex malis bona inficient, et ex bonis mala ut recipiantur abscondunt; sicut qui veneni poculum porrigit, ora poculi dulcedine mellis tangit; dumque hoc quod dulce est primo attacta delibatur, etiam illud quod est mortiferum indubitauter absorbetur. Itaque hæretici permiscent recta perversis; ut ostendendo bona, auditores ad se attrahant, et exhibende mala, latenti cos peste corrumpant. Aliquando tamen prædicatione sanctæ Ecclesiæ atque exhortatione correcti, ab hac sensus sui diversitate salvuntur. Quos bene in Evangelio (Luc. xvii), illa decem leprosorum mundatio designat. In lepra quippe et pars cutis in fulgorem ducitur, et pars in colore sano retinetur. Leprosi itaque hæreticos exprimunt, quia, dum rectis prava permiscent, colorem sanum maculis aspergunt. Unde et bene ut sa'ventur clamant: Jesu praceptor (Ibid.). Quia enim in ess verbis se errasse significant, hunc salvandi humiliter præceptorem vocant. Cumque ad cognitionem præceptoris redeunt, mox ad formam salutis recurrent.

CAP. L. - Idem ac supra.

(In exposit. B. Job, lib. xvm, num. 26.) Hæret ci, ut facile valeant perversa suadere, dietis suis quedam recta permiscent, ut animas audientium ex rectis sensibus trahant, et perversis feriant. Qui in præceptis Dei, quia sana insanaque locutione variatur, bene in Evangelio (Luc. xvii) decem leprosurum sunt specie designati : quorum colori sano dum vitiosus candor aspergitur, immoderato hoc candere fœdantur. Unde admonemur: Non plus sepere quen oportet sapere, sed sapere ad sobrictatem (Rom. IVII. 3). Qui etiam quia necdum Deum diligunt, de qui male sentiunt: nec proximum, a quo divi lunur, Decalogi præceptis adversi sunt, atque ideo ad ocprecandum Dominum decem veniunt. Pro eo auteu quod sanis insana miscuerunt, coloris diversitate variantur. Sed quia in ejus præceptis offenderunt, il illum unde offenderant, vocant, dicentes: J. ss pre-ceptor (Luc. xvii, 37). Unde et mox curari meresrunt.

1070

GAP. LI. — Ubicumque suerit corpus, illuc congrega- A Hine evangelica historia verba testanter (Luc. xix). buntur et aquilæ (Luc. xvn, 13).

(In exposit. B. Job, lib. xxx, num. 105.) De egradientibus animabus Veritas spondet, dicens: Ubicumque suerit corpus, illus congregabuntur et aquilæ (Luc. xvn, 13). Ac si aperte dicat : Qui cœlesti sedi incarnatus Redemptor nunc præsideo, electorum quoque animas cum carne solvero, ad cœlestia sublevo.

CAP. LII. - Qui Deum non timebat et hominem non reverebutur (Luc. xvIII, 2).

(In exposit. B. Job. lib. xiv. num. 31.) Sunt quidain qui postquam Deum in mente contempserint. multo magis humana judicia spersont; atque omne malum quod appetunt, audaciter peragere non erubescunt : quos ad perpetrandum malum occulta iniquitas invitat, et nulla aperta verecundia retardat. Sicut et de quodam iniquo jud ce dicitur : Deum non timebat, et hominem non reverebatur (Luc. xviii, 2). Hinc est etiam quod de quibusdam impudenti fronte peccantibus dictum est : Peccatum suum quasi Sodoma prædicaverunt (Isa. m., 9).

CAP. LIH. - Filius hominis veniens, putas, inveniet fidem super terram? (Luc xvin. 8.)

(In exposit. B. Job, lib. 1, num. 32.) Mediatoris scientia cuncta sciens, sed in locutione sua ignorantiam nostram suscipiens, atque dum suscepit, docens, nonnunguam quasí ex nostra dubitatione loquitur; sicut dicit : Filius hominis reniens, putus, inveniet fidem super terram (Luc. XVIII, 8)?

CAP. LIV. - Jejuno bis in Sabbato (Luc. xvii, 12).

(In exposit. B. Job, lib. xH, num. 36.) Seepe contingit ut justi et injusti habeast verba similia, sed tamen semper cor longe dissimile est. Ex quibus dictis Deus ab injustis offenditur, in eisdem quoque a justis placatur. Nam Pharisæus ingressus templum dicebat: Jejuno bis in Sabbato, decimas do omnium quæ possideo (Luc. xvnı, 12). Sed justificatus magis C Publicanus quam ille exiit. Ezechias quoque Rex cum molestia corporis afflictus ad extremitatem pervenisset vitæ, in oratione compunctus dixit : Obsecro, Domine; memento, queso, quomodo ambulaverim coram te in veritate et in corde perfecto (Isa. XXVIII, 5). Nec tamen Dominus hanc confessionem perfectionis ejus despexit aut renuit, quem mox in suis precibus exaudivit. Ecce Pharisæus se justificatum in opere. Ezechias justum se asseruit etiam in cogitatione: atque unde ille offendit, inde iste Dominum placavit. Cur itaque hoc, nisi quia omnipotens Deus singulorum verba a cogitationibus pensat, et in ejus auribus superba non sunt quæ humili corde proferuntur?

CAP. LV. - Quam dissicile est qui pecunias habent (Luc. xvIII, 24).

(In exposit. B. Job, lib. 1v, cap. 3.) Rarum valde cunias habent, intrubunt in regnum celorum (Luc. xviii, 24). Nam qui hic multiplicandis divitiis inhiant, certum est quia alterius vitæ gaudia spernant. Quod tamen ut Redemptor noster valde rarum, et ex solo divino miraculo evenire posse monstraret: Apud homines, inquit, hoc impossibile est, apud Deum autem omnia possibilia sunt.

CAP. LVI. — Et præcurrens ascendit in arborem sycomorum (Luc. xix, 4).

(In exposit. B. Job, lib. xxvn, num. 78.) Si igitur sapientes esse atque ipsam sapientiam contemplari appetimus, stultos nos humiliter cognoscamus. Relinquamus noxiam sapientiam, discamus laudabilem fatuitatem. Hinc quippe scriptum est: Stulta mundi elegit Deus, ut confundat sapientes (I Cor. 1, 27). Hinc zursum dicitur: Si guis vult inter vos sapiens esse in hoc sæculo, stultus fiat ut sit sapiens (I Cor. m. 18).

quod Zachæus, cum videre præ turba nil posset, sycomori arborom ascendit, ut transcuntem Dominum cerneret. Sycomorus quippe ficus fatua dicitur: pusillus itaque Zachæus sycomorum subiit, et Dominum vidit, quia qui mundi stultitium humbiter ell-gunt, ipsi Dei sapientiam subthiter contemplantur. Pusillanimitatem namque nostram ad videndum Dominum turba præpedit; quia infirmitatem humanæ mentis, ne lucem veritatis intendat, curarum secularium tumultus premit. Sed prudenter sycomorum ascendimus, si provide cam quæ divinitus præcipitur, stultitiam tenemus. Quid enim in hec munde stultius quam amissa non quarrere, possessa rapica-tibus relaxare, nullam pro acceptis injuriis injuriam reddere, imo et adjunctis aliis patientiam præbere? Quasi enim sycomorum nos ascendere præcipit, cum dicit: Qui aufert que tua sunt, ne repetas (Luc. VI, 30). Et rursum : Si quis te percusserit in dexteram maxillam, præbe illi et alteram (Matth. V, 30). Per sycomorum igitur transiens Dominus cernitur, quia per hanc sapientem stultitiam, etsi necdum ut est solide, jam tamen per contemplationis lumen Dei sapientia, quasi in transitu videtur. Quam videre nequeunt qui sibi sapientes esse videntur, quia ad conspiciendum Dominum in elata cogitationum suarum turba depressi, adhuc sycomori arborem non invenerunt.

CAP. LVII. — Ecce mna tua quam habui repositam in sudario (Luc. XIX. 20).

(Regul. pastoral. 1 part., cop. 9.) Caveat fidelia quisque ne acceptam pecuniam in sudario ligans (Matth. xxv), de ejus occultatione judicetur. Pecuniam quippe in audario ligare, est percepta dona sub etio lenti torporis abscondere.

CAP. LVIII. — În patienția vestra possidebitis animas vestras (Luc. XXI, 19).

(In exposit. B. Job, lib. v, num. 53.) Ille vero perfectus est qui erga imperfectionem proximi impatiens non est. Nam qui alienam imperfectionem ferre non valens, descrit, ipse sibi testis est quia perfecte necdum profecit. Hinc in Evangelio Veritas dicit : In patientia restra possidebitis animas vestras (Luc. xxi, 19). Quid est enim animam possidere, nisi per-fecte in onnibus vivere, cunetis mentis motibus ex virtutis arce dominari? Qui igitur patientiam tenet, animam possidet, quia inde contra adversa omnia fortis efficitur, unde sibi et seipsum vincendo dominatur; et quo se laudabiliter frangit, infractum se fortiter exerit, quia cum in suis se voluptatibus superat, sese ad contrarium invictum parat.

CAP. LIX. — Ne forte graventur corda vestra in era-pula et ebrictate (Luc. xxi, 34).

(In exposit. B. Job, lib. xx , num. 39.) Pravorum mens hujus mundi servitiis dedita, et rerum temporalium fatigationibus assueta, etiamsi libere vacare liceat, subesse tamen terrenis sudoribus festinat, est ut qui avaritiam possident, ad requiem tendant; liceat, subesse tamen terrenis sudoribus festinat, dum per semetipsam Veritas dicat: Difficile qui pe- D et usu miserse conversationis trituram laboris quasrit, ut a jugo mundanæ servitutis cessare non libeat, etiam si licet; quod videlicet jugum Dominus a discipulorum cervice solvebat, cum diceret : Attendite vobis ne sorte graventur corda vestra in crapula et ebrietate (Luc. xx1, 34). At ue illico adjunxit : Et in curis hujus vilæ; et superventat in vos repentina dies illa. Et rursum : Venite ad me, omnes qui laboratis et onerati estis, et ego reficiam vos. Tollile jugum meum super vos, el discite a me quia mitis sum et humilis corde (Matth. x1, 28). Quid est enim Domino mitem se in magisterio atque humilem dicere, nisi relictis exercendæ elationis difficultatibus, plana quædam bene vivendi itinera demonstrare?

CAP. LX. - Apparuit autem illi angelus de ecelo conforlans cum (Luc xxu, 43).

(In exposit. Ezech. lib. 1, hom. 8, num. 25.) Humani generis Redemptor humanitatem quam descen-

2.1.1.3

d'endo sub angelis assumpsit, ascendendo super an- A hominis est misericordia Redemptoris que insensibil gelos exaltavit. Sic vero factum eum sub angelis dicimus, sicut factum sub lege prædicante Apostolo audivimus. Assumptam ergo humanitatem sub angelis aecipimus, pro ea minoratione in qua dignatus est apparere. Nam mox ut Verbum caro factum est. mox Deus homo potestate super angelos fuit. De note beus nome potestate super angelos int. De people accesserunt (Matth. 1v, 11), et ministrabant ei. Sed tamen ut humanitatis ejus infirmitas monstraretur, rursum de eo scriptum est : Apparuit illi angelus de cœlo confortans (Luc. xxII, 43). In documento ergo utriusque naturæ, huic et angeli ministrare, hunc et angelus confortare describitur. Unus quipne in utraque natura; quoniam qui Deus ante sæcula exstitit, homo factus est in fine sæculorum; cui tamen ante passionem suom et angeli ministrant, et hunc angelus confortat. Post passionem vero atme resurrectionem ejus, huic angeli ministrare possunt.

(In exposit. B. Job, lib. xxiv, num. 32.) Sæpe electi tunc vehementer metuunt, cum ad solvendum humanæ conditionis debitum venientes, districto judici propinquare se cernunt, et sit tanto timor acrior. quanto et retributio æterna vicinior. Ante oculos autem cordis nihil inane tunc transvolat de phantasmate cogitationis; quia subductis e medio omnibus, se et illum tantummodo considerant cui appropinquant : crescit pavor vicina retributione justitiæ, et urgente solutione carnis, quanto magis districtuiu indicium jamiamque quasi tangitur, tanto vehemen-tius formidatur. Et si ea quæ sciunt, nunquam se prætermisisse meminerunt, formidant tamen illa quæ nesciunt. Quia videlicet semetipsos dijudicare et comprehendere omnino non possunt; alque urgente exitu, subtiliori terrentur metu. Unde Redemptor noster solutioni carnis appropinguans, et membrorum suorum speciem servans, factus in agonia cœpit prolixius orare. Quid enim pro se ille cum in agonia esset peteret, qui in terris positus (Luc. xxii, 44) cœlestia cum potestate tribuebat? Sed appropinquante morte nostræ mentis in se certamen expressit, qui vim quamdam terroris ac formidinis patimur. cum per solutionem carnis æterno judicio propinquamus. Neque enim tunc cujuslibet anima immerito terretur, quando post pusillum hoc invenit quod in zeternum mutare non possit. (Num. 33.) Consideramus quippe quod viain vitæ præsentis nequaquam sine culpa transire potuimus. Consideramus etiam quia nec hoc quidem sine aliquo reatu nostro est, quod laudabiliter gessimus, si remota pietate judicemur. Quis enim nostrum vitam præcedentium patrum valeat vel superare, vel assequi? et tamen David dicit: Non intres in judicium cum servo tuo, quia non dicit: Non intres in judicium cum servo ino, qui putificabitur in conspectu tuo omnis vivens (Psal. CXLII, 2). Paulus cum diceret: Nihil mihi conscius sum, caute subjunxit: Sed non in hoc justificatus sum (I D non desinat, et nostra que non erat flat. (Nim. 5).

Dicat fortasse aliquis: Unde novimus quo corde que in turbis offendimus omnes Cor. v, 4). Jacobus dicit: In multis offendinus omnes (Jac. 11, 2). Joannes dicit: Si dixerimus, quia peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, et veritas in nobis non est (I Joan. 1, 8). Quid ergo facient tabulæ, si tremunt columnæ? aut quomodo virgulta immobilia stabunt, si hujus pavoris turbine etiam cedri quatiuntur? (Num. 34.) Sed justorum animæ a levibus quibusque contagiis ipso sæpe mortis pavore purgantur, et æternæ retributionis gaudia jam ab ipsa carnis solutione percipiunt. Plerumque vero contemplatione quadam retributionis internæ, etiam priusquam carne exspolientur, hilarescunt; et dum vetustatis debitum solvunt, novi jam muneris kætitia perfruuntur.

CAP. LXII. - Et conversus Dominus, respexit Petrum (Luc. xx11, 61).

(In exposit. B. Job, lib. vm, num. 30.) Visus quippe

litatis nostræ duritiam cum respicit, emollit. Unde teste quoque Evangelio dicitur : Respezit Jesus P. trum, et recordatus est Petrus verbi quod diserat lens. Et egressus foras flevit amare (Luc. XXII, 61). Explain vero carne animam negnaguam visus hominis assieit quia post mortem non liberat, quem ante mortem gratia ad veniam non reformat.

CAP. LXIII. - Erat enim ex multo tempore curion videre eum (Luc. xxm, 8).

(In exposit, B. Job., lib. x. num. 53.) Huige lampadis flammas Herodes explorare voluit, cun eius miracula videre concupivit, sicut scriptum est: End enim ex multo tempore cupiers videre cum es and audisset multa de illo; et sperabat signum eliquet ndere ab eo fieri (Luc. xx111, 8). Sed lampas hec ante eins oculos nullo radio lucis emicuit, quia ei qui se non pie, sed curiose quæsierat, nil de se mirabile CAP. LXI. — Et sactus in agonia prolixius orabat

(Luc. XXII, 44).

Be ctatus iniracula exhibere contempsit, seeque spat se in occultis retiuens, cos quos exterior quarere contempsit. ostendit. Inquisitus quippe Redemptoritacuit espeaperte a superbientibus despici, quam a non credentibus vacua voce laudari. Unde et protinus lampat ista contempta est, sicut illic subditur: Spreni atem illum Herodes cum exercitu suo et illusi indum veste alba (Ibid.). (Num. 54.) Sed contempta lumpu quæ in terra irrisiones tolerat, de cœlo judicim coruscat.

> CAP. LXIV. - Et ivse nihil illi respondebal (Inc. xxiii, 8).

(In exposit. B. Job, lib. xxII, num. 38.) Sancti etenim viri in commotionis tentatione semetipose ostendere omnino refugiunt, et cum audientibus prodesse nequeunt, etiam despici tacentes volunt, ne de sapientiæ suæ ostentatione glorienter. Comote aliquid prudenter dicunt, non quæruat suam gloriam, sed auditorum vitam. Cum vero conspiciunt quiz auditorum vitam loquendo lucrari non possuni, iscendo abscondunt scientiam suam. Ad imitandum quippe vitam Domini, quasi ad quoddam nobis propositum signum currimus; ipse enim quia Herodem vidit non provectum quærere, sed signa vel scientiam velle mirari, requisitus ab eo tacuit. Et quia constanter tacuit, ab eo irrisus exivit. Scriptum namque est: Herodes autem viso Jesu gavisus est valde, era enim cupiens ex multo tempore videre eum; eo mol audiret multa de illo : et sperabat signum aliqued n dere ab eo fieri. Unde et subditur : Interrogabal at. tem illum multis sermonibus. At tose nihil illi respon debat (Luc. xxIII, 8). Tacens vero Dominus quam si despectus ostenditur, cum illic protinus subinlerur. Sprevit autem illum Herodes cum exercitu suo et illusi (Ibid.). Quod videlicet factum oportet nos autients discere, ut quoties auditores nostri nostra volunt quasi laudanda cognoscere, non autem sua perres audiat? Sed multa sunt quæ audientis animum produnt, maxime si auditores nostri et semper landa quod audiunt, et nunquam quod laudant sequente CAP. LXV. — Quia si in viridi ligno hæc funi (lat. xxIII, 31).

(In exposit. B. Job, lib. x11, num. 7.) Per ligue mcarnata Dei sapientia figuratur, sicut de ea scri plum est : Lignum vilæ est his qui apprehenderules Prov. 111, 8). Et sieut ipsa ait : Si in viridi ligno la faciunt, in arido quid fiet (Luc. xxIII, 31). Se lignum viride et nos lignum aridum dixit, qui pe in se vim divinitatis habet, nos vero qui puri hour nes sumus, lignum aridum appellamur.

CAP. LXVI. - Nonne cor nostrum ardens vis is nobis (Luc. xxiv, 32). (Homil. 30 in Evang., num. 5.) Linguas ignes

corda audientium inflammant. Nam otiosus sermo docentis est, si præbere non valet incendium amoris. Hoc doctrinæ incendium ab ipso ore Veritatis conceperant qui dicebant: Nonne cor nostrum ardens eral in nobis cum loqueretur in ria, et aperiret nobis Scripturas (Luc. xxiv, 32)? Ex audito quippe sermone, inardescit animus, torporis frigus recedit, fit mens in superno desiderio anxia, a concupiscentiis terrenis aliena. Amor verus qui hanc repleverit, in fletibus cruciat, sed dum tali ardore cruciatur, ipsis suis cruciatibus pascitur. Audire ei libet præcepta celestia, et quot mandatis instruitur, quasi tot facibus inflammatur; et quæ torpebat prius per desideria, ardet postmodum per verba.

CAP. LXVII. - Palpate et videte quia spiritus carnem et ossa non habet (Luc. xxrv, 39).

(In exposit, B. Job, lib. xiv, num. 72.) Redemptor noster dubitantibus de sua resurrectione discipulis ostendit manus et latus, palpanda ossa carnemque B prebuit, dicens: Palpale et videte, quia spiritus car-nem et ossa non habet, sicut me videtis habere (Luc. xxiv, 39). Qui cum eidem Euticio ia Constantinopolitana urbe positus, hoc Evangelistæ veritatis testi-monium protulissem, ait : Idcirco hoc Dominus fecit, ut dubitationem resurrectionis suæ de discipulorum cordibus amoveret. Cui, inquam : mira est res valde quam adstruis, ut inde nobis dubietas surgat, unde discipulorum corda a dubietate sanata sunt. Quid enim deterius dici potest quam ut hoc nobis de ejus vera carne dubium flat, per quod discipuli ejus ad fidem ab omni sunt dubietate reparati? Si enim hoc habuisse non adstruitur quod ostendit; unde fides discipulis ejus confirmata est, inde nostra destruitur. Qui adjungebat etiam dicens: Corpus palpabile habuit quod ostendit, sed post confirmata corda palpantium, omne illud in Domino quod palcorpore post resurrectionem potuit immutari, con-

doctores habent, quia dum Deum amando prædicant, A tra veridicam Pauli sententiam post resurrectionem Dominus rediit in mortem, quod quis dicere vel stultus præsumat, nisi qui veram carnis ejus resur-rectionem negat? Tunc mihi objecit, dicens: cum scriptum sit: Caro et sanguis regnum Dei possidere non possunt (I Cor. xv, 50), qua ratione credendum est resurgere veraciter carnem? Cui, inquam: in sacro eloquio aliter caro dicitur, juxta naturam, atque aliter juxta culpam vel corruptionem. Caroquippe juxta naturam, sicut scriptum est : Hoc nunc os ex ossibus meis, et caro de carne mea (Genes. 11, 23). Et: Verbum caro factum est, et habitavit in nobis (Joan. 1. 14). Caro vero juxta culpam, sicut scriptum est: Non permanebit in hominibus istis spiritus meus, so quod sint caro (Genes. vi, 3). Et, sicut Psalmista ait: Memoratus est quia caro sunt, spiritus vadens et non rediens (Psal. LXXVII, 39). Unde et discipulis Paulus dicebat: Vos autem in carne non estis, sed in spiritu (Rom. viii. 9). Neque enim in carne non erant quibus Epistolas transmittebat; sed quia passiones carnalium desideriorum vicerant, jam liberi per virtutem spi-ritus in carne non erant. Quod ergo Paulus apostolus dicit: Quia caro et sanguis regnum Dei possidere non possunt, carnem secundum culpam vult intelligi, non carnem secundum naturam. Unde et mox quia carnem secundum culpam diceret ostendit, subdens : Neque corruptio incorruptelam possidebit. In illa ergo cœlestis regni gloria caro secundum naturam erit, sed seeundum passionis desideria non erit, quia devicto mortis aculeo in æterna incorruptione regnabit.

CAP. LXVIII. — Vos autem sedete in civitate quous-

que induamini (Luc. xxıv, 49) (Regul. pastor. 111 part., admonit. 26.) Ipsa Veritas quæ repente quos vellet roborare, potuisset, ut exemplum sequentibus daret, ne imperfecti prædicare præsumerent, postquam plene discipulos de virtute prædicationis instruxit, illico adjunxit: Vos autem sedete in civitate quousque induamini virtute ex alto (Luc. xxiv, 39). In civitate quippe consedemus, pari potuit in sublimitate est aliqua redactum. Ad pari potuit in sublimitate est aliqua redactum. Ad alto (Luc. xxiv, 39). In civitate quippe consedemus, boc ipse respondit, dicens, scriptum est: Christus c si intra mentium nostrarum nos claustra constringirusurgens a mortuis jam non moritur, mors ei ultra non dominabitur (Rom. vi, 9). Si quid ergo in ejus divina perfecte induimur, tum quasi a nobismetipsis foras etiam alios instruentes exeamus.

LIBER QUARTUS.

De Testimoniis in Evangelium secundum Joannem.

CAPUT PRIMUM. - Quasi unigeniti a Patre (Joan. 1, 14).

(In exposit. B. Job, lib. xviii, num. 12.) In sacro

CAP. II. - Super quem videris Spiritum (Joan. 1, 33). (In expos. B. Job, lib. 11, num. 90.) In Evangelio scriptum est: Super quem videris Spiritum descendentem et manentem super eum, hic est qui baptizat (Joan. 1, 33). In cunctis namque fidelibus Spiritus venit, sed in solo Mediatore semper singulariter permanet Spiritus : quia ejus humanitatem nunquam deseruit, ex cujus divinitate procedit. In illo igitur manet, qui solus et omnia et semper potest; nam sideles qui hunc accipiunt, cum signorum dona habere semper ut volunt non possunt, hunc se accepisse quasi in transitus ostensione lætantur. Sed cum rursum de codem Spiritu veritatis ore discipulis dicitur: Apud vos manebit et in vobis crit (Joan. xiv, 18); quid est quod divina voce, Mediatoris signum hæc eadem sancti Spiritus mansio declaratur, cum dicitur : Super quem videris Spiritum descendentem et manentem super eum? Si igitur juxta magistri vocem et in discipulis zmanet, quomodo singulare jam signum erit quod in Mediatore permanet? Quod citius cognoscimus, si

dona ejusdem Spiritus discernamus. (Num. 91.) Alia namque sunt dona illius sine quibus ad vitam neguaquam pertingitur, alia quibus vitte sanctitas pro aliorum utilitate declaratur. Mansuetudo namque, eloquio sicut et quasi, aliquando non pro similitudine ponitur, sed pro veritate. Unde et illud: 1 idimus gloriam ejus, gloriam quasi Unigeniti a Patre (Joan.

D nequaquam possunt: prophetiæ autem virtus, curanequaquam possunt: prophetiæ autem virtus, curanequaquam possunt: tio, genera linguarum, interpretatio sermonum, dona ejus sunt; sed quæ virtutis ejus præsentiam pro cor-reptione intuentium ostendunt. In his igitur donis sine quibus ad vitam perveniri non potest, Spiritus sanctus sive in prædicatoribus suis, sive in electis omnibus semper manet. In illis autem quibus per ostensionem illius, non nostra vita servatur, sed aliorum quæritur, nequaquam semper in prædicatoribus permanet, quia semper quidem corum cordi ad bene vivendum præsidet, nec tamen per eos virtutuni signa ostendit, sed aliquando se eis a signorum ostensionibus subtrahit, ut eo humilius virtutes habeantur, quo habitæ teneri non possunt. (Num. 92.) Mediator autem Dei et hominum homo Christus Jesus in cunctis eum et semper et continue habet præsentem : quia ex illo idem Spiritus per substantiam profertur. Recte ergo et cum in sanctis prædicatoribus maneat, in Mediatore singulariter manere perhibetur : quia in istis per gratiam manet ad aliquid, in illo autem per substantiam manet ad cuncta. Sicut enim corpus nostrum sensum tantummodo tactus agnoscit, caput

summ possidet, ut videat, audiat, gustet, odoretur, anicat: ita membra superni capitis in quibusdam virtutibus emicant, ipsum vero caput in cunctis virtutibus flagrat. Dissimiliter ergo Spiritus manet in Blo. a quo per naturam nunquam recedit. Dona vero eius quibus ad vitam tenditur, sine periculo amitti non possunt. Dona autem quibus vitæ sauctitas demonstratur, plerumque, ut dictum est, sine dispendio subtrahunter. Illa ergo pro nostra eruditione tenenda sunt, hæc pro alienis profectibus exquirenda. In illis nos terreat formido, ne pereant; in istis vero ad tempus aliquando sublatis consoletur humilitas, quia ad elationem mentem fortasse sublevabant.

CAP. III. - Cum esses sub ficu, vidi te (Joan, 1, 48). (In exposit. B. Job, lib. xvin, num. 59.) In Scriatura sacra videre Dei, aliquando eligere ponitur. Sicut in Evangelio scriptum est : Cum esses sub ficu, vidi te (Joan. 1. 18), id est. positum to sub umbra Legis eleri.

CAP. IV. - Spiritus ubi vult spirat (Joan. 111, 8).

(In exposit, B. Joh, lib. xxvv. num. 41.) Vox Dei auditur, cum gratia aspiratio mente concipitur, cum insensibilitas occultæ surditatis rumpitur, et cor ad studium summi amoris excitatum virtutis intimæ clamore penetratur; sed istam vocem supervenientis Spiritus, quæ se in aure cordis insinuat, nec ipsa mens quæ per hanc illustrata fuerit investigat. Pensare enim non valet invisibilis virtus, quibus sibi meatibus influat, quibus ad se modis veniat, quibus recedat. Unde bene per Joannem dicitur: Spiritus ubi vult spirat, et vocem ejus audis; sed nescis unde veniat, et quo vadat (Joan. III, 8). Vocem enius Spiritus audire, est vi compunctionis intimæ in amorem Invisibilis Conditoris assurgere. Sed nemo scit unde veniat, quia ignoratur per ora prædicantium quibus se ad nos occasionibus fundat: et nemo scit quo vadat, gufa cum unam prædicationem multi audiunt. intelligi procul dubio non potest, quem deserens abji- C ciat, et cujus ingrediens in corde requiescat. Una quippe res foris agitur, sed non per hanc uno modo intuentium corda penetrantur : quia qui invisibiliter visibilia modificat, in humanis cordibus causarum semina incomprehensibiliter plantat.

CAP. V. - Et nemo ascendit ad cælum (Joan. III, 13). (In exposit. B. Job, lib. xxvn, num. 29 et 30.) Paulus dicit : Scimus enim quod si terrestris domus nostra hujus habitationis dissolvatur, quod ædificationem ex Deo habemus, doinum non manufactam æternam in cælis (II Cor. v, 1). Sed si nos quoque qui ex terra sumus colum conscendimus, ubi est quod rursum Veritas dicit: Nemo ascendit in cælum, nist gui de calo descendit, Filius hominis qui est in calo (Joan. m, 43)? Cui nimirum seatentiæ statim obviat quod eadem Veritas dicit: Pater, volo ut ubi ego sum, et illi sint mecum (Joan. xvu, 4). Que sibi in verbis suis non discrepat, sed ad quærenda bæc quasi discordantia studium nostræ mentis inflammat. Omnes I enim nos qui in ejas fide renati sumus, ejus procul dubio corpus existimus. Quia igitur mira dispensatione pietatis membrorum suorum caput Dominus factus est, repulsa reproborum multitudine solus est etiam nobiscum. Nemo igitur ascendit in cœlum, nisi qui de cœlo descendit Firias hominis qui est in cœlo; quia dum nos jam cum illo unum facti sumus, unde solus venit in se, illuc solus redit etiam in nobis. Et is qui in cœlo semper est, ad cœlum quotidie ascendit, quia qui in divinitate super omnia permanet, humanitatis suse compage sese quotidie ad cœlos

CAP. VL. — Qui autem non credit jam judicatus est (Joan. 111, 18).

(In exposit. B. Job, lib. xxvi, num. 50.) Duæ quippe sunt partes, electorum scilicet atque reproborum, bini ordines singulis partibus continentur. Alii nam-

autem corporis, usum simul onnium quinque sen- A que judicantur et percunt, alii non judicantur et pereunt : alii judicantur et regnant, alii non judicantur et regnant. Judicantur et pereunt, quibus dominica inclamatione dicitur : Esurivi et non dedistis mihi manducare, sitivi et non dedistis mihi potum; hospes eram, et non collegistis me; nudus, et non operuistis me; æger et in carcere, et non visitastis me (Matth. xxv, 42). Quibus præmittitur: Discedite a me, maledicti, in ignem æternum qui præparatus est diubolo et angelis ejus (Ibid., 41). Alii voro in extremo judicio non judicantur, et percunt : de quibus per Prophetam Dominus ait : Non resurgent impiria judicio (Psal. 1, 6). Et de quibus Dominus dicit : Qui autem non credit, jam judicatus est (Joan. 111, 18). Et de quibus Paulus ait : Qui sine lege peccaverunt, sine lege et peribunt (Rom. 11, 12). Resurgunt vero etian omnes infideles, sed ad tormenta, non ad judicium; non enim corum tune causa discutitur, qui a cospectu districti judicis jam cum damanatione sue infidelitatis discedunt. Professionem vero fidei reti-B nentes, sed professionis opera non habeates, redarguuntur ut pereant. Qui vero nec fidei sacramenta tenuerunt, increpationem judicis in extrema examinatione non audiunt; quia præjudicati infidelitats suæ tenebris, ejus quem despexerunt invectione redargui non merentur; illi saltem verba judicis audient, qui ejus fidei saltem verba tenuerunt. kti m damuatione sua æterni judicis nec verba percipient, quia ejus reverentiam, nec verbo tenus servare maluerunt; illi legaliter percunt, quia sab lege positi peccaverunt. Istis in perditione sua de lege nihil di-citur, quia nihil legis habere conati sunt. Princes namque terrenam rempublicam regens, aliter punit civem interius delinquentem, atque aliter bosten exterius rebellantem. În illo sua jura consult, eunque sub verbis dignæ invectionis addicit. Contra hostem vero bellum movet, instrumenta perditions exercet, dignaque militiæ tormenta retribuit : de malo vero ejus quid lex habeat, non requirit; neque lege necesse est perimi, qui lege nunquam poinit te-neri. Ita ergo in extremo judicio et legalis illum invectio percutit, qui ab eo quod professionem tenuit, actionem declinavit; et iste sine judicii invectione perimitur, qui lege sidei non tenetur. (Num. 51.) Ex electorum vero parte alii judicantur et regnant, qui vitæ maculas lacrymis tergunt. Qui mala præcedenija factis sequentibus redimentes, quidquid illicitum aliquando lecerint, ab oculis judicis, eleemosynarum superductione cooperiunt. Quibus judex veniens in dexteram consistentibus dicit : Esurivi, et dedistis mihi manducare; sitivi, et dedistis mihi bibere; hospes eram et collegistis me; nudus, et operuistis me infirmus, et visitastis me; in carcere eram, et venistis et me (Ibid., 35). Quibus præmittit, dicens: Veniu, benedicti Patris mei : possidete paratum vobis regunn a constitutione mundi (Vers. 34). Alii autem non judicantur et regnant, qui etiam præcepta legis perfectione virtutum transcendunt. Qui nequaquam boc solum quod cunctis que divina lex præcipit implete contenti sunt, sed præstantiore desiderio plus exhibere appetunt quam præceptis generalibus audire potuerunt. Quibus dominica vece dicitur: Ves qui reliquistis omnia vestra, et secuti estis me, cum sedent filius hominis in sede majestatis sue, sedebitis et rot super duodecim thronos, judicantes duodecim tribus Israel (Matth. xix, 28). Et de quibus propheta ail: Dominus ad judicium veniet cum senioribus populi sui (Isa., 111, 14). Et de quibus Salomen cum de sancte Ecclesiæ Sponso loqueretur, intulit, dicens: Notili in portis vir ejus, quando sederit cum senatoribus terræ (Prov. xxxi, 25). Hi itaque in extremo judico non judicantur et regnant, quia cum auctore suo etiam judices veniunt. Relinquentes quippe omnia plut prompta devotione executi sunt, quam juberi generaliter audierunt. Speciali namque jussione paucis per fectioribus, et non generaliter omnibus dicitur bet quod adolescens audivit : Vade, et vende omnia que habes, et da pauperibus, et habebis thesaurum in cale.

præcepto cunctos jussio generalis adstringeret, culpa profecto esset aliquid nos de hoc mundo possidere. Sed aliud est quod per Scripturam sacram generaliter omnibus præcipitur, aliud quod specialiter perfectioribus imperatur. Hi ergo recte sub generali judicio non tenentur, quia et præcepta generalia vivendo vicerunt. Sicut enim non judicantur et percunt, qui suadente perfidia lege teneri contemnunt : ita non judicantur et regnant, qui suadente pietate etiam ultra generalia divinæ legis præcepta proficiunt. Hinc est quod Paulus etiam specialia præcepta transcendens, plus opere exhibuit quam institutione permissionis accepit. Cum enim accepisset ut Evangelium prædicans de Evangelio viveret, et Evangelium audientibus contulit, et tamen Evangelii sumptibus sustentari recusavit. Cur ergo iste judicetur ut reguet, qui minus quod servaret accepit, sed majus anod viveret invenit?

(In exposit. Ezech. lib. 1, hom. 11, num. 7.) Neque hoc speculatori sufficit ut altum vivat, nisi et loquendo assidue ad alta auditores suos pertrahat, eorumque mentes ad amorem cœlestis patriæ loquendo succendat; sed tunc hæc caute agit, cum lingua ejus ex vita arserit. Nam lucerna quæ ex semetipsa non ardet, eam rem cui supponitur, non accendit. Hinc enim de Joanne Veritas dicit: Ille enim erat lucerna ardens et lucens (Joan. v, 35); ardens videlicet per cœleste desiderium, lucens per verbum.

CAP. VIII. - Quia descendi de cœlo non ut faciam vobuntatem meam, sed voluntatem ejus qui misit me (Joan. VI, 37).

(In exposit. B. Job. lib. xxxv, num. 28.) In Evangelio Ver tas dicit : Eum qui venit ad me, non ejiciam foras: quia de cælo descendi, non ut faciam voluntatem meam, sed voluntatem ejus qui misit me (Jean. VI, 37). Quid enim : si suam faceret, eos qui ad se vefilii a Patris voluntate non discrepet? Sed quoniama primus homo, quia suam facere voluntatem voluit, a paradisi gaudio exivit, secundus ad redemptionem hominis veniens, dum voluntatem se Patris et non suam facere ostendit, permanere non intus docuit. Cum igitur non suam, sed Patris voluntatem facit, eos qui ad se veniunt foras non ejicit, quia dum exemplo suo nos obedientiæ subjicit, viam nobis egressionis claudit. Hinc rursum ait: Non possum ego a meipso sacere quidquam, sed sicut audio judico (Joan. v, 30); nobis quippe obedientia usque ad mortem servanda præcipitur. Ipse autem si sicut audivit judicat, tunc quoque obedit cum judex venit; ne igitur nobis usque ad præsentis vitæ terminum obedientia laboriosa appareat, Redemptor noster in-dicat, qui hanc, etiam cum judex venerit, servat. Quid ergo mirum si peccator homo obedientiæ in oræsentis vitæ brevitate se subjicit, quando hanc Mediator Dei et hominum, et cum obedientes remunerat, non relinquit?

CAP. IX. Flumina de venire ejus (Joan. VII, 38).

(In exposit. Ezech. lib. 1, hom. 10, num. 6.) la sacro eloquio nonnumquam venter pro mente poni consuevit. Unde et per Jeremiam dicitur : Ventrem meum, ventrem meum doleo (Jerem. 1v, 19); quod quia de spiritali et non corporeo ventre dixerat, adjunxit : Sensus cordis mei conturbati sunt. Neque enim ad salutem populi pertinebat, si Propheta ventrem corporeum se dolere prædicaret : sed ventrem doluit qui mentis afflictionem sensit. Sed cur exemplum Prophetæ proferimus, cum testimonium Dei apertius habeamus? Et necesse est ut cum per semetipsam Veritas loquitur, Propheta taceat, quia lucerna claritatem non habet in sole: Omnis enim qui credit in me, sicut dicit Scriptura, sumina de ventre ejus fluent aquæ vivæ (Joan.yu, 38) : quia enim de mente fidelium sanctæ prædicationes de-

Et vens, seguere me (Matth. xxx, 21). Si enim sub hoc A fluunt, quasi de ventre credentium aque vivse flumina decurrent.

– Et ex nobis unus diabolus est CAP. X. -(Joan. vi, 71).

(In exposit. B. Job, lib. xiii, num. 38.) Jam quippe unum corpus sunt diabolus, et omnés iniqui; ut plerumque nomine capitis censeatur corpus, et nomine corporis appelletur caput. Nam capitis momine corpus censetur, cum de perverso homine dicitur : Ex vobis unus diabolus est (Joan. VI, 71). Et rursum nomine corporis appellatur caput, cum de ipso apostata angelo dicitur : Inimicus komo kos fecit. (Matth. xin, 28).

CAP. XI. — Jesus ergo cum novisset quia venturi erant (Joan. VII, 15).

Regul. pastor. 1 part., cap. 3.) Ipse Dei hominun-que Mediator regnum percipere vitavit in terris, qui supernorum quoque spirituum scientiam sensumque CAP. VII. — Ille erat lucerna ardens (Joan. v, 35.) B transcendens, ante sæcula regnat in cœlis. Scriptum (In exposit Ezech lib r hom 44 pum 7.) Neque quippe est : Jesus cum cognovisset quia venturi essent ut raperent eum, et sacerent eum regem, sugit iterum in montem ipse solus (Joan. vi, 15). Quis enim prin cipari hominibus tam sine culpa potuisset, quam is qui hos nimirum regeret quos ipse creaverat? sed quia ideirco in carne apparuit, ut non solum nos per passionem redimeret, verum etiam per conversationem doceret, exemplum se sequentibus præbens, rex fieri noluit; ad crucis vero patibulum sponte convenit: oblatam gloriam culminis fugit, poenam pro-brosæ mortis appetiit, ut membra ejus videlicet discerent favores mundi fugere, terrores minime timere, pro veritate adversa diligere, prospera formidando declinare. Quia et ista sæpe per tumorem cor inquinant, et illa per dolorem purgant. In istis se animus erigit, in illis autem, etiamsi aliquando se erexerat, sternit. In istis sese homo obliviscitur, ia illis vero ad sui memoriam nolens etiam coactusque revocatur. In istis sæpe et anteacta bona depereunt: niunt repulisset? Quis autem nesciat quod voluntas C in illis autem longi quoque temporis admissa terguntur.

CAP. XII. — Qui sine peccato est vestrum (Joan. vш, 7).

(In exposit. B. Job, lib. xiv, num. 54.) Qui enim semetipsum prius non judicat, quid in alio rectum judicet ignorat. Et si novit fortasse per auditum quod rectum judicare debeat, recte tamen judicare aliena merita non valet, cui conscientia innocentia propria nullam judicii regulam præbet. Hinc est enim quod insidiantibus quibusdam et puniendam adulteram deducentibus dicitur: Qui sine peccato est vestrum, primus in illam lapidem mittat (Joan. vni, 7). Ad aliena quippe punienda peccata ibant, et sua reliquerant : revocantur itaque intus ad conscientiam, ut prius propria corrigant, et tunc aliena reprehendant.

CAP. XIII. — Expuit in terram et secit lutum (Joan. IX. 6).

(In exposit. B. Job, lib. vin, num. 49.) Salive nomine sapor intimæ contemplationis accipitur, quæ in os a capite definit, quia de claritate Conditorit adhuc in hac vita positos vix gustu revelationis tangit. Unde et Redemptor veniens salivam luto miscuit, et cæci nați ocules reparavit (Jean. IX) : quia superna gratia caraalem cogitationem nostram per admixtionem suze contemplationis irradiat, et ab originali cæcitate hominem ad intellectum reformat. Nama quia a paradisi gaudiis expulsum in hoc jum exsilio natura edidit, quasi a nativitate homo sine oculis processit.

CAP. XIV. Et hiems erat (Joan. x, 22).

(In exposit. B. Job, lib. и, num. 2.) Sacra eloquia in exerdio narrationum qualifates expri-munt, terminosque causarum. Aliquando namque a positione loci, aliquando a positione corporis, aliquando a qualitate aeris, aliquando a qualitaté temporis signant quid de ventura actione sub-

ficiant. A positione quippe locorum divina Scri- A ea ad visionem pacis regendo et præsidendo perduptura exprimit subsequentium merita finesque causa- cere ? rum; sicut de Israel dicit, quia verba Dei in monte audire non potuit, sed præcepta in campestribus accepit: subsequentem nimirum infirmitatem populi indicans, quia ascendere ad summa non valuit, sed semetipsum in infimis, neglecte vivendo, laxavit. A positione corporis futura denuntiat, sicut in apostolorum Actibus (Cap. vii) Stephanus Jesum qui a dextris virtutis sedet, stantem se vidisse manifestat; stare guippe adjuvantis est. Et recte stare cernitur, qui in bello certaminis opitulatur. A qualitate aeris res subsequens demonstratur, sicut Evangelista cum prædicante Domino pullum tunc ex Judæa crediturum cerneret, præmisit dicens : Hiems autem erat (Joan. x. 22) : scriptum namque est : Abundabit iniuitas, refrigescet charitas multorum (Matth. XXIV. 12). Ideireo ergo hiemis curavit tempus exprimere, ut inesse auditorum cordibus malitize frigus indicaret. Hinc est quod negaturo Petro præmittitur, quia frigus erat, et stans ad prunas calefaciebat se B (Joan. xviii, 18). Jam namque intus a charitatis calore torpuerat, et ad amorem præsentis vitæ, quasi ad persecutorum prunas infirmitate æstuante recalebat. A qualitate quoque temporis finis exprimitur actionis, sicut non rediturus ad veniam, ad tradi-tionis perfidiam Judas nocte exisse perhibetur : cum egrediente illo, ab evangelista dicitur : Erat autem nox (Joan. xm, 30). Hinc enim et iniquo diviti dicitur : Hac nocte repetunt animam tuam abs te (Luc. xn, 20). Anima quippe quæ ad tenebras ducitur non in die repeti, sed in nocte memoratur. Hinc est quod Salomon qui sapientiam non perseveraturus accepit, in somnis hanc et nocte accepisse describitur. Hinc est quod angeli ad Abraham meridie veniunt; punituri autem Sodomam ad eam vespere venisse memorantur.

CAP. XV. — Non rapiet eas quisquam de manu mea (Joan. x, 28).

(In exposit. B. Job, lib. III, num. 6). Manui itaque C adversarii sanctus traditur, sed tamen in intimis manu adjutoris sui retinetur. De illis quippe ovibus fuit, de quibus in Evangelio Veritas dicit : Non rapiel sas quisquam de manu mea (Joan. x, 28); et tamen expetenti hosti dicitur: Ecce in manu tua est (Job. 11, 6); idem ergo in manu Dei est, idem in manu diaboli. Nam dicens : In manu tua est; cum prolinus adjungit : Verumtamen animam illius serva : patenter pius adjutor innotvit, quia tenuit quem concessit, et dando non dedit quem adversarii sui jaculis objiciens abscondit.

CAP. XVI. — Fremuit spiritu, et turbavit seipsum (Joan. x1, 33).

(In exposit. B. Job, lib. III, num. 50). Neque enim sicut nos, qui puri homines sumus, irruente sæpe tentatione concutimur: ita Redemptoris anima tentationis est necessitate turbata. Hostis namque noster et si in excelsum montem eum permissus assumpsit, si se daturum regna mundi perhibuit, si quasi in D et ipsos a quibus tenebatur, tenebat. Ut ipse in se anem vertendos lapides ostendit; mentem tamen panem vertenuus taptues ossettute, aucustare non Mediatoris Dei et hominum tentatione quassare non valuit. Sic enim dignatus est hæc exterius cuncta suscipere, ut tamen ejus mens interius divinitati suze inhærens inconcussa permaneret. Qui et si quando turbatus spiritu infremuisse dicitur (Joan. x1, 33); ipse divinitus disponebat quantum ipse humanitus turbaretur. Immutabiliter omnibus præsidens, et semetipsum mutabilem in satisfactione infirmitatis ostendens. Quietus ergo in semetipso manens, disposuit quidquid pro ostendenda humanitate quam susceperat etiam turbulentus fecit.

CAP. XVII.— Et invenit Jesus asellum (Joan. XII, 14). (In exposit. B. Job, lib. 1, num. 23.) Jerusalem

tendens Dominus asellum sedisse perhibetur (Joan. xu, 14). Quid est enim sedendo asinum Jerusalem venire, nisi gentilitatis simplicia corda possidendo,

CAP. XVIII. — Nisi granum frumenti cadens (Joan. XII, 24).

(Homil. 8 in Evangel., num. 1.) Per prophetam dicitur: Omnis caro fenum (Isa. xi, 6). Factus bomo, fenum nostrum vertit in frumentum qui de sometipso ait : Nisi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit, ipsum solum manet (Joan. xu, 24). Unde et natus in præsepio reclinatur, ut fideles omnes, videlicet sancta animalia, carnis suze frumento reficeret, ne ab æternæ intelligentiæ pabulo iciuna remanerent.

CAP. XIX. Venit ergo vox de cœlo (Joan. xvii, 1).

(In exposit. B. Job, lib. xxviii, num. 4.) Verbis namque per angelum loquitur Deus cum vel in imagine ostenditur; sed superme verba locutionis au-diuntur, sicut dicente Domino: Pater, clarifica Filium tuum, ut Filius tuus clarificet te (Joan. xvn, 1); protinus respondetur : Clarificavi, et iterum clarificabo. Neque enim Deus qui sine tempore vi impulsionis intimæ clamat in tempore, per suam substantiam illam vocem edidit, quam circumscriptam tem-pore per hunana verba distinxit; sed nimirum de cœlestibus loquens, verba sua quæ audiri ab hosubus voluit, rationabili creatura administrante formavit.

CAP. XIX. - Sciens quia omnia dedit ei Pater (Joan. xIII. 3).

(In exposit. B. Job, lib. 111, num. 29.) Cum erge se pro nostra redemptione Pominus membrorum Satanæ manibus tradidit, quid alied quam ejusdem Satanæ manum in se sævire permisit? Ut unde insa exterius occumberet, inde nos interius exteriusque liberaret. Si igitur Satanæ manus potestas accipitur, ejus manum juxta carnem pertulit, cujus potestatem corporis usque ad sputum, colaphos, flagella, cra-cem, lanceamque toleravit. Unde et Pilato ejus videlicet corpori, ad passionem veniens dicit: Non haberes in me potestatem, nisi tibi datum essel dessper (Joan. xix, 11). Sed tamen hanc potestatem quam contra se ei extrinsecus dederat, suis servire lucris intrinsecus compellebat. Pilatus enim vel Satan qui ejusdem Pilati caput exstiterat, sub potestate illius super quem potestatem acceperat, tenebatur; quia et superior ipse disposuerat hoc quod inferius accedens a persecutore tolerabat : ut cum ex mala mente infidelium surgeret, utilitati tamen electorum omnium ipsa quoque crudelitas deserviret. Pie igitur disponebat intus quod semetipsum pati nequiter permittebat foris. Hinc est enim quod de illo in cœna dicitur : Sciens Jesus quia omnia dedit ei Pater in manus, et quia ex Deo exivit, et ad Deum vadit, surgit a cæna, et ponit vestimenta sua (Joan. xm, 3). Ecce in manus persequentium iturus, sciebat quod in manum suam ipsos etiam persecutores acceperat. Qui enim omnia accepisse se noverat, constat qui ad usum pietatis intorqueret, quidquid corum contra se malitia permissa sæviret.

CAP. XXI. — Et cæpit lavare pedes (Joan. xiu, 5). (In exposit. B. Job, lib. 1, num. 31.) Recte sanctis apostolis post prædicationem Dominus pedes lavit (Joan. xiii), ut videlicet aperte monstraretur quia plerumque et in bono opere peccati pulvis contrahitur; et inde inquinantur vestigia loquentium, unde audientium corda mundantur. Nam sæpe nonnulli dum exhortationis verba faciunt, quamlibet tenuiter sese intrinsecus, quia per cos purgationis gratia derivatur, extollunt. Cumque verbo aliena opera diluunt, quasi ex bono itinere pulverem malæ cogitationis sumunt. Quid ergo fuit post prædicationem pedes discipulorum lavare, nisi a prædicationis gloria cogitationum pulverem tergere, gressusque cordis ab interna elatione mundare?

CAP. XXII. — Recumbens unus ex discipulis (Joan. xm, 23).

(Præfat. in lib. Moral., num. 3.) Moris enim scripturæ sacræ est ut ipsi qui scribunt, sic de se in illa quasi de aliis loquantur. Hinc est enim quod Moyses ait: Erat Moyses mitissimus super omnes homines qui morabantur in terra (Num. xu, 3). Hinc Joannes dicit: Discipulus ille quem diligebat Jesus (Joan. xix, 26). Hinc Lucas ait (Cap. xxv) quod ambularent duo ex discipulis in via Cleophas et alius, quem profecto alium, dum tam studiose tacuit, ut quidam dicunt, se fuisse monstravit. Scriptores igitur sacri eloquii, quia impulsu sancti Spiritus agitantur, sic de se in illo testimonium, quasi de aliis proferunt. Spiritus ergo sanctus per Moysen de Moyse locutus est, Spiritus sanctus per Joannem de Joanne locutus. Paulus quoque quia non ex seipso loqueretur unsinuat, dicens: An experimentum quæritis ejus qui in me lequitur Christus (II Cor. xm, 3)?
CAP. XXII.—In hoc cognoscent omnes (Joan. XIII, 35).

(In exposit, Ezech. lib. 11, hom. 5, num. 22.) Plerumque sanctos viros aspicimus mira agere, virtutes multas facere, leprosos mundare, dæmonia ejicere, tactu ægritudines corporum fugare, Prophetiæ spiritu ventura prædicere, cuncta itaque hec necdum palmæ sunt, sed adhuc pictura palmarum. Nam hæc aliquando dantur et reprobis. Unde per Evangelium Veritas dicit: Multi dicent mihi in illa die: Domine, Domine, nonne in nomine tuo prophetavimus, et in nomine tuo dæmonia ejecimus, et in nomine tuo virtutes multas secimus? Et tunc confitebor illis, quia nunquam novi vos. Discedite a me, maledicti, qui operamini iniquitatem (Matth. vn., 22). Unum vero signum electionis est soliditas charitatis; sicut scriptum est : In hoc scietur, quia discipuli mei estis, si dilectionem habueritis adinvicem (Joan. xv. 35). Hæc autem miracula cum electi faciunt, longe dissimiliter a reprobis faciunt ; quia de eis foris ostenditur, quales apud omnipotentem Deum intus habeantur. Ibi autem eis palma crit, ubi jam mortis contentio non crit. Nam C prædicator egregius tunc aspexit palmam veram vincentibus dari, cum resurrectionem prævidit sleri, sicut dicit : Oportet enim corruptibile hoc induere incorruptionem, et mortale hoc induere immortalitatem. Cum autem mortale hoc induerit immortalitatem, tunc fiet sermo qui scriptus est; absorpta est mors in victoria. Ubi est mors victoria tua, ubi est mors stimulus tuus (I Cor. xv, 55)? Tunc ergo erit perfecta victoria, cum mors plene fuerit absorpta.

CAP. XXIV. In domo Patris mei mansiones

(Joan. xiv, 2).

(In exposit. B. Job, lib. iv, num. 70.) Quia in hac vita nobis est discretio operum, erit in illa proculdubio discretio dignitatum: ut quo hic alius alium merito superat, illic alius alium retributione transcendat. Unde in Evangelio Veritas dicit: In domo Patris mei mansiones multæ sunt (Joan. xiv, 2). Sed in eisdem multis mansionibus erit aliquo modo ipsa retributionum diversitas concors: quia tanta vis in pilla pace nos sociat, ut quod in se quisque non acceperit, hoc se accepisse in alio exultet. Unde et non eque laborantes in vinea, æque cuncti denarium sortuntur. Et quidem apud Patrem mansiones multæunt, et famen eumdem denarium dispares laboratores icclpiunt: quia una cunctis erit beatitudo lætitiæ, quannvis non una sit omnibus sublimitas vitæ.

CAP. XXV. - Idem ac supra.

(In exposit. B. Job, lib. xxxv, num. 46.) Veritas a Evangelio dicit: In domo Patris nei mansiones sultae sunt (Joan. xiv, 2). Apud Patrem quippe maniones multae sunt: quia in illa beatitudinis vita non ispari . unusquisque juxta dispar meritum locum ispariem percipit, sed'ejusdem disparitatis danna non mitit: quia tantum sibi quantum perceperit sufficit.

Ap. XXVI.—Et ad eum veniemus (Joan. xiv, 23). (Homil. 7 in Evang., num. 2.) Via Domini ad cor

A dirigitur, cum veritatis sermo bumiliter auditur. Via Domini ad cor dirigitur, cum ad præceptum vita præparatur. Unde scriptum est: Si quis diligit me, sermonem meum servabit, et Pater meus diligit eum, et ad eum veniemus, et mansionem apud eum faciemus (Joan. xiv, 23). Quisquis ergo in superbia mentem elevat, quisquis avaritiæ æstibus anhelat, quisquis se inquinationibus luxuriæ pollult, cordis ostium contra veritatem claudit, et ne ad se Dominus veniat, claustra animi series vitiorum damnat.

CAP. XXVII. — Pacem relinquo vobis (Joan. xiv, 27).

(In exposit. B. Job, lib. vi, num. 53.) In Scriptura sacra aliter pax plena dicitur, atque aliter inchoata. Inchoatam quippe Veritas discipulis dederat, cum dicebat: Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis (Joan. xiv, 27). Et plenam Simeon desideraverat, cum exoraret, dicens: Nunc dimittis servum tuum, Domine, secundum verbum tuum in pace (Luc. 11, 29). Pax enim nostra ex desiderio Conditoris inchoatur; ex manifesta autem visione perficitur. Plena quippe tunc erit, cum mens nostra, nec ignorantia cacatur, nec carnis suse impugnatione concutitur. Sed quia ejus exordia tangimus, tabernaculum justi habere pacem dicitur, quia videlicet ejus corpus quod mente inhabitatur, a perversis desideriorum motibus, sub justitize dispositione refrenatur.

CAP. XXVIII. - Idem ac supra.

(Regul. pastoral., m p., cap. 24, admon. 23.) Plerumque enim gravius intentionem mentium rerum tranquillitas tentat; ut quo non sunt molesta qua tenent, eo minus amabilia fiant quæ vocant : et quo delectant præsentia, eo non inquirantur æterna. Unde et per semetipsam Veritas loquens, cum terrenam pacem a superna distingueret, atque ad venturam discipulos ex præsenti provocaret, ait : Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis (Joan. XIV, 27). Relinguo scilicet transitoriam, do mansuram. Si ergo quæ danda est pervenitur. Pax igitur præsens ita tenenda est, ut et diligi debeat et contenni; ne si immoderate diligitur, diligentis animus in culpa capiatur. Unde etiam monendi sunt pacati, ne dum nimis humanam pacem desiderant, pravos hominum mores nequaquam redarguant; et consentiendo perversis, ab auctoris sui se pace disjungant : ne dum humana foris jurgia metuunt, interni fæderis discissione feriantur. Quid enim pax transitoria, nisi quoddam vestigium pacis æternæ? Ovid ergo esse dementius potest, quam vestigia in pulvere impressa diligere, sed ipsum a quo impressa sunt non amare? Hinc David dum totum se ad fædera pacis æternæ constringeret, testatur quod cum malis concordiam non teneret, dicens: Nonne qui te oderant, Deus, oderam illos, et super inimicos tuos tabescebam? Perfecto odio oderam illos: inimici facti sunt mihi (Psal. cxxxv111, 21). Inimicos etenim Dei perfecto odio odisse, est et quod facti sunt diligere, et quod fa-ciunt increpare : mores pravorum premere, vitæ prodesse. Pensandum est igitur, quando ab increpatione quiescitur, quanta culpa cum pessimis pax te-netur, si propheta tantus hoc velut in hostiam Deo obtulit, quod contra se pro Domino pravorum inimicitias excitavit.

CAP. XXIX. — Venit enim princeps hujus mundi (Joan. xiv, 30).

(Homil. 39 in Evang., num. 8.) Unus autem in hominibus exstitit, qui ante passionem suam libera voce dixit: Jam non multa loquar vobiscum. Venit enim Princeps mundi hujus, et in me non habet quidquam (Joan. xrv, 30). Quia enim hune mortalem hominem vidit, suum in illo mundi princeps aliquando invenire posse credidit; sed sine ullo peccato a mundi corruptione exivit, qui sine peccato in mundum venit. Constat enim quia omnes qui de carnia delectatione nati sunt, in eorum procul dubio vel

locutione, vel cogitatione, vel opere aliquid suum A studio vero peccere, est benum nec facere, nec amare. princeps hujus mundi habeat : sed idcirco illos, vel pust rapere, vel prius tenere non potuit, quia illos ille a debitis suis eripuit, qui pro nobis sine debito mortis debitum solvit : ut nos ideo sub jure hostis nostri debita nostra non teneant; quia pro nobis Mo-diator Dei et hominum, homo Christus Jesus gratuito reddidit quod non debuit. Quia enim pro nobis mortem carnis indebitam reddidit, nos a debita animæ morte liberavit. Ait ergo: Venit enim princeps hujus mundi, et in me non habet quidquam. Unde curandum uobis est, et eum magnis quotidie fietibus cogitan-dum, quam sævus, quam terribilis sua in nos opera requirens, in die nostri exitus princeps hujus mundi veniat, si etiam ad Dount carne morientem venit, et in illo aliquid quesivit in quo invenire nil potuit. Quid itaque nos miseri dicturi, quid acturi sumus, qui innumera mala commisimus? Quid requirenti adversario, et multa sua in nobis invenienti dicenius, nisi solum quod nobis est certum refugium, solida spes!: quia unum cum illo facti sumus, in quo princeps hujus mundi et suum aliquid requisivit, et invenire minime potuit? quoniam solus est inter mortuos liber, et a peccati jam servitio veraci libertate solvimur, quia ei qui vere liber est, unimur.

CAP. XXX. — Hoc est præceptum meum (Joan. xv, 12). In exposit. B. Job, lib. x, num. 7.) Quid hoc loco Dei lex accipi, nisi charitas debet, per quam semper in mente legitur, præcepta vitæ qualiter in actione teneantur? De hac etenim lege Veritatis voce dicitur: Hoc est præceptum meum ut diligatis invicem (Joan. xv, 12). De hac Paulus ait : Plenitudo legis dilectio (Rom. xis, 10). De hac iterum dicit : Invicem onera pestra portate; et sic adimplebitis legem Christi (Galat. v1, 2). Lex enim Christi quid congruentius intelligi , quam charitas potest ? quam tunc vere perti-cimus , cum fraterna onera ex amore toleramus.

CAP. XXXI. – Vos amici mei estis (Joan. x√, 14). (In exposit. B. Job, lib. xxvii, num. 28.) Amicus C veritaris est rectæ amator actionis. Unde et ipsa Veritas discipulis dicit: Vos amici mei estis, si seceritis que precipio vobis (Joan. xv, 14). Amicus quippe animi cu tos dicitur. Uude non immerito qui custodire voluntatem Dei in præcentis illius nititur, eius amicus voçatur. Hinc est quod rursum eisdem Veritas dicit: Vos autem dixi amicos: quia omnia que-cunque audivi a Patre meo, nota feci vobis (Ibid., 19). CAP. XXXII. - Si non venissem, et locutus fuissem

(Joan. xv. 22). (In exposit. B. Job, lib. xxv, num. 28.) Sciendum quippe est quod peccatum tribus modis admittitur. Nam aut ignorantia, aut infirmitate, aut studio per-petratur. Et gravius quidem infirmitate quam ignorantia, sed multo gravius studio quam infirmitate peccatur. Ignorantia Paulus peccaverat, cum dice-bat: Qui prius sui blasphemus et persecutor, et contumeliosus, sed misericordiam consecutus sum, quia ignorans seci in incredulitate (1 Tim. 1. 13). Petrus concussit, et Deum quem corde tenuit, voce dene-gavit (Luc. xxn). Sed quia infirmitatis culpa vel ignorantize eo facilius tergitur, quo non studio perpetratur, Paulus quæ ignoravit sciendo correxit, et Petrus motam, et quasi arescentem jam radicem fidei łacrymis rigando solidavit. Ex industria vero peccaverant hi de quibus Magister dicebat : Si non vemissem, et locutus fuissem eis, peccatum non haberent. Nunc autem excusationem non habent de peccato suo (Jean. xv, 22). Et paulo post : Et viderunt, et ode-runt, et me, et Patrem meum (Vers. xxv). Aliud est enim bona non facere, alud bonorum odisse dectorem : sicut aliud est præcipitatione, aliud deliberatione peccare. Sæpe enim præcipitatione peccatum committitur: quod tamen consilio, et deliberatione damnatur. Ex infirmitate enim plerumque solet accidere, amare bonum, aed implere non posse : ex

Sicut ergo nonnuaquam gravius est peccatum diligere quam perpetrare, ita nequius est odisse iusti-Liam quam non fecisse.

CAP. XXXIII. -- Si non abiero (Joan, xvi. 7).

(In exposit. B. Job, lib. vm, num. 41.) Suis diectoribus Veritas dicit: Si ego non abiero, Paraclius non veniet (Joan. xvi. 7). Ac si aperte diceret : Si ab intentionis vestræ oculis corpus non subtraho, ad intellectum vos invisibilem per consolatorem Spiritum men perduce.

CAP. XXXIV. - Idem ac supra.

(Dialog. lib. 11, cap. 38.) Ipsa quoque Veritas et fidem discipulis augeret, dixit : Si non abiero, Pereclitus non veniet ad vos (Ibid.). Cum enim constet quia Paraclitus spiritus ex Patre somper procedat et Filio, cur se Filius recessurum dicit, ut ille venist qui a Filio numquam recedit? Sed quia discipuli in carne Dominum cernentes, corporeis hie semper oculis videre sitiebant, recte eis dicitar: Nisi ego abiero, Paraclitus non veniet. Ac si aperte diceretur : si corpus non subtraho, qui sit amor spiritus non ostendo, et nisi me desieritis corporaliter cernere. nunquam me discrtis spiritualiter amare.

CAP. XXXV. - Palam de Patre aumuntiabo (Joss. xvi. 25).

(In exposit. B. Job , lib. xxx, num. 17.) Tunc aclorum rationem Dominus narrat, com semeticom nobis quomedo electis spiritibus praesit insigust. Tene ceriorum rationem narrat, cum detersa mentis nostræ caligine clara se visione manifestat. Unde et in Evangelio dicit: Venit hora cum jam non in pur-bolis loquar vobis, sed palam de Patre anuntisbe vobis (Joan. xvi, 25). Palam quippe de Patre anuntiare se asserit, quia per patefactam tunc majestatis suze speciem, et quemodo ipse gignenti mon impar oriatur, et quomodo utriusque spiritus utrique coeternus procedat, estendit. Aperte namque tune videbimas auomodo hoc quod oriendo est, ei de quo oritur subsequens non est. Quomodo is qui per processionem productur, a proferentibus non præitur. Aperte tunc videbimus quomodo et unum divisibiliter tria, et indivisibiliter tria unum. Lingua ergo tune narrantis Dei est visa claritas sublevantis.

CAP. XXXVI. - Idem ac supra.

(In exposit. B. Job, lib. xxx, num. 49.) In illa suscepti contemplatione gaudiorum, jam nullatenus indigent verba audire docentium : quia angustias vite præsentis evadentes, ultra a doctoribus prædicationem vitæ accipere non requirunt. Tunc quippe impletur quod scriptum est : Non docebit ultra vir proximum suum, et vir fratrem suum dicens: Co-gnosce Dominum. Omnes enim cognoscent me a minime eorum usque ad maximum, dicit Dominus (Jeren. axxi, 34). Tunc impletur quod in Evangelio Verius dicit: Palam de Patre annuntiabo vobis (Joan. XVI. centium quasi quosdam humanæ linguæ rivules net quærunt, quando de ipso jam veritatis sonte & briantur.

CAP. XXXVII. -- Hec locutus sum vobis ut in me (Joan. xvi, 33).

(In exposit. B. Joh, lib. xxvi, num. 26.) Hac to-cutus sum vobis ut in me pacem habeatis. In mundo pressuram habebitis (Joan. xvi , 33). Ac si aperte deceret : Fiducia vos de me interius consolando reficiat : quia erit de mundo exterius quod sævicudo graviter premat.

- Regnum meum non est de hei CAP. XXXVIII. mundo (Joan. xvIII, 36).

(In exposit. B. Job, lib. vm, num. 12.) Voce autem Redemptoris dicitur : Begnum meum non est de h.: mundo (Josa. xvm, 36). Omnes ergo qui spe coeles- A tium præditi exercitio vitæ præsentis atterimur, in alieno laboranus. Nam sæpe et reprobis servire cogimur, et alieno quidem labore fatigamur. Sed tamen prienta nostra percipimus, et per hoc pervenimus ad propria, quod pure ministramus aliena. Quo contra quibusdam Veritas dicit: Si in alieno fideles non fuistis, quod vestrum est, quis dabit vobis (Luc.xvi, 121?

CAP. XXXIX. — Simon Joannis diligis me (Joan. xxi, 16)?

(Regul. pastoral. 1 part., cap. 5.) Petro Dominus ait: Simon Joannis, amas me (Joan. xxi, 16)? Qui cum se amare protinus respondisset, audivit: Si diligis me, pasce oves meas. Si ergo dilectionis testimonium cura pastionis, quisquis virtutibus pollens gregem Dei renuit pascere. Pastorem summum convincitur non amare.

CAP. XL. — Et alius te cinget (Joan. xxi, 18).

prædicator fortis gloriam passionis appetit, si dis-crimen mortis subire pro Domino lætus quærit, quid est quod ipsi prædicatori qui ex robusto virtutem traxit in nomine, Petro Veritas dicit: Cum senueris extendes manus tuas, et alius te cinget, et ducet quo non vis (Joan. xx1, 18)? Quomodo de passione gaudet, qui cinctus ab alio, ire quo ducitur nou volet? Sed si pensamus qualiter animus, appropinquante passione et mortis metu quatitur, et tamen de venturo regni præmio lætatur : et intelligimus quomodo glutiosi certaminis subire periculum volens nolit, quie

et in morte considerat qued tolerans paveat, et in fructu mortis aspicit quod appetens quærat. Videamus Paulum quomodo amet quod relugit, quomodo relugiat quod amat; ait enim : Desiderium habens dissolvi, et cum Christo esse (Philip. 1, 23). Et: Mihi vivere Christus est, et mori lucrum. Et tamen dicit: Qui sumus in hoc habitaculo, ingemiscimus gravati, eo quod nolumus exspoliari, sed supervestiri, ut absorbeatur quod mortale est a vita (II Cor. v, 4). Ecce et mori desiderat, et tamen carne exspoliari formidat. Cur hoc? quia etsi victoria in perpetuum lætificat, ipsa nihilominus ad præsens pæna perturbat. Et quamvis vincat amor subsequentis muneris, tangit tamen non sine mœrore animum pulsus doleris. Sicut enim vir fortis, cum vicino jam belli certamine armis accingitur, palpitat et sestinat; tremit et sevit; quasi pavere per pallorem cernitur, sed per iram vehementer urgetur : ita vir sanctus cum passioni propinquare se conspicit, et naturæ suæ infirmitate concutitur, et spei suæ soliditate roboratur, et de vi-(În exposit. B. Job, lib. xxx1, num. 69 et 70.) Si B cina morte trepidat, et tamen quod moriendo verius vivat, exultat. Ad regnum quippe non potest nisi interposita morte transire, et ideireo et confidendo quasi ambigit, et quasi ambigendo contidit. Et gaudens metuit, et metuens gaudet : quia scit quod ad bravium quietus non perveniat, nisi hoc quod inter-jacet cum labore transcendat. Sic nos cum morbos a corpore repellere cupimus, tristes quidem amarum purgationis poculum sumimus. Certi autem de subsequenti salute gaudemus; quia enim pervenire corpus aliter ad salutem non valet, in potu libet etiam anod tædet.

LIBER QUINTUS.

De Testimoniis in librum Actuum Apostolorum.

rosolumis ne discederent (Act. 1. 4.)

(Homil. 29, in Evangel., num. 1.) Ad insinuandam quoque veritatem Dominica Resurrectionis notandum pobis est quid Lucas referat dicens: Convescens præcepit eis ab Jerosolymis ne discederent (Act. 1, 4). Et post pauca: Videntibus illis elevatus est, et nubes suscepit eum ab oculis eorum (Act. 1, 9, 10). Notate signate mysteria: convescens elevatus est, comedit et ascendit, ut videlicet per effectum comestionis, veritas patesceret carnis.

CAP. II. — Ecce duo viri astiterunt juxta illos in vestibus albis (Act. 1, 10.)

Homil. 29 in Evangel., num. 9.) Quærendum nobis est quidnam sit quod nato Domino apparuerunt angeli, et tamen non leguntur in albis vestibus apparuisse: ascendente autem Domino missi angeli in athis leguntur vestibus apparuisse? Sic etenim scriptum est: Videntibus illis elevatus est; et nubes suscepit eum ab oculis eorum. Cumque intuerentur in cœlum D euntem illum, ecce duo viri astiterunt juxta illos in vestibus albis (Ibid.). In albis autem vestibus gaudium et solemnitas mentis attenditur. Quid est quod nato Domino non in albis vestibus, ascendente autem Domino in albis vestibus apparent, nisi quod magna tunc solemnitas angelis facta est, cum cœlum Deus homo penetravit: quia nascente Domino videbatur divinitas humiliata, ascendente vero Domino est humanitas exaltata? Albæ etenim vestes exaltationi magis congruent quam humiliationi. In assumptione ergo ejus angeli in albis vestibus videri debuerunt, quia qui in nativitate sua apparuit Deus humilis, in ascensione sua ostensus est homo sublimis.

CAP. III. - Erat autem turba hominum simul sere centum viginti (Act. 1, 15.)

(In exposit. B. Job, lib. xxxv, num. 17.) Propter septenarium numerum temporalia, octonarium æterna signantem, super centum viginti fideles in cœna-

CAPUT PRIMUM. -- Et convescens pracepit eis ab Je- C culo residentes Spiritus sanctus effusus est. Per septem quippe et octo, quindecim computantur. Et si ab uno usque ad quindecim numerando paulatim per incrementa consurgimus, usque ad centesimum et vicesimum numerum pervenimus: quia scilicet effusione sancti Spiritus didicerunt, ut et temporalia tolerando transirent, et æterna inhianter appeterent.

CAP. 17, - Et hic quidem possedit agrum de mercede (Act. i, 18.)

(In exposit. B. Job, lib. 1x, num. 58.) More autem sacri eloquii per Petrum quoque de Juda dicitur: Hic possedit agrum de mercede iniquitatis (Act. 1, 48). Neque enim empto pretio sanguinis, agrum figuli possidere Judas potuit, qui relatis triginta argenteis traditionis crimen criminosiori in se protinus morte mulctavit: sed possedit, dictum est, possideri fecit. CAP. V. — Oportet ergo ex his viris qui nobiscum sunt (Act. 1, 21).

(In exposit. B. Job, lib. xxx11, num. 27.) Omne enim peccatum undenarium est, quia dum perverse agitur, praecepti Decalogum transit; et quia in cilicio peccatum plangitur, hinc est quod in tabernaculo vela cilicina undecim flunt. Hinc per undecimum psalmum dicitur: Salvum me fac, Domine, quoniam defecit sanctus (Psal. xi, 1.) Hinc Petrus in undenario numero remanere apostolos metuens, Matthiam duodecimum sorte missa requisivit (Act. n, 2.) Ni-i enim signari culpam per undenarium cerneret, impleri apostolorum numerum duodenario tam festine non curaret.

CAP. VI. - Et factus est repente de cœlo sonus, tanquam advenientis (Act. II, 22).

(In exposit. B. Job, lib. xxvm, num. 2.) Quod enim de adventu sancti Spiritus scriptum est: Factus est repente de cœlo sonus, tanquam advenientis spiritus vehementis; et replevit totam domum ubi erunt sedentes. Et apparuerunt illis dispertitæ linguæ quas ignis: seditoue supra singulos eorum (Act. 1.) Per

ignem quidem Deus apparut; sed per semetipsum locutionem interius secii: et neque ignis Deus, neque ille sonitus suit, sed per hoc quod exterius exhibuit, expressit hoc quod interius gessit. Quia enim discipulos et zelo succensos et verbo eruditos intus reddidit, foris linguas igneas ostendit. In significationem igitur admota sunt elementa, ut ignem et sonitum sentirent corpora: igne vero invisibili et voce sine sonitu docerentur corda. Foris ergo suit ignis qui apparuit, sed intus qui scientiam dedit.

CAP. VII. - Idem ac supra.

(In exposit. B. Job, lib. v, num. 65.) Quid enim per vocem auræ lenis, nisi cognitio sancti Spiritus designatur, qui de Patre procedens, et ideo quod est Fihi accipiens, nostræ tenuiter notitiæ infirmitatis infunditur? Qui tamen super apostolos veniens per exteriorem sonum, tanquam per vehementem spiritus demonstratur, cum dicitur: Factusque est repente de calo sonus, tanquam advenientis spiritus validi (Act. 11, 2). Spiritus cum se notitiæ humanæ infirmitatis insinuat, et sonitu vehementis spiritus, et voce auræ lenis exprimitur; quia videlicet veniens, et vehemens est et lenis. Lenis quia notitiam suam quatenus cognosci utcumque valeat, nostris sens bus temperat: vehemen, quia quantumlibet hanc temperat; vehemen, quia quantumlibet hanc temperat; vehemen, quia quantumlibet hanc temperat; adventu tamen suo infirmitatis nostræ excitatem illuminando perturbat. Illustratione cnimsua nos leniter tangit, sed inopiam nostram inaniter concutit.

CAP. VIII. - Idem uc supra.

(In exposit. B. Job, lib. xxvii, num. 34.) Potest autem per os Dei Unigenitus Filius designari, qui sicut brachium ejus dicitur, quia per eum cuncta Pater operatur: ita etiam os dicitur de quo propheta ait: Os enim Domini locutum est (Isa. Lvin, 14.) Per quem nobis omnia loquitur : ac si oris nomine patenter diceretur verbum. Sicut nos quoque pro verbis, linguam dicere solemus; ut cum Græcam vel Latinam linguam dicimus, Latina vel Græca verba monstramus. Os ergo Domini non immerito ipsum C verbum accipimus. Unde et ei Sponsa in Canticis canticorum dicit: Osculetur me osculo oris sui (Cant. 1, 1). Ac si dicat: Tangat me dulcedine et præsentia unigeniti filii Redemptoris mei. Per sonum vero oris potest ejusdem Domini Spiritus sanctus designari. Unde et alias in ejusdem Spiritus significatione scriptum est: Factus est repente de cœlo sonus, tanquam advenientis [spiritus vehementis (Act. 11, 2.) Sonus igitur de ore Domini procedit, cum consubstantialis ejus spiritus ad nos per filium veniens surditatem nostræ insensibilitatis rumpit: sicut de eodem sono iucircumscripto et incorporeo os Domini loquitur, dicens: De meo accipiet, et annuntiabit vobis (Joan. xvi, 15).

CAP. IX. — Et apparuerunt illis dispertitæ linguæ tanquam ignis (Act. 11, 3).

Homil. 30 in Evang., num. 4, 5 et seq.) Spiritus sanctus super discipulos in igneis linguis apparuit, omniumque linguarum scientiam dedit. Quid scilicet D accenderet, et serpent s astutiam columba simple designatura visi augusta designatura visi augusta designatura visi augusta designatura visi augusta designatura visi augusta designatura visi augusta designatura visi augusta designatura visi augusta designatura visi augusta designatura visi augusta designatura visi augusta de la contra de la hoc miraculo designatur, nisi quod sancta Ecclesia eodem Spiritu repleta, omnium gentium erat voce locutura? Qui vero contra Deum turrem ædificare conati sunt, communionem unius lingua perdiderunt: in his autem qui Deum humiliter metuebant, linguæ omnes unitæ sunt. Hic ergo humilitas virtutem meruit, illis superbia confusionem. Sed quærendum nobis est cur Spiritus sanctus Patri et Filio coxternus in igne apparuit, cur in igne simul et linguis, cur aliquando in columba, aliquando vero in igne monstratur, cur super unigenitum Filium apparuit in columbæ specie, et super discipulos in igne: ita ut neque super Dominum veniret in igne, neque super discipulos monstraretur in columba. Per quatuor itaque hæc quæ proposuimus solvendo redeamus. Patri namque et Filio coæternus Spiritus in igne monstratur, quia incorporeus et ineffabilis, atque invisibilis ignis est Deus, attestante Paulo:

bigo consumitur. De hoc igne Veritas dicit: lunen veni mittere in terram, et quid volo nisi ut ardeat (Luc. xII. 49). Terra enim vocata sunt corda terrena disp dum semper infimas in se cogitationes egerunt a malignis spiritibus conculcantur; sed ignem in terram Dominus mittit, cum afflatu sancti Spiritus cor carnalium incendit : et terra ardet, cum cor carmie in suis prius voluptatibus frigidum, relinquit concupiscentias præsentis sæculi, et incenditur ad amorem Dei. Bene ergo in igne apparuit Spiritus, quia al omni corde quod replet, torporem frigoris excuit, et hoc in desiderio suæ æternitatis accendit. In ignes autem linguis monstratus est, quia idem Spiritus coæternus est Filio, et habet cognationem maximam lingua cum Verho. Verhum quippe Patris est filis, et quia Spiritus una est et Verbi substantia, idem Spiritus monstrari debuit in lingua. Vel certe, quia apparuit Spiritus, quia onnes quos repleteit, ardentes pariter et loquentes facit. Lingus goes doctores habent, quia dum Deum amando predicant, corda audientium inflammant: nam oliosis sermo docentis est, si præbere non valet incentium amoria. Hoc doctringe incendium ab inso Ventalis ore conceperant, qui dicebant: Nonne cor nouma ardens erat in nobis, cum loqueretur in via, et apentet nobis Scripturas (Luc. xxiv, 32). Ex audito quipe sermone inardescit animus, torporis frigus recedit, tit mens in superno desiderio anxia, a concupiscentis terrenis aliena. Amor verus qui hanc repleveril, in fletibus cruciat; sed dum tali ardore cruciatur, ipsis suis cruciatibus pascitur. Audire ei libet pracepta coelestia; et quot mandatis instruitur, quasi tot facibus inflammatur; et quæ torpebat pries per desideria, ardet postmodum per verba. Unde bene et per Moysen dicitur : In dextera ejus ignea let (Dent. xxxIII, 2). Sinistra quippe reprobi, qui ad sinistram ponendi sunt ; dextera autem Dei appellantur electi. In dextera autem Dei ignea lex est, quia electi maidata coelestia nequaquam frigido corde audiunt, sed ad hæc amoris intimi facibus inardescent. Serme ad aurem ducitur, et mens eorum sibimet irata er ilternæ dilectionis flamma concrematur. In columba vero sanctus Spiritus et in igne monstratus es, quia omnes quos repleverit, simplices et aniento facit : simplices puritate, ardentes amulatione. Neque etenim placet Deo aut simplicitas sine zelo, aut telis sine simplicitate. Hinc ipsa Veritas dicit. Estate udentes sicul serpentes, et simplices sicul colunte (Matth. x, 16). Qua in re notandum est quod discpulos suos nec de columba sine serpente, nec de serpente sine columba voluit Dominus admonere: quitenus et columbæ simplicitatem, astutia serpents citas temperaret. Hinc Paulus ait : Nolite pueri effa sensibus (1. Cor. XIV, 20). Ecce astutiam serpentis audivimus; nunc de simplicitate columbæ moneamus: Sed malitia parvuli estote (Ibid.). Inde de pento Job dicitur: Erat vir simplex et rectus (Job 1, 1). Quæ est autem rectitudo sine simplicitate, aut que est simplicitas sine rectitudine? Quia ergo et recti tudinem docet iste spiritus et simplicitatem, et in igne monstrari debuit et in columba, quatents ome cor quod ejus gratia tangitur, et mansuetudinis leuitate tranquillum, et zelo justitize accensum flat. (Num. 6.) Ad extremum vero quærendum est, cur in ipso Redemptore nostro Mediatore Dei et hominum per columbam apparuit, in discipulis veru per ignen. Certe unigenitus Filius judex est generis humani, sed quis ejus justitiam ferret, si priusquam nos per mansuetudinem colligeret, culpas nostras per zelun rectitudinis examinare voluisset? Homo ergo pro

huit precatores ferire, sed colligere; prius voluit mansuete colligere, ut haberet quos postmodum in judicio salvaret. In columba ergo apparere super eum debuit Spiritus, qui non veniebat ut peccata iam per zelum percuteret, sed adhuc per mansuetudinem toleraret. At contra super discipulos in igne debuit Spiritus sanctus demonstrari, ut hi qui erant simpliciter homines atque ideo peccatores, eos contra semetipsos spiritalis fervor accenderet, et peccata quæ Deus per mansuetudinem parceret, ipsi in se per pomitentiam punirent: neque ipsi quippe esse poterant sine peccato, qui adhorebant coelesti magis-terio, Joanne attestante, qui ait: Si dixerimus, quia peccatum non habemus, nosipsos seducimus, et veritas in nobis non est (I Joan. 1, 8). In igne ergo in hominibus, in columba vero apparuit in Domino : quia peccata nostra quæ pie Dominus per mansuetudinem tolerat, nos per zelum rectitudinis debemus caute conspicere, et ardore semper positentize cremare. Igitur per columbam Spiritus in Redemptore monstratus est, per ignem vero in hominibus : quia quanto nobis nostri judicis facta est severitas temperata, tanto erga se debet fieri nostra iufirmitas accensa. CAP. X. -– Jesum Nazarenum virum approbatum (Act. n, 23).

(Regul. pastoral. tert. part., admonit. 35.) Ad Jeremiam missum ad prædicationem dicitur: Ecce constitut te hodie super Gentes et super regna, ut evellas et destruns, et disperdas et dissipes, et ædifices et plantes (Jerem. 1, 10). Quia nisi prius perversa de-strueret, ædificare utiliter recta non posset: nisi ab auditorum suorum cordibus spinas vani amoris evelleret, nimirum frustra in eis sanctæ prædicationis verba plantaret. Hinc est quod Petrus prius evertit ut postmodum construeret, cum nequaquam Judacos monebat quid jam facerent, sed de his quæ secerant increpabat, dicens: Jesum Nazarenum virum approbatum a Deo in vobis, virtutibus, et prodigiis, et signis C quæ secit per i'lum Deus in medio vestri sicut vos scitis. Hunc definito consilio et præscientia Dei traditum per manus iniquorum affigentes interemistis; quem Deus suscitavit, solutis doloribus inferni (Act. 11, 23 sqq.). Ut videlicet crudelitatis suze cognitione destructi, edificationem sanctæ prædicationis quanto anxie quærerent, tanto utiliter audirent. Unde illico responderunt: Quid ergo faciemus, viri fratres? Quibus mox dicitur : Agite ponitentiam, et baptizetur unus-quisque vestrum. Quæ ædificationis verba profecto contemnerent, nisi prius salubriter ruinam suæ destructionis invenissent

CAP. XI. - Solutis doloribus inferni (Act. 11, 24).

(In exposit. B. Job, lib. xxix, num. 24.) Vigilanti vero est cura pensandum quod in novissima abyssi deambulasse se perhibet (Job xxxiii, 16): deambulare quippe non constricti, sed liberi est. Quem enim vincula astringunt, ejus nihilominus gressus impediunt. Quia igitur Dominus nulla peccati vincula pertulit, in inferno deambulavit: liber quippe ad ligatos venit. Unde scriptum est: Factus sum sicut homo sine adjutorio inter mortuos liber (Psal. lxxxvii, 5). In novissimis ergo abyssi Domino deambulare, est in lacum damnationis nil suæ retentionis invenire, attestante Petro, qui ait: Solutis doloribus inferni, juxta quod impossibile erat teneri illum ab eo (Act. 11, 24).

CAP. XII. — Pænitentiam agite, et baptizetur unusquisque vestrum (Act. 11, 38).

(Regulæ pastoral. tert. part., admonit. 31.) Petrus cum quosdam territos malorum suorum consideratione conspiceret, admonuit dicens: Pænitentiam agite, et baptizetur unusquisque vestrum (Act. 11, 38). Dicturus enim baptisma, præmisit pænitentiæ lamenta: nt prius se aqua suæ afflictionis infunderent et postmodum sacramenta baptismatis lavarent. Qua igitur mente qui transactas culpas siere negligunt,

nominibus factus; mitem se hominibus præbuit. No- A vivunt securi de venia, quando ipse summus Pastor luit peccatores ferire, sed colligere; prius voluit mansuete colligere, ut haberet quos postmodum in judicio salvaret. In columba ergo apparere super eum debuit Spiritus, qui non veniebat ut peccata

A vivunt securi de venia, quando ipse summus Pastor Ecclesiæ huic etiam sacramento addendam poeni.cn-tiam credidit quod peccata principaliter exstinguit?

CAP. XIII. — Obedire oportet Deo magis quant hominibus (Act. v, 29).

(In exposit. B. Job, lib. xxviii, num. 27.) Ecce aliquis, vel damna rerum, vel afflictionem corporis metuens, minas terrenæ potentiæ pertimescit, et contra vim resistentium veritatem desendere non præsumit. Hunc Petrus quia in timore angustum respicit, ostensa exemplorum suorum linea ad virtutis latitudinem tendit. Ipse quippe flagellatus a Principibus populi, cum idcirco se relaxari conspiceret, ut a prædicatione cessaret; cum prohiberetur loqui in posterum, nequanuam saltem in præsens cessit. Nam respondit protinus, dicens: Obedire oportet Deo, magis quam hominibus (Act. 1v, 29); et rursum: Non enim possumus quæ vidimus et audivimus, non loqui.
At ille dudum debilis et præsentia damna formidans,
B duni exempla tantæ fortitudinis contemplatur in auctoritate verbi, jam Petri lineam sequitur; jam nil adversitatis metuit; jam resistentes Deo potestates sæculi, etiam cum corporis laceratione contemnit. Sed tamen quanto vires persequentium patiendo fortiter destruit, quanto inter adversa nullis terroribus cedit, tanto plerumque et in his etiam quæ inter fideles positus senserit, se cæteris præponit; sua magis consilia eligit, et sibi potius quam aliis credit. Hie nimirum dum injustis objectionibus [Al. obeditionibus] non cedens, in virtute se exerit; etiam recta aliorum consilia non recipiens, pedem extra limitem tendit. Hunc Petrus intra mensura lineam revocat. qui postquam libertate vocis auctoritatem principum pressit, per humilitatem cordis de non circumciden-dis gentibus Pauli consilium audivit. Sic enim semetipsum contra adversarios ex auctoritate curabat erigere, ut tamen sibimetipsi non crederet in his quæ non recte sentiret; ut et libertate fortitudinis tumentes potestates excederet, et humilitate mansuetudinis obedientiam in recto consilio etiam minoribus fratribus exhiberet : et modo per semetipsum aliis, modo et sibimetipsi cum aliis obviaret. In factis igitur Petri quædam ante oculos nostros auctoritatis et hamilitatis linea tenditur, ne mens nostra, aut per timorem ad mensuram non perveniat, aut per tumorem limitem excedat.

CAP. XIV. — Quem Deus suscitavit a mortuis (Act. III., 15).

(In exposit. B. Job, lib. xII, num. 14.) Quia enim Deus Trinitas est, exstinctam carnem unigeniti Filli sancta Trinitas, id est Pater, et idem Filius, et Spiritus sanctus resuscitavit.

CAP. XV. — Pecunia tecum sit in perditionem (Act. viii, 20).

(In exposit. B. Job, lib. sv, num. 2.) Cum ergo sancti viri maledictionis sententiam proferunt, non ad hanc ex voto ultionis, sed ex justitiæ examine erumpunt. Intus enim subtile judicium Dei aspiciunt, et mala foras exsurgentia quo maledicto debeant feriri cognoscunt; et eo in maledicto non peccant, quo ab interno judicio non discordant. Hinc est quod Petrus in offerentem sibi pecunias Simonem, sententiam maledictionis intorsit, dicens: Pecunia tua tecum sit in perditionem (Act. VIII, 20). Quia enim non ait, est, sed sit, non indicativo, sed optativo modo se dixisse signavit. Hinc Elias duobus quinquagenariis ad se venientibus dixit : Si homo Dei sum, descendat ignis de cœlo et consumat vos (IV Reg. 1, 10). Quorum utrorumque sententiæ quanta ratione veritatis convaluit, terminus causæ monstravit. Nam et Simon æterna perditione interiit, et duos quinquagenarios desuper veniens flamma consumpsit. Virtus ergo subsequens testificatur qua mente maledictionis sententia promitur, cum enim et maledicentis innocentia permanet, et tamen eum qui maledicitur usque ad interitum maledictio absorbet, ex utriusque partis fine colligitur, quia ab uno et intimo judice in reum sententia A Cap. XVIII, - Per murum dimiserunt sum (Act. 12. 25). sumpta jaculatur.

CAP. XVI. — Saule, Saule, quid me persequeris? (Act. 1X, 4.)

(In exposit. B. Job, lib. ni, num. 25.) Si enim caput nostrum tormenta nostra non tangerent, nequaquam afflictis membris persecutori suo etiam de cœlo clamaret : Saule, Saule, quid me persequeris (Act. 1x, 5)? Si cruciatus nostri eius pœnæ non essent, conversus afflictusque Paulus minime diceret : Suppleo ea que desunt passionum Christi in carne mea (Ephes. 11. 6). Et tamen per resurrectionem jam sui capitis exaltatus, dicens : Qui nos conresuscitavit, et consedere secit in colestibus. Nempe hunc in terra persecutionum tormenta constrinxerant : sed pænarum suarum ponderibus pressus, ecce jam per gloriam capitis in cœlo residebat.

tanguam squamæ (Act. IX. 18).

(In exposit. B. Job, lib. xxxm, num. 51, etc.) Forter quia draconis corpus squamis tegitur, ne citius jaculatione penetretur : ita corpus omne diaboli. id est multitudo reproboram, cum de iniquitate sua corripitur, quibus valot tergiversationibus se excusare conatur : et quasi quasdam defensionis aquamas ob-jicit, ne transfigi sagitta veritatis possit. Quisquis enim dum corripitur, peccatum suum magis excusare appetit quam deflere, quasi squamis tegitur, dum a sanctis prædicatoribus gladio verbi jaculatur : squamas habet, et ideireo ad ejus præcordia transcundi viam vevbi sagitta non habet; duritia enim carnali repellitur, ne spiritalis ejus gladius infigatur. Carnafi sapientia contra Deum Saulus obduruerat, quando cor erus nulla predicationis evangelicæ sagitta penetrabat. Sed postquam forti coelitus increpatione iacuiatus et superno respectu cecatus est, (lumen quippe ut acciperet, amisit), ad Ananiam veniens illuminatur; in qua illuminatione quia defensionum sua-rum duritia caruit, bene de eo scriptum est: Cecidorunt quasi squamæ ab oculis ejus (Act. 1x, 18). Carmalis videlicet integumenti ilium durita presserat; et ideirco radios veri luminis non videbat. Sed postquam superbæ repugnationes ejus victæ sunt, defensionum squamæ ceciderunt : quæ quidem sub Ananiæ manibus ab oculis ceciderunt corporis, sed ante jam sub dominica increpatione ceciderunt ab oculis cordis. Cum enim altæ invectionis jaculo confossus jaceret, humili jam et penetrato corde requirebat, dicens: Domine, quid me vis sacere (Act. 1x, 6)? Repulsis videlicet squamis jam ad cordis viscera veritatis sagitta pervenerat, quando deposita elatione super-biz, eum quem impugnaverat, Dominum confitens, et quid ageret nesciens requirebat. Intueri libet ubi est sæves ille persecutor? ubi lupus rapax? Ecce in ovem jam versus est qui percunctatur pastoris semitam quam sequatur. Et notandum quod, cum diceret : Quis es, Domine (Ibid., 5)? Non ei a Domino res- D pondetur : Ego sum Unigenitus Patris, ego Principium, ego Verbum ante sæcula. Quia enim Saulus incarnatum Dominum credere contemnebat, et ejus humanitatis infirma despexerat, de ceelo hoc quod contempserat, sudivit: Ego sum Jesus Nazarenus quem tu persequeris (Vers. 8). Ac si diceret: Hoc a me audi de superioribus, quod in me de interioribus despicis. Auctorem cœli venisse desperas in terram. Ex terra ergo hominem cognosce de cœlo : ut tanto in me amplius sacramenta infirmitatis metuas, quanto et per bæc perducta in cœlestibus ad excellentiam potestatis probas. Presternens igitur te nequaquam tibi hoc adstruas quod ante sæcula Deus sum, sed illud a me audis, quod de me credere dedignaris. Postquam enim dixit, Jesus, adhuc in expressione terrenæ inbabitationis sub tidit, Nazarenus. Velut si apertius diceretur : Humilitatis meæ infirma suscipe, et tuæ superbiæ squamas amitte.

(In exposit. B. Job, lib. xxxi, nem. 56, 57, 58.) ia ergo vir sanctus pravis ac male agentibus sese etiam cum non quæritar opponit, recte de equa Dei dicitur: In occursum pergit armatis (Job. XXXIX, 21). Intueri libet illum sessoris sui calcaribus excitatum contra armatos hostes quantus Paulum zeli fervor accenderat, quando eum ad irrumpendas Ephes theatri turbas zeli flamma rapiebat; scriptum quipo est : Repleti sunt ira, et exclamaverunt, dicentes : Magna Diana Ephesiorum, et impleta est ciritas confusione; et impetum secerunt uno animo in theatrum, rapto Gaio et Aristarcho Macedombus comitbus Pauli. Atque mon subditur: Paula autem volente istrare in populum, non permiserunt disciputi, quidan autem et de Asiæ Principibus qui erant amici ejus, miserunt ad eum, rogantes ne se daret in thestrun Act. xix, 28). In quibus profecto verbis agnoscimus, CAP. XVII. - Et confestim ceciderunt ab oculis ejus p quo impeto contra cuneos adversantes irrueret, nini eum per amicos et discipulos charitatis frema tenu ssent. Sed si obviare hostibus, si ultro pugnam petere, si nosmetipsos semper relinquere in cursu postri fervoris debemus; quid est quod idem prædicator egregius de sometipso fatetur, dicens : Damasci prapositus Gentis Aretæ Regis custodiebat civitatem Damascenorum, ut me comprehenderet; et per senestran in sporta dimissus sum per murum: et essugi manu ejus (II Cor. x1, 32). Quid est quod equus iste modo sponte armatorum cuneos impetit, et modo se ab armatis hostibus, quasi trepidus abscondit; nisi hoc auod necesse est ut in eius artificiosa virtute discamus adversariorum pugnam, et constanter aliquade appetere, et prudenter aliquando declinare! Necesse est quippe ut per omne quod aginus, in medis trutina positum, hine pondus, illine fructum sosti laboris æstimemus; et cum pondus fructum superal, laborem quisque innoxie declinat; dummodo se in aliis exerceat, in quibus lucro fructuum pondus laboris vincat. Cum vero subsequenti qualitate fructuum, laboris mensura aut æquatur, aut vincitur, labor non sine gravi culpa deckinatur. Unde prædi-cator sanctus cum Damasci valde obstinatas mentes persequentium cerneret, corum noluit adversitati confligere, quia et semetipsum quem profuturum multis noverat, vidit posse deficere, et aut nullis se illic, aut paucis prodesse. Secessum ergo a certamine petiit, et pugnaturum felicius ad alia se bella servavit; non enim loco virtus, sed locus virtuti defuit : et ideireo fortissimus miles ab angustia obsidionis, certaminis campum quæsivit. Ubi autem subjuganda Regi proprio multa adversariorum cella conspexit, subire bellum, vel cum morte non timui, sicut ipse cum Jerosolymam pergeret, eumque discipuli, passione illius per prophetiam præscita prohiberent, sibimetipsi altestatur, dicens : Ego enim non solum alligari, sed et mori paratus sum pre no-mine Domini Jesu, neque enim facio animum mem presiosiorem quam me (Act. xxi, 15; et xx, 24). Qui igitur hic hostiles cuneos ctiam præscita passione sua imperterritus petiit, illic de dispensatione foisedocuit, non de timore quod fugit.

CAP. XIX. — Surge et sterne tibi (Act. 12, 34).

(In exposit. B. Job, lib. xxm, num. 46.) Per lectum vel stratum repausatio in bonis operibus de ignatur. Unde in apostolorum Actibus Petrus apostolus dicit: Enea, sanat te Dominus Jesus Christus, surge et sterne tibi (Act. IX, 34). Quid est dicere, Surge, nisi mala quæ perpetrasti derelinque? El quid est dicere, sterne tibi, nisi mercedis causas in quibus requiescere debeas operare, ut et deserat surgendo quod lecit, et inveniat sternendo quod le cerit. Quod utrumque Propheta breviter comprehendit, dicens: Declina a malo, et fac bomum (Psal. xxxvi, 27). Declinare quippe a malo, est ab eo 480 jacuit surgere. Bonum vero facere, est mercedis opera in quibus requiescere debeat, prosperare. Qui rexit quidem ab eo quod jacuit, sed ubi requiescere debeat, necdum stravit.

CAP. XX. — Corneli, orationes tuæ et eleemosynæ tuæ ascenderunt (Act. x, 4).

(In exposit, Ezech, lib. 11, hom, 7, num, 9.) Prius ad fidem venimus, et postmodum per spiritalium donorum gradus coelestis vitæ aditum intramus. Non enim virtutibus venitur ad fidem, sed per sidem pertingitur ad virtutes. Cornelius enim Centurio cuius eleemosynæ ante baptismum, Angelo teste, laudatæ sunt, non operibus venit ad fidem, sed fide venit ad opera. Nam ei per Angelum dicitur: Orationes tuæ et eleemosynæ ascenderunt in conspectu Dei (Act. x. 4). Si enim Deo vero et ante baptismum non crediderat, quem orabat? vel quomodo hunc omnipotens Deus exaudierat, si non ab ipso se in bouis perfici petebat? Sciebat igitur Creatorem omnium esse Deum, sed quia ejus omnipotens Filius incarnatus nisi credidisset; scriptum namque est: Sine fide impossibile est placere Deo (Hebr. xi, 5). Fidem ergo habuit cuius orationes et eleemosynæ placere potuerant: bona autem actione promeruit, ut Deum perfecte cognosceret, et incarnationis ejus mysterium crederet : quatenus ad sacramenta baptismatis perveniret. Per sidem ergo venit ad operationem, sed per opera est solidatus in fidem.

CAP. XXI. — Surge, Petre, occide et manduca (Act. x, 13).

(In exposit. B. Job, lib. xm, num. 15.) Maxilla quippe Ecclesiæ sancti prædicatores sunt, sicut sub Judææ specie per Jeremiam dicitur : Ptorans, ptoravit in nocte, et lacrymæ ejus in maxillis ejus (Thren. 1. 2); quia in adversitate Ecclesiæ illi amplius plangunt, qui vitam carnalium confringere prædicando noverunt: Per ipsos quippe sancta Ecclesia iniquos a vittis conterit, et quasi glutiens in sua membra convertit. Unde ipsi quoque primo prædicato i, ve- C lut maxillæ Ecclesiæ, dicitur: Occide et manduca (Act. x, 13). Hinc est etiam quod Samson (Judic. xv) maxillam asini tenuit, et hostes premit : quia Redemptor noster simplicitatem atque patientiam prædicantium sum manu virtutis tenens, a vitiis suis carnales interfecit, et maxilla in terram projecta postmodem aquas fudit; quia data morti prædica-torum corpora, magna populis monstravere miracula.

CAP. XXII. — Idem ac supra.

(In exposit. B. Job, lib. xviii, num. 56.) Macta et manduca (Act. x, 13). Quod mactatur, a vita occiditur; id vero quod comeditur, in comedentis corpore commutatur. Macta ergo et manduca dicitur, id est a peccato eos in quo vivunt, interfice, et a seipsis in tua illos membra converte.

CAP. XXIII. — Surge; et ego ipse homo sum (Act. x, 26).

(In exposit. B. Job, lib. xxi, num. 24.) Primus pastor Ecclesiæ, cum adorante se Cornelio super se sibi honorem videret oblatum, ad æqualitatem conditionis suæ citius recurrit, dicens: Surge; et ego ipse homo sum (Act. x, 26). Quis enim nesciat quod Conditori suo homo debeat, et non homini prosterni? quia ergo humiliari sibi plusquam debuit, proximum vidit, ne ultra humanitatis metas mens intumesceret, esse se hominem recognovit; quatenus illati sibi honoris elationem frangeret ex considerata æqualitate conditionis. Hinc a Joanne angelus adoratus, creaturam se esse cognoscit, dicens: Vide ne secris; conservus tuus sum, et fratrum tuorum (Apoc. xix, 10). Hinc propheta cum ad videnda sublimia rapitur, filius hominis vocatur; ut ductus ad coelestia. hominem se esse meminerit. Ac si eum divina vox verbis apertioribus admoneat, dicens : Memento quid sis, ne de his ad quæ raperis extollaris, sed

emm declinat mala, sed bona adhac non facit, sur- A altitudinem revelationis temperet memoria conditionis.

> CAP. XXIV. - Et assumens circumcidit eum (Act. xvi. 3).

(In exposit. B. Job, lib. xxvm, num. 28 et 29.) Si pro nostris bonis minimis, quibus actis proficimus, nec tamen intermissis interimus, majora laborum mala proximis imminent; necessario nos virtu-tum augmenta seponimus, ne inferioribus proximis fidei detrimenta generemus; ne tanto jam quod agimus virtus non sit, quanto per occasionem sni in alienis cordibus fundamenta virtutum destruit. Quam discretionis lineam bene ante intuentium oculos Paulus tendit, qui et Gentiles ad libertatem fidei venientes circumcidi prohibuit; et tamen Lysris, atque Iconium transiens, ipse Timotheum qui Gentili patre editus fuerat, circumcidit (Act. xv et xvi). Videns enim quod nisi se mandata litteræ servare ostenderet. Judæorum rabiem etiam in his qui sibi esset ignorabat, neque enim poterat bona agere, B tune comites aderant, excitaret, assertionis suce vint proposuit, et sine danno fidei se suosque a persecutionis immanitate custodivit: fecit quod fieri fidei amore prohibuit, sed ad fidei retorsit ministerium, quod quasi non fideliter fecit. Plerumque enim virtus, cum indiscrete tenetur, amittitur, cumque discrete intermittitur, plus tenetur. Nec mirum si in incorporeis intelligimus, quod agi et in corporeis rebus videmus. Ex studio namque arcus distenditur, ut in suo tempore cum utilitate tendatur; qui si otium relaxationis non accipit, feriendi virtutem ipso usu tensionis perdit: sic aliquando in exercitatione virtus. cum per discretionem prætermittitur, reservatur : ut tanto post vitia valenter feriat, quanto a persecutione interius prudenter cessat.

CAP. XXV. - Vir Macedo erat (Act. XVI, 9).

(In exposit, Ezech. lib. II, hom. 1, num. 12.) Funiculum et mensuræ calamum in manu sua Redemptor noster tenuit, cum Paulum apostolum per apparentem virum Macedonem admonere dignatus est: ita ut idem Macedo vir diceret : Transiens, adjuve nos (Act. xvi, 9). Et tamen volentes apostolos ad prædicandum ire in Asiava non permisit Spiritus Jesu. Quid est quod sancti apostoli, et ibi vocantur ire, ubi fortasse pergere non cogitabant, et illuc ubi pergere desiderabant, ire prohibentur, nisi quia occulti judicii funiculus et mensure calamus tenetur in manu: ut et alii verba vitæ audiant, et alii nullatenus audire mereantur. Funiculus ergo mensuræ est qui alio tractus est, aliunde retractus.

CAP. XXVI. - Quid vult seminiverbius hic dicere (Act. xvii, 18)

(Regul. pastoral. 11 part., cap. 4.) In mente quippe audientium semen secuturæ cogitationis est auditæ qualitas locutionis; quia dum per aurem sermo concipitur, eogitatio in mente generatur. Unde ab hujus D mun li sapientibus prædicator egregius seminiverbius est vocatus (Act. XVII).

CAP. XXVII. — Genus ergo cum simus Dei (Act. xvii, 29).

(In exposit. B. Job, lib. xx, num. 41.) Genus igitur cum simus Dei, non debemus æstimare auro es argento, aut lapidi sculptura artis, et cogitationi hominis divinum esse simile (Act. xvii, 29). Genus videlicet Dei dicimur, non ex ejus natura editi, sed per spiritum illius et voluntatem conditi, et adoptive recreati. Tanto igitur ad hanc nobilitatem quisque erigitur, quanto per acceptam imaginem ad si-militudinem illius ex imitatione renovatur.

CAP. XXVIII. - Contestor vos kodierna die (Act. XX, · **26**).

(In exposit. Ezech. lib. 1, hom. 11, num. 9 et 10.) O quam liber a commissorum sibi sanguine suerat prædicator egregius qui dicebat : Mundus sum a sanguine omnium'; non enim subtersugi quominus an- A tuum, ne dederis somnum oculis tuis, nec dornitest nuntiarem omne consilium Dei vobis (Act. xx, 26). Si enium non annuntiasset, mundus a sanguine non esset: gulbus omne consilium annuntiare studuit. ab eorum sanguine mundus fuit. In qua voce nos con-Venimur, nos constringimur, nos rei esse ostendi-mur, qui Sacerdotes vocamur : qui super ea mala que propria habemus, alienas quoque mortes addimus; quia tot occidimus, quot ad mortem ire quotidie tepidi, et tacentes videmus. Cum vero dicitur : Sanguinem autem ejus de manu tua requiram (Ezech. 111, 18): si hoc in loco sanguinis nomine inors corporis designatur, valde nobis de nostro si-lentio augetur metus; quia si in subjectis suis is qui prælatus ad speculandum est, etiam de [morte corporis quandoque morituri, tam graviter reus tenetur, quo reatu de morte anime subjectorum constringitur, que potuisset semper vivere si verba correptionis audisset? Sed melius possunt sanguinis nomine poccata signari. Unde quidam cum peccata carnis de-fleret, dixit: Libera me de sanguinibus, Deus, Deus, B tres, ego Pharisæus sum, filius Pharisæoran, de quel salutis mece (Psal. L, 16). Sanguis ergo morientis de manu speculatoris requiritur, quia peccatum subditi, culpæ præpositi, si tacnerit, reputatur. Est ergo quod faciat ut etiam moriente subdito se liberum reddat. Surgat, invigilet, malis actibus contradicat, sicut scriptum est : Discurre, sestina, suscita amicum

palpebræ tuæ (Prov. vi, 3).

CAP. XXIX. - Idem ac supra

(Regul pastor. III part., admon. 26.) Paulis er en se a proximorum sanguine mundum credidit, quoi seriendo eorum vitiis non pepercit, dicens: Contento vos hodierna die, quia mundus sum a sanguine omnium: non enim subter fugi, quominus annuntiarem amae cansilium Dei vobis (Act. xx. 26).

CAP. XXX. — Viri fratres, ego Phariseus sum (Act. XXIII, 6).

(Regul. pastor. in part., admon. 24.) Qui ergo iniquos pace sociat, iniquitati vires administrat, qui bonos deterius deprimunt quos et unanimiter persequuntur. Unde et prædicator egregius gravi Pianascorum Sadduczcorumque persecutione deprehensis, inter semetipsos dividere studuit quos contra e mitos graviter vidit, cum clamavit, dicess: Viri freresurrectione mortuorum ego judicor (Act. XXIII, 6). Dumque Sadducai spem resurrectionemque morturum esse denegarent, quam Phariszi juxu sari eloquii præcepta crederent, facta in persecutorum unanimitate dissensio est, et divisa turba illesu Paulus exiit, quæ hunc unita prius immaniter pressit.

LIBER SEXTUS.

De Testimoniis in Epistolas Catholicas.

CAPUT PRIMUM. -- Apud quem non est transmutatio (Jacob 1, 17).

(In expositione B. Job, lib. 11, num. 38.) Per Jacobum dicitur: Apud quem non est trunsmutatio, nee vicissitudinis obumbratio (Jacob, 1, 17). Ipsa enim mutabilitas umbra est, quæ divinam obumbraret lu-C cem, si banc per aliquas vicissitudines permutaret : sed quia Deo mutabilitas non venit, nulla ejus lumen umbra vicissitudinis intercidit.

AP. II. - Item de eodem.

(In exposit. B. Job, lib. xxxii, num. 9.) Gravis perfidiæ error admittitur, si fortasse quis timet quod in illa divinitatis substantia furore tranquillitas varietur. Creator namque omnium eo summæ immortalitatis est, quo creaturæ more mutabilis non est. Hinc de illo per Jacobum dicitur : Apud quem non est transmutatio, nec vicissitudinis obumbratio (Jac.

CAP. III. - Item idem de eodem.

(In exposit. B. Job, lib. xxv, num. 9.) Omnis namque mutatio velut quædam mortis imitatio est : id enim quod mutat, quasi ab eo quod erat interficit, ut desinat esse quod fuit, et incipiat esse quod non fuit. Lumen igitur verum, Creator videlicet noster, pui tem actionis suæ peccato nudam relinquit. Itali quia nulla mutabilitatis vicissitudine tenebrescit, pui aliis actionibus justus est, in aliis injustus : quia nulla mutabilitatis vicissitudine tenebrescit, pui aliis actionibus justus est, in aliis injustus : quia nullis naturæ suæ defectibus obumbratur; sed eius esse sine mutabilitate fulgere est, tenebræ vel umbra mortis dicitur ei non esse. Unde alias scriptum est : Apud quem non est transmutatio, nec vicissitudinis obumbratio; et unde rursum Paulus apostolus dicit: Qui solus habet immortalitatem, et lucem habitat inaccessibilem. Sed cum cuncti noverimus quod et humana anima, et angelici spiritus sint immortales instituti, enr ab apostolo solus Deus immortalitatem habere perhibetur ; nisi quia solus vere non moritur, qui solus nunquam mutatur?

CAP. IV. - Si quis putat se religiosum esse (Jacob 1, 26).

(In exposit. B. Job, lib. vn, num. 58.) Quia autem multiloquio quisquis serviens rectitudinem justitize tenere non possit, testatur propheta, qui ait : Vir

linguosus non dirigetur super terram (Pseim. CIIIII, 12); hine Salomon iterum dicit: In multilogue pecatum non deerit (Prov. 1, 17); hinc Isaias ait: Caltus justitiæ silentium: (Isa. xxxvu, 17). Videlicel indicans, quia mentis justitia desolatur, quade ab im-moderata locutione non parcitur. Hinc Jacobus dicit: Si quis putat se religiosum esse non refrenant linguam suam, sed seducens cor suum, hujus vena est religio (Jac. 1, 26). Hinc rursum ait: Sit omnis homo releas ad audiendum, tardus autem ad loquendum (Ibid. 1.29). Hinc iterum adjungit: Lingua inquietum melum, plene veneno mortifero (Jac. III, 8).

CAP. V. - Ira enim viri justitiam Dei non operatur (Jacob, 1, 20).

(In exposit. B. Job, lib. v, num. 78.) .re veri justitiam Dei non operatur (Jac. 1, 2). Quia dum perintbata mens judicium suse rationis exasperat, omm quod furor suggerit, rectum putat.

CAP. VI. — Si quis autem totam legem servareil (Jacob. 11, 10).

(In exposit. B. Job, lib. 19, num. 32, 35.) Yesimento utique cum vestimur, ex omni parte circundamur. Ille ergo justitia sicut vestimento vestitar, qui se undique bono opere protegit, et nullam parhoc latus cooperuit, illud nudavit, nec jam boss sunt opera, quæ subortis aliis pravis operibus inquinantur. Hinc enim per Salomonem dicitur ; Quin uno offenderit, multa bona perdet (Eccle. 11, 18). Hine Jacobus dicit : Quicumque totam legem serrans. rit, offendat autem in uno, factus est omnium resisco. II, 10). Quam videlicet sententiam suam ipse dillgenter exposuit, cum subjunxit: Qui enim dill.
Non mechaberis, dixit, Non occides. Quod si non me chaberis, occidas autem, factus es transgressor legi (Ibid. v. 11). Cordis ergo oculis circumquaque por rectis, undique nobis adhibenda custodia est. Unde recte quoque per Salomonem dicitur : Omni custdia serva cor tuum : quia ex ipso vita procedit (Proc. 1v, 25). Dicturus enim custodia, przemisit omni, u videlicet unusquisque hinc inde se diligenter inspiciat; et quandiu in hac vita est, contra spiritales

inimices in acie se positum sciat : ne mercedem A somni muniatur custodia, unum vero in ea foramen quam per has actiones colligit, per alias amittat : ne hinc hostis fores obstruat, et aliunde aditum pandat. Si qua etenim civitas contra insidiantes inimicos magno valletur aggere, fortibus cingatur muris, in-

tantummodo immunitum per negligentiam relinquatur, inde proculdubio hostis ingreditur qui undique exclusus esse videbatur.

IN EPISTOLAM S. PETRI PRIMAM.

CAPUT PRIMUM. . In quem desiderant angeli (I Petr. 1, 12).

(In exposit. B. Job, lib. xvIII, num. 91.) Quia de Beo per primum Ecclesize prædicatorem dicitur: In quem desiderant angeli prospicere (I Petr. 1, 12); sunt nonnulli qui nequaquam videre, vel angelos suspi-cantur. Et tamen dictum per Veritatis sententiam scimus: Angeli eorum in coelis, semper vident saciem Patris mei qui in cœlis est. (Matth. xviii, 10). Nunquid B ergo aliud Veritas, aliud prædicator insonat Veritatis? Sed si sententia utraque confertur, quia sibi nequaquam discordet agnoscitur : Deum quippe angeli et vident, et videre desiderant; et intueri sitiunt, et in-tuentur. Si enim sic videre desiderant, ut effectu sui desiderii minime perfruantur, desiderium sine fructu anxietatem habet, et anxietas pœnam : beati vero angeli ab omni pœna anxietatis longe sunt, quia nunquam simul poena et beatitudo conveniunt. Rursum cum eos dicimus Dei visione satiari, quia et Psalmista ait : Satiabor, dum manifestabitur gloria tua (Psal. xvi, 13); considerandum nobis est, quoniam satietatem solet fastidium subsequi. Ut ergo recte sibi utraque conveniant, dicat Veritas : Quoniam semper vident : dicat prædicator egregius : quia semper videre desiderant; ne enim sit in desiderio anxietas, desiderantes satiantur. Ne autem sit in satietate fastidium. satiati desiderant. Et desiderant igitur sine labore, quia desiderium satietas comitatur; et satiantur sine fastidio, quia ipsa satietas ex desiderio semper ac- C cenditur. Sic quoque et nos erimus, quando ad ipsum sontem vitæ venerimus: erit nobis delectabiliter impressa sitis simul atque satietas, sed longe abest a siti necessitas, longe a satietate fastidium; quia et sitientes satiabimur, et satiati sitiemus.

CAP. II. - Et vos tanquam lapides vivi (I Petr. 11, 5). (In exposit. Ezech. lib. n, hom. 1, num. 5.) Per Psalmistam dicitur : Jerusalem quæ ædificatur ut civitas (Psal. cxx1, 3). Quia enim illa interna pacis visio ex sanctorum civium congregatione coustruitur, Jerusalem coelestis ut civitas ædificatur; quæ tamen in hac peregrinationis terra, dum flagellis pertamen in nac peregrinauonis terra, dum nagenis per-cutitur, tribulationibus tunditur, ejus lapides quoti-die quadrantur. Et ipsa est civitas, scilicet sancta Ecclesia quæ regnatura in cœlo, adhue laborat in terra, cujus civibus Petrus dicit: Et vos tanquam la-pides vivi superædificamini (I Petr. n, 5). Et Paulus ait: Dei agricultura, Dei ædificatio est (I Cor. 111, 9). Quæ videlicet civitas habet hic in sanctorum mori- D tes bonam. ous magnum jam ædificium suum ; in ædificio quippe apis lapidem portat, quia lapis super lapidem ponitur; et qui portat alterum, portatur ab altero. Nam ricissim se proximi tolerant, ut per eos ædificium haritatis surgat. Hinc enim Paulus admonet, dicens: Invicem onera vestra portate, et sic adimplebitis legem Christi (Galat. vi, 2). Cujus legis virtutem denuntians, nit : Plenitudo legis charitas (Rom. xIII, 10). Si ego enim vos portare negligo in moribus vestris, et vos me tolerare contemnitis in moribus meis, charitatis nter vos ædificium unde surgit, quos vicaria dilectio per patientiam non conjungit? In ædificio autem, ut rædiximus, lapis qui portat, portatur, quia sicut ego am eorum mores tolero, qui adhuc in conversatione soni operis rudes sunt : ita ego quoque ab illis tole-atus sum, qui me in timore Domini præcesserunt et portaverunt, ut portatus portare discerem. Sed ipsi nuoque a majoribus portati sunt. Lapides vero qui sa summitate atque extremitate fabrica ponuntur,

ipsi quidem portantur ab aliis, sed alios ne quaquam portant: quia et hi qui in fine Ecclesiæ, id est in extremitate mundi nascituri sunt, tolerantur quidem a majoribus, ut eorum mores ad bona merita componantur; sed cum eos non sequuntur qui per illos proficiant, nullos super se fidelis fabricæ jam lapides portant. Nunc itaque alii portantur a nobis, nos vero portati sumus ab aliis : omno autem pondus fabricæ fundamentum portat, quia mores simul omnium solus Redemptor noster tolerat, de quo Paulus ait : Fundamentum autem alind nemo polest ponere, præter id quod positum est, quod est Christus Jesus (I Cor. m, 11). Portat fundamentum lapides, et a lapidibus non portatur : quia Redemptor noster omnia nostra tolerat, sed in ipso non fuit quod tolerari debuisset.

CAP. III. - Non in veste pretiosa (I Petr. 111, 3).

(Hom. 6, in Evangel., num. 3.) Nemo ergo existimet in luxu atque in studio vestium peccatum deesse, quia si hoc culpa non esset, nullo modo Joannem Dominus de vestimenti sui asperitate laudasset. Si hoc culpa non esset, nequaquam Petrus apostolus per Epistolam feminas a pretiosarum vestium appetitu compesceret, dicens; Non in veste pretiosa (I Petr. 111, 3). Pensate ergo quæ culpa sit hoc etiam viros appetere, a quo curavit Pastor Ecclesiæ et feminas prohibere (I Tím. 11, 9).

CAP. IV .- Parati semper ad satisfactionem (I Petr.

m, 45.)
(In exposit. B. Job, lib. xxm, num. 24.) Vera doctrina tanto vehementius elationis vitium per co-gitationem fugit, quanto ardentius verborum suorum jaculis ipsum magistrum elationis insequitur. Cavet enim ne eum magis elatis moribus prædicet, quem in corde audientium sacris sermonibus insectatur. Humilitatem namque, quæ magistra est om-nium materque virtutum, et loquendo dicere, et vivendo conatur ostendere, ut eam apud discipulos veritatis plus moribus quam sermonibus eloquatur. Unde Paulus Thessalonicensibus loquens, quasi culminis proprii Apostolus ohlitus, ait: Facti sumus parvuli in medio vestrum (I Tessal. 11, 7). Unde Petrus apostolus, cum diceret: Parati semper ad satisfactionem omni poscenti vos rationem de ea quæ in vobis est spe (I Petr. 111, 15). In ipsa doctrinæ scientia qualitatem docendi asseruit esse servandam, subdens: Sed cum modestia et timore conscientiam haben-

CAP. V. - Unusquisque sicut accepit gratiam (I Petr. IV, 10).

(In exposit. B. Job, lib. xxvIII, num. 22.) Sic itaque Creator noster ac dispositor cuncta moderatur, ut qui extolli poterat ex dono quod habet, humilietur ex virtute quam non habet. Sie cuncta moderatur, ut cum per impensam gratiam unumquem-que sublevat, etiam per disparem alterius alterum subdat, et meliorem quisque dono alio eum qui sibi subjicitur attendat; ac licet se præire ex aliis sentiat, eidem tamen quem superat se in aliis postponat. Sie cuncta moderatur, ut dum singula quæque sunt omnium, interposita quadam charitatis necessitudine, flant omnia singulorum; et unusquisque sic quod non accepit in altero possideat, ut ipse alteri possidendum quod accepit humiliter impendat. Hinc enim per Petrum dicitur: Unusquisque sicut accepit gratium in alterutrum illam administrantes, sicut boni dispensatores multiformis gratice Dei (I Pet. 1v, 10). Tunc namque

bone multiformia gratia Dei dispensatur, quando ac- A nune bonorum vita et labore cognoscimo, si emen ceptum donum, et ejus qui hoc non habet creditur. quando propter oum cui impenditur datum putatur.
CAP. VI. — Si quis loquitur, annsi sermones. - Si quis loquitur, quasi sermenes Bsi (I Petr. 17, 11).

(In exposit. Ezech. lib. 1, hom. v11, num. 21.) Quia enim bone nestre non a nobis sunt; sed ab eu hæc accepimus a quo factum est ut essemus. tanto ea nobis non debemus retinere privata, questo ea nobis conspicimus ab auctore nostro ad communem utilitatom data. Unde rette Petrus apostolus in Ethoristione hujus rei subdit, dicens : Sieut boni dispensutores multiformis gratice Dei (I Petr. 1v., 10), atque adhue adjecit: Si quis loquitur, quast sermones Dei, si quis ministrat, tanquam es virtute quam administrat Peus (Ibid. v. 11). Ae si aperte dicat: Huttiliter impendite bonum preximis, quia schis vobis non a yobis esse quod habetis:

CAP. VII. — Quoniam tempus cot ut incipiat (1 Petr. sv, 17).

(In exposit. B. Job , lib. ix , wem. 99.) Ex fosa B

dari, dum tempus est, nolumus, quanta post animal. versione feriamur. Electes quippe Dei cernimus at pia agere, et crudelia monta tolerare. Hinc ergo colligitur districtus juden quanta feriat districtione qua reprobat, si hic cruciat quos amat, Petro attestante qui ait: Tempas est ut judicium incipiat de domo bei, Si autem primum a nobis, quis finis corum qui non dell'unet Dei Evangélio (I Petr. 14, 17)?

CAP. VIII .- Et si justus quidem vix (I Petr. 17, 18).

(In exposit. B. Job, lib. ✓, riven. 22.) Bene auten subditur : Et venit super me indignatio (Job , m , 25). Magna duippe arte doctrinæ dicturus verba, przunt recte facta; ut hine unusquisque consideret que percantes postmodum supplicia maneant, si ciam isto tani valida hic flagella castigant. Hinc est enim quol Petrus ait: Tempus est ut incipiat judicium de domo Dei, et si justus vix sabvabitur, impius et posseto sti parebunt (I Petr.-uv, 17)?

IN KPISTOLAM S. PETRI SECUNDAM.

CAPUT PRIMUM. - Ministrate in fide vestra virtutem (II Petr. 1, 5).

(Regul. Pastoral. tert. part., admonit. 20.) Nisi mentes abstinentium plerumque impatientia a sinu tranquillitatis excuteret, nequaquam, cum diceret: Ministrate autem in side vestra virtutem, in virtute uutem scientiam, in scientia autem abstinentiam (II Petr. 1, 15), protinus vigilanter adjungeret, dicens; In abstinentia autem patientiam. Deesse quippe abstimentibus patientiam prævidit, quæ eis ut adesset admonuit.

- Voce delapsa ad Deum (II Petr. 1, 17).

(In exposit. Ezech. lib. u, hem. 6, mun. 11.) Fuerunt quidam qui secundam Petri Epistolam, in qua Epistolæ Pauli laudatæ sunt, ejus dicerent non fuisse. Sed si ejusdem Epistolæ verba pensare voluissent, longe aliter sentire potuerant; in ea quippe actipium est: Voce delapsa ad eum hujuscemodi a magnifica gloria: Hic est Filius meus dilectus, in que C mili bene complacui; atque subjungitur: Et hane vocem nos audivimus, cum essemus cum ipro in monte sancto (I Petr. 1, 17). Legant itaque Evangelium, et rotinus agnoscant, quia cum vex ista de cœlo venit, Petrus apostolus in monte cum Domine stetit. Ipse êrgo hanc Epistolam scripsit, qui hanc votem in monte de Domino audivit.

Cap. HI. — Et habemus firmforem prophestium [11 Petr. 1, 19).

(In exposit. Exech. lib. 11, hom. 3, num. 17.) Ut sancti apostoli perfectæ incarnationis dominicæ mysterium credefent, illorum prædicatio obtinuit, qui hoc, priusquam fleret, et videre et prædicare potuerunt. Unde recte quoque primus apostolorum, magna seilicet columna veri tabernaculi, loquitur, dicens: Habemus firmiorem propheticum sermonem cui benefacitis attendentes, quasi lucernæ lucenti in catightoso loco (II Petr. 1, 19). In quibus verbis indicat quami vis ad alta surrexit ex culmine, ibi religata persistat D in lide. Quæ tamen lucerna prophetici sermonie jum quidem intelligentibus lucet; sed adhuc non intelligentibus cooperta allegoriarum obscuritatibus per-manet. Unde etiam per Psalmistam de iisdem dieiis prophetarum dicitar: Tenebrosa aqua in nubibus nerit (Psal. xvu, 12); quia videliest occulta est scientia in prophetis.

OAP. IV. - Et quasi tucernte tucenti (Il Petr. 1, 19.

In exposit. B. Job, lib. xix, num. 18.) Lucenæ chim signatur nomine sacræ lumen Scripture, de qua ipsa Ecclesia pastor dicit: Habemus firmiera propheticum termonem, cui benefacilis allendans, quasi lucernos lucenti in caliginoso loco, donc da lucescat, et lucifer oriatur in cordibus vestris (Il Pm. 1, 19). Et Psalmista ait: Lucerna pedibus meis erben thum, Domine (Psal. cxviii, 105). Quia autem principale nestrum mens est, appellatione capitis mess vocatur. Unde per Psalmistam dicitur: Impingueni In oleo caput meum (Psal. xxm, 5). Ac si sperte dicat: Charitatis pinguedine replesti menten. Nunt ergo lacerna super caput Ecclesiæ splendet, qui sacra eloquia tenebras nostræ mentis irradiant, ili in hoc caliginoso vitæ præsentis loco, dun verborum Del lucem percipimus, quæ sint agenda vidennus. Nunc ad lumen in tenebris ambulat, quonam ancta universalis Ecclesia, etsi alienæ ecculu cogutionis non penetrat, quia quasi faciem non cognesci in nocte, ponit tamen gressus boni operis, directa lumine supern t locationis.

Our. V.: Sicus et charissimus fraler noster (Il Petr.

ni, 15). (In exposit. Ezech. lib. n, hóm. 6, num. 9.) Apostolorum primus cum multa discipulos admontret, atque a quibusdam detrahi de Pauli scriptis 300 sceret, dicit: Sicut charissimus fraler noster Panish secundum datam sibl sapientiam scripsit robis, loques in eis de his in quibus sunt quedam difficilla und-lectu , quite indocti et instabiles depravant sicul et cetetas Scripturat nd suam ipsorum perditionem ll Petr. 111, 15). Ecce Petrus in Epistolis suis 3 and Proton in his quie scripserat admirandum Ecc Protitis in Epistolis suis scribil Petrum reprehensiblem. Cette enim nisi fegisset Petrus Epistolas Pauli non landasset; si autem légit, quia inic ipse re-prehensibilis diceretut, invénil. Amicus ergo veriletis laudavit etiam quod reprehensus est, aique et bet ipsum plucuit, quia in his non placuera, que die quam debuerat sensil. Pensale, rogo, frare charamin, in quo mentis vertice stellt, qui illas Epistolis la proper de la constant de la con landavit in quibus se scriptum vituperabilem intendique ina tanta esse mansueludo potust, que que amini , quie soliditas sique imperturbate copile tionis!

in epistolam 8. joannis primam.

. — Sed si quis peccaverit, advocatum habemus (I Joan. 11, 1). (In expecit. Ezech. lib. 1, hom. 7, num. 24.) Ne-

cesse est ut nos qui parvoli adhue sumus, peried rum semper et virtutes et lecrymes ente ments out træ oculos ponemus, initemur que in ille seit

aun , nt cham denocrimis per incommenta crescere . A viscentia oculorum , et auscrbia vita, que no possimus ab illo districto examine mala qua fecimus velare. In assidaie enim fletibus, in quetidiana nostra previtentia, habemus Sacerdotem in colis, qui interpositionia, nademus Sacerdolem id colis, qui inter-pellat pro nodis, de quo etiam per loannem dicitur: Si quis peccaverit, advosatum habemus apud l'etrent Jesum Christum justum; et ipse est propitiatio pro peccalis nostris (I Jeann. u. 1). Ecca excultat animus cum advocati nostri potentiam audiums, sed exsultat fignem nostram itesum remordet timor, quia inse qui nobis advocatus est , dicitur justus : non enim camaca injustitize habemus. Justus vero advocatus injustas causas nullo modo suscipit, nec verba dare pro injustitia consentit. Quid ergo agimus, charissimi fratres mei? Sed ecce occurrit animo quod agamus: main que fecimus et deseramus et accueemus; acriptum est: Justus in principio accusator est sui (Prov. xviii, 17). Quilibet etenim peccator conversus in fietibus, jam justus esse inchoat cum comerit accusare quod fecit. Cur enim justus non sit qui centra enam injustitiam jam per lacrymas savit? justus igitur ad-tocatus noster justos non defendet in judicio, quin nosmetipads et cognoscimus et ascusamus injustos: non ergo in fletibus, non in actibus nosaria, sed im advocati nostri allegatione confidamus.

CAP. H .- Qui dicit, Quiu diligo Deum et mandata (I Jean. #, 4).

(Homit. 36 in Evang., num. 4.) Probatio dilectionis exhibitio est operis; hinc in Epistola sua idem Joannes dieit : Qui dicit, Quia diligo Deum, et mandeta ches non custotti, mendiet est (I Joan. 11, 4). Vere enim Deum diligimus, si ad mandata ejus uostris nos voluptatibus coarciamus. Nam qui adhuc per itlicite desideria defluit, profecto Deum non amat, quia et in sua voluntate contradicit.

EAV. III.—Nolite diligere mundum negne en ma ta munde sunt (l'Ioan. u. 15).

(in exposit, Ezech. lib. n., hom. 7, sum. 47.) Joannes admonet, dicens : Notite differe mundum, E neque en que in mundo sunt (Hid. 18). Qui mox rationem subdidit, quare : Si quis diligio mundum; non est charitas Patris in eo. Nesso enim potest durente distribution de la charitas de la charitas de la charitas de la charitas de la charitas de la charitas de la charitas de la charitas de la charitas de la charitas de la charita de la charit bus dominis serviro, quia non valet simul transitorio et æterna diligere. Si onim æternitatom diligimus, cuncta temporalio in usa, non in affecta possidemus. Qui camdem rationem pretinus subdit, dicens : Quia omene quod est in mundo concupiscentia carnic est, et concupiscentia contorum, et superbia vita (1 Joan. 11, 16). I leo enim habene aliquid hemines, et ultra quannecesso est conompiscunt, ut habendo seperbiant, et quia bos alius non habet seem in cogitationibus extollant.

CAP. IV. - Si quis diligit mundum, non est charitas (1 Joan. 11, 45).

(In exposit. B. Job, Nb. xviii, num. 16.) Qui enim terrenarum rerum amore vincitur, in Deo nullatenus defectatur. Esse quidem sine delectatione anima nunquam potest; nam aut infimis delectatur, aut sum- B mis; et quanto altiori studio exercetur ad summa, tanto majori fastidio torpescit ad infima; quantoque acriori cura inardescit ad inlima, tanto tepore daniriabili frigescit a summis. Utraque enim simul et cerpaliter amari non possunt; unde Joannes apostolus se fens inter spinas amorum sæcularium supernæ charitatis messem germinare non posse, priusquam ceterni amoris semina proferat, de audientium corctifrus sancts verbi manu amorum sæcularium spinas. erraticat, cicens: Nolite diligere mundum, neque ea grae in mundo sunt (I Joan. u, 16). Mox quippe subjurngit: Quia si quis diligit mundum, non est charita, Patris in eo. Ac si aperie dicat: Ultique se amores irr uno corde non capiunt, nec in eo segos superna civaritatis pullulat in quo illam spinz infimze delectanionis revant. Atque ipsas ex hac infima delectatione. rescentes enumerat punctiones, dicans: Quia omna gerod in mundo est, concupiscentia carnis est, et euncu-

Patre, sed ex mundo est, et mundus transit et cono piscentia ejus (Ibid.).

Cap. V. ... Sicul unutic olue docut use de amnibus (L Joan. n. 97).

(In exposit B. Joh , Itb. v. num. 50.) Potest entin er verkem absecteditme affocutio intimat aspirationit intelligi, de qua Juames dicit: Unctio ejus docet vas de omnibus (1 John in 27) Ouse nimirum aspiratio brumarium ment-ut contingendo sublevat, et temporates cagitationes deprimens, æternis hanc desiderlis lammet: uv nihit ei jam nist quæ superná sunt libent. et cuneta que inferios de humana perstrepont corruptione, contemnat. Absconditum ergo verbum audire. est lecutiertem saneti Spiritus omile concipere; quae profecto sciri non ponest, nisi a quo haberi potest. Unde et Veritatis voce de hao absondita focutione dicitur: Ego rogabo Patrem, et alium paracletum dabit vobis, ut maneat vobiscum in eternum, B Spiritum veritatis quem mundus non potest accipere (Joan. xiv, 16). Sieut enim idem paraeletus post Me-(Joan. xiv, 16). Sieut enim idem paracieme positionis ascensium, alius humani generia consolatori in semetipso invisibilis est; ita omnem quem replementationis invisibilis accondit. Et quonient mondana corda sola visibilia diliguat, hunc mundus non accipit, quia ad diligenda invisibilia non accusgit. Sæculares enim mentes, quanto se foras per des deria dilatant, tanto ad receptionem illius sinum condis angustant.

GAP. VI. - Idem ac surra.

(Homil. 30 in Evarg., num. 9.) Fer hoc quod vox qui de vocis intelligentia quosdam specialiter docet. De hac vuctione Spiritus rursum per Joannem diellur : Sicut unctio ejus docet vas de omnibus (I Joan. 11, 27). Per vocem ergo non instruitur, quando mens per Spitisum non mgitur. Sed cur ista de doctrina homi-num loquimur, quando et ipse Conditor non ad spuditionem hominum loquitur, si cidem homini per unetionent Spiritus non loquatur? Certe Cain primageam fratricidium opere perpetraret, audivit: Percessi, quiesce (Genes. 1v, 7, juxta LXX); sed quie culpis suis exigentibus voce est admonitus, non unctione, audire Dei verba potuit, sed servare contempsit.

Cap. VII.—Scimus quoniam, cum apparueris, similes et erimus (I Joan. 111, 2).

(In exposit. Ezech. lib. 1, hom. 2, num. 20.) Prest hanc vero similitudinem quæ nunc in moribus teneum, quandoque ad similitudinem gloriæ pervenitur. Hine etenim Jeannes dicit : Nunc filii Dei samus, et nondum apparuit quid erimno: scimus autem quon am cum apparussit, similes el estens (1 Joan. 111, 2). Qui mon unde loss fleri valet, adjungit, secens : Queniam vidabimas cum sicast est. Esse etentus Det, est sucremen hunc steps incommutabilent permanered. Blam owne quod mulater, desinit esse q od fuit, et incipit esse quod non fuit; Dut vivo esse, est dissimiliter nunquam esse. Unde se Moyerr di iter : Ego sum qui sum. Et : Dices fille laruel e Ghi est, misit me ad ves (Exed. m., 14). Jacobus quoque ait : Amidme ad vos (L'sod. m., 14). Accebus quoque de . Apricquem nem act transmutatio, see eleisatudinis obint-bratic (Jac. 1., 17). Its per Journal dictur : Similer et orimus, quoniam videbinus com sicali est. Quit pro hac quod aspicimus ejus escritam settore, a meritabilitate nestra liberati, figimus in statutati. Internationar quippe in ipse quem videbinus; quit morte carebinus vidende vicine, mutatione in nostram thancembanes vidende international. corruptions malia tenchimite videntis incorruptio-

CAP. VIII- Friem de sugna.

(in expesit. B. Job., life aver, num. 78.) Ad 1006 caim sancti omnes ad illuguadas homes percentiant, ut esse Deo similes possint; sicut scriptum est: Curapparuerit, similes ei erimus; quoniam videbimus eum A desseveris, nequaquam rursus sacias quod in precibus sicuti est (I Joan. 111, 2). Et tamen scriptum est : iterum plangas.

Domine, quis simi is tibi? Et iterum : Aut quis similis CAP. XII. — Item de codem. erit Deo inter filios Dei? Unde ergo similes, et unde non similes, nisi quia huic sapientize et similes erunt ad imaginem, et tamen non erunt similes ad aquaut zeterni fint; et dum visiones ejus donum percipiunt, ex perceptione beatitudinis imitantur quod vident. Et similes ergo sunt, quia beati tiunt; et tamen Creatori similes non sunt, quia creatura sunt. Et habent itaque quamdam Dei similitudinem, quia non habent finem; et tamen incircumscripti equalitatem non habent, quia habent circumscriptionem.

CAP. IX. — Qui habuerit substantium mundi (I Joan. III, 17).

(Homil. 27 in Evang., num. 5.) Ecce nos usque ad mortem nemo pe sequitur. Unde ergo probare ad mortem nemo pe sequitar. Once ergo probate possumus an diligimus inimicos? Sed est quod in B quisquis orat, sed operari dissimulat, cor leval, et pare sanctæ Ecclesiæ fleri debeat unde clarescat, si manus non levat. Quisquis vero operatur et non orat, pace sanctæ Ecclesiæ fieri debeat unde clarescat, si persecutionis tempore mori pro dilectione valeamus. Ecce idem Joannes dicit: Qui autem habuerit substantiam mundi, et viderit fratrem suum necessitatem habere, et clauserit viscera sua ab eo; quomodo cha-ritas Dei manet in eo (I Joan. 111, 17)? Hinc etiam Joannes Baptista ait : Qui habet duas tunicas, det unam non habenti (Luc. 111, 11). Qui ergo tranquilthatis tempore non dat pro Deo tunicam suam, quando in persecutione daturus est animam suam? Virtus ergo charitatis ut invicta sit in perturbatione, nutriatur per misericordiam in tranquilitate, quatenus omnipotenti Deo primum discat sua impendere, postmodum se.

CAP. X. - Non diligamus verbo neque lingua (I Joan. 111, 12).

(In exposit. B. Job, lib. xx1, num. 29.) Alii egenos fratres non student rebus fulcire, cum possint, sed blandis tantum sermonibus fovere; quos vehementer C Jacobi prædicatio sancta reprehendit, dicens : Si autem frater et soror nudi sunt, et indigent victu quotidiano; dicat autem aliquis ex vobis illis: Ite in pace, et calesacimini, et saturamini : non dederitis autem eis quæ necessaria sunt corporum, quid proderit (Jac. 11, 15)? Quos Joannes quoque apostolus admonet, dicens: Filioli mei, non diligamus verbo, neque lingua, sed opere et veritate (Joan. 111, 12). Dilectio itaque nostra semper exhibenda est, et veneratione sermonis, et ministerio largitatis.

CAP. XI. — Si cor nostrum non reprehenderit nos, fiduciam habemus (I Joan. 111, 18).

(In exposit. B. Job, lib. x, num. 27.) Per Joannem dicitur: Si cor nostrum non reprehenderit nos, fiduciam habemus ad Deum; et quidquid petierimus ab eo, accipiemus (1 Joan. 111, 18). Hinc Salomon ait: Qui avertit aurem suam, ne audiat leyem, oratio ejus erit exsecrabilis (Prov. xxviu, 9). Cor quippe nos D in petitione non reprehendit, cum resistere se præceptis ejus queni postulat, meminit; et oratio fit exsecrabilis, cum a censura avertitur legis; quia dignum profecto est ut ab ejus beneficiis sit quisque extraneus, cujus nimirum jussionibus non vult esse subjectus. (Num. 22.) Qua in re hoc est salubre remedium, ut cum se mens ex memoria culpæ repre-hendit, hoc prius in oratione defleat quod erravit; quatenus erroris macula cum fletibus tergitur, in petitione sua cordis facies ab auctore munda videatur. Sed curandum nimis est ne ad hoc rursus proruat, quod se mundasse fletibus exsultat; ne dum deplorata iterum culpa committitur in conspectu justi judicis, ipsa etiam lamenta levigentur. Solerter quippe debemus meminisse quod dicitur: Ne iteres verbum in oratione tua (Eccl. vn., 15). Quo videlicet dicto vir sapiens nequaquam nos prohibet sæpe yeniam petere, sed culpas iterare. Ac si aperte dicat : cum male gesta

(In exposit. B. Job, lib. xviii, num. 9.) Graviter namque unusquisque confunditur, quando mandala Dei, vel legendo, vel audiendo respicit, quæ vivendo contempsit. Hinc enim Joannis voce dicitur: Si cor contempsit. Hinc enim Joannis voce dictur: Si car mostrum non reprehenderit nos, fiduciam habemus ad Deum, et quidquid petierimus ab eo, accipiemus (I Joan. 111, 21). Ac si diceret: Si id quod pracipit facimus, et id quod petimus obtinemus. Valde nan-que apud Deum utraque hac necessarie congrum, ut et oratione operatio, et operatione fulciatur oratio: hinc etenim Jeremias ait : Scrutemur vies nostras, et quæramus, et revertamur ad Dominum. Levemus corda nostra cum manibus ad Deum in celis (Thren. 111, 40). Vias etenim nostras scrutari, est co-gitationum interna discutere. Cor vero cum manibus levat qui orationem suam operibus roborat. Nam manus levat et cor non levat. Juxta ergo Joannis vocem, tune cor fiduciam in oratione accipit, cum sibi vitæ pravitas nulla contradicit.

CAP. XIII. - Deum nemo vidit unquam (I Joan. 17, 12).

(In exposit. B. Job, lib. xvm, num. 88.) Sapieatia quippe, quæ Deus est, si oculis omnium vivertium occulta esset, hanc proculdubio sanctorum nemo vidisset. Sed ecce huic sententiæ Josumen audio concordantem, qui ait: Deum nemo vidit unquam (1 Joan. 1v, 12). Rursumque cum Testamenti Veteris Patres intucor, multos horum, teste ipsa sacræ lectionis historia, Deum vidisse cognusco. Vidit quippe Deum Jacob, et ait : Vidi Dominum facie ad faciem, et salva facta est anima mea (Gen. XXXII, 30). Vidit Moyses Deum, de quo scriptum est: Loquebatur Dominus ad Moysen facie ad faciem, sicul loqui solet homo ad amicum suum (Exod. xxxIII, 11). Vidit Job Dominum, qui dicit ; Auditu curis audini te, nunc autem oculus meus videt te (Job. xlu, 5). Vidit Isaias Dominum, qui ait: Anno quo mortuus est rex Usias, vidi Dominum sedentem super solium excelsum et elevatum (Isa. v1, 1). Vidit Michaess Dominum, qui dicit : Vidi Dominum sedentem super solium suum, et omnem exercitum cœli assistentem ei s dextris et a sinistris (III Reg. XXII, 19). Quid est ergo quod tot Testamenti Veteris Patres Deum se vidisse testati sunt, et tamen de hac sapientia que Deus est, dicitur: Ascondita est ab oculis omnium viventium (Job xxvIII, 21). Et Joannes ait: Deum nemo vidit unquam (Joan. 1, 18); nisi hoc quod patenter datur intelligi, quandiu hic mortal ter viviur, videri per quasdam imagines Deus potest, sed per ipsam naturæ suæ speciem non potest; ut amma gratia spiritus afflata per figuras quasdam Deum videat, sed ad ipsam vim ejus essentiae non perungat? Hinc est enim quod Jacob qui Deum se vidi-se testatur, hunc nonnisi in angelo vidit. Hinc est quol Moyses qui cum Deo facie ad faciem loquitur, sicul loqui solet homo cum amico suo , ei inter ipsa verba sum locutionis dixit: Si inveni gratiam in conspectu tuo, ostende mihi temetipsum manifeste ut videam te (Exod. xxxiii, 13). Certe enim si Deus non erat cum quo loquebatur, ostende mihi Deum diceret, et nou ostende temetipsum. Si autem Deus erat cum quo facie ad faciem loquebatur, cur petebat videre quem videbat? Sed ex hac petitione ejus colligitur, quia eum sitiebat per incircumscriptæ nostræ naturæ suz claritatem cernere, quem jam coeperat per quasiam imagines videre ; ut sic superna essentia mentis e oculis adesset; quatenus ei ad æternitatis visionem nulla imago creata temporaliter interesset. Et vide runt ergo Patres Testamenti Veteris Dominum, & tamen juxta Joannis vocem: Deum nemo vidit unquen; t juxta beati Job sententiam sapientia que est Deus, abscondita est ab oculis omnium viventium,

quia in hac mortali carne consistentibus, et videri A sanctus amor est. Unde et Joannes dicit: Deus chapotuit per quasdam circumscriptas imagines, et ritas est (I Joan. 1v, 8). Qui ergo mente integra potuit per quasdam circumscriptas imagines, et videri non potuit per incircumscriptum lumen æter-nitatis. (Num. 89.) Sin vero a quibusdam potest in hac adhuc corruptibili carne viventibus, sed tamen inæstimabili virtute crescentibus, quodam contemplationis acumine æterna Dei claritas videri, hoc quoque a beati Job sententia non abhorret, qui ait : Abscondita est ab oculis omnium viventium; quoniam quisquis sapientiam, quæ Deus est, vidit, huic vitæ funditus moritur, ne jam ejus amore teneatur. Nullus quippe eam videt, qui adhuc carnaliter vivit, quia nemo potest amplecti Deum simul et sæculum: qui enim Deum videt, eo ipso moritur quo vel in-tentione cordis, vel effectu operis ab hujus vitæ delectationibus tota mente separatur. Unde ad eumdem quoque Moysen dicitur: Non enim videbii me homo, et vivet (Erod. xxxIII, 21). Ac si aperte diceretur: Nullus unquam spiritaliter vidit, et mundo carnaliter vivit. (Num. 90.) Sciendum vero est quod nonnulli fuerunt qui Deum dicerent etiam in illa regione bea- B titudinis in claritate quidem sua conspici, sed in natura minime videri; quos nimirum minor inquisi-tionis subtilitas fefellit. Neque enim illi simplici et incommutabili essentiæ, aliud est claritas, aliud natura, sed ipsa ei natura sua claritas, ipsa claritas natura est : quia enim suis dilectoribus hæc Dei sapientia se quandoque ostenderet in se, ipse polli-cetur, dicens: Qui dil.git me, diligitur a Patre meo, et ego diligam eum, et manisetabo ei meipsum (Joan. xiv, 21). Ac si patenter dicat : Qui in vestra me cernitis, restat ut in mea me natura videatis. Hinc rursus ait: Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt (Matth. v, 8). Hinc Paulus dicit: Nunc videmus per speculum in ænigmate; tunc autem facie ad faciem; nunc cognosco ex parte, tunc autem cognoscam sicut et cognitus sum (I Cor. xm, 12). (Num. 91.) Videbimus igitur Deum, ipsumque erit præmium laboris nostri, ut post mortalitatis hujus tenebras accessa ejus luce gaudeamus. (Num. 92.) Nec tamen C CAP. XVII. — Qui non diligit fratrem suum quem ita videbimus sicut videt ipse semetipsum; longe quippe dispariliter videt Creator se, quam videt creatura Creatorem. Nam quantum ad immensitatem Dei quidam nobis modus figitur contemplationis, quia eo ipso pondere circumscribinur, quo creatura sunnus. (Num. 93.) Sic profecto non ita conspicimus Deum, sicut ipse con-picit se, sicut non ita requiescimus in Deo, quemadmodum requiescit in se. Nam visio nostra, vel requies erit utcunque similis visioni, vel requiei illius, sed æqualis non erit; ne enim jaceamus in nobis, ut ita dicam, contemplationis penna nos sublevai, atque a nobis ad illum erigimur intuendum; raptique intentione cordis, et dulcedine contemplationis, aliquo modo a nobis imus in ipsum. Et jam hoc ipsum ire nostrum, minus est requiescere, et tamen sic ire, perfecte requiescere est; et perfecta ergo requies est, quia Deus cernitur, et tamen adæquanda non est requiei illius, qui non a se in alium transit ut quiescat. Est itaque requies, ut ita dicam, similis atque dissimilis, quia p Quæ tamen divina lectio per timorèm nascitur, si in quod illius requies est, hoc nostra imitatur. Namque ut beati atque æterni simus in æternum, imitamur æternum, et magna nobis est æternitas, imitatio æternitatis; nec exsortes sumus ejus quem imitari possimus, quia et videntes participamus, et participantes imitamur. Quæ nimirum visio nunc fide inchoatur, sed tunc in specie perficitur, quando comterna Dei sapientia, quam modo per ora prædican-tium quasi per decurrentia flumina sumimus, in ipso suo fonte bibimus.

CAP. XIV. - Deus charitas est (I Joan. 14, 16). (Hom. 30 in Evang., num. 4.) Ipse namque Spiritus

Deum desiderat, profecto habet quem amat. Neque enim quisquam posset Deum diligere, si eum quem diligeret non haberet.

CAP. XV. — Perfecta charitas foras mittit timorem (I Joan. IV, 18).

(In exposit. B. Job, lib. xt, num. 55.) Lex namque sub percussione ultionis populum tenuit, ut quisquis sub illa percaret, protinus morte puniretur; nec plebs Israelitica ex amore Domino, sed ex timore serviebat. Nunquam vero impleri justitia per timorem potest, quia juxta Joannis vocem : Perfecta charitas foras mittit timorem (I Joan. 1v. 18). Et Paulus adoptivos filios consolatur, dicens: Non accepistis spiritum servitutis iterum in timore, sed accepistis spiritum adoptionis filiorum in quo clamamus, Abbu Pater (Rom. viii, 15).

CAP. XVI. — Omnis iniquitas peccatum est (I Joan. v. 17).

(In exposit. B. Job, lib. x1, num. 57.) Quamvis inter iniquitatem atque peccatum nihil distare perhibeat Joannes apostolus, qui ait, Iniquitas peccatum est (I Joan. 111, 4), ipso tamen usu loquendi plus iniquitas quam peccatum sonat, et omnis se home libere peccatorem fatetur, iniquum vero dicere nonnunquam erubescit. Inter scelera vero et delicta hoc distat, quod scelus etiam pondus peccati transit, delictum vero pondus peccati non transit, quia cum offerri sacrificium per legem jubetur, nimirum præcipitur sicut pro peccato, ita etiam pro delicto, et nonnunquam scelus in opere est, delictum vero plerumque in sola cogitatione. Unde et per Psalmistam dicitur : Delicta quis intelligit (Psal. xvm, 33) ? Quia videlicet peccata operis tanto citius cognoscuntur, quanto exterius videntur; peccata vero cogitationis eo ad intelligendum difficilia sunt, quo invisibiliter

ridet (I Joan. IV, 20).

(In exposit. B. Job, lib. vii, num. 28.) Quia autem duo sunt præcepta charitatis, Dei videlicet autor et proximi, per amorem Dei amor proximi gignitur, et per amorem proximi Dei amor nutritur. Nam qui amare Deum negligit, profecto diligere pro-ximum nescit: et tunc plenius in Dei dilectio-ne proficinus, si in ejus dilectionis gremio prius proximi charitate lactamur. Quia enim amor Dei amorem proximi generat, dicturus per legem Dominus: Diliges proximum tuum, præmisit dicens: Diliges Dominum Deum tuum (Deut. v1), ut scilicet in terra pectoris nostri prius amoris sui radicem figeret, quatenus per ramos postmodum dilectio frater-na germinaret. Et rursum quia amor Dei et proximi amore calescit, testatur Joannes qui increpat dicens : Qui non diligit fratrem suum quem videt, Deum quem non videt quomodo potest diligere (I Joan. 1v, 20)? affectum crescendo permutatur.

CAP. XVIII. — Et est peccatum ad mortem (I Joan. v, +6).

(In exposit. B. Job, lib. xvi, num. 82.) Peccatum quippe usque ad inferos ducitur, quod ante finem vitæ præsentis per correctionem ac pænitentiam non eméndatur, de quo videlicet peccato per Joannem dicitur : Est peccutum ad mortem : non pro illo dice ut roget (I Joan. v, 16). Peccatum namque ad mortem est peccatum usque ad mortem, quia scilicet peccatum quod bic non corrigitur, ejus venia frustra postulatur.

IN EPISTOLAM S. JOANNIS TERTIAM.

CAPUT PRIMUM. — Nos ergo debemus suscipere hujusmodi (III Joan. 8).

(Homil, 20 in Evangel., num. 12.) De quibusdam peregrinantibus fratribus Gaio per Joannem dicitur:

tes a gentibus. Nos argo tlabentus suscipere hujusmodi, at cooperatores sinus neritais (III Joan. v. 2). Ori anim spiritalis dons behentibus temporalis subsidia tribuit, in ipnis donis apiritualibus cooperator exists. Nam cum pauci sunt qui spiritualia dona percipiant, et multi qui rebus temporalibus abum lant, per lags se divites virtuibus pauperum inserunt, quod eisdem sanctis pauperibus de suis divitiis solatiantur.

Cab, Il. -- Is gui anal primatum gerere (111 Ioan. 8).

fla capusit. Loch. Hb. 1, hom. 9, nun. 17.) Ma-gua inquisitione res indiget, cam recti operis viam nus, wrom somper despicere derogantium verha debeamus, an certe aliquando compescere; de qua resciendam quia linguas detrahentium sicut nos-

Pro nomine enim Christi profecti sunt, nihil accipien- A tro studio non debemus excitare, ne ipsi pereant, les a gentibus. Nos ereo debemus suscipere hujusmodi, ta per suem melitism excitates debemus sequanimiter telerare, ut mobie meritum crescat ; aliquande nutem etiam compescere; ne dum de nobis mala disseminant, comm qui audire nos ad bona poterant, words innecestium correspont. Hise est quod Joannes abtrectatoris mi linguam redarguit, dicens: Is and amout primatum gerere in els, Diotropes, non recipit nos; propter hoc, si venero, commoneam ejus opera, que facti, rerbis malignis garriens in nos (111 Just. . 9). Hi c Paulus iterum detrahentibus Corintilis toquitur, dicens : Epistolæ, inquiunt, graves sunt & forles, præsentia autem corporis infirma, serme contemptibilis: hot coglict qui ejusmodi est, quia quals sumus verbo per Epistolas absentes, tales et præsents in opere (II Cor. x, 10).

IN EPISTOLAM S. HIDÆ.

(In exposit. B. Job, lib. xvir, num. 35.) Hoc semper electi provident ut ante ad justitiam redeant, quam sese ira judicis iuexstinguibiliter accendat; na ultimo flagello deprehensi, simul eis finiatur vita cum cuipa. Flagelium quippe tunc diluit culpam, cum mutaverit vitam. Nam cujus mores non mutat, non expiat actiones. Omnis ergo diviua percussio, aut explat actiones. Omine ergo divida percussio, aut purgafio in nobis vitre presentls est, aut initium pome sequentis. Propter eos enim qui ex flagello profecioni, dictum est: Qui fingis dolorem in praccepto (Psal. xcm, 20); quia dum flagellatur iniquas, at corrigitur, audire pracceptum noluit, audit dolorem. Dolor ergo in praccepto fingitur ei qui a malis operathe. ribus, quasi precepti vice dolore cohibetur. De his vere ques damnant flagella, et uon liberant, dicitur: Percussisti eos nec doluerunt, attrivisti eos et renuerunt accipere disciplinam (Jerem. v, 3). His flagella ab hac vita inchoant, et în zterna percussione perdurant. Unde per Moysen Dominus dicit: Ignis exarsit ab C

CAPUT UNICON. — Jesus populum de terra Agypti B ira men, et ardebit usque ad inferos decrum (Bent. salvans (Jud. 5).

EXXII, 22). Quantum ad pressontem etenim peress siusom special, rocte dicitar: I mis exercit di ire mes. Quantum vero ad sternau damnationem, sperte moz subditur: Et ardebit usque ad inferos decrum. Liest a quibusdam diet solest filud quod seriptm est: Non judicat Bors bis in idipum (Naham 1, 9): qui tamen hoc quod per prophetam de iniquis dictor, non attendunt: Et duplici contritione contere est (Jovem. Kvii, 18). Et id quod alias scriptum est : Jesus populum de terra Egypti salvans, necundo ess qui non oreaiderant, perdidit (Juda v). Quibus tamen si consensum perabomus quamilibet culpam bis ferri mon worse, hoc ex peccate percussis, atque in peccate tue morientibus debet estimari, quia corus persussio hic empta, illic perfictur, ut in correptis anam fingolium sit qued temporafter incipitor, sed in sternis supplicis consummator; quaterus eis qui ounino corrigi renuunt, jam presentium fingellorum percussio sequentium sit infitium tormenterum.

LIBER SEPTIMUS.

De Testimoniis in Apocalupsim S. Joannis Apostoli.

CADOT PRIMUM. - Ipannes septem Ecclesiis mia

gunt in Asia (Apoc. 1, 4). In exposit. B. Joh. lib. 1x, num. 43.) Arcturi 2110tame, qui in coeli axe constitutus septem stellarum radiie lucet, Ecclesia universalis exprimitur; que in Joannis Apocalyosi (1, 12, 20) per septem fecclesias septemque candelabra figuratur, quæ bona in se septilormis gratiæ Spiritus continet, claritate summæ virtutis irradians, quasi ab axe veritatis lucet.

Car. M. — Item de codess.

(In ampaist & Joh, lib. xxxv, man 18.) Soptenefio numéro cantte Ecclosic majversites designatur. Unde Jeannes in Apocalypsi (1, 4) coptem Ecclesis scribit, sed per eas quid aliud quam universalem intellisi Ecclesiam voluit? quia nimirum muiversalis Ecclesia ut plena septiformis gratiæ Spiritu signaretur, Elisseus super puerum mortuum septies inspirasse describitur (IV Reg. 17). Super exstinctum quippie populam Dominus veniens, quasi septies iuspirat : quila ei tiona Spiritus sancti septiformis gra- D fire misericorditer tribuit.

Cab. III. — Angeli mus septem Ecclesiarum (Apoc. 1, 20).

An exponti. B. Job, lib. xxxiv, num. 14.) Quia sepe Scriptura sacra prædicatores Ecclesiae pro so quod gloriam regni cœlestis annuntiant, angelorum solet nomine designare, possumus angelos etiam sanctos prædicatores accipere. Hine est enim qued Joannes in Apocalypsi (1, 4) septem Ecclesiis scribens, angelia Teclesiarum loquitar, ill est prædicatoribus

populorum. Hinc per prophetem ait: Et angeli amore flobunt (Isa. xxxxx, I). Hinc recrean diale propheta loquitur, dicens: Latia encerdetis custe diunt esientiam, el logim requirunt es ore spins, qui angelus Domini exercitum est (Malach. u, T); him Paulus ait : Maguum est pietatis secrement manifestatum est in oorne, justificatum est in Spiriu, apparuit angelis, pradicatum est gentibus, creditum est in hoc mundo, gammptum est in gloria (I Tim. m. apparuisse angelis digit. Pradicatum est gentibus subdidit, profecte angelorum nemine preedicatores sanctos, id est veritatis nenties, designavit.

GAP. AV. - Haber illic tenentes doctrinam (Apoc. 11, 14).

(In exposit. B. Job, lib. xxix, num. 15.) Cai: tempus Antichristi non novit, et tamen memb uu Antichristi per meritum suit (Genes. 1v). Judas sævitiam persuasionis illius ignoravit, et tamen juri cradelitatis ejus avaritia suadente succubuit (Act. viii. Simon divisus longe ab Antichristi temporibus (3stitit, et tamen ejus sése superbiæ miraculorum po tentiam perverse appetendo conjunxit. Sic iniquin corpus suo capiti, sic membris membra junguntur, sum et cognitione se nesciunt, et tamen sibi actions copulantur. Neque enim Pergamus Balaam libros aut verha cognoverat, et tamen ejus nequitiam sequens voce supernæ increpationis audiehat : Habes illic tenentes doctrinam Balaam, qui docebat Balach mit tere scandalum coram filiis Ferael; edere et fornicari

vitæ reatus astrinxerat, inesse ei Jesabel dicitur, atque operibus perversis insistere, angelo attestante, qui ait: Habeo adversus te aliqua, quia permittis mu-lierem Jesabel, quæ se dicit propheten, docere, et seducere servos meos, fornicari et manducare de idolo-thytis (1bid., 20). Ecce quia reperiri potuerunt qui Jesabel vitam reproba actione secuti sunt, Jesabel itlie inventa memoratur. Quia videlicet pravum corpus conjuncti mores unum faciunt : etiamsi hoc loca vel tempora scindunt. Unde fit ut in perversis suis initatoribus, et iniquus quisque maneat qui jam præteriit, et in suis operatoribus ipse iniquerum acfor jam appareat qui necdum venit.

CAP. V. - Quod nemo scit nisi qui accipit (Apoc.

II, 47).
(In exposit. B. Job, lib. xix, num. 4.) Videre quippe perfecte coæternam Deo sapientiam, hoc est quod habere. Unde ad Joannem de munere B vincentis dicitur : Dabo i'li calculum candidum, et in calculo nomen novum scriptum, quod nemo scil, nisi qui assipit (Apas. n. 47). In hac etenim vita scire quid vel videre possumus, etiam quod non accepimus: habere varo nomen novum in calculo inscriptum, est a eterno præmio notitiam Dei humanis mentibus interiatam, quam scire non potest nisi qui hanc etiam acceperit, habers.

CAP. VI. — Este vigilans, et confirma (Apoc. III, 2).
(Regul. Pastoral. tert. part., admonit. 35.) Per balomonem dicitur: Qui mollis et dissolutus est in pere suo, fraler est sua opera dissipantis (Prov. xviu,)). Quia videlicet qui cœpta bona districte non exsefuitur, dissolutione negligentiæ manum destruentis mitatur. Hinc Sardis Ecclesiæ ab angelo dicitur: Este vigilars, et confirma catera que meritura erant; non enim invenio opera ma piena coram Deo (Apoc. 11, 2). Quia igitur plena coram Deo ejus opera inventa ron fuerant, moritura reliqua etiam ques erant gesta prædicabat. Si enim quod mortuum in nobis est, all vitam non accenditur hac etiam exetinguitur quod juasi adhuc viyum tenetur.

CAP. VII. -- Qui vicerit sucium illum columnum in templo Dei (Apoc. 111, 12).

(In exposit. B. Job, Jib. xva, num. 42.) Qui nicerit. aciam illum calumnam in templo Dei mei (Apoc, m, 12). Nam guisquis in Dei opere recta intentique firnatur, columna in structura fabrica spiritualis origiur, ut in hoc templo, quod est Ecclesia, positus, et utilitati sit et decori.

CAP. VIII. — Utingm frigidus esses aut celidus

(Apac. m., 15).
(Regul. Pastoral. tert. part., admonit. 55.) Usinem rigidus esses aut calidus; sed quiu tepidus es, et nec rigidus nec calidus, incipiam te evomere ex ere mee Apac. m., 15). Calidus quippe est qui bona studia aripit et consummat : frigidus vere est qui consumnanda nec inchost. Et sicut a frigere per teporem ur ad frigus. Quisquis ergo amisso infidelitatis friore vivit, sed nequaquam tapore superato exormoit it ferveat, proculdubio calore desperato, dum nexion tepore demoratur, agit ut frigescat. Sed sigut ente e porem frigus sub spe est, ita pest frigus teper in lesperatione; qui enim adhuc in peocalis est, coa-rersionis fiduciam non amittit : qui vero post conversionem tepuit, et spem que esse potuit de frigore subtraxit. Aut calidus ergo quisque esse, aut frigidus puseritur, ne tepidus evomatur : ut videlicet, aut recdum conversus adhuc de se conversionis spem præbeat, aut jam conversus in virtutibus inardescat, ne evernatur tepidus; quia a enlore quem proposuit, orpore ad nozium frigus redit.

AP. IX.—Graia diois quia dives sum (Apoc. III, 47) (In emponis. B. Jub, Mb. xxxiv, num. 6.) Voce an zeli prodicatori Landicice dicitar: Dicis quod dives issm, et locupletatus, et mullius egeo, et nescis quia tu

(Apoc. n., 14). Thyatire quoque Ecclesiam a Jesabel no A es miser et miserabilis, pauper et nudus et cæcus (Ibid., titla et lempora et loca dividebant; sed quia eam par vite reatus astrinxerat, inesse ei Jesabel dicitur, sed papper, cæcus et nudus arguitur. Pauper utique, quia virtutum divitias non habet; cæcus, quia nec pauperlatem quam patitur videt; nudus, quia primam stolam perdidit, sed pe-

jus, quia se pec perdidisse cognoscit.

CAP. X. — Suadeo tibi emcre aurum (Apoc. m., 18).

(In exposit. B. Job, lib. 1v, num. 61.) Quid vero aurum nisi sapientiam appellat, de qua per Sabunonem dicitur: Thesaurus desiderabilis requiescit in ore sapientis (Prov. xx1, 20)? Aurum nempe sapientiam vidit, quam thesaurum vocavit; quæ et recte auri appellatione signatur, quia sicut aurum temporalia, ita sapientia bona æterna meretur. Si aurum sapientia non esset, nequaquam Laodiciæ Ecclesiæ ab angelo diceretur: Suadeo tibi a me emere aurum igni-tum (Apoc. 111, 18). Aurum quippe emimus, cum accepturi saplentiam prius obedientiam præbemus, ad quem videlicet nos contractum bene quidam sapiens excitat, dicens: Concupiscens supientism serva mandata: et Dominus præbebšt illam tibi (Eccli. 1, 33).

CAP. XI. - Et collurio inunge oculos tuos (Apoc. m., 18).

(Regul. Pastor. 1 part., cap. 11.) Per angeltum Cicitur: Collyrio inunge oculos tuos ut videas (Apoc. ni, 18). Collyrio quippe oculos ut videamus, inun-ginus, cum ad cognoscendam veri luminis clari-tatem, intellectus nostri aciem medicamine operationis adjuvamus.

CAP. XII. — Qui vicerit, dabo ei sedere mecum

(Apoc. 11, 21). Job , lib. xxvi , num. 53.) Bene (In exposit. B. autem sancti viri Scripturze sacrze testimonio reges vocantur, quia prælati cunctis motibus carnis, modo luxurize appetitum frenant, modo æstus avaritiæ temperant, modo gloriam elationis inclinant, modo suggestiones liveris obruunt, modo ignem fureris exstinguunt. Reges ergo sunt, quia tentationum suarum motibus non consentiendo succumbere, sed regendo præesse noverunt. Opia igitur ab hac potestate regiminis potestatem transcent retributionis, dicatur recte: Reges in solio collocat in perpetuum (Job xxxvi, 7). Semetipsos enim regendo ad tempus fatigati sunt, sed in regni evectionis internat [Al. æternæ] solio in parpetuo collocantur, et eo illic accipiunt alios digue judicare, quo hic nesciunt sibimetipsis nequiter parcere. Hisc enim alias dicisummittees nequiter parcere. Hisc enim alias dicttur: Donec justitis convertatur in judicium (Psal.
xcii, 15). Paulus de se suisque consectibus dicit:
Ut nos efficerenur justitis in ipso (III Cor. v. 21).
Justitia ergo in judicium vertitur, quia hi qui auno
juste alque irreprehensibiliter vivunt, tunc judicandi potentiam nauciscuntur. Hinc Laodisize Ecclesiz Dominus dicit: Out vicente data si cadana clesize Dominus dicit: Qui vicerit, dabo ei sedere mecum in throno meo, sigut et ego visi, et sedi cum Patre meo in throno ejus (Apoc. 111, 21). Vincens Doransitur ad calorem, ita a calore per teperem redi- p minus in throno cum Patro sedisse se asserit , quia poet passionis certamine, poet resurrectionis palmam clarius se omnibus quod potestati Patris esset sequalis indicavit, cique se non disperem, calcato aculeo mortis, iunetuit. Unde et Marise necdum se credenti Patri similem dicit: Neli me tangere, nondum enim quendi ad Putrem (Joan. xx, 17). Nobis enim in throno Filii sedere, est ex ejusdem Filii potestate judicare. Quia enim judicii principatum ex ejus victute percipinus, velut in ejus throno residemus. Nec abhorret a vero quod alias super duodecim thronos sessuros testatur esse discipulos (Matth. xix): hic vero in throno suo perhibet esse sessuros; per thronos quippe duodecim universale judicium, per thronum vero Filii, singulare culmen judiciarize po-testatis ostenditur; hoc ergo duodecim thronis quod uno throno Filii designatur, quia videlicet universale judicium ex Mediatoris nostri interventione percipitur.

(Apoc. 1v, 10). (In exposit. B. Job, lib. xxII, num. 20.) Sancti autem viri sciunt post primi parentis lapsum de corruptibili stirpe se editos, et non virtute propria, sed præveniente superna gratia ad meliora se vota, vel opera commutatos; et quidquid sibi mali inesse co-gnoscenit, de mortali propagine sentiunt meritum : quidquid vero in se boni inspiciunt, inmortalis gratize cognoscunt donum; eique de accepto munere debitores fiunt, qui et puniendo dedit eis bonum velle quod noluerunt, et subsequendo concessit bonum posse quod volunt. Unde bene per Joannem dicitur: Adoraverunt viventem in sæcula sæculorum, mittentes coronas suas ante thronum Domini (Apoc. IV, 10). Coronas namque suas ante thronum mittere. est certaminum suorum victorias non sibi tribuere, sed auctori ; ut ad illum referant gloriam laudis, a quo se sciunt vires accepisse certaminis.

(Apoc. vi, 9.)
(In exposit. B. Job, lib. 11, num. 11.) In Joannis
Apocalypsi dicitur: Vidi subter altare animas interfectorum propter Verbum Dei, et propter testimonium Jesu quod habebant; et clamabant voce magna, di-centes: Usquequo, Domine, sanctus et verus non judicas et vindicas sanguinem nostrum de his qui ha-bitant in terra? Ubi illico adjungitur : Datæ sunt illis singulæ stolæ albæ. Et dictum est illis ut requiescerent tempus adhuc modicum, donec impleatur numerus conservorum et fratrum corum (Apoc. vi., 9, sqq). Quid est animas vindictæ petitionem dicere, nisi diem extremi judicii, et resurrectionem extincto-rum corporum desiderare. Magnus quippe earum clamor magnum est desiderium, tanto enim quisque minus clamat, quanto minus desiderat; et tanto majorem vocem in aures incircumscripti soiritus exprimit, quanto se in ejus desiderium ple-nius fundit. Animarum igitur verba ipsa sunt desideria. Nam si desiderium sermo non esses, Propheta C non diceret: Desideria cordis corum audiet auris sua (Psal. IX, 17). Sed cum aliter moneri soleat mens quæ petit, aliter quæ petitur, et sanctorum animæ ita in interni secreti sinu Deo inhæreant, ut inhærendo requiescant, quomodo dicuntur petere quas ab interna voluntate constat nullatenus discrepare? Quomodo dicuntur petere quas et voluntatem Dei certum est, et ea quæ futura sunt non ignorare? Sed in ipso positæ, aliquid ab ipso petere dicun-tur, non quod quidquam desiderent quod ab ejus voluntate quem cernunt discordat, sed quo mente ardentius inhærent, eo etiam de ipso ergo accipiunt ut ab ipso petant quod eum facere veile noverant. De ipso bibunt quod ab ipso sitiunt, et modo nobis adhuc incomprehensibili in hoc quod petendo esuriunt, præsciendo satiantur. Discordarent ergo a voluntate Conditoris, si que eum vident velle non peterent, eique minus inhærerent, si voluntatem ejus desiderio pigriori pulsarent. Quibus responsum Divinitatis dicitur : Requiescite tempus adhuc modicum, donec compleatur numerus conservorum et fratrum vestrorum. Desiderantibus animabus quiescite adhuc modicum dicere, est inter ardorem desiderii ex ipsa præscientia solatium consolationis aspirare : ut animarum vox sit, hoc quod amantes desiderant, et respondentis Dei sermo sit hoc quod eas retributionis certitudine inter desideria confirmat. Respondere ergo ejus, est ut collectionem fratrum exspectare debeant, corum mentibus libenter exspectandi moras infundere ; ut cum carnis resurrectionem appetunt, etiam ex colligendorum fratrum augmento gratulentur.

CAP. XV. - Et datæ sunt illis singulæ stolæ

(Apoc. vi, 11). (In exposit. B. Job, fib. xxxv, num. 25.) Sanctse Ecclesiæ in fine suo duplum recipere, est in singulis nobis, et de beatitudine animæ, et de carnis incor-

CAP. XIII. — Et mittent coronas suas ante thronum A ruptione gaudere. Hinc est enim quod per pro-phetam de electis dicitur : In terra sua duplicia persidebunt (Isa. LXI, 7). Hinc est quod Joannes apostolus de sanctis finem mundi querentibus dicit: Datæ sunt illis singulæ stolæ albæ; et dictum est eis ut requiescerent tempus adhuc modicum, donec comple-retur numerus conservorum et fratrum corum (Apoc. vi, 11). Ante resurrectionem sancti singulas stoles accipiont, quia sola animarum beatitudine per-fruuntur; in fine autem mundi binas habituri suat, quia cum mentis beatitudine etiam carnis gloriam possidebunt.

CAP. XVI. - Et sol factus est niger languam saccus

cilicinus (Apoc. v., 12). (In exposit. B. Job, lib. 1x, num. 8.) Aliquando in sacro eloquio solis nomine prædicatorum claritas designatur. Sic per Joannem dicitur : Factus est set ut saccus cicilinus (Apoc. vi., 12). In extremo quippe tempore sol quasi cilicinus saccus ostenditur, quis CAP. XIV.—Vidi subter altare animas intersectorum B sulgens vita prædicantium ante reprodorum oculos aspera et despecta monstratur.

CAP. XVII. - Amicti stolis albis et palme

(Apoc. vii, 9.) (Homil. 5, lib. ii, in Ezechiel., num. 22.) Quid per palmas nisi præmia victoriæ designanter : ipsæ quippe dari vincentibus solent. Unde de his quon aui in certamine martyrii antiquum hostem vicerast, etiam victores in patria gaudebant, scriptum est: Palmæ in manibus corum, et clamabant voce magne raime in manuous corum, et ciamasemir socs magus dicentes: Salus Deo nostro qui sedet super throunn, et Agno (Apoc. vii, 7, 9, 10); palmas quippe in manibus habere est victorias in operatione tensise, cujus operationis palma ibi retribuitur, ubi jam sine certamine gaudetur.

CAP. XVIII. - Factum est silentium in cule (Apoc. vin , 1).

(In exposit. B. Job, lib. xxx, num. 52.) Bent conversantibus primum solitudo mentis tribuitar, ut exsurgentem intrinsecus strepitum terrenorum desideriorum premant, ut ebullientes ad infima curas cordis, per superni gratiam restringant amoris, om-nesque motus importune se offerentium levium cogitationum, quasi quasdam circumvolantes mus-cas ab oculis mentis abigant manu gravitatis, et quoddam sibi cum Domino intra se secretum querant. ubi cum illo, exteriore cessante strepitu, per interna desideria silenter loquantur. (Num. 53.) De hoc te-creto cordis alias dictum est: Factum est silentum in cœlo quasi media hore (Apoc. viii , 1). Cœlum quippe Ecclesia electorum vocatur; quie ad sablimia, dum per sublevationem contemplationis intendit, surgentes ab infimis cogitationum tumultat premit, atque intra se Deo quoddam silentium facit: quod quidem silentium contemplationis, quia in bet vita non potest esse perfectum, factum media hora dicitur. Nolenti quippe animo cogitationum tumultuosi se strepitus ingerunt, etiam sublimibus intertum rursum ad respicienda terrena cordis oculum violenter trahunt. Unde scriptum est : Corpus quel corrumpilur aggravat animam, et deprimit terreus inhabitatio sensum multa cogitantem (Sap. 1x, 15). Bene ergo factum hoc silentium, non integra, sel media hora describitur, quia hic contemplatio nequaquam perficitur, quamvis ardenter inchoetur.

Cap. XIX. — Item de eodem.

(In exposit. Ezech. lib. 11, hom. 2, num. 14.)
Factum est silentium quasi hora media (Ibid).
Coelum quippe est anima justi, sicut per prophetam Dominus dicit : Cælum miki sedes est (Isa. 1x1, 1); Et, Cæli enarrant gloriam Dei (Psal. xvIII, 1). Com ergo quies contemplativa vitæ agitur in mente, silentium fit in colo, quia terrenorum actuum strepitus quiescit a cogitatione, ut ad socretum intimum aurem animus apponat. Sed quia hæc quies meati esse in hac vita perfecta non potest, nequaquam hora integra factum in coelo silentium dicitur, sel quasi media, ut neque ipsa media plane sentiatur, A luxit nobis, et sol non ortus est nobis (Sap. v. 6). Ac cum præmittitur quasi : quia mox ut se animus sublevare coperit, et quictis intimæ lumine perfundi. redeunte citius cogitationum strepitu, de semetioso confunditur, et confusus cæcatur.

CAP. XX. - Polestas enim equorum in ore corum

(Apoc. 1x, 19). (In exposit. B. Job, lib. xxx111, num. 48.) Quale (in exposit. B. 300, iib. xxxiii, num. 40.) guaide ilaque illud persecutionis tempus apparebit, quando ad pervertendam fidelium pietatem alii verbis seeviunt, alii gladiis; quia quod eis ab aliis verbis blandientibus dicitur, hoc ab aliis gladiis ferientibus imperatur? Quæ utrorumque actio, id est potentibus in peratur. tuum atque loquentium, in Joannis Apocalypsi brevi est sententia comprehensa, qua dicitur: Potestas equorum in ore, et in caudis corum crat (Apoc. 1x, 19). In ore namque doctorum scientia, in caudis vero sæcularium potentia aguratur. Per caudam quippe quæ retro est, hujus sæculi postponenda temporalitas designatur, de qua Paulus apostolus dicit: B 15). Rursum si inter eos qui recta agere videntur, quidam de actione sua retributionem favoris humani Unum autem quæ retro sunt oblitus, ad ea quæ aute sunt extensus (Philip. 111, 13). Retro est enim omne quod transit, aute vero est omne quod veniens permanet. Istis vero equis, id est prædicatoribus ubique carnali impulsu currentibus, in ore et in cauda potestas est, quia ipsi quidem perversa suadendo prædicant, sed temporalibus potestatibus fulti, per ca qua se retro sunt exsultant. Et quia ipsi apparere despicabiles queunt, ab iniquis auditoribus suis per eos sibi reverentiam exigunt quorum patrociniis ful-

CAP. XXI. - Signa quæ locuta sunt septem tonitrua (Apoc. x, 4).

(In exposit. B. Job, lib. 1x', num. 15.) Urgente etenim fine mundi superna scientia proficit, et largius cum tempore excrescit; hinc namque per Daniclem dicitur: Pertransibunt plurimi, et multiplex erit scientia (Dan. xu, 4). Hine Joanni in priori parte revelationis angelus dicit: Signa que locuta sunt septem tonitrua (Apoc. x, 4). Cui tainen ejus- C dem revelationis termino praccipit, dicens: Ne signa-veris verba prophetiæ hujus libri (Apoc. xxII, 10). Pars quippe revelationis anterior signari præcipitur, terminus prohibetur, quia quidquid in sancte Ecclesite initiis latuit finis quotidie ostendit.

CAP. XXII. - Atrium autem quod foris templum ejice (Apoc. xi, 2).

(In exposit. B. Job, lib. xxvm, num. 16.) In Apotalypsi scriptum est's Atrium quod foris templum, ejice foras, ne metiaris eum (Apoc. x1, 2). Quid enim atrium aliud quam latitudinem significat vitæ præsentis? Et recte foris templum sunt, qui per atrium designan-tur; atque ideo metiendi non sunt, quia angusta porta est quæ ducit ad vitam, et latitudo vitæ pravorum non admittitur ad mensuras et regulas electorum.

CAP. XXIII. - Hi sunt duce olirce et duo candelabra (Apoc. x1, 4).

(In exposit. B. Job, lib. 1x, num. 3.) Duo illi exi- D mii prædicatores dilata morte subtracti sunt, ut ad pradicationis usum in fine revocentur; de quibus per Joannem dicitur : Hi sunt dua oliva et duo candclabra in consuectu Domini terræ astantes (Apoc. 11, 4). Quorum unum in Evangelio per semetipsam Veritas pollicetur, dicens : Elias venturus est, et restituet omnia (Matth. xvn, 11).

CAP. XXIV. — Mulier amicta sole, et tuna sub pedibus ejus (Apoc. XII, 2).

(In exposit B. Job, lib. xxxiv, num. 25.) Cum figurate sol ponitur, aliquando Dominus, aliquando persecutio, aliquando de re qualibet manifestæ visionis ostensio, aliquando autem intelligentia sapientium designatur. Per solem quippe Dominus figuratur, sicut libro Sapientiæ perhibetur quod omnes impii in extremi die judicii cognita sua damnatione dicturi SUM: Erravinus a via veritatis, et lumen justitiæ non si aperte dicant : Interni in nobis luminis radius non refulsit. Unde et Joannes ait : Mulier amicia sole, et luna sub pedibus ejus (Apoc. xu, 2). In sole enim il-lustratio veritatis, in luna autem quæ menstruis suppletionibus deficit, mutabilitas temporalitatis accinitur; sancta autem Ecclesia quia superni luminis splendore protegitur, quasi sole vestitur; quia vere cuncta temporalia despicit, lunam sub pedibus premit. CAP. XXV. - Et cauda ejus trahebat tertiam partem

stellarum (Apoc. XII, 4). (In exposit. B. Job, lib. 1v, núm. 47.) Stellarum nomine aliquando sanctorum justitia quæ in hujus vitæ tenebris lucet, aliquando vero hypocritarum fictio demonstratur; quia bona quæ faciunt, ad percipiendas laudes hominibus ostendunt. Si enim recte viventes stellæ non essent, nequaquam Paulus disci-pulis diceret: In medio nationis pravæ et perversæ, inter guos lucetis, sicut luminaria in mundo (Philip. n, non quærerent, nequaquam stellas Joannes ruere a coelestibus videret, dicens : Misit draco caudam, et traxit tertiam partem stellarum (Apoc. x11, 4). Draconis enim cauda stellarum pars trahitur, quia extrema persuasione Antichristi quidam qui videntur lucere, rapientur. Stellas namque in terram trahere, est eos qui videntur studio vitæ cœlestis inhærere, ex amore

terreno iniquitate aperti erroris involvere. CAP. XXVI. - Item de eodem.

(In exposit. B. Job, lib. xxxn, num. 25.) De hae cauda Behemot istius sub draconis specie per Joannem dicitur: Et cauda ejus trahebat tertiam partem stellarum cæli; et musit eus in terram (Ibid.). Cælum namque est Ecclesia, quæ in hac nocte vitæ præsentis, dum in se innumeras sanctorum virtutes continet, radiantibus desuper sideribus fulget, sed draconis cauda in terram stellas dejicit : quia illa Satance extremitas per audaciam assumpti hominis erecta, quosdam quos velut electos Dei in Ecclesia invenit, obtinendo reprobos ostendit. Stellas de cœlo in terram cadere, est relicta nonnullos spe cœlestium, illo duce ad ambitum gloriæ sæcularis inhiare.

CAP. XXVII. --- Michael et angeli ejus præliabantur (Apoc. x11, 7).

(Homil. 34 in Evang., num. 9.) Michael namque, quis sicut Deus. Et quoties miræ virtutis aliquid agitur, Michael mitti perhibetur, ut ex ipso actu et no-mine detur intelligi, quia nullus potest facere quod facere prævalet Deus. Unde et ille antiquus hostis qui esso Deo per superbiam similis concupivit, di-cens: In cælum ascendam, super astra cæli exaltubo solium meum, sedebo in monte testamenti in lateribus Aquilonis; ascendam super altitudinem nubium, similis ero Altissimo (Isa. xiv, 13). Dum in fine mundi in sua virtute relinquitur extremo supplicio perimendus, cum Michaele archangelo præliaturus esse perhibetur; sicut per Joannem dicitur: Factum est prælium cum Michaele archangelo (Apoc. x11, 7); ut qui se ad Dei similitudinem superbus extulerat, per Michaelem peremptus discat quia ad Dei similitudinem per superbiam nullus exsurgat.

— Quia projectus est accusator (Apoc. x11, 10). CAP. XXVIII. -

(In exposit. B. Job, lib. 11, num. 15.) Astutus quippe adversarius cum semen vestrum inter prospera bene egisse considerat, reprobare apud judicem per adversa festinat. Unde recte in Apocalypsi voce angelica dicitur : Projectus est accusator fratrum nostrorum, qui accusabat illos ante conspectum Det nostri die ac nocte (Apoc. x11, 10). Scriptura autem sacra sepe diem pro prosperis, noctem autem pro adversis ponere consucvit. In die ergo et nocte accusare non desinit, quia modo nos in prosperis, modo in adversis accusabiles ostendere contendit. In

elle accusat, cum prosperis male nos uti instruat. In A cum audire possunt, licet dicere negueant : que mocte accusat, cum in adversis non habere patien- per charitatem quidem in illorum celsitudine les tiam demonstrat.

CAP. XXIX. - Et vidi aliam bestiam ascendentem (Apoc. xu. 11).

(In exposit. B. Job, lib. xxxm, num. 50.) Vidi um bastiam ascandentem de terra habentem cornua duo. similia agni ; et loquebatur ut drace (Apoc. Int, 11). Priorem quippe bestiam, id est Antichristum superiore jam descriptione narraverat : post quem etiam bac alia bestia ascendisse dicitur, quia post éum multitudo prædicatorum illius ex terrena potestate gloriatur. De terra q ippe ascendere, est de terrena gloria superbire. Quæ habet duo cornua agui similia, quia per hypocrisim sanctitatis, cam quam in se veraciter Dominus habuit singularem, sibi înesse et sapientiam mentitur et vitam. Sed quia sub agni specie auditoribus reprobis serpentinum virus infuncitur, recte illic subditur : Et loquebatur titudo, si aperte ut draco loqueretur, agno similis non appareret, sed assumit agni speciem ut draconis exerceat operationem.

CAP. XXX. - Væ terræ et mari quia descendit (Apoc. xu, 12).

(In exposit. B. Job, lib. xxxiv, num. 1.) Mundi tempus dum venientibus annis augetur, crebrescentibus malis afficitur; et unde setatis augmentum percipit, inde salutis dispendium sentit. Tribu'ationes namque cum temporibus crescunt, et eo detrimenta vitæ debilior tolerat, quo quasi ad vitam provectior durat; totis enim contra illum antiquus hostis viribus solvitur, qui quamvis jam nunc interiit, pro eo quod supernæ conditionis beatitudinem amisit; tunc tamen plenius exstinguitur, quando et a tentandi licentia abstractus, exterius incendiis religatur. Unde et extrema mundi atrocius tentaturus aggreditur: juxta sit ut licentiam nequissima libertatis amittat, et quantum brevitate temporis angustatur, tantum multiplicitate crudelitatis expanditur; sicut de illo voce angelica ad Joannem dicitur: Væ terræ et mari, quia descendit diabolus ad vos habens iram magnam, sciens quod modicum tempus habet (Apoc. x11, 12). Tunc ergo in magnæ iræ furorem se dilatat, ne qui in beatitudine stare non potuit, in damnationis suze foveam cum paucis ruat. Tunc quidquid nequiter valuerit, callidius exquirit. Tunc cervicem superbiæ altius erigit, et per damnatum illum quem gestat hominem, omne quod temporaliter prævalet, nequiter ostendit.

CAP. XXXI. — Ut etiam ignem faceret de ecolo descendere (Apoc. XIII, 13).

(In exposit. B. Job., lib. xxxm, num. 62.) Velut enim olla fervens est unaquæque tunc anima, cogitationum suarum impetus quasi spumas undarum ardentium sustinens, quas et ignis zeli commovet, et D ipsa temporalis oppressio in ore ollæ intrinsecus Clausas tenet. Unde Joannes quoque, cum hujus bestiæ signa narraret, adjunxit : Ita ut ignem faceret de cœlo descendere (Apoc. xIII, 13). Ignem quippe descen lese, set de coslectibus electorum animas sancti zeii flammas emanare.

Cap. XXXII. — Hi sequuntur Agnum quocunque ieril (Apoc. xiv, 4).

(Regul. Pastoral. m., part., admonit. 29.) Per Joannem dicitur: Hi sunt qui eum mulieribus non sunt coinquinati; virgines enim sunt : qui sequuntur Agnum quocunque abierit (Apoc. xiv, 4). Et quod, Canticum cuntant quod nemo possit dicere, nisi illa ventum quadraginta et quatuor millia. Singulariter quippe canticum Agno cantare, est cum eo in perpetuum præ cunctis fidelibus etiam de carnis incorfuptione gaudere : quod tamen cæteri electi canti-

Bunt, quamvis ad corum præmia non assurgant.

CAP. XXXIII. — Bahantem in many sua falcem (Apoc. xIV. 14).

(In exposit. B. Job, lib, xxxxx, num. 21.) Vidi, et ecce nubes candida; et super mebem sedentem similem Filio hominis, habentem in capite suo coronam auream, et in manu sua saleam acutam (Apoe. xiv, 14). Potestas enim divini judicii, quia undique estringit. circulus dicitur. Et quia intra se omnia incidendo complectitur, falcis appellatione signatur. In falce enim quidquid incidikur, quaquaversum flectitur, intus (adet. Et quia potestas superai judicii nullatenus evitatur (intra ipsam quippe sumus, quolibet sugare conemur), recte cum venturus judex ostenditur, falcem tenere perhibetur : quia cam potenter ad cana a obviat, incidendo circumdat. Esse se intra judicis falcem vidit Propheta, cum diceret : Si ascendero in ut draco. Ista ergo bestia, id est prædicantium mul- B colum tu illic es; si descendero ad inferann, ades : si sumpsero pennas meus ante lucam, et habitavero in postremo maris. Etenim illuc manus tua deducet me. et tenebit me dextera tua (Psal. CXXVIII, 8, 9, 10). Intra quandam esse falcem se vidit, cum ex nullo sibi luco petere fugæ auditum posse cognovit, diceus: Quia neque ab Oriente, neque ab Occidente, neque a desertis montibus (Padl. LXXIV, 7), subaudis patet via fugiendi. Atque mox ipsam superuze potentize ounimodam comprehensionem subdens, ait: Querian Deus judex est. Ac si diceret : Fugiendi via undique deest, quia ille judicat qui ubique es.

> CAP. XXXIV. — Et præcinctum circa pectora zona (Apoc. EXI. 18).

(lu exposit. B. Job, lib. xxxiv, muno. 26.) Auri nomine splendor supernæ oivitatis accipitur, sicut hanc Joannes se vidisse teststur, dicens: Ipse civitas aurum mundam simile vitro mundo (Apec. Exs. 18). quia tanto fit ferventior ad sævitiam, quanto se vi-ciniorem sentit ad pœnam. Considerat quippe quod C citur, ut et per aurum clara, et per vitrum perspicus designetur. Auri rursus nomine charitas intimatur, sicut angelum quem sibi loqui idem Joannes aspezit, ad mamifias zona aurea cinctum vidit (Apec. w, 6): quia nimirum supernorum civium pectora, dum pœnali jam nequaquam timori subjecta sunt, atque a se vicissim nulla scissione solvuntur, ex sola se charitate constringunt. Zonam quippe auream circa mamillas habere, est cunctos mutabilium cogitationum motus per solius jam amoris vincula restrin-

CAP. XXXV. — Et quartus effudit phialam suem (Apoc. xvi, 8).

(In exposit. B. Job, lib. EXEV, num. 25.) Solis nomine sapientia intellectus exprimitur, sicut in Apocalypsi scriptum est: Quartus angelus effudit phialam suam in salem; et datum est itli wetu efficere homines, et igni (Apac. xvi, 8). Phialam videlic-t in solem effundere, est percussionis supplicia viris :apientiæ splendore fulgentibus irrogare. Et datum est Illi ut afficeret homines æstu et igni ; quia dum sapientes viri cruciatibus victi male agendi errore tanguntur, illorum exemplo persuasi infirmi quique, temporalibus desideriis inardescunt; ruinæ namque fortium augmentum præstant perditionibus infirmorum. Quia sole acumen sapientium designatur, per comparationem quoque a Salemone dicitur : Sapiers ut sol permanet, stultus ut lune mutabitur (Eocl. XXV., 12). Hoc ergo loco quid per solis radium nisi acumina sapientium demonstrantur, qui ia sancta Ecclesia per acumina sapientiæ quasi radios videba::tut lucis aspergere, et per auctoritatem rectitudins resplendere?

CAP. XXXVI. - Beatus qui vigilat et sustodit (Apoc. xvi, 45).

(In exposit. B. Job, lib. 11, num. 81.) Si enim aprol Deum nostra nos opera quasi vestimenta non tegevigilat et custodit vestimenta sua, ne nudus ambulet, et videaut turpitudinem ejus (Apoc. xv1, 15). Turpitudo enim nostra tunc cernitur, cum vita reprebensibilis ante justorum oculos, in judicio nequaquam suinequentis boni operis tegmine velatur.

CAP. XXXVIL - Item de eodem.

(In exposit. B. Job, lib. xvi, num. 63.) Sicut vestimenta corpus, sic bona opera protegunt animam. Unde cuidam dicitur : Beatus qui vigilat et custodit vestimenta sua, ne nudus ambulet (Apoc. xv1, 15).

CAP. XXXVII. — Aquas quas vidisti, ubi meretrix (Apoc. xvii, 15).

(Hom. 8 in Ezechiel., npm. 1.) Solent in sacro eloquio per aquas populi designari. Unde per Joannem dicitur : Aquæ vero sunt populi. Idcirco autem aquis populus designatur, quia et in vita somum liabet ex tumultu carnis, et quotidie defluit ex decursu mortalitatic.

CAP. XXXIX. — Beati qui ad ecenam nuptiarum vocati sunt (Apoc. xxx, 9).

(Homil. 6 in Evang., num. 24.) De froc ergo extremo convivio alias per Joannem dicitar: Benti qui ad canam muptiarum vocati sunt (Apoc. xix, 9). Idcirco enim non at prandium, sed ad coenam vocatos narrat, quia nimirum in fine diei convivium cœna est. Qui ergo linite presentis vitre tempore ad refectionem supernæ contemplationis venioni, non ad Agui prandium, sed ad coenam vecantur.

CAP. XL. — Vide ne seceris, conservus tuus sum (Apoc. xix, 10).

(Homil. 8 in Evaog., num. 2.) Loth vel Josue angelos adorant, nec tamen adorare prohibentur. Joannes in Apocalypsi adorare angelum volnit, and tennen idem hunc angelus adorare ne se debeat, compencit, liceus: Vide ne seceris, conservus une sum et fratrum uorum (Apoc. xix, 10). Quid est quod ante Redon-ptoris adventum angeli ab hominibus adorantur et C acent; postmodum vero adorari resugunt, nisi quod naturam nestram prius quam despexerant, poetquam hauc super se assumptam conspiciunt, substratem illi videre pertimescuat? Nec jam sub se volut infirmans contempere ausi sunt, quam super se, videliest in coali Rege venerantur. Nec habere designantur nominem socium, qui super se adorant hominem Deum.

Cap. XLI. — Et exercitus qui sunt in cœlo (Apoc. xix, 14).

(In exposit. B. Job, lib. xxx1, num. 27.) Equus juippe est unicuique sanctæ animæ corpus suum, quod videlicet novit et ab illicitis continenti e freno restringere, et rursum charitatis impulsu in exercitatione boni operis relaxare. Unde et Joannes apostolus n Apocalypsi Dominum contemplatus, ait: Et exer-ilus qui sunt in cœlo, sequebantur eum in equis albis Apoc. xix, 14). Multitudinem sanctorum quæ in hoc nun corum corpora et luce justitiæ et castimoniæ candore claruerunt.

CAP. XIII. -Et habet in nestimento et in semore eno scriptum, Rex regum (Apoc. xix, 16).

(In exposit. Ezech. lib. 11, hom. 1, num. 9.) Per loannem dicitur : Habebat in vestimento et in semore suo scriptum, Rex regum, et Dominus dominantium. Apac. six, 16). Quid enim ejus vestimentum est atque attud ipse. Nam westram quoque vestimentum caro licitur, sud tamen ipsi nos sumus caro qua vestimur; noc autom vestimentum illius longe ante Isaias aspiciens per erusem passionis sanguine cruentatum lixit: Quare rubrum est indumentum tuum, et vestimenta tua quasi calcantium in torculari (Isa. LXIII, 2)? Cui ipse respondit : Torcular calcuvi solus, et de gentibus non est vir mecum (Ibid. v. 8). Solus enim tor-

rent, nequamuam voce angelica diceretur: Beatus qui A cular in quo calcatus est calcavit, qui sua petentia vigilat et custodit restimenta sua, ne nudus ambulet, eam quam pertulit passionem vicit. Nam qui usqua ad mortem crucis passus est, de morte cum gloria surrexit. Bene autem dicitur: Et de gentibus non est vir mecum, quia hi pro quibus pati venerat, passionis ejus esse participes debebant; qui pro eo quod illo tempore necdum crediderant, de ipsis in passione queriur, querum vita in illa passione querebatur. Per femur vero propagatio carnis est. Quin ergo per, propaginom generis humani, sicut generationum or-diues Mattheso vel Luca narrantibus describuntur, in hunc mundum venit ex Virgine, et per incarnationis suæ mysterium quia Rex esset et Dominus, cunctis ubique gentibus indicavit, in vestimento et in femore scriptum habuit : Rex regum et Dominus dominantium. Unde enim in mundo innotuit, ibi de se lectionis sententiam infixit.

CAP. XLIH. —Et ligavit per annos mille (Apoc. xx, 2).

(In expo it. B. Job. lib. ev. num. 46.) Hunc Levin-B than electi angelorum spiritus aunc in puteo abyssi clausum premunt. Unde scriptum est: Vidi angelum descendentem de calo habentem clavem abysei, et catenam magnam in manu sua. Et apprehendit dracenem scrpentem untiquum qui est diabolus et Satanas, et h gavit eum per annes mille, et avisit eum in abyssum (Apoc. xx, 1, 2). Quem tomen in enundi fine ad aportiora certamina revocant, et totum contra nos in suis viribus relaxant. Unde illic gursum acriptum est : Com completi fuerint mille anni, solvetur Satanas (Ibid. v. 7). Ille enim apostata angelus, qui ita conditus fuerat ut angelorum casteris legionibus emineret, ita superbiendo succubuit, ut nuoc stantium angolorum di-tioni substratus sit ; quatenus vel anne ad utilitatem nostram eis ministrantibus religatus lateat, ut ed probationem nostram eis relexantibus totis se suis contra nos viribus solutus exercent.

CAP. XLIV. - Item de codem

(in exposit. B. Job, lib. xviii, num. 67.) Vidi angelum descendentem de cœlo, habentem clavem abyssi, et eatenam magnam in monu sua : et upprehendit draconem serpentem antiquum, qui est diabolus et Satanas; et ligavit eum per annos mille, et misit in abyssum, et clausit, et signavit super illum ut non seducat amplius gentes, donec consummentur mille anni (Apoc. xx, 1). Millenario enim numero non quantitatem temporis sed universitatem qua regnat Ecclesia designat. Autiquus autem serpens figatus catena in abyssum mit-tirur; quia religatus a bonorum cordibus apud reproborum mentes reclusus, eis atrocius dominatur. Qui paule post quoque de puteo abyssi educi describitur, quia de iniquorum cordibus, nunc occulte sævientibus, tunc accepta contra &cclesiam petestate in vim apertæ persecutionis erumpit.

CAP. XLV. - Item de eodem.

(In exposit. B. Job, lib. xxxII, num. 22.) Signat enim cedrus arbusta cætera in altum crescendo deserit, ita tunc Antichristus mundi gloriam temporanartyrii bello sudaverat, recte exercitum vocat. Qui D liter obtinens, mensuras hominum, et honoris culmideirco in equis abis sedere referuntur, quia nimine, et signorum potestate transoendit. Spiritus quippe in illo est qui in sublimibus conditus poientiam nataræ sæ non perdidit, vel dejectus. Cujus idcirco virtus nunc minime ostenditur, quia dispensatione divinæ fortitudinis ligatur. Unde per Joannem dicitur: Vidi angelum descendentem de cœlo, habentem clavem abyssi, et catenam magnam in manu ejus, et appreben-dit draconem serpentem antiguum qui est diabolus et Satanas; et ligavit eum per annos mille, et misit eum in abyssum, e! clausit, et signavit super illum (Ibid.). Ligatus quippe in abyssum perhibetur, quia retrusus in pravorum cordibus, potentia divinæ dispensationis astringitur, ne in quantum prævalet, effrenetur; ut quannvis per eos occulte sæviat, ad violentas tamen rapinas superbiæ non erumpat. Sed illic quomodo in mundi fine sit solvendus intimatur, cum dicitur : Et . postquam fuerint consummati mille anni, solvetur Satan de carcere suo, et exibit et seducet gentes (thid. a. 7).

Millenario namque numero, pro perfectione sua, A Cap. XLIX.—Habens portas duedecim, et in portis universum hoc quantumlibet sit sanctæ Ecclesiæ tem
(Apoc. xxi, 12). pus exprimitur. Quo peracto antiquus hostis suis viribus traditus, pauco quidem in tempore, sed in multa contra nos virtute laxatur.

CAP. XLVI. - Beatus et sanctus qui habet partem (Apoc. xx, 6).

(In exposit. B. Job. lib. xrv. num. 19.) Beatus et sanctus qui habet partem in resurrectione prima (Apoc. xx, 6). Quia ille post in carne feliciter resurgit qui in hac vita positus a mentis suæ morte surrexit.

CAP. XLVII. - Et libri aperti sunt, et alius (Apoc. xx, 12).

(In exposit. B. Job, lib. xxiv, num. 15 et 16.) Qui plenissime intelligere appetit qualis est, tales nimirum debet conspicere qualis non est; ut ex bonorum forma metiatur, quanto ipse deserto bono deformis est. Ex his quippe quibus plenissime bona adsunt, B CAP. LI. — Ipea vero civitas aurum mandam (Apoc. perpendit recte quæ sibi minus sunt, atque in illorum xxi, 47). pulchritudine conspicit seditatem suam, quam in se-ipso et potest perpeti, et sentire non potest. Lucem namque debet conspicere, qui vult de tenebris ju-dicare; ut in illa videat quid de tenebris æstimat per quas videre præpeditur. Peccator namque incognita vita ju-torum si semetipsum conspicit, peccatorem se nullatenus comprehendit. Videre enim se non petest, quia sulgorem sucis nesciens, cum semetipsum conspicit, quid aliud quam tenebras attendit? Justorum ergo debemus vitam conspicere, ut subtiliter deprehendamus nostram. Illorum videlicet species quasi quædam forma nobis imitanda proponitur. Viva lectio est vita bonorum. Unde et non immerito iidem justi in sacro eloquio libri nominantur, sicut scri-ptum est: Libri sunt aperti, et alius liber apertus est, qui est vitæ : et judicati sunt mortui ex his quæ scripta erant in libris (Apoc. xx, 12). Liber namque vitae est ipsa visio auvenientis judicis, in quo quasi scriptum est omne mandatum, quia quisquis eum viderit, mox teste conscientia quidquid non fecit, intelligit. Libri etiam aperti relevuntur, quia justorum tune vita conspicitur, in quibus mandata coelestia opere impressa cernuntur, et judicati sunt mortui ex his quæ scripta erant in libris, quia in ostensa vita justorum, quasi in expansione librorum legunt bonum quod ipsi agere noluerunt, atque ex corum qui secerunt comparatione denuntiantur. Ne ergo unusquisque tunc videns eos, quod non fecit deficat, nunc in eis quod imitetur attendat.

CAP. XLVIII. - Et vidi calum novum et terram (Apoc. xxi, 1).

(In exposit. B. Job, lib. xvII, num. 11.) Terra et coclum, vel qualiter transeat, vel qualiter maneat distinguamus. Utraque namque hæc per eam quam nunc habent imaginem transeunt, sed tamen per essentiam sine fine subsistunt. Hinc namque per Pauet terra transibunt, verba autem mea non trans-ibunt (Matth. xxiv, 35). Hinc ad Joaunem angelica voce perhibetur: Erit cælum novum et terra nova (Apoc. xxi, 1); que quidem non alia condenda sunt, sed hæc ipsa renovantur. Cœlum igitur et terra, et transit, et erit, quia et ab ea quam nunc habet specie per ignem tergitur, et tamen in sua semper natura servatur. Unde per Psalmistam dicitur : Mutabis ea et mutabuntur (Psal. c1, 27). Quam quidem ultimam commutationem suam ipsis nobis nunc vicissitudinibus nuntiant, quibus nostris usibus indesinenter alternant. Nam terra a sua specie hiemali ariditate deficit, vernali humore viridescit. Cœlum quotidie caligine noctis obducitur, et diurna claritate renovatur. Hinc ergo, binc fidelis quisque colfigat, et interire hæc, et tamen per innovationem relici, quæ constat nunc assidue velut ex defectu reparari.

(In exposit. Ezech. lib. 12, bom. 2, num. 3.) Petest etiam portæ nomine unusquisque prædicater intelligi, quia quisquis nobis januam regni cœlestis ore suo aperit, porta est. Unde et duodecim porta, vel in Joannis Apocalypsi, vel in extremo hajus prophetiæ visione describuntur.

CAP. L. - Mensura hominis que est angeli (Apac. xxi, 17).

(Ibid., lib. 11, hom. 2. num. 15.) Humilitas hominum quandoque ad æqualitatem perducitur angelorum. Unde scriptum est: Neque nubent, neque nubentur, sed erunt sicut angeli Dei in cælo (Matth. xxu, 30). Et unde per Joannem dicitur: Mensura hominis qua est angeli (Apoc. xxi, 17. Quia usque ad illam altitudinem glorize homo perducitur, in qua solidatos se angeli lætantur.

(In exposit. B. Job, lib. xviii, num. 77.) Auri namque metallum novimus potiori metallis omnibus claritate fulgere. Vitri vero naturæ est ut, extrinsecus visum, pura intrinsecus perspicuitate perlucest. In alio metallo quidquid intrinsecus continetur, abeconditur : in vitro vero quilibet liquor qualis continetur interius, talis exterius demonstratur, alque ut -ita dixerim, omnis liquor in vitreo vasculo ciausus patet. Quid ergo aliud in auro vel vitro accipimes, nisi illam supernam patriam, illorum beatorum civium societatem quorum corda sibi invicem, et cla-ritate fulgent, et puritate translucent, quam Joannes in Apocalypei conspexerat, cum dicebat: Et erat structura muri ejus ex lapide jaspide; ipsa vero civi-tas auro mundo a simili vitro mundo (Apoc. xx1, 18)? Ouia enim sancti omnes summa in ea beatitudiais claritate fulgebunt, instructa auro dicitar : et quoniam ipsa illorum claritas vicissim in alternis cordibus patet, et dum uniuscujusque vultus attenditur, simul et conscientia penetratur: hoc ipsum surum vitro mundo simile esse memoratur, lbi quippe uniuscujusque mentem ab alterius oculis membrorum corpulentia non abscondet, sed patebit animus, patebit corporalibus oculis ipsa etiam corporis harmonia, sicque unusquisque tunc erit conspicabilis alteri, sicut nunc esse non potest conspicabilis

CAP. LII. - Stella splendida et matutina (Apoc. XXII. 16)_

(In exposit. B. Job, lib. xxix, num. 75.) Cum enit plenitudo temporis, misit Deus Filium suum natum ex muliere, sactum sub Lege, ut eos qui sub Lege erant, redimeret (Galat. 14, 4). Qui natus ex Virgine velut lucifer inter tenebras nostræ actionis apparait, qui fugata obscuritate peccati æternum nobis mane vii, 31). Hinc per semetipsam Veritas dicit: Cœlum D morte surrexit, et fulgore sui luminis mortalitatis et terra transibunt, verba autem mea non transibunt (Matth. xxiv, 35). Hinc ad Joannem angelica voce perhibetur: Erit cœlum novum et terra nona 16). Vivus quippe post mortem apparens matutina nobis stella factus est; quia dum in semetipso exemplum nobis resurrectionis præbuit, quæ lux sequatur indicavit.

CAP. LIII. — Et qui audit, dicat: Veni (Apoc. XXX. 17).

(In exposit. Ezech., lib. 11, hom. 2, num. 4.) Quisquis spiritalia videndo proficit, oportet ut bacc loquendo etiam aliis propinet. Videt quippe ut annu tiet, qui in eo quod in se profecerit, etiam practicando de profectu proximi curam gerit. Unde el alibi scriptum est: Qui audit dicat: seni (Apoc. XXII, 17). Cum enim jam vox vocantis Dei efficitur in corde, necesse est ut proximo per pradicationis

De hac lectione, vide notam b, ad locum Moralium indicatum, colum. 593.

quia ipse jam vocatus est.

CAP. LIV. - Item de eodem.

(Homil, 6 in Evangel., num. 6.) In quantum vos profecise pensatis, etiam alios trahite; in via Dei habere socios desiderate. Si quis vestrum, fratres, ad forum vel fortasse ad balneum pergit, quem otiosum esse considerat, ut secum veniat, invitat. Ipsa terrena actio vos vestra conveniat; et si ad Deum tenditis, curate no ad eum soli veniatis. Hinc scri-

officium erumpat in vocem, et ideirco alium vocet, A ptum est: Qui audit, dicat: veni (1bid.). Ut qui jam in corde vocem superni amoris acceperit, foras etiam proximis vocem exhortationis reddat.

CAP. LV .. - Item de eodem.

(Regulæ Pastoral. part. III., admonit. 26.) Voce angelica Joannes admonet, cum dicit : Qui audit, dicat : veni (Ibid.); ut nimirum cui se vox interna insinuat, illuc etiam clamando alios, quo ipse rapitur, trahat; ne clausas fores etiam vocatus inveniat. si vocanti vacuus appropinguat.

LIBER OCTAVUS

De Testimoniis in S. Pauli Epistolas.

IN EPISTOLAM AD ROMANOS

CAPUT PRIMUM. - An ignoras quia patientia Dei ad penitentiam te adducit? (Rom. 11, 4.)

(In exposit. B. Job, lib. xvii, num. 8.) Quisquis delinquit et vivit, idcirco hunc divina dispensatio in iniquitate tolerat, ut ab iniquitate compescat : sed jui diutius toleratur, nec tamen ab iniquitate comistringit. Nam quia accepta pœnitentiæ tempora reriit ad culpam, districtus in ultimis judex impensa irgumenta misericordize convertit ad pænam. Hinc umque per Paulum dicitur: An igroras, quia patien-ia Dei ad pænitentiam te adducit? Tu autem secundum luritiam tuam, et cor impænitens, thesaurizas tibi ram in die iræ et revelationis justi judicii Dei (Rom.

AP. II. - Induravit Dominus cor Pharaonis (Rom. ıx. 18).

(In exposit. B. Job, lib. xxix, num. 60.) Semetsum Dominus indurare perhibet, non quo pravo-im mentes ipse ad culpam format, sed quo a culpa on liberat, sicut scriptum est: Eyo obdurabo cor 'haraonis (Rom. 1x, 18). Quod quia misericorditer mollire noluit, profecto districte se obdurare nunavit.

CAP. III. - Gentes autem super misericordia honorgre (Rom. xv. 9).

(In exposit. B. Job, lib. xxvII, num. 58.) Locus autem misericordize Dei est ipsa gentilitas, cujus culpas districtus judex si juste animadverteret, ad reconciliationem gratize nunquam veniret. Que cum pescitur, munus quidem supernæ patientiæ percipit, B nulla apud Deum merita habuit, reconciliationis ta-ned reatus sui vinculis ex ipso se munere arctius unen gratiam ex sola misericordia accepit. Unde beae per Paulum dicitur: Gentes autem super misericordia honorare Deum (Rom. IV. 9). Unde rursum scriptum est: Et que non consecuta misericordiam, nunc autem misericordiam consecuta (I Petr. 11, 10).

> CAP. IV .- Non enim audeo aliquid loqui (Rom. xv. 18).

> (In exposit. B. Job, lib. xxvm, num 25.) Bene itaque David inter acceptas ex divina largitate mensuras pedem cordis presserat, cum dicebat: Neque ambulavi in magnis, neque in mirabilibus super me (Psal. cxxx, 1). Super se quippe in mirabilibus ambularet, si apparere magnus ultra quam poterat, quæreret : super se namque in mirabilibus attollitur, qui et in his ad quæ non sufficit, videri idoneus conatur. Bene intra has mensuras etiam in ipsa Paulus prædicationis suæ se latitudine coarctabat, cum diceret: Non enim audeo aliquid loqui eorum quæ per me non eshcit Christus (Rom. xv, 18).

IN EPISTOLAM AD CORINTHIOS PRIMAM.

APUT PRIMUM. -- Non enim judicavi scire me aliquid C gritate veritatis. In mandatis igitur suis Dei sapien-(I Cor. 11, 2).

(In exposit. B. Job, lib. xxxx, num. 104.) Pulli us lambunt sanguinem (Job xxxx, 30). Ac si perte diceret: lpsa quidem divinitatis contemplaone pascitur; sed quia auditores ejus divinitatis ercipere arcana nequaquam possunt, cognito cruci-(i Domini cruore satiantur. Sanguinem namque mbere, est passionis dominica infirma venerari: nc est quo idem Paulus qui, sicut paulo ante jam ximus, ad tertii cœli secreta volaverat, discipulis cebat: Non enim judicavi me scire aliquid inter vos, si Christum Jesum, et hunc crucifixum (I Cor. 11, Ac +i apert hæc aquila diceret : Ego quidem cam meam, divinitatis ejus potentiam, de longe ospicio, sed vobis parvulis adhuc incarnationis is tantummodo lambendum sanguinem trado. Nam i per prædicationem suam, tacita divinitatis celsi-line, infirmos auditores de solo cruore crucis line, infirmos auditores de solo cruore crucis tat est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum ocuit, quid aliud quam sanguinem pullis præ- D dat Deus (I Cor. 111, 7). it?

CAP. II. — Quæ ét loquimur non indoctis humanæ (I Cor. 11, 43).

(In exposit. B. Job, lib. xvm, num. 74.) Doctrina pientize et prædicatione pulchra est et pura veri-e conspicua, nec aliud se per fallaciam prætendit terius, et aliud reservat interius; neque in dictis s pulchra videri appetit nitore sermonis, sed inte-

tía non confertur tinctis Indiæ coloribus, quia dum fucata eloquentize ornamenta non habet, quasi vestis sine tinctura placet. Quam fucationem tincturæ bene Paulis despexerat, cum dicebat: Quæ et loquimur non in doctis humanæ sapientiæ verbis, sed in doctrina Spiritus (I Cor. n, 13). Malebat quippe hanc sapientiam sola puritate veritatis ostendere, non autem eloquii tinctione fucare.

CAP. III. — Neque qui plantat est aliquid, neque qui rigat (1 Cor. 111, 7).

(In exposit. B. Job, lib. xxvn, num. 64.) Nequaquam sibi doctores tribuant quod per exhortationem suam ad summa proficere auditores vident : quia nisi Spiritus sanctus eorum corda repleat, ad aures corporum vox docentium incassum sonat. Formare enim vocem magistri exterius possunt, sed hanc im-primere interius non possunt: Neque enim qui plan-

CAP. IV. — Sapientia hujus mundi stultitia est (I Cor.

ırı, 19). (İn exposit. B. Job, lib. xvırı, num. 67.) İniqua mens dum esse sapiens carnaliter appetit, stullam se ad spiritalia ostendit. Nam quia teste Paulo Sapien-tia hujus mundi stuttitia est apud Deum (I Cor. 111, 19), tanto quisque amplius intus stultus fit, quanto conatur exterius sapiens videri.

(In exposit, B. Job. lib. xxx. nam. 18.) Quamvis nonnunguam a reatu adulterii nequaquam discrepet culna fornicationis, cum Veritas dicat : Qui viderit munerem ad concupiscendam eam, jam moschatus est eum in corde suo (Matth. v, 28). (Quia enim Græco verbo mæchus adulter dicitur, cum non aliena conjux, sed muller videri prohibetur, aperte Veritas ostendit quia ex solo visu cum turpiter vel innunta concupiscitur, adulterium perpetratur.) Tamen plerumque ex loco vel ordine concupiscentis discernitur : quia sic hunc in sacro ordine studiosa concupiscentia sicut illum adulterii inquinat culpa. In per-enis tamen non dissimilibus idem luxuriæ distinguitur teatus: in quibus fornicationis culpa quia ab adulterii reatu discernitur, prædicatoris egregii lingua testatur, que inter cætera asserit, dicens : Neque fornicarii, neque idolis servientes, neque adulters regnum Dei possidebunt (I Cor. vi. 9). Qui emim adjuncto reatu sententiam subdidit, quam valde a se dis ideat onten-B đit.

CAP. VI. - Qui se existimas aliquid scire (I Cor. vin. 2).

(In exposit, B. Job, lib. xxvn. num. 62.) Perfects scientia est scire omnia, et famen fuxta quemdam modum acientem se esse nescire : quia etsi jam Dei prescepta novimus, etsi jam virtutem verberum ilitus aollicita consideratione pondersmus, etsi jam que intellexisse nus credimus agimus, adhuc aporte ca-dem quali districtione examinis sint discutionda nescimus, necdum Dei faciem cernimus. necdum occulta ejus consilia videmus. Quanta ergo est nontra scientia, que quousque mortalitatis pendere premi-tur, ipso sue incertitudinis nubilo cecatur? De qua bene per Paulum dicitur : Qui se existimat scire aliquid, nondum cognouit quemadmodum oporteat eum scire (I Cor. viii, 2). In boc itaque mundo dum vivimus, tunc perfecte qua scienda sunt, scimus, cum proficientes ad intelligentiam nihil nos perfects scire C cognoscimus.

Cap. VII. --- Item as supra.

(In exposit. B. Job, lib. axvist, num. 11.) Ait Apostolus : Si quis existimat scire afiquid, nondum cognovit quemadmodum oporteat eum scire (Ibid.). Quia enim prima stultitia angeli elatio cordis fuit, vera sapientia efficitur hominis humilitas snæ æstimationis : quam quisquis vel magna sapiendo deserit, eo ipso vehe-Thenter desipit quod semetipsum neseit.

CAP. VIII. — Castigo corpus meum, et in servitutem redigo (I Cor. 1x, 27).

(In exposit. B. Job, lib. xx., num. 9.) Videamus qualiter Paulo et arridotur jam per supernam gi atiani, et ipse adhuc quasi non credit per suspicionis metum. Jam e celo illi Dominus loquens, ejusque interius oculos aperiens, exterius claurens, potentiam Vus electionis est milis (Acl. 12, 15): jam in tertium D charitatem autem non habeam, nikilmiki protest literature autem non habeam autem non habeam autem non habeam autem non habeam autem non habeam autem non habeam autem non habeam autem non habeam autem non sux majestatis estenderat : jam de co Ananize nixerat, cœlum super se raptus fuerat : jam in paradæum ductus, arcana verba quæ di ere non posset, audierat; et tamen adhuc limidus dicit: Castigo corpus menn, et in servitulem redigo, ne sorte uliis prædicame, ipse reprobus efficiar (1 Cor. 1x, 27). Ecce arridenti sibi divince gratice, et jam per spem credit, et noc-dum tamen credit per securitatem.

CAP. IX. - Qui se existimat stare, videat ne cadat (1 Cor. x, 12).

(In exposit, B. Job, lib. xxv, num. 24.) Formidemus igitur in his quæ accepinaus, nec eos qui illa necdum assecuti sunt desperemus. Quid enim sumus hodie novimus, quid autem post paulu um possumus esse, nescinus. Hi vero quos fortasse despicinius, et tarde po sunt incipare, et tamen vitam no tran ferventio-ribus studis anteire. Timendum itaque est ne etiam nobis cadentibus surgat, qui nobis stantibus i ridetur.

Nogus fornicarii nequs adulleri regnum A Quanavia stare jam non nevit, qui nen sumem soni Dei pozzidebunt (I Cor. vi, 9). irri lere. Hunc autem supernerum judiciorum metus Paulus apostolus di cipulorum cordibus incutiens ait; Qui se existimat stare, videat ne cadat (I Cor. x. 19) Cap. X. — Qui non patietur vos tentari supes quan potestis (1 Cor. x, 13).

(In exposit. B. Job, lib. xxx, nem. 46.) the quippe at que incomprehensité sancti Spirite grtia, cum luce sua mentes nostrus irradiat, sim le-tationes adversarià dispensando modifica et simi multæ non veniant; ut ipsæ tantummodo que len possunt illustratam jam Deo animam tangant ut cum tactus sui ardore nos cruciant, perfectionis incentio non exurant, Paulo attestante, qui ait: Fideis antem Deus qui non patietur vas tentari supra quan polestis, sed saciet cum tentatione etiam exitum, u possitis sustinere (1 Cor. x, 13).

CAP. XI. - Alii datur per apiritum sarme apinus (1 Gor. XI, 8).

(In exposit. B. Job , lib. xxviii , nun. 24.) (hiis posuil mensuras ejus si nosti, vel quis etudi mer eam lineam (Job xxxvIII, 5)? Quis enim usi Condito noster hujus terræ mensuras ponit, qui interni jubil secreto moderamine, alii sermonem smenia; di sermoneni scientize; alii plenam fiden; alii palia sanitatum; alii operationem virtutum; alii pojattiam; alii discretionem spiritum; alii gaeriiguarum; alii interpretationem sermonum tribui (I Cor. XII)? Quatenus in uno codem spirit iste verbo sapientiæ policat, nec tamen sermene sciente, id est doctrinæ fulciatur : quia sentire, sique interie sufficit etiam quod per discendi studium non sprehendit. Ille sermone scientiæ fulgeat, nec tance in verbo sapientiæ convalescat; quia et sufficit explete ausatum didicit, et ternen ad sentiendum a semenos subtile aliquid non assurgit. Iste per fidem et elementis imperat, nec tamen per sanitatum gratiam intrmitates corporum curat. Ille orationis opere morbes subtrahit, nec tamen arenti terre verbo pluvis reddit. Iste operatione virtutum ad presentem vitam etiam mortuos revocat, et tamen prophetiz gral am non habens, quæ sibi ventura sant ignorat. Elle rentura quæque velut præsentia attendit, et tamen in nulla signorum operatione se exerit. Iste per discretionem spirituum in factis subtiliter mentes conspirit sed tamen diversi generis linguas nescit. Ille diversi generis linguas examinat, sed tamen in rebus similibus dissimilia corda non pensat. Alius is um impi quam novit, sermonum pondera interpretando predenter discutit; et tamen reliquis bonis que non habet patienter caret.

CAP. XII. - Si tradidero corpue meumut ardem (Ila. хш, 3).

(In exposit. B. Job, lib. xviii, num. 41.) Cooliionis ignis qui extra catholicam toleratur Receina, quam nullius omnino virtutis sit, Panius apendu insinuat, dicens : Si tradidero corpus maun ul mini XIII, 3). Alii quippe prava de Deo sentiunt; zin mu de auctore tenent, sed unitatena cum fratrius m tenent. Illi errore fidei, isti vere schismatis perio tratione divisi sunt. Unde et ipså parte Decide utrarumque partium culpe reprimenter, com emit voce dicitur : Diliges Dominum. Deum mum es in corde tua, et ex tota anima tua, et ex tota minte pa (Deut. vi, 4, 5). Atque mox subditur : Diliges prut mum tuum sicut teipsum. Qui enim de Deo perissentit, liquet profecto quia Deum non diligit: qui co de Deo recta sentiens a sanctæ Ecclesiæ unitale unit sus est, constat qua proximum non amat qua habere socium recusat. (Num. 42.) Quisquis ergo hac unitate matris Reclesiz sive per harem Deo perversa sentlendo, seu errore schismatis proti mun non diligendo, dividitur, charitatis hojus gali rivatur, de qua hoc qued præmisiares Paulus dell Si tradidero corpus meum at ardest, cheritates mit

iceret : Extra locum suum conflationis mihi ignis dhibitus, tormento me cruciat, mundatione non urgat. Hunc omnes sanctæ pacis amotores summo udio locum quaruat, hune quarrentes invenidat, une invenientes tenent: acidates, peccatorum tenisio vel ubi, vel quando, vel qualibus detur. Ubi uippe nisi in catholica matris simu? Quando, sisi ite venturi exitus diem? Quia, Ecor nunc tempus ceptubile: ecce nunc dies salutis (II Gor. vi, 2). Et: uærite Dominum dum inveniri polest; invocate eum om prope est (les. Lv. 6). Qualibus, nisi conversis, ii ad parvulorum imitationem magistra humilitate rmantur; quibus dicitur: Sinite parvulos venire ad-8; talium est enim regnum casterum. Et. Niet con-

on habsam, nihil mihi prodest. As si aperta voca A versi fueritie, et efficiamini sicut parvuli, non introbitio in regnum colorum (Matth. xix, 14).

GAP. XIII. — Qui non sum dignus vocari apestolus (1 Cor. xv, 9).

(In ennouit. B. Job., lib. xxiv, num., 20,). Paulon nauque cum caterorum sanctorum solicitudinem in prædicatione robustius laborando transcenderet. ut ab elatione se premeret, et vires suas in humili-tatis gremio nutriret, crudelitatis suæ antiquæ non inmemor, apostolorum omnium imocentiam contemplatas, ait: Ego minimus sum apostolorum, qui non sum dignus vocari apostolus, quia persecutus sum Ecclesiam Dei (I Cor. xv. 9).

IN EPISTOLAM AD CORINTHIOS SECUNDAM

H. 15).

(In exposit. B. Job, lib. xxxiv, núm. 32.) Unguenrum odoribus opinio solet signari virtutum. Unde onsa in Cantleis Sponsum desiderans, dieit: In ore unquentorum tuorum currimus (Cant. 1, 3). Et tulus apostolus virtulum laule flagrare nesciens, cit : Christi bonus odor su nus Deo (II Cor. 11, 15). CAP. II. - Habemus thesaurum istum in vasis (II Cor. IV. 7).

(In exposit. B. Job, hib. xxir, num. 8.) hi se Paus scientiæ divitias contemplatus, et contemplatioem suam consideratione humanæ fragilitatis humims, ait: Habemus thebaurum istum in vasis fichtibus I Cor. 1v, 7).

P. III. — Ipse Satanas transfigurat sé volut ungelum (II Cor. x1, 14).

(In exposit. B. Job, lib. xxix, num. 58.) Aliud ippe eius intrineccus latet, atque aliud extrineccus C tendit: Transfigurat enim se velut angelum lucis I Cor. xi, 14). Et callida deceptionis arte plerum-e proponit laudabilia, ut ad illicita pertrahat.

P. IV. - Quid ergo mitum si ministri ejus (II Cor. x1, 15).

(In exposit, B. Job, lib. xxxiit, num. 41.) Membra is eme cum aperta nequitia nocere non possunt, nce actionis habitem sument, et prava quidem hibent, sed sancta specie mentiuntur. Iniqui enim aperte mail essent, a bonis recipi omnino non ssent, sed somunt aliquid de visione bonorum; ut m boni viri in els recipiunt speciem quam amant, rmixtum sumant etiam virus quod vitant. Unde osdam Paulus apostolits intuens sub prædicationis amine ventris studio servientes, ait: Ipse enim tanas transfigurat se in angelum incis (II Cor. 14). Quid ergo mirum si ministri ejus transfiguitur velut ministri justitite!

xi, 20).

(In exposit. B. Job, lib. xxxIII, num, 24.) Accipere inque et aliquando dicimus auferre. Unde et aves e quæ rapiendis sunt avibus avidæ, accipitres voitur. Unde et Paulus apostolus dicit; Sustinetis m si quis devorat, et quis accipit (11 Gor. xi, 20). si diceret : 8i quis rapit.

CAP. VI. — In quo quis dudet, in insipientia dico (II Cor. x1, 21).

In exposit. B. Job, lib. xix, num. 37.) Prædicaes boni et honorem propter elationem fugiunt, honorari tamen propter imitationem volunt. Sic nirum Paulus apostolus discipulis loquens, et norem fugit, et tamen quantum esset honorandus endit. Nam cum Thessalonicensibus diceret : Neenim aliquando fuimus in sermone adulatio, cicut scitis, neque in occasione avaritiæ; Deus tis est (Thess. 11, 5); secutus adjunxit: Nec quæ-

APUT PRIMUM. - Christi bonus odor sumus (II Cor. B. rentes ab hominibus gloriam, neque a vobis, neque ab aliis, cum possimus honori esse ut Christi apostoli: sed facti sumus parvuli in medio vestrum (Vers. 6, 7). Rursus Corinthiis, honorem fugions, dicit: Non enim nosmetipsos prædicamus, sed Jesum Christum Dominum nostrum, nos autem servos vestros per Jesum Christum (II Cor. 14, 5). Quos tamen videns falsorum apostolorum persuasionibus a veræ fidei tramite deviare, eis se summopere, quantum esset venerandus ostendit, dicens: In quo quis audet, in insipientia dico, audeo et ego. Hebrai sunt, et ego. Israelita sunt, et ego. Semen Abrahæ sunt, et ego. Ministri Christi sunt. et ego : ut minus sapiens dico, plus ego (11 Cor. x1, 21), Quibus etiam subjungit, quod ei quoque tertii coeli secreta patuerint, quod raptus etiam paradisi arcana penetravit. Ecce honorem fugiens, servum se discipulorum prædicat. Ecce honorem pro utilitate audientium quarens, falsis apostolis vitæ suæ merita superposuit. Egit quippe doctor egregius ut dum ipse qualis esset agnoscitur, et vita et lingua male predicantium ejus comparatione | Al. predicatione | vilesceret. Illos videlicet commendaret, si se absconderet; cumque se non ostenderet, errori lucum de-disset. Miro igitur modo et humilitatis gratiam, et utilitatis quærit incrementa : ut et servum se disciulis prædicet, et adversariis potiorem demonstret Ostendit discipulis quid humilitatis acceperit, ostendit adversariis quid sublimitatis.

Cap. VII. - Quis infirmatur, et ego non infirmor (II Cor. xi, 29)?

(In exposit. B. Job, lib. xix, hum. 18.) Per viscera charitatis quidquid in danno parvulorum sustinet, se perpeti animus perfectorum dolet. Infirmorum etenim danna ad corda fortium per compassionem transeunt. Unde per Paulum dicitur: Quis infirmatur el ego non infirmor, quis scandalizatur el ego non uror (11 Cor. x1, 29)? Tanto enim quisque perfectus est, quanto perfecté sentit dolores afienos.

P. V. — Si quis devoral, si quis accipit (II Cor. B Cap. VIII. — Parço autem ne quis me axistimet supra id quod videt in me (II Cor. xu, 6).

(In exposit. B. Job, lib. xv.u., num. 13.) Omnes veraciter sancti non solum gloriam supra modum sution omnine non appetunt, sed etiam hoc ipsum videri refugiunt quod esse meruerunt. Unde ille prædicator egregius veritatis, contra pseudoapostolos loquens, dum virtutes eximias operationis sua pro discipulorum eruditione narraret, dum tot se pericula tolerasse concervata persecutione describeret, et posthæc usque ad tertium cœlum, rursumque in paradisum raptum se esse memoraret; ubi tanta cognoscere poluisset, quanta loqui omnino non posset: crat de se adhuc fortasse admirabiliora locuturus, sed ab humana laude alta consideratione se temperans, subdit: Parco autem ne quis me existimet supra id quod videl in me, aut audit aliquid ex me, (11 Cor. xn, b). Habebat ergo adhuc dicendum de se aliquid qui parcit dicere, sed egit utrumque doctor

egregius, ut et loquendo quæ egerat discipulos in- A tentaret, perfectione preculdubio tentationis sue in strueret, et tacendo se intra humilitatis limitem custodiret. Nimis namque esset ingratus, si de se discipulis tota reticeret; et fortasse nimis incautus, si de se tota vel discipulis proderet; sed mirabiliter, ut dictum est, egit utrumque, ut loquendo erudiret vitam audientium, tacendo custodiret suam.

CAP. IX. - Datus est mihi stimulus carnis (II Cor. xII, 7).

(In exposit. B. Job, lib. xix, num. 11.) Paulum video fluminum, et latronum, et civitatis, et solitudinis, maris ac terræ pericula sustinentem, frenantem jejuniis ac vigiliis corpus, sustinentem frigoris et nuditatis ærumnam, ad Ecclesiarum custodiam vigilanter se ac pastoraliter exercentem, ad tertium colum raptum, rursumque eum in paradisum rap-tum, et audisse arcana verba que non licet homini loqui : et tamen Satanæ angelo ad tentandum conceditur. Oral ut eximi debeat, et non exauditur. Cujus cum ipsa initia conversionis aspicio, perpendo p quod ei superna pietas cœlos aperit, seseque illi Jesus de sublimibus ostendit. Qui lumen corporis ad tempus perdidit, lumen cordis in perpetuum accepit. Ad Ananiam mittitur, vas electionis vocatur; et ta-men de civilate eadem quam post visionem Jesu ingressus fuerat, fugiens recedit, sicut ipse testatur, dicens: Damasci præpositus Aretæ regis custodiebat civilatem Damascenorum, ut me comprehenderet, et per senestram in sporta demissus sum per murum; et sic essus manus ejus (11 Cor. x1, 32). Cui licenter dicam: O Paule, in coelo jam Jesum conspicis, et in terra adhuc hominem sugis. In paradisum duceris, secreta Dei verba cognoscis, et adhuc a Satanze angelo tentaris. Unde sic fortis ut ad cœlestia rapiaris; nde sic infirmus ut in terra hominem fugias, et adhuc a Satanæ angelo adversa toleres; nisi quia ipse qui te sublevat, rursum te subtilissima mensura moderatur : ut et in miraculis tuis nobis prædices virtutem Dei, et rursum in timore tuo reminisci nos facias infirmitatis nostræ? Que tamen infirmitas ne C in desperationem nos pertrahat cum pulsat, dum spe in infirmitate tua Dominum rogares, quia auditus non es, nobis quoque locutus es quid audisti : Sufficit tibi gratia mea; nam virtus la infirmitate perfi-citur (11 Cor. xII, 9). (Num. 12.) Aperta ergo Dei voce ostenditur, quia custos virtutis est infirmitas. Tunc quippe bene interius custodimur, cum per dispensationem tolerabiliter tentamur exterius, aliquando vitiis, aliquando pressuris. Nam eis quoque quos viros novimus fuisse virtutum, tentationes atque certamina non defuere vitiorum. Hinc est enim quod ad consolationem nostram idem prædicator egregius de se quædam talia prodere dignatur, dicens: Video aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis mem, et captivum me ducentem in lege peccati que est in membris meis (Rom. vn., 23). Ad ima quippe trahit caro, ne extollatur spiritus; et ad summa trahit spiritus, ne prosternat caro. Spiritus levat, ne jaceamus in infimis, caro aggravat ne extol-lamur ex summis. Si non sublevante spiritu nos caro

ima deliceret. Rursum vero si non tentante carne ad summa nos spiritus sublevaret, in superbize casa, inca nos pejus sublevatione prosterperet. Sed fit certo moderamine ut dum unusquisque sanctorum jam quidem interius ad summa rapitur, sed adhuc teatatur exterius, nec desperationis lapsum nec elationis incurrat : quoniam nec tentatio exterior culpam per-ficit, quia interior intentio aursum trahit ; nec rursum intentio interior in superbiam elevat, quia testatio exterior humiliat dum gravat : sicque magno ordine cognoscimus in interiori provectu quid accepimus, in exteriori defectu quid sumus : et miro modo agitur ut nec virtute quisquam extolli debest, nec de tentatione desperet; quia dum spiritus trabit, et caro retrabit, subtilissimo judicii interni modera-mine infra summa, et supra infina in quodam medio anima libratur.

CAP. X. - Item ac supra.

(In exposit. B. Job, lib. xxxIII, num. 26.) Maxilla tamen Behemoth istius perforata, intelligi et aliter potest, ut in ore tenere dicatur, non quos jam perfecte peccate implicat, sed ques adhuc peccati per-suasionibus tentat : quatenus ei quemlibet mandere sit, de peccati eum delectatione tentare. Manden un quidem, sed non deglutiendum acceperat Paulum, quando illum post tot revelationum sublimia stimoles carnis agitabat (Il Cor. xH). Tunc ergo cam contra illum licentiam tentationis accepit, in maxilla com tenuit, sed perforata. Qui vero elatus perire potera, tentatus est, ne periret: tentatio ergo illa nes vorago vitiorum, sed custodia meritorum fuit: quia Leviathan iste fatigando eum in afflictionem controit, sed non in culpam capiendo devoravit.

CAP. XI. - Factus sum insipiens (II Cor. XII, 11).

(In exposit. B. Job, lib. xxiv, num. 42.) Paulus disciplinant tenuit, cum Corinthiis diceret : Cum enim sit inter vos zelus et contentio, nonne carnales estis, et secundum hominem ambulatis (II Cor. 111, 5)? Sod humilitatem in disciplina non perdidit, quia deprecando præmonuit, dicens: obserre vos, fratres, per misericordiam Dei, ut idipsum dicatis emnes, et non sint in vobis schismata (II Cor. 1, 10). Rursum formam humilitatis tenuit, cum cisdem Corinthiis loquens, paulo latius fortasse quam voluerat semetipsum reprehendit, dicens: Factus sum insipieus (11 Cor. xu, 11). Sed disciplinam in hac hamilitate son perdidit, quis illico adjunxit: Vos me coegistis. Exemplum magnæ humilitatis exhibuit, cum discipulis dixit: Non enim nosmetipsos prædicamus, sed Deminum nostrum Jesum Christum, nos autem seres vestros per Christum. Sed in hac humilitate disciplinæ justitiam non amisit, qui eisdem delinquentibas dicit : Quid vultis, in virga veniam ad vos (1 Cer. W. 21)? Sciunt ergo przedicatores sancti utroque moderamine artem magisterii temperare : et cum deliaquentium reatus inveniunt, sciunt modo severe cor-

IN EPISTOLAM AD GALATAS.

CAPUT PRIMUM. - Deinde autem post annos quatuor-

decim ascendi Jerosolymam (Gal. 1, 2). (In exposit. B. Job, lib. xxxv, num. 30.) Sciendum summopere est quod obedientia aliquando si de suo aliquid habeat, nulla est : aliquando autem si de suo aliquid non habeat, minima. Nam cum hujus mundi successus præcipitur, cum locus superior imperatur, is qui ad percipienda hæc obedit, obedientiæ sibi virtutem evacuat, si ad hæc etiam ex proprio desiderio anhelat : neque enim se sub obedientia dirigit, qui ad accipienda hujus vitæ prospera libidini propriæ ambitionis servit. Rursum cum mundi despectus præcipitur, cum probra adipisci, et contu-

meliæ jubentur, nisi et ex semetipso animus appeta, obedientize sibi meritum minuit, qui ad ca que a hac vita despecta sunt, invitus nolensque descendit: ad detrimentum quippe obedientia adducitur, cum mentem ad suscipienda probra hujus suculi nequiquam ex parte aliqua etiam sua vota comitaster. Debet ergo obedientia, et in adversis ex suo aliqui habere, et rursum in prosperis ex suo aliquid omnimodo non habere : quatenus et in adversis tauto si gloriosior, quanto divino ordini etiam ex desidero jungitur, et in prosperis tanto sit verior, quanto a præsenti ipsa quam divinitus percipit, gtoria funditus ex mente separatur. (Num. 31.) Sed hoc quidem vir

duorum heroum facta memoremus. Moyses namque cum in deserto oves pasceret. Domino per Angelum in igne loquente vocatus est, ut eripiendæ omni Israelitarum multitudini præesset (Exod. III); sed quia apud se mente humilis exstitit, oblatam protinus tanti regiminis gloriam expavit, moxque ad intirmitatis patrocinium recurrit, dicens : Non sum eloquens ab heri, et nudiustertius. Ex quo cæpisti loqui ad servum tuum, tardioris et impeditioris linguæ factus sum (Exod. IV, 10). Et se postposito mitti alium postulat, dicens: Mitte quem missurus es (Vers. 13). Ecce cum auctore linguæ loquitur, et ne tanti regiminis potestatem suscipiat, elinguem se esse causatur. Paulus quoque divinitus fuerat admonitus, ut Jerosolymam ascendere debuisset, sicut ipse Galatis dicit: Deinde post annos quatuordecim ascendi Jerosolymam, assumplo Barnaba et Tito; ascendi autem secundum reve-lationem (Galat. 11, 1). Isque in itinere cum Propheest quod idem Agabus zonam Pauli suis pedibus in-serens, dixit: Virum cujus zona hæc est, sic alligubunt in Jerusalem (Ibid. xi). A Paulo autem pro-tinus respondetur: Ego non solum alligari, sed et mori in Jerusalem paratus sum pro nomine Jesu; neque enim preliosiorem facio animam meam quam me Vers. 13). Præceptione igitur revelationis Jerosoymam pergens adversa cognoscit, et tamen hæc ibenter appetit: audit quæ timeat, sed ad hæc ar-lentius anhelat. Moyses itaque ad prospera de suo nihil habet, quia precibus renitiur, ne Israelitice plebi præferatur: Paulus ad adversa etiam ex suo voto ducitur, quia malorum imminentium cognitionem percipit, sed devotione spiritus etiam ad acriora ervescit. Ille præsentis potestatis gloriam Deo voluit

tutis pondus melius ostendimus, si cœlestis patriæ A jubente declinare; iste. Deo aspera et dura disponente, studuit ad graviora animum præparare. Præeunte ergo utrorumque ducum facto instruimur, ut si obedientiæ palmain apprehendere veraciter nitimur, prosperis hujus sæculi ex sola justione, adversis autem etiam ex devotione inclinemur.

> CAP. II. — Filioli mei quos iterum parturio (Gal. ıv, 19).

(In exposit. B. Job, lib., xxx, num. 47.) Prædicatores enim sancti nunc in lacrymis seminant, ut segetem postmodum gaudiorum meiant. Nunc quasi cervæ in dolore partus sunt, ut spiritali prole postmodum sint secundi. Ut enim unum de multis loquar. video Paulum guasi guamdam cervam in partu suó magni doloris rugitus emittentem. Ait enim : Filiali mei, quos iterum parturio, donec formetur Christus in vobis, vettem esse apud vos modo, et mutare vosem meam; quoniam confundor in vobis (Galat. 14, 19). tam Agabum reperisset (Act. xx), quanta se adversitas in Jerosolymis maneret audivit : scriptum quippe B tionis sermo in rugitum vertatur doloris; mutare vult vocem, quia quos jam prædicando pepererat. reformando gemens iterum parturiebat. Qualem rugitum hac cerva pariens emittebat, quando eisdem post se redeuntibus exclamare cogebatur, dicens: O insensati Galalæ, quis vos fascinavit! et: Sic stulti estis, ut cum spiritu cœperitis, nunc carne consummamini? Vel certe: Currebatis bene; quis vos impedivit veritati non obedire (Galat. 111, 1)? Qualis in hujus cervæ partu rugitus fuit, quæ diu conceptos filios cum tot difficultatibus peperit, et quandoque partos ad malicio utanum podiese caractis Carillacana qui de tiæ uterum redisse cognavit? Consideremus quid doloris habuerit, quid laboris, quæ et postquam potuit concepta edere, rursum compulsa est extincta susci-

IN EPISTOLAM AD EPHESIOS.

LAPUT UNICUM. --- Renovamini spiritu mentis (Ephes. C prioris fortitudinis, dum nescit, senescit. Unde et per

(In expositione B. Job, lib. xxv, num. 14.) Electoum est actus suos quotidie ab ipso cogitationis fonte liscutere; et omne quod turbidum profluit, ab intinis exsiccare. Sicut enim non sentimus quomodo rescunt membra, proficit corpus, mutatur species, niredo capillorum albescit in canos (hæc quippe omnia nobis nescientibus aguntur in nobis), ita mens iostra per momenta vivendi, ipso curarum usu a senetipsa permutatur; et non agnoscimus, nisi vigianti custodia ad interiora nostra residentes, profectus nostros quotidie delectusque pensemus. Hoc ipsum enim in hac mortali vita consistere, quasi ad vetutatem ire est. Et cum indiscussa mens relinquitur, n quodam senio torporis sopitur; quia sui negligens, gropositum robur insensibiliter perdens, a forma prophetam sub Ephraim specie dicitur : Comederant alieni robur ejus, et nescivit : sed et cani effusi sunt in eo, et ipse ignoravit (Osee vn. 9). Cum vero semetipsam quærii, et subtiliter pænitendo se discutit, ab hac ipsa vetustate sua lota lacrymis et mœrore incensa renovatur, et quæ jam pene inveterata frixerat, per subministrata interni amoris studia novum calet. Unde Paulus apostolus usu mortalis vitæ veterascentes discipulos admonet, dicens : Renovamini spiritu mentis vestræ (Ephes. 1v, 23). (Num. 15.) Sed ad hæc agenda, valde exempla patrum, et sacri eloquii præcepta nos adjuvant. Si enim sanctorum opera inspicimus, et divinis jussionibus aurem præbemus, alia nos contemplata, alia audita succendunt, et cor ne-strum torpore non constringitur, dum imitatione provocatur.

IN EPISTOLAM AD PHILIPPENSES.

CAPUT PRIMUM. - Inter quos lucetis sicut luminaria magna (Philip. 11, 15).

(In exposit. B. Job, lib. xvii, num. 22.) Per stellas singulorum bene viventium animæ designantur, qui inter pravorum hominum conversationes, dum magnis virtutibus eminent, quasi in tenebris noctis lucent. Unde per Paulum quoque discipulis dicitur: Inter quos lucetis sicut luminaria in mundo (Philip. 11, 15). CAP. II.—Fratres, ego me non arbitror comprehendisse (Philip. m, 13).

(In exposit. B. Job, lib. xxII, num. 12 et 13.) Sancti viri de his quæ se minus egisse intelligunt, tristitiam requirunt; indignos se existimant, et pene soli bona sua non vident, quæ in se videnda omnibus ad

D exemplum præbent. Hinc est quod Paulus dum expleta in se bona postponeret, et sola adhuc reliqua que essent explenda cogitaret, dicit: Ego me non arbitror apprehendisse (Philip. 111, 13). Hinc est quod ut posset se de bonis que agebat humiliare, studebat ad animum præterita mala reducere, dicens: Qui prius fui blasphemus, et persecutor, et contumeliosus (I Tim. 1, 13). Qui etsi aliquando dixit: Bonum cer-tamen certavi, cursum consummavi (II Tim. IV, 7), fidem servavi; intuendum summopere est, quia ea illo tempore intulit, quo jam ex tempore discessurum se esse cognovit. Ibi quippe præmisit, dicens : Ego enim jam delibor, et lempus meæ resolutionis instat (Ibid. 6). Tunc ergo ad memoriam perfectionem reduxit operis, cum jam prævidit ad largitatis spatium minime subesse tempus operationis. Sicut enim dum vivimus, debemus bona nostra a memoria repellere ne extollant, ita appropinquante exitu, plerumque ea ad memoriam juste revocamus, ut videlicet fiduciam præbeant, et desperatum timorem premant. Qui etsi Corinthiis enumerando bona sua narravit, filos confirmare student, non se estendere. Nam quia eadem bona non in se ostenderet, patefacta tribulatione propriæ tentationis edocuit, qua expressa subjunxit: Propter quot placeo mihi in infirmitatibus meis (II Cor. xn, 10). Ut erge discipulos instrueret, de se summa referebat; ut vero se in humilitate custodiret, considerationis oculum, non in virtutibus suis, sed in justrmitatibus fixerat.

Gar. III. -- Nostra autem conversatio in oulis est (Philip. 111, 20).

An exposit. B. Job, iib. xxxi, num. 95.) Videamus aquilam nidum sibi in arduis construentem. Ait: Nostra conversatio in cents est (Philip. m., 20). Et rursum: Qui conresuscitavit, et consedere nos fecti is celestibus (Ephes. n., 6). Tunc Paulus fortasse in carcere tenebatur, cum se consedere Christo in celestibus testaretur; sed ibi erat ubi jam ardentem mentem fixerat, non illic ubi illum necessario pigra adhue caro retinebat. Hoc namque esse speciale specimem electorum solet, quod sic sciunt præsents vitæ viam carpere, ut per spei certitudinem noverint jam se ad alta provenisse; quatenus cancta que præter suut,

minime subesse tempus operationis. Sicut enim dum A sub se esse videant; atque omne qued ha hoe mundo vivimus, debemus bona nostra a memoria repettere eminet, amore æternitatis calcent.

Cap. 1V: — Non quero datum, sed require fractum (Philip, 1V, 47).

(In exposit, B. Job, lib. xrx, num. 22.) Sanctis pradicatoribus debita ab audientibus stipendia conforantor, et quos fatigat injunctus prædicationis labor, exhibita a discipulis pinguedo boni opera fovet; non quod ideo prædicent ut alantur, sed ideo alantur ut prædicent; id est ut prædicare subsistant; non ut in intentionem sumendi victus transent actio prædicationis, sed ad utilitatem prædicationis deserviant ministeria sustentationis. A bonis ergo prædicatoribus non causa victus prædicatio impenditur, sed causa prædicationis accipitar victus. Et quoties prædicantibus necessaria ab audientibus apmisrantur, non solent de rerum munere, sed de donferentium gandere mercede. Unde per Paulum dictur: Non quero datum, sed requiro fractum (Philip. sv. 17). Datum quippe, est res ipsa que impenditur; fractus vero dati est, si bonigna mente faturse mercedis stadio aliquid impendator. Erge datum in re accipiumes, fructum in corde. Et quia discipulorum suorum apostolus mercede potius quam munere paecebatur, nequaquam datum, sed fractum se quagram causum estatus estatudio arbundo (Vers. 48).

IN EPISTOLAM AD COLOSSENSES.

CAPUT UNICUM. — Exuentes vos veterem hominem cum actibus suis (Coloss. III, 9).

(In expositione B. Job, lib. xix, num 53.) Cunctis vera scientibus liquet, quod ad vetustam vitam vitia pertinent, virtutes ad novam. Hinc etenim Paulus dicit: Exuentes vos veterem hominam cum actibus suis, et induentes novam (Coloss. III., 9). Hinc rursus sit: Vetus home master cimul crucificus set (Rom. vi., 6). Hinc Psalmista ex typo humani generis loquens, inter malignes spiritus deprehansus dicit: Inuctorus

inter omnes inimicos meos (Psal. vi., 8). A fervore etenim mentis, vel inter carnales inimicos ipso aliquomodo vivendi usu veterascimus, et assumptæ newtatis speciom fuscamus. A qua tamen vetustate si quotidie studia circumspectionis invigilant orando, tegende, bene vivendo, renovamur; quia vita nostra dum lacrymis lavatur, bonis operibus exercetur, sanctis meditationibus tenditur, ad movitatem summ sioe cessatione reparatur.

IN EPISTOLAM AD THESSALONICENSES PRIMAM.

CAPUT UNICUM. — Voluimus venire ad vos, ego quidem Paulus (Thess. II, 18).

(In expositione B. Job, Hb. xxvii, num. 56.) Sepe enim prædicatores sancti exhortari quosdam volunt, sed nequeunt; sæpe quosdam declinare appetunt, sed tamen interaæ instigationis impulsu exhortari eos instantissime compelluntur. Videamus nubem Dei, quomodo guberaantis manu, et ad ea quæ non appetit ducitur, atque ab impulsu suo iterum gubernantis manu retinetur. Certe Paulus cum vestimenta sua excutions a Corinthiis discedere vellet, audivit: Noli timere, sed loquere, et ne taceas, quoniam ego D

tecum sum, et nemo apponetur tibi ut neceut te, queniam multus est mihi populus in hac ciritate (Act. xvin, 3). Rursum cum ad Thessalonicenses voluisset ire retentus est, dicens: Voluimus venire ud vos, ego quidam Paulus, et semel et iterum; sed impedivit me Satanus (I Thess. 11, 18). Neque enim per semetipsum Satan præpedire vias tanti apostoli potuit, sed occulte dispensationis nutibus, dum adversatur, nesciens deservivit. Ut nimirum Paulus dum ad alios vellet accedere, nec valeret, els a quibus recedere non peterat, aptius prodesset.

in epistolam ad thessalonicenses secundam.

Caror Pantun. — Extellens se super omne qued dicitur Deus; Beus autom (Thess. n. 4). (In expecit. B. Job, lib. xxxx, num. 18.) Superba

(In expecit. B. Job, lib. xxix, num. 18.) Superha Antichristi celsitude, que super reprobas mentes heminum fastu glories ascotaris erigitur, ita ut hemo pocentor, et tamen sustimari homo despiciens, Deum se super homines unontistur. Unde Paulus apostelus dicht: Ita ut in templo Dei sedent estendene se, tanquam sit Deus (II Thess. 31, 4). Cujus ut temporem plenius estenderet, pramisit: Qui adversatur et establitur super sonne quad dicitur Beus, ant quad colitur. Deus entin dici atiquando et homo potest juxta quad ud Mayona dicitur: Esse causini te Deus Phoransis

(Exod. wr. 1). Deus vero coli purus hamo non potest. Quia vero se Antichristus, et super sanctos quesque homines, et super insius potentiam divinitatis extollit, per exactum sibi nomen gloriz, et hoc quod Deus colitur, transire constur. Notandum vero est in quantam superbise foveam cecidit, qui in mensura ruinze qua lapsus col. non permansit. Diabolus quippe vel homo ab state conditionis proprise elata mente corruerunt, ut vel ille diceret: Ascendam super altitudinam mubium; similis ero Altinoime (Isa. xv., 13). Vel intermediam cerederet: Aporientur oculi venti, et antic nicut di (Gauss. xx., 5). Adeires engo atenque ventità, qui

esse Deo similis non per justitiam, sed per potentiam A concupivit; sed homo per gratiam liberatus qui Dei similitudinem perverse appetendo ceciderat, in reatu criminis sui longe Deo imparem se esse cognoscens, clamat: Domine, quis similis tibi (Psal. LXXXVIII, 8)? Diabolus vero în lapsus sui crimine juste dimissus, in mensura ruinæ suse minime permansit, sed quanto diu ab omnipotentis gratia defuit, tanto magis reatum criminis cumulavit. Nam qui ideo cecidit, quia perverso ordine Deo esse similis voluit, eo usque perductus est, ut in Antichristum venions, videri Deo esse similis dedignetur, aque eum quem habere non potuit superbus sequalem, damnatus inferiorem putet. Nam com de illo hoe quod jam præmisimus, dicitur: Estellem se supra emus quod dicitur Deus, aut quod colitur; aperte monstratur, quia appetendo dudum Dei similitudinem, quasi juxta Deum se erigere voluit, sed in superbiæ culpam crescendo, jam se supra omne quod dicitur Deus et colitur, extellit.

CAP. H. — Ut revelaretur in suo tempore: num mysterium (Thess. 11, 6).

(In exposit. B. Job., lib. xxix, num. 45.) Joannes ait : Nunc Antichristi multi facti sunt (1 Joan. 11, 18) ; quia iniqui omnes jam membra eius sunt : quæ scilicet perverse edita caput suum male vivendo prævenerunt. Hinc Paulus ait : Ut reveletur in suo tempore, nam mysterium jam operatur iniquitatis (II Thess. 11, 6). Ac si diceret : Tunc Antichristus manifestus videbitur; nam in cordibus iniquorum secreta sua jam nunc occultus operatur. Ut enim de apertioribus criminibus taceam, ecce alius fratri in corde suo tacitus invidet, et si occasionem reperiat, eum supplantare contendit; cujus alterius membrum est, aisi ejus de quo scriptum est: Invidia diaboli mors intravit in orbem terrarum (Sap. H. 24)? Alius magni meriti esse se æstimans, per tumorem cordis cunctis se præfereus, omnes semeticso inferiores credit : cuius alteomne sublime videt: et ipse est rex super omnes filos superbiæ (Job xLI, 25)? Alius mundi hujus potentiam quærit, non quo aliis prosit, sed quo ipse subditus alteri non sit; cujus alterius membrum est, nisi ejus le quo scriptum est : Qui dixit, sedebo in monte tesamenti, in lateribus Aquilonis; ascendam super altiudinem nubium : similis ero Altissimo (Isa. xiv, 13)? Solus quippe Altissimus ita dominatur super omnia, it alteri subesse non possit. Quem diabolus imitari perverse voluit cum suum dominium quærens, ei

subesse recusavit. Imitatur ergo diabelum quinquis idcirco potestatem suam appetit, quia ei qui sit superna ordinatione præpositus, subesse fastidit. (Num. 16.) Sunt præterea plurima quæ quosdam in ipsa pace Ecclesiæ constitutos infideles esse renna. tient. Video nameus nonnulles ita personam potentis accipere, ut requisiti ab eo, pro favore ejus non dubitent in causa proximi verum negara. Et quis est veritas misi ille qui dixit: Ego mm Via, Veritas et Vita (Joan. xiv, 6)? Neque enim Joannes Baptista de confessione Christi, sed de justitiæ veritate requisitus. occubuit; sed quia Christus est Veritas, ad mortem occionit; sed quia ciristas est vertas, ad mortem usque ideirco pro Christo, quia ridelicet pro veritate, pervenit. Ponamus ergo ante oculos quod aliquis percunctatus personam potentis accepit, et ne verbi saltem injuriam pateretur, veritatem negavit. Quid rogo iste faceret in dolore poenarum, qui Christiani pateretur. stum erubuit inter flagella verborum? Ecce et posthæc ante oculos hominum adhuc Christianus est, et tamen si cum Daminus districte disposuit judicare. jam non est. (Num. 17.) Video autem alios, quibus per locum magisterii, exhortandi sunt officia arguendique commissa; qui vident aliquid illicitum admitti. et tamen, dum quorumdam potentum offendere gratiam metuunt, arguere non pressument. Quisquis iste est, quid aliud fecit, nisi vidit lupum venientem et fugit i Fugit quia tacuit, quia despecta esterna gratia temporalem gloriam plus amavit. Ecce ante potentis faciem intra sui se latebras silentii abscondit, et sicut persecutioni publicæ, sic occultum locum dedit timori. Bene de talibus dicitur: Dilexerunt gloriam hominum magis quam Dei (Igan. xII, 43), Quisquis igitur talis est, si hase districte indicantur, et persecutio publica defuit, et tamen tacendo Christum negavit. Non ergo desunt, vel in pace Ecclesiae Antichristi tentamenta. Nemo itaque illa persecutionis extremæ tempora, quasi sola perhorrescat; apud iniquos namque quotidie res Antichristi agitor, quia in corum cordibus mysterium suum, jam nunc occultus operatur.

CAP. III. — Quem Dominus Jesus interficiet spiritu oris sui (Thees, u, \$),

(În exposit. B. Job, Hb. XXXII; num. 42,) Quem Dominus Jesus interficiet spiritu oris sui, et destrust illustratione adventus sui (Thessal. 21, 8), qui non angelorum bello, non sanctorum certamine, sod per adventum judicis solo oris spiritu etterna morte ferietur,

IN EPISTOLAM AD TIMOTHEUM PRIMAM.

CAPUT PRIMUM. — Et lucem habitat inaccessibilem (Tim. vi, 16).

(In exposit. B. Job, lib. xviii, num. 91.) Videbines igitur Deum, ipsumque est præmium laboris iostri, ut post mortalitatis hajus tenebras accessa jus lucegaudeamus. (Num. 92.) Sed cum ejus lucem licinus accessam, obsisti animo quod Paulus dicit: Dui lucem habitat inaccessibilem, quem vidit nullus iominum, sed nee videre potest (I Tim. vi, 16). Ecce ursus audio quod Psalmista ait: Accedits ad eum, it illuminamuri (Psal. xxxii, 6). Quomodo ergo accedende illuminamur, si ipsam lucem qua illuminamur lucem videmus, quemodo inaccessibiles and illuminamur lucem videmus, quemodo inaccessibiles dixt omni homini, sed humana sacienti. Scriptura quippe sacra omnes carnalium setatores humanitatis nomine notare solet. Unde idem apostolus quibusdam discordantibus dicit: Cum enim int inter vos zelus et contentio, nonne carnales estis, et secundum hominem ambulatis (I Cor. III, 3)? Quibus audo post subjecit: Nonne et homines estis? et unde lias testimonium protulit: Quod oculus non vidit, lec auris audivit, nec in cor hominis ascendit ouæ

....

præparavit Deus diligentibus se (I Cor. n. 9). Et came hoc hominibus dixisset absconditum, mox subdidit; Nobis autem revelavit Deus per spiritum suum; ipsum se ab hominis vocatione discernens, qui raptus super hominem divina jam saperet. Ita etiam hoc loco cum lucem Dei inaccessibilem perhiberet, ut ostenderet quibus, subdidit: Quem vidit nullus hominum, sed nec videre potest. More suo homines vocans omnes humana sapientes; quia qui divina sapiunt, videlicet supra homines sunt. Videbimus igitur Deum si per consistem conversationem supra homines esse meramer; nec tamom ita videbimus sient videt ipse constiguum. Longe quippa dispariter videt Creator ce, quam videt createra Creatorem. Nam quantum mi immersitatem l'ei, quidam nobis modus figitur contemplationis, quia eo ipso pondere circumscribimur quo creatura sumus. (Num. 98.) Sic profecto non ita conspicimus Deum, sicut ipse conspicit se; sicut non l'a requiescimus in Deo, quemadmodum ipse requiescit in se. Nam visio nostra vel requies, erit utcunque similis visioni vel requiei illius, sed æqualis non erit. Ne enim jaceamus in nobis, ut ita dicam, coutemplationis penna nos sublevat, atque a nobis ad illum erigimur intuendum; raptique intentione cor-

dis et dulcedine contemplationis, aliquomodo a no- A cantium, quasi per decurrentia flumina sumimus, in bis imus in ipsum; et jam hoc ipsum ire nostrum minus est requiescere; et tamen sic ire, perfecte requiescere est. Et persecta ergo requies est, quia Deus discernitur, et tamen æquanda non est requiei iliius qui non a se in alium transit ut quiescat. Est itaque requies, ut ita dicam, similis atque dissimilis; quia quod illius requies est, hoc nostra imitatur. Namque ut beati atque æterni simus in æternum, imitamur æternum. Et magna nobis est æternitas, imitatio zeternitatis, nec exortes sumus ejus quem imitari possumus; quia et videntes participamur, et partici-pantes imitamur. Quæ nimirum visio nune ade inchoatur, sed tunc in specie perficitur, quando coæternam Dei sapientiam quam modo per ora prædi-

ipso suo fonte biberimas.

CAP. II. - Devitans profanas vocum novitates (1 Tim. vi , 20).

(In exposit. B. Job, lib. xviu, num. 39.) Sæpe bæretici dum sua student perversa adstruere, ca proferente dum sun stituent perversa austrare, en fra-runt quæ profecto in sacrorum librorum paginis ron tenentur. Unde et discipulum suum prædicator egr-gius admonet, dicens: O Timothee! deposium cutodi, devitans profanas vocum novitates (I Tim. vi, 2). Quia dum laudari hæretici tanguam de excellenti ingenio cupiunt, quasi nova quædam profermi que in antiquorum patrum libris veteribus non tenenur, Sicque il ut dum videri sapientes desiderant, muem suis auditoribus stultitie semina spargant.

IN RPISTOLAM AD TITUM.

CAPUT UNICUM. — Si quis sine crimine est (Tit. 1, 6). B crimine est (Tit. 1, 6). Quis vero esse sine peccato (In expositione B. Job, lib. xx1, num. 19.) Hoc valeat, cum Joannes dicat: Si dizerimus quis peccainter peccatum distat et crimen, quod omne crimen peccatum est, non tamen omne peccatum crimen; et in hac vita multi sine crimine, nullus vero esse sine peccatis valet. Unde et prædicator sanctus, cum virum dignum gratia sacerdotali describeret, nequa-quam dixit: Si quis sine peccato, sed: Si quis sine

tum non habemus, nosipsos seducimus, el teriles in nobis non est (1 Joan. 1, 8). In qua videficet peccalerum et criminum distinctione pensandum est, qua nonnulla peccata animam polluunt, nam crimina etstinguunt.

IN EPISTOLAM AD HEBRÆOS.

CAPUT PRIMUM. - Et non docebit ultra unusquisque (Hebr. 111 , 11).

(In exposit, B. Job, lib. xxx, num. 47.) Quid enim ecclorum ratio accipitur, nisi vis superna secretorum, quid per cœli concentum, nisi concors prædicantium sermo designatur? Conditor igitur noster cum cælo-rum rationem narrare cœperit, dormire cœli concentum facit; quia cum jam nobis per speciem ostenditur, nimirum prædicantium verba subtrahuntur. Hinc enim per Jeremiam Dominus dicit : Non docebit utira vir proximum suum, et vir fratrem suum, dicens: Cognosce Dominum; omnes enim cognoscent me, a mini- C mo eorum usque ad maximum, dicit Dominus (Jerem. XXI, 34). Hine Paulus ait : Sive prophetiæ evacua-buntus, sive linguæ cessabunt, sive scientia destruetur (I Cor. xm, 8).

CAP. II. — Terra enim sæpe venientem super se bibens imbrem (Hebr. vi. 7).

(In exposit. B. Job, lib. xxvIII, num. 20.) Si peccatoris animus pulvis est : quia in superficie attollitur, et tentationis aura raptatur; unde scriptum est: Non sic impii, non sic, sed tanquam pulvis quem pro-jicit ventus a sacie terræ (Psal. 1, 5); nil obstat intel-ligi animam justi, de qua scriptum est: Terra enim sæpe venicniem super se bibens imbrem, et generans herbam, opportunam illis a quibus colitur accivit benedictionem (Hebr. vi. 7).

CAP. III. - Confitentes quod peregrini et hospites sint super terram (Hebr. x1, 13).

in hoc mundo perigrinatur populus, nisi qui ad sortem electorum currens, habere se patriam novit in coelectorum currents and habere se patriam novit in coelectorum currents and habere se patriam novit in coelectorum currents and habere se patriam novit in coelectorum currents and habere se patriam novit in coelectorum currents and habere se patriam novit in coelec pria, quanto hic cuncta quæ prætereunt esse a se deputat aliena? Peregrinus itaque est populus,

ompium numerus electorum, qui hanc vitam quoldam sibi exsilium deputantes, ad supernam pairam tota cordis intentione suspirant; de quibes fress dicit: Confitentes quia peregrini et hospites unt uper terram (Hebr. x1, 13). Qui enim hac dicunt, significant cant se patriam inquirere. Hanc peregrinationem idem quoque Apostolus tolerabat, cum diceret: Dun sumus in corpore, peregrinamur a Domino. Per fidem enim ambulamus, et von per specian (II Cor. v, 6). Hujus peregrinationis zerumnas satgebal eradere, cum dicebat: Desiderium haben cissoni, et cum Christo esse (Philip. 1, 23). Et rursum : Mili rivet Christus est, et mori lucrum (Vers. 21). Hujus peregrinationis pondus grave sentiebat Psalmita, com diceret: Heu me, quod incolatus meus, prolongens est! habitavi cum habitantibus Cedar; mullum incola fuit anima mea (Psal. CXIX, 5). Ab hac eripi quanto cius anhelabat, cum supernis desideriis figrans diceret: Sitivit anima mea ad Deum rivum, quario w niam et apparebo ante suciem Dei (Psal. 111, 3).

CAP. IV. — Invisibilem enim tanquem nim sustinuit (Hebr. XI, 27).

(In exposit. B. Job, lib. xix, num. 21.)Perresi (1 que dum interna non appetunt, in suis se coginales foras fundunt: unde eis per Prophetan dicitar latin prævaricatores ad cor (Isa. RLVI, 8). Et russin is que cogitatis inutile (Mich. II, 1). In actionibis que suis verentum hamiliant de la latin de latin de latin de la latin de la latin de la latin de la latin de la latin de la latin de la latin de la latin de la latin de la latin de la latin de la latin de la latin de latin de latin de latin de latin de latin de latin de latin de latin de latin de latin de latin de latin de latin de latin de l suis verentur homines quos corporaliter riden, 6 Deum sibi præsentem non æstimant esse ques Me vident. Quo contra in laudem justi dicitor, dum Egdit; quem ab oculis cordic sui abjecit: regen en invisibilem tanquam videns sustinuit, qui ab estimoris intuitu mentis oculum non deflexit.

ALULFI

DE EXPOSITIONE NOVI TESTAMENTI.

Pars prima,

IN OUA EXPLANANTUR OUATUOR EVANGELIA.

PRÆFATIO.

De quatuor Evangelistis, per quatuor animalia designatis.

(Hom. 2, in Ezech., num. 18; hom. 3, in Ezech., A nostro intellectui dubietatis relinquat. Dicitur enim: num. 1; hom. 4, in Ezech., num. 1.) Per sancta quaSimilitudo vultus eorum, facies hominis, et facies leotuor animalia, quæ Ezechieli prophetæ (Ezech. 1) ostenduntur in visione, sancti quatuor evangelistæ, Mat-thæus videlicet, Marcus, Lucas et Joannes figurantur : et sub evangelistarum personis omnes simul perfecti significantur. Nec immerito per evangelistas quatuor perfectorum omnium numerus exprimitur : quia omnes, qui in Ecclesia modo perfecti sunt, perfectionis sua rectitudinem per corum Evangelium didicerunt. Sancta itaque quatuor animalia, per quæ quatuor Evangelistæ significantur, subtili narratione describuntur ab Ezechiele, cum dicitur: Quatuor facies uni, et quatuor pennæ uni. Quid per faciem nisi notitia, et quid per pennas, nisi volatus exprimitur? Per faciem quippe unusquisque agnoscitur, per pennam vero in altum avium corpora sublevantur. Facies itaque pertinet ad fidem, penna ad contemplationem. Per fidem namque ab omnipotenti Deo cognoscimur; sicut ipse de suis ovibus dicit : Ego sum Pastor bo-Joan. x. 14). Qui rursus ait: Ego scio quos elegerim Joan. x. 14). Per contemplationem vero, qua super nosmetipsos tollimur, quasi in aerem levamur. Quatuor ergo facies uni sunt : quia si requiras quid Mattheus de incarnatione Domini sentiat; hoc nimi-rum sentit quod Marcus, Lucas et Joannes. Si quæ-ras quid Joannes sentiat; hoc procui dubio quod Lu-as, Marcus et Matthæus. Si quæras quid Marcus; hoc quod Matthæus, Joannes et Lucas. Si quæras quid Lucas; hoc quod Joannes, Matthæus et Marcus ientit. Quatuor ergo facies uni sunt, quia notitia fi-lei, qua cognoscuntur a Deo, ipsa est in uno, quæ est simul in quatuor. Quidquid enim in uno inveneis, hoc in omnibus simul quatuor recognosces. Et quatuor pennæ uni, quia Dei omnipotentis Filium Dominum nostrum Jesum Christum simul omnes concorditer prædicant, et ad divinitatem ejus mentis oculos levantes, penna contemplationis.volant. Evanselistarum ergo facies ad humanitatem Domini perinet, penna ad divinitatem: quia in eum, quem cor-oreum aspiciunt, quasi facies intendunt. Sed dum nunc esse incircumscriptum et incorporeum ex diviritate annurtiant, per contemplationis pennam, quasi n aerem levantur. Quia itaque, et una est fides in-arnationis ejus in omnibus, et par contemplatio di-initatis ejus in singulis, recte dicitur: Quatuor faies uni, et quatuor pennæ uni. Deinde etiam hæc adem sancta animalia subtilius describuntur, ut per nec Evangelistarum significari personas ipsa nobis ubilitas descriptionis aperiat, nihilque sermo Dei

 Cur expositionem hanc Paterianæ attexamus ollectioni, aperuimus in Præfatione. De Alulfo le-enda quæ ibidem diximus.

المستعدد المستعدد

Similitudo vultus eorum, facies hominis, et facies leonis a dextris ipsorum quatuor : facies autem boris a sinistris ipsorum quatuor, et sucies aquilæ desuper ipsorum quatuor. Quod enim quatuor læe animalia pennata sanctos quatuor Evangelistas designent, ipsa uniuscujusque libri evangelici exordia testantur. Nana quia ab humana generatione cœpit, jure per homi-nem Matthæus; quia per clamorem in descrto, recte per leonem Marcus; quia a sacrificio exorsus est, bene per vitulum Lucas; quia vero a divinitate Verbi cœpit, digne per aquilam significatur Joannes. Qui dicens: In principio crat Verbum, et Verbum erat apud Deum, et Deus erat Verbum (Joun. 1, 1); dum in ipsam divinitatis substantiam intendit, quasi more aquile in solem oculos fixit. Sed quia electi omnes membra sunt Rodemptoris nostri, ipse autem Re-demptor noster caput est electorum omnium : per hoc quod membra ejus figurata sunt, nil obstat, si in his omnibus etiam ipse signetur. Ipse enim unigenitus Dei Filius veraciter factus est homo: ipse In sacrificio redemptionis nostræ dignatus est mori, ut vitulus : ipse per virtutem suæ fortitudinis surrexit, ut leo. Leo etiam apertis oculis dormire perhibetur: quia in ipsa morte, in qua ex humanitate Redemptor noster dormire potuit, ex divinitate sua immortalis permanendo vigilavit. Ipse etiam post resurrectionem suam ascendens ad cœlos, in superioribus est elevatus, ut aquila. Totum ergo simul nobis est, quia et nascendo homo, et moriendo vitulus, et resurgendo leo, et ad cœlos ascendendo aquila factus est. Sed quia per hæc animalia Evangelistas quatuor, et sub eorum specie simul perfectos omnes jam superius si-gnificari diximus; restat ut quomodo unusquisque electorum istis animalium visionibus exprimatur. ostendamus.

Omnis etenim electos et in via Domini perfectus, et homo, et vitulus, et leo simul, et aquila est. Ilo-mo enim rationale est animal : Vitulus autem in sacrificio mactari solet. Leo vero fortis est bestia, sicut scriptum est: Leo fortissimus bestiarum, ad nultius pavebit occursum (Prov. xxx, 30). Aquila ad sublimia volat, et irreverberatis oculis solis radios intendit. Omnis itaque, qui in ratione perfectus est, homo est. Et quoniam semetipsum ab hujus sæculi voluptate mortificat, vitulus est. Quia vero ipsa sua spontanea mortificatione contra adversa omnia forspontanea mortineatione contra adversa ominia for-titudinem securitatis habet, leo est. Unde scriptum est: Justus autem quasi leo confidens, absque terrore erit(Prov. xxviii, 1). Quia vero sublimiter contempla-tur ea quae cœlestia et æterna sunt, aquila est. Igitur quoniam justus quisque per rationem homo, per sacrificium mortificationis suæ vitulus, per fortitudinem securitatis leo, per contemplationem vero elficitur aquila, recte per hæc sancta animalia signat i

musquisque perfectus potest. Quod idcirco dicimus, A ipsum transgressus est, non jam solummodo super ut ea quæ de quatuor animalibus dicta sunt pertinere eliam ad perfectorum singulos demonstremus.

Sed magna nobis de lisdem evangelistis et sanctis pradicatoribus quæstio oritur, cur home et les a dextris ipsorum quatuor, vitulus vero a sinistris ipsorum quatuor esse perhibeatur. Neque enim sine mira ratione est, cur duo illa a dextris, et unum hoc esse a sinistris dicatur. Et rorsum quærendum est cur aquila non a dextris, vel sinistris, sed desuper ipsorum quatuor esse memoretur. Duas itaque nobis quarstiones objecimus, quas oportet ut aperiente Do-mino, dissolvamus. Homo igitur et leo a dextris, vitulus vero a sinistris esse perhibetur. A dextris etenim læta, a sinistris vero tristia habemus. Unde et sinistrum nobis esse dicinus hoc quod adversum esse deputamus. Et sicut præfati sunus, per hominem incarnatio, per vitulum passio, per leonem vero auctoris mostri resurrectio designatur. De moarnatione autem unigeniti Filii, qua redempti sumus, omnes electi lætati sunt: de morte vero illius, ipsi electorum primi sancti apostoli contristati, qui iterum de ejus resurrectione sunt gavisi. Quia ergo et nativitas ejus, et resufrectio lætitiam discipulis præbuit quos ejus passio contristavit, home et leo a dextris, vitulus vero a sinistris fuisse degeribitur. Ipsi namque sancti evangelistæ de ejus humanitate gavisi sunt, de ejus resurrectione confirmati, qui de ejus passione fuerant contristati. Homo ergo et leo eis a dextris est, quia Redemptoris nostri eos incarnatio vivilicavit, resurrectio confirmavit. Sed vitulus a sinistris, quia mors illius eos ad momentum temporis in infidelitatem prostravit. Jure autem locus aquilæ non juxta, sed desuper esse describitur, quia sive per hoc, quod ejus ascensionem signat, sea quia Verbum Patris, Deum apud Patrem esse denuntiat, super Evangelistas cæteros virtute contemplationis excrevit, cum quibus et simul de ejus deitate loquitur, hanc tamen omnibus subtilius contemplatur. Sed si aquila cum aliis tribus adjuncta, quatuor animalia esse memorantur, mirum quemodo desuper ipsorum quatuor esse discribitur, nisi quia Joannes per hoc, quod in principio Verbum vidit, etiam super semetipsum transiit; nam nisi et se transiisset, Verbum in principio non vidisset. Qui ergo et semet-

tria, sed adjuncto et se, super quatuor fuit. Præ-terea de eisdem sanctis animalibus quærendum est, cum singulis distincta imaginibus describantur, ut alied homini, aliud leoni, aliud vitulo, aliud aquile simile dicatur, quid sit quod paulo superius de omnibus simul dicatur: Similitudo hominis in eis? Sed quis hic homo describitur, ni-i ille, de quo scriptury est: Qui cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo, sed semetipsum exinanivit, formam serti accipens, in simi'itudinem hominum factus, et habite inventus ut homo (Philip. 11, 6). Ilec itaque animalia. ut surgere valeant ad sanctitatis virtutem. ad buius hominis teadunt similitudinem: sancta enim non essent si huius hominis similitudinem non haberent. quia quidquid in eis de visceribus pietatis, quidquid de mausuetudinis spiritu, quidquid de zelo rectitudinis, quidquid de custodia humilitatis, quidquid de fervore charitatis est, hoc ab ipso fonte misericordiæ, ab ipsa radice mansuetudinis Dei, ab ipsa virtute justiciæ, id est a Mediatore Dei et hominum Domino Deo traxerunt.

llujus se hominis similitudinem habere prædicator egregius ostendit, dicens: Imitatores mei estote, sicut et ego Christi (I Cor. N., 1). Ad ejus nos similitudinem surgere adutonet, cu n dicit: Primus home de terra terrenus, secundus home de cole colestis. Igiur sicul portavimus imaginam terrani, portemus el ima-ginem ejus qui de culo descendit (I Cor. xv, 49). Sanctus etenim quisque in tantum ad similitudinem buius hominis dicitur, in quantum vitam sui Redemp toris imitatur. Nam ejus mandatis et operibes discorJare, quid est aliud quam a similitudine longe recedere? Ad hujus similitudinem hominis surgere featinabat Propheta, cum dieeret: In mandatis tais exercebor, et considerabo vias tuas (Psal. CXVIII, 15). Qui onim tacitus in monte vias Dounini consideret, et sese exercere in mandatie illius festinat, quid aliud in semetipso nisi imaginem nevi hominis reformat? Quod quiz in sanctorum cordibus incessanter agitur; recte de sanctis animalibus dicitur qued in eis est similitude hominis, quia qued sancta, quod mira sunt, hoc in eis de specie similitudinha est, id est de virtute imitationis.

Præsatiuncula de beato Matthæo.

(In expos. beatf Job, lib. xviu, num. 43, 44.) Omnipotens Deus, occulto consilio, quosdam ab ipsis ætatis suæ exordiis innocentes custodiens, usque ad virtutum culmen provehit, alios autem in exordiis stis deserens, scaturientibus vitiis, ire per abrupta permittit. Plerumque tamen etiam eos respicit, et ad sequendum se sancti amoris igne succendit, atque inolitas in eorum cordibus prurigines vitiorum, vertit in fervorem virtutum: et eo magis ignescunt ad desiderium requirendæ pietatis Dei, quo magis erubes-cunt suæ memoriam iniquitatis. De talibus evange-lista Matthæus fuerat, qui terrenis negotiis implicatue, telonii usibus serviebat : sed cum eum Dominus ad telonium sedentem videret, ut ad se revocaret, D quid fuit, qui jam coepit esse quod non fuit.

cor ejus durum et frigidum, divini amoris igne tactum succenditur, et a terrena, quam prius tenvit, actione separatur, et ad sequendam concestem vitam desideriorum æstu roboratur, ut., sicut prius durus fuerat in amorem seculi, its postmodum se ferten exhiberet in amorem Dei; et quod anten rennebat audire, jam credere inciperet et prædicare. Sancte quippe Ecclesiæ fortis propugnator exstitit, cujas vi-delicet lingua, quasi acutissimo gladio, Evangelii administratione Dominus infidelium corda transfixit. Qui igitur infirmus prius despectusque per terresa negotia, fortis postmodum factus est ad coelesta prædicamenta. Non ergo in eo debet despici quid-

LIBER PRIMUS.

Expositio Evangelii secundum Matthæum.

CAPUT PRIMUM. - Abraham genuit Isaac; Isaac genuit Jacob (Matth. 1, 2).

(Homil. 25, in Evang., n. 8, et exposit. B. Job, lib. xxxIII, num. 47.) Dominus noster Jesus Christus ad redemptionem humani generis veniens, velut quemdam de se in necem diaboli hamum fecit. Quis enim neseiat quod in hamo esca ostenditur, aculeus

occultatur? Esca quippe provocat, ut aculeus r & gat. Assumpsit itaque Dominus noster corpus, ut ia eo diabolus quasi suam escam mortem carnis appeteret. Quam mortem dum in illo injuste appetiat, eos, quos quasi juste teneba, amisit. In hamo ergo incarnationis ejus captus est, quia, dum iu illo appetint escam corporis, transfixus est aculeo divinitatis.

lèi quippe incrat humanitas, que ad se devoratorem à duceret, ibi divinitas que perforaret; ibi aperta infimitas que prevocaret, ibi occulta virtus que raptoris faucem transligeret. In hamo igitur captus est, quia inde interiit unde devoravit; et in Redemptere nostro, dum per satellites suos essem corporis momordit, divinitatis illum aculeus perforavit. Quasi hamus quippe fauces giutientis tenuit, dum in illo et esca carais patuit, quam devorator appeteret; et divinitas passionis tempore latuit, quae necaret. In hac quippe aquerum abysso, id est in hac immensitate generis humani, ad omnium mortem inhians, vitam pene emnium veraus, hue illucque aperte ore cetus inte ferebatur: sed ad mortem ceti istius, hamus in hac aquarum profunditate caliginosa, est mira dispositione suspensus. Ilujus hami linea, illa est per Evangelium antiquorum patrum propago memorata. Nam, cum dicitur: Abraham genuit Isene, Isane genuit Isene, isene genuit Isene, isene genuit Isene, isene genuit Isene, in evius extremo incarnatus Dominus, id est hamus iste ligaretur, quem in his aquis humani generis dependentem aperto ore cetus iste appeterat; sed ore per satellitum suorum sevitiam morso, mordendi vires ulterius non haberet. Ad mertem igitur ceti humanis mortibus insidiantis, Dominus incarnatum unigenitum Filium suum misit, in quo dum mortalis caro conspicitur, et immortalitatis petentia non videtur, quasi hamus fauces raptoris tenuit, et sese mordentem momordit, et inde devorantem peremit, unde acumem potentiæ, que transfigeret, occultavit.

GAP. II. — Et post transmigrationem Babylonis, Jechonias genuit Salathiel (Matth. 1, 12).

(In exposit. B. Job, lib. xxvm, num. 19.) 4 Psal-mista de Domino dicit: Lapidem quem reprobaverunt ædificantes, hic sactus est in caput anguli (Psal. CXVII. 22). Lapis angularis Dominus Jesus dicitur, vel quia in se hinc Judaicum, illinc gentilem populum suscipiens in una Ecclesite fabrica, quasi duos parietes jungit: vel quia in tetra, plebi Israelitice nationes gentium copulans, utramque simul angelis in cœlo sociavit. Hujus lapidis typum Jechonias rex tenuit, quem Matthæus, dum quaterdenas generationes describeret, secundo numeravit. Quem enim fini secundæ, ipsum rursum initio tertiæ generationis inseruit: ipse namque in Babyloniam cum Israelitica plebe migratus est qui dum ab aliis ad alia ducitur, pro utriusque parietis latere non immerito secundo numeratur: cujus migrationis flexus angularem lapidem designat. Ubi enim ordo a rectitudine flectitur, ut eat in diversum, tanquam angulum facit. Recte ergo numerari bis potuit, quia per utrumque parietem, quasi duo in se latera ostendit. Unde et ejus bene imaginem tenuit qui in Judæa ortus, gentilitatem colligens, quasi Jerosolymis Babyloniam venit; atque hanc in semetipso fidei fabricam, prius discordiæ studio scissam, arte charitatis intexuit.

CAP. III. — Accepit Joseph Mariam conjugem suam; et D non cognocebat eam, donec peperit filium suum primogenitum, et vocavit nomen ejus Jesum (Matth.1,25);

(In exposit. B. Job, lib. vm, num. 89.) Non co-gnovit eam, donce peperit filium suum primogenitum. Ita dictum debet intelligi: non quod hanc post nativitatem Dei cognoverit, sed quod nequaquam filam contigit, etiam cum sui Conditoris matrem esse nescivit. Nam quia eam nequaquam contingere valuit, postquam redemptionis nostrae ex ejus utero celebrari mysterium agnovit, de illo profecto tempore necesse erat ut Evangelista testimonium ferret, de quo propter Joseph kunorantiam dubitari potuisset. Sic namque et per Psalmistam dicitur: Dixil Dominus Dominu meo, sede u dextrie meis: donce ponum inimicos tuos scabellum pedum tuorum (Psal. Cix, 1, 2).

a liæc non habentur iisdem omnino verbis apud S. Greg. multa quoque alibi aut addit Alulfes, aut

lbi quippe inerat humanitas, que ad se devoratorem A Non quod a dextris Domini nequaquam Ifominis duceret, ibi divinitas que perforaret; ibi aperta infirmitas que prevocaret, ibi occulta virtus que rapticoris faucem transfigeret. In hamo igitur captus est, quia inde interiit unde devoravit; et in Redemptere nostro, dum per satellites suos essent corporis mostro, dum per satellites suos essent corporis mostro.

GAP. IV. - At illi dixerunt ei: In Bethlehom Jude (Matth. 11, 5).

(In exposit. B. Job, lib. xxxv, hum. 26.) Israelitæ prius Christum cognoverunt, quem in passione sua, post quasi incognitum contempserunt. Nam nasciturum Christum, nullus, qui plene legem didicit, ignoravit. Unde et Herodes rex, magorum occursione perterritus, sacerdotes et principes studuit solerter inquitere, ubi Christum nasciturum esse præscirent. Cui protinus responderunt: In Bethlehem Judæ. Prius ergo noverant quem passionis suæ tempore dum despicerent ignorabant.

CAP.V.—Postquam Dominus Jesus in Jordane baplizatus est a Joanne, ductus est in desertum a spiritu, ut tentaretur a diabolo (Matth. 1V).

(In exposit. B. Job, lib. xxiv, num. 27.) Hosts moster adduc in hac vita nos positos, quanto magis nos sibi rebellare conspicit, tanto amplius expugnare contendit; eos enim pulsare negligit, quos quieto jure possidere se sentit. Contra nos vero eo vehementius incitatur, quo ex corde nostro, quasi ex jure proprie habitationis expellitur. Hoc enim in seipso Dominus sub quadam dispensatione figuravit, qui diabolum nonnisi post baptisma se tentare permisit, ut signum nobis quoddam future conversionis innueret, quod ejus membra, postquam ad Deum proficerent, tunc acriores tentationum insidistolerarent. Cap. VI. — Si Filius Dei es, dic ut lapides isti panes fiant (Matth. IV, 5).

(In exposit. B. Job, lib, II, num. 43.) Antiquus hostis Redeinptorem humani generis debellatorem suum, in mandum venisse cognovit. Unde et per obsessum hominem in Evangelio dicit: Quid nobis et tibi, Fill Bel, venisti ime ante tempus torquere nos (Matth. vm., 29)? Qui tamen prius cum hume passibilem cerneret, et posse mortelia perpeti humanitatis videret, omne quod de ejus suspicatus est divinitate, ei in dubium venit suse fastu superbise. Nit quippe nisi superbum sapiens, dum hunc esse humilem conspicit, Deum esse dubitavit. Unde et ad tentaționum argumenta se convertit, dicens: Si Filius Dei es, dic ut lapides isti panes flant. Quia igitur passibilem vidit, non hunc esse Deum credens, dubitando tentavit, sed tentando conscientiam ejus penetrare, mentemque ejus tentatione turbare non potuit.

Cap. VII. — Iterum assumpsit eum diabelus in montem excelsum valde (Matth. 17, 8).

(In exposit. B. Job, lib. m. nam. 36.) Negraquam sicat nos, qui puri homines suinas, irruente septitentatione, concutimur, ita Redeiaptoris nostri aminut tentationis est necessitate turbata. Hostis namque noster cum Deum inearmatum esse dubitaret, et hoc ex petitis miraculis tentando cognoscere vellet, etsi in excelsum montem eum pernissus assumpsit, si daturum se ei regna mundi perhibuit, si quasi in panem vertendos lapides ostendit, mentem tamén Mediatoris Dei et hominum tentatione quassare non valuit. Sic enim dignatus est hæc exterius cuncta sus cipere, ut tamen ejus mens, interius divinitati suæ inhærèns, inconcussa permaneret. Qui esti quando turbatus spiritu infremuisse dicitur (Joan. x1), ipsa tamen divinitus disponebat, quantum ipse humanitus turbaretur: immutabiliter omnibus præsidens, et semetipsum mutabilem in satisfactione infirmitatis ostendens. Quietus ergo in semetipso manens, disposuit quidquid pro ostendenda humanitate, quam susceperat, etiam turbulentus fecit.

detrahit; quod semel hic notare sufficiat.

ei (Matth. 1v. 11).

(Homil. 8, in Ezech., num. 24.) Postquam Unigenitus Patris minoratus paulominus ab angelis, incarnatus apparuit, mox Deus homo per humanitatem potestate sub angelis fuit, qui et priusquam per resurrectionis exaltaretur gloriam, divinitate super angelos fuit. De ipso quippe ante passionem scriptum est: Ecce angeli accesserunt, et ministrabant ei. Sed tamen ut humanitatis eius infirmitas monstraretur. rursum de eo scriptum est : Apparuit illi angelus de celo confortans eum (Luc. xxn, 34). In documento ergo utriusque nature, huic et angeli ministrare, hunc et angelus confortare describitur. Unus quippe in utraque natura est, quoniam qui Deus ante secula exstitit, homo factus est in fine sæculorum. Cui tamen ante passionem suam et angeli ministrant, et hunc angelus confortat, post passionem vero et resurrectionem ejus, huic angeli ministrare possunt, sed jam hunc confortare non possunt: quia humanitatem, quam descendendo sub angelis assumpsit, ascendendo super angelos exaltavit.

CAP. IX. - Ambalans Jesus juxta mare Galileæ, vidit Petrum et Andream mittentes rete in mare, et ait illis: Venite post me, faciam vos fieri piscatores hominum (Matth. 1v, 18).

(In exposit. B. Job, lib. xxxm, num. 34.) Infirmos prædicatores mundo Dominus exhibuit, et per eos potentes quosque devicit. Attestante quippe Paulo: Infirma mundi prius elegit Deus, ut post confunderet fortia (I Cor. 1, 27): Elegit quippe stulta mundi, ut confunderet sapientes: prius nauque collegit indoctos, et postmodem philosophos; et non per oratores docuit piscatores, sed mira potentia per piscatores subegit oratores.

CAP. X. - Beati pauperes spiritu, quonium ipsorum est regnum coelorum (Matth. v. 3).

(In exposit. B. Job, lib. xxvi, num. 49.) Scriptura sacra pierumque pauperes humiles vocare consuevit; unde in Evangelio cum adjectione spiritus nominantur. Quos enim divitize visibiliter potentes ostendunt, apud semetipsos pauperes sunt, qui in suis conscientiis elati non sunt.

CAP. XI. — Beati qui lugent (Matth. v, 5).

(Homil. 2, in Evang., num. 8.) Revocentus, fratres, ante oculos peccata que fecimus; consideremus quam terribilis judex adveniat hæc puniturus. Mentem formemus ad lamenta, vita nostra ad tempus amarescat in pænitentia, ne amaritudinem æternam sentiat in vindicta. Per fletus quippe ad æterna gaudia ducimur, Veritate pollicente, quæ ait: Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur. Ad fletum vero per gaudia venitur, hoc eadem Veritate attestante, que ait : Væ vobis, qui ridetis nunc, quia lugebilis et flebilis (Luc. VI, 25). Si ergo retributionis gaudium quærimus in perventione, pœnitentiæ amaritudinem in via teneamus.

CAP. XII. - Vos estis sal terræ (Matth. v, 13).

(Homil. 17, in Evang., num. 10, 13, 14.) Considerandum nobis est, fratres charissimi, quod quia una eademque exhortationis voce non sufficit simul cunctos admonere, studeat quisque singulos, in quantum valet, instruere, privatis locutionibus ædi-ficare. Debemus namque pensare quod a Domino sanctis dicitur apostolis et per apostolos nobis: Vos satis sal terræ. Si igitur sal sumus, condire mentes fidelium debemus. Vos igitur qui pastores estis, pensate quia animalia Dei pascitis; de quibus profecto animalibus Deo per Psalmistam dicitur: Animalia tua habitabunt in ea (Psal. LxvII, 11). Et sæpe videmus quod petra salis brutis animalibus anteponitur, ut ex eadem salis petra lambere debeant, et meliorari. Quasi ergo inter bruta animalia petra salis debet esse sacerdos in populis. Curare namque sacerdotem necesse est que singulis dicat, unumquemque qualiter

Cap. VIII. -- Ecce angeli accesserunt, et ministrabant A admoneat , ut quisquis sacerdoti jungitur, quasi ex salis tactu, æterme vitæ sapore condiatur. Sal etenim non sumus, si corda audientium non condimus. Oned condimentum ille proximo veraciter impendit, qui pradicationis verbum non subtrahit. Sed tunc alis vere recta pradicamus, si dicta rebus et exemplis ostendimus. Nullum autem puto, fratres charissimi, ab aliis maius præjudicium, quam a sacerdotibus tolerat Deus, quando eos, quos ad aliorum correc-tionem posuit, dare de se exempla pravitatis cerni; guando ipsi peccamus, qui compescere peccata debuimus, nulla animarum lucra quærimus, ad nostra quotidie studia vacamus. Et quia eo ipso quo cetens prælati sumus, ad agenda quælibet majorem licentiam habeinus, susceptæ benedictionis ministerium vertimus ad ambitionis argumentom. Pei causas relinguimus, ad terrena negotia vacamus: locum sanctitatis accipimus, et terrenis actibus implicamur. Impletum est in nobis quod Jeremias, considerans mortem nostram et deplorans, dicit : Quemodo ob-B scuratum est aurum, mutatus est color optimus. Dispersi sunt lapides sanctuarii in capite omnium platearum (Thren. 1v, 1). Aurum quippe obscuratum est, quia sacerdotum vita quondam per gloriam virtutum clara, nunc per actiones infimas ostenditur reproba. Color optimus est mutatus, quia sanctitatis habitus per terrena, et abjecta opera ad ignominiam despectionis venit. Lapides vero sanctuarii intrinsecus babehantur, nec sumebantur in summi sacerdotis corpore, nisi cum sancta sanctorum ingrediens in secreto sui Conditoris apparebal. Nos ergo, fratres charissimi, nos sumus lapides sanctuarii, qui apparere semper debemus in secreto Dei, quos nunquam necesse est foris conspici, id est nunquam in extraneis actibus videri. Sed dispersi sunt lapides sanctuarii in capite omnium platearum, quia hi qui per vitamet orationem intus semper esse debuerant, per vitam reprobam foris vacant. Ecce jam pene nulla est seculi actio, quam non sacerdotes administrent. Dum ergo in sancto habitu constituti, exteriora sunt quae exhibent, quasi sanctuarii lapides foris jacent. Quia enim gr.cca voce platea a latitudine vocatur, sanctuarii lapides in plateis jacent, cum religiosi quique lata mundi itinera sectantur. Nec solum in plateis, sed et in capite platearum dispersi sunt, quia et per desiderium hujus mundi opera peragunt, et tamende religioso habitu culmen honoris quærunt. In capite ergo platearum dispersi sunt, quia et jacent per ministerium operis, et honorari volunt de imagine sanctitatis. Impletum est etiam in nobis, quod scriptum est: Et erit sicut populus, sic sacerdos (Osee 1x, 9). Sacerdos enim non distat a populo, quando actionem vulgi nullo vitæ suæ transcendit merito. cui et exhortationis sale, et exemplo actionis bouze ad vitam æternam doctor et dux debet existere. Quid autem animas hominum, nisi cibum Domini dizerimus, quæ ad hoc sunt conditæ, ut in ejus corpore trajiciantur, id est ut in æternæ augmentum Ecdesix tendant. Sed hujus cibi condimentum pos esse D debuimus; sicut enim diximus, fuissis prædicatoribus dicitur: Vos estis sal terræ. Si igitur cibus Dei est populus, condimentum cibi sacerdotes esse debuerunt. Sed quia dum nos ab orationis et eruditionis sanctæ usu cessamus, sal infatuatum est; condire non valet cibum Dei , et ideireo ab auctore mon su-mitur, quia exigente fatuitate nostra , minime conditur. Pensemus ergo qui unquam per linguam nostram conversi, qui de perverso suo opere nostra increpatione correcti, pomitentiam egerunt: quis luxuriam ex nostra eruditione deseruit? quis avaritiam? quis superbiam declinavit? Sic quippe debemus agere curam nostri, ut non negligamus curam proximi, ut quisquis ad nos ji ngitur, ex linguze mostræ sale condiatur. I-te itaque qui jam sanctus, admoneatur ut crescat. Ille vero qui adhuc iniquus est, admoneatur ut se corrigat : quatenus quisquis se ad sacerdotem junxerit, sale sermonis illius conditus manager of the second s

CAP. XIII. — Videant opera vestra bona, et glorificent A racha, reus erit concilio: qui diwerit, fatue, reus erit
Patrem vestrum, qui in cælis est (Matth. v, 16). gehennæ ignis. Racha quippe in Rebrzeo eloquio you

(In exposit. B. Job, lib. vm, num. 83.) Occultanda sunt bona, quæ agimus, ne hæc in huius vitæ itinere incaute portantes, latrocinantium spirituum incur-sione perdamus. Et tamen Veritas dicit: Videant opera vistra bona, et glorificent Patrem vestrum qui in cœlis est. Sed aliud est profecto cum in ostensione operis gloria quæritur largitoris, aliud cum laus privata concupiscitur de dono largientis; ubi et rursus in Evangelio hæc eadem Veritas dicit: Attendite ne justitiam vestram saciatis coram hominibus, ut vi-deamini ab eis (Matth. vi, 1). Opus ergo nostrum cum hominibus ostenditur, in cordis prius examine pensandum est, per ejusdem ostensionis studium quid quæratur. Si enim dantis gloriam quærimus, etiam publicata nostra opera in conspectu illius occulta servamus. Si vero per hæc nostram laudem concu-piscimus, foras ab ejus conspectu jam fusa sunt, etiamsi a multis ignorentur. Sed valde perfectorum B est, sic ostenso opere, auctoris gloriam quærere, ut de illata laude, privata nesciant exsultatione gaudere. Tunc namque solum innoxie hominibus laudabile opus ostenditur, cum per despectum mentis veraciter laus impensa calcatur : quam quia infirmi quique perfecte contemnendo non superant, restat necesse est ut bonum, quod operantur, abscondant.

GAP. XIV. — Nolite putare, quoniam veni solvere Legem, sed adimplere (Math. v, 17).

(Hom. 16, in Ezech., num. 9.) Testamentum Vetus operum crimina compescuit, dari decimas præcepit; sed Testamentum Novum cogitationes pravas coercuit, derelinqui omnia, et pro Deo vitam corporis jussit cum præsenti sæculo despici. Minora qu'ppe præcepta Israelitico populo per Legem data sunt (Exod. xix); unde et eidem populo Moyses in campo locutus est. Altiora Dominus sanctis apostolis dedit; unde et eosdem de vitæ mandatis in monte docuit. Dum vero Redemptor noster per Evangelium dicit: Nolite putare, quoniam veni solvere Legem, aut prophetas, non veni solvere, sed adimplere: adimplere venerat Legem, qui Legis justitiæ gratiam addidit, ut quod illa jubebat in minimis, ipse perfici adjuvaret in summis; et quod illa coercebat ab opere, ipse resecaret a corde.

CAP. XV. — Qui solveril unum de mandatis istis minimis, et docuerit sic homines, minimus vocubitur in regno cælorum (Matth. v, 19).

(In exposit. B. Job, lib. xix, num. 13; hom. 12, in Evang. sub init.) De doctoribus male viventibus Dominus dicit: Qui solverit unum de mandatis istis minimis, et docuerit sic homines, minimus vocabitur in regno cœlorum. Mandatum solvit et docet, quando hoc quisque voce prædicat, quod vivendo non implet. Sed ad regnum æternæ beatitudinis pervenire non valet, qui non vult opere implere quod docet. Quomodo ergo in eo minimus vocatur, quia ad hoc nullo-modo intrare permittitur? Regnum itaque cœlorum præsentem Ecclesiam appellat, de qua scriplum est: Et colligent de regno ejus omnia scandala (Matth. xnt, 41). In superno enim regno scandala, quæ ex eo colligi debuerant, non habentur. Qui ergo mandatum solvit opere, et sic docet voce, in illo regno cœlorum erit minimus, in isto nec minimus; in sancta vero Ecclesia doctor qui mandatum solverit minimus vocatur, quia cujus vita despicitur restat ut et prædicatio contemnatur.

CAP. XVI. — Qui irascitur fratri suo, reus erit judicio (Matth. v. 22).

(In exposit. B. Job, lib. xx1, num. 9.) Sic Dominus uniuscujusque actiones judicabit, ut ne minutissimæ quidem cogitationes ejus judicio, ac verba tenuissima, quæ apud nos usu viluerunt, indiscussa remaneant. Hinc etenim Dominus dicit: Qui irascitur fratri suo, reus erit judicio. Qui dixerit fratri suo,

racha, reus erit concilio: qui dixerit, fatue, reus erit gehennæ ignis. Racha quippe in Hebrzeo eloquio vox interjectionis est quæ quidem animum irascentis ostendit, nec tamen plenum verbum iracundiæ exprimit. Prius ergo ira reprehenditur sine voce, postmodum vero ira cum voce, sed necdum pleno verbo formata. Ad extremum vero cum dicitur, fatue, ira redarguitur quæ cum excessu vocis expletur, etiam perfectione sermonis. Et notandum quod in ira perhibet reum esse judicio: in voce iræ, quod est racha, reum concilio: in verbo vocis, quod est fatue, reum gehennæ. Per gradus enim culpæ crevit ordo sententiæ, quia in judicio adhuc causa discutitur, in concilio autem jam causæ sententia definitur, in gehenna vero ignis ea quæ de concilio egreditur, sententia expletur. Quia ergo humanos actus subtili Dominus examinatione dijudicat; ira sine voce, judicio; ira in voce, consilio: ita vero in voce et sermone gehennæ ignibus mancipatur.

CAP. XVII. - Item unde supra.

(In exposit. B. Job, lib. v, num. 17.) Sciendum est autem quoniam sæpe qui sunt in potestate ad subjectorum contumelias passim erumpunt, et hoc quod invigilantes regimini serviunt, per linguæ procacitatem perdunt, minori scilicet formidine judicis verba pensantes, quia qui sine causa fratri, Fatue, dixerit, gehennæ se ignibus addicit.

CAP. XVIII. — Si offers munus tuum ad altare, etc. (Matth. v, 23).

(Dialog. lib. IV, cap. 60, in pr.) Sciendum est quia ille recte veniam a Domino postulat, qui prius hoc quod in ipsum delinquitur relaxat. Munus enim non accipitur, nisi ante discordia ab animo repellatur, non accipituit, insi ante uncoruta an animo repenatur, dicente Veritate: Si offers munus tuum ad altare, et recordatus sueris quod habet aliquid adversum te frater tuus, relinque ibi munus tuum ante altare, et vade prius reconciliari statri tuo; et tunc veniens offeres munus tuum. Qua in re pensandum est, cum omnis culpa munere solvatur, quam gravis sit culpa discor-dize, pro qua nec munus accipitur. Debemus itaque ad proximum, quarreis longe positum longeque disjunctum , mente ire , eique animum subdere , humilitate illum ac benevolentia placare, ut scilicet Conditor noster, dum tale placitum nostræ mentis aspexerit, a peccato nos solvat, qui munus pro culpa sumit. Veritatis enim voce attestante (Matth. xviii) didicimus: quia servus, quia decem millia talenta debebat, cum pœnitentiam ageret, absolutionem de debito accepit a domino; sed conservo suo centum sibi denarios debenti, cum non dimisit debitum, et hoc est jussus exigi quod ei fuerat Jam dimissum. Ex quibus videlicet dictis constat quia si hoc quod in nos delinquitur ex corde non dimittimus, etiam rursus exigitur quod nobis jam per pænitentiam dimissum fuisse gaudebamus.

CAP. XIX. — Qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, jam moechatus est eam in corde suo (Matth.) v, 28).

(In exposit. B. Job, lib. xxi, num. 18.) Aliquando a reatu adulterii nequaquam discrepat culpa fornicationis, cum Veritas dicat: Qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, jam mæchatus est eam in corde suo. Quia Græco verbo mæchus adulter dicitur, cum non aliena conjux, sed mulier videri prohibetur, aperte Veritas ostendit quia etiam solo visu cum turpiter vel innupta concupiscitur, adulterium perpetratur. Quod tamen plerumque ex loco vel ordine concupiscentis discernitur, quia scilicet sic hunc in sacro ordine studiosa concupiscentia, sicut illum adulterii inquinat culpa. In personis tamen non dissimilibus, idem luxuriæ distinguitur reatus, in quibus fornicationis culpa quia ab adulterii reatu discernitur, prædicatoris egregii lingua testatur, quæ inter cætera asserit, dicens: Neque fornicarii, neque idolis servientes, neque adulteri regnum Dei possidebunt

(# Cor., vs., 1). Qued enim disjunctes reatu se Aubdicit, quam takin a se dissident cotendit.

Car. XX. -- Si oculus tune dester scandalizat le, erne

sum, et projice abs te (Matth. v, 29). (In exposit. B. Job, lib. vi, num. 57.) Nonaulli hominum its others mentis sunt, ut si eos labor occu-pationis excipist, in ipsa operis inchoatione succum-bant; et nomulii its inquieti sunt, ut si vacationem laborie habutrint, gravius laborent, quia tanto dete-pieres cordis tamultus folerant, quanto eis licentius ad cogitationes vacat. Unde necesse est ut nec quieta mens ad exercitationem se immoderati laboris dilatet, mee interdette ad studium contemplationis angustet. Sape enim qui contemplari Deum quieti pote-pant, occupationibus pressi ceciderunt; et sape qui eccupati hene hamanis usibus viverent, gladio suze quietis existincti sunt. Hine namque est quod non-auth haquieti spiritas, dum plus exquirunt contemplando quam capiunt, usque ad perversa dogmata pranto quant capitalis, usque au persa con control de des veritalis discipiti esse humiliter pegligons, magistri erroris fiunt. Hinc per semetipsam Veritas dicit: Si oculus tuus dexter scandalizat te, erue eum, et projice abs te. Bonum tibi est cum uno in vitam intrare, quam duos oculos habentem mitti in gehennam ignis. Duze quippe vitæ, activa videlicet et contemplativa, cum servantur in mente, quasi duo oculi habentur in facie. Denter enim oculus contemplativa vita est, sinister activa. Sed sunt nonnulli, ut Grimus, qui discrete intueri summa et spiritualia nequaquam possunt, et tamen alta contemplationis assumme, aque ideireo in perfidia foveam intellectus pravi erroro dilabuntar. Nos itaque contemplativa vite, ultra vires assumpte, dogit a veritate cadere quos in statu sum rectitudinis hamiliter poterat activa sola emicolire; quibus rocts hoc quod przefati sumus Veritas dieic : Si santio tuto dester soundalizat te, drue cum, et projice abe te. Ac staperte diceret : Cum ed contemplatives vitam idones discretione non suf-Acis, solum securius serivam tene. Cum et in hoc quod pro magno eligio deficis, co contentus esto C qued pro minimo attendis; at, si per contemplativam vidam a veritatis cognitione compelleris catere, reromi coolorum per solami activam valeus saltem macius intrare.

Cap. XXI. — St quis oult tecum in judicio contendere, et tunicam tuam tollere, dimitte ei et pallium (Matth. v. 40).

(In exposit. B. Job, IIb. xxxx, num. 21.) Divina voce præcipitar : Si quis tulerit tibi tunicam, et voluerit teeum in judicio contendere, dimitte illi et pallium. Et rursum: St quis quod tuum est tulerit, ne repetas. Hypocritæ tamen prælati assumpto sancto conversationis habitu, filiorum custodiam deserunt, et tempotalia quaque defendere etiam jurgiis quarunt. Exemplo suo discipulorum corda perdere non trepidant, et quasi per negligentiam amittere patrimonia magis terrena diligunt, tanto privari eis vehementius pertimescunt. Quia enim mente in hoc mundo aliquid possidemus, non docemur nisi cum amittimus: sine colore namque amittitur, quod sine amore posside-tur. Quæ vero ardenter diligimos habita, graviter suspiramits ablata. Quis attem nesciat quia nostris disbus res terrenas Dominus condidit, suis vero animas hominum creavit? Plus ergo Deo se amare convincitur qui neglectis his quæ ejus sunt propria tuetur. Perdere namque hypocritæ ea quæ Dei sunt, id est animas hominum, non timent, et ea quæ sua sunt amittere, videlicet res cum mundo transcuntes, quasi districto judici posituri rationes timent; ac si placatum inveniant cui, desideratis rebus, id est rationalibus perditis, insensibilia et non quæsita conservant.

CAP. XXII. — Attendite ne justitiam vestram saciatis coram hominibus, ut videamini ab eis (Matth vi, 1). (Reg. pastor. part. m, cap. 35.) Quisquis laudis

eter rente acatentire A convenziacontiam jane sufficio calcare, scalificationis frandem perpetrat, si bona que agit occultat; et quasi factato semine radices subtrahit, qui opus quod imitandum est non ostendit. Hine namque Veritas dicit: Videant opera vestra bona, et glorificent Patrem vestrum qui in sælis act (Matth. v, 16). Ubi illa quoque sententia promitur, que longo alied precepisse videtur, dicess: Attendite ne justitiam vestran faciatis coram hominibus, ut videamini ab eis. Quid est ergo qued opus postrum ita ficiendum est per videatur, et tamen ut debeat videri præcipitur, nisi quod ea que agimus et occultanda sunt ne ipsi laudemur. et tamen ostendenda sunt ut haudem coelestis Patris augeamus? Nam com justitiam nostram coram hominibus facere Dominus prohiberet, illico adjunzit: Ut videnmini ab eis. Et cum rursus videnda ab hominibus bona opera nostra praciporet, pretinus subdi-dit: Ut glorificant Patrem vestrum qui in calis est. dit : Ut glorificent Patrem vestrum qui in carlis est. Qualitar igitur essent videnda, et qualiter non videnda, ex sententiarum fine monstravit; quatenus opel'antis mens opus suum, et prepter se videri non quarreret, et tamen hoe propter collectie Patris glo-riam non celaret. Unde fit plerumque ut bessum opus et in occulto sit, cum fit publice; et ruesus in publico. cum agitar occulte. Qui enim in publico bono opere non suam, sed superni Patris gloriam quærit, quod feeit abacondit, quia illum solum testem habuit, cai placere curavit; et qui in secreto suo bono opere deprehendi ac laudari concupiscit, licet nullus fortasse viderit quod exbibuit, tamen hoc coram homi-nibus fecit, quia tot testes in bono opere secam duxit, quot humanas laudes in corde requisivit.

CAP. XXIII. - Cum facis eleemosynam, nescial sinistra ma (Matth. vi, 3).

(Reg. past. part. 1-1, cap. 20 et 35.) De expense munere ne transitoria laus ab aliquo querater, et a Domino præcipitur : Cum facis eleemosynam, nesciat sinistra tua quid saciat dextera tua. Li est, dispensationi pix nequaquam se gloria vitæ præsentis admisceat, sed opus rectitudinis appetitionem ignoret fa-voris. Valde namque bonum suum dijudicat, qui ad ejus mercedem sufficere favores humanos putat. Cum enum pro recto opere laus transitoria quantur, aterna retributione res digna vili pretio venundatur; de quo videli et pretio Veritas dicit : Amen dice vebie, receperunt mercedem suam.

CAP. XXIV. - Amen dico vobis, receperant merceden suam (Matth. VI, 2).

(In exposit. B. Job, lib. viii, num. 69.) In cunctis operibus suis hypocrita quærit honoris reverentiam, laudis gloriam, a melioribus metui, sanctus ab omni-bus vocari. Sed cum transitoriis favoribus inhiat, perdit percipiendo quod laborat, Veritate attestante, quæ ait: Amen dico vobis, quia receperunt mercedem suam. Sed hac merces teneri diu non potest, quia pro ostensis operibus honor tribuitur, sed vita ad terrena formidant; animarum demna sequentimiter tolerant, jacturam rerum temperalium repellere cum laudibus tempora festinant. Nequaquam quippe etiam cum spiritus commotione festinant. Nam quanto D mentis ejus intentio in illa gloria figitur que sine fine possidetur.

> CAP. XXV. - Tu autem cum oraveris, intra in cubiculum tuum (Matth. vi, 6).

> (In exposit. B. Job, lib. xxii, num. 43.) Intus in desiderio cordis est secretus clamor orationis, qui ad humanas aures non pervenit, et tamen auditum replet Conditoris. Hinc est quod Anna ad templum pergens, ore quidem tacuit, et tamen tot sui desiderii voces emisit (I Reg. 1). Hine in Evangelio Dominus dicit: Tu autem cum oraveris, intra in cubiculum tumm; et clauso ostio, ora Patrem tuum : et Pater tuus, qui videt te in abscondito, reddet tibi. Glauso quippe ostio, petit in cubiculo, qui tacente ore in conspectum supernæ pietatis fundit affectum mentis. Et vox auditur in abscondito, cum per sancta desideria silenter clamatur. Unde recte per Psalmistam quoque dicitur: Desiderium pauperum exaudivit Dominus: praparationem cordis corum audivit auris tua (Psal. IX, 17).

Cap. XXVI. — Audistis quia dictum est: Diliges proximum tuum, et oderis inimicant tuum. Ego autem
Dico vobis: diligite inimicos vestros, benefocite his
aut oderunt vos (Math. v. 43).

(In exposit. B. Job, lib. xviii, num. 7.) In Novo Testamento nonnulla facta probibentur, et magnæ culpæ esse deputantur, quæ sub Veteri Testamento quondam tenere veritatis imaginem videbantur, et minoris culpæ forsitan esse poterant atque putabantur; in quo Testamento per taurorum hircorumque victimas sacrificium non fuit ipea veritas, sed umbra veritatis. Nam in Testamento Novo, præceptis altioribus, manifestata per carnem veritate proficimus, justumque est ut facta quædam, quæ in illo populo umbræ veritatis deservierant, deseramus. Si quis vero per Testamentum Vetos aliquam culpam, sient est mendacium, vult tueri, quia minus illic quibusdam fortasse nocuerit, dicat necesse est rerum alienarum raptum, dicat retributionem injuriæ, quæ infirmis illic concessa sunt, nocere sibi non posse. Quæ emins cunotis liquet quanta animadversioné Veritas insequitur, quæ nobis jami suse significationis umbra postposita, in vera carne declaratur.

CAP. XXVII. — Item unde supra. (Homil. 38, in Evang., n. 4; hom. 35, num. 4, 5, 7.) Patres quippe Testamenti Veteris ex permissione Legis acceperant, quatenus adversarios suos odii retributione percuterent, sicut in lege scriptum est : Diliges ambeum tuum, et odio habebis ininicum tuum (Levil. xix, 18). Accepta quippe tunc justis ficentia tuerat, ut Dei suosque adversarios quanta possent virtute comprimerent, eosque jure gladii ferirent. Quod in Novo procul dubio Testamento compescitur, cum per semetipsam prædicat Veritas, dicens: Dili-gite inimicos vestros, benefacite his qui oderunt vos; et ad patienter to eranda quæ ab eis inferuntur mala discipulos suos alibi cohortatur, dicens: In patientia vestra possidebitis animas restrus (Luc. xxi, 19). Idcirco possessio animæ in virtute ponitur patientiæ, quia radix omnium custosque virtutum patientia est. C Per patientiam vero possidemus animas nostras, quia dum nobisipsis dominari discimus, hoc ipsum incipi. mus possidere quod sumus. Patientia vero est aliena mala æquanimiter perpeti, contra eum quoque qui mala irrogat nullo dolore morderi. Nam qui sic mala proximi portat, ut tamen tacitus doleat, et tempus dignæ retributionis quærat, patientiam non exhibet, sed osfendit: scriptum quippe est: Charitas patiens est, benigna est (I Cor. xm, 4). Patiens namque est, ut aliena mala toleret; benigna vero est, ut ipsos etiam quos portat amet. Hinc namque per semetipsam Veritas dicit: Diligite inimicos vestros, benefacite iis qui vos oderunt: orate pro persequentibus et calum-niantibus vos. Virtus itaque est coram hominibus adversarios tolerare, sed vietus coram Deo diligere, quoniam Devs hoc sotum sacrificium accipit quod ante ejus oculos in altari boni operis flamma charitatis incendit. Sciendum vero quod i leo plerumque patientes esse videmur quia retribuere mala non possumus. Sed qui malum idcirco non retribuit, quia nequaquam valet, procui dubio patiens non est, quoniam patientia non in ostensione inquiritur, sed in corde. Sciendum præterea est quod plerumque patientibus solet evenire, ut eo quidem tempore quo adversa patientur, vel contumelias audient, nullo pulsentur vel dolore, et sic patientiam exhibeant, ut custodire etiam cordis curent innocentiam. Sed cum post paululum hæc ipsa quæ pertulerint ad memo-riam revocantur, igne vehementissimi doloris instigantur, argumenta ultionis exquirunt, et mansuetudinem quam tolerantes habuerunt in retractatione sua semetipsos dijudicantes perdunt. Callidus namque adversarius quietis jam tempore ad victoris animum redit, et vel damna rerum, vel injuriarum jacula ad memoriam reducit; cunctaque quæ sibi sunt illata vehemeter exaggerans, intolerabilia fuisse ostendit. Quiescentis igitur animum tanto furore conturbat, ut

plerumque vir patiens illu se sequanimitet tolerasse, etiam post victoriam, captivus orubescat, seque non reddicisse contume lisu deteat, et deteviera rependere, si praticatur occasio, quaerat. Quihus ergo isti sunt similes, nisi his qui per fortiudinem in campo sunt victores, sed per negligentiam postmodam intra urbis claustra capiuntur? Quihus isti som similes, nisi his quos irruens gravis languor a vita non subtrahit, sed leviter veniens recidiva febris eccidit? Hie ergo veraciter patientiam servat qui et act tempos aliena maia sine dolore tolerat, et hace cadem retractane, pertulisse talid se exsultat, ne patientia bonum quod in perturbationibus custoditur, quietis tempore pereat.

CAP. XXVIII. — Orate pro persequentibus et calumniantibus vos (Matth. 111, 44).

(In exposit. B. Job, lib. xxxv, num. 38; lib. rv Mal., cap. 44.) Libentius sacrificium orationis accipitur, cum în conspectu misericordis judicis proximi dilectione conditur. Quod tunc veraciter quisque cumulat, si hoc etiam pro adversariis impendat. Hinc est quod magistra Veritas dicit: Orate pro persequentibus et calumniantibus vos. Hine rursum ait : Cum stabilis ad orandum, dimittile si quid habetis adversus aliquem, ut et Pater vester, qui in cœlis est, dimittat vobis peccata vestra. Plus itaque pro se valere preces suas efficit, qui et has aliis impendit. Orant igitur sancti pro inimicis suis eo tempore quo possunt ad fructuosam pænitentiam eorum corda convertere, et ipsa conversione salvare. Quid enim aliud pro inimicis orandum est aisi hoc, quod ait Apostolus: Ut det illis Dominus pænitentiam ad cognoscendam veritatem, et tesipiscant a diuboli laqueis, a quo capti tenentur ad ipsius voluntatem (II Tim. 11, 25, 26)? Sed facto judicio, cum ees in inferno ardere viderint, tunc pro eis non orabunt, quia jam nullatenus ad opera justitia ab iniquitate commutari poterunt. Eadem itaque causa est cur non oretur tune pro hominibus zeterno igne damnatis, que nunc etiam causa est ut non creur pro diabolo angelisque ejus æterno supplicio deputatis; vel que nune etlam causa est ut non orent sancti homines pro hominibus infidelibus impiisque destanctis, scilicet quia de eis utique quos aterno deputatos supplicio jam noverunt, ante illum justi judicis conspectum orationis suz meritum cassari refugiunt. Quod si nunc quoque viventes justi mortuis et damnatis injustis minime compatientur, quando ad hoc aliquid judicabile de aua carne sese quanto au noc anqui, junicame ue sua carne sese perpett etiam ipsi noverunt, quanto districtius tunc iniquorum tormenta respiciunt, quando ab omni vitio corruptionis exuti, ipsi jam justitize intimius et arctius inhærebant? Sic quippe mentes corum per hoo quod justisium judici inhærent, vis districtionis absorbat. sorbet, ut omnino els non libeat quidquid ab illius internæ regulæ subtilitate discordat

Cap. XXIX. — Cum jejunatis, nolite fieri sicut hypocritæ tristes. Exterminant enim facies suas, ut appareant hominibus jejunantes (Natth. v1, 61).

(Homil. 32, in Evang., n. 3.) Hypocritæ mira strientia plerunque se affigunt, jejuniis corum ord pallescunt, corpus debilitate quatitur, pectus interrumpentibus suspiriis urgetur, sicque morti per abstinentiam appropiast, ut pene quotidie morientes vivant. Sed ad hac humanos oculos quærunt, admirationis gloriam expetant. Abstinentiam hamque carnis e vicino nonnunquam vana gloria obsidet et comitatur quia dum tenuitas in corpore, dum pallor in vultu respicitur, virtus patefacta laudatur, et tanto celerius se foris fundit, quanto ad humanos oculos per ostensum pallorem exit. Et plerumque fit ut hoc quod agi causa Dei creditur pro solis humanis favoribus agatur. Quod bene Simon ille significat, qui inventus in itinere, crucem dominicam in angaria portat (Matth. xxvn); aliena quippe onera in angaria portantur, quando per vanitatis studium aliquid geritur. Qui ergo per Simonem designantur, nisi abstinentes et arrogantes, qui per abstinentiam quidem.

earnem afficiunt, sed abstinentize fructum interius non requirunt? Crucem ergo Domini in angaria Simon portat, qui cum ad opus bonum ex bona voluntate non ducitur, rem justi sine fructu peccator operatur. Unde et idem Simon crucem portat, sed non moritur, quoniam abstinentes et arrogantes per abstinentiam quidem corpus afficiunt, sed per desiderium vanægloriæ mundo vivunt: ab ore proximorsm admirationis sermo quæritur, quia tanto labore nihit aliud nisi æstimatio humana cogitatur.

CAP. XXX. — Attendite a falsis prophetis, qui veniunt ad vos in vestimentis ovium: intrinsecus autem sunt lupi rapaces (Matth. VII, 15).

(Homil. 17, in Evang., n. 4.) Multi cum regiminis curam suscipiunt, ad lacerandos subditos inardescunt, terrorem potestatis exhibent; et quibus pro-desse debuerant, nocent : et quia charitatis viscera non habent, domini videri appetunt, patres se esse minime recognoscunt, humilitatis locum in elationem B dominationis immutant; et si quando extrinsecus blandiuntur, intrinsecus sæviunt : de quibus Veritas dicit: Veniunt ad vos in vestimentis ovium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces. Qui vero locum regiminis suscipit, mala inferre non debet, sed tolerare : ut ex ipsa sua mansuetudine iram sævientium mitiget, et peccatorum vulnera in aliis ipse afflictionibus vulneratus sanet. Quem et si quando zelus rectitudinis exigit, ut erga subjectos sæviat, furor ipse de amore fit, non de crudelitate, quatenus et jura disciplina foris exhibeat, et intus paterna charitate diligat quos foris quasi insequendo castigat.

CAP. XXXI. — A fructibus corum cognoscetis cos (Matth. vii., 20).

(In exposit. B. Job, lib. xxx1, num. 15.) Cum unum eumdemque bonorum et malorum habitum cernimus, cum ipsam in electis et reprobis speciem professionis videnus, unde nostræ intelligentiæ suppetat ut electos a reprobis, veros a falsis comprehendendo discernat? Quod tamen citius agnoscimus si internerata in memoria præceptoris nostri verba peusamus, qui ait: Ex fructibus eorum cognoscetis eos. Neque enim sunt pensanda quæ ostendunt in imagine, sed quæ servant in actione.

CAP. XXXII. — Non omnis, qui dicit mihi, Domine, Domine, intrabit in regnum cœlorum (Matth. vii, 21).

(In exposit. B. Job, lib. xxxi, num. 12.) Antiquus hostis post Mediatoris et nostri Redemptoris adventum, multos qui baptismatis sacramento sunt signati. et sub Christianitatis nomine positi, quia recte vivere negligunt, post cognitionem Redemptoris suscipit. post lavacri undam polluit, post sacramenta cœlestia ad inserni prosundum rapit. Fidem enim tenent, sed vitam fidei non tenent, quia aut aperte illicita saciunt, aut ex perverso corde quæ agunt prava sunt, etiamsi sancta videantur. Quia enim nonnulli confi-Domine, intrabit in regnum coelorum (Luc. LXIV 6). Hinc rursumpait : Quid autem vocatis me, Domine, Domine, et non facitis quæ dico? Hinc Paulus ait : Confitentur se nosse Deum, factis autem negant (Til. 1, 16). Hinc Joannes dicit: Qui dicit se nosse Deum, et mandata ejus non custodit, mendax est (I Joan. 2. 4). Hinc est quod de ipsa prima sua Dominus plebe conqueritur, dicens: Populus hic labiis me honoral, cor autem eorum longe est a me (Marc. vii, 6). Hinc Psalmista ait : Dilexerunt enn in ore sno, et lingua sua mentiti sunt ei (Psal. 1 xxvii, 36). Antiquus itaque adversarius toto nunc adnisu in illorum mortem se erigit quos contra se regnaturos tabescit; et quisque Christianus ejus servituti toties se subjicit, quoties ad iniquitatem decurrit et defluit. Si igitur ambulandi cautela negligitur, incassum credendo rectum iter tenetur, quoniam via quidem fidei ad cce-

carnem afficient, sed abstinentiæ fructum interies A lestem patriam proficit, sed offendentes et recte vinon requirunt? Grucem ergo Domini in angaria Sivere negligentes minime perducit.

CAP. XXXIII. — Fiat voluntes the sicut in coele et in terra (Matth. vi, 10).

(In exposit. B. Job, lib. xxvii, num. 65.) Aliquando per cœlos hi qui in cœlestibus sunt conditi angelici spiritus possunt designari. Unde et in Oratione nostra dicere voce Veritatis instruimur: Fiat voluntas tua sicut in cælo et in terra. Ut nimiram voluntas Dei sicut a superiore creatura agitur, ita ia omnibus etiam ab humana infirmitate servetur.

CAP. XXXIV. - Item unde supra.

(In exposit. B. Job, lib. xv, num. 37.) Possunt etiam in hac oratione per cœlum justi et per terram peccatores accipi, ut videlicet voluntas nostri Conditoris, sicut in omnibus justis perficitur, ita et in omnibus quoque peccatoribus impleatur.

CAP. XXXV. — Panem nostrum quotidiamum da nobis hodie (Matth. v1, 11).

(In exposit. B. Job, lib. xxiv, num. 13.) Ecce panem nostrum dicimus, et tamen ut detur oramus. Noster quippe fit cum accipitur; qui tamen Dei est, quia ab illo datur. Et Dei est ergo ex munere, et noster fit veraciter per acceptionem.

CAP. XXXVI. Demitte nobis debita nostra sicut et nos dimittimus debitoribus nostris (Hatth. vi., 12).

(Homil. 27, in Evang., n. 9.) Inimicus noster in nos deliquit graviter, damna intulit, juvantes lesit, amantes persecutus est. Retinenda bacc essent, si remittenda nobis delicta non essent. Advocatus enim noster precem nobis in causa nostra composuit, et ipse ejusdem causæ judex est, qui advocatus. Przci vero quam composuit conditionem inservit, dicens : Dimitle nobis debita nostra, sicut et nos dimittimus debitoribus nostris. Quia ergo ipse julex venit qui advocatus exstitit , ipse precem exaudit qui fecit. Aut igitur non facientes dicimus : Dinitte nobis debita nostra, sicut et nos dimittimus debitoribus nostris : et nosmetipsos hoc dicendo amplius ligamus, aut fortasse hanc conditionem in oratione intermittinus, et advocatus noster precem quam composuit non recognoscit, atque apud se protinus dicit: Scio quid nionui, non est ipsa oratio quam feci. Quid ergo nobis agendum est, nisi ut veræ charitatis affectum impendamus fratribus, nulla in corde malitia remaneat? Momentote quod monemur: Dimittite, et dimittetur vobis (Luc. vi, 37). Ecce et debetur nobis, et debemus. Dimittamus ergo quod debetur nobis, ut dimittatur quod debetur a nobis.

CAP. XXXVII. — Ne nos inducas in tentationem (Matth. vi, 13).

etiamsi sancta videantur. Quia enim nonnulli confitendo fideles sunt, non vivendo linc est quod voce
Veritatis dicitur: Non omnis qui dicit mihi, Domine,
Domine, intrabit in regnum caelorum (Luc. Lxiv 6).
Hinc rursumpait: Quid autem vocatis me, Domine, Domine, et non facitis qua dico? Hinc Paulus ait: Confitentur se nosse Deum, factis autem negant (Tit. 1,
16). Hinc Joannes dicit: Qui dicit se nosse Deum,
et mandata ejus non custodit, mendax est (I Joan.

2. 4). Hinc est quod de ines prima sus Domines

(In exposit. B. Job, lib. xiii, 6.) Deus in tentationem inducere nos dicitur, cum nos ab adversario indicentes: Ne nos inducas in tentationem. Neque enim
in tentationem Dominus inducit, qui semper a tentationem subditos misericorditer protegit. Sed tamen in
tentationem quasi ejus inducere est a tentationis mos
illecebra non munire. Et tunc nos in tontationis laqueum non inducit cum tentari ultra quam nos possumus non permittit.

CAP. XXXVIII.— Si enim remiseritis hominibus peccets eorum, dimittet et vobis Pater vester cælestis delicta vestra. Si autem non remiseritis hominibus, nec Pater vester remittet peccata vestra (Matth. VI, 15).

(In exposit. B. Job, lib. x, num. 30.) Gravi mens nostra orationis suæ tempore confusione deprimitur, si hanc aut sua adhuc operatio inquinat, aut alienæ malitiæ servatus in corde dolor accusat. Quid autem hac doloris macula reperiri deterius potest, quæ in

cat? \ii.m quippe animæ quælibet cuipa poliuit, servatus vero contra proximum dolor occidit. Menti namque ut gladius figitur, et mucrone illius ipsa viscerum occulta perforantur. Qui scilicet a transfixo corde si prius non educitur, nihil in orationis precibus divinæ opis obtinetar, quia vulneratis membris imponi salutis medicamina nequeunt, nisi ferrum a vulnere ante subtrahatur. Hinc est enim quod per semetipsam Veritas dicit: Nisi remiseritis hominibus peccata eorum, nec Pater vester qui in cælis est, remittet vobis peccata vestra (Ibid.). Hinc admonet, dicons: Cum stabitis ad orandum, dimittite si quid habetis adversus aliquem, ut et Pater vester, qui in cœlis est, dimittat vobis peccata vestra (Marc. x1, 25). Hinc rursum ait: Date, et dabitur vobis: dimittite, et dimittetur vobis (Luc. vi, 38). Hinc constitutioni postulationis conditionem posuit pietatis, dicens: Dimitte nobis debita nostra, sicul et nos dimittimus debitoribus nostris. Ut profecto bonum quod a Deo compuncti petimus, hoc primum cum proximo conversi faciamus. Tunc ergo vere sine macula et confusione faciem ad Deum in oratione levamus, cum nec nos prohibita mala committimus, nec ca quæ in nos commissa sunt, ex proprio zelo retinemus.

CAP. XXXIX. — Quærite primum regnum Del, et hæc omnia adjicientur vobis (Hath. v1, 53).

(In exposit, B. Job, lib. xv, num. 53.) Cum Deus In oratione non quæritur, citius animus in oratione lassatur, quia cum illa quisque postulat quæ fortasse juxta occultum judicum Deus tribuere recusat, ipse quoque venit in fastidium qui non vult dare quod amatur; sed se magis Dominus quam ea quæ condidit vult amari, æterna potius quam terrena postulari, sicut scriptum est: Quærite primum regnum Dei, et hæc omnia udjicientur vobis. Qui enim non ait, dabuntur, sed adjicientur vobis, profecto indicat aliud esse quod principaliter datur, aliud quod superadditur. Quia enim nobis in intentione æternitas, in usu vero temporalitas esse debet, et illud datur, et hoc nimirum ex abundanti superadditur. Et tamen sæpe homines dum bona temporalia postulant, æterna vero præmia non requirunt, petunt quod adjicitur, et illud non desiderant ubi adjiciatur; nec lucrum suæ petitionis esse deputant, si hie sint temporaliter pauperes, et illic si beatitudine divites in æternum vivant.

Cap. XL. — Domine, Domine, nonne in nomine tuo prophetavimus, et in nomine tuo dæmonia ejecimus, et in nomine tuo virtutes multas secimus (Matth. vu, 22)?

(Homil. 17, in Ezech. num. ult.; in exposit. B. Job. lib. vni, num. 66.) Plerumque sanctos viros aspicimus mira agere, virtutes multas facere, leprosos mundare, dæmonia ejicere, ægritudines corporum fugare, proplictiæ spiritu ventura prædicere; sed bæc aliquando dantur et reprobis. Unum vero signum est electionis, soliditas charitatis, sicut scriptum est: In hoc scietur, quia mei discipuli estis, si dilectionem D habueritis adinvicem (Joan. XIII, 35). Hæc autem mi-racula cum electi faciunt, longe dissimiliter a reprobis fiunt. Quia quod electi ex charitate, hoc reprobi student per elationem agere; et per dona que a Domino perceperunt, non ejus gloriam, sed proprios favores querunt, talesque se esse credunt quales se prædicari foris audiunt. Unde fit plerumque ut ad supernum quoque judicem cum fiducia veniant, quia tales se apud æternum judicem credunt, quales ab hominibus foris habebantur. Sed cum in terrore districti examinis omnis anteactæ liducia sanctitatis ceciderit, et cum alieni oris testimonia sibi deesse cognoverint, ad sua se opera enumeranda convertent in judicio, dicentes: Domine, Domine, nonne in no-<mark>mine tuo propheta</mark>vimus, et in nomine tuo damonia ejecimus, et in nomine tuo rirtutes multas fecimus? Sed pro his operibus nequaquam præmium recipiunt retributionis, quia eis reprobatis in judicio protinus

conspectu judicis charitatem non inquinat, sed nocat? \it.m quippe animæ quælibet culpa polluit, servatus vero contra proximum dolor occidit. Menti namque ut gladius figitur, et musrone illius ipsa viscerum occulta perforantur. Qui scilicet a transfixo corde si prius non educitur, nihil in orationis precibus divinæ opis obtinetar, quia vulneratis membris imponi salutis nedicamina nequeunt, nisi ferrum a

CAP. XLI. — Nescio vos unde sitis: discedite a me, omnes operarii iniguitatis (Matth. 111).

(In exposit. B. Job, lib. xxix, num. 59; lib. xxiii, num. 7.) Omnes arrogantes qui vel signis, vel scientia, vel prophetia, vel aliquibus magnis operibus pollent, atque per hæc dona placere hominibus appetunt, et in virtutibus quas accipiunt laudes ab om-nibus quærunt, nunc intra sanctæ sinum Ecclesiæ Dominus tolerat et perfert, sed in futurum aperte ejicit, cum a secretis cœlestibus per extremum et publicum judicium repellet. Ipsi tamen reprobandi venienti judici dona sua ad ejusdem memoriam revocabunt, et quæ in eius secerint nomine reolicabunt, cum dicent: Domine, Domine, nonne in nomine tuo prophetavimus, et in nomine tuo dæmonia ejecimus, et in nomine tuo virtutes multas fecimus (Matth. vn)? Sed quomodo tales Dominus projiciens repellat ostendit, dicens eis quos reprobat : Nescio vos unde sitis : discedite a me, omnes operarii iniquitatis (Matth.vii). Scire Dei approbare est, nescire vero reprobare. Ac si aperte Dominus dicat : Égo arrogantes nescio, id est eorum vitam in sapientiæ meæ virtute non approbo, quia dum laudibus inflantur humanis, a vera inanescunt gloria æternæ retributionis.

CAP. XLII. - Item unde supra.

(In exposit. B. Job, lib. x1, num. 18.) Quia enim scire Dei aliquando dicitur cognoscere, aliquando approbare; et scit iniquum, quia cognoscendo judicat, neque enim iniquum quempiam judicaret, at nequaquam cognosceret; et tamen iniquum nescit, quoniam ejus facta non approbat. Et novit ergo quia deprehendit, et non novit quoniam hunc in sua sapientia specie non recognoscit; sicut de veraci quolibet viro dicitur quia falsitatem nesciat, non quia cum ab aliis falsum dicitur hoc reprehendere ignorat, sed eamdem ipsam fallaciam et scit in examine, et nescit in amore, ut videlicet hanc ipse non agat quam actam ab aliis damnat.

CAP. XLIII. — Domine, puer meus jacet paralyticus in domo, et male torquetur. Cui Jesus protinus respondit, dicens: Ego veniam, et curabo eum (Matth. viii, 6, 7).

(Homil. 28, in Evang., n. 2.) Solerter hic nobis est intuendum quod cum quidam regulus cujus lilius in-firmabatur Capharnaum, rogaret Dominum ut descenderet et sanaret eum, respondit ei, dicens : Vade, filius tuus vivit. Quid est ergo quod regulus rogat ut ad filium ejus veniat, et tamen ire corporaliter recusat; ad servum vero Centurionis non invitatur, et tamen se corporaliter ire pollicetur? Reguli filio per corporalem præsentiam nou dignatur adesse, Centurionis servo non dedignatur occurrere. Quid est hoc nisi quod superbia nostra retunditur? quia in hominibus non naturam qua ad imaginem Dei facti sunt, sed honores et divitias veneramur; cumque pensamus qua circa eos sunt, interiora profecto minime providemus. Dum ea consideramus quæ in corporalibus despecta sunt, negligimus pensare quod sunt. Redemptor vero noster, ut ostenderet quia que alta sunt hominum sanctis despicienda sunt, et que despecta sunt hominum Deo despecta non sunt, ad reguli filium ire noluit, ad servum vero Centurionis ire paratus fuit. Increpata est ergo nostra superbia que nescit pensare homines propter homines. Sola, ut diximus, que circumstant hominibus pensat, naturam non aspicit, honorem Dei in hominibus non agnoscit. Ecce non vult ire filius Dei ad filium reguli, et tamen ire paratus est ad salutem servi. Certe si nos

bufusplam perves request at ad com tre deberemus, & Cap. XLVII. - Veni separate haminete adversus maprotinus nobis superbia nostra in cogitatione facila responderet, dicens: Non eas, quia temetipsum de-generas, honor tuus despicitur, locus vilescit. Ecce de colo venit qui serve occurrere in terra non desnicit et tamen humitiari in terra contemnimus qui de terra sumus.

CAP. XLIV. — Cæci illuminati diffamaverunt Jesum

(Matth. 1x, 31). (Mixtiga ex Mural. jib. x1s, n. 36, et Dial. lib. 1, cap. 9.) Sanctorum virorum est bona quæ fecerint occulture, ne contingat eos lapsum elationis incur-rere. Hinc est quod Dominus Jesus duos juxta viam cæcos sedentes illuminans, præcepit dicens : Videte ne quis sciat. De quibus illico scriptum est: Illi autem abeuntes, diffanaverunt eum per totam terram illam. Sed quærendum nobis est quid sit boc quod ipse Dominus, cui hoc est velle quod posse, et taceri virtutes suas voluit, et tamen ab his qui illuminati sunt quasi invitus indicatur. Nunquidnam unigenitus Filius Patris, et sancto coæternus Spiritui, hac in re velle habuit quod implere non potuit, ut miraculum quod taceri voluit, minime potuerit abscondi? sed Redemptor noster per mortale corpus omne quod egit, nobis hoc in exemplo actionis prebuit ut, pro no trarum virium modulo, ejus vestigia sequentes inoffenso pede operis, præsentis vitæ carpamus vian. Miraculum namque faciens, et taceri jussit, et tamen taceri non potuit ; ut videlicet electi ejus, exempla doctrinæ illius sequentes, in magnis quæ faciunt latere quidem in voluntate habeant, sed ut prosint allis prodantur inviti; quatenus et magnæ humilitatis sit quod sua opera taceri appetunt, et magnæ utilitatis sit qued corum opera taceri non pessunt. Non ergo Dominue voluit tieri quidquam, et minine pomit; soi quid velle membra ejus debeant, anidve de eis etiam nolentibus fiat, doctrinæ magisterio exemplum dedit, Illius igitur exemplum sequentes, et facta quidem sua occultando, seipsos custodiant; sed dum produntur inviti, hona ad proximos suos exempla C transmittant. Occultantur ergo studio, necessitate publicentur, et sorum occultatio sit custodia propria, sorumque publicatio sit utilitas aliena.

CAP. XLV .- Estate prudentes sicut serpentes (Matth.

(Mixtim to exposit. B. Job, lib. 1, n. 2, et hom. 30, super Evang., n. 5, ac Regul. pastor. part. m, c. 41.) Elaborare debent simplices ut simplicitatis bono prudentiam adjungant, quatenus sic securitatem de simplicitate possideant, ut circumspectionem prudentiæ non amittant. Hinc per semetipsam discipulos suos Veritas admonet, dicens : Estote prudentes sicut serpentes, et simplices sicut columbæ. Qua in re notandum est quod discipulos suos, nec de columba sine serpente, nec de serpente sine columba voluit Dominus admonere, sed utraque necessario conjunxit in admonitione, quia videlicet in electorum cordibus simplicitatem columbæ debet astutia serpentis acuere et accendere, et serpentis astutiam columbæ simplicitas temperare; quatenus nec seducti per prudentiam calleant, nec ab intellectus studio cum simplicitate torpescant. Hinc Paulus ait: Nolite pueri effici sensibus (I Cor. xxv, 20). Ecce prudentiam serpentis audivimus, nunc de simplicitate columbæ moneamur: sed malitia parvuli estote (Ibid.),

CAP. XLVI. - Quod dico vobis in tenebris, dicite in

Jumine (Matth. x, 27). (In exposit B. Job, lib. x1, num. 26, et hom. 6, in Ezeck., n. 1.) Cum aliqua mystica de occultis prophetarum verbia a credentibus agnoscuntur, quid aliud quam profunda de temebris revelantur? Unde ipsa quoque Veritas discipulis in parabolis loquens, art. Aund dica unhis in temebris dicita in tempire. ait : Quod dico vobis in tenebria, dicite in lumine; id est, aperte exponite que in allegoriarum obsentitatibus audistis. Cum enim mysticos allegoriarum nodos per explanationem solvinaus, in lumine digimus quod in tenabris andivimus.

trem suum, et fliem adversus metrem suum, et nurum adversus secrum suam : et inimici haminia domestici ejus (Matth. xx, 36).

(In exposit. B. Job, lib. m., num. 43.) Antiques adversarius non solum per semetipsum, and per cos cliam qui nobis adhærent, statum satagit mestrar mentis inclinare. Cum enim cor nestrum sua persuasione non subruit, ad hoc nimirum per linguas adhærentium rep.t. Hinc per prophetam dicitur : Unusquisque se a prezimo suo custodiat, et in omni fratre mo non habest fiduciam (Jer. 12, 4). Hine rurum scri-ptum est: A filis tuis cave, et a domesticis mis altende (Eccles. Exxii, 26). Callidus namque adversarius cum a honorum cordibus repelti se conspicit, cos qui ab illis valde diliguntur exquirit, et per corum verba blandiens loquitur qui plus caeleris emantur; ut dum vis amoris cor perforat, facile persuasionis ejus gladius ad intuma rectitadinis mu-

nimian irrumpat. Cao. XLVIII. — Qui recipit prophetam in nomine prophets, mercedem prophets accipiet (Matth. 1.

(flomil, 20, in Evang., num. 12.) Quanta sit virtus in continentia et susceptione indigentium ostendit Redemptor noster, cum ait: Qui recipit prophelam in nomine prophelæ, mercedem prophetæ accipiet. Et qui recipit justum in nomine justi, mercedem pusi accipies. In quibus verbis netandum est quia son ait: Mercedem de propheta, vel mercedem de juste, ed mercedem prophetæ, et mercedem justi accip Aliud est enim merces de propheta, aliud morces prophete, et aliud merces de justo, aliud merces justi. Quid enim est dicere, mercedem propheta ac-cipiet, uisi quia is qui prophetam sua largitate sustentat, quamvis ipee prophetiam non habeat, apad omnipotentem tamen Dominum prophetim pramia habebit? Iste enim prophetiz spiritu pienus est, sed tamen corporco indiget alimento; et si corpus non reficitur, certum est qued vox ipsa subtraliatur. Qui igitur alimentum prophetse propter hoc quod propheta est tribuit, prophetize illies vices ad toquendum dedit. Cum prophetis ergo mercedem prophetis accipiet qui etsi spiritu prophetis plenas non fuit, hoc tamen ante ocules boi exhibut, quod adjuvit. Ille fortasse justus est, et quanto in hoc mundo nihil possidet, tanto loquendi pro justitia fiduciam majorem habet; hunc dum ille sustentat qui in hoc mundo aliquid possidet, et fortasse pro justitia adhuc loqui libere non præsumit, justitiæ illius libertatem sibi participem facit, ut cum eo pariter justitize pramia recipiat quem sustinendo adjuvit, quatenus cambem justitiam libere loqui potuisses.

Cap. XLIX. — Quid existis in desertum videra? crus-

dinem vento agitatam (Matth, xx, 7)?
(Mixtim ex hib. xxxxx, exposit. in Job, n. 7, et hom. 9, in Exech., n. 16.) Hoe in leads beati Joannis Baptiste turbis Judzorum a Domino dicitur, cum mentis mobilitas, qua monnunquam in sacre cioquio per arendinem designari solet, in co esse denegatur: post interrogationem enim Domini enbintelligitur, non. Quod quia negando dixerit, non affirmando, subjencta verba testantur, cum ait: Sed quid existis in desertum videre, hominem moltibus vestimm. Ecce qui mollibus vestiuntur, in domibus regum sunt. Arusdo autem vente agitata modo flatibus crigitur, mode flatibus inclinatur. Omnis autom infirmus animes qui vel derogations dejicitor, vel laudibus exeltatur, armado vento agitata est. Quod Joannes non erat, quia in-flexibilem mentis verticem inter laudes hominum et deregationes tenebat, et ejus mentem cancto fipiritu aolidam per diversas partes aullus linguarum-flatus in-

- Quid exittis in descriun viders? prophe-CAP. L. sam utique dico vobie, et ptusquam prophet (Matth. xs, 3).

clinabet

(Hamil. S, in Eveng., s. 5.) doesness requisitus, respondit, dispus : Non sun prophets (Jean. 8, 21)

Ouia enim planquam prophetam se noverat, esse A riam non quærunt, sed hanc, cum se obtulerit. etiam prophetam se negabat. Qui ideireo plusquam propheta dicitur, quia prophetæ officium est ventura præmuntiare, non etiam ostendere. Joannes vero plusquam prepheta est, quia quem verbo dixit digito ostendit.

CAP. 14. - A diebus Joannis Baptistæ regnum cælorum vim patitur (Matth. x1, 12).

(Homil. 20, in Evang, n. 14.) Turbas que venie-bant ad summ baptismum Joannes admonebat, dicens. Facite fructus dignos pomitentie. Et rursus: Qui habet dues tunicas, det non habenti (Matth. m., 8). Undo jam palenter datur intelligi quid est quod Veritas dicit : A diebas autem Joannis Baptiste usque nunc reguum colorum vim patitur, et violents diripiunt illud (Luc. 14, 8). Que supernæ verba sententiæ sobis sunt magnopere perscrutanda. Nam quærendum est quemedo vim perpeti regnum coelorum possit. Quis est si pati vim regnum coslorum petest, et violenti per rapiunt illud, cur eamdem vim a diebus Joannis B Baptiste, et non etiam ante pertulerit? In lege vero scriptum est: Si que hac vel illa fecerit, morte moriatur. Cunctis ergo legentibus liquet quia peccatores quosque pœna suæ severitatis perculit, non au-tem pœnitentia ad vitam reduxit. Cum vero Joannes Baptista Redemptoris gratiam pracurrens pecnitentiam prædicat, ut peccator, qui ex culpa mortuus est, per conversionem vivat, profecto a diebus Joannis Baptiste regnum celorum vim patitur. Quid est autem regnum celorum, sici locus justorum? Solis enim justis celestis patrie premia debentar, ut humiles, casti, mites et misericordes ad gandia superna perveniant. Cum vero quis vel superbia temidas, vel carnis facinore pollutus, vel iracundia accensus, vel crudelitate impius, post culpas ad prenitentiam redit, et vitam mternam percipit, quasi in locum peccator intrat alienum. A diebus ergo Joannis Baptistæ regnum cœlorum vim patitur, et violenti ra-piumt illud, quia qui pœnitentiam peccatoribus indi- C xit, quid aliud quam coelorum regno fieri violentiam docuit? Recogitemus ergo, fratres chariesimi, mala que fecimus, et nosmetipeos assiduis lamentis atteramus; hæreditatem justorum, quam non tenuimus per vitam, rapiamus per positientiam. Vult a nobis omnipotens Deus talem violentiam perpeti; nan regnum ceolorum rapi vult aostris fletibus, quad nostris meritis non debetur.

CAP. LH. - Non quod intrat in os coinquinat hominem (Matth. xv, 11).

(Lib. x1, Epist. 64, ad August., in Resp. 10.) Sicut in Veteri Testamento exteriora opera observantur, ita in Novo Testamento non tam quod exterius agitur, quam id quod interius cogitatur, sollicita intentione attenditur, ut subtiti sententia puniatur. Nam cum multa lex velut immunda manducare prohibeat, in Evangelio tamen Dominus dicit : Non quod intrat in es, coinquinat kominem, sed que exeunt de corde, illa sunt que coinquinant kominem; et paulo post D subjecti exponens: Ex cords execut cogitationss ma-læ. Ubi mbertim indicatum est, quoniam illud ab omnipotente Beo pollutum con ostendilur in opera quod ex pollutue constationis generatur redice. Unde Paulus quoque apostelus dicit: Omnia munda mundis, coinquinatis autent et infidelibus nibil esse mundum (Tit. 1, 15): et mos ejusdem causam coinquinationis annuntians subjungit : Coinquinata sunt enim corum mens et conscientia. Non est ergo cibus immundus ei, cui mens immunda non suerit.

CAP. LIII. — Si quis vult post me venire, ubnegel semelipsum (Maith. xvi, 24).

(Mixtim ex lib. xxxIII, in Job, n. 13, et hom. x, in Exech., aum.7.) Sunt nonnuili qui vias Veritatis appotentes, et æterna cupientes, valde se a munde alicanes reddunt, dum non selum alicina non appetint, sed ation sus derelinquent; et non solum in so glo-

contemnunt : et tanto omnipotentis Dei amore replentur, ut, mutata mente, sibimet extranei esse videantur, implentes hoc quod Veritatis voce dicitur Si quis vult post me renire, abneget semetipsum. Semetipsum enim abnegat qui, calcato typho superbias, ante Dei oculos se alienum esse demonstrat. Seipsum abnegat qui mutatur ad meliora, qui incipit esse quod non erat, et desinit esse quod erat.

CAP. LIV. - Videte ne contemnatis unum ex his pusillis: dico enim vobis, quia angeli eorum in cælis semper rident saciem Patris mei, qui in cœlis est (Matth. xviii, 10).

(In exposit. B. Job, lib. 11, num. 5; lib. 1v Dial. cap. 53, in fin.) Cum de angelis per Paulum dicitur: Nonne omnes sunt administratorii spiritus in ministe-rium missi, propter ess qui harreditatem capiunt es-tutis? Quonodo videre semper faciem Patris possunt, si ad ministerium exterius pro nostra salute mittum tur? Quod tamen citius solvimus, si quante subtili-tatis sit angelica natura pensamus. Neque enim sic a divina visione foras exeunt, ut internæ contemplationis gaudiis priventur; quia si Conditoris aspec-tum exeuntes amitterent, nec jacentes erigere, nec ignorantibus vera nuntiare possent, fontemque lucis quem egredientes ipsi perderent, excis nullatenus propinarent. In hoc est itaque nunc natura angelica a naturæ nostræ conditione distincta, quia nos et loco circumscribimur, et cæcitatis ignorantia coarctamur; Angelorum vero spiritus loco quidem circumscripti sunt, sed tamen corum scientiz longe super nos incomparabiliter dilatantur. Interius quippe exteriusque sciendo diffusi sunt, quia ipsum fontem scientiæ contemplantur. Quid enim de his quæ scienda sunt nesciunt, qui scientem omnia sciunt? Eorum itaque scientia comparatione postræ valde dilateta est, sed tamen diving comparatione enjentice angusest, soit tamen uvinge comparatione mes-ta; sicut et ipsi illorum spiritus comparatione mes-trorum quidem corporum sunt spiritus, sed compa-ratione summi et incircumscripti spiritus compus sunt. Et faciem erge Patris semper vident, et tamen ad nos veniumi, quoniam ad nos epiritmeli prezen-tia foras exemut, et tamen ibi se unde recessarent per internam contemplationem servent.

Cap. LV. — Si in Tyro et Sidono facto (platent mir-tules, que in te facto sunt, etc. (Math. x1, 31). unes, que m se jecte sunt, exc. (mans. 11, 21). (In exposit. B. Job, lib. xxxv, num. 7.) Si in Tyro et Sidone facte fainent pirtutes, que in te facte sunt, elim in cinere, et cilicio pemitentism egissent. In cilicio quippe asparitas et punctio peccatorum, in cinere vero pulvis ostenditur mortuorum. Et idcirco utrumque hoc adhiberi solet ad penitentiam, ut in punctione cilicii cognoscamus quid per culpam fecimus, et in favilla cineria perpendamus quid per judicium facti sumus. Considerentur ergo in cilicio pungentia vitia, consideretur in cinere per mortis sententiam subsequens pona justa vitiorum. Quia enim post peccatum carnis contumeliæ surrexerunt, videat homo in asperitate cili-cii superbicado quid fecit, videat in cinere usque-quo peccando pervenit. Petest quoque cilicio ipso per recordationem et prenitentiam dolorum punctio designari, quia quasi quodam e lecio peccalorum pungitur, dum in mente sua asperis redargutionum stimu'is confricatur. la cinere quoque ponitentiam agit, quia ex primo peccato quid per justum judicium factus sit solerter attendit.

CAP. LVI. — Conficer tibi, Pater, Domine codi et terræ, quia, etc. (Matth, x1, 25).
(In exposit. B. Job, lib. xxvu, n. 4; 1. xxv, nome.

32.) Dominus per infirmitatem carnis nostre obtuti-bus apparens, dum alios reprobat, alios vocat, mira judicia exhibuit, quæ a nobis et cogitari possint, et comprehendi non possint. Alt namque: In judicium ego in hunc mundum veni, al qui non vident, vident z et qui vident, esci fiant (Jean, 12, 50). Unde cum de hujus sei causa loqueretur, ait: Lonfacor tibi, Petny Domine codi et terra, quia abscondisti hac a sapientibus et prudentibus, et revelasti ea parvulis. Ita Pater. Atque mox tanquam rationem quamdam absconsionis et revelationis adjungens, ait : Quia sic fuit placitum ante te. Quibus nimirum verbis exempla humilitatis accipimus, ne temere discutere superna consilia de aliorum vocatione, aliorum vero repusione præsumamus. Cum enim intulisset utrumque, non mox rationem reddidit, sed sic Deo placitum dixit : hoc videlicet ostendens, quia injustum esse to prudentes videlicet superbientes vocavit, quia nimirum superbientibus et prudentibus; sapientes et prudentes videlicet superbientes vocavit, quia nimirum superbientibus veritatis cognitio denegatur. Qui enim non subjunxit : Revelasti ea stultis, sed parvulis, tumorem se damnasse innotuit, non acumenta qui vite suadeat Conditor.

CAP. LVII. — Venite ad me, omnes qui laboratis et onerati estis (Matth. x1, 28).

r (In exposit. B. Job, lib. xxi, num. 9.) Ad se venire B nos Dominus præcepit, nimirum non gressibus corporis, sed profectibus cordis; ipse namque ait: Veniet hora quando neque in monte hoc, neque in Jerosolymis adorabitis Patrem. Et paulo post: Veri adoratores adorabunt Patrem in spiritu et veritate. Nam et Pater tales quærit, qui adorent eum (Joan. 14, 21). In corde ergo gressus esse insinuat quando et ut veniamus vocât, et tamen motu corporis nequaquam nos ad alia transire denuntiat. In Scriptura sacra nonnunquam appellatione gressuum, vel motus mentium, vel profectus accipimus meritorum; quibus profecto gressibus ad seinetipsam nos Veritas vocat, dicens: Venite ad me, omnes qui laboratis.

CAP. LVIII. — Tollite jugum meum super vos (Matth. x1, 16).

(In exposit. B. Job, lib. IV, num. 66; lib. xxx, num. 50; lib. xx, num. 39.) Magna est servitus sæcularium negotiorum, quibus mens vehementer atte-ritur, quamvis in eis sponte desudet. Quasi enim C quodam jugo servitutis premunt prospera, dum appetuntur; premunt adversa, dum formidantur: hoc videlicet jugum grave servitutis vidit Dominus sæcularium cervicibus impressum, cum diceret : Venite ad me, omnes qui laboratis et onerati estis, et ego vos re-ficiam. Tollite jugum meum super vos. Nihil grave mentis nostræ cervicibus imponit, qui vitari desiderium omne quod perturbat præcipit. Nihil grave sub-jectis jubet qui declinare laboriosa hujus mundi itinera admonet: Jugum meum suave, et onus meum leve est. Asperum quippe jugum, et duræ, sicut diximus, servitutis pondus est subesse temporalibus, ambire terrena, retinere labentia, velle stare in non stantibus, appetere quidem transcuntia, sed cum transcuntibus nolle transire. Deum enim contra votum cuncta fugiunt quæ prius mentem ex desiderio adeptionis afflixerant, post, ex pavore amissionis, premunt. Hoc etiam jugum servitutis a discipulorum cervice solvebat Dominus, cum diceret : Attendite D vobis, ne forte graventur corda vestra in crapula et ebrietate (Luc. xx1, 31): illico subjungens: et curis hujus vitæ. Amant enim homines pro hujus mundi gloria etiam laborum tribulationes, cunctisque pro ea sudoribus libenter serviunt, et gravium jugo devotissime colla submittunt; cujus servitutis conditione et jugo carere est jam in mundo nihil concupiscere. At si quis semel a dominatione desideriorum temporalium colla mentis excusserit, quadam jam etiam in hac vita libertate perfruitur; dum nullo desiderio felicitatis afficitur, nullo adversitatis terrore coarctatur.

CAP. LIX. — Discite a me, quia mitis sum et humilis corde (Matth. x1, 29).

(In exposit. B. Job, lib. xxxıv, num. 53, 54, 56.) Contra superbiæ pestem audiamus cuncti, quod discipulos Veritas admonet, dicens: Discite a me, quia mitis sum et humilis corde. Ad hoc namque unigeni-

hoc invisibilis, non solum visibilis, sed etiam despectus apparuit : ad hoc contumeliarum ludibria, irrisionum probra, passionum tormenta toleravit, ut superbum non esse hominem doceret humilis Deus. Quanta igitur humilitatis est virtus, propter quam solam veraciter edocendam, is qui sine æstimatione est magnus usque ad passionem factus est parvus? Quia enim originem perditioni nostrae praebuit su-perbia diaboli, instrumentum redemptionis nostrae inventa est humilitas Dei. Hostis quippe noster inter omnia conditus, videri super omnia voluit clatus: Redemptor vero noster magnus manens super omnia, fleri inter omnia dignatus est parvus. Sed melius et elationis causam detegimus, et fundamenta humilitatis aperimus, si brevi commemoratione perstringimus quid mortis auctor, quid vitæ suadeat Conditor. Ille nibil aliud mentes sibi subditas docet quam celsitudinis culmen appetere, cuncta æqualia mentis tu-more transcendere, societatem hominum alta elatione transire, ac sese contra potentiam Conditoris erigere, sicut de eis per Psalmistam dicitur : Transierunt in dispositionem cordis, cogitaverunt et locuti sunt nequitias, iniquitatem in excelsum focuti sunt (Psal. LXXII, 7). Iste autem ad sputa, ad palmas, ad cola-phos, ad spineam coronam, ad crucem, ad lanceam et mortem veniens, membra sua admonet, dicens : Si quis mihi ministrat, me sequatur (Joan. x11, 26). Quia igitur Redemptor noster corda regit humilium. et mortis auctor rex est superborum, aperte cognoscimus quod superbia evidentissimum est signum reproborum, at contra humilitas electorum. Cum ergo quam quisque habeat cognoscitur, sub quo rege militet invenitur. Unusquisque enim quasi quemdam titulum portat operis, quo facile ostendat sub cujus serviat potestate rectoris. Unde et per Evangelium dicitur : A fructibus corum cognoscetis cos (Matth. vu. 16). Qui ergo sub rege superbiæ militant, licet aliquando speciem humilitatis assumant, semetipsos tamen in omnibus celare nequaquam possunt, quoniam eorum superbia diu latere non sustinens, cum ex alia tegitur, ex alia actione nudatur. Qui vero sub rege humilitatis militant, pavidi semper et ex omni latere circu:nspecti, adversum elationis jacula pugnant, et quasi contravenientes ictus solum magis in suo corpore oculum custodiunt, dum in semetinsis principaliterhumilitatem tuentur. Cum ergo Dominus omnibus quos vocat, dicit: Discite a me, quia mitis sum, et humilis corde, nihil est aliud se mitem in ma-gisterio humilemque dicere, nisi relictis exercendæ difficultatibus elationis, plana quædam bene vivendi itinera demonstrare.

CAP. LX. — Maius homo de malo thesauro profest mala (Matth. xu, 34),

(In exposit. B. Job, lib. 1, num. 23.) Plerumque doctor qui audet docere que negligit agere, cum desierit bona loqui que contempsit operari, docere subjectos incipit prava que agit; ut jueto Dei omnipotentis judicio jam nec in bono linguam habeat qui bonam vitam habere recusat, quatenus cum mens terrenarum amori rerum intenditur, de terrenis rebus semper loquatur. Unde Veritas in Evangelio dicit: Ex abundantia cordis os loquitur. Bonus home de bono thesauro profert bona, et malus homo de malo thesauro profert mala (Luc. v1, 45). Hinc etiam Joannes ait: Ipsi de mundo sunt, ideo de mundo loquantur (Joan. 1v, 5).

CAP. LXI. — De omni verbo otioso, quod locuti suerint homines, reddent rationem (Matth. x11, 36).

(Regul. pastor. part. III, c. 14.) Multiloquio vacantes, quia per multiplicia verba dilabuntur, plerumque diu otiosa cavere verba negligunt, ad noxia perveniunt, ut aliena prius loqui libeat, postmodum detractionibus eorum vitam, de quibus loquitur, mordeat, ad extremum vero usque ad apertas lingua contumelias erumpat. Hinc Salomon dicit: In multi-loquio peccatum non deerit (Prov. x, 19). Hinc Jaco-

bus dicit : Si quis putat se religiosum esse, non refre- A etiam sagence in mare missæ comparatur ex omui mans linguam suam, sed seducens cor suum, huius vana est religio (Ibid., 19). Hinc rursus ait : Sit omnis homo velox ad audiendum, tardus autem ad loquendum. Hinc iterum linguæ vim deliniens, adjungit : Inquietum malum, plena vencno mortifero (Ibid.). Hinc per senietipsam Veri'as admonet, dicens: Dico autem vo-Sis quoniam omne verbum oliosum, quod locuti suerint, reddent rationem de eo in die judicii. Oliosum quippe verbum est quod aut ratione justa necessitatis, aut intentione pia utilitatis caret. Si ergo ratio de otioso sermone exigitur, pensemus que pœna multiloquium maneat in quo etiam per innoxia verba peccatur.

CAP. LXII. — Colligite zizania, et ligate ea in fasci-culos ad comburendum (Matth. XIII, 30).

In exposit, B. Job, lib. 1x, num. 98; lib. rv Dial., cap. 35.) Sicut in domo Patris mansiones multæ sunt pro diversitate virtutis, sic damnatos diverso supplicio gehennæ ignibus subjicit disparilitas criminis. Quæ scilicet gehenna licet cunctis una sit, non tamen B Jam Petrus in mari ambulat; quia nimirum Christi cunctos una eademque qualitate succendit. Nam sicut uno sole omnes tangimur, nec tamen sub eo uno ordine omnes sestuamus; quia juxta qualitatem corporis sentitur etiam pondus caloris; sic damnatis una est gehenna quæ afficit, et tamen non una omnes quali-Sate comburit, quia quod hic agit dispar valetudo corporum, hoc illic exhibet dispar causa meritorum. Nisi enim tormentorum summam meritorum acta dirimerent, nequaquam judex veniens ad judicium se messoribus perhiberet esse dicturum : Colligite ziza-mia, et ligate in fasciculos ad comburendum. Messores quippe angeli zizania ad comburendum in fasciculos ligant, cum eos qui æterno igni tradendi sunt, pares paribus, in tormentis similibus sociant; ut superbi cum superbis, luxuriosi cum luxuriosis. avari cum avaris, fallaces cum fallacibus, invidi cum invidis, infideles cum infidelibus ardeant; et ut quos similis culpa inquinat, par etiam poena constringat. Cum ergo similes in culpa ad tormenta similia dueantur, quasi in locis pœnalibus eos angeli deputant, quasi caro etiam de spiritualibus possit, hoc ei largiri dignatus est, factus pro hominibus caro Deus; zizaniorum fasciculos ad comburendum ligant.

CAP. LXIII. - Mittet filius hominis angelos suos, et colligent de regno suo omnia scandala (Matth. xm, 41).

(Homil. 14, in Evang. n. 1, 3, 6.) Regnum Dei non semper in sacro eloquio venturum regnum dicitur, sed nonnunquam præsentis temporis Ecclesia vocatur. Neque enim in illo regno beatitudinis, in quo pax summa est, inveniri aut esse scandala poterunt, que colligantur, ubi profecto reprobi non admittunter.

CAP. LXIV. — Item unde supra.

dicatoribus dicitur : Cœli enarrant gloriam Dei (Psal. xvm, 1). Regnum ergo cœlorum est Ecclesia justorom, quia dum corum corda nil ambiunt in terra. per hoe quod suspirant ad superna, jam in eis Dominus quasi in cœlestibus reguat.

CAP. LXV. - Simile est regnum coelorum sagence misses in mare, et ex omni genere piscium congreganti (Matth. 1111, 47).

(In exposit. B. Job, lib. xxxm, num. 34.) Regnum ecolorum vocatur Ecclesia, cujus dum mores Dominus ad superna sublevat, jam bæc ipsa in Domino per coelestem conversationem regnat. Que recte

genere piscium congreganti, quia missa in hoc gentilitatis sæculum, nullum respuit, sed malos cum bonis, superbos cum humilibus, iracundos cum mitibus, et fatuos cum sapientibus capit.

CAP. LXVI. — Dominus ambulans supra mare. Navieula autem, in qua transfretabant, in medio mari jactabatur fluctibus: erat enim contrarius ventus (Matth. xIV, 24).

(In exposit. B. Job, lib. xvii, num. 45.) Beatus Job de Domino dicit: In fortitudine illius maria sunt congregata (Job. xxvi, 12). Quid aliud maris nomine, quain præsens sæculum designatur? In quo corda hominum terrena quærentium diversis cogitationum fluctibus intumescunt, qui elatione superhiæ incitati, dum alterna intentione se impetunt, quasi adversanti se unda collidunt. Sed jam in fortitudine Domini maria congregata sunt, quoniam incarnato Domino, discordantia sæcularium corda concorditer credunt prædicatoribus, illa quondam tumida humili auditu corda subtracta sunt; ut recle etiam in Evangelio hujus mundi mansuetudinem figuraverit, quod procellosa maris agua Domini pedibus presso tumore calcata est.

CAP. LXVII. — Quodanque ligaveris super terram, erit ligatum et in cœlis, etc. (Matth. xvi, 19).

(Dialog. lib. 11, cap. 23, sub fin.) Petrus apostolus in hac adhuc carne erat, qui audiebat : Quodcunque ligaveris super terram, erit ligatum et in cœlis: et quodcunque solveris super terram, erit solutum et in celis. Cujus nunc vicem ligandi et solvendi obtinent qui locum sancti regiminis fide et moribus tenent, et adhuc in hac carne corruptibili degentes solvere possunt animas in illo jam invisibili judicio constitutas. Sed ut tanta valeat homo de terra, cueli et terræ Conditor in terram venit e cœlo. Atque ut judicare caro etiam de spiritualibus possit, hoc ei quia inde surrexit ultra se infirmitas nostra, unde sub se infirmata est Dei firmitas.

CAP. LXVIII. — Absit a te, Domine, non erit tibi hoc (Matth. xv1, 22).

(In exposit. B. Job, lib. m, num. 38.) Sciendum est quia carnales in Ecclesia aliquando metu, aliquando vero audacia suadere bonis perversa contendunt. Cumque ipsi vel pusillanimitate vel elatione deficiunt, bæc justorum cordibus infundere, quasi ex dilectione moliuntur. Carnalem videlicet mentem Petrus ante Redemptoris mortem resurrectionemque retinebat : carnali mente Sarviæ filius duci suo David adjunctus inhæserat; sed tamen unus formidine, alter gnum coslorum dicitur, quia per prophetam Dominus dicit: Caelum mihi sedes est (Isa. Lxvi, 1). Et Salomon ait: Anima justi sedes sapientiæ (Sap. vii, 27). De tar: Redi post me, Sutana; et hic cum germano Paulus etiam dicit: Christum Dei virtutem et Dei sapientiam (I Cor. 1, 28): liquido debemus colligere, quod si Deus sapientia, anima vero justi sedes sapientiæ, dum cœlum dicitur sedes Dei, cœlum ergo est anima justi. Hinc per Psalmisiam de sanctis prædicatoribus dicitur: Cæli engrant dicatoribus dicatoribus dicitur: Cæli engrant dicatoribus dicitur: Cæli engrant dicatoribus dicatori

CAP. LXIX. — Reges terræ a quibus accipiunt tributum (Matth. xvII, 21)?

(Homil. vII, in Ezech., n. 4.) In nostro bono opera aliquando cavendum est scandalum, aliquando vero pro nihilo contemnendum. Quod in ipso nostro auctore didicimus, qui dum tributum Petro inquisito peteretur, prius paradigma proposuit, per quod se nihil debere respondit, dicens: Reges terræ, a quibus acciplunt tributum, vel censum; a filiis suis, an ab alienis? Illico respondit: Ergo liberi sunt filii. Sed postquam liberum se esse monstravit, ne fortasse

scandalum culquam faceret, subdidit: Ut autem non A tribus Israel; hi in extremo Judicio non judicantur, scandalizemus eos, vade ad mare: et mitte hamum, et eum piscem, qui prius ascenderit, tolle, et aperto ore ejus, invenies staterem: illum sumens, da eis pro me et te (Matth. xv, 11). Qui rursum cum diceret : Quia omne qued in es intra non evinguinat hominom, cunc accedentes discipuli dixerunt ei : Scie quia Pharisai, audito hoc verbo, scandalesati sunt? At ille respondens, ait: Omnis plantatio, quam non plantavit Pater meus calestis, eradicabitur: sinite ellos, ceci sunt, et duces cecerum. Ecee magiatra Veritas, ne in quorumdam cordibus soundalum gigneretur, quod non debuit tributum dedit. Et rursum, quia generari scandalum in quorumdam cordibus contra veritatem vidit, in sue eos scandalo remanere nermisit. Ex qua re pobis considerandum est quia, quantum sine peccato possumus, vitare proximorum scandalum debemus; si autem de veritate scandalum aumitur, utilius permittitur nassei sessidalum quam veritas relinquatur.

CAP. LXX. - Non comes capiunt verbum hoc (Matth. xix, 1).

(Regul. pastor. part. m. cap. 28.) Peccata carnis Ignorantes, tanto sollicitius debent præcipitem metuere ruinam, quanto altius stant, et audire quid per semetipsam Veritas de hac integritate dicat : Non omnes capiunt verbum hoc. Qued es innetuit simmum quo denegavit omnium, et dum prædicit quia diffi-elle capitur, audientibus innuit captum cam qua cautela teneatur.

CAP. LXXI. — Vos qui reliquistis omnia, et secuti estis me, in regeneratione cum sederit, etc.
(Math. xv1, 22).

(In exposit. B. Job, l. x, n. 52, et hom. 2, in Ezech., n. 18.) Omnes sancti qui mundum perfecte reliquerunt cum Domino venient ad judicium, et ejus eorpori uniti, ejus majestati conjuncti, et siand meti cum eo judices videbuntur, qui modo perfecta opera juxta evangelica præcepta secuti sunt. Hinc est C quod ipsis sanctis apostolis dicitur : Vos qui reliquiatis omnia, et secuti estis me, in regeneratione cum sederit lus hominis in ande majestatis sues , sedebitis super sedes duodecim, judicantes duodecim tribus Israel. Neque enim plusquam duodecim judices illa interni consessus curia non habebit; sed nimirum duodenario numero quantitas universitatis exprimitur, quia guisquis stimulo divini amoris excitatus, hic possesse reliquerit, illic proculdubio culman judiciarim potestatis obtinebit, ut simul tunc juden cum judice yeniat, qui nunc consideratione judicii sese spontapen paupertale castigat. Hinc estenim qued de senctes Ecclesiæ Sponso per Salomonem dicitur: Nobilis in portis vir cjus, quando sederit cum senctoribus terres (Prov. XXXI, 23). Hinc Isaias ait : Dominus ad judin cium veniel cum aenioribus populi sui (Jas. m., 14). Dinc cosdem seniores Veritas non jam famules, sed amicos denuntiat, dicens: Jam non dicam ves serves, sed amicos meos (Joan. xv., 15). In extremi ergo ju- p dicii die justus quisque, qui nunc despicitur, quanta potestate fulgeat demonstratur; aucc enim cum Dec judices veniunt qui nunc pro Deo injuste judicantur. Tunc corum lux tanto latine emicat, quanto nune eos manus persequentium durius engustas. Tune eos manus persequentium durius engustas. Tune reproborum oculis patescet quod culesti potestate subnixi sunt, qui terrena omnia sponte reliquerunt. Quot enim nunc pro veritatis amore sese Tibenter humiliant, tot tunc in judicio cum Christo judices quasi lampades coruscant. Omnes quidam qui nunc præcepta legis perfectione virtutum transcendent, qui nequaquam hoc solum quod cunctis divina lex præcepit implere contenti sunt, sed præstatiori desiderio plus exhibere appetunt quam præceptis generalibus audire potuerunt, quibus dominica voce dicitur: Vos qui reliquistis omnia, et accuti estis me; cum sederit filius hominis in sede majestatis sua, copebitis et vos super sedes duodecim, judicantes duodecim

tribus Israel; hi in extremo Judicio non judicantur, sed et regnant, quia cum auetore suo etiam judices veniunt. Relinquentes quippe omnia, plus prompta devotione exsecuti sunt, quam juberi generaliter audierunt. Speciali namque jussione psucis perfectioribus, et uon generaliter omnibus dicitar hoc quod a lolescens dives audivit: Vade, et nende que habes, et da pauperikus, et habebis thesaurum in ende, et veni, et sequere me (Matth. xix, 21). Si enim sub hoc præcepto cunctos jussio generalis adstringent, culpa profecto esset aliquid nos de hoc mundo possidere. Sed aliud est quod per Serioturam sagram cuipa protecto esset auquid nos de non mundo possidere. Sed aliud est quod per Scripturam sacram generaliter omnibus præcipitur, aliud quod specialiter perfectioribus imperatur. Hi ergo recte sub generali judicio non tenentur qui præcepta generalia vivendo vicerunt. Sicut enim non judicantur, et pe-Neunt, qui suadente periidia legem tenere contem-nunt, ita non judicantur, el regnant, qui suadente pictate ctiam ultra generalia divine legis pro-cepta proficiunt. Hine est quod Paulus, ctiam epecialia przecepta transcendens, plus opere exhi-buit quan institutione permissionis accepit. Cum enim accepisset ut Evangelium prædicens de Evangelio viveret, Evangelium quidem audientibus con-tuit, et tamen Evangelii sumptibus sustentari recusavit. Cur ergo iste judicetur ut regnet, qui minus amod servaret accepit, sed mains and viveret invenit?

CAP. LXXII. - Omnis qui relinquit domum, vel fratres, aut sorores, aut patrem, aut mairem, aut uxorem, aut filios, aut agras propter noman mann, centuplum accipiet, et vitam eternem possidebit (Matth. xvi . 20).

(thorni. 18, in Ezech., n. 16.) Neguaquam san-ctus quisque ideo terrena deserit ut hace possidere in hoc mundo multiplicius possit, quia quisquis terreno stadio terram relinquit, terram non relinquit, sed appetit; nec qui unam uxorem desecit, centum recepturus est. Sed quia denarius numerus per semetipsum multiplicatus in centenarium surgit, recte per contempium perfectio unagra designatur, per quam cuam vita seterne premitritur. Quinquis enim quan etiam via zerra promitrior. Quisquis enun pro Dei nomine temporalia et terrena contermit, nia perfectione mentis recipit et jam en non appetat que contemnit, et in sequenti accule ad mieran vitæ gloriam parseniat. Centies itaque recipies qued dedit qui, perfectionis spiritum accipiens, terrenis non indiget, etiamsi hac non habest. Illo coim pau-per est qui eget eo quod non tabet. Illo coim pau-per est qui eget eo quod non tabet. Illo coim pau-per est qui eget eo quod non tabet. Illo coim pauhabens habere non appetit dives est. Paupertas quippe in inopia mentis est, non in quantitate persessionis; nam ille cui in paupertate bene convenit non est pessper,

CAP. LXXIII. -- Cum vaniescut aperatores vince, qui circa undecimam horam venerant, acceperunt singulos denarios (Matth. 22, 40)

fin exposit. B. Job. lib, xxxv, num. 42.) Denarius numerus in Scriptura sacra perfectus est, quia les in decem præceptis concluditur, omnisque cuipa nea amphos quam per decem verba cobibetur. Et enarranie Veritate, operatores vineze depario remunerantur. In denario quippe tria junguntur al septem. Homo autem, qui ex anima constat et cerpore, in septem qualitatibus continetur. Nam tribus spiritueliter et quatuor corporaliter viget. In disectione etemim Bei tribus spiritualiter excitatur, eum ei per legem dicatur : Diliges Dominum Deum tuum ex tols mente tuq, et se tote enima tua, et ex tota virtute tue (Matth. xx11, 37). Corporaliter vero quatuor qualitatibus continetur, quia videlicet ex materia calida et frigida, humida et sicca componitur, Homo erro qui ex septem qualitatibus con-tat, donario romunerari dicitur, quia in illa perceptione superne patras septem nostra ad tria junguntur mterun, ut home contemplationem Trinitatis accipiat, et de remune

ratione operis quasi quodem denario consumma- A non mortur, et ignis corum non exetingular (and tus vivat. Vel certe, quod septem virtutes sont, quibus in hac vita laboratur, dumque eis in remuneratione contemplatio Trinitatis redditur, vita la-berantium donarie remuneratur. Sed perfectus quisque etiam in hac vita denarium accipit, dum eisden soptem virtutibus, spem, fidem, charitatemque con-jungit.

CAP. LXXIV. - Nonne ex denario convenisti mecum? (Matth. xx. 13.)

(In exposit. B. lob, lib. xxv, num. 34, et lib, xxxv. n. 43.) Nemo temere debet superna consilia et divina judicia discutere, sed consilium summæ et uncultæ virtutis satisfactio sit apertæ rationis, quia injustum esse non potest quod justo Domino placet. Unde et in vinea mercedem laborantibus reddens, cum quosdam operatios inæquales in opere æquaret in præmio, et plus in mercede guareret qui labori amplius insudasset, ait : Nonne ex denario convenisti mecum? Volo autem et huic novissimo dare, sicul et tihi: B gut non licet mihi quod volo facere? In cunctis igitur que exterius disponuatur, aperta causa est rationis, occultæ justitia voluntatis. Sciendum est autem qued sola est sancta Ecclesia in qua bonum opus peragitur, unde et mercedem denarit non acceperunt, pisi qui intra vineam laboraverunt.

CAP. LXXV. - Duo cæci sedentes secus viam, ut audierunt quia Jesus egrediens ab Jerico transiret. clamabant : Miserere nostri, fili David (Matth. xx, 29).

(In exposit. B. Job, lib. xix, num. 5.) Dominus soster Jesus Christus Deo Patri suo comternus, per humanitatem dicitur transitum habere, per divinitatem vero quasi stare. Inde enim non transit unde seternus est, inde vero transit unde propter nos apparuit temporalis; sic namque et in Evangelio scri-ptum est: Quia egradieus ah Lerico Daminus transibat. Duo autem cæci sedentes juxta viam clamaverunt dicentes: Domine, miserere nostri, fili David. Ad quo- C rum vocem sicut illic scriptum est: Stelit Jesus, et lumen reddidit. Quid est autem transcundo audire. stando lumen restituere, nisi quod per humanitatem suam nobis misertus est, qui per divinitatis poten-tiam a nobis mentis nostre tenebras exclusit? Quod coim propter nos natus et passus est, quod resurrexit et ascendit in cœlum, quasi transit Jesus, quia nimirum hæc actio temporalis est. Sed stans eos tetigit et illuminavit, quia non sicut illa dispensatio temporalis, ita Verbi eternitas transit que in se manens innovat omnia; stare enim Dei est incom-mutabili cogitatione mutabilia cuncta disponere. Qui ergo voces petentium transiens audivit, stans lumen reddidit, quia et si propter nos temporalia pertulit, inde tamen nobis lucem tribuit, unde habere mutabilitatis transitum nescit.

CAP. LXXVI. — Ligatis manibus et pedibus, mi eum in tenebras exteriores (Matth. xxII, 13).

Homil. 9, in Ezech., n. 34.) Quisquis adhuc præ- D aenti sœculo mente inhæret, et adhuc terrenis vo-luptatibus delectatur, amare non potest æterna gaudia quæ justis promittuntur. Cognoscat igitur in volumine sancti Evangelii damnationem reproborum, quæ in eo scripta cat, et ab animo per timorem expellat quod diligit, ut possit ex judicio cœlestem gloriam amare quam elegit vel audit. Ibi quippe sub unius damnati specie multitudo reproborum exprimitur, cum voce Veritatis dicitur: Ligatis manibus et pedibus, mittite eum in tenebras exteriores, ibi erit fleius et stridor deutium. Tunc enim reprobi in exteriores tenebras cadunt, quia nunc in interioribus sua se sponte dejecerunt, ut veritatis lumen nec credendo nec bene operando sequerentur. In quas tenebras, ligatis manibus et pedibus, mitti præcipiuntur, quia nunc, dum tempus operandi et currendi est, habere manus et pedes liberos in bona actione noluerunt. Ibi etiam de reprobis scriptum est: Vermis corum

LAVI, 24).

LAVI, 24).

LAVI, 24).

LAVI, And LAXVII. — Just distant, facile: que autem fuciunt, nolite facere (Matth. AXIII, 3).

(fin exposit. B. Job, lib. vi, num. 10.) Stultus aliquando donum rectæ intelligentiæ accipit, Scripturæ sacræ sententiis docetur, bona loquitur; sed tamen nullo modo hoc quad dicit operatur : warba Dei profert, nec tamen diligit, laudando exaggerat, vivendo rert, nec tamen drigit, saudando exaggerat, vivendo calcat. Is autem qui ad Deum per sancta desideria anhefat, discit quod audit, sett quod didicerit; sicut eues Veritas admonebat, cum per desideria sancta flagrantibus de Pharissels prescept, dicens: Que dicent factic; que autem factuat, notite facere.

CAP. LXXVIII. — Omnia opera qua faciunt, ut videantur ab hominibus (Matth. xxIII, 5),

(In exposit. R. Joh, lib. xv. num 4.) Seepe hungcuita dum sanctum se simulat, et iniquum se exhibere minime formidat, ab hominibus honometer, eigne sanctitatis glori: defertur ab his qui exteriora cer-nunt, sed interiora perspicere nequeunt. Undo itt ut gaudeat in prima sessione, hitarescat in primo recubitu, infletur in prima salutatione, elevetur in reverenti voce obsequentium, et superba cogitatione tumeat in famulatu subditorum, sicut voce quoque Veritatis de talibus dicitur; Omnia opera sua saciunt ut videantur ab hominibus: amant enim primos recubitus in cœnis, et primas cathedras in synagogis, et salutationes in fore, et vocari ab hominibus Rubbi. Sed hee corum gaudii ketitia pertransibit, et poena permanebit.

CAP. LXXIX. — Liquantes culicem, camelum glutientes (Matth. xxIII, 24)

(In exposit, B. Job, lib. 1, pum. M.) Camali namine Dominus hic designatur, a quo hoc Judeia adversantibus dicitur. Culex enim susurrando vulner camelus autem sponte se ad suscipienda enera justinat. Liquaverunt ergo luces culicese, quia seditiosum latronem dimitti petierant; camelum vere glatiosum. quia sum qui ad auscipienda nontre mantelitatis onera sponte descenderat exstinguere elamando qu nati sant.

CAP. LXXX. - Ve voble hypocrites (Matth. xxiii, 279.

(In exposit. B. Job, lib. xviii , num. 13; Regul. pastor. cap. 55.) Studium hypocritarum esse solet, ut et quod sunt supprimant, et hoc quod non sunt esse se hominibus innotescant. Refugiunt videri quod sunt, et ante oculos superinducta quadam innocentia honestate se vestiunt. Unde recte per Evangelium voce nostri Redemptoris increpantur, cum eis dicitur: Væ vobis hypocritæ, quia similes estis sepulcris deulbatis; quæ foris apparent hominibus speciosa, intus vero plena sunt ossibus mortuorum, et omni spurcitia. Ita et vos foris quidem apparetts hominibus justi, intus autem pleni estis rapina et iniquitate. Hypocritas ergo recte sepulcra dealbata, speciosa exterius, sed mortuorum ossibus plena interius Veritas vocat; quia vitiorum mala intus contegunt, humanis vero oculis quorumdam demonstratione operum de solo foris justitiæ colore blandiuntur. Culpas itaque suas occultando hominibus virtutesque pandendo, unde puniri debeant abscondentes detegunt, et unde remunerari poterant detegentes absoondunt. Nam dum occulta mala sua divinis judiciis, rocta vero sua humanis oculis anteponunt : et sine teste est bonum quod publice faciunt, et non sine externo teste est quod latenter delinquunt,

C_{AP}. LXXXI. — Itom unde supra.

(Homit. 9, in Ezech., n. 55.) Quod autem dicitur ! Væ vobis hupocritæ, sciendum est quod in Scriptura sacra Væ sæpius de æterno luctu quam præsenti so-let intelligi. Unde scriptum est : Væ impio in malo : retributio enim manuum ejus fiet ei (Isa. 111, 14). Et beatus Job loquitur, dicens: Si impius suero, re mihi est : si autem justus, non levabo caput, saturatus

et impium væ habere perhibuit. Et per semetipsam Veritas dicit: Væ mundo a scandalis (Matth. xvm., 7). Veritas dicit: Væ mundo a scandats (Math. XVII.). Et: Væ vobis qui ridetis, quoniam flebitis (Luc. V1, 25). Et: Væ prægnantibus, et nutrientibus in flis diebus (Luc. XXI, 25). CAP. LXXXII. — Orate ne fiat fuga vestra hieme, vel sabbato (Math. XXIV, 20).

(Bomil. 12, in Evang., n. 7.) Sollicite, fratres charis imi, cogitare debemus ne nobis in vacuum tempora pereant, et tunc quæramus ad bene agendum wivere cum jam compellimur de corpore exire; et meminisse debemus quid Veritas dicat: Orate, ne fat fuga vestra hieme vel sabbato. Per legis quippe mandatum ambulare longius in sabbato non licet. Hiems quoque ad ambulandum impedimento est, quia gressus ambulantium torpor frigoris adstringit. Ait ergo: Orate ne fiat suga vestra hieme, vel sabbato. B Ac si aperte dicat: Videte ne tunc quæratis peccata vestra fugere, quando jam non licet ambulare. Illud ergo tempus, quo fugere non licet, modo debet cogitari dum licet. Illa hora exitus nostri est semper intuenda : ista Redemptoris admonitio ante mentis eculos semper ponenda.

CAP. LXXXIII. - Si dixerint vobis: Ecce in deserto est, nolite exire (Matth. xxiv, 26).

(In exposit. B. Job, lib. xx, num. 20, 23.) De hæretico dicit beatus Job : Qui rodebant in solitudine Job. xxx, 5). Rodi solet quod comedi non potest. Hæretici itaque quia per supernam gratiam non adjuit, sed sua virtute moliuntur Scripturam sacram intelligere, exterius illam contrectant, sed ad eius interiora secreta spiritualia non perveniunt; et quoniam ab universalis Ecclesize sunt disjuncti societate, non quolibet loco rodere memorantur, sed in solitudine. Ad quam nimirum solitudinem quia prædicatores falsi sequaces suos traherent, longe ante Ve-critas præmonuit, dicens : Si dizerint : Ecce in deserto est, nolite exire. Præterea hæretici clandestinis nter se conventiculis coeunt, ut errori suo reverentiam, quam non valent ex ratione, præbeant ex eccultatione; et infirmis animabus pravitatis sermo tanto reverendus appareat quanto secretus. Unde er Salomonem mulier ex typo hæreseos suadet, dicons: Aque furtivæ dulctores sunt, et panis abscon-ditus suavior (Prov. 1x, 17). Et beatus Job dicit: In desertis habitabant torrentium, et in cavernis terræ (Job. xxx, 6). Quid vero aliud cavernas terræ quam occultas hæreticorum prædicationes accipimus? Quæ occulta scilicet prædicamenta detestatur Veritas, dicens : Si quis vobis dixerit : ecce hic Christus est, ecce illic : nolite credere. Et rursum : Si dixerint vobis : Ecce in deserto est, nolite exire: Ecce in penetralibus, no-tite credere. Sicut enim fulgur exit ab oriente, et paret usque in occidentem, ita erit et adventus filii honinis. Hoc itaque hic in penetralibus quod in Job tant, quoniam errorem suum plerumque secretis prædicationibus occultant, ut quo se doctoribus prudentioribusque non indicant, eo vehementius imperitos ad se trahant.

CAP. LXXXIV. — Sicul fulgur exil ab oriente, et paret in occidentem, ita erit adventus filii hominis (Matth. xxiv, 27).

Homil. 2, in Ezech., n. 16.) Cum Dominus ad judicium venerit, districti judicii concussio omnia simul elementa perturbabit, et in illo die cunctorum qui tunc in carne mortali fuerint inventi in pavore nimio corda commovebuntur. Cum enim cœperit impleri quod scriptum est: Sol obscurabitur, et luna non dabit lumen suum, et stellæ cadent de cælo, et virtutes cælorum commovebuntur (Matth. xxiv, 29), quæ mens erit hominis æterni judicis sententiam non formidantis? Ibi enim simul tunc cuncta peccata

affictions et miseris (Job. x, 15). Justorum enim A ante oculos redeunt, ibi omnia que cum delectatione affictio temporalis est. Væ ergo quod dixit a temporali affictione distinzis qui et justum afflictionem, caligo cogitationis miserze ex pœna proximæ damnaacta sunt ad memoriam cum pavore revocantur, ibi tionis crit. Tunc quippe ex peccatorum memoria sensum mentis deprimit caligo excitatis, cum unigenitum Dei Filium in forma divinitatia conspicere non permittuntur reprobi. Videbunt enim in quem transfixerunt (Joan. x, 37). Et: Tollatur impine ne videat gloriam Dei (Zach. xII, 10). Ignis etiam ille judicii, qui cœlum aereum et terram concremabit, peccatores proculdubio constringet in poena sue damnationis. Nam sicut fulgur exit ab oriente, et paret usque in occidentem, ita erit adventus filii hominis, ubi nullus a judicio tunc in sua mente latere per-mittitur, quia ipse judicis fulgore penetratur. Ipse enim angelis et archangelis, omnibusque virtutibus præsidens Redemptor noster, in suo tunc terrore videbitur, eique ignis judicii in reproborum vindictam famulabitur. Hine Psalmista ait: !gnis in conspectu ejus ardebit, et in circuitu ejus tempestas valida (Psal. XLIX, 3). Hinc Petrus apostolus ait: Adveniet dies Domini ut fur, in quo cæli magno impetu transient, elementa vero ignis ardore solventur (II Petr. m , 10).

> CAP. LXXXV. - Quis putas est fidelis dispensator, et prudens, quem constituit Dominus super samiliam suam (Matth. xxiv, 45).

(Regul. pastor. part 111, cap. 59.) Alta quæque de-bent a prædicatoribus multis audientibus contegi. et vix paucis aperiri. Hinc namque per semetipsam Veritas dicit: Quis putas est fidelis dispensator et prudens, quem constituit Dominus super samiliam suam, ut det illis in tempore tritici mensuram? Per mensuram guippe tritici exprimitur modus verbi, ne cum angusto cordi incapabile aliqui: tribuitur, extra fundatur. Hinc Paulus ait : Non potni vobis loqui quasi spiritualibus, sed quasi carnalibus : tanquam parvulis in Christo lac vobis potum dedi, non escam I Cor. 111, 1). Hinc ad beatum Job dicitur: Quis dedit gallo intelligentium (Job. xxxviii, 36)? Prædicator enim sanctus, dum caliginoso hoc clamat in tempore, quasi gallus cantat in nocte, cum dicit: Hora est jam nos de somno surgere (Rom. XIII, 11). Et rursum: Evigitate, justi, et nosite peccare (I Cor. XV, 34). Gallus cum jam edere cantus parat, prius alas excutit, et semetipsum feriens, vigitantiorem reddit; quia nimirum necesse est, ut hi qui verba sanct e prædicationis movent, prius studio bon e actionis evigilent, prius se per sublimia facta excutiant. et tunc ad bene vivendum alios sollicitos reddant prius cogitationum alis semetipsos feriant, quidquid in se inutile deprehenderint districta animadversione corrigant, et tunc demum aliorum vitam loquendo componant et antequam verba exhortationis insonent, omne quod locuturi sunt operibus clament. Gallus etiam profundioribus horis noctis altos edere cantus solet; cum vero matulinum jam tempus in proximo est, minutas et tenues voces format; quia dicitur in cavernis. In cavernis enim hæretici habi- D nimirum qui recte prædicat obscuris adhuc cordibus aperta clamat, nil de occultis mysteriis indicat, ut tunc subtiliora quædam de cœlestibus audiant cum luci veritatis appropinquant.

> CAP. LXXXVI. — Fatuæ virgines non sumpserunt oleum secum (Matth. xxv, 5).

> (In exposit. B. Job, lib. 23, num. 17.) Prædicatores sancti, cum loquuntur, nequaquam mentis gaudium in ostensione ponunt disertæ locutionis, sed bonum scientiæ in cordis secreto meditantur, et ibi gaudent, ubi hoc percipiunt, non ubi inter tot tentationum laqueos innotescere compelluntur, quamvis cum bonum quod accipiunt innotescunt, media interveniente charitate, ex profectu audientium et non ex propria ostensione gratulantur. Arrogantes enim cum scientiam accipiunt, nihil se accepisse æstimant, si hanc eos occultam babere contingat; nusquam quippe suum gaudium nisi in ore hominum

ponunt. Unde et fatuæ virgines in suis vasis oleum A quod extra se est congreget, si hoc solum quod intendent non sumpsisse referentur. quia arrogantes omnes, est damnet? Sit ergo res temporalis in itinere, desinon sumpsisse referentur, quia arrogantes omnes, cum se ab aliquibus fortasse vitiis continent, bonum glorize intra conscientias habere non possunt. In vase autem proprio sumpserat Paulus oleum, qui dicebat : Gloria nostra hæc est testimonium conscientiæ nostræ (11 Cor. 1, 12.) lnane ergo vasculum ferre est intus corde vacuo foras humani favoris judicium quærere, quia dum gloria exterius quæritur, intra vas oleum non habetur.

– Date nobis de oleo vestro CAP. LXXXVII. -(Matth. xxv, 8).

(In exposit, B. Job, lib. vm. num. 74:) Hypocrita nihil aliud in omni quod agit nisi opinionis suæ gloriam cogitat, nec curat quo post per meritum duci-tur, sed quid interim dicatur. Sed laus cum ejus vita præterit, et humanus favor in judicio deficit. Unde et fatuæ virgines, quæ oleum in vasis non sumpse-rant, quia in alienis scilic t vocibus gloriam et in suis conscientiis non habebant, turbatæ per Sponsi B ignorat, quia dum perceptum munus ad laudem propræsentiam dicunt : Date nobis de oleo vestro, quia lampades nostræ exstinguenter. Oleum quippe a proximis petere est gloriam boni operis a testimonio alieni oris implorare. Mens etenim vacua, cum a cunctis suis laboribus nihil se intus tenuisse invenerit, testimonium foris quærit. Ac si aperte fatuæ virgines dicant: Cum nos repelli sine retributione conspicitis, dicite in nostro opere quod vidistis. Sed hypocritæ nihil in judicio attestatio humana suffragabitur, quia eamdem laudem quam post in testimonium exigit prius in munere recepit.

CAP. LXXXVIII. - Novissime vero veniunt et reliquæ virgines dicentes: Domine, aperi nobis (Matth. źzv. 11).

(Homil. 36, in Evang., n. 10; Regul. pastor. part. iii, c. 20). Ad cœlestis regni gaudia nos, fratres charissimi, Dominus vocat per se, vocat per angelos, vocat per Patres, vocat per prophetas, vocat per apostolos, vocat per pastores, vocat C plerumque per miracula, vocat plerumque per fla-gella, vocat aliquando per hujus mundi prospera, vocat aliquando per adversa. Sæpe namque nonnulli, hic proficere volentes et prosperari, cum apprehendere temporalem gloriam conantur, omnipotente Deo misericorditer eos respiciente nequeunt, quia eos in carnalibus suis desideriis mundi hujus adversitates feriunt : aut enim ægritudine longa tabescunt, aut injuriis afflicti concidunt, aut gravibus percussi damnis affliguntur, et in mundi dolore vi-dent quia nihil confidere de ejus voluptate debuerunt; seque ipsos in suis desideriis reprehendentes, ad Deum corda convertunt. Multi igitur hujus mundi adversitatibus fracti, ad Dei vocantis amorem revertuntur, et a præsentis vitæ desideriis corriguntur. Nemo ergo Deum vocantem contemnat, ne dum vo-catus audire et obedire recusat, cum voluerit intrare non valeat. Audite quid Sapientia per Salomonem dicat: Tunc invocabunt me, et non exaudiam: mane consurgent, et non invenient me (Prov. 1, 28). Hinc est quod fatuæ virgines tarde venientes clamant : Domine, Donine, aperi nobis, sed jam tunc adjtum quægentibus dicitur : Amen, amen dico vobis, nescio vos. Hanc valde timendam sententiam, fratres charissimi, intenta aure percipite, ut tanto eam minus sentiatis in examine, quanto nunc auditis tormidolosius in prædicatione. Si autem cuncta mundi relinquere, quod paucis datum est, non potestis, sic tenete que sunt hujus mundi, ut tamen per ea in mundo non teneamini; ut terrena res possideatur, non possideat; ut sub vestræ mentis sit dominio quod habetis, no si mens vestra terrenarum rerum amore vincatur, a rebus suis magis ipsa possideatur. De ho-minibus qui vel plura ambiunt, vel obtinere cuncta que ambierunt possunt, audite quod scriptum est : Quid prodest homini si totum mundum lucretur, animæ vero sue detrimentum patiatur (Matth. xv1, 26)? Ac si aperte Veritas dicat : Quid prodest homini si totum

deretur æterna in perventione, sint terrena quæ nostro corpori serviant quatenus cordi minime ob-sistant, ne nos ad coelestem patriam quo nos vocat Dominus, præpediant. Nihil sit quod desiderium nestræ mentis retardet, nullius nos rei in hoc munde delectatio implicet. Si bonum diligitur, mens in bonis melioribus, id est in coelestibus delectetur; si malum metuitur, mala animo æterna proponantur; ut dum illic esse conspicit, et amplius quod diligat, et amplius quod pertimescat, hic omnino non hæ-

CAP. LXXXIX. — Amen dico vobis, nescio vos (Matth. xxv, 12).

(In exposit. B. Job, lib. viii, num. 85, et lib. n, num. 6.) Superna dispensatio hypocritis largitur priam trahitur, in conspectu lucis intimæ umbra elationis obscuratur. Cum igitur a præsentis vitæ favoribus, interveniente morte, fuerit separatus, internus eum arbiter negat, seque eum nescire denuntiat, quia simulatoris vitam juste reprobando Veritas ignorat, nec recognoscit ejus bona quæ egit, quoniam hæc ex intentione recta non protulit. Unde et fatuis virginibus la judicium veniens dicet : Amen, amen dico vobis, nescio vos. In quibus dum corruptionem mentis considerat, carnis etiam incorruptionem damnat. Nescire autem Dei reprobare est. Unde et quibusdam quos reprobat in fine dicturus est : Nescio vos unde sitis. Discedite a me, omnes operarii iniquitatis. Sicut etiam nescire mentiri vix verax dicitur qui labi per mendacium dedignatur, non que si mentiri velit nesciat, sed quo falsa loqui veritatis amore contemnat.

CAP. XC. — Cum venerit filius hominis in majestate sua, et omnes Angeli eius cum eo, tunc sedebit super sedem majestatis suæ, et congregabuntur ante en omnes gentes, et separabit eos ab invicem, sicut pastor segregat oves ab hædis, et statuet oves a dextris, hædos autem a sinistris (Math. xxv, 34,39). (Homil. 19, in Evang., n. 5.) Ad sanctam ecclesian, fratres charissimi, quam multi convenimus, ecclesize parietes implemus, et tamen nemo nestrum potest scire qui sint qui in illo electorum Dei numerentur grege. Ecce vox omnium Christum clamat, sed vita omnium non clamat : pierique Deum sequuntur vocibus, sed fugiuat mo-ribus. Hinc etenim ad Titum Paulus dicit : Qui rious. Hinc etenim au Itum Patius dicit: Quis confitentur se nosse Deum, factis autem negent (Tit. 1, 16.) Hinc Jacobus ait: Fides sine operibus mortua est (Jac. 11, 20, 26.) Hic igitur multi fidelibus per confessionem admiscentur, sed propter vitam reprobam in sorte tidelium in die judicii numeration propertur. Hec ovide sanctus Ecclesis budges and non merentur. Hoc ovile sanctæ Ecclesiæ hædos recipit cum agnis; sed attestante Evangelio, cum judex venerit, bonos separat a malis, sicut pastor segregat oves ab bædis. Neque etenim illic in ovium grego numerari possunt qui hic carnis suz volupta-tibus serviunt. Illic eos a sorte humilium judex separat qui se hic in superbise cornibus exaltant. Regnum cœlorum percipere nequeunt, qui hic et in cœlesti fide positi toto desiderio terrena quærunt.

CAP. XCI. — Venite, benedicti Patris mei, possidete paratum vobis regnum a constitutione mundi (Matth. xxv, 34).

(In exposit. B. Job, lib. xxvi, n. 50, 51.) Due sunt artes, electorum scilicet atque reproborum, sed bini ordines eisdem singulis partibus continentur. Alii namque judicantur et regnan, alii non judicantur et regnant, alii judicantur et percunt, et alii non judicantur et pereuni. Ex parte quippe electorum judicantur et regnant qui vitæ maculas lacrymis tergunt, qui mala præcedentia factis sequentibus redi-mentes, quidquid illicitum aliquando fecerunt ab

swiis judicis efectnosynarum superductione coope- A pauperes offerunt, atque his indigent quæ vohis jam riant; quibus judex veniens in dextera consistentibus icit : Eserivi, et dedistis mihi manducare : sitivi, et . distis mihi bibere : hospes eram, et collegistis me : main, et coopernistis me : infirmus, et visitastis me : in carreere eram, et renistis ad me (Ibid. v. 35). Quibus promitte, dicens : Venite, benedicti Patris met, possificte puratum vodis regnum a constitutione mundi. Alii autem non judicantur, et regnant, qui etiam pracepta Legis perfectione virtutum transcen-dunt, qui negunquam noc solum quod cunctis divina Lex precipit implete contenti sunt, sed præstantiori desiderio plus exhibere appetunt quam præceptis generelibre audire potuerunt; quibus dominica voce dicitur: Vos qui reliquietis emnia, et secuti estis me, cum sederit filius hominis in sede majestatis suæ, sedebilis et vos super sedes duodecim, judicantes duodecim tribus Israel (Matth. xix, 28). Et de quibus proplieta ait : Dominus ud judicium veniet cum senioribus populi sui (Isa. III. 14). Et de quibus Salomon, cum de sanctæ Ecclesiæ Sponso loqueretur, intulit, dicens: Nobilis in portis vir ejus, quando sederit cum senatoribus terræ (Prov. xxxi, 23). Hi itaque in ex-ribus terræ (Prov. xxxi, 23). Hi itaque in ex-tremo judicio non judicantur et regnant, quià cum auctore suo etiam judices veniunt; relinquentes quippe omnia, plus prompta devotione executi suat quam juberi generaliter audierunt. Speciali namque fussione paucis perfectioribus, et non generaliter omnibus dicitur hoc quod adolescens dives audivit: Vade, el vende omnia quæ habes, et da pauperibus, et habebis thesaurum in colo: et veni, et sequere me (Matth. xix, 21). Si enim sub hoc præcepto cunctas inssio generalis astringeret, culpa profecto esset ali-quid nos de hoe mundo possidere. Sed aliud est quod per Scripturam sacram generaliter omnibus præcipitur, aliud quod perfectioribus specialiter imperatur. Hi ergo recte sub generali judicio non tenentur qui et præcepta generalia vivendo vicerunt. Sicut enim non dicamar es percant qui, suadente perfidiz, legem toutre contemnust, its non judicantur et regnant C qui, suadente pietate, etimo uftra generafía divinze legis precepta preficient. Hinc est quod Faulus, in specialia precepta transcendens, plus opere intelligate quant inclinatione permissionis accepit. exhibuit quan Cum entra accepisset ut, Evangelium prædicans, de Evangelle viveret, et Evangelium audientibus contulit, et tamen Evangelii sumptibus sustentari recusavit. Justum est igitur ut iste non judicetur et regnet qui minus quo i servaret accepit, sed majus quod viveret invenit.

Car. XCII. -- Hospes sui, et suscepistis me (Matth. xxv, 35).

(Womit. 25, in Evang., n. 2.) Hospitalitatem, fratres charississi, diligite, opera charitatis amate. Hinc et-enim per Paulum dicitur: Charitas fraternitatis maneat in vobis, et hospitalitatem notile oblivisci : per hanc enim placuerunt quidam, Angelis hospitio recep-As (Med. xm, 1). Hinc Petrus ait. Hospitales invicem sine nurmaratione (I Petr. 17, 9). Hinc ipsa Veritas dicit: Hospes fai, et suscepistis me. Cum igitur ente jadicium Dominus per membra sua suscipitur, in judicium veniens susceptores auos recognoscet, tlicens: Quod uni ex minimis meis secistis, mihi secistis (Matth. xxv, 40). Pensate ergo, fratres, quanta ho pitalitaris virtus sit, et ad hospitalitatis gratiam ne sitis pigri. Peregrini ad hospitium non solum invitandi, sed etiam trahendi. Ad monus vestus Christum suscipite, ut vos ab eo sescipi ad acterna convivia valeatis. Præbete modo peregrino Christo hospitium, ut vos in judicio non quasi peregrines aceciat, sed ut propries recipiat ad regnum. Gle. ECM: — Quandiu fecistis uni de his fratribus mois minimis, mihi fecistis (Matth. xv, 45).

Homil. 40, in Evang., n. 10 et 12.) Ante futurum judicium, fratres charissimi, solerter agite, culparum vestrarum intercessores quærite, advocatos vobis in die judicii pauperes procurate. Ecce importune se

satiatis quotidie de mensa cadunt. Ecce nos rogant aui tune pro nobis intercessores venient. Certe nes omnino rogare debuimus, et tamen rogamur. Videte si negare debemus quod petimur, quando patroni sunt qui petunt. Nonte ergo misericordiæ tempora perdere, nolite accepta remedia dissimulare, aute supplicium de supplicio cogitate. Cum quoslibet in hoc mundo abjectos aspicitis, etiam si qua reprebensibilia corum esse videantur, nolite despicere, quia fortasse ques morem inthemitas vehierat, medicina paupertatis curat; quorum si qua sunt talia que jure debeaut reprehendi, bece si vultis ad usum vestre mercedis inflectite, ut ex ipais corum vitiis cumulentur vobis incrementa pietatis, quatenus pariter panem detis et verbum, panem refectionis cum verbe correptionis, et duo a vobis alimenta percipiat qui unum quærebat, dum exterius cibo et interius satiatur eloquio. Pauper ergo cum reprehensibilis cernitur, moneri debet et despici non debet; si vero reprehensionis nil habet, venerari summopere sicul intercessor debet. Sed eece multos cernitis qui cujus sint meriti nescitis. Omnes igitur benerate ques pauperes cornitis, et ques foris videtis despectos seculi, intus arbitramini amicos Dei. Cum his participamini quod babetis, ut hoc quandoque quod babent dignenter vobiscum participari. Pensate quod ore magistri gentium dicitur: In hoc tempore vestra abundantia illoru inopiam suppleat, ut et illerum abundantia vestræ inopiam suppleat, ut et illerum abundantia vestræ inopia sit supplementum (II Cor. vm., 14). Penate quid inaper se Veritas dicat: Quandiu feciatis una de lis frances de la consecuence del la consecuence del la consecuence de la consecuence de la consecuence de la consecuence de la cons tribus meis minimis, mihi societis. Ad tribn-ndum ergo plgri nequaquam esse debetis, quan lo hoc quod jacenti in terra porrigitis, sedenti in cœlo datis.

CAP. XCIV. — Tunc dicet et his qui a sinistris efus erunt : Ite, maledicti, in ignem æternum (Natth. xxv, 41).

(In exposit. B. Job. lib. xxvi, n. 51.) Duos ordinas pars reproborum continet. Alii namque ja-dicantur et percunt, alii con judicantur et percunt. Judicantur et percunt quibus dominica voce in damnationa dicitur: Esuripi, et non dedistis mihi manducare: sitivi, et non dedistis mihi bibere: hespes eram, el non collegistis me : nudus, el non opernistis me : ager et in carcere, et non visitaetis me, quibus przemittitur : Discedite a me malodieti in ignem æternum, qui paralus est diabolo et angelis ejus. Alii in extremo judicio non judicantur et percunt; de quibus Propheta ait: Non resurgunt impii in judicio (Psal. 1, 5); et de quibus dicitur: Qui autem non credit, jam judicatus est (Joan. 111, 18); et de quibus Paulus ait : Qui sine lege peccaverunt, sine lege peribuat (Rom. 11, 12). Resurgent vero etiam unines infideles, sed ad termentum, non ad judicium; non enim corum tunc causa discutitur qui ad conspectum districti judicis jam cum damnatione sux infidelitatis accedunt. Professionem vero fi lei retinentes, sed professionis opera non habentes, redarguuntur ut percant. Qui vero nec fidei sacramenta tenuerunt, increpationem judisis in extrema examinatione non audiunt, quia præiudicati infidelitatis sum tenebris, ejus quem despexerant invections redargui non merentur. Illi tantum verba judicis audiunt, quia ejus tidei tantum verba tenuerunt. Isti in damnetione sua judicis seterni nec ve. ba percipiunt, quia ejus reverentiam nec verbe-tenus servare voluerunt. Illi legaliter percunt, quia sub Lege positi peccaveruat, istis in perditione sua de Loge minil dicitur, quia minil Legis habere comati sunt. Princeps nanique terronam rempublicam regens, aliter punit civem interios delinquentem, atque aliter hostem exterius rebellantem. In illo jura sua contulit, euroque sub verbis divinac invectionis addicit. Centra hostem vero bellum mever, instrumenta perditionis exercet, dignaque ejus malitize tormenta retribuit, de male vero ejus quid lex habrat non requirit : notae emiss lege necesse est perimi qui lege nunquam potuit teneri. Ita ergo in extremo

judicie, et legalis illum invectio percutit qui ab ec A de æterno igne minata est? Et dum estegunt Deum quod prefessione tenuit actione declinavit, et iste perhibere misericordem, non verentur prædicare sine judicii invectione perimitur qui lege tidei non fallacem. tenetur.

CAD. NEV. -- Direcilite a me, maleilleti, in innem wternum: (Matth. xxv, 41.)

(În exposit. B. Job, lib. xxxIII, n. 57.) Extremi judicii die, æterno tunc judice terribiliter apparente, astantibus legionibus angelorum, assistente cuncto ministerio cœlestium potestatum, et electis omnibus ad hoc spectaculum deductis, antiquus hostis diabolus in medium captivus deducetur, et cum suo corpore, id est cum reprobis omnibus, æternæ gehennæ incendiis mancipabitur, cum dicetur : Discettite a me, maledicti, in ignem æternum, qui paratus est diabolo et angelis ejus. O quale erit illud spectaculum, quando bæc immanissima bellua electorum oculis ostendetur, quæ hoc belli tempore nimis illos terrere potuerat, si videretur: sed occulto ac miro Dei consilio agitur ut et nunc per ejus gratiam a pugnantibus B non visa vincatur, et tunc a ketis victoribus jam captiva videatur. Tunc autem justi divino adjutorio quantum debitores sunt plenius recognoscent, quan-do tam fortem bestiam viderint quam nunc infirmi vicerunt, et in hostis sui immanitate conspicient quantum debeant gratize defensoris sui. Redeunt enim de hoc prælio tunc milites nostri virtutum tropæa referentes, et receptis corporibus cum jam in illo judicio regni cœles is introitum sortiuntur, prius immanissimas vires hujus antiqui serpentis aspiciunt, ne vile æstiment quod evaserunt. Et videntibus cunctis, præcipitabitur, quia visa mors ejus tunc gau-dium exhibet cujus tolerata vita nunc justis quotidio in cruciatibus bellum movet.

GAP. MCVI. --- Bourivi, et non dedictie miki mandacove, etc. (Matth. EXV, 35).

(Regol. pastor: part. m, c. 20.) Omnes qui allena adhuc întendunt rapere, quid Dominas in judiclo reprobis dicat sollicite debent audire; ait namque: G Esurivi enim, et non dedistis miki manducare: sittvi, et non dedistis miki potum, etc. Quibus etiam præmittit, dicens : Discedite a me, matedicti, in ignem æternum, qui paratus est diubolo et angelis ems. Ecce nequaquam audiunt, quia rapinas vei quælibet afia violenta commiserunt, et tamen æternis gehennæ ignibus mancipantur. Hine ergo colligendum est quanta damnatione plectendi sunt qui aliena rapient, si tanta animadversione feriuntur quia sua indiscrete tenuerunt. Perpendant quo eos obliget reatu res rapta, si tali subjicit poenæ non tradita. Perpendant mid illata mercatur înjustitia, si tanta percussione digna est pietas non impensa.

CAP. XCVIL -- Ibunt impii in supplicium esternum, justi autem in vilam Elernam (Malth. XXV, 46).

(In exposit. B. Jeb., lib. xxxiv, n. 35, 36, 37.) Sunt plerique qui peccatis suis idcirco finem ponere negligunt, quia habere quandoque finem super se judicia p futura suspicantur. Quibus breviter respondemus, si quandoque finienda sunt supplicia reproborum, quandoque ergo finienda sunt etiam gaudía beatorum. Per semetipsam namque Veritas dicit: Ibunt hi in sup-plicium æternum, justi autem in vitam æternam. Si igitur hoc verum non est quod minatus est, neque

illud verum est quod promisit.
At inquiunt: Ideo æternam pænam peccantibus minatus est, ut cos a peccatorum perpetratione compesceret, quia creaturæ suæ æterna supplicia minari debuit, non inferre. Quibus citius respondemus: Si laisa minatus est ut ab injustitia corrigeret, eliam laisa pollicitus est ut ad justitiam provocaret. Et quis hanc corum vesaniam teleret qui dum promissioni-bus suis reproberum supplicia finire asserunt, assertione sua etiam electorum præmia remunerationesque confundunt? Quis hanc corum vesaniam toleret qui conantur astruere verum non esse quod Veritas

At inquiunt : Sine fine puniri non debet cuipa cum fine. Instus nimirum est omnipotens Deus, et quod non æterno peccato commissum est, æterno non dehet puniti tormento. Quibus citius respondemus quod recte dicerent si judex justus districtusque veniens non corda hominum sed facta pensaret. Iniqui enim ideo tunc cum fine deliquerunt, quia cum fine vixe-runt, voluissent quippe sine fine vivere, ut sine fine potuisaent in iniquitatibus permanere. Nam magis appetunt peccare quam vivere, et iteo hie semper vivere copiunt, ut nunquam desinant peccare cum vivunt. Ad districti ergo judicis justitiam pertinet ut nunquam careant supplicio quorum mens in hac vita nunquam voluit carere peccato; et nullus detur iniquo terminus ultionis, quia, quandiu valuit, habere noluit terminum criminis.

At inquiunt: Nullus justus crudelitatibus pascitur et delinquens servus a justo dolnino idcirco cadi præcipitur, ut a nequitia corrigatur : ad aliquid ergo cæditur, cum non ejus dominus cruciatibus delectatur. Iniqui vero gehennæ iguibus traditi quo fine semper ardebunt? Et quia certum est quod pius et omnipotens Deus non pascitur cruciatibus iniquorum, cur cruciantur miseri si non expiantur? Quibus citius respondemus quod omnipotens Deus, qui pius est, miserorum cruciatu non pascitur; quia autem justus est, ab iniquorum ultione in perpetuum non sedatur. Sed iniqui omnes æterno supplicio, et quidem sua iniquitate puniuntur, et tamen ad aliquid concremantur : sciluet, ut justi omnes et in Deo videant gaudia quæ percipiunt, et in istis respiciant supplicia que evaserunt, ut tento in æternum magia divinæ gratiæ debitores se esse cognoscant, quanto in æternum mala puniri conspiciunt quæ eius adjutorio vitare potuerunt.

CAP. XCVIII. — Pater mi, st possibile est, transeat a me calix iste (Matth. xxvi, 59).

(In exposit. B. Job, lib. xu, n. 16.) Solent justi viri in eo quod ipsi certum ac solidum sentiunt, quasi ex dubietate aliquid proferre, ut infirmorum in se verba transferant. Sed rursum per fortem sententiam infirmantium dubietati omnimodo contradicunt, quatenus per hos quod dabie preferre cernuntur infirmis solidatem trabant. Qued nimiram dum faciunt, exemphum capitis nostri sequentur; passioni quippe Do-minus propinguaus, infirmantium in se voccin sum-poit, dicena: Pater mi, si possibile est, transcat a me ultir iste; corumque timorem ut abstraheret sussepit. Et rueus per obedientiem vim fertitudisis esten-dens, sit : Verundemen non sicut ego volo, sed sicut tu; ut oun imminet quod tleri nelumus, sic per infirmitatem petamus ut non fiat, quatenus per fortitu-dinem perati simus ut voluntes Conditoris nostri etiam centra voluntatem pestram flat. Hec igitur exemplo nonnuequem a fortibus infirmitatis illa verba suscipienda sunt, at per corum post prædi-comenta fortie infranceum conda gravius roborceter.

CAP. XCIX. — Judas abiens, laqueo se suspendit (Matth. xxvii, 5).

(in exposit. B. Job, iii. x1, n. 12.) Supe nonnalli extre a pravie actibus cupiust, sed quia corumdem actuum pondere premuntur, in mais consuctudinis carcere inclusi, a semetipsis exire non possunt. Et quidam culpas proprias punire cupientes, hoc quod rocto se agere sistimant in graviores culpas vertunt; Atque medo miserabili, ut qued exitum putant, hoc inclusionem inveniant. Sie videlicet reprobus audes cum mortem sibi contra peccatum intulit, ad æternæ mortis supplicia pervezit, et pejus de peccato petnitont quam poccavit.

(In exposit, B. Job, lib. xxxu, num. 31.) Antiquus hostis quamvis Dominum Jesum Christum esse Filium Dei fuerat ipse confessus, velut purum tamen illum hominem mori credidit, ad cuius mortem Judeorum persequentium animos concitavit. Sed in ipso traditionis tempore tarde jam cognovisse intelligitur quod ipse illa ejus morte puniretur. Unde et Pilati conjugem somniis terruit, ut vir illius a justi persecutione cessaret. Sed res interna dispensatione disposita nulla valuit machinatione refragari. Expediebat quippe ut peccatorum mortem juste morientium solveret mors justi injuste morientis.

CAP. CI. - Et ecce velum templi scissum est in duas parles, et terra mota est, et petræ scissæ sunt, et monumenta aperta sunt (Matth. xxv11, 31).

(In exposit. B. Job, lib. xxx, n. 66 et 67.) Incarnatus Dominus, qui in forma Dei æqualis est Patri. in forma servi minor est factus Patre, quia minor B est etiam seipso. Naturam autem nostram suscipiens, iniquitatis jugo nullomodo teneri potuit; quem quamvis macula culpæ nostræ non attigit, passio tamen nostræ mortalitatis astrinxit. Quasi quædam enim vincula habuit ea quæ nos nequitiæ merito patimur, notræ scilicet mortalitatis infirma, quibus usque ad mortem sponte ligari se voluit, et quæ per resurrectionem mirabiliter solvit. Esurire quippe, sitire, lassescere, teneri, flagellari, crucifigi, nostræ mortalitatis vinculum fuit. Sed cum expleta morte velum templi rumperetur, scinderentur petræ, monumenta panderentur, inferni claustra patescerent, quid aliud tot ar-gumentis tantæ virtutis ostenditur, nisi quod illa ingumentis tantæ virtuus ostenuisut, mer quo ad firmitatis nostræ vincula solvebantur? ut is qui ad suscipiendam servi formam venerat, in ipsa servi forma ab inferni vinculis absolutus, ad cœlum etiam cum membris liber rediret? De quibus eius vinculis Petrus apostolus attestatur, dicens : Quem Deus suscitavit, solutis doloribus inferni, juxta quod impossibile erat teneri illum ab eo (Act. 11, 24). Vincula itaque ejus tunc soluta sunt, cum infirmitates passionis illius in resurrectionis sunt gloriam commutatæ.

CAP. CII. — Et multa corpora sanctorum qui dormie-rant, surrexerunt (Matth. XXVII, 32).

(In exposit. B. Job, lib. xiv, num. 69, 70; homil. 21, in Evang., n. 6.) Habemus spem nostræ resurrectionis, considerata gloria capitis nostri. Sed ne quis, vel cogitatione tacita, forsitan dicat, quod idcirco ille resurrexit a morte quia unus idem Deus et homo mortem quam ex humanitate pertulit ex divi-nitate superavit, nos vero, qui puri homines sumus, a mortis surgere damnatione non possumus : recte in resurrectionis ejus tempore etiam multorum sanctorum corpora resurrexerunt, ut in se nobis exemplum ostenderet, et de aliorum qui nobis per puram humamitatem similes fuerunt nos resurrectione roboraret:

Sunt vero nonnulli qui, considerantes quod spiritus a carne solvitur, quod caro in putredinem vertitur, quod putredo in pulverem redigitur, quod pulvis ita in elementa solvitur, ut nequaquam ab humanis oculis videatur, resurrectionem tieri posse desperant; et dum arida ossa inspiciunt, hæe vestiri carnibus, rursumque ad vitam viridescere posse diffidunt; qui si resurrectionis fidem ex obedientia non tenent, certe hanc tenere ex ratione debuerant. Quid enim quotidie nisi resurrectionem nostram in elementis suis mundus imitatur? Per quotidiana quippe momenta lux ipsa temporalis quasi moritur dum, supervenientibus noctis tenebris, ea quæ as-piciebatur subtrahitur, et quasi quotidie resurgit, dum lux ablata oculis, suppressa iterum nocte, reparatur. Per momenta quoque temporum cernimus

CAP. C. — Multa pasta sum hodie per visum propter A arbusta viriditatem foliorum amittere, a tructuum prolatione post largitionem cessare; et ecce subito prolatione post largitionem cessare; et ecce subito quasi ex arescenti ligno velut quadam resurrections veniente videmus folia erumpere, fructus grandescere, et totam arborem redivivo decore vestiri. Indesinenter cernimus parva arborum semina terræ humoribus commendari, ex quibus non longe post conspicimus magna arbusta surgere, folia pomaque proferre. Consideremus ergo parvum cujuslibet ar-boris semen quod in terram jacitur ut arbor ex illo producatur, et comprehendamus, si possumus, ubi in illa tanta parvitate seminis tam immeusa arbor latuit quæ ex illo processit: ubi lignum, ubi cortex, ubi viriditas foliorum, ubi ubertas fructuum. Nunquidnam in semine tale aliquid videbatur, cum in terram jaceretur? Et tamen occulto rerum omnium opifice cuncta mirabiliter ordinante, et in mollitie seminis latuit asperitas corticis, et in teneritudine illius absconsa est fortitudo roboris, et in siccitate ejus ubertas fructificationis. Quid ergo mirum, si tenuissimum pulverem, vel a nostris oculis in ele-mentis redactum, cum vult in hominem reformat, qui ex tenuissimis seminibus immensa arbusta rediategrat? Quia ergo rationabiles sumus conditi, spem resurrectionis nostræ ex ipsa debemus rerum specie et contemplatione colligere. Sed quia in nobis sensus torpuit rationis, accessit in exemplum gratia Redemptoris. Venit namque Conditor noster, suscepit mortem, ostendit resurrectionem; ut qui resurrectionis spem ex ratioue tenere nolumus, hanc ex ejus adjutorio et exemplo teneremus. Beatus quoque Job de resurrectione dixit: Scio quod Redemptor meus vivit, et in novissimo die de terra surrecturus sum. Quisquis igitur resurrectionis virtutem in se fleri posse desperat, verba in gentilitate positi viri fldelis erubescat, et penset quanto pœnæ sit pondere feriendus, si adhuc non credit suam qui jam resur-rectionem Domini cognovit factam, si et illic suam credidit Job qui adhuc Domini Jesu sperabat esse faciendam.

Ad instruendam igitur ignorantiam nostram, ad roborandam infirmitatem nostram, Dominus noster suze resurrectionis exemplum nobis sufficere voluit. Solus quippe illo tempore mortuus est, et tamen solus minime surrexit; quis sicut superius scriptum est: Multa corpora sanctorum qui dormierant surrexerunt. Ablata sunt ergo omnia argumenta perfidiz. Ne quis enim dicat, sperare de se non debet home quod in carne sua exhibuit homo Deus, ecce cum Deo homine surrexisse cognovimus quos puros homines suisse non dubitamus. Si igitur membra nostri Redemptoris sumus, præsumamus in nobis quod gestum constat in capite; si multum nos abjicimus, sperare debemus in nobis, nos membra ultima, qued de membris ejus superioribus audivimus.

CAP. CIII. — Erat aspectus ejus sicut fulgur, et vesti-menta ejus sicut nix (Matth. XXVIII, 3).

quatenus cum se homo desperaret percipere quod in se ostenderat Deus homo, hoc in se fleri posse præsumeret quod in ipsis factum cognosceret quos puros fuisse homines non dubitaret.

Sunt vero nonnulli qui, considerantes quod spuridoris. Quia vero omnipotens Deus, et terribilis est peccatoribus, et blandus justis, recte testis resurrec-tionis ejus angelus, et in fulgure vultus et in candore habitus demonstratur, ut de ipsa sua specie et terreret reprobos et mulceret pios. Recte etiam angelus niveis coopertus vestimentis apparuit, quia festivita-tis nostræ gaudia nuntiavit. Candor etenim vestis sp. endorem nostræ denuntiat solemnitatis, nostræ dicamus an suæ? Sed ut fateamur verius, et suæ dicamus et nostræ : illa quippe Redemptoris nostri resurrectio, et nostra festivitas fuit, quia nos ad im-mortalitatem reduxit, et angelorum festivitas exstitit, quia nos revocando ad cœlestia, eorum numerum implevit. In sua ergo ac nostra festivitate angelus in niveis vestibus apparuit, quia dum nos per resurrectionem dominicam ad superna reducimur, cœlestis A nos, usque ad finem sæculi remansit. Corpus quidem patriæ damna reparantur.

CAP. CIV. — Respondens autem angelus dixit mulieribus: Nolite timere vos: Scio enim quod Jesum, qui crucifixus est, quæritis. Non est hic, surrexit enim sicut dixit (Matth. xxvIII, 5).
(In exposit. B. Job, 1. xiv, n. 67, 68.) Libet consi-

derare, fratres charissimi, pietatis viscera quam erga nos Dominus noster habuit, et resurrectionis gloriam quam angelus factam mulieribus annuntiavit. Conditor et Redemptor noster Dominus Jesus Christus postquam omnia creavit, ut nos de captivitate diaboli redimeret, inter nos incarnatus apparuit, suaque passione nos a perpetua morte liberavit. Quia et si crucifixus est ex infirmitate (II Cor. xiii, 4), sed vivit ex virtute Dei : citius enim a morte voluit resurgere, ne si in illo resurrectio differretur, in nobis omnino desperaretur. Citius a morte voluit resurgere, ne nostra diu anima in infidelitatis remaneret morte; mortem enim transitorie, id est ad cato, mortuus est semel, quod autem v triduum contigit, et in ea morte nequaquam, sicut B Deo per omnia sæcula sæcularum. Amen.

Domini post mortem vivit, sed nostra adhuc corpora usque in finem mundi resurrectionis differuntur gloria. Nos per mortem carnis usque ad finem mundi remanemus in pulvere, ille vero die tertia a mortis viruit ariditate, et divinitatis suæ potentiam ipsa suæ carnis ostendit innovatione. Dominum ergo nostrum Jesum Christum, flagellatum, derisum, palmis cæ-sum, corona spinea coronatum, sputis itlusum, crucifixum, mortuum esse noverimus, sed eumdem ipsum, qui inter impiorum manus occubuit, post mortem vivere certa fide credamus, libera voce profi-teamur, et per resurrectionem ejus de nostræ carnis resurrectione confidamus. Resurrectionem enim . quam in se, qui est caput nostrum, ostendit, in nobis etiam, qui sumus ejus, quandoque facturum esse nobis promisit Dominus noster Jesus Christus, qui resurgens ex mortuis jam non moritur, mers illi ultra non dominabitur; quod enim mortuus est peccato, mortuus est semel, quod autem vivit . vivit

LIBER SECUNDUS.

Expositio Evangelii secundum Marcum.

CAPUT PRIMUM. - Erat Joannes in deserto baptizans et prædicans baptismum pænitentiæ in remissionem peccatorum : et egrediebatur ad illum omnis Judææ regio, et Jerosolymitæ universi, et baptisabantur ab illo in Jordane flumine, conflentes peccata sua. El erat Joannes vestitus pilis cameli (Marc. 1, 4).

(Homil. 40, in Evang., n. 3.) Sunt nonnulli qui cultum subtilium pretiosarumque vestium non putant esse peccatum. Quod si videlicet culpa non es-set, nequaquam sermo Dei tam vigilanter exprimeret quod dives qui torquebatur apud inferos bysso et purpura indutus fuisset. Nemo quippe vestimenta pretiosa nisi ad inanem gloriam quærit, videlicet ut honorabilior cæteris esse videatur. Nam quod pro sola inani gloria vestimentum pretiosius quæratur, res ipsa testatur: nemo enim vult ibi pretiosis vestibus indui ubi non possit ab aliis videri. Quam cul-pam possumus melius etiam ex diverso colligere, quia si abjectio vilis indumenti virtus non esset, C evangelista vigilanter de Joanne Baptista non diceret : Erat indutus pilis camelorum.

CAP. II. - Et locustas, et mel silvestre edebat (Marc. 1, 6).

(In exposit. B. Job. lib. xxxi, num. 45.) Locustarum nomine aliquando Judaicus populus, aliquando conversa gentilitas, aliquando adulantium lingua, aliquando vero per comparationem resurrectio dominica vel prædicatorum vita designatur. Quod autem Judæorum populum locustæ exprimant vita Joannis signat, de quo scriptum est: Quia locustas et mel silvestre edebat. Joannes quippe eum quem prophetiæ auctoritate pronuntiat etiam specie ciborum clamat. In semetipso enim designavit Dominum quem prævenit. Qui nimirum in redemptionem nostram veniens, quia infructuosæ gentilitatis dulcedinem sumpsit, mel silvestre edit. Quia vero Judæorum plebem in suo corpore ex parte convertit, in cibo locustas accepit. Ipsos namque locustæ significant, per angelos loquitur Deus, sicut baptizato Domino subitos saltus dantes, sed protinus ad terrain cadentes. Saltus enim dabant, cum pracepta Domini se implere promitterent; sed citius ad terram cadebant, cum per prava opera hæc se audisse denega-rent. Videamus in eis quasi quemdam locusticum saltum: Omnia verba quæ locutus est Dominus, et audiemus et saciemus (Exod. xxiv, 3). Videamus au-tem quomodo citius ad terram ruant: Utinam mortui essemus in Ægypto, et non in hac vasta solitudine. Utinam pereamus, et non inducat nos Dominus in terram istam (Num. xiv, 3). Locustæ ergo erant, quia habebant saltum per vocem et casum per actionem.

CAP. III. - Venit Jesus a Nazareth Galilææ: et bap tizatus est in Jordane a Joanne. Et statim ascendens de aqua, vidit apertos cœlos, et Spiritum tanquam columbam descendentem et manentem in ipso (Marc. 1, 2).

(Homil. 2, in Ezech. n. 5; homil. 50, in Evang., n. 5 et 6.) Tricesimo estatis sue anno Dominus ad Buviem Jordanis venit; ibique cœli sunt aperti, quia Spiritus in columba descendit. Idcirco autem Spiritus sanctus in columba monstrari voluit, quia omnes quos repleverit simplices puritate et mansuetudins lenitate tranquillos facit. Ideo etiam in Redemptore mostro, Mediatore Dei et hominum, per columbam apparuit, quoniam unigenitus filius judex est generis humani. Sed quis ejus justitiam ferret, si, priusquam nos per mansuetudinem colligeret, cuipas nostras per zelum rectitudinis examinare voluisset? Homo ergo pro hominibus factus, mitem se hominibus præbuit, judex noster severitatem suam temperavit. Noluit peccatores ferire, sed colligere; prius voluit manauele corrigere, ut haberet quos postmodum ia judicio salvaret. In columba ergo super eum apparere Spiritus debuit, qui non veniebat ut peccata. jam per zelum percuteret, sed adhuc per mansuetu-dinem parcendo toleraret. In cunctis fidelibus Spiritus sanctus venit, sed in solo Jesu singulariter per-manet, quia Mediator Dei et hominum, homo Christus Jesus, in cunctis eum et semper et continue præsentem habet, quoniam idem Spiritus ex illo per substantiam profertur. In illo igitur manet qui solus et omnia et semper potest, et ejus humanitatem nun-quam deserit ex cujus divinitate procedit, a quo per naturam nuuquam recedit.

CAP. IV. — Et vox facta est de cœlis: Tu es Filims meus dilectus, in te complacui (Marc. 1, 11).

(In exposit. B. Job, lib. xxvui, num. 8; homil. 8, in Exech., n. 21.) Aliquando coelestibus substantiis scriptum est : quia rox de celo sonnit, dicens : Tu es Filius meus dilectus, in te complacui. Quod per alium evangelistam sie dicitur : Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui. Quid est quod Pater da Filio loquitur, dicens : In quo mihi complacui? Onnis Filio loquitur, diceus: In quo min computati y Ollinia enim qui poenitendo corrigit aliqua qua fecit, eo ipso quo poenitet se sibi displicuisse indicat qui emendat quod fecit. Et quia omnipoteus Pater, sicut intelligi ab omnibus poterat, humano mode locutus est de peccatoribus, diceus: Pænitet me feciase hominem super terram (Genes. vi, 6), quasit intelligit intelligit in procede in sibimetipsi displicuit in peccatoribus, quos creavit. In solo sutem sibi unigenito Domino nostro lesu

Christo complacuit, quia hunc inter homines bominem A adversarius acriores ei quam consueverat tentationes creasse non prenituit, in quo peccatum nullum omnimodo invenit, sicut de illo per Psalmistam dicitur : Juravit Dominus, et non pænitebit eum : tu es Sucerdos in Eletnum secundum ordinem Melchisodech (Psal. cix, 4). In solo ergo sibi Redemptore nostro complacuit Pater, quia in eo solo non invenit culpam in qua se teprehendat quasi per pœnitenilam.

CAP, V. — Eral Josus docene, sicul potestatem habens (Marc. 1, 22).

(In expect. B. Job, lib. xxim, num. 21, 25.) Bone a dectoribus deceter qued prius agitur quam dicatur. Num docuring subtrahit fiduciam grando conectentia perspedit linguam. Unde etiam de Domino scriptum est : Erst enim decens, sicut potestatem habens, non sicut Scribe et Pherisci. Singulariter semque et principaliter solus ex potestate bona lo-cutes est, quia ex infirmitate mala nulla commisit. Ex divinitatis quippe potentia habuit id quod nobis per humanitatis sus: innocentiam ministravit. Nos enim, quia infirmi homines sumus, cum de Deo hominibus loquimur, debemus primum meministe quod sumus, ut ex propria infirmitate pensemus quo docendi ordine infirmis fratribus consulamus. Considesensus igitar quia aut tales sumus quales nonnulles corriginus, aut teles aliquando frimes, etsi jam divina gratia operante non aumus; ut tante tempe-rantius corde bumili corriginus, quanto nosmetipoos verius in his quos emendamus agnoscimus. Si zutem tales nec sumus nec fuimus quales adhuc illi sunt quos emendare quos curamus, ne cor nostrum forte superbiat, et de ipsa innocentia pejus raat, quorum mala corrigimus, alia eorum bona nobis aute oculos revocemus. Quæ si omnino nulla sunt, ad occulta Dei judicia recurramus, quia sicut nos nullis meritis hoc ipsum bonum quod habemus accepimus, ita illos quoque potest gratia supernæ virtutis infundere, ut excitati posterius etiem ipea possint bona que nos C ante accepimus prævenire. Quis enim crederet qued per apostolatus meritum Saulus lapidatum Stephahum præcessurus erat, qui in morte ejus lapidantium Vestimenta servabat? His ergo primum cogitationi-bus humiliare cor debet, et tunc demum increpare delinquentium iniquitates

Cap. VI.—Quid nobiz, et tibi, Filt Det? sejume qui sie, Sanctus Del (Marc. 1, 24).

(he exposit. B. Job., fib. xxxm, num. 14; l. m, m. 28.) Antiques hostis filium Dei incarnatum noveret, sed nostræ redemptionis ordinem nesciebat. Sciebat enim quod pro redemptione nostra incarsetus Det Pilius fuerat, sed omnino quod idem Redempter filum moriende transfigeret, nesciebat. Illum mortem carnis appeteret. Quam mortem dum in ille injuste appetiit, nes, quos quasi juste tenebat, ami-Sit. Antequam autem maligaus spiritus Redemptorem hostrum per mortem appeteret, cum eum miracults corusare conspiceret, clamabat, dicans : Scients qui sis, Sanctus Dei. Qui hac dicens, cognecoando Dei Filium, pertimescit et formidat; sed tamen vim sepernæ pietatis ignoraus, nonnusquam, dum passibi-lem considerat, hominem purum putat.

CAP. VII. - Et comminatus est Jesus immundo spiritui, dicens: Obmutesce, et exi de homine. Et discorpons cum spiritus immundus, et exclamans voce magna, exiii ab eo (Marc. 1, 25).

(Homil. 12, in Ezech., n. 24.) Cum aliquis terrena contemnere et coelestia coeperit amare, antiquus

admovet, ita ut plerumque sic resistentem animam : tentet, sicut ante nunquam tentaverat quando possi-debat. Undo et dæmoniacus qui a Domino sanatur ab exeunte dæmone discerpitur, sicut scriptum est: Et clamans, et multum discerpens eum, exiit ab co. Quid est enim quod obsessum hominem antiquus hostis, quem possessum non discerpserat, deserens discerpsit, nisi quod plerumque dum de corde expellitur, acriores in eo tentationes generat quam prius excitaverat quando hoc quietus possidebat? Unde scriptum est Fili, accedens ad servitutem Dei, sta in justitia et timore: et præpara animam ad tentationem (Eccles. n, 1).

CAP. VIII. — Surge, tolle grabatum tenum. (Marc. 11, 9).

In exposit. B. Job, lib. xxxx, num. 46; hom. 12, in Exech., n. 11.) In Scriptura sacra lectus, sive graba-tus, aliquando voluptas carnis, aliquando repausatio in boais operibus, atiquando requies temperalis accipitur. Quid est enim quod in Evangelio sanato cuidam Dominus dicit: Surge, tolle grabatum tuum, et vade in do-mum tuam, nisi quod per grabatum voluptas carnis designatur? Et jubetur utique ut hoc sanus portet ubi infirmus jacuerat, quia nimirum omnis qui adhuc vitiis delectatur, infirmus jacet in voluplatibus carnis. Sed sanatus hoc portat ubi jacuerat, quia, divine adjutorio ereptus, a vitiis ejuadem carnis coutumelins postmo-dum tolerat in cujus prius desideriis requiescebat. Per grabatum itaque, in que carnis est requies, ipsa caro designatur, per domum vere conscientia figuratur. Et quia cum mente mortui in vitiis jacemus, in carnis delectatione quiescimus, infirmi portamur in lecto. Cum vero sanati fuerimus mente, ut jam pulsantibus vitiis carnis resistanus, necesse est ut tentationum contumelias de nostra carne toleramus. Ægro itaque ad salutem reducto præcipitur : Tolle grabatum tuum, id est porta lectum in quo portatus es, quia necesse est ut sanatus quisque pertet contumeliam carnis, in qua prius jacebat segrotus. Quid est ergo dicere: Tolle grabatum tuum, et rade in domum luam, nisi porta tentationes carnis, in quibus bactenus facuisti, et revertere ad conscientiam tuam, ut videas quæ fecisti? Ac si diceret : Post exterius miraculum ad mentem tuam revertere, et qualem te intrinsecus Deo debeas exhibere perpende; et post peccatorum veniam, ne rursus quod juste feriatur

CAP. IX. - Fecit Dominus Jesus ut essent duodecim cum illo (Marc. m, 14).

(In exposit. B. Job, lib. xxxv, num. 15.) Septenarius numerus apud sapientes hujus seculi quadam dempter fflum moriende transfigeret, nesciebat. Illum ettem ante se positum vidit quem, cognoscendo confessus, confitendo pertimuit, dicens: Quid nobis, et shi, Flii Dei? venisti ante tempus torquere nos? Cognovit etgo prius quem pertimesceret, et tamen post non timuit, cum in illo quasi escam propriam post non timuit, cum in illo quasi escam propriam post non timuit, cum in illo quasi escam propriam per quatuor, seu quatuor per tres ducinus, ad duedenarium generis redsuptienem veniens, assumpsit antiquus hoatis in ea musi suam escam sua habetur ratione perfectus, quia ex primo pari et Veritatis prædicamenta percepinus, hæc fixa scientiæ altitudine despiciendo calcamus; hoc proculdubio inconcussa fide retinentes, quia quos Spiritus gratiæ septiformis repleverit, perficit, eisque non solum Trinitatis notitiam, sed etiam virtutum quatuor, id est prudentiæ, temperantiem, fortitudinis et justitiæ concentionem næbel. Ani in insignancem quos ingreoperationem præbet. Qui in ipsis quoque quos ingreditur, suis quodammodo partibus augetur, dum et per Trinitatis notitiam quatuor virtutum actio accipitur, et per actionem virtutum quatuor usque ad manifestam Trinitatis speciem pervenitur. Et apud nos ergo septenarius perfectus est, sed longe dissi-militer, quia plene et non inaniter in duodenarium surgit, dum et per fidem opera, et rursum per opera perficit fidem. Sancti quoque apostoli gratize septi-formis spiritu implendi, duodecim sunt electi, qua in quatuor mundi partibus Trinitatem, quæ Deus est. inuotescere mittebantur. Duodecim ergo electi sunt ;

puod per quatuor infima tria summa prædicarent.

CAP. X. - Et imposuit Dominus Simoni nomen Pe-AP. A. — El imposuti Dominus Simom nomen retrus, et Jacobum Zebedæi, et Joannem fratrem Jacobi vocavit Boanerges, quod est filii tonitrui; et Andream, et Philippum, et Bartholomaum, et Matthæum, et Thomam, et Jacobum Alphæi, et Thadæum, et Simonem Chananæum, et Judam Iscariotem, qui tradidit illum (Marc. 111. 15).

(In expesit. B. Job. lib. xxix, num. 49.) Anquendo in tonitruo iose incarnatus Dominus figuratur, qui ex antiquorum Patram conveniente prophetia ad notitiam nostram quasi ex nubium concursione prolatus est. Qui inter nos visibiliter apparens, ea que super nos erant terribiliter sonuit; unde et ipsi saneti apostoli de ejus grafia generati, Boanerges, id est illi tomitrui, sunt vocati. Aliquando autem tonitruus ipsa ejus predicatio accipitur, per quam supernorum indiciorum terror auditur.

CAP. XI. — Exiit seminans ad seminandum. Et dum B seminat, aliud cecidit secus viam, et volucres comederunt illud (Marc. IV, 3).

(In exposit. B. Job, lib. xix, num. 2.) la Scriptura sacra volucres aliquando in malis, aliquando in bono dantur intelligi, quia per eas potestates designantur aereæ, nonnunquam bonorum studiis adversæ. Unde Veritatis ore dicitur quoniam granum quod secus viam cecidit, venerunt volueres et comederunt illud; quia nimirum maligni spiritus humanas mentes obsidentes, dum cogitationes noxias ingerunt, verbum vitæ a memoria evellunt.

CAP. XII. — Aliud cocidit super terram, et statim orth sole exarnit (Marc. 14, 5).

(In exposit. B. Job, lib. xxxiv, num. 25.) In Scriptura sacra, cum sol figurate ponitur, aliquando per cum persocutio designatur, sicut Veritas in Evangelio dicit quod nata sine radicibus semina, orto sole, ernerunt, quia videlicet verba vitze in corde terrenorum hominum temporali momento virentia, superveniente persecutionis ardore, siccantur. Aliquando etiam per selem intelligentia, et acumen sapientium designatur, sicut per comparationem ad Salomonem dicitur: Sapiens ut sol permanet, stultus ut tuna mutatur (Eccles. xxvii, 12).

CAP. XIII. — Et aliud oeoidit inter spinas, quie suffocaverunt illud (Marc. IV. 7).

(In exposit. B. Job, lib. vii, num. 39; homil. 15, in Evang., n. 1.) Sunt plerique qui jam aliena non appetunt, et ab hujus mimdi jurgiis, inchoato quietis amore, dividunter, erudiri in sacris eloquiis sitiunt, vacare saperais contemplationibus concupiscunt, nec tamen perfecta animi libertate curam rerum familiarium deserunt. Cui seepe dum licite serviunt, eliam illicitis hujus mundi jurgiis implicantur. Cumque terrenas res studiose tenere desiderant, cordis requiem descrant quam quærebant. Et cum substantia fugiens continue provisione protegitur, conceptus D ia animo divinæ scientiæ sermo dissipatur, quia, juxta Veritatis sententiam, obortum semen spinæ opprimum, cum verbum Dei a memoria importunæ terrenorum sodicitudines tollunt. Veritas quippe dicit: Soldicitudo sæculi istius, et fallacia divirtarum suffocat verbum, jet sine fructu efficitur. Divitiæ fallaces sunt quae diu nebiscum permanere non possunt. Fallaces sunt quae nostrae mentis inopiam non expellunt. Soke autem veræ divitiæ sunt quæ nos divites virtutibus faciont.

Cap. XIV. - Et aliud cocidit in terram bonam, et afferebat fructum tricesimum (Marc. IV, 8).

(Housis. 17, in Ezech., n. 12.) Senarius numerus ideo perfectus esse dicitur, quia sexto die perfecit omnia opera sua Deus. Quod vero peccatori legem dedit, que in decem præceptis scripta est, et sex decies ducta in sexagenarium surgunt, recte per

ut etiam ex ipsius numeri ratione causa claresceret A sexaginta bonorum operum perfectio designatur. Quod etiam aperte Dominus in Evangelio designat, qui cuia parabolam seminantis exponeret, dixit : Aliud cecidit in terram bonam, et dabat fructum ascendentem et ex-crescentem, et afferebat unum triginta, unum sexaginta, et unum centum. Fructus enim terræ bonæ triginta affert, cum mens persectionem fidei, quæ est in Trinilate, conceperit. Sexaginta affert, cum bonze vite opera perfecta protulerit. Centum vero affert, cum ad æternæ vitæ contemplationem profecerit. Sinistra enim nostra est vita præsens: dextera vero est vita ventura. Et recte per centenarium numerum æternæ vitæ contemplatio designatur, quia cum post triginta ac sexaginta ad centesimum numerum pervenimus. idem centenarius numerus in dexteram transit. Fides et operatio adhuc in sinistra est, quia hic adhuc positi, et credimus quod non videmus, et operamur ut videamus. Cum vero se animus in contemplatio-nem æternæ vitæ suspenderit, quasi ad dexteram manum computus pervenit.

CAP. XV. - Qui habet aures audienti, audiat (Marc. 1v, 9).

(Homi!. 14, in Ezech., n. 2.) Sciendum quiz ocufi ot aures corporis adsunt etiam carnalibus, eisque sunt in usu rerum que corporaffer videntur : ocuñ vero et aures cordis solummodo spiritualium sunt, qui invisibilia per intellectum vident, et laudem Dei sine sono au finnt. Has omnipotens Deus aures qua-Yebat, cum diceret : Qui habet aures audiendi, audiat. Quis namque in itto populo tunc esse poterat qui aures corporis non haberet? sed dum dicitur : Qui habet aures audiendi, audiat, aperte monstratur quod illas aures quæreret quas omnes habere non poterant.

CAP. XVI. - Sic est regnum Dei, quemadmodum si homo jaciat sementem in terram, etc. (Marc. 17, 26).

(în exposit. B. Job. lib. xxII, num. 46; Homil. 15, in Ezech., n. 5, 6.) Electus quisque a rudimenti sui teneritudine prius inchoans, ad robusta postmodum et fortia convalescit; quod aperte Dominus in Evangelio sub messis nomine demonstrat, dicens : Sic est regnum Dei, quemadmodum si jaciat homo sementem in terram, et dormiat: et exsurgat noste ac die, et semen germinet, et increscat, dum nescit illo. Cujus nimirum seminis incrementa denuntians, adjungit: Ultro enim terra fructificat printum herbam, deinde spicas, deinde frumentum plenum in spica. Cujus profectus quoque etlam finem subrogat, dicens : Et cum ex se produxerit fructus, statim mittit falcem, quonium venit tempus messis. Ecce Veritatis voce per qualitates frugum distincta sunt incrementa meritorum. Aft enim: Primum herbam, deinde spicas, deinde plenum frumentum in spica. Semen igitur homo jaciat in **torram, cum cerdi** suo in**tent**ionem inserit bonam; et postquam semen jaetaverit, dormit, quia in spe boni operis quiescit. Nocte vero exsurgit ac die, quia inter adversa et prospera proficit. Et semen germinat et crescit, dum ille nescit; quia dum adhuc meliri incrementa sua non valet, semel concepta virtus ad profectum ducitur. Et ultro terra fructikcat, quia, præveniente gratia, mens hominis spontamea ad profectum boni operis surgit. Sed hæc eadom terra primum herbam, deinde spicam, deinde plenum frumentum producit in spica. Herbam quippe producere est incheationis bonze adhuc teneritudinem habere. Ad spicam vero herba pervenit, cum se virtus animo concepta ad profectum boni operis pertrahit. Plenum vero frumentum in spica fructi-licat, quando jam in tantum virtus proficit, ut esse rebusti et perfecti operis possit. Sed cum ex se produxerit fructus, statim mittet falcem, quoniam adest tempus mess's. Omnipotens enim Deus, producto fructu, falcem mittit, et messem suam desecat, quia cum unumquemque ad opera perfecta perduxerit, ejus temporalem vitam per emissam sententiam in-cidit, ut granum saum ad horrea cœlestia perducat. Cum igitur desideria bona concipimus, aemen in

terram mittimus; cum vero operari recta incipimus, A 60.) Aliud est Dominum cognoscere per fidem, atque herba sumus; cum autem ad profectum boni operis crescimus, ad spicam pervenimus; cum in ejusdem operatione perfectione solidamur, jam plenum frumentum in spica proferimus. Herba etenim Petrus fuerat qui passionis tempore per amorem Dominum sequens, hunc confiteri ante vocem ancillæ timebat. Erat enim jam viriditas in mente, quia credebat omnium Redemptorem; sed valde adhuc flexibilis, pede conculcabatur timoris. Jam quidem per devotionem viridis, sed adhuc per infirmitatem tenera, eum ab ancillæ subito unius flatu sermonis inflexus est. Jam in spicam surrexerat, quoniam eum quem moriturum confiteri timuerat, nuntiante angelo, viventem in Galilæa videbat. Sed ad plenum granum In spica pervenerat, quando veniente desuper Spiritu, et suam mentem in illius amore roborante, ita solidatus est, ut vires persequentium cæsus despi-ceret, et Redemptorem suum inter flagella libere prædicaret, et persequentibus principibus resisteret, dicens: Obedire oportet Deo, magis quam hominibus (Act. v, 29). Plenum frumentum inventus est, quando in tritura persecutionis tot verbera pertulit, et tamen nequaquam palearum more imminutus est, sed granum permansit. Nullus itaque qui ad bonum propo-situm adhuc in mentis teneritudine esse conspicitur, despiciatur, quia frumentum Dei ab herba incipit ut granum flat. Paulisper quippe in unaquaque anima. ut ita dicam, internæ gratiæ humor exuberat; herba in frugem crescat. Nemo igitur quemlibet proximum, cum adhuc herbam videt, de frumento desperet; ab herbarum quippe foliis, que huc illucque molliter defluunt, surgentia frugum semina solidantur.

CAP. XVII. - Simile est regnum Dei grano sinapis, quod acceptum homo misit in hortum suum, et crevit: et factum est in arborem magnam, et volucres cœli requieverunt in ramis ejus (Marc. 14, 31).

(In exposit. B. Job, lib. xix, num. 3.) Ipse quippe est granum sinapis, qui in horti sepultura plantatus, C arbor magna surrexit. Granum namque fuit cum moreretur, arbor cum resurgeret; granum per humilitatem carnis, arbor per potentiam majestalis; granum, quia vidimus eum, et non erat aspectus (lea. Liu, 2); arbor, quia speciosus forma præ filis hominum (Psal. xliv, 3). Hujus arboris rami sancti sunt præ-dicatores. Et videamus quam late tendantur. Quid enim de eis dicitur : In omnem terram exivit sonus eorum, et in fines orbis terræ verba eorum (Psal, xviil. 5) ? În istis ramis volucres requiescunt, quia sanctæ animæ, quæ quibusdam virtutum pennis a terrena cogitatione se sublevant, in corum dictis et consola-tionibus ab hujus vitæ fatigatione respirant.

CAP. XVIII. . – Si ejicis nos, mitte nos in gregem

porcorum (Marc. v, 12). (In exposit. B. Job, lib. xxxii, num. 50.) Absque concessione omnipotentis Dei, nullam malignus spiritus contra hominem habet potestatem, quia, attestante Evangelio, describitur quod nec manere in obsesso homine potuit, nec rursus invadere bruta animalia non jussus præsumpsit. Ipsi enim Redemptori nostro a legione quæ hominem tenebat dictum est: Si ejicis nos, mille nos in gregem porcorum. Qui hanc et ab homine expulit, et in porcos ire cosque in abyssum mittere concessit. Ex qua re colligitur quantæ intirmitatis noster adversarius existat, cui si potestas summa licentiam non præbet, grassari nec in porcos valet. Quando ergo iste sua sponte nocere factis ad Dei imaginem hominibus audeat, de quo nimirum constat quod non jussus contingere nec porcos præsumat? Illi ergo nos necesse est sponte subdi cui et adversa omnia subjiciuntur in vita, ut tanto nostris hostibus potentiores simus, quanto cum auctore omnium unum efficimur per humilitatem.

CAP. XIX. — Revertere primum in domum tuam, et narra quanta tibi secit Dominus (Marc. v, 19). (In exposit. B. Job, lib. xvi, n. 33, et l. vi, nuin.

aliud per speciem; aliud est invenire per credulitateia, aliud per contemplationem. Ex qua re agitur ut omnes electi eum quem fide cognoverunt videre aunque per speciem anhelent, cujus amore fragrantes æstuan quia dulcedinis ejus suavitatem jam in ipsa suæ fidei certitudine degustant. Sed qui contemplationis arcem tenere desiderant, prius se in campo operis exer-ceamt, quia primum est tempus actionis extremum contemplationis. Unde necesse est ut perfectus quisque prius virtutibus mentem exerceat, et postmodum hæc in quiete contemplationis abscondat. Hinc est enim quod in Gerasenorum regione is quem legi damonum Domino jubente dereliquit, ad Salvatoris sui pedes residet, verba doctrinz percipit, et de re-gione sua simul discedere, et cum salutis auctore esse concupiscit; sed tamen ei Veritas ipsa quie salu-tem contulit, dicit: Revertere primum in domum tuam, et narra quanta tibi seceris Dominus (Ibid., 19). Amanti adhuc dilatio imponitur, ut ex dilati amoris desiderio meritum retributionis augeatur. Fit en nobis omnipotens Deus dulcis in miraculis, et tames in sua celsitudine manet occultus, ut quædam monstrando de se, occulta nos inspiratione in suo amore succendat, et tamen in abscondendo majestatis sue gloriam, amoris sui vim per æstum desiderii augeat. Quid autem nomine domus, ad quam sanatus reverti præcipitur, nisi conscientia designatur, in qua habitamus contractando quid agamus? Revertere igitur, ei dicitor, in domum tuam, et narra quanta fecerit Dominus; id est a peccati jam vitio securus ad coascientiam revertere, et in vocem prædicationis excitare. Cum enim quamlibet parum de divina cogita-tione percipimus, redire ad humana jam molumus, et proximorum necessitatibus onerari recusamus Quietem contemplationis querimus, nihilque aliut nisi hoc quod sine labore reficit, amamus; sed sana-tos nos Veritas ad domum mittit, et narrare que nobiscum acta sunt præcipit; ut videlicet prius mes exsudet in opere, et postmodum refici debeat per contemplationem.

Cap. XX. - Turba te comprimunt et affigunt (Marc. v, 31).

(In exposit, B. Job, lib. xxix, num. 43; lib. m., num. 37.) Carnales intra sanctam Ecclesiam ea que constendo tenent vivendo non exhibent, et fidem quam tenere se asserunt premunt potius quam venerantur, dum sua magis illius nomine quam ejus adipisci lucra concupiscunt. Electi autem dum servare fidei meritum rectis operibus curant, ad anctoris sui notitiam inter reproborum tumultus appropinguant. Quod bene in Evangelio in muliere sanguinis fluxu laborante siguatum est, quæ premente turba sola Dominum tetizit. De qua cum Dominus diceret : Quis me tetigit? Petrus ratiocinando respondit : Turbe te compri affligunt, et dicis : Quis me tetigit ? Sed audire causs veræ rationis meruit, cum ei Dominus dixit : Tetigit me aliquis, nam el ego novi virtutem de me exisse. Ecce turbe premebant Dominum, et tamen sola tetigit quæ ad illum humiliter venit, quia multi nimirum etiam in sancta Ecclesia reprobi veritatem cognoscendo premunt quam bene vivendo tangere negligunt. Premunt et longe sunt, quia divinam notitlam professionibus sequuntur, moribus fugiust. Premunt, inquam, sed longe sunt, qui cidem fidei quam toquendo astrount, agendo contradicunt. Multi ergo Dominum comprimunt, et una tangit, quia carnales in Ecclesia eum comprimunt a quo longe aunt, et soli tangunt qui huic veraciter humiles adjunguntur. Turba igitur premit, quia multitudo carnalium, quo intus admittitur, eo gravius toleratur. Premit et non tangit, quia importuna est per præsentiam, et absens per vitam. Carnales itaque, quo verbis pro-fe-sæ fidei in Ecclesia sunt, eo bonos incorrectis suis moribus pejus premunt. Nonnunquam enim pravis nos sermonibus, nonnunquam vero solis perversis moribus insequuntur. Suadent namque aliquando qua

tenent, aliquando vero etsi non suadeant, præbere tamen iniquitatis exempla non cessant. Qui igitur ad mala nos vel verbis, vel exemplis illiciunt, profecto persecutores nostri sunt, a quibus tentationum certamina sumimus quæ saltem in corde vincamus.

CAP. XXI. — Resuscitavit Jesus filiam principis (Marc. v).

(In exposit. B. Job, lib. xvIII, num. 68.) Cum mira ope pietatis ad cor Veritas venit, prius ab eo cogitationum carnalium æstus ejicit, et post in eo virtutum dona disponit. Quod bene nobis sacra Evangelii historia innuit, in qua dum ad resuscitandam filiam principis invitatus Dominus duceretur, protinus additur: Et cum ejecta esset turba, intravit, et tenuit manum ejus, et surrexit puella. Foras ergo turba ejicitur ut puella suscitetur, quia si non prius a secretioribus cordis expellitur importuna sæcularium multitudo curarum, anima', quæ intrinsecus jacet mortua, non resurgit. Nam dum se per innumeras terrenorum desideriorum cogitationes spargit, ad considerationem gui sese nullatenus colligit.

CAP. XXII. — Herodes decollavit Joannem Baptistam (Marc. v1).

(Epist. 64, l. xI, in Resp. ad interrogat. et in exposit. B. Job, lib. xIII, n. 41, et l. III, n. 11. In Ezech. l. II, hom. 3, n. 21.) Cum cognata misceri prohibitum est, quia per conjunctionem priorem caro fratris fuerit facts. Pro qua re etiam Joannes Baptista capite truncatus est, et sancto martyrio coronatus. Cui non est dictum ut Christum negaret, et tamen pro confessione occisus est, sed quia idem Dominus noster Jesus Christus dixerat : Ego sum Veritas (Joan. xiv, 6), quia pro veritate Joannes occisus est, videlicet et pro Christo sanguinem fudit. Quis autem non obstupescat quod pravalere perversi contra bonorum innocentiam permittuntur? cum Herodias apud temulentum regem saltatu filiæ obtinet ut caput amici Spousi, prophetæ et plus quam prophetæ ante ora convivantium in disco deferatur. Non enim C sine gravissima admiratione perpendo quod ille prophetiæ spiritu intra matris uterum impletus, atque ut ita dixerim, priusquam nasceretur renatus, ille amicus Sponsi, ille quo inter natos mulierum nemo major surrexit, ille sic propheta ut plus esset etiam quam propheta, ab iniquis in carcerem mittitur, et pro puelle saltatu capite truncatur, et vir tantæ sanctitatis pro risu turpium moritur. Nunquidnam credimus quid suis-e quod in ejus vita illa sic despe-cta mors tergeret? Sed quando ille vel in cibo peccavit, qui locustas solummodo et silvestre mel edit? Quid Deo vel de qualitate sui tegminis deliquit qui camelorum pilis corpus operuit? Quid de conversatione sua offendere potuit qui de eremo non recessit? Quis illum loquacitatis reatus polluat qui disjunctus longe ab hominibus luit? Quando illum vel silentii culpa attigit qui ad se venientes tam vehementer increpavit, dicens: Genimina viperarum, quis vobis de-monstravit sugere ab ira ventura (Matth. 111, 7)? Quid est quod Dei voce Joannes laudatur, et tamen pro temulentæ verbis in saltationis præmium moritur? Quid est quod omnipotens Deus sic vehementer in hoc szeculo despicit quos sic sublimiter ante szecula elegit, nisi hoc quod pietati fidelium patet, quoniam ideirco sie eos premit in infimis, quia videt quomodo remuneret in summis, et foris usque ad despecta dejicit, quia intus usque ad incomprehensibilia perducit? Hinc ergo unusquisque colligat quid illic sint passuri quos reprobat, si hic cruciat quos amat; aut quomodo ferientur qui in judicio arguendi sunt, si sic corum vita premitur qui ipso judice teste laudantur. Si igitur errantibus hujus mundi potentibus, fratres charissimi, libere loqui decernimus, Joannis auctoritas ad animum reducatur, qui, nequitiam Herodis reprehendens, pro verbi rectitudine occidi non timuit. Et quia Christus est veritas, ipse ideo pro Christo, quia pro veritate, animam posuit.

tanent, aliquando vero etsi non suadeant, præbere A CAP. XXIII.-Date illis vos manducare (Marc. vi, 37).

(In exposit. B. Job, lib. xxvn, num. 22.) Per prædicatoressanctos audientium subjectorum jejuna corda Dominus pascit, sicut de populis esurientibus discipulis conquerentibus respondit Dominus, dicens: Date illis vos manducare. Quod sic tunc eorum manibus factum esse credimus, ut hoc eorum verbis quotidie fieri sine cessatione videamus. Hoc enim agit Petrus, cum per Epistolas loquitur, ut verbi pabulo corda nostra male jejuna satientur; hoc Paulus, hoc Joannes per Epistolas loquentes operantur, ut mentes nostræ sacramenta cœlestia percipiant, et inediæ suæ fastidium quo moriebantur vincant.

CAP. XXIV.—Et discubuerunt in partes, per centenos, et per quinquagenos (Marc. vi. 40).

(In exposit. B. Job, lib. xvi, num. 68.) Diverse Ecclesiæ in singulis mundi partibus positæ unam catholicam faciunt, in qua fideles omnes de Deo recta sentientes concorditer vivunt. Henc namque in Evangelio Dominus per conviventium populorum, et per focorum distinctionem concordiam designavit, cum satiaturus de quinque panibus populos, quinquagenos per turmas, vel centenos discumbere præcepit; ut videlicet turba fidelium escam suam, et locis disjuncta et moribus conjuncta perciperet. Jubilæi quippa requies, quinquagenarius numeri mysterio continetur, et quinquagenarius bis ducitur ut ad centenarium perducatur. Quia ergo prius a malo quiescitur opere ut post anima plenius quiescat in cogitatione, alii quinquageni, alii autem centeni discumbunt; quoniam sunt nonnulli qui jam a pravis actibus habent requiem operis, et sunt nonnulli qui perversis cogitationibus superatis habent jam requiem mentis.

CAP. XXV. - Abiit in montem orare (Marc. VI, 46).

(In exposit. B. Job, lib. vi, num. 56.) Non est perfectus prædicator qui vel propter contemplationis studium operanda negligit, vel propter operationis instantiam contemplanda postponit. Hinc est quod ipsa Veritas per susceptionem nostræ humanitatis nobis ostensa, in montem per noctem orationi inhæret, miracula per diem in urbibus exercet, ut perfectis innuat prædicatoribus, quaten s nec activam vitam amore speculationis funditus deserant, nec contemplationis gaudia penitus operationis nimietate contempant, sed quieti contemplantes sorbeant quod occupati erga proximos loquentes refundant. Speculando quippe in Dei amorem surgitur, sed prædicando ad utilitatem proximi resitur. Tunc autem ad alta charitas mirabiliter surgit, cum ad ima proximorum se misericorditer attrahit et quo bene descendit ad infima, eo valenter recurrit ad summa.

CAP. XXVI. — Adducunt surdum et mutum, et deprecabantur eum ut imponeret ei manum (Marc. VII, 32).

Homil. 10, in Ezech., n. 20.) Audimus verba Del si facimus, et tunc ea proximis recte loquimur, cum prius ipsi fecerimus. Quod bene Marcus evangelista confirmat, cum factum Domini miraculum narrat, dicens: Adducunt autem surdum et mutum, et deprecabantur eum, ut imponeret illi manum. Cujus ordinem curationis insinuat, dicens: Miste digitos suos in auriculas ejus, et exspuens teligit linguam ejus, et sus-piciens in cœlum ingemuit, et ait illi: Effeta, quod est, adaperire. Et statim apertæ sunt aures ejus, et solutum est vinculum linguæ ejus, et loquebatur recte. Quid est enim quod Creator omnium Deus, cum surdum et mutum sanare voluisset, in aures illius suos digitos misit, et exspuens linguam ejus tetigit? Quid per digitos Redemptoris, nisi dona sancti Spiritus designantur? Unde cum in loco alio ejecisset dæmonium, dixit: Si in digito Dei eficio dæmona, pro-fecto pervenit in vos regnum Dei (Luc. x1, 20). Qua de re per evangelistam aliud dixisse describitur : Si ego in spiritu Dei ejicio dæmones, profecto pervenit in ves regnum Dei (Matth. xII, 28). Ex quo utroque loco colligitur quià digitus spiritus vocatur. Digitos igitur

tem surdi ad obediendum aperire. Quid est vero quod exspuens linguam ejus tetigit? Saliva nobis est ex ore Redemptoris accepta sapientia in eloquio divino, saliva quippe ex capité defluit in ore. La ergo sapien tia quæ ipse est, dum lingua nostra tangitur, mox ad prædicationis verba formatur. Qui suspiciens in cochum ingemult, non quod ipse necessarium gemitum haberet qui dabat quoi po tulabat, sed nos ad eum gemere qui cœlo præsidet docuit, ut aures nostræ per dona sancti Spiritus aperiri, et lingua per salivam oris, id est per scientiam divinæ locutionis, solvi debeat ad v rba prædicationis. Cui mox Effeta, id est adaperire, dicitur; et statim apertæ sunt aures ejus, et solutom est vinculum lingua ejus. Qua in re notandum est quia propter dausas auxes dictum est, adaperire; sed sui apres cordis ad obediendum apertæ uerint, ex subsequenti proculdubio etiam lingua ejus vinculum solvetur, ut bona quæ fecerit ipse etiam facienda aliis loquatur; ubi et bene additur: Et to-

CAP. XXVII, - Miserege super turbam (Marc. VIU, 2).

(Homil. 21, in Ezech., n. 21, 22.) Oportot ut preedicatores in peccato positis predicent, et eum jam emperint peccata relinquere et ad innocentiam festinare, necesse est ut erga eos in ore doctoris incrementa prædicationis excrescant, et quibusdam doc-trinæ suæ verbis tanto vehementius insistat, quanto cos gravius cecidisse considerat. Libet inter hæc ad medium Evangelii verba deducere, cujus sacra his-toria per hoc quod factum miraculum narrat mira quæ quotidie aguntur denuntiat. Nam cum fessi et jajuni ad Bominum populi sonvenissent, discipulis Pominus dicit! Misereor super turbam, quia ecce jum triduo sustinent me, nec habent quod manducent : et si dimisero eos jejunos in domum suam, deficient in via : guidam enim ex eis de longe venerunt. Turba Domipum triduo sustinet, quando multitudo fidelium pec- E cata quæ perpetravit per pænitentiam declinans, ad Dominum se in opere, in locutione et cogitatione convertit. Quos dimittere jejunos in domum suam Dominus non vult, ne desiciant in via, quia videlicet ronversi peccatores in præsentis vitæ via deliciunt, si in sua conscienția sine doctrinæ suæ pabulo dimittuntur. Ne ergo lassentur in hujus peregrinationis itipare, pascendi sunt a doctoribus sacra admonitione. Sicut alibi de esurientibus plebibus apostolis præcepit, dicens ; Date illis vos manducare. Et rursum : Nolo dimillere cos jejunos, ne deficiant in via. Ac si diceret: In prædicatione vestra verbum consolationis accipiant, ne a veritatis pabulo jejuni remanentes, in hujus vitæ labore succumbant. Valde autem pensanda est pia sententia qua processit ex ore Veritatis, qua dicitur: Quidam enim de longe venerunt, Est aliquis qui nil fraudis et nil carnalis corruptionis exnurtus, ad omnipotentis Dei servitium festinavit. sie de longinquo non venit, quia per incorruptionem it innocentiam proximus fuit. Alius nulla impudici. ta, nullis Azgitiis inquinatus, solum autem conjugium expertus, ad ministerium spirituale conversus est. Neque iste venit de longinquo, quia usus conjunctione concessa, per illicita non erravit. Alii vero nost carnia flagitia, alii post falsa testimonia, alii post facta furta, alii post illatas violentias, alii post perpetrata homicidia ad pœnitentiam redeunt, et ad omnipotentis Dei servitium convertuntur: hi videlicet ad Deum de longinque veniunt. Quanto etenim quisque plus in pravo opere erravit, tanto ab omniotente Domino longius recessit. Nam et prodigus allius qui patrem descruit, abiit in regionem longin-quam in qua porcos pavit, quia vilia nutrivit. Dentur igitur alimenta eis etiam qui de longinquo veniunt, quia conversis peccataribus doctrina sancte cibi præbendi sunt, ut in Deum vires reparent, quas in flagitiis amiserunt ; quia sape a doctoribus tauto

in auriculas mittere est per dena sancti Spiritus men- A necesse est ut largiorihus cibis doctrinze satientur. quanto fessi majoribus vitiis venerant.

Cap. XXVIII. — Video homines tanquam arbores em-bulantes (Marc, vm, 24).

Sunt quædam contemplativæ vitæ quæ per quesdam mode imagines videntur, at postmodum sicut dam mode imagines videntie, it postmodisin sicul sunt in ipsa sua virtute et matura videantur. Nam Paulus ait: Videnius neue per speculum in aniquate, tunc autem (acie ad faciem (I Cor. xiu, 12). Et excus cum importione manuum Redemptoris jam lumen recipere cospisset, requisitus est auid videret; it aspicieus ait: Video homines nelul arbores ambulantes. Homo quippe natura rationalis eat, arbor au-tem nec sensibilis est, nec vivit. Et quid iste illuminatus cacus signiticat, nisi genus humanum? Cui cum Dominus contemplationis oculos aperit, prius quadam in ænigmate conspicit, ut postmodum illa vera ot rationabijia coelestium agmina, sicut sunt posita, aspiceret. Unde et illic subditur : Deinde iterum imquebatur recte. Ille evim recte loquitur qui prius obe-diendo secesit que loquendo admonet esse sacienda. per speculum vidit et similitudinem , ut postmodian clare videret et perfecte.

> CAP. XXIX. — Assumpsit Jesus Petrum (Marc. 1x. 1). (In exposit. B. Job, lib. xxiv, num. 29.) Noviter conversi prius snavitatem securitatis sentiunt, prius pacis quiete nutriuntur; post cognitam vero duicedinem tento jam tolerabilius tentationum certamina sustinent, quanto in Deo altius cognovere quod ament. Unde et Petrus prius in montem ducitur, prius claritatem transfigurationis dominicæ contemplator, et tunc demuni tentari ancilla interrogante permittitur (Matth. xxvi), ut per tentationem factus sibi ex infirmitate conscius, ad illud flendo et amando recurreret quod vidisset; et cum eum timoris unda peccati in pelagus raperet, esset prioris dulcedinis

CAP. XXX. — Et vestimenta ejus facta sunt candida sicul nix (Marc. 11, 2).

anchora que retineret.

(In exposit. B. Job, lib. xxxII, num. 8.) Bominus sanctis omnibus quibus dictum est, Vos estis tux mundt (Matth. v, 14), in illa æterna gloria vestietur. Unde et per Evangelium dicitur quia transfigurato in monte Domino, vestimenta ejus facta sunt candida sicut nix. In qua transfiguratione quid aliud quam resurrectionis ultimæ gloriæ nuntiantur? In monte enim vestimenta ejus sicut nix facta sunt, quoniam in supernæ claritatis culmine omnes sancti luce fulgentes justitiæ ei adhærebunt.

CAP. XXXI. — Faciamus his tria tabornacula, tibi unum, Moysi unum, et Elia unum, Non onim sciebat guid diceret (Marc, 1x, 4).

(In expos. B. Job, lib. viii, num. 91, 92.) Tabernaculum construiter et ab æste corpus et frigore defendatur. Quid itaque hoe loco tabernaculi nomine, nisi ædificatio terrenæ felicitatis exprimitur? Per quam super se reprobi casura multiplicant, ut se a præsentis vitæ necessitatibus quasi ab æstu et im-bribus defendant. Honoribus enim excrescere ambiunt, ne despecti videantur; terrena aggregando exaggerant, ne inopiæ frigore tabescant. Ubi ergo mentis habitationem construent, ibi procul dutio tabernacula figunt. At contra justi gaudent in hac terra despici, nec dolent se necessitatibus affligi; et quia contra præsentia se adversa non muniumt, quasi contra æstus et pluvias habere tabernaculum nohmt. Hinc est quod attestante Paulo (Hebr. XI) Abraham in casulis habitat quia habentem fundamenta civitatem quam supernus artifex construxit, exspectat. Unde et Petrus jure reprehenditur quia neclum mentis perfectione roboralus, veritatis claritate co-gnita, ligere tabernaculum in terra conatur. Quasi munitum sibi dives ille tabernaculum construxerat, qui dicebat : Animu, habes multa bona reposita in annos multos, requiesce, comede et bibe, es evalure

fluc. XII, 19, 20). Sed quia tabernaculum ejus in A etiam quod plerumque eis quos ceperat, tunc gravioveritatis fundamento non subsistit, illico audivit:
Stulte, hac nocte repetunt animam tuam abs te; que
preparasti, cujus erunt (Vers. XX). Vitæ enim fugientis amatores, dum studiose se in præsentibus
construere conantur, ad ætarnam repente pænam
rapiuntur.

A etiam quod plerumque eis quos ceperat, tunc graviores culpas ingerit, cum præsentis vitæ termino illios
propinquare cognosett; et quos pos inits prava cepreparasti, cujus erunt (Vers. XX). Vitæ enim fugientis amatores, dum studiose se in præsentibus
quo citius equations sint, eo valentius apquare supplirapiuntur.

GAP. KXXII. -- Effect venturus est, et restituet omnia (Marc. IX., 11).

(in exposit, B. Job. lib. xx. num. 66; homil. 12, in Ezech.; in exposit, B. Job. lib. xx. num. 24.) Quamvis ad cœlum rautus Elias esse perhibetur, mortem tamen distulit, non evasit, Quis est enim homo qui vivit, et non videbit mortem? Veniet itaque restituturus omnia, quoniam ad hoc nimirum huic mundo restitueut et munera prædicationis impleat, et carnis debitum solvat. Sancta Ecclesia quamvis nunc Judæos amiserit, in fine tamen bujus sæculi dupliciter recipit quando gentibus ad plenum susceptis, ad ejus fidem currere omnis que tunc inventa fuerit etiam B Judæa consentit. Hinc namque scriptum est: Donec p'enitudo gentium intraret, et sic omnis Israel salvus feret (Rom. x1, 25). Hinc in Evangelio Veritas dicit; Elias venit, et ipse restituet omnia. Nunc enim amisit Braelitas Écclesia ques convertere prædicando non valet, sed tune, Elia prædicante, quotquot invenerit colliget, quod amisit plenius recipiet. Ex plebe quippe Judaica quotquot investi inscript convertenter, et ad Elize prædicationem multi ex his qui tunc ex Judzis in infidelitate remanscriat, ad cognitionem veritation redibunt, et Dominum Jesum inm nequequam quasi purum hominem contemnentes, ejus divinitati se inbærere congaudebunt. Judgi namque ante incarnationem Domini, eum esse venturum crediderunt, et annuntiaverunt, aed postquam in came apperuit, buso case negaverunt; et quem venturum diserant, præsantom contemporant, et noquaquam es ercondo sacuti sust que patres ques prodicine maminerunt. Elies autem venions sieut per Malachiem disitur. Reducet corda fliarum ad patres corum (Malach. 14, C.): quoniem hoc de Domino incipient fili intelligere, Llia predicante, qued patres corum predicavere.

CAP. KXXIII.—Gredo, Domine, adjuva incredutisatem meam (Marc. 1x, 35).

(Mixtim ex 11b. xx11, num, 49; in exposit. B. Job, et hom, 15, in Ezech., n. 4.) Fides nostra ad perfectionem suam quibusdam gradibus ducitur, quia pars ejus prius accipitur ut in nobis postmodum persecte compleatur. Hinc est quod Redemptori nostro a discipulis dicitur : Auge nobis fidem (Luc. xvii , 5) , wi qua jam accepta per initium fuerat quasi per augmenta graduum ad perfectionem veniret. Si enim in credentis mente non preficeret, quidam ve-niens ad Dominum qui curari volebat auum filium , et interregatus an crederet, minime dixisact : Credo, Domina, adjuva incredulitatem meam. Pensate, rogo, quod dicitur. Si credebat, cur incredulitatem dicebat? Si vero incredulitatem habere se noverat, quomodo credebat? Sed quia per occultam inspiratio- D nem gratim meritorum augrum gradibus fides crescit, una codemque tempora is qui accdum perfecte crediderat, simul et credebat et incredulus erat. Adhue ergo ascendehat ad fidem quam jam perceperat qui'et jam se credere et adhuc ex incredulitate dubitare olama bat

CAR. XXXIV. — Comminatus est Jama spiritui immundo (Marc. 12, 24).

(In exposit. B. Job, lib. xxxii, n. 55, 34.) Cum antiquus hostis aliquem tentare incipit, prius quasi consulens, blanda et illicita animo suggerit, post ad delectationem portrahit, ad extremum per consensionem possidens, violenta peccandi consuctudine, posse insolubiliter constringit. Hinc est quod non-nulli peccata longo tempore perpetrata in semetipsis libit reprehendunt, et have ex judicio fugiunt; sed vitare opere nec decortantes possunt. Sciendum est

res culpas ingerit, cum præsentis vitæ termino illos propinquare cognoscit; et ques per initia prava cepent, ad finem deteriores reddit, ut sius centamenta que citius constume sint, co valentius compleantur. Quia enim suis peccis corum salagii somere suppli-cium, in cie ardentius ante mortem militur orania exaggesare paccata. Plorumque iam cor male subdi-tum possidet, sed tamen divina illum gratia repellit, et spicerioordia manus ejicit quem ad se captiva vo-luntas introduxit. Cumque a corde expellitar, acriores intigere stimules iniquitatum constur, ut ees tentationum fluctus mens ab illo impugnata sentiat quos ctian) possessa pesciobat. Quod bane in Evap-gel o exprimitur, cum exire de homine apiritus immundus Domino jubente nerratur. Nam eum damotantous poer faisset oblavas, scriptum est: Commina-tus est deuts spiritui immundo, dicens: Surde et muls spiritus, ego tibi præcipio, est ab eo, et amplius ne introsas in eum. Et sociamans, et multum discerpens sum, exist et ee. Ecce uon eum disserpserat cum tenebat, exiens discerpsit, quia nimirum tune peius cogitationes mentia dilapiat cum jam egrassui divina virtute compulsus appropinquat, et quem mutus possederat cum clamoribus descrebat, quia plerumque cam possidet, minora tentamenta irrogat; cum vero de corde politur, acriori infestatione perturbat. Hostis itaque cor hominis possidens, semper in malitia ex posterioribus crescit; cor descrens, vehe-mentioribus cogitationum stimulis percutit. Tanto igitur quisque debet initia tentationis fugere, quanto finem ejus intelligit citius solvi non posse. Supera-bile namque est omne qued hostis initie suggerit, sed inde sequitur qued vinci vix possit.

CAP. XXXV. — Et factus est sicut mortuus (Marc. ix, 25).

(In exposit. B. Job., lib. x., nam. 50.) Carnetes homines illos quasi mortuos deputant ques nequaquam secum vivere carnaliter pensant, qui ecilicet en non habent que ipsi habent vet solumnodo annant. Qui enim ab hujus mundi appetitu mortiur, a tarrants prefecto mentibus omnimodo exclinctus estimatur. Quod bene nestri miraculum Redemptoris signat, emm ab immundo spiritu hominem liberat, de quo seriptum est: Clamans et multum discepens, exiis ab eo, et factus est sieut mortuus : its ut multi dicerent, quia mortuus est. Jesus autem tenen manum ejus, chuavit eum, et suovenit. Valut martuus quippe estenditur qui a maligni spiritus potestate liberatur, quia quisquis jam terrena desideria subegit, vitam in se carnalis conversationis exstinguit, et mundo mortuus apparet, quia pessessore prava qui per immunia desideria se agitahat caret. Quem multi mertuum dicunat, quia qui spiritualiter vivere neseiunt, eum qui tantur.

CAP. XXXII. — Qui scandalizaperit unum de pusillis izis (Marc. 1x, 41),

(Reg. paster. part. 1, cap. 2.) Nemo ampline in Ecclesia nocet quam qui perversa agens, nomen vel ordinem sanctitatis habet. Delinquentem namque hunc redarguere nullus prasumit, et in exemplum culpa vebementer extenditur quando pro reverentia erdinis peccator honometur. Indigni autem quique tanti reatus pondera fugerant, si Veritatis santentiam sollicita cordis aure pensarent, qua ait: Qui saquda-liaeverit unum de pusillis istis qui in me crafunt, empatit ei us suspendatur meta asinaria in collo ejus, et demongatur in profundum maris. Per molam quippe asinariam succlesis vit e circuitus et iabor exprimitur, et per profundum maris extrema damnatio designatur. Qui ergo ad sanctitatis speciem deducius, vel verbo cateros destruit yal exemplo, melius profecto fuerat ut hunc ad mortem sub exteriori habitu terrepa acta constringerent, quam sacra officia in culpa cateris imitabilem demonstrarent; quia minirum si

solus caderet, utcunque hunc tolerabilior inferni A ait: Vidit Deus cuncta que secrat, et erant valde bona (Genes. 1, 31). Sed hoc solum bonum principanona cruciaret.

CAP. XXXVII. -- Item unde supra-

(In exposit. B. Job, lib. vi, num. 57.) Quid per molain asinariam nisi actio terrena signatur? Qua dum colla mentis per stulta desideria constringit, banc in laboris circuitum mittit. Quid vero per mare nisi presens seculum figuratur? Sunt itaque nonnulli qui dum terrenas actiones deserunt, et ad contemplationis studium, humilitate postposita, ultra vires intelligentise surgunt, non solum se in errorem dejiciunt , sed infirmos quosque a gremio unitatis divi-dunt. Qui igitur unum de minimis scandalizat , melins illi fuerat alligata collo mola asinaria in mare projici, quia nimirum perverse menti expedibilius esse potuisset, ut, occupata mundo, terrena negotia agere et, quam per contemplationis studia ad multorum perniciem vacaret. Sunt enim nonnulli inquieti

CAP. XXXVIII.—Habete sal in vobis: et pacem habete inter vos (Marc. xxix, 49).

(Mixtim ex homil. 8, in Ezech., n. 8, et Regul. past. part. n, cap. 4.) Sunt nonnulli qui dum plus sanere quam est necesse student, a proximorum pace resiliunt, dum eos velut hebetes stultosque contemnunt. Unde per semetipsam Veritas admonet, dicens': Habete sal in vobis, et pacem habete inter vos. Per sal quippe designantur verba sapientiæ. Sal quippe sine pace non virtutis est donum, sed damnationis augmentum. Quo enim quisque melius sapit, eo deterius delinquit, et ideireo inexcusabiliter multo maius supplicium merebitur, quia si voluisset, prudenter po-tuisset vitare peccatum. Quisquis igitur habere sal sapientiæ studet atque laborat, curet necesse est quatenus a pace concordize nunquam recedat. Presterea cum rector ad loquendum se præparat, sub quanto C cautelse studio eloquatur attendat, ne si inordinate ad loquendum rapitur, erroris vulnere audientium corda feriantur, et cum forte sapiens videri desiderat, unitatis compagem insipienter abscindat. Hinc Paulus ait: Non plus supere quam oportet supere, sed sapere ad sobrietatem (Rom. XII, 3). Qui igitur sapienter loqui nititur, magnopere metuat ne ejus eloquio audientium unitas confundatur, implens quod dicitur: Habete sal in vobis, et pacem habete inter vos.

CAP. XXXIX. — Magister bone, quid faciens vitam esternam possidebo (Marc. x, 17)?

(Homil. 37, in Evang., n. 6.) Dominus per alium evangelistam dicit : Quis ex vobis volens turrim ædi-Scars, non prius computat sumptus, qui necessarii sunt (Luc. xiv, 26)? Ecce juxta Veritatis vocem qui turriui ædificat, prius ædificii sumptus parat. Si igi-tur, fratres, humilitatis turrim construere cupimus, prius nos ad adversa hujus sæculi præparare debems. Hoc enim inter terrenum et cœleste ædificium distat , quod terrenum ædificium expensas colligendo construitur, coleste vero ædificium expensas disper-gendo. Ad illud sumptus facimus, si non babita col-ligamus, ad istud sumptus facimus, si habita relin-quamus. Istos sumptus ille dives habere non potuit, qui possessiones multas possidens, magistrum requisivit, dicens: Magister bone, quid saciens vitam æter-nem possidebo? Qui cum præceptum audisset omnia relinquendi, tristis abscessit, et inde angustatus est in mente, unde foris latior fuit in possessione. Quia enim in hac vita amabat sumptus celsitudinis, tendendo ad æternam patriam, habere noluit sumptus humilitatis.

CAP. XL. - Nemo bonus, nisi unus Deus (Marc. x, 18).

(In exposit. B. Job, lib. 1x, num. 46.) Omnia que cresta sunt bona sunt, attestante Moyse, qui

liter bouum est per quod bæc omnia quæ bona sunt non principaliter existunt; de quo bono Veritas dicit: Nemo bonus, nisi unus Deus.

Cap. XII. — Quam dissicile qui pecunias habent, in regnum Dei introibunt (Marc. x, 23).

(In exposit. B. Job, lib. 1v, præfat. cap. 5; Regul. pastor. 11 part., cap. 20.) Rarum valde est ut qui aurum possident ad requiem tendant, dum per semetipsam Veritas dicit: Difficile qui pecunias habent, intrabunt in regnum cælorum. Nam qui bic multipli-candis divitiis inhiant, quæ alterius vitæ gaudia spe-rant? Quod tamen ut Redemptor noster valde rarum et ex solo divino miraculo evenire posse monstraret: Hoc, inquit, apud homines impossibile est, apud Deum autem omnia possibilia sunt. Divites igitur avari, cum vel plura ambiunt vel obtinere cuncta quæ rum perniciem vacaret. Sunt enim nonnulli inquieti spiritus qui, dum plus exquirunt contemplando quam eapiunt, usque al perversa dogmata erumpunt; et B prodest homini si totum mundam lucretur, animæ sere dum Veritatis discipuli esse humiliter negligunt, magistri errorum flunt.

CAP. XXXVIII.—Habete sal in vobis: et pacem habete damnat.

> CAP. XLH. - Facilius est camelum per soramen acus transire quam divitem intrare in regnum colorum (Marc. x , 25).

(In exposit. B. Job , lib. xxxv, num. 38.) Cameli nomine Dominus in sacro eloquio exprimitur. Quia enim ad onera suscipienda sponte se camelus humiliat, non immerito Redemptoris nostri gratiam designat, qui in eo quod infirmitatis nostræ onera suscipere dignatus est, a potestatis suæ celsitudine sponte descendit. Unde per Evangelium dicit: Potestatem habes ponendi animam meam, et iterum sumendi eam: et nemo tollit eam a me, sed ego pono eam (Joan. x, 18). Et unde iterum dicit : l'acilius est camelum per foramen acus transire, quam divitem intrare in regnum colorum. Quid enim nomine divitis nisi quemlibet etatum', quid appellatione cameli nisi propriam condescensionem signat? Camelus enim per foramen acus transit, cum idem Redemptor nosier usque ad susceptionem mortis per angustias passionis intravit, que passio velut acus exstitit, quia dolore corpus pupugit. Facilius autem camelus per foramen acus quam dives coelorum regnum ingreditur, quia nisi ipse prius infirmitatis nostræ opera suscipiens per passionem suam formam nobis humilitatis ostenderet, neguaguam se ad humilitatem illius superba rigiditas inclinaret.

CAP. XLIII. — Potestis bibere calicem, quem ego bibi-turus sum (Marc. x, 38)?

(In exposit, B. Job, lib. xvii, num. 9; homil. 27, in Evang., num. 4; homil. 35, in Evang., num. 7.) Filii Zebedæi Jacobus et Joannes, interveniente ma-tre, locum celsitudinis et glorise a Domino querebant, sed ejusdem gloriæ iter ignorabant. Confessionis quippe illius celsitudinem a dextris sinistrisque querebant, sed quanta ad hanc esset itineris angu minioie videbant. Ad viam ergo per quam ad celsitrdinem venirent a Domino tumentia illorum corda revocantur, et eorum mox oculis imitandus calix passionis objicitur; ut videlicet si ad sublimitatis gaudia tendereut, prius viam humilitatis invenirent. Dixit ergo eis Jesus : Potestis bibere calicem, quem ego bibiturus sum? Ac si dicatur eis : Jam vos locus delectat celsitudinis, sed prius vos via exerceat laboris, per calicem enim pertingitur ad majestatem. Si mens vestra appetit quod demulcet, prins bibite quod dolet; sic per amarum poculum confessionis, pervenitur ad gaudium salutis. Et quoniam duo sunt martyrii genera, unum in occulto opere, aliud in publico, testatur ipse Dominus, qui cum requisisset, dicens: Potestis bibere calicem, quem ego bibiturus sum? et illi dixissent : Possumus; illico subsecutus est, dicens: Calicem quidem neum bibetis. Quid enim

quo allo loco: Pater, si fieri potest, transent a me calix iste (Matth. xxv1, 39). Zebedzi autem illii, id est Jacobus et Joannes, non uterque per martyrium occubuit, et tamen quod uterque calicem biberet audivit. Joannes namque per martyrium nequaquam vitam finivit, sed tamen martyr exstitit, quia passionem, quam non suscepit in corpore, servavit in mente. Mori quippe a persequente martyrium est in aperto opere, ferre vero contumelias, odientem diligere, martyrium est in occulta cogitatione. Et nos gitur, etiamsi nullo ferro percutientium trucidemur, martyres esse possumus, si patientiam veraciter in animo custodiamus.

CAP. XLIV .- Stans Jesus cocum illuminavit (Marc. x).

(In exposit. B. Job, lib. v, num. 63.) Omnis creatura quia ex nihilo facta est, et per semetipsam ad nihilum tendit, non stare habet, sed defluere. Rationalis vero creatura, eo ipso quo ad imaginem auctoris est condita, ne ad nihilum transeat, figitur; irratio- B nalis autem nequaquam figitur, sed donec visionis suce ministerio speciem universitalis impleat, transcundo tardatur. Nam etsi coelum ac terra post in æternum permanent, ex semetipsis tamen nunc ad nibilum properant, sed pro corum usu quibus serviunt in melius mutata perseverant. Stare ergo solius Creatoris est, per quem cuncta non transcuntem transeunt, et in quo aliqua ne transeant retinentur. Unde et Redemptor noster, quia divinitatis ejus status capi ab humana mente non potuit, hinc se nobis ad nos in carne veniens creatus, natus, mortuus, sepultus, resurgens et ad coelestia rediens quasi transeundo monstravit. Quod bene per Evangelium illuminato ceco innotuit, cui transiens auditum præbuit, sed stans oculos reparavit. Per humilitatis quippe dispensationem transire habet, per divinitatis vero potentiam, qua ubique praseus est, stare. Voces igitur (æcitatis nostræ Dominus audire transiens dicitur, quia humanæ miseriæ factus homo miseretur. Stans autem lucem reparat, quia infirmitatis nostræ C tenebras ex virtute divinitatis illustrat.

Cap. XLV. - Jesus sedens super asinum, venit Jerusalem (Marc. XI).

(Mixtim in exposit. B. Job, lib. xxx, num. 40, et homil. 7, in Exech., num. 2.) la amore auctoris et Redempteris nostri fideles anime ex Judaico populo, et ex gentilitate convenerunt. Unde et idem Redemptor noster cum ascilum sodens, Jerusalem tenderet, sicut evangelista testatur: Muti sestimenta sua stra-verunt in via: alii autem frondes cædebant de arbori-bus, et sternebant in via. Et qui præibant, et qui seque-bantur, clamabant, dicentes: Osanna, benedictus qui renit in nomine Domini (Marc. XI, 7). Asinorum vol asinarum nomine aliquando manauetudo simplicium designatur, et Jerusalem visio pacis dicitur. Quid ergo signat quod Dominus sedendo asinum Jerusalem ducit, nisi quod simplices mentes dum præsidendo pos-sidet, eas usque ad visionem pacis sun sacra sessione perducit? Salvator itaque nester aeellum sedens Jerusalem tendit, quando uniuscujusque fidelis anima, regens videlicet jumentum suum, ad pacis intime Visionem perducit. Jumentum sedet etiam cum sanciæ Ecclesiæ universaliter præsidet, camque in superma: pacis desiderium accendit. Multi autem vestimenta sua in via sterment, quia corpora sua per abstinentiam edomant, ut ei iter ad montem parent, Vel exempla bona sequentibus præbeant. Alie vero frondes, vel ramos de arboribus cædunt, et sternunt in via, quia in doctrina veritatis, verba sententiasque Patrum ex corum cloquiis excerpunt, et lucc in Via Dej ad auditoris animum venientes humili prædications submittunt. Quod indigni quoque et nos modo facimus. Nam cum Patrum sentent as in sermone exhortationis assuminus, frondes de arboribus cædimus, et has in via omnipotentis Domini sterninus. Sed qui przeibant, et qui sequebantur, clamabant :

per calicem nisi dolorem passionis accipimus? De A Osanna. Præcessit quippe Judaicus populus, secutus est gentilis, quia omnes electi, sive qui ex Judeca esse potuerunt, sive qui nunc in Ecclesia existunt, in Mediatore Dei et hominum crediderunt et credunt. Qui present, et qui sequentar, Osanna clamant. Osanna autem Latina lingua selva nos dicitur. Ab ipso enim salutem priores quesierunt, sequentes quærunt, et benedictum qui venit in nomine Domini confitenter, quoniam una spes, una fides pracceden-tium et sequentium populorum. Nam sicut illis peccata passione et resurrectione cius sanata sunt, ita nos preterita passione illius, permanente in secula resurrectione salvamur. Quem enim priores nostri ex Judaico populo crediderunt et amaverunt venturum, hunc nos et venisse credimus et anamus, ejus-que desiderio accendimur ut eum facie ad faciem contemplemer.

CAP. XLVI. - Cuthedras vendentium columbas Dominus evertit (Marc. xi. 15).

(Homil. 17, in Evang., num. 13; in exposit. B. Job, l. xxv, num. 36.) Vobis sacerdotibus lugens loquor: quia nonnullos vestrum cum præmiis ordinationes facere agnovimus, spiritualem gratiam yeudere. et de alienis iniquitatibus cum peccati damno temporalia lucra cumulare. Cur ergo ad memoriam vestram non redit quod vox dominica præcipiens dicit : Gratis accepistis, gratis date (Matth. x, 8)? Cur non ante mentis oculos revocatis quod templum Redemptor ingressus cathedras vendentium columbas evertit, et nummulariorum effudit æs? Qui namque sunt in templo Dei hodie qui columbas vendunt nisi qui in Ecclesia pretium de impositione manus acci-piunt, per quam impositionem Spiritus sanctus cositus datur? Columba igitur venditur quia maues impositio, per quam Spiritus sanctus accipitur, ad pretium præbetur. Sed Redemptor noster cathedras vendentium columbas evertit, quia talium negotiatorum sacerdotium destruit. Hinc est quod sacri canones simoniacam hæresin damnant, et eos sacerdotio pri-vari præcipiunt qui de largiendis ordinibus pretium quærunt. Cathedra ergo vendentium columbas evertitur, quando hi qui spiritualem gratiam venundant, vel ante humanos, vel ante Dei oculos sacerdotio privantur. Et quidem multa sunt alia præpositorum mala qua humanos modo oculos latent, et plerumque se pastores sanctos hominibus exhibent, atque in occultis suis videri turpes ante interni arbitri oculos non erubescunt. Ecce modo negari hominibus potest quod latenter agitur; ille certe judex venturus est. cui tacendo quisque se non potest celare quem ne-gando non potest fallere. Veniet, veniet profecto dies ille, nec longe est, in quo pastorum Pastor appareat, et uniuscujusque facta in publicum deducat. Et qui mode subditorum culpas per proposites ulciscitur, tune prespositorum mala per semetipeum seviens damnabit. Unde et ingressus templum per semetipsum, quasi flagellum de funiculis fecit, et de donne Dei pravos negotiatores ejiciens, cathedras venden-tium columbas evertit; quia subditorum quidem culpas per pastores percutii, sed pastorum vitia per se-metipsum ferit. Quamvis etiam subditorum vitia, que a magistris modo vel dissimulantur judicari vol quae a magisario modo vei dissimulantur judicari vei nequeunt, ejus proculdubio judicio reservantur. Igitur dem salva fide res agitur, virtetis est meritum si a discipulis quidquid prioris est damnabile modo tole-ratur. Debet tamen humiliter suggeri, si fortasse va-lest quod displicet emendari. Sed curandum semmopere est ne in superbiam transcat justitize inordinata defensio, ne dum rectitudo incaute diligitur, ipsa magistra rectitudinis humilitas amittatur, ne oum sibi præesse quisque despiciat quem fortasse contingit ut in aliqua actione reprehendat. Contra hunc tumorem superbise subditorum mens ad custodiam humilitatis edomatur, si infirmitas propria incessanter attenditur. Nam vires nostras veraciter examinare negligimus; et quia de nobis fortiora credimus, ideirco eos qui nobis pralati sunt districte judicamus. Communia

here mala sunt que supe a subditis in prælatus, supe A xxxii, n. 61, ac homil. 9, in Esech., n. 8.) Cum a prelatis in subditos committenter, quia et ormos subditos hi qui præsunt minus quam ipsi sunt sapien-subditos hi qui præsunt minus quam ipsi sunt sapienles arbitrantur : et rursum qui subjecti sunt rectorum sucrum actiones judicant, et al ipsos regimen tenere contingeret, sa posse agere mellus putant. Unda plerunique ilt ut et rectores minus prudenter en que sunt agenda videant; quia corum oculos ipsa nebula elationis obecurat, et nonnunquem is qui subjectus est bec, cum presiatus fuoris, faciat quod dudum fiori subjectus arguebat; et pro eo quod illa qui judicave-rat perpetrat, saltem quia judicavit erubescat. Igitur sicut predatis curandum est ne corum corda estimatime singularis sapientize locus superior extellat, ita subjectis providentum est ne sibi rectorum facta dis-pliceant. Et quoniam rectores habent judicem summum, magna cautela subditorum est non temere vi-tam judicare regentium. Neque enim, sicut supra dixi, frustra per semetipsum Dominus ses nummulaevertit, significans quia per magistros quidem vitant judicat plebium, sed per semetipsum facta examinat magistrorum.

CAP. XLVII. — Erit tunc tribulatio magna, qualis non fuit ab initio mundi (Marc. xIII, 18).

(In exposit. B. Job, lib. xxxn, num. 22, 23, 24.) Antiquus hostis in fine sæculi, vas proprium illum perditum hominem, Antichristum scilicet, iugredietur, et suis viribus traditus pauco quidem in tempore, sed in multa contra nos virtute laxabitur; quem quamvis sovitia ad crudelitatem dilatat, superna tamen misericordia dierum brevitate angustat. Hine enim per semetipsam Veritas dicit : Erit tunc tribu-Lulio magna, qualis non fuit ad initio mundi usque mode, neque fiet. Iline rursus ait : Nisi breviati fuisent dies illi, non fieret salva omnis caro. Quia enian et superbos nos et infirmos Dominus conspicit, dies quos singulariter malos intulit misericorditer breviatos dicit, profecto ut et superbiam terreat de temporis adversitate, et infirmitatem resoveat de brevitate. Sed considerandum valde est in quo tunc atro-cior quam nunc se orexerit antiquus hostis surgat. Que enim poenarum genera non novimus, que non jam viros martyrum exercuisse gaudemus? Alios namque improviso ictu immersus jugulo gladius stravit; alios crucis patibulum affligit, in que mers et provocata repellitur, et repulsa provocatur; alios hirsutis serra dentibus attrivit; alios armata ferre insultans ungula carpsit; alios belluina rabies morsihun detruncando comminuit; alios ab intimis viscorum per cutem pressa vis verberum rupit; alios effossa terra viventes operuit; alios in altum demersos in mortem pracipitium fregit; alios in se projectos aqua replendo absorbuit; alios edax flamma usque ad ci-neres depasta consumpsit. Cum igitur antiquus hestis in fine mundi per Antichristum nequius insurrexit, quid est quod in his tormentis tunc atrocius crescat, patiuntar, tune autom hujus hostis satellites, etiam com perversa inferunt, mira facturi sunt. Pensemus ergo que crit humane mentis illa tentatio, quando pius martyr et corpus tormentis subjicit, et tamen ante ejus oculos miracula tortor facit? Cujus tunc virtus non ab ipro cogitationum fundo qualiatur, quando is qui flagris cruciat signis coruscat? Nimi-rum enim hostis illo antiquas et alus tunc erit ve-neratione prodigii, et durus crudelitate termenti, quoniam non sola tune potestate erigitur, sed etiam signorum ostensione fulcietur.

CAP. XLVIII. - Et dabunt signa magna, ita ut in errorem inducuntur, si fieri potest, etiam electi (Marc. ım, 21).

(Mixtim in expos. B. Job, lib. xiv, n. 27, et lib.

nubilum in corde patientur, et ex corum prodigiis mendacibus caligo tropidationis ad momentum in eorum cordibus generabitur. Unde Veritatis ore per Evangelium dicitur: Surgent pseudochristi, et pseu-doprophetes, et dabunt signa magna et protigita, ila ut in errorem inducantur, si fiori potest, etiam electi; quod videlicet Dei electi casuri non sunt, sed magnis terroribus tropidaturi, quoniam tanta tune circa ju-stos iniquitate effrenabuntur, ut etiam electorum corda non parvo terrore feriantur. Qua in re valde quærendum est quomodo aut hi qui sunt electi pos-sunt in errorem induci, aut cur si fieri potest quasi ex dubletate subditur, cum quid faciendum sit Dominus omnia præsciens præstolatur. Unum enim ex duolus est, quia si electi sunt tieri non potest; si autem fleri potest, electi non sunt. Sed quia electorum florum fudit, et cathedras vendentium columbas p corda et trepida eogitatione concutientur, et tamen corum constantia non movebitur, una hac sententia Dominus utrumque complexus est, dicens : Its ut in errorem inducaniur, si fieri polest, etiam electi. Quasi enim jam errare est in cogitatione titubare, sed protinus si fieri potest subjungitur, quia proculdubio fleri non potest ut in errore electi plene capiantur. Ista ergo dominici sermonis dubitatio ex electorum cordibus designatio tentationis fuit, quia qui electi sunt ad persistendum per signa predicatorum Anti-christi tentabuntur ad cadendum. Per hoc ergo quod dicitur si fieri potest hoc exprimitur quod electi in corde tentabuntur. Nutant enim, sed non cadunt. Dicitur ergo si fieri potest quia trepidabunt, et tames dicuntur electi quia non cadunt. Dubitatio ergo sermonis a Domino in electis exprimit trepidationent mentis, quos electos nominat, quia cernit quod in fide et bono opere persistunt.

> CAP. XLIX. — Adolescens seunebatür eum, ünische sindone, etc. (Marc. xtv, 51).

(In exposit. B. Job, lib. xrv, n. 54 et 57.) Cum Judworum plebs miracula nostri Resemptoris cernoret, hunc ex signis honorsbat, dicens : Hic est Christus. Cum vero humanitatis tijus infirma compiecret, num Creatorem credere dedignabatur, dicens : Non, sum creatorem creace designabutar, cheens: Nea, acti seducit turbes (Jeen. vn., 12). Sed quid mirum eum perpeti ista a plebibus, cam ipsi queque qui legis doctores esse videbantur, qui cam verbis prepheticis incarnandum etse perhibebant, et incarnatum viderunt, ab en tamen, unadente perfédia, divisi, et a fide maniente contract. et a fide veritatis aversi suat. Seribe itaque et leg dectores, qui erudire populos ad vitam consucre-rant, dum incarnatum Doum conspicerent, considis suis multos ab ejus fide divisorunt, quamvie prius ad cro.londum incarnationis ejus mysterium per prophe-tarum verba multos docuisso viderentur. Quos etiam non solum ad non credendum, sed usque ad persoquid est quod in its sormettus trac atroctus cresent, aisi hoc quod in Evangelio per semetipsam Veritas quodum quoque Dominum turba populorum est dicit : Surgent pseudoptristi, et pseudoprophete, et quo unque ad passionem illius sevitim facilum dabunt signe magna et prodigia, ita ut in errorem inducantur, si fieri potest, etiam electi (Matth. xxiv, 24)?

Nunc enim fieles nostri mira faciumt cum perversa

Nunc enim fieles nostri mira faciumt cum perversa

esset, cosque gravis ex persecutione Judicorum timer sect, cosque gravis ex persecutione Judworum time invasisset, singuli lugerunt; mulieres vero quæ a praparanda subsidia corporis exterioribus Domino mysteriis servierant, adhmerunt. Stetit quidem ali-quandiu Petrus, sed tamen post territus, negavit. Stetit etiam Joannes, cui ipse crucis tempore di-Stetit etiam Joannes, cui ipse crucis te cium ost: Ecce mater ma (Joan, xix, 27); and porseverare minime petult, quia de ipse queque scri-ptum est : Adoloscens quidam sequebatur illum, amicius sindene super nudo, et tenuerunt eum : at ille, cass stateme super maso, et tenuerunt east : est ille, fejecta sindone, nudus profugit ab etc. Qui esti pest, ut verba sui Redemptoris audiret, ad stram cracis rediit, prius tamen territus fugit. Mulicrea autem non solum non tinuvisso neque fugisse, aed etiam usque ad sepulcrum memorantur stoffess. 13.12. L. - Invenerunt hominem Cyrenæum (Marc. A humanam titam admonendo excitaret, exempla pris-17, ML

(in exposit. B. Job, lib. vm, num. 72.) Plerumque se hypocritæ mira abstinentia affligunt, omne robut corporis atterunt, et quasi carnis vitam funditus in carne viventes exstinguunt, sieque per abstinentiam morti appropiant, ut pene quotidie morientes vivant: sed ad hac humanos oculos quaerunt, attentationis gloriam expetunt, attestante Veritate, quae sit: Exterminant facies suas ut appareant hominibus jejunanes (Matth. vi, 16). Nam ora pallescunt, corpus debllitale quatitur, et pectus interrumpentibus suspiriis orgetur. Sed inter bæc ab ore proximorum admirationis sermo queritur, nihilque tanto labore allud nisi æstimatio humana cogitatur. Quos nimirum bene Simon ille tignificat, qui dominica passionis tempore in angaria crucom Domini portabat, de quo scriptum est: Invenerunt kominem Cyrenæum venientem obviam sibi, nomine Simonem: hunc angariaverunt, ut tolleret crucem Jesu. Quod enim per augariam agimus, non phoc ex studie amoris operamur. Crucem ergo Domini Jesu in angaria portare est afflictionem abstinentiz pro alia quam necesse est intentione tole-rare. An non Jesu crucem in angaria portat qui quasi ad praceptum Domini carnem domat, sed tamen spiritualem patriam non amat? Unde et Simon idem crucem portat, sed nequaquam moritur, quia omnis hypocrita corpus quidem per abstinentiam afficit, sed tamen per amorem gloriz mundo pejus vivit ; quia et sæpe per sanctitatia imaginem locum regiminis indignus assequitur, qui nisi aliquid in se virtutis estenderet, nullum percipere honorem mereretur; sed transit quod delectabiliter obtinet, et poenaliter quod sequitur manet. Sanctitatis fiducia nunc in ore hominum ponitur, sed cum internus juden secreta cordis examinat: exterius vitæ testes quærit.

CAP. LI. - Et perduckit tum in Golgothu locuni : erat autem hora tertia, et crucifixerunt eum (Marc. TV. 22).

(Homil. 14, in Ezech., n. 6.) Omnia quæ Dominus incarnatus verbis docuit prius factis ostendit, șicut scriptum est : Que capit Jesus facere et docere (Act. 1, 1). Quia chim vocare nos ad collestem patriam ve-nit, nimirum hona transitoria despicere, el mala tem-poralia non timere docuit. Un e et opprobria despexit, injurias pertulit, mortem non timuit, crucis patibulum non refugit; et cum hunc voluissent rapere et regem constituere statim fugit. Quid nobis his exemplis allud innuit, nisi ut debeamus hujus mundi et adversa non meluere, et prospera vitare? Quia plus plerumque ejus bona occupant animum quam mala perturbent. Ante passionem vero suam contumelias audivit, nec tamen contumelias reddidit; traditorem suum diu lacitus pertulit, eique salutanti dare osculum non recusavit : suscepit mortem cru-cis, ne mori limeremus; ostendit die terlia resurrectionem, ut nos resurgere posse crederemus. Post

Cap: Lll. — Item unde supra.

(In exposit. B. Job, IIb. xxi, num. 11.) Ad excefentem igitur omnia Redemptoris nostri vitam mentis urulos tendamus, ut in vita et in ejus praceptis agno-scamus quid in nostra vita minus habeamus, et ad vita: ejus exempla nostram vitam dirigamus. Hinc namque scriptum est : Christus presus est pro nobis, pobis relinquens exemplum, ut sequamini vestigia ejus : qui peccanum non sects, nee inventus est doins in ore ests: qui cum matediceretur, non matedicebat? dum pateretur, non comminubatur (I Petr. 11, 21). Hitte per Patium dicitur: Per patientium chrianus ud per Jadiam noble certainen, aspicientes in anctorem fidei, et consummatorem Jesum: qui proposito sibi gando, sustinuit crucem, confusione contempta (Mebr. Ett. 1). Ad hoc itaque Dominus apparuit in carne, ut

bendo accenderet, meriendo redimeret, resurgendo repararet.

Cap. LIII. — Surrexit, non est hie (Mare. 171, 6).

(Homil. 21, in Evang., h. 6, 7.) Due crant vita. quarum unam novimus, alteram nesciebamus. Una quippe piortalis est, alia immortalis : una corruptionis, alia incorruptionis; una mortis, alia resurrectio-nis. Sed venit Mediator Dei et hominum, homo Christna Jesus; suscepit unam, et ostendit alteram : unam pertulit moriendo, et ostendit alteram resurgendo. Si igitur nobia mortalem vitam scientibus resurrectionem promitteret carnis, et tamen hanc visibiliter nen enhiberet, quis ejus promissionibus crederet? Factus itaque homo apparuit in carne, mori dignatus est ex voluntate, sei resurrexit ex potestate, et ostendit exemplo quod nobis promisit in præmio. Ecce vero redit ad memoriam quod crueilixo Dei filio Judei insultantes, dicebant: Si rez Isrdel est, descendal de cruce, et credimus el. Qui si tunc di cruce descendisset, nimirum insultantibus cedens; virtutem nobis suæ patientiæ non demonstrasset. Seit exspectavit paululum, toleravit opprobria, irrisiones sustinuit, servavit patientiam, distulit admirationem. Et qui de cruce descendere poluit, de sepulcro surrexit. Plus igitur suit de sepulcro surgere, quam de cruce descendere; plus fuit mortem resurgendo destruere, quain vitam descendendo servare. Sed cum Judæi hunc ad insultationes suas de cruce descendere minime cernerent, cum morientem viderent, eum se vicisse crediderunt, nomen illius se quasi exstinxisse gavisi sunt.

Cap. LAV. — Prædicate Evangelium omni creaturæ (Marc. xvi, 15).

(Mixtim ex homil. 29, in Evang., n. 1 et 2, et lib. vi exposit. B. Job, n. 20 et 21.) De Demini morte uemen ejus per universum mundum crevit, quia post resurrectionem suam ad prædicandum Evangelium suum per omnem terram discipulos suos misit, digens : Euntes in mundum universum, prædicate Evanactium omni creatura. Omnis creature nomine homo signatur, quia in ipso vera species et magna communio universe creature ostenditar. Oune namque quod est, aut est et non vivit, aut est et vivit, sel neguaquam santit; aut est et vivit, et sentit, sed nom intelligit nec discernit; aut est et vivit, sentit, intelligit et discernit. Sunt namque lapides, nec tamen vivunt; sunt arbusta, vivunt quidem noc tamen sentiunt : herbarum namque et arborum vita viriditas vocatur, sicut per Paulum de seminibus dicitur : Insipiens is : quod seminas non visificatur, nisi pries moriatur (I Cor. xv, 36); sicut bruta animalia vivunt et sentiunt, nec tamen intelligunt aut discernunt. Homo itaque quia habet commune esse cam lanidibus, vivere cum arboribus, sentire cum animalibus, discernere cum angelis, recte nomine emnis creatura pessionem quoque suam, de his qui se crucillxerant ad fidei gratiam vocavit, bonum pro iniquitate reddidit, et nos exemple suo de omnibus instruxit. lum hominem intelligi voluit, cui commune aliquid cum omnibus creavit. Sic itaque post resurrectionem, postquam discipulos suos ad prædicandum Evangé-lium misit, illi profecti prædicaverunt ubique, Demino cooperante, et sermonem confirmante, sequentibus signis; et postquam in omnem terram exivit sonus eorum, et in fines orbis terrae verba corum, de morte Domini nomen elus per mundum crevit, ex qua hunc infldelis turba exstinxisse se credidit. Et quie gaudebat occisum, dolet mortuum, quia hunc ad suam gloriam cognoscit pervenisse per pœnam. Si igitur, fratres charissimi, nostri Redemptoris mem-bra sumus, præsumamus in nobis resurrectionem futuram quam in capite nostro constat esse factam. Hesurrectionis ejus gloriam tota mente diligamus, et piu ejus amore moriamur. In resurrectione auctoris nuitri ministros ejus angelos concives nostros agnovijo, ;

nitatem festinemus; his, cum necdum visione possumus, desiderio et mente jungamur : adjuvet omnipotens Deus ad vitam desiderium nostrum, qui pro nobis

mus. Ad horum ergo civium illam frequentem solem- A in mortem dedit unicum Filium suum eumdem Jesum Christum Dominum nostrum, qui cum eo vivit et regnat in unitate Spiritus sancti, per omnia secula sæculorum. Amen.

LIBER TERTIUS.

Expositio Evangelii secundum Lucam.

CAPUT PRIMUM. - Fuit in diebus Herodis regis Judææ sacerdos quidam nomine Zacharias de vice Abia, et uxor illi de filiabus Aaron, et nomen ejus Elizabeth. Erant autem justi ambo ante Deum, incedentes in omnibus mandatis et justificationibus Domini sine querela (Luc. 1, 5).

(In exposit. B. Job, lib. xxxv, num. 10.) Coram Domino sæpe multorum vita displicet, quæ etiam foris hominibus placet. Caute ergo nimis in laudem justorum conjugum, Zachariæ et Elizabeth, ab evangelista dictum est : Erant justi ambo ante Deum. Non enim secura laus est justos ante homines apparere; sæpe enim humana sententia velut in Deo magnum quempiam approbat, sed hunc omnipotens Deus, qui quasi ex se approbatur, ignorat. Ilinc est enim quod Psalmista vigilanter exorat, dicens: Dirige in con-spectu tuo viam meam (Psal. v, 9), nimirum quia plerumque in conspectu hominum recta via creditur etiam quæ a veritatis itinere depravatur.

CAP. H. — Angelus Gabriel de Joannis promissione ad Zachariam dicit : Elizabeth uxor tua pariet tibi filium : et vocabis nomen ejus Joannem : ipse præcedet ante Dominum in spiritu, et virtute Elia (Luc. 1).

(Homil. 7, in Evang., n. 1.) Joannes ideirco in spiritu et virtute Eliæ venturus dicitur, quia sicut Elias secundum Domini adventum præveniet, ita Joannes prævenit primum. Inde est quod alio loco Dominus a discipulis inquisitus de adventu Eliæ, respondit: Elias jam venit, et non cognoverunt cum, sed secerunt in eum quæcunque voluerunt. Et si vultis scire , Joannes ipse est Elias (Matth. xvii , 12). Requisilus autem Joannes a sacerdotibus et Levitis si esset Elias, dixit : Non sum Elias. Quid est hoc quia quod Veritas affirmat hoc propheta Veritatis negat? Sed si subtiliter veritas ipsa requiritur, hoc quod inter se contrarium sonat, quomodo non sit contrarium, invenitur. Joannes quippe in spiritu Elias erat. in persona Elias non crat; sicut enim ille praccursor venturus est judicis, ita iste praccursor factus est Redemptoris. Quod ergo Dominus fatetur de spiritu, hec Joannes denegat de persona, quia et justum sic erat ut discipulis Dominus spiritualem de Joanne sententiam diceret, et Joannes eisdem turbis carnalibus non de suo spiritu, sed de corpore responderet. Contrarium ergo veritati videtur esse quod Joannes sonuit, sed tamen a veritatis tramite non recessit.

CAP. III. — Missus est angelus Gabriel (Luc. 1, 26).

(Homil. 34, in Evang., n. 9.) Coelestis patriæ spiritus tunc solum augeli vocantur, cum per eos aliqua nuntiantur. Græca autom lingua angeli nuntii, ar-changeli summi nuntii vocantur. Hi enim qui minima nuntiant, angeli, qui vero summa annuntiant, vocan-tur archangeli. Hinc est quod ad Mariam Virginem non quilibet angelus, sed Gabriel archangelus mittitur. Ad hoc quippe mysterium summum angelum ergo Gabriel mittitur qui Dei fortitudo nominatur. Illum quippe veniebat nuntiare qui ad debellandas aereas potestates humilis dignatus est apparere, de quo per Psalmistam dicitur : Tollite portas principes vestras, et elevamini portæ æternales, et introibit rex gloriæ. Quis est iste rex gloriæ? Dominus fortis et potens: Dominus potens in prælio (Psal. xxIII, 9). Et rursum, Doninus virtutum ipse est rea gloria. Per Dei ergo fortitudinem nuntiandus erat, qui virtutum Dominus, et potens in prælio, ad debellandas aereas potestates venicuat.

CAP. IV. -- Virtus Altissimi obumbrabit tibi (Luc. 1. 55).

(In exposit. B. Job, lib. xviii, num. 33.) Obumbratio in sacro eloquio aliquando incarnatio Domini ponitur, vel mentis refrigerium a fervore carnalium cogitationum, quod servata veritate historiæ sermo testatur angelicus, qui ad Mariam dicit: Spiritus sanctus superveniel in te, et virtus Altissimi obumbrabit tibi. Per obumbrationis vocabulum incarnandi Dei utraque natura signatur: umbra enim a lumine et corpore formatur. Dominus autem per divinitatem lumen est, qui mediante anima in Virginis utero fieri dignatus est per humanitatem corpus. Quia ergo lumen incorporeum in ejus utero erat corporandum. ei quæ incorporeum concepit ad corpus dicitur; Virtus Altissimi obumbrabit tibi, id est, corpus in te B humanitatis accipiet incorporeum lumen divinitatis; ex qua videlicet obumbratione omne in te refrigerium accipies mentis.

CAP. V. - Quod nascetur ex te sanctum, vocabitur Filius Dei (Luc. 1, 35).

(In exposit. B. Job, lib. xvm, num. 84, 85.) Nullus sanctorum, quibuslibet virtutibus plenus existat, æquari potest ei de quo beatæ Mariæ ab angelo dictuni est: Quod nascelur ex le sanctum, vocabitur Filius Dei. Nos quippe, etsi sancti efficimur, non tamen sancti nascimur, quia ipsa naturæ corruptibilis conditione constringinur, ut cum Propheta dicamus : Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum, et in delictis peperit me mater mea (Psal. L, 7). Ille autem veraciter solus sanctus natus est qui ut ipsam conditionem nature corruptibilis vinceret, ex commixtione carnalis copulæ conceptus non est. Huic se quidam hæresiarches æquare voluit, com dixit: Non invideo Christo facto Deo, quoniam si volo, et ipse possum fieri. Qui Dominum nostrum Jesum Christum non per mysterium conceptionis, sed per profectum gra-tiæ Deum putavit, perversa allegatione astruens eum purum hominem natum, sed ut Deus esset per meritum profecisse, atque ob hoc astimans et se et quoslibet alios ei posse conquari, qui filii Dei per gratiam flunt, non intelligens nec attendens quia nemo potest ei coæquari. Aliud est enim natos bomines gratiam adoptionis accipere, aliud unum singulariter per divinitatis potentiam Deum ex ipso conceptu prodiisse. Nec æquari potest gloria Unigeniti habita per naturam, aliis accepta per gratiam. Mediator quippe Dei et hominum, homo Christus Jesus, non sicut iste hæreticus desipit, alter in humanitate, alter in deitate est; non purus homo conceptus et editus, post, per meritum, ut Deus esset accepit, sed nuntiante angelo et adveniente Spiritu, mox Verbum in utero, mox intra uterum Verb... tur. Ad hoc quippe mysterium summum muntia-dignum venire fuerat, qui summum omnium nuntia-bat. Gabriel autem fortitudo Dei dicitur: ad Mariam D cum Patre et cum Spiritu sancto coaterna, assumpsit intra virginea viscera unde et impassibilis pati et intra virginea viscera unde et impassibilis pati et immortalis mori, et æternus ante sæcula, temporalis posset esse in fine sæculorum; ut per ineffabile sacramentum conceptu sancto et partu inviolabili secundum veritatem utriusque naturæ, eadem virgo el ancilla Domini esset et mater. Sic quippe ei ab Elizabeth dicitur: Unde hoc mihi, ut reniat mater Domini mei ad me (Luc. 1, 43)? Et ipsa Virgo coucipieus,

bum tuum (Vers. 38). Et quamvis ipse est aliud ex Patre, aliud ex Virgine, non tamen alius ex Patre, alius ex Virgine; sed ipse est æternus ex Patre, ipse temporalis ex matre, ipse qui fecit, ipse qui factus est, ipse speciosus forma præ sliis hominum per di-vinitatem, et ipse de quo dictum est: Vidimus eum, et non erat aspectus (Isa. LIII, 2); et non est species ei neque decor, per humanitatem ipse ante saccula de Patre sine matre, ipse in fine sacculorum de matre sine patre, ipse conditoris templum, ipse conditor templi, ipse auctor operis, ipse opus auctoris.
Manens itaque unus ex utraque et in utraque natura, nec naturarum est copulatione confusus, nec naturarum distinctione est geminatus.

CAP. VI. — Beata quæ credidisti (Luc. 1, 45).

(Homil. 6, in Ezech., n. 8.) Aliquando ex præterito, et præsenti, alque ex futuro pariter animus tangitur prophetantis, sicut Elizabeth Mariam ad se vein utero agnovit, eamque jam Domini sui matrem vocavit, dicens: Unde hoc mihi ut veniat mater Domini mei ad me (Luc. 1, 43). De cujus conceptione per angelum quoque ad Joseph dicitur: Quod enim in ea natum est, de Spiritu sancto est (Matth. 1, 20). Quæ videlicet Elizabeth dicit: Beata quæ credidisti; quoniam perficientur en quæ dicta sunt tibi a Domino. Dicens enim : Beata, quæ credidisti, aperte indicat quia verba angeli quæ dicta fuerant ad Mariam per Spiritum agnovit; atque subjungens: Perficientur ea quæ dicta sunt tibi a Domino, quæ etiam in futuro sequerentur prævidit. Simul ergo de præterito, et præsenti, atque ex futuro per prophetiæ spiritum tacta est : quæ et eam promissionibus angeli credidisse cognovit, et matrem nominans, quia Redem-ptorem humani generis in utero portaret intellexit; et cum omnia perlicienda prædicaret, quid etiam de futuro sequeretur, aspexit.

CAP. VII. — Præibis enim ante faciem Domini parare C vias ejus (Luc. 1, 76).

(In exposit. B. Job, lib. xix, num. 6.) Via Domini non inconvenienter accipitur hoc quod ad cor nostrum venit, seque nobis intrinsecus infundit. Hinc ergo Joanni per Spiritum dicitur: Præibis ante faciem Domini parare vias ejus. Quisquis enim prædi-cando a sordibus vitiorum corda audientium mundat, venienti Domino viam præparat.

CAP. VIII. - Illuminare his qui in tenebris, et in umbra mortis sedent (Luc. 1, 79).

(In exposit. B. Job, lib. rv, num. 4.) In Scriptura sacra umbra mortis aliquando oblivio mentis accipitur, quia sicut mors hoc quod interficit agit ut non sit in vita, ita et ol·livio hoc quod intercipit agit ut non sit in memoria. Unde recte quia Joannes Hebræorum populo eum cujus obliti fuerant Dominum prædicare veniebat, per Zachariam dicitur: Illuminare his qui in tenebris, et in umbra mortis se- D dent. In umbra enim mortis sedere est a divini amoris notitia in oblivione latescere.

CAP. IX. — Ad dirigendos pedes nostros in viam pacis (Luc. 1, 79).

(Homil. 36, in Evang., n. 4.) Viam pacis graditur quisquis a veritatis itinere in viam scandali non flectitur. Unde per Zachariam dicitur : Ad dirigendos pedes nostros in viam pacis. Tunc enim gressus nostros in viam pacis dirigimus, quando per illud actionum iter pergimus, in quo ab auctoris nostri gratia non discordamus.

CAP. X. — Et peperit Maria filium suum primogenitum, et reclinavit eum in præsepio (Luc. 11, 7).

(Mixtun ex lib. vii exposit. B. Job, ii. 7.) Ante Redemptoris nostri adventum ex electis gentilibus et ex Hebraico populo sancti quique longo tempore re-

dizit : Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundum ver- A demptionem susm exspectando gemuerunt, et desideraverunt. Gentiles, quoniam eos necdum Redemptoris sui gratia reficiebat; Judzi, quia, legem tenen-tes, legis auctorem non videbant. Beati enim Job attestante vita cognoscimus, ut exspectasse Redemptoris nostri adventum multos etiam gentiles credamus : et nascente Domino, Simeone in Spiritu in templum veniente, didicimus quanto desiderio ex plebe Israelitica sancti viri incarnationis eius mysterium videre cupierunt. Unde et per eumdem Re-demptorem discipulis dicitur: Multi justi et prophetæ desideraverunt videre quæ videtis, et non videruns (Luc. x, 24): sed hoc utrorumque desiderium per Redemptoris incarnationem impletum est et satiatum. Quia enim per prophetam dicitur: Omnis care fenum (Isa. xl., 6); universitatis Conditor ex nostra substantia carnem sumens, fenum fieri voluit, ne nostra in perpetuum caro fenum remaneret. Unde et natus Dominus in præsepe ponitur, ut videlicet signaretur quia sancta animalia, quæ jejuna diu apud nire conspiciens, quia Verbum incarnatum gestaret B legem sunt inventa, incarnationis ejus feno satiarentur. Præsepe enim natus implevit qui cibum semetipsum mentibus mortalium præbuit, dicens : Qui ? comedit carnem meam, et bibit sanguinem meum, in me manet, et lego in eo (Joan. v1, 57). Ipsa igitur generis humani, quæ venit in fine mundi, redemptio, ab iis qui a mundi præcesserunt initio tarda credebatur, et ab eis multum desiderabatur, quia longo temporis spatio a cœlestium remuneratione disjungehantur.

> CAP. XI. — Et pastores erant in regione eadem : et ecce angelus Domini stetit juxta illos, dicens eis: Ecce evangelizo robis gaudium magnum, quod crit omni populo: Quia natus est vobis hodie Salvator, qui est Christus Dominus, in civitate David (Luc. 11, 8).

> (Homil. 10, in Evang., n. 1.) Quærendum est quidpam sit quod Redemptore nato pastoribus in Judwa angelus apparuit, et ad adorandum hunc ab Oriento Magos non angelus, sed stella perduxit. Quia videlicet Judæis tanguam ratione utentibus rationale animal, id est angelus prædicare debuit : gentiles vero, quia uti ratione nesciebant, ad cognoscendum Dominum non per vocem sed per signa perducuntur; quoniam illis prophetic tanquam fidelibus, non infideli-bus, et istis signa tanquam infidelibus, non fidelibus data sunt.

> CAP. XII. — Gloria in excelsis Deo, et in terra pax hominibus bonæ voluntatis (Luc. 11, 15).

> (In exposit. B. Job, lib. xxviii, num. 34, et lib. xxviii, n. 29, ac homil. 8, in Evang., n. 2.) Deus Pater omnipotens unicum Filium, quein sine tempore genuit, salvandis hominibus cum tempore ostendit; qui profecto Filius humanam naturam suscipiens, ad ima de sublimibus venit. Cujus incarnationis mysterium etiam electi angeli mirati sunt, qui eodem mysterio redempti non sunt; et cum redeinptis in fine mundi hominibus largitatem gratiæ supernæ glorificaverunt. Ipsi quippe ut nos ad laudem Conditoris accenderent, orto per carnem Domino, clamaverunt: Gloria in excelsis Deo. Redemptoris ergo potentiam laudant et glorificant, quia redemptioni nostræ voces suæ exsultationis accommodant; quia dum nos conspiciunt recipi, suum gaudent numerum impleri. Antequam igitur Redemptor noster per carnem nasceretur, discordiam cum angelis habuimus, a quorum claritate et munditia per primæ culpæ meritum et per quotidiana delicta longe distabamus. Quia enim peccando extranei eramus a Deo, extraneos nos a suo consortio deputabant angeli cives Dei. Sed eorumdem spirituum ad nos Conditor venit, seque hominem etiam sub ipsis exhibuit, sicut de illo Patri per Prophetam dicitur: Minuisti eum paulo minus ab angelis (Psal. vni, 6). Et quia inter nos et eosdem spiritus discordantis vitæ scandalum reperit, mira potentia, mirabiliori etiam pietate summa creans, ima susci-

plens, Ima cum summis junzit. Hinc est igitur quod A tus vocatur, quod citius astenditur al Salam codem rege nato, angelorum chori in cius annuntia-tione prodeant, hymnum dicunt, et devicta pravæ vita discordia, pos quos dudum despexerant cives agnoscunt, consono ore prædicantes: Gloria in excelsis Deo, et in terra pax hominibus bonæ roluntatis. Ac si aperte dicant: Quos a nobis malitia disjunxerat jam nunc in terra nata bonitas jungat. Is ergo qui propter nos minor angalis extitit, æquales nos an-gelis virtute suæ minorationis fecit. Et quia cognovimus regem nostrum, recognoverunt nos angeli cives suos. Quia enim rex cœli terram nostræ carnis assumpsit, infirmitatem nostram illa jam angelica celsitudo non despicit, ad pacem nostram angeli redeunt, intentionem prioris discordiæ postponunt, et quos prius infirmos abjectosque despexerant jam socios venerantur. Hinc est enim quod Loth et Josue angelos adorant, nec tamen adorare prohibentur; Joannes vero in Apocalypsi adorare angelum voluit, sed tamen hunc idem angelus ne se debeat adorare compescit, dicens: Vide ne feceris, conservus enim tuus sum et fratrum tuorum (Apoc. xxn, 9). Quid est quod ante Redemptoris adventum angeli ab hominibus adorantur et tacent, postmodum vero adorari refugiunt; nisi quod naturam nostram, quam prius des-pexerant, postquam hanc super se assumplam cons-piciunt, prostratam sibi videre pertimescunt? Non enim jam sub se velut infirmam contemnere ausi sunt, quam super se videlicet in cœli rege venerantur, nec habere dedignantur hominem socium qui super se adorant hominem Deum.

Cap. XIII. — Pastores venerunt festinantes, et invenerunt Mariam et Joseph, et insantem positum in præeepio (Luc. 11, 16).

(In exposit. B. Job, lib. xxxi, num. 5.) Præsepe Scriptura sacra non inconvenienter accipitur, in qua verbi pabulo animalia sancta satiantur, de quibus per Prophetam dicitur: Animalia tua habitabunt in ea (Psal. Lxvii, 11). Natus igitur Dominus a pastoribus In prasepe repéritur, quoniam ejus incarnatio in ca qua nos reficiunt prophetarum Scriptura cognoscitur.

CAP, XIV. —Et tuam ipsius animam pertransibit gladius (Luc. 11, 35).

(In exposit. B. Job, lib. axxiv, num. 47.) In Scriptura sacra aliquando per gladium sancta prædicatio, aliquando temporalis designatur tribulatio. Gladius sancta prædicatio ponitur, sicut Panlus ait: Et gladium spiritus, quod est verbum Dei (Ephes. vi. 17). Gladius tribulatio temporalis accipitur, sicut heats Mariæ de secuturis tribulationibus dicitur : Et tuam Ipsius animam pertransibit gladius.

CAP. XV. -- Inpenerunt puerum Jesum parentes ejus in templo sedentem in medio doctorum, audientem illos (Luc. 11, 42).

(Regul. pastor. part. III., c. 26.) Redemptor nos-ter, cum in coalis ait Conditor, et ostensione sum potentim semper angelorum doctor, ante tricenale tempus in terra magister fieri noluit hominum, ut D videlicet precipitatis vim saluberrimi timeris infunderet, cam ince ctiam qui labi non posset perfectæ vitæ gratiam nonnisi perfecta ætate prædicaret. Scriplum quippo est: Cum factus esset annorum duode-cim, remansit puer Jesus in Jerusalem: do quo a pa-rentibus requisito paulo post subditur: Invenerunt blum in temple sedentem in medio doctorum, audientem illos, et interragantem illos. Vigilanti itaqua consideratione pensandum est quod cum Jesus annorum duodecim dicitur, in medio doctorum sedens, non docens, sed interrogans invenitur. Quo exemplo scilicet estenditur ne infirmus docere quis audeat, si ille puer deceri interrogando voluit, qui per divinitatis potentiam verhum scientim ipsis suis doctoribus ministravit. Hine vero per Paulum discipulo dicitur : Præcipe hoe, et doce : et nemo adelescentiam tuam contespas (I Tim. 1v, 12). Seiendum nobis est quo-niam in sacro eloquio aliquando adelescentia juven-

ank ad medium verba proferantur, qui ait : Letare fuenis in adolescentia ina (Eccl. 31, 9). Si epim unum utraque esse non discerneret quem monehat in adolescentia, juvenem non vocaret.

CAP. XVI. — Item unde engra, (Homil. 2, in Excelp., n. 5.) Justa rationia igitur usum sermo doctrina non suppetit, nici in persecta setate, nec prasumat aliquis pradicare in infirma setate, quia illo anno duodecimo setatia sun intervegare dignatus est homines in terra, qui per divini-tatem suam asgeles semper decet in colo, Quia enim ipse est Dei sapientie, de ipse angeli videndo vivunt hoc quod beatitudine æterna satiantur.

CAP, XVII. Potens est Dous de lanidibus istiq mocitare

filios Abrahæ (Luc. 111, 8). (Mixtim ex lib. xvin expusit. in B. Job, n. 52. et lib. xx, n. 60, ac homil. in Exech. 44, n. 46.) i Scriptura sacra aliquando lapidos in malo, ali vero in bono selent accipi. Nam cum lapid Insensibilitate ponuntur, dura per lapides corda si-gnantur. Unde quod premisimus per Joannem dici-tur: Potens est Deus de lapidibus istis suscitare filios Abraha. Qui videlicet nomine tapidam corda desi-gnat gentilium, dura tunc et insensibilia per infideli-tatem; et per prophetam Dominus pellicetur, dicens: Auferam cor lapideum de carne vestre, et dobe ve sarneum. Per lapides itaque pre ipsa duritia gentiles populi designantur. Ipsi quippe lapides coluctant, et de eis per Prophetam dicitur: Similes illis fiant qui faciunt en, et omnes qui confident in eis (Peet. cxm. 8). L'inde Joannes Judeos aspiciens se de metimatione generationis extollere, et gentiles providens ad generationis extollere, et gentiles providens ad Abrahm prolem cognitione fidei transire, ait: No veitits dicere intra vos, patrem habemus Abrahm. Dico enim vebis, quia putens est Dous de tapicibus istis suscitare filies Abraha: lapides utique dures perfidia gentiles vocans; et rusuum per lapides solent designari sortium mentes, unde per Petrum sanctis dicitur: Et vos tanquam lapides vivi superadificamini domus spirituales (I Petr. 11).

CAP. XVIII. - Jam securis ad radicon arterum

CAP. XVIII, — Jam securis ad radiom arterum posita est (Luc. 111, 8).

(Regul, pasior. pari. 111, c. 21.) Noverint tenaces quod hanc primum Deo injuriam ficiant, quia danti sibi omnia nullam misericordize hostiam reddont. Hinc etenim Psalmista ait: Non dabit Deo placetionem suam, nec prelium redemptionis autimes sua (Psal. xxvp, 8). Pretium namque redemptionis dare est opus honum prevenienti pas gratize reddere. Hinc Joannes exclamat, dicens: Jam securis ad radicem arborum posita est. Omnis arbor que non facit fructum bonum, excidetur, et in ignem initenur. Qui ergo se innoxios quia allena non raplunt estimant, ictum securis vicium prevideant, et torporem improvidæ securitatis amittant, ne cum ferre fructum boni operis negligunt, a presenti vita funditus quasi boni operis negligunt, a presenti vita funditus quasi ex viriditate radicis exsiccentur. Sollicite etiam tenaces attendant, quod ficulnea que fructum non ha-buerit, contra hanc districtius agricola queritur, quod etiam terram occupavit. Terram quippe ficulnea sine fructu occupat, quando mens tenecium hos quod prodesse multis poterat inutiliter servat. Terram sine fructu ficulnes occupat, quanda lacam quem exercere alius per soleni houi operis valuit stattus per desidio umbrem premit. Hi sutem tenaces ponper ussque umbram prempt. At autom topaces pon-nunquam dicare solept, cum apacestis utimur, aliena non querimus, etsi digna misericordite retrimutione non agimus, mulla tamon perversa perpetramus. Quod ideireo sentiunt, quia videlicat autom capalis a verbis collestibus claudunt. Neque caim divas in Evangelio (Luc. xvi), qui induchatur purpura et bysso, qui eputabatur quotidie spleadide, aliena rapulsee, sed infructuose propriis usus faissa narhinysso, qui epulabatur quotidie spiendide, rapulsse, sed infructuese propriis usus fuisse betur. Euroque post hanc vitam ultriz gehens cipit, non quia aliquid illicitum sessit, sed quia derato usu totum se licitis tradidit.

Cap. XIX. - Qui habet duas tunicas, det nan habenti A curaverunt summopere midibus populis plana et

(Luc. 11, 8).

Homil. 47, in Evang., n. 3.) In pace sanctæ
Ecclesia possumus probare si amicos diligamus, si persecutionis tempore mori pro dilectione valeamus. Certe Joannes evangelista dicit: Qui habuerit substantiam nundi, et viderit fratrem suum necesse habere, et elauserit viscera sua ab eo, quomodo charitas Dei manet in eo (I Joan. 111, 17). Hinc etiam Joannes Baptista ait: Qui habet duas tunicas, det non habenti. Qui ergo tranquillitatis tempore non dat pro Deo tunicam suam, quando in persecutionis tempore da-turus est animam suam? Virtus ergo charitatis, ut invicta sit in perturbatione, nutriatur per misericordiam in tranquillitate, quatenus omnipotenti Deo primum discat sua impendere, postmodum se. CAP. XX. — Venit fartior me postime (Luc. 111, 16).

(Homil. 20, in Evang., n. 4). Joannem Baptistam qu'a mira sanctitate præditum populus viderat, hunc esse Christum putabat, sicut per Evangelium dicitur: Æstimante autem populo, et cogitantibus omnibus in cordibus suis de Joanne, ne forte ipse esset Christus, quem et requirebant, dicentes: Nunquid Christus es tu (Luc. 111, 15)? Sed nisi idem Joannes apud se humilis existeret, repletus spirity gratice non luisset, qui ut hoc quod erat ostenderet ait: Venit fortior me post me, cujus non sum dignus solvere corrigiam calceamenti ejus. Ecce cum pro mira operatione virtutum talis esset, ut Christos esse crederetur, non solum Christum se non esse respondit, sed ctiam corrigiam calceamentiejus solvere, idest incarnationis ejus mysterium perscrutari, se non dignum esse perhibuit. CAP. XXI. - Cujus ventilabrum in manu sua est, et permundabit aream suam, et congregabit triticum in horreum suum, paleas autem comburet igni inex-

stinguibili (Luc. 111, 17). (In exposit. B. Job, lib. xvn, n. 12, 13, et lib. xxvn, n. 54.) Aristæ in spica prodeunt conjunctæ, sed crescendo paulisper a se hirsutæ disjunguntur et rigidæ. Sic nimirum ad hujus mundi gloriam pravi C divites surgunt: natura enim sibi communione conjuncti sunt, sed contra se vicissim erescendo dividuntar. Alius quippe alium despicit, et alter in alterum invidiæ facibus ignescit. Qui ergo ex tumore mentis a charitatis unitate se separant, quasi aris-tarum more contra se rigidi stant. Quid igitur prayos hujus mundi divites dixerim, nisi aristas quasdam humani generis? Qui dum contra se superbiunt, sed bonorum vitam unanimiter affligunt, adversum se quidem divisi sunt, sed tamen concorditer grana deorsum premunt. Nunc igitur aristæ ad alta prosiliunt, grana latent, quoniam et reproborum potentia eminet, et electorum gloria non apparet: illi se honorum fastibus ostendunt, isti in humilitate se deprimunt; sed trituræ tempus adveniet, quod et aristarum rigiditatem frangat, et solida grana non conterat. Tunc quippe superbia iniquorum comminuitur, tunc electorum vita, quanta fulgeat integritate, declaratur; quia cum injusti deliciunt, ex hac ipsa aristarum contritione agitur ut grana appareant quæ latebant. D Cumque arista franguntur, granorum candor osten-ditur, quia iniquis in externa supplicia cadentibus, sauctorum justitia, quanta veritate candeat, demonstratur. Unde recte per Josnnem de Domino dicitur: Cujus ventilabrum in manu sua est et permundubit aream suam, et triticum recondet in horreum suum, paleas autem comburet igni inexstinguibili. Electi quippe in sancta Ecclesia sunt frumenta Dei cœlestibus recondenda horreis. Que nunc in area trituræ paleas tolerant, quoniam in hac Eeclesia sanctae purgatione mores contrarios reproborum portant, quousque hanc internus agricola ventilabro judicii dirimat, et in habitacula superna suos electos quasi munda jam grana suscipiens, æternis paleas ignibus

CAP. XXII. — Ascendit Jesus in naviculam Petri, et ragavit ut a terra reduceret pusillum (Luc. v, 3) (In exposit. B. Job, lib. xvii, n. 36, 57.) Apostoli

capabilia, non summa atque artius predicare. Naus si scientiam sanctam, ut hauriebant corde, its ore funderent, immensitate ejus auditores suos opprimerent potius quam rigarent. Unde suos auditores distillatione verborum nutriens Paulus apostolus loquebatur, dicens: Non polui vobis logui quasi spiritualibus, sed quasi carnalibus: tanquam parvulis in Christo lac vobis po'um dedi, non escam (I Cor. m. 1, 2). Quis enim ferre potuisset, si raptus usque ad tertium cœlum, raptus in paradisum, etiam arcana verba audiens que loqui homini non liceret, tam immensos supernæ patriæ sinus aperiret? Aut cujus virtuten auditoris non opprimeret, si ea que intrinsecus haurire poterat, in quantum carnis lingua sufficeret, extrinsecus inundaris aque hulus immensitas emanasset? Ut igitur auditores rudes non inundatione scientiæ, sed moderata prædicationis distillatione foveantur, prædicationem doctorum Deus temperat. ut auditorum infirmitas doctorum rore nutrita convalescat. Quod bene in Evangelio mystica descriptione narratur, dum dicitur : Ascendit Jesus in nariculam Petri, et rogavit ut a terra reduceret pusillum: et ita sedens prædicabat turbis. Per navem Petri quid aliud quam commissa Petro Ecclesia designatur? De qua ut Dominus turbis confluentibus pradicet, eam a terra paululum reduci jubet. Quam nec in altum duci, et tamen a terra præcipit removeri : profecto significans prædicatores suos rudibus debere populis nec alta nimia de coelestibus nec tamen terrena prædicare.

CAP. XXIII. — Ext a me, quia homo peccator sum, Domine (Luc. v, 8).

(Homil. 9, in Evang., n. 5.) Sunt plerique in Ecclesia qui melioris vita vias aggredi metuunt, et tamen jacere in sui corporis ignavia non pertimes-cunt. Cumque se peccatores considerant, sanctitatis vias arripere trepidant, et remanere in suis iniquitatibus non formidant. Quorum bene Petrus adduc in infirmitate positus speciem tenet, cum viso miraculo piscium, dixit: Extame, Domine, quia komo peccator sum. Imo, si te peccatorem consideras, oportet ut a te Dominum non repellas. Sed qui idcirco melioris habitus vias, et vitæ rectioris arcem apprehendere nolunt quia se infirmos esse conspi-ciunt, quasi peccatores se fatentur, et Dominum repellunt, eumque in quo sanctificari debuerant fugiunt, et velut in perturbatione consilium non habent dum moriuntur et vitam timent.

GAP. XXIV. — Que vultis ut faciant vabis hamines, et vos eadem facite illis (Luc. v1, 31).

(Homil. 38, in Evang., p. 11.) Charitas in duohus præceptis, in dilectione Dei scilicet, et praximi continetur; et ipsa dilectio proximi in duohus præceptis subdividitur, cum quidam sapienes dicat: Omne quod odis tibi fieri, vide ne ipse facias alteri (Tob. 1v, 16). Et per semetipsim Verilas prædicat, dicens: Quæ vullis ut fuciant vobis homines, et vos eadem facite illis. Si enim et quod impendi nobis recte volumus, hoc aliis impartimur; et quod nobis fieri nolumus, hoc aliis ipsi facere devitamus, charitatis jura illesa servamus. Sed nemo cum quempiam diligit, habere servamus. Sed nemo cum quempiam diligit, habere se charitatem protinus putet, nisi prius ipsam vinu suæ dilectionis examinet. Nam si quis quemlibet amat, sed propter Deum non amat, charitatem non habet, sed habere se putat. Charitas autem vera est, cum et in Deo diligitur amicus, et propter Deum diligitur inimicus. Ille enim propter Deum diligit eos quos diligit, qui jam et eos diligere a quibus non diligitur seit. Probari etenim charitas per solam odii adversitatem solet: unde et ner semetiosum Dominus adversitatem solet; unde et per semetipsym Donnique dicit: Diligite inimicos vestros: benefacite his que oderunt vos (Matth. v, 44). Ille ergo securus amat qui propter Dem et illum amanata quo se intelligit non amari. Duo igitur præcepta charitatis, dilactivnem Dei videlicet et proximi, necesse est ut susto-

diat quisquis habere in nuptlis, id est in sancta Ec- A clesia, vestem nuptialem curat. Hinc est enim quod apud Ezechielem prophetam portæ civitatis in monte constitutæ vestibulum duobus cubitis mensuratur, quia nimirum accessus nobis cœlestis civitatis non panditur, si in hac Ecclesia que pro eo qued adhuc foris est vestibulum dicitur Dei et proximi dilectio non tenetur.

CAP. XXV. - Dimittite, et dimittetur vobis : date, et dabitur vobis (Luc. vi, 37).

(In exposit. B. Job, lib. xxII, num. 27.) Quia, teste Paulo (I Cor. xIII), charitas patiens et benigna describitur, per patientiam aliena mala debemus æquanimiter tolerare, et per benignitatem bona nostra misericorditer impendere, sicut Redemptor humani generis nos admonet, et dicit : Dimittite, et dimittetur vobis: date, et dabitur vobis. Dare uainque nostrum ad res pertinet quas exterius habemus, dimittere autem ad relaxandum dolorem quem interius ex aliena culpa contrahimus. Sed sciendum est quia qui R omnino dimittit et non dat, etsi non plene operatus est, meliorem tamen partem misericordize tenuit. Qui vero dat et minime dimittit, omnino misericordiam nullam facit, quia ab omnipotente Deo munus ex manu non accipitur quod obligato corde in ma-litia profertur. Mundari etenim debet prius animus qui eleemosynam præbet, quoniam omne quod Deo datur ex dautis mente pensatur.

CAP. XXVI. — Quid autem vides festucam in oculo

fratris tui, etc. (Luc. vi, 41)?
(Regul. pastor. part. 111, cap. 9.) Dominus in Evangelio dicit: Diligite inimicos vestros, benefacite iis qui oderunt vos : orate pro persequentibus et calum-niantibus vos (Luc. v1, 27). Virtus est coram hominibus adversarios tolerare, sed virtus coram Deo, diligere, quia hoc solum sacrificium Deus accipit quod ante ejus oculos in altari boni operis flamma charitatis incendit. Hinc est quod rursum quibusdam patientibus, nec tamen diligentibus, dicitur : Quid autem vides sestucan in oculo fratris tui, et trabem in Coculo non vides? Perturbatio quippe impatientize sestuca est, malitia vero in corde, trabes in oculo. Illam enim aura tentationis agitat, banc consummata nequitia pene immobiliter portat. Recte igitur illic subjungi-tur: Hypocrita, ejice primum trabem de oculo tuo, et tunc videbis ejicere sestucam de oculo fratris tui. Ac si dicatur menti iniquæ interius dolenti, et sanctam se exterius per patientiam demonstranti: Prius a te molem malitiæ excute, et tunc alios de impatientiæ levitate reprehende, ne dum non studes simulatio-nem vincere, pejus sit tibi aliena prava tole-\ rare.

CAP. XXVII. — Ita gaudium erit in cœlo super uno peccatore poznitentiam agente, quam super nonaginta novem justis (Luc. xv, 10).

(Regul. pastor. part. m, cap. 28.) Sæpe nonnulli ad Dominum post carnis peccata redeuntes, tanto se ardentius in bonis operibus exhibent, quanto damnabiliores se de malis vident; et sæpe nonnulli in D carois integritate perdurantes, cum minus se respi-ciunt habere quod defleant, plene sibi sufficere vitæ suæ innocentiam putant, et ad fervorem spiritus nullis se ardoris stimulis inflammant. Et fit Deo plerumque gratior amore ardens vita post culpam, quam secu-ritate torpens innocentia. Unde et voce judicis dicitur: Remittuntur ei peccata multa, quia dilexit multur. Et: Gaudium erit in cœlo super uno pænitente, quam super nonaginta novem justis, quibus non est opus pænitentia (Luc. vu, 47). Quod citius et ex ipso usu colligimus, si nostræ mentis judicia pensemus. Plus namque terram diligimus, quæ post spinas exarata fructus uberes producit, quam quæ nullas spinas habuerit, sed tamen exculta sterilem segetem gignit.

CAP. XXVIII. -– Convocatis Dominus duodecim apostolis, dedit illis virtulem et polestalem super omnia demonia, et ut langueres curarent: et ment illes prædicare regnum Dei, et infrance curare (Luc.

(Homil. 4, in Evang., n. 3.) Concessa sunt et adjun-cta sanctis prædicatoribus a Domino miracula, ut fidem verbis daret virtus ostensa, et nova facerent qui nova prædicarent. Florente enim mundo, cres-cente genere humano, diu in hac vita carne subsistente, rerum opulentia exuberante, quis cum audi-ret aliam esse vitam, crederet? quis invisibilia visi-bilibus præferret? Sed ad salutem redeuntibus infirmis, ad vitam resurgentibus mortuis, carnis nunditiam recipientibus leprosis, ereptis a jure spirituum immundorum dæmoniacis, tot visibilibus miraculis exactis, quis non crederet quod de invisi-bilibus audiret? Ad hoc quippe visibilia miracula coruscant ut corda audientium ad fidem invisibilium pertrahant; ut per hoc quod mirum foris agitur, hoc quod intus est longe mirabilius esse sentiatur. Unde nunc quoque cum sidelium numerositas intra sanctam excrevit Ecclesiam, multi sunt qui vitam virtutum tenent, sed signa virtutum non habent, quia miraculum frustra foris ostenditur si deest quod intus operetur. Nam juxta magistri gentium vocem: Linguæ in signum sunt non fidelibus, sed infidelibus (1 Cor. xiv, 22). Unde idem prædicator egregius Me-litem veniens, et plenam intidelibus insulam sciens, patrem Publii dysenteria sebribusque vexatum orando sanavit (Act. xxvIII), et sanctæ prædicationis adjutorem Timotheum ex insirmitate stomachi lassescentem non verbo curat, sed medicinali arte mederi parat, dicens: Modico vino utere propter stomachum, et frequentes tuas infirmitates (I Tim. v, 23). Qui ergo infirmum infidelem una prece salvat, cur zgrotum socium prece non liberat? Quia nimirum ille foris per miraculum sanandus erat qui vivus interius non erat, ut per hoc quod exterior potestas osten-deret, hunc ad vitam interior virtus animaret; ægrotanti autem fideli socio signa foris non foerant exhibenda qui salubriter intus vivebat.

CAP. XXIX. — Vulpes foreas habent, et volucres caels nidos (Luc. 1x, 58).

(In exposit. B. Job, lib. xix, num. 2.) Cuidam diviti superba sapienti dicitur a Domino: Vulpes foveas habent, et volucres cæli nidos: Filius autem hominis non habet ubi caput suum reclinet. Vulpes valde fraudulenta sunt animalia quæ in fossis vel specubus se abscondunt. Cumque apparuerint, nunquam rectis itineribus, sed tortuosis anfractibus currunt; volucres vero, ut novimus, alto volatu se in aera sublevant. Nomine vero vulpium dolosa et fraudulenta, nomine vero volucrum hæc cadem superha designantur dæmonia; ac si dicat: Fraudulenta et elata damonia in corde vestro, id est in cogitatione superbiæ inveniunt habitationem suam : Filius autem hominis ubi caput suum reclinet non habet, id est humilitas mea requiem in superba mente vestra non invenit. Quasi in quodam volatu volucris illa prima se extulit quæ per elatam cogitationem dixit : Ia cælum conscendam, super astra cæli exaltabo solmm meum : ascendam super altitudinem nubium, et similis ero Altissimo (Isa. xiv, 15). Ecce quam alta superbe volando petiit, quem etiam volatum et primis hominibus persuasit. Ipsi quippe volando quasi super se ire conati sunt, quando eis dictum est ut gustarent et essent sicut dil. Cumque similitudinem divinitais appetierunt, immortalitatis munera perdiderunt. Qui in terram moriendo non iissent, si super terram humiliter stare voluissent.

Cap. XXX. — Sine ut mortui sepeliant mortuos mos (Luc. 1x, 60).

(In exposit. B. Job, lib. 1v, sparsim, a u. 49 ad num. 53.) Quatuor modis peccatum consummatur in opere. Prius namque latens culpa agitur, postmodum vero etiam ante oculos hominum sine confesione

ad extremum quoque, vel falsæ spei seductionibus. vel obstinatione miseræ desperationis enutritur. Cum autem culpa in usum venerit, ei jam animus, etiamsi appetat, debilius resistit, quia quot vicibus pravæ frequentationis astringitur, quasi tot vinculis ad mentem ligatur. Unde fit ut cum enervis animus solvi non valet, ad quædam se solatia falsæ consolationis inclinet, quatenus venturum judicem tantæ sibi misericordiæ spondeat, ut eos etiam quos arguendos invenerit penitus non occidat; cui rei hoc de-terius accidit quod ei multorum similium lingua consentit, cum étiam male gesta laudibus exaggerant, sieut per Psalmistam dicitur: Quoniam laudatur pec-cator in desideriis animæ suæ: et cum iniqua egerit iniquus, benedicitur (Psal. 1x, 24). Unde fit ut incessanter crescat culpa favoribus nutrita. Curari vero vulnus negligitur quod dignum præmio laudis vide-tur. Unde et per Salomonem dicitur: Fili mi, si te lactaverint peccatores, ne acquiescas eis (Prov. 1, 10). Peccatores etenim lactant, cum vel perpetranda mala B poralia despiciens, sola que sunt eterna requirebat. blandimentis inferunt, vel perpetrata favoribus extollunt. Sciendum quoque est quod illi tres modi peccantium juxta sui descensus ordinem facilius corriguntur; quartus vero iste difficilius emendatur. Uude et Redemptor noster puellam in domo, juve-nem extra portam, in sepulcro vero Lazarum suscitavit. Adhuc quippe mortuus in domo jacet qui in peccato latet. Jam quasi extra portam educitur cujus iniquitas usque ad inverecundiam publicæ perpetrationis aperitur. Sepulturæ vero aggere premitur qui in perpetratione nequitize etiam usu consuetudinis pressus gravatur. Sed hos ad vitam miseratus revocat, quia plerumque divina gratia non solum in oc-cultis sed etiam in apertis iniquitatibus mortuos et mole pravæ consuctudinis pressos lumine sui respectus illustrat. Quartum vero mortuum, nuntiante discipulo, Redemptor noster agnoscit, nec tamen suscitat, quia valde difficile est ut is quem post usum malæ consuetudinis etiam adulantium linguæ excipiunt a mentis sux morte revocetur, de quo bene dicitur: Sine ut mortui sepeliant mortuos suos. Mortui enim sepeliunt mortuos, cum peccatores pecca-torum favoribus premunt. Quid enim est aliud pec-care quam occumbere, et sepelire quam abscondere? sed qui peccantem laudibus prosequuntur, exstinctum sub verborum suorum aggere abscondunt. Erat autem et Lazarus mortuus, sed tamen non a mortuis sepultus. Fideles quippe illum mulieres obruerant quæ et eius mortem vivilicatori nuntiabant. Unde et protinus ad lucem rediit, quia cum in peccato animus moritur, citius ad vitam reducitur, si super hunc sollicitæ cogitationes vivunt. Aliquando, sicut superius dictum est, nequaquam falsa spes divinæ misericordize mentem peccatoris intercipit, sed hanc pro peccatis quæ fecit factorem suum inordinate formidantem deterior desperatio configit, et omnem spem veniæ ne redeat ad correctionem funditus interimit.

Dei (Luc. 1x, 60).

(In exposit. B. Job, lib. xix, num. 42.) Sciendum est, quia aliquando in actionibus nostris minora bona prætermittenda sunt pro utilitate majorum. Nam quis ignoret boni operis esse mortuum sepelire? Et tamen cuidam qui ad sepeliendum patrem dimitti se poposcerat a Domino dictum est: Sine ut mortui sepeliant mortuos suos: tu autem vade, et annuntia regnum Dei. Postponendum namque erat obsequium hujus ministerii officio prædicationis, quia illo carne mortuos in terram conderet, isto autem anima mortuos ad vitam resuscitaret.

CAP. XXXII. - Neino mittens manum ad aratrum,

etc. (Luc. 1x, 62). (Homil. 3, in Ezech., n. 16 et 17, 14, 3 et 4.) Electi Dei sic a terrenis actibus ad spiritualia pertranscunt, ut ad ea que reliquerunt ulterius nulla-

reatus aperitur, dehino et in consuetudinem ducitur. A tenus reflectantur. Ouo contra de reprobis dicitur: Quia corde reversi sunt in Ægyptum. Et per semetip-sam Veritas dicit: Nemo millens mamm ad autrum et aspiciens retro, aptus est regno Dei. Manum quinpe in aratrum mittere est quasi per quemdam compunctionis vomerem ad proferendos fructus terram sui cordis aperire; sed retro post aratrum aspicit qui post exordia boni operis ad mala revertitur qua reliauit. Ouod electis Dei minime contigit, quia ad ea quæ reliquerunt nullo jam appetitu respiciunt, et in æternis quæ appetunt suæ mentis contemplatione semper intendunt. Unde et magnus ille prædicator dicebat, qui usque ad cœli tertii secreta penetraverat: Unum vero quæ quidem retro sunt obtitus, in ea quæ sunt ante, extendens me, sequor ad palmam su-pernæ vocationis (Philip. 111, 13, 14). Ante nos enim' zeterna sunt, post nos temporalia, quia et illa per-gentes invenimus, et ista recedentes quasi post dorsum relinquimus. Paulus igitur, in anteriora extentus, eorum quæ retro sunt oblitus fuerat, quia tem-

CAP. XXXIII. - Et misit illos binos ante faciem suam (Luc. x, 1).

(In exposit. B. Job, lib. xxxv, num. 41.) Cum prædicatores ad annuntiandum Dominus mitteret. binos misisse testatur Evangelium, cum dicit : Designavit Dominus Jesus septuaginta duos discipulos : et misit illos binos ante faciem suam, in omnem civitatem et locum quo erat ipse venturus. Ideo autem bini missi esse describuntur, ut quia vel duo sunt præcepta charitatis, vel quia societas haberi minus quam inter duos non potest, sancti prædicatores ex ipsa qualitate suæ missionis cognoscerent quantum concordiam societatis amarent.

CAP. XXXIV. — Videbam Satanam velut fulgur de cœlo cadentem (Luc. x, 18).
(In exposit. B. Job, lib. xxIII, num. 13.) Quatuor

sunt species quibus omnis tumor arrogantium demonstratur: cum bonum aut a semetipsis habere se æstimant, aut sibi desuper datum credunt, et pro suis hoc se meritis accepisse putant, aut certe cum se jactant habere quod non habent, aut despectis cæteris, videri singulariter appetunt habere quod habent. A semetipso enim bonum se habere jactabat, cui per Apostolum dicitur: Quid autem habes, quod non accepisti? si autem accepisti, quid gloriaris quasi non acceperis (I Cor. IV, 7)? Rursum ne dari nobis bonum gratiæ pro nostris præcedentibus meritis crederemus, idem apostolus admonet, dicens : Gratia estis salvati per fidem, et hoc non ex vobis, sed Dei donum est, non ex operibus, ut ne quis ylorietur (Ephes. 11, 8). Qui etiam de semetipso ait: Qui prius sui blasphemus, et persecutor, et contumeliosus, sed misericordiam consecutus sum (I Tim. 1, 13). Quibus verbis aperte declarat quod gratia non pro me-ritis tribuatur, dum ex seipso docuit, et quid de matitia meruit, et quid de benevolentia accepit. Rursum nonnulli jactant se habere quod non habent, CAP. XXXI. — Tu autem vade, et annuntia regnum D sicut angelo Ecclesiæ Laodiceæ dicitur: Quia dicis nescis quia tu es miser, et miserabilis, et pauper, & cœcus, et nudus (Apoc. 111, 17). Rursum nonnulli, despectis cæteris, videri appetunt singulariter bonum habere quod habent. Unde et Pharisæus ideirco de templo absque justificatione descendit, quia bonorum operum merita sibi quasi singulariter tri-buens, oranti Publicano se prætulit. Sancti quoque apostoli ab hoc elationis vitio revocantur, qui de prædicatione redeuntes, cum elati dicerent : Domine, in nomine tuo etiam damonia nobis subjecta sunt (Luc. x, 17): ne de hac miraculorum singularitate gauderent illico eis respondit Dominus, dicens: Vi-debam Satanam velut fulgur de cælo cadentem (Isa. xiv, 13). Ipse quippe singulariter elatus dixerat: Super astra cœli exaltabo solium meum : sedebo in monte testamenti, in lateribus Aquilonis, simitts ero Altissimo. Et mire Dominus ut in discipulorum cordi.

bus elationem premeret, mox judicium rulna rote: A egisse referuntur. Martha quippe circa facquens mi-lit quod ipse magister elationis accepit; ut in auc-tore superbiæ discerent quid de elationis initio mini, ejus verba audiebat. Quid enim per Martham formidarent.

CAP. XXXV. -– Gaudete et exsultate, quia nomina vestra scripta sunt in cælis (Luc. x, 20).

(Lib. 11, in Ezech., hom. 7, n. 17; in exposit. B. Job, lib. xxm, n. 13.) A privato gaudio Veritas ad commune discipulos revocat, cum eos de prædicatione redeuntes, et de subjectione demonum letantes, admonet, diceus: Nolite gaudere super hoc, sed potius gaudete et exsultate quia nomina vestra sunt scripta in cœlo. Non enim amnes electi dæmonia ejiciunt, sed tamen electorum omnium nomina cœlo tenentur ascripta. Admonentur ergo discipuli privatam lætitiam deponere, de communi autem et perpetua felicitate gaudere. In hac itaque arrogantiæ quarta specie crebro humanus animus labitur, ut id quod habet habere se singulariter glorietur. În qua tamen diabolicæ similitudini vicinius appropinquat, quia quisquis bonum se habere singulariter gau-det, quisquis videri sublimior cæteris quærit, illum videlicet imitatur qui despecto bono societatis angelorum, sedem suam ad Aquilonem ponens, et Altis-simi similitudinem superbe appetens, per iniquum desiderium quasi ad quoddam culmen conatus est singularitatis erumpere.

CAP. XXXVI. — Et appropians alligavit vulnera ejus. insundens vinum et oleum (Luc. x, 34).

(In exposit. B. Job, lib. xx, num. 14.) Disciplina vel misericordia multum in pastoribus destituitur, si una sine altera teneatur. Sed circa subditos suos inesse rectoribus debet, et juste consulens misericordia, et pie corrigens disciplina. Hinc est quod semisivi illius volneribus, qui a Samaritano in stabulum ductus est, et vinum adhibetur et oleum : ut per vinum mordeantur vulnera, per oleum foveantur : quatenus unusquisque qui sanandis vulneribus procest in vino morsum districtionis adhibeat, in C oleo mollitiem pietatis, ut per vinum mundentur putrida, per oleum foveantur sananda. Miscenda est ergo lenitas cum severitate, faciendum quoddam temperamentum ex utroque, út neque mulia asperitate subditi exulcerentur, neque nimia benignitate

CAP. XXXVII. — Intravit Jesus in quoddam castellum, et mulier quædam, Martha nomine, excepit illum in domum suam : et huic erat soror nomins Maria (Luc. x, 38).

(Mixtim ex lib. vi, in expos. B. Job, num. 57 et 61, et hom. 3, in Ezech., n. 9, ac pra sertim lib. n in Ezech., hom. 2, n. 8.) Dum sunt sanctorum vitæ, activa scilicet et contemplativa. Activa vita est panem esurienti tribuere, verbo sapientiæ nescientem docere, errantem corrigere, ad humilitatis viam superbientem proximum revocare, infirmantis curam gerere, quæ singulis quibusque expediant dispensare, et commissa nobis qualiter subsistere valeant providere. Contemplativa vero vita est charitatem quidem Dei et proximi tota mente retinere, sed ab exteriori actione quiescere, soli desiderio Conditoris inhærere, ut nil jam agere libeat, sed calcatis curis omnibus, ad videndam sui Creatoris faciem animus inardescat; ita ut jam noverit carnis corruptibilis pondus cum mærore portare, totisque desideriis ap-petere illis hymnidicis angelorum choris interesse, civibus admisceri cœlestibus, de æterna in conspectu Dei incorruptione gaudere; sed activa prior est tempore quam contemplativa, quia ex opere bono tenditur ad contemplationem. Contemplativa autem major est merito quam activa, quia hæc in usu præsentis operis laborat, illa vero sapore intimo venturam jam requiem degustat. Quod enim contemplativa minor quidem tempore, sed merito major sit quain activa, sacris Evangelii verbis ostenditur, in quali activa, quo duse mulieres, Martha scilicet et Maria, diversa

exterioribus obsequiis occupatam nist activa vita signatur? et quid per Mariam, quæ verba Domini residens audiebat, nisi contemplativa exprimitur? Una quippe carum crat intenta operi, altera contemplationi : una serviebat activa vitæ per exterius ministerium, altera contemplativa per suspensionem cordis in verbum. Et quamvis activa sit bona, melior tamen est contemplativa, quia ista cum mortali vita delicit, illa vero in immortali vita plenius excrescit. Unde cum contra Mariæ suse sororis otium Martha quereretur, quod se negligeret adjuvare, audivit a Domino respondente : Martha, Martha, sollicita es, et turbaris erga plurima : porro unum est necessarium. Maria oplimam partem elegit, ques non auferotur ab ea. Ecce pars et cura Marthæ non reprehenditur, sed Mariæ pars etiam laudatur; neque bonam pertem B elegisse Mariam dicit, sed optimam : ut cliam pars Marthæ judicaretur bona, quia magna sunt active vitæ merita, sed contemplativæ potiora. Quare pars Mariæ sit optima subinfertur cum dicitur: que non auferetur ab ea. Actives caim vitz opera eum cor-pore transeunt : Contemplativa autem gaudia melius ex fine convalescunt. Quis enim in æterna patria panem porrigat esurienti ubi nemo esurit? Quis potum tribuat sitienti ubi nemo sitit? Quis mortuum sepeliat ubi nemo moritur? Activa igitur vita cum corpore deficit, et cum præsenti saculo aufertur, contemplativa vero nec deficit nec aufertur. Hic enim incipit, sed subtracta praesentis sæculi luce, in colesti patria perficitur. Amoris quippe ignis, qui hic ardere inchoat, cum ipsum quem amst viderit, in amore ipsius amplius ignescit. Sciendum est enim quod activa vita perfecte teneri potest, et iliam opere perficimas, sed in hac vita positi contemplationis intimæ sola initia degustamus : de ca chiam cum contendimus, vix parum aliquid attingere valemus. Quantolibet enim amore animus ardeat, quantalibet virtute cogitationis in Deum tendat, non jam quod amat perfecte videt, sed adhee inchest videre quod amet; quia sicut fortissimus predicator dicit: Videmus nunc per speculum in cenigmate, sunc autem facie ad faciem: et nunc cognosco es parte, tunc autem cognoscam sicut et cognitus sum (I Cor. xiii, 12).

CAP. XXX III. — Cum immundus spiritus exierit ab homine, ambulat per loca inaquosa quærens requiem, et non incenit, etc. (Luc. x1, 24).

(In exposit. B. Jub, lib. xxxu, num. 8.) Mentes accularium temporali glorice deditæ, dum ad appetitum exterioxis glorice defluent, dum excedere ceteros honorum altitudine amblunt, locum antiquo hosti ubi apud se requiescere debest tribuunt. Unde et in Eyangelio Veritas dicit quod spiritus exiens in locis aridis et inaquosis requiem non invenit; quia doumu quam reliquerat vacuum scopisque mundatam reperit, hanc multiplicior intravit. Quia enim fluxa fit terra que infunditur, loca arenda et inaquosa sunt corda justorum, qua per disciplique fortitudinem ab omni carnalis concupiscentia humore siccantur. Loca autem humentia sunt terrenorum hominum mentes, quas humore carnalis concupiscenția quia replet fluidas facit; loca quoque humenila sunt opera voluptuosa. Pes-quippe in arida te:ra non labiur, fixus vero in lubrica vix tenetur. In locis initur ha-mentibus iter vitæ præsentis faciunt qui in hac ad justitiam recti stare non possunt. In his itaque locis humentibus, id est in reproborum homiaum operatione lubrica, requiem invenit hostis antiques.

CAP. XXXIX. — Tunc quantit septem alias spiritus nequiores se, et ingressi habitant ibi (Luc. XI, 28). (In exposit. B. Job, lib. vir, num. 30.) Plerumque vittorum contritionem in nobis agera per l'agella Dominus inchoat, sed cum mens ex ibes projectus exordio extollitur, cumque se quasi jam de viriatibus

qui, cordis intima penetrans, omne quod in ca de studio bonæ inchoationis invenerit, confringit; tantaque se vehementius in ejus destructione exhibet, quanto et gravius, quia vel ad modicum fuerat pro-lictus, delet. Unde et teste Evengelia, voce Verlia-tis, ad neglectam domuni conscientir apiritus inmindus, qui solus exiit, cum spiritibus septem redit.

Car. XI.. — Nema incernan panit sub modio, sed super candelabrum (Luc. x1, 85).

(in exposit. B. Job, lib. xxx, num. 77.) Omnes electi Dei gratiam pradicationis habent pro magno, corporum autem utilitatem pro minimo. Hinc Domibus ait in Evangelio : Nemo accendit lucernam, et ponit sam sub modio, sed super candelabrum. In mo-die namque commodum temporale, in lucerna vero lux predicationis accipitur. Lucernam ergo ponere sub'medio est propter temporale commodum graffam predicationis abscendere, quod nemo utique electo-rum facit. Et bene illic subditur: Sed super cande-lubrum. In candelabro enim status candelabro enim st lubrum. la candelabro enim status corporis designatur, cui lucerna superponitur dum eidem icorpori cura prædicationis antefertur.

CAP. XLI. — Lucerna corporis lui est oculus tuus. Si oculus tuns simplex fuerit, etc. (Luc. xi, 34).

In expanit, B. Joh, lib. xxvIII, num. 50.) Gurandum sollicite est, cum a nobis quidlibet agitur, ne flat pravum quad in opere sequitur, si non ex recta engitationis intentione generatur. Undo bone in Evangelio dicit Dominus: Lucerus corposis tui est oculus lung. Si geylus tuns fuerit simples, totum corpus tuum lucidum eril : si poulus autem tuus noquam fuerit, totum carpus tuum tenebrasum erit. Quid enim por sculum exprimitur, nici opus suum præveniene cordis intentio, que, priusquem in actione se exercent, hoe jam quad appetit contemplatur? Et quid appeldeligne corporis designatur nisi unaquente actiq qua intentignem suam quasi aculum intuentem se- C quitur l'Iuperna itaque corporis est oculus, quia per bone intentionis radium marita illustrantur actionis. El si sculus tius simples fuerit, tatum corpus tium fucidum erit; quia si recte intendimus per simplicita-tem englistianis, bonum opus efficitur, etiam si minus hanum esse videatur: et cum intentione bona quid agitur, ajus intentionis actio apud Deum minime finantur. Et si oculus tuus noquam fuorit, totum corpus strum tenebrosum erit; quia tum perversa intentiono quid vol rectum agitur, etsi aplendere coram homini-bus cernitur, apud examen interni judicis obscuratur. Unde et recte auhjungitur; Vide ergo ne tumen, quod in to est, tenebro sint. Si tumen qued in to est, to-neiros sunt, ipos tenebros quantos crunt (Matth. 11, 25)? Quia si hoc quod bene nos agose eredimus ex mala intentione fuscamus, quanta insa mala sunt quae mala esse etiam cum agimus non ignoranus? Et si ibi nil cernimus ubi quasi discretionis lumen tenemus, qua escitate in illa effendimus que sime discretione perpetramus? Vigilanti itaqua sura per cuncta opera D levat. intentio nostra nobia est pensanda.

CAP. XLM. - Decimatis mentham, et anethum, et cyminum : et relinquitis quæ graviora sunt legis (Luc. x1, 42).

(Regul. paster. part. m. e. 55.) Illi qui se a pa.-vis peccatis custodiunt, et aliquando in gravibus demerguntur, debent considerare quod cum majora desterguntur, debent considerare quod cum majora mala perpetrant coram Deo, aperte iniquitatis sint, et cum parva hona custodiunt coram hominibus, simulate sanctitatis sint. In illis iniqua faciunt, et per ista se hominibus quia sunt iniqui tegunt. Hine est quod Phariscis dictur: Liquantes culicem, camelum autem glutientes (Matth. xxm, 24). Ac si aperte diceretur: Minima mala discernitis, majora devoratis. Hinc est quod rursum ore Verilatis increpantur, cum audiunt: Recimatis mentham, anethum, et cyminim; et relinquisis qua graviora sunt legis, judicium et mise-

erigit, savienti centra se adversario aditum pandit, A ricordiam et Adem. Neque enim negligenter audiendum est quot cum decimari minima diceret, ex-trema quidem de oleribus maluit, sed tamen bene olentia memorari ; ut profecto ostenderet quia simu-latores cum parva custodiunt , odorem de se extendere sanctæ opinionis quærunt, et quamvis inpiere maxima praxermittunt, ea tamen minima observant que humano judicio longe lateque redoleent.

CAP. XLIII. — Quid faciam, quia non habeo quo con-gregem fructus meos? etc. (Luc. x11, 47). (In exposit. B. Job, lib. xv, num. 26.) Omnis ava-

rus prius aumelat per avaritiam concupita congregare, et postquam quasi in quodam ventre avaritie multa congesserit, satiatus arctatur; quia dum anxiatur qualiter acquisita custodiat, ipsa cum sua satic-tas angustat. Divitis enim cujusdam uberes fructus abundantia coangustatus dicebat : Quid facian ? quasi multo cibo pressus æstuabat. Pensemus quot votis appetiit ut uberes fructus ager illius afferret. Ecce autem vota completa sunt, quia fructus uberes ager attulit; sed quoniam ad recondendum loca non sufficient, multiplicatus dives quid faciat ignorat. O angustia ex satietate nata! de ubertate agri angustatur animus avari. Dicens namque: quid faciam? profecto indicat quia votorum suorum affectibus pressus, sub quodam rerum fasce laberabat. Mentem igitur avari divitis, quæ prius ex abundantia re-quiem quæsierat, post ad custodiam sollicitudo gravius fatigat.

CAP. XLIV.—Anima, habes bona multa (Luc. XII, 19).

(In exposit. B. Job, lib. xiv, num. 19; lib. xxviii, num. 4.) Supe videmus quosdam divites qui et opes et gloriam habere sine culpa potuissent, si hec habere cum humilitate voluissent; sed extolluntur rebus, inflantur honoribus, dedignantur cateros, omnemque vite suce fiduciam in ipsa abundantia rerum ponunt. Unde et quidam dives dicebat : Anima, habes multa bong reposita in annos plurimos; requiesce, comede, bibe, epulare. Ecce hic in rebus dubiis spem fixerat, et in rebus labentibus spei suze fiduciam posuerat et solidaverat. De Creatore autem desperasse fuerat spem in creatura posuisse. Stante enim Deo in perpetuum, omnia transeunt. Quid ergo nisi ab stante fugere est transeuntibus robus inhærere? Quisquis igitur defluere devitat, superest ut quod defluit fu-giat, ne per hoc quod amat in hoc cogatur venira quod vitat. Qui enim rebus labentibus inhæret, illo videlicet trahitur quo tendit quod tenet. Prius itaque curandum est ne quisque temporalia diligat, ac dein-do ne in eisdem temporalibus, que non ad delecta-tionem sibi sed ad usum retinet, fiduciam ponat, gugnism conjunctus decurrentibus statum suum mox animus perdit; nam vitæ præsentis fluctus trahit quem

Cap. XLV.— Siulte, has nocie animam mam repetunt a te (Luc. xii, 20).

(in exposit. B. Job, lib. xxv, num. 3.) Quamlihet sero de hac vita tollantur iniqui, subito et repente tolluntur, quia tinom suum cagitando prævidere nesciunt. Subitum enim est quad ante cogitari non potnit. Subito dives ille stultus raptus est, qui horrea que preparabat deseruit, et inferni locum quem non presidebat, invenit. Eadem enim nocte sublatus est qui in rerum sibi abundanția multa tempora fuerat qui in rerum sint abilitation in longum sibi subsidia colligendo prospiceret subsequentem diem vel unum minime videret. Ad aliud exercebat animam per cogliationem, sed ad aliud emisit per sententiam; aliud dum viveret contemplatus est, aliud dum moreretur expertus; reliquit enim din tractata tempo-ralia, et inopinata invenit aterna. Undo et propter hanc ignorantiam exchatis sua bene per divinam animem tuam repetant a te. In nocte quippe ablata est que in obscuritate cordis est amissa. In nocte ablata est que considerationis lucem habere poluit. ut quod poterat pati pravideret. Unde bene disci-pulis futura cogitantibus Paulus apostolus dicit : Vos autem , fratres , non estis in tenebris ; ut vos dies illa tanquam fur comprehendat (I Thess. v, 4) Dies enim exitus tanquam fur in nocte comprehendit, quando stultorum animas futura non prævidentes

CAP. XLVI. - Sint lumbi vestri præcincti, et lucernæ ardentes in manibus vestris (Luc. XII, 35).

(In exposit. B. Job, lib. xxvin, nom. 12.) Sanctis nrædicatoribus a Domino dicitur: Sint lumbi vestri præcincti, et lucernæ ardentes in manibus vestris. Lumbos præcingere est in opere luxuriam refrenare, delectatio namque carnis est in lumbis. Per lumbos itaque luxuria, per lucernas autem bonorum dicatores lumbos accingere, et lucernas tenere. Ac si aperte audiant : Prius in vobismetipsis luxuriam restringite, et tunc de vobis aliis bonorum operum exempla monstrate.

CAP. XLVII. - Quod si dixerit servus ille in corde suo : Moram facit Dominus meus, etc. (Luc. XII. 45).

(Reg. pastor. part. 11, cap. 6.) Debent studere sine intermissione qui præsunt, nt corum potentia quanto magna exterius cernitur, tanto apud eos interius deprimatur, ne corum animus ad elationem potestat s sum delectatione rapiatur. Hinc Petrus ait : A'on dominantes in cleris, s.d forma facti gregis (I Petr. v, 5). Hinc per semetipsam Veritas ad altiora nos virtulum merita provocaus, dicit : Quicunque voluerit inter vos major fieri, sit vester minister: et qui voluerit inter ros primus esse, erit vester servus; sicut filius hominis non renit ministrari, sed ministrare (Matth. xx. 26). Hinc est quod servum ex suscepto regimine C clatum que post supplicia maneant indicat, dicens: Quod si dixerit malus ille servus in corde suo : Moram facit Dominus meus venire, et caperit percutere conservos suos, manducet autem et bibat cum ebriis: veniet Dominus scrvi illius in die qua non sperat, et hora qua ignorat, et dividet eum, parlemque ejus ponet cum hypocritis. Inter hypocritas enim jure deputatur qui ex simulatione disciplinæ ministerium regiminis vertit in usum dominationis.

CAP. XLVIII. - Servus qui cognovit voluntatem domini sui, et non fecil secundum eam, vapulabit, etc. (Luc. xII, 47).

(In exposit. B. Job , lib. xv, num. 51.) Sunt non-nulli qui ex co quod Veritas dicit : Servus qui non cognorit voluntalem domini sui, et fecit digna plagis, vapulabit paucis: et servus sciens voluntalem domini sui, et non faciens juxta eam, vapulabit multis, polunt scire quod faciant, et quasi minus se vapulaturos existimant, si quod operari debuerunt nesciant. Sed D aliud est nescisse, aliud scire nomisse. Nescit namque qui apprehendere vult, et non valet. Qui autem ut nesciat aurem a voce Veritatis avertit, iste non nesciens sed contemptor dicitur.

CAP. XLIX .- Cui multum datum est, multum quæretur ab eo (Luc. x11, 48).

(In exposit. B. Job, lib. xxv, num. 1.) Quoniam ab internis atque invisibilibus oculos clausimus, et visibilibus pascimur, plerumque hominem non ex eo quod ipse est, sed ex his quæ circa ipsum sunt veneramur. Cumque non intuemur quid ipse sit, sed quid possit, in acceptione personarum non ex personis sed ex rebus adjacentibus ducimur. Sicque sit ut is quoque apud nos intus in despectionem veniat qui foris honoratur, quia dum pro his quæ circa illum sunt honorabilis habetur, rebus suis in examine nostro postponitur. Sed omnipo-

sententiam incressudo dicitur : Stalte, hae nocte A tens Deus vitsm hominum ex sola qualitate interrogat meritorum, et sarpe inde plus punit unde hie majora ad ministerium contulit, Veritate attestante. que ait : Cui multum datum est, multum queretur ab eo.

CAP. L .- Ignem veni mittere in terram (Luc. XII, 49).

(Homil. 2, in Ezech., n. 12.) Ignis nomine, cam per significationem dicitur, aliquando Spiritus sanctus, aliquando vero mentis malitia designatur. Per ignem Spiritus sanctus solet figurari, de que in Evangelio Dominus dicit : Ignem veni mittere in terram, et quid velo, nisi ut accendatur? Ignis quippe in terram mittitur, cum per ardorem sancti Spiritus affata terrena mens a carnalibus suis desideriis concrematur. Cum enim carnalis mens sanctum Spiritum accipit, amore spirituali succensa, malum plangit quod lecit. Et terra ardet, quando accusante se conscientia, cor peccatoris uritur, et in dolore penitentize erematur. De malo autem igne dicitur: Et nune ignis operum claritas designatur. Jubentur ergo sancti præ- B adversarios consumit (Hebr. x, 27), quia cor pessimum ex sua malitia tabescit.

> CAP. LI. - Cum vadis cum adversario tuo ad principem in via, da operam, etc. (Luc. xn, 58).

(Homil. 59, in Evang., n. 5; in exposit. B. Job, lib. 1v, num. 69.) Quoniam pravi quilibet et perversi homines in hac vita Dei præcepta contemnunt, illis in extremo vitæ inimicis tradentur, cum quibus in atterno judicio damnationis perpetus societate rolli-gabuntur, sicut scriptum est: Cum vadis cum adveraris tuo ad principem in via, da operam liberari ab illo, ne forte tradat te ad judicem : et judex tradat te exactori : et exactor mittat te in carcerem. Adversarius quippe noster in via est sermo Dei contrarios nostris carnalibus desideriis in prosenti vita, a quo iuse liberatur qui proceptis ejus humiliter subditur; alioquin adversarius judici, et judex tradet te exactori, quoniam, ex sermone Domini contempto reus pec-cator tenebitur in examine judicis. Quem judex exactori tradet, quoniam hunc maligno spiritui ad ultionem tradi permittet, ut compulsam animam ipse de corpore exigat ad poenam que el sponte consensit ad culpam. Exactor quippe intelligitar importunus ille persuasor qui humano generi semel mummum deceptionis contulit, et adhuc quotidie mortis expetere debitum non desistit, qui in paradiso pecuniam homini peccanti commodavit, sed iniquitate crescente hanc quotidie cum usuris exigit. Exactor diabolus est, qui male suadendo spem contulit immortalitatis, decipiendo, tributum exigit mortis, qui suadendo intulit culpam, seviendo exigit pocnam. Exactor ergo peccatorem mittet in carcerem, quia per malignum spiritum in inferno detruditur quousque dies judicii veniat, ex quo jam in ignibus inferni simul et ' luse crucietur.

CAP. LII. - Contendite intrare per angustam portan (Luc. xiii, 24).

(In exposit. B. Job, lib. x1, num. 68.) Mens bumana cum ad meliora nititur, quasi contra fluminis ictum conatur. Cum vero ab intentione ascendendi resolvitur, sine labore ad ima ducitur. Quia enim in ascensu labor est, in descensu otium, intraturos per angustam portam Dominus admonet, dicens : Contradite intrare per angustam portam. Que est autem angusta porta, nisi in hoc mundo vivere, sed de hujus mundi concupiscentia nil habere, aliena non appetere, propria non tenere, laudes mundi despicere, et pro Deo opprobria amare, gloriam mundi fugere, despe-etum sequi, adulantes despicere, despicientes honorare, mala nocentium ex corde dimittere, et erga eos dilectionis gratiam immobilem in corde retinere? Dicturus itaque Dominus hujus angustæ portæ introjtum, præmisit : Contendite, quia nisi mentis contentio fuerit, unda mundi non vincitur, per quam anima semper ad ima revocatur. Mens enim mutabilitatis suæ pondere ad aliud semper impellitur quam est, c'

semper in deteriora delabitur; quia etiam semper stantem deseruit, statum quem habere poterat amisit.

CAP. LIII. - Si quis venit ad me, et non odit patrem suum, et matrem, etc. (Luc. xiv. 28).

(In exposit. B. Job, lib. vi, num. 40 et 41.) Sæpe videmus quosdam præsentis vitæ desideria non habere, mundum et opere et professione spernere, sed tamen pro inordinatis affectibus propinquorum, prætoria irrumpere, terrenarum rerum jurgiis vacare, libertatem intimæ quietis relinquere, et inundi in se studia jamdudum destructa reparare. Hos a præsenti sæculo inchoata jam vitæ perfectio solverat, sed inordinatus amor terrenæ cognationis ligat. Qui vero districto studio sponsionis a ternæ sequentur præmium, sicut semetipsos pro divino amore despiciunt, sie cuncta quibus se sentiunt præpediri postponunt, et cum pro Deo necesse est ut quibus valent cunctis quis negant. Hinc est enim quod quidam cum diceret : Permitte mihi prius ire, et sepelire patrem meum (Matth. vm, 21), Veritatis ore protinus audivit : Sine ul mortui seveliant mortuos suos: tu autem vade, annuntia regnum Dei. Qua in re notandum est quia electus discipulus dum a parentis sepultura compescitur, hoc devotum quemque exhibere patri mortuo ex affectu carnali propter Dominum non licet, quod propter Dominum etiam exteris debet. Hinc rursum Veritas dicit: Si quis venit ad me, et non odit patrem suum, et matrem, et uxorem, et filios, et fratres, et sorores, adhuc autem et animam suam, non potest mens esse discipulus. Quo in loco videlicet, dum propinguorum odio animæ quoque nostræ odium subinfertur, patenter ostenditur quia sic propinquos sicut nosmetipsos odio habere pracipimur, ut hos ad xterna rapientes, corumque carnalem gratiam, cum propedit, postponentes, discamus temperata cos discretionis arte, et convenienter diligere et salubriter odio habere, quatenus sic sciat per amorem C odium surgere, ut valeamus eos verius per odium amare.

CAP. LIV. - Nisi quis renuntiaverit omnibus quæ possidet, non potest meus esse discipulus (Luc.

(Homil. 32, in Evang., n. 1; in exposit. B. Job, lib. xxx1, num. 32.) Quia Dominus ac Redemptor noster novus homo venit in mundum, nova præcepta edidit mundo. Vitæ enim nostræ veteri in vitiis enutritæ contrarietatem opposuit novitatis suc. Quid enim vetus, quid carnalis bomo noverat, nisi aliquid in hoc mundo possidere, se contra pericula immensi laboris accingere, temporalia quæque laboriosa observatione etiam cum jurgiis desendere? Quid noverat nisi sua retinere, aliena rapere si posset, concu-piscere si non posset? Sed coelestis et novus homo cum se sequentibus nova mandata proponeret, dixit: Nisi quis renuntiaverit omnibus quæ possidet, non potest meus esse discipulus. Ac si aperte dicat: Qui per veterem vitam aliena concupiscitis, per novæ conversationis studium et vestra largimini. Perfectus igitur christianus quomodo debet res terrenas jurgando defendere, quas nunc pracipitur non possi-dere? Itaque cum res proprias amittimus, si perfecte Deum sequimur, in hujus vitæ itinere a magno onere levigati sumus. Cum vero curam rerum ejusdem nobis itineris necessitas imponit, quidam dum eas rapiant, solummodo tolerandi sunt, quidam vero servata charitate prohibendi, non tamen sola cura ne nostra subtrahant, sed ne rapientes non sua semetipsos perdant. Plus quippe ipsis raptoribus debenius metucre, quam rebus irrationabilibus defendendis inhiare. lata namque etiam non rapta morientes amittimus, com illis vero et nune conditionis ordine, etsi corrigi studeant, post perceptionem muneris unum sumus. Quis autem nesciat quia minus ea quibus utimur, et

nisi in statu suo arcta custodia: disciplina teneatur, A plus debemus amare quod sumus? Si igitur et pro sua utilitate raptoribus loquimur, non jam solum nobis que temporalia, sed ip is etiam que sunt æterna vindicamus. Qua in re illud est solerter intuendum. ne per necessitatis metum cupiditas subrepat rerum. et zelo succensa prohibitio, impetu immoderatiore distensa, usque ad odiosæ turpitudinem contentionis erumpat. Dumque pro terrena re pax a corde cum proximo scinditur, liquido apparet quia plus res quam proximus amatur. Si enim charitatis viscera etiam circa raptorem proximum non habemus, nosmetipsos pejus ipso raptore persequimur, graviusque nos quam alter poterat devastamus, quia dilectionis bonum spoute deserentes, a nobisipsis intus est anod amittimus qui ab illo sola exteriora perdebamus.

– Quantı mercenarii in domo patris mei CAP. LV. abundant panibus (Luc. xv, 17)"

(Dialog. lib. 11, cap. 3.) Quoties per cogitationis motum extra nos nimium ducimor, et nos sumus, inserviant, pro Deo privata obseguia ctiam propin- R et pobiscum pon sumus, quia nosmetipsos minime videntes, per alia vagamur. An illum secum fuisse dicimus qui in longinquam regionem abiit, portionem quam acceperat consumpsit, uni in ea civium adhæsit. porcos pavit, quos cum manducare siliquas videret, et has esuriret? Tamen cum postmodum cœpit cogitare bona quæ perdidit, scriptum de illo est: In se reversus dixit: Quanti mercenarii in domo patris mei abundant panibus! Si igitur secum fuit, unde ad se rediit? De Petro quoque apostolo scriptum est, dum de carcere ab angelo ductus suisset, qu a ad se re-versus dixit: Nunc scio vere, quiu misit Dominus angelum suum, et eripuit me de manu Herodis, et de omni exspectatione plebis Judæorum (Act. xu, 11). Duobus ergo modis extra nos ducimur, quia aut per cogitationis lapsum sub nosmetipsos recidimus, aut per contemplationis gratiam super nosmetipsos levamur. Ille itaque qui porcos pavit, vagatione mentis et immunditia sub semetipsum cecidit, iste vero quem angelus solvit, ejusque mentem in ecstasim rapuit, extra se quidem sed super semetipsum fuit. Uterque igitur rediit, quando et ille ab errore operis ad cor se collegit, et iste a contemplationis culmine ad hoc rediit quod in intellectu communi prius fuit,

CAP. LVI. — Cito proferte stolam primam, et induste illum (Luc. xv, 22).

(Homil. 36, in Evang., n. 7; lib. xit in Job. num. 9.) Illos elegit Deus quos despicit mundus, quia plerumque ipsa despectio revocat hominem ad re-metipsum. Is enim qui patrem reliquit, et partem substantiæ quam perceperat prodige expendit, postquam esurire ecepit, in se reversus dixit: Quanti mercenarii in domo patris mei abundant panibus! ego autem hic fame pereo; surgam et ibo ad patrem meum. Longe quippe a se discesserat quando peccabat, et si non esurisset, in semetipsum minime redisset, quia postquam terrenis indiguit, tunc cogitare copit quid de spiritualibus amisit. Et quia concessa prius in paradiso veste justitiæ nudatu: fuerat et innocentiæ, nuditatem peccatoris filii dignatus est pater operire, qui eo redeunte dixit: Cito proserte stolam primam, et induite illum. Prima quippe stola est innocentiæ vestis, quam homo bene conditus accepit, male autem a serpente persuasus perdidit.

CAP. LVII. - Et date annulum in manu ejus (Luc. zv, 22).

(In exposit. B. Job, lib. xxix, num. 12.) Solet Scriptura sacra pro fide annulum appellare, vel signaculum. Nam filius junior, qui consumpta substantia ad patrem rediit, in munere annulum acco-pit. Gentifis enim populus, qui, immortalitate perdita, ad Deum ponitendo revertitur, per sidei siguaculum munitur.

CAP. LVIII. — Facite robis amicos de mammona uniquitatis (Luc. xv1, 9).

(In exposit. B. Job, lib. xx, num. 29, 30.) Umni-

bus qui dant elecmosynas pauperibus duze virtutes, A tur zegritudo cordis? Hydropicus quippa quo amplius lumilitas scilicet atque pietas ita sibimet connexzo debent inesse, ut vicario semper fulciantur opere, qualenus nec humilitas cum veneratur proximum adapte adaptes abbeiat. Qui coim adapte. largitatis gratiam deserat, nec pietas cum largitur erga indigentiam intumescat. Itaque proximi humililatem pietas fulciat, humilitas pietatem; ut cum indigentem rebus necessariis naturæ ture consortem vides, nec per pietatem desinas regere, nec per superbiam negligas venerari quem regis. Nam sunt nonnulli qui mox ut ab egenis fratribus fucrint ne-cessaria postulati, postea dona largituri prius in els contumeliosa verba jaculantur. Qui etsi rebus mihumilitatis perdunt, ita ut plerumque vide intur quia illate jam injuriæ satisfactionem solvunt cum post contumelias dona largiuntur. Nec magni est operis quod postulata tribuant, quia ipso dationis suc munera vix eumdem excessum sermonis togunt Beneficium ergo debet exhiberi per pietatem, et bonum verbum tribui per humilitatem. At contra alii egenos fratres non student rebus fulcire, cum possint, sed blandis tantum sermonibus fevere. Sed dilectio nostra semper exhibenda est cum veneratione sermonis et ministerio largitatis. Præterea sunt nonnulli qui pietatis sue viscera teadere usque ad incognitos ne-sciunt, sed solis quos per assiduitatem notitire didi-cerint miscrentur; apud quos nimirum plus familiaritas quam natura valet, dum quibusdam necessaria, non quia homines sed quia noti sunt, largiuntur. Apud piam igitur mentem plus debet natura valere quam notitia, quanquam et unusquisque qui indiget ee ipso quu home est etiam incognitus non est. Multum autem ad edomandam dantis superbiam valet, si. cum terrena tribuit, verba sollicite magistri codestis ponset, qui ait: Facite vobis amicos de mammona iniquitatis, ut cum defeceritis, recipiant vos in æterna tebernacula. Si enim corum amicitiis æterna tabernacula acquirimus, dantes prooni dubio pensare de-bemus quia patronis munera potius offerimus quam egenis dona largimur. Hinc per Paulum dicitur: Vestra abundantia illorum inopiam suppleat, ut et illorum abundantia vestræ inopiæ sit supplementum (II Gor. viii, 14); ut videlicet sollicite perpendamus quia et eas ques nunc inopes cernimus abundantes quandoque videbimus, et qui abundantes a picimur, si largiri negligimus, quandoque inopes crimus. Qui itaque nunc temporale subsidium pauperi tribuit, ab co posimodum perpetua recepturus, ut ita dicam, quasi ad frugem terram exco'li, que quod acceperit uberius reddit. Restat ergo ut nunquam elatio surgat ex munere, quando videlicet dives ex eo quod pauperl tribuit, agit in perpetuum ut pauper non sit. Quisquis autem super eum cui aliquid donavit fastu se elationis extollit, majorem culpam intrinsecus superbiendo peragit quam extrinsecus largiendo mercedem. Fli ipse bonis interioribus nudus cum hudum despicit vestiens, eo quod agit, ut seipso deterior fiat, quo se indigenti proximo meliorem putat. Minus quippe inops est qui non habet vestem quam qui humilita. B tein. Unde necesse est ut cum nature nostre consortes exteriora non habere conspicimus, quain multa nobis desint interiora bona pensemus, quatenus sese super inopes cogitatio nostra non elevet, cum solerter videt quia nos tanto verius quanto et interius indigentes sumus.

CAP. LIX. — Cum intrasset Jesus in domum cujusdam principis Pharisseorum sabbato manducare panem, ecce quidam Agdropicus erat unte illum. Quem apprehendens, sanavit ac dimisit (Luc. xiv. 2).

(In exposit. B. Job, lib. xrv, num. 14.) Redempter noster ante Pharis: i domum hydropicum curat, ut contra avaritiam disputaret. Scriptum est: Audiebant auten omnia hac Pharisai, qui erant avari, et deride-bant illum (Luc. xvi, 14). Quid est ergo quod an-te Pharisai domun hydropicus curatur, nisi quod per alterius agritudinem corporis in altero exprimicendo plus appetit huic sitis ex potu crescit.

Cap. LX. - Qued hominibus altum tet, aboutinabil est apud Deum (Lac. 241, 15),

(flomil. 28, in Evang., n. 2, 3.) Quis in hombus non naturam, que ad imaginem Dei facti sed honores veneramur et divities, si quiffict ; per ut ad cum ire deberemus nos regaret, superbis nostra nobis in tacita cogitatione ra deret : flon eas, quia temétipoum degeneras, i tuus despicitur, locus vileacit. Ecce de cuelo qui servo in terra occurrere non despicit, et ta humiliari in terra contemuintat qui de terra su Quid autem apud Deum villus, quid esse pete pectius, quan apud homines honorem sorta interni testis oculos non timere? Unde in sacre R Evangelio ad Pharisæns ait : Vos estes qui justificatio vos corum hominibus. Deus autem novit corda la quia quod hominibus altum est, abominabile est apo Deum. Notate, fratres, notate quod dicitur. Si eni quod hominibus altum est abominabile e Deum, cogitatio cordis nustri tanto apud in imo est, quanto hominibus in alto; humi litas cordis nostri tanto apud Deum in alto est quanto hominibus in imo. Despiciamus ergo si qu boni gerimus, nulla nos nestra inflet operatio, a rerum abundantia, non extofiat gioria. Si qui bet ex bonis affiventibus intus intumescim despecti sumus. Hæc ergo, fratres, cogitàte, hæ intentione tota pensate, nolite in proximia vestris hujus mundi bona venerari, noe propter Denin homorate in hominibus, quibus tamen non estis commissi, quod ad imaginem Dei sunt facti. Quod tanc in proximis vere servatis, si apud vosmetipute prius in corde non intumescitis. Nam qui se adiuc pro rebut transitoriis extollit, nescit in proximo quod manea venerari. Nolite ergo in vobiametipsis penare quod habetis, sed quid estis, et in aternitatis amore cor figite, ut dum adipisci terrena cultaina contemnitis. perveniatis ad gloriam quam per fidem tenetia.

Cap. LXI. - Deum non timebut, et houdnem non reverebatur (Luc. xvin. 2).

(In exposit. B. Joh, lib. xiv, num. 31.) Sunt qui-dam qui potaquam Deum in mente contemperint, muito magis humana judicia spornunt, et or lum quod appetunt audacter peragere non erubes-cunt. Quos al perpetrandum malum iniquitas occut-ta invitat, et nulla aperta verecundia retardat. Sicut de quodam iniquo judice dicitur: Denm non Muchet, et hominem non reverebatur; quoniam a pripritarandi malis nec Dei timore, nec hominum vedere refrenabatur.

Gap. LXII. -- Rogavit Dominion Japa Pharisais, at mandacuratous ille Hit dis domo Pharisai. occumulier que erat in civisate trix, attulit ababastrum unguenti (Luc. 111) \$6

(Homil. 35, in Evang., n. 1.) Hanc diam peccatricem mulierem, Joannes vero Maridia hat, illam esse Mariam credimus de el septem dæmonia ejecta fuisse codmenuti per septem dæmonia, nisi universa design Duia cuim septem diebus offine temptis et ditur, recte septem diebus ohne tempes coun ditur, recte septemario numero universitius la Septem ergo demonia Maria laibuit que vis versis plena fuit. Sed ecce quia tairpingul maculas aspexit, lavando ad fontem mises cucurrit, convivantes non cristolit. Para di metipsam graviter crubercellus lattis, tillat o didit anno vercennalaretur lacis. didit quod verecundaretur loris.

Cap. LXIII. — Et stens retre seçue pedes Jegs, face, mis ceepil rigare pedes ejus (Luc. vn).

(Homil. 8; in Estate; 4. 8.) Omniper

ibse impletas exaudit : ipse enim creat in sanctorum cordibus amorem, et ipse ex amantibus cordibus suscipit precem. Negationem suam Petrus flevit amare, sod tamen illud præmittitur : quia Jesus re-pezit Petrum (Luc. XXII, 61). Venit Maria Magdalene post multas maculas culpæ all pedes nostri Re-demptoris eum lacrymis. Sed quis illam intus infundit nisi qui benigne foris suscepit? Quis iliam ad berymas per compunctionis spiritum urgebat, nisi qui hanc exterius coram simul recumbentibus ad veniam recipiebat? Redemptor igitur noster pecca-tricis mulieris mentem extrahebat, cum de culpa compungeret, suscipiebat ut a culpa liberaret. Quidquid onim in sanctorum virtutibus agitur ejus est gratiæ qui merita largitur.

CAP. LXIV. — Remittuntur ei peccata multa, quontam dilexit multum (Luc. vn. 47).

(Homil. 25, in Evang., n. 9 et 8, ordine inverso.) occurrit, quoniam dedit homini præceptum ne peccet, et tamen peccanti dedit remedia per pœnitentiam né desperet. Hinc est quod Maria Magdalene, quæ fuerat in civitate peccatrix, ad vitam post culpas pœnitentiam agens rediit, et eam de faucibus antiqui serpentis manus Redemptoris eripuit. Unde bene ad beatum Job voce dominica dicitur: Nunquid capies Leviathan hamo: aut armilla persorabis maxillam ejus (Job xL, 19)? Per Leviathan quippe, quod additamentum corum dicitur, antiquus ille serpeus devorator humani generis designatur, qui dum se divi-nitatem homini addere spopondit immortalitatem sustulit, qui prævaricationis culpam quoque, quam primo homini propinavit, dum se sequentibus pessima persuasione multiplicat, pænas eis sine cessatione coacetvat. Armilla ubi ponitur ambiendo constringit. Quid igitur per armillam nisi circumplectens nos divina misericordia designatur? Quæ Leviathan istius maxillam perforat, dum nobis post perpetrata que prohibuit adhue poenitentiæ remedium ostendit. Armilla Dominus maxillam Leviathan perforat, quoniam ineffabili misericordiæ suæ potentia sic malitiæ antiqui hostis obviat, ut eos aliquando etiam quos jam cepit amittat. Et quasi ab ore illius cadunt qui post perpetratas culpas ad innocentiam redeunt. Quis enim ore illius semel raptus maxillam ejus evaderet, si perforata non esset? Annon in ore Petrum tenuit cum negavit (Matth. xxv1)? Annon in ore David tenuit, cum in tantam se luxuriæ voraginem mersit (I Reg. 11)? Sed dum ad vitam uterque per pænitentiam rediit. Levisthan iste eos aliquo modo quasi per maxillæ suæ foramen amisit. Quis autem hominum Leviathan istius os evadat, ut illicita nulla committat? Sed hine cognoscimus quantum Redemptori generis humani debitores sumus, qui non solum nos in ore Leviathan ire prohibuit, sed ab ore ejus redire concessit. Qui spem peccatori non abstu-lit, quia maxillam ejus ut evadendi viam tribueret, perforavit, ut saltem post morsum fugiat qui incau-tus ne morderetur prius cavere nolut. Cavendum enim summopere est ne quis delectatione peccati Leviathan istius ore raplatur, et tamen si raptus fuerit, non desperet, quia si peccatum perfecte lugeat, adhuc foramen in maxilla ejus invenit per quod evadat. Adest testis divine misericordiæ Maria Magdalena, quam in ore Leviathan iste tenuit, quoniam universorum vitiorum dominio succubuit. Sed per foramen maxillæ ab ejus ore subtracta, quia post perpetrationem tautarum nequitiarum pœnitendo est reversa. Veritatem enim amando, lavit lacrymis maculas criminis. Et vox Veritatis impletur qua dicitur: Other senset si percenta multa, queniam dilexit multum. Que enim prius frigida peccaudo remanserat, post-modum amando fortiter ardebat; et eam Conditor noster velut in signo nobis ad exemplum pænitentiæ posuit quam per posnitentiam vivere post lapsum **Beit**i

8 8 8 m and

....

ines imblet montes tanctorum desiderio colesti, et A Cap. LXV. - Fides tua te salvam fecit, vade in pace (Luc. vn. 50).

(Homil. 25. in Evang., n. 10; homil. 33, in Evang.; n. ult.) Quotidie peccatores ad vitam revertuntur. et post perpetratas culpas ad innocentiam per poeni-tentiæ remedium convertuntur. Adest testis divinæ misericordiæ Maria Magdalena, de qua Pharisæus, dum pietalis sontem vellet obstruere, dicebat : His si esset propheta, sciret utique quæ et qualis est mutier quæ tangit eum, quia peccatrix est (Ibid., 39). Sed lavit lacrymis maculas cordis et corporis, et Redemptoris sui vestigia tetigit quæ itinera sua prava dereliquit. Sedebat ad pedes Jesu verbumque de oro illius audiebat; viventi adhæserat, cum sepultus esset mortuum quærebat, viventem reperit quem mortuum quæsivit tantumque apud eum gratiæ locum invenit, ut hunc ipsis squoque apostolis, ejus videlicet nuntiis, ipsa nuntiaret. Quid itaque, fratres, quid in hac re debemus aspicere, nisi immensam Ubique vobis, fratres charissimi, superna medicina B Conditoris nostri misericordiam? Qui nobis velut in signo eam ad exemplum poenitentime posuit quam per poenitentiam vivere post lapsum fecit. Si aliquis libidinis igno succensus carnis municitiam perdidit, aspiciat Mariam que in se carnis amorem igue divini amoris excoxit. Ad vos igitur, fratres charissimi. mentis oculos reducite, et poenitentem peccatricem mulierem vobis in exemplum imitationis anteferte. Redemptoris nostri vestigia, quia peccando contempsistis, amate; quæque vos in adolescentia, quæque in juventute deliquisse meministis, deflete; morum operumque maculas lacrymis tergite; nam reverteutes nos Dominus clementer amplectitur, quoniam vita peccatorum etiam indigna non petest esse qua fletibus lavatur.

CAP. LXVI. — Homo quidam erat dives, et induebatur purpura et bysso: et epulabatur quotidie spendide. Et erat quidam mendicus, nomine Lazarus, qui jacebat ad januam ejus ulceribus plenus, cupiens saturari de micis quæ cadebant de mensa divitis, e. nemo illi dabat; sed et canes reniebant et lingebant

ulcera ejus (Luc. xvi, 19 seq.).
(In exposit. B. Job, lib. xxv, num. 31, 32.) Per epulantem splendide divitem Judaicus populus desi-gnatur, copiam scilicet legis non ad necessitatem salutis, sed ad pompam elationis assumens, et in præceptorum verbis non semetipsum ordinate refi-ciens, sed jactanter ostendens. Per vulneratum vero Lazarum, qui interpretatur adjutus, forma populi gentilis exprimitur, quem divinum adjutorium tanto magis erigit, quanto minus de virium suarum facultate confidit. Qui pauper et ulceribus plenus esse describitur, quia gentilitas corde humilis peccatorum suorum confessiones aperuit. Nam sicut in vulnere trabitur ab intimis virus in cute, ita in confessione peccati, dum secreta panduntur in publicum, quasi mali humores a visceribus intimis foras prorumpunt. Et bene per divitem splendide viventem superbia Judzorum, per ulcerosum vero Lazarum, qui adjutus interpretatur, humilitas designatur, quia dum Judiei, in gloria vitæ præsentis superbientes, humilitatis dominico celsitudinem et abjecta facta quæ in se ille confined constituement et abjecta later que in se inc ostendit intelligere despexerunt, gentiles peccata sua confitentes ad Deum credendo gratia ipsius adjuti pervenerunt, et illis cadentibus, in locum corum pauperes, id est spiritu humiles, subrogati sunt. Lumen enim intelligentise humilitas aperit, superbia abscondit. Nam secretum queddam est pietatis; et tanto minus ad illud animus pervenit, quanto magis intumescit, quoniam eo ipso foras repelitar, quante insanius inflatur. Immensa vero profundaque Dei judicia debemus perhorrescere, nec ea ratione discu-tere, sed venerari nos convenit admiratione. Nemo gentilitatem discutiat assumptam, et Judwam perditam. Nemo discutiat cur, Judaico stante populo, dudum in infidelitate gentilitas jacuit, et cur ad Adem gentilitate surgente Judaicum populum in-Adelitatis culpa prostravit. Nemo disculiat cur alius

trahatur ex dono, et alius repellatur ex merito. A tempsit. Intellexit ibi quod hic facere noluit, in dame Consilium summæ et occultæ virtutis satisfactio natione sua compulsus est cognoscere quid fuit, quod sit apertæ rationis; et in cunctis quæ disponuntur exterius, aperta causa sit rationis occultæ justitia propter hoc autem quod de hoc divite in tormenti voluntatis.

CAP. LXVII. — Factum est autem ut moreretur mendicus, et portaretur ab angelis in sinum Abrahæ. Mortuus est autem et dives et scpultus est in inferno (Luc. xvi, 22).

(Regul. pastor. part. m, c. 21.) Nequaquam dives iste aliena rapuisse, sed infructuose perhibetur propriis usus fuisse, eumque post hanc vitam ultrix gehenna suscepit, non quia aliquid illicitum gessit, sed quia immoderato usu totum se licitis tradidit. In his autem dictis evangelicis colligere possumus quia ·incendium anima non solum videndo, sed etiam experiendo patiatur. Veritatis enim voce, dives mortuus dicitur in inferno sepultus. Cujus anima quod in igne teneatur insinuat vox divitis qui Abraham deprecabatur dicens : Mitte Lazarum, ut intingat extremum B digiti sui in aquam, ut refrigeret linguam meam, quia crucior in hac flamma (Vers. 24). Dum ergo peccatorem divitem damnatum Veritas in ignom perhibet. auisnam sapiens reproborum animas teneri ignibus neget? Si autem quæritur quomodo res incorporea teneri et affligi possit a re corporea, certe audiamus quid reprobis Veritas in fine est dictura : Ite in ignem elernum, qui præparatus est diabolo et angelis ejus (Matth. xxv, 41). Si ergo diabolus ejusque angeli, cum sint incorporei, corporen sunt igne cru-ciandi, non mirum si animæ, antequam recipiant corpora, possint corporea sentire tormenta. Teneri etiam per ignem potest anima, ut in tormento ignis sit videndo et sentiendo. Ignem namque eo ipso patitur quod videt, et quia concremari se aspicit crematur. Sicque fit ut corporea res incorpoream exurat, dum ex igne visibili ardor et dolor invisibilis trahitur, ut per ignem corporeum mens incorporea etiam in flamma corporea crucietur.

CAP. LXVIII. — Elevans autem oculos cum esset in tormentis, vidit Abraham a longe, et Lazarum in sinu ejus (Luc. xvi, 23).

(n exposit. B. Job, lib. x, n. 49; homil. 40, in Eyang. n. 3, 7; in exposit. B. Job, lib. rv, n. 56.) Dives iste ideirco punitus, et inferni damnatione percussus, non quia vi quempiam oppresserit, vel quia aliena diripiens abstulerit, sed quia propria non dedurit, et acceptis rebus, semetipsum male dero-linquens, se extollenter elevaverit. Sunt enim nonnulli quos census per tumorem non elevat, sed per opera misericordiæ exaltat; et sunt nonnulli qui se terrenis opibus abundare conspiciunt, veras Dei divitias non requirunt, atque patriam æternam non amant, quoniam hoc sibi sufficere quod rebus fui-ciuntur temporalibus putant. Non est ergo census in crimine, sed affectus, cuncta enim sunt bona quæ condidit Deus. Sed qui bonis male utitur, profecto agit ut quasi per edacitatis ingluviem eo quo vivere debuit pane moriatur. Pauper ad requiem Lazarus venerat, superbum vero divitem tormenta crucia-bant; sed tamen dives Abraham fuerat qui Lazarum in sinu tenebat, qui tamen auctori suo colloquens, dicit: Loquar ad Dominum meum, cum sim pulvis et cinis (Gen. xvIII, 27). Quid itaque iste divitias suas æstimare noverat qui semetipsum pulverem cineremque pensabat? Aut quomodo res hunc extollerent possessæ qui de se quoque carum videlicet possessore tam abjecta sentiret? Superbi itaque divites et elati venturi Judicis respectum non habent, dum su-perbis apud se cogitationibus tument. Hoc ergo suit quod hunc superbum divitem inferno tradidit, quia in sua felicitate timidus non fuit; quia percepta dona ad usum arrogantiæ inflexit, quia viscera pietatis ignoravit; quia peccata sua redimere, etiam cum sibi abundaret pretium, noluit. Sero autem dives iste oculos elevans aperuit, quando Lazarum requiescentem vidit, quem jacentem ante januam videre con-

natione sua compulsus est cognoscere quid fuit, quod perdidit, quando proximum indigentem non agnovit. Propter hoc autem quod de hoc divite in tormentis posito dicitur, quod viderit Abraham et Lazarqua in sinu ejus, credendum est quod ante retributionem extremi judicii injusti quoedam in requie justos conspiciunt, ut eos videntes in gaudio non solum de sue supplicio sed etiam de illorum crucientur bono. Justi vero in tormentis semper intuentur injustos, ut hinc eorum gaudium crescat, quia malum conspiciunt quod misericorditer evaserunt, tantoque majores Redem-paori suo gratias referant, quanto vident in aliis quod ipsi perpeti si essent derelicti potuerunt. Nec illam tantæ beatitudinis claritatem apud justorum animum fuscat aspecta pœna reproborum, quia ubi compassio miseriæ jam non erit, minui procul dubio beatorum lætitia non valebit. Justorum enim animæ guamvis in suæ naturæ bonitate misericordiam habeant. etiamsi misereri vellent, jam tunc omnino non pos-sunt, quia justitiæ auetoris sui conjunctæ tanta rectitudine constringuntur, ut nulla ad reprobos compassione moveantur, et erecti jam per justitiam judicii. eis nullomodo misercantur. Ipsi quippe judici concordant cui inhærent, et eis quos cripere non possunt nec ex misericordia condescendunt, quia tantum illos tunc a se videbunt esse extraneos, quanto ab eo quem diligunt auctore suo conspiciunt esse repulsos. Quid autem mirum si dum justi injustorum tormenta conspiciunt, hoc eis eveniat in obseguio gaudiorum. quando et in pictura niger color substernitur, ut albus vel rubeus clarior videatur. Sed, sicut dictum est, tauto bonis sua gaudia excrescunt, quanto corum oculis damnatorum mala subterjacent. Quamvis eis sua gaudia plene sufficiant ad perfruendum, mala ta-men reproborum absque dubio semper aspiciunt, quia cum Creatoris sui claritatem vident, nihil in creatura agitur quod videre non possunt. Præterea de ipsis animabus sciendum est quoniam sicut li qui adhuc viventes sunt mortuorum animas quo loco habeantur ignorant, ita mortui vitam in carne viven-tium post eos qualiter disponatur nescivat, quia et vita spiritus longe est a vita carnis; et sicut corporea et incorporea diversa sunt genere, ita etiam distincta cognitione. Quod tamen de animabus sanctis dicendum non est, quia quæ intus omnipotentis Dei claritatem vident nullo modo credendum est quia sit foris aliquid quod ignorent. Et sciendum quod electi et perfecti postquam de corporibus transcunt, nequaquam per morarum spatia, sicut antiqui Patres, a colestis patriæ perceptione differuntur. Mox quippe ut a carnis colligatione excunt, in coelesti sede requiescunt, attestante Paulo, qui ait: Scimus quoniam si terrestris domus nostra kujus habitationis dissolvatur, quod ædificationem ex Deo habemus, domum non manufactam æternam in cælis (II Cor. v, 1). Prius autem quam Redemptor noster morte sua humani generis pœnam solveret, eos etiam qui cœlestis patrize vias sectati sunt, post egressum carnis inferni claustra tenuerunt, non ut pœna quasi peccatores piccteret, sed ut eos in locis remotioribus quiescentes, quia necdum intercessio Mediatoris advenerat, ab ingressu regni reatus prima: culpa: prohiberet. Unde juxta ejusdem Redemptoris nostri testimonium, dives qui apud inferos torquetur in sinu Abrahæ Lazarum requiescere contemplatur. Qui profecto si adhuc in imis non essent, hos ille in tormentis positus non videret. Unde et idem Redemptor noster pro nostræ culpæ debito occumbens, inferna penetral, ut suos qui ei inhæserant ad cœlos reducat. Sed quo nunc homo redemptus ascendit, illuc profecto si peccare noluisset etiam sine redemptione pertingeret.

CAP. LXIX. — Pater Abraham, miserere mei (Luc. xvi, 24).

In exposit. B. Job, lib. 1, n. 41; Regul. pastor. part. 111, cap. 19; in exposit. B. Job, lib. xviii, u. 30.) Pene semper epulas sequitur loquacitas, cumque

venter reficitor lingua disfrenatur. Nisi enim gulæ A metipsum reparare operando non posset agnoverat: deditos immoderata loquacitas raperet, dives ille qui epulatus quotidie splendide dicitur, in lingua gravius non arderet, nec aquam peteret, dicens: Pater Abraham, miserere mei, et mitte Lazarum ut intingat extremum digiti sui in aquam, ut refrigeret linguam meam: quia crucior in hac flamma. Quibus profecto verbis ostenditur quia epulando quotidie crebrius in lingua peccaverat, qui totus ardens refrigerari se præcipue in lingua requirebat. Prius quippe epulatus quotidie splendide dicitur; et post aquam petere in lingua memoratur : quia enim, ut diximus, inter epulas valde defluere loquacitas solet, ex pœna indicat culpam, cum eum quem epulatum splendide Veritas dixerat. in lingua plus ardere perhibebat. Hi qui chordarum harmoniam temperant, tanta hanc arte dispensant, ut plerumque cum una tangitur, longe alia ex multis interjacentibus posita chorda quatiatur. Cumque ista sonitum reddit, illa quæ in eodem cantu temperata est aliis impercussis tremit. Sic ergo Scriptura sacra plerumque de virtutibus, sic de vitis sgit, ut dum loquendo aliud insinuat, tacendo aliud innotescat. Nihil enim contra divitem de loquacitate memoratur, sed dum poena in lingua dicitur, que in convivio inter alias gravior fuerit, culpa monstratur. Videamus au-tem nunc inopiam divitis ardentis cujus tanta fuit abundantia epulantis. Ait enim: Pater Abraham, miserere mei, et mitte Lazarum ut intingat extremum digili sui in aquam, ut refrigeret linguam meam : quia crucior in hac flamma. Quibus verbis nobis non hoc innotescitur quia illic in tanto ardore una tune ad sufficientiam refrigerii aquæ stilla requiratur, sed quod is qui de abundantia peccaverat illic æstuanti nimis cremetur inopia. Videmus enim in verbis divi-tis, ex subtilissimo Dei judicio, quam magna tali culpæ pæna responderit. Agente namque inopia, illic usque ad minima petenda compulsus est, qui hic agente tenacia usque ad neganda minima pervenit. Quid tribui subtilius, quid districtius potest? Guttam aquæ petiit qui micas panis negavit.

CAP. LXX. — Memento, fili, quia bona recepisti in vita tua, et Lazarus similiter mala (Luc. xv1, 25).

(In exposit. B. Job, lib. v, num. 1.) Cum valde occulta sint divina judicia, cur in hac vita nonnunquam bonis male sit, et malis bene; tunc occultiora sunt, cum et bonis hic bene est, et malis male. Nam cum bonis hic male est et malis bene, hoc fortasse deprehenditur quia et boni si qua deliquerunt hic recipiunt, ut ab æterna plenius damnatione liberentur; et mali bona que pro hac vita faciunt hic inveniunt, ut ad sola in posterum tormenta pertrahantur. Unde et ardenti in inferno diviti dicitur : Memento, fili, quia recepisti bona in vila tua, et Lazarus similiter mala. At cum bonis hic bene est, et malismale, incertum valde est utrum boni idcirco bona accipiant ut provocati ad aliquid melius crescant, an justo latentique judicio hic suorum operum remunerationem percipiant, ut a præmiis vitæ sequentis inanescant, et utrum malos ideireo adversa feriant, ut ab æternis D suppliciis corrigendo defendant. An hic eorum pæna incipiat, ut quandoque complenda eos ad ultima gehennæ tormenta perducat. Sancti igitur viri, cum sibi suppetere prospera hujus mundi conspiciunt, pavida suspicione turbantur; timent enim ne hic laborum suorum fructus recipiant, timent ne quod divina justitia latens in eis vulnus aspiciat, et exterioribus eos muneribus cumulans ab intimis repellat.

CAP. LXXI. - Rogo te, pater Abraham, ut mittas eum in domum patris mei (Luc. xvi, 27).

(In exposit. B. Job, lib. vm, n. 29, et lib. ix, num. 101.) Postquam tempus vitæ præsentis abscindetur, nequaquam reprobi et peccatores ad operationem promerendæ veniæ ulterius revertentur, nec ad adhibenda recta opera revocabuntur. Hinc est quod dives quem inferni flamma cruciabat, quia se-

nam nequaquam sibi, sed relictis fratribus prodesse satagebat, dicens : Rogo te, pater Abraham, ut mittas eum in domum patris mei. Habeo enim quinque fratres, ut testetur illis, ne et ipsi veniant in locum hunc tormentorum. Solet namque mæstum animum snes vel salsa sovere; sed ut pænam suam reprobi gra-vius sentiant, etiam de venia spem amittunt. Unde flammis ultricibus traditus, non sibi, ut diximus, sed opitulari fratribus concupivit, quia se nunquam igneo carere tormento, adjuncto desperationis sup-plicio, agnovit. Sic quoque debemus iadubitanter credere quod iniqui postquam æternis damnati sup-pliciis fuerint, de parentibus et cognatis et proximis suis, quos reliqueruni, cogitabunt, cum per semetip-sam Veritas dicat quia dives qui in inferno sepultus fuerat de quinque fratribus quos reliquerat etiam in supplicio positus curam gerebat. Præterea sciendum est quod ignis in inferno, et ad coasolationem non lucet, et tamen ut magis torqueat ad aliquid lucet. Nam sequaces quosque suos secum in tormento re-probi, flamma illustrante, visuri sunt, quorum amore deliquerunt, quatenus eorum qui vitam carnaliter contra præcepta Conditoris amaverunt, ipsorum quoque interitus cos in augmento suze damnationis affligat. Quod profecto hoc eodem Evangelio teste collegimus, in quo, Veritate nuntiante, dives ille quem contigit ad æterni incendii tormenta descendere, quinque fratrum describitur meminisse. Oni Abraham petiit ut ad eorum eruditionem Lazarum mitteret, ne illuc cos quandoque venientes par pæna cruciaret. Qui igitur ad doloris sui cumulum propinquorum absentium meminit, constat procul dubio quia eos ad augmentum supplicii paulo post potuit etiam præsentes videre. Quid autem mirum si secum quoque reprobos aspiciat cremari, qui ad doloris sui cumulum eum quem despexerat in sinu Abraha Lazarum vidit? Si ergo ei ut pœna cresceret et vir electus apparuit, cur non credendum sit quod in supplicio videre eos etiam quos contra Deum dile-xerat possit? Qua ex re colligitur quod eos quos inordinate nunc reprobi diligunt, miro judicii ordine secum tune in tormentis videbunt, ut poenam proprize punitionis exaggeret illa auctori præposita carnalis cognatio pari ante oculos ultione damnata.

CAP. LXXII. - Item unde supra.

(Dial. lib. 19, cap. 33.) Qued boni bonos in regno. et mali malos in supplicio cognoscant, in verbis dominicis luce clarius est demonstratum. In quibus cum dictum esset quod mortuus Lazarus portatus est ab angelis in sinu Abrahæ, et mortuus dives sepultus est in inferno, subjunctum est : Qui elevans oculos suos cum esset in tormentis, vidit Abraham a longe, et La-zarum in sinu ejus, et spse clamans dixit: Pater Abraham, miserere mei, et mitte Lazarum ut intiugat ex-tremum digiti sui in aquam, et refrigeret linguam meam: quia crucior in hac flamma. Cui Abraham di-xit: Fili, recordare quia recepisti bona in vita tua, et Lazarus similiter mala. Dives autem de seipso jam spem salutis non habens, ad promerendam suorum salutem convertitur, dicens : Rogo te, pater, ut mittas eum in domum patris mei : habeo enim quinque fratres. ut testetur illis; ne et ipsi veniant in locum hunc tormentorum. Quibus verbis aperte declaratur quia et boni bonos, et mali cognoscant malos. Si igitur Abraham Lazarum minime recognovisset, nequaquam ad divitem in tormentis positum de transacta ejus con-tritione loqueretur, dicens quod mala receperit in vita sua. Et si mali malos non recognoscerent, nequaguam dives in tormentis positus fratrum suorum etiam absentiam meminisset. Quomodo enim præsentes non posset agnoscere qui etiam pro absentium memoria curavit exorare? Qua in re illud quoque ostenditur quod et boni malos, et mali cognoscunt bonos. Nam et dives ab Abraham cognoscitor, cui dictum est : Recepisti bona in vita ma : et electus

precatur ex nomine, dicens : Mitte Lazarum ut intinnat extremum digiti sui in aquam, et refrigeret linguam mesm. In qua videlicet cognitione utriusque partis cumulus retributionis excrescit, et ut boni amplius Raudeant qui secum cos lætari conspiciunt quos amaverunt; et mali, dum cum eis torquentur quos in hoc mundo despecto Deo dilexerunt, eos non solum sua, sed etiam corum pæna consumat. Fit autem quiddam mirabilius in electis, quia non solum ens agnosennt quos in hoc mundo noverant, sed veiut visos atque cognitos recognoscunt bonos quos hunquam viderunt. Qui enim illic omnes communi claritale Deum conspiciunt, non est quod ibi nesciant ubi scientem omnia sciunt.

CAP. LXXIII. — Si habueritis fident tanguam granum sinapis (Luc. xvii, 6).

(In exposit. B. Job, lib. 1, nam. 9.) Sicut unguenta redolere latius nescinut nisi rommeta, et sient fragrantiam summ ponnisi cum incomfuntur expandunt, p ta sancti viri omne qued virtutibus redolent in tribulationibus innotescunt. Unde et recte in Evangelio dicitur: Si habueritis fidem tanquam granum sinapis. Branum quippe sinapis nisi conteratur, nequaquam sia virtutis eius agnoscitur, nam non coatritum, leae alt, si vero conteritur, inardescit, et quid in se acer-rimum lateat ostendit. Sic unusquisque vir sanctus itum non pulsatur, despicabilis & tenis aspicitur; si qua vero illum tritura persecutionis opprimat, mox omne quod calidum sapit ostentat, et in fervorem virtutis vertitur quidquid in illo ante despicabile in-Ormumque videbatur, quodque in se per tranquilittatis tempora libens operaerit, exagitatus tribulatiomihus coactus innotescit.

CAP. LXXIV. - Occurrerunt ei detem leprosi, etc. (Luc. xvn, 19).

(In exposit. B. Job, lib. xvIII, num. 26.) Hæretici hoc habent proprium ut bonis mala permisceant, quatenus facile sensui audientis illudant. Si enim prava semper dicerent, citius in sua pravitate cogniti, quod vellent minime persuaderent. Rursum si semper recta sentinent, profecto hæretici non fuissent. Itaque permiscent recta perversis, ut ostendendo bona auditores ad se attrahant, et exhibendo mala latenti eos peste corrumpant, ex rectis seasibus tra-liant, et ex perversis feriant. Hi in præceptis Dei sana msanaque locutione variantur. Unde in Evangelio decem leprosorum sunt specie designati. Quorum cofori sano dum vitiosus candor aspergitur, immoderato hoc candore fædantur. Unde admonemur : Non blus sapere, quam oportet sapere; sed sapere ad sobrie-tatem (Rom. x11, 5). Quoniam igitur in lepra et pars curis in fulgorem ducitur, et pars in colore sano retinetur, recte leprosi hæreticos exprimunt, quia dam rectis prava permiscent, et sanis insana, colorem sarum maculis aspergunt. Qui etiam, quia nec pedin.
diligunt, de quo male sentiunt, nec proximum, a quo
dividuntur. Decalogi preceptis adversi sum, et ideo
ad deprecandum Dominum Christum veniunt. Et
et ecce Zacheus quærebat videre eum, quis esset
(Luc. XIX, 4). Jesu præceptor, miserere nostri; quia enim in verbis illius se errasse significant, hunc salvandi humilitet præceptorem vocant. Cumque ad cognitionem præceptoris redeunt, mox ad formam salutis recurrent et curan meruerunt.

CAP. LXXV. - Ubicunque fuerit corpus, illus congregabuntur et aquilæ (Luc. xvu, 37).

(In exposit. B. Job, lib. xxxx, num. 405; lib. 'ry Dial., cap. 25.) Ante restitutionem corporum quorumdam animæ justorum a cœlesti regno quibusdam adhuc mansionibus differuntur, quia de perfecta juatitia aliquid minus habuerunt. Perfectorum vero justorum animæ mox nt hujus carnis claustra exennt, in coelestis rogni sedibus recipiuntur. Qued at ipsa per se Veritas attestatur, dicens: Ubicunque suerit

L'azarus à reprobo est divite cognitue, quem mitti A corpus, illuc congregabuntur ét aquile. Ac si averte flicat : Oui cœlesti sedi incarnatus vester Redemptor praesideo, electorum quoque animas cum carne solvero, ad collestia sublevabo. Ubi igitur ipse Redemptor noster est corpore, illuc proculdublo colligantur justorum animæ; et Paulus dissolvi desiderat, et cum Christo esse (*Philip.* 1, 25). Qui ergo Christum esse fn cœlo non dubitat, nec animam Pauli in cœlo esse

CAP. LXXVI.-Jejuno bis in sabbato (Luc. xvin. 12). (In exposit. B. Job, lib. gix, num. 33, et homil. 7, in Ezech., n. 6; lib. xix Mor. n. 34.) Si qua ci-vitas contra insidiantes inimicos magno valletur aggare, fortibus cingatur muris, ex omni parte insomni muniatur custodia, unum vero foramen in ca tantummodo immunitum per negligentiam relinquatur, inde proculdubio bostis ingreditur qui undique exclusus cese videbatur. Pharis:eus qui in templum graturus ascendit, civitatem mentis sue quanta munitione vallaverit, audiamus: Jejuno bis in subbate, decimas do omnium que possideo ; qui pramisit : Deus, gratias ago tibi. Recte quippe Deo gratias agebat, a quo accoperat bona que fecerat. Magna certe munimina adhibuit, sed videamus ubi insidienti hosti foramen immunitum reliquit. Quia non num nicut casteri homiaum, raptores, injusti, adulteti, volut etiam hic publi-sanus. Ecce civitatem sui cordis insidiantibus hostibus per elationem apernit, quam frustra per jejunis et eleemosynas clausit. I acessum emtera sunt munita cum locus unus de quo hosti pateret aditus mon est munitus. Gratias recte egit, sed se perverse saper publicanum extulit. Civitatem sui cordis extellende predidit, quam abstinendo et largiendo servavit ; victa est per abstinentiam guia, ventrisque inglavies destructa, superata est ingitate tenacia et avaritta depressa. Quibus hec laboribus actum credimus? Sed e quot labores une vitte percussi esciderunt! quanta besa unius culpse gladie percussi sunt! timic magnopere oportet bona semper agere, et ab ipsis met bonis operibus in cogitatione caute custodire; ne si mentem elevant bona non sint, quæ non auctori mi-litant, sed elationi. De qua re non inordinate agimus, si ex libris licet non canonicis, sed tamen ad addicationem Ecclesia editis, testimonium profesamus. Eleazar namque in prælio elephantem ferieis stravit, sed sub ipso quem exstinxit occubuit (I Mach. vi). Quos érgo iste significat quem sua victo-lia oppressit, nisi eos qui vitia superant, sed sub ipsa quae subigunt superbiendo succumbunt? Quasi chim sub hoste quem prosternit moritur, qui de cuipa quam superat elevatur. Sancti igitur in omni opere suo sollicite invigilent ne aut prava agant, aut postquam recta que precepta sunt egerint, bohis actibus expletis in sun tegrintonibus intumescant, et tanto gravius offendant, quanto in his que juste videntur agere foris occultius peccant. Perit enim

(In exposit. B. Job, lib. xxvn, nom. 79.) Si veraciter esse sapientes et ipsam Dei sapientism contem-placi appetimus, stuttes nos trumflier cognoscamus. Relinquamus noxism sapientiam, discamus landabi-lem faturtatem. Hine quippe scriptum est: Si quis videtur inter vos sapiens esse in hoc seculo, stulina fiat, ut sit sapiens (I Cor. 11, 18). Hine efficieica historiae verba testantur quia Zacheeus cam videre præ turba nil posset, sycomorum arborem ascendit, de transeuntem Dominum ceineret. Sycomorus quippe ficus fatur dicitur. Pusiflus itaque Zachaus sycomorum subiit, et Dominum vidit; quia qui mundi stellitiam humiliter eligunt, ipsi Dei sapientiam sub-tiliter contemplantur. Pusilitiatem namque nos ram ad videndum Dominum turba præpedit, quia infirmitatem humanæ mentis ne lucem veritatis intendat,

ourarum secularium tumultus premit. Sed pruden- & nouve ipsum ministerium nestrum. De penceterum ter sycomorum ascendimus, si provide eam quæ divinitus pracipitur stattitiam mente teneamus. Ouid enim in hoc mundo stultius quam amissa non quærere, possessa rapientibus relaxare, nullam pro acceptis injuriam reddere, imo adjunctis aliis patientiam præbere? Ousai enim sycomorum nos ascendere Bominus praccepit, cum dicit: Qui aufert que tua sunt, ne repetas (Luc. v1, 50). Et rursum: Si quis te percusserit in dexteram maxillam, probe illi et alteram (Matth. v. 59). Per sycomorum transiens Dominus cernitur, quia per hanc sapientem stultitiam, etsi necdum ut est solide, jam tamen per contemplationis lumen quasi in transitu Dei sapientia videtur. Quam videre nequeunt qui sibi sapientes videntur, quia ad conspiciendum Dominum in elata cogitationum suarum turba deprehensi, adhuc sycomori arborem non invenerunt.

CAP. LXXVIII. - Dixit Zachaus ad Dominum : Ecce dimidium bonorum meorum, Domine, do pauperibus; et si quid aliquem defraudavi, reddo quadruplum (Luc. xix, 8).

(Homil. 5, in Evang., n. 2, et homil. 25, n. 40.) Æstimationem pretii non habet, sed tamen regnum Dei tantum valet quantum habes; valuit Petro et Andreze, dimissis retibus et navi ; valuit viduze duobus minutis, valuit alteri calice aqua frigida, valuit etiam Zachwo dimidio substantize, quia dimidium aliud ad hoc quod injuste abstulit restituendum in quadruplum reservavit. Exteriora enim nostra Domino quantibet parva sufficient; cor namque et non subcrificio sed ex quanto profesatur. Regonmitaque Dei, ut diximus, tantum valet quantum habes. Pensate igitur, fratres, quid vilius cum emitur, quid carius que possidetur? Præterna si quis avarities æstibus anhelans aliena diripuit, aspiciat hunc Zachmum, qui ai quid alieui abstulit quadruplum reddidit.

CAP. LXXIX. - Negotiamini dum venio (Luc. xix, 43).

(Homil. 17, in Evang., n. 16, 17, 18.) Debent sollicite sacerdotes pensare quod lucrum Deo faciunt, qui accepto talento ab eo ad negotium missi sunt. Étenim ipse Dominus dicit : Negotiamini dum venio. Loce jam venit, ecce de nostro negatio lucrum requirit. Quale ei animarum lucrum de nostra negotiatione monstrabimus? Quot eius conspectui manipules animarum de prædicationis nostræ segete illaturi umus? Ponamus unte oculos nostros illum tantos districtionis diam, quo judez veniet, et rationem cum servis quibus telepta credidit ponet. Ecce in majestate terribili, inter angalorum et archangelorum choomnium et reproborum multitudo deducetur, et unusquisque quid sit operatus ostendetur. Ibi omnes dominici gregis arietes cum animarum lucris apparebunt, qui sanctis suis praedicationibus Deo post se subitum gregem trahunt. Cum igitur tot pastores cum grapibus suis ante marni Pastoris oculos venerint. quid nos miseri dicturi sumus, qui ad Dominum nostrum post negotium, vacui redimus, qui pastoris nomen habuimus, et oves quas ex nutrimento nostro debeamus ostendere non habemus? Hic pastores voeati sumus, et ibi gregem non ducimus. Et per nos quidem fideles ad sanctum baptisma veniunt, nostris precibus benedicuntur, et per impositionem manuum mostrarum a Domino Spiritum sanctum accipiunt atque ipsi ad regnum conlorum pertingunt, et ecce nos deorsum per negligentiam nostram tendimus. Indediuntur electi, saccrdotum manibus expiati, coslestem patriam, et sacerdotes ipsi per vitam reprobam ad inferni supplicia festinant. Cui ergo rei, cui similes dixerim sacordoles malos, aisi aquæ baptismatis quæ peccata baptizatorum diluens, illos ad coeleste regnum mittit, et ipsa postea descendit ad cloacas? Timeamus bæc, fratres; conveniat actioni

nestrorum quetidie relazatione cogitemus, ne nestra vita peccato obligata remaneat, per quan omnipo tens Deus alios quotitis solvit. Consideremus sine cessatione negotium nostrum; pensemus pondus quod suscepimus; faciamus quotidie nobiceum retiones quas cum indice nostro habebimus, et de negotio quod accepimus omnipotenti Donine fructum aos reddere præparemus.

CAP. LXXX. — Ecce mna tua quam habui repositam in sudario (Luc. xix, 20).

(Regul. pastor. part. 1, cap. 9.) I'lle qui virtutibus pollet caactus ad regimen debet venire, virtutibus vacuus nee coactus pressumat accedere. Me si omnine renititur, caveat ne acceptam pecuniam in sudario ligans, de ejus occultatione judicetur. Poet-niam quippe in sudario ligare est percepta dona sub otio lenti torporis abscondere. At contra, iste cum regimen appetit, attendat ne per exemplum pead operis. Pharismorum more all ingressus regui tendentibus obstaculum fiat, quia justa summi magistri vocem, nec ipsi intrant, nec alios intrare permit-

Cap. LXXXI. — Tollite ab eo. talentum, et inutilem servum ejicite in tenebras exteriores (Luc. xix, 24).

(Homil. 6, in Evang.) Unusquisque vestrum inquantum sufficit, inquantum espirationis superneo gratiam accepit, a pravitate praximorum animos sevocare, et ad bene operandum exhertari, æternum quoque regangi vel supplicium erranti debet denuntrare. Et nemo dicat : Admonere non sufficio, exhortari idoneus non sum. Quantum potes, exhibe, ne talentum male sergatum quod acceperas in tor-mentia tiendera exigarie. Nouse entre plus quam unum talentum acceperat qui bec abscondere magis atuduit quam erogare. Et scimus quod in Dei tahernaculo non solum phiale, sed, præcipiente Domino, etiam cyathi facti sunt. Per phiales quippe exuberans O doctrina, per cyathos vero parva et angusta desi-gnatur scientia. Alius doctrina veritatis plenus au-dientium mentes inebriat, per hoc ergo quod dicit, profecto phialam porrigit. Alius quod sentit explera non valet, sed quia hoc utcunque denuntiat, profecto per cyathum gustum præbet. In Dei taberna-culo, id est in sancta Ecclesia positi, si per docurnam sapientiæ ministrare phialas minime potestis, în quantum pro divina largitate sufficitis, boni werbi cyathos date proximis vestris. Inquantum vos profecisse pensatis, etiam alios trabite, in via Dei habera socios desiderate. Si ad Deum tenditis, curate ne ad eum soli veniatis. Hinc epim scriptum est : Qui audit, dicat: veni (Apoc. xx11, 17). Ut qui jam in corde vocem superni amoris acceperit, etiam foris proxi-mis vocem reddat exhortationis. Et fortasse panem ut indigenti porrigat elecmosynam non habet, sed majus est quod tribuere valet qui linguam habet. Plus est enim verbi pabulo victuram in perpetuum mentem reficere, quam ventrem morituræ carnis pane terreno satiare. Nolite ergo, fratres, proximis vestris eleemosynam verbi subtrahere.

CAP. LXXXII. — In patientia westra possidebitis ani-mas vestras. (Luc. xx, 19).

(Regul. pastor. part. 3, cap. 9; in exposit. B. Joh, lib. v, n. 33.) Sie enim conditi mirabiliter seumus, ut ratio anisiam, et anima possident corpus. Jus. vere anima a corporis possessione repellitur, si nen prim anima a ratione possidetur. Custodem igitur conditionis nostræ patientiam Domicus case monstravit. quia in ipsa nos possidere nosmetipees docuit. Quanta ergo sit impatientia culpa cognoscimus, per quam et hoc ipsum amittimus possidere quod sumus. Quia vero perfectio de patientia nascitur, statim sub-infertur: Ille enim vere perfectus est qui erga imperfectionem proximi impatiens non est. Qui patientiam servare contemnii, socialem vitam citius per

concordia nisi per solam patientiam valet. Crebro namque in humana actione nascitur unde mentes hominum vicissim a sua unitate et dilectione separentur. Et nisi ad adversa toleranda in animo se præparent, cum adversitatis aliquid acciderit quod animus ferre non valet, fraternam concordiam relinquunt. Sed qui alienam imperfectionem ferre non valens descrit, inse sibi testis est qued perfecte necdum proficit. Hinc est quod in Evangelio, ut supra cummemoravimus, Veritàs dicit: In patientia vestra possidebitis animas vestras. Quid est enim animas pessidere nisi perfecte in omnibus vivere, cunctis mentis motibus ex virtutis arce dominari? Qui igitur patientiam tenet, animam possidet, quia inde contra adversa omnia fortis efficitur unde sibi et seipsum vincendo dominatur. Et quod laudabiliter frangit, infractum so fortiter exerit, quia cum in suis se voluptatibus superat, sese ad contraria invictum parat.

CAP. LXXXIII. — Accepto pane, gratias egit (Luc. xxii, 19).

(In exposit. B. Job, lib. u, num. 61.) Dominus noster Jesus Christus in se credentes edocet, ut in flagellis positi benedicere Domino sciant et gratias agere. Cum enim, teste Evangelio, propinquare passioni dicitur, accepto pane, gratias egisse perhibetur. Gratias itaque agit qui flagella alienze iniquitatis suscipit, et qui nil dignum percussione exhibuit, humiliter in percussione benedicit; ut hinc videlicet ostendat quid unusquisque in flagello culpæ propriæ facere debeat, si ipsæ æquanimiter flagella culpæ portat alienæ, ut hinc ostendat quid in corruptione faciat subditus, si in flagello positus Patri gratias agit æqualis.

CAP. LXXXIV. - Jesus factus in agonia, prolixius orabat (Luc. xxn, 44).

(In exposit. B. Job, lib. xxiv, num. 52.) Electi Dei semper districta Dei judicia super se metuunt, tunc tamen hac vehementer pertime cunt, cum ad C solvendum humanæ conditionis debitum venientes. districto judici propinquare se cernunt, et fit tanto timor acrior, quanto et retributio æterna vicinior. Crescit pavor vicina retributione justitiæ, et urgente solutione carnis, quanto magis districtum judicium jamjamque cernitur, tanto vehementius formidatur. Et si ea quæ sciunt nunquam se prætermisisse meminerunt, formidant tamen illa que nesciunt; quia videlicet semetipsos dijudicaré et comprehendere omnino non possunt, et urgente exitu, subtiliori terrentur metu. Unde Redemptor noster solutioni carnis appropinquans et membrorum suorum speciem servans, factus in agonia, coepit prolixius orare. Quid enim pro se ille cum agonia peteret, qui in terris positus coelestia cum potestate tribuebat? Sed appropinquante morte, nostræ mentis in se certamen expressit, qui vim quamdam terroris et formidinis patimur, cum er solutionem carnis æterno judicio propinquamus. Neque enim tunc cujuslibet anima immerito terretur, quando post pusillum hoc invenit quod in æter- D num mutare non possit.

CAP. LXXXV. - Amice, ad quid venisti (Matth. EXVI, 50)?

(In exposit. B. Job, lib. m., num. 46.) Illos qui nobis adversantur amicos nominare debemus, sicut a Domino ipsi quoque traditori dicitur: Amice, ad quid semisti? Et dives qui inferni igne exuritur, Abraham filius vocatur, quia etsi per nos mali corrigit negligunt, dignum tamen est ut a nobis non ex sua nequitia , sed ex nostra benignitate nominentur.

CAP. LXXXVI. — Cum autem vidisset ancilla guædam ostiaria sedentem Petrum ad lumen, et eum suisset intuita, dixit: Nunquid et tu ex discipulis es ho-minis istius? Negavit ille, et dixit: non sum (Luc. хц, 56).

(Homil. 30, in Evang., n. 7 et 8.) Quales doctores

impatientiam descrit; neque enim servari unquam A sanctæ Ecclesiæ ante adventum sancti Spiritus fuerint scimus, et post adventum illius cujus fortitudinis sint facti conspicimus. Certe ipse pastor Ecclesiæ et prinus Apostolordin, ad cujus sacratissimum corpus sedemus, quantæ debilitatis quantaque formidinis fuerit ancilla estiaria requisita dicat. Una enim mulieris voce perculsus, dum mori timuit, vitam negavit. Qui non pœnis, non afflictionibus, non terribili cujusquam potestate, sed unius mancipii sola est prostratus interrogatione. Et quidem mancipium : ne exus firmior terribilis demonstraretur, ancilla est inquirente tentatus. Rursusque ut talis sexus infirmitas etiam officii sui dejectione vilesceret, non ab ancilla tantummodo, sed ab ostiaria ancilla requisitus est. Ecce quam vilis est ad tentandum persona requisita, ut aperte proderetur quantum eum timoris infirmitas possideret qui nec ante vocem ostiarize ancillæ subsisteret. Et pensandum quia compreben-sum Petrus negavit in terra quem suspen um latro confessus est in cruce. Sed vir iste tantæ formidinis qualis post adventum sancti Spiritus existat audiamus. Fit conventus magistratus et seniorum, casis denuntiatur apostolis ne in nomine Jesu loqui debeant. Petrus auctoritate magna respondit: Obedire poportet Deo magis quam hominibus. El rursum : Si justum est in conspectu Dei vos potius audire quam Deum, judicate. Non enim possumus, que vidimus et an ivimus, non loqui. Et illi quidem ibant gaudentes a conspectu concilii ; quoniam digni habiti sunt pro nomine Jesu contumeliam pati (Act. v). Ecce gaudet Petrus in verberibus, qui quandoque in verbis timebat; et qui prius ancillæ vocem requisitus timuit, post adventum sancti Spiritus, vires principum casus premit. Considerandum vero nobis est cur omnipotens Deus com quem cuncta præferre disposuerat Ecclesiæ, ancillæ vocem pertimescere et seipsum permisit negare? Quod nimirum actum esse piciatis magnas cognoscimus dispensatione, ut is qui futurus erat pastor Ecclesia, in sua culpa disceret qualiter allis misereri debuisset. Prius itaque eum sibi ostendit, et tunc cateris præposuit, ut ex infirmitate sua cognosceret quam misericorditer aliena infirma toleraret.

> CAP. LXXXVII. - Et conversus Dominus, respexit Petrum (Luc. xx11, 61).

> (In exposit. B. Job, lib. vm, num. 30; lib. xxxn in Job, num. 10; in exposit. B. Job, lib. xxv, num. 28, 29.) Duobus modis a Domino peccator unusquisque respicitur, cum aut a peccato convertitur, aut pro peccato punitur. De respectu conversionis dicitur, quia respexit Dominus Petrum, et recordatus est Petrus verbi quod dixerat Jesus, et egressus fores flevit amare. Misericordia quippe Redemptoris insensibilitatis nostræ duritiam cum respicit, ad pænitentiam emollit. Neguaquam enim post mortem liberat quem ante mortem ad veniam gratia non reformat. Hine Psalmista ait : Quoniam in seculum misericordis ejus (Psal. xvn., 1). Quia nimirum quem nequaquam modo misericordia eripit, sola post presens seculum justitia addicit. De respectu rursus ultionis dicitur: Vultus Domini super facientes mala, ut perdat de terra memoriam eorum (Psal. xxxIII, 17). Sciendum est autem quod omne peccatum tribus modis admittitur; nam aut ignorantia, aut infirmitate, aut studio per-petratur. Et gravius quidem infirmitate quam ignorantia, sed multo gravius studio quam infirmitate peccatur. Ignorantia Paulus peccaverat, cum dicebat: Qui prius sui blasphemus, el persecutor, el contumelio-sus, sed misericordiam consecutus sum: quia ignoraus seci in incredulitate (I Tim. 1, 13). Petrus vero insirmitate peccavit, quando omne in eo robur fidei quod Domino perhibuit una vox puellæ concussit, et Deum quem corde tenuit voce denegavit. Sed quia iulirmitatis culpa vel ignorantia eo facilius tergitur, quo non studio perpetratur, Paulus qui ignoravit sciendo correxit, et Petrus motam et quasi arescentem jam ra-dicem fidei lacrymis rigando solidavit. Si ergo fortasse

aliquis labitur in fide, Petrum aspiciat qui amare A Herodes cum exercitu suo, et illusit indutum veste alba. flevit quod per infirmitatem timoris negaverat. Ex Quod videlicet factum oportet nos audientes discere, industria vero peccaverant ii de quibus ipse per se Magister dicebat: Si non venissem, et locutus eis fuissens, peccalum non haberent. Nunc autem excusationem non habent de peccato suo (Joan. xv, 22). Et paulo post : Et viderunt, et oderunt et me et Patrem meum. Aliud est enim bona non facere, aliud bonorum odisse doctorem; sicut aliud est præcipitatione. aliud deliberatione peccare. Sæpe enim peccatum przecipitatione committitur, quod tamen consilio et deliberatione damnatur. Ex infirmitate enim plerumque solet accidere, amare bonum, sed implere non posse: ex studio non peccare, est bonum nec facere nec amare. Sicut ergo nonnunquam gravius est peccatum diligere quam perpetrare, ita nequius est odisse justitiam quam non fecisse. Sunt ergo nonnulli in Ecclesia qui non solum bona non faciunt, sed etiam persequentur; et quæ ipsi facere negli-gunt etiam in allis detestantur. Horum peccatum scilicet non ex infirmitate vel ignorantia, sed ex solo studio perpetratar, quia videlicet si vellent implere bona, nec tamen possent, ea quæ in se negligunt sal-tem in aliis amarent. Si enim ea ipsi vel solo voto appete ent, facta ab aliis non odissent; sed quia bona eadem audiendo cognoscunt, vivendo despiciunt, animadvertendo persequuntur. Sunt item quidam in Ecclesia qui hona quæ facere despiciunt, etiam scire contemnunt. Quia enim scriptum est : Servus nesciens voluntatem domini sui, et faciens digna plagis, vapulabit paucis. Et servus sciens voluntatem domini sui, et non faciens juxta eam, plagis vapulabit multis (Luc. x11, 47); impunitatem peccandi existmant remedium nesciendi. Qui nimirum sola superbiæ caligine tenebrescunt, et ideo non discernunt, quia aliud est ne-scisse, aliud scire noluisse. Nescire enim est ignorantia, scire noluisse superbia. Et tanto magis excusationem non possunt habere quia nesciant, quanto magis eis etiam nolentibus humilitatis dominica facta et bene vivendi exempla opponuntur ab eo mon- C strata quæ cognoscant.

CAP. LXXXVIII. — Interrogabat Jesum Herodes multis sermonibus : at ipse nihil ei respondebat (Luc. xm, 9).

(In exposit. B. Job, lib. xi, num. 53, et lib. xxii, num. 38.) Sancti viri cum audientibus prodesse nequeunt, étiam despici tacentes volunt, ne de suæ sapientiæ glorientur ostentatione. Cumque prudenter aliquid dicunt, non suam gloriam, sed auditorum vitam quærunt. Cum vero conspiciunt quia vitam auditorum loquendo lucrari non possunt, tacendo scientiam suam abscondunt. Ad imitandum quippe vitam Domini quasi ad quoddam nobis propositum signum currimus, qui pro redemptione nostra moriens in cruce, tenebrosis nostris mentibus lucem per lignum sicut lampas fudit. Hac nos iampade Joannes illominari conspexerat, cum dicebat : Erat lux vera quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum (Joan. 1, 9). Hujus lampadis flammas Herodes explorare voluit, cum ejus miracula videre concupivit, sicut scriptum est : Herodes, viso Jesu, gavisus est: erat enim ex multo tempore cupiens videre eum, eo quod audisset multa de illo, et sperabat signum aliquod ab eo videre fieri; ubi et subditur : Interrogabat autem eum multis sermonibus : at ipse nihil ei respondebat. Lampas quippe ante ejus oculos nullo radio lucis emicuit, quia ei qui se non pie sed cu-riose quæsierat, nil de se mirabile ostendit. Inquisitus itaque Dominus tacuit, exspectatus miracula exhi-bere contempsit, quia Herodem non profectam querere, sed scientiam vel signa mirari velle per-spexk. Sese igitur in occultis retinens, apud se cos ques exteriora quærere comperit, ingratos foris reliquit, magis eligens aperte a superbientibus despici, quam a non redentibus vacua voce laudari. Quia enim constanter tacuit, ab Herode derisus et despectus exivit, sicut scriptum est : Sprevit autem illum

Quod videlicet factum oportet nos audientes discere. ut quoties auditores nostri nostra nolunt quasi laudanda cognoscere, non autem sua perversa mutare, omnino taceamus, ne si ostentationis studio verbum Dei loquimur, et illorum culpa quæ erat esse non desinat, et lostra quæ non erat flat.

CAP. LXXXIX. — Si in viridi ligna here faciunt, in arido quid fiet (Luc. xxiii, 31)?

(In exposit. B. Job, lib. xu, num. 5.) In Scriptura sacra, ligui nomine, aliquando crux, aliquando vir justus, aut injustus, aliquando vero incarnata Dei sapientia figuratur. Crux enim per lignum signatur, cum dicitur: Mittamus lignum in panem eius (Jerem. x1, 19). Lignum quippe mittere in panem est dominico corpori crucem adhibere. Rursum ligni nomine vir iustus. aut injustus exprimitur, sicut per prophetam Dominus dicit : Ego Dominus humiliavi lianum sublime, et exaltavi lignum humile (Ezech. xvn. 24); quia juxta ejusdem Veritatis vocem: Omnis qui se exaltat, humiliabitur, et qui se humiliat, exaltabitur (Luc. xrv, 11). Rursum per lignum incarnata Dei Sapientia figuratur, sient de ea scriptum est: Lignum vitæ est his qui apprehenderint eam (Prov. 111, 18). Et sicut ipsa ait: Si in viridi ligno hæc faciunt, in arido quid fiet (Luc. xx111, 31)? Se enim lignum viride, et nos aridum lignum dixit, quoniam ipse vim divinitatis in se habuit, nos vero, qui puri homines sumus, ugnum aridum sumus.

CAP. XC. - Postquam venerunt in locum qui vocatur Calvariæ, ubi crucifixerunt Dominum Jesum et latrones, unum a dextris et alterum a sinistris (Luc. XXIII, 33).

Homil. 25, in Evang., n. 7 et 8.) Ecce, fratres charissimi, ad pœnam crucis Conditor noster sine culpa pro peccatoribus advenit; et pro humano genere, qui morti nihii debebat per crucis supplicium occubuit; et inde antiquum hostem in æternum perculit unde sævire contra se manus persequentium temporaliter permisit; quod aperte Dominus besto Job indicat, dicens: Nunquid capies Leviathan hame (Job xL, 19)? In hamo esca ostenditur, aculeus occultatur. Leviathan igitur, id est antiquum serpentem diabolum, Pater omnipotens hamo cepit. 600niam ad mortem illius unigenitum Filium incarnatum misit, in quo et caro passibilis videri posset, et divinitas impassibilis videri non posset. Cumque in eo serpens iste per manus persequentium escam corporis momordit, divinitatis illum aculeus perforavit. Prius autem eum in miraculis Deum cognoverat, sed de cognitione sua ad dubitationem cecidit, quando hunc passibilem vidit. Quasi hamus ergo fauces glutientis tenuit, dum in illo carnis esca patuit quem devorator appeteret, et divinitas tempore passionia latuit que necaret. In hamo ejus incarmationis captus est, quia dum in illo appetiit escam corporis, transfixus est aculeo divinitatis. Ibi quippe inerat huma-nitas que devoratorem ad se duceret, ibi divinitas quæ perforaret, ibi aperta infirmitas quæ provocaret, ibi occulta virtus quæ raptoris faucem transfigeret. In hamo igitur captus est, quoniam inde interiit unde momordit. Quos ergo jure tenebat mortales perdidit, quoniam oum in quo jus non habuit morte orucis appetere immortalem præsumpsit. Ecce antiquus hostis ea quæ de humano genere ceperat spolia amisit, et supplantationis sue victoriam, cum Redem-ptor noster in cruce moreretur, perdidit.

GAP. XCI. — Pater, dimitte illis, quia nesciunt quid faciunt (Luc. xxIII, 34).

(Homil. 27, in Evang., n. 2.) Una et samma est probatio charitatis, si et ipse diligitur qui adversater. Hinc est quod ipsa Veritas et crucis patibulum sustinet, et tamen ipsis suis persecutoribus affectum dilectionis impendit, dum in cruce Patrem exorat pro eig. Quid aggo minum si inimiaes diligent dissipuli eis. Quid ergo mirum si inimicos diligant discipuli dum vivant, quando et tunc inimicos di igit Magister

ing Property

cum occiditur? Sciendum est autem quod absque A Deum toto corde consurgimus, spem veniz reddet, iniquitate manus suz Dominus ab inimicis cum occi- et nobis per lamenta penitentize viam miser cordize deretur pertulit, qui peccatum non fecit, nec dolus Inventus est in ore ejus (Isa. LIII), et tamen crucis dolorem pro nostra redemptione toleravit. Qui solus bræ omnibus ad Deum preces mundas hibuit, qui in ipso dolore passionis pro persecutoribus exoravit, dicons: Pater, dimitte illis, quia nesciunt quid factunt. Quid enim dici, et quid in prece mundius potest coitari, quam cum et illis misericordia intercessionis menditur a quibus dolor toleratur? Unde factum est ut Redemptoris nostri sanguinem quem persecuteres sevientes fuderant postmodum credentes lamherent, cumque Dei Filium esse præficarent.

Cap. XCH. — Domine, memento mei, cum veneris in regnum tuum (Luc. xx111, 42).

(Lib. xviii in Job, num. 63, 64, 65.) Ad indignam mentem veniens Deus dignam sibi exhibet veniendo. et facit in ea meritum quod remuneret; qui hoc so-lum invenerat quod puniret. Libet inter hac mentis B oculos ad illum latronem reducere qui de fauce ascendit crucem, de cruce paradisum. Intueamur qualis ad patibulum venit, et a patibulo qualis abscessit. Venit reus fraterno sanguine, venit cruentus, sed interna tratia est in cruce mutatus. Et ille qui mortem fratri intuit, morientis Domini vitam prædicavit, dicens : Domine, memento mei cum veneris in regnum tuum. In cruce clavi manus ejus pedesque ligaverant, nihilque in eo a pœnis liberum nisi cor et lingua reman-Aberum invenit, ut juxta hoc quod scriptum est, corde crederet ad justitiam, ore confiteretur ad salutem (Rom. XII). In corde vero fidelium tres sumopere manere virtues testatur apostolus dicens: Nunc autom manent fides, spes, churitas (I Gor. XIII, 43); quas cunctas subita repletus gratia, et scoepit latre, et screvit in cruce. Fidem namque hebut qui regnaturum Dominum credidit, quem secum pariter morientem vidit. Spem habuit qui regni ejus aditum pestulavit, dicens: Memento mei cum veneris in re-C om thum. Charitatem queque in morte sua vivaciter tenuit, qui fratrem et colatronem pro simili scelere morientem de iniquitate sua arguit, et ei vitam quam non cognoverat prædicavit, dicens : Neque tu times Deum, qui in cadem damnatione es. Et nes quidem juste, non digna factis recipinus: his vero nikil mali gessit (Luc. xxIII, 40). Ille qui talis ad crucem venit ex culpa, ecce qualis a cruce recedit ex gratia. Constebatur Dominum quem videbat secum humana infirmitate merientem, quando negabant apostoli eum quem miracula viderant divina virtute facientem. Sed hi qui salvari hominem propriis viribus astruunt, camdem confessionem hominis ab ipsius esse virtute suspicantur. Quod si ita esset, in Dei laude Psalmista non diceret : Confessio et magnificentia opus ejus (Pset. cx, 3). Ab eo itaque accipimus recta confiteri a quo nobis et magna datur operari.

CAP. KCIII. — Hodie mecum eris in paradiso (Luc. D ххш, 43).

(Hemil. 20, in Evang., num. 15, et homil. 25,n .10.) Presstat, fratres charissimi, magnam veniæ fiducism latro îlle venerabilis, qui non inde venerabilis, unde latro. Nam latro ex crudelitate, venerabilis ex consessione. Cogitate ergo, cogitate, quam sint incompreaensibilia in omnipotente Deo misericordiæ viscera; latro inte cruentis manibus abstractus a fauce ra; tatro me crecuus mannus austractus a mucc itineris, suspensus est in patibulo crucis. Ibi confesses, ibi sanates est, ibi audire meruit: Hodie mecum eris in paradiso. Quid est hoc? quis tantam bonitatem Dei diccre, quis astimare sufficiat? De ipsa pœna criminis pervenit ad praemia virtutis. Si quis igitur cestra proximum suum in malitia crudelitatis exarsi, hamiaise huna allegama ari in lace mentis asticulo ad aspiciat hune latronem qui in lpso mortis articulo ad vite przemia poenitendo pervenit. Ab spei ergo certitudine nulla nos malorum nostrorum qualitas, nulla quantitas frangat, quoniam omnipotens Deus, si ad

et pietatis aperiet.

CAP. XCIV.—Una sabbati quibusdam mulicribus vol de diluculo ad monumentum venientibus; ecce due viri steterunt secus illas in veste fulgenti, qui dizerunt eis: Quid queritis viventem cum mortuis? non est hic, soil surrexit (Luc. XXIV, 4 seq.).

(In exposit. B. sob, tib. xxx, num. 69.) Dei Filius ideireo inter nos homo factus est, ut men solum nes sauguine fuso redimeret, sed etima estense exemple commutaret, in conversione igitar nostra, et veniendo alia invenit, et vivendo alia decuit. Studebast enim omnes superba Adma stirpe progeniti prospera vite præsentis appetere, adverse devitare, opprobria fugore, gloriam sequi. Venit inter eos incarnatus Dominus adversa appetens, pre pera spernens, opprobria amplectons, gleriam fa-giens. Nam cum Judzei illum regem sibi constituere voluissent, fieri rex refugit; cum vero cum interficere molirentur, sponte ad crusis patibulem vent. Pa-git ergo quod omnes appetant, appetiit quod omnes fugiunt, sed cum fugit quod omnes appelunt, appetiit quod omnes fugiunt, feelt quod omnes mirare tur, ut et mortuus ipes resurgeret, et morte sua alios de morte resuscitaret. Due quippe vite sunt hominis in corpore consistentis, una ante morteta, alia post resurrectionem, quarum unam connes agendo neverant, aliam nesciebant, et humanum ger soli huic quam neverat intendebat. Venit per o nem Dominus, et dum suscepit unam, alte monstravit, quia dum hanc nobis cognitam shoce illam quæ nobis est incognita estendit. Mories quippe vitam exercuit quam tenemus, resu peruit quem queremus ; exemplo sue nes docc quod hee vita quam ante mortom ducimus non propter se sit amanda, sed propter alteram toleran-da. Redemptor erge noster suscepit mortem ne meri timeremus. ostendit resurrectionem ut nos surgere posse confidamus. Unde et camdem mortem non plusquam triduanam esse voluit, ne si in illo resurrectio differretur, in nobis omnimodo desperaretur, Mortem igitur transitorie, id est ad triduum, contigit, atque in eam mortem quam contigit nequaquam sicut nos usque ad finem sæcufi remansit. Dum ergo die tertio resurrexit, quid in ejus corpore, id est in Ecclesia sequatur estendit. Exemplo quippe monstravit quod promisit in premio; ut sicut from resurrexisse fideles agnoscerent, ita in se ipsi in fine mandi resurrectionis præmia sperarent.

CAP. XCV. — Duo ex discipulis ibant ipsa die in castellum, nomine Emmaus (Luc. xxiv, 13).

(In exposit. B. Job, lib. xiv, num. 58; lib. I, in Job, num. 3.) Sancti apostoli in hoc Ecclesic corpore quasi dentes ideireo sunt positi, ut vitam carnalium correptione mor leant, camque a sum perti-nacize duritia confringent. Unde et primo apostelorum quasi denti in ejus corpore posito dicitur : Macta et manduca (Act. x, 13). Sed dominicæ passionis tempore isti der tes prat timore mortis amiserunt morsum correptionis, amiserunt liduciam roboris, amiserunt etheaciam omnimodie operationis; ita ut duo ex illis ambulantes post ejus mortem et resurrectionem in via loquerentur ac dicerent: Nos sperabamus, ruia ipse esset redempturus Israel (Luc. xxxv, 2). Confabulabantur adhuc de Domino, sed jam in illo minime credebant; virtutem houze operationis amiserant, et sola de illo confabulationis verba retinebant. Perdiderunt morsum correptionis, et habebant motum locutionis : confabulari noverant, sed pradicare am eum aut mordere infidelium vitia formidabant. Sciendum est autem moris esse sacræ Scriptura ut ipsi qui scribunt sic de se in illa quasi de aliis lo-quantur. Hinc Joannes dicit : Discipulus ille quem diligebat Jesus (Joan. 212, 26), Hinc Lucas ait quod ambularent duo ex discipulis in via, Cleophas et alius; quem profecto alium dun tam studiose tacuit, ut quidam dicunt, seipsum monstravit. Cap. MCVI. — Noune par nontrum andens and in no-bie, dum toqueresser in via (Luo. xxiv, 32)?

(Homil. 7, in Evang., n. 5.) Omnes quos Spiritus sanctus repleverit, ardentes pariter et loquentes facit. Ideo sancti doctores, cum Deum amando predicant, corda audientium inflammant. Nam et otiosus est sermo doctoris si præbere non valent incendium amoris. Hoc doctrinæ incendium ab ipso Veritatis ore conceperant qui dicebant : Nonne cor nostrum ardens erat in nobis, dum loquerentr in via, et aperiret nobis Scripturas? Exaudito quippe sermene animus inardescit, torporis frigus recedit. Fit in superno desiderio mens anxia, a concupiscendis terrenis aliena; amor verus qui hanc repleverit fletibus cruciat, et quæ torpebat prius per desideria postmodum ardet per verba, et quot mandatis instruitur, quasi tot facibus inflammatur.

(In exposit. B. Job, lib. xu, num. 8; Regul. pastor. part. III, cap. 25.) Dominus et Redemptor noster quamvis occidi per passionem potuit, per resurrectionis tamen gloriam rursus ad vitæ viriditatem venit : et per virtutem Dei exstincta caro illius ad vitam rediit; juxta qued scriptum est : Quem Deus suscitavit a mortuis (Act. IV, 10). Quia enim Deus Trinitas est, exstinctani carnem unigeniti filii sancta Trinitas, id est Pater, et Filius, et Spiritus sanctus, resuscitavit. Resurrectionis vero suæ solemnitate ce-lebrata, quibusdam provectionum accessibus in-notuit incorruptio corporis quod resumpsit. Luca quippe attestante didicimus quod quibusdam in monumento se quærentibus prius angelos misit, et rursum de se in via loquentibus ipse quidem, sed non cognoscendus, apparuit, qui post exhortationis moras se cognoscendum in fractione panis monstravit; ad extremum vero repente ingrediens, non solum se cognoscibilem, sed etiam pal- C pahilem præbuit. Præterea cadem ipsa Veritas quæ repeute quos vellet roborare potuisset, ut exemplum sequentibus daret, ne imperiecti prædicare præsumerent, ipso die quo colos ascendit, postquam plene discipulos de virtuto prædicationis instruxit, illico adjunxit: Vos antem sedete in civilute, quoad usque induamini virtute ex alto (Luc. xxiv, 40). In civitate quippe consedemus, si intra mentium nostrarum nos claustra constringimus, ne loquendo exterius evagemur; et cum virtute divina perfecte induimur, tuno quasi a nobismetipsis foras etiam alies instruentee exeamus. Quia igitur infirma gestabant adbuc corda discipuli in cognitione tanti mysterii, suerant ista dispensatione nutriendi, ut paulisper aliquid querentes invenirent, invenientes crescerent, et crescentes cognita robustius tenerent. Illa igitur apostolorum debilitas, quæ in morte Domini expavit et negavit, et negando aruit, per resurrectionis ejus gloriam rursum ad fidem irruit; et prædicatione ejus ah apos-tolis per Gentes diffusa (quia ludgeorum perfidia des-pecta fuit) quoniam orcidi carne notait, ex resurrectione illius multiplicati longe laleque fideles creve-

CAP. XCVIII. - Hose sunt verbu que locutus sum ad ves, cum adhuc essem vohiscum (Luc. XXIV, 44).

(Homil. 24, in Evang. n. 2.) Hoe Dominus post resurrectionem suam suis dicit discipulis, et cum ipsis positus fatetur se non esse cum ipsis. Neque enim cum ipsis non erat, quibus præsens corporaliter apparebat, sed tamen jam se cum ipsis esse denega-bat, a quorum mortali corpore carnis immortalitate distabat.

CAP. SGIX. — Palpate et videte : quia spirites sernem et ossa non habet (Luc. xxiv, 39).

(In exposit. B. Job, lib. xerv, num. 68. 74, 75.) Redemptor naster resummetionem quam in se osten.

A dit nobis promisit, et eam in nobis quandoque est facturus, quia sui capitis gloriam membra sequuntur. Sed ecce resurrectionem audio, effectum tamon ejusdem resurrectionis exquiro. Credo namque quia. resurrecturus sim, sed voto ut audiam qualis. Sciendum quippe sihi est utrum in quodam alio subtili fortasse, yel ereo, an in eo quo morior corpore resurgam. Sed si in aereo corpore surrexero, jam ego non ero qui resurgo. Nam quomodo est vera resurrectio, si vera esse non poterit caro? Aperta ergo ratio suggerit quia si vera caro non fuerit, procul-dubio resurrectio vera non erit. Hac enim recte resurrectio dici non potest ubi non resurgit quod cecidit. Credendum est igitur quia nequaquam sicut Eutycius Constantinopolitanæ urbis episcopus scripsit, corpus nostrum in illa resurrectionis gioria erit impalpabile, ventis aereque subtilius. In ilia enim resurrectionis gloria erit corpus nostrum subtile qui dem per effectum spiritualis potentie, sed palpabile CAP. XCVII. — Stefit Jesus in medio corum, et per veritatem naturæ. Unde etiam recuringen ostendit dubitantibus de sua resurrectione discipulis ostendit manus et latus, palpanda ossa carnemque pribuit, dicens: Palpate et videte, quia spiritus carnem et ossa non habet, sicut me videtis habere. Qui cum e.dcm Eutycio, in Constantinopolitana urbe positus, hoc evangelicæ veritatis testimonium protulissem, ait : Idcirco hoc Dominus fecit ut dubitationem resurrectionis suæ de discipulorum cordibus amoveret. Cui inquam : Mira est res valde quam astruis, ut in le nobis dubietas surgat unde discipulorum corda a dubietate sanata sunt. Quid enim deterius dici potest quam ut hoe nobis de eius carne vera dubium fiat, per quod discipuli ejus ad sidem ab omni sunt dubietate separati? Si enim hoc non habuisse astruitur quod ostendit, unde sides discipulis ejus confirmata est inde nostra destruitur. Qui adjungebat etiam dicens: Corpus palpabile habuit quod ostendit, sed post confirmata corda palpantium, omne illud in Domino quod palpari potuit in subtilitate:n est aliquam redactum. Ad hæc ipse respondi dicens: Scriptum est: Christus resurgens a mortuis, jam non me-ritur, mors illi ultra non dominavim (Rom. vi, 9). Si quid igitur in ejus corpore post resurcectionem potuit immutari, contra veridicam Pauli sententiam post resurrectionem Dominus rediit in mortem. Quod quis dicere vel stultus presumat nisi qui veram carnis resurrectionem denegat? Tunc mihi objecit dicens, cum scriptum sit: Caro et sanguis regnum Dei possidere non possunt (I Cor. xv, 50); quaratione credendum est resurgere veraciter carnem? Cui inquam: In sacro eloquio aliter caro dicitur fuxta naturam, et aliter juxta culpam vel corruptionem. Caro quippe juxta naturam, sicut scriptumest: Hoc nunc os ex ossibus meis, et caro de carne mea (Genes. n, 23). Et Verbum caro factum est, et habitavit in nobis (Joan. 1, 14). De carne vero juxta culpam scriptum est: Non permanebit spiritus meus in kominibus istis, eo quod caro sunt (Genes. vi. 3). Et sieut Psalmista ait: Memoratus est, quia caro sunt, spiritus vadens et non rediens (Psat. LXXVII, 39). Unde et discipulis Paulus dicebai : Vos autem in carne non estis, sed in spiritu. Neque enim in carne non erant quibus epistolas transmittebat, sed quia passiones carnalium desiderforum vicerant, jam liberi per virtutem spiritus in carpe non erant. Quod ergo Paulus apostolus dicit: Quia caro et sanguis regnum Bei possidere non possent (I Cor. xv, 50): carnem vult secundum culpam intelligi, non secundum naturam. Unde et mox quia carnem secundum culpam diceret ostendit subdens: Neque corruptio incorruptolem possedit. In illa ergo coelestia regni gloria caro secundum naturam erit, sed secundum passionis desideria non erit, quia, devicte mortis aculeo, in æ-terna incorruptione regnabit. Quibua dictis, idem Eutyeius consentire se protinus respondit, sed ta-men adhuc corpus palpabile resurgere posse denegahat. Qui etiam in libello quem de resurrectione

scripserat, Pauli quoque apostoli testimonium indide-

prius moriatur: et quod seminas, non corpus quod futurum est, seminas, sed nudum granum (I Cor. xv. 56). Hoc nimirum ostendere festinans, quia caro vel impalpabilis, vel ipsa non erit, dum sanctús apostolus, de resurrectionis agens gloria non corpus quod futurum est seminari dixerit; sed ad huc citius respondetur: Paulus Apostolus dicens: non corpus quod futurum est seminas, sed nudum granum, hoc insinuat quod videmus, quia granum cum culmo et foliis nascitur quod sine culmo et foliis seminatur. Ille itaque in augmento gloriæ resurrectionis non dixit grano seminis dee-se quod erat, sed adesse quod non erat; iste autem dum verum corpus resurgere denegat, nequaquam dicit adesse quod deerat, sed deesse quod erat. Tunc itaque de hac re in longa contentione perducti, gravissima a nobis cœpimus simultatione resilire, cum piæ memoriæ Tiberius Constantinus imperator secreto me et illum suscipiens, quid inter nos discordiæ versaretur agnovit, et utriusque partis allegationem pensans, eunidem librum quem de resurrectione scripserat, suis quoque allegationibus destruens, deliberavit ut flammis cremari debuisset. A quo ut egressi sumus, me ægritudo valida, eumdem vero Eutycium ægritudo et mors protinus est secuta. Quo mortuo, quia pene nullus erat qui ejus dicta sequeretur, dissimulavi cœpta persequi, ne in favillas viderer verba jaculari. Dum tamen adhuc viveret, et ego validissimis febribus a grotarem, quicunque noti mei ad eum salutationis causa perge-bant, ut ex eorum relatione coguovi, ante eorum oculos pellem manus sum tenebat dicens : Confiteor

rat dicentis: Quod tu seminas, non vivificatur, nisi A quis omnes in hac carne resurgemus; quod, sicut ipnos ista postponentes, et Redemptoris nostri post resurrectionem corpus palpabile veraciter credentes, fatemur carnem nostram post resurrectionem futnram, et eamdem, et diversam : eamdem per naturam, ram, et eandem, et diversam: eandem per nauram, diversam per gloriam, eamdem per veritatem, diversam per potentiam. Erit itaque spiritualis quia et incorruptibilis, erit palpabilis quia non amittet essentiam nature veracis. Sunt autem plerique qui post resurrectionem extremum esse judicium verbotenus sciunt, sed agendo perverse testantur quia nesciunt. Qui enim hoc non formidat ut debet, necdum cognovit cum quanto turbine terroris adveniet. Si enim pensare tremendi pondus examinis nosset. irze diem utique timendo præcaveret, et animadversionis districiæ senten:ium priusquam appareat placaret. Vitari namque terror judicis nonnisi ante judicium potest, modo non cernitur, sed precibus placatur. Cum vero in illo tremendo examine sederit, et videri potest, et placari jam non potest, quis facta pravorum, quæ diu sustinuit tacitus simul omnia reddet iratus. Unde necesse est nunc timere judicem, cum necdum judicium exercet, cum diu mala sus-tinet, cum adhuc mala tolerat que videt, ne cum semel manum in retributionem ultionis excusserit, tanto districtius in judicio feriat, quanto ante judicium diutius exspectat Jesus Christus Dominus noster, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat per omnia sæcula sæculorum. Amen.

LIBER QUARTUS.

Expositio Evangelii secundum Joannem.

(In exposit. B. Job, lib. xxIII, num. 55, 56; lib. xxXII, num. 7.) Deus Pater omnipotens Unigenitum consubstantialem sibi Filium genuit, sicut beato Job Heliu subtiliter loquens, dicit: Semel loquitur Deus, et secundo idipsum non repetit (Job. xxXIII, 14). Hoc intelligi subtilius potest, quod Pater unigenitum consubstantialem sibi Filium genuit. Loqui enim Dei est Verbum genuisse Semel autem loqui est Verbum est Verbum genuisse. Semel autem loqui est Verbum aliud præter Unigenitum non habere. Unde et apte subditur: Et secundo idipsum non repetit: quia vide-licet hoc ipsum Verbum, id est Filium, nonnisi unicum genuit. Hinc Joannes unum tantum Verbum expressit. Quod autem non ait : In principio suit Verbum, sed erat, non videlicet præteritum absolute ponens, liquet omnibus, quia Deo tempus nec præte-ritum congruit nec futurum. Tanto igitur in eo D quodlibet tempus ponitur libere, quanto nullum licet vere. Neque enim quodlibet polerat dici libere, si saltem unum diceretur proprie. Inde itaque dici in Deo tempus audacter quodlibet licet, unde in eo diei proprie nullum licet. Verbum namque Pater sine tempore genuit. Et quis digne fari queat illam ineffabilem nativitatem, quod de æterno natus est co-æternus, quod existens ante sæcula genuit æqualem, quod gignente natus posterior non est? Quæ videlicet nos mirari possumus, sed intueri minime vale-mus; illius vero nativitatis vim jam mirari posse aliquatenus videre est, sed quomodo videmus quod nequaquam comprehendimus? Est autem quod de carnis usu trahere ad sensum spiritus debemus. Nam si quis in tenebris clausis oculis jaceat, et ante eum subitum lucernæ lumen erumpat, clausi ejus oculi ipso adventu luminis feriuntur ut patescant. Cur ergo turbati sunt i nihil clausi viderunt, nec tamen per-

CAPUT PRIMUM. — In principio erat Verbum, et Verbum erat apud Deum, et Deus erat Verbum. Hoc erat in principio apud Deum. Omnia per ipsum facta sunt: et sine ipso factum est nihil (Joan. 1, 1).

Caput Primum. — In principio erat Verbum, et Verbum erat aliquid fuit quod videre clausi potuerunt? Nam si perfecte totum vidissent, cur aperti quorerent quod viderent? Sic itaque, sic sumus, cum de incomprehensibili nativitate intueri aliquid conamur. Eo ipso enim qued admirationis fulgore percutitur animus, et quasi videt quod videri non valet, veint in tenebris positus, vim lucis oculis clausis videt; divinæ quippe naturæ secreta admiratio non facile occupatis per terrena desideria mentibus innotescit. Sed aptissime dixit: Erai, aliquid perfecti et præsetis involvens, quia unigenitus Filius, idem Verbum Patris, et perfectione natus dicitur, et pro æternitate semper nasci perhibetur. In eo enim quod perfectum Verbum genuit, et locutus est Pater, in eo quod semper gignit utique loquitur, quamvis hoc quod perfectum diximus proprie non dicamus; neque enim quod factum non est proprie dicitur esse perfectum, sed ejus plenitudinem per quamdam angustiam nostræ locutionis exprimimus. Solerter autem intuendum est quod quædam similitudines de insensatis rebus aliquando dicantur in Deo propter effectum operis, aliquando autem ad indicandam ejus substantiam majestatis. Nam cum in Deo oculus, scapulæ. pes nominantur, effectus quidam operationis ostenditur. Cum vero manus, brachium, dextera, vox, vet verbum in Deo dicitur, per hac vecabula consubstantialis ei Filius demonstratur. Ince quippe manus est et dextera, de cujus ascensione per Moysen Pa-ter loquitur, dicens: Tollam in calum manum meam, et jurabo per dexteram meam (Deut. XXXII, 40). Ipse brachium de quo propheta ait : Et brachium Domini cui revelatum est (Isa. LIII, 1)? Ipse vox et verbum, quia eum Pater gignendo dixit, et de quo Joannes scripsit: In principio erat Verbum, et Verbum erat apud Deum, et Deus erat Verbum. Per quod Verbum fecisse Patrem omnia David asserit, dicens: Dixit, et facta sunt (Psal. XXXN, 9).

CAP. 11. - Ecce Agnus Dei (Joan. 1, 29). (Homil. 1, in Ezech., n. 5.) Aliquando prophetia

spiritus ex præsenti animum tangit, et ex futuro non A eruditione tenenda sunt, hæc pro alienis profectibus tangit, sicut Joannes venientem videns Dominum ait: Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi.

in istis autem ad tempus aliquando sublatis conso-Sed cum jam moriturus esset, missis discipulis, requirebat, dicens: Tu es qui venturus es, an alium exspectamus (Matth. x1, 3)? In quibus verbis ostenditur quia in terris quidem venisse Redemptorem noverat, sed an per semetipsum ad aperienda inferni relaustra descenderet dubitabat. Ex præsenti ergo prophetiæ spiritu tactus fuerat, qui humanitatem Mediatoris videns et divinitatem ejus intelligens, confitebatur Agnum qui peccata mundi tolleret; sed tactus ex futuro non fuerat, quia adventum illius in inferno nesciebat.

CAP. III .- Super quem videris Spiritum descendentem et manentem (Joan, 1, 33).

(In exposit. B. Job, lib. 11, num. 50, 91, 92.) Dona sancti Spiritus prophetiæ scilicet, genera linguarum, et virtures curationum non semper eodem modo sunt in mente eorum quibus dantur, quoniam ne se mens B in præsumptione elevet, utiliter aliquando subtrabuntur. Unde bene in Evangelio scriptum est; Super quem videris Spiritum descendentem, et maneutem super eum, hic est qui baptizat. In cunctis sidelibus Spiritus venit, sed in solo Mediatore singulariter permanet, quia ejus humanitatem nunquam desernit ex cujus divinitate procedit. In illo igitur manet qui solus et omnia et semper potest. Nam fideles qui hunc accipiunt, cum signorum dona habere semper ut volunt non possunt, hunc se accepisse quasi in transitus ostensione testantur. Sed cum rursum de eodem Spiritu Veritatis ore discipulis dicitur : Apud vos manebit, et in vobis erit, quid est quod divina voce Mediatoris signum hoc eadem sancti Spiritus mansio declaratur, cum dicitur: Super quem videris Spiritum descendentem et manentem super eum? Si igitur juxta Magistri vocem et in discipulis manet, quomodo singulare jam signum erit quod in Media-tore permanet? Quod tamen citius cognoscimus, si C dona ejusdem Spiritus discernamus. Alia namque sunt dona illius, sine quibus ad vitam nequaquam peringitur, alia quibus vitæ sanctitas pro aliorum utilitate declaratur. Mansuetudo namque, humilitas, patientia, fides, spes, charitas, dona ejus sunt, sed ea sine quibus ad vitam homines pervenire nequaquam possunt. Prophetiæ autem, virtus curationum, genera linguarum, interpretatio sermonum, dona ejus sunt, sed quæ virtutis ejus præsentiam pro correctione intuentium ostendunt. In his igitur donis, sine quibus ad vitam perveniri non potesi, Spiritus sanctus sive in prædicatoribus suis, seu in electis omnibus semper manet; in illis autem quibus per ostensionem illius non nostra vita servatur, sed aliorum quæritur, nequaquam in prædicatoribus semper permanet, quia semper quidem eorum cordi ad bene vivendum præsidet, nec tamen per eos virtutum signa semper ostendit, sed aliquando se eis a signorum ostensionibus subtrahit, ut eo humilius virtutes ejus habeantur, quo habitæ teneri non possunt. Me-D diator autem Dei et hominum, homo Christus Jesus, in cunctis eum et semper et continue habet præsen-tem, quia et ex illo idem Spiritus per substantiam profertur. Recte ergo et cum in sanctis prædicatoribus manet, in Mediatore singulariter manere perhibetur, quia in istis per gratiam manet ad aliquid, in illo autem per substantiam manet ad cuncta. Sicut enim corpus nostrum sensuni tantummodo tactus agnoscit, caput autem corporis usum simul omnium quinque sensuum possidet, ut videat, audiat, gustet, odoretur, tangat, ita membra superni capitis in quibusdam virtutibus emicant, ipsum vero caput in cunctis virtutibus flagrat. Dissimiliter ergo Spiritus in illo manet a quo per naturam nunquam recedit. Dons vero ejus, quibus ad vitam tenditur, sine peri-culo amitti non possunt; dona autem quibus vit. sanctitas demonstratur plerumque, ut dictum est, sine dispendio subtrahuntur. Illa ergo pro nostra

in istis autem ad tempus aliquando sublatis consoletur humilitas, quia ad elationem mentem fortasse sublevant. Cum igitur concessa nobis virtutum signa subtrahuntur, tunc vere ostendimus quoniam accepta recte tenuimus, cum profecto aquanimiter ad momentum sublata toleramus.

CAP. IV. - Vidit Jesus Nathanaelem venientem ad se, el dicit de eo: Ecce verus Israelita, in auo dolus non est (Joan. 1, 47).

(In exposit, B. Job. lib. xxxIII, num. 32.) Unigenitus Dei Filius ad redemptionem nostram veniens, et suos contra mundi superbiam prædicatores mittens, relictis sapientibus insipientes, relictis fortibus debiles, relictis divitibus pauperes elegit, et prædicatores infirmos abjectosque, qui potentes quosque et fideles populos colligerent, habere studuit. Hinc est quod Nathanaelem laudat, nec tamen in sorte prædicantium numerat, quia ad prædicandum eum tales venire debuerant qui de laude propria nil habebant, ut tanto solidius veritatis cognosceretur esse quod agerent, quanto et aperte cerneretur quia ad hoc agendum per se idonei non fuissent. Ut ergo mira potentia per prædicatorum linguas claresceret, prius mirabilius actum est ut eorumdem prædicantinm meritum nullum esset. Quod autem Nathanaeli dicenti, unde me nosti? respondit Jesus : Priusquam te Philippus vocaret, cum esses sub ficu, vidi te (Ibid. v. 48): sciendum quod videre ibi ponitur pro eligere. Sub ficu vidi te, id est positum te sub umbra Legis elegi.

CAP. V. - Implete hydrias aqua (Joan. 11, 7).

(Hom. 6, lib. 1, in Ezech., n. 7.) Præcepta sacræ Scripturæ quæ perfectioribus spiritualiter dicuntur, infirmis juxta litteram congruunt; et ipsa quæ parvuli juxta litteram intelligunt docti per spiritualem intelligentiam altius percipiunt. Quem non parvulo-rum ipsa evangelica historia in miraculi operatione reficiat, quod hydrias vacuas Dominus aqua impleri præcepit, eamdemque aquam protinus in vinum ver-tit? Sed cum hæc ingenio vigilantiores audiunt, et sacram historiam credendo venerantur, et quid interius innuat requirunt. Qui enim mutare aquam in vinum potuit, etiam vacuas hydrias vino statim re-plere valuit. Sed impleri hydrias jubet aqua, quia per sacram lectionis historiam corda nostra prius sunt replenda. Et aquam nobis in vinum vertit, quando ipsa historia per allegoriæ mysterium in spiritualem nobis intelligentiam commutatur. Sacra igitur Scriptura parvulis humili sermone concordat, et tamen magis spiritali infundens cos alties levat.

CAP. VI.— Nisi quis renatus suerit ex aqua et Spiritu

sancto (Joan. 111, 5). (In exposit. B. Job, lib. 1v, in prælat. prævia; lib. 1x, n. 32.) Nonnulli prius a præsenti luce subtra-buntur quam ad promerenda bona, malave merita vitæ activæ perveniant. Quos quia a culpa originis sacramenta salutis non liberant, et hic ex propria nil egerunt, et ad tormenta æterna perveniunt. Quisquis enim regenerationis unda non solvitur, reatu primi vinculi ligatus tenetur; quod vero apud nos valet aqua baptismatis, hoc egit apud veteres, vel pro parvulis sola fides, vel pro majoribus virtus sacrificii, vel pro his qui ex Abrahæ stirpe prodierant mysterium circumcisionis. Nam quia unusquisque cum primi parentis cu pa concipitur, Propheta testatur, dicens: Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum (Psal. L. 7). Et quia is quem salutis unda non diluit, originalis culpæ supplicia non amittit, aperte per semetipsam Veritas perhibet, dicens: Nisi quis renatus suerit ex aqua et Spiritu sancto, non habebit vitam æternam. Perpetua igitur tormenta percipiunt etiam qui nihil ex propria vo untate peccaverunt. Non est enim mundus in conspectu Dei, nec unius

fore super terrous; et qui bullum proprium A quia dum nos unum cum illo jam facti sus pit, ex sole erigicali peccate damnatur. Sub solus venit in se, illus solus redit etism in quippe districtione justum est ut propage is qui in cœlo semper est, ad cœlum quoti lis, velut fructuena arbor, etiam in ramis ser- dit, quia qui divinitate super emnia perman vet ameritadinem suam traxit ex radice.

CAP. VII.—Spiffine abi vult spirat (Joan. 181, 8).

(In exposit. B. Job, lib. xxvii, num. 41.) Cum peccatorum incuria negligentiaque torpentem re-spectus divine gratie subite pavore percusserit, excitat spam vecem supervenientis Spiritus que se in aurem cordis insinuat, nec ipta mens que per henc illustrata fuerit investigat. Pensare enim non manet incumata secret ravestigat. Pensare chim non valet invisibilis virtus quibus sibi meatibus influat, quibus ad se modis veniat, quibus recedat; unde bene per Jaannum diciuar: Spiritus abi valt spirat, d vocem ejus audie, sed non scis unde veniat, et quo medet. Vox Domini auditur, cum gratise ejus aspiratio mente concipitur, cum incensibilitas occultas surdi-tatis rumpitur, et cor ad studium summi amoris excitatum virtutis intimes clamore penetratur. Vocem B saim Spiritus audire est vim compunctionis intimæ in amerem invisibilis Conditoris assurgere; sed nomo scit unde venist, quia ignor tur per ora prædicau-tium quibus se ad nos occasionibus fundat. Et nemo seit quo vadat, quia com unam prædicationem multi andiunt, intelligi proculdubio non potest quem dese-rens abiiciat, et cujus ingrediens corde requiescat. Una quippe res foris agitur, sed non per hanc uno medo intentium corda penetrantur, quia qui invini-biliter visibilia modificat, in humanis cordibus cau-carum semina incomprehensibiliter plantat. Hine est quod resuscitato Lazaro, multi crediderunt, sed ta-men Judæorum plurimi ad persecutionis zelum ex hac ipsa resuscitatione commoti sunt (Joan. xi). Unum igitur idemque miraculum quod aliis lumen Adel præbult, alios per invidiæ tenebras a lumine mentis excecavit. Hinc est quod uterque latro et eamdem et suæ morti similem mortem Redemptoris vidit, sed cum superbiendo alter contumeliis faces-sere non timuit quem timendo after honoravit; et in una re una utriusque cogitatio non fuit, quia banc internus arbiter invisibiliter modificando distinxit. Modi igitur occuita aspirationis nostra cogitatione nequeunt comprehendi, et aspiratio divinæ gratiæ quinus modis se infundat nequaquam ipsius acle mentis comprehenditur, cujus ad melius intentio commutatur.

Cap. VIII.—Nemo ascendit in cœlum, nisi qui de cœlo descendit (Joan. 111, 13).
An expesit. B. Job, lib. xxvu, n. 29, 50.) Dominus noster Jesus Christus, qui propriente superince angelis exetitit, aguales nos angelis virtute sua mi-norationis fecit. Unde et moriendo docuit mortem non metui, resurgendo de vita confidi, ascendendo de collectis patrize increditate gioriari, ut quo caput præisse conspiciunt, illuc se subsequi et membra gratulentur. Unde hene ab eodem nostro capite di-Enur: Ubicunque fuerit corpus, illuc congregabantur et aquitæ (Matth. xxiv, 28); unde Paulus dicit : Seimus Denim quoniam si terrestris domus nostra hujus habitastatis dissolvatur, quod ædificationem ex Deo habe-mus, domum non manufactam, æternam in cælis mus, domum non manufactam, eternam in cedis (II Cor. v, f). Sed si nos quoque, qui editi sumus in terra, cælum conscendimus, ubi est quod rursum Veritas dicit: Nemo ascendit in coelum, nisi qui de ewlo descendit filius hominis qui est in colo. Cui ni-mirum sententiæ statim obviat quod hæe eadem Veritas dicit: Pater, volo ut ubi ego sum, et itti sint mecum (Joan. xvn, 24). Quod sibi in verbis suis non discreput, sed ad inquirenda hæc quasi discordantia studium nostræ mentis inflammat. Omtes enim nos quia in ejus fide nati sumus ejus procuidubio cerpus existimus. Quia igitur mira dispensatione pletatis membrorum suorum caput Dominus factus est, repulsa reproborum multitudine, solus est etiam no-biscum. Nemo ergo ascendit in cœlum, nisi qui descendit de colo filius hominis qui est in coelo,

quia dum nos unum cum illo jam facti sumus, unde solus venit in se, illuc solus redit etiam in nobis. Et is qui in cœlo semper est, ad cœlum quotidie ascendit, quia qui divinitate super omnia permanet, humamilatis sue compage se quotidie ad cœlos trahit. Non ergo se desperet humana fragilitas, Unigeniti sauguinem consideret, et in pretio suo conspiciat quam magna est quæ tanti valet. Perpendat sollicite quo caput præcessit, et que ad vivendum præceptis astringitur, ad sperandum exemplo roboretur. Confidat coalos, speret supernam patriam, angelos um se sociam seiat, et in suo capite se prælatam etiam angelis gaudest.

CAP. IX. -- Pater non judical quemqu judicium dedit Filio (Joan. v. 82).

(In exposit, B. Joh. lib. xxxx, num. 41.) Signt diuc timenti pepulo lex est transmis-a per servum, sia diligentibus illiis Evangelii gratia est collata per Dominum. Ipse quippe ad redemptionem mostram veniens, Novum nobis Testamentum condidit, sed de ejusdem nos Testamenti man lato discutiens, quandoque etiam judex venit. Erit ergo tunc auctor judicii qui nunc est Canditor Evangelii, ut tunc districtus exigat quod made mansuetus jubet et imperat. Sic namque quotidie consuicimus quod macistri pueris elementa litterarum blandientes imponunt, sed has ab eis gevientes exigunt, et que dant eum massueludine exquirunt cum verbere. Blanda namque uuac consonant eloquii divini mandata, sed erunt aspera in actione sentionda. Mausueta modo est admonitio vocantis, sed tunc districta ventura est justitia Judicis, eo quod certum est quia nil vel minimi mandati in discussione præterest, quo vide-licet constat quia ipse dedit Evangelium qui judicat. Hine est quod ipsa per se Veritas dicit : Pater non judical quemquam, sed omne judicium dedit Filio.

Cap. X.—Qui habet sponsom, sponsos est (Joene. 181,

(flomil. 20, in Evang., n. 4, 5.) Beati Joannis Baptistue esse sponsam populi sanciam Scci-siama credebant, qui hunc quia Christus esset existimabant. Sed ipse alt : Qui hahet sponsam, Sponsus est: amicus autem Sponsi, qui stat et audit eum, gau-dio gaudet propter vocem Sponsi; hoc autem gaudium meum impletum est. Ac si diceret: Ego Sponsus non sum, sed amicus Sponsi sum. Nec propter vocem suam, sed in Sponsi voce gaudere se perhibebat, quia non ideo læiabatur in corde, quoniam humiliter a populis audiebatur loquens, sed quia ipse Veritatis vocem audiebat intus ut loqueretur foris. Quod bene gandium impletum dicit, quia quisquis de sua voce gaudet, plenum gaudium non habet, a quo et subditur : Illum oportet crescere, me autem minui (Joan. 111, 31). Qua in re quærendum est in quo Christus crevit, in quo minutus est Joannes, nisi quod popu-lus Joannis abstinantiam videns, remotum hunc ab hominibus esse conspiciens, eum esse Christum putabat: Christum vero cum publicanis comedentem, inter peccatores ambulantem intuens, eum non Christum, sed prophetam esse credebat. Sed dum per accessum temporis et Christus, qui propheta esse putabatur, Christus agnitus est, et Joannes, qui Christus esse credebatur propheta esse innotuit, inpletum est quod de Christo suus pracursor pra dixit; Illum oportet crescere, me autem minui. In testima-tione quippe populi, et Christus crevit quia agnitus est quod erat, et Joannes decrevit quia ecasavit dici quod non erat.

Gep. XL --- Non quere voluntatem mans, and solv tatem ojus qui misit me Patris (Loan. 11, 50).

(Regul. pastor: part. 111, cap. 18:) Pettingees plus de se quam sint sentiunt, et idente alients consillis non acquiescunt. Nisi enim meliores se cateris and marent, nequaquam cunctorum consilla sece deli-berationi postponerent. Pertinacia quippe generatur ex superbia; pertinaces igitur clationesis succ cogni-

piciunt, intus a superbia captivi teneantur. Solerter etiam aspiciant quia filius hominis, cui una semper cum Patre voluntas est, ut exemptum nobis frangendi nostram voluntatem præberet, dicit: Non quæro roluntatem meam, sed voluntatem ejus qui misit me Patris. Qui ut bujus adhuc virtutis gratiam commendaret, servaturum se hoc in extremo judicio præmisit, dicens: Non possum ego a meipso sacere quid-quam, sed sicut audio, judico. Qua itaque conscientia dedignatur homo alienæ voluntati acquiescere, quando Dei atque hominis filius cum virtutis suæ g'oriam venit ostendere, testatur se non a semetipso judi-

CAP. XII. - Jesus cum cognovisset quia venturi essent, ut raperent eum, etc. (Joan, vi. 15).

(Regul. pastor. part. 1, cap. 5.) Ne temerare sacra regimina quisquis impar est audeat, et per concupiscentiam culminis ducatum suscipiat perditionis, B Jacobus pie prohibet, dicens: Nolite plures magistri feri, fraires mei (Jac. 111, 1). Hinc ipse Dei hominum-que Mediator regnum percipere vitavit in terris qui, supernorum spirituum quoque scientiam sensumque transcendens, ante sæcula regnat in cœlis. Scriptum quippe est: Jesus cum cognovisset, quia venturi eisent, ul raperent eum, et facerent eum regem, sugit in monsem ipse solus. Quis enim hominibus principari tam sine culps potuisset. quam is qui nimirum hos re-geret quos ipse creaverat? Sed quoniam ideirco in carne apparuit ut non solum nos per passionem redimeret, verum etiam per conversationem doceret, exemplum se sequentibus i ræbens, rex fieri notuit. Ad crucis vero patibulum sponte pervenit, oblatam gloriam culminis fugit, pænam probrosæ mortis appetiit, ut membra ejus videlicet discerent favores mundi lugere, terrores minime timere, pro veritate adversa diligere, prospera formidando declinare, quia et ista sæpe per tumorem cor inquinant, et ilia per dolorem purgant : in istis se animus erigit, in illis C autom, etiam quando se erexerit, sternit; in istis sese homo obliviscitur, in illis vero ad sui memoriam nolens etiam coactusque revocatur.

Cap. XIII. — Quæritis me, quia manducastis de pa-nibus (Joan. v1, 26).

(In exposit. B. Job, lib. xxm, num. 49.) In Scriptura sacra panis aliquando ipse Dominus accipitur. sicut ipse in Evangeiio dicit: Ego sum panis vivas qui de cœlo descendi (Joan. vi. 51.) Alquando per panem gratia doni spiritualis accipitur, sicut de sancta Ecclesia per David Dominus dicit: Pauperes ejus saturabo panibus (Psal. cxxxx, 15); quia in illo positæ mentes humilium spiritualium implentur refectione donorum. Aliquando per panem subsisium vitæ præsentis accipitur, sicut ipse in Evangelio Do-minus turbis se sequentibus dicit: Quæritis me, non quia vidistis signa : sed quia manducas:is de panibus, et saturati estis. De septem enim panibus fuerat sa-tiati. Et per eorum personam Dominus illos intra D sanctam Ecclesiam detestatur, qui per sacros ordinas ad Dominum propinquantes, non in eisdem ordinabus merita, sed subsidia vitæ præsentis exquirunt, nec cogitant quid vivendo imitari debeant, sed quæ compendia percipiendo satientur. Satiatos quippe de panibus Dominum sequi est de sancta Ecclesia temporalia alimenta sumpsisse. Et non pro signis Dominum, sed pro panibus quærere est ad religionis officium non pro virtatibus augendis, sed pro requirendis subsidiis inhiare.

Cap. XIV. - Eum qui venit ad me, non ejiciam foras (Joan. vi, 17).

(In exposit. B. Job., lib., xxxv., num. 12.) Obe-dientia sola virtus est quæ virtus exteras menti inserit insertasque custodit. Unde et primus homo præceptum quod servaret accepit, cui si se vellet obe-diens súbdera, ad æternam beatitudinem sine labore

tionis agnoscant, et semetipsos vincere studeant, ne A perveniret. Hinc in Evangelio Veritas dicit: Eum qui dum afforum rectis suasionibus foras superari des- venit ad me, non eficiam foras: quia descendi de cœlo, non ut faciam voluntatem meam, sed voluntatem ejus qui misit me. Quid enim, si suam faceret, eos qui ad se veniunt repulisset? Quis autem nesciat quod vo-Inntas Filii a Patris voluntate non discrepet? Sed quoniam primus homo, quia suam voluntatem facere voluit, a paradisi gaudio exivit secundus ad redemptionem hominum veniens, dum voluntatem se Patris et non suam facere ostendit, permanere nos intus docuit. Cum igitur non suam, sed Patris voluntatem facit, eos qui ad se vemunt foras non eficit quia, dum exemplo suo nos obedientiæ subjicit viam nobis egressionis claudit. Hinc rursum ait: Non possum ego a meipso sacere quidquam, sed sicut audio, judico (Joan. v, 30). Nobis quippe obedientia usque ad mortem servanda præcipitur. Ipse autem si sicut audit, judicat, tune quoque obedit cum judex venit. Ne igiur nobis usque ad præsentis vitæ terminum obedientia lakoriosa appareat, Redemptor noster indicat quia hanc etiam cum judex venerit servat. Non ergo mirum si peccator homo obedientiæ in præsentis vilæ brevitate se subjicit, quando hanc Me-diator Dei et hominum et cum obedientes remunerat non relinquit.

CAP. XV. - Flumina de ventre ejus fluent aque vive (Joan. VII, 38).

(In exposit. B. Job., lib. xvm, num. 53; lib. xr, num. 14; homil. 10, in Ezech., n. 6; in exposit. B. Job., lib. xn, num. 8.) Beatus Job dicit de Domino quod in petris rivos excidit, id est in duris gentitium quod in petris rivos excidit, id est in duris gentinum cordibus fluvios prædicationis aperuit, sicut per Prophetam quoque de irriganda dicitur ariditate gentilium: Posuit desertum in stagnum aquæ, et terram sine aqua in exitus aquarum (Psal. CLx., 30); atque in Evangelio promitti Dominus, diceas: Qui credit in me, sumina de ventre ejus suent aquæ vivæ, quod promissum tunc audivinus. Ecce enim in sanctis prodicatoribus et non ex Judaa progenitis per cunctam Ecclesiam in toto orbe diffusam, fluenta mandatorum cœlestium ubertim manant ore gentilium, quia cum in petris rivos aperuit, ex duris quoque cordibus fluvius sanctæ prædicationis emanavit. Per aquam enim aliquando scientia prædicationis accipi-tur, juxta quod scriptum est: Aqua prafunda, verba ex ore viri : et torrens redundans, sons sapieutie. In verbis quoque sacri eloquii nonnunquam venter pro mente poni consuevit. Quia igitur de mente lidelium sanciæ prædicationes defluunt, quasi de veutre cre-dentium aquæ vivæ flumi a decurrunt. Per aquam quoque nonnunquam sancti Spiritus irrigatio, vel gratia, vel infusio solet designari, sicut scriptum est: Qui biberit ex vqua quam ego dabo ei, non sitiet in æternum (Joan. 1v, 13). Item Dominus dicit: Fumina aquæ vivæ fluent de ventre ejus; ubi evangelista secutus adjunxit : Hoc autem dixit de Spiritu quem accepturi erant credentes in eum.

CAP. XVI. — Qui sine peccato est vestrum, primus in illam lapidem mittat (Joun. VIII, 7).

(In exposit, B. Job, lib. xiv, num. 35, 34; lib. 1, num. 16.) Contra nosmetipsos corrigeados erigi debemus, ut, mala propria recognoscentes, districta nosmetipsos ultione poenitentiz feriamus, et nullis erga cogitationum illecebras blandimentis inclinantes, nequaquam nobis in peccatis parcamas. Qui si dis-tricte nostra prius in nobis mala insequimur, justum quoque est ut etiam contra aliena mala utiliter erigamur, ut ea quæ in nobis punimus, etiam in aliis redarguendo superemus. Sed hanc corrigendi erectionem mali acsciunt, quia sese relinquunt et bonos impetunt sibique se intra conscientam suam mellitie adulationis blandæ inclinantes, contra benerum vitam districtione asperitatis eriguntur; semetipees re-darguendos relinquentes, alios districtis sentundis increpant. Qui vero semetipsum prius non judicat, quid in also rectum judicet ignorat. Et si novit 60-

tasse per auditum quod rectum judicare debeat, A autem Christi, Deus (1 Cor. XI, 3). Quid autem ves-recte tamen aliena merita judicare non valet, cui ter noster est nisi mens quæ dum cibum suum superconscientia innocentiæ propriæ nullam judicii regulam præbet. Hinc est enim quod quibusdam insidiantibus et puniendam adulteram deducentibus dicitur : Qui sine peccuto est vestrum, primus in illam lapidem mittat; ad aliena quippe punienda peccata ibant, et sua reliquerant; revocantur itaque intus ad conscientiam, ut prius propria corrigant et tunc aliena reprehendant. Ordo quippe corrigendi iste est ut primum contra nos, et postmodum contra malos corrigendos erigamur, nam qui contra bonos erigitur, per superbiam inflatur. Considerandum est autem quod incarnatus Dominus simplicitatem cum rectitudine tenuit, quia nec in mansuetudine districtionem justitiæ, nec rursum in districtione justitiæ virtutem mansuetudinis amisit. Unde cum quidam, ut prædictum est, adultera deducta hunc voluissent tentare, ut in culpam aut immansuetudinis aut injustitiæ laberetur, citatem mansuetudinis, qui sine peccato est : dat ze-lum justitiæ, primus in illam lapidem mittat. Plerumque autem nos cum justitiæ rectitudinem exseguimur. mansuerudinem relinquimus; et cum mansuetudinem servare cupimus, justitiæ rectitudinem declinamus.

CAP. XVII. — Rabbi, quis peccavit, hic, aut parentes ejus, ut cœcus nasceretur (Joan. IX, 2)?

(In exposit. B. Job, præfat., num. 12.) Percussionum diversa sunt genera. Alia namque est percussio qua peccator percutitur, ut sine retractatione puniatur; alia qua peccator percutitur ut corrigatur; alia qua nonnunquam quisque percutitur, non ut præterita corrigat, sel ne ventura committat; alia qua plerumque percutitur, per quam nec præterita culpa corrigitur, nec futura prohibetur. Sed dum inopinata salus percussionnem sequitur, salvantis virtus cognita ardentius amatur; cumque innoxius flagello atteritur, ei per patientiam meritorum summa cumulatur. Aliquando enim peccator percutitur, ut absque retractatione puniatur, sicut persturze Judze dicitur: Ptaga inimici percussi te castigatione crudeli (Jerem. xxx, 14). Et rursum: Quid clamas ad me super contritione tua? Insanabilis est dolor tuus (/bid. xv). Aliquando peccator percutitur ut corrigatur, sicut cuidam in Evangelio dicitur: Ecce sanus factus es : jam noli peccare, ne tibi deterius aliquid contingat (Joan. v , 14). Verba enim salvantis indicant quia peccata præcedentia habiti vim doloris exigebant. Aliquando quisque non pro præterita culpa diluenda, sed pro futura vitanda percutitur; quod aperte Paulus de semetipso testatur, dicens : Ne ma nitudo revelationum extollat me, datus est mihi stimulus carnis mee, angelus Satanæ qui me coluphizet (1 Cor. xII, 7). Qui enim non ait, quiu extulit, seil, ne extellat, aperte indicat quod ex illa percussione ne eveniat compescitur, non autem quæ evenerit culpa purgatur. Nonnunquam vero quisque nec pro prædiceretur: Hic peccavit, aut parentes ejus, ut cacus nasceretur? Respondit, dicens: Neque hic peccavit, neque parentes ejus : sed ut manisestentur opera Dei. In qua manifestatione quid agitur, nist ut ex flagello meritorum virtus augeatur? Com enim nulla pr. terita iniquitas tergitur, magna de patientia fortitudo generatur.

CAP. XVIII. - Lutum fecit ex sputo Dominus, et lini vit super oculos mens (Joan. 1x, 6).

(In exposit. B. Job, lib. vat, num. 49; Homil. 10, in Ezech., n. 6.) Sahva in nos ex capite delabitur, ab ore vero ad ventrem ducitur cum glutitur. Quid itaque est caput nostrum nisi divinitas, per quam existendi principium sumimus ut creatura simus? Paulo attestante, qui ait : Caput viri, Christus : caput

num, videlicet intellectum, suspicit, refecta proculdubio omnium membra actionum regit? Nisi enim sacra eloquia aliquando mentem nomine ventris exprimerent, Salomon utique non dixisset: Lucerts Domini spiraculum hominis; quæ investigat omnia secreta ventris (Prov. xx , 27). Quia nimirum dum nos gratia superni respectus illuminat, cuncta etiam mentis nostræ nobis absconsa manifestat. Hinc etiam per Jeremiam dicitur: Ventrem meum, ventrem meum doleo (Jerem. 1v, 19). Quod quia de spiritual, et non corporeo ventre dixerat, subjungit: Et sensus cordis mei conturbuti sunt. Neque enim ad salutem populi pertinebat, si propheta ventrem corporeum se dolere prædicaret. Sed ventrem doluit, quia mentis afflictionem sensit. Sed cur exemplum prophetæ proferimus, cum testimonium Domini apertius habeamus? Et necesse est ut cum per semetipsam Veritas loquitur, ad utraque respondit, dicens: Qui sine peccato est propheta taceat, quia lucerna claritatem non habet vestrum, primus in illam lapidem mittat. Dat simpli- B in sole, ait enim: Qui credit in me, sicut dicit Scriptura: Flumina de ventre ejus fluent aquæ vivæ (Joan. vii , 58). Quia enim de mente tidelium sancte prædicationes defluunt, quasi de ventre credentium aque vivæ flumina decurrunt. Quid autem salivæ nomine nisi sapor intimæ contemplationis accipitur, quæ ad os a capite delluit, quia de claritate Conditoris adhuc in hac vita nos positos vix gustos revelationis tangit? Unde et Redemptor veniens salivam luto miscuit, et cæci nati oculos reparavit ; quia superna gratia carnalem cogitationem nostram per admixtionem suæ contemplationis irradiat, et ab originali cæcitate hominem ad intellectum reformat. Nam quem a paradisi gaudiis expulsum in hec jam exsilio natura edidit, quasi a nativitate homo sine oculis processit.

> CAP. XIX. — Omnis qui facit peccatum, servus est peccati (Joan. III. 34).

(In exposit. B. Job, lib. rv, num. 71.) Quisquis se pravo desiderio subjicit, iniquitatis dominio dudum libera mentis colla supponit. Sed buic dominio contradicimus, cum iniquitati que nos ceperat relucta-mur; cum consuetudini violenter resistimus, et desideria perversa calcantes, contra hanc jus nobis libertatis ingenitæ vindicamus; cum culpam pænitendo percutimus, et maculas sordium fletibus lavamus. Pierumque autem jam mens quidem quod se perverse meminit egisse, deplorans, jam prava acta non solum deserit, sed amarissimis etiam lamentis punit, et tamen adhuc se perfecte in securitatem non erigit. Nam quam prava commiserit meminit, sed an commissa digne defleverit nescit, ac ne culpse immanitas modum pænitentiæ transeat metuit. Et plerumque cuipam veritas jam relaxat, sed afflicta mens inter spem et formidinem adhuc de venia, dum valde sibi est sollicita, formidat, quia justus judex veniens quid de perpetratis repuret, quid relaxet, ignorat. Servus ergo jam tugit in hac vita Dominum, sed sola divinæ virtutis potentia ex amputata percussione monstretur. Unde cum Domino de cæco nato alia ergo vita servus a Domino liber erit, ubi jam de peccati ve lia dubietas non erit, ubi jani securam mentem culpie suæ memoria non addicit, ubi non sub reatu animus trepidat, sed de ejus indulgentia liber exsultat.

CAP. XX. - Si vos Filius liberaverit, vere liberi eritis (Joan. viii, 36).

In exposit. B. Job, lib. xviii, num. 72.) Æterne Dei sapientia ad redimentum genu- humanum, non sanctos angelos, non justo homines misit, sed in manifestatione visionis per semetipsam venit. Nulus quippe angelorum, nulus ju torum hominum missus est, ut humanum genus a culpa redimeretur, quia per Creatorem necesse erat ut creatura Dei libera-retur, sicut ipsa Veritas dicit: Si ves Filius liberarerit, vere liberi eritis. Quoniam igitur zeterna Dei sapientia, cum Patre manens per szcula, in fine szculorum erat incarnanda, ad hoc homines justi et sancti sunt missi, ut in cordibus hominum viam huic sapientize przedicando przepararent, qui nisi se servos hujus sapientize cognoscerent, sancti nullatenus esse potuissent. Quia enim certúm erat quod per accessum temporum deficientis szculi languores excrescerent, actum est ut zeterna Dei sapientia per semetipsam in fine szculorum veniret ad grandem hunc et nimize infirmitatis zegrotum, id est per totum mundum jacens languidum genus humanum; ut transmissis prius przedicatoribus quasi quibusdam visitatoribus, tanto postmodum major fieret potentia medici, quanto magis morbus crevisset zegroti.

CAP. XXI. — Ves ex patre diubolo estis (Joan. viii, 44).

(In exposit. B. Job, lib. xIII, num. 38, inverso ordine.) Antiquus hostis omnium princeps perversorum alios socios habat atque alios filios. Qui namque sunt ejus socii nisi illi apostate angeli qui cum eo de patriæ cœlestis sede ceciderunt? Vel quos alios habet filios nisi perversos homines qui de ejus prava persuasione in malitiæ generantur operatione? Unde etiam voce Veritatis infidelibus dicitur: Vos ex patre diabolo estis. Ita vero unum corpus sunt diabolus et omnes iniqui, ut plerumque nomine capitis censeatur corpus, et nomine corporis caput appelletur. Nam capitis nomine censetur corpus, cum de perverso homine dicitur: Ex vobis unus diabolus est (Joan. vi. 71). Et rursum nomine corporis caput appellatur, cum de ipso apostata angelo dicitur: Inimicus homo hoc secit (Matth. xIII, 28).

CAP. XXII. — Qui non intrat per ostium in ovile, sed ascendit aliunde, ille sur est et latro: qui autem intrat per ostium, pastor est ovium (Joan. x, 1).

(Homil. XIII, in Ezech., n. 8, et maxime homil. XIII, n. 1.) Si pastor bonus intrat per ostium, et ipse ostium, et ipse pastor, ipse procuidubio intrat per contium, et ipse pastor, ipse procuidubio intrat per contium. Quærendum est itaque nobis qualiter et ipse intret et per semetipsum. Dominus etenim ac Redemptor noster cum sancta Ecclesia quam redemit secundum carnem una substantia est, Paulo attestante, qui ait: Adimpteo es quæ desunt passionum Christi, in carne mea pro corpore ejus, quod est Ecclesias. (Coloss. 1, 24). Hujus capitis corpus Ecclesia est, et hujus corporis caput Christus. De quo suo capite exsultat corpus, id est sancta Ecclesia cum Psalmista dicente: Nunc autem exaltavit caput meum super inimicos meos (Psal. xxvi., 6). Quia enim quandoque ipsa eti m exaltanda est, jam nunc caput suum super inimicos suos exaltatum gaudet in coelis. Cum igitur electi quique ad vitatum perveniunt; quia membra ejus per eum intrant ad eum, ipse per se intrat ad se. Ipse enim in membris suis est qui intrat ipse caput, ad quod intrantia membra perveniunt.

CAP. XXIII — Si quis per me introieril, salvabitur (Joan. x, 9).

(Homil. 1, lib. 11, in Ezech., n. 16, et Homi. 14, lib. 1, in Evang., n. 5.) Semper oculos cordis ad exitum nostrum ponere, et meditari debemus sine cessatione, quando a presenti vita exeamus, et ad æterna gaudia pertingamus. Propter hoc quippe Patris Unigenitus est incarnatus, ut nos ad Ecclesiæ sancte fidem introducat, et ad speciem suæ visionis educat. Unde loquitur, dicens: Si quis per me introierit, salvabitur, et ingredietur, et egredietur, et pascua inveniet. Ingredietur videlicet ad fidem, egredietur vero a fide ad speciem, a credulitate ad contemplationem; pascua autem inveniet in æterna refectione et satietate. Quisquis enim Dominum Jesum corde simplici sequitur, æternæ viriditatis pabulo nutritur. Que autem sunt pascua nisi paradisi semper virentis eterna gaudia? Pascua namque electorum sunt vultus præsens Dei, qui dum sine defectu conspicitur, sine fine mens vitre cibo satiatur. Propter

rit, vere liberi eritis. Quoniam igitur æterna Dei sapientia, cum Patre manens-per sæcula, in fine sæculorum erat incarnanda, ad hoc homines justi et sancti
sunt missi, ut in cordibus hominum viam huic sapientiæ prædicando præpararent, qui nisi se servos hujus
sapientiæ cognoscerent, sancti nullatenus esse potuissent. Quia enim certim erat quod per accessum
tuissent. Quia enim certim erat quod per accessum
tuissent. Quia enim certim erat quod per accessum
sances i non enim habemus hic manentem civitatem,
sed futuram inquirimus (Hebr. XIII, 12).

CAP. XXIV. — Potestatem habeo ponendi animam meam (Joan. x, 18).

(In exposit. B. Job, lib. xxiv, n. 2, 3, 4 et 5, aliquando inverso ordine.) Omne genus humanum inimica illa persuasio in culpæ contagio al in a radice polluerat, nullusque erat qui apud Denni pro peccatoribus intercedens a peccato liber appareret. quoniam ex eadem massa editos æque cunctos par eatus involverat. Proinde venit ad nos Unigenitus Patris : assumpsit ex nobis naturam, non perpetrans culpam. Sine peccato quippe debuit esse qui pro peccatoribus intervenire potuisset, quia nimirum aliena pollutionis contagia non tergeret, si propria sustineret. Mediator itaque Dei et hominum, homo Christus Jesus intercedens pro peccatoribus, semetipsum iustum hominem qui pro aliis indulgentiam mereretur ostendit. Veniens itaque ad nos desuper medicus noster, tantisque nos inveniens languoribus presso:, quiddam nobis simile et quiddam contrarium apposuit. Ad homines quippe homo venit, sed ad peccatores justus. Concordavit nobis veritate natura, sed discrepavit a nobis veritate justitiæ. Viriosus enim homo corrigi non poterat, nisi per Deum; videri autem debuit qui corrigebat, ut præbendo imitationis formam, anteactæ malitiæ mutaret vitam. Sed videri ab homine non poterat; Deus homo factus est, ut videri potuisset. Justus igitur et invisibilis Deus apparuit, similis nobis homo visibilis, ut dum videretur ex simili , curaret ex justo; et dum veritate generis concordat conditioni, virtute artis obviaret agritudini. In carne ergo veniens Dominus non culpam nostram ex vilio, non pœnam ex necessitate suscepit, nulla enim peccati labe pollutus, reatus nostri teneri conditione non potuit, et ideo mortem nostram omni necessitate calcata, cum voluit, sponte suscepit. Neguaquam enim ita ut nos fuit natus, nec ita mortuus, nec ita resuscitatus. Non enim cooperante ceitu, sed Spiritu sancto superveniente, conceptus est; natus autem materna viscera, et fecunda exhibuit, et incorrupta servavit. Rursum nos omnes cum nolumus morimur, quia ad solvendæ pænæ debitum culpæ nostræ conditione coarciamur. Ille autem quia nulli admixtum est culpæ, nulli ex necessitate succubuit poenze. Sed quia culpam nostram dominando subdidit, posnam nostram miserando sus-cepit, sicut ipse ait: Potestatem habeo ponendi antmam meam, el potestatem habeo iterum sumendi eam. Qui etiam præmisit : Nemo tollit eam a me, sed ego pono eam a meipso. Rursum non ut nos suscitatus est, quia nostra resurrectio in finem seculi est dilata, illius vero die tertio celebrata. Et nos quidem per illum resurgimus : nam ipse per se; neque enim qui Deus erat sicut nos ut ab also resuscitari potuisset indigebat. In eo ergo njus resurrectio distat a nostra quod non per nosmetipsos resurginus, sicut ille; pro eo enim quod simpliciter homines sumus, adjutorio superiori ut resurgere valeamus indigemus. Ille autem ejusdem resurrectionis vim cum Patre et sancto Spiritu Deus exhibuit, quam tamen solus in huma. nitate percepit. Dominus igitur natus, vere mortuus, vere resuscitatus, in omnibus distat a nobis magnitudine potentiæ, sed sola concordat nobis veritate naturæ; et cum in cunctis operibus suis immensa nos virtute transcendat, in uno tamen a nobis, id est in formæ veritate, non discrepat. Quia ergo, ut prædictum est, nullus erat cujus meritis nobis Dominus propitiari debuisset, Unigenitus Patris formam infirmitatis nostræ suscipiens, solus justus apparuit, pro peccatoribus intercedens : qui dum pocuam nostram moriendo toleravit, corruptionem nostrani resur-

care videlicat nos sumus, qui cognitione nostri reatue astringimur, sed Mediatoris tanti a quitate liberamur, sicut ipse ait : Si vos Filius liberaverit, vere liberi eritis (Joan. viu. 36).

CAP. XXV. - Facta sunt encænia in Jerosolumia : et hiems eral (Joan. x, 22).

(In exposit. B. Job, lib. 11, num. 2.) Servata historize veritate, divina eloquia aliquando a positione loci, aliquando a positione corporis, aliquando a qua-Mate aeris, aliquando a qualitate temporis causas designant quas aperto sermone non indicant. A positione quippe locorum, sicut Scriptura de Israele dicit, quia verba Dei in monte audire non potuit, sed præcepta in campestribus accepit (Exod. xix, xxiv. axxiv.) Subsequentem nimirum infirmitatem populi Indicans, quia ascendere ad summa non valuit, sed semetipsum in infimis neglectevivendo la xavit. (Num. 36). Carnali itaque Israelitico populo, descendente de monte Moyse, Lex in campestribus data est : sed sanctis apostolis Dominus in monte sedens summa et spiritualia precepta locutus est (Matth. v), ut ex decis vi lelicet monstraretur quia et illis tanquam carnalibus mandata minima dabantur in valle terrarum, et isti, tanquam spirituales et sancti, in monte ecclestia mandata audirent; quatenus aperte mon-straretur quod ascendentes corde ad codestia, inthrees relinquerent, et in mentis culmine starent. A positione curporis divina Scriptura futura denuntiat, sicut in Actibus apostolorum Stephanus Jesum, qui a dextris virtutis sedet, stantem se vidisse manifestat (Act. vn). Stare quippe adjuvantis est. Et recte stare cernitar qui in bello certaminis epitulatur. A qualicorntur qui m pello certaminis opieusium. A qual-tate aeris res subsequons demonstratur, sicut evan-gelista cum prædicante Domino nutios tunc ex Judeis credituros diceret, præmisit, dicens: litiems autem erat. Scriptum nemque est: Abundabis iniquitas, re-frigescet charitre multerum (Math. xuv, 12). licerso ergo curavit hiemis tempus exprimere, ut inesse C cordibus auditorum malatius frigus indicaret; inter the enim mysteria que Veritas lequebatar, quid cauce fait et nomen hiemis adderetur, nisi et per qualitatem temperis et aeris estenderet frigus cordin? Quia et cum verba Veritatis acciperent frigida Judgorum corda remanebant. Hinc est etiam qued de negaturo Petro premittitus: Quia frigus erai, sens ad prinas, calefacistat es (Jem. XVII, 18). Jam namque intus a charitatis calore torpuerat, et ad amorem presentis vitte quasi ad persecutorum prunes infirmitate sestuante recalehat. A qualitate queque temporis finis exprimitur actionis, sicut non rediturus ad venima ad traditionis periidiam nocte Judas exisse perhibetur, cum ingrediente illo ab evangelista dicitur : Erat autem nea (Jean. xm, 50). Mine enim et iniquo diviti dicitur : Hac necte repetunt animam tuam a te (Luc. x11, 20.) Anima quippe que ad tenebras ducitur, non in die repeti sed in nocte memoratur (III Reg. 111). Hinc est qued Salomon, qui sapientiam non perseveraturus accepit, iu somnis hanc et nocte describitur accepiese. Hinc est quod angeli ad Abrahem meridie veniunt : punituri vero Sodomam, ad eam vespere venisse memorantur.

CAP. XXVI. - Lazare, veni foras (Joan. x1, 43).

(In exposit. B. Job, lib. xxn, num. 31; hom. 26, in Evang., num. 6.) Dum peccator quisque de vitio suo reprehensus sub defensionum et excusationum verbis fugit, dum non vult cognosci quod fecit, non se Domino, sed sibi Dominum abscondit. Agit quippe ne omnia videntem videat, non autem ne ipse videatur. Quo contra cuique peccatori jam exordium illuminationis est humilitas confessionis, quia sibimetipsi jam parcere renuit qui malum non erubescit consiteri quod secit, et qui desendendo accusari potuit, accusando se celerrime defendit. Unde et

gende mutavit. Ex ca cliam carne quam sumpsit A mortuo Lazaro qui mole magna premebatur nequa-hane estendit liberam quam redemit. Quæ redempta quam dicitur Revivisce, sed veni foras. Ex qua videquam dicitur Revivisce, sed veni foras. Ex qua vide-licet resurrectione que gesta in illius est corpore signatur qualiter nos resuscitemur in corde. cum videlicet mortuo dicitur : Veni foras; ut nimirum homo in peccalo suo mortuus, et per molem ma æ consuetu linis jam sepultus, quia intra con cientiam suam absconsus jacet per nequitiam, a seis o foras exeat per confessionem. Mortuo enim Veni foras iicitur, ut ab excusatione et occultatione peccati ad accusationem suam ore proprio exire provoceter.
Unde David propheta ab illa tanti mole facinoris
reviviscens ad vocem Domini quasi foras exiit, dum per Nathan correctus quod fecerat accusavit. Post confessionem igitur ab his qui ligandi et solvendi auctoritatem susceperunt causa pensanda sunt, et tunc ligandi atque solvendi potesias exercenda. Videndum quippe que culpa, aut que sit penitentia accuta post culpam, ut quos omnipoteus Deus per compunctionis gratiam visitat, illos pastoris scutentia absolvat. Tunc enim vera est absolutio prasidentis. cum arbitrium æterni sequitur judicis. Quod hene prædicta quatriduani mortui resuscitatio illa significat, qui videliert demonstrat quia prius mortuum Dominus vocavit et vivisicavit, dicens : Lazare, veni foras; et postmodum is qui vivens egressus fuerat a discipulis solucus est, sicut scriptum est : Cumque egressus esset qui suerat ligatus institis, tunc dixil discipulis : Solvite eum, et sinite abire (Joan. 11, 45). Ecce illum discipuli jam viventem solvunt quem magister resuscitaverat mortuum. Si enim discipuli azarum mortuum solverent, fetorem magis ostenderent quam virtutem. Ex qua consideratione intuendum est quod illos debenus per pastoralem auctoritatem solvere quos auctorem nostrum cognoscimus per suscitantem gratiam vivificare. Quæ nimirum vivificatio ante operationem rectitudinin in ipsa jam cognoscitur confessione peccati. Unde et huic ipsi mortuo Lazaro nequaquam dividur: Ranivisas, sed seni foras. Omnis quippe peccutor, dum calpam suas. intra conscientism abscoud; t, intraveus letet, in suis penetralibus occultatur; sed martaus venit foras cum peccator nequities suas speate condition. Lazaro orgo dicitur: Veni forus. Le si aperte cuitibet mortuo diceretur: Cum restum tuum intra conscientiam tuam abscondis, foras per confessionem egredere, qui apud te interius per negationem lates. Venial itaque foras mortuus, id est cuipam confiteatur peccator; venientem vero form solvant discipuli, ut pastores Ecclesia ei passam debemt amovere quam mernit qui non erubuit confiteri quod fecit.

> CAP. XXVII. - Et elarificavi, et iterum clarificabo (Joan. zu, 28).

(In exposit. B. Job, lib. xxvIII, n. 3, 4, 5, 7, 8). Cum per angelicam creaturam voluntatem suam Dominus indicat, aliquando cam verbis, aliquando imaginibus cordis oculis extensis, aliquando cuelestibus ubstantils demonstrat. Verbis namque per angelum loquitur, cum nihil in imagine ostenditur, sed supernæ verba locutionis audiuntur, dicente Domino: Pster, clarifica Filium tuum, ut et Filius tuus clarificet te : protinus respondetur: Et clarificavi, et ilerum clarificabo. Neque enim Deus, qui sine tempore vi impulsionis intimæ ciamat, in tempore per suam substantiam illam vocem edidit uuam circumscriptam tempore per humana verba distinxit, sed nimirum de cœ estibus loquens, verba sua que audiri ab hominibus voluit rationali creatura administrante formavit. Aliquando imaginibus, cordis oculis extensis, per angelos loquitur Deus, sicut Jacob subnixam coelo scalam dormiens vidit, sicut Petrus linteum reptilibus et quadrupedibus plenum in exstasi raptus aspexit, qui nisi corporeis hac oculis cerneret, in exstasi non fi isset; sicut Paulo in visione noctis vir Macedo apparuit qui transire eum in Macedoniam rogavit. Aliquando cœlestibus substantiis loquitur Deus, sicut baptizato Domino scriptum est, quia de nube vox sonvif. dicens: Nic est Filius meus dilectus, in quo A Neque enim infideles quesque, et pre suis crimie mihi complacui (Matth. m., 17).

CAP. XXVIH. — Hæc dixit Isaias, quando vidit gloriam ejus (Joan. xìt, 41).

(Lib. 1, in Execb., hom, 8, num. 30, 31.) Quantalibet intentione se mens humana tendat, etiamsi phantasias quasque imaginum corporalium a cogitatione compescat, si jam omnes circumscriptos spiritus ab oculis cordis amoveat, adhuc tamen in carne mortali posita videre gioriam Dei non valet sicut est; sed quidquid de illa est quod in mente resplendet similitudo et non ipsa est. Unde Ezechiel propheta dixit: Hic erat aspectus splendoris per gyrum, et hæc visio similitudinis gloriæ Domini (Ezech. 1, 28, et 11, 1). Inde etiam ille prædicator qui raptus ad tertium coelum lueral, dicebat: Videmus nunc per speculum in ænigmate (I Cor. xm, 12). Qua in re non despividit gloriam ejus, et locutus est de eo. Et si Ezechiel vidit, quid est quod iste similitadinem gloriæ, et ille gloriam eius vidisse describitor? Set cum Joannes evangelista prius miracula Redemptoris nostri narravit, et infidelitatem Judæorum postmodum sab-didit, hanc ejusdem Redemptoris nostri gleriam quæ in mundo apparuit, Isaiam vidisse manifestat. Omne enim qued in terra mirum divinitus agitur gloria omnipotentis Dei est, et ejus gloria in omnibus actis videtur. Isaias igitur ejus gloriam in terra vidit, Ezechiel vero ejus gloriam in cœlo sicut est videre non potuit, quia aliter est ejus gloria in rebus factis, et aliter in semetipso. Hæc ergo gloria quæ in rebus est videri potest, illa voro quæ in ipso est videri modo nisi per similitudinem non potest.

CAP. XXIX. - Qui mihi ministrat, me sequalur (Joan. III, 26).

(Homil., in Evang., n. 8.) Dominum Jesum Chri- C stum Redemptorem nostrum ut eum sequamur hic admonentem, in quem, fratres charissimi, credimus, operibus bonis sequi studeamus; aspiciamus qua graditur, et ejus vestigia imitando teneamus. Jesum etenim sequitur qui imitatur. Hinc namque dixit: Sequere me, et dimitte mortuos sepelire mortuos suos (Matth. viii, 22). Sequere enim dicitur imitare. Consideremus ergo qua graditur ut sequi mercamur. Ecce cum sit Dominus et Creator angelorum, suscepturus naturam nostram quam condidit, in uteruin virginis venit : nasci tamen in hoc mundo per divites moluit, pauperes parentes elegit. Unde cum agnus qui pre illo offerretur defuit, columbarum pullos et par turturum ad sacrificium mater invenit. Prosperari in hoc mundo neluit, irrisiones et opprobria toleravit, aputa, flagella, alapas, spineam coronam crucemque sustinuit; et quia rerum corporalium delectatione a gaudio interno cecidimus, cum qua sed adhuc avaritie lucra sectatur, in superbia honoris extollitur, invidiæ facibus inardescit, libidinis im-thunditia se polluit, prosperari ad ea quæ sunt in mundo concupiscit, Jesum in quem credidit sequi contemnit. Diverso quippe itinere ambulat et pergit, si gaudia delectationesque appetit cui dux suus viam amaritudinis ostendit.

CAP. XXX. — Si exaltatus fuero a terra, cannia traham ad meipsum (Joan. XII, 32).

(Homil. 22, in Evang., n. 6.) Per resurrectionem nostri Redemptoris, omnes electi qui quamvis in sinu tranquillitatis tamen claustris tenebantur inferni, ad amœna paradisi sunt reducti. Quod ante passionem promisit in resurrectione sua Dominus adimplevit; omnia enim traxit qui de suis electis apud inferos nullum reliquit, omnia abstulit utique electa.

aternis suppliciis deditos, at veniam florainus re-surgendo reparavit, sed illos ez inferni clametris rapuit quos suos in fide et actibus recegnerit.

CAP. XXXI. - Dominus lavit pedes discipulorum Joan. xiii, 4).

(In exposit. B. Job, lib. xix, num. 22.) Vix aliqua predicatio sine aliquo transitur admisso. Unde recte sanctis apostolis post prædicationem Dominus pedes lavit, ut videlicet aperte monstraret quia plerumque et in bono opere peccati pulvis contrabitur, et inde inquinantur vestigia loquentium unde audientium corda mundantur. Nam sæpe nonnulli, dum exhortationis verba faciunt, aut ad quantulameumque gloriam, si audientibus venerantur, et quamlibet tenuiter se intrinsecus, quia per cos purgationis gratia deri-vatur, extollunt. Cumque verbo aliena opera diluunt, cienda nobis oritur questio, quomodo Joannes evan-gelista, cum erga miracula Redemptoris nostri Ju-decorum perfidiam etiam ex verbis propheticis de-sci ipsissei, adjungit, dicens: Mec dixii Isaias quando cogitationum pulverem tergere gressusque cordis ab cogitationum pulverem tergere gressusque cordis ab interna elatione mundare? Pedes igitur apostolorum loti sunt, ut a quamlibet parvo contagio in ipsa prædicatione contracto, quasi a quodam itinere collecto pulvere mundarentur.

CAP. XXXII. — In poc cognescent comes, quie mei estis discipuli, si dilectionem habueritle ad junicem (Joan. XIII, 38).

(In exposit. B. Job, lib. xx, num. 47; lib. xxn, in Job, num. 25.) Omnipotentis Dei nos osse discipulos sola costodia charitatis probat; virtutem quippe manuum sine charitate testater prodicator egregius nihil valere, qui ait: Si distribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, et si tradidero corpus mean, ita ut ardeam, charitatem autom non habeam, nihil prodest (I Cor. XIII, 3). De hæretick gaogue signa ac miracula facientibus , sed hic præmia affiletionis sue et abstinentie leudes, viuelicat quas amant, recipientibus, Rodempteris voce dicitur: Mulți dicent wihi în illa die: Domine, Domine, nome in nomine tuo prophetavimus, et in nomine tuo dæmonia ejecimus, et in nomine tuo virtules multae fecimus? Et tunc confitebor illis, quia nunquam novi vos, dis-cedite a me, qui operamini iniquitatem (Matth. v11, 22). Qua nimirum sententia quid datur intelligi, nisi ut in hominibus charitas et humifitas, non autem de-beant virtutum signa venerari? Probatio quippe sanctitatis non est signa facere, sed unumquemque ut se diligere, de Deo autem vera, de proximo vero meliora quam de semetipso sentire. Nam quia vera virtus in amore est, non autem in ostensione miraculi, Veritas demonstrat, quæ ait: In hoc cognoscent omnes, quia mei discipuli estis, si dilectionem habueritis ad invicem. Qui enim non ait, in hoc cognoscetur quia discipuli mei estis si signa seceritis, sed ait: Si dilectionem habueritis al invicem, aperte indicat quia veros Dei famulos non miracula sed sola charitas pro se debet homo pati, si tanta Deus pro homi. Dibus pertulit? Qui igitur in Christum jam credidat, sed adhuc avaritie lucra sectatur in contractic de lucra gimus propter Deum. Sed sciendum est quia inimici dilectio tunc veraciter custoditur, cum nec de pro-fectu addicimur, nec de ruina illius ketamur. Nam sæpe in dilectionis imagine erga inlmicum animus fallitur, seque hunc diligere æstimat, si ejus vitæ contrarius non existat; sed dilectionis vim eccultæ veraciter, aut profectus inimici, aut casus interrogat. Hac etenim de re ad plenum semetipsam mens hominis nescit, nisi eum quem sibi adversarium credit in defectu vel profectu ejus mutasse se modum sui status invenerit. Si enim de prosperitate addicitur et de calamitate a codientis lætatur, constat quia non amat quem non cult esse meliorem se, eumque etiam stantem vo cer equitur quem recidisse gratulatur. Sed inter la ciendum est quia evenire plerumque solet ut non wallssa charitate, et inimici nos ruina

contristet, cum et ruente eo quosdam erigi bene credimus, et proficiente illo plerosque injuste opprimi formidamus. Qua in re mentem nostrami, nec ejus jam defectus erigit, nec ejus profectus addicit, si recta nostra cogitatio non quid in ipso, sed quid de ipso circa alios agatur attendit. Sed ad hæc servanda valde est necessarium subtilissimæ discretionis examen, ne cum nostra odia exsequimur, fallamur sub specie utilitatis alienæ. Si autem de inimici morte specie utilitatis alienæ. Di autem de inimici morte gaudendum omnino non esset, Psalmista non diceret: Lætabitit justus, cum viderit vindictam impiorum (Psal. Lvii, 11). Sed aliud est impium, aliud vero inimicum perpeti. Nam sunt plerique inimici qui non sunt impii, et sunt nonnulli impii qui nobis specialiter non videntur inimici. Humana autem mens omnem quem inimicum tolerat etiam impium et iniquum putat, quia ejus culpas apud cogitationem livor accusator exaggerat. Quibuslibet vero flagitiis pre-matur, minus iniquus creditur si adversarius minime sentitur. Qua in re discernendum est, aliud esse quod B accipit, quia ad diligenda invisibilia non assurgit. Sænobis, alud vero quod sibi et cæteris noster inimicus nocet. Nam si aliis bonus est, sine nostra forsitan culpa non potest esse nobis malus, nec omnino jam de ejus ruina gaudendum est cujus nos solos certum est adversa tolerasse. Cum vero noster ac multorum hostis punitur, de ereptione proximorum potius quam de inimici interitu necesse est ut animus letetur. Oportet namque ut pereunte adversario, subtiliter pensare debeamus, et quid debemus ruinæ peccatoris, et quid justitiz ferientis. Nam cum perversum quemque omnipotens percutit, et condolendum est miserize percuntis, et congaudendum justitize judicis, ut nobis et in luctu sit pæna morientis proximi, et rursus in gaudium veniat exhibita æquitas judicantis Dei ; quatenus nec pereunti homini existamus adversarii, nec judicanti Deo inveniamur ingrati.

CAP. XXXIII. - In domo Patris mei mansiones multe sunt (Joann. xiv, 2).

(In exposit. B. Job, lib. 1v, nnm. 76; lib. 11, in Ezech., hom. 4, num. 6.) Quoniam electis Dei in hac vita discretio operum, in alia quoque vita erit proculdubio discretio dignitatum, ut quo hic alius alium merito superat, illic alius alium retibutione præcellat. Et licet dignitas eadem omnibus non sit; una tamen erit omnibus vita beatituding, unde in Evangelio ipsa Veritas dicit: In domo Patris mei mansiones multæ sunt. Si enim dispar retributio in illa beatitudine æterna non esset, una potius mansio quam mu tæ essent. Multæ ergo mansiones sunt, in quibus distincti bonorum ordines, et propter meritorum consortium communiter lætentur. Illi quippe qui diversis horis in vineam ducti venerunt, licet non æque laborassent, eumdem tamen æque cuncti denarium perceperunt. Qua itaque ratione conveniunt mansiones multæ cum uno denario, nisi quia diversa quidem beatorum civium dignitates erunt sed tamen una requies æternæ retributionis? Nam si D dispar erit retributionis qualitas quam opera diversa consequentur, una tamen est beatitudo quam illic percipient qui in multis mansionibus distinguuntur; et si dispar erit meritum singulorum, non erit diversitas gaudiorum, quia etsi alter minus, et alius amplins exsultat, omnes tamen unum gaudium de Conditoris sui visione lætificat, et una cunctis est beatitudo, lætitiæ, quamvis non una sit omnibus sublimitas wite. In domo igitur Patris sui mansiones multas esse Veritas dicit , quia in illa beatitudiois vita n n dispari unusquisque juxta dispar meritum locum disparem percipit, sed ejusdem disparilitatis damna non sentit, quia tantum sibi quantum perceperit sufficit. In eisdem namque multis mansionibus erit aliquo modo ipsa retributionum diversitas concors, quia tanta vis amoris in illa pace nos sociat, ut quod in se quisque non acceperit hoc se accepisse in alio excultet; quas bene Paulus mansiones juxta merita

lutificet, et rursum ojus gloria sine invidice culpa A distributas insinuat, cum ait: Alia claritas luna . et alia claritas stellarum : stella enim a stella differt in claritate (I Cor. xv. 41).

CAP. XXXIV. — Ego rogabo Patrem, et alium Para-clitum dabit vobis (Joan. xiv, 16).

(In exposit. B. Job, lib. v, num. 50.) Aspiratio sancti Spiritus humanam mentem tangendo sublevat. et temporales cogitationes deprimens, æternis hanc desideriis inflammat, ut nihil ei jam nisi quæ superna sunt libeat, et cuncta quæ inferius de humana perstrepunt corruptione contemnat. Unde et Veritatis voce dicitur : Ego rogab : Patrem, et alium Pareclitum dabit vobis, ut maneat robiscum in æternum, Spiritum veritatis quem mundus non potest accipere. Sicut enim isdem Paraclitus, id est post Mediatoris ascensum alius humani generis consolator, in semetipso invisibilis est, ita omnem quem repleverit, ad desideranda invisibilia accendit; et quoniam mundana corda sola visibilia diligunt, hunc mundus non culares enim mentes quanto se foras per desideria dilatant, tanto ad receptionem illius sinum cordis angustant. Valde quippe pauci in humano genere inveniuntur, qui a desideriorum carnalium sorde purgati, ad perceptionem saucti Spiritus ipsa hac pur-gatione dilatentur.

CAP. XXXV .- Qui diligit me , diligetur a Patre mee (Joann. xiv, 21).

(In exposit. B. Job, lib. xviii, num. 90.) Fuere nonnulli qui Deum dicerent etiam in illa regione beatitudinis in claritate quidem sua conspici, sed in natura minime videri, quos nimirum minor inquisi-tionis subtilitas fefellit. Neque enim illi simplici et incommutabili essentiæ aliud est claritas, aliud natura, sed ipsa natura sna claritas ipsa claritas natura est. Quod enim suis dilectoribus bæc Dei sapientia se quandoque ostenderet ipse pollicetur dicens: Qui diligit me, diligetur a Patre meo, et ego diligam eum et manifestabo ei meipsum. Ac si patenter dicat : Qui in vestra me cernitis, restat ut in mea natura me videati. Hinc rursus ait: Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt (Matth. v, 8).

CAP. XXXVI. - Si quis diligit me, sermonem meum servabit: et Pater meus diliget eum, et ad eum veniemus, et mansionem apud eum faciemus (Joan. xiv, 23).

(Homil. 7, in Evangel., n. 2.) Viam Domino ad cor nostrum venienti facunus, cum ad præceptum vitam prieparamus. Mansionem in corde nostro venienti Domino præparamus, cum Veritatis sermonem humiliter audimus, et cum dilectione servamus. Quisquis autem in superbia mentem elevat, quisquis avaritise astibus anhelat, quisquis se inquinationibus luxurise polluit, cordis ostium contra Veritatem claudit, et ne Dominus ad se veniat, et mansionem faciat, animi claustra seris vitiorum damuat.

CAP. XXXVII. - Pucem relinquo vobis, pacem mean

do vobis (Joann. xiv, 27).
(In exposit. B. J. b., lib. vi, num. 35.) In Scriptura sacra aliter pax plena dicitur, et aliter inchoata. Inchoatam quippe Veritas discipulis dederat, cum dicebat: Pacem relinquo vobis, pacem meant do vobis. Et plenam Simeon desideraverat, cum exoraret, dicens: Nunc dimittis servum tuum. Domine, secundum verbum tuum in pace (Luc. 11, 29). Pax edim nostra ex desiderio Conditoris inchoatur. Ex manifesta autem visione perficitur. Plena quippe tunc erit, cum mens nostra nec ignorantia cæcatur, nec sua carpis impugnatione percutitur.

CAP. XXXVIII. — Item unde supra.

Regul. pastor. part. iii , cap. 22.) Sollicite pacati debent curare ne dum plus quam nece-se est pacem quam possident amant, ad perpetuam pervenire non appetant. Plerumque enim gravius intentionem mentium rerum tranquillitas tentat, ut quo non sunt

vacant, et quo delectant præsentia, eo non inquirant æterna. Unde et per semetipsam Veritas loquens, cum terrenam pacem a superna distingueret, et ad venturam discipulos ex præsenti provocaret, ait: Pacem retinquo vobis, pacem meam do vobis: relinquo scilicet transitoriam, do mansuram. Si ergo cor in eam quæ relicta est figitur, nunquam ad illam quæ danda est pervenitur. Pax igitur præsens ita tenenda est, nt et diligi debeat et contemni, ne si immoderate diligitur, diligentis animus in culpa capiatur.

CAP. XXXIX. — Venit enim princeps hujus mundi (Joan. xiv, 30).

(Homil. 39, in Evang., n. 8, 9, 10.) Maligni spiritus non solum ingredientibus perversorum animabus opera sua requirunt, ut eas ad tormenta trahant verum ad electos quoque veniunt, et suum in illis aliquid requirunt, si prævaleant. Unus autem in hominibus exstitit, qui ante passionem suam libera voce dixit: Jam non multa loquar vobiscum: venit B agimus? Sed sciendum est quia mala nostra solumenim princeps hujus mundi, et in me non habet quidkam. Quia enim hunc mortalem hominem vidit, suum in illo mundi princeps aliquid invenire se posse credidit. Sed sine ullo peccato a mundi corruptione exiit, qui sine peccato in mundum venit, hoc de se contra mundi principem nullus dicere potuit. Nam cum propheta dicat : Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum, et in delictis peperit me mater mea (Psal. 1, 7): nemo sine culpa in mundo potuit esse qui in mundum venit cum culpa. Constat enim quia omnes qui de carnis delectatione concepti sunt, in eorum procul dubio vel actione, vel locutione, vel cogitatione, aliquid suum princeps mundi hujus habuit. Sed idcirco illos vel post capere, vel prius tenere non potuit, quoniam eos ille a debitis suis eripuit, qui pro nobis sine debito mortis debitum solvit, ut nos ideo sub jure hostis nostri debita nostra non teneant, quia pro nobis Mediator Dei et hominum. homo Christus Jesus gratuito reddidit quod non debebat. Qui enim pro nobis mortem carnis indebitam C reddidit, nos a debita animæ morte liberavit. Ait ergo: Venit enim princeps mundi hujus, et in me non habet quidquam. Unde curandum nobis est, et cum magnis quotidie fletibus cogitandum, quam rapidus, quam terribilis sua in nobis opera requirens , in die nostri exitus priuceps hujus mundi veniat; si etiam ad Deum carne morientem venit, et in illo aliquid quæsivit, in quo nihil invenire potuit, quid itaque nos miseri dicturi, quid acturi sumus, qui innumera mala commisimus? Quid requirenti adversario, et multa sua in nobis invenienti dicemus, nisi solum quod nobis est certum refugium et solida spes : quia cum illo unum facti sumus , in quo princeps hujus mundi et suum aliquid requisivit, et invenire minime po-tuit, quoniam solus est inter mortuos liber, et a peccati jam servitio veraci libertate solvimur, quoniam ei qui vera libertas est unimur? Constat enim nec negare possumus, sed veraciter fatemur, quia princeps hujus mundi habet in nobis multa, sed tamen in mortis nostræ tempore jam nos rapere non D valet, quia ejus membra sumus effecti, in quo non habet quidquam. Sed quid prodest quod eidem Redemptori nostro per fidem jungimur, si ab eo moribus disjungamur? Ipse enim dicit: Non omnis qui dicit mihi, Domine, Domine, intrabit in regnum cœlo-rum (Matth. vii, 1). Recta enim opera rectæ fidei sunt jungenda, mala quæ fecimus per quot diana lamenta sunt diluenda, et ea quæ possumus bona fra-tribus impendenda. Neque enim aliter Redemptoris nostri membra efficimur, nisi inhærendo Deo et compatiendo proximo. Multum enim valet compassio fraterna, et nos omnipotenti Deo conjungunt misericordiæ viscera. Inde enim ei qui est super omnia propinquamus unde nos per compassionem proximi etiam sub nosmetipsos deponimus. In rebus corpora-libus nemo alta tangit nisi qui tenditur. In rebus quoque spiritualibus certum est quia quanto plus per

molesta quæ obtinent, eo minus amabilia flant quæ A compassionem attrahimur, tanto altis verius appropinquamus.

> - Sine me nihil potestis facere (Joan. CAP. XL. xv. 5).

(Lib. 1, in Ezech., hom. 9, num. 1.) Ex omnipo. tentis Dei gratia ad bona opera conari quidem possumus, sed hac implere, si ipse non adjuvat qui jubet, non valemus. Sic Paulus cum discipulos admoneret, dicens : Cum metu et tremore vestram ipsorum salutem operamini (Philip. 11, 12), illico quis in eis hæc ipsa bona operaretur adjunxit, dicens : Deus est enim qui operatur in vobis, et velle, et perficere pro bona voluntate. Hinc est quod ipsa Veritas discipulis dicit: Sine me nihil potestis facere. Sed in his considerandum est quia si bona nostra sic omnipotentis Dei dona sunt, ut in eis aliquid nostrum non sit, cur nos quasi pro meritis æternam retributionem quærimus? Si autem ita nostra sunt, ut dona Dei omnipomodo nostra sunt, bona vero nostra et omnipotentis Dei sunt et nostra, quia ipse aspirando nos pravenit ut velimus, qui adjuvando subsequitur ne inaniter velimus, sed possimus adimplere que volumus. Præveniente autem gratia, et bona voiuntate subse-quente, hoc quod omnipotentis Dei donum est fit meritum nostrum. Quod bene Paulus brevi sententia explicat, dicens: Plus illis omnibus laboravi (I Cor. xv. 10). Oui ne videretur suæ virtuti tribuisse guod fecerat adjunxit : Non autem ego, sed gratia Dei mecum. Ac si diceret : In bono opere laboravi, non ego. sed et ego. la eo enim quod solo Domini dono præventus sum, non ego; in eo autem quod donum vo-luntate subsecutus, et ego. Hæc breviter contra Pelagium dicta sunt et Cœlestium.

CAP. XLI. — Vos amici mei estis, si feceritis quæ præcipio vobis (Joan. xv. 15).

(In exposit. B. Job, lib. xxvII, num. 28.) Amicus Veritatis est rectæ amator actionis. Unde et ipsa Veritas discipulis dicit : Vos amici mei estis, si feceritis quæ ego præcipio vobis. Amicus quippe animi custos dicitur. Unde et non immerito qui custodire volunta-tem Dei in præceptis illius nititur ejus amicus vocatur. Hinc est quod rursum eisdem discipulis Veritas dicit: Vos autem dixi amicos: quia omnia quecunque audivi a Patre meo, nota feci vobis (1bid., 15).

CAP. XLII. — Cum venerit Paracletus, quem ego mit-tam vobis a Patre (Joan. xv, 26).

(Homil. xxvi, in Evang., n. 2.) Paracletum sanctum Filius a se discipulis promittit mittendum, qui se quoque a Patre missum eisdem alibi asserit, dicens: Sicul misit me Paler, et ego millo vos (Isa. xx, 21). In quibus verbis, quamvis missio intelligatur ejus incarnatio (Pater quippe Filium misit, qui hunc pro redemptione generis humani incarnari constituit), tamen etiam juxta naturam divinitatis potest intelligi. Eo enim ipso a Patre Filius mitti dicitur, quo a Patre generatur; sic quoque sanctum Spiritum, qui, cum sit Patri coæqualis et Filio, non tamen iucarnatus est, eisdem se Filius mittere perhibet : Cum venerit Paracletus, quem ego mittam vobis a Patre. Si enim mitti solummodo incarnari deberet intelligi, sanctus procul dubio Spiritus nullomodo mitti diceretur, qui nequaquam est incarnatus, sed ejus missio ipsa est processio, qua de Patre procedit et Filio Sicut itaque Filius non incongrue mitti dicitur quia generatur, ita et Spiritus sanctus dicitur mitti quia procedit.

CAP. XLIII. - Si non aviero, Paracletus non veniet ad vos (Joan. XVI, 7).

(Dialog. lib. II, cap. 38, et in exposit. B. Job, lib. viii, num. 41.) Dominus noster ut lidem discipulis augeret, dixit: Si non abiero, Paracletus non veniet ad vos. Cum enim constet quia Paracletus spiritus ex Patre procedat semper et a Filio cur se Filius re

recedit? Sed quia discipuli in carne Dominum cermentes, corporeis hunc oculis semper videre sitiebaut, recte eis dicitur: Nisi ego abiero, Paracletus non veniet. Ac si aperte diceret: Si ab intentionis vestra oculis corpus non subtraho, ad intellectum vos invisibliem per consolatorem Spiritum non perduco. Si corpus non subtraho, qui sit amor spiritunon ostendo; et nisi me desieritis corporaliter cers nore, nunquam discetis spiritualiter aniare.

CAP. XLIV. — Amen dico vobis, quia plorabitis, et fle-bitis vos, mundus autem gaudebit, vos autem contristabimini, sed tristitia vestra vertetur in gaudium (Joan. xvi, 20).

(În exposit. B. Job, lib. vr., num. 25.) Omnes qui Redemptoris nostri desideriis accessi prospera lugiunt, adversa patiuntur, cruciatus persequentium tolerant, seque ipsos per lamenta castigant, tanto sublimiorem in fuiuro ketitiam recipiunt, quanto nunc cunctis mundi gaudiis devote moriuntur. Hinc B est quod eadem Veritas dicit: Vos iginer nunc quidem tristitiam habetis: iterum autem videbo vos, et gaudebit cor vestrum, et gaudium vestrum nemo tollet a vobis (Ibid., 22). Omnes enim qui nunc pro Dei amore despiciuntur, et pro eo temporaliter afliguntur. vera lætitia æternaliter in cœlesti gloria consolabuntur.

CAP. XLV. - Si quid petieritis Patrem in nomine meo. dabit vobis. Usque modo non pelistis quidquam in nomine meo (Jean. XVI, 23).

(Homil. 27, in Evang., n. 6, 7.) Si omne quod petimus in nomine Filii dat nobis Pater, quid est quod Paulus ter Dominum rogavit, et exaudiri non meruit. sed dictum est illi : Sufficit tibi gratia mea : nam virtus n infirmitate perficitur (II Cor. XII, 9)? Nunquid ille tam egregius prædicator in Filii nomine non petiit? Quare autem non accepit quod petiit? Quomodo ergo verum est quia quidquid petierimus in nomine Filii, dat nohis Pater, si auferri a se angelum Satanz petiit Apostolus in nomine Pilii, et tamen quod petiit non accepit? Sed quia nomen Pilii Jesus est, Jesus autom Salvator, vel etiam Salutaris dicitur, ille ergo in nomine Salvatoris petit qui illud petit quod ad veram salutem pertinet. Nam si id quod non expedit petitur, non in nomine Jesu petitur Pater. Unde et elsdem apostolia adhue infirmantibus Dominus dicit: Usque modo non petistis quidquam in nomine mes. Ac si aperte diceretur: Non petistis in nomine Salvatoris, qui salutem æternam quærere nescitis. Hinc est quod et Paulus non exauditur, quia non ei proderat ad salutem si a tentatione liberaretur. Cum ergo, fratres charissimi, convenitis ad ecclesiam, pensate, quæso, petitiones vestras; videte si in nomine Jesu petitis, id est si gaudia salutis æternæ postulatis. In domo enim Jesu Jesum non quæritis, si in æternitatis templo importune pro temporalibus oratis. Et quidem CAP. XLVI. — Palam de Patre annuntiabo vohis

(Joan. 271, 25). (In exposit. B. lob, lib. 222, 1998, 17.) Infirmitati nostra Dominus non aperta specie majestatis sues sed prædicatorum suorum loquitur vace, et card adhuc carnalia carnis lingua pulsat, ut tanto facilius insueta percipiant, quanto ea per sonitum consueta vocis audiunt. At postquam per mortem in pulverem caro resolvetur, et per resurrectionem pulvis animabitur, tunc de Dec audire verba non quæremus, quia unum insum quod implet emala jam per speciem Dei Verbum videbimus, et ultra a dectoribus vite prædicationem accipere non requiremus; tunc quippe im-plebitur quod per leremina Dominus dicis : Non docebil ultra vir proximum mum, et vir patrem sum,

ceasurum dicit, ut ille veniat qui a Filio nunquam A dicens : Cognosco Dominum; omnes enun cognoscent me a minimo corum usque ad maximum, dicit Dominus (Jerem, xxxi, 54). Cum ergo nobis post resurrectionem Dominus ostendetur per speciem, tunc semetineum quomodo omnibus creaturis præsit nobis insinuabit; ac tune detersa nostræ mentis caligine, clara se visione manifestabit, et tunc implebitur quod in Evappelio dicit ipsa Veritas : Venit hora cum jam non in proverbiis loquar vobis, sed palam de Patre annuntiabo vobis. Filius enim de Patre palam annuntiat quia per boc quod Verbum est ex natura nos divini-tatis illustrat. Palam itaque de Patre annuntiare se asserit, quia per patefactam tuno majestatis sure speciem, et quomodo ipse Genitori non impar oriatur. et quomodo utrorumque Spiritus utrique conternus procedat ostendit. Aperte namque tunc vi lebimus quomodo is qui oriundus est ei de quo oritur subsequens non est, quomodo is qui per processionera producitur a proferentibus non præitur. Aperte tonc videbimus auomodo et unum divisibiliter tria sint, et indivisibiliter tria unum.

Cap. XLVII. — Jesus sciens que ventura erant super eum, processil, el dixit : Quem querritis (Joan. . xvIII,4)?

(In exposit, B. Job, lib. xviii, num. 17.) Quasi incomprehensibilis sit et inconsiderabilis illa magnitudo qua in secunda Dominus ostensione venturus est, bene utrumque perpen limus, si primi adventus pon-dera sollicita consideratione pensamus. Certe ut nos a morte redimeret, mori Dominus venit, et defectum carnis nostræ in suo corpore pœnasque toleravit, qui priusquam ad crucis patibulum perveniret, teneri, conspui, illudi, alapis cædi se pertulit. Ecce ad quanta venire propter nos probra consensit et tamen priusquam se teneri permitteret, persecutores suos requi-sivit, dicens: Quem quærins? Cui illico responde-runt: Jesum Nazarenum. Quibus cum repente diceret: Ego sum, vocem solummo lo mitissimæ responsionis edidit, et armatos persecutores suos protinus in terram stravit. Quid ergo facturus est cum judica-turus vonerit qui in una voce hostes suos perculit, etiam cum judicandus venit? quod est illud judicium quod immortalis exerit qui in una voce ferri moriturus non potuit? Quis ejus iram tolerat cujus et ipsa non potuit mansuetudo tolerari? Nemo quippe celsitudinis ejus terrorem ferre poterit, cum adventus secundi potentia per ignem judicium exercens, in soz potestatis majestate canducrit.

Cap. XLVIII. — Adducent ergo Jesum a Caipha in præterium ad Pilatum (Joan. xviii, 28).
(In exposit. B. Job, lib. xxvii, num. 49, 50, 51, 52.) Contra antiquum hostem prophetæ vocibus de sancta Ecclesia in antiquo statu restauranda promittitur: Et mala bestia non ascendet per eam (Isa. XXXV, 9). Antiquus quippe hostis nomine bestix accipitur, ogenatem nostri Redemptoris accepimus: Querite primum regnum Dei, et justitiam ejus, et hæc omniu adjicientur vobis (Matth. vi, 33). Et hæc itaque ab Jesu petere non est errare, si tamen non nimia natarita. qui deceptionem primi hominis sævus impetiit, et inquorum diu consiliis latuit, sed repente vocibus crupit clamantium : Crucifige, crucifige (Joan. x1x, 6)? Et eula ad lacerationem mentis pertingere tentando non potuit, in Redemptore nostro ad mortem anhelavit. Hee nimirum bestia et electorum corda tequit, sed hane ab illia moriens Agnus excussit. Unde et in Evangelio dieit: Nunc princeps hujus mundi ejiciet r foras (Joan. xm, 31). Intrare quippe in mentes bo > rum potest, sed in eis morari non potest, quia 🐗 🤊 justi hujus bestize antrum non est. Huic nimurm bestiæ impulsu subitæ formidinis victus, januam cordis negando Petrus aperuit, sed citius cognoscen o restitit, flendo clausit. Judzeorum autem persequen-tinus corda non solum intrando bac bestia tenuit, sed ctiam tenendo et immorando possedit, quia et prius

iniqua desideria usque ad nequissima opera perduxit. Quantum namque in corum mentibus demorata sit discimus, cum illorum consilia attestatione parrationis Evangelicæ audimus. In illa namque describitur. cum Redemptorem nostrum vivilicare mortuos cernerent, in ejus morte crudelitatis anxietate insanirent : quot explere contra ilium prava desideria ardenter vellent, sed populum timerent; quot occasiones occidendi quererent, et invenire non possent; quot ad volum sue nequitize manibus alienigenarum usi sunt : quoniam eum legaliter interimere ipsi non poterant, feriendum gentibus tradiderunt, ut ex sola potestate præses Romanus ageret quod ipsi ex sola malitia anhelarent ut agi debuisset. Invidise quippe malitia pleni fuerant, qui visis miraculis invidentes. dicebant : Ecce mundus totus post eum vadit (Joan. хи, 19). Conspiciebant signa, cernebant per ministres ejus miracula, totum jam mundum fidei prævidebant secuturum prædicamenta : a Judæis igitur invidentibus surrexit malitia persequens, et a gentilibus po- B testas premens. Neque enim miracula fieri legis præcepta vetuerant, et tamen Judæi pro eisdem miræu-ls interimere generis; humani Redemptorem quærebant. Unde hoc quod coeperant explere non valentes, ad Pilati prætorium concurrerant, ut ipse hunc peri-meret quem injuste perimere lex nulla cohiberet. Quod autem ex invidia Judæa petiit, hoc gentilis judex ex auctoritate Romana perpetravit.

CAP. XLIX. — Ingressus protorium Pilatus, dicit ad Jesum: Undo es tu? Jesus autem responsum non dedit ei, etc. (Joan. XVIII, 33).

(In exposit. B. Job, lib. xxn, n. 40 et 41.) In hac vita qui nulla prospera appetit, nulla adversa procul dubio pertimescit: et nequaquam terret illum exterius numerus hominum, quem non devastat in-terius turba vitiorum. Unde Redemptor noster ad multitudinem mimiam non expavit, qui persecutores suos cum gladiis et fustibus venientes una tantum responsione perculit, dicens: Ego sum (Joan. LvIII, 6). C Ipsum etiam contemptus et despectio propinquorum non terruit, qui nos ab æternis suppliciis liberans in facie palmas equanimiter accepit. Ipse tacuit, et qui esset non ostendit, qui sub ipsa jam hora passionis cum humanitatis infirma pateretur, divinitatis potentiam exercere noluit. Mediator quippe Dei et hominum qui esset apparuisset, si cum teneretur ut homo maje tatis suæ potentiam voluisset ostendere, et per divinitatis magnitudinem susceptæ carnis infirma transire; ut enim apertius homo mori posset, Deus mansit occultus: Quia si cognovissent, nunquam Dominum gloriæ crucifixissent (I Cor. 11, 8). Requisitus corpus passioni obtulit, quod pro electis as-sumpserat, et resistentibus noluit demonstrare quod erat. Infirmitatem persecutoribus suis prodidit, potentiam vero suæ majestatis et divinitatis occultavit.

— Non haberes in me potestatem, nisi tibi data esset desuper (Joan. xix, 11).

membra sunt omnes qui ei perverse vivendo junguntur. Membrum quippe ejus Pilatus exstitit, qui usque ad mortis extrema venientem in redemptionem nostram Dominum non cognovit. Corpus ejus sacerdotum principes exstiterunt, qui Redemptorem mundi a mundo repellere usque ad crucem perse-quendo conati sunt. Membra illius ex-titerunt qui juxta prophetiæ vocem dicunt: Mittamus lignum in panem ejus, et eradamus eunt de ter:a viventium (Jerem. x1, 19). Lignum quippe in panem ejus mittere est configendo ejus corpori stipitem crucis adhibere, et vitam illius de terra viventium eradicare se posse æstimant, quem dum mortalem conspiciunt, posse æstimant, quem und australian in morte suspicantur. Cum ergo se pro nostra redemptione Bominus membrorum Satana manibus trademptione Bominus membrorum Satana manim in se didit, quid aliud quam ejusdem Satanæ manum in se sevire permisit, ut unde ipse exterius occumberet,

and the second second

in eis cogitationes usque ad iniqua desideria, et post A inde nos exterius interiusque liberaret? Polestatein itaque corporis Satame usque ad sputa, colsphos, sagella, crucem lanceamque toleravit. Unde et Pilato ejus videlicet corpori, ad passionem veniens, dicit: Non haberes in me potestatem, nisi sibi data esset desuper (Joan. xix, 11). Sed tamen hanc potes tatem quam contra so ei extrinsecus dederat suls servire lucris intrinsecus compeliebat. Pilatus enim vel Satan, qui ejusdem Pilati caput exetiterat, sub potestate illius super quem potestatem acceperat tenebatur, et superior ipse disposuerat hoc quod inferius accedens a persecutore tolerabat; ut cum ex mala mente infidelium surgeret, utilitati tamen electorum omnium ipsa quoque crudelitas deserviret. Pie igitur disponebat intus quod semetipsum pati neguiter pertimebat foris. Hinc est enim quod de illo in coena dicitur: Sciens Jesus, quia omnia de-dit ei Pater in manus, et quia a Deo exivit, et ad Deum vadit, surgit a cæna, et ponit vestimenta sua (Joan. xiii, 3). Ecce in manus persequentium iturus, sciebat quod in manu sua ipsos etiam persecutores acceperat. Qui enim omnia accepisse se noverat, constat quia ipsos a quibus tenebatur tenebat, ut in se ipse ad usum pietatis intorqueret quidquid eorum circa se malitia permissa sæviret.

CAP. LI. — Susceperunt autem Jesum a Pilato sibi traditum, et educentes in eum qui dicitur Calvaria: locum, ubi eum erucifizerunt (Joan. xix, 17).

fin exposit. B. Job. lib. xi, num. 30; lib. ix, num. 44.) Antiquus ille Judæorum populus, qui fidelis esse Deo Aniques me Juceorum populus, qui nuells esse Deo videbatur, reprobatus corde, repulsus est; ut sua periidia deceptus, contra liputan post insurgeret quem ante prædicavit. Summi quippe sacerdotes et seniores populi, suo consilio ei comebatur obsistere quem prius prædicabant venturum case. Cumque nomen ejus persequendo moliveatur axstinguere, decenii suo molitici ato invitatione. decepti sua malitia per inviumifunto seonabantur incedere, quia corum crudelitati via nompoterat patere contra auctorem omnium. Terreindiar quidem, cum auctoris omnium tot miracula cornerent, virtutes viderent, sed credere renuentes, adhuc signa requirebant cum dicorent: Quod ergo tu facis signum, videamus; ut et credamus tibi quid eperaris (Joan. v1, 50). Aliquando etiam ostendebantur credere, vi, 50). Aliquanuo oliani usientionalisti cistore, cum dicorent: Nisi hie sset a Deo non poterat facere quidquam (Joan. 1x, 53). Aliquando vero hune a Deo esse denegabant, cum despicientes dicerent: Nonne hic est fabri filius: nonne mater ejus dicitur Muria, et fratres ejus Jacobus, et Joseph, et Simon, et Judas : et sorores ejus nonne omnes apud nes sunt (Matth. xui, 55). Videbant quippe suscitare eum mortuos, et tamen esse mortalem. Quis non crederet Deum quem conspiciebant suscitare mortuum? Sed rursum cum hune mortalem conspicerent, despiciebant cre-dere hune esse Deum immortalem. Per hoc ergo quod omnipotens Deus talem se eorum oculis exhibuit qui posset et divina ostendere et humana pati, errare eos quasi ebrios fecit. Omnis quippe qui errat nunc huc nunc illuc ducitur, ut eorum superbia, quæ in-(In exposit. B. Job, lib. 111, n. 28, 29.) Satanæ D carnationis ejus mysterium despicere maluit quam sequi, et se extolleret contra ejus humanitatein et divinitatis ejus potentiam miraretur intus lucentem. Tandem igitur ministri manusque diaboli facti sunt. quia in Redemptoris nostri morte grassati sunt. Antiquus gnippe hostis Redemptoris mentem corrumpere per se tentando non valuit, sed ejus carnem per suos satellites ad triduum permissus exstinxit, et dispensationi supernæ pietatis nesciens ex hac ipsa permissione servivit. Tribus etenim Redemptorem nostrum tentationibus pulsans, cor Dei teme-rare non valuit; sed cum Judæ mentem ad carnis ejus mortem excitavit, cumque ei cohortem atque a poutificibus et Pharissis ministros tradicits, nimirum ipse diabolus ad carnem ejus manus extendit. Satellites enim ejus et ministri, Sacerdotes et principes, Pilatus atque milites illusores fuerent, querum vultum et corda operuit et excecavit, et ne suum aucorem cognoscerent malitiæ nubilo velavit. Vultus A ce liberæ prædicationis exsurgerent, et necdum post quippe ministrorum ejus opertus exstitit, quia mens persequentium eum quem carne tenere potuit Deum nec per miracula agnovit. Unde per Paulum dicitur: Usque in hodiernum diem, cum legitur Moyses, velamen est positum super cor eorum (II Cor. 111, 15).

Qui rursus ait: Si enim cognovissent, nunquam Dominum gloriæ crucifixissent (I Cor. 11, 8).

CAP. L.II. — Et inclinato capite Jesus emisit spiritum (Joan. xix. 30).

(In exposit. B. Job, lib. IV, num. 31.) Sicut vera mors est qua anima separatur a Deo, ita umbra mortis est qua caro separatur ab anima. Mediator autem Dei et hominum solam pro nobis mortem carnis suscepit, et veram mortem delinquentium per umbram suæ mortis delevit. Ad nos quippe venit qui in morte spiritus carnisque tenebamur; unam ad nos suam mortem detulit, et duas nostras quas reperit solvit. Si enim ipse utramque susciperet, nos a nulla liberaret, sed unam misericorditer accepit, et utram- B que juste damnavit. Simplam suam duplæ nostræ contulit, et duplam nostram moriens subegit. Unde et non immerito uno die in sepulcro et duabus noctibus jacuit, quia videlicet lucem suæ simplæ mortis tenebris dupke nostræ mortis adjunxit. Qui ergo solam pro nobis mortem carnis accepit, umbram mortis pertulit, et a Dei oculis culpam quam fecimus abs-condit. Ut igitur nos a morte carnis et spiritus debitores eriperet, mortem carnis Dominus non debens solvit.

CAP. LIll. — Opgriebat Christum resurgere a mortuis

(Lib. 11, inc Escate, hum. 4, num. 2.) Universum hoc tempus apparationate evolvitur, zeterna vere dies octava octo ques empleta septem dierum vicissitudine seguitum. Pur sestematurum quippe numerum resurrectio at grantium atturum beatitudinis significatur. Hujus apparationumeri causa est quod post sabbatum voluit laminat a morte resurgere. Dies quippe C Dominicus, qui-tentius est a morte dominica, a conditione dierum numeratur octavus, quia septimum sequitur. Unde et ipsa vera Redemptoris nostri passio, et vera resurrectio, figuravit aliquid de suo copore in diebus passionis suze. Sexta enim feria passus est, sabbato quievit in sepulcro, Dominico autem die resurrexit a morte. Præsens enim vita nobis adhue sexta est feria, quia in doloribus ducitur, et in angustiis cruciatur; sed sabbato quasi in sepulcro quiescimus, quia requiem animæ post corpus invenimus. Dominico vero die, videlicet a passione tertio, a conditione, ut diximus, octavo, jam corpore a morte resurgemus, et in gloria animæ etiam cum carne gaudebimus. Quod ergo mire Salvator noster in se fecit hoc veraciter in nobis signavit, ut nos et dolor in sexta, et requies in septima, et gloria excipiat in octava.

Cap. LIV. — Tulerunt Dominum meum, et nescio ubi posuerunt eum (Joan. xx, 2).

(In exposit. B. Job, lib. III, num. 22.) Aliquando Scriptura sacra totum pro parte consuevit ponere, sicut hic ad monumentum Maria conqueritur, diceas: Tulerunt Dominum meum. Solum quippe dominicum corpus in monumento jacuerat, et illud solum Maria quæsitura venerat. Dum ergo quasi totum simul Dominum sepultum deplorabat, et non corpus Domini, sed Dominum sublatum quærebat, videlicet ex toto partem significabat.

Cap. LV. — Cum essel sero die illo una sabbatorum, et fores essent clausæ, ubi erant discipuli congregati propter metum Judæorum, venit Jesus, et stetit in medio eorum (Joan. xx, 19).

(In exposit. B. Job, lib. xxx, num. 26.) Post Domini passionem apostoli pro mentis teneritudine et formidinis infirmitate, clausis foribus residebant. Cum enim nequaquam contra membra diaboli in vo-

passionem Domini, sancti Spiritus infusione solidati. Redemptorem suum auctoritate firma prædicarent, adhuc contra adversarios suos quasi in antris insidiabantur. Clausis quippe foribus, quasi in quibusdam abditis specubus suis catuli rapturi mundum cubabant, ut animarum prædam postmodum præsumentes diriperent, de quibus tunc certum est qued muedi impetum etiam sibimetipsis latendo fermidarent. Illis foribus clausis, isti catuli mortem nostræ mortis insidiati quæsierunt, ut culpam interficerent, omnemque in nobis peccati vitam necarent. Horum primo illi esurienti catulo, sed jam valenti, ostensa per linteum gentilitate, quasi monstrata præda di-citur: Macta et manduca (Act. x, 13): his catulis ve-lut adhuc infirmis, ut in antris cubare debeant jubetur, cum eis voce dominica dicitur: Sedete hic in civitate, quoadusque induamini virtute ex alto (Luc. XXIV, 49). Apostoli enim recte catuli sanetæ Ecclesiæ vocari possunt, qui in Ecclesia editi adversantem mundum ore et prædicatione sua rapuerunt.

CAP. LVI.—Accipite Spiritum sanctum; quorum remiseritis peccata, remituntur eis; et quorum retinueritis, retenta sunt (Joan. xx, 23).

(In exposit, B. Job, lib. xxvn, num. 34; homil. 26, in Evang., n. 4.) Quos sancti Spiritus replet gratia, prius eos de terrena actione terrificat, et postmodum spe coelestium consolatur, ut tanto post confitendo de præmiis gaudeant, quanto prius sola supplicia conspiciendo metuchant. Cum igitur sancti apostoli nequaquam contra membra diaboli in vocem liberæ prædicationis assurgere, et necdum per pas-sionem Domini sancti Spiritus infusione solidati, Redemptorem suum auderent auctoritate firma prædicare; et pro mentis teneritudine et formidinis infirmitate una sabbatorum clausis foribus propter metum Judeorum residentes metuerent exire, veniens Dominus et stans in medio eorum insufflavit et dixit eis: Accipile Spiritum sanctum. Quorum remiseritis peccats remittuntur eis; et quorum retinueritis, retenta sunt. Ecce conversorum terror vertitur in potestatem, quia eum mala sux pœnitendo puniunt, usque ad exercendun judicium ascendunt, ut hoc in Deo posse accipiant quod prius ipsi de Deo metuebant. Judices quippe flunt qui supernum judicium perfecte timuerunt, et aliena peccata dimittere jam incipiunt qui prius ne sua retinerentur formidaverunt. Libet autem intueri, fratres charissimi, discipuli Domini ad tanta onera humilitatis vocati, ad quantum culmen glorie sint perducti. Ecce non solum de semetipsis securi fiunt, sed etiam obligationis alienæ potestatem relaxationis accipiunt; principatum superni judicis sortiuntur, ut vice Dei quibusdam peccata retineant, quibusdam relaxent. Sic sic eos a Deo decebat erigi, qui tantum pro Deo consenserant humiliari. Ecce qui districtum Dei judicium metuunt, animarum judices fiunt, ut alios damnent vel liberent qui semetipsos damnari metuebant.

CAP. LVII. - Venite et prandete (Joan. XXI, 12).

(Homil. 24, in Evang., n. 6; 14, n. 5, 6; 24, n. 6; 25, n. 9, 10.) Resurgens Dominus, apparens ultimo jam convivio cum septem discipulis comedisse describitur, quia hi qui in illo nunc perfecti sunt aterna per illum refectione satiantur. Petrus quippe et Thomas, Nathanael, filii Zebedæi, et alii ex discipulis ejus duo, cum eo fuisse memorantur. Cur autem cum septem discipulis ultimum convivium celebrat, nisi quod eos tantummodo qui septiformi gratia sancti Spiritus pleni sunt, futuros secum in æterna refectione denuntiat? Septem quoque diebus oumo hoc tempus evolvitur, et æpe septenario numero perfectio designatur. Illi ergo ultimo convivio de præsentia veritatis epulantur qui nunc perfectionis studio terrena transcendunt, quos amor hujus mundi non ligat, quibus etsi utcunque per teutamenta obstrepit, cupta tamen corum desideria non retundit

Beati qui ad cœnam nuptiarum agni vocati sunt (Apoc. xix. 9). Ideirco enim non ad prandium, sed ad cœnam vocatos narrat, quia nimirum in fine diei convivium cœna est. Qui ergo finito præsentis vitæ temnore ad refectionem supernæ contemplationis veniunt, non ad Agni prandium, sed ad cœnam vocantur. Quæ videlicet cæna hoc ultimo convivio exprimitur, cui septem discipuli adesse memorantur, quia illos, ut diximus, tunc interna refectio reparat qui pleni nunc septiformi gratia in amore spiritus anhelant. Hanc refectionem bonus Pastor ovibus suis vocem suam audientibus et se sequentibus promittit, dicens: Per me si quis introierit, salvabitur, et ingredietur, et egredietur, et pascua inveniet (Joan. x, 9). Ingredictur quippe ad fidem, egredictur vero a fide ad speciem, a credulitate ad contemplationem; pascua autem inveniet in æterna refectione. Oves ergo ejus pascua invenient, quia quisquis illum corde simolici sequitur, æternæ viriditatis pabulo nutritur. R Ouæ sunt autem istarum ovium pascua, nisi interna sempiternæ vitæ paradisi gaudia? Pascua namque electorum sunt vultus præsens Dei, qui dum sine defectu conspicitur, sine fine mens cibo satiatur. In istis pascuis de æternitatis satietate lætati sunt quique jam laqueos voluptuosæ temporalitatis evaserunt. Ibi hymnidici angelorum chori, ibi societas supernorum civium, ibi dulcis solemnitas a peregrinationis huius tristi labore redeuntium, ibi providi prophetarum chori, ibi judex apostolorum numerus, ibi innumerabilium martyrum victor exercitus, tanto illie lection, quanto hic durius afflictus, ibi confessorum constantia præmii sui perceptione consolata, ibi fideles viri, quos a virilitatis suæ robore voluptas sæculi non potuit emollire; ibi sanctæ mulieres quæ cum sæculo et sexum vicerunt, ibi pueri qui hic annos suos moribus transcenderunt, ibi senes quos hic et ætas debiles reddidit, et virtus operis non reliquit. Quæramus ergo, fratres, hæc pascua, in quibus cum tantorum civium solemnitate gaudeamus, ipsa nos C latantium festivitas invitet. Ecce in coelestibus electorum civium lætitia agitur, de se vicissim omnes in suo conventu gratulantur, et tamen nos ab amore æternitatis tepidi, nullo desiderie ardemus, interesse tantie solemnitati non quærimus, privamur gaudiis, et Leti sumus. Accendamus igitur animum, fratres recalescat fides in id quod credidit; inardescant ad superna desideria nostra; et sic amare jam ire est. Ab internæ solemnitatis gaudio nulla nos adversitas revocet, nulla nos prosperitas blandiens seducat. Toto ergo desiderio ad supernam patriam animus anhelet; nihil in hoc mundo appetat quod constat quia citius relinquat; ut si cœlestis Pastoris veraciter oves sumus, quoniam in vitæ delectatione non figimur, æternis pascuis in perventione satiemur. Hæc ergo, fratres, nobiscum agamus, septiformis sancti Spiritus gratia repleri desideremus, quid nos in futurum sequi possit ex præsenti perpendamus. Pensemus si sancto Spiritu pleni sumus, et sic noscimus si ad quod nocentes fuimus; paratus est nostram pœnitenæternæ pascua refectionis, si ad illud ultimum con- D tiam deputare nobis ad innocentiam. Inquinati igitur vivium pervenire valeamus. Quisquis enim ille est quem nunc Spiritus iste non reparat, profecto ab illa æterni convivii refectione jejunat. Meministe debemus quid de eodem Spiritu dicat Paulus apostolus: Si quis Spiritum Christi non habet, hic non est ejus (Rom. viii, 9). Quasi quidam titulus divinæ possessionis est iste Spiritus amoris. Nunquidnam Spiritum Christi habet is cujus mentem odia dissipant, elatio inflat, ira usque ad divisionem mentis exasperat, avaritia cruciat, luxuria enervat? Pensare debemus quis sit Christi Spiritus; profecto ille qui facit amicos et inimicos diligi, terrena despici, pro coelestibus æstuari, carnem propter vitia conteri, mentem a concupiscentiis frenari. Si ergo volumus cognoscere possessiones Dei, personam perpendamus possessoris nostri. Ecce enim quod diximus voce veridica Paulus clamat: Si quis Spiritum Christi non habet, hic

De hoc extremo convivio alibi per Joannem dicitur: A non est ejus (Ibid.). Ac si aperte dicat: Oui nunc Deo inhabitante non regitur, de divinæ claritatis spe cie postmodum non lætatur. Sed nos tamen qui ad hæc auæ dicta sunt infirmamur, necdum culmen perfectionis attingimus, in via Dei quotidie sancti desiderii gressus ponamus. Consolatur nos Veritas quæ per Psalmistam dicit: Impersectum meum videruns oculi tui (Psal. cxxxvui, 16). Non omnino erit nobis noxia imperfectio nostra, si in Dei itinere constituti. et ad transacia non respicimus, et ad ea quæ restant transire festinamus. Nam quem imperfectorum desideria indignanter inflammant hunc quandoque ad perfectionem Dominus noster Jesus Christus roborat. qui pro peccatoribus carnem sine peccato assumens. de cœlis ad terras descendit, et pro humano genere. quod pro culpa primi parentis morti perpetuæ fuerat obnoxium, qui morti nihil debebat occubuit. Hine est quod nos quotidie ad vitam post culpas revertimur, quoniam ad poenam nostram Conditor sine culpa descendit. Ecce jam antiquus hostis ea quæ de humano genere spolia ceperat amisit, et quos jure tenebat mortales perdidit, quoniam eum in quo jus non habuit morte appetere immortalem præsumpsit. Quotidie peccatores ad vitam revertuntur, et post perpetratas culpas ad innocentiam per pœnitentiæ remedium convertuntur. Adest testis divinæ misericordiæ Maria Magdalene, de qua Phariszus dum pietatis fontem vellet obstruere, dicebat: Hic si easet propheta; sciret utique que et qualis est mulier que tangit eum, quia peccatrix est (Luc. vu, 39). Sed lavit lacrymis maculas cordis et corporis, et Redemptoris sui vestigia tersit quæ itinera sua prava dereliquit. Sedebat ad pedes Jesu verbumque de ore illius audiebat, viventi adhæserat, mortuum qua rebat, viventem reperit quem mortuum quæsivit. Tantumque apud eum locum gratiæ invenit, ut illum viventem ipsis quoque apostolis, ejus videlicet nuntiis, ipsa nuntiaret. Quid itaque, fratres, quid in hac re debemus aspicere, nisi immensam misericordiam Conditoris nostri? Qui nobis, velut in signo, exemplum pænitentiæ posuit eos quos per pecnitentiam vivere post lapsum fecit. Perpendo etenim Petrum, considero latronem, aspicio Zachæum, intueor Mariam, et nihil in his aliud video nisi ante oculos nostros posita spei et pænitentiæ exempla. Fortasse enim in fide lapsus est aliquis; aspiciat Petrum qui amare flevit quod timide negaverat (Matth. xxvi). Alius contra proximum suum in malitia crudelitatis exarsit; aspiciat latronem, qui ipso mortis articulo ad vitæ præmia pænitendo pervenit (Luc. xxm). Alius avaritiæ æstibus anhelans aliena diripuit; aspiciat Zachæum, qui si quid alicui abstulit quadruplum reddidit (Luc. xix). Alius libidinis igne succensus, carnis munditiam perdidit: aspiciat Mariam quæ in se amorem carnis igne divini amoris excoxit (Luc. vii). Ecce omnipotens Deus ubique nostris oculis quos imitari debeamus objicit, ubique exempla suze misericordize opponit. Mala ergo jam displiceant vel experta. Libenter obliviscitur Deus, post aquas salutis, renascamur ex lacrymis. Itaque juxta primi pastoris vocem : Sicut geniti infantes, lac concupiscite (I Petr. 11, 1), redite parvuli filii ad sinum nostræ matris æternæ sapientiæ, sugite larga ubera pietatis Dei; et si transacta plangitis, imminentia vitetis. Redemptor enim noster momentaneos fletus nostros æterno consolabitur gaudio.

CAP. LVIII. — Simon Joannis, amas me (Joan. xxi, 15)?

(Regul. pastor. part. 1, cap. 5; homil. 26, in Evang. n. 5, 6.) Sunt nonnulli qui eximia virtutum dona percipiunt, et pro exercitatione cæterorum magnis muneribus exaltantur, qui studio castitatis mundi, abstinentiæ robore validi, doctrinæ dapibus referti, patientiæ longanimitate humiles, auctoritate fortitudinis erecti, pietatis gratia benigui, justitiæ severitate districti sunt. Qui nimirum culmen regimiuis si vocati suscipere renuunt, ipsa sibi plerumque A tionis. Amaritudo quidem in poculo displicet, sed dona adimunt que non pro se tantummodo, sed atiam pro aliis acceperunt. Cum sua et non aliorum lucra cogitant, ipsi se que parata appetunt habere bonis privant. Hine namque Veritas ad discipulos dicit: Non potest civitas abscondi super montem posita: neque accendunt lucernam, et ponunt eam sub modie, sed super candelabrum, ut luceat omnibus qui in domo ount (Matth. v. 15). Hine Petro ait : Simon Joannis, nas me? Qui cum se eum amare protinus responandivit : Si diligis me , pasce oves meas. Si ergo dilectionis est testimonium cura passionis, quisquis virtutibus pollens gregem Dei renuit pascere, Pastorem summum convincitur non amare. Beato ergo Petro primo pastori Dominus noster bonus Pastor, ante passionem suam dans claves regni cœlestis, ait: Quodeunque ligaveris super terram, erit liga-sum et in cælis; et quodeunque solveris super terram. erit solutum et in cœlis (Matth. xvi, 19). Po-t resurrectionem vero suam, camdem ligandi et solvendi potestatem communiter discipulis cum beato Petro commisit, dicens : Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis : et quorum retinueritis, retenta sunt (Joan. xx, 23). Horum-profecto nunc in Ecclesia episcopi, et cœteri pastores locum tenent : solvendi et ligandi suscipiunt auctoritatem qui gradum regiminis sor-tiuntur. Grandis honor, sed grave pondus istius est honoris. Durum quippe est ut qui nescit tenere moderamina vite suz, judex vitz flat alienz. Et plerum-que contingit ut hie judicii locum teneat cui ad locum vita minime concordat, ac sæpe agitur ut vel damnet immeritos, vol alies ipse ligatus solvat; sæpe srga queslibet edie vel gratia movetur, et in illis solvendis ac ligandis subditis suæ voluntatis motus, non autem causarum merita sequitur : unde fit ut ipsa ligandi et solvendi potestate se privet, qui hane pro sua voluntate, et non pro subjectorum moribus exercet. Sub magno igitur moderamine pastores Ecclesie vel solvere studeant, vel ligare; sed utrum juste an injuste obliget pastor, pastoris tamen sen- C tentia gregi timenda est; ne is qui subest, et cum injuste forsitan ligatur, ipsam obligationis suæ sententiam ex alia culpa increatur. Pastor ergo vel absolvere indiscrete timeat, vel ligare. Is autem 'qui sub manu pastoris est, ligari timeat vel injuste, nec astoris sui judicium temere reprehendat, ne etsi injusto ligatus est, ex ipsa temerarize reprehensionis superbia culpa quæ non erat flat.

- Cum senueris, extendes manus tuas, et CAP. LIX. alius te cinget (John. xxi, 18).

(In exposit. B. Job, lib. xxxi, num. 69; homil. 3, in Evang., n. 3; in exposit. B. Job, lib. xxxi, n. 70; homil., 3, in Evang., n. 4; homil. 26, in Evang., n. 10, ordine supe inverso.) Fortis quisque prædicator cum certamen passionis sibi propinquare considerat, de exercitio virtutis exsultat ; nec terretur pugnæ periculo, quia victoriæ lætatur triumpho. Sed si prædicator fortis gloriam passionis appetit, si busto corde virtutem traxit in nomine, Petro Veritas dicit: Cum senueris, extendes munus luas, et alius te cinger, et ducet quo non vis? Quomodo de passione gaudet qui cinctus ab alio ire quo ducitur non volet? Sed si pensamus qualiter animus appropinquante passione et mortis metu quatitur, et tamen de venturo regni præmio lætatur, intelligimus quomodo gloriosi certaminis subire periculum volens nolit; quia et ia morte considerat quod tolerans paveat, et in fructu mortis aspicit quod appetens quærat. Neque enim si plenissime Petrus nollet, pro Christo pati potui set, sed martyrium, quod per infirmitatem carnis noluit, per virtutem spiritus amavit. Qui dum per carnem d poenas trepidat, per spiritum ad gloriam exsultat; actumque est ut cruciatum martyrii nolendo voluisset, sicut nes quoque cum gaudium quærimus salutis, amarum poculum sumimus purga-

restituenda per amaritudinem salus p'acet. Videamus Paulum quomodo amet quod refugit, quomodo re-fugiat quod amat, ait enim : Desiderium habens dissolvi, et cum Christo esse : et mihi vivere Christus est, et mort tucrum (Philip. n, 25). Et tamen dicit : Qui sumus in hoc habitaculo, ingemiscimus gravati, co quod nolumus exspoliari, sed supervestiri, ut absor-beatur quod mortale est a vita (II Cor. v, 4). Ecce et mori desiderat, et tamen exspoliari carné formidat. Cur hoe? Ouia etsi victoria in perpetuum ketificat, ipsa nihilominus ad præsens pæna turbat. Et quamvis vincat amor subsequentis muneris, tangit tamen non sine mærore animum pulsus doloris. Sicut enim vir fortis cum vicino jam belli certamine armis accingitur, palpitat, et festinat, et tremit, et sævit, quasi pavere per pallorem cernitur, sed per iram vehementer urgetur; ita vir sanctus cuni propinquare passioni se conspicit, et naturæ suæ infirmitate concutitur, et spei suæ soliditate roboratur; et de vicina morte trepidat, et tamen quod moriendo verius vivat exsultat. Ad regnum quippe non potest, nisi interposita morte transire, et ideirco confitendo quasi ambigit, et quasi ambigendo confidit, et gaudens metuit, et metuens gandet, quia scit quod ad bravium quietis non perveniat, nisi hoc quod interjacet cum labore transcendat. Sie nos cum morbos a corpore repellere cupimus, tristes quidem, ut supra diximus, amarum purgationis poculum sumimus. certi vero de subsequenti salute gaudemus. Quia enim pervenire corpus aliter ad salutem non valet, in notu libet etiam quod tædet. Cumque amaritudini inesse vitam animus conspicit, mœrore turbatus hilarescit. Bene ergo Dominus beato Petro prædicatori suo fortissimo post resurrectionem suam de sutura ejus passione prædixit: Cum senueris, extendes manus tuas, et alius te cinget, et ducet que non vis; quoniam etsi ut homo ad vim persecutionis et mortis trepidavit, per spei tamen certitudinem ad præ-mium remunerationis exsultat, quoniam erat vis interior amoris quæ dolorem vinceret carais. Nos igitur, fratres charissimi, Redemptorem nostrum pro nobi- passum et mortuum vere resurrexisse scientes, et nos quoque in suturo resurrecturos, et ei de nostris actibus rationem reddituros certissime credentes, beatum Petrum imitantes, in quantum possumus, adversitates et hujus mundi persecutiones pro vite erennis gloria patienter et gaudenter sustineamus. Despiciamus cunota præsentia, nulla etenim sunt in hoc mundo quæ transire possunt. Turpe sit diligere quod constat citius perire. Non nos terrenarum rerum amor superet, non superbia inflet, non ira di-laniet, non luxuria polluat, non invidia consumat. Amore nostro, fratres charissimi, Redemptor noster occubuit, et nos amore ejus discamus vincere nosmetipsos. Quod si perfecte agimus, non solum imminentes pænas evadimus, verum etiam cum beato Petro et exteris martyribus communi gloria remuneramur. Nam quamvis occasio desit persecutionis, discrimen mortis subire pro Domino lætus quærit, D habet tamen pax nostra martyrium suum, quia etsi quid est quod ipsi fortissimo prædicatori, qui ex ro- carnis colla ferro non subdimus, spiritali tamen carnis colla ferro non subdimus, spiritali tamen gladio carnalia desideria in mente trucidamus. Vitam igitur vestram, fratres, moresque componite: is qui mitis resurrexit ex morte, quam districtus in judicio veniet prævidete. Certe in die tremendi examinis sui cum angelis, cum archangelis, cum Thronis et dominationibus, cum principatibus et potesta-tibus apparebit, cœlis ac terris ardentibus, cunctis videlicet elementis in sui obsequii terrore commotis. Hunc ergo tanti pavoris judicem ante oculos ponite, hunc venturum timete, ut hunc cum venerit, non timidi sed securi videatis. Timendus est enim ne timeatur; terror ejus nos ad usum bonse operationis exerceat, metus illius vitam nostram a pravitate compescat. Mihi, fratres, credite, quia tanto tunc erimus securi de ejus sententis, quanto nunc esse salagimus suspecti de culpa. Si auten tanta cura pertimescitur judicium cujuslibet potentis qui futu-

simus pulvis, qua intentione cogitandum est, qua formidine providendum tantæ judicium majestatis? Hoc ergo, fratres charissimi, tota intentione pertimescite, hoc apud vos sollicita mente cogitate. Ecce solemnia dominicæ resurrectionis annue agimus, sed ita vivendum est nobis, ut ad æterna pervenire festa mereamur. Transeunt enim cuncta quæ temporaliter celebrantur festiva. Curate, qui his solemnitatibus interestis, ne ab æterna solemnitate separemini. Ovid prodest interesse festis hominum, si contingat deesse festis angelorum? Umbra futuræ solemnitatis est so-

rus est post hominem vermis, post vermem abjectis- A lemnitas præsens et temporalis. Idcirco hanc annue agimus, ut ad illam quæ non est annua, sed continua. nerducamur. Cum hæc statuto tempore geritur, ad illius desiderium memoria nostra refricatur. Frequentatione ergo gaudii temporalis ad æterna gaudia mens incalescat et ferveat, ut ex veritate letitie perfruatur in patria quod de umbra gaudii meditatur in via, præstaute Domino et Redemptore nostro Jesu Christo: qui resurgens ex mortuis, jam non mori-tur, mors illi ultra non dominabitur, qui cum Deo Patre, et Spiritu sancto in Trinitate perfecta vivit et regnat Deus per infinita sæculorum sæcula. Amen.

Pars secunda.

IN QUA EXPLANANTUR ACTA APOSTOLORUM, EPISTOLÆ B. PAULI, EPISTOLÆ CATHOLICÆ, ET APOCALYPSIS.

LIBER QUINTUS.

Expositio super Acta Apostolorum.

de omnibus, o Theophile, quæ cæpit Jesus facere et docere usque in diem, qua præcipiens Apostolis per Spiritum sanctum quos clegit, assumptus est; quibus et præbuit seipsum vivum post passionem suam in multis argumentis, per dies quadraginta apparens eis, et loquens de regno Dei, etc. (Act. 1, 1).

Homil. 26, in Evang., maxime num. 7, et homil. 29, in princ. et n. 5, 6.) Resurrectio Domini nostri Jesu Christi, dubitantibus discipulis, per multa argumenta monstrata est, que dum nos legentes agnoscimus, quid aliud quam de illorum dubitatione solidamur? Quod enim resurrectionem dominicam tarde crediderunt, non tam illorum infirmitas, quam nostra, ut ita dicam, futura firmitas fuit. Plus no-bis Thomæ infidelitas ad fidem quam fides credentium discipulorum profuit, quia dum ille ad fidem palpando reducitur, mens nostra, omni dubitatione postposita, in side solidatur. Discipulum quippe Dominus post resurrectionem suam dubitare permisit, C nec tamen in dubitatione deserait, ut dum in Magistro suo vulnera palparet carnis, in nobis vulnera sanaret infidelitatis, et dum dubitando vulnerum cicatrices tangeret, de nostro pectore dubietatis vul-nus ampularet. Ad insinuandam quoque veritatem dominicae resurrectionis notandum nobis est, quid Lucas subjungat dicens: Et convenens proceepit eis, ab Jerosolymis ne discederent. Et post pauca : Videntibus illis elevatus est, et nubes suscepit eum ab oculis eorum. Notato verba, signate mysteria. Convescens elevatos est, comedit et ascendit, ut videlicet per affectum comestionis veritas patescerot carnis. In Veteri autem Testamento (IV Reg. 2) cognovimus quod Elias in cœlum aereum, quod terræ est proximum, sit raptus et sublevatus, ut in secretam quamdam terræ regionem repente duceretur, ubi in magna jam carnis et spiritus quiete viveret, quousque ad finem mundi redeat, et mortis debitum solvat : ille enim mortem distulit, non evasit. Redemptor autem noster, quia non distulit, superavit, eam- D que resurgendo consumpsit, et resurrectionis suæ gloriam ascendendo declaravit. Notandum quoque est quod Elias in curru legitur ascendisse, ut videlicet aperte demonstraretur, quia homo purus adjutorio indigebat alieno. Per angelos quippe illa facta et ostensa sunt adjumenta, quia neque ad cœlum quidem aereum per se ascendere poterat quem naturæ suæ inlirmitas gravabat. Redemptor autem noster non curru, non angelis sublevatus legitur, quo-

- Primum guidem sermonem feci B niam is qui fecerat omnia, pimirum super omnia sua virtute ferebatur. Illo etenim revertebatur ubi erat, et inde redibat ubi remanebat, quia cum per humanitatem ascenderet in coelum, per divinitatem suam et terram pariter continebat et cœlum. Sicut autem Joseph a fratribus venditus (Genes. xxxvu), venditionem Redemptoris nostri figuravit, sic Enoch translatus, et ad cœlum aereum Elias sublevatus, asceusionem dominicam uterque designavit. Ascensionis ergo suæ Dominus prænuntios et testes babuit, unum ante Legem, altum sub Lege, ut quandoque veniret spec qui veraciter posset penetrare : unde et ordo ipse in corum quoque in colos sublevatione per quædam incrementa distinguitur. Nam Enoch et per coitum genitus, et per coitum generans translatus. Elias vero per coltom genitus, sed non per coltum generans, ad colum subvoctus ease memoratur, ut veniret postmodum qui neque per coitum generans, neque per coitum generatus, nec translatus, nec subvectus, cœlum æthereum sua virtute penetraret. Qui nobis in se credentibus, quia carnis sue quoque munditiam largiretur, et sub eo per incrementa temporum virtus castitatis excresceret ..

> CAP. II. - Cumque infuerentur in coelum euntem illum, ecce duo viri attiterunt juxta illes in vestibus albis (Act. III, 10).

(Homil. 29, in Evang., n. 9, 10, 11.) Quærendum nobis est quidnam sit quod nato Domino apparueront angeli, et tamen non leguntur in albis vestibus apparuisse, ascendente autem Domine, missi angeli in albis leguntur vestibus apparuisse. In albis quippe vestibus gaudium et solemnitas mentis ostenditur. Quid est ergo quod nato Domino, non in albis vesti-bus, ascendente autem Domino in albis vestibus angeli apparent, nisi quod magna tunc solemnitas angelis facta est, cum coelum Deus homo penetravit ? Quia na cente Domino videbatur divinitas humiliata, Escendente vero Domino est humanitas exaltata. Albæ etenim vestes exaltationi magis congruunt quam humiliationi. În as-umptione ergo ejus, angeli în al-bis vestibus videri debuerunt, quia qui în nativitate sua apparuit Deus humilis, in ascensione sua ostensus est homo sublimis. Sed hoc nobis magnopere, fratres, in ascensione Domini pensandum est, quia deletum est chirographum damnationis nostræ, mutata est sententia corruptionis nostræ. Illa enun ua-

Mutilus est hic locus. Quæ desunt supple ex homilia assignata.

mes. 111, 19), cum Domino ascendente in cœlum ivit : pro hac ipsa namque carnis nostræ sublevatione. per figuram beatus Job Dominum avem vocat. Quia enim ascensionis ejus mysterium Judwam non intelligere conspexit, de infidelitate ejus sententiam protulit. dicens: Semitam ignoravit avis (Job. XXVIII. 7); avis enim recte appellatus est Dominus, quia corpus carneum adætherallibravit. Cuius avis semitam ignoravit, quisquis eum ad cœlum ascendisse non credidit. Dominum ergo nostrum, fratres charissimi, ad colos ascendisse, et credimus, et quid intuentibus in colum euntem illum duo angeli assistentes juxta illos in vestibus albis dixerint, audivimus. Viri, inquiunt, Galilæi, quid statis aspicientes in cælum? Hic Jesus qui assumptus est a vobis in cælum, sic veniet guemadmodum vidistis eum euntem in cælum. Unde oportet ut illuc seguamur corde, ubi eum ascendisse credimus corpore. Desideria terrena fugiamus, nihil nos jam delectet in infimis qui Patrem habemus in cœlis. Et hoc nobis est magnopere perpendendum, B quia is qui placidus ascendit, terribilis redibit; et quidquid nobis cum mansuetudine præcipit, hoc a nobis cum districtione exiget. Nemo igitur indulta posnitentiae tempora parvipendat, nemo curam sui cum valet agere negligat, quia Redemptor noster tanto tune in judicio districtior veniet, quanto nobis ante judicium magnam prærogavit patientiam. Hæc staque vobiscum, fratres, agite, bæc in mente sedula cogitatione versate, quod Dominum credimus ad cos-lum ascendisse. Et si adhue hic tenemur infirmitate corporis, sequamur tamen eum passibus amo-

CAP. III. — Possedit agrum de mercede iniquitatis (Act. 1, 18).

(In exposit. B. Job, lib. 1x, num. 58.) De Juda traditore per beatum Petrum apostolum dicitur: Hic possedit agrum de mercede insquitatis. Nequaquam enim pretio sanguinis agrum figuli possidere Judas men criminosiore in se protinus morte mulctavit. Sed possedit dictum est possidere fecit.

CAP. IV. - Et cocidit sors super Matthiam, et adnumeratus est cum undecim apostolis (Act. 1, 26).

(In exposit. B. Job, lib. xxxx, num. 27.) Omne peccatum undenarium est, quia dum perversa agit Decalogum transit. Et quia in cilicio peccatum plangitur, hinc est quod in tabernaculo vela cilicina un-decim fiunt. Hinc per undecimum psalmum dicitur: Salvum me fac. Domine, quonium defect sanctus (Psalm. xi, 1). Hinc Petrus in undenario numero remanere apostolos metuens, Matthiam duodecinium, sorte missa, requisivit. Nisi enim signari culpam per undenarium cerneret, implere numerum apostolorum tam festine duodenario non curaret.

CAP. V. - Facius est repente de cœlo sonus tanquam advenientis spiritus vehementis (Act. u, 2).

(In exposit. B. Job, lib. v, num. 65.) Spiritus sanctus a Patre procedens, et de eo quod est Filii accipiens, nostræ tenuiter notitiæ infirmitatis infunditur. D Qui tamen super apostolos veniens, per exteriorem sonum tanquam per vehementem spiritum demonstratur, cum dicitur : Dum complerentur dies Pentecostes, erant omnes discipuli pariter in eodem loco, et factus est repente de cœlo sonus tanquam advenientis spiritus vehementis. Sanctus enim Spiritus cum se notitiæ humanæ infirmitatis insinuat, et sonitu vehementis spiritus, et voce lenis auræ exprimitur, sicut in libro beati Job legitur: Et vocem quasi lenis auræ audivi (Job. 1v, 16). Quid enim per vocem auræ nisi co-gnitio sancti Spiritus designatur? Sanctus itaque Spiritus veniens lenis est et vehemens: lenis, quia notitiam suam, quatenus cognosci utcunque valeat, nostris sensibus temperat; vehemens, quia quantumlibet hanc temperet, adventu tamen suo infirmitatis nostræ cæcitatem illuminando perturbat. Illustratio-

tura cui dictum est : Terra es, et in terram ibis (Ge- A ne enim sua nos leniter tangit, sed inopiam nostram immaniter concutit.

> CAP. VI. - Et replevit totam domum, ubi erant sedentes (Act. II. 1).

(In exposit. B. Job, lib. xxxv, num. 17.) In Scriptura sacra per septenarium numerum aliquando universitas præsentis hujus temporis quod septem diebus agitur, per octonarium vero numerum vita perpetua designatur, quam sua nobis Dominus resur-rectione patefecit, cum Dominico scilicet die surrexit. Propter hunc ergo septenarium numerum temporalia. octonarium vero zeterna signantem, super centum viginti fideles in coenaculo residentes Spiritus sanctus effusus est. Per septem quippe et octo quindecim componuntur, et si ab uno usque ad quindecim nu-merando paulatim per incrementa consurgimus, usque ad centesimum et vicesimum numerum pervenimus. Quia scilicet effusione sancti Spiritus didicerunt ut et temporalia tolerando transirent, et æterna inhianter appeterent.

CAP. VII. - Et apparuerunt illis dispertitæ linenæ. tanquam ignis: seditque supra singulos eorum (Act. и, 3).

(In exposit. B. Job, lib. xxvIII, num. 2.) Sciendum est quoniam aut per semetipsum Dominus loquitur. aut per creaturam angelicam ejus ad nos verba formantur; sed cum per semetipsum loquitur, sola no-bis vis internæ aspirationis aperitur. Cum per semetipsum loquitur, de verbo ejus sine verbis ac syllabis cor docetur, quia virtus ejus in intima quadam su-blevatione cognoscitur, ad quem mens plena suspenditur, vacua gravatur; pondus enim quoddam est, quod omnem animam quam replet levet. Lumen incorporeum est quod et interiora repleat, et repleta exterius circumscribat; sine strepitu sermo est qui et auditum aperit et habere sonitum nescit. Quod enim de adventu sancti Spiritus scriptum est : Factus est repente de cœlo sonus tanguam advenientis spienim prelio sanguinis agrum ilguli possidere Judas
potuit, qui, relatis triginta argenteis, traditionis criC ritus vehementis, et replevit totam domum, ubi erant
men criminosione in se protinus morte mulciavit
sedentes: et apparuerunt illis dispertitæ linguæ tanquam ignis, seditque supra singulos corum; per ignem quidem Dominus apparuit, sed per semetipsum lo-cutionem interius fecit. Et neque ignis Deus, neque ille sonitus fuit, sed per hoc quod exterius exhibuit expressit hoc quod interius gessit. Quia enim discipulos et zelo succensos et verbo eruditos intas reddidit, foris linguas igneas ostendit. In significatione igitur admota sunt elementa, ut ignem et sonitum sentirent corpora, igne vero invisibili et voce sine sonitu docerentur corda. Foris ergo fuit ignis qui apparuit, sed intus qui scientiam dedit. Et cum regine Candacis eunuchus currui præsidens iter carperet, et Isaiam in manibus, non intelligens haberet, in corde nimirum Philippo Spiritus dixerat: Adjunge te ad currum (Act. vm, 23). Et cum ad evocandum Petrum timentes Dominum milites Cornelius dimisisset, in mente procul dubio a Spiritu Petrus audivit : Ecce viri tres quærunt te. Surge itaque, et descende, et vade cum eie (Act. x, 19). Spiritum enim Dei quasi quædam nobis verba dicere est occulta vi ea quæ agenda sunt intimare, et cor hominis ignarum non adhibito strepitu et tarditate sermonis peritum repente de absconditis reddere.

> CAP. VIII. - Et repleti sunt omnes Spiritu sancto, et coperunt loqui variis linguis, prout Spiritus sanctus dabat eloqui illis (Act. 11, 4).

> (Homil. 50, in Evang., n. 4, 5, 6; homil. 26, in Evang. n. 3.) Audistis, fratres, quia Spiritus sauctus super discipulos in igneis linguis apparuit, omniumque linguarum scientiam dedit, quid scilicet hoc miraculo designans nisi quod sancta Ecclesia eodem Spiritu repleta, omnium gentium erat voce locutura. Qui vero contra Deum turrim ædificare conati sunt, communionem unius linguæ perdiderunt. In his autem qui Deum humiliter metuebant liuguæ omnes unitæ sunt. Hic ergo hamilitas meruit virtutem, il-

eur Spiritus sanctus Patri et Filio coæternus, in igne apparuit, cur in igne simul et linguis, cur aliquando in columba, aliquando vero in igne monstratur, cur super unigenitum Filium apparuit in columbæ specie. et super discipulos in igne, ita ut neque super Do-minum veniret in igne, neque super discipulos monstraretur in columba? Per quatuor itaque hæc que proposuimus solvendo redeamus. Patri namque et Filio coæternus Spiritus in igne monstratur, quia incorporeus et inessabilis atque invisibilis ignis est Deus, quoniam attestante Paulo: Deus noster ignis consumens est (Hebr. xii, 29). Deus quippe ignis dicitur, quia per hunc peccatorum rubigo consumitur. De hoc igne Veritas dicit: Ignem veni mittere in terram, et quid volo nisi ut ardeat (Luc. x11, 49)? Terra enim vocata sunt corda terrena, quæ dum semper infimas in se cogitationes congerunt, a malignis spiritibus conculcantur. Sed ignem Dominus in terram mittit, cum afflatu sancti Spiritus corda carnalium inflammat. Terra itaque accenditur, cum cor car- B citer homines, et ideo peccatores, eos contra semetnale, in suis pravis voluptatibus frigidum, relinquit concupiscentias præsentis sæculi, et ardet per amorem Dei. Bene ergo in igne apparuit Spiritus, qui ab omni corde quod replet torporem frigoris excutit, et hoc in desiderio suæ æternitatis accendit. In igneis autem linguis monstratus est, quia idem Spiritus coautem linguis monstratus est, quia idem Spiritus co-cernus est Filio, et habet cognationem maximam lingua cum Verbo. Verbum quippe Patris est Filius; et quia una est Spiritus et Verbi substantia, idem Spiritus monstrari debuit in lingua. Vel certe, quia per linguam procedit verbum, in linguis apparuit Spiritus, quia quisquis sancto Spiritu tangitur. Dei Verbum, id est unigenitum Dei Filium confite-tur. Et negare Dei Verbum non valet, quia jam sancti Spiritus linguam habet. Vel certe linguis igneis Spiritus apparuit, quia omnes quos repleverit ardentes pariter et loquentes facit. Linguas igneas doctores habent, quia dum Deum amando prædicant, corda audientium inflammant. Nam et otiosus est sermo doctoris, si præbere C non valet incendium amoris. Hoc doctrinæ incendium ali ipso Veritatis ore conceperant qui dicebant: Nonne cor nostrum ardens eral in nobis, cum loqueretur in via, et aperiret nobis Scripturas (Luc. XXIV, 32)? Exaudito quippe sermone animus inardescit, torporis frigus recedit , fit mens in superno desiderio anxia, a concupiscentiis terrenis aliena; amor verus qui hanc repleverit in fletibus cruciat. Sed cum tali ardore cruciatur, ipsis suis cruciatibus pascitur; audire ei libet præcepta cœlestia, et quot mandatis instruitur, quasi tot facibus inflammatur. Et quæ torpebat prius per desideria, postmodum ardet per verba. Unde bene per Moysen dicitur: In dextera ejus ignea lex (Deut. xxxIII, 2). Sinistra quippe reprobi qui ad sinistram ponendi sunt, dextera vero Dei appellantur electi. In dextera igitur Dei lex est ignea, quia electi mandata cœlestia nequaquam frirido corde audiunt, sed ad hæc amoris intimi facibus inardescunt; sermo ad aurem ducitur, et mens D eorum, sibimet irata, ex internæ dulcedinis flamma concrematur. In columba vero Spiritus et in igne monstratus est, quia omnes quos repleverit simplices et ardentes facit ; simplices puritate, ardentes semu-latione. Neque etenim placeret Deo aut simplicitas sine zelo, aut zelus sine simplicitate. Hinc ipsa Veritas dicit: Estote prudentes sicut serpentes, et simplices sicut columbæ (Matth. x, 16). Qua in re notandum est quod discipulos suos, nec de columba sine serpente, nec de serpente sine columba, voluit Dominus admonere, quatenus et columbæ simplicitatem astutia serpentis accenderet, et serpentis astutiam columbæ simplicitas temperaret. Hinc Paulus ait: Nolite pueri effici sensibus (II Cor. XIV, 20). Ecce prudentiam serpentis audivimus, nunc de simplicitate columbæ moneamur : sed malitia parvuli estote (Ibid.). Hinc de beato Job dicitur : Erat vir simplex et rectus (Job. 1, 1). Quæ autem rectitudo sine simplicitate,

sic superbia confusionem. Sed quærendum nobis est A aut quæ simplicitas sine rectitudine? Quia ergo et rectitudinem docet iste Spiritus et simplicitatem, et in igne monstrari debuit et in columba, quatenus omne cor quod ejus gratia tangitur, et mansuetudinis lenitate tranquillum et zelo justitiæ fiat accensum. Ad extremum vero quærendum est cur in ipso Redemptore nostro Mediatore Dei et hominum, per columbam apparuit, in discipulis vero per ignem? Certe unigenitus Filius judex est generis humani; sed quis ejus justitiam ferret, si, priusquam nos per mansuetudinem colligeret, culpas nostras per zelum rectitudinis examinare voluisset? Homo ergo pro hominibus factus, mitem se hominibus præbuit. Noluit peccatores ferire, sed corrigere; prius voluit mansuete corrigere, ut haberet quos postmodum in iudicio solveret. In columba ergo super eum apparere Spiritus debuit, qui non veniebat ut peccata jam per zelum percuteret, sed adhuc per mansuetudinem toleraret. At contra super discipulos in igne debuit Spiritus sanctus demonstrari, ut hi qui erant simpliipsos spiritualis fervor accenderet, et peccata quæ Deus per mansuetudinem parceret ipsi in se per pænitentiam punirent. Nec ipsi quippe poterant esse sine peccato, qui colesti adhærebant magisterio, Joanne attestante, qui ait : Si dixerimus, quia peccacatum non habemus, nosipsos seducimus, et veritas in nobis non est (I Joan. 1, 8). In igne ergo venit in homines, in columba vero apparuit in Domino, quia peccata nostra, quæ pie Dominus per mansuetudinem tolerat, nos per zelum rectitudinis debemus caute conspicere, et ardore semper pœnitentiæ cremare. Igitur per columbam Spiritus in Redemptore monstratus est, per ignem vero in hominibus, quia quanto nobis nostri judicis facta est severitas temperata, tanto erga se debet sieri nostra infirmitas accensa. Quatuor itaque propositionum expleta ra-tione pensemus, fratres charissimi, prædicatores nostros, quales Spiritus sanctus reperit, quales fecit. Certe qui in uno conclavi pro Judæorum metu resi-debant, nativitatis suæ singuli linguam noverant, et tamen nec ea ipsa lingua quam noverant aperte Christum loqui præsumebant. Venit Spiritus, et in ore eos per diversitatem linguarum docuit, in mente vero ex auctoritate roboravit. Cœperunt et in aliena Christum eloqui, qui de illo prius et in sua lingua loqui metuebant. Præterea consideremus post incarnationem unigeniti Filii qualis sit solemnitas de adventu Spiritus sancti. Sicut enim illa, ita quoque et hæc est honorabilis. In illa, quippe Deus in se per-manens semetipsum creavit hominem. In ista vero homines venientem desuper susceperunt Deum; in illa Deus naturaliter factus est homo, in ista vero homines facti sunt per adoptionem dii. Si ergo remanere carnales in morte nolumus, bunc, fratres charissimi, vivificantem Spiritum amemus; sed quia caro spiritum nescit, dicat fortasse carnali cogitatione apud se aliquis: Quomodo diligere valeo quem ignoro? Sed cum videre Deum non possumus, habemus aliquid quod agamus, unde iter fiat quo ad eum nostræ intelligentiæ oculus veniat. Certe quem in se videre nullo modo valemus, habet in servis suis quo eum videre jam possumus; dum enim eos mira conspicimus agere, certum nobis est eorum mentibus Dominum habitare. Deum igitur ac proximum integra mente diligamus, nec Deus enim vere sine proximo, nec proximus vere diligitur sine Deo. Hinc est quod idem Spiritus sanctus secundo legitur discipulis datus, prius a Domino in terra degente, postmodum a Do-mino cœlo præsidente. In terra datus quippe, ut diligatur proximus, e coelo vero ut diligatur Dens. Sed cur prius in terra, postmodum e cœlo, nisi quod patenter datur intelligi quia juxta Joannis vocem : Qui fratrem non diligit quem videt, Deum quem non vidit, quomodo potest diligere (1 Joan. 17, 20)? Diligamus ergo proximum, fratres; ameinus eum qui juxta nos est, ut pervenire valeamus ad amorem illius qui super nos est.

CAP. IX. - Musto pleni sunt isti (Act, 11, 13).

(In exposit. B. Job, lib. xxIII, num. 20.) Cum discipuli Domini loquerentur varius linguis, quidam de Judzis irridentes dicebant: Quia musto pleni sunt isti. In musto sancti Spiritus fervor accipitur, de quo in Evangelio Dominus dicit: Vinum novum mittunt in utres novos. Ex quo dum repente replerentur aposecio, dum linguis omnibus loquerentur, a Judzis nescientibus, sed tamen vere attestantibus, dictum est: Hi musto pleni sunt (Matth. 1x. 17).

CAP. X. - Petrus Judæos increpat (Act. 11, 14).

(Regul. pastor. part. III, c. 34.) Qui bona necdum inchoant, non sunt eis prius ædificanda quæ salubriter diligunt, sed destruenda ea in quibus semetipsos nequiter versant. Hinc est quod Petrus prius evertit, ut postmodum construat, cum nequaquam Judæos monebat quid sam sacerent, sed de his quæ secerant increpabat, dicens: Jesum Nazarenum virum approbatum a Deo in robis, rirtutibus, et prodigiis, et signis auce secit per illum Deus in medio vestri sicut vos sci- R tis : hunc definito consilio, et præscientia Dei traditum per manus iniquorum affligentes interemistis, quem Deus suscitavit, solutis doloribus inferni (lbid. 22, etc.); ut videlicet crudelitatis suæ cogitatione destructi, ædificationem sanctæ prædicationis quanto anxie quærerent, tanto utiliter audirent. Unde et illico responderunt: Quid ergo faciemus, viri fratres? Quibus mox dicitur: Agite pænitentiam, et baptizetur unusquisque vestrum (Ibid., 37, 38). Quæ ædificationis verba profecto contemnerent, nisi prius salubriter ruinam suæ destructionis invenissent. Hinc est quod Saulus cum super eum cœlitus lux emissa resplenduit, non jam quid recte deberet facere, sed quid prave fecisset audivit. Nam cuni prostratus requireret, dicens: Quis es, Domine? protinus respondetur: Ego sum Jesus Nazarenus, quem tu persequeris. Et cum repente subjungeret: Domine, quid me jubes sacere? Illico adjungitur: Surge, et ingredere civitatem, et ibi tibi dicetur quid te oporteat facere (Act. 1x). Ecce de cœlo Dominus loquens persecutoris sui fa- C eta corripuit, nec tamen illico que essent facienda monstravit. Ecce elationis ejus fabrica jam tota corruerat et post ruinam suam humilis ædificari quæ-rebat. Et cum superbia destruitur, ædificationis tamen verba retinentur, ut videlicet persecutor immanis diu destructus jaceret, et tanto post in bonis solidior surgeret, quauto prius funditus eversus a pristino errore cecidisset. Qui ergo nulla adhuc agere bona cœperunt, a rigiditate suse pravitatis antea manu correctionis evertendi sunt, ut ad statum operationis rectæ postmodum erigentur.

CAP. XI. - Pænitentiam agite (Act. 11, 38).

Regul. pastor. part. m, c. 30; homil. 9, in Ezech., n. 6.) Peccatores qui admissa deserunt, nec tamen plangunt, non jam sibi relaxatas a stimare debent culpas, quas etsi agendo non multiplicant, nullis tamen fletibus mundant. Neque enim qui contumelias irrogat, si solummodo tacuerit, satisfecit, cum profecto necesse sit ut verba præmisæ super- D bise verbis subjuncts humilitatis impugnet. Ita et cum Deo delinquimus, nequaquam satisfacimus, si ab iniquitate cessamus, nisi voluptates quoque quas dileximus e contrario lamentis appositis insequamir. Hine Paulus ait: Et hose quidem suistis, sed ablust estis, sed sanctificati estis (I Cor. v1. 11). Nimirum enim illos omendatior vita sanctificat, quos per pænitentiam abluens afflictio fletuum mundat. Hinc Petrus cum quesdam territos malorum suorum consideratione susciperet, admonuit, dicens : Pamitentiam agite, et baptizetur unusquisque vestrum. Dicturus enim baptisma, præmisit pænitentie lamenta, ut prius aqua se suce afflictionis infunderent, et postmodum sacramento baptismatis lavarent. Qua igitur mente qui transactas culpas flere negligunt securi vivant de veuia, quando ipse summus pastor Ecclesize huic etiam sacramento prenitentiam adden-

A dam credit quod peccata principaliter exstinguit? Non autem Deus nostris cruciatibus pascitur, sed delictorum morbis medicamentis contrariis medetur, ut qui voluptatibus delectati ab eo discessimus, fletibus amaricati redeamus; et qui per illicita defluendo cecidimus, etiam a licitis nosmetipsos restringendo surgamus. Duobus autem modis bomaines a Deo recedunt, et duobus modis a Deo apostatæ fiunt. Nam unusquisque a Conditore suo, aut fide recedit, aut opere. Sicut ergo qui a fide recedit apostata est, ita qui ad perversum opus, quod deseruerat, redit, ab omnipotente Deo apostata absque ulla dubitatione deputabitur, etiamsi fidem tenere videatur. Fides enim nihil valet sine operibus (Jac. 11, 20).

CAP. XII. - Petrus claudum curavit (Act. m)

(Homil. 5, in Ezech., n. 45.) Sancti viri coram intidelibus ut eos ad fidem trabant miracula faciunt, sed sibimetipsis quæ fecerint non ascribentes, hæe omnipotentis Dei virtuti tribuunt, et auctori suo gloriam et laudem reddunt, per quem se posse talia sciunt; sicut Petrus cum sanato homine qui claudus ex mtero matris fuerat signum fecit. Quod cum omnes qui cognoscerent valde mirarentur, dixit: Quid miramini in hoc, aut nos quid intuemini, quasi mostra virtute, aut pietate fecerimus hunc ambulare? Deus Abraham, Deus Isaac, et Deus Jacob, Deus Patrum notrorum glorificavit Filium suum Jesum. Et paulo post: In fide nominis ejus hunc quem vidistis et nostis, confirmavit nomen ejus (Act. 111, 12). Signum quippe faciens, intuentium oculos miraculi lumine perstrinxit, sed humilitatem custodiens, laudem auctori reddidit. De omni vero bono quod faciunt idcirco viri sancti semper laudem Creatori reddunt, ut vera stabilitate persistant in ea virtute quam accipiunt.

CAP. XIII. — Obedire oportet Deo magis quam hominibus (Act. v, 29).

(In exposit. B. Job, lib. xvII, num. 48, 49, 50; lib. vII, num. 53, 54.) De sancto Spiritu qui super discipulos venit acceperunt ipsi ornamenta virtutis, quos immensa possederat ante feeditas timoris. Scimus enim quod ille apostolorum primus ante acceptam hujus Spiritus gratiam, quoties dum mori timuit, vitam negavit; qui non pœnis, non af-flictionibus, non terribili potestate cujusquam, sed unius mancipii sola est interrogatione prostratus. Et quidem mancipium, no sexus firmior ter-ribile demonstraret, ancilla est inquirente tenta-tus. Rursusque ut talis sexus infirmitas etiam officii sui dejectione vilesceret, non ab ancilla tantummodo, sed ab ostiaria ancilla est requisitus. Ecce quam vilis est ad tentandum persona requisita, ut aperte proderetur quanta cem timoris infirmitas possideret, qui nec ante vocem ostiariz auciliz subsisteret. Sed jam hic paulo ante timidus, qualis post adventum Spiritus exstiterit videamus. Certe Luca teste, didicimus contra sacerdotes et princi pes quanta Dominum auctoritate prædicavit. Nam cum facto miraculo questio fuisset exorta, et sacerdotum principes, seniores, ac scribæ in apostolorum persecutionem concurrerent, cos in medio statuentes, in qua virtute miraculum feceriat percunctari coraverunt. Quibus repletus Spiritu sancto dixit: Principes populi, et seniores, si nos hodie dijudicamu in benefacto hominis infirmi, in que iste salrus factas est, notum sit omnibus robis et omni plebi Israel, quia in nomine Jesu Christi Nazareni quem crucifixistis, quem Deus suscitarit a mortuis, in hoc iste adstat ceram vobis salvus (Act. IV, 8). Cumque erga hæc persequentium futor excresceret, esque sacerdotes ac principes Jesum prædicare prohiberent, contra iram principum qua auctoritate. Petras excreverit indicatur cum illic protinus subditur : Petrus vero et apostefi dixerunt : Obedire oportet Deo magis quam hominicus. Sed cum auctoritatem prædicantium resistentium præcepta non premerent, ad flagella pervenitar, nam

verunt ne loquerentur in nomine Jesu, et dimiserunt sos (Act. v. 40). Sed quia virtutem apostolorum premere nec flagella valuerunt natenter ostenditur cum subinfe: tar : Et illi quidem ibant quudentes a conspectu concilii: quoniam digni habiti sunt pro nomine Jesu contumetiam peti (Act. x.1). Mox etiam post flagello-rum gaudia quid agerent indicatur: Omni autem die in templo, et circa domos non cessabant docentes, et evangelizantes Jesum Christum. Ecce ille paulo ante timidus, jam in linguis loquitur, coruscat miraculis, infidelitatem sacerdotum et principum libera voce increpat, ad prædicandum Jesum exemplum auctoritatis ceeteris præstat. Ne in nomine ejus loqui debeat verberibus prohibetur, nec tamen compescitur. Contemnit flagella cedentium qui paulo ante requirentium verba timuerat, et qui vires ancillæ requisitus expavit vires principum cæsus premit. Sancti enim jam Spiritus virtute solidatus, hujus mundi altitudines libertatis calce deprimebat, ut in imo esse cerneret quidquid contra Creatoris gratiam altum tumeret. Hæc sunt ornamenta cœlorum, hæc sant dona Spiritus, quæ diversis manifestari virtutibus solent, quas occulte dispensationis munere divisas Paulus enumerat, dicens : Alii quidem per spiritum datur vermo savientiæ, ulli sermo scientiæ secundum eumdem spiritum, alteri fidės in eodem spiritu, alii gratia sanitatum in uno spiritu, alii operatio pirtutum, alii prophetaia alii discretio spiriluum, alii genera lingua-rum, alii interpretatio sermonum (I Cor. x11, 8, 9). Quæ mox generali definitione concludens, ait: Hæc autem omnia operatur unus atque idem spiritus, dividens singulis prout vult (Ibid.). Prædicatores ergo sancti nisi promissa Paracleti dona perciperent, nullo fortitudinis decore claruissent, sed quia sancti sunt apostoli virtutum gratia decorati, vitæ prædicatio contra infidelium corda convaluit. Unde nullis contra veritatem potestatibus parcunt, sed quos attolli per elationem conspicient per sancti Spiritus auctorita-tem premunt. Hinc est quod Petrus, cum eum sacerdotes et principe; etiam per flagella sævientes in nomine Jesu loqui prohiberent, cum magna protinus auctoritate respondit, dicens: Si justum est in conspectu Dei, vos potius audire quam Deum, judicate. Non enim possumus, quæ vidimus et audivimus non loqui (Act. 1v, 19). Hinc est quod Paulus cum resistentem contra veritatem sacerdotum principem cerneret, eumque minister illius alapa percussisset, non maledictum perturbatus intulit, sed repletus Spiritu sancto libera voce prophetavit, dicens: Percutiet te Deus, paries dealbate, et tu sedens judicas me secundum legem, et contra legem jubes me percuti (Act. xxm, 2)? Hinc est quod Stephanus contra vim persequentium auctoritatem vocis exercere nec moriturus expavit, dicens: Dura cervice, et incircumcisi cordibus et auribus, vos semper Spiritui sancto restitistis: sicut patres vestri, ita et vos (Act. vii, 51). Sed quia sancti viri ad verba tantæ altitudinis zelo veritatis, non autem vitio elationis exiliunt, ipsi patenter indicant qui, factis dictisque aliis, et quanta humilitate pol-leant, et erga eos quos redarguunt quanta charitate D ferveant manifestant : superbia quippe odium generat, humilitas amorem. Verba itaque quæ amor exaspe-rat profecto ex fonte humilitatis emanant. Quomodo ergo Stephanus increpationem proferre potuit per elationem, qui pro elsdem quos increpaverat ad de-teriora crescentibus seque lapidantibus flexis genibus oravit, dicens: Domine, ne statuas illis hoc peccatum. Quomodo Paulus contra gentis suæ sacerdotem et principem asperitatis verba superbiens intulit, qui humilitate se etiam discipulorum servitio substernit, dicens: Non enim nosmetipsos prædicamus, sed Jesum Christum Dominum nostrum, nos autem servos vestros per Christum (II Cor. IV, 5). Quomodo Petrus per elevationem principibus restitit, quorum errori com-patiens, reatum volut excusat, dicens : Scio quia per ignorantiam fecistis, sicut et principes vestri. Deus autem qui prænuntiavit per os omnium provhetarum

subditur: Tune principes sacerdotum cæsis denuntia- A pati Christum suum, implevit sie (Act. III, 17)? quos verunt ne loquerentur in nomine Jesu, et dimiserunt ad vitam misericorditer trahit, dicens: Pænitemini igitur, et convertimini ut deleantur peccata restra (Vers. 19). Petrus ergo flagellatus a principibus populi, cum ideireo se relaxari conspiceret ut a prædicatione cessaret eum prohiberetur loqui in posterum. nequaquam saltem in præsens cessit, nam respon dit protinus, dicens : Obedire oportet Deo magis quam hominibus. Et rursus : Non enim possumus que ridimus et audivimus non loqui. Postauam autem fibertate vocis auctoritatem principum pressit, postea per humilitatem cordis de non circumcidendis gentibus Pauli consilium audivit. Sic enim semetipsum contra adversarios ex auctoritate curabat erigere. et tamen sibimetipsi non crederet in his que non recte sentiret; ut ex libertate formidinis tumentes potestates excederet, ex humilitate mansuetudinis obedientiam in recto consilio etiam minoribus fratribus exhiberet, et modo per semetipsum aliis, modo et sibimetipsi cum aliis obviaret. In factis igitur Petri quoddam ante nostros oculos auctoritatis et humili-tatis exemplum ponitur, ut nihil adversitatis metuentes, resistentes Deo potestates sæculi etiam cum corporis laceratione condemnemus; et in his etiam quæ inter fideles positi senserimus nequaquam nos cæteris præponamus, nec nostra consilia magis eligentes nobis potius quam aliis credamus.

> CAP. XIV. - Vos semper Spiritui sancto restitistis (Act. VII, 51).

(Homil. 18, in Ezech., n. 14; homil. 29, in Evang., 7.) Beatus martyr Stephanus pro Creatoris sui nomine tentus, et in medio persecutorum deductus, imperterritus stetit, Aducialiter docuit, et ex zelo veritatis persecutores suos fortiter increpavit, dicens: Vos semper Spiritui sancto restitistis. Cumque illi ad lapides currerent, et eum lapidibus necarent, flexo genu pro eisdem persecutoribus oravit, dicens: Do-mine, ne statuas illis hoc peccatum (Act. vii, 50). Qua itaque ista virtus est sic zelo fervere, ut eis a quibus terrebatur perfidiæ suæ improperia fiducialiter diceret, et sic diligere, ut in morte quoque pro ets a quibus moriebatur oraret? Sic quippe ex zelo infer-buit, ac si mansuetudinis nihil haberet, et sic mansuetus in eorum dilectione perstitit, ac si contra eos fervoris nihil habuisset. Pensemus inter hæc ubi nostræ conscientiæ reatus jacet. Quis enim nostrum si saltem verbi contumeliam a proximo acceperit non statim contumetiam reddit, non funditus commovetur, non ad odium erumpit, non præceptum dilectionis obliviscitur? Sed hoc beatus Stephanus ex omnipotentis Dei gratia potuit. Qui cum esset plenus Spiritu sancto, intendens in cælum vidit gloriam Dei, et Jesum stantem a dextris, et ait: Ecce video cælos apertos, et Jesum stantem a dextris Dei (Act. VII, 55). Considerandum nobis est quid est quod Marcus ait : Sedit & dextris Dei (Marc. XVI, 19). Et Stephanus dicit : Video colos apertos, et Filium hominis stantem a dextris Dei? Quid est quod hunc Marcus sedentem, Stephanus vero stantem se videre testatur? Sed scitis, fratres, quia sedere judicantis est, stare vero pugnantis, vel adjuvantis. Quia igitur Redemptor nosier assumptus in cœlum, et nunc omnia judicat, et ad extremum judex omnium veniet, hunc post assumptionem Marcus sedere describit, qui post ascensionis sua gloriam judex in fine mundi videbitur. Stephanus vero in laboris certamine positus stantem vidit quem adjutorem habuit, quoniam ut iste in terra persecutorum infidelitatem vinceret, pro illo de cœlo illius gratia pugnavit.

CAP. XV .- Et testes deposuerunt vestimenta sua secus pedes adolescentis, qui vocabatur Saulus, et lapida-

bant Stephanum (Act. vn, 57).
(Homil. 19, in Evang., n. 6; in exposit. B. Job lib. xxix, n. 38, 39.) Nemo se, fratres, de operc. nemo de tempore extollat, nemo se alicni de operibus suis præferat, quia de his quos intuetur adhuc per culpam frigidos, quantos eperatores justitize el

Multos quidem frigidos intra sanctam Ecclesiam, fratres charissimi, cernimus, sed eos nec imitari nec despicere debemus. Quid enim sit hodie aspicinus, sed quid cras futurus sit unusquisque nescimus. Plerumque et qui post nos venire cernitur, per agilitatem operis boni nos antecedit, et vix eum cras sequimur quem hodie privire videbamur. Certe cum Stephanus pro fide moreretur, Saulus vestimenta lapidantium servabat. Omnium ergo lapidantium manibus ipse lapidavit qui ad lapidandum omnes exertos reddidit, et tamen eumdem ipsum in sancta Ecclesia laboribus antecessit quem persequendo martyrem fecit. O quafem hone militem ad diem belli pugowque praparatuin velut thesaurum absconditum omnipotens Deus habuit, quem in vita frigida in pravorum vitam repositum, jam tunc electum suum latenter diu iutra suæ præscienti e sinum texit! O ad quanta adversariorum ectora ferienda hunc propugnatorem suum cum vogutiones tot sibi resistentia corda prostravit! Nemo itaque de suis operibus extollatur, nemo desperet eos quos adhue frigidos videt, quia qui sunt futuri servi Dei inter pravos videre et discernere non valet. Quis enim crederet quod per apostolatus gratiam lapidatum Stephanum ille præcederet qui in morte ejus omnium lapidantium vestimenta servavit? Si ergo ad ista dona vel occulta judicis recurrimus, nullos desperantes omnino nec illis nos in corde nostro præferimus quibus pro tempore prælati sumus, quia et si jam videmus quantum præcessimus, nescimus quantum cum currere coperint præcedamur. Duo itaque sunt quæ sollicite pensare debemus. Primum est ut de se quisque minime præsumat, quia etsi jam ad fidem vocatus est, utrum in perenni regno sit dignus nescit; secundum vero est ut unusquisque proximum, quem fortasse jacere in vitiis conspicit, desperare non audeat, quia divinæ misericordiæ divitias ignorat.

CAP. XVI. - Date mihi hanc polestatem, etc. (Act. viii, 19).

(Homil. 4, in Evang., n. 4.) Concessa potestate prædicationis, concessis miraculis virtutum, Redem-ptor noster discipulis suis ait: Gratis accepistis, graas date (Matth. x, 8). Præsciebat namque nonnullos hoc ipsum donum accepti spiritus in usum negotiationis inflectere, et miraculorum signa ad obsequium avaritiæ declinare. Hinc est quod cum vidisset Simon Magus quia per impositionem manus apostolorum daretur Spiritus sanctus, obtulit eis pecuniam, dicens: Date et mihi hanc potestatem, ut cuicunque imposuero manus accipiat Spiritum sanctum. Per impositionem quippe manus edita miracula concupiscens, percipere donum Spiritus voluit, scilicet ut deterius venderet quod male comparasset. Cum justum virum describeret propheta, ait: Qui excutit manus suas ab omni munere (Isa. xxxIII, 15). Non dicit, qui excutit manus suas à munere, sed adjunxit ab omni, quia aliud est munus ab obsequio, aliud munus a manu, D aliud munus a lingua. Munus quippe ab obseguio est subjectio indebite impensa, munus a manu pecunia est, munus a lingua, favor. Ille igitur ab omni munere manus excutit qui in divinis rebus non solum nullam pecuniam, sed etiam humanam gratiam non requirit, qui sacros ordines pro humana gratia non largitur, neque de eadem largitate laudis ultam retributionem quærit, qui de nullo impenso sanctitatis officio minimum favoris exquirit, qui impositionem manus, qua Spiritus sanctus accipitur, ad vitæ meritum non ad præmium tribuit.

CAP. XVII. — Pecunia tua tecum sit in perditionem (Act. viii, 20).

(In expesit. B. Job, lib. rv, num. 2.) Cum sancti viri maledictionis sententiam proferunt, non ad hanc ex voto ultionis red ex justitia examinis erumpunt. Intus enim subtile Dei judicium aspiciunt, et mala

nefensores rectæ fidei Dominus sit facturus, ignorat. A foris exsurgentia, quia maledicto debeant ferire, co-Multies quidem frigidos intra sanctam Ecclesiam, fra-gnoscunt, et eo in maledicto non peccant, quo ab tres charissimi, cernimus, sed eos nec imitari nec interno judicio non discordant. Hinc est quod Petrus in offerentem sibi pecuniam Simonem sententiam maledictionis intorsit, dicens : Pecunia tua tecum sit in perditionem. Qui enim non ait est, sed sit, non iudicativo sed optativo modo se hæc dixisse signavit. Hinc Elias duobus quinquagenariis ad se venientibus, dixit: Si homo Dei ego sum, descendat ignis de cæle, et consumat te et quinquaginta tuos (IV Reg. x1, 10). Quorum utrumque sententia quanta severitatis ratione convaluit terminus causæ monstravit. Nam et Simon æterna perditione interiit, et duos quinquagenarios desuper veniens flamma consumpsit. Virtus ergo subsequens testificatur qua mente maledictionis sententia promitur. Cum enim et maledicentis innocentia permanet, et tamen eum qui maledicitur usque ad interitum maledictio absorbet, ex utriusque partis fine colligitur quia ab uno et intimo judice iu reum sententia sumpia jaculatur.

> CAP. XVIII. - Saulus adhuc spirans, etc. (Act. IX, 1).

(In exposit. B. Job, lib. xxx1, n. 29, 50.) Beato Job a Domino dicitur: Nunquid volet rhinoceros ser-vire tibi, aut morabitur ad præsepe tuum? Nunquid alligabis rhinocerotem ad arandum loro tuo (Job xxxix, 9)? Rhinoceros iste, qui etiam Monoceros in Græcis exemplaribus nominatur, indomitæ omnine naturæ est; ita ut si quando captus fuerit, teneri nullatenus possit, impatiens quippe, ut fertur, illico mo-ritur. Tantæ quoque fortitudinis esse dicitur, ut nulla venantium virtute capiatur : sed sicut hi asserunt qui describendis naturis animalium investigatione laboriosa sudaverunt, virgo ei puella proponitur que venienti sinum aperit, in quo ille, omni ferocitate postposita, caput deponit, et sic ab eis a quibus capi quæritur repente velut inermis invenitur. Buxei quoque coloris esse describitur, qui etiam cum elephantis quando certamen aggreditur, eo cornu quod in nare singulariter gestat ventrem adversantium ferire perhibetur, ut cum ea quæ molliora sunt vulnerat, impugnantes se facile sternat. Ejus vero nomen Latina lingua interpretatum sonat, in nare cornu. Et quid aliud in nare nisi fatuitas? Quid in cornu nisi elatio designatur? Et quamvis per bunc rhinocerotem vel certe monocerotem, scilicet uni-cornem, communiter ille Judæorum populus possit intell gi, de quibus passionem suam Dominus Propheta canente prænuntians, ait: Libera me de ore leonis: et a cornibus unicornium humilitatem meam (Psal. xxi, 22); (Tot quippe in illa gente unicornes, vel certe rhinocerotes exstiterunt, quot contra pradicamenta veritatis de Legis operibus singulari et fatua elatione consisi sunt.) ille tamen specialiter ex hoc populo, et prius in superbia, et postmodum præ-cipuus testis in humilitate nobis ad medium Paulus ducatur, qui dum contra Deum se quasi de custodia Legis nesciens extulit, cornu in nare gestavit. Unde et hoc ipse naris cornu per humilitatem postmodum inclinans, ait: Qui prius sui blasphemus, et persecutor, et contumeliosus: sed misericordiam consecutus sum, quia ignorans feci (I Tim. 1, 13). In nare cornu gestabat qui placiturum se Deo de crudelitate confidebat, sicut ipse postmodum semetipsum redarguens dicit: Et prosciebam in Judaismo supra multos coætaneos meos in genere meo; abundantius æmulator existens paternarum mearum traditionum (Galat. 1, 14). Hujus autem rhinocerotis fortitudinein omnis venator extimuit, quia Sauli sevitiam unusquisque prædicator expavit. Scriptum namque est: Saulus adhuc spirans minarum et cædis in discipulos Domini, accessit ad Principem Sacerdotum, et petit ab eo epistolas in Damascum ad Synagogas : ut si quos invenirel hujus vilæ viros ac mulieres, vinctos perduceret in Jerusalem (Act. 1x, 1, 2). Cum flatus nare reil-dendus trahitur, inspiratio vocatur. Et illud sæpe per odorem nare deprehendimus quod oculis non vi

demus.. Rhinoceros ergo iste nare gestabat cornu A structus jaceret, et tanto post in bonis solidius surquo percuteret, quia minarum et cædis in Domini duscipulos spirans, postquam præsentes interfece-rat, absentes quærebat. Sed ecce omnis ante il-lum venator absconditur, omnis homo, id est rationale sapiens, opinione timoris eius effugatur. Beato igitur Job sanctæ Ecclesiæ typum tenenti dicitur : Num volet rhinoceros servire libi (Job. xxxix, 9). Ac si aperte de beato Paulo dicatur: Nunquid Saulum, quem superbire in nece fidelium stulta sua elatione consideras, sub jura tuæ prædicationis inclinas? Subaudis, ut ego qui et contra me illum singulari cornu extolli conspicio, et tamen mihi cum voluero proti-nus subdo. Ut ergo hunc rhinocerotem capiat, sinum suum virgo, id est secretum suum, ipsa per se inviolata in carne Dei Sapientia expandat. Scriptum namque est: Quod cum Damascum pergeret, subito cir-cumfulsit illum die media lux de cælo, et vox facta est dicens: Saule, Saule, quid me persegueris? Durum est tibi contra stimulum calcitrare. Qui prostratus in terra respondit: Quis es, Domine? Cui ille: Ego sum B Jesus Nazarenus, quem lu persequeris. Et tremens ac stupens dixit: Domine, quid me vis facere? Et Dominus ad eum: Surge et ingredere civitatem: et ibi dicetur tibi quid te oporteat facere (Act. 1x, 6, 7). Virgo nimirum rhinoceroti sinum suum aperuit, cum Saulo incorrupta Dei Sapientia incarnationis suæ mysterium de cœlo loquendo patefecit. Et fortitudinem suam rhinoceros perdidit, quia prostratus humi, omne quod superbum tumebat amisit. Intueri libet ubi est sævus ille persecutor, ubi lupus rapax. Ecce in ovem jam versus est qui percunctatur pastoris semitam quam sequatur. Et notandum quod cum diceret : Quis es, Domine? non ei a Domino respondetur: Ego principium, ego Verbum ante sœcula, ego sum unigenitus Patris. Quia enim Saulus incarnatum Deum credere contempsit, et ejus humanitatis infirma despexit, de coelo hoc quod contempserat audivit : Ego sum Jesus Nazarenus quem tu persequeris. Ac si diceret : Hoc a me audi de superioribus quod in me despicis de infe-rioribus. Auctorem cœli venisse in terram despicis, ex terra ergo hominem cognosce de cœlo, ut tanto in me amplius sacramenta infirmitatis metuas, quanto et hæc perducta in cœlestia ad excellentiam potestatis probas. Prosternens igitur te, nequaquam tibi hoc astruo quod ante sæcula Deus sum, sed illud a me audis quod de me credere dedignaris. Postquam enim dixit, Jesus, adhuc in expressione terreuæ inhabitationis subdidit, Nazarenus, velut apertius diceret : Humilitatis meæ infirma suscipe, et tuæ superbiæ duritiam amitte.

AP. XIX.—Surge et ingredere civitatem (Act. 1x, 4).

(Regul. pastor. part. 111, c. 34; homil. 9, in Ezech., num. 4, 5.) Notandum autem quod in hac Pauli prostratione, quoniam qui nulla adhuc agere bona coperunt, a rigiditate prius suæ pravitatis manu correctionis evertendi sunt, ut ad statum operationis rectæ postmodum erigantur; quia et idcirco altum silvæ lignum succidimus, ut hoc in ædificii te-gmine sublevemus, sed tamen in fabrica non repente ponitur, ut nimirum prius vitiosa viriditas ejus exsiccetur; cujus quo plus in infimis humor excoquitur, eo solidius ad summa levatur. Hinc est quod Saulus cum super eum cœlitus lux missa resplenduit, non jam quod recte deberet facere, sed quid prave fecisset audivit. Nam cum prostratus requireret, dicens: Quis es, Domine (Act. 1x, 6)? Protinus respondetur: Ego sum Jesus Nazarenus quem tu persequeris. Et cum repente subjungeret: Domine, quid me jubes sacere? Illico adjungitur : Surge, et ingredere civitatem, et ibi dicetur tibi quid te oporteat sacere (Ibid. 7). Ecce de cuelo Dominus loquens, persecutoris sui facta corripuit, nec tamen illico quæ essent facienda monstravit. Ecce elationis ejus labrica jam tota corruerat, et post ruinam suam humilis ædificari quærebat. Et cum superbia destruitur ædificationis tamen verba retinentur, ut videlicet persecutor immanis diu de-

geret, quanto prius funditus eversus ab errore pristino cecidisset. Paulus igitur dum Damascum pergeret superbe, Redemptoris voce jacuit prostratus, et qui prædicator futurus erat, non tamen mox ut prædicaret quod viderat audivit, sed ei jacenti dicitur: Surge, et ingredere civitatem, et dicetur tibi quid te oporteat facere (Act. 1x, 7). Jacens igitur hoc solum audire potuit, ut surgens diceret quod audierat. Surgens vero hoc dicitur, ut quæ ignoraverat prædicaret. Jacenti dicitur ut surgat, stanti præcipitur ut ad prædicationem profiscisci debeat. Sic quoque nobis in infirmitatis confusione jacentibus præberi non debet auctoritas prædicationis, sed cum jam in bono opere surgimus, cum jam recti stare coepimus, di-gnum est ut ad lucrandos alios in prædicatione mitti debeamus. Querendum præterea nobis est, cum Paulus et Ezechiel in faciem cadunt, et de persecutoribus Domini scriptum est : Abierunt retrorsum, et ceciderunt in terram (Joan. xvIII, 6). Quid est hoc quod electi in faciem, et reprobi retrorsum cadunt. nisi quod omnis qui post se cadit, ibi procul du-bio cadit ubi non videt, qui vero ante se ceciderit, ibi cecidit ubi videt ?Iniqui ergo, quia in invisibilibus cadunt, post se cadere dicuntur, quoniam ibi cor-ruunt ubi quid eos tunc sequatur modo videre non possunt. Justi vero, quia in istis visibilibus se sponte dejiciunt ut in invisibilibus erigantur, quasi in faciem cadunt, quia timore compuncti videntes humiliantur.

EAP. XX. — Erat autem discipulus Damasci nomine Ananias, et dixit ad illum in visu Dominus, Anania. At ille ait: Ecce ego, Domine. Et Dominus ad illum: Surge et vade in vicum qui vocatur Rectus, et quære in domo Judæ Saulum nomine Thar-

sensem. Ecce enim orat (Act. 1x, 10 seq.). (In exposit. B. Job, lib. 1, n. 34.) Consideremus, fraires, Saulum, quis fuerit, cum ab ipsa adolescentia lapidantium adjutor existeret, cum alia Ecclesia loca vastaret, et acceptis epistolis vastanda alia peteret, cum mors ei sidelium nulla sussiceret, sed semper ad aliorum interitum aliis exstinctis auhelaret; et profecto cognoscimus quia nullus tunc sidelium crederet quod ad jugum Deus suæ formidinis, vim tantæ elationis inclinaret. Unde et Ananias voce duminica hunc, et postquam conversum audivit, extimuit, dicens : Domine, audivi a multis de viro hoc, quanta mala sanctis tuis fecerit in Jerusalem.

CAP. XXI. - Vade, quoniam vas electionis mihi est iste, ut portet nomen meum coram gentibus et regibus, et filiis Israel. Ego enim ostendam illi, quunta

oporteat eum pro nomine meo pati (Act. ix, 15). (In exposit. B. Job, lib. ix, n. 54.) Cum beatus Job ad Dominum dicat: Verebar omnia opera a mea, sciens quod non parceres delinquenti (Job, Ix, 28). Si enim delinquenti non parcitur, quis ab æterna morte eri-pitur, cum a delicto mundus nemo reperiatur? Au pœnitenti Deus parcit, et delinquenti non parcit? Quia cum delicta planginus, nequaquam jam delinquentes sumus. Sed quid est quod Petrus cum negat respicitur, et Redemptoris negati respectu ad lacry mas vocatur? Quid quod Paulus cum Redemptoris nomen in terra conaretur exstinguere, ejus verba de cœlo meruit audire? sed tamen in utroque culpa punita est, quoniam de Petro, teste Evangelio, scriptum est: liccordatus est Petrus verbi Jesu, quod dixerat: et egressus foras, flevit amare (Luc. xxu, 61). De Paulo quoque hæc eadem quæ hunc vocavit Veritas dicit: Ego ostendam ei quanta eum oporteat pro nomine mee pati (Act. 1x, 16). Delinquenti ergo Dominus nequaquam parcit, quia delictum sine ultione non deserit. Aut enim ipse hoc homo in se pænitens punit, aut hoc Deus cum homine vindicans percutit. Nequa-

Forte legendum ut loco Moralium assignato: Valde scrupulosum cordi se objicit quod subjungit. Sciens quod, etc.

vindicta laxatur.

CAP. XXII. - Abiit autem Ananias, et introivit in domum, et imponens ei manus, dixit : Saule frater. Dominus misit me Jesus, qui apparuit tibi in via, qua veniebas, ut videas, et implearis Spiritu sancto. Et confestim ceciderunt ab oculis ejus tanquam squamæ. et visum recepit : et surgens baptizatus est (Act. ix, 17).

(In exposit, B. Job, lib. xxxm, n. 51, 52.) Quisquis dum corripitur peccatum suum magis excusare defendendo appetit quam deflere, quasi squamis tegitur, dum a sanctis prædicatoribus gladio verbi jaculatur: aquamas habet, et likcirco ad ejus præcordia trans-gandi viam verbi sagitta non habet. Duritia enim carnali repellitur ne spiritualis ei gladius infigatur. Carnali savientia contra Deum Saulus oluluraverat. quando cor ejus nulla prædicationis evangelica sagitta penetrabat. Sed postquam forti coelitus increpatione jaculatus, et superno respectu c.ecatus est (lumen quippe ut acciperet amisit), ad Ananiam veniens illuminatur. In qua illuminatione, quia defensiogum suarum duritia caruit, bene de eo scriptum est : Ceciderunt quasi squama ab veulis ejus (Ibid.). Carnalis videlicet tegumenti illum duritia presserat, et ideirco radios veri luminis non videbat. Sed postquam superixe repugnationes ejus victæ sunt, defen-sionum squamæ ceciderant. Quæ quidem sub Ananiæ manibus ab oculis ceciderunt corporis, sed ante jam sub dominica increpatione ceciderant ab oculia cordis. Cum enim alte invectionis jaculo confossus jaceret, humili jam et penetrato corde requirebat, dicens: Domine, quid me vis sacere (Ibid.)? Repulsis videncet squamis, jam ad cordis viscera veritatis sagitta pervenerat, quando deposita elatione superbiæ. eum quem impugnaverat Dominum confiteus, et quid ageret nesciens, requirebat.

CAP. XXIII. - Paulus autem multo magis convalescebat, et confundebat Judwos qui habitabant Damasci : affirmans et docens quoniam his est Christus C (Act. 13, 22).

(In exposit. B. Job, lib. xxxi, n. 30, 31, 34, 35.) Paulus igitur, dum sublato oculorum lumine, manu ad Ananiam ducitur, patet jam rhinoceros iste quibus loris Dei astringitur, quia videlicet uno la tempore, excitate, baptismate, prædicatione liga-tur. Qui etiam ad Dei præsepe moratus est, quia ru-minare verba Evangelii dedignatus non est, ait en m: Ascendi Jerocolymam cum Burnaba, assumpto et Tito, Ascendi antem secundum revelationem, et conveli cum illis Evangelium (Galat. 11, 1, 2). Et qui prius jejunus audierat: Durum est tibi contra stimulum caleitrare (Act. 1x, 5), mira postmodum virtute præsidentis pressus verbi pabulo vires obtinuit, et superbise calcem amisit, lorisque Dei non tantum a feritate restringitur, sed, quod magis sit mirabile, ad arandum ligatur, at non solum homines crudelitatis cornu non impetat, sed etiam corum refectioni serviens aratrum prædicationis trahat. Ipse quippe de evangelizantibus, de parantibus dicit: Debet enim in spe, qui arat, arare; qui triturat, in spe fructus percipiendi (I Cor. 1x, 10). Qui igitur tremenda prius fidelibus irrogaverat, et pro ilde postmodum flagella libenter portat; qui acriptis etiam Epiatolis bunilis et despectus prædiest aud dudum terribilis impugnabat; profecto bene ligatus sub arates desudat ad segatem qui fuerat in campo male liber a timore. Repente quippe commu-tatus ab hoste practicator efficitur, et in cunctis mundi partibus Redemptoris sui nomen insimust. Sup-plicia pro ventate tolerat, pati se que irregaverat exultat, alios blandimentis vegat, alios ad fidem terroribus revocat : istis regnum pollicetur cuelestis patriz, illis minatur ignes gehennes. Hos per auctoritatem corrigit, illos ad viam rectitudinis per humilitatema trahit; atque in omni latere de manu se sui Rectoria inclinat, et tanta arte Dei aream congregat, quanta ad illam prius elatione ventilabat. Sed neque

quam igitur peccato parcitur quia nuflatenus sine A hoc abhorret a Paulo quod rhinoceros buxei coloris dicitur, et elephantorum ventres cornu ferire perhibetur. Quid enim per colorem buxeum nisi abstimen-tlæ pallor exprimitur? cui ipse se tenaciter adhærere testatur, dicens: Castigo corpus meum, et servituti subjicio (I Cor. 1x, 27). Qui divinze legis eruditione præditus, dom aliorum ingluviem redarguit, comu elephantes inventrem ferit. In ventrem quippe elephant a percusserat, cum dicebat: Multi ambulant, quos sæpe dicebam robis; nunc autem et flens dico, inimicos crucis Christi: quorum finis interitus, quorum venter Deus est, et gloria in confusione ipsorum (Philip. 111, 18). Et rursum: Hujusmodi Christo Domino non serviunt, sed suo ventri (Rom. xvi, 18). Cornu suo igitur rhinoceros iste non jam homines. sed bestias percutit, quando Paulus illa doctrinæ suce fortitudine nequaquam perimendos hunniles imnetit, sed superbos ventris cultores occidit.

CAP. XXIV. - Dimissus est per murum (Act. 1x, 25). (Dial. lib. u, cap. 3.) Cum implerentur autem dies multi, consilium secerunt Judzei ut eum interfeerent. Note autem factæ sunt insidice corum Paulo. Custodiebant autem portas die ac nocte, ut eum interfi-cerent. Accipientes vero discipuli ejus nocte, per murum dimiserunt eum, submittentes in sporta. Sæpe agitur in animo perfectorum (quod silentio prætereundum non est), quia cum laborem sunum sine fructu esse considerant, in locum alium ad laborem cum fructu migrant. Unde iste quoque egregius prædientor qui dissolvi cupit, et cum Christo esse: cui sivere Christus est, et mori lucrum (Philip. xx1, 3), qui certamina passionum non solum ipse appetiit, sed ad toleranda hæc et alios adhortatur, Damasci persecutionem passus, ut potuisset evadere, murum, funear, sportam-que quesivit, seque latenrer deponi voluit. Nanquidnam Paulum mortem vicimus timuisse, quam seipse pro Jesu amore testatur appetere? Sed cum in codem loco minorem sibi fructum adesse conspiceres. et gravi labore ad laborem se alibi cum fructu servavit. Fortis etenim prædicator Dei teneri intra claustra noluit, certaminis campum quesivit.

CAP. XXV. — Erat autem Paulus cum discipulis in-trans, et exiens in Jerusalem, et fiducialiter agens in nomine Domini: loquebatur quoque gentibus, et disputabat cum Gracis: illi autem quarebant cum oscidere (Act. 1x, 28).

(In exposit.B. Job, lib. xx, mms. 15, 16; Dislog. lib. iu,cap. 17). Si cor poccatoris qui in malitia sua manet immobilis sancti Spiritus gratia superno munere iafusa tetigerit, mox peccatricis mentis deritia a sue immobilitatis obstinatione permutatur, et rore divisi muneris infusus, post libenter injurias tolerat quis prius vehementer irrogabat; post etiam sua tribuit qui prius afiena rapiebat; post carnem abstinende cruciat qui prius satietate carnis per mortisera turpitudinum oblectamenta defluebat; post etiam persecutores diligit qui prius diligere etiam se amantes nolebat. Libet in hojus rei exemplum unum e muitis ad medium Paulum vocare, qui cum acceptis contra Christum epistolis Damascum pergeret, sancti Spiritus gratia in itinere infusus, ab illa sua protinus cradelitate mutatus est, et postmodem plagas pro Christo accepit quas veniebal inferre Christianis. Et qui prius carnaliter vivens in mortem conabatur sanctos Domini tradere, gaudet postmodum pro vita sauctorum vitam suce carnis immolare; et qui prius fait blasphemus et persecutor, humilis post factus est piusque prædicator: et qui lucrum maximum putavit se in discipulis Christom occidere, jam vitam suam Chri tum æstimat et mori lucrum. Mens igi-tur Pauli, mox ut Spiritus saucti gratiam accepit, statum suæ immobilitatis et crudelitatis immutavit. In ejus conversione possumus perpendere quia unjus est miraculum prædicationis verbo et orationis solatio peccatorem convertere quain carne mor tuum resuscitare. In isto enim resuscitatur caro iterum moritura, in ilio vero anima in ælernum victura

Lazarum quippe, quem jam setentem suisse credi- A tens Deus hunc exaudierat, si non ab isse se in bonis mus, carne Dominus suscitavit, Saulum vero resus- perfici petebat? Sciebat igitur Creatorem omnium citavit mente. Et quidem post resurrectionem carnis de Lazari virtutibus tacetur; nam post resurrectio-nom anima capere nostra infirmitas non valet quanta in sacro eloquio de Pauli virtutibus dicuntur. Quod illius prædicatione crudelissimæ nationes ad pietatis mollia conversæ sunt viscera. Quod mori cupit pro fratribus, in quorum prius morte gaudebat. Quod plenus omnis Scriptura scientia, nihil se scire judicat nisi Christum Jesum, et hunc crucifixum (I Cor. 11). Quod pro Christo virgis libenter cæditur quem gladiis insequebatur. Quod apostolatus honore sublimis est, sed tamen sponte fit parvulus in medio discipulorum. Ouod ad cœli tertii secreta ducitur, et tamen mentis oculum per compassionem reflectit ad disponendum cubile conjugatorum, dicens : Uxori vir debitum reddat, similiter et uxor viro (I Cor. vu. 3). Quod admiscetur in contemplatione coetibus angelorum, et tamen non aspernatur cogitare et disponere facta carnalium. Quod gaudet in infirmitatibus sibique in I contumeliis placet. Quo! et vivere Christus est, et mori lucrum. Quod totum jam extra carnem est hoc ipsum quod vivit in carne. Ecce qualiter vivit qui ab inferno mente ad vitam pietatis rediit. Minus est ergo quempiam in carne suscitari, nisi forte cum per vivificationem carnis ad vitam reducatur mentis, ut hoc ei agatur per miraculum exterius quatenus conversus interius vivificetur.

CAP. XXVI. - Enea, sanet te Dominus Jesus (Act. ıx, 34).

(In exposit. B. Job, lib. xxm, num. 46.) In Seriptura sacra aliquando per stratum repausatio in bonis operibus designatur. Unde Petrus dicit apostolus: Enea, sanet te Dominus Jesus Christus: surge es sterne tibi. Quid est dicere, surge, nisi mala quæ perpetrasti derelinque? Et qu'd est dicere, sterne tibi, nisi mercedis causas in quibus requiescere debeas operare, at et deserat surgendo quod fecit et inve-niat sternendo quod fecerit? Quod utrumque breviter C propheta comprehendit, dicens: Declina a malo, et fac bonum (Psat. xxxvi, 27). Declinare quippe a malo est ab eo quo jacuit surgere; bonum vero facere est mercedis opera in quibus requiescere debeat præparare. Qui enim declinat a malo, sed bona adhuc non facit, surrexit quidem ab eo quo jacuit, sed ubi requiescere debeat necdum stravit.

CAP. XXVII. - Tabitham Petrus suscitavit (Act. 1x). (Dialog. lib. n., cap. 30.) Qui devota mente Deo adhærent, cum rerum necessitas exposcit, exhibere signa duobus modis solent, ut mira quæque aliquando ex prece sociant, aliquando ex potestate. Cum enim Joannes dicat: Quotquot autem receperant enm, decis eis potestatem filios Dei fieri (Joan. 1, 12). Qui sitii Dei ex potestate sunt, quid mirum si signa facere ex potestate valeant? Quia enim utroque modo miracula exhibeant testatur Petrus, qui Tabitham mortuam orando suscitavit, Ananiam vero et Saphiram mentientes morti increpando tradidit. Neque enim D orasse in corum exstinctione legitur, sed solummodo culpam quam perpetraverant increpasse. Constat ergo quia aliquando hac ex potestate, aliquando vero exhibent ex postulatione, dum et istis vitam increpando abstulit et illi reddidit erando.

CAP. XXVIII. — Orationes tue, et eleemosynæ ascenderunt in compoein Dei (Act. x, 4).

(Homil. 19, in Ezech., n. 9.) Vir quidam erat in Casarea, nomine Cornelius, religiosus et timens thems. Nequaquam ex virtutibus venitus ad fidem, sed per fidem pertingitur ad virtutes. Cornelius enim centurio, cujus eleemosynæ ante baptismum, angelo teste, laudatæ sunt, non ex operibus venit ad fidem, sed ex tide venit ad opera; nam et ei per angelum dici-tur: Orationes tuæ et eleemosynæ ascenderunt in conspectu Dei. Si enim Deum vere et ante baptism non crediderat, quid prabat? vel quemodo emnigo-

Deum, sed auod eius omnipotens Deus Filius incarnatus esset ignorabat. Neque enim poterat liona agere nisi ante credidisset; scriptum quippe est: Sine fide impossibile est placere Deo (Hebr. II, 6). Fidem ergo habet, cujus orationes et eleemosynæ placere possunt. Bona autem actione promeruit, ut Deum perfecte cognosceret, et incarnationis ejus mysterium crederet, quatenus ad sacramenta baptismatis perveniret. Per fidem ergo venit ad operationem, sed per opera est solidatus in side.

CAP. XXIX. - Et nunc mitte viros in Joppen, et accersi Simonem, qui cognominatur Petrus: kic dicet tibi quid le oporteat sacere (Act. x, 15 seq.).

(Homil. 9, in Ezech., n. 6.) Nec fides sine operibus nec opera sine fide adjuvant, nisi fortasse pro fide percipienda fiant, sicut Cornelius ante pro bonis operibus meruit audire quam fidelis existeret. Qua ex re colligitur quia bona opera pro fide percipienda saciebat. Nam cui ab angelo dicitur : Orationes tue, et eleemosynæ ascenderunt in memoriam in conspectu Dei (Ibid. 4); et mox pro eadem ascensione præcipitur ut ad Simonem mittat qui ei veniens prædicare debeat, constat quia hoc petiit unde meruit exaudiri.

CAP. XXX. - Ascendit Petrus in superiora, ut oraret circa horam sextam : et cum esuriret, voluit gustare, Parantibus autem illis, cecidit super eum mentis ex-cessus: et vidit cœlum apertum, et descendens vas quoddam, velut linteum magnum, quatuor initiis summitti de cœlo in terram : in quo erant omnia quadrupedia, et serpentia terræ, et volatilia cæli, elc. (Act. x, 9 seq.).

(In exposit. B. Job, lib. xxx, num. 26; lib. xxxIII, num. 53.) Apostoli recte catuli sanctæ Ecclesiæ vocari possunt, qui in Ecclesia editi adversantem mundum ore rapuerunt. Isti catuli necdum post passionem Domini, sancti spiritus infusione solidati, clausis foribus quasi in quibusdam abditis specubus suis rapturi mundum cubabant, ut animarum prædam poste modum præsumentes diriperent, ut culpam nostram interficerent, omnemque in nobis peccati vitam ne-carent. Horum primo illi esurienti catulo, sed jam. valenti, ostensa per linteum gentilitate quasi mon-strata præda dicitur: Macta et maduca. Sub typo fortis mulieris Salomon de sancta Ecclesia dicit: Sindonem secit et vendidit (Prov. xxxx, 24). Quid signatur linteo sindonis, nisi subtilis intextio sancta prædicationis, in qua molliter quiescitur, quia meas in illa fidelium spe superna refovetur? Unde et Petro animalia in linteo demonstrantur, quia peccatorum anime misericorditer aggregatæ, in blanda fidei quiete continentur. Hanc ergo sindonem Ecclesia fecit et vendidit, quia tidem quam credendo merue-rat loquendo dedit, et ab infidelibus vitam rectse conversationis accepit.

CAP. XXXI. - Et facta est vox ad Petrum : Surge, Petre, occide et manduca (Act. x, 13).

(In exposit. B. Job, lib. xi, num. 45.) Sancta Ecclesia male viventes in vitiis interficit ore sanctæ pradicationis. Sancti quippe apostoli et pastores alii ia Ecclesic corpore quasi dentes idcirco sunt positi, ut vitau carnalium correptione mordeant, camque a su e duritia pertinaciæ confringant. Unde et apostolorum et pastorum primo quasi denti in Ecclesiae corpore posito, ostensis in figura gentibus, dicitur: Macta et manduca. Quod enim mactatur a vita occi-di ur, id vero quod comeditur in comedentis corpora commutatur. Macta ergo et manduca dicitur, id est vetustatem earum contere, et a peccato eas in que vivunt interfice, et in corpus Ecclesia, videlicet in tua membra, illas converte.

CAP. XXXII. -- Ecce viri a Cornelio minsi impirente domum Simonis, steterunt ad januam (Act. x, 17). (Homil. 1, in Ezech., n. 11.) Aliquando prophetist

spiritus in præsenti mentem ex parte tangit, et ex A parte non tangit. Quod Petri apostoli testatur historia, cum a Cornelio milites missi ei sunt per Spiritum nuntiati. Scriptum quippe est : Dixit Spiritus ei : Ecce viri tres quærunt te (Vers. 19). Ad quos ille descendit et requirens dixit: Quæ causa est propter quam venistis? Cujus verbis ostenditur quia eamdem causam per Spiritum non audierat guam a militibus requirebat. In præsenti ergo mentem Petri Spiritus et ex parte tetigerat, et ex parte non tetigerat, quia et adesse milites dixit, et pro qua causa venerant benit.

CAP. XXXIII. - Factum est cum introisset Petrus. obvius ei venit Cornelius; et procidens ad pedes ejus, adoravit (Act. x, 25).

(In exposit. B. Job, lib. xx1, num. 22; lib. xxv1, num. 45.) Bona est ordine suo potentia, sed cauta regentis indiget vita. Bene igitur banc exercet qui per illam scit super culpas erigi, et scit cum illa (In exposit. B. Job, lib. xxviii, num. 38.) Cuncti ceteris equalitate componi. Sancti itaque viri qui B apostoli Ecclesiæ ostia existunt, cum voce sui Repræsunt, cum deest vitium quod corrigatur, non de excellentia potestatis, sed de conditionis æqualitate gaudent, et non solum a subjectis metui, sed etiam plusquam necesse est refugiunt honorari. Neque enim leve se perpeti damnum humilitatis credunt, si ab eis pro merito fortasse ordinis pluris æstimentur. Cum ergo potentiæ temporalis ministerium suscipitur, summa cura vigilandum est ut sciat quisque et æqualem se cum illa cæteris cernere, et tamen se peccantibus zelo ultionis præferre. Quam discretioneur plenius cognoscimus, si primi pastoris exempla cernamus. Petrus enim, auctore Deo, Ecclesiæ principatum tenens, a bene agente Cornelio et sese humiliter ei prosternente, immoderatius venerari re-fugiens, honorem super se sibi oblatum recusavit, et ad æqualitatem conditionis suæ citius recurrens, se illius similem recognovit, dicens : Surge, ne feceris. et ego ipse homo sum (Act. x, 26). Quis enim nesciat quod homo conditori suo debeat, et non homini debuit proximum vidit, ne ultra humanitatis metas mens intumesceret, se hominem esse recognovit, quatenus illati sibi honoris elationeun frangeret ex considerata æqualitate conditionis. Sed cum Ananiæ et Saphiræ culpam reperit, mox quanta potentia super coteros excrevisset ostendit, verbo enim eorum vitam perculit, quam spiritu perscrutante deprehendit; et summum se intra Ecclesiam contra peccata recoluit, quod honore sibi vehementer impenso, coram bene agentibus fratribus non agnovit. Illic communionem æqualitatis meruit sanctitas actionis, hic zelus ultionis jus aperuit potestatis. Paulus bene agentibus fratribus prælatum se esse nesciebat, cum diceret: Non quia dominamur fidei vestræ, sed adjutores sumus gaudii restri (II Cor. 1, 23). Atque illico subjunxit: Fide enim statis, ac si diceret: Ideo non dominamur fidei vestra, quia fide statis. Æquales enim vobis sumus, ubi vos stare cognoscimus. Quasi prælatum se fratribus esse nesciebat, cum diceret : Facti sumus parvuli in medio vestrum (I Thess. 11, 7). D Et rursus : Nos autem servos vestros per Jesum Christum (II Cor. 1v, 5): sed cum culpam quæ corrigi de-buisset invenit, illico magistrum se esse recoluit, dicens: Quid vultis? in virga veniam ad vos (I Cor. IV, 5)? Summus itaque locus bene regitur, cum is qui pracest vitiis potius quam fratribus dominatur; vitiis enim se debent rectores erigere, quorum et causa præserun-tur, et per disciplinam culpas jure potestatis serire, sed per humilitatis custodiam æquales se ipsis fratribus qui corriguntur agnoscere, et eosdem tacita sibi cogitatione præferre. Illorum namque per cos vitia rigore disciplinæ feriuntur, in his vero quæ ipsi committunt ne verbi quidem ab aliquo invectione lacerantur. Tanto ergo apud Dominum sunt obligatiores, quanto inulte peccant apud homines. Disciplina vero prælatorum subditos tanto divino judicio liberiores reddit, quanto hic corum culpas sine vindicta non de-

serit. Servanda est itaque et in corde humilitas et in opere disciplina. Inter hæc autem solerter intuendum ne, dum immoderatius custoditur virtus humilitatis. solvantur jura regiminis; et dum prælatus plus se quam decet dejicit, subditorum vitam stringere sub disciplinæ vinculo non possit. Teneamus ergo exterius quod pro aliorum utilitate suscipimus : teneamus interius quod de nostra æstimatione sentimus. Sed tamen decenter quibusdam erumpentibus signis tales nos apud nos esse insi etiam qui nobis commissi sunt non ignorent, ut de auctoritate nostra quod formident videant, et de humilitate quod imitentur agnoscant. Servata autem auctoritate regiminis, ad cor nostrum sine cessatione redeamus, et consideremus assidue quod sumus æqualitater cum cæteris conditi. non quod temporaliter cæteris prælati.

CAP. XXXIV. - Non est personarum acceptor Deus (Act. x, 34).

demptoris audiunt : Accipite Spiritum sanctum : querum remiseritis peccata, remittuntur eis: et quorum re-tinueritis, retenta sunt (Joan. xx, 22); ac si illis aperte diceretur: Per vos ingredientur ad me hi quibus vosmetipsos panditis, et repellentur hi quibus obseratis. Nec immerito ostia vocantur quia et ingressum fidelibus aperiunt, et rursum sese perfides ne ingre-diantur opponunt. Pensemus quale estium Ecclesia Petrus exstitit, qui investigantem fidem Cornelium recepit, pretio querentem miracula Simonem repu-lit, illi dicens: In veritate comperi, quoniam non est personarum acceptor Deus (Act. VIII, 20), secreta regni benigne aperuit. Huic inquiens: Pecunia tua tecum sit in perditionem, per districte damnationis sen-tentiam aulæ cœlestis aditum claudit.

CAP. XXXV. — Paulus lapidatur (Act. XIV).

(In exposit. B. Job, lib. xxx1, num. 68.) Vir sanctus et fortis prædicator Domini quo majore persecutione prosterni? Quoniam igitur humiliari sibi plusquam premitur, eo ad prædicandam veritatem acrius in-debuit provinum vidit ne ultra humanitatis meter c stigatur, et cum patienter persecutores tolerat, ardenter ad se auditores trahere festinat. Videamus Paulum zelo sancti Spiritus inflammatum, quomodo persecutorum minas minime formidat. Quomodo inter supplicia positus, peccatores ad se trahere lestinat, sicut scriptum est: Supervenerunt autem quidam ab Antiochia et Iconio Judai, et persuasis turbis, lapidantes Paulum traxerunt extra civitatem, estimantes eum mortuum esse. Lircumdantibus autem eum discipulis, surgens intravit civitatem, et postera die profectus est cum Barnaba in Derben. Cumque evangelizassent civitati illi, et docuissent multos, reversi sunt Lystram et Iconium, el Antiochiam, confirmantes animas discipulorum (Act. xiv, 18). Perpendanius ergo quæ hunc prædicantem possent minæ compescere, quando eum ab intentione sua non valet mors ipsa prohibere. Ecce lapidibus obruitur, nec tamen a veritatis sermone removetur. Occidi potest, superari non potest: velut exstinctus extra urbem projicitur, sed intra urbem die alio illæsus prædicator invenitur. O quam fortis huic viro inest infirmitas! O quam victrix puena! O quam dominatrix patientia! Ad arguendum repulsione provocatur, ad prædicandam saluteau plagis erigitur, ad propellendam laboris lassitudinem pœna refovetur. Nulla ergo hunc adversitas superare potest quem pæna fovet.

CAP. XXXVI. — Paulus Timotheum circumcidit (Act. 111).

(In exposit. B. Job, lib. xxvm, n. 28, 29.) In una eadeunque virtute discretionis lineam deserimus, si hanc et aliquando agere et aliquando postponere nesciamus. Non enim res eadem semper est virtus, quia per momenta temporum sæpe merita mutantur actionum. Unde fit cum quid bene agimus, plerumque melius ab ejus actione cessemus, et laudabilius ad tempus deserat quod in suo tempore laudabiliter mens tenebat. Nam si pro nostris bonis minimis quihus actis proficimus, nec tamen intermissis interimus, A nunquam nobis hujus mundi jubentur adversa, scienmajora laborum mala proximis imminent, necessario nos virtutum augmenta seponimus : ne infirmioribus proximis fidei detrimenta generemus, ne tanto iam quod agimus virtus non sit, quanto per occasionem sui in alienis cordibus fundamenta virtutum destruit. Quam vim [Text. lineam] discretionis bene nobis Paulus ostendit, qui et gentiles ad libertatem fidei venientes circumcidi prohibuit, et tamen Lystris atque Iconio transiens, ipse Timotheum qui gentili paire fuerat editus circumcidit. Videns enim quod nisi se mandata litteræ servare ostenderet. Judæorum rabiem etiam in his qui sibi comites aderant excitaret, assertionis suze vim postposuit, et sine damno fidei se suosque comites a persecutionis immanitate custodivit. Fecit quod fieri fidei amore prohibuit, sed ad fidei retorsit ministerium quod quasi non fideliter fecit. Plerumque enim virtus cum indiscrete tenetur, amittitur; cum discrete intermittitur. plus tenetur. Sed alta consideratione opus est, ne fortasse nequaquam communis boni consilio, sed timore pro-B prio, vel cujuslibet ambitionis studio, a virtutis exercitatione cessetur. Quod nimirum cum agitur, jam non dispensationi sed culpæ servitur.

CAP. XXXVII. - Prohibuit eos Spiritus Jesu (Act. xvi, 6).

(Homil. 12, in Ezech., n. 16, homil. 4, in Evang., n. 1.) Propter malos auditores bonis sermo doctoribus tollitur, sicut Paulo dicitur : Festina, et exi velociter de Jerusalem ; quoniam non recipient testimonium tuum de me (Act. xxu, 48). Et sicut volentibus apostolis prædicare in Asia, scriptum est quia prohibuit eos Spiritus sanctus (cum enim apostoli prædicare gen-tibus in Asia voluissent, per Spiritum prohibiti esse memorantur); et tamen ipse qui prius prædicationem prohibuit, hanc Asianorum cordibus postmodum infudit, nam diu est quod Asia cuncta jam credidit. Ideireo ergo prius prohibuit quod postmodum fecit, quia tune in illa erant qui salvandi non erant, tune fa illa erant qui necdum reparari merebantur ad vitam. Sed tamen utiliter eis prædicationis officium subtrahitur, ne gravius de contempta prædicatione judicari mererentur. Subtili ergo occultoque judicio a quorumdam auribus prædicatio sancta subtrahitur, quia suscitari per gratiam non merentur.

CAP. XXXVIII. - Mundus sum a sanguine omnium (Act. xx, 26).

(Homil. 11, in Ezech., n. 9.) Multum sibi con-nexa sunt peccata subditorum et præpositorum, quoniam ubi subjectus ex sua culpa moritur, ibi is qui præest, quoniam tacuit, reus mortis tenetur. Pensate ergo, fratres charissimi, pensate quia et quod nos digni pastores non sumus, etiam ex vestra culpa est quibus tales prælati sumus. Et si quando vos ad iniquitatem defluitis, etiam ex nostro reatu est quod obsistentes et reclamantes in pravis desideriis non habetis. Vobis ergo et nobis parcitis, si a pravo opere cessatis; vobis et nobis parcimus, quando hoc quod sibi sanguine fuerat prædicator egregius, qui dicebat : Mundus sum a sanguine omnium : non enim subterfugi quo minus annuntiarem omne consilium Dei vobis! Si enim non annuntiasset, mundus a sanguine non fuisset; sed quibus omne consilium Dei annuntiare studuit, ab corum sanguine mundus fuit. In qua voce et nos convenimur, nos constringimur, nos rei esse ostendimur, qui sacerdoles vocamur, qui super ea mala quæ propria habemus, alienas quoque mortes addimus, quia tot occidimus quot ad mortem ire quotidie tepidi et tacentes videmus; ut rei de subjectorum morte animarum constringimur, quæ semper vivere potuissent si verba correptionis audissent.

CAP. XXXIX. — Virum cujus hæc zona est, sic alligabunt in Jerusalem (Act. xxi, 11). (In exposit. B. Job, lib. xxxv, num. 30, 31.)Quia non-

dum summopere est quod si tunc de suo aliquid non habeat, minima est obedientia. Nam cum hujus mundi despectus præcipitur, cum probra adipisci et contumeliæ jubentur, nisi hæc ex semetipso animus appetat, obedientlæ sibi meritum minuit, quia ad ea quæ in hac vita despecta sunt invitus nolensque descendit : ad detrimentum quippe obedientia ducitur, cum mentem ad suscipienda hujus sæculi probra, nequaquam ex aliqua parte etiam sua vota comitantur. Debet igitur obedientia in adversis ex suo aliquid habere, quatenus tanto sit gloriosior, quanto divino ordini jungitur, etiam ex desiderio. Sed hoc pondus virtutis melius ostendimus, si factum beati Pauli memoremus. Paulus divinitus fuerat ut Jerosolymam ascendere debuisset admonitus, sicut ipse Galatis dicit: Deinde post annos quatuordecim iterum ascendi Jerosolymam, assumpto Barnaba et Tito; ascendi au-tem secundum revelationem (Galat. 11, 1). Isque cum in itinere prophetam Agabum reperisset, quanta se adversitas in Jerosolymis maneret audivit. Scriptum quippe est quod idem Agabus zonam Pauli suis pe-dibus inserens, dixit: Virum cujus hæc zona est, sic alligabunt in Jerusalem, a Paulo autem protinus respondetur: Ego non solum alligari, sed et mori in Jerusalem paratus sum pro nomine Jesu: neque enim preliosiorem facio animam meam quam me. Præceptione igitur revelationis Jerosolymam pergens, adversa cognoscit, et tamen hæc libenter appetit; audit quæ timeat, sed ad hæc ardentior anhelat. Paulus itaque, Deo aspera et dura disponente, se studuit ad graviora præparare, et ad adversa etiam ex suo voto ducitur, quia malorum imminentium cognitionem percipit, sed devotione spiritus etiam ad acriora fervescit. Præeunte ergo beati Pauli infracta virtute instituimur, ut si palmam obedientiæ veraciter apprehendere nitimur, adversis hujus sæculi etiam ex devotione militemus.

CAP. XL. — De spe et resurrectione mortuorum ego

judicor (Act. xxIII, 6).
(In exposit. B. Job, lib. xxxIV, num. 8, 9, et Rej Past. part. III, cap. 25; Regul. Pastor. part. III, c. 24, et libro Mor. loco supra laudato. Homil. 26, in Evang., n. 12.) Sicut perniciosum est si unitas desit bonis; ita perniciosius, si non desit malis. Reproborum quippe unitas bonorum vitam tanto durins præpedit, quanto se ei per collationem durior opponit. Unde prædicator egregius gravi Pharisæorum Sadduexorumque persecutione deprehensus, corum unitatem perniciosam sibi Paulus fore conspiciens, inter semetipsos dividere studuit, quos contra se unitos graviter vidit, et clamavit, dicens: Viri fratres, ego Pharisæus sum, filius Pharisæurum. De spe et resurrectione mortuorum ego judicor. Quia nimirum voce percussa protinus contra se vicissim audientium dissiluit turba. Dumque Sadducei spem resurrectionemque mortuorum esse denegarent, quam Pharisæi juxta sacri eloquii præcepta crederent, facta est in persecutorum unanimitate dissensio. Cumquo in displicet non tacemus. O quam liber a commissorum D duas partes tumultuantium multitudo dividitur, Paulo via ereptionis aperitur. Quem enim turba persequentium unita constrinxerat, divisa laxabat : et divisa turba Paulus illæsus exiit, quæ hunc unita prius immaniter pressit. Eripiuntur etenim justi, dum divi-duntur injusti; et ad perfectum vota perveniunt electorum, dum per discordiam confunduntur agmina reproborum. Sed quia sunt nonnulli qui de resurrectione carnis incerti sunt, et hanc tunc rectius docemus, si etiam cordium nostrorum quæstionibus oc-cultis occurrimus; pauca nobis de ipsa resurrectionis fide loquenda sunt. Multi etenim, sicut nos aliquando fuimus, dum carnem in putredinem ossaque in pulverem redigi per sepulcra conspiciunt, reparari ex pulvere carnem et ossa diffidunt, sicque apud se quasi ratiocinantes dicunt: Quando ex pulvere homo reducitur? Quando agitur, ut cinis animetur? Quibus breviter respondemus quia longe minus est Deo renarare quod fuit, quam creasse quod non fuit. Aut A quid mirum si hominem ex pulvere reficit, qui simul omnia ex nihilo creavit? Mirabilius pamque est culum et terram ex nullis existentibus condidisas. quam ipsum ex terra reparare; sed cinis attenditur, et in carnem redire posse desperatur, et divina victus operationis comprehendi quasi ex ratione quari-tur. Qui scilicet hac idcirco in suis cogitationibus dicunt quia eis quotidiana Dei miracula ex assidui-taje viluerunt. Nam ecce in una grano parvissimi ceminis latet tota que nascitura est arboris moles. Constituamus enim ante oculos cujuslibet arboris miram magnitudinem, cogitemus unde oriendo coepit quæ ad tantam molem crescendo pervenit, invenimus procul dubio ejus originem parvissimum semes. Consideremus nunc uhi in illo parvo grano seminis fatet fortitudo ligni, asperitas corticis, saporis, odorisque magnitudo, uhertas fructuum, viriditas foliorum. Contrectatum namque seminis granum non est validum, unde ergo processit ligui duritia? Non est asperum, unde asperitas corticis erupit? Non est saporosum, unde sapor in fructibus? Olfactum nihil

nedolet, unde odor in fractibus fragres? Nihil in se viride ostendit, unde viriditas folierum exivit? Cunota ergo in semina simul latent, ques tamen non simul ex semine producat: ex semine quippe pro-ducitus redix, ex radice producitus virgulanm, ex virgulto fructus oritur, ex fructu etiam producitur somen. Addamus erge quiz et semen latet in semine. Quid igitur mirum si ceta, nervoe, carnem capilletque reducat ex pulvere, qui ligaum, fructus, folia in magna mole arboris ex parvo quetidie semine res-taurat l'Cum ergo dubitans animus de resurrectionis potentia rationem quent, carum rerum questiones ei inserende sunt que et incomenter flunt, et tamen ratione comprehendi nequaquem poteunt; ut dum uni valet ex visione rei penetrare quod conspicit; de promissione divinse potentise credat quod audit, auxiliante Mediatore Dei et hominum fromino nestre Jeen Christo, qui et resurrectionis ghoriam in suo jam corpore factam estendit, et in suis membris faturam promisit. Qui vivit et regnet cum Dec Patre, in unitate Spiritus sancti Beus, pes omnin sacula secularium. Amon.

LIBER SEXTUS.

Incipiunt Excentiones super Existolas B. Pauli apostoli.

PRÆFATIUNCULA IN EPISTOLAS BEATI PAULI APOSTOLI.

(în exposit. B. Job, lib. xxxv, n. 42 et 47, inverse ordine.) Paulus apostolus quamvis Epistolas quinder cim scripserit, sancta tamen Ecclesia non amplius quam quatuordecim recipit, qui profecto numarus ex perfectis duobus numeris, denario videlicet et quaternario, consistit. Denarius quippe numerus in eu perfectus est quia Lex in decem præceptis con-chaditur, emaisque culpa non amplius quam per decem verba cohibetur; et, enarrante Veritate, opera-tores vineze denario remunerantur (Matth. xx). Qua-torparius zaro numerus in ac mario tatta (Matth. xx). rnarius verq numerus in ee maxime perfectus esse

dignoscitur, quoniam omnis bona et perfecta operatio per quatuor sancti Evangelii libros agaoscitur. Recte ergo sancta Ecclesia Testamentum utrumque enstodiens, et tam secundum Legis Decalogum quam secundum quatuor Evangelii libros vivendo, ad perfectionis se culmen extendens, de Epistolis beati

HXPOSITIO SUPER EPISTOLAM B. PAULI APOSTOLI AD ROMANOS.

ver Princes. — Eum cognovissent Deum, non icut Doum giorificaverunt, aut gratias egerunt, sed CADGE PRINCH.

the exposit. B. Job. lib. xxv, num. 23; lib. r in Exech., hem. 11, num. 24, et in expos. B. Job. lib. xxv, num. 23; lib. xxv, num. 24, et in expos. B. Job. lib. xxv, num. 29; lib. xvv num. 71; lib. xxv, num. 29, 35; lib. 1, la Ezoch.; hom. 11, num. 25.) Si vigilanter intenditue ut et mentis humilitas et carnis castimonia teneatur, cito agnoscimus quia alterum custoditur an altero. Name mekis sæpe superbia luxuriæ semi-masiona fait, quia dum eos spiritus quas in altum arexit, quasi care in infimis mersit. Hi enim prius secate elevantur, sed postmodum publice corrunt, quia dum occultis intumescunt motibus cordis, apertis cadunt lapsibus corporis. Sic sic clati justa luerant retgibutione feriendi, ut quia superbiendo se preservat hominibus, luxuriando usque ad jumento tum similitudinem devolvantur. Homo quippe cum in honora esset, non intellexit: comparatus est ju-montia incipientibue, et similis factus est ittis (Psal. T. w.s., 15). Jumenta sunt qui usu vite carnalis ima potuca. Qui enim carne lebitur jumentorum appetitu prosternitus, quasi scientice igitur illos in altum superbia sublevaverat de quibus Paulus dicebat: Quia cum cognovissent Deum, non sicut Deum glorificavemunt, and gratian egorunt, sed evanuerunt in cogitatiomibus suis. Quomodo vero in jumenterum, aut plusquam in immentorum voluptatem ceciderint subdidit.

dicens: Propter quod tradigit ilsos Rens in duideria cordis corum, in immundition: ut contumeliis afficient corpora sun in semetipsis (Vers. 24). Ecco uters appetitum lapsi sunt juneatorum, et came mersit quos superha scientia sublevavit; atque inde sub se prostrati sunt unde super se ice videbantur. Curandum itaque est, et omni custodia mens a super-bie tumore servanda. Intus enim videt Deus quod mentem elevat, et ideirco foria permittit invalescere quod deponat : intus prins excellitur quod foris postmodum luxurize corruptions foriatus. Occultam postmodum luxurize corruptione retianes. Occurami videlicet culpam aperta percussio sequitus, ut malis exterioribus interiora puniantus, et cor publice cor-ruat quod latenter tumehat. Proinde per custodiam hymilitatis servanda est mundiia castilatis; ai enim pie spiritus sub Deo premitur, caro illicite super spiritum non levatur. In pradictis autem verbis Apostoli, considerandum achis est quia peccatem D quod per posnitentiam citius non deletur aut pecca-tum est causa peccati, aut peccatum est posna peccati, aut peccatum simul et causa et pœna peccati. Omne enim quod prius committitur peocatum est; sed si citius poenitendo non tergitur, justo judicio sed si cittus pentiento non tergitur, justo junion omnipotens Deus obligatam peccatis mentem etiam in culpam alteram permittit cadere, ut quæ fleudo et corrigendo noluit mundare quod fecit, peccatum incipiat peccato cumulare. Deccatum ergo quod pentientiæ lamento non diluitur peccatum simul est et

equas peccati, quantam ex illo oritur unde adhus a peccatoris animus altius obligetur. Peccatum vere quod ex peccato sequitur, peccatum simul est et pona peccati, quia excrescente excitate, ex retributione prioris culpæ generatur, ut quasi jam quædam sint in peccatore supplicia ipsa incrementa vitiorum. Fit vere nonnunquam ut unum idemque peccatum et peccatum et et pona peccati simul et causa peccati. Ponamus enim anta oculos quempiam rem proximi concupiscere quam quia aperte non valuit, furto diripuits, ged in furti accusatione positus, se banc diripuits, ged in furti accusatione positus, se banc diripuits apeccatum fuit et causa peccati, quia per eam venit ad rapinam; josum vero furtum, qua dense peccatum aupplicii subrogot peccatum et augmentum augmentum aupplicii subrogot peccatum et augmentum augme quod ex peccato sequitur, peccatum simul est et pona peccati, quia excrescente cacitate, ex retributione prioris culpo generatur, ut quasi jam quadam sint in peccatore supplicia ipsa incrementa vittorum. Fit vere nonnunquam ut unum idemque peccatum et peccatum sit et pona peccati simul et causa peccati. Ponamus enim ante oculos quempiam rem proximi concupiscere quam quia aperte non valuit, furto diripuit, sed in furti accusatione positus, se hanc diripuit, sed in furti accusatione positus, se hanc diripuisse jurejurando denegavit. Huic erga concupia scentia peccatum fuit et causa peccati, quia per eam venit ad rapinam; ipsum vero turtum, que eam venit ad rapinam; ipsum vero turtum, que eam concupitam diripuit, et peccatum ei factum est pena acceati, quia ex retributione jem non reet pona poccati, quia ex retgibulione jam non re-pulsæ concupiscentiæ factum est ut veniret ad furtum, et culpa cordis excresceret in epere et ultione circitatis. Sed quia furtum perjurio tegere curavit. ex peccate rursum peccatum genuit : furtum ergo quod ex concupiscentia processit, et perjurium per-tulit, peccatum et pœna peccati factum est culper procedenti, peccatum et causa peccati culper subsequenti, quia de illa natum, hanc genuit. Quod bene l'aulus apostolus de quibusdam, Deum intelligenti-bus sel non honorantibus insinuat, dicens : Cum cagnovissent Deum, non sicut Deum glorificaverunt, aut gradies egerunt, sed evanuerunt in contationibus suic. Ecce est peccatum et causa peccati, en qua quid sequatur adjungit: Et obscuratum est insipiens cor eorum ; dicentes enim se esse supientes, stulti facti sunt: rum; dicentes enim se esse sapientes, stulti sant: su mutaverunt gloriam incorruptibilis Dei in simility-diuem imaginis corruptibilis haminis, et volucrum, et guadrupedum, et serpentium (Vers. 22 et 23). Ecce est peccatum et peena peccati; seu peccatum solumuoid et peena peccati; seu peccatum solumuoid et peena peccati esset, si non adhue ex peccato et aliud sequeretur; nam post insidelitatem eorum subditur: Propter quod tradidit illos Deus in desideria cordis corum in immunditiam, ut contumeliis. afficiant carpora sua in semetipsis (Vers. 24). Quia igitur cognoscentes Deum, non sicut Deum glorilica- C verunt, ex eo peccato et causa peccati ad hoc quoque perducti sunt ut ad cultum serpentium et volucrum laberentur. Sed quia per hanc etiam cæcitatem usque ad immunditiam et carnis contumelias ceciderunt, ipa infidelitatis corum cecites praco-denti intellectui es peccatum est es pona peccati, subsequenti vero immunditize peccatum factum est et causa peccati. Hoc autem nobis cum tremore considerandum est, quomodo justus et omnipotens Deus, cum præcedentibus peccatis irascitur, permittit ut cæcata mens etiam in aliis labatur; ut qui prius sciendo rebelles sunt, postmodum ut nesciant excecentur, sicut de eisdem infidelibus et lubricis, qui cognoscentes Deum, non sicut Deum glorificave-runt, paulo post additur : Tradidit illos Deus in reprobum sensum, ut faciant ea quæ nan conveniunt. Quia enim glorificare noluerunt quem cognoverunt. reprobo sensui traditi, ad hoc relicti sunt ut nescirent etiam pensare mala quæ faclebant. Et qui cog-noscentes Deum, peccatum superbiæ intelligendo D commiserunt, cæcantur etiam ne intelligant quod admittunt. Prioris ergo peccati merito peccatorum subsequentium fovea tegitur, ut qui malum sciens perpetrat, deinceps juste in aliis etiam nesciens cadat. Hoc quippe agitur, ut culpæ culpis feriantur, quatenus supplicia hant peccantium ipsa incrementa vitiorum. Nimirum justo judicio augeri culpa permittitur, ut ad feriendum altius quandoque cumuletur. Hinc rursus de quibusdam Paulus dicit : Ut impleant peccata sua semper (I Thess. 11, 16). Hinc voca angelica Joanni dicitur: Qui nocet, noceat adhuc: et qui in sordibus est, sordescat adhuc (Apoc. xxn, 11). Hinc David ait: Appone iniquitatem super iniquitatem ipsorum, et non intrent in justitiam tuam (Psal. LXVIII, 28). Hinc per Moysen Dominus dicit : Ex vinea Sodomorum, vinea corum, et propago corum ex Gomorrha: uva eorum, uva fellis, et bolrus amaritudi-

Penna peccati.

Cap. H. — Femines corum immutaverunt naturalem noum in cum noum qui cet contra naturam (Rom.

(In exposit. B. Job. 12b. xxiii, num. 5.) Omne quod dicitur quadripartita potest qualitate distingui; si aut mala male, aut bona bene, aut mala bene, aut bona male dicantur. Male enim malum dicitur. aut bona mate dicantur. Mate entil mating dictur, cum res perversa suadetur, sicut scriptum est: Benedie Bee, et merere (Jab. n., 9). Bonum bene dichur, cum recte recta presdiennur, sicut Joannes ait: Agite panientiam, apprepinguati enim regnum colorum (Jaan. 1x, 28). Malum bene dicitur, quando per os diccutis ideiros vitium exprimitur, ut reprobetur, sicut Paulus ait: Feminas corum immutaverunt naturalem usum in eum usum qui est contra naturam. Quo loco exsecranda quoque virerum fecinera sub-didit, sed honeste inhonesta parravit, ut multos ad didit, sed honeste inhonesta narravit, ut multos ad honestatis formam inhonesta narrando revocaret. Male autem benum dicitur, cum rectum aliquid recto studio, non profertur; sicut illuminato emec Pharispo dixisse perhibentur: Tu sia discipulus sine (Matta. 111, 2). Quod maledictionis utique dixerunt atudio, non orationis voto; vel sicut Calphas ait: Expedit unum mori pro papulo, ut non tota gene perent (Joan. X1, 50). Bonum quippe, sed non bene locutus est, quia dum crudelitatem necis appetiit, redemptionis gratiam prophetavit. redemptionis gratiam prophetavit.

CAP. III. - Ignoras, quoniam benignitas Dei ad panitentiam te adducit (Rom. 16. 4).

(Lib. 1, in Ezech., hom. 11, num. 25.) Supe advenit ut dum superna pescatores exspectat clementia, in majorem cordis presiliant excitatem. Quos tanto districtior sequitur sententia, quanto peccantibus eis magna est prierogata patientia, quia divina severitas co iniquum acrius punit, quo diutius pertulit. Miscricors quippe Deus ad possitentiam tempus nobis relaxat peccantibus; sedicum ejus gratic patientiam nos ad augmentum vertimus culps, hoc ipsum tempus quod ad parcendum pie dieposuit, districtius ad fo-riendum vertit; ut cum reverti quis etiam spatio riendum vertit; ut cum reverti quis etiam spatlo temporis accepto noluerit, per hoc mala sua ad reatum augeat, per qued ea diluere petult, si converti voluisset. Unde scriptum est: Ignoras, quenium benigaitas Dei ad possitentiam te adducte? Secundum duritiam autem tuam, et cer impositons thesaurizas tibi iram in die ira, et revelutionis justi judicii Dei. Dei benignitate ergo omnipotentis Dei iram sibi in die ira reprobus thesaurizat, quia dum ad posnitendum tempus accipitur, et ad peccandum exhibetur, ibsum remedium gratis; vastit in augmentum culnes. ipsum remodium gratiæ vertit in augmentum culpæ. Unde et omnipotens Deus, quia collata remedia conspicit ad augmentum culpse trahi, ipsam be-nignitatem quam contulit in judicii districtionem vertit; ut inde post amplius feriat unde medo am-plius exspectat. Et quia homo descrere malum non vult, ut vivat, augeat unde moriatur.

CAP. IV. — Qui reddet unicuique secundum opera ejus (Rom. 11, 6).

(In exposit. B. Job, lib. xxvus, num. 31.) Sieut aliqua fabrica columnis, columnæ vero basibus inni-tuntur, ita vita nostra in virtutibus, virtutes autem in intima intentione subsistunt. Bases quippe uniusptum est: Fundamentum aliud nemo potest ponere præter id quod positum est, quod est Christus Jesus (I Cor. 111, 14): tunc buses in fundamento sunt, cum intentiones nostræ in Christo roborantur. Nimirum enim quamlibet summa opera inaniter facimus, si intentiones cordium nostrorum præmia veræ vitæ quæ in Christo est non requirunt. Unde cum districtum judicem Paulus describeret, et actionum bona narraret, dicens: Qui reddet unicuique secun-dum opera ejus, his quidem qui secundum patientiam boni operis, gloriam, et incorruptionem; quia nominata boni operis patientia, quasi totam electæ actionis fabricam dixerat, subtiliter illico ubi bases ejusdem fabricae consisterent exquisivit, dicens : Gloriam et honorem, et incorraptionem quærentibus vitam æter-nam. Ac si aperte diceret : Et si quidam patientiam boni operis ostendunt, gloriam et incorruptionem non recipiunt, si intentiones cordis, id est bases sabricæ, in fundamento non figunt, quia videlicet Deus vel honestæ vitæ ætificium non inhabitat B quod extra se positum non ipse sustentat.

CAP. V. — Ut sit ipse justus, et justificans (Rom. 111, 26).

(In exposit. B. Job, lib. xviii, num. 81.) Omnes supernæ patriæ electi participatione veræ lucis, quæ Dens est, lumen vocari solent : sed ille lumen illuminans, isti lumen illuminatum, sicut scriptum est: Erat lux vera quæ illuminat omnem hominem veniensem in hunc mundum (Joan. 1, 9). Istis autem tantumsodo dicitur: Vos estis lux mundi (Matth. v, 14). Participatione justitiæ, quæ Deus est, illi justitia nuncupantur; sed ille justitia justificans, isti justitia justificata. De Deo quippe dicitur: Ut sit ipse justus, et justificans (II Cor. v, 21); isti vero dicunt: Ut nos officeremur justitia Dei in ipso. Aliter ergo venerandum est lumen illuminans, aliter lumen illuminatum; aliter justitia justificans, aliter justitia justificata.

CAP. VI. — Christus resurgens ex mortuis, jam non C moritur (Rom. VI, 9).

(Dialog. lib. 1v, cap. 57.) Credendum est sacram oblationem salutaris hostiæ non solum viventes adjuvare, verum etiam mortuis, si insolubiles culpæ non fuerint, ad absolutionem multum prodesse, ita ut hoc nonnunguam ipsæ defunctorum animæ videantur expetere. Sed sciendum est quia illis sacrae victimae mortuis prosunt qui hic vivendo obtinuerunt ut eos etiam post mortem bona adjuvent quæ hic pro ipsis ab aliis flunt. Inter hæc autem pensandum est guod tutior via sit ut bonum quod quisque post mortem suam sperat agi per alios agat dum vivit ipse per se. Beatius quippe est liberum exire, quam post vincula libertatem quærere. Debemus itaque præsens sæcu-lum, quia jam conspicimus defluxisse, tota mente contemnere, quotidiana Deo lacrymarum sacrificia, quotidianas carnis eius et sanguinis hostias immolare. Hæc namque victima singulariter ab æterno interitu animanı salvat quæ nobis illanı mortem Unigeniti per non moritur, et mors ei ultra non dominabitur, tamen in seipso immortaliter atque incorruptibiliter vivens, pro nobis iterum in hoc mysterio sacræ oblationis immolatur. Ejus quippe ibi corpus sumitur, ejus caro in populi salutem partitur, ejus sanguis non jam in manus infidelium, sed in ora fidelium funditur. Hinc ergo pensemus, quale sit pro nobis hoc sacrificium, quod pro absolutione nostra passionem unigeniti Filii semper imitatur. Quis enim fideiium habere dubium possit, in ipsa immolationis hora ad sacerdotis vocem cœlos aperiri, in illo Jesu Christi mysterio angelorum choros adesse, summis ima sociari, terrena cœlestibus jungi, unum quiddam ex visibilibus fleri? Sed tamen dum hæc agimus, necesse est ut nosmétipsos Deo in cordis contritione mactemus, quia qui passionis dominicæ mysterium celebramus, debemus imitari quod agimus. Tunc enim vere pro nobis

cujusque anima sunt intentiones sua. Et quia scri- A Deo hostia accepta erit, cum nosmetipsos hostiam fecerimus.

CAP. VII. - Quod mortuus est peccalo . mortuus est semel (Rom. vi, 10).

(In exposit, B. Job. lib. 1x. num. 41.) Nos quoniam et a Deo mente recessimus, et carne ad pulve-rem redimus, poena duplæ mortis astringimur, et flagello vindictæ pro culpa quotidie atteriniur. Sed venit ad nos qui pro nobis semel sine culpa sola carne moreretur, qui simplam suam duplæ nostræ conjungeret, et nos ab utraque morte liberaret, de qua per Paulum dicitur: Quod autem mortuus est peccato, mortuus est semel.

Cap. VIII. — Non regnet peccatum in restro mortali corpore (Rom. vi, 12).

(In exposit. B. Job, lib. xiv, num. 21.) Non potest in hac vita posito homini tentatio deesse peccati. Sed aliud est peccato tentanti resistere, aliud est dominanti servire. Hujus quippe peccati dominium et regnum a discipulo um cordibus repellebat Apostolus, cum dicebat : Non requet peccatum in vestro mortali corpore. Non enim ait non sit, sed non regnet, quia non esse non potest, non autem regnare in cordibus bonorum potest.

CAP. IX. - Humanum dico, propter infirmitatem carnis vestræ (Rom. vi, 19).

(In exposit. B. Job, lib. xix, num. 49.) Justi ne-quaquam sunt in terrenis studii: fortes, et in coelestibus debiles, sed longius atque distantius studiosos se Beo exhibent, quani sæculo fuisse ineminerunt. Nam cum quibu-dam per prædicatorem nostrum beatum Paulum dicitur : Humanum dico, propter infirmitatem carnis vestræ : sicut exhibuistis membra vestra servire immunditiæ, et iniquitati ad miquitatem, ita nunc exhibete membra vestra servire justities in sanctificationem : eorum procul dubio infirmitati condescenditur, ac si eis apertius diceretur : Si nequaquam amplius potestis, saltem tales estote in fructu bonorum operum, quales fuistis dudum in actione vitiorum, ne debiliores vos habeat sancta libertas hæredes, quos in carne validos habuit usus terrenæ voluptatis.

Cap. X. — Velle adjacet miki, perficere autem bonum nen invenio (Rom. VII. 18).

(In exposit. B. Job, lib. xxix, n. 62, 63.) Jactatum semen in terra post pluviam gelu premitur : quo fo-ras citius apparere repellitur, eo intus f cuodius radicatur, et quo vetatur progredi, cogitur multiplicari, quia cum ab immaturo ortu restringitur, in conceptionis sua tarditate laxatum ad fructum ub-rius impletur. Sic Dominus miro modo pectoris nostri ad suscipienda verbi semina prius per occultæ gratiæ pluviam infundit, et postmodum ne in conceptis virtutibus immoderatius profluat, disciplina intime dispensationis, quasi glacie premit; ut quam accepta gratiæ pluvia irrigat, etiam disciplinæ rigor astringat, my-terium reparat. Qui licet surgens a mortuis, jam D ne si aut antequam debeat aut plusquam necesse est conceptas virtutes proferat, fruges in herbam vertat. Si enim viri justi antequam debent aut plusquam debent proficiant, per profectus sui magnitudineu in elationis defectum cadunt. Videamus, Paulus infesa terra, quanta disciplinæ glacie prematur, dum ait: Velle adjacet mihi, perficere autem bonum non invenio. Qui enim velle habere se asserit, jam per infusiouem gratiæ, quæ in se lateant semina ostendit. Sed dum erficere bonum non invenit, profecto indicat quanta illum dispensationis supernæ glacies premat. An ista glacies corum corda non presserat quibus dicebat, ut non quecunque vultis illa faciatis (Galat. v. 17)? Ac si aperte diceret : Occulta cordis vestri semina jam prodire in frugem quærunt, sed superni moderaniinis gelu premuntur, ut tanto post secundius ex-eant, quanto divini judicii prementia pondera patientius portant.

(In exposit. B. Job, lib. xix. num. 12.) Tunc bene interius custodimur, cum per dispensationem Dei tolerabiliter tentamur exterius, aliquando vitiis, alianal do pressuris. Nam eis auoque auos viros novimus luisse virtutum, tentationes et certamina non defuere vitiorum. Hinc est enim quod ad consolatio-nem nostram beatus Paulus prædicator egregius de se quædam talia prodere dignatur, dicens: Video aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meæ. et captivum me ducentem in lege peccati, quæ est in membris meis. Ad ima quippe trahit caro, ne extollatur spiritus, et ad summa trahit spiritus, ne prosternatur caro: spiritus levat, ne jaceamus in infimis, caro aggravat, ne extollamur ex summis; si non sublevante spiritu nos caro tentaret, perfectione procul dubio tentationis sum in ima dejiceret. Rursus vero si non tentante carne ad summa nos spiritus sublevaret, in superbiæ casu ipsa nos pejus sublevatione B hoc leve per præmii considerationem pensat. Ipse musamismus sanatorum icon aridam autus semper seipso robustior contra adversa erigitur, quia nimirum finem sui operis præstolatur. Grave namque quod sustinet æstimat, sed hoc leve per præmii considerationem pensat. Ipse musamismus sanatorum icon aridam autus semper seipso robustior contra adversa erigitur, quia nimirum finem sui operis præstolatur. Grave namque quod sustinet æstimat, sed musamismus sanatorum pensat. Ipse unusquisque sanctorum jam quidem interius ad summa rapitur, sed adhuc tentatur exterius, nec desperationis lapsum, nec elationis incurrat, quoniam nec exterior tentatio culpam perficit, quia interior intentio sursum trahit: nec rursum interior intentio in superbiam elevat, quoniam tentatio exterior humiliat dum gravat. Sieque magno ordine cognoscimus in interiore profectu quid accipimus, in exteriori defectu quid sumus. Et miro modo agitur ut nec de virtute quisquam extolli debeat, nec de tentatione desperet, quia dum spiritus trahit, et caro retrahit, subtilissimo judicii interni moderamine infra summa et supra infima, in quodam medio anima libratur.

CAP. XII. - Vos autem non estis in carne, sed in spiritu (Rom. vm. 9).

(In exposit. B. Job, lib. xiv, num. 72.) Justi gaudium suum in cœlis ponunt, eorumque conversatio in coelis est; et cum in carne sunt, adhuc quasi in C carne jam non sunt, quia nulla carnis delectatione pascuntur. Unde quibusdam dicitur: Vos autem non estis in carne, sed in spiritu. Neque enim in carne non erant qui magistri epistolas et exhortationis eloquia suscipiebant, sed quasi jam non in carne esse est de amore carnalium nihil habere.

CAP. XIII. — Si quis spiritum Christi non habet, hic non est ejus (Rom. VIII, 9).

(Homil. 24, in Evang., n. 6.) Meminisse debemus, quid de sancto Spiritu dicat beatus Paulus: Si quis spiritum Christi non habet, hic non est ejus. Quasi quidam titulus est divinæ possessionis iste spiritus amoris, Nunquid spiritum Christi habet is cujus mentem odia dissipant, elatio inflat, ira usque ad divisionem mentis exasperat, avaritia cruciat, luxuria enervat? Pensate'qui sit spiritus Christi. Profecto ille qui facit amicos et inimicos diligi, terrena despici, pro coelestibus æstuari, carnem propter vitia con teri, mentem a concupiscentiis frenari. Si ergo vultis D jus cognoscere possessionis Dei, personam perpendite possessoris nostri. Ecce enim quod diximus voce veridica Paulus clamat: Si quis spiritum Christi non habet, hic non est ejus. Ac si aperte dicat: Qui nunc Deo inhabitante non regitur de divinse claritatis specie postmodum non lætatur.

CAP. XIV. — Non accepistis spiritum servitutis iterum in timore (Rom. viii, 15).

(In exposit. B. Job, lib. x1, num. 55.) Judaicus populus servus fuit, qui non amore filii obsequebatur Domino, sed timore servili. Lex namque sub ultionis persecutione populum tenuit, ut quisquis sub illa peccaret protinus morte puniretur, nec Israelitica plebs ex amore, sed Domino serviebat ex timore. Nunquam autem impleri justitia potest per timorem, quia juxta Joannis vocem : Perfecta charitas foras mittit timorem (1 Joan. 1v, 10). Paulus ergo filios

CAP. XI. — Video afiam legem in membris meis (Rom. A adoptionis consolatur, dicens: Non accepislis spiritum servitutis ilerum in timore: sed accepislis spiritum servitutis iterum in timore : sed accepistis spiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus : Abba, Pater. Justus enim esse non valet in conspectu Dei qui ei non per dilectionem sed per formidinem servit.

CAP. XV. — Non sunt condignæ passiones hujus temporis ad futuram gloriam (Rom. vIII, 18).

(In exposit. B. Job, lib. vm, num. 14.) Electi quique cum hujusmodi adversa patienter, cum inho-nestates, contumelias, rerum damna, cruciatus corporis tolerant, esse gravia quibus exercentur pensant : sed cum mentis oculum ad æternæ patriæ considerationem tendunt, ex comparatione præmii, quam sit leve quod patiuntur inveniunt. Quod enim valde esse importabile ex dolore ostenditur, consideratione provida ex remuneratione levigatar. Hinc est quod Paulus semper seipso robustior contra adcarceribus abundantius in plagis supra modum, in mortibus frequenter se fuisse testatur : qui a Judois quinquies quadragenas una minus accepit : qui ter virgis cæsus, semel lapidatus est, ter naufragium passus, nocte et die in profundo maris fuit: qui pericula fluminum, latronum, ex genere, ex gentibus, in civitate, in solitudine, in mari, in falsis fratribus pertulit; qui in labore, et æramnu, in jejuniis multis, in fame et siti, in frigore et muitate laboravit: qui foris pugnas, intus timores sustinuit (Il Cor. x1, 23 seq.): qui ultra vires gravatum se esse asserit, dicens: Supra modum gravati sumus, supra virtutem, ita ut tæderet nos eliam vivere (II Cor. 1, 8). Sed quomodo remunerationis linteo sudorem tanti laboris tergat ipse denunuat, dicens: Existimo quod non sunt condignæ passiones hujus temporis ad futuram gloriam, que revelabitur in nobis. Finem itaque operis præstolatur, et dum profectum remunerationis considerat, vile æstimat guod pene deficiens laborat.

CAP. XVI. — Vanitati creatura subjecta est, non volens (Rom. VIII, 20)

(În exposit. B. Job, lib. v, num. 69; lib. vm, num. 13.) Præter illas molestias quas electi Dei patiuntur in mente interius, gravibus necessitatibus corruptionis vinculis astringuntur exterius. Esurire quippe, sitire, lassescere, vincula corruptionis sunt, quæ scilicet solvi nequeunt, nisi cum in illam immortalitatis gloriam mortalitats nostra permutatur. Replemus enim refectionibus corpus, ne extenuatur. deficiat; extenuamus abstinentia, ne nos repletum premat; vegetamus hoc motibus, ne situ immobili-tatis intereat: sed citius hoc collocando sistimus, ne ipsa sua vegetatione succumbat; adjumentis hoc vestium tegimus, ne frigus interimat, et quæsita adjumenta projicimus, ne calor exurat. Tot igitur diversitatibus occurrentes, quid agimus nisi corrup-tibilitati servimus, ut saltem multiplicitas impensi obsequii corpus sustineat quod anxietas infirmæ mutabilitatis gravat? Unde bene per Paulum dicitur : Vanitati enim creatura subjecta est non volens, sed propter ipsum, qui eam subjecit in spe; quia et ipsa creatura liberabitur a servitute corruptionis in libertatem gloriæ filiorum Dei. Vanitati quippe creatura non volens subditur, quia homo qui ingenitæ constantiæ statum volens descruit, pressus justæ mortalitatis pondere, nolens mutabilitatis suæ corruptioni servit. Sed creatura hæc tunc a servitute corruptionis exuta eripitur, cum ad filiorum Dei gloriam incorrupta resur-gendo sublevatur; dignitate libertatis accepta, in filiorum Dei gloriam vertitur, quia unita Deo per spiritum, quasi hoc ipsum quod creatura est trans-isse ac subegisse declaratur. Electos enim nunc pœna corruptionis aggravat, sed tunc incorruptionis gloria exaltat : et quantum ad præsentis necessitatis pondera, nunc in Dei filiis de libertate nihil ostenditur : tantum vere ad unbequentis libertalis gloriam, A tune in Dei famulis de servitute nibil apparebit.

CAP. XVII. — Ipra creatura liberabitur a servitute corruptionis in libertatem gloriæ filiorum Dei (Rom. vui, 21).

(Lib. 1, in Ezech., hom. 3, num. 43; hom. 8, num. 3.) Dum presenti szeuło adhuc in nobismetipais repugnat corruptio, nequaquam ad Deum laudandum, sive contemplandum perfecte libertatem mentis obtihere possumus, sed post presens ad veram libertatem perveniemus. Tunc enim in nobis vera libertatem reti cum ad gloriam filiorum Dei adoptio nostra pervenerit. Omnes enim electi quandoque in colestem patriam congregabuntur, et in Deo quem videbunt immutabuntur; tunc perfecte corpus Redemptoris cumis multitudo sanctorum efficieur et videndo incorruptionem, nulla incorruptione tenebiter, juxta Pauli vocein dicentis: Quia creatura ipad liberabitur a servitute corruptionis, in libertatem glorial filiorum Bei; cique tunc inhærebunt, ut eis de corpuptione, quæ por resurrectionem vinctuur, nihil jam in suo sancto amore contradicat, sed unita gloriae sui Redemptoris flat. Tunc liaque omnes electi in colestia sublevati, et omnipotenti Domino capiti suu uniti, laudes omnium liberatori libere reddent et resonabunt, cum viderint sine fine quem laudabunt.

CAP. XVIII. — Ipse Spiritae postulet pro nobit gettitibus incaerrabilibus (Rom. VIII, 26).

(In exposit. B. Job, lib. 11, num. 58; Homit. 50, in Evang., a. 5.) Spiritus sanctus Graca locutione Paraolitus dicitur, quod Latina consolator vel advocatus interpretatur. Qui ideireo advocatus dicitur, quia pro errore delimquentium apud justitiam Patris intervenit. Consolator autem ideo vocatur, quia de peccati perpetratione morrentibus, dum spem venizi praparat, ab afflictione triatitize mentem levat: Qui unius substantize cum Patre et Filio exorare pro delimquentibus perhibetur, quoniam eos quos repleverit exorantes facit. Unde et Paulus dicit: Ipse Spiritus C postulat pro nobis gemitibus inenarvabilibus. Minor verò est qui postulat quam qui postulatur. Quomodo ergo Spiritus postular dicitur qui minor non est? Neglaquam igitur postulat qui æqualis est; sed postulare dicitur, quoniam ad postulandum eus quos repleverit inflammat.

Cap. XIX. — Ques pressivit et presdestinavit conformes fieri imaginis Filli eni (Rom. VIII, 29).

(în exposit. B. Jeb, lib. xx, nam. 62.) în Scriqtura sacra quzulam de Deo indigua dicuntur, quz ab humanis in Hum qualitatibus trahuntur, dum ad in-firmitatis nostrae verba descenditur. Dicitur enim præscius, sicut de illo ait Apostolus: Quos præscivit et prædestinava conformes fieri imaginis Filii sui; cum præscientia non possit esse in Deo. Præscire enim dicitur qui unamquamque rem antequam veniat videt; et id quod feturum est, priusquam præsens flat, prævidet. Deus ergo quomodo præscius, dum nulla nisi que sunt futura præsciantur? Et scimus quia Deo futurum nihil est, ante cujus oculos præterita nulla sunt, præsentia non transeunt, futura non ve-niunt, quippe quia omne quod nobis fuit et erit in ejus prospecta præsto est, et omne quod præsens est seiri potest potlus quam præsciri. Et tamen quia ea quæ futura nobis sunt videt, quæ tamen ipsi semper præsto sunt, humano modo præscire dicitur, quamvis nequaquam futurum prævideat quod præsens videt. Nam et quæ sunt ab æternitate ejus non ideo videntur quia sunt, sed ideo sunt quia videntur. In Deo ergo nec præterita, nec futura reperiri queunt, sed cuncta mutabilia immutabiliter durant, et quæ in seipsis simul existere non possunt, illi simul omnia assistunt, nibilque in illo præterit quod transit; quia in æternitate ejus modo quodam incomprehensibili cuncta volumina sæculorum transcuntia manent, currentia stant.

CAP. XX. — Qui estum interpellat pro noble (Rom. VIII, 54).

(la exposit. B. Jois, Mb. xxII, num. 42.) Unigenitus Dei Filius home factus pro nobis in se humanam naturam suscepit, ut quia puro homini via redeundi non patebat ad Deum, via redeundi fleret per hominem Deum. Longe quippe distabamus à justo et immortali, mos mortales et injusti : sed inter immortalem justum et nos mortales et injustos apparail Mediator Dei et hominum, mortalis et justus, qui et mortem haberet cum hominibus, et justitium cum Deo; ut quia per init nostra longe distabamus i summis, in seipeo une jungeret ima cum summis; atque ex eo nobis via redeundi fleret di Deum, que summis suis ima nostra copularet. De que per Joannem apostolum dicituf : Si quis peccaerit, adecestum habemus upud Patrem, Jesum Christum fustum : et ipus est propinatio pro peccatis; non pro nostris autem toutum, sed etiem pro volius inundi (I Joan. xxi, 2). De quo Paulus apostolus dielt : Christus Jesus qui mortuus est pre nobis, fime qui et resurrezit, qui est in destara Dei, qui selem futerpellar pro subis. Unigenito enim Filio pro homine interpellare est apud conternum Patrem scipsum hominem detmonstrare. El quippe pro humana hatura roquese cut camdom naturam in divinitatis suse elelatiline stacepisco. Interpellat sgitur pro nobis Dominus non voce, sel materatione, quia quod dammari in diventis moters pusciplende liberavit.

Cap. XXI. — Certus sum, quia negat mott, negat vita, neque angeli, neque créatura alia poteril nos separate a charitate Dei (Rom. viti, 38).

(In exposit. B. Job, lib. x, num. 20.) Quisquis in solo æternitatis desiderio figitur, nec prosperitate ettablitar, nec udversitate quastatur. Dum nihil habet in mundo quod appetut, sithil qued est de mundo pertimescat. Hinc enim Salemon ais: Non sentristabit justum quidquid ei acciderit (Pvec. xx, 21). Hinc lierum dicit: Justus quasi leo confidene, absque terrore erit (Prec. xxvus, 1). Tanto enim quieque planius a se pavorem qui ex mundo est alpiet, quanto in semotipso verius mundi comuniscentium viacit. Absque terrore Paulus, in corde requiescents, qui dicabat: Certus sum enim, quis neque mors, neque vita, neque angeli, neque principalus, nèque instanta, neque futura, neque fortitudo, neque altitudo, neque profundum, neque éteaturà alia polefit not lépararé à chiffitate Dei, quar est in Christo Jesu Domino nostro. Gharitas quippe Dei mentem quam senset experit a dilectione mendi funditus occidit, et hatte tanto velontius in auctoritatem erigit, quanto et mecuni-bilem contra terrores reddit.

CAP. XXII. — Christes qui est super ontrie Den benedictus in secula (Rom. ex., 5).

(Lib. 1, in Ezech., hom. 8, ntim. 5.) In Scriptura sacra aliquando Deus nuncupative, aliquando vere essentialiter dicitur. Nuncupative dicitur, sicut ad Moysen ait: Ecce constitui te deum Pharaonis (Ezech vii, 4). Essentialiter autem Deus dicitur, sicut ad sumdem ait: Ego sum Deus patris tei, Bene Abrahum, Deus Isaac, et Deus Jacob (Ezech. 17). Unde beatus Paulus spontolus de hoe nuncupativo et essentiali vocabulo Dei discretionem facit, cum de Antichristo ait: Qui adversatur et extolitur super emma quod dicitur Deus, aut qued celitur (Il Thuss. 11, 4). Deus enim aliquando dici et homo potest, Deus vero coli purus homo non potest. Rursum alibi idem apostolus volens nuncupativum Dei nomen ab essentiali discrenere, de Redemptore nostro locutus est, dicens: Quorum patres, ex quibus Christus tecundum carnem, qui est super omnia Deus benedictus in sacula (Rom. 1x, 5). Qui enim nuncupative dicitur, Deus inter omnia, qui vero essentialiter, Deus super omnia est. Ut ergo ostendat Christum naturaliter Deum, non habet Deum tantummodo, sed Deum siper omnia esse memoravit, quia et electus quisque vel in exem

plo justitiæ propagandæ positus, dici Deus po- A salvæ fient (Isa. x. 22). Hinc Paulus ait: Cæcitas ex test, sed inter omnia, quoniam nuncupative Deus: parte contigit in Israel, donec plenitudo genitum mitrutest, sed inter omnia, quoniam nuncupative Deus: Christus autem Deus est super omnia, quia naturaliter Dens.

CAP. XXIII. — O homo, tu quis es, qui respondeas
Deo (Rom. IX, 20)?

(In exposit, B. Job. lib. 1x. num. 21, 22.) Cum omnipotens Deus duris nos percussionibus et adversitatibus pulsat, homo seipsum considerans tacet, et divina judicia discutere metuit, quia se pulverem esse cognoscit. Unde per Paulum dicitur: O homo, tu quis es. qui respondeas Deo? Respondere Deo non posse convincitur qui homo nominatur, quia per hoc quod de humo sumptus est, judicia superna discutero dignus non est. Unde bic quoque afte subjungitur: Vel quis dicere ei potest, cur itu facis (Job 1x, 11)? Auctoris facta semper indiscussa veneranda sunt, quoniam injusta nequaquam esse possunt. Rationem factorum causa non deprehenditur, restat ut sub factis illius cum humilitate taceatur, quia nequaquam sufficit sensus carnis, ut secreta penetret majestatis. Qui ergo in factis Dei rationem non videt, infirmitatem suam considerans, cur non videat rationem videt. Unde subsequenter adjungiter : Nanquid dicit figmentum ei qui se finzit, quare me secisti sic (Rom. 1x, 20)? Que enim secernit figmentum divini operis, eo semetipsum rederguit, ne contra manum resultet eperantis, quia qui benigne quod non erat fecit, quod est injuste non descrit. Ad semetipsum ergo in percussione mens redeat, et quod apprehendere non valet non requirat : ne si divinæ iræ causa discutitur, amplius discussa provocetur, et quam placare humilitas poterat inexstinguibiliter superbia accendat.

CAP. XXIV. — Finis legis Christus ad justitaith omni credenti (Rom. x, 4).

(Lib. 11, in Ezech., hom. 4, num. 14, 15.) Testamentum Vetus unum nobis mediatorem Dei et homi- C num nuntiavit, et Testamentum Novum cumdem nobis nuntiat in æterna claritate venturum, quem jam pro nobis cognovimus incarnatum. Finis autom utrorumque Christus est, quoniam ipse, quem Lex prædixii, in carne apparuit, et idem ipse, quem nune Testamentum Novum loquitur, in gloria majestatis apparebit : et tunc utrorumque finis erit, cum visus in divinitatis sue potentia, omnia que sunt prædicta compleverit. Scriptum namque est: Finis Legis Chrisus ad justitiam omni credenti. Finis videlicet non qui consumit, sed qui perficit. Tunc et enim perfecis cum, sicut Lex prædixerat, incarnatus apparuit ; sed adhuc de ejus judicio multa Testamentum Novum loquitur, adhue multa de ejus regno narrat que nec-dum videnus impleta. Ecce Evangelium quotidie legitur, ventura vita prædicatur. Tunc igitur erit et Novi Testamenti finis, cum ea que de se promisit impleverit ; finietur vero Testamentum Novum, quia modum enim Dominus noster Jesus Christos, qui cum Patre et Spiritu sancto præsidet in cœlo, legem implevit per mysterium incarnationis et perfectæ humanitatis suæ; ita Testamenti Novi promissam impleturus est per ostensam gloriam claritatis suæ.

CAP. XXV. — Cæcitas ex parte contigit in Israel (Rom. xi, 26).

(In exposit. B. Job, lib. 1x, num. 9.) Prædicatores sancti, dum recta peccatoribus prædicant, quasi stellæ tenebras nostræ noctis illustrant. Dum ergo plebe Judalca in perfidiæ suæ nocte remanente, prædicatores suos Dominus per silentium intra semetipsos retinuit, cæcis iniquorum sensibus cœleste lumen abscondit. Sed sacro attestante eloquio, didicimus quod Judæa, que nunc deseritur, ad fidei sinum in line colligetur. Hinc namque per Isalam dicitur: Si suerit numerus Israel quasi arena maris, reliquiæ

ret : et sic omnîs Israel salvus fieret (Rom. XI , 25). Qui igitur prædicatores suos nunc oculis Judæse subtrahit, sed postmodum ostendit, quasi stellas suas abscondit, ut absconsis prius et post coruscantibus astrorum spiritualium radiis, sua periidia noctem et nunc repulsa non videat, et tunc illuminata deprehendat. Plebs autem Israelitica, quæ übertim in fine colligetur, in ipsis sanctæ Ecclesiæ exordiis crudeliter obduratur, nam prædicatores veritatis renuit, verba adjutorii sprevit. Quod tamen auctoris dispensatione agitur ut nimirum gloria prædicantium, que recepta in uno populo latere poterat, in cunctis gentibus répulsa dilatetur. Cum enim Judwa ad vim persecutionis infremuit, apostolorum vitam Dominus in cunctarum cognitionem gentium dilatavit; et illa per judicium in mundum captiva dispergitur, istà ubique quoniam injusta nequaquam esse possunt. Rationem quippe de occulto ejus consilior quærere, nihil aliud est quam contra ejus consilium superbire. Cum ergo B tione remansisset? Quis Pauli virtues agnosceret; nisi hunc Judæa ad nostrám notitiam persequendo transmisisset? Ecce jam qui plagis et contumelils ab Israelitica plebe repulsi sunt, per mundi fines hono-rantur. Secreti quippe mira dispensatione constitu prædicatores suos Dominus unde permisit in una gente opprimi, fecit in mundi cardines inde dila-

Cav. XXVI. — Conclusit Deus omnia in incredulitate (Rom. x1, 30).

(În exposit. B.: Job, Mb. xxix; num. 56; et Dial. l. n, c. 16.) Quam incomprehensibilia sunt judicia Dei et investigabiles viæ ejas (Ibid., 53)! Incomprehensibilitas divini judicii humanæ mentis ocalo non valet penetrari. Quare primum Judæa credidit, gentilitate omni in perfidiæ suæ obstinatione remanente; postmodum vero ad finem gentilium corda mollita sunt, et Judæorum intidelitas obdurata. Cum enim misericors Deus gentes traxit, iratus Judæam repulit: et illa mollia et penetrabilia fidei corda Judæorum in insensibilitatem versa sunt gentium; actumque est ut sieut dudum ad percipiendam fidem gentilitas fuerat obdurata, ita postmodum ad fidem gentilitate Suscepta, Judæe populus perfidie robore direscepter.
Unde Paulus apostolus eisdem gentibus dicit: Sican aliquando vos non credidistis Deo, nune autem misericordiam consecuti estis propter illotum incredutitatem; ila et isti non crediderunt in vestra misericordia, ut et ipsi misericordiam consequantar. Conclusit enim Deus omnia in incredulitate, ut omnium misereatur. Quam sententiam suam primum quidem de vocatione Ju-dæorum et repulsione gentium, postmodum vero de vocatione gentium et repulsione Judæorum subtiliter pensans, seque occultà Dei judicia comprehendere non posse considerans, exclamando subjunxit: O altitudo diviliarum sapientiæ et scientiæ Dei, quam incomprehensibilia sunt judicia ejus, et investigabiles persicietur. Nam cum ipse de quo loquitur visus fue-rit, ejusdem Testamenti verba cessabunt. Quematialius eligitur, alius repellatur, quoniam attestante Paulo, inscrutabilia sunt judicia ejus. In his autem verbis Apostoli oritur questio. Nam David propheta Domino loquitur, dicens: In labits meis pronuntiavi omnia judicia oris tui (Psat. cxvm, 15). Et cum minus sit nosse quam pronuntiare, quid est quod Paulus incomprehensibilia esse Dei judicia asserit, David autem hæc se omnia non solum nosse sed et in labiis pronuntiasse testatur? Sed sciendum est quod sancti viri in quantum cum Domino unum sunt, sensum Domini non ignorant. Omnes enim qui devote Dominum sequuntur, etam cum Domino devotione sunt, et adhuc carnis corruptibilis pondere gravati, cum Domino non sunt. Occulta itaque Dei judicia, in quantum conjuncti sunt, sciunt, in quantum dispensiti sunt, nesciunt. Qui onim secreta ejus adhuc practi sunt, nesciunt. Qui onim secreta ejus adhuc practica per sciunt. perfecte non penetrant, incomprehensibilia ejus ju-dicia esse testantur; qui vero ei mente inhærent, et Inhærendo vel sacræ Scripturæ eloquiis vel occultis A revelationibus, in quantum accipiunt, agnoscunt, hoc et norunt et pronuntiant. Judicia igitur quæ Deus tacet nesciunt, quæ Deus loquitur sciunt. Unde et David propheta cum dixisset: In labiis meis pronuntiavi omnia judicia, protinus addidit, oris tui. Ac si aperte dicat: illa ergo judicia et nosse et pronuntiare potui que te dixisse cognovi. Nam ea que ipse non loqueris nostris proculdubio cognitionibus abscondis. Concordat ergo prophetica apostolicaque sententia, quia et incomprehensibilia sunt Dei judicia; et tamen quæ de ore ejus prolata fuerint humanis labils pronuntiantur, quoniam sciri ab hominibus et prolata prodi possunt, et occultari non possunt. Rursus alia suboritur quæstio : si unus fit cum Domino spiritus qui Domino adhæret, sicut scriptum est: Qui adhæret Domino, unus spiritus est; quid sit quod idem prædicator egregius Paulus subjungit, dicens: Quis enim cognorit sensum Domini, aut quis consiliarius ejus fuit (I Cor. vi , 17)? Valde enim inconveniens videtur esse, ejus sensum cum quo unus factus fue-rit ignorare. Sed sciendum est quia sicut supra bre-(Rom. xii, 3). viter dictum est, sancti viri in quantum cum Domino unum sunt, sensum Domini non ignorant. Nam idem quoque apostolus dicit : Quis enim hominum scit quæ sunt hominis, nisi spiritus hominis qui in ipso est? Ita et quæ Dei sunt nemo cognovit, nisi Spiritus Dei (I Cor. 11, 11). Qui ut ostenderet se nosse quæ Dei sunt, adjunxit: Nos autem non spiritum hujus mundi accepimus, sed ipsum qui ex Deo est. Hinc iterum di-cit: Quod oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparavit Deus diligentibus se, nobis autem revelavit per Spiritum sanctum (I Cor. 11, 9).

CAP. XXVII. - Exipso, et per ipsum, et in ipso sunt omnia (Rom. x1, 36).

(In exposit. B. Job, lib. xxix, n. 69 et 70.) Diversis temporibus Abel, Isaias et Joannes apparuedivisi quidem fuerunt tempore, sed non præobmutescet, non aperiens os suum (Isa. Liii, 7). De quo Joannes quoque ait: Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi (Joan. 1, 23). Ecce quidem diversis temporibus missi, et tamen concorditer de nostri Redemptoris innocentia sentientes, eumdem Agnum Joannes ostendendo, Isaias prævidendo, Abel offe-rendo locutus est. Et quem Joannes in ostensione, quem Isaias in locutione, hunc Abel significando in manibus tenuit. Diversis quoque temporibus huic mundo David, Isaias et Paulus apparuerunt; sed tamen nullus corum alteri diversum sensit, quia etsi semetipsos non noverant facie, unum tamen didicerunt ex divina cognitione. David quippe ut auctorem omnium Deum in Trinitate ostenderei, dixit: Benedicat nos Deus, Deus noster, benedicat nos Deus (Psal. LXVI, 8): ac ne tertio Deum nominans, tres deos dixisse putaretur, illico unitatem ejusdem Trinitatis insinuans, addidit : Et meluant eum omnes fines terræ. Qui enim non eos, sed eum subdidit, unum tria quae dixerat intimavit. Isaias quoque cum laudem de uni-tate Trinitatis aperiret, Seraphim voces exprimens, ait: Sanctus, Sanctus, ac ne tertio Sanctum nominans, unitatem divinæ substantiæ scindere videretur, adjunxit: Dominus Deus Sabaoth (Isa. vi, 3). Qui ergo non Domini dii, sed Dominus Deus addidit, unum existere quod tertio Sanctum vocaverat indicavit. Paulus quoque ut operationem sanctæ Trinitatis ostenderet, ait: Ex ipso et per ipsum, et in ipso sunt omnia. Atque ut unitatem ejusdem Trinitatis intimaret, addidit: Ipsi gloria in sæcula sæculorum. Amen. Qui igitur non ipsis, sed ipsi subdidit, unum naturaliter, tria secundum personas innotuit, quod superius tertio idipsum dixit.

CAP. XXVIH. — Obsecto vos , per misericordiam Dei,

ut exhibeatis corpora vestra hostiam vinentem (Rom. xit. 1).

(Lib. 11, in Ezech., homil. 10, n. 19.) Multi sunt in Ecclesia sancta positi, qui peccatorum suorum memores, lacrymis se lavant, carnem per abstinentiam macerant, nullis se hujus mundi actionibus miscent; quae habent, indigentibus tribuunt, et habere quae non habent non concupiscunt: qui memores æterni judicii semetipsos quotidie Deo sacrificium per lamentum compunctionis mactant. Qui idcirco corpora castigant quatenus hoc quod per ma-gistrum gentium dicitur, impleant : Ut exhibeatis corpora vestra, hostiam viventem, sanctam, Deo placentem. Hostia quippe occiditur ut offeratur. Sed hostia vivens est corpus pro Domino afflictum; quod hostia dicitur, et vivens, quia vivit in virtutibus, id est a vitiis occisum. Hostia videlicet, quia jam heic mundo est a pravis actibus mortuum, vivens autem, quia cuncta quæ prævalet bona operatur.

(In exposit, B. Job , lib. xx , num. 18.) Hæretid plerumque audacter de natura divinitatis tractant, cum semetipsos miseri nesciant : nec ea guzerunt ex quibus semetipsos ad humilitatem erudiant, mores in tranquilitate disponant, patientiam servent, longa-nimitatem exhibeant, sed que ultra se sunt perserutari desiderant. Dumque ad hoc tendunt quod comprehendere nequeunt, ea cognoscere negligunt ex quibus erudiri potuerant. Quam bene corum audaciam prædicator egregius refrenat, dicens : Non plus sapere, quam oportel sapere; sed sapere ad sobrielatem. Hinc Salomon ait : Prudentie tue none modum (Prov. xxmi, 4).

CAP. XXX. - Nolite esse prudentes apud vosmetipses (Rom. xII, 16).

(In exposit. B. Job , lib. xm , num. 45.) Ad veram sapientiam non possunt venire qui fiducia decipiundicatione. Nam Abel Redemptoris nostri passionem C tur falsæ sum saplentiæ, de quibus scriptum est: Væ, significans, agnum in sacrificio obtulit; de cujus passione Isaias ait: Sicut agnus coram tondente se ipsis prudentes (Iso. v, 21). Unde et prædicator egregius, hos quos carnaliter sapientes invenerat ut sapientiam veram perciperent, prius fleri stultos quarebat, dicens : Si quis inter vos videtur esse sapiens in hoc seculo, stultus fiat ut sit sepiens (I Cor. 111, 18). Ac si eis aperte dicat : Stulti esse apud vosmetipsos discite, ut in Deo vere sapientes esse valeatis. Hinc rursum ait: Nolite esse prudentes apud vosmetipsos. Ac si dicat: Qui apud semetipsos sapientes sunt, ad veram sapientiam pervenire non possunt. Et per semetipsam Veritas dicit : Confiteor tibi, Pater, Domine cœli et terræ : quia abscondisti hæc a sapientibus et prudentibus, et recelasti ea parculis (Matth. XI, 25). CAP. XXXI. - Si fieri potest, quod ex vobis est, cum omnibus hominibus pacem habentes (Rom. 11, 18).

(Regul. Pastor. part. 111, cap. 22.) Si pacem diligentes ad increpationis verba prosiliant, non debent D formidare temporalem pacem sibi turbare; et tamen eamdem pacem integra dilectione debent intrinsecus tenere, quam per invectionem vocis videntur extrinsecus sibi turbare. Hinc Paulus ait : Si fieri potest, quod ex vobis est, cum omnibus kominibus pacem habentes. Hortaturus enim discipulos ut paceus cum omnibus haberent, præmisit, dicens : Si fieri potest ; atque subjunxit : Quod ex vobis est. Dissicile quippe erat, ut si male acta corriperent, habere pacein cum omnibus possent; sed cum temporalis pax in pravorum cordibus ex increpatione nostra confunditur, inviolata necesse est ut in nostro corde servetur. Recte itaque ait: Quod ex vobis est; ac si nimirum dicat: Quia pax ex duarum partium consensu subsistit, si ab eis qui corripiuntur expellitur, integra tamen in vestra qui corripitis mente teneatur. Unde eosdem discipulos rursum admonet, dicens : Si quis non obedit verbo nostro per epistolam, hunc notate, et non

commisceamini cum illo, ut confundatur (II Thess. III. A Nam dum solvi debitum necessitas petit, voluptas 14). Atque illico adjunxit : Et nolite ut inimicum existimare illum, sed corripite ut fratrem (Vers. 15). Ac si diceret : Pacem cum eo exteriorem solvite, sed interiorem circa illum medullitus custodite, ut peccantis mentem sic vestra discordia feriat, quatenus pax a cordibus vestris nec abnegata discedat.

CAP. XXXII. — Vis non timere potestatem? Bonum fac, et habebis laudem ex illa (Rom. XIII, 3).

(Regul. Pastor. part. m., cap. 38.) De duobus vitiis quorum unum nullatenus exstinguitur, nisi aliud nutriatur, illud in equendum est ardentius quod premit periculosius. Sæpe enim quis a ciborum se ingluvie minime temperans, jamjamque pene superantis luxuriæ stimulis premitur, qui hujus pugnæ metu territus, dum se per abstinentiam restringere nititur, inanis gloriæ tentatione fatigatur. Tolerandum itaque est, ut per virtutem abstinentize interim arrogantia contra viventem crescat, ne eum per ingluviem a prava adhuc velle agere, aut de actione recta hu-manse laudis retributione gaudere, ait : Vis non timere potestatem? Bonum fac, et habebis laudem ex illa. Neque enim ideo bona agenda sunt ut potestas hujus mundi nulla timeatur, aut per hæc gloria transitoriæ laudis sumatur : sed cum infirmam mentem ad tantum robur ascendere non posse pensaret, ut et pravitatem simul vitaret et laudem prædicator egregius et admonendo aliquid obtulit et aliquid tulit. Concedendo enim levia, subtraxit acriora; ut quia ad deserenda cuncta simul non assurgeret, dum in quodam suo vitio animus familiariter relinquitur. a quodam suo sine dolore tolleretur.

CAP. XXXIII. - Nox præcessit, dies autem appropinquavit (Rom. xm, 12).

(In exposit. B. Job, lib. xxxx, num. 3, 4.) Nos omnes qui veritatem in bac vita sequimur, quasi anrora vel diluculum vocari possumus. Aurora nam- C que vel diluculum noctem quidem interiisse nuntiant, nec tamen claritatem diei integram ostentant; sed dum illam pellunt, hanc suscipiunt, lucem permixtam tenebris tenent. Nos similiter quædam jam quæ lucis sunt agimus, et tamen quibusdam adhuc tenebrarum reliquiis non caremus. Per prophetam quippe Deo dicitur: Non justificabitur in conspectu tuo omnis vivens (Psal. cxl.11, 2). Rursumque scriptum est : In multis enim offendimus omnes (Jac. 111, 2). Paulus quoque ait : Video aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ, et captivum me ducentem in ege peccati quæ est in membris meis (Rom. v11, 23). Ubi ergo lex peccati cum lege mentis contendit, profecto adhuc aurora est, quia lux quæ jam emicuit necdum prætereuntes tenebras funditus pressit; adhuc aurora est, quia dum lex carnis legem mentis. et lex mentis legem carnis percutit, inter se vicissim lux et umbra confligit. Unde rursum Paulus cum diceret : Nox præcessit, nequaquam subdidit : Dies D venit, sed dies autem approprinquavit. Qui enim post discessum noctis non jam venisse, sed approprinquasse diem insinuat, esse se proculdubio ante solem post tenebras adhuc in aurora demonstrat. Tunc vero plene sancta electorum Ecclesia dies erit, cum ei admixta peccati umbra jam non erit; tunc plene dies erit, quando luminis interni perfecto fervore ciaruerit; tunc plene dies erit, quando nullam malorum suorum tentantem memoriam tolerans, omnes a se tenebrarum etiam reliquias abscondet.

CAP. XXXIV. -🗕 Carnis curam no feceritis in desideriis (Rom. xm, 14).

(In exposit. B. Job, lib. xxx, num. 62, 63.) Discretus vir ac continens usque ad temperandam neeessitatem ventrem reficit, et a voluptate restringit. Sciendum vero est quia sic voluptas sub necessitate se palliat, ut vix eam perfectus quisque discernat.

explere desiderium suppetit, et tanto gulam securius in præceps rapit, quanto sub honesto nomine necessitatis explendæ se contegit. Sæpe autem in ipsa edendi via furtive adjuncta subsequitur, nonnunquam vero impudenter libera etiam præire conatur. Facile est autem deprehendere, cum voluntas eius necessitatem prævenit, sed valde est difficile discerners cum in inso esu necessario se occulta subinngit. Nam guia przeuntem naturze appetitum seguitur, guasi a tergo veniens tardius videtur. Eo enim tempore quo necessitati debitum solvitur; quia per esum voluptas necessitati miscetur, quid necessitas petat, et quid, sicut dictum est, voluptas suppetat, ignoratur, Sæpe vero et discernimus, et quia utramque per experientiam sibi conjunctam novinus, in hoc quod extra metas rapimur, libet ut sciendo fallamur. Et dum sibi mens ex necessitate blanditur, ex voluptate decipitur, sicut scriptum est : Carnis curam ne feceritis in desideriis. Quæ igitur in desiderio fieri prohibetur, vita luxuria funditus exstinguat. Hinc est quod Pau-lus cum infirmum auditorem suum perpenderet aut nonnunguam vero, dum desideriis immoderatius obviare nitimur, necessitatis miserias augemus. Sic enim necesse est ut artem quisque continentiæ teneat, quatenus non carnem, sed vitia carnis eccidat. Nam plerumque dum plus justo caro restringitur, etiam ab exercitatione boni operis enervatur, ut ad orationem quoque vel prædicationem non sufficiat, dum incentiva vitiorum in se funditus suffocare festinat. Adjutorem quippe habemus intentionis internæ hunc hominem quem exterius gestamus, et ipsi insunt motus lasciviæ, ipsi effectus suppetunt operationis bonæ. Sæpe vero dum in illo hostem insequimur, etiam civem quem diligimus trucidamus, et sæpe dum quasi concivi parcimus, ad prælium hostem nutrimus. Eisdem namque alimentis vitia superbiunt, quibus nutritæ virtutes vivunt. Et cum virtus alitur, plerumque vires quoque vitiis augentur; cum vero immensa continentia vitiorum vires extenuat, etiam virtus deficiens anhelat. Unde necesse est ut interior homo noster, æquus quidem arbiter præsideat inter se et eum quem exterius gestat, quatenus ei suus homo exterior, et semper ad debitum ministerium servire sufficiat, et nunquam superbe libera cervice contradicat. Nec moveat si quid suggerendo submurmurat, dummodo eum semper superposita calce dominationis premat.

CAP. XXXV. — Item unde supra.

(In exposit. B. Job, lib. 1x, num. 105, 106.) Pleruinque se ad viam rectitudinis animus accendit, torporem discutit, tantoque in coelestibus desiderio rapitur, ut pene nil ex eo inferius remansisse videatur. Et tamen cum ad carnis curam reducitur, sine qua præsentis vitæ via nullomodo expletur, ita hunc inferius depressum tenet, ac si adhuc de summis nulla contigisset. Auditis verbis cœlestis oraculi in amorem patriæ cœlestis erigitur, sed resurgente præsentis vitæ studio, sub terrenæ curæ aggere sepelitur; atque in terra cordis nequaquam supernæ spei semen proficit, quia cogitationis infimæ spina densescit. Quam videlicet spinam per semetipsam Veritas manu sanctæ exhortationis eradicat, dicens : Nolite solliciti esse in crastinum (Matth. vi, 34). Contra hane quoque per Paulum dicitur: Carnis curam ne seceritis in concupiscentiis (Rom. xIII, 14). Sed in his nimirum ducis et militis verbis agnoscimus, quia tunc ab ea mortisero vulnere animus pungitur, cum in ea mensura sequitatis non tenetur. Neque mortali adhuc in carne viventibus funditus cura carnis abscinditur, sed ut discrete animo serviat temperatur. Nam quia sollicitos nos esse in crastinum prohibet, habere utcunque curam in præsentibus non negat, quam tendi ad tempus quod sequitur vetat. Et nimirum Paulus cum curam carnis fieri in concupiscentia non sinit, proculdubio in necessitate concedit. Curandum itaque est, ne aut necessitatis metas cura carnis

transeat, aut in eo quod moderate exsequitur, de se A Judworum et vocatione gentilium discuteret, et ad præsumat. Sæpe vero animus fallitur, ut quod vo-nutuose appetit necessarium suspicetur, quatenus vinne quod iibet vitæ debitam utilitatem putet. Et sæpe gula effectus providentiam sequitur, in sui fiduhia mens levatur. Cumque sibi adest quod deesse tæteris viderit, cogitatione tacita de magnitudine nuæ promissionis bilarescit; tantòque jam a vera provisione longe fit, quanto ipsam quoque elationem quam patitur nescit. Unde solerti semper custodiæ intentione pensandum est, vel quid opere agimus, vel quid corde versamus; ne aut mentem præpediens foris se terrena cura multiplicet, aut saltem de ejus moderamine intus se cogitatio exaltet, ut cum divina judicia temporali circumspectione metunnus, sempiterni supplicia horroris evadamus.

CAP. XXXVI. - Alius judicat diem inter diem, etc. (Rom. xiv, 5).

(in exposit. B. Job, lib. 1, num. 28) Sicut ignorantic obscuritas sine dubitatione nox cordis est, sic B intellectus non ammerito dies appellatur. Unde et per Paulum dicitar : Alius judicat diem inter diem , alius judicat omnem diem. Ac si aperte dicat : Alius quæfam nonnullis intermissis intelligit, alius vero omnia ad intellectum possibilia ita ut sunt videnda eoguo-

CAP. XXXVII. -– Gentes super misericordia honorare Deum (Rom. xv. 9).

(In exposit. B. Job, lib. xxvn, num. 58; lib. x in Job, num. 7.) Secreta sapientise Dei sunt judicia, quod gentilitas, cum nulla apud Deum merita habuerlt, reconciliationis tamen gratiam ex sola misericordia accepit. Unde bene per Paulum dicitur : Gentes autem super misericordia honorare Deum (I Petr. 11, 10). Unde rursum scriptum est : Et quæ non consecula misericordiam, nunc autem misericordiam consecuta. Locus igitur misericordize Dei est ipsa gentilitas, cujus culpas districtus judex si juste animadverteret, ad reconciliationem gratize nunquam veniret. Secreta C ltaque sapientize ejus pauci valent inquirere, sed nul-lus invenire, quia quod super nos de nobis ab im-mortali sapientia non injuste dispositur, justum profecto est ut a nobis adhuc mortalibus ignoretur. Sed hæc ipsa sapientiæ illius secreta conspicere, utcunque jam incomprehensibilitatis ejus est potentiam videre, quia etsi in ipsa consiliorum inquisitione deficimus, deficiendo tamen verius discimus quem timeamus. Ad hæc se Paulus sapientiæ illius secreta stenderal, et eum secreta Dei judicia de repulsione

ca pervenire non posset, dicebat : O altitudo d rum sapientiæ et scientiæ Dei, quam incomprehensibilia sunt judicia ejus, et investigabiles viæ ejus ! Quis enim cognovit sensum Domini, vel quis consilierius eius fuit (Rom. xi. 33)? Oui saperius etiam ex iosa inquisitione lassescens, sed tamen ad cognitionem fhfirmitatis propriæ lacessendo proficiens, præmittit, dicens : O homo, tu quis es, qui respondeas Deo? Nunquid dicet figmentum et, qui se finzit, quare me fecisti sic (Rom. 1x, 20)? Quia igitur Dei judicia pertingere non valens, ad infirmitatis suze cognitionem rediit : et ad eruditionem se propriam deficiendo revocavit, ut ita dicam, secreta sapientiæ non inveniens, invenit, quia cum ad superna consilia requirenda lassesceret, didicit ut humilius timeret : quem sus infirmitas a cognitione intima repulit, hunc ei verius hunrilitas juhzit.

CAP. XXXVIII. - Volo vos sapientes esse in bono, simplices autem in malo (Rom. xvi. 19).

(In exposit. B. Job, lib. 1, num. 2; Reg. Pastor. part. 111, c. 11.) De beato Job legitur quod fuerit simplex et rectus. Nonnulli namque ità simplices sunt, ut rectum quid sit ignorent. Sed eo veræ sindplicitatis innocentiam deserunt, quo al virtutem rectitudinis non assurgunt, quia dum esse cauti per rectitudinem nesciunt, nequaquam innocentes persistere per simplicitatem possunt. Admonendi sunt ergo simplices, ut bono simplicitatis prudentiam semper adjungant, quatenus sic securitatem de simplicitate possideant, ut circumspectionem prudentize non amittant. Hinc est quod doctor gentium Paulus discipulos admonet; dicens: Volo vos sapientes esse in bono, simplices autem in malo. Iline rursum dicit: Nollie pueri sensibus effici, sed malitia estote parvuh (I Cor. xiv, 20). Hinc per semetipsam Veritas disci-pulis praccipit, dicens: Estote prudentes sicul ser-pentes, et simplices sicul columba (Matth. x, 61). Utraque thin necessario conjunxit in admonitione, dt simplicitatem columbæ astitia serpentis instrueret, et rur um serpentis astutiam simplicitas columbæ temperaret. Hinc est quod sanctus Spiritus præsentism scam hominibus non in columba solummodo, sed etism in igne patefecit. Per columbam quippe simplicitas, per ignem vero żelus indicatur. In colum-Da igitur et in igne sanctus Spiritus ostenditur quo-Mam quicunque illo pleni sunt, sic mansuetodim simplicitatis inserviunt, ut contra culpas delinquen-tium etiam zelo rectitudinis accendantur.

EXPOSITIO SUPER PRIMAM EPISTOLAM B. PAULI APOSTOLI AD CORINTHIOS.

CAPUT PAIMUM. — În omnibus divites facti estis (I

Cor. 1, 4). (In exposit. B. Job, lib. xxiv, num. 41, et maxime D lib. 1, in Ezech., homil. 11, n. 17, 18, 19.) Verecundæ mentes, si quas fortasse culpas admiserint, leniter arguendæ sunt, quia si asperius increpentur, franguntur potius quam erudiant. Prædicatores itaque justi cum aliquos corrigunt, si in eis ex parte alia fortasse aliquid bonze operationis potuerint invenire, ad eadem objurgationis verba cum magna dispensatione debent destendere. Quod bene in egregio prædicatore beato Paulo discimus, qui cum Corinthios cognosceret pro amore personarum in schismate divisos, corum verecundiæ consulens, locutionem suam eis a gratiarum actione et laudibus coepit dicens: Gratias ago Deo meo semper pro vobis, in gratia Dei quæ data est vobis in Christo Jesu: quia in omnibus divites facti estis in illo. Multum profecto laudabat, quos in Christo divites in omnibus dicebat. Ecce adhuc blandimenta multiplicat, dicens: In omni verbo et in omni scientia, sicut testimonium Christi confirma-tum est in vobis (Vers. 5). Testimonium Christi con-

firmatum est in vobis dixit, ac si opere peregissent quod doctrina didicerant. Et mox in laudis consummatione subjunxit: Ita ut nihil vobis desit in ulla gratia, exspectantibus revelationem Domini nestri Jesu Christi (Vers.7). Quæso te, Paule, si jam nibil deest, cur eis scribendo fatigaris ? cur in longinque positus loqueris? Pensemus ergo, fratres chariesimi, quantum laudat. Ecce eis gratiam Dei datam asserit, factos divites in omnibus dicit; in omni verbo et in omni scientia Christi testimonium, id est quod de semetipse moriendo et resurgendo testatus est, in coram vita confirmatum esse perhibet, et nibil eis decese in ulla gratia testatur. Quis, rogo, credat quia paulo poet eos corripiat quos ita laudat? Nam post cætera subjungit: Obseiro autem vos; fratres, pet teuten Belaini nostri Jesa Christi, at itipsam dieatts omnes, et non sint in vobis schismata (II Cor. 1, 10) Quod eniun potuit tam perfectis tamque laudabilibus schisma subannana ? brepere ? Significatum est enim mihi de vobis, fratres mei, ab iis qui sunt Chloes, quia contentiones sunt in-ter vos (Vers. 11). De quibus contentionibus paulo post subdidit dicens: Cum enim inter vos sit zelus et

contentio, nonne carnales estis, et secundum hominem A ambalatis (I Cor. nr. 3) ? Sequitur : Hoc autem dico quod unusquisque vestrum dicit : Ego quidem sum Pauli ego antem Apollo, ego vero Cephæ, ego autem Christi (I Cor. 1, 12). Ecce quos in omni verbo et in omni scientia laudaverat, quibus nil deesse in ulla gratia dixerat, paulisper loquens ad increpandum lemiter veniens, divisos erga seipsos reprehendit, et quoram prius salutem narraverat postmodum vulnera patefecit. Peritus enim medicus vulnus secandam videus. sed ægrum timidum esse conspiciens, diu palpavit et subito percussit. Prius blanda manu laudes posetit, et postmodum ferrum increpationis fixit. Nisi enim verecundæ mentes fuerint palpando reprehensæ, ita ut ex aliis rebus audiant quod in consolatione sumant. per increpationem protinus ad desperationem eadunt. Sed nunquid mentitus est Paulus, ut prius nil deesse in omni gratia diceret quibus postmodum dicturus erat unitatem deesse? Absit hoc ut quis de illo talia erat unitatem deesse? Absit hoe ut quie un saina vel desipiens credat; sed quia erant inter Corinthios quidam omni gratia repleti, et erant quidam in per- a nosier Jesus Christus qui est Dei virtus et sapientis, quidam omni gratia repleti, et erant quidam in per- de Patre naius ante tempera, in illa mativitate éb de Patre naius ante tempera, in illa mativitate éb de Patre naius ante tempera, in illa mativitate éb de Patre naius ante tempera, in illa mativitate éb de Patre naius ante tempera, in illa mativitate éb de Patre naius ante tempera, in illa mativitate éb de Patre naius ante tempera, in illa mativitate ét sapientis, patre de la mativitate de Patre naius ante tempera, in illa mativitate ét sapientis, patre de la mativitate de la mativita rum, ut modesta invectione ad reprehensionem pertingeret infirmorum, et in hoc quoque ad medicinam cordis a medicina corporis usum trahens. Nam cum feriendum vulnus medicus aspicit, prius ea membra que circa vulnus sana sunt paipat, ut post ad ea quae vulnerata sunt leniter palpando perveniat. Cum ergo Paulus perfectos in Corinthiis laudavit, sana membra juxta vulnus tetigit; cum vero infirmos de divisione reprobendit, valnes la corpore percuesit.

Cap. II. — Quæ a Deo donata sunt nobis loquimur: non in doctis humanæ sapientiæ verbis (I Cor. n, 13).

(In exposit. B. Job, lib. xviii, num. 74.) Verba mandatorum Dei ab hujus mundi sapientibus disserunt, qui dum intendunt eloquentiæ, eorum dicta pulchte colore mentiuntur. At contra doctrina Dei, et prædicatione pulchra est, et purifate conspicua, nec alind se per fallaciam prætendit exterius et aliud reservat interfus, neque in dictis suis pulchra videri appetit nitore sermonis, sed integritate veritatis. Eloquentize ornamenta bene Paulus despezerat, cum dicebat : Que a Deo donnia sunt hodis loquimur: non in doctit Aumanie suplentité verbis, sed in doctrina spiritus. Malebat quippe sapientiam Dei sola puritate veritatis usiondere, non autem compositione eloquii fucare.

CAP. III. — Quit scit, quæ sunt hominis, nisi spiritus hominis qui in ipso est (I Cor. 11, 11)?

(In exposit, B. Job, lib. xv, num. 66.) Tune spiritus hominis ab altero ignoratur, cum verbis vel operibus non demonstratur. Nam cum scriptum sit : Ex fructibus corum cognoscetis cos (Matth. vii, 16), per hoc quod foris agitur quidquid intus latet aperitur. Unde recte quoque per Salomonem dicitur : Quomo- D do in aquis resplendet prospicientium vultus, sic corda hominum manifesta sunt prudentibus (Prov. xxvn, 19).

CAP. IV. - Nos autem prædicamus Christum crucifixum, Judæis quidem scandalum, gentibus vero stultitiam (1 Cor. 1, 23).

(Homil. 6, in Evang., n. 1.) In Domine nuctre Jesu Christo mens insidelium grave scandalum pertulit, cum eum post tot miracula que fecerat morientem vidit. Stultum quippe visam est hominibus ut pro hominibus auctor vitæ mereretur, et inde contra eum homo scandalum sumpsit unde ei amplius debitor fleri ut honoraretur debuit. Nam tanto Deus ab hominibus dignius honorandus exstitit, quanto pre hominibus et indigna suscepit.

CAP. V. — Non enim judicavi me scire aliquid inter

nioi Christum Jesum , et hunz oracificum (1 Cer. H, 2).

(Lib. 1, in Ezech., hom. 9, n. 31.) Sacra Scriptura en que de natura divinitatis vel de æternis gaudiis narrat nebis adhuc nescientibus, solis angelis in secrete sunt cognita : et in sacro eloquio dictis occultioribus acque sublimioribus fortes satiantur; et præ-ceptis apertioribus hos parvuli nutrimur, qui intelligere alla non possumus, in Christi fide salvannur. Unde Corinthiis a beate Paule dichut: Nihil me ju-dicaul seire inter vos, misi Christum Jesum, et hunc crucificum; ae si diceret: Quia vos capere divinitatis efus mysteria non posse pensavi, sola vobis humanitatis cius intirma locatus som.

CAP. VI. — Nam quia in Dei sapientia non cognovit mandus per sapientiam Deum, placuit Deo per stultitiam prædicationis salvos facere credentes (1 Cor. i. 21).

humano genere cognosci non peterat. Proinde in the manitate venit ut videretur, videri voluit ut initeretur. Que carnis nativitas despecta visa est sepientibus mundi. Contempsetunt chim infirmà humanitatis cjus, Deo hæc indigna jittlicantes, cui tauto magis homo debitor fuit, quanto pro illo Deus etiam indi-gna suscepit: et pro eo salvando stultitam prædicationis assumpeit i scriptum quippe est: Quia enint non cognovis mundus per sapientium Deum, placuit Deo per stultitium presdicationis sulvos facere credentes in se. Verbum quippe Del, sapientia est. Sed stultitia ejus savientiæ dicta est caro Verbi, ut quia carnales quique per carnis sum pradentiam pertingere nou valebant ad sapientiam Dei, per stultitiam prædicationis, id est per incarnationem Verbi sanarentur, ac si diceret: Cum Desm qui est sapientia, nequaquam per sapientiam suam mundus invenirer, plaapparent; et cam rerum virtute careant, alind esse C titiam cognosceret, quatenus ejus sapientia ad nose tra stuita descenderet, et lumen supernæ prudentiæ luto suæ carnis illuminata nostra cæcitas videret. Natus igitur ex Patre sine tempore, ex matre hascl dignatus est in tempore.

> CAP. VII. — Quod stultum est Dei, sapientius sot hominibus (I Cor. 1, 2).

(In expes. B. Jub., itb. xx, num. 41; lib. tv, num. tamen nobiles sunt qui prudentiam estrais, et stultaiti mundi sagientiam despictunt, et sapientem sibi profuturam Dei stultitiam appetentes concupiscunt. Scriptum quippe est: Quod stultum est Dei, sapientius est hominibus. Hanc nos stultitiam Paulus comprehendere admonet, dicens: Si quis videtur inter vot sapiens esse in hoc sæculo stultus hat, ut sit sapiens (I Cor. m, 18). Hanc stultitiam qui perfecte secuti sunt, voce Sapientiæ audire mernerunt: Vos qui secuti estisme, in regeneratione cum sederit Filius hominis in sede majestatis suæ, sedebitis et vos super sedes duoderim judicantes duodecim tribus Israel (Malth. xix, 28). Ecce relinquentes temporalia, gloriam polestatis æternæ mercati sunt. Quid itaque stultius in hoc mundo quam sua deserere? et quid in æternitate mundo quam sus deserere? et quid in æternitate nobilius quam cum Deo judices venire? Horum settieet judicum nobilius; Salomone attestante, memoratur, cum hoc quod jam præfatus sum, dicitur: Nobilis in portis vir ejus, quando sederit cum senatoribus terræ (Prov. xxxi, 25). Valde quippe hobites considerat, quos senatores vocat. Hanc in se nobilitatem Paulus aspexterat, cum Enguitioni Conditions per Spiritum junctus dicebat: Cenus igiliar cum come Dei non debemus extimitre airos, 184 árcum simus Del, non debemus æstimurë auro, tël di-gento, aut tapidi sculpturë artis; 21 cognitionis hominis divinum esse simile (Act. 1711, 29). Gönus videlicet Dei dicimur, non ex ejus natura editi, sed per spirkum illius; et voluntarie conditi, et adopuve

recreati. Tanto ergo ad hanc mobilitatem quisque A voluerat, semetipsum reprehendit, dicens: Factus erigitur, quanto per acceptam imaginem ad similitudinem illius ex imitatione renovatur. At contra humilitate non perdidit, quoniam illico adjunxit: sunt stulti et ignobiles, qui supernam sapientiam semetipsos sequentes fugiunt, in sus ignorantia, quasi in abjectæ prolis vilitate sopiuntur : qui quo id ad quod conditi sunt non intelligunt, co etiam cognationem acceptæ per imaginem generositatis perdunt. Stulti sunt et ignobiles, quos ab æternæ consortio hæreditatis repellit servitus mentis, Scrintum quippe est: Omnis qui sacit peccatum, servus est peccati (Joan. vm, 34); nimirum quisquis se pravo desiderio subjicit, iniquitatis dominio dudum libera mentis colla supponit. Sed huic dominio contradicimus, cum iniquitati quæ nos ceperat reluctamus, cum violentæ consuetudini resistimus, et desideria perversa calcantes, contra hanc jus nobis libertatis ingenitæ vindicamus, cum culpam pænitendo percutimus, et maculas sordium fletibus lavamus. Præterea de stultis et ignobilibus voce prædicatoris egregii dicitur : Sapientia hujus mundi stultitia est apud Deum (I Cor. m., 19). Qui ergo dum terrena sapiunt. ab intima generositate repulsi sunt, stulti simul et ignobiles sunt apud Deum.

Cap. VIII .- Quæ stulta sunt mundi elegit Deus (I Cor. 1. 27).

(In exposit. B. Job, lib. xxx1, num. 4; lib. 1, num. 25; lib. xxxi, num. 1.) In paradiso sano homini diabolus invidens superbile vulnus inflixit, ut qui mortem non acceperat conditus, mereretur elatus. Contra hoc inflictum vulnus superbientis apparuit medicina inter homines humilitas Dei, ut auctoris exemplo humilitate surgerent qui imitatione hostis elati ceciderunt. Contra superbientem ergo diabolum apparuit inter homines homo facius humilis Deus, qui ad redemptionem nostram veniens, et suos contra mundi superbiam prædicatores mittens, sapientibus insipientes, relictis fortibus debiles, relictis divitibus pauperes elegit. Ad cognitionem quippe Adei prius stulta mundi collecta sunt, ut post ejus C etiam astuta vocarentur, attestante P ulo qui ait: Non sapientes secundum carnem, non multi potentes non multi nobiles, sed quæ stulta sunt mundi elegit Deus, ut consundat sapientes (1 Cor. 1). Ipsa namque sanctæ Ecclesiæ principia litterarum perhibentur Ignara, ut videlicet cunctis prædicatoribus suis re-demptor ostenderet quod ad vitam credentes populos non sermo sed causa suaderet. Præterea, infirma mundi elegit Deus, ut confundat fortia (I Cor. 1, 27); actumque est cum panperibus quod post etiani divites elati mirarentur. Nam dum novas in illis virtutes aspiciunt, eorum quorum prius contempsere vitam postmodum obstupuere miracula. Unde mox pavidi ad sua corda redeuntes, extimuerunt sanctitarem in miraculis quam despexerant in præceptis. Per infirma ergo confusa sunt fortia, quia dum in venerationem vita surgeret humilium, elatio cecidit superborum.

CAP. IX .- Cum enim sit inter vos zelus, et contentio : nonne carnales estis (1 Cor. 111, 3)?

(In exposit. B. Job, lib. xxiv, num. 42.) Sæne prædicatores justi quodam decenti moderamine suas culpas coram discipulis indicant, ut illi audientes discant quomodo semetipsos de suis actionibus subtiliter reprehendant. Tanta vero dispensatione se temperant, ut neque cum se erigunt intrinsecus rigidi sint, neque rursum cum se humiliant extrinsecus remissi, quia et in disciplina humilitatem custodiunt, et in humilitate disciplinam. Paulus disciplinam tenuit, cum Corinthiis diceret: Cum enim sit inter vos zelus et contentio : nonne carnales estis, et secundum kominem ambulatis? Sed hanc humilitatem in disciplina non perdidit, quia deprecando przemi-it, dicens: Obsecto vos, fratres, per misericordiam Dei, ut idipsum dicatis omnes, et non sint in vobi schismata (I' Cor. 1, 10). Rursum humilitatem tenuit cum eisdem Corinthiis loquens, paulo latius fortasse quam

Vos me coegistis (II Cor. IV, 5). Exemplum magna humilitatis exhibuit cum discipules dixit : Non enim nosmetipsos prædicamus, sed Dominum nostrum Jesum Christum: nos autem servos vestros per Christum (Vers. 21). Sed in hac humilitate disciplinæ justitiam non amisit, ouoniam ei dem delinquentibu dicit: Quid vulvis in virga veniam ad vos, etc.? Sciunt ergo prædicatores sancti utroque moderamine artem magisterii temperare : et cum delinquentium reatus inveniunt, sciunt modo severe corripere, modo humiliter deprecari. Sed tamen cum stimulante justitia eos severe corrigunt, internæ dulcedinis charitatis erga eos gratiam non amittunt, et eorum amore ardent in quos aspera correptione sæviunt, seque etiam eis intrinsecus in secreto cordis humiliant quos duris foris animadversionum stimulis quasi despiciendo castigant. Plerumque etiam et non despiciendo despiciunt, et non desperando desperant, ut tanto celerius eos à culpa reviviscere ac resilire faciant quanto quasi jam vicinius mortis foveam ostentant.

CAP. X .- Ego plantavi, Apollo rigavit (I Cor. III, 6). in exposit. B. Job. lib. xxvii. num. 43: lib. xvii. num. 27.) Dominus prædicatores suos et doctores voce sua foris insonat, sed audientium corda per seipsum interius illustrat, Paulo attestante, qui ait : Ego plantavi. Apollo rigavit : sed Deus increu dedit. Nequaquam ergo sibi doctores tribuant quod per exhortationem suam auditores ad summa proficere vident, quia nisi sanctus Spiritus eorum corda repleat, ad aures corporum vox docentium incassum sonat. Formare enim vocem magistri exterius possunt, sed hanc exprimere interius non possunt. Sed inter hæc sciendum est quod plerumque etiam Deum, qui imbecillis non est, humiliter agentes adjuvamus. Unde per Paulum dicitur: Dei enim sumus adjuteres (Ibid., 9). Nam cum ei quem ipse per internam gratiam infundit nos exhortationis voce concurrimus, hoc quod ille per Spiritum sanctum agit intrinsecus nos exterius ministerio vocis adjuvanus. Et tunc solum nostra exhortatio ad perfectionem duci-tur, cum in corde fuerit Deus qui adjuvet. Unde et per Paulum dicitur: Neque qui plantat est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat Deus (Ibid., 7). Plantare quippe et rigare adjuvare est: quod utrumque vacuum erit ministerium, si Deus in corde non dat incrementum. Sed qui de sensu suo alta sa-piunt, esse humiliter Dei adjutores notunt, quia dum se Deo utiles esse æstimant, a fructu se utilitatis alienant. Unde et voce Veritatis discipulis dicitur: Cum feceritis omnia quæ præcepta sunt vobis, dicite: Servi inutiles sumus, quod debuimus facere, fecimus (Luc. xvn, 10).

CAP. XI. - Fundamentum aliud nemo potest ponere (I Cor. m, 11).

(In exposit. B. Job, lib. xxviii, num. 14.) In Scriptura sacra per fundamenta prædicatores intelliguatur. Unde David propheta cum sanciam Ecclesiam in sublimibus apostolorum mentibus poni ædificarique cons iceret, dixit: Fundamenta ejus in montibus senctis (Peal. LXXXVI, 1). Cum vero in sacro eloquio non fundamenta, se i singulari numero fundamentum dicitur, nullus alius nisi ipse Dominus designatur, per cujus divinitatis potentiam nutantia infirmitatis nostræ corda solidantur; de quo et Paulus ait : Fundamentum aliud nemo potest ponere præter id quod positum est, quod est Christus Jesus. Ipsa quippe lundamentum fundamenturum est, quia et origo est inchoantium et constantia robustorum.

CAP. XII. - Si quis superædificaverit super hoc fundamentum, aurum et argentum, etc. (I Cor. vin, 12). (Dialog. lib. 1v, cap. 39.) De quibusdam levibus culpis ante judicium purgatorius ignis esse cre-

dendus est, pro eo quoq Veritas dicit: Quia si quis A paratione reprobatur. In reprehensione quippe ejus in Spiritum sanctum blasphemiam dixerit, non remittetur ei in hoc sæculo neque in suturo. In qua seculo, quasdam vero in futuro posse laxari.

Quod de uno negatur, consequens intellectus patet quia de quibusdam conceditur. Sed tamen, ut prædixi, hoc de parvis minimisque peccatis fieri posse credendum est, sicut est assiduus otiosus sermo. immoderatus risus, vel peccatum curæ rei familiaris. que vix sine culpa vel ab ipsis agitur qui culpam qualiter declinare debeant sciunt, aut non in gravibus rebus error ignorantiæ. Quæ cuncta etiam post mortem gravant, si adbuc in hac vita positis minime fuerint relaxata. Nam et cum Paulus dicat Christum esse fundamentum, alque subjungat : Si quis suneradificaverit super hoc fundamentum, aurum, argenium, dapides pretiosos, ligna, [enum, stipulam; uniuscujusque opus quale sit, ignis probabit: si cujus opus manserit quod superædificavit, mercedem accipiet: si cujus opus arserit, detrimentum patietur, ipse autem sal-vus erit, sic tamen quasi per ignem; quamvis hoc de igne tribulationis in hac vita nobis adhibito possit intelligi, tamen, si quis hoc de igne futuræ purgatio-nis accipiat, pensandum est sollicite quia illum dixit per ignem posse salvari, non qui super hoc fundamentum, ferrum, æs, vel plumbum ædificat, id est peccata majora, et idcirco duriora atque tunc jam insolubilia, sed ligna, fenum, stipulam, id est peccata minima atque levissima que ignis facile consumat. Hoc tamen sciendum est quia illic saltem de minimis nibil quisque purgationis obtinebit, nisi bonis hæc actibus in hac adhuc vita positus ut illic obtineat, promereatur.

CAP. XIII .- Comprehendam sapientes in astutia corum (I Cor. 111, 19).

(In exposit. B. Job, lib. v., num. 27; lib. vi, num. 2.) Quærendum video cur Paulus sententiis amicorum beati Job tanta auctoritate utitur, si hæ corum sententiæ dominica reprehensione cassantur, C cum dicitur : Non estis locuti coram me rectum, sicut servus meus Job (Job, xxxii, 7). Elyphas quippe verba sunt quæ Corinthiis Paulus intulit, dicens, sicut scriptum est : Comprehendam sapientes in astutia corum. Quomodo igitur quasi prava respuemus quæ Paul us ex auctoritate astruit? aut quomodo attestatione Pauli recta putabimus que per semetipsum Dominus non recta definivit? Sed hæc utraque citius quam non sint diversa cognoscimus, si ejusdem dominicæ sententiæ subtilius verba pensamus. Quia nimirum cum dierret : Non estis locui coram me rectum, illico adjunxit : sicut servus meus Job. Liquet ergo quia quædam eorum in dictis recta sunt, sed me joils comparatione superantur. Nam inter alia quze irrationabiliter dicunt, nultas ad beatum Job fortes sententias proferunt. Sed comparatæ dictis fortioribus, vim fortitu inis amittunt. Mira vero sunt multa que dicunt, nisi in sancti viri adversitatem dicerentur; in semetipois ergo magna sunt, D sed quia virum justum transfigere appetunt, ejus-dem magnitudinis poudus perdunt; quia et quamilbet forte frustra jaculum mittitur ut dura saxa feriantur, co enim obtusum longius r silit quo intortum fortiter venit. Igitur amicorum beati Job dicta, licet in quibus lam valde sınt fortia, cum tamen sancti viri vit.m fo tem ferient, cunc-um sui acuminis mucronem retundunt. Quia ergo et in semetipsis magna sunt, sed contra beatum Job nullo modo assumi debuerunt, et Paulus hæc ex virtute pensans in auctoritate proferat; et judex, quoniam incaute prolata sunt, ex quantitate personie reprehendat. Amicos igitur beati Job, hæreticorum speciem tenentes, in dictis suis nequequem per omnia reprobamus, qua dam superna sontentia contra cos dicitur: Non estis locuti coram me rectum (Job, XLII, 7), et pro-tinus additur: Sicut serous mens Job, profecto liquet quia non omnino despicitur qued ex melioris com-

incaute dilabuntur. Sed tamen quia tanti viri amici sunt, ex illius familiaritate mystica multa didicerum. Unde, sicut diximus, eorum verbis etiam Paulus utitur, et hæc in assertionis suæ adjutorium assumens, ex Veritate prolata esse testatur; quæ tamen Veritas recte reprehendit, quia quamli-bet fortis sententia, contra sanctum virum proferri non debuit.

CAP. XIV. — Mihi pro minimo est, ut a vobis judicer, aut ab humano die (I Cor. 17, 3).

(In exposit. B. Job, lib. v, num. 21, 56, et l. 1 in Ezech., hom. 9, num. 14.) Justi nequaquam bumana indicia sed æterni iudicis examen metuentes aspiciunt, et non solum mala quæ reprobi et perversi sibi ingerunt, sed et eorum verba quibus suis actibus derogant contemmunt. Hinc etenim derogantibus sibi Corinthiis Paulus dicebat: Mihi autem pro minimo est, ut a vobis judicer, aut ab humano die. Qui nec in corde suo unde se reprehendere potuisset inveniens, adjungit: Sed neque meipsum judico: nihil snim mihi conscius sum. Videns autem quia ei ad perfectionem sanctitatis nec suum judicium sufficeret, subdidit: Sed non in hoc justificatus sum. Cur vero non sit justificatus, nec sibimetipsi de seipso crediderit, causam reddidit cum subjunxit, Qui autem judicat me, Dominus est; ac si aperte diceret: Rocta quidem egisse me recolo, et tamen de meritis meis non præsumo. Idcirco enim in eo quod mihi nihil sum conscius, justificatum me abnego, nec meo de me judicio credendum existimo, quoniam ad ejus examen ducor cujus ego judicium non comprehendo, et ab eo qui me judicabit examinari me subtilius scio. Sæpe enim nostra justitia, ad examen divinæ justitiæ deducta, injustitia est, et sordet in districtione Judicis quod in æstimatione fulget operantis. Districtionem igitur divina justitiæ contemplantes, ctiam de ipsis operibus pertimescere debenius quæ nos fortia et sancta esse putamus, quoniam ducta ad æternam regulam nostra rectitudo, si districtum judicium invenit, multis tortitudinum suarum sinibus in intimam rectitudinem impingit. Beatus quoque Job, cum per amicorum derogantium linguas inter dolores vulnerum pateretur jacula verborum, cogi-tatione protinus ad conscientiam recurrit, atque ubi mentem soli lam haberet aspexit, dicens : Ecce enim in cello testis meus, et conscius meus in excelsis (Job, xvi, 20). Qui ctiam subdidit : Verbosi amici mei, ad Deum stillat oculus meus (Ibid. v. 21). Beatus quippe Job inter linguas derogantium inflexa mente persisteus, quia in terra se impugnari falsis sermonibus vidit, in cœlo testem quæsivit. In omni ergo quod de nobis dicitur, semper taciti debemus ad mentem recurrere, testem interiorem et judicem quærere. Nihil enim prodest si omnes laudent, cum accusei con-scientia; et nihil potest obesse si nobis omnes derogent, et sola conscientia defendat.

CAP. XV.—Auditur inter vos fornicatio (I Cor. v, 1).

(Regul. pastor. part. m, c. 8.) Nonnunquam protervi dum corriguntur, et se vitium minime perpetrare cognoscunt, compendiosins ad correptionem veniunt, si alterius culpe manifestioris et ex latere requisite improperio confundantur, ut ex eo quod defendere nequeunt cognoscant se tenere improbe anod defendant. Unde cum proterve Paulus Corinthios adversum se invicem videret inflatos, alius Apollo, alius Pauli, alius Cephæ, alius Christi se esse diceret, incesti culpam in medium deduxit quæ apud eos et perpetrata fuerat et incorrecta remanebat, dicens: Auditur inter vos fornicatio, et talis fornica-tio qualis nec inter gentes: ita ut uxorem patris quis habeat; et vos inflati estis, et non magis luctum habuislis, ut tolleretur de medio vestrum qui hoc opus fecit? Ac si aperte dicat : Quid vos per proterviam hujus, vel illius esse dicitis, qui per dissolutionem negligeatise, nullius esse monstratis? Tunc etiam

espesit. B. Job, lib. xrx, num. 42; Regul. Paster, part. II, cap. 2.) A subjectis inferiora gerenda atat, a rectoribus vere summa cogitanda, ut scilicet oculum qui providendis gressibus preseninet cura pulvaria non obscuret. Caput namque subjectorum sunt cupcti qui presunt, et ut recta pedes valeant itinera capere, hæc proculdubio caput debet ex alto providere, ne a profectus sui itinere pedes torpeant, cum curvata rectitudine corporis sese caput ad terram declinat. Hine Moyses qui cum Deo hoquitur, Jetro alienigence reprehensione judicatur, quad terrenis populorum negotiis stuito labore deserviat (Exod. xviii). Cui et consilium mox præbetur ut pro se allos ad jurgia dirimenda constituat, et ipse Merius ad erudiendos populos spiritualium ar-cana cognoscat. Hine Paulus religiosorum mentes a mundi consortio contestando, ac potius conveniendo suspendit, dicens : Nemo militans Deo, implicat se negotiis secularibus, ut ei placeat cui se probavit (II Tim, 11, 4). Hinc Ecclesize rectoribus et vacandi studia precipit, et consulendi remedia ostendit, di-cens: Sœcularia igitur judicia si habueritis, contempti-biles qui sunt in Ecclesia, illos constituite ad judicendum (I Cor. vi, 5): ut ipsi videlicet dispensationibus terrenis inserviant quos dona piritualia non exornant. Ac si apertius dicat : Qui minoris meriti sunt in Ecclesia, et nullis magnorum donorum virtutibus pollent, ipsi de terrents negotiis judicent, quatenus per quos magna nequeunt, hona minora suppleantur quia penetrare nequeunt intima, saltem foris operentur necessaria. Quos et contemptibiles nominat, of tamen sapientes vocat, cum dicit : Sie non est supiens quisquam inter vos, qui possit judicare framem causas examinent qui exteriorum rerum sapientiam C perceperunt? Qui vero spiritualibus donis ditati sunt, profecto non debent terrenis negotiis implicari, ut cam non coguntur inferiors bona disponere, exercitati valeant bonis superioribus deservire. Sciendum cet enim quia afiquande in nostris actionibus minora bona prætermittenda sunt pro utilitate majorum. Nam quis ignoret esse bont operis meritum mortuum sepelire f Et tamen cuidam qui ad sepeliendum patrem se admitti poposcerat, dictum est: Sine ut mortus sepetiant mortus suos: tu autem vade, et anmuntia regnum Dei (Luc. 1x, 60). Postponendum namque erat obsequium hujus ministerii officio prædicationis, quia illos carne mortuos in terram conderet, istos autem anima mortuos ad vitam resuscitaret. Sed inter hæc sciendum est quia eum proximorum causis exterioribus qui apte deserviant desunt, debent hi quoque qui bonis spiritualibus pieni sunt corum infirmitati condescendere, terrenisque illorum necessitatibus, in quantum decenter valent, charitatis condescensione servire. Nec tædere debet animum, si sonsus ejus contemplationi spiritualium somper intentus, aliquando dispensandis rebus mimimis quasi minoratus inflectitur, quando illud Verhum per quod constant omaia creata, ut prodesset hominibus, assumpta humanitate, voluit paulo mi-nes ab angelis minorasi. Quid ergo mirum, si homo se proptes hominem attrahit, dum Creator hominum at angelorum formam hominis propter hominem sussepit (Hebr. 11)? Nee tamen minoratur sensus sum sie attrahitur, quia quanto subtilius superiora panetrat, tanto humilius pro Conditoris amore nee inferiora contemnit.

CAP. XVII. — Quare non magiz injuriam accipitis (I Car. vi₂ I)?

(In expecit. B. Job, lib. xxxi, num. 21, 24.) Paur lus apostolus discipulos suos cupiens exteriora de-

protervos melius corrigimus, cum ea quæ bene egisse A spicere, ut valeant interna servare admonet, dicens : credunt male acta menstramas, ut unde adepta gloria creditur inde utilis eenfusio subsequatur.

CAP. XVI. -- Specularia judicia si habueritis (I Cor. VI. 4).

Recul outsonam descrit, o temporatia quade consecutationi puri i et plus terrona quam occlesia diligena, contra cum qui temporatia dispit sese in intimis immani odio inflammat. Sciendum vero cet quia sunt nonnulli ques cheritatis gremio natrica mater Ecclesia telerat, queusque ad spiritualis set the increments perducat, qui nonnunquam et sancti-tatis habitum teneut, et perfectionis meritum essequi non valent. Ad done namque spiritualia minime sourgunt, et ideireo his qui sibi conjuncti sunt ad ca tuenda que terrena sunt serviunt, et nonnunquan in defensionis ejusdem iracundia excedunt. Nes ne quaguam credendum est in hypocritarum numer currere, quia aliud est infirmitate, aliud maltia poc-care. Hoe itaque inter hoc et hypocritas distat, quod isti juxta medum suze intelligentim etiam in robus seculi militant causis Del, illi vere pre causia Dei intentioni deserviunt seculi; quia inter ipsa quoque que se agere sancta opera ostendunt noa conversionem quærunt hominum, sed auras faverum : iett non metuunt pravis hominibus etiam de bona actione displicere, dum supernis tantumpede ju ii-eiis placeant; illi vero nunquam quid agant, sed quemode de qualibet actione possint hominibus plaeere considerant. Igitur cum quesdam non despecta conversationis viros iracundo vet nimio defendere terrena conspicimus, debemus hoc in illis per charitatem reprehendere, nec tamen cos reprihendende desperare, quia plerunque uni eldemque homini et insunt quædam judicabilia que apparent, et megna que latent; in nobis vero sene magna in facie pro-deunt et nonnunquam occultantur que reprehendenda sunt. Hinc ergo humilianda est nostræ mentis elatio, quia et illorum infirma sunt publica et nostra secreta ; et rursum fortia illorum secreta sunt, et in publico nestra vulgantur. Quos ergo de aperta infirmitate reprehendimus, superest ut de occultæ fortitudinis estimatione vegeremur; et si se de aperta infirmitate nostra mens elevat, occulta sua infirma considerans, seee in humilitate premat.

GAR. XVIII. — Omnia mihi licent, sed non esanis espedium (I Cor. VI, 19).

(In expecit. B. Job, lib. v, num. 17.) Suppe hi qui in potestate sunt, dum sone et a licitis retinere nesciunt, ad illicita opera et inquieta dilabuntur. Solus enim in illicitis non cadit, qui se aliquando et a licitis caute restringit. Qua vidente di constituione nelisatum here se Bealus inciente di constrictione religatum bene se Paulus insinuat, dicons: Omnia mihi hoent, sed non omnia expedient. Atque ut ex ipsa religatione estenderet in quanta se mentis libertate dilataret, Mico adjunzit: Omnis mihi licent: sed ego sub nulfiua redigar potestate. Cum enim mens concepta desideria sequitor, servire rebus convincitur quarum amore superatur : sed Paulus cui cuncta licent, sub nullius potestate ae re-degit, quia semelipaum etiam a licitis restringendo, en que delectata premerent despecta transcendit.

Cap. XIX. - Bonum est homini mulierem non tangere (I Cor. VH. 2.)

(in expesit. B. Job, lib. xxxII, n. 19 seq., ac Reg. Paster. part. п., с. 27). Cum mens inter minora et maxima peccata constringitur, si nullus omnino sine peccato evadendi patet aditus, minora semper eli-gantur: quia et qui murorum undique ambitu clanditur ne fugiat, ubi brevier murus invenitur ibi se in fugam precipitat. Hine est quod Paulus, cum quos-dam in Ecolesia incontinentes aspiceret, concessit minima, ut declinarent majora, et peritus medicinæ colestis non tam sanos instituit, quan infirmis mediamina munstravis, diomo: Be quibus scripsistis mibi: Bonom est Romini muliorem non tangere; prup-

beat, et unaquæque suum virum habeat (I Cor. vit. 1. 2). Qui enim fornicationis metum præmisit, profecto non stantibus præceptum contulit, sed ne fortasse in terram rucreat lectum cadentibus estendit. Unde adhue infirmantibus subdit: Uxori vir debitum reddat. similitar autem et uxor viro. Et quia tuno solum conjuges in admixtione sine culps sunt, eum non pro explenda libidine sed pro susciplenda prole miscentur, ut hoc cliam quod concesserat sine culpa quamvis minima non esse menstraret, postquam in rhagna honostate conjugii aliquid de voluptate largitus est, lilico adjunzit: Hoc autem dico secundum indulgentiam, non secundum imperium (bid. v. 6). Non enim est sine vitio quod isposcitur et non præcipitur. Peccatum profecte vidit qued posse indulgeri prævidit. Culpa quippe esse innuitur quod indulgeri nerhibetur, sed quæ tanto citius relaxelur, quanto non per han c illicitum quid agitur, sed hoc quod est liciper hanc illicitum quiu sgriur, see noc quoese enim tum sub moderatione non tenetur. Copjuges enim scire debent suscipiendæ prolis causa se esse conscience debent suscipiendæ prolis causa se esse conbentes sint (I Cor. vii, 29). propagationis articulum in usum transferunt voluptatis, perpendent quod licet extra non exeant, in ipeo tamen conjugio conjugii jura transcendunt. Unde necesse est ut crebris orationibus defleant quod pulchram copulæ speciem admixtis voluntatibus foidant. Sed cum in dubiis constringimue, utiliter minimis subdimur, ne in magnis sine venia peccemus: La pierumque antiqui hostia versutia solvitur, cum ad virtules maximas per commissa minora transitur. CAP. XX. - Melius est nubere quam uri (I Cor. VII, 9).

(Curse past. part. 111, c. 27; in exposit. B. Joh, lib. xu, num. 27; curse past. part. 11, c. 5.) Qui conjugiis non sunt obligati nequaquam sine judicio dampationis misceri se puteut vacantibus feminis. Cum enim Paulus fornicationis vitium tot criminibus exsecrandis inseruit, cujus sit reatus indicavit, dicens : Neque rapaces, regnum Dei possidebunt (I Cor. vi, 9 seq.) Si igitur tentationum procellas cum difficultate salutis tolerant, conjugii portum petant. Scriptum quippe est: Melius est nubere quam uri : sine culpa scilicet ad comjugium veniunt, si tamen necdum meliora voverunt. Nam quisquis bonum majus subire proposuit, bonner minus quod I cuit illicitum fecit. Scriptum quippe est: Nemo mittens manum suam super aratrum, et respiciens retro, aptus est regno Dei (Luc. 1x, 62). Qui igitur fortiori studio intenderat, retro respicere convinctur, ai relictis bonis amplioribus ad minima retorquetur (I Cor. vn. 28). Tributationem tamen carnis habebunt hujusmodi: tribulationem carnis hic pati possunt etiam qui spiritualiter vivuat. Cur ergo inesse conjugibus carnis tribulatio quasi spiritualiter dicitur, que etiam a vita spiritualium longe non esse cognoscitur? Ideo scilicet quod hi frequenter majores tribulationes ex carne suscipiunt, qui carnis volupta-tibus delectantur et eis insistunt. Considerare autem D debent pastores et rectores, quod Paulus, qui in Paradisum ducitur coelique tertii secreta rimatur, et tamen illa invisibilium contemplatione suspensus, ad cubile carnalium mentis aciem revocat, et in occultis. suis qualiter debeant conversari dispensat, dicens : Uxori vir debitum reddat, similiter et uxor viro (II Cor. xn, 3). Et paulo post : Nolite fraudare invicem, nisi sorte ex consensu ad tempus, ut vacetis orationi (I Cor. vu, 2). Et iterum : Revertimini in idipsum (Vers. 5). Ecce jam cœlestibus secretis inseritur, et tamen per condescensionis viscera carnalium cubile erscrutatur. Et quem sublevatus ad invisibilia erigit hunc miseratus ad insirmantium secreta oculum cordis flectit. Cœlum contemplatione transcendit, nec tamen statum carnalium sollicitudine deserit. Similiter rectores et doctores alta contemplatione petentes non debent proximorum infirma despicere,

ter sornicationem autem unusquisque suam exorem ha- A aut infirmis proximorum congruentes men deben alta derelinduere.

CAP. XXII — De virginibus autem proceptum Domini non habeo (I Cor. vii, 25).

(in exposit. B. Job, lib. xv. num. 22; lib. xvi, n. 46.) Exercitati in bonis operibus electi nonnunquam plus student agere quam eis Dominus dignatus est jubere : carnis enim virginitas nequaquam est jussa, sed tantummodo laudata. Nam si illa deberetur nimirum jam conjugium culpa crederetur. Et tamen multi virtute pollent virginitatis, ut videlicet plus impendant obsequio quam acceperunt præcepto. Et sciendum quod sunt nonnulli hæretici qui ita virginitati carnis student, et nuptias damnent; sicut etiam sunt nonnulli qui ita abstinentiam laudant, ut sumentes alimenta necessaria detestentur, de quibus scriptum per Paulum dicitur: Prohibentium nubere, et abstinere a cibis : quos creavit Deus ad percipiendum

(Curse past, part. 3, c. 27.) Paucis datum est om-nia relinquere, curas mundi postponere, solis desi-deriis æternis inhiare. Non ergo, fratres, audemus vobis diocre ut omnia relinquatis, sed tamen, si vul-tis, omnia etiam retinendo relinquitis, si sic temporalia geritis ut tamen tota mente ad aterna tendatis. Hinc Paulus apostolus dicit: Tempus breve est. Reliquum est, ut qui habent uxores, tanquam non habentes sint : et qui ftent, tanquam non ftentes : et qui goudent, tanguam non gaudentes: et qui emunt, tanguam non possidentes: et qui utuntur hoc mundo, tanquam non utantur: præterit enim figura hujus mundi. Uxorem namque habet, sed quasi non habens, qui transitoria esse cuncta conspiciens, curam carnis ex necessitate tolerat, sed æterna gaudia spiritus ex desiderio exspectat, qui seit debita carnis sie exsolvere ut tamen dis inseruit, cuius sit restus indicates, neque adulteri, fornicatores, neque idolis servientes, neque adulteri, neque molles, neque masculorum concubitores, neque molles, neque masculorum concubitores, neque concupiente avari, neque ebriosi, neque maledici, neque quomodo placeat uxorem, cogitat que sunt hujus munch, quomodo placeat uxori (I Cor. vii. 33). Ille uxorem quomodo placeat uxori (I Cor. vii. 33). Ille uxorem concupiente avaitati interestuali concupiente avaitati interestuali concupiente avaitati interestuali concupiente avaitati interestuali concupiente avaitati interestuali concupiente avaitati interestuali concupiente avaitati interestuali concupiente avaitati interestuali concupiente avaitati interestuali concupiente avaitati interestuali concupiente avaitati interestuali concupiente avaitati concupient per eam mundo tota mente non cogatur inhærere. habet quasi non habens qui sic studei placere conjugi, ut tamen non displiceat Conditori; qui sic per illam carpali consolatione utitur, ut tamen nunquam ad prava opera a melioris intentionis rectitudine eius amore flectatur. Flet quoque, sed tanguam non fleat, qui sic temporalibus dampis affligitur, ut tamen de æternis lucris semper animum consoletur. Flendo enim non flere est, sic exteriora adversa plangere, ut tamen noverit æternæ spei consolatione gaudere. Gaudet vero, sed tanquam non gaudeat, qui sic de temporalibus bonis hilarescit, ut tamen semper perpetua tormenta consideret : et in hoc quod mentem gandio sublevat, hanc cominuo pendere previdi ti-moris premat. Emit autem, sed quasi nen possidens, qui es ad ucum terrona proparat, et tamen cauta co-gitatione providet, quod hoc citius relinquat. Mundo corde wittur, sed quasi non utatur, qui et pecessaria cuncta exterius ad vitæ sum ministerium redigit, et tamen bac eadem non sinit sum menti dominari, ut subjecta foris servient, et nunquam intentionem amini ad alta tendentis frangana, ubi aperte quoque subdidit: Præterit anim figura hujus mundi (Ibid., v. 51), ac si aperte dicepet: Nolite constanter mundum diligere, quando et ipse non potest quem diligitis stare. Incassum cor quasi menentes figitis, dum fugit ipse quem amatic. Ques igitur in hoc mundo necassitas ligat, ut ex canni parte exui a mundo non possunt, sic debent ea que mundi sunt tenere ut tamen eis nescient ex mentis fractione succumbere : et cum relinquere cuncta que mundi sunt non possunt, tune bene exterius agent si ardenter interius ad mterna festinant.

CAP. XXIII. - Quisautem oum uxore est, cogitat que sunt mundi, quomodo placest uxeri (I Cor. vn, 53.) (In exposit. B. Job, lib. xxvi, num. 44.) In usu

vitæ mortalis quædam ex semetipsis sunt noxia, quæ A eo ipso vehementer desipit, quo semetipsum nescit. dam vero ex his quæ versantur circa ipsa. Ex semetipsis quædam sunt noxia, sicut peccata sunt atque flagitia, quædam vero nonnunquam nohis ex his nocent quae circa iosa sunt, sicut temporalis potentia. vel conjugalis copula : bonum namque est conjugium, sed mala sunt quæ circa illud ex hujus mundi cura succrescunt. Unde etiam Paulus quibusdam meliora persuadens, eos a conjugio revocat, dicens : Hoc autem dico, non ut laqueum vobis injiciam, sed ad i.l quod honestum est, et quod sacultatem præbeat sine impedimento Domino serviendi (Ibid., v. 35). Dam ergo tenetur quod non nocet, ex rebus juxta positis committitur plerumque quod nocet, sicut sæpe rectum mundi iter pergimus, et tamen ortis juxta viam vepribus per vestimenta retinemur. In via guidem munda non offendimus, sed a latere nascitur que pungamur. Magna est etiam temporalis potentis que habet apud Deum meritum suum de bona ministratione regiminis, nonnunquam tamen, præter alia mala, eo ipso quo præeminet cæteris elatione cogitationis B intumescit.

CAP. XXIV. — stoc ad utilitatem vestram dico (I Cor. vu. 35).

(Curze past. part. 111, c. 27.) Paulus cum quosdam ad celibatus gratiam instrueret, non conjugium sprevit, sed curas mundi nascentes ex conjugio repulit, dicens: Hoc ad utilitatem vestram dico, non ut laqueum vobis injiciam; sed ad id, quod honestum est, et quod facultatem præbeat sine impedimento Dominum obsecrandi. Ex conjugiis quippe terrenze sollicitudines prodeunt, et idcirco magister gentium auditores suos ad meliora persuasit, ne terrena sollicitudine ligarentur. Quem ergo cælibem curarum sæcularium Ampedimentum præpedit, et conjugio nequaquam se subdidit, tamen onera conjugii non evasit.

CAP. XXV. - Scientia inflat, charitas edificat (I Cor. vui. 1).

(In exposit. B. Job, lib. viu, num. 72.) Mens hypocritarum, concupiscentiis exterioribus occupata, igne divini amoris non calet, et ideirco ad supernum desiderium inflammare auditores suos nequeunt, quia verba de frigido corde proferunt. Neque enim res quæ in seipsa non arserit alios accendit. Unde fit plerumque ut hypocritarum dicta, et audientes non erudiant, et cosdem ipsos qui ca proferunt clavos laudibus deteriores reddant. Attestante enim Paulo: Scientia inflat, charitas ædificat. Cum ergo charitas ædificando non erigit, scientia inflando pervertit.

CAP. XXVI. — Qui se existimat scire aliquid, nondum cognovit quemadmodum oporteat eum scire (I Cor.

(In exposit. B. Job, lib. xxvn, num. 62; lib. xxvnı, c. 3.) Perfecta scientia est in hoc quidem mundo vivere, sed de hujus mundi concupiscentia nihil habere, aliena non appetere, propria non tenere, laudes mundi despicere, et pro Deo opprobria amare, gloriam mundi fugere, despectum sequi, adulantes despicere, despicientes honorare, mala nocentium ex corde dimittere, et erga eos dilectionis gratiam immobilem in corde retinere. Perfecta quidem scientia est, hæc cuncta sollicite agere, et se de suis meritis scire nihil esse. Unde et ipsi discipuli Domini de hac scientia perfecta docentur, cum eis voce Veritatis dicitur: Cum seceritis hæc omnia, quæ præcepta sunt vobis, dicite: Servi inutiles sumus (Luc. xv11, 10). Perfecta scientia est scire omnia, et tamen juxta quemdam modum scientem se esse nescire, de qua bene per Paulum dicitur: Qui se existimat scire aliquid, nundum cognovit quemadmodum oporteat eum scire. In hoc itaque mundo dum vivimus, tunc perfecte quæ scienda sunt scimus, cum proficientes per intelligentiam nil nos perfecte scire cognoscimus. Quia enim prima stultitia angeli elatio cordis fuit, vera sapientia efficitur hominis humilitas sue æstimationis. Quam quisquis vel magna sapiendo deserit,

CAP. XXVII. - Videte ne licentia vestra offendiculum hat infirmis (I Cor. vill. 9).

(Curæ past. part. m., c. 35.) Cum prava æstimatio. in quantum sine peccato valet, ab intuentium meste non tergitur, cunctis mala credentibus per exemplum culpa propinatur. Unde plerumque contingit, ut qui negligenter de se mala opinari permittunt, per sen insos quidem nulla iniqua faciant, sed tamen per cos qui se fuerint imitati multiplicius delinguant. Hinc est quod Paulus non munda quædam sine pollutione comedentibus, sed imperfectis tentationis scandalum sua hac comessatione moventibus dicit : Videte ne forte heec licentia vestra, offendiculum fat infirmis. Et rursum : Et peribit infirmus in tue conscientie freter, propter quem Christus mortuus est. Sic autem peccantes in Iratres, et percutientes conscientiam corum infirmam, in Christum peccatis.

CAP. XXVIII. — Si nos vobis spiritualia seminavimus, magnum est si vestra carnalia metamus (I Cor. ıx, 11).

(Homil. 17, in Evang., n. 7.) Dignum est ut pradicatores ab eis terrena consequantur stipendia quibus patrize coelestis offerunt przemia; quia sicut dicit ipaa Dei Sapientia: Dignus est operarius mercede sua (Luc. x, 7). Quia jam de mercede operis sunt ipsa alimenta sustentationis, ut hic merces de labore prædicationis inchoetur que illic de veritatis visione perficitur. Qua in re considerandum est quod uni nostro operi dua debentur mercedes : una in via. altera in patria; una quæ nos in labore sustentat. atia quæ nos in resurrectione remunerat. Merces itaque que in presenti recipitur hoc in nobis debet agere ut ad sequentem mercedem robustius tendatur. Verus itaque prædicator quisque non ideo debet prædicare ut in hoc tempore mercedem recipiat, sed ideo mercedem recipere ut prædicare subsistat. Quisquis namque ideo prædicat ut hic vel laudis vel muneris mercedem recipiat, æterna procuidubio mercede se privat. Quisquis vero vel ea quæ dicit ideo placere hominibus appetit ut dum placet quod dicitur per eadem dicta non ipse sed Dominus ame-tur, vei idcirco terrena stipendia in pradicatione consequitur, ne a prædicationis voce per indigentiam lassetur, huic proculdubio ad recipiendam mercedem nihil obstat in patria, quod sumptus sumpsit in via. Hos itaquesumptus a Corinthiis quibus prædicabat Paulus pro minimo suscipiens, dicit: Si nos vobis spiritualie seminavimus, magnunt est si vestra carnalia metemus.

CAP. XXIX. — Factus sum Judæis tanquam Judgus. ut Judesos lucrifacerem (I Cor. ix, 20).

(Curze past. part. 11, c. 5. In exposit. B. Job, lib. v1, num. 54.) Rector debet esse præ cunctis contemplatione suspensus, et singulis compassione proximus, ut per speculationis altitudinem semetipsum quoque invisibilia appetendo transcendat, et per pietatis viscera in se infirmitatem cæterorum transferat. D Hinc est quod beatus Paulus compage charitatis summis simul et insimis junctus, et in semetipso virtute spiritus ad alta volante rapitur, et ia aliis pietate æquanimiter infirmatur, dicens : Quis infirmatur, et ego non infirmor? Quis scandalizatur, et ego non uror (11 Cor. 1, 29)? Hinc rursus ait : Factus sum Judeis tanquam Judæus, ut Judæos lucrarer: et his, qui sub lege sunt, quusi sub lege essem (cum ipse non essem sub lege) ni cos qui sub lege crant, lucrifacerem : et iis, qui sine lege sunt, quasi sine lege essem (cum sine lege Dei non essem, sed in lege essem Christi), ut lucrifacerem eos qui sine lege sunt. Et paulo post : Omnibus omnia factus sum, ut omnes facerem salvos. Quod videlicet exhibebat non amittendo fidem, sed extendendo pietatem, ut, in personam se infidelium transfigurans, ex semetipso disceret qualiter aliis misereri debuisset, quatenus boc illis impenderet quod sibi ipse si ita esset mipendi recte voluisset. Negue enim egregius prædicator, ut quasi Judæus A sic et in conversatione timor, ut et illa certantes fieret, ad perfidiam erupit, neque ut quasi sub lege-esset ad carnale sacrificium rediit, neque ut omnibus omnia fieret simplicitatem mentis in erroris varietatem commutavit, sed condescendendo appropinquavit insidelibus, non cadendo; ut videlicet singulos in se suscipiens, et se in singulos transfigurans, compatiendo colligeret, si ita ipse ut illi esset quod im-pendi ab aliis sibi recte voluisset, et tanto verius unicuique erranti concurreret, quanto saluti ejus modum ex propria consideratione didicisset. Hinc iterum dicit: Sive mente excedimus Deo, sive sobrii sumus vobis (II Cor. v, 13); quia et semetipsum noverat contemplando transcendere, et eumdem se auditoribus condescendendo temperare.

CAP. XXX. — Sic curro, non quasi in incertum (I Cor. 1x, 26).

(In exposit. B. Job, lib. xxx, num. 59.) Nonnulli omne quod fortiter faciunt, dominante gulæ vitio perdunt, et dum venter non restringitur, per carnis perdunt, et dum venter non restringitur, per carnis fluimus, et usu cuncta lævigante, nequaquam post concupiscentiam simul cunctæ virtutes obruuntur. certanti coquorum principi, id est ventri, cui a coquentibus servitur, virtutes animæ ad pacis visionem tendentis destruere volenti, vires subtrahebat cum diceret: Castigo corpus meum, et servituti subjicio: ne sorte aliis prædicans, ipse reprobus esficiar (1 Cor. 1x). Hinc etiam præmisit, dicens : Sic curro, non quasi in incertum: sic pugno, non quasi aerem verberans (Ibid. 27). Cum enim carnem restringimus, ipsis continentiæ nostræ ictibus non aerem sed immundos spiritus verberamus. Et cum hoc quod est intra nos subjicimus, extra positis adversariis pugnos damus.

CAP. XXXI. — Castigo corpus meum et servituti subjicio (I Cor. 1x, 27).

(In exposit. B. Job, lib. xxix, n. 32 et 33.) Multos videnus quotidie qui resplendent luce justitiæ, et tamen ad finem suum obscuritate tenebrantur nequitiæ; et multos cernimus peccatorum tenebris obvo- C lutos, et tamen juxta vitæ suæ terminum repente reddi luce justitiæ liberos. Unde quibusdam conversis a peccatorum neguitia dicitur: Eratis aliquando tenebræ, nunc autem lux in Domino (Ephes. v, 8). Lucis enim nomine justitia accipitur, per tenebras iniquitas designatur. Multos etiam novimus semel inventam viam justitiæ illibatæ usque ad obitum tenuisse, et plerosque conspeximus usque ad exitum cœpta semel crimina sine cessatione cumulasse. Quis autem inter ista occultorum judiciorum nubila mentis suæ radium mittat, ut aliqua consideratione discernat; vel quis perduret in malo, vel quis perseveret in bono, vel quis ab infimis convertatur ad summa, vel quis a summis revertatur ad infima? Latent hæc sensus hominum, nec quidquam de cujuslibet fine cognoscitur, quia divinorum judiciorum abyssus hu-manæ mentis oculo nullatenus penetratur. Videmus namque quod illa Deo adversa gentilitas justitiæ est luce perfusa, et Judæa dudum dilecta perfidiæ est p nocte cæcata. Scimus etiam quod latro de patibulo transivit ad regnum, Judas de apostolatus gloria lapsus est in tartarum. Rursumque, quia aliquando sortes que cœperunt non mutant, et latronem alium pervenisse novimus ad supplicium, et apostolos scimus percepisse propositum quod desideraverant regnum. Video præterea Paulum ex illa persecutionis sævitia ad gratiam apostolatus vocatum, et tamen sic inter occulta judicia formidat, ut reprobari se etiam postquam vocatus est, timeat. Ait enim: Castigo corpus meum, et servituti subjicio, ne forte aliis prædicans, ipse reprobus efficiar (Act. 1x, 15). Et certe jam de illo dominica dictum fuerat voce: Vas electionis mihi est, et tamen adhuc castigans corpus suum, metuit ne reprobaretur. Væ miseris nobis qui de electione nostra nullam adhuc Dei vocem cognovimus, et jam in otio quasi de securitate torpennus! Dehet profecto, debet in spe esse securitas,

PATROL. LXXIX.

foveat, et iste torpentes pungat. De spe incassura præsumit qui timere Deum in suis operibus renuit.

CAP. XXXII. — Bibebant de spirituali consequente con petra, petra autem erat Christus (I Cor. x, 4).

(In exposit. B. Job, lib. xxxi, num. 97.) In sacro eloquio cum singulari numero petra ponitur et nominatur, quis alius quam Christus accipitur? Paulo attestaute, qui ait: Petra autem erat Christus (I Petr. 11, 5). Cum vero petræ pluraliter appellantur, meinbra eius, videlicet sancti viri qui robore illius solidati sunt, exprimuntur. Quos nimirum Petrus apostolus lapides vocat, dicens: Vos tanguam lapides vivi coædificamini domus spirituales (I Petr. 11, 5).

CAP. XXXIII. — Neque idololatræ efficiamini (I Cor. x, 7).

(In exposit. B. Job, lib. x, num. 21.) Vana agimus quoties transitoria cogitamus. Ex vanitate autem ad derari lingua otiosa verba negligit, more inolité remissionis capta, audax ad noxia prorumpit; dum gulæ incumbitur, ad levitatis protinus insaniam proditur. Cumque mens subigere delectationem carnis renuit, plerumque et ad periidize voraginem ruit. Unde bene Paulus plebis Israeliticze damna conspiciens, ut imminentia ab auditoribus mala compesceret, curavit ex ordine transacta narrare, dicens: Neque idololatræ efficiamini, sicut quidam ex ipsis, reque involutive epiciamini, sicul quinda se spess, quemadmodum scriptum est: Sedit populus manducare, et bibere, et surrexeunt ludere (Exod. xxxII, 6). Esus quippe potusque ad luxum impulit, lusus ad idololatriam traxit, quia si vanitatis culpa nequaquam caute compescitur, ab iniquitate protinus mens incauta devoratur, attestante Salomone, qui ait: Qui modica spernit, paulatim decidet (Eccli. xix, 1). Si enim curare parva negligimus, insensi-biliter seducti, audacter etiam majora perpetramus.

CAP. XXXIV. — Qui se existimat stare, videat ne cadat (I Cor. x, 12).

(In exposit. B. Job, lib. xxv, n. 20 et 21.) Sum-

ma cura satagendum est vobis omni custodia servare cor vestrum, quoniam ex ipso vita procedit, et sicut scriptum est: Ex corde exeust cogitationes males (Matth. xv, 18). Formidemus igitur in his bonis que accepimus, nec eos qui illa necdum assecuti sunt desperemus. Quid enim sumus hodie novimus, quid autem post paululum aossimus esse nescimus. Hi vero quos fortasse despicimus, et tarde possunt incipere, et tamen vitam nostram ferventioribus studiis anteire. Timendum itaque est ne etiam nobis cadentibus surgat qui a nobis stantibus irridetur. quamvis stare jam non novit qui non stantem novit irridere. Hunc autem supernorum judiciorum metum Paulus apostolus discipulorum cordibus incutiens ait: Qui se existimat stare, videut ne cadat. Superbi enim possunt amittere bona de quibus superbiunt, et humiles ea percipere quæ quia non habeant contem-nuntur. Intus ergo vigilandum est, intus servemus omne quod foris agimus, ne si mens se extollat cadamus.

CAP. XXXV. — Tentatio vos non apprehendat, nist humana (I Cor. x, 13). (In exposit. B. Job, lib. xxi, num. 7, et Curse past.

part. 1, c. 11, paulo ante fin.) Sciendum est aliud esse quod animus de tentatione carnis patitur, alind vero cum per consensum delectationibus obligatur. Plerumque enim cogitatione prava pulsatur sed renititur, plerumque vero cum perversum quid con-cipit, hoc inter semetipsum etiam per desiderium volvit. Et nimirum mentem nequaquam cogitatio immunda inquinat cum pulsat, sed cum hanc sibi per delectationem subjugat. Hinc etenim prædicator egregius dicit: Tentatio vos non apprehendat, nisi humana. Humanum quidem est in corde tentationem

perpeti, demoniacum vero est tentationis certamine A flictionis intereant. Neque enim pie Dominus ante et in operatione superari. Humana quippe tentatio est qua plerumque in cagitatione tangimur etiam nolentes, quia ut noununquam illicita ad animum taniant bec utique in nobismetipsis ex humanitatis corruptibilia sondere Itabemus. Jam vero dæmonia cum est, et non humana tentatio, cum ad hoc quod corruptibiliter suggerit per consensum se animus astringit. Hinc iterum dicit: Non regnet peccatum in vestro mortali corpore (Rom. v1, 12). Peccatum quippe in mortali corpore nequaquam non esse, sed re-gnare prohibuit, quia in carne corruptibili non re-gnare potest, sed non esse non potest. Hoc ipsum namque ei de peccato tentari peccatum est, quo quia quandiu vivimus peccato emnino non caremus: sancta prædicatio, quoniam hoc expellere plene non potuit, ei de nostri cordis habitaculo regnum tulit, ut appetitus illicitus, etsi plerumque bonis nostris cogitationibus occulte se quasi fur inserit, saltem si ingreditur non dominetur.

CAP. XXXVI. - Fidelis Deus, qui non patietur vos tentari supra quam potestis (I Cor. z. 13).

(In exposit. B. Job, lib. 1x, num. 74, et lib. xx1x. n. 35.) Cum maligni spiritus ad vilam redire ne queuni, crudeliter socios ad mortem quarunt. Inde-sinenter itaque contra bonos consilium ineunt, ut li quos servire D o innocue in tranquillitate considerant, vexatos adversitatibus ad voraginem culpæ rapiant. Sed corum consilii acumen destruitur, quia prius Conditor cum viribus flagella moderatur, ne virtutem possa transcat, et per astutiam fortium hu-mana infirmitas excedat. Unde bene per Paulum dicitur: Fidelis autem Deus qui non patietur vos tentari supra quam potestis: sed faciet cum tentatione etima proventum, ut possitis sustinere. Novit autem Conditor noster, quando exsurgere persecutionis procellam sinat, quando exsurgantem reprimat. Novit pro pro nostra enercitatione permittit, ut seviens nos di-luat procella, non mergat. Novit tentationes adver-anti dispensando medificare, ut simul multe non veniant, aut ipsæ tantummodo quæ ferri possunt illustratam jam Deo animam tangant, ut cum tactus sui ardore nos cruciant, perfectionis incendio non exurant. Nisi enim misericors Deus cum verberibus tentamenta modificet, nullus profecte est qui malignorum spirituum insidias non corruens portet ; quie si mensuram judex tentationibus non præbet, eo ipso protinus stante dejicit, quo ultra vires onera imponit. CAP. XXXVII. — Si quis videtur contentiosus esse (I Cor. x1, 16).

(In exposit. B. Job, lib. vIII, num. 4.) Hæretici nequaquam inquisitionibus suis veritatem conantur assequi, sed victores videri. Cum foris sapientes appetunt ostendi, intus per stultitiam elationis suæ ligantur vinculis. Unde fit ut certamina contentionum exquirant, et de Deo, qui pax est nostra, loqui pacifice nesciant, atque ex pacis negotio rixæ inventores D flant, quibus bene per Paulum dicitur: Si quis vi-detur contentiosus esse: nos talem consuetudinem non habemus, nec Ecclesia Dei.

CAP. XXXVIII. — Si nosmetipsos dijudicaremus, non

utique judicaremur (I Cor. x1, 51). (In exposit. B. Job, lib. x11, n. 20; Curæ past. part. 111, c. 29.) Divinæ largitatem misericordiæ quis valeat pensare? Omnipotens Deus singula quæque mala quæ fecimus et peccata, subtiliter, et tamen per benignitatis suæ gratiam ea pœnitentibus misericorditer relaxat. Qui et duritiam in peccantibus conspicit, sed tamen hanc gratia præveniente ad pænitentiam emollit, et nosmetipsos ad singulas culpas quas fecimus dellendas convertit. Quas misericorditer relaxat, quia dum nos eas punimus, ipse nequa-quam in extremo examine judicat. Peccatores igitur qui operum peccata daplorant, debent præsumere de misericordia quam postulant, ne vi immoderatæ af-

delinquentium oculos flenda peccata opponeret, si per semetipsum ea districte ferire voluisset. Constat en im quod a suo judicio abscondere voluit quos miserando præveniens sibimetipsis judices fecit. Hinc enim scriptum est: Præoccupemus saciem ejus in consessione (Psal. xcrv, 2). Hinc per Paulum dicitur: Si nosmetipsos dijudicaremus, non utique judicaremur.

CAP. XXXIX. — Divisiones gratiarum sunt, idem autem spiritus (1 Cor. XII, 6).

(In exposit. B. Job, lib. xx, n. 8; lib. xxvm, n. 21; lib. n, in Ezech. hom. 6, n. 2; in exposit. B. Job. lib. xxvm, n. 21, 22, 23, 24, 25.) Pene neltem latet auod quinque sunt sensus corporis mostri : videlicat visus, auditus, gustus, edoratus et tactus. Hi sei in omne qued sentiunt atque discernunt virtutem discretionis et sensus a cerebro trabunt: et cum unus sit judex cerebri sensus qui intrinsecus præsidet, per meatus tamen proprios sensus quinque discernit. B Deo mira operante, ut neque oculus audiat, neque auris videat, neque os olfaciat, neque naris gustet. neque manus oderetur. Et cum per unum sensum sensus aliud facere non potest, præter id quod ex dispositione Conditoris accepit. Ex istis ergo corporalibus et exterioribus, interiora et spiritualia colligenda sunt, ut per id quod in nobis publicum est transire debeamus ad secretum quod in nobis est et in nobismetiosis latet. Intuendum quippe est quia, cum una sit sapientia, alium minus, alium magis inhabi-tat; alii hoc, alii illud præstat. Et quasi cerebri more nobismetipsis velut quibusdam sensibus utitur, ut quamvis sibimet nunquam sit dissimilis, per nos tamen diversa et dissimilia semper operetur, quatenus iste sepientim, ille scientim donum percipiet; iste genera linguarum, ille gratiam carationum habeat. Omnipotens quippe Conditor noster Deus interni judicii secreto moderamine juxta beati Pauli vocem, Alii sermonem sapientiæ, alii sermonem scientiæ, alii plenam fidem, alii gratiam sanitatum, alii operationem virtutum, alii prophetiam, alii discretionem spirituum, alii genera linguarum, alii interpretationem sermonum tribuit (I Cor. x11, 8). Sunt enim quidam qui per donum gratice et ipsa intelligunt que exponi a Doctoribus non audierunt : hi videlicet sermonem sapientiæ perceperunt. Et sunt quidam qui per semetipsos intelligere audita nequeunt, sed ea quæ in expositoribus legerint retinent, et scienter proferunt que lecta didicerunt, atque isti sermone scientiz pleni sunt. In uno itaque eodemque spiritu iste verbo sapientiæ pollet, nec tamen sermone scientiæ, id est doctrinæ, fulcitur, quia sentire et invenire sufficit etiam quod per discendi studium non apprehendit. Ille sermone scientiæ fulget, nec tamen in verho sapientiæ convalescit, quia et sufficit explere quantum didicit, et tamen ad sentiendum ex semetipso subtile aliquid non assurgit. Iste per fidem et elementis imperat, nec tamen per sanitatum gratiam infirmitates corporum curat. Ille orationis ope morbos subtrabit, nec tamen arenti terræ verbo pluvias reddit. Iste operatione virtutum ad prægentem vitam etiam mortuos revocat, et tamen prophetize gratiam non ha-bens, quæ sibi ventura sunt ignorat. Ille ventura quaque velut presentia attendit, et tamen in nulla signe-rum operatione se exerit. Iste per discretionem spirituum in factis subtiliter mentes conspicit sed tamen diversi generis linguas nescit. Ille diversi generis linguas examinat, sed tamen in sebus similibus dissimilia corda non pensat. Alius in una lingua quam novit sermonum pondera interpretando prudenter discutit, et tamen reliquis bonis que non habet patienter caret. Sic itaque Creator noster ac dispositer cuncta moderatur, ut qui extelli poterat ex buso quod habet, humilietur ex virtute quam nen habet. Sic concta moderatur, ut cum per impensam gratiam unumquemque sublevat, etiam per dispanem alteri alterum subdat; et melionem quinque dons alis cum

sentiat, eidem tamen guem superat se in allis postnonat. Sic cuncta moderatur, ut dum singula quæque sunt omnium, interposita quadam charitatis necessit dine, flant omnia singulorum; et unusquisque sic quod non accepit in altero possideat, ut ipse alteri possidendum quod accepit humiliter impendat. Hinc ver Paulum dicitur : Per charitatem servite invicem (Galat. v, 13). Tunc enim nos charitas a jugo culpæ liberos reddit, cum vicissim nostro per amorem servitio subjicit, cum et aliena bona nostra credimus. et nostra aliis quasi sua offerentes exhibemus. Hinc rursum per eumdem Paulum dicitur : Nam et cornus non est unum membrum, sed multa. Si dixerit pes: Quoniam non sum manus, non sum de corpore: num ideo non est de corpore? Et si dixerit auris: Quoniam non sum oculus, non sum de corpore: num ideo non est de corpore? Si totum corpus oculus, ubi auditus? Si totum auditus, ubi odoratus? Et paulo post : Quod si essent omnia unum membrum, ubi corpus? Nunc autem multa quidem membra, unum vero corpus (I Cor. xII, 1) seq.). Quid enim sancta Ecclesia nisi superni sui capitis est corpus, in qua alius alta videndo oculus, alius recta operando manus, alius ad injuncta currendo pes, alius præceptorum vocem in-telligendo auris, alius malorum fetorem bonorumque fragrantiam discernendo naris est? Qui corporalium more membrorum, dum vicissim sibi accepta officia impendunt, unum de semetipsis omnibus corpus reddunt. Et dum diversa in charitate peragunt, diversum esse prohibent ubi continentur. Si autem unum quid cuncii agerent, corpus utique, quod ex multis continetur, non essent, quia videlicet multipliciter com-pactum non existeret, si hos concers membrorum diversitas non teneret. Sanctis itaque membris Ecclesize virtutum dona Dominus distribuit, et dividens singulis prout vult, quasi mensuras in terminos eis impenit. Cum igitur miro consilio Auctor et Bispositor noster huic illa largitur quæ alii denegat; alii illa denegat quæ isti largitur, meneuras sibi positas C egredi nititur, quisquis posse plusquam acceperit conatur : ut fortasse is cui tantummodo datum est armceptorum occulta disserere, tentet etiam miraculis coruscare; aut is quem superme virtutis donum ad sola miracula roborat, etiam divinæ legis occulta pandere contendat. Plerumque enim amittit quod portat, qui audacter ea ad quæ pertingere non valet arripere festinat. Nam et membrorum nostrorum tunc bene ministeriis utimur, cum sua his officia distincte aervamus. Lucem quippe oculis cernimus, vocem vero auribus audimus. Ši quis autem ordine mutato, veci oculos, luci aures accommodat, huic utraque incassum patent. Si quis oderes velit ore discernere, sapores sure gustare, utriusque sensus ministerium quia pervertit, interimit. Dum enim propriis hæc usibus non aptantur, et sua officia deserunt, et ad extranea non assurgunt. Bene itaque Paulus intra acceptas ex divina largitate mensuras in ipsa prædicationis suz se latitudine coaretabat, cum diceret : Cationis suze se latitudine coaretabat, cum diceret:

Non enim audeo aliquid loqui sorum', quæ per me non potens Deus nostris prefectibus imponit, ut habeamus quædam virtutum bona, quæ nunquam quæsivimus, et quæramus quædam, nec tamen habere valeamus, quatenus meus nostra dum hæc non potest habere quæ appetit, illa se intelligat de semetipsa non habere quæ habet; per ea quæ sunt considerentur illa quæ desunt, et per ea quæ utiliter desunt serventur humiliter bona quæ sunt.

CAP. XL.-– Ques inkonesta sunt nostra abundantiorem honestatem habent (I Cor. xII, 23).

(In exposit. B. Job, lib. xiii, n. 6, 7.) Potens et protervus cum pravum aliquid perpetrasse cognoscitur, tempus a prædicatore quæritur, ut de malo quod fecit increpetur. Nisi enim prædicator sustineat quando proferre congrue correptionem valeat, auget in eo malum quod insequitur, quia sæpe contingit ut

qui sibi sublicitur attendat, ac licet se præire et aliis A sit talis qui nulla verba suscipiat increpationis, Magna enim agendum est arte prædicationis, ut qui ex aperta correptione flunt deteriores ad salutem redeant quodam temperamento correptionis. Unde etiam Paulus dicit: Quæ putamus igitur ignobiliora esse membra corporis, his honorem abundantiorem circumdamus : et quæ inhonesta sunt nostra, abundantiorem honestatem habent : honesta autem nostra nullius egent. Sicut enim inhonesta membra in corpore. ita sunt quidam intra sanctam Ecclesiam potentes et protervi, qui dum aperta feriri nequeunt invectione, quasi honoris velantur tegmine. Sed hæc de occultis potentium loquimur delictis. Nam quando et aliis agnoscentibus peccant, aliis etiam cognoscentibus increpandi sunt, ne si prædicator taceat, culpam approbasse videatur, atque hac crescens in exemplum veniat quam pastoris lingua non secat.

CAP. XLI. — Vos estis corpus Christi, et membra de membro (I Cor. x11, 27).

(In exposit. B. Job, lib. xxxv, n. 8.) Membra sunt reproborum omnes qui eisdem perverse agentibus conjunguntur, sicut e centra per Paulum de domimico corpore dicitur: Vos estis corpus Christi, et membra de membro. Aliud quippe est membrum corporis, aliud membrum membri. Membrum quippe corporis pars ad totum, membrum vere membri est particula ad partem; membrum namque membri est digitus ad manum, manus ad brachium : membrum vero corporis est totum hoc simul ad corpus universum. Sicut ergo in spiritali dominico corpore membra de membro dicimus cos qui in ejus Ecclesia ab aliis reguntur, ita in ilia antiqui hostis reproba con-gregatione, membra sunt de membris qui iniquo epere quibusdam se nequioribus conjunguntur.

CAP. XLII.—Si linguis hominum loquar, et angelorum (I Cor. xin, 1).

(In exposit. B. Job, lib. xxxiv, n. 29, 30.) Ministri Antichristi nonnunquam decipiendis auditoribus ex-hibent linguæ dulcedines, quoniam et spine proferunt flores, et apparet quidem in eis quod oleat, sed latet quod pungat. Amaris dulcia, noxiis blanda permiscent, et fallendi arte per remissa colloquia, per humileur sermonem de se insinuant quod per exhibitionem negant. Hi nimirum more metalli insensibilis sonum bene loquendi habent, sed sensum bene vivendi non habent; namque quasi bamiliter loquendo asserunt quod elate vivendo contemnunt. Unde bene per Paulum dicitur: Si linguis hominum loquar, et angelorum, charitatem autem non habeam, factus sum velut as sonans, aut cymbalum tinniens. Bona quitem loquens, sed per amorem eadem bona non sequens, velut æs aut cymbalum sonitum reddit, quia ipse non sontit verba quæ ipse facit.

CAP. XLIII. - Charitas patiens est, benigna est I Cor. xm , 4).

(In exposit. B. Job, lib. viii, n. 2; lib. x, n. 40.). Mens sanctorum in hoc tentationum prælio, et mudat. Miles Dei adversitatis bello deprehensus, et sentum patientiæ debet anteferre, ne pereat, et ad prædicandum promptus amoris inferre jacula ut vincat. Cujus armaturæ summa breviter Paulus insinuat, dicens: Charitas patiens est, benigna est. Cum vero unum ex utroque defuerit, charitas non est: si videlicet malos, aut absque benignitate tolerans non amat, aut rursum sese sine patientia exhibens, ne-gligit tolerare quos amat. Ut ergo a nobis charitas vera teneatur, necesse est quatenus et benignitati patientia, et rursum patientiæ benignitas suffragetur; ut magnum quoddam in corde nostro ædificium construens, et benigaitatis arcem patientia solidet, et patientiæ fundata ædificia benignitas exornet. Sed cum una eademque sit charitas, multiplex tamen di-

citur, quia nimirum si mentem plene coperit, hanc A in Ecclesia non vident, subtractam jam ab Ecclesia ad innumera opera multiformiter accendit. Huius charitatis diversitatem et multiplicitatem bene Paulus enumerat, dicens : Charitas patiens est, benigna est : non æm latur, non instatur, non agit perperum; non est ambiliosa, non quærit quæ sua sunt, non irritatur, non cogitat malum, non gaudet super iniquitate, conquadet autem veritati. Patiens quippe est charitas, quia illata mala æquanimiter tolerat. Benigna vero est, quia pro malis bona largiter ministrat. Non æmulatur, quia per hoc quod in præsenti mundo nil anpetit, invidere terrenis successibus nescit. Non inflatur, quia cum præmium internæ retributionis anxia desiderat, de bonis se exterioribus non exaltat. Non agit perperam, quia quo se in solum Dei ac proximi amorem dilatat, quidquid a rectitudine discrepat, ignorat. Non est ambitiosa, quia quo ardenter intus ad sua satagit, foris nullatenus aliena concupiscit. Non quærit quæ sua sunt, quæ hic transitorie pos-sidet, velut aliena negligit, cum sibi nibil esse proprium, nisi quod secum permaneat, agnoscit. Non B irritatur, quia et injuriis lacessita, ad nullos se ultionis suæ motus excitat, dum pro magnis laboribus majora post præmia exspectat. Non cogitat malum, quia in amore munditiæ mentem solidans, dum omne odium radicitus eruit, versare in animo quod inquinat nescit. Non gaudet super iniquitate, quia sola dile-ctione erga omnes inhiat, nec de perditione adver-santium exsultat. Congaudet autem veritati, quia ut se cæteros diligens, per hoc quod rectum in aliis conspicit quasi de augmento proprii profectus hilarescit. Multiplex ergo charitas contra uniuscujusque culpæ jaculum quod perimendam mentem impetit , Instructionis suæ munimine occurrit, ut quia antiquus hostis variata circumfusione nos obsidet, ipsa hunc de nobis multipliciter expugnet. Charitas in Petro, et minis terrentium principum fortiter restitit, et in circumcisione submovenda, minorum verba humi-

CAP. XLIV. - Videmus nunc per speculum, et in enigmate (1 Cor. x111, 12).

(In exposit. B. Job, lib. xvn, num. 38.) Dignum est ut qui prædicat audientis modum consideret, quatenus ipsa prædicatio cum sui auditoris incrementis crescat. Sic quippe agere prædicator unusquisque debet, sicut cum illo divinitus agitur, ut ne-quaquam cuncta quæ sentit infirmis insinuet, quoniam et quousque ipse carne mortali tantum infirmus est. ea quæ superna sunt cuncta non sentit. Prædicare ergo rudibus non debet quanta cognoscit, quoniam et ipse de supernis mysteriis cognoscero non valet quanta sint. Hinc est enim quod Paulus apostolus, postquam mysteriis cœlestibus interfuit, dicit : Vi

(In exposit. B. Job, lib. xiii, num. 30.) Magna est interposítio oculis cordis nostri ad contemplandam subtilitatem Dei, ipsa videlicet insirmitas nostra. Sed tunc ad purum intuebimur eum a quo nunc subtiliter intuemur; cum hac infirmitate deposita, ad contemplationis internæ gratiam venerimus de qua Paulus dicit : Tunc cognoscam, sicut et cognitus sum.

CAP. XLVI. — Linguæ in signum sunt, non fidelibus, sed infidelibus (II Cor. xIV, 22).

(In exposit. B. Job, lib. xxvii, num. 36, 37.) Sunt nonnulli qui cum mira apostolorum opera audiunt, quod accepto Spiritu sancto mortuos verko suscitarent, ab obsessis dæmonia pellerent, umbra infirmitales amoverent, ventura quæque prophetando præ-cicarent, et unigenitum Verbum Dei, omnium gentium loquentes lingua, prædicarent, quia virtutes has nunc

supernam gratiam suspicantur, nescientes pensare quod scriptum est: Adjutor in opportunitatibus in tribulations (Psal. 1x, 10). Tunc quippe sancta Ecclesia miraculorum adiutorio indiguit, cum eam retributio persecutionis pressit. Nam postquam superbiam infidelitatis edomuit, non jam virtutum signa, sed sola operum merita requirit, quamvis et illa per multos ostendat cum opportunitas exigit. Scriptum quippe est: Linguæ in signum sunt, non fidelibus, sed infidelibus. Ubi igitur omnes fideles sunt, quæ causa exigit ut signa monstreutur? Unde citius satisfacimus, si quid de ipsa apostolica dispensatione memoremus. Paulus namque prædicator egregius Melitem veniens, et plenam infidelibus insulam sciens, patrem Publii dysenteria febribusque vexatum orando salvavit, et tamen ægrotanti Timotheo præcepit, dicens : Modico vino utere propter stomachum tum et frequentes tuas infirmitates (I Tim. v, 23). Quid est, Paule, quod ægrum infidelem orando ad salutem revocas, et tantum adjutorem Evangelii more medici per alimenta curas, nisi quod idcirco flunt exteriora miracula ut mentes hominum ad interiora perducantur, quatenus per hoc quod mirum visibiliter ostenditur, ea qua admirabiliora sunt invisibilia credantur? Signo quipne virtutis pater Publii sanandus suerat ut mente revivisceret, dum ad salutem miraculo rediret. Timotheo autem adhibendum foris miraculum non erat qui jam totus intus vivebat. Non est igitur mirum si, propagata fide, crebro miracula non fiunt, quando hæc ipsi quoque apostoli in quibusdam jam fidelibus non fecerunt.

CAP. XLVII. - Si autem omnes prophetent, etc. (1 Cor. xIV, 24).

(Lib. 1, in Ezech., hom. 1, n. 1.) Sciendum est quod aliquando prophetia est de præsenti, sicut Paulus apostolus dicit: Si autem omnes prophetent, liter audivit; charitas in Paulo et manus persequentium humiliter pertulit, et tamen in circumcisionis negotio longe se imparis prioris sensum audenter increpavit.

Intres autem quis inparits vi initia, continua, con intret autem quis infidelis vel idiota, convincitur ab profecto monstratur quia per hunc modum prophetize spiritus non prædicit quod futurum est, sed osten-dit quod est. Quo autem pacto prophetize dicatur spiritus, qui nihil futurum indicat, sed præsens narrat? Qua in re animadvertendum est quod recte prophetia dicitur, non quia prædicit ventura, sed quia prodit occulta. Rem quippe quamlibet, sicut ab oculis nostris in futuro subtrahunt tempora, ita ab oculis nostris in præsenti subtrahit causa. Ventura enim res occultatur in futuro tempore, præsens autem cogitatio absconditur in latenti corde. Est etiam prophetia præsens, cum res quælibet non per animum, sed per absentem locum tegitur, quæ tamen per spirium denudatur. Et ibi fit præsens prophetantis postquam mysteriis coelestibus interfuit, dicit: Videnus nunc per speculum et in ænigmate, tunc autem facie ad faciem.

Cap. XLV. — Tunc cognoscam, sicut et cognitus sum (I Cor. XIII, 12).

An exposit. B. Juh. lib. XIII. num. 30.) Magna est CAP. XLVIII. - Ego sum minimus apostolorum (I Cor.

xv, 9). (In exposit. B. Job, lib. xxiv, num. 19, 20, et hom. 10, in Ezech., n. 33.) Quicunque perduci ad summa desiderant, semper necesse est ut meliorum provectibus intendant, quatenus tanto districtius in se culpas judicent, quanto in illis altius quod admi-rentur, vident. Mira enim nobiscum dispensatione agitur, ut per hoc quod alter habet et iste non habet. unus alteri melior ostendatur, quatenus tanto ardentius ad humilitatem quisque proficiat, quanto ex bonis quæ non habet inferiorem se habentibus peusat. Sieque fit ut dum ille in isto, atque hic in illo respicit quod admiretur, distincta bona et ab altitudine elationis reprimant, et ad studium provectus accendant. Unde Paulus cum ceterorum sauctorum

sollicitudinem in prædicatione robustius laborando A omnipotentis Dei est donum fit meritum mostrum. transcenderet, ut ab elatione se premeret, et vires suas in humilitatis gremio nutriret, crudelitatis suæ antiquæ non immemor, apostolorum omnium innocentiam contemplatus, ait: Ego enim sum minimus apostolorum, qui non sum dignus vocari apostolus: quoniam persecutus sum Ecclesiam Dei, et tanien corumdem omnium apostolorum primus, quasi accepti principatus oblitus, ac si minus ipse aliquid saperet, in Paulo sapientiam miratur, dicens: Sicut et charissimus frater noster Paulus, secundum datam sibi sapientiam scripsit vobis : sicut et in omnibus epistolis loquens in sis de his, in quibus sunt quædam difficilia intellectu (II Petr. III, xv). Ecce Paulus in apostolis miratur innocentiam, ecce princeps apostolorum miratur in Paulo sapientiam. Quid est hoc nisi quod sancti viri virtutum consideratione sibi vicissim alios præserunt, ut eo ad cœlestia sublevando se altius excitet, quo humilius alter in altero quod admiretur videt? Hinc itaque colligendum est, quanta debemus sollicitudine meliorum vitam conspicere, nos qui in infimis jacemus; si et hi qui jam tanta sanctitate sublimescunt, ut per humilitatis gressum ad majora proficiant, adhuc quærunt in aliis quod imitantes admirentur.

CAP. XLIX. - Gratia Dei sum id quod sum (I Cor. xv, 10).

(In exposit. B. Job, lib. xvi, num. 30, et lib. xxiv, n. 24.) Cum de Deo scriptum sit : Quia reddet unicuique secundum opera ejus (Prov. xxiv, 29), illum in extremo examine justitia æterni Judicis salvat quem hic ejus pietas ab immundis operibus liberat. Quisquis igitur ad hoc salvari munditia manuum suarum hic creditur, ut viribus innocens siat, procul dubio errat, quia si superna gratia nocentem non prævenit. profecto nunquam invenit, quem remuneret innocentem. Unde veridica Moysis voce dicitur: Nullus apud te per se innocens est (Exed. xxxiv, 7). Superna ergo pietas prius agit in nobis aliquid sine nobis, ut subsequenter quoque nostro libero arbitrio bonum quod C ja:: appetimus agat nobiscum, quod tamen gratia in extremo judicio ita remunerat in nobis, ac si solis processisset ex nobis. Quia enim divina nos bonitas ut innocentes faciat prævenit, Paulus ait : Gratia Dei sum, id quod sum (1 Cor. xv, 18). Et quia eam-dem gratiam nostrun liberum arbitrium sequitur, adjungit: Et gratia ejus in me vacua non suit, sed abundantius omnibus illis laboravi (1bid.). Qui dum de se nihil esse conspiceret, ne labores suos sibi tribulsse videretur, illico adjunxit, Non autem ego. Et tamen quia se esse aliquid cum gratia invenit, prævenientem enim Dei gratiam, etiam ipse per li-berum arbitrium fuerat subsecutus, apte subjunxit: Sed gratia Dei mecum; ut et divino muneri non esset ingratus, et tamen a merito liberi arbitrii non remaneret extraneus. Non enim diceret Mecum, si cum præveniente gratia subsequens liberum arbitrium non haberet. Ut ergo se sine gratia nibil esse ostenderet, ait: Non autem ego. Ut vero se cum gratia D operatum esse per liberum arbitrium demonstraret, adjungit, Sed gratia Dei mecum. Certissime itaque tenendum est quod in omni operatione bona, præveniente divina gratia, nostrum liberum arbitrium subsequatur; et quicunque bic dono prævenitur ut innocens flat, cum ad judicium venerit ex merite remuneratur. Ex omnipolentis gratia Dei ad bona quidem opera conari possumus, sed si hæc et ipse non adjuvat qui jubet, implere non possumus. Sic Paulus cum discipulos impleret dicens metu Paulus cum discipulos aupreret dicens : Cum metu et tremore vestram ipsor alutem operania illico Paulus cum discipulos a up neret dicens : Cum metu et tremore vestram ipso a monatem operamini dicens : Deus est enim qui perficere pro bona volu qui ctiam adjuvando sed possinus implica veniente, et bom participation di proper di prope

Quod bene brevi sententia Paulus explicat, dicens: Plus illis omnibus laboravi. Qui ne videretur suæ servituti tribuisse quod fecerat, adjunxit, non autem ego. sed gratia Domini mecum. Ac si diceret : lu bono opere laboravi, non ego, sed et ego. In hoc enim quod solo Domini dono præventus sum, non ego. In eo autem quod donum voluntate subsecutus sum. et ego.

CAP. L. - Corrumpunt bonos mores colloquia mala (I Cor. xv. 33).

(Lib. 1 in Ezech., hom. 9, n. 23.) Unum est pro quo vitari debet societas malorum, ne si fortasse corrigi non valent, ad imitationem sui et alios trahant: et cum iosi a sua malitia non mutantur, eos qui sibi conjuncti fuerint pervertant. Unde Paulus ait: Corrumpunt bonos mores colloquia mala. Sic enim verba proximorum audiendo quotidie sumimus in mente, signt flando atque respirando aerem trabinus corpore. Et sicut malus aer assiduo flatu tractus inficit corpus, ita perversa locutio assidue audita infirmantium inficit animum, ut tabescat delectatione pravi operis, assidui iniquitate sermonis. Sicut ergo perfecti viri perversos proximos non debent fugere, quoniam et eos sæpe trahunt ad rectitudinein, et ipsi nunquam trahuntur ad perversitatem, ita infirmi quique declinare societatem malorum debent, ne mala quæ frequenter audiunt et vident, et corrigere non valent, delectentur imitari.

CAP. LI. — Sicut portavimus imaginem terreni, portemus et imaginem cælestis (I Cor. xv, 49).

(Lib. 1 in Ezech., hom. 2, n. 19.) Omnes sancti, ut ad sanctitatis surgere virtutem valeant, ad Mediatoris Dei et hominum Jesu Christi similitudinem et imaginem tendunt : sancti enim non essent si hujus novi et secundi hominis similitudinem non haberent. Quidquid in eis de visceribus pietatis, quidquid de mansuetudine spiritus, quidquid de zelo rectitudinis, quidquid de custodia humilitatis, quidquid de fervore charitatis est, hoc ab ipso fonte misericordia, ab ipsa radice mansueludinis, ab ipsa victute justitiæ, id est a Mediatore Dei et hominum, Domino Deo traxerunt. Hujus se similitudinem hominis habere prædicator egregius ostendit, dicens: Imitatores mei estote, sicut et ego Christi (I Cor. IV, 16). Ad ejus imaginem, et similitudinem admonet surgere, cum dicit: Primus homo de terra, terrenus; secundus homo de cœlo, cœlestis: sicut portavimus imaginem terreni, portemus et imaginem ejus, qui de cœlo de-scendit (I Cor. xv, 47). Sanctus etenim quisque in tantum ad similitudinem hujus hominis ducitur, in quantum vitam sui Redemptoris imitatur. Nam ab ejus mandatis et operibus discordare, quid est aliud quam a similitudine longe recedere? Ad hujus siviilitudinem hominis surgere festinabat Propheta, cuui diceret : In mandatis tuis me exercebo, et considerabo vias tuas (Psal. cxvIII, 15). Qui enim vias Domini tacitus in mente considerat, et exercere sese in mandatis illius festinat, in semetipso imaginem cœlestis et novi hominis reformat.

CAP. LII. — Hæc autem dico, fratres: quoniam care et sanguis regnum Dei possidere non possunt (I Cor. xv, 50).

(In exposit. B. Job, lib. xiv, num. 72; lib. 11, in Ezech., hom. 5, n. 22.) In sacro eloquio aliter caro dicitur juxta naturam, atque aliter juxta culpam vel corruptionem. Caro quippe juxta naturam, sicut scriplumest : Hoc nunc os ex ossibus meis, et caro de carne mea (Gen. 11, 23). Et, Verbum caro factum est, et habitavit in nobis (Joan. 1, 14). Caro vero juxta culpam, sicut scriptum est : Non permanebit spiritus meus in hominibus istis, eo quod caro sunt (Gen. vi, 3). Et sicut Psalmista ait : Memoratus est, quia caro sunt, spiritus vadens, et non rediens (Psal. LXXVII, 59). Unde a di et discipulis Paulus dicebat : Vos autem in carne non uon erant quibus Epistolas transmittebat? sed quia ssiones carnahum desideriorum vicerant, jam lipassiones carnanum desideriorum vicciam, i. Quod beri per virtutem spiritus in carne non erant. Quod ergo idem Paulus dicit : Caro et sanguis regnum Dei essidere non possunt; carnem vult secundum culpam intelligi, non carnem secundum naturam. Unde et BIOX, quia carnem secundum culpam diceret, ostendit, subdens : Neque corruptio incorruptetam possidebit. In illa ergo coelestis regni gloria caro secundum naturam erit, sed secundum passionis desideria non erit, quia devicto mortis aculeo, in æterna incorruptique gaudebit. Ibi quippe suis fidelibus a Domino

estis, sed in spiritu (Rom. vm, 9). Nunquid in carne A pro bona operatione palma victorize retribuetur, ubi janı sine certamine, et sine fine gaudium erit; ibi victoriæ palma erit, ubi mortis contentio non erit. Nam prædicator egregius tunc aspexit palmam vincentibus dari, cum resurrectionem pravidit mortuorum fleri, sicut dicit : Oportet enim corruptibile hoc induere incorruptionem, et mortale hoc induere immortalitatem. Cum autem mortale hoc induerit immortalitatem, tunc fiet sermo qui scriptus est : Absorpta est mors in victoria. Ubi est, mors, victoria tua? Ubi est, mors, stimulus tuus (I Cor. xv, 55)? Tunc igitur erit perfecta victoria, cum mors plene fuerit absorbta.

EXPOSITIO SUPER II EPISTOLAM B. PAULI APOSTOLI AD CORINTHIOS.

CAPUT PRIMUM. - Non quia dominamur fidei vestræ (II Cor. 1, 23).

(In exposit. B. Job, lib. xxvi, num. 45, 46.) Cunctos hominos natura aquales genuit; ut autom alii ad regendum aliis committantur, non eos natura, sed culpa postponit. Bene igitur potestatem regiminis exercet qui scit per illam super culpas erigi, et scit cum illa cæteris æqualitate componi. Humana enim mens plerumque extollitur etiam cum nulla potestate fulcitur, quanto magis se in altum erigit, cum se etiam ei potestas adjungit, et tamen corrigendis alierum vitiis apta exsecutione preparator. Unde et per Paulum dicitur : Minister enim Dei est , vindex in iram (Rom. xIII, 4). Paulus bene agentibus fratribus prælatum se esse nesciebat, cum diceret: Non quia do-minamur fidei vestræ, sed adjutores sumus gaudii ves-tri; atque illico adjunxit: Fide enim statis. Ac si diceret : Ideo non dominamur fidei vestræ, quia fide statis. Equales enim vobis sumus, ubi vos stare cognoscinus. Quasi prælatum se fratribus esse nesciebat, cum diceret: Facti sumus parvuli in medio
sestrum (I Thess. 11, 7). Et rursus: Nos autem servos
vestros per Jesum (II Cor. 14, 5). Sed cum culpam C quæ corrigi debuisset invenit, illico se magistrum esse recoluit, dicens: Quid vultis? In virga veniam ad vos? Summus itaque locus bene regitur, cum is qui præest vitiis potius quam fratribus dominatur. quia vitiis se debent rectores erigere quorum et causa præferuntur.

CAP. II. - Gloria nostra hæc est: testimonium conscientiæ nostræ (II Cor. 1, 12).

tan exposit. B. Job, lib. xxvi, num. 42, 43; lib. VIII, n. 82.) Ante subtile veritatis examen omnino securi non sumus, etiamsi humano judicio quod iu no-stris actibus reprehendi debeat non habemus. Nam plerumque negligentius cogitantes, elatione pulsamur quam tamen tacentes premimus. Sed nisi retractatione concita tumor occultus in ipso cubili cordis in quo oritur suffocetur, coram districto Judice omne meritum nostræ actionis exstinguitur. Hinc ergo pensandum est, illa cordis elatio quanta animadversione D damnabitur, quæ usque ad vocis audaciam nutritur; sine qua hæc est excusabilis quæ in corde latenter oboritur. Considerandum queque qualis intrinsecus regnat quæ eo usque servata est ut ctiam foras erumpere non erubescat. Intus ergo, fratres charissimi, servanda sunt bona quæ agimus, si ab interno arbi-tro vicem recipere operis nostri exspectamus. Hinc est quod de electorum Ecclesia per Psalmistam dicitar: Omnis gloria ejus filiæ regis ab intus (Psal. XLIV, 14). Et sapientes virgines in vasis oleum ferre referentur. Unde et sanctorum voce per Paulum dicitur : Gloria nostra hæc est : testimonium conscientiæ mostræ. Arrogantes quia coram Deo conscientiæ suæ testimonium non habent, quærunt coram hominibus testimonium vocis alienæ. Quia enim foris est quod appetunt, quid sit intus desiderabile sentire non possunt; gloriam vero suam Paulus testimonium conscientiæ memorat, quia favores oris alieni non appe-

tens, vitæ suæ gaudia extra semetipsum ponere igno-

CAP. III .- Nunquid levitate uene sum ; aut que cogito. secundum carnem cogito (II Cor. u, 17)?

(Cure past. part. m, c. 18.) Inconstantes mentem suam gravitate habent roborare. Tunc enim genimina in se mutabilitatis areflunt, cum a corde prius radicem levitatis absciodunt, quia tunc fabrica robusta construitur, cum prius locus solidus in quo poni fundamentum debeat providetur. Nisi ergo ante mentis levitas caveatur, cogitationum inconstantia minima Mncitur; a quibus alienum Paulus se suisse perhi-buit, cum dicit: Nunquid levitate usus sum, aut que cogito, secundum carnem cogito, ut sit apud me, est, et non? Ac si aperte dicat : Idcirco mutabilitatis aura non moyeor, quia levitatis vitio non succumbo.

CAP. IV. - Cui aliquid donastis, et ego (II Cor. ц, 10).

(la exposit. B. Job, lib. xxxvi, num. 45; lib. i, in Ezech., hom. 7, n. 3.) Sope bouerem vias antiquus hostis cauta arte circumvolat, ut per ea quæ ab eis bene gesta cognoverit ad malitiam aditum quærat. Nam cum alium largiri quid conspicit, inde alium in discordiæ flamma succendit. Et cum hunc respicit misereri, illi persuadet irasci, ut dum bonum quasi non communiter factum insinuat, concordes animos a bono gratiæ communis abscindat. Quia enim justorum mentes ad mala suadendo non valet frangere. bonis satagit actionibus inter cas mala seminare. Sed sancti viri has ejus insidias tanto celerius vincunt, quanto et subtilius deprehendunt. Quod melius ostendimus, si unum e multis assertoribus veritatis in testimonium Paulum vocemus. Sub quo quidam Corinthius, dum incesti facinus perpetrasset, eum doctor egregius in carnis interitum, ad satisfactionem pœnitentiæ Satanæ tradidit, et in diem Domini salvum ejus spiritum reservavit. Magna quippe arte magisterii ipsi traditus est, coactus in pœnam, cui sponte substratus est in culpa, ut qui auctor fuerat ad vitium nequitize, ipsi flagellum fieret discipline. Qua tamen bene gesta pœnitentia dum cognovisset Corinthios super eum jam misericorditer motos, ait : Cui aliquid donastis et ego. Nam et ego quod donavi, si quid donavi, propter vos, in persona Christi. Communionis itaque gratiam cogitans ait : Cui aliquid donastis, et ego. Ac si diceret: A bono vestro non dissentio. Meum sit quidquid ipsi fecistis. Atque mox subdidit: Et ego si quid donavi, propter ses. Ac si diceret : Vestris actibus bonum addidi quidquid propter vos misericorditer feci. Vestra igitur est utilitas bonita; mea ; mea est utilitas, bonitas vestra. Qui mox ipsam compagem cordium in qua sic tenetur adjungen; subdidit: In persona Christi. Cui velut si dicere prosumamus, quare te ita caute discipulis copulas? Quare vel te illorum, vel illos tuis actionibus, tam sollicita mente conformas? Illico subjunxit: Ut non circumveniamur a Satana. Qui videlicet solet de bouis mala generare, et hoc quod per charitatem agitur ad discordiam contrahere. Cujus etiam sagaces insidias quam acuto sensu transfigat insinuat, subdens:

ahis dicat : Acutes , auctore Domino, sensus habe-mus, et antiqui hostis callidas insidias subtiliter circumspiciendo penetranus, ne hoc quod bene mens inchoat ipse in malitiz finem vertat, quia videlicet inde in alterius corde rixæ malum set immittere unde conspicit alterum pietatis negotium feciate. Cum igitur lapso et ab Ecclesia abjecto sed jam peeuitenti de facinore perpetrato parcendum esset, humilitate magna voluntati discipulorum se magister egregius sociat, ut neque ipse a discipulis, neque ab eo discipuli in compassionis causa viderentur divisi. Sollicito enim providentiæ oculo attendit quod plerumque dum alter donat, alter irascitur; et quale est jam misericordiæ sacrificium quod cum discordia proximi offertur? Imperfectum quippe bonum est quod sic agitur, ut ne quid ei ex alio latere male subrenat non attendatur.

CAP. V. - Aliis sumus odor mortis in mertem, aliis odor vite in vitam (H Cor. M. 15).

(in exposit. B. Job, lib. xxxx, mam. 76.) Unus atque idem serme Dei est in ore prædicantis, quem dum isti gaudendo, illi vero invidendo audiunt, isti vocem sanctæ prædicationis humiliter accipiumt, illi vero bene dicenti invidentes, non salutis causam sed elationis gloriam quærunt. Exhortatione ergo sancta, qua bom ad vitam redeunt, pravi deterius in culpa morismtur. Unde bene per Paulum dicitur: Christi conus odor sumus Deo in his qui salvi fiunt, et in his qui pereunt: aliis quidem odor mortis in mortem, aliis autem odor vitæ in vitam. Verbum itaque suum auditoribus odorem vitæ simul et mortis esse vidit, per quod et alios ab iniquitate suscitari, et e contra sopiri alios in iniquitate conspexit. Quod quia occultis Dei judiciis agitur quæ in hac vita comprehendi men pessunt ab hominibus, recte illic subdidit: Et ad hac quis tam idoneus? Ac si diceret: Idonei quidem sumus ad hæc consideranda quæ flunt, sed idonei non sumus ad hæc investiganda cur fiant.

CAP. VI. - Non sumus sicut plurimi, adulterantes verbum Dei (II Cor. u, 17).

(In expes. B. Job, l. xxII, n. 38, 39 ; l. xvi, n. 74 ; lib. xxia, n. 12.) Quoties auditores nostri volunt nostra quasi laudanda cognoscere, non autem sua perversa mutare, debemus omnino tacere, ne si ostentationis studio verbum Dei loquimur, et illorum culpa quæ erat non esse desinat, et nostra quæ non erat fiat. Dicat fortasse aliquis, unde nevimus quo corde quis audiat? Sed multa sunt que audientis animum produnt : maxune si auditores nostri et semper iaudant quod audiunt, et nunquam quod laudant seguantur. llanc manem loquendi gloriam prædicator egregios lugerat, cum dicebat: Non enim sumus sicut plurimi, adulterantes verbum Dei, sed ex sinceritate, sicut ex Deo corem Deo in Chrisio loquimur. Adulterari namque verbum Dei est sut aliter sentire de illo quam est, aut ex ee non spiritales fructus sed adulterinos fetas querere laudis humanæ. Adulter quippe in carnali ceita nen prolem sed voluptatem quærit. Et per- 0 versus quisque ac vanæ gloriæ serviens recte adulterari verbum Dei dicitur, quia per sacrum eloquium non Deo silios gignere, sed suam scientiam desiderat estendere. Quem enim libido gloriæ ad loquendum trahit, solupteti magis quam generationi operam impendit. Ex sinceritate vero loqui est nil in eloquio extra quam oportet quærere. Sicut ex Deo autem loquitur, qui scit non se a se habere sed ex Deo accepisse quod dicit. Coram Deo vero loquitur, qui in onne quod dicit non humanos favores appetit, sed omnipotentis Dei præsentiæ intendit : non suam sed Auctoris gloriam requirit. Qui autem scit quidem ex Deo se accepisse quod dicit, et tamen dicendo propriam gloriam quærit, sicut ex Deo loquitur, sed non coram Deo, quia eum quem cordi suo non proponit dum prædicat quasi absentem putat. Sed sancti viri et ex Deo loquuntur, et coram Deo, quia ab eo se

Non enim ignoramus cogitationes ejus. Ac ei verbis A sciunt habere qued dicunt, et ipsum sus sermenibus adesse judicem adjutorem, et ipsum sans seraremens adesse judicem adjutorem et considerant. Ex bee et coram Beo loquontur, qui prædicationis verbum et quia a Deo acceperunt intelligent, et placere per istud Deo non hominibus quærunt. Unde fit et cum se a proximis despici cognoscunt, suaque dieta vitæ audientium non prodesse, abscondant quante virtutis sint, ne si secretum cordis instiliter serme protatus aperiat, ad inanem glorism prorumpat.

> - Fiduciam talem habemus ad Deum, non quia sufficientes sumus aliquid cogitare a nobis quasi ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est (11 Cor. mi. 5).

(In exposit. B. Job, lib. xxxIII, num. 38.) Nequaquam, ut divina nos gratia subsequatur, aliquid Deo contulinus. Nam si nos Deum bene operando praevenimus, ubi est quod Propheta ait : Misericordia ejus præveniet me (Ps. Lin, 11)? Si quid nos bonæ operationis dedimus ut ejus gratiam mereremur, ubi est quo l Paulus dicit: Gratia salvi facti estis per fidem, et hoc non ex vobis, Dei enim donum est, non ex operibus (Ephes. 11, 8)? Si nostra dilectio Deum prævenit, ubi est quod Joannes apostolus dicit : Non quia nos dilexerimus Deum, sed quoniam ipse prior di-lexit nos (1 Joan. 1v, 10)? ubi est quod Dominus per Osee dicit: Diligam eos spontanee (Osee xiv, 5)? Si sine elus munere nostra virtute Deum seguiniur, ubi est quod per Evangelium Veritas protestatur: Sine me nihil potestis facere (Joan. xv, 5)? ubi est quod ati: Nemo potest venire ad me, nisi Pater qui misit me, traxerit eum? ubi est quod iterum dicit: Non vos me elegistis, sed ego elegi vos (1bid, 16)? si saitem dona bonorum operum virtute nostra bene cogitando prævenimus, ubi est quod rursum per Paulum tam salubriter dicitur, ut omnis de se humanæ mentis fiducia ab ipsa cordis radice succidatur. cum ait : Non quia sufficientes sumus cogitare aliquid a nobis, quasi ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est? Nequaquam igitur Deum meritis nostris præve-C nimus, sed omne bonum quod aspirante ejus gratia agimus, et Dei est et nostrum : Dei per prævenientem gratiam, nostrum per obsequentem liberam vofuntatem. Si enim Dei non est, unde ei in zeternum gratias agimus? Rursum si nostrum neu est, ubi no-bis retribui præmia speramus? Quia erge non immerito gratias agimus, scimus quod ejus munere pracvenimur; et rursum, quia non immerito retributionem quærimus, scimus quod subsequente libero arbitrio bona eligimus quæ ageremus.

CAP. VIII. — Ubi Spiritus Domini, ibi libertas
(II Cor. III, 17).
(Cura past. part. III, c. 13.) Qui flagella metuunt
et propterea innocenter vivunt, si malis veraciter
carere desiderant, interna supplicia perhorrescaut, neque in hoc suppliciorum timore remaneant, sed ad amoris gratiam nutrimento charitatis excrescent. Scriptum quippe est: Perfecta charitas foras mittit timorem (I Joan. 1v, 18). Et rursum scriptum est: Non accepistis spiritum servitutis sterum in timore, sed spiritum adoptionis filiorum, in que clamanus, Abba Pater (Rom. viii, 15). Unde idem decter iterum dicit : Ubi Spiritus Domini, ibi libertas (II Cor. 111, 17). Si ergo adhuc a prava actione sermidata pena prohibet, profecto formidantis animum nulla spiritus libertas tenet. Nam si pœnam non metueret, culpam procul dubio perpetraret. Ignerat itaque mens gratiam libertatis quam ligat servitus timoris. Bona enim pro semetipsis amanda sunt, et non pœnis compellentibus exsequenda. Nam qui propterea bona facit quia tormentorum mala metuit, vult non esse quod metuat, ut audenter illicita committat. Unde luce clarius constat quod coram Deo innocentia amittitur, ante cujus oculos desiderio peccatur

CAP. IX. - Licet is , qui foris est , noster homo corrumpatur, tamen is qui intus est renovatur de die in diem (11 Cor. xL1, 16). (In exposit. B. Job, lib. vi, n. 14 et 15; hom. 37,

in Evang., n. 1.) Curandum magnopere est ut cum A in rebus exterioribus pondere doloris afficimur, spe ad superna tendamus, quatenus eo mens ad alta per-veniat, quo nos exterior pœna castigat. Valde enim impossibile est ut hæc peregrinationis nostræ tempora sine gemitu evadamus. Unde bene Paulus cum tribulationes suas discipulis enumeraret, adjunxit: Ipsi enim scitis quod in hoc positi sumus (II Thess. 111, 3). Sed in eo quod caro flagellis afficitur, mens ad appetenda altiora sublevatur, Paulo rursus attestante, qui ait: Et licet is, qui foris est, noster homo corrum-patur, tamen is, qui intus est, renovatur de die in diem. Inde enim mens evolans ad summa, renovatur, unde caro diutius in infimis laborat et atteritur. Considerandum est autem quod ad magna præmia perveniri non potest, nisi per magnos labores. Unde et Paulus egregius prædicator dicit: Non coronabi-tur, nist qui legitime certaverit (II Tim. 11, 5). Nulla vero lingua dicere, nullusque intellectus sufficit capere, quæ pro se laborantibus Deus promisit præmia, supernæ scilicet civitatis gaudia, choris angelorum interesse, cum beatissimis spiritibus gloriæ Condi-toris assi-tere, præsentem vultum Dei cernere, in-circumscriptum lumen videre, nullo metu mortis affici, incorruptionis perpetuæ munere lætari. Quicunque igitur illic cupit assistere ubi se sperat sine fine gaudere, si mentem illius tantorum delectat magnitudo præmiorum, non deterreat in hoc mundo certamen laborum. Sciendum est autem quod alta dispensatio judiciorum Dei idcirco sæpe beue merentes famulos vel minis impellit, vel flagellis premit, vel quibusdam superimpositis oneribus gravat, vel laboriosis occupationibus implicat, quia mira poten-tia prævidet quod si quieti ac liberi in tranquillitate persisterent, tentationes adversarii ferre non valentes, mentis prostrati vulneribus jacerent. Dum ergo foris cos tolerandis flagellis vel oneribus occupat, a suscipiendis intus tentationum jaculis occultat. Moris quippe medicinalis est ut sæpe fervorem vulnerum in pruriginem cutis trahat, et plerumque inde interius C curat unde exterius sauciat. Ita nonnunquam divinæ dispensationis medicamine agitur ut exterioribus do-loribus internum vulnus adimatur, ef sectionibus repeilatur flagellorum ea quæ mentem occupare poterat interior putredo vitiorum. Et tamen sæpe dum patentis culpæ sibi conscii homines non sunt, et aut doloribus cruciantur, aut laboribus deprimuntur, contra justum et omnipotentem judicem in querelam prosiliunt, scilicet minus intuentes contra quam fortem adversarium bellum gerunt. Cujus si vires intolerabiles sollicite attenderent, nequaquam de his quæ exterius tolerant murmurarent. Sed ideo videntur nobis hæc gravia, quia bella occulti adversarii nolumus pensare graviora, a quibus plerumque bellis, ut diximus, dum flagellamur, defendimur, dum affigimur, occultamur. Caro enim nostra priusquam resurrectionis incorruptione solidetur, si nullo mœrore afficitur, in tentationibus effrenatur. Quis autem nesciat quod multo sit melius ardere flamma febrium, quam flamma vitiorum? Et tamen cum febre corri-D pimur, quia vitiorum æstum qui nos occupare poterat considerare negligimus, de percussione murmuramus. Quis nesciat quod multo sit melins duris in servitio hominibus subjici, quam blandientibus dæ-mouiacis spiritibus subdi? Et tamen cum alto Dei judicio conditionis humanæ atterimur jugo , in que-relam prosilimus , nimirum quia minus attendimus quod si nos nulla conditio servitutis opprimeret, fortasse mens nostra multis iniquitatibus pejus libera deserviret. Ideo igitur hæc quæ toleramus gravia credinus, quoniam hostis callidi bella quam sint contra nos dura et intolerabilia non videmus. Mentis enim nostræ pondus omne vilesceret, si ea quæ se poterant opprimere occulti adversarii bella pensaret. Quid enim si omnipotens Deus onera quæ patimur sublevet, sed tamen sua nobis adjutoria subtrahat, et inter hostis antiqui tentamenta nos derelin-quat? Sæviente tauto hoste, quo ibimus, si nullis

Anctoris nostri defensionibus protegamur? Cum ergu. Deo corripiente, dura flagella vel labores toleramus, ut æquanimiter ea ferentes, nequaquam in vitio murmurationis excedamus, hostem nostrum ad memoriam revocare debemus; et durum non æstimemus omne quod patimur, dom externis cruciatibus ab interna passione liberamur.

CAP. X. — Ingemiscimus gravati, eo quod notumus exspoliari, sed supervestiri (II Cor. v. 4). (In exposit. B. Job, lib. xxx1, num. 70.) Cum foris

quisque prædicator certamen sihi passionis propinquare considerat, gloriosi certaminis subire periculum vult, et tamen trepidat, quoniam in morte considerat quod tolerans paveat, et in fructu mortis aspicit quod appetens quærat. Videamus Paulum quomodo amet quod refugit, quomodo refugiat quod amet. Ait enim: Desiderium habens dissolvi, et cum Christo esse (Philip. 1, 25). Et : Mihi vivere Christus est, et mori lucrum. Et tamen dicit : Quandiu sumus in hoc B habitaculo, ingemiscimus gravati, eo quod nolumus ex-spoliari, sed supervestiri : ut absorbeatur quod mortale est, a vita. Ecce et mori desiderat, et tamen exspoliari carne formidat. Cur hoc? Quia si victoria in perpetuum lætificat, ipsum nihilominus præsens pœna perturbat; et quamvis amor subsequentis vincat muneris, tangit tamen animum non sine mœrore pulsus doloris. Sicut enim vir fortis cum viciuo iam belli certamine armis accingitur, palpitat et festinat, tremit et sævit, quasi pavere per pallorem cernitur, sed per iram vehementer urgetur : ita vir sanctus cum propinquare passioni se conspicit, et na-turze suze infirmitate concutitur, et suze spei soliditate roboratur, et de vicina morte trepidat, et tamen quod moriendo verius vivat exsultat. Ad regnum quippe non potest nisi morte interposita transire, et ideirco gaudens metuit et metuens gaudet, quia seit quod ad bravium quietis non perveniat nisi hoc quod interjacet cum labore transcendat.

CAP. XI. — Ut absorbeatur quod mortale est, a vita

(II Cor. v, 4).
(In exposit. B. Job, lib. iv, num. 45.) Electi Dei quantalibet coruscatione operis fulgeant, quantolibet se igne compunctionis accendant, nimirum constat quia dum corruptibili adhuc carne gravati sunt, æternum lumen sicut est videre nequa-quam possunt; sæpe autem ita mens eorum accenditur, ut quamvis in carne sit posita, in Deum tamen omni subjugata carnali cogitatione rapiatur. Nec tamen Deum sicut est conspicit, quia nimirum hanc, sicut dictum est, in carne corruptibili pondus prima damnationis premit. Sæpe ita ut est se absorberi desiderat, ut æternam vitam, si possit fieri, sive interventu corporeæ mortis attingat. Unde Paulus, cum ardenter internam lucem quarreret, sed tamen utcunque mortis exterioris damna formidaret, ait : Quandiu sumus in hoc habitaculo, ingemiscimus gravati : eo quod no umus exspoliari, sed supervestiri : ul absorbeatur quod mortale est, a vita. Sancti igitur viri videre verum lumen appetunt, et si concedatur, etiam cum corpore illud attingere lucis intimæ secretum volunt. Sed quantolibet ardore intentionis exiliant, adhuc antiqua nox, videlicet consensus primi parentis, ad culpam gravat; et corruptibilis hujus carnis oculos, quos hostis callidus ad concupiscen-tiam aperuit, Judex justus a contuitu interni sui fulgoris premit.

CAP. XII. - Qui autem efficit nos in hoc ipsum, Deus qui dedit nobis pignus Spiritus (II Cor. v, 5).

(In exposit. B. Job, lib. xvi, num. 6.) In Scriptura sacra aliquando donum sancti Spiritus pignus appellatur, quia per hoc ad interioris spei certitudinem anima nostra roboratur. Bene ergo per Paulum dici-tur: Qui dedit nobis pignus Spiritus. Ad hoc enim pignus accepimus ut de promissione quæ nobis fit certitudinem teneamus.

CAP. XIII. - Dum sumus in corpore, peregrinamur & Domino (11 Cor. v, 6)

(In expo it. C. Job, lib. xviii, n. 48.) Peregrin :

populus est omnium numerus electorum, qui hane A vitam guoddam sibi exsilium deputantes, ad supernam patriam tota cordis intentione suspirant, de quibus Paulus dicit: Constentur, quia peregrini et hospites sunt super terram (Heb. x1, 13). Qui enim hæc dicunt, significant se patriam inquirere. Hanc peregrinationem isdem quoque apostolus tolerabat. cum diceret : Dum sumus in corpore, peregrinamur a Domino: per sidem enim ambulamus, et non per spe-ciem. Hujus peregrinationis ærumnas satagebat eva-dere, cum dicebat: Desiderium habens dissolvi, et esse cum Christo (Philip. 1, 23). Et rursum: Mihi vivere Christus est, et mori lucrum (Ibid.).

CAP. XIV. — Vetera transierunt, et facta sunt nova (II Cor. v, 17).

(Lib. 1, in Ezech., hom. 10, n. 8, 9, 10.) Sæpe vidimus quosdam ad vocem prædicationis quasi ex conversatione compunctos habitum non animum mutasse, ita ut religiosam vestem sumerent, sed quid aliud dicendum est, nisi hoc quod Magister egregius quibusdam legis exteriora servantibus lo-quitur, dicens: Quia in Christo Jesu neque circumcisio aliquid valet, neque præputium, sed nova creatura (Gal. v. 6)? Non enim magni est meriti si quid foris erga nos agatur in corpore, sed magnopere pensandum est quid agatur in mente. Nam præsentem mundum despicere, transitoria non amare, mentem medullitus in humilitate Deo et proximis sternere, contra illatas contumelias patientiam servare, et custodita patientia malitiæ dolorem a corde repellere, egenis propria tribuere, aliena minime ambire, amicum in Deo diligere propter Deum, et eos qui sunt inimici amare, de afflictione proximi lugere, de morte ejus qui inimicus est non exsultare : hæc est nova creatura quam idem magister gentium apud alios discipulos vigilanti oculo requirit, dicens : Si qua igitur in Christo nova creatura, velera transierunt, C ecce facta sunt omnia nova. Ad veterem quippe hominem pertinet mundum diligere, transitoria ex concupiscentia amare, mentem in superbiam erigere, patientiam non habere, ex livore malitize de proximi lessione cogitare, sua indigentibus non dare, atque ad multiplicandum aliena quærere, nullum pure propter Deum diligere, inimicitias inimicis reddere, de afflictione proximi gaudere. Cuncta hæc vetusti sunt hominis, quæ videlicet de radice trahimus corruptionis. Sed qui jam ista exsuperat, et ad præcepta Domini mentem in benignitatem commutat, de hoc recte dicitur : Quia vetera transierunt, et ecce facta sunt nova. Tunc ergo in nostris mentibus nova flunt. cum a nobis vetusti hominis vitia transcunt.

CAP. XV. — Obsecramus pro Christo: reconciliamini
Deo (II Cor. v, 20).

(Homil. 32, in Evang., n. 5.) Si contingat ut fortasse cum proximo jurgium habeamus, satisfacere
priores erubescimus. Cor quippe carnale, dum hujus D vitæ gloriam quærit, humilitatem respuit, et plerumque ipse homo qui irascitur discordanti sibi reconciliari appetit, sed ad satisfactionem ire prior erubescit. Pensemus facta Veritatis ut videamus quo jaceant actiones nostræ pravitatis. Si enim membra summi capitis sumus, eum imitari cui connectimur debemus. Quid namque exemplum eruditionis nostræ Paulus egregius prædicator dicit : Pro Christo ergo legatione sungimur, tanquam Deo exhortante per nos. Obsecramus pro Christo: reconciliamini Deo (II Cor. y, 20). Ecce inter nos et Deum discordiam peccando fecimus, et tamen ad nos Deus suos legatos prior misit, ut nos ipsi qui peccavimus ad pacem Dei rogati veniamus. Erubescat ergo humana superbia, confundatur quisque si non satisfaciat prior proximo, quando post culpam nostram, ut ei reconciliari debeamus et ipse qui offensus est legalis intervenientibus obsectat Deus.

CAP. XVI. - Per glorium et ignobilitatem, etc. (II Cor. vi. 8).

(In exposit, B. Job, lib. xxu, num. 17.) Sciendum est quia ne immoderatis laudibus erigamur plerumque miro Rectoris nostri moderamine, etiam detractiorabus lacerari permittimur, ut cum nos vox laudantis elevat, lingua detrahentis humiliet, quoniam et arbor sæpe quæ unius venti impulsu ita impellitur, ut pene jam erui posse videatur, alterius e diverso venientis flatu erigitur; et quæ inflexionem hac ex parte partulit, ab alia ad statum redit. Unde et arbor illa alte radicata quasi interventos adver-santes fixa steterat quæ dicebat : Per gloriam, et ignobilitatem : per infamiam, et bonam famam.

CAP. XVII. — Os nostrum patet ad vos, o Corin-thii, etc. (I Cor. vi, 11).

In exposit, B. Job, lib. xxvi, n. 42.) Cum ab infirmis auditoribus se intelligi non posse conspiciunt, solent plerumque etiam justi laudare bona quæ dicunt; anteacta vitia non calcarent, lucra mundi præsentis inhianter quærere, et de solo exteriori habitu quem sumpserunt sanctitatis fiduciam habere. Quibus dum corum voce proferuntur, ab illorum cordibus ardentiori affectu rapiantur. Unde Paulus cum mira Corinthiis et multa dixisset, adjunxit : Os nostrum patet ad vos, o Corinthii, cor nostrum dilatatum est. Cum igitur sancti doctores laudem prædicationis exaltant, quasi manu vocis ab imis cogitationibus corda audientium levant, ut excussa velociter dictis sequentibus velut in itinere occurrant, et tanto ea intelligentize amplexu constringant, quanto illa et quasi priusquam cornerent, in voce laudantis amave-

> CAP. XVIII. - Non angustiamini in nobis (II Cor. vi, 12).

> Debent audientes verba prædicationis in amplo suscipere gremio charitatis : Doctori namque spatiosus ad manendum locus debet esse in corde auditoris. latitudo honitatis. Unde quihusdam a l'aulo dicitur : Capite nos. Neminem læsimus, neminem corrupimus. Non angustiamini in nobis : angustiamini autem in visceribus vestris (II Cor. v11, 2). Ae si eis aperte diceretur : Ad suscipiendam doctrinam, spatiosum mentis locum facite, sed ad cogitanda carnalia, angusti remanete.

> CAP. XIX. - Cum venissemus Macedoniam, requiem habuit caro nostra (I Cor. VII, 5).

> (In exposit. B. Job, lib. v, num. 55.) Vir Deo bene subditus sic adversis non frangitur, sicut nec prosperis elevatur, quoniam adversa non dejiciunt quem prospera nulla corrumpunt. Plerumque vero quia exerceri se utilius contritionis suze laboribus novit, in adversis hilarescit: quæ dum constanter pro veritate patitur, augeri sibi virtutis merita lætatur. Hinc est quod tunc apostolos legimus exsultasse, cum illos pro Christo contigit flagella tolerasse, sicut scriptum est : Ibant gaudentes a conspectu concilii : proniam digni sunt habiti pro nomine Jesu contumetiam pati (Act. v, 4). Hinc Paulus cum duris in Macedonia fuisset persecutionibus pressus, in eo quod se afflictum insinuat etiam jucundatum demonstrat, dicens: Nam cum venissemus Macedoniam, nullam requiem habuit cara nostra. Ac si aperte diceret: Quia spiritus requiem habuit, dum per profectum animæ persecutionum supplicia caro toleravit.

> CAP. XX. — Foris pugnæ, intus timores (II Cor. vii, 6).

(In exposit. B. Job, lib. m, n. 59 et 40.) Saueti viri tribulationum bello deprehensi, cum uno eodemque tempore alios ferientes, atque alios suadentes ferunt, illis opponunt scutum patientiæ, istis intor-quent jacula doctrinæ: perversa suadentes intus sapienter edocent, et foris fortiter adversa inferentes contemnunt; hos docentes corrigunt, illos tolerantes premunt, insurgentes hostes patiendo despiciunt, infirmantes vero cives compatiendo ad salutem redu-

que przeliantem, ait enim : Foris pugnæ, intus timores. Enumerat bella quæ extrinsechs tolerat, dicens: Periculis fluninum, periculis latronum, periculis ex genere, periculis ex gentibus, periculis in civitate, periculis in solitudine, periculis in mari, periculis in fulsis fratribus (11 Cor. x1, 26). In hoc autem bello, quæ contra adversarium spicula intorqueat, adjungit: In labore et ærumna, in vigiliis multis, in same et siti, in jejuniis multis, in srigore et nuditate. Scd inter tot certamina deprehensus dicat quanto vigiliarum munimine etiam castra custodiat, nam protinus adjungit : Præter illa quæ extrinsecus sunt, instantia mea quotidiana, sollicitudo omnium Ecclesiarum. Ecce in se bella fortiter suscipit, et tuendis se proximis misericorditer impendit : narrat maia quæ patitur. subjungit bona que impertitur. Penseraus ergo cujus laboris sit, uno codem tempere foris adversa telerare, intus intirma sustinere; foris pugnas patitur, quia verberibus scinditur, catenis ligatur : intus metum tolerat, quia passionem suam non sibi. sed discipulis obesse formidat. Unde et eisdom scribit dicens: Nemo moveatur in eribulationibus istis, ipsi enim scitis, qued in hoc positus sum (II These. 181, 3). Alioram quippe casas in propria passione metuo-bat, dum ipsum disciputi affictum pro fide verberibus agnoscerent, fideles se profiteri recusarent. O immense charitatis viscera! Despicit quod ipse patitur, et curat ne quid prave persuasionis in corde discipuli patiantur; in se contemnit vulnera corporis, et in alie medetur vulnera cordis. Habent quippe hoc justi proprium, ut in dolore positi tribulationis sur, curam non deserant utilitatis alienze. Et cum de se adversa patientes doient, aliis necessaria docentes prævident. Valde autem minoris est laboris, aut docere cum nihil toleras, aut tolerare cum nihil doces. Unde sancti viri ad utraque se solerter extendunt, et tamen in tribula tionibus fortasse feriuntur : sic exteriora bella suscipiunt, ut sollicite cogitent ne proximorum interiora lacerentur.

CAP. XXI. - Non ut aliis sit remissio, vobis autem tribulatio (II Cor. VIII. 13).

(In exposit. B. Job, lib. xx, num. 68, 69.) Scire necesse est quia ille persecte tribuit qui cum eo quod afficto porrigit afficti quoque in se animum sumit, ut prius in se dolentis passionem transferat, et tunc contra dolorem illius per ministerium concurrat. Nam sæpe largitorem muneris rerum facit abundantia, et non virtus compassionis. Qui enim afflicto perfecte compatitur, plerumque et hoc indigenti tribuit in quo ipse qui dederit angustatur. Et tunc est plena cordis nostri compassio, cum malum inopiæ pro maximo suscipere non metuimus, ut illum a passione liberemus. Quam videlicet pietatis formana Mediator Dei et hominum nobis dedit, qui cum posset nobis etiam non moriendo succurrere, subvenire tamen hominibus moriendo voluit, quia nos videlicet miaus amasset, nisi et vulnera nostra suscepisaet: quod a nobis tolerat ad tempus ipse sustineret. Passibiles quippe mortalesque nes reperit, et qui nos existere fecit ex nihile, revecare videlicet etiam sine sua morte potuit a passione. Sed ut quanta esset virtus compassionis ostenderet, fieri pre nobis dignatus est quod esse nos voluit, ut in semetipso temporaliter mortem susciperet quam a nobis in perpetuum fugaret. Annon in divinitatis suæ divitiis nobis invisibilis permanens, miris nos potuit virtutilrus ditare? Sed ut ad internas divitias rediret homo, foris apparere dignatus est pauper Deus. Unde et prædicator egregius, ut ad largitatis gratiam viscera nostræ compassionis accenderet, dixit : Scitis gratiam Domini nostri Jesu Christi, quoniam propter vos egenus factus est, cum esset dives (II Cor. viii, 9). Qui sic eliam dicit : Non ut aliis sit remissio, vobis autem tribulatio: sed ex aqualitate in præsenti tempore nostra abundantia illorum inopium suppleat : ut et illorum

cunt. Videamus castrorum Dei militem contra utra. A abundantia vestræ inopiæ sit supplementum. Hæc procul dubio condescendendo infirmis intulit, ne plurima præbentes, et ipsi postmodum inopiam minime tolerantes, ad impatientiam erumpant. Cum enim dantis mens lerre inopiam nescit, si multa sibi subtrahit. occasionem contra se impatientiæ exquirit. Prius quippe præparandus est patientiæ animus, et tunc aut multa sunt aut cuncta largienda, ne dum minus æquanimiter inopia irruens fertur, et præmissæ largitatis merces pereat, et adhuc mentem deterius murmuratio sub equens perdat. Quibusdam enim inopiam ferre non valentibus tolerabilius est minus tribuere, quam post largitatem suam ex inopize angustia murmurare. Nam ut ad magna largienda audientium mentes accenderet, paulo post intulit, di-cens: Hac autem dico: Qui parce seminat, parce et metet (11 Cor. 1x, 6). Plus autem nonnunquam esse dicimus compati ex corde quam dare, quia quisquis indigenti perfecte compatitur, minus æstimat omne duod dat. Nisi enim dantis manuni bona voluntas vinceret, et eisdem prædicator egregius discipulis non dixisset: Qui non solum facere, sed et velle cæpistis ab anno priore (II Cor. viii, 10). Facile quippe est in bono opere obedire etiam volentem, sed hac magna in discipulis virtus exstiterat, eos bonum quod illis præceptum est et ante voluisse. Ideirco autem plus compassionem quam datum dicimus, quia reni quamlibet plerumque dat etiam qui nou compatitur, nunquam autem qui vere compatitur quod pecessarium proximo conspicit negat.

- Epistolæ graves sunt, præsentie sere corporis infirma (II Cor. x, 10).

(la exposit. B. Job, lib. x, num. 51.) Sciendum est quod justus quisque aut temperalem gleriam non habet, aut bane sub semetipso frangit si habet, at honori sue liber emineat, ne ci victus delectatione succumbat. Mine est enim quod ille prædicator egresuccumbat. mine est entil quou ne prausenver egregius ante humanos oculos apostolatus sui gloriam
humiliaverat, qui dicebat: Non mi samus face potestate, cum possimus oneri esse ut Christi apostoli, sed
facti sumus parvuli in medio vestrum (I Thess. m. 7).
In die nimirum apud auditores suos contemptus habebatur, cum dicebat : Epistolæ graves sunt, et fortes : præsentia vero corporis infirma, et sermo contemptibilis. Quem enim talia dicere posse cognoverant secum communiter vivere non posse judicabant. Dumque oum et humilem vivendo cornerent, et altum sermone pensarent, sua cos clatic compulit at quem per scripta timuerant per præsentiæ verba despicerent. Paulus igitur unde magisterium humilitatis exhibuit inde a rudibus discipulis superbise contumelias recepit. Horrendo enim modo languor superbiratium unde detumescere debuit excrevit, dum mens elata carnalium hoc quasi dedignabile reputit quod magister imitabile ostendit.

CAP. XXIII. — Cum essem apud vos, et egerem, nulli

onerosus fui (11 Cer. x1, 3). (Lib. 11, in Ezech., homil. 6, n. 12, 15.) Beati Panli nec vim nobis sum dilectionis ostenderet, nisi hoc D mansuetadiaem consideremus, et pensemus, si possumus : ille qui tanti ardoris est in zelo prædicationis, et apostelorum quoque primo non parceret, quante mansuetudinis erat in studio longanimitatis. Taceamus autem quod ter virgis casus est, quia semel lapidatus est, quia ter naufragium fecit, quia nocte ac die in profundo maris fuit, quia a Judais quinquies quadragenas una minus accepit (I Cor. xi). Minus enim animum ad iracaudiam commovent ea mala qu v nobis ab apertis adversariis irrogantur, hoc plus solet dolere quod a propriis patimur. Unde et ipsa Veritas per Psalmistam contra traditorem suum loquitur, dicens: Quoniam si inimicus meus maledixisset mihi, sustinuissem utique: tu vero komo unanimis, dux meus et notus meus, qui simul mecum dulces capiebas cibos (Psal. Liv, 15). Pensemus ergo, si possumus, Paulus apostolus qui tautum patiens inter persecutores erat, quantum mansuetus inter discipulos fuerat. Certe Corinthum veniens, ab ido-

verus innotuit, æternæ eis vitæ gaudia prædicavit. Et cum magnam multitudinem populi in fide collegisset, tantam ilic inopiam pertulit, ut victus sui gravi necessitate laboraret, et terræ panem a discipulis non accepit quibus panem cœli prædicavit.i lnsistebat varbo pro vita audientium, pro vita sui cor-poris insistebat labori manuum. Be terris quoque aliis stipendia mittebantur a discipulis, ut prædicare sufficeret Corinthiis; ipse quippe ad eosdem Corin-thios post per epistolas loquitur, dicens: Cum essem apud vos, et egerem, nulli onerosus fui : nam quod mihi deerat, suppleverunt fratres, qui venerunt a Macedonia. Quibus ad magnum quoque improperium præmisit, dicens: Alias Ecclesias easpoliari, accipiens stipendium ad ministerium vestrum. Pensemus ergo. si possumus, cuius hoc mansuetudinis fuerat, panem spiritualem prædicare, et panem carnis non accipere : corda audientium de divitis æternis instruere, et inter eosdem discipulos fideles et abundantes fame laborare; inter satiatos pati inopiam, nec tamen B quod patiebatur dicere, nec tamen dolere : videre dura erga se corda auditorum tenacium, nec a prædicatione desistere. Nam sicut apostolorum Acta testantur, anno et sex mensibus in eadem civitate continue prædicavit (Act. xviii). Cumque ab eisdem Corinthiis recessisset, ad eastern postmodum scribit quod apud eos positus pertulit. Quare autem hoc eis cum inter cos viveret nunquam dixit? Ne quod erga eum factum ex boua voluntate non fuerat fieret ex iussione, et cum innotesceret eorum miseria, remaneret voluntas ignota. Quare autem hoc ad hos postmodum longe positus scribit? Ne omnimedo discipuli incorrecti remanerent, et quales in tenacia magistro fuerant, aliis quoque fratribus tales essent. Yere et in hoc Paulus, vere magister gentium. sua negligens, aliena curans, implevit quod prædicaverat: Nemo quod suum est, quærat; sed quod alterius (1 Cor. x. 24): et non quæ sua sunt singuli cogitantes, sed ea virtus! quanta tranquillitas spiritus! Quis autem nostrum, si unum bujus mundi divitem ad omnipotentis Dei servitium convertisset, seque egere conspiceret, et illum sibi vitæ subsidia non præbere, non protinus de ejus vita desperasset? Quis non incassum labo-rasse se diceret? quis non ab ejus exhortatione ob-mutesceret quem in semetipsum primum ferre fru-ctum boni operis non videret? Sed Paulus per mansuctudinem in virtutum vertice solidatus persititi, prædicavit, dilexit, et bonum quod cæperai, explevit, atque portando et persistendo discipulorum corda ad misericordiam perduxit; nam eorum pro-fectum postmodum scire se indicans, in eadem Epistola scribit: De ministerio quod fit in sanctos, ex abundantia est mihi scribere vobis. Scio enim promptum animum vestrum, pro quo de vobis glorior apud Macedonas: quoniam Achaia parata est ab anno priore, et vestra æmulatio provocavit plurimos (II Cor. 1x, 8). De quibus rursus ait: Qui non solum facere, sed velle cœpistis ab anno priore. In quibus non tam D opera quam pia vota requirebat, in eis procul dubio plus laudat pia vota quam opera. Notandum tamen est quia habet improperium hæc ipsa consolatio, cum dicitur, ab anno priore. Bonum quidem sed tarde fecerant, atque ideo hoc magister non sine reprehensione laudabat. Medicus quippe est qui vulneri medicamentum apponit quod et ea quæ purgata sunt refovet, et ea que putrida inveniuntur mordet; sed hæc tolerando atque prædicando explevit quod ocepit, et miræ longanimitatis virtus ad viscera misericordiæ discipulorum duritiam emollivit.

CAP. XXIV. — Ipse enim Satanas transfigurat se in angelum lucis (II Cor. xi, 14).

(In exposit. B. Job, lib. xxxm, num. 44.) Aliter antiquus hostis religiosas hommum mentes, aliter vero huic mundo deditas tentat. Nam pravis mala que desiderant aperte objicit, bonis autêm latenter

torum servitio Corinthios retraxit, quis esset Deus A insidians, sub specie sanctitatis illudit : illis velut familiaribus suis iniquum se manifestus insinuat, istis vero, velut extraneis, cujusdam quasi honestatis prætextu se palliat, ut mala quæ eis publice non valet tecta bonæ actionis velamine subintromittat. Unde et membra ejus sæpe cum aperta nequitia nocere non possunt, bonæ actionis habitum sumunt, et prava quidem exhibent opere, sed sancta mentiuntur specie. Iniqui enim si aperte mali essent, a bonis recipi minime possent; sed sumunt aliquid de visione bonorum, ut dum boni viri recipiunt in eis speciem quam amant, permixtum sumant eliam virus quod vitant. Unde quosdam Paulus apostolus intuens, sub prædicationis velamine ventris studio servientes, ait : Satanas transfigurat se in angelum lucis. Quid ergo mirum si ministri eius tranfigurentur velut ministri justitiæ? Hanc tranfigurationem Josue timuit, quando videns angelum, cujus esset partis inquisivit, dicens: Noster es, an adversariorum (Josue v, 13)? ut vide-licet si adversa virtutis esset, eo ipso quo se suspectum cognosceret, ab illusione resiliret.

CAP. XXV. - Ministri Christi sunt, et ego (II Cor.

x1, 23).
(Lib. 1 in Ezech., bosnil. 9, n. 19; in expesit. B. Job, lib. xix, n. 37.) Justi atque perfecti gloriam laudis lugientes, et animarum lucra quærentes, aliquando virtutes suas prædicant; bena quæ divinitus acceperunt, narrant : non ut ipsi apud homines ostensione sua proficiant, sed ut eos quibus prædicant exemplo suo ad vitam trahant. Unde Pautus apostolas quoties fustibus casus, quoties lapidatus, quoties naufi agium pertuit, quanta pro veritate sustinuit, quod ad tertium occlum raptus, quod in paradisum duetus sit, Corinthiis narrat (II Cor. x1, 2), ut corum sensum a faisis prædicatoribus avertat; et dum se innotesceret qualis esset, illi eis vilescerent quos ab eis cognoverat inique venerari. Eisdem igitur Cerinthiis, honorem fugions, dick: Non enim nesmetipas prædicanus, sed Jesum Christum Dominum nostrum: que aliorum. Quanta itaque ista mansuetudinis est C nos autem servos vestros per Jesum Christum (11 Cor. iv. 5). Quos tainen videns falsorum apostolorum persua-ionibus a verse fidei tramite deviare, eis se summovere quantum esset venerandus ostendit, dicens : In quo quis audet (in insipientia dico) audeo et ego. Hebræi sunt, et eyo. Israelitæ sunt, et ego. Semen Abrahæ sunt, et ego. Ministri Christi sunt, et ego : (ut minus sopiens dico) plus ego (11 Cor. xi., 21). Quibus etiam subjungit qued ei queque tertii coeli secreta paracunt, quod raptus etiam arcana paradisi penetravit. Ecce honorem fugiens, servum se discipulorum prædicat : ecce honorem pro utilitate au-dientium quærens, falsis apostolis vitæ suæ merita superponit. Egit quippe doctor egregius, ut dum ipse qualis esset agnoscitur, et vita et lingua male prædi-cantium ejus comparatione vilesceret; illos videlicet commendaret si se absconderet, cumque se non ostenderet, errori locum dedisset. Miro igitur modo, et humilitatis quærit incrementa, ut et servum se discipulis prædicet, et adversariis potiorem demonstret. Ostendit discipulis quid humilitatis acceperat, ostendit adversariis quid sublimitatis. Innotescit contra adversarios quid haberet ex munere, innotescit discipulis qualis apud se maneat in cogitatione. Sancti ergo viri cum coguntur bona narrare quæ faciunt, non elationi sed utilitati serviunt.

> CAP. XXVI. — Damasci præpositus gentis Aretæ regis (II Cor. xi, 52).

> (In exposit B. Job, lib. xxxi, n. 56, 57, 58, 59, 60.) Si ad æternæ vitæ desiderium noster animus exarsit, si jam verum lumen intrinsecus respicit, si in se flamman sancti lervoris accendit, inquantum locus admittit, inquantum causa exigit, debemus pro defensione justitiæ nosmetipsos objicere, et perversis ad injusta erumpentibus, etiam cum ab eis non quærimur, obviare. Nam cum justitiam quam nos ama-mus in aliis feriunt, nos nibilominus sua percussione confodiunt, etiamsi venerari videantur. Intueri libet

exclamaverunt, dicentes: Magna Diana Ephesiorum. Et impleta est civitas consusione, et impetum secerunt uno animo in theatro, rapto Caio et Aristarcho, comitibus Pauli, Atque mox subditur: Paulo autem volente intrare in populum , non permiserunt discipuli : quidam autem et de Asiæ principibus qui erant amici ejus, miserunt ad eum rogantes ne se daret in theatrum (Act. xix, 28, seq.). In quibus profecto verbis agnoscimus quo impetu contra cuneos adversantes irrueret, nisi eum per amicos et discipulos charitatis frena tenuissent. Sed si obviare hostibus, si ultro pugnam petere, si nosmetipsos semper relinquere in cursum nostri fervoris debemus, quid est quod idem prædicator egregius de semetipso fatetur, dicens : Damasci præpositus gentis Aretæ regis custodichat civitatem Danasconorum, ut me comprehenderet; et per senostram in sporta dimissus sum per murum, et sic effugi manus eju: ? Quid est quod modo sponte cuneos armatorum impetit, et modo se ab armatis hostibus quasi trepidus abscondit, nisi hoc quod necesse est ut in ejus artificiosa virtule discamus adversariorum pugnam et constanter aliquando appetere, et prudenter aliquando declinare? Necesse quippe est ut per omne quod agimns, in mentis trutina positum hinc pon-dus, illinc fructum nostri laboris æstimemus. Et cum pondus fructum superat, laborem quisque in-noxie declinat dummodo se in aliis exerceat, in quibus lucro fructuum pondus laboris vincat. Cum vero subsequenti quantitate fructuum mensura laboris aut sequatur aut vincitur, labor sine gravi culpa declinatur. Undo prædicator sanctus cum Damasci valde obstinatas mentes persequentium cerneret, eorum voluit adversitati confligere, quia et semetipsum, quem profuturum multis noverat, vidit posse deficere, et aut nullis se illic aut paucis prodesse. Secessum igitur a certamine petiit, et pugnaturum felicius ad virtutis defuit, et ideireo fortissimus miles ab obsidionis angustia certaminis campum quæsivit. Ubi vero subjuganda regi proprio multa adversariorum colla conspexit, subire bellum, vel cum morte non timuit; sicut ipse cum Jerosolymam pergeret, eumque discipuli passione illius per prophetiam præscita prohiberent, sibimetipsi attestaretur, dicens : Ego non solum alligari, sed et mori in Jerusalem paratus sum pro nomine Domini Jesu: neque enim sacio animam meam pretiosiorem quam me (Act. xxi, 13). Qui igitur hic hostiles cuneos etiam præscita passione sua imperterritus petiit, illic de dispensatione suisse edocuit, non de timore, quod fugit. Qua in re pensandum est quia ille labores quosdam per dispensationis judicium laudabiliter declinat, qui pro Deo majores alios fortiter tolerat. Nam sæpe ab hominibus timor debilis, cauta dispensatio vocatur, et quasi prudenter impetum declinasse se asserunt, cum fugientes turpiter in targa feriuntur. Unde necesse est ut in causa Dei cum res dispensationis agitur, metus cordis subtilissima libratione pensetur, ne per infirmitatem timor subrepat, et sese per dispensationis imaginem rationem confingat ne culpa se prudentiam nominet, jamque nec ad pomitentiam animus redeat, quando hoc quod inique perpetrat virtutem vocat. Restat igitur in dubiis quisque deprehensus, cum sibi quælibet adversitas imminet, prius intra semetipsum contra formidinem et præcipitationem pugnet, quatenus nec formidolose se subtrahat, nec præcipitanter opponat. Valde enim præceps est qui semper se adversis objicit, et valde pavidus qui semper abscondit. Sed bæc melius in bellis spiritualibus discimus, si formam exercitii a corporalibus bellis trahamus. Neque enim ille dux sapiens est, qui contra cuneos hostiles exercitum præceps admovet, neque ille dux fortis qui semper hunc ab hostis sacie cavendo sub-ducit. Scire namque dux debet, modo ab hostili impetu exercitum caute subtrahere, modo hostem

quantus Paulum fervor accenderat, quando eum A circumfusis cornibus coarctare. Quod nimirum solh-Ephesi ad irrumpendas theatri turbas zeli flamma rapiebat. Scriptum quippe est: Repleti sunt ira, et cite perfecti prædicatores exhibent, cum modo per-secutionis rabiem declinantes, noverunt sapienter sed non enerviter cedere: modo vero persecutionis impetum contemnentes, noverunt ei fortiter sed non præcipitanter obviare.

CAP. XXVII. - Parco autem, ne quis me existimet supra id quod videt in me (II Cor. XII, 6).

(In exposit. B. Job , lib. xvm , num. 13.) Qui veraciter sancti sunt non solum gloriam super modum suum omnino non appetunt, sed etiam hoc ipsum videri refugiunt quod esse meruerunt. Unde ille prædicator exregius veritatis contra pseudoapostolos loquens, dum virtutes eximias operationis sure pro discipulorum eruditione narraret, dum tot se pericula tolerasse coacervata persecutione describeret, et post bec usque ad tertium cœlum, rursumque in paradisum se raptum esse memoraret, ubi tanta cognoscere potuisset quanta loqui omnino non posset, erat de se fortasse adhuc mirabiliora locuturus, sed ab humana laude alta consideratione se temperans subdidit: Parco autem, ne quis me existimet supra id quod videt in me, aut audit aliquid ex me. Habebat ergo de se dicendum aliquid adhuc qui parcit dicere, sed egit utrumque doctor egregius, ut et loquendo quae egerat discipulos instrueret, et tacendo se intra humilitatis limitem custodiret. Nimis namque esset ingratus si de se discipulis tota reticeret, et fortasse nimis incautus si de se tota vel discipulis proderet. Sed mirabiliter, ut dictum est, egit utrumque: ut loquendo vitam audientium erudiret, tacendo vero suam custodireL.

CAP. XXVIII. - Datus est mihi stimulus carnis mee.

angelus Satanæ, etc. (II Cor. xu, 7). (In exposit. B. Job, lib. xxx, num. 11; lib. xxx, num. 71.) Electi Dei quandiu in hac vita sunt, ne aliqua elatione superbiant quibusdam tentationibus reprimuntur, ut ne tantum proficere valeant quantum alia se bella servavit. Non enim loco virtus, sed locus C volunt; sed ne extollantur superbia, non lit in eis virtutis defuit, et ideireo fortissimus miles ab obsideo flumínum et latronum, civitatis et solitudinis, maris ac falsorum fratrum pericula sustinentem, frenantem jejuniis ac vigiliis corpus, sustinentem fri-goris et nuditatis ærumnam , ad Ecclesiarum custodiam vigilanter se et pastoraliter exercentem, ad tertium cœlum raptum, rursumque eum in paradisum raptum, et audisse arcana verba quæ non licet homini loqui; et cum Satanæ angelo ad tentandum conceditur orat ut eximi debeat, et non exauditur, sicut ipse dicit: Et ne magnitudo revelationum extollat me, datus est mihi stimulus carnis meæ, angelus Satanæ, ut me colaphizet : propter quod ter Dominum rogavi, ut discederet a me. Hujus cum initia conversationis aspicio, perpendo quod el superna pietas cælos aperit, seseque illi Jesus de sublimi ostendit. Qui lumen corporis ad tempus perdidit, lumen cordis ia perpetuum accepit : ad Ananiam mittitur. Vas electionis vocatur, et tamen de civitate eadem quam post visionem Jesu ingressus fuerat fugiens recedit, sicut ipse testatur, dicens : Damasci præpositus gentis Aretæ regis custodiebat civitatem Damascenorum, ut me comprehenderet; et per senestram in sporta dimissus sum per murum, et sic effugi manus ejus (II Cor. x1, 32). Cui licenter dicam: O Paule, in ecelo jam Jesum conspicis, et hominem in terra fugis; in paradisum duceris, secreta Dei verba cognoscis, et adhuc a Satanæ angelo tentaris? Unde sic fortis, ut ad coelestia rapiaris? Unde sic infirmus, ut hominem in terra fugias, et adhuc a Satanæ angelo adversa toleres? quia ecce qui te sublevat, rursus te subli-lissima mensura moderatur, ut et in miraculis tuis prædices nobis virtutem Dei, et rursum in timore tuo reminisci nos facias infirmitatis nostræ. Que tamen infirmitas ne in desperationem nos pertrahat cum pulsat, dum in infirmitate tua Dominum rogares, quia auditus non es, nobis quoque locutus es quod audisti: Sufficit tibi gratia mea: nam virtus in infir-

voce ostenditur, quia custos est virtutis infirmitas. Tune quippe bene interius custodimur, cum per dispensationem Dei tolerabiliter tentamur exterius aliguando vitiis, aliquando pressuris, et persecutionum adversitatibus. Qui vero mentem certamini vult ante tentationis certamen parare, adversa neque longe adhuc posita debet cogitando prænoscere, ne fortasse valeant improvisa superare. Unde Paulus discipulos admonebat, cum diceret: Vosmetipsos tentate: si estis in fide, ipsi vos probate (II Cor. xm, 5). Ac si aperte præciperet, dicens: Certamina persecutionum ad mentem reducite, et vestri cordis intima atque occulta pensantes, quales inter supplicia existere valeatis invenite. Paulus ergo prædicator egregius, qui raptus ad tertium cœlum fuerat, arcana paradisi penetraverat, esse post revelationem tranquillus et intentatus volebat. Sed quia omnipotens Deus termiaspiciens, dum securitatem comprehendere conaretur et non posset, ne per elationem extra se iret, per humilitatem cogeretur intra suos semper terminos redire. Nonnunguam itaque electi Dei in virtutibus proficere conantur, et quædam dona perci-piunt. A quibusdam vero repulsi in imis jacent. Nemo est enim qui tantum virtulis apprehendat quantum desiderat, quia omnipotens Deus interiora discernens, ipsis spiritualibus profectibus modum ponit; ut ex hoc homo quod apprehendere conatur et non valet, in illis se non elevet quæ valet.

CAP. XXIX. — Factus sum insipiens (I Cor. XII, 11). (Lib. 1, in Ezech., homil. 9, n. 19, 20.) Justi et perfecti nunquam bona sua detegunt, nisi eos aut

secitate perficitur (II Cor. x11, 9). Aperta ergo Dei 🛦 proximorum utilitas, aut certe nimia necessitas cogat. Unde Paulus quoque apostolus multa de se fortia pro discipulorum suorum ædificatione narravit . sed bæc narrando minime deliquit, quoniam a veritatis tramite et attestatione certa et corde humili non recessit. Qui vero necessitate cogente vera de se bona loquitur, tanto magis humilitati jungitur, quanto et veritati sociatur. An idem Paulus non fuit, quando veritatis æmulatione contra falsos apostolos tot de se discipulis fortia gesta narravit? Cui nimirum veritati inimicus existeret, si abscondendo virtutes proprias prædicatores errorum prævalere permisisset. Unde etiam cum virtules suas Corinthiis enumerasset, adjunxit: Factus sum insipiens: vos me coegistis. Fit autem aliquando ut, necessitate compulsi, in bonis quæ de se referunt non aliorum utilitatem sed suam requirant, sicut beatus Job facta sua enumerat, dicens: Oculus sui cæco, et pes claudo. Pater eram hos constituit homini qui non poterunt præteriri, et elevavit hunc ad cognoscenda sublimia, et reduxit investigabam (Job, xxix, 15); et multa alia quæ sæpe iterum ad infirma toleranda, ut modi sui mensuras B egisse se commemorat. Sed quia in vulnere doloris positus, ab amicis increpantibus impie egisse, et violentus proximis atque oppressor pauperum fuisse dicebatur, vir sanctus inter flagella Dei et humanse increpationis verba deprehensus, menteni suam graviter concuti atque ad desperationis foveam conspexit impelli : qui jamjamque cadere poterat, nisi ad memoriam sua bene acta revocasset, ut ad spem animi reduceretur, ne oppressus verbis et vulneribus in de-speratione periret. Quod ergo sua bona enumerat, non innotescere aliis quasi ex laude desiderat, sed ad spem animum reformat. Justi itaque cum virtutes suas quas habent infirmis loquuntur, reprehensibiles non sunt, quia per vitam suam quam referunt aliorum animas ad vitam quærunt.

EXPOSITIO SUPER EPISTOLAM B. PAULI APOSTOLI AD GALATAS.

CAP. PRIMUN.—Si adhuc hominibus placerem. Christi C sacramentum est : quia Unigenitus Patris incarnatum servus non essem (Galat. 1, 10).

(Regul. Pastor. part. 11, c. 8.). Sciendum est quod non oportet ut rectores boni placere hominibus appetant, sed ut æstimationis suæ dulcedine proximos in affectum veritatis trahant; non ut se amari desiderent, sed ut dilectionem suam quasi quamdam viam faciant per quam corda audientium ad amorem Conditoris introducant. Difficile quippe est ut quantumlibet recta denuntians prædicator qui non diligitur libenter audiatur. Debet ergo qui præest studere se diligi, quatenus possit audiri; et tamen eorum amorem pro semetipso non quærere, ne inveniatur ei cui servire per officium cernitur occulta cogitationis tyrannide resultare. Quod bene Paulus insinuat, cum sui nobis studii occulta monifestat, dicens : Sicut et ego per omnia omnibus placeo (I Cor. x, 33). Qui tamen rursus dicit: Si adhuc hominibus place-rem, Christi servus non essem. Placet ergo Paulus, non se sed per se hominibus placere veritatem quæ-

CAP. II. - Notum vobis facio Evangelium, etc.

(Galat. 1, 11).
(Lib. 1, in Ezech., homil. 1, n. 9.) Aliquando prophetiæ spiritus ex præterito tangit animum, nec tangit ex futuro, sicut aperte ostenditur in Paulo apostolo, qui discipulis dicit: Notum vobis facio Evangelium quod evangelizate on est a me: quia non est secundum hominem Evangelium quod evangelization est a me quia non est secundum hominem de enim ego ab homine accepi illud, neque did per revelationem Jesu Christi (Ephes. 111, 5).

dicit : Secundum ra a lis quoque disci pulis sacramentum. Qui la ipsum factum factum mam prædicaturus se inspiritu, vado in mini ignorans (da).

est, atque perfectus homo factus est; qui crucifixus. mortuus et sepultus, die tertia resurrexit, die quoque quadragesima ascendit in cœlum, atque in dex-tera Patris sedet. Qui ergo per revelationem Evangelium agnovit, prophetiæ spiritu de præterito tactus est; sed quia quid pro eodem Evangelio passurus est; sed quia quid pro eodem Evangelio passurus erat ignoravit, de futuro procul dubio tactus non est. Nam sic dicit: Nisi quod Spiritus sanctus per omnes civitates protestatur, dicens: Quoniam vincula et tribulationes Jerosolymis me manent (Vers. 23). Hinc aperte ostenditur, quia ea quæ ipsi ventura essent aliis de ipso revelatum est, non autem ipsi de se, sicut de illo per Agabum dicitur: Virum cujus hæc zona est, ita alligari oportet in Jerusalem (Act. xxi, 11).

CAP. III. - D insensati Galatæ (Galat. 111, 1).

(Lib.1, in Ezech., hom. 11, n. 20.) Mentes asperæ rem, Christi servus non essem. Placet ergo Paulus, et impudentes, si leniter fuerint increpatse, ad maet non placet; quoniam in eo quod placere appetit, D jores culpas ipsa lenitate provocantur. Unde Paulus prædicator egregius multum aspere contra Galatas, qui a fide discesserant, erigitur. Nulla enim mode-stiæ patientia præmissa, nulla locutionis dulcedine prærogata, eos quos a fide discessisse cognovit, ab ipso Epistolæ suæ exordio invehendo redarguit; nam præmissa salutatione sic coepit : Miror quod sic tam cito transferimini ab eo, qui ros vocavii in gratiam Christi (Galat. 1, 6). Quibus etiam in aperta incre-patione post cætera subjungit: O insensati Galatæ, quis vos fascinavit? Mentes etenim duræ nisi aperta essent increpatione percussæ, nullomodo cognoscerent malum quod egissent. Nam sæpe hi qui impudentes sunt tantum se peccasse non sentiunt, quan-tum de peccatis quæ fecerint, non increpantur; ut minores culpas suas æstiment quas minor invectio castigat, et quas vehementer objurgari viderint majores esse deprehendant. Unde necesse est ut sermo semper prædicantis cum auditorum debeat qualitate formari, ne aut verecundis aspera aut impudentibus & Cap. VI. — Qui autem sunt Christi, carnens suam conloquatur lenia.

Cap. IV. — Vive entem, jum non ego, vivit vere in me Ghristus (Galat. 11, 20).

(Homil. 25, in Evang., n. 2.) Dominus dicit in Evangelio: Si quis vult poet me venire, abnegat semetipeum (Luc. 22, 23). Ille semetipeum relinquit et abnegat qui quod fait per vetustatem deserit et vitat, et ad hoc nititur que per novitatem vocatur; semetipeum abnegat, non quia omnino non est in essentia, sed scilicet non est in impietatis culpa. Ipse quidem est per naturam, sed non est ipse per malitiam. Pensemus quomodo se Panlus almegaverat, qui diesbat: Vivo ego, jam non ego. Exstinctus quippe suvus fuerat ille persecutor, et vivere esperat pius predicator. Si enim ipse esset, pine profecto non esset: sed qui se vivere denegat, dicat unde est quod saneta verba per doctrinem Veritatis elamat. Protinus subdit: Vivit vero in me Christus. Ac si aperte dicat: Ego qudeim a meipso sum exstinctus, quia carnaliter non vivo, sed tamen essentialiter non sum mortuus, quoniem in Christo spiritualiter vivo.

CAP. V. — Filioli mei, quos iterum parturio, denec formetur Christus in vobis (Galat. 1v, 19).

(In exposit. B. Job, lib. xxx, num. 47, 48.) Sicut cervæ quæ incurvantur ad fetum, et pariunt, et rugitus emittunt, sic prædicatores sancti rugiunt, dum per incurvationem suam in conversatione lucis auditorum animas gignunt, quia oos ab æternis suppliciis removere, nisi flendo non possunt. Nunc enim in lacrymis seminant, ut segetem postmodum gau-diorum metant; nunc quasi cerve in partus sunt dolore, ut spirituali prole postmodum sint fecundi. Ut enim de multis unum loquar, video Paulum quasi quamdam cervain in partu suo magni doloris rugitus emittentem, sit enim : Filioli mei, quos ilerum par-turio, donec formetur Christus in vobis : vellem apud vos esse modo, el mulare vocem meam, quoniam con-fundor in vobie. Ecce mutere vult vocem in pertu auo, ut sermo prædicationis in rugitum vertatur doloris. Mutare vult vocem; quia quos jam prædicando pepererat, reformando gomens iterum parturiebat. Qualem rugitum bæc cerva pariens emittebat, quando eisden post se redeuntibus exclamare cogebatur. dicens: O insensati Galatæ, quis vos fascinarit (Galat. ns, 1)? Et: Cur sic stutti estis, ut cum spiritu superitis, nune carne consummamini? Vel certe: Currebatis bane, quis vos impedivit veritati non obedire? Qualis in bujus corvæ partu rugitua fait, quae diu conceptos files cum tot difficultatibes peperit, et quandoque partus ad uterum malitiæ rediisse cognovit? Consideremus quid doloris habuerit, quid laboris, que et postquam concepta potuit edere, rursum est compulsa, exstincta suscitare. Notandum vero summopere est quod cervæ incurvantur ut pariant, quia ni nirum si erectæ starent parere non valerent. Similiter prædicatores sancti, nisi ab illa immensitate contemplationis internæ quam capiunt, ad infirmitatem nostram humillima prædicatione, quasi quadam incurvatione, descenderent, nunquam utique filios in fide procrearent. Nobis quippe prodesse non possent, si in suæ altitudinis erec ione persisterent; sed videamus cervam sese ut pariat incurvantem : Ego igitur non potui vobis loqui, quasi spiritualibus, sed quasi carnalibus: languam parvulis in Christo las vobis polum dedi, non escum (I Cor. 11, 1, 2). Atque mox eisdem incurvationis causas exsequitur, dicens : Nondum enim poteratis, sed nec adhuc quidem pote-stis (Ibid.). Sed hanc cervam quæ propier nos incurvata est quaso videamus erectam. Ait: Sapientiam loquimur inter perfectos (1 Cor. H, 6). Et rursum: Sive mente excedimus Deo (II Cor. v, 13). Cum vero mente excedit Deo, excessum ejus omnino sun accepimus. Ut ergo nos lucretur, incurvatur ad nos, unde illic apte subjungit: Sive sobrii sumus,

(In expesit. B. Job, kib. vm, n. 72, 75.) Omais hypocrita corpus per abstinentiam afficit, ned tamen per amorem gloriæ mundo vivit. Quo courra bene per Paulum de electis dicitur: Qui courra bene per Paulum de electis dicitur: Qui courra bene per l'accentiis. Cum vitiis quippe et concupiscentiis carnem succentiis. Cum vitiis quippe et concupiscentiis carnem erucifigimus, si sic gulam restringimus, ut jam de mundi gloria aihil quæramus. Nam qui corpus macerat, sed honoribus anhelet, cruesm carni intulit, sed mundo per concupiscentiam vivit, quomiam et sæpe per sanctitatis imaginem locum regiminis indigues assequitur qui misi aliquid in se virtutis catenderet, honorem nullum percipere mereretur. Sed transit quod delectabiliter obtinet, et pamaliter quod sequitur manet.

CAP. VII. — Si præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto (Galat. VI, 1).

(Regul. pastor. part. II, c. 10.) Cum non malitia sed ignorantia sola, vel infirmitate delinquitur, profecto necesse est ut magno moderamine ipsius delicti correctio temperetur. Cuncti quippe quousque hac mortali carne subsistimus, nostræ corruptionis infirmitatibus subjacemus. Ex se ergo debet quisque colligere qualiter alienæ hunc oporteat imbecillitati misereri, ne contra infirmitatem proximi, si ad increpationis vocem ferventius rapiatur, oblitus su esse videatur. Unde Paulus bene admonet, dicens: Si præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos qui spirituales estis, instruite hujusmodi in spiritu lenitatis: considerans teipsum, ne et tu tenteris. Ac si aperte dicat: Cum displicet jam en aliena infirmitate quod conspicis, pensa quid es, ut increpatiumis zolo se spiritus temperet, dum sibi queque quod insrepat timet.

CAP. VIII. — Invicem onera vestra portate (Galat. VI, 6).

(Lib. 11, in Ezech., hom. 1, num. 5; Regul. paster. part. 111, cap. 27.) Sicut in milificio lapis inpidem portat, quia lapis super lapidem ponitur, et qui portat alterum portatur ab altero, sic in sancta Ecclesia unusquisque portat alterum, et portatur ab altero. Nam vicissim se proximi tolerant, ut per eos ædificium charitatis surgat. Hinc etenim Paulus admonet, dicens: Invicem onera vestra portate: et sic adimplebitis legem Christi. Quid lex hoc loco accipi nisi charitas debet, per quam semper in mente legitur præcepta vitæ qualiter in actione teneantur? Lex quippe Christi charitas est, quia ille nobis et largiter sua bona contulit, et æquanimiter mala nostra portavit. Tunc ergo legem Christi imitando complemus, quando et nostra benigne conferimus, et nostrorum mala pie sustinemus, fraterna onera ex amore tolerantes. Hojus legis virtutem Paulus iterum denuntians, ait: Plenitudo legis charitas (Rom. xm, 10.) Si enim ego vos portare negligo in moribus vestris, et vos tole-prare me contemuitis in moribus meis, charitatis inter vos unde ædificium surgit quos vicaria dilectio per patientiam non conjungit? Nunc itaque alii portantur a vobis, nos vero portati sumus ab aliis. Illi vero qui in fine Ecclesiæ, id est in extremitate mundi, nascituri sunt, tolerantur quidem a majoribus, ut corum mores ad bona merita componantur; sed cum non eos sequentur qui per illos proficiant, nullos super se fidelis fabricae jam lapides portant. Omne autem pondus fabrice fundamentum portat, quia mores simul omnium solus Redemptor noster tolerat. de quo Paulus ait : Fundamentum afind nemo potest ponere, præter id quod positum est, quod est Christus J. sus (I Cor. in, 11). Redemptor itaque omnia no-stra tolerat, sed in ipso malum non fuit quod debuisset tolerari; et culpas vestras solus ille sustinet qui totam sanctæ Ecclesiæ suæ fabricam portat; qui per prophetæ vocem de perverse adute viventibus dicit: Laboravi, sustinens (Jerem. 71, 11).

CAP. IX. — Mihi mundus crucifixus est, et ego mundo A esse testaretur, quatenus nec ipse mundum, nec ipsum jam mundus appeteret. Si enim duo furtassa

(Galat. vi, 14).

(In exposit. B. Job, lib. v, num. 4.) Electi Dei mori mundo funditus concupiscunt, ut sicut in seculo îpsi njhil appetunt, ita jam a sæculo nulla obligatione teneantur. Et plerumque contingit ut jam homo mundum mente non teneat, sed tamen mundus hominem occupationibus astringat; et ipse quidem mundo jam mortuus est, sed ipsi mundus adhue mortuus non est. Quasi enim vivus adhuc mundus cum concupiscit, dum alio intentum in suis actibus rapere contendit. Unde bene Paulus cum et ipse sæculum perfecte despiceret, et talem se factum videret quod jam huc sæculum omnino concupiscere non posset, ruptis hujus vitæ vincutis liber dicit: Mihi mundus crucifixus est, et ego mundo. Mundus quippe ei crucifixus fuerat, quia hunc cordi suo jam mortuum non amabat. Sed et seipsum crucitiserat, quia talem se ei exhibere studuit, ut ab eo quasi mortuus concupisci non posset. Paulus ergo qui se totum huic mundo mortuum esse perhibebat, non sufficit ut diceret: Mihi mundus crucifixus est, ut non tantummodo mortuum, sed etiam mundum sibi mortuum

insum iam mundus appeteret. Si enim duo fortasse in uno sint, quorum unus vivus, alter vero sit mortuus, etsi mortuus vivum non videt, vivus tamen mortuum videt: si vero utrique sint mortui, alter alterum nequaquam videt. Ita qui jam mundum non amat, sed tamen ab illo vel non volens amatur, etsi inse ve'ut mortuus mundum non videt, hunc tamen mundus adhue non mortuus videt. Si vero nec inse mundum in amore retinet, nec rursum a mundi amore retinetur, sibi vicissim utrique sunt exstincti. quia dum alter non appetit quasi mortuus, mortuum pon attendit. Quoniam igitur Paulus nec mundi gloriam quærebat, nec a mundi gloria ipse quærebatur, et se mundo et mundum sibi crucifixum esse gloriatur. Ut enim ostenderet quia per abjectionem qua se humiliando dejecerat talis jam factus es-et ut nec ipse mundum, nec mundus ipsum concupisceret, non solum ait se mundo crucifixum, ut mundi gloriam quam appeteret ipse tanquam mortuns non videret, sed etiam sibi mundum asseruit cruciaxum: in uno se tanta humilitate dejecerat, ut et ipse mundus tanquam mortuus, Paulum humilem atque despectum iam videre pequaquam posset.

EXPOSITIO SUPER EPISTOLAM B. PAULI APOSTOLI AD EPHESIOS.

CAPUT PRIMUR. — Proposuit instaurare omnie in Christo (Ephes. 1, 9).

(In exposit. B. Jeb, lib. xxx1, num. 99.) Fortissimi angelorum chori, qui quamvis non integri, sed tamen in proprio statu fixi, cadente cum suis angelis diabelo, remanserunt, prerupti et imminuti possunt diei, quia pars corum cecidit, pars renansit. Qui integri quidem stant per qualitatem meriti, sed per numeri quantitatem prerupti et imminuti. Hanc preruptionem restitaere Mediator venit, ut redempto humano genere, illa angelica damas sarciret, et mensuram celestis patriz locupletius fortasse cumularet. Propter hanc præruptionem de Patre dicitur: Proposuit in eo in dispensatione plenitudinis temporum, instaurare omnia in Christo, que in ecclis, et que in terra sunt, in ipso. In ipso quippo restaurantus ea que in terra sunt, dum peccatores ad justitiam convertuntur. In ipso restaurantur ea que in celia sunt, dum illuc bomines humiliati redeunt ubi C

CAP. 11. —Pater suscitavit Christum a mortuis, constituens ad dexteram suam in colestibus supra omnem principatum, et potestatem, et virtutem, et dominaionem (Ephes. 1, 21).

(Hom. 34, in Evang., n. 7, 8, etc.) Angelorum et hominum naturam ad cognoscendum se Dominus condict, quam dum ad æternitatem consistere voluit, eam procul dubio ad suam similitudinem creavit. Novem vero sunt ordines angelorum, sed ut compleretur electorum numerus, homo decimus est creatus. Inse quidem homo conditus ad imaginem Dei fuit, sed a simititudine sui Conditoris peccando recessit; qui tamen nee post culpam periit, quoniam æterna Dei Sepientia in humanitate apparuit, et per carnem miraculis coruscans illum reparavit. Novem vero ordines angelorum esse inveniuntur. Unde et ipsi angelo qui primus est conditus per prophetam dicitur: Tu signaculum similitudinis, plenus sapientia, et per- D fectus decore, in deliciis paradisi Dei fuisti (Ezech. xxvm, 12). Ubi notandum quod non ad similitudinem Dei factus, sed signaculum similitudinis dicitur, ut quo in eo subtilior est natura, eo in illo imago Dei subtilius insinuetur expressa. Quo in loco mox subditur : Omnis lapis preliosus operimentum tuum : sardius, topazius, et jaspis, chrysolitus, onyx, et beryllus, sapphirus, carbunculus, et smaragdus (Ibid.). Ecce novem dixit nomina lapidum, quia profecto novem sumt ordines angelorum. Quibus nimirum ordinibus

ille primus angelus ides ornatus et opertus exstitit. quia dum canctis agminibus angelorum prælatus est. en corum comparatione clarior fuit. Sacro igitur testante eloquie, scimus angeles, archangeles, virtules, potestates, principatus, dominationes, thronos, cherubim et serashim. Esse namque angelos et archangelos peno omnes eloquii sacri paginæ testantur. Cherabies vere atque seraphim sæpe, ut notum est, libri prophetarum loquuntur. Quatuor quoque ordinum nomina Paulus apostolus in hac Epistola ad Ephesios enumerat, dicens: Supra omnem princi-patum, et potestatem, et rirtutem, et dominationem (Ephes. 1, M). De thronis autem scribit ad Colossonses : Sive throni, sive potestates, sive principatus, sive dominationes (Coloss. 1, 16). Sciendum est autem quod angelorum vocabulum nomen est officii, non natura. Nam sancti illi coelestis patrice spiritus semper quidem sunt spiritus, sed semper vocari angeli nequaquam possunt, quia tune solum sunt angeli cum per cos aliqua nuntiantur. Græca enim lingua angeli, nuntii, archangeli voro summi nuntii vocantur. Hi enica qui minima nontiant angeli, qui vero summa annuntiant archangeli vocantur. Virtutes etenim vocantur illi nimirum spiritus, per quos signa et miracula frequentius flunt. Potestates etiam vocantur ii qui hoc potentius cœteris in suo ordine perceperant, ut corum ditioni virtutes adversæ subjecta sint quorum potestate refrenantur, ne corda hominum tantum tentare prævaleant ggantum volunt. Principatus etiam vocantur qui ipsis quoque bonis angelorum spiritibus presunt, qui subjectis aliis, dum ea quæ sunt agenda disponent, eis ad explenda di-vina ministeria principantur. Dominationes autem vocantur qui etiam potestates principatuum alta dissimilitudine transcendunt. Nam principari est inter reliquos priorem existere, dominari vero est etiam subjectos quosque possidere. Ea igitur angelorum agmina, quæ mira potentia præaminent, pro eo quod eis cætera ad obediendum subjecta sunt, dominationes vocantur. Sic autem in illa summa civitate specialia quædam singulorum sunt, ut tamen sint communia omnium; et quod in se quisque ex parte habet, hoc in alio ordine totum possidet. Sed ideirco uno eodemque vocabulo communiter non censentur, ut ille ordo vocari privato uniuscujusque rei nomine debeat, qui hanc in munere plenius accepit. Seraphim namque incendium diximus; et tamen amore Conditoris simul omnes ardent. Cherubim vero plenitudo scientize, et tamen quis ibi aliquid nesciat

ubi ipsum omnes simul fontem scientize Deum vi- A ubi ardentem jam mentem fixerat, non illic ubi illum dent? Throni illa agmina quibus ad exercenda judicia Conditor præsidet vocantur; sed beatus esse quis potest, nisi Creator suus ejus menti præsideat? Quæ ergo ex parte ab omnibus, eis in privato nomine data suut qui hæc in munere plenius acceperunt. Nam etsi qua illic sic alii habent, ut haberi ab aliis ne-quaquam possint, sicut speciali nomine dominationes et principatus vocantur, cuncta ibi sunt singulorum. quia per charitatem spiritus ab alio in aliis babentur. Sed quoniam illa superna civitas ex angelis et hominibus coustat, ad quam tantam credimus ascensuram multitudinem hominum, quanta electorum multitudo remansit angelorum : superest ut ipsi quoque homines qui ad collestem patriam redeunt, ex eis agminibus aliquid illuc revertentes imitentur, ut in corum sortem per conversationis similitudinem deputentur. Nam sunt plerique qui parva capiunt, sed tamen hæc eadem parva pie fratribus annuntiare non desistunt. Isti itaque in angelorun numerum currunt. Et sunt nonnulli qui divinæ largitatis munere referti, secre- B torum cœlestium summa et capere prævalent et puntiare. Ubi ergo isti nisi inter archangelorum numerum deputantur? Et sunt nonnulli qui mira saciunt, signa valenter operantur. Quo ergo isti, nisi ad supernarum virtutum sortem et numerum congruunt? Et sunt nonnulli qui etiam ab obsessis corporibus malignos spiritus fugant, cosque virtute orationis et vi accepts potestatis ejiciunt. Quo itaque isti meritum suum nisi inter potestatum coelestium numerum sortiuntur? Et sunt nonnulli qui acceptis virtutibus etiam electorum hominum merita transcendunt. Cumque et bonis meliores sunt, electis quoque fratribus principantur. Ubi ergo isti sortem suam nisi inter principatuum numeros acceperunt? Et sunt nonnulli qui sic in semetipsis cunctis vitiis omnibusque desideriis dominantur, ut ipsi jure munditiæ dii inter homines vocentur. Unde et ad Moysen dicitur: Ecce constitui te Deum Pharaonis (Exod. vii. 1). Quo ergo isti nisi inter numeros dominationum cur-runt? Sed hec, fratres charissimi, me loquente, vos introrsus ad vosmetipsos reducite, secretorum vestrorum merita cogitationesque discutite. Videte si quid jam boni vobiscum intus agitis, videte si in numero horum agminum quæ breviter tangendo erstrinximus, sortem vestræ vocationis invenitis. Væ autem animæ quæ in se de his bonis quæ enumeravimus minime aliquid recognoscit. Eique adhuc væ deterius imminet, si et privatam se donis intelligit, et nequaquam gemit. Quisquis ergo talis est, fratres mei, gemendus est valde, quia non gemit. Pensemus igitur accepta electorum munera, et virtute qua possumus ad amorem tantæ sortis anhelemus. Qui in se donorum gratiam minime recognoscit gemat, qui vero in se minora cognoscit, majora aliis non invideat, quoniam et supernæ illæ distinctiones bonorum spirituum ita sunt conditæ, ut aliæ aliis sint prælatæ.

CAP. III. - Consedere nos fecit in coelestibus (Ephes. u, 6).

(In exposit. B. Job, lib. vi, num 24; lib. iu, num. 25.) Electi cum in hac vita ex humilitate se substernunt, altæ mentis judicio cuncta temporalia transcunt; cumque se indignos in omnibus æstimant, rectæ cogitationis examine, gloriam hujus mundi transcendentes calcant. Videant humilem Paulum discipulis dicentem: Non enim nosmetipsos prædicamus, sed Jesum Christum Dominum nostrum: nos autem servos vestros per Christum (II Cor. 1v, 5). Videamus humilem in sublimi jam positum, et dicentem: An nescitisquia angelos judicabimus (I Cor. vi, 3)? Et iterum: Nostra conversatio in cælis est. Et rursum : Conresuscitavit, et consedere nos secit in cælestibus. Non vult Paulus mentem in ima dejicere, non vult per abjectionem humanæ conversationis in infimis habitare. Func Paulus in carcere fortasse tenebatur, cum se tonsedere Christo in cœlestibus testatur: sed ibi erat,

necessario pigra adhuc caro retinebat. Fortasse tune eum exterius catena religabat, mente tamen positus in sublimibus fuerat, quia per spei suæ certitudinem jam in cœlestibus sedebat. Sancti itaque viri foris despecti sunt, et velut indigni omnia tolerant, sed despects suit, et veius muigin ominia colerant, seu dignos se supernis sedibus confidentes, æternitatis gloriam cum certitudine exspectant. Cum laborant foris adversitate persecutionis, admoniti recurrunt ad arcem mentis; et inde cuncta sub se ire despiciunt, inter que transire corporaliter etiam semetipsos cernunt; minas non metuunt, quoniam et tormenta patiendo contemnunt. Hinc enim per Salomonem dicitur: Justus quasi leo confidens, absque terrore erit (Prov. xxviii, 1). Hinc ab eo iterum scriptum est: Non contristabit justum, quidquid ei acciderit (Prov. xii, 21). Quia enim recti quique in alto sure intentionis vertice siti sunt, dum mortem moriendo non sentiunt; miro modo eos reproborum jacula et ferigut. et non contingunt; quoniam unde se in oungibus despiciunt, inde contra omnia recuriores flunt. Dominus noster multa adhuc per corpus quod nos sumus pa-titur, et jam corpus ejus, id est, ecclesia de suocapite, videlicet Domino, in coelo gloriatur. Si enim caput nostrum tormenta nostra non tangerent, nequaquam pro assictis membris persecutori suo etiam de coelo clamaret: Saule, Saule, quid me persequeris (Aci. IX, 5)? Si cruciatus nostri ejus pœnæ non essent, conversus afflictusque Paulus minime diceret: Suppleo ca que desunt passionum Christi in carne mea (Coloss. I, 24). Et tamen resurrectione jam sui capitis exaltatus, dicit : Qui nos conresuscitavit, et consedere secit in cælestibus. Nempe hunc in terra persecutionum tormenta constriuxerant, sed pænarum suarum ponderibus pressus, ecce jam per gloriam capitis in cœlo residebat. Compage igitur claritatis in omnibus unitum caput et corpus novimus et credimus.

Cap. IV. — Gratia estis salvati per fidem: et hoc non ex vobis (Ephes. 11, 8).

(In exposit. B. Job, liv. xxm, num. 13.) Cum arrogantes aliquid boni faciunt, aut a semetipsis habere se æstimant, aut si sibi datum desuper credunt, pro suis se hoc accepisse meritis putant; a semetipse enim bonum se habere jactabat cui per apostolum dicitur: Quid autem habes quod non accepisti? Si autem accepisti, quid gloriaris quasi non acceperis (I Cor. 1v, 7)? Rursus ne dari nobis bonum gratiz pro nostris præcedentibus meritis crederemus idem Apostolus admonet, dicens: Gratia estis salvati per fidem; el hoc non ex vobis, Dei enim donum est: non ex operibus, ut ne quis glorietur. Qui etiam de semetipso ait: Qui prius sui blasphemus, et persecutor, et contumeliosus, sed misericordiam consecutus sum (I Tim. 1, 13). Quibus verbis aperte declarat quod gratia non pro meritis tribuatur, dum ex seipso docuit et que de malitia meruit, et quæ de benevolentia accepit.

CAP. V. — Peto ne deficiatis in tribulationibus meis

pro vobis (Ephes. 111, 13). (In exposit. B. Job, lib. xxx1, num. 17.) Habent veraces magistri super discipulos suos viscera timoris ex virtute charitatis, hypocritæ vero tanto minus com missis sibi metuunt, quanto nec sibi quod timere de-beaut deprehendunt. O quam mollia viscera Paulos gestabat quando circa suos filios tanto estu amoris inhiabat, dicens: Nos vivinus, si vos statis in Domino (Philip. 1. 8). Et: Testis mihi est Dominus, quomodo cupiam vos omnes in visceribus Jesu. Thessalonicensibus quoque suum amorem indicans, dicit: Nos autem, fratres, desolati a vobis ad tempus koræ, aspectu, non corde, abundantius sestinamus faciem vestram videre cum multo desiderio (I Thess. 111, 8). Qui duris persecutionibus pressus, et tamen de filiorum salute sollicitus, adjunxit: Misimus Timotheum fratrem nostrum, et ministrum Dei in Evangelio Christi, ad conforlandos vos, el exhorlandos pro fide vestra; ul nemo moveatur in tribulationibus istis : vos enim scitts quod in hoc positi sumus (I Thess. 111, 2). Ephesiis quoque

ait: Peto ne deficiatis in tribulationibus meis pro vobis, A illico adjunxit: Benigna est; videlicet ostendens quia que est gloria vestra (Ephes. 111, 13). Ecce in tribu-latione positus alios exhortatur; et in hoc quod sustinet alios roborat. Non enim filiorum suorum fuerat oblitus, sed metuebat nimis ne ejus discipuli in prædicatore suo tot persecutionum probra cernentes, fidem in eo despicerent, contra quam innumeræ passionum contumeliæ prevalerent. Et ideo minus in tormentis dolebat, sed magis filis de tormentorum suorum tentatione metuebat. Parvi pendebat in se plagas corporis, dum formidaret in filiis plagas cordis. Ipse patiendo suscipiebat vulnera tormentorum. sed tilios consolando curabat vulnera cordium. Pensemus ergo cuius charitatis fuerit inter dolores prios aliis timuisse, pensemus cujus charitatis sit filiorum salutem inter sua detrimenta requirere, et statum mentis in proximis etiam ex sua dejectione custodire. – Ut possitis comprehendere cum omnibus

sanctis, etc. (Ephes. III, 18).
(In exposit. B. Job, lib. I, num. 15.) Omnipotentis
Dei potentiam egregius nobis doctor bene insinuat, cum breviter narrat: Ut possitis comprehendere cum omnibus sanctis, quæ sit latitudo, longitudo, sublimi-tus, et profundum. Habet quippe Deus latitudinem, quia dilectionem suam usque ad collectionem persequentium tendit. Habet longitudinem, quia ad vitæ patriam nos longanimiter tolerando perducit. Habet sublimitatem, quia ipsorum quoque intelligentiam, qui recepti fuerint in supernam congregationem transcendit. Habet profundum, quia damnatis inferius districtionis sure judicium incomprehensibiliter exercet. Oux scilicet quatuor nobis in hac vita positis singulis exercet: quia et latitudinem amando, et longitudinem tolerando et celsitudinem, non solum nostram intelligentiam, sed etiam vota superando, et profunditatem suam exhibet, occultos et il icitos cogitationum motus districte judicando. Sed ejus celsitudo, et profunditas quam sit investigabilis nullus agnoscit, nisi qui vel contemplatione ad summa provehi, vel occultis motibus resistens tentationum C cœperit importunitate turbari.

CAP. VII. -– Solliciti servare unitatem spiritus in vinculo pacis (Ephes. 14, 3).

(Regul. Pastor. part. 111, c. 22.) Discordes quantislibet virtutibus polleant, spiritales sieri nullatenus possunt, si per concordiam uniri proximis negligant. Scriptum quippe est: Fructus spiritus est charitas, gaudium, pax (Gal. v, 22). Qui ergo servare pacem non curat, ferre fructus spiritus recusat. Hinc Paulus ait: Cum sit inter vos zelus et contentio, nonne carnales estis (I Cor. 111, 3)? Hinc iterum dicit : Pacem sequimini cum omnibus et sanctimoniam, sine qua nemo videbit Deum (Hebr. xII, 14). Hinc rursus admonet, dicens: Solliciti servare unitatem spiritus, in vinculo pacis, unum corpus et unus spiritus, sicut vocati estis in una spe vocationis vestræ. Ad unam igitur vocationis spem nequaquam pertingitur, si non ad eam unita

ıv, 23). (In exposit. B. Job, lib. xxu, num. 7.) Nescit mens per torporem veterascere, quæ quotidiana fervoris innovatione studet per desiderium semper inchoare. Hinc per Paulum dicitur: Renovamini spiritu mentis vestræ. Hinc Psalmista, qui jam ad perfectionis cul-men pervenerat, quasi inchoans dicebat: Dixi, nunc cæpi (Psal. Lxxvi, 11); quia videlicet si lassescere ab inchoatis bonis nolumus, valde necesse est ut iuchoare nos quotidie credamus.

CAP. IX. — Omnis amaritudo, et ira tollatur a vobis (Ephes, 31).

(Regul. Pastor. pert. 17, 31).

patientes ut diligant quo patientiam dilectio culpam odii virtus ot culpam odii virtus ot culpam diceret: Charitat

PATROL. L. 1989

quos ex patientia tolerat, amare etiam ex benignitate non cessat. Unde idem doctor egregios, cum patientiam discipulis suaderet, dicens: Omnis amaritudo et ira, et indignatio et clamor, et blasphemia tollatur a vobis; quasi cunctis exterius jam bene compositis ad interiora convertitur, dum subjungit: Cum omni malitia; quia nimirum frustra indignatio, clamor, et blasphemia ab exterioribus tollitur, si in interioribus vitiorum mater malitia dominatur. Et incassum nequitia foris ex ramis inciditur, si surreptura multiplicius in radice servatur. Virtus est coram hominibus adversarios tolerare, sed virtus coram Deo diligere. Impatientes scirc debent quod dum perturbationi sux nequaquam obsistunt, ctiam si qua a se tranquilla mente fuerant bene gesta, confundunt, et improviso impulsu destruunt quidquid forsitan din labore provido construxerunt. Ipsa namque quæ mater est omnium custosque virtutum per impatientiæ vitium virtus charitatis amittitur. Scriptum quippe est : Charitas patiens est (I Cor. xIII, 4). Igitur cum minime patiens est, charitas non est, de qua idem Paulus ait: Invicem onera vestra portate, et sic adimplebitis leg m Christi (Gal. v1, 2). Lex unitatis quippe Christi est charitas, quam soli perficiunt qui nec cum gravantur excedunt.

CAP. X. - Non eircumferamur omni vento doctrinæ (Ephes. 1v. 4).

(In exposit. B. Job, lib. xx, num. 23.) Sicut minutissimos lapides aqua fluvialis trahit, sic doctores perversorum dogmatum mentes hominum non fixas sed mobiles, et nulla gravitatis stabilitate solidatas, trahunt, quas velut de loco semper ad locum flumina errorum ducunt. Unde pradicator egregius, cum auditores suos non temporaliter duci sed forti cuperet gravitate solidari, admonuit, dicens : Ut non jam simus parvuli fluctuantes : nec circumferamur omni vento doctrinæ.

CAP. XI. — Ut exhiberet sibi gloriosam Ecclesiam (Ephes. v, 27).

(In exposit. B. Job, lib. xx, num. 58; lib. x111,

num. 10, 11, 12.) Sancta Ecclesia vestimentum est Christi, Paulo attestante, qui dicit: Ut exhiberet sibi gloriosam Ecclesiam, non habentem maculam aut rugam. Neque enim per peccatum habet maculam, nec per duplicitatem rugam, quia et per justitiam est munda, et per simplicem intentionem tensa. Quæ ergo abluta est ne maculam habeat, et tensa est ne habeat rugam, utique vestis est. Quid vero per rugas, nisi duplicitas designatur? Ruge itaque sunt sanctæ Ecclesiæ omnes qui in ea dupliciter vivunt, qui fidem vocibus clamant, operibus denegant. Ilas autem rugas in electis suis Ecclesia sancta non habet, quia videlicet nesciunt aliud de se foris ostendere, et intus aliud habere. Unde, sicut supra dictum est, recte prædicator egregius ait: Ut exhiberet sibi gioriosam Ecclesiam, non habentem maculam, aut rugam. Macucum proximis mente curritur.

lam quippe, et rugam non habet que et turpitudine operis, et duplicitate sermonis caret. Qui autem in quia hujus mundi potestatibus fidem Christianam honori esse conspiciunt, se sideles esse mentiuntur; sed cum sanctam Ecclesiam subita adversitatis procella turbaverit, et tempus persecutionis exarserit, illico ostendunt quid perfida mente moliuntur; et qui nunc metuentes derogant, ad contradicendum ante faciem veniunt, quia verbis veræ fidei vocibus apertis obsistunt. Sciendum vero est quia cum hac a carnalibus patimur, non tam ipsi sunt qui in nostra morte saviunt, quam malignus spiritus qui mentibus corum principatur, sicut per Paulum dicitur: Non est nobis colluctatio adversus carnem et sanquinem. sed adversus principes et potestates, adversus mundi rectores tenebrarum harum (Ephes. vi, 12). Quil enim aliud sunt omnes iniqui quam membra diaboli? Ipsa itaque per cos agit quidquid in corum cordibus ut agere debeant immittit.

ţ

(Homil, 57, in Evang., n. 1, 2, 3.) Ad se venientibus Veritas dicit : Si quis venit ad me, et non odit patrem suum, et matrem, et uxorem, et filos, et fra-tres, et sorores, non potest meus esse discipulus. Ecco discipulus uxorem diligendam prædica, cum Magister dicat : Qui uxorem non odit, non potest meus esse discipulus. (Luc. xiv. 26). Nunquid aliud judex nuntiat, et aliud praco clamat? An simul odisse possumus et diligere? Sed si vim pracepti perpendimus, utrumque agere per discretionem valemus. ut uxorem et eos qui nobis cognatione carnis conjuncti sunt et quos proximos novimus diligamus, et quos adversarios in via Dei patimur, odiendo et sudebemus, ut in eis et diligamus quod sunt, et habeamus odio quod in Dei nobis itinere obsistunt. Certe cum Paulus Jerosolymam pergeret, propheta Agabus zonam illius apprehendit, suisque pedibus alligavit, dicens: Virum cujus hac zona est, sic alli-gabunt Judæi in Jerusalem (Act. xx1, 11). Sed is qui gabunt Judat in Jerusalem (Act. xxi, 11). Sed is qui animam suam perfecte oderat, quid dicebat? Ego non solum altigari, sed et mori in Jerusalem paratus sum pro nomine Domini Jesu; nec sacio animam meam pretiosiorem quam me (Ibid., v. 13). Ecce quomodo animam suam amando oderat, inno odiens amabat, quam cupiebat pro Jesu morti tradere, ut hane ad vitam suscitaret de peccati morte. Ab hac ergo discretione odii nostri trahamus formam ad odium uxoris et proximi. Ametur quilibet in hoe mundo adversarius, sed in via Dei contrarius non ametur, aut conjux, vel quilibet proximus et propinquus. C contra de reprobis per Psalmistam dicitur : Viri san-CAP. XIII. - Omne quod arquitur, a lumine manisestatur (Ephes. v, 13).

(In exposit. B. Job, lib. vi, num. 40.) Prima virtus est ne perpetrari debeant sed peccata vitari. Secunda vero saltem perpetrata corrigere. Sed plerumque culpas non solum imminentes mi-

CAP. XII. — Viri, diliqite uxores vestras, sicut Chri- A nime vitamus, verum etiam nec commissas agnestus Ecclesiam (Ephes. v, 25).

scimus, et peccatoris mens tanto altius tenebrescit, quanto nec damnum sure carcitatis intelligit. Unde fit plerumque divini muneris largitate, ut culpam pœnæ subsequantur et flagella delinquentis ocules aperiant quos inter vitia securitas cæcabat. Torpens quippe animus percussione tangitur, ut excitetur; ut qui statum suse recitiudinis securus perdidit, afficius consideret quo jacet. Hinc itaque ipsa asperitas correptionis origo fit luminis. Unde et per Paulum dicitur: Omne quod arquitur a lumine meni-festatur. Argumentum enim salutis est vis doloris. Hinc est enim quod Salomon ait: Curatio cessare faciet peccata maxima (Eccles. x, 4). Hinc iterum dicit: Quem diligit Dominus castigat, flagella: omnem ; qui cernaliter sapiens dum prava nobis ingerit non auditur. Nostram etenim similiter animam bene tunc odinus, cum ejus carnalibus desideriis non acquiescimus, cum ejus appetitum frangimus, ejus voluptatibus reluctamur. Quae ergo contempta ad melius ducitur, quasi per odium amatur. Sic, sic nimirum exhibere uxori, et proximis nostris odii discretionam dens, in judicio valeat purgatus inveniri. Ipso namque infirmitatis nostræ pondere deorsum quotidie ducimur, nisi mira manu artificis per subvenientia flagella relevemur; sed per hoc quod peccator do-lore flagellorum corripitur et premitur, quandoque ad beatitudinem quæ sine interventu doloris est eruditur. CAP. XIV.—Redimentes tempus, quoniam dies mali sunt (Ephes. v, 17). (In exposit. B. Job, lib. v, num. 70.) Onnal tem-

pore reprobi, a vite suæ exordio usque ad terminum, in iniquitatis perpetratione et in augmento malitiz perseverant, et perversam mentem nec in extremo tempore immutant. Quo contra hene Paulus admonet, dicens: Redimentes tempus, quoniam dies mais sunt. Tempus redimimus, quando anteactam vitam quam lasciviendo perdidimus flendo reparamus. Quo guinum, et dolosi non dimidiabunt dies suos (Psal. LIV, 25). Dies quippe dimidiare est tempus vitæ make in voluptatibus ductum ad punitentiæ tamenta dividere, et hoc ad usum bonum partiendo reparare. Sed iniqui dies suos non dimidiant, quia, at dictum est, perversam mentem acc lu extrema tempere

EXPOSITIO SUPER EPISTOLAM B. PAULI APOSTOLI AD PHILIPPENSES.

immulant.

CAP. PRIMUM. — Cupio dissolvi, et esse cum Christo (Philip. 1, 23).

(In exposit. B. Job, lib. 1v, num. 68.) Electi Dei quibus nunc astringimur molestiæ vinculis relaxamur. Præsentari namque jam Deo cupimus, sed adhuc mortalis corporis obligatione prapedimur. Jure ergo vincti dici debemus, quoniam adhuc incessum nostri desiderii ad Dominum liberum non habemus. Unde bene Paulus æterna desiderans, sed tamen adhuc corruptionis suze sarcinam portans, vinctus clamat: Cupio dissolvi, et esse cum Christo. Dissolvi enim non quæreret, nisi se procul dubio vinctum videret. Hæc vero vincula, quia certissime rumpenda in resurrectione conspexerat, jani quasi rupta, Propheta gaudebat, cum diceret: Dirupisti vincula mea, tibi sacrificabo hostiam laudis (Psul. Cxv, 7).

CAP. II. - Superiores sibi invicem arbitrantes (Philip. п, 3).

(In exposit. B. Job. lib. xxxiv, num. 43: homil. 10. jn Ezech., num. 32.) Hoc esse proprium specimen solet

electorum, quod de se semper sentiunt infra quan sunt. Hinc Salomon ad sapientiam parvules vocat, dicens: Si quis est parvulus, veniat ad cem (Pres. 1x, 4). Qui enim necdum semetipsum despicit, humiduris molestize vinculis in hac vita ligantur, quoniam adhuc corruptionis suze pœna deprimuntur. Esurire quippe, sitire, lassescere, vincula corruptionis sunt, sed cum corruptibili carne exuimur, quasi ab his Superiores sibi invicem arbitrantes. Nam quia unustrativament de la corruptionis sunt, sed cum corruptibili carne exuimur, quasi ab his Superiores sibi invicem arbitrantes. Nam quia unustrativament de la corruptibilitation de la corruptionis sunt, sed cum corruptibilitation de la corruptibilitation de la corruptionis sunt, sed cum corruptibilitation de la corruptionis surt, sed cum corruptibilitation de la corruptionis surt, sed cum corruptibilitation de la corruptionis surt, sed cum corruptibilitation de la corruptionis surt, sed cum corruptibilitation de la corruptionis surt, sed cum co quisque iniquus inferiorem se omnem quem cogitat putat, e diverso justus studet ut superiorem quemlibet proximum attendat. Ac ne, dum se alii humiliat, iret alter in elationem, bene utramque partem admonet, dicens : Superiores sibi invicem arbitrantes, ut in cogitationibus cordis, et ego illum mihi pruferam, et vicissim ille me sibi, ut cum ab utraque parte cor inferius premitur, nullus ex impenso honore sublevetur. Evenire autem electis solet ut cum multarum gratia virtutum polleant, unum eos vel tenuissimum vitium valde fatigans pulset, quatenus dum ex quadam parte infirmari se considerant, de virtutibus his in quibus prævalent se minime extollant, dumque de infirmitate trepidant, hoc quoque ubi fortes sunt humilius servant. Præterea nen omnes virtutes uni dantur, ne in superbiam elatus ca-dat; sed huic datur quod tibi non datur, et bibi datur quod illi denegatur, ut dum iste considerat

gitatione præferat. Et rursum, dum tu habere illum conspicis quod ipse non habes, te illi in cogitatione tua postponas, et flat quod præfictum est : Superio-res sibi invicem arbitrantes. Mira quippe dispensatione omnipotens Deus sic in electis suis sua dona disponit, ut et isti det quod illi denegat, et alteri majus quod alteri minus tribuat; quatenus dum vel iste conspicit illum habere quod ipse non habet, vel ille hunc majus accepisse considerat, quod sibi minus adesse pensat, dona Dei alter in altero, id est. vicissim omnes admirentur; et ex hac admiratione alter alteri humilietur, et quem videt habere quod non habet eum divino sibi judic o prælatum putet.

CAP. III. - Qui cum in forma Del esset, non rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo (Philip. 11, 6).

(In exposit, B. Joh, lib. xxix, num 1; homil, 25 in Evang., num. 6.) Dominus noster Jesus in eo quod virtus et Dei sapientia est, de Patre ante tempora natus est; B vel potius quia nec coepit, nec desiit nasci, dicamus verius, semper natus. Non autem po sumus dicere. semper nascitur, ne imperfectus esse videatur. At vero ut æternus valeat designari, et perfectus, semper dicamus, et natus. Natus ad perfectionem pertinet et semper ad æternitatem : ut quocunque modo illa essentia sine tempore, et temporali valeat designari sermone, quamvis hoc ipso quod perfectum dicimus, multum ab illius veritatis expressione devienus. quia quod factum non est perfectum dici non potest. Et tamen infirmitatis nostræ verbis con le cendens Dominus ait: Estote perfecti, sicut et Pater vester cœlestes perfectus est (Matth. v, 48). Do-minus noster Jesus Christus natus ex Patre sina tempore, ex matre nasci dignatus est in tempore, Quem sirmiter et veraciter debemus credere Dei Filium esse Patri coæternum et coæqualem æternitate substantiæ. Sed fortasse tacita quæstione pulsatur aliquis, quomodo Filius Patri possit esse æqualis. Qua in re humana natura quod admiran io non valut C comprehendere, restat ut hoc sibi esse credibile ex alia sciat admiratione : habet enim quod ad hace sibl respondent sub brevitate. Constat namque quoniam ip-e creavit matrem, in cujus utero virgineo crearetur ex humanitate. Quid ergo mirum, st aqualis est Patri qui prior est matre ? Paulo quoque attestante, d'dicimus Christum Dei virtutem et Dei sapientiam (1 Cor. 1, 24). Qui ergo Filium minorem putat, Patri specialiter derogat, cujus sapientiam e se ei inæqualem fatetur. Quis etenim homo potens forret æquanimiter, si quis ei diceret : Magnus quidem es, sed tamen sapientia tua te minor est? Ipse quoque Dominus dicit; Ego et Pater unum sumus (Joan. x, 30). Et rursum a.t : Pater major me est' (Joan. xiv. 28). De quo etiam scriptuu est: Quia subdinas erat parentibus suis (Luc. 11, 51). Non ergo mirum si ex humanitate sua minorem se Patre asserit in c.elo, ex qua subjectus erat etiam parentibus in terra. In cornam arbitratus est esse se aqualem Deo.

CAP. IV. - Sed semetipsum exinanivit, formam servi accipiens (Philip. 11, 6).

(In exposit. B. Job, lib, u, num. 42.) Venit inter homines Mediator Dei et hominum, homo Christus Jesus, ad præbendum hominibus exemplum vitæ: cui similis in terra non est, quia omnis homo tantummodo est homo, ipse autem Deus et homo; et quamvis adoptivus quisque filius ad percipiendam divinitatem proficiat, nequaquam tamen ut Deus naturaliter esset, accepit. Des itaque forman servi accipiente, nec majestati injuriam intulit humilitas assumpta carnis, quia et ut servanda susciperet, nec tamen habita permutaret, nec divina humanitate miouit, nec humana divinitate consumpsit, quia si-cut per Paulum dicitur: Qui cum in forma Dei esset,

bonum and habes et ipse non habet, te sibi in co- A non rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo, sed semetipsum exinanivit, formam servi accipiens. Ei semetipsum exinanivisse est ab invisibilitatis sum magnitudine se visibilom demonstrasse, ut servi forma tegeret hoc quod incircumscripte omnia ex divinitate penetraret.

CAP. V .- Hebræus ex Hebræis, secundum legem Pha-

risœus (Philip. 1:1, 5). (In exposit. B. Job, lib. vin , num 44.) Sancti viri certissime sciunt quia requiem in hac vita nequa-quan habere possunt, et ideirco sibi suspendium inforunt, quia nimirum desideria terrena deserentes, animum ad alta tollunt. Omne quippe quod suspenditur, procul dubio ab imis elevatur. Su pensi igitur cleeti Dei mortem fortitudini suze carnis inferunt, et amore supernæ patriæ in virtutum studiis accincti. hoc quod fortes prius in mundo fuerant vinculo humilitatis insequenter. Intueri libet quomodo animam suam Paulus suspenderat, qui dicebat : Vivo autem . jam non ego: vivit vero in me Christus (Galat. 11, 20). Et rursum: Desiderium habens dissolvi, et cum Christo esse (l'hilip. 1, 23). Et : Mihi vivere Christus est, et mort lacram (Ibid.). Qui gesta terrenze fortitudi-nis ad memoriam revocans numerabat, dicens : Hebrœus ex Hebræis, secundum legem Pharisæus, secundum amulationem persequens Erclesiam Dei. Sed sus-pendium animi qui has in so sortitulines int rsicit protinus asserit qui subjungit : Sed que mili suerunt lucra, hac arbitratus sum propter Christum detrimenta. Quas adhuc fortitudines in semetipso insinuat vehementins exstinctas, cum subdit : Propter quem omnia detrimentum feci, et arbitror ut stercora. Mortuis vero fortitudiaibus, quam examinis pendeat, ostendit qui illico subjungit, dicons : Ut Christum lucrifafaciam, et inveniar in illo non habens eam justiciam que ex lege est; sed eam que ex fide est Jesu Christi Philip. 111, 9). Ecce collatis ejus tes imoriis Paulum ad alta spenensum mun lo mortuum testati sumus, quia dum mentis intent onem ad alta sublevavit, omnem in se fortitudinem exterioris vitæ necavit.

CAP. VI .- Ego me non arbitror apprehendisse (Philip.

m, 13).
(In exposit. B. Job, l. xxu, n. 11, 12, 13.) Sunt nonnulli qui cum aliqua bona faciunt, iniquitatum suarum protinus obliviscuntur, et cordis oculum in consideratione bonorum operum quæ exhibent figunt, atque eo se jam sanctos existimant, quo inter bona que agunt malorum suor un in quibu, fortassis adhue implicati sunt memoriam declinant. Qui scilicet si districtionem Judicis viglanter attenderent, plus de malis suis metuerent quam de bonis imperfectis exsultarent; plus inspicerent quod de illis que adhuc eis agenda sunt debitores tenentur, quam quod operantes quædam jam debiti partem solvunt. Neque enim absolutus est debitor qui multa reddit; sed qui omnia; nec ad bravium victorice pervenit qui in magua parte spectaculi velociter currit, si juxta metas veniens in hoc quod reliquum est deficit. Amplius de igitur Pauli Jesus Patri per fidem aqualis erat, qui pigitur debemus inspicere qua bona necdum fecimus idem dicebat: Qui cum in forma Dei esset, non rapienim hoc vitio tentantur etiam electi : plerumque eorum cordi suggeritur ut bona quæ fecerint ad animum revocent, et jam lætitia securitatis exsultent. Sed si veri electi sunt, ab eo in quo sibi placent mentis ocu'os divertunt : omnem in se de peractis bonis lætitiam deprimunt, et de his quæ se minus egisse intelligunt tristitiam requirunt. Indignos se æstimant, et pene soli bona sua non vident quæ in se videnda omnibus ad exemplum præbent. Hinc est quod Paulus dum expleta in se bona postponeret, et sola adhuc reliqua quæ essent explenda cogitaret. dixit : Fratres, ego me non arbitror apprehendisse. Hinc est quod ut posset se de bonis que agebat humiliare, studebat ad animum præterita mala reducere, dicens: Qui prius sui blasphemus, et persecu-tor, et contumeliosus (I Tim. 1, 13). Qui etsi ali-quando dixit: Bonum certamen certavi, cursum con-

summavi, fidem servavi (II Tim. 1v, 7), intuendum A necessitatibus victus agit aliquid unde anima peccati summopere est quoniam illud eo tempore intulit auo jam ex corpore discessurum se esse cognovit. Ibi quippe præmisit, dicens: Ego enim jam delibor, et tempus resolutionis meæ instat (lbid., v. 6). Tunc igitur ad memoriam perfectionem reduxit operis, cum jam prævidit ad largitatis spatium minime subesse tempus operationis. Sicut enim dum vivimus . debemus bona nostra a memoria repellere ne extollant, ita appropinquante exitu, plerumque ea ad me-moriam juste revocamus, ut videlicet fiduciam præheant et desperatum timorem premant. Qui etsi Corinthiis enumerando bona sua narravit, illos confirmare non se ostendere studuit. Nam quia eadem bona non in se, sed in Domino attenderet, patefacta tribusubjunxit: Propter quod placeo mihi in infirmitati-bus meis (II Cor. xii, 10). Ut ergo discipulos instrucret, de se summa referebat; ut vero se custodiret in ria oculos avertant.

CAP. VII .- Quæ retro oblitus, in ea quæ sunt ante, extendo me (Philip. 111, 13)

(Lib.1, in Ezech., homil. 111, num. 17.) Electi Dei ad ea quæ reliquerunt nullo jam appetitu respiciunt, sed in æternis quæ appetunt suæ mentis contemplatione semper intendunt. Unde et magnus ille prædicator dicebat quod usque ad tertii cœli secreta volaveral. Unum vero que retro oblitus, in ea que sunt ante, extendens me, sequor ad palmam supernæ vocationis. Ante nos coim æterna sunt, post nos temporalia : quoniam et illa pergentes invenimus, et ista recedentes quasi post dorsum relinquimus. Paulus igitur in anteriora extentus, corum quæ retro sunt oblitus fuerat, quia temporalia despiciens sola qua

IV, 12).

(Lib. u, in Ezech., homil. 7, num. 15, 16, 17, 18, 19, 20.) Omnes qui ad cœlestem patriam tendimus, ex dextro et sinistro latere fortitudinem habere debemus : a dextro quidem, ne prospera nos extollant, a sinistro vero, ne nos adversa dejiciant. In utraque parte fortis Paulus erat, cum diceret : Per arma justitiæ a dextris et a sinistris : per gloriam et ignobilitalem, per infamiam el bonam famam, ul seductores el veraces (11 Cor. vi, 7). Non hune adversa fraugebant, non in mentis tumore prospera sublevabant, fortis in adversitate, et humilis permanebat in prosperitate. Adesse igitur semper nostris mentibus debet et in adversis tiducia, et in prosperis timor : ne aut adversa in desperationem pertrahant, aut prospera animum in sui fiduciam extollant. Hinc est quod idem prædicator egregius dicebat : Scio et humiliuri, scio et abundare. Ubique et in omnibus institutus sum, et satiari, et esurire, et abundare, et penurium pati : omnia possum in eo qui me confortat. Nunquidnam, fratres, ars est aliqua bumiliari et abundare, et satiari et esurire, abundare et penuriam pati, ut pro magno se scire ista tantus prædicator insinuet? Cordis omnino et mira disciplinæ scientia, quæ nobis toto cordis est adnisu discenda. Quem enim penuria sua non frangit, a gratiarum actione non retrahit, in rerum temporalium desiderium non accendit, scit humiliari. Hoc enim loco dicit Apostolus humiliari, enuriam pati, nam statim e contrario subjunxit : penuriam paus, nam beating volume acceptis non extollitur, qui eas ad usum vanæ gloriæ non intorquet. qui solus non possidet quod accepit, sed hoc cum indigentibus misericorditer dividit, scit abundare. Qui acceptis alimentis non ad ingurgitationem ventris utitur, sed ad reparationem virtutis, nec plus carni tribuit quam necessitas petit, scit satiari. Qui alimen-torum inopiam sine murmuratione colerat, nec pro

laqueum incurrat, scit esurire. Quem ergo nec in abundantia superbia elevat, nec in necessitate cupiditas irritat, novit abun lare, novit penuriam pati. Qui cum statim subdiderit: Omnia possum, ne elationis essa verha crederemus, adjunxit : in eo qui me confortat. Ecce in altum ramus prodiit, sed quoniam in radice stetit, in viriditate permansit. In altum enim surgens aresceret, si se a radice divisisset : sibi enim nihil tribuit, qui omnia se posse, non in se, sed in eo qui se confortat, fatetur. Hinc et inde ergo prædicator egregius fortis existit quem nec abundantia in superbiam, nec inopia ad avaritiam pertrahit. Discamus itaque, fratres, non solum in properis, sed in adversis quoque gratias agere. Pater enim nobis ex pietate sua factus est Conditor noster. nos quoque filios adoptivos ad hæreditatem regui collestis nutrit, et non solum donts reficit, sed etiam flagellis erudit. Discamus igitur abundare, ut cuncta humilitate, considerationis oculum non in virtutibus suis, sed in infirmitatibus fixerat. Habent itaque sancti viri proprium, ut bona quidem quæ agunt videant, et tamen cum peregerint, ab eorum memoteri, et non jam communi bono sed proprio lætetur. Ideo enim aliquid omnes, et ultra quam necesse est, concupiscunt habere, ut habendo superbiant, quia hoc alius non habet, in cogitationibus se extollant. Quisquis itaque talis est, adhuc ad por-tandam abundantiam doctus non est. Sæpe vero quod avaritia ex appetitu suggerit, necessitatem putat : et cum minora sufficiant, dolet majora deesse ; atque incautus animus quamdam quasi necessitatem patitur quam parit. Et cum nimia sunt que desiderat, suam aliquo modo sibi avaritiam excusat. Abundantia itaque superbiæ vicina est; quam si quando etiam cupiditas intercipit, banc, ut ita dixerim, quasi pere-grina captivitas invasit. Si igitur abundantia: artem scire volumus, necesse est ut non solum ca quæ vicina sunt, sed etiam ea quæ de longinquo veniunt, vitia fugiamus. Discamus penuriam pati, ne ea quæ sunt aterna requirebat.

CAP. VIII.—Scio humiliari, et scio abundare (Philip. C non habemus habere etiam cum cuipa requiramus, ne felices putemus quos rebus onu los cernimus. Nimia valde sunt ea quæ sibi quasi in sumptus vite præsentis præparant: multa portant, sed in brevi via magna nobis est in hoc itinere paupertas socia, quae animam non angustat, cum deest terrena substantia, de qua cum æterno Judice rationes ponamus. Liberius ad patriam tendimus, quia quasi in via pondere careamus. Discamus satiari in sumendis slimentis corporis, ne gula magis quam necessitati serviamus; plus enim sæpe concupiscentia quam necessitas pelit, et sæpe dum carnis inopiæ satisfacere curamus, voluptas subrepit, modum refectionis excedit. Unde fit ut culpa transcat ad culpam, quia plerumque et alia carnis tentatio nascitur, dum carni immoderatius in refectione servitur. Ex peccato enim primi homi-nis infirmante natura cum nostris in loc mundo tentationibus nascimur. Et caro nobis aliquando adjutrix est in bono opere, aliquando vero seductrix est in malum. Si ei igitur plus quam debemus tribuimus, hostem nutrimus; et si necessitati ejus qua debemus non reddimus, civem necamus. Satianda ita que est caro, sed ad hoc usque ut in bono operu famulari sufficiat. Ars itaque magna est satiari, ne unusquisque per satietatem carnis ad iniquitatem prorumpat turpitudinis. Discamus esurire, ut nobis propter abundantiam sequentem nostra hic inopia placeat. Nec nos ventris necessitas ad culpam trabat, ne menti peccatum ipsa indigentia suggerat: et dum caro fame afficitur, ad cupiditatem animus irritetur, et quærat cum culpa providere unde carni valeat in necessitate satisfacere, ne cor in indignationem prosiliat, et linguam in murmurationis amaritudinem accendat. Qui igitur in suæ carnis inopia se binc inde circumspicit, et a peccati laqueo custodit, novit esurire. Nos itaque, fratres charissimi, iram atque avaritiam in adversitate fugiamus, elationem et immoderata gaudia in prosperitate declinemos, atque for-

titudinem hinc et inde tenèamus. Libet adhuc alterum A solidari. Sic impletur quod scriptum est: In die bocivem cœlestis patriæ ad mentem reducere, et qualiter utrobique fortis fuerit demonstrare. Beatus etenim Job, cum esset viris Orientalibus ditior, et ei pro-spera concta suppeterent, filiis polleret, familia cresceret, greges exuberarent, in tanto Dei omnipotentis timore perstitit, ut inter custodiam disciplinæ, inter acta justitiæ, inter multa humilitatis obseguia, misericordiæ operibus intentus, sacrificiis offerendis deditus, holocaustum Domino pro singulis filiis immolaret, ne quis eorum saltem in corde peccasset. Pensemus ergo quanta erat custodia boni operis, qui in filis suis expiabat sacrificiis culpas cordis. Sed quam justus esset, in prosperitate innotuerat : valde autem gnotum erat si perseverare justus et inter flagella potuisset. Tangendus ergo erat verbere vir ille sanctus in prosperis, ut interrogaretur adversis, et qui notus erat Domino omnipotenti, notus per flagella sieret nobis et sibimetipsi. Disponente itaque Domino, consumpti sunt greges, interfecti custodes, ever-sa domus, exstincti filfi, percussa caro a planta pedis usque ad verticem. Remansit uxor incolumis, quæ verborum jaculis vulnera augeret : sed hanc vir sanvernorum jacuns vumera augeret: sed hanc vir san-ctus in tentatione, sanus in vulnere, prudenter do-cet, eique respondet, dicens: Si bona suscepimus de neus, dicebat: Nostra conversatio in cœlis est. manu Domini, mala quare non suscipiamus (Job 11, 10)? Amici quoque ad consolandum veniunt, ad contumelias prorumpunt, et in dolore vulnerum addunt adhuc vulnera verborum: immisericordem dicunt. raptorem nominant, violentum denuntiant, oppressorem pauperum fatentur. Quid igitur miles Dei faceret inter dolentia vulnera, et amara verba depressus? Ecce flagella Dei et verba hominum simul afflicti animum ad desperationem premunt; sed plenus virtute spiritus, carnis vulneribus jacens, mentis robore stans, contra desperationis impulsum reduxit ad memoriam bona quæ egerat. Quia misericors fuerat, dicit: Oculus fui cæco, et pes claudo (Job xxix, 15). Et rursum: Pater eram pauperum (Vers. 16). Quia et disciplinæ custos, et benignus fuerit, dicit: Cumque sederem quasi rex, circumstante exercitu, eram tamen mærentium consolator (Vers. 25). Quia humilis fuerat, dicit': Si contempsi subire judicium C cum servo meo, et ancilla mea, cum disceptarent adversum me (Job xxxi, 13). Quia hospitalis suerat, faletur: Si despexi prætereunten, co quod non habue-rit indumentum (Vers. 19). Quia largus in donis fuit, dicit: Si non benedixerunt mihi latera ejus, et de velleribus ovium mearum calefactus est (Vers. 20). Quia violentus non suerat, testatur, dicens : Si levavi super pupillum manum meam, cum me videret in porta superiorem (Vers. 21). Quia de in mici perículo nunquam exsultaverit, dicit: Si gavisus sum ad ruinam ejus qui me oderat (Vers. 29). Quia patiens fuerit, et etiam suorum malitiam acquanimiter per-tulerit, dicit: Si non dixerunt viri tabernaculi mei: Quis det de carnibus ejus, ut saturemur (Vers. 31). Quid est ergo quod vir sanctus tot suas virtutes inter flagella enumerat? Quid est quod ore suo opera quæ secerat, laudat, nisi quia inter vulnera et verba quæ hunc ad desperationem trahere poterant ad spem animum reformat? Et qui in prosperitate humilis fuit, revocatis bonis suis ad memoriam, infra- D ctus in adversitate permansit. Cujus enim animum inter tot flagella illa verba ad desperationem non impellerent, nisi sibi ad memoriam bona quæ egerat revocasset? Vidit igitur sanctus mentem suam, auditis tot malis, ad desperationem concuti, et mirabiliter studuit in spe certa ex bonis suis actibus

norum ne immemor sis malorum: et die malorum, ne immemor sis bonorum (Eccle. x1, 27). Si enim, cum in bonis sumus, malorum reminiscimur quæ aut passi sumus aut adhuc pati possumus, accepta bona mentem non elevant, quoniam eorum gaudia timor memoriæ malorum premit, et si cum mala babemus, bonorum reminiscimur quæ aut jam accepimus, aut adhuc nos accipere posse speramus, .natorum pondus animum in desperationem non deprimit. quia hunc ad spem memoria bonorum levat. Sic itaque, fratres charissimi, et per præcepta Domini et per sancto-rum exempla gradiamur, ut nec nos prosperitas elevet, nec adversitias frangat, et nos in prosperis et in adversis fortitudinem habere monstremus.

CAP. IX. -– Nostra conversatio in cælis est Philip. 111, 20).

(In exposit. B. Job, lib. vni, num. 74.) Sicut domus exterioris conversationis est ædificium quod inhabitat corpus, ita domus cogitationis est res quælibet quam per dilectionem inhabitat animus. Omne quippe quod diligimus, quasi in hoc quiescentes inhabitamus. Unde Paulus, quia in supernis cor fixerat,

CAP. X .-- Unde etiam exspectamus Salvatorem Dominum nostrum Jesum Christum, qui resormabit corpus humilitatis nostræ, configuratum corpori claritatis suæ (Philip. 111, 30).

(Lib. 1, in Ezech., homil. 2, num. 21.) Post resurrectionem erit similitudo Domini nostri Jesu Christi in cordibus nostris, et similitudinem illius etiam corpora nostra percipient in configuratione. Erunt enim tune electorum corpora claritati dominici corporis configurata. Que etsi æqualitatem gloriæ ejus non habent per naturam, similitudinem tamen confi-

gurationis habebunt per gratiam.

CAP. XI. — Non quæro datum, sed quæro fructum

(Philip. IV, 17).

(In exposit. B. Job, lib. xix, num. 22.) Sanctis
prædicatoribus debita ab audientibus stipendia debent conferri, et quos fatigat injunctus labor prædicationis exhibita a discipulis pinguedo boni foveat operis: non quod prædicent ut alantur, sed ideo alantur ut prædicent, id est ut prædicare subsistant. Non intentionem sumendi victus transeat actio prædicationis, sed ut ad utilitatem prædicationis deserviant ministeria sustentationis. Unde ergo a bonis prædicatoribus non causa victus prædicatio impenditur, sed causa prædicationis ab eis victus accipitur: et quoties prædicantibus necessaria conferuntur ab audientibus, non solent de rerum munere, sed de conferentium gaudere mercede. Unde per Paulum dicitur: Non quæro datum, sed quæro fructum. Datum quippe est res ipsa quæ impenditur, fructus vero dali est si benigna mente futuræ studio mercedis aliquid impendatur. Ergo datum accipimus in re, fructum in corde. Et quia discipulorum suorum Apostolus mercede potius quam munere pascebatur, nequaquam datum, sed fructum se quærere fatebatur. Unde et subdidit protinus, dicens: Habeo auten omnia, et abundo (Philip. 1v, 18). Prædicatores igitur sancti ipsa prædicatione fatigati, auditorum suorum bonis operibus debent foveri, sicut ille faciebat qui audiebat: Viscera sanctorum requieverunt per te, frater (Philem. vii); hic opere bono fotus fuerat qui in catena religatus dicebat : Det misericor-diam Dominus Onesiphori domui, qui sepe me resti geravit, et catenam meam non erubuit (1 Tim. 11, 16).

EXPOSITIO SUPER EPISTOLAM B. PAULI APOSTOLI AD COLOSSENSES.

CAPUT PRIMUM. - Sive throni, sive dominationes, sive principalus, sive potestales, omnia per ipsum et in ipso creata sunt (Coloss. 1, 16).

(Mixtim ex hom. 14, in Evang., n. 7 seq., ac lib. 1 in Ezech., hom. 8, n. 20.) Dominationes, principatus, ac potestates jam ad Ephesios loquens Paulus apostolus descripserat, sed ea quoque Colossensibus dicturus præmisit thronos. I'lle ergo virtutes angelicæ throni vocatæ sunt quæ ipsos quoque angelos dignitate loci superioris excedunt. Nam cum angeli nuntii dicantur, et angeli sæpe ad annuntianda quædam hominibus veniant, throni missi ad ministe-

rium nuntii nusquam leguntur, quoniam eis longe A nis positus zeribet, dicens : Memoriam vestri facio publimius. Creator omnium præsidet. Unde Paulus apostolus ordines agminum quos ad tertium celum raptus viderat, describens, ait : Sire throni, sire dominationes, sive principatus, sive potestates. Thronos igit:: ante eos angelorum ordines dixit, quibus illos praelatos esse cognovit. Throni itaque illa agmina sunt vocata, quibus ad exercendum judicium semper omnipotens Deus præsidet. Quia enim thronos eldquio Latino sedes dicimus, throni Dei dicti sunt ii qui tanta divinitatis gratia replentur, ut in eis Dominus sedeat et per eos sua judicia decernat. Unde et per Psalmistam dicitur: Sedes super thronum, qui judicas sequitatem (Psal. 1x, 5). Plerumque autom ip: 1 beatorum spirituum ordines vicinorum sibi ordinum vocabula sortiuntur. Thronos enim, scilicet sedes Dei, specialem beatorum spirituum ordinem diximus, et tamen per Psalmistam dicitur: Qui sedes super cherubim, appare (Psal. Lxx, 2): quia videlicet dum in ipsis distinctionibus agminum cherubim thronis superjunguntur, sedere etiam super cherubim Dominus ex vicini agminis æqualitate perhibetur. Sciendum est autem aund sunt nonnulti homines qui dum sibimetipsis vigilanti cura dominantur, dum intentione sollicita se discutiunt, divino timori semper inherentes, hoe in munere virtutis accipiunt ut judicare recte et alios possint. Quorum profecto mentibus dum divina contemplatio præsto est, in his velut in throno suo Dominus præsidens, aliorum facta examinat, et cuncta mira-biliter de sua sede dispensat. Quid igitur isti nisi throni sui Conditoris sunt, vel quo nisi ad supernarum sedium numeros ascribuntur, per quos dum saneta Ecclesia regitur, plerumque de quibusdam suis infirmis actibus etiam electi judicantur?

CAP. II. - Ex quo totum corpus per nexus et confunctiones subministratur (Coloss. 11, 19).

(Lib. 1, in Ezech., homil. 6, n. 8.) Redemptor humanl generis in membris suis quæ nos sumus quotidie percussionibus proficit, quia dum nos tundimur et fiæin superstitione, et humilitate, etc. (Coloss. 11, 23). ficit. De cufus corpore scriptum est : Ex quo totum corpus per nexus et conjunctiones subministratum et constructum, crescit in augmentum Dei. Corpus quippe illus nos omnes sumus, per nexus autem et conjunctiones corpus ligatur, quia dum capiti pectus, dum pectori brachia, dum brachiis manus, digiti manibus sunt conjuncti, ac membra cæteris membris inhærent, corpus omne perficitur. Sicut sancti apostoli, quia Redemptori nostro propinqui steterunt, quasi capiti pectus inhæsit. Quos quia martyres secuti sunt, quasi conjuncta brachia pectori fuerunt. Quibus dum pastores et doctores subjuncti sunt, per opera bona manus brachiis inhæserunt. Hoc antem omne corpus Redemptoris nostri quotidie per nexus et conjunctiones subministratur in cœlo, quia cum ad cum illuc electæ animæ ducuntur, ei sua membra colligantur. De quo bene dicitur: Subministratum et constructum crescit in augmentum Dei (lbid.); quia Deus omni- D potens Redemptor noster, qui in se quo proficiat non habet, adhuc per membra sua quotidie augmentum habet. Unde rursum scriptum est: Donec occurramus omnes in virum persectum, in mensuram ætatis plenitudinis Christi (Ephes. 1v, 13).

CAP. III. - Nam etsi corpore absens sum (Coloss. 11, 5).

(In exposit. B. Job, lib. xxx, num. 31.) Prædicatores sancti, dum in Ecclesiæ sinum recipére populos ambient, ardore magno succensi, nunc ad hos nunc ad illos colligendos desiderium mittunt : et pro adunandis animabus in modos, in numeros, ac partes diversas esurienti mente discurrunt. Est autem que dam vagatio ipsa cogitationis astuatio. Paulus ergo prædicator egregius, quam valida charitate flagrat, tam nimia ex locis ad loca se vagatione permutat. Transire ad alia ex aliis appetit, quoniam ipsa eum quæ implet charitas impelit; longe namque a Romasemper in orationibus meis, si quomodo tandem atiquando prosperum iter habeam in voluntate Dei veniendi ad vos : desidero enim videre vos (Rom. 1, 9, 10). Retentus Ephesi, Corinthiis scribit : Ecce tertio hoc paratus sum venire ad vot (11 Cor. x11, 14). Rursum Ephesi commorans, Galatis loquitur, dicens: Vellem modo esse apad ros, el matere rocem meam (Gaint. 1v. 20). Romm quoque custodia carceris clausus, quia ire per semetipsum ad Philippenses non permittiur, transmittere se discipulum pollicetur, dicens : Spero in Domino Jesu, Timotheum cito me mittere ad ros, nt et ego bono animo sim, co mitts que cirea vos sunt (Philip. 11, 19). Constrictus etiam vinculis, a quo Ephesi retentus, Colossensibus scribit: Nam etsi corpore absent sum, ted spiritu vobiscum sum (Coloss. 11, 5). Ecte quomodo sancto desiderio quasi vagatur, hic co po e tenetur, illuc spiritu ducitur, et paterni amoris affectum istis exhibet præsentibus, et illis ostendit absentibus. Coram positis impendit opera, audientibus exprimit vota, efficaciter præsens eis cum quibus erat, nec tamen illis absens cum quibus non erat. Cujus vagationem melius agnoscimus, si ejus adhuc ad Corinthios verba pensamus, nit enim: Veniam ad vos, cum Macedoniam pertransiero. Nam Macedoniam pertransibo : apud vos autem forsitan manebo, ant etiam hiemabo (1 Cor. x11, 5). Perpendamus, queso, que sit ista vagatio. Ecce alio interim manet, allo se iturum perhibet, atque alio deflexurum promittit. Quid est quod tam anxie per tot loca patitur, nisi quod circa omnes una charitate constringitur? Charitas enim quæ divisa unire con-suevit, unum cor Pauli dividi per multa compellit. Quod tamen tanto arctius in Deo colligit, quanto latus per sancta desideria spargit. Prædicando igitur Paulus vult simul omnia dicere, amando vult simul omnes videre, quoniam et in carne permanendo vult omnibus vivere, et de carne transcundo per sacrifi-

(Regul, pastor, part. m. cap. 19.) Nisi cogitationes abstinentium nonnunquam superbiæ culpa transligeret, Paulus minime dixisset : Qui non manducat, manducantem non judicet (Rom. xiv, 3). Qui rursus ad alios loquens, dum de abstinentiæ virtute gloriantium præcepta perstringeret, adjunxit : Quæ sunt rationem quidem habentia sapientiæ in supersuitione et humilitate, et non ad parcendum corpori, non in honore aliquo ad saturitatem carnis. Qua in re notandum est quod in disputatione sua prædicator egregius super-stitioni speciem humilitatis jungit, quia dum plusquam necesse est caro per abstinentiam atteritur, humilitas foris ostenditur, sed de hac ipsa humilitate graviter interius superbitur. Et nisi mens aliquando ex abstinentiæ virtute tumesceret, nequaquam hanc velut inter magna merita Pharisæus arrogans studiose numeraret, dicens: Jejuno bis in sabbalo (Luc. xvin, 12).

CAP.V. - Super omnia charitatem habentes (Coloss. 111, 14).

(In exposit. B. Job, lib. xxviii, num. 46.) Facile omne virtutum bonum tentatione cordis irruente destruitur, nisi ab intimis fixa charitate solidetur. Unde et Paulus in sais prædicationibus, dum quasdam virtutes tentationibus opponeret, illico eisdem virtutibus quasi quoddam robur charitatem adjunxit, dicens: Super omnia autem hac, charitatem habentes, quod est vinculum persectionis. Persectionis enim vinculum charitas dicitur, quia omne bonum quod agitur, nimirum per illam ne pereat ligatur. A tentatore namque citius quodlibet opus evellitur, si solutium a vinculo charitatis inventtur. Si vero mens Dei ac proximi dilectione constringitur, cum tentationum motus ei qualibet injusta suggesserint, obicem se illis ipsa dilectio opponit, et pravæ suasionis undas, virtutis ostiis, ac veste intimi amoris frangit, et per

inspiratæ charitatis fortitudinem nascentium impetus A ante Dei faciem in sinu mentis abscondunt. Talibus vitiorum reprimendo compescit.

namque per Paulum dicitur: Mortui enim estis, et vita

GAP. VI. — Mortui estis, et vita vestra abscondita est (Coloss. III., 5).

(In exposit. B. Job, lib. vin., n. 45; lib. v. n. 9.) Sunt nonnulli justorum qui ad comprehendendum culmen perfectionis accincti, dum altiora interius appetunt, exterius cuncta derelinquent, qui se rebus habitis nudant, gloria honoris exspoliant, qui internorum desiderio se per assiduitatem amici mocroris afficiunt, habete de exterioribus consolationem nohunt, qui gaudiis internis dum mente appropiant, vitam in se funditus corporeæ delectationis necant, qui semetipsos a tumultu curarum inutilium sacri verbi gladio mortificare non desiment. et se intus

ante Dei faciem in sinu mentis abscondunt. Talihus namque per Paulum dicitur: Mortai enim estis, et vita restra abscondita est cum Christo in Deo. Perfecte namque mundo mori non possumus, nisi intra mentis nostra invisibilia a visibilibus abscondamur. Sicut autem sepulcrum locus est quo absconditur corpus, ita divina contemplatio quoddam sepulcrum est mentis quo absconditur anima. Quasi enim huic adhuc mundo vivimus, cum mente foris in eum vagamur, Bed mortui in sepulcro abscondimur, cum mortificati exterius in secreto contemplationis interna celamur. Hinc est ergo quod Paulus per contemplationem mortuos et quasi in sepulcro absconditos discipulos viderat, quibus dicebat: Mortai enim estis, et vita restra abscondita est cum Christo in Deo.

EXPOSITIO SUPER EPISTOLAM B. PAULI APOSTOLI AD THESSALONICENSES.

CAPUT Paimun. — Neque aliquando suimus in adula- B non dominationem potentie, sed auctoritatem snadet tione sermonis (1 Thess. 11, 5).

vite. Cum imperio quippe docetur quod prius agitur

(In exposit. B. Job, lib. xix, num. 36.) Quoniam scriptum est: Neque accendunt lucernam, et ponunt eam sub modio, sed super candelabrum, ut luceat omnibus, qui in domo sunt; et: Sic luceat lux restra coram hominibus, ut videant opera vestra bona, et glorificent Patrem vestrum, qui in cælis est (Matth. v, 15); aliquando sancti viri coram hominibus compelluntur bona facere, aut eadem hominibus sua facta narrare, sed ad eum finem omnia refere tes ut non ipsi cisdem operibus, sed Pater eorum qui in cœlis est debeat glorificari. Dum enim sancia prædicant, et ipsa prædicatio eorum fortasse despicitur quorum vita nescitur. Compelluntur ergo vitam suam discere, ut auditorum suorum valeant vi:am mutare; et facta sua referent ut venerationi sint; venerari appetunt ut reverenter audjantur. Scriptum quippe est : Cum elevarentur animalia de terra, elevabuntur pariter et rotæ (Ezech. 1, 19); quis videlicet cum auditorum C mentes predicantium vitam suscipiunt, necessario utique etiam vim predicationis admirantur. Hinc est ergo quod predicatores boni et honorem propter elationem fugiunt; et tamen honorari propter imitationem volunt. Sie nimirum Paulus apostolus discipulis loquens, et honorem figit, et tomen quantum esset honorandus ostendit. Nam cum Thessalonicensibus diceret: Neque enim aliquando fuimus in sermont adutationis, tient scitis : neque in occasione avarilie, Deus lestis cut; seculus adjunxit : Neque requirentes ab hominibus gloriam, neque a vobis, neque ab aliis, cum possemus oneri esse vobis, ut Christi apostoli, sed facti sumus parvuli in medio vestrum.

Cap. II. - Facti sumus purvuli in medio vestrum (I Thess. 11, 7).

(In exposit. B. Job, lib. xxIII, num. 21; lib. xxIIV, n. 53; lib. xxIII, n. 24; lib. xxIII, n. 53; lib. xxIII, n. 24; lib. xxIII, n. 54.) Veri doctores humilitatem, que magistra est omnium materque virtutum, et loquendo dicere et vivendo conantur o-tendere, ut ea apud discipulos Veritatis plus moribus quam sermonibus eloquatur. Unde Paulus loquens Thessalonicensibus, cum potestatis sux celsitudinem repressisset, dicens: Nec quærentes ab hominibus gloriam, neque a vobis, neque ab aliis, cum possenus oneriesse, ut Christi apostoli (1 Thess. II, 6), qui si culminis proprii apostolatus subjunxit: Sed facti simus parvuli in medio corum factus fuerat, quia timebat ne si inter discipulos honorem sua celsitudinis vindicaret, exemplum elationis ostenderet. Timebat nini min he dum sibi potestatem pastoralis potentiæ qui pietatis officium sibilus cum diceret omni poscenti vos relativam necesti est per qui pietatis officium discontinum necesti est per qui pietatis officium destinet imposcenti vos relativam necesti est per la ceret qui pietatis officium destinet imposcenti vos relativam necesti est per qualitatem asserti modestia et imma autem quod dica et doce cum emit do

non dominationem potentiæ, sed auctoritatem snadet vitæ. Cum imperio quippe docetur quod prius agitur quam dicatur. Nam doctrinæ subtrahit fiduciam, quando conscientia præpedit linguam. Non igi ur ci potestatem elatæ locutionis, sed bonæ fiduciam insinuavit actionis. Necesse est ergo ut is qui præest quæ exempla subditis præbeat solerter attendat, et tantis se sciat vivere quantis præesse, ac vigilanter inspicat ne in eo quod prælatus est intumescat, jura debitæ potestatis immoderatius exigat, ne jus disciplinæ mutelur in rigorem superbiæ, et unde a perversitate subditos restringere poterat inde magis intuentium carda pervertat, ne dux impietatis per officium existat. Dax est enim impius qui per tumorem a tramite veritatis exorbitat; et dum ipse in præceps ruit, ad abrupta sequentes i vitat qui per exempla tumoris se sequentibus viam ostendit erroris.

GAP. III. — Voluimus renire ad vos, sed impedivit nos Satanas (I Thess. 11, 18).

(In exposit. B. Job, lib. xvvi, num. 65.) Sæpe prædicatores sancti quosdam exhortari volunt, sed nequeunt; sæpe declinare quosdam appetunt, sed tamen internæ instigationis impulsu exhortari eos instantissime compelluntur. Certe cum vestimenta sua Paulus excutiens, a Corinthiis discedere vellei, audivit: Noli timere, sed loquere et ne taceas, propter quod ego tecum sum, et nemo apponetur tibi, ut noccat te; quoniam multus est mihi populus in hac civitate (Art. xviii, 9). Rursus cum ad Thessalonicenses ire voluisset, et retentus est, dicens: Voluimus venira ad vos, ego quidem Paulus, et semel et lierum, sed impedivit nos Satanas. Neque enim per semetipsum Satan præpedire vias tanti apostoli potuit, sed occultæ dispensationis usibus dum adversabatur, nesciens deserviebat: ut nimirum Paulus, dum adelios velletaccelere, nec valeret eis a quibus non poterat recedere aptius prodesset. Sic ergo prædicatores sancti gubernantis manu Dei ad ea quæ non appetunt ducuntur, atque ab impulsu suo iterum gubernantis manu retinentur, divinisque nutibus subitit nequeunt explere quod volunt, et nisi quo voluntas gubernantis eos duxeri ire nequaquam possunt.

Car. IV. — Que est enits spes nostra, aut gaudiumant corona gloria? Honne vos ante Dominum (; Thess. 11, 19)?

Thess. II. 19)?
(It exposit. B. Job., lib. xt., num. 22.) Magna est sigloria sacerdotum rectitudo sub litorum. Sicut bene egregius pradicator discipul s dicit: Quæ est enim spes nostra, aut gaudium, aut cerona gloriæ? nonne vos ante Dominum? Sed cum sacerdotes discipulorum vitam negligunt, et nullum de profectibus corum fractum aute Dominum lerunt, quid aliud quam inglorii dici possunt? Quia ante districtum Judicem nimirum gloriam tune non inveniunt quam modo in subditorum suorum moribus pradicationis studio non requirunt.

CAP. V .— Nemo moveatur in tribulationibus istis : ipsi enim scitis quod in hoc positi sumus (I Thess. III).

(In exposit. B. Job , lib. xm , num. 48; lib. m, num. 40.) Fulcles sanctæ Ecclesiæ hostis antiques semper suis ictibus impetit, cos que suis percussioni-

percussionum mala toleraret, et sub perscutionibus adversariorum gemeret, quia passionem suam non sibi, sed discipulis obesse formidabat, teneram eorum mentem de suis afflictionibus consolans, et cis scribens, dicebat : Nemo moveatur in tribulationibus istis : ipsi enim scitis quod in hoc positi sumus. Ac si eis aperte dicat : Neguaguam in hoc tempore vulnera nostra miremini, quoniam si æterna gaudia quæri-mus, huc ad hoc venimus ut feriamur. Si ad bona æterna tendimus, non mirum si temporalia sufferamus mala: hrc autem bona sollicite inspexerat, quando illata æquanimiter mala tolerabat, dicens: Non sunt condignæ passiones hujus temporis ad superventuram gloriam, quæ revelabitur in nobis (Rom. viii, 18). Aliorum ergo casus in propria passione metuebat, ne dum ipsum discipuli pro lide verberibus afflictum agnoscerent, fideles se profiteri recusarent. O immense charitatis viscera! Despicit quod ipse patitur, et curat ne quid pravæ persuasionis discipuli in corde patiantur. In se contemnit vulnera corporis, et in aliis vulnera medetur cordis. Quasi percussus quidam magnus medicus ægrotat, ipse tolerat scissuras vul-neris, et alii profert medicamenta sanitatis. Habent quippe hac justi proprium, ut in dolore positi tribulationis suce, curam non deserant utilitatis alience. Sie seinnt foris adversa tolerare, ut intus etiam noverint adversa corrigere.

CAP. VI.—Nolumus vos ignorare, fratres, de dormien-tibus (1 Thess. 1v, 12).

(In exposit. B. Job, lib. v, num. 54; lib. xii, num. 12.) In Scriptura sacra per somnum aliquando negligentiæ torpor exprimitur, sicut a beato Paulo dicitur : Hora est jam nos de somno surgere. Et rursus : Evigilate, justi, et nolite peccare (Rom. XIII, 11). Aliquando nomine somni vel dormitionis, mors carnis designatur, sicut idem Paulus admonens, dicit : Nolumus vos ignorare, fratres, de dormientibus: ut non contristemini, sicut et cæleri, qui spem non habent. Si enim credimus quod Jesus mortuus est, et resurrexit; ita et Deus eos qui dormierunt per Jesum, adducet

bus affligit. Unde Paulus prædicator egregius, cum A cum eo (I Cor. xv, 34). De morte quippe carnis loquens, non hanc mortem sed somnum vocare maluit. et dormitionem : vehementer enim ab infirmis mentibus nomen mortis pertimescitur, somni vero voca-bulum non timetur. Quid est autem quod prædicatot egregius mortem Domini mortem vocat, mortem servorum Domini non mortem sed somaum nominat, nisi quia intirma corda audientium respiciens, medicamentum prædicationis suæ mira arte componit : et illum quem jam resurrexisse noverat eis mortuun insinuare non dubitat, eos vero qui necdum resurrexerant, ut spem resurrectionis insinuet, non mortuos, sed dormientes vocat? Non enim verebatur dicere mortuum quem auditores jam resurrexisse cognoverant, et verebatur dicere mortuos quos resurgere vix credebant. Quia vero carne mortuos ad vitam rursus evigilare non dubitat, eos dormientes potius quam mortuos appellat, spem proculdubio resurrectionis insinuans, quia sicut citius homo a somno evigilat, ita concite ad Conditoris nutum a morte corporis surgit. CAP. VII. — Dies Domini, sicut fur in nocte, its veniet (I Thess. v, 2).

(In exposit B. Job, lib. vii, num. 45.) Reprobi dum diu se visibilibus immorari credunt, spem invisibilium derelinquuit, cuinque mens in presentibus figitur, vita terminatur. Et repente ad improvisa supplicia perveniunt, que decepti suis præsumptionibus, aut nunquam se contingere, aut tarde crediderunt. Hine Paulus ait: Dies Domini, sieut fur in nocte, ita venie!. Quia enim ad rapiendam animam propinquans minime conspicitur, furi in nocte comparatur. Unde bene discipulis futura cogitantibus idem Paulus dicit: Vos autem, fratres, non estis in tenebris, ut vos dies illa tanquam fur comprehendat (I Thess. v. 4). Dies enim exitus tanquam fur in nocte comprehendit, quando stultorum animas futura non prævidentes ejicit. Tanto igitur debet ab omnibus quasi semper ve-nicas metui, quanto non valet a nobis ventura præ-sciri. Vel etiam per diem Domini dies judicii potest intelligi, qui sic subrepit ut prævideri non valeat quando venit.

EXPOSITIO SUPER EPISTOLAM II B. PAULI APOSTOLI AD THESSALONICENSES.

1, 3).

(Regul. pastor. part. III, cap. 8.) Plerumque pusillanimes aptius ad iter bene agendi reducimus, si eorum bene gesta memoramus : et si qua ab eis inordinate gesta sunt, non jam tanquam perpetrata corripimus, sed quasi adhuc ne perpetrari debeant prohibemus, ut illa quæ approbamus illatus favor augeat, et contra ca quæ reprehendimus magis apud pusillanimes exhortatio verecunda convalescat. Unde Paulus, cum Thessalonicenses, in accepta prædicatione perdurantes, quasi de vicino mundi termino quadam cognosceret pusillanimitate turbatos, prius in eis quæ fortia prospicit laudat, et caute monendo postmodum, quæ sunt infirmata, roborat. Ait enim: Gratias agere debemus Deo semper pro vobis, fratres, ita ut dignum est: quoniam supercrescit fides vestra, et abundat charitas uniuscujusque vestrum invicem : ita ut et nos ipsi in vobis gloriemur in Ecclesiis Bei pro patientia vestra et fide (II Thess. 1, 3). Qui cum blanda hecc vitæ præconia præmisisset, paulo post subdidit, dicens: Rogamus autem vos, fratres, per adventum Domini nostri Jesu Christi, et nostræ congregationis in id-ipsum, ut non cito moveamini a vestro sensu, neque terreamini, neque per spiritum, neque per sermonem, neque per epistolam tanquam per nos missam, quasi instet dies Domini (Ibid., 1). Egit enim verus do-ctor, ut prius audirent laudati quod recognoscerent, et postmodum quod exhortati sequerentur, quatenus eorum mentem ne commotio subjuncta concuteret, laus præmissa solidaret; et qui commotos eos vicini finis suspicione cognoverat, non jam redarguebat mo-

CAPUT PRIMUM. - Supercrescit fides vestra (II Thess. C tos, sed quasi transacta nesciens, adhue commoveri prohibebat; ut dum de ipsa levitate motionis prædicatori suo se incognitos crederent, tanto repreh sibiliores seri quanto et cognosci ab illo sormidarent.

CAP. II. — Sustinctis in exemplum justi judicii Dei (II Thess. 1, 4, 5).

(In exposit. B. Job, lib. v, num. 22.) Unusquisque

debet considerare que peccantes postmodum suppli-cia maneant, si etiam justos tam valida hic flagella castigant. Iline est enim quod Petrus ait: Tempus est ut judicium incipiata domo Dei : et si justus vix salvabitur, impius et peccator ubi parebunt (I Petr. 17, 17, 18) ? Hinc Paulus, cum multa in Thessalonicensium laudem dixisset, protinus adjunxit: Ita ut et ipsi ia vobis gloriemur in Ecclesiis Dei, pro patientia vestra et fide, in omnibus persecutionibus et tribulationibus vestris, quas sustinetis in exemplum justi judicii Dei. Ac si diceret : Dum tot dura toleratis, qui tam recta agitis, quid aliud quam justi judicii Dei exempta da-tis? Quia ex vestra pœna colligendum est quomodo ferial quibus irascitur, si sic vos affligi patitur in quibus lætatur. Multo magis quippe percussurus est, quibus justum judicium exhibet, si etiam vos sie cruciat quos pie redarguens fovet.

CAP. III. — In templo Dei sedebit, ostendens se tanquam sit Deus (II Thess. 11, 4).

(In exposit. B. Job, lib. xxxv, num. 7; lib. xxxx, num. 18; lib. xxxv, num. 25.) Terribili ordine dispositionis occultæ, privsquam hostis antiques in illo damnato homine, videlicet Antichristo, quem assumet, apparcat, virtutum signa a saucta subtrahentur

gratia auferetur, prolixioris abstinentiæ virtus imminuetur, doctrin e conticescent verba miraculorum tollentur prodigia. Oux quidem nequaquam superna dispensatio funditus subtraheret, sed non hæc sicut prioribus temporibus aperte ac multipliciter ostendet. Quod tamen mira dispensatione agetur, ut ex una re divina simul pietas et justitia compleatur. Dum enim subtractis signorum virtutibus, Ecclesia sancta velut abjectior apparet, et bonorum præmium crescit, qui illam pro spe cælestium, non propter præsentia signa venerantur, et malorum mens contra præsentia signa venerantur, et majorum ment din Alam citius ostenditur, qui sequi que promittit invisibilia negligunt, dum signis visibilibus non tenentur. Cum igitur humilitas fidelium multitudine et manifestatione signorum quasi destituitur, terribili occul-Le dispositionis examine inde bonis misericordia largitur unde malis ira justa cumulatur. Ante igitur ex magna parte signa virtutum et miraculorum a fidelibus in sancta Ecclesia subtrahuntur, et tunc con-tra eos antiquus hostis in illo damnato homine, sci-B tamen juxta prædicationem fidei vivere negligunt, et licet Antichristo, per aperta prodigia conspicuus et manifestus ostendetur, ut quo ipse per signa extollitur, co a fidelibus sine signis robustius laudabiliusque vincatur. Quamvis etiam fidelibus in ejus certamine signa non deerunt, sed tanta erunt illius ut nostrorum pauca aut nulla videantur. Quorum nimirum virtus omnibus signis fit potior, cum omne quod ab illo sieri terribiliter conspicitur, per internæ constantiæ calcem premit. Sed malignus hostis tanto contra eos acriore immanitate se exhibebit, quanto se despici etiam clarescentibus miraculis dolebit. Totum igitur se in corum interitum colliget, cunctosque reprobos in necem fidelium unanimiter et crudeliter accendet. Superba itaque Antichristi celsitudo super reprobas mentes hominum fastu gloriæ sæcularis erigetur, ita ut homo peccator, et tamen homo despiciens æstimari, Deum se super homines mentiatur? Unde Paulus apostolus dicit : Ita ut in templo Dei sedeat, ostendens se tanquam sit Deus. Cujus ut timorem plenius ostenderet, præmisit: Qui adversatur, et extollitur super omne quod dicitur Deus, aut quod colitur. Deus enim aliquando dici et homo potest, juxta quod et ad Moysen dicitur: Ecce con-stitui te deum Pharaonis (Exod. vn. 1). Deus vero coli purus homo non potest. Quia vero Antichristus et super sanctos quosque homines, et super ipsius potentiam divinitatis extollitur, per exactum sibi nomen gloriæ, et hoc quod Deus dicitur, et hoc quod Deus colitur, transire conatur. Notandum vero est in quantam superbise foveam cecidit, qui in mensuram ruinæ qua lapsus est non permansit. Diabolus quip-'pe et homo ab statu propriæ conditionis elata mente corruerunt, ut vel ille diceret : Ascendam super altitudinem nubium, similis ero Altissimo (Isa. xiv. 13); vel iste audiens crederet : Aperientur oculi vestri, et eritis sicut dii (Gen. 111, 5). Idcirco ergo uterque cocidit, quia Deo similis esse non per justitiam sed per potentiam concupivit. Sed homo per gratiam liberatus, qui Dei similitudinem appetendo perverse ceciderat, in reatum sui criminis longe Deo se imparem
esse cognoscens. clamat. Dominim est qui qui sibi præpositus est ordinatione superna que derat, in reatum sui criminis longe Deo se imparem esse cognoscens. clamat. Dominim est qui sub præpositus est ordinatione superna que derat, in reatum sui criminis longe Deo se imparem esse cognoscens, clamat: Domine, quis similis tibi (Psal. xxxv, 40)? Diabolus vero in lapsus sui crimine juste dimissus, in mensuram ruinæ suæ minime permansit, sed quantum ab omnipotentis gratia diu defuit, et tanto magis reatum criminis cumulavit. Nam qui ideo cecidit quia perverso ordine Deo similis esse voluit, eousque perductus est at in Anti-christum veniens videri Deo similis dedignetur, et eum quem habere non potuit superbus aqualem, damnatus putat inferiorem. Nam cum de illo hoc damnatus putat inferiorem. Nam cum de illo noc quod jam pramisinus, dicitur: Extolent te super omne quod dicitur Deus, aut quod cottur te super n, 4), aperte monstratur quonism appet (Il Thess. Dei similitudinem, quasi luit Deum luit, sed in superbix culps proceeded of the superbix culps to comme quod Deus dicitur e processor de la superbix culps comme quod Deus dicitur e processor de la superbix culps comme quod Deus dicitur e processor de la superbix culps comme quod Deus dicitur e processor de la superbix culps comme quod Deus dicitur e processor de la superbix culps comme quod Deus dicitur e processor de la superbix culps comme quod Deus dicitur e processor de la superbix culps comme quod Deus dicitur e processor de la superbix culps comme quod dicitur e processor de la superbix culps comme quod dicitur e processor de la superbix culps comme quod dicitur e processor de la superbix culps comme quod dicitur e processor de la superbix culps comme quod dicitur e processor de la superbix culps culps comme quod dicitur e processor de la superbix culps comme quod dicitur e processor de la superbix culps comme quod dicitur e processor de la superbix culps comme quod dicitur e processor de la superbix culps comme quod dicitur e processor de la superbix culps comme quod dicitur e processor de la superbix culps culps comme quod dicitur e processor de la superbix culps comme quod dicitur e processor de la superbix culps culps comme quod dicitur e processor de la superbix culps culps culps comme quod dicitur e processor de la superbix culps cu

Ecclesia. Nam prophetia abscondetur, curationum A ejus superbia districti Judicis erit adventu ferienda. sicut scriptum est: Quem Dominus Jesus interficiel spiritu oris sui, et destruet illustratione adventus sui (11 Thess. 11, 8). De hoc perdito homine per Danielem dicitur : Contra principem principum consurget, et sine manu conteretur (Dan. vIII, 25). Quod ergo per Danielem dictum est: Contra principem princinum consurget, boc per Paulum dicitur : Ita ut in templo Dei sedeat, ostendens se tanquam sit Deus. Et anod per Danielem subjungitur : Sine manu conteretur. hoc per Paulum exprimitur: Quem Dominus Jesus interficiet spiritu oris sui, et destruet illustratione adventus sui. Sine manu scilicet conteretur, quia non angelorum bello, non sanctorum certamine, sed pera adventum Judicis solo oris spiritu æterna morte ferietur.

CAP. IV. - Ut reveletur in suo tempore: nam my-

sterium jam operatur iniquitatis (II Thess. 11, 6, 7). (In exposit. B. Job, l. xxix, n. 15, 16.) Sunt noneidem filei, quam specie tenus venerantes tenent, male vivendo contradicunt. Qui dum plus terrena quam cœlestia, plus quæ vident quam quæ audinnt diligunt, pulsante persecutionis artículo, quod rectum credere videbantur amittunt. Quod illo maxime tempore multiplicius agitur, quando surgente ipso ini-quorum capite, in sanctæ Ecclesiæ persecutione ultima, liberis suis viribus ejus fortitudo grassabitur. Ibi tune uniuscujusque cor ostendetur, ibi quidquid in occultis latebat aperietur. Et qui nunc ore sunt puri, et corde sunt impii, publicata malitia corruent : et fidem, quam specie tenus tenuerant, perdent. Hinc Paulus ait: Ut reveletur in suo tempore, nan mysterium jam operatur iniquitatis. Ac si diceret: Tunc Antichristus manisestus videbitur, nam in cordibus iniquorum, id est membrorum suorum, secreta sua iam nunc occultus operatur. Ut enim de apertioribus criminibus taceam, ecce alius fratri in corde suo tacitus invidet, et si occasionem reperiat, eum supplantare contendit. Cujus alterius membrum est nisi ejus de quo scriptum est : Invidia diaboli mors introivit in orbem terrarum (Sap. 11, 24)? Alius magni meriti se esse estimans, per tumorem cordis cunciis se præferens, omnes semetipso inferiores credit. Cujus alterius membrum est nisi ejus de quo scriptum est : Omne sublime videt, et ipse est rex super omnes filios superbiæ (Job. XLI, 25)? Alius potentiam hujus mundi quærit, non quo aliis prosit, sed quo non sit subditus alteri. Cujus alterius membrum est, nisi ejus de quo scriptum est, qui dixit: Sedebo in monte testamenti, in lateribus Aquilonis; ascendam super altitudinem nubium, similis ero Altissimo (Isa., xiv, 13, 14)? Solus quippe Altissimus ita dominatur super ut alteri subesse non possit. Quem diabolus imitari perverse voluit, cum suum dominum quærens, ei subesse recusavit. Imitatur ergo diabolum quisquis idcirco potestatem suam appetit quoquosdam in ipsa pace Ecclesize constitutos infideles esse renuntient. Video namque nonnullos ita personam potentis accipere, ut videlicet ab eo requisiti, pro favore ejus non dubitent in causa proximi veri-tatem negare. Et quis est Veritas nisi ille qui dixit : Ego sum Via, Veritas et Vita (Joan. xiv, 6)? Neque enim Joannes Baptista de confessione Christi, sed de justitiæ veritate requisitus occubuit : sed quia Christus est Veritas, ad mortem usque ideirco pro Christo, quia pro veritate videlicet pervenit. Ponamus ante oculos quod aliquis percunctatus personam potentis accepit, et ne verbi saltem injuriam pateretur veritatem negavit. Quid ergo iste saceret in dolore pænarum qui Christum erubuit inter slagella verborum? Ecce et post hæc ante oculos hominum adhuc Christianus est, et tamen si Dominus eum districte disposuit judicare, jam non est. Video autem et alios

arguendique commissa, quia vident aliquid illicitum admitti, et tamen dum quorumdam potentum offendere gratiam metuunt, arguere non præsumunt. Quisquis iste est, quid aliud facit, nisi videt lupum ven entem, et dunitit oves, et fugit (Joan. x, 12)? Fugit, quia tacuit, quoniam, despecta æterna gratia, temporalem gloriam plus amavit. Ecce ante potentis facient intra sui se latebras silentii abscondit, et si-cut publica persecutioni, sie occulto locum dedit timori. Out igitur talis est, si hæc districte judicantur, et si persecutio publica defult, tamen tacendo Christom negavit. Non ergo desunt vel in pace Ecclesice Antichristi tentamenta. Nemo Itaque illa persecutionis extrema tempora, quasi sola perhorres-cat. Apud iniquos nanque quotidie res Antichristi sgitur, quoniam in eorum cordibus mysterium suum jam nune occultus operatur. Et si nune multi specie tenus intra Ecclesiam constituti simulant se esse

quibus per locum magisteril exhortandi sunt officia A quod non sunt, in adventu tamen Judicis prodentur quod sunt. De gulbus bene Salomon ait: Vidi impios sepultos, etiam cum adhuc viverent; in loco sancio erant, et laudantur in civitale quasi justorum operum (Eccle: viii, 10). Cap. V. — Nolite ut inimicum illum existimare (II

Thess. 34, 15).
(Regul. pastor. part. 111, cap. 22.) Cum temporalis pax in pravorum cordibus ex increpatione nostra confunditur, inviolata necesse est ut in nostro confe servetur. Unde discipulos admonet, dicens: Si quis non obedit verbo nostro, per epistolam hunc notate, et non comisceamini cum illo, ut confundatur. Atque illico adjunxit : Et nolite ut inimicum existimere illum. sed corripite ut fratrem. Ac si diceret : Pacem cum eo exteriorem solvite, sed interiorem circa illum medullitus custodite, ut peccantis mentem sic vestra discordia feriat, quatenus pax a vestris cordibus nec abnegata discedat.

EXPOSITIO SUPER EPISTOLAM I B. PAULI APOSTOLI AD TIMOTHEUM.

CAPUT PRIMUM. - Misericordiam consecutus sum. B CAP. III. - Salvabitur autem mulier per fillerum qenerationem (1 Tim. 11, 15).
(In exposit. B. Job, lib. x11, num. 26.) Nomine quia ignorans seci (1 Tim. 1, 13).

(In exposit. B. Job, l. xvin, n. 62, 63.) Nullus potest dicere ad cognoscendum Deum actionis suce se mercede prævenisse, vel aliquod digni operis meritum, quo Christum Dei virtutem et Dei sapientiam perciperet, quasi pretium dedisse. Ad hoc namque pretium damus, ut ejus vice rem quam appetimus possidere debeamus. Quid autem nos dedimus ut Sapientiam, quæ Christus est, percipere mereremur? Gratia quippe redempti sumus. Illa namque sola opera male vivendo dedimus, quibus si justa retributio servaretur, non Christus, sed supplicia red-derentur. S:d aliud homo per justitiam meruh, aliud per gratiam accepit. Testatur Paulus priusquam mens ilnus semen gratuite veritatis acciperet, quibus sentibus premebatur erroris : Qui prius, inquit, fui blasphemus, et persecutor, et contumeliosus : sed misericordiam consecutus sum, quia ignorans sect in in-credulitate (I Tim. 1, 13). Testatur etiam pro quali- C bus Christus mori dignatus est : Cum adhuc, inquit, peccatores essemu, secundum tempus Christus pro intpits mortuus est (Rom. v, 8). Qui ergo veniente Christo Dei virtute et Dei Sapientia impil inventi sumus, quid boni operis dedimus quo cum accipere mercremur? Nullum suis meritis esse salvatum Paulus intellexerat, neminem dedisse aliquid boni operis ut ad fidem veniret cognoverat qui dicebat : Quis prior dedit illi, et retribuetur ei (Rom. x1. 35). Hinc iterum scriptum est : Gr tia salvi facti estis per fidem : et non ex vobis, sed Dei donum est, non ex operibus, ut ne quis glorietur (Ephes. n. 8). Hinc de semetipso loquitur iterum, dicens : Gratia Dei sum id quod sum (I Cor. xv, 10). Ex cujus nimirum aspiratione gratice quia virtutum opera protinus in corde generantur, ut ex libero quoque arbitrio subsequatur actio, cui post hane vitam æterna respondent retributio, illico adjecit : Et gratia ejus in mevacua non fuit.

et sobrictate ornent se, non intortis crinibus, aut curo, aut margaritis, vel veste pretiosa (11 Tim. 11,

(Homil. 6, in Evang., n. 3.) Nemo existimet in luxu atque studio pretiosarum vestium percatum dee-se, quia si hæc culpa non esset, nullomodo Joannem Baptistam Dominus de vestimenti sui asperitate landasset. Si hoc culpa non esset, nequaquam Paulus per epistolam feminas a pretiosurum vestium app titu compesceret, dicens: Non in veste pretiosa. Bentus quoque Petrus apostolus dicit : Mulieres subditæ sint viris suis : quarum non sit extrinsecus capillatura, aut circumdatio auri, aut indumenti vestimentorum cultus (I Petr. 111, 3). Pensate ergo quæ culpa sit hoc viros appetere, a quo cura vit Eccle-sue pastor et egregius doctor etiam feminus prohibere.

filiorum in Scriptura sacra aliquando opera designantur, sicut de muliere Paulus dicit : Quia salva erit per filiorum generationem. Neque enim mulier que, con linentiæ studens, nequaquam filios generat salva non erit, sed per generationem filiorum salvari dicitur, quia per effectum bonorum operum perpetuz saluti sociatur.

CAP. IV. — Oportet episcopum esse irrepredensibi-lem, etc. (I Tim. 111).

(Regul. pastor. part. 1, c. 8: in exposit. B. Job, lib. xx1, num. 19.) Timotheum instruens Paulus de officio episcopatus, ait : Si qu'a episcopalum desiderat, bonum opus desiderat. Qui tamen laudans desiderium, in pavorem vertit protinus quod laudavit, cum repente subjuncti: Oportet an-tem episcopum irreprehensibilem esse. Gumque virtutum necessaria subsequenter enulmerst, que sit irreprehensibilitas ipsa manifestat; et favet ergo ex desiderio, et terret ex præcepto. As si sperie dicat : Laudo quod quæricis, sed prius discite quid quæratis: ne dum vosmetipsos metiri negligitis, tanto fædior vestra reprehensibilitas pateat, quanto et a cunctis conspici in honoris arce festinatis. Magnus enim regendi artifex favoribus impellit, terroribus retrahit, ut auditores suos et descripto i reprehensibilitats culmine, restringat a superbia, et officium laudando quod quæritur, componat ad vitam. Ipsum quoque episcopatus officium honi operis expressione definitur, cum dicitur: Si quis episcopatum desiderat. Ipse ergo sibi testis est qui episcopatum non appetit, quia non per hunc boni operis ministerium sed honoris gloriam quærit. De hoc eedent episcopatus officio edocet : Oportel episcopum esse sine erimine. lloc autem inter peccatum distat et crimen, quod omne crimen percatum est, non tamen omne peccatum crimen. Et in hac vita multi sine cri-CAP. II. - Mulieres in habitu ornato, cum verecundia D mine, nullus vero sine peccatis valet case. Prædicator itaque sanctus cum virum dignum gratia sacerdotali describeret, nequaquam dixit sine peccato, sed si quis sine crimine est. Sine peccato enim neme valet esse, cum Joannes dicat : Si dizerimus quia peccalum non habemus, nos ipsos seducimus, et veritas in nobis non est (I Joan. 1, 8).

(In exposit. B. Job, lib. xxxv, num. 14.) Seri-ptura sacra prædicatores Ecclesiæ, pro eo quod aloriam pat: ix collestis annuntiant, angelorum nomine solet designare. Hinc Malachias propheta loquitur, dicens : Labia sacerdotis custodiunt scientiam, et legem requirent ex ore ejus : quin ungelus Domini exercituum est (Mal. 11, 4). Hinc Panlus ait : Magnum est pictatis sacramentum, quod manifestatum

gelis, prædicalum est gentibus, creditum est in mundo. assumptum est in gloria. Qui igitur dispensationis mysterium, postquam apparuisse angelis dixit, pre-dicatum esse gentibus subdidit : angelorum profecto nomine prædicatores sancios, id est veritalis nua-

CAP. VI. - Nemo adolescentiam tuam contemnat (I Tim. 1v, 12).

(Lib. i, in Ezech., hom. 2, n. 5, et Regul. pastor. part. 111, cap. 25.) Cum prima sunt adolescentiæ, vel juventutis nostræ tempora, nobis adhuc cessandum est a prædicatione, nec debemus in infirma ætate pradicare, quia sermo doctrinæ non suppetit, nisi in perfecta ætate. Quousque enim infirmi sumus, continere nos intra nosmetipsos debemus, ne dum tenera bona citius ostendimus, amittamus; ad exemtus sueris, habeat initium responsio tua (Ezech. xxxii, 40). Cum vero per Paulum Timotheo discipulo dicitur : Præcipe et doce, nemo adolescentium tuam contemuat, sciendum nobis est quoniam in sacro eloquio aliquando adolescentia juventus vocatur. Quod citius o-tendimus si Salomonis ad medium verba proferantur, qui ait: Lætare, jutenis, in adolescentia tua (Eccle. x1, 9). Si enim unum utraque esse non diacerneret, quem monehat in adolescentia juvenem non vocaret. Quos igitur a prædicationis officio vel imperiectio, vel mus prohibet, et tamen impellit praccipitatio, cum arripiunt intempestive quod non valent, perdunt etiam quod implere quandoque tempestive potuissent : ante perfectionem alarum, unde ire cupiunt in alta inde merguntur in ima.

– Manus cito nemini imposueris,

communicaveris percatts attents (I Tim.v, 22). (In exposit. B. Job, lib. v, 1111. 74.) Sacia Scripturæ consuetudo est ut cum aliquid narrat, interpo- C sita alterius causæ sententia, ad superiora protinus redeat. Sed hunc esse nonnunquam morem sacri eloquii melius ostendimus, si ex eo aliquam hujus rei similitudinem proferamus. Paulus namque apostolus tum dilectum discipulum de instituendis Ecclesiæ officies ada oneret, ne quos forte ad sacros ordines inordinate proveheret, dixit : Manus cito nemini imposneris, neque communicaveris peccatis alienis : teipsum castum custodi. Qui ad infirmitatem ejus corporis protinus verba convertens, ait : Noli adhuc nguam bibere, sed modico vino utere propter stomachum tuum, et frequentes tuas infirmitates (1 ers. 23): statimque subjungit, dicens: Quorumdam hominum peccata manifesta sunt præcedentia ad judicium, quo-rumdam autem et subsequuntur (Vers. 24). Quid ergo ad illud pertinet quod ab infirmo bibi aquam prohibuit, hoc quod de peccatis absconditis quorumdam hominum manifestisque subjunxit, nisi quod interposita de ejus infirmitate sententia ad hoc in extremo rediit quod superius dixit : Nemini cito manus imposueris, neque communicaveris peccatis alienis. Ut enim hæc eadem peccata quanta sollicitudine per-quirenda essent ostenderet, interposita contra infirmitatis molestiam discretionis admonitione, protinus intulit, quod in alils patescerent in aliis laterent, dicens: Quorumdam hominum peccata manifesta sunt pracedentia ad judicium, quorumdam autem et sub-sequantur. In hac ergo sententia Paulus non eisdem verbis congruit, quibus cam, loquens de Timothei infirmitate, subjunxit, sed ad illud rediit quod superius intermittendo narravit.

CAP. VIII. - Dum venio, a (1 Tim. 1v, 15). attende lectioni

(Regul. pastor. part. 11, c. 11.) Omnis prælatus et rector quotidie sacri eloquii studiose debet præcepta meditari, ut in eo vim sollicitudinis et erga cælestem vitam providæ circumspectioni: Aquam humanæ con-

est in carne, justificatum est in spiritu; apparuit an- A versationis usus indesinenter destruit, divinæ admonitionis verba restaurent; et qui ad vetust tem vite per societatems ecularium ducitur, ad amorem semper spiritalis patriæ compunctionis aspiratione renovetur. Valde namque cor inter humana verba defluit. cum indubitanter constet quod externis occupationum tumultibus impulsum a semetipso corruat, incessabiliter studere debet ut per eruditionis studium resurgat. Hinc est quod prælatum gregi discipulum Paulus admonet, dicens: Dum venio, attende lectioni. Hinc David ait: Quomodo dilexi legem tuam, Do-mine? Tota die meditatio mea est (Psal. cxvm, 97).

CAP. IX. - Radix omnium malorum cupiditas (I Tim. v), 10).

(In exposit. B. Job, lib. xx, num. 21.) Cum alicui avàritia, id est, cupiditas, dominatur, subjectus proplum ergo non sunt ostendenda, nisi que sunt firma.

llinc etiam per quemdam Sapientem dicitur: Adolescens, loquerè in tua causa vix: et si bis interrogalescens, loquerè in tua causa vix: et si culdubio malis omnibus demonstratur, quia de avaoritur in mente, sed punctiones peccatorum omnium patenter producit in opere. Quas videlicet punctiones ab hac radice surgentes statim prædicator egregius insinuat, cum subdit: Quam quidem apretentes, erraverunt a fide, et inseruerunt se doloribus muttis. Qui enim multos dolores dixit quasi nascentes ex hac radice punctiones innotuit.

CAP. X. — Qui solus habet immortalitatem (I Tim. vi, 16).

(In exposit. B. Job, lib. xxv, num. 9, 10.) Omnis immutatio velut quædam mortis imitatio est. Id enim quod mutatur, quasi ab eo quod erat interficitur, ut desinat esse quod fuit, et incipiat esse quod non fuit. Lumen autem verum, Creator videlicet noster, nulla mutabilitatis vicissitudine tenebrescit, nullis naturæ suæ defectibus obumbratur, sed ejus esse sine mutabilitate fulgere est, sicut scriptum est : Apud quem non est transmutatio, nec vicissitudinis obumbratio (Jacob. 1, 1/). Et inde rursum Paulus apostolus dicit : Qui solus habet immortalitatem et lucem habitat inaccessibilem. Sed cum cuncti noverimus quod et humana anima et augelici spiritus sint immortales instituti, cur ab Apostolo solus Deus immortalitatem habero perhibetur, nisi quia solus Deus vere non moritur qui solus nunquam mutatur? Humana quippe anima in lapsum nunquam caderer, si mutabilis non fulsset. Que a paradisi quoque gaudiis expulsa, si mutabilis non esset, ad vitam minime rediret. In hoc ipso autem quod ad vitam redire nititur, defectus suos, alternante semper mutabili-tate, tolerare cogitur. Quia ergo ex nihilo condita est, ex se nihilominus infra se tendit, nisi ad boni desiderii statum artificis svi manu teneatur. Ex eo itaque quod creatura est, deorsum ire habet : vir. tute namque propria in præceps posse se ire considerat, sed ad Conditorem suum amoris manu se retinet, ne cadat, quousque ad immutabilitatem transcat, et eo vere immortaliter, quo immutabiliter vivat. Ipsi quoque spiritus angelici mutabiles sunt ex natura conditi, quatenus aut sua sponte caderent, put ex arbitrio starent. Sed quia humiliter elegerant ei inhærere a quo creati sunt, hanc ipsam in se mutabilitatem suam, standi jam immutabilitate vicerunt, ut hoc ipso merito transcenderent, quod naturæ suæ ordine mutabilitati subesse potuissent. Quia ergo Creator noster nullam patitur immutabilitatem, recte de eo per Paulum dicitur : Qui solus habet immortalitatem.

CAP. XI. - Et lucem habitat inaccessibilem (I Tim. v1, 16).

(In exposit. B. Job, lib. xviii, num. 92.) Cum ad jpsum fontem vitæ, Creatorem nostrum, venerimus, erit nobis delectabiliter impressa sitis simul et satie tas, sed longe ab ista siti necessitas, et longe a satietate fastidium, quia sitientes satiabimur, et satiati

sitiemus. Videbimus ergo Deum ipsum, qui erit præ- A mium laboris nostri. ut post mortalitatis hujus tenebras accessa ejus luce gaudeamus. Sed cum ejus lucem dicimus accessam, obsistit animo quod Paulus dicit : Qui lucem habitat inaccessibilem, quem vidit nullus hominum, sed nec videre potest. Ecco rursum audio quod Psalmista ait: Accedite ad eum, et illuminamini (Psal. xxxiii, 6). Quomodo igitur accedendo Muminamur, si ipsam lucem qua illuminari possumus non videmus? Si vero accedendo ad eum, ipsam qua illuminamur lucem videmus, quomodo inaccessibilis esse perhibetur? Qua in re pensandum est quod inaccessibilem dixit, non omni homini sed humana sapienti. Scriptura quippe sacra omnes car-nalium sectatores humanitatis nomine notare solet. Unde idem apostolus quibusdam discordantibus dicit: Cum enim inter voi sit zelus et contentio, nonne carnales estis, et secundum hominem ambulatis (11 Cor. 111, 3)? Et unde alibi testimonium protulit: Quod oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit quæ præparavit Deus diligentibus se B (I Cor. 11, 9). Et cum hoe Dominus dixisset absconditum . mox subdidit : Nobis autem revelarit Deus per spiritum suum (Ibid.), ipsum se ab hominis vocatione discernens qui raptus supra hominem divina jam saperet. Ita etiam hoc loco cum lucem Dei inaccessibilem perhibet, ut ostenderet quibus, subdidit : Quem vidit nullus hominum, sed nec videre potest, more suo homines vocans omnes hamana sapiennes sunt. Deum igitur per cœlestem conversationem videbimus, si supra homines esse mercamur. Que nimirum visio nunc fide inchoatur, sed tunc in specie perficitur, quando coæternam Deo sapientiam, quam modo per ora prædicantium quasi per decurrentia flumina sumimus, in ipso suo fonte bihennie

CAP. XII. - Divitibus præcipe non superbe sapere (1 Tim. v., 17).

(Regul. pastor. part. ui, cap. 2.) Superbis divitibus inferre metum contra elationem debemus, sicut Paulus dicit discinulo de divitibus : Divitibus husus sæculi præcipe non superbe sapere, neque sperare in incerto divinarum suarum. Ubi notandum valde est quod humilitatis doctor memoriam divitum faciens, non ait: Roga, sed præcipe, quia etsi impendenda est pietas infirmitati, honor tamen non debetur elationi. Talibus ergo rectum quod dicitur, tanto rectius jubetur, quanto et rehus transitoriis altitudine cogitationis intumescunt. De his in Evangelio dicit Dominus : Væ robis divitibus qui habetis consolationem vestram (Luc. vi, 24). Quia enim que sunt æterna gaudia nesciunt, ex præsentis vitæ abundantia consolantur. Offerendus est ergo a prædicatoribus timor divitibus, quos consolatio glorize temporalis extullit, ut cognoscant quia divitias quas conspiciunt tenere nequaquam possunt.

Cap. XIII. — O Timothee, depositum custodi (I Tim. vi, 20).

(In exposit. B. Job, lib. xvm, num. 39.) Quicunque ad veræ prædicationis verba se præparat, necesse est ut causarum origines a sacris paginis sumat, ut omne quod loquitar in eo suze locutionis zedificium firmet. Sæpe enim hæretici, dum sua perversa student astruere, proferunt ea quie profecto in sacrorum librorum paginis non tenentur. Unde et discipulum suum prædicator admonet, dicens : O Timothee, depositum custodi, devitans profanas pocum novitates. Dum enim laudari hæretici tanquam de excellenti ingenio cupiunt, quasi nova quaedam proferunt, que in Patrum antiquorum libris veteribus non tenentur. Sicque lit ut dum videri sapientes desiderant, miseris auditoribus suis stultitiz semina spargant.

EXPOSITIO SUPER EPISTOLAM II B. PAULI APOSTOLI AD TIMOTHEUM.

CAPUT PRIMUM. — Nemo militans Deo, implicat se ne- C CAP. III.—Argue, obsecta, increpa in omni patientia gotiis sæcularibus (II Tim. 11, 4).

et doctrina (II Tim. 12, 2).

(In exposit. B. Job, lib. v, num. 55.) Sancti viri ab hujus mundi inquieta concupiscentia se penitus subtrahunt, ac terrenarum actionum strepitum deserunt, et per quietis studium ab exterioribus operibus cessantes, interna penetrare satagunt. Neque enim ad interna contemplanda perducuntur, nisi ab his quæ exterius implicant studiose subtrahantur. Hinc est enim quod per semetipsam Veritas dicat : Nemo potest duobus dominis servire (Matth. vi, 24). Hinc Paulus ait : Nemo militans Deo, implicat se negotiis sæcularibus, ut ei placeat cui se probavit. Hinc per Prophetam Dominus admonet, dicens: Vacate et videls, quoniam ego sum Deus (Psal. xLV, 11). Nequaquam enim interna notitia conspicitur, nisi ab externa implicatione cessetur, et mens nostra nullo modo ad vim intimæ contemplationis rapitur, nisi studiose prius a terrenorum desideriorum tumultu sopiatur.

CAP. II. - Prædica verbum, insta opportune, impor-

tune (II Tim. 1v, 1).
(Regul. pastor. part. 11, c. 4.) Providendum est intentione sollicita rectoribus, ut ab eis non solum prava nullo modo sed ne recta quidem nimie et ordinate proferantur, qu'a sæpe dictorum virtus perditur, cum apud audientium corda incaute loquacitatis importunitate levigatur. Unde Paulus, cum discipulum de instantia prædicationis admoneret, dicebat: Testificor coram Deo et Christo Jesu, qui judicaturus est vivos et mortuos, per adventum ejus, et regnum ipsius : Prædica verbum, insta opportune, importune. Dicturus importune, præmisit opportune, quia sci-licet apud auditoris mentem; ipsa sua utilitate se destruit si habere importunitas opportunitatem nescit.

(Regul. pastor. part. in, c. 16; lib. i, in Ezech., hom. 11, n. 15.) Mansueti prelati debent studere ut etiam æmulationem justitiæ habeant, iracundi vero ut æmulationi quam se habere :estimant mansuetudinem subjungant. Ideireo namque Spiritus sanctus in columba nobis et igne monstratus est, quia videlicet omnes quos implet, et columbæ simplicitate mansue-tos, et igne zeli ardentes exhibet. Nequaquam ergo Spiritu sancto plenus est qui aut in tranquillitate mansuetudinis fervorem æmulationis deserit, aut rursum in æmulationis ardore virtutem mansuetudinis amittit. Quod fortasse melius ostendimus, si in medium Pauli ministerium proferamus, qui duobus discipulis, et non diversa charitate præditis, diversa tamen adjutoria prædicationis impendit. Timotheum enim admonens, ait : Argue, obsecta, increpa in omni patientia et doctrina. Titum quoque admonet, D dicens: Hæc loquere, et exhortare: et argue cum omni imperio (Tit. 11, 15). Quid est quod doctrinam suam arte tanta dispensat, ut in exhibenda bac, alteri imperium, et alteri patientiam proponat, nisi quod mansuetioris spiritus Titum, et ierventioris vidit esse Timotheum? Illum itaque per æmulationis studium inflammat, hunc per lenitatem patientiæ temperat. Illi quod deest jungit, huic quod superest subtrahit; illum stimulo implere nititur, hunc freno moderatur. Leni quippe per auctoritatem imperii injungenda erat severitas verbi, is autem qui per spiritum ferveliat, per patientiam temperandus fuerat, ne si plus justo fervesceret, non ad sanandum vulnera subjectorum reduceret, sed sana vulneraret. Nam sæpe verba quæ hunc ad sanandum revocaat, alium vulnerant.

CAP. IV. — De reliquo reposita est mihi corona justi- A enim contra mala transeuntia sine defectu certavetiæ (11 Tim. 14, 8).

In exposit. B. Job, lib. x, num. 36, 37; homil. 37 in Evang., n. 1.) Sancti viri quia lideliter Domini præceptis inserviunt, adventum illius spe certa præstolantur: extremum venire judicium, ostendi cole-stem patriam, persolvi præmia justis appetunt. Sciendum enim est quod beatorum mens, quo du-riora pro veritate tolerat, eo æternitatis præmia certius speral, et tanto spes in Deum solidior surgit, quanto pro illo quisque graviora pertulerit. Labores quippe suos sancti considerantes, mercedem retribu-tionis quærunt, et causæ suæ meritum scientes, præsentiam Judicis expetunt: eumque ut veniat in flamma ignis, dans vindictam implis, et contemplationis sure speciem in retributione deferens piis, ardore summo concupiscunt. Labores ergo suos intuens prædicator egregius dicit : Ego enim jam delibor, et tempus meæ resolutionis instat. Bonum certamen certavi, cursum consummavi, fidem servavi. De reliquo reposita est mini corona justitiæ, quam reddet mini Dominus in illa die justus Judex. Quia

rat, de mansuris pimirum gaudiis sine dubictate præsumebat; ubi et aperte subjungit : Non solum autem mihi, sed et his qui diliqunt adventum eius. Ac si dicat : Sed et in omnibus qui sibi de bona operatione sunt conscii. Adventum enim Judicis non diligunt nisi qui in causa sua habere se justitize meritum sciunt. Nequaquam quippe gaudium, vel corona retributionis de æternitate colligitur, quod non hic retributions de atermate congruir, quou non me prius pia tribulatione et labore seminatur. Iline Paulus ait: Si commorimur, et convivenus; si susti-nemus, et conregnabimus (II Tim. 11, 14). Iline san-ctorum gloriam angelus Joanni indicans, ait: Sunt qui venerunt de tribulatione magna (Apoc. vii, 14). Hinc discipulos Paulus admonet, dicens: Per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei (Act. xiv, 21). Hinc iterum ait : Non coronabitur, nisi qui legitime certaverit (II Tim. 11, 5). Ad coronam enim et ad magna præmia perveniri non potest, nisi per magnos labores. Quemcunque ergo cœlestium delectat magnitudo præmiorum, non deterreat certamen laborum.

EXPOSITIO SUPER EPISTOLAM B. PAULI APOSTOLI AD HEBRÆOS.

CAPUT PRIMUM. — Nusquam angelos apprehendit B CAP. III. — Vivus est sermo Dei, et efficax (Hebr. (Hebr. n, 16). IV. 12).

(In exposit. B. Job, lib. 1v., num. 9, 10, 11, 12.)
Omnipotens Deus, sicut ex nihilo bona facere potuit, ita cum voluit per incarnationis suce mysterium etiam perdita bona reparavit. Duas autem ad intelligendum se creaturas fecerat, angelicam videlicet et humanam. Utramque vero superbia perculit, et ab ingenitæ statu rectitudinis dejecit. Sed una tegmen carnis habuit, alia vero nihil infirmum de carne gestavit. Angelus namque spiritus est solummodo, homo vero spiritus est et caro. Misertus ergo Creator, ut redimeret illam, ad se debuit reducere quam in perpetratione culpse ex infirmitate constat aliquid habuisse. Et eo altius debuit apostatam angelum repellere, quo cum a persistendi fortitudine corruit, nihil infirmum ex carne gestavit. Hinc enim scriptum est: Nusquam angelos apprehendit, sed somen Abrahæ apprehendit. ld circo namque Redemptor noster non angelus sed homo factus est, quoniam hoc procul dubio ficri debuit quod redemit, ut et perditum angelum non apprehendendo descreret, et hominem in semetipso apprehen-dendo repararet. Est adhuc aliud quo et perditus homo reparari debuit, et superbiens spiritus reparari non possit, quia nimirum angelus sua malitia cecidit. hominem vero aliena prostravit. Humanum ergo genus ad pænitentiam Redemptoris adventu reducitur, apostata vero angelus ad restaurationem nulla spe veniæ, nulla conversionis emendatione revocatur. Sic quippe illum perpetratæ superbiæ cæcitas gravat, ut nequaquam ulterius ad lucem pænitentiæ per divini respectus memoriam resurgat, nec ad veniam cum electis, nec ultra ad illa claritatis intimæ agmina superna redeat.

CAP. II. - Per Abraham Levi decimatus est, adhuc enim in lumbis patris erat (Hebr. vii, 10).

(In exposit. B. Job., lib. xxxII, num. 20.) Lumborum nomine propago mortalitatis exprimitur, quia semi- nom aspiret quia aput temetipsum cogitas, red per nomine propago mortalitatis exprimitur, quia semi- nom aspiret quia aput temetipsum cogitas, red per nomine propago mortalitatis exprimitur, quia semi- nom aspiret quia aput temetipsum cogitas, red per nomine propago mortalitatis exprimitur, quia semi- nomine propago mortalitatis exprimitur, quia semi- nomine propago mortalitatis exprimitur, quia semi- nomine propago mortalitatis exprimitur, quia semi- nomine propago mortalitatis exprimitur, quia semi- nomine propago mortalitatis exprimitur, quia semi- nomine propago mortalitatis exprimitur, quia semi- nomine propago mortalitatis exprimitur, quia semi- nomine propago mortalitatis exprimitur, quia semi- nomine propago mortalitatis exprimitur, quia semi- nomine propago mortalitatis exprimitur, quia semi- nomine propago mortalitatis exprimitur, quia semi- nomine propago mortalitatis exprimitur, quia semi- nomine propago mortalitatis exprimitur, quia semi- nomine propago mortalitatis exprimitur, quia semi- nomine propago mortalitatis exprimitur, quia semi- nomine propago mortalitatis exprimitur, quia semi- nomine propago mortalitatis exprimitur, quia semi- nomine propago mortalitatis exprimitur, quia semi- nomine propago mortalitatis exprimitur. lico inesse perhibentur. Hinc est quod Veritas discipulis dicit: Sint lumbi vestri præcincti (Luc. x11, 35). Hinc Petrus cum luxuriam a corde restringeret, admonbat, dicens: Succincti lumbos mentis vestræ. (1 Petr. 1, 13). Propter quod etiam et de Levi dicitur : Quia adhuc in lumbis patris erat, cum Melchisedech occurrit Abrahæ. Cum enim Paulus per Abrahæ sacrificium Melchisedech tempore Levi sacerdotium diceret decimatum, ubitunc in Abrahæ corpore Levi lateret, ostendens, ait ; Adhuc enim in lumbis patris erai.

(Lib. 11, in Ezech., hom. 9, n. 16, 17.) Ante omnipotentis Dei oculos, vel quæ bene gesta, vel quæ scienter sunt dicta, depereunt, cum jam non amore Domini, sed intentione laudis transitoriæ fiunt. Sic etenim sæpe cogitationi bonæ cogitatio sinistra subjungitur, ut vix ipse qui easdem cogitationes generat animus agnoscat. Unde prædicator egregius, cum loquens subtiliter, diceret: Vivus est sermo Dei, et efficax, et penetrabilior omni gladio ancipiti, et pertingens usque ad divisionem animæ ac spiritus: illico subjungit : Compagum quoque et medullarum, et discretor cogitationum et intentionum cordis. Distinguit enim sermo Dei compages et medullas, quia discernit cogitationes, et intentiones cordis. Per compages quippe ossa ossibus junguntur, et sæpe dum quid recta cogitatione agimus, sed in laudis amore subito declinamus, et hoc pro laude facimus quod prius facere pro veritate cooperamus, quia cogitationes cogitationibus adjunguntur quasi quedam compages flunt. Sed habent ossa quæ in compage juncta sunt etiam medullas. Quod prædicator sanctus apertius intulit, cum subjungit : Discretor cogitationum et intentionum cordis (Ibid.). Compages enim nostræ cogitationes sunt, medullæ autem intentiones. Etenim aliud cogitamus, et aliud est quod per cogitationem intendimus. Nam si quis proposito nummorum premio, pupilli vel vi-duæ causam defendat, et fortasse ecclesiam ingre-diens in suis precibus Deo dicat: Tu vides quia causam pupilli et viduæ defendo, iste procul dubio quæ cogitat scit sed quo intendat ejus cogitatio ignorat. Aliud quippe cogitat, atque aliud intendit, non enim defensionem pupilli, vel viduæ, sed mercedem num-morum quærit. Nam tolle temporale præmium, et pupillum ac viduam non defendit. Sermo namque Dei discretor est cogitationum et intentionum cordis, quia non aspicit quid apud temetipsum cogitas, sed per tionis, quid accipere requiris.

CAP. IV. - Necesse est collectium exemplaria his mundari (Hebr. 1x, 23).

(In exposit. B. Job., lib. xvn, num. 46, 47.) Quamvis simplici naturæ divinitatis non sit aliud esse, et aliud sapere, et aliud fortem esse : quippe quia ipea fortitudo, quæ sapientia, et ipsa sa-pientia quæ divinitatis essentia est; Dominus tamen diabolum quantum ad faciem spectat, non virtute sed ratione superavit. Ipse namque diabolus nulla nos parentis primi radice supplantans, sub captivitate sua trio ei injusta suadenti consensit. Ad vitam namque conditus in libertate propriæ voluntatis, sponte sua factus est debitor mortis. Delen la ergo crat talis culpa, sed nisi per sacrificium deleri non poterat. Quærendum erat sacrificium, sed quale sacrificium poterat pro absolvendis hominibus inveniri? Neque enim justum fuit ut pro rationali homine beutorum animaliu n victimæ cæderentur. Unde ait Apostolus : Neces se est ergo exemplaria eælestium his mundari; insa autem cælestia melioribus hostiis quam istis. Ergo si bruta animalia propter rationale animal, idest, pro homine, dignæ victimæ non fuerunt, requirendus erat homo qui pro hominibus offerri debuisset, ut pro rationali peccante rationalis hostia mactaretur. Sed quid quod homo sine peccato inveniri non poterat, et oblata pro nobis hostia, quando nos a peccato mun are potuisset, si ipsa hostia percati contagio non careret? Inquinata quippe inquinatos mundare non posset. Ergo ut rationalis esset hostia, homo fuerat offeren- I dus; ut vero a peccatis mundaret hominem, homo et sine peccato; sed quis esset homo sine peccato, si ex peccati commistione descenderet? Proinde venit propter nos in utero Virginis Filius Dei : ibi pro nobis factus est homo. Sumpta est ab illo natura, non culpa. Fecit pro nobis sacrificium corpus suum, exhibuit pro peccatoribus victimam sine peccato, que et humilitatemori, et justitia mundare potuisset. Hunc ergo cum post baptisma vidit antiquus hostis, mox tentationibus impetiit, et per diversos aditus ad ejus interiora molitus irrepere, est victus, atque ipsa inexpugnabilis mentisejus integritate prostratus. Sed quia a 1 interiora non valuit, ad ejus se exteriora convertit, ut quia mentis virtute victus est, eum quem decipere tentatione non valuit, carnis saltem videretur morte superare : atque ut ante dictum est, permissus est in illud quod ex nobis mortalibus Mediator acceperat. Sed ubi potuit aliquid facere, ibi devictus est ex omni parte; et unde accepit exterius potestatem Dominicae carnis occidendæ, inde interius potestas ejus qua nos tenebat occisa C est. Ipse namque victus interius dum quasi vicit exterius. Et qui nos jure debitores mortis tenuit, jure in nobis jus mortis amisit, quia per satel-lites suos ejus carnem perimendam appetiit, in que nil ex culpæ debito invenit. Dominus ergo noster pro nobis mortem solvit indebitam, ut nobis mors de-bita non noceret. Antiquus autem hostis per excessum præsumptionis suæ eum etiam perdidit quem iniquæ persuasionis lege possedit; et dum audacter eum in quo nil sibi competebat appetiit, jure illum quem quasi juste tenebat amisit. Prudentia itaque non virtute devictus est, qui dum ad tentandum Deum solvitur, ab homine possidendo religatur; ut inde eum qui sub ipso erat perderet unde cum illo qui super ipsum est congredi præsumpsisset.

CAP. V. - Non deserentes collectionem restram (Hebr. z, 25).

(In exposit, B. Job, lib. v, num. 7.) Qui plene mor- D tificationem suam appetunt, quanto fiunt ad finem vi-ciniores, tanto se exhibent in opere ardentiores: laborando non deficiunt, sed magis ad usum labores crescunt, quia quo jam præmia propinquiora considerant, eo in opere delectabilius exsudant. Unde b ne Paulus apostolus quibusdamæternam patriam quærentibus, dicit : Non deserentes collectionem vestrum, sicut est consuetedinis quibusdam, sed consolantes; et tunto magis, quanto videritis appropinquantem diem. Laborantem quippe consolari est pariter in labore persistere, quia sublevatio laboris est visitatio collaborantis; sicut cum in itiuere comes jungitur, via quidem non abstrahitur, sed tamen de societate comitis labor itineris levatur. Dum itaque Paulus consolantes se in labore quæreret, adjunkit, dicens : Tanto magis, quanta videritis appropinquantem diem. Ac si diceret: Eo labor erescat, quo jam præmia labor s appropinquant.

hominem quasi juste tenuit, qui libero conditus arbi- A Cap. VI. — Patres carnis nostræ habuimus eruditores et reverebamur cos; nonne multo magis obtemperabimus Patri spirituum, et vivemus (Hebr. 111, 9, 10)?

(Regul. pastor. part. III, cap. 12.) Omnes quos Dominus in hoc flagellat tempore, eo se debent Dei filios sentire, quo illos castigant flagellat disciplina. Nisi enim correctis hæreditatem dare disponeret, cos erudire per molestias non curaret. Hinc namque Dominus ad Joannem per angelum d.cit: Ego quos ama, arguo et castigo (Ap. c. 111, 192) Hine rursum scriptum est : Fili mi, noli negligere disciplinam Domini, neque fatigeris, cum ab co arqueris : quem enim diligit Dominus corripit: f. igellat autem omnem filium quem re-cipit (Prov. m., 10). Hine Psalmista ait: Hultæ tribulationes justorum (Psal. xxxii, 20]. Hinc beaus quoque Job in dolo: e exclamans, ait: Si justus fuero, non levabo caput, situratus afflictione et miseria (Job x, 45). Considerare etiam debemus pro percipiend's bareditatibus terrenis, quam dura carnales litios disciplina flagella castigent. Quæ ergo nobis divinæ co reptionis penagravis est, per quamet nunquam amittenda hære litas per cipitur, et semper mansura supplicia vitantur? Hine etenim Paulus ait: Patres quid m carnis nostræ habuimus cruditores, et reverebamur ess; nonne multo 'magis obtemperabimus Patri spirituum. e: civenus? Et illi quidem in tempore paucorum dierum secundum voluntatem suam erudiebant nos, hic antem ad id quod utile est, in recipiendo sanctifica tionem cius. Quos crzo Dominus flagellat, sollicite patientie virtutem studeant servare; incessanter enim quanta Red mptor no ter ab bis quos creaverat pertulit mala debent con iderare : quod tot abjecta con-viciorum probra sustinuit, quod de manu hostis antiqui captivorum animas quotidie rapicas, iasultantium alapas accepit; quod aqua nos salutis diluens, a perfidorum sputis faciem non abscondit; quo i vocatione sua nos ab æternis suppliciis liberans, tacius flagella toleravit; quod inter angelorum choros nohis perennes honores tribuens, colaphos pertulit; quoda peccatorum nos punctionibus salvans, pinis capu: sup-ponere non recusavit; quod æterna dulcedine nos inebrians, in siti sua fellis amaritudinem accepit; quod qui pro nobis Patrem, quamvis divinitate esset aqualis, adoravit, sub irrisione adoratus tacuit; quod vitam mortuis praparans, usque ad mortem ipse vita pervenit. Cur itaque asperum creditur ut homo toleret a Deo flagella pro malis, si tanta Deus ab hominibus pertulit mala pro bonis? Aut quis sanæ intelligentiæ de percussione sua ingratus existat, si hinc ipse sine flagello non exiit qui sine peccato vixit?

CAP. VII. -- Sanguinis aspersionem melius toquentem quam Abel (Hebr. xu., 24).

(In exposit. B. Job, lib. xitt, num. 26.) De Abel sanguine divit Dominus ad Cain: Yox sanguinis fratris tui clamat ad me de terra. Ipse quoque qui sumitur sanguis redemptionis, clamor est nostri Redemptoris. Unde etiam Paulus dieit : Et sanguinem aspersionis melius loquentem quam Abel (Genes. 17, 10). Sanguis quippe Jesu melius loquitur quam Abel, quia sanguis Abel mortem fratricidæ fratris petiit, sanguis autem Domini vitam persecutoribus impetravit. Unde factum est ut Redemptoris nostri sanguinem quem persecutores sevientes fuderunt postmodum credenies lamberent, eumque Dei Filium esse prædicarent.

CAP. VIII. - Ego movebo non solum terram, sed etiam cœlum (Hebr. x11, 26).

(In exposit. B. Job, lib. xxt, num. 55.) Tempestas in mari cum oritur, prius leves undæ et postm volumina majora concitantur, ad extremum fluctus se in alta erigunt, et navigantes quesque ipsa alti-tudine subvertunt. Sic sic nimirum extrema illa properat que universum mundum subruat tempe las animarum. Nunc enim berlis et cladibre quasi quibu dam undis sua nobis exordia estendit, et quanto ad fi..em quotidie propinquiores efficimus, tanto gra viora irruere tribulationum volumina videmi

extremum vero commotis omnibus elementis, super- A nus Judex veniens, finem omnium apportat, quia videlicet tunc tempestas fluctus in cœlum levat. Unde et dicitur : Adhuc modicum, et ego movebo non solum terram, sed etiam cœlum (Reg. 11, 7). Hanc tompesta-tem sancti viri vigilanter aspiciunt, et ex his tribulationibus qua mundum feriont pravident qua se-quentur, alque extrani judicii adventum in tanta nente considerantes pertimescant, supernæque majestatis vim ad judicium venientis, et lerrorem tanti examinis considerantes, expavescunt. Quomodo antem depressura sunt Dei judicia cos qui se elevant, si et illos ad tempus aliquando deprimunt qui hac semper in humilitate formidant? Unde summopere formidandum est nobis illud examen tantæ districtionis. Constat autem quia in hac vita cum percussionem correntio sequitur, disciplina patris est non ira judicis, amor corrigentis est, non districtio punientis. Ex ipso ergo præsenti verbere judicia æterna pensanda sunt. Hinc etenim perpendere debenus quomodo de autori inquantur, ne si es qui muna ferre non sunt. Hinc etenim perpendere debenus quomodo le autori inquantur, ne si es qui muna ferre non sunt. Hinc etenim perpendere debenus quomodo le autori inquantur, ne si es qui muna ferre non sunt. Hinc etenim perpendere debenus quomodo le autori inquantur, ne si es qui muna ferre non sunt. La companio de sunt la companio de la compan ıra quæ purgat.

CAP. IX. — Jesus extra portam passus est (Hebr. xm , 12).

(in expos. in vit psalmos Ponit. in psalm. 1, n. 9.) Vaccam rusam a filis Israel adductam præcepit Dominus Moysi tradi Eleazaro sacerdoti, qui eductam extra castra immolaret in conspectu Domini. Quid per vaccam rulam nisi assumpta ad sacrificium infirmitas dominicæ incarnationis rubra per cruorem passionis figuratur? Quid est quod hec vacca ad immalandum sacerdoti traditur, nisi quod incarnatus Dominus, qui pro redemptione nostra sacrificium semeti sum fecit, in Judajci populi manibus datur? Oui etiam extra castra in conspectu Domini immolatus est, quia videlicet extra portam passus est. Unde per l'aulum dicitur: Jesus ut sanctificaret per suum sanguinem populum, extra portum passus est. Exearam inquirimus. Idcirco enim extra portam passus est, ut a conversatione nos vite præsentis, quasi a civitate foras duceret, et a terrena inhabitatione cor nostrum avellere persuaderet. In conspectu vero Patris immolatur, quia quod ante oculos hominum pensa hoe ante oculos Patris fuit sacrificium.

CAP. X .- Invisibilem tanquam videns sustinuit (Hebr. xi, 27).

(In exposit. B. Job, lib. xix, num. 21.) Fide Moyses reliquit Ægyptum, non veritus animositatem regis: invisibilem enim tanquam videns sustinuit. Perversi quippe in actionibus suis verentur homines quos corporaliter vident. Deum sibi præsentem non æstimant esse quem non vident. Quo contra in laude Moysis dicitur, dum Ægypti regem contemperet, et Dei mandatis obediret, quia invisibilem tanquam

videns sustinuit. Perversum quippe terræ principem quasi non vidit, quem ab ocu'is sui cordis abjecit. Regem vero invisibilem tanquam videns sustinuit qui ab ejus timoris intuitu mentis oculum non de-

CAP. XI. - Est autem fides sperandarum substantia rerum, argumentum non apparentium (Hebr. x1, 1).

(Homil. 26, in Evang., n. 8, et 32, in Evang., num. 7.) Cum hoc Paulus apostolus dicit, profecto liquet quia fides illarum rerum argumentum est, que apparere non possunt. Que etenim apparent , jam non habent fidem , sed agnitionem. Nam quod obtut bus humanis visibiliter præsentatur, et potest videri, melius dicitur sciri quam credi.

CAP. XII. - Perpaucis scripsi vobis (Hebr. XIII, 22).

(Lib. 1, in Ezech., homil. 11, n. 16; in exposit. B. Job., lib. v, num. 25.) Curandum est pastoribus quantum loquantur, ne si eis qui multa ferre non longius trahant, auditores suos ad fastidium perducant. Unde prædicator egregius loquitur, dicens: Obsecro vos, fratres, ut sufferatis verbum solatii. etenim perpaucis scripsi robis. Hoc tamen inflimis præcipue congruit, ut pauca quidem et quæ capere prieva ent audiant, sed quie mentem corum in poenitentiæ do'ore compungant. Nam si eis uno in tempore exhortationis sermo fuerit multipliciter dictus, quia retinere non valent multa, simul amittunt omnia. Si quando tamen sermo prolixior transcat mo-dum suum, hoc auditoribus non est periculosum. Notandum est autem quod Paulus, dum mire llobræos admoneret, de magnis quæ dixerat humiliter sentit, et dicta sua verba solatii vocavit. Auditoribus quidem suis humiliter multa dixerat, sed de ipsa exhortatione humili placare eos adhuc humilius sa-tagebat. Ephesiis quoque Mileti valedicens, affictis ac gementibus humilitatem suam ad memoriam renus ad eum extra castra, improperium ejus portantes. Vocat, dicens: Vigilate memoria retinentes, quoniam Non enim habemus hic manentem civitatem, sed futu- C per triennium nocte et die non cessavi cum lacrymis monens unumquemque vestrum (Act. xx, 31). Hinc ergo colligat, si quando aliquid recte sentit, quanta humilitate debeat magistro loqui discipulus : si ipse magister gentium in his quæ cum auctoritate prædicat tam submisse discipulos rogat. Hinc unusquisque colligat eis a quibus bene vivendi exempla percipit hoc quod bene intelligit quam humiliter dicat, si Paulus illis humili se voce subdidit quos ad vitam ipse suscitavit. Cum itaque quædam facta meliorum deterioribus displicent, nequaquam boc and mentem movet est relicendum, sed cum humilitate magna proferendum, quatenus intentio pie sentientis, eo vere servet formam rectitudinis, quo per iter graditur humilitatis. Et libere ergo dicenda sunt quæ sentimus, et valde humiliter promerenda quæ dicimus, ne quæ recte intendimus hæc elate proferendo non recte faciamus.

EXPOSITIO SUPER EPISTOLAM B. JACOBI APOSTOLI.

donum persectum desursum est, descendens a Patre luminum: apud quem non est transmutatio, nec vicissitudinis obumbratio (Jac. 1, 17).

(In exposit. B. Job, lib. xu, num. 38.) Omnes saneti per naturam in semetipsis habent mutabilitatem propriam, sed dum immutabilitati studiose semper inherence desiderant, inherendo agunt ut imnu-tables fiant. Camque ad hanc affectu toto se tenent, quandoque accipiunt ut imper semetipsos ducti, vincant hoc quod in sem Quid enim mutabilitàs in pros quædam est, que Quid enim mutabilitas dipsis mutabiles exstiterunt.
dum rem quamlibet in mors quædam est, quæ
inmutat, quasi occidit
nuctore amnium script
tabilitatem (1 Tim. 1)
isso solus est immut
issur: Omne dans

CAPUT PRIMUM. -- Omne datum optimum, et omne D tum desursum est, descendens a Patre luminum: apud quem non est transmutatio, nec vicissitudinis obumbra*ĥo.* Ipsa enim mutabilitas umbra est, quæ quasi obscuraret lucem, si hanc per aliquas vicissitudines permutaret. Sed quia in Deo mutabilitas non venit, nulla ejus lumen umbra vicissitudinis intercidit.

– Quicunque totam legem scrvaverit, offendat autem in uno, factus est omnium reus (Jac. 11, 10).

(In exposit. B. Job. lib xix, num. 32) Vestimenta cuiu vestimur, ex omni parte circumdamur. Ille ergo ex omni justitla sicut vestimento se bene vestit, qui se undique bono opere protegit, et nullam partem actionis sux peccato nudam relinquit. Nam qui in aliis actionibus justus est, in aliis injustus, quasi hoc latus cooperuit, illud nudavit; nec jam bona sunt opera quæ subortis aliis pravis operibus inquinantur. Hinc enim per Salomouem dicitur: Qui in uno offenderit, multa bona perdet (Eccles. IX , 18).

rit, offendat autem in uno , factus est omnium reus. Quam videlicet sententiam suam inse diligenter exposuit, cum subjunxit: Qui enim dixit: Non mæchaberis dixit: Non occides. Quod si non mæchaberis, occidas autem, sactus es transgressor legis. Cordis igitur oculis circumquaque porrectis undique nobis exhibenda custodia est, ne mercedem quam per has actiones colligimus per alias amittamu:, quia bona prodesse nequeunt si non caventur mala quæ subripiunt.

CAP. III. - Si autem frater, et soror nudi sunt (Jac. 11, 15).

(In exposit, B. Job, lib. xxr, num. 29, 31.) Sunt nonnulli qui cum ab egenis fratribus fuerint necessaria postulati, non cos cum possunt student rebus fulcirc, sed blandis tantum sermonibus fovere; quos vehementer Jacobi prædicatio sancta reprehendit. dicens : Si autem frater, aut soror nudi sunt, et indiautem eis quæ necessaria sunt corpori, quid proderit vobis? Quos Joannes quoque apostolus admonet, dicens: Filioli mei, non diligamus verbo, nec lingua, sed opere et veritate (1 Joan. 111, 18). Dilectio itaque nostra semper exhibenda est, et veneratione sermonis, et ministerio largitatis. Sunt vero nonnulli qui pietatis suæ viscera tendere usque ad incognitos nesciunt, sed solis quos per assiduitatem notitiæ didicerint miserentur, apud quos nimirum plus familia-ritas quam natura valet, dum quibusdam necessaria non quia homines, sed quia noti sunt, largiuntur; sed apud piam mentem plus natura valet quam notitia. Nam et unusquisque qui indiget eo ipso quo homo est etiam incognitus non est.

CAP. IV. - Fides sine operibus mortua est (Jac. 11, 26).

(Homil. 26, in Evang., n. 9.) Ille credit qui exercet operando quod credit. Quo contra de his qui fl-dem nomine tenus retinent l'aulus dicit : Confitentur se nosse Deum, sactis auten negant (Tit. 1, 16). Hinc C per Joannem dicitur: Qui dicit se nosse Deum, et mandata ejus non custodit, mendax est (1 Joan. 11, 4). Hine Jacobus ait : Fides sine operibus mortua est. Hinc ad beatum Job de antiquo hoste generis humani Dominus dicit : Absorbebit fluvium et non mirabitur; et habet fiduciam quod influat Jordanis in os ejus (Job. xL, 18). Quis est enim per fluvium designatus nisi humani generis fluxus? Quod videlicet genus ab ortu ad finem defluit, et quasi aquæ more usque ad competentem terminum ex carnis liquore percurrit. Quid per Jordanem, nisi baptizatorum forma signatur? Quia enim Jordanis flumine ipse auctor Redeinptionis nostræ baptizari dignatus est, recte Jordanis nomine corum multitudo exprimitur qui intra sacramentum baptismatis tenentur. Antiquus igitur hostis generis humani fluvium absorbuit, quoniam ab origine mundi usque ad Redemptoris adventum, vix paucis electis evadentibus, in ventrem suæ malitiæ genus humanum traxit. De quo recte dicitur: Absorbebit fluvium, et non mirabitur (Ibid.); quia pro magno non habet, cum infideles rapit. Sed grave est valle quod subditur : Et habet fiduciam quod influat Jo danis in os ejus, quia postquam inflideles quosque a mundi origine rapuit, adhuc se posse decipere et dideles presumit. Nam ore pestiferæ persuasionis eos quotidie devorat in quibus a confessione fidei repro-ba vita discordat. Qui ergo ca quæ recta sunt recondita per fidem intelligit, sed tamen opera fidel tenere contemnit, incredulitatis redarguitur, quoniam ab eo quod se ostendit credere vivendo reprobat.

CAP. V. — Quæ desursum est sapientia, primum pudica est (Jac. 111, xvii).

(Regul. past. partor. iii, cap. 22.) Sæpe dum quosdam scientia major erigit, a creterorum societate disjungit, et quasi quo plus sapiunt, eo a concordiæ virtute desipiscunt. Quibus recte per Jacobum dici-

Hinc Jacobus dicit: Quicunque totam legem servare- A tur : Quod si zelum amarum habetis, et contentiones sunt in cordibus vestris, nolite gloriari, et mendaces esse adversum veritatem. Non est ista sapientia desursum descendens, sed terrena, animalis diabolica. Que autem desursum est sapientia, primum pudica est, deinde pacifica. Pudica videlicet, quia caste intelligit; pacifica vero, quia per elationem se minime a proximorum societate disiungit.

CAP. VI. - Petitis, et non accipitis, eo quod male petatis (Jac. IV, 3).

(In exposit. B. Job, lib. xxi, num. 25.) In Scriptura sacra dici pauperes humiles solent, quia illi sunt ? veraciter pauperes qui non sunt inflati superbize spi-ritu; quos aperte Veritas exprimit, cum dicit : Pauperes spiritu (Matth. v, 3). Et procul dubio oportet ut eis incunctanter detur quidquid ab eis quod hu-militate requiritur, id est quod non ex desiderio sed ex necessitate postulatur. Nam valde superbire est gent victu quotidiano, dient autem aliquis ex vobis illis: extra metas inopiæ aliquid desiderare. Unde et su-lte in pace, et calefiamini et saturemini; non dederitis B perbe petentibus Jacobi voce dicitur: Petitis et non accipitis, eo quod male petatis, ut in concupiscentiis vestris insumatis.

CAP. VII. - Vita nostra vapor est, ad modicum parens (Jac. 17, 15).

(In exposit. B. Job, lib. vn, n. 45.) Sancti viri, quia brevitatem hujus vitæ indesinenter aspiciunt, quasi quotidie morientes vivunt; et tanto se solidius mansuris præparant, quanto et nulla esse transitoria semper ex line pensant. Hinc quippe Psalmista veloci cursu fugere vitam peccatoris aspiciens, ait : Prci cursu sugere vitam peccatoris aspiciens, att: Pasillum adhuc, et non erit peccator (Psal. xxxvi, 10). Hinc iserum dicit: Homo sicut senum dies esus (Psal. cit, 17). Hinc Isaias att: Omnis caro senum, et gloria esus sicut sos senis (Isa. xl., 6). Hinc mentes prasumentium Jacobus corripit, dicens: Quæ est rita nostra? Vapor est ad modicum parens. Immensum quippe est quod sine termino sequitur, et parvum est quidquid finitur. Longum nobis videri non debet quod cursu ad occasum sui temporis tendit ut non sit, quod dum per momenta ducitur, ipsa hoc momenta sua quæ diflerunt impellunt, et unde teneri cernitur inde arguitur ne teneatur.

CAP. VIII. - Quicunque voluerit amicus esse seculi hujus, inimicus Dei constituitur (Jac. 17, 4).

(Homil. 1, in Evang., n. 3, 5, et homil. 37, in Evang., n. 40.) Qui Deum diligunt ex mundi percussionibus et ex ejus fine gaudere debent atque hilarescere, quia videlicet eum quem aniant mox inveniunt, dum transit is quem non amaverunt. Absit enim ut sidelis quisque qui Deum videre desiderat de mundi percussionibus lugeat, quem finiri eisdem suis percussionibus non ignorat. Qui ergo appropinquante mundi fine non gaudet, amicum se illius esse testatur, et per hoc inlmicus Dei esse convincitur. Optandum est autem amicis Dei citius de hoc mundo pergere, et ad gaudia cœlestis patriæ quam diligunt breviore via pervenire. Quibus enim malis non mundus urgetur? Quæ nos tristitia, quæ adversitas non augustat? Quid est vita mortalis, nisi via? Et quale sit, fratres mei, perpendite, in labore viæ lassescere, et tandem eamdem viam nolle finiri? Calcari, fratres, mundus debet ac despici, qui in annis prioribus velut in juventute viguit, ad propagandam humani generis prolem robustus fuit, salute corporum viridis, opulentia rerum pinguis. At nunc ipsa sua senectute deprimitur, et quasi ad vicinam mortem molestiis crescentibus urgetur. Nolite ergo, fratres mei, diligere quem videtis diu stare non posse : præcepta apostolica in animo ponite, quibus nos admonet, dicens: Nolite diligere mundum, negus en que in mundo sunt: quia si quis diligit mundum, non est charitus Patris in eo (I Joan. 11, 15, 16). Relinquat igitur omnia qui potest; qui autem relinquere om-nia non potest, lavet lacrymis maculas peccatorum, eleemosynis tergat, sacris hostiis expiet. Singulariter

mis, et benignitate mentis, sacri altaris hostia suffraçatur. quoniam is qui in se surgens a mortuis, jam non moritur, adhuc per hanc in suo mysterio pro nobis iterum patitur. Nam quoties hostiam ei suæ passionis offerimus, toties nobis ad absolutionem nostram passionem illius reparamus. Nolite ergo, fratres mei, pos-sidere per desiderium quæ adhuc minime reliquistis per usum. Spem in solo Redemptore figite, ad atternam patriam mente transite. Si enim in hoc mundo nihil amando possidetis, etiam possidendo cuncta reliquistis.

namque ad absolutionem nostram oblata cum lacry- A CAP. IX. — Qui converti secerit peccatorem ab errore viæ suæ, salvabit animam ejus a morte, et operiet multitudinem peccatorum (Jac. v, 20). (In exposit. B. Job, lib. xix, num. 31.) Beatus Job

dicit: Benedictio perituri super me veniebat (Job. xxix. 13), Benedictio quippe perituri super eum venit, qui peccatoris interitum præveniens, eum sanctis exhortationibus a culpæ fovea reducit. Si enim magnæ mercedis est eripere carnem a morte quandoque morituram, multo majoris est meriti liberare animam a morte in cœlesti patria sine fine victuram.

EXPOSITIO SUPER I EPISTOLAM B. PETRI APOSTOLI.

CAPUT PRIMUM. — Regeneravit nos in spem vivam, etc., in hæreditatem incorruptibilem (I Petr., 1, 4).

(In exposit. B. Job l. xxx, num. 80.) Arent corda hominum, quæ in hujus sæculi spe peritura plantata, tiduciam reternitatis non habent; virent autem quæ illi hæreditati inhærent, de qua Petrus apostolus di-cit: Benedictus Deus et Pater Domini nostri Jess Christi, qui secundum magnam misericordiam suam regeneravit nos in spem vivam, per resurrectionem Jesu Christi ex mortuis, in hæreditatem incorruptibilem, et incontaminatam et immarcessibilem, conservatam in cælis. Tanto enim verius quique virentes sunt, quanto in hæreditatis immarcessibilis forte cogitationis radicem figunt. Quisquis itaque intrinsecus arere formidat, arentia extrinsecus hujus mundi desideria fugiat, et æternam patriam appetens, in æterna cordis plantatione virescat.

CAP. II. — In quem desiderant angeli prospicere (I Petr. 1, 12).

(In exposit. B. Job, lib. xviii, num. 91.) Quoniam de Deo per primum Ecclesiæ prædicatorem dicitur: In quem desiderant angeli prospicere, sunt nonnulli qui nequaquam Deum videre vel angelos suspicantur, et tamen dictum per Veritatis sententiam scimus : Angeli eorum semper vident saciem Patris mei, qui in calis est (Matth. xviii, 10). Nunquid ergo aliud Veritas, aliud prædicator insinuat Veritatis? Sed si sententia utraque confertur, quia sibi nequaquam discordet, agnoscitur. Deum quippe angeli et vident, et videre desiderant, et intueri sitiunt, et intuentur : si enim sic videre desiderant, ut effectu sui desiderii minime perfruantur, desiderium sine fructu anxietatem habet, et anxietas pœnam. Beati vero angeli ab omni pœna anxietatis longe sunt, quia nunquam simul pœna et beatitudo conveniunt. Rursum cum eos dicimus Dei visione satiari, quoniam et Psalmista ait: Satiabor, dum manifestabitur gloria tua (Psal. xvi, 13). Considerandum nobis est quia satietatem solet fastidium subsequi. Ut ergo recte sibi utraque conveniant, dicat Veritas : Quia semper vident ; dicat prædicator egregius: Quia semper videre desiderant. Ne enim sit in desiderio anxietas, desiderantes satiantur; ne autem sit in satietate sastidium, satiati desiderant. Et desiderant igitur sine labore, quia desiderium sa-

CAP. III. - Propter quod succincti lumbos mentis

vestræ, etc. (I Petr. 1, 13).
(In exposit. B. Job, lib. xx1, num. 5.) Malum luxurizè aut cogitatione perpetratur, aut opere. Per Moysen vero, luxuria perpetrata; per Auctorem vero munditize, luxuria damnatur cogitata. Hinc est enim quod discipalis primus Ecclesiæ pastor dicit: Propter quod succincti lumbos mentis vestræ, sobrii per sector sperale in eam, que offerter vobis, gratiam, Lumbos enim carnis succingere el juxuriam ab effectu refrea cogitatione restringen is succingere est succingere est succingere (in exposit. B. of 1)

viri, cum persecutionem foris intusque patiuntur, non solum in Dei injuriis minime excedunt, sed neque contra ipsos adversarios contumeliosa verba jaculantur. Quod, dux bonorum, recte Petrus admonet dicens: Nemo vestrum patiatur quasi homicida, aut fur, aut maledicus. Maledicus enim patitur, qui pas-B sionis suæ tempore in sui saltem injuriam persecutoris effrenatur.

Cap. V. — Unusquisque sicut accepit gratiam, in alterutrum illam administrantes, etc. (I Petr. 1v., 10). CAP. V. .

In exposit, B. Job, lib. xxvnt, num. 22.) Unusquisque virtutes quas accepit debet aliis impartire; et bonum quod alter habet alteri debet impendere : ut qui terrenam substantiam accepit, indigentis proximi inopiam sublevet; qui doctrinæ gratia pleproximi ignorantis proximi tenebras verbo suse prædicationis illustret : qui temporali potestate subnixus est, oppressos a molestiis relevet; qui prophetize spiritu plenus est, a vita proximi mala imminen-tia, bona suadendo, declinet ; qui gratiam curationis accepit, intercessione sua salutem infirmantium pio et humiliter impendat : qui a terrenis actibus liber soli Deo vacare meruit, pro delinquentibus proximis exoret. Fit autem sæpe ut qui terrena substantia nimis occupatur, orationi quantum debet non invi-gilet; et fit plerumque ut is qui ad exoraudum Dominum cunctis mundi oneribus exutus vacat, sustentationem vivendi non habeat. Dives igitur alimentum et vestimentum pauperi porrigat, et pauper oratio-nem suam animæ divitis impendat. Alius mihi verbum prædicationis exhibet, et lumine veritatis ex corde meo ignorantiæ tenebras expellit; ego autem illi, quia fortasse a mundi bujus potente opprimitur. solatium meæ defensionis impartior, et hunc de vio-lentis manibus evello. Unde bene primus pastor admonet, dicens: Estote prudentes, et vigilate in orationibus, ante omnia mutuam in vobismetipsis charitatem continuam habentes, quia charitas operit multitu-dinem peccatorum : hospitales invicem sins murmurationibus, unusquisque sicut accepit gratiam in alter-utrum illam administrantes. Sic enim Creator noster ac dispositor cuncta moderatur, ut dum singula quæque sunt omnium, interposita quadam charitatis nocessitudine, flant omnia singulorum; et unusquistietas comitatur, et satiantur sine fastidio, quoniam palteri possidendum quod accepit in altero possideat, ut ipse ipsa satietas ex desiderio semper accenditur. Hinc per Paulum dicitur: Per charitatem servite invicem (Galat. v, 13). Tunc enim nos charitas a jugo culpæ liberos reddit, cum vicissim nos nostro servi-tio per amorem subjicit, cum et aliena bona nostra credimus, et nostra quasi aliis sua offerentes exhibemus. Quia enim bona nostra non a nobis sunt, sed ab eo hæc accepimus a quo factum est ut essemus tanto nobis ea non debemus retinere privata, quanto nobis ea conspicimus ab Auctore nostro ad communem utilitatem data. Unde recte Petrus in exhortatione hujus rei subdidit, dicens: Sicut boni dispen-satores multiformis gratiæ Dei. Tunc namque bene multiformis gratia Dei dispensatur, quando acceptum donum et ejus qui hoc non habet creditur, quando propter eum cui impenditur sibi datum putatur. Unde adhuc Petrus adjecit : Si quis toquitur, quasi

mam administrat Deus (Ibid.). Ac si aperte dicat: Ifumiliter impendite bonum proximis, quia scitis vos non a vobis esse quod habetis.

CAP. VI. - Si quis loquitur, quasi sermones Dei (I Peir. 1v, 11).

(Regul. Pastor, part. 111, cap. 24.) Qui verba Dei non loguuntur humiliter, considerare debent quod per primum pastorem scriptum est : Si quis loquitur. quasi sermones Dei. Qui ergo verba quæ proferunt ex propriis non habent, cur quasi de propriis tu-ment? Iterum scriptum est: Sicut ex Deo corom Deo in Christo loquimur (II Cor. 11, 17). Ex Deo enim coram Deo loquitur qui prædicationis verbum, quo-niam a Deo accepit, intelligit, et placere per illud Deo non hominibus quærit. Rursus acriptum est : Abominatio Domini est omnis arrogans (Prov. xvi, 15); quia videlicet dum in verbo Dei gloriam propriam laudatur accepit.

CAP. VII. — Tempus est ut incipiat judicium a dome Dei (I Petr. 1v, 17)

(In exposit. B. Job, lib. 1x, num. 55.) Ex electorum vita nunc et labore cognoscere possumus, si emendari, dum tempus est, nolumus, quanta post animadversione feriamur. Electos quippe bei cernimus, et pia agere et crudelia multa tolerare. Electo. rum quippe est hic conteri, ut ad præmia debeaut æternæ hæreditatis erudiri. Electorum est hic flagella percipere, quibus servatur de æternitate gau-dere. Hinc ad Joannem dicitur : Ego quos amo arguo et castigo (Apoc. m). Hinc Petrus ait : Tempus est, ut incipial judicium a domo Dei. Ubi mox admirando subjunxit: Si autem primum a nobis, quis finis corum qui non credunt Dei Evangelio? Hinc ergo colligitur

sermones Del : si quis ministrat, tanquam es virtute A districtus Judex quanta feriat illic districtione quos reprobat, si hie sic cruciat quos amat.

CAP. VIII. — Pascile, qui in vobis est, gregem Dei (I Peir. v, 1, 2).

(Regul. Pastor. part. 11, cap. 7.) Nonnulli curam gregis suscipiunt, qui cum curare corporalia fundi-tus negligunt, subditorum necessitatibus minime concurrent. Quorum nimirum pradicatio plerumque despicitur, quia dum delinquentium facta corrisiont. sed tamen els necessaria præsentis vitæ non tribuunt, neguaquam lib uter audiuntur. Regentis etenim cor doctrinæ sermo non penetrat, si hunc apud ejus animum manus misericordize non commendat. Unde primus pastor sollicite admonet, dicens: Seniores qui in vobis sunt, obsecro, consenior et sestis Christi passionum, qui et ejus quæ in suturo revelanda est gloriæ communicator : Pascite qui in vobis est, gregem Dei. Qui in hoc loco utrum pastionem cordis an corquærit, jus dantis invadit, eumque laudi suæ post-ponere nequaquam metuit a quo hoc ipsum quod B poris suaderet aperuit, cum subjunxit: Providentes non coacte, sed spontance secundum Deum; neque turpis lucri gratia, sed voluntarie (Ibid.). Quibas pro-fecto verbis pastoribus pracavetur, ne dum subjectorum inopiam satiant, se mucrone ambitionis occidant : ne cum per cos carnis subsidiis reficiuntur proximi, ipsi remaneant a coelesti pase jejuni. Hanc pastorum sollicitudinem Paulus excitat, dicens : Qui suorum, et maxime domesticorum, curam non habet, fidem negavit, et est infideli deterior (I Tim. v, Unde rectori necesse est ut interiora possit infundere, innoxia cogitatione etiam exteriora previdere. Sic itaque pastores erga interiora subditorum suorum studia ferveant, quatenus in eis exterioris quoque vitæ providentiam non relinquant. Nam quasi jure, ut diximus, a percipienda prædicatione gregis animus frangitur, si exterioris cura subsidii a pastore negligatur.

EXPOSITIO SUPER EPISTOLAM II B. PETRI APOSTOLI.

CAPUT PRIMUM. — Ministrate in scientia abstinentiam; C factis attendentes quasi tucernes lucenti in caliginoso in abstinentia autem patientiam (II Petr. 1, 5).

Regul. Pastor. part. 111, cap. 19.) Abstinentes sollicite semper debent considerare ne cum gulæ vitium fugiunt, acriora his vitia quasi ex virtute generentur; ne cun carnem macerant, ad impatientiam spiritus erumpat. Unde Petrus admonet, dicens : Ministrate in fide vestra virtulem, in virtule autem scientiam, in scientia autem abstinentiam, in abstinentia autem patientiam. Mentes enim abstinentium plerumque impatientia a sinu tranquillitatis excutit. Et ideo cum dixissot: In scientia autem abstinentiam, protinus vigilanter adjunxit, dicens : In abstinentia autem pamentiam. Deesse quippe abstinentibus patientiam praevidit, qua eis ut adesset admonuit : quia nulla virtus est quod caro vincitur, si spiritus ab ira superatur.

CAP. H.—Habemus firmiorem propheticum sermonem (II Petr. 1, 19).

Ezech., homil. 6, num. 1.) In constructione tabernaculi, ut argenteæ columnæ interius immobiles starent, ærei paxilli exterius fixi funes quibus ligarentur continebant : quia videlicet tanquam paxilli Patres Testamenti veteris et prophetæ, ante tempus sanctæ Ecclesiæ, id est exterius fixi fuerunt; qui columnas interius in ea stantes, id est sanctos apostolos et prædicatores sunibus verborum suorum in soliditate fidei stringerent, atque ligarent, quia dum ecclestia mysteria ventura prædicant, hæc postquam ostensa sunt omnibus credibilia fecerunt, et per eorum prædicationem apostoli sancti dominicæ incarnationis mysterium firmiter et perfecte crediderunt. Unde recte quoque ipse primus apostolorum, magna scilicet veri tabernaculi columna, loquitur, dicens: Habemus firmiorem propheticum sermonem, cui bene

rexit ex cacumine, ubi religata persistat in fide. Scriptura autem prophetici sermonis, in tenebris vitæ præsentis facta est nobis lucerna et lumen itineris. Unde Psalmista dicit : Lucerna pedibus meis verbum tuum, Domine, et lumen semitis meis (Poal. CXVIII. 105). Quis tainen lucerna prophetici sermonis jam quidem intelligentibus lucet, sed adhuc non intelligentibus cooperta allegoriarum obscuritatibus permanet. Unde etiam per Psalmistam de eisdem dictis prophetarum dicitur: Tenebrosa aqua in nubibus aeris Psal. xvn, 12), quia videlicet occulta est scientia in prophetis.

CAP. III. — Bous peccantibus angelis non pepercil (II Petr. 11, 4).

(In exposit. B. Job, lib. vm, num. 39.) Quantum ad sublimitatem cœli, hujus aeris spatium non immerito potest infernus cici. Unde cum apostatæ angeli (Lib. n in Ezech., homil. 5, num. 17; lib. 1 in D a coelestibus sedibus in hoc caliginoso aere sunt demersi, Petrus apostolus dicit: Deus peccantibus angelis non pepercit, sed carceribus caliginosis infermi re-trudens, tradidit in judicio cruciandos reservaris. Quantum igitur ad celsitudinem cœli, aer iste caliginosus infernus est; slc etlam, quantum ad ejusdem aeris altitudinem, terra, quæ inferius est, lutelligi et infernus profundus potest. Malignus itaque spiritus de superioribus in hæc inferiora dejectus, ne ad cœlestia evolare prævaleat pænæ suæ pondere coarctatur; hic quast in carcere astringitur, quia tentare ho los quantum desiderat prohibetur: ut et implere mala quæ appetit nequeat, superna districtione angustatur.

> CAP. IV. - Loth aspectu et auditu justus erat (II Petr. 11, 7). (In exposit. B. Job. lib. t, num. f.) Non est valde

laudabile bonum esse cum bonis, sed bonum esse A bilis erat (Galat. 11, 14). Et paulo post: Et simulations cum malis. Sicut enim gravioris est culpæ inter bonos bonum non esse, ita immensi est præcon i bonum etiam inter malos exstitisse. Hinc Petrus magis Loth laudibus extulit, quia bonum inter reprobos invenit. dicens: Et justum Loth oppressum a nefandorum infusta conversatione eripuit. Aspectu enim et auditu justus erat, habitans apud eos qui de die in diem animam justi iniquis operibus cruciabant. Oui nimirum cruciari non posset, nisi prava propinguorum opera et audiret et cerneret. Et tamen aspectu justus dicitur, quoniam iniquorum vita, non delectando justi aures atque oculos, sed feriendo tangebat. Hinc Paulus discipulis ait: In medio nationis pravæ et perversæ, inter quos lucelis sicut luminaria in munde (Philip. н, 15). Hinc angelo Pergami Ecclesiæ dicitur: Scio nbi Aabitas, ubi sedes est Satanæ, et tenes nomen meum, et non negasti fidem meam (Apor. 11, 13). Hine sancta Ecclesia sponsi voce laudatur, cum ei in amoris Cantico dicitur: Sicut lilium inter spinas, sic amica mea inter filias (Cant. 11, 2). Bene ergo justus Loth inter iniques vixisse dicitur, ut juxta Sponsi præconium inter spinas lilium crevisse monstretur. CAP. V. - Balaam asina corripuit (II Petr. 11, 16).

(Regul. pastor. part. III, cap. 12.) Magna salus est cordis molestia corporis, que ad cognitionem sui mentem revocat, et que plerumque salus abjicit in-firmitatis memoria reformat, ut animus qui extra se in elationem ducitur, cui sit conditioni subditus ex percussa quam sustinet carne memoretur. Quod recte per Balaam, si tamen vocem Dei subsequi obediendo voluisset, in ipsa ejus itineris retardatione signatur. Balaun namque pervenire ad propositum tendit, sed ejus votum animal cui præsedit præpedit. Prohibitione quippe immorata asina angelum videt, quem humana mens non vidit, quia plerumque care per molestias tarda, flagello suo menti Deum indicat, quem mens ipsa carni præsidens non videbat: ita ut anxietatem spiritus in hoc mundo proficere cupientis, velut iter tendentis impediat, donce ei invisibilem, quia sibi obviat, innotescat. Unde et bene per Petrum dicitur: Correptionem habuit sue vesanies subjugate mutum, quod in hominis voce loquens, prohibuil prophetæ insipientiam (II Petr. 11, 18). Insanus quippe homo a subjugali muto corriptur, quande cluta mens humilitatis bonum qued tenere debeat ab afflicta carne memoratur. Sed hujus correptionis donum ideirco Balaam non obtinuit, quia ad maledicendum pergens vocem non mentem mutavit.

CAP. VI. — Paulus secundum datem sapientiam scripsit vobis (11 Petr. xv., 3).

(Ezech., homil. 6, n. 9, 10, 11; in exposit. B. Job, lib. x, num. 9.) Qui vult prava agere, et tamen ad hæc cæteros tacere, ipse sibimet testis est, quia plus veritate se appetit diligi, quam contra se non vult defendi. Nemo quippe est qui ita vivat ut all-quatenus non delinquat. Ille ergo selpso amplius veritatem desiderat amari, qui sibi a nullo vult contra D veritatem parel. Licet enim quædam justa et recta ut sunt prospiciamus, aliud sicut est comprehendimus, et aliud ignoramus. Petrus tanto fidel, tanto miraculorum fulgore claruerat, et tamen conversis gentibus, dum circumcisionis pondus imponeret, quid recte diceret curabat. Quia ergo sibi contra veritatem parci noluit, increpationem Pauli libenter accepit. Paulus quippe qui se Legi mortuum per Legem dicit, quia ut in Christo credere poc ei Lex ipsa przejudicavit, magno fidel successionem fineri vetuit. Et cum petitolus ardore, pracepa Legis crestitit, eumque hac cit; et in hoc cius si solum culpam sed, est simulationem sed, est simulationem sed, est simulationem sed, est simulationem sed, est simulationem sed,

ejus consenserunt cœteri Judæi. Idem vero apostolorum primus cum multa discipulos admoneret, et a quibusdam detrahi Pauli scriptis cognosceret, dixit: Sicut charissimus frater noster Paulus secundum da-tam sibi sapientiam scripsit vobis, loquens in eis de his in quibus sunt quædam difficilia intelleciu, quæ indocti et instabiles depravant, sicut et cæteras Scripturas, ad suam ipsorum perditionem. Ecce Paulus in Epistolis suis scribit Petrum reprehensibilem. Ecce Petrus in Epistolis suis asserit Paulum in his quae scripserat admirandum. Certe enim nisi legisset Petrus Pauli Epistolas, non laudasset. Si autem legit. quia illic ipse reprehensibilis dicitur invenit. Amicus ergo veritatis laudavit, etiam quod reprehensus est, atque ei et hoc ipsum placuit, quia in his non placuerat, quæ aliter quam debuerat sensit. Seque etiam minori fratri ad consensum dedit, atque in eadem re factus est secutor minoris sui, ut etiam in hoc præiret, quatenus qui primus erat in apostolatus cul-mine, esset primus et in humilitate. Pensate ergo, fratres charissimi, in quo mentis vertice stetit qui illas Epistolas laudavit in quibus se scriptum vituperabilem invenit. Quæ illa esse tanta mansuetudo potuit, quæ quies animi, quæ soliditas mentis et im-perturbatio cogitationis? Ecce a minore suo repre-henditur et reprehendi non dedignatur. Non ad memoriam revocat quod primus in apostolatum vocatus est, non quod claves regni coelestis accepit, non quod peccata quæcunque in terra solveret essent soluta in cœlo; non quod in mari pedibus ambulavit, non quod paralyticos in Jesu nomine jubendo erexerat, non quod ægros corporis sui umbra sanaverat, non qued mentientes verbo occiderat, non and mortuos oratione suscitabat. Ne igitur increpationis verba dedignaretur audire, omnia dena quie acceperat quasi a memoria repulit, ut unum fortiter humilitatis donum teneret. Quis ergo nostrum si vel extremum aliquod signum feciseet, a minore fratre increpatus, increpationis verba patienter audiret? Nil enim signi fecimus, et si quis nos fortasse de actione nostra reprehenderit, statim intumescimus, magnos quosdam nos taciti cogitamus, virtutes nobis ad animum deducimus, etiam quas non habemus. At contra Petrus eum virtutibus humilis in reprehensione permansit. Sed sunt nonnulli qui non Petrum apostolorum principem, sed quemdam alium eo nomine qui a Paulo est reprehensus accipiunt: qui si Pauli aposteli studiosius verba legissent, ista non dicerent. Dicturus etenim Paulus: Cum venisset Petrus Antiochiam, in saciem ejus restiti (Galat. 11, 11); ut de quo Petro loqueretur ostenderet, in ipso sum narrationis initio præmisit, dicens: Credium est milit Evangelium præputii, sicut et Petro circumcisionis. Qui enim operatus est Petro in apostolatu circumcisionis, operatus est et mini inter gentes (Ibid. 7, 8). Patet ergo de que Petro Paulus loquitur, quem et apos-tolum nominat, et præsuisse Evangelio circumcisionis narrat. Et fuerunt quidam qui secundam Petri Epistolam, in qua Epistolæ Pauli sunt laudatæ dicerent ejus non fuisse. Sed si ejusdem Epistelæ verba pensare voluissent, longe aliter sentire potuissent. In ca quippe scriptum est: Voce delapsa ad sum hujusco-modi a magnifica gloria: Hic est Filius mons dilectus, in quo mihi complacui (II Petr. 1, 17). Atque sub-jungitur: Et hanc vocem nos audivinus, cum essemus cum ipso in monte sancto. Legant itaque Evangelium, et protinus agnoscent quia cum vox ista de ccelo venit, Petrus apostolus cum Deo in monte stetit. Ipse ergo hanc Epistolam scripsit, qui hanc vocem in monte de Domiuo audivit. Charitas autem in Petro, et minis terrentium principum fortiter restitit, et in circumcisione submovenda minorum verba humiliter audivit. Charitas etiam in Paulo manus persequentium humiliter pertulit, et tamen circumcisionis negotio longe se imparis prioris sensum audenter incre-

EXPOSITIO SUPER EPISTOLAM I B. JOANNIS APOSTOLI.

CAPIT PRIMUM. - Si dixerimus, quia peccatum non A CAP. IV. - Nolite diligere mundum (I Joan. 11, 15). habemus, etc. (I Joan, 1, 8).

(In exposit, B. Job, lib. xviii, num. 71.) Homines justi quamvis in hac vita ex magna justitize claritate resplendeant, nequaquam tamen ad purum sordibus peccatorum carent, Joanne apostolo attestante, quidicit: Si dixerimus quia peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, et veritus in nobis non est. Assirmat id quoque Jacobus qui astruit, dicens : In multis enim offendimus omnes (Jacob. 111, 2). Propheta enim deprecatur, dicens: Non intres in judicium cum servo tuo. quia non justificabitur in conspectu tuo omnis vivens (Psal. CXLI, 2). Homines enim justi quandiu in bac carne corruptibili mortaliter vivunt, justi quidem esse possunt, sed contagio culpæ omnino carere non possunt: Quia corpus quod corrumpitur, aggravat animam: et deprimit terrena inhabitatio sensum multa cogitantem (Sap. 1x, 15).

CAP. 11. — Advocatum habemus apud Patrem, Jesum Christum justum, etc. (I Joan. 11, 1).
(Lib. 1, in Ezech., homil, 7, num. 24.) Necesse est

ut nos qui parvuli adhuc sumus, perfectorum semper et virtutes et lacrymas ante nostræ mentis oculos ponamus. Imitemur quæ in illis aspicimus, ut dum cœperimus per incrementa crescere, possimus ab illo districto examine mala quæ fecimus velare. In assiduis enim fletibus, in quotidiana nostra poenitentia habemus Sacerdotem in cœlis, qui interpellat pro nobis, de quo eliam per Joannem dicitur: Si quis pec-caverit, advocatum habemus apud Patrem Jesum Christum : et ipse est propitiatio pro peccatis nostris (II Joan. 11). Ecce exsultat animus, cum advocati nostri potentiam audimus, sed exsultationem nostram iterum remordet timor, quia ipse qui nobis advocatus est dicitur justus. Nos enim justitize causas habemus, justus vero advocatus injustas causas nullomodo suscipit, nec verba dare pro injustitia consentit. Quid igitur agimus, charissimi fratres mei? Sed ecce occurrit animo quid agamus: mala quæ fecimus. et defleamus, et accusemus. Scriptum est: Justus in prin- C cipio accusator est sui (Prov. xviii, 17). Quilibet ele-nim peccator conversus in fletibus jam esse justus inchoat cum coeperit accusare quod fecit. Cur enim justus non sit qui contra suam injustitiam jam per laerymas sævit? Justus igitur advocatus noster justos nos defendet in judicio, quia nosmetipsos et cognos-cimus et accusamus injustos. Non ergo in fletibus, non in nostris actibus, sed in advocati nostri allegatione confidamus.

CAP. III. — Qui dicit se nosse Deum, et mandata ejus

non custodit, mendax est (I Joan. 11, 4).
(Homil. 29, in Evang., n. 3.) Vera fides est qua
in hoc quod verbis dicit moribus non contradicit. Hinc est quod quibusdam falsis fidelibus Paulus ait: Qui confilentur se nosse Deum, sactis autem negant (Tit. 1, 6). Hinc Joannes ait: Qui dicit se nosse raciter fideles sumus, si quod verbis promittimus operibus compiemus. In die quippe baptismatis, omnibus nos antiqui hostis operibus et omnibus pompis abrenuntiare promisimus. Itaque unusquisque vestrum ad considerationem suam mentis oculos reducat, et si servat post baptismum quod ante baptismum spopondit, certus jam quia sidelis est gaudeat. Sed ecce quod promisit minime servavit, sed ad exercenda prava opera, ad concupiscendas mundi pompas dilapsus est : videamus si jam scit plangere quod erravit. Apud misericordem namque Judicem, nec ille fallax habebitur qui ad veritatem revertitur, etiam postquam mentitur, quia omnipotens Deus dnm libenter nostram pœnitentiam suscipit, ipse tao judicio hoc quod erravimus abscondit.

(In exposit. B. Job, lib. xvIII, num. 16; lib. II in Ezech., homil. 7, n. 17.) Ease sine delectatione anima nunquam potest, nam aut infimis delectatur, aut summis. Et quanto altiori studio exercetur ad summa, tanto majori studio torpescit ad infima, quantoque acriori cura inardescit ad infima, tanto torpore damnabili frigescit a summis : utraque enim simul et æqualiter amari non possunt. Unde Joannes apostolus sciens inter spinas amorum sæcularium supernæ charitatis messem germinare non posse, priusquam æterni amoris semina proferat, de cordibus audientium sancta verbi manu secularium amorum spinas eradicat, dicens : Nolite diligere mundum, neque ea quæ in mundo sunt. Qui mox rationem sub-didit, quare? Quia si quis diligit mundum, non est charitas Patris in eo. Ac si aperte dicat : Utrique so amores in uno corde non capiunt, nec in eo seges supernæ charitatis pullulat, in quo illam spinæ infinæ delectationis necant. Qui eamdem rationem protinus subdit, et ipsas ex hac infima delectatione nascentes enumerat punctiones, dicens: Quia omne quod in mundo est, concupiscentia carnis est, et concupiscentia oculorum, et superbia vilæ (I Joan. 11, 16). Ideo enim habere aliquid omnes, et ultra quam necesse est concupiscunt, ut habendo superbiaat, et quia boc alius non habet, se in cogitationibus extollant. Qui igitur terrenarum rerum amore vincitur, in Deo nullatenus delectatur: Nemo enim potest duobus dominis servire (Matth. vi, 24), quia non valet simul transitoria et æterna diligere. Si enim æternitatem diligimus, cuncta temporalia in usu, non in effectu possidemus.

CAP. V. - Nunc Antichristi multi facti sunt (1 Joan. n, 18).

(In exposit. B. Job, lib. xxix, num. 15.) Surgente Antichristo, iniquorum capite, in sanctæ Ecclesiæ persecutione, multi qui nunc ore sunt pii et corde sunt impii, publicata malitia, corruent, et fidem quam specietenus tenuerant perdent. Nemo autem idcirco se a tali occasu extraneum credat, quia ad illius tentationis procellam se pervenire non existimat. O quanti tentationis illius tempora non viderunt, et tamen in ejus tentationis procella versantur! Cain tempus Antichristi non vidit, et tamen membrum Antichristi per meritum fuit. Judas sævitiam persecutionis illius ignoravit, et tamen viribus crudelitatis ejus, avaritia suadente, succubuit. Simon divisus longe ab Antichristi temporibus exstitit, et tamen ejus se superbiæ miraculorum potentiam perverse appetendo conjunxit. Sic iniquum corpus suo capiti, sic membris membra junguntur; et cum in cognitione se nesciunt, ei tamen prava actione copulantur. Unde fit ut in suis operatoribus ipse iniquorum auctor Antichristus jam appareat, qui necdum venit. Hinc Joannes sit: Filioli, novissima hora est, et sicut au-Deum, et mandata ejus non custodit, menaax esc. Quod cum ita sit, fidei nostræ veritatem in vitæ nostræ consideratione debemus agnoscere. Tunc enim veconsideratione debemus agnoscere. Tunc enim veli, 48). Nunc quippe Antichristi multi facti sunt, que quoniam omnes iniqui jam ejus membra sunt, quæ quoniam omnes iniqui jam ejus membra sunt, quæ prævenerunt. Inter hæc necesse est ut unusquisque nostrum ad cordis sui secretum redeat, et actionis suze damna pertimescat, ne meritis exigentibus per districtam justitiam judiciorum Dei in talium hominum numerum currat.

> CAP. VI. — Unctio ejus docet vos de omnibus (I Joan. u, 27).

(Homil. 30, in Evang., n. 3, 8.) Nisi Spiritus sanctus cordi adsit audientis, otiosus est sermo doctoris. Nemo ergo docenti homini tribuat quod ex ore docentis intelligit, quia nisi sit intus qui doceat, lingua doctoris exterius in vanum laborat. Ecce unam lo-

quentis vocem omnes pariter auditis, nec tamen A men non erunt similes ad æqualitatem. Aspiciendo pariter sensum auditæ vocis percipitis. Cum ergo non sit vox dispar, cur in cordibus vestris dispar est vocis intelligentia, nisi quia per hoc quod vox loquentis communiter admonet, est magister interior, qui de vocis intelligentia quosdam specialiter docet? De hac igitur unctione sancti Spiritus per Joannem dicitur: Sicut unctio ejus docet vos de omnibus. Per vocem ergo non instruitur, quando mens per Spiritum sanctum non ungitur. Libet oculos fidei in virtute opificis hujus attollere, sparsimque Patres Testamenti Novi ac Veteris considerare. Ecce apertis eisdem oculis fidei David, Amos, Danielem, Petrum, Paulum, Matthæum intueor, et sanctus iste Spiritus qualis sit artifex considerare volo, sed in ipsa mea consideratione deficio. Implet namque cytharcedum puerum, et Psalmistam facit. Implet pastorem armentarium sycomoros vellicantem, et prophetam facit. Implet abstinentem puerum, et judicem senum facit. Implet piscatorem, et prædicatorem facit. Implet persecutorem, et doctorem gen-tium facit. Implet publicanum, et evangelistam facit. O qualis est artifex iste Spiritus! Nulla ad discendum mora agitur in omne quod voluerit; mox ut tetigerit mentem docet, solumque tetigisse docuisse est. Nam humanum animum subito ut illustrat, immutat; abnegat hunc repente quod erat, exhibet repente quod non erat.

CAP. VII. - Similes ei erimus (I Joan. 111, 2).

(Lib. t in Ezech., homil. 2, n. 20, 21; lib. xvnt in Job, num. 78.) Sancti omnes ut ad sanctitatis virtutem surgere valeant, ad similitudinem Mediatoris Dei et hominum Jesu Christi tendunt. Sancti etenim non essent, si hujus hominis similitudinem non haberent. In tantum vero quisque sanctus ad similitudinem hujus hominis ducitur, in quantum vitam sui Redemptoris imitatur. Post hanc autem similitudinem, quæ nunc moribus tenetur, quandoque ad si-militudinem gloriæ pervenietur. Hinc etenim Joannes C dicit : Charissimi, nunc filii Dei sumus, et nondum apparuit quid erimus. Scimus quoniam cum apparuerit, similes ei erimus. Qui mox unde hoc sieri valeat, adjungit, dicens: Quoniam videbimus eum sicuti est. Esse etenim Dei, est æternum hunc atque incommutabilem permanere. Nam omne quod mutatur desinit esse quod fuit, et incipit esse quod non fuit. Dei vero esse est dissimiliter nunquam esse. Unde ad Moysen dicitur: Ego sum qui sum; et dices filiis Israel: Qui est misit me ad vos (Exod. 111, 14). Jacobus quoque ait : Apud quem non est transmutatio, nec vicissitudinis obumbratio (Jacob. 1, 17). Itaque per Joannem dicitur: Similes ei erimus, quoniam videbimus eum sicuti est: quia per hoc quod aspicimus ejus essentiam naturæ, a mutabilitate nostra liberati figimur in æternitatem. Immutabimur quippe in ipso quem videhimus, quia morte carebimus videndo vitam : mutabilitatem nostram transcendemus, videndo immutabilitatem; corruptione nulla tenebimur, videndo incorruptionem. Erit autem tune similitudo hominis D vivitur, videri per quasdam imagines Deus potest, etiam in corporibus nostris. Hinc enim per Paulum dicitur: Nostra conversatio in cælis est; unde etiam exspectamus Salvatorem Dominum nostrum Jesum Christum: qui resormabit corpus humilitatis nostræ, configuratum corpori claritatis suæ (Philip. v. 20). Erunt ergo tunc electorum corpora claritati dominici corporis configurata. Ouæ etsi æqualitatem gloriæ ejus non habent per naturam, similitudinem tamen configurationis ejus habent per gratiam guia utique configurationis ejus habent per gratiam; quia utique similitudo vitæ ejus na moribus trahitur electoratis in mente, quo e sequebinus ad illa supervenient, ut ess pervenient, ut ess scriptum est:) per miles Pos supervenient proposition propositio Psal. iz Deo n siet ta-

quippe æternitatem Dei, fit eis ut æterni sint; et dum visionis ejus donum percipiunt, ex perceptione beatitudinis imitantur quod vident. Et similes ergo sunt quia beati fiunt, et tamen Creatori similes non sunt, quia creatura sunt. Et habent itaque quamdam Dei similitudinem, quia non habent finem, et tamen incircumscripti æqualitatem non babent, quia circumscriptionem habent.

CAP. VIII. — Si cor nostrum non reprehenderit nos (I Joan. 111, 21).

(In exposit. B. Job, lib. x, n. 27, 28.) Sciendum est quod quisquis a præceptis dominicis discordat opere, quoties ea audit, a corde suo reprehenditur atque confunditur, quia id quod non fecerit memoratur. Nam in quo se errasse considerat, ipsa se la-tenter conscientia accusat. Mens etiam ad spei fidu-ciam protinus frangitur, si intenta precibus necdum devictæ culpæ memoria mordetur. Diflidit namque accipere se posse quod appetit, quæ profecto reminiscitur nolle se adhuc facere quod divinitus audivit. Hinc per Joannem dicitur: Si cor nostrum non reprehenderit nos, fiduciam habemus ad Deum: et quidquid petierimus ab eo, accipiemus (I Joan. xxx1, 21). Hinc Salomon ait: Qui avertit aurem suam, ne audiat legem, oratio ejus erit exsecrabilis (Prov. xxyIII, 9). Cor quippe nos in petitione reprehendit, cum resistere se praceptis ejus quem postulat meminit, et oratio fit exsecrabilis, cum a censura avertitur legis, quia dignum profecto est ut ab ejus beneficiis sit quisque extraneus cujus nimirum jussionibus non vult esse subjectus. Qua in re hoc est salubre remedium, ut cum se mens ex memoria culpæ reprehendit. hoc prius in oratione defleat quod erravit, quatenus erroris macula cum fletibus tergitur, in petitione sua cordis facies ab auctore munda videatur; et tunc, sicut Joannes dicit: Fiduciam habentes ad Deum, quidquid petierimus ab eo, accipiemus. Si enim id quod præcepit facimus, id quod petimus obtinebimus. Tunc quippe juxta Joannis vocem cor fiduciam in oratione accipit, cum sibi vitæ pravitas nulla contradicit. Valde namque apud Dominum utraque hæc sibi necessario congruunt, ut et oratione operatio et operatione fulciatur oratio.

CAP. IX. — Deum nemo vidit unquam (I Joan, IV. 12).

(In exposit. B. Job, lib. xvm, num. 88.) Cum Testamenti Veteris Patres intueor, multos horum, teste ipsa sacræ elocutionis historia, Deum vidisse copasson de la companya facie ad faciem, sicut loqui solet komo ad amicum suum (Exod. xxxIII, 18). Ecce Testamenti Veteris Patres Doum se vidisse testati sunt, et tamen Joannes ait: Deum nemo vidit unquam. Quid est hoc, nisi quod patenter datur intelligi quia quandiu hic mortaliter sed per ipsam naturæ suæ speciem non potest, ut anima gratia Spiritus afflata per figuras quasdam Deum videat, sed ad ipsam vim ejus essentiæ non pertingat. Hinc est enim quod Jacob, qui Deum se vidisse testatur, hunc nonnisi in angelo vidit. Hinc est quod Moyses, qui cum Deo facie ad faciem loquebatur, sicut homo loqui solet com amico suo, ei inter ipsa verba suæ locutionis dicit : Si inveni gratiam in conspectu tuo, ostende mihi temetipsum mani-feste, ut videam te (Ibid.). Certe enim, si Deus non erat cum quo loquebatur, Ostende mihi Deum diceret, et non, Ostende temetipsum. Si autem et Deus erat, cum quo facie ad faciem loquebatur, cur se petebat videre quem videbat? Sed ex hac ejus petitione colligitur quia eum sitiebat per incircumscriptæ naturæ suæ claritatem cernere, quem jam cœperat per quasdam imagines videre : ut sic superna essentia mentis ejus oculis adesset, quatenus ad æternitatis visionem nulla imago creata corporaliter interesset. A bia elevet, et usque ad despectum proximi animum Et viderunt ergo Patres Veteris Testamenti Dominum. et tamen juxta Joannis vocem Deum nemo vidit unguam, quia in hac mortali carne consistentibus, et videri potuit per quasdam circumscriptas imagines, et videri non potuit per incircumscriptum lumen eternitatis. Sin vero a quibusdam potest in hac adhuc corruptibili carne viventibus, sed tamen inæstimabili virtute crescentibus, quodam contemplationis acumine, æterna Dei claritas videri, hoc quoque a beati Joannis sententia non abhorret, qui ait : Deum nemo vidit unquam; quoniam quisquis sapientiam, quæ Deus est, videt, huic vitæ funditus moritur, ne jam eius amore teneatur. Nullus quippe eum videt, qui adhue carnaliter vivit, quia nemo potest amplecti Deum simul et sæculum. Qui enim Deum videt, eo ipso moritur, quo vel intentione cordis, vel affectu operis, ab hujus vitæ delectationibus tota mente separatur. Unde ad eumdem quoque Moysen dicitur: Men enim videbit me homo, et vivet (Ibid.). Ac si aperte diceretur : Nullus unquam Deum videt spiritualiter, et mundo vivit carnaliter.

CAP. X. — Qui non diligit fratrem suum, quem videt quomodo diliget Deum, etc. (I Joan. 17, 20).

(In exposit. B. Job, lib. vu, num. 28.) Deum quem mon videt quomodo potest diligere? Duo sunt præcepta charitatis: Dei amor et proximi; per amorem pei, amor proximi gignitur, et per amorem proximi, amor Dei nutritur. Nam qui Deum amare negligit, profecto diligere proximum nescit. Et tunc plenius in Dei dilectione prolicimus, si in ejusdem dilectionis gremio prius proximi charitate lactamur. Quia enim amor Dei amorem proximi generat, dicturus per legem Dominus: Diliges preximum, præmisit, dicens: Diliges Dominum Deum tuum (Deut. vi, 5); ut scilicet in terra pectoris nostri prius amoris sui radicem figeret, quatenus per ramos postmodum dilectio fraterna germinaret. Et rursum, quia amor Dei ex proximi amore calescit testatur Joannea, qui increpat, dicens: Qui non diligit fratrem suum quem videt: Deum quem non videt, quomodo potest diligere? Quæ tamen divina dilectio per timorem nascitur, sed in affectum crescendo permutatur.

CAP. XI. — Qui diligit Deum, diligit et fratrem suum (I Joan. 1v, 21).

(In exposit. B. Job, lib. x, num. 8; lib. n in Ezech., hom. 9, num. 2.) Charitas ad cuncta virtutum facta dilatatur, quæ a duobus quidem præceptis incipit, sed se ad innumera extendit. Hujus namque legis initium dilectio Dei est, ac dilectio proximi; de qua dilectione Joannes dicit: Et hoc mandatum habennus a Deo, ut qui diligit Deum, diligat et fratrem suum. Sed Dei di-lectio per tria distinguitur; quia ex toto corde, ex tota anima, et ex tota fortitudine diligi Conditor jabe-Qua in re notandum est quod divinus sermo, cum Deum diligi præcipit, non solum narrat ex quo, sed etiam informat ex quanto, cum subjungit, ex toto; ut videlicet qui perfecte Deo placere desiderat, sibi de se nibil relinquat. Proximi autem dilectio ad duo præcepta derivatur, cum et per quemdam justum dicitur: Quod ab alio tibi odis seri, vide ne tu alteri sacias (Tob. 1v, 16). Et per semetipsam Veritas dicit: Que vultis, ut faciant vobis homines, ita et vos facite illis (Natth. v11, 12); quibus duobus, scilicet utriusque Testamenti mandatis, per unum malitiz compescitur, per aliud bezignitas prærogatur, ut matum quod pati non vult, quisque non faciens, cesset a no-cendi opere. Et rursum bonum quod sibi tieri appetit impendens, erga utilitatem proximi se exerceat ex benignitate. Sed hæc nimirum duo dum sel·licita intentione cogitantur, cor ad innumera virtutum ministeria tenditur; ne vel ad inferenda quæ non debet desideriis inquieta mens ferveat, vel erga exhibenda que debet etio resoluta torpescat. Nam cum cavet alteri facere quod nequaquam vult ab altero ipsa tolerare, sollicita se intentione circumspicit, ne super-

dejiciens exaltet; ne ambitio cogitationem laniet; cumque hanc ad aliena appetenda distat, angustet ; ne cor luxuria polluat, et subjectum desideriis per illicita corrumpat; ne ira exasperet, et usque ad proferendam contumeliam inflammet; ne invidia mordeat, et alienis felicitatibus zemula, sua se face consumat: ne immederate linguam loquacitas pertrahat, camque usque ad lasciviam obtrectationis extendat: ne odium malitia excitet, et os usque ad iaculum maledictionis irritet. Et rursum, cum cogitat ut ca alteri faciat que ipsa sibi fieri ex altero exspectat, pensat nimirum ut mais bona, et bonis meliora respondent; ut erga procaces mansuetudinem longarespondent; ut erga produces manuscenturaris tenga-nimitatas exhibeat, ut malitice peste languentibus gratiam benigaitatis impendat, ut discordes pace uniat, et concordes ad concupiscentiam verse pacis accingat, ut indigentibus necessaria tribuat, ut errantibus viam rectitudinis ostendat, ut afflictos verbo et compassione mulceat, ut accensos in hujus mundi desideriis increpatione restringat, ut minas potentium ratiocinatione mitiget, ut oppressorum angustias quanta przevaleat ope levet, ut foris resistentibus opponat patientiam, ut intus superbientibus exhibeat cum patientia disciplinam, ut erga errata subditorum sic mansuetudo zelum temperet quatenus a justitize studio non enervet, sic ad ultionem zelus ferveat, ne tamen p etatis limitem fervendo transcendat : ut ingratos beneficiis ad amoram Dei provocet, ut gratos quosque ministeriis in amore servet, ut proximorum mala cum corrigere non valet taceat, et cum corrigi loquendo possunt, silentium consensum esse pertimescat; ut sic ea quæ tacet toleret ne tamen in animo virus doloris occultet, ut sic malevolis munus benignitatis exhibeat ne tamen per gratiam a jure rectitudinis excedat, ut cuncta proximis que prævalet impendat, sed hac impendendo non timeat; ut sic in bonis quæ exhibet tumoris præcipitium paveat, ne tamen a boni exercitio torpescat; ut sic quæ possidet tribuat, quatenus quanta sit largitas remune-rantis attendat; ne cum terrena largitur, suam plusquam necesse est inopiam cogitet, et in oblatione muneris hilaritatis lumen tristitia obscuret. Charitas fgitur si mentem plene ceperit, hanc ad innumera opera multiformiter accendit. Est itaque in dilectione Dei necessario tenenda fides et vita; in dilectione vero proximi debet summopere patientia et benignitas custodiri. Est enim in dilectione Dei necessaria fides et vita, quia videlicet scriptum est: Fides sine operibus mortua est (Jacob 11, 26); probatio ergo di-lectionis exhibitio est operis. Hinc Joannes in epistola sna dicit: Qui dicit, quiu diligo Deum, et mandata ejus non custodit, mendax est (I Joan. 1v, 20, 4). Vere enim diligimus, si ad mandata ejus nos a nostris voluptatibus coarctamus. Nam qui adhuc per illicita desideria defluit, profecto Deum non amat, quia ei in sua voluptate contradicit. Est **autem in** dilectione proximi nobis patientia et benignitas conservanda, quia de cadem dilectione scriptum est: Charitas patiens est, benigna est (I Cor. xui, 4); patiens scilicet, ut illata a proximis mala aquanimiter portet; benigna autem, ut sua bona proximis desiderabiliter impendat.

CAP. XII.— Est peccatum ad mortem (I Janu. V, 16).

(In exp. B. Job, I. xvi, num. 82; lib. II, in Exect., hom. 9, num. 3.) Peccatum illud usque ad inferos ducit quod ante finem vitæ præsentis per correptionem et poenitentiam non emerdatur; de quo videlicet peccato per Joannem dicitur: Est peccatum ad mortem, non pro illo dico, ut rog.t quis. Peccatum namque ad mortem est peccatum usque ad mortem; quia scilicet peccatum quod hic non corrigitor, ejus venia frustra postulatur. Hoc autem inter peccatum et delictum distat, quod peccatum est mala facere, delictum vero bona derelinquere quæ summopere sunt tenenda. Vel certe peccatum est in opere, delictum in cogitatione.

EXPOSITIO SUPER EPISTOLAM III B. JOANNIS APOSTOLI.

modi, ut cooperatores simus veritatis (III Joan. 1, 7).

(Homil. 20, in Evang., n. 12.) Sæculares viri intra sanctam Ecclesiam quamvis spiritualium virtutum dona non habent, dum tamen sanctos viros donis spiritualibus plenos sua largitate sustentant, in spiritualibus eorum donis cooperatores flunt; hoc ante Dei oculos exhibentes, quod adjuvant. Hinc est enim quod de quibusdam peregrinantibus fratribus, Gaio per Joannem dicitur: Pro nomine enim Christi profecti sunt, nihil accipientes a gentilibus. Nos ergo debemus suscipere ejusmodi, al cooperatores simus veritatis. Qui enim spiritualia dona habentibus, temporalia subsidia tribuit, in ipsis donis spiritualibus cooperator existit. Nam cum pauci sunt qui spiritualia dona percipiunt, et multi qui rebus temporalibus abundant, per hoc se divites pauperum virtutibus inserunt quo eisdem sanctis pauperibus de suis divitüs selatiantur.

CAP. H .- Diotrephes non recipit nos (III Joan. 1, 9). B (Lib. 1, in Ezech., homil. 9, num. 17, 18.) Magna indiget inquisitione, cum recti viam operis tenemus, utrum semper debeamus derogantium verba despicere, au certe aliquando compescere. De qua re sciendum est quia linguas detrahentium, sicut nostro studio non debemus excitare, ne ipsi pereant, ita per suam malitiam excitatas debemus æquanimiter tole-rare, ut nobis meritum crescat. Aliquando etiam compescere, ne dum de nobis male disseminant,

CAPUT PARSUN. -- Nos ergo succipere debenus ejus- A corum qui audire nos ad bona poterant, innocentium corda corrumpant. Hinc est enim quod Joannes obtrectatoris sui linguam redarquit, dicens: Is qui amat primatum gerere in eis, Diotrephes non recipit nos. Propter hoc si venero, commonebo ejus opera quæ sacit, verbis malignis garriens in nos. Hinc Paulus detrahentibus Corinthiis loquitur, dicens : Epistolæ, inquiunt, graves sunt, et fortes, præsentia autem corporis infirma, et sermo contemptibilis. Hoc cogitet, qui ejusmodi est, quia quales sumus verbo per epistolas absentes, tales sumus præsentes in opere (II Cor. x, 10). Hi enim quorum vita in exemplo imitationis est posita, debent si possunt detrabentium sibi verba compescere, ne prædicationem eorum non audiant, qui audire poterant: et in pravis moribus remanentes, bene vivere contemnant. Sed hac in re subtili inquisitione neeesse est ut semetipsum animus investiget, ne fortasse suæ laudis gloriam quærat, et animarum lucra se quærere nostra cogitatio simulet. Sæpe enim sui mominis laude animus pascitur, et quasi sub obtentu lucrorum spiritualium, cum de se bona dici cognoverit, ketatur. Et sæpe gloriæ sæ defensione contra detrahentes irascitur, et fingit sibimet quod hoc ex eorum zelo faciat quorum corda a bono fervere detrahentis sermo perturbat. Illi ergo debent magaopere curare, ne contra eorum opinionem detrahentium verba prævaleant, qui suam conscientiam subtiliter discutientes, se in ea inveniunt de amore privatæ gloriæ nihil habere.

EXPOSITIO SUPER APOCALYPSIM B. JOANNIS APOSTOLI.

CAPUT PRIMUM. - Joannes septem Ecclesiis que sunt in Asia (Apoc. 1, 11).

(In exposit. B. Job, lib. xxur, num. 6.) Septenario numero solet universitas designari. Unde Joannes in hac Apocalypsi septem Ecclesiis scribit. Sed per eas quid aliud quam universalem Ecclesiam intelligi voluit? Quæ nimirum universalis Ecclesia, ut plena C septiformis gratiæ spiritu signaretur, Elisæns super puerum mortuum septies oscitasse describitur (IV. Reg. 1v). Super exstinctum quippe populum Dominus veniens quasi septies oscitat, quoniam ei dona spiri-tu septiformis gratiæ misericorditer aspirat. Septem igitur Ecclesiis scribit apostolus Joannes, ut unam catholicam septiformis gratiæ plenam spiritu desi-gnaret. Et de Domino novimus dixisse Salomonem : Sapientia edificavit sibi domum, excidit columnas septem (Prov. 1x., 1). Qui ut id de septem Ecclesiis dixisse innotesceret, secutus etiam sacramenta ipsa diligenter inseruit dicens : Immolavit victimas, et miscuit vinum, et proposuit mensam. Per septem quippe columnas omnes Ecclesias non inconvenienter accipimus, que unam catholicam Aciunt toto terrarum orbe diffusam.

CAP. II. — Ego Joannes fui in insula quæ appellatur Pathmos, propter verbum Dei, et testimonium Jesu D Christi. Fui in spiritu in Dominica die, et audivi post me vocem magnam tanquam tubæ dicentis: Quod vides, scribe in libro, et mitte septem Ecclesiis que sunt in Asia, Epheso, et Smyrnæ, et Pergamo, et Thyatiræ, et Sardis, et Philadelphiæ, et Laodiceæ. Et conversus sum ut viderem vocem quæ loquebatur mecum. Et conversus, vidi septem candelabra aurea, et in medio septem candelabrorum, similem Filio hominis vestitum podere, et præcinctum ad mamillas sona aurea (Apoc. x, 11 seq.).

(In exposit. B. Job. lib. xxi, n. 5; lib. xxiv, n. 26.) Malum luxuriæ, aut cogitatione perpetratur, aut opere. Per Moysen vero luxuria perpetrata, per auctorem vero munditiæ luxuria damnatur cogitata, sicut ipse dicit : Scriptum est : Non adulterabis. Ego autem dico vobis: Quia omnis qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, jam mæchatus est eam in corde suo (Matth. v, 27). Redemptor quippe noster veniens et Legis præcepta transcendens, ut ab electis suis non solum luxuriam carnis sed etiam cordis aboleret, jussit non tantum lumbos carnis succingi, id est luxuriam ab effectu refrenari , sed etiam lumbes mentis præcepit succingi, id est hanc etiam a cogitatione restringi. Hinc est quod angelus qui Joannem in Pathmos insula relegatum alloquitur, aurea zona super mamillas cinctus esse perhibetur. Solet enim nomine auri plerumque charitas intimari. Quia ergo testamenti munditia etiam cordis luxuriam refrenat, angelus qui in eo apparuit pectore cinctus venit. Quem hene aurea zona restringit, quia quisquis supernæ patriæ civis est, non jam timore supplicii sed amore charitatis immunditiam deserit. Vel ideo ad mamillas zona aurea cinctus Joanni angelus apparuit, quia supernorum civium pectora, dum pœnali jam nequaquam timori subjecta sunt, et a se vicissim nulla scissione solvuntur, ex sola charitate constringuntur. Zonam quippe auream circa mamillas habere est cunctos mutabilium cogitationum motus per solius jam amoris vincula restringere.

CAP. III. — Et angelo Pergami Ecclesiæ scribe (Apoc. H, 4).

(In exposit. B. Job, lib. xiv, num.14.) Seepe Scriptura sacra prædicatores Ecclesiæ, pro eo quod gloriam patrie coelestis annuntiant, augelorum nomine solet designare. Hinc est quod Joannes septem Ecclesiis scribens, angelis Ecclesiarum loquitur, id est prædicatoribus populorum. Hinc propheta ait: Angeli pa-cis amare flebunt (Isa. XXIII, 7).

CAP. IV. — Scio ubi habitas, ubi sedes et satanæ. (Apoc. 11, 13).

(In exposit...B. Job, lib. xxi, num. 10.) Sic Dominus Deus vias omnium examinatione subtili considerat. ut in unoquoque nostrum, nec ea que remunerat

hona prætereat, nec mala quæ videlicet displicent A Deo ejus opera inventa nen fuerant, moritura religua sine increpatione derelinquat. Hinc est quod angelum Pergami Ecclesiæ in quibusdam Dominus laudat, et in quibusdam redarguit, dicens : Scio ubi habitas, ubi sedes est salance: et lenes nomen meum, et non negasti fidem meam (Ibid. v. 19). Et paulo post: Sed habeo adversum te pauca, quia habes illic tenentes doctrinam Balaum. Hinc angelo Thyatiræ dicitur: Novi opera tua, et charitatem, et fidem, et ministerium, et sapien-tiam tuam, et opera tua novissima plena prioribus: sed habeo adversum le pauca : quia permittis mulierem Jezabel, quæ se dicit prophelen, docere et seducere servos meos, et fornicari, et manducare idolothytum. Ecce bona memorat, nec tamen resecanda mala sine prenitentia relaxat, quia scilicet sic singulorum vias considerat, sic gressus enumerans pensat; ut examine subtili perpendat, vel quantum ad bona quisque procontradicat. Incrementum quippe meritorum quod bonæ vitæ studiis augetur, plerumque mali admistione retrahitur; et bonum quod animus operando conficiat, vel quantum ad mala devians, suis profectibus struit, hoc alia perpetrando pervertit.

CAP. V. - Habes illic tenentes doctrinam Balaam (Apoc. II, 14).

(In exposit. B. Job, lib. xxxx, num. 15.) Cain, et Judas, et Simon, et alii multi longe ab Antichristi temporibus exstiterunt, et tamen se ei perverse vivendo conjunxerunt. Sic iniquum corpus suo capiti, sic membris membra junguntur, cum et in cognitione se nesciunt, et tamen prava sibi actione copulantur. Neque enim Pergamus Balaam libros aut verba cognoverat, et tamen ejus nequitiam sequens, supernæ vocem increpationis audiebat : Habes illic tenentes doctrinam Balaam, qui docebat Balac mittere scandalum coram filiis Israel, edere et fornicari. Thyatiræ quoque Ecclesiam ab Jezabel notitia, et tempora et loca dividebant; sed quia eam par vitæ reatus astrinxerat, inesse ei Jezabel dicitur, atque perversis operibus insistere, angelo attestante, qui ait: Habeo adversum te aliqua, quia permittis mulierem Jezabel, C quæ se dicit Propheten, docere et seducere servos meos, et fornicari, et manducare de idolothytis (Vers. 20). Ecce quia reperiri poterant qui Jezabel vitam actione reproba videlicet secuti sunt, Jezabel illic inventa memoratur : quia pravum corpus conjuncti mores unum faciunt, etiamsi hoc loca vel tempora scindunt. Unde fit ut in perversis suis imitatoribus et iniquus quisque maneat qui jam præteriit, et in suis opera-tionibus ipse iniquorum auctor jam appareat qui nec-dum venit. Hinc Joannes ait: Nunc Antichristi multi facti sunt (I Joan. 11, 18), quia iniqui omnes jam membra ejus sunt, quæ scilicet perverse edita caput suum male vivendo prævenerunt.

CAP. VI. - Dabo tibi calculum candidum (Apoc. 11, 17).

(In exposit. B. Job, lib. xix, num. 4.) Videre perfecto conternam Dei sapientiam, hoc est quod habere. Unde ad Joannem de munere vincentis dicitur: Dabo tibi calculum candidum, et in calculo D nomen novum scriptum, quod nemo scit, nisi qui accipit. In hac enim vita scire aliquid, vel videre possumus, etiam quod non accipimus. Nomen vero novum in calculo scriptum est in æterno præmio notitiam Dei humanis mentibus inusitatam, quam scire non potest nisi qui acceperit, habere.

CAP. VII. — Esto vigilans, et confirma cætera (Apoc. 111, 2).

(Regul. Pastor. part. III, c. 34.) Qui inchoata bona minime consummant, cauta circumspectione debent considerare, quia dum proposita non perficiunt, etiam quae fuerant coepta convellunt. Si enim quod videtur gerendum sollicita intentione non crescit, etiam quod suerat bene gestum decrescit. Hinc Sardis Ecclesize ab angelo dicitur : Esto vigilans, et confirma cælera quæ moritura erant : non enim inveni opera tua plena coram Deo meo. Quia ergo plena coram

quæ etiam erant gesta prædicebat. Si enim quod mortuum in nobis est ad vitam non accenditur, hoc etiam exstinguitur quod quasi adbuc vivum tenetur. In hoc quippe mundo humana anima quasi more navis contra fluminis ictum conscendentis, uno in loco nequaquam stare permittitur, quoniam ad ima relabitur nisi ad summa conetur. Si ergo inchoata bona fortis operantis manus ad perfectionem non sublevat, ipsa operandi remissio contra hoc quod operatum est pugnat. Hinc est quod per Salomonem dicitur: Qui mollis et dissolutus in opero suo suerit, frater est sua opera dissipantis (Prov. XVIII, 9). Quia videlicet qui cœpta bona districte non exsequitur, dissolutione negligentiæ manum destruentis imitatur.

CAP. VIII. — Qui vicerit, faciam illum columnam (Apoc. III, 12).

columnæ vocantur, sicut Apocalypsis Joannis testa-tur, dicens : Qui vicerit, faciam illum columnam in templo Dei mei. Quisquis enim in Dei opere recta intentione sirmatur, columna in structura fabrica spiritualis erigitur, ut in hoc templo, quod est Ecclesia, positus, et utilitati sit et decori. De hujusmodi columnis loquitur Apostolus, dicens: Petrus, et Jacobus, et Joannes, qui videbantur columnæ esse, dextras dederunt mihi (Gal. 11, 9).

CAP. IX. — Utinam frigidus esses, aut calidus (Apoc. III, 15).

(Regul. Pastor. part. m, c. 34.) Qui bona inci-piunt, nec ea perficiunt, debent perpendere quod tolerabilius potius esset semitam rectam illam non arripere, quam post arreptam, post tergum redire. Nisi enim retro respicerent, erga coeptum studium nullo torpore languerent. Audiant ergo quod scriptum est : Utinam frigidus esses, aut calidus : sed quia tepidus es, et nec frigidus nec calidus, incipiam te evomere ex ore meo. Calidus quippe est qui bona studia et arripit et consummat, frigidus vero est qui consummanda nec inchoat; et sicut a frigore per teporem transitur ad calorem, ita a calore per teporem reditur ad frigus. Quisquis igitur, amisso infidelitatis frigore, sed nequaquam tepore superato exardescit ut ferveat, proculdubio calore desperato, dum noxio in tepore demoratur, agit ut frigescat. Sed sicut ante teporem frigus est sub spe, ita post frigus tepor in desperatione. Qui enim adhuc est in peccatis, fiduciam non amittit conversionis. Qui vero post conversionem tepuit, spem quæ potuit es e de peccatore subtraxit. Calidus ergo quisque aut friidus esse quæritur, ne tepidus evomatur: ut videlicet aut necdum conversus adhuc de se spem conversionis præbeat, aut jam conversus in virtutibus inardescat, ne evomatur tepidus qui a calore quem proposuit torpore ad noxium frigus redit.

CAP. X. — Dicis, Quod dives sum (Apoc. 111, 17).

(In exposit. B. Job, lib. xxxiv, num. 6.) Egestas reproborum proprie dicitur, qui dum vitiis replentur, virtutum divitiis vacuantur. Quibus sæpe contingit ut per elationis dementiam sublevati, dum ruinæ suæ damna non considerant, esso se etiam a bonis actio-nibus inopes non agnoscant. Unde voce angeli prædicatori Laodiceæ dicitur : Dicis, Quod dives sum, et locupletatus, et nullius egeo : et nescis quia tu es miser, et pauper, et cæcus, et nudus. Quasi divitem se asserit qui se per arrogantiam extollit, sed pauper, cæcus et nudus arguitur. Pauper utique, quia virtutum divitias non habet. Cæcus, quia nec paupertatem juam patitur videt. Nudus, quia primam stolam perdidit; sed pejus, quia se nec perdidisse cognoscit.

CAP. XI. — Suadeo tibi emere a me aurum ignitum

(Apoc. III, 18). (In exposit. B. Job, lib. IV, num. 61.) Per aurum sapientia intelligitur, de qua per Salomonem dicitur:

Thesaurus desiderabilis requiescit in ore sapientis A sionis certamina, post resurrectionis palmam, clarius (Prov. XXI, 20). Aurum nompe sapientiam vidit, se omnibus quod potestati Patris esset æqualis indi-(Prov. XXI, 20). Aurum nempe sapientiam vidit, quam thesaurum vocavit. Quæ recte auri appellatione signatur, quia sicut auro temporalia. ita sapientia bona æterna mercantur. Quia igitur aliquando per aurum sapientia intelligitur, prædicatori Laodi-ceæ ab angelo dicitur : Suadeo tibi emere a me aurum ignitum. Aurum quippe emimus, cum accepturi sapientiam prius obedientiam præbemus : ad quem videlicet contractum nos quidam Sapiens excitat, dicens: Concupisti sapientiam, serva mandata, et Dominus præbebit illam tibi (Eccli. 1, 33).

CAP. XII. — Collyrio inunge oculos tuos, ut videas (Apoc. 111, 18).

(Regul. Pastor. part. 1, c. 11.) Lippus est cujus ingenium ad cognitionem veritatis emicat, sed tamen hoc vitæ carnalis operatio prava obscurat : sensum natura exacuit, sed conversationis pravitas confundit. Cui bene per angelum dicitur: Collyrio inunge oculos tuos, ut videas. Collyrio quippe ut videamus oculos B inungimus, cum ad cognoscendam veri luminis claritatem intellectus nostri aciem medicamine bonæ operationis adjuvamus.

CAP. XIII. — Ego quos amo arguo et castigo (Apoc. 111, 19).

(In exposit. B. Job, lib. xviii, num. 35.) Omnis divina percussio, aut purgatio in nobis est vitæ præsentis, aut initium pœnæ sequentis. De his qui ex flagello proficiunt Dominus ipse voce angeli ad Joannem ait: Ego quos amo redarguo et castigo, sicut alibi dicitur: Quem diligit Deus, castigat: flagellat autem omnem filium quem recipit (Hebr. XII, 6). E contra de flagello damnationis per Jeremiam Dominus dicit, dum incorrigibiliter delinquentes populos videt, quos non jam sub disciplina filios, sed sub districta percussione hostes intuetur: Plaga inimici percussi te, castigatione crudeli (Jerem. xxx, 14). Hos enim damnant flagella, et non liberant : his flagella, ab hac vita inchoant, et in æterna percussione perdu- C rant. Unde per Moysen Dominus dicit : Ignis exarcit ab ira mea, et ardebit usque ad inseres deorsum (Deut. xxxii, 22). Quantum ad præsentem etenim percussionem spectat, recte dicitur : ignis exarsit ab ira mea; quantum ad seternam damnationem, apte mox subditur: Et ardebit usque ad inferos deorsum; licet a quibusdam dici soleat illud quod , juxta sep-tuaginta interpretes, in Naum propheta scriptum est : Non vindicabit Deus bis in idipsum (Naum. 1, 9). Qui tamen hoc quod per Jeremiam prophetam de iniquis dicitur non attendunt : Et duplici contritione contere eos (Jerem. XVI, 18), et id quod alibi scriptum est: Jesus populum de terra Ægypti salvans: secundo eos qui non crediderunt perdidit (Judæ v). Quibus tamen si consensum præbemus, quamlibet culpam bis feriri non posse, hoc ex peccato percussis et in peccato suo morientibus debet æstimari : quoniam eorum percussio hic cœpta, illic perficitur; ut incorrectis eternis suppliciis consummatur, quatenus eis qui omnino corrigi renuunt jam præsentium flagellorum percussio sequentium si initium tantum flagellorum percussio sequentium sit initium tormentorum. Unde hoc semper electi pravident, ut ante ad justitiam redeant quam sese ira Judicis inexstinguibiliter accendat; ne ultimo flagello deprehensi, simul eis finiatur vita cum culpa. Flagellum namque tunc diluet culpam, cum mutaverit vitam; nam cujus mores non mutat, non expiat actiones.

CAP. XIV. — Qui vicerit, dabo ei sedere mecum (Apoc. 111, 21).

(In exposit. B. Job, lib. xxvi, num. 53.) Sancti viri qui nunc juste et irreprehensibiliter vivumt, in suture indicandi notentiam occiscum. futuro judicandi potenzia dicensi Ecclesia: Dominiu dicit: Leui dicensi Ecclesia: Dominiu dicensi Ecclesia: Dominiu dicensi Ecclesia: Dominiu dicensi Ecclesia: Dominiu dicensi Ecclesia: Dominiu dicensi Ecclesia: Dominiu di futuro judicandi potentiam nenciscuntur. Nec Laodicensi Ecclesiæ Dominu sicit: Qui bi Macho et

cavit, eique se non disparem calcate mortis aculeo innotuit. Unde et Mariæ necdum se credenti se Patris similem dicit: Noli me tangere, nondum enim ascendi ad Patrem mesm (Joan. xx, 17). Nobis in throno Filii sedere est ejusdem Filii potestate judicare. Quia enim judicii principatum ex ejus virtute percipimus, velut in ejus throno residemus. Nec abhorret a vero guod alibi super duodecim thronos sessuros testatur esse discipulos: hic autem in throno suo perhibet esse sessuros. Per thronos quippe duodecim, universale judicium; per thronum vero filii, singulare culmen judiciariæ potestatis ostenditur. Hoc ergo duodecim thronis quod uno throno filii designatur, quia videlicet universale judicium ex nostri Mediatoris interventione percipitur.

CAP. XV. — Et ecce sedes posita erat in cœlo: et supra sedem sedens. Et in medio sedis, et in circuitu sedis quatuor animalia plena oculis ante et retro (Apoc. IV. 2 seq.).

(In exposit. B. Job, lib. xxx1, num. 94.) Ezechiel propheta, dum sub animalium specie quatuor evangelistas se vidisse describeret, in eis sibi hominis, leonis, bovis et aquilæ faciem apparuisse testatur. Cui nimirum propheticæ sententiæ ipse Joannes quoque in hac revelatione sua non dissonat. dicens : Animal primum simile leoni, secundum animal simile vilulo, lertium animal habens faciem hominis, quar-tum animal simile aquilæ volanti (Ibid. v. 7). Hæc quatuor animalia singula ad unumquemque évangelistam recte conveniunt, dum alius humanæ nativitatis ordinem, alius per mundi sacrificii mactationem, quasi vituli mortem, alius potestatis fortitudinem quasi leonis clamorem insinuat, alius nativitatem verbi intuens, quasi solem ortum aquila aspectat. In Scriptura sacra aliquando vocabulo aquilæ, vel subtilis sanctorum intelligentia, et sublimis corum contemplatio figuratur, vel incarnatus Dominus ima celeriter transvolans, et mox summa repetens designatur; per quartum igitur animal, id est aquilam, que cunctarum avium visum acie superat, ita ut solis radius fixos in se ejus oculos nulla lucis suse coruscatione reverberans, claudat, Joannes significatur, qui volando terram deseruit, quia per subtilem intelligentiam interna mysteria Verbi videndo penetravit. Possunt præterea hæc quatuor animalia ipsum suum caput cujus sunt membra signare. lpse nainque et homo est, quia naturam nostram veraciter suscepit; et vitulus, quia pro nobis patienter occubuit; et leo, quia per divinitatis fortitudinem susceptie mortis vinculum rupit; et ad extremum aquila, quoniam ad cœlum, de quo venerat, rediit. Homo igitur nascendo, vitulus moriendo, leo resurgendo, aquila ad cœlos ascendendo vocatus est. Possunt etiam sancti per hæc animalia designari, quoniam alius cuncta rationabiliter agendo fit homo : alius in passionibus fortis, adversa mundi non timendo fit leo;

CAP. XVI. — Et quatuor animalia singula eorum habebant alas senas, et in circuitu, et intus plenu sunt oculis (Apoc. IV, 8).

(In exposit. B. Job, lib. x1x, num. 20.) Omnes sancti foris se intusque circumspiciunt, et vel reprehendendos se exterius vel iniquos se interius videri invisibiliter timent. Hinc est quod animalia quae per Joannem videntur, in circuitu et intus plena oculis esse memorantur. Quisquis enim exteriora sua honeste disponit, sed interiora negligit, in circuitu oculos habet, sed intus non habet. Sancti vero omnes, quia et exteriora sua circumspiciunt, ut bona de se exempla fratribus præbeant, et interiora sua vigilanter attendunt, quia sese irreprobabil**es** interni judicis obtutibus parant, et in circuitu oculos et intus habere perhibentur.

(Lib. H, in Exech., homil. 4, n. 7.) Considerandum est quod una fuit fides veterum ac novorum Patrum, et omnipotentem Deum Trinitatem esse crediderunt. Ecce Joannes in revelatione sua dicit quator animalia in cœlo clamantia : Sanctus, Sanctus, Sanctus, Dominus omnipotens. Ut enim personarum Trinitas monstrareter; tertio Sanctus dictur. Sed ut una esse substantiæ Trinitatis appareat, non Domini Dei, sed Dominus esse perhibetur. Quod David quoque similiter sentiens, ail : Benedical nos Deus, Deus noster, benedical nos Beus (Psal. LXVI, 8). Qui cum tertio dixisset Deus, ut unum hunc esse ostenderet. subdidit : Et metuant eum omnes fines terræ. Paulus quoque loquitur, dicens: Quoniam ez peo, et per ipsum, et in ipeo sunt omnia (Rom. X1, 36.) Ex ipso, videlicet ex Patre. Per ipsum, per Filium. In ipso autem, in Spiritu sancto. Quem ergo ipsum tertio dixisset, manifestans adjunxit: Ipsi gloria in sacula saculorum. Amen. Qui enim non dixit ipsis, sed ipsi, dicendo ter ipsum, distinxit personas; et subjungendo, ipsi gloria, non divisit substantiam.

CAP. XVIII. — Et sum darent illa quatuor animalia gloriam et honorem et benedictionem sedenti super thronum, viventi in sæcula sæculorum; procidebant viginti quatuor seniores ante sedentem in throno, et adorabant viventem in sacula sacularum, et mittebant coronas suas ante thronum Dei (Apoc. 17. 9, 10).

(În exposit. B. Job. lib. xxx. num. 20.) Sanctı viri auidauid in se boni inspiciunt immortalis gratiæ donum esse cognoscunt, eique de accepto munere debitores flunt qui et præveniendo dedit eis bonum velle quod noluerant, et subsequendo concessit bonum posse quod volunt. Unde bene per Joannem dicitur: Adoraverunt viventem in sæcula sæculorum, mittentes coronas suas ante thronum Dei. Coronas namque suas ante thronum Dei mittere est certaminum suorum victorias non sibi tribuere, sed auctori; ut ad illum referant gloriam laudis a quo se sciunt vires accepisse certaminis. Auctoris enim sui gratiam negare convincitur quisquis sibi tribuit quod operatur; et Deum negat, cujus despecta gratia, sibi vires boni operis arrogat. Omne autem peccatum quod ex infirmitate est spem nequaquam perdit, quoniam a superno Judice veniam requirit. Præsumptio vero virtutis proprise tanto gravius est in desperatione, quanto longius ab humilitate. Cumque vires sibi tribuit operis, ad adjutorium non recurrit auctoris, fitque ut eo gravius peccator pereat, quo et ipsum hoc quia peccator est ignorat.

CAP. XIX. - Et vidi in dextera sedentis super thronum, librum scriptum intus et foris, signatum sigillis septem (Apoc. v, 1).

(Lib. 1 in Ezech., homil. 9, n. 30 et 31.) Per librum qui est in dextera sedentis super thronum D pune sagne aobis arcane patefecit. Scripturæ sacræ paginæ signantur, quæ profunditate sententiarum sic clauduntur, ut non facile sensu omnium penetrentur. Qui liber sacri eloquii intus scriptus est per allegoriam, foris per historiam : intus per spiritualem intellectum, foris vero per sensum littere simplicem, adhuc infirmantibus congruentem. Intus, quoniam invisibilia promittit : foris, quia visibilia præceptorum suorum rectitudine disponit. Intus. quia cœlestia pollicetur ; foris autem, quia terrena et contemptibi ia qualiter sint vel in usu habenda vel ex desiderio fugienda prescipit. Alia namque de secretis ecolestibus loquitur, alia vero in exterioribus actionibus subet. Et ea quidem que soris præcipit patent, sed illa que de internis narrat plane deprehendi ne-queunt. La enim que de natura divinitatis, vel de eternis gaudiis narrat, nobis adhuc nescientibus. solis angelis in secreto sunt cognita. De quibus ta-

Cap. XVII. — Et requiem non habebant die ac nocte A mon occultie jam partem per apiritualem intelligendicentie: Sanctus, Sanctus, Sanctus, Dominus tism sentimus, jam sancti Spiritus piguos acceptus omnipotene, qui est, et venturus est (Apoc. 17, 8).

8). sensibus quos iam cognovimus veritatis pabulo pascimur. Dicat ergo: qui erat scriptus intus et foris; quoniam ia sacro eloquie dictis occultioribus atque aublimioribus fortes satiautur, et perceptie apertioribus nos parvuli nutrimur.

CAP. XX. — Et vidi angelum sortem prædicantem voce magna: Quis est dignus aperire librum, et sotvere signacula ejus? Et nemo poterat neque in cælo, noque in torra, noque subbus terram aperire librum, neque respicere illum. El ogo slebam multum: quia nemo dignus inventus est aperire tibrum (Apoc. v, 2).

(Dialog. lib. rv, cap. 42.) Hunc librum signatum eptem sigillis postmodum per leonem de tribu Juda dicit Joannes aperiri. In quo videlicet libro quid aliud quam saera Beriptura signatur? Quam solus Redemptor noster aperuit, qui home factua mo-riendo, resurgendo, ascendendo, cuneta mysteria que in ea fuerant clausa patefecit. Et nullus in cœ e, quia neque angelus; nullus in terra, quia neque homo vivens in corpore : nullus subtus terram dignus inventus est, quia neque animæ corpore exutæ aperire nobis præter Dominum sacri eloquii secreta potuerunt. Præterea cum ad solvendum librum nullus subtus terram inventus esse dignus dicitur, quid obstet non video ut sub terra infernus esse cre-

CAP. XXI. - Et unus de senioribus dizit mihi: Ne Aeveris. Ecce vicil leo de tribu Juda, radix David. aperire librum, el solvere septem signacula ejus (Apoc. v, 5).

(Lib. 11 in Ezech., hom. 1v, n. 19.) Sacræ Scripturze profunditas est quasi puteus, quam nobis ad irrigationem mentia przebuit omnipotens Deus. Et ut ad intelligentiam Scripturarum perveniremus, facta est nobis via humilitas passionis Unigeniti, per quam nobis apertum est hoc quod prius latenter Scripturæ sacræ fluenta loquehautur. Nici enim unigenitus Dei Filius incaenatus, tentatus, apprebensus, colaphis casus, sputis illitus, erueifixus ac mortuus fuisset, nobis hujus putei, id est sacrus Scripturz, profunditas non pateret. Quid ergo fidelibus humililas passionis ejus via facta est, nisi clavis aportionis, per quam mysteriorum Dei puteum invenimus, ut aquam scientim de profundo biberemus? Incarnationem quippe, passionem, mortem, resurrectionem et ascensionem illius, sacri eloquii paginz loquunur. Quæ quia facta cognorimus, jam nunc intelligimes audita. Hæc autem prius legi poterant, sed quia nondum evenerant, intelligi non valebant. Unde et per Joannem dicitur: Vicit les de tribu Juda aperire librum, et solvere signacula ejus. Ipon enim librum aperuit, et signacula ejus solvit, qui nascendo, mo-riendo, rusungendo et ad coalos ascendoado, Scri-

CAP. XXII. - Et vidi, et ecce in medio throni, et qualuor animalium, el in medio seniorum agnum stantem tanquam occisum; et venit, et accepit de dexters sedentis in throno librum. Et cum aperuisset librum, quatuor animalia et viginti quatuor seniores ceciderunt coram agno, et cantabant canticum novum, dicontos: Dignus es, Domine, accipere librum, et ape rire signacula ejus, quoniam occisus es, et redemis i nos Deo nostro in sanguine tuo (Apoc. v, 6).

(In exposit. B. Job, lib. xxx, num. 66.) Nemo judicet indignum incarnatum Deminum peese per agnum figurari, cum constet omnibus quin, per significationem quamdam, in Scriptura sacra et vernis et scarabeus ponitur ; sie enim Scriptum est : Ego autem sum vermis, et non home (Psal. xxi, 7). Vel sicut apud septuaginta Interpretes per prophetam di-citur : Scarabeus de ligno clamavit (Habac. 11, 2).

Cum espo mominatis rebus tam abjectis et vilibus A rectionem corporum clamantes sanctorum animas figuratur, quid de ille cantumeliese digitur de quo constat quod proprie mil dicatur? Vocatur itaque agnus, sed propter innocentiam; vocater teo, sed propter potentiam: aliquando atiam serpenti comparatur, sed propter mortem vel sapientiam; atque de eo per bæc omnia dici figuraliter potest, quia de his omnibus credi aliquid essentialiter non potest. Si enim unum horum quodlibet essentialiter existeret, alterum jam dici non posset. Nam si agnus pro-prie diceretur, leo jam vocari non posset; si leo proprie diceretur, serpente signari non posset. Sed hæc in illo omnia dicimus tanto latius in figura, quanto longius ab essentia.

CAP. XXIII. -– Et vidi et audivi vocem angelorum multorum in circuitu throni, et animalium, et seniorum, et erat numerus eorum millia millium, voce magna dicentium : Dignus est agnus qui occisus est accipere virtulem, et divinitatem, et sapientiam, et

(in exposit. B. Joh, lib. II, num. 8 et 10.) Aliter loquitur Deus ad angelos, et aliter angeli ad Deum. Deus Angelis loquitur, cum eis voluntas ejus intima vivendo manifestatur. Angeli autem loquuntur Domino, cum per hoc quod super semetipsos respiciunt in motum admirationis surgunt, loquuntur ad Deum, sicut per Joannem dicitur : Dignus est agnus, qui occisus est, accipere virtulem, et divinitalem, et sapientiam. Vox namque angelorum est in laude Conditoris ipsa admirațio intimæ contemplationis : virtutis divinæ miracula obstupuisse dixisse est quoniam excitatus cum reverentia motus cordis magnus est ad aures incircumscripti spiritus clamor vocis. Quæ vox se quasi per distincta verba explicat, dum sese per innumeros modos admirationis format.

CAP. XXIV. — Et cum aperuisset sigillum quintum, vidi subtus altare animas interfectorum propter verbum Domini, et propter testimonium quod habebant, Q et clamabant voce magna, dicentes : Usquequo, Domine, sanctus et verus non judicas, et vindicas sanguinem nostrum de his qui habitant in terra (Apoc. vi, 9)? (In exposit. B. Job., lib. u, num. 11.) Aliter Deus ad animas sanctorum, aliter animæ sanctorum loquantur ad Deum. Quid est enim animas vindictas petitionem dicere, nisi diem extremi judicii et resur-rectionem exstinctorum corporum desiderare? Mainus quippe clamor earum magnum est desiderium. Tanto enim quisque minus clamat, quanto minus desiderat; et tanto majorem vocem in aures incircumscripti spiritus exprimit, quanto se in ejus desiderium plenius fundit. Animarum igitur verba ipsa sunt desideria. Nam si desiderium sermo non esset, Propheta non diceret: Desiderium cordis eorum audivit auris tua (Psal. 1x, 17) : sed cum aliter moveri soleat mens quæ petit, aliter quæ petitur, et sanctorum animæ in interni secreti sinn Deo inhæreant, ut inhærendo requiescant, quomodo dicuntur petere quas ab interna voluntate constat nullatenus discre- D pare? Quomodo dicuntur vindictam desiderare quas et voluntatem Dei certum est et ea quæ futura sunt non ignorare? Sed in ipso positæ, ab ipso aliquid petere dicuntur, non quod quidquam desiderent quod ab ejus quem cernunt voluntate discordat, sed quo Deo mente ardentius inharrent, eo etiam de ipso accipiunt, ut ab ipso petant quod oum facere velte noverunt. De ipso ergo bibunt quod ab ipso sitiunt, et modo nobis adhuc incomprehensibili in hoc quod petendo esuriunt præsciendo satiantur. Discordarent igitur a voluntate Conditoris, si quæ vident eum velle nou peterent, eique minus inhærerent, si volen-tem dare desiderio pigriori pulsarent.

CAP. XXV. — Et datæ sunt illis stolæ albæ (Apoc. vı, 11).

(In exposit. B. Job, lib. u, n. 11, et lib. xxxv. num. 25.) Joannes qui in revelatione sua ante resur-

widit. eas accepisse stolas singulas aspexit; ante resurrectionem quippe sancti stolas singulas accepisse dicuntur, qui sola adhuc animarum et mentis heatitudine perfruuntur. In fine vero mundi binas accepturi sunt quia cum mentis beatitudine etiam carnis gloriam possidebunt; et cum animarum perfecto gaudio etiam corporum incorruptione vestientur. Unde bene per prophetam dicitur: In terra sua du-plicia possidebunt (Isa. LXI, 7). Sancti quippe in terra viventium duplicia possident, qui nimirum beatitudine mentis simul et corporis gaudent, et non solum animarum gaudium, sed etiam beatitudinem habebunt corporum.

- Et dictum est illis, ut requiescerent CAP. XXVI. tempus adhuc modicum, donec impleretur numerus conservorum et fratrum corum (Apoc. vi, 11).

(In exposit. B. Job., lib. 11, num. 41.) Desiderantibus animabus requiescite adhuc modicum dicere, forniudinam, et honorem, et glorium, et benedic-Best inter ardorem desiderii ex lpsa præsentia sola-tionem (Apoc. v, 11). hoc quod amantes desiderant, et respondentis Dei sermo sit hoc quod eas retributionis certitudine inter desideria confirmat. Respondere ergo eius est ut collectionem fratrum exspectare debeant eorum mentibus libenter exspectandi moras infundere; et cum carnis resurrectionem appetunt, etiam ex colligendorum augmento fratrum gratulentur.

> CAP. XXVII. — Et cum aperuisset sigillum sextum, ecce terræ radius factus est magnus : et sol factus est niger tanquam succus cilicinus (Apoc. vi, 12).

> (In exposit. B. Job, lib. 1x, num. 8.) Aliquando in sacro eloquio solis nomine prædicatoris claritas designatur. In extremo quippe tempore sol quasi saccus cilicinus ostenditur, quia fulgens vita pra-dicantium ante reproborum oculos aspera et despecta monstratur.

> CAP. XXVIII. - Post hæc vidi turbam magnam, quam dinumerare nemo poterat, ex omnibus gentibus, et tribubus, et linguis, et populis, stantes ante thro-num, et in conspectu agni amicti stolis albis, et palmæ in manibus corum (Apoc. VII, 9).

> Lib. n, in Ezecb., homil. 5, n. 22.) Quid per palmas nisi præmia victoriæ designantur? Ipsæ quippe dari vincentibus solent. Illos itaque qui in certamine martyrii antiquum hostem vicerant, et victores in patria gaudebant, palmas in manibus habere, est victorias in operatione tenuisse. Cujus operationis palma ibi retribuetur ubi jam sine certamine gau letur.

> CAP. XXIX. — Et cum aperuisset sigillum septimum, factum est silentium in callo quasi media hora (Apoc. VIII. 4).

> (In exposit. B. Job, lib. xxx, n. 52, 53, et lib. ii, in Ezech., homil. 3, n. 14.) Nihil prodest solitudo corporis, si solitudo defuerit cordis. Qui enim corpore remotus vivit, sed tumultibus conversationis humanæ terrenorum desideriorum cogitatione se inserit, non est in solitudine. Si vero prematur aliquis corporaliter popularibus turbis, et tamen nullos curarum sæcularium tumultus in corde patiatur, non est in urbe. Itaque bene conversantibus primum solitudo mentis tribuitur, ut exsurgentem intrinsecus strepitum terrenorum desideriorum premant, ut ebullientes ab infimis curas cordis per superni gratiam restringant amoris: omnesque motus importune se offerentium levium cogitationum, quasi quasdam circumvolantes muscas, ab oculis mentis abigant manu gravitatis; et quoddam sibi cum Domino intra se secretum quærant, ubi cum illo, exteriore ces-sante strepitu, per interna desideria silenter loquantur. De hoc secreto cordis dictum est: Factum est silentium in cælo, quasi media hora. Cœlum quippo est anima justi, sicut per prophetam Dominus dicit: Calum miki sedes est (Isa. LXVI, 1). Et: Cooli enar-rant gloriam Dei (Psal. XVIII, 1). Anima itaque justi,

dum ad æterna sublimia per sublevationem contem- A qui homo factus, moriendo, resurgendo, ascenden-plationis intendit, surgentes ab infimis cogitationum do, cuncta mysteria que in ea fuerant claus petumultus premit, et intra se Deo quoddam silentium facit. Cum ergo quies contemplativæ vitæ agitur in mente, silentium fit in cœlo, quia terrenorum actuum atreptus quiescit a cogitatione, ut ad secretum inti-mum aurem animus apponat. Sed quia hoc silentium contemplationis, et hæc quies mentis in hac vita non potest esse perfecta, nequaquam hora integra factum in cœlo silentium dicitur, sed quasi media, ut nec media plene sentiatur, dum præmittitur quasi. quia mox ut se animus sublevare cœperit. et quietis intimæ lumine perfundi, redeunte motu cogitationum. stupidas de semetipso confunditur, et confusus carcatur. Nolenti quippe animo cogitationum tumultuosi se strepitus ingerunt, et jam sublimibus intendentem rursum ad respicienda terrena cordis oculum violenter trahunt. Unde scriptum est: Corpus quod corrumpitur, aggravat animam: et deprimit terrena inhabitatio sensum multa cogitantem (Sap. 1x, 15). Bene ergo factum hoc silentium non integra sed media. B hora describitur, quoniam hic contemplatio nequaquam perficitur, quamvis ardenter inchoetur.

CAP. XXX. - Et vidi equos in visione, et capita eorum erant tanguam capita leonum: et tertia pars hominum occisa est igne, et sulphure et sumo, quæ proce-debant de ore ipsorum. Potestas enim equorum in ore ipsorum est, et in caudis eorum (Apoc. 1x, 18, 19).

(In exposit. B. Job, lib. xxxIII, num. 46, 47). · Antichristus veniens ipsas etiam suumas hujus saculi potestates obtinebit: qui duplici sæviens errore, conabitur ad se corda hominum, et missis prædicatoribus trahere, et commotis potestatibus inclinare. Prædicatio quidem ministrorum eius facile despici ab auditoribus poterit; sed hanc ante humana judicia adjunctus potestatum sæcularium terror exaltat. Nam quos illi appetent loquendo seducere multi poten-tium studebunt sæviendo et afligendo terrere. Quale itaque illud persecutionis tempus apparebit, quando ad pervertendam fidelium pietatem alii verbis sæ- C viunt, alii gladiis? Quis enim etiam infirmus Antichristi prædicatores non despiceret, si non eos per circuitum potestatum sæcularium terror muniret? Sed duplici contra eos calliditate agetur, quia quod eis ab aliis verbis blandientibus dicetur hoc ab aliis ferientibus imperabitur. Que utrorumque actio, id est potentium atque loquentium, in Apocalypsi Joannis brevi est sententia comprehensa, qua dicitur: Potestas equorum in ore ipsorum, et in caudis erat. Equi nomine prædicator in sacra Scriptura aliquando intelligitur. In ore itaque doctorum scientia, in cauda vero sæcularium potentia figuratur. Per caudam quippe, quæ retro est, hujus sæculi postponenda temporalitas designatur, de qua Paulus apostolus dicii: Unum autem quæ retro sunt, oblitus; ad ea quæ ante sunt, extentus (Philip. 111, 13): retro est enim omne quod transit, ante vero est omne quod veniens permanet. Istis igitur equis, id est nequissimis prædicatoribus ubique carnali impulsu currentibus, in ore et in cauda potestas est, quia ipsi quidem perversa suadendo prædicant, sed temporalibus potestatibus fulti, per ea se quæ retro sunt exaltant. Et quoniam ipsi apparere despicabiles possunt, ab iniquis auditoribus suis per eos sibi reverentiam exi-gunt quorum patrociniis fulciuntur. Multis quippe terroribus agetur ut in perversis eorum prædicatio nibus, etsi non veritatis sententia, certe temporalis potentia timeatur.

CAP. XXXI.—Et vidi alium angelum descendentem de cœlo amictum nube, et iris in capite ejus : et habebat in manu sua tibrum apertum (Apoc. x, 1).

Dialog. lib. 1v, cap. 42.) Iste liber qui hic apertus videri legitur, paulo superius signantis sigillis sep-tem videtur; de quo etiam beato Joanni dicitur: Ecce vicit leo de tribu Juda, radix David, aperire librum. In quo videlicet libro quid aliud quam sacra Scriptura signatur? Quam solus Redemptor noster aperuit,

tefecit.

CAP. XXXII. - Et levavit angelus manum man in cælum: et juravit per viventem in sæcula socilorum: quia tempus non erit amplius (Apoc. x, 6). (In exposit. B. Job, lib. 1v, num. 5.) Tempus nostræ mutabilitatis ita quandoque transiturum est, st penitus non sit, angelo in sacro eloquio attestant, qui ait : Per viventem in sæcula, quia tempus jan non erit. Nam etsi Propheta dicit : Erit tempus eorum in erit. Natu eta Fropueta dieti i Fri tempa coran a eternum (Psalm. Lxxx, 16): quia per momenta tempus deficit, nomine temporis corum defecta vocavit, ostendens quod sine une omnimodo defecta deficiunt hi qui a visionis intime consolatione se-

CAP. XXXIII.— Et abii ad angelum, dicens ut deret mihi librum (Apoc. x, 9).

(Lib. 1, in Ezech., hom. 18, n. 3.) Et dixit mihi: Accipe librum, et devora illum. Scriptura sacra cibus et potus est, unde etiam per prophetam alium Dominus minatur : Mittam famem in terram, non famen panis, neque sitim aquæ, sed audiendi verbi Domini. Qui ergo subtracto suo eloquio, lame ec sii me dicit atteri, quia ejus verba et cibus noster et pous sint demonstrat. Sed notandum est quod aliquado cibus, aliquando sunt potus. In rebus enim obserio ribus quæ nequeunt intelligi nisi exponentar sciptura sacra cibus est, quia quidquid exponitar, at intelligatur quasi manditur ut glutiatur. la rebus astem apertioribus potus est : potum enim nos mandendo glutimus. Apertiora ergo mandata bibinus, quia etiam non exposita intelligere valemus. Pro es autem quod Joannes obscura multa et perpleza additurus est, nequaquam ei de sacro libro dicitur: Bibe, sed, devora et comede (Amos VIII, 11). Ac si diceretur : Pertracta et intellige, id est prius mande et nunc degluti.

CAP. XXXIV. - Et accepi librum de manu engeli, el devoravi illum: et erat in ore meo duice tanquam mel (Apoc. x, 10).

(Lib. 1, in Ezech., homil. 10, n. 11, 12.) Librun devoramus cum verba vitae cum aviditate suminus. In quo devorationis verbo quid aliud quam terpor pigritiæ nostræ reprehenditur, verba Domini alque mysteria et per nosmetipsos non requirimas et dicta ab aliis audimus inviti? Librum ergo devorames et comedimus, dum verbum Dei legimus : multi auten legunt, et ab ipsa lectione jejuni sunt; multi vocca prædicationis audiunt, sed post vocem vacui et jepun recedunt, quia etsi mente intellectum sacri cloqui percipiunt, obliviscendo et non servando que audierint, hæc in cordisivisceribus non reponunt. Legunt autem, et jejuni a lectione non sunt, qui intelligunt et reservant ea in quibus laborant. Sæpe enim quosdam vidimus tota se mente ad sacræ lectionis stud contulisse, atque inter verba dominica recognoscenes D in quantis deliquerint, semetipsos in lacrymis mactare, mœrore continuo afficere, in nullis bujus mandi prosperitatibus delectari; ita ut eis vita præses oneri, et lux ipsa fastidium fleret : vix ad collequendum communia admittere, atque a rigore disciplist animum difficile relaxare, pre amore Conditors, luctu solummodo et silentio gaudere. Hi sancian librum devorant et comedunt, et jejuni noa sunt, quia præcepta vitæ quæ sensus capere potuit meno-ria non amisit, sed hæc collectus in Deo animus legendo et recolendo servavit. Et fit plerumque ut tale quique ex dono gratiæ cœlestis etiam verbum doctrinæ percipiant, atque de veritatis pabulo quoi ipsi dulciter nutriti secus ruminant proximos suarita pascant. De quorum profecto ore pradicatio tanto audientibus dulcis est, quanto eorum actio contraria suis prædicationibus non est, quia de propria vila sumunt quod per linguan proximo conferunt. Unde recte dicitur: Et devoravi illum: et erat in ore me dulce tanquam mel. Liber qui comeditur et devoratur A accedant arcentur. Sacra Scriptura calamus mensuræ dulcis in ore sicut mel factus est, quia ipsi sciunt de omnipotente Domino suaviter loqui qui didicerint hunc in cordis sui secreto veraciter amare. In ejus quippe ore Scriptura sacra dulcis est cujus vitæ viscera mandatis illius replentur, quoniam ei suavis est ad loquendum cui interius impressa fuerit ad vivendum. Nam sermo Dei dulcedinem non habet, quem vita reproba intra conscientiam remordet. Unde necesse est ut qui verbum Dei loquitur, prius studeat scire qualiter vivat, ut post ex vita colligat quæ et qualiter dicat. Ad prædicandum namque plus con-scientia sancti amoris ædificat quam exercitatio sermonis, quoniam amando coelestia intra semetipsum prædicator legit quomodo persuadeat ut despici de-beant terrena. Qui enim vitam suam interius pensat, et exemplo suo foris admonendo alios ædificat, quasi in corde linguæ calamum tingit, in eo quod manu verbi proximis exterius acribit. Inde admirabilis rietatem pertulit secutus adjunxit: Si qua virtus, si qua laus disciplina, hac cogilate, qua et didicistis, et accepistis, et audistis, et vidistis in me: hac agite: et Deus pacis erit vobiscum (Phil. 14, 8, 9).

CAP. XXXV. — Et cum devorassem librum, amaricatus est venter meus (Apoc. x, 10).

(Lib. 1, in Ezech., homil. 10, n. 6.) In sacro eloquio nonnunquam venter pro mente poni consuevit. Unde Jeremias dicit: Ventrem meum doleo (Jerem. 1v, 19). Ventrem quippe doluit qui mentis afflictionem sensit. Hinc etiam Veritas ait : Qui credit in me, flumina de ventre ejus fluent aquæ vivæ (Joan. vii, 38). Quia enim de mente fidelium sanctæ prædicationes defluunt, quasi de ventre credentium aquæ vivæ flumina decurrunt. Sed querendum est, cum superius de libro quem acceperat scriptum sit: Et erat in ore meo dulce tanguam mel, qua ratione postmodum dicitur: Et cum devorassem librum, amaricatus est venter meus? Mirum quippe est valde si dulcedo C simul conveniant et amaritudo. Sed sciendum est quia cui sermo Dei in ore cordis dulcis esse coperit. hujus proculdubio contra semetipsum anima amarescit. Quo enim in illo subtiliter discit qualiter se reprehendere debeat, eo se durius per amaritudinem pœnitentiæ castigat, quia tanto magis sibi displicet, quanto amplius in sacro libro de omnipotente Deo videt quod amet.

CAP. XXXVI. -Ap. XXXVI. — Et dixit mihi angelus : Oportet te iterum prophetare populis, et gentibus, et linguis, et

regibus multis (Apoc. x, 11).

Lib. 1, in Ezech., homil. 10, n. 3.) In verbis sacri eloquii iste debet studii nostri ordo servari, ut hæc ideo cognoscamus quatenus, de iniquitate nostra compuncti, cognoscentes mala quæ fecimus, vitemus et nobis prosint, et intentione spirituali aliis confe-rantur. Unde bene postquam angelus dixit beato Joanni : Accipe librum, et devora illum; paulo post subdidit: Oportel le prophetare populis, et gentibus, et linguis, et regibus multis. Ac si ei de sacro cibo diceretur: Comede et pasce, satiare et eructa, accipe et sparge, consortare et robora [Text. labora].

CAP. XXXVII. — Et datus est mili calamus similis virgæ, dicens : Surge et metire templum Dei et altare, et adorantes in eo : atrium autem, quod soris templum est, ejice soras : et ne metiaris illud, quoniam datum est gentibus (Apoc. 11, 1, 2).

(Lib. 11, in Ezech., ho holf. 1, n. 14, 13, et in exposit.

B. Job, lib. xxvii, n. 16, lin carne born inus ad Ecclesiam veniens, me 5, eidem Ecclesiam veniens, me 5, eidem Ecclesiam veniens, me 5, eidem Ecclesiam veniens, me 5, eidem Ecclesiam veniens, me 15, eidem Ecclesiam veniens, eidem Ecclesiam venien

est. quia in sacro Dei eloquio, quod nobis circumscriptum est, occultas esse dispensationes eius agnoscimus. Nam per incomprehensibile ejus judicium in collectione hominum alios a suis iniquitatibus educit, alios in sua iniquitate derelinquit; alter intra mensuram electorum mittitur, et alter foris relinquitur, ut nullomodo ad electorum numerum pertinere mercatur. Sancto quippe Evangelio teste didicimus auod cuidam dicenti: Magister, sequar te quocunque ieris, ejusdem magistri voce responsum est: Vulpes sovens habent, et volucres cæli nidos; Filius au-tem hominis non habet ubi caput reclinet (Matth. viii, 19). Alii dicenti: Domine, permitte me primum ire et sepelire patrem meum; ejusdem Magistri voce responsum est: Sine ut mortui sepeliant mortuos suos: tu autem sequere me, et annuntia regnum Dei (Ibid. 21). Ecce alius secuturum se promittit, et repellitur; alius relaxandum se postulat, et retinetur. Ille non verbi proximis exterius scripite into dixit, predicator, cum multa discipulis exhortando dixit, predicator, cum multa discipulis exhortando dixit, predicatores quoque scientia, gente, spinical discipulis exhortando dixit, predicatores quoque scientia, gente, spinical dixit, predicatores quoque scientia, spinical dixitatores quoque scientia dixitatores quoque scientia dixitatores quoque scientia dixitatores quoque scientia dixitatores quoque scientia dixitatores quoque scientia dixitatores quoque scientia dixitatores quoque scientia dixitatores quoque scientia dixitatores quoque scientia dixitatores quoque scientia dixitatores quo scientia dixitatores quo scientia dixitatores quo scientia dixitatores quo scientia dixitatores quo scientia dixitatores quo scientia d ritu, in alias partes mundi vocabantur, ut irent; ab aliis partibus arcebantur, ne accederent. Paulus namque apostolus cum Macedoniæ prædicare negli-geret, per visum apparuit illi vir Macedo, qui diceret: Transiens in Macedoniam, adjuva nos. At contra sicut scriptum est : Tentabant Apostoli ire per Bithyniam, et non permisit eos Spiritus Jesu (Act. xvi, 9), Dum ergo prædicatores sancti, et vocantur ad Macedoniam, ubi fortasse pergere non cogitabant, et ab Asia prohibentur, ubi pergere desiderabant, iste occultarum mensurarum calamus illic ductus est, hine reductus. Illic tenditur ut Macedonia intra sanctae Ecclesiæ spatia colligatur; hinc attrahitur, ut extra fines tidei Asia relinquatur. Erant quippe tunc in ea qui colligendi non erant, quibus juxta meritum suum perditis, jam nunc Asia intra mensuras Ecclesic Deo largiente suscepta est. Intra has ergo mensuras sunt omnes electi, extra has omnes reprobi, etiamsi intra fidei limitem esse videantur. Unde bene sancto Joanni dicitur: Atrium cum foris templum est, foras ejice, et ne metiaris illud. Quid enim atrium aliud quam latitudinem significat vitæ præsentis? Et recte foris templum sunt qui designantur per atrium, atque ideo metiendi non sunt, quoniam angusta est porta quæ ducit ad vitam (Matth. VII, 14); et latitudo vitæ pravorum non admittitur ad mensuras et regulas electorum.

> CAP. XXXVIII. — Et apertum est templum Domini in cœlo; et visa est arca testamenti ejus in templo ejus; et signum magnum apparuit in cœlo; et mulier amicia sole et luna sub pedibus ejus (Apoc. x1, 19; хц, 1).

(In exposit. B. Job, lib. xxxxv, num. 25.) In Scriptura sacra cum sol figurate ponitur, aliquando Dome alia faciamus. Et cum jam ex magno usu lacrynarum de peccatorum remissione cœperit esse fiducia, per verba Dei quæ intelligimus ad vitam quoque
et alios trahamus. Ad hoc enim intelligenda sunt, ut
tis, et lumen justitiæ non luxit nobis; et sol non ortus
est nobis (Sap. v, 6). Ac si aperte dicant: Interni esi nobis (Sap. v, 6). Ac si aperte dicant : Interni nobis luminis radius non refulsit. Unde et Joannes ait : Mulier amicta sole, et luna sub pedibus ejus. In sole enim illustratio veritatis, in luna vero, quæ menstruis suppletionibus deficit, mutabilitas temporalitatis accipitur. Sancta autem Ecclesia, quia superni luminis splendore protegitur, quasi sole vestitur, quia vero cuncta temporalia despicit, lunam sub pedibus premit.

> – Et visum est aliud signum in cado. CAP. XXXIX. et ecce draco magnus, rufus, habens capita septem, et cornua decem, et in capitibus suis septem diade-mata : et cauda ejus trahebat tertiam partem stella-rum cæli, et misit eas in terram (Apoc. xu, 3, 4).

> (In exposit. B. Job, lib. xxxII, num. 25; lib. IV, num. 47; lib. xxxII, in Job, num. 25.) Hoc de Autichristo sub draconis specie dicitur. Cœlum enim est

Ecclesia que in hac nocte presentis vite, dum innu- A meras in se sanctorum virtutes continet, radiantibus desuper sideribus fulget. In Scriptura sacra quippe stellarum nomine aliquando sanctorum justitia, quæ in hujus vitæ tenebris lucet, aliquando vero hypocritarum fictio demonstratur, qui hona que faciunt ad percipiendum laudes hominibus ostendunt. Si enim recte viventes stellæ non essent, nequaquam Paulus discipulis diceret : In medio nationis pravæ et perve sæ, inter quos lucetis sicut luminaria in mundo (Phil. n. 15). Rursum si inter eos qui recte videntur agere quidam de actione sua retributionem favoris humani non quærerent, nequaquam stellas Joannes ruere a coelestibus videret, dicens : Misit draco caudam, et lraxit tertiam partem stellarum, et misit eas in terram. Illa quippe Satanæ extremitas per audaciam assumpti hominis erecta quosdam, quos veiut electos Del in Ecclesia invenit, obtinendo, reprobos ostendit; et extrema persuasione Antichristi quidam, qui videntur lucere, rapientur. Stellas namque in terram trahere est eos qui videntur studio vitæ cœlestis inhærere ex amore terreno iniquitate aperti erroris involvere. Stellas de cœlo in terram cadere est relicta nonnullos spe cœlestium illo duce ad ambitum gloria sæcularis inhlare.

CAP. XL. — Et draco stetit ante mulierem, que erat paritura; ut cum peperisset, filium ejus devoraret (Apoc. XII, 4).

(In exposit. B. Job, lib. xxxiv, num. 42.) Scriptura sacra ita nonnunquam tempus præteritum futurumque permiscet, ut aliquando futuro pro præterito, aliquando vero utatur præterito pro futuro. Futuro namque pro præterito utitur, cum Joanni mulier paritura masculum qui regat gentes in virga ferrea demonstratur. Quod quia incarnato Domino veniente jam tunc factum fuerat, res gesta nuntiabatur. Rursum præterito utitur pro futuro, sicut per Psalmismam Dominus loquitur, dicens: Foderunt manus meas el pedes meos; dinumeraverunt omnis ossu mea (Psal. xxi, 18). Quibus videlicet verbis species C dominicæ passionis quasi jam transacta describitur, sed tamen adhuc longe post futura nuntiatur.

CAP. XLI. — Et factum est prælium magnum in cælo, Michael et angeli ejus præliabantur cum dracone. Et draco pugnabat et ungeli ejus, et non valuerunt, neque locus inventus est eorum amplius in cælo. Et projectus est draco ille magnus (Apoc. XII, 7).

(Homil. 34, in Evang., n. 8, 9.) Serpens antiquus qui vocatur diabolus et Satanas, qui seducit universum orbem, projectus est in terram, et angeli ejus eum illo missi sunt. Cœlestis patriæ spiritus idcirco privatis nominibus censentur, ut signetur per vocabula etiam in operatione quid valeant. Et cum ad nos aliquid ministraturi veniunt, apud nos etiam nomen a ministeriis trahunt. Michael namque, quis ut Deus; Raphael vero dicitur medicina Dei. Et quoties miræ virtutis aliquid agitur, Michael mitti perhibetur, ut ex ipso actu et nomine detur intelligi quia nultus potest facere quod facere prævalet Deus. Unde et ille hostis antiquus qui esse Deo per superhiam similis concupivit, dicens: In cœlum ascendam, super ustra cœli exaltabo solium meum; similis ero Altissimo (Isa. xiv, 13); dum in fine mundi in sua virtute relinquetur, extremo judicio perimendus, cum Michaele archangelo præliaturus esse perhibetur, ut qui se ad Dei similitudinem superbius extulerat, per Bichaelem peremptus discat quia ad Dei similitudinem nullus per superbiam exsurgat. Raphael quoque interpretatur, ut diximus, medicina Dei; quia videlicet dum Tobiæ oculos quasi per officium curationis tetigit, cæcitatis ejus tenebras tersit. Qui ergo ad curandum mittitur dignum videlicet fuit ut Dei medicina vocaretur.

CAP. XLII. — Et audivi vocem magnam dicentem: Nunc sacta est salus, et virtus, et regnum Domini postri, et potestas Christi ejus; quia projectus est accusator fratrum nostrorum, qui accusatat illes ante conspezium Bomini die ac note (Apoc. XII, 10).

(In exposit. B. Job, lib. H, num. 18.) Assetts at-versarius cum sanctum quentilibet virum litter prospera bene egisse considerat, reprobare apud Judicem per adversa festinat. Scriptura vero sacra sepe diem pro prosperis, noctem autem pro adversis pere consuevit. In die ergo et in nocte accusare non desinit, quia modo nos in prosperis, modo in adversis accusabiles ostendere contendit. In die accusat, cum prosperis male nos uti insinuat; in nocte accusat, cum in adversis nos non habere patientiam demonstrat.

CAP. XLIII. — Ver torrer et mari, quia ascendit disbolus ad vos, habens iram magnam, sciens quod nodioum tempus habet (Apoc. XII, 12).

(In exposit. B. Job. lib. xxxv, num. t.) Antique hostis extrema mundi atrocius tentaturus agrediur, quia tanto fit ferventior ad azvitiam, quanto se riciniorem sentit ad poenam. Considerat quippe quod juxta sit ut licentiam amittat nequissimze libertais, quoniam a tentandi licentia abstractas, eternis incendiis religabitur. Et quantum brevitate tempora angustatur, tantem multiplicitate crudellitais expaditur: habens iram magnam, scient quod modicun tempus habet, sicut de illo, voce angelica Joanni dicitur. Tunc ergo in magnam iras fervorem se dilata, ne qui in beatitudine stare non potuit in damnationis suze foveam cum paucis ruat. Tunc quidquid nequiter valuerit callidius exquirit, tunc superbiz cervicem altius erigit; et per damnatum illum quem gesti hominem, omne quod temporaliter prævalet nequiter ostendit.

CAP. XLIV. — Et vidi aliam bestion ascendenten de terra, et habebat cornua duo similia agni, el loquebatur sicut draco: et potestatem prieris bestia omnem faciebat in conspectu ejus, et fecit signa magni, ut otiam faceret ignam de carlo descendere in terran in conspectus hominum (Apac. 2111, 11).

(In exposit. B. Job, lib. xxxm, n. 59, 61, 62.) Prædicatores Antichristi sanctitatis sibi speciem arrogabunt, sed tamen opera iniquitatis exercebunt: clari erunt per justitiæ simulationem, sed obscuri per nequitize perpetrationem. Horum igitur simulationis malitiam Joannes brevi descriptione comprehendit. Priorem quippe bestiam, id est Antichristum, superiori jam descriptione narraverat: post quem etiam hæc alia bestia ascendisse dicitur, quia post eem multitudo prædioaterum illius ex terrena potestate gloriatur. De terra quippe ascendere est de terrem floria superbire. Quæ habet duo cornua agni simila, qua per hypocrisim sanctitatis cam quam in se veraciler Dominus habuit, sibi singularem inesse et sapientiam mentietur et vitam. Sed quia aub agai specie auditeribus reprobis serpentinum virus infunditur, reck illic subditur: Et loquebatur at draco. Ista ergo bestit, id est prædicantium multitudo, si aperte ut draco , loqueretur, agno similis non appareret, sed assump sit agni speciem, ut draconis exerceat operationem. Illo tempore complebitur quod veritat a ore per Evangolium dieitur : Surgent pseudochristi , et pseudoprephoto, et dabunt signa magna et prodigia : ita ul is errorom inducantur, si fieri potest, ctiam electi (Mar. x111, 22). Electi namque dum corum signa conspicient, dum contemnentes vitam tanta ministrore Antichristi miracula perhorrescent, quodiam dubittatis nubilum in corde patientur, quia dom se per prodigia illorum malitia elevat, in istis aliquatents visus certior caligat. Ex prædicatorum igitur ani-christi signis et prodigiis mendacibus ad momentum dubista et prodigiis mendacibus ad momentum dubietas in bonis mentibus generabitur, et in electorum cordibus conspectis terribilibus signis, obsert cogitatio conglobabitur. Tunc unaquaeque electorum an ma cogitationum surrum impetus quasi spuns undarum in olla ferventium sustinebit, quas el ignis zeli commovebit, et ipsa temporalis oppressio mole

ollæ intrinsecus clausas tenebit. Unde cum Joannes A illam sine intermissione præparemur. Quia ergo et hujus bestiæ signa narraret, adjunxit: Ita ut ignem faceret de cœlo descendere. Ignem quippe de cœlo descendere est de cœlestibus electorum animis sancti zeli flammas emanare.

CAP. XLV. - Vidi supra Sion Agnum stantem, et cum eo centum quadraginta quatuor millia. Et cantabant quasi canticum novum, et nemo poterat dicere canlicum, nisi illa centum quadraginta quatuor millia (Apoc. xiv. 1).

(Regul. pastor. part. m. cap. 28.) Hoc de virginibus peccatum carnis ignorantibus per Joannem dicitur. Singulariter quippe canticum Agni cantare est cum eo in perpetuum præ cunctis fidelibus etiam de carnis incorruptione gaudere. Quod tamen electi cæteri canticum audire possunt, licet dicere ne-queant, quia per charitatem quidem in illorum celsi-tudine læti sunt, quamvis ad eorum præmia non assurgant. De hac incorruptione et carnis integritate per semetipsam Veritas dicit : Non omnes capiunt B verbum hoc (Matth. xix, 11); quod eo innotuit summum esse, quo denegavit omnium; et dum prædicit quia difficile capitur, audientibus innuit captum cum qua cautela teneatur.

CAP. XLVI. — Vidi nubem candidam, et supra nubem sedentem similem filio hominis, habentem in capite suo coronam auream, et in manu sua falcem acutam (Apoc. xiv, 14).

(In exposit. B. Job, lib. xxxm, num. 21.) Potestas divini judicii, quia intra se omnia incidendo complectitur, falcis appellatione signatur. In falce enim quidquid inciditur, quaquaversum flectatur, intus cadit. Et quia potestas superni judicii nullatenus evitatur, intra ipsam quippe sumus, quolibet fugere eonemur: recle cum venturus judex ostenditur, falcem tenere perhibetur, quia cum potenter ad omnia obviat, incidenter circumdat.

CAP. XLVII. — Et quartus angelus effudit phialam suam in solem, et datum est illi æstu afficere homines C et igne (Apoc. XVI, 2).

(In exposit. B. Job, lib. xxxiv, num. 25.) Solis nomine sapientium intellectus exprimitur: phialam videlicet in sole effundere est persecutionis supplicia viris sapientiæ splendore fulgentibus irrogare. Et datum est illi ut assiceret homines zetu et igne, quia dum sapientes viri cruciatibus victi, male agendi errore tanguntur illorum exemplo persuasi nirmi quique temporalibus desideriis inardescunt. Ruinæ namque fortium augmenta præstant perditionibus infirmorum. Quia sole acumen sapientium designatur, per comparationem quoque a Salamone dicitur: Sapiens ut sol permanet, stulius ut lung mutatur (Eccl. xxvn, 12).

CAP. XLVIII. - Et ecce venio sicut sur (Apoc. XVI, 8).

(Homil. 43, in Evang., n. 5, 6.) Ad excutiendum mentis nostræ desidiam, et ut animus ad suam suscitetur custodiam, per similitudinem in Evangelio suscitetur custodiam, per similitudinem in Evangello Dominus loquitur, dicens: Hoc autem scitote, quoniam si sciret patersamistas, quæ hora sur veniret, vigilaret utique, et non sineret persodi domum suam (Luc. x11, 39). Ex qua præmissa similitudine etiam exhortatio subinsertur, cum dictur: Et vos estote parati, quia qua hora non putatis, filius hominis veniet. Nesciente autem patrefamilias, fur domum persodit, quia dum a sui custodia spiritus dormit, improvisa mors veniens nostræ carnis habitaculum irrumpit, et eum quem Dominus domus invenerit dormientem necat : quia cum ventura damna spiritus minime prævidet, hunc mors ad supplicium nescientem rapit.
Furi autem resisteret si vigilaret, quia adventum
Judicis qui occulto animam rapit præcavens, el
poenitendo occurreret, ne impænitens periret. Horam vero ultimam Dominus noster idcirco nobis
voluit esse incognitam, ut semper possit esse suspecta, ut dum iliam prævidere non possumus, ad

venture mortis tempus ignoramus, et post mortem operari non possumus, superest ut ante mortem tempora indulta rapianus. Sic enim, sic mort ipsa cum venerit vincitur, si priusquam veniat semper timestur.

CAP. XLIX .- Beatus qui vigilat (Apoc. xvi, 15).

(Homil. 13, in Evang., n. 3.) Vigilat qui ad aspectum veri luminis mentis oculos apertos tenet. Vigilat qui servat operando quod credit. Vigilat qui a se terporis et negligentiæ tenebras repellit. Hinc enim Paulus dicit: Evigilate, justi, et notate peccare (1 Cor. xv, 34). Hinc rursus ait: Hora est jam nos de somno surgere (Rom. XIII, 11).

CAP. L. - Bealus qui custodit vestimenta sua, ne nudus ambulet (Apoc. xvi, 15).

(In exposit. B. Job, lib. x11, n. 9, et lib xvi, num. 63.) Sicut corpus cooperiunt vestimenta, sic animam bona protegunt opera. Vestem innocentiæ primus homo bene conditus accepit, male persuasus a serpente perdidit. Et quia concessa prius in paradiso veste innocentiæ nudamur, contra hanc nudita-tem dicitur: Beatus qui custodit vestimenta sua, ne nudus ambulet. Vestimenta quippe custodimus, cum innocentiæ servamus in mente; ut cum nos judicii culpa nudat, ad amissam redeuntes innocentiam pœnitentia operiat.

CAP. Ll. — Et videant turpitudinem ejus (Apoc. xvi, 15).

(In exposit. B. Job , lib. 11 , num. 81.) Turpitudo nostra tunc cornitur, cum vita reprehensibilis ante justorum oculos in judicio nequaquam subsequentis boni operis tegmine velatur. Apud Deum nostrum nostra nos opera quasi vestimenta tegunt.

CAP. LII. — Quantum glorificavit se Babylon, et in deliciis fuit, tantum dale illi tormentum (Apoc. xvui. 7).

(In exposit. B. Job, lib. IX, num. 98.) Nequaquant omnipotens Deus qui mala bene punit, inordinata esse ullo modo vei tormenta permitit, quoniam ipsa quoque supplicia, quæ ex lance justitiæ prodeunt, inferri sine ordine nequaquam possunt. Quomodo namque in supplicits ordo non erit, dum damnatum quemque juxta modum criminis et retributio sequetur ultionis, sieut supra dictum in damnatione Babylonis? Si igitur juxta modum culpæ pœna distingui-tur, constat nimirum quod in suppliciis ordo ser-

CAP. LIII .- Beati qui ad crenam nuptiarum Agni vocati sunt (Apoc. xix, 9).

(Homil. 24, in Evang., n. 6, et homil. 36.) Per hanc cœnam nuptiarum Agni æternum et ultimum convivium designatur, ad quod quisquis semel intra-verit, amplius non exibit. Idcirco autem boc ultimum convivium Del non prandium, sed cona vocatur, quia post prandium coena, post coenam vero nullum convivium restat. Et quia æternum Dei convivium nobis in extremo pra parabitur, rectum fuit ut hoe non prandium, sed coma vocaretur. Idcirco ergo Joannes non ad prandium, sed ad comam vocatos narrat, quia nimirum in line diei convivium coma est. Qui ergo finito præsentis vitæ tempore ad refectionem supernæ contemplationis veniunt, non ad Agni prandium, sed ad cœnam vocantur. Illo ergo ultimo convivio de præsentia veritatis epulabuntur, qui nunc perfectionis studio terrena transcendunt, quos mundi bujus amor non ligat; quibus etsi utcunque per tentamenta obstrepit, cœpta tamen eorum desideria non retundit. Illos tunc interna refectio reparabit, quia nunc pleni septiformi gratia in amore Spiritus auhclant. Hujus ergo, fratres, Spiritus re-pleri præsentia desideremus, quia si hoc Spiritu pleni fuerimus, ad illud convivium pervenire valebimus. Quisquis namque ille est quem nunc Spiritus nancius non reparat, profecto ab illa æterni convivii A Cap. LVII. — Beatus et sanctus qui habet perten in resurrectione prima (Apoc. xx. 6). refectione icianat.

CAP. LIV. - Et vidi cœlum apertum : et ecce equus álbus, et qui sedobat super eum vocabatur fidelis et verax. Et vestitus erat veste aspersa sanguine, et vocatur nomen ejus Verbum Dei. Et exercitus qui sunt in cœlo sequebantur eum in equis albis (Apoc. x, 11, segg.).

(In exposit. B. Job , lib. xxxı , num. 27.) Multitudinem sanctorum quæ in hoc martyrii bello sudaverat exercitum recte vocat. Qui idcirco in equis albis sedere referuntur, quia nimirum eorum corpora et luce justitize, et castimonize candore claruerunt. Equus quippe est uniculque animæ corpus auum, quod vide-licet novit ab illicitis continentiæ freno restringere, et rursum charitatis impulsu in exercitatione boni operis relaxare.

CAP. LV. - Et habebat in vestimento suo et in semore scriptum : Rex regum, et Dominus dominantium B tur : Et regnabunt cum eo mille annis, quia videlicet (Apoc. xix. 16).

(Lib. 11 in Ezech., homil. 1, n. 2.) Vestimentum Domini Jesus Christi est corpus quod sumpsit ex Virgine; nec tamen aliud ejus vestimentum est, atque aliud ipse. Nam nostrum quoque vestimentum caro dicitur, sed tamen ipsi nos nostra sumus caro qua vestimur. Hoc autem vestimentum illius longe ante Isaias aspiciens per crucem passionis sanguine cruentatum, dixit : Quare rubrum est indumentum tuum, et vestimenta tua quasi calcantium in torculari (Isa. LXIII. 2)? Per femur vero propagatio carnis est. Quia ergo per propagationem generis humani, sicut generationum ordines Matthæo vel Luca narrantibus describuntur, in hoc mundo venit ex Virgine; et per incarnationis suæ mysterium quia Rex esset et Dominus cunctis ubique gentibus indica-vit; in vestimento et in femore scriptum habuit Rex regum et Dominus dominantium. Unde etenim in mundo innotuit ibi de se lectionis scientiam in C abysso simulationis. In fine vero mundi aniques

CAP. LVI. - Vidi angelum descendentem de cœlo. habentem clavem abyssi, et catenam magnam in manu sua, et apprehendit draconem, serpentem antiquum, qui est diabolus et satanas, et liguvit eum per annos mille, el misit in abyssum, et clausit, et signavit super illum, ut non seducat amplius gentes, donec consumentur mille anni : et post hæc oportet illum solvi modico tempore (Apoc. xx. 2 seg.)

(In exposit. B. Job, lib. IV., num. 16; lib. xxxii. num. 22.) Antiques hostis et draco et serpens vocatur. Draco dicitur, quia nos ad nocendi malitiam inflammat, et malitiose nobis nocere appetit. Serpens dicitur, quia semper insidias molliter infundit: abyssum vero corda hominum vocat, quæ et per lapsum fluida, et per duplicitatis caliginem sunt tenebrosa. Antiquus itaque serpens catena ligatus in Dantiquus bostis suis viribus traditus, pauco quiden abyssum mittitur, quia religatus a honorum coordibus abyssum vero corda hominum vocat, quæ et per lapsum fluida, et per duplicitatis caliginem sunt teabyssum mittilur, quia religatus a bonorum cordibus apud reproborum mentes reclusus, eis atrocius dominatur, et potentia divinæ dispensationis astringitur, ne, inquantum nocere valet, effrenetur; ut quam-vis per eos occulte sæviat, ad violentas tamen rapinas superbiæ non erumpat. Ille igitur apostata angelus, qui ita conditus fuerat ut angelorum cateris legionibus emineret, ita superbiendo succubuit, ut nunc stantium angelorum dominationi substratus sit, quatenus vel nunc ad utilitatem nostram eis ministrantibus religatus lateat, vel post ad probationem nostram eis relaxantibus totis se suis contra nos viribus solutus exerceat. Electi itaque angelorum spiritus superbum apostatam nunc in abyssi puteo clausum comprimunt, qui humiles hunc sequi noluerunt; ipsisque administratibus disponitur, ut ad inten-tionem aperti certaminis destruendus funditus quandoque revocetur.

(In exposit. B. Job, lib. xiv, num. 19.) Mors eccatum est quod ab interiore vita animam occidit, Ille itaque post in carne feliciter resurgit qui, in hac vita positus, a mentis suæ morte surrexit.

CAP. LVIII. — Et in his secunda mors non habet polestatem, sed erunt sacerdotes Dei et Christi, a regnabunt cum eo mille annis (Apoc. XX, 6).

(In exposit. B. Job., lib. 1x, num 3.) In Scriptura sacra millenarius numerus pro universitate solet intelligi. Hinc etenim Psalmista ait : Verbi quod mandavit in mille generationes (Psal. civ. 8); cum profecto constet anod ab ipso mundi exordio, usque al Redemptoris adventum, per evangelistam non amplim quam septuaginta et septem propagines numeratur. Quid igitur in millenario numero nisi ad proferendum novam sobolem perfecta universitas præscite generationis exprimitur? Hinc ergo per Joannem diciregnum sanctæ Ecclesiæ universitatis perfectione so-

CAP. LIX. - Et postquam consummati fuerint mille anni, solvetur satanas de carcere suo; el exibi, d seducet gentes (Apoc. XX, 7).

(In exposit. B. Job, lib. xvm, num. 67; lib. m, n. 15; lib. xvm, n. 67; lib. xxxm, num 25, 27. Millenario numero non quantitatem temporis, sel universalitatem qua regnat Ecclesia designavii; et ipso numero universum pro perfectione sua hoc quantumlibet sit sanctæ Ecclesiæ tempus expressit. Que peracto, draco de puteo abyssi educetur, qui dis-bolica malitia que in iniquorum subdolis occultur cordibus tunc revelabitur, et quod mo lo præ timere tegitur, tune contra Ecclesiam publice de iniquorum ore omne serpentinum virus aperietur. Nunc esim abscondit se sub blandiente lingua sæviens conscientia, et malitia calliditatis quasi quadam se tegit hostis vas proprium, illum perditum hominem ingredietur qui specialiter Antichristus nuncupatur, qui mensuras hominum transcendens, mode honoris secularis culmine, modo signis et prodigiis ficte sanctitatis, in tumore potentize elevari permittetar. Spiritus enim illo erit qui, in sublimibus condita, potentiam naturæ suæ non perdidit vel dejecus. Cnjus virtus ideireo nune minime ostenditur, qui dispensatione divinæ fortitudinis a bonorum cordibu religatur; et ab electis angelorum spiritibus nunc is abyssi puteo, id est in reproborum mentibus, rech-sus premitur. Tempore vero Antichristi de abysi puteo, id est de iniquorum cordibus nunc occulte sævientibus, eductus procedet; et tunc accepta per testate, contra Ecclesiam in vim apertæ persecutonis erumpet. Per semetipsam Veritas dicit : Erit has in tempore, sed in multa contra nos relaxabitur virtute, sicut supra scriptum est : Post hæc oportet illim solvi modico tempore. Quem quamvis sevitia ad credelitatem dilatet, superna tamen misericordia brovitate dierum angustabit, sicut ipsa Veritas ait : Nisi breviati suissent dies illi, non fieret salva omnis curs. Quia enim et superbos nos et infirmos Dominis conspicit, dies quos singulariter malos intulit, mistricorditer breviatos dicit : profecto ut et superbian terreat de temporis adversitate, et infirmitatem refoveat de brevitate. Superba itaque Antichristi celsitudo super reprobas mentes hominum fastu gloriz szerlaris erigetur, ita ut homo peccator, et tamen homo despiciens æstimari, Deum se super homines mettiatur. Unde Paulus apostolus dicit: Ita ut in temple Dei sedeat, ostendens se tanguam sit Deus (II Thess. 4, 4). Sed hæc ejus superbia districti Judicis erit 26ventu ferienda, sicut scriptum est : Quem Dominut

Jesus interficiet spiritu oris sui, et destruet illustra- A CAP. LXII. — Et vidi cælum novum, et terram novum; sione adventus sui (II Thess. 11, 8). De hoc quoque perdito homine per Danielem dicitur: Contra princi- xx, 1). em principum consurget, et sine manu conteretur (Dan. viu., 25); quia non angelorum bello, non sanctorum certamine, sed per adventum Judicis, solo oris spiritu æterna morte ferietur. Joannes quoque in hac revelatione sua subsequitur, dicens : Et descendit ignis a Deo de cælo, et devoravit eos (Apoc. xx, 9), Antichristum videlicet, et ejus ministros et prædicatores.

CAP. LX. — Et diabolus qui seducebat eos, missus est in stagnum ignis et sulphuris; ubi et bestia et pseudopropheta cruciabuntur die ac nocte in sæcula sæculorum. Amen (Apoc. xx, 9, 10).

(In exposit. B. Job, lib. xxxIII num. 57.) Æterno quippe Judice terribiliter apparente, astantibus legionibus angelorum, assistente cuncto ministerio cœin medium captiva deducetur, et cum suo corpore, id est cum reprobis omnibus, æternis gehennæ incendiis mancipabitur, cum dicetur: Discedite, maledicti, in ignem æternum, qui paratus est diabolo, et angelis ejus (Matth. xxv, 41). O quale erit illud spectaculum, quando hæc immanissima bellua electorum oculis ostendetur! quæ hoc belli tempore nimis illos terrere potuerat si videretur; sed occulto ac miro Bei consilio agitur, ut et nunc per ejus gratiam oppugnantibus non visa vincatur, et tunc ab electis victoribus jam captiva videatur. Tunc autem justi divino adjutorio quantum debitores sunt plenius recognoscunt, quando tam fortem bestiam viderint quam nunc infirmi vicerunt, et in hostis sui immanitate conspiciunt quantum debeant gratiæ defensoris sui. Redeunt enim de hoc prælio tunc milites nostri, virtutum tropæa referentes; et receptis corporibus, cum jam in illo judicio regni cœlestis introitum sortiuntur, prius immanissimas vires hujus antiqui ser-pentis aspiciunt, ne vile æstiment quod evaserunt. Visa vero mors ejus tunc gaudium exhibet, cujus tolerata vita nunc justis quotidio in cruciatibus bellum movet.

CAP. LXI. - Et vidi thronum magnum candidem, et sedentem super eum; a cujus conspectu fugit terra et cœlum. Et vidi mortuos magnos, et pusillos stantes in conspectu throni ; et libri aperti sunt : et alius liber apertus est, qui est vilæ: et judicati sunt mor-tui ex his quæ scripta erant in libris secundum opera spsorum (Apoc. xx, 12).

(In exposit. B. Job, lib. xxiv, num. 16.) Justorum debet vitam conspicere qui vult suam subuliter de-prehendere. Viva lectio est vita bonorum. Unde non immerite iidem justi in sacro eloquio libri nominantur, sicut a Joanne dicitur : Libri aperti sunt, et alius liber apertus est, qui est vitæ. Liber namque vitæ est ipsa visio Judicis advenientis, in quo quasi scriptum est omne mandatum, quia quisquis eum viderit, mox, D teste conscientia, quidquid non fecit intelligit. Libri etiam aperti referentur, quia justorum tunc vita conspicitur, in quibus mandata cœlestia opere sic expressa cernuntur. Et judicati sunt mortui ex his quae scripta erant in libris, quoniam in ostensa vita justorum quasi in expansione librorum legunt bonum quod agere ipsi noluerunt, atque damnantur ex eorum comparatione qui fecerunt. Ne ergo unusquisque tunc videns cos quod non fecit defleat, nunc in eis quod imitetur attendat. Illorum videlicet species quasi quædam forma nobis imitanda proponitur. Qui enim plenissime intelligere appetit qualis est, tales nimirum debet conspicere qualis non est, ut ex bonorum forma metiatur quantum ipse deserto bon desormis est. Ex his quippe quibus plenissime on adsunt, bons ilorum perpendit recte que sibi minus sunt; lons pulchritudine conspicit leditatem sei in Patrol. La leditatem polesi et leditatem po PATROL. LA MANUTO NOD POLO

(In exposit. B. Job, lib: xvII, num. 11.) Quæri potest, cum per Salomonem dicitur : Generatio præterit, et generatio advenit, terra vero in æternum stat. cur beatus Joannes coelum et terram ahiisse asserit? Quod tamen facile discutimus si terra et cœlum qualiter transeant vel qualiter maneant distinguamus. Utraque namque hæc per eam quam nunc habent · imaginem transeunt, sed tamen per essentiam sine fine subsistunt. Hinc namque per Paulum dicitur: Præterit enim figura hujus mundi (I Cor. vII, 31). Hinc per semetipsam Veritas dicit : Cælum et terra transibunt, verba autem mea non transibunt (Matth. XXIV, 35). Hinc ad Joannem angelica voce dicitur: Erif culum novum, et terra nova. Quæ quidem non alia condenda sunt, sed hæc ipsa renovantur. Cœlum igitur et terra transit, et erit : quoniam ab ea quam lestium potestatum, atque electis omnibus ad hoc punc habet specie per ignem tergitur, et tamen in spectaculum deductis, ista bellua crudelis et fortis

Bando terra transfe, et en la quamitation potestatum, atque electis omnibus ad hoc successivation potestatum. Unde per Psalmistam dicitur : Mutabis ea et mutabuntur (Psal. C1, 27). Quam quidem ultimam commutationem suam ipsis nobis nunc vicissitudinibus nuntiant, quibus nostris usibus indesinenter alternant. Nam terra a sua specie hiemali ariditate deficit, humore vernali viridescit. Coelum quotidie caligine noctis obducitur, et diurna claritate renovatur. Hinc ergo fidelis quisque colligat, et interire hæc, et tamen per innovationem refici. quæ constat nunc assidue velut ex defectu reparari. CAP. LXIII. - Et venit unus de septem angelis, et

sustulit me in spiritu in montem magnum et altum. et ostendit mihi civitatem sanctam Ecclesiam descendentem de cœlo a Deo, habentem claritatem Dei: et habebat murum magnum et alium, habentem portas duodecim, et erat structura ejus muri ex lapide jaspide, ipsa vero civitas aurum mundum, simile vitro mundo (Apoc. xxi, 17, 18).

(In exposit. B. Job, lib. xvnı, num. 77, et lib. xxxıv, num. 26.) Appellatione auri in sacro eloquio aliquando splendor supernæ civitatis accipitur. Aurum namque ex quo civitas illa constat simile vitro dicitur, ut per aurum clara et per vitrum perspicua designetur. Auri quippe metallum novimus potiori metallis omnibus claritate fulgere, vitri vero naturae est ut extrinsecus visum pura intrinsecus perspicuitate perluceat. In alio metallo quidquid intrinsecus continetur absconditur, in vitro vero quilibet liquor qualis continetur interius talis exterius demonstratur, et, ut ita dixerim, omnis liquor in vitreo vasculo clausus patet. Quid igitur aliud in auro vel vi-tro accipimus, nisi illam supernam patriam, illam beatorum civium societatem, quorum corda sibi invicem et claritate fulgent, et puritate translucent ? Quia enim omnes sancti in æterna beatitudine summa claritate fulgebunt, instructa auro dicitur. Et quoniam ipsa eorum claritas sibi vicissim in alternis cordibus patet, et cum uniuscujusque vultus attenditur, simul et conscientia penetratur, hoc ipsum aurum simile vitro mundo esse memoratur. Ibi quippe uniuscujusque mentem alterius oculis membrorum corpulentia non abscondet, sed patebit animus, patebit corporalibus oculis ipsa etiam harmonia corporis. Sicque unusquisque tune erit conspicabilis alteri, sicut nunc non potest esse conspicabilis sibi. Nunc autem corda nostra quandiu in hac vita sumus, quia ab altero in alterum videri non possunt, non intra vitrea, sed intra lutea vascula concluduntur. Cui scilicet luto per passionem mentis inhærere Propheta formidabat, cum diceret : Eripe me de luto, ut non inhæream (Psal. LXVIII, 15). Quod nimirum habitaculum corporum Paulus domum terrestrem nominat, dicens: Scimus quia si terrestris domus nostra hujus habitationis dissolvatur, quod ædificationem ex Deo habemus, domum non manufactam æternam in cælis (II Cor. v, 1). In hac itaque terreste domo ac corruptibili carne, quousque vivimus, ipsum 🕹 ent ita dicam, corruptionis nostra parietam mentis A commant gleriem Dei (Pesi, man, 4); in utiliami, oquio nullatenus penetranaus, et vicissim cogitationes nostras et occulta in alterutrum videre non postunus. Unde rursum per eumdem Paulum dicitur:

Quis seit hominum, qua sunt hominis, nisi epiritus hominis, qui in ipso est (I Cor. n. 14)? Et rursum; notite unte tempus judicare, donce veniat Dominus, qui et illuminabit abscondita tensbrarum, et manifestation in qua onunes sancti tanta claritate fulgent, tanta perspicuitate translucent, que sua vicissim singulis perspicuitate translucent, que sua vicissim singulis corda manifestat, ex auro dicitur similis vitro mundo, ut designetur auro clara, vitro perspicua.

CAP. LXIV. — Longitudo, et latitudo, et altitudo civitatis æqualia sunt. Et mansus est angelus muros ejus mensura hominis quæ est angeli (Apoc. xxi, 16, 17).

(Lib. 11 in Ezech., bomil. 2, num. 45.) Civitas sancta Jerusalem quam inhabitat Deus, ex angelica simul et humana natura perficitur; per hoc quod angelica creatura sursum est, et humana adbuc deor- B sum, potest per latitudinem et altitudinem civitatis hæc utraque creatura signari, quoniam ista adhuc in imis degit, illa vero in sublimihus permanet. Sed latitudo et altitudo ægualia sunt, quoniam humilitas howinum ad æqualitatem quandoque perducitur angelorum. Unde scriptum est : Non nubent, neque nubentur : sed erunt sicut angeli Dei in coelo (Matth. XXII, 80). Un le etiam per Joannem dicitur : Mensura hominis quæ est angeli. Quia usque ad illam altitudinem gioriæ homo perducitur, in qua se solidatos angeli lætantur. Latitudo ergo civitatis tanta est quanta altitudo, quoniam electi quique qui modo laborant in imis quandoque non cruut inæquales illis soiritibus beatissimis.

Cap. LXV. — Et ego Joannes qui audivi, et vidi hæc, postquam audissem et vidissem cecidi ad pedes angeli qui mihi hæc ostendebut, ut adororem, et dixit mihi: Vide ne secerts, conservus tuus sum, et stratrum tuorum prophetarum, et eorum qui servant werba libri hujus (Apoc. XXII, 9).

(In exposit, B. Job, lib. xxvn, num. 29.) Ante inesenationem Domini in Testamento veteri adorasse homo angelum legitur, nec tamen adorasse prohibetur; sed post Mediatoris adventum, cum se Joannes adorando angelo prostravisset, prohibetur. Quid est hoe quod prius æquanimiter concedebant adorari po t ab bomine adorari angeli recusant, nisi quod prius hominem carnalibus corruptionibus deditum, nec ab eisdem carnalibus corruptionibus redemptum, quo abjectiorem noverant, justius contemnebant; postmodum vero humanam naturam eo jam substrasam habere non poterant, quo hanc in auctore suo etiam super semetipses ductam videbant? Neque enim debebat jam in membris subjecta despici quæ na ipso membrorum capite meruit prælata venerari. CAP. LXVI. — Et dicit mihi: Ne signaveris verba prophetiæ libri hujus, tempus enim prope est (Apoc. xxii, 10).

(In exposit. B. Job, lib. 1x, num. 15; lib. xx. num. 66.) Urgente mundi fine, superna scientia proficit, et largius cum tempore excrescit. Hine namque per Danielem dicitur : Pertransibunt plurimi, et me tiplex erit scientia (Dan. XII, 4). Hinc Joanni in prieri parts revelationis angelus dicit; Signa que locuta sunt septem tonitrua (Apos. x, 4). Cui tamen in ejusdem revelationis termino pracepit, dicens : Ne signaveris verba prophetiæ libri hujus. Pars quippe revelationis auterior signari praecipitur, terminus prehibetur, quia quidquid in sanctæ Ecclesiæ initiis latuit, quotidie finis ostendit. Signare autem dicitur, quasi: signaculo claudere. Unde per bestum Job dicitur de Pomino : Qui stellas claudit quasi sub signaculo (10b. 1x, 9). Sicut coelorum vel nubium nomine colestia vita prædicantium signatur, qui super arentem terram humani pectoris sanctie prædicationis imbres fundunt, de quibus per Psalmistam dicitur: Cali

claritate otiam igni prasticatores figurante dum renta peccateritus prodicant, tendera soira moots mustrant. And et subtracts profictering per propheten dicitur: Brahibiar statistim planiques (Jaron. m., 3). Si rautem-prodicationis serme pluvia non easet, Mayore minime dicitori : Experite bur sient planie elegatium meure (filmi, xxxx, 2). La nequequam per faziana. Veritas abservi: Mandels ambitus, se planat super consideran factori. Describes and per planat super consideran per faziana. minus ergo sub signaculo stellas claudit, min dan prædicatores suos per silentium intra aemetisos re-tinet, exois infquorum sensibus celeste imen no secondit. Pensandum vero est quià ideiro sliqui sub sigilo chandimus, ut hoe cum tempus congroli ad medium proferamus. Hine est quod dio ili eximi pradizatnes Encyl estalias, dilus mosto, america aunt, ut ad predicationis neunt in fire restente. De quibes per l'annora dicitur : Et dete durie en sibus meia, at prophetabunt diebus mille datemia sau ginta, amicti sacais, Hi sunt due clim, et die ande-labra in conspectu Domini tarez, ententes (hos. 11) jetra un conqueste Doment terre, enterte (aper X. I.). Hi habent potestatem claudendi entem, se plut diebus proj hetist ipoenum quoque anten in francicio per semetipann Vertias politocher, dienet Eine penturus est, et nesistuet orania (Matth. XVI., M). Nun otai al quelum raptus Elias esse perhibetur, merca tamen distulit non evasit. Venat sutem residuem onunia, quosiam ad hoe nimirum huie muste mi tuetur, ut et manera prodicationis imalest, et cunit debitum solvat; sicut de ambohus, id est Euch e Elia, Jounnes subdit, dicens: Et cum fatierist into monium mum, bestia, quer ascendit de abyses, feils adversus illes bollum, et vincet illes, et oxidet illes. Enoch igitur et Rias quasi sub signacule stelle cue see sunt, que et muio occultantur ne apparent, e: post ut prodesse valeant apparehunt.

Cap. LXVII. — Qui nocet, nocest uffue; et qui in sordibus est, sordescat adhue (Apoc. xxn, 11).

(In exposit. B. Job, lib. xxv, num. 25; lib. v. num. 35). Cum omnipotens Deus ad pæ itentiam tempus indulget, et humana malitia al usum sun iniquitatis intorquet, nimirum justo judicio augeri culpa permittitur, ut ad feriendum altius quandoque Buttenletter. Hine de quibusdam Paulus apostelus ui cit : Ut implant poccuta ma semper (f. Thee. 11, 16). Hina David ait : Appune insquitatem super insquittem ipaurum ; et man import in justizium mann (Pad. 1278), 28). Quia sicut scriptum est : Deminus puins reldeler cat (Eacti. v, 4). Supe distributes ques in perpetium damnat, ut et justorum mundies vis pus-lur, et ut considerantinus insinust ad quod so li-dicium servat. Nonnunquam vero caucus percits. et eorum interitu innocentium corda confirmas, isnocentium pusillanimitati consolando coucurit, et etiam ostendit quoniam multa mala non deseri. Si enim nunc omnes mala agentes percuerat, etter mum jam judicium quibus exhiberet? Si autem au lum omnino percuteret, quis res Deum humanas cerare crederet?

CAP. LXVIII. — Et Sponeus, et appares distrat : Vent. Et qui audit, dicat : Veni (Apac. xxu, 17).

(Regul. Pustor. part. m, c. 25; Matth. 25.) Onnes qui cum practicare digne valeant, prie nimit tament immoderata humilitate formidantes refugiunt, drints contra se sententias terribiliter audiant, quatemus seonam cordibus timorem timor expediat. Audiant quod talentum qui erogare noluit, cum sententia damaationis amisit. Audiant quod Paulus co se a proximorum sanguine mundum creditir; quo feriendia eorum vihis non peperett, dicens: Contento rot hodierna die, quia mundus sum a sanguine omnim, non enim subterfugi, quominus annuntarem roti omne consilium Dei (Act. xx, 26). Andiant quod lasias, qui a veibi Dei ministerio tacuit, ilrustratus superno lumine magna voce puenisentiae seipsum reprehendit, dicens: Va mihi, quia tacui (Isa: 11, 5)

quod prædicationis gratism quam acceperat non abscopilit. dicens : Ecce tabia mea non prohibebo. Domine, tu cognovisti : justitiam tuam non abscondi in corde meo, veritatem tuam, et salutare tuum dixi (Psal. xxxx, t0, 11). Audient quod Sponsi colloquio ad sponsam dicitur: Que habitas in hortis: amici auscultant te : fac me audire vocem tuam (Cant. VIII. 15). Ecclesia quippe in hortis habitat, que ad viriditatem intimam exculta plantaria virtutum servat, curos vocem amicos auscultare est electos quosque verbum prædicationis illius desiderare. Quam videlicet vocem Sponsus audire desiderat, quoniam ad prædicationem ejus per electorum suorum animas anhelat. Voce quippe angeli Joannes admonetur, di-ceus: Qui audit, dicat: Veni. Cui enim jam vox Dei vocantis efficitur in corde necesse est ut proximo per prædicationis officium erumpat in voce, et id-circo alium vocet quoniam ipse jam vocatus est. Nimirum enim cui se vox interna insinuat, illuc etiam mirum enim cui se vox interna insinuat, illuc etiam elaunando alios quo ipse rapitur debet trahere, ne elausas force etiam vocatus inveniat, si vocanti vadoro idei stans, sed mirari solent qualiter earo recuus appropinquat.

CAP. LXIX. - Ego Jesus misi angelum meum testificari vobis hæc in Ecclesiis. Ego sum radix et genus David, stella splendida et matutina (Apoc. xxII, 16).

(in exposit. B. Jeb, lib. xanx, num. 75; lib. H, in Ezech., homil. 8, num. 5, 6, 7, 8, 10; homil. 4, num. 19, 20.) Conditor at Redemptor nester postquan comia creatit, et nos de captivitate redime-ret, inter nos de stérpe David incarnatus appareit, suaque passione a perpetua morte liberavit. Qui fla gellatus, derist s, palmis easus, corona spinea corobestus, sputis titlus, crucifixus, mortuus et sepultas, tertia die surrexit, at resurrectionem quam in sa fictam estendit, quia capitis sui gloriam acquuntur membra, nobis futuram promisit. Qui natus ex l'irgine velut lucifer inter tanebras nostre noctis apparuit, quoniam obscuritate fugata, peceati nebis æternum mane nuntiavit. Luciferum vero se innotuit. C quia diluculo de morte surrexit, et fulgore sui luminis mortalitatis nostræ tetram caliginem pressit. Bene ergo per Joannem dicitur: Stella splendida et matu-tina. Vivus quippe apparens post mortem matutina nobis stella factus est, quia dum in semetipso exemplum nobis resurrectionis præbuit, quæ lux sequatur indicavit. Primus enim nobis atternæ patriæ gloriam in sua resurrectione monstravit. Qui surgens u mortuis jam non moritur: et mors illi ultra non dominabitur (!tom. vi, 9); nobisque exemplum dedit, ut ea fieri in die ultimo de nostra carne credamus, quæ facta de carne in die resurrectionis cognovimus.

Sed quia sermo nobis de carnis resurrectione se intulit, triste nimis et lugubre est valde quod quosdam in Ecclesia stare et de carnis resurrectione cognoscimus dubitare. Hanc autem antiqui Patres ven-turam esse certissimo cre iderunt, etiam cum nullum adhuc eiusdem resurrectionis exemplum tenerent. Quia igitur damnatione digni sunt qui et exemplum p semine et matris sanguine parvus ac liquidus globus jam dominicæ resurrectionis acceperunt, et tamen aderas. Dic, rogo, si nosti qualiter ille humor seminis jam dominicæ resurrectionis acceperunt, et tamen ad-hue de resurrectione diffidunt : pignus tenent, et fidem non habent; Ecclesiam replent, sed quia de resurrectione sua dubitant, mente vacua stant : de hac per beatum Job digitur: Scio quod Redemptor meus vivil, el in novissimo die de terra resurrecturus sum : el zursum circumdabor pelle mea, et in carne mea videbo Deum, quem visurus sum ego ipse, et oculi mei con-specturi sunt (Job xix, 25). Hinc Psalmista dicit: Auser specturi sunt (Job XIX, 25). Minic realmista (ICIL: Augus spiritum eorum, et deficient, et in pulverem suum revertentur (Psal. cm., 29). Mozqua de carmis resurrectione subjungit: Emitte spiritum dum, et creabuntur, et renovabis saciem terna. Him hum, et creabuntur, et renovabis saciem terna. Him hum, et creabuntur, et renovabis saciem terna. Him hum, et creabuntur prophetam dicitur. Ossa arida, ber Creabuntur Domini. Mec dicit Dominis Beus ossa and en esta per nos nervos, et ucc. piritum, et vivelby in surrer nes nervos, et ucc. piritum, et vivelby in surrer nes Domini. Hæc dicit Dominus Beus Ossi uglic ego intromittam in vos birling, et viveling his super nos nervos, et succe pirling, et daton et in superextendam in vo estar, et daton boy su zum,

Audiant quod David hoc Deo pro munere obtuht, A et vivetis (Ezech. xxxvn,4). Hinc est quod propheta aligs per resurrectionem Domini genus humanum vidit in finem suscitari, atque ait: Vivificabit nos post dues dies, in die tertia suscitabit nos; et vivemus in conspectu ejus (Osee vi, 3). Hinc est quod cum de semetipso Dominus loqueretur, adjunxit : Nolite mirari hoc, quia venit hora, in qua omnes qui in monumentis sunt, qudient vocem ejus, et procedent, qui bona egerunt, in resurrectionem vitæ: qui vero mala egerunt, in resurre-ctionem judicii (Joan. v. 28). Hinc Paulus ait: Si enim credimus auod Jesus mortuus est, et resurrexit, ita et Peus eos qui dormierunt per Jesum, adducet cum eo (I Thess. 1v, 14). Qui rursus ait: Primitiæ dormientium Christus (I Cor. xv, 20). Si enim nos a mortis somno non surgimus, quomodo resurrectionem do-minicam primitias habenus.

Ecce veteres et novi Patres uno sibi spiritu de carnis resurrectione concordant, ecce ipsa per se Veritas prius voce docuit quod de resurrectione carviviscere possit ex pulvere. Mirentur igitar amplitudinem, et molem terræ, abyssos aquarum, omnia quæ in mundo sunt, ipsos quoque angelos creatos ex nihilo. Minus est valde aliquid ex aliquo facere. quam omnia ex nihilo fecisso; ipea nobis elementa. ipse rerum species resurrectionis imaginem pradicant. Sol enim quotidie nostris oculis moritur, quotidie resurgit : stellæ quoque matutinis horis nobis occidunt, vespere resurgunt; arbusta temporibus sestivis plena foliis et frugibus videmus, quæ hiemali tempore nuda floribus ac fructibus et quasi arida remanent, sed vernali sole redeunte, cum humor a radice surrexit, suo iterum decore vestiuntur. Cur ergo de hominibus diffiditur anod in lignis fieri videtar? sed sæpe pulverem putrescentis carnis aspiciunt et dicunt : Unde ossa et medulke, unde care et capilli poterunt hic reparari? Hæc itaque requirentes, parva semina ingentium arborum videant, atque si possunt dicant ubi latet in eis tanta moles roboris, tanta di-versitas ramorum, tanta multitudo et viriditas foliorum, tanta species florum, tanta ubertas saporum, stque odor fructuum? Nanquidnam semina arborum ederem vel saporem habent quem ipsæ post arbores in suis fructibus proferunt? Si ergo ex semine arboris quod videri non potest produci potest, cur de pul-vere carnis humane diffiditur, quia ex eo reparari forma valeat quæ non videtur?

Sæpe autem objicere inanem quæstiunculam solent, quia dicunt : carnem hominis lupus comedit, lupum leo devoravit, leo moriens ad pulverem rediit. Cum pulvis ille suscitabitur, quomodo caro hominis a lupi et leonis carne dividetur? Quibus quid respondere debemas, nisi ut prius cogitent qualiter in hunc mundum venerint et tunc inveniant qualiter resurgant? Certe tu homo qui loqueris, aliquando in matris utero spuma sanguinis fuisti. Ibi quippe ex patris in ossibus duruit, qualiter in medullis liquidus remausit, qualiter in nervis solidatus est, qualiter in capillis atque unguibus distinctus est: ut ita capilli molliores carnibus, et ungues essent teneriores ossibus, carnibus duriores. Si igitur tot et tanta ex uno semine et per speciem distincta sunt, et tamen in forma remanent conjuncta, quid mirum si possit omnipotens Deus in illa resurrectione mortuorum, carnem hominis distinguere a carne bestiarum, ut unus idemque pulvis et non resurgat in quantum pulvis lupi et leonis, et tamen resurgat in quantum pulvis est hominis? Vide itaque, homo, qualiter ad vitam venisti, ne quando dubites ad vitam qualiter redeas. Cur autem ratione vis comprehendere quemodo redeas qui ignoras quomodo venisti? Da potentiæ Conditoris tui quod comprehendere non vales de temetipso. Certe enim, quia tu ex terra factus es,

cerra vero ex nihilo, tu es creatus ex nihilo. Ne ergo A de carnis tuze resurrectione desperes, perpende prudenter quia minus est Deo reparare quod erat quam secisse quod non erat. Si non potes resurrectionis effectum ratione comprehendere, perpende quam multa sunt quæ non intelligis qualiter sint et tamen terrae cardines, aquarum abyssus ubi finiuntur, ubi juspensi sunt? Scimus autem quia quod ex nihilo factum est pendet in nihilo, sed si est aliquid quod dicitur nihilum, jam nihilum non est. Si autem nihil est, nihilum pusquam mundi moles dependet, nec est ubi sit quod creatum est ut sit. Quomodo ergo nusquam est quod novimus quia est? Sed bæc fortasse ad te multa sunt, ad temeripsum homo revertere. Certe ex spiritu es creatus et limo: uno invi-sibili, altero visibili; uno sensibili, altero insensibili. Quomodo ergo permisceri potuit in te spiritus et limus, atque ex diverso sieri res non diversa, ita ut in tanta convenientia misceretur spiritus et limus; ut cum caro atteritur, spiritus marceat: et cum apiritus affigitur, caro contabescat? Sed forsitan neclum przevales discutere temetipsum. Perpende ergo si vales, quomodo Rubrum mare virga divisum est (Exod. xiv); quomodo petræ duritia percussione virgæ undas emanavit (Num. xx); quomodo virga Aaron sicca floruit (Num. xvII); quomodo ex ejus genere veniens virgo concepit, quomodo et in partu virgo permansit; quomodo quatriduanus mortuus jussione suscitatus, ligatus manibus et pedibus de sepulcro exiit, quem postmodum solvi Dominus per discipulos jussit (Joan. xx); quomodo idem Re-demptor noster, in carne atque ossibus resurgens, clausis ostiis ad discipulos intravit.

Ecce hæc investigare non vales, et tamen credis. Cur ergo de resurrectionis gloria disputando et discutiendo dubitas, qui tam multa inysteria sine discussione credidisti? Qui tamen si resurrectionem carnis non credis, omnia sine causa credidisti, quia et in hoc angelorum spectaculo videris quidem velociter currere, sed postquam cursum peregeris, ne bravium accipias adversaris. Unde per Paulum dicitur: Sic currite, ut comprehendatis (I Cor. 11, 24). Qui rursus ait: Si in hac vita tantum in Christo sperantes sumus, miserabiliores sumus omnibus hominibus (1 Cor. xv. 19). Divince autem virtutis mysteria, me comprehendi non possunt, non intellectu sunt dis-cutienda, sed fide veneranda. Sciendum itaque nobis est quia quidquid ratione hominis comprehendi potest, mirum esse jam non potest; sed sola est raiio in miraculis potentia facientis. Ecce dum de resurrectione carnis loquimur, in ea tractanda paululum immorati sumus. Considerare autem libet qui nos sumus qui ista tractamus : certe ex gentibus venimus, certe patres nostri lignorum ac lapidum cultores fuerunt. Unde igitur hoc nobis ut tam profunda myaleria Scripturarum memoremus? Agamus gratias uni qui cuncta quæ de eo in sacro eloquio scripta sunt opere implevit, ut quæ intelligi audita non po-terant visa panderentur. Ibi quippe incamatio, ibi passio, ibi mors, ibi resurrectio, ibi continctur illus ascensio. Sed quis nostrum hac audita crederet nisi facta cognovisset? Signatum ergo librum sicut in bac Joannis Apocalypsi (Cap. v) legitur, quem aperire et legere nullus poterat, leo de tribu Juda aperui: quoniam omnia ejus nobis mysteria in sua passione ac resurrectione patefecit. Et per hoc quod infirmi-tatis nostræ mala pertulit, suæ nobis potentiz et claritatis bona monstravit. Caro enim factus est, st nos spirituales faceret; benigne inclinatus est, ut elevaret : exiit, ut introduceret : visibilis apparuit, ut invisibilia monstraret : flagella pertulit, ut sanaret : opprobria et irrisiones sustinuit, ut nos ab opprobrio æterno liberaret; mortuus est, ut vivilicaret. Agams ergo gratias viviticanti et mortuo, et ideo amplius vivificanti quia mortuo, qui per hoc quod infirmam mala nostra sustinuit, nos qui creatura illius samus ad fortitudinis suze gloriam perduxit, in qua vivit et regnat cum Patre, in unitate Spiritus sancti Deus, per omnia sæcula sæculorum. Amen.

INDEX RERUM ET VERBORUM

OUÆ IN PRIMA PARTE TOMI CONTINENTUR.

Numeri respondent his crassiori typo insignibus qui reperientur in textu a col. 9 usque ad 678.

Aaron interpretatur mons fortitudinis, 342. Mons fortitudinis est altitudo supernæ contemplationis, ibid. Hule adstat ardens charitas per Hur, id est

ignem figurata, ibid.

Abbas præstet vita, verbo, contem-platione, 203. Christum imitetur, quo nullus durior sibi, ibid. Ab ipso mittatur ad animas perditas requirendas, idid. Quam in regendis animabus re-gulam servare debeant abbates, 559. Sic debet abbas laudare communia, ut aingulorum propria non contemnat ibid. Sine magistri voluntate aliquid de subjecti persona faciendum non est,

Abhati ordinando dantur duo panes, 236. His docetur flere peccats, non solum sus, sed etiam aliena, ibid.
Abdita. In abditis abscondimur,

quando clausi oris silentia occulta servamus, 285.

Abel interpretatur luctus, 159. Lapis in quo Arca Dei posita fuit, Abel magnus dicebatur, ibid. Quo nomine Chri-

stus signatur. ibid. Christus nostra peccata lugendo purgavit, ibid.

Abjicere est aliquid longe repellere,

36 l. Aliqqiid abjicitur vel per desidiam, vel per contemptum, ivid. Abjectus, alius a Doo, alius a scipso. Hic humilis dicitur, 381.

Ablactatio parvulorum Ecclesis qua-sit, 24. Ablactati jugiter conspectui Del sistuntur; ibid. Abner interpretatur Pater meus lu-cerna, 537.

Abraham moralitatem tenuit per Abraham moralitatem tepuit per obedientiam, 401. Abraham cinerem et pulverem se dicit collocutione divina dignatus, 537. Factis Abraham futura nuditavit, 543. Abraham ante legem fide justificatus, 564.

Absalom interpretatur pax patris, 545. Absalom interpretatur pax patris, 545. Absalom Judaici populi, David Redem, toris fluuram gerebat, ibid. Absalom persequens patrem quid significet, ibid.

Absenuli Sanctos, est reproba vide.

Absolvere peccatores est Ecclesiæ per ministerium sacerdotum, 518.

Abstinentes quasi cum serpente pugnant, quando gula appelium magna virtute deprimunt, 239. Ab-stinentes signantur per habitatore Jahes, 260. Eorum qui longo absiluetize usu carnem castigarunt, stats, ibid., et eorum qui remissius huic sto-dent virtuti, 261. Abstinentes, eo quol secundum carnem infirmi sunt, roborarl per divinam misericordiam confibid. Abstinentium victoria de hostibus castitutis debellatis describitur, 268. Quorum cibi et mensa communes sunt, debent attendere non solum bonum commune refectionis, sed etiam proprize necessitatem passionis, 360.

Abstinentiæ probatio, castitas perfecta, 266. Vires spiritus fornicationis abstinentia minuit, 303. Abstinentia manuit, 303. Abstinentia mon replet spiritualibus cibis, 303. Abstidentia ciborum contra vitiem fornicionis fortilentia est socia dele non referencia. tionis fortissima est, sed sola non prevalet, 331. — Abstinentiæ sacræ 🙉 ctus et dignitas, 267. Abstinentiz et gulse discordia, 260. Abstinentia malti

carnis moius enervantur, 267. Abstinentia fatigati ad gulam se inclinant, 261. Abstinentia cum humilitate potest fornicationem superare, 354. Abstinentiz dedita corpora, guia pracipitare non cessat, 259.

Accaronitz interpretantur steriles,

147, 158, 172. Gentiles designant in-convertibles, 141. Accaronites acci-piunt consilium ut in locum suum arca dimittatur, ibid. Satrapæ in Accaron redeunt, id est ad convertendos altos se convertunt, 158.

Accedere ad Deum est ejus voluntatem secreta contemplatione cognoscere, 322. Accedendi ad Deum consilium sanctissimum, ibid.

Accinctionis nomine quid signetur. St. Accinctionis nomine quiu signetur, 58. Accinctionis vocabulum angelis congruit, ibid. Nulla de se præsumentes, robore sui Conditoris accinguntur, ibid. Accingimur cum ad verbi ministerium præparamur, ibid. Ad ministerium sacrum accingat humilitas, 59. Tandiu accinguntur infirmi, donec sterilis mater nostra Jerusalem pariat, 60.

Accubitum suum rex Christus quando

intraverit, 414.
Acediæ vitium, id est tædium cordis depellitur, si semper bona cœlestia cogitentur, 503.

Achab regis historia docet regibus Samuele propositur populo, 182.

Achias interpretatur umbraculum,

500. Umbraculum protectionem designat, ibid.

Achimaas interpretatur fratris decor, 557. Achimaas figurat Christum, ibid.

Achitob interpretatur frater meus bonus, 301. Ichabot frater Achitob,

bonus, 301. Ichabot trater Acmton, quid significet, ibid. Achitob, filius Phinees dictus, quid designet, ibid. Achinoe interpretatur fratris requies, 337. Achinoe filia Achimaas quid figuret, ibid.

Acies. De acie fugere, quid sit Juneau.

Acquiescere polle cur scelus sit, repugnare vero cur peccatum dicatur. 562. Nolle acquiescere est persistere

in obstinatione repugnationis, ibid.
Actionis nimia sollicitudo cavenda. 556

Adam homo fortis conditus, sed hosti enerviter subjugatus, 6. Adam peccatum suum non imputando sibi, damnationis sententiam ad posteros transmisit, 474. Adamo non peccante, Christus non venisset in mundum, 179. Quanta hominis ante peccatum felici-las, 469, 471, 481. Panis primi hominis in paradiso quis fuerit, 515. Hunc pa-In paradiso quis luerit, 515. Hunc pa-nem tunc perd dit, cum serpentis sug-gestioni consensit, ibid. Meridiem per-didit cum peccavit, 521. Felicitas die-rum antiquorum quanta, 519. — Adam a Deo pure conditus, homo hominem pure procreaturus, 526. Sicut torra fructus suos, sic mulier tilios in statu innocentias editura fuisset, ibid. Homo in paradiso conditus bellum cum apostata angelo babuit, 5. Vir non fuit ex stata angen dabuit, 5. vir non intext. congressione, qui fuit ex munere, 6. Adam a paradisi gaudiis, nec furto, nec adulterio, etc., sed pomi vetiti inobedientia corruit, 101. 287. Homo tangens vetitum, oblitus est præceptum, 515. Natura humana in primo homine 515. Natura humana in primo nomine amisit dignitatem; in persona Christi, aucto sibi splendore, radiavit, 537. Ex primi parentis peccalo, infirmitatis pecna, 469. Et pecnal section, 471, 521. Pecna quibus homo cection, 471, 521. Pecna quibus homo cection, and peccalo in mente, 482. Rainquis to the peccalo certification in the personal control to the peccalo certification. in mente, 482. Railona, in paus pecca-tum primi hominis la las per elicto Creatore, sequitur Pœuse quibus homo!

corpore, 482. Animæ in Deum rebelli caro noluit obtemperare, 526. Ancilla dominæ suæ dominatur, ibid. Bonum opusiu procreatione fillorum male opeopus in procreatione nilorum maie operando, homo delinquit, ibid. Adami terreni quicunque portat imaginem, panem suum comedere obliviscitur, 515. Hunc panem come tere oblitum, hominem quæ prosequantur mala, ibid. Et interdictum de fructu scientize non comedendo coutemuentem, 516. In nobis Adamum babemus et Evam, ibid.

Adipe mentis devotio exprimitur. 67, 361.

Adhæret Domino qui præcepta voluntatis ejus facere semper studet, 178. Deo adhæremus quando Spiritus

178. Deo adhæremus quando Spiritus saneti gratiam abundanter accipimus, 245. Soli Deo adhærendum, 455. Ad-hærentium Deo quanta felicitas, 453. Adjuvantur alii bono opere aliorum-

527. Juxta adjulorii lapidem Judeos castra ponere quid sit, 126. Dei adju-tores sicri Ecclesiæ ministri, 162. Quibus debeant pollere virtutibus hi ad-jutores Dei, il·id. Qui slieno eget adju-torio ad alios adjuvandos non sunt promovendi, ibid. Adjutores sunt pas-storum, qui imperata sciunt perficere, sed imperanda aliis nequeunt prævi-dere, 257, 279. Adjutores Paulus vo-cat discipulos, 257. Hi adjutores, alio-exemplo, alios exhortationibus ad amorem 'virtulum provehunt, ibid., 300. Canticum adjutorii David post prælium cecinit, 400. Deus non indiget adjutorio nostro; nos nihil possamus sine illo, 567.

Adolescentula electorum anima si-Addrescenture electronia simila significant, 405. Quam infirmæ videantur, Angelis comparatæ, 406. Ob infirmitatem trahendæ sunt, licet non invitæ, ibid. Adolescentulæ dicuntur animæ, electorum excedentes numerum, 416, Adorare Dominum quid sit, 29, 54,

40. 369. Ould sit ascensu adorare, 54. Peccatores quomodo Deum adorent.

Adulantium favor nomine panis exprimitur, 317. Peccatores pastorum censtantiam adulationibus francere consp tur, 558. Adulatorum consuetudo, ibid. Adulatores laudando se placere credunt. ibid. .

Adventum Christi Sponsi exspectantis pia Ecclesia desideria, 402, 451. Adventum Christi exspectantibus et amantihus præmia præparantur æterna, 409. Christus justorum desideriis et preci-bus concessus, 525. Adventus Domini effectus, 41. Christi primus adventus in nomine Domini: secundus in nomine Judicis, 528. Si Christus in nomine Judicis primo venisset, nullus æternam evasisset damnationem, ibid. Venit Dominus ut peccata dimitteret, non ut peccatores damnaret, ibid.

Adversa sæculi potenier tolerant, qui sola ccelestia anant, 233. Adversitatum utilitas ad salutem, 480. Vide Tribulatio, Afflictio, Flagella.
Ægritudinis curatio quanto difficilius

acquiritur, tanto acquisita cautius cus-

Ægyptus dicitur tenebræ, 149, 548. Ægypti nomine signatur multitudo angelorum e sedibus cœlestibus lapsa. gelorum e sectious concernant. 149. Signantur etiam tenebræ, 341.

Emulatio in bonum et in malum su-mitur, 437.: Dura sicut infernus semu-latio qui dicatur, ibidem.

Chrius in quo vivilicamer, 556. Plus cat in Equitation in equivalent, 556. Plus cat in Equitate, quam equital, in equitate, quam equital. Afflictionem insinuat pœniPeccator in eadem ærumna
e asserit, dum spinæ conit bid.
Christi incarnationem

processit, infantia fuit. 79. Ætes virilis tempus est Dominica Incarnavirilis, ibid. Ætas virilis, tempus est administrandi sacerdotti, 89. Neque puerilis, neque senilis satas amori con-gruit, 405. Ætate virili mori quid sit, 90.

Æternitas; per panis buccellam qui designetur, 81. Transenntia vilescunt designetur, 81. Transenntia vilescunt menti atterna sapienti, 33. Anima tolerans temporalia ex necessitate, ad atterna contendit, 417. Cur atternitas dicatur dies una, 552 Atternitatis contemplatio dicitur cella vinaria, 417. Affectus cordis intenti gelestibus, contra bellum carnis, fortes milites

spot 331

Afflictio temporalis unica pars Christi Afficuo temporans unica pars chrisus sponse, 15. Panem torquere, est carnem pro perpetrata delectatione affligere, 94. Via vitæ est ponitentiæ afflictio, 93. Caro ultra modum afflicta, spiritui opem ferre non sufficit, 153. Af-flictio electæ mentis, omnis disbolicæ tentationis peremptorius mucro est, 286. Nulla major affictio, quan qua ex conscientia delictorum oritur, 556. Quia in arc no cordis Deus consolator non invenitur, 537. Ideo omai sollicitudine quærendus est, ibid. Vide Adversitas, Tribulatio.

versitas, Tribulatio.

Agag, rex Amalech, interpretatus loquens, sive meditans, 349. Significat vigorem sensus carnalis, ibid. Regem Amalech meditari et loqui, quid sit, ibid. Agag vinctum vivere, quid significet, 350. Agag in civitate sua victus. et a victore servatus, quid figuret, ibid. Agag vivens et adductus quid denotet, 353. Agag pinguissimus quid, 369. Samueli Agag oblatus, quid, ibid. Agag tremens significat sensum car-nalem infirmantem, 570. Vel etiam in-ciplentem converti rigorem poniten-tias metuentem, ibid. Mater Agag fit sine liberis, cum culps originalis actus, atque motus impediuntur, 571. Agag concidi in frusta, quid sit, ibid.
Agar, Saræ ancilla, dominam despi-

ciens, in obedientes subditos designat. 95. Uue dominam despicit ancilia esse perhibetur, ibid.

Agri bonorum pastorum devotæ sunt mentes subditorum, 184. Quos habeant agros agrorumque aratores et messo-res prælati carnales, 183. Qui, rege constituto, tollantur agri, 184, 196, 196. Ager in saltu signat devotionem in inculto secularium corde, 515. Per agrum significatur bic mundus, 453, 519. Quid sit Sponsum cum sponsa egredi in agrum, ibid. Ager Josue Bethsafhitæ est amœnitas vitæ con-tem lativæ, 156.

Agni residuum igne combari, quid agnir restoutin igne compari, qua-significet, 4. Crudum agnum mandu-cari quid sit, 67. Aqua agnum coquai quid figuret, ibid. Crudum Judæi come-dunt: aqua coctum hæretici, ibid. Agnum offerre quot modis dicatur, 163. Quis agnum unum et integrum offerre dicendus sit, ibid. Agnorum nomine solent viri magne prudentias designari, 344. Qui agnos pasciur, in tabernaculo pastorum pasciur, 415. Quid sit in tabernaculo pastorum pasciur pascorum pasciur, 415. sci, ibid.

Agnus est Christus et Christi imitatores, 168. Agnus lactens Christus est,

Aion interpretatur frater meus mœrens, 318. Quos hic frater meus mor-rens in Ecclesia designet, ibid.

Allegoria, tanquam machina, terra sublevamur, 597.

Altare Doulini est cor justi, 476. Quid sit ad altare ascendere, 75. Qui Doctor in Ramatha altare Domino

interest, 476. In public aftere duplex. duplici ex compunctione ædificandum. 321. Duo altaria in tabernaculo fieri a Domino quid figurent, ibid. Altare Dei est cor electi auditoris, 577, 509. Altare Sanctorum in cœlo Filius Dei, 509. Altare de terra lacere, est de Filii Dei Incarnatione non dubitare, ibid. Huic altari cordinm nostrorum sacrificia imponimus, dinim nostrorum sacriucia imponimos, ibid. Quas lu eo mactemus hoxias, ibid. Huic victimas pecatorum imponere præsumimus, ibid. Altaris iministri familiares domestici Dei sant,

Altitudo sæculi fovea est, 251. Altitudo sæculi quos in sua ambitione accivit, ad inferna deponit, ibid.

Amalech populus lambens interpretatur, 331. Per Amalech spiritus fornicationis designatur, ibid. See vitium luxurim, 559. Quid sit Amalech iterum percuti, 310, 542. Amalech percathur in corpore, demolitur in corde, ibid. Amalechitarum opera recenseri, quid sit, 341. Amalech quis nullomodo percat, 343. Amalechitæ viri, sunt suadentes motus turpitudinis, Mulieres, sunt mentis concupiscenti e. ibid. Parvuli et lactentes Amalechitarum qui sint, ibid. Bos consilium fraudatentum significat, 514. Ovis Avalech est simulatio innocentie, ibid. Camelus signat cogitationem luxuriæ, quasi a ratione incipientem, et discre-tione non finitam, ibid. Ashus denotat apertam fornicationis nequitiam, ibid. Asini nomine rebur conjugatis copulæ designatur, ibid. Ab Amalech conjuges discedere, quid sit, 347. Quid sit con uges de medio Amalech recedere, 348. Parcere ovibus et armentis Ama-548. Parcere ovinis et armenus Amele-hitarum, quid sit, 559. Parcere vestibus, est damnatam mentem immunda deliberare, ibid. Amalech putchra ques sint, 551. Vox gregum et armenterum Amalech, fama turpitudinum est, 335. Greges Amalech et armenta Domino immelari, quid sit, :38.

Ameritadinis tela magna nuper conversorum, 570.

Ambulare in die quid sit, 246. Amere coram Christe Dei, 80. Ambu-

Dater coram Cariato Det, 30. Ambu-lare coram Deo omnibus diebus, 92.

Amicus Dei est, qui alios facere amicus ejus satagti, 229.

Aminadab interpretatur populus meus spontaneus, 161, 449. Itt Urba-nas, 380. Caristum figurat Aminadab, 140

Ammonites interpretatur populus mæreris, 259, 330. Amon significat frequentiam malorum operum, *ibid*.

Amoris Dei signum non est in affections animi, sed in studio bonse operationis, 96. Exsultat anima, cum, contemptis omnibus, solum Deum amat, 55. In virtute, amoris affectio designatur, 116. Sanctæ Scripturæ sententits, et Justorum exemplis, ad Dei amorem ascendimur, 157. Sie offerendum ho-locaustum, ibid. Iu cordis altari, amo-ris holocaustum offerstur, 176. Amor electæ mentis est immutatio vetustavis, 342. Amanti mandara Del sunt le-vis, 375. Vide Charitas, Dilectio. Amor proximi. Deus nos quasi filios

dilignt, com et subdices nostros, quasi fraires diliginaus, et lpsum quasi patrem amamus, 232.

Amori non congrut sets paerilis, neque centis, 403. Amor terrenus oculum cordis cordidat, 437.

Amorrheus partem hominum repro-

bam designat, 175.
Amphora vini quid significat, 27,
40. Cur amphora in Deterbatione no.
minutar, 46.

Ancillæ Sanctorum quæ sint, 185. Ancillarum nomine designantur pec-catorum nequissimi, qui aliis dant-exempla peccandi, 197. Qui dicautur ancille auferri, et in opere Regis poni, 108. Ancillarum nomine possunt intelligi anima affectiones, ibid.

Angelorum sublimitas intelligitur nomine speculæ, 8. Angeli creduntur in Filio sanctificati, 41. Angeli jam cadere non possunt, 58. Angeli salicti suze inflrmitatis conscii, a Deo sunt roborati, ikid. Ab humilitatis merito in amoris gloriam surrexerunt, ibid. Anamoris gioriam surrexerunt, 1914. Angeli sancti in æternitæte beata, vino sapientiæ inebriantur, 417. — Angeli priusquam ad ministerium mittantur, humilitate accinguntur, 59. Mittendi sunt ad cos colligendos, in quorum salutem quotidie mittuntur, 60. Societas fraternitatis inter duas creaturas rationales, 411. Per cavernam macerize ipsa protectio angelicze cu-Per cavernam stodie figuratur, 420. Angeli post In-carnationem ab hominibus se adorari non patiuntur, 454. - Angelus recidit non patienter, \$55. — Angetus recourt presumptione propries virtutis, 58. In Angelis lapsis diseat homo quid timest, ibid. Angelis reprobi nomine Philisthium exprimentur, 125, 165. Per superbias peccatum, sterme vite statum perdiderunt, 125, 163, 287. Cur primus Angelorum per surperbiam ceciderit, 179. — Angeli reprobi pæuitentiam agere de perpetrata superbia nunquam possum , 149. Si Deus nec vasis aureis pepercit, de areo quid fiet, 58. Angeli reprobi amorem amisse bestitudinis non recipiunt, 149. Danna Angelorum in cœio per electos homines reparanda, 172.

Angere idem ac stringere, 36.
Angustia, in qua sunt, qui capti laqueo malæ consuetudinis constringuntur. 318.

Ani similitudinem fabricare. membrorum suorum nuper percantium turpitudinem pænitenti corde recolere. . Cur ex auro flat ani similitudo. Memorando ha similitudines flunt, flendo deaurantur, ibid. Quinque ani tieri inbentur, quia universalis omnium Gentilium satisfactio impera-tur, 147. Quinque ani fieri præcipiumtur, ut de omnibus sensibus compun-gantur, ibid. Anorum similitudines ad gamen, the Androne similationes are ruborem flunt, ut de marulis for litatis nostra confundamur, ibid. Deaurantur ad securitatem, ibid. Singulæ civitates Philisthinorum anos et mures singulos reddentes, qui i significent, 159.

Anima electi est templum Dei, 114. Asinæ Cis sunt anime peccatrices. 293. Perditæ sunt, per immunditiam a Christi servitio separatæ, ibid. Animæ perfectorum sunt sponsæ, 212. Animæ inchoantes novem vitæ studium dicuntur adolescentule, 402. Anima sancta columba comparatur, 415. Anima per fidem amica, per simplicitatem columba, formosa fit per operationem, 419. Anima caste sont lifia quibus Christus delectatur, 421. Anime sancta est hortus conclusus, 452. Cur fonti si-gnato comparetur, 453. Cur paime, gnato comparetur, 453. Cur palmæ, 452. Anima sancta dicitur anrora, luna, sol, 447. Anime sancte dicuntur regime, 444.

Anima tribus vegetatur naturis, 467. Ex anima rationalitas ac seusuali-

tas; per illam com Angelis, per hanc convenimus eum brutis, 549. De qua-cumque anima, eadem explicari possunt, quæ de tota Ecclesia, 403.

Animam in conspectu Domini effun dere quid sit, 20. Status animas sublimi luce fruentis, 37. Exsultatio animas vim amoris in thalamo Sponsi expertes, 54. Autom cuactis passionum victoriis ex-

sultans, cor saum, id est menlis sum suserit libertatem , ibid. Quid sit ia manibus animam suam portare, 54. Petere animae ..desider re est : et gaudere, cantare, 57. Cur prasentia sua dulcedinem Deus anima subtrahat, 101. Dei cum anima saurta fami-liaritas, ibid. Animæ Deum se vorantem audientis amor et lavitia, ibid. Ineffabiliter dukem Dei locutionem semper audire, desiderare est, ilid. Corruptionis sure temebris. Deo lo-quente, mens assumitur, ibid. Per subtractionem gratie, Deo taceute, iisdem tenebris subjugatur, ibid. Requies electas animae, non solum sua, sed etiam est Sponsi delectatio, 213. Omnes anime adherentes Deo, pelles sunt Salomonis, 40%. Pia anima tusturis amorem et gemitum debet imitari. 444. Anima lectulus, omnium perturbationum foga et secretum, 122. Ouibus virtutibus anima mundetur, et Christo placeat, 429. Sancta anima quotidie lacrymis abusendo culpas leviores, et a gravioribus cavendo, tota viores, et a gravioribus cavendo, tota pulchra dictur, 450. Animæ languentis its amore suspiria ad Sanctos inter-cessores, 459. Ex hoc exsilio Glelis, anima ad culos ascendis super Chri-stum innixa, 455. Anima dotore pec-cati turbata, 469. Sicut carnem dura vulnerant, ita animam moffia necant, 490. Pidelis animae hostes interiores et exteriores, 490. Saucta anima solum Deum perfecte desiderans, hoc unus Detail periode designerans, not unam precatur ut nec ad horam Deus a so disredat, 495. Electe anima quis sit cibra, 58, 67, 206, 218. Anima electa in morte illucescentem sibi atternitatis diem videt, quæ hujus vitte tenebras nen aspexit, 521. Triplex animæ status, in gratia, in requie, in gloria, 55. Electre animas bac in cantico poscere, est doma tam grandia desiderare, 57. est dona tam granda desioerae, 57.
Anima a Deo divisa, Deum seatire
non valet, 471. Mors anima qualis, et
qui sint ejus effectos, 568. Anima
menstrusta quæ, 514. Anima Christiana quid agere debest, 555.

Animarum curam ambientium caras litm esecitas, 177. Avari animam suam sestimant inferiorem omni re quan possont concopiscere, 191. Animarum curse preponendus, asperam vitam sectetur, 538. Indefesso labore qua-rendi, qui ad animarum curam idonei sint, 581. Animarum cura apud fideles prædicatores and efficiat. 165. Animerum lucra querens, omnia spiritali-ter agit, 203. Anim rum Pastorem remote vite offis vacare non oportet, 555. Vide Pastor, Rector, Preslatus.

Animalia sancta cur in circuitu oculos habere describamur, 585.

Anna, Helcane uxor, figurat Ecclesiam, 10, 41, 65. Annæ sterilitas quid significet, 10, 52. Decem fild, quibas mellor est Annæ vir suus, quid signi-ficent, 15. Anna in corde suo locuta quid figuret, 18. Motus vero labiorum quid nguret, 15. motus vero tantorum ejus quid, ibid. Anna mane cum viro suo surgere cur dictiur, 32. Anna non sola puerum offereus, sed cum viro suo, quid signet, 28. Anna injuriam sihi ah Heli factam patienter tulit, et sacerdotem humilitate responsi, placavit, et honorsvit, 37. Ante votam some cur flevisse largiter Auna describatur, 58. Anna amero enimo ente flerit, et sie largiter flere potuk, *ibid.* Annem post dierem chrestum conceptisse, quid post cierculum concepasse, quia signet, 39. Auna sterilis flevit, pariens exsultavit, 41. Cornu Anne est pate-stas Ecclesia, ibid. Parvam parvo filio tunicam mater deferens, quid figuret, 83. Filli et filia, quos Anna parit, quid signent, ibid.

Anna virilem sexum petens a Do-

milio, quid significet, 16. Anna ebria mno, qui signucet, 16. Anna ebria putata quid significet, 18. Anna prophetie quid significet, 18. Anna prophetie spiritum habait, 41. Antichvisti televaculum est amor perifico, que fidei contradicit Redem-

ptoris, 46. Martyres unb Antichristo passeri, 441.

Antra et cictornas intrames, cum olfactum ab obcemitations mundi, et auras ab sudiendis vaniladniis custodi-

Apes componentes mells, in floribus varils ea legunt, 253. Flores seterno-rem fructumm, cunt opera Sauctorum,

ibid.

Apostalarum etsi difficillisaa conversio sit, non est tamen impossibilas, 513. Qui sist hi apostate, ibid.

Apostoli , quando infirmi , quando fortes, virtuta induti ex alto, 47, 105.

Prius superandus fortum arcus , et Prius supersadus fortum arous, , , post infirmi robere accingendi, 48. post infirmi robere accingendi, 48. Apostoli priecipea nuncapantur, 51. Quis pauper sedeat cum principibus, ibid. Coclorum accaine apostoli designantur, 53, 503, 532. Apostolici cuetos mira sanctitas, 75. Populi apostolos a spiritu insiliente mutatos sairabadtor, 249. Coelectis corum generatio ignorabatur, ibid. Apostoli sunt ubera Sponsi, 408. Apostoli Judmos obstinatos deserverunt, et ad prædioandem Gen-tibus transierunt, 410. Apostolorum in eos, quos ad fidem vecabant, certa-mina, ibid. Apostoli dicuntur illii ma-tris Jerusalem, ibid. Miraculis Caristi apostoli in ilde eruditi, et ud patiendum roborati, 442. Per crura Christi significantur apostoli, ibid. Columne mer-morem dicuntur, ibid. Illæ columne moress dicuntur, wid. Ills: columnse quibus basibus innixes, ibid. Cur he bases dicantur auress, wid. Apostolis locata vines, et ab iisdem cults, 469. Apostoli dicuntur pedes Caristi, 469. Colorum virtus de Spiritu sencte est: ex infirmis fortes facti apostoli, 503. Apostolis dubitantibus, multeres se-terunt in passione Christi, 514. Apoternal in passione Christi, 514. Apo-fatoli dicuntur lapides Ecolesias, 525. Pacem evangelizantes apostoli, ibid. Cur pedes eorum speciosi, ibid. Apo-stoli terra, id est Judeorum miserti sunt, 524. Christes per piacatores sub-jugavit reges, ibid., 529. Terra est apo-stolicas predicationis imbribue specialis. sto hear-predications imbrinos secundi-tatem consecuta, 532. Qui dicanter apostoli opera manuum Dei, ibid. Qui opera digitorum Dei, ibid. Filii apo-stolorum sunt omnes iideles, 534. Apostoli servi per laborem operis, filii di-Cuntur per mutationem novitatis, 535.

Apparere jugiter in conspectu Do-mini, quid sit, 24. Apparet Dominus variis modis, 111. Verbum Dei intelligradum, antequam ipse nobis appa-reat, ibid. Eorum, quibus Deus apparet, verus sermo, non hæreticorum, 112. Verhum Domini in additione ap-

paritionis est, 124.

Aquem haurire quid significet, 166.

209. Aque multe significant magasa tribulationes, 457. Quibus squis lavestur peccata, 495. Divisas aquas ex oculis deducere, est singulatim pec-cata defiere, 513. Terra sine aqua est an ima sine gratia, 550.

Aquilone spiritus immundus desi-

gnatur, 431.
Aratores sgrorum mystice qui sint, 185, 195. In hove et asino grare quid 269

Arbitrium suom paston nes seque. bero arbitrio, velle home prografia adjuti, non possumus, tentationum, quid at, ouid ad liberum patri. Arbor infructuosa igni addicta, 31. antor tons fructus factors bonos, qua sis, 198. Arborum ramos nobis incidimus, imitando mellorum exempla, 206: Arbores sylvestres significant cæteros homines, malo Christus liguratur. MG.

Area cold figuret, 27. Quid sit dor mire in loco, ubi est Arca Del, 99.
Arcam Dei afferre de Silo in castra, quid sit, 127. Arcam in castra Hehr:sorum venisse, quid sit, 128. Arca Del a Philisthesis capta quid signet, 130. Arcam Dei quis capist, ibid. Arca capta, duo filit Heli qui moriantur, 151. Ad captionem Arcæ ululare civitatem, quid sit, 132. Hell, cognita Arca captione, de sella cadere ét mori, quid mystèce significet, 134. Arca captur, id est a veris fidelibus feripture sucramenta intelligentia re-Area captus, Scripture sacramenta intelligentra re-feripture sacramenta intelligentra re-tinentur, 156. Israel gloria non perfit, sed ad Ecclesiam translata est, ibid. Area Dei templis idolorum illata, quando tides Gentillum mentibus inseria est, 157. Area juxta Dagon sta-tuta quid figuret, filid. Area aped Philisthæos circumducta, Evangelium apud Gentites predicandum et cir-comferentum significabat, 140. Manet Arca Dei apud eos qui veram fidem smore complectuatur, ibid. Arca Dei circumducia, tidei sacramenta ab aliis ablata, altis revolata figurat, 141. Arcæ locus quis sit proprius, ibid. Arca remittiur in locus sunm, cum parva Seripturatum cognitio, per præ-sentis vitæ transitum, adimpletur, 144. Quando in loco suo ostensæ Arcæ Dei gloriam visuri simus, ibid. Arca vacua est divina scientia sine bona operatione, ibid. Vacua Arca remitti-tar, cum mens ad fidem venientis bo- -tar, cum mens ad fidem venientis bonis operibus insudare non curat, ibid.
 -yacun Arca non dimittitur, si illud ei pro peccato redditur quod debetur,
 -tab. Affictio devette poenitentiæ propecato debetur Area, ibid. Qui Arca debitum solvatur, ibid. Tunc Arca debitum solvatur, ibid. Tunc Arca debitum solvatur, ibid. bitem pro peccato bene settitur, si anorum et murièm similitudines ex auro fabricentur, 146. Arca reducenda our soper plaustrum novem boni ju-beater, 150. Arca tenenda ut plaustre imponaur, imposta dimittier ut va-dat, 151. Cur Arca dimissa, non fro, sed ascendere dicatar, 182. Bethsa-mitte, qui arcam vadere præsumpserunt, percussi, 160. Quibus Arca Del nmitteeda, 161. Arca significat spiritalem Scripture sacræ scientism 162. Aream Sacerdes habet, qui scien tia spiritali mentem vacuam non habet, 311. Saul Arcam applicare Achiem jubems quid signet, ibid. Saul jubens Arcam applicare, ac deinds Sacerdotem centrahere manum, quid

denotet, ivid:
Arcus fortium quis sit, 47, 88. Qui
fertium arcus fuerit superatus, ivid:
Arcus maris significat vulgus hostium, id est spirituum maliguoram,

arometère, a

Argenti monipe divina eloquia desi-guantur, 296, 426. Argentum in manu pueri est sermo divinus in virtute striendi, ibidi. Argenti memine sancta precipatio signatur, 414. Per argen-less terroma cumis sabatantia intellibur propriæ innocentæs 500. Sælem arietibus recise, dvid sit, 351.

similes sint inotedienjoli unde dicti, 362. Ario-

landi peccatum quale, ibid.

Arma diaboli antiqua, gula et elatio. Arma diaboli antiqua, guia et elatio, 6. Arma sint justitiæ, quæ prius fuere arma iniquitatis, 147. Armorum fabri, et curraum Tyrannorum, qui dicantur. 185. Arma fabricare, est nocendi genera reproba mente colligere, ibid. Quæ contra hostem arma fabricanda, 194. Arma nobis suppeditant ad bel lum spiritale, non humaniores, sed di-vinæ litteræ, 295. Armiger arma porsignet, 298. Armatura fortium, pendens ex turri David, quid figuret, 429.

Armum manducare ante se positum, quid stt, 221. De industria pars armi qui servetur, ibid. In armo pectoris, fortitudo signatur actionis, 223

Aromata emere, quid sit, 336. Aromata signant Spiritus sancti dona, 403. Et sanctas virtutes designant,

Arrogantium est sublimia loqui glo-riantes, 57. Artes liberales discende sunt

divina elogula subtilius intelligantur. 995

Artificum peritism æstimaturus, in opera eorum, non inchoata, sed perfe-cia respiciat, 209.

Ascendere Christum de civitate sua. quid sit, 10. Ascendere non præsu-mant parvuli, 25. Quomodo statutis diebus ascendimus, 52. Qui ascensus dicantur dies, 53. Vir Ephrathæus, de civitate sua ascendendo, nostram cul-pat negligentiam, ibid. Ad statutorum dierum ascensum qui paratus invigi-lat, dignus efficitur, qui sæpius divina dignatione visitetur, ibid. Quinam ascensus dies, quibus adorare et immolare statuimus, 35. Ascendere mamolare statuimus, 35. Ascendere meritis virtutum, quotidie ad meliora proficere est, 152. A nobis Dominum ascendere, quid sit, 160. Malignos spiritus ascendere, quid sit, 167, 284. In excelsum ascendere, quid, 217. Pastorem ascendere quid sit, 290. Ascendere reprobis est de malo ad ejus proficere, 575. Ascendere in do-mum suam, superio est usque ad menouram, que damnandus est, se extollere, ibid. Quot et quibus gradi-bus ad colium est ascendendum, 536. Avecusiones in corde beat! viri qua

sint disponende, 536.
Asini electorum sunt, quibus fe-rendæ obedientiæ onera imponuntur, 185. Asini lascivos anime motus figurant, 198. Hi asini qui ponantur in opere Regis, ibid. Asine Cis sunt anime peccatrices, 203. Cur Christus animo peccatrices, 203. Cur Christus ad passionem tendens, absolutæ asinæ, et pullo insederit, ibid. Asinæ, quas Samuel Sanli declarat inventas, quid significent, 221. Viri Sauli dicentes inventas esse asinas, quid figurent, 251. Pater moster Christus, dimissis asinita editativa establishment. asinis, sollicitus est pro nobis, 252.
Asinas significat amorem carnalem, 262, 514. Vide Amalech.

Assumiter subditus quando per ver-lsem doctoris in cognitionem ecele-stium elevatur, 222.

Assumptio matutina est resurrectio

a Dec mane facta, 541.

Auditores plerique verba excipien-

Auditores pierique verba excipientes prædicationis usque ad fletas compangantur, et ad iniquitatem cito redeunt, 63. Audire Deum, quid sit, 120, 275. Prædicator exhortando nihil proficit, si auditor mentem, ad ea quadicatorum, nou intendit, 271. Qui prædicatorum monita contempart corum dicatorum monita contemnunt, corum vitam dente miledico rodere conan-tur, 303. Cor electi auditoris est altare Dei, 377. Obedientes audire, est ea quæ a majoribus jubentur, obediendo perficere, 580. Occurrere prædicatori, est verbum quod prædicat, libenter audire, 388. Sanctificari auditoribus, est audiendum puræ mentis secretum

est audiendum puræ mentis secretum præparare, 389. Amicus est Del, qui vocem ejus audit, 461. Aures corporis tiuniunt, quando in-tolerabili sonitu impetuntur, 105. Ad aures mentium intolerabilis clamor, est ali uius magui reprobatio peccatoris, ibid. In tippitum aurium effuse vocis magnitudo convertur, ibid. Onid sit ambas aures tinnere, ibid., 106. Auris dextera æternam vitam, sinistra præsentem significat, ibid. Nonnisi audientum aures tinnire, cur Promisi addicate a control a revelatur a Domino, quando humilis intelligentia prædicatoris a Sp.ritu sancto instruitur, 214. Non erigentibus cervi-cem Deus inclinat surem, 513.

Aurora. Qui sint quasi aurora con-

surgentes, 447.

Aurum optinum cur caput Christi dicatur, 440. In auro supernæ conversationis fulgor ostenditur, 147. Omnis metallis species auro inferior est, 316, 440. Per aurum sapientia exprimitur, 444.

Auster Spiritum sanctum designat,

Auxilio Dei indigemus, ut viocamus iniquorum machinamenta, 492. Quod assiduis precibus impetrandum, 495.

Ayaritia quot criminum radix, 191.

Declinare post avaritiam, est ambi-tione rerum terrenarum tota intentione defluere, ibid. Avaritia pauper-tate voluntaria expugnatur, 503. Avaritism sectantes reprehenduntur, 191.

Averti, est ex pari virtute adversari

non posse, 129.
Azotli primordia Gentilitatis designant, 138. Manum Domini super Azotios aggravatam esse, quid sit, ibid. Gravedo hæc manus accipitur in multiplicatione conversorum, 139. Quando levis fuit manus Domini super Azotios, bid. Manus Domini super Azottos, ibid. Manus Domini super Azottos agravari idem est quod per muriam morsus interfici, ibid. Cur in secretiori parte narium Azotti percutiantur. ibid.

Azotus unam diem habuit in audita predicatione, alteram in fidei cognitione, 137. Arcam Det in Azotum perduci, quid sit, ibid.

Babylonia in partu suo est infirma, que inordinato rerum transcuntium amore, filios gignere nequit, 60. In partu suo Babyloniam stringi, quid sit, ivid. Civis fit Babylonis per amorem sæculi, 507. Babylonis per amorem sæculi, 507. Babylonem quinam ædificant, ibid. Quid sit Babyloniam de lateribus ædificare, ibid. Babylon quid figuret, ibid.

Baptismus per mare rubrum figura-tus, 413. Qui per baptismum renasci-tus, Spiritus sancti gratia ab omni peccato redimitur, 386. A circumcisis in baptizatos Spiritus sanctus directus est, ibid. In baptismo unaquæque anima Spiritum sancium cur recipiat, anima Spiritum sanctum cur recipiat, 414, 450, 434, 502. Fous haedi baptismum significat, 413. Dum corpus intinguitur, anima ab cmnibus peccatis abluitur, *ibid.*, 430, 434, 440. Noviter baptizati significantur per vinearum flores, 420, 421. In baptismo abluti, ut grex tonsarum ascendunt de lavacro, 428. Baptismus Libano figuratur, 430, 434. Per Christum dealbamur credentes et sublimes efficience. tes, et sublimes efficimur, 412. Mater nostra est regeneratrix gratia, 446. Gratia genitrice nutritur Ecclesia, ibid. Sine regeneratione neminem in

recomm intraturum Nicodemo Dominus revelavit, 527. Per baptismam lumen recepimus, 542.;
Beatitudo electorum significatur,

cum pax inter eos et reprobos fa-cienda signatur, 173. Hæc psulterio figuratur, 240. Hæc primo fidelibus figuratur, 240. Hase primo fidelibus pradicanda, 191d. Sancta animas a corpore soluta cuelo fruuntur, 419. Animabus sauctis beatitudo ante resurrectionem confertur, 499, 551. Et surrectionem confertur, 409, 501. It corporihus post resurrectionem, thid. Beatitudinis æternæ descriptio, 559. Vide Felicitas, Vita æterna.

Beatis civibus Deusest omnia in om-

nibus, 88. Beati qui sint dicendi, 474. Beatorum commutatio duplex, 534.

Vide Sancti in coelo.

Beliai tilii dicuntur, qui pauribus spi-ritalibus superbiendo non obtempe-rant, 82. Et qui presiatos suos despi-257

ciunt.

ciunt, 257.

Bellum potens dicitur quando electis
plebibus duri filit dominantur, 339.
Debiles ad bellum qui sint, 338. Qui
sint ad bella doctissimi, 428. Fide Certamen.

S. Benedictus arctissimæ vitæ magis-

ter optimus, summe veritatis discipu-lus eruditus, 199. Beneficia divina nobis collata, quo fructu commemoranda, 272. Accipie a Deo beneticium, aliud teneat manibus, aliud oculis videat, 307.

Benjamin interpretatur filius dex-Benjamin interpretatur filius dex-teræ, 214, 222, 251. Terra Benjamin, sancta Keclesia est, 214. Cognationes Tribus Benjamin, sunt diversæ con-versationes electorum, ibid. Fines Benjamin quid figurent, 251. Bersahee designat sapientes et ju-stos. 110. Bersahee interpretatur pu-

tens seutimus, ibid.

Bestla, si montem tetigerit, lapidan-

da, quid signet, 90, 599.

Bethaven interpretatur domus inutilis, 285, 515. Domum inutilem habetilis, 263, 313. Doublin inutifem universe in Orientis parte Magmas, quid sit, ibid. Pugna usque ad Bethaven perducta quid figuret, 313.

Betchar domus Agni interpretatur,

170. Ad Betchar pervenire cur nemo possit, ibid. Locus subter Betchar communem summam exprimit san-

communem summan expressive communem summan expressive communem summan expressive communem to the communem test of in Bethel ascendentes qui sint, 254. Rethel custodiunt qui verbi auctoritate desendunt Ecclesiam, 280.

Bethlehem interpretatur domus panis, 375. Bethlehem designat domum quamque religionis, *ibid*. Cur Samuel in Bethlehem mittitur ad regem un-

gendum, 588.

Bethoron domus irse interpretatur,

295. Domus iræ est mens usui serviens linguæ litigiosæ, ibid.

Bethsames interpretatur domus solis, 152. Domus solis, civitas est collestis, 156. Contra Bethsames Arca ascendit, cum confinium viam gradiendo non de-serit, ibid. Via Bethsamis arcta, ibid. Per apertæ remissionis vitium a Beth samis via deflectimus. 155. Termini Bethsamis eruditio sacri eloquii, et bona operatio. 15t. Hi termini sunt, quia et dignos ad contemplationem suscipiunt, et indignos expellunt, ibid. Qui Bethsames arca Dei perducatur; 155.

Bethsamitæ intelliguntur, qui perfecti jam viri. sunt in contemplationis sublimitate, 154. Qui sint de domo solis, ibid. Bethsamitæ in valle metentes triticum quid figurent, 155. Betheamitse ligna planetri concadentes, quid significent, 157. Qua die Bethea-mitse holocausta Domino offerent, et victimas immolent, 158. Betheamitse percuesi signant falsa contemplatione deceptos hereticos, 160. Fidelium, sed simplicium, ex percussione errantium Berhamitarum, metus, ibid. Bethamitæ percussi significant etiam sacerdotes et ministros sacros altaris sancta mysteria indigne contrectantes, ábid. Timor Bethsamitarum ad onus prela-tionis pertinere potest, 162. Bethsa-mite viri Arcam Dei exterius videado moriuntur, Ibid.

Booa vana despiciens a veris malis eruitur, 276. Bona seculi vana et fal-lacia amatores suos cito transcundo decipiunt, 276. Post bec bona declidecipiunt, 276. Post her bous decimare, est amorem illorum divino amori preferre, ivid. Bous, non omnis, sec ab omnibus, nec quolibet medo vel tempore, facienda. 322. Bous uniis admista non sunt Deo grata. 474, 483. Boni videri sine elatione non valemus,

200.

Bonitatem sequitur, qui Christum imitatur, 492.

Bores interpretatur in primatu, 363.

Botrus amritudinis est fructus vi-ness Sodomorum, 196. Botrus de terra promissionis aliatus Christam figurat, 459.

Boves in predam tollere, quid sit, 319. In bove labor et fortitudo prædicationis exprimuntur, 520. Boven in manu adducere, est peccatum elationis poenitentia delere, ibid. Bos factus ex vitulo quid significat, 26. Boves significant productions and productions and productions. gnificant prædicatores qui agrum Ecclesia arant, 508.

Brachium Judeis pracisum quid si-quidet, 78. Brachium contemptoria ei est fortitudo temporalis, 88. Bra-Dei est fortitude temporans, 88. Brachium contemptoris, et donnus patris ejus, qui precidendum, ibid. Brachii nomine signantur operationes, 436.

Buccella panis quid signafect, 81.

Buccella panis et indeficiens delectamentum eterne vitze, 94.

Buccina canere quid sit, 281.

Caccitas corum, qui bonum quod co gnoccant, implere nolunt, 96, 487. Non videre, pœna peccatoris est, adhuc in saculo viventis, 98, 114. Vi-dere non posse, est impli æterna pæna damati, ibid.

Cades que dicatur magna nimis,

Celibatus sacerdotum novas legis, non veteris, 69. Celibatum professi quo decipiantur errore, 844. Padictiam, quam elerici coluerunt, plures facti sa-cerdotes amittust, 558. Cain peccavit in Spiritum sanctum,

desperando de venia, 502.

Calceamenta, que de mortuis animalibus flunt, significant Patrum præcedentium exempla, 449. Pedes spiri-taliter calcamus, quando a Patribus defunctis exempla suminus, ibid. Qui dicatur Ecclesia calceari, ibid. Calcea-menta Ecclesia que sint, ibid.

Caleb et Josue soli Israelitarum ex Ægypto egressorum ingressi in terram promissionis, quid figurent, 535.
Camelus significat incurvationsm

reptandi, pastoris erga peccatores, 507. Camelus ruminass, et ungulam non findens, quid significet, 544.
Camus et freaum, quid significent,

Canes muti, non valentes latrare, qui dicantur, 97. Cur non possint 12trare voientes, ibid.

Canticum Canticorum unde dicatur

593, 400. Cur tertius in ordine libro-rum Salomonis, 401. Canticum a Ju-dæis, Græcis et Latinis doctoribus expositum, 593. Cur Canticum Canticorum allegorice scriptum, 597. Verba rum anegorice scriptum, 357. Venda carnalis amoris in eo usurpata, qui in-telligenda, 398. Varise Canticorum species in sacra Scriptura, 400. Canti-cum Canticorum cæteris præstantius, 395, 400. Hoc Cantico celebratur confunctio Christi cum Ecclesia, 401. Per Cantica Capticorum contemplativa vita designatur, ibid. In hoc Cautico anima i gressum Dei ad cor suum conspi-cit, ibid. In Canticis Canticorum quatuor personæloquentes introducuntur,

Capilli abundantiam terrenæ sub-stantiæ designant, 17. Per capillos aponsæ populi significantur, 427.

sponsæ populi significantur, 427.

Caprearum vallis est mors periosa
Sanctorum, 294. Capreæ designant
sanctarum dignitatem animarum, ibid.
Vidlis caprearum, sita contra desertum, quid signet, ibid. Caprea animal
mundum in Lege, 418. Caprea Ecclesium figurat, 422. Duo hinnuli, capreæ
gemeili, quid significent, 450.
Caput vallyere consparsum quis ha-

Caput pulvere conspersum quis habeat, 131. Gapita signant subjectas plebis mentes, 202. Caput inclinare, est mentem a summa contemplatione viros spiritales deponere, 336. Cardines terræ qui sint, 51, 63. Cariathiarim interpretatur civitas

eorum, 161.
Carmelus interpretatur mollis, sive tener, 354. Teneri nomine signatur in sancta conversatione rudis, ibid. Mollis sancts conversatione ruois, mai. moits significate eos, qui non sunt per usum virtutis solidati in bonitate inchosta, ibid. Carmelus interpretatur etiam acientia circumcisionis, 451. In Carmelo signum victorize erigere, quid sit, 354. Cur Christus caput Ecclesia Carmelo comparetur, 451. In Carmelo comparetur, 451. In Carmelo comparetur, 451.

orare, quid sit, ibid.

(arnalis mens ad contemplationem non assumitur, 34. Carnalis mens est rerum corporesrum amore affects, reram corporatum amore anecta, third. Carnalium ocnios serpens aperit, 177. Carnalibus subjectio omnis gravissima, servis voluntatis propriæ, 180. Sæpe in Ecclesia carnales magna agere videntur, 188. Carnales gratiam sancti Spiritus non habent, qua cor eorum durum molliatur, ibid. Carnalem hominem spiritus insiliens mutat in virum alterum, 243. Hanc mutationem, cujus causam ignorant homines, admirantur, 248. Carnales timore pungendi, 275. Carnalium est et simplicium nova, quæ præter communem usum accident, mirari, 308. Carnales in Ecclesia mentem in sinn Sponsi contemplando quiescentem importune excitant, 418. Carna-les filiarum nomine appellantur, *itid.* Carnales pellicanus et nicticorax adum-brant, 516. Carnales dum cœlestia loquantur, velut agri rebus utuntur, quas sentire prohibentur, 206. Carna-lium exaltatio causa est multorum malorum, 184. In corpore virginali carna-les motus non habent requiem delecrationis, sed statum certaminis Carnales ad culmen Ecclesiæ qui pro-

vehunt, gravissime peccant, 279. Caro cruda quid significet, 68. Seminare in carne, est propositum mentis obruere in delectationes corporis, 195. In afflictione caruis tenenda discretio, 153. Caro dictur explicate, que ha-more pinguedinis, per abstinentiam no more pinguedinis, per absli entiam non gravatur, 259. Quomodo ca la illudendum, commoda quaedam fu policando 261, 265. Carak lera el policando 261, 265. Carak lera el motus exstingui non possunt, se ligidi debent mitigari, 277. Sk

immunda, et naturalis motus carnis, ibid. Si de carne non tellitur motus turpis, at turpitudinis robor enervetur, 342. Fortitudine, doctrinaque præstent, qui vitiis carnis bellum indicunt, 346. Carnis bellum grave, 349. Carnis suæ rex spe immortalitatis ornatur, 441. 444. Caro ex quatuor constat elementis, 167. Caro lacrymis rigata bono-rum operum germen emittit, 471. Carnem mollis nut; iunt, et animam dura roborant, 490. Caro significat in Eccle-sia infirmos, 514.

Castitas perfecta probatio veræ abstinentiæ, 266. A carne tolli non possunt illiciti motus, 267. Munui possunt, et eorum delectatio auferri, ibid. Hi impugnandi, et de his doiendum, ibid. Duo non remaneant pariter, cogitatio immunda, et naturalis motus carnis, ibid. Castarum cogitationum satelli-tium, 331. Exempla castitatis sunt coslestium militum impressa terris vestigia, 345. Castitas elata, et humilitas immunda, ambæ displicent Dec. 483. Castitus conjugalis, 344, 347.

Casu accidit, quod subito, et sine

consilio et provisione contingit, 153.

Caverna maceriæ signat vulnus lateris Christi, 42). Et protectionem ange-licæ custo liæ, ibid.

Cedar interpretator tenebræ, 409. Cedar secondus fuit de genere Isnahel, ibid. Cedar tabernacula Esau fuerunt, ibid. Cedar tabernacula Gentlum, et tenebrarum, 410.

Cedrus excelsa valde arbor, odora et

imputribilis, 442.
Censuræ ecclesiasticæ discretio in culpis subditorum, vel corrigendis, vei dissimulandis, 254. la ecclesiastica censura, licet non sit acceptio personarum, est tamen discretio meritorum.

Centenarius numerus perfectionem significat, 183. Summam continet numerorum, 292. In centenario numero omnis Decalogi summa concluditur, 345.

Centurio dicitur a centenario numero. 183. Centuriones sunt viri perfero. 163. Centuriones unit viri perie-ctiores, qui a prædicatoribus bene in-structi, fiunt eorum cooperatores, 193. Hi operatione præcipui et verbi Dei scientia eruditi, ibid. Constituuntar centuriones, ut sublimiter vivant, et quo altius vivunt, utilius doceant, ibi i. Certamina Christianorum spiritalia,

123, 268. Cum diabolo certamen habere se falso putarunt Judæi, ibid. Agri certaminis sunt sucr. eloquii virentes intellectus, 127. Ecclesia doctores contra Judzes certantes, eorum machinas facile dissolvunt, et irrident, 129. Certamina contra dæmones quanta sustineant nuper conversi, 167. In-ternæ meditationi dediti felicius tunc in hostem decertamus, 170. Quousque eum insequi debeamus, ibid. Per indesinentem constum certaminis contendere debemus ad arcem perfectionis, ibid. Curru antiqui certare consueve-rant, 192. Sic evecti ac sublimes ad certandum vires exeramus, ibid. In certamine spirituali quinam ex curru certamine spirituali quinam ex curru pugnent, ibid. Qui sint in hoc certamine equites, ibid. Qui tribuai centuriones, 193. Qui regallum quadrigarum perseculores perhibeantur, ibid. Pedites sunt in plano, tigri ad cursum, debiles ad con flictum, 193. Elect in illis Curribus et armis positi, veloces sunt, alque polentes, 191. Ad spiritualem pupp descendi, prius a duce proatque potentes, 194. Ad spiritualem pugnam ediacemi, prius a duce probe alla cendi, prius a duce probe alla cendi cendi, prius a lectorum certaini, 253 Electos vult Deus semper consistere, 281. Melioris accessis quot ineuada sel audientis, 311. Omni-

bus diehas pagaare, anid sit. 339. Vide Rellum.

Cervus animal mandum in lege, 418. Per cervos et capreas fides, spes et charitas intelliguntur, ibid. Per cervos Patres antiqui, ex quibus Christus, tanquam hinnulus designantur, 422.

tanquam hinnulus designantur, 422. Chanansa multer exaudiri meruit, quæ clamare non cessavit, 558. Charitatis donum vini appellatione recte figuratur, 26. Amphora vini initium designat charitatis, 27. Qui ad charitatis convivium admittendi, 225. Decor faciei, ipsa est pulchritudo charitatis, 583. Aliæ virtutes corpus sunt justitiæ, charitas hujus corporis facies est, ibid. Charitas in mandato lato designatur. 407. Initia et progressus charatur. gnatur, 407. Initia et progressus cha-ritatis, 451. Charitas martyrum, nec aquis multis, nec fluminibus obruenda, 457. Charitas obruitur cum in o tium 457. Charitas oprutur cum in o num contra persecutores vertitur, ibid. Flumina ab ipsa charitate consumpta, ibid. Pro charitate cuncta despicienda, 457. Charitas virtutum mater, 479.
—Charitatem quis vere habeat, 472.
Charitatis perfectio dignis agonibus attingitur, 53. Ex initio timoris ad vinculum perducimur magnæ charitatis, 255. Charitas usudiuturno cuncta creata ab intentione docet abjicere, et in visione æteraæ majestatis gaudere, 53. Charitas ejus vera, qui amicum in Deo et inimicum diligit propter Deum, 472. Cum charitas in corde fervet, clamo-rem emittit, 466. Charitas est beni-gna, 540. Ordinatur charitas per Scri-pturam sacram, 417. Vide Amor, Dilectio.

Chernbim. Quid sit per Cherubim ascendere Dominum, 25

Christianorum certamina spiritalia. 123. Caput et brachia Dagon calcare dorentur Christiani, 138. Christiani maxime tenentur Deum timere, mala cavendo: et servire ei in veritate; bona operando, 278. Deum sequentium Christianorum tres species, 406. Chriunissianorum tres species, 406. Christiani fide, non opere, pascunt hedoa juxta tabernacula pastorum, 415. Christiani concupiscentiis servientes sunt sacerdotes Dagon, 138. Christianus mavult occidi, quam vinci, 491.

Christus vir a femina circumdatus, 7. Cur vir diestre ibid en Cur vir

Christus vir à femina circumdatus, 7. Cur vir dicatur, ibid., 63. Cur vir unus nucupetur, ibid., Hæc Christu unitas, non solum est personæ, sed etiam excellentiæ, 8. Christus arbor, cajus poma sunt Electi, 10. Christus est pax nostra, 64, 173, 589. Christus dicitur lapis angularis, 65, 171, 524. Christus dicitur panis, 81. Ostium. 154, 459. Lapis magnus, 157. Christus lapis adjutorii Electis, reprobos confringit, et conterit, 171. Christus agnus lactens, 168. Cur unus et integer dicatur agnus, ibid. Christus dicitur Filius dexterre, ibid. Christus dicitar Filius dexteræ, 214.—Christi figura est Helcana, 5. Cur Cristus, Helcanæ nomine, dicatur fulsse de Ramatha Sophim de Monte Ephralm, 8. Quid sit Chistum de civitate sua ascendere, 10. Et statutis diebus, 11. S. Quid sit Chistum de Evitate sua assendere, 10. Et statutis diebus, 11. Josue Bethsamita, nomine et dignitate Christum, figurat, 156, Cis figurat Christum, 203. Et Benjamin figurat Christum, 214, 251. Collis nomine Christum designatus, 259, Collis filii dexteræ, æterna est celsitudo Redemptoris, 291. Mali granati nomine Christus intelligitur, 500. Christus nomine Achitob signatur, 301. Achitob frater Ichabot quid figuret, ibid. Christus dictur Laple grandis, 320. Et revolutas lapis, cujus pars humilem altera swhlimem exhibet, ibid. Iu hoc lapide hovem et ariestem occidi, quid sit, ibid. Christus nomine Achimaas signatur, 537. Christus rest decor aoster, ibid. In David Christas figuratus, 386. Christus initium et anis, ght. 534. Christus dicitor manu fortis, bid. 429. Christus quasi ungitur, quando mercioni/bus opinionis ejus eder aperitur, ibid. Christus pleno corma-un-cius, 387. Christus vituli nomine desigustur, 588. Christus dicitur parvulus, 590. Et Pastor, ibid. Christus besterum somerum et angelorum cibes. Did. animarini et angelorum cibas, tild. Christus quom-do ra us et pulcher as-pactu, ibi.l., 391. Christus dicitur spon-sus, 402. Sol, 409. Cur di-tur fles, 416. In solo Christo cibum salutis invenimus, ibid. Christus dicitur Valus inter Ligna silves:ria, ibid. Umbra Christi protectio Spiritus suncti, ibid. Christus arbor frucufers, mostris in cordibus.excolenda, 417. Christus similiscaprese, .excolenta, 417. Christas samus caprese, .418.—Christas cur similis himulocer-sorum prædicetur, 419, 422, 462. Salo-mon est figura Christi, 425. David manu fortis Christam figurat, 420. Christas di-lectus ex dilecto qui dicatur, 459. Christus candidus ex innocentia, ex passione rubicundus, 140, 498. Cer electus ex millibus, ibid. Cur electus ut cedri, 412. Christus totus de-siderabilis, ibid. Dictur Aminadala, siderabilis, ibid. Dictur Aminadat, 449. Dicitur pacificus, 459. Dictur botrus, ibid. Dilectus caprese assimilatus. 1/2. Medicus dicitur omnipetens. cui nullum vulnus insanabile. 434. Christus Pontifex futurorum bonogum. 498. Christus vocatur Salutaris, 502. Orieus, 507. Petra, 50). Christus pelicanus solitudiais qui fuerit, 517. Christus fuit niciteorax, quando his, qui in stus fuit nicticorax, quando his, qui in tenebris erant, evangelizarit regnum Dei, ibid. Catulus teonis decitur Chris-ius, 517. Forti armato fortior Christus, ibid. Christus, qui passer in tecte seli-tarius fuerit, ibid. Christus home qui seminat, 519. Salvator et propugnator, 525. Excelsus dicitur Christus, 527. Sanctus, ibid. Cœlum, ibid. Sedes Dei, Cælum Dei, 528. Primus et novisiones, 531. Propultatio pro percentia posteia se Celum Dei, 528. Primus et novissimus, 531. Propitiatio pro peccatis nostris est Christus, 540. Christus quomodo primogenitus mortuorum, 511. Fons patens domus David est Christus, 544. Christus Dei sapientia, 537. Christus lignum salutis in pelago procellosus tempestalis, ibid. — Christus assumpelt nostram naturam, ut hasc infirma in Ipso roborareur, 6. in Christo non alta suscipientis Verbi, alm homiais suscepti persona, 7. Christi precellentia, ibid. Astas virilis, tempus est dominica lacarnationis, 79. Astas que Verbi incarnationem precessit, infantia mundi fult, ibid. pracessit, infantia mundi fuit, ibid. precessit, inianta mundi fatt, seid, Adamo non peceante, Christus non faisset incarnatus, 179. Oleo lestitim Dominus unctus est, cum incarnatus, 403. Spiritu sancto mediante Dominus est incirnatus, ibid. In incarnatione est incirnatus, 1012. In incarnatione admota nobis Dei ubera, ibid. Incarnationis prædicatio fucata mundi saptentia longe præstantior, ibid. Ungnentum effusum est Divinitas incarnata. turi effusam est Divinitas recarneta, 405. In amplexus sponse rueas Christus, per Incarnationem, quos mootes et colles transilierit, 418. In carne absconditus Deus, veint post parietem atuit, 419. Per fenestras et cancellos, inira operando, dura patiendo, quandoque prospexit, 419. Per foramina petras Incarnationes signamur mysteria, 530. Christus per Incarnationem diademana. Christus per lacarnationem diademate coronatus, 427. Dies desponsationis, dies est Incarnationis, ibid. A Davide dies est Incarnationis, itsel. A Davide præscita Verbi Incarnatio, 496, 496. Laudabile, quod Deus de limo terras condidit, laudabilius quod perdituma Filii morte redemit, 50%. Incarnatio Verbi Dei vere gloris postra (uit, 427.—Christus ex Judæorum populoseoundemana para laura anna 1898 (hiera para 1898). dom carnem nas iturus erat, 388. Chri-ati ex Virgine nativitas, in signum data spiritalis ex Deo future hominam

hetivitatis, 527. Pactus est præliator noster, Conditor noster, 6. Christus in suis ministris loquens, operans, vila-bonum edorem spargens, 123. Qui Christus dicat diem judicii a nemne, ne Christus dicat diem judicii a nemne, ne quidem a Filio, sciri, 118. Christus nesci noluit de mfidellinis, 9. — Christus miracuta statutis diebns algnata, 11. he Christo quatuor virtutum cardinalium præstantia, 9. Quos vivendo decuii, Christus moriendo redemit, 11. Discrimen inter miracula Christi et veterum Legis patriarcharum, et propheterum, 45. A Christo edocti sunt pro-phetes, 46. Christos jejunavit quadra-giata diebus, et quadraginta nocibus, 266. Christon prædicanti quid discen-dum, 588. Promissiones de Christo in Scripturis sacris positee. cur dicantur Scripturus sacris positæ, cor dicantur dies statuti, 11. Quot legis et propheterum promissiones de Christo, tot statuti dies ad ejus ascensum, ubid Christos solus sine peerato, 459, 477, 497, 602. Christi excellens sanctitas, 44. Ex elus muuere Sancti omnes flunt, ibid. Angeli ipsi ereduntur sanctificati in Filio, ibid. Pulchritudo sanctitatis voca-Phio, 1974, Pricarrudo sanctitatis voca-tur decor faciei ejus, 391. — Christus tum vivendo, quam moriendo Patris sui voluntatem fech, 12. Nullus sibi durior Christo, 205. A Christo patientiam durior Christo, 203. A Christo patientiam discames, 489. Christos accusatus, situit, ibid. Christos patientise præbuit imeentiva. 490. Chris i patientia erga Judssos, Bavidis erga illium Absalonem figurata patientia, 545. Christos in exemplum Electorom humilis et obediens, 11. Quantus Christos et quans humilis, 520. Ejus humilitatis exemplum, vanne glorize cupidis presidentarithus, proponendum ibid. statis exemplem, vans gloriz cupidis predicatoribus propouendum, ibid. Christus pauper et humilis pro noble factus, 482. Christus, nostrum caput, membrorum inlirmitates et passiones esscipere dignatus est. 488. M. diator Del et hombum ad hoc venit, ut humilitatis entre la constant de la con litatis et patientize nobis præheret exemplum, 489. Christi humilitatem, et passionem imitando, veniam consequimer, 498. Christus pampertatis nostræ suscepit necessitates, ut nos efficeret divitiarum suarum participes, 510. - Christus, per suam erga peccatores minoricordiam, manibus reltare vide-batur, 307. In Christo, non asperitas Logis, sed singularis enticit miseri-cordia, 587. Multis merbis laboranti antrenist mi-erationum multitudo, 494. Misericordis et miserationis dif-ferentia et definitio, ibid. Innumerabiles mundo Christus exhibuit miseri-cordias, homines de servitute diaboli cripiens, 495. Christi erga publicatios et peccatores misericordia, 519, 513. Immensa Filii Dei morientis pro pec-cateribus misericordra, 544.— Christus boois operibus pascitur, 455. Que sint ejus convivia et delicie, ibid. In convivio Christt, alil solum comedont, alli etiam inebriantur, toid. Christus visitans Sencion facit in suo amore ardentiores, 443. Christi cibes et potus sunt Electorum profectus, 519, et peccatorum conversio, 530. Christus pro nobis precatur, in humana carne se Patri exitibemto, 26. Deus homo factus est inseemo, 20. Deus nomo tactus est in-terceasor pro lis, quibus homo sufficiens erat natius, 73. Deus pacatus, non altiena prece, sed saa, ifs qui in se pec-saverant, ilnd. Non omnibus, sed qui-bustam pacatus, ibid. Orat Christus pro Reclesia, 511. Pro nobis interpellat, 840. Orat caput pro membris, Christus pro Ecclesia, 543. Christi membra, per prenitentiam afflicts, sunt pelles Salo-monis, 410. Qui Christo dormiente, cor eins vigilare diester, 456. Caput l'hristi Deus, ibid., 440. Car caput eius dica-tur aurum optimem, ibid. Manurm

Christi descriptio, 461. Cur manus ejus pleuse hyacinis, ibid. Venter Christi cur dicatur eburueus, 441. Destinctus sep-phiris signat mortalitatem Christi miraculis ornatam. 142. Christi species at Libani cur dicatur, thid. Christi membra capitis sui verba, quasi sua, lo quantur, 487. Magua membrorum consolatio. caput n. strum, passionis nostræ Christum fieri participem, 488. Pedes Christi, ld est Apostoli, in ejus passione cummoti sunt, 490. Qui per essa Christi, q i per caruem significentur, 514. Ossa corporis Christi quomodo s cut cremium arescant, ibid. Ut caveamus sriditatem, Christocanitinheresmus, 522. Ch istus adhur tribulatur in suo epriore, 512.
—Christus veras Deus, 42, Christus se
Deum iscomparabilitus miraculis comprobavit, 44, 45, 73. In Redemp o e divinæ essentiæ incompatibilitas, ibid. Super excelsa statuitur, cui Red-muto-ris divinitas revelatur, 52. Human tas Domini a divinitate assumpta, 67. Re-Domini a divinitate assumpta, 67. Redemptoris divinitatem negare Judgi fidelibus suggesserunt, 68. Sed resunt Ecclesia, divinitatis cibum repromittens, ibid. Christus, Deus et homo signatur per lapidem revolutum, 329. Solendor æternæ divinitatis dicitor deo r faciei, 390. — Christus Moise et Abrahamolonge major, 43. Illi assumpti ad ministerium, unigenitus est assumptus ad regrum, 14. In eo qued Domiptus as reguum, 14. In eo quen Demi-nus as-eritur, sancitatis que excel-lentia commendatur, ibid. Quentum ceteris Sanctis Christus antecellat, 389, Christi decor et pulchritudo, 390. Nunc Christi posteriora ceruinsus, et sequamur, anteriora postmo tum vi-suri, tbid. Ut ad Christum perveniatur, suri, thid. Ut ad Christum perveniatur, omues homines pertrauseundi, 415, 467.—Christus Patris Verbum, et Dominus omnium scientiarum, 46. A Christa edocti prephete, thid. Christus non lingues solum, sed etiam Judex cortis 47. Pater judicium saum filio regi dedit, 525. Christus solus liber a mana Publishim a real estima secondaria. dedit, 525. Christus selus liber a mana Pinlisthilm, a peccaloribus segregatus, 165, 440, 497, 502.— Caristi cornu ex-tolletur, Electis in cœlesti gloria col-lectis, 53. Regnum Domini semper æquale, quando sublimabitur, 54. Pe-trus in monte gloriam Christi imper-fecte vidit, 391. Illam prædicare non audeat, nisi qui ad cœlestia erigitur, 592. Oculos ad Christi beatitudinem 59x. Oculos ad Christi bentitudinem fixos a vertere cur praeciplamor, 444. Oculi mentis qui efficium a Christus avolet a nobis, ibid. — Christus avolet a nobis, ibid. — Christus sacerdotium novum exclusit vetus, 78. Repulsis synagogæ sacerdotibus, Christus fideles sub sacerdotes instituit, 79. Hi ejus voluntati obtemperarunt 80. Par Christum creakantat personnt, 80. Per Christum credenter dealbamur et sublimes efficimur, 413. dealoamur et sublimes emembur, 442. Christus nobis forma justitize, quam imiremur, propositus, 490, 498. Coram Christo ambulat, qui, in omni quod agut ejus exemplum sibi proponit imitadum, 80. Qui Christus vincat, cam judicatur, 497. Christus finis et consumatio Legis et Prophetarum, 466. Christus bonorum complium professione. matio Legis et Prophetarum, 466. Christus bonorum omnium perfecto est, 467. — Christus a suis relictus, inimicis vim inferentibus, 488. Qua gloria camulati, qui Christum glorificaverunt, 77. Christum scira, misi assetur, inutile, 589. Quo propius ad aca accedit Christus, eo magis forditatem nostram nobis ostendit, 409. Qui antici, ciri autam Christa sint chariesimi, 433. qui autem Christo sint charissimi, 433. Bi cor Christi dici possunt, 436. Christo carus uon e-t, nisi qui sacris Scrip-turis delectatur, 451. — Christi beniguitas erga suam sponsam, Ecclesiam quanta, 507. Hec vero est-omnino gra-unita, ibid. Christi erga peccatores e incredutos beniguitas nobis venise ob-

tinendæ spem facit, 519. Maneamus in eo, qui mauet in eternum, 510. Fruco, qui manet in eternina, 500. Fru-cium facere non possumus, nisi in eo minennus, ibrid. — Christi opera, quæ nobis proposult imitanda, per manus ejus designantur, 441. Tornatilis, propejus designamur, eet. Tornamis, prop-ter perfectam corum justitiam, tiid. Aurea propter divinitatem, a qua pro-cedebant, iiid. Qui contumellis con-vitia retulerit, a doctrina Caristi fit extorris, 489. Out Christus in sermoniextorris, 489. Qui Christus in serrooni-mibus suis justificatur, 497. Chris-stus qued clamet in solitudine, in doudcitio, in tecto, 517 — Christus persocutores suos paterine prace-ptionis sibi injuncte habuit adjutores, 15. Judari Christum occiderant, ne to-13. Judari Christum occiderant, ne totus post eum mundus abiret, 48. Totus
post eum mundus abiret, 48. Totus
post eum mundus, quia occisus
revixit, ibid. Arcus fortium superatus
Resurrectione, Assensione, Spiritus
sanoti missione, ibid. Christi de Judzeis
victoria, 490. — Christus quod explevit, non valet, nist ei, qui id, quod remaneit, adimplet, 224. Inntatores Christi, non inomines, sed supra homines,
esse eportet, 590. Qui Christus sit faseiculus myrrbas suis imitatoribus, 415.
Imitatores Christi ziterna manet felioltas, 441. Signaculum Christi super
oor. et sanoer brachlum, ponatur. 436. ottes, 441. Signacutum Christi super oor, et saper brachium, ponatur, 456. Qui vias passionis Christi sequitur, super nivem dealbatur, 499. Via virtu-tutis Christi, est imitatio constantis-ejus, 531. — Christus moriens inferni-vires comminant, 7. Ad hoc cognosci-voluit Christus, ut moriendo redimeret, vointi Curisuss, acano constituto in-quos vivendo doculset, n. Christo in-janetum a Patre moriendi praceptum, 12. Helcans sacrificio Christi possio 12. Helcans sacrificio Christi possio figurata, 15. Torta panis, Redemptoris caro est affecta suppliciis, 8!. Umas agmus lactens offertur, quia practer Christman, qui peccala tollat, nullus reperitur, 168. Christus in quo sibi durus esset, et pati posset, pro nobis dignanter assumpati, 193. Ad passionera Christus tendens, cur abdoluta asinze et pullo insedit, ibid. A quibus Christus in sepulcro ungatur, 558. Mori Christo quiescera est, et dorafre est, 456. Christus in cruce moriens liccicaiam susciavii, 456. Christus in Est, 450. Caristas in cruca noriens Esclesiana suscitavii, 486. Christus in suse erga nos dilections fortiudine passan, 487. Passio Christi nebis imi-tanda, 498. Quod Dens hominem condidit de lime terres, potestatis est; quod Filii morte, perditues redemit, gratise, 585. Christes pro nobis en-xiatus, morti traditus, a ligno suspensus, 510. Quomodo pelli, consumptis carnibus, os Christi adhaserit, 514. Qeciderunt vitam mortai, 517. Christis Geotoerunt vitam mortum, 217. Jurratus 1-90 requiessens acoubuit, ibid. Christo Pro nobis passe, compatiende respon-dendum, 250. — Christus resurgens nobis aditum reseravit esteratitis, 7, 541. Ques Christus apud inferos reperit, ad Paradisi gaudia reportavit, 13.
Helcana et omnis domas ejus ascendens, ut immolaret hestiam selemnem, significat triumpimm ascensionis Christianis sti, 23. Humana natura saper angelos elevata, cornu Ecclesiae exaltatum est, 41. De Judascrum sevitia per resurrectionerm triumphavit Christus, 47. Judasi non despiciant Christum, quod mori potuerit; sed mireatur, quod sesurrexerit, 86. Christus resurgens discipulis in accreto viventibus apparet, 254. Ex Christi accessione quantum Ecclesia profacerit, 44. Qualis Christus, qui per aliest, ad nes reversus sit ensionem altest, ad nes reversus sit ensionem altest, ad nes reversus sit ensionem surgeudo transivit, 441. Mori de l'unità, 490, 497. Christus l'alies de l'alies victorian resure de l'alies de sti, 23. Humana natura super angelos

541. Gloria Christi, resurrectio est, 52t. Virtus Christi est gloria resur-rectionis ejus, 529. Christus mortuus rections equs, 529. Christus mortuus est et resurrexit, ut peccalis mortui, justitiæ vivamus, 556. Christus ante mortem gloriam fugit : post morteu cognosci voluit, 52). Christus ad se nos trabit, et suis præceptis, et Same ctorum exemplis, 420.

Cibum sumere, et post cibum su-mere, quid signent, 15. Cibo sæpe, non ad refectionem, sed ad delectationem utimur, 35. Electre animæ cibus, quis sit, 58, 67. Hic cibus in sacris quis st, 55, 57. Hie cibus in sacris vasis coquitur, ibid. Cibus animæ est sermo Dei, 208. Devotionis affectas, ments cibus est, 211. Cibus corpori quomodo dandus, 280. Cibum operemur permanentem in vitamæternim, 555.

Cicatrices corruptse quid significent

Cincinni capitis Sponsi, guttis noc-tium pleni, quid figurent, 437. Per cincinuos Sponsi populi sunt intelligendi, ibid

Cineri similis percator, 519. Hunc cinerem quomodo Christus manducet.

Circuitus, în circuitu inimicos habemus, qui ex omni parte nobis insidian-tur, 529. Eosdem in circultu qui vincamus, ibid.

Circulus dierum quid significet, 25, 39. Circulus dierum quid signineet, zo, os. Cis generatio memoratur, ut regla dignitas, quæ condebatur in filio, non mansura signetur, 188. Cis interpretatur durus, ibid. Fertis robore, cur durus diestur, ibid., 201, 202. Cis electos et ipsum significat Redemptorem,

205, 251. Et bouos pastores, 251. Cis et Mer, unius patris flit, quid figurent, 558. Cithera significat verbum solatii ele-ctorum, 240. Cithara post tibiam duct-tur, ut sic defle amus grunmas exsilii, ut gaudeamns de promissione æternæ

hereditatis, thid.

Cives coelestes qua via ad Dei visionem pervenerunt, 221. Cives civibus prosunt bene operando, 527. On nes. aut Jerusalem, aut Babylonis cives sunt , 507.

Civitas quæ sit Redemptoris, 10. Civitas dicitur constitutium muuimentum, 33. Ilæc civitas quid significet, ibid. In civitate sedere, quid sit, ibid. In civitatem suam reverti, quid sit, 58. Unaquaeque civitas la cœlum clemaus, quid significet, 145. Domus sells, civitus est cœlestis, 156. Civitates muratæ, sunt mentes eruditione Scri-pturarum circumdatæ, 159. Civitas Sanctorum Jerusalom, quæ sursum est, 161. In civitate vir Dei quærendus, 208. In civitate est doctor, quando per ministerium prædicationis moratur in eraditione populi subjecti, 203. Quando sruditione populi subjec.i. 203. Quando prædicator in civitate est, quando in excelso, 240. Porta civitatis hujus est humilitas, 346. Civitatis Ecclesiæ quatuur partea, 227. Extrema pars civitatis est ultima pars populi subjecti, ibid. In extrema parte civitatis, id est Koclesiæ sunt pænitæntes, ibid. Per civitatem, Ecclesia: per vicos civitatis, viri spiritales intelliguntur, 425. Per plateas, viri seculares, ibid. Jerusalem, quæ sursum est, civitas pacis dicitur, 508, 558. Hujus descriptio civitatis, ibid., 588. Muri bujus civitatis. dicitur, 198, 578 Hujus descriptio civitatis. ibid., 356. Muri bujus civitatis. ex electis lapidibes vivis ædificantur, 504. Figurest haus civilate templaments of the start in this.

Clange or m in colum secondisse. diction of the second s

583. Tota die quis duplinter unde ela-met, 475. Clamor peccatum significationi, ibid. Clamor aliquando in bonn, ali-quando in maria significatione accipitum, 511. Clamor justi, et clamor impli, sbid. Christus quid clamet in solitudine, in domicilio, in tecto, 547.

Clivum ascendat civitatis ad Videntest

accessurus, 209. Ciivum ascendange, cum planitiem infirmorum auditorem ad exemplum nobis non proposinus.

Coceus bis tiuctus in veste pontificis significat duplicem charitation, 582. Per coccum flanma charitatis intelligitur. Ă28.

Coci sacerdotes sunt, 225. Vide

Course.

Course.

Celorum nomine apostoli designantur, 53, 532, 549. Cosli samus, cam in
altitudinem divinæ gratiæ, præsidentis
nobis, sublevamur, 64. Tonitrua celorum sunt perfecta desideria electorum, ibid. Opera manuum Dei quomoda rum, wid. Opera manuum Dei quonoda sint celi, 533, 549. Quomode celi sint perituri, 553. Cœlum nemini pateret, nisi Filus Dei pro nostra sainte carnem sumpsisset, 509. Quibus gradibus in cœlum ascenditur, 556. Cœnoblize endiuntur pueri Samuelis

exemple, 83. Comobitæ meritum es obedientia metiendum, 101.
Cegitationis illicitæ subtilis delibe-

ratio pulveri comparatur, 62. Non solum ratio pulveri comparatur, 62. Non solume perba, sed ettam cogitationes a Deo judicantur, 58. Cogitare pro peccato, quid sit, 94. Ipsæ cogitationum turbæ, greges nostri som, 198. Mentis cogitatio es Christo subdendes, ibid. Cogitatio spiritalis quomodo sit fructuosa, 208. Via Ephraim, id est, frugiferi coradis, bona est cogitatio, 293. Hostes mostri bonis insidantur nostris cogitatio. nostri bonis insidiantur nostris Cogita-tionibus, ibid. Mentis, contra lascivas cogitationes, custodia, 331. Has cogita-tiones cur paleæ comparentur, 345. Si pravis cogitationibus occurramus, facile libido superatur, 351. Cogitationes, cordis nomine, significantur, 456. Cogitare aliquid bonum a nobis non sufficimus, 551. Per cogitationes malas dæmon

mus, 531. Percogitationes malas dæmon in corde requiescit, 164. Cogitare duas res simul non possumus, 351.
Cognitio colestium quibus modis acquiritur, 102. Pracipuum hominis studium sit, selpsum cognoscere, 412. Clarum est ventura salutis indicium, si. incipit homo cognoscere semetipsum, 494, 519.

Coinquinant hominem, non res, sed prohibitionis rerum transgressio, 566. Colli similis est Scriptura sacra, 237.
Collis nomine Christus designatur, 239. Collis, non summittas, sed montism est altitudo summittati vicina, 293. Collis significat perfectam subditorum ildelium vitam, ioid. Collis in lege Demini repe-ritur, 239.

ritur, 239.
Collum significat locutionem Collum super atios trabet, qui altitudine Collum super alios trabet, qui altitudine locutionis cateris praeminat, thid. Collum sponses alcut monilia, quid designat, 414, 528. Collum significat conjunctionem membrorum Reclesias cum suo capite, 451, 528. Hase conjunctio fides est, thid. Collum sponses significat prædicatores, 450.

Columbæ ad fenestras suas quid significant, 266, 299. Ocult columbarum qui sint, 445. Columba in amore, pro cantu, genit, thid., 455. Columba in foraminibus petræ, simplex anima in valueribus Christi roboratur, 420. Columbæ super rivalos aquarum, quid

in venerious Caristi roboratur, 420. Columbæ super rivalos aquarum, quid signent, 440. Columbæ lacte lotæ quid figurent, fbid. Una columba dicitur Electoram Ecclesia, 446. Columba propter simplicitatem figurat animam Christi apossam, 419.

Columna sures significant apostolos.

Come capitis sunt cogitationes men-nia, 451. Per comes Christi fideles quosque intelligimus, 440. Quid sit comes in carnalibus ligari, 451.

Comedere victoribus, est de perseto bono opere cibos vanse laudis suaviter

excipere, 514. Usque ad vesperum ab bujusmodi comestione abstineamus, in mujusmodi comestione abstineamus, in fine diei secure reficiendi, 515. Come-dere cum sanguine, quid sit, 519. Commodare. Quidquid commodamus, id red li nobis in fide excipientis ex-

spectamus, 29.

Commotio terræ dolorem significat pœnitentæ, 145. Communio. A virtute sacramenti ideo

jejunant, qui ante Eucharistiæ sumptionem non se probant, 59. Non saturantur nisi famelici, ibid. Se probare, est evacuata peccatorum nequitia, ad Dominicam mensam se purum exhibere, 60.

Compediti dupliciter intelliguntur. N28.

Compunctionis fletus 58. Utilitas compunctionis intelligitur, cum de fiducia divinæ indulgentiæ ineffabiliter betamur, 145. Quos Deus per com-punctionem sauciat, per indulgentiæse-curitatem curat, 146. Dum mens flendo compungitur, caro quoque affligatur, 166. Fietu ipso compunctionis, non favorem seculi, sed solum queramus divine fructum placationis, ibid. Plas compunctionis lacrymas Spiritus sanctus insilions instillat, 242. Compunctionis gratia menti non infund tur, nisi prius ei peccati magnitudo monstretur, 274. Altaris nomine compunctio cordis intel-Altars nomine compunctio corus intelligitur, 521. In nobis duplex altare, duplici ex compunctione ædificandum, ibid. Compunctio ex amore describitur, 404. Toties anima osculatur Deum, quoties in ejus amore compungitur, ibid. Præponitur danti exteriora sua is, qui interno mentis ardore compungitur, ibid. Frequens debet esse compunctio, ibid. Dies solemnis Domino, est compunctio cordis nostri, ibid. Mens amore compuncta angelorum cibo

pascitur, 417.
Concordia fraterna Judæorum
Gentilium in 6de genitorum, 450.

mains

Concubinæ octoginta CUT signent prædicatores, 445.
Concupiscentiæ sæculares comparan-

tur meretricibus, 84. Concupiscentia secularis est uva reprobe mentis, 175. Concupiscentia uva est visu, fel sapore, 196. Concupiscentiæ, quæ signatur per Bores petram, primatus nomen convenit, 303. Concupiscentiæ male medetur, qui eam explere cogitat, 301. Concupiscentiæ humilitas qui adversetur, ibid. Moah concupiscentiam designat, 550. Concupiscentise fructus. peccatum, angustia, tenebræ, 548. Concupiscentlæ motus ægre sustinent Sancti, 267. Quomodo impugnandi,

Confessionis utilitas, 491. Sunt aliqui qui se, et de nequitia accusant criminis, et pravitatem non corrigunt voluntaris, 93. Perfectissimum sinceræ confessionis exemplar, 526. Tale debet esse peccatum in confessione, quale tuit in opere, ibid. Intelligentis per peccatum perdite lucem, confessionis humiliatione revocamus, 478. Confessio alia est peccati, alia laudis, 559. Verse confessionis signa 367. Confessio peccatorum quam laudabilis, ibid. Confessario, quæ dotes necessariæ,

nt rite liget et solvat, 166. Periculum est ne peccatorum confessionem excipiens, ad obscena, que audit, inar-descat, 550. Confessio sacerdotibus facienda, 569, 474. Confessionem, que segui debet emendatio vitæ, 539. Vide Poenitentia.

Confidendum et sperandum in Deo solo, 489. Qui confidit in homine, maledicto subjacet, 555. Confidere ordinate vel inordinate de Dei misericordia, 108.

Conlinium viam gradiendo deserere quid sit, 152. Confines nostri sunt electi quid sit, 152. Confines dicuntur qui priores, ibid. Confines dicuntur qui juxta se possessiones dispositas habent, ibid. Qui recte vivunt in hoc mundo calestibus civibus confines sunt . ibid. Via confinium est afflictio temporalis. thid

Conjuges ab omni obscenitate ca-veant, 344, 347. Conjugalem honestatem prætergredientibus Deus æternsm prenam mi atur, 547. Conjuges voln-ptetis affectum vitare nequeunt, 548. Conjugalis copula non est peccatum,

Conscientia peccati morderi, quid sit, 159. Quomodo vulnus conscientia obducatur, 145. Testimonio bona conscientia, de amore Dei prasumere, est in ejus conspectu stare, 275. Pro-priæ conscientiæ testimonio non est securus, a Deo judicandus, 324. Per lectum conscientia signatur, 471. Conscientiæ secreta Deum non latent.

Consecratio electorum Ecclesize mi-

nistrorum, 161.

Consilium intelligendam est in præ cepto diligendi ex toto corde, 116. Per consilium veritatis certitudinem investigamus, ibid. Majorum consilia nobis quantum veneranda, 181. In rebus dubiis illos debemus consulere, quibus aperte scimus spiritalia dona non deesse, 511. A sacerdotibus optima consilia, 522. Consilia in sacris Scriptuconsina, 522. Consina in sacris Scripturis quærenda; iisque inventis plenissime adhærendum, 440. Consulere Dominum, quid sit, 207.
Consolationis internæ suavitate, inter

adversa, reficitur Ecclesia, 15. Post-quam comminatione justitize Deus terruit, consolatur ostensione misericor-diæ, 110. Saluberrimum consolationis remedium, tribulationem exterius patienti, 556.

Conspersio pulveris pertinet ad æsti-

mationem humilitatis, 151.
Consuetudo peccandi vertitur in necessitatem, quæ est pæna peccati, 186, 351. Prava consuetudo est domus in qua quiescit peccator, 572. Peccato pejor, peccandi consuctudo, 472. Consuctudo bona viri Electi, 513.

Consulere Dominum imus, quando ad eruditos prædicatores pergimus, ut salutis nostræ consilium inveniamus. 207.

Contemnunt Christum, qui negant eum esse mundi Redemptorem, Quo affecti dedecore, qui Deum con-temptui habberunt, ibid. Et quo affi-ciendi in meterna retributione, 87, 88. Contemptores Dei perpetua ignobilitate feriuntur, 88.

Contemplatio frequens esse debet contemplatio frequent esse denet pastoribus et prædicatoribus, 23. In Dei contemplatione instruimur qualiter disponenda sint terrena, ibid. Ad contemplationis altitudinem evecti domestici Del, et familiares, 25. Mundanis occupatus curis in oculis gestat pulverem, quo id quod capit videre non potest, 52. Quomodo pulvis ex oculo abjiciendus, ibi l. Vitæ contemplativæ celsitudo nomisi gravi labora, compa-ratur, ibid. la æteruæ visionis splendoribus paulatim proficiendum, ibid. Hoc divines dignationis est, et grates, non humane virtutis, ibid. Frustra contemplationem appetit, qui non solum

cordis, sed neguidem custodiam habet corporis, 35. In Dee per contemplationem videmus, et quod terreat et quod delectet, *ibid*. Fructus divine contemplationis, 34. Ordinatus contemplationis scensus, est a timore incipere, ibid. Aliquando contemplationem sequitar timor, ibid. Mens ad contemplationem admissa, ab elatione per timorem cus-toditur, ibid. Aliquando nec antecedit toditer, 1994. Auguando nec antecede tibor, nec se uitur contemplationem, tibor. Gradus, quibus ad contemplatio-nem ascenditur, 35. Bools operibus co magis studendum, quo altius in contemplatione ascenditur, ibid. Immoderata boni operis sollicitudo contemplationi non parum nocel, 36. Oni ima despicit. perfectionem contemplations trabet in spe, quam nondum habet in virtute experientize, 57. Gaudium contempistionis ad fructum menis expetendus, non ad vanam gloriam, ibid. Asima electa a contemplatione ad semetipsam relapsa, in alto se teneat, unde ad eamdem iterum consurgat, 38. In contemplatione divina lumen ad mensuram templatione divina inmen ad mensaram dispensatur, 39. Contemplationem co-mitetur humilitas, 41. Cornu habet exaltatum in Deo suo, qui sublimitatem summe contemplationis obtinuit, 55. Os mentis repletur, cum ejus ratio per infusam sibi gratiam in conte i platienem attoilitur, ibid. Repleri menti est, illustratione summa veritatis imbui, ibid. Mens in contemplationem Divinitatis sui Redemptoris assumpta, sapientiæ accipit magnitudioem, et plenitu-dinem charitatis, 56. Humilitatis mente lumen contemplationis acquiritur, 97, 236. Diversi modi contemplationis explicantur, 102. Ad coelestium conexpirantur, 102. An etelesticul cur-templationem per quietem operis, silentium oris, et superfluarum cogia-tioaum abjectionem præparamur, soid. Samuel reversus dormivitl, id est in internæ coutemplationis intentione requievit, 116. Ad contemplationem provectis, elatio metuenda, 117. Per bor rum operum viam ad contemplationem ascendendum, 151. Quæ in contemplatione mens para nunc conspicit, aliquando apprehendit, ibid. Quæ consilia perfectionem et contempisionem ambientibus danda, 157. la contemplatione sublimes, quæ norunt, perficiant et impleant, 163. Contemplatione pasti, virtutum spiendore ornantur, ibad. la virtutum spiendore ornantur, ibad. la divinarem erfectionem et contemplationem am-Masphath morantur, qui in divinaram rerum contemplatione persistant, 170. Ex arcano contemplationis consuki contra hostes eximus, eosque cædimus, ibid. — Contemplationis quantum patest facultas, 174. A predicatione ad con-temptationem redeundum, 204. Que altius in contemplatione suspendimer, eo nobis fortiores, et proximo utiliores invenimur, 205. In altissima contemplatione suspensi predicatores ad docendos subditos descendant, 209, 236. In secreto contemplationis ditentur nu secreto contempiationis ditentur thessuris coelestibus, 210. Alise minis-terii, alise sint contempiationis horz, ibid. Proprius prædicatorum locus, coa-tempiatio, 212. Ad aktora contemplanda, que necesaria sit mentis preparatio, 217. Contemplationis modi et termini, 231. Deus vult nos sibi esse vicipos per contemplationem et orationem, 232. A sublimiori contemplatione descendant, qui alios erudinut, 236. Ia contemplationem provectifietum habent in sus potestate, thid. Sponsi contemplatio umbra est, 300. Contemplatio internse lucis splendida valde dies est, 513. Contemplationi nonoisi pauci addi-510. Contempianom mannes perces manuelle cuntur, 354, 407. Ad eam per bonorum operum labores perveniendum, ibid. In quibus convenient, aut dissonent actio et contempiatio, 535. Rari sunt

in publico contemplativi, 536. A Christo ad momentum recedere fornicationem putant, ibid. Holocaustum maximum Deo offerunt, qui se totos contempla-tioni per amorem addicunt, 360. Per Cantica Canticorum contemplatio designatur, 401. Per tres Salomonis libros cala ad contemplationem constituitur, ibid. Contemplatio est cubiculum domus regiæ, 407. Ex dono contemplationis in humilitate proficiendum, ibid. Ex paucorum consideratione, qui ad conpancorum consucratione, qui au con-templationem ascendunt, initirmi in spem misericordim eriguntur, 408. Cella vinaria, contemplatio vocatur, 417. Anima sancta contemplationis otio fruens a carpalibus importane excitatur. 418. Inutilis contemplantium vita a carnalibus æstimatur, ibid. Sic contemplationis quieti vacandum, ut charitatis opera non omittantur, ibid. Vacandi Deo licentiam I bentissime sponsa suscipit, ibid. Per speculum contemplando invenitur Christas, 423. Sancti per contemplationem ad coelestia elevati, quidquid in se vitiosum latebat, inveniunt et emendant, 506. Vide Vita Act. et Contemplativa.

Contendunt cum Deo in judicio, qui vel se flagellatos ab eo conqueruntur,

vel non exauditos, 546.

Continentia candor Ephod lineo signatur, 82. Continentia corporis adjungatur puritas cordis, 169.

Contra ponendum peccatum, non in dorsum rejiciendum, 496, 500. Deus minatur peccatori impornitenti se con-tra faciem ejus iniquitates positurum, ibid.

Contradictio. Christus in signum posiab hæreticis, 250. At non a sacris utriusque Testamenti doctoribus cœlitus iliustratis, ibid.

Contritio est dolor animæ, de misericordia Dei confidentis, 468. Contritionis cause, 469. Qui cor conterant, sed non humilient, 566. Vide Pœni-

tentia.

tentia.

Conversatio Evangelii, comparatione legalis vitæ, lini subtilitas est, 69.

Conversationis piæ exempla quam utilitatem habeant, 85. Conversationis profectus, qualis, 85. Conversatio ad opera pertinet, tbid. Conversatio apulchritudo in nonnullis sacerdotibus veterascit, 189. Conversatio Sanctorum reintimalis, quibins panditus 247. Conversatios apulchritus quibins panditus 247. Conversatio Sanctorum printimalis, quibins panditus 247. Conversatio Sanctorum printimalis, quibins panditus 247. Conversatio Sanctorum printimalis, quibins panditus 247. spiritualis, quibus panditur, 217. Conversatio secretior tentationum incendia non sentit, 233. Conversationis electer ordo rectus, 244. Conversationem spiritualem Electi quam habent, mojorum locutione didicerunt, 251. Conversatio-nis exempla sequi minores debent, 338

Conversioni peccatoris quid ministri Ecclesia, quid Christus conferat, 27, 509. Pastoralem curam exercenti discrete, Deus conversionum lucra multi-plicat, 83. Conversio est interioris hominis renovatio, 93. Conversio in ore non accipitur, sed in corde, ibid. Conversio flat in carne et in mente, ibid. Quomodo Spiritus sancti visitatione corda convertantur peccatorum, ibid. Qui converti renuunt, Ægypto et Pha-raoni similes, 149. Iterare verbum in oratione signat imperfectam, peccatorum conversionem, 159. Perfectio verse conversionem, 199. refrecto versioner conversionis significatur per oblationem ani et muris unius, ibid. Conversionis ordo et integritas, 164, 275. Integra flagitiosorum conversio valde difficilis, 304. A vita reproba privari, interfici est, 307. Prima peccatorum plaga, con-versio: secunda, damaulo 308. A cimo-re et conturbatione inci. 308. A cido. versio: seculus, interestio 508. A purific re et conturbatione incipiose. In conversione peculic conversione dam Deus per se pressa la per

homines, ibid. Nulla conversionis et salutis expers conditio, 314. Conversio cordis necessaria ad poenitentiam, 567. Magna amaritudinis tela puper conversi patiuntur, 370. Prius a peccato surgea-dum, deinde ad cœlestia properaudum, 420. Anima recens ad Deum conversa. quante a carnalibus, tentationibusque pressure et angustie, 478. Peccatores conversi alios ad pœnitentiam vocare conversi alios ad poenitentiam vocare curant, 503. Conversio cur aliquando a Deo differtur, 201. Vide Peccatorum conversio, item S. Pauli.

Copulse usus meritricius conjugibus

interdicitur, 347. Copula maritalis, ex divina institutione, bona, 497. Carnalis delectatio est poena peccati, ibid.

Coqui carnem, quid sit, 67. Credere humanitatem Domini in divinitatem assumptam, quæ immoletur Deo. carnem coquere est, ibid. Coqui nomine sacerdos designatur, 223. Vide Cocus.

Cor perfectæ circumspectionis custodia muniatur, 33. Cor suum in Deo, per gaudium miræ devotionis, mens posuit, 54. Cor non habet suum repro-bus, quod diabolus possidet, *ibid*. Cor Deo præparandum, 164. Cordis puritas corporis continentia adjungatur, 169. cordis altari amoris holocanstum offeratur, 176. Cordis motus quomodo olleratur, 176. Cordis motus quomodo subdi Christo debeant, 198. Mundus corde quis sit, 211. Cor nostrum nos derelinquere, quid sit, 222. Cor nostrum invenimus, quando per intentionem cordis, spiritalia quærimus, 225. Cordis puritatem facit Spiritus sancti præsentia, 215. Diverse cordis immunicationed and cordis cordis immunicationed and cordis cordis immunicationed and cordis cordis immunicationed and cordis cordis immunicationed and cordis cordis immunicationed and cordis tationes, 246. Qui sint quorum Deus corda tangit, 257. Non minus miracu-lum immutatio cordis, quam perturbatio aeris, 274. Cor in vita spiritali negligentis comparatur, littori maris, 285. In cordibus amore cœlestium non succensis castrametantur spiritus maligni. 284. Cor pro voluntate sumitur, in Scriptura sacra, 290. Vix Sancti invenire possunt cor suum, 525. Quanto minus im, erfecti, ibid. Oculi cordis, minus im, erfecti, ibid. Oculi cordis, aspectus est rationis, 557. Qui auperbient, oculos cordis perdunt, ibid. Projecti cordis duritia, 567. Quid sit, corde credere ad justitiam, ibid. Cor forte subjecti tentationibus, inconcussum signatur, 576. Qui fiat cor thuribulum coram Dec. 1988 Colombia. bulum coram Deo, 425. Quomodo cor nostrum aperire Christo debeamus, 438. Duritia cordis per Spiritum sanctum animæ infusum mire et suaviter dissolvitur, ibid. Ne hac suavitate diu anima perfruatur, quid obstet, 459. Oculus cordis amore terreno sordidatur, 457. Cordis-voce ad Deum clamandam, 486. Cor quomodo mundandum, 501. Cor frustra contritum, nisi sit humiliatum, 506. Corpus nostrum templim Dei : cor est altare, 509. Cordis caecitatem generat libido, 357. Coram Christo ambulare, quid sit,

Cornelium quod ad fidem susceperit, a Judæis fidelibus Petrus arguitur .

Cornu Annæ est potestas sanctæ Eccornu Annæ est potestas sanctæ Ecclesiæ, 41. Qui exaliatum sit cornu nostrum in Deo nostro, 42, 56. Cornu Christi sublimandum, quid sit, 53. Cornu electæ mentis intentionem designat, 53. In Deo fixa extollitur, in bonis transeuntibus deprimitur, ibid. In Deo exaliatum cornu habet, qui interni luminis alta visione fruitur, ibid. expati ferire est peccatores acute ibid Cornu ferire est peccatores acute redarguere 375. Cornu oleo impleri, quiq si cornu cleo impleri, Cornu oleo impleri, quiq si cornu cleo pienum, discornu oleo pienum, discornu oleo pienum, discornu oleo pienum, discornu oleo pienum, discornu oleo pienum, discornu oleo pienum, discornu oleo pienum, discornu oleo pienum, discornu oleo pienum, discornu oleo pienum, discornu oleo pienum, discornu oleo pienum, discornu oleo pienum, discornu oleo pienum, discornum,
signat austeritatem, 587. Cornu regni Christi significat Ecclesiæ sublimitatem, ibid. Cornu salutis est sublimitas Ecclesiasticæ potestatis, ibid. Qui hoc corau erectum, et oleo pleaum, ibid. Mentis affectum corau designat, 588. Cornu impletur, quando bene sanctitas Christi agnoscitur, ibid. Pleno cornu Christi agnosciur, 1980. rieno corne Christus ungitur, quando optime pra-dicatur, 191d. Cornu altaris est exaltațio sacrificii interioris. Per cornua vitulo-rum utriusque Testamenti pracceta rum utrusque Testamenti præcepts notsmus, 510. Cornua producimus, si in his, quæ carnis sunt, Deo placere stu-deamus, *ibid*. Cornu multipliciter acci-pitur, 384, 388.

Corpus sine mente reficientes, men-te mortui sunt, carne vivi, 218. Quantæ et quot sint molestiæ corporis, ex peccato orts, 482.; Nulla pars corporis nostri a vittis intacta remanet, 485. Corpus nostrum templum Dei est : cor,

altare, 509.

Correctionis forma, 357. Quo studio erga correctionem subditorum vigi-landum, 164. Quomodo culpæ a pastore siut corrigendes, 291. Pastores ad correctionem peccatorum venientes, no-verint se cum angelis lapais pugnam habere, 504. Arma quærant contra

hostes astutos et fortes, ibid.
Correptio mollior, cum severitas
obstinatis est necessaria, quantum noceat pastori, 84. Severa correptione, ceat pastori, 84. Severa correptione, obstinati peccatoris duritia est vincenda, *ibid*. Pastor ab iræ perturbatione liber, ita corripiat subditos, ut surgere valeat et ascendere, 291. Sic peccatores arguendi sunt, ut nullus eis relinquatur effugiendi locus. 357. Peccatores correpti anguibus similes, 358. Sub correptionis asperitate charitas lateat, 384. Vide Increpatio.

Cras semper promittitur, reperitur nunquam, 261. Dies crastinus est divinæ visitationis adventus, 264.

Creaturæ mater, benignitas et po-tentia Dei, 411. Justum est ut crea-tura obediat Creatori, 555.

Credere corde ad justitiam, est vo-luntatem dirigere ad fidem per dile-

ctionem operantem, 567.

Crescit, qui in virum perfectum
mentis ætate proficit, 109. Qui crescare videantur, cum quibus Dominus non est, ibid.

Crimen aliud, aliud peccatum, 521, 566. Istud omne vitare possumus; hoc autem omnino delere non valemus,

Crudum agnum manducare quid si-gnificet, 67. Agnum aqua coqui, quid sit, ibid. Crux Christi coelestem cibum parat,

432. Per palmam crux Christi figura-tur, ibid. Crucem quasi palmam Christus ascendens, ejus fructus nobis ob-tulit, ibid. Hinc charitate inebriamur, ibid. Per arborem malum crux signa tur, 456. Crucem patientibus quanta tribuantur, 14.

Cubiculum est pars domus secretior, 424. Sarcinis mundi abjectis, viri spirituales cubiculum faciunt Sponso,

Culmen Ecclesiæ invadentes, rapi-nam invasi culminis a Déo traditam oblivioni, ob alique a se fortiter facta, falso æstimant, 279. Qua via ad culmen Ecclesia pateat accessus, 576. Nulla dispensatione indigni ad culmen religionis venire permittantur, 381.

Culpa, quæ feriri digna severitate non potest, dissimulanda, non expo-nenda est, 258. Culpa prius invenien-da, deinde pœna est irrogauda, 523. Tractari diutius debet, ut inveniatur culpa, ibid. Non omnes culpæ eadem severitate feriendæ, 524. In gravibu

tiam ferikudis culpia, deliaquentiam abenda ratio, ibid., 527. Slugalerum dirmitas, aut fortitude explorande, 596. Ex conjecturis non feriautur, se mo. na compecturas non tertantar, see nadagemur culpen, 326. Culpe aperus patbuscher indicitis cognita, anto non nat judicanda, quam aportissimo de-nouetreter, idid. Pomierentur culps, non seceptions persons, sed respects prioris vite, 337. Culps subditorus quandoque praisto adscribuntur, 336. Quanto relo culpa subditarum a pra-latis puniond.e., 201, 333.

Cuniditati insa valositas tarda ast.

Curm terrenæ repulsio, presperatio est nostre ad perceptionem supernæ gratie, 99. Spirituska disponere oppressus secularibus curis punquem potest, 325. Yacaodum a ouris secula-Hibus, at questatus Christus, 422. Mons a curis sacularibus libers, est lectulus Christi, 425.

Curatio difficile acominita cauties cu-

etoditur, 470.

Curra antiqui pugnara commeva-sunt, 192, 262. Sic evecti et sublimes Jerzelitarum filii ad pugnandum vires augrașt, Mid., 194. In bello spiritali, am ex curru pugnent, ibid. Qui quimam ex curru puguent, 1946. Qui parandus ad puguandum currus, 196. Curru exprimitur rects intesticuis su-blimitas, ipid. Sabilmi currui preside-so, quicist, ibid. Currus Dei qui sunt; qui Pharaonis, id est disholi currus, 415. Currus Pharaonis la mari Ruiso, id est hantismate submersi, quid figurent, ited.

Currendem fortiter post Christum.

et non ante, 496.

Curvari vegue in finem. auld sit. 48

Custodia mentis contra lascivas cogitationes, 351. Custodia vinearum quid sit, 410, 411. Qui neglecta sui ipsorum cues, eorum, que juste se sud toti incumbant custodine, ibid. Custodia pii Samaritani, quantum in hac vita indigeamus, 194. Custodia metutina quid significet, 511, 542. Judi-eierum Dei custodie, 542. Que sint di-vitte custodiende el qui ad lumen per-

vent, 1914.
Cyneus interpretatur possidens, 527.
Cyneus conjugatos significat, 1914.
Cypressus quid designet, 416.
Cyprus inquia est, in qua uberiores
vineus masountus, 415. Per (yprum Mccicaia universalis designatur, 1914.

Demones appellentur fortes, 58. Demones muribus designantur, 159. Demonse mersous designantur, 159.
Dui alteni nuncupantur, 161. Imperfects Christianorum desideria demones
non terrent, 169. Terreutur Electorum devetione, caduntur opere, 170.
Damones in multis serviunt Sunctis
virus, 196. Damonibus crescit in damnationis augmentum, quod ab electis vincuntur, ibid. Vide Diabolus, Angeli

Dagon jacous pronus in terra ante arcam quid figuret, 137. Arca juxta Digon statuta, quid signet, ibid. Qui pro-aga in terra jacet, faciem in terra de-primit, ibid. Bacies s mulacri, aimulationem exprimit retionis, ibid. Dagon tonem exprunt retions, tria. Jagon is locum suum restituere, quid sit, 137. Dagon, id est idololatriz caput, quid sit, 138. Quid pelme manuum ejas figurest, ibid. (aput Dagon et manus abscisse, quid signent, ibid. Cur super liuen positse, ibid. Sacerdotes Dagon se esse insinuant, qui super limen non calcant. ibid. Sacerdo-tes Dagon waque in hodjernum diem remanent, ibid.

Democras interpretatur sapguineus 451. Turris Libani contra Desargous respiciens, quid figuret, ibid.
L'amnationis eterum supplicia vitae.

tur per dura et aspera brevissimi tem-puris, 274. Secunda peccaterum plaga est damastio, 308. Damastorum non misorentur Besti, 178. Damasti in inferno vident Beatos in colo, its.

Das designat simplices. Item vitam

peccatorum, 110.

Danjel our vir desideriorum nunc

David interpretatur manu fortis, 386. 466. David expertus est, quia vir in se non habet statum roboris, sed lapsum infirmitatis, 64. Contra Goliam pugnaturus, militaria quæque instrumenta deponens, quid aignet, 83. David acdeponent, quid agnet, 35, David ac-luit uti jure regio tyranorum, acci-piendo aro, 182. Qui paalierium in laq-dem Rademptoris David temperit, 241. Citharam Resurrectionis et Ascensio-mis tetigit, ibid. David dicitur vir se-cua hum cor Doi, 290. Davidis bena rofuerant Salomoni, 527. Michol data profuercuit Salomoni, dar. micros usea David, i.co Merob, quid figuret. 335. David dicium triumphistor, 367. Hec numino perfectio ejus agianus, sono. David abjectus, parvulus et pantor evium, 582. Cur David laudetur rufus, ébid. Pulcher aspectu, id est interna contemplatious conspicuus, abid. Denumine perfectio ejus signatur, ibid. contemplations conspicus, and De-vid cancits profuturus in medic fea-trum ungitus, 585. In David Carlstus adambratus, 586, 545. Qui Spirius in David directus, 582. In David sanctus anims fortitudo signatur, 463. Possis tentium speculum David, 493. David in tribulatione sanctus, in quiete in-canta locases sid Quanta Pacidia gencauta lapsus, ibid. Quanta Davidis gravitas lapaus, 495. A Davide prescita Verbi incurnatio, 496. David, ac sibi propter peccata negaretur promisus Christus, timuit, 502. David cur do-mum Domino ædificare non potverit, mum Domino zumigare uou poecer 600. David perseveraturus ungitur 586. Ejus in Saulem pietas, 493. Decalogi summa in milenario e centenario numero concluditur, 545. ungilw,

Decimas gregis a rege telli, quid at, 185. (whil, segetes et vincarum reditus addecimari, 184, 195. Decima per annos singulos exigendes, quid significent, ibid. Bonorum operum deima, quo pacto cel·igenda, 196.

Decipulam ab antiquo heete auper

semitem poni, quid sit, 547.

Declinare post vans, est amorem bonorum temporalium divino amori proferie, 276. Declinare ad dexteram vel sinistrem, quid sit, 155. Descripted, qui ad Deum 900-flore intendit, 531.

Delectatio peecati sals nomina si-gnatur, 503. Ev delectatione gratine bona opera sant facienda, 273. Dele-etationi peccati adversatur menoria celestis conversationis, 303. Delectatio libidinis virtutes accet, 372. Delectainionis virintes acon, 3/1. Indecta-tio anime ad presentiam Sponsi, 120. Ne hac snavitate diu fruatur, quid obstot, ihid. Dens impeditos carna-lium delectationum vepribus liberet,

Delicize coelestes in valle humilita-

tis progustando, 155.
Delictorum prosteritorum recordatio
quam utilis, 147. Delictum cognitum icere, et delictum manifesiare, qui

different, 176.

Deparius numerus perfectionem antique legis designat, 165, 185, 197, 346, 445. Denarius du licatus in Electorum conversatione perticitur, 163. Boni operis perfectionem per de-cem precepta Legis designat, 225,

Deates excutere Behylenism mili-eantibus, est facts simulest varia en-sum conjundere, 507.

Depondatur potentes de sede, oun inobadientes superbt abjicienter.

Deprecatio et eratie eni different is.

ter se, 539.

ter se, 539.

Descrit alias in tempore Spiritus; alias assault, nec descrit, 586, 392. Home a Dao derelicius, 1 entativous pulsibus concultur, 487, 493. Et tempore secutur, ibid. Hunc Deus descrit, sul constantium in aribulatione non tribuit, 493.
Desertum significat inform

Desertum significat informen, 294. In que menunerum selatus anlla inre-nienter, ibid. Vallis espresrum contra desertum sita, quid significat, ibid. His mundus asiems sanctes desectum est es

exailium, 485.

examum, exo.

Desideria terrema signantur vitalis, 450. Petere auime, dauiderare est: et gaudera, cantare, 57. Qued desiderii est inefiabilis anime, aun exprimirii est ineliabilis saines, aun exprimi-tur locatione rationia, 104. Premenda anat, et concludenda, me predicant, mala desideria, 150. Tot in co-dibus mala desideria, 180. Tot in en-diversionala requiencunt, quant desideria immunda, itid. Tenturus subium sust ferventia Electerum desideria, 160. Imperfecta Christianopum desideria desideria per sunt, itid. Prælaterum Ecclesian gurrus, corun devideris desideria, 192. Terreni desideris deutgramer, 161. Mena suer norum desideria lancuegues, ennoude norum desiderio languaus, quos quiescat, 417. Veteris Eccleme quiescat, 417. Veteris Ecclesian Christum exspectantis desideria, 454. Usanta Deum sit emas desideriam natum, terrena despidiamus, et amemus occlestia, 486. Desiderium delatum in pecama esuvertitur, shid. Desideriis carsalibus a corde exclusis, Spiritus rectus innovatur, 501. De sanguinibus, id est de carsalibus desideriis propheta postalat laborari, 504. Christus justorum desideriis et precibus concessus SES bus concessus, 525.

Desperant de pecenti remissione, in Spiritum sanctum peccat, 502. Nisi Dous nos miscriorditer respiciat, in desposationem labinare, 551. Doninare in curde, est prepanere

ex deliberatione, 28.

ex deliberatione, 28.

Deus exercitana cur dicatur, 12.

Trimmphator suscupatur Deus, 368.

Cur Deus aliquande dominum, mudo
patrem, aut apparum se d.cat, 480.

Charius est Deo nomen sponsi, quam
patris: et patris, quam domini, acid.

Deus anime vita, 470. — Dei facces
quid sit, 233. Bespondere Dei quid sit,

243. Deus nec cot, nec animam habet,

80. Deus loquitur homini, ut home selet homini loqui, idid. Deus, non per 525. Deus noc con noc animam habet, 80. Deus loquitur homini, ut homo selet homini loqui, shid. Done aon per scipsum Samueli, sed per Krangelicum Spiritum loculus est, 180. Dii designant sublimes et appigates viros, 148. — Di-us non ex partiflus constat veluntatem ejus, ibid., 290. Quod hamana Deo aconomodentur, muarra est inopig, 103, 532, 563. Manus Domini est virlas divinas potestatis, 138. Di divinas sevenitatis, 274. Manus Domini est unig altus Patris estemai, 152. Quid intimam ejus voluntatem desugnat, 290. Deztera Dei, vel significant, 400. — Deum somm quis significant, 400. — Deum somm quis significant, 25. A Deo saactilicamur, ad requiem ducinpur, et glorificamur, 36. Ut Deo soli servismus, quid prestandum, 164. Ples est nos esse Deo conjuntates mus, quid prestandum, 164. Plus est nos esse Deo conjunctes, quam adopta-tos; et plus adoptatos esse, quam crea-tos, 401. Qui Deum babaant sessorem, 415, Ad Deum menta actes dirigendo,

544.—Dei perfecta cogultio, visto con-summata, 8. A solis colli civibus obti-neri potest, ibid. Jugiter in conspecta Dei apparere, est in bona conversa-tione semper eum præseatem habere, 24. Dei cognitio, non solum fide tenends, sed etiam confessione, 25. Dei ignorantia, saluti quantum persiciess, 82. Aliud uesse Deum per fidem, aliud per amorem, 102. Prima fama companio per amoreus, 10%. Prima ismas comparatur, secunda presentia; ibid. A qui-husdam scitur Dominus quihus serme Domini non revelatur, ibid. Ad Dei cognitionem mens virtutis operibes vacua qua pervenit, 14%. Quidquid dei vacua non pervent, 144. Quaquite um Deo humana meas potest cogitare, Deus non est, 254. Factes Dei cognitlo ejus est, 255. Ista cognitio lucis Ele-ctorum desideria sati-re non novit, sed excitare, itid. Illa ipajus lucis veritas et satiure et excitare solet, ibid. Co-gnitio Dei in hac vita misera valde imperfecta est, 537. Dei sublimitas qui-bus gradibus contingatur, 6. Deus cognoscitur per specifium, et per seipsum, 255. Deus sine sui mutatione, seirsum, 255. Deus sine sui mutatione, et promissa revocat, et minas remitik, 109. Qui innignata dicatur Majestas Dei, 179. Deum genttere, quomodo intelligendem sit, 552, 565. Deus non subjacet mutabilitati, 507, 522, 534. Deus immutabilis mutabilia facit, 565. Deus solus immortalis est, 533.—Deus est lux inaccessibilis, 254. Ad ipsam Dei visionem hic mintme perventur, filid. S7 Negus al lucem gum Dens bel visionem me minimo perventur, ibid., 557. Neque ad lucem, quæ Deus est, sed ad eam, quam inhabitat, ibid. Moyses ad lucem in monte pervenerat, et lucem, quæ Deus est, quarentat, ibid. Moyses, dum viveret, non vidit Deum intuitive, 235, 537.—Dens virum quasivisse qui dicatur, 290. Leus est omaia in omnibus, 88, Dei imago et similitudo in nummo sculpitur, ut eius esse cognoscutur, 92, Imago et simi-liudo Dei, est inclyto edio malum edire, et amore perfecto Deum diligere, ibid.—Del meteruitas explicatur, 531. Apud Deum quando est et quando non Apud Deum quance est et quante non-est, 400. Vera seteraites non est, nisi in Detate, 553. Anni Dei qui sint, et qui non deticient, 534. Qui sist in eter-nitate Dei habitaturi, ibid. — Dei sa-ticatio innette at comba. Devidi quan pientim incerta et occulta. Davidi qua pientas incerta et occura, paviol quas sunt manifestata, 495. Scire Dei appro-here est, 487. Omnia nuda et aperta sunt oculis Dei, 496. Ab oculis se oe-lat, qui a mandatis ejus avertitur, 532. Hune Deus occidit, quere divine pre-scientia inconvertiblem noscit, 73. Apnd Deum jam facts, qua ab ipso sunt presordinata, 390. Presorente divines certitudo, 528, 428. — Dei voluntas antecedens salvandi omnes : consequens, damnaudi iniquos, 73. Sacerdo-tes Judæorum, in Christum sæviendo, Dei consilium impleverunt, 15. Juzta voluntatem Dei sumus, quando here agnoscimus per intellectum, et per amorem cusiodimus, 290. Ut. divina voluntas exploretur, assidua meditatione opus est, 322, 555. Pornitere Dei, est voluntatem in reprobis non babe re, 352. — Deus fortis asseriter, qui carnis nostra pulverem transfert in perpetuae gioriam incorruptionis, 36. — Dei sametitas nos in vi a sanctificats, 56. Solus Deus sanctus, 44. Solus Deus sine paccato, 521.—D'aus non potest decesse tidelibus suis in tribulatione, 65. A Deo prædefinitr m est malis quantum stra N ulls comment to the suit Ro m neceant, 573. N ulla constituit Ro-

flectitur, 168. Deus quedam tesspora-lia coucedit tratus, 179. Infinite dam-nationis sententia, furor Dei vocatur, 468, 473, 482. Ira Dei significat transenstern purgatorii correptionem, 482. nem. ibid. — Dei conspectui quomodo. saacti viri semper assistant, 486. In conspecta Domini esse quid sit, 65. A Conspectu Domini expelli, quid, 66.
Opertet semper sa in conspectu Dei aspicere, 80. Nonnulli ministri sunt in conspectu Dei, non houseum, 81. Io conspects Dei aquam effundere, quid sit, 166. In conspects Domini stare, quid sit, 275. Nemo in conspectu Dei perfecte justus, 547. In sepulcro ligatus, et a conspectu Dei projectus, jacet peccator, 548.—Deus ioquitur per 4emetipsum solis perfectis, 100. (vid significet anima Deo dicens: loquere, Domine, 104. Non solum per Scripturam, sed etiam per occultan reveiationem Deus loquitur electio, 115. Deum andire loquentem, quid sit, 120. Quardo Deus sanctis viris, plens lux diei est, 214. Caco et frigido loquitur Deus per ænigmata, 397. Autiens est Deis per ænigmata, 2011. Attitude tose Dei, qui vecem ejas audit, 461.—Dei opus, Judæam abjicientis et gentiliatem eligentis, venerandum, non discu-tiendum, No. Deo prædestinare, facero-est, 290. Prædestinationis divino certitudo, 528, 113. Et inmutabilitas ejus-dem, 568. Vids Reprobatio, Raprobi--Deus per misericordiam Gentes vi--Deus per misericordiam Gentes vivilicat, et ab inferis reducit, 50, 61. Electam Gentilitatem ditat, ibid. Iis divisa pietas subvenit, quibus homo sufficiens crat nullus, 73. Inordinata de misericordia Dei fiducia, 108. Per positientiza lucium et humilitatem ad Dei misericordism perventur, 149. Deus aliquando misericors punit, 179, 469. Major meritis nostris misericordia Dei, 468. Deus bie semper argnit in mise-ricordia, ibid. Lacrymis et gemitibus provocanda Dei misericordia, 449. Mi-sericordia Dei esga justos, 480. Electi, si ceciderint per informitatem, so citius si reciderint per infirmitatem, so citius misericordism divinam inveniunt, quo amarius se affiguat. 489. Dei misericordia, qua sine præcedeatilus meritis, veniam tribuit passiteatibus, 503. Dei misericordia, nos etiam aversos vocamis, 512, 551. Quanta Dei misericordia, 522. In Judæss Gentilesque, 523, 527. Nomen Domini, misericordia, 898. Sina divina misericordia. 528. Sine divina misericordia, nulli salus exspectanda, 539. Lex Dej misericordia, 540. Hanc Christus implevit, hanc nobis tenendata magister indixit, ibid. Infinita Dei, ia Filli sui incaruatione et passione, misericordia, 544. Dei erga pomitentes misericordia, 551. Deus per suam justitism Judses mor-tificat, et ad inferos deducit, 50, 64. Pauperem facit Judsesm repulsam. ibid. Misericorditer volens salvat, per justitiam, notens damnat, 73. Districtio-ne divine justities audita, amba tin-niunt aures, 106. (Veritas qua peccata imprenitentium punit, 503. Justitia Det fides est, 501. Quis justiliam Dei com exsultatione emutiat, ibid. Quis glo-rietur in justitia Dei, 546.—Dei culrietur in justitia Dei, 546.—Dei.cul19, tus. Perfecti virl est, uni Deo vacare,
19, tus. Perfecti virl est, uni Deo vacare,
19, 30. Alias a Dei culta avertere, paces10, siet tum est, quod vix ponitentia deletur,
10, e. 69. Abjecais idolis, Deo soli serviro si
10, precipinur,
164. Timere Deum, nisi
165. Timere Deum, nisi
166. Perfecti virl est sortici si
169. Abjecais idolis, Deo soli serviro si
169. Abjecais idolis, Deo soli serviro si
169. Abjecais idolis, Deo soli serviro si
169. Abjecais idolis, Deo soli serviro si
169. Abjecais idolis, Deo soli serviro si
169. Abjecais idolis, Deo soli serviro si
169. Abjecais idolis, Deo soli serviro si
169. Abjecais idolis, Deo soli serviro si
169. Abjecais idolis, Deo soli serviro si
169. Abjecais idolis, Deo soli serviro si
169. Abjecais idolis, Deo soli serviro si
169. Abjecais idolis, Deo soli serviro si
169. Abjecais idolis, Deo soli serviro si
169. Abjecais idolis, Deo soli serviro si
169. Abjecais idolis, Deo soli serviro si
169. Abjecais idolis, Deo soli serviro si
169. Abjecais idolis, Deo soli serviro si
169. Abjecais idolis, Deo soli serviro si
169. Abjecais idolis, Deo soli serviro si
169. Abjecais idolis, Deo soli serviro si
169. Abjecais idolis, Deo soli serviro si
169. Abjecais idolis, Deo soli serviro si
169. Abjecais idolis, Deo soli serviro si
169. Abjecais idolis, Deo soli serviro si
169. Abjecais idolis, Deo soli serviro si
169. Abjecais idolis, Deo soli serviro si
169. Abjecais idolis, Deo soli serviro si
169. Abjecais idolis, Deo soli serviro si
169. Abjecais idolis, Deo soli serviro si
169. Abjecais idolis, Deo soli serviro si
169. Abjecais idolis, Deo soli serviro si
169. Abjecais idolis, Deo soli serviro si
169. Abjecais idolis, Deo soli serviro si
169. Abjecais idolis, Deo soli serviro si
169. Abjecais idolis, Deo soli serviro si
169. Abjecais idolis, Deo soli serviro si
169. Abjecais idolis, Deo soli serviro si
169. Abjecais idolis, Deo soli serviro si
169. Abjecais idolis, Deo soli serviro si
169. Abjecais idolis, Deo soli serviro si
169. A

astequam sit oblatum, 214. Major de-votio ex verbo, dicitur oblatum sacri-ficium, ibid. Devetionia affectus men-tis cibus est, ibid.

Dextera Dei sunt Electi qui a si-nistria separantur, 400. Ad dexterame decilaare, quid sit, 155. Per dexterame vita seteran liguratur, 502, 417, 435, 531. Ques sint opera manas dexteras, 205.

Diabolus, arbor pessima, bessum fractum non decit, 16. Pharaonis monime; diabolus designatue, 149. Et nomines Philisthim, 165. Sen designat diabogo los, 171. Excussi sunt diaboli; quia at colosti secreto per superbism projecti, ibid. Diabolus vocatar fortis armetus, 517. Qui (liristue arma disboli absue: ierit, spollaque distribuerit, ibid. Dabolus de colo acadit, 10. Tune: Philishei basiliantur, cum in presenrata sibi ignis esterni incendia des rais sidinging age in incendin demo-nes mittantur, 172. Lt in terminos Israel venire ulterius non apponunt, Israel venire últerius non appount, id est ad tentanda Electorum corda non a execut, ibid. Electorum profestas; damastienis diaboli incrementum, et. cumulus, 196. A diaboli potestas qui iliperentur, aut liberari indigeant, 196. Dum asbiit illicita, perdidit diebolas acquisita, 517. Diabolus nibil petest, nisi permissus, 268. Quilus aribus diebolus pet dacrinist 1847. 1894. Convis tial permissis, 200. quints avidus dis-bolus nos decipist, 587, 584. Gravis-diaboli persecutio, 548, 554. Disboli-artes quibus artibus suj-erestur, 281, 554. Perversa disboli animas perdera-conantis intentio, 548.—Disbolus Adamun forten in paradiso dejecit, 6. A. mum forten in paradiso dejecit, 6. A Christo ia natura infirma, in eremori victus fuit, ibid., 7. Diabolus hama a; Redemptore captus est, 261. Inimiti: electa meatis maligai sunt spiritus, 55. Iunjii in tenetvie silent, Deo pedes Sanctorum suorum serwante, 63. Nas.; refugi spiritus eliam timent, quod in divinas gertas rebus suurotes vident. divine gratie robur assumptos vident. divine gratis romer assumptes vicein. 64. Lius ope vires adversariorum eli-dimus, ibid. Magis preficientibus das-mones sunt infestiores, 167, 554. Non-unus, sed innumeri ad probandam Ele-ctorum patientiam diaboli impugnant, ibid. Cum victoriæ mostræ tempus as seritur, lapis inter nos et eos positus: perhibetur, 171. Maligni spiritus servi sunt sanctorum hominum, 196. Hoston: dienter, 295. Ut disholos expugnemus, quantum nobis ascendendum, et eni-tendum, 503, 330. Lapsorum asgeloremu prælia, ut hominem ad terrena desideria pertrabant, 41. la fortiores-parant graviores tentationum aculeos, 551. Quomodo vincendus disbolus, 283, ; 293, 297. Disbolus lumine et igne gra-; tim superatur, 263. Diaboli sub regi-mine qui sint, 413, 534. Qui patribus. spiritualibus non obedium, apostatas spiritus imitatores linut, 83. Qui hio imaginom lapsi angeli vestiont, ignobiles erunt, ei in æterns pæns socian-di, 87. Disbolum hic jam habent patrem, 88.

Diadema quid significet, 437. Quo diademate Christus a matre redimitus.

itid.

Dies statuti quid significent, 11, 72.

Dies, quibus Domino commendamur, significant tempora vite græsentis, 29.

Dies virtutum spirituatium claritates sint, ibid. Quomodo diebus statutis accendimus, 32. Qui sint dies accensus, quibus adorare, et immolare statuimus, sed in eis nec adoranus, nec immolamus, 35. Qui sit dies ille alius quo die immolamus, ibid. Quæ sit illa quo die humolamus, ibid. Quæ sit illa dies, quæ interlicit, 90. In die 2 Do. mino vocari, quid.sit, 97. Dies pecca. tricis animas, est spes consequenda indulgantia, 168. Dies boni Doctors

vernantes sunt radii fulgentis mternitatis, 172. Dies vitm cujusque Doctoris sunt virtutum spiritualium claritaies, 173. Coelestis conversatio boni Doctoris, dies vocatur, 212. Dies dicitur vita justi, 214. Dies mentis reprobe munt delectationes mais, 235. Peccatorem recogitare omnes dies suos, aud sit, ibid. Qui in die ambulat, videt plana, quæ ambulet, et præcipita, quæ declinet, 246. In duolus diebus prædicator agnoscitur, in tertio habet sod ab alits ignoratur, 248. Hic est piritus insilientis dies, ibid. Pastorum exhortatio dies dicitur, 264. Dies crastinus est divines visitationis adventus, ibid. Dies permus est lux prædicationis, ibid. Dies serpentis gulæ, dies abstinentis, 265. Dies mentis est splendor eruditionis, 518. Dies est cogitatio mentis, 322. Dies Saul dicontur lucis opera, 339. Pugnare in die sua, vel aliens, quid sit, ibid. Dies solemnis Domino, est compunctio cordis nostri. 404. Dies significat bonarum lucem 404. Dies signincat Donarum lucena actionum, 475. Animas perversas dies, quae sit, 514. Dies peccatricis Jerusa-lem, ibid. Dies hominis que sit, ibid. Dies hominis sicut fumus desciunt, ibid. Dies grause qui sint, 521. Hi dies in nobis sicut umbra declinant, ibid. Dimidium dierum, imperfectionem vita significat, 530, 531. Iu hac vita dimiaginicat, 500, 601. It use the dimin-dium tratum dierum accipimus, ibid. Multiplicitas et paucitas dierum, quid significent, 551. Longitudo dierum sigaificat vitam perpetuam, ibid. Diel nomine signantur Sancti, 534. Qui fuenomine aignantur Sancti, 554. Qui fue-riot dies antiqui, 549. Dies seternam vitam, nox significat presentem, 852. Digitus significat Spiritum sanctum, 257, 546, 552. Per diversos manus di-

gitos signantur variæ, per discretio-nem distinctæ virtutes, 438.

Dignitatum culmina humilitati periculosa, 109, 162. Periculum eorum, qui propinguos ad ecclesiasticas diguie evehunt. 86. Plerique in humillori loco, religiosi sunt, qui in culmen evecti dignitatis, opera prima dese-Meritum dignitatis est obrunt, 109. servatio divini verbi, 562. Ad ecclesisticas diguitates quomodo acceden-dum, 253, 254, 290. Eas ambienium miseria, 279. Vide Culmen, Præla-

Dilectionis tres gradus, 116. Quid sit diligere ex toto corde, tota anima, tota virtute, ibid. Per gradus dilectionis ad summa sustollium, ibid. Qui sequirantur tres illi gradus dilectiouis, 117. Perfecta dilectio timoris expers, 408. Daplici dilectione, seu duobus uberibus Christus nutritur et robora-tur, 415. Gemina Ecclesise pulchritudo, in bina dilectione Del et proximi consistit, ibid. Christus mammis sponsæ, id est geminata dilectione delecta-tur, 451. Bonorum operum, quæ ex hac dilectione flunt, fragrantis, ibid. Cordi imprimenda est dilectio, que fortis est ut mors, 456. Vide Amor.

Diluvium aquarum est multiplicitas doctrinarum, 477.

Dimittit Deus non solum præterita peccata, sed a futuris tuetur, 478.

Directorem morum nostrorum maturo concilio eligere debemus, 412. Discere oportet priusquam docere, 515.

Discipline ecclesiastice in negotiis disponendis, licet falli possint homines, hæc tamen non est deserenda,

Discipuli electi mens est fructifera terra doctoris, 293. Christi discipulos non homines oportet esse, sed supra homines, 399.

Distretionis measuram signat mo-

dins, 26. Discretio pastoris in oueribus dies, 26. Discretto pratura in outerior-pro subditorum infirmitate moderan-die, 85. Ejusdem pastoris et prædica-torum discretio ad alta et profunda rudibus abecondenda, 117. Indiscretto prædicatoris divina mysteria incredulis et contemptoribus prædicantis, 142. Recta via incedendum, discretione discretione duce, 153. Discretio spirituum præla tis necessaria, 156. Sanctorum in suis virtutibus, vei abscondendis, vei mani-festandis discretio quanta, 220, 209. Ecclesiastica censura discretio, 258. Discretionis virtus sarculi tridentis Discretionis virtus sarculi tridentis nomine exprimitur, 296. Vis dis retio-nis agenda, cogitanda, et loqueuda componit, ibid. Indiscretio curren-tium, non post, sed ante Christum, 406. Torpor et fervor indiscretus, pariter cavendi, ibid. Discretio virtuti-bus variis ponit modum, 458. Per nasum sponsæ prædicatorum discretio signatur, 450. Per ungulas vitulorum signatur discretio, 510.

Discutere quomodo oporteat spirita-

lia, 188. Dispensatio in multis Ecclesia: negotils salubris, 581. In promovendo ad primatum indigno dispensatio lethalis, ibid.

Divinitatis splendor quando cerna-

tur, 16.
Divitise peritura sunt stercora, 62. Deus ditat, bona cuelestia offerendo, 61. Misera, quie ex divitis accipitar, conscientize male consolatio, 557. Divitise sunt spinse, semen verbi suffocantes, ibid.

Doctoris duplex munus, peccatores convertere, et justos custodire, 26. Doctor nihit in nobis docendo proticit, nisi per divinam gratiam, quod sonat foris, intus infundatur, 28. Somnus Sa-muelis perfectum mundi contemptam designat in mente doctoris, 114. Ad contemplanda interna mysteria vacare contemplanda interna mysteria vacare doctor per sarrum eloquium debet, 118. Perfecte cognoscenti, non examinanti et prohanti docere licet, 119. Doctorum siuguiaris fulgor in gloria, 172. Doctor judicet, dies vite suie in-clytos habens, 173. Docere alios cu-plens, Dei docibilis sit, 174, 500. Do-ctor ut sit perfectus quid possit agere, ibid. Otiosum est doctoris studium, si per hoc, quod ab illo in terris agitur, coeleste ædificium non augetur, 176. Doctor sanctae Ecclesiae raro sit in pubirco, frequens in secreto, 210. Doctoris est, omnia que sunt in corde fide-lium, eis indicare, 220. Si per mentis langorem doctor jacet, curare agros, et jacentes erigere non potest, 225. Doctores qui secreta aperiant, et fu-tura revelent. 238. Sacri doctores utriusque Testamenti corlitus illustrati Christum annuatiant, 239. Ut a nobis curisum annutiant, 259. Ut a nobis parvuls intelligerestur, illos descendere oportuit, ibid. Doctores abire, cum volunt, et redire, quid sit, 256. Qui doctor ad stationem Philisthinorum, manibus reptando, ascendat, 507. Pugnat doctor, dun predicat; superat, dum operando persuadet, 529. Doctorum Ecclesiæ virtutes præcipuæ, que sint, 535. Doctor potenter pugnat qui nihii alios docet, quod opere ipse non compleat, 559. Qui recte docent, et male operantur, hi sont Christi exercitus proditores, 340. Errant do-ctores, qui cum male vivunt, de discipulorum profectu sibi blandiuntur, 554. Doctoribus ad malum præeuntibus, subditi dementius in præceps ruunt, 569. Cornu spiritalis converthe dectoris est, 575. Doctor bona loqueus ore, et ostendens opere, vitulus in manu est, 577. Dicens et ageus, cum persuadet, victima in altari est,

ibid. Quibus virtutum fulgoribus do-ctor debeat ornari, 582. Qui doctores falsi sint cavendi, 412. Vigiles sunt Ecclesiæ doctores, 425. Sponsam sata-gentem invenire Dilectum, doctores inveniunt et instruuat, ibid. Quos quomodo sponsa interroget, fbid. i ce-lorum nomine signantur doctores Ec-()nos i clesis, 53%. Pote-tas ligandi atque sol-vendi eis coacessa, 555. Sunt opera manuum Dei, ibid. In ess Dominus sedet. ibid. Doctores pracipites argua-

tur, 121.
Doctrina verbi farino modiis signa-

tur, 27. Doctrina sana bonorum operum studio comes acceden, 165.

Dolores subiti sant repentinse affictiones mortis sine previsione venicatis. 136.

Dolus ia ejus spiritu est, qui magis videri justus, quam esse, capit, 475. Bestus in cujus spiritu non est dolus; secus, infelix, ibid.

Domicilium qui Judeos significat

Dominorum erga servos officia, 468. Dominorum est misereri, 538. Domini erga servum irati indicia, 551.

mini erga servum irati indicia, 551.

Domus Domini sierasm patriam designat, 40. Dicitur et domus fidelis, 80. Nunc domus hac addicatur pia vita actionibus, ibid. Ad hoc achscium, indignum est opus houniais, si hoc non agat, gratia misericordis Dei, ibid. Domus dameati informus est, 88. Domus Sacerdotis qua sit, 91. Domus Infidelis qua dicatur, ibid. Domus Dei, id ant Reclasim cum sint ontia. 122. iasidelis que dicatur, ibid. Domus Dei, id est Ecclesia, que siot ostia, 122. Domus populi spontanei, est munimentum sanctze dilectionis, 161. Car in Gabaa dicatur sta, ibid. Domus presileatoris dicitur, in qua amando conversatur, 176, 217, 222. Alia est domus regis, alia populi subjecti, 236. Domus regis in Gabaa, id est in sublimi, ibid. Impit dicuntur domus iantilis, 285. Domus ire, meas est usui serviens lingus litigiose, 293. Domus trangressoris est consuctado pravi operis, 372. Domus superbi est nequities sua mensaral, 375. Quasi in operis, 372. Domus superbi est ne-quities sum mensural, 373. Quasi nomo manet reprobus, qui a possis-egredi nunquam putest, ibid. Ad do-mum ascendit, qui peccata sua implet, ibid. Domum solificare sapientis non valet, nisi qui subditis sibi hostibus pacem in se habet, 510.

Donce dicitur de illo tempore, de

quo dubitabatur, at de faturo non ne-gat, vel affirmat, 425.

Donum fisgitiosi non suscipiendum,

17. Dei dous cum timore postulanda, 205. Dona Del per peccatorum co-guitionem et humilitatem promere-mur, 252. Dona spiritualis gratin

mur, 202. Dona spiritualis gratin quadam mamilim sunt, 408.

Dormire cum mulieribus, est sine metu fatura vindictæ percare, 84. Aliud est dormire, aliud jacere, 99. Dormire sliquando in benam partem accipitur, ibid., 225. Aliud in templa dormire, aliud in loco, ubi est arca Dei, 99. Dormire est in denthario manno 99. Dormire est in desiderio æternæ 99. Dormire est in desiderio zeterane vitz quiescère, 102. Cur ter dormire requiesit, 105. Dormire usque mane, quid sit, 106. Tota motte dormire, quid sit, 107. Trima Samuelis dormitio quid significet, 117. Dormire non poterit, qui sibi non sternit, 215. Deschma decima perdita signat so-

cietatem Angelorum, decima parta imminutam, sine mostra reparatione case imperfectam, 183.

Dulcedo Del, timentibus Deuma incognita, amantibus sit nota, 468.

ĸ Ebrietas spiritalis Scelesiae, qua mu-tatur cor, mens alienatur, 18. Ebrie tatis Ecclesia alia significatio, 19. Que dicantur petentes ad bibendum vinum, et fortes ad miscendam ebrietatem, 197.

Ebur significat incorruptionem, 441. Ecclesia per Annam Helcanæ uxo-rem figuratur, 10, 41. Ecclesia mortis conjux, et crucis hæres, 14. Ecclesia qui dicatur mulier, et infelix nimis, 19. Ecclesias vir, humani generis Redemptor est, 21. Domus Domini Ecclesia appellatur, 27, 122, 422. Reciesia sancta qui vitio consummata dicatur, 50. Orbis nomine signatur Ecclesia. tur, ov. Orbis nomine signatur Ecclesia, 51. Regnum Christi dicitur Ecclesia, 54. Plaustri nomine significatur, 149. Ecclesia dicitur Israel, 41 est in quo est Deus, et videns Deum, 208. Terra Renismin canata Politica. erra Benjamin sancta Ecclesia est. 1erra Benjamin sancta acciesia est, 214. Sponsa dicitur Ecclesia, 402. Sponsa Christi per incarnationem co-pulata, 507. Pia Ecclesiæ desideria, Sponsi Christi adventum exspectantis, 402. Ecclesia, domus regia, 407. Cujus 402. Ecclesia, domus regia, 407. Cujná porta ficies, spes ascensus, Charitas triclinium, ibid. Ecclesia turturis nomine signata, 420. Figuratur per ficum grossos suos proferentem, ibid. Per curream, 422. Ecclesia dicitur Jerusalem, 426, 443. Ecclesia malo punico cur similis, 428. Hortus conclusus est Ecclesia, 432. Paradisus malorum punicorum vocatur, 433. Sion dicitur, 446. Ecclesia cur aurorae et soli compusata, 447. Filla pencinis et soli comparata, 447. Filia principis dicitur Ecclesia, 449. Ecclesiam Christus vocat sororem, 458. Accepto Spistiis vocat sororem, 458. Accepto Spiritu sancto Ecclesia murus facta, ibid. Et propugnaculis munita, ibid. Ecclesia cur ostium appellata, 459. Cur assimiletur columbia, 485. Stabuli nomine Ecclesia signatur, 494. Christi vinea est Ecclesia, 519, 520. Ecclesia varia nomina, 529. Cur Ecclesia dicatur nomina, 529. Cur Ecclesia qualur terra, 552. — Ecclesia sancta vulvam qui Dominus claudat, 14. Quot parit Ecclesia, fortes esse cupit, 16. Eccle-sia in contemplatione Dei discit qualiter sint disponenda terrena, 22. Ecclesiæ fecunditas ex superni amoris gratia, ibid. Ecclesia propositum non gratia, 1916. Ecclesia propositum non ex humano, sed ex divino judicio, 25. Sine Sponso Christo Ecclesia nihil potest, 27. A matre Ecclesia in hac vita qui commodentor Domino filit, 29. Ecclesiæ pro conversione Gentlium exsultatio, 41. Unde Ecclesiæ gaudium, 42. Ecclesia ad æterni gaudii culmen quando sublevanda, 51. Christian successione conventem files. culmen quanco sublevanua, 33. Christus sum præsentiam corporalem Ecclesiæ subtraxit, eidem invisibiliter præsens usque in finem, 63, 124. Aliquando eidem adfuit per gratiam muquando eidem admit per gratiam mu-neris, aliquando se subtraxit per di-spensationem probationis, iiid. Eccle-siam ædificare solus poterat Deus, 80. Deus futuram Ecclesiæ constructionem prophetis revelavit, 118. In Ecclesia usque in finem mundi Christus sper-mansurus est, 120. De Christi capitis stantitudina member, sina divisas aecciplenitudine membra ejus divissa acci-piunt gratiarum partes, 136. Spiritus sanctus in Christi discipulos effusus, in Ecclesia perseverat, 242. Cur nigra simul et formosa dicta Ecclesia, 409. Ecclesia per meritum nigra, formosa per gratiam, 410. Per pœnitentise asperitatem similis est pellibus Salo-monis, ibid. Ecclesia ex Gentibus congregata : olim quoque a fidelibus degregata: oim quoque a ndeitous de-specta, ibid. Quale vinum gignat Ec-clesia, 41%. Quali aqua nos abinat, ibid. Unde gemina Ecclesia pulchri-tudo, ibid. Quibus floribus et fructi-bus Ecclesia fulciri petat, 417. Eccle-sia ex necessitate temporalia glorans, ad geteras contendit. 417. Ecclesia sia ex necessitate temporana torozano, ad zeterna contendit, 417. Ecclesize gemitus exaudiuntur in codo, 420. Mater Ecclesize exsititi Synagoga, 423. Ecclesia in baptismo a pecca ijs abluta.

PATROL. LXXIX.

Spiritam sanctum recipit, 430. Quo merito Ecclesia de Libano ad coronam veniat, ibid. Tribns præcipue virtutiveniat, 1004. Pribns præcipue virtuti-bus munitur Ecclesia, ibid. Corona ejus ex sæculi potentibus conversis contexta, ibid. Quanto emolumento Christus visitet Ecclesiam, 443. Ecclesia Christo per fidem, spem et charitatem copulata, ibid. Ecclesia felicitas, quæ carne Sponsi sui pascitur, sanguine lavatur, verbo saginatur, 446. sanguine favatur, verbo saginatur, 446. His facta robusta nutrimentis Ecclesia, quanta faciat, quanta speret, ibid. Ad consortium gloriæ sui capitis Ecclesia destinata, 447. In corpore Ecclesiæ infirmi per perfectos roborantur, et mali per bonos convertuntur, 448. Judæorum et gentilium in fide genitorum ruin et gentium in die gentorum frateria concordia, 450. — Ecclesiæ caput Christus, 451. Cur ut Carmelus dicator Ecclesia, ibid. Capitis hujus quæ sint come, ibid. Christi et ejus que sint come, tota. Christi et ejus sponsæ Ecclesiæ de proximi salute solicitudo, 453. — Ecclesia Christum Sponsum osculata, non amplius despicitur, 454. Ecclesia in fine mundi Christum Synagogæ prædicabit, ibid. Cui novi Testamenti vinum optimum propinatura est, ibid. Ecclesiam sororem parvulam, quando Christus fuerit allo-cutus, 458. Ecclesia accepto Spiritu sancto murus effecta, ibid. Fideles in sancto murus enecta, 1914. Floeles in corpore Ecclesiæ, membra sunt Chri-sti, 487. Una persona sunt, Christus et Ecclesia, 511. Ecclesia Spiritum vi-vilicantem habet, 1914. Christus, caput vilicantem habet, ibid. Christus, caput nosirum, sedet a dextris Dei : et albuc in suo corpore tribulatur, 512. Ex utroque populo ædificata est Ecclesia, 524, 526. Deus Synagogam reprobavit, et Ecclesiam elegit, 525. Christus in Ecclesia videtur in gloria sua, qui in infimitate visus est in Synagoga, ibid. Ecclesia Virgo filios Deo generat, 527. In via virtutis Dei gut respondeat Ecclesia, 529. In Christo fundata est terra, id est Ecclesia, 531. Terra, id est Ecclesia in parenum stat. 532. terra, id est Ecclesia, 531. Terra, iu est Ecclesia, in meternim stat, 552. Ecclesia super petram, id est Christum fundata, ibid. Portm inferi, id est hmetundata, ibid. Portm inferi, id est hmetundia adversa potestates, adversus Ecclesiam non prævalebunt, ibid. Ecclesia est apos olicæ prædicationis imbribus fecunditatem consecuta, ibid. Soli Josue et Caleb, id est caput et corpus Ecclesiæ, terram viventium ingressuri figurant, 535.— Ecclesia fundatur in Scripturis sacris, Ecclesia fundatur in Scripturis sacris, 27. Ecclesia per orbem universum diffunditur, 42. Ecclesiæ prius sterili collata fecunditas, 49. Christus allquando adest Ecclesiæ, aliquando se subtrahit, 65. Ecclesiæ incrementa, 123, 403. Ut cresceret, ex Christi præsentia recepit, ibid. Ecclesiæ juventus et senectus, 190. Unde consenuerit, ibid. Resoluto vigore, nibilominus prophetat et recte docet Ecclesia. minus prophetat et recte docet Ecclesia, *ibid*. Junior Ecclesia in charitate fuit infirma, 458. Ecclesia usque ad mundi finem permansura, 531.—In Ecclesia clesia plures præsulum ordines, 150. Ordine sunt in Ecclesia minores ministri, majorum laboris participes, 257, 279. Duobus hobus signantur primi et secundi ordinis Sacerdotes, 308. Signantur quoque Jonatha, et armigero ejus, ibid. Saul etiam et Jonatha, 310. -Ecclesia ad æternam vitam electos prædicatione parturiendo, bona eorum temporalia nunquam tollit, 18. Ecclesiæ constantia et libertas, 19. Mansue-tudini conjuncta, ibid. Et terrenorum contemptui, ibid. Ecclesiæ innocentia, 20. Præter Ecclesiam locus non est ubi merita virtutum crescant, 27. In sola Ecclesia catholica amor divinns electis impenditur, 50. Ecclesia et in-tentione visionis, et excellentia con-

versationis exscelsa, ibid. Ecclesiæ mores exsilii sui ærumnas pro lucrandis animabus patienter sustinentis, 41, Sanct: Ecclesia, divina beneficia amando, et venerando recolit, prædi-cat, et orat, ibid. In moribus Ecclesia cornu eius exaltatum in Deo suo. 42. Ecclesiæ aromata sunt Spiritus sancti dona, 403. Quantum Legis aromatibus præstet, ibid. Ecclesia præfert humi-iem Verbi incarnsti sapientiam vanæ lem Verbi incarnati saplentiam vanæ superborum philosophorum saplentiæ, ibid. Hic exsulans Ecclesia, quasi in deserto, spretis omnibus, ad cœlestem patriam anhelat, 424. Ecclesia cur fumo, ex aromatibus exhalato, compa-rata, ibid. Ejus aromata, virtutum odor, et profectus, 453. Calceamenta Ecclesiæ sunt exempla præcedentium patrum, 449.— Ecclesia, ut sit hostibus terribilis, pace se muniat, unitate se vinciat, 415. Christus ad unitatem in-ter Ecclesiæ membra confirmandam vinciat, 445. Christus ad unitatem inter Ecclesias membra confirmandam, mortem passus, 451. Judasi conversi sub Antichristo, pro fidei unitate passuri, 444. In unitate charitatis se mutuo fovent electi, 446. Extra corpus Ecclesiae non vivilicat Spiritus, 511. Ecclesia ex multis et diversis uns, 529. Extra hanc nemo laudat Deum, nemo annumitat. ibid.— Ecclesia se 529. Extra hanc nemo laudat Deum, nemo annuntiat, ibid. — Ecclesia se præparavit ad prædicandum prædestinatis ad vitam ex Judæa, et Gentibus ad fidem conversis, 16. Ouf dicatur Ecclesia ad prædicandum calceari, 450. — Ecclesiæ potestas a Christo collata; 41, 518. Nulla constituit Ecclesia, nisi quæ a Deo præordinata novit, 374. Ecclesiæ auctoritas, sine misericordia, evanescit, 384. Ecclesiæ regia dignitas, nec austera, nec superba, 387. Quibus armis utatur et muniatur Ecclesia, 439. Reges et imperatores Christo per pomitentiam subjecit Ecclesia, 451. Leones et pardos domuit, ibid. Christus Ecclesia dedit potesta-1976. Christus Ecclesize dedit potenta-tem ligaudi atque solvendi, 521.— Ecclesize cor quid sit, 18. Ecclesia ut prosit parvulis suis, glorize dilationem libenter patitur, 24. Parvulorum Ec-clesize ablactatio, quze sit, ibid. Bonum operart solis Ecclesize illiis prodest, 21. Platene inter Ecclesize multi-31. Plerique intra Ecclesiam nullos ferunt fructus, ibid. Jerusalem, id est Ecclesiæ filii multiplicati, 60. In Ecclesia non solum perfecti, sed etiam iulirmi salutem consequentur, 70. In Ecclesia sunt viri perfecti, summo la-idi Christo charitatis consummatione conjuncti, 159. Qui intra Ecclesiam Deo rebellis est per iniquam operationem. admonendus est ut' Deos alienos de medio sui auferat, 164. Ultimus Ecclesiæ ordo, poenitentium, 222, 227. Non assumantur infirmi ad Eccle-siæ defensionem, 279. Alii sublimioris vitre exemplis fideles adjuvant, ibid. Alii humilitate et terrenorum contem-Alit humilitate et terrenorum contemptu, 280. Qui sint în Ecclesia fortes operarii, 292. Quidam în Ecclesia eruditi în Scriptura sacra, at irreligiosi, 554. Quando Synagoga în cacdiata relicia, Spiritus sanctus în electos Ecclesiæ dirigitur, 592. Cubiculum regis îngressa Reclesia, 407. Oculi Ecclesiæ sunt prædicatores, 415, 427, 428. Capilli Reclesias sunt populi, ibid. Ecclesiae della sunt sancti prædicatores siæ dentes sunt sancti prædicatores, 428. Et Ecclesiæ labia, ivid. Et genæ Ecclesiæ, iidem prædicatores, In sanctis prædicatoribus, quæ patent, magna sunt; quæ latent, majora, ibid. Collum Ecclesiæ quomodo sicut turris David, ibid. Fructus Ecclesiæ, filit ejus præsertim martyres, 433. In membris Reclesiæ duo ordines perfecte viventium, 435. In Ecclesia alii fulgent, ut aurora, 447. Alii ut luna, ibid. Alii ut sol, ibid. Quidam in Ecclesia nuci-

bus similes, sub vilitate exteriori interiorem sepientism, quest nucleum in testa tegunt, 448. Duo femina sponses, due populi Ecclesia, ex elemma sponso, et ex prepario collect, 450. Membra Ecclesia verio decorata virtutibus, 452. Siset una anima muita membra vivident, its Spirius sasons Ecclesiam vivilient, its Spiritus sanetus Ecclesiam totada vegetat; \$1 f. Christus in membris suis iterum petitur, 518. — Ecclesia disciplina semper cum misericordia tenester, 56. — Mochette apoaste Christi unias para est temporatia afflictio, 15. Almula Entestas Synagoga, 14. In Ecclesiam savit Synagoga, 16d. Inter adverse interne consolationia aposite reflette reflette processor 48. Under survitate reficitor Ecclesia, 15. Unde Ecricaise inter persecutiones gaudium, et lectus, 16. Unde Reclesise dolor, 20. In gravieribus persecutionibus semper stat Ecclesia, 26. De cubilibus iconam, set monthus performs Ecclesia coro-nator, 451. Christiant regis in Eccle-siam persecutiones, 518, 552. Frustra consti sont persecutores Ecclesia adversus cam pravalere, 352. — Ecclesies gradus qua via attingendi, 255, 254, 290.

Sim grauss qui 254, 290. Edom interpretatur rufus, 550. Nj-mium pootendi fervorem insianat E-

Recaus quomode de pulvere susci-tetur, et de stercore erigatur, 62. Et qui sedest cam principibus, 63.

Elatio et gula, antiqua diaboli tela, 6. Ab elatione pre donts acceptis mens 6. Ab elatione pre donts accepts mens composition, visa similium reprobatione, iota. Cavendum ne virtutibus crescendo, elatione corruamus, 109. Ad contemplationem provectis elatio metuenda, 117. Fales jam per corruptionem facti sumus, ut vix possimus sine elatione boni videri ab ipsis etiam passoribus nostris, 209. Dum perfecte cavere elationem non possumus, bonum de quo nasci potest, omnibus absocuti debet, 500, 302. Mos elatorum est, ut cum ab cerum laudubus lingua est, ut cum ab corum isudibus lingua aliena silet, æstimatio sua non sileat. 519. De bonis operibus suis elevari, est furti reum fiert, ibid. Bovem in manu adducere, est peccatum elationis poenitentia delere, 520. Sæpe qui crescent dignitate, elation scent, 557. Vide Gloria vana. elatione decre-

Eleazarus interpretatur Dei adjutor, 161. Eleazarus ad eustodiendam arcam

101. Steamens ad enstodiendam arcam Dei sanotificatus, quos significet, ibid. Cur filius Aminadab esse dicatur. 162. Electionis divinas immutabilitas, 120, 446, 563, Signum electionis habet, cum et alienas simul et propriae saluti studet, 332. Electionis et reprobationis mysterium abbyssus multa, 520. Niel vasa irae fecisset Deus vasa misericordize, meminema ab illa perditionis massa, vita saucta discerneret,

tionis massa, vita saucta discernerct, 553. Fide Reprobatto.
Electurum merita disparia, et præmir non seusalia, 15. Deus ipar electorum ent pezemium, 15. Christus electos suos per spiritstem præsentiam nunquam descrit, 21. Electi ablactantur, ut Bomint conspectu digni flant, 24. Per sapientiam et charitatem a Den chitus alacti hecte sues suos ser Deo coltatas, electi hostes suos superant, 55. Inde in salutari Dei lætantur, 56. Ordo humilium electorum inangelorum choros excipitur, 89. Electorum hoc in exsiio gemitus, et lacryma, 209. Sæpe electis benum est, quod mali rectores ordinentur, 215. — Riecti sic gratiam recipiunt, na in ea usque in finem perseverent, 386. Numerus Klectorum spud Deum con-Numerus Meccorum apun Deum con-stitutus, 446. Soli, qui in simplicitate permament, et in unitate, sum electi, ibid. — Riceti d'cuntur poma arboris Christi, 10. Nemo electorum nisi in

Christo est, 14. Electi omnes qui sint sacerdotes, 91. Puelle sunt mentes electorum, integra per innocentium, decorse per virtutum claritatem, 209. decrease per virtatum cuartatem, 209.
Adolescentulas dicuntur electorum
animas, 405. Cedro et cypresso imputribilibus, Electi figurantur, 416.
Elatas palmarum dicuntur electi, 416. Elatæ pafmærum dictuqtur electi, 410. Cur nigri elent corvud dicartur, 197d.

— Electi, a negligentibus et soperbis doctoribus admoniti, hamiliter obsequentur, 89. Qui la fine deficiut, non, acctore Deo, secessam petierunt, 132. Uno kinere electi gradiuntur, 135. Pilli electorum dicuntur, qui eo-rum virtutes imitantur, 182 Electi bona que habent, et abscondere, et manifestare sciunt, 220. Electus quisque humilis est, et sterilis non est 582. Electoram Ecclesia per Ignorantiam foeds, per fillem pulchra, 412. Com electis multi intrant in Ecclesiam, Com electis multi intrant in Ecclesiam, qui ad eorum sortem non pertipent. 445. Electorum mores, 446. — Electi ipsi sine peccato esse non possunt, 59. Electus quisque fortis est in bouo opere, numilis per estimationem, affictus per contritionem peculientiæ, 253. De singuils seis peccatis singulatim sigunt electi, se cruciando, penitentiam, 513. Cur Deus quandoque electos suos isbi permittat; 285. — Electi dies vitas sunt virtotes, 17, Manus electi dictive cotestat interna ki nus electi dicitur potestas interne li-bertatis, 54. Electos animam suam in manibus portat, ibid. Ad pradicationem varitatis proficit electus, 61, Duplex electorum motus, unus quo averconvertantur, 130. Electorum sahitaris timor, 167. Greges electorum sunt turbæ virtutum spiritualium, 185. Electi cujusque ensis super femur suum quid significet, 125. Electorum mentes inter amaritudines seculi, fuțure beatitudinis suavitatem contemplando degustant, 478. — Electorum profectus, dampationis disboli incrementum est ac cumulus, 196. Electorum corda san-eti Spiritus donis replentur, 242. — Electorum ad excelsa erigitur inten-tio, reproborum ad ima deprimitur, 55. Non omnes homines, sed soli electi ad sterna gaudia perdecentor, 60. Quo piures fifii sterifis Jerusalem pariuntur, eo Babylonis filii minuuntur, ibid. Electi audiendo verbum Del, ad opera bona accendi solent, secus reprobl. 166. A facie Philisthinorum, id est dæmonum timent electi, ut eorum posteriora aliquando non timeant, 168. posteriora anquanuo non tinicani, 100. Reprobl vero horribilia hæe corum posteriora sentient, *ibid.* Electi per Israelem, per Amorrhæum significan-tur reprobi, 173. Pax inter utrosque in extremo judicio qui facienta, bid.
Deus dum reprobos punit, sanctos
erudit, 179. Divina eloquia ettam reprobi loquuntur, 206. Electi solt loquuntur et facunt; ibid. Electi, no-mine pauperum, edunt et saturantur: divites, id est reprobl saturari non possunt, 207. Alia sunt Del, alia hominum de electis et reprobis in hac vita num de ciectis et reprobis in nac vua judicia, 443. Electorum in cœlo nu-mero crescente, reprobf ab Ecclesia, cen sarmenta hutilis, amputantur, 420. Reprobt sape peccata confiten-tur, at ea flere confernunt; electif que flendo confitentur, emendant, 100 aux 491, 505.

Eleemosyna. Christum pascit, qui ean in membris suis sustentare non desinit, 404. Ille manus suas contrahit,

qui vocem pauperis non exaudit, 550. Elevatio oculorum, studium discer-

neudorum spirituum significat, 156. Eliab interpretatur Deus meus pater, 379. Signat Bona agentes, et

eruditos, sed arrogantes, ibid. Eliab a prælatione rejectus, quid siguet,

Elfas in curra Igneo fa ccelum subleva'us, forma præhu inquirentis æterna gaudia, 192. Elias ut Jezabel manus evaderet, zz djebus jejunavit, manus evaceret, it cienus jejunain, 280. Elias in Carmelo drans, phuriam impetravit, 451. Elias a conspectu Del non discedebat, 480.

Elizabeth cur prægains quinque se mensibus celet, 245. Eloquia divina argenti domine de-

signantur, 206.

Engaddi interpretatif fous badi.

Ensis significat præfitofrum intelli-gentiæ subtilustem, 237. Vicinum hostem pravas immittentem suggestiones ense intellectus ferit; ibid. Per ensem signatur rigor conversationis.

Behod portare coram Deb, quid sit, 79, 76. Rephod lineum continent: condorem significat, 53, Ephod Gentilis populi electrum ordinem significat, 55

69. Ephraim interpretatur frugifer, seu fructificans, 8, 30. Mont Ephraim significat coclum, itid. De mou e Ephraim et Ephratzéus, est, qui in fertili terra sterilla nou est, 31. Via Ephraim, id est frugifert cortis bous est cogitatio, 203.

Episcopus fidei a: bonorum operum luca robiteat «14. Partètins debet

Episcopus lidei a: bodorum operum luce refulgeat, 214. Perfectus debet esse qui Ecclesia praponitur, ibil. Sape primatum ille suscipit, qui verbo est alis utilis; mente tumidus, sibi nocet, 213, Pastores sum reges, qui a servitute nos liberant, 230, 236.— Eligens ad sacros ordines personas and services ordines persons, non ex conversationis bonestate, sed amore propinquitatis, bonnines, ma Deum, honerat, 86, 577. In eligendissacris ministris, errare quam pronum sit. 178. Sanctarum materials desired. sacris ministris, errare quam pronum sit, 176. Sanctorum patrum electi imitatores, per doctriuam aliis stiles, et per conversationem sibi, 202. Ab humero et sursum eminent eligendus numero et sursum emment engendus super omnem populum, Mid. Præst-t vita, verho, et contemplatione, 205, 206. Signa fraternæ charitatis præ se ferat eligendus, bid. Audaces cos fa-cit Soigna sanctus ut præssus at faferat eligendus, ibid. Audaces eos factt Spiritus sanctus ut præsumant, timidos, ne superblant, 206. Bonas, pastor sæpa merito bona plebis ef gitur, 214. Ad Ecclesia regimen promuseadorum vita exploretur, 216, 380, 38. Sublimior flat merito, quibus debe; esse superior dignitate, 223. Magazatratatione concllicitization described services. retractatione consilii eligendi suut, qui electionis habet, cum et alione siculi electionis habet, cum et alione sicul et propriæ sulul studet, 252. Electio boni antistitis non flat bumapo, sed il-vido judicio, id est eloquio acco, 252, vino judicio, id est eloquio ascro, 252, 374. Quam maturo consilito deligenas sint Ecclesiae principes, ibid. Samuel in electione Saulis in regem for ma dedit eligendi Ecclesiae principesa, 253. Ethem Déo auctoré électi diautatem hanc fugiant, ibid. Fugientes Dominus producit, 154. Ante sublimitatem ecclesiastici culminis, culmen conscendat virtuits, ibid. Ad inveniendam personam eligendi poatificis, sacras consulunt Scripturas electores prooan personamengenon ponenticis, sacras consulunt Scripturas electores prophotas, 374. Qui el quales ad pas oralem curam eligendi, 375. Quales digendos antistites monatret, aut quaiss reprobet Scriptura sacra, 231, 235, 379. In corum electione, uce spicatas per hamilitata. nec honi operis, absque hamilitate, habenda est ratio, ibid. Non sunt propter n-gotiorum:secularium peritiam eligendi, 580. Forma eligendorum as-tistitum, 290. Eligendus qui sit se-cundum cor Dei, ibid. Ex congregatione, in qua religio vigeat, assumendus, 575. In eligendis past ribus consulendus Deus, 577, Non carnalis affectus, ibid. Morita discernenda, non accipienda persona, ibid. Ille monacc piendæ personæ, ibid. Ille mon-stratus a Domino elligitur, qui per sa-cruss eloquium commendatur, 378, Im-periti hunules a prælatione rejiciendi, 380. Indefesso labora querenti qui ad animarum curam klonei sint, 381. Qui ad pastorale efficiam præponendi, ibid.

Episcopus ordinatur vel pro se et Episcripus gramatur vei pro se et pro populo; vei nea gra se, nee pro populo: vei pro se et nea gra populo, vei pro papulo et nou pro se, 215, 216. Quibus exteriors sacraments prosint sacerdotibus, 214. Segardotes unguitur, quando pet ministerium ordinan-tium se, gratiarum increments perci-piunt, ibid. Qui ad regendos alios ordinantur, charismate, quibus eis pro-sint, majora accipiunt, ibid. Per humilitatis portum promovendi ingre-diantur, 216. Ord nandus pastor Ecdiantur, 216. Ordinandus pastor Ec-cle ise, quente fortitudinis esse debent con siderare precipitur, 221. Summi yiri illes, ques in culmius Ecclesia er-tituando poenat, que decesat, 223, Tam his qui ordinant, pastores, quem qui ordinantur, surgindum, 226. Pa-riter surgunt, quia sublime officium glatur, sublime recipitus, ibid. Qui in culmine positur, surgindum aparint riter surgunt, quia sublime officium datur, sublime recipitus, ibid. Qui in culmine ponitur, sacramenta suscipit unctionis, 228. Igea neritas prius occulatur quos ordinat, deinde ad liperandos alios mittit, 229. Osculatus super bereditate Domini constitutur, ibid. Quos Deus ordinat ad culmen regiminista ad toleranda gradia antiqui hosta in 11, 230, A Deo, qui eos ordinavit, rudorati vincunt, ibid. Duo panas ordinando dantar, quibus flere docetur peccata, et sus staticus, 256, Ordinati ab Ecclesia ministria, intus a Deo sacramentorum virtute roborantur, 248. Virtus Secramenti gratia est. Spiritus septiformis, ibid. Unctum se aliquis septiformis, ibid. Unctum se aliquis septiformis, ibid. Unctum se aliquis ad Ecclesiae principatum certis tenest signis, 247. Qui ea in se signa non extinis, 247. Qui ea in se signa non extinis, 247. Pondeta esta cultur, non ex ambitiona vaniunt, sed coact perdicumnur. 290. Propheta esse debent ex ambitiona veniunt, sed coact per-ducuntur, 290. Prophets esse debent, qui in culmine Ecclesis: alios volunt gui in culmine acciesta auto voium ordinare, 374. Quid episcoporum unctione designetur, 575. Annore flagrent ad episcopatum vocati, ibid. Gratiarum ctione designetur, 5.15. Amore negrent ad episcopatum vocati, ibid. Gratiarum plenitudine gaudeant, ex qua esteri accipiant, ibid. Pleno cornu ungendi antiatices, ibid. Dei est monstrare personam ordinandam, ordinatoris est presebere unctionem, 377. Ad ordinandum antistitem plures aspientes et religiosi viri vocandi suet, 379. Nuoquam se in ordinando praccipitet minister Reglesia, 581. Lethale malum Ecclesia indigni pastoria ordinatio, ibid. Quot et quanta mala ex indigni prælati ordinatione procedant, ibid. Inconsulta pastorum ordinatio potatur, 384. In ordinato conveniant contemplatio et charitas, ibid. Unctionis sacerdolalis mysteria, ibid. Cornu plenum in unctione sua quis habeat, ibid. Cur in medio fratrum ungatur, 385. Foris homo, intus Deus operatur, est Cur in medio fratrum ungatur, 555. Foris homo, inius Deus operajur, st non homo, bid. Magnum est oma Ordinis, magna fragilitas carnis, ibid.— Episcopi locus summus, mai summa adsit gratia, non hone regitur, 256. Sermo regni est homorabilis dignitas pastoris, 251. Qui ad reg olden fectosiam eliguntur, serio en a dam fectosiam eliguntur, serio en a dam fectosiam enonificia non becaudi empastoris, 231. Qui ad regette pastoris pastoris. Dui ad regette pastoris postilicis postilicis postilicis postilicis postilicis postilicis postilicis postilicis pastoris past

suam, et vim exerceat dignitatis, 585. Virtute cuectis antecellat, 254. Utrum partici cuncus anteceilat, 254. Ultum pastor sit merito, quod est ordine, non cognoscitur, nisi cum operum fortitu-di e declaratur, 269. Actio boni pras-sulis debet es e virtute singularis, 293, suits depet es e virtate angularia, 232,
— Episcopi virtutes olei virtuttibus signideantur, 232. Pralatorum, qui in
charitate Dei et proximi perfecti non
sunt, periculum, ibid. Episcopi doctrina et virtutibus polleant, 269. —
Episcopus ita querat salutem alienam, Episcopus ita querat salutem alienam, ut non negligat suam, 272. Cornu feriunt antistites, quando increpando acumina per catoribus conjunguat, 375.— Epi-copus ad regendam keclesiam assumptus, a Spiritu sancto dirigatur, 213, Supar hereditate Domini unclus, 200, Super neargenate pointin unatas, banc solam quærat, quam quæsiyi Christus, 339, ha contemplation sil addictus, ut Ecclesiæ sollicitudinem gerat. 250. Altissima sunt Ecclesiarum gerat. 230. Altissima sunt Ecclesiarum negoi la infirmos et imperitos oppressura, 269. Ad Ecclesiae defensionem, non infirmi, sed validi bellatores, assumanter, 279. Episcopi constilis minorum et eruditorum ministrorum nitatur in ecclesiasticis negotiis, 311. Illos debeat consulere in dublis, quibus aperta sciont spiritalia dona non deesse, thid. Ambigus consulendo, aperta exequendo méliss persguntur, ibid. In dubiis et magnis negotiis Deus consulendus, 322, 323. In culmine positi, prophetæ esse debent, 374. Cum spiritualia negotia urgant, ab aliis feconstitution, 322, 323. In cultaine poaiti, prophete esse debent, 374. Cum
spiritualia aegotia urgant, ab aliis fetandum, 382. — Episcopi boais eseleciasticis propinquos ditare aon debent, 86. Ut de cuelestibus sollicitus
pastor, sæcularia non curet, 225. Ab
bostibus circumstantibus quid formidare debeast episcopi, 229. Mans curis asscularibus saturata, sacram lectionem fastidit, 4. Curis exterioribus occupaji a coalestium contemplatione repelluntur, 347, 7 raelati ut pares praesint, 372, 382.

Equites duntur dignitate sublimes,
potentia truces, 182. Equites duros
rectores designant, ibid. Equites sent
quando carnis sum voluptates refrenant, 192. Velat equo sublimis per
castitatis bonum liber et velox hostem
vel fugit vel invadit, ibid. Equites

vel fugit vel invadit, thid. Equites contra nos qui veniant in prælium, 282. Impetus equitis, equi viribus violentus quid significet, ibid.

Equi ad cursum celeres sunt, ad impetum fortes, 282. Malas cogitationes equi signent, ibid. Equis unus in nos sevire cernitur, sed solus non est, ibid. Qui sint equi Pharaonis, qui Det, 413. De iis occulta Dei judicia, ibid. alios admitunt sessores, 430.
Errorum magistri qui filios pariant,

136. Magistros suos ad secure monen-

136. Magistros suos ad secure morandant in errore, filii cohortantur, ibid.
Eunuchi regis qui sint, quibas decima deutur, 184, 197. Runnichi sunt, qui animi virtute omnia ja se libidinis lomenta contriversut, ibid.

Eve la Paradiso tentatio, 259

Evangelii prædicatio apud Gentes multos fructus tulit, 21. Stapendi effectus evangelicæ prædicationis, 140. Arca apud Philistæns circumducta, Evangelium apud Gentiles prædicandum el circumferendum figurahat, bid, Ryang elii prædicatio ab incredutis apuditus aufertur, 141. 142. autistens circumdecta, autistens circumdecta, autistens circumdecta, cum et circumferendum figurabat, ibid. Rysong et il pradicatio ab incredulis et sortiibus autertur, 141, 142.

Evangelium omni creatura prædicari prædicari ici es opplia hominum generalitum omni creatura prædicari ici es opplia hominum generalitum ici es opplia beninum generalitum ici es sequendo a Espangoga, Eccipia ici es sequendo, flet sicut Jenando a Espangoga, Eccipia ici es sequendo, flet sicut Jenando a Eres pauca de divinitate

Christi scripserunt fidelious, parvulis lac propinantes, 25. Joannes de ejus-

dem divinitate sublimia grandioribus cibum solidum tradifit, ibid.

Rucharistis audāces susceptores, prius repleti, pro pane se locant, 59. prius repleti, pro pane se locant, au. Sacramentum ore recipiunt, virtute sacramenti nonreplentur, ibid. Quostu-diosius mundamur lamento populientia, diosius mundamur iameno poputenuas, eo uherius replemur in sacramenti refectione, 60. Qua poena digni, qui corpus et sanguinem Christi (facțani indique, 160. Veri fideles tanti sacramenti dignitatem formidant. 161. Vivide coroughitatem formulant. 191. Vyrici cor-poris et sanguinis Christi perceptione Ecclesia pascitur et potatur, abluitur et sanctificatur, 544. Corpore et sanguine Christi pascimur et vivificamur, alimur et sagioamur, 558. Bucharistise pon per-

et saginamur, 556. Rucharisties pon per-cipit fructum, nisi a vitiis jejunaus, 53. Evilat interpretatur parturiens, 538. Significat concupiscentiam, 101d. Exauditionis indicia roganti grata, 559. Heil gloriatur in se, non exaudi-tur, 546. Ine cum Deo in judicium intur, 546. Ifte cum Deo in judicium in-greditur, qui cum oraverit, murmurat, si non evauditur, 541. Diabolus exau-ditur à Deo irato, apostolus non exau-ditur a Deo propitio, ibid. Deus exau-dit corde clamantes, 551. Excelsa. In excelso mentem stare,

quid alt, 59. Super excelsa statuitur, cui Redemptoris Divinitas revels tur. 52.

Excommunicati pecastores ob ino-bedientiam, quid agere debeant, 272. Juste contra impossitentes excommunicationis pæna decernitur, 375. Excommunicatus non vivit de Spiritu Christi, 511.

Christi, S.11.

Excusationes vanæ imperium de-trectantis, 288. Excusatio Saulis, sient altorum paecatorum, super inobedien-tia ma, ibid.

Exemplum plæ conversationis quan-tum yaleat ad conversionem aliorum, 35. Prava pastorum exempla quantum noceant, S6, 340, 369. Electi audditi malis pastorum exemplis non se sionnt siduci, 89. Qui de vicino doctorem reprobam imitantur, in eodem præci-pitio corraunt, 90. Qui laudat verho justorum exempla, imitari ea tenen-tur, 193. Electorum dona flunt cæteris sunt nequisimi qui aliis dant exempla sunt nequisimi qui aliis dant exempla peccandi, ibid. Exempla pastorum bonorum sectari, malorum lugere debemus, 208. Prolicere voleus sanctorum mus, 208. Protecte voteus sanctorum exempla sibi ob oculos ponat, 233. Oui communiter vitæ pomitenti addicti sunt, bonis exemplis se invicem excitent, 236. Pastor plures exemplo docast, quam verbo, 231. Bonis fortissimorum Patrum exemplis tentatum pastore adjuvantur, 264. Sanctorum exemplis tideles ad virtutem hortandi, exemplis lideles ad virtulem bortandi, 281. A pravorum exemplis foris hic coarctamur, 285. Peccator resipiscens, iam sibi, quam aliis, suo axeuplo prodest, 509. Exemplum maium Doctorum quantum noceat infirmis, 340. Exempla castitatis sunt collectium millium tanist impactor maticia. ZAN litum terris impressa vestigia, 345. Exempla foris bona hypocritarum sepa proficiunt iis qui ignorant intus malum. 368, 569, 372. Exempla bona et num, 505, 609, 573. Exempla bona et mala potentum seculi quantum prosint, vel noceant populis, 569. Virtutis exempla circumquaque spargere pastor jubetur, 583. Odor vinearum Ecclesiæ sunt bona exempla, 429, Christus ad se nos trahit et suis præceptis et Sanctorum exemplis, ibid. Odor libiorum bona slonificat avannola. 124 liorum bous significat exempla, 421 Mentem sanctam verbis et exemplis muniunt viri fortes, id est perfacti

exempla præbet quasi luna in nocte

lucet, 447. Exemplorum sanctorum utilitas, 449. Exemplis Sanctorum muniendi sumus, 450. Exemplis marty-rum præcedentium Synagoga robo-randa contra Antichristi persecutiones, 454. Peccatoris conversi exemplum potens ad aliorum curandam conversionem. 504. Exemplo sanctorum se ad bene operandum excitare quisque debet . 550.

Exercitus Dei omninatentis quis sit. 12. Exercitus Christi prodi'ores sunt, qui, cum recte doceant, male operantur, 340. Evercitus nomine exempla Patrum, et Scripturarum præcepta si-gnantur, 342.

Exhortatio: is et contestationis can-

ticum, 400.

Exsulans hic Ecclesia, quasi in deserto, spretis omnibus, ad crelestem patriam anhelat, 424.

Exsultationis canticum Anna ceci-

nit 400

Extales putrescere, est peccati meatus ab effusione consueti fœtoris penitus interire, 141.

Extraneus quis sit. 38.

Extrema terræ quid signent, 51.

Ezechias se prenitentia lacrymis affligens mortem sibi comminatam evasit, 109. Delectationes regias se torsurum promittit, 235.

Ezechiel propheta durus contra duros in malo veniebat, 201. Dura duris prænuntiaturus, ipse sibi noa erat re misus, ibid. Bouns pastor Rzechiel malis præpositus, 215. Cur et quando Filius hominis appellatus, 407.

Fabri ferrei nomine eruditio sæcularis, artesque liberales signantur. 293.

Fabricare currum, quid sit, 183, 194. Quæ contra hostem arma fabricanda, ibid.

Faciem, vel a facie timere, quid sit, 167. Facie omnes agnoscuntur, 199. Facies regis est conversatio et eruditio boni prædicatoris, ibid. Cur a facie regis clament, qui regem petierunt, ibid. Facies Dei cognitio ejus est, 235. Mayses facie ad facient videre dicitur, qui faciem sibi ostendi rogat , ibid. Pecca-tores, cum mala faciunt, a facie Domini fugiunt, 275. Faciem Jonathæ a Philisthinis videri, quid sit, 307. Qui peccatores anto 'aciem pastoris cadant. ibid. Facies designat exteriorem gloriam honestatis, 382. Decor faciei quid sit, ibid., 590, 391. Facies Christi. perfecta cognitio est, 590. Facies fidem significat, 420. A facie Dei projicitur, cui spes veniæ post peccatum nega-tur, 501. Facies iræ cogni ionem dam-nationis significat, 521. Facies Dei est claritas quædam cognitionis ejus, 532

Famelici qui fuerunt saturati, 48, 59. Usque in finem mundi famelici sa-

Famuli regis, quibus decime dantur, qui sint, 181, 197. Famuli sint, qui adhuc studiis vite active sub aliena cura inserviunt, ibid. Quid sit sex an-nis servire famulum, in anno septimo liberum egredi, ibid.

Farina quid significet, 26. Sine farina vitulum offerre, quid figuret, 49. Farina n vitulis, et farinæ vinum mi-

scere quid sit, ibid.

Favus ab anima saturata calca'us quid significet, 4. Favo cur comparentu: prædicatores, 432. Favum cum melle qui Christus comedat, 435.

Felicitas ubi speranda, ubi justis desideranda, 19. Qui æterna felicitas, quæ secundum opera redditur, ex Dei mi-sericordia tribuatur, 552. Quibus in

hac vita datur gratia fructificationis, iisdem datur in altera gratia æternæ felicitatis, 553. *Vide* Beatitudo, Vita mi ares

Femina duo sponsse, duo populi Rcclesiæ, 450. Per juncturam feminum concordia signatur ner dicatorum signatur pradicatorum,

Femur significat carnis appetitum.

l'enestra. Per fene-tras et cancellos prospicere quid sit, 419.
Feno cur homo comparetur, 515.

Ferculum Christi est electorum Ecclesia, 426. Cujus columnæ argentem signant prædicatores, ibid.

Fervor veterum teporem postrum arguit, 323. lu fervore tidei et cha-ritatis Christus Sponsus recumbit, 111

Ficus jussa succidi quid significet 51. Ficus grossos suos proferens, quid

figure: , 420.

Fidem sine gratia Dei nemo habet, 550. Ad fidem omnia hominum genera, et ad vitam æternam vocantur, 531. Per fidem in Christum Denm et hominem itur, et a singulis fidelibus adduci Christus dicitur, 300. Facies significat fidem, qua a Deo cognoscimur, (20). Vestimenti nomine fides signatur, 516. Signatur etiam colli nomine, 431, 528. - Fidem qui audiunt, nec eam recipiunt, perversi reproban tur. 111. His credere notentibus, alii fidem receperunt, ibid. Ficte pœnitentes, i de sola salvari æstimant, 564. Nemo, fide per gratism accepta, de peccati impunitato presumat, 473. Mundus in unitate fidel collectus, non solum opera Dei annuntiat, sed etiam vita et operibus eum laudat, 529. Præcedit probatio cognitio succedit, sequitur certitudo et tidei professio, 158. — Fides reproporum elisa rejicitur. 31. Plerique intra Ecclesiam nullos ferunt fructus, ibid. Dei adversus eos min e, ibid. Ita prædicanda fides, ut per bona opera comprobetur, 420.

Fi teles omnes vocantur greges, 413. Fi teles liberi quo nodo liberi, 256. Fideles pacem tenentes, ho-tibus sunt terribiles, 444. Fideles quique dicun-

tur comæ Christi, 440.

Fiducia inordinata de misericordia Dei, 108. De misericordia Del ordi-nate confidit, qui hoc quod peccando deliquit, penitendo corrigit, flendo tergit, ibid. In Deum fiduciam penitentia comitetur, 166. Qui de se vilia sentiunt, in Deum fiduciam habent, 478. Fiducialiter Deus Pater agebut in Christo, quem in nullo conscientia ac-cusabat, 502.

Filiarum pomine infirmorum mentes in Ecclesia designantur, 183. Quid per filias Jerusalem intelligendum, 195, 426.

Filii sunt, qui spiritualibus patribus ad eruditionem subjunguntur, 82. Filii magnorum virorum per carnem Judæi, quorum nobilitatem fidei et virtutum amiserunt, 129. Filius quis appelletur, non affectu amoris, sed adulatione calliditatis. 153. Filii Belial qui sint, 82, 257. Filii Heli Israelitas designa-

bant, 66. De filio prodigo, 549.
Filii Dei sunt, qui ei charitate sunt conjuncti, 249, 527. Longe perfectiori modo Christus Patrem babet Deum. ibid. Filius Dei in cœlo est Sanctorum aliare, 509. Filius Dei, verbum et splendor Patris dicitur, 523. Filiorum est diligere, non timere, 527. Filii Dei esse non poesumus, nisi legem Dei, misericordiam observantes, inimicos diligamus, 840. Filii electorum qui diligamus, 84 dicentur, 182.

Fimbrize agres: sunt chritates a

mente nunquam deficientes, 546. Per fimbrias aureas perseverantia in virtute designatur, ibid.

te designatur, mm. Finis noster cur Christus, finem, it est in Christum Psalm in-scribintur, ibid.

Flacellis qui **emendatur, in** mausuetudine arguitur, 468. Flagella Dei m reprobos, 480. Flagella sæpe aperiert delinquentium oculos, quos insolentia et securitatis tenebra claudunt, 491. Del accusat judicium, qui se æstimat injuste percussum, 546. Flagella llei ad quid nobis proficiant, 491. Fide Afflictio, Tribulatio.

Fletus ex companctione, 38.

Flores attendrum fructum sunt opera sanctorum, 252. Plores signifi-cant teneros et incipientes, 417, 421, 448. Flores apparuis e in terra, quid sit, 419.
Fluminis impetos lætificans civita-

riuminis impetus actualis civita-tem Dei, quid significet, 454. Flumini solent dici aque vive, 457. Significant maximas tribulationes, ibid.

Focarize tilize przepositi carnalis snat subditi infirmi, qui tyrannis adulando serviunt, 184. Focarize coquunt focis, que reges comedent, ibid. Focariz sunt, que per obseguis favoris carnali preposito accendunt tumorem cordis, ibid. Qui filim Israel faut regis locariæ, 195.

Fandus percutere cum morte, quid

sit, 333.

Freditatem nostram en magis nobis ostendit Christus, quo propius ad aos accedit, 409.

Fous signatus quid significet, 433. Quis sit fous patens in ablatione pec-catorum, 544. Fontem misericordize patentem Christum hauriamus, et in eo lavemur, ibid. Fons et puteus sa-cram Scripturam significant, 433.

Fornications spiritus continentia virtute depellitur, 302. Maxima para bominum in fornicationem cur praceps rust, 297. Hi lanneam vel ensem habent, sed non in manu . ibid. Ad fornication s spiritum debellandam multe virtutes necessariæ, 351, 541. Spiritus fornicationis cur vastatores dicti, 332. Magnum certamen formicationis, quod tanta difficultate supera-tur, 341. Ejus reliquiis in mente, in ore, in opere, omnino non parcendum, 343. Diabolus quosdam in apertan fornicationem impellit, alios per frandem illudit. 344.

Fortitudinis propositum signatur vitulis, 27. Fortitudo viri motus anima suz moderantis, 474. Alia est furtitude quæ deponitur, alia quæ noviter in-choatur, 508. Sanctorum fortitude,

Fovea est, seculi altitudo, 231. Viri spirituales foveas saluut, quando cuelesti desiderio terrena contemunt, ibid. Fovess in meridie, id est ex fervore charitatis saliunt, ibid.

Fraude pia, citra mendacii pericu-lum, aliquando mali sunt deludendi,

Frontem obdorat, ut meretrix, qui peccata peccatis accumulat, 473.

Fructus semper ferendus, 16%. Frumentum et jales in area simul sumus in hac vita, 171.

Fugere metuentis est, 132. Fugere de acie Judzo, est a perildurum er: ore separari, 132. Sanctorum virorum actes

terrenos fugientium, non est fuga, & glorinsa victoria, 268. Funo ex aromatibus exhalato com-paratur Ecclesia, 424. Virgula tumi quid signet, intd.

376.

Fundamentum qui non posue::: , sibi Christam, in furore argaendi, 45°. Qui eidem fundamento superposterial lignum, fenum, stipulam, in ira corripiendi, ibid.

piendi, thid.

Furor qui attribuatur Deo immutabili, 468. Deus in furore reprobos arguet, ibid. Furoris et iræ discrimen,
ibid., 482. Furor æternam significat
damuationem, 469, 482.

Furt reus est, qui de bonis operibus aliquid sibi tribuit, 319.

Fuscinula in manu pueri, illata sanctæ Ecclesiæ a Judaico populo perse-cutio est, 67. Qui sint tres fuscinulæ dentes, ibid. Quod levabat fuscinula, puer tollehat sacerdotibus, ibid.

Gabaa interpretatur sublimis, 161, 256, 279. Domus regis in Gabaa perbibetur sita, ibid. Partem exercitus cum rege in Gabaa ire, quid sit, ibid. Gabaa Behjamin, collis filii dexteræ interpretatur, 231, 299. Collis filii dexteræ, æterna est celsitudo Redemptoris, ibid.

Galaad interpretatur acervus testi-monii, 427. Hic acervus testimonii multitudinem martyrum signat, ibid.

Galgal interpretatur rota, 174, 244, 269, 291. Galgal conjugatorum ordinem designat, 174. Per Galgal potest sacra Scriptura designari, ibid., 291. In Galgala coram Domino regem constituere, quid sit. 269

Gaudium de promissione æternæ hæreditatis per citharam exprimitur, 210. Tribulatio cuelestis gaudii est in troitus, 286. Gaudere veraciter soli justi possunt, 481. Per fletus ad gaudia, et per gaudia pervenitur ad fie-tum, 495. Gaudium Sanctorum inæstimabile futurum in extremo judicio. 499.

Gemini filius est, qui negligentes imitatur, in cura sui, et iu exemplo proximi, 222.

Ge itus pli anime revocantis præ-sentiam Spousi, 439. Vox gemitus quæ sit, 516. Gemitus compeditorum Deus non audiret, nisi Filium mediatorem nobis dedisset, 528.

Gemmæ, opera significant, 414. Genarum verecundia castitatem cor-

dis ostendit, 414.

Generatio altera, spiritalis intelli-gitur, a carnali Judzeorum distincta, 526. In hac spiritali divinze promissiones impletæ, ibid. Hæc generatio divina est et cœlestis, ibid. Ex generationibus sibi succedentibus lit præsens vita. 530. Ex generationum successione, lit una, cui non succeditur, generatio divina, ibid.

Gentium fideles multitudines, Del sunt exercitus, 12. Misericordia Del in Judæos Gentilesque quanta sit, 523, 524. Gentes timuerunt nomen Dei, quando Christianæ susceperunt insti-

tuta doctrinæ, 524.,

Gentilium conversio Ecclesiam consolatur de Judæorum reprobatione, 15. Multos fructus tulit apud Gentes Evangelii prædicatio, 21. Gentium impleta vocatio, est prophetarum consummata visio, 22. Verbum implendum est prædestinata conversio Gentilitatis, 26.
Ecclesia pro conversione Gentilium exsultatio, 41. Ineffabilis Gentium latitia de Redemptore, a Judais rejecto, et ab Ecclesia recepto, 43. Gentiles car dicti sint famelici, 48. Gentiles de pulvere suscitati, et de stercore erecti, 50. Puer Samuel credentium de Gentiles de pulvere suscitati, et de stercore erecti, but a constitue de gentiles de cardina de gentiles de cardina de gentiles de cardina de gentiles de cardina de gentiles de cardina de gentiles de cardina de gentiles de cardina de gentiles de cardina de gentiles de cardina de gentiles de cardina de gentiles de cardina de gentiles de cardina de gentiles de cardina de gentiles de Tibus populum figurat, 65 Goatilis po-

rium, et Gentilium conversionem, et erga Christum obsequium prophetæ olim præviderunt, ibid. Arca Dei tem-plis idolorum illata, quando fides Gen-tilium mentibus iuserta est, 137. Prædicationis et fidei progressus in corum cordibus, ibid. Aggravata Dei manus super Gentiles, corum conversionem operata est, 138. Mori Gentilibus fuit, ab infidelitate separari, 139. Manu Domini Gentiles occidi, quid sit, ibid. Populorum nomine Gentes designantur, 140. Gentilium conversio, eorum interfectio et percussio fuit, ibid. Dei laudes conversus orbis universus ca-nit. 145. In Gentilium salure, non improborum voluntas impleta, sed Dei dispensatio, ibid.

Geth in erpretatur torcular, 172. Gladius alterius ad proximum verti-tur, quando conversis hartantibus, peccatores ad Dominum convertuntur, 312. Quando Electi se in sancta Ecclesia vicissim ruborant, et ad amorem coelestis patrize inflammant, ibid. Gladius significat verbum Dei, 425. Manus, quibus tenentur gladii, opera fi-

gurant, ibid.
Glorificantem se Dominus glorificat, Glorificatiem se Dominus glorificat, 77, 87. Quomodo Deus a pastoribus glorificatur: et qui ipse pastores glorificetur: et qui ipse pastores glorificet, 87, 88. De studio boni operis et humilitate, non in nobis, sed in Domino gloriandum, 148. Gloriam Deo dare, quid sit, 148.

Gloriam vanam hic de bouis operibus aspernatus, æterna fruetur aliquando, aspernatus, æterna fruetur aliquando, 514. Sæpe verbo et opere magni a vana gloria non satis cavent, 516. Omnis gloria intus est; quia foris sola, intus sola non est, 346. Qui gloriatur in se, non exauditur, 546. Manus ad Deum non expandit, qui gloriam humanam ex quaritus boris carest. RECO manam ex operibus bonis quærit, 550.

Golias. Contra Goliam pugnaturus
David, militaria quæque deponens instrumenta, quid tiguret, 85.
Gomorna. Ex hac quid propaginem

ducat, 195.
Gradus quindecim quibus ad templum ascendebatur, quid figurem, 535, 536, 537. Gradus quibus ad Deum ascenditur, 553, 554.
Gratia necessaria, qua vir summa

diligat, et ima contemnat, 31. Gratia Spiritus sancti recte dicitur robur, 47. Qui fuerint sub lege, qui sub gratia. 49. Quantum bi præemineant istis, ibid. Sine Dei auxilio stare non possumus, 64. Timet diabolus sanctos in divinæ gratiæ roburassumptos, ibid. Toties la-bluur, quoties interna nostra vestigia a Domino tenente deseruntur, ibid. Vir iu se non habet statum roboris, sed lapsum infirmitatis ibid. Cœli tunc sumus, cum in altitudinem divinæ gratiæ sublevamur, ibid. Ejus ope vires adversariorum elidimus, ibid. Deus al quando se subtrahit, ut quam infirmi sumus eo absente experiamur, 65. In ædificatione domus Domini vires human e deliciunt. si non divinitus adjuventur, 80. Quid-quid a nobis geritur boni, divinæ gra-tlæ adscribendum, 171. Effectus gratise est immutatio cordis, 246. Quo propius ad gratiam accedimus, plus nos esse peccatores agnoscimus, 409. Gratia au exsilio sad patriam, ibid.

et rece i ratia et recte intelligendi,
et rece i raticellecta operandi, 479. Humanis ratur, 532. Ut bene opereest, 530. Terra sine aqua
ine gratia, ibid. — Gratia
seffectus, 52. Divina graautem prævenit aliquando,
erfanditur inestabili dilecinebriati cuncia despiciunt, 455. Anima

tione, 35. Debilis est omnis hominis virtus sine Dei auxilio, 52. Deus solus mentes gratia excitare potest, 116. Ad mentes gratia excitare potest, 116. Au gratiam perciptendam per mentis quietem præparamur, ibid. Tentatis gratia præsto est, qua adjuventur sustinentes, 288. Sicut aqua corpus lavat a sordibus, ita gratia animam purgat a peccatis, 409.

Gregorii (S.) Magni expositio in Canticum Canticorum asseritur, 393. Gressus nostri, ut recti sint, intus

ad Christum respiciamus, 92.

Grex prophetarum significat Pastores Ecclesiæ, sub uno summo pastore, 241. Greges addecimandi a rege constituto, qui sint, 185, 198. Greges nostri, cogitationum innocentium turbæ, ibid. Ex culpis pastoris quæ damaa gregi immineant. Vide Exemplum, pastor, Prælatus.

Gula et elatio antiqua diaboli tela, 6. Tres peccati gulæ species, 82. Vi-tium gulæ per serpentem figuratum, 259. A vitio gulæ quantum sit timen-dum, ibid. Justæ necessitatis simulatione irrepit gula, ibid. Gulosi pro sollicitudine ventris innumerabilibus curis lleitudine ventris innumerabilibus curis deprimuutur, *ibid*. A perfectis viris quam alienum sit gulæ vitium, 260. Fœdus a gula petunt qui vellent carnem pro voto reficere, si fieri posset, sine incitamento luxuriæ, *ibid*. Hoc vitio dexter oculus, que æteras intuemur, eraitur, *ibid*. Gula qua arte debellanda, 261, 265. Ex uno gulæ vitio innumera prodeunt, 266. Gula per abstinentiam fearchure 309.

abstinentiam frangitur, 302.
Guttur sponsi significat Christi Testamentum, 442. Et Prædicationem,

Hæreditas Domini multitudo fidelium est, 229. Unctionis sacræ fructus est cultus divinæ hæreditatis, ibid.

Hæresis prima in Ecclesia fuit simo-nia, 518. Hæreses signantur per portas

Hæresiarchæ et falsi doctores, Arius, Sabellius, Montanus videbantur sodales Dei; at discussi apparuerunt inimici.

Hæreticus non vivit de Spiritu Christi, 511. Per vulpeculas signantur hæretici, 421. Hæretici a prædicatoribus, seu canibus e latebris suis sunt exagitandi, ibid. Ab his, quantum periculi infirmis immineat, ibid. Perfecti ex eorum afflatu, non ita periclitantur; ibid. Hæreticorum sermo cur non venisse dicatur, 112. Qui hæretici demoliantur vineas, id est Ecclesias, 421. Hi capiuntnr a sanctis prædicatoribus, ibid. Hæ-reticorum in Ecclesiam exprobrationes,

Hæreticos agnumaqua coctum comedere, est per humanam sapientiam incarnationis verbi sacramenta evacuare, 67. Falsa contemplatione decepti hæretici percutiuntur, 160. Hæretici decipiuntur in intelligentia sacræ Scripturæ, 238. Hæretici contradicunt Christo in signum posito, 239. Opporthristo in signum posto, 209. Oppor-tunum tempus orandi non inveniunt superbi hæretici, 477. Hi sd Deum non accedunt, 478. Hæretici pereunt, alli solo errore decepti, alli etiam prava operatione perversi, 160.

Hamo diabolus captus est a Redemp

tore, qui ei carnem exhibuit, divinita-

tem celavit, 261.

Helcanse u xores duse quid significent, 2, 10, 31. Helcana Christum figurat, 5. Helcanæ sacrificio Christi passio tiquo. neicause saci nicio curisti passio ugu-ratur, 13. Helcana Annam conjugem cognovit, Deus Ecclesiam per amoris gratiam sibi conjunxit, 25. Helcana hostia solemnis quæ sit, 25. Helcana et a vitulem immelantes.

unor ejus Asas vitulam immelantes, quid signastt, 28. Heli interpretatur 1) qua meus, 201. Heli Hearpetatur 1944 mees, oot. Heli decerdotis mores, et mortis cause quid moralitet, quid allegorice signif-cust, 2. Filii ejus duo pravi, sed tamea Sacardotes Domini, 12. Heli sacardos super cellem sedens quid figuret, 13. Heli setimat Annam temulentam, et Heli astimat Annam tematrican, a Apostoli crediti suat ebrij, 18. Heli ju-bens Anaam vinum digerere, quid significet, 19. Heli non solum doctores, sed etiam doctrinam ligurat. 24, 79. Filli Heli signant Israelitas secundum carnem, 66. In persona Heli boui doqtores populi veteris designantur, 69. 111. Heli juvenis et post ea senex, et senex valde, quid figuret, 71. Fisiorum Heli scelera Judworum corruptelas sinificant, ibid. Filli Heli cum mulieribus dormientes quid figurent, ibid. Hell dormentes quid agurent, 1912. Men acute reprehendens, et mansuete illos admonens quid designet, 72. Honoravit filtos suos magis, quam Depum, 77. Facies Helt uniuscujusque Institutoria ratio est arbiteit, 81. Helt illitorum culpa daunatur, cujus peccata propria nuits reformbur, 85. Filii Helt signant nuits referentur, \$3. Filli Hell signaut eos, qui à propinque carsalibus au seros tredieus promo entur, 90. Quiid ett ambos Heli filios in una die mori, ibid. Audient qui illiis Heli sunt similes, fbid. Heli capitas qui liguret, 97. Heli jacous in loco suo signat ret, 97. Hell jaceus in loco suo signat reprobum partorem quiescentem ia sede justi, 98. Hell lemiliter respondentis humilitas dicia, 108. Hell imitatores, diving indianationis miuas, hominum islamicitlis postponentes, ibid. Hell dum neglexit quod audivii, incurrit quod merult, ibid. Locus Hell, id sat Jadatci prædicatoris, sacra lex est, 115. Hell super sella sedens legisperitos Synthogen stemilical 134 Mornia Mitia Synngoge stantical, 131. Mortuje fillis, pater super sella sedens quid figuret; ibid. Duo anat, qui ad perfectam cen-tum annorum statem Heli desunt, quid denotent. 132. Heli juxta estium ca ens. et ipso casu mortuus, quid designet, 154. Helisadeado carricas fregisas, quid sit 155. hurus Heli signat plebam Judagama reprobis sacerdotibus subjec tam, ibid. Hæc nurus prægnans quid figuret, ibid. Percere eis, est Synago-gam loquendo aperire allis conceptam pravilatem, 136. Heli vita propria jug-tus, auctoritute pastorali remissus, 547. Pro dissolutions persussus, pro prate-rita conversatione respectus, soid.

Harodie gladium cur Christus eva-serit, 11. Herodes incutum juravit, et nefarium jusjurandum complevit, 349.

Hesebon interpretatur cingulum mororis, 450. Piscing in Hesebon quid figurent, ibid.

Hilaritas necessaria in votis Deo exhibendis, 27.

hibendis, 33.

Hadd significant peccatores, 255.

Tres hades portat, qui ore, corde et opera sa deliquisse possitendo considerat, ibid. Hadi sunt nostri motus carnales, et tentationes illicitze, 415.

Hades passere, quid sit, ibid. Hadus autimities pro passetta immolabator.

nascos paseere, quit su, suta. rasuas antiquitas pro percatis immolahatur, 418. Rens basdi quid significet, ibid. Helocaustam dicitur combustam, 487. Lugeis planetri concisis, holocausta, desuper impositis vaccis, fiunt, ibid. Holocausto victimas addere quid sit, 480 in atlatications passed communications. 158. In oblationibus perfectorum simul holocausta, et victima convenire debent, ibid. Quis holocaustum sine victimis officas, ibid. In cardis altari bolocaustum amoris offeratur, 176. Blecturum holocausta quare Deo acsepta, 509, 510.

Home dicitur caro, quando s sarnis ratio subjugatur, 319. Homo dicitur, carnalibus pausionibus aliquis annditus, 567. Homo disitur achor, ant infractuosa, aut fructus humano usal non aptos ferens, 416. Dictur fenum, 515.

aptos ferens, 416. Dictur lenum, 519.
Homo lapsus victori hosti prævalera
non posset, si Christus najuram damna-tam non assumpsiaset, 6. Ministri Kode-sias vocantur in des ructionem veteris hominis, et in novi additicationem, 120 hominis, et la novi additicationem, 120. Scindere vestem, et saput pulvere conspergere, est veterem exuare et hominem novum induere, 131. Ex vetere fit novus ho 10 per spiritum insilientem, 242. Amore fit immutatio vetustatis, ibid. Vida peccati ad veterem, vita justilise pertinet ad hominem novum, 405. Quid ad poum, quid ad yeterem pertineat hominem, 501. Imago celestis hominis portanda, sicut terreme novum, 524. Hominum terreni portavimus, 522. Hominem carnalem factum Christus ex Virgine natus reparavit, 536. Ad codeste regnum pervenire non notest yelus homo. sed novus per amorem Ulius lactus, sed covus per amorem utus mecus, 55%. — Hominis onineque virtus debilis aine Del auxilio, 5d. In angelis lapsis diseat homo, quid timest, 58 Homo per peccatum perditus. 204. Natura notra per lapsum primi bominis sis dampata, ut quotidie deliciende veteraspat, 242. Status hominis ante originalem cui-Status hominis ante originalem cul-pam, 370. Ex illa culpa codumeliosi carnis seusus, ibid. Homin's caecitat et torpor post lapsum, 397. Flusdem infirmitas, 406, 505. Quidquid in ho-mine est, præter Deum, morliferum est, 446. Ex quanta felicitate pec-ando ceciderit primus homo, 481, 482, 549. Gravissimo peccati pondere, in corpore et anima obruimur. 48: Morti et cor-Giavissimo peccati pondere, ia corpore et anima obruimur, 48: Morti et corruptioni er justa dampaio il sentenda, obnoxius, 515. Homo in honore positus, per peccatum dejectus est, 520. Gravis ejus allisio, 521. Hominis a Deo recedentis ariditas, 522. Ut hanc cavennus. Christo inherendum, the professional desarromente della desarromente della desarromente della desarromente della desarromente della desarromente della desarromente della - Hominis dolor ex quanta felici ate in quantum miseriam ceciderit, cogitantis, 452. Hoginis infirmitas, nisi Dei virtute roboretur, 503. Per manum Domini super hominem confirmatam, miseriarum frequentis designatur, 482. Homo idem non permanet uno die continum mutabilitati obnoxius, 522, continue mutabilitati obioxius, 022, 534. Mortalitas ed passibilitas nobis sunt infixe augitte, 482. — Hominis interioris renovatio, quid sit, 93, 242. Homio a peccato per se liberari non polast, 186. Homo moctus est oleo labilita, cum creatus, 403. Homo pres animalibus cunctis per creationem elevanica (48). valus, 541

Honor dignitatis per seipeum magnum i onus mentis. 235. Honor a subjecto est cans ments. 235, ponor a subjecte splatus suscipitur, ut pr. dicatio com-mendetur, ibid. Qui se subtrahant ho-spribus ministerii Ecclesia: pauci sunt; qui se ingerant multi, 254. Reverentia honoris, et bumilitas subjectionis, magna sunt munera przelątis tribuenia, 238. Honorari velle, quantum a vara pomitentia sit alienum, 367. Honores ecclesiasticos cupiditato suspicientes, a Deo reprobati, 67.

Horti sponsci sent corda sanctorum, per custodiam munita, per casticatem durida, 352. Hortus sponses couclusus forda, 352. Hortus sionse couchesis virtutem designat castitatis per continentiam munitæ, ibid. Hortus conclusus Ecclesia, et anima pia, 452. Ut Sponsi hortus flores ac tructus ferat, flatu Spiritus asacti indiget, 454. Christus qui pascatur in hortus, 445. Hortus cum corda sunt Sanctorum, 448 Quid sit Sponsum in hortum nucum descendere, ut videat, non nuces, sed poma,

Hostin solemnis immolatio est sanc-tm Esolesia: amoris oblatio, 23. Hostin solemnis alia interpretatio, 28. Hostin

mentis est devotio ejas, 214. Hostiz qui benedicatet, 1867: Bottorium oble-tionibus mundantur pocesia, 1864. Mostia munda el translatis, que St., 1864. Mostiam integram offerre, quid sit,

Hostes habemus ja circaRa, quo rum, in omni quod esgitamus loquimo et operamer , bella patimur , 250. Hostium neutrorum multitudo et ferinostum mosturum mutrume or re-las, 282. Quot modii not impagnen, 181d. Vulgus hobileth areng maris on comparetur, 283. Hobiek noturi triper-tito agmine nos aggrediumini, 200. Ut superentur, quanti virtute indigentus, 530. Hostis postratus rursum erigitur,

550. Hosts postrata amazan ergana, 84 renissus agantis, 542. Humanz couditlook diguitas ad ob-sequium Christi inclinatur, 524.

sequium Christi inclinatur, 525. Humilis in sacro eloquio pro defecta virtutis saspe accipitur, 24, 318. Erecta, sublimis; incurvata, humilis est ahima, ibid. Verba nostra et opera sunt plana et humilia, quando saccularia, ibid. Cujus vita in terra humiliaria, 548. Humiliter obsentiturur eleru, a superbis et negligentibus doctoribus admoniti 80 Humilar eventiti americalmente. admoniti, 89. Humiles vueiti, amori fraterno condescendentes, ac Christo fraterno contiescendentes, se Christo non auferunt, 161. Humilés dicuntur parvuli, 216. Humilis magna de se auparvuli, 216. Humilis magna de se audiens, infirmitatis sue recordetur, 222. Magni sunt inertio electi, humiles estimatione, 227. Deum inte per speculum intueri, solti humilirus datur, 235. Celajoret meritis, ilenfores sunt per virtutein humilitatis, 214. 250. Et dimo contemplationis in humilitatis proficiendum, 41, 407. Humilies respectu sue miserationis Dens fovet, 448. Humilitats de Deum pritet accessis, 478. Fiducia in Deum est humiliumis did. Tanto carior Den suima. quanti wio. Flouria in Deum est Aumitium, ibid. Tanto carior Deo anima, quanto sibi des rectior. 481. Dens nomilium oraționes exaudit, 526.

Humilitatis virtutem qui constangant cumulo meritorum, al vere proticuat, 93. Infusio superne gratia menibus fit dispositis per humilitatem, 153. Per nt dispositis per nuministem, 155. Per humilitatem spiritualis visus accitur, ibid. Ex merito numilitutis ad verum lumen contemplandum issorgitur, 256. Dona humilit dis sunt signa signorum, 254. Quantum placeat Deo humilitas, 579. Mellor est humilitat scientia, 40s. Qui virtutes sige humilitats congregat, dural in vaccione del production de la contenta del la contenta del la contenta de la con Out virtutes sine humilitate congregat, fussi in ventum puls erem portat, 183. Ut orantes exaudianter, humilitats præsiat, 551. Humilitats fractus, 562. Humilitats custodienda, inter magna virtutum dona, 58. Humilitamur in sestimatione existii, 62. Contemplationem comitetur humilitat, 41. Alta loquentibuts hecessaris humilitats, 57. Amissa humilitate, (flasting stome exitati, 70. Ad humilitatem maxime product vite prateritae the fur, fuelo recordats, 148. Ad fornicationem videat dam abstinentia addatur humilitate. data, 148. Ad fornicationem violectidam abstinentia addatur humilitas, 531. Gralia hel adstribandum, quod humilitus accidentia per addatur humilitas, 531. Gralia hel humilitatis doda sual Spritus ancti moventia, 243. Humilitatis argumentum sit oficidientia majoribus exhibita, 244. Electus quisque humilitas fieli ficia, enjus respensió vuletur humilita, 108. Vera passi humilitas fieli ficia, enjus respensió vuletur humilita, 108. Vera passi humilitas fieli ficia, enjus respensió vuletur humilita, 108. Vera passi humilitas, si aese ad emendationem chiparitas, 363. Simulata superforum humilitates, 363. Simulata superforum humilitates electione graficatores accidiant, 308. La electione graficatores accidiant, 308. La electione graficatores properties pudicitates puaguas laudabiliter ceial.

Humilium lucra, supetherum damne, 363. Squerbi ad implorum goofengbum

audaces, honores contemnere non pes-suni, 585. Humiles ad majorum impe-ria prompti, ad alta perdenda securi, ibid. Qui Deus bunillet et subleyet, 62. Humiles exaluntur, cum stefna gloria obedientes donantur, 565. Que gratia delur humilibus, 382. Humilium quanta sit celsitudo, 383. Humi'is siquanta sit celsitudo, 383. Humi is si-lectio se occultat, per exempla pro-fert, 251.

His interpretatur ignis, 342.

His cms adventu Christi fugata, \$19.

Per hyemem Legis austeritas figuratur, ibid. Et vita præsens, ibid.

Hypo ritarum virtutes falsæ, 212. In hypocritis duo sunt, intus purum malum, foris bonom simulatum, 368. Ab hypocritis et falsis doctoribus quam caven um, 412. Ad Deum, ut, qui caven li sint, indicet, assiduo convertamur, ibid. Hypocritæ abliciendi et deserendi, 365. Hypocritæ pardis comparantur, 431.

Hyssonus barks hymits. Hypo ritarum virtutes falsæ. 212. In

Hyssopus herba humilis, 498. Quæ sit ejus virtus, ibid. Per hyssopum Christi humilitas designatur, ibid. Hyssopi fasciculus vaccae rufae sanguine intinctus mundabat inquinatos, thid.

Idolofatrist capif et brachia conte-runtur, 136. Qui Dagon caput atterere, et mainus vitat, idolofatria quodamno-do esse convincitur, ibid. Bacerdotes Dagon se esse instituat, qui super itmen non calcant, ibid. Cur idolofa-tris inobedientes sint similes, 301.

Idola appellantur vana, 276. Ignis spiritualis quos hic non exa-minat, in futuro judicio per ignem probat, 567. In igne terror judicii ex-

produt, 307. In 1810 terrior, primiter, 111.
Ignordutà hulla deterior, quam nescire id, quod scire debemus, et falso nos scire est; cum illustratur, in cate Da cobu. min nobis est crerans in nocte est; cum illustratur, in die, 226. De nobis, non nobis est credendum, sed melioribus, 231. Magnum est humanæ ignorantiæ pelagus, 324. Qui selpsos ignorant, pascendis hædis, id est carnalibus motibus addicuntur, 413. Qui ignorantiæ suæ agnoseit caliginem, lumen incipit habere intelligentiæ, 487.

Illudit nobis diabolus multis modis,

Imago Déi in quo consistat, 92.

Immolare victimam quid sit, 67. Quis adorans immolet, 51. Electa mens qui Deo se consecret, yelut spiritali immolationi, ibid. Anima Deo cum immolationi, ibid. Anima Deo cum summa veneratione assistens, immolat tamen, et nou adorat, 35.

Inhiunditize crimen hominibus absconditur, sed videnti omnia Dec non

Introdum nihil ex natura sua : sed mandurare prohibitum, hominem in-quinat, 566.

Impatientibus Dominus iratus sape concedit, quod petunt, 517. Imperatores pagani Nero,

Diocletionus, etc., dicuntur porta inferi, 532.
impletas est pravæ operationis in-

sperari cir Deus perintal, a z. tia-mat impius cum peccatum adjungit peccato, 511. Umnis impius peccator est, séd non e contra, 556. Impenitenti quid Deus minetur 500. Juste contra impenitantes ex-communicationis prêna decernitur,

S75.

Impudentia eoruni
peccatis non erubescu
impudiciția contra Impudentia eorum ercatis non erubescu, Ammas, qui de continuo yigilandum, 342. Ad impudi-lillam expognandam, prodecenda Sanctorum exempla, 544. Contra impud'citiam qui sint expediti milites, 345. Ron minità carent de cycloffa cordis, quam de corporis cominentia, ibid. Impudici sua flagita latere ialso cre-dunt, 555. Fame voce publicantur,

Impotandum peccatum, non alteri, fuam s bi, 476. Peccata nostra, ne nobis imputentur, puniamus, 474. Incensiun adolere, quid sit, 75.

Incontinentia remedium, confessio,

Incrementum ulsi Deus dederit, frustra homo plantat, aut rigat, 550.

Increpatio stimuli nomine signatur, 297. Dum culpas argult increpatio prælati, menten pungli, ibid. Incurrantes se, vel non, quæ pa-

riant, 136.
Indiguos promovere, est filos ma-gis quam Deum honorare, 86. Indigni fiulta dispensatione ad Ecclesias regi-

nutta dispensatione ad accresias regi-men promovendi, 581. Indocti contemplari superda præsu-mentas, potius devlant, quam verita-tem apprehendant, 154.

Indulgentiæ divinæ mira velocitas

Indulgentiæ divinæ mira velocitas erga compunctum peccatorem, 476. Infernus, domus damnati, 38. In inferno nulla adsunt consilla satutts, ibid. Deus ad inferos ducit, æternorum cruciatuum consideratione terrendo, 61. Reducit ab inferis, spo veniæ consolando, ibid. Is ad inferos ducius, et ab inferis reductus, qui mundo obitt, celis vivit, ibid. Vide Demostit. Damnatio.

Damnatio. Infirmo, qui sanus sibi videtur, nemo insanabilior est, 494. Infirmitate peccare, ejus est qui virilius peccati impar est, 363. Homiuis infirmitas virtute Spiritus sancti roboranda, 303. Pastor cum infirmis infirmetur, per affectum mentis, non i er languoren internæ ægritudinis, 225. Ad Ecclesiæ defensignem non assumantur infirmi, 470. Attors se infirmi hom rebestmans. gerensignem non assumantur infirmi, 279. Attiors se infirmi non presumant, 280. Intirmi ad conjugli indulgentiam confugiant, 548. Ex perfectorum consideratione, infirmi in spem miserfoordise erigurifur, 408.

Ingenti actem returem tenti actem.

Ingentia clem retusam acuit scientia secularis, 206. Acies Ingenti retusa non, nisi tarde et vix, spiritualium obscura penetrat, ibid.
Ingressus pacificas est, cum presen-

tia pacis venerit, 389. Inimiel Sanctorum dicuntur maligni spiritus, 514. Ettam inimicis præstanda charitatis officia, 15, 277, 540. Ille ve-raciter charitatem habet, qui et ami-cum diligit in Deo, et inimicum propter Deum, 472.

Iniquitatem sedere in talento plum-bi, quid sit, 483. Si iniquitates homi-hum Deus observaret, nemo sustinere sufficeret, 510. Iniquos diu vivere, cur Deus sinat,

492. Iniquorum adversus justos machinamenta, ibid. Qui sint iniquorum mo-res proprii, ibid. Ut vincantur iniquorum machinamenta Del auxilio indige-

mus, ibid. Vide Impius, Reprobus. Injuria. Qui molitur lædere allum, prius proprio jaculo percutit seme-

Lipsum. Innocentia Samuelis in regimine,

Inobedientiæ crimen unde nascatur.

Insidiantur diaboli, ceu latrunculi Bidiantur diaboli, ceu latrunculi Bidiantur diaboli recordatione et possimus, 117. Possinus, 117.

Possinus, 117.

Possinus, 117.

Possinus, 117.

Possinus, 117.

Possinus, 117.

Possinus, 117.

Possinus, 117.

Possinus, 117.

Possinus, 117.

Possinus, 117.

Possinus, 117.

Possinus, 117.

Possinus, 117.

Possinus, 117.

Possinus, 117.

Possinus, 117.

Possinus, 117.

Possinus, 117.

Possinus, 117.

Possinus, 117.

Possinus, 117.

Possinus, 117.

Possinus, 117.

Possinus, 117.

Possinus, 117.

Possinus, 117.

Possinus, 117.

Possinus, 117.

Possinus, 117.

Possinus, 117.

Possinus, 117.

Possinus, 117.

Possinus, 117.

Possinus, 117.

Possinus, 117.

Possinus, 117.

Possinus, 117.

Possinus, 117.

Possinus, 117.

Possinus, 117.

Possinus, 117.

Possinus, 117.

Possinus, 117.

Possinus, 117.

Possinus, 117.

Possinus, 117.

Possinus, 117.

Possinus, 117.

Possinus, 117.

Possinus, 117.

Possinus, 117.

Possinus, 117.

Possinus, 117.

Possinus, 117.

Possinus, 117.

Possinus, 117.

Possinus, 117.

Possinus, 117.

Possinus, 117.

Possinus, 117.

Possinus, 117.

Possinus, 117.

Possinus, 117.

Possinus, 117.

Possinus, 117.

Possinus, 117.

Possinus, 117.

Possinus, 117.

Possinus, 117.

Possinus, 117.

Possinus, 117.

Possinus, 117.

Possinus, 117.

Possinus, 117.

Possinus, 117.

Possinus, 117.

Possinus, 117.

Possinus, 117.

Possinus, 117.

Possinus, 117.

Possinus, 117.

Possinus, 117.

Possinus, 117.

Possinus, 117.

Possinus, 117.

Possinus, 117.

Possinus, 117.

Possinus, 117.

Possinus, 117.

Possinus, 117.

Possinus, 117.

Possinus, 117.

Possinus, 117.

Possinus, 117.

Possinus, 117.

Possinus, 117.

Possinus, 117.

Possinus, 117.

Possinus, 117.

Possinus, 117.

Possinus, 117.

Possinus, 117.

Possinus, 117.

Possinus, 117.

Possinus, 117.

Possinus, 117.

Possinus, 117.

Possinus, 117.

Possinus, 117.

Possinus, 117.

Possinus, 117.

Possinus, 117.

Possinus, 117.

Possinus, 117.

Possinus, 117.

Possinus, 117.

Possinus, 117.

Possinus, 117.

Possinus, 117.

Possinus, 117.

Possinus, 117.

Possinus, 117.

Possinus, 117.

Possinus, 117.

Possinus, 117.

Possinus, 117.

Possinus, 117.

Aliquando per occultam inspirationem Deus loquitur electis. 115.

Deus loquiur discuts, 115.

Insullatio Domini in faciem discipulorum, ante datam filis dimittépdi et retinendi peccata potestatem, quid signet, 167.

Insula nomine significantur mentes tentatidnum flictibus vallata, 576.
Qui letemur insula, fbid. Cor forte subject, quod tentation bus nou movetur, insula dicitur, tbid.

Intelligentia per peccatum perdita lucem, confessionis humiliatione, revocamus, 478.

lucem, confessionis humiliatione, revocamus, 478.

Intentionis honze virtus est charitas Dei, 26. Intentio charitatis amphora vini significatur, 27. Unus ex intentione quis sit, 30, Pura sit et simplex intentio, 135. Ex recta intentiona oriente lux operis, 214. Bona publica agens, non stat fortitudina operis, si rectitudinam non habet intentionis, 234. Daus dat intentionem rectain, et discretionem ad operandum necessadiscretionem ad operandum necessariam, 479.

riam, 479.
Interpres Scripturæ sacræ speculatori similis, 5, et Viatori, ibid.
Interrogatio non semper ignorantlam supponit, sed reatus intimat gravitatem, 238. Interrogatur peccator,
ut ad cor per lamenta perducatur, ibid.

ut ad cor per lamenta perducatur, ibid.
Invenire peccata uostra, et inventa
pensare negligimus, 525.
Invidia laborans, sibi poena est, 88.
Ignis invicise non sine portantis conbustione portatur, 457.
Invitus trabitur omnis qui aut non
vatens aut non volens trabitur, 406.
Invocare nomen Domini, aliud est,
aliud ingeminare, 1854. Invocant bost

and dingeminare, 554. Invocant boni, and est, and ingeminare, 554. Invocant boni, in ombibus fili placeado: Ingeminant mall, moribus quod loquuntur, destruendo, ibid. Multi Deum vocant, sed non invocant, id est labils et non cordis affectu orant, 513.

ira majorum quam expavescenda, 263. ira vincitur, amore coelestium, et contemptu terrenorum bonorum, 505.

contemptu terrenorum bonorum, 505. Isaac haturalem vitam, puteos fodiendo, figuravit, 401.

Tai, et ejus fili a Samuele sanctificati et ad victimam invitati, quid figurent, 589. Septem fili , sunt omnes Synagoge perfecti, ibid.

Isalas tetigit tympahum mortificationis Christi, 241. Isalas ceteris prophetis eloquentior, hobiliter instructus, 283. Qui se labiis pollutum asserat Isalas. Mi

Isaias. 501.

Isaiss. 501.

Istaelitæ sécundum carnem figurati
per filios Heit, 66. Rescierunt Dominum, out sprevétunt in carne vententem, foid. Nec sucérdotale officium ad
populum, qui renisse Christum non
prædicarunt, sed eum persequendo,
insanierunt, foid. Que aint prospera
Israelis secundum carnem, 78. Israel
interpretatur videns Deum, et in quo Israelis secundum carnem, 78. Israel interpretatur videns Deum, et in quo est Deus, 88, 288, 264, 507. Israel felicem angelorum multitudinem signat, ibid., 221. Israel prospera sunt beatorum spirituum gaudia sempiterna, ibid. Exire Israeli secundum carnem, est rectæ tidei terminos præterire, 126. Quid sit Israelem juxta adjutorii lapıdem castra ponere, ibid. Cur terga verterit israel, ibid. Fugiunt israelitæ, ne moriantur: et quia fugiunt, moriun-tur, ibid. Israelitæ carnales contra prædicatores christi nos certamen hapresidatores caristi and certamen na-bent, ibid. Cur Israelitæ dicantut per agros certaminis cæsi, 127. Alits cæsis, alios in castra reverti, quid sit, ibid. Israelitæ, præserim majores mitu a Philisthæis debellati, cur obstupescant, rimistration de la constitución

timuisse et ingemuisse, quid sit, ibid Ab Ecclesiæ doctoribus Israelitæ carmales contemnuntur, 129. Ab its devicti et in fugam versi, ibid. Arca capta, cti et in fugam versi, ibid. Arca capta, Israelis gloria non periit, sed ad Roclesiam translata est, 136. Qui post Dominum requiescere dicitur, Israel esse perhibetur, 164. Qui Deo obediunt, filii Israel recte nuncupantur, 166. Israelis termini sunt celi, 172. In hos terminos, mali spiritus in pro-In bos terminos, mali spiritus in pro-fundo inferni conclusi, venire ulterius non apponent, ibid. Nomine Israelis electi designantur, 173. Israelitis Deo non obtemperantibus, sumus præfra-ctiores, 180. Israel optima sunt æternæ retributionis dona, 221. Non Israelitæ, qui mare transierunt, sed eorum filii, ad terram promissionis introducti, quid figuren, XXX

figurent, 535.

Iter. Uno itinere graditur, qui bonum opus, recta intentione operatur.

155.

Jabes interpretatur exsiccata, 259. Qui sint habitatores Jabes, 260. Cives Jabes per dies septem auxilia præstolautes, quid significent, 261.

Jacere quiescentis est, 98. Jacere ad remissioris vitæ negligentiam pertinet, ibid. Jacentis oculi caligant, ibid. Aliud dormire, aliud est jacere, 99. Jacere, in malam partem fere semper accipitur.

Jacob servit pro Rachele, sed Lia ei supponitur, 52. Cur Rachelem non, nisi duplicato laboris diuturni cursu, nisi dupitato laboris duturni cursu, conjugem obtinuerit, ibid. Qui Jacob nescierit Deum esse in loco, ubi dormierat, 102. Via qua ad conjugem perrexit, quid significet, ibid. Jacob in via dormire, quid sit, ibid. Jacob vitam contemplativam tenuit, 401. Jacob postquam Dominum vidit, uno pede claudicavit, 537.

Jacobus, frater Domini, ubi vir hæ-

dos portans, 235.

Jejuniis attenuatos gulæ spiritus Jejunis attenuatos guise spiritus acrius impugnat, 259. Sæpe quidam jejunare disponunt, sed gula victi, eo die manducandum judicant, jejunio in futurum dilato, 261. Quibus exemplis jejunium nobis commendetur, 266.

Jerusalem fit civis per amorem Dei. 507. Qui dicatur sterilis Jerusalem mater nostra, 60. Civitas sanctorum est Jerusalem, qua sursum est, 161, 508. Hujus cives sunt viri perfecti, ab amore muudi separati, *ibid.* Jerusalem visio pacis interpretatur, 410, 426, 445, 507, 544. Jerusalem sanctam animain significat, 507. Muri Jerusalem virtutes signant, *ibid*. Qui Jerusalem ædificent, 507. Hujus constructio civiraus figurata per ædificationem Templi plum, et Tabernaculum, 509. Qui Jerusalem inhabitent, 544.

Jesse interpretatur Insulæ levamen. 376.

Jesui interpretatur planities, sive Desiderium meum, 333.

Jesus est Salutaris Dei. Deus, Salvator, 42. Judæi Patrem dicunt Jesum, et exspeciant Salvatorem non Filium, ibid. In sepulcro Jesus ungitur, cum Resurrectionis ejus gloria prædicatur.

Joannes Baptista ante factem Domini præire cur describatur, 82. Cur Joannes ad Christum, quad nesciens, disci-pulos miserit, 118, 231. Joannes aliis durus, šibi non erat remissus, 201. Joannes Baptista non erat propheta ad elationem, erat et plusquam propheta ad ministerium, 220. Joannes ad præ-dicandum veniens in manu vitulum ha-

buit, id est carnem suam Deo mectavit. 588. Joannis parentes, justi ante Deum. 435.

Juannes Evangelista, adolescans, relicta sindone, nudus aufugit, 566. Relicta sindone, audum profugere quid significet, ibid. Cur Joannes Evange-lium scripserit; 25.

Job quasi Deum arguit, cum de persou quasi Deum arguit, cum de per-secutioue sua, an fuerit justa, dubita-vit, 546. Quasi cum Deo contendens, audita sanctorum vita, facile conquie-vit, ibid.

Joelis voce acri correptus populus, Deso prostratus, et lamentis compunc-tus, iram ejus levigavit, 144. Jonas fugiens forte uascitur, 325.

Clamavit ad Deum de ventre cett, et ad aures Dei oratio ejus pervenit, 537-Jonathas eos insinuat, qui in prædi-cationis ministerio doctorum adjutores sunt, 379. Jonathas columbie donum interpretatur, ibid., 533. Mille viri cum Jonatha in Gabas, quid figurent, 279. Arma Jonatha sunt hortamenta doctoris, 298. Jonathas et armiger ejus doctoris, 258. Jonathas et armiger ejus quid figurent, 508. Jonathæ oculi ex gustu mellis illuminati quid figurent, 516. Jonathas cur post patrem "non regnaverit, 317.

Jordanis interpretatur descensus ecrum, 286. Jordanem transcunt. qui ad perpetranda carnis flagitia incurvantur, ibid. Et qui peccare incipiunt, et ne-2014. Et qui peccare incipiunt, et ne-quitiss aliorum transcendunt, 287. Trans Jordanem habitant, qui per pec-candi usum, malis pejores tiunt, zbid. Josue Bethsamita, ipso nomine et

dignitate, Redemptorem significat, 156. Ager Josue Bethsamitæ est amœnitas vitæ contemplativæ, ibid. In agrum Josue plaustrum venit, cum meus electa a sæculi amore divisa, solis cœlestibus intendit, ibid. Stetit plaustrum in agro.

Judæi. Judæorum corruptelas filiorum Heli scelera significant, 71. Ju-deorum peccatum nullis hominum precabus condonari poterit, 72. Ideireo divina pietas subvenit, 73. Ad scelus Judmorum in Christum, accessit predicationis contemptus, 74. Judicii adversus Judmos lati acquitas, 75. Judicii adversus Judmos lati acquitas, 75. Judicii ablatus Scripturarum cibus, 48. Gentilibus oblatus, ibid. Judæorum insania Salvatorem, qui Deus nou sit, exspe-ctantium, 45. Judæi non despiciant Christum, quia mortuus est, sed mi-rentur quia resurrexit, 48. Quantum in Christum credentibus nocere moliti sunt, 67. Persecutio Judæorum illata Ecclesia signatur per fuscinulam tridentem pueri sacerdotis, ibid. Christi confessores evertere putarunt Judæi, antequam Deo per charitatem perfectam sociarentur, 68. Diviuitatem Redemptoris negare fidelibus suggesserunt, iinid. Judzi Christum occidere volentes, in Deum peccabant, 73. Judæorum perlidiam aperto ore revincit Ecclesia, 43. In tabernaculo pertidize permanent Judæi contra Redemptorem pugnando, 45. Christus de eorum sævitia resurgendo triumphavit, 47. Christum peccatorem asserendo, Denm et justum hominem esse negaverunt, 68. Victimam Dei, id est sanctæ Ecclesiæ prædicationem solo suæ feritatis impetu reprobarunt, 76, 125. Judæorum perfidiam aliqui deserentes, ad Christum confugerunt, 151. Judæorum perfidia sepulcrum custodibus munienium, 541. Judzorum Ecclesia minas irridentium perfidia, 125. Contra dia-bolum pugnare se falso putaverunt, 125. Vana futuri Christi exspectatione deluduutur, 126. In prædicatores Christianos ad prælium egrediuntur, 126. Ab eis debellati obstupescunt, 127.

Presertim majores natu, shid, Judeorraserim majores maio, 2002. Juoze-rum legem antiquam nobis opponen-nentium consilia, 137. Contra Christia-nos inaniter garriunt, 128. Eorum gar-rulitas et irriti conatus irridentur, ibid. De veteribus patribus, a quorum fide recesserunt, frustra gloriantur, 129. Amissa paternarum virtutum successione, funt ignobiles, ibid. Ab Ecriesize doctoribus quam contempti, ibid.
Ab iis devicti et in ingam versi, ibid. Ab its devicti of in Ingam versi, 1914. Erroris sui latibula repetentes, car perfidia circumseptum habeut, 130. Spiritualis eorum plaga, 1914. Judze-rum czecitas, 132. Tenebrze in quibus jacent, 52. Eorum formido quando cracifixi majestatem aspicient, 52. Et apostolis indicibus adstabant, 53. Judeis de Scripturarum scientia gloriantibus Christus in Scripturis latens ignotus. 66. Redemptoris divinitatem negaro suggesserunt, 68. Abnuente Ecclesia, ibid. Judzei Ecclesize inimici, 42, 67, etc. Judzei qua intentione ad Christian etc. Judzei qua intentione ad Christum accedebant, 488. Ex Judzeis conversi quanta ab aliis passi, 409. De Judzeis Christi victoria, 490. Illorum probra in Christum, 518. In Judzeos Dei mi-sericordia, 525, 524, 527. Non Judzeo-rum tantum Redemptor Christus, sed rum tantum recemptor Caristas, set etiam gentium omnium, 12. Judzis sumus pejores, 180, 181, etc. Judzi dum soli ascendunt, intereunt, 238. Qui manducaverunt, sed non sunt saturati. 49. Judaicorum doctorum maior ordo lucri gratia mortem Christo intulit, 77. Ideo jura primitiarum, quæ sibi servare cupiebant, ipsis ablata sum. ibid. Ablata quoque templum, taber-naculum et sacerdotium, 78. Que ad corum æmulos transierunt, ibid. Plurimi tamen ex Judæis sacerdotibus ab hac reprobatione excepti, 79. Pierique, amissa Spiritus sancti gratia, emarcueamissa Spiritus sancti gratia, emarcue-runt, ibid. Judaicorum doctorum su-perbia, 131. Eorumdem tumultus et vocifuratio, 152. Quid ipsis ad veram fidem deesset, ibid. Judæorum docto-res non cognoscendæ veritatis studio, sed curiositate tenebantur, 155. Quid ipsos docuerit Paulus, 134. Apprehensa a Christianis Judaicurum sacramentorum scientia, dejiciuatur et corrunt, ibid. Corruentes in Christum impingunt, ibid. Sacra Scriptura lutera ipsis est offendiculum, 135. Judarorum sacerdotes in Christum saviendo, Dei consilium compleverunt, 13. Apostolorum opera mirați sunt, nec tamen conversi, 18. Duplex Judaicorum saconversi, 18. Duplex Judaneorem se-cerdolum ordo, 79. Judaicum sacerdo-tum et magisterium quale, 18. Judzo-rum sacerdolum pars obedivit fidei, aliis eam impugnantibus, 21. — Judzorum reprobatio. Judati projecti ut nec videant nec videre possiut, 114. Lumen sacræ Scripturæ nobis portant et ignorant, ibid. Judæorum repulsio, et gen-tilium electio a prophetis prævisa, 6:1. Judæorum repulsio ejusque causæ, 1:20. De Judæorum reprobatione consolutur Ecclesiam gentilium coaversio, 15. Æquitas judicii divini Judæos repro-bantis, 75. Judæorum rejectio, et gentilium electio, sunt mysteria non discutienda, 50. Repulsis Judzeis soli coram Deo ministrant gentiles, 66. Ex Judzes plurimos Ecclesia lucrifecti, 16. Judzei aliquando ad Deum redituri sunt, et veram fidem prædicaturi, 80. Christi quoque passionem imitaturi, 81. Vera sacerdotibus sociari desiderabunt et cœlesti pane vesci, ibid. — Judaicus populus ante fuit ab Reclesiæ doctoribus victus et reprobatus, quam a Romanorum exercitu peremptus, 15tt Cur, volente Deo, vetus populus per-diderit civitatem, templum et arcan fæderis, ibid. Judaicus populus per

binees, id est os natum significatur, 301. Cur populus iste olim os, nunc os natum dicatur, ibid. Phinees etiam aterpretatur ori parcens, quia populus ste confitendo pie erubes ere dedi-guatur, ibid. Judaicus populus, filii senioris domum Ecclesia intrare resenioris domum Ecclesiae intrare

Judex. Christus judex nou linguæ solum, sed cordis, 47. Dominum judicare lines terrae qui dicatur, 64.

Judicaturi de spiritualibus, carnalis

removeant, 188.

remoteant, 188.
Judicium divinam, non humanum, sequitur Ecclesia, 25, 178. Dei judicia curiosius non scrutanda, 178. Incomprehensibile Dei judicium in reprobatione Synogogæ venerandum, 22. In judicio cum Deo quis contendit, 548. Judicia Dei occulta, 413. Judiciorum Dei custodia, 312. Dei judicio fit ut qui noluit malum cavere cum posset, postea non possit cliamsi velit, 186. Judicia Dei sic timenda, ut spes veniæ non amittatur, 275. In judicio, que nobis objecturi sint dæmones, 284. Dei judi-cia mutari nequenni, 366. Judicio Dei mali pastores ad Ecclesiae regimen mail pastores au Ecclesia: regimen ascendere permittuntur, 189. In judi-ciis suis Sancti præcipites non sunt, 177. Voluntatem Dei sequuntur, 178. In judicio nihil aut impunitum aut irremuneratum Deus relinquit, 52. Non solum verba, sed etiam cogitationes a Deo judicantur, 58. In die judicii qui-nam judicabuntur, 568.

Jugum Dei portandum ab adolescen-

tia, 542. Junior Ecclesia in charitate fult infirma, 458.

Juramentum sollicite cavendum. 528.

Jurata incaute, non sunt implenda, **528**.

Jus. De jure regis, ut a Samuele proponitur, quid sentiendum, 181. Non licere regibus quidquid in eo continetur, probat historia Achab, 182. Et Davidis exemplum, ibid. Hoc jus usur-pant carnales prælati, ibid. Quid hoc in jure contineatur, ibid., 254, 255. Jura Dei contempentibus jura regis iniponuntur, 180. Hæc dura et intole-rabilia, illa facilia, ibid. Justus nemo in conspectu Dei, 517.

Justi laudibus suis teneri et capi timeant, 565. lisque a rigore justities abduci non patiantur, 366. Justities studio in subditos seviens, sibi suisque non parcat, 324. Justorum desideriis non parcat, 326. Justorum desiderits et precibus concessus Christus, 525. I.setari solis justis datur, 481. Justos eustodire doctoris est officium, 26. Justorum exemplis al Dei amorem accendimur, 157. Sic offerendum holocaustum, 151d.

Justitiæ comminatione quos terruit Deus, ostensione misericordize consolatur, 110. Justitie sint arma, que prios fuerunt arma iniquitatis, 147.

Juvenes optimi Deo mancipali uni dicantur, 197.

Laisia quomodo Deus aperit, 504. Labori præmium rependitur, non ordini, 221.

Lucryma. Lacrymis pia anima refi-Lacryman Lacryman pro anima reaction, 58. Lacryman ex compunctione, 58. Lacryman pours Deus ad mensuram dat, 146. Lacryman et gemitus electorum hocin exsilo, 200. Lacryman et electorum hocin exsilo, 200. Lacryman et electorum hocin exsilo, 200. Lacryman et electorum hocin exsilo, 200. Lacryman et electorum et electorum hocin exsilo, 200. Lacryman et electorum et elec spirituales unde, 237.

Lætari solis justis datur, 181. Læva soonsi vita præsens. 417. Lagena. Vir lagenam vini portans

auid designet, 235.

Lampades paratas qui habeant, 169 Lapis adjutorii, 137. Curistus lapis Lapis adjutorii, 157. Ciristus tapis adjutorii electis, reprobos confringit et conterit, 171. Lapis magnus Re-demptor intelligitur, 157. Lapis angu-laris, Christus, 524. Lapides Ecclesiæ apostoli, 523.

Laquearia cypressina nopulos figu-

rant, 416.
Lavare. Qui lavarunt pedes suos, prælationem metuunt, et otium amant, 437. Lavare se in luctu perseveret pœnitens, 471.

Laudare, Landant Deum multi ore alieno, 505. Laudare seipsum quo-modo licet, 573.

Laus. Laudibus optime utitur, qui talem'se præbet, qualis ab aliis lauda-tur, 317. A laudibus Dei beati nunquam silent, 65.

Lazarus in sepulcro tumulatus. Christo suscitutus, figura est percatoris quem Christus ad vitam revocat,

Lectulus sponsæ otli sancti quietem significat, 415. Lectulus animæ, omnium perturbationum fuga et secre-tum, 422. Lectulus Christi, mens a mundi sollicitudinibus libera, 425. Huic lectulo, qui excubitores et custo-des adhibendi, 425.

Lenticula vas est parvum, 228. Leonum cubilia, 451.

Levitæ interpretantur assumpti, 157.

Qui sunt levitse, ibid.

Lex vino significatur, Evangelium uberibus, 403. Legi Dei contrariam legem in membris suis vident tum electi, tum reprobi, 565. Lex Evangelica Mosaica perfectior, 17. Legis vet. et mosaica periectior, 17. Legis vet. et nove scientia necessaria, 28. Lex ve-tus, carnalis; nova, spiritualis, 69. Legis asperitas, et ipaius implendes gratia ab uno Deo sunt ortæ, 338.

: Libertas et constantia Ecclesia, 19. Libertas auima unde, 54. Qui liberentur a dæmonum potestate, aut liberari indigeant, 165. Liberamur gratis a Christo, ibid.

Libido quot modis mentem illiciat, 551. Si pravis cogitationibus occurra-mus, facile vincitur, ibid. Ejus reme-dium confessio, 556. Libidinis vitium quam subtiliter serpat, et mentem inficiat, 550. Libidinis motus a carne tolli nequeunt, 266. De iis dolendum, ibid. Jejuniis mitigari debent, ibid. Ut viucantur, nonquam simul o orari sinamus cogitationem immundam et naturalem carnis metum, 267. Vide Luxuria. Libido interficit cuncta bona opera, 371. Omnes bonas cogitationes et virtutes enecut, ibid. Libidinis ignis qua exstinguendus arte, ibid. Cogitationes quibus succenditur, statim reji-ciendæ, 372. Contra singulas libklinis insidias que adhibenda diligentia, ibid. Doctorum consilium necessariu e, ibid. Libidinosi sua flagitia latere f la credunt, 355. Fame voce publicautur, ibid. Eorum obcecatio, 357.
Lilium. Lilia sunt animes caste qui-

bus Chr stus d lectatur, 421. Lihi caudorem et odorem pia æmulatur anima,

Liquescit mens ad verbum Sponsi,

438, Litter# humaniores arma nobis non Suppedit ant, sed divine, 200. Prosent tampiedit allet, sou uivinz, 23.). Prosunt sacre Scripture intelligential intelli Ut seculares litteras rescia-lus est auctor, ibid. Karum emplo Mosis, Isaiæ et Pauli bid. Non solum prædicato-et tam privatam vita n agen-sent, 236. Maxime ad sacri

verbi profunda perspicionda, ibid. Retusam ingenii aciem acunat, ibid.

Locus summus, nisi summa adelt. gratia, bene non regitur, 246.

Logai in auribus Dei. quid sit, 187. Lucra exteriora qui appetunt, interiora damna que patienter non attendunt, 186.

Luctus Ecclesiæ et gaudium, 16. Luctus perfectorum inenarrabilis,

Lumen in contemplations ad men-suram dispensatur, 39.

Luna. Ut iunæ quidam in Ecclesia fulgent, 447.

Lux quæ Deus est, et lux quam Deus inhabitat, 234. Lux divina cœlestem amorem præcedit, 313. Lux operis a recta intentione, 214. Lux boni operis, ad altiorem scientiam accedat. 220. Lucem matutinam quando recipit anima, 542.

Luxuriæ itium non solum percutiendum, sed etiam eradicandum, 339. Ex corde presertim evellendum, 341. Grave Dei odium in luxuriam, ibid. Ad perfectionem festinantibus quantum obsistat. ibid. Non novitis tantum, sed etiam viris magna virtute præditis, ibid. Vix luxuria su, eratur, ibid. Prostratus hic hostis rursus erigitur, si remissius agamus, 542 Contra ejus dolos continuo vigilandum, *ibid*. Kjus reliquiis non parcendum, 343. Ut perfecte dometur in carne, et radicitus exstirue tur a mente, quid præstandum, ibid. ruthia quibus se tuetur argunenta, 544. Ad eam expugnandem producenda sandorum exempla, ibid. Contra eam qui expediti milites, 545. Que arma, 516. Futilia quibus se tuetur argumenta,

M

Machinamenta injouorum adversus jostos, 492.

Magistri debent explorare utrum discipuli sibi dimissi, ea vivendi libertate ad majorem profectum utantur, 152. Quousque debeant eruditis discipolis curam impendere, 158.

Magisterium Judaicum quale, 15. Magmas humilitatem şignificat, 279, 284. Et continentium padorem, 280.

Magni verbo et opere a vana gloria sepe non satis cavent. 316.
Magron quid significet, 299.

Majorum ira quam expavenda, 265. Maius arbor designat Christum in quo cibum salutis invenimus. 416. Mala quo cipum saiuts invenints, 410, mais signant perfectus fideles. 417. Præser-tim martyres, 435, 458. Malo punica cur Ecclesia similis, 428. Malo punica germinare quid sit, 448. In malis puni-

cis sponsa Sponso quomodo det u era, 412. Sub malo granato rex residet, id est prædicator in umbra Redemptoris requiem babet, 300.

requiem tabet, 500.

Malum, Mali quantum incrementum sit percuntes aspicere et sequi, 181. Ex malis quæ fieri permittit, Deus tona providet, 179. A malo avertit etiam dum fieri sinit, 180. Malis admixta bona Deo accepta non sunt, 474.

Malus. Impleta mensura, ad æternas pænas mali rapiuntur, ibid. Mali citra mendacii periculum, aliquando pia fraude deludendi, 376.

Manendum in eo qui manet in æter-

num, 540.

Mansuetudo Ecclesia, 19.

Manus ad Deum expandere est pro Deo bene operari, 550. Manum Christi descriptio, 441. Maria, mons augelis omnibus excel-

sior, 9. Martyres fructus Ecclesia, 433. Ge nee Christi, 140. Sub Antichristo pas suri martyres, 114. Martyrum multi tudo acervus testimonii, 427. Martyres enudantium lebig myrebsus stillant, (41. 522. Migericordia Dei etiam aversos Martyres per charitetem vicerunt. vocantis. 512. Misericordia Dei erga

Martyrii durlex genus, 528.

Masphath dicitor speculatio. 166.

Mathai quid. 3. Mathains Æthiopiæ apastolus et prædicator, 198.

Matthias apostolica celsitudine d.-gnas sorte invenitur, 625.

Medela ex perfectorum virtutibus.

Meditationi i**nterna ded**iti felicius in hosteni decertant, 170:

Mel et lac its aliis propinant prædi-entores ut sibi servent, 432.

Meus. Majes atis diving pulchritude electum mentem aliquando mirabili pavore conclitit, 105. Mentes electæ dicunter i lice Israel, 198. Quemode Regis unquentarise fient, fecerico et pan fice, ibid. Menten Deus solus excitare petest, 116. Mens virtutis opefilms vacua, ad Dei cognitionem non pervenit, 145, Mentis cogitationes qui subdi Christo debeant, 194. Mentes electorum integro per innocentiam, decore per virtutum splendirem.

Menses septem anibus area Dei fult in regions Philistiporum, quid signent. IAS.

Meretricius copulæ usus conjugibus interdictor, 547.

Meridies significat fervorem charita-

ile, 231. Meritotam discretio sit, non persodaram sceptio, 318.
Merob quid signi icat, 351.

Michol quid significet, 551.
Miles. Militant sub diabolo duce innumera vitia, 282. Militum vires in bello spirituali sunt litrandæ, 281. Milites Christi qui flant, 937.

Millenarius numerus quid significet.

Ministrorium numerus quando cre-verit, 74. Qui ministri sacri Ded et lidminibus placeant, ibid. Nonnulli mini-stri sunt in conspecta Dei, non liquisurt in conspectit Det, non homi-puin 81. Duple ministrorum Esclesia bilicium, 130. Ministrorum Esclesia consecratio, anrequam ministerium impendant objationis, 161. Korum eli-gendorum forma, 290. Ministerium, Quo signo quis se a

Deo ad ministerium sacrum cognoscat esse assumptum, 231. Fuga ministerii ad hu nilitatis virtutem, non ad jactantiam dign tatis referatur, 254. A sacro ministerio qui terrenis flag tiis inqui-nantur, abstineaut, 368. Ad ministerium sacrum aceingat humilitas, 39. Succingat pudicitia, 82. Hi Dei sunt adjutores, 162. Indigne ad ministerium sacrum accedentium interitus, 89. Quam serio accedentes examinandi 269. Doctfina et virtutibus polleant, ibid. Qui carnales eligunt, quot pecca-

thid. Qui carnales eligint, quot pecca-tis obioxii, 274.

Ministrare Domino, est in laborem prædicationis pergeré, 112. Duplex ministrorum Ecclesiæ officium, 120.

Ministri sacri altaris qua pena digni, corpus et saligutuem Domini indigne tractalites, 160. Qui sacra ministeria humili er fugiant, officio tantæ oblatio-his inipares se assumantes, 161. Humi-les vocati, frat. rno amori condessen-lentes Christica pena apparation inidentes Christo se non aufertint, ibid. Electorum Ecclesiæ ministrorum cunsecratio, ibid. Quam pauti Deo digne ministrent, 162. Alie ministrandi, aliæ rontemplandi horæ, 210. Quo i maxime

a monachis observandum, ibid. Miserationis divinæ miracula, 543. Misericordia, lex D i quam servare tenemur, 510. Misericordia, nomen Dei, 528. Misericordia Dei quanta, justos, 440. Erga ponite ites, 551. Mi-serico diæ et miserationis differentia et definitio, 494. Ex Dei misericoreia seterna felicitas, quamvis secundum opera rediatur, 552, 535. Misericor-dia singularis in David enituit, non asperitas legis, 387. Ex misericordia Dens punit aliquando, 179.

Moah interpretatur, ex patre, 350. Concupise ntiam designat, 339. Quid

Modestiz postorum fame sue consulentium, 271.

Mo !! et termini contemplationis, 23!.

Monachus. Monachi unde dicti 30. Monachorum sponsio et chirographum, 200. Monachorum pastor qualis constituendus, 201. Durus sit ut mollia pecestoribus non loquetur, ibid. Fortis virtute Spiritus saucti, non elatione et arrogantia, ibid. Sie aliorum lucra quarat ut nulla sui damna patiatur. 202. Carteris prescellat, ibid. Qui in monasteriis tepidi sunt, non abjiciendi ut mortui, sed medendi ut ægri, 200. Negligentiæ quandoque sunt obnoxii, un ie multa mala, 286. - Monachorum vita. Monachi non tam scelestis convertendis, quam conversis ad vitam perfectiorem invitandia student, 313. Sæculo militatium exemplis aliquaudo erudiantur religi al viri, 313. Tunc bona sunt monachorum opera, quando a præpositorum conscienția non discordant. 360. Cutera sunt postponenda his quæ jubentur opera bona, ibid. Mo-nachi abjectis mundi sarcinis qui famach aspects month sarous qui la-ciant Spense cubiculu n, 424. Vine monastice samentos et officia, 455. Somaus vigil intres junctus, ibid. A somno cos aliquando Christus eveitat nt aliorum saluti incumbant, ilid. Monachorum zelus. Qui in monasterio gladius cujusque ad prox:mum vertatur, 512. Velut alterutro vulnere interficientur, dum alter alterum verbo Dei percutit, et quidquid in se carnaliter vivit extinguit, ibid. Et non solum prælati verbo prædicationis, sed et multitu 'o subditorum et verbis et exemplis alios lucrifaciunt, ibid. Solitariæ vitæ deditos lucrandis animabus insudara landabile est, 515. Modo in-firmi et imperfecti non sint, ibid. Mos tillorum esse solet ut verbum potius consulenthus se, quan sibi obsistentibus proferant, ibid.

Montes Dei sunt summi viri, 105.

Mors illerum periculesa, qui vitæ præse ils amore tenentur, 630. Mors duplex, una qua lustitim morimur per peccatum, altera qua peccato per pœ-nitentian, 159. Martis conjux est Ec-elesia, 14. In morte brachium præcidi qui dicatur, 88.

Mortalitas Christi Juncta immortali-

Mortificatio carpis nunovam deserenda, 438. Deum mortificare et vivificare, de lucere ad inferos, etc., qui intelligendum, 50, 61.

Motus duplex electorum, unus quo

aversantur, temporalia, alter quo ad æterna converto tur, 150. Cordismotus quomodo subdi Christo debeant, 198. Motus illicini a carne tolli nequeunt, 267. De lis dolendum, ibid.

Moyses Deum non vidit intuitive, 235. Perfectorum figura est, ibid. Moyse et Abrahamo longe major Chri-Stus, 45. Quidquid Moyses virtutis ostendit, ij sius non fuit, sed Dei, 45. Mulier, Mulier peccatrix Christum

hospitio excepit, éjusque resurrectio-nem nuntiavit, 198. Mulieres meretrices concupiscentia s : cular s, 84. Mulieres Jesum uncturæ ad sepulcrum

venientes, figuraut vitam contemplativam, 536. Opus in itinere, intentionem habent in quiete, ibid Tres mulieres sepulcro uncturæ, 337. Quare non invenerint Jesum in semilero, ibid.

Multitudo et feritas hostium nostrorum, 242. Quot modis nos impugnant, ibid

Mulus. Oui mulo similes, 480.

Mur dandum cor, quomodo, 5%. Mundo moriendum ut viviñcemur, 60. 1.

Munitiones animae necessariae ut in excelso stet. 58.

Mu ins. Once munera præfectis nostris off a coda, 258.

Murenulis monifia collo ligantur. 413. Murenulæ quid signent, iuid. Cur acrese et argento vermiculatædicantur, ibid.

Mus. A moribus morderi quid sit, 139, 145. Murium similitudines quid significent, 146, 147.

Mustum malorum granetorum, quid.

Mutatio sanctorum duplex futura est, 534.

mortificationis condienda Myrrba corpora, 414. Myrrham metit Christus, Sanctos mortificatione consummatos cœio inferendo, 435.

Naas serpentem significat, 264, 2.3. Et gulæ concupiscentiam, ibid. Qua arte debellandus, ibid., 266. Ex boc vitio innumera prodenat, 2:6.

Nardus sponse tunc odorem suum dedit, quando Christus ascendit ad cœlos, 414.

Natura hum, in hac vita captivitas,

Necessitatis specie gulæ vitium irre-

pit, 259. Negligentes (ræcipites sun!, curiesi as militim spiritalis impatientes, 3%. Tales quandoque reperiuntur in mona steri's, ibid.

Negotia magna et olscura Deo in-sonsulto non aggredienda, 322. Nego-tiis spiritualibus urgentibus, ab alis feriandum, 382.

Ner lucerna dicitur, 537.

Nescire. Se nescientium pensima ignorantia, 82. Nobilitas Dee fortiter observentium.

90K.

Nomen Domini, misericordia, 534. Nome. Aliud nosse Deum per am rem, aliud per tidem, 102.
Novaeula eupiditatem significat, 17.

Nox est vita pressons atterna con-parata, 521. Nunc nox est; quanti dies erit? 433.

Nummum Deo offerre quid sit, 92 Nycticorax carnales adumbrat, 515.

O

Obesseatio eorum, qui bonum quod eognoscunt, nolunt implere, 96. Lib dinosorum et superborum, 557, 558.
Onediens et humilis Christus in

exemplum electorum, 11.
Obedientia populi erga pastorem.
522. Obedientia perfecta typus in armigero Jonathæ, 504. Per solum obemigero Jonathæ, 504. Per solum obetientism vita, quis pair solam inobedientism smors, sbid. Labor et quies
nobis vitam præparant, st obedient.s
animus nonnisi obedientis bonum
pensat, ibid. Præceptum in hoce sonpensari debet, quod majoris præceptum est, ibid. In obedientia generatur mortificatio proprise, et exsecutisliens voluntatis, 10t. Nul'a surt
parva, ques æternam vitam parare
obedientibus possunt, ibid. Majoris
est meriti charitatis imuncta refeet o

jejunio propria deliberatione suscepto, ibid. Majorum imperia reverenda, Met minus laudabiliter vivant, ibid. Obedientia prælatis dupliciter impen-Obedientia prelatis dui liciter impea-denda, 107. Caca inobed entium su-perporum corda, divino projecta judi-cio, 187. Præter prælatorum auctori-tatem nihil agendam, 198. Obedientia-cæteras roborat virtutes, 199. Obe-dientiæ ingum exculere nunquam li-cet, ibid. Qui bene troficiunt, ante omuia lenere studeant obedientie bonum, 241. Urdo ele Le conversationis est, lu phedientimo non injungat aliis, est, ut phedigming one unungat alis, quam jise impendere alis non curatit. 241. Rota significat viram obedientium, 241. Quod obedientes infatius agint, sursum tollunt, ibid. Quod sursum habent, ad terram flectunt, ibid. Parfecta obedientia forma, ibid. und. Pariects obedientis, quam hominibus exhibemus, muus est, Creatoris, 215. Obedientia oblatio est Domini, sed oblata hominibus a Deo accipitur, ibid. Victimæ sunt obsequia obedientium. ihid. Insignis obedientium victoria, ibid. Nihil s udiosius vitandum, quam superbia et inobedientia, 207. Qua imperantut, minime consideranda, thid. Facilius est obedire quam imperare, 237. Ut rect. aliis imperetur, Deo perfecte obediendum, 290.

Obediunt quidam dum rudes sunt: qui eruditi, ab obedientia resiliunt, 93. Quod exemplo Agar probatur, 95. Quod exempto Agar propatur, ibid. Ob levem culpam contra obedientiam repulsus Saul nos terreat, 287. Per obedientiam, nosmetiace, per alias virtutes nostra Deo couse. cramus, 360. Consclis præpositis cun-cta fluit, ibid. Holocaustis et victimis præstantlor obedientia, ibid. Propriam præstantior obedientus, total. Propriam voluntatem majorum jussis præponem tels ferfuntur, total. Magnis jejunis, et compunctioni præpontur obedientis, 561. Ariolis et idololatris cur inobedientes sint similes, 561. Alp inobediente verbum Dei ablicitur, 362. Ideo ab ipso Deo proficitur, total. Homo carnem suam non habuit sibi obedientem, bit iese Dan non obedieit 374. Nos abi isse Deo non obedivit, \$70. Non obedire Deo quam grave scelus, 288, Obedire getrectantium vanz, excusa-

tiones, 285.
Oblatio nostra ex devotione flat, 27. Observed to developing at 21.

Observed to observe to observe to observe to observe to observe to observe to observe to observe to observe to observe to observe to observe to observe the observe to observe the observe to observe the observe to observe the observe to observe the observe to observe the observe to observe the observe to observe the observ ea inardescere periolitantur, \$50.
Octava pterium vitam adumbrat,

Oculos per peccatum aperiri qui in-telligator, 505. Odor bonus operum quæ ex chari-tate flam, 451. Ex perfectorum virtuti-

bus. 4KT. Offerre agoust quot modis explicari

possit, 168. Olei virtutes explicantur, 228.

Onus super se non levandum, 200. Onus ex honore, 253.

Opera bons gratia prævenit, 553. Operum bonorum via ad contemplatio-Bein ascendendum, 134. Operibus bonis pascijur Christus, 435. Operibus Deo respond ndum, 529. Operis lux ex reeta intention, 214. Opera bona i bido interficit, 571. Sape opere et verbo magni a vana gloria non satis cavent, 510. Operum bonorum decima uni collinante. qui colligende, 193. Opera bona ce-lauda, 302. Allor m bonis operibus ation, 502. Attornin units operations adjuvamer, 527. De hont operations studio et immilitate, a n in notifs, sed in Dominion gloriandum, 180 perun bono van attein doctrina san propose acceda, 165. Ad opera bono contacendi det, 163. Ad opera bond com accendi secus

raprobi, 165, 166. Opera bona solis Roclesie: fillis presunt, 51. Qui de bono opere aliquid sibi tribuit, ferti reus, 319. Operibus bouis eo magis reus, 313. Operatus sous es inaga studendum quo sitiús in contempla-tione ascendiur, 55. Infirmis nos par-fectiora proponantur, sed plans, 83. Inter magna opera sepe corrupt, qui per minora vincera potuissent, 83

Operari. Ut beag operemur, a Deo

Operarii fortes in Ecclesia qui sint.

Ophni etsi pravus, sacordos tamen

erat Domini, 12. Optimatum peccata quandeque toleranda, 369.

Orare sine intermissione quid sit, 57. Quid ad id præstandum, ibid. Orant Christus et Ecclesia pre justotrian Christie 66 Ecclesia pro justo-rum perseverantia, et pro curversione peccatorum, 846. Orat pro suis pecca-tis omnis sanctus, qua nullus peccati expers, 477. Orandi nunc tempus est

opportunum, 477.

Oratio, ut ad Deum perveniat, de humilitatis profundo ascendat, 557. Dratio comitetur opera bona, 432. in oratione transitorium nihil postulent Sancti, 477. Oration's Sanctorum nunquam sine fructu, 187. Pro reprohis tamen orantes exaudiri nequeunt, 183. In oratione perseveraudum, 538. Oratio et deprecatio qui differant, 559. Oratorum elequentia ju sagrarum litterarum interpretibus con que-

http://dm. interpretions for quarrenda, 5.
Orbis: Per orbem universum diffun-ditur loclesis, 42.
Oreb Dei mons, 266.

Ordo conversionis et integritas, 164. Urdo in judiciis servandus, 323. Ordo victoria nostre contra lostem, 170. Drdo salvandorum, 227. Non summe ordini, sed summo labori, pramium rependitur, 231. Ordo ultimus Ecolesia prenitentes, 222.
Ordinas sacros ambientium hyposei-

sis, avaritia, et inique judicia, 190. Ordinati ab Ecclesiæ ministris intes a Deo sacramenterum virtute reberentur, 216. Utrum qui ordinatur, a Deo sit unctus, quibus exploretur signis, ibid. Qui ea signa in se non agnossit, expavescat, 241. Et non de culmine expayescal, 247. Et non de cummae prælations extollatur, 248. Eum im-mutatum virtute sancti Spiritus admi-rentur cæteri, 248. Inde quod a Deo sit genitus, comprobater, 249. Inconsulta l'astorum ordinatio necatur, 384. In ordinato conveniant contemplatio et

charitas, 384. Vide Pastor.
Originale peccatum per carnalem concupiscentiam propagatur, 197. In causa est cur in justitia non stamus, 320.

Originalis culpa, 570. Ex qua contumeliosi carnis sensus, ibid, Concupiscentia peccala, vilia, Wid.

Osculatur Christum qui per amorem

Compangitur, 404.
Osculum Christi Sponsi est perfectio

pacis internæ, 405. Ostentatio ei jacianția querumdam doctofuiu, 351, Ostia domus Dei que, 122.

Palma Dagod abgeissae, quid signi-Scent, 138.

Palmarn, jd est crucem. Christus Condons: Tructus ejus nobis obtulis, scenden =, 157

Chais Dorminis quis 21, 515. Panem Childe Doire, est sacramants van Delivisceptis mala, 515. Pro
Rocare, ps. sacramenta venloris in Spriptura sacra
loris clausus auto Christum, 42.

Pareit Deus Gusti pre pecestis, 472 Pardorum montes, 451

l'arere menti, et conchere quid sit.

Paries, Post periotem latest Deux in

earne absconditus, 419.
Parvelis ut presit Esclesia dilatinnem sum giories patienter sustinet, 24. Parvulorum Ecclesia oblatio qua sit. ibid. Sic ablactati, jugiter conspectui Dei sistuntur, ibid. Nimis ascendere non priesumant, 25.

Passio Curisti in sacrificio Heleanse

figurata, 15. Pastoris officium; 29. Quod nemo suis viribus implere posse confidat, fbid. Ad id continues preces necessathid. All id continues precess necessa-rise, ibid.—Pastor presets vita, verbo, sontemplations, 203. Christum imite-tur, quo nullus derior sibi, ibid. Ab ipso nitustur, ibid. Eruditis subditis quou que curam impendere debeant pastures, 158 Qui sturio erga subdi-torum correctionem vigitandum, 161. Tentatis subditis orationem et sacri ficiorum subsidis pasteres submini-atrant, 168. In alvissima contemplatione suspensi pastores ad decendos subditos descendant, 200, 255: Alium locum pro se habent, alium pro subditis, abid. Relinquant propria loca, et communia disponant, thin. Propriet perfectionis amore dum escendunt. Hiens ctions amore dum essentium, internal infirmitatis ebmpasione descendant, 925. Pastores tehtatis subditis compa-Liantur, 203. Kosque exhortatiobibus roborent, 208. Magnis clamoribus fidelium selutem pastores postulent, 274. Ad querum elamorem Dominus wocem dat, ibid. Pastor debet esse tante charitatis ut instanti desiderio non petitor, sed petitio esse sentiatur, 280. Pastor culpas corrigendo subditorum, qui surgere debest et ascen-dere, 291. l'entatis subditis pastores auxilium ferre non morentur, 296. Alios in tuto repunant, alios secum ad bellum educant, ibid. Dum eos ad prælium provocant, ipsi priores pu-guent, ibid. Umbraculum subditis sunt, qui ab estu concupiscenties ad-hortationibus eos protegunt, 59). Umnortationnous eos proteguns, 597. Cin-braculum diminutive dictur ut Christo nemo comparetur, 301. Peccatoribus multum compati diseant pastores, 307. Pastores judicio divino in subditerum culpas inquirentes, easdem divina misericordia operiri postulent, 525. Singulorum infirmitatem, aut fortitudiuem explorent, ibid. Pastor singulorum sertes tene!, dum cujusque subdito-rum conversationem videt, 526. Sinrum conversationem vinet, 525. Singulorum esse videstur, 553.—Pastores decet summa perfectio, 246. It in bonis operitus fortitude, 166. Ut regnent crucifigantur, 224. Matura consideratione agenda disponent, 166. Magna retractatione consilli sunt eligendi, ibid. Preprim perfectionis amore dum ascenduat, allens infirmiamore dum ascendent, amens informatiatis compassione describant, 223, 236. Sibi stat rigidh, subditis temperati, ibid. Secularia non cureut, ut de coelestibus solliciti stat, ibid. In rebus qui casant spiritusibus, 228. Tam his qui ordinant pastores, quam qui ordinanter, surgendum, ibid. — Pastor espreditur, cum a secreto meditationis, ad publicum consignation cost. ad publicum operis venit, 226. Antequam dilucescat, fers non prodest, 227. Potius ordinatur pro peccatori-bus, quam pro justis, ibid. Proprie sonsul non cedat, nee suum sequatur arbitrium, ibid. Paster mediator est Deum inter et bouitnem, 229. Dei popolum biberando, caveat hostis jugum, ibid. Quæ sit bereditas Domini, quam quærere tenetur, ibid. Ab hostibus circumstantibus quid fermidate dolerat 999 Partor bainille de succepto ninieterio trepidans, que signa di-vine vocationis habeat, 230. — Ita contemplationi sit addictus, et Ecclesia sollicitudinem gerat, ibid. Signum simul et proprim saluti studet, 332. Proficere volens Sauctorum exempla sibi proponat, 232. In vite secretioris umbra refrigerium quarat, 233. Fleat eccata non solum sua, sed aliena, peccata non soun and, neu mana, 256. Electorum pastorum speculum est sacra Scriptura, 251. Quam maturo est sacra Scriptura, 251. Quam maturo consilio eligi debeant, 252. Etiam Deo auctore electi fugiunt, 253. Qui sint pestorum adjutores, 257. Pastoris pro-videntia futura peccata caveat, 297. videnta futura peccata caveat, 297. Tentatia auxilium ferre non moretur, 297. Alios in tuto reponat, alios ad bellum educat, ibid. Ipse prior puguet, ibid. — Pastori adsint sauctitas vitæ et cruditio sapientiæ, 144. Huic facile regendos se credust fideles, eunque libenter consulunt, ibid. Boeunque libenter consulunt, ibid. Honus pastor sæpe merito plebis eligitur,
214. Multi pastores habent unde et
ipsi cadant et alios erigant, 214, 215.
Pastor aliquando ordinatur pro se et
pro populo, 215. Aliquando pro se
nec pro populo, aliquando pro se
nec pro populo, ibid. Aliquando pro
populo et non pro se, 216. Qua ratione
pascere debest et pasci. 218. Ac mentis delicias experiri, ibid. Rudis et
eruditi discrimen, 221. Pastor sit acer
ad arguendum, mollis ad miseren um,
381. Virtutis exempla circumquaque
spargere jubetur, 383. Non sibi sed
suis vivat, ibid. Pastor faciendo quod
dicit, efficaciter persuadet, 577. Qui dicit, efficaciter persuadet, 577. Qui dicit, efficaciter persuadet, 577. Qui dicit et non facit, oris proprii gladio jugulatur, ibid. — Pastor in publico raro videatur, 378. Nou rudibus tantum, sed etiam perfectis magnam mortant administration. tum, sen ettam periecus magnam mo-veat admirationem, ibid. Ex ipso di-vina voluntas requirenda, ibid. Ex pa-atorum culpa que damua immineant, 529. Per ponitentia satisfactionem atalim ad alta erigantur, ibid. Et hostex conterant, ibid. Salus populi esse debent, 576. Fluctuantes corroborent ac confirment, ibid. Pastor contra hostem vita et doctrina dimicet, 530. Pastores de subditorum casu affigan-tur, 555. Eos occulta compassione plangant, et aperta increpatione per-cutiant, ibid. Quam in regendis aui-mabus regulam servent, 354. Quidam pastores prave vivunt, et placere Deo per aliorum profectum se arbitrantur, 554. Quam aberrent, 555. Ad pastora-lem curam qui et quales eligendi, 375. tem curam qui et quales etigendi, 375. In eligendis pastoribus Deus consulatur, 377. Non carnis affectus, ibid. Quid eorum unctione designetur, ibid. Gratiarum plenitudine gaudeant, ex qua ceteri accipiant, ibid. Ex congregatione in qua religio viges:, assumantur, ibid. Quales elicardes ant social. tur, ibid. Quales eligendos aut reprobandos monstret sacra Scriptura, 379. In corum electione nec scientize nec boni operis absque humilitate habenda ratio, ibid. Non sunt eligendi propter raun, tora. Irou same engenen propos megotiorum sæcularium peritiam, 580. — Imperiti humiles rejiciendi, 580. — Pastores litrere ad subditos exeant, et ad mentis secretum redeant, 255. Proad mentis secretum redeast, 253. Propria infirmitate depressi aliorum vitia insequi nequeunt, 528. Tacentibus pastoribus qui pereant, ibid. Ad pastorum consilia confugiendum in teutationibus, 262. Pastores tentatis compatiantur, ibid. Quidquid contra pastores optimos fit, divine adscribitur injuries, 179. In pastoribus Deus despicitur, 352. Qua modestia pastor fame sum consulere debeat, 271. Que cavere, et in aliis reprehendere libere possit, ibid. Dum subditorum cuipas

٤

sibi revelari postulat, eas divina ope-riri misericordia roget, 525. Singulo-rum infirmitatem et vires exploret, ibid. — Pastores tentatis subditis quæ subsidia subministrent, 168. Magnis clamoribus fidelium salutem postulent, 274. Quas pluvias sic excitent, ibid.
Pastores Deus judicio suo reservat,
96. Ideo magis formidare debent, ibid. Pastores est oculus Ecclesies, 98. Qui caligat aliquando, ibid. Unde caligo hæc, ibid. Jacet ubi stare deberet, ibid. Non solum non videt, sed nec videre potest, ibid. In his pastoribus sola lucernæ testa sine lumine remanet. 98.—Pastorum malorum capiditas per novaculam signata, 17. Eorum culps severius puniquitur, 85. Mali pastores Dei judicio ad Ecclesis regi-men ascendere permittuntur, 189. Malorum pastorum rapinæ et avaritia, fortum pastorum rapture os acuma, 270. In pastoribus lapsus carnis ma-ximi, 549. Pastoris indigni ordinatio iethale est Ecclesiæ malum, 581. Pastori reprobu pœua cumulatur, proli-cientibus subditis, 89.

cientibus subditts, 89.

Pistoralem curam discrete exer-centi Deus conversionum lucra multi-plicat, 83. Indelesso labore querendi qui ad animarum curam idonei sunt, 381. Oni ad pastorale officium presponendi, ibid.

Patientia fortitudine 268. Patientia a Christo discenda, 489. Patientiæ incentiva, 490.

Patitur Christus iterum in membris

suis, 512.

Patrem habet Deum Christus perfectiori modo, 249. A Patre injunctum Christo moriendi præceptum, 12. Patri se exhibens in carne, Christos orat pro nobis, 26.

Patrum veterum et novi Testamenti consensus, 69. Patres veteres qua lege a nobis Scripturæ interpretibus sequendi, 5. Patres a filits, ubi necessitas cogii, caute ac humiliter admonenti, 31d.

Patria æterna per domum Domini designata, 40.

Paulus quam alta de futura beatitudine doveat, 293. Pauli conversio quantum miraculum, 250. Pauli scri-pta. De collo apostoli Pauli processe-runt epistolæ ejus, 203. Viri sapientes, in ejus eruditione quotidie proficientes, ad summitatem colli ejus per-tingere nequenut, ibid. Litterarum humaniorum subsidio Paulus per doctriuam forte aliis apostolis antecelluit, 293. Paulus deplorat legem in suis membris legi mentis repugnantem, 267. Quomodo Paulus orga pec-catores manibus reptaret, 507.

Pauperem facere et ditare qui Deus

dicatur, 61.

Pax. Qui pacem Ecclesiæ fines Deus onat, 173. Pacis tempore qui fructus ferendi, 193. Cum antiquo hoste in hac vita pax nulla, 194. In pace mentis oculus mundatur, quo in patriam intenditur, 444. Pacem perfectam hic consequi non possumus, 459. Quam evangelizaverint pacem apostoli, 523. Multitudo pacis tantum in terra vivenmultitudo pacis tantum in terra viven-tium inventiur, 555. Pax Christi qua sit, ibid. Pax nostra Christus, 64. Pa-cis multitudo in coelo, 555. Pacis in-ternso perfectio, 405.

Peccantium restitutio per pæniten-tiam, 172. Vide Pænitentes, Pænitentia. Quos peccantes Deus occidere

velit, 73.

Peccatum nullum esse habet, 306. Peccati conscientia morderi quid. 159. Ad cognitionem peccatorum suorum allqui percutiuntur tantum, non morientur, 142. — Peccatum, ut ad pœulientiam accendamur, mente re-

cogitandum, 146. In necestam relati quam cavendum, 159. Sic praterits eccata lugeatur, ut caveantur futura, - Peccati poena est reprobos permitti agere quod cupiunt, 178, Per peccatum homo perditus, 205. Inveni-tur cum illud confitetur, 204. Peccata lacrymis tersa deformitatem amitunt, 150. Sic ad memoriam revocanda, st a coelestibus considerandis non impea correstious consideranus non mpe-diant, 151. Peccatorum confessio sa-cerdoti factenda, 166, 369. Qui pro modo criminis poenam imponat, ibid. Quie dotes illi necessarie, ut rite liget et solvat, ibid. — Peccati confesso. Peccutum in confessione produnt est, non mendacio augendam, 5%. Peccata sua dissimulantium vana effic Peccata sua dissimulatifum vala ene-gia, 355. Occidentur peccai, can confitentibus apostolica auctoritate di-mittuniur, 556. Artes quibas peccai sua tegant peccatores, 558. Comu sua tegant peccatores, 358. Communication Deo confessio sacerdotibus fit, 539, Peccata non solum confitenda suni, sed etiam poenitentise austeritate de-lenda, 539. Prenitentise et confessinis vitia, 364. Peccatum quod diligitur, confitendo non deletur, 567. Confessio oris que flat ad saluten, ibid. Signum veræ confessionis est in affictione penitentiæ, ibid. Pecceta tegimus, es per confessionem detegendo, 474. Face judicis humili confessione, exemple Publicani, præoccupanda, 475. Ad perfectam confessionem, parrande suit omnes peccati circumstantiz, 476. Peccata tum omissionis tum commissions in confessione declarands, ibid. Pencati confessio coram Deo Sacerdotibus facienda, 559. Peccatorum occulorum cordis contessio, 275. Perfectissimum confessionis peccatorum exemple, 326. Peccatorum confessionem exepientes, ad obscena que audient inar-descere periclitantur, 350. Peccana oculos aperiri qui intelligendum, 50% Sine percato esse ne quidem eleci possunt, 59, 60. Peccata omnia vilar non possumus, etsi omnia crimia, 421. Qui peccata non cavent, con 431. Qui peccata non cavent, con possunt, postea nec possunt ets relle videantur, 351. Peccata confiteda emendanda, 559. Peccati podos, 58. Hoc poudere obruinur, 485. Peccat quibus aquis lavantur, 495. A peccati futuris quomodo tuetur Deus, 479. Peccati fuit expers solus Christus, 449. Peccati fuit expers solus Christus, 449. Peccati fuit expers solus Christus, 449. Peccatum originale. Vide Originalis coloa.

Pecomor cineri similis, 519. Pettator qui sileat, et clamet, 475. Peretor graviter volnerato similis, 194 Peccatoribus adversitates precari licet ut coerceantur, 480. Peccatur inbes modis, 489. Peccatoris infelix stats, 548. Ad vitam quomodo revocatir, 548. Peccatoris domus in qua quiescit prava consuctudo, 572. Peccalores impoenitentes juste excommunicantes. 375. Ita rejectos lugere debent pastores, ibid. Peccatoribus ostendenda tum accepta a Deo bona, tum mais m eum perpetrata, 252. Peccatores convertere doctoris est oflicium, 26. Per hædos peccatores designantur, 255. Peccatum corum qui alios a Dei culu avertunt, vix poenitentia deleter, 69. Si propter aliena peccata, quanto ma-gis propter propria damnamur, 196. Peccatores Pastorum constantiam adolationibus frangere conantur, 356. Quibus non cedendom, 357. Sic argueudi, ut nullus relinquatur effugiendi locus, ibid. Peccati summus gradus, de ipo superbire, 353. Peccata sua dissimulantium vana effugia, 355. Peccais vivunt, quandiu per posnitentiam pos delentur, 558. Occidentur cum confi dentibus apostolica auctoritate dimit-

tuntur ibid. Qui peccata deserunt nec plangunt, arguuntur, 358. Non majora tantuur, sed etiam minora lugenda. tantuu:, sed etiam minora lugenda, 539.— Peccaum tribus modis admittitur, 575. Peccata quomodo arguenda. 577. Peccatorum pessimi sunt qui aliis dant exempla peccandi, 197. Prima peccatorum plaga conversio, secunda damnatio, 308. Peccatores conversi alios ad conversionem aliquando accendunt, 509. In corum conversione Deus quædam præstat per se, quædam per homines, ibid.

Pedica. Pedica quesi in terra ab-scondi quid sit, 547.

Peditum nomine electifigurantur. 348. Pelagus humanæ ignorantiæ, 324. Pelicanus carnales adumbrat, 516. Pelicano similis Christus, 517

Perfectionis tres gradus, 248.—Perfectionem ambientibus que consilia danda, 157. Ad perfectionis arcem ten-

danda, 157. Ad perfectionis arcem ten-dendum, 170, 26. Usque ad vitæ termi-num, 171. Perfectio pastores decet, 223. Perfecti viri privilegia, characteres, officia, 30, 70, 100, 151; 152, 210-215. Perfidia prius deserenda, quam præ-dicetur vera tides, 132. Quod ex historia conversionis Pauli demonstratur, ibid.

Quæ pericula circumstent ambulan-tes in via salutis, 534. Ab iis ut erua-

mur quid præstandum, 554.

Ould perit in Sanctis? 535.

In persecutionibus semper stat Ecclesia, 28. Persecutionum utilitas, 491.

Perseverantia in virtute per timbrias aureas designatur, 316. - Persave-rantiam dat Deus fienti pro peccatis, - Persave-472. Perseverantia electorum, 386. Qui perseveraturi sint ignoramus, 386. Perseverandum, carrespugnando, 153, 154. carnalia desideria

Personarum non sit acceptio, sed

discretio meritorum, 328.

Pertranseundi homines ut ad Doum perveniatur, 423.

Petrus non solum propheta, sed aumnus patriarcha, 591. Vidit Christi gloriam imperiecte, *ibid.* Petro trina interrogatio facta quid significet, 383. Petræ foramina sunt vulnera Christi, 410.

tres foramina sunt vulnera Christi, 410.
Pharaoni similes et Ægypto, qui
converti renuunt, 149.
Phenenna uxor Helcanæ, 13.
Philistiim quid, 125. Quid Satrapæ,
140. Apud Philisthæos arca circumducta, Evangelium apud Gentiles circumferendum significabat, 140.

Phinees et Ophni etsi pravi, sacerdotes tamen Domini erant, 12.

Pigri ad bona opera timore cogan-tur, 263. Ad charitatem perfectam postea perducantur, 160.
Piscalores elegit Christus ut reges

subjugaret, 521.

Placere Deo et hominibus perfectio est, 85. Placere Deo soli nostris lacry-mis ambiamus, 166. Placendum hominibus in rebus nou prohibitis, 571.

Per plateas et vicos Christum quæ-

rere, quid, 423.
Plebs et populus qui differunt, 160.
Pluviam dare Dominum, quid, 274.
Poculum inebrians abundans est gra-

tis Spiritus sancti, 126. Poculum ex vino conditum, quid. 454. Po-mæ quibus homo subjacet, 482.

Prome quipus homo subject, 482.
Positentiae characteres, effectus, leges, 143, 149, 166, 167, 222, 275, 307, 320, 321, 359, 367, 369, 467, 491, 493, 493, 549. Positere Deum qui intelligatur, 332. Ipsum præsertim poenitet constituisse pastores postea lancos ibid. apsos, ibid.

Poma qui dicantur electi, 10. Ponda qui dicantur electi, 10.
Pondus peccati, 48.
Pontificis forma, 11, 185, 170, 585.
Summi pontifices ell lles, elstoram vitam explorant, 510, pp. prae. dicatores, ordinant, ibid. Snis in judiciia non sint præcipites, ibid. A quibus consilium quærant, 311. In quibus, ibid. onstitum quærant, 511. 10 quinus, www. Populi et plebis discrimen , 160. 'opulus spontaneus quis, 161.

ostulandum enixe a Dec. 538, 539. Potestas Ecclesiæ a Christo collata, 41.

Præcepta alia sunt communia, alia propria, quæ violare gravius est. 289. Prædarum initia offerre, quid sit, 555. Prædestinare Deo facere est, 290. Quod prædestinavit Deus, id facit, 576.

Prædestinationis et præscientiæ Dei

certitudo, 328.

Prædicatio Evangelii multos fructus tulit apud genles, 21. Hujus prædica-tionis contemptus scelus est Judæorum, 71. Profectus prædicationis, ibid. Aliud prædicandi, aliud quando prædicaudum, 121. Prædicationis Evangelicæ stupendi effectus, 147. A prædicatione ad contemplationem redeundum, 204.

Prædicatio est sacrificii species, 69. Prædicator quæ docet, opere impleat. 245, 506. Bi modo ascendendum, modo descendendum, 250. Plura exemplo doceat quam verbo, 251. ()uante charitatis esse debeat, 280. Sancti prædicatores, cum ascendunt, obvios Ecclesiae prædicatores habent, 238. Et veteres prophetas, ibid. Com quibus con-sentiunt, 239. Habent ante se quod prædicant, reprobi, post se, 211. Præstent tum opere tum contemplatione. 239. Cœlesti cibo pascant et pascantur, 300. Verbi comministros quales habeant, ibid. Umbraculum sunt ab æstu beant, 1914. Umbraculum sunt ab æstu concupiscentiæ, 1914. Qui prædicatorum monita spernuut, eorum rodun vitam, 505. Quæ prædicanda de Christo, 241. Quæ a prophetis prædicta, 1914. Prædicatores boves sunt qui Ecclesiæ agrum arant, 808. Laudibus modo non pascantur, ut æterna gloria fruantur aliquando, 314. — Vanus prædicator, cum laudibus non pascitur, delicit, 317. Simulationem lucis accepit, non veritatem, 518. Ei proponendum Christi bumilis exemplum, 520. Prædicatoris officium est culpas admissas arguere, et officium est culpas admissas arguere, et quomodo futuras caveantur, docere, 519. Prædicatoribus adsit cum vitus munditia humilitas, 151. Prædicator quos genuit Deo dat, qui de eorum generatione nihil sibi tribuit, 17. Subditorum bona temporalia non ambiat, ibid. Prædicator revertatur, ad contemplationem recurrendo, 22. Prædicatorum ordo Samuelis nomine intelligendus, 23. Eorum vita quibus probata esse debeat, 110. Prædicatores quidam esse debeat, 110. Prædicatores quidam ex Gentibus electi, et ad Apostolicæ auctoritatis culmen provecti, 51. Dici possunt cardines terræ, ibid. Prophetarum ministerio funguntur, 124. Ipsis Deus clarius manifestatur, Philisthæis comparantur, 126. Prædicatorum studio qui carni serviunt Deo mancipantur, 197. Prædicatores in ultissima contemplatione suspensi, ad docendos subdi-tos descendant, 209. Relinquant pro-pria, ut communia disponant, ibid. Pro auditorum captu modo plana, modo alta doceant, ibid., 210. Raro sint in publico, ibid. In secreto contemplationis the sauris coelestibus ditentur, ilrid. — Pradicatoris munus est delectationi carnis, concupiscentise mentis, et benorum operum simulationi bellum indicere, 193. — Prædicatores eligantur qui criminis puri sint, 150. Neque tamen de sanctitate sibi blandisntur, all per es sint, ibid. Prædicatoru quo ri gilandum erga subditorum telle per in gloria, 172. Lucem ann verbis ostendunt, exemant, 175. Ex omnium quoque carnis, concupiscentia mentis, et bo-

ordinum et conditionum sanctis exem pla mutuentur, quæ imitando propo-nant, 174. In sacræ Scripturæ lectione nant, 174. In sacræ Scripturæ lectione sic erudiantur, ut intus per contempla-tionem a Deo doceantur, 174. Ne labore obruantur, sanctorum societatem qua-rant, 175. In cordis altari amoris offe-rant holocaustum, 176. Optimorum prædicatorum summa merces, 221. Magnum ad laborem prædicationis incitamentum, ibid. Non summo ordini præmium rependitur, sed summo la-bori, ibid. Magna de se audiens prædi-cator suæ recordetur infirmitatis, 222. Magna virtutis insignia prædicatoribus Magna virtutis insignia precicaloriona tribuuntur, 230. Reges sunt qui a ser-vitute nos liberant, a Deo qui eos ordi-navit roborati, ibid. Alta sæculi despi-ciendo transiliat prædicator tanquam foveas, 231. Ex fervore charitatis, ibid. Alternis vicibus laboret, ac a labore quiescat, ut sibi vacet, 252. Quod signum electionis habeat, ibid. Proficere volens, sanctorum exempla ob oculos ponat, ibid. — Prædicatorum otleinm. Prædicatorum est officium, Officium resultation est unicium, culpas admissas arguere, et qui fuuræ caveanur, docere, 319. Pia prædicatorum stratagemata, 374. Christum prædicanti quid discendam, 388. Qui Jesum vult prædicando ostendere, debet per mortificationem passiones ejus imitari. 388. Prædicatoris male operantis periculum, ibid. Prædicatorum eat vulpas, id est hæreticos Christo capere, 421. panem parvulis sicut matres masticant filis, 428. Gemellos habent foetus in duobus charitatis præceptis, et gemi-nam prædicant dilectionem, ibid. Ju-daïcum et Gentilem gignere non ces-sant, ibid. Fayo distillanti prædicando similes, 452. Mel et lac ita propinant aliis, ut etiam sibi servent, ibid. Exteriorum abdicatione verbum Dei acquirunt, 437. Divina inspiratione surgunt ad prædicationis laborem, ibid. Verbo et exemplo in mentibus locum sponso parant, ibid. Qui anima a cust dibus, id est prædicatoribus salubriter vulne-retur, ac spolietur, 459. Pallium tollunt retur, ac spoiletur, 459. ramum tomunt dum prædicando, quod interius latebat, detegunt, 459. Quod aliis propinant prædicatores, abandantius cæteris li-bant, 450. Prædicator propendat, quid, quantum, quando et quibus loquatur, 505. Quod docet, prior exsequatur, 506. Non leviter judicandum de his qui prædicandi gratia e suis latebris exi-liunt, ibid. — Prædicator vita non sit minor quam fama, 212. Proprius predicatoris locus contemplatio, ibid. A dicatoris locus contemplatio, ibid. A secreto contemplationis ad pradicandum egrediatur, ibid. Habeat experientiam spiritus in se loquentis, in repentina revelatione veritatis, 218, Qui ea quæ prædicat non amat, alios pascendo jejunat, 209. Prædicatores Ecclesiæ columnæ, 423. Prædicatores Christi oculi, 440, et labia, 441. Sancti prædicatoris vigilantia et fortitudo, 428. In illo quæ patent, magna sunt; quæ latent, majora, 429. Prædicatorum duo ordines, 429. Prædicatorum arma, 429. laspiratione divina acti, pertura, 429. Inspiratione divina acti, pergant ad prædicationis laborem, 437. Verbo et exemplo in mentibus locum Sponso parant, 457. — Prædicatorum mores. Lucem justitiæ quam verbis ostendit prædicator exemplis præferat, ostendit prædicator exemplis præferat, 173. Prædicatores raro siat in publico, 210. Domus prædicatoris est spiritualis ejus conversatio, 217, 222. Carnalium et spiritalium prædicatorum discrimen, 250. Prædicatores coelesti cibo pascantur et alios pascant, 500. Duobus signantur bobus prædicatores geminas charitatis gratia pleni, 308. Prædicatores laudibus pro fortiter gestis mode aon paccantur, \$14. Prædicationis mi-nisterium non suscipiant, nisi qui cas-tifate sunt insignes, \$16. Attendi non debet quid fuerint Ecclesiæ; rædicato-rès, sed quid sint facti, 411. Prædica-torès sapientia et religioné fulgeant, 414. Eur canes dicti, 421. Sponsæ oculi, 427, et labia, 428. Prædicator et bona voluntate, seu recta intentione fillos gignit, 537. Pia prædicatorum strata-gemata, 547. Prædicationis ministerium non susciplant, nisi qui charitate sunt insignes, 543. Prædicauti Christum quid discendum, 583. Quid factendum, ibid. discendum, 589. Quio iacremouni, con Christi gloriam prædicare non audeat, misi qui ad celestia erigitur, 592. discendum, 383. Quid faciendum, ibid. Prædicatorum nomina, 399. Vaccæ sunt sancti prædicatores, 150. Cur binæ et generis feminini, ibid. Nubes dicuntur volantes, et columbæ ad fenestras, 363, 399. Dit aliquando in sacra Scri-ptura electi prædicatores intelligun-tur, 501. Prædicatores dicuntur boves, iur, 501. Prædicatores dicuntur böves, qui prædiganto arant, 508. Prædicator cur rex dicatur, 535. Cur item salus nuncupetur, ibid. Cœli dicuntur sublimes prædicatores, 582. Prædicatores munt ubera Sponsæ, 408. Sunt collum Sponsæ, 414. Cur dicantur oculi columbarum, 415, 427. Per tigna domorum Sponsæ cedrina signantur, 416. Dicumparares et de Columbara recenter fores. Sponsæ cedrina signantur, 446. Dicuntur cares, 421. Columnæ argenteæ ferculi Salomonis, 426. Dentes Ecclesiæ, 425. Labia Ecclesiæ sunt, 428, 452, 441. Et vitra coccinea, ibid. Coccus significat flammam charitatis qua ardent ipsi et alios accendunt, ibid. Geoæ Ecclesiæ, ibid. Fragmen mali punici die cuntur, ibid. Collum Ecclesiæ, ibid. Et turris David, 429. Duo prædicatorum culius proceducature. ordines, per duo ubera sponsie figuran-tur, ibid.— Prædicatores mali concu-binis similes, 445. Ita prædicanda fides

of per hone opera comprobetur, 420.
Præfectis quid offerendum 258.
Prælatjo spiritualis in sæcularem dominationem transferatur, 177. Prælatjobis one, 162, 176. Plerique qui vive-bant subditi, moriuntur prelati, 162, Quia cuplditate abripiuntur, non du-cuntur charitate, ibid. Honorem præla-tions in numeriambignt, labores pauci, 237. Prælationisculmen pro allis adeundem, 270. Invite conscendendum, libenter descrendum, ibid. Alia prælatio regum, alia judicum, 272.

Prælati in culmine Ecclesiæ positi

prophetæ esse debeut, 374, Prælati negligentes cateryatim in flagitia cornegigentes catervatim in flagitia cor-ruunt, 568. Sauli sunt similes, ibid. Prælatis discretio apirituum necessa-ria, 136. Qui prælatos despiciunt, filti sunt Belial, 257.—Prælatorum cura ut abstractos a terrenis, ad codes la eve-hant, 192. Verbis et operibus doceant, 193. Prælati carnales ins regis usur-rant of a Samuela proportur. 193pant, at a Samuele proponiur, 182, Qui sint corum currus, ibid. Qui equi-Qui suit corum currus, ibid. Qui equi-tes, ibid. Quœ quadrigæ, qui quadri-garum præcursores, ibid. Quos tribu-mos centurionesque constituant, 185. Quos habeant agros agrorumque ara-tores et messores, ibid. Quos armorum fabros et curruum, ibid. Ecrum un-guentariæ ficht linguæ adulatrices, ibid. Quæ suls assentationibus ipsorum sungrhism involugant 181. Caralles superhiam impinguent, 181. Carnales prælati quanta sibi subditis mala infe-rant, 181. Sub reprobo prælato etiam electorum bona integra non sunt, ibid. Virtutes præde patent, 188.—Preter prælati auctoritatem ulkil agendum, 190. Perfectus esse debet, 211, Fidel ac bonorum operum luce refulgeat, thid. Spirifuali gratia unctus alios salvare potest, thid. Autequam promoveatur, exploretur ejus vita, 216, 269. Per qumilitatis portam ingrediatur, ibid. Prælatorum qui in charitate perfecti

non sunt, periculum, 238. Ad præinto-rum reprehensionem non ficile pro-ruendum, 107. Ipsia obedicatia dupli-citer impendenda, 101d. Prælati ettam carnales cum rationis modum excedunt carnales cum rationis modum excedunt honorandi, 37. Quorumdam severitas inconsiderata, 534. Humiliter tamen ferenda, fbid. Præfatt se subjectos aliquando cogitient, 51. Præfat præfatorum arbitrium nihil præsumen ium, 82, 198, Eos judicaro non debemus, 96. Præfatts, qui propriis peccatis non tecestus, qui propriis peccatis non tecestus, qui propriis peccatis non tecestus. nentur, pro silenis formidandum, 83. Si mollius peccata subditorum redar-guant, 84. Praya corum exempla quanguant, 84. Prava corum exempla quantum noceant, 86. Qui sua potestate abutuntur, ea carere debent, 86. Drum dedecore afficient, 87. Prælati fortitudo universis subditis nota sit, 234. Virtute cunctis antecellat, ibid. Ejus potentia a Christo derivatur, 301.—Prælati præsint ut pares, 272. Ipsorum est ab Ægypti servitute nos fiberare, 272. Gratiam tamen liberationis Den adverti Gratiam tamen liberationis Dec adscribere debent, ibid. Prayorum ani ut mo-tuum quibus medentur, expertes sint; 290. Sic aliorum inquinamenta respi-ciant, ut non aerdidentur, 291. Ab inobedientium consortio ce subducant. ibid. Justa plaque ipsorum severitate rejecti quid agero debeant, ibid. et 292. Eorum celsitudini non comparandus fidelium subditorum status, 213.

Prælia nostra cum vitiis et humani

generis boste, 259.

Præparare cor Domino qui dicantur, 164. Et ei soli servire, ibid.

Præparatio mentis necessaria ad al-

tiora contemplanda, 217.

Præponendus curæ animarum aspe-

ram vitam sequatur, 338.

ram vitam sequatur, 508.

Præsentia spiritualis Christi nunquam deest clectis, 21. Ex ea accepit Reclesia ut cresceret, 123. Deus Ecclesiæ semper præsens, 124.

Præsumptio eorum qui majorum jua-

a in melius com nutare se putant, 359 Quod sæpe in monasteriis accidit, ihid. Pro inchedientia debet haberi, ihid.

Presulum plures sunt ordines, 150; Precibus alienis expietur, qui propriis non potest, 92. Principes sunt apostoli, 51.

Probatio abstinentize castitas, 266. Profectus electorum characteres gradus, modus, 95, 119, 196, 147, 148, 173.

Progressus fidei et prædicationis in

Gentilium mentibus, 137.

Promissio hæreditalis aternæ qui designetur, 240. Promissionum divinarum certitudo centra diffidentiam munit, 543.

Properans ad Christi amorem carnis

fervorem abjiciat, 419.

Prophetia et prophetis (de), 178, 259, 239, 241, 212, 248, 249, 257, 545. Prophetare de corde, quid, 568. Propinquos ad erclesiasticas dignita-

tès evenentium periculum, 86. Prospera in adversis, et in prosperis

adversa commemoranda, 575. Prosperitas oculos claudii, 514, Prospera magis methenda quam adversa, 541.

Proximo utiliores invenimur cum altius in contemplatione suspendimur, 205. Proximis ita prosit doctor, ut Deo adbæreat, 26.

Psalterium seternorum gaudiorum prædicationem designat, 240. Psaltepresuccionem designet, 240. Psalte-rium quale instrumeatum, quidva si-gnificet, 466. Psalterium quid, 240. Pueri sacerdotum de Sacrificio ra-pientium quid significant, 68. Pugna (de) spirituali, 263, 364, 358, 539, 346, 360.

Pugnare e curru antiqui consueverunt, 192. Pugna spiritualis describitur, 192. In ea quinam ex curru pu-

gment, ibid. Qui equites, ibid. On regis quadrigas sul subsequenter, sul antecedant, foid. Oni pedies, 195, Oui antecedant, 1992. Un pedites, 195, (pi tribemi sint et centuriores, ibid. Qua contra bostem arme fabricanda, 194, (pi parandus currus, ibid. Electi ioc mois victores flunt, ibid. Puguandum cosi-nuo, 325. Unde hostes aliquos Deta so-bis superstittes semper reliaquat, ibid.

bis superstites semper reliaquat, fini.
Purintritudo sponste geneina, unde?
415. Pulchritudo sponste potior quamam sit? 427. Pulchritudo Sponsi ande?
413. Qui tota pulchra sit sponsa, 429.
Pulvist. De pulvere qui suscitati, et
de stercore, 50, 62. Pulvis ont illeta
contratio, stercus prava actio, fini.
Punicardo bic mis-retur Dels, 429.

runienoo no mis-retar Dess, 48).
Purgatorius Ignis tre Dei signa,
469. Purgatorii pores, poel quan ad vi-tam pervenitur, 98. Qbi hane evader cupit, per poenitentiam se silligat, 886. Purpureus ad curlum ascessus, 886.

Putationis tempus, 419.

Onadragenarius numeras ad pecca-

Onadragonarius numeras ad peca-tores pertinet, 133.

Ouercus Thabor quid significet, 27.

Ouirs in corlo auffit tentationiles turbabitur, 172. Quiete mentis predi-catores ad gratiam se parent, 16. Quiescere post Dominum, quid sit, 13. Quinquaginta millia de piebe per-cussa, et septuaginta Capum viros de populo, qui intelligendum, 160

Bamatha quid significet, 8,65. Reclinatorium aureum, quid, 426. Reconciliationis a Deo consequenda

Reconciliationis a Deo consequends facilitas et difficultas, 148.

Recti non sunt qui timent, sed and difigunt, 408.

Rectoris villa, dotes, munus, 191, 206, 723, 225, 220, 237, 246, 412.

Redemptor, lauis magnus, 137, in et divinze essentise incommutabilita, 44. Redemptorem Helcam signals, Ecclesiam Anna, 63.

Reges Christo per pomitentiam subjecti, 431. Qui ex Deo non sont, 35.

Reginze sunt animae que corpus

Reginæ sunt animæ que corpora

prudenter regunt, 444. Regum liber I, sive Samuelis, I. Rujus historias profunditas, ibid. Nerdum a doctoribus exposits, ibid. la-menso flumini stmilis, ibid. Regum historia cæteris Scripturis qec jamnistoria cæteris Scripturis que autrimentis minor, nec auctoritate infends, 4. Regum lib. I et 11 adscripti 5-mueli, 4. 219. Uterque prophetis es potius quam historia. 4. Regis jus, 180, 181, 182 Regis peccata quandoque toleranda, 509.

Regia dignitas. Ecclesias nec suscinec superba, 557.

Regunm Christi Ecclesia, 54. Reguna
Saul brove, etsi multis regnavit mais,

479, Regulæ sancti Benedicti memit sanctus Gregorius, 151, 199.

Relabi in peccatum quam cayaden, 159. Relabentium inalpientia, 485. Religiosi viri, sasculo militantium exemplis aliquando erudiantur, 315. Regovatio iuterioris hominis, 95.

Fish in carne et in meate, 344. Reprodutio non credentium, 141. A-liis credentium, ibid.

lis credention, ins.
Reprobi baheat post se god preficant; aute se secti doctores. 341, le-proborum opprobium, 360, Reseable permitti agere quod copiest som peccati est, 178, Cor suum non somident, 54. Eccup intestis ad ins primitur, 58, duod eie, etiem. see fregut impenditur, Denesammers. Remie pobie pregrate nost morten. - Requie nobis preserving post, as securi mortem expectamus, 56.

Resurrectio, spei fundamentum, 541. Ante resurrectionem conf rtur sanctis peatitudo, 499. Resurrectionem nos-ram quotidie debemus imitari, 399.

ram quotate debemus imitari, 399.
Retributione (de) cogitandum, 87.
Revelationis veritas ex Scriptura
exploretur, 115. Revelationes superiorum judicio subjiciendæ, 103. Per occultam revelationem Deus loquitur
electis, 115.

Reversurus Christus, quando ? 423. Roboramur (non) in nostra fortitu-

Rotæ currus spiritualis, 195. Rotam significat Galgal, 174. Rota ferum transcuntium in qua vertuntur, qui delectantur terrenis, 63. Duæ rotæ sunt, vetus et novum Testamentum. 149.
Rudibus qua cautione alta et pro-

funda debeant abscordi, 117.

Sabaa quid significet, 296.

dæorum repulsis, Christus fideles shoi sacerdotes instituit, 79. Qui ejus voluntati obtemperarunt, 80. Sacerdotes Judæorum in Christum sæviendo, Del consilium impleverunt, 15. Victimam Dei ac munera repulerunt, 76. Sacerdotium Judaicum quale, 15. Ejus cæcitas unde, 115. Dannato veteri sacerdotium ingenerati gaste aventum zuratum et datio maior et gleste aventum et dationale et gleste aventum et dationale et gleste aventum et dationale et gleste aventum et dationale et gleste aventum et dationale et gleste aventum et dationale et gleste aventum et dationale et gleste aventum et dationale et gleste aventum et dationale et gleste aventum et dationale et gleste aventum et dationale et gleste aventum et dationale et gleste aventum et dationale et gleste aventum e dotio, major est gloria novorum præ-dicatorum, 114. Tria quæ ad sacer o-tium pertinent, 75. Ad sacerdotium viri sancti non recipiendi tantum, sed etiam invitandi, 161. Sacerdotti evangelici juventus et senectus, 189. Unde consenuerit, ibid. Resoluto vigore nihilominus prophetat, et recre docet, ibid. Sacerdotto dignus non est, nisi qui Del voluntatem ex Scriptura didicit, 91, et voluntatem ex Scriptura didicit, 91, et implet, ibid. Huic Deus domum idelem ædificat, subditts obedientiam inspirando, ibid. — A sacerdottus optima consilia, 322. Sacerdotes et ministri reprobi cur Beisamitæ, 160. Sacerdotes male viventes a laicis non judicandi, 191. — Sacerdotum novælegis cœlibatus, 69. Sacerdotes mali populum in ruinam pertrabunt, 72. Hinc gravissime delinquunt, ibid. Sacerdotum delicta difficile curantur, 84. Sacerdotes sunt electi, quo sensu, 94. Sacerdotes sunt electi, quo sensu, 94. Sacramentum Eucharistic indigne

tractantes qua poena digni, 160. Fide-les hujus Sacramenti dignitatem formi-

dant, 161. Hujus utilitas, 59. Sacrificium Sanctorum in cœlo quale sit, 509. Sacrificium Helcanæ Christi passionem figurabat, 13. Sacrificio in-teresse non debent nisi sanctificati, 378. Quanta ergo sacrificium offerentes

decet sanctitas, ibid., 379.

Sagittæ peccatori inlixæ, quæ, 482.

Salomonis libri tres quid adumbrent?

401. Salomonis pelles quid? 409.

Saltus quid significet, 315.

Salutis mula expers conditio, 314.
Salutis mula expers conditio, 314.
Salute (de) aliena solliciti sunt sancti, 479. Salutem omnium vult Deus, 576. In salutari Dei lætari guid sit, 56.
Sama vel seme. quin

Sama vel seme, quid
Sama vel seme, quid
Samuel sub lege posi
Samuel sub lege posi
Cam per ectionem assellis, cst, 277
Samuel s nomine pra cultis cost, 277
Samuel s conobinit le samuel
in Samuel perfects
ma, 99. Samuel in
Samuel perfects
ma, 99. Samuel in
Samuel generation of samuel
samuel generation of samuel
samuel generation of samuel
samuel generation of samuel
samuel generation of samuel
samuel generation of samuel
samuel generation of samuel
samuel generation of samuel
samuel generation of samuel
samuel generation of samuel
samuel generation of samuel
samuel generation of samuel
samuel generation of samuel
samuel generation of samuel
samuel generation of samuel
samuel generation of samuel
samuel generation of samuel
samuel generation of samuel
samuel samuel generation of samuel
samuel generation of samuel
samuel samuel generation of samuel
samuel samuel generation of samuel
samuel samuel generation of samuel
samuel samuel generation of samuel
samuel samuel generation of samuel
samuel samuel generation of samuel
samuel samuel generation of samuel
samuel samuel generation of samuel
samuel generation of samuel
samuel generation of samuel
samuel generation of samuel
samuel generation of samuel
samuel generation of samuel
samuel generation of samuel
samuel generation of samuel
samuel generation of samuel
samuel generation of samuel
samuel generation of samuel
samuel generation of samuel
samuel generation of samuel
samuel generation of samuel
samuel generation of samuel
samuel generation of samuel
samuel generation of samuel
samuel generation of samuel
samuel generation of samuel
samuel generation of samuel
samuel generation of samuel
samuel generation of samuel
samuel generation of samuel
samuel generation of samuel
samuel generation of samuel
samuel generation of samuel
samuel generation of samuel
samuel generation of samuel
samuel generation of samuel
samuel generation of samuel
samuel generation of samuel
samuel generation of samuel
samuel generation of samuel
samuel generation of samuel
samuel generation of

repulsis Judæis solus coram Deo ministrat, 16. Trina ejus vocatio quid, 116. Samuel qui victor effectus, 186. A populo non auditus, a Deo meruit audri, pulo non auditus, a Deo merult audiri, 187. Samueli tribuuntur lib. II prio-res Regum, i. Samuelis sommi quid significent, 121. Eins dum se vi-dentem dicit humfitas, 217. Samuel libri I Regum scriptor, i, 219. Cur ia tertia persona loquatur, ibid. Samuel astumens Saul, ould significet, 222.

Saucta videndo moriuatur, qui indigni sunt, quanto magis contrectando ! 160. Sanctitatis pristinæ flos quantum emarcuerit, 207. Sanctitas apostolici

cartus, 75.

Sancti omnes ex Christi munere flunt, 41. Sanctorum pedes qui Deus servet, 51. Hi pedes, humilitas et fortitudo, ibid. Fides et amor, 52. Sanctorum sommes quid sit, 106, 114. Est ctorum sommes quid sit, 106, 114. Est perfectus mun it contempus, ibid. Nemo tam sanctus, qui in se nihil habeat quod plangat, 159. A Deo sanctificamur, ad requiem ducinur, glorificamur, 56. Sancti viri phrisque sunt ignoti, 216. Foris contemptibles videri appetunt, sed agere venerabilia non desistunt. 217, 257. Spiritalis sanctorum conversatio, non nist devotis panditur, ibid. Sancti qua discretione virtutes suas et abscondant et manife-stent, 220. Salutant nos viri sancti, quando nobis æterna bona salutis annuntiant, 236. Bene virtutes sanctovirl sancti, si propria virtute, non vero si divina, mira facerent sut loquerentur, 149. Cur a superbis sanctiviri contemnantur, 257. Contra hostium jacula quam cauti et rircumspecti debeant esse sancti, 2-3. Cur post relatam in magnis tentationibus victoriam sancti levioribbs succembere si-nantur, ibid. Sanctorum anima ca-prels similes, in morte corpora deserentes, magnos in colum usque dant saltus, 294. Sanctorum inimici sunt immundi spiritus, 414. Deus thesauros suos. id est sanctos viros abscondit, 381. Sancti viri sunt ubera sponsi, 408. In corde sanctorum ferveute charitate. recumbit Christus, 411. Sancti kie quasi in deserto myrrha, 424. — Sanctorum civitas Jerusalem, 161. Sanctorum requies in celo, nullis bostis tentationibus turbabitur, 172. Nibil agunt inconsulto, 204. Priorum sanctosum facta sequentium solutia sunt, 175. racta sequentium solatia sunt, 175. Plorum etiam infirmitas nos corroborat, ibid. Sancti suis in judicils præcipites non sunt, 177. Florum judicia cum divinis conveniunt, et virtule charitatis, 178. Sanctorum orationes nunquam sine fructu, 187. Nisi orent pro reprobis, 183. — Sancti exterius circumspacti as interius escuist 907 circumspecti, as interius providi, 207. Qua discretione virtutes suas aut absecondant aut manifestent, 220. Vix cor suum inve ire possunt, 323. Quanto minus imperfecti, ibid. — Saucti viri sunt Christi Sponsæ ubera, 408. Saucti quærantur intercessores, 439. Saneto-rum dupl-x futura est commutatio, 534. Sancti cur Dei vestimenta dicantur, 334. Sanctorum exempla prolicere sur, 334. Sanctorum exempla prolicere sur, 334. Sanctorum exempla prolicere sur, 334. Sanctorum corla horti sur, 335. Sancti foris s 551. Saucii cur Dei vestimenta dican-

Saul carnali fortitudine fretas viacitur, qua Samuel carena victor effectus, 186. Futuri regni Saul mala omina, 188. Regnum ejus quam breve, licet 188. Kegnum ejus quam breve, kcet multis regnarit annis, 278. Quo sensu regnum sempliernum ipsi promissum, 289 Ex Saulis historia, qui bene cœpit et non perseveravit, quid discendum, 313. Saulis mors inobedientes præpositos terrest. 2. Repulsus ob levem inobedientiam timore nos afficiat, 287.

Saulus Ecclesiæ persecutor, 14. Vide Paning

Scandoli necc tuni quam grave sit, 8f. Scientia veteris et nova legis perçş-saria, 28. Scientiarum quis Dominus, 57.

Scopuli nobis cavendi, 304. Scriptura sac:a, mons umbrosus, 599. Ad quem non accedunt carnalinus 599. Ad guem non accedent carnatibus motibus dediti, ibid. Pictura similis, 598. Ignis, 599. Faas et puteus, 453, 454. Scriptura littera cooperit spiratum et paleis framentum, 539. Juniantorum est paleis vesci; hominum framentis, ibid. Ex sacra Scriptura intelligentia lumen, et charitatis oleum, 37. Scripturæ sacræ interpres speculatori similis; 3. Et viatori, ibid. Cur in ejus intelligentia decipiantur Judæi ac hæretici, 237. Scriptura sacra ex ac harretici, 237. Scriptura sacra ex interpretum et tractatorum miensura non æstinfanda, 3. Calli similis, 237. Divinitus est inspirata, 3. In ejus scientia nemo, ita perfectus, ut ultra proficere nequeat, 4. Vaneratione digna est, etiam oum non intelligitur, ibid. Eo gratius legitur, quo quoti fie discitur, ibid. Scriptura sacra gradus est ad Deum, 6. Tot arma nobis ministrat, quot prescenta et consilia 10. est ad Deum, o. 10t arms noon strat, quot præcepta et consilia, 10. strat, quot præcepta et consilia, 10. Ecclesiæ fundamentum est, 27. In Ecclesiæ fundamentum est, 27. In Scriptura non prophetarum et patriarcharum, sed Dei vox auditur, 115. Scripturæ sacræ sententiis, ad Dei amoreso accendimur, 157. Sic offerendum holocaustum, 151d. Sacra Scriptura etectorum postorum apeculum, 251. Scriptura sacra ignis, est, 309. Qualifiligurent tres libri Salumonis, 2014. Eorum ordo quid signet, 151d. Per morenulas Scriptura sacra intelligium. 114. Cuiz. aprese et argento Per murenulas Seriptara sacra intelligitur, 414. Cuz agresa et argento vermiculate, ibid. Per cellau vinariam Scriptura sacra figuratur, 417. Qui charitas ordinetur per Scripturam sacram, ibid. Cur sacra Scriptura fons simul et puteus dicatur, 433. Aqua significat Scriptura intelligentiam, 434. Cur fons hortorum, ibid. In Scriptura robur panis et robur aqua quid sint, ibid. ibid. Ejus squæ quanto impetu fluant, 434. Duo ordines Scripturam sanctam utiliter legentium, 435. Scriptura sa-cræ dicuntur rivuli aquarum et fluenta plenissimus, 440. Christo carus non est, nisi qui sacris Scripturis delectatur, 451. Anima sacras Scripturas meditatio-nibus intenta affluit delicits, 455. Qui werbum Dei prava intentique leguut, veritatem non invenium, 461. In Ser ja ptura sacra de tam vilibus et indignis anorum et murium similitudinibus Spira anorum et murum simintuminus Silleritus sanctus non ageret, si pretiosa val le in is mysteria non signarct, 146. Scriptura sacra plaustri nomine figurata, 162. Per Galgal Scriptura sacra signatur, 174, 291. In sacrae Scriptura lectione sic erudiatur, prædicator, ut lectione sie erudiatur prædicator, ut intus per contemplationem doceatur a Déo, ibid. Qui verbum Scripturæ accipit non in amore sed in scientia, de plenitudine accipit non verbi, sed libri, 219. Joannes, sive Paulus fitteram scripsit; at loquens in eis verbum, "eam inspiravit, ibid. Littera Scripturæ, sine spiritu non solum mortua, sed etiam est interficieus, ibid. Littera corpus est, buita vero corporis vita, Spiritus, ibid. Samuel tibri primi Regum scriptor, cur in tertia persona loquatur, ibid. Fines Benjamia regulæ sanctarum Scriptu-rarum sunt, 251. Perfectionem ini-tando sanctorum, professiones in intelligentia Scripturarum, 257. Judæi et hæretici cur in sacras Scriptura: intelligentia decipiantur, 238. Vetus per novum Testamentum est intelligendum, 238. Scriptura sacra secundum Patres veteres explicanda, ibid. Electorum pastorum speculum est Scri-ptura sacra, 251. Scripturæ sacræ pro-funda perspicere sine sæculari scientia non possumus, 296. Ner significat sermo-nem Scripturarum, 337. Littera sacræ Scripturm quasi lucerna testa est, ibid.

Seboin capreas significat, 294.
Secretior vita quærenda, 233. Ad illam vitam qui oculorum, cordis, et oris ostia non claudunt, minus sunt apli, ibid. In secreto Deus manifestatur, 244. Inde ad Deum ascenditur, ibid.

Sæculi blandimenta qui despiciant. 87. Eis oneri est mundus, a quo graves tentationes experientur, nisi Deus eam silere ac quiescere jubeat, 63 Segetes electorum addecimari qui dicantur, 196, 197.

Sensibus omnibus hostes nostri Insidiantur, 529. In sensibus omnibus peccavimus, compungamur, 147:
Sepinagiata virus de populo per

cussos, quinquaginta vero millia de plehe, quid significet, 160.

Sermo Dei pretiosus, id est rarus, 96. Sermo optimus quis sit, 208. Sermonein suum aliquando Deus non revelat diligentibus, et sibi ministranti-bus, 101. Sermonis Dei veritas, 124.

Serpentes et scorpiones calcandi potestas Christi discipulis data, 170. Servire Deo in toto corde quid sit, 275.

Service Deciments conteques se, 275.
Services duplex, 561.
Sessor alius non admittendus preter Deum. 480.

Severitas inconsiderata quorumdam Prælatorum, 524.

Signaculum Christi super cor et super brachium . 458.

Signum electionis pastoris est, si alienæ simul et propriæ saluti studet, 252. Silendi et loquendi modus, 108.

Per silentium Dei voluntas melius discitur, 204. In silentii quiete non turbentur Sancti, 213.

Simonis Magi hypocrisis, 518. Kjus hæresis, 518.

Simplicitatis encomium, 513. Similitudines aporum et murium quid.

146, 117,

Simpliciores quomodo erudiendi.210. Simulacrum Dagon quid significet, 137. Societas peccatorum vitanda, 472. Socordes et audaces Corpori Domini

susceptores non saturantur, 59.

Soli cur comparata Ecclesia, 447. Solitariae vitae deditos lucrandis animabus insudare laudabile, 313. Modo infirmi et imperfecti non sint, ibid.

Solitarius quomodo sedebat et tace-bat David, 545.

Sollicitudo Christi et ejus sponsæ de salute proximi, 453.

Somnus sanctorum vigilantiæ jun-ctus, 436. Ut cœlestia contemplentur. dormiunt, 436. Eos Christus excitat, ut aliorum saluti incumbant, 436.

Sophim, Hebraica vox quid significet, 8. Sophim cur in monte Ephraim, 30. Speculum preniteutium David, 493. Sperandum in solo Deo, 489

Spes venile non amittenda, 275. Spice had in vita colliguatur, post-

modum panis manducabitur, 155 Spiritualium status, 526. Spiritalia bristianorum certamina, 125. Spiritus sanctus in Christi discipulos

us, in Ecclesia perseverat, 242.

Scientism simul et charitatem Infundit, ibid. Lacrymas pias instillat, ibid. Cor mundum creat. 243. Sic houden carnalem mutat in virum alterum, ibid. carnatem mutat in virum alterum, toid. Indicia moventis Spiritus sancti sunt humilitatis dona, ibid. Spiritus sancti gratia pluribus datur ad bene vivendum, quam ad docendum, 380. A Spiritu sancto dirigatur qui assumitur ad regendam Ecclesiam, 213, 218. A Spiritu Dei deducitur qui a spiritu suo defecit, 553. Spiritu Dei pleni de 11.30 loquuntur ut de seipsis, 487. Spiritu saucto vegetatur corpus Ecclesiae, 54. Spiritus sancti flatu eget Spoosi hor-Spiritus sancti Hatu eget Spoosi nor-tus, 434. Spiritus sancti fragrantia odor unguentorum Christi, 403. Per-venit ad Christum, 1. — Spiritus maii guibus iu cordibus castrametentur, 284. Unlpas vel leviores cogitationum et verborum in judicio nobis objecturi sunt, ibid. Tripartito agmine nos aggrediuntur, 293. Cogitationibus Insi-diando, ibid. Linguam ad verba iræ onation, 1914. Eniguaii au verba nac solvendo, 1914. Boul operis consum-mationem impediendo, 294. Quantum adversus eos enitendum, 302. Quibus armis dimicandum, 304. Sensibus armis dimicandum, 304. Sensibus omnibus insidiantur, 529. Eorum insidiis qui occurendum, ibid. — Spiritus fornicationis a quibus virtutibus debellandi, 331, 332. Cur vastatores dicti, ib. Sponsa. Spousa per fidem amica.

per simplicitatem colu ha, formosa fit per operationem , 419. Ut operetur surgat et properet, ibid. Instanti æternæ felicitatis æstate, ibid. Qui sponsæ vox dulcis et facies decora, 421. Que sit potior sponse pulchritudo, 427. Per oculos sponse pradicatores, per capillos populi designantur, 427. Cur capillos sponses sicut grex capillos popularios de la capillo sponses sicut grex capillos popularios de la capillo sponses sicut de la capillo sponses de la capillo sponse 427. Cur capill sponses sicut grex ca-prarum esse dicantur, ibid. Dentes aponses prædicatores, 428. Labia Sponses, lidem prædicatores, ibid. Quibus virtutibus sponsa Christi mundetur et placest, 429. Qui tota pulchra sit et macuiæ expers, ibid. Fide, spe et charitate præcipue munitur, 430. et charitate præcipue munitur, 430. Maminæ sponsæ significant dik ctionem Dei et proximi, 451. Labia sponse cur favo comparentur, 452. Tunica sua se exspolians sponsa quid siguet, 457. Sponsa pedes suos lavit, peccata la-crymis quotidianis plagendo, *ibid*. Venter sponse ad tactum Sponsi contre-miscens quid significet, ibid. Sponsum querens, costodes adeat sponsa, 439. A quibus salubriter vulnerabitur et spoiss calceate gressus, 450. Duo femina sponsæ duo populi Ecclesiæ, thia. Vide Femina. Collum sponsæ sicut turris eburnea quid significet, ibid. Oculi sponsæ sicut piscinæ in Hese-bon, ob mærorem et luctum, ibid. Caput sponsæ cur dicatur ut carmelus, 451. Cur spousa dicatur charissina in deliciis, ibid. Ubera spousæ cur botris comparata, 452. Os spousæ signat prædicationem ejus, ibid. Qui malorum odorem in ore periet, ibid. Christi erga sponsam Ecclesiam benigni-tas, 506. Genæ sponsæ, et collum quid signent, 414. Car ocult ejus dicantur columbarum, 415. Sponsæ lectulus est quies mentis a sollicitudinibus mundi acantis, ibid. Sponsa inter filias, sicut lilium inter s luas, quid significet, 416. Sponsæ a Sponso in cellatu vineaa 10. Sponsæ a Sponso in cellatu vinca-riam introductæ quantæ deliciæ, 417. Caput sponsæ quid sit, ibid. In ample-xus sponsæ ruens Christus, quos mon-tes et colles transilierit, 418. Sponsæ Christi pars temporalis afflictio, 13. Sponsæ sunt perfectorum mentes, 212. Sponse nasus sicut turris, quid desiguet ? 450, 451.

Sponsi decor unde? 415. Anima gemi-

tus presentiam Sponsi revocantis, Ann Stare coram Dec quid sit. 23

Status hominis ante originalem calpam, 370. Status primi hominis felici. tas, 481.

De stercore qui eriguntur, et de pul-vere, 50, 62. Stercus est prava acio, ibid. Et perituræ divitiæ, ibid. Sterileus peperiese plurimos qui explicandum, 60. Sterilem significat Accaroo, 172.

Stimulus dicitur increnatio prable-

Studium hominis præcipum, seipsum scire, 412.

Sublevare et humiliare qui Deux intelligatur, 62.

Sublimari corna Christi quid sit, 55. Sublimes in contemplatione, que norunt, impleant, 163. Sublimes per Christum efficimur, 442.

Subtrahit se aliquando Christos, 65. Ut quam infirmi simus ipeo absente

experiamur, ibid.
Surgendum a peccato, deinde al celestia properandum, 420.

Superbia virtutes atterunter, 475. Superbe sapientes tacere jubenter 57. Ex superbia lapsis angelis, quid homini timendum, 58. Superbia pra cæteris fugienda, 287.

Superbi divino repleri mauere ne-

Superbi divino repleri muuere nequeunt, 59. Superborum et libidinosorum obcuecatio, 557. Superborum artes, ut honoris culmen assequanta, 563. Pro ipsis rogantes, etsi boni, no debent audiri, ibid. Super superbos gravis est manus Dei, 475.

Superiorum judicio profectus noster subjiciatur, 40.

Suscitare dormientem in sign Spoos animam prohibentur carnales, 418. Se-scitavit Ecclesiam Christus in crace moriens, 456.

Synagoga zemula Ecclesize, 14. Contra eam sævit, ibid. Non peperit serum virilem, 17. Pro insidiante sibi Synvirilem, 17. Pro insidiante sibi Synagoga Ecclesiæ preces, 18. Synagoga repulsio, 41. Synagogæ gloriatio retunditur, 45. Synagogæ electi a Cristo ad cœlestia provecti, 23. Synagogæ sterilitas, dum Ecclesia prius sterilit, fecunditate gaudet, 49. Ejusdem iafelix partus, 155. Ad partum incursia doloribus enecatur, 156. Synagoga senuerat, quæ in tanta Christi luce caligabat, 71. Deus ad Synagoga veniens n-m stetit, 119. Qui in Ecclesi usque ad finem mundi est peraassusue ad finem mundi est peraassus usque ad finem mundi est permansarus, 120. Synagoga Judzerum unde rus, 120. Synagoga Judzeorum unor pulchritudinem trabit, 443. Synagoga de præteritis suis tenebris in fine po-nitentia, 449. Propter quadrigas Ami-nadab Synagogam conturbarı, quid sit, ibid. Ad conversionem ab Ecclesia provocatur Synagoga, ibid , 454. Synagoga conversa strenue pro fide puguatura est, ibid. Ecclesia Christum apprehensum in domam Synagoga matris dectura est, 454. Quanta erit quorumd im e Smagoga conversa in fine mundi perfectio, 445. Synagoga Christum figens in ligno, nefando scelere se corrupit, 455. Dich

tur vinea Pacifici, 455, 459.

Tabernacula. In tabernacula dimitti quid innuat, 280.

Tacere aut revelare bona que agimus discretio doceat, 299.

Tegenda sunt poecata, bona opera superinduendo, 474.
Tela magna amaritudinis que petiuntur conversi, 570. Tela antiqua diaholi gula et clatto, 6.

Templum Dei corpus nostrum, 509 Templum Dei profanatur immunde cogitationibus, 350. Templis idolorus arca Dei est'illata, quando fides Gen-tilium men'illus est inserta, 137.

Temporalia quædam Deus concedit iratus, 179. Temporalium rerum amatores animam suam flocei faciunt. 191.

Tenebras enissiores nullum obducit

vitium, quam libido, 358.

Tentare non semper diabolo licet, 574. Tentationes graviores quando contra nos hostis moveat, 169. Divinæ gratim auxilio flunt irritm, ibid. Cur superatis magnis tentationibus, levio-ribus succumbere permittimur, 283. Nullis tentationibus turbabitur sancto-rum requies in ceelo, 172. Urgente tentatione non deserendus locus, 261. Tentamur intus ab immundis spiritibus, foris a pravis hominibus, 285. Cum tenternur, juxta est gratia ut adjuvet, 288. Tentationibus (quibus) obsoxii simus post conversionem, 311.

Tentatis subditis orationum et sarenaus subsidis pastores submini-strent, 168. Tentati que latibula que-rere debeamus, 285. Tentatis pastores auxilium ferre non morentur, 298.

Teporem nostrum veterum fervor

arguit, 523.

Ter venit ad Christum sponsa, 450.

Terminus. In termino, finis vite nostre intelligitur, 294. Dæmones conanter impedire, ne bonum opus in terminum vitæ producatu . ibid mini Bethsamis quid signent, 154.

Terra apostolorum prædicatione fe-cundata, 532.

Terrenorum contemptus in Ecclesia, 19. Qui terrenis delectantur, in rota rerum transcuntium vertuntur, 63. Terrena toto corde amantibus veritas occultatur, 97. A terrenis abstrahere, et ad cœlestia evehere, cura est prælatorum, 192.
Terret Deus ut nos sollicitos reddat.

123. Non terrent dæmones imperfecta

Christianorum desideria, 169. Terribilis hostibus Ecclesia, qua ra-

Testamenta duo dua sunt rota, 149. Ex utroque Testamento, quid discendum, 451.

Thabor. Quercus Thabor quid, 247. Thesauri. Sancti sunt thesauri Dei quos abscondit, 381.

Throno (in) cam Christo qui sessuri.62.

Tibia quid significet, 240. cedrina prædicatores desi-

Tigna gnant, 416.

Timere Deum, nisi ei serviatur, non sufficit, 275. Bona ex delectatione gratim faciendo, ibid. Qui timent nec gratiæ faciendo, ma. Qui ument net diligunt, recti non sunt, 408. Timendo Deum mala cavemus, ei serviendo bo-num agimus, 277. Quid timendum ho-mini, angelis labentibus, 58. Reprobis qui modo non timent, quantum in fu-turo metnendum, 168.

Timor Dei duplex, 557. Timoris ex-pers perfecta dilectio, 408. A timore ascendendum ad contemplationem, 34. Timor tamen aliquando contemplatio-nem sequitur, ibid. Quandoque nec mem sequitur, 101a. Quandoque nec antecedit, nec sequitur, 101d. A ti-more incipit conversio, 509. Timor sa-lutaris electorum, 167. Timore pun-candi infirmi et carnales, 273. Cum timore Dei dona postulanda, 205.

Tintinnabula vestis pontificis quid

significent, 251.
Torcular interpretatur Geth, 172 Torpor hominis post lansum, 397.

Transgressio prohibitionis, non res ipsa coloquinat hominem, 566.

Tribulatio Spiritus veram peniten-tiam comitatur, 505. Tribulationis tem-pus breve videatur, 53!. Tribulatio collestis gaudii est introjus, 286.

Coelestis gaudii est introitus, 288.

Tricenarius númerus eos designat, qui eam fidem tenent, que per dilectiouem operatur, 223 que per dilectiouem operatur, 233 que per dilectiouem est pulci, 253 peritalis

PATROL LIMB 3.

vitse, 225. In triclinium is quibus charitatis istitudos

Tristitia duplex, 562. Tuba novissima in die j

Tunica se exapolist, qui externers omnia abjicit, 437.

Turturis amorem et e tatur sancta anima, 414. Turturis von Ecclesize gemitus, 420.

Tympanum carnis mortificationes significat, 240.

Typicum sensum cur pratulerit ac-ctor commentarii in lib. I Reg. vi. le typica significatione non tam accurate quærenda convenientia, 121.

Typus Ecclesize in Anna, 41 et passien.

Ubera. Per ubera Evangelica pradicatio significatur, 402. Dei ubera in incarnatione nobis admota, 405. Ubera Del sunt humillimæ incarnationis ejus condescensio, ibid. Que sint ubera Sponsi, 405, 408. Qui Christus myrriæ fasciculus inter ubera sponsæ commoretur, 415. Duo ubera sponsæ, duo populi sunt, 450. Duo ubera sponsæ cur duo binnuli capreæ gemelli dicantur, 450. Überibus sponsse designatur Evangelinm, 402. Übera Ecclesiæ cur funibus comparata ? 459. — Qui vena-lem sermonem et doctrinau habet, homo Dei non est, 207. Umbra S. Spiritus recreamur, 417.

Umbraculum nobis sunt, qui ab æstu concupiscentiæ adhortationibus nos

protegunt, 500.
Unctionis sacramenta in Ecclesia, 228. Unctionis sacræ fructus , 229. Quid unctione sacerdotum significatur, 575. Unctionis sacerdotalis mysteria, 584. Unctionem quæ Spiritus sancti gratia comitetur, 385. Hæc superbos et fictos fugit, ibid. Non vivificatur nisi qai mundo mortuus, 60.

Unguentum Christi Spiritus S. 403. Unitas Ecclesiæ. Christus ad unitatem inter Ecclesiæ membra confirmandam. mortem passus, 431. Ecclesia, ut dam, mortem passus, 431. Ecclesia, ut sit hostibus terribilis, pace se muniat, unitate se vinciat, 445. Judæi conversi, sub Antichristo pro fidel unitate passuri, 444. In unitate se mutuo fovent electi, 446. Extra corpus Ecclesiae non vivificat Spiritus charitatis, 511. Ecclesia ex multis et diversis una, 529. Extra hanc nemo laudat Deum, nemo annuntiat, ibid. Ad unitatem inter Ecclesise membra firmandam mortuus est Christus, 45.

dam mortuus est t.nrisus, 45. Unum necessarium, 556. Uva reprobæ mentis quæ sit, 173. Concupiscientia est uva visu et specie,

fel sapore, 196. Uxores duæ Helcanæ Synagogam adumbrant et Ecclesiam , 10. Vitam activam et contemplativam, 51. Dua-rum illarum uxorum rixe, 36. Dum contemplativæ vitæ sterilitæs expro-bratur, ibid. Contemplativam comitetur humilitas, 41.

Vacandi Deo licentiam libentissime sponsa suscipit, 418.

Vacca portantes arcam qua in directum ibant quid significent, 153.
Vallis in sacra Scriptura quid, 155

In vaile humilitatis prægustandæ cœli

deliciæ, 155. Vana quid ad litteram significent, 276. Post vana non declinantibus

quaga repromissa, ibid.

Van aurea super lapidem grandem Posila, 157. Si vasis aureis Deus non Pen, Ge æreis mid fla Ko de æreis quid flet, 58.

Deprif Si vasis aureis Deus non de æreis quid flet, 58.

Si vasis aureis Deus non automata, 275.

Venta sic lætemur, ut de commune, 502. Venta sic lætemur, humilitatem et

35 WA M - 440 1 let. M. 9 49 4H 1 Lee . au revelsions, sin a rice 102 1 1972. Terrante de mante et processe con es percentante en en en entre de l'estant de la resta de l'estant de la resta de la re

bum Des prace microscotes, seguio Vetera de use restelata una ibid. Veterum ferme touseas me

ibid. Veteran server repairs of opening of opening of the server of the discretione duce, 195. has defined dum ad dextram carns and several for negando, not ad sinistram and several for nimis carns, ibid. Har. in vio pass or et simplex intentio, bind. Verynatum semper et perseverantum caranto desideria expugnando, sind., et 17,, Vicos (per) et pinicio (intentio desideria expugnando, sind., et 17,, Victimæ et munera que l'un ellente debemus, 85. Victimas holocauto at dere quid sit, 158.

Victoria Christi de Jadato ton a

Victoria Christi de Jedeis, 499, 1, victoria curisti de sucist, sup, victoria nostra ordo, 170. Deo um su bis adscribenda victoria, 507. Victoria: laus posita non in vertis, sed in apperibus, 554.
Vicerit (qui), cum Christo in thruto sessurus est, 62.
Videre. Videmus in Deo per compra

plationem et quod terreat, et quod des lectet, 55. Videre Deum per speculum hic solis humilibus datur, 255. Videre Deum quomodo potest homo, 577, 578. Videns quid significet, 217.

Vigilantim junctus est sanctorum

somnus, 436.

Vigilavit Christus in resurr. 517. Vigiles sunt Ecclesiæ doctores, 423.

Vindicta (sine) nullum peccatum reliquit Deus, 497.
Vinea Christi pacifici quae sit, 459.
Vinea Christi, Ecclesia, 519. Vinea Ecclesiæ odor boua sunt exempla, 420. Vinea's electorum addecimari qui intelligatur, 196, 197.

Vino designatur lex vetus, 402. Vi-num optimum prædicatio, 452. Vir a virtute dictus, 5. Vir unus cur

Christus dicatur, 7.

Virilis ætas tempus est administrandi sacerdotii, 89.

Virga designat correctionis sermonem. 516. Virga in manu Jonathæ quid signet, ibid., 527. Extremitas virgæ intincta in favum mellis, quid liguret,

intincta in tavum mellis, quid tiguret, ibid. Virga Jonathæ prædicationis doctrinam atque disciplinam signat, 527
Virginitas per magnos labores conservanda, 585. Virginum exemplum quid præstet, 279. Virginum choras in hostem fortissimus, 293, 545. Non minus curent virginess de custodia considerande continentia coronris 545. dis, quam de continentia corporis, 345 Virgula (ut) fumi quinam ascendunt

Virtutes multe ad spiritum fornica tionis debellandum necessariæ, 351 tibri primi Regum scriptor, cur in tertia persona loquatur, ibid. Fines Benjamin regulæ sanctarum Scriptu-tarum sunt, 251. Perfectionem imi-tardio sanctarum, proficimus in intelligentia Scripturarum, 257. Judæi et hæretici cur iu sacræ Scripturic intelligentia decipiantur, 238. Vetus per novum Testamentum est intelligendum, 258, Scriptura sacra secundum Patres veteres explicanda, ibid. Electorum pastorum speculum est Scri-ptura sacra, 251. Scripturæ sacræ profunda perspicere sine seculari scientia non possumus, 296. Ner significat sermo-nem Scripturarum, 337. Littera sacræ Scripture quasi lucerne testa est, ibid. Seboin capreas significat, 294.

Secretior vita querenda, 233. Ad illam vitam qui oculorum, cordis, et oris ostia non claudunt, minus sunt apti. ibid. In secreto Deus manifestatur. 244. Inde ad Deum ascenditur, ibid.

Sæculi blandimenta qui despiciant. 57. Els oneri est mundas, a quo graves teutationes experiuntur, nisi Dens

eum silere ac quiescere jubeat, 65 Segetes electorum addecimari qui dicantur, 196, 197.

Sensibus omnibus hostes nostri insidiantur, 529. In sensibus omnibus peccavimus, compungamur, 147:
Septuaginta vires de populo per-

cussos, quinquaginta vero milia de plebe, quid significet, 160.

Sermo Dei pretiosus, id est rarus, 96. Sermo optimus quis sit, 208. Sermonem suum aliquando Deus non revelat diligentibus, et sibi ministranti-bus, 101. Sermonis Dei veritas, 124.

Serpentes et scorpiones calcandi potestas Christi discipulis data, 170. Servire Deo in toto corde quid sit, 275.

Servitus duplex, 561. Sessor alius non admittendus præter Deum. 480.

Severitas inconsiderata quorumdam Prælatorum, 524.

Signaculum Christi super cor et su-per brachium, 456.

Signum electionis pastoris est, ai alie næ simul et propriæ saluti studet, 252. Silendi et loquendi modus, 108.

Per silentium Del voluntas melius discitur, 204. In silentii quiete non turbentur Sancti, 213.

Simonis Magi hypocrisis, 518. Kjus hæresis, 518.

Simplicitatis encomium, 513. Similitudines sporum et murium quid.

Simuliciores anomado erudiendi. 210. Simulacrum Dagon quid significet, 137. Societas peccatorum vitanda, 472. Socordes et audaces Corpori Domini susceptores non saturantur, 59.

Soli cur comparata Ecclesia, 447. Solitarize vitæ deditos lucrandis animabus insudare laudabile, 313. Modo infirmi et imperfecti non sint, ibid.

Solitarius quomodo sedebat et tace-bat David, 545.

Sollicitudo Christi et, ejus sponsæ de salute proximi, 453.

Somnus sanctorum vigilautiæ jun-ctus, 436. Ut cælestia contemplentur, dormiunt, 456. Eos Christus excitat, ut aliorum saluti incumbant, 436.

Sophim, Hebraica vox quid significet, 8. Sophim cur in monte Ephraim, 30. Speculum prenitentium David, 493. Sperandum in solo Deo, 489. Spes venice non amittenda, 275. Spice hac in vita colliguatur, post-

modum panis manducabitur, 155

Spiritualium status, 526. Spiritalia pristianorum certamina, 125. Spiritus sanctus in Christi discipulos us, in Ecclesia perseverat, 242.

Scientism simul et charitatem infundit, ibid. Lacrymas pias instillat, ibid. Cor mundum creat. 243. Sic boulinem carnalem mutat in virum alterum, ibid. Carmaian motat in virum atterum, 1975. Indicia moventis Spiritus sancti sunt humilitatis dona, ibid. Spiritus sancti gratia pluribus datur ad bene vivenum, quam ad docendum, 380. A Spi ritu sancto dirigatur qui assumitur ad regendam Ecclesiam, 213, 218. A Spiritu Dei deducitur qui a spiritu suo defecte, 555. Spiritu Dei plani de 11.30 loquentur nt de seipsis, 487. Spiritu sancto vegetatur corpus Ecclesiae, 54. Spiritus sancti flatu eget Sponsi hortus, 434. Spiritus sancti fragrantia odor unguentorum Christi, 403. Pervenit ad Christum, 1. — Spiritus mali quibus in cordibus castrametentur. 284. Culpas vel leviores cogitationum et verborum in judicio nobis objecturi sunt, ibid. Tripartito agmine nos aggrediuntur, 293. Cogitationibus insi-diando, ibid. Linguam ad verba iræ solvendo, ibid. Boui operis consummationem impediendo, 294. Quantum adversus eos enitendum, 302. Quibus armis dimicandum, 304. Sensibus omnibus insidiantur, 329. Eorum insidiantur, 329. diis qui occurendum, ibid. — Spiritus fornicationis a quibus virtutibus debellandi, 331, 332. Cur vastatores dicti. ib. Sponsa. Spousa per fidem amica.

per simplicitatem columba, formosa fit per operationem, 419. Ut operatur surgat et properet, ivid. Înstanti zeternze felicitatis zestate, ivid. Qui sponse vox dulcis et facies decora, 421. Que sit potior sponse pulchri-tudo, 427. Per oculos sponse prædicatores, per capillos populi designantur, 437. Cur capilli sponse sicut grex caprarum esse dicautur, ibid. Dentes sponse prædicatores, 428. Labia sponse prædicatores, 428. Labia Sponse pidem prædicatores, ibid. Quibus virtutibus sponsa Christi mundetur et placeat, 429. Qui tota pulchra sit et macuiæ expers, ibid. Fide, spe et charitate præcipue munitur, 430. Maminæ sponsæ significant dilectionem Dei et provimi, 451. Labia si onsæ cur favo comparentar, 432. Tunica sua se exspolians sponsa quid siguet, 457. Sponsa pedes suos lavit, peccata la-crymis quotidianis plagendo, ibid. Venter sponse ad tactum Sponsi contre-miscens quid significet, ibid. Sponsum querens, custodes adeat sponsa, 439. A quibus salubriter vulnerabitur et a quinus saubriter vuinerabitur et spoliabitur, ibid. Qui pulchri sint sponsæ calceatæ gressis, 450. Duo femina sponsæ duo populi Ecclesiæ, tbid. Vide Femina. Collum sponsæ sicut turris eburnea quid significet, ibid. Oculi sponsse sicut piscinie in Hese-bon, ob moerorem et luctum, ibid. Caput sponsæ cur dicatur ut carmelus, 451. Cur spousa dicatur charissina in deliciis, ibid. Ubera sponsæ cur botris comparata, 452. Us spousæ signat prædicationem ejus, ibid. Qui malorum odorem in ore priet, ibid. Christian sti erga sponsam Ecclesiam benigni-tas, 506. Genæ spousæ, et collum quid signent, 414. Cur oculi ejus dicantur columbarum, 415. Sponsæ lectulus est quies mentis a sollicitudinibus muudi vacantis, ibid. Sponsa inter filias, sicut vacantis, wid. Sponsa inter titlas, secti lilium inter s; inas, quid significet, 416. Sponsæ a Sponso in cellam vincarism introductæ quantæ deliciæ, 417. Caput sponsæ quid sit, ibid. In amplesus sponsæ ruens Christus, quos montes et colles transilierit, 418. Sponsæ Christi pars temporalis afflictio, 15. Sponsæ sunt perfectorum mentes, 212. Sponsae pasus sicut turris, quid desiguet ? 450, 451.

Sponsi decor unde? 415. Anima gemi-

tus præsentiam Sponsi revocantis. Lin. Stare coram Dec quid sit. 29

Status hominis ante originalem calpam. 370. Status primi hominis felicitas, 481.

De stercore qui eriguntur, et de pulvere, 50, 62. Stercus est prava acio, ibid. Et peritura divitia, ibid. Sterileu peperiase plurimes qui explicandum. 60. Sterilem significat Accaron, 172.

Stimulus dicitur increpatio prelate-

Studium bominis præcipana, seipsum scire, 412.

Sublevare et humiliare qui Deus mtelligatur, 62. Sublimari corna Christi quid sit, 55. Sublimes in contemplatione, que norunt, impleant, 163. Sublimes per Christum efficimur, 442.

Subtrahit se aliquando Christus, 63. Ut quam infirmi simus ipso absente experiamur, ibid.

Surgendum a peccato, deinde al cœlestia properandum, 420.

Superbia virtutes atterunter, 475. Superbe sapientes tacere jubentur 57. Ex superbia lapsis angelis, quid homini timendum, 58. Superbia prz ceteris fugienda, 287.
Superbi divino repleri manere ne-

queunt, 59. Superhorum et libidinos. queunt, 39. Superhorum et libidioso-rum obcecatio, 357. Superborum ar-tes, ut honoris culmen assequantar, 363. Pro ipsis rogantes, etsi boni, non debent audiri, ibid. Super superhos gravis est manus Dei, 475.

Superiorum judicio profectus noster subjiciatur, 40.

Suscitare dormientem in sina Spossi animam prohibentur carnales, 418. Sescitavit Ecclesiam Christus in cruce moriens, 456.

Synagoga zemula Ecclesiz, 14. Contra eam sævit, ibid. Non peperit sexum virilem, 17. Pro insidiante sibi Synvirilem, 17. Pro insidiante sibi Syazgoga Ecclesiæ preces, 18. Syazgoga repulsio, 41. Synagogæ gloriatio retunditur, 45. Synagogæ gloriatio retunditur, 45. Synagogæ electi a Chisto ad cœlestia provecti, 23. Synagogæ sterilitas, dum Ecclesia prius sterilis, fecunditate gaudet, 49. Ejusdem infelix partus, 135. Ad partum incurrat doloribus enecatur, 136. Synagoga senuerat, quæ in tanta Christi luce caligabat, 71. Deus ad Synagoga veniens non stetit, 119. Qui in Ecclesi usuue ad finem mundi est pernassousque ad finem mundi est permansorus, 120. Synagoga Judæorum unde pulchritudinem trahit, 443. Synagoga de præteritis suls tenebris in fine pænitentia, 449. Propter quadrigas Aminadab Synagogam conturbari, quid sit, ibid. Ad conversionem ab Ecclesia provocatur Synagoga, ibid , 454 Symgoga conversa strenue pro fide pugnatura est, wid. Ecclesia Christum apprehensum in domam Synagogæ matris ductura es. domnii Synagoga matris ducura es, 454. Quanta erit quorumd im e Synagoga conversa in fine mundi perfecti, 445. Synagoga Christum figens in ligna, nefando scelere se corrupit, 455. Didtur vinea Pacifici, 455, 459.

Tabernacula. In tabernacula dinitti quid innuat, 280.

Tacere aut revelare bona qua agimus discretio doceat, 299.

Tegenda sunt peccata, bona opera superinduendo, 474.

Tela magna amaritudinis quæ petiuntur conversi, 570. Tela antiqua diaholi gula et elatio, 6. Templum Dei corpus nostrum, 509

Tempium Dei profanatur immundi cogitationibus, 350. Templis idolorum arca Dei est'illata, quando fides Gen-tilium mentibus est inserta, 137.

Temporalia quiedem Deus concedit iratus, 179. Temporalium rerum ams tores animam suam flocci faciunt, 191 Tenebras spissiores nullum obducit

vitium, quam libido, 358.

Tentare non semper diabolo licet. 574. Tentationes graviores quando contra nos hostis moveat, 169. Divinæ gratie auxilio fiunt irrite, ibid. Cur graus auxilo nunt irrite, voia. Cur superatis magnis tentationibus, levio-ribus sucenmbere permittimur, 285. Nullis tentationibus turbabitur sanctorum requies in celo, 172. Urgente tentatione non deserendus locus, 261. Tentamur intus ab immundis spiritibus, foris a pravis hominibus, 285. Cum tentamur, juxta est gratia ut adjuvet, 288. Tentationibus (quibus) obnoxii si-mus post conversionem, 311.

Tentatis subditis orationum et sacrificiorum subsidia pastores submini-strent, 168. Tentati que latibula que-rere debeamus, 285. Tentatis pastores auxilium ferre non morentur, 298.

Teporem postrum veterum fervor

arguit, 523.

Ter venit ad Christum sponsa, 430. Terminus. In termino, finis vitte no-stræ intelligitur, 294. Dæmones co-nantur impedire, ne bonum opus in terminum vitæ producatu , ibid. Ter-

terminum vitte producatur, tora. 1 cr-mini Bethsamis quid signent, 154. Terra apostolorum prædicatione fe-cundata, 532. Terrenorum contemptus in Ecclesia, 19. Qui terrenis delectantur, in rota rerum transcuntium vertuntur, 65. Terrena toto corde amantibus veritas occultatur, 97. A terrenis abstrahere, et ad cœlestia evenere, cura est prælatorum, 192.

Terret Deus ut nos sollicitos reddat, 123. Non terrent dæmones imperfecta Christianorum desideria, 169. Terribilis hostibus Ecclesia, qua ra-

Lione, 443.

Testamenta duo due sunt rote. 149. Ex utroque Testamento, quid discen-

Thabor. Querens Thabor quid, 247. Thesauri. Sancti sunt thesauri Dei quos abscondit, 581.

Throno (in) cum Christo qui sessori.62.

Tibia quid signiticet, 240. Tigna cedrina prædicatores desi-

Tigna cedrina prævicatores uesignant, 416.
Timere Deum, nisi et serviatur, non sufficit, 273. Bona ex delectatione gratiæ faciendo, ibid. Qui timent nec diligunt, recti non sunt, 408. Timendo Deum maia cavemus, ei serviendo bonum agimus, 277. Quid timendum ho-mini, angelis labentibus, 58. Reprobis qui modo non timent, quantum in fu-turo metuendum, 168.

Timor Dei duplex, 557. Timoris expers perfecta dilectio, 408. A timore ascendendum ad contemplationem, 34. ascendendum ad contemplationem, 34. Timor tamen aliquando contemplationem sequitur, ibid. Quandoque nec antecedit, nec sequitur, ibid. A timore incipit conversio, 509. Timor salataris electorum, 167. Timore puncedi infirmi et 'carnales, 273. Cum Cinere Dei dona postulanda, 205.

Tintinnabula vestis pontificis quid

significent, 251.
Torcular interpretatur Geth, 172.
Torpor hominis poet lapsum, 397.

Torpor hominis post lapsum, 09/.
Transgressio prohibitionis, non res
ipsa coinquinat hominem, 566.
Tribulatio Spiritus veram ponitentiam comitatur, 505. Tribulationis tempus brave videatur, 551. Tribulatio
coelestis gaudii est introitus, 286.
Tribunantine nomerue Losignat,

Tricenarius numerus eos designat, Tricenarius numerus eos desgrat, qui eam fidem tenent, est dife ctiouem operatur, 223, que per dife .

Triclinium est pulci, 163, ppiritalis

PATROZ, ludo 3

vite. 225. In triclinium introducuntur. s charitatis latitudo monstratur. ib.

Tristitia duplex, 562.
Tuba novissima in die judicii. 575. Tunica se exspoliat, qui exteriora omnia abjicit, 437.

Turturis amorem et gemitum imi-tatur sancta anima, 414. Turturis vox Ecclesise gemitus, 420.

Tympanum carnis mortificationem significat, 240.

Typicum sensum cur prætulerit au-ctor commentarii in lib. I Reg. vi. Ia typica significatione non tam accurata quærenda convenientia. 123.

Typus Ecclesize in Anna, 41 et passim.

Ubera. Per ubera Evangelica prædicatio significatur, 403. Dei ubera in incarnatione nobis admota, 405. Ubera Dei sunt humillimæ incarnationis eius condescensio, ibid. Quæ sint ubera Sponsi, 405, 408. Qui Christus myrrhæ fasciculus inter ubera sponsæ commaretur, 415. Duo ubera sponsæ, duo populi sunt. 450. Duo ubera sponsæ cur duo hinnuli caprese gemelli dicantur, 450. Überibus sponsæ designatur Evangelium, 402. Übera Ecclesiæ cur Evangelium, 402. UDBra Ecciesias cur funibus comparata ? 459. — Qui vena-lem sermonem et doctrinam habet, homo Dei non est, 207. Umbra S. Spiritus recreamur, 417.

Umbra S. Spiritus recreamur, 411. Umbraculum nobis sunt, qui ab æstu oncuniscentiæ adhortationibus nos concupiscentiæ

prolegunt, 500.

Unctionis sacramenta in Ecclesia. 228. Unctionis sacras fructus, 229.
Quid unctione sacerdotum significatur,
575. Unctionis sacerdotalis mysteria,
584. Unctioneun que Spiritus sancti
gratia comitetur, 585. Hæc superbos et fictos fugit, ibid. Non vivificatur nisi qui mundo mortuus, 60.

Unguentum Christi Spiritus S. 403. Unitas Ecclesiæ. Christus ad unitatem inter Ecclesiæ membra confirmandam, mortem passus, 431. Ecclesia, ut sit hostibus terribilis, pace se muniat, unitate se vinciat, 443. Judzel con-versi, sub Antichristo pro fidei unitate versi, sub Antichristo pro Ildei unitate passuri, 444. In unitate se mutuo fovent electi, 446. Extra corpus Ecclesiae non vivificat Spiritus charitatis, 511. Ecclesia ex multis et diversia una, 529. Extra hanc nemo laudat Deum, nemo anunutiat, ibid. Ad unitatem inter Ecclesia membra firmandam mortuus est Christus, 45.

Unum necessarium, 536. Uva reprobe mentis que sit, 175. Concupiscientia est uva visu et specie.

Concupiscientia est uva visu et specie, fel sapore, 196.

Uxores duæ Helcanæ Synagogam adumbrant et Reclesiam, 10. Vitam activam et contemplativam, 51. Duarum illarum uxorum rixæ, 56. Dum contemplativæ vitæ sterilitas exprobratur, ibid. Contemplativam comite-tur humilitas, 41.

Vacandi Deo licentiam libentissime sponsa suscipit, 418.

Vacca portantes arcam quæ in directum ibant quid significent, 153. Vallis in sacra Scriptura quid, 155.

In valie humilitatis prægustandæ cœli deliciæ, 155.

Vana quid ad litteram significent,

276. Post vana non declinantibus

Ves sures super lapidem grandem
Posita, 157. Si vasis aureis Deus non
Della, 157. Si vasis aureis Deus non
Della, 158. Si vasis aureis Deus non
Della, 158. Si vasis aureis Deus non
Della, 158. Si vasis aureis Deus non
Della, 158. Si vasis aureis Deus non
Della, 158. Si vasis aureis Deus non
Della, 158. Si vasis aureis Deus non
Della, 158. Si vasis aureis Deus non
Della, 158. Si vasis aureis Deus non
Della, 158. Si vasis aureis Deus non
Della, 158. Si vasis aureis Deus non
Della, 158. Si vasis aureis Deus non
Della, 158. Si vasis aureis Deus non
Della, 158. Si vasis aureis Deus non
Della, 158. Si vasis aureis Deus non
Della, 158. Si vasis aureis Deus non
Della, 158. Si vasis aureis Deus non
Della, 158. Si vasis aureis Deus non
Della, 158. Si vasis aureis Deus non
Della, 158. Si vasis aureis Deus non
Della, 158. Si vasis aureis Deus non
Della, 158. Si vasis aureis Deus non
Della, 158. Si vasis aureis Deus non
Della, 158. Si vasis aureis Deus non
Della, 158. Si vasis aureis Deus non
Della, 158. Si vasis aureis Deus non
Della, 158. Si vasis aureis Deus non
Della, 158. Si vasis aureis Deus non
Della, 158. Si vasis aureis Deus non
Della, 158. Si vasis aureis Deus non
Della, 158. Si vasis aureis Deus non
Della, 158. Si vasis aureis Deus non
Della, 158. Si vasis aureis Deus non
Della, 158. Si vasis aureis Deus non
Della, 158. Si vasis aureis Deus non
Della, 158. Si vasis aureis Deus non
Della, 158. Si vasis aureis Deus non
Della, 158. Si vasis aureis Deus non
Della, 158. Si vasis aureis Deus non
Della, 158. Si vasis aureis Deus non
Della, 158. Si vasis aureis Deus non
Della, 158. Si vasis aureis Deus non
Della, 158. Si vasis aureis Deus non
Della, 158. Si vasis aureis Deus non
Della, 158. Si vasis aureis Deus non
Della, 158. Si vasis aureis Deus non
Della, 158. Si vasis aureis Deus non
Della, 158. Si vasis aureis Deus non
Della, 158. Si vasis aureis Deus non
Della, 158. Si vasis aureis Deus non
Della, 158. Si vasis aureis Deus non
Della, 158. Si vasis aureis Deus non
Della, 158. Si vasis aureis Deus non
Della, 158. Si

passionem Christi imitando, 498.

Verbum fidei usque ad mundi finem Electis prædicandum, 207. Verbum Dei est animæ cibus, 218. Verbi divini gladio qui mutuis nos plagis cædere debeamus, 312. Verbo et opere magui, sæpe a vana gloria non satis ca-vent, 316. Verbi incarnatio a Davide vent, 510. verbi incarnatio a Davius præscita, 496. Verbum Christi quan-tum aspiat, 442. Verbi Dei pretium, 115. Aliud est verbum Dei_eloqui, 113. Altud est verbum Dei eloqui, aliud sentire, 206. Verbum Dei quo excipiendum et custodiendum sudio, 97. Verbum Dei quibusdam ut ametur revelatum, aliis ut etiam prædicetur, 103. Verbum divinum in terram cadit, cum ex prædicatoris vita vilescit, 109. Verbum Dei intelligendum, antequam nobis appareat, 111. Verbi semen sterili terræ non mandandum, 142.

Veritas occultatur terrena diligentibus.97. Veritatem oon inveniunt qui verbum Dei prava intentione legunt. 461.
Vetera de ore recedere quid sit, ibid. Veterum fervor teporem nostrum

arguit, 323.

Via ad cœlum non est plana et spatiosa, 555. Via vitæ est pœnitentiæ afflictio, 95. Qui omnis via bona, non sit recta, 277. Via recta incedendum discretione duce, 155. Non declinandum ad dextram carni necessaria de-negando, nec ad sinistram indulgendo nimis carni, ibid. Hac in via pura sit et simplex intentio, ibid. Pergendum semper et perseverandum carnalia desideria expugnando, ibid., el 151.

Vicos (per) et plateas Christum quarere quid? 423.

Victimæ et munera quæ Deo offerre debemus, 85. Victimas holocausto addere quid sit, 158.

Victoria Christi de Judæis, 490. Vitoris nostra ordo, 170. Deo non no-bis adscribenda victoria, 507. Victoria laus posita non in verbis, sed in operibus, 551.

Vicerit (qui), cum Christo in throno sessurus est, 62. Videre. Videmus in Deo per contem-

plationem et quod terreat, et quod de-lectet, 55. Videre Deum per speculum hic solis humilibus datur, 255. Videre Deum quomodo potest homo, 577, 578. Videns quid significet, 217.

Vigilantise junctus est sanctorum

somnus, 436. Vigilavit Christus in resurr. 517. Vigiles sunt Ecclesiæ doctores, 423.

Vindicta (sine) nullum peccatum relinquit Deus, 497.

Vinea Christi pacifici quae sit, 459. Vinea Christi, Ecclesia, 519. Vinea Ecclesia odor bona sunt exempla, 420. Vineas electorum addecimari qui intelligatur, 196, 197.

Vino designatur lex vetus, 402. Vinum optimum prædicatio, 452.
Vir a virtute dictus, 5. Vir unus cur

Christus dicatur, 7.

Virilis ætas tempus est administrandi sacerdotii, 89.

sacerdotii, 69.

Virga designat correctionis sermomem. 516. Virga in manu Jonathe quid signet, bid., 527. Extremitas virge intiacta in favum mellis, quid figuret, ibid. Virga Jonathe prædicationis doctrinam atque disciplinam signat, 527.

Virginitas per magnos labores conservanda, 583. Virginum exemplum quid præstet, 279. Virginum choras in hostem fortissimus, 293, 545. Non minus curent virgines de custodia correits, quam de continenta corporis, 545.

dis, quam de continentia corporis, 545 Virgula (ut) fumi quinam ascendunt

421. Virtutes multæ ad spiritum fornica tionis debellandum necessariæ, 351

Vide Abstinentia, Humilitas. Prequens sratio, ibid. Mentis contra lascivas cogitationes custodia, castarum cogitationes acustodia, castarum cogitationum satellitium, ibid. Virtutum quatuor cardinalium præstantia in Christo, B. Inter magna virtutum dona custevitatur humilitas, 5×, 109. Virtus omnis faitma, sinc Dei auxilio, 52. Virtutum spiendore ornantur contemplatione pasti, 163. Virtutum incrementa promerito operia, electis tribuntur, 243. Ad virtutum culmen provecti a Spiritu sancto pauperes, humiles et simplices, 250. Ex virtutibus bonus odor, 405. Virtutum odor et profectus, Ecclesiae aromata, 433. Virtutes doctorum Ecclesia

aromata, 433. Virtutes doctorum Ecclesia quae esse debeant, 433.
Visjo consummata est perfecta Dei cognitio, 8. A solis coeli civibus potest obtineri, 8, 234. An Moyses viderit Deum intuitive, 235. In æternæ visionis apleadoribus paulatim proficiendum, 32. Quod humanæ non est virtutis, ibid. Inde terrenorum despectus, 33. In hae visione tanto amplius mens gaudet, quanto alicujus creaturæ species in sul amore hanc retinere uon prævalet, 53. Visitat Ecclesiam Christus, quanto emolumento 1443. Quo ordine 147. 448. Visus

spiritualis acuitur per lumil.tatem, 153.
Vita præsents, nox est; futura, dica, 552. Vitæ præsentis et ætternæ discrimen, 550. Vita temporali uten:lum ad æternæm comparandam, 519. Vitæ æternæ quale convivium, 94. Iu vita præsenti spicæ colliguatur, postunodum panis manducabitur, 153. Vita sulmæ, Deus. 470. Ad vitam æternam et ad fildem ex omni hominum genere aliqui trahuntur, 531. Curæ animarum præponendus vi am æsperam sequatur, 538. Vitæ pess mæ g adus, 350. Ut supe-

rentur qua virtate indigeamus, il rentar qua virtate indigeamus, sed.
Vitse perfectioris studium et rate, 164.
Vita secretior. Vide Secretior vits.
Vita bonorum tuta et cautissima, 286.
Vita pressens seternes comparata nox est, 521. Vilm active et con incumhendum, 31. Here gravi labori comparatur, 32, 334. Ne facilius habita vilescat, 32. A vita activa ad contemdativam aliquando confugiendum. 70. In vita contemplativa metuenda elatio. 117. V te contemplative amounitas, 156. Christi ager est, ibid. Ejundem delicize et labores, ibid. In iis deliceremus pisi Christus auxilium praeberet, 157. Activa et contemplativa vita due sorores : ambso fecundo, 551. Contemplationi pauci addicuntur, ibid. Ad eam per bonorum operum labores perveniendum, ibid. Minor soror est non dignitate sed tempore, ibid. Activa vita est omnium Ecclesiæ fil orum. ibid. Per Martham et Mariam utraque adumbratur, 555. Et per Liam ac Ra-chelem, ibid. Ad contemplationis amplexus prælati raro admittuntur, ibid. in quibus conveniant aut dissonent activa et contemplativa vita, ibid. A contemplativis Christus in sepulcro ungitur, 356. Hi rari sunt in publico, ibid. A Christo ad momentum recedere fornicationem putant, ibid. Active vitæ servientes non sedendo, sed stando vel transeundo solum orant. ibid. Qui tamen in ea perfecti sunt operarii, eo flduciallus Deum orant, quo laboriosius ei ministrant, ibid. In activa vita ninia sollicitudo caveatur, ibid. Uni necessario intendatur, ilid. Vitæ brevitatem intelligere donum gratiæ est, 530. Temporalis vitæ labores, 536. Æternæ felicitas, 558. Vitia quas ex avaritle prepagantar, 191. Vitiorum issuanera sinkipsio militat sub diabolo duce, 288. Ad vitià superanda quid necessariam? 288. Vitiir carnis qui bellum indicunt, fortitudine presetant et doctrina, 348. Vitia singulis proprise curationes adhibenda, 302.

proprie curations adhibende, 302. Vivere din iniquos cur siaz Deas, 492. Ron vivunt qui innocentim et humilitatis jacturam (occrumt, 278. Vivificari. Altud vivificari in aquitate,

Vivilicari. Allud vivilicari in aquitate, aliud vivilicari acquitati, 558. Juste peccata ulciacitur solus Deus, 496.

Vocant alios ad positientiam pecotores conversi, 305. Vocationis divine signa, 250. Vocationis sue signa que Paulus quessivit, 231. Que Jonnis discipali, ibid. Que explorare debest quilibet prædicator, ibid. Vocat Deus cum per vim majoris gratiæ excitat, 99. Ter vocatus Samuel quid significe, 146. Cur a Deo vocatus, non al Rei ibid.

Cur a Deo vocatus, non ab Heñ, ibid.
Vocantem (animæ) se Deum audientis amor et hætitia, 104. Quæ verbis explicari non possunt, ibid.

explicari non possunt, ibid.
Voluntatem propriam majoram justis
præponentes feriuntur, 360. Pro voluntate cor sumitur, 290.

Voluptatis affectum vitare nequent conjuges, sed sub honestatis vinculo cohibent, 348.

Vulnera Christi, petra foramina, 48). Vulnerari sponsam a castodibus et spoliari, quid ? 459. Graviter vulnerat similis poccator. 494.

similis peccator, 494.
Vulpeculæ, hæretici; maxime qui
humilitatem simulant, 421. Ex illorun
affistu periclitantur infirmi, 421. Nos
ita perfecti, 421.

Zelus animarum gratissimum Des sacrificium, 504. Quibus convenit, 504.

ORDO RERUM QUÆ IN HOC TOMO CONTINENTUR.

Præfatio de Commentario S. Gr	A 00-
rii Magai in librum primum Regum	- 9
COMMENTARIORUM IN LIBI	RI'M
REGUM LIBRI SEX.	47
Progmium.	bid.
Liber primus.	21
Tiber II	77
Liber il. Liber III.	113
Liber IV.	217
Liber V.	313
Liber VI.	407
Admonitio in Canticorum expos	itio-
nem.	467
EXPOSITIO SUPER CANTICA (AN-
TICORUM.	471
De opere subsequenti censura.	517
EXPOSITIO IN PSALMOS PO	eni-
TENTIALES.	510
Expos. primi psalmi pœnit.	533
Expos. secundi psalmi pomit.	558
Expos. tertii psalmi poenit.	563
Expos. quarti pealmi poenit.	581
Expos. quinti psaimi pœnit.	602
Expos. sexti psalmi pœnit.	632
Expos. septimi psalmi poenit.	612
De sequenti opusculo monitum. CONCORDIA TESTIMONIORU	657
SCRIPTURÆ.	639 839
Præfatio in librum sequentems:	
Paterii.	67 7
DE EXPOSITIONE VETERIS	• • •
NOVI TESTAMENTI, auctore sa	
Paterio.	683
	Il id.
De testimoniis in librum Geneseos.	
De testimonlis libri Exodi.	723
De testimoniis libri Levitici.	753
De testimoniis libri Numerorum.	
De testimoniis in Deuteronom	lum.
	773

```
In libeum Josue
  De testimonis in librum Judicum. 785
  De testimoniis in primum Regum 789
 De testimoniis in librum II Regum.
 De testimoni's in librum III Ra-
                                  803
 De testimogijs in librum IV Regum.
  De testimoniis in Psalmos.
  De testimonils in Proverbia.
  De testimon is in Cantica cantico-
 De testimoniis in librum Sapientiae.
                                 917
 De testimonlis in Ecclesiasticum. 921
  De Lestimoniis in Isaiam.
                                 937
  De testimoniis in Jeremiam.
                                 967
  De testimoniis in Ezechielem.
                                 983
  De testimogiis in Danielem.
                                  997
  De testimoniis in Oseam.
                                1001
  De testimoniis in Joel.
                                1005
  De testimoniis in Amos, Michaem et
Naum.
                                1008
  De testimoniis in Habacuc et
                                1009
 De testimoniis in Aggreum pro
                                1011
  De testimoniis in Zachariana.
                                4013
  Excerpta in Psalmos.
                                1017
  De testimoniis in Evang, secund,
                                1025
Matthaum
  De testimoniis in Evang. secund.
Marcum.
                                1081
  De testimoniis in Evang.
                              ecund.
                                1057
Lucam.
 De testimoniis in Evang. secus
                                1073
Joannem.
  De testimoniis in Act. apostolorum.
```

De testimoniis in epist. cathe	licas. 1005
la epistolam I S. Petri.	1097
la epist. Il S. Petri.	1099
In epist. S. Judæ.	1107
in Apocalypsim.	Ibid.
In epist, ad Romanos.	1131
In epist, I ad Corinthios.	Ibid.
In epist. Il ad Corinthios.	1125
In epist, ad Ephesics.	1129
In epist. ad Philip; enses.	Ibid.
In epist, ad Philippenses.	1151
In epist. I ad Thes ulonicenses.	Ibid.
In epist, II ad Thessalonicenses.	Irid.
In epist, I ad Timotheum.	1133
In epist, ad Titum.	1135
In epist. ad Titum. In epist. ad Hebræss.	Ibid.
ALULFI EXPOSITIO NOVI	TES.
TAMENTI.	1137
Præfatio De quatuor Evang	el sis
per quatuor animalia designatis.	Itid.
Præfatiuncula de besto Mai	thæ.
	1139
Expositio Evangelii secundum	Hal-
thæum.	I bid
Expositio Evangelii secundum	Nar-
eum.	1171
Expositio Evangelii secandam	Ln-
eam.	1133
Expositio Evangelii secunden	Jose-
nem.	1239
Expositio super Acta apostol	orga.
•	1261
Expositiones in epistolas B.	Pauli. 1 3 91
Warnestein on in aminotes O	
Expositiones in episteles B.	130
Expeditiones to enistelie It In	
Expositiones to epistolis B. Jo	1391
npostoli. Expositio super Apocalypsim	139
Extrastio asher whose Mount	

FINIS TOMI SEPTUAGESIMI NONI.

:	·	
	•	
		i

This book should be returned to the Library on or before the last date stamped below.

A fine of five cents a day is incurred by retaining it beyond the specified time.

Please return promptly.

